AGVIRRE
DEFENSIO CATHEDRÆ S. PETRI
CONTRA DECLARATIONEM ILLVSTRISS. CLERI GALLICANI EDITAM LVTETIÆ PARISIORVM
XIX. MARTII MDCLXXXII.

ET ADVERSVS QVORVNDAM DOCTORVM PARISIENSIVM AC BELGARVM THESES.

CAROLVS II. Hispaniarum Catholicus Rex, &c. Relatione sibi facta à Supremo Castellæ Senatu, Privilegium concessit Magistro F. Iosepho Saenz de Aguirre Benedictino, in Salmãticensi Academia Primario Doctrinæ Morum Professori, & Supremæ ac Generalis Inquisitionis Censori, vt librum inscriptum, *DEFENSIO CATHEDRAE S. PETRI, &c.* iam antè examinatum, & probatum, edat, & vbique locorum distrahat ac divendat: vt latiùs constat ex Regio Diplomate apud Michaelem Fernandez de Noriega, à Secretis eiusdem Regij Senatus, Matriti die 22. Novembris 1683.

TAssaron los Señores del Consejo Real de Castilla este Tomo intitulado, DEFENSIO CATHEDRAE S. PETRI, &c. à ocho maravedis el pliego. Tiene ciento y setenta y seis, sin principios ni tablas: y con ellas ciento y noventa y cinco: que en todo monta mil y quinientos y sesenta maravedis, y hazen quarenta y cinco reales y treinta maravedis, en papel. Y al dicho precio mandaron se venda, y no mas: como consta mas largamente de testimonio de Miguel Fernandez de Noriega, Secretario del Rey N. Señor, y Escribano mas antiguo del Cõsejo en dos de Diziembre de 1683.

IVNCTÆ ERANT PENNÆ EORVM
Ezech. i.
Opusc. D.Tho.
Mansiones D.Theres

AVCTORITAS
INFALLIBILIS ET SVMMA
CATHEDRÆ S. PETRI,
EXTRA ET SVPRA CONCILIA QVÆLIBET,
ATQVE IN TOTAM ECCLESIAM:
DENVO STABILITA

EX MONVMENTIS ANTIQVITATIS CHRISTIANÆ, ET PERENNI DOCTRINA, AC PRAXI SEDIS APOSTOLICÆ, PER SINGVLA SÆCVLA:

Adversus Declarationem nomine Illustriss. Cleri Gallicani editam Parisijs die XIX. Martij MDCLXXXII. & in quorundam DD. Parisiensium, & Belgarum Theses.

OPVS VARIA ET MVLTIPLICI ERVDITIONE CONTEXTVM EX SACRIS LITTERIS, TRADITIONIBVS, CONCILIIS, TESTIMONIIS PATRVM, HISTORIA ECCLESIASTICA, ET DAMNATIONE OMNIVM PRÆCIPVARVM HÆRESEON, AB INITIO ECCLESIÆ AD HÆC VSQVE TEMPORA:

AD SS. D. N. INNOCENTIVM XI. PONT. MAX. PER MANVS EMINENTISSIMORVM DD. CARDINALIVM, PORTOCARRERO, ET MILLINI.

ACCESSIT

RATIO EORVM QVÆ GESTA SVNT AB EODEM SS D. N. INNOCENTIO XI. ADVERSVS PRÆTENSA IVRA REGIS CHRISTIANISSIMI LVDOVICI XIV. IN QVASDAM ECCLESIAS, ET IN ALIQVOT PRÆSVLES GALLIÆ;

Insuper & Tractatus Appendix, in quo ostenditur; S. ANSELMVM Archiepiscopum Cantuariensem, ac celebrem Ecclesiæ Doctorem, fuisse eximium Defensorem Cathedræ S. PETRI, adversus rebelles, præsertim Græcos, & longè contraria prædictæ Declarationi tradidisse.

Auctore Magistro Fr. IOSEPHO SAENZ DE AGVIRRE, Benedictino, in Salmanticensi Academia, post quatuor Theologiæ Cathedras iam obtentas, Primario Doctrinæ Morum Antecessore, Regij ac Supremi Senatus Fidei Censore, & à Secretioribus Consilijs, Toletanæ Archidiæcesos Examinatore Synodali, olim semel & iterum Insignis Collegij S. VINCENTII Salmant. Abbate, & à quindecim annis Studiorum Præfecto.

SALMANTICÆ
Apud LVCAM PEREZ, Academiæ Salmant. Typographum, Anno MDCLXXXIII.

Superiorum permissu.

HVGO ETHERIANVS lib. 3. contra Græcos, loquens de Ecclesia Romana, eiusque Pontifice.

ÆQVVM est, ratum habere quod tanta Ecclesia decernit, quod tantus Pontifex enuntiat: sine quo vigor calami omnis Ecclesiasticæ traditionis arescit; præter quam impossibile est prorsus Ecclesiastica canonicè stabiliri: cui vertices montium, & omnium turba fidelium, genua flectere debent, & pro bellicis increpationibus iugum complecti subiectionis: cuius Ecclesia splendorem de se emittit semper, & non tenebrescit: à qua exit lex & iudicium: ad quam omnes vndique terrarum conveniunt.

RELATIO AD SVPREMVM AC REGIVM CASTELLÆ SENATVM, MISSA DIE 9. Novembris à Reverendiss. & doctiss. P. M. Fr. Hyacintho de Parra, Ordinis Prædicatorũ Magistro iam pridem in Provincia Hispaniæ, & antea Definitore, Supremæ Inquisitionis Censore & à Secretioribus Consilijs, Examinatore Synodali Archidiœceseos Toletanæ, & Theologo pariter atque Examinatore Apostolicæ Nunciaturæ in Regnis Hispaniæ:

IN EODEM PLENO SENATV AVDITA ET PROBATA XIII. NOVEMBRIS.

VT Parerem iussis Celsitudinis Vestrę, eâ solertiâ, & intentâ curâ, quâ par est tam sublimi auctoritati obtemperare, evolvi integrè librum, cui epigrapha: *Auctoritas infallibilis & summa Cathedræ S. Petri extra & supra Concilia quælibet, atque in totam Ecclesiam:* Auctore R. P. M. Fr. Iosepho Saenz de Aguirre, Benedictino, &c. Cumque argumentum, in quo versatur, sit tam arduum & controversum à viris sapientiâ & dignitate præcellentibus in Orbe Christiano; Auctor ipse selectâ eruditione, & varietate rerum, omnes numeros tanti operis implet, publicæque expectationi facit satis, non in substantia solùm, vt aiunt, sed in technica methodo, & modo differendi.

Porrò substantia sita est in solidissimis fundamentis, quę duobus principijs inexpugnabilibus nituntur: auctoritatum, scilicet, inconcussarum, & rationum ineluctabiliũ. In quo planè sequitur Doctorũ Aquilam Augustinum lib. 2. de Ordine cap. 5. aientem: *Duplex omnino est via, quam sequimur, cùm rerũ nos obscuritas movet: aut rationum, aut certè auctoritatum.* Quod ipsum ferè tradiderat lib. 3. contra Academicos cap. 20. lib. de Vera Religione cap. 24. lib. 11. contra Faustum cap. 5. & alibi sæpe, suffragiũ ferente eidem doctrinę D. Thomâ Quodlibeto 4. art. 12. post Claudianum Mamercum lib. 1. de Statu Animæ cap. 1. Anastasium Sinaitam in libro cui titulus, *Vinaex*, cap. 1. & Ferrandum Diaconum lib. de Pædagogio cap. 5. quibus communiter Theologi adstipulantur.

Admirationi est copia auctoritatum erutarum ex Concilijs Oecumenicis, & Provincialibus; itęque ex Decretis Apostolicis, & sententijs SS. Patrum, quibus Auctor confirmat & vindicat supremam auctoritatem, & certitudinem irreformabilem, qua Pontifex Romanus absque vlla dependentia à Concilijs definire potest quæstiones de rebus fidei, & damnare hæreticos, ac declarare ius naturale & divinum positivum, versantia in dirigendis actionibus humanis. Sed & adhuc mirabilius est, quòd præcipua testimonia, quibus in eũ scopum vtitur, desumpta sint ex Concilijs, tum Generalibus, tũ Nationalibus in Gallia celebratis; ex Rescriptis Pontificum Romanorum, quibus respondent ad Consultationes Episcoporum eiusdẽ Regni; ex dictis Sanctorum eiusdem Nationis, aut Doctorum Parisiensium veterum recentiorumque, qui lauream apud Sorbonam accepere; aut intra eius sinum numerantur; ac tandem ex Epistolis Cleri Gallicani, sex retro lustris ad Innocentium X. Pont. Max. scriptis: quibus profitebantur, & testatam habuêre supremam auctoritatem Sedis Apostolicæ, Concilijs subliminiorem, & ab ijs independentem; iudiciumque infallibile & irreformabile in materia fidei & morum. Et hæc quidem præstat ea comprehensione Historiæ Ecclesiasticæ, Epistolarum Decretalium, Conciliorum, & Patrum à tempore nascentis Ecclesiæ vsque modò, vt non appareat possibile totius anteactæ vitæ tẽpus sat spatij aut otij concessisse vigilantiæ ipsius infatigabili, ad tot rerũ exquisitarũ notitiã paradã.

Sed enim quas non difficultates vincat indefessum studium, & infatigabilis discendi ardor! *Labor improbus omnia vincit.* Quos non conatus perficiat ingenium felix memoria fida, facilitas in penetrando reconditiori Scriptorum sensu, promptitudo in percipiendo, tenacitas in conservando, iudicium maturum in deligendo ac discernendo inter ea, quæ alicuius aut nullius pretij sunt? Sic nimirum, docti, quæ apud se recepêre, ex voto consequuntur: quoniam in pectus suum transferre sciunt integras Bibliothecas, etiam instructissimas, quemadmodum in Nepotiano observavit Hieronymus, dum in eius Epitaphio dixit: *Continua lectione, & diuturna meditatione, pectus suum Bibliothecam fecerat Christi.* Sic nimirum cum admiratione omniũ in vno volumine proferri potest quidquid selectioris litteraturæ absconditur in pluribus libris, & celebribus Auctoribus, qui Bibliothecas exornant. Sic & Plinium Muretus laudat, dum inquit: *Vnum opus ipsius instar ingentis Bibliothecæ videri potest.* Et hoc ipsum exequitur Auctor libri huius, dum exquisita eruditione ad singularissimam Lectorum vtilitatem, veluti in imagine aut tabula Geographica, ob oculos sistit viris doctis quidquid selectum delitescit in Iure Canonico, Historia Ecclesiastica, & Scriptura sacra, ad comprobandum iudicium irreformabile Apostolicę Sedis. *Nam simul diversa compilando* (vt vtar verbis Hugonis Victorini lib. 3. Didasc.) *quasi de multis coloribus & formis vnam picturam fecit.* Sive, vt est apud Cassiodorũ lib. 1. Divin. Instit. c. 1. *quædam frusta disertissimorum virorum in vno vestimento contexuit, vt membratim posset adunata collectione cognosci, quod sub vno corpore nequaquam potuit inveniri.*

Præterea Auctor in hoc Opere ita profert innumera testimonia in illud roborandum, vt nulli eorum vim inferat, sed veluti sponte sua accurrisse videantur; nec accersita fuisse ad inanem & importunam affectationẽ, sed è re nata deservisse, seque insinuasse in materiam ipsam, de qua agit. Vnde & probationes inde ductę constant nervis & robore, nec patiuntur exceptionem illarum, quas notat præclarus Vir Hildebertus Cenomanensis Epist. 4. dum ait: *Frustra lex adducitur, quæ ad vrgentis causæ decisionem minimè suffragatur.* Ideoque Princeps eloquentiæ Romanæ lib. 4. ad Herennium præscribit: *Oportet testimonium cum re convenire: aliter non potest confirmare.* Non sunt impedimento allegationes, quantvis plures, vbi sunt è re cõtroversiæ, præsertim in rebus Theologicis. Etenim in ijs primas obtinet auctoritas Scripturæ, Conciliorum, & Patrum: estque instar nervi aut compaginis, quâ colligatur & viget corpus disputationum.

Ve-

Verùm cuius auctoritatis pondus non conatur eludere, qui sophismatis & cavillis dediti sunt? Hisce præcludendis idonea & efficax est ratio Theologica, ad severam methodum differendi exacta: estque veluti antemurale, quod incursiones hostium prævenit, & militari arte insidias propulsat, dum aggeres testimoniorum instruit & disponit, vt inexpugnabiles sint. Hoc ipsum in præsenti cernere est: vbi argumenta ex Scriptura, Concilijs, & Patribus eruta, & iuxta Dialecticæ ac Theologiæ canones instructa, præcludũt evasiones quaslibet, sive effugia Adversariorum. insuper & integritatem testimoniorum in germano sensu sartam tectam curant, vrgentque, vt extorqueant assensum, atque obsequium mentis in doctrinam revelatam. Nimirum hic locum habet illud Casiodori in Præfatione ad Psalmum 15. *Ratio per singulas sententias decurrit: pulchra nimis, & absoluta probatio.* Et certè licèt auctoritates legitimæ sint magni ponderis ad probandum, adhuc non videntur decorem, vitam, aut vigorem habere ad debellandum subtilia & intrepida quorundam ingenia, nisi ratio instructa argumentis sub formula syllogismorum & enthymematum compellat ad sanum eorum intellectum: nec fulget subtilitas mentium vbi ex hoplotheca memoriæ solùm decertatur armis mutuatis, & propria ingenij vacant. Huc spectat quod Lactantius lib. 2. Div. Instit. cap. 7. memorat ex Cicerone lib. 3. de Natura Deorum. vbi quidam interlocutorum ita Balbum affatur: *Habes Balbe, quid Cotta, quid Pontifex sentiat. Fac nunc ego intelligam quid tu sentias. A te enim Philosopho rationem Religionis accipere debeo. Maioribus enim nostris, etiam nulla ratione reddita, rationis est credere.*

Porrò in hoc volumine non est disputatio cum illiterato aliquo cœtu, aut plebeijs mentibus; sed cum Illustriss. Clero Gallicano, Viris eximiè doctis constante. Quare oportuit lucubrationes ipsas firmarum auctoritatum, & solidarum imprimis rationum præsidijs muniri. *Quamuis enim* (inquit Augustinus lib. 2. de Ordine cap. 9.) *bonorum auctoritas imperitæ multitudini videatur esse salubrior; ratio verò aptior eruditis.* Vtque omne adversariorum genus retundatur, opus est vtroque instrumentorum præsidio vti, & quamlibet rimam intercludere sophisticis evasionibus ad veritatem asserendam. Sunt enim aliqui versipelles ingenio, in id intenti, vt hallucinari faciant sectatores veritatis (etiam in rebus sacris, & maximè ad Religionem spectantibus) quibus moris est, dum argumentis impetuntur, ab auctoritate ad rationem, & à ratione ad auctoritatem provocare, vt alterutrâ viâ ludificentur ideóque simul vtroque armorum genere vrgendi sunt, auctoritatis irrefragabilis, & rationis apodicticæ. Illorum genium versatilem satis perspectum habebat Claudianus Mamercus lib. 1. de Statu Animæ, dum de ijs inquit: *Si auctoritatem quæras? Subijciunt, istiusmodi causarum secreta adiri nequaquam posse, nisi subtilissima rerum indagatrice ratione. Si eandem in articulo reposcas? Adijciunt, auctoritate potiùs oportere cõcedi, neque naufragosum propter argumentorum latentes quosdam scopulos pelagus disputationis intrare. Ita auctoritate rationem, & auctoritatum obiectu rationes eludunt; & vtroque eorum ad id vtuntur, vt neutra vtantur.*

Vnde Auctor huius libri, pravisâ hominum eius genij arte Pelasgâ, indivisim auctoritates rationibus munit, legitimum illarum sensum distinguens, ne confusio aut obscuritas impedimento sint. In quo planè exequitur vtile monitum S. Isidori Pelusiotæ scribentis ad Orionem, & docentis qualiter cum fructu & efficacitate vtendum sit locis sacris: *Ne dicta quædam,* inquit, *sacrarum Scripturarum simpliciter proferens, ore dilaceres.* :::: *Verum inuestigatis diligenter argumentis, solutiones habebis. Hallucinantur enim interpretationes, argumentis ac materijs destitutæ.* Ita ille lib. 3. Epist. 136.

Sed & admirationi est ars, qua Auctor licentiam Adversariorum reprimit, passim vtens redargutionibus manifestis, & ob oculos ponens apertas demonstrationes asystasiæ, in quam incurrunt, & absurditatis, qua lædunt vniformem ac perpetuam harmoniam SS. Galliæ Doctorum, Conciliorum eiusdẽ Regni, Theologorum Parisiensium, & ipsius Cleri Gallicani, paucis retro annis testati iudicium informabile, & auctoritatem independentem à Synodis, in sacrosancta Sede Apostolica, ex Privilegio Christi D.

Singulari dexteritate in differendo vtitur figurâ, quam Græci (apud Isidorum lib. 2. Originum c. 21.) *ἀντιστροφὴν* dicunt. quâ, post arietata & subtilitate ingenij convulsa potiora fundamenta, quibus innituntur Gallicanæ Theses, vltro ea concedit Adversarijs; ac deinde ipsorum armis cogit vt fateantur quod antea negaverant. quin & illata vi per sinuosas ambages ineluctabilium ratiocinationũ eos compellit in implexos & irretitos amphidoxiarum & paradoxorum labyrinthos, à quibus ne Ariadnæo quidem filo se expedire valeant. Insuper Libertates Gallicanas, quibus ijdem Sedi Apostolicæ litem intentant, & Positiones suas munire cogitant, demonstrat Auctor, peculiares & proprias eius Ecclesiæ non esse, sed cæteris toto Orbe Christiano dispersis communes, si veræ & solidæ. quòd si verò privatas & singulares velint aut esse, aut vnquam fuisse, tot abusus in ijs detectos, tot absurda, vt iure possint debeantque funditus extirpari ab Apostolica Sede, à qua sola vim & robur, si quod habuêre vnquam, mutuare potuerunt.

Et hæc quidem dicta sunto circa medullam huius Operis, quantum de eo iudicare licuit post intentam curam, & studiosum examen.

Iam quod attinet ad modum, quo liber scriptus est, stylo potiùs Dialectico, & Scholastico vtitur, vt vrgeat Adversarios, & in suam sententiam vel invitos trahat, quàm Oratorio, qui effluat in figuras & tropos. Sed tamen elegans est, & pressus, puris vocibus, proprijs, dilucidis, & rerum tractatarum significationi aptissimis constans, ijsque notis, quæ à politioris litteraturæ magistris diserto sermoni præscribi solent. Nec sanè tam eleganter differeret Auctor, aut materiam, quam tractat, innumera rerum varietate vestiret, aut de-

bito

bito ordine digereret, nisi rem ipsam ad liquidum examinatam, & animo comprehensam haberet. Nimirum vera est illa Horatij sententia in Arte Poetica:

——— *cui lecta potenter erit res,*
Nec facundia deseret hunc, nec lucidus ordo;
Verbaque provisam rem non invita sequentur.

Sed meliùs Philo libro, *Quòd deterius potiori insidiatur*, dum inquit: *Quando enim probè cognitum tenemus, de quo disserimus, lætus gaudensque sermo abundat dilucidis & proprijs vocabulis, quibus copiosè, expeditè, inoffensè, atque etiam disertè ac efficaciter repræsentat quidquid docere vult.*

Sanè cùm controversiæ in hoc volumine agitatæ tanta partium contentione tractentur, laudanda est moderatio Auctoris in ijs conscribendis. Etenim non lædit oculos, sed illuminat; atque instar prudentis medici, absque doloris irritamento vulneribus opem fert. Ideo alienis passim testimonijs innititur,& ex ijs argumenta profert: quę docilibus ingenijs, & veritatis amantibus, offensioni esse non possunt; præsertim vbi in ijs leges disserendi inviolatæ servantur. Nulla hîc asperitas invectivarum, sed potiùs pacificæ exhortationes, comprehensæ limitibus Christianę charitatis, quæ locum præstat oppositioni ingeniorum. Regē Christianissimum ea Maiestatis veneratione vbique memorat, & Illustrissimum Clerum Gallicanum tali cultu,vt nemo iure in Auctorem expostulare possit.

Cumque idem Christianissimus Monarcha sit adeò magnificus, zelatorque amantissimus Coronæ suæ, cuius vnioni & dilatationi invigilat, nequeunt generosis ipsius conatibus ingrata esse monita hæc. vipotè in quibus sublimi eius comprehensioni ac Politicæ proponitur, nihil exitialius esse posse vnioni & dilatationi prædictæ, quàm divisionem ab Apostolica Sede. Nimirum, iuxta frequentem cursum rerum à Providentia divina statutum, quò magis coniuncta sunt Regna supremo Capiti Ecclesiæ,eò maior in illa vnio & felicitas in pace & bello derivatur. Propterea fortassis milites Cæsaris (licet mysterium nescientes) non divisêre, sed sortiti sunt inconsutilem tunicam Christi. *Desuper contexta per totum* erat à summo ad infimum, ea arte, vt si vel filum quis abscinderet, tota eius contextura dissolveretur. Sic etiam Regna & exercitus,quibus cordi fuerit vnio cum Capite Ecclesię, felicem in seipsis vnionem, & prosperitatem experientur, nulli discrimini expositam. Plura circa hoc ad Henricum III. Imperatorem, antequam coronaretur, dixit olim sublimi zelo & spiritu S. Petrus Damianus lib.7 Epistola 3, quæ tota huc advocari posset. Placet tamen ex ea solùm libare verba hæc: *Inconsutilem vestem IESV milites Gentiles metuit scindere, & Christiani non verentur Ecclesiam separare? Cùm ergo vestis Christi sancta dicatur Ecclesia, scissio vestis, divisionem minatur Regiæ potestatis. Hinc est fortè quòd vrbes, oppida, siue provincias huius Regni ab exteris quotidie cernimus nationibus vsurpari.*

Quisnam verò de Christianissimo Principe, eiusque prudentia summa, non credat, postquam audivit Illustriss. Clerum Gallicanum in controversijs tanti momenti ad pietatem, & Religionem Christianam altiùs stabiliendam, admissurum grato animo librum hunc, in quo palam indicantur gravissimæ difficultates, & immania absurda, quæ in eiusdem Cleri Declaratione involvuntur? Nimirum Monarchæ in quibuslibet controversijs ad bonum commune spectantibus debent vtramque partem audire, & vniuscuiusque earum fundamenta expendere,invicemque conferre,vt recto & maturo iudicio deliberent quid agendum sit. Quod vel Ethnicis exploratum fuisse constat ex prudenti suasione Artabani ad magnum illum Monarcham Xerxem, hisce verbis apud Herodotum lib.7. *Rex, si diversæ inter se sententiæ dicantur, non potest eligere meliorem, sed necesse habet ea, quæ dicta est, vti. At cùm plures dictæ sunt, licet aurum purum deligere: quod per se discerni cùm nequeat, comparatum cum altero discerni potest.*

Minùs etiam in animum induci potest, Illustriss. Clerum Gallicanum ægrè id laturum. Nam qua doctrina & prudentia pollet, exploratum habet, in Disputationibus tanti ponderis, & adeò controversis, licere vnicuique refellere Theses, quas falsas existimat, dummodo servetur decor, & honor debitus parti adversæ; nec contrarietas mentium degeneret in schisma voluntatum, modestiâ vbique præscribente leges ardori disceptationis.

Amici erant Cicero & Q. Fufius,Lentulus & Cato. Contradicebat alter alteri palam & publicè in sententijs: sed tamen amicitia illibata mansit,quoniam disceptatio intra limites decori coercebatur. Nec Iulius quidem Cæsar,quamvis valde tenax proprij iudicij, vnquam significavit displicere sibi Principem Oratorū contraria sentientem: vti hic ipse testatur Philippica 10. & 11. ac lib.3. Tuscul.QQ.& in Orat. de Provin. Consul. Lege plura in hunc scopum apud Solorzanum Emblemate 48. Cardinalem Paleotum de sacris Consistorijs p.5.q.1.ad 3. & præsertim apud S.Petrum Damianum in Epistola superiùs laudata, vbi inter alia, quæ solitâ energiâ profert, inquit: *Cùm per Isaiam Dominus dicat, VENITE ET ARGUITE ME: cur homo ab homine despiciat argui, quem constat eadem mortalitatis lege constringi?*

Denique quoad totum contextum huius Operis (vt ingenuè proferam quod sentio) solùm dicere possum quod olim Plinius scribens ad Maximum Epist.20. *Accipe nunc quid de vniversis generaliter indicem. Est opus pulchrum, validum, ac sublime, varium, elegans, spatiosum etiam, & cum magna laude diffusum.* Cumque Viri doctissimi, & purpurâ digni ob eminentiam sapientiæ, has controversias antea exagitaverint, si illorum lucubrationes legas,& cum hisce conferas, apparebit præstantia, quâ Auctor in eodem argumento versatur. Prudens parœmia fuit illa vetus: *PVRPVRA IVXTA PVRPVRAM*

DI-

DIIVDICANDA. Nimirum vnius purpuræ fundum ac pretium non satis dignosci, nisi conferatur cum altera qualiter Romæ factum, vbi purpuræ Iovis Capitolini applicabantur cæteræ matronarum Romanarum, & ipsius Aureliani Imperatoris. Hæ namque colorem & decus amittebant statim, illa verò longè splendidiùs eminebat in oculis omnium. Palmam inter cæteras tulit purpura Iovis dono missa à Rege Persidis ad Imperatorem Romanum, cum hac epigrapha: *SVME PVRPVRAM, QVALIS APVD NOS EST.* Quare cum ingenti Hispaniæ gloria possemus & nos mittere ad Nationem Gallicanam, aientes Hæc est purpura auctoritatis supremæ Romani Pontificis, qualis æstimatione & iudicio Hispaniæ censetur. Videsis Erasmum in Adagijs Chiliadis secundæ Centuria 1.n.74.

Sanè, quantum capio, vt liber hic approbatione dignus esset, sufficeret quòd Auctor sibi diffidens (hæc nimirum affectio germana prudentium hominum in fœtibus ingeniorum suorum est. *Nescio quo pacto magis in studijs homines timor, quàm fiducia, decet,* aiebat Plinius lib. 5. Epist. 16. ad Spurinam, & antea lib. 4. Epist. 7. ad Lepidum: *Recta ingenia debilitat verecundia, perversa confirmat audacia*) antequam exemplaria integra distraherentur, quaterniones recèns è prælo erutos commisserit examini Summorum Hispaniæ Virorum, ac primi subsellij in dignitate & sapientia. Nempe in hoc imitatus fuit prudentiã Plinij Secundi metuentis sibi, ac providentis directioni, & bono nomini lucubrationum edendarum. Etenim, vt refert Ioannes Maria Cataneus in eius vita: *Nullum emendandi genus omittebat: ac primũ quæ scripserat, ipse secum pertractabat: deinde duobus aut tribus legebat: mox alijs tradebat adnotanda, notasque eorum, si dubitabat, cum vno rursus aut altero pensitabat: novissimè pluribus recitabat.* Porrò omnes ij vnanimi consensu & laude ad hyperbolẽ vsque (vidi autographa ipsorum) Opus hoc probârunt: nec ego capere possum, quomodo non fuerit rectum ipsorum iudicium: siquidem, iuxta Tertullianum de Hæresibus cap. 28. *Quod apud multos invenitur vnum, non est erratum, sed ratum.*

Sed quid immoror obscurandis luminibus horum scriptorum prolixâ censuræ limâ? Satius erit dicere cum eodem Plinio Epist. 11. ad Tranquillum: *Opus absolutum est: nec iam splendescit lima, sed atteritur.* Eaque propter, & quòd mea opinione nihil in eo sit adversum nostræ sanctæ & Catholicæ Fidei, vel supremæ auctoritati Sedis Romanæ (in cuius obsequium se ex asse impendit) vel bonis moribus, vel iuri Regiæ Maiestatis, poterit Celsitudo Vestra, si ita placet, licentiam Auctori concedere ad evulgandum Opus. Sic censui in Collegio S. THOMÆ Matritensi die nona Novembris, anno 1683.

Fr. Hyacinthus de Parra, Magister.

REGIVS Supremusque Castellæ Senatus potestatem fecit R. P. M. Fr. Iosepho Saenz de Aguirre, ad edendum Tomum hunc inscriptum, DEFENSIO CATHEDRÆ S. PETRI, &c. (iam antè probatum à Superioribus Ecclesiasticis) præmissa censura, & approbatione R. P. M. Fr. Michaelis de Fuentes, in Salmant. Academia Primarij Theologiæ Antecessoris: vt constat ex litteris authenticis apud Michaelem de Moxica, à Secretis eiusdem Regij Senatus, datis die 12. Decembris 1682. Censura autem ipsa suprà suo loco habetur.

Idem Regius Senatus, post editum Tomum ipsum, antequam publicè distraheretur, ob summam gravitatem rerum, quæ in eo tractantur, iterum examinandum commisit R. P. M. Fr. Hyacintho de Parra, Ordinis Prædicatorum Magistro in Provincia Hispaniæ, Supremæ Inquisitionis Censori, & à Secretioribus Consilijs. Is verò integrè perlectum probavit, & Relationem amplissimam, summeque honorificam fecit, nuper exscriptam: qua audita in eodem pleno Senatu, Privilegium editionis, evulgationisque libri, Auctori concessum est ad decennium die tertiadecima Novembris 1683. sub formula ordinaria, & pœna Hispaniæ Typographis iniuncta, nequis iniussu ipsius illum recudat.

REVERENDISS. P. M. Fr. MICHAELIS DE FVENTES, Cisterciensis Congregationis Hispaniæ olim Generalis, iam diu in Salmanticensi Academia Primarij Antecessoris Theologiæ, & sæpe à Supremo Senatu Regiæ Cameræ ad sacras Episcopatuum Hispaniæ Insulas deputati, Censura ex præscripto Summi Castellæ Prætorij.

IVSSV Supremi Senatus Regij magna animi voluptate legi, & perlegi Opus sanè his temporibus opportunum, & vtile, ne dicam etiam necessarium, quo Reverendissimus Pater Magister Fr. Iosephus Saenz de Aguirre, satis notus, & celebris multis alijs scriptis evulgatis, & in hac nostra Academia, post alias plures Theologiæ Cathedras, Doctrinæ Moralis Perpetuus Antecessor, egregiè pugnat pro Catholica veritate Auctoritatis infallibilis, & Potestatis supremæ Cathedræ S. PETRI, sive Summi Pontificis: quam omnes divina fide certam credimus: sed novissimè eam negare ausi sunt aliqui, quos refert, & refellit nervosè, & eruditè, ne silentium videatur consensio, aut connivcntia. Vnde quamvis iam alij eandem veritatem copiosè pridem propugnassent, nullus ita directè, atque in particulari contra istos Recentiores: quos non solùm ex ipsis Conciliorum ferè omnium, & Epistolarum Decretalium fontibus, multiplicique observatione Historiæ Ecclesiasticæ refellit: sed etiam argumentis ad hominem, vt aiunt, vrget, & persequitur ex eorum verbis, atque ex manifestis aliorum testimonijs, non solùm Patrum Antiquorum, verùm etiam Auctorum Recentiorum Ecclesiæ ipsius Gallicanæ. Solùm addo quòd circa id observat Cardinalis Baronius tom. 12. ad annum 1148. & ex illo etiam noster Illustrissimus Angelus Manrique tom. 2. Annalium Cistercienlium eodem anno cap. 2. & 3. videlicet Eugenium Tertium, ex nostra etiam Familia, Rhemis in Gallia Concilium celebrasse Generale; in quo etsi fuisset disputatum de erroribus Gilberti, aut Gilberti Porretani, Episcopi Pictaviensis, circa mysterium Trinitatis, atque Incarnationis, Antagonista contra ipsum existente Bernardo Patre; non tamen voluit Summus Pontifex intra Concilium eos condemnare, sed dimisso Concilio, quasi illo non egeret ad definiendas veritates fidei. *His absolutis* (inquit Baronius) *introducta est in Concilium Gilberti Episcopi Pictaviensis causa; in qua idem Gilbertus expertus est, S. Bernardum vehementissimum contradictorem. Qui cum adeo perstringeret illum, vt omnino convinceret ipsum hæreticum; Eugenius Papa consulens tanti Episcopi famæ, id seorsum post dimissum Concilium faciendum duxit.* Rursus: prædictus Papa Eugenius, atque in eodemmet Concilio, cùm vidisset Ecclesiam Gallicanam cum Parente Bernardo, Symbolum ei tradidisse, quo suam fidem profitebatur circa dogmata illa Gilberti Porretani, & Cardinales etiam valdè esse commotos ob huiusmodi factum, immò contra ipsum Papam, quia permisisset, cùm definire solùm ad Romanum Pontificem spectet: *Abbate* (nempe Patre Bernardo) *ad se vocato, de hoc facto, qualitateque facti, solerter inquirit. Cui ille humiliter, & cum reverentia respondit, se, vel Dominos Episcopos Ecclesiæ Gallicanæ, nihil de præfatis Capitulis definysse; sed quia ab Episcopo Pictaviano audierat, vt fides sua scriberetur, idcirco quia solus nollet illorũ auctoritate, ac testimonio, simpliciter se, quod sentiret, exposuisse. Hocque tam humili, quam modesto ipsius responso, prædicta Cardinalium indignatio conquievit.* Ita refert Baronius, & noster etiam Historiographus vbi suprà ex Othone Frisingensi, illius temporis Auctore. Ex quibus constat, nec hodie Ecclesiam Gallicanã habere aliam maiorem auctoritatem, sive libertatem, quàm proponendi tantum cum humilitate id quod sentit: & postea teneri obedire Decretis & credere Definitionibus Summi Pontificis, quamvis extra Concilium. Denique pro eadem veritate additur etiam aliud testimonium eiusdemmet Eugenij Tertij in Canonizatione S. Henrici, quæ habetur tom. 1. Bullarij Magni, vbi inter alia §. 2. hæc habet: *Tametsi huiusmodi petitio, nisi in Generalibus Concilijs admitti non soleat, auctoritate tamen S. Romanæ Ecclesiæ, quæ omnium Conciliorum firmamentum est, ad eam Canonizationem, &c.* Quæ verba cùm referret etiam P. Arriaga 2.2. in tract. de Fide disp. 9. sect. 4. num. 23. notat benè, duo à Pontifice doceri in illis. Primum, Concilia non habere firmitatem, nisi quam accipiunt à Pontifice Romano: vnde infertur, definitiones illorum ante approbationem

nem

nem Pontificis non esse de fide. Secundum: ipsum Pontificem ibidem sentire eam auctoritatem, quæ Concilijs dat firmitatem, posse extra Concilia totam suam firmitatem habere. Vnde intulit, se etiam extra Concilium posse ad Canonizationem procedere: quod deinceps iam omnes Pontifices sequuntur. Hæc solùm addidi, non vt robur adijciam, sed quia delibata ex Pontifice Romano Cisterciensi, & cui Pater Bernardus assidebat. Præclarum ergo, atque eximium hoc Opus Reverendissimi Patris Magistri Fr. Iosephi Saenz de Aguirre, nedum dignissimum existimo, quod in lucem prodeat, sed summoperè etiā expetendum ab omnibus Catholicis. Datum Salmanticæ in hoc Collegio Parentis Bernardi die 28. Decembris, anno 1683.

M. Fr. Michael de Fuentes.

NOVA CENSVRA RR. P.M. Fr. HYACINTHI DE PARRA, Ordinis Prædicatorum Magistri in Provincia Hispaniæ, Supremæ Inquisitionis Censoris, & Scriptoris celebris,

EX PRAESCRIPTO ALIO REGII SENATVS.

IVSSV Regij & Supremi Hispaniarum Senatûs, vidi & perlegi Opus inscriptū, *DEFENSIO CATHEDRAE S. PETRI, &c.* Auctore Reverendiss. P. Magistro Fr. Iosepho Saenz de Aguirre, Benedictino, in Salmant Academia, post plures alias Theologiæ Cathedras, Primario Morum Antecessore, & Supremæ Inquisitionis Censore à Secretioribus Consilijs. Vidi, inquam, & perlegi, postquā editum prælo fuerat aliquot retrò mensibus, & probatum, non modò à Censoribus gravissimis, quibus id muneris deputatum fuit, sed etiam à Hierarchis, Consiliarijs, Virisque alijs primæ, ac summæ notæ, quibus nemo non assurgit. Probaverant ij, & summis laudibus commendârant Opus, veluti cedro, & immortalitate dignum. Sed tamē cùm invidiosæ, & periculosæ admodum sint quæstiones, quas in Declaratione sua excitârunt Illustrissimi Galliæ Præsules, Scriptoresque, quibuscum Auctor differit; idem Regius Senatus novo examini subiecit Opus ipsum, veritus ne fortè aliquid Auctori excidisset, quod iure ad incudem, & limam revocandum esset. Verùm toto illo evoluto, nihil inveni non dignum luce publica: nihil non respondens publicæ expectationi: immò nihil non supergressum commune desiderium Christiani Orbis, vt Declarationi Gallicanæ pro dignitate argumenti ocurreretur. Nimirum dissertissimus Scriptor videtur totius Christianæ Antiquitatis monumenta, Conciliorum Acta, Pontificum Romanorum Responsa, Canonici Iuris decreta, Patrum scita, Historicorum testimonia, Sæculorum denique eventus varios, præsertim apud Galliam, præ manibus, aut ob oculos habuisse quasi ad nutum: vt auctoritatem Cathedræ S. Petri summam, & infallibilem extrà, & supra Concilia, atque in totam Ecclesiam, & omnes Christianos Principes, inexpugnabilibus fundamentis assereret. Oportuit itaque, eximium & verè aureum Opus, plurium solito Censorum examen subire: vt ad ignem, obrussamque, diu ac multùm examinatum, totidem in ijs Panegyristas haberet: qui vno consensu vaticinarentur ipsi immortalē gloriam, & communem admirationem, nullis temporum metis coercendam. Ego quidem ex animi sententia ita censeo, & Auctorem dignissimum celebri vbique Scholarum nomine, quod sibi peperit insignibus scriptis, antea editis, præsertim Commentariorum in Theologiam S. Anselmi, quem nova luce, & exquisita eruditione, ingentique sacrę disciplinæ fænore, iam pridem in vsum & mediam lucem Academiarum Christiani Orbis invexit. Sed enim celebriorem adhuc reddent hæ lucubrationes eruditissimę, & eò mirabiliores, quò breviori temporis spatio conceptæ, & editæ. Prodeant itaque in Ecclesiæ vtilitatem, & Hispaniæ decus. Matriti in Collegio S. THOMÆ die 4. Novembris 1683.

Fr. Hyacinthus de Parra, Magister.

IN

SS. D. N.

INNOCENTIO XI PONT. MAXIMO.

(a) SUCCESSORI B. PETRI PRINCIPIS APOSTOLORUM, UNIVERSI CHRISTIANI ORBIS SUPREMO PRIMATI, VERO CHRISTI VICARIO, TOTIUS ECCLESIAE CAPITI, OMNIUM CHRISTIANORUM PATRI, PASTORI, ET DOCTORI, A CHRISTO DOMINO PLENUM IUS ET POTESTATEM HABENTI IN TOTAM ECCLESIAM:

POST SACRORUM PEDUM OSCULA,

S.

PAUCIS Mensibus postquam Declaratio Cleri Gallicani Parisijs edita fuerat XIX. Martij M.DC.LXXXII. aliquot eius exemplaria ad hanc Salmanticensem Academiam pervenerunt, BEATISSIME PATER. Quanto horrori illa fuerit tot eximijs Professoribus, zelo Religionis Catholicę, veneratione Apostolicę Sedis, pietate, doctrina, & eruditione claris, non facilè explicare queam. Cùm enim nihil antiquius fuerit huic celeberrimæ omnium disciplinarum Scholæ, quàm veneratio Cathedræ S. PETRI, eiusque Successoris Romani Pontificis; non potuit sine ingenti dolore, & commotione animorum, videre eius auctoritatem palam impetitam, & ab ijs quidem ipsis, quorum officij, & partium erat, illam tueri vsque ad sanguinem.

Dubitare initio licuit, an is fœtus inopinatus, Galliarum Episcopis suppositus ab aliquo nebulone fuisset, impia & fraudulenta manu, vt ijs hucusque adeò benemeritis de Ecclesia Catholica, dedecus aliquod, aut invidiam conflaret, vel ad horam. Et certè dubitādi non levis ratio erat. Vt enim ordine percurram partes omnes eius Declarationis, quis crederet in ipso eius aditu à tanto, & tam Venerabili Clero ita propositum iri observanda decreta Gallicanę Ecclesię, & libertates, vt in illius progressu decretorum Apostolicæ Sedis, eiusque libertatis nulla penè ratio haberetur? Quis putaret, exaltationem filiæ, discipulæ, & subditæ, potiùs in dedecus, & oppresionem, quàm in honorem, & obsequium Matris, Magistræ, & Capitis omnium sub cœlo Ecclesiarum futuram? Oportebat certè tot graves, & doctos Præsules, ne in speciem quidem indicare, se aliquid habere commercij cum ijs Galliæ Scriptoribus, qui, teste Archiepiscopo Marca (b) * De hisce libertatibus commentarijs editis olim, ijs positionibus nituntur, quæ Catholicæ Ecclesiæ dignitatem summopere lædunt. Quæ sanè commentationes à tanti nominis Viris profectæ, eas radices in quorundam animis egerunt, vt Curiarum supremarum plerique Magistratus nō alijs ferè auspicijs negotia Ecclesiastica dirimant. * Hæc ille protulit, & fassus est, cogente veri-

(a) Concilium Oecum. Flor. Sess. vlt. ea epitheta tribuit Pont. Romano, ex quibus corruit Declaratio Gallic. quoad singula capita. Vide infrà d. 15. 16. 24. 34. 35. 36. 37. 38. 39. & 40.

(b) Marca in libello Barcin. editoan. 1646. qui habetur in Prolegomenis eius ad libros de Concordia, pag. 21. Vide infrà d. 34. & 37.

*

veritate, atque experimento, cùm adhuc esset Consiliarius Regis Christianissimi,& illius nomine Pręses Supremi Navarrę Senatus. Quantò alienior esse debuit à sacris Præsulibus quælibet vmbra patrocinij in eas Theses, sub specioso nomine Libertatum Gallicanarum, convellentes iura Catholicæ Ecclesiæ? Sat plures defensores habent illæ, ex Aulicis,& Magistratibus Galliæ, plus nimio politicis, quos sæpè captandi libido exoculat. Habeat Sedes Apostolica propugnatores saltem, quos (c) * Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.

(c) Act. 20.

Altera deinde ambigendi occasio erat ex primo §. eius Declarationis: in quo ex varijs Scripturæ locis præposterè interpretatis ea doctrina concluditur, quæ olim solùm in gregalibus, & adulatoribus Henrici III. alias IV. Imperatoris Germaniæ, notorij schismaticorum Antesignani, (d) & propterea sępiùs ac diù à Sede Apostolica, varijsque ipsius Galliæ Concilijs, sacro anathematum igne inusti, locum habuit: deinde verò elapsis duobus sęculis ex Orco revocata fuit à Guillelmo Ochamo, stipendario Theologo Ludovici Bavari Imperatoris ab Ecclesia abrogati, cui calamum nundinalitiũ locavit, in odium Ioannis XXII. Papæ: quęque tandē à Sectarijs superioris sæculi & nostri excepta fuit, & subinde à Politicis quibusdam, contra omnes Scriptores Catholicos,& sensum ac praxim Ecclesiæ Romanæ: cuius Pontifices multi, (e) etiam sanctitate & doctrina conspicui, sæpe Imperatores, Regesque ob hæresim, aut schisma, etiam intra Oecumenicam Synodũ Lugdunēsem in media Gallia celebratam, abdicârunt. Quis ergo crederet, modernos Prœsules tam subitò, opinionem adeò periculosam, vt mitissimè loquar, tradituros?

(d) Genebrardus in Chron. ad annũ 1073. & 1326. Rayn. in Opusc. Αυτος εφα.

(e) Spondan. ad annos 593. & 730. & 750. & 842. & 1073. & 1079. & 1212. & 1245. alijsque locis. Vide P. Greg. lib. 15. de Republ. c. 1. §. 11. Cardin. Perronium, Carolum Franciscum de Abra, &c.

Iam si accedamus ad secundam ipsorum Thesim, quis crederet à Præsulibus Galliæ publica professione amplectendã? Nihilo enim illa melior est, sed fortasse deterior, quatenus Pontificem Romanum, præter casum schismatis, seu dubię auctoritatis, supponit Synodo Oecumenicę, Caput reliquis membris, Doctorem discipulis, Pastorem gregi, Rectorem subditis, Supremum Christi Vicarium inferioribus ministris: contra Scripturæ testimonia, adversus doctrinã in Concilijs Generalibus testatam, vno ferè ore à Patribus priscis, etiam Gallicanis, traditã, & à Theologis penè omnibus. Neque est, quòd ad suum sensum confirmandum allegent decreta, quæ Sessionibus IV. & V. Concilij Constantiensis edita sunt. Non enim adeò iniurius ero ingenio,& eruditioni tot Pręsulum Galliæ, vt existimem illos apud se censere, aut remotis arbitris dicere, doctrinam illarum Sessionum esse propitiam tam deploratæ opinioni: cùm oppositum sit luce meridiana clarius, & millies ab ipsis quoque Galliarum Scriptoribus demonstratum. (f) Putandum itaque est, in ea Declarationis parte causam agi, non Constantiensiũ Patrum, sed Bituricensium, ac Basileensium: quorum vtraque Synodus in Concilio Lateranensi Sess. XI. Conciliabuli, aut Cõventiculæ infami nomine notata est. Aut certè si tanto studio fragrant definitionũ Synodi Constantiensis, accipiant decretum in eius fine prolatum à Martino V. Papa: * Sacro approbante Concilio, mandamus Archiepiscopis, Episcopis,&c. vt qui de Sacramento Corporis & Sanguinis Domini, vel de Baptismate, seu peccatorũ confessione, pœnitentię pro peccatis iniunctione, vel reliquis Ecclesiæ Sacramentis, seu Fidei Articulis, aliter sentit, ac docet, quàm sacrosancta Romana Ecclesia docet, & observat; eos tanquam hæreticos iudicetis. * Hæc inibi Concilium. Romana autem Ecclesia docet, ac sæpe testata est, veluti fidei articulũ, Papam certum

(f) Duvall. Tomo 2. pag. 699. Spond. ad an. 1415. & 1418. & 1431. Cabassutius in Notit. Eccl. pag. 531. alijque. Vide infrà d. 15. 16. & 36.

certum & exploratum esse superiorem Concilijs omnibus pleno iure. Deberent itaque Episcopi Galliarum idipsum tradere, vt id decretum Constantiensis Synodi, & præceptum sibi impositum exequerentur.

Conc. Florẽt. Sess vlt. verbis ijs, Επιόριζομεν, &c. Conc. Lateran. Sess. 11. Vide disp. 36. sect. 1.

Quod spectat ad tertiam Declarationis Thesin, pariter videbatur alienum à gravitate tanti Cleri, nec facilè ipsi adscribendum. Quis enim Sedem Apostolicam, plenum ius, & potestatem habentem in reliquum totius Ecclesiæ Corpus (vti ex sacris litteris constat, & Concilia Oecumenica, ac Patres vnanimi sensu testantur) subijciat, vel adstringat Canonibus solius iuris Ecclesiastici, sive vniversalibus Conciliorum, sive peculiaribus Galliæ; quando nulli prorsus ab initio vis vlla, aut auctoritas est, vel fuit, nisi mutuata ab Apostolica Sede? Licuerit olim in Græcia Photio evirato, & invasori Sedis CP. exigere Pontificiam iurisdictionem ad Canones, quasi mera, & simplex eorum executrix, & ministra sit: licuerit & Hincmaro Rhemensi, qui simili ferè ausu, & eodem tempore, in Gallia eandem litem Romanis Pontificibus intentavit. Immò licuerit vtrique eorum sub prætextu Canonum, vel vniversalium, vel peculiarium Græciæ, aut Galliæ, privata studia & odia, alterius contra virum sanctissimum Ignatium Patriarcham CP. alterius contra nepotem suum Episcopum Laudunensem doctum, & pium, nutrire, ac fovere. Verùm quod licuit refractarijs, idque asperrimis solùm temporibus, non debuit licere modernis Galliarum Præsulibus, ac præsertim ætate, qua apud omnes Catholicos auctoritas suprema Romani Pontificis in totam Ecclesiam tam altas radices egerat. (g) Itaque haud immeritò dubitatum fuit, an à moderno Galliarũ Clero edita fuisset ea Positio, quæ Photianum, & Hincmarianum spiritum redolet. Quid? quòd in ea probari vniversè videantur mores, & instituta in Regno, & Ecclesia Gallicana recepta: cùm tamen plura ibidem invaluisse, & in consuetudinem abijsse, quæ Catholicæ Ecclesiæ dignitatem summopere lædũt, suprà ex Marca audierimus? vt nihil dicam de pluribus alijs, quæ doctissimus Genebrardus Archiepiscopus Aquensis in media Galliarum luce scribens, testatus est, (h) nec Thuanus siluit.

Baron. ad ann. 861. & 863. Vide Christ. Lupũ in Scholijs ac VIII. Synod. & infrà d. 36. ac d. 41.

(g) Vide Gibalinum lib. 5. de Iure Can. c. 3. & lib. 7. cap. 6. Marcam lib. 7. c. 3. & seq. Lege infrà d. 34. & 37.

(h) Genebr. ad annum 1515. Thuanus l. 1. Histor. alijque

Verùm quæ longè minùs proditura videbatur à Clero Gallicano, est Positio quarta eius Declarationis. Quis enim crederet, ab eo emanasse doctrinam, cuius cõtrariam ex veteris Ecclesiæ Catholicæ sensu, & suo, certam esse, & cui Christiani omnes ex officio ipsius quoque mentis obsequiũ præstare teneantur, paucis retro annis vna voce testati sunt Episcopi Galliarum in litteris Comitiorum Ecclesiasticorum, ad felicis memoriæ Pontifices Innocentium X. & Alexandrum VII? (i) Nec certè aliud potuere ijdem Præsules scribere ad vtrumque Pontificem: cùm eam doctrinam hausissent, (l) non modò ex sacris litteris, traditione Apostolorum, & Synodis Oecumenicis; sed etiam ex priscis illis Patribus Gallicanæ Ecclesiæ, ex Rescriptis Sedis Apostolicæ ad ipsorum Consultationes, & ex Synodis intra id florentissimum Regnum celebratis ingenti numero à primis Ecclesiæ sæculis vsque modò. Quapropter non solùm admirationi, sed dolori etiam est, quòd tam subitò, tam aliter loquãtur, & publicè profiteantur moderni Præsules Galliarum, quàm tota Antiquitas Christiana ac Gallicana sensit, & docuit.

(i) Epp. Galliarum an. 1653. & 1660.

(l) Duval. Raynaud. Gibal. alijque innumeri ex Gallis. Vide infrà Tract. I. per totum, & d. 39.

Hæ itaque sunt, BEATISSIME PATER, rationes ambigendi initio, aut etiam negandi, Declarationem illam verè prodijsse ab Episcopis eius Christianissimi Regni, & Cleri, quæ hactenus fuerant decus, & orna-

X

namentum eximium Catholicæ Ecclesiæ. Verùm cùm postea crebra, & explorata eius rei testimonia successerint, quibus id apertissimè habetur, nullus prudens iam vllatenus dubitare potest, Declarationem verè prodijsse ab eisdem Auctoribus, quorum nomine inscribitur. Nemo tamen conscius eruditionis ipsorum id sibi persuadere poterit, eos ex animi sententia locutos. Quamvis enim fortasse privatus rerum suarum amor, & studium flagrantissimæ Nationis ad libertates suas tuendas, impedimento fuerit ex parte ad ferendum rectum iudicium de auctoritate Sedis Apostolicæ; attamẽ illud penitus obscurare, aut extinguere nullatenus potuit.
„ † Veritatem atque sapientiam nemo amittit invitus (aiebat Magnus
„ (m) Augustinus) non enim separari ab ea quisquam potest: sed ea quæ
„ dicitur à veritate atque sapientia separatio, perversa voluntas est, qua
„ inferiora diliguntur. †

(m) Aug. lib. 2. de Lib. Arbit. c. 14. initio.

Et certè, vel ad tuendas Libertates Gallicanas, vel prætensa iura Christianissimi Regis in bona Ecclesiarùm quarundam vacantium, nihil magis extraneum, aut importunum esse potuit, quàm eam Declarationem edere. (n) Nimirum nulla eius Thesis, sive asserta, sive negata, & solo æquata, quidquam momenti confert, vel ad stabiliendas eius Regni peculiares Libertates, quæ affectantur, vel ad ius Fisci Regij in illarum bona. Vtrumque enim petendum erat ex Privilegijs ab Apostolica Sede concessis, aut consuetudinibus ab ipsa probatis, sive saltem vltro, & prorsus liberè permissis. Neutrum autem eorum capitum vel leviter indicatur in ea Declaratione. tanquam res non iure, aut ratione, sed facto & vì solùm dirimenda sit.

(n) Vide infrà d. 11. n. 210. & d. 34. & 37.

Verùm irrito planè conatu laborant, BEATISSIME PATER, quicumque potentia, aut multitudine confisi, labefactare conantur maiestatem Apostolicæ Sedis. Integra illa, & victrix persistet, regnante potissimùm INNOCENTIO XI. cuius Apostolicus zelus, constantia animi, & cæteræ virtutes Heroicæ toti Orbi Christiano notæ, non sinent, vt illa in aliquo deprimatur. Non patietur, vt errores, aut recèns orti, aut noviter ab Orco excitati, radices agant, & per Ecclesiæ corpus grassentur. Nimirum ea non solùm communis Romanorum Pontificum cura fuit, sed & peculiaris Innocentiorum, quotquot ferè B. V. præcesserunt. Innocentius I. (o) non modò fortiter se gessit pro Ecclesia adversus Imperatorem Arcadium, & Eudoxiam Augustam, Atticum Patriarcham Constantinop. & Theophilum Alexandrinum, aliosque Orientis Præsules, quos omnes anathemate inussit; sed etiam errores recèns ortos Pelagij, quorum permissionis, aut conniventiæ à quibusdam iniustè notabatur, Apostolico gladio abscidit. Innocentius II. (p) etiam post plurima beneficia & obsequia à Gallis recepta, non dubitavit Regnum ipsum interdicto supponere, ob contumaciam Ludovici Regis. Idem Schismaticos sui temporis, ac præterea hæreses Abailardi, & Arnaldi de Brixia, tunc in Gallia grassantes, damnavit, & proscripsit. Quid dicã de Innocentio III. pijssimo, ac præstantissimo Pontifice? (q) Non modò damnavit errores suo tẽpore ortos, præsertim in Concilio Magno Lateranẽsi; nec solum impensè curavit disciplinã Ecclesiasticam innumeris decretis: sed præterea Episcopos multos ob varia delicta in ordinẽ redegit, ac Reges aliquos, præsertim Ecclesiæ iura ambientes, invicta fortitudine coercuit, abdicavitque. Deinde Innoc. Papa IV. (r) Constitutiones in hæreticos edidit, & in Concilio Ge-ne-

(o) Spondanus cum Baronio ad annos 406. & 407 & 416.

(p) Idem ad annum 1133. & 1139. & 1142.

(q) Idẽ ad annum 1210. n. 4. & 1216. n. 2. ac seqq.

(r) Idem ad annum 1245. & 1246.

nerali Lugdunensi tota Synodo & Gallia probante Fredericum II. Imperatorem impijssimum abrogavit; ac deinde Iacobum Aragoniæ Regem ob diversa crimina acriter reprehendit. Innocentio V. (s) ne plura, & magna exequeretur, quæ iam animo moliebatur, præpropera mors impedimēto fuit. Innocentius (t) VI. reformata priùs Romana Aula, hæreses sui temporis exagitavit, & Reges inter se dissidentes, ad pacē, & concordiam revocare studuit: Orientales ad vnionem cum Romana Ecclesia integram, & perfectam hortatus est. Innocentius VII. inter plures alias animi dotes, prædicatur à Spondano, alijsque, Ecclesiasticæ libertatis, & ditionis Assertor vnicus. (u) Decreverat quoque Synodum Generalem cogere ad vnionem Ecclesiæ stabiliendam, & damnandas hæreses: sed tumultus Romanorum, & immatura mors vetuerunt. Antè verò, quàm fato concederet, Ladislaum Regem ob multa scelera, & in ijs quòd bona Ecclesiarum invasisset, anathemate inussit, privavitque Regno, & terris, quas acceperat à Romana Ecclesia, sive obtinebat, ad eam spectantibus. Innocentius VIII. (x) hæresim maleficorum extirpandam curavit à Tribunalibus S. Inquisitionis, facta ijs amplissima potestate: Ferdinandum Regem Neapolitanum detrectantem solvere iura debita Romanę Sedi initio exagitavit, ac tandem anathemate perculsum Regno privavit. Innocentius IX. (y) præditus insigni pietate, prudentia, & longo rerum vsu, quamvis multa & magna in animo haberet, nihil perficere potuit. Duobus enim ab electione mēsibus, exitiali morbo correptus, desiderium sui reliquit. Denique Innocentius X. inter plura alia, adversus quinque illos Iansenij Episcopi Iprensis errores præcipuos, anno 1653. (z) celeberrimū illud Diploma edidit, quo nullum diutiùs meditata est Roma.

(s) Idem annō 1276. n. 2.

(t) Idem anno 1352. & seqq.

(u) Idem anno 1404. & 1405. & 1406.

(x) Idem annō 1484. n. 10. & 1485. n. 2. & 4.

(y) Idem anno 1591. n. 4.

(z) Infrà Disp. 18. sect. 2.

Quid ergo insolitum, aut non dignum INNOCENTII nomine præstitit B. V. dum immunitatem Ecclesiarum quarumdam vacantium hactenus liberarum, studuit fartam tectam curare in Gallijs contra prætensa iura Christianissimi Regis? dum Episcopos minùs ea de re solicitos, quàm par esset, officij sui partes deseruisse conquesta est? dum quibusdam eorum anathematis fulmen comminatus fuit? dum opiniones plures perniciosas hoc sæculo adinventas circa res fidei, aut morum, proscripsit? dum Declarationem recèns editam à Clero Gallicano cum horrore reliqui Catholici Orbis, indignata est? Sanè in hoc BEATISSIME P. nihil apparet non Innocentianum, id est, nihil non dignum Apostolica Sede.

Vide Disp. 18. sect. 5. & seqq. latè.

Neque id dixerim quasi non probem lenitatem, & dulcedinem B. V. erga Regnum & Ecclesiam Gallicanam, nobilem certè, & præstantem Catholici Orbis portionem. Præclarissima enim ipsius merita à priscis sæculis in Sedem Apostolicam, Regum plurimorum pietas & magnificentia in Ecclesiam, numerus penè infinitus Patrum, Doctorum, & Scriptorum, qui Religionem Christianam longè, & latè illustrarunt, aliaque quàmplura decora, digna profectò sunt quæ omni amore & benevolentia à B. V. honorentur. Vtinam in tam ampla, & electa messe, inimici quidam homines, plus nimio Politici, vt mitissimè dixerim, non superseminassent zizania. Profectò, nec ortæ fuissent lites illæ seu discordiæ B. V. cum Christianissimo Rege LVDOVICO XIV. ob iura in bona quarundam Ecclesiarum vacantium, nec eorum occasione prodijsset nupera hæc Declaratio. Quin & vbi fortè negarentur ipsi, vsurpare meritò posset verba illa CAROLI MAGNI Francorum quondam Regis

Vide infrà Disp. 34. 35. & 40.

X

celeberrimi atque pijssimi in Capitulis, quæ ad subditos suos misit:
Apud Gratian. c.3 dist.19. & Naucleru Volum.2.gen.28.
„ † In memoriam B. PETRI honoremus sanctam Romanam, & Apo- „ stolicam Sedem: vt quæ nobis sacerdotalis est mater dignitatis, esse de- „ beat Magistra Ecclesiasticæ rationis. Quare servanda est cum mansue- „ tudine humilitas: vt licet vix ferendum ab illa sancta Sede imponatur „ iugum, tamen feramus, & pia devotione toleremus. † Hæc ille Gloriosissimus Princeps, cedro, & immortalitate digna. Quare non dico pauca Ecclesiarum quarundam vacantium iura, sed plura alia, & longè maioris momenti in reliquas omnes Galliarum Ecclesias, si à Sede Apostolica negarentur LVDOVICO XIV. Regi gloriosius nomen vbique terrarum sibi assereret ex humili cessione eorum in obsequium S. PETRI, & Romanæ Sedis, quàm ex tot militaribus triumphis. Neque enim CAROLVM illum re ac nomine tam MAGNVM fecit multiplex de hostibus victoria, quàm eximia in Sedem Apostolicam pietas, parata iugum tolerare, ETIAM VIX FERENDVM.

Similiter neque animus est exasperandi animum B. V. erga Præsules Galliarum: quos non solùm ob generis claritatem, pietatis, eruditionisque præstantiam, sed etiam ob zelum Catholicæ Religionis amare, & honorare par est: siquæ autem peccaverunt in nupera Declaratione, corrigere vt filios, ac fratres venerabiles, qui in ea parte humani aliquid passi sunt.
Facundus Hermian. initio Tomi X. Biblioth. Magnæ Anisson. lib.6.
Nimirum oportet considerare † huiusmodi nævos esse veluti luminarium defectus, quæ licèt nonnunquam splendoris detrimenta sustineat, non tamen amittunt luminaria esse, quod sunt. † Benignè, itaque admonendi videntur, & hortandi, vt ijs officijs erga Ecclesiæ auctoritatem supremam, eiusque plenam libertatem, demereantur Christianissimum Regem LVDOVICVM XIV. quibus ipsorum Decessores in litteris ad Innocentium X. & Alexandrum VII. quibus Cardinalis Berttrandus Philippum Valesium: quibus Cardinalis Perronius Henricum IV. quibus Carolus d' Abra de Raconis Episcopus Ludovicum XIII. quibus denique innumeri alij Galliarum Episcopi, ac Doctores, sanctitate, & doctrina celeberrimi seculis præcedentibus à tempore Clodovæi, Christianissimos Reges ad summam Sedis Apostolicæ venerationem, & Ecclesiarum immunitatem, allicere & persuadere soliti sunt.
Vide infrà Disp.14.35.& 40.
Vide Disp. 4. & 8. ac seqq. latè.
Nec credibile apparet, modernos Antistites, avitæ & Catholicæ fidei tenaces, & Ecclesię præstantissimos filios, ad vocem & imperium B.V. non revocaturos Declarationem illam, quæ Cathedræ S. PETRI, eiusque supremæ auctoritati in totum Orbem Christianum litem intentat.
Vide Raynaudũ in Opusculo Αυτος ἔφα.
Nam & Gerso ipse, Cancellarius Parisiensis, quem Prodromum affectant in præcipuis earum thesium, disertè profitetur, Pontificem Romanum, quoties aliquid præceperit, aut definierit, posse omnes Christianos compellere, etiam sub censuris, ne oppositum doceant, saltem donec congregetur Vniversale Conciliũ. Quapropter si B. V. placuerit definire Theses ijs contrarias (quas certè nos pluribus locis huius Operis iam longè anteà palam definitas, etiam in Oecumenicis Concilijs, ostendimus) & præcipere sub anathemate, ne positiones illæ Cleri Gallicani tradantur, aut evulgentur; certum omnino est, neminem nisi effrænem, & refractarium, eas de cætero traditurum.
Vide præsertim Disp. 22. 23.& 24. latè.
Nec ijs gravissimis Antistitibus debet pudori esse retractatio opinionum, præsertim facilè, aut sine matura deliberatione conceptarum: cùm obvia exempla habeant in Magnis Ecclesiæ Doctoribus,

ribus, ac luminibus: quibus non in dedecus, sed in gloriam cessit indicta velle, & mutare quæ anteà incautè tradiderant. Inter quos Augustinus, miraculum illud ingeniorum, libros Retractationum suarum cæteris præfigi voluit: ac præterea alicubi dixit: † Maiore gloria quisque correctus sua confessione reprehenditur, quàm cuiuslibet errantis ore laudatur. † Quapropter, vel vt famæ suæ, ac magnę existimationi consulant, deberent sponte sua corrigere, immò inducere omnino Declarationem illā, antequām ab Apostolica Sede nigro theta notaretur.

Augúst. de Ani ma lib. 4. cap. 24.

Expectamus itaque, BEATISSIME PATER, vt gravissimi illi Præsules Galliarum meliori consilio revocent, & indicta velint, quæ calore & impetu aliquo, vel nimio rerum suarum amore abducti protulerunt. Sed fortassis exoptant Apostolicæ Sedis præceptū ea de re: vt amori veritatis, & odio erroris meritum obedientiæ accrescat. Sic fiet, vt florentissimum Galliarum Regnum, & Ecclesia illa longè ac latè illustris à priscis sæculis vsque modò, splendorem suum in eximio gradu retineat, qualem hactenus; nec alibi tutiorem auctoritatem suam arbitretur, quàm intra sinum Cathedræ S. PETRI, iuxta illud monitum eiusdem Magni Augustini: † Oportet nos eius Ecclesiæ condere gremio, quæ ab Apostolica Sede per sucessiones Episcoporum, frustra hæreticis circumlatrantibus, partim Conciliorum gravitate, partim etiam miraculorum maiestate damnatis, culmen auctoritatis obtinuit. † Sic etiam quęcumque opiniones absurdæ, quicumque errores, sive in quæstionibus fidei, sive morum, tempore B. V. nati, aut denuò excitati sunt, Innocentiano gladio præcidentur, non iam facilè redituri.

Idem libro de Vtilit. credendi cap. 17.

Huic triumpho B. V. alium comitem exoptavimus, & assiduis ad Deum precibus obtinere studuimus: victoriam, scilicet, Christiani exercitus ab armis Othomanis. Nôrunt omnes, quanto zelo divini honoris, quo studio, & solicitudine assidua, quibus etiam temporalibus auxilijs, & innumeris ferè millibus aureorum profusis larga, ac magnificentissima manu, curaverit B. V. expeditionem hanc insignem Gloriosissimi Imperatoris LEOPOLDI AVSTRIACI, Serenissimi Poloniæ Regis, Excelsi Lotharingiæ Ducis, aliorumque Principum Christianorum, adversus Barbarum illum, & superbissimum Constantinopolitani Imperij Tyrannum: qui phantasticis titulis, immani elatione, ac multiplici in CHRISTVM D. blasphemia plenis, spem nobis addidit splendidissimi triumphi. Huius prima ac certa notitia, tam diu desiderata, ad nos pervenit hac ipsa die V. Octobris per Epistolam Eminentissimi Cardinalis D. D. Savi Millini, Nuntij, ac Legati à Latere S. V. qui ob nobilissimam indolem, & præclaras animi dotes tanto Hierarcha dignas, quemadmodum ardentibus votis curat, & exoptat quæcumque ad felicem Ecclesiæ statum, & auctoritatem Apostolicę Sedis spectant: ita etiam immenso ferè gaudio perfusus ob recentem victoriam, statim nos illius certiores fecit: vt in hac florentissima Academia omnes Domino Deo exercituum immortales gratias ageremus. Gratulamur itaque B. V. ob insignem triumphum Reip. Christianæ: gaudium nostrum hisce verbis exprimentes:

D. O. M.

SACRVM.

INNOCENTIO XI.

PONT. MAXIMO,

A DEO ELECTO POTIVS, QVAM AB HOMINIBVS;
OB INNOCENTIAM, ÆQVITATEM ET ANTIQVOS MORES:
ZELATORI ARDENTISSIMO DIVINI HONORIS,
Immunitatis & disciplinæ Ecclesiasticæ instauratori eximio,
vtriusque assertori invicto:
PERNICIOSORVM DOGMATVM STRENVO EXTERMINATORI;
libero in tradenda veritate, constanti in tuenda iustitia,
impavido in asserenda auctoritate S. Sedis:
PROPAGATORI STVDIOSISSIMO FIDEI CATHOLICÆ;
missis colonijs Prædicatorum doctrinæ Apostolicæ
in extremas vsque Orientis & Occidentis plagas,
Insulasque hactenus mortalibus ignotas:
ORPHANORVM ASYLO, PAVPERVM REFVGIO, PATRIÆ PATRI;
visceribus charitatis, misericordiæ, & liberalitatis prædito;
non tondenti gregem commissum, sed pascenti;
non quærenti quæ sua sunt, sed quæ Dei:
REIPVBLICÆ CHRISTIANÆ MAGNO DEFENSORI;
non modò innumeris aureorum millibus magnificè profusis,
sed assiduis ad Deum obsequijs, precibus, lacrymisque,
& exhortatione iugi ad omnes Principes Christianos,
vt pacem servent, & bellum ineant contra infideles:
ALTERI ANGELO EXERCITVVM, DVCENTI AC DIRIGENTI
PIISSIMVM LEOPOLDVM GERMANIÆ IMPERATOREM,
SERENISSIMVM SARMATIÆ EVROPEÆ REGEM,
FORTISSIMVM LOTHARINGIÆ DVCEM,
TOTVMQVE CHRISTIANVM EXERCITVM,
E SPECVLA S. PETRI:
VICTORI TANDEM GLORIOSISSIMO
APVD VIENNAM AVSTRIÆ CELEBERRIMAM VRBEM,
fugato, dissipato, & extincto penè innumerabili exercitu
Turcarum, aliorumque Barbarorum, hostium Christi,
cum superbissimo Tyranno totius Orientis:
TANTO, INQVAM, PONTIFICI, RE AC NOMINE INNOCENTIO;
ECCLESIA TOTA, QVAM LONGE ET LATE PATET,
ROMA TERRARVM DOMINA, GENTIVMQVE PRINCEPS,
CAROLVS II. ANTONOMASTICE CATHOLICVS REX,
HISPANIA EX ASSE DEDITA SEDI APOSTOLICAE,
SALMANT. ACADEMIA RELIQVARVM PRINCEPS,
PVBLICA LÆTITIA, ET GRATIARVM ACTIONE AD DEVM, GRATVLANTVR;
ATQVE INNOCENTIVM, INNOCENTIVM
VICTOREM CLAMANT.

RA-

RATIO OPERIS AD LECTOREM.

NONNVLLA Occurrunt, de quibus te moneam, Catholice, & erudite Lector. Cùm iam paratũ haberemus Tomum III. Theologię S. Anselmi, inscriptum de *Natura, & Gratia*, in quo præsertim adversus Baiana, ac Ianseniana dogmata, & eorũ reliquias, disputatio est, apparuit subitò Declaratio Illust. Cleri Gallicani nomine edita 19. Martij 1682. in qua, præter plura alia, negatur Romano Pōtifici auctoritas infallibilis in pronuntiando de fide, & moribus, nisi Ecclesię cōsensus accesserit. Occurrerunt pręterea variæ theses in Belgio editæ, in quibus desiderari videtur Synodus Oecumenica confirmans iudicium Romani Pontificis, vt illud irreformabile sit. Vtrumvis autem eorum in idem recidit. vt constabit suo loco. Vide disp. 2. sect. 3. & 4. Cumque Iansenij dogmata, & Michaelis Baij ipsius prodromi, à Pontificibus Romanis, B. Pio V. Gregorio XIII. & Innocentio X. extra omnem Synodũ damnata fuissent, patebat vtriusque sectatoribus novum, ac latum effugium ex opinione illa, nisi primò omnium præcluderetur. Quare antequam ad præcidendos ramos accederemus, oportuit securim ad radicē ponere, vt ea abscissa, immo extirpata, minùs negotij nobis facesserent propositiones aliæ Iansenismum sapiētes. Itaque primò omnũ visum stabilire auctoritatē infallibilem Cathedræ S. Petri, sive Romani Pontificis, ad dirimendum quæstiones de fide & moribus iudicio irreformabili extra omnem Synodum, præsertim Oecumenicā, & independenter à consensu Ecclesiæ accedente. Quamvis autem is initio fuisset præcipuus Operis nostri scopus, deinde visum reliquas eiusdem Declarationis partes impugnare ex professo, licèt aliquātò breviùs. Denique cùm certis testimonijs didicissemus, eius Declarationis causam, seu occasionē fuisse quædā recentia dissidia SS. D. N. Innocentij XI. cum Christianissimo Rege Ludovico XIV. & Antistitibus Galliarũ, tum circa iura quædam in bona, seu redditus Ecclesiarum vacantium; tum pręterea circa aliquot decreta vtrimque edita: placuit eorum omnium aliquam rationē reddere nescientibus, & plura proferre, quæ circa ea dissidia observare potuimus. Id autem potissimùm legere est Disput. XI. huius Operis.

Quoniam verò omnes eiusmodi controversiæ, invidiosę sunt, & in quibus facilè labi possimus, præsertim dissentiētes cum Illust. Galliarum Pręsulibus, claritate generis, pietate, & eruditione insignibus; non satis arbitrati sumus Opus nostrum exponere iudicio domestico Superiorum Religionis nostræ, & Illust. Episcopi Salmanticensis, ac præterea Censoris designati à Regio & Supremo Castellæ Senatu, vt moris est. Quare prætereà curavimus, vt singuli fere codices è prælo exeūtes, ab alijs dignitate, doctrina, & eruditione gravissimis Viris examinarentur, & ipsorũ iudicio staret, aut caderet, quidquid prælo expressum fuisset. Acquievere ij nostris precibus: & quidam eorum, toto Opere perlecto, quidam potiore eius parte examinata, nihil invenere nota dignum, nihil quod probari non mereatur, nihil denique, de quo Illust. Galliarum Præsules expostulare possint, violatas fuisse à nobis modestiæ, vrbanitatis, & reverēntiæ illius leges, quæ ijs gravissimis Hierarchis debetur. Fragmenta Epistolarum quarundā è plurimis, exhibebimus *κατὰ πόδας* paulo pòst. Et certè in ipso progressu scribendi, ac calore disputationis, cùm occurrerent nobis aliqua, quibus timeremus vel leviter indignandos, statim ea repressimus, aut induximus; religioni ducentes tam sacro & venerando cœtui minimā offensionis causam ministrare. Quin potiùs sępissimè Ecclesiæ, ac Regno Galliarum, eiusque Regibus, Concilijs, Patribus, Episcopis, & Scriptoribus, impares quidem, sed quantas possumus, laudes tribuimus. Nec mirum id scripto fecerimus, quod viva voce quotidie pręstamus. Pauci enim extra Galliā fortassè invenientur, qui ampliùs, qui diutiùs quàm nos per Scriptores florentissimæ eiusdem Nationis proficere studeant: nullus autem qui magis, seu privatim, seu publicè, eos celebret, atque in cœlum extollat. Id autem nemo accipiat eo animo à nobis dictum, vt si quispiam Gallorum ex adverso scripserit, mereamur ab eo eandem gratiam. Satis enim nobis erit, & hoc solùm exigimus, vt leges charitatis Christianæ, & comitatis serventur. Procul omnis maledicentia, & quælibet scommata, dicteria, convicia, & sarcasmi, quibus aliquos in Gallijs se invicem exagitare videmus, & inciviliter prorsus: quorum exempla recētia sunt nobis ad manum, & ob oculos, vbi hęc scribimus. Vt proinde ijs non nemo adaptaverit, quod olim Iulianus Apostata, teste Ammiano lib. 22. dixit: *Nullas adeo infestas esse hominibus feras, vt sunt sibi ferales plerique Christianorum.* Nec vt inhumaniùs habeamur, aut opprobrijs exagitemur, proderit cuiquam cōsideratio exiguitatis nostræ, præsertim collatæ cum ijs Hierarchis, quibus subesse, & servire nobis valdè honorificum foret. Nimirum in hoc certaminum genere, non qualitas personarum, nec dignitatis conditio attenditur, sed sola causæ bonitas, & recta

disse-

differendi methodus. Quippe si quando alias, hic locum habet illud Hieron. lib. 1. in Iovinianum: *Quomodo in legionibus, & exercitibus sunt Duces, sunt Tribuni, sunt Centuriones, sunt ferentary, ac levis armaturæ, & miles gregarius, & manipulis commissaque pugna vacant nomina dignitatum, & sola fortitudo quæritur: ita in hoc campo, & prælio, non quæruntur nomina.* Habeant itaque Illust. Præsules nomina & excellentiam dignitati suæ debitam, à qua promerenda nos longissimè sumus. Hoc autem loco dumtaxat arma armis, rationes rationibus, argumenta argumentis conferre oportet.

Præterea initio Tract. I. constitutum nobis fuerat, in his lucubrationibus nullũ habere certamen cum Heterodoxis, sed cum ijs tantũ, qui intra Catholicæ Religionis sinũ viventes, ac florentes, eam Declarationẽ ediderunt, aut potiùs cum Ochamo, qui primus omnium in Gallijs integro sæculo ante Gersonem, & duobus ante Almainum, ac Ioannẽ Maiorem, harum controversiarum origo extitit. Verùm cùm in decursu Operis videremus plura ab ijs tribus, alijsque eorum sectatoribus prolata, tam pro sua opinione, quàm contra nostram, & communẽ sententiã, quæ totidem ferè verbis apud quosdam ex Sectarijs habentur, visum fuit obiter etiam contra hos sæpiùs disserere, & ipsorum sophismata extricare, ac nonnunquam digredi, & tantisper exspatiari in quædam incidentia, iuxta monitum Bernardi Serm. 16. in Cantica: *Etenim canibus quoque ac venatoribus plerumque contingit a fera, quam aggressi erant, desistere, & sequi aliam, quæ inopinantibus forte occurrerit.*

Vt autem disputationes ipsæ non essent aridæ, & senticosę, instar earum, quæ quotidie in Scholis nos morantur, abstinendum omninò duximus à stylo harum proprio, & vti solùm dogmatico, atque apologetico, sed miti, & pacato. Cui moderationi deservit non parum exercitatio ipsa frequens in Schola Salmanticensi: vbi quacumque opinione imbuti sint Professores, invicem decertant pacificè, & sine amarore vllo. Nam, vt alicubi ex Nasone observat Petrus Blessensis:

ingenuas didicisse fideliter artes,
Emollit mores, nec sinit esse feros.

Si autem interdum occurrerint voces aliquæ Scholarum propriæ, quæque exactę non sint ad Canones Prisciani, aut Ciceronis, &, vt clarius dicam, alienæ inveniantur à puritate sermonis Latini: non propterea erit quòd insultent Critici, & Logomachi, quorum tota sapientia, mera philologia est. Nemo his duobus postremis sæculis eruditior, aut excultior in Gallijs, quã Marcus Antonius Muretus, & Dionysius Petavius. Attamen prior ex ijs in lib. 8. Epistol Senecæ epist. 58. & posterior in ipso ferè aditu Disputationum cõtra Vincentium Lenem, secuti alios disertissimos Scriptores, longissimè sunt à delicato illo Hypercriticorum genio, qui rerum obliti, in solis vocibus studium collocant. Nobis certè non est curæ Philologia eiusmodi exquisita, & quoddammodo superstitiosa; sed Philosophia, præsertim sacra, & Theologis digna: quæ iure merito vocabula aliquot necessitate cogente, adinvenit, atque in vsu habet ad significandum res abstrusas, præsertim divinas. Verùm & eorum pauca admodũ in hoc Operere sunt, excepta Disp. XLIII, in qua aliquantò sæpiùs vsurpanda fuerunt.

Erit qui obijciat, controversias hoc loco à nobis tractatas, iam à multis, & doctissimis Viris elucubratas fuisse: ac propterea nos immeritò eandem cum ijs serram reciprocasse. Sed certè, si hæc accusatio iusta est, omnium ferè illorum qui de eadẽ re scripserunt, & quorum exempla nobis obijciuntur, frustraneus labor fuerit necesse est. Vt enim omittam Veteres, primus qui de hisce rebus ex professo scripsit à tempore Concilij Constantiensis contra opinionem Ochami, & Gersonis, ac Basileensium, fuit doctissimus Cardinalis Turrecremata. Quare posteriores incassum laborasse videbuntur. Verùm nihil minus. plurimi enim postea cum laude idem institutum prosecuti sunt. Cur ergo nobis id ipsum non licuerit, præsertim vbi Declaratio Gallicana subirò in lucem prodijt, quæ nullo modo à gravissimo illo Clero edenda vnquam putabatur?

Addendum præterea, nos longè aliam viam insistere, quàm Auctores illos, licèt scopus idem sit: vt legenti, & conferenti ipsorum scripta cum nostris palam erit. Et certè cùm brevi admodum spatio temporis fœtũ hunc conceperimus, atque ediderimus in lucem (norunt omnes Salmanticæ, & habita ratione temporis facile deprehendi potest) non fuit otium percurrendi aliorum scripta, nisi obiter solùm, & transitu quodam. Præcipua itaque, & penè vnica cura fuit, ex ipsis fontibus Cõciliorum omnium, præsertim iuxta editionem Labbeanã, & Rescriptis ac Decretalibus Epistolis Romanorum Pontificũ, ac Canonibus, & Decretis Pontificij Iuris, & scriptis SS. Patrum, atque Auctorum Historiæ Ecclesiasticę; nominatim verò ex Gallicanis, tum antiquis, tum recentibus, distributis ab initio Ecclesiæ per singula sæcula vsque modò, eruere omnia illa, quæ in hisce Dispu-

puta-

putationibus continentur, & in ordinē digerere. Paucissima itaque mutuavimus ex ijs Scriptoribus, qui hanc provinciā susceperunt, nisi vbi ipsorum verba nominatim exscribimus: in quo certè nulla plagij species est. Si aliqui ex ijs vsi sunt plerisque testimonijs, quibus nos ipsi ex eisdem fontibus hauserunt, qui sanè omnibus patent. Deinde in id speciatim præ alijs incubuimus, vt ex ipsis Gallicanorum Conciliorum, Patrum, Theologorum, & Historicorum scriptis dissereremus longè, & latè adversus nuperam Declarationem Gallicanam. Curavimus præterea, iuxta severas Chronologiæ & Historiæ leges, rationem reddere omnium ferè Cōciliorum, & hæreseon intra, aut extra illa damnatarum à Sede Apostolica: vt ex intenta huius libri lectione obiter, & facilè hauriri possit non levis notitia Antiquitatis, & Historiæ Ecclesiasticæ. quod certè à nullo ex ijs Auctoribus curatum fuit. Quòd si verò in ijs labi interdum contigerit, aut in quopiam alio, totum id non solùm submittimus iudicio Apostolicæ Sedis, quam semper, & vbique veluti Cynosuram, aut Helicem spectavimus; sed etiam censuræ doctiorum quorumlibet, parati errata quælibet inducere, aut emendare.

Priusquam verò eruditus Lector lapsus nostros in hisce lucubrationibus notet, nos ipsi fatemur erratum quoddam tardiùs deprehensum, cùm iam prælo expressum fuisset. Nam Disp. VIII. num. 16. allegato quodam testimonio Tertulliani lib. de Pudicitia, cap. 1. ad probandum ex ipsius iudicio auctoritatē infallibilem Romani Pontificis in pronuntiando de fide & moribus, subiunximus: *Et hæc quidem ille, dum Catholicus esset*. Idipsum ferè præstitimus Disp. XXIII. n. 25. Corrigendū id est. nam tunc Tertullianus iam fecerat naufragium in fide: & verba illius eo loci exscripta, non tam in gratiam Sedis Apostolicæ quam in odium Zephyrini Papæ, qui veniam indulserat fornicatoribus pœnitentia functis, prolata fuerunt. Id patet ex toto contextu eius loci. Vide infrà Disp XXII. n. 29. 30. 31. & 32. vbi de eisdem Zephyrino ac Tertulliano iterū sermo est, & denique Disp. XXXIV. n. 33. vbi pariter de vtroque. Verùm eo postremo loco satis lapsum nostrum deprehendimus, aientes Tertullianum iratum & furentem ea verba adversus Zephyrinum Papam protulisse. At ex ijs ipsis cōstat, decretum Papæ eo tempore omnibus Catholicis peremptorium fuisse, licet invitum Tertulliano iam in hæresim lapso. Cùm autem Catholicus esset, plura scripsit pro auctoritate Romanæ Cathedræ, tanquam certa ex traditione Apostolica. quæ sparsim dedimus citata Disp. XXIII. Hunc itaque scrupulū amore placuit in gratiam eorum, qui emunctiori naso subodorātur leviuscula quæque errata, in rebus eruditionis Ecclesiasticæ.

Præterea Disp. VIII. n. 5. post mediū, sequuti innumeros alios, diximus, auctoritatem Synodi V. Generalis nutasse vsque ad tempus S. Gregorij Magni, qui lib. 1. Epist. 24. postquā dixerat quatuor prima Concilia Generalia esse *quatuor Ecclesiæ lapides fundamentales*; subdit: *QVINTVM QVOQVE CONCILIVM PARITER VENEROR. QVISQVIS ALITER SAPIT, ANATHEMA SIT.* Hæc, inquam, eò loco diximus: quoniam nondum didiceramus Illust. D. Petrum Marca invenisse in Regia Parisiēsi Bibliotheca, edidisse, & notis illustrasse Epistolā Vigilij Papæ confirmātis eam Synodum, quæ hactenus tot sæculis latuerat. Eius autem authentica veritate statuta, certum esse debet Synodum illam quoad Canones, sive dogmata in ea definita, fuisse exploratæ omnino auctoritatis, ante tēpus S. Gregorij Magni: vtpotè qui Pontifex renuntiatus fuit anno DXC: id est, triginta septem annis post coactam illam Synodum. Hoc etiam præmittere placuit antequam quisquam ex Gallis eruditioribus succenseat.

Denique ad præveniendam ipsorum crisim plus iusto severam, moneo me passim allegasse Epistolas Decretales Pontificum Romanorum antiquiorum Innocentio I. prout extant in omnibus Conciliorū editionibus, potissimùm verò in Labbeana: idque ea bona fide, qua à cæteris ferè omnibus allegatæ fuerunt in Ecclesia, saltem hisce octo sæculis postremis. Neque enim id vetat quòd post medium sæculi noni Hincmarus Archiep. Rhemensis. & quidam alij, quos plerique Recentiores imitantur, illas nothas cēsuerint, & fabricatas ab Isidoro Mercatore. Huic enim scrupulo satis occurro infrà Disp XXXVI. n. 17. Nunc addo, quamvis Hincmarus plura egregiè scripserit, in alijs pluribus lapsum fuisse: & de eius versatili ingenio, ac nimio æstu, præsertim in dissidijs cum S. Nicolao I. Papa, & diris adversus Hincmarū Episcopū Laudunensem, timeri iure posse, ne fortè auctoritatem illarum Epistolarū eousque inconcussam vacillare fecerit, & supposuerit Isidoro cuidā, omnibus mortalibus ignoto, vt in sua pervicacia maneret. Vt omittam, quāvis in ijs appareant aliquot parachronismi, & errata in Historia, potuisse facilè irrepere incuria, aut vitio exscriptorum in tot sæculorum cursu, quemadmodum in alijs scriptis indubitatis certum est contigisse. Cætera vide loco allegato. Orationibus tuis, *CATHOLICE LECTOR*, fave & fove.

FRAG-

FRAGMENTA EPISTOLARUM, ALIQVOT HIERARCHARUM, & Insignium Virorum ad Auctorem; cùm singulas ferè chartas, aut quaterniones recens è prælo exeuntes accepissent, ac legissent.

Illust. Princeps D.D. Fr. ALPHONSVS A S. THOMA, Ordinis Prædicatorum immortale decus, Episcopus Malacitanus, eximio splendore sanguinis, pietate, litterarum cultu, eruditione, & alijs naturæ, gratiæque decoribus insignis, ab initio ferè editionis huius Operis iniunxit Auctori, vt singulos quaterniones, cùm primùm prælo subducerentur, ad se mitteret: lectos autem crebris Epistolis supra modum honoravit, quas longissimum esset hoc loci vel summatim indicare. Cùm vero rescysset, cuidã Hierarchæ visum, vt aliquot periodi Disputationis XI. sect. 11. & 16. leniori stylo recuderentur, quò Opus ipsum gratius esset, etiam Gallicanæ Nationi, nec vllo modo impediretur fructus, qui ex eius lectione sperari potest; ita scripsit ad Auctorem.

Malacæ Iunij 8. 1683.

Accepta Epistola tua, non minori æstimatione, quàm reliquis, miror, quod in ea narras, desiderari à quopiam lenitatem in parte aliqua huius Operis. Possum enim verè testari, me singulos quaterniones perlegisse *de verbo ad verbum*, & mirari solitum in ijs summam vrbanitatem ac comitatem, qua scribis: vt proinde ij, quibuscum disputas, ne in speciem quidem conqueri possint, &c. *Deinde subdit propria manu*: Nihil omninò est in codicibus editis, quod nõ abundet vrbanitate. Et certè fortassis oporteret ad agẽdam causam Sedis Apostolicæ, vt omnes Scriptores ingenti acrimonia, tam in re, quàm in modo loquendi, exagitarent Theses illas, & ipsarum Auctores. Sic enim humaniori modo ferretur, & meliùs reciperetur superveniens censura Sedis Apostolicæ in ea dogmata, quæ à Catholicis Scriptoribus cum horrore lecta, & acriter refutata fuerint.

Iunij 28.

Epistolam tuam, & amoris indicia æquo affectu suscipio: essetque mihi iucundissimum perfrui aspectu, & alloquio tuo. Sed quamvis id prohibeat nimia locorum distantia, vbilibet tibi coniunctissimus sum. Doleo iterum quòd laborem susceperis mutandi periodos illas, in quibus nihil omnino inveni, quod vlli prorsus in Gallia offensioni esse possit. Scrupulus itaque merus est, & levissimus timor asperrimorum temporum, quòd quispiam suspicetur, Christianissimum Regnum ægrè laturum, quod tali vrbanitate, & moderatione, inimò & veneratione scriptum est.

Iulij 27.

Iam ad me pervenerunt codices omnes, excepto Indice Alphabetico, & frontispicio Operis: quod spero communi vbique plausu accipiendum, cessurumque in obsequium Ecclesiæ, & confusionem eorum, qui Sedis Apostolicæ auctoritatem exagitare audent, &c.

Burgis 5. Aprilis.

Illust. D.D. IOANNES DE ISLA, Archiepiscopus Burgensis, Præsulum exemplar mirum, quà vitâ, quà doctrina, insignis, ac præstantissimus Theologus Academiæ Salmanticensis, in qua olim Collega Maioris ac Veteris Sodalitij S. Bartholomæi fuit, & Cathedrarum Scoti, ac Durandi celebris Antecessor: perlectis codicibus pluribus huius Operis, maximè eos probavit, & præter plura alia, quæ modestia iubet silentio premere, his verbis ad Auctorem rescripsit die 5. Aprilis 1683. Accepi hactenus codices tui Operis adversus Declarationem Cleri Gallicani vsque ad paginam 240. Et quamquam crebris occupationibus distinear, curabo illos intentè legere, quòd à tali Auctore prodierint. *Postea vero, ijs perlectis, scripsit propria manu*: Magnæ mihi fuerunt æstimationi codices hi, quos pari ac solita eruditione scripsisti in obsequium Ecclesiæ. Non sine ingenti gaudio meo illos lego, &c.

Similia ferè ad Auctorem scripserunt, aut visa parte aliqua, aut etiam potiore huius Operis, alij Illustrissimi Antistites, multis nominibus venerandi. nimirũ, *D.D. AMBROSIVS IGNATIVS DE SPINVLA, ET GVZMAN*, Archiep. Hispalensis: *D.D. ANTONIVS ALPHONSVS DE SAN MARTIN*, Episcopus Conchensis: *D.D. SEBASTIANVS CATALAN*, Episcopus Civitatensis: *D.D. IOANNES MARIN DE RODEZNO*, Episcopus Pacis Iuliæ.

Præterea clarissimus Vir, ac nobilissimus *D. D. FRANCISCVS ARANDO ET MAZVELO*, olim Sodalis Collegij Maioris S. Bartholomæi, & in Academia Salmanticensi Theologiæ Doctor, ac Cathedræ Philosophiæ Naturalis perpetuus Antecessor, celebris Concionator Catholicorum Regum PHILIPPI IV. & CAROLI II. Magnæ Ecclesiæ Toletanæ-Hispaniarum Primatis viginti iam annis Canonicus Magistralis, & tandem Archidiaconus, recusatis amplissimis Episcopatibus, quàm obtentis, clarior: ab Auctore petijt, vt singulos codices, vbi primùm è prȩlo exirent, ad se mitteret. Missos autem, & perlectos vsque ad Indicem Alphabeticum, ijs elogijs prosequutus est in crebris Epistolis, quȩ modestia vetat ad litteram exscribere.

Simi-

Similiter Clariss. Vir D. D. IOANNES ANTONIVS DE OTALORA ET GVEVARA, Iacobæus Eques, Collega olim S. Bartholomæi, Pontificij Iuris Antecessor in Academia Salmanticensi, Auditor Sacræ Rotæ, Præses Granatensis, ac Supremi Senatus Castellæ Consiliarius, spectatissimæ pietatis, integritatis, & doctrinæ, qui communi omnium planctu, & insigni opinione pudoris illibati in tanta opulentia, atque innoxiæ vitæ in assidua mole tot gravium negotiorum, diem extremum egit Matriti exeunte Iulio huius anni 1683. omnes codices, quam primùm prælo exprimebantur, recepit, ac perlegit vsque ad initium mensis eiusdem, in quo correptus fuit morbo lethifero. Ex plurimis autem Epistolis ipsius, aliquarum dumtaxat fragmenta hoc loco exhibentur.

Matriti 6. Februarij 1683.

Cùm primùm accepi codices tuos adversus Declarationem Gallicanam editos pro auctoritate Sedis Apostolicæ, eos legere cœpi. & quamvis nondum integrè perlegerim, invenio Opus dignissimum insigni opinione sui Auctoris, & consentaneum brevitati, comprehensioni, ac claritati Italis exoptatæ. Porrò exemplaria ad me missa, & mittenda nemini palam erunt: tum ob rationes à te indicatas, tum præterea, quod mihi moris sit eiusmodi lucubrationes scrinijs committere.

16. Martij 1683.

Accepi quaternionem decurrentem à pag. 177. vsque ad 193. quem iam antè miseras. Si opus fuerit, remittam. Quæris quid sentiam de doctrina & stylo Disputationis vndecimæ. Censeo scriptam egregio spiritu, eloquentia, ac vivida repræsentatione Gallicanarum rerum, earum præsertim, quæ consilio Ministrorum, & Aulicorum geruntur. Non dubito vtcumque responsuros, præsertim cùm felicitas ipsorum potentiam augeat. Sed nec ambigo, Pontificem curarum Ecclesiæ libertatem. Nec enim aliud remedium apparet, quàm quòd ille Apostolico zelo, & libertate, quibus eminet, ea præsidia adhibeat, quæ opportuna viderit. Novi satis genium ipsius, nescium facile ab incepto desistere.

21. Aprilis 1683.

Quanto par est affectu & æstimatione accepi quaterniones hactenus editos, nisi quòd adhuc desit qui decurrit a pag. 224. vsque ad 241. Cumque quodlibet opus tuũ tanti apud me sit, audeo exigere vt mittas. Quòd lucubrationes ipsæ exhibeantur Eminentissimo D. Cardinali Millino, oportet sanè, cùm primùm Tractatui huic priori coronidem imponas. Ex illo & duobus sequentibus integrè occursum erit Gallis pro auctoritate infallibili, & suprema Apostolicæ Sedis, nisi pertinaciter veritati, & rationi contradicere velint. Erit profectò ingẽs tibi gloria extorquere ab ijs, quod nequivit Magnus Cardinalis Bellarminus, qui adeò strenuè in eisdem controversijs laboravit. Nec dubito fore tibi novum cum Adversarijs certamen. Reponent enim statim plura altero volumine in oppositum edito. Verùm id in decus tuũ cedet: præsertim cum ex ijs quæ observasti, & scripsisti, arma suppetant, quibus doctrinam tuam iterum confirmare, & vindicare possis.

19. Iunij 1683.

Gaudeo quòd Hierarchæ illi fecerit satis moderatio à te adhibita in quibusdam periodis: quę sanè indulgeri potuit ob malignitatem asperrimorum temporum, & delicata quorundam ingenia. Non enim ex occasione sibi data, sed quæsita, cavillantur, & expostulant. Olim exhortationes, etiam aculeatæ, à sacris hominibus, & scriptoribus profectę, Principibus quibusque venerationi erant. Nunc potiora huius sęculi scripta frequenti vsui morem gerunt, & in eius gratiam se impendunt. Alioqui periculum ijs imminet, & Auctori. Exopto videre tandem perfectum Opus hoc tuum. Certum enim mihi est, cessurum in insignem existimationem Auctoris: tum propter maiestatem argumenti, tum ob eruditionem qua constat. Vale pro merito tuo, & desiderio meo.

Mitimus aliorum Virorum insignium, tum Romæ, tum Salmanticæ, tum alijs locis commorantium, iudicia, & testimonia: quibus ij, visa parte harum lucubrationum, Auctori animos addiderunt ad perficiendum Opus. Id autem nullatenus omitendum, autographa ipsa Epistolarum Illust. D. Episcopi Malacensis, & D. Otaloræ, propria vtriusque manu exarata, fuisse exhibita Clariss. Viro D. D. Gregorio Perez Dardon olim Collegij Maioris Conchensis Sodali, & Cæsarei Iuris Antecessori Salmanticensi, ac post alia amplissima munera, Fisci Regij partes agenti in Supremo Castellæ Senatu: vt palam esset Illustrissimis DD. Consiliarijs, Auctori non satis visum exponere Opus hoc censuris frequentibus Religionis, Ordinarij & Regij Senatus, atque ab ijs approbationes obtinuisse (quas postea ad litteram exhibebimus) nisi & præterea illud submiteret examini, & iudicio Virorum primæ & summæ notę in Hispania, antequam editio perficeretur.

X

APRO-

APPROBATIO CENSORVM RELIGIONIS DOctorum & Professorum Theologiæ in Academia Salmanticensi.

IVSSV Reverendiss. P.N. Magistri Fr. IOSEHI DE ZAñARTV Generalis Congregationis S. BENEDICTI Hispaniarum, in hac Salmanticensi Academia Professoris Laureati, & Diœceseos Toletanæ Examinatoris Synodalis, legimus Tomum hunc inscriptum, DEFENSIO CATHEDRÆ S. PETRI, Auctore R.A.P. Magistro Fr. Iosepho Saenz de Aguirre, pluribus alijs Operibus in lucem editis vbique Scholarum noto: cui non dubitamus celebritatem additurum fœtum hunc, & eò maiorem, quò breviori tempore conceptus & in lucem editus, ob selectam eruditionem, gravitatem, & varietatem rerum pulcherrimam, non tam indicat paucorum mensium laborem, quàm plurium annorum vigilias. Nihil in eo apparet, in quo fidei Catholicæ integritatė, Sedis Apostolicæ auctoritatem infallibilem & supremam, doctrinamque à priscis sæculis vsque modò receptam & traditam à Concilijs, Patribus, Academijs & Doctoribus Catholicis, non tueatur, & vindicet: nihil denique, quod vel ipsis Adversarijs, quibuscum dissérit, offensioni esse iure possit. Ea, nimirum, est comitas, & modestia Auctoris, etiam vbi in quæstionibus gravissimis & invidiosis versatur. Quare censemus dignissimum Opus luce publica, eorum præsertim, quibus Antiquitas, & eruditio Ecclesiastica cordi est. Salmanticę die 10. Novembris, anno Reparatæ salutis M.DC.LXXXII.

Magister Fr. Iosephus Perez, Abbas S. Vincentij, Artium & Theologiæ Doctor, & Linguæ Sacræ Perpetuus Antecessor.

Magister Fr. Didacus Vassanta: Theologiæ Doctor, Cathedrę Physicorum Antecessor, Præfectus Studiorum, & Ex definitor Ordinis.

Magister Fr. Emmanuel Zarate; Doctor & Professor Theologiæ.

Magister Fr. Ennecus Royo; Doctor & Professor Theologię, ac Philosophiæ Cathedræ Antecessor.

M. Fr. Emmanuel Quiros; Theologiæ Lector.

M. Fr. Iosephus Romero; Theologię Lector.

NOS Magister Fr. IOSEPHVS ZAñARTV, Generalis Congregationis S. BENEDICTI Hispaniarum & Angliæ, in Salmanticensi Academia Doctor, ac Professor Theologiæ, Archiepiscopatus Toletani Examinator Synodalis: Opus hoc scriptum, DEFENSIO CATHEDRÆ S. PETRI, Auctore *R. A. P. Magistro Fr. Iosepho Saenz de Aguirre, &c.* iussu nostro examinatum & probatum à gravibus & Doctis Theologis Collegij S. VINCENTII Salmanticensis, in lucem edi libenter annuimus. In Monasterio S. Zoili Carrionensis, die 21. Novembris, 1682.

Magister Fr. Iosephus Zañartu,
Generalis S. BENEDICTI.

Iussu Reverendiss. P.N. Generalis,
M. Fr. Didacus Ruiz,
Secretarius Religionis.

CEN-

APPENDIX AD RATIONEM OPERIS SVPRA EDITAM:
siue occursus ad obiectiones quorundam Eruditorum Virorum.

CVM Tomus hic iam prelo editus esset, die 17. Novembris huius anni 1683. accepimus Epistolam humanissimam cuiusdam Hierarchę Eminentissimi, & in ea obiectiones quasdam, seu argumenta Virorum quorundam eruditorum, qui toto conatu, & accuratissimo examine, vsque ad apices ferè inquisierunt in hoc Opus. Et quamvis plurimum honoris laudisque in illud conferant, nonnulla sibi in eo ingrata esse, aut difficilia significant.

2 Imprimis, aut maximè omnium, opponunt, Thesim præcipuam ab Illustrissimo Clero Gallicano editam non esse quòd auctoritas Sedis Apostolicæ in definiendis controversijs fidei egeat Concilio Oecumenico ad ferendum iudicium irreformabile: sed solùm non esse illam infallibilem prorsus, *nisi Ecclesiæ consensus accesserit*; qui sanè accedere potest, sive intra, sive extra Concilium. Itaque vellent Censores ij, ampliùs, & accuratiùs à nobis disputatum fuisse adversus Thesim illam sub posteriori & germano Præsulum Gallicanorum sensu, quàm sub illo priore.

3 Huic tamen scrupulo, iam ab alijs obiecto, feci satis Disp. II. præsertim sect. 3. & 4. per totas (quas accuratè legi exopto) & initio Prologi ad Lectorem, ac sæpissimè toto ferè decursu Tractatûs I. in quo doctus quisque passim inveniet argumenta innumera, & pleraque ex ijs apodictica, quibus comprobatur auctoritas infallibilis Sedis Apostolicæ, sive Romani Pontificis definientis ex cathedrâ, per se ac seorsim spectatâ: ac per consequens independenter à consensu Ecclesiæ accedente, sive intra, sive extra Oecumenicum Concilium. Nec sanè aliter oportuit eam controversiam à nobis tractari. Etenim à principio, tum in ipsa Operis epigrapha, tum tota Disp. I. & II. testati fuimus, nostrarum partium esse asserere auctoritatem infallibilem Romani Pontificis in definiendis controversijs fidei ac morum, seorsim ac per se spectatam: ac proinde non quę dependeat à consensu Ecclesiæ accedente, sed quæ illum iure exigat, tanquam debitum ex officio ab omnibus Christianis, statim ac Pontifex ex cathedra locutus dignoscitur. Vnde comprobata illa priori veritate, in qua asserenda versamur toto Tractatu I. actum est de opinione quorumlibet Adversariorum: sive qui olim hodieque exigere videntur Cõcilium Oecumenicum ad plenam firmitatem earundem definitionum: sive qui dicunt, opus esse consensu Ecclesiæ accedente. Vtrumque autem dicendi modum perinde esse, atque in idem recidere, ostendimus palam vtrâque ea sectione, nec opus fuit pręterea inculcare passim. Præsertim, quia si sensus Gallicanæ illius positionis sit, necessarium esse consensum accedentem Episcoporum, saltem extra Concilium: erit summo discrimini exposita Ecclesia quoties aliquis error recèns ortus, & exitialis populo Christiano, damnatus fuerit à Romano Pontifice. Excitabuntur enim plurimæ quæstiones, non nisi multorum annorum spatio, immo tandem non nisi intra Synodum Oecumenicam dirimendæ, ad earundem Definitionum firmitatem. *Primò* enim dubitabitur, & examinandum ac definiendum erit, à quot, & quibusnam Episcopis expectandus sit consensus: an ab omnibus, an à maiori parte, an à minori, sed sanioris consilij. *Secundò*, an sufficiat consensus plerorumque, aut ferè omnium Episcoporum, si tamen dissentiant Archiepiscopi, Primates, & Patriarchæ, aut vice versa. *Tertiò*, an sufficiat consensus negativus an potiùs requiratur positivus: an tacitus, an expressus: & hic rursus, an voce, an scripto faciente fidem. Dum autem eæ infinitæ quęstiones, & aliæ his affines examinantur; dum expectatur consensus Episcoporum longissimè ab Vrbe commorantium, præsertim in America & Asia, grassabitur longè & latè error damnatus à Romano Pontifice: nec ab eo controversia terminari poterit novâ aliquâ definitione. nam de hac ipsa excitabuntur rursus eædem quæstiones circa consensum Ecclesiæ requisitum vt illa sit irreformabilis. Quare tandem opus erit Concilio Oecumenico, vt res definiatur. Hæc collectio videtur per se manifesta. Quid, quod in eâdem Thesi Declarationis Gallicanæ videtur latere aliquod virus contra auctoritatem Conciliorum Vniversalium, vt nec eorum definitiones sint irreformabiles, nisi præterea accedat consensus reliquę Ecclesiæ, etiam prout constat ex cœtu fidelium Episcopis inferiorum, aut saltem nisi Gallicanæ Ecclesiæ consensus accedat? Quæ consideratio fusè à nobis vrgetur Disp. XXXIX. integrâ, & omnino videndâ in eundem scopum. Denique sive ij Præsules exigant consensum Ecclesiæ intra, sive extra Synodum Oecumenicam, reijciuntur à Nicolao I. Papa sanctissimo, ac doctissimo, Epist. VII. ad Episcopos Orientales aiente: *In Vniversalibus Synodis quid ratum, quid prorsus acceptum, NISI QVOD SEDES B. PETRI PROBAVIT, vt ipsi scitis, habetur? Sicut & contrario, QVOD IPSA SOLA REPROBAVIT, hoc solummodo consistit hactenus reprobatum.* Facessant itaque quęcumque exigunt consensum Ecclesiæ accedentem,

h. dem,

dentem, sive intra, sive extra Synodum Oecumenicam; vt probetur quod Sedes B. Petri probavit, aut improbetur quod SOLA ILLA REPROBAVIT.

4 At enim, subdunt ij Censores, arguendi non erant aliqui è Lovaniensibus, quasi negent auctoritatem R. Pontificis in definiendo extra Concilium Oecumenicum. Neque enim inveniuntur illam negare quotquot Ianseniani audiunt. Quin potiùs profitentur, se nullatenus tueri Theses Iansenij, eo sensu quo damnatę fuerunt ab Apostolica Sede.

5 Sed mirum est ita obijcere quisquis legerit attentè Disputationem I. præsertim sect. 1. & Disp. XIX. XX. ac XXI. Sanè, præter Theses quorundam ex ijs exscriptas ibidem, quæ videntur rem extra controversiam statuere, Patritius Duffius testis nuperus eorum, quæ Lovanij geruntur, in Theologia Baio-Ianseniana, Parte I. Clasi II. pag. 9. post enumeratos tres modos, quibus aliqui nimiùm affecti erga doctrinam Baij & Iansenij eludere conantur definitiones Pontificias contra illam, subdit: *Quartus denique modus est, ipsam infallibilitatem Romani Pontificis in definiendo, aut absolutè negare, aut in dubium vocare: vt hinc conficiant, nulla contra se infallibili auctoritate conclusum: VNDE PRO CONCILII GENERALIS IVDICIO NON RARO SVBMVSSITANT.* Idipsum de ijs, alijsve similibus, testatum reliquit Raynaudus Tomo XX. in Opusculo inscripto Αὐτόσεφα, pag. 377. col. 2. fine: & in toto eo Tractatu assumit probandum contra illos, Pontificias definitiones ex cathedra prolatas in quęstionibus fidei esse prorsus irreformabiles, independenter à Concilio; & nullatenus licere provocationes ad illud, sed esse ac fuisse semper schismaticorum & hęreticorum proprias. Cætera vide locis indicatis in hoc nostro Opere. Et in eo sanè nos neminem in singulari Iansonianum aut Baianum appellamus. Theses, & testimonia quorundam exscribimus κατὰ πόδας. Si fortè Baij, aut Iansenij fermento imbutæ palam apparuerint, ipsi earum Auctores se produnt.

6 Obijciunt præterea, nos nimiùm fiderè auctoritati Epistolarum Decretalium, quæ circumferuntur in editionibus Conciliorum nomine Pontificum Innocentio I. antiquiorum. Nimirum, eas improbari frequenter ab eruditis, & nominatim à Philippo Labbè, quem sępissimè laudamus in hoc Opere, tanquam suppostitias & nothas.

7 Sed certè nos ipsi huic criminationi occurrimus, tum Disp. XXXVI. num. 17. tum pręterea in Prologo ad Lectorem §. vltimo. Nunc addo, Hincmarum Rhemensem, qui initio earum acerrimus impugnator extitit, postea eam opinionem exoticam correxisse, teste Flodoardo lib. 3. Historię cap. 19. cuius verba exscribimus infra Disp. III. num. 19. Quin & deinde Epistolarum Decretalium egregium defensorem se præstitit lib. de Synodis cap. 3. cuius verba ad longum exscribit Cardinalis Turrecremata, & nos cum ipso infrà Disp. XXX. num. 27. Neque obest quòd in illis inveniantur plures parachronismi, & errata: cùm facilè potuerint irrepere vitio aut incuria exscriptorum in tam longo sæculorum cursu: quemadmodum alijs veteribus, & probatis monumentis antiquorum accidit. Estque aptum exemplum (vt omittam plurima alia eruditis nota) in Donatione Constantini; falsatâ quidem aut corruptâ à multis iam sęculis, impiâ manu cuiuspiam Græculi invidentis Romanę Ecclesiæ; verâ tamen prout initio concepta, & edita fuit; Quod noviter ex divite Antiquitatis Ecclesiasticæ penu tradit, & tuetur adversus Heterodoxos, immo & plures Catholicos, veluti Marcam, Morinum, &c. Franciscus Macedo in Assertore Romano pag. 401. & seqq. latissimè. Pręterea incredibile est tot Epistolas Decretales quatuor priorum sęculorum præseferentes sacram doctrinam, disciplinam Ecclesiasticam, antiquos Ecclesiæ ritus, & venerandam styli gravitatem, repentè sub initium sæculi noni à quopiam obscuro Scriptore fingi potuisse: incredibilius autem, sic confictas tantum auctoritatis pondus habuisse in tota Ecclesia ab eo tempore, decursu septem sæculorum vsque ad finem decimi sexti proximè pręcedentis: in quo primùm opinio illa Hincmari, quamvis postea ab ipso revocata, placere cœpit quibusdam plus nimio deditis divinationi circa res antiquas. Quæcumque enim difficultas ijs occurrat circa scripta, aut facta Veterum, quamvis communi sæculorum traditione recepta, mox ea reijciunt veluti commentitia. Quod sæpè in ipsis politioribus Gallię Scriptoribus notat, ac reprehendit Raynaudus, & nominatim in Hercule Commodiano adversus Ioannem Lannoium. Præstaret sanè ijs exerere vires ingenij in asserendis Veterum scriptis, & factis, quotquot sunt è re Catholicæ Ecclesiæ, eiusque felici statui opportuna, quàm cedere cuilibet difficultati occurrenti, & succumbere phantasijs suis contra sensum totius Antiquitatis.

8 Denique, quòd caput est, nihil ferè mutuavimus ex Epistolis illis Romanorum Præsulum Innocentio I. antiquiorum (in quas solas Ij Recentiores inquirunt) quod non habeatur in alijs indubitatis eiusdem Innocentij, & Pontificum posteriorũ: pręsertim verò S. Cœlestini I. S. Leonis Magni, S. Gelasij I. S. Gregorij Magni, S. Agathonis, S. Leonis II. Nicolai I. Adriani II. S. Gregorij VII. aliorumque plurimorũ, insigniũ sanctitate, & doctrinâ: quorũ septẽ priores floruere longè ante initium noni sæculi, in quo, aut circiter, eæ Epistolæ ab Isidoro fabricatę dicuntur.

Quod

Quod argumentum, est planè apodicticum, & *ἀναντίρρητον*. Testimonia illorum præcipua, prætet plurima alia, quæ allegari possent, dedimus infrà Disp. VIII. n. 50. 51. 55. 56. 57. 64. & Disp. IX. n. 5. 6. 12. 14. 16. 36. 37. & Disp. 10. sect. 3. & 5. in quibus omnibus eadem dogmata habentur, & nonnunquam eadem verba circa auctoritatem infallibilem Sedis Apostolicæ in definiendo, ac in illis Epistolis antiquorum Pontificum, quas ij Recentiores suppositirias arbitrantur. Nihil etiam ex ijs protulimus, quod palam non habeatur in Concilijs Generalibus Nicæno I. Ephesino, Chalcedonensi, Constantinopolitano Tertio sub Agathone, Quarto sub Adriano I. & Quinto sub Adriano II. vt palam ostendimus Disp. VIII, num. 52. & seqq. vsque ad 58. Disp. IX. num. 12. & seqq. vsque ad 22. & posteà latiùs à num. 33. tota sect. 5. & tandem Disput. XXIV. per totam. Nihil denique ex ijs Epistolis antiquioribus libavimus, quod non consonet sacris litteris iuxta sensum litteræ cohærentem, perpetuæ traditioni totius Ecclesiæ à tempore Apostolorum, & doctrinæ assiduæ SS. Patrum per singula sæcula: vti ex professo evicimus toto Tractatu I. præsertim Disp. XXII. & XXIII. per totas. Videant itaque ij Recentiores qualiter ab his argumentis se expediant, aut quid reponant adversus Epistolas illas.

9. Opponunt deinde nobis plura alia, quæ breviter indicare placet. *Primum*, Stephanum Baluzium immeritò à nobis allegari Disput. VI. num. 28. pag. 48. pro auctoritate infallibili Sedis Apostolicæ in definitionibus: cùm palam hodie sequatur opinionem contrariam Gallicanorum Antistitum. *Secundum*, Non meliori iure citari in eundem scopum Disp. VIII. num. 57. fine, pag. 77. S. Gregorium lib. 5. Epist. 14. quasi scripserit Acta Concilij Chalcedonensis falsata fuisse à Græcis in puncto auctoritatis infallibilis Summi Pontificis, quam nos in ea Synodo, & loco allegato à D. Thom. definitã volumus, ac proinde certam secundùm fidem. In oppositũ enim est, quòd locus ille à D. Th. citatus, videtur multiplici ex capite suppositus; non quidẽ ab illo S. Doctore, sed ab alio quopiam. Deinde nec locus ille videtur satis expressus, vt definitionem fidei continere dicatur: præsertim cùm verba illic relata fuerint dicta occasione appellationum Episcoporum accusatorum: in quibus summa Romani Pontificis auctoritas non necessariò coniuncta ex cum infallibilitate eius iudicij circa fidei quæstiones. Denique, non affirmat S. Gregorius Acta Concilij Chalcedonensis falsata fuisse in eo puncto; sed tantùm indeterminatè ait, falsitatem aliquam in ijs interpositam. *Tertium*. Disp. IX. n. 21. pag. 99. diximus, Acta Septimæ Synodi Occumenicæ circa cultum sacrarum Imaginum confirmata & approbata fuisse in Concilio Francofordiensi; cùm è contra ibidem Canone secundo palam reiecta fuerint. *Quartum*. Disput. eâdem IX. n. 14. pag. 96. non videbatur alleganda fuisse Epistola S. Leonis II. Papæ ad Constantinum Pogonatum; cùm nullibi clariùs, quàm in ea, prout nunc extat, legatur, Honorium I. contra fidem errasse.

10. Hæc tamen non sunt tanti, vt nos dimoveant à doctrina ijs locis tradita. Ad I. Quidquid sit de hodierno Stephani Baluzij sensu circa auctoritatem Romani Pontificis in definiendo, hesternus ille videtur fuisse, quem indicavimus eo loco. Etenim in Notis ad Epist. 84. Servati Lupi, pag. 428. editionis Parisiensis anni 1664. qua vtor, inquit: *Apostolis successerunt Episcopi; sed ita tamen, vt Episcopus Romanus, qui Petri & Pauli Sedem occupat, primam & maximam habeat pro veritate sententiam, vt ait Facundus Hermianensis.* Non esset autem Romani Pontificis prima & maxima pro veritate sententia, si adhuc retractari, seu reformari posset ab Ecclesia, sive intra, sive extra Synodum. Quare idem Auctor statim laudat Augustinum scribentem contra duas Epistolas Pelagianorum lib. 4. cap. 14. & ijs exprobrantem, quòd dicerent, & superbè iactarent ad legitimam ipsorum damnationem opus esse Synodo coacta ex Episcopis Orientis, & Occidentis. Hæc inibi Baluzius: quæ certè satis fuerunt, vt crederetur eo tempore à nobis fuisse, quamvis postea opinionem fortè mutaverit, vt morem gereret nuperis Galliarum Præsulibus.

11. Ad II. Potuit iure citari à nobis S. Gregorius eo loco. nam si ipso teste Acta Concilij Chalcedonensis falsata fuerunt à Græcis, par est credere, vitiata fuisse in ea parte, quâ commendatur auctoritas suprema Sedis Romanæ ijs exosa, sive in definiendo, sive in iudicando. Vtrumque enim complectuntur verba illa: *ET OMNIA AB EO DEFINITA TENEANTVR, TANQVAM A VICARIO APOSTOLICI THRONI.* Nec est cur *τὸ omnia* limitetur ad finiendas causas Episcoporum: immo sic restrictum nihil ferè conferret ad scopum eo loco spectatum à D. Thoma contra Græcos. Porrò id testimonium allegatum à S. Doctore esse supposititium, asseritur à Censore, non probatur. Vnde enim suaderi potest, exemplar illud, quo vsus fuit S. Doctor. vitiatum in ea parte fuisse? Præsertim cùm ex ijs, quæ proferimus loco ipso indicato in obiectione Disp. VIII. num. 56. & 57. constet, Patres eius Synodi vno ore definitiones Sedis Apostolicæ, prolatas calamo S. Leonis Magni Papæ, excepisse tanquã firmam regulam fidei. Preterea in eo Concilio Decretum Fidei editum nullam aliam regulam habuit, quàm Epistolam Decretalem eiusdem Leonis Papæ ad Flavianum. Ideoque Actione V. in poste-

posteriori Decreto Epistola ipsa omnium chirographo probata fuit: vt propterea aliquot sæculis postea verè & sapienter dixerit Nicolaus I. Papa Epistola IX. ad Michaelem Augustum: *Epistola S. Leonis Papæ apud omnes Orientales Episcopos adeò extitit venerabilis, vt hanc COLVMNAM ORTHODOXIÆ VOCARENT, & omnes in ea, Præsule Constantinopolitano Anatolio præcedente, subscriberent: ITA VT CHALCEDONENSIS MAGNA SYNODVS NIHIL DEFINIISSE, NIHIL RESPVISSE, NIHIL SVSCEPISSE, NISI QVOD VEL ILLA, VEL VICES APOSTOLICÆ SEDIS IBI RESERVANTES DEFINIERVNT, PROIECERVNT, VEL ADMISSERVNT, PENITVS AGNOSCATVR.* Quid ergo mirum si in eadem Synodo editum fuerit Decretum illud à D. Thoma allegatum, in venerationem Romani Præsulis, vt *OMNIA AB EO DEFINITA TENEANTVR, TANQVAM A VICARIO APOSTOLICI THRONI.* Verùm finamus ex eo testimonio seorsim accepto non colligi vniversè & *ἀναμφισβητήτως* auctoritatem infallibilem Romani Pontificis in definiendis fidei quæstionibus. Satis est quòd ex illo loco, & alijs pluribus Conciliorum Generalium, quos proferimus in progressu Operis, præsertim Disp. XXIV. per totam, simul consideratis apertissimè demonstretur.

11 AD III. Respondeant Galli ipsi quorum maximè interest, ne in Concilio Francofordiensi reiecta fuerit doctrina Catholica Septimæ Synodi Oecumenicæ pro cultu sacrarum Imaginum. Certè opinio id negans, quam obiter solùm supposuimus aut indicavimus Disp. IX. n. 21. pag. 99. traditur ab Alano, Sandero, Surio, Suarez, & Vazquez: eamque laudat & confirmat Binius in Notis ad id Concilium Tomo VI. pag. mihi 185. col. 2. §. *Nicænam II. Synodum*. Quare non grave piaculum est, nos eo loco idem cum ijs sensisse. Verùm postea Disp. XXXIX. præsertim sect. 2. per totam, re maturiùs inspecta, asseruimus sententiam affirmantem Baronij & Bellarmini, reiectis interpretationibus Archipræsulis Marcæ, & aliorum Recentiorum ad Acta eiusdem Concilij, erratici in ea parte. Itaque si olim Præsules Gallicani in Concilio Francofordiensi ausi sunt contradicere palam Septimæ Synodo Oecumenicæ circa cultum sacrarum Imaginum, digni profectò fuerunt diris & execratione totius Ecclesiæ ob eam causam. Caveant autem moderni Præsules, ne dum Sedi Apostolicæ seorsim spectatæ negant iudicium infallibile in quæstionibus fidei, negent quoque illud Concilijs Oecumenicis, etiam ritè coactis & confirmatis ab ipsa Apostolica Sede. Quod argumentum vrgemus contra illos Disput. citata XXXIX. per totam.

12 AD IV. Epistola illa Ioannis II. Papæ citari iure poterit, quatenus in ea traditur doctrina aliàs certa in ipsa Synodo VI. Generali: vti probamus eâdem Disputat. IX. num. 12. & seqq. & in alijs Concilijs Generalibus definita: vt patet ex Disp. XXIV. per totam. Neque obest quòd in ea Epistola, prout nunc extat, denigretur fama Honorij Papæ, à nobis defensi Disp. XXX. sect. 1. Etenim, vt rectè observat Bellarminus in defensione Honorij, *solutione ad 6. argum.* falsata fuit Epistola quoad eam partem impiâ quorundam manu.

Et hæc quidem sunt ferè, quæ paucis horis post acceptam Epistolam censoriam respondere licuit. Si quæ piam alia Viris eruditione præstantibus occurrerint in oppositum, studebimus facere satis, aut fateri lapsum nostrum, in qualibet Operis parte.

CENSVRA RR. P. M. Fr. IOSEPHI GONZALEZ, Salmanticensis Academiæ Cathedræ Sacræ Scripturæ publici Professoris, Supremæ Inquisitoris Hispaniarum Censoris, & à Secretioribus Consilijs, Catholicæ Maiestatis Theologi in Regio Consessu Immaculatæ Conceptionis, Archiepiscopatus Toletani Examinatoris Synodalis, Veræ-Crucis Collegij Regentis, Castellanæ Provinciæ Exprovincialis, modò Definitoris Generalis, ac Socij Reverendissimi P. Generalis, Regalis Ordinis Redemptorum Beatæ Mariæ de Mercede.

IVSSV Illustriss. & Reverendiss. Domini D.Fr. PETRI DE SALAZAR Episcopi Salmantini, Regij Consiliarij, Catholicæ Maiestatis PHILIPPI IV. & CAROLI II. Concionatoris, &c. Vidi, seduloque perlegi selectissimam Defensionem Cathedræ S. PETRI, elaboratam à Sapientissimo, & Reverendissimo P. Magistro F. IOSEPHO SAENZ DE AGVIRRE, Viro vbique notissimo, ob præclara volumina Philosophica, & Theologica, vberi studiosorum profectu in lucem edita, quibus vectigalem sibi fecit vtramque disciplinam: in cuius lectione mirum in modum delectatus sum: quippe in hoc Opere collucet Auctor acer ingenio, Ecclesiasticæ eruditionis peritissimus, in quæstionibus dissolvendis acutus, in renunciandis erroribus circumspectus, in explicandis Scripturis cautus, omnisque doctrinæ locuples: inest enim ei (vt verbis Ruperti lib. 4. in Matthæum vtar:) *Omnis armatura fortium, vt qui inter Aduersarios pro fide decertant, recurrere sciant ad hoc propugnaculum, in eoque communiantur, de eoque sumptis armis habeant vnde animam, pro qua illis est res, defendere possint.* Summa etenim claritate, miroque ordine comprehendit quæ ad propugnandam Romani Antistitis potestatem, tum ad decernendas controversias circa fidem ortas extra Concilium, & supra ipsum præstantiam, tum ad Canones condendos, vel opportunè abrogandos, tum ad Regum depositionem, subditosque à vinculo fidelitatis absolvendos, si ad fidem, bonosque mores tuendos fuerit consentaneum, à tempore Apostolorum, ad presens vsque sæculum Concilia, & Patres, Doctoresque vniversi docuere. Quippe in hoc volumine coniuncta intuetur Lector, quæ summa solicitudine, pluribus annis assequi haud valeret: adeò feliciter pugnat, sic dexterè revincit novellas assertiones Illustriss. Cleri Gallicani, vti planè adversas priscis Patribus eiusdem clarissimæ Gentis, dum sine livore potestatem Pontificis Maximi reverebantur, vt si adhuc nulla Sacræ Scripturæ, Conciliorum, & Patrum documenta suppeterent, hac sola contorsione clarissimè ostenderetur. *Illa est enim* (ait Irenæus lib. 4. adversus hæreses cap. 14.) *vera, & sine contradictione probatio, quæ etiam Aduersarijs ipsis singula testificationis proferti in ipsa quidem manifesta sua visione convictis de præsenti negotio, & testificantibus, & significantibus; postea verò ad inimicitiam e.. ..pentibus, & accusantibus, & volentibus non esse verum suum testimonium.* ..nè mirandum, vel potiùs deflendum est, Viros probitate conspicuos, dignitate sacros, sapientia præstantissimos, Catholicæ fidei validissimos pugiles, eam infallibilitatem non agnoscere in Pontifice Summo, quam Ecclesiæ hostes, & perduelles palam fassi sunt. Pelagius libellum suæ fidei Romam missit ad Innocentium, & Zosimum Pontifices, referente Augustino tom. 7. lib. 1. de Gratia Christi cap. 2. Cœlestius, alter Pelagius, Innocentij litteris non est ausus obsistere: *Immò se, omnia, quæ Sedes illa damnaret, damnaturum esse promisit,* teste eodem Augustino lib. 1. de Peccato Originali cap. 7. Constantius apud Theodoretum in Historia Ecclesiastica cap. 16. satagebat, Concilium illud, in quo damnatus fuerat Athanasius, à Liberio Papa confirmari (quod pariter retulit Ethnicus Ammianus Marcellinus) Petrus Abailardus, apud Parentem Bernardum Epistola 100. ad Apostolicam Sedem appellavit: Vvaldenses eandem exorarunt pro confirmanda secta, quam profitebantur, apud Emilium de Gestis Francorum: & ne multis immorer, Vvicleff, vt testatur Ioannes Foxus lib. 1. Commentariorum apud Sanderum lib. 5. de visibili Monarchia Ecclesiæ, hæc ad Vrbanum VI. scripsit: *Gaudeo planè detegere cuicumque fidem meam, & specialiter Romano Pontifici: quia suppono quòd si sit orthodoxa, ipse fidem meam humiliter confirmabit; & si erronea, emendabit.* Plura alia videri possunt

X

possunt apud Hosium in Confessione Catholica; cap. 28. Prodeat igitur Opus multiplici eruditione refertum, & ad confutandas assertiones Cathedræ Apostolicæ adversas, fideique propugnationem, omnibus vtilissimum. Eo enim Apostolica auctoritas mirè permunitur, & nostræ Salmanticensis Academiæ Solio Petri summè devinctæ doctrina, cunctis Professoribus ore, & calamo communis, quamque iam diu ex nostratibus communivit sapientissimus Magister Zumel, aureo illo Opusculo contra Venetos edito, novo hoc fulcimento subsistat, & efferatur; nihil enim in eo, vel moribus dissentaneum, vel Patribus & Concilijs dissonum deprehenditur. Sic sentio Salmanticæ in hoc Collegio Veræ Crucis Regalis Ordinis Beatæ Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum die 3. Decembris anno 1682.

M. Fr. Iosephus Gonzalez.

LICENTIA ILLVSTRISS. D. EPISCOPI Salmanticensis.

NOS D. Fr. PETRVS DE SALAZAR, Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Salmanticensis, Regiusque Consiliarius, &c. Cùm ex præscripto nostro Reverendissimus Pater Magister Fr. Ioseph Gonçalez, Ordinis Redemptorum Beatæ Mariæ de Mercede, & in Salmanticensi Academia Cathedræ Sacræ Scripturæ publicus Professor, perlegerit librum, cui titulus, *Defensio Cathedræ S. PETRI, eiusque Successorum Roman. Pontific. adversus theses quorundam nuper editas in Gallia, & Belgio*, Auctore Reverendissimo Patre Magistro Fr. Iosepho Saenz de Aguirre Benedictino, eiusdem Salmanticensis Academiæ Cathedræ Philosophiæ Moralis publico Professore, &c. ac dignum luce publica invenerit, neque quidquam in eo deprehenderit, quod Orthodoxæ fidei, aut probatis moribus dissentiat; libenter annuimus vt typis procudatur. Auspicamur enim Opus ita pium, copiosum, orthodoxum, eruditum ac solidum, magnopere profuturum publicæ disciplinæ, Vniversalisque Ecclesiæ tranquillitati. *Contra rationem enim*, ait Parens Augustinus, *nemo sobrius, contra Scripturam nemo Christianus, contra Ecclesiam nemo pacificus.* (Augusti. lib. 4. de Trinit. cap. 6.) In cuius gratiam præsentes litteras manu nostra subscriptas, & sigillo munitas, & à nostro Secretario signatas dedimus, Salmanticæ die 5. Decembris, anno Domini 1682.

Fr. PETRVS Episcopus Salmantinus.

Mandato Domini mei Episcopi,

D. Marcus à Campo & Venea,
Secretarius.

CEN-

INDEX SVMMARIVS TRACTATVVM ET DISPVTATIONVM, QVAE IN HAC DEFENSIONE CATHEDRAE SANCTI PETRI CONTINENTVR.

TRACTATVS PRIMVS,

DE AVCTORITATE INFALLIBILI ROMANI PONTIficis ad definiendas quaestiones fidei & morum, extra & supra Concilium.

DISPVTATIO I.

Quàm necessaria sit hoc tempore tractatio & defensio Auctoritatis infallibilis Romanorum Pontificum extra Concilium ad dirimendas quaestiones fidei. Fol. 1.

Sectio 1. Occasio scribendi Tractatum hunc, nuper à quibusdam Lovaniensium data: seu ratio huius Operis ad Lectorem Catholicum, & Pontificiarum Definitionum tenacem. 2.

CLERI Gallicani Declaratio de Ecclesiastica Potestate die 19. Martij 1682. 5.

Sectio 2. Recens alia scribendi occasio ex propositionibus editis à Facultate Theologica Parisiensi anno 1662. & à Clero Gallicano hoc ipso anno 1682. 4.

DISPVTATIO II.

An haec nupera Declaratio Cleri Gallicani nomine edita, sit contraria sensui communi Episcoporum Galliae, paucis retrò annis expresso in litteris ad INNOCENTIVM X. 6.

Sectio 1. Declarationem nuperam Cleri Gallicani nomine editam, contradicere palam sensui & doctrinae communi Episcoporum Galliae, expressae in litteris ad Innocentium X. anno 1653. 7.

LITTERAE Gallicanorum Episcoporum ad Pontificem Innocentium X. 7.

Sectio 2. Asserti eiusdem confirmatio ex alia Epistola Episcoporum Galliae ad eundem Innocentium X. ipso anno 1653. quę κατὰ πόδας exhibetur. 8.

Sectio 3. Evasio quędam pro Clero Gallicano occurrens, multipliciter pręclusa. 9.

Sectio 4. Appendix sectionis praecedentis, & multiplex confutatio sensus, in quo aliquis forsan velit vindicare Illustrissimum Clerum Gallicanum ab inconsequentiae nęvo. 13.

DISPVTATIO III.

An Illustrissimus Conventus Cleri Gallicani nuper Parisijs congregatus, in eadem Thesi priscis Patribus Ecclesiarum Galliae contrarius sit. 17.

Sectio 1. Conventum Galliae praedictum, in quaestione propositâ videri prorsus recessisse à doctrina communi Veterum Patrum eiusdem praeclarae Nationis. 17.

Sectio 2. Proferuntur alia illustrium Antistitum, & Scriptorum veterum Galliae loca, quibus Clerus hodiernus in eâdem controversiâ palam adversatur. 20.

DISPVTATIO IV.

An eadem pars Illustrissimi Cleri Gallicani in proposita quaestione recedat à Communi sensu, & doctrina Synodorum Galliae, tum veterum, tum recentiorum. 22.

Sectio 1. Ostenditur, Synodos veteres Ecclesiae Gallicanae summam, sive supremam au-

ctoritatem agnovisse in Romano Pontifice quod ad quæstiones fidei dirimendas,& longè maiorem, quam ipsi nunc tribuat Clerus Galliarum. 23.

Sectio 2. Ostenditur id ipsum de Synodis Galliarum coactis sæculo octavo, & nono, præsertim regnantibus Carolo Magno,Ludovico Pio, & Carolo Calvo. 25.

Sectio 3. De Concilijs Galliarum posterioribus,præsertim celebratis sæculo proximè præcedenti, in quibus summè delatum fuit auctoritati Pontificum Romanorum. 29.

DISPVTATIO V.

An ex rescriptis, decretisque Romanorum Pontificum ad Clerum Galliarum,colligatur eadem veneratio summa definitionum Sedis Apostolicæ circa fidem, & mores independenter à Concilio Oecumenico. 31.

Sectio 1. Excurritur per tria priora sæcula Eræ Christianæ: & demonstratur ex consultationibus Ecclesiæ Gallicanæ ad Romanos Pontifices, horumque rescriptis ad illam, infallibilitas summa Sedis Apostolicæ in dirimendis quæstionibus fidei, ac morum. 31.

Sectio 2. Illustria testimonia sancti Cœlestini I. Zosimi, & sancti Leonis Magni pariter rescribentium ad Episcopos Galliarum, proferuntur, & expenduntur in eundem scopum. 34.

Sectio 3. Rescripta Hilarij,Symmachi, sancti Gregorij Magni, Zachariæ, Adriani I. & aliorum Pontificum Romanorum generatim, ad consultationes Gallicanæ Ecclesiæ, sive quæstiones fidei, morum, & disciplinæ Ecclesiasticæ, summa veneratione excepta fuisse. 37.

DISPVTATIO VI.

An Schola Theologorum Parisiensium neget, an potiùs asserat Romano Pontifici auctoritatem infallibilem in dirimendis quæstionibus fidei, & morum. 40.

Sectio 1. Decreta, seu Responsa Scholæ Parisiensis ab antiquis temporibus stetisse pro auctoritate infallibili Romani Pontificis in decidendis fidei controversijs. Excurritur per varia Acta eius Illustrissimæ Academiæ ab ipsis Galliarum Scriptoribus memorata. 40.

Sectio 2. Eandem infallibilitatē Sedis Apostolicæ traditam fuisse à Doctoribus Parisiensis Scholæ ab ipso tempore Magistri Sententiarum ad hæc vsque tempora, & primùm quidem à SS. Thoma, & Bonaventura. 43.

Sectio 3. Allegantur pro eadem sententia nōnulli alij Recentiores Parisiensis Academiæ Doctores, & Scriptores Galli. 46.

DISPVTATIO VII.

Quàm pauci ex Theologis Parisiensibus negaverint Rom. Pontif. auctoritatem infallibilem; & quid de eorum opinione reliqui ferè omnes sentiant. 49.

Sectio 1. Primum è Theologis Gersonem negantem opinionem tradidisse, occasione schismatis; deinde paucos aliquot è Parisiensibus causa dissidiorum inter Romanos Pontifices, & Reges Galliarum. 49.

Sectio 2. Communis sententia reliquorum Theologorum asserit Romano Pontifici auctoritatem infallibilem in definitionibus, veluti fide divina certam, cum multiplici censura opinionis contrariæ. 52.

Sectio 3. Allegatur communis consensus Doctorum Iuris Canonici pro infallibilitate definitionum Pontificiarum in controversijs spectantibus ad fidem, & mores. 55.

DISPVTATIO VIII.

An Illustrissimi Galliarum Episcopi in litteris ad Innocentium X. datis anno 1653. verè, & sapienter testati fuerint ex sensu Veteris Ecclesiæ Catholicæ definitiones Romani Pontificis esse infallibiles. 57.

Sectio 1. Verum fuisse iudicium, ac testimonium illud Clarissimorum Galliæ Antistitum ad Innocentium Decimum. Probatio petita, tum ex insigni loco sancti Augustini id ipsum testantis: tum ex hæresibus sæculo primo damnatis: tum ex sacris Scriptoribus eius temporis. 58.

Sectio 2. Probatio petita ex damnatione Pōtificia hæreseon secundi sæculi, & ex sacris Scriptoribus, qui in eo floruerunt. 60.

Sectio 3. Probatio petita ex definitionibus Romanorum Pontificum, & testimonijs Patrum tertij sæculi contra hæreses tunc exor-

exortas, nullo ad eas damnandas Concilio Generali coacto. 63.
Sectio 4. Probatio vlterior ex damnatione præcipuarum hæreseon quarti sæculi à Romanis Pontificibus prolata, aut fine Oecumenico Concilio, aut priusquam illud cōgregaretur. 66.
Sectio 5. Confirmatur eadem doctrina illustribus testimonijs Pontificum, & Scriptorum eiusdem quarti sæculi, atque ex hæresibus tunc extra Synodum Oecumenicam proscriptis. 69.
Sectio 6. De hæresibus quinti sæculi proscriptis à Sede Apostolica extra Synodos Oecumenicas Ephesinam, & Chalcedonensem, & ab vtraque solemniter damnatis iuxta prævium iudicium Pontificum Romanorum. 73.
Sectio 7. Confirmatur eadem doctrina illustribus testimonijs sacrorum Doctorum, & Pontificum eiusdem quinti sæculi. 78.
Sectio 8. Digressio incidens: An intra idem sæculum quintum verè extiterit hæresis Prædestinariana, eaque damnata fuerit à Sede Apostolica extra omne Generale Cōcilium. Vbi plura de Fausto Rhegiensi, & Gennadio Massiliensi. 81.
Subiectio 1. Prædestinatianæ hæreseos initium à primis ferè sæculis Eræ Christianæ, eiusque multiplex vsurpatio. Illam verè extitisse sæculo quinto, quinam contendant, & quibus fundamentis innitantur. 81.
Subiectio 2. Aliorum sententia arbitrantium, eam hæresim fuisse merum Semipelagianorum inventum, præsertim Gennadij Massiliensis, & Fausti Rhegiensis, vt invidiam conflarent doctrinæ Augustini, iam tunc celebri apud omnes Catholicos. 84.
Subiectio 3. Fertur iudicium de vtrâque opinione: & ostenditur, non extitisse eo sæculo prædictam hæresim, tanquam popularem, aut communem, vel ab Augustino aut eius discipulis generatim traditam, prout Semipelagiani comminiscebantur: extitisse tamē apud quoldā illorū ex imperitia, & sinistra interpretatione doctrinæ sancti Augustini. Porrò eam damnatā fuisse à Sede Apostolica extra omne Generale Concilium. 86.

DISPVTATIO IX.

An eadem infallibilitas Romani Pontificis tradita fuerit in Catholica Ecclesia posterioribus quinque sæculis chiliadis primæ Christianæ: sicuti in quinque prioribus credita fuit iuxta testimonium Illustrissimi Cleri Gallicani. 92.
Sectio 1. Suadetur sententia communis affirmans, tum ex hæresibus sæculo sexto damnatis, tum ex testimonijs Pontificum, & Scriptorum eius temporis. 92.
Sectio 2. De hæresibus damnatis sæculo septimo extra Concilium Oecumenicum Sextum. Huius testimonia pro auctoritate infallibili Romani Pontificis, & quædam alia selecta loca. 95.
Sectio 3. Ostenditur id ipsum quoad hæreses damnatas sæculo octavo. Vbi plura observata circa Synodos tunc coactas, præsertim quoad Septimam Generalem. Testimonia aliquot Patrum eiusdem temporis. 97.
Sectio 4. Hæreses quædam sæculo nono extra Generalem Synodum damnatæ proferuntur. Vbi obiter de Claudio Taurinensi, Gothescalco, Ioanne Scoto, & Prædestinatianis. 100.
Sectio 5. Differitur, an auctoritas infallibilis Romani Pontificis eodem sæculo nono definita fuerit in Octava Synodo Generali, præeunte sancto Nicolao Primo Papa. 106.
Sectio 6. Digressio adversus Παπισσομανῦντας, qui eodem sæculo nono Ioannam quandam Sedi Apostolicæ præfuisse garriunt, vt eius auctoritatem enervent. 109.
Sectio 8. Digressio altera circa sæculum decimum, quod obscurum, & ferreum à plerisque dicitur. Vindicatur quodammodo ab ea nota, memoratis Scriptoribus quibusdam, ac præsertim Leone VI. Imperatore, & Luitprando. Porrò nullam hæresim illo ævo ortam fuisse, quam Sedes Apostolica intra, aut extra Concilium dānaret. 115.

DISPVTATIO X.

An sæculo Vndecimo, id est, primo posterioris chiliadis Christianæ annorum, Romanus Pontifex ex sensu Ecclesiæ habuerit infallibilitatem in controversijs circa fidem dirimendis. 118.
Sectio 1. Hæresis Berengarij Sacramentariorum Prodromi contra Venerabile Sacramentum Eucharistiæ, sæculo vndecimo orta, & à varijs Pontificibus Romanis fine vllo Cōcilio Oecumenico proscripta. Vbi de alijs hæresibus eiusdem temporis. 118.

Sectio 2. Illustre testimonium sancti Leonis Papę Noni Ecclesiam gubernantis eodem sęculo vndecimo, pro auctoritate infallibili Sedis Apostolicę in definienda. & tradenda doctrina fidei. Porrò sanctum eundem Pontificem fortasse primum omnium definijsse ex cathedra, processionem Spiritus S. ex filio, antequam vlla Synodus Oecumenica id declarasset. 120.

Sectio 3. Duo Canones editi eodem sæculo à sancto Gregorio VII. Papa pro eadem doctrina illustrantur, selectis SS. Patrum locis. 123.

Sectio 4. Certitudo definitionum Pontificiarum eodem sæculo tradita à Patribus Græcis, & Latinis, cum nota hæreseos contra illos, qui discordant ab Ecclesia Romana. 126.

Sectio 5. Exponitur, & illustratur selectis Patrum testimonijs Canon 22. eiusdem sancti Gregorij VII. in Dictato: *QVOD ROMANA ECCLESIA NVNQVAM ERRAVIT; NEC IN PERPETVVM, SCRIPTVRA TESTANTE, ERRABIT.* Vbi obiter adversus nuperos Iansenij sectatores. 128.

DISPVTATIO XI.

An eodem sæculo Vndecimo S. Gregorius VII. aut alij Pontifices Romani, definierint, investituram laicam Episcoporum esse hæresim; & in hoc erraverint. 131.

Vbi differitur de libertate Ecclesiarum asserta à SS. D. N. Innocentio XI. adversus prætensa iura Regis Christianissimi, & Episcoporum Galliæ.

Sectio 1. Præmissa hypothesi historica proferuntur plura testimonia Patrum eius sæculi asserentium, laicam investituram fuisse damnatam tanquam hæresim à Sede Apostolica, præsertim à Gregorio VII. Papa, quamvis extra Concilium Oecumenicum. 132.

Sectio 2. Difficultates contra illam definitionem Gregorij VII. damnantis investituram laicam vt hæresim, ob quas ille videatur errasse; aut Paschalis II. hæreticus fuisse. 136.

Sectio 3. Decisio controversiæ quoad factum. Ostenditur singillatim, nec Gregorium VII. nec Victorem III. nec Vrbanum II. nec tandem Paschalem II. definijsse ex cathedra laicam investituram esse hæresim; ideoque obiectionem contra auctoritatem infallibilem Sedis Apostolicæ procedere ex falsa hypothesi. Vindicatur Paschalis II. à nota hæreseos. 138.

Sectio 4. Dirimitur quæstio quoad ius. Multiplex investituræ vsus, & sensus: quidam anathemate iniustus, quidam etiam sub nota hæreseos. Vtrumque id meritò factum, & citra errorem vllum, ab Apostolica Sede, consentientibus Præsulibus eiusdem têporis, etiam S. Ivone, qui antea in oppositum scripserat. 141.

Sectio 5. An Illustrissimi Pręsules Lutetiæ congregati hoc anno 1681. sequantur vestigia laudatorum Antistitum Ecclesię Gallicanæ in reijciendis investituris, & tuenda Ecclesiarum libertate. Exscribitur quędam illorum Epistola ad SS. D.N. INNOCENTIVM XI. 147.

Sectio 6. Observationes nonnullę in eandem Epistolam, vt appareat, Clarissimos Præsules Galliarum eius Auctores non insistere viam Prædecessorum suorum in tuenda libertate Ecclesiarum. 158.

Sectio 7 Exceptio quædam obvia refellitur: & vberiùs ostenditur, Illustriss. Galliarum Præsules potuisse, ac debuisse longè magis patrocinium ferre Ecclesiasticæ libertatis, quàm Regij iuris. Expenduntur rationes ob quas SS. D. N. Innocentius XI. adeò constanter tueatur libertatem quorumdam Ecclesiarum Gallicarum. 160.

Sectio 8. Defensio constantiæ SS. D. N. Innocentij pro libertate earum Ecclesiarum in epilogum redacta. Eius Rescriptum ad Epistolam supra exhibitam Illustrissimorum Galliæ Antistitum. 164.

Sectio 9. Notæ, seu observationes quędam in idem Rescriptum SS. D. N. Innocentij ad Pręsules Gallicanos: quorum Epistola in superioribus exscripta, iterû multipliciter improbatur. 169.

Sectio 10. Proferuntur tres Epistolę Pontificię eiusdem SS. Domini Nostri Innocentij Vndecimi ad Christianissimum Regem Ludovicum Decimum Quartum, vt desistat à prętenso iure in bona quarundam Ecclesiarum vacantium, hactenus liberarû: dignissimę quidem legi, veluti Apostolico zelo scriptę. 173.

Sectio 11. Expenditur doctrina, & zelus Apostolicus Innocentij in his litteris ad Christianissimum Regem. Huius æternæ saluti, & felicitati Galliarum, profuturam plurimùm Ecclesiarum libertatem; servitutem verò, præsertim nuper inductam ab Antistitibus Gallicanis, nocituram, veluti Regis, & Regni perni-

ciem;

ciem; idque; testibus etiam Regibus, & Scriptoribus eiusdem præclaræ Nationis. Porrò doctrinam Magistratuum Galliæ in ea parte, videri periculosam in fide. 183.

Sectio 12. Epistolæ variæ SS. D. N. Innocentij Papæ ad Illustrissimum D. Franciscum, Episcopum Appamiensem, libertatis Ecclesiasticæ egregium defensorem: & Notæ quædam, seu observationes in illas, instituto nostro opportunæ. 188.

Sectio 13. Epistolæ aliæ Summi Pontificis ad Capitulum Ecclesiæ eiusdem Appamiensis, Sede vacante, post obitum Francisci Episcopi, & ad Archiepiscopum Tolossanum circa eandem controversiam. Notæ aliquot breves in illas. 192.

Sectio 14. Aliud Diploma Pontificium, ad Vicarios Generales, & Capitulum Ecclesiæ Appamiensis, Sede vacante. Notæ quædam in illud. 197.

Sectio 15. Exscribuntur aliæ Epistolæ Pontificiæ, ex quibus ampliùs innotescit abusus Regaliæ Gallicanæ, etiam in Monasteria Virginum Deo sacrarum. Vbi de Arrestis quibusdam Parlamenti Parisiensis. 201.

Sectio 16. Epilogus totius huius Disputationis quoad summa capita. Gregorium VII. aliosque Pontifices, & Episcopos, iure damnasse Investituras laicas, etiam sub nota hæreseos, & longè aliter se gessisse in tuenda libertate Ecclesiæ, quàm Præsules modernos Galliarum. Porrò Innocentium XI. in ijs controversijs recentibus iustè, & prudenter se gessisse, imò & consuluisse bono Regis Christianissimi. ac felicitati Galliarum. 208.

DISPVTATIO XII.

An eadem auctoritas infallibilis Romanorum Pontificum credita, & tradita fuerit in Ecclesia sæculo duodecimo. 213.

Sectio 1. De hæresibus quibusdam initio ferè duodecimi sæculi ortis, aut suscitatis, & de earum damnatione extra omne Concilium Oecumenicum. 214.

Sectio 2. De hæresibus Petri Abailardi, & Arnoldi de Brixia, impugnatis eodem sæculo à sancto Bernardo Abbate Claræ-vallensi, & damnatis ab Innocentio Secundo Papa extra omne Concilium Oecumenicum. 215.

Sectio 3. De hæresibus à Gilberto Porretano traditis, & ab Eugenio Tertio damnatis extra omne Concilium Generale, auctore ipso acquiescente; & discipulis refragantibus: vt propterea ij hæreticorum notam subierint, quam Magister declinavit. 218.

Sectio 4. Excurritur per varias aliorum hæreses, eodem sæculo ortas, aut suscitatas, quæ in nullo ex tribus Concilijs Generalibus intra illud coactis examinatæ, aut singillatim proscriptæ inveniuntur, sed extra illa, præsertim à Pontificibus Romanis, aut ipsorum Legatis. 220.

Sectio 5. Illustria quædam testimonia Patrum præsertim Gallicanorum, eiusdem sæculi pro auctoritate infallibili Romani Pontificis ad dirimendas fidei controversias, nulla penitùs facta mentione Concilij, præsertim Oecumenici. 223.

DISPVTATIO XIII.

Qualis fuerit sensus Ecclesiæ sæculo tertio decimo circa eandem præcipuam controversiam. 226.

Sectio 1. De varijs erroribus Albigensium paulo accuratiùs. Porrò præcipuos eorum fuisse quidem damnatos in Synodo XII. Generali, cuius primum caput exscribitur: alios verò plures prætermissos, quoniam Patribus congregatis non est visum necessarium, vt ij singillatim in Generali Concilio proscriberentur. 226.

Sectio 2. De errore Abbatis Ioachimi, & hæresibus Almarici, Davidis Dinanti, Guillelmi de sancto Amore, & Desiderij Longobardi: quarum plures damnatæ fuerunt à Sede Apostolica extra Concilium. 228.

Sectio 3. De erroribus Raymundo Lullio adscriptis, & ipsius discipulis, quos Gregorius Vndecimus Papa extra Concilium Generale damnasse fertur, alijs contrà sentientibus, & pro illius honore pugnantibus. 231.

Sectio 4. De Sectis Fratricellorum, Pseudo-Apostolorum, & Flagellantium, earumque erroribus, damnatis à sancta Sede Apostolica extra omne Generale Concilium. 233.

Sectio 5. Proferuntur illustria quædam testimonia Patrum aliquorum eiusdem sæculi, præsertim SS. Thomæ, & Bonaventuræ, pro auctoritate infallibili Romani Pontificis. 235.

DISPVTATIO XIV.

An sæculo quarto decimo credita & tradita fuerit in Ecclesia auctoritas infallibilis Romanorum Pontificum. 238.

Sectio 1. Hæreses Petri Ioannis, Beguardorum, & Beguinarum, damnatas quidē fuisse à Concilio Generali Viennensi; testante tamen palam, id iudicium ad solam Sedem Apostolicam pertinere. 238.

Sectio 2. Alias Sectas, hæresesque fuisse eodem sæculo damnatas à Sede Apostolica sub tempus Concilij Viennensis. Vbi de Templarijs an ab eadem Synodo, an potiùs à Clemente Quinto abrogati fuerint. 241.

Sectio 3. Excurritur per varias hæreses posteriores Concilio Generali Viennensi, dānatas à Romanis Pontificibus extra Synodum, tota Ecclesia illorum definitiones excipiente, veluti certas secundùm fidem. Quædam obiter observata circa Clerum Gallicanum illius temporis, & nostri. 243.

Sectio 4. Exscribuntur testimonia præcipuorum Patrum, & Theologorum eiusdem sæculi quarti decimi, vnanimiter agnoscentium in Sede Apostolica auctoritatem supremam iudicandi, & finiendi controversias fidei. 247.

DISPVTATIO XV.

An fuerit idem sensus, & praxis Ecclesiæ sæculo XV. ac in præcedentibus, circa auctoritatem Papæ nulli errori obnoxiam. 250.

Vbi de potestate Papæ supra Concilium, contra Declarationem Cleri Gallicani.

Sectio 1. Hæreses Vvicleffi, & Ioannis de Huss fuisse proscriptas à Sede Apostolica priusquam damnarentur in Concilio Generali Constantiensi: huius verò iudicium contra illas non fuisse prorsus irreformabile, donec à Martino V. Papa confirmatum fuit. 250.

Sectio 2. Celebre argumentum Adversariorum ex auctoritate quadam eiusdem Concilij desumptum, quàm enerve sit, & nullius momenti, contra infallibilitatem definitionum Papæ, eiusque potestatem supra Concilium. 253.

Sectio 3. An eadem auctoritas Romani Pontificis in definiendo, & potestas supra Concilium, fuerit ritè reiecta in Concilio Generali Basileensi eodem sæculo. Obijcitur aliud argumentum Adversariorum inde petitum, & refutatur multipliciter. 256.

Sectio 4. Mirum esse quòd Illustrissimus Clerus Gallicanus tueatur doctrinam illam, à Concilijs Generalibus indubitatis posteà reiectā: id est, Florentino, Lateranensi, & Tridentino. 259.

Sectio 5. Hæreses ortæ eodem sæculo XV. post Concilium Constantiense, & damnatæ extra Generalem Synodum, præsertim à Pontificibus Romanis, aut ex delegatione ipsorum. 263.

DISPVTATIO XVI.

An Patres & Scriptores graves eiusdem sæculi XV. eandem auctoritatem infallibilem Romani Pontificis in definiendo, & potestatem supra Concilia agnoverint, & tradiderint, contra decreta Synodi Basileensis. 266.

Sectio 1. Illustre testimonium Pij II. Papæ, olim Æneæ Sylvij, pro auctoritate summa, & potestate suprema Romani Pontificis, etiam supra Generalia Concilia: in quo retractat quæcumque olim pro Synodo Basileensi scripserat. Vbi plurima observatu digna circa historiam eius Concilij. 267.

Sectio 2. Notæ quædam in eandem Bullam, instituto nostro opportunæ, ad ostendendum vberiùs nullam esse auctoritatem Synodi Basileensis, etiam testimonio Regis Galliarum Ludovici XI. & Scriptorum gravium eiusdem præclaræ Nationis. 273.

Sectio 3. Selecta loca aliorum Patrum eiusdem sæculi, scribentium post tempus vtriusque Concilij Constantiensis, & Basileensis, pro auctoritate Papæ in definiendis rebus fidei, & suprema potestate in totam Ecclesiam, proindeque supra Concilia. 278.

Sectio 4. Quid circa eandem controversiam senserint, & docuerint duo eiusdem sæculi XV. lumina, Nicolaus Tudeschus, vulgo Abbas Panormitanus; & Alphonsus Tostatus Hispaniarum Salomon. 280.

DISPVTATIO XVII.

An ab initio seculi XVI. ad hæc vsque tempora credita fuerit in Ecclesia Ca-

Catholica eadem auctoritas infallibilis Romani Pontificis. 283.

Sectio 1. Bulla Leonis X. Pontificis Maximi extra omne Concilium edita adversus impia dogmata, errores, hæresesque Martini Lutheri cùm primùm emerserunt. Vestigatur an nupera Declaratio Cleri Gallicani nomine edita habeat quidquam affinitatis cum quibusdam articulis damnatis Lutheri. 283.

Sectio 2. Adrianum VI. qui olim censuerat Papam in iudicio de rebus fidei extra Cōcilium errare posse, postea in Pontificatu oppositum docuisse, & damnationem errorum Lutheri extra omnem Synodum confirmasse. Exscribitur eius Bulla ad Fredericum Saxoniæ Ducem contra illum Hæresiarcham, lectu, & veneratione dignissima. 287.

Sectio 3. Ostenditur denique eundem fuisse sensum Ecclesiæ à tempore Adriani VI. vsque ad Innocentium XI. nunc regnantem. Vbi plura ex Concilijs Senonensi, ac Tridentino: nonnulla etiam circa definitiones à Pontificibus toto eo tempore editas extra Generale Concilium. Clausula harum trium postremarum Disputationum contra Declarationem nuperam Cleri Gallicani. 294.

DISPVTATIO XVIII.

An Michael Baius, & Iansenius, negaverint Romano Pontifici auctoritatem infallibilem ad dirimendum quæstiones fidei extra Concilium Oecumenicum. 297.

Sectio 1. Michaelem Baium humiliter cessisse Pontificum definitionibus extra Concilium, neque vnquam illarum infallibilitatem in dubium vocasse. 297.

Sectio 2. De propositionibus præcipuis Iansenij ab Innocentio X. damnatis. Porrò ipsum, dum viveret, non semel testatum, se & totam doctrinam suam, iudicio Sedis Apostolicæ submittere, nulla facta mentione Concilij. 25[illegible]

DISPVTATIO XIX.

Quid circa controversiam hanc, & quæstionem iuris tradiderint DD. clarissimæ Scholæ Lovaniensis post damnatam doctrinam Baij: quid etiam post tempus Iansenij. 303.

Sectio 1. Academiam Lovaniensem generatim, eiusque Doctores speciatim à tempore Baij vsque ad postremum tempus vitæ Iansenij, nimirum vsque ad annum 1640. stetisse pro auctoritate infallibili Romani Pontificis in definiendo. 304.

Sectio 2. Quinam in Belgio, ac præsertim Lovanij, contra statuta Academiæ iuramento confirmata, videātur nolle acquiescere Pontificijs definitionibus, & appellare Generale Concilium, à tempore damnatæ doctrinæ Iansenij. 306.

Sectio 3. Desperatam esse causam sequacium Baij, & Iansenij, & longè deteriorē, quàm vtriusque, dum reluctantur iudicio Sedis Apostolicæ, & indicant appellationem ad Generale Concilium. Effugium ipsorum multipliciter præclusum. 308.

DISPVTATIO XX.

Qualiter alij ex sequacibus Baij, & Iansenij, eludere conentur iudicium Romani Pontificis quoad quæstionem facti. 311.

Sectio 1. Refertur, & refellitur solemnis cavillus eorum, qui contendunt, propositiones Baij non fuisse damnatas in rigore, & proprio verborum sensu ab assertoribus intento. Vbi de commate, aut interpunctione quadam eius Bullæ. 311.

Sectio 2. Quomodo alij effutiant, propositiones à Pontificibus damnatas, aut nō extare in Iansenio, aut non fuisse traditas ab ipso in sensu quo damnatæ sunt, tanquam Pontifex ea in re errare potuerit, & reipsa erraverit. 313.

Sectio 3. Reijciuntur omnes ij cavillatores ex severo Diplomate Alexandri VII. eos damnantis veluti filios iniquitatis: & plura exinde colliguntur. Porrò Clerum Gallicanum constanter stetisse pro cathedra S. Petri, etiam tunc. 315.

DISPVTATIO XXI.

An Innocentius X. erraverit tribuens Iāsenio propositiones, quæ in eius scriptis non extent. Vbi de illarum instauratoribus in Belgio. 317.

Sectio 1. Ostenditur Innocentium X. iurè meritò tribuisse Iansenio primam ex quinque propositionibus damnatis; ac præterea exhibentur loca, in quibus multi Auctores illam postea suscitasse videntur in Belgio. 318.

Sectio 2. Id ipsum demōstratur quoad secundam propositionem Iansenij, pariter instan-

instauratam à plerisque Lovaniensiū. 319.
Sectio 3. De tertia propositione æquè tradita à Iansenio, & pariter, quantum apparet, innovata à Lovaniensibus. 321.
Sectio 4. Vindicatur censura quartæ propositionis Iansenij, pariter etiamnum traditæ, quantum apparet, ab eisdem Nov-Augustinianis. 322.
Sectio 5. Quintam denique ex propositionibus damnatis traditam fuisse à Iansenio in eodem sensu, quo inuritur ab Innocentio X. Illam porrò passim fere à Nov-Augustinianis videri traditam. 324.
Sectio 6. Qualiter in hac re Nov Augustiniani conveniant cum Heterodoxis, vel ab ijs differant, & quomodo adversus illos differere oporteat. 326.

DISPVTATIO XXII.

Quibus tandem decretorijs armis extorquenda sit ab Aduersarijs auctoritas infallibilis Romani Pontificis in definiendo, eaque tanquam certa omnino secundùm Catholicam fidem. 327.

Sectio 1. Romanorum Pontificum auctoritatem infallibilem in definitionibus ex cathedra prolatis esse certam secundùm fidem, non modò iuxta plerosque Theologos, aut ferè omnes; sed etiam iuxta Doctores Ecclesiæ, Concilia, & Patres celebriores Galliæ, Professoresque clarissimarum Academiarum, Parisiensis, & Lovaniensis. 328.
Sectio 2. Ostenditur eadem doctrina expressè tradita in verbis Christi ad Petrum Lucæ 22. v. 32. iuxta communem interpretationem SS. Patrum, præsertim Romanæ Ecclesiæ Pontificum, quorum illustria testimonia proferuntur. Difficultates in oppositum expeditæ. 331.
Sectio 3. Id ipsum ostenditur ex verbis Christi ad Petrum Mathæi 16. v. 18. & 19. adiuncto vnanimi consensu Patrum, quorum quædam testimonia exscribuntur, quæ... indicantur iam in superioribus exscr... Evasio quædam Adversariorum multi... ter refutata. 335.
Sectio 4. Demonstratur eadem veritas ex verbis Christi Ioannis 21. ad Petrum, PASCE OVES MEAS, iuxta sensum communem Patrum acceptis. Multiplex occursus Adversariorum sive Parisiensium, siveLovaniensium, diversimodè præoccupatus. 338.
Sectio 5. Expenditur illustris locus Deuteronomij 17. vt constet Summum Sacerdotem Ecclesiæ, longè vrgentiori titulo, quàm olim Pontificem Synagogæ, præditum esse auctoritate infallibili ad finiendum quæstiones ambiguas de fide, & moribus. Exceptiones Adversariorum multipliciter refutatę. 341.

DISPVTATIO XXIII.

An auctoritas infallibilis Romani Pontificis sit certa secundùm traditionem Apostolicam. 346.

Sectio 1. Auctoritatem infallibilem Romani Pontificis constare palam ex traditione Apostolica, ideoque esse divina fide certam non minùs quàm cæteras veritates in sacra Scriptura expressas. Illustre quoddam testimonium S. Anacleti Papæ, & Martyris ea de re. 346.
Sectio 2. Selecta alia testimonia SS. Pontificum, & Martyrum Primitivæ Ecclesiæ pro eadem traditione Apostolica cathedræ S. Petri in finiendis causis maioribus, quales præsertim sunt spectantes ad fidem, & mores. Duo quoque alia SS. Pontificum, & Confessorum Marci, ac Iulij I. 349.
Sectio 3. Veteres quoque Patres Ecclesiæ suffragium ferre eidem auctoritati Pontificiæ, veluti habitæ ex traditione Apostolorum. 352.

DISPVTATIO XXIV.

An auctoritas infallibilis Sedis Apostolicæ pronuntiantis de fide & moribus sit definita in Concilijs Oecumenicis. 355.

Sectio 1. Auctoritatem Romani Pontificis ex cathedra definientis, palam fuisse traditam in Concilijs Oecumenicis: ac primùm quidem in Magna Nicæna Synodo, cuius decreta quædam expenduntur contra nuperam Declarationem Cleri Gallicani. 355.
Sectio 2. Eandem doctrinam fuisse apertè confirmatam in plurimis alijs Concilijs Generalibus, quorum testimonia exscribūtur, aut iam in superioribus exscripta indicantur. Clausula huius Tractatus. 357.

TRACTATVS SECVNDVS,

CATHEDRA SANCTI PETRI vindicata. Pontifices Romani erroribus immunes.

PROOEMIVM. 361.

DISPVTATIO XXV.

Quonam sensu à nobis asseratur auctoritas infallibilis Cathedræ S. Petri, & qualiter generatim ab impugnationibus vindicanda sit. 362.

Sectio 1. Controversiam esse solùm de Pontifice Romano vt tali; & non circa quæstiones solius facti, sed iuris; nec qualiscúque, aut humani, pendentis ab ipsorum arbitrio, sed divini, aut naturalis; & hoc tátùm vbi ex cathedra definiunt. 362.

Sectio 2. Definitiones Pontificis Romani ex cathedra pronuntiantis de fide, aut moribus, tãquàm iure naturali, aut divino præceptis, vel prohibitis, esse prorsus infallibiles, nec vllam supplicationem Synodalem, aut Regiam admittere. Illustratur doctrina Concilij XV. Toletani, in speciem contraria. 365.

DISPVTATIO XXVI.

An ex privilegijs à Deo concessis B. Petro, & Ecclesiæ Romanæ præ alijs Patriarchalibus, colligatur satis, quosdam Summos illius Pontifices immeritò accusari errorũ in suis definitionibus. 369.

Sectio 1. Auctoritas infallibilis Romani Pontificis stabilita ex Privilegio S. Petri præ alijs Apostolis electi in Ecclesię Pontificé, & Pastorem Vniversalem. 369.

Sectio 2. Eadem auctoritrs ostensa ex singularibus prærogativis Petro concessis, iam ante, quàm post Christi Resurrectionem, transmissis quodammodo in illius successores. 370.

Sectio 3. Eadem prerogativa S. Petri, Ecclesiæ Romanæ communicata in perpetuum, expéditur per comparationem ad reliquas Ecclesias Patriarchales Orientis, quæ sæpissimè cum Hierarchis suis naufragium circa fidem fecisse inveniuntur. 373.

DISPVTATIO XXVII.

An primis tribus sæculis Æræ christianæ aliquis Romanorum Pontificum inveniatur ex cathedra definijsse aliquid fidei Catholicæ, aut morum honestati cõtrarium. 375.

Sectio 1. Multos ex ijs qui negant auctoritatem infallibilem Sedis Apostolicæ, nec Divis quidem parcere, ac D. Petrum erroris in fide incusare ausos. Vindicatur Apostolorum Princeps ab ea calumnia, orta ex antiquis Hæresiarchis. 375.

Sectio 2. Vindicatur S Linus Papa, & Martyr ab irrisione Centuriatorum Magdeburgensium, quòd statuerit fæminas velato capite in Templum introire. ostenditur, idmeritò decretum fuisse, iuxta sacras, & profanas litteras. 379.

Sectio. 3. Pontifices secundi sæculi, & Martyres, Anacletus, Telesphorus, & Victor, vindicãtur à calumnijs, seu imposturis hæreticorum. Vbi de cultu veteri erga reliquias SS. Martyrum, & abstinentia Sacerdotum, adversus Lutheranos. 381.

Sectio 4. Asseritur honor debitus Pontificibus tertij sæculi, SS. Zephyrino, & Vrbano. Vbi de erroribus Montani, & de Confirmationis Sacramento. 383.

Sectio 5. Calumniæ hæreticorum adversus SS. Pontifices, & Martyres eiusdem tertij sæculi, Pontianum, & Cornelium, repellũtur. Vbi de sacrificio Missæ à Magdeburgensibus, alijsque Lutheranis negato. 385.

DISPVTATIO XXVIII.

An quisquam ex Romanis Pontificibus quarti sæculi inveniatur decrevisse, aut perpetrasse aliquid contrariũ fidei? 387.

Sectio 1. An S. Marcellinus Papa aliquandò negaverit fidem Christi, exteriùs saltem. Propositis duabus opinionibus eligitur, & confirmatur negans, tanquam valdè probabilis. Argumenta sententiæ contrariæ solvuntur. 387.

Sectio 2. Differitur an Liberius Papa fuerit aliquando reus violatæ Catholicæ fidei, seu definiendo aliquid contra illam, seu subscribendo Confessionibus Arianorum, & sententiæ latæ contra S. Athanasium. Vbi an S. Gregorius VII. Papa decreverit Liberio cultum in Ecclesia, & in hoc erraverit. 392.

Sectio 3. De Felice II. Papa, quem aliqui inurunt tetra Arianismi nota. Vindicatur ab eo nævo, eiusque Pontificatus, & sanctitas asseritur, ex collatione historiæ ipsius, & Liberij Prædecessoris, cuius honor denuò stabilitur. Vbi obiter de Siricio Papa, quẽ erroris in fide arguit Calvinus. 397.

DISPVTAVIO XXIX.

Quinam Pontifices quinti & sexti sæculi arguantur erroris in fide, & quomodo eo vitio immunes probentur. 400.

Sectio 1. De aliquibus Pontificibus quinti sæcu-

sæculi sanctitate excellentibus; nimirum Innocentio I. Cælestino I. Leone Magno, & Gelasio I. quos Sectarij allatrant, quasi in Decretis suis, aut Epistolis sæpè erraverint. Vbi de Anastasio II. 400.

Sectio 2. Examinatur, an Vigilius Papa sæculo sexto tradiderit, aut senserit aliquid fidei Catholicæ contrarium. Vbi de Iustiniano Imperatore, qui durè se gessit cum illo, & nimiùm sibi arrogavit circa Dogmata, & res Ecclesiasticas. 403.

Sectio 3. Vindicatur S. Gregorius I. cognomento Magnus à nota erroris in permittenda Presbyteris Sardiniæ administratione Sacramenti Confirmationis absente Episcopo. 406.

DISPVTATIO XXX.

An aliqui ex Pontificibus septimi, octavi, noni, & decimi sæculi, inciderint in hæresim, aut definierint aliquid fidei contrarium. 408.

Vbi de auctoritate Epistolarum Decretalium.

Sectio 1. Pontifices sæculi septimi Bonifacius V. Honorius I. & S. Martinus I. Papa ac Martyr, ab hæresis notâ, & erroris nævo liberi. 408.

Sectio 2. Obiectio difficilis ex Rescripto quodam Gregorij III. sæculo octavo Ecclesiam regentis, in quo videtur contineri error circa solutionem matrimonij. Solvitur difficultas, & explanatis varijs Decretis Pontificum, discernitur, quandonam in ijs sit locus errori, necne. 410.

Sectio 3. Auctoritas Epistolarum Decretalium, seu Decretorũ Romani P. etiamsi fortè in corpore Iuris Canonici non haberētur, quanta, & quàm firma sit. Exscribitur ad longum doctrina Cardinalis Turrecrematæ in hac parte, desumpta potissimùm ex Hincmaro Remensi. 413.

Sectio 4. An Nicolaus I. Papa sæculo octavo erraverit, præscribens formam Baptismi reiectam à Prædecessoribus suis Pelagio & Zacharia in quibusdam Decretis 416.

Sectio 5. Examinantur penitiùs interpretationes quorundam insignium Theologorum ad illa decreta Pontificum Pelagij, Zachariæ, & Nicolai. Canus & Sotus ac subindeBellarminus defensi ab impugnationibus Patris Vazquez. 417.

Sectio 6. Aliqui ex Pontificibus sæculi X. ostenduntur liberi à notâ erroris & hæresis, qua inusti fuere ab hæreticis, & schismaticis. Vbi de Sylvestro II. speciatim. 422.

DISPVTATIO XXXI.

Quot criminationibus impetatur honor S. Gregorij Papæ florentis sæculo XI. præsertim a Sectarijs; & quam iniustæ eæ sint. 424.

Sectio 1. Calumniæ præcipuæ Bennonis pseudo-cardinalis, & aliorum ex Henricianis schismaticis, & hæreticis, à Cardinali Bellarmino dissipatæ, & falsitatis convictæ, ex testimonijs gravissimorum Scriptorũ, præsertim eiusdem sæculi vndecimi. 425.

Sectio 2. Proferuntur plura alia à Bellarmino omissa ex testimonijs, & Scriptoribus eiusdem ætatis, quibus fides incorrupta, innocentia, sanctitas, doctrina, & perpetua morum honestas à pueritia asseritur Gregorio VII. 429.

Sectio 3. Defensio aliâ Gregorij VII. ex chronologia doctissimi Genebrardi Archiepiscopi Aquensis 𝔚 ωέδας exscripta, & lectu maximè digna. 433.

DISPVTATIO XXXII.

Quænam obijciantur reliquis Pontificibus, quasi erraverint in Decretis suis, aut in hæresim inciderint, & qualiter ea sint refutanda. 435.

Sectio 1. Pontifices sæculi XII. Alexandrum III. Cælestinũ III. & Innocentium III. nihil erroneum ex cathedra definijsse. 435.

Sectio 2. Nicolaum IV. Papam sæculo XIV. nihil ad fidem spectans definijsse, cuius contrariũ postea decreverit Ioannes XXII. Bonifacius quoque VIII. obiter vindicatus ab impostura hæreseos. 436.

Sectio 3. Pontifices sæculi XIV. Ioannes XXII. & Vrbanus V. ostenduntur ab eodem nævo liberi. Posterioris ex ijs laudes aliquot. Vbi an Pontifex possit dissolvere Matrimonium. 438.

Sectio 4. Ex Pontificibus sæculi XV. vindicantur à nota hæresis Ioannes XXIII. Eugenius IV. & Innocentius VIII. 440.

DISPVTATIO XXXIII.

Quibus præterea argumentis frequenter impetatur auctoritas Romani Pōtificis, quasi errori obnoxia: & qualiter ijs occurrendum sit. 442.

Sectio 1. Duo priora argumenta ex hæresi possibili in Romano Pontifice, & ex facto S. Cypriani, aliorumque Patrum, contra De-

Decretum quoddam S. Stephani Papæ, obiecta, & ſoluta. 442.

Sectio 2. Duo alia argumenta obijciuntur, & enodantur. Vbi de vtilitate, & neceſsitate conuocandi aliquando Synodum Oecumenicam. 444.

Sectio 3. Quædam alia recentiora Vigorij argumenta conuelluntur. Porrò in ijs fidelitatem deſiderari, & pietatem in Eccleſiam Romanam. Vbi de priuilegio commentitio Adriani I. in gratiam Caroli Magni. 446.

TRACTATVS TERTIVS,

ANIMADVERSIONES IN Declarationem Illuſtriſsimi Cleri Gallicani. 449.

DISPVTATIO XXXIV.

An Eccleſia Gallicana præ alijs Nationalibus Orbis Chriſtiani habeat libertates aliquas, ob quas ſit vllatenus exēpta ab obedientia, aut ſubiectione omnimoda in Sedem Apoſtolicam, ſeu Romanum Pōtificem. 450.

In Præfationem Declarationis recentis Illuſtriſsimi Cleri Gallicani.

Sectio 1. Examinatur quænam ſint, ſiue in quo conſiſtant libertates Gallicanæ Eccleſiæ. Porrò aut illas non eſſe peculiares, quales eſſe ſignificant Illuſtriſsimi eius Præſules in nupera Declaratione; aut ſchiſmatice apparere. Opinio Pragmaticorum eius Regni, ac præterea Ioannis Launonij, refutata. 450.

Sectio 2. Exſcribitur opinio Illuſtriſsimi D. Petri de Marca circa libertates Eccleſiæ Gallicanæ, in quonam poſitæ ſint. 453.

Sectio 3. Inquiritur in eandem opinionem quoad præcipuam partem, in qua docet, libertates Gallicanæ Eccleſiæ, Regniq́ue, in eo ſitas eſſe, vt non ligetur decretis, conſtitutionibus, aut reſcriptis nouis, receptos mores infringentibus, niſi publicus cōſenſus accedat. 455.

Sectio 4. Examinatur eadem opinio quoad receptos Canones, præſertim vniuerſales, an in Gallia poſsint infringi à Romano Pontifice. Plura circa hoc in alium locum remiſſa. 458.

DISPVTAVIO XXXV.

An Pontifex Romanus habeat poteſtatem ſupremam in Imperatores, Reges, & Principes, etiam quoad temporalia: ac proinde poſsit eos aliquando depōnere, aut eorum ſubditos eximere ab obedientia, aut præſtito ijs fidelitatis Sacramento. 460.

Contra Primum Caput Declarationis Gallicanæ.

Sectio 1. Præmittitur ad litteram articulus ſecundus S. Thomæ 2. 2. q. 12. vbi controuerſiam hanc ex profeſſo exagitat, & tradit ſententiam affirmantem, contrariamq́ue prorſus Declarationi Gallicanæ. 460.

Sectio 2. Commentarius præiacti articuli S. Thomæ. Eius doctrina quo ſenſu accipienda. Porrò illam communem fuiſſe apud omnes Doctores verè orthodoxos, etiam Gallos, vſque ad finem ſæculi XVI. proximè præcedentis, & à ſolis Heterodoxis impetitam. 461.

Sectio 3. Præmittitur auctoritas Romani Pōtificis ſupra omnes Chriſtianos, etiam Imperatores, & Reges, eaq́ue veluti certa ſecundùm fidem, ſaltem quoad ſpiritualia. Eorumdem Imperatorum, Regumq́ue, præſertim Galliæ, illuſtria teſtimonia ea de re. Nonnihil de Regibus Hiſpaniæ. 464.

Sectio 4 Regum Angliæ ſubiectio antiqua, & obedientia erga Romanum Pontificem, vſque ad apoſtaſiam Henrici VIII. Id ipſum obſeruatur de Imperatoribus Orientis, & Occidentis, Regibuſq́ue generatim. 469.

Sectio 5. Stabilitur denuò ſubiectio Imperatorum, Regumq́ue Chriſtianorum ad Romanum Pontificem, non modò quoad perſonas, ſed etiam quoad vſum poteſtatis temporalis, quatenus confert ad bonum ſpirituale, vel vtilitatem Eccleſiæ. Quædam circa dependentiam Imperij à Sede Apoſtolica ſpecialem, obſeruata. 472.

Sectio 6. Poteſtas ſuprema coercendi & puniendi per cenſuras Eccleſiaſticas quoslibet Reges Chriſtianos, Imperatoreſq́ue, ſtatuitur in Pontifice Romano tanquàm certa ſecundùm fidem: comprobaturq́ue hiſtorica excurſione per ſingula ferè ſæcula, in quibus aliqui eorum Principum à Præſulibus Romanis, imò & ab Epiſcopis excommunicati fuerunt. 477.

Sectio 7. Romanum Pontificem poſſe exauctorare, ſeu priuare quoslibet Principes ſæculares apoſtatas, ſiue hæreticos, dominio temporali, eorumq́ue ſubditos eximere ab obedientia, & fidelitate in illos. Probatio multiplex ex ſacris litteris, adiunctis Patrum teſtimonijs: itemq́ue ex Concilio Lateranenſi Oecumenico ſub Inno-

cen-

centio III. Alia fundamenta obiter indicata. 481.

Sectio 8. Eadem potestas Romanorum Pontificum ad abrogandos Imperatores, Reges, & Principes, hæreticos, & schismaticos, comprobatur diuturna praxi Ecclesiæ per plura sæcula. Vbi sæpe obiter plura ad Illustriss. Præsules Gallicanos, vt more Decessorum suorum, & Romanorum Præsulum, eandem doctrinam sequantur. 486.

Sectio 9. Prima obiectio Cleri Gallicani ex verbis illis Christi, *Regnum meum nō est de hoc mundo*: ac præterea, *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari*, &c. vrgetur & soluitur, siue iuxta sententiam quæ tribuit, siue iuxta illam, quæ negat Christo, vt homini, & subinde eius Vicario, temporalem, ac directam Regnorum potestatem. 491.

Sectio 10. Obiectio altera DD. Præsulum Galliæ, ex verbis Apostoli Roman. 13. præmissis aliquot in eam animadversionibus, ostenditur extranea præsenti scopo, & regeritur in ipsorum opinionem. Clausula totius Disputationis. 494.

DISPVTATIO XXXVI.

Quàm immeritò, & frustrà nunc fuerit excitata opinio millies conuulsa, seu immane paradoxon, de potestate Concilij Oecumenici supra Papam. 498.

Contra secundum caput Declarationis Gallicanæ.

Sectio 1. Remisso Lectore ad ea, quæ suprà Disputationibus XV. & XVI. præmisimus, impugnatur denuò ea pars Declarationis, veluti secum pugnans, & apertè cōtraria definitionibus Conciliorum Generalium Florentini, ac Lateranensis sub Leone X. Exceptiones præsertim desumptę ex Constantiensi Synodo, reiectæ. 498.

Sectio 2. Vberiùs reijcitur eadem pars Declarationis, quòd ex præpostera interpretatione verborum Concilij Constantiensis, & deiectione Papæ indubitati infra omnem Synodum Oecumenicam, aperiat viam ad horrendum schisma, & provocationes à sententijs Romani Pontificis, proprias hæreticorum, ac schismaticorum hominum. 502.

Sectio 3 Eadem explanatio verborum Concilij Constantiensis ostenditur repugnans sensui Ecclesiæ in Concilijs Generalibus expresso, à Pontificibus Romanis explanato, perpetuo sæculorum vsu confirmato in Ecclesijs Orientis, & Occidentis. Vbi plura de Appellationibus ad Sedem Apostolicam. 505.

DISPVTATIO XXXVII.

An vsus potestatis Apostolicæ, seu Pontificiæ, moderandus sit iuxta Canones Cōciliorum, & regulas, mores, atque instituta recepta à Regno, & Ecclesia Gallicana. 509.

Contra tertium caput Declarationis Cleri Gallicani.

Sectio 1. Iustum quidem, & debitum esse, vt Canones Vniversales Conciliorum, & peculiares Ecclesiæ Gallicanæ, olim probati à Sede Apostolica, non infringantur à Pontifice Romano, sed serventur illæsi. Exornatur ea doctrina multiplici observatione. 509.

Sectio 2. Quosdam ex hæreticis Eutychianis, & Acacianis ex ea doctrina pravè intellecta Sedem Apostolicam, & Ecclesiam exagitasse: deinde verò Photium schismaticum in Græcia, & Hincmarum Rhemensem in Gallia, ipsorum in ea parte vestigia secutos. Vbi plura de vtroque eorum. 512.

Sectio 3. Pontificem Romanum non ita adstringi ad observantiam Canonum, etiam Synodalium, aut receptorum in Gallia iusta occurrente causa, seu rationabili, n queat illos moderari, interpretari, abrogare, aut in his dispensare, & novos Canones, ac decreta condere, prout vtilius iudicaverit ad bonum Ecclesiæ. Illustria testimonia in eum scopum expensa. 516.

Sectio 4. Mirum esse quòd recētes Galliarum Episcopi in eâdem Declarationis parte potiùs videantur sequi vestigia Hincmari & Photij, quàm tot exempla Summorum Pontificum, & praxim Apostolicæ Sedis, immò & doctrinam Patrum Ecclesię Gallicanæ, qui post tempus Hincmari omnia Pontificum decreta, & summam, atque absolutam potestatem condendi leges, excéperunt humiliter, & palam testati sunt. Obiectiones solutæ. Vbi de Libertatibus Gallicanis. 520.

DISPVTATIO XXXVIII.

Quo sensu accipiendum sit, valere regulas, mores, & instituta in Regno, & Ecclesia Gallicana recepta. 524.

Circa posteriorem partem eiusdem capitis 3. Declarationis Gallicanorū Antistitum.

Se-

Sectio 1. Præmittitur varietas regularum, cōsuetudinumque in alijs & alijs Regnis, & provincijs: quarum quędam ab Ecclesia vltrò præmissæ, aut etiam probatæ: quædam proscriptæ veluti contrariæ iuri naturali, divino, aut Ecclesiastico. Varij textus Iuris Canonici explanantur. 524.

Sectio 2. Quàm periculosum, & quanti oneris sit Illustriss. Galliarum Præsulibus, probasse generatim regulas, mores, & instituta in eo Regno, & Ecclesia recepta. Quanto cum delectu, & examine id fieri debuisset. Exceptiones refutatæ. 527.

DISPVTATIO XXXIX.

An in opinione negante iudicium irreformabile Pontifici Romano in quæstionibus fidei, lateat aliquid veneni contra auctoritatem, & definitiones Conciliorum Vniuersalium. 529.

Cōtra caput quartū Declarationis Gallicanæ.

Sectio 1. Pronuntiatum id Illustriss. Cleri Gallicani, primò traditū ab Ochamo schismatico, deinde à Gersone, videri contradictionibus plenum, & pariter aut vrgentiori titulo contrarium auctoritati infallibili Conciliorum Generalium, ac Romani Pōtificis. 529.

Sectio 2. Velitationes quædam, & coniecturæ, ob quas appareat, quosdam saltem Præsulum, & Doctorum Galliæ, in ea opinione esse, vt neque definitiones Conciliorum Vniversalium vim irrefragabilem habeant, nisi Ecclesiæ Gallicanæ consensus accedat. 532.

Sectio 3. Paradoxon cuiusdam Recentioris Theologi Parisiensis, palam asserentis, nec Romani Pontificis, nec Conciliorum Generalium definitiones habere auctoritatem irrefragabilem, nisi accedat consensus reliquæ Ecclesiæ, etiam prout laicos comprehendit. 535.

Sectio 4. Reijcitur obiter, & multipliciter ea opinio, veluti contraria testimonijs Scripturæ alibi expensis, & Hierarchiæ Ecclesiasticæ inimica, quæque Sectariorum causam agit. 537.

DISPVTATIO XL.

An Illustrissimi Galliarum Præsules verè acceperint à Patribus doctrinam Declarationis dictæ, aut iure potuerint illam præscribere ab omnibus in Gallia sequendam. 539.

Contra Clausulam eius Declarationis.

Sectio 1. Ostenditur, nec doctrinam, nec formulam eius Declarationis, fuisse acceptam à Patribus Ecclesiæ Gallicanæ: sed potiùs nunc contra eorum sensum & stylum attētatam fuisse. 540.

Sectio 2. Declarationem nuperam videri primò haustam ab Ochamo, deinde à Basileēsibus, tandemque ab Hypercriticis quibusdam Galliæ: quorum theses monstruosę totidem alijs nuper ab Archipræsule Marca refutatæ exscribuntur. Vbi de praxi Magistratuum Galliæ ab eodem Archiepiscopo damnata. 541.

Sectio 3. Præsules Gallicanos non potuisse proferre eam Declarationem sine gravissimo reatu; tenerique illam abolere palam: vtpote damnatam à reliquis Catholicis, & nuper ab Inquisitione Hispana. 543.

TRACTATVS APPENDIX,

S. ANSELMVS DEFENSOR CATHEDRAE S. PETRI contra Rebelles, præsertim Græcos.

EPISTOLA Nuncupatoria ad SS. D. N. INNOCENTIVM XI. 1.

Prooemium ad Lectorem. 2.

DISPVTATIO XLI.

Quinam ex Græcis negaverint auctoritatem infallibilem Romano Pontifici ad finiendum controversias fidei: & qualiter illam ex opposito asseruerit S. ANSELMVS. 2.

Sectio 1. De Græcis, qui longè ante tempus S. Anselmi negarunt auctoritatem infallibilem Romano Pontifici ad finiendum ritè controversias fidei; ac primū de sanctis Firmiliano Cęsareensi, Dionysio Alexādrino, ac Cypriano Carthaginēsi, qualiter in hoc se gesserint cum S. Stephano Papa. 3.

Sectio 2. de alijs Græcis, qui à tēpore Octavæ Synodi Generalis fuerunt in eadē opinione, præsertim de Photio schismatico. 4.

Sectio 3. Progressio einsdem opinionis Græcorum negantium auctoritatem infallibilem Romani Pontificis vsque ad tempus S. Anselmi. Vbi de Michaele Cerulario Patriarcha CP. schismatico. 7.

Sectio 4. Anselmum palam stetisse pro auctoritate suprema, & infallibili Sedis Apostolicæ, atque obedientia Romanorum Pontifi-

tificum, adversus omnes sui temporis hæreticos, & schismaticos tum Latinos, tum Græcos. Illustria eius testimonia exscribuntur. 9.

Sectio 5. Anselmum in dubijs, & controversijs ad fidem, vel mores spectantibus solitũ consulere Sedem Apostolicam, veluti regulam credendi infallibilẽ. Exhibetur quoddam Rescriptum Paschalis II. Papæ, ad varias illius consultationes. 11.

DISPVTATIO XLII.

An processio Spiritus S. ex Filio fuerit ab Ecclesia definita in aliquo Concilio Generali, aut prouinciali, antequã Anselmus illam tueretur cõtra Græcos. 14.

Sectio 1. Propositis rationibus dubitandi, excurritur per octo priora Concilia Generalia antiquiora sęculo vndecimo, in quo Anselmus floruit: & ostenditur, in nullo eorũ fuisse definitã processionem Spiritus S. ex Filio. Variæ aliorum opiniones reiectæ, & plura observata ad historiã, & chronologiã eorundem Conciliorum spectantia. 14.

Sectio 2. Nonnullæ difficultates in oppositum obiectæ, & solutæ. 18.

Sectio 3. In quonam ex Concilijs Provincialibus, seu Nationalibus, primùm definita fuerit processio Spiritus S. ex Filio, ante tẽpus S. Ansel. Vbi plura observatu digna. 20.

Sectio 4. Opinionem illam Græcorum fuisse discussam in Concilio Barensi, & erroris convictam ab Anselmo. Eius victoria, & triumphus insignis coram Romano Pontifice, & reliquis Patribus congregatis. 22.

DISPVTATIO XLIII.

Id est, Vnica Dissertatio S. Anselmi contra Græcos de processione Spiritus S. ex Patre & Filio, nondum eousque definita in aliquo Generali Concilio; nunc Cõmentarijs illustrata. 23.

PROLOGVS ANSELMI.

Scholia in Prologum. Quinam ex Græcis negaverint processionem Spiritus S. ex Filio? Porrò omnes ferè Patres Græcos illã tradidisse, similiter & Latinos. Excurritur per varia illorum loca, præsertim Damasceni. Quisnam fuerit primus auctor contrarij erroris, eiusq; progressus vsq; ad tẽpus S. Anselmi. Eius disputatio in Concilio Barensi, & victoria ex Græcis reportata: Sũmus quoque ipsius apud Põt. & Romanos honor. 24.

CAPVT I. S. ANSELMI.

Præmittuntur ea, in quibus Græci cum Latinis conveniunt circa mysteriũ SS Trinitatis, & processionem Spiritus S. 31.

Scholia. Deum vnum in essentia, & Trinum in Personis esse: ex quibus tertia, id est, Spiritus S. dicatur, & sit Spiritus Patris, & Filij, etiam iuxta Græcos. Porrò Personarum divinarum distinctionem non aliunde provenire, quàm ex proprietatibus relativis, iuxta quas vna oritur ab alia, & vicissim ad eam refertur. 33.

CAPVT II.

Præmittitur vlteriùs, & explanatur qualiter cum vnitate in essentia cohæreat distinctio Personarum, orta ex relatiua oppositione. Porrò necessum esse alterutrum, vt vel Filius procedat ex Spiritu sancto, vel hic ex illo. 36.

Scholia. Deum rationem absolutam esse cõmunem tribus Personis, & omnia vnum vbi non obviat relationum oppositio. Porrò id Theologorum effatũ tradi ab Anselmo hoc loci, quidquid alij negent. Mutua Personarum activitas reijcitur. Error Sabellij refutatur: item & Arij. Qualiter vnitas, & pluralitas relationum suam consequẽtiam servent. 38.

CAPVT III.

Assertio præcipua S. Anselmi, Spiritum S. ex Filio procedere. Prima probatio ex vnitate Dei, iuxta quam necessum sit Spiritum S. ex Filio procedere, siquidem hic ex eo non oritur. 46.

Scholia. Instaurantur breviter præmissa apud Græcos, & Latinos certa: expenditurque ratio præcipua Anselmi, probans necessum esse, vt vel Filius procedat ex Spiritu S. vel è contrà. Porrò prius ex his repugnare, ideoque posterius esse necessarium. 46.

CAPVT IV.

Digressio aduersus quendam Græcorum negantem Spiritũ S. esse Deum de Deo. 49.

Scholia. Spiritum S. esse Deum de Deo, quãvis id non exprimeretur in illo Symbolo, cui Latini addiderunt particulam *Filioque* reclamantibus Græcis. Quodnam sit illud Symbolum, & in quibus Orbis Christiani partibus, & quo tempore additum. Vbi plura ad historiam, & eruditionem Ecclesiasticam spectantia. 51.

CAPVT V.

Vlterior eiusdẽ erroris impugnatio desumpta ex processione & missione Spiritus S. qualitercumque illa accipiatur. Porrò ex eo quod Spiritus sanctus sit Deus de Deo, planè convinci ipsius processionem ex Patre & Filio. 57.

Scholia. Præcluditur iterum evasio negantis, Spiritum S. esse Deum de Deo. Porrò id necessariò colligi ex processione, seu missione Spiritus S. Multiplex eius acceptio ab Anselmo tradita, & ex Patribus Græcis

ac Latinis eruta. Vt cumque illa accipiatur, planè conuinci, Spiritum S. à Patre & Filio missum, ex vtroque oriri, idque plane sequi ex eo quòd sit Deus de Deo. 59.

CAPVT VI.

Eadem Spiritus sancti processio ex Patre & Filio probatur ex varijs sacræ Scripturæ testimonijs. 64.

Scholia. Eadem Spiritus sancti processio ex Patre & Filio testimonijs Scripturæ, & rationibus exinde erutis comprobata; præsertim ex natura missionis, quæ aut includit, aut supponit æternam processionem personæ missæ à mittente, ex consensu cõmuni Patrum. Evasiones Græcorum præclusæ. 66.

CAPVT VII.

Vberior eiusdem doctrinæ confirmatio ex varijs Scripturæ locis. 69.

Scholia. Triplex probatio eiusdem processionis ex alijs, atque alijs Scripturę testimonijs, subtiliter ab Anselmo expensis. Effugia Adversariorum præclusa. Interpretationes eorum locorum confirmatæ ex doctrina veterum Patrum. Nestorij error obiter ab Anselmo reiectus qualis fuerit. 73.

CAPVT VIII.

Obiectio quædam Græcorum aduersus doctrinam traditam confutatur. 78.

Scholia. Non esse intervalla, aut gradationẽ aliquam penes prius, & posterius inter generationem Verbi, & processionem Patris, quãvis Spiritus sanctus ab vtroque sit. Solis exemplum pro Græcis obiectum in eosdem regeritur. Quomodo illo vtantur Patres ad explanandum divinas processiones. 79.

CAPVT IX.

An Spiritus sanctus sit à Patre per Filium. Vbi de fonte, riuo, & lacu. 81.

Scholia. Idem esse apud Patres Spiritum S. procedere ex Patre per Filium, ac procedere pariter ex Filio. Ostẽditur id illustribus testimonijs iuxta mentem Anselmi. Multiplex consideratio fontis, rivi, & lacus, ad exponendum processionem Spiritus sancti ex Filio, non minùs veram & propriam, quàm Filij ex Patre. 84.

CAPVT X.

Vberior confirmatio præcedentis doctrinæ ex consideratione aquæ in fonte, riuo, & lacu. 89.

Scholia. Consideratio aquæ in fonte, rivo, & lacu, qua vtitur Anselmus, eruitur ex sacris litteris, & Patrum testimonijs ad probandã Spiritus S. processionem ex Patre, & Filio; non tanquã ex duplici principio, sed vno. An ratio principij & causæ admitti possit inter divinas Personas prout admittitur ab Anselmo: & quidnam ea de re alij Patres docuerint. 91.

CAPVT XI.

Obiectio quædam Græcorum, extricata. 97.

Scholia. Processionem Spiritus S. à Filio nõ excludi verbis illis Scripturæ, aut Patrum, in quibus solùm fit mentio processionis à Patre. Illustria ex sacris litteris loca in id confirmandum, ab Anselmo expensa, aliorũ DD. expositionibus redduntur clariora. 98.

CAPVT XIII.

Instantia quædam aduersus doctrinam capitis præcedentis, soluta. 100.

Scholia. Processionem Spiritus S. ex Filio intelligi debere, etiam in ijs Scripturæ locis, in quibus tacetur. Alia testimonia in id probandum expenduntur, præsertim illud Ioannis 14. *Ego in Patre, & Pater in me est*: ex quo Anselmus, & alij Patres περιχώρησιν divinarum Personarum probant, id est, circuminsessionem. Illustratur latè sententia Anselmi. 102.

CAPVT XIII.

Probatio alia ex eo quòd Spiritus sanctus sit Spiritus Patris & Filij etiam iuxta Græcos. 106.

Scholia. Non posse cohærere, quòd Spiritus S. sit Spiritus Filij sicut & Patris, quin à Filio procedat, quemadmodum & à Patre. Græci dicentes Filium dari quidem à Filio, non tamen procedere sicut à Patre, refelluntur multipliciter. 107.

CAPVT XIV.

Refutatur quædam criminatio Græcorum aduersus Latinos. 109.

Scholia. An expostulatio Græcorum adversus Latinos, quod ijs inconsultis addidissent Symbolo particulam *Filioque*, fuerit iusta? Vrgetur illa multipliciter: & observatis pluribus ex historia Ecclesiastica, refutatur, atq; exploditur iuxta mentẽ S. Anselmi. 110.

CAPVT XV.

Anacephaleosis doctrinæ superioribus traditæ. Vbi an Spiritus sanctus sit principaliter à Patre? 115.

Scholia. Spiritum S. non priùs, aut magis procedere de Patre, quàm de Filio. An dicendus sit de Patre procedere principaliter, & quo sensu? An etiam propriè de Patre existat, & qualiter intelligendi Patres ita loquentes? 116.

CAPVT XVI.

Explanatur vberiùs doctrina capitis præcedentis. 120.

Scholia. Iterum confirmatur processio Spiritus S. æqualiter ex Filio, ac ex Patre. Porrò huic æqualitati non obstare, quòd Filius à Patre procedat, & habeat vim spirandi

di

di, sicut non obstat vt Filius sit æqualis Patri. Quomodo Ecclesiæ Patres id intellexerint: & quàm certa sit Spiritus sancti processio ex Filio. 122.

CAPVT XVII.

Corollaria quædam doctrinæ præced. 124.

Scholia. Inferuntur quædam ex dictis toto Opusculo, & assignátur ex differentiæ inter divinas Personas invicem collatas. Naturam esse omnino vnam, & eandem numero in Personis divinis: secus verò in humanis. Quid circa hoc secundum docuerint Patres, præsertim Græci. Exponuntur piè, & iuxta sensum Anselmi, communemque Philosophorum. 126.

CAPVT XVIII.

Explanat ampliùs, qualiter inter diuinas Personas sit vnitas, & pluralitas. 131.

Scholia. Edisseritur qualiter vnitas in divinis servetur absque dispendio pluralitatis: quomodo item aliqua tribuantur vni Personæ, quæ sunt reliquis communia. 132.

CAPVT XIX.

Conclusio Opusculi. 134.

Scholia. Modestia, & humilitas mira Anselmi, post absolutam contra Græcos tractationē de Spiritus sancti processione. Quibus in Concilijs ea definita fuerit, & qualiter post tempus Anselmi confirmata, præsertim in Synodo Florentina. Imperij Græcorum excidium, propter contrariam, & inveteratam hæresim. 134.

DISPVTATIO XLIV.

An longè ante Concilium Barense, cui interfuit S. ANSELMVS, Ecclesia addidisset Symbolo particulam illam, FILIOQVE; & quo primū tempore. 136.

Sect. 1. Varia quorundam placita circa tempus in quo primùm addita fuit Symbolo particula FILIOQVE, referuntur, & improbantur. 136.

Sect. 2. Particulam FILIOQVE, videri primū additam fuisse Symbolo C P. in Concilio III. Toletano. Difficultates quædā in oppositum obiectę & solutæ, præsertim ex doctrina S. Anselmi in Disputatione contra Græcos. Plura etiā observata ad historiam, & Chronologiam Conciliorum ea de re spectantia. 139.

Sect. 3. Appendix ad Disputationem eandem, & defensio, tam Concilij Toletani Tertij, quàm Ecclesiæ Latinæ generatim, in additione eius particulæ ad Symbolum, contra criminationes Græcorum. Quędam obiter observata de Formoso Papa, & stabilitate Sedis Apostolicæ in fide. 145.

DISPVTATIO XLV.

Quibus tandem officijs Anselmus Sedem Apostolicam, siue Cathedram S. PETRI sibi devinxerit, quā verbo, quā opere: & quot labores propterea passus fuerit. Vbi obiter expenduntur nonnulla eorum, quæ in nupera Declaratione Cleri Galliarum habentur, & geruntur in eodem Regno. 150.

Sect. 1. Anselmum in obsequium Sedis Apostolicæ, iuri Investiturarum vsurpato à Regibus Anglię, primum omnium restitisse, similiterque invasioni bonorum Ecclesiæ: proptereaque persecutiones plurimas passum, Romā ingenti cum labore adijsse. 150.

Sect. 2. Exscribitur Epistola S. Anselmi ad Vrbanum II. Papam, deplorantis miserum statum Angliæ, cuius Rex omnia perturbabat Ecclesiæ iura, & bona invadebat, nemine Episcoporum, nisi ipso, contradicere audente. Vbi obiter de ijs, quæ modò in Gallia geruntur. 152.

Sect. 3. Horrenda mors Vvilhelmi Ruffi Angliæ Regis, invasoris bonorum Ecclesiæ, & persecutoris S. Anselmi. Huius reditus in Angliam, & dissidium cum novo Rege Henrico I. ob Investituras. Epistola gravis, & severa Paschalis II. Papæ ad illum ob eam causam, digna legi à Principibus. 155.

Sect. 4. Henricus I. adhuc inhiat Investituris, nolens cedere Romano Pontifici. Episcopi, & Proceres adulantur Regi. Solus Anselmus resistit, & iterum Romam adire cogitur: donec tandem post multos illius labores Rex flectitur, & Ecclesiæ libertas restituitur. Elogium S. Anselmi. 158.

DEFEN-

DEFENSIO
CATHEDRÆ S. PETRI

EIVSQVE SVCCESSORVM ROMAN. PONTIFICVM,
ADVERSVS THESES QVORVNDAM
NVPER EDITAS IN GALLIA ET BELGIO:

SVBIICIENDA SACRIS PEDIBVS

SS. D. N. INNOCENTII XI. P. M.

PER MANVS EMINENTISSIMORVM PRINCIPVM,
SANCTÆ ROMANÆ ECCLESIÆ CARDINALIVM,
D. D. LVDOVICI FERNANDEZ MANVEL PORTOCARRERO,
ARCHIEP. TOLETANI, PRIMATIS HISPANIARVM, &c.
ET D. D. SAVI MILLINI, NVNTII APOSTOLICI,
IN EISDEM REGNIS, AC LEGATI A LATERE,
ARCHIEPISCOPI CÆSAREENSIS, &c.

TRACTATVS PRIMVS,

DE AVTHORITATE INFALLIBILI ROMANI PONTIF.
AD DIRIMENDAS CONTROVESIAS FIDEI AC MORVM,
ABSQVE DEPENDENTIA A CONCILIO, PRÆSERTIM
OECVMENICO, VEL CONSENSV ECCLE-
SIÆ ACCEDENTE.

PROOEMIVM.

NON Eſt animus ſcribendi hoc loco de AVTHORITATE Romani Pontificis in vniverſum, quæ iam à plurimis Scriptoribus Catholicis latè & ex inſtituto ſtabilita fuit adverſus Sectarios quoslibet Apoſtolicæ Sedis iuratos hoſtes: ſed ſolùm de illa ſeorſim ac per ſe ſpectata, in ordine ad dirimendas quæſtiones fidei & morum. Hoc ſenſu diſſerendum nobis eſt de Auctoritate infallibili Cathedræ S. Petri extra & ſupra Concilia quælibet, atque independenter à conſenſu Eccleſiæ accedente. Cuius materiæ, licèt etiam à plurimis diſcuſſæ, recentem tractationem exigere videtur præſens rerum ſtatus intra ipſum Eccleſiæ Catholicæ ſinum: vt mox oſtendam.

DISPVTATIO I.

QVAM NECESSARIA SIT HOC TEMpore tractatio & defensio Auctoritatis infallibilis Romanorum Pontificum, per se ac seorsim spectata, extra & supra Concilia quaelibet, ad dirimendas quæstiones fidei.

NE Videar prorsus abrupisse filum Commentariorum in Monologion S. ANSELMI, quos duplici Tomo præcedenti intexere curavi, oportet vt statim reddam rationem huius Tractationis, siue Digressionis. Priùs verò, quàm id faciam, præmitto ad SS. D. N. INNOCENTIVM XI. verba ipsa, quibus ANSELMVS scripturus in alia fidei cōtroversia alloquitur VRBANVM II. tunc temporis Romanum Pontificem, initio libri de Fide Trinitatis, siue de Incarnatione Verbi: Quoniam, *inquit*, diuina prouidentia Vestram elegit Sanctitatem, cui vitam & fidem Christianam custodiendam, & Ecclesiam suam regendam committeret; *AD NVLLVM ALIVM RECTIVS REFERTVR, SI QVID CONTRA CATHOLICAM FIDEM ORITVR IN ECCLESIA, VT EIVS AVCTORITATE CORRIGATVR*: nec vlli alij tutiùs, siquid contra errorem respondetur, ostenditur, vt eius prudentia examinetur. *Quibus verbis, & pluribus alijs suo loco exscribendis, summam & infallibilem auctoritatem Apostolicæ Sedis profitetur in determinandis controversijs fidei ac morum præ quacūque alia regula. Quod ipsum ego profiteor initio, eiusdem S. Doctoris imitatione. Vide ipsum lib. Epist. 3. epist. 37. 40. 47. 48. 74. 152. & lib. 4. epist. 2. 47. 49.* iuxta novissimam editionem Gerbetonis.

SECTIO PRIMA.

Occasio scribendi Tractatum hunc, nuper à quibusdam Lovaniensium data: seu Ratio huius Operis ad Lectorem Catholicum, & Pontificiarum Definitionum tenacem.

1 IAM Ferè sub prælo erat Tomus noster Tertius Commentariorum in Monologion S. ANSELMI, continuatâ serie capitum ipsius, & Disputationum iuxta ordinē litteræ; cùm nos ab eius editione retardavit rumor per totā ferè Europam sparsus de opinione nov-antiqua aliquorum ex Catholicis, negātium Romanis Pontificibus auctoritatē prorsus infallibilem in dirimendis quæstionibus fidei, & morum, extra Concilium Generale, atque etiam supra illud. Etenim teste Raynaudo Tom. XX. in Opusc. adversus Iansenianos, inscripto A[illegible]ρα, col. 2. p. 377. & Patritio Duffio in Theologia Baio Ianseniana, Classi 2. §. *Quartus* pag. mihi 9. quidam Recentiores in Belgio auctoritatē R. Pontificis in definiendo extra Conciliū negant infallibilē esse, aut de eâ dubitant: *Vt hinc conficiāt*, inquit, *nulla contra se infallibili auctoritate cōclusum. VNDE PRO CONCILII GENERALIS IVDICIO NON RARO SVBMVSSITANT.* Porrò inter eos Auctor Thesium publicatarum Lovanij 16. Augusti 1670. Thesi 5. dixit: *Cùm id quod Catholicum est, constet à nullo particulari (qualiscumque ille fuerit) vt tali petendum esse; ad eradicandos errores medium efficacissimum est Synodus Oecumenica.* Hæc ille, absdubio vt elevaret, aut luxaret vim decretorum Pij V. Gregorij XIII. & Innocentij X. adversus dogmata Michaelis Baij, & Cornelij Iansenij, quoniam extra Concilium edita fuerunt. Paulò post Petrus van Buscum S Theol. Licent. Lovan. alumnus, &c. in Inst. ad Tyrocinium Theologiæ an. 1672. varijs locis editâ, & recusâ, ac iā celebri inter Lovaniēses, ita loquitur propositione 8. pag. 4. *Certus non est, sed dubius modus infallibilitatis Ecclesiæ, quando solus Pontifex absque cōsensu, & approbatione aliorum Antistitum, aliquid definit.* Id verò confirmare nititur: *Quia illum modum non admittunt gravissimi Pontifices & Doctores & contrarium senserunt Patres Concilij Basileensis; prætereundus est, nec annumerandus modis infallibilitatis Ecclesiæ.*

3 Cùm verò ea doctrina, inter plura alia, displicuisset plurimis benè affectis erga Apostolicam Sedem, prodijt vindex Anonymus eiusdem Institutionis mox allegatæ: qui circa propositionem 8. pag. 3. ausus fuit dicere: *Futilis, & toties convulsa est assertio de Pontificis Romani supra Concilium Oecumenicum auctoritate, atque in fidei quæstionibus decernendis infallibilitate.* Mitto plures alios recentiùs adhuc ita loquen-

quentes, tum nomine Facultatis Theologicæ Parisiensis, tum Ecclesiæ Gallicanæ, de quibus infrà sect. 2.

4 Et certè pluribus retro annis mecum Ipse reputaveram, omnes eos qui post decreta Pontificia adversus Baium, & Iansenium horum quædam dogmata, varijs coloribus velata, & in speciem solùm alia, sed eadem reipsa tueri audent, præsertim Lovanij, in ea opinione fuisse, & esse; quamvis plerique non audeant illam publicè tueri, ne traducantur, aut declarentur innodati censuris in Hæreticos latis à Sede Apostolica adversus earum propositionum defensores. Hanc meam existimationem nuper confirmavi, cùm apud eruditissimum Virum Petrum Gassendum tom. 6. pagina 465. legerem hæc verba Illustrissimi Caramuelis, tunc Doctoris, & Professoris Lovaniensis, in Epistola quadam ad ipsum dicentis: *Hanc Opinionem videntur supponere Lovanienses Doctores, cum Iansenij in Baio olim a duobus Pontificibus condemnatas opiniones defendunt: hanc cum Vrbano VIII. Iansenianam doctrinam condemnanti, hoc vel illo fundamento quæsito, non acquiescunt.* Hæc ille tunc oculatus testis eorum, quæ Lovanij gerebantur. Quis autem crederet sic opinaturos Doctores eius Academiæ, quæ olim, vt occurreret contagio hæresium iam serpenti, inter varios Articulos hunc numero vigesimum quintum edidit: *CERTA FIDE TENENDA SVNT, QVAE DEFINITA SVNT SVPER FIDEI, AVT MORVM NEGOTIIS PER CATHEDRAM PETRI.* Sanè qui hæc, & illa legunt, ac invicem conferunt, mirum non erit si cum Propheta lamententur dicentes: *Obscuratum est aurum: mutatus est color optimus.* Quis putaret in ea Academia futuros Doctores, qui post tot definitiones sequentes Summorum Pontificum, non editas nisi implorata Spiritus S. ope, publicis, ac privatis precibus, & diligentissima consultatione Theologorum præmissa, auditisque S. R. E. Cardinalium suffragijs, adhuc resistant, nolintque assentiri Apostolicæ Sedis iudicio?

5 Quis etiam nobis edisserat, an plerique ex eisdem Professoribus tangantur religione iuramenti editi in ea Academia, quoties Gradum quemlibet litterarium accipiunt? Nimirum, illa eùm primum Pij V. & Gregorij XIII. Diploma adversus propositiones Michaelis Baij, Cancellarij olim sui, solemni ritu excepit, lege publica sancivit, ad perpetuam rei memoriam, vt omnes ibidem vacantes litteris prædictos articulos in Graduum susceptione abiurare, & Magistri, Professoresque omnes ab ijs docendis, defendendis, asserendisque abstinere, & diversam, atque oppositam doctrinam tradere iubeantur. Omnesque Doctores, nullo dempto, eidem Constitutioni subscripsere. At verò post eam sanctionem editam, scimus, quid Iansonius Baij discipulus, quid Iansenius postea, quid denique plurimi alij ex eadem Schola docuerint, quà voce, quà scripto.

6 Sed & mirabilius est, quomodò tot nuperi Doctores Lovanienses post Definitionem solemnissimam *INNOCENTII X.* adversus quinque præcipuos errores Cornelij Iansenij, qua nullam diutiùs meditata est Sedes Apostolica, videantur illos tueri varijs coloribus indutos, quasi non in sensu ipsius Iansenij, sed in alio confictо, aut imaginario proscripti fuerint. quo certè evasionis genere pariter ijs hæreses Lutheri, Calvini, aliorumque Hæresiarcharum tueri aliquomodo liceret, tanquam non iuxta sensum Ipsorum, sed alio nescio quo fulguritæ fuissent. Verùm augetur adhuc admirationis occasio postquam *ALEXANDER VII.* anno 1660. declaravit quinque illas Iansenij propositiones ritè damnatas fuisse *IVXTA SENSVM AB IPSO INTENTVM*; & oppositum effutientes appellavit *FILIOS INIQVITATIS.* Tunc enim Facultas Theologica Lovaniensis Diplomate ipso Alexandri reverenter excepto, scripsit ad eundem, se statuisse, neminem de reliquo admittere ad Gradus Academicos, nisi promissa, & iuramento confirmata observatione religiosa eius decreti, & alterius antea editi ab *INNOCENTIO*, iuxta vtriusque tenorem. Quæ humilis subiectio Academiæ in causa fuit, vt *ALEXANDER* ipse litteras amoris plenas rescripserit Doctoribus Lovaniensibus eodem anno die 7. Augusti. Sed tamen adhuc post eum annum vsque in diem hodiernum plurimi Professores Lovanienses fuerunt, & sunt, qui videantur multas ex propositionibus Baij, & Iansenij totidem ferè verbis docere, & negare damnatas fuisse, aut damnari potuisse in sensu Auctorum: vt testatur vberrimè Patritius Duffius, Catholicæ Maiestatis Theologus, ad *SS. D. N. INNOCENTIVM XI.* missus, in Theologia Baio-Ianseniana. Hoc certè est quod maximè miramur in ijs Doctoribus, qui se palàm Catholicos, & Pontificios, omniumque hæreticorum osores profitentur: quomodo pareant decretis, & assentiantur definitionibus Sedis Apostolicæ: quomodo etiam stent promissioni iuramento confirmatæ in ipsa susceptione Graduũ eius Academiæ. Quod ipsum mirantur nobiscum plurimi alij, & nuperrimè Cornelius Zegens in

Scrupulis Novis, & Antiquis §. 33. adversus P. Ægidium Gabrielis, dicens: *Spes mea multum minuitur, dum cogito tam multos hodie Lovanij promoveri ad Gradus Academicos: qui an & quomodo iurent observantiam prædictarum Constitutionum, nemo facilè possit assequi; ITA VT IVRAMENTVM ILLVD DICATVR NEGOTIVM ESSE AMBVLANS IN TENEBRIS. IPSI ACADEMICI DICVNTVR IGNORARE QVID IVRENT.*

7 Hæc igitur causa fuit, vt Disputationibus nostris *DE NATVRA ET GRATIA*, in Tertio Tomo contentis iuxta mentem *S. ANSELMI*, præmittendum omnino censeremus Tractatum Proœmialem *DE AVCTORITATE ROMANI PONTIFICIS EXTRA CONCILIVM* ad definiendum quaslibet controversias in rebus fidei, & morum. Dum enim illa non asseritur, & stabilitur tanquam prorsus infallibilis, & nulli omnino errori obnoxia; nequeunt manifestæ hæreseos redargui quotcumque ex Orco revocant perniciosa illa Ianseni dogmata. Quare licet in ijs refellendis amplissimam laudem meruerint Dionysius Petavius, Martinonus, Ripalda, Annatus, & Dechamps, ac recentiùs Gonet, Carmelitæ Salmanticenses, & Bruno Neusser alijque plures; adhuc tamen in ijs desideratur quod primo loco stabiliri oportuisset, & ex professo tradi, Romanum Pontificem ex cathedra definientem in quæstionibus fidei, sicuti & morum, etiam extra Concilium, nullatenus errare potuisse, aut vnquam posse.

8 Nec tamen ideo prædictos Scriptores carpo, tanquam id omisserint ex negligentia aliqua. Potuerunt enim iure merito eam infallibilitatem Romanæ Sedis, iam antè stabilitam ab innumeris ferè Scriptoribus, supponere velut exploratam, & indubiam, quidquid pauci aliquot negaverint absque vllo solido fundamento. Verùm cùm hodie illa apertè impetatur à partiarijs Baij, & Ianseni potissimùm, oportuit eam ἀναμφισβητήτως confirmare, & munire ijs argumentis, quæ ἀναντίῤῥητα omnino sint: vt ea semel statuta, & præmissis definitionibus Summorum Pontificum, præsertim Pij V. Innocentij X. & Alexandri VII. Disputationes de Natura & Gratia ex ordine aggrediamur, præcluso eo inani effugio.

****

***

SECTIO SECVNDA.

Recens alia scribendi occasio ex propositionibus editis à Facultate Theologica Parisiensi anno 1662. & à Clero Gallicano hoc ipso anno 1682.

9 ALTERAM Tractationis huius occasionem subiungo. Cùm sententia docens, Romanum Pontificem in dirimendis quæstionibus fidei habere auctoritatem prorsus infallibilem, fuerit ac sit communis inter Theologos, & Pontificij Iuris Doctores, paucis quibusdā exceptis, ea que à plerisque habita vt omnino certa ac Catholica, etiam in ipsa Parisiensi Academia, vt suo loco ostendemus; subita rerum mutatio accidit anno 1662. Etenim occasione cuiusdam gravis dissensionis inter Oratorem Regis Christianissimi, & D. Marium Chisium Romanæ Vrbis Præfectum, ac subinde inter huius fratrem Alexandrum VII. Papam, & Regem ipsum Ludovicum XIV. Theologica Facultas Parisiensis sequentes propositiones euidit, quas eius Decanus suo ac Sociorum nomine Parlamento tradidit.

Sex asserta Sacræ Facultatis Theologicæ Parisiensis circa potestatem Papæ.

PRIMO, Non esse doctrinam Facultatis, Summum Pontificem aliquam in temporalia Regis Christianissimi auctoritatem habere; immo obstitisse Facultatem etiam ijs, qui indirectam tātummodo voluerunt esse illam auctoritatem.

SECVNDO, Esse doctrinam Facultatis, quòd Rex Christianissimus nullum omnino agnoscit, nec habet in temporalibus superiorem, præter Deum: eamque esse antiquam doctrinam a chronologia Pontificum, a qua nūquam recessura est.

TERTIO, Doctrinam Facultatis esse, quòd subditi fidem & obedientiam Regi Christianissimo ita debent, vt ab ijs nullo prætextu dispensari possint.

QVARTO, Eandem Facultatem non probare, neque probasse vnquam propositiones vllas Christianissimi Regis auctoritati, aut germanis Ecclesiæ Gallicanæ libertatibus, & receptis in Regno Canonibus contrarias: v. g. quòd Summus Pontifex deponere possit Episcopos adversus eosdem Canones.

QVINTO, Doctrinam Facultatis non esse quòd Summus Pontifex sit supra Concilium Oecumenicum.

SEX-

SEXTO, Non esse doctrinam, nec dogma Facultatis quòd Summus Pontifex nullo accedente Ecclesiæ consensu sit infallibilis.

10 Prædictarum Propositionum doctrina, (inquit Carriere in Chronologia Pontificum recusa Lugduni anno 1663. pagina 444.) *per totum Regnum divulgata & recepta est cum iteratis prohibitionibus ei quoquomodo contradicendi verbo aut scripto priuato, aut publico, sub pœnis grauissimis, & exemplaribus in Arrestis die 22. Ianuarij, & 14. Aprilis anno 1662. à Parlamento Parisiensi iniunctis.*

11 Sed paulò pòst rebus compositis inter Summũ Pontificem, & Regem Christianissimum, videntur silentio suppressæ fuisse quinque illæ propositiones: veluti non à consilio, aut matura consultatione Academiæ Parisiensis prolatæ; sed subita quadam animi commotione, ob iniuriam Oratori Regio irrogatam Romæ à germano fratre Alexandri VII. quasi auctoritas Sedis Apostolicæ punienda esset ob crimen imputatum Mario Chisio. Cessante itaque dissidio illo inter Alexandrum VII. & Ludovicum XIV. cessavit promulgatio, & approbatio earum propositionum in Gallijs.

12 Verum hoc ipso anno fluente M. DC. LXXXII. Clerus Galliarum Parisijs congregatus die 19. Martij, easdem ferè propositiones instauravit, occasione alterius gravis dissidij inter *SS. D. N. INNOCENTIVM XI.* & eundem Christianissimum Regem Ludovicum XIV. Nec modò instauravit, sed etiam luculentiùs confirmare perrexit: immo & quintam ac sextam earum, quarum neutra à Facultate Parisiensi anno 1662. tradita fuerat positivè, sed veluti sub dubio relicta, nunc Clerus ipse ex instituto tuendam suscipit. Nimirum, dixerant Parisienses anno 1662. *Non esse doctrinam Facultatis quod Summus Pontifex sit supra Concilium Oecumenicum*: ac præterea, *Non esse doctrinam, nec dogma Facultatis quod Summus Pontifex nullo accedente Ecclesiæ cõsensu sit infallibilis.* Quæ verba possent accipi sensu præcisivo, seu negativè solùm, vt in Scholis loquimur: quasi solùm significent, Facultatem Parisiensem non tueri, sive non suscipere defendendam sententiam quæ docet, Papam esse supra Concilium Oecumenicum, aut sine eo posse dirimere infallibiliter controversias fidei: verùm nec tueri sententiam contrariam, sed abstrahere ab alterutrius veritate. Clerus autem ampliùs progreditur; & disertè negat Papam esse supra Conciliũ Oecumenicum, illiusque iudicium in fidei quæstionibus arbitratur non esse irreformabile. Subiungo transumptum earum omnium propositionum, prout à Clero Gallicano editæ sunt,

CLERI GALLICANI DE ECCLESIASTICA POTESTATE Declaratio, die 19 Martij 1682.

14 ECCLESIAE Gallicanæ decreta, & libertates à maioribus nostris tanto studio propugnatas, earumque fundamenta sacris Canonibus, & Patrum traditione nixa, multi diruere moliuntur; nec desunt qui earum obtentu primatum Beati Petri eiusque Successorum Romanorum Pontificum à Christo institutum, iisque debitam ab omnibus Christianis obedientiam, Sedisque Apostolicæ, in qua fides prædicatur, & vnitas servatur Ecclesiæ, reverendam omnibus gentibus maiestatem imminuere non vereantur. Hæretici quoque nihil prætermittunt, quò eam potestatem, qua pax Ecclesiæ continetur, invidiosam, & gravem Regibus & populis ostentent; iisque fraudibus simplices animas ab Ecclesia Matris Christique adeò communione dissocient. Quæ vt incommoda propulsemus, Nos Archiepiscopi, & Episcopi Parisijs mandato Regio Congregati, Ecclesiam Gallicanam repræsentantes, vnà cum cæteris Ecclesiasticis viris nobiscum deputatis, diligenti tractatu habito, hæc sancienda, & declaranda esse duximus.

15 Primum, Beato Petro eiusque successoribus Christi Vicarijs, ipsique Ecclesiæ, rerum spiritualium & ad æternam salutem pertinentium, non autem civilium, ac temporalium, à Deo traditam potestatem, dicente Domino, *Regnum meum non est de hoc mundo*; & iterum, *Reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo*: ac proinde stare Apostolicum illud: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: Non est enim potestas nisi à Deo: Quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt. Itaque qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit.* Reges ergo & Principes in temporalibus nulli Ecclesiasticæ potestati Dei ordinatione subijci, neque auctoritate clavium Ecclesiæ di-

rectè, vel indirectè deponi, aut illorum subditos eximi à fide, atque obedientia, ac præstito fidelitatis Sacramento solvi posse; eamque sententiam publicæ tranquillitati necessariam, nec minus Ecclesiæ, quàm imperio vtilem, vt verbo Dei, Patrum traditioni, & Sanctorum exemplis consonam, omnino retinendam.

16 Sic autem inesse Apostolicæ Sedi, ac Petri successoribus Christi Vicarijs rerum spiritualium plenam potestatem, vt simul valeant, atque immota consistant Sanctæ Oecumenicæ Synodi Constantiensis a Sede Apostolica comprobata, ipsorumque Romanorum Pontificum, ac totius Ecclesię vsu confirmata, atque ab Ecclesia Gallicana perpetua religione custodita decreta de authoritate Conciliorum Generalium, quæ Sessione quarta, & quinta cōtinentur; nec probari a Gallicana Ecclesia, qui eorum decretorum, quasi dubiæ sint authoritatis, ac minùs approbata, robur infringant, aut ad solum Schismatis tempus Concilij dicta detorqueant.

17 Hinc Apostolicæ potestatis vsum moderandum per Canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos: Valere etiam regulas, mores, & instituta a Regno, & Ecclesia Gallicana recepta, Patrumque terminos manere inconcussos; atque id pertinere ad amplitudinem Apostolicæ Sedis, vt statuta, & consuetudine tantæ Sedis, & Ecclesiarum consensione firmata, propriam stabilitatem obtineant.

18 In fidei quoque quæstionibus præcipuas Summi Pontificis esse partes, eiusque decreta ad omnes, & singulas Ecclesias pertinere; nec tamen irreformabile esse iudicium, nisi consensus Ecclesiæ accesserit.

19 Quæ accepta a Patribus, ad omnes Ecclesias Gallicanas, atque Episcopos ijs Spiritu Sancto authore præsidentes, mittenda decrevimus; vt idipsum dicamus omnes, simusque in eodem sensu, & in eadem sententia.

20 Subscribunt Archiepiscopi & Episcopi numero triginta quatuor; & præterea alij triginta octo è Clero Gallicano. Eius declarationi adiuncta est sanctio Pragmatica Regis Christianissimi, vt eæ propositiones in vniversa ditione & Provincijs atque Academijs Regnorum suorum defendantur; neque quisquam, Gradum aliquem litterarium in Theologia aut Iure Canonico accipiat, nisi iuratà prius earum defensione, &c.

21 Cùm verò ex ijs propositionibus dumtaxat spectet ad scopum huius Tractatus illa, quæ negat iudicium Summi Pontificis esse irreformabile in quæstionibus fidei, nisi accedat Ecclesiæ consensus; circa eam solam immorabimur, cæteris nunc omissis. Id autem partitò ac distinctè præstabimus varijs Disputationibus, ordine suo proferendis.

DISPVTATIO II.

AN HAEC NVPERA DECLARATIO CLERI Gallicani nomine edita, sit contraria sensui communi Episcoporum Galliæ, paucis retro annis expresso in litteris ad Innocentium X.

VIDIMVS Nuper quomodo Clerus Gallicanus; (seu potiùs quædam pars, eaque non maior, gravissimæ, & à priscis sæculis longè ac latè venerabilis Galliarum Ecclesiæ) hoc ipso anno 1682. negaverit Summo Pontifici iudicium irreformabile in quæstionibus fidei dirimendis, nisi accedat consensus Ecclesiæ. Nunc videndum imprimis, an hæc fuerit vsque modò eiusdem Cleri sententia, an potiùs opposita: vt proinde non tam ratione duce, & matura deliberatione præeunte, quàm impetu quodam Gentis, quam facilis ad arma genius accendit, ea declaratio nupera fuerit expressa, contra sensum legitimum Cleri Gallicani à perturbationibus liberi. Idem ipsum de Facultate Parisiensi Theologorum inquiremus seorsim suo loco.

SECTIO PRIMA.

Declarationem nuperam Cleri Gallicani nomine editam, contradicere palam sensui & doctrinæ communi Episcoporum Galliæ, expressæ in litteris ad Innocentium X. anno 1653.

1 ET Quidem initio dubitare licet, an Clerus Gallicanus id sentiat hodie, quod præsefert Declaratio ipsius nomine edita die 19. Martij huius anni 1682. Nam licèt subscribant triginta quatuor Præsules, partim Archiepiscopi, partim Episcopi; Inter eos non legitur nomē Illustriss. Archiepiscopi Lugdunensis, ad quem, veluti Primatem Galliarum, videbatur spectare potissimū legitima Cleri Congregatio, & primus in ea locus non verò ad Illustriss. Archiep. Parisiēsem. Deinde cū n exploratum sit, multò plures Episcopos Galliarum abfuisse ab ea Congregatione, quā n interfuisse, Declaratio ipsa non potuit verè proferri nomine Cleri Gallicani hodierni; vtpote edita solùm à parte minori Episcoporum. Nec facilè credam nō superesse plurimos ex maiori parte, qui contrà sentiant, & summam indubitati Papæ auctoritatem, ac prorsus infallibilem, tueantur, etiam vsque ad sanguinem; licèt fortasse nonnulli exemplo aliorum abducti, aut perculsi metu aliquo, prædictæ Declarationi subscribant. Verùm quidquid sit de hoc, & permisso quòd tandem maior pars Cleri Gallicani consentiat, ac relictis nunc plurimis adversus singulas partes eius Declarationis, quæ infrà loco Tractatu III. proferemus,

3 Assertio sit, Clerum Gallicanum (si tribuenda sit ipsi Declaratio memorata huius anni 1682.) modò negare auctoritatem infallibilem Romani Pontificis ad dirimendum quæstiones fidei, quam paucis retro annis Episcopi Galliarum constanter asseruerunt, & comprobarunt ex sensu suo, atque ipsius Ecclesiæ Catholicæ à primis sæculis.

4 Antequam verò id ordine suo ostēdam testimonijs veterum Galliæ Antistitum, oportet ad decretoria arma devenire, ducta ex Cleri Gallicani Epistolis pene recentibus (& quæ omnium ferè Theologorum manibus teruntur) ad Innocentium X. vt iudicium ferret circa dogmata præcipua Cornelij Iansenij Episcopi Iprensis.

5 Prima sit, quam Archiepiscopi & Episcopi Galliarum, non triginta quatuor vt nunc, sed octoginta quinque, scripserunt anno M.DC.LIII. sequenti verborum formula.

LITTERAE GALLICANORVM EPISCOPORVM AD PONtificem Maximum Innocentium X.

BEATISSIME PATER.

6 MAIORES Causas ad Sedem Apostolicam referre solemnis Ecclesiæ mos est, quem fides Petri nunquam deficiens perpetuò retineri pro iure suo postulat. Aequissimæ huic legi obsequētes, de gravissimo circa religionem negotio Sanctitati tuæ scribendum esse cēsuimus. Decennium est, ex quo vehementissimis turbis Gallia magno nostro mœrore cōmovetur, ob librum posthumum, & doctrinam Rever. Cornelij Iansenij Iprensis Episcopi. Tales quidem motus sedari oportebat, tum Concilij Tridentini auctoritate tum Bullæ illius, qua Vrbanus VIII. felicis memoriæ adversus Iansenij dogmata pronūciavit & decreta Pij V. ac Gregorij XIII in Baium edita confirmavit. Atque huius quidem Bullæ veritatem ac robur novo diplomate vindicasti: sed quia nulli sigillatim propositioni certa censuræ nota inusta fuit, locus etiam num aliquis quorūdam cavillis & effugio relictus est. Intercludendum autē penitus speramus, si, vt precamur, Sanctitas Tua, quid hac in re sentiendū sit, clare, distinctéque definiat. Obtestāmur ergo, vt has præsertim propositiones, de quibus disceptatio periculosior, ac contentio ardentior est, Sāctitas tua expendat, ac perspicuam & certam de vnaquaque sententiam ferat.

I. Aliqua Dei præcepta hominibus iustis volentibus, & conantibus, secundum præsentes quas habent vires, sunt impossibilia, deest quoque ijs gratia, qua possibilia fiant.

II. Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur.

III. Ad merendum, & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate; sed sufficit libertas à coactione.

IV. Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei; & in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare.

V. *Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse.*

Experta est nuper Beatitudo Tua quantum Apostolicæ Sedis in gemino Ecclesiæ Capitis errore profligando valuerit auctoritas:continuò sedata est tempestas,atque ad Christi vocem,& imperium,venti & mare obedierunt.Quamobrem flagitamus, Beatissime Pater,vt clara firmaque de propositionum istarum sensu prolata sententia,cui Reverend. ipse Iansenius morti proximus opus suum subiecit, caliginē omnem discutias,animos fluctuantes componas,dissidia prohibeas, Ecclesiæ trāquillitatem splendoremque restituas.Dum hæc spes mentibus nostris affulget,Sanctitati Tuæ multos,& prosperos annos,sæculoque beatissimam æternitatem Rex sæculorum immortalis adijciat,optamus,ac vovemus. *Subscripsere Archiepiscopi & Episcopi numero octoginta quinque.*

7 SANE In ea Epistola Clerus Gallicanus agnoscit auctoritatem infallibilemRomani Pontificis ad definiendum quæstionnes illas fidei, nulla factâ mentione,vel Concilij, vel consensus Ecclesiæ accedentis. Quin & testatur initio,solemnem Ecclesiæ morē esse, *QVEM FIDES PETRI NVNQVAM DEFICIENS PERPETVO RETINERI PRO IVRE SVO POSTVLAT*, vt maiores causæ (quales certè sunt circa quæstiones fidei)ad Sedem Apostolicam referantur.Sanè id quod fides Petri nunquā deficiēs, & consuetudo Ecclesiæ in ea fundata exigit, ad fidem ipsam pertinet. Ergo quod Sedes Apostolica declarat circa controversias fidei, pertinet planè ad ipsam fidem : ac proinde, instar ipsius, firmum & irreformabile est.

8 Deinde ClerusGallicanus eo consilio postulat à Pontifice censuram illarū quinque propositionum Iansenij distinctam, & seorsim cadentem in vnamquamque illarum, *Vt intercludatur penitus effugium quorūdam cavillis*. Si autem iudicium Sedis Apostolicæ, statim ac profertur, non est prorsus irreformabile; adhuc post Bullam Innocentij fuisset effugium sequacibus Iansenij.Dicerent enim facilè,non fuisse infallibile iudiciū Romani Pontificis statim ac prolatum fuit.quoniam adhuc pendebat à consensu Ecclesiæ accedente, quem certè diu exspectare & cōpertum habere oporteret spatio pluriū annorū.

9 Denique Clerus ipse agnoscit vocem & imperium Christi loquentis in alio Diplomate eiusdem Innocentij paulo antea edito pariter extra Concilium, contra geminum Ecclesiæ Caput à quibusdam confictum. Propterea enim ait Clerus circa finem Epistolæ: *Experta est nuper Beatitudo Vestra quantum Apostolicæ Sedis in gemini Capitis errore profligādo valuerit AVCTORITAS.Continuo sedata est tempestas,atque AD CHRISTI VOCEM ET IMPERIVM venti & mare obedierunt.* Cū ergo idipsum exoptet Clerus circa propositiones turbulentas Iansenij; agnoscit planè auctoritatem summam eiusdem Pontificis Romani in definiendo, & ab ea expectat pariter *CHRISTI VOCEM ET IMPERIVM*: Christi autem vox irreformabilis est,eiusque imperium à nullo corrigi potest, nec pendet veritas illius à subditorum consensu

SECTIO SECVNDA.

Asserti eiusdem confirmatio ex alia Epistola Episcoporum Galliæ ad eundem Innocentium ipso anno 1653.

11 SED Quamvis Epistola præiacta luculenter testetur sententiam Cleri Gallicani firmam de auctoritate Romanī Pontificis prorsus infallibili in quæstionibus fidei definiendis per se ac seorsim;forrasse idipsum illustriùs patebit ex alia Epistola subsequente eiusdem Cleri ad eundem Innocentium, postquam damnavit prædictas Iansenij propositiones, ipso anno 1653.

LITTERAE EPISCOPORVM GALLIAE AD SS. D. Innocentium X.

BEATISSIME PATER.

12 OPTATA Pervenit ad nos tandem Constitutio illa, qua *VESTRÆ SANCTITATIS* auctoritate quid sentiendum sit de cōtroversis quinque propositionibus,quæ sunt excerptæ è Cornelij Iansenij Iprensis Episcopi libris

bris, perspicuè decernitur. Excitatæ in Belgio contentiones, flagrabant etiam in Gallijs, & latissimum incendium per vniversas Ecclesiæ partes minabantur, ni pesti grassanti, & certissimam perniciem allaturæ, obstitisset BEATITVDINIS VESTRAE indefessum studium, & ex alto petita potestas; quæ sola acerrimam illam animorum collisionem compescere poterat. Agebatur de re magni momenti; de aditu scilicet ad salutem per necessaria Christianæ gratiæ præsidia, & humanæ voluntatis adiumentis illis excitatæ, ac fotæ conatus liberos, atque de divina Christi pietate, ac beneficentia in vniversum genus humanum. Huius doctrinæ lucem recentioris illius Auctoris disputationibus obscuratam, pristino nitori restituit, iuxta veterem fidei regulam, ex Scripturis, & antiqua Patrum traditione, in Concilijs olim, & nuper auctoribus Summis Pontificibus constitutam, prolatum à SANCTITATE VESTRA, postulantibus compluribus Galliarum Episcopis, Decretum. Quo in negotio illud observatione dignum accidit, vt quemadmodũ ad Episcoporum Africæ relationẽ, Innocentius I. Pelagianã hęresim damnavit olim; sic ad Gallicanorum Episcoporum consultationẽ, hæresim ex adverso Pelagianæ oppositam, Innocentius X. auctoritate sua proscripserit. Enim verò vetustæ illius ætatis Ecclesia Catholica sola Cathedræ Petri communione, & auctoritate fulta, quæ in Decretali Epistola Innocẽtij ad Africanos data elucebat, quamq; dein Zozimi altera ad vniversos orbis Episcopos Epistola subsecuta est, Pelagianæ hęresis damnationi absq; cunctatione subscripsit. Perspectum enim habebat, non solùm ex Christi Domini nostri pollicitatione Petro facta, sed etiã ex Actis priorum Pontificum, & ex Anathematismis adversus Apollinarium, & Macedonium, nondum ab vlla Synodo Oecumenica damnatos, à Damaso paulò anteà iactis, Iudicia pro sancienda Regula Fidei à Summis Pontificibus lata super Episcoporum consultatione (sive suam in actis relationis sententiam ponant, sive omittant, prout illis collibuerit) divina æquè, ac summa per vniversam Ecclesiam authoritate niti, cui Christiani omnes ex officio, ipsius quoque mentis obsequium præstare teneantur. Ea nos quoque sententia, ac fide imbuti, Romanæ Ecclesiæ pręsentem, quæ in Summo Pontifice Innocentio X. viget, auctoritatem debita observantia colentes, Constitutionem divini numinis instinctu à BEATITVDINE VESTRA conditã, nobisque traditam ab Illustrissimo Athenarum Archiepiscopo, Nuntio Apostolico, & promulgandam curabimus in Ecclesijs, ac Diœcesibus nostris, atque illius executionem apud fideles populos vrgebimus. Neque verò pœnæ deerunt adversus temerarios illius violatores, quæ à iure hęreticis infliguntur, quibus iuxta Constitutionis tenorem, & Breve SANCTITATIS VESTRAE nobis directum, contumaces omnes, nullo conditionum, vel statuum discrimine facto, perstringemus: præsertim cùm in Gallijs ad Episcopos in solidum isthæc cura pertineat, vbi nullos hęreticæ pravitatis Inquisitores constitui patitur mos antiquus ex iure communi profectus. Sanè spondere possumus BEATITVDINI VESTRAE nihil fore quod decreto Apostolico, nostræque in eo exequendo sollicitudini moram afferre posit: præcipuè cum Pijssimus, ac Christianissimus Rex noster, cui Breve Apostolicum vnà cum exemplo Constitutionis Illustrissimus Nuntius tradidit, interpellato quoque Regiæ Maiestatis pręsidio; nos ad illius Decreti executionem, Edicto suo ad nos dato, pro ea quam debet Ecclesiæ constitutis tuitione, constanter hortetur: Et Magistratibus vniversis, atque cæteris sibi subditis, tum ad vim arcendam, tum ad amputandas quæ fortè possent ab hæreseos reis excitari de foro competenti cavillationes, præcipiat, quatenus illam omni studio, & opera iuvent, atque tueantur. Quare cùm Rex cœlestis hac in causa fœderatum habeat Regem terrarum (si fas ita loqui cum Sixto III.) SANCTITAS VESTRA per Petræ soliditatem, iam confusis veritatis hostium animis, securos ab omni externa perturbatione de nova hæresi triumphos aget. Porrò nos Innocentio X. cuius ore Petrus locutus est, vt Leoni I. acclamabat Quarta Synodus, hanc divinam lauream gratulati, sacros inter Ecclesiæ fastos, quod olim de Synodis Oecumenicis fieri solitum, Constitutionem istam ab eo editam lubentes ex animo reponemus: cui optatissimam in longæva vita fœlicitatẽ adprecantur, qui sunt cum ea, qua par est, veneratione. *Subscribunt Episcopi Galliarum, quotquot Parisijs aderant, numero triginta, praeunte Iulio Cardinali Mazarino, die 19. Iulij, anno 1653. & subscripsissent pariter octoginta quinque, qui eodem anno ad ipsum Innocentium scripserant aliam Epistolam sect. 1. exscriptam, si tunc Lutetiæ adessent.*

In

12 In qua sanè Epistola quotquot subscribunt Episcopi, agnoscunt vocem Christi loquentis per os Innocentij X. extra Concilium. Imprimis enim profitentur, Decretum illud ab Innocentio prolatum fuisse, *IVXTA VETEREM FIDEI REGVLAM*: quam postea ex instituto probant, esse sitam in Summo Pontifice, loquente ex cathedra. Propterea enim aiunt, quemadmodum olim Innocentius I. ad Episcoporum Africæ relationem damnavit hæresim Pelagianam: sic Innocentium X. ad Gallicanorum Episcoporum consultationem, hæresim ex adverso Pelagianæ oppositam, *AVCTORITATE SVA* (nimirum, sola, & sine interventu alicuius Concilij) proscripsisse. Queadmodum ergo Clerus Galliæ, immo & tota Ecclesia censuit semper iudicium illud Innocentij I. adversus hæresim Pelagianam esse prorsus irreformabile, & certam fidei Catholicæ regulam, quamvis latum fuerit extra Concilium: ita & Episcopi Galliarum in præiacta epistola agnoscunt iudicium Innocentij X. adversus hæresim Iansenianam esse prorsus irreformabile, quamvis pariter extra Concilium fuerit prolatum.

13 Pergunt Episcopi idipsum luculentiùs confirmare dum aiunt: *Enim vero vetustæ illius ætatis Ecclesia Catholica, SOLA CATHEDRÆ PETRI COMMVNIONE ET AVCTORITATE FVLTA, quæ in Decretali Epistola Innocentij ad Africanos data elucebat, quamque dein Zozimi altera ad vniuersos Orbis Episcopos Epistola subsecuta est, Pelagianæ hæresis damnationi absque cunctatione subscripsit.* Itaque testantur, Ecclesiam Catholicam tempore Innocentij I. *sola Cathedræ S. Petri auctoritate fultam*, subscripsisse statim damnationibus hæreseos Pelagianæ, prolatis ab Innocentio ipso. Ergo definitiones ex sola auctoritate cathedræ S. Petri exegère olim, & exigunt statim Ecclesiæ consensum.

14 Cur autem Ecclesia Catholica tantum deferret Decretis eorum Pontificum, quamvis extra Concilium latis, exponunt statim Episcopi Galliarum dicentes de illa: *Perspectum enim habebat, non solùm ex pollicitatione Christi Petro factâ* (nimirum, ex verbis illis: *Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos*: quo testimonio Patres & Theologi vtuntur communiter ad asserendã infallibilem auctoritatẽ Romani Pontificis, vt suo loco videbimus) *sed etiã ex Actis priorum Pontificum, & ex Anathematismis aduersus Apollinarium & Macedoniũ, NONDVM AB VLLA SYNODO OECVMENICA DAMNATOS, à Damaso paulo antea iactis, IVDICIA PRO SANCIENDA REGVLA FIDEI A SVMMIS PONTIFICIBVS LATA super Episcoporum consultatione (siue suã in Actis relationis sententiam ponant, siue omittant, prout illis collibuerit) DIVINA ÆQVE AC SVMMA PER VNIVERSAM ECCLESIAM AVCTORITATE NITI: cui Christiani omnes ex officio, ipsius quoque mentis obsequium præstare teneantur.* Quid illustrius, vt appareat ex sensu Episcoporum Galliæ anno 1653. decreta Pontificũ in quęstionibus fidei, etiã nulla Synodo coacta, immo nulla pręeunte Episcoporum sententia, sive iudicio circa controversias dirimendas, habuisse à priscis temporibus summam & infallibilem auctoritatem in Ecclesia, & extorquere statim assensum mentis, tanquam sibi debitum?

15 Addunt statim ijdem Episcopi Galliarum: *EA NOS QVOQVE SENTENTIA AC FIDE IMBVTI, Romanæ Ecclesiæ præsentem, quæ in Summo Pontifice Innocentio X. viget, auctoritatem debita obseruantia colentes, Constitutionem DIVINI NVMINIS INSTINCTV A BEATITVDINE VESTRA CONDITAM, nobisque traditam ab Illustriss. Athenarum Archiep. Nuntio Apostolico, promulgandam curabimus in Ecclesijs ac Diœcesibus nostris.* Vides quomodo Episcopi Galliarum palam profiteantur, *se eadem sententia ac fide* imbutos esse, ac veterem Ecclesiam Catholicam: ac proinde quemadmodum illa agnovit divinam & summam auctoritatem in Innocentio I. cui damnanti hęresim Pelagianam *Christiani omnes ex officio ipsius quoque mentis obsequiũ* debitum præstiterint: ita & se agnoscere eandem divinam & summam auctoritatem in Innocentio X. damnante hæresim Iansenij: ac proinde voci eiusdem Pontificis omnes Christianos ipsius quoque mentis officium pręstare debere.

16 Præterea: In eisdem verbis Episcopi Galliarum profitentur & excipiunt *CONSTITVTIONEM DIVINI NVMINIS INSTINCTV CONDITAM* ab Innocentio X. contra Iansenium: etiam tamen illa ex solius cathedræ authoritate concepta & edita fuerit. Palã itaque est Episcopos Galliæ in ea sententiã & fide fuisse anno 1653. vt crederent firmiter, iudiciũ Romani Pontificis in quęstionibus fidei, ex vi solius cathedræ D. Petri, non ferri sine *DIVINI NVMINIS INSTINCTV*: ac proinde esse regulam fidei irreformabilem omnino, cui omnes Christiani *ex officio ipsius quoque mentis obsequium præstare teneantur.*

Sed

17 Sed ecce mihi scribenti hæc casu occurrit illustris locus Cardinalis Sfortiæ Pallavicini in Historia Concilij Tridentini lib. 12. cap. 9. pag. 995. editionis Romanæ, vbi allegans verba quædam Sancti Prosperi in Chronico ad annum 420. asserentis, decreta Concilij Carthaginensis, statim vt probata sunt à Zozimo Pontifice Romano, damnante hæresim Pelagianam, recepta fuisse per totum Christianum Orbem, subdit de eisdem S. Prosperi verbis: *Le quali ben furono ponderate da vna dotissima Assemblea di Vescovi Francesi celebrata l' anno 1653. innanzi al Cardinal Giulio Mazzarino primo ministro del Cristianismo Rè Luigi XIV. per occasione della Bulla publicata dal Pontefice Innocenzo Dezimo contrà le cinque opinioni di Cornelio Iansenio Vescovo d' Ipri, come appare dagli Atti di quella Assemblea: I quali Prelati perciò con lettere piene di gravità, di zelo, è di sommessione scritte al Pontefice, riceVettero le sue deffinitioni SI COME VOCI DELLO SPIRITV SANTO.* Itaque meridiana luce clariùs est, Episcopos octoginta quinque Galliarum in priori Epistola anni 1653. exspectasse vocem Innocentij X. extra Concilium loquentis; in posteriori verò eiusdem anni die 19. Iulij illam excepisse *SICVT VOCEM SPIRITVS SANCTI.* Vox autem Spiritus sancti omnino irreformabilis & irretractabilis est.

17 Denique: Episcopi Galliarum circa finem eius Epistolæ pollicentur se animadversuros in violatores Pontificię Constitutionis, tanquam in hæreticos. Supponunt ergo, quidquid asseritur ex cathedra à Pontifice Romano in quæstionibus fidei, esse fide divina certum: vtpote cui contradici nequeat sine hæresi. Ideoque demum profitentur: *Innocentij X. ore Petrum locutum esse, vt Leoni I. acclamabat Quarta Synodus.* Absit verò vt credatur, ore S. Petri loquentis in successoribus suis proferri aliquid falsum in quæstionibus fidei aut morum, quod proinde reformari aut retractari vllo modo posit. Fatentur itaque Episcopi illi Galliarum anno 1653. congregati, definitionem Summi Pontificis latam extra Concilium, in quæstionibus fidei, prorsus irreformabilem & irretractabilem esse.

18 Quomodo ergo, aut qua doctrinæ, vel etiam fidei acoluthia, prædicti Illustrissimi triginta quatuor Episcopi Galliarum alia omnia profitentur hoc ipso anno 1682. Nunquid alia est in quæstionibus ad fidem spectantibus doctrina Cleri Gallicani hodie, ac heri, & nudiustertius? Sed absit vt in animum inducam, Clerum gravissimum & eruditissimum Ecclesiæ Gallicanæ, nulli inter Nationales secundæ, in re adeò gravi, immo in summa rerum, tam subitò mutasse sententiam, & occasione alicuius dissidij inter Regem Christianissimum, ac modernum Pontificem Romanum, præpropero impetu retractasse, atque indicta prorsus voluisse, quæ paucis retro annis post diutinam consultationem, maturo iudicio, & à perturbationibus libero, tam asseveranter docuerat. Absit, inquam, vt ita cogitem, aut vsurpari patiar in Clerum Gallicanum, quod sæculo præcedenti de volubili Vvittembergensium doctrina & fide, non absque sale, dictum fuit: *Quid hoc anno Vuitemvergeses credant, scimus: quid anno sequenti credituri sint, & ipsi nesciunt.* Itaque putandum absdubiò est, Declarationem illam hoc anno editam nomine Clerici Gallicani, verè non esse Cleri Gallicani doctrinam, sed cuiusdam minoris eius partis; quæ sine legitima auctoritate, sine diligenti consultatione, aut matura deliberatione, ediderit propositiones plures, & nominatim hanc, in qua versamur, contra mentem & sensum communem veri Cleri Gallicani.

SECTIO TERTIA.

Euasio quædam pro Clero Gallicano occurrens, multipliciter præclusa.

19 OCCVRRET Forte quispiam pro Clero Gallicano, quasi nullatenus sibi contradixerit. nam in Declaratione huius anni 1682. solùm ait, iudicium Romani Pontificis in quæstionibus fidei non esse irreformabile, nisi Ecclesiæ consensus accedat. Hic autem iam intervenit anno 1653. vbi Innocentius X. iudiciũ protulit de quinque illis Iansenij propositionibus. Nam octoginta quinque Episcopi Galliarum postularunt à Romano Pontifice distinctam & manifestam censuram: & latam deinde amplexi sunt. Quare nihil contrarium apparet inter nuperrimam Cleri Declarationem, & Epistolas illas duas, quarum neutra excludit dependentiam à consensu Ecclesiæ, vt Pontificiæ definitiones sint prorsus irreformabiles.

20 Sed enim hæc est mera evasio, quæ multipliciter præcluditur ex dictis. Imprimis enim in priori Epistola octoginta quinque Episcopi scribentes ad Innocentium X. nullatenus proponunt sensum suum circa quinque propositiones Iansenij: sed solùm postquam in genere damnatæ fuerant ab Vrbano VIII. extra Concilium, rogant Innocentium X. vt iudicium distinctè ac seorsim de singulis ferat, iuxta morem solemnem Ecclesiæ,

QVEM

QVEM FIDES PETRI NVNQVAM DEFICIENS PERPETVO RETINERI PRO IVRE SVO POSTVLAT. Exoptant igitur vt inexspectata ipsorum sententia circa eas quæstiones, Pontifex iudiciũ suum ferat, iuxta fidem Petri nunquam deficientem, quæ sanè reformari nequit.

21 Deinde. Episcopi ijdem, nullatenus proferentes proprium iudicium circa eas propositiones, seu quæstiones fidei, exigunt à Pontifice tale iudicium, *vt intercludatur penitus effugium quorundam cavillis*, nimirum, agentium quoddammodo partes Iansenij, adhuc post censuram indefinitam paulo antè editam ab Vrbano VIII. Si autem præter iudicium Innocentij X. necessarius esset consensus Ecclesiæ, vt nunc asserit Clerus Gallicanus, non intercluderetur penitus illud effugium. Dicerent enim facilè Iansenianì, adhuc desiderari consensum Ecclesiæ in damnationem illatum quinque propositionum sub nota hæresis. Ipsi enim, qui plurimi erant, præsertim in Belgio, & non pauci Episcopali dignitate decorati, pugnabant adhuc pro Iansenio, nullatenus consentientes tam apertæ damnationi doctrinæ ipsius, quam veluti è cœlo lapsam venerabantur.

22 Præterea: In eadem priori Epistola ijdem octoginta quinque Episcopi venerantur vocem paulò ante prolatam ab Innocentio X. contra opinionem de gemino Ecclesiæ capite: quoniam per illam *continuò sedata est tempestas*, paucis retro annis excitata. *Continuò*, inquam, id est, statim, absque mora aliqua, vel expectatione consensus Ecclesiæ. Quin & adijciunt: *ATQVE AD CHRISTI VOCEM ET IMPERIVM VENTI ET MARE OBEDIERVNT.* Ergo vocem Romani Pontificis in quæstionibus fidei venerabantur, tanquam *VOCEM ET IMPERIVM CHRISTI*, quæ continuò sedat tẽpestates, & statim obedire facit ventos & mare, independenter à vario & volubili sensu aut dissensu populorum.

23 Iam verò si redeamus ad expendenda verba posterioris Epistolæ Episcoporum Galliæ die 19. Iulij eiusdem anni 1653. scriptæ, tam apertè præcluditur evasio præiacta, vt supervacaneum appareat quidquam addere vltra ea quæ diximus à numero 12. expendentes illius verba; præsertim in quibus testantur, prisco tempore Ecclesiam Catholicam habuisse pro fidei regula Epistolas Decretales Romanorum Pontificum in quæstionibus fidei adversus hæreticos, quamvis nondum ab vlla Synodo Oecumenica damnatos. Idque confirmant generatim ex Actis priorum Pontificum (de quibus suo loco disseremus) & speciatim exemplo Anathematismorum Damasi Papæ contra Apollinarem & Macedonium; & ex Epistolis Innocentij I. ac Zozimi, contra Pelagium: quibus Ecclesia Catholica *ABSQVE CVNCTATIONE SVBSCRIPSIT*, id est, statim, & nullo alio expectato: quoniã, vt ipsi aiunt, ex pollicitatione Christi Petro facta, de nõ defutura fide ipsius, & ex praxi Pontificũ, perspectũ habebat, *iudicia pro sanciẽda regula fidei à Summis Pontificibus lata super cõsultatione Episcoporũ (sive suam in Actis relationis sententiã ponant, sive omittant, prout illis collibuerit) DIVINA ÆQVE AC SVMMA PER VNIVERSAM ECCLESIAM AVCTORITATE NITI; CVI CHRISTIANI OMNES EX OFFICIO IPSIVS QVOQVE MENTIS OBSEQVIVM PRAESTARE TENEANTVR.* Vides quàm apertè Galliarum Episcopi anno 1653. ex sensu totius Ecclesiæ & suo non expectabant consensum vlteriorem fidelium, veluti conditionem requisitam, vt definitiones Pontificum in quæstionibus fidei essent firma & infallibilis regula credendi: sed potiùs illum statim exigebant ab omnibus Christianis, tanquam debitum mentis obsequium. Dum ergo Clerus Gallicanus, seu potiùs quædam illius pars, hoc anno 1682. vult definitiones Pontificum pendere à consensu Ecclesiæ, vt infallibilis regula fidei sint; dissentit à sensu communi Episcoporum Galliæ prædictorum, immò & à sensu veteris Ecclesiæ Catholicæ, quæ ipsorum iudicio, oppositum semper credidit & docuit.

24 Vlteriùs. Ipsi Galliarum Episcopi circa finem eiusdem posterioris Epistolæ, profitentes se imbutos eadem *sentent. ac fide* veteris Ecclesię Catholicæ, receperunt statim, & absque cunctatione aliqua, Constitutionem Innocentij X. tanquam *DIVINI NVMINIS INSTINCTV CONDITAM.* Patet verò, definitiones divini Numinis instinctu conditas, esse per se infallibiles, certamq; fidei regulam: ac proinde ipsarum infallibilitatem non pendere à consensu vlteriori Ecclesiæ, sed statim illum extorquere, tanquam obsequium debitum, post sui promulgationem. Dum igitur Clerus Gallicanus hoc anno 1682. negat auctoritatem infallibilem definitionibus Romanorum Pontificum independenter à consensu Ecclesiæ, negat planè quod nuper Galliarum Episcopi tam firmiter asseruerunt ex suo, immo & veteris Ecclesiæ Catholicæ iudicio. Mitto cętera superiùs indicata, & plura alia, quæ opportuniorem locum habebunt in progressu, huc pariter spectantia.

25 Id autem hoc loco indicare prætera

terea oportet, nuperrimam Declarationem Cleri Gallicani verbis illis, *NISI ECCLESIAE CONSENSVS ACCESSERIT*, apertè indicere necessitatem Concilij Oecumenici repræsentantis totam Ecclesiam, vt definitiones in quæstionibus fidei sint certa & irreformabilis credendi regula. Nimirū Clerus ita loquens, in mente habebat opinionem quorundam ita sentientium, contra cæteros omnes Catholicos: quemadmodum & manifestè amplexatus est secundo loco sententiam Gersonis summitentis Pontificem Romanum Oecumenico Concilio. Videant autem quotcumque oculos habent, quàm contraria sit illa opinio sententiæ prędictorum Galliæ Episcoporum in vtraque Epistola relata anni 1653. & quàm apertè ij ex suo & veteris Ecclesiæ Catholicæ iudicio negaverint necessitatem Concilij Oecumenici, vt Romanorum Pontificum definitiones sint infallibilis fidei regula, *cui omnes Christiani ex officio ipsius quoque mentis obsequium præstare teneantur*. Itaque videtur meridiana luce clarius, Illustrissimum Clerum Gallicanum (si tamen ipsi tribuenda sit nupera illa Declaratio) in materia adeò gravi, immò in summa rerum, non constare sibi: ac nunc publicè & palam negare quod viginti novem retro annis asserebat veluti certum ex suo & veteris Ecclesiæ Catholicæ sensu.

26 Quapropter Theophilus Raynaudus in Opusculo inscripto, *Αὐτὸς ἔφα*, post editum Diploma Innocentij X. adversus dogmata Iansenij, sic gratulatur *puncto* 11. Galliæ, seu Episcopis Galliarum, qui Pontificem ipsum interpellarunt ad eius controversiæ definitionem: *Quis vetet gratulari Galliæ Antistibus, ac Rectoribus populorum, & loco dignissimis abundantissimæ, quòd Episcopos habeat, qui renascentem, imò admodum adultum, & grassantem sub Episcopi Belgæ persona Caluinum succissum cupientes, remedium expetierunt, non à Concilio Generali, sed à Summo Pontifice, poscentes, vt pro concredito sibi munere pascendi oves Christi; sano, ac probato doctrinæ pabulo, dignaretur definire, quid ex fide credendum esset circa quinque principalia puncta è libro Iansenij decerpta? Numerus flagitantium eam fidei determinationem à Pontifice superavit octogenam. Et exauditi sunt pro sua reverentia. Nam Pontifex, in diplomate de eo negotio ad vniuersos Christi fideles dato, disertè memorat eam multorum Galliæ Episcoporum interpellationem, cui dignum fuerit deferre.*

27 Similiter Iosephus Gibalinus lib. 5. de iure Canonico cap. 3. §. 14. pag. 88. cùm latè ostendisset, Clerum Gallicanum semper à priscis sæculis consuluisse Pontifices Romanos circa controversias fidei, & morum, ac disciplinæ Ecclesiasticæ, eorumque Responsis & Canonibus, seu definitionibus exploratam fidem, veluti Oraculis divinis, adhibuisse, subdit opportunè in rem nostram: *Hæ porrò consultationes & relationes dubiorum in fide, & disciplinà, atque posteriori deinde ætate post Concilium Sardicense, appellationes à Iudicijs Episcoporum ad Romanū Pontificem, factas fuisse passim in Gallijs, illorumque responsa, & decreta tanquam Canones Synodales accepta fuisse; hactenus, evicimus, ni fallor, & Gallicanæ Ecclesiæ sensum erga Romanam Sedem demonstravimus. Sed illustrissimum harum constitutionum, & relationum exemplum recentissimum habemus, cùm Clerus Gallicanus ex vniuerso Cleri consensu nuper exorta hæresi Ianseniana ad Pontificem retulit, eiusque iudicium expetijt, & tanquam divini Spiritus oraculum suscepit, exceptis quibusdam, iisque paucis Iansenij partiarijs; qui damnatas quidem à Pontifice propositiones hæreticas fatentur; sed nolunt eas esse Iansenij, ipsique soli oculos habent, quibus hominis libros legant, toto reliquo orbe cæcutiente.* Vide quomodo ij duo Recentiores, in ipsa luce Galliarum scribentes, testentur de sensu vnanimi Cleri Gallicani in ijs Epistolis circa auctoritatem Innocētij X. ad definiendas controversias fidei; & qualiter eius iudicium expetierit ac susceperit, *TANQVAM DIVINI SPIRITVS ORACVLVM*. Quomodo ergo nuperrima Declaratio, nomine Cleri Gallicani edita, negat Sedi Apostolicæ iudicium irreformabile in ijs controversijs?

SECTIO QVARTA.

Appendix sectionis præcedentis, & multiplex confutatio sensus, in quo aliquis forsan velit vindicare Illustrissimum Clerum Parisijs nuper congregatum ab inconsequentiæ nævo.

28 CVM Disputatio hæc iam scripta esset, ac numeris videretur absoluta suis, vt cum alijs sequentibus prælo committeretur, incidit mihi fortè sermo ante paucos dies circa huiusmodi controversias in vrbe Iuliobriga (vulgò Logroño) nobilissima Cantabrorum colonia, & præcipuo totius Rivogiæ emporio (cui genus, & vsuram lucis, & salutares Baptismi vndas, & plu-

plurimum honoris ac gratiæ mihi & meis collatum debeo & profiteor) cum Reverendissimo iuxta ac Sapientissimo P. Fr. Ioseph Ximenez Samaniego, nuper Generali celeberrimo totius Ordinis S. Francisci, Catholicæ Maiestatis Theologo, & iam nunc electo Episcopo Placentino, totius Hispaniæ plausu. Qui iuxta eam, qua pollet, eruditionem, & notitiam rerum quæ in Gallijs geruntur, ac nominatim circa Declarationem nomine Illustrissimi Cleri editam hoc ipso anno, dixit, mentem Præsulum Parisijs congregatorũ forsitan non esse, quod Pontificis definitiones in rebus ad fidem spectantibus latæ extra Concilium Generale sint retractabiles, aut pendeant ab eius approbatione, vt sint infallibilis regula fidei: sed solùm, non esse irreformabiles, nisi Ecclesiæ consensus accesserit. Itaque aliud esse quod infallibilitas definitionũ Pontificiarum pendeat ab approbatione Concilij Generalis; aliud quod pendeat ab Ecclesiæ consensu accedente: ac prius quidem ex his duobus traditum fuisse à Gersone, Almayno, alijsque quibusdam: posterius verò esse forte duntaxat quod nuper nomine Cleri Gallicani evulgatum est. Quare ita intelligi posse, vt ad plenam infallibilitatem definitionum Pontificiarum non exigat consensum Generalis Concilij, sed solùm Ecclesiæ, sive cogatur Synodus Oecumenica, sive non. Si autem hic sit sensus germanus Declarationis prædictæ, poterunt ij Præsules dicere, se nullatenus recedere à sensu totius Cleri Gallicani expressso anno 1653. in Epistolis ad Innocentium X. Tunc enim solùm negarunt ex suo & veteris Ecclesiæ Catholicæ iudicio, Pontifices Romanos egere Concilio Generali ad definiendum infallibiliter controversias fidei: non autem inficiati sunt, eam infallibilitatem pendere à consensu Ecclesiæ accedente, saltem extra Concilium. Si igitur Præsules nuper Parisijs congregati hoc ipsum docent; in nullo dissident à sensu Cleri Gallicani triginta retro annis expresso in litteris ad Innocentium X.

29 Hæc evasio, quam Eximius ille Vir, non ex suo, sed aliorum sensu proponit, velitando solùm; iam multipliciter præoccupata fuit vtraque sectione præcedenti, vt consideranti palam erit; nec oportet inculcare quæ ibidem latè contra illam diximus. Quare nunc solùm placet quædam alia in oppositum subiungere. Imprimis enim si Pontificijs definitionibus ex cathedra prolatis non debetur statim explorata & immobilis fides donec Ecclesiæ consensus accedat; poterunt absdubiò quilibet Catholici suspendere, seu nolle adhibere consensum eiusmodi, immo dissentire; vtpote circa doctrinam nondum obligantem ad assensum sui, & pendentem à voluntaria eius susceptione, vt vim obligandi habeat. Ergo licebit quoque eisdem Catholicis expectare regulam aliam firmiorem, & habentem vim extorquendi consensum statim. qualis profectò solùm esse aut cogitari potest auctoritas Generalis Concilij. Patet igitur, perinde esse, aut in idem prorsus recidere, quod infallibilitas definitionum Pontificiarum pendeat à consensu Ecclesiæ accedente, ac quod pendeat ab auctoritate Generalis Concilij. Quare si Declaratio nupera nomine Cleri Gallicani edita vult illud prius, & hoc posterius velit necesse est.

30 Deinde. Galliarum omnes aut pene omnes Episcopi in litteris prioribus Lutetiæ datis anno 1653. quas superiùs exscripsimus ad Innocentium X. eam Definitionem ab eo postularunt circa dogmata Iansenij, vt nullus esset locus effugij, aut cavillationis, vel dilationis; sed omnes statim discerent ab Apostolica Sede quid distinctè ac dilucidè circa singula eorum credendum aut respondendum esset. Id autem desiderium tot illustrium & sapientum Episcoporum esset frustraneum, si adhuc post editam Definitionem Pontificiã expectandus esset superveniens consensus Ecclesiæ. Deberent enim consuli omnes Ecclesiæ toto Orbe diffusæ, quàm longè ac latè patent, aut saltem illarum Patriarchæ, Primates, & Præsules, an consentirent prædictæ Definitioni. quod constat non fuisse factum, nec fieri potuisse, nisi intra plures annos. Quare interim, immo & vsque modò, liceret, ac licuisset effugijs aut cavillis eludere Definitionem illam, & moras trahere in ea amplectenda. Dum igitur ij Præsules hunc scopulum declinare voluerunt, planè arbitrati sunt, Pontificiam ex cathedra Definitionem circa fidei controversias, statim habere vim obligandi fideles omnes ad obsequium mentis, nec expectare vlteriorem Ecclesiæ consensum, vt habeat vim obligandi. Quod ipsi postea amplissimè testati sunt in sequentibus litteris ad eundem Innocentium datis die 19. Iulij eiusdẽ anni 1653. pariter suprà exscriptis. Si ergo Declaratio nuperrimè edita nomine Gallicani Cleri exigit præterea consensum Ecclesiæ accedentẽ, vt definitiones Pontificiæ sint irreformabiles, seu habeant vim omnino firmam ad extorquendum mentis obsequium; recedunt planè à iudicio illorum octoginta quinque Galliæ Præsulum.

31 Præterea. Si Pontifex Romanus seorsim à Concilio Oecumenico habet auctoritatem infallibilem ad dirimendum controversias fidei; certè illam habet immediatè ex iu-

Iure divino, sive (vt loquar cum Clero Gallicano in posterioribus ijs litteris ad Innocentium X.) ex pollicitatione Christi Petro facta, & subinde Successoribus ipsius, dum dixit: *EGO ROGAVI PRO TE, VT NON DEFICIAT FIDES TVA: ET TV ALIQVANDO CONVERSVS CONFIRMA FRATRES TVOS.* Quod ipsum ex eisdem Christi verbis colligunt, & apertè docent Patres Ecclesiæ, præsertim Gallicanę, in progressu alligandi manibus plenis. Pontifex autem Romanus in ijs, quæ immediatè à Deo habet, sive ipsi competunt ex iure divino, nullatenus pendet à consensu, vel acceptatione populi, aut subditorum: vt omnes docent, ac fide divina certum habent. Si ergo Pontifici inest auctoritas infallibilis seorsim à Concilio Oecumenico ad dirimendum controversias fidei; definitiones eius nullo modo pendent à consensu, vel acceptatione subditorum; sed statim habent vim obligandi & extorquendi obsequiū mentis. Quare non obligant, quia recipiuntur à reliquo fidelium cœtu; sed potiùs ab eo recipiuntur, quia obligant, & ex ipso divino iure vim obligandi habent statim, ac proferuntur ex cathedra à Romano Pontifice. Vide infrà Disp. xxxjx.

32 Quod licèt per se patere videatur, gratiùs fortasse audient Illustrissimi illi Galliarum Præsules à Scriptore Gallo, quàm ab Hispano homine. Is verò est (vt alios interim omittam in media luce eiusdem florentissimę Nationis scribentes, allegandos in progressu) Iosephus Gibalinus lib. quinto de Iure Canonico cap. sextio, §. duodecimo, cui epigrapha: *De obligatione assentiendi definitioni Pontificiæ in rebus fidei*, pagina mihi sexagesima quinta, vbi ita loquitur. „ Hinc vides „ quàm falsò velint aliqui demum, rem definitam à Pontifice esse de fide, quando eiusmodi definitio acceptata est ab Ecclesia, quę „ tota errare nequit, cùm sit columna veritatis, adversus quam portæ Inferi prævalere „ non possunt ex Christi promissione. Neque enim definitiones fidei indigēt acceptatione fidelium, sed ad eam obligantur; „ neque sunt de fide, quia acceptantur, sed „ antecedenter ad acceptationem; ad quam „ ideò fideles obligantur, quia sunt de fide. „ Alioquin idem diceremus de definitionibus Conciliaribus, eas esse de fide, quia ab „ vniversa Ecclesia acceptantur, tum in ipso „ Concilio, tum extra illud. Ratio præterea „ evidens est. Nam potestas definiendi quidpiam esse de fide, & obligandi ad illud credendum, neque dependet, neque confertur à populo. Nihil igitur definitioni „ per eiusmodi potestatem latæ conferet, „ aut adimet, cùm ea definitio sit vsus illius „ potestatis; quæ sicut non confertur à populo, ita ab illo, neque limitari, neque ampliari potest in sua actione, aut vsu. Quare „ si vel eiusmodi potestatis à se independentis vsum, & actionem impediat, peccabit in „ illam potestatem. quod etiam videmus in „ potestate politica, quæ licèt fortasis initio „ tradita fuerit à populo, vbi tamen illam in „ Principem transtulit, non potest illam, qua „ se abdicavit, iterum resumere, & Principi, „ eoque invito illam coarctare, aut eius vsum „ aliqua ratione limitare, vel impedire; sed „ tenetur omninò legibus iustis, & mandatis „ obtemperare, vt iterum libro sequenti videbimus. Cùm igitur potestas definiendi „ causas fidei à solo Christo, non à populo „ collata Pontifici fuerit; non potest eius vsus „ pendere ab acceptatione fidelium, neque „ eius definitiones legitimæ, & validæ fient „ per acceptationem fidelium, qui eas acceptare tenentur, quoties fiunt à legitima potestate, quam in Pontifice agnoscimus.

33 Deinde (prosequitur immediatè „ idem Auctor) vel definitiones illæ acceptantur tanquam fide divina credendæ, vel „ non acceptantur tāquam certæ fide divina, „ sed tales fiunt per acceptationem. Si primum dicatur, sunt antecedenter ad acceptationem iam fide divina certæ, atque vt „ tales supponuntur, & cognoscuntur. Secūdum verò dici nequit: sic enim pertinerent „ ad fidem, & certæ fierent fide divina per „ acceptationem, quod perabsurdum foret. „ Nam populus faceret, quidpiam esse de fide, quod revera tale non esset; & Christus „ non dedisset potestatem definiēdi quæstiones de fide Petro, eiusque Successoribus, „ sed fidelibus, quibus obedire teneretur Pontifex, Caput, & Pastor vniversalis; non oves „ Pastori, & membra Capiti. Sola igitur acceptatio fidelium nunquam faciet rem de „ fide, quæ antea non erat. Vnde autem id „ habent Adversarij, cùm fides niti debeat „ revelatione divina mediata, vel immediata? Hactenus ille nobilis Scriptor, sapienter & opportunè admodum.

34 Rursus. Si definitiones Pontificiæ in controversijs fidei pendent ab Ecclesię consensu accedente, citra Generale Conciliū; restat exponendum, qualis debeat esse, & à quibus, & quot, obtinendus sit eiusmodi consensus. An à solis Patriarchis, an à Primatibus, Archiepiscopis, vel etiam Episcopis omnibus. An solùm ab Ecclesiasticis sęcularibus, regularibusve; an etiam à laicis. An à doctis solùm, vel etiam ab imperitis. An scripto præstandus sit, eoque publico, & fidem facien-

ciente, an solùm voce. An sufficiat consensus tacitus, an requiratur expressus: an negativus, an positivus. Hæc omnia planè excitabunt innumeras quæstiones in Ecclesia: quibus dirimendis non sufficiat auctoritas Pontificis sine Generali Concilio, si à principio non sufficit ad dirimendam quamlibet controversiā circa res fidei. Nam si quo iure, vt illa extorqueat ab omnibus fidelibus obsequium mentis, eget consensu Ecclesiæ superveniente; pariter eodem egebit, vt illum extorqueat circa modum, aut qualitatem eiusdem consensus. Quare demum opus erit recurrendi ad Generale Concilium, in quo ea omnia decernantur distinctè ac perspicuè. Quicumque igitur vltra definitionem Pontificiā in controversijs fidei desiderant consensum Ecclesiæ accedentem; pariter desiderent necesse est consensum aut definitionem Generalis Concilij. Vide infrà Disput. XXXIX. vbi latè prosequimur hoc argumentū, & quod statim subiungimus.

35 Denique. Si definitiones Summorum Pontificum ex cathedra prolatæ in rebus fidei, ad immobilem sui firmitatem, & obligationem inducendam, exoptant accedentem Ecclesiæ consensum; cur non & definitiones Generalium Conciliorum? Hæc enim non aliunde, non ex alio firmiori principio suam auctoritatem & infallibilitatem habere possunt, quàm Romanus Pontifex ex cathedra S. Petri definiens. nimirum, ex iure divino, seu pollicitatione Christi. quæ certè, vt hoc interim dicam, immediatiùs Petro, eiusque Successoribus, quàm Concilio, facta est: vt patet ex ipsius verbis, *Ego pro te rogaVi, &c.* suprà expensis à Clero Galliarum anno 1653. Immo nullum Concilium, etiam Generale, vllam firmitatem vel auctoritatem habere, nisi coactum, celebratum, & confirmatum à Romano Pontifice, constans Ecclesiæ regula est, in ipsis etiam Concilijs Oecumenicis expressa, quorum multa in eum scopum allegantur in Lateranensi vltimo sub Leone X. Sessione vndecima. Si ergo definitiones Pontificum non aliter infallibiles sunt, vel vim obligandi ad sui assensum inducunt, quàm accedente Ecclesiæ consensu; idem erit dicendum de definitionibus Generalium Conciliorum. Hinc autem gravissima absurda sequetur. Imprimis enim licebit colligere, definitionem τοῦ ὁμουσίου, seu consubstantialitatis Filij cum Patre, in Magna Synodo I. Nicæna traditam à trecentis illis decem & octo Patribus, nec fuisse statim infallibilem, nec habuisse illico vim obligandi, sed solùm vbi & quando Ecclesiæ reliquæ consensus accederet. At hunc non accessisse statim, immo nec toto eo sæculo quarto, aut sequenti, manifestum est. Non enim modò innumeræ Ecclesiæ Orientales cū suis Episcopis & Imperatoribus plerisque, sed Occidentales cum Regibus & integris populis restiterunt: & aliquando, vt inquit Maximus Doctor Hieronymus, in Concilio Ariminensi, nimirum, seu potiùs Conciliabulo, Valentis potissimùm & Vrsacij fraudibus, *damnatio Nicænæ fidei conclamata fuit, & ingemiscens orbis terrarum se Arianum esse miratus est.* Quid ergo? An propterea ij omnes à labe hæreseos, vel ab anathematis fulmine, quo Nicæna Synodus animadvertit in omnes cum Ario sentientes, immunes extiterunt? Quid de posterioribus Synodis Oecumenicis dicam? Et, vt ad proximiores nostro sæculo veniam, quis non ducat religioni eximere à nota hæresis Græcos populos negantes processionem Spiritus S. à Filio post definitionē Concilij Florentini sub Eugenio IV. huius nominis? Et tamen cùm primùm illa prodijt, vno Marco Ephesio contradicente intra Concilium, plerique Græcorum populi eam aspernati sunt, & vsque modò aspernantur cū alijs innumeris Orientalibus. Iam denique si convertamus oculos ad Synodum Tridentinam, res notior est: cùm magna pars, & fortè maior totius Europæ, adversus illius definitiones à principio palam stylum & vocem exacuerit, easque exibilaverit. An Lutherani, Calvinistæ, Reformati, & alij innumeri, qui se maiorem Ecclesiæ veræ partem esse gloriantur, innoxij erunt, & immeritò arguentur violatæ fidei? Quisnam Catholicus id in animum inducat? Sicuti ergo definitiones Conciliorum Generalium ritè prolatæ sunt omnino infallibiles, nec expectant consensum Ecclesiæ vt obligent ad sui assensum, sed statim exigunt obsequium mentis ab omni homine Christiano: ita etiam de definitionibus Romanorum Pontificum ex cathedra prolatis circa controversias fidei, sentiendum ac loquendum est. Quo demum conficitur, inanem prorsus & absurdis plenam esse evasionem à principio sectionis propositam nomine nuperi Cleri Galliarum.

36 Itaque in toto reliquo Tractatu nobis curæ erit stabilire ex professo auctoritatem Sedis Apostolicæ seorsim ac per se dirimentis quæstiones fidei & morum: ac proinde independenter à Concilio, vel consensu Ecclesiæ accedente. Vtrumque enim id perinde esse, & in idem recidere, satis iam demonstratum est. Quod semel monuisse sufficiat, ne sit opus repetendi tertio quoque verbo.

(?)

DIS-

DISPVTATIO III.

AN ILLVSTRISSIMVS CONVENTVS CLERI Gallicani nuper Parisiis congregatus, in eadem Thesi priscis Patribus Ecclesiarum Galliæ contrarius sit.

VIDIMVS Disputatione præcedenti quàm apertè recens ille Præsulum Conventus apud Lutetiam Parisiorum contradicat Declarationi celeberrimæ octoginta quinque Episcoporum Galliæ scribentium anno 1653. ad Innocentium X. Nunc disquirere oportet, an pariter discedat à sensu & doctrina Veterum Patrum eiusdem florentissimæ Nationis. Neque omnium eorum testimonia in medium proferam hoc loco, sed pleraque differam ad sequentes Disputationes; alia verò prætermittam, ne Opus hoc prolixum evadat.

SECTIO PRIMA.

Conventum Galliæ prædictum, in quæstione proposita videri prorsus recessisse a doctrina communi Veterum Patrum eiusdem præclaræ Nationis.

2 ITA Colligere licet ex testimoniis priscorum Antistitum Ecclesiæ Gallicanæ, quibus nihil antiquius fuit, quàm Ecclesiam Romanam profiteri omnium aliarum ducem & magistram: vt proinde ab ipsa, sive (quod idem est) à Pontifice Romano acciperent & discerent quidquid credendum esset circa fidem & mores. Ducat agmen cæterorũ S.Irenæus Episcopus Lugdunensis, & Martyr, quem meritò Philippus Labbè in Dissert. Histor. de Scriptoribus Eccl. appellat *Virum Apostolicorum temporum*, cùm fuerit auditor S.Polycarpi Smyrnæorum Antistitis, ac discipuli S.Ioannis Evangelistæ. Ille igitur lib. 3. contra hæreses cap. 3. ait: *Ad Romanam Ecclesiam, propter potentiorem principalitatem necesse est omnẽ convenire Ecclesiam: hoc est, eos qui sunt vndique Fideles, in qua semper ab his qui sunt vndique, cõservata est ea, quæ est ab Apostolis, traditio.* Et postquam adiunxit successionẽ Pontificum Romanorum à D. Petro, subdit: *Post eum* (nempe Linum) *tertio loco ab Apostolis Episcopatum sortitur Clemens, qui & vidit ipsos Apostolos, & contulit cum eis adhuc insonantem eorum prædicationem Apostolorum, & traditionem ante oculos haberet. Non solus enim: adhuc multi supererant tunc ab Apostolis docti. Sub hoc igitur Clemente, dissensione non modica inter eos, qui Corinthi essent, fratres, facta, scripsit quæ est Romæ Ecclesia potentissimas litteras Corinthiis ad pacem eos congregans, & reparans fidem eorum, & annuntians quam in recenti ab Apostolis receperant traditionem.* Itaque testimonio Irenæi, ab initio antiquitatis Christianæ ad Romanam Ecclesiam, eiusque Pontifices S. Petri Successores, conveniebant reliquæ Ecclesiæ, vt erudirentur in fide habita ex traditionibus Apostolorum, quarum custos fidelis fuit Linus, & Clemens (subindeque reliqui Romanorum Pontificum) qui & Ecclesiæ Corinthiorum fidem reparavit. Vide in eum, & similes Irænei locos, doctissimas notas Fevardentij, fortissimi absdubio Ecclesiæ Vindicis: quem tamen Rivetus impudentissimus Cacodoxus, more suo allatrare audet, veluti Irenæi corruptorem.

3 Idem Magisterium Romani Pontificis in omnes Ecclesias diffundentis doctrinam veluti cœlestem rorem, denotant planè versus antiquissimi exarati in Arelatensi Galliarum Ecclesia litteris Visigothicis, auctore, vt volunt, Vigilio Arelatensi, in hæc verba:

Terrarũ Roma, gemina de luce Magistra,
Ros missus semper aderit: velut incola Ioseph
Olim contrito Letheo contulit orco.

Vide vberem commentarium Francisci Rebatu Consiliarij Regij in Arelatensi Curia circa ea carmina, & alium breviorem Theophili Raynaudi Tomo X. in Corona Aurea Romani Pontificis littera M. pag. *69.* vbi per geminam lucem magistram, quæ semper rorem in Orbem Christianum mittet, intelligit Apostolicam Sedem, quæ vbique, & constanter tradet doctrinam SS. Apostolorum Petri, & Pauli, reverà vnam, & nunquam ab ea deflectet. Vnde subdit Raynaudus (allegato prius S.Iræneo lib. 3. cap. 1. & 3.) *Quamvis autem Magisterium, vt cuius Romanus Pontifex spargit infallibilem doctrinam, eandem cum ea, quam Christus tradidit, sit Magisterium solius Petri, qui solus est caput Eccle-*

clesiæ, & cui soli in eo munere succedit Romanus Pontifex; tamen doctrina, QVÆ TRADITVR A PONTIFICE VI POTESTATIS DOCENDI INFALLIBILITER, IN QVA SVCCEDIT D. PETRO, est illa ipsa doctrina, quam Romanis tradidit S. Paulus, cùm apud eos prædicaret, & lucem doctrinæ diffunderet. Quam doctrinam perpetuò retinuit Romana Ecclesia, & puram semper, ac syncera in suo capite conservabit, & ad omnes fideles pro occasione transmittet. Hæc ille eruditus Scriptor valdè opportuna.

4 Huc etiam spectat, quòd Synodus Suessionensis in Gallia scribens ad Nicolaum I. Papam agnoscit in ipso CVLMEN MAGISTERIALE, tanquam omnium fidelium Summus Doctor sit: & Cassianus pluribus retro sæculis scribens intra Galliam ipsam lib. 3. de Incarnatione, cap. 12. Petrum Apostolum (& subinde legitimum eius Successorem) appelat SVMMVM INTER MAGISTROS MAGISTRVM; qui Romanæ Ecclesiæ gubernaculum regens, SICVT FIDEI habuit, ita & Sacerdotij principatum. Consonat S. Alcimus Avitus Viennensis in Gallia Antistes, qui Epist. 31. Romanum Pontificem appellat Magistrum, & gubernatorem navis Ecclesiæ. Indignum autem esset, ac planè ἀλογον apparet, attenta Providentia Dei erga suam dilectissimam Sponsam Ecclesiam, vt Culmē Magisteriale illius, vt Summus inter Magistros Magister, qui Romanæ Ecclesiæ gubernaculum, sicut & fidei habet, vt denique Magister & Gubernator navis Ecclesiæ, traderet è cathedra doctrinam falsam, vel à fide deviam. Idem absdubio colligitur ex S. Hilario Pictaviensi apud Galliam Episcopo in cap. 16. Mathei, & ex S. Eucherio Lugdunensi Sermone in Vigilia S. Petri, vbi inquit: Dicit Dominus Petro: Pasce oves meas. Priùs agnos, deinde oves commisit ei: quia non solùm Pastorem, sed Pastorem populorum constituit. Pascit igitur Petrus agnos, pascit & filios, pascit & matres, regit & subditos & Prælatos. OMNIVM IGITVR PASTOR EST: quia præter agnos & oves in Ecclesia nihil est. Idem autem patet esse de quovis S. Petri Successore.

5 Sed clariora adhuc sunt in hanc rem testimonia plurima Hincmari Archiepiscopi Remensis, quorum aliqua solùm delibabo. In litteris ad Nicolaum Papam I. ita loquitur: De omnibus dubijs vel obscuris, QVÆ AD RECTÆ FIDEI TENOREM, VEL PIETATIS DOGMATA PERTINENT, Sancta Romana Ecclesia, vt omnium Ecclesiarum Mater & Magistra, nutrix ac doctrix, est consulenda, & eius salutaria monita sunt tenenda, maximè ab ijs, qui in ijs Regionibus habitant, in quibus diuina gratia per eius prædicationē omnes in fide genuit, & Catholico lacte nutriuit, quos ad vitam præordinavit æternā. Vnde quoniā, sicut B. Innocentius ad Decentiū Eugubinū scribit Episcopū, manifestū est, in omnē Italiā, Gallias, Hispanias, Africā, atque Siciliam, insulasque interiacentes, nullā instituisse Ecclesiā, nisi eos, quos venerabilis Petrus, aut eius Successores constituerunt Sacerdotes; OPORTET HOC SEQVI, QVOD ROMANA ECCLESIA CVSTODIT, à qua eos principium sumpsisse non dubiū est: ne dum peregrinis institutionibus studeant, caput institutionum videantur amittere. Deinde in Opere ad Laudunensem Episcopū nepotē suum c. 20. criminatur & reijcit secundam Synodum Nicænam, id est, Septimā Generalē, quasi coacta fuisset sine auctoritate Romanæ Sedis. Vide verba ipsius apud Cabassutium in Notitia Eccles. pag. 314. Et licèt in eo fallatur Hincmarus, aliunde profitetur, nullū Concilium ritè congregari sine auctoritate Romani Pontificis. Deinde, vt testatur Flodoardus in Historia Ecclesiæ Remensis lib. 3. c. 19. Hincmarus scripsit Apologiam pro se contra eos, qui calumniati sunt illum apud Ioannem Papam, qui Synodum Trecis habuit, asserens se decretales Epistolas Romanorū Pontificum venerabiliter suscipere atque tenere, cùm calumniarentur inimici, has eum nolle ad auctoritatem recipere. Similiter lib. de Prædestinatione contra Gotescalcum cap. 4. ait: Sequimur autem quæ Catholica & Apostolica nos docet Sancta Romana Ecclesia, quæ nos in fide genuit. Mitto innumera alia ex Opusculo LV. Capitulorum, vbi in id probandum addensat multa Patrum loca: inter quæ illud insigne ex Alexandro Episcopo: Veritatis Minister, Petri sequax, & sanctæ Ecclesiæ Prædicator, scio quia illa loqui potuisti, quæ de Sede Petri Apostoli per os Doctoris sonare debuerunt. Hæc autem & alia similia non possent iure proferri de Romana Ecclesia, eiusque Pontificibus, si possent ex cathedra docere aliquid rectæ fidei contrarium.

6 Idem S. Avitus Viennensis Antistes paulo antè laudatus, eiusdē veritatis vberrimus testis est, præsertim Epist. 87. ad Hormisdam Pontificē Romanū: vbi quærens ab ipso quid factū fuerit de Nestorio & Eutychete atque alijs Schismaticis, inquit: Securus, nō dicā de Viennēsi, SED DE TOTIVS GAL-

LIÆ

LIÆ DEVOTIONE POLLICEOR, OMNES SVPER STATV FIDEI VESTRAM CAPTARE SENTENTIAM. Vides qualiter aperto S.Aviti testimonio tota Gallia in quæstionibus fidei ab ore Pontificis Romani pendebat. Præmisserat verò Epist.36.ad Conarium Patriciũ: *Scitis Synodaliũ legũ esse, vt in rebus quæ ad Ecclesiæ statũ pertinent, siquid fuerit dubitationis exordiũ, ad Romanæ Ecclesiæ Maximum Sacerdotẽ, quasi ad caput nostrum, membra sequentia recurratis.* Patet verò, ad Romanæ Ecclesiæ statum maximè pertinere definitiones controversiarum fidei.

7 Similiter Iesse Ambianensis Episcopus loquitur in Epist. Encyclica ad suos, hisce verbis: *Nemo Catholicus cõtra Ecclesiæ auctoritatẽ, nemo sobrius contra rationalẽ consuetudinẽ, nemo fidelis contra pietatis intelligentiã certare audet, ne schismaticus inveniatur, & non Catholicus. SEQVIMVR S. ROMANÆ ECCLESIÆ AVCTORITATEM: VT VNDE CATHOLICÆ FIDEI INITIA ACCEPIMVS, INDE EXEMPLARIA SALVTIS NOSTRÆ SEMPER ACCIPERE DEBEAMVS, ne membra à corpore separentur suo, ne Claviger regni cœlestis abijciat quos à suis diversos intelliget esse doctrinis.* Itaque Romanæ Ecclesiæ, ac proinde Romani Pontificis auctoritatẽ omnes Christiani ex officio sequi tenemur, ne labamur in schisma, ne à fide Catholica discedamus, ne à Petro Regni cœlestis Clavigero proijciamur, veluti alieni ab eius doctrina.

8 Eiusdem Ambianensis in Gallia Ecclesiæ Antistes Gothofredus ita alloquitur Paschalem II. Romanũ Pontificẽ: *O Pastor Orthodoxæ Matris Ecclesiæ. Christus voluit te suo loco illi præesse, VT LVCEM A TENEBRIS, VERVM A FALSO DISCERNERES. Vt enim à capite membra reguntur, & ad illius nutũ membrorũ vitia corriguntur: sic etiã à te Christianorum omniũ non facta dumtaxat, sed etiã malæ voluntates comprimendæ sunt.* Quid autem indignius cogitatu de Pastore Orthodoxæ Matris Ecclesiæ, quàm vt eam pascat doctrina contraria fidei? aut quid alienius ab eo, quem Christus voluit loco sui præesse Ecclesiæ, vt lucem à tenebris, verũ à falso discernat, quàm vt pro luce tenebras mittat, & falsum pro vero doceat? Quare Servatus Lupus Epist. CIII. ad Domnum Apostolicũ (id est, Benedictũ Tertium Pontificem Romanum, vt optimè post Massonum observat ibidẽ in Notis eruditiss. Stephanus Baluzius) sic illũ alloquitur in gratiam quorundã fratrum Romã missorum ad ipsum consulendũ: *Vt per eos ad nos, & ad cæteros quosque talia piè quærentes, institutio Romana perveniat. Siquidem IN QVIBVSCVMQVE AD RELIGIONEM VEL HONESTATEM PERTINENTIBVS ambiguitatem creat varietas; vt optima quæq; eniteã, ILLIC SOLLICITA INVESTIGATIONE CREDIMVS RECVRRENDVM, VNDE FIDEI VBIQVE MANAVIT EXORDIVM.* Vide præterea Epist. CXXX. eiusdem Servati Lupi primùm à Clariss. Viro Dacherio inventam.

9 S.IVO, seu potiùs YVO, vt Philippus Labbè cum alijs nominandũ vult, Serm.1. de Cathedra S.Petri, Pontificem Romanũ appellat Pastorem Generalem ovium, & deputatum excubijs Ecclesiarũ. Insuper Epist.48.& 88. atque in suo Decreto plura colligit ex varijs & antiquis Canonibus, ac testimonijs Patrum, in quibus asseritur, omnes Christianos iudicio Summi Pontificis stare & prorsus acquiescere debere. quod præcipuè locũ habet in iudicio de quæstionibus fidei & morũ. Et Epist. 247. ad Hunibaldũ Archiep. ait, causam ipsius iam fuisse Apostolica Romani Põtificis falce præcisam, eiusque iudicium esse irretractabile.

10 S.Bernardus, longè clarissimum Galliarũ & totius Ecclesiæ lumen, *Vir omni laude maior,* vt iure loquitur Petavius, eandem summam & infallibilẽ auctoritatem Romanĩ Pontificis in dirimendis fidei controversijs testatã habet pluribus locis, quorũ aliqua solũ delibabo. Epist.190. (quam noster Mabillon in novissima & politissima editione tom. 1. inter cæteras noluit inserere, quoniã longissima est; sed tom.4. inter varios Tractatus collocandã curavit) ita alloquitur Innocentium II. Papam: *Oportet ad vestrũ referri Apostolatũ pericula quæque & scandala emergentia in regno Dei; EA PRÆSERTIM, QVÆ DE FIDE CONTINGVNT. Dignum nanque arbitror ibi potissimũ resarciri damna fidei, VBI NON POSSIT FIDES SENTIRE DEFECTVM. HÆC QVIPPE HVIVS PRÆROGATIVA SEDIS. Cui enim alteri aliquando dictum est: EGO PRO TE ROGAVI, PETRE, VT NON DEFICIAT FIDES TVA? Ergo quod sequitur, a Petri Successoribus exigitur: ET TV ALIQVANDO CONVERSVS CONFIRMA FRATRES TVOS. Id quidem modo necessariũ tempus est, vt vestrũ agnoscatis, Pater amantissime, Principatũ, probetis zelum, ministeriũ honoretis. IN EO PLANE PETRI IMPLETIS, CVIVS TENETIS ET SEDEM, SI VESTRA ADMONI-*

NITIONE CORDA IN FIDE FLVCTVANTIA CONFIRMATIS, SI VESTRA AVCTORITATE CONTERITIS FIDEI CORRVPTOREM. Quid illustrius? Non tradit modò, sed comprobat Bernardus ex ipsis verbis Christi ad Petrum, & subinde ad illius successores, magisteriū erga omnes Christianos in rebus fidei, & tale magisterium, in quo *non possit fides sentire defectū*. qualē certè sentire posset, si possibile esset vt Romanus Pontifex ex cathedra traderet aliquid à fide devium. Et hæc quidē S. Doctor scribens contra dogmata quædam Abailardi, & subinde Arnoldi de Brixia: quorum speciem, habitum, & ingenium depingit postea Epist. 194. 195. & 196. ijs coloribus, vt videatur delineare quosdam è Iansenianis, de quibus suo loco. Vide præterea eundē S. Doctorem lib. 2. de Considerat. ad Eugeniū Papā cap. 8. vbi loquitur etiam appositè & maximè in rem nostram: ideoque Gualterus in Chronologia sæculo primo Veritate 11. §. 4. fine ipsius verba allegat.

SECTIO SECVNDA.

Proferuntur alia illustrium Antistitum & Scriptorū veterum Galliæ loca, quibus Clerus hodiernus in eadem controversia palam adversatur.

11 POSTQVAM Bernardi Magni Claravallensis testimonia indicavimus, oportet subiungere quædam verba συγχρόνε, & amicissimi ipsius Petri Abbatis Cluniacensis, cognomento Venerabilis, in Aquitania nati, qui lib. 4. Epist. 43. ita alloquitur Innocentiū II. *Spiritus consilij, qui vbi vult spirat, qui per vos ECCLESIÆ SVÆ PER TOTVM ORBEM DIFFVSÆ ASSIDVE CONSVLIT, &c.* Nequit autē Spiritus S. vnquam toti Ecclesiæ consulere per Rom. Pontificē aliquid falsū, vt patet. Huc spectat quòd eodē lib. 4. Epist. 25. appellarat illū *Rectorē summū Ecclesiæ Dei* Indecens autē videtur, & Christi promissionibus Ecclesiæ factis contrarium, vt Rector Ecclesiæ Dei summus imbuat illā doctrina aliqua fidei divinæ adversa. Hue etiam pertinent plura alia quæ tradit lib. 6. Epist 27. 28. & 43.

12 Similiter Abbo Floriacēsis in Epistola ad Gregorium Papam, quæ extat in eius Vita c. 12. compellat ipsum, *Doctorē ECCLESIÆ, FIDEI PETRAM, REGNI CLAVEM HABENTEM* Eiusmodi verò honorificis muneribus & titulis palā repugnat, vt Romanus Pontifex è cathedra definiat aliquid fidei contrariū. Idipsum colliges ex Arnolpho Lexoviensi in Neustria Episcopo, qui Epist. 19. illū appellat *Pastorē, & Episcopū omniū, qui Christiano nomine censentur.*

13 Illustre est in eandem veritatem confirmandā testimonium Petri Cellensis natione Galli, & Monasterij S. Remigij in suburbio Rhemensis Vrbis Abbatis, Epist. 3. Romanū Pontificē appellantis *PETRVM RADICATVM ET FVNDATVM IN MONTIBVS SANCTARVM AVCTORITATVM, & in medio vbi mater Ecclesia nidificat in foraminibus Petræ, & in cavernis maceriæ.* Hinc verò colligit, iudicium illius esse firmū, & nunquā à veritate deviū, in quo sequendo sit summa securitas. Propterea què subiungit: *Ad vocē rotarū, quæ in se habent spiritū vitæ, stant, ac moventur tanquā volubile cū animalibus senas alas habentibus, & oculos ante & retrò, SECVRVS SEQVOR: quia facies Leonis præcedit, ne aliquid noceat: facies Hominis, ne aliquid decipiat: facies Vituli, ne vanitatis aliquid interveniat: facies Aquilæ, ne aliquid dubietatis remaneat, vel arditatis præpediat. REGVLA VERITATIS TORNAVIT ROTAS ISTAS IN CIRCVITV ET ORBE VERITATIS ÆTERNÆ: quæ de mente divina procedens, tātæ apud Deū Maiestatis est, vt in summo vertice lucis inhabitabilis resideat: tātæ auctoritatis, vt nullius ditioni subiaceat* (vide obiter, quomodo neget Papā esse inferiorē vlli, ac proin de Concilio Oecumenico) *tantæ maturitatis, vt nūquā vultū deificū deponat: TANTÆ CERTITVDINIS, VT NVLLA MVTATIO, AVT VICISSITVDINIS OBVMBRATIO IN EAM INCVRRAT.* Si autem Pontifex Romanus, sive Sedes Apostolica posset vnquam definire aliquid falsum in quæstionibus fidei aut morum; omnia alia dicere oporteret.

14 Petrus Blessensis, sic cognominatus à natali Galliæ ad Ligerim oppido, & Canonicus Bituricēsis, varijs locis idipsū confirmat. Nā Epist. 68. inquit: *Sicut eminētiā Apostolicæ Sedis MAGISTRAM OMNIVM ECCLESIARVM PROFITEMVR: sic ab ipsa cōsilia in ambiguis, in angustijs solatia, responsa in iudicijs expectamus.* Deinde Epist. 145. Pōtificē Romanū appellat *HÆREDEM S. PETRI*, veluti potientē eadē auctoritate. Præmisserat verò Epist. 27. invocationē hāc ad Deū cōtra oppressores Ecclesię: *Respiciat Dñs in faciē Testamenti sui, & nō det in conculcationē vineam, quā plantavit dextera eius, Ecclesiam, quam acquisiuit sanguine suo. Suscitet spiritū Moysi, & erigat cornu illius vnicornis, Episcopi illius Summi & singulariter Generalis, quatenus accipiat iudiciū manus: vt cornu suo*

suo acriter contra Syriã surgat, intonet cõtra Edoum, fulminet contra vitulos Bethel, contra idola Ægypti, contra pingues vaccas Samariæ, contra Pastores pascẽtes seipsos, contra iudices qui condunt iniquas leges, contra canes mutos non volentes latrare, contra amphorã Zachariæ, contra vasa Pastoris stulti, contra ambitionẽ Simonis Magi, contra tyrannidẽ sæculi, & ambitionem claustri, contra prævaricãtes, contra arrogantes, contra oppressores pauperũ, contra turbatores pacis, ET FIDEI SVBVERSORES: QVIA NIMIRVM PONTIFICIS EST HÆC OMNIA CORRIGERE. Similia legere est apud Fulbertum Carnotensem Episcopum, quem aliqui Cancellariũ Regis Christianiſsimi fuisse volunt, Epist. 22. ad Pontificem Romanum.

15 B. Lanfrancus Abbas Beccensis in Normãdia, Galliarũ Provincia, & postea Archiep. Cantuariensis in Anglia, Epist. 1. Alexandrum Romanum Pontificem appellat *TOTIVS CHISTIANÆ RELIGIONIS SVMMVM SPECVLATOREM.* Et libro contra Berengarium c. 2. illum hæreseos notat. Eiusque censuræ rationẽ reddit hisce verbis: *Incurris in illud, quod Beati Doctores, si non eisdem verbis, eisdem tamen sententijs multis in locis concorditer adstruxerunt, hæreticũ esse omnẽ hominẽ, qui à Romana & vniuersali Ecclesia in fidei doctrina discordat.* Vbi & Ecclesiã Romanã appellat Vniversalẽ, sicuti & Papa à Patribus dicitur Vniversalis Doctor & Pastor & Magister: quoniã eius doctrina ad vniversos fideles porrigitur.

16 S. Anselmus, eiusdem B. Lanfranci discipulus, & successor in Abbatia Beccensi apud Normannos, qui & diu Lugduni exulavit, atque ibidem multa scripsit, apertiſsimè tradit eandem doctrinã lib. de Fide Trinitatis, aliàs de Incarn. Verbi, initio, vbi ita alloquitur Vrbanum II. Papã: *Quoniã diuina prouidentia Vestrã elegit Sanctitatẽ, cui vitã & fidem Christianã custodiẽdã, & Ecclesiã suã regẽdã cõmitteret; AD NVLLVM ALIVM RECTIVS REFERTVR SI QVID CONTRA CATHOLICAM FIDEM ORITVR IN ECCLESIA, VT EIVS AVCTORITATE CORRIGATVR: nec vlli alij tutiùs, si quid contra errorem respõdetur, consulitur, vt eius prudentia examinetur.* Qui locus adeò illustris est, vt frustra fit accumulare nunc plures alios, suo tẽpore proferẽdos. Interim lege apud ipsum lib. 3. Epist. epist. 37. 40. 47. 48. 74. 152. & lib. 4. Epist. 2. 47. 49. iuxta noviſsimam editionem Nostri Gerberonis.

17 Alcuinus Caroli Magni Galliarũ Regis Magister qui magnam scriptorũ suorũ partẽ in Gallia elucubravit, ac multorum in eã Monasteriorum Abbas fuit, & tandẽ Turonibus obijt die Pentecostes 19. Maij anno 804. (vide Nostrum Mavillonẽ fusè de eo differentem in Sæculis Benedictinis, & V. Clariſs. Stephanum Baluzium in Notis ad Epist. XI. Servati Lupi) Adrianũ I. Papam appellat *Pastorẽ piiſsimum, in cuius beatiſsima lingua est æternæ medicina salutis, per quã cœli aperiuntur credentibus.* Hoc autẽ quomodo verũ esset, si Romanus Pontifex definire posset dogmata contraria fidei? Præterea Epist. 72. sic Leonẽ III. Papã alloquitur: *Ecce tu, Sanctiſsime Pater, Pontifex à Deo electus, Vicarius Apostolorũ, hæres Patrum, Princeps Ecclesiæ, vnius immaculatæ columbæ nutritor. IN TE FIDES RESPLENDET, devotio fulget, charitas abundat. Congregatos filios sanctæ Dei Ecclesiæ paternæ miserationis affectu, tuis sanctiſsimis orationibus, & dulciſsimis sacrarũ litterarũ exhortationibus, intra firmiſsimũ Ecclesiasticæ soliditatis ovile, ne aliquis ex nobis erra bundus lupina rapacitate foris inveniatur devorandus. nã splendẽtia cœlestis militiæ agmina, Natiuitatis D. N. IESV-CHRISTI gaudia primò Pastoribus nũtiare venerunt, qui supra suos vigilarunt greges. Ecce tuis sanctiſsimis vigilijs, ad Pastoralẽ sollicitudinẽ, probatiſsime Archimandrita, Angelicas è supernis sedibus adstare visiones non dubitamus, &c.* Quis autẽ dicat, Põtifici à Deo electo, Vicario Apostolorũ, hæredi Patrũ, Principi totius Ecclesiæ, In quo FIDES RESPLENDET, vt errabũdas oves reducat ad ovile Christi intra firmiſsimũ Ecclesiasticæ soliditatis ovile; cui vigilãti ad Pastoralẽ erga totũ populũ Christi sollicitudinem adstant è supernis sedibus visiones Angelorũ; contingere possẽ vt tradat doctrinam falsam, aut abhorrentem à fide divina?

18 De nonnullis Patrũ iam laudatorũ, & de quibusdã alijs, immo de tota Gallia vniversè, profero illustre testimoniũ Christiani Lupi tom. 2. in Scholijs ad Canones Concilij Octavi Generalis, pag. 1271. vbi cùm retulisset lites & discordias Hincmari Archiep. Remensis cũ alijs Præsulibus, & Apologiam quam ille scripsit in defensionẽ suæ obedientiæ ac subiectionis in Romanos Põtifices eorumq; Decretales Epistolas, subdit: *Ex quibus vis Romanæ Ecclesiæ Decretis ac mandatis lõgè obediẽtiſsimã fuisse Gallicanã Ecclesiã, docent scripta S. Falconis proximi post Hincmarũ Remẽsis Archiepiscopi, S. Iuonis Carnotẽsis, Goffredi Abbatis Vindocinẽsis, S. Bernardi, Sugerij Abbatis ad S. Dionysium, &*

B 3 Ste-

Stephani Episcopi Tornacẽsis. Deinde apud Ioannẽ Bromptonum Abbatẽ Iornalen. aiebat Guilielmus Archiepiscopus Senonensis: *Vitiũ Paganitatis incurrit, quisquis mandatis Apostolicis obedire contemnit.* Nimirũ eo tempore, scilicet sæculo vndecimo, addit Lupus, *per omnem Galliã vigebat hæc Gregorij Septimi Regula : QVI ROMANÆ ECCLESIÆ NON CONCORDAT, CATHOLICVS NON HABEATVR.* Similiter & illa, quæ habetur in Dictato eiusdẽ Pontificis can. 22. *Romana Ecclesia nunquã erravit, nec in perpetuũ, Scriptura testante, errabit.*

19 Denique, omissis alijs, instar multorum est Protho Prumiensis Monachus in Diœcesi Trevirensi spectante ad antiquã Ecclesiam Gallicanam (non verò Episcopus qualiter habet Index Bibliothecæ Parisiensis anni 1647.) qui libro 3. de Statu Domus Dei, ita loquitur: *Ecclesiasticæ autẽ disciplinæ instrumentum est Canonicæ auctoritatis Privilegiũ QVOD IN APOSTOLICA SEDE FVNDATVR, vbi diuinæ volnntatis institutio omnibus principaliter Ecclesiæ Prælatis, eorumq; subditis traditur, vbi firmamentũ dispẽsationis Ecclesiasticæ specialiter collocatur. Hoc nanque Privilegiũ B. Petro Apostolorũ Principi, cælesti decreto principaliter traditũ atque firmatũ, Sancti Patres cũ magna veneratione suscipiẽtes, atque Sanctã Romanã Ecclesiã observantes, TAM IN GENERALIBVS CONCILIIS, quàm & in cæteris scripturis & gestis suis, VNIVERSALEM MATREM appellaverunt: ET SICVT EIVS DOCVMENTA IN CONFIRMATIONE FIDEI, ET ERVDITIONE SACRÆ RELIGIONIS, ITA ETIAM IVDICIA SVSCEPERVNT; in hoc cõsentientes, & QVASI VNO SPIRITV ET VNA VOCE CONCORDANTES, omnes maiores res, & præcipua negotia, necnon omnium Ecclesiarũ iudicia, ad eam QVASI MATREM ET CAPVT referri debere: ab ea nusquã appellari, IVDICIA EIVS A NEMINE RETRACTARI, AVT REFELLI DEBERE, VEL POSSE.*

20 Hactenus ille: cuius testimonio nihil illustrius esse potest adversus plerasque propositiones Cleri Gallicani, vt consideranti palã erit, & nominatim contra illam in qua versamur: idque tantò magis, quantò clariùs idem Potho non ex suo solùm sensu, sed communi Sanctorum Patrum, Conciliorumque Generalium loquitur. vt proinde ipsius iudicio tam Patres Gallicanæ Ecclesiæ, qui Concilijs Generalibus subscripserunt, quã reliqui alij eiusdem Nationis Scriptores sacri, QVASI VNO SPIRITV ET VNA VOCE CONCORDANTES, eandem doctrinã tradiderint. Vide plura alia Veterum Galliç Patrum testimonia pro doctrina hactenus tradita de infallibilitate Romani Pontificis, apud Christianum Lupum tom. 4. in Scholijs ad Dictatũ S. Gregorij VII. Papæ ad Can. 22. pag. 757. & seqq. vbi demonstrat, hunc fuisse communem sensum Veteris Ecclesiæ Gallicanæ. Adde & illustrem locum Vincentij Lerinensis in Commonitorio contra profanas novitates hæreticorum, vbi hortatur, *vt omnes luce clariùs videant, Beatorum Apostolorum beata successio, quanta vi semper, quanto studio, quãta contentione defenderit susceptæ semel Religionis integritatem.* Et adhibito exemplo in S. Stephano I. Papa, qui sine vllo prorsus Concilio Oecumenico damnavit errorem rebaptizantium, subdit: *O rerum mira conversio! Auctores einsdem opinionis* (nimirum, sententiæ damnatæ à Stephano Papa) *Catholici, consectatores heretici iudicantur.* Vide tandem quidquid ferè dicemus statim tota Disp. sequenti.

DISPVTATIO IV.

AN EADEM PARS ILLVSTRISSIMI CLERI Gallicani in proposita quæstione recedat à communi sensu & doctrina Synodorũ Galliæ, tum veterũ, tum recentiorum.

CVM ostenderimus iam, Clerum nuperum Galliæ negantem Romano Pontifici auctoritatem infallibilem ad dirimendum quæstiones fidei, contradicere Patribus priscis Ecclesiæ Gallicanæ; nunc vestigandum est, an in eo pariter contradicat Synodis coactis in Gallia à primis Ecclesiæ sæculis ad hæc vsque postrema tempora, prout habentur in editionibus Severini Binij, Iacobi Sirmondi, & aliornm, ac potissimùm Philippi Labbè, qui omnium plenissimam adornandam curavit.

SECTIO PRIMA.

Ostenditur, Synodos veteres Ecclesiæ Gallicanæ summam sive supremam auctoritatem agnovisse in Romano Pontifice quoad quæstiones fidei dirimendas, & longè maiorem, quam ipsi nunc tribuat Clerus Galliarum.

2 PRIMA Synodus Gallicana quam deregere potui, eaque instituto nostro opportuna, est quam ex Eusebio Cæsar. lib. 5. Historiæ c. 3. & 4. colligunt Bosquet tom. 1. Historiar. Eccl. Gallic. lib. 2. & Bail tomo 1. Summæ Concil. Nimirum in eo cap. 3. Eusebius, memorata Epistola Christianorum Galliæ, in qua Acta SS. Martyrum Lugdunensium referebantur, subiungit: *Cùm Montanus, & Alcibiades, & Theodotus in Phrygia, iam tum prophetandi opinionem apud complures adepti fuissent :::::: cumque de ijs hominibus controversia orta esset; fratres, qui in Gallia habitabant, ἰδίαν κρίσιν εὐλαβῆ καὶ ὀρθοδοξοτάτην* (id est privatum iudicium, idque prudens & rectum cū primis) *de eisdem, epistolæ, quam diximus, subiunxerunt.* Nec tamen Asiaticos ijs hæreticis communicantes à sua communione abscinderunt: sed potiùs consulendum arbitrati sunt Pontificem Romanum Eleutherum, ad quem direxere S. Irenæum, tunc Lugdunensis Ecclesiæ Præsbyterum: qui de perniciosis dogmatibus Montani, turbataque eius præstigijs Ecclesia, certiorem faceret. Itaque Synodus illa Gallicana videtur agnovisse palam, in ijs controversijs fidei dirimendis supremū iudicem esse Pontificem Romanū, cuius oracula consulenda sint à cæteris fidelium congregationibus. Quò spectasse videtur idem Eusebius, dum ait, fratres qui in Gallia erant, tulisse *ἰδίαν κρίσιν*, id est, *priuatum iudiciū*, non publicū aut solemne, de hæresibus Montani: quoniam hoc ad solum Pontificem Romanum spectat. Videtur autem ea Synodus diversa à Lugdunensi memorata à Philippo Labbè in Synopsi Historica Conciliorum ad annum Christi 197. nam in hac iam S. Irenæus erat Episcopus; in illa solum Præsbyter: hæc coacta fuit adversus Quarta-decimanos, illa adversus Hæresiarchas prædictos.

3 Secunda Synodus Gallicana (ab eodem Philippo Labbè prætermissa) fuit coacta à Faustino Episcopo Lugdunensi, in qua Martianum Episcopum Arelatensem, lapsum in hæresim Novatiani, damnaverunt Patres congregati: ita tamen, vt omnes scriberent ad Stephanum I. Pontificem Romanum (anno circiter 256.) veluti iudicem illius causæ spectantis ad fidem: similiterque Papam ipsum monendum curarunt per S. Cyprianum, vt patet ex huius Epist. 57. *Stephanus verò* (inquit Gibalinus lib. 5. de Iure Canon. cap. 3. num. 27.) *& Acta Concilij Lugdunensis probavit, & Martianum exauctoravit.* Similiter sæculo sequenti anno Christi 314. habita est in Gallijs Synodus Arelatensis ducentorum Episcoporum, auctoritate Pontificia S. Sylvestri I. Papæ, cuius Legati præsides in ea fuerunt: eiusque Canones ad eundem Pontificem missi sunt examinandi, & probati ac publicati ab ipso fuerunt, vt latiùs videbimus Disp. sequenti num. 8. & 9. Sanè tunc Ecclesia Gallicana nullatenus dubitabat de auctoritate infallibili Romani Pontificis in definiendis seu condendis quibuslibet decretis ad fidem vel mores spectantibus: vt ibidem lutulenter ostendemus.

4 Tertiò suadetur ex Synodo alia in Gallijs memorata ab Hincmaro Archiep. Remensi lib. 1. de Prædest. cap. 1. quæ celebrata fuit tempore Cœlestini I. Papæ, anno 1432. vt vult Bail. In ea fuit damnata Prædestinatianorum hæresis, & qui in ea insorduere, pœnis affecti: neutrum verò factum est à Patribus illis, nisi interveniente auctoritate Pontificis Romani. Quare inquit Hincmarus: *Prædicti Galliarum Episcopi Synodū habuerunt, & huiusmodi pravè sentientes, aut resipiscentes, pietate Ecclesiastica receperunt; aut in sua vecordia aut pravis sensibus persistentes, Episcopali, atque Catholica, ET APOSTOLICA auctoritate a consortio fidelium segregaverunt.* Nimirum, idem Cœlestinus Papa per Epistolam, quæ extat inter alias ipsius, eos hortatus fuerat ad ipsam Synodum cogendam circa eam controversiam, de qua plura infrà Disp. IX.

5 Quarto ex Synodo Arelatensi congregata iussu S. Leonis I. Papæ, cognomento Magni, Epist. 110. id est, vltima omnium, ad Ravennium Arelatensem Archiepiscopum: in qua hortatur vt Epistola illa celebris & dogmatica eiusdem Leonis ad Flavianum Patriarcham CP. *vniversis fratribus innotescat.* Porro Synodus ad S. Pontificem rescripsit Epistolam illam, quæ sine die & Cōsule data habetur inter Epistolas ipsas S. Leonis, & est numero (iuxta editionem Lugdunensem anni 1623. qua vtimur) quinquagesima prima, atque incipit: *Perlata ad nos, &c.* Oportet verò quoddam eius fragmentum longiusculum hoc loci exscribere, vt innotescat, quanta cùm summissione omnes Gallicani Præsules in ea cōgregati exceperint definitiones S. Leonis Papæ in materia fidei adversus Eutychetem. *Exultavimus itaque,* inquiūt,

Christo propitio, lectis Beatitudinis Vestræ litteris, & omni instructione patefacta, *OMNES INTRA GALLIAS CONSTITVTOS exultare mox fecimus, dolentes maximè pro iis vobiscum, qui Catholicæ fidei lumine derelicto, errorum tenebras inciderunt. QVAE APOSTOLATVS VESTRI SCRIPTA, ITA VT SYMBOLVM FIDEI, QVISQVIS REDEMPTIONIS SACRAMENTA NON NEGLIGIT, TABVLIS CORDIS ADSCRIPSIT, & tenaci, quo ad confundendos hæreticorum errores paratior sit, memoriæ commendavit. Multi itaque in ea gaudentes pariter & exultantes, recognoverunt fidei suæ sensum; & ita se semper ex traditione paterna tenuisse, VT VESTER APOSTOLATVS EXPOSVIT, iure lætantur. Nonnulli sollicitiores facti, Beatitudinis Vestræ admonitione percepta modis omnibus se gratulantur instructos, datamque sibi occasionem gaudẽt, qua libere & fiducialiter, SVFFRAGANTE ETIAM APOSTOLICAE SEDIS AVCTORITATE, eloquantur, & asserat vnusquisque quod credit. Quis autem Apostolatui vestro pro hoc tanto munere, QVOD NON SOLVM GALLIAS, sed totum mundum velut quibusdam pretiosissimis gemmis ornavit, dignas æstimet gratias posse persolui? Doctrinæ post Deum vestræ debet quisque fidelis, vt constanter teneat quod credebat: debet etiã quisque infidelis, vt à perfidia sua, agnita veritate, discedat, & APOSTOLICAE VERITATIS LVCE PERFVSVS, erroris sui tenebras derelinquat, magisque sequatur, ET CREDAT QVOD PER OS VESTRVM DOMINVS NOSTER IESVS-CHRISTVS DE SACRAMENTO INCARNATIONIS SVAE DOCET, quàm id teneat, quod diabolus humanæ salutis & veritatis inimicus instillat.* Hactenus ibi.

5 Sic cogitabat, sic loquebatur olim Gallicanus Clerus; recipiens Decretalem Epistolam S. Leonis *sicut Symbolum fidei, illãque tabulis cordis adscribens.* Sic in eius doctrina venerabatur Apostolicæ Sedis auctoritatem, & Pontificis Romani definitiones excipiebat, veluti Oracula Christi *per os illius loquentis*; quæ planè cœlo firmiora, & prorsus irretractabilia sunt.

6 Quinto ex Synodo Arausicana II. coacta anno Christi 529 sub Felice IV. Papa, regnantibus in Gallia filiis Clodovei, Præside Cæsario Arelatensi Archiepiscopo: in qua Præsules congregati, antequam de gratia & libero arbitrio tractarent, sic præloquuti sunt: *Vnde id nobis secundum admonitionem, ET AVCTORITATEM SEDIS APOSTOLICAE, iustum ac rationabile visum est, vt pauca Capitula, AB APOSTOLICA SEDE NOBIS TRANSMISSA, quæ ab antiquis Patribus de sanctarum Scripturarum voluminibus in hac præcipue causa collecta sunt, ad docendum eos, qui aliter quam oportet sentiunt, ab omnibus observanda proferre, & manibus nostris subscribere deberemus. Quibus lectis, qui hucusque non sicut oportebat de gratia, & libero arbitrio crediderit, ad ea quæ fidei Catholicæ sunt, animum inclinare non desinat.* Nec contenti fuere ij Patres omnia in eo Concilio circa gratiam & liberum arbitrium definire *secundum admonitionem & auctoritatem Sedis Apostolicæ*, cuius doctrinam venerantur inter ea, *quæ fidei Catholicæ sunt*: verùm etiam postea approbationem Actorum in ea Synodo petierunt à Bonifacio II. Papa: vt patet ex huius Epistola ad prædictum Cæsarium Arelatensem, quam edidit Iacobus Sirmondus ex Codice Fossatensi. Eidem Epistolæ præponitur hæc Adnotatio in ipso Codice Fossatensi: *In hoc loco continetur Synodus Arausicana, quam per auctoritatem Sanctus Bonifacius Papa confirmavit. Et ideo quicumque aliter de gratia & libero arbitrio crediderit, quam vel ista auctoritas continet, vel in illa Synodo constitutum est, contrarium se Sedi Apostolicæ, & vniversæ per totum mundum Ecclesiæ se esse cognoscat.* Quod certè doceri tam asseveranter non posset, si iudicium Romani Pontificis in quæstionibus fidei non esset irreformabile, sed expectaret adhuc consensum vniversalis Ecclesiæ, vt Clerus hodiernus Galliarum loquitur.

7 Sexto ex Synodis Aurelianensibus Quarta & Quinta. Prior earum coacta fuit tempore Vigilij Papæ, anno 541. ante Septembrem, Indictione quarta, Basilio viro Clarissimo Consule, Leontio Burdegalensi Præside, Childeberto in Gallijs regnante: in qua Canone 1. sic statuitur circa celebritatem Paschæ: *De qua solemnitate quoties aliquid dubitatur, INQVISITA VEL AGNITA PER METROPOLITANOS A SEDE APOSTOLICA SACRA CONSTITVTIO TENEATVR.* Sic Ecclesia Gallicana venerabatur iudicium Sedis Apostolicæ circa eum ritum, magni absdubio momenti, & circa quem tot Concilia sunt habita. Posterior autem prædictarum Synodorũ celebrata fuit anno 549. die 28. Octobris, Indictione 13. post mortem Regis Theodeberti, Chil-

Childeberti & Clotarij fratrum regnantium anno 38. præside Lugdunensi Metropolitano Sacerdote, inquit Labbè. Porrò ibidem Canone primo damnantur hæreses Eutychis & Nestorij, non tamen, nisi præeunte iudicio Sedis Apostolicæ, & iuxta illud. Verba præcipua sunt: *Quas etiam sectas Sedes Apostolica sancta condemnat similiter, & cum suis auctoribus & sectatoribus execrantes, præsentis Constitutionis vigore anathematizamus, atque damnamus; RECTVM ATQVE APOSTOLICVM IN CHRISTI NOMINE FIDEI ORDINEM PRAEDICANTES.* Itaque Patres in ea Synodo non aliam fidei suæ rationem reddunt, nec aliter damnãt hæreses illas, quàm iuxta prævium iudicium Sedis Apostolicæ factum Christi nomine. quod sanè irreformabile est. Denique huc spectat Concilium Turonense Secundum celebratum anno 567. in Basilica S. Martini, tempore Ioannis Papæ III. vbi cap. 21. allegatur Decretum quoddam Innocentij Romani Pontificis, & subditur: *Quis Sacerdotum contra Decreta talia, quæ à Sede Apostolica processerunt, agere præsumat?* Deinde testantur Patres congregati, *Sedis Apostolicæ semper fuisse aut intromittere Auctores, quorum valere possit prædicatio, aut apocryphos facere.* Et statim addunt. *ET PATRES NOSTRI HOC SEMPER CVSTODIERVNT, QVOD EORVM PRAECEPIT AVCTORITAS. Nos ergo hoc sequentes, quod vel Paulus Apostolus, vel Papa Innocentius statuit, in canonibus nostris inserentes, &c.* Vide præterea Concilium Trecense omnium Episcoporum Galliæ, celebratum anno 700. in quo excommunicationem latam à Romano Pontifice in quosdam Principes ratam habent his verbis: *Domine sanctissime ac Reverendissime, Pater Patrum Ioànes, Catholicæ atque Apostolicæ Ecclesiæ (sanctæ videlicet Romanæ primæ Sedis) Papa: Nos filij, famuli, ac discipuli vestræ auctoritatis, Galliarum & Belgicarum Episcopi, his quæ super vulnera dolorum vestrorum, maligni homines ac ministri diaboli addentes, in sanctam Matrem nostram, AC MAGISTRAM OMNIVM ECCLESIARVM, commiserunt, compatimur, & dolori vestro consentes, condolemus: atque iudicium vestræ auctoritatis (quod priuilegio D. Petri, & Sedis Apostolicæ in eos, & complices eorum iuxta sacros canones spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos, ac secundùm eiusdem Sanctæ Romanæ Sedis Pontificum, prædecessorum vestrorum decreta protulistis) voto, voce, & vnanimitate nostra, atque auctoritate S. Spiritus (cuius gratia in Episcopali ordine sumus consecrati) gladio Spiritus sancti, quod est verbum Dei, eos interimẽtes persequimur: scilicet quos sicut prædiximus, excommunicastis, excommunicatos tenemus: quos ab Ecclesia abiecistis, abijcimus: quos anathematizastis, anathematizatos esse indicamus: & quos regulariter satisfacientes, vestra auctoritas, & Apostolica Sedes receperit, recipiemus.* Non potuere Galliarum Præsules testari luculentiùs summam auctoritatem definitionum, & Canonum quorumlibet Apostolicæ Sedis.

SECTIO SECVNDA.

Ostenditur idipsum de Synodis Galliarum coactis sæculo octavo, & nono, præsertim regnantibus Carolo Magno, Ludovico Pio, & Carolo Calvo.

8 SEPTIMO Probatur ex Synodis Gallicanis octavi sæculi: ac primùm ex Compendiensi coacta anno 757. Pauli I. Pontificis primo, Pipini Regis sexto: vbi octodecim Canones habentur: & in nono eorum definiuntur quędam observanda circa administrationem Baptismi, quoniam *sic Sergius Papa dixit*: ac præterea, opus esse manuum impositione ad Sacramẽtum Confirmationis ministrandum, quia *Georgius Episcopus Romanus, & Ioannes Sacellarius, sic senserunt.* Sirmondus legendum censet: *Quia Georgius Episcopus & Ioannes Sacellarius sic senserunt.* Erant enim ambo ij Legati Pontificis Romani Stephani II. ad Pipinum Regem: vt constat ex Epist. 8. eiusdem Stephani, quæ extat in Codice Carolino edito à Grethsero. Itaque Concilium iam memoratum in dirimendis quæstionibus adeò implicatis circa administrationem Sacramentorum vsque adeò detulit Romano Pontifici, vt vel soli Legatorum ipsius auctoritati credendum existimaverit. Vide etiam Responsa 19. eiusdem Stephani II. quæ, cùm in Gallia esset, dedit ad varia Consulta Monasterij Brittaniaci. Illorum meminit, inter alios, Philippus Labbè in Historica Synopsi Concil. pagi. 94. Itaque eo tempore Gallia vnicè pendere videbatur in quæstionibus gravissimis definiẽdis à Romano Pontifice, immo & à Legatis ipsius.

9 Octavo suadetur ex Concilio Ratisponensi celebrato anno Christi 792. Adriani I. Papæ 21. Caroli Magni regnantis in Gal-

Gallia 14. ipso Rege præsente cum Episcopis ditionis suç. In eo damnata fuit hęresis Felicis Vrgellitani Episcopi, qua Christum censebat filium Dei adoptivum, pręsente ipso Carolo: causa verò & controversia illa ad fidem spectans, tandem definita & conclusa fuit ab Adriano Papa, ad quem adductus Felix ipse hæresim suam damnavit. Accipe verba Alcuini, oculati testis eorum quæ gerebantur eo tempore lib. 1. adversus Elipandum Toletanum: *Antequam ego, eodem sapientissimo Rege Carolo iubente, venissem in Franciā, hæc eadem vestri erroris secta, eodem glorioso Principe præsidente, præsente Felice, quem multum laudare soleo, vestræ partis tunc temporis defensore, ventilata est in celeberrimo loco, qui dicitur Raginisburg, & Synodali auctoritate Sacerdotum Christi, qui ex diuersis Christiani Imperij partibus convenerant, æterno anathemate dānata, immo & a beatæ memoriæ Hadriano Papa, qui tunc temporis Romanæ Ecclesiæ Apostolica auctoritate rexerat sedem, FVNDITVS EXTERMINATA.* Non fuisset autem *funditus exterminata* illa hæresis, si pręter auctoritatem Romani Pontificis opus esset consensu vniversalis Ecclesię in Concilio Oecumenico congregatæ, prout Clerus nuperus Galliarum videtur indicare, vt definitiones Pontificum in quæstionibus fidei irreformabiles sint.

10 Verùm Felix, post abiuratam hęresim illam coram Adriano Papa, redux in patriam instauravit eandem insaniam, ideoque ad eam iterum eliminandam coacta fuit Synodus Francofordiensis anno 794. ex Episcopis vniversi Regni Francorum Galliæ, Italię, & Germanię, pręsente Carolo Magno Rege, & Legatis Adriani Papę Theophylacto ac Stephano Episcopis. Cumque iterum in ea fuisset damnatus Felix, itidemque Elipandus Archiep. Toletanus, eiusdem erroris assertor, ambo ij litteras scripserunt ad Carolum Magnum in defensionem suę impię opinionis. Carolus verò convocari iussit Episcopos omnes Francici Imperij, & sępe Oratores misit ad consulendum Summum Pontificem, vt ille testatur verbis his suę Epistolę: *Immo ad Beatissimum Apostolicæ Sedis Pontificem de hac nova inventione nostræ devotionis ter quaterque direximus missos, scire cupientes QVID SANCTA ROMANA ECCLESIA EDOCTA TRADITIONIBVS DE HAC RESPONDERE VOLVISSET INQVISITIONE.* Quin & circa doctrinam in ea quęstione tenendā profitetur, se nulli alij mortalium quàm Romano Pontifici crediturū: ideoque subdit: *APOSTOLICAE SEDI, & antiquis ab initio nascentis Ecclesiæ & Catholicis traditionibus, TOTA MENTIS INTENTIONE, TOTA CORDIS ALACRITATE CONIVNGOR.* O Rex Francorum, & Imperator gloriosissime! Quàm meritò cognomen MAGNI adeptus es, tum ob hanc insignem obedientiam & venerationem, erga Apostolicam Sedem; tum ob præclara facinora, nulla temporum oblivione delenda!

11 Notandum præterea est, quamvis eidem Synodo interfuissent tot gravissimi Patres Ecclesiæ Occidentalis, pręcipuè ex toto Imperio Caroli Magni Galliarum Regis, & Legati Sedis Apostolicæ, vt paulo ante monuimus; adhuc nihil definitum fuisse, nisi cum subordinatione ad Pontificem Romanum. Quare in libro Sacrosyllabo, qui habetur in eodem Concilio, & à Patribus ibidem congregatis scriptus fuit, aut saltem vnanimiter probatus, licèt Paulino Aquileiensi Episcopo tribuatur, sic demum concluditur: *Servato per omnia iuris privilegio Summi Pontificis Domini, & Patris nostri Adriani, primæ Sedis Beatissimi Papæ.* Agnoverunt itaque in Romano Pontifice summam auctoritatem ad postremò dirimendam illam gravissimam controversiam fidei. Deinde in Epistola Synodica eiusdem Concilij ad Episcopos Hispaniæ damnant Patres ijdem hæresim Felicis & Elipandi, vt ipsi aiunt, *Deo favente, APOSTOLICA AVCTORITATE, atque pijssimi Domini Caroli Regis iussione commoti.* Vide qualiter nec Synodum cōgregaverint, nisi præeunte auctoritate Romani Pontificis; nec definierint controversiam illam, nisi sub venia aut correctione ipsius, vt mox dicebamus. Plura quæ spectant ad idem Concilium Francofordiense, & ad hæresim in eo damnatam, eiusque Auctores, videri possunt apud Baronium, Binium, Sirmondum, & Labbeum in Notis ad eam Synodum, & recētiùs apud Gibalinum lib. 5. de Iure Canonic. cap. 3. ac Cabassutium in Notitia Eccles. ad annū 794. vbi de ea disserit pag. 314. & seqq. Id verò omittere non debemus, anno 799. celebratum fuisse Aquisgrani in Gallia Concilium, in quo prædictus Felix Vrgellitanus Episcopus, iterum convictus hęreseos, in quam fuerat relapsus, Catholicam fidem ex animi sententia, & omni simulatione posita, professus fuit. Ita testatur Auctor Vitæ Alcuini, quā legere potes novissimè & eruditissimè tractatam à nostro Ioanne Mavillone in Sęculis Benedictinis tomo quinto: & præterea constat ex Professione Fidei ab ipso Felice scripta postmodum ad suos Vrgellitanos, quam laudat Labbeus ad annum eundem 799.

Postea

12 Postea exeunte sæculo octavo, id est sub finem anni 800. Carolus Magnus quartò Romam rediēs, fuit in Basilica S.Petri cum Leone III. quem Romani iniquè vexaverant, è Sede sua expulerant, plurimisque cruciatibus terserant, erutis oculis, & abscissâ lingua: quæ tamen ingenti miraculo recuperavit. Cumque Leo ipse voluisset coram vniverso cætu se purgare de obiectis criminibus, omnes Archiepiscopi, Episcopi, & Abbates, qui aderant, vna voce clamarunt: *Nos Sedem Apostolicam, quæ est mater omnium Ecclesiarum, iudicare non audemus: nam ab ipsa nos omnes, & Vicario suo iudicamur: ipse autem à nemine iudicatur, sicut antiquus mos fuit: sed sicut ipse Summus Pontifex censuerit, Canonicè obediemus.* Vide quantùm deferret Ecclesia auctoritati Pontificis, præsente & probante id Carolo Magno cum plurimis & nobilissimis Galliarum proceribus. Pōtifex verò professus se velle sequi prædecessorum vestigia, in eadem Basilica S.Petri ferens sacrum Evangelium, ambonem conscendit, & prolato iuramento, quo innocentiā suam testabatur, ab obiectis criminibus se purgavit. Ita innumeri Scriptores referunt, post Anastasium Bibliothecarium in Vita ipsius Leonis, & Ademarū in Vita Caroli Magni, qui tunc recèns coronatus fuit Imperator, cùm antea diceretur Francorum Rex.

13 Idem Carolus, sive adhuc Rex, sive iam Imperator, in Selectis Capitulis, hoc ipso sæculo vulgatis à Iacobo Sirmondo, tomo 2. Conciliorum Galliæ, tractans controversiam illam tunc celebrem *de purgatione Canonica*, quæ nondum definita fuerat, & sanè ad mores spectabat, eius decisionem quæsivit à Romano Pontifice. Ideoque inquit cap. 1. *Vnde ad consulendum Patrem nostrum Leonem Papam Sacerdotes nostros mittimus: & quidquid ab eo, vel a suis perceperimus, vobis vna cum illis quos mittimus, renuntiare non tardabimus.* Deinde Carolus ipse cap.2. ait: *Sed qualiter consultu Domini & Patris nostri Leonis Apostolici, cæterorumque Romanorum Episcoporum, &c. definitum est, vobis omnibus vtriusque ordinis ministris scire volumus.* Præterea cap. 3. *Præsbyteros criminosos Canonicè ad Synodum venientes iubemus, iuxta decreta Papæ Innocentij cap. 33. in medio collocari.* Rursus capit.4. *Omnibus vobis, tam præsentibus, quam futuris, scire cupimus, quia ideo consultu Sedis Apostolicæ, & omnium Episcoporum nostrorum, de purgatione criminatorum Sacerdotum tanta tractavimus, eamque cum testibus, sicut in anteriori capitulo nostro contine-tur, fieri decrevimus, QVIA NESCIEBAMVS EANDEM CAVSAM A BEATO GREGORIO PAPA ESSE DEFINITAM.* Si autem iudicium Romani Pontificis in ijs controversijs morum, sicut & fidei, posset esse falsum, aut retractari; nec Carolus Magnus cum tanta mentis subiectione consuleret Leonem Papam; nec se excusaret ob ignorationem eius controversiæ iam antè definitæ ab alio Pontifice Romano. Itaque Carolus antea nescius eius definitionis Pontificiæ fuit. Præterea subdit: *Quod iurgium cùm enucleatiùs discutere voluissemus, placuit nobis ex hoc Apostolicam Sedem consulere, iubente Canonica auctoritate, atque dicente: SI MAIORES CAVSAE IN MEDIO FVERINT DEVOLVTAE, AD SEDEM APOSTOLICAM, VT SANCTA SYNODVS STATVIT, ET BEATA CONSVETVDO EXIGIT, INCVNCTANTER REFERANTVR.* Iaque propterea ait, se misisse Arnonem Episcopum ad Leonem Papam, *vt quidquid super his definiendum esset, APOSTOLICA AVCTORITATE à nostris Episcopis regulariter sopiretur.* Vsque adeò venerabatur Carolus Magnus cum omnibus Episcopis Regnorum suorum definitiones Pontificum Romanorū. Videant nunc multi Episcoporum Galliæ, quomodo religioni non ducāt, Christianissimum Regem suum Ludovicum XIV. alia omnino doctrina imbuere ab ea, quam prædecessor eius Carolus, cognomento Magnus, tam sæpe, tam dilucidè professus fuit in obsequium Sedis Apostolicæ, & omnibus Episcopis Regnorum suorum sequendam atque amplectendam proposuit. Vide etiam plura alia circa eundem Carolum Magnum Disput.seq.n.26.

14 Eodem Carolo imperante anno Christi 809. habitum est Concilium Aquisgrani in Gallia mense Decembri, quod Ado Viennensis in Chronico appellat *magnam Synodum.* Cùm enim Ioannes quidam Monachus Hierosolymitanus (longè alius à Damasceno, quidquid in oppositum conijciat Pithœus, vt ostendimus Tomo II. Disput. XCII. num.30.) quæstionem movisset in Gallijs de processione Spiritus sancti à solo Patre, Carolus Magnus eam Synodum cogi curavit. Testatur verò Regino Abbas, scriptor eorum temporum, delectos in ea fuisse Legatos Bernarium Episcopum Vvormatiensem, & Adelardum Corbeiæ Abbatem, quibus Sirmondus addit Iessem Episcopum Ambianensem, qui Summum Pontificem Leonem Tertium circa eam quæstionem consulerent. Porrò ij Papam ipsum cōvenere in Secretario S.Petri Aposto-

li

li Indictione secunda, vti Labbeus observat, & Collatio illa ex Smaragdo Abbate à laudato Sirmondo edita fuit. Pontifex verò, quamvis in ea sententia esset, vt Spiritus S. indivisim à Patre & Filio procedere credatur, noluit tamen adstringere vt Ecclesia Gallicana in Symbolo adderet particulam *Filioque*, ob reverentiam antiquarum Synodorum, in quibus ea additio non legebatur facta. Circa quod plura observavimus Tomo II. citato, Disp. XCI. & XCII. per totas, quæ repetere non vacat. Hæc autem pauca in eam gratiam dicta sunto, vt appareat, qualiter illa Synodus, quam MAGNAM appellarunt Veteres, simul cum clarissimo Imperatore Carolo, in Gallijs regnante, ad dirimendam eam fidei cõtroversiam Legatos miserit ad Pontificem Romanum, & eius responsum expectaverit, veluti divinum Oraculum. quod non faceret, nisi certa esset de infallibilitate Romani Pontificis in dirimendis quæstionibus fidei, etiam extra Concilium.

15 Concilium Moguntiacum quatriennio pòst celebratum fuit, id est, anno 813 Indictione sexta, die nono Iunij, imperante eodem Carolo, & Romæ sedente ipso Leone Tertio. Continet quinquaginta quinque Canones: & in quarto eorum iubet, *Vt observetur ordo Baptismatis, SICVT IN DECRETIS LEONIS PAPAE SVB DVOBVS CONTINETVR CAPITVLIS.* nimirum, in vndecimo & duodecimo, quæ ibidem allegantur. Quin & sequendam proponunt definitionem Siricij Papæ in Epistola ad Himeriũ aientis: *Si in qualibet necessitate opus fuerit vnda Baptismatis, omni volumus celeritate succurri.* Neutrum autem eorum decretorum fuit latum ab ipsis Pontificibus in Concilio aliquo Oecumenico: & tamen Episcopi Franco-Gallici vtrique eorum exploratam fidem habent, obedientiãque mentis exhibent. Et hæc quidem sufficiãt circa Synodos coactas tempore Leonis Tertij & Caroli Magni.

16 Veniamus ad tempora Ludovici Pij Galliarum Regis. Anno Christi 822. (non 802. vt malè habetur in depravatissima editione Gibalini toties laudati, & sanè fideliore typographo digni) celebratum fuit Cõcilium Attiniacense, quod Hincmarus Remẽsis appellat *Vniversalem Synodum totius Imperij Francorum.* In ea præsens fuit Ludovicus ipse, ac reconciliatis fratribus suis, de ijs quæ in Bernardum nepotem suum commiserat, & de alijs quæ malè gesserat, publicam, instar Theodosij Magni, exomologesim edidit humiliter, & solemnem pœnitentiam sponte sua accepit. Nihil verò gestum fuisse aut definitum ibidem sine auctoritate Sedis Apostolicæ, constat: cùm idem Hincmarus in libro de Divortio Lotharij & Terbergæ, atque in Responsione ad Interrogationem quintam, testetur adfuisse Legatos Summi Pontificis, qui tunc erat Paschalis huius nominis Primus.

16 Biennio pòst, id est anno 824. habitus fuit Conventus Parisijs circa cultum sacrarum Imaginum. Cùm enim Patres Ecclesiæ Orientalis plurimùm circa illum dissiderent, etiam post definitam eam controversiam in VII. Synodo Generali, id est, Nicæna II. Michael & Theophilus Imperatores Græci Legatos miserunt ad Ludovicum Pium, qui inde etiam Romam proficiscerentur ad Summum Pontificem Eugenium Secundum, qui eo ipso anno die 15. Maij ritè electus fuerat. Porrò Ludovicus ab eodem Eugenio petijt vt sineret Parisijs in Palatio congregari Episcopos, aliosque viros doctos, qui observarent & colligerent Sanctorum Patrum ea de re sententias, vt adiumento essent ad controversiam dirimendam. Collectis verò ijs in Conventu Parisiensi, Ludovicus Collectanea ipsa misit ad Eugenium Papam per Legatos suos Hieremiam Senonensem, & Ionam Aurelianensem Episcopos: qui duo responsum à Romano Põtifice acceperunt. Quamvis verò initio cultus sacrarum Imaginum receptus non fuerit in Gallijs, sive quia in ijs Regnis nondum explorata erat auctoritas Synodi Septimæ Generalis, in qua definitus fuerat, sive ob alias causas (quod latè discutiunt ex Recentioribus, post Baronium, Bellarminumque, Gibalinus, noster Ioannes Mavillonus, Cabassutius, & alij) id tamen evincitur, Conventum Episcoporum Parisijs nihil de hac re definire voluisse, nisi ex auctoritate Pontificis Romani, etiam postquã ij collegerant & observaverant sententias Veterum Patrum circa eam controversiam. Adhuc enim vltimam illius definitionem spectare crediderunt ad Eugenium Pontificem Romanum.

17 Concilium Vvormatiense (quod Generale appellat Hincmarus Remensis, quoniam coactum fuit ex toto Imperio Franco-Gallico) celebratum fuit anno Christi 829. imperante eodem Ludovico Pio, & præsente Legato Apostolicæ Sedis, quam tunc regebat Gregorius Quartus, biennio antè electus. In eo sancita sunt Capitula Regia de ijs, quæ Episcopi in quatuor Concilijs paulo ante celebratis decreverãt, eaque à Legato Pontificis confirmata fuerunt. In quo palam liquet quanta fuerit Ludovico & Episcopis Imperij Franco-Gallici veneratio erga Sedem Apostolicam.

18 Idipsum licet facilè colligere ex alijs Synodis coactis eodem sæculo nono, imperante Carolo Calvo: ac primùm quidem ex Vernensi coacta anno 844. in qua Canone quinto Patres congregati venerantur censuram quandam Sedis Apostolicæ ab Innocentio Papa olim latam: deinde ex Conventu Parisijs habito anno 846. præsentibus Legatis Romani Pontificis, vt constat ex Flodoardo lib. 3. Histor. quem allegant Sirmondus, Labbè, & Gibalinus. Denique huc spectat Concilium Turonense Quartum anno 849. imperante eodem Carolo, & Romæ sedente Leone Quarto celebratum Lutetiæ (Chronicon Fontanellense à Labbeo citatum vocat Synodum Generalem Parisijs habitâ) à Metropolitis atque Episcopis quatuor provinciarum, Turonensis, Senonensis, Remensis, ac Rotomagensis. In eius Epistola Synodica ad Nomenoium Britannicæ Gentis Ducem, seu Priorem (quæ est octogesima quarta inter epistolas Lupi Abbatis Ferrariensis) sic Patres reprehendunt Nomenoium prædictum: *Ad cumulum malorum auxisti temeritatem, & omnem læsisti Christianitatem, dum Vicarium B. Petri Apostolicum, CVI DEDIT DEVS PRIMATVM IN OMNI ORBE TERRARVM, sprevisti. Et in eo igitur læsisti Apostolos, quorum Princeps est Petrus: læsisti Episcopos, qui iam cum Deo regnant in cœlis, & miraculis coruscant in terris: læsisti & nos, qui etsi non habemus eorum meritum, idem tamen diuina gratia possidemus officium.* Et quibusdam interiectis, ita comminantur: *Nisi deponas pervasiones alienorum, oppressiones omnium, societates perditorum, ET RECIPIAS ADMONITIONEM APOSTOLICAM, nostræque vnanimitatis; non tibi prodesset fides, nec quæcumque pietas, aut bona opera.* Vsque adeò venerationi erat ijs Patribus auctoritas Romani Pontificis, vt eius iniuriam censerent gravissimum scelus inter omnia, quæ perpetraverat Nomenoius; veluti quo offendisset totam Ecclesiam, tum triumphantem in cœlo, tum in terra militantem. Huc spectat quod Episcopi Galliarum in Concilio Pontigonensi coacto anno Christi 876. decernunt Canone 1. *Vt honor Domno & spirituali Patri nostro Ioanni Summo Pontifici* (nimirum Octavo eius nominis) *& Vniuersali Papæ ab omnibus conservetur: ET QVAE SECVNDVM SACRVM SVVM MINISTERIVM APOSTOLICA AVCTORITATE DECREVERIT, CVM SVMMA VENERATIONE AB OMNIBVS SVSCIPIANTVR, ET DEBITA ILLI OBEDIENTIA IN OMNIBVS CONSERVETVR.* Quid illustrius? Vide plura alia pro eodem sensu Ecclesiæ Gallicanæ apud Christianum Lupum tomo 4. in Scholijs ad Dictatum S. Gregorij VII. Canone 22. pagin. 757. & seqq. Adde tamen Epistolam Episcoporum Galliæ, Henrici Senonensis, Gaufridi Carnotensis, Heliæ Aurelianensis, Hugonis Antisiodorensis, Haitonis Trecensis, & Manasis Meldensis ad Innocentium Papam, quæ est 370. apud S. Bernardum, iuxta novissimam editionem Nostri Ioannis Mavillonis tomo 1. pag. 583. contra errores Petri Abailardi: in qua ij Præsules ita Pontificem ipsum alloquuntur: *Nulli dubium est quod ea, quæ Apostolica firmantur auctoritate, rata semper existunt, nec alicuius possunt deinceps mutilari cavillatione. Ea propter ad vestram Apostolicam Sedem, Beatissime Pater, referre dignum censuimus quædam quæ nuper in nostra cōtigit tractari præsentia, &c.* Vbi non solùm profitentur auctoritatem Papæ infallibilem in dirimendis quæstionibus fidei; sed etiã id nulli dubium esse testantur.

SECTIO TERTIA.

De Concilijs Galliarum posterioribus, præsertim celebratis sæculo proximè præcedenti, in quibus summè delatum fuit auctoritati Pontificum Romanorum.

19 MITTO Alias Synodos Ecclesiæ Gallicanæ, aliquot post sæculis celebratas, in quibus summa veneratio exhibita fuit Sedi Apostolicæ, sive Pontifici Romano; & nominatim illam, quæ coacta fuit ad Matronam fluvium in pago Meldensi sub medium Aprilem ab Episcopis tredecim provinciarum Rhemensis & Senonensis; nihil definire ausis in causa Hugonis, nisi consulto priùs Romano Pontifice, qui tunc erat Ioannes XII. quamvis octodecim solùm annos natus ad tantum dignitatem evectus fuisset. Mitto etiam Remense Concilium celebratum anno 975. præsidente Stephano Diacono Benedicti VII. Papæ, tunc Ecclesiam gubernantis, Legato: vt constat ex Epistola Adalberonis Archiepiscopi Remensis, quæ adhuc extat; & cuius tandem meminit vir eximiè eruditus, & antiquitatis Ecclesiasticæ scientissimus Iacobus Sirmondus, qui non vltra id Concilium processit in tribus tomis Conciliorum Galliæ. Mitto rursus Messonensem Synodum iussu Pontificis Ioannis XV. coactam anno 995. adstante ipsius Legato Leone Abbate S. Bonifacij; qui & postea Kalen-

lendis Iulijs eiusdem anni simul cum Siguino Archiepiscopo Senonensi, pariter Legato Pontificio, interfuit alteri Synodo Remis coactæ: & tandem alteri apud S. Dionysium celebratæ, cuius meminit Aimonius in Vita Abbatis sui S. Abbonis, hoc ipso sæculo in lucem missa à nostro Ioanne Bosco in Bibliotheca Floriacensi. Hæc, inquam, & plurima alia Concilia posteriorum sæculorum mitto, sicuti & Remense celebratum anno 1049. à S. Leone IX. Papa: in quo, *annuente & suffragante Vniuersali Concilio*, inquit Codex Remensis veteris scriptoris à Baronio publicatus, *lectis sententijs super hac re olim promulgatis ab Orthodoxis Patribus, declaratum est quòd solus Romanæ Sedis Pontifex Vniversalis Ecclesiæ primus esset, & Apostolicus*: idque indicto anathemate Episcopo Galliciensi, qui nomen *Apostolici* sibi arrogare præsumpserat. Venio itaque ad Synodos longè recentiores Galliarum: in quibus Patres congregati nihil sibi antiquius profitentur, quàm venerationem summam in Sedem Apostolicam, sive Pontificem Romanum, cui proinde omnia sua decreta subijciunt.

20 Concilium Senonense (sic vocant Binius & alij frequenter) sive Parisiense, vt Labbeus mavult, inchoatum Lutetiæ die 3. Februarij anni 1527. more Gallico vsque ad diem 9. Octobris anni 1528. Præside Antonio à Prato Præsbytero Cardinale, Senonense Archiepiscopo, & Galliarum Cancellario, coactū fuit adversus hæreses Lutheri paulò antè obortas, & quorundam aliorum, præsertim impugnantium auctoritatem Summi Pontificis. Inter plura verò lectu ac memoratu dignissima, quæ inibi tradita sunt, & sexdecim decreta fidei edita, hoc speciatim habetur circa auctoritatem Sedis Apostolicæ, sive, quod perinde est, Ecclesiæ Romanæ: *Vniuersos qui aliter, quam Romana credit & prædicat Ecclesia, credere & pertinaciter asserere attentant, eiusdem Concilij auctoritate, VELVTI HAERETICOS ET PERTINACES, à communione fidelium declaramus separatos.* Si autem decreta Ecclesiæ Romanæ, sive Romani Pontificis in quæstionibus fidei non essent prorsus infallibilia, sed adhuc retractari possent; immeritò declararentur hæretici & pertinaces qui aliter crederent & prædicarent: cùm adhuc ijs esset recursus ad Generale Concilium, in quo posset oppositum definiri.

21 Concilium Rothomagense Provinciale celebratum fuit anno 1581. Præside Carolo Borbonio, civitatis Avenionensis & S. Sedis Apostolicæ Legato à Latere, Archiepiscopo Rothomagensi: in quo plurima dubia proposita sunt Summo Pontifici Gregorio XIII. eiusque responsa, veluti cœlestia Oracula, fuerunt admissa: vt videre est apud Bail in Additione ad tomum secundum Summę Conciliorum, vbi ea omnia recenset. Extat quoque Gallicè versum à doctissimo Claudio Sanctesio Episcopo Ebroicensi.

22 Concilium Remense Provinciale congregatum fuit anno 1583. à Ludovico Cardinali à Guisia nuncupato, Archiepiscopo Duce Rhemensi, primo Franciæ Pari, & Apostolicæ Sedis Legato nato: qui & præterea Actorum confirmationem petijt, impetravitque à Summo Pontifice Gregorio XIII. cuius Diploma extat apud Bail tomo 2. Summæ Concil. nuper allegato.

23 Concilium Burdegalense eodem anno 1583. Præside Antonio Prævotio Sansaco Metropolitano Aquitaniæ secundæ, edidit decreta varia, quæ omnia misit ad eundem Gregorium XIII. *cum humilitate & obedientia, S. Romanæ Ecclesiæ iudicio emendanda & corrigenda.* Gregorius verò probavit consilium Archiepiscopi, eidemque amanter rescripsit.

24 Concilium Turonense Provinciale eodem anno coactum, Præside Simone de Maille Archiep. Turonensi, partim Turonibus mense Maio, partim Andegavi mense Septembri, vt est apud Labbeum, omnia sua decreta subiecit iudicio & censuræ Gregorij XIII. Papæ, qui postea illa remisit eidem Archiepiscopo emendata & probata.

25 Concilium Bituricense Provinciale anno sequenti 1584. Præside Reginaldo Belnensi *miseratione diuina, & auctoritate Apostolica*, vt legitur apud Labbeum, Archiepiscopo, Patriarcha Bituricensi, Aquitaniæ Primate, celebratum quidem fuit vivente Gregorio XIII. sed tamen paulo pòst confirmatum Diplomate Sixti V. in quo testatur, decreta eius Synodi fuisse emendata, & prohibet ne aliter edantur.

26 Concilium Aquense Provinciale anno 1585. Præside Alexandro Corrigiano Archiepiscopo Aquisextiensi, celebratum circa res fidei, ceremonias Ecclesiæ, & morum reformationem, sua omnia decreta subiecit iudicio Sixti V. Papæ his verbis: *Quæ in ea decreta confecimus, qua maiori possumus reverentia atque humilitate, mittimus ad sanctitatem Vestram, EIVSQVE CENSVRAE ET IVDICIO SVBIICIMVS: rogamusque vt ea sapientia sua meliora facere, ATQVE APOSTOLICA AVCTORITATE CONFIRMARE, & munire ad spiritualem huius Ecclesiæ & Provinciæ ædificatio-*

tio-

tionem promovendam velit. Sixtus verò rescripsit, & decreta ipsa emendata remisit.

27 Ex his alijsque Concilijs, & Constitutionibus Synodalibus Galliarũ, quæ videri possunt in editione novissima Conciliorum adornata & plurimis locis addita ab, eximio & politissimo scriptore Philippo Labbè, vsque ad annum 1658. in quo ille periodum eius magni Operis clausit, constat, planè, Clerum Gallicanum eousque professum summam obedientiam & venerationem erga Apostolicam Sedem: vt quidquid in Franco-Gallicis Concilijs tractandum esset, aut coram Legatis Romani Pontificis tractaretur; aut saltem ad ipsum Papam mitteretur corrigendum vel probandũ. Quoties autem correctum fuit Romæ, censura Pontificis plena animi summissione fuit in Gallijs excepta, & nemine contradicente, nisi qui fortè notam hæretici aut schismatici subiret. Tanta verò & tam diuturna subiectio Cleri Gallicani erga Sedem Apostolicam, à primis Ecclesiæ sæculis vsque modò, argumento est invicto, illum in ea semper fuisse sententia, vt definitiones seu decreta Romani Pontificis in quæstionibus fidei & morum (quæ ad ipsum dirimendæ referebantur) sint prorsus infallibiles; seu irreformabiles, contra quàm Clerus Gallicanus hodiernus, sive potiùs quædam minor ipsius pars, hoc ipso anno 1682. Parisijs asseruit. Vide prætereà quæ diximus de Conventu Parisiensi octoginta quinque Episcoporum Galliæ, Parisijs habito anno 1653. eiusque litteris ad Innocentium X. ante & postquam damnavit quinque propositiones præcipuas Iansenij, suprà exscriptis Disp. II. Miraberis profectò intra paucos annos Clerum Gallicanum sententiam tot sæculis retentam exuisse: immo non intra paucos annos, sed subita quadam mutatione, veluti ephimera ardoris Gallici, reiecisse quæ olim, quæ tandiu, quæ semper hactenus docuerat ex antegressa deliberatione, & maturo iudicio. Vnde sperare licet, doctissimum Clerum Galliæ, seu potiùs minorem eius partem, meliori consilio habito, aut retractasse iam nuperam illam Declarationem, aut brevi retractaturum. Sic illa evanescet, instar hortorum Adonidis, qui subitò & vna die nati, brevissimè etiam interibant, vt olim Plato sapienter dixit.

DISPVTATIO V.

AN EX RESCRIPTIS DECRETISQVE Romanorum Pontificum ad Clerum Galliarum, colligatur eadem veneratio summa definitionum Sedis Apostolicæ circa fidem & mores, independenter à Concilio Oecumenico.

QVAMVIS Veneratio summa Regni & Cleri Galliarum erga definitiones Summorum Pontificum à primis sæculis receptæ fidei vsque ad præsentem annum 1682. videatur abundè stabilita in superioribus; adhuc placet illam vberiùs demonstrare ex rescriptis & decretis Romanorum Pontificum loquentium cum ipsis Ecclesijs Galliarum. Sic verum comprobabimus quod eruditissimus D. Petrus de Marcà Archiep. Parisiensis nuper scripsit lib. de Concordia Sacerdotij & Imperij varijs locis, Supremam in rebus Ecclesiasticis auctoritatem exercuisse Romanum Pontificem, iudicijs ad consultationes, relationes, & appellationes redditis, ab eo tempore quo fides Christiana in Gallijs fuit.

SECTIO PRIMA.

Excurritur per tria priora sæcula Aeræ Christianæ: & demonstratur ex consultationibus Ecclesiæ Gallicanæ ad Romanos Pontifices, horumque rescriptis ad illam, infallibilitas summa Sedis Apostolicæ in dirimendis quæstionibus fidei ac morum.

PRIMI Romanorum Pontificum nobis occurrentes circa rem propositam in epigrapha Disputationis huius, sunt S. Pius I. Papa, qui anno Christi 156. electus fuit; & S. Eleutherus, qui anno 177. Nimirum prior eorum inter quatuor Epistolas Decretales quartam scripsit ad Iustum Episcopum Viennensem in Gallia; posterior alteram *ad vniversas Ecclesias per Galliæ provincias Domino militantes.* In illa Pius Viennensem Episcopum instruit circa cultum in corpora SS. Martyrum, & quædam alia ad fidem spectantia. In posteriore Eleutherus instruit Galliæ-

liarum Ecclesias, &c, sicut antea, errent in fuga aliquorum ciborum, quibus vesci licet. Ideoque ait: *Necessarium iudicavimus vos instruere, vt escas, quas vitasse vos andiuimus irrationabiliter, non respuatis.* Deinde postquam id exponit testimonijs Scripturæ sacræ, tradit decreta quædam ad bonum regimen Ecclesiæ, & ad iustitiam in iudicijs servandam: atque in ijs præsertim ad rem nostrã ait: *De accusationibus ergo Clericorum, super quibus consulti sumus* (vide qualiter Ecclesiæ Galliarum Pontificem Romanum circa hæc consuluissent) *quia omnes accusationes eorum difficile est ad Sedem Apostolicam deferre, finitiua Episcoporum iudicia huc deferentur, VT HVIVS SANCTAE SEDIS AVCTORITATE FINIANTVR, sicut ab Apostolis, eorumque Successoribus, multorum consensu Episcoporũ, iam definitum est.* Vide quomodo Ecclesiæ Gallicanæ à principio consulerent Romanos Pontifices de rebus ad fidem, mores, & regimen Ecclesiasticum spectantibus; atque etiam qualiter ab ijs instruerentur.

3 Obiter nota, quid sentiendum sit de illa quarta propositione Facultatis Theologicę Parisiensis nomine edita anno 1662. & supra iam exscripta Disput. I. num. 9. *Eandem facultatem non probare, neque probasse vnquam propositiones vllas Christianissimi Regis auctoritati, aut germanis Ecclesiæ Gallicanæ libertatibus, & receptis in Regno Canonibus contrarias: v. g. QVOD SVMMVS PONTIFEX DEPONERE POSSIT EPISCOPOS, ADVERSVS EOSDEM CANONES.* Itane? Longè aliud olim S. Eleutherus Papa scribens *ad vniuersas Ecclesias per Galliæ provincias Domino militantes*, prævia ipsarum consultatione, vt paulo antè vidimus. Nimirum, testatur ex doctrina Apostolorum, & Successorum eorundem, ac sua, *finitiua Episcoporum iudicia Sanctæ Romanæ Sedis auctoritate terminari debere*: atque adeò spectare ad Romanum Pontificem depositionem Episcoporum totius Orbis Christiani, & subinde Galliæ. Hic est Canon legitimus Catholicę Ecclesię, sicuti & Gallicanę; quæ illius quidem insignis pars, sed tamen pars est. Vnde vereor ne de ijs Doctoribus Parisiensibus, qui propositionem illam, & alias ipsi affines protulerunt dicto anno 1662. vsurpet aliquis verba cuiusdam recentis & nobilis Scriptoris Galli, aiẽtis: *Dum liberam volunt Ecclesiam Gallicanam, Schismaticam faciunt, & nobilissimum Ecclesiæ membrum à suo capite divellunt: cum tamen Gallicana Ecclesia in Romana semper PETRI CATHEDRA ECCLESIAM, VNDE SACERDOTALIS VNITAS EXORTA EST, agnoverit cum Cypriano Epist. 55. & Optato lib. 1. aduersus Parmenianum.* Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν παρέργῳ, vt statim ad institutã controversiæ nostræ redeamus.

4 Secundo idipsum constat ex Epistola secunda S. Callixti I. Papę, quæ est, *AD OMNES GALLIARVM EPISCOPOS.* Porrò ij Pontificem ipsum circa plurima consuluerant, vt patet ex fine eiusdem Epistolę, verbis illis: *Consultis vestris breviter respondimus, quia oppressos nimis & præoccupatos alijs iudicijs litteræ nostræ inuenere vestræ.* Cumque alioqui Epistolæ ipsa satis longa sit, dubium non est quin plurimæ essent interrogationes Episcoporum Galliæ, quibus Pontifex se breviter responderе testatur. Inter alia verò, quæ ijs Callixtus initio rescribit, hæc sunt: *Plurimorum relatione comperimus, dilectionem vestram, fervore Spiritus sancti, ita Ecclesiæ gubernacula firmiter contra impetus tenere & regere, vt naufragia, aut naufragiorum detrimenta, Deo auctore, non sentiat. Talibus igitur gloriantes indicijs, rogamus NE IN ILLIS PARTIBVS CONTRA APOSTOLICA STATVTA FIERI SINATIS: SED NOSTRA FVLTI AVCTORITATE, nociua compescite, illicita prohibete.* Deinde pluribus decretis editis circa gubernationem Ecclesiæ, damnat coniunctiones seu nuptias consanguineorum columna tertia, inquiens: *Si quæ ausu temerario tentatæ sint, AVCTORITATE APOSTOLICA rescindendæ veniunt.* Vides quomodo Episcopi Galliarũ consuluerint Callixtum Papam, veluti communem Ecclesię totius Magistrum, cuius doctrina firma prorsus ac certa sit; & quomodo ille auctoritate Apostolica dubijs eorum responderit, & decreta statuerit ab ijs observanda. Tempus verò, quo eam Epistolam scripsit Cornelius, fuit ab anno 219. quo electus fuit, ad annum 224. in quo martyrium subijt.

5 Tertio ex alia Epistola Decretali S. Lucij Papæ electi die 9. Aprilis, anno 255 *ad Galliæ atque Hispaniæ Episcopos*, qui eundem Pontificem Romanum per litteras consuluerant: vt patet ex primis Lucij verbis: *Litteras dilectionis vestræ, QVAS AD BEATI PETRI APOSTOLI SEDEM pro vestri causa negotij misistis, libenter suscepimus.* Consuluerant autem circa plurima, de quibus respondet Pontifex. Verùm notanda maximè sunt verba ipsius columna postrema, In quibus non solùm tradit auctoritatem infallibilem Sedis Apostolicę in traden-

da

da doctrina fidei, sed etiam illam confirmat ex verbis Christi in Evangelio ad Petrum, ex quibus alij Patres, & communiter Theologi eam colligere solent: *Hæc sancta*, inquit, *& Apostolica, mater omnium Ecclesiarum Christi Ecclesia, QVAE PER DEI OMNIPOTENTIS GRATIAM A TRAMITE APOSTOLICAE TRADITIONIS NVNQVAM ERRASSE PROBATVR, nec hæreticis nouitatibus deprauanda succubuit: sed, vt in exordio normam fidei Apostolicæ percepit ab auctoribus suis, Apostolorum Christi principibus, ILLIBATA FINE TENVS MANET, secundum ipsius Domini Saluatoris diuinam pollicitationem, qui discipulorum suorum Principi in suis fatus est Euangelijs, PETRE*, inquiens, *ECCE SATANAS EXPETIVIT, VT CRIBRARET VOS, SICVT QVI CRIBRAT TRITICVM: EGO AVTEM PRO TE ROGAVI, VT NON DEFICIAT FIDES TVA: ET TV ALIQVANDO CONVERSVS, CONFIRMA FRATRES TVOS.* Et paucis interiectis subdit de eodem Salvatore: *Fidem Beati Petri non defecturam promisit, & confirmare eum fratres suos admonuit: QVOD APOSTOLICOS PONTIFICES, MEAE EXIGVITATIS PRAEDECESSORES, CONFIDENTER FECISSE SEMPER, CVNCTIS EST COGNITVM. Quorum & pusillitas mea, licèt impar & minima, PRO SVSCEPTO TAMEN DIVINA DIGNATIONE MINISTERIO, PEDISSEQVA CVPIT EXISTERE.* Quid illustrius, aut aptius, vt nemo Episcoporum Galliæ dubitet de definitionibus Romanorum Pontificum in quæstionibus fidei, nisi exuere velit aut impugnare doctrinam Christi oraculo confirmatam, ab Apostolis, & Petri Successoribus *confidenter* traditam, ac tandem à S. Lucio Papa & Martyre Ecclesijs Galliarum scripto commissam?

6 Quarto ex Epistola secunda Sancti Felicis I. Papæ & Martyris electi die vltimo anni 270. quæ est similiter *ad vniuersos Episcopos per Galliæ prouincias constitutos*, qui pariter ipsum de multis consuluerant, vt patet ex ipsius Epistolæ contextu. Inter plura verò quæ S. Pontifex in ea tradit, columna tertia inquit: *Habetote interim ista ad suffragium vestrum APOSTOLICA AVCTORITATE DECRETA.* Ac postea paulo ante finē: *De his plura & pernecessaria, quæ in decretis Sedis Apostolicæ, & ab Apostolis, eorumque Successoribus, nostris videlicet Prædecessoribus, statuta inueniuntur, dicere & conscribere potuissemus.* Vides quomodo Gallicani Episcopi à S. Felice Papa & Martyre docebantur, decreta siue definitiones Romanorum Pontificum, esse decreta Sedis Apostolicæ, & Apostolorum: quę sanè nihil aliud tradere possunt, quàm doctrinam Apostolicam & proinde nulli falsitati aut errori obnoxiam.

7 Quinto ex Epistola prima S. Eusebij Papæ electi anno Christi 309. quæ etiam inscripta est *ad omnes Galliæ Episcopos*. Consuluerant hi Pontificem ipsum de pluribus ad fidem & mores spectantibus: & respondet S. Eusebius, præcipuè dum sub initium ait: *Quod significastis enim, quid de conuersis hæreticis fieri debuisset; scitote, nos eos, qui in S. Trinitatis fide baptizati sunt, per impositionem manus suscipere.* Ac post plura documenta salutaria ijs tradita, quæ omnia ad fidem vel mores spectant, concludit: *Et si amplius de talibus, aut de ijs similibus aliquid fuerit deliberandum, celeriter ad nos relatio dirigatur, VT PERTRACTATA QVALITATE HORVM, NOSTRA, QVID OBSERVARI DEBEAT, SOLICITVDO CONSTITVAT.* Sic ille sanctus Præsul in quæstionibus fidei & morum instruebat Galliarum Episcopos omnes ipsum consulentes.

8 Sexto ex Epistola seu Procemio Concilij Arelatensis in Gallia Narbonensi celebrati anno Christi 314. vt vult Labbeus, siue circa 316. iuxta Binium, tempore S. Sylvestri Papæ, & Constantini Imperatoris adhuc cathecumeni. Nimirum in eo Conventu Episcoporum ducentorum, quem Auctor Synodici appellat τοπικὴν σύνοδον, S. Augustinus verò non dubitavit appellare plenarium & Vniversale Concilium, adfuere nomine Sanct. Sylvestri Papæ legationis munere fungentes Eugenius & Cyriacus Diaconi, qui & præsederunt, adstante ipso Imperatore Constantino. Neque contenti Patres Concilij hac subiectione in Romanum Pontificem, Acta omnia, seu decreta remiserunt ad ipsum examinanda & probanda. Quod satis indicant in Procemio eorundem Actorum, dum aiunt: *Domino & sanctissimo fratri Syluestro Episcopo, Marinus, vel cætus Episcoporum, qui adunati fuerunt in oppido Arelatensi. Quæ decreuimus communi Concilio, charitati tuæ significamus, vt omnes sciant quid in futurum obseruare debeant.* Quare Binius in No-

Notis ad ipsum Procemium ait: *His verbis continetur inscriptio & procemium illius Synodalis Epistolæ, quam Episcopi vnà cum Canonibus à se statutis ad Syluestrum miserunt, VT EA QVAE STATVISSENT, IPSE AVCTORITATE PONTIFICIA CONFIRMARET.* Integram porrò Epistolam subiungit Binius ex Bibliotheca Petri Pithœi deprompt am. Sylvester verò probavit & auctoritate sua promulgavit eos Canones: de quo videsis Baronium ad prædictum annum 314.

9 Inde autem, sicuti ex præcedentibus, colligitur planè, Ecclesiam Gallicanam in ea semper doctrina fuisse, vt nullum Concilium ritè celebraretur, nisi ex auctoritate Romani Pontificis; nulla quoque decreta aut Canones vim haberent, nisi ab ipso confirmarentur; quorumlibet item dubiorum seu quæstionum ad fidem vel mores spectantium determinatio ac definitio, ab eo petenda esset, veluti à certa quadam & infallibili regula credendi. Neque vnquam à definitionibus seu decretis eorum Pontificum (immo nec subsequentium vsque ad hæc nostra tempora, vt vidimus Disput. proximè præcedenti) Ecclesia Gallicana recessit, vel ea retractari voluit, aut corrigi; nec Concilium Oecumenicum appellavit: quoniam, nimirum, ipsi, & omnibus verè fidelibus, ac filijs germanis Ecclesiæ Catholicæ, semper altè infixum fuit ex pollicitatione Christi Petro facta, & subinde eius Successoribus (vt suprà numer. 5. vidimus) auctoritatem Romani Pontificis ex cathedra definientis controversias fidei ac morum, esse summam, & nulli errori expositam; ac propterea eius iudicium esse irreformabile, *cui omnes Christiani ex officio ipsius quoque mentis obedientiam exhibere teneantur*: vt loquar verbis Cleri Gallicani in Epistola ad Innocentium X. scripta die 19. Iulij, anno 1653.

10 Et sanè si definitiones Romanorum Pontificum in quæstionibus fidei ac morum non inducerent certitudinem fidei independenter à Concilio Oecumenico, vti minor pars Cleri Gallicani hoc anno 1682. indicavit in Declaratione Parisijs edita; quid dicemus de tota Ecclesia Catholica, quæ tribus integris sæculis & ampliùs nullum Concilium Oecumenicum habuit vsque ad tempus Sancti Sylvestri Papæ, in quo nunc versabamur? Innumerabiles hæreses ijs sæculis fuerunt, quas Romani Pontifices, sive in Concilijs Provincialibus, sive extra omne Concilium, damnarunt & proscripserunt. Statim verò illæ omnes à tota Ecclesia Catholica *solius Apostolicæ Sedis auctoritate fulta*, vt loquebantur laudati Antistites Galliarum in Epistola illa anni 1653. damnatę & anathematizatæ fuerunt, veluti fidei contrariæ, nemine contradicente, nisi palam refractario & hæretico. Certum ergo fuit ijs tribus primis Ecclesiæ sæculis (proindeque & hodie est certum, cùm vna semper sit fides & Ecclesia) definitiones Pontificum in quæstionibus fidei ac morum, etiam extra omne Concilium latas, omnimodam firmitatem habere, & spectare ad Catholicam fidem. Sed de hoc vberiùs in progressu.

SECTIO SECVNDA.

Illustria testimonia S. Cælestini I. Zosimi, & S. Leonis Magni, pariter rescribentium ad Episcopos Galliarum, proferuntur, & expenduntur in eundem scopum.

11 SEPTIMO Idipsum confirmare licet ex Epistolis S. Innocentij Papæ, qui rexit Ecclesiam ab anno Christi 402. vsque ad 416. ac primùm quidem ex secunda illarum, iuxta editiones Binij, & Labbei, quæ est ad Victricium Episcoporum Rothomagensem. Hic eximius Præsul, ac lumen Gallicanæ Ecclesiæ (vtpotè qui, teste Paulino Epistol. 26. tempore Iuliani militans, ideo quòd pro Christo cingulum militiæ abiecisset, multis tormentis affectus, & capitis pœna damnatus, carnifice, qui ad eum cædendum missus fuerat, cæcitate percusso, ipse vinculis solutus liber evasit, & postea Rothomagensis Episcopus factus, Mormorum & Nermorum gentes indomitas verbi prædicatione ad fidem perduxit, & demum Confessor in pace quievit) hic, inquam, talis & tantus Vir, normam Ecclesiasticæ disciplinæ ab Innocentio Romano Pontifice petijt, vt patet ex prioribus dictæ Epistolæ verbis: *QVIA ROMANAE ECCLESIAE NORMAM ATQVE AVCTORITATEM MAGNOPERE POSTVLASTI.* Statim verò rescribit Innocentius: *Voluntati tuæ morem admodum gerens, digestas vitæ & morum probabilium disciplinas, annexas litteris meis misi, per quas aduertant Ecclesiarum regionis vestræ populi, quibus rebus & regulis Christianorum vita, in sua cuiusque professione, debeat contineri, qualisque seruetur in Vrbis Romæ Ecclesijs disciplina. Erit dilectionis tuæ per plebes finitimas, & con-*

& consacerdotes nostros, qui in illis regionibus proprijs Ecclesijs præsident, regularum hunc librum, QVASI DIDASCALICVM ATQVE ADMONITOREM, sedulo insinuare, vt & nostros cognoscere, ET AD FIDEM CONFLVENTIVM MORES, valeant docendi sedulitate firmare. Incipiamus ergo, adiuvante Deo, & sancto Dei Apostolo Petro, PER QVEM ET APOSTOLATVS ET EPISCOPATVS IN CHRISTO COEPIT EXORDIVM, &c. Vides qualiter Victricij Rothomagensis Episcopi consultatione præmissa, rescribat Innocentius Pontifex, & tum ipsi, tum cæteris Galliarum Episcopis, atque ipsorum populis, præscribat formam vivendi iuxta morem Ecclesiæ Romanæ, & fidem Christi.

12 Deinde profert Innocentius tredecim Capitula, sive Canones, ad quos Episcopi Galliarum exigant suos & subditorum suorum mores, ac iudicia Ecclesiastica: & in tertio ait: *Si quæ autem causæ, vel contentiones inter Clericos, tam superioris Ordinis, quàm etiam inferioris, fuerint exortæ, secundùm Synodum Nicænam, congregatis eiusdem provinciæ Episcopis iurgium terminetur, nec alicui liceat (ROMANAE ECCLESIAE, CVIVS IN OMNIBVS CAVSIS DEBET REVERENTIA CVSTODIRI) relictis ijs Sacerdotibus, qui in eadem provincia Ecclesiam divino nutu gubernant, ad alias convolare provincias. Si autem maiores causæ in medium fuerint devolutæ, AD SEDEM APOSTOLICAM, sicut Synodus statuit, & beata consuetudo exigit, post iudicium Episcopale referantur.* Non potuit illustriùs docere Galliarum Episcopos summam reverentiam & subiectionem ergà Ecclesiam Romanam in causis omnibus, & specialem in gravioribus: quales profectò sunt, quæ versantur in doctrina morum & fidei.

13 Altera Innocentij Epistola eaque ordine tertia, ad Exuperium Episcopum Tolossanum, pariter scripta fuit ad huius preces & consultationem: vt patet ex verbis Pontificis ad ipsum: *Et quidem dilectio tua, institutum sequuta prudentum, AD SEDEM APOSTOLICAM REFERRE MALVIT, quid de rebus dubijs custodire deberet, potius quam vsurpatione præsumpta, quæ sibi viderentur de singulis obtinere.* Deinde respondet ad dubia ipsius, quæ partim ad disciplinam Ecclesiasticam spectant, partim ad mores, & ad fidem ipsam: cùm in septimo & extremo capite designet libros, *qui accipiendi sunt in canones sanctarum Scripturarum*, quorum indicem ibi texit; quinam etiam sint respuendi.

14 Octavo ex Epistola quinta Zosimi Papæ electi anno Christi 416. quæ est ordine quinta, *de privilegijs Ecclesiæ Arelatensis*, ad Episcopos per Galliam & septem provincias constitutos. Porrò in ea incipit Pontifex, *PLACVIT APOSTOLICAE SEDI*, vt quidquid ibidem decernitur, summam auctoritatem obtineat: & deinde ad medium Epistolæ inquit: *Quisquis vero posthac contra Apostolicæ Sedis statuta & præcepta maiorum, omisso Metropolitano Episcopo, in provincijs supradictis quemquam ordinare præsumpserit, vel is qui ordinari se illicitè sciverit, vterque Sacerdotio se carere cognoscat. Quomodo enim potest auctoritatem Summi Pontificis obtinere, qui quæ erant Pontificis servare contempsit?*

15 Idem Zosimus Epistol. septima, quæ est ad Viennenses & Narbonenses Episcopos, post plura alia inquit: *Apud nos inconvulsis radicibus viuit antiquitas, cui decreta Patrum sanxere reverentiam.* Quibus denotat, quanta veneratio exhibenda sit antiquis decretis Patrum, præsertim Apostolicæ Sedis. Deinde Epistola octava ad Hilarium Narbonensem Episcopum, sic illum reprehendit: *Licèt sola, quæ in Sede Apostolica habita sunt, potuissent gesta sufficere; tamen etiam hac te auctoritate constringimus.* Et post nonnulla alia concludit: *Si quid contra hæc, QVAE A NOBIS SVNT SVB DEI IVDICIO STATVTA, tentaveris, non solùm quos faciendos credideris, Episcopatum obtinere non posse, sed etiam ipse Catholica communione discretus, sero de illicitis præsumptionibus ingemisces.* Similiter Epistola nona, quæ est ad Patroclum Episcopum Arelatensem, Proculum Massiliensem Episcopum damnat Apostolicæ Sedis auctoritate, ob ordinationes illicitè præsumptas. His verò alijsque iudicijs Apostolicæ Sedis, quæ partim circa ius, partim circa factum versantur, nemo Episcoporum Galliæ resistere ausus fuit, nemo Concilium appellavit: quia omnes auctoritatem Sedis Apostolicæ agnoverunt, eiusque sententiam à nullo retractari posse.

16 Nono ex celeberrima Epistola Sanct. Cælestini Papæ, electi die tertia Novembris, anno Christi 423. scripta ad Episcopos *Galliæ*: circa quam plurima observavimus Tomo I. Disputat. 2. sect. sexta, & sep-

septima. Porrò cùm aliqui in Gallijs nolentes satis agnoscere necessitatem gratiæ divinæ, ab Augustino & alijs Patribus traditam in Concilijs Africanis, & à nonnullis Pontificibus Romanis confirmatam, quæstiones aliquæ circa id delatæ fuerunt ad Sanct. Cælestinum Papam, sive vllo ordine ad Oecumenicum Concilium: quoniam omnibus Catholicis persuasum erat, Romanum Pontificem sine eo adminiculo posse ritè & ἀναμφισβητήτως eiusmodi controversias dirimere: & prædicti ipsius Antecessores sine vlla Synodo Generali eas Provincialium, sive Nationalium Conciliorum definitiones probaverant. Cælestinus verò auctoritate Apostolica definit quædam Capitula sive Canones, allegato loco à nobis exscriptos, & subiungit, se nolle præterea adstruere definitionem aliquam circa profundiores alias quæstiones, sed solùm circa ea, quæ in dictis Capitulis continentur: *Quia ad confitendum gratiam Dei, cuius operi ac dignationi nihil penitus subtrahendum est, satis sufficere credimus quidquid secundùm prædictas regulas APOSTOLICAE SEDIS SCRIPTA DOCVERVNT: VT PRORSVS NON OPINEMVR CATHOLICVM, QVOD APPARVERIT PRAEFIXIS SENTENTIIS ESSE CONTRARIVM.* Vide verba admodum opportuna Episcoporum Galliæ in posteriore Epistola ad Innocentium X. à nobis exscripta supra Disputat. II. dum loquuntur de hoc Sancti Cælestini decreto: & miraberis quòd quidam Episcopi in Gallia nunc circa controversiam nostram aliter sentiant, quàm testimonio illorum Præsulum clarissimorum eiusdem nationis docuit & credidit tota antiquitas Christiana.

17 Decimo ex Epistola S. Leonis I. Papæ, cognomento Magni, ad Episcopos omnes Galliarum, quæ est numero quinquagesima secunda, in responsionem alterius ab ijs acceptæ, & habetur inter Epistolas ipsius Pontificis post 51. Porrò ij gratulati fuerant S. Leoni ob admirandam illam & verè divinam Epistolam ad Flavianum contra errores Nestorij & Eutychis, præsertim verbis illis: *Quæ Apostolatus vestri scripta, ITA VT SIMBOLVM FIDEI, quisquis redemptionis sacramenta non negligit, tabulis cordis adscripsit, & tenaci, quò ad confundendos hæreticorum errores paratior sit, memoriæ commendavit.* Rescribit verò ijs peramanter S. Leo, & inter alia inquit: *Quod ergo sicut causa poscebat, fiduciam nostram quam de vobis habemus in Domino, fideliter atque obedienter auxiistis, multa exultatione gaudemus.* Vide quanta cum veneratione exceperint Galliarum Præsules Epistolam S. Leonis Papæ, Apostolica auctoritate scriptam, circa eas controversias fidei gravissimas: & qualiter S. Pontifex ijs gratiam rependat.

18 Similiter in alia Epistola, quæ est numero octogesima nona, ad *Episcopos Viennensis Provinciæ* in Gallia, eandem summam auctoritatem Romani Pontificis ad tradendam fidei doctrinam splendidissimè confirmat. Sufficiat priora verba ipsius Leonis exscribere. *Diuinæ cultum religionis, quam in omnes gentes, omnesque nationes, Dei voluit gratia coruscare, ita Dominus noster IESVS CHRISTVS humani generis Saluator instituit, vt veritas, quæ antea legis & Prophetarum præconio continebatur, per Apostolicam tubam in salutem vniuersitatis exiret, sicut scriptum est Psalmo 18. In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Sed huius muneris sacramentum ita Dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, vt in beatissimo Petro, Apostolorum omnium summo, principaliter collocaret: vt ab ipso, quasi quodam capite, dona sua, velut in omne corpus diffunderet, VT EXORTEM SE INTELLIGERET MYSTERII DIVINI, QVI AVSVS FVISSET A PETRI SOLIDITATE RECEDERE. Hunc enim in consortium indiuiduæ vnitatis assumptum, id quod ipse erat, voluit nominari, dicendo: TV ES PETRVS, ET SVPER HANC PETRAM AEDIFICABO ECCLESIAM MEAM: vt æterni Templi ædificatio, mirabili munere gratiæ Dei, in Petri soliditate consisteret: hac Ecclesiam suam firmitate corroborans, vt illam nec humana temeritas posset appetere, nec portæ contra illam inferi prævalerent. Verùm hanc Petræ istius sacratissimam firmitatem* (notent hæc, & timeant sibi, quicumque auctoritatem Sedis Apostolicæ, sive, quod perinde est, Romanorum Pontificum Petri Successorum, subvertere, imminuere, aut quovis modo extenuare contendunt, quolibet colore quæsito) *Deo ædificante constructam, nimis impia vult præsumptione violare, QVIS QVIS EIVS POTESTATEM TENTAT INFRINGERE, FAVENDO*

CV-

CVPIDITATIBVS SVIS, ET ID QVOD ACCEPIT A VETERIBVS, NON SEQVENDO: cùm nulli se subditum legi, nullis institutionis Dominicæ credit legibus contineri, a vestro nostroque, per novæ usurpationis ambitum, more desciscens, præsumendo illicita, & quæ custodire debet, negligendo. Verum hæc nos, DEO (VT CREDIMVS) ASPIRANTE, servata circa vos nostræ charitatis gratia, quam sanctitati vestræ Apostolica semper Sedes, vt meministis, impendit, NITIMVR CONSILIO MATVRIORE CORRIGERE; ET VESTRARVM ECCLESIARVM STATVM, COMMVNICATO VOBISCVM LABORE, COMPONERE, NON NOVA INSTITVENTES, SED VETERA RENOVANTES; vt in statu consuetudine, quæ à Patribus est tradita, perduremus, & Deo nostro per boni operis ministerium, remotis perturbationum scandalis, placeamus. Videat, quæso, & intentè evolvat hæc Catholicus Lector, ab omni præiudicio liber: atque edisserat nobis, an non possit iure merito vsurpare verba eadem SS. D. N. Innocentius XI. hoc ipso anno ad Episcopos illos Galliarum, qui die 19. Martij Declarationem illam in superioribus exscriptam, & vbique iam evulgatam, ediderunt.

19 Prosequitur Leo statim: *Nobiscum itaque vestra fraternitas recognoscat, Apostolicam Sedem, pro sui reverentia, a vestræ etiam provinciæ Sacerdotibus innumeris relationibus esse consultam; & pro diversarum (quemadmodum vetus consuetudo poscebat) appellatione causarum, aut retractata, aut confirmata fuisse iudicia: adeò vt servata vnitate spiritus in vinculo pacis, commeantibus hinc inde litteris, quod sanctè agebatur, perpetuæ proficeret charitati. Quam solicitudo nostra, non sua quærens, seu quæ sunt Christi, dignitatem diuinitus datam, nec Ecclesijs, nec Ecclesiarum Sacerdotibus abrogat.* Quid opportunius vt constet, Sedem Apostolicam, seu Pontificem Romanum, à priscis sæculis, & initio ferè nascentis apud Galliam Ecclesiæ, innumeris Episcoporum consultationibus respondere solitum; & modò retractare, modò probare ipsorum iudicia, servata semper vnitate spiritus in vinculo pacis; atque adeò nemine ex ijs resistente, aut detrectante sententiam Sedis Apostolicæ?

20 Deinde invehitur adversus Hilarium Episcopum, *qui novis præsumptionibus excessit hunc tramitem semper inter maiores nostros, & bene tantùm (lege, tentum) & salubriter constitutum.* Ac tandem, post plurima alia quæ in eadem Epistola legi possunt, & opportuna admodum sunt, inquit circa finem illius: *Nostræ enim gratulationi hoc solùm crescere proficimur, SI APOSTOLICAE SEDIS DILIGENTIA APVD VOS INVIOLATA SERVETVR: & per Sacerdotalis disciplinæ custodiam, HONORI VESTRO PERIRE, QVOD SVVM EST, PRO NOVIS VSVRPATIONIBVS NON SINAMVS.* Similia certè rescripsit hoc anno 1682. SS. D. N. Innocentius XI. die vndecima Aprilis ad Episcopos Galliarum in Conventu Parisiensi congregatos, qui in Epistola ad ipsum scripta die tertia Februarij testabantur inter plura alia; se in gratiam Regis Christianissimi cessisse iure suo ad conferendum Beneficia Ecclesiastica. Rescripsit, inquam, Innocentius similia, & eo pondere ac gravitate verborum & sententiarum contra eam deliberationem insolitam, vt sicut eandem cum Leone Magno cathedram Apostolicam regit & tuetur, sit etiam eodem spiritu, stylo, & simili magnitudine animi, scripsisse videatur. Verùm hæc, quæ fusiùs tractanda essent, obiter nunc indicasse sufficiat. Vide vlteriùs Epistolam nonagesimam eiusdem S. Leonis, quæ est ad Ravenium Arelatensem in Gallia Archiepiscopum, quem maximè laudat, veluti tenacem Apostolicarum auctoritatum, & Canonicarum sanctionum.

SECTIO TERTIA.

Rescripta Hilarij, Symmachi, S. Gregorij Magni, Zachariæ, Adriani I. & aliorum Pontificum Romanorum generatim; ad consultationes Gallicanæ Ecclesiæ, siue quæstiones fidei, morum, & disciplinæ Ecclesiasticæ, summa veneratione excepta fuisse.

21 VNDECIMO Confirmatur doctrina hactenus tradita ex pluribus alijs consultationibus Episcoporum Galliæ ad Romanos Pontifices, in quæstionibus spectantibus ad regimen Ecclesiasticum, ad iudicia, aut doctrinam in rebus fidei vel morum; & ex Rescriptis, seu Epistolis Decretalibus eorundem Pontificum. Nec tamen

reliqua omnia proferemus, sed aliqua solùm ex innumeris, idque breviter, ne controversia hæc plus nimio prolixa & ferè intermina sit.

22 Hilarius Pontifex Romanus, qui rexit Ecclesiam ab anno Christi 461. vsque ad 467. plures Epistolas Decretales scripsit ad Episcopos Galliarum. nimirum, quintam, sextam, & septimam ad Leontium Episcopum Arelatensem, ex quibus palam constat, quantæ venerationis fuerint decreta quælibet Sedis Apostolicæ in Gallijs: & in vna earum, data sexto Idus Octobris, iubens id decretum omnibus intimari, addit: *VT QVOD SANCTO SPIRITV DICTANTE EST FACIENDVM, AD COMPRIMENDOS CONATVS ILLICITOS INTIMEMVS.* Vide præterea Epistolam octavam ipsius, quæ est ad Episcopos diversarum Provinciarum Galliæ.

23 Symmachus Papa electus anno Christi 498. accepit à Cæsario Episcopo Arelatensi, proponente Sedi Apostolicæ varia dubia & quæstiones dirimendas, libellum supplicem, cuius initium est: *Sicut à persona B. Petri Apostoli Episcopatus sumit initium: ita NECESSE EST, VT DISCIPLINIS COMPETENTIBVS SANCTITAS VESTRA SINGVLIS ECCLESIIS QVID OBSERVARE DEBEANT, EVIDENTER OSTENDAT.* Rescripsit verò ad eum Symmachus Epistolam, quæ est quinta huius Pontificis, & dubia proposita determinat: quoniam quæcumque decreta aut definitiones ijs sæculis à Romano Pontifice emanarent, communis Catholicorum omnium vox erat, quę & Augustini Sermone 2. de Verbis Apostoli: *A SEDE APOSTOLICA RESCRIPTA VENERVNT. CAVSA FINITA EST.* Similiter Ægidius Abbas obtulit eidem Symmacho libellum alium, à Iacobo Sirmondo superioribus annis in lucem editum, in quo Pontificem ipsum circa quædam dubia consulebat; cuius initium est: *Quantum omnibus Ecclesiarum Pontificibus, qui in toto orbe diffusi, APOSTOLICA SEDES SIBIMET VENDICAT PRINCIPATVM, ET SYNODALIBVS DECRETIS FIRMIOR EIVS PRAECELLIT AVCTORITAS: tantum potestatis suæ provisione dudum a sese concessa debes inconcussa servare, quatenus Arelatensis Ecclesia firmetur Priuilegijs suis.* Vide qualiter agnoscat in Sedis Apostolicæ decretis firmiorem auctoritatem, quàm in decretis quorumlibet Pontificum aliarum Ecclesiarum, immo & Synodorum.

24 S. Gregorius I. cognomento & reipsa Magnus, qui ab anno 590. vsque ad 604 rexit & maximè illustravit Ecclesiam, sæpe ab Episcopis Galliarum consultus circa quæstiones fidei, morum, & disciplinæ Ecclesiasticæ, sæpe etiam ijs responsa dedit, quorum aliqua solùm hoc loco indicabimus. Epistola Decretali, quæ est prima apud Sirmondum tomo 3. Virgilium Arelatensem, & Theodorum Massiliensem, in Gallia Episcopos, docet ac monet, ne Iudæos vi & necessitate compellant ad suscipiendum Baptismum: sed solùm suavi exhortatione & prædicatione alliciant. Epistola tertia eidem Virgilio Pallium mittit, ipsique vices Apostolicas mandat, & docet quomodo ritè vtroque eo munere fungatur: labemque Simoniacam, & subitam promotionem laicorum ad Episcopatum severè prohibet. Epist. 4. & 5. plurima docet præcipitque longa narratu. Epist. 23. quæ est ad Serenum Massiliensem Episcopum, vetat infringi sacras Imagines. Epistol. 24. Syagrium & alios Episcopos instruit circa Simoniacos, Neophytos, & inconcessa mulierum ac Clericorum contubernia. Vide etiam Epistolas 25. 26. 29. 33. 34. 42. 57. 58. 59. 60. & 61. Porrò definitiones omnes & decreta sua edidit S. Gregorius sine vllo Oecumenico Concilio. neque enim aliquod fuit coactum ipsius tempore. Et tamen omnes Episcopi Galliarum cum suis Ecclesijs ipsius doctrinæ ac præceptis fideliter parendum ex officio censuerunt.

25 Zacharias Pontifex Romanus electus anno 731. Epist. 1. & 2. confirmat gesta Bonifacij, quem duo ipsius Prædecessores Gregorius II. & III. misserant ad prædicandum Gentibus Evangelium, eiusque varijs quæstionibus & consultationibus responsa dat, quæ pro decretis habentur: atque Epistola 3. quæ est ad Francos & Gallos, hortatur eos, vt eiusdem Bonifacij (postea Germaniæ Apostoli cognominati) monitis obtemperet. Epist. 5. ipsi per totam Galliam suas vices delegat. Epist. 6. Episcopos Galliæ & Germaniæ certiores eius delegationis facit, vt Sedis Apostolicę Legato pareant. Epist. 7. Bonifacium docet, non esse iterandum Baptismum, quem imperitus Sacerdos infractis verbis ministrat. Epist. 9. consultus à Pipino Maiore domus Regum Galliæ, & ab Episcopis, Abbatibus, ac Proceribus Francorum circa varias quæstiones, eas dirimit: & prædicto Bonifacio mandat, vt ea Responsa, & Capitula in Synodo promulgentur. Denique Epistol. 10. & 11. varijs Bonifacij & aliorum Episcoporum interrogationibus & consultationibus respondet.

Adria-

26. *Adrianus I. P. R. electus anno 772. plures ad Gallos Epistolas Decretales scripsit, & præsertim ad Carolum Magnum Francorum Regem, qui Pontificem ipsum viventem obsequijs & officijs innumeris coluit, ac vita functum insigni epitaphio decoravit. Inter alia verò Adriani Rescripta extant ipsius varia Capitula, quæ Romæ tradidit Ingilramno Mediomatricæ vrbis Episcopo in Gallias deferenda: quæ postea Regum Francorum Capitularibus inserta fuerunt, & alibi commodiùs referentur. Nunc sufficiat dicere, in ijs sæpe agnosci & stabiliri auctoritatem summam Romanorum Pontificum, tam intra, quàm extra Synodos. Etenim cap. 3. dicitur: *Nullus Episcopus, nisi Canonicè vocatus in legitima Synodo, suo tempore AVCTORITATE APOSTOLICA CONVOCATA, CVI IVSSIONE DOMINI, ET MERITIS B. PETRI APOSTOLI, SINGVLARIS CONGREGANDORVM CONCILIORVM AVCTORITAS, ET SANCTORVM CANONVM, AC VENERANDORVM PATRVM DECRETIS MVLTIPLICITER PROBATA, TRADITA EST POTESTAS, &c.* Et cap. 3. quod refertur lib. 6. Capitular. cap. 28. *SALVO ROMANAE ECCLESIAE IN OMNIBVS PRIMATV, manifestum est quod illa quæ sunt per vnamquamque provinciam, ipsius provinciæ Synodus dispensat.* Cap. 39. quod refertur lib. 7. Capitular. cap. 3. clariùs adhuc: *Constitutiones contra Canones & decreta Præsulum Romanorum, vel bonos mores, nullius esse momenti.* Porrò Adrianus eo amore & honore officia Caroli Magni in seipsum & Apostolicam Sedem rependit, vt inter alias litteras benevolentiæ plenas ipsi scripserit Epistolam, primis singulorum versuum litteris hunc titulum referentem: *DOMINO EXCELSO, FILIO REGI CAROLO, HADRIANVS PAPA.* Illam ex vetustissimo codice nostri Monasterij S. Germani, scripto temporibus ipsis Caroli Magni, luci publicę dedit, sicuti & innumera alia antiquitatis Ecclesiasticæ monumenta, Iacobus Sirmondus tomo 2. Conciliorum Galliæ. Vide plura alia ex Carolo Magno Disp. IV. num. 11. & seqq.

27 Mitto plurima alia Rescripta Romanorum Prçsulum, & in ijs Gregorij II. dirigentis S. Bonifacium ad Francos, vt videre est apud Christianum Lupum tomo 5. in Scholijs ad Concilium I. Romanum pagin. 52. ac præterea Gregorij IV. Sergij II. Nicolai I. Adriani II. Ioannis VIII. ac X. quorum meminit Gibalinus lib. 5. de Iure Canon. cap. 3. quę palam ostendunt, inviolatam fuisse auctoritatem Pontificum Romanorum, omniaque eorum decreta, & definitiones quaslibet, cum summa veneratione exceptas ab Ecclesijs Galliarum. Vnde laudatus Auctor num. 29 inquit: *Nullibi clariora illustrioraque Pontificiæ potestatis argumenta reperias, quam in Ecclesia Gallicana, quæ semper Pontificum decreta, & Canones ab eo missos tanta reverentia suscepit, vt in Conc. lio Turonensi II. Canone 20. vbi de Virginibus iuxta Pauli & Innocentij sententiam decrevit, hæc addat: QVIS SACERDOTVM CONTRA DECRETA TALIA, QVAE A SEDE APOSTOLICA PROCESSERVNT, AGERE PRAESVMAT?* Et ex Pontificibus paulo antè nominatis Nicolaus I. in Romana Synodo, quæ extat apud Annales Fuldenses & Bertinianos ita decrevit: *Siquis dogmata, mandata, interdicta, sanctiones, vel decreta pro Catholica fide, pro Ecclesiastica disciplina, pro correctione fidelium, pro emendatione sceleratorum, pro interdictione imminentium aut futurorum malorum, à Sedis Apostolicæ Præsule salubriter promulgata contempserit, anathema sit.* Denique Episcopi Galliarum in Concilio Pontigonensi coacto anno 876. inchoato die 21. Iunij Indictione nona (vt pluribus docet ex Annalibus Bertinianis Anonymus Continuator Aimoini Floriacensis) decernunt Canone primo, *Vt honor Domno & spirituali Patri nostro Ioanni Summo Pontifici* (nimirum, Octavo eius nominis) *& Vniversali Papæ ab omnibus conservetur: ET QVAE SECVNDVM SACRVM SVVM MINISTERIVM APOSTOLICA AVCTORITATE DECREVERIT, cum summa veneratione ab omnibus suscipiantur, & debita illi obedientia in omnibus observentur.* Quid illustrius? Facessant igitur, siqui hodie aliter in Gallijs sentiunt, aut loquuntur.

DISPVTATIO VI.

AN SCHOLA THEOLOGORVM PARIsiensium neget, an potiùs asserat Romano Pontifici auctoritatem infallibilem in dirimendis quæstionibus fidei & morum.

NON Pauci ex Theologis asserentibus infallibilem auctoritatem Romano Pontifici circa dirimendas controversias fidei, dum referunt opinionem id negantem, solent illam tribuere indefinitè Doctoribus Parisiensibus, quasi sit communis in ea celeberrima Schola. Sed & ipsa Facultas Theologica anno 1662. inter illas sex propositiones, quas edidit circa potestatem Papæ, hanc vltimo loco protulit : Non esse doctrinam, nec dogma Facultatis, quòd Summus Pontifex, nullo accedente Ecclesiæ consensu, sit infallibilis. *Illas omnes, & occasionem ob quam editæ fuerunt, vide supra Disp. 1. sect. 2. Nunc examinare oportet, an reverà ita sit : siue, quod idem est, An ex communi sensu Scholæ Parisiensis Romanus Pontifex careat ea auctoritate infallibili, an potius illam habeat. Quæstio hæc, sicuti & præcedentes, non est iuris, sed facti: cuius examen pendet ex statutis siue thesibus eiusdem Academiæ nomine editis; & præterea ex sententia Theologorum ipsius, à tempore Magistri Sententiarum præsertim.*

SECTIO PRIMA.

Decreta seu Responsa Scholæ Parisiensis ab antiquis temporibus sterilsse pro auctoritate infallibili Romani Pontificis in decidendis fidei controversijs. Excurritur per varia Acta eius Illustrissimæ Academiæ, ab ipsis Galliarum Scriptoribus memorata.

1 HAC Assertio non aliunde probari potest, quam ex tabulis & Actis publicis eiusdem Academiæ, quæ allegant ipsi Scriptores Galli, & nominatim Bail in Summa Conciliorum, Tract. de triplici verbo Dei, vbi vestigat, *An extra Concilia Generalia nulla sit certa definitio in rebus fidei*, Maucletus in suo Opere de Monarchia 4. part. lib. 8. cap. 6. Andræas Duvallius Tract. de Romano Pontif. part. 2. tit. de Infallibilitate, Isambertus Tract. de Iudice Cō troverſ. omnes ij Doctores Parisienses, qui Regesta & monumenta eiusdem Scholæ inspicere potuerunt. Eisdem adiungemus duos alios recentes & eruditissimos Scriptores ac testes eiusdem Nationis: nimirum, Theophilum Raynaudū in Opusculo inscripto Αὐτὸς ἔφα, & Iosephum Gibalinum libr. 5. de Iure Canonico cap. 3. §. 15. nisi quòd illius editio Lugdunensis anni 1670. extremè depravata est vitio typographorum, vt & in sententijs integris & verbis, & numeris passim error committatur. Itaque fides decretorum Academiæ, seu Responsionum ipsius aut Censurarum, penes laudatos Scriptores esto.

3 Imprimis sese offert Censura Facultatis Theologicæ Parisiensis adversus Philippum Brachetum, qui in suo Henotico dixerat, nefas esse consulere aut interpellare Sedē Apostolicam, nisi vbi eius iudicium certum & irrefragabile haberemus, *secundùm verum & solum statum, in quo omnes eius in fide definitiones sunt infallibiles: qui status est in Concilio Vniversali.* Academiæ verò censura contra hanc doctrinam, apud Bail allegatum, fuit huiusmodi : *Hæ propositiones, in quantum infallibilitatem Ecclesiæ Vniversali in nullo alio statu, quàm in solo Concilio Oecumenico congregatæ, tribuunt, & ipsam aliquo tempore legitimi vsus Pœnitentiæ cognitione caruisse supponunt, temerariæ sunt, ipsi Ecclesiæ iniuriosæ, ET HAERETICAE.* Itaque Academia Parisiensis censuit hæreticum dicere, definitiones Sedis Apostolicæ circa fidem solùm esse infallibiles si ferantur intra Concilium Oecumenicum: atque adeò iudicavit certum iuxta fidem, quòd etiam extra Concilium Oecumenicum latæ sint infallibiles. Non enim est hæreticum nisi id, cuius oppositum est fide divina certum.

4 Secundò suadetur ex censuris Scholæ Parisiensis contra aliquos negantes Romanis Pontificibus supremum & Monarchicum culmen ac regimen supra totam Christi Ecclesiam. Inde enim consequens est, vt sententia quælibet aut definitio Summi Pontificis, præsertim circa quæstiones fidei & morum, quæ maximè spectant ad regimen spirituale Eccle-

Ecclesiæ, à nullo alio retractari aut reformari possit. Alioqui non esset regimen spirituale Monarchicum, quod natura sua debet esse eius conditionis, vt ad ipsum spectet iudiciũ vltimum & supremum omnium. De quo præ alijs Mauclerus legendus cap. 6. suprà citato, cuius epigrapha est: *Quæ fuerit Catholicæ Facultatis Parisiensis de Supremo Monarchicoque Romani Pontificis super omnem Christi Ecclesiam Principatu Confessio, eiusque in ipsum Monarcham Vniuersalis Ecclesiæ, Patrem omnium fidelium sanctissimum, pietas, obedientia, & honor.* Vbi ex ipsis eius gravissimæ Academiæ definitionibus & censuris varijs ostendit, Monarchomachos, Romanæ Ecclesiæ hostes, non, nisi per summam iniuriã, pro suo errore allegare solitos sententiam eiusdem Scholæ, reverà ijs adversantem, & directè contrariam. In quod probandum allegat censuras latas anno Christi 1330. contra errores Marcilij de Padua, & Ioannis de Landuno: quos damnavit Schola ipsa, veluti Catholicæ fidei contrarios. Deinde anno 441. adversus theses Nicolai Quadrigari declaravit dignitatem Hierarchicam Romani Pontificis à Christo immediatè institutam; ab illa verò cæteras omnes Prælatorum, Pastorumque Ecclesiæ, quotquot sub cœlo sunt, potestates dignitatesque sub Christo Domino, eoque sic ordinante, ratione iurisdictionis, limitationis, dispensationisque ministerialis, derivari & emanare. Postea anno 1484. damnavit errores Ioannis Lailler Præsbyteri, & in Theologia Licentiati, scriptos contra auctoritatem & dignitatem supremam Sedis Apostolicæ: quorum meminit Innocentius Papa VIII. anno 1486. rescribens ad eandem Academiam. Eadem quoque anno 1523. scripsit ad Supremũ Senatum adversus impietatem Ludovici de Berquin, secta Lutherani, qui plura effutierat contra auctoritatem Summi Pontificis. Deinde anno 1534. contra dogmata Ioannis Morand. Doctoris Theologi, adversus eadem Sedis Apostolicæ auctoritatem edita, protulit censuram; eaque veluti schismatica & hæretica damnavit.

5 Anno proximè sequenti, id est 1535. Lutherani Germani quosdam articulos Confessionis suæ misserunt ad Franciscum Galliarum Regem per Legatum ipsius Dominũ Delangei du Belai. Rex iussit illos tradi Doctori Balue deputato à Facultate Parisiensi, vt diligenter ab ea examinarentur. Quod ipsa fecit, & damnavit eos articulos, illorumque censuram ad Regem misit. in qua monita seu decreta quædam observare oportet. *Primo*, inquit Schola Parisiensis, *ab illis petatur, an velint militantem Ecclesiam in iure diuino fundatam confiteri, in fide & moribus errare non posse, atque huius caput visibile sub Christo Domino constitutum fuisse diuinitus.* Deinde, *An Petrum dum viueret, & post eius obitum IN PARI DIGNITATIS SVPREMÆ GRADV ROMANOS PONTIFICES ILLI SVCCESSISSE, ingenuè profiteri velint.* Ac præterea: *Vtrùm velint FIDEM SVMMORVM PONTIFICVM CANONIBVS SEV DECRETIS ADHIBERE, eisque, vt fideles omnes decet, obedire, QVIBVS VNIVERSALIS ECCLESIA TOTO ORBE DIFFVSA PARET ET OBTEMPERAT.* Vides qualiter Facultas Theologorum Parisiensium exegerit à Lutheranis, vt profiteantur, Ecclesiam errare non posse in fide & moribus, eiusque Caput visibile sub Christo Domino divinitus constitutum esse Pontificem Romanum, qui in pari dignitatis supremæ gradu sit successor S. Petri; & cuius Canonibus seu Decretis fidem adhibeant, atque obediant, *vt fideles omnes decet*, & qualiter *Vniuersalis Ecclesia toto orbe diffusa paret & obtemperat.* Censuit itaque Academia Parisiensis omnia hæc prorsus certa, tum ex suo, tum ex Vniversalis Ecclesiæ sensu. Deinde singulis Germanorum articulis propriam notam inurit, & in Censura ipsa palam profitetur & confirmat supremam & Monarchicam auctoritatem Romani Pontificis ex iure divino supra fideles omnes, & Episcopos ac Parochos.

6 Anno 1542. eadem Schola professa est, veluti doctrinam omnino certam: *Vnum esse iure diuino Summum in Ecclesia Christi militante Pontificem, cui omnes Christiani parere tenentur, qui quidem potestatem habet conferendi indulgentias.* Deinde anno 1561. inter articulos Regi Carolo IX. oblatos, hunc protulit: *Ecclesia visibilis Vniuersalis, quæ errare non potest, habet in CHRISTO IESV vnum Caput visibile, quod est Sanctissimus noster Pater Romanus Pontifex, cui omnes Christiani, si salui esse velint, obedire tenentur.* Ergo quoties ille definit aliquid ex cathedra, & præcipit vt credatur, ac vetat ne aliquid in oppositum vllo modo doceatur; omnes Christiani, si salvi esse velint, ex sensu Academiæ Parisiensis, obedire tenentur: & quidem (vti Episcopi Galliarum expresserunt in litteris ad Innocentium X. datis die 19. Iulij anno 1653.) ita, *vt omnes Christiani ex officio, ipsius quoque mentis obedientiam præstare teneantur.*

7 Idipsum colligitur ex professione eius-

eiusdem Academiæ die prima Decembris in Æde Collegij Sorbonici anno 1554. dum Regij Senatus decreto examinarentur Diplomata Pauli III. anno 1543. & Iulij III. anno 1550. expedita in favorem Societatis IESV. Sic enim Doctores præfati sunt omnes, & singuli palam & apertè: *Nihil se adversus Summorum Pontificum auctoritatem, aut decernere, aut moliri, aut etiam cogitare velle. Immo verò omnes & singuli, vt obedientiæ filij, ipsum Romanum Pontificem, vt Summum & Vniversale CHRISTI-IESV Vicarium, & Vniversalem Ecclesiæ Pastorem, cui plenitudo potestatis à Christo data sit; cui omnes vtriusque sexus obedire, CVIVS DECRETA VENERARI, ET PRO SE QVISQVE TVERI, ET OBSERVARE TENEANTVR, VT SEMPER AGNOVERVNT, ET CONFESSI SVNT; ITA NVNC QVOQVE SYNCERE, FIDELITER, ET LIBENTER AGNOSCVNT ET CONFITENTVR.* Quibus verbis in medium prolatis, iure exclamat Maucletus, & invehitur contrà illos, qui nobilissimam illam Scholam carpunt, veluti rebellantē aut schismaticam in Romanos Pontifices, per summum scelus & iniuriam; cùm è contra fides eius, veneratio, & obedientia, innumeris eiusmodi testimonijs amplissimè testata habeatur.

8 Vbi observandum, Scholam ipsam ijs verbis, ea epitheta tribuere Romano Pontifici, atque eo stylo profiteri venerationem & obedientiam omnimodam decretis ipsius, vt nullatenus cum ijs cohærere possit opinio ab aliquibus tributa eidem Academiæ de fallibilitate decretorum Sedis Apostolicæ in quæstionibus fidei ac morum. Si enim profitetur, Romanum Pontificem esse *Summum & Vniversalem CHRISTI-IESV Vicarium*: ergo vices eius gerit in omnibus, ac proinde in definiendo eiusmodi controversias. Si prædicat *Vniversalem Ecclesiæ Pastorem, cui potestatis plenitudo à Christo data sit*: ergo talem, qui nequeat vniversam Ecclesiam pascere doctrina aliqua falsa; & cui potestas à Christo data fuerit ad definiendum quæ ad fidem Catholicam spectant. alioqui non haberet potestatis plenitudinem, sed partem solùm. Si denique Doctores Sorbonici testantur, se Pontificum Romanorum *decreta venerari, & pro se quemque tueri, & observare, VT SEMPER AGNOVERVNT ET CONFESSI SVNT*: ergo ipsorum testimonio, Academia Parisiensis anno 1554. in eo sensu erat, *& semper fuerat*, vt decretis Romanorum Pontificum veneratio, defensio, & observantia debeatur; præsertim vbi proferuntur circa rem omniū gravissimam, qualis est quælibet ad fidem vel mores spectans. Quomodo ergo multi ex Doctoribus Parisiensibus nomine eiusdem Scholæ non dubitarunt dicere anno 1662. *Non esse doctrinam, nec dogma Facultatis, quòd Summus Pontifex, nullo accedente Ecclesiæ consensu, sit infallibilis.* Si enim ita esset ex sensu Academiæ, decreta Summorum Pontificum in rebus fidei & morum, non statim ac edita & sufficienter promulgata sunt, exigerent venerationem, defensionem, & observantiam; sed adhuc expectari deberet consensus Ecclesiæ, vt eam vim haberent, etiamsi contrà vrgeret ac niteretur Pontifex Romanus. Egregiam porrò venerationem, defensionem, & obedientiam decretorum Summi & Vniversalis Christi Vicarij, Vniversalis Ecclesiæ Pastoris, & habentis à Christo datam potestatis plenitudinem! Longè maiorem auctoritatem in Romano Pontifice auctoritatem professa fuit anno 1554. & semper agnoverat Schola Parisiensis, quàm ij nuperi Doctores profiteantur.

9 Verum & luculentius adhuc testimonium eiusdem Scholæ profero, editum ab ipsa in Comitijs Generalibus adversus errores Ioannis de Montesono, teste Duvallio Doctore Parisiensi Tractatu suprà citato de Romano Pontif. parte 2. titulo de Infallibilitate, pag. 766. Sic enim definivit Schola, sive hunc articulum edidit: *AD SANCTAM APOSTOLICAM SEDEM PERTINET AVCTORITATE IVDICIALI SVPREMA, CIRCA EA QVÆ SVNT FIDEI IVDICIALITER DEFINIRE.* Vnde Duvallius ipse refellit Vigorium Iurisconsultum, qui ipsum accusaverat veluti deficientem à doctrina Scholæ Parisiensis: cùm ex præiacto articulo palam constet, ipsam agnoscere in Pontifice Romano auctoritatem iudicialem supremam ad definiendum controversias fidei. Quare Raynaudus in allegato Opusculo cui nomen indidit, Αὐτὸς ἔφα, puncto 11. observat, falsò iactari, Doctores Facultatis Theologicæ Parisiensis iuramento confirmare se negaturos auctoritatem infallibilem Pontificis, aut staturos pro Concilio supra Papam: quod est totum fundamentum provocationum à Papa ad Conciliū. In quod confirmandum allegat laudatum Duvallium vbi suprà 4.p.q.8. in fine: qui & quæst. 7. indicavit quot mala femina in ea opinione lateant.

10 Denique huc spectant censuræ eiusdem Facultatis adversus impia dogmata Marci-Antonij de Dominis, nequissimi Apostatæ, de-

debacchantis in Sedem Apostolicam: cuius iam defuncti ossa è tumulo proinde eruta, & vltricibus flammis tradita fuerunt. Porrò inter plurima alia, quæ ille effutivit contra Sedem Apostolicam, & munire ausus fuit auctoritate Scholæ Parisiensis, veluti eadem docentis (quæ videri possunt apud Gibalinum lib.3. de Iure Canon. cap.3. num.80. & seqq.) vnum fuit, Romanum Pontificem non habere potestatem Monarchicam in totam Ecclesiam: sed eam residere in vniversa Ecclesia, hoc est in omnibus & singulis Episcopis in solidum, etiam ex sententia Parisiensium. Hanc verò propositionem vt calumniosam sibi propulsavit Schola ipsa. Deinde, cùm sycophanta ille dixisset: *Schola itaque Parisiensis & nostra est, & reipsa potestati studet, Aristocraticæ, non Monarchicæ: quare ex eius quoque doctrina Papatus nullo potest solido fundamento subsistere*: Cùm, inquam, ille impostor sic locutus fuisset, Schola reposuit: *Mera est contra Facultatē Parisiensem impostura.* Scio equidem, Monarchicam potestatem Romani Pontificis asseri ab ijs ipsis Auctoribus qui negant ipsi auctoritatem infallibilem ad definiendas controversias fidei extra Concilium. At longè magis cohærens est vt illam tueantur. nam potestati Monarchicæ in quolibet genere annexa est auctoritas suprema ad ferendum vltimum iudicium, & irreformabile à quolibet alio: vt iam suprà num. 4. monui. Dum ergo omnes Parisienses Theologi agnoscunt in Romano Pontifice potestatem Monarchicam spiritualem, & quidem cum plenitudine ex iure divino; nemo illorum, vt consequenter loquatur, potest ipsi negare auctoritatem supremam ad terminandum, sive ferendum vltimum iudicium circa controversias fidei.

SECTIO SECVNDA.

Eandem infallibitatem Sedis Apostolicæ traditam fuisse à Doctoribus Parisiensis Scholæ, ab ipso tempore Magistri Sententiarum ad hæc vsque tempora, & primùm quidem à SS. Thoma & Bonaventura.

11 QVOD Sectione præcedenti ostēsum fuit, ex sensu Facultatis Parisiensis, Romanum Pontificem esse supremum iudicem in definiendis fidei controversijs, cuius proinde iudicium vltimū sit, & irreformabile; illustriùs apparebit nunc, prolatis in medium selectis testimonijs quorundam illustrium DD. Parisiensium, præter ipsorum Antesignanum Magistrum sententiarum, eiusque præcipuos & antiquiores Interpretes: scil. Albertum Magnum, Alexandrum Alensem, Henricum Gandavensem, & Ioannem de Celaia, (ambos hos Societatis Sorbonicæ Socios) Thomam de Argentina, Petrum Paludanum, Petrum de Alliaco Cardinalem & Episcopum Cameracensem, omnes eos Doctores Parisienses, & plures alios, quorum loca congerunt laudati Maulerus, Bail, Raynaudus, & Gibalinus locis allegatis. Itaque ne actum agere videar, solùm allegabo alios quosdam ex eadem Schola, qui instar plurimorum sint, & de reliquis generatim aliquid dicam.

12 S. Thomas Parisiensis Academiæ mirum lumen, & clarissimus Ecclesiæ Doctor, plurimis locis tradit auctoritatem summam & infallibilem, ac Monarchicam Romani Pontificis, tum in definiendis fidei controversijs, tum in constituenda disciplina Ecclesię. Septuaginta ipsius loca totidem quæstionibus tradita collegit ex Recentioribus Bail, insignis Doctor eiusdem Academiæ Parisi. in Summa Concil. Tract. de triplici verbo Dei: ex quibus aliqua solùm exscribam, & quædam alia adiungam, aut indicabo. Imprimis Opusculo contra errores Græcorū planè docet ac confirmat ex professo, determinationem articulorum fidei pertinere ad Pontificem Romanum. In quod probandum allegat S. Cyrillum in Thesauro monentem, vt tanquam membra maneamus in Capite nostro, Throno Apostolico, Romano Pontifice, à quo debemus quærere, quid credendum, quid tenendum sit. Deinde citat S. Maximum Epist. ad Orientales aientem, omnes fratres orbis, qui Dominum syncerè susceperunt, & vbique terrarum ac Catholicè veram fidem confitentes; in Ecclesiam Romanam, tanquam in Solem respicere, & ex ipso Sole lumen Catholicæ & Apostolicæ fidei recipere.

13 Deinde Quodlibeto X. art.16. inquit: *Magis standum est sententiæ Papæ (AD QVEM PERTINET DETERMINARE DE FIDE, QVAM IN IVDICIO PROFERT) quàm quorumlibet Sapientum in Sripturis opinioni.* Verùm longè vrgentiùs & luculentiùs in rem nostram id tradit 2.2. quæst.1. art.10. cui epigrapha: *Vtrùm ad Summum Pontificem pertineat fidei Symbolum ordinare.* Cui interrogationi respondet in corpore hisce verbis: *RESPONDEO dicendum quod, sicut suprà dictum est, nova editio Symboli necessaria est ad vitandum insurgentes errores. Ad illius ergo auctoritatem pertinet editio Symboli, AD CVIVS AVCTORITATEM PERTINET FINALITER*

TER DETERMINARE EA QVÆ SVNT FIDEI, VT AB OMNIBVS INCONCVSSA FIDE TENEANTVR, HOC AVTEM PERTINET AD AVTORITATEM SVMMI PONTIFICIS, ad quem maiores & difficiliores Ecclesiæ quæstiones referuntur: vt dicitur in Decr. dist. 17. cap. Multis. Vnde & Dominus Lucæ 22. Petro dixit, quem Summum Pontificem constituit: Ego pro te rogavi, Petre, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus, confirma fratres tuos. *Et huius ratio est: quia vna debet esse fides totius Ecclesiæ secundùm illud 1. Corinth. 1.* Ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata. *quod servari non posset, nisi quæstio fidei de fide exorta determinetur per eum, qui toti Ecclesiæ præest: VT SIC EIVS SENTENTIA A TOTA ECCLESIA FIRMITER TENEATVR. Et ideo AD SOLAM AVCTORITATEM SVMMI PONTIFICIS PERTINET NOVA EDITIO SYMBOLI, SICVT ET OMNIA ALIA QVÆ PERTINENT AD TOTAM ECCLESIAM, vt congregare Synodum Generalem, & alia huiusmodi.* Hactenus D. Thom. cuius verbis nihil illustrius, aut pro doctrina hactenus tradita evidentius esse potest.

14 Verum præterea placet adiungere locum alium ipsius eadem 2.2.q.11. art. 2. ad 3. vbi postquam excusavit ab hæresi errantes in iis, quæ pertinent ad fidem, nondum tamen fuerant per Ecclesiam determinata, subdit: *Postquam autem essent auctoritate vniversalis Ecclesiæ determinata, siquis tali ordinationi pertinaciter repugnaret, hæreticus censeretur. QVÆ QVIDEM AVCTORITAS PRINCIPALITER RESIDET IN SVMMO PONTIFICE. Dicitur enim 24. q. 1. Quoties fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres nostros & coepiscopos, non nisi ad Petrum, id est, ad sui nominis auctoritatem, referri debere. Contra cuius auctoritatem, nec Hieronymus, nec Augustinus, nec aliquis sacrorum Doctorum suam sententiam defendit. Vnde dicit Hieronymus ad Damasum Papam: Hæc est fides, Papa Beatissime, quam in Catholica didicimus Ecclesia, in qua si minus peritè, aut parum cautè fortè aliquid positum est, emendari cupimus à te, qui Petri fidem, & Sedem tenes. Si autem hæc nostra confessio Apostolatus tui iudicio comprobatur, quicumque me culpare voluerit, se imperitum, vel malevolum, vel etiam non Catholicum, non me hæreticum comprobabit.*

15 S. Bonaventura pariter in Schola Parisiensi Magister, & clarissimus Ecclesiæ Doctor, idipsum tradit in Breviloquio 6. part. cap. 13. & initio expositionis Regulæ S. Francisci: vbi inter plura alia, quæ rem maximè illustrant, tandem concludit: *Si partibus discordantibus non esset, qui manum posset mittere in ambabus, fuisset Synagoga felicior, quam Ecclesia: quia illa habebat vnum Summum Pontificem, qui omnes discordias poterat terminare: vt patet ex Deuteronomio cap. 17.* Quibus verbis non modò tradit, ad Romanum Pontificem spectare vltimam determinationem quarumlibet controversiarum, proindeque & earum quæ ad fidem & mores spectant: sed etiam id confirmat argumento ἀναντιῤῥήτῳ ex præstantia Ecclesiæ Christi supra Synagogam. quod alio loco vrgebimus opportuniùs.

16 Postquam vtrumque Ecclesiæ Doctorem allegavimus, generatim dicere possumus, ex innumeris Interpretibus Magistri Petri Lombardi in quatuor libros Sententiarum præsertim in 4. dist. 24. quos Academia Parisiensis protulit ab ipsius tempore ad hanc vsque ætatem, quique non in chiliades modò, sed in plurimas myriades excurrunt (vt Recentiores Galliarum Scriptores monent) vix vnum aliquem inveniri, qui negaverit Romano Pontifici auctoritatem infallibilem in decidendis quæstionibus fidei & morum. Cuius veritatis infrà Disputat. sequenti probationem luculentam exhibebimus, allegatis iis Theologis Parisiensibus, qui in contrariũ opinati sunt, & paucissimi extiterunt; iique non ex maturo aliquo & tranquillo iudicio, sed ingruente aliqua occasione externa, vt Schismatis, vel discordiæ Regum Francorum cum Pontificibus Romanis. nam alioqui, & sedato animo, ac libero à perturbationibus, omnes Parisienses Interpretes Magistri Sententiarum, aut pene omnes, infallibilitatem Sedis Apostolicæ in iis definitionibus professi sunt voce & scripto in singulari; quemadmodum & Facultatem Parisiensem Theologorum id professam semper fuisse in communi, ostensum fuit multipliciter sectione præcedenti.

17 Superest vt veniamus ad quosdam Illustres Viros ex Recentioribus eiusdem Academiæ Doctoribus, & quidem magni in ea nominis. Inter eos locum habet Illustriss. Episcopus Vaurensis, Dom. de Raconis, Doctor Sorbonicus lib. Gallico de Suprema Petri, Potestate sect. 1. cap. 5. art. 2. §. 5. pag. 149. vbi ostendit, Ecclesiam Romanam nominari CATHOLICAM ET VNIVERSALEM: quia ratione sui Capitis, quod est vnum in per-

persona & vniversali potentia, & auctoritate; influit & communicat vnionem omnibus Ecclesijs particularibus, quæ alioquin separatæ, avulsæ, & schismaticæ forent, non solùm si non amplecterentur fidem Ecclesiæ Romanæ, illamve reijcerent: sed etiam nisi immobiliter coniunctæ manerent cum eius Capite Successore Petri, cui tota & Vniversalis Ecclesia commissa fuit. Deinde pag. 251. subdit: quidquid luminis & doctrinæ in Doctoribus, quidquid auctoritatis in Prælatis & Pastoribus, roboris & immobilitatis in lapidibus Domus Dei, quæ est Ecclesia, reperitur; totum id dependere à Pontifice Romano, eorùmque esse cum ipso; quem Christus in Ecclesia constituit, tanquam Caput, Solem, & fontem, ad motum totius corporis, quod est Ecclesia. Hæc & plura alia doctißimus ille Præsul.

18 Similiter Clarißimus Massiliensium Episcopus Nicolaus Coeffetellus, Doctor Parisiensis, in Opere de Sacra Monarchia contra impium Apostatam Marcum Antonium de Dominis eandem auctoritatem supremam & Monarchicam cum tota plenitudine residentem in S. Petro, & quibuslibet Successoribus ipsius, Pontificibus Romanis, splendidißimè tuetur & confirmat omni argumentorum genere, ac testimonijs Scripturæ Patrumque: & quoniam impostor ille pro suo & contrario errore allegabat Parisiensem Academiam, illum refellit lib. 2. cap. 5. & inquit: *Hoc loco tantùm monuerim, Scholam Parisiensem, qua doctiorem aut sapientiorem Sol nullam vidit vnquam, suscepisse sibi perpetuam propugnationem pro omnibus ornamentis Pontificis, ac semper suum aduersus illam studium & affectum declarasse, atque pro virili elaborasse, vt omnes intelligerent quanti Vicarium Christi, Petri Successorem, Christianæ plebis Parentem, ac Ecclesiæ Summum Rectorem faceret.* Vide etiam ipsum lib. 4. cap. 7. vbi Parisiensem Academiam ostendit immunem ab ea illius sycophantæ nota. Potestati autem Monarchicæ cum tota plenitudine residenti in Romano Pontifice annexam esse auctoritatem determinandi omnes controversias vltimo iudicio, & irreformabili à quocumque alio, tam apertum videtur, vt probatione non egeat.

19 Michael Mauclerus Doctor Sorbonicus in Opere toties laudato de Monarchia duobus tomis distincto sæpe eandem doctrinam tradit: præsertim part. 4. lib. 8. cap. 6. illamque testimonijs ipsius Scholæ Parisiensis confirmat.

20 Ludov. Bail Doctor Parisiensis, & Propœnitentiarius, in Apparatu ad Summam Conciliorum, inquirens: *An extra Concilia Generalia nulla sit certa definitio in rebus fidei*; ostendit ex professo, Romanum Pontificem loquentem ex cathedra in rebus fidei, nec falli, nec fallere posse, ne alioqui sedeat in cathedra pestilentiæ, & oves sibi à Christo creditas pabulis venenatis pascat, qualia certè essent dogmata à fide aut veritate devia. Quin & difficultates quasdam à Iansenianis obiectas contra hanc doctrinam, egregiè refellit: eandemque confirmat vberiùs varijs locis eiusdem Operis, præcipuè in Notis ad Concilium Florentinum & Tridentinum.

21 Edmundus Richerius Doctor Theologus, & Collegij Cardinalitij in Academia Parisiensi Archididascalus, qui in libro suo de Ecclesiastica & Politica Potestate multa scripserat derogantia auctoritati Pontificis Romani; postea, id est, vno ante obitum anno, religione tactus, omnes eas propositiones, quæ doctis & pijs hominibus offensioni fuerant, examinandas subiecit iudicio Catholicæ Romanæ & Sanctæ Sedis Apostolicæ, eamque Matrem & Magistram omnium Ecclesiarum, & *INFALLIBILEM VERITATIS IVDICEM* agnovit. Ipsum Richerij testimonium & singrapham exhibet Duvallius initio sui Operis de Suprema Summi Pontificis Potestate. Ipse

22 Andræas Duvallius Doctor Sorbonicus, & Regius in Academia Parisiensi Professor, in Opere nuper indicato parte 2. titulo de Infallibilitate Romani Pontificis, eandem sententiam tradit. Et deinde tertia parte inquirit, An Summus Pontifex, quem antea Supremum Monarcham esse demonstraverat, posset Canones condere, & leges stabilire sine Concilio, saltem Aristocratico, hoc est, Generali, vel particulari: & asserit posse absdubiò, quia constans est, Romanos Pontifices seorsim à Concilio, sive absque illo plurima de fide statuisse, hæreses emergentes damnasse, & condidisse Canones. quod se in suo Elencho ostendisse testatur, & facillimum demonstratu est: cùm exploratum sit tribus primis Ecclesiæ sæculis damnatas fuisse innumeras hæreses recèns exortas à Pontificibus Romanis, nullo Concilio Generali coacto, imò & sæpiùs nec Provinciali, aut Nationali; sed tantùm per Decretales Epistolas, quarum aliquas ad Episcopos Galliarum scriptas indicavimus Disput. IV. & multò plures suo loco proferemus. Addit Duvallius, quamvis sæpe Romani Pontifices coegerint Synodos Occumenicas, vel Concilia Episcoporum Romanæ Provinciæ, aut Cardinales, ad decernendas quæstiones fidei, vt S. Cornelius

Pa-

Papa ad damnandum errorem Novati, & S. Stephanus I. adversus Donatistas, non propterea illos teneri ad eum ritum aut solemnitatem præstandam: *Quin immo*, ait ipse, *absque ulla Synodo, vel consultatione Cardinalium, viros doctos in Concilium adhibendo potest Pontifex PRO SUÆ POTESTATIS MONARCHICÆ PLENITUDINE, ET ERROREM DAMNARE, & leges ferre, quæ in conscientia fideles obligent, simulque ardua qualibet Ecclesiæ negotia tractare, eodem prorsus modo, quo Reges: qui propter suam Monarchicam potestatem, absque Senatu, vel Comitiis, vel Officiariis, verè & propriè edicunt.* Vnde & conclus. 2. colligit, leges Summorum Pontificum, quamvis latas extra Synodum, obligare & constringere fideles quoslibet in foro conscientiæ.

23 Hæc ille. Quâ verò τῇ ἀκολουθίᾳ specie, aut cohærentia, doceat alio loco, non esse erroneam, immo nec temerariam opinionem eorum, qui negant infallibilitatem omnimodam definitionibus Romanorum Pontificum sine Concilio in quæstionibus fidei; difficile admodum est. Etenim ipse fatetur, Romanos Pontifices ad eas dirimendas non teneri cogere Synodum ullam, nequidem ex Episcopis Romanæ Provinciæ, aut Cardinalibus, quos ferè ad manum habent: immò & sine omni Concilio solitos definire controversias fidei, & damnare hæreses emergentes. Ergo definitiones illæ statim prolatæ à Romano Pontifice erant & sunt certæ secundùm fidem: ac proinde quisquis earum certitudinem aut infallibilitatem negat, vel in dubium pertinaciter vocat, non modò temerarius est, sed hæreticus sive contrarius fidei. Alioqui tribus primis Ecclesiæ sæculis, in quibus constat nullum fuisse Generale Concilium, quisquis pertinaciter tueretur innumeras propositiones & opiniones damnatas à Pontificibus Primitivæ Ecclesiæ, non propterea esset hæreticus habendus, immo nec temerarius: quia posset tunc opinari, definitiones Pontificum latas extra Concilium in quæstionibus fidei non esse omnino infallibiles; nec spectare ad Catholicam fidem; quæ opinio, iuxta Duvallium, nequidem temeraria est. Deinde, Pelagius (idem est de Iuliano Capuæ Episcopo, ipsius defensore) adhuc postquam damnatus fuit à Sede Apostolica extra omne Concilium Oecumenicum (neque enim ullum eiusmodi coactum fuit temporibus Innocentii I. Zosimi, & Cœlestini I. qui ipsius doctrinam damnarunt) potuisset, iuxta eum dicendi modum, non solùm sine hæresi, sed etiam absque temeritate, opinari, definitiones illas Pontificias non esse omnino infallibiles; ac proinde persistere in doctrina contraria divinæ gratiæ, quam eatenus tradiderat, quin propterea hæreticus, immo nec temerarius haberetur. Hoc autem est contra mentem & sensum totius Ecclesiæ, quæ ab eo tempore Pelagium nigro theta notavit, veluti unum è præcipuis Hæresiarchis, similiterque Iulianũ. Dum ergò Duvallius censet Romanum Pontificem non egere Concilio ad definiendas controversias fidei, & testatur id sæpe fuisse à Pontificibus factum; debet consequenter asserere, omnes eiusmodi definitiones ita esse infallibiles, ut quisquis illarum certitudinem negat, aut dubitat de illa, non modò temeritatis notam incurrat, sed etiam tradat aliquid erroneum omnino, & contrarium fidei. Sed de hoc iterum redibit sermo. Nunc solùm in eum finem dictum esto, ut appareat, prædictũ Doctorem asseruisse Pontifici Romano auctoritatem definiendi controversias fidei, independenter à Concilio.

SECTIO TERTIA.

Allegantur pro eadem sententia nonnulli alii Recentiores Parisiensis Academiæ Doctores, & Scriptores Galli.

24 DOCTORIBUS Parisiensibus sectione præcedenti laudatis, meritò, quamvis generatim solùm, adiungere possumus multos ex iis octoginta quinque Episcopis Galliarum, qui anno 1653. communi consensu scripserunt ad Innocentium X. ut singulis ex quinque præcipuis Thesibus Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis propriam notam inureret: similiterque aliquos ex iis Episcopis, qui eodem anno die 15. Iulii, post exceptum Diploma ipsum Innocentii, rescripserunt ad eundem, definitiones illas venerati tanquam vocem Christi loquentis per os S. Petri, *cui omnes Christiani ex officio ipsius quoque mentis obsequium exhibere tenentur*: ut suprà vidimus Disput. II. Etenim certum videtur, inter tot Galliarum Episcopos litteris & eruditione præstantes, multos fuisse alumnos insignis Scholæ Parisiensis, eiusque Doctores: cùm illa semper fuerit alvearium feracissimum illustriorũ Galliæ Præsulum. Verùm qui Salmanticæ scribimus, ubi Acta aut Regesta illius Magnæ Academiæ, in quibus nomina singulorum Doctorum scribi solent, & veluti Fastis adiici, nesciuntur; haud quaquam possumus dicere, quinam ex iis Episcopis in ea Doctoratus Lauream adepti fuissent,

cùm

cùm Epistolas illas ad Innocentium X. scripserunt.

25 Ioannes D'Artis sacrorum Canonum in Academia Parisiensi Regius Professor, Tractatu de Beneficijs cap 3. ex professo tuetur Pontificis Romani Primatum, & auctoritatem in definiendis fidei controversijs, ac condendis legibus Ecclesiasticis: illamque confirmat testimonijs Conciliorum, & Patrum, atque in his, Sanctorum Hilarij Pictaviensis, & Eucherij Lugdunensis, Gallicanorum Præsulum.

26 Illustriss. D.Petrus de Marcà, Archiep. Parisiensis, Vir planè eruditissimus, in suo Opere de Concordia Sacerdotij & Imperij, auctoritatem eandem Romani Pontificis passim profitetur, & splendidè confirmat. Nam imprimis demonstrat, Romanum Pontificem supremam auctoritatem per Galliam exercuisse, iudicijs ad consultationes, relationes, & appellationes redditis, ab eo tempore quo fides Christiana in Gallijs, ad suum vsque tempus. *Deinde*, Papam iure diuino esse Vniversalis Ecclesiæ Caput, atque adeò Gallicanæ, quæ est illius membrum. *Præterea*, generalia decreta à Romanis Pontificibus in Gallias, æquè ac in alias provincias missa, quæ magno applausu ab Imperatoribus Romanis, deinde à Francorum Regibus post constitutum Regnum, ad hanc vsque ætatem recepta fuerunt. *Vlterius*, nullum esse crimen, propter quod Papa deponi possit, nisi hæresim, quam publicè profiteretur: idque etiam ex sensu Ecclesiæ Gallicanæ. *Rursus*, Pontificem Romanum posse dispensare validè & licitè in Canonibus Conciliorum Generalium, etiam sine causa, dùm tamen ea dispensatio non tendat ad labefactandum Ecclesiæ statum. *Deinde*, Papam ita esse Primatem totius Ecclesiæ Catholicæ, & ipsi præesse, vt sit etiam speciatim Occidentis totius Patriarcha. *Præterea*, Regibus sic à Deo commissam esse rationem Ecclesiæ, vt edictis suis Canonum & Decretorum à Pontificibus editorum executionem curent, & ad eorum observantiam vrgeant; non autem vt arbitratu suo leges condant in ijs, quæ ad fidem & Ecclesiasticam disciplinam spectant. Hæc & plura alia tradit Marcà ex suo & Gallicanæ Ecclesiæ sensu in Opere allegato, præsertim lib. 1. cap. 10. 11. 14. 15. & lib. 3. c. 2. 6. 7. 10. 11. 12. cum ea veneratione auctoritatis Pontificum Romanorum, circa decreta omnia & canones, quibus pronuntiant aliquid circa fidem, aut disciplinam Ecclesiasticam, vt Gibalinus sæpe à nobis allegatus num. 106. dicat: *Non potuit illustrius suum & Galliæ sensum circa auctoritatem Pontificiam explicare, & circa controversiam illam* (in qua versamur) *Sapientissimus Archipræsul, quam istis pronuntiatis: neque vllum superesse dubium de auctoritate Summi Pontificis IN DEFINIENDIS FIDEI CONTROVERSIIS, & disciplina Ecclesiastica constituenda apparet.* Quin & (vt hoc obiter dixerim) idem Marcà adversus Ioannem Launoium, & quosdam alios deprimentes Pontificem Romanum, vt Gallicanam libertatem extollant, inquit: *Solet à plerisque Pragmaticis hoc ferè præcipuŭ constitui libertatis Gallicanæ Theorema, Concilium Oecumenicum superius esse Summo Pontifice.* Deinde id placitum refutat eruditè varijs impugnationibus, quarum summam sic colligit Stephanus Baluzius: *Confutatur opinio, quæ docet præcipuam libertatum regulam hanc esse, vt Concilium Oecumenicum superius Romano Pontifice dicatur.* Viderint hæc, rogo, qui in Declaratione facta nomine Cleri, & Pragmatica sanctione Regis Christianissimi hoc ipso anno 1682. editis, oppositum indicaverunt. Sed de hoc alibi.

27 Henricus Spondanus, Apamearum in Gallia Narbonensi Episcopus in Epitome Baronij ad annum Christi 33. num. 5. luculenter eandem doctrinam confirmat, dum exponit interrogationem illam Christi ad Apostolos Mathæi 16. *Vos autem, quem me esse dicitis?* & responsionem solius Petri: *Tu es Christus Filius Dei vivi.* Sic enim loquitur Spondanus: *Petrus dignitate primus talem fert sententiam, vt causam ipse definiat, ET QVID AB OMNIBVS SENTIENDVM ESSET DECERNAT, AC FIDEI CANONEM PERPETVO PERMANSVRVM CONSTITVAT. Idcirco etiam satis fuit Christi, Petrum esse locutum, nec aliorum Apostolorum opus fuit rogare sententias: quin & laudavit sententiam, eamque non habendam vt vulgarem, aut ex sensibus humanis depromptam; sed diuinitus a Deo Patre illi per Spiritum Sanctum infusam, cæteris audientibus patefecit. Sed & quoniam illa diuina Sapientia prævidebat fore vt in Ecclesia sæpiùs einsmodi de fide orirentur controversiæ; iure consuluit, vt a quo quid quolibet tempore decernendum foret, in comperto esset. Et quod lege diuina apud Hebræos, & iure naturali apud gentes ferme omnes sanctè, piegue mutua velut quadam consensione observari reperisset; IESVS qui non legem scriptam venisset abrogare, iusve naturale à Deo menti cuiusque insitum labefactare, sed numeris*

ris omnibus omnia absolutissima redderet; instituto iam in Ecclesia collegio Apostolorum, ex illis Vnum omnium maximum, ac principem, qui cæteris præesset, elegit. Vides qualiter ex mente huius disertissimi Scriptoris, solus Petrus inter Apostolos canonem illum fidei præcipuum ediderit ab omnibus de cætero accipiendum: quasi in auspicium auctoritatis suæ & Successorum in Sede Apostolica ad controversias fidei definiendas ex afflatu Spiritus sancti.

28 Mitto Theologos pene omnes Illustres Galliarum, qui ab initio ferè huius sæculi scripserunt contra propositiones Michaelis Baij, præsertim contra instauratas à Iansenio:& in ijs Ioannem Martinonum, Dionysium Petavium, Franciscum Annatum, Stephanum Dechamps, Ioannem Baptistam Gonetum. Omnes enim ij in comperto habent summam & infallibilem auctoritatem Romani Pontificis in suis diffinitionibus. Mitto etiam eruditissimum Virum Stephanum Baluzium in Notis ad Epistolam LXXXII. Servati Lupi pagina mihi 428. vbi disertè eandem sententiam tuetur, & confirmat testimonio S. Augustini.

29 Denique hanc esse tum Ecclesiæ Gallicanæ, tum Parisiensis Academiæ sententiam, latè & ex professo testantur, præter hactenus allegatos, eruditissimi aliquot & recentes Galliarum Scriptores: atque imprimis Theophilus Raynaudus multis locis, præsertim verò in Opusculo inscripto, *Αὐτὸς ἔφα*, puncto 11. vbi allegatis nominatim plurimis Theologis, etiam ex Schola Parisiensi, atque alijs Galliarum Scriptoribus, concludit: *Frustra plures Theologos conquireremus, cù possent omnes educi, QVOTQVOT ANTE CONCILIVM CONSTANTIENSE FLORVERVNT.* (Floruerant autem eousque innumeri Theologi in Gallia, & in ipsa Academia Parisiensi, trium sæculorum decursu à tempore Magistri Sententiarum.) *NAM NON NISI A TEMPORE CONCILII CONSTANTIENSIS ET BASILEENSIS REVOCATA EST IN CONTROVERSIAM HÆC VERITAS APVD CATHOLICOS: SED OMNES ANTERIORES VNANIMITER DOCVERVNT, DEFINITIONES PONTIFICIAS, ETIAM ABSQVE GENERALI CONCILIO EDITAS, FACERE REM DE FIDE; ET OMNE IVDICIVM DE FIDE FINALITER PERTINERE AD SEDEM APOSTOLICAM.*

30 Similiter Ioseph Gibalinus toties laudatus à nobis lib. 5 de Iure Canonico cap. 3. §. 15. ex professo tuetur & latè demonstrat, hanc esse ac fuisse semper doctrinam Scholæ Theologicæ Parisiensis, tam in definitionibus seu Censuris editis ab ipsa in vnum congregata, quàm in scriptis singulorum Doctorum ipsius. quorum omnium & plurima & apertissima testimonia in medium profert. Neque obstat quòd circa finem eius §. 15. num. 107. pag. 102. dicat, se abstinere ab examine duarum illarum controversiarum de infallibilitate Pontificis Romani, & eius auctoritate supra Concilium Oecumenicum, quòd invidiosæ sint: *Duas alias quæstiones*, inquit, *de Pontificis auctoritate, & ad Concilium Generale subiectione. modo non expendo.* Similiter nec obest quòd ibidem tandem cõcludat, se censere cum Duvallio, neutram opinionem affirmantium vel negantium in ijs duabus controversijs esse erroneam aut temerariam. Non, inquam, id obstat: quoniam ea verba non protulit Gibalinus, nec potuit: cùm ex professo docuisset ac latissimè confirmasset toto ferè capite tertio, definitiones Romanorum Pontificum in quæstionibus fidei, etiam extra Concilium editas, & independenter à consensu Ecclesiæ, esse prorsus infallibiles, & certas secundùm fidem Catholicam: quibus proinde omnes Christiani assensum statim præstare teneatur. Vide præsertim apud ipsum totum §. XI. & XII. XIII. XIV. & XV. Quare indubium apparet, verba nuper allegata esse centonem assutum capiti prædicto, sive aliena manu, sive propria ipsius Auctoris perculsi timore aliquo propter dissidium ortum anno 1662. inter Alexandrum VII. Papam, & Ludovicum XIV. Regem Christianissimum. Fortè enim timuit sibi, aut Operi suo, in ea perturbatione animorum Gentis Gallicæ, & Facultatis Parisiensis, memorata in superioribus Disp. I. num. 9. ideòque subitò & paucis lineis retractavit aut indicta voluit, quæ fusissimè & eruditissimè ex animi sententia docuerat. Verùm fortassè verius est, id ab alio factum fuisse iniussu eiusdem Auctoris.

31 Hinc colliges quid existimari debeat de Censura nomine sacræ Facultatis Theologicæ Parisiensis edita anno 1665. adversus librum Gallicum Iacobi Vernantij inscriptum: *La defense de l' auctorité de N. S. P. le Pape.* In qua ij Doctores, inter plura alia, quæ discutere non vacat, ostendere conantur, falsum esse quòd Auctor ille impugnatus asseruit, Ecclesiam passivè saltem infallibilem esse, ac Papam esse infallibilem. Verùm vbi censura prędicta in lucem emissa fuit, illico prodijt contra illam liber alius etiam Gallicè inscriptus: *La doctrine*

an-

anciennè des Theologiens de la Faculté de Paris: in quo ostenditur, prædictam Censuram recentem anni 1665. esse contrariam doctrinæ & Censuræ antiquæ eiusdem Facultatis Parisiensis: quæ semper eousque oppositum docuerat, & præcipuè auctoritatem infallibilem Romani Pontificis in dirimendis quæstionibus fidei. Quod & nos in tota hac Disputatione, sequuti plures eximios Galliarum Scriptores, demonstravimus multipliciter vt propterea mirum sit quòd Auctores Ephemeridum Gallicarum eodem anno 1665. die Lunæ 16. Februarij dicere ausi fuerint contra impugnatorem recentis Censuræ Parisiensis: *Verum si Auctor ille parum adhuc expectasset, labori in componendo libro suscepto, & dedecori, vix bonum ausui ipsius successum minitanti, parcere potuisset. Auctoritates enim ad confirmandam Facultatis Censuram adductæ, tam evidenter conformitatem cum Scriptura sacra, cum Concilijs, cum Pontificum Decretis, cum Patribus, cumque prioribus probant Censuris, vt qui in hoc occupati fuere, præsentis libri errores præsensisse videantur, quia iam antè refutarunt eos.* Certè in hac eorum Hypercriticorum censura adversus Anticensuram pro Vernancio scriptam, plurima sunt quæ miremur, & præsertim confidentia nimia. Cùm enim in hac Disputatione palam ostensum fuerit, auctoritatem infallibilem Romani Pontificis in decernendis quæstionibus fidei, fuisse semper traditam à Facultate Theologica Parisiensi, & ab omnibus ferè Doctoribus celebrioribus ipsius; ac præterea in superioribus, assertam fuisse à Clero Gallicano anno 1653. à Patribus, & Concilijs Ecclesiæ Gallicanæ, ac Pontificum Rescriptis ad ipsam; quis non miretur, prædictos Hypercriticos oppositum quoad omnia tam confidenter asserere, idque non absque convicijs in sententiam contrariam? Verùm admirationis occasio vberior erit, cùm ostenderimus sententiam ipsam esse prorsus certam & Catholicam: vtpotè sacris litteris, Conciliorum decretis, & communi sensui Patrum ac Theologorum cohærentem adeò firmiter, vt nullatenus in dubium vocari possit. Quod seorsim & ex instituto demonstrabitur in progressu.

DISPVTATIO VII.

QVAM PAVCI EX THEOLOGIS PARISIENSIBVS negaverint Rom. Pontif. auctoritatem infallibilem; & quid de eorum opinione reliqui ferè omnes sentiant.

OSTENSVM Fuit præcedenti Disputatione ineluctabilibus testimonijs, tum Scholam Parisiensem in communi, tum Doctores eius Theologos in singulari, non solùm à tempore Magistri Sententiarum, sed etiam tribus post sæculis, nimirum à tempore Concilij Constantiensis, in quo primùm excitata fuit hæc controversia, asseruisse Romano Pontifici auctoritatem infallibilem ad dirimendum quæstiones fidei extra Concilium. Videamus nunc quinam ex Parisiensibus Theologis illam negaverint, & qua occasione: ac quid de illorum opinione cæteri, tum Theologi, tum Iuris Canonici Doctores sentiant.

SECTIO PRIMA.

Primùm è Theologis Gersonem negantem opinionem tradidisse, occasione schismatis; deinde paucos aliquot è Parisiensibus causa dissidiorum inter Romanos Pontifices, & Reges Galliarum.

1 ANTEQVAM Vero eorum nomina indicem, oportet præ oculis habere, non vnicam, sed duas celebres, & veluti capitales Disputationes spectare ad Tract. de Auctorit. Pontificis. Altera, & prior est, An Summus Pontifex extra Concilium habeat auctoritatem prorsus infallibilem in definiendis quæstionibus fidei, & morum. Altera, & posterior, An Pontifex Romanus ritè electus, & indubitatus, sit supra Concilium Oecumenicũ, seu potiùs è contrà. Licèt enim ex decisione alterius ex ijs controversijs, non parum pendeat resolutio alterius quoad quædam capita, absolutè tamen diversæ sunt. possetque aliquis ita tueri infallibilitatẽ Summi Pontificis in definiendo controversias fidei & morum, vt tamen assereret subditum esse Concilio Oecumenico in alijs rebus,

vel licere aliquando appellationē à sententia ipsius in casu singulari ad illud si iam sit reipsa congregatum, tamquam ad superius. Posset, inquam, aliquis ita opinari absque vllo τ' ἀνακολουθία., sive inconsequentiæ nævo, quamvis longè à veritate.

3 Quare non referam hoc loco eos Auctores, qui à tempore Concilij Constantiensis arbitrati sunt, Concilium Oecumenicum esse supra Papam (id enim vt dixi ad aliā controversiam spectat) sed illos tantùm, qui Romano Pontifici abiudicant auctoritatem omnino infallibilem in definiendo ex cathedra quæstiones fidei & morum sine interventu Concilij.

4 Primus itaque ex Catholicis Ioannes Gerso, Cancellarius Academiæ Parisiensis, Vir spectatæ alioqui doctrinæ, & probitatis, censuit licere provocationē à iudicio Summi Pontificis ad Generale Concilium, etiam in causis fidei. Quod pluribus locis testatum habet, præsertim verò Tomo I. in eo Opusculo, cui titulus: *Quomodo, & an liceat IN CAVSIS FIDEI appellare a Summo Pontifice, seu eius iudicium declinare.* Nimirum ex ea opinione palam sequitur, iudicium Romani Pontificis in causis fidei non esse prorsus infallibile, seu irretractabile. Quare Gerso eo loco tradit, Papam non esse vltimum ac supremum iudicem in Ecclesia: ac proinde nec infallibilem regulam fidei. id enim soli Ecclesiæ tribui debere, sive Concilio Generali illam repræsentanti. Vnde & colligit, Papam non posse obligare fideles ad credendum propositionem aliquam tanquam fide divina certam, quamvis possit adstringere omnes subditos sub pœna excommunicationis ne dogmatizent oppositum tali definitioni, donec accedat determinatio Concilij Generalis; ad quod potest deinde dari provocatio post determinationem Papæ, etiam in causa fidei: quoniam cùm Papa habeat in terris superiorem, iudicium illius nullatenus est supremum, & irretractabile; ideoque ab eius superiore, nimirum Concilio Generali, infirmari, aut confirmari potest.

5 Verùm observare oportet, opinionem adeò exoticam à sensu communi reliquorum fidelium duxisse initium in Gersone ex statu asperrimorum eorum temporum: in quibus nullus erat Papa indubitatus, & exploratus; sed tres incerti, quorū singuli innumeros partiarios habebant. Itaque in eo diuturno, & perniciosо Schismate, cui extirpando nullum aliud remedium occurrebat, existimavit Gerso, & alij quidam ad Concilium Constantiense tunc concurrentes, ius esse Ecclesiæ in Synodo Oecumenica congregatæ ad præficiendum fidelibus certum atque indubitatum Caput, exauctoratis ijs tribus, qui incerto iure eam sibi dignitatem asserere conabantur. Et hoc sensu Concilium ipsum Constantiense anno 1415. definivit, cuivis Synodo Generali potestatem à Christo immediatè habenti, omnes teneri obedire, & ipsum Papam in rebus pertinentibus ad fidem, & communem Ecclesiæ Reformationem. Verba sunt eius Concilij Sess. 4. *Generale hoc ipsum Concilium, legitimè in Spiritu Sancto congregatum, PRO EXTIRPATIONE PRÆSENTIS SCHISMATIS potestatem à Christo immediatè habet, cui quilibet cuiuscumque status, vel dignitatis, etiamsi Papalis existeret, obedire tenetur in his, quæ pertinent ad fidem, & extirpationem dicti Schismatis.*

6 Circa quæ verba imprimis notandum (quod vberiùs explanabimus in progressu) Concilium Constantiense, quo tempore eam definitionem edidit, nondum fuisse Generale, quidquid Patres in ea Sessione quarta congregati, è contra affirment: cùm exploratum sit, tunc solam interfuisse vnam ex tribus obedientijs (sic enim appellabantur factiones singulorum Pontificum prætensorum) nimirum Ioannis XXIII. reliquis duabus Concilio repugnantibus. Quare dato, aut permisso gratis, eam definitionem accipi debere etiam de legitimo, & indubitato Papa, adhuc illa non est edita ab aliquo Generali Concilio; sed à minori illius parte. Vnde Martinus V. ritè electus postea à tribus partibus eiusdē Concilij definitionem illam Sessionis quartæ confirmare noluit: quin potiùs è contra definivit, nulli fas esse iudicium Romani Pontificis in causa fidei declinare, aut ab eo appellare. Deinde pariter permisso, definitionem illam fuisse latam à Concilio Generali (quod tamen apertè falsum est) intelligi debet, iuxta verba illa solùm, *pro extirpando præsenti schismate.* nimirū dumtaxat vbi nullus est Papa certus, & indubitatus, qualiter tunc contingebat medio schismate. Hoc enim sensu vera est illa definitio, vt optimè, & eruditè probat Cardinalis Turrecremata in sua Summa de Ecclesia lib. 2. c. 99. & plures alij, atque ex ipsis verbis exscriptis illius Sess. 4. colligit nuperrimè scribens in media Galliarum luce Cabasutius, in Notitia Ecclesiast. edita anno 1680. in Synopsi historiæ sæculi quinti decimi num. 21. pagina 508 paulo antequam hæc recentissima dissidia inter Innocentium XI. Papam, & Ludovic. XIV. Regem Galliarum excitarentur.

Quo-

7 Quoniam verò, vt nuper indicavimus, Martinus V. cùm primùm fuit ritè electus Pontifex, definivit, nulli fas esse iudiciū Pontificis Romani in causa fidei declinare, aut ab eo appellare; Gerso ipse, ne videretur contradicere recenti decreto Sedis Apostolicæ, sic illud interpretatus fuit, vt *non sit fas appellare à Papa, vel eius iudicium declinare; non quidem pro omni casu, sed quando facit quod in se est, & quando non apparet devius à fide, & ambulat rectè ad veritatem Euangelij sine personarum acceptione.* Quod certè debere facere Pontifices, & à se servatum fuisse, testatus fuerat ipse Martinus V. in ea definitione.

8 Gersonis auctoritate abducti nonnulli eandem opinionem amplexi sunt ea contentione, vt paulò post ausi fuerint plures à iudicio Summorum Pontificum appellare futurum Concilium: ideoque Pius II. anno 1459. eam licentiam frænavit, edita Constitutione, cui initium, *Execrabilis*: in cuius initio testatur, eiusmodi appellationem tunc primùm inolevisse, nec auditam fuisse pristinis temporibus, quoniam nimirum si quando antea tentata fuit, plerumque, aut semper, non nisi ab hæreticis, & schismaticis. Similiter Iulius II. postea anno 1509. in eandem audaciam animadvertit, contra Venetos, & Bentivolos Bononiæ oppressores, qui à Pontificis sententia Concilium Generale appellaverant.

9 Veniamus ad recensendos Theologos, qui relatæ Gersonis opinioni adhæserunt. Quamvis verò pro ea citari soleant Thomas Waldensis, & Cardinalis Turrecremata; immeritò tamen, nam prior ex ijs oppositum tuetur lib. de Sacramentalibus doctr. 10. posterior autem lib. 2. c. 109. & 110. quibus locis negant, Sedem Apostolicam errare posse, cùm de fidei quæstione iudicat. Quare vix invenire licet Theologum alicuius nominis Gersoni subscribentem, saltem ex Parisiensibus, ante Iacobum Almainum lib. de Potestate Papæ, quem edidit tempore Iulij II. circa initium ferè sæculi decimi sexti proximè præcedentis. Vnde Melchior Canus lib. 6. de Locis cap. 1. prope finem referens opinionem negantium Pontifici infallibilem auctoritatem in dirimendis fidei quæstionibus, inquit: *Inter Parisienses Gerson, & Almain huius sententiæ præcipui auctores habentur.* Neque tamen id fecit Almainus tempore pacifico, aut apto ad ferendum de rebus sereni iudicium: sed potiùs perturbato ob dissidia inter Ludovicum XII. Galliarum Regem, & Iulium II. Pontificem Romanum: vt constat ex Historicis illius temporis, & observat Raynaudus in Opusculo inscripto, Αὐτὸς ἔφα, puncto 2. fine, his verbis: *In Gallia sub eodem Iulio II. OCCASIONE DISSIDIORVM INTER IPSVM ET LVDOVICVM XII. cum magno Ecclesiæ scandalo revixit Gersonis spiritus in quibusdā Catholicis Theologis, nominatim in Iacobo Almaino.* Addendus tamen ijs est Ioannes Maior Doctor Parisiensis (non quidem Socius Sorbonicus æque etiam Socius Navarræus, vt loquitur Dempsterus lib. 12. Histor. Ecclesiasticæ Scotorum: hæc enim duo ἀσύγχωστα sunt) non tamen natione Gallus, sed Scotus, in Disputationibus editis ad calcem Primæ Partis Operum ipsius. Addunt aliqui Petrum de Alliaco Cardinalem Cameracensem discipulum Gersonis. Neque quemquam alium è Theologis Parisiensibus alicuius nominis allegatum invenio pro eadem opinione, saltem ex ijs qui scripserunt vsque ad initium huius sæculi. quin & Theophilus ipse loco citato, puncto 11. initio, testatur, *demptis ijs paucis*, nimirum, Gersone, Petro Alliacensi, & Iacobo Almaino, cæteros pene omnes docere, definitiones Pontificum in ijs quæstionibus esse fide divina certas. Quod ibidem fusè & in singulari demonstrat, & nos sect. sequenti ostendemus.

10 Quapropter existimare pariter licet, Declarationes nuper in Gallijs editas, alteram nomine Facultatis Theologicæ Parisiensis anno 1682. alteram nomine Cleri Gallicani hoc ipso anno 1682. contra infallibilitatem Romani Pontificis in dirimendis quæstionibus fidei, *nisi Ecclesiæ consensus accesserit*, non fuisse ortas ex sereno & pacifico iudicio; sed occasione accepta ex dissidijs Christianissimi Galliarum Regis, olim cum Alexandro VII. nunc autem cum SS. D. N. Innocentio XI. nam si nullæ eiusmodi dissensiones præcessissent, si nullum schisma in Ecclesia Dei contigisset tempore Constantiensis Concilij; nec Gerso, nec Almainus, nec Facultas Parisiensis, nec denique Gallicanus Clerus litem intentasset auctoritati infallibili Romanorum Pontificum: quam perpetuò in Gallijs eousque traditam & creditam fuisse, Disputationibus præcedentibus abundè confirmatum est: quam etiam in reliqua Ecclesia certam & exploratam fuisse atque esse hactenus, demonstrabitur in progressu.

11 Nec diffiteor, aliquos è Theologis Recentioribus Parisiensibus subscripsisse ex parte Gersoni. Nam præterquamquod Andræas Duvallius eximit illius opinionem à nota erroris, immo & temeritatis (vt vi-

vidimus Disp. VI. num. 23. Ifambertus & Gammachæus mediam viam inire videntur inter vtramque sententiam extremè contrariam. Etenim prior ex ijs Tract. de Iudice Controversiam disp. vltim. docet, cum iudicem esse Ecclesiam, prout congregatam, & includentem suum supremum Caput. Subditque: *Nam disputare, an Ecclesia condistincta à Summo Pontifice sit supra illum, an è contra, nihil facit ad præsentem controversiam.* Nimirum eæ sunt duæ quæstiones diversæ, vt antea monui. Posterior quoque 2. 2. q. 1. cap. 12. ait: *Veram, ac propriè dictam fidei regulā in ordine ad nos esse Ecclesiam Vniversalem, siue Conciliū Generale, PROVT EX CAPITE VISIBILI, SVMMO PONTIFICE ROMANO, ALIISQVE SIMVL MEMBRIS CONSTAT.* Atque inferiùs subiungit, infallibilem fidei regulam, non in solo Summo Pontifice sine Ecclesia, nec in sola Ecclesia absque Pontifice reponendam. Itaque neuter ex ijs Auctoribus tribuit soli Concilio Generali, independenter à Summo Pontifice auctoritatem infallibilem dirimendi controversias fidei: in quo ambo differunt à Gersone, & Almaino, suprà relatis: nec præterea tribuunt eam infallibilitatem Pontifici Romano seorsim à Generali Concilio: in quo recedunt à sententia communi Theologorum postea statuenda.

12 Denique Pontificem Romanum definientem aliquid, etiam in ijs controversijs, non facere aut reddere doctrinam fide divina certam sine Generali Concilio, docuerunt nonnulli alij Theologi, præter Gallos prædictos: Adrianus in 4. Sentent. de Confirmat. quæst. vltima, & ex Hispanis Alphonsus à Castro lib. 1. contra Hæreses cap. 2. vbi tamen non propterea vult, Papam esse inferiorem Concilio, quod Gerso & Almainus voluere: ideoque subdit. *Sine Papa sit superior reliquo Christianorum Concilio, siue inferior, hoc alijs, & in alium locum disputandum relinquimus. Hoc vnum constanter assevero, eas fidei definitiones, quæ à pleno & integro Concilio, & rectè vt decet congregato, datæ sunt, hoc est, quibus Papa, & reliqui in Concilio congregati subscripsere, maioris esse roboris, & momenti, quàm illas, quas solus Pontifex definiuit. Nam hoc tale Concilium, quod Papæ auctoritate, & consensu rectè congregatū est, non posse in fide errare, ab omnibus veris Christianis firmissimè hucusque creditum est: at Papam solum absque congregatione Concilij, posse in ijs, quæ ad fidem spectant, errare, multi non contemnendæ authoritatis Theologi asseruerunt: imo aliquos Pontifices Summos, in fide errasse, compertum est.* Hæc ille, cuius verba exscribere volui, quanquam intolerabilia, vt censet Raynaudus; ne videar quodammodo imminuere auctoritatem relatæ opinionis, quantula eacumque esse potest contra sententiam communem omnium aliorum mox referendam. Quod autem Castro asserit, aliquos Summorum Pontificum in fide errasse, non credo ab ipso proferri de errore illorum ex cathedra definientium, sed extra illam. quod nihil ad nostram controversiam refert.

SECTIO SECVNDA.

Communis sententia reliquorum Theologorum asserit Romano Pontifici auctoritatem infallibilem in definitionibus, velutî fide divina certam, cum multiplici censura opinionis contrariæ.

13 IMPRIMIS Illam amplexi sunt, non solùm octoginta quinque Episcopi Ecclesiæ Gallicanæ scribentes anno 1653. ad Innocentium X. nec solùm Patres Veteres eiusdem Nationis, nec solùm Synodi omnes in Gallijs coactæ, nec tantùm Academia Parisiensis, & omnes ferè illius Doctores Theologi cum D. Thoma, & S. Bonaventura, vt abundè ostensum fuit quatuor integris Disputationibus proximè præcedentibus: sed etiam omnes omnino Theologi quotcumque scripserunt ante Concilium Constantiense inchoatum anno Christi 1415. Nullus enim eousque, nisi fortè Heterodoxus aut Schismaticus, invenitur, qui auctoritatem infallibilem negaverit Romano Pontifici, quoties ex cathedra Sedis Apostolicæ definit aliquid, tanquam credendum ab omnibus fidelibus circa fidem aut mores, vt disertè ostendit Ruardus Tapper Orat. 3. Theologica columna 8. pag. mihi 339. vbi testatur opinionem contrariam fuisse noviter introductam à quibusdam Parisiensium, contra doctrinam Veterum omnium scriptorum, quī Romani Pontificis iudicium in quæstionibus fidei esse prorsus infallibile *concorditer ex Scripturis tradunt.* Itaque allegatione prædictorum, sive Patrum Galliæ, sive Conciliorū, sive Theologorū Parisiensium, & quorumlibet aliorum antiquiorum Concilio Constantiensi supersedeo, ne actum agam.

14 Venio itaque ad Theologos posteriores, quorum dux fuisse videtur à tempore ferè eiusdem Concilij Constantiensis doctissimus Thomas Valdensis, Martino V. tunc electo Pontifici admodum charus. Etenim lib. 1. Do-

Doctr. art.3. cap.46. & seqq. differens contra impium Vvicleffum, qui, inter plura alia, negabat Romanum Pontificem posse aliquid decernere veluti fide divina certum, aut è contra hæreseos notare; illum latè & ex instituto refellit: atque ex communi sensu Sanctorum Patrum, quorum plurima testimonia profert, auctoritatem prorsus infallibilem Romani Pontificis tuetur & confirmat: vrgetque Hæresiarcham ipsum, vt more solito ad cavillos & sophismata trita se convertat: nihil enim proderit ad labefactandam hanc Summi Pontificis auctoritatem. Itaque præstantissimus ille Theologus è re Catholicæ fidei adversus Vvicleffum censuit hanc sententiam tueri, veluti dogma commune Sanctorum Patrum. Nec audiendi sunt qui pro contraria opinione laudatum Valdensem citant: vt planè ostendit Hieronymus Rubeus in calce tomi tertij ipsius, & Raynaudus vbi suprà puncto 11. Similiter eodem tempore Cardinalis Ioannes Turrecremata, veritatis Catholicæ assertor eximius in Concilijs Basileensi & Florentino, coactis paulo post Constantiense, ex professo tuetur lib. 2. Summæ de Ecclesia cap. 109. 110. 111. & 112. definitiones Pontificum, quamvis extra Concilium latas, esse fide divina certas. Quod ibidem auctoritatibus & rationibus fusè demonstrat: ac præterea lib.3. cap.47. & seqq.

15 Sæculo sequenti, id est ab anno M. D. occasione eiusdem controversiæ, & contrariæ opinionis ab Almaino suscitatæ, plurimi & gravissimi Theologi illam ex professo reiecerunt: atque latiùs cæteris Cardinalis Thomas Caietanus integro Opusculo contra Almainum ipsum. Similiter cùm Lutherus eiusque gregales eandem, veluti suis erroribus propitiam initio amplecterentur; Ioannes Echius Luthero-mastyx celeberrimus illam insectatus fuit lib. 1. de Primatu D.Petri cap.18. ac præterea Ioannes Driedo 4. lib de Dogmat. Eccles. cap.3 p.3. Ioannes à Lovanio lib. de Cathedræ Petri firmitate cap. 11. Stanislaus Hosius lib. 2. contra Brentium, Ruardus Tapper Oratione 3. Theologica, Thomas Stapletonius lib. 8. de Principijs cap. 15. & toto ferè lib. 6. Cæsar Petri Michaelis Delphinus lib. de proportione Papæ ad Concilium explicatione 11. Gabriel Biel in Defensorio Obedientiæ Apostolicæ, doctissimus & eloquentissimus Theologus Michael Medina lib. 7. de Recta in Deum fide cap. 26. vbi inter alia, inquit: *Communem itaque Euangelicæ legis cathedram, quæ semper annexa est Sacerdotio, & Sacerdotij legitimæ successioni, quasi verum magisterium audire præcipimur, ad eamque Christus, quasi ad veræ doctrinæ fontem, Christianos hortatur. Nam quod ea quæ cum legitima Sacerdotũ, & pastorum, præsertim verò Romanorum Pontif. successione, annexa est doctrina, fideque, semper veteres Ecclesiæ de religione controversiæ quasi vera, ac Ecclesiastica sententia, & decreto terminata fuerint ab eiusdẽ Ecclesiæ primordijs, Ecclesiasticorũ Patrũ scripta tam apertè testantur, vt neque hoc nostri temporis hæretici negare potuerint.*

16 Ex Theologis Salmanticensibus eiusdẽ sæculi præcedentis illustrarunt admodum nonnulli eandẽ communẽ & veram sententiã: ac primùm quidẽ Franciscus Victoria Ordinis Prædicatorum, Relect. 4. concl. 20. vbi non modò improbat appellationes à Papa ad Cõcilium, etiam in causis gravissimis (adhuc dato, & nullatenus concesso quòd Conciliũ Oecumenicum sit supra Papam) sed etiam observat ab experimento præcedentium sæculorum, pessimum fuisse talium appellationũ exitum. *Omnes enim*, inquit, *appellationes hactenus factæ ad Concilium, malè cesserunt, & tandem devenerunt in schisma aliquod, vel etiã in hæresim.* Quibus directè refellit opinionem contrariam Gersonis tuentis appellationes à Papa ad Conciliũ, etiam in causis fidei; quoniam arbitrabatur, definitiones Pontificis non reddere doctrinam fide divina certam aut irreformabilem à Concilio. Verùm copiosiùs longè & eruditiùs more suo eandem sententiam confirmavit paucis pòst annis, eximius Victoriæ discipulus, & successor in Primaria Theologiæ cathedra Salmanticensi, Melchior Canus (quem nunquam sine delectatione, nunquam sine admiratione lego) toto libro sexto de Locis: vbi initio capitis secundi sic refellit sententiam contrariam, & suæ confirmationem pollicetur: *Horum ego opinationem ex Academijs Theologicis explosurus sum: efficiamque, vt spero, vi argumentorum meorum, si integris animis expendantur, semotis contentione, & odio, quibus omne iudicium exoculari solet. Vt autem evidentiùs intelligatur, quàm sit magnus huius opinionis error, fingamus animo vnum esse Lutherum, in quem stylus hic noster acuatur. Nam errantium multitudo, non parit errori patrocinium. Sit ergo primus, idemque solus, qui audeat affirmare, Summum Pontificem, Ecclesiamque Romanam in fidei controversijs decernendis posse contra Euangelium errare. Nisi ego probavero certioribus argumentis id esse erroneum, quàm probent Catholici, aut*

Purgatorium esse; aut Indulgentias Pontificias diuina auctoritate constare, auctoritas hæc mea, quantula eacunque est, apud Lectores periclitabitur. Vides in quo certitudinis gradu collocet sapientissimus ille Vir sententiam communem, & qualiter eam adversus Lutherum, vel solum, vel maximè tuendam accipere velit. Deinde Dominicus Sotus, eiusdem cathedræ Salmantic. Professor, & vtriusque nuper laudati synchronos, in 4. dist. 22. q.2. art.2. columna 3. pag. 957. idipsum tradit, dicens: *Quamuis nonnulli Doctores nostri temporis contendant, Papam nullatenus posse esse hæreticum; nihilominus communis sententia a parte contraria stat. QVAMVIS ENIM IN QVANTVM PAPA ERRARE NON POSSIT, HOC EST, STATVERE ERROREM NEQVEAT TANQVAM ARTICVLVM FIDEI, QVIA SPIRITVS SANCTVS ID NON PERMITTET; tamen vt singularis persona errare in fide potest, sicut alia peccata committere: quia non est impeccabilis.* Similiter Petrus Sotus in Apologia sua parte 1. cap 83. 84. & 85. Bañez, quatuor prædictorum successor in Primaria Theologiæ cathedra Salmant. 2. 2. q. 1. art. 10. vbi & reliqui omnes Thomistæ; ac novissimè Carmelitæ Salmant. & Philippus à SS. Trinit. eiusdem Ordinis disp.3.dub.4. Mitto innumeros alios ex Salmanticensibus, tum veteres, tum recentes Professores & Scriptores, præsertim tractatu de Fide: qui omnes, nullo, quem sciamus, excepto, eandem sententiam, veluti certam & Catholicam, semper docuerunt, aut supposuerunt: vt propterea nullum operæ prætium sit allegare singulos. Et id generatim indicasse sufficiat circa celeberrimam hanc Academiam, inter quatuor præcipuas totius Orbis Christiani memoratam, præsertim à tēpore Concilij Generalis Viennensis sub Clemente V. quam non modò Reges & Principes omnes impensè venerantur, sed & Romani Pontifices à pluribus iam sæculis summis laudibus efferunt, & ex ijs Clemens VII. anno 1535. in Bulla *Cùm inter alia*, aiebat: *Inter alia vniuersalia scientiarum Gymnasia Salmantinum Studium non secus, ac munitissima illa turris David, inexpugnabilis cum propugnaculis, ex qua mille clypei doctorum virorum pendent, qui Ecclesiam Dei Sanctam contra virulentos hæreticorum impulsus strenuè tuentur & protegunt, plurimùm vigere conspicitur, &c. Dignum, quin potius debitum reputamus, vt TAM CELEBRE ET INSIGNE LITTERARVM EMPORIVM, quibus ampliùs floreat & augeatur, dignis Apostolicæ Sedis muneribus prosequamur.*

17 Similiter Patres Societatis, tam qui sæculo præcedenti floruere, quàm qui nostro, sententiam eandem tuentur, veluti omnino certam: præsertim Salmeron tomo 4. tract. parte 3. tract. 4. & tom.9. tract.46. Petrus Canisius in Notis ad Evangelium Festi SS. Apost. Petri & Pauli, Pererius in cap. 13. Ioannis disp.57.& 58. Barradas in Concord. tom.2. lib.3. c.51. Lorinus Actorum 15. ad vers.7. Benedictus Iustinianus disp. de Apostolatu, præmissa Commentarijs in Paulum cap.9. & 10. Bellarminus lib. 4. de Romano Pontifice cap.3. Suarez disp.5. de Fide sect.8. n. 4. inquiens: *Veritas Catholica est, Pontificem definientem ex cathedra esse regulam fidei, quæ errare non potest, quando aliquid authenticè proponit toti Ecclesiæ credendum. Ita docent hoc tempore omnes Catholici Doctores: ET CENSEO ESSE REM DE FIDE CERTAM.* Similiter Valentia 2.2. disp.2. q.1. puncto 7. §.40. id est, q.6. initio, vbi pro Assertione statuit: *Quotiescumque Romanus Pontifex in fidei quæstionibus definiendis, illa qua est præditus auctoritate vtitur; ab omnibus fidelibus tanquam doctrina fidei recipi diuino præcepto debet ea sententia, quam ille decernit esse sententiam fidei. Toties autem eum vti ipsa auctoritate credendum est, quoties in controuersia fidei sic alterutram sententiam determinat, vt ad eam recipiēdam obligare velit vniuersam Ecclesiam.* Quod ibidem latè & ἀποδεικτικῶς confirmat. Subscribunt Luisius Turrianus 2. 2. quæst.1. art.10. disput. 16. dub. 1. Tannerus in eundem locum D. Thom. Gillius lib. 1. tract.7. cap.9. n.3. Henriquez lib.1. cap. 16. n.5. littera I. in notis. Ioannes Bagotius lib. 4. Institut. Theolog. disput.3. cap.2. Iacobus Gaulterus in Chronico Veritate vndecima cuiuslibet sæculi, Azor tom.2. lib. 5. cap.4. quæst. 3. (vbi & observat, paucos illos qui oppositum tradiderunt, non satis sibi constitisse, ac pugnantia docuisse) Velazquez tract. de Conception. Virginis lib. 5. dissert. vltima, Amicus tom.4. disput.7. sect.1. Arriaga tom.5. disput. 9. sect. 7. Becanus in Apologia de Iudice Controtrovers. Cornelius à Lapide in cap. 22. Lucæ vers.32. Cardinalis Lugo disput.1. de Fide sect.13. §.5. num. 329. Oviedo controvers. 4. de Fide puncto 9. & denique plurimi alij in eodem tractatu de Fide: quorum sententiam, tanquam fide divina certam, latissimè illu-

illustrat Theophilus Raynaudus toto Opusculo inscripto *Aurea* (qui & in Corona Aurea graviter reprehendit Alphonsum de Castro suprà allegatum num. 12. quasi intolerabiliter erraverit circa hanc controversiam) & Iosephus Gibalinus fusè admodum lib. 5. de Iure Canon cap. 3. ferè per totum: vt omittam Dionysium Petavium, Ioannem Martinonum, Franciscum Annatum, Ioannem Martinez de Ripalda, Stephanum Dechamps, & reliquos Iesuitas Iansenio-mastygas, qui in omnibus disputationibus contra illum, eiusque partiarios, non tam probant, quàm præmittunt, veluti fide divina certum, definitiones Summorum Pontificum Pij V. Gregorij XIII. & Innocentij X. contra Michaelem Baium, & Cornelium Iansenium, esse prorsus infallibiles, & spectare ad fidem, iuxta modum aut gradum certitudinis, quo latæ sunt à Sede Apostolica, licèt extra Concilium.

18 Ex Ordine S. Francisci tuentur & illustrant eandem sententiam, veluti omnino certam & Catholicam, Michael Medina loco allegato suprà num. 15. Dermitius Thadæi in Nitela Francisc. tract. de Fratricellis q. 17. ad 3. obiect. Zacharias Boverius Tom. 2. lib. 1. demonstrat. 4. generali articul. 10. Ludovicus Caspensis tract. de Fide disp. 2. sect. 6. alijque plures in eodem tractatu: & recentiùs adhuc Bruno Neusser in Prodromo Velitari contra Henricum de Noris, toto ferè Opere supponens, veluti rem omnino certam apud Catholicos, doctrinam definitam ab Innocentio X. contra Iansenium. Mitto ex eodem Ordine amplissimo & gravissimo Bernardinum Vetuveis in Speculo Veræ Ecclesiæ lib. 5. cap. 4. vbi idem tradit, quamvis breviter.

19 Denique idipsum tuentur Nicolaus Sanderus lib. 6. & 7. de visibili Monarchia, Thomas Bozius lib. 18. de Signis Ecclesiæ, Ioannes Malderus Episcopus Anturpiensis 2. 2. q. 1. art. 1. & disput 5. de Pontifice, Ioannes Puteanus 2. 2. q. 1. art. 6. dub. 3. conc. 1. & 2. Leonardus Cocquæus in Antimornæo pag. 83. ac novissimè Christianus Lupus in Scholijs Conciliorum tomo 1. pag. 138. 866. 896. 913. & tom. 2. pag. 1492. & 1493. vbi hanc sententiam vult palam definitã fuisse in Synodo VIII. Generali, cuius verba affert: & in auctores opinionis contrariæ demum inquit: *Quo circa qui hodie vetustum quorundam Græcorum errorem in Latinam Ecclesiam moliuntur intrudere, Iulianistas agunt* (id est, imitantur Iulianum hæreticum Pelagianum, qui erroribus suis à sola Ecclesia Romana damnatis effugium quærebat negando ipsius infallibilitatem, vt colligitur ex S. August. lib. 1. cap. 4. contra illum), *caveantque vt non prævaricentur Synodum Octavam.* Similiter tomo quinto pluribus locis constans in eodem sensu est: ibidemque in Scholijs ad Concilium Quintilinoburgense pag. 728. ait in Canonem primum: *Demonstrat, sententiam, quæ Romani Pontificis personam ac iudicia censet à nulla Synodo posse iudicari, fuisse tunc in omni Germanica Ecclesia adeo certam, vt meruerit Synodaliter confirmari. OPPOSITVS ERROR EST NOVELLVM COMMENTVM IOANNIS GERSONIS, IPSAM OB CAVSAM PESSIME MERITI.* Quæ censura Lupi in opinionem adversam consonat verbis Raynaudi suprà n. 9. exscriptis. Vide eundẽ Lupum tom. 4. in Scholijs ad Dictatum S. Gregorij VII. Papæ Canon. 22. pag. 751. & seqq.

SECTIO TERTIA.

Allegatur communis consensus Doctorum Iuris Canonici pro infallibilitate definitionum Pontificiarum in controversijs spectantibus ad fidem & mores.

20 QVAMVIS sufficeret abundè ad conciliandam sententiæ affirmãti exploratam fidem auctoritatemque communis Theologorum consensus, quos paulo antè laudavimus; placet etiam adiungere suffragia peritissimorum virorum in iure Pontificio, qui eandem palam tradidisse inveniuntur. Primus, quem sciam, isque anterior centum circiter annis Concilio Constantiensi (in quo opinio contraria subitò exorta fuit) est Alvarus Pelagius Hispanus, Ioannis Papæ XXII. Pœnitentiarius, & Canonum consultissimus: qui in libro 1. de Planctu Ecclesiæ art. 15. quaslibet provocationes à Pontifice ad Concilium omnino improbat, eo quòd ille nullum habeat in terris superiorem. Et hoc quidem in causis, sive quæstionibus iuris. nam in ijs, quæ solius facti sunt, vltro fatetur Papam posse decipi, proindeque licere appellationem, non quidem ad Concilium, sed ad Pontificem ipsum meliùs informatum. Deinde art. 45. §. 30. docet, definitiones fidei ad Romanum Pontificem spectare, ijsque inhærendum prorsus esse, cùm ita statuatur cap. *Maiores* de Baptismo, cap. *Ad abolendã* de Hæreticis, & pluribus alijs locis ab ipso allegatis. Eidem sententiæ suffragatum fuisse paulo post Conciliũ Constantiense

Cardinalem Turrecrematam, & non minùs versatum in iure Pontificio, quàm in sacra Theologia, iam suprà monuimus num. 14. dum Theologorum indicem texeremus.

21 Sæculo sequenti, id est proximè præcedentis initio, Ecclesiam Romanam regente Leone X. Ioannes Iacobatius Cardinalis ab ipso creatus, edidit insigne Opus de Concilijs, in quo fusissimè auctoritatem Papæ Concilio superiorem, & prorsus infallibilem esse in dirimendis controversijs fidei probavit, allegato denso Conciliorum & Patrum numero in id confirmandum: vt propterea non sit necessum appellare singularem aliquem ipsius locum.

22 Hieronymus Albanus toto Opere de impugnata Pontificis potestate, præsertim parte prima, immensus ferè est in eadem doctrina stabilienda. Etenim ex Scripturis, Concilijs, Patribus, & Pontificum ipsorum decretis, palam demonstrat, Constitutiones Pontificias, præsertim circa quæstiones fidei, etiam absque interventu Concilij, esse validas, & irretractabiles. Deinde parte secunda, quæ est de potestate Papæ ac Concilij, fusè ostendit, Pontificem Romanum posse absque Concilio de fide pronuntiare: in quod vberiùs confirmandum allegat seipsum in Opere de Cardinalatu quæst. 39. & contrariam opinionem multipliciter ac nervosè refellit.

23 Antonius Augustinus Archiepisc. Tarraconensis, Græcè & Latinè eruditissimus, quem vel ipsi Heterodoxi venerantur, & ex ijs Iosephus Scaliger Virum Magnum fatetur; latè tradit eandem sententiam toto ferè libro 1. Epitomes Iuris Canonici Veteris, præsertim tit. 1. 3. & 10. Est autem ille solus instar multorum, quoniam monumenta ferè omnia Antiquitatis Christianæ, nec solùm Gentilicæ, & præsertim ea quæ ad Canones Conciliorum, & Decreta Pontificum spectant, in numerato habere videbatur.

24 Petrus Rebuffus, inter Doctores Iuris Pontificij clarissimus suo ævo, latè tradit eandem sententiam Tractatu de Appellationibus, præsertim art. 1. glossa 1. vbi vniversè inquit: *A Papa non appellatur, cùm non habeat in mundo superiorem*, cap. Cuncta per mundum 9. q. 3. *Nec à statutis in Concilio Generali, quia solum Deum habet superiorem: quamvis quidam voluerint dicere quòd ad Papam. Sed contra illos est textus in cap.* Sicut dist. 15. *Quia sub Concilio Generali comprehenditur Papa*. Deinde Tractatu de Exceptionibus docet, non posse declinari iudicium Papæ, cùm sit omnium iudex, iuxta caput iam allegatum, *Cuncta per mundum* 9. q. 3. ideòque appellationem quamlibet à iudicio ipsius esse veluti propriam notam hæreticorum aut schismaticorum hominum. Hæc ille: in quibus planè iugulat contrariam opinionem Gersonis admittentis provocationem à iudicio Papæ, etiam in causis fidei: quoniam arbitratus est, Papam esse inferiorem Concilio, proptereaque ab hoc retractari & infirmari posse, tanquam à superiore, quidquid ille decreverit, etiam in causis fidei.

25 Huc etiam advocandi sunt plurimi Iuristarum, quos more suo congerit & sequitur Augustinus Barbosa in Collectaneis ad caput iam allegat. *cuncta per mundum* 9. q. 3. docens cum ijs, hæreticum dictu & assertu esse, quòd possit appellari à iudicio Pontificis Romani ad alium quemlibet: quia cùm ille sit Supremus Iudex à Christo constitutus quoad res fidei & morum, quisquis detrectat ipsius iudicium, videtur diffiteri auctoritatem Papæ à Christo collatam. quod sine hæresi fieri nequit. Nec mirum ita sentiant Iurisconsulti. nam S. Gelasius I. Papa in eo capite inquit: *Cuncta per mundum novit Ecclesia: quoniam quorumlibet sententijs ligata Pontificum, Sedes S. Petri Apostoli ius habeat resoluendi; vtpote quæ de omni Ecclesia fas habeat iudicandi, NEQVE CVIQVAM DE EIVS LICEAT IVDICARE IVDICIO: SIQVIDEM AD ILLAM DE QVALIBET MVNDI PARTE CANONES APPELLARI VOLVERVNT; AB EA AVTEM NEMO SIT APPELLARE PERMISSVS.* Vide pro eodem placito innumeros alios Iuris Doctores apud Interpretes Bullæ Cœnæ art. 2. qui est, contra appellantes à Pontifice ad Concilium: quorum densum agmen citat Scortia Theoremate 106. cum Bonacina lib. 5. de Censuris disp. 3. Duardo, & Suarez disput. 21. de Censuris sect. 2. vbi allegat Sylvestrum ac Navarrum. Plures alias Consultorum allegationes invenies apud Clarissimum Doctorem D. Andræam Garcia Samaniego, In nostra Academia Iuris Pontificij Vespertinum Antecessorem iam diu celebrem, qui hoc ipso anno 1682. è suggesto auditoribus suis dictat insignem Tractatum de Auctoritate Romani Pontificis supra Concilium Oecumenicum. Quicumque enim docent, Papam esse superiorem Concilio Generali, consequenter aiunt, iudicia illius ex cathedra Sedis Apostolicæ esse prorsus irretractabilia à Concilio, ac proinde inducere certitudinem fidei absolutam, cui non possit subesse falsum. Qui verò

è con-

ẽ contra Pontificem tradunt inferiorem Concilio Oecumenico, adhuc possent tueri infallibilitatem absolutam illius in suis definitionibus circa fidem & mores: quoniam licèt Synodus Oecumenica non possit illas reijcere, aut in dubium vocare, sed tantùm solemniùs confirmare aut declarare; adhuc, iuxta illos, potest circa alia rationem exigere, & litem intentare Pontifici, atque in ius vocare ob certa crimina, ipsumque plenè conuictum in iudicio deponere, & illius sententiam appellatione interposita reijcere, siue irritam declarare. Hæc ij Auctores tradere & coniungere possent absque inconsequentiæ nævo, vt in superioribus monui; quamvis longissimè à vero sint quatenus Romanum Pontificem verum & exploratum subijciunt Concilio Generali, vel licere aiunt appellationem ad illud, vt suo loco abundè ostendemus, & nuper vidimus ex S. Gelasio Papa. Cuius verbis adiungo obiter quædam alia Martini V. in Concilio Constantiensi 16. Idus Martij, Pontificatus sui anno primo, sic definientis: *TAM IVRE DIVINO, QVAM ETIAM HVMANO. QVIBVS SACRORVM CANONVM AVCTORITAS INNITITVR, NVLLI FAS EST A SVPREMO IVDICE, VIDELICET APOSTOLICA SEDE, SEV ROMANO PONTIFICE, IESV-CHRISTI VICARIO IN TERRIS, APPELLARE, AVT EIVS IVDICIVM IN CAVSIS FIDEI, QVAE TANQVAM MAIORES AD IPSVM, ET SEDEM APOSTOLICAM REFERENDAE SVNT, DECLINARE.*

26 Denique Gerso ipse, quem omnes ij veluti Prodromum sequuntur, disertè docuit, Pontificem definientem circa fidem, posse statim omnes Christianos compellere sub præcepto & censuris ne oppositum doceant, saltem donec congregetur Generale Concilium, in quo res maturè examinetur. Hinc autem apertè colligitur, nullam excusationem obtendere posse, adhuc iuxta Gersonis opinionem, omnes illos qui damnatas Baij & Iansenij opiniones sub quolibet prætextu aut larva docere audent, contra præcepta & censuras Pontificum Pij V. Gregorij XIII. Innocentij X. & Alexandri VII. Sed de hoc vberiùs suo loco.

DISPVTATIO VIII.

AN ILLVSTRISSIMI GALLIARVM EPIScopi in litteris ad Innocentium X. datis anno 1653. verè & sapienter testati fuerint, ex sensu Veteris Ecclesiæ Catholicæ, definitiones Romani Pontificis esse infallibiles.

HAEC Controversia est præcipua omnium, quæ spectant ad hunc Tractatum: & non modo procedit circa factum, sed circa ius ipsum: cùm id quod vetus Ecclesia Catholica credidit & docuit in materia qualibet ad fidem vel mores spectante, sit omnino certum & irreformabile. Porro supra Disp. II. num. 11. vidimus qualiter Illustrissimi Galliarum Episcopi in litteris Lutetiæ datis 19. Iulij anno 1653. ad Innocentium X. gratulati ipsi fuerint ob damnationem quinque præcipuorum Iansenij dogmatum extra Concilium prolatam; & quomodo testati fuerint, veterem Ecclesiam Catholicam solis Pontificum definitionibus innixam, damnare & execrari solitam quascumque hæreses, idque ex officio, siue ex debito mentis obsequio ad Sedem Apostolicam D. Petri, per quam Spiritus sanctus loquitur. Verba præcipua illorum iterum exscribemus infrà numero 50. Nunc perscrutandum est, seu potius ostendendum, quam verè & sapienter id testati fuerint, quidquid in oppositum videatur indicare pro contraria opinione Clerus Gallicanus in Declaratione hoc ipso anno 1682. illius nomine edita.

SEC.

SECTIO PRIMA.

Verum fuisse iudicium ac testimonium illud Clarissimorum Galliæ Antistitum ad Innocentium X. Probatio petita, tum ex insigni loco S. Augustini idipsum testantis: tum ex hæresibus primo sæculo damnatis: tum ex sacris Scriptoribus eius temporis.

3 POSSEMVS In id confirmandum vti testimonijs quam plurimis Patrũ, & Conciliorum Galliæ, ac Romanorum Pontificum rescribentium ad Consultationes Ecclesiarum eiusdem florentissimæ Nationis. Verùm cùm ea iam fuerint exscripta aut indicata in Disputationibus antecedẽtibus, præsertim III. IV. & V. nolumus eadem hoc loci inculcare. Aliundè itaque suadenda est Assertio. Antequam verò illam partitò ac seorsim confirmemus excursione quadam per singula ex quinque primis sæculis; suaderi potest generatim illustri testimonio Magni Augustini lib. 4. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 12. vbi hæreticos illos nolentes acquiescere Romanorum Pontificum definitionibus pro necessitate gratiæ divinæ, & infirmitate naturæ lapsæ ad salutem, contra eorum impia dogmata prolatis, & appellantes Concilium Generale ad retractandam controversiam, refellit potissimùm ex eo quòd Ecclesia Catholica nunquam, aut ferè nunquam opus habuerit congregatione Synodi ad damnandas hæreses quovis tempore exortas; sed satis esse censuerit vt à Pontifice Romano post debitum examen maturo iudicio damnarentur. Verba præcipua sunt: *An vero congregatione Synodi opus erat, vt aperta pernicies damnaretur? quasi nulla hæresis aliquando nisi Synodi congregatione damnata sit, cùm potius rarissimæ inveniantur, propter quas damnandas necessitas talis extiterit, multoque sint, atque incomparabiliter plures, quæ vbi extiterunt, illic improbari, damnarique meruerunt, atque inde per cæteras terras devitandæ innotescere potuerunt. Verùm istorum superbia, quæ tantum se extollit aduersus Deum, vt non in illo velit, sed potius in libero arbitro gloriari; hanc etiam gloriam captare intelligitur, vt propter illos, Orientis, & Occidentis Synodus congregetur. Orbem quippe Catholicum, quoniam Domino eis resistente pervertere nequeunt, saltem commovere conantur: cùm prius vigilantia, & diligentia Pastorali post factum illis competent, sufficiensque iudicium, vbicumque isti lupi apparuerint conterendi sint sive vt sanentur, atque mutentur; sive vt ab aliorum salute, atque integritate vitentur, adiuvante Pastore Pastorum.*

4 Vt autem constet quàm verè olim Augustinus, & nuper Galliarum Antistites anno 1653. id testati fuerint de quinque primis Ecclesiæ sæculis, placet excurrere per singula: vt appareat in vnoquoque eorum plures ac varias hæreses exortas fuisse, quæ à Romanis Pontificibus damnatæ fuerunt absque vllo Concilio Oecumenico; omnibus fidelibus statim exhibentibus plenam & indubiam fidem, ac mentis obsequium, definitionibus Pontificijs.

5 Primo sæculo extitit Simon Magus, *diaboli post fundatam Ecclesiam Catholicam primogenitus*, vt inquit S. Ignatius Martyr in Epist. ad Trallianos. Ille baptizatus à Philippo Diacono in Samaria evangelizante, & instructus ab Apostolis Petro ac Ioanne in mysterijs Christianę Religionis, incidit postea in plurimas hæreses, tam per se ipsum, quàm per gregales & sequaces suos, qui Simoniaci aut Simoniani dicti sunt: vt videre est apud Damascenum lib. de Hæresibus, Nicephorum lib. 2. Histor. cap. 6. & Prateolum lib. 17. aliosque post Epiphanium & Hieronymum, qui illius errores & insanias referunt. Deinde Romæ plures earum docuit, ac multis persuasit. Omnes tamen illæ, tum primò in Samaria, vbi ortæ sunt, tum postea Romæ ab Apostolo Petro, quatenus Christi in terris Vicario, damnatæ fuerunt: & veluti apertæ hæreses ab omnibus fidelibus reiectæ sunt, ob auctoritatem Sedis Apostolicę, cui Petrus pręerat. Neque enim vllum ab eo Concilium in eum finem legitur coactum Romæ, vbi cum Simone ipso disputavit, & volantem per aera præcipitem egit, vt Hieronymus testatur lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis & in Epist. 1. ad Timoth. cap. 1.

6 His accedit quòd cùm S. Marcus, qui nunquam Christum Dominum vidisse putatur, Evangelium scripsisset, S. Petrus *& probavit, & Ecclesiæ legendum sua auctoritate dedit*, vt inquit S. Hieronymus lib. alleg. de Scriptoribus, & Ecclesia Catholica recitat in solemni Officio ad diem 25. Aprilis. Itaque approbatio eius Evangelij fuit veluti quædam vniversalis definitio omnium eorum, quæ scribuntur à S. Marco Evangelista: eaque prolata à S. Petro, iam tum Romæ existente, & Christi Vicario, fuit certissima fidei regula omnibus Christianis: vt proinde nemo exinde aut negaverit, aut in dubium vocaverit ea, quæ à Marco narrantur, quin hæreticus à tota Ecclesia habitus sit. Nec tamen Petrus ad id Evangelium probandum legitur Romæ aut alibi

alibi Synodum vllam coegisse, multò autem minùs Oecumenicam. E contrà verò, nec Petrus, nec illius Successores probarũt alia quorundam Evangelia: quale fuit Nazaræorum à D. Hieronymo cõmemoratum: itemque aliud Basilidis Hæresiarchæ, prout ex Origene & S. Ambrosio observat Baronius ad annum Christi 120. num. 19. ideoque Ecclesia Catholica non recepit eiusmodi pseudo-evangelia.

7 Quis autem eodem sæculo damnavit errores illorum, quos Hegesippus, vetustissimus Scriptor, apud Nicephorum lib. 4. cap. 7. appellat *Hæreticos plebeios*? nimirum Thebutum, vnde postea Cleobiani emerserũt; Dositheum, vnde Dositheani; Grotheum, vnde Grotheani; Massabotheum, vnde Massabotheani; & duos alios, quorum alter fuit Simõ, paulo antè notatus; alterius nomen nescimus. neque enim apud Hegesippum ipsum, aut Nicephorum, aliumve, facilè invenietur. Quis etiam Menandri discipuli eiusdem Simonis Magi, impietates damnasse legitur? aut insanias Cerinthi, qui teste Epiphanio Hæresi 28. fuit vnus ex illis, qui restiterunt S. Petro, vt habetur Actorum 11. Sanè ipse Apostolorum Princeps, & Christi Vicarius fuisse intelligendus est. Nam licèt postea illum etiam damnaverit Apostolus Ioannes, scripto Evangelio propter errores illius confutandos, vt testatur S. Hieronymus; priùs tamen D. Petrus eundem hæreticum refutavit, sicuti & alios paulo antè nominatos. Nec tamen ideo nego, reliquos Apostolos tunc dispersos per totum terrarum orbem damnasse insurgentes hæreses & erorres quorundam: quales fuere Alexandri Ærarij, Hymenæi, & Phileti, quos Paulus Apostolus Satanæ tradidit, vt frænaret. Vide Epistolam primam ad Timoth. cap. 1. & 2. ac secundam cap. 4. & Actorum 19. ac sacros Interpretes ibidem. At verò Paulus, sicut & reliqui Apostoli, eam auctoritatem habuerunt à Deo delegatam, iuxta illud ipsius testimoniũ: *Pro Christo legatione fungimur*, eamque dependenter à Petro, vt Vicario Christi. Solus autem Petrus, tanquam Caput totius Ecclesiæ, & Apostolorum omnium Princeps, & singularis Christi Vicarius, omnes hæreses, quas suo tempore ortas intellexit, auctoritate ordinaria Sedis suæ damnavit, nullo ad id congregato Concilio Oecumenico.

8 Mitto Nicolaitas, de quibus S. Irenæus lib. 1. c. 27. Hilarius in c. 25. Mathæi, Clemens Alexandrinus lib. 3. Stromatũ, & alij; atque ex ijs ortos Ebrictas, iuxta Augustinum lib. de Hæresibus cap. 17. Etenim eorum, & aliorum ex hæreticis illius primi sæculi damnatio prolata fuit absque Concilio Generali, tum à D. Petro, tum ab ipsius Successoribus in eadem Sede Apostolica, Sanctis Lino, Cleto, & Clemente, qui martyrio suo periodum eius sæculi clausit anno Christi 100. die 23. Novembris, imperante Traiano: quique Epistol. 1. de ipso Apostolorum Principe, ac primo prædicationis Evangelicæ ministro, inquit: *Simon Petrus, qui veræ fidei merito, & integræ prædicationis obtentu, fundamentum esse Ecclesiæ definitus est, qua de causa etiam Domini ore diuino cognominatus est Petrus, qui fuit primitiæ electionis Domini, Apostolorum primus, cui & primo Deus Pater Filium revelavit, cui & Christus competenter beatitudinem contulit, qui & vocatus est, & electus, & conviua Domini, & comes effectus, tanquam bonus, & probatissimus Discipulus, qui obscuriorem mundi plagam Occidentis (velut omnium potentior) illuminare præceptus est, quique & integrè potuit implere præceptum.* Quibus verbis & primatũ S. Petri in reliquos omnes Apostolos, & in ipso fundamentum totius Ecclesiæ, & plenissimum Magisterium ad eam integrè illuminandam ac docendam expresit; proindeque ad dirimendas & explicandas quaslibet controversias fidei.

9 Eodem sensu S. Dionysius Areopagita, Apostolorum synchronos, c. 3. de Divinis nomin. Petrum ipsum appellat τὴν κορυφαίαν καὶ πρεσβυτάτην τῶν θεολόγων ἀκρότητα. id est, *supremum & antiquissimum Theologorum fastigium.* Quoniam, nimirũ, cùm solus esset Caput totius Ecclesiæ, & regeret cathedram Sedis Apostolicę, ad ipsum iure speciali & proprio spectabat docere omnes Christianos de rebus fidei, etiam Theologos ipsos, quorum culmen erat. Quæ ratio pariter militat in omnibus Successoribus eiusdem Sedis & cathedræ. Similiter S. Ignatius Martyr ipsius ęqualis, & pariter Apostolorum discipulus, in Epistola ad Romanos illorum Ecclesiam aliarum omnium magistram ac reliquis præcellentem appellat, etiam in ipsa epigrapha Epistolæ, verbis illis: Ἰγνάτιος, ὁ καὶ Θεοφόρος, &c. *Ignatius, qui & Theophorus, misericordiam consecutæ in magnificentia altissimi Dei Patris, & IESV-CHRISTI Vnigeniti eius Filij, Ecclesiæ sanctificatæ ET ILLVMINATAE per voluntatem Dei operati omnia ad fidem & charitatem IESV-CHRISTI Dei & Saluatoris nostri pertinentia, QVAE PRAESIDET IN LOCO REGIONIS ROMANORVM, Deo digna, decore digna, merito beatissima, digna laude, digna qua quis potiatur, castissima, & præcellens dilectione, Christi ac Patris nomen ferens, Spiritu plena, &c.* Non præsidet autem

tem

tem Ecclesia Romana sibi: cùm præsidere seu præsidere sit πρός τι, seu πρὸς ἕτερον, quod relativum appellamus. Nec certè alijs præsideret, speciatim cùm ijs excellentijs, quas Ignatius ipsi tribuit, nisi haberet plenam & infallibilem auctoritatem docendi reliquas omnes Ecclesias circa τὰ πάντα, ἃ ἐστὶ κατὰ πίστιν καὶ ἀγάπην Ἰησοῦ, καὶ Θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν, vt idem Ignatius ait Præterea idem Ignatius circa medium eiusdem Epistolæ loquens de Cleto & Clemente successoribus S. Petri in Romano Pontificatu, inquit: *Qui igitur his non obedit, atheus prorsus & impius est, & Christum contemnit, & constitutionem eius imminuit.* Patet verò inobedientiam committi vbi quis mente resistit, & acquiescere non vult traditis à Pontifice Romano. Non ergo dubitare licet quin iudicio Ecclesiæ Catholicæ primo illo ac felicissimo sæculo S. Petrus, quatenus Caput Ecclesiæ, eiusque Successores, haberent auctoritatem infallibilem dirimendi è cathedra Sedis Apostolicæ controversias omnes fidei, extra Synodum Oecumenicam.

SECTIO SECVNDA.

Probatio petita ex damnatione Pontificia hæreseon secundi sæculi, & ex sacris Scriptoribus, qui in eo floruerunt.

10 SECVNDO Sæculo variæ hæreses ortæ sunt, quas pariter Romani Pontifices pro credita sibi auctoritate in eadem S. Petri cathedra proscripserunt absque vllo Concilio Oecumenico, tota Ecclesia statim ijs assentiente. Imprimis enim circa annum Christi 105. duo fratres pseudo prophetæ, Elxai & Iexæus, præter errores Ossenorum & Ebionitarum quibus adhæsere, novas sparserunt hæreses, quarum sequaces dicti sunt Elcesæi, qui duas mulieres ex vtriusque Hæresiarchæ genere ortas, alteram Mathus, alteram Mastanam nomine, veluti Deas colebant. De quo legendus D. Epiphanius lib. 1. Hæresi 19. & 30. atque ibidem Petavius post Baronium loco allegato à num. 11. Paulo pòst circa annum 118. Saturninus & Basilides, duo genimina viperarum Simonis Magi & Menandri, addiderunt varias hæreses, quas ille Alexandriæ, & in ipsa regione Ægypti, hic verò Antiochiæ & per totam Syriam vulgavit. De quibus plura idem Epiphanius Hæresi 25. & Eusebius Cæsariensis lib. 4. Histor. c. 6. Irenæus lib. 1. cap. 22. ac Baronius ad annum 120. num. 21. Circa quem eundem annum prodierunt Carpocratiani, Barbelitæ, & Gnostici, ex Nicolaitis orti: ac vicennio pòst Valentinus Hæresiarcha Ægyptius, Philosophus Platonicus, è cuius Secta initium duxerunt nó modò Valentiniani, sed & Ofiani, & Sethiani, & Ptolemaitæ, & Secundiani, & Marcitæ, & Caliorbarionitæ, & Heracleonitæ: de quibus omnibus legēdi S. Irenæus lib. 1. c. 24. & lib. 2. c. 4. Tertullianus de Præscriptionibus cap. 48. & lib. adversus Valentinum c. 2. 3. ac 27. alijque apud Baronium ad annos Christi 120. 145. 147. 149. & 176. Sed & Cerdon virulentissimus Hæresiarcha circa annum 146. in Schola Heracleonis educatus, atque illius errores edoctus, postea in se reversus hæreses abiuravit coram Hygino Pontifice Romano, qui ab anno 152. rexit Ecclesiam. Verùm postea ad vomitum regressus novos addidit errores: in quibus Marcion Ponticus (primogenitus diaboli cognominatus à S. Polycarpo) magnos progressus fecit, & infami Marcionistarum sectæ nomen dedit. Mitto Apellem, Lucianum, Hermogenem, Montanum, Severum, Prodicum, Blastum, Florentinum, Theodotum, aliosque, & sectas variorum hæreticorū ab ijs denominatas, aut quoquo modo pullulantes: quarum, post Irenæum, Tertullianum, Epiphanium, Clementem Alexandrinum, Eusebium, Hieronymum, & Augustinum, meminère Prateolus, Castro, Baronius, Gaulterius, ac Petavius varijs locis.

11 Porrò nulla prædictarum hæreseō proscripta fuit toto eo sæculo ab aliquo Generali Concilio: sed omnes aut ferè omnes damnatæ fuerunt à SS. Pontific. Romanis eiusdem sæculi. nimirum, Anacleto, Evaristo, Alexandro I. Sixto I. Telesphoro, Hyginio (In cuius præsentia nuper diximus Cerdonem hæreses suas initio abiurasse) Pio I. Aniceto, Eleutherio, & Victore I. qui ab anno 192. vsque ad 201. Pontificatum gessit. Nimirum, quidquid ij Santissimi Præsules definiebant in Epistolis Decretalibus (quarum multæ nūc extant in varijs editionibus Cōciliorum, præsertim verò in Labbeana, omnium vberrima; aliæ verò iniuriâ temporum perijsse creduntur) contra hæreses suo tempore exortas; totum id ab vniversis fidelibus pro regula infallibili habebatur, quin vllus desideraret maiorem iudicij authoritatem, vel provocaret ad Concilium, nisi fortè quispiam manifestus hæreticus, aut schismaticus: vt in progressu pleniùs apparebit.

12 Ex Epistolis autem ijs Romanorū Pontificum eiusdem secundi sæculi quæ extant, placet nonnulla loca seligere, in quibus sanctissimi hi Præsules & Martyres Christi supremam auctoritatē Sedis Apostolicæ & magisterium in reliquas omnes Ecclesias testatum habent.

S.

13 S. Anacletus Pontifex ab anno Christi 101. Epist. 1. eandem doctrinam adscribit divinæ & Apostolicæ traditioni, dicēs; *Si quæ causæ difficiliores inter vos ortæ fuerint, ad huius Sanctæ Sedis apicem eas, quasi ad Caput referte, vt Apostolico terminentur iudicio: quia sic Dominum velle, ab eoque constitutum esse, in antedictis testimoniis declaratur. Hæc verò Apostolica Sedes, cardo & Caput, vt prædictum est, omnium Ecclesiarum à Domino, & non ab alio, est constituta: & sicut cardine ostium regitur, sic huius sanctæ Sedis auctoritate omnes Ecclesiæ, Domino disponente, reguntur.* Similiter Epist. 3. ferè initio sic habet: *De Primatibus, charissimi, SVPER QVIBVS ME QVIDAM VESTRVM CONSVLVERVNT, ET APOSTOLICAE AVCTORITATIS, (qua, licèt indigni, Domino dispensante, fungimur) DECRETVM POSTVLAVERVNT, aut si esse deberent, aut non; quantum hactenus de his à B. Petro Apostolo, & à reliquis Apostolis, ac à Brato Clemente, nostro sancto Prædecessore & Martyre novimus statutū; denegare vobis minimè possumus.* Vides qualiter fideles cōsulerent Romanum Pontificem, veluti cœleste quoddam Oraculum, circa difficultates vel cōtroversias in Ecclesia ortas. qui mos perpetuus in Orbe Christiano fuit, vt supra Disp. IV. & V. ostēdimus, & in progressu fusiùs apparebit. Deinde adiungens plura circa Præsbyteros, Episcopos, Patriarchas, & Primates, penes quę gradu & ordine dissident, demum id discriminis observat inter alias Ecclesias & Romanam, quòd illæ suos Primatus habent ab Apostolis, vel à Clemente, vel ab ipso Anacleto; Romana verò immediatè à IESV-CHRISTO supra reliquas omnes, & totum Christiani populi gregem. *Hæc verò,* inquit, *sacrosancta Romana & Apostolica Ecclesia, non ab Apostolis, sed ab ipso Domino Salvatore nostro, Primatum obtinuit, & eminentiam potestatis super vniversas Ecclesias, ac totum Christiani populi gregem assecuta est, sicut ipse Beato Petro Apostolo dixit: TV ES PETRVS, ET SVPER HANC PETRAM AEDIFICABO ECCLESIAM MEAM.* Vix autem, aut ne vix quidem esse, aut intelligi potest primatus Ecclesiæ Romanæ, & eminentia potestatis supra vniversas Ecclesias, à Christo D. immediatè concessa, sine auctoritate plenissima & infallibili docendi omnes illas circa fidem, ac mores, & disciplinam Ecclesiasticam.

14 Similiter docent Pontifices alij eiusdem sæculi & Martyres. S. Evaristus electus anno 110. Epistola ad omnes Africę Episcopos: *Consulentibus vobis*, inquit, *fratres charissimi, quid super iis quæ in vestris continebantur scriptis, visum nobis esset, vel quid docilis ratio persuaderet, aut custoditum remaneret, optantes (vt retulistis) nostris instrui documentis: Hæc verò rescribimus: siquidem dilectio vestra normam secuta prudentiæ, AD SEDEM APOSTOLICAM REFERRE MALVIT, QVASI AD CAPVT, QVID DEBERET DE REBVS DVBIIS CVSTODIRE, POTIVS QVAM VSVRPATIONE PRAESVMERE.* Vides qualiter omnes Africæ Episcopi in dubijs consulerent Romanum Pontificem. Legendus quoque S. Sixtus I. Epistol. 1. & 2. Decretali, S. Pius I. Epistol. 1. ad Vniversos, vbi de Christo Domino inquit: *HANC SANCTAM SEDEM APOSTOLICAM OMNIVM ECCLESIARVM CAPVT ESSE PRAECEPIT.* S. Eleuterius, & S. Victor, eius immediatus in eadem cathedra successor, inter alia, pariter docuerunt, iudicia de Episcopis definitiva esse reservata Apostolicæ Sedi, idque ex voluntate Christi. Idem Victor controversiam in Ecclesia ortam circa diem, quo Pascha celebrandum esset, definivit adversus Quartadecimanos, & decrevit vt die Dominico ageretur. quòd & factum est, quidquid antea Asiani Episcopi deliberassent, quorum Synodum Ephesi habitam ea de re damnavit, illosque propterea veluti hæreticos à corpore Vniversalis Ecclesiæ abscidit: eiusque sententia longo pòst tempore in Concilio I. Generali Nicæno probata fuit. Idē quoque plures damnavit hæreses duabus Synodis Romæ coactis: circa quas consule Labbeum ad annum Christi 197. aut circiter. Atque inter alios plures hæreticos anathemate inussit Theodotum Bisantinum Coriarium, qui innovata hæresi Cerinthi & Ebionis, post plures alias insanias Christi humanitatem negavit: similiterque alterum Theodotum, qui ex argentario seu trapezita subitò Doctor & Hæresiarcha evasit, ac Christum hominem inferiorem Melchisedecho effutivit: de quibus vide Theodoretum lib. 2. Hæretic. fabul. & Eusebium lib. 5. Histor. cap. 17.

14 Suffragantur quoque ex sacris Scriptoribus sæculi eiusdem nonnulli: atque imprimis S. Irenæus lib. 3. adversus hæreses cap. 3. vbi ad refellendum Gnosticos, iis opponit Traditionem, successionemque Apostolicam, & auctoritatem Romanæ Sedis, ad quam consulendam, tanquam omnium primam, &

reliquarum Caput,debeant omnes aliæ Ecclesiæ,id est,omnes fideles totius Orbis, convenire:veluti in qua conservatæ fuerint Apostolicæ Traditiones. Verba præcipua sunt: *Sed quoniam valde longum est in hoc tali volumine omnium Ecclesiarum enumerare successiones,maximæ,& antiquissimæ, & omnibus cognitæ à gloriosissimis duobus Apostolis Petro, & Paulo Romæ fundatæ, & constitutæ Ecclesiæ,eam quam habet ab Apostolis Traditionem, & annuntiatam hominibus fidem, per successiones Episcoporum pervenientem vsque ad nos, indicātes confundimus omnes eos, qui quoque modo, vel per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem,& malam sententiam, præterquam oportet colligunt. Ad hanc enim Ecclesiam propter potentiorem principalitatem, necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est, eos qui sunt vndique Fideles, in qua semper ab ijs qui sunt vndique, conservata est ea quæ est ab Apostolis Traditio. Fundantes igitur, & instruentes beati Apostoli Ecclesiam, Lino Episcopatum administrandæ Ecclesiæ tradiderunt. Huius Lini Paulus in ijs quæ sunt ad Thimotheum Epistolis meminit. Succedit autem ei Anacletus* (id est Cletus) *post eum tertio loco ab Apostolis Episcopatum sortitur Clemens, qui & vidit ipsos Apostolos, & contulit cum eis, cum adhuc insonantem prædicationem Apostolorum, & Traditionem ante oculos haberet:Non solus enim: adhuc multi supererāt tunc ab Apostolis docti.Sub hoc igitur Clemente, dissensione non modica inter eos qui Corinthi essent fratres facta, scripsit quæ est Romæ Ecclesia, potentissimas litteras Corinthijs, ad pacem eos congregans, & reparans fidem eorum, & annuntiās quam in recenti ab Apostolis receperant Traditionem.* Ea verò consultatio Ecclesiæ Romanæ,seu Pontificum ipsius,veluti omnium primæ,ac supremæ, & servantis incorruptam fidem,atque Apostolicas Traditiones,per seriē continuatam Successorum S.Petri, frustranea esset,nisi Sedes ipsa Apostolica, sive Romanus Pontifex,haberet auctoritatem magisterij infallibilis, seu clavem scientiæ ad docendum Christianos omnes quæcumque spectant ad fidem & mores. Vide præterea eundem Irenæum lib.4. cap. 43. & quoddam ipsius fragmentum Græcum apud Eusebium Cæsariensem lib.5.Histor. Ecclef. cap.19. verbis illis: ταῦτα τὰ δόγματα ἃ ... , &c.

16 Tertullianus quoque, qui ad finem eiusdem sęcundi sæculi iam florebat, satis indicat magisterium S. Petri, & subinde Successorum eius, in totam Ecclesiam,lib.de Præscriptionibus cap. 15. 19. 20. 21. 32. & 36. vbi de Romana inquit: *Si Italiæ adiaces,habeo Romam, vnde nobis quoque auctoritas præsto est. Statu felix Ecclesia, CVI TOTAM DOCTRINAM APOSTOLI CVM SVO SANGVINE PROFVDERVNT, vbi Petrus passioni Dominicæ adæquatur, vbi Paulus Ioannis exitu coronatur, vbi Apostolus Ioannes, posteaquam in oleum igneū demersus nihil passus est, in insulam relegatur. VIDEAMVS, QVID DIXERIT, QVID DOCVERIT.* Itaque vt doctrinam fidei suæ veram & incorruptam probet, illam examinat ad Lydium lapidem Romanæ Ecclesiæ,in quam Petrus & Paulus Apostoli vnà cum sanguine totam doctrinam à Christo haustam profuderunt. Quo planē agnoscit in Romanis Pontificibus,Petri Successoribus,eandem doctrinam & fidem,ad cuius normā exigi debeat quidquid intra Christianam Religionem traditur. Deinde libro de Pudicitia cap. 1. loquens de Zephyrino Pontifice Romano ait: *Audio Romæ Edictum esse propositum, & quidem peremptorium:Pontifex scilicet Maximus, qui est Episcoporum, edicit: EGO ET MOECHIAE ET FORNICATIONIS DELICTA POENITENTIA FVNCTIS DIMITTO.* Legē eundem lib. de Corona militis cap.3.Et hæc quidem ille,dum Catholicus esset.

17 Denique circa finem eiusdem sęculi secundi celebratum fuit Concilium Cæsariense in Palæstina, quod *primum post Apostolorum tempora* appellat noster Genebrardus in Chronico ad finem sæculi secūdi pagina 388. editionis Lugdunensis anni 1599.iuxta editionem verò Labbeanam Conciliorum dicitur Palæstinum, & collocatur anno Christi 197. Porrò in eo præfuerunt, auctoritate accepta à S.Victore Papa & Martyre,tunc cathedram S.Petri regente, Theophilus Cæsareæ, & Narcissus Hierosolymorum Episcopus, vt observat Baronius ad annum 198.ex Beda in Commentario de Æquinoctio Vernali.Similiter ex consensu eiusdem S. Victoris Papæ celebrata fuerunt adversus Quartadecimanos Concilia alia, tum Romæ, tum in Ponto à Palma Episcopo, tum à S.Irenæo in Gallia,tum in Græcia à Brasillo Corinthio,tum denique alijs locis, vt legere est apud Eusebium lib.5.Histor. cap.22.& 23. & Baronium allegatum. quasi Patres in ijs Synodis congregati testarentur, nullum Concilium ritè congregari posse, nullam definitionem firmam edi circa doctrinam fidei, sine aucto-

auctoritate Pontificis Romani, qui solus eiusmodi controversias finire potest. quod postea in plurimis alijs Concilijs palam declaratum fuit, vt suo loco dicemus.

SECTIO TERTIA.

Probatio tertia ex definitionibus Romanorum Pontificum, & testimonijs Patrum tertij sæculi, contra hæreses tunc exortas, nullo ad eas damnandas Concilio Generali coacto.

18 SÆCVLUM Tertium præcipuè infelix reddidere lapsus miseri duorum Virorum in Ecclesia illustrium, Tertulliani & Origenis. quorum insperata mutatio à Fide Catholica in hæresim, ab insigni doctrina in apertos & pene adipales errores, à pietate eximia in impietatem, vix sine lacrymis legi, vix sine metu in memoriam redigi potest: vt hic præcipuè locum habeat illud Apostoli: *Qui stat, videat ne cadat.* quodque in Soliloquijs S. Augustino adscriptis cap. 29. legitur: *Vidimus enim multos, Domine, & audiuimus a Patribus nostris (quod vtique sine magno tremore non recolo, sine multo timore non confiteor) ascendisse primitus quodammodo vsque ad cælos, & inter sydera nidum suum collocasse, postmodum autem cecidisse vsque ad abyssos, & animas eorum in malis obstupuisse. Vidimus stellas de cælo cecidisse, ab impetu ferientis caudæ draconis: & eos qui iacebant in puluere terræ à facie sublevantis manus tuæ, Domine, mirabiliter ascendisse. Vidimus viuos morientes, & mortuos à morte surgentes: & eos, qui inter filios Dei ambulabant in medio lapidum ignitorum, quasi lutum ad nihilum defluxisse. Vidimus lucem obtenebrasse, & de tenebris lucem processisse: quia publicani, & meretrices præcedunt incolas in regno cælorum; filij autem regni eijciuntur in tenebras exteriores. Quare autem ista omnia, nisi quia in montem illum ascenderunt, in quem primus ascendit Angelus, & descendit diabolus?* Neque enim aliunde videtur oriri potuisse adeò miserabilis casus tantorum Virorum. Tertullianus itaque in provecta iam ætate, initio ferè tertij sæculi Montano Hæresiarchæ adhæsit, quem libro de Præscriptionibus refutaverat: & plurimos errores docuit, in eius libris reliquis extantes: quos ex varijs locis compilarunt post Veteres Prateolus v. *Tertullianistæ*, Baronius ad annum 197. à num. 19. Castro v. *Anima*, & Salelles Regula 228

Porrò hæresim Montani damnavit Pontifex Romanus S. Victor I. de quo conqueritur idem Tertullianus, iam hęreticus factus & Montani sequax, lib. adversus Praxeam cap. 1. & libro de fuga in persecutione, vbi audet appellare Victorem Papam in pace leonem, in prælio cervum. Vide Pamelium ibidem, & Baronium ad annum 201. Similiter S. Zephyrinus Papa Victoris Successor, omnes Pseudoprophetæ Montani defensores, & ipsum Tertullianum, anathemate iussit: vt testatur Eusebius lib. 6. Histor. cap. 14 cui sententiæ varia postea Concilia subscripserunt. Itaque controversia illa circa fidem mota inter Montanum Tertullianumque ex vna parte, & orthodoxos ex alia, iudicio Sedis Apostolicæ terminata fuit: cui cùm non acquiesceret Tertullianus, ab eo tempore hæreticus haberi cœpit. Postea verò ipsam Montani sectam repudiavit, & novam aliam invexit de nullitate cuiuslibet Baptismi extra veram Ecclesiam collati.

19 Ex hoc errore Tertulliani ansam desumpsit Agrippinus Carthaginensis ad rebaptizandum illos, qui ab hæreticis baptizati fuerant. quem errorem quicumque amplexi sunt, novę Rebaptizantium sectæ nomen dederunt: & pro eo stabiliendo coacta fuit Synodus Africana ab eodem Agrippino, memorata à S. Cypriano Epistola 71. qui aliquandiu in eo errore fuit bona fide, & sine pertinacia. Sed postea abiecit eam opinionē, vt testatur S. Augustinus Epist. 48. quæ est ad Vincentium. Verùm Synodus ipsa Africana à S. Zephyrino Romano Pontifice damnata fuit & ab ipsius Successoribus postea, præsertim à S. Stephano Papa, qui opinionem illam velutí hæreticam proscripsit, toto Orbe Christiano applaudente, & subscribentibus quamplurimis Episcoporum Africanorum, qui olim illam docuerant. De quo illustre testimonium, præter plura alia, extat apud Vicentium Lirinensem in Commonitorio contra profanas novitates hæreticorum. Nimirum ad vocem illam Pontificiam S. Stephani Papæ, *NIHIL INNOVANDVM, NISI QVOD TRADITVM EST*, statim deposuit opinionem contrariam S. Cyprianus, & S. Dionysius Alexandrinus, alijque pietate & doctrina insignes Episcopi eius sęculi: quoniam perspectum habebant, vocem Papæ in ijs controversijs ésse vocem ipsius Christi. Idem Zephyrinus Epist. prima Decretali docet ac probat ex sacris litteris, atque ex traditione Apostolica & Ecclesiastica, tum iudicia Episcoporum, tum maiores quascumque causas (quales profectò sunt, quæ versantur in doctrina fidei & morum) ad Sedem Apostoli-

cam

eam spectare, & ab ea terminari debere. *Finis vero eius causæ*, inquit, *ad Sedem Apostolicam deferatur, VT IBIDEM TERMINETVR. Nec antè finiatur, sicut ab Apostolis vel Successoribus eorum statutum est, quàm eius auctoritate fulciatur.* Ac paulò post subdit: *Iudicia enim Episcoporum, maioresque Ecclesiæ causæ a Sede Apostolica, & non ab alia, sicut Apostoli, & sancti Successores eorum statuerunt cũ alijs Episcopis, sunt terminandæ: quia licèt in alios transferantur Episcopos, beato tamen Apostolo Petro dictum est: Quæcũque ligaveris super terram, erunt ligata & in cœlis: & quæcumque solueris super terram, erunt soluta & in cœlis, & reliqua priuilegia quæ soli huic sanctæ Sedi concessa sunt, & in constitutis Apostolorum, eorumque Successorum, alijsque compluribus cum eis concinentibus, habentur inserta.* Itaque inter plura alia privilegia soli Sedi Apostolicæ concessa à Christo à Domino, vnum est, vt per eam finiantur omnes maiores causæ. Ideoque Zephyrinus ipse, & eius Successores Pontifices Romani, opinionem rebaptizantium maturè examinatam damnarunt & reiecerunt veluti hæreticam, quamvis nullo ad id Concilio Oecumenico convocato. Noverant enim, omnium Ecclesiarum Magistram esse Romanam Ecclesiam, quam reliquæ sequi debeant, tanquam membra caput, absque deviatione vlla ab eius doctrina. Vnde S. Callixtus Papa, qui immediatè Zephyrino successit anno 219. in Epistol. Decretali ad Benedictum Episcopum inquit: *Non decet enim a capite membra dissidere; sed, iuxta Scripturæ sacræ testimonium, omnia membra caput sequantur. NVLLI VERO DVBIVM EST QVOD APOSTOLICA ECCLESIA MATER SIT OMNIVM ECCLESIARVM, A CVIVS VOS REGVLIS NVLLATENVS CONVENIT DEVIARE. Et sicut Dei Filius venit facere voluntatem Patris: sic & vos vestræ voluntatem impleatis Matris, quæ est Ecclesia: cuius caput (vt prædictum est) Romana existit Ecclesia. Quidquid ergo sine discretione iustitiæ contra huius disciplinam actum fuerit, ratum haberi nulla ratio permittit.* Vide aliam Epistolam eiusdem S. Callixti Papæ ad Galliarum Episcopos, suprà memoratam Disp. V. n. 4.

20 Deinde eodem sæculo mos Ecclesiæ fuit, vt Hæresiarchæ pœnitentes se sisterent coram Romano Pontifice, tanquam Ecclesiæ Capite, & Supremo causarum fidei Iudice, absolutionem accepturi: ideoque Natalius, olim Confessor, sed deinde pecunia corruptus, & factus Theodotianorum Episcopus; tandem resipiscens, cilicio & sacco indutus, ac cinere coopertus, ad laudati Zephyrini Papæ pedes prostratus, sceleris sui veniam petijt, teste Eusebio lib. 5. Hist. cap. 27.

21 Origenes similiter post tot illustria fidei ac doctrinæ suæ testimonia edita, post tot Martyres exhortationibus suis in cœlum præmissos, post tam ardens desiderium fundendi sanguinem pro Christo, cum planctu totius Ecclesiæ cecidisse creditur in varias ac probrosas hæreses, quidquid aliqui ipsum olim hodieque ab ijs eximere aut purgare voluerint: quos ex professo impugnavit S. Hieronymus in Apolog. lib. 2. ac Vincentius Lirinensis lib. contra hæreses cap. 23. atque ex Recentioribus Baronius ad annum 232. Petavius, & alij plures. Sanè tempore S. Vrbani Papæ (qui electus fuit anno Christi 226. iuxta Binium, iuxta Labbeum autem 224.) Demetrius Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopus iure merito conquestus fuit, Originem spontaneum Eunuchum ab Alexandro Hierosolymorum Episcopo ordinatum fuisse contra Canones Apostolorum id prohibentes: illumque decrevit gradu Presbyterij deijciendum; ac tandem postea excommunicavit, quòd in eius scriptis aliquot hęreses extarent, quas tamen ille sibi ab alijs suppositas respondebat. Hæreses autem in eius scriptis contentæ, à Pontificibus Romanis damnatæ fuerunt, quãvis nulla Synodo Oecumenica ad id coacta; præsertim ab Anastasio Papa: vt testatur Hieronymus Epist. 71. ad Theophilum, & Epist. 78. ad Pammachium, & Apolog. 1. ac 2. ad Ruffinum. Ideoque ipse Romam venit imperante Philippo (quod testatur Porphyrius in vita Plotini, cũ quo & congressum fuisse Originem ait) quoniam S. Fabianus Papa illum vocavit ad causam dicendam: sive, quod alijs placet, eùm non admisisset professionem fidei scripto datam ab Origene, ipse sponte sua Romam se contulit vt purgaret notam hæresis: quoniam omnibus, tum Græcis, tum Latinis, persuasum erat, vltimum iudicium causarum maiorum, præsertim doctrinæ circa fidẽ & mores, esse proprium Sedis Apostolicæ, seu Pontificis Romani, sive cogeret Synodum, sive non.

22 Idem S. Fabianus Papa initio ferè sui Pontificatus damnavit hæresim Helesaitarum, Valesiorum, aliorumque, qui animę immmortalitatem negabant. Quod verò in eius Epist. 1. Decretali legitur de damnatione Novati, qui erroribus suis Novatianum & quosdam alios Christi Confessores separaverit ab Ecclesia, additum fuit ab aliquo sciolo:

vt

vt observat Binius ibidem post Baronium ad annum 258. Qui enim hæresim Novati & Novatianorum damnavit, fuit S. Cornelius Papa & Martyr, anno 252. aut 253. idque non in aliquo Generali Concilio, sed Romano: in quo Novatianus eiusque fautores lapsis pœnitentiam & reconciliationem denegantes, tanquam hæretici, anathemate perculsi fuerunt.

23 Mitto plures alios Hæresiarchas & hæreticos eiusdem tertij sæculi à Sede Apostolica, sive à Romanis Pontificibus damnatos: quales fuere Arabici, Agrippianistæ, Sampsæi, Metangismonitæ, Cathari, Hydroparastitæ, sive Aquarij, Noetiani, Sabelliani, Paulianistæ, Millenarij, & Manichæi, alijque plures: quorum meminere laudati Scriptores sacri. Omnium enim illorum errores proscripti fuerunt à Sede Apostolica absque vllo Concilio Oecumenico, & sæpe absque Provinciali, aut Nationali. Vide Acta Pontificum Romanorum S. Cornelij, S. Lucij I. S. Stephani I. S. Sixti Secundi, S. Dionysij, S. Felicis Primi, S. Eutychiani, S. Caij, & S. Marcellini, quo Ecclesiam regente finitum fuit sæculum tertium. Nequeo tamẽ non indicare obiter, tempore laudati S. Dionysij Papę coactam fuisse duplicem Synodum Antiochenam, atque in priore earum, cui inter alios Patres adfuere Sanct. Gregorius Thaumaturgus, & Athenodorus eius frater, damnata fuisse impia dogmata Pauli Samosateni Antiochiæ Præsulis: cuius damnationis ijdem Patres statim certiorem reddiderunt Dionysium Pontificem Romanum; qui ipsorum sententiam confirmavit in Concilio Romæ celebrato. Cùm verò ille à Synodo dãnatus domo Episcopali exire nollet, interpellatus fuit Aurelianus Imperator, qui, Ethnicus licèt, benignum se gerebat erga Christianos. Is verò respondit & sanxit, vt fieret quod Romanus Põtifex cum Italiæ Sacerdotibus faciendum existimaret: quoniam notum habebat, in rebus Christianæ fidei definiendis summam esse auctoritatem Romani Pontificis, & longè maiorem, quàm toti Synodo Antiochenæ, in qua primùm damnati fuerant errores Pauli.

24 Eodem sæculo Episcopos & fideles vbique terrarum existentes consuluisse frequenter Põtifices Romanos in dubijs, præsertim circa fidem, mores, & disciplinam Ecclesiasticam, atque ipsorum definitionibus & decretis acquievisse, constat ex ipsorum Pontificum Rescriptis: præsertim S. Antheri in Epistola ad Episcopos provinciarum Bæticæ & Toletanę, S. Fabiani Epistol. 2. ad omnes Orientis Episcopos, S. Lucij ad Episcopos Galliæ & Hispaniæ, & S. Sixti II. Epist. 1. ad Gratum, vbi de Apostolica Romanorum Pontificum Sede inquit: *Cuius dispositioni omnes maiores Ecclesiasticas causas, & Episcoporum iudicia, antiqua Apostolorum, eorumque successorum, atque canonum authoritas reservavit: quoniam culpantur Episcopi, qui aliter erga fratres egerint, quam eiusdem Sedis Papæ fieri placuerit.* Similiter S. Dionysius Papa Epistol. 2. ad Severum, & S. Felix I. initio Epistol. ad Benignum: vbi docet, Romanorum Pontificum non solùm esse, vt magnis negotijs Ecclesiæ terminum imponant, sed etiam vt occurrentes circa fidem quæstiones dirimant. Ait enim: *Suscipientes fraternitatis tuæ epistolas, quibus me requisisti super fidei documentis, quæ ab alijs habebantur aliter, quam rectæ fidei contineant sacramenta, prout Dominus dedit, pro fraternitatis amore respondere non resultavimus. Semper enim dubia, & maiora negotia terminum ab hac sancta Sede, à tempore Apostolorum, qui eam suis documentis instruxerunt, accipere consueverunt. Et ideo tu rectè fecisti, qui huius sanctæ Sedis consultis te, cæterosque firmari & instrui voluisti.* Porrò dubia & maiora negotia non acciperent terminum à Sede Apostolica Pontificis Romani, si huius definitiones & sententiæ non essent prorsus irreformabiles, præsertim in doctrina fidei & morum, quæ dubiorum & negotiorum maioris momenti nomine comprehenduntur.

25 Idipsum sæpe significat S. Cyprianus, eiusdem sæculi scriptor & clarissimum lumen, varijs locis, præsertim verò Epistol. 55. ad Cornelium Papam: vbi & agnoscit visibilem Ecclesiæ Monarchiam, & Romanum Pontificem Christi Vicarium, & Ecclesiam Romanam nominat *Petri Cathedram, atque Ecclesiam principalem, vnde vnitas Sacerdotalis exorta est.* Indéque criminatur Schismaticos, quòd pseudoepiscopo sibi ab hæreticis constituto, auderent litteras ferre ad Romanos, *ad quos perfidia habere non potest accessum.* Quibus planè docet, Romanam Ecclesiam, sive Cathedram S. Petri, cui præest Christi Vicarius, nullatenus in fide errare posse: ideoque frustra schismaticos & hæreticos ab ea quærere præsidium. Huc etiam spectat quòd Epistol. 45. ad eundem Cornelium Romanam ipsam Ecclesiam dixerat, *ECCLESIAE CATHOLICAE MATRICEM ET RADICEM.* Si autem Ecclesiæ Catholicæ Matrix & Radix errare in suis definitionibus posset, idem quoque posset contingere Catholicæ Ecclesiæ ex ipsa profluenti, quod dictu impium est. Insuper Epistol. 67. ad Ste-

phanum Papam, ad ipsius tribunal compellat Martianum Episcopum Arelatensem, quòd Novatiani hæresim imbibisset, vt à dignitate Episcopali deponatur. Id autem non faceret Cyprianus, nisi perspectum haberet, vltimum ac supremum iudicium in causis quibuslibet fidei spectare ad Romanum Pontificem.

26 Eandem Romanæ Ecclesiæ firmitatem & infallibilitatem in doctrina fidei colligunt alij Patres eiusdem sæculi ex promissionibus Christi Petro factis, & subinde ipsius Successoribus: præsertim Eusebius Alexandrinus Homilia de Resurrectione apud Coceium libr. de Summo Pontifice art. 4. & S. Zeno Veronensis Serm. de Circuncisione post medium.

SECTIO QVARTA.

Probatio vlterior ex damnatione præcipuarum hæreseon quarti sæculi a Romanis Pontificibus prolata, aut sine Oecumenico Concilio, aut priusquam illud congregaretur.

27 SÆCVLO Quarto variæ & perniciosissimæ hæreses extiterunt, præsertim Arianorum & Pneumatomachorum: quorum illi Filio Dei, isti Spiritui sancto solidam divinitatem eripiebant, & de vnoquoque eorum negabant esse homousion Patri. Circa vtrorumque errorem plurima observavimus Tomo II. præsertim Disp. LV. & LVI. nec repetere opus est: præsertim cùm eæ hæreses damnatæ fuerint eodem sæculo in duobus prioribus Concilijs Generalibus, sive Oecumenicis: prior quidem in Nicæno anno Christi 325. posterior verò in Constantinopolitano I. anno 381. Nunc autem non differimus de hæresibus damnatis in Concilio aliquo Oecumenico, sed de ijs tantùm, quas Pōtifices Romani extra illud proscripserunt, tota Ecclesia acquiescente definitionibus ipsorũ, veluti fidei regulis prorsus infallibilibus.

28 Imprimis initio ferè eiusdem sæculi quarti damnati fuerunt Donatistæ primũ in Synodo Romana à S. Melchiade Papa: vti post Augustinum in Brevic. Collat. cap. 18. observant Sanderus lib. 7. de visibili Monarch. hæresi 55. & Baronius ad annum Christi 313. Ab eo autem tempore in Ecclesia acquieverũt omnes Catholici Pontificię damnationi, licèt Donatistę ab ea appellaverint Imperatorē Romanũ, omnino pręter ius & fas, vt ijdē Scriptores observãt. Mos quippe & nota propria hę reticorũ aut schismaticorum dumtaxat fuit à Pontificijs definitionibus & sententijs cōpellare ad futurũ Generale Concilium, & nonnũquã ad Imperatores: vt alibi latiùs ostēdemus.

29 Porrò plurimæ & variæ fuerunt Donatistarũ hæreses, & eorum qui ex ijs orti novas sectas cuderunt. quales fuere Assuritani, Circumcelliones, Rogatistę, Parmenianistę, & alia id genus monstra: de quorum omniũ erroribus legendus Augustinus latè cōtra eos disserens, & Hęresi 69. & Epist. 48. ad Vincentiũ, Prateolus & Castro verbo *Donatistæ*, Baronius ad annos 303. & 306. & 309. & 313. & 331. & 394. Quamvis uero eæ hęreses Donatistarum tot & tam immanes fuerint, in neutro ex duobus ijs Oecumenicis Cōcilijs eiusdem quarti sæculi damnatæ inveniuntur: sed à Romanis Pontificibus, quĩ tunc Ecclesiam regebant, proscriptę fuerunt; acquiescente ipsorum definitionibus toto Orthodoxo cœtu, & frustra reluctantibus ijsdem Donatistis, tam eius quarti sæculi, quàm quinti sequētis, in quo etiam plurimùm tumultuarunt, nec parum negotij facessivere S. Augustino, qui tandem de ijs triumphum amplissimum reportavit. Firmum itaque erat ijs sęculis apud Orthodoxos, definitiones Romanorum Pontificum in causis maioribus, præsertim ad fidem spectãtibus, esse irreformabiles, sive vltimò terminari à Sede Apostolica, etiam extra Oecumenicum Concilium. Quod disertè docuerant Romanĩ Pontifices trium sæculorum præcedentium in superioribus allegati, & in hoc quarto ipse S. Melchiades Papa, qui Donatistas damnavit. Etenim in vnica Epistola eius Decretali, quæ extat ad omnes Hispaniæ Episcopos, à quibus consultus fuerat circa doctrinam Sacramentorum (quæ profectò ad fidem spectat) inter alia, hæc habet: *Episcopos nolite iudicare, nolite condemnare absque Sedis huius authoritate. Quod si feceritis, irrita erunt vestra iudicia, & vos condemnabimini. Hoc enim priuilegium huic sanctæ Sedi à temporibus Apostolorum statutum est servare, quod illæsum manet vsque in hodiernũ diem. Episcopos ergo, quos sibi Dominus tanquā oculos elegit, & columnas Ecclesiæ esse voluit, quibus etiam ligandi, & soluendi dedit potestatē, suo iudicio reservavit, hocque privilegium beato clavigero Petro sua vice solummodo commisit. Quod eius iustè prærogatiuum succrescit Sedi, futuris hereditādum, atque tenendum temporibus, quoniam & inter beatos Apostolos fuit quædā discretio potestatis. Et licèt cunctorum par electio foret, beato tamen Petro concessum est, vt alijs præemineret, eorumque, quæ ad querelam venirent, causas & interrogationes prudenter disponeret. Quod Dei ordinatione taliter ordinatum esse credimus, ne omnes posterorum cuncta sibi vindicarent,*

sed

sed semper MAIORES CAVSAE, sicut sunt Episcoporum & POTIORVM CVRAE NEGOTIORVM ad vnã beati principis Apostolorum Petri Sedem confluerent, vt inde suscipiant finem iudiciorum, vnde acceperunt initium institutionum, ne quandoque a suo discreparent capite. Hactenus ille: in quibus testatur, soli Petro inter Apostolos, & solis Successoribus eius in Apostolica Sede, commissam fuisse à Christo auctoritatem ad terminandas, sive tandem finiẽdas maiores causas, & potiorum curas negotiorum, quales profectò sunt quæ impenduntur in dirimẽdas quæstiones fidei, & Episcopos iudicandos.

30 Deinde cùm Donatistæ appellassent ad Imperatorem Constantinum, isque execratus appellationem eiusmodi, censuisset causam dirimi debere à Romano Pontifice Melchiade, additis quibusdam Episcopis Catholicis ad illam maturiùs expendendam; Melchiades cõtra Donatum & sequaces sententiam dixit in eo Concilio Romæ habito, cuius suprà meminimus. Nec verò ij propterea causa excidendũ existimarunt, sed iterum Romani Pontificis sententiam recusantes compellarunt ad tribunal Constantini. Hic verò id indignè ferens, scripsit Epistolam ad Episcopos, quæ extat in Appendice ad Optatum Millevitanum editionis Parisiensis, & apud Binium in Actis sub Melchiade Papa: in qua Imperator ipse, præter plura alia observatu digna, sic invehitur contra appellantes à sententia Melchiadis & reliquorum Episcoporũ Synodi Romanæ: *Quoties à me tã ipso improbissimis additionibus sui sunt condigna responsione oppressi? Qui vtique si hoc ante oculos habere voluissent, minimè hoc ipsum interposuissent. Meum iudicium postulant, qui ipse iudiciũ Christi expecto. Dico enim (vt se veritas habet) Sacerdotum iudicium ita debet haberi, ac si ipse Dominus residens iudicet: Nihil enim licet his aliud sẽtire, vel aliud iudicare, nisi quod Christi magisterio sunt edocti.* Vides qualiter Imperator ille, quamvis nondum Baptismo initiatus, nec satis in fide Christiana instructus, indignaretur adversus detrectantes iudicium Romani Pontificis, quamvis solùm in Synodo peculiari latum; & certum haberet, vocem illam Sacerdotum esse quasi vocem Christi.

31 Eodem sæculo, anno 314. id est, Imperij Constantini nono, & Pontificatus S. Silvestri primo (vt probat Binius, post Baroniũ) celebratum fuit Concilium Arelatense, eiuidẽ Pontificis consensu, & hortatu ipsius Constãtini, adversus prædictos Donatistas, adhuc tumultuantes, & schismaticos. Interfuere Legati Sedis Apostolicæ Claudianus & Avitus Præsbyteri, Eugenius & Quiriacus Diaconi. Patres verò congregati, id est, Episcopi ex vniversa Gallia, Hispania, Britannia, Hibesnia, Italia, Sicilia, & Africa: non quidem numero sexcenti, vt scripsit Ado in Chronico, sed ducenti dumtaxat, omnia Acta eiusdem Synodi examinanda & probanda miserunt ad Sylvestrũ Papam. Quod abundè testatur Epistola ipsa Synodalis inscripta *Dilectissimo Papæ Sylvestro*, quã ex Bibliotheca Petri Pithœi delumptam integrè edidit Binius in Notis ad eãdem Synodum pag. 270. editionis Parisiensis Morellianæ anni 1636. qua vtimur. Nimirum, certum & exploratum erat ijs Patribus, nullius Concilij Acta, canones, vel definitiones, auctoritatem solidam aut firmitatem habere, nisi probentur à Romano Põtifice, eiusque auctoritate suprema confirmentur. Meminit eiusdem Concilij S. Augustinus lib. 1. contra Epistol. Parmeniani, cap. 6.

32 Præterea. Anno eiusdem sæculi 319. Sylvestri Papæ sexto, & Constantini Imperatoris quarto decimo, celebratum fuit Alexandriæ in Ægypto Concilium, quod S. Athanasius Apologia secunda appellat Generale: quoniã licèt solùm interfuerint Episcopi ad Primatum Alexandrinum spectantes, adfuit Osius Cordubensis Episcopus, tanquam Legatus Romani Pontificis, & in eo præsedit. Porrò licèt illius Acta temporum iniuria perierint, satis constat ex laudato Athanasio, & Socrate lib. 3. cap. 5. in ea Synodo exagitatam & iudicatam fuisse causam atque impiam doctrinam Sabellij & Arij circa mysterium Trinitatis, necnõ & schisma Meletianorum ac Colluthianorum; præsertim verò Sabellianam hæresim ab Alexandrina Ecclesia fuisse explosam. Lege Baronium ad eundem annum 319. num. 22. & seqq. Indidem verò constat etiam apud Ægypti Episcopos indubitatã fuisse supremam Pontificis auctoritatem ad dirimendum controversias fidei: siquidem ad eas examinandas & decidendas in Concilio Alexandrino nullatenus accesserunt, nisi præeunte Legato Pontificis Romani.

33 Anno 324. (non verò 325. vt incertus Epilogi auctor censuit) coacta fuit Synodus ab eodem S. Silvestro Papa cum ducentis octoginta quatuor Episcopis; non quidem Oecumenica, sed Romana: in qua Pontifex, toto cœtu approbante, damnavit iterum hæreses Valentini & Sabellij, ac præterea quosdam ex Clero, qui se eisdem erroribus conspurcaverant. Quod verò ibidem nihil definiatur circa hæresim Arij iam antè ortam, id in causa esse potest, quòd anno 325. immediatè sequenti congregandum esset ab eodem Pontifice, &

Imperatore Constantino, adversus illam Concilium Oecumenicum Primum apud Nicæam Bithyniæ vrbem: de quo statim.

34 Itaque anno 325. coacta fuit Prima Synodus Vniversalis, sive Oecumenica, Nicæę in Bithynia, præsente Imperatore Constantino: cui interfuere trecenti decem & octo Patres, & in ijs tres Patriarchæ. nimirum, Alexander Patriarcha Alexandrinus, Eustathius Antiochenus, & Macarius Hierosolymitanus. Præterea in ijs erant plurimi sanctissimi Præsules, postea Beatorum Fastis adscripti: vt Nicolaus Myræ in Lycia Episcopus, innumeris miraculis iam tum celeberrimus; Iacobus Nisibis in Mesopotamia, qui mortuos in vitā revocaverat; Potamon Heracleæ Ægypti, Spiridion Trimithuntis Cypri, quibus ob confessionem fidei in persecutione Maximini alter oculus fuerat effosus; Paulus Neocæsareæ Euphratesiæ, olim sub Licinio in odium fidei cādentibus laminis adustus; Alexander Constātinopolitanus, Catholicę religionis tenacissimus, ad cuius preces Arius longè postea subitò correptus graveolentem efflavit animā, & alij cum S. Athanasio, tunc solùm Diacono. Omnibus autem ijs, etiam Patriarchis tribus initio nominatis, præsederunt Legati Pontificis Romani: nimirum, Osius Cordubæ Episcopus, & Victor ac Vincentius Præsbyteri: qui proinde totidem prima subsellia occuparunt, & primi subscripsere postea Actis eiusdē Concilij. Quod similiter servatum fuit (vt hoc obiter dixerimus) in Concilijs sequentibus. Nam in Sardicensi, quod fuit veluti appendix Nicæni, præsedit Osius idem Cordubensis nomine Sylvestri Papæ, simul cū Vincentio Capuano, & Calepodio Neapolitano Episcopo: post quos tres Legatos subscripsit S. Athanasius, quamvis esset Patriarcha Alexandrinus. In Secunda Synodo Generali, id est, Constantinopolitana I. anno 381. non interfuere Legati S. Damasi Papæ; quoniam ipse eodem tēpore celebrabat aliud Concilium Episcoporū Occidentis circa eandem materiam, quæ à Patribus Orientis Constantinopoli tractabatur: & prętercea hi erant animis ac fide coniuncti cū S. Damaso Papa: vt constat ex mutuis Epistolis Damasi ad Concilium C. P. & Concilij ad Damasum, apud Theodoretum lib. 5. cap. 9. & 10. Idipsum apparebit ex Concilijs sequentium sæculorum: vt postea docebimus. Exinde verò patet, auctoritatem Romani Pontificis in dirimēdis fidei controversijs toto eo quarto sæculo, sicuti & in alijs tribus præcedentibus, supremā semper & infallibilem habitam fuisse in Ecclesia: quoniam definitionibus Sedis Apostolicæ extra Concilium latis fides explorata ab omnibus habebatur; & nullum Concilium, ne generale quidem, ad eas definiendas accedebat, nisi ex consensu Romani Pontificis, aut etiam præsentibus & toti Synodo præsidentibus ipsius Legatis.

35 Hæresis Pneumatomachorum, seu negantium solidam Diuinitatem Spiritus sancti, decursu eiusdem sæculi excitata ab Apollinari, Macedonio, & alijs, damnata primùm fuit extra omne Oecumenicū Concilium à S. Damaso Papa anno 373. in Concilio III. Romano: sicuti & ab eodem Pontifice damnati fuerant anno 368. Vrsacius ac Valens Ariani; anno 369. Auxentius Mediolanensis Episcopus, atque Vrsicinus, ille ob hęresim Arianam, hic propter schisma. Deinde apud Labbeanā editionem extat professio Fidei, & Anathematismi contra hæreses Apollinaris, Macedonij, Arij, Sabellij, Eunomij, & Photini, ex Epistola S. Damasi ad Paulinum Episcopum Antiochenum: in qua plures definitiones adversus prædictos Pneumatomachos editæ, quamvis extra Oecumenicam Synodum, ab omnibus Catholicis pro certa & explorata fidei regula habitæ sunt. quod ipsum paucis retro annis agnovit & professus fuit palam Clerus Gallicanus in Epistola gratulatoria ad Innocentium X. referens eam S. Damasi damnationem statim à tota Ecclesia receptam. Vide infrà n. 50.

36 Dices: adhuc post damnatam hæresim Pneumatomachorum à Damaso, tum in Concilio III. Romano, tum in Professione Fidei nuper laudata, congregatum fuit Concilium Secundum Generale Constantinopoli anno 381. in quo eadem causa tractata fuit, & ipsamet hæresis denuo damnata. Ergo Patres congregati in eo Concilio Generali censuerunt, causam iam definitam à Pontifice Romano, iterum tractari posse in Synodo Oecumenica, ac proinde retractari ab ea, tanquam certiore fidei regula & superiore.

37 Sed contrà. Quamvis enim Pontifex Romanus in definitionibus latis circa quæstiones fidei, qualis erat illa de Divinitate Spiritus sancti, sit prorsus infallibilis; potest permittere, immò & consulere, ac iubere, vt eadem controversia tractetur iterum maiori cum solemnitate in Cōcilio aliquo Generali, quale erat illud Constantinopoli congregatū: vt sit evidentiùs omni Ecclesiæ pateat, quàm vera & iusta fuerit Apostolicæ Sedis ea de re sententia. Quod sæpè factum fuit à Romanis Pōtificibus, & nominatim à S. Melchiade Papa in causa Donatistarum, quam à se iam iudicatam permisit iterum tractari in Synodo Arelatensi: similiterque à S. Iulio I. qui causam Eusebianorum à se finitam indulsit retractari in Synodo Sardicensi, vt observat Lupus in Scholijs ad Canonē tertium eius Synodi pag. 138.

38. Nihil itaque mirum si idem præstitum fuerit à S. Damaso, qui planè assensum præstitit, vt ea Synodus Constantinopoli cogeretur, in qua Patres Orientis id ipsum profiterētur, quod idem Damasus Romę cum Patribus Occidentis definivit. Itaque exinde ne in speciē quidem colligitur, aut Pontificem Romanum esse fallibilem in suis definitionibus, aut inferiorem Generali Concilio. Quod optimè & opportunè observavit Barlaamus Episcopus Gyracensis Epist. 1. ad suos in Græcia amicos, dicēs: *Non eò quòd sit maioris auctoritatis, & magis possit Generale Concilium, quàm Apostolica Sedes, Generalia congregantur Cōcilia: sed quia incidentes quæstiones difficiliores sint, & maiori indigeant discussione.* Præterea cùm Damasus solùm intra sinum Ecclesiæ Latinæ asseruisset Divinitatem Spiritus sancti, idque Latinis verbis, oportuit, vt ex consensu ipsius pariter exprimeretur apud Græcos in Oriente, atque in ipsa vrbe Regia Constantinopoli, totius Orientis præcipua.

38 Instabis: Quid si aliter statuissent Patres apud Constantinopolim congregati? Respondeo, in ea hypothesi absdubio erraturos: quoniā Concilia Generalia, etiam ritè coacta, & ex consensu Romani Pontificis, dependent adhuc ab ipsius confirmatione, vt probabilior sententia Theologorū docet, de qua suo loco. Quare si Conciliū eiusmodi definiret aliquid contrarium decretis Romanorum Pontificū, præsertim in quæstionibus fidei, & morū, palam erroris convinceretur. Nimirum ad Synodos ritè coactas, etiam Generales, non spectat examinare an veræ & certæ fuerint definitiones Sedis Apostolicæ in eiusmodi controversijs: sed tantùm illustrare, & confirmare quæ iam ab ea tradita sunt, ad maiorē iudicij eius infallibilis solemnitatem. Quare moris fuit in sequentibus Concilijs Generalibus, vt Patres congregati acclamarent cōmuni voce & plausu Romanis Pontificibus, quorum definitiones iam præcesserant circa easdem controversias. Sic Ephesina Synodus acclamavit Sancto Cælestino I. sic Calchedonensis S. Leoni Magno, sic Sexta Synodus S. Agathoni Papæ. Quòd si verò res nondum definita fuit à Romanis Pōtificibus, tractatur quidem in Synodis eorum iussu coactis, & definitur; sub venia tamen, & dependenter à consensu ipsorum, vt ad nutum Sedis Apostolicę stent aut cadant quæcumque ibidem decreta fuerint. Cæterum si iuxta aliorum opinionē loquamur, negantium Concilium Generale ritè coactum auctoritate Romani Pontificis errare posse, & asserentiū illi auctoritatem infallibilem independenter à confirmatione Pontificia vlteriore; neganda est hypothesis clausa in obiectione, aut interrogatione, veluti impossibilis: quemadmodum & neganda esset si interrogaremur, quid sentiendum esset, si tota Ecclesia in rebus fidei aut morū definiret oppositum eius quod antea definierat. Id enim præsefert contradictionē, veluti manifestè ἀδύνατον: quale itidem apparet si rogemur, quid credēdum esset si Deus opposita & pugnantia revelaret.

39 Denique cùm plurimæ hæreses eodem quarto sæculo excitatæ aut instauratæ fuerint, vix aliqua earum legitur damnata in duobus Cōcilijs Generalibus intra illud coactis, præter Arianam, Sabellianam, & Macedonianam, id est, ipsam ferè Apollinaris iam notati: quæ ad mysterium Trinitatis spectant, & iam antea à Pontificibus Romanis damnatæ fuerant. Reliquę autem sola illorum definitione proscriptæ fuerunt ab Ecclesia: vt patebit excurrenti per singulas, & constat testimonio S. Hieronymi Epist. 65. cap. 1. vbi fatetur in Synodo Nicæna nullam fieri expressam mentionem Origenis, Valentini, Marcionis, Cataphrygarum, aut Manichæi, *quos certè ante Synodum fuisse non dubium est.* Immò exinde vrgenter confirmatur nostra sententia. Nisi enim Patres Nicæni definitiones Pontificum Romanorum existimarent esse certam & infallibilē fidei regulam, debuissent planè damnare in ea Synodo I. Generali omnes præcedentes hæreses, vtpotè solùm proscriptas à Pontificibus Romanis sine vllo Generali Cōcilio. Cùm ergo illas prætermiserint, certum ipsis fuit, nullam aliam damnationem esse necessariam. Censuit ergo Catholica Ecclesia sæculo quarto, sicuti & tribus præcedentibus, Pontificum Romanorum definitiones in controversijs fidei esse regulam omnino certam & infallibilem, *cui omnes Christiani ex officio, ipsius quoque mentis obsequium exhibere teneantur,* vt testabatur Clerus Gallicanus de illa veteri Catholica Ecclesia loquens in litteris Lutetiæ datis ad Innocentiū X. die 19. Iulij anno 1653.

SECTIO QVINTA.

Confirmatur eadem doctrina illustribus testimonijs Pontificum, & Scriptorum eiusdem quarti sæculi, atque ex hæresibus tunc extra Synodum Oecumenicam proscriptis.

40 IMPRIMIS Opportuna est in id confirmandum Epistola prima S. Marcelli Papæ & Martyris, qui anno 304. electus Pontifex Romanus, sic loquitur de B. Petro Apostolo, ac subinde de ipsius Successoribus,

tibus, ad Episcopos Antiochenæ Provinciæ: *Ipse enim caput est totius Ecclesiæ, cui ait Dominus: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Eius enim Sedes primitùs apud vos fuit, quæ postea (iubente Domino) Romam translata est, cui (adminiculante gratia diuina) hodierna præsidemus die. Nec ab eius dispositione vos deviare oportet, ad quã cuncta maiora Ecclesiastica negotia (diuina disponente gratia) iussa sunt referri, vt ab ea regulariter disponantur, a qua sumpsere principia. Si vestra vero Antiochena, quæ olim prima erat, Romanæ cessit Sedi, nulla est quæ eius non subiecta sit ditioni, ad quã omnes, quasi ad caput, iuxta Apostolorum, eorumque Successorũ sanctiones, Episcopi qui voluerint, vel quibus necesse fuerit, suffugere, eamque appellare debent; vt inde accipiãt tuitionem & liberationẽ, vnde acceperunt informationem, atque consecrationem.* Quid illustrius pro auctoritate suprema Sedis Apostolicæ ad dirimendas vltimo & finali iudicio omnes maiores causas, & negotia graviora totius Ecclesiæ; proindeque & controversias morum ac fidei?

41 Pergit S. Marcellus, & subdit de Apostolis, eorumque Successoribus: *Simulque ijdem (inspirante Domino) constituerunt vt nulla Synodus fieret præter eiusdem Sedis authoritatem, nec vllus Episcopus nisi in legitima Synodo suo tempore Apostolica authoritate convocata super quibuslibet criminibus pulsatus audiatur, vel iudicetur: quia (vt paulo superiùs prælibatũ est) Episcoporum iudicia, & summarum causarum negotia, siue cuncta dubia, Apostolicæ Sedis authoritate sunt agenda, & finienda.* Quid clarius pro suprema auctoritate Romani Pontificis ad Synodos celebrandas & dirimendas omnes controversias maioris momẽti, dubiaque cuncta finienda ac solvenda; inter quæ locum præcipuè habere quæstiones fidei, exploratum est?

42 Huc spectat quod inter Capitula Cõcilij Nicæni habetur, iuxta versionem ex Codice Arabico factam apud Coccium libr. 7. de Hierarch. Eccles. art. 4. quæ etiam affertur ab Alphonso Pisano, & Severino Binio libr. 3. Actorum Concilij eiusdem Nicæni, & respondet Chaldaico eius textui, cuius copiã ad Lusitanos Iesuitas misit D. Frãciscus Roz Episcopus Angomalæ in ipsis S. Thomæ montibus anno 1605. Nimirum Capitulo 39. hæc habentur Latinè ex Arabico expressa: *Qui tenet Sedem Romæ, caput est, & Princeps omnium Patriarcharũ: quandoquidem ipse est primus, sicut Petrus: cui data est potestas in omnes Principes Christianos, & omnes populos eorũ; vt qui sit Vicarius Christi, Domini nostri, super cunctos populos, & cunctam Ecclesiam Christianam. Et quicũque contradixerit, à Synodo excommunicetur.* Sive, vt concluditur ad verbum ex translatione illius Codicis Chaldaici: *Huic sanctioni siquis repugnaverit, & obsistere ausus fuerit, totius Synodi decreto anathemati subijciatur.* Vides amplitudinem potestatis concessam Pontifici Romano, sicut Petro, tanquam Vicario Christi, in omnes Principes, & populos, omnemque Ecclesiam Christi, iuxta Concilium Nicænum. Tanta autem auctoritas & potestas vix aut ne vix quidem esse potest, nisi extendatur ad docendum & definiendum nomine ipsius Christi, quid Principes, quid populi, quid tandem Ecclesię omnes circa fidẽ & mores credere & exequi debeant.

43 Sed & in idem confirmandum illustris est Epistola Stephani Archiepiscopi, & trium Conciliorum Africæ ad S. Damasum Papam de Privilegio Romanæ Sedis: in qua sic habetur: *Beatissimo Domino, & Apostolico culmine sublimato, Sancto Patri Patrũ Damaso Papæ, & Summo omnium Præsulum Pontifici, Stephanus Archiepiscopus Concilij Mauritaniæ, & Vniuersi Episcopi de tribus Cõcilijs Africanæ provinciæ. Notum Vestræ facimus Beatitudini, quòd quidam fratres in confinio nobis positi quosdã fratres nostros, venerabiles videlicet Episcopos, vobis inconsultis, à proprio deijciũt gradu, vel deijcere moliuntur, cùm vestræ Sedi Episcoporum iudicia, & summorũ finem Ecclesiasticorum negotiorum in honore beatissimi Petri, Patrum decreta omniũ, cunctam reservavere sententiam, inquirẽdi reverentia de Dei rebus, quas omni cura, & solicitudine observare debemus. Maximè verò iustè debent ab ipso præsulum examinari vertice Apostolico, cuius vetusta solicitudo est, tam mala damnare, quam revelare laudanda. Antiquis enim regulis censitum est, vt quidquid horũ, quamvis in remotis, vel in longinquo positis, ageretur provincijs, non prius tractandum, vel accipiendum sit, nisi ad notitiam almæ Sedis vestræ fuisset deductum, vt eius authoritate, iuxta quod fuisset pronunciatum, firmaretur.* Quid luculentius ad ostẽndendum, ex sensu communi Præsulum Africanorũ, immo & omnium antiquiorum Patrum, & veterum regularum, quas ipsi allegant, ad solam Sedem Apostolicam spectare iudicia Episcoporum, & finem graviorum Ecclesiæ negotiorum; sicuti & approbationem eorũ, quæ recta sunt; & eorum damnationem, quę à ratione & honestate de-

leviant? Constat verò, in ijs comprehendi doctrinam circa fidem & mores: vt proinde solius Romani Pontificis sit ea finire, seu vltimò determinare. Quare & circa finem Epistolæ aiunt: *Deus ergo Creator omnium conservet longævum Apostolatum vestrum ad stabilitatem Ecclesiarū sanctarum, & orthodoxæ fidei.* Quoniam, nimirum, stabilitas Ecclesiarū, & orthodoxæ fidei, innititur Sedi Apostolicæ S. Petri, supra quam Christus Ecclesiā suam ædificavit; & cuius dignitatem ij in Damaso permanentem agnoscunt, & diuturnam exoptant. Nec mirum ita venerentur & laudēt sanctissimum illum Pontificem: cùm tribus postea sæculis Sexta Synodus Generalis in Prosphoneleo ad Constantinum de illo dixerit: Δάμασος ὁ ἀδάμας τῆς πίστεως ὁ ταῖς ἑτεροδόξοις προβολαῖς τε καὶ προσαρράξεσι τὴν ἀντίτυπον γνώμην ἀντιτρωσκόμενος. id est, Damasus adamas fidei, cuius solida mens aggressionibus atque conflictu alienę à fide opinionis sauciari nullatenus potest.

44 Videamus nunc, quid ea de re S. Damasus rescribat ad eundem Archiepiscopum Stephanum, & ad tria Concilia Africæ, sive vt epigrapha habet, ad vniversos Episcopos Africanæ Provincię. Sic ergo ad eos loquitur Epistola quarta, paulo post initium: *Scitis, fratres charissimi, firmamētum a Deo fixum & immobile, atque titulum lucidissimum suorum Sacerdotum, id est, omnium Episcoporum, Apostolicam Sedem esse constitutā, & verticem Ecclesiarum. Tu es enim, sicut diuinum pronuntiat Verbum veraciter, Petrus: & super firmamentum tuum Ecclesiæ columnæ, qui sunt Episcopi, cōfirmatæ sunt: & tibi claves cœlorum commissi, atque ligare & soluere potestatē quæ in cælis sunt, & quæ in terris promulgavi. Tu profanorū hominum, & membrorum meorum, maximeque discipulorum meorū existis vt Princeps, & DOCTOR ORTHODOXAE ET IMMACVLATAE FIDEI, CVIVS VICE HODIE, GRATIA DEI, LEGATIONE PRO CHRISTO FVNGIMVR, ET OMNES HVIVS SANCTAE SEDIS PRAESVLES EIVS VICEM GESSERVNT, GERVNT, ET GERENT.* Quæ verba illustria sunt multiplici ex capite: præsertim verò, & in rem nostram, vt innotescat ex verbis Christi Domini, & promissione Petro facta, tam ipsum, quàm Successorem eius quemlibet in Apostolica Sede, esse *DOCTOREM ORTHODOXAE ET IMMACVLATAE FIDEI*, ac Christi Vicarium & Legatum: qui proinde nequeat ex cathedra docere aliquid à fide & veritate devium. Ac nonnullis interiectis circa auctoritatē solius Sedis Apostolicæ ad definiendas ac terminandas omnes maiores causas, subdit de ipsa: *Nam, vt nostis Synodum sine eius auctoritate fieri, non est Catholicum* (quasi diceret, alienum est à Catholica doctrina) *nec Episcopus, nisi in legitima Synodo, & suo tēpore Apostolica vocatione cōgregata, definitè damnari potest: NEQVE VLLA VNQVAM CONCILIA RATA LEGVNTVR, QVAE NON SVNT FVLTA APOSTOLICA AVCTORITATE.* Quibus non solùm firmat supremā auctoritatem Sedis Apostolicæ, sine qua nulla Conciliorum definitio rata esse potest, sed etiam obiter evertit opinionem illam, quæ Concilium Oecumenicum præfert Pontifici Romano. Si enim ita esset, definitiones Conciliorū nullatenus ab eo dependerent: sed potiùs, ipso etiam reluctante, ratæ, & firmæ consisterent, contra quàm S. Damasus docet. Idipsum prosequitur varijs locis eiusdem Epistolæ columna tertia: & columna quarta pro eodem accipit iudicium Romani Pontificis, ac iudicium ipsius S. Petri, verbis illis: *Donec iudicium de eo nostræ Apostolicæ auctoritatis, hoc est, Principis Apostolorum S. Petri, cognoscatur, &c.* Patet verò, iudicium S. Petri infallibile esse, sicut & iudicium Catholicæ Ecclesiæ supra ipsum fundatæ. Mitto Epistolam sextam ipsius S. Damasi & Episcoporum, qui ad Concilium Romanū coram eo cōvenerant: in cuius medio ferè reprehenduntur quicūque Præsules in Synodo Ariminensi deviaverunt à iudicio Romani Episcopi, *cuius ante omnia decebat eos expectare decretum*: quoniam, nimirum, Pontifex Romanus est Petrus sui temporis, quem audire & sequi debeant in doctrina fidei ac morum, veluti loquētem nomine ipsius Christi, qui nec fallere nec falli vnquam potest.

45 Audire etiam oportet S. Athanasium in Epistola, quam tum suo, tum omnium Episcoporum Ægypti, Thebaidis, & Lybiæ nomine, scripsit ad S. Felicem II. Pontificem Romanum, prout extat in huius Actis tomo 1. Concil. vbi, inter plura alia, quæ observatu digna sunt in rem nostram, ita loquitur: *Ideo, Pater Beatissime, quia semper antecessores nostri, & nos à vestra Apostolica sancta Sede auxilium hausimus, & nostri vos curam habere agnovimus, præfatam Apostolicam, & summam expetimus iuxta Canonum decreta Sedem, vt inde auxilium capiamus, VNDE PRAEDECESSORES NOSTRI ORDINATIONES, ET DOGMATA, ATQVE SVBLEVATIONES CEPERVNT.* Vides qualiter Athanasius ex suo

& reliquorum Africæ Episcoporum, tam extantium, quàm prædecessorum sensu, testetur summam venerationem ordinationum ac dogmatum Sedis Apostolicæ. quod certè nullum haberet locum, nisi omnes ij certum exploratumque haberent, illam in docendo ac definiendo infallibilem esse. Subdit verò statim: *Ad eam quasi Matrem recurrimus, vt eius vberibus nutriamur, quoniam non potest mater obliuisci infantem suum. Sic & vos nolite obliuisci nos vobis commissos, quoniam non leuibus nos inimici nostri implicauerunt afflictionibus, & quotidie facere moliuntur, & apprehendere, aut ferris nos constringi minantur, nisi eorum consentiamus erroribus: quod nequaquam vobis inconsultis agere præsumimus, Canonibus quippe iubentibus, absque Romano, nos de maioribus causis, nihil debere decernere, Pontifice. Ideoque ad propositum recurrentes, & ad brauium properantes, vestræ Apostolicæ Sedis imploramus auxilium: quia (vt credimus) non despexit Deus preces cum lachrymis sibi oblatas seruorum suorum, sed ob id vos, prædecessoresque vestros, Apostolicos videlicet Præsules in Summitatis arce constituit, omniumque Ecclesiarum eis curam habere præcepit, vt nobis succurratis, nosque tuentes, cui omne Episcoporum iudicium est commissum, liberare ab hostibus nostris non negligatis. Nam scimus in Nicæna magna Synodo trecentorum octodecim Episcoporum, ab omnibus concorditer esse roboratum, non debere absque Romani Pontificis sententia Concilia celebrari, nec Episcopos damnari.*

46 Et quibusdam subiunctis, addit Athanasius cum eisdem Episcopis de ipsa Sede Apostolica siue Romana: *Ipsa enim firmamentum a Deo fixum, & immobile percepit, quoniam ipsam formam vniuersorum titulorum lucidissimam, Dominus Iesus Christus vestram Apostolicam constituit Sedem. Ipsa enim est sacer vertex, in quo omnes Ecclesiæ vertuntur, sustentantur, releuantur, &c. Fuit semper vestræ sanctæ & Apostolicæ Sedi licentia, iniustè damnatos, vel excommunicatos potestatiuè sua authoritate restituere, & sua eis omnia reddere; & illos, qui eos condemnauerunt, aut excommunicauerunt, Apostolico punire priuilegio, sicut etiam nostris, & anterioribus cognouimus actum têporibus, &c. O sanctissime Pater Patrum, abscinde blasphemias, & iactantiam vaniloquorum, & insidiantium infestationes, nos & fratres nostros opprimentium, atque perdere volentium, qui ad vos quasi ad Caput confugimus, vt vestro suffulti auxilio liberemur &c. Certum est enim, eidem sanctæ Sedi vestræ in honorem beatissimi Petri, Patrũ Decreta peculiarem decreuisse reuerẽtiam Dei pro rebus inquirendis, atque determinandis, quas solicitè decet, iusteque ab ipso Præsulum examinari vertice Apostolico, cuius solicitudo semper fuit, & est, tã mala damnare, quam probare laudanda.* Hæ autem tot & tantæ laudes & prærrogativæ Sedis Apostolicæ nullum haberent locum, nisi ipsa habente auctoritatem firmam & infallibilem ad definiendum & determinandum quaslibet consultationes & dubia in rebus fidei ac morum in tota Ecclesia. Vide præterea varia loca Eusebij Cæsariensis lib. 2. Histor. capit. 13. editionis Latinæ, cui in Græco respondet cap. 14. ac præterea cap. 28. Latin. quod in Græco est 30. prope finem.

47 Idipsum colligitur facilè ex S. Gregorio Nazianzeno Orat. 7. quæ est Apologia ad Gregorium patrem suum, circa medium, & pauló pôst: Epiphanio in Anchorato inter principium & medium: Ambrosio Sermone vndecimo, qui est de Mirabilibus, ac præterea Serm. 47. qui est de fide Petri, ante medium. Deinde lib. 3. de Sacramentis cap. 1. ait: *Non ignoramus quod Ecclesia Romana hanc consuetudinem non habeat, cuius typum in omnibus sequimur & formam.* Et circa medium capitis: *In omnibus cupio sequi Ecclesiam Romanam.* Atque Epist. 78. quæ est ad Theophilum Alexandrinum circa finem, ait, in occurrentibus difficultatibus cõsulendum esse Romanum Pontificem: & præterea indicat quantum sibi placerent ac facerent satis responsiones Pontificis Romani, dum subdit: *Vt nos quoque accepta nostrorum serie Statutorum, cùm id gestum esse cognouerimus, quod Ecclesia Romana haud dubiè comprobauerit; læti fructum huiusmodi examinis adipiscamur.* Denique Epistol. 81. quæ est ad Siricium Papam, eodem sensu inquit: *Recognouimus litteris Sanctitatis tuæ boni Pastoris excubias, qui fideliter commissam tibi ianuam serues, & pia solicitudine Christi ouile custodias, DIGNVS QVEM OVES CHRISTI AVDIANT ET SEQVANTVR. Et ideo quia nosti ouiculas Christi, lupos facilè deprehendes, & occurres quasi prouidus Pastor, ne isti morsibus perfidiæ suæ, feralique vlulatu Dominicum ouile dispergant.* Non esset autem tanta summissio mentis in S. Ambrosio ad sequendam in omnibus Ecclesiam Romanam, nec adeò confidenter hortaretur omnes Christi oves ad Pastorem

ctorem seu Pontificem ipsius audiendum & sequendum, nisi certus esset de auctoritate illius infallibili ad respondendum dubijs, & docendum in materia fidei ac morum. Huc etiam spectat testimonium S. Optati Millevitani lib. 2. contra Parmenianum non longè ab initio, quod, quia aliquantò longius est, prætermitto legendum apud ipsum. Huc etiam attinet quod S. Basilius Magnus Epist. *69.* suo & Coepiscoporum nomine ad Pontificem Romanum scribit per Sabinianum Diaconũ, vt ab eo discat quid tenendum sit: *Reverà*, inquit, *dignũ est illa excellentissima voce, qua te Beatum prædicant, quod pietati tuæ donatum à Domino est; scilicet, vt quod adulterinum est, à legitimo ac puro discernas, ac fidem Patrum sine vlla subtractione prædices.* Ita enim ex Græco vertit Turrianus lib. 2. contra Magdeburg cap. 4.

48 Denique eodem quarto sæculo solùm duo Concilia Oecumenica habita sunt, nimirum, Nicænum I. anno 325. & Constantinopolitanum I. anno 381. in quibus præcipuè damnatæ fuerunt capitales hæreses Arij, & Pneumatomachorũ, quorum illi Filio Dei, isti Spiritui sancto, solidam Deitatem, & consubstantialitatem eum Patre negabant. vt omittam Sabellianos, qui negarunt realem personarum in divinis distinctionem, & obiter in eadem Synodo Nicæna damnati sunt. Innumeri autem hæretici extiterunt eodem sæculo, quorum errores aut vix indicati, aut omnino prætermissi fuerunt in vtroque eo Concilio Generali, vt supra num. 39. monuimus. Tales fuere Colluthiani apud Baronium anno 315. & 319. Circumcelliones, qui & Scotopitæ, & Circelliones, ac Circuitores, apud Philastrium in Catalogo, Augustinum Hæresi *69.* Baronium anno 331. Marcelliani apud eundem anno 347. Eustathiani apud Socratem lib. 2. cap. 33. Aetiani apud Epiphanium Hæresi 75. Eunomiani, sive Anomæi apud Baronium anno 360. & Troglodítæ apud Philastrium in Catalogo, & Messaliani sive Psalliani apud Augustinum Hæresi 57. & Luciferiani apud Hieronymum in Opere adversus illos, & Hypsistarij apud Nazianzenum Oratione de funere Patris, & Agnoitæ apud Nicephorum lib. 12. cap. 30. & Paterniani sive Venustiani apud Augustinum Hæresi 85. & Dimoeritæ apud Epiphanium Hæresi 77. & Timotheani apud Prateolum verbo Timotheus, & Collyridiani apud Epiphanium Hæresi 78. & 79. & Hermiani apud Philastrium in Catalogo, & Priscillianistæ apud Augustinum Hæresi 70. atque plurimi alij variarum sectarum architecti, ab eisdẽ Scriptoribus memorati. Itaque eorũ hæreses quarto sæculo damnatæ fuerunt à Pontificibus Romanis, extra Concilium Oecumenicum, tota Ecclesia subscribente & credente, definitiones Sedis Apostolicæ in ijs rebus esse firmam & infallibilem fidei regulam.

SECTIO SEXTA.

De Hæresibus quinti sæculi proscriptis à Sede Apostolica extra Synodos Oecumenicas Ephesinam & Calcedonensem, & ab vtraque solemniter damnatis iuxta prævium iudicium Pontificum Romanorum.

49 QVINTO Sæculo exortæ fuerunt similiter variæ hæreses, quas Romani Pontifices, vel sine vllo Oecumenico Concilio, vel etiam antequam illud congregaretur, damnaverunt, tota Ecclesia statim exhibente obsequium mentis ipsorum definitionibus, veluti irreformabilibus credendi regulis. Imprimis enim ex Orco erupit hæresis Secundini instaurantis deliramenta Manetis, vt constat ex Augustino, qui contra illum scripsit librum extantem tomo sexto Operum ipsius: deinde hæresis Vigilantij, quem Hieronymus impugnavit, & potiùs Dormitantium appellandum censuit: ac subinde anno 405. pestilentissima hæresis Pelagij, & præterea Cœlestij, Iuliani, aliorumque sequacium, adversus quos omnes Magnus Augustinus pro necessitate divinæ gratiæ certans, admirandi ingenij sui vires exeruit varijs ac multiplicibus libris. Mitto Fortunatũ & Felicem, ac Faustum, secta Manichæos, Avitum Origenistam, & Petilianum Donastistam, qui omnes eidem S. Doctori materiam splendidissimi triumphi ministrarunt. Nec tamen ad eorum hæreses damnandas visum fuit necessarium aliquod Concilium Oecumenicum: sed omnes illæ proscriptæ fuerunt à Romanis Pontificibus, sive in Concilijs Provincialibus aut Nationalibus ipsorum auctoritate coactis, & postea ritè confirmatis; sive extra omne Concilium. Constat id ex Synodis celebratis tempore Anastasij I. S. Innocentij I. Zosimi, Bonifacij I. & S. Cœlestini I. Pontificum, qui Ecclesiam rexerunt ab initio quinti sæculi vsque ad annum trigesimum secundum illius, & ex Epistolis Decretalibus ipsorum, quas vel indigitare prolixum esset.

50 Præsertim verò hæresis Pelagiana, eo sæculo exorta, postquam in Africanis Concilijs semel ac sæpiùs confixa fuit, præsente S. Augustino; demum damnata solemniter est à Romanis Pontificibus, præsertim verò à SS. Innocentio I. & Cœlestino I. vt ex Epistolis

lis eorum Decretalibus constat: statimque tota Ecclesia ipsorum definitionibus acquievit, quamvis extra omne Concilium Oecumenicum prolatæ fuissent. Quod optimè agnovit Clerus Gallicanus anno 1653. dum in litteris Luteriæ datis die 19. Iulij ad Innocentium X. qui paulo antè damnaverat quinque præcipua Iansenij dogmata, dixit de Ecclesia Catholica veteri sub Pontificatu laudatorum Innocentij I. & Zosimi: *Enim vero vetustæ illius ætatis Ecclesia Catholica, sola Cathedræ Petri communione, & auctoritate fulta, quæ in Decretali Epistola Innocentij ad Africanos data elucebat, quamque dein Zozimi altera ad vniuersos Orbis Episcopos Epistola subsecuta est, Pelagianæ hæresis damnationi absque cunctatione subscripsit. Perspectum enim habebat, non solùm ex Christi Domini nostri pollicitatione Petro facta, sed etiam ex Actis priorum Pontificum, & ex Anathematismis aduersus Apollinarium, & Macedonium, nondum ab vlla Synodo Oecumenica damnatos, à Damaso paulo antea iactis, Iudicia pro sancienda Regula Fidei à Summis Pontificibus lata super Episcoporũ consultatione (siue suam in actis relationis sententiam ponant, siue omittant, prout illis collibuerit) diuina æquè ac summa per Vniuersam Ecclesiam auctoritate niti: cui Christiani omnes ex officio, ipsius quoque mentis obsequium præstare tenentur. Ea nos quoque sententia, ac fide imbuti, Romanæ Ecclesiæ præsentem, quæ in Summo Pontifice Innocentio X. viget, auctoritatem debita obseruantia colentes, Constitutionem diuini numinis instinctu à BEATITVDINE VESTRA conditam, nobisque traditam ab Illustrissimo Athenarum Archiepiscopo Nuntio Apostolico, & promulgandã curabimus in Ecclesijs ac Diœcesibus nostris, atque illius executionem apud fideles populos vrgebimus.* Quid illustrius? Vtinam sic loquuti essent hoc ipso anno 1682. Illustrissimi Galliarum Præsules in sua Declaratione die 19. Martij edita, nec vnquam intulissent acerbissimum animi dolorem alteri INNOCENTIO sanctè, piè, & innoxiè Ecclesiam regenti hodie, dignissimoque quem totus Orbis Christianus suspiciat & amet, non modò ob summam dignitatem, sed etiam propter heroicas virtutes, veluti alterum nostri temporis Leonem, aut Gregorium. Vide præterea Epistolam S. Innocentij I. Papæ (quæ inter Augustinianas est 91.) rescribentis ad Carthaginensis Concilij Patres, & eos laudantis, quòd in omnibus quæ tractaverant & decreverant, præsertim contra dogmata Pelagij, suum iudicium subiecissent Sedi Apostolicæ, ad quam solam spectat iudicium definitivum eiusmodi controversiarum. Deinde Epist. ad PP. Concilij Milleuitani (quæ est 93. apud August.) eos laudat ob eandem causam, veluti *scientes quod per omnes prouincias de Apostolico fonte petentibus responsa semper emanent, PRÆSERTIM QVOTIES FIDEI RATIO VENTILATVR, &c.* Quare ex quo Innocentius ipse, & Zosimus eius Successor, doctrinam Pelagij vt hæreticam damnarunt, omnes Catholici eos pro hæreticis habuerunt, vt testatur S. August. lib. 2. Retract. cap. 50.

51 Sed & S. Cœlestinus Papa doctrinam præcipuam adversus Pelagianos definivit paulo luculentiùs ac distinctiùs in celebri illa Epistola, quæ est prima ipsius, ad Episcopos Galliæ. Nimirum in ea tradit quasdam propositiones à Prædecessoribus suis iam definitas (quamvis extra omne Oecumenicum Concilium) contrarias totidem erroribus Pelagij ac Cœlestij: atque illas veluti prorsus certas, & fide divina credendas commendat tandem hisce verbis: *Ad confitendum gratiam Dei, cuius operi ac dignationi nihil penitus subtrahendum est, satis sufficere credimus quidquid secundũ prædictas regulas Apostolicæ Sedis nos scripta docuerunt: VT PRORSVS NON OPINEMVR CATHOLICVM, QVOD APPARVERIT PRÆFIXIS SENTENTIIS ESSE CONTRARIVM.* Censuit ergo S. Ille Pontifex, censuit quoque Ecclesia Catholica illius sæculi, ad fidem prorsus spectare quidquid Romani Pontifices sine vlla Oecumenica Synodo definiunt, veluti omnino credendum. Immo in Concilio Africano sub Innocentio I. in quo plurium aliorum in Africa coactorum decreta innovantur, auctoritate Apostolica congregato, *5. Gloriosissimis Imperatoribus*, apud Binium tom. 1. pag. 910. statuitur, ne Concilia vniversalia, id est, Nationalia fiant, nisi vrgente necessitate: quanto minùs Oecumenica, quæ vt minimum afferunt desolationem omnium Ecclesiarum, desertarum à Pastoribus suis? Deinde ad finem eiusdem tomi, idem Concilium Græcè simul ac Latinè exhibetur: & à Canone 108. vsque ad 116. proferuntur eadem Capitula de necessitate divinæ gratiæ, quæ à S. Cœlestino probata & definita sunt: ac postea cap. 127. §. 2. hæc epigrapha habetur: πάλιν ἐν ταύτῃ τῇ Συνόδῳ παρῆν τῆς Ῥωμαικῆς Ἐκκλησίας ἡ τοποτηρησία. id est, huic etiam Synodo interfuisse Romanæ Ecclesiæ legationem. nam, vt statim additur, ibidem adfuit Faustinus Episcopus Ecclesiæ Po-

Potentini in Provincia Italiæ Piceni, Legatus Romanæ Ecclesiæ: quoniam iniussu illius, aut sine eius consensu & approbatione, veteres illi Patres, quamvis multi numero, & sanctitate ac doctrina conspicui, nihil ritè aut firmiter definiri posse circa fidem, mores, aut Ecclesiasticam disciplinam, arbitrabantur. Itaque doctrina Pelagiana ab omnibus Catholicis habita fuit hæretica, cùm primùm à Romanis Pontificibus hæreseos notata est, extra omnem Oecumenicam Synodum: idemque est de doctrina Semipelagiana, quæ pariter solùm à Sede Apostolica fuit proscripta sub nota hæreseos. Quamvis enim Concilia plura Provincialia contra illam celebrata fuissent in Africa, & in Gallia, ea non sufficerent ad certam fidei regulam, nisi definitiones Pontificum Romanorum accessissent.

52 Idem S. Cœlestinus Papa anno 430. Romæ Synodum coegit, in qua damnavit hæresim Nestorij nolentis Virginem MARIAM appellare Θεοτόκον, id est, Deiparam, sed Χριστοτόκον, id est, Christiparam: quoniam in Christo comminiscebatur duplicem personam, divinam vnam, & humanam alteram. Vnde patet, præcipuum errorem Nestorij fuisse damnatum à S. Cœlestino Papa paulo ante Concilium Oecumenicū Ephesinum, in quo eadem Nestorij hæresis solemniùs ab Episcopis plusquam ducentis damnata fuit, Romano Pontifice annuente, vt quod ab ipso definitum fuerat adversus illum Hæresiarchā, à plenissima Synodo iterum tractaretur: vt suprà num. 37. in simili observatum fuit. Porrò ipsam Synodum Ephesinam fuisse coactam consentiente eodem S. Cœlestino, testatur S. Gelasius I. Papa in prima sua Synodo Romana: idque etiam indicat particula *secundùm Canones*, adhiberi solita in varijs Relationibus eiusdem Concilij Ephesini ad varios, vbi Patres congregati testantur se convenisse *secundùm Canones*, nimirum Apostolicæ Sedis, prohibentis omnem Synodum Generalē sine consensu Romani Pontificis. Quare litteræ Divales Theodosij Iunioris tunc imperantis, solùm fuere executrices mandati Apostolici, vt optimè observat Lupus tomo 1. in Scholijs ad eam Synodum cap. 2. Deinde constat ex Actis eius, Arcadium & Proiectum Episcopum, vnà cum Philippo Romanæ Ecclesiæ Præsbytero, fuisse S. Cœlestini Legatos Roma missos cum litteris Pontificijs octavo Idus Maias datis. qui tres, licèt sperarent se Ephesum vsque perventuros circa festum Pentecostes, vt inchoarent Synodum, detenti navigatione tarda non sunt ingressi Ephesum vsque ad initium Iulij, & sexto Idus primam Actionem sibi lectam & explanatam confirmarunt, & principem ibidem locum nomine Romani Pontificis habuerunt, saltem quousque lis mota ab Orientalibus contra S. Cyrillum sedata fuit. Postea verò cessere loco eidem S. Cyrillo, veluti primo aut præcipuo Legato Apostolicæ Sedis.

53 Deinde Legati ipsi ante secundam & tertiam Actionem fecerunt ex more legi Papales litteras, mandantes cuncta Apostolicæ Sedis decreta eousque lata in Nestorium perduci in executionem. nam, vt nuper præmisimus, paulo ante Synodum Ephesinam S. Cœlestinus Romæ eundem errorem Nestorij damnaverat. Vnde & denuo confirmatur auctoritas infallibilis Romani Pontificis in definiendis fidei controversijs: vtpote nota Synodo Oecumenicæ Ephesinæ, quæ damnationem Pontificiam in Nestorium statim ratam habuit, & veluti divinum Oraculum venerata est. Quare Philippus iam dictus, tanquam Papæ Legatus, sic Patres affatus est: *Nulli dubium, imò sæculis omnibus notum est, sanctum, beatissimumque Petrum, Apostolorum Principem, & Caput, fideique columnam, Ecclesiæ Catholicæ fundamentum, à Domino nostro Iesu Christo Salvatore nostro, humanique generis redemptore, cœlestis regni claves accepisse, soluendique, atque ligandi potestate, quam acceperat, vsum fuisse; necnon per Successores suos hucusque semper viuere, causasque decernere, semperque victurum esse.* Quibus verbis, præsertim postremis, testatur S. Petrum per successores suos decreta seu definitiones edere: tanquam vox Petri & vox Pontificis Romani è cathedra definientis, vna & eadem sit.

54 Præterea actione quinta, quæ celebrata fuit decimo sexto Kalendas Augusti, eadem Synodus in Relatione ad Papam, pariter probat & amplexatur decreta seu definitiones eiusdem S. Cœlestini, & aliorum quorundam Romanorum Pontificum eiusdem sæculi latas adversus hæresim Pelagij, quamvis extra omne Oecumenicum Concilium. Quare Patres ibidem cōgregati sic alloquuntur Cœlestinum Papam: *Perlectis in sancta Synodo commentarijs Actorum in depositione impiorum Pelagianorum, & Cœlestianorum, Cœlestij, Pelagij, Iuliani, Persidij, Flori, Marcellini, Orontij, & eadem cum illis sentientium, quæ à Pietate tua de ipsis decreta, & constituta sunt, iudicavimus, & nos solida, firmaque permanere, & idem omnes tecum statuimus, eos pro depositis habentes.*

55 Denique quamvis eadem Ephesina Synodus ritè coacta fuerit, & celebrata con-

consensu Romani Pontificis, postea ab eo confirmata fuit, excepto decreto de Messalianis, sive de damnatione Adephij, Sabæ, & quorundam aliorum: quod S. Gregorius Magnus lib. 5. Epist. 14. ad Narsen Comitem testatur non inveniri in Actis Ephesinæ Synodi extantibus apud monumenta Apostolicæ Sedis. Itaque Romana Ecclesia probavit Acta Concilij Ephesini omnia, quæ in duodecim Capitulis, seu Anathematismis S. Cyrilli adversus Nestorium continentur, & Canonem de Symbolo, & damnationem Pelagij; de quibus tantùm Cœlestinus Papa tractari iusserat in eo Concilio. Reliqua verò nuper indicata prætermisit, sive in suo statu reliquit. Etenim, vt testatur S. Leo Magnus Epist. 55. cap. 1. agens de confirmatione Synodi Chalcedonensis, Ecclesia Romana tantùm ea confirmare solet, *propter quæ Synodus congregatur*, & circa quæ à Romano Pontifice accipit prævíam instructionem, suffragium, ac mandatũ: ideòque in eadem Synodo Actione 10. de Legatis Papæ dicitur: *Missi Apostolici semper in Synodis priùs loqui & confirmare soliti sunt*: id est, nomine Pontificis Romani proponere articulos sibi delegatos, eiusque iudicium. Quapropter postea Vigilius Papa in suo Constituto ad Iustinianum Augustum de tribus Capitulis, inquit de Episcopis in V. Synodo Generali congregatis: *Nostrum debebant definitum de tribus Capitulis sustinere Responsum, antiquum & regularem ordinem custodientes, NE ANTE NOSTRÆ, ID EST APOSTOLICÆ SEDIS, PROMVLGATIONEM SENTENTIÆ, QVIDQVAM PROFERRE TENTARENT.* Ex quibus omnibus constat, ne in Concilijs quidem Oecumenicis, qualia fuere illa, de quibus loquimur, aliquid ritè definitum fuisse, nisi prævio consensu & iudicio Romani Pontificis circa easdem controversias: siquid autem præterea decretum fuit, à Sede Apostolica non commissum, minimè cõfirmatum esse; sed vel prætermissum, vel in suo statu relictum. Quod etiam ex parte accidisse in Synodo secunda Generali, id est, Cõstantinopolitana Prima in superioribus memorata, constat ex sacris Historicis, & indicavit satis S. Gregorius Magnus loco nuper laudato. Vsque adeò venerabantur Concilia illa Oecumenica prævium Romani Pontificis iudicium, vt in controversijs fidei nihil omnino, nisi iuxta illud, definiendum existimarent.

56 Sed accedamus iam ad ipsam Synodum Quartam Oecumenicam, quæ Chalcedone coacta fuit eiusdem sæculi anno 451. à sexcentis triginta Episcopis: & palam apparebit ex Actis & Epistolis Synodicis ipsius ad S. Leonem Papam, atque huius Rescriptis ad illam, nihil inibi definitum fuisse nisi iuxta prævium iudicium, & confirmationem eiusdem Pontificis Romani, sive per seipsum, sive per Legatos suos Paschasinum & Lucentium Episcopum, ac Bonifaciũ Præsbyterum. Quare in Epistola Synodali à Patribus scripta idẽ S. Leo Papa dicitur πᾶσι τῆς τοῦ Πέτρου μακαρίου φωνῆς ἑρμηνεὺς καθιστάμενος, id est, *Vocis Beati Petri omnibus constitutus interpres.* Ergo omnibus ijs Patribus perinde erat audire Leonem Papam, ac S. Petrum Apostolum. Notandum verò speciatim est ex Actione decima sexta, quæ est postrema eius Concilij, Paschasinum prædictum publicè recitasse Canonem sextum Concilij Nicæni, in quo dicitur: *ECCLESIA ROMANA SEMPER HABVIT PRIMATVM.* Deinde non multò pòst de Patribus eiusdem Concilij Chalcedonensis subditur: *Gloriosissimi Iudices dixerunt: Ex his, quæ gesta sunt, vel ab vnoquoque deposita, perpendimus, omnem quidem Primatum, & honorem præcipuum, secundùm Canones, Antiquæ Romæ Dei amantissimo Archiepiscopo conservari.* Deinde tota Synodus subiungit Relationem omnium, quæ in ea sunt gesta & decreta, ad S. Leonem Papam, verbis honore & summissione plenis: & ipsum alloquens de fide Christi, inquit: *Quam, velut auro textam seriem, ex veste Christi, & præcepto Legislatoris, venientem vsque ad nos ipse servasti, VOCIS BEATI PETRI OMNIBVS CONSTITVTVS INTERPRES, eius fidei beatificationem super omnes adducens.* Ac quibusdam interiectis, tandem rogant, vt confirmatione sua dignetur ratum habere Synodicum iudicium, dicentes: *Hæc sunt, quæ tecum, qui spiritu præsens eras, & complacere tanquam fratribus deliberasti, & qui pene per tuorum Vicariorum sapientiam à nobis videbaris, effecimus, &c. Hæc sicut propria & amica, & ad decorem convenientissima, dignare complecti, Sanctissime & Beatissime Pater, &c. Rogamus igitur, ET TVIS DECRETIS NOSTRVM HONORA IVDICIVM: & sicut nos Capiti in bonis adiecimus consonantiam, sic & Summitas tua filijs, quod decet, adimpleat.* Ex quibus omnibus constat quanto in pretio & veneratione fuerit Synodo illi Oecumenicæ, & gravissimæ, ac numerosissimæ, iudicium Pontificis Romani, cui se, & omnia sua decreta subiecit. Id verò immeritò factum esset,

esset, nisi iudicium Romani Pontificis, saltem in controversijs fidei & merum definiendis, esset irreformabile & infallibile.

57 Quin & Marcianus Imperator, cuius primo anno coacta fuit ea Synodus Chalcedone, plures laudes ab ea audire meruit in Prosphonetico, quod imperium suum à pietate auspicatus fuisset, quod certamen contra diabolum suscepisset, quod Deum elegisset invictum protectorem, quod denique Romanæ Ecclesiæ Papam hortatus esset ad damnandam Monothelitarum hæresim: ideoque Marcianum ipsum appellat εὐσεβέστατον καὶ φιλόχριστον βασιλέα. id est, *piissimum, & Christi amatorem Imperatorem.* Deinde subditur, scripta Leonis Papæ non continere fidem alienam à regulis Patrum, nihilque ab eo traditum fuisse præter fidem, quæ olim à Sanctis Patribus annuntiata est. Præterea *Romanam Cathedram* (verba sunt Christiani Lupi ad Alexandrum VII.) *esse incontaminabilem Catholicæ communionis radicem, infallibilemque controversiarum iudicem, à nullo unquam infessam aut insideri possibilem errone Episcopo, utpote cuius fidem ex nulla diaboli cribratione defecturã Dominus promiserit, & qui deficientes ab illa fratres confirmare debeat, & hodie usque confirmarit; ex totius Orientalis Concilij* (nimirum Chalcedonensis) *nomine insigniter apud S. Leonem Pontificem profitetur Theodoretus Cyri in Eufratesia provincia Episcopus, &c.* Speciatim verò Epistolam illam celebrem ac Dogmaticam eiusdem S. Leonis de mysterio Incarnationis adversus hæresim Eutychetis, summa veneratione excepit eadem Synodus Chalcedonensis, veluti vocem S. Petri Apostoli: ideoque postea S. Gelasius I. Papa circa finem eiusdem sæculi in Concilio I. Romano tam speciali formula eam Epistolam probavit, ut dixerit: *CVIVS TEXTVM QVISPIAM SI VSQVE AD VNVM IOTA DISPVTAVERIT, ET NON EAM IN OMNIBVS VENERABILITER RECEPERIT, ANATHEMA SIT.* Et tamen Epistola illa S. Leonis ad Flavianum, scripta ab eo fuit Romæ, longissimè à Chalcedone, ubi celebrabatur Oecumenica Synodus. Ergo definitiones illæ S. Leonis Papæ, similesque aliæ à Romanis Pontificibus prolatæ ex cathedra Sedis Apostolicæ, in materia ad fidem spectante habuerunt & habent auctoritatem summam & omnino infallibilem, quamvis extra Concilium Oecumenicum, aut longissimè ab eo di... fuerint. Vide plura alia circa eundem S. Leon... eiusque definitiones dogmaticas supra latè Disp. V. num. 18. & seqq. quæ à tota Ecclesia statim receptæ fuerunt, sicuti & ipsa Synodus Chalcedonensis ijs insistens; reclamantibus licèt quibusdam hæreticis, præsertim verò Timotheo Æluro hæretico, invasore Sedis Alexandrinæ, congregare auso συνέδριον ἀθεώτατον, in quo Concilium illud sanctum & venerabile diris & execrationibus criminatus fuit. Denique huc spectat aliud insigne testimonium eiusdem Concilij Chalcedonensis, quod licèt nunc in vulgatis eius exemplaribus non appareat, olim absdubio extabat; ideoque à S. Thoma fideliter allegatur in Opusculo contra errores Græcorum, hisce verbis: *Veneramur secundum Scripturas, & Canonum definitionem, sanctissimum Antiquæ Romæ Episcopum, primum & maximum omnium Episcoporum.* Atque inferius: *Siquis Episcopus prædicatur infamis, liberam habeat sententiam appellandi ad Beatissimum Episcopum Antiquæ Romæ: quia habemus Petrum Petram refugij, ET IPSI SOLI LIBERA POTESTATE LOCO DEI SIT IVS DISCERNENDI, SECVNDVM CLAVES A DOMINO SIBI DATAS. ET OMNIA AB EO DEFINITA, TENEANTVR, TANQVAM A VICARIO APOSTOLICI THRONI.* Quid illustrius, ut constet, iudicio Oecumenicæ Synodi Chalcedonensis, certas omnino & tuendas omnes definitiones Sedis Apostolicæ: ut proinde infallibilitas eius in dirimẽdis controversijs ad fidem vel mores spectantibus sit iam definita ab eo Concilio Generali, ac proinde certa secundùm fidem? Nota verò obiter, Acta eius Synodi, teste S. Gregorio Magno lib. 5. Epist. 14. ad Narsetem Comitem fuisse à Græcis falsata in eo puncto ad Romanum Pontificem spectante: ideoque vera est allegatio S. Thomæ, qui absdubiò nactus fuit aliquem germanũ Codicem Actorum eius Concilij.

58 Mitto Hæresiarchas alios eiusdem sæculi: ut Theopaschitas, sic appellatos, quòd Divinitatem ipsam passibilem facerent: Iconoclastas, seu Imaginum sacrarum persecutores, quorum auctor fuit Xenaias, iuxta Nicephorum lib. 16. Historiæ cap. 17. Angelitas, de quibus Prateolus post eundem Nicephorum: & tandem Prædestinatianos, qui ex libris S. Augustini perperam intellectis invexere quãdam veluti fatalem omnium actionum nostrarum necessitatem, præclusa hominibus via & spe ad suam salutem quærendam. circa quorum opinionem, & historiam, plurimum ab eruditis Scriptoribus nostri temporis desudatum

tum est, varia ac multiplici de ijs sententia; adhuc postquam Iacobus Sirmondus latè & ex instituto rem ipsam ex veteribus monumentis eruendam & illustrandam curavit: vt videbimus infrà sect. 8. per totam. Eæ verò hæreses intra id sæculum non fuerunt damnatæ in aliqua Synodo Oecumenica, sed fortè à Pontificibus Romanis, sive in Decretalibus Epistolis, sive in Concilijs Provincialibus ipsorum consensu celebratis: qualia fuerunt Lugdunense & Arelatense sub Simplicio Papa circa annum 475. contra Prædestinatianorum errores; Romanum coram ipso Simplicio sub idem circiter tempus contra Timotheũ Ælurum paulo antè notatum; & aliud Romanum sub Felice II. Papa anno 483. contra Acacium & Petrum Fullonem Antiochiæ Episcopos: vt omittam tertium itidem Romæ celebratum anno proximè sequenti 484. ab Episcopis 77. adversus eundem Acacium CP. & Petrum Fullonem, aliàs Gnaphæum. Manifestum itaque est, eo quinto sæculo, sicuti & quatuor præcedentibus, Ecclesiam Catholicam censuisse, ad damnandas ritè hæreses non esse opus Concilio Vniversali, sed sufficere auctoritatem Romani Pontificis, sive seorsim, sive adiuncta aliqua Synodo Provinciali.

SECTIO SEPTIMA.

Confirmatur eadem doctrina illustribus testimonijs sacrorum Doctorum & Pontificum eiusdem quinti sæculi.

59 IMPRIMIS Chrysostomus, qui initiò ferè sæculi eiusdem quinti, id est, circa annum Domini 407. (teste Bellarmino, & alijs) felicissimo obitu in exilio ob defensionem iustitiæ ad Superos translatus fuit; supremam auctoritatem Sedis Apostolicæ, præsertim ad tradendam Catholicam fidem, varijs locis Operum suorum testatam habet. Propterea enim Homil. 2. in Psalmum 50. & Homilia de Petro & Elia, Apostolum ipsum Petrum vocat fidei basim, eamque immobilem; non solùm, quoniam iuxta promissionem Christi fides in illo, & Successoribus eius, permansura erat, & erit semper: verùm etiam, quoniam omnes Ecclesiæ, & Christiani ad Sedem Apostolicam Petri referre debent, & ab ea discere quidquid ad fidem pertinet. Quapropter in Encomio SS. Petri & Pauli apud eundem S. Doctorem dicitur, Πέτρος ἡ ἀρχὴ τῆς ὀρθοδοξίας, ὁ μέγας τῆς Ἐκκλησίας ἱεροφάντης, ὁ ἀναγκαῖος σύμβουλος τῶν χριστιανῶν, τὸ κειμήλιον τῶν ἄνω δυνάμεων. id est, *Petrus orthodoxæ fidei principium, magnus Ecclesiæ Sacerdos, necessarius Christianorum consiliarius, supremarum potestatum thesaurus.* In quibus verbis, quod dicitur, Petrum esse *necessarium consiliarium Christianorum*, intelligi nequit de persona Petri, quam consulere non possumus Christiani: sed de dignitate permanente in eius legitimis Successoribus: vt proinde omnes controversiæ fidei & morum ad eos referantur vltimò definiendæ: tanquam ad regulam firmam & infallibilem. Vide prętereà duas ipsius Epistolas ad S. Innocentium Papam, quæ extant tomo quinto Operum eiusdem Chrysostomi.

60 S. Cyrillus Alexandrinæ Ecclesiæ Patriarcha eodem sæculo quinto ab anno 413. vsque ad 444. plura testimonia protulit eiusdem Romanorum Pontificum summæ & infallibilis auctoritatis in libris Thesauri de sancta & consubstantiali Trinitate. Nam quãvis modò non legantur, nec iuxta editionem anni 1605. qua vsus fuit Bellarminus, nec iuxta recentiorem Græco-Latinam anni 1639. sex tomis distributam, in ijs quatuordecim libris; manifestum est triginta duos à S. Doctore de eo argumento scriptos fuisse, qui à priscis Scriptoribus allegantur: & nominatim à D. Thoma Opusculo primo, quod est contra errores Græcorum cap. 68. & Opusculo 19. cap. 3. Testimonia verò prædicta, quamvis nunc non inveniantur in ipsis Cyrilli Operibus (fortassè ob hæreticorum nequitiam, & odium in Ecclesiam Romanam) ea sunt, in quibus ait: *Sicut Christus accepit à Patre sceptrum Ecclesiæ gentium, dux ex Israel egrediens super omnem principatum, & potestatem, super omne quodcumque est, vt ei cuncta curventur; sic & Petro, & eius Successoribus commisit.* Præterea: *Nulli alij, quàm Petro, Christus quod suum est plenum, sed ipsi soli dedit.* Rursus: *Petro omnes iure diuino caput inclinant, & primates mundi tanquam ipsi Domino Iesu obediunt.* Vlteriùs: *Debemus nos, vt qui membra sumus, capiti nostro Pontifici Romano, & Apostolicæ fidei adhærere: ad nos pertinet, inde quid credendum, quid opinandum, quid tenendum sit quærere, quoniam solius Pontificis sit arguere, corrigere, increpare, ratum facere, disponere, soluere, & ligare.* Hæc ille, quibus nihil illustrius esse potest in rem nostram. Eadem Cyrilli verba post D. Thomam allegat Ioannes Turrecremata Cardinalis lib. de Potest. Augustinus Triumphus, & Gennadius auctor Operis quinquepartiti pro Synodo Florentina: qui omnes, vt meritò observavit Alanus Copus Dialogo primo cap. 13. dum disserebant

bant adversus Græcos Schismaticos non auderent allegare ea testimonia ex libris Thesauri S. Cyrilli, nisi certò nossent in ijs adhuc extare. Quin & ex Græcis Patribus, qui ad Synodum eandem Florentinam convenerunt, Andræas Episcopus Colossensis publicè allegavit Cyrillum in Thesauro mirè celebrantem Romani Pontificis supremam auctoritatem, nemine Græcorum dissentiente, aut dubitante in oppositum. Quare audiendus nō est Heterodoxus quidam, auctor Disputationis de supposito, superioribus annis Arausione editæ, negans Cyrillo libros verè insignes Thesauri, ac propterea erroris convictus à Petavio in Theologicis Dogmatibus, & à Raynaudo in Erotematis, qui & præterea Tomo XVIII. in Tractatu contra Ioannem Launoyum quæsito secundo eadem verba allegat. Execranda autem est audacia Cacodoxorum Ioannis Rainaldi, & Andrææ Riveti, qui sanctissimo & eruditissimo illi Doctori crimen falsi obijciunt, quòd tantum honoris detulerit Apostolicæ Sedi, & Romano Pontifici. Fortassis verò sæculo præcedenti ea testimonia extabant in aliquo exemplari Operum S. Cyrilli: siquidem ea Græcè exscribunt & allegant Franciscus Turrianus in Epilogo, subnot. 3. fructu 3. Lindanus lib. 2. de Pontif. Auctorit. cap. 4. & Hieronymus Donatus in Apologia pro Romano Pontifice.

61 S. Hieronymus, qui eodem sæculo floruit, & anno 420. in cœlum abijsse creditur, multis locis eandem veritatem profitetur, quorum aliqua solùm exscribam. Imprimis enim Epist. 11. se profert oculatum testem innumerabilium consultationum circa fidem, directarum ex Oriente atque Occidente ad S. Damasum Papam, dum ipsi adesset. Deinde ab eo terra marique disiunctus, in medijsque Orientalium factionibus nesciens cuinam partium subscriberet, nec ausus se committere Paulino, aut Vitali, aut Meletio, suppliciter exorat Damasum ipsum, interposito Crucifixi nomine, vt rescribat & doceat quid credere debeat in gravissima controversia, quæ tunc agitabatur ingenti partium studio, de Hypostasibus: se paratum contestans ad asserendum & propugnandum quidquid Pontifex ipse definiret. Quam Hieronymi confessionem & animi submissionem in Sedis Apostolicæ iudicium allegat & suspicit Carolus Magnus Franco-Gallorū gloriosus Imperator lib. 1. cap. 6. eius Operis de Imaginibus, quod litteris Longobardicis scriptum in Bibliotheca Vaticana extare sæculo præcedenti testabatur Augustinus Eugubinus lib. 2. in Vallam pag. 271. Verùm audiamus verba eiusdem Doctoris Maximi in Expositione Symboli circa finem, missa ad ipsum S. Damasum Papam, prout allegantur à D. Thom. 2. 2. q. 11. artic. 2. ad 3. *Hæc est fides, Papa Beatissime, quam in Catholica didicimus Ecclesia: in qua, si minus peritè, aut parum cautè, fortè aliquid positum est, EMENDARI CVPIMVS A TE, QVI PETRI FIDEM ET SEDEM TENES. Si autem hæc nostra confessio APOSTOLATVS TVI IVDICIO comprobatur; quicumque me culpare voluerit, se imperitum, vel malevolum, vel etiam non Catholicum, non me hæreticum comprobabit.* Hactenus ille. Vide alia eius loca in Confessione Hieronymiana Schultingij cap. 9. art. 6.

62 Similiter Augustinus, clarissimum Ecclesiæ & Theologiæ lumen, eandem doctrinam plurimis locis tradit, quorum aliqua decerpam, prætermisso etiam illo, quod suprà sectione prima huius Disputationis num. 3. dedi, & instar plurimorum esse potest. Etenim lib. primo contra Iulianum Pelagianum cap. 2. ante medium sic illum redarguit, quòd circa controversias de Gratia noluisset fidem præstare definitionibus Romanorum Pontificum: *Puto tibi eam partem Orbis sufficere debere, in qua primum Apostolorum suorum voluit Dominus gloriosissimo Martyrio coronare. Cui Ecclesiæ præsidentem Beatum Innocentium si audire voluisses, iam tunc periculosam iuventutem tuam Pelagianis laqueis exuisses. QVID ENIM POTVIT VIR ILLE SANCTVS AFRICANIS RESPONDERE CONCILIIS, NISI QVOD ANTIQVITVS APOSTOLICA SEDES, ET ROMANA CVM CÆTERIS TENET PERSEVERANTER ECCLESIA?* Vbi non solùm negat Innocentium Papam errasse in ijs definitionibus, sed etiam errare potuisse. Similiter lib. de vtilitate credendi cap. 17. ait: *Non debere nos dubitare, eius Ecclesiæ gremio condere, quæ vsque ad confessionem generis humani, ab Apostolica Sede per successiones Episcoporum, frustrà hæreticis circumlatrantibus, & partim plebis ipsius iudicio, partim Conciliorum gravitate, partim etiam miraculorum maiestate damnatis, culmen auctoritatis obtinuit. Cui nolle primas dare, vel summæ profectò impietatis est, vel præcipitis arrogantiæ.* Negare autem, vel in dubium vocare ea, quæ semel à Sede Apostolica sunt definita, & compellare ad aliud tribunal, quasi verius aut certius; perinde ferè est, ac nolle se committere gremio Ecclesiæ Romanæ, nec primas ipsi da-

date. Præterea Sermone 2. de verbis Apostoli obiter perstringens Pelagianos hortatur auditores, vt siquos invenerint eo fermento corruptos, statim eos traducant. *Redarguite*, inquit, *contradicentes, & resistentes ad nos perducite. Iam enim de hac causa duo Concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam: inde etiam Rescripta venerunt. CAVSA FINITA EST. Vtinam aliquando finiatur error.* Si autem ad terminandas controversias fidei opus esset Concilio Oecumenico, cùm neutrum eorum, quæ Augustinus memoratur, fuisset eiusmodi, sed Provinciale aut Nationale dumtaxat, nondum esset causa finita, quamvis Sedis Apostolicæ Rescripta accessissent, vt patet. Censuit ergo Augustinus, iudicium Sedis Apostolicæ, etiam sine Concilio Oecumenico, esse infallibilem fidei regulam, à qua quisquis deflectit, statim traduci mereatur veluti hæreticus manifestus.

63 S. Leo Magnus, qui eodem sæculo floruit, & Pontificatum Romanum gessit ab anno 440. vsque ad 461. eandem veritatem multis locis testatam habet: ex quibus placet vnum seligere, quod habetur Epist. 89. „ ipsius hisce verbis: * Divinæ cultum religionis, quem in omnes Gentes, omnesque „ nationes, Dei voluit gratia coruscare, ita „ Dominus noster IESVS CHRISTVS „ humani generis Salvator instituit, vt veri„ tas quæ anteà legis, & Prophetarum præco„ nio continebatur, per Apostolicam tubam „ in salutem vniversitatis exiret sicut scrip„ tum est Psalmo 18. In omnem terram exi„ vit sonus eorum, & in fines orbis terræ „ verba eorum. Sed huius muneris Sacramen„ tum ita Dominus ad omnium Apostolorum „ officium pertinere voluit, vt in beatissimo „ Petro, Apostolorum omnium summo prin„ cipaliter collocaret: vt ab ipso quasi quo„ dam capite dona sua, velut in omne corpus „ diffunderet, *VT EXORTEM SE IN„ TELLIGERET MYSTERII „ DIVINI, QVI AVSVS FVIS„ SET A PETRI SOLIDITATE „ RECEDERE.* Hunc enim in consortium „ individuæ vnitatis assumptum, id quod ip„ se erat voluit nominari, dicendo: *TV ES „ PETRVS, ET SVPER HANC „ PETRAM ÆDIFICABO ECCLE„ SIAM MEAM*: vt æterni Templi „ ædificatio, mirabili munere gratiæ Dei in „ Petri soliditate consisteret: hac Ecclesiam „ suam firmitate corroborans, vt illam nec „ humana temeritas posset appetere, nec por„ tæ contra illam inferi prævalerent. Verùm „ hanc petræ istius sacratissimam firmitatē, „ Deo ædificante constructam, nimis impia „ vult præsumptione violare, *QVISQVIS „ EIVS POTESTATEM TEN„ TAT INFRINGERE, FA„ VENDO CVPIDITATIBVS „ SVIS, ET ID QVOD ACCEPIT „ A VETERIBVS, NON SE„ QVENDO*: cùm nulli se subditum legi„ bus, nullis institutionis Dominicæ credit le„ gibus contineri, à vestro nostroque per no„ væ vsurpationis ambitum more desciscens, „ præsumēdo illicita, & quæ custodire debet, „ negligendo. Verùm hæc nos, *DEO VT „ CREDIMVS ASPIRANTE*, „ servata circa vos nostræ charitatis gratia, „ quam sanctitati vestræ Apostolica semper „ Sedes, vt meministis, impendit, *NITI„ MVR CONSILIO MATV„ RIORE CORRIGERE, ET VE„ STRARVM ECCLESIARVM „ STATVM, COMMVNICATO „ VOBISCVM LABORE COM„ PONERE, NON NOVA INSTI„ TVENTES, SED VETERA „ RENOVANTES*, vt in statu con„ suetudine, quæ à Patribus est tradita, per„ duremus, & Deo nostro per boni operis „ ministerium, remotis perturbationum scā„ dalis, placeamus. * Videat, quæso, & intentè evolvat hæc Catholicus Lector, ab omni præiudicio liber: atque edisserat nobis, an non possit iure merito vsurpare verba eadem SS. D. N. Innocentius XI. hoc ipso anno ad Episcopos illos Galliarum, qui die 19 Martij Declarationem illam in superioribus exscriptam, & vbique iam evulgatam ediderunt. Prosequitur Leo statim: * Nobiscum itaque ve„ stra fraternitas recognoscat Apostolicam „ Sedem pro sui reverentia, à vestræ etiam „ provinciæ Sacerdotibus innumeris rela„ tionibus esse consultam; & pro diversarum „ (quemadmodum vetus consuetudo posce„ bat) appellatione causarum aut retractata, „ aut confirmata fuisse iudicia: adeò vt ser„ vata vnitate spiritus in vinculo pacis, com„ meantibus hinc inde litteris, quod sanctè „ agebatur, perpetuæ proficeret charitati. „ Quam solicitudo nostra nō sua quærens, sed „ quę sunt Christi, &c. Hucusque Leo loquens de summa auctoritate Sedis Apostolicæ, à qua reliquum Ecclesiæ corpus debeat doctrinam mutuari, & responsionem dubiorum accipere, quotcumque circa fidem occurrunt, ne à Petri soliditate recedat. Hoc autem, sicuti & plura alia à Leone tradita, intelligi nequit, nisi Romanus Pontifex, tanquam Successor eiusdem Petri, sit infallibilis in definiendo eiusmodi controversias.

S.Ge-

64 S. Gelasius I. Papa electus circa finem eiusdem sæculi, nimirum anno 492. idipsum confirmat in Epist. Decretali ad Episcopos Dardaniæ, dicens: *Cuncta per mundũ novit Ecclesia, quoniam quorumlibet sententijs ligata Pontificum, Sedes B. Petri Apostoli ius habeat resoluendi; vtpote quæ de omni Ecclesia fas habeat iudicandi; neque cuiquã de eius liceat iudicare iudicio. Siquidem ad illam de qualibet mundi parte, canones appellari voluerunt; ab ea autẽ nemo sit appellare permissus.* Quibus certè verbis iudicium Sedis Apostolicæ asserit irreformabile à quocumque alio, & ei soli adscribit summã auctoritatem resolvendi, seu finiẽdi quaslibet controversias: idque testatur notum esse quibuslibet Ecclesijs. Deinde subdit, iam olim Sedem Apostolicam, multa in rebus gravissimis statuisse nulla Synodo præcedente, multa item per Synodos decreta rescidisse. Idque intelligit etiam de Synodis Oecumenicis, vt patet exemplo Flaviani, quod indicat, damnati à Synodo Ephesina Generali, cuius sententiam irritam reddidit aut declaravit S. Leo Papa. Mitto plurima alia testimonia Patrum & Scriptorum eius sæculi eodẽm spectãtia: præsertim Vincentij Lirinensis in Commonitorio multò post medium, Sozomeni lib. 6. cap. 23. prope finem, S. Maximi Taurinensis Homilia prima de Natali SS. Petri & Pauli, ante medium, S. Victoris Vticensis lib. 2. de Persecutione Vvandalica post medium, & Theodoreti in Epistola ad S. Leonem Papam, quæ extat in fine Operum illius.

65 Hactenus licuerit ostendisse, Veterem Ecclesiam Catholicam quinque primis sæculis certò & constanter tradidisse, auctoritatem Romani Pontificis esse supremam iure divino, eiusque iudicium in quibuslibet controversijs fidei & morum prorsus infallibile, atque irreformabile. Vnde constat, iure merito Illustrissimum & doctissimum Clerum Gallicanum ita testatum esse in litteris ad Innocentium X. scriptis die 19. Iulij anno 1653. quidquid in oppositum præseferat Declaratio eiusdem Cleri nomine edita hoc anno 1682. Constat præterea, eam sententiã omnino certã esse: vtpotè cui assensum indubiè præstiterit Ecclesia Catholica quinque integris sæculis, veluti satis contentæ & traditæ in ipsis promissionibus Christi ad S. Petrum, eiusque Successores. Alioqui illa miserè errasset tanto tempore, idq; in re gravissima. quod vel existimare, nefas sit. Quid si addamus, nominatim Ecclesiam Gallicanã semper in eadem doctrina atq; à principio fuisse, prout quinque prioribus Disputationibus ostensum fuit? Sed & si quæ difficultates in contrarium objici possunt circa quinque priora sæcula, aut posteriora, in progressu objiciemus & solvemus.

SECTIO OCTAVA.

Digressio incidens, an intra idem sæculum quintum verè extiterit hæresis Prædestinatiana, eaque damnata fuerit à Sede Apostolica extra omne Generale Conciliũ. Vbi de Fausto Regiensi, Gennadio, & alijs Massilensibus.

66 LICEAT Hoc loco tantisper divertere ad controversiam non prorsus alienam à scopo huius Operis, & spectantem ad idem sæculum, in quo versabamur. Bimembris est quæstio hæc, & præcipuè quoad priorem partem celebris inter eruditos Scriptores huius sæculi, quotquot antiquitatẽ Ecclesiasticam adhuc latentem ex libris Veterũ attentiùs perlectis eruere conantur. Quamvis verò apud nonnullos latissimè tractata inveniatur, nos breviter illã expediemus, & instituto nostro adaptabimus.

SVBSECTIO PRIMA.

Prædestinatianæ hæreseos initium à primis ferè sæculis Christianæ Æræ, eiusque multiplex acceptio. Illam verè extitisse sæculo quinto, quinam contendant, & quibus fundamentis innitantur.

67 HÆRESIS Prædestinatianæ appellatione generatim significari potest quælibet doctrina fidei contraria circa prædestinationẽ: sive salutem æternã hominis & electionem annectat naturalibus arbitrij viribus in obsequium Pelagij; sive illam constituat in fatali quadam necessitate auferente libertatem ad bene aut malè agendum cũ Calvino. Vtrovis sensu illa accipiatur, tradita fuit à quibusdã Hæresiarchis veteribus præsertim Valentinianis, Basilidianis, & Manichæis, alijsque asserentibus, quosdã esse naturaliter bonos & electos, fideles que, alios naturaliter malos, infideles, ac reprobos. Nimirum, teste Clemente Alexandrino initio lib. 5. Stromat. Valentiniani, & Basilidiani aiebant, quosdã esse φύσει σωζομένες, καὶ πιστοὺς, καὶ ἐκλεκτοὺς; id est, natura factos ad salutem, & fidem, & electos. in quo sanè iaciebant semina erroris Pelagiani. Deinde, vt referunt S. Irenæus lib. 4. c. 74. & Orig. lib. 1. in Epist. ad Rom. c. 1. ac præterea lib. 3. περὶ ἀρχῶν c. 1. dicebãt, *nõ esse in nostra potestate vt salvemur, sed naturas esse animarũ tales, quæ in omni* ge-

genere vel pereant, vel saluentur; nec vllo modo possit anima, quæ mala facta est, bona fieri; aut quæ bona fuerit, mala effici. In quo certè errore non parum præludebant Calvino. Verùm in hoc ab eo dissident, & magis Pelagio adhærent, quòd ne verbum quidē faciant de gratia Dei in ordine ad salutem hominis. Ideoque Ecclesia Lugdunensis in libro contra Ioannē Scotum (qui primò editus legitur Tomo II. Auctarij Bibliot. VV. Patrum, col. 224. scitè dixit: *Antiquissimi & impijssimi illi hæretici Marcion, & Valentinus, & Manichæus, qui vel duo, vel tria principia introduxerunt, & ideò duas naturas vel Angelorū, vel hominū asseruerunt, id est vnā bonam, & alterā malam; illam ita esse bonam, vt aliud esse non possit; istam è contrario ita esse malā, vt similiter aliud esse non possit: nihil omninò de gratia Dei dixerunt, sed solam naturam naturaliter vel bonam esse, vel malā stultissimè defendere conati sunt.* Vide etiam Baronium ad annum Christi 120. vbi de Basilidis erroribus disserit, post Augustinū Hæresi 11. & Alphonsum à Castro verbo *Peccatum* Hæresi 3. vbi de Valentinianis sermo est; ac præterea consule Augustinum ipsum Hæresi 46. Epiphaniū Hæresi 66. vbi plura de Manichæorum delirijs. Eam verò hæresim Romani Pontifices tunc temporis Sedem Apostolicam regentes, absq; vllo Concilio Oecumenico damnarunt. neque enim vllum eiusmodi congregatum fuisse nisi multò pòstea, id est, anno 325. iam sæpè in superioribus observatum fuit.

Prædicto sensu nulli dubium esse potest, sæculis secundo ac tertio, in quibus ea monstra ab Orco ipso eruperunt, fuisse aliquam hæresim Prædestinatianam, seu versantē circa prædestinationē aut electionem fatalē hominis, tum ad vitam, tum ad mortē æternam, quæ non sineret locum libertati; sed necessitate quadam perduceret ad salutem, vel sempiternū interitum. Quare similiter hæresis Pelagij circa hominū prædestinationem innitentem meritis ex viribus solius naturæ ortis, & non ex gratia Dei, appellari potuit Prædestinatiana. Nondum tamen reipsa ac de facto, eam appellationem sortita est, sicuti nec hæresibus nuper commemoratis veterum illorum erronum id cognomentum ab aliquo tributum legitur. Dissidium itaque præcipuum est, An sæculo quinto extiterit verè aliqua hæresis circa prædestinationem, auferens hominibus liberum arbitrium, & inducens aliquam necessitatem fatalem ad bene aut malè agendum: si verò extitit, an à Concilio aliquo Generali, au solùm à Romano Pontifice damnata fuerit.

68 Extitisse reipsa eam hæresim quinto sæculo, testatur Sigebertus mox allegandus, & post ipsum Noster Genebrardus, Alphonsus de Castro, & Cardinalis Baronius ad annū Christi 419. Tomo VI. & 529. Tomo VII. Spondanus verò ad annum 520. n. 4. Ludov. Cellotius, Dionysius Petavius, Stephanus Dechamps, Philippus Labbè, & vberrimè omniū Iacobus Sirmondus. Idque imprimis videtur constare ex Chronico S. Prosperi nomine edito ac desinente ad annum Theodosij Iunioris decimum octavum, qui fuit epochæ Christianæ quadrigentesimus quadragesimus quartus: in quo dicitur: *Prædestinatianorum hæresis, quæ ab Augustino accepisse dicitur initium, his temporibus serpere exorsa est.* Nec refert quòd postea elapsis septem sæculis Sigebertus scribens ad annum 414. ea verba correxerit, quasi Prosper dicere voluerit, non *ab Augustino*; sed potiùs *ab Augustini libris malè intellectis*, qua correctione adhibita V. Cl. Petrus Pithœus id Chronicō Prosperi recudendum curavit. Non, inquam, id refert: cùm in omnibus editionibus antecedentibus & exemplaribus manuscriptis, quotquot inveniri potuerunt, legantur verba illa *ab Augustino*. Deinde, vtcumque res se habeat, & vtrovis modo loquente Prospero, videtur exinde constare, circa annum 414. verè initium fuisse hæresis Prædestinatianæ.

69 Secundo id colligi videtur ex Concilijs Arelatensi & Lugdunensi celebratis eodem sæculo circa annum 475. ad condemnandum errores Prædestinatianorum, & quorundam aliorum. quod ex libris Fausti Reiensis Episcopi de Gratia Dei & humanæ mentis arbitrio constat, ac præterea ex eius Epistola ad Lucidum, & ex huius suum errorem retractantis libello, primùm edito ab Henrico Canisio. Cùm enim Lucidus Præsbyter in eos errores incidisset, Faustus ex Abbate Lerinensi factus Episcopus Regiensis in Gallia, insignis apud omnes æstimationis, scripsit epistolam quandam cum Anathematismis adversus errores prædictos: quam postea Patres Concilij Arelatensis probarunt vt Catholicam, & ipse Lucidus abiurata hæresi suscepit. Non est autem simile vero in ijs Concilijs memorari & damnari hæresim, tanquam eo sæculo ortam, quin illa verè extiterit, aut disseminata fuerit.

70 Tertio ex Concilio Arausicano II. celebrato pariter in Gallijs sæculo proximè sequenti, anno epochæ Christianæ DXXIX. sub Felice IV. Papa, aliàs III. in quo dicitur Canone 25. *Aliquos diuina potestate ad malum prædestinatos esse, non solùm non credimus, sed etiam si sunt qui tantū mali credere velint, cum omni detestatione anathe-*

thema dicimus. Qui canon cum aliis eiusdē Concilij confirmatus fuit aut septem aut novemdecim mensibus postea à Bonifacio II. Papa, qui anno sequenti DXXX. renūtiatus fuit Pontifex R. Videtur autem certum, ijs verbis denotari & damnari hæresim Prædestinatianā, veluti quæ antea extitisset, & de qua dubitaretur an adhuc permaneret in mentibus aliquorum, quibus ij Patres dicunt anathema. Alioqui extra rem illa proscriberetur. Non enim Concilia damnant hæreses possibiles, sed illas tantum quæ ortæ sunt, aut proximè orituræ timentur.

70 Confirmatur ex alijs Concilijs in Gallia similiter ac Germania celebratis sæculo nono adversus Godescalcum sive Gothescalcum, tanquam instauratorem hæreseos Prædestinatianæ. Talia fuerunt, Moguntinū sub Rabano Mauro, anno Christi 848. Carisiatensē sub Hincmaro Archiep. Rhemensi eodē anno aut sequenti, & Valentinū coactum anno 855. præsentibus tribus Metropolitanis, Lugdunēsi, Viennensi, & Arelatensi: in quo Patres cōgregati innitentes Canoni Arausicano nuper exscripto, post plura alia, concludunt: *Verùm aliquos ad malum prædestinatos esse diuina potestate, VIDELICET, VT QVASI ALIVD ESSE NON POSSENT, non solùm non credimus; sed etiam si sunt qui tantum mali credere velint, cum omni detestatione anathema illis dicimus.* Immo & Tridentinum sess. 6. can. 17. videtur codē respexisse, vbi allegato ad marginem Can. 25. iam citato Concilij II. Arausicani, definit: *Si quis iustificationis gratiam non nisi prædestinatis ad vitam contingere dixerit; reliquos verò omnes, qui vocantur, vocari quidem; sed gratiam non accipere, VT-POTE DIVINA POTESTATE PRÆDESTINATOS AD MALAM, anathema sit.*

71 Porrò Hincmarus Archiep. Rhemensis, qui memorato Concilio Carisiacensi interfuit, in Epistola scripta ad Pontificem R. Nicolaum I. (quæ legitur apud Flodoardum lib. 3. Historiæ Rhemensis cap. 13. & videri potest inter cæteras Hincmari editas cura Sirmondi) accusat prædictū Godescalcum, veluti infectum hæresi Prædestinatiana, & propterea damnatum in eo Concilio: additque, illam ipsam primùm in Africa ortā, postea in Gallijs, sub initium hęresis Nestorianæ; damnatā verò fuisse auctoritate Cœlestini Papæ, & Prosperi cura ac studio revictam & eliminatam. Videtur autem fides in hoc deferenda Hincmaro, veluti viro eruditissimo eius noni sæculi: qui id affirmare non fuisset ausus, nisi rem compertam habuisset. Putandum itaque est, verè extitisse eam hæresim sub initium alterius Nestorianæ, quam certum est eodem quinto sæculo exortam, ac tempore prædicti Cœlestini Papę. Vt enim observat post plures alios in Rationario Temporum Dionysius Petavius, anno sexto Cœlestini labente, Christi verò 428. Nestorius Antiochenus in locum Sisinnij Constantinopolitanus Præsul ordinatus fuit, qui subinde suum vulgavit hęresim ab ipso cognominatam, ob quam eliminandā triennio pòst coacta fuit Synodus Generalis Ephesina, Christi quadrigentesimo trigesimo primo.

72 Quartò ex testimonio Gennadij Massiliensis, qui sæculo ipso quinto floruit, & testatum reliquit, se scripsisse libros octo adversus omnes hæreses, ac præterea sex contra Nestorium, & tres adversus Pelagium, quamvis ij omnes videantur incuria temporū periisse. Extant tamen adhuc, veluti Appendices ad librum S. Augustini de Hæresibus, quatuor hæreses Prędestinatiana, Nestoriana, Eutychiana, & Timotheana, in varijs codicibus M.SS. prę sertim in Bibliotheca S. Victoris Parisiensis, vt testatur Sirmondus lib. de Historia Prædestinatiana cap. 6. inde potissimùm Iansenianam doctrinam refellens. & Gerardus Ioannes Vossius lib. 1. Historiæ Pelagianæ cap. 10. ac lib. 2. de Historicis Latinis. Porrò in ea Appendice, sive Indiculo, Gennadius notans Prædestinatianos, ijs adscribit eadem dogmata, quæ communiter traduntur fuisse propria eius erroris, sive sectæ. Videtur autem incredibile, Gennadium scribentem adversus hęreses pręcipuas suo sæculo ortas, finxisse quandam aliam Prędestinatianorum, quæ nullatenus extiterit. Quod verò plerique Recentiorum ab apposita sententia stantes, Gennadium hęreseos incusent, eiusque auctoritatem flocci faciant, nihil obstat. Nam, vt inquit Gnesnayus in suo Cassiano illustrato, videtur fides Gennadio habenda: siquidem Adrianus I. Papa Epist. 3. ad Carolum Regem Francorum, valde honorificè de eo loquitur, & cum laude illum allegat in pręsidium suæ causæ, veluti Scriptorem Catholicum, vt probet legitimum esse cultum sacrarum reliquiarum: quin & ipsum titulo Sanctitatis honestat. Ait enim: *Sanctissimorum Pontificum hæc oblata sunt testimonia: id est S. Gennadij Massiliensis Episcopi, &c.*

(?)

SVBSECTIO SECVNDA.

Aliorum sententia arbitrantium, eam hæresim fuisse merum Semipelagianorum inventum, præsertim Gennadij Massiliensis, & Fausti Regiensis, vt invidiã conflarent doctrinæ S. Augustini, iam tunc celebri apud omnes Catholicos.

73 EX Opposito alij docti atque eruditi Recentiores, & novissimè Caballutius in Notitia Eccles. sæculi quinti, post Præsidẽ Mauguinũ, contẽdunt, nullã eiusmodi hæresim sæculo quinto extitisse, sed solũ fuisse fictã à sectatoribus Pelagij, vel ex toto, vel ex parte, qui, vt invidiã parerẽt doctrinæ S. Augustini ipsorum debellatoris, & exosam Ecclesiæ redderent, hæresim prædictam commenti sunt, tanquam in eius Sanctis. Doctoris lucubrationibus contentã, præsertim in ijs quibus exponit prædestinationẽ divinam secundùm propositũ immutabile Dei, non autem ex operibus, adhuc quoad initiũ iustificationis. Hinc enim colligebant, tanquã ex sensu Augustini, omnes illos qui prædestinati sunt, necessitate quadã veluti fatali determinatos esse ad bene agendũ, nec posse pro libito deficere ab honestate, vt propositum Dei impleatur: è contra verò alios, qui prædestinati non fuerunt ab æterno, ita esse determinatos ad malum agendum, vt non possint bonũ agere, nec vllo modo contendere in salutem: cùm non sit possibile illam obtinere nisi præcedente Dei proposito circa eam conferendam. Quare colligebant demum, hos posteriores esse prædestinatos ad malum potestate divina.

74 Suadetur primò hęc sentẽtia ex Epist. S. Prosperi ad Augustin. in qua refert convicia Massiliensium (qui Semipelagiani appellati sunt) adversus ipsius doctrinã, quam aiebant *lapsis curã resurgendi adimere, & sanctis occasionem teporis afferre, eò quòd vtraque parte superfluus labor sit, si neque reiectus vlla industria possit intrare, neque electus vlla negligentia possit excidere. quoquo enim modo se egerint, non posse aliud erga eos, quã Deus definiuit, accidere.* Non ergo erat tunc aliqua hæresis circa prædestinationẽ fatalem in re, sed solũ colligebatur præposterè à Semipelagianis ex doctrina Augustini, & vulgabatur quasi in eius libris contenta, ac si S. Doctor assereret, homines electos adigi necessariò ad bonum potestate divina; reprobos autẽ, seu non electos, necessitate pari esse obfirmatos in malo, seu prædestinatos ad malum culpæ; cùm tamen Augustinus, eiusq; sectatores nihil huiusmodi docerent, & constanter negarent ea absurda colligi ex ipsorum sententia.

75 Vrgetur coniectura eadem: quoniam idem Augustinus lib. de Prædest. SS. c. 1. rescribens Prospero atque Hilario circa ea, quæ à Massiliensibus dissiminabantur contra ipsius doctrinã, de his testatur, cognovisse quidem peccatum primi hominis ad posteros traductum, quod negavit Pelagius; adhuc tamen caliginem pati circa prædestinationem Sanctorum: *Peruenerunt autem* (inquit) *isti fratres nostri vt credant cum Ecclesia, peccato primi hominis obnoxiũ nasci genus humanum. Ac deinde: Fratres quippe, pro quibus geritis curam, adhuc in quæstione caligant de prædestinatione Sãctorũ.* Deinde c. 3. fatetur, se aliquando in eo errore fuisse, quo ij adhuc erant involuti, vt fides qua in Deum credimus, ac proinde initium aliquod iustificationis, non sit donum Dei, sed opus naturæ, sive solius liberi arbitrij. Quare eam opinionem planè contrariam divinæ prædestinationi secundùm propositum voluntatis divinæ retractat, inquiens: *Non sic pius, atque humilis Doctor ille sapiebat (Cyprianum beatissimum loquor) qui dixit, in nullo esse gloriandũ, quando nostrum nihil est. Quod vt ostenderet, adhibuit Apostolum testem, dicentẽ: Quid autẽ habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? Quo præcipuè testimonio etiam ipse convictus sum, cùm similiter errarem; putans fidem, qua in Deum credimus, non esse donum Dei, sed à nobis esse in nobis.* Massilienses itaque in ea opinione adhuc hærentes, notantur erroris & caligare censentur ab Augustino. Quid ergo mirum si pertinaces in ea sinistra opinione aliquid reponerent, & eidem S. Doctori tribuerent errorem alium circa prædestinationem fatali necessitate inferentem bona opera in electis; mala autem in reprobis, sive non prædestinatis ad vitam, sed ad interitum sempiternum?

76 Secundo suadetur ex germano Chronico S. Prosperi scribentis illud in Gallia eo ipso tempore, in quo Auctores prioris opinionis relati sectione præcedenti aiunt, hæresim Prædestinatianam primùm in Africa, & subinde in Gallijs ortam fuisse. Nimirũ Chronicon germanũ S. Prosperi definit anno Christi 444. hæresis autem prædicta dicitur incepisse sub initium perfidiæ Nestorianæ, quæ cœpit circa annum 429. vt paulo antè vidimus; sive potiùs anno 415. in quo Sigebertus eam collocat. Quid autem est, quòd in decursu eorum annorum, & in toto Prosperi Chronico, nec verbum habetur de Prædestinatianorũ hæresi? Neque quisquam alius eius sæculi Scriptor, nisi palam fœdatus fuligine Semipelagiana, illius meminisse invenitur. Suppositicia igitur est,

est,& à Massiliensibus ficta in odium doctrinæ traditæ ab Augustino.

77 Ex Germano,inquam,Prosperi Chronico Nam Semipelagiani,sive in odiũ Catholicæ sententiæ,sive vt tanti viri auctoritate fidem suæ sectæ conciliarent, creduntur finxisse, sive supposuisse eidẽ Prospero aliud Chronicon pariter desinens anno Christi 444. in quo non solùm miris laudibus in cœlũ efferebatur Cassianus eiusdẽ factionis signifer ; verum etiã addebantur hæc verba in odiũ S.Augustini: *Prædestinatianorũ hæresis, quæ ab Augustino accepisse dicitur initiũ, his tẽporibus serpere exorsa est.* Quã loquendi ac debacchãdi inAugustinũ licentiã quamvis Sigebertus novẽ seculis pòst corrigere voluerit, quasi Chronicon illud Prosperi nomine editũ dicere voluerit, eam hæresim non ab Augustino,sed ex libris illius perperam intellectis ortam fuisse; non potuit satis delere : quoniã in omnibus veteribus manuscriptis,quotquot hactenus inveniri potuerunt eius Chronici , extant verba illa , prout nuper à nobis exscripta sunt:idque fatetur Iacobus Sirmondus ab opinione contraria stans. Videtur autẽ manifestum,id Chronicõ, in quo Cassianus impensè extollitur & Augustinus deprimitur,alienissimum fuisse à Prospero , & inventũ proprium Semipelagianorum. Ergo & hæresis Prædestinatiana in eo commemorata,prorsus commẽtitia est,& ab ijs supposita doctrinæ S. Augustini,tanquam ipsius fœtus.

78 Confirmatur idipsum , simul & refelluntur testimonia Gennadij,Fausti, aliorumq; ex Massiliensibus,quibus innituntur Auctores opinionis contrariæ,vt affirment sæculo quinto extitisse prædictam hæresim. Etenim imprimis Gennadio nulla in ea re fides adhibenda est:vtpote discipulo Cassiani Semipelagianorũ signiferi, & ipsius hæredi in refellenda necessitate gratiæ ab Augustino tradita etiã ad initiũ fidei & salutis. Deinde,quidquid sit an Gennadius scripserit varios libros contra hæreses suo tempore ortas,notũ est , duo præcipua illius Opera extare:alterũ,deDogmatibus Ecclesiasticis,Pelagiano fermento corruptum, quod ad fraudẽ incautorum hominũ Augustino suppositũ fuit,sicuti & Prospero Chronicõ paulò ante memoratum:alterum de Illustribus Scriptoribus:in quo iniquiorẽ se præbet erga Augustinum,Hieronymum, & Prosperũ,Pelagij impugnatores:è contra verò, Rufinũ, Cassianum,& Faustũ Reiensem,Pelagio adhærẽtes quoddammodo,miris elogijs celebrat. Quare sapientissimus Cardinalis Bellarminus in Aureo Opere de Scriptoribus Eccles. inquit de illo: *In illo libro, quem de Viris Illustribus scripsit, suspicionẽ non parvã reliquit suæ non rectæ fidei.Laudavit enim Cassianum, & Faustum,qui Semipelagiani fuerunt:& S.Prosperum depressit,qui pro gratia Dei contra Pelagiũ fortissimè dimicavit.* Quin & Augustinum nominatim sugillat & accusat multiloquij,exiguæq; sinceritatis,cùm in alijs disputationibus,tum in quæstione de resurrectione mortuorũ : additq; illum ita errasse in disserendo, vt tamen non tum fuisset hæreseos nota inustus.Hieronymũ deindẽ appellat Ruffini obtrectatorẽ, & arguit quasi æmulationis œstro percitus in illum exacuerit stylũ. Denique de Prospero inquit: *Vidi librũ adversus Opuscula*(nimirũ,Cassiani,& Vincentij)*quæ Ecclesia Dei probat, sed ille infamat nocivæ.* Preterea lib. de Gratia Dei scriptũ à Fausto Reiensi,eiusdẽ Cassiani erroribus imbuto, vocat opus egregiũ, & Faustum ipsum eximij Doctoris titulo honestat. Atque in calce Indiculi deHæresibus,vbi notat Prædestinatianos, his adscribit eadẽ dogmata,quæ reliqui Semipelagiani apud Prosperum in obiectionibus Gallorum,Augustino tribuunt, quòd docuisset necessitatẽ gratiæ pervenientis ad initiũ fidei, & prædestinationem secundùm propositũ Dei gratuitum;quasi perinde esset,ac libertatẽ humanã de medio tollere, & fatalẽ necessitatem inducere,hominesq; adigere in desperationẽ, veluti divina potestate ad malũ culpæ prædestinatos.quæ omnia aliena erant à mente Augustini.Nullum itaque fundamentũ firmũ peti potest ex scriptis Gennadij; vtpote in id spectantibus,vt Augustino conflarent invidiam. Quod ingenuè profitetur eruditissimus Vir Dionysius Petavius Tomo I.Theologie.Dogmat.lib.9.c.2. Nam quamvis ibidẽ subscribat opinioni contrariæ,leniter id præstat, ac propemodũ dubius hæret inter vtramq;opinionẽ, dum concludit n.2. *Igitur Prædestinatianos propriũ quendam errorẽ habuisse,ex Lucidi Præsbyteri recantatione verisimile est.* Præmiserat verò paulo antè de Gennadio ipso: *In calce Indiculi de Hæresibus,qui Hieronymo inscribitur,exGennadio Massiliẽsi Præsbytero nonnulla referuntur eorum opinionis capita,quæ maiori ex parte Augustini dogma sapiunt:NISI QVOD AD INVIDIAM ILLI FACIENDAM CALVMNIOSE CONCEPTA SVNT.* Paulo autẽ inferiùs subdit de Fausto Reiensi (cuius testimoniũ pro contraria opinione pariter à Sirmondo & alijs appellari solet)& Semipelagianas hæresis apertè tradidisse , & doctrinã S.Augustini,quantumvis dissimulare id conetur , quoad omnia impugnasse , in ijs libris, quos adversus hæresim prædictã scripsit. Incassum itaq; allegatur testimonia Gennadij & Fausti ad suadendum , eo sæculo extitisse

Prædestinatianam hæresim,quæ solùm imaginaria fuit,& ab ijs conficta in odiũ doctrinæ S.Augustini.Quamvis silentio prætereundum non sit quod Baronius observat ad annũ 490. n.43. Gennadium Gelasij Papæ correptione emendatum fuisse, & integrè ad Catholicam fidẽ redijsse,scripto ea de re libello ipsi Pontifici oblato. quod de se testatur idẽ Gennadius in Vita S.Hilarij Arelatensis cap.vlt. vbi inquit: *Opus de fide mea missi ad Beatum Gelasium Vrbis Romæ Episcopũ*.Vide Vossium lib. 1. Historiæ Pelagianæ cap. 10. Id tamen non prohibet vt tempore antecedenti, dum ederet lucubrationes suas, in prædicto errore fuerit.

SVBSECTIO TERTIA.

Fertur iudicium de vtraque opinione: & ostenditur,non extitisse eo sæculo prædictã hæresim tanquam popularem, aut communem, vel ab Augustinianis traditam,prout Semipelagiani comminiscebantur: extitisse tamen apud quosdam illorum, ex imperitia & sinistra interpretatione doctrinæ S. Augustini.Porrò eam damnatam fuisse à Sede Apostolica extra omne Generale Concilium.

79 VIDIMVS Vtraque sectione præcedenti,quanta partium contentione quidam affirment,alij è contra negent extitisse quinto sæculo vllã Prędestinatianorũ hæresim.Nos autem,re hinc inde discussa,vtramque opinionẽ quoddammodo verã arbitramur, & quoddammodo à veritate alienam. Assertio itaque sit, Prædestinatianã hæresim non extitisse sæculo illo , nec in immediatè sequentibus , tanquã errorẽ aliquẽ communem in Natione aliqua, aut Provincia Orbis Christiani, aut in certo quodam hominũ statu,factioneve, instar aliarum hæreseon: extitisse tamen in quibusdã sequentiũ doctrinã S.Augustini sinistrè intellectã,& iuxta sensum alienissimum à S.Doctore. Assertio est bimẽbris,& quod vtramque partem suadenda.

80 Prior pars probatur sufficienter fundamentis opinionis negantis,quam proposuimus subsectione præcedenti;& vlteriùs suadedetur multipliciter. Primò ex historia & chronologia temporis illius,in quo ea collocatur à Scriptoribus relatis pro priori opinione. Nimirũ Gennadius ipso sæculo quinto,Hincmarus nono,& Sigebertus vndecimo,scribentes, aiunt eam serpere incepisse , vel sub initium perfidiæ Nestorianæ (vt habetur in pseudo-chronico Prosperi,& in Epistola Hincmari ad Nicolaum Papam) quæ contigit circa annum Christi 429. vel potiùs anno 414. aut 415. vt Sigebertus vult. Atqui eo tempore nullã fuisse hæresim quoquo modo publicã circa prædestinationem fatalem,aut contrariam libertati humanæ,videtur manifestum. Non enim modò de illa altum vbique silentiũ est apud omnes Historicos,& Scriptores eius sæculi (si Semipelagianos excipias) prout observãt Auctores posterioris opinionis allegati subs. 2. sed etiam apertè convincitur,quia toto eo tempore,immo & ab initio eiusdẽ sæculi quinti floruit S.Augustinus , scripsitque contra omnes hæreses in eo ortas, & nominatim contra Pelagianam vsque ad annum 430. in quo ad cœlum translatus fuit;& tamen nullibi Prædestinatianæ meminit. Nimirum,cùm indictũ fuisset Concilium Generale Ephesinũ contra Nestorium, quod anno Christi 431. celebratum fuit, S. Augustinus vocatus fuit illuc à S. Cœlestino Papa : sed morte gloriosa præventus anno 430. non potuit cum cæteris Patribus convenire ad damnandũ Nestorium. Alienum autẽ est ab omni specie veri,præstantissimum Ecclesiæ Doctorem, qui omnes sui temporis, immò & aliorũ præcedentium,quà verbo,quà scriptis contriverat hæreses,eam vnam Prædestinatianorũ inultam relicturum,aut permissurum liberè grassari,si vel in Africa,vel in Gallia, Italiave, aut alibi terrarum publicè vagaretur. Nec præterea vllus ex Pontificibus Romanis eius temporis, sanctissimis certè & vigilantissimis, illam damnasse invenitur. quod argumento est , talem hæresim non extitisse tunc, saltem popularem,aut publicam.

81 Deinde sub mortem Augustini,quando iam in Oriente virus Nestorianæ hæreseos serpere inceperat, Prosper & Hilarius accurrerunt ad S.Cœlestinũ Papam, vt convelleret reliquias Pelagianorũ, quæ in Gallijs erant,& frænaret quorundã maledicentiã,qua doctrinã Augustini circa prædestinationẽ purè gratuitam,& necessitatẽ gratiæ internæ excitantis ad initiũ fidei, impunè criminabantur, eiusq; memoriã Orbi Catholico exosam reddere satagebant. Pontifex verò annuit vtriusq; votis & edidit celeberrimam illam Epist. Decretalẽ ad Galliæ Episcopos,cui initium, *Apostolici verba præcepti sunt* : & in ea redarguit , ac mutos esse vult Presbyteros illos in Gallijs criminantes Augustinũ, quem præterea, paulò antè vita functũ,miris laudibus in cęlũ effert, veluti perpetuò Catholicum Doctorem, quem nunquam sinistræ suspicionis rumor adspersit,&c. Tandemque præcipua illius dogmata, iam antea in Concilijs Africanis edita,nominatim confirmat,nec Catholicum haberi vult, qui docuerit aliquid ijs contrarium. Scio esse nonnullos Recentiorum qui negent, illã partem dogmaticam,quæ Epistolæ Cœlestini adiun-

iuncta est, non esse ab ipso Pontifice scriptā, sed additā postea à quodam alio, præsertim à S. Prospero. Quod si verū sit, poterunt excusari ab hæresi formali Faustus, & reliqui ferè Semipelagiani toto eo quinto sæculo, in quo nulla alia damnatio Pontificia invenitur. Sed de hoc alibi.

82 Hinc autem colligitur, Præsbyteros illos Galliarū à Cœlestino reprehensos, incubuisse omnibus modis & arte Pelasga, vt invidiā parerent doctrinæ S. Augustini, præsertim circa necessitatē gratiæ divinæ prævenientis & adiuvantis ad initiū fidei, ac circa prędestinationē secundùm propositū voluntatis divinæ. Et quemadmodum ausi sunt ea Augustini dogmata traducere veluti hæretica; ita etiam omnes illius sectatores in ijs, qui erant innumeri, non dubitarunt inurere nota hæreseos, quam Prędestinatianā voluerūnt appellari, veluti sectam aliquā communē errantium circa prædestinationē Dei, & inducentium fatalem necessitatē, vt propterea non esset locus correptioni errantiū, aut qualitercùmque peccantium. Nimirū, ea absurda, nullatenus tradita ab Augustino, nec concessa ab ipsius sectatoribus, doctis saltē & prudentibus, adscribebantur ipsi tanquā dogmata inducentia necessitatē fatalē, & eripientia hominibus liberū arbitriū.

83 Ea verò calumnia, seu impostura adversus S. Augustin. eiusque discipulos omnes, veluti secta aliqua communis ipsorū, censetur prodijsse è Semipelagianis, & potissimùm ex Gennadio Massiliēsi, de quo supr. n. 78. & priùs ex Fausto Regiensi, qui altè ebiberat, & menti infixerat magistri sui Cassiani errores cōtrarios necessitati divinæ gratiæ, & præterea falsam illam doctrinam ab ipso traditam Collat. 17. c. 17. vbi licere ait mentiri ob bonum finem, immo & nonnunquam necessariū esse ad salutē animæ. Hac fuligine tinctus Faustus nihil mirū si in scriptis suis mendacia congessisse putetur ob finē disseminandæ eiusdē sectæ, iudicio suo bonum. Imprimis enim, vt sibi auctoritatem conciliaret, professus est, scopū sibi præfixum esse in Augustini doctrina propugnanda. Quàm verò aliud in mente haberet, ac procul ab eo fuerit vt promissis staret, palam constat ex libris quos scripsit de libero arbitrio: siquidem in toto ferè eorum decursu doctrinam Augustini convellere, & omnibus modis solo æquare conatur. Eam illius simulationē & vafriciem detexit, & Orbi litterario notā fecit primùm Ioannes Maxētius, singillatim ostendens crebram oppositionē inter doctrinam Fausti & Augustini: deinde indicavit satis S. Fulgentius, fidelis Augustini discipulus: de quo Ferrandus Diaconus in eius Vita c. 28. inquit: *S. Fulgentius libris Fausti respōdit, ne occultum in illis serperet virus.* Ac præterea S. Isidorus lib. de Viris Illustribus c. 14. ait: *Legimus de Gratia Dei & Libero Arbitrio Fulgentij libros septem responsionū, Fausto Galliæ Regiensis Vrbis Episcopo Pelagianæ pravitati consentiēti respondētis. Obnititur eius profundā destruere calliditatem.* In quibus Isidorus palam Faustum & Pelagianismi, & astutiæ notat. Quod autem ad Pelagianismum attinet, credo accipi debere de erroribus Pelagij κατὰ μέρος, sive ex parte solùm, vti invaluere apud eos omnes, qui propterea Semipelagiani appellati sunt. Vnde Petavius vbi suprà, quamvis Prædestinatianam hæresim extitisse arbitretur, ingenuè scribit: *Faustus libris duobus, quos scripsit de Gratia & Libero Arbitrio, in emperantiùs evectus Catholicæ modum professionis excessit. Nam & Augustini doctrinæ adversatur IN OMNIBVS, & Semipelagiana decreta propalam asseveravit.*

84 Similiter ob eam vafriciem, adversus Faustum exacuere stylum eodem seculo, Ioannes idem Maxentius Præsbyter Antiochenus, & Alcimus Avitus Viennensis Præsul. Etenim de vtroque eorum ac de Fausto ipso, luculentum fert testimonium Addo, pariter Episcopus Viennensis in Chronico ad annum Christi 492. dicens: *Faustus ex Abbate Lerinēsis Monasterij apud Regium Galliæ factus Episcopus, Pelagianū dogma destruere conatus in errorem labitur. Vnde, qui eius sensus in hac parte Catholicos prædicant, vt Gennadius de Illustribus Viris scribens, omnino errant. Ita enim liberum arbitriū tam Augustinus, quàm cæteri Catholici in Ecclesia Dei docent, vt illuminatio eius, virtus, & salus illi à Christo, & per Christum, & in Christo sit; Faustus verò iste, ita liberum Christianū arbitriū docere conatur, vt illuminatio eius, virtus, & salus non à Christo, sed à natura sit. Contra hunc lucidissima fide scribit Auitus Viennensis Episcopus eius redarguens errorem. Similiter & Ioannes vir eruditus Antiochenus Præsbyter.* Nimirū, ille ipse qui varijs Scripturæ auctoritatibus, & selectis ex Augustino locis, Faustum refutavit. In hoc certè laudandus, quamvis alioqui apud Constantinopolim excitans turbas cū Scytis monachis seditiosis, non parū obscuraverit nomen suum. Præterea Possessor Episcopus Africanus eodem tempore contra Fausti libros scripsit ad Hormisdam Papam: à quo, sicuti & à Felice, ac Gelasio, pariter Pontificibus Romanis, proscripti sunt. Vnde Petrus Diaconus in libro de Incarnatione & Gratia Christi, quem dicavit Fulgentio sibi amicissimo, ad finē ita loquitur:

Omnium Sanctorum Patrum imbuti doctrinis, anathematizamus Pelagium, & Cœlestium, simulque Iulianum, & qui illis similia sapiunt: PRÆCIPVE LIBROS FAVSTI GALLORVM EPISCOPI, qui de Monasterio Lerinensi profectus est: QVOS CONTRA PRÆDESTINATIONIS SENTENTIAM SCRIPTOS ESSE NON DVBIVM EST. in quibus non solùm contra horum omnium Sanctorum Patrum, verùm etiam contra ipsius Apostoli contradictionem veniens, humano labori subiungit gratiæ auxilium. Quid clarius, aut quæ evidentiora contra sinistram fidem, & malam doctrinam cuiuspiam antiqui scriptoris produci vnquam possunt testimonia, quàm quæ adversus Faustum exhibuimus?

85 Quapropter sapientissimus iuxtà ac pijssimus Cardinalis Bellarminus libro de Scriptoribus Ecclesiasticis vbi agit de Fausto, omnia ferè testimonia à nobis prolata contra ipsum citat, quamvis solùm exscribat verba Adonis Viennensis. Ac tandem concludit: *Hæc admonere volui propter aliquos, qui nostro tempore Faustum Catholicum fuisse contendunt.* Nimirum, id dixit Bellarminus propter Trithemium & Driedonem tract. 4. de Captivit. cap. 2. part. 4. aliosque nonnullos, pietate quadam, seu privata affectione ductos, ad eximendum Faustum à nota Semipelagianismi, contra tot Veterum Patrum & Scriptorum testimonia iam producta. Subscripsere integrè Bellarmino ex eadem Societate Suarez, Vazquez, Petavius, alijque. Verùm postea Iacobus Sirmondus plurimùm laboravit pro Fausto, præsertim in Historia Prædestinatiana, quam edidit iam nonagenarius, prout colligitur palam ex Alegambe, id est anno Christi 1648. Parisijs apud Cramoysi. Quin & plurimis retro annis, post initium ferè huius sæculi, iam in ea opinione erat: ad quam multiplici coniectura pertrahere conatus fuit Cardinalem Baronium, sibi amicissimum: qui in Annalibus Ecclesiasticis eousque editis non semel disertè scripserat, Faustum in libris suis multos miscuisse errores, & præsertim Pelagianæ hæresis; ac præterea animas rationales tradidisse corporeas: vt propterea tribus libris exagitatus fuerit ab eruditissimo Claudiano Mamerto, conscriptis ad Sidonium Apollinarem, qui eam ob causam illum impensè laudat in quadam Epistola. Sirmondi precibus & coniecturis allectus Baronius (præsertim testimonio Martyrologij Gallicani, in quo ferè vsque ad finem sæculi præcedentis Faustus referebatur inter Sanctos, donec Ioannes Molanus illũ expunxit; & consuetudine longæva aut immemorabili Ecclesiæ Regiensis, quæ semper illũ vt Sanctum coluisse, & diem eius natalem celebrasse invenitur die decima septima Ianuarij, Ecclesia Romana interim tacente, & nemine, quod sciatur, contradicente) tandem opinatus est, accidisse Fausto idipsum ferè, quod de multis viris sanctis asseritur, vt aut errorem correxerit, vel ante suorum scriptorum factam ab Ecclesia damnationem obierit, cum vera animi præparatione, vt illa omnia starent aut caderent ipsius Ecclesiæ iudicio. Cui opinioni piæ favet, quòd semper communicationem habuerit cum orthodoxis Episcopis, vt indicant Acta Conciliorum Arelatensis & Lugdunensis, tempore ipsius celebrata. Videsis Spondanum ad annum Christi 520. vbi plura sparsim à Baronio tradita varijs locis, in vnum colligenda curavit. Itaque fortasis Faustus tandem aliquando aut veteres errores abiuravit, correxitque; aut ita animo compositus fuit, saltem circa finem vitæ, vt omnia ipsius scripta subiacerent iudicio Sedis Apostolicæ. Quapropter pijssimus Ioannes Eusebius Nieremberg, in Dissertationibus Epistolicis, Epistola 5. ad Abbatem S. Anastasiæ totis viribus contendit sanctitatē Fausti asserere cum Sirmondo. Illumque obijsse ante factam à Sede Apostolica librorum ipsius proscriptionem, arbitrantur aliqui, quamvis centum circiter annos vixisse credatur, vt indicat Sidonius Apollinaris lib. 9. Epist. 9. ac Savaro ibidem exponit. Nec tamen id satis fuit, vt V. Cl. Saussayus in Martyrologio Gallicano Faustũ collocaret; sed in Supplem. solùm. Deinde in Notis ad diem 28. Octobris observat, integrum ius sanctitatis manere Fausto ex sententia Baronij. Bollandus autem non dubitavit Tomo II. ad diem 16. Ianuarij illum Divis accensere.

86 Verumtamen, quidquid sit de ea opinione Baronij post Sirmondum, quam avidè amplectuntur aliqui ex Recentioribus, id certò constat ex tot veterum testimonijs suprà productis, Faustum in decursu vitæ, & dum scriberet libros illos de Gratia & Libero Arbitrio contra Prædestinatianam hæresim, tradidisse palam decreta Semipelagiana, & vbique impugnasse doctrinam S. Augustini, præsertim circa necessitatem gratiæ excitantis, prævenientis, & adiuvantis ad initium fidei, iustificationisque; & circa prædestinationem gratuitam, secundùm propositum efficax voluntatis divinæ, præveniens scientiam meritorum: quasi exinde certò colligeretur fatalis illa necessitas agendi in hominibus; immò quasi traderetur ab Augustino & sectatoribus omnibus, qui erant innumeri, præsertim

tim

rum in Africa, Italia, & Gallia ipsa: propterea-que ijs Prædestinatianorum appellationem indidisse, qua internoscerentur eorum secta ab alijs hæreticorum. Ob quæ omnia meritò reiecta fuerūt scripta Fausti à Pontificibus Romanis Felice, Hormisda, ac Gelasio; & reprehensa à Patribus suprà memoratis, non sine execratione in ipsum, veluti devium à veritate, inimicum doctrinæ S. Augustini venerandæ in tota Ecclesia, & vafricie atque arte Pelagiana vsum in ea impugnanda ac traducenda. Patet itaque, Prædestinatianam hæresim, quatenus popularem aut communem aliquam sectam, fuisse inventum, aut chimæram, sive à Fausto, sive alijs Semipelagianis excogitatam contra Augustinum, eiusque sectatores, ab ea procul abhorrentes. Quod ipsum de Gennadio Massiliensi dictum accipe, iuxta ea, quę de illo præmissa fuerunt subsectione 2. Nimirum, Gennadius, vti erat pariter Cassiani erroribus imbutus, scripta Fausti in eodem luto hærentis magnificè prædicavit, & doctrinam S. Augustini contrariam appellavit Prædestinatianam hæresim, quasi S. Doctor eiusque discipuli vltro concederent absurda, quæ ex ipsorum sententia colligere tentabant Semipelagiani. Quod perinde est, ac siquis hodie traduceret plerosque Thomistarum asserentes Deū prædeterminare hominem physicè ad omnes & singulas actiones; aut è converso Scriptores Societatis, aliosque permultos id negantes; quasi priores eripiant homini libertatem, posteriores autem Deo dominium. Certè infidelis esset vtrorumque accusator: quoniam vtrique parti affingeret errorem & hæresim manifestam, quam ambæ execrantur, & negant colligi ex sua ipsorum doctrina. Nullam itaque fuisse hæresim Prædestinatianam popularem, provincialem, aut communem alicuius sectæ quinto sæculo, videtur manifestum. Quin potiùs siqui ex Semipelagianis colligebant ea absurda ex sententia Augustini, ab huius discipulis, præsertim doctioribus, refellebantur. qualis fuit imprimis Prosper, de quo S. Fulgētius lib. 1. ad Monimum cap. 30. testatur, diluisse ea, *QVAE B. AVGVSTINI DICTIS, NON EX VERITATE, SED EX LIVORE OBIICIEBANTVR*.

87 Quapropter Florus Diaconus, qui nono sæculo floruit, scribens librum nomine Ecclesiæ Lugdunensis circa annum 849. contra errores Ioannis Scoti Erigenæ (quem perperam aliqui Benedictinum fuisse volunt, & cum alio quodam Ioanne Æthelingiensi confundunt, vt ostendit eruditissimus Mavillon Tomo VI. Sæculorum recens edito) confidenter dixit capit. 4. *Non potest inveniri toto tempore, quod fuit inter Augustinum & nos, aliquam talem hæresim in Ecclesia extitisse; nisi quod vel ipsum, vel nos qui eum sectamur, ostius erroris accusant*. Nimirum, eo tempore disceptabatur causa Gothescalci de hæresi Prædestinatiana accusati, & convicti, testimonio Rabani Mauri, in Cōcilio Moguntino primùm; deinde in Carisiacensi, iuxta Hincmarum Rhemensem, vt in progressu videbimus. Quare Florus testatur quidem nomine Ecclesiæ Lugdunensis & suo, quamvis sequantur doctrinam Augustini, non propterea admittere errorem illum sibi adscriptum per summam iniuriam, quin & illum esse proprium veterum hæreticorum, Marcionis, Valentini, & Manichæi, qui nunquam gratiæ Dei meminerunt. Concinit Floro ibidem Prudentius Episcopus dicens: *Nescio qui in elogio tuæ tertiæ hæresis denotare volueris, nisi B. Augustini dictorum, quæ præmisimus, immo Catholicorum omnium fideliter veraciterque sequaces*. Rhemigius quoque Episc. Lugdunensis eodem loco sic Ioannem illum Erigenā refellit: *Quæ est ista secunda hæresis tam incognita, tam inaudita, quæ libero arbitrio negato, solius gratiæ sit prædestinatrix? nisi quia, vt nobis videtur, disputator iste vel B. Augustinum latenter quasi hæreticum accusat*. Indidem verò confirmatur eadem pars prior nostræ sententiæ. Neque enim Florus tam asseveranter negaret vllam à tempore Augustini hæresim eiusmodi extitisse, si ea vnquam ijs quatuor sæculis grassata esset.

88 Posterior opinionis nostræ pars, qua diximus; tempore ipso S. Augustini, & aliquantò pòst, nonnullos, ex imperitioribus saltem ipsius sectatoribus, lapsos fuisse in errorem illum de necessitate fatali, videtur colligi ex fundamentis prioris opinionis subsectione prima adductis. Quibus addo testimonium Lucidi Presbyteri à Fausto Regiensi admoniti per epistolam, vt ob auctoritatem Concilij Arelatensis & Lugdunensis, quorum Patres illam chirographo probaverāt, corrigeret errores circa prædestinationem, quorum reus postulatus fuerat. Is verò eos abiuravit in libello à se edito: vbi anathema dicit cuilibet asserēti, *quod præscientia Dei hominem violenter compellat ad mortē; vel quòd cum Dei pereant voluntate qui pereunt*. Præterea, *qui dicit, humanæ obedientiæ laborem divinæ gratiæ non esse iungendum*. Item, *qui dicit post primi hominis lapsum ex toto arbitrium voluntatis extinctum*. Hos, inquam, errores eiuravit Lucidus, in quibus tota hæresis Prædestinatiana continetur, prout cōmemoratur à Sigeberto superiùs allegato ad

annum

annum 415. cuius hæc verba sunt iuxta editionem V. Cl. Petri Pithœi: *De prædestinatione, & diuina gratia disputantes, asserebant, quòd nec piè viuentibus prosit bonorum operum labor, si à Deo ad mortē prædestinati fuerint: nec impijs obsit, quod improbè viuant, si a Deo prædestinati fuerint ad vitam. Quæ hæresis ex libris Augustini malè intellectis initium sumpsisse dicitur.* Consonantque eā impia dogmata ijs, quæ Gennadius in Indiculo de Hæresibus, & Galli ac Massilienses apud Prosperum obijciebant Augustino. Idem Lucidus hanc in suo illo libello protestationem Catholicam adiecit: *Ita autem assero gratiam Dei, & annisum hominis, vt conatum gratiæ semper adiungam, & libertatem voluntatis humanæ non extinctam; sed attenuatam & infirmatam esse pronuntiem; & periclitari eum, qui saluus est; & eum, qui perijt, potuisse saluari.* Cui doctrinæ aliam oppositam videtur antea tradidisse. Plura circa prædictā Epistolam Fausti ad Lucidum, ac circa subscriptiones Gallicanorum Antistitum, mitto legenda apud Vossium libr. 1. Historiæ Pelagianæ cap. 48. & Ludouicum Cellotium lib. 2. Historiæ Gothescalci cap. 4. Habuit itaque locum ille error, seu potiùs errorum congeries, in Lucido, antequam illos eiuraret. Et sanè mirum foret si ex tot sectatoribus doctrinę S. Augustini, vbique terrarum dispersis, & impetitis multiplici argumento acri à Semipelagianis versipellibus & acutis, quasi ex ea colligeretur fatalis illa necessitas; nemo esset qui non succumberet, sed omnes id absurdum constanter negarent: præsertim in controversia adeò difficili & abstrusa. Verosimile itaque est, paucos aliquot, saltem ex imperitioribus, nescientes quid responderent Semipelagianis arguentibus, eā absurda deuorasse, ideoque Prædestinatianorum appellatione notatos ab ijs fuisse.

89 Accedit, videri satis simile vero, lapsos ex imperitia fuisse in errores eiusmodi quosdam ex Monachis Adrumetinis in Prouincia Byzacena, postquam à Felice pariter Monacho copia ijs facta est Epistolæ S. Augustini ad Sixtum Romanæ Ecclesiæ Presbyterum, quæ inter cæteras eiusdem S. Doctoris est centesima quinta. Nimirum, in ea docet, gratiam Christi esse donum prorsus gratuitū, quod proinde absque meritis datur, tam existentibus, quàm prævisis: & tamen nullam excusationem obtendere posse infideles omnes, atque infantes quotquot sine Baptismo decedunt. Hac doctrina Augustini lecta, quidam ex ijs Monachis in magnam animi perturbationem inciderunt contrarijs inuicem placitis: quibus ad concordiam reuocandis visum fuit conueniens Cresconio & Felici (alteri à præcedenti) eiusdem Monasterij Ascetis, proficisci ad Augustinum, ipsumque consulere circa difficultates ex illa epistola ortas. Porrò S. Doctor vt illas expediret, animosque Monachorum dissidentes componeret, scripsit ad ipsorum Præfectum Valentinianum epistolam illam, quæ inter cæteras est numero 46. in qua refert ex aliorum narratu, quosdam Monachos dixisse, solam gratiam sine humana libertate conferre ad salutem; alios è contrà adscripsisse bonam voluntatem humanæ libertati, sinę qua nemo benè aut malè agit. Atque vt vtrorumque errorem corrigeret, scripsit illico librum de Gratia & Libero Arbitrio ad eundē Valentinum & Monachos ipsi subditos; in cuius primo capite inquit: *Quoniam sunt quidam, qui liberum arbitrium hominis sic prædicant, &c.* Eo autem perlecto omnes ij ad sanum sensum & concordiam redierunt: vt patet ex Epistola gratulatoria prędicti Valentini ad ipsum Augustinum, quæ inter reliquas est 256. Cumque præterea à Floro latore eiusdem Epistolę audiuisset S. Doctor esse etiam aliquem qui diceret ex necessitate gratiæ ad omnem bonam voluntatem colligi nullum esse locum præceptionibus & correptionibus; ad eliminandam eam collectionem præpostoram scripsit librum alterum de Correptione & Gratia. Vtriusque Tractatus meminit idem Augustinus lib. 2. Retractat. in fine dum ait, se priorem scripsisse tractatum de Gratia & Libero Arbitrio, *propter eos, qui quum defenditur Dei gratia putantes negari liberum arbitrium, sic ipsi defendunt liberum arbitrium, vt negent Dei gratiam; asserentes eā secundùm merita nostra dari. Scripsi alterum librum, quem de correptione & gratia prænotaui, cùm mihi renunciatum esset, dixisse quemdam ibi, neminem corripiendum, si Dei præcepta non facit, sed pro illo vt faciat tantummodo orandum.* Ex quibus omnibus verosimile fit, aliquos eorum Monachorum non satis intelligentes doctrinam Augustini olim ab ipso traditam in quęstionibus obscurissimis, lapsos fuisse incautē & citra contumaciam in errores, tum Semipelagianis, tum ex opposito extremo Prędestinatianis adscriptos; postea verò in meliorem frugem ac sanum sensum reuocatos esse nouis lucubrationibus nuper memoratis eiusdem S. Doctoris. Alij autem in Gallijs, adhuc post scriptum librum de Correptione & Gratia, nimirum Semipelagiani, duriores & obstinatiores erga doctrinam Augustini euaserunt. Vtrumque id testantur Prosper & Hilarius in Epistola illa celebri ad ipsum S. Doctorem alien-

tientes: *Recensito autem hoc Beatitudinis tuæ libro* (nimirum, paulo antè nominato) *sicut qui sanctam atque Apostolicam doctrinæ tuæ auctoritatem antea sequebantur, intelligentiores, instructioresque sunt facti: ita qui persuasionis suæ impediebantur obscuro, aversiores, quam fuerant, recesserunt.* Videtur itaque, aliquos eo quinto sæculo, saltem ob non bene intellectam doctrinam Augustini, quam sequebatur, incidisse in errores Prædestinatianis adscriptos.

90 Denique adhuc sæculo sequenti, id est, sexto fuisse aliquos eisdem erroribus adhærentes, videtur evinci ex S. Fulgentio lib. 2. de Veritate Prędestin. & Gratiæ, vbi inquit: *Plerosque novimus in quæstione gratiæ Dei & humani arbitrij, non tenere discretionem; sed ita vnum asserere, vt alterum nitantur auferre, cùm gratia pietatis neutrum negari sinat.* Deinde Monimum quendam fuisse in errore de prædestinatione diuina quorundam ad interitum, constat ex eodem Fulgētio In libro ad ipsum Monimum præsertim cap. 3. Cùm verò Fulgentius eos libros scripserit ante annum Christi 529. in quo obijt, atque in ijs testetur, se aliquos novisse prędictis erroribus imbutos, nihil mirum quòd statutus fuerit canon ille 25. Concilij Arausicani II. celebrati anno eodem epochæ Christianæ DXXIX. in quo Patres aiunt: *Aliquos diuina potestate ad malum prædestinatos esse, non solùm non credimus: sed etiam si sunt qui tantum mali credere velint, cum omni detestatione anathema dicimus.* Nimirum, fortasis erant adhuc aliqui ex ijs erronibus, quos paulo antè notaverat S. Fulgentius. Nec videtur credibile, id tam serium anathema à Patribus dictum fuisse adversus quosdam hęreticos purè posibiles, vel imaginarios; sed existentes tunc, aut paulo antea: vt suprà numer. 70. observatum fuit pro priori opinione. Aliqui ergo saltem ijs temporibus quinti & sexti sæculi fuerunt, quibus meritò adscriberetur, siue error in fide circa prędestinationem, siue hæresis Prædestinatiana. vt nihil interim dicam de nono sæculo circa medium, in quo Gothescalcus illam, iam diu extinctam, videtur ex Orco revocasse, vt videbimus Disp. sequenti sect. 4.

91 Porrò (vt regrediamur ad scopum huius Tractatus, à quo tantisper digresi fuimus) hæresis prædicta à nullo Generali Concilio damnata fuit. Neque enim vllum eiusmodi fuit celebratum in Ecclesia ab anno Christi 415. vsque ad 529. in quo nuper versabamur, immo vsque ad Tridentinum, in quo ea hæresis memoretur, aut proscribatur. Summùm itaque damnata initio fuit in Concilijs Provincialibus seu Nationalibus Arelatensi & Lugdunensi, celebratis eodem sęculo quinto. nam licèt aliqui eruditorum contendant, vtrumque fuisse suppositititium & confictum à Fausto Regiensi, vt fidem suis perniciosis libris de Gratia & Libero Arbitrio conciliaret; verius tamen est, & gravisimorum virorum, qui à ducentis annis scripsere, iudicio comprobarum, illa coacta fuisse, & damnasse Prædestinatianam hæresim, vt propterea Lucidus Præsbyter illam libello suo iam ante memorato eiuraverit. Neque tamen illis Fausti libris aliqua exinde auctoritas pariturcùm ea duo Concilia non probaverint libros prædictos (quidquid ipse forsan per dolum à Sidonio Apollinari detectum suadere conatus fuerit) sed solùm Epistolæ contra Lucidum sanam doctrinam præferenti, quam Patres ij subscripserunt. Quemadmodum verò nō omnino compertum est, eam duplicem Synodum fuisse coactam: sic nec exploratum, an à Pontificibus Romanis fuerint confirmatæ, necne, vt propterea earum Canones essent firma & irreformabilis regula fidei.

92 Id autem prorsus certum est, & nostro instituto satis, Canonem 25. Concilij Arausicani II. paulo antè exscriptum, & reliquos ad gratiam divinam spectantes, fuisse palam confirmatos à Sede Apostolica extra omne Concilium Oecumenicum. nimirum, à Bonifacio II. Papa, qui anno immediatè sequenti DXXX. electus fuit, & per Epistolam Decretalem ad Cæsarium Arelatensem Episcopum confirmavit quæ in ea Synodo definita fuerant. Vnde ea omnia, veluti dogmata fidei, à tota Ecclesia suscepta vsque modò fuerunt. Neque audiendi sunt quotquot ex Historicis, aut de Schola Theologis volunt, id Cōcilium fuisse celebratum tempore S. Leonis Papæ & S. Prosperi; vel etiam tempore Hilarij Papæ ad annum CDLV. vt meritò observat Philippus Labbe in novisima editione Conciliorum ad annum prædictum DXXIX. Moneo autem, me post integrè scriptam Dissertationem hanc, seu Digresionem de Hæresi Prędestinatiana, Incidisse in Opus Henrici de Noris de Hæresi Pelagiana: vbi libro 2. cap. 15. rem ipsam eruditè admodum tractat, & eandem ferè sententiam tuetur, quam hactenus tradidimus.

***

DISPV-

DISPVTATIO NONA.

AN EADEM INFALLIBILITAS Romani Pontificis tradita fuerit in Catholica Ecclesia posterioribus quinque sæculis chiliadis primæ Christianæ annorum; sicuti in quinque prioribus credita fuit, iuxta testimonium Illustrissimi Cleri Gallicani.

VIDIMVS Disputatione præcedenti constantem Ecclesiæ Catholicæ sensum circa auctoritatem Romani Pontificis infallibilem ad definiendas fidei controversias sine Concilio, præsertim Oecumenico, quinque prioribus sæculis à Christo nato traditum à Pontificibus, & Patribus qui tunc floruerunt, & ipsa diuturna Ecclesiæ praxi confirmatum. Nunc idipsum asserendum & ostendendum est excursione facta per posteriora quinque sæcula eiusdem primæ chiliadis Christianæ annorum: idque omissis ferè omnibus testimonijs Conciliorum Galliæ, & Patrum vel Scriptorum eiusdem Nationis florentissimæ, quæ iam in superioribus distinctè ac seorsim allegata & scripta a nobis fuerunt.

SECTIO PRIMA.

Suadetur sententia communis affirmans; tum ex hæresibus sæculo sexto damnatis, tum ex testimonijs Pontificum & Scriptorum eius temporis.

1 SEXTO Sæculo variæ & plurimæ hæreses ortæ sunt: quæ nullatenus in Synodo V. Generali, id est, Constantinopolitana Secunda, coacta anno Christi quingentesimo quinquagesimo tertio, dãnatæ fuerunt; sed extra illam. Nimirum in eo Concilio solùm leguntur anathemate iniusta scripta Theodori Mopsuesteni; Capitula Theodoreti, Epistola Ibæ, errores Nestorij, Acephalorum, Euthychianorum, Severitarum, Origenis, Didymi, & Evagrij: circa quæ omnia, aut etiam singula, plures implicatæ quæstiones tractantur ab Interpretibus Conciliorum, & Historiæ Ecclesiasticæ, quę ad rem nostram non attinent, hoc vno excepto, quòd illa Synodus malis initijs, prava intentione, & absque consensu Vigilij Papæ coacta fuerit; ideoque nullius auctoritatis existimari debeat quidquid in ea decretum est, quoadusque ab eodem Vigilio postea fuit probata, sive potiùs à S. Gregorio Magno lib. 1. Epistol. 24. ac lib. 2. Epist. 10. & 36. & tandè à S. Nicolao I. Papa Epist. ad Michaelem Imperatorem. nam Vigilius non, nisi coactus post carcerem durum, famē, ac miseram suorum stragem à Iustiniano Imperatore illatam, subscripsit decreta Synodi: Gregorius autem & Nicolaus liberè illam approbarunt quoad omnia quæ ad fidei doctrinam spectabant. De quibus legendus post Veteres Baronius, præcipuè ad annum 556. Itaque vel eæ ipsę hæreses, potiùs damnatę fuerunt ab Ecclesia auctoritate Pontificis Romani, quàm Quintæ Synodi Generalis: cùm hæc à principio ad finem vsque processerit in suis Actis sine vllo consensu Papæ, & absque Legatis ipsius: ac proinde nihil ritè definire potuerit. Quare quidquid auctoritatis postea habuit, habetque in Ecclesia, ex Romanorũ Pötificum approbatione & ratihabitione habet.

3 Aliæ vero hęreses eodem sęculo ortę, aut excitatę fuerunt, quæ extra illam Synodum, & omnem aliam Oecumenicam, damnatæ fuerunt auctoritate solius Sedis Apostolicæ, seu Romanæ. Atque imprimis variæ Semipelagianorum hæreses proscriptæ fuerunt in Concilio II. Arausicano Provinciali, seu Nationali tantùm anno 529. cuius Canones confirmati paulo pòst à Bonifacio II. Papa, statim in regulam fidei certam & irreformabilem transierunt, nemine ex Catholicis refragante. Huc spectabat disquirere de Prædestinatianorũ hæresi, quam plerique in eodem Concilio Arausicano II. fulguritam volunt. Verùm præstat de ea fusiùs agere Disput. seq. Quis etiam damnavit Thalmudistarum sectā; aut Aphthardocitarum (qui & Incorruptibiles, & Phantasiastę) aut Agnoitarum, qui & Themistiani; aut Tritheitarum cum prodromo suo Philoppono, aut Iacobitarum, qui & Armeni, cū Zanzalo; aut Barsanianorum, qui & Semidalitæ; aut Tetraditarum, Christolytarū Cononitarum, Contobarditarumve? Nimirum, totidem hæreses eo sæculo exortas, quas testatas habemus apud Nicephorum, Prateolum, Ca-

Castrum, Baronium, Gaulterium, & alios Recentiores, non aliqua Synodus Oecumenica, sed ad summum Provincialis, aut Nationalis, consentiente & probante Romano Pontifice, aut hic per se solum ex Ecclesia proscripsit.

4 Quam in rem clariùs comprobandam, vide plurima Concilia Provincialia & Nationalia eo sæculo celebrata varijs locis totius Orbis Christiani, præsertim iuxta editionem Labbeanam, omnium novissimam & vberrimam; insuperque Epistolas Decretales Pontificum Romanorum eiusdem sæculi; præsertim Hormisdæ, qui rexit Ecclesiam ab anno 514. Ioannis Secundi, qui ab anno 532. Vigilij, qui ab anno 537. Pelagij Primi, qui ab anno 555. Pelagij Secundi, qui ab anno 577. & tandem S. Gregorij Primi, cognomento ac reipsa Magni, qui ab anno 590. vsque ad 604. Pontificatum gessit, & duodecim libros Epistolarum Decretalium scripsit, aliasque plures definitiones edidit ad fidem spectantes, extra omne Conciliũ Oecumenicum, quæ statim, & ἀναμφισβητήτως, ab omnibus Orthodoxis cum summa veneratione exceptæ fuerunt.

5 Ex plurimis autem locis ipsius S. Gregorij placet solùm exscribere vnum vel alium maximè opportunum. Lib. 3. Epistol. 33. ita alloquitur Reginam Theodelindam: *Cùm itaque integritatem nostram ex aperta mea traditione seu professione cognoscitis, dignum est vt de Ecclesia Beati Petri Apostolorum Principis nullum vlteriùs scrupulum dubietatis habeatis: sed in vera fide persistite, & vitam vestram in petra Ecclesiæ, hoc est, in confessione B. Petri Apostoli solidate.* Vbi pro eodem accipit traditionem seu professionem à Romano Pontifice editam, ac ab Ecclesia Beati Petri, vt nullus scrupulus dubietatis sit circa doctrinam ab illo traditam, sed potiùs vera fides fundata in ipsa Petra Ecclesiæ. Hoc autem nullum haberet locum, si Romanus Pontifex posset tradere aut definire ex cathedra aliquid falsum, vel fidei Catholicæ contrarium. Deinde libr. 4. Epist. 32. ad Mauritium Augustum ante mediũ ita loquitur: *Cunctis ergo Euangelium scientibus liquet, quod voce Dominica, sancto, & omnium Apostolorum Principi Apostolo, totius Ecclesiæ cura cõmissa est. Ipsi quippe dicitur: Petre amas me? Pasce oves meas. Ipsi dicitur: Ecce Satanas expetijt cribare vos, sicut triticum: &, Ego pro te rogavi Petre, vt non deficiat fides tua. Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Ipsi dicitur: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam: soluendi tribuitur cura ei totius Ecclesiæ, & Principatus committitur, &c.* Cùm verò Gregorius ipse alijs locis agnoscat eundem potestatem & auctoritatem S. Petri in Successoribus ipsius; consequens est vt ijs asserat eandem curam totius Ecclesiæ, ac magisterium vniversale, quo Christianos omnes confirmet in fide. Hoc autem esse non potest sine auctoritate infallibili ad definiendum controversias fidei, vt patet. Vide præterea lib. 11. Epist. 44. quæ est ad Leontiam Augustam circa medium. Mitto quòd idem Gregorius quoddammodo illustriùs alijs Pontificibus Romanis probaverit & confirmaverit quatuor priora Concilia Oecumenica, instar quatuor Evangeliorum; immò & Concilium Quintum Generale, cuius auctoritas nutavit ferè vsque ad tempus ipsius ob varias dubitandi rationes summatim indicatas suprà numer. 2. accedente autem confirmatione Gregorij inconcussam auctoritatem habet, vt latè & eruditè ostendit post alios Christianus Lupus in Scholijs ad illud tomo 1. pag. 738. & seqq. Sufficiat observare illud eiusdem Gregorij lib. 1. Epist. 24. vbi postquam dixerat, quatuor prima Concilia Generalia esse *quatuor Ecclesiæ lapides fundamentales*, subdit præterea: *Quintum quoque Concilium pariter veneror. QVISQVIS ALITER SAPIT, ANATHEMA SIT.* Rationemque addit lib. 2. Epist. 36. ad Episcopos Iberiæ dicens de eodem Concilio: *In Synodo, in qua de tribus Capitulis actum est, aperto liquet nihil de fide esse convulsum, vel aliquatenus immutatum: sed de quibusdam solummodo personis est illic actitatum quarum vna, cuius scripta evidenter à rectitudine Catholicæ fidei deviabant, non iniustè damnata est.* Potestati autem & auctoritati ad confirmandum ipsa Concilia Generalia circa controversias fidei celebrata, vt nõ aliter rata sint, nec pondus habeant; patet annexam esse auctoritatem infallibilem ad definiendum ea omnia, quæ pertinent ad fidem.

6 Bonifacius II. Papa electus eodem sæculo anno 530. allegari solet Epist. prima, quæ est ad Eulalium Episcopum Alexandrinum, de reconciliatione Carthaginensis Ecclesiæ: in qua inquit: *Olim & ab initio tantam accepimus à Beato Petro Apostolorum Principe fiduciam, vt habeamus auctoritatem Vniversali Ecclesiæ, auxiliante Domino, subvenire; & quidquid nocivum est, auctoritate Apostolica corrigere.* Quid autem est, in quo Ecclesia magis indiget auxilio, vel ex quo maius nocumentum accipiat, quàm vbi hæreses aliquæ noviter insurgunt? Nisi enim statim præcidantur & eradicentur, cum ingenti damno serpunt instar canceris, ante-

antequam Concilium Oecumenicum convocari, nedum congregari possit. Habet igitur Romanus Pontifex auctoritatem infallibilem seorsim ab illo ad quascumque hęreses insurgentes præcidendas & eradicandas. Verùm quoniam eruditis quibusdam, ac præsertim Philippo Labbè, suppositia videtur Epistola illa, sufficiat secunda eiusdem Pontificis prorsus indubitata ad Cæsariū Arelatensem Episcopum, in qua confirmat ea dogmata, quæ in Synodo Arausicana Secunda fuerant definita anno 529. & quindecim canonibus comprehensa circa gratiam & liberum arbitrium. Porrò licèt Synodus illa non fuerit Oecumenica, statim vt à Romano Pontifice confirmata fuit, eò auctoritatis ascendit, vt omnes ij Canones ab omnibus Catholicis admissi fuerint, tanquam fide divina certi; & hæreticus Pelagianus aut Semipelagianus semper existimatus sit quisquis ab aliquo eorum recessit. Pontifex ergo extra Concilium Oecumenicū habuit & habet auctoritatem infallibilem ad definiendum controversias fidei.

7 Cassiodorus lib. 11. Epistol. 2. sic, inter plura alia, alloquitur Ioannem Secūdum Papam, qui ab anno 532. rexit Ecclesiam: *Monete me quæ sunt gerenda solicitè. Bene agere, vel correptus exopto: quia difficiliùs errat ovis, quæ voces desiderat audire Pastoris: nec facilè efficitur vitiosus, cui monitor existit assiduus. Sum quidem Iudex Palatinus: sed vester non desinam esse discipulus. Nam tunc ista rectè gerimus, si à vestris regulis minimè discedamus.* Et paucis interiectis: *Sedes illa toto Orbe mirabilis, proprios tegat affectione cultores: quæ licet generalis Mundo sit præstita, vobis etiam cognoscitur & localiter attributa.* Quibus verbis, cùm Cassiodorus generatim instrui roget à Romano Pontifice quoad omnia, tanquam à Pastore & Magistro totius Mundi; planè in eo cognoscit auctoritatem ad docendum sine vllo erroris periculo.

8 Iustinianus Imperator, cùm adhuc Catholicus esset, scribens ad eundem Ioannem Papam, quem *Sanctissimum almæ Vrbis Romæ Archiepiscopum & Patriarcham* appellat, ita loquitur: *Reddens honorē Apostolicæ Sedi, & Vestræ Sanctitati, quod semper nobis in voto fuit & est (vt decet Patrem) honorantes Vestram Beatitudinē, OMNIA, QVAE AD ECCLESIARVM STATVM PERTINENT, FESTINAMVS AD NOTITIAM DEFERRE VESTRAE SANCTITATIS: quoniam semper nobis fuit magnum studium, vnitatem vestræ Apostolicæ Sedis & statum sanctarum Dei Ecclesiarum custodire: quæ hactenus obtinet, & incommotè permanet, nulla intercedente contrarietate. Ideoque omnes Sacerdotes vniversi Orientalis tractus & subijcere & vnire Sedi Vestræ Sanctitatis properavimus.* Nequeunt autem hæc omnia consistere, nisi ex mente Iustiniani, ad Pontificem Romanum spectaret definitio quarumlibet controversiarum, cui omnes Ecclesiæ Sacerdotes, etiam Orientalis tractus, deberent statim acquiescere & obedire. Idem Iustinianus in Epistola quadam ad Hormisdam Papam, humillimè illum consulit circa quoddam dubium ad fidem spectans, vt *iuxta morem prædecessorum Pontificum*, qui consulti de fide docebant, edisserat quid tenendum sit. Orat itaque, vt in controversia illa, *An vnus de Trinitate dicendus esset crucifixus*, exponat quid sequi aut vitare deberent Orientales: & subdit: *HOC ENIM CREDIMVS ESSE CATHOLICVM, QVOD VESTRO RELIGIOSO RESPONSO NOBIS FVERIT INTIMATVM.* Erant igitur in eo sensu, tum Iustinianus, tum reliqui Christiani Orientales, vt quidquid circa controversias fidei definiret Romanus Pontifex, credendum sit tanquam dogma Catholicum. Et tamen nulla fuit Synodus Generalis tempore Hormisdæ Pontificis: vtpotè qui solùm ab anno 514. vsque ad 523. Ecclesiam rexit. Synodus autem Quinta Oecumenica pluribus pòst annis coacta fuit, eodem Iustiniano imperante, & longè aliter affecto erga Vigilium Papam, & Ioannem Tertium, ac fuerat erga Hormisdam & Ioannem Secundum. Nimirum, postquam multis nominibus benemeritus fuerat de Ecclesia Catholica, tandem anno 563. se præcipitem dedit in hæresim, partim quòd nimirùm se immiscuisset rebus sanctis & negotijs Ecclesiæ tractandis, ac fidei controversijs per edicta definiendis, contra morem suum veterem, & prædecessorum, qui eas omnes ad Romanos Pontifices referebant; partim quòd hæreticis, præsertim Eutychianis, se indulgentiorem ac familiarem præstitisset. Quare anno 565. repentina morte vitam finivit, quamvis nullo Edicto promulgato in testimonium hæresis suæ.

SEC-

SECTIO SECVNDA.

De hæresibus damnatis sæculo septimo, extra Concilium Oecumenicum Sextum. Huius testimonia pro auctoritate infallibili Romani Pontificis, & quædam alia selecta loca.

9 SEPTIMO Sæculo nulla Synodus Oecumenica fuit coacta, nisi Constantinopolitana Tertia, quæ & Sexta Generalis, sub S. Agathone Papa anno 680. & 681. contra hæresim Monothelitarum. Longè verò antea quàm illa congregaretur, plurimæ hæreses ortæ sunt, quæ à Pontificibus Romanis damnatæ fuerunt, siue per Epistolas Decretales, siue in Concilijs Provincialibus aut Nationalibus, eorum consensu celebratis & confirmatione munitis. Talis fuit hæresis Gnosimachorum, Eicetarum, & Thnetopsychitarum, apud Damascenum lib. de Hæresibus: talis Theocatognostarum, seu Patermeneutarum apud Sanderum post eundem Damascenum: talis Armenorum & Chazinzariorum apud Prateolum lib. 1. num. 67. talis Lampetianorum, Aginensium, & Maronitarum, apud Gaulterium sæculo 7. pagin 535. Immo (quod maximè notandum est) neque prædicta hæresis Monothelitarum, præcipua eius sæculi, proscripta fuit primùm in Concilio Sexto Generali; sed iam antea eodem anno 1680. damnata fuerat à S. Agathone Papa in Concilio Romano centum viginti quinque Episcoporum; & anno proximè præcedenti, id est, 579. in Concilio Mediolanensi, præside Mansueto; & Anglicano apud Hedefeldiam, præside Theodoro Archiepiscopo Britannicæ insulæ & civitatis Dovernis (iuxta Bedam libr. 4. cap. 17.) ad quem, & alios Angliæ Episcopos scripta extat Epistola secunda S. Agathonis. Vide Baronium ad eundem annum num. 15. & 9.

10 Sed & longè antea intra idem sæculum damnatam invenio eandem Monothelitarum hæresim à Pontificibus Romanis. nimirum à Theodoro Papa, qui Sedem Apostolicam regere incepit anno 642. Nimirum, eius tempore atque auctoritate celebratũ fuit anno 648. Concilium Romanum, in quo damnavit Paulum Episcopum Constantinopolitanum, & Pyrrhum ex Patriarcha relapsum in eandem hæresim opera Olympij Exarchi: biennio postquam coactæ fuerant adversus illam, Synodus Numidica, & insuper Byzacena quadraginta duorum Episcoporum; ac præterea Carthaginensis sexaginta octo Præsulum: tres prędictæ anno 646. Quin & S. Martinus I. Papa electus anno 649. Epistolam scripsit ad omnes fideles contra hæresim eandem, atque anno eodem celebravit Romæ concilium centum quinque Episcoporum, in quo non modò hæresim ipsam proscripsit, sed etiam eius promotores Cyrum, Sergium, Paulum, & Pyrrhũ. Itaque damnatio Monothelitarum longè postea secuta in Sexta Synodo Generali anno 680. & 681. solùm fuit solemnior quædam proscriptio hæreseos iam antè à Pontificibus Romanis notatæ & fulguritæ extra Synodum Oecumenicam, quin vllus ex Catholicis contradiceret.

11 Deinde anno 692. iuxta communem Historicorum sententiam (licèt eruditissimus Petavius differat ad annum 707.) coacta est Constantinopoli Synodus, quam Quinisextam frequenter dicunt, tempore Sergij I. Papæ, & Iustiniani Secundi Imperatoris; in qua conditi sunt Canones centum & duo, Trullani dicti, quòd ea in Trullo habita sit. Nullius autem momenti vel auctoritatis habita fuit in Ecclesia Catholica: quoniam ab ipso Sergio Papa fuit reprobata, vt testatur Venerabilis Beda, qui tunc vivebat, lib. de Sex ætatibus in Iustiniano Iuniore. Quare nullus eorum Canonum habet quidpiam auctoritatis ab initio, donec aliqui illorum postea à Summis Ponrificibus, aut legitimis Concilijs probati fuere: vt patet ex Canone octuagesimo secundo, qui probatus fuit ab Adriano I. Papa, & in Septima Synodo Generali Actione 2. & 4. Vide Bellarminum libr. 1. de Concil. c. 7. & lib. 2. de Summo Pontif. cap. 18. Baronium ad annum 692. & Franciscum Turrianum in Apologia pro 6. & 7. Synodo. Patet itaque, iudicio Ecclesiæ Catholicæ nullam auctoritatẽ habuisse Canones Quinisextæ Synodi, quoniam sine approbatione Romani Pontificis initio editi sunt; & nullum ex ijs postea receptum fuisse, nisi præmissa Apostolicæ Sedis definitione: quoniam eo sæculo, sicuti & præcedentibus, firmiter creditum fuit in Ecclesia, potestatem definiendarum fidei controversiarum vltimo & irreformabili iudicio, penes solum Romanum Pontificem esse, siue intra, siue extra Oecumenicum Concilium.

12 Quod ipsum præterea confirmatur ex illustri Epistola laudati S. Agathonis Papæ ad Constantinum Quartum Imperatorem maiorem, & Heraclium ac Tiberium Augustos, quę extat Actione quarta prædictæ Synodi Sextæ Generalis. Sic enim eos alloquitur S. Pontifex: *Exoro porrigere dignem ni clementissimam dexteram Apostolicæ doctrinæ, quam cooperator piorum laborum vestrorum Beatus Petrus Apostolus tradidit, non vt sub modio condatur, sed tuba clarius in toto orbe prædicetur: quia eius vera*

ra confessio à Patre de cœlis est revelata, pro qua à Domino omnium beatus esse pronuntiatus est Petrus: qui & spiritales oves Ecclesiæ ab ipso Redemptore omnium terna commendatione pascendas suscepit: cuius adnitente præsidio (observet hæc intentè Christianus Lector) hæc Apostolica eius Ecclesia nunquam a via veritatis in qualibet erroris parte deflexa est, cuius authoritatem vtpote Apostolorum omnium Principis, semper omnis Catholica Christi Ecclesia, & vniuersales Synodi fideliter amplectentes, in cunctis sequutæ sunt; omnesque venerabiles Patres Apostolicam eius doctrinam amplexi, per quam & probatissima Ecclesiæ Christi luminaria claruerūt, & sancti quidem Doctores Orthodoxi, venerati, a que sequuti sunt; hæretici autem falsis criminationibus, ac derogationū odijs insequuti. Hactenus ille tam clarè & appositè tradens quidquid in hoc Tractatu probandum suscepimus, vt omnis præterea auctoritas supervacanea videatur.

13 Præterea inter Patres omnes, qui in ea Synodo Generali subscribunt Actione decima septima, legitur primo loco: *Theodorus humilis Præsbyter S. Romanæ Ecclesiæ, locum gerens Agathonis ter beatissimi Vniuersalis Papæ Vrbis Romæ, subscripsi.* Similiter habetur in fine Actionis decimæ octavæ. Vnde constat, nihil ibi definitum, nisi præeunte Sede Apostolica per suum Legatum. Sed & post medium Sermonis acclamatorij ad Imperatorem Constantinum IV. sic loquūtur Patres de S. Petro Apostolo, eiusque Successore S. Agathone: *Summus autem nobiscum concertabat Apostolorum Princeps: illius enim imitatorem, & Sedis Successorem habuimus fautorem, & diuini Sacramenti mysterium illustrantem per litteras. Confessionem tibi à Deo inscriptam, illa Romana antiqua ciuitas obtulit, & dogmatum diem a vespertinis partibus extulit. Charta, & atramentum videbatur, & per Agathonem Petrus loquebatur.* Sanè dum Patres eius Concilij profitentur S. Petrū loqui per os Pontificis Romani definientis fidei controversias, palam etiam agnoscunt, huius iudicium, sicut & S. Petri, firmum & infallibile esse.

14 Cùm verò adhuc post celebratam eandem Synodum multi tenaciter adhęrent prædamnatę Monothelitarum hæresi, Constantinus Pogonatus Imperator in sua Divina Iussione ad Synodum Apostolicæ Sedis antiquæ Romę directa, inquit: *OMNES CONSONANTER MENTE ET LINGVA CONCREDIMVS, ET SIMILITER CONFESSI SVMVS: ET TANQVAM IPSIVS DIVINI PETRI VOCEM, AGATHONIS RELATIONEM SVPERMIRATI SVMVS.* Quid illustrius? Deinde idem Imperator S. Leonem Secundum Papam hortatus fuit Rescripto quodam ad abscindendos illos è corpore Ecclesiæ, hisce verbis: *Sta firmus propugnator pietatis accinctus verbi gladio, cuius est omnem hæreticum, atque doctrinam præcidere, sicut & Petrus olim Iudaici auditus sensorium gladio percutiēs abstulit, legalis, & servilis Synagogæ præsignificans surditatem. Extende securim spiritus, & omnem arborem ferentem fructum hæreseos, vel institutionibus transplantare erudiendo, vel Canonicis pœnis exscindere, & igni futuræ gehennæ transmittere; vt præcisis ijs omnibus, quæ fidem labefactant, valens sit, atque integrum Ecclesiæ Corpus, pace spiritus connexum, & coagmentatum.* Agnoscit ergo Imperator in Pontifice Romano auctoritatem firmam ad præcidendum omnem hæresim ad imitationē S. Petri abscindentis auriculam Malchi, idque independenter à Concilio Oecumenico. neque enim Constantinus vllam Synodi eiusmodi congregandæ in eum finem facit mentionem. Quin & idem S. Leo in Epist. ad eundem Imperat. Constantinum IV. agnoscit pariter vocem S. Petri loquentis in Prædecessore suo Agathone, damnante hæresim Monothelitarum, dum confirmat Sextam Synodum Generalem, dicens: *Hanc rectæ & Apostolicæ traditionis normam prædecessor meus Agatho, Apostolicæ memoriæ Papa, cum sua Synodo prædicavit: hanc scriptis percurrentibus in suæ suggestionis pagina vestræ pietati per suos Legatos emisit, approbans & confirmans testimonijs Sanctorum, & probabilium Ecclesiæ Doctorū: quem sancta nunc & magna Synodus, Domini & vestro favore celebrata, suscepit, & in omnibus nobiscum amplexa est: VTPOTE B. PETRI APOSTOLORVM PRINCIPIS SINCERAM DOCTRINAM IN EA AGNOSCENS, &c.* Deinde Synodum ipsam cōfirmat AVCTORITATE S. PETRI, quam in seipso permanentem testatur.

15 Huc spectat testimonium S. Aldhelmi Schireburgensis Episcopi in Epist. ad Geronthium, allegata à Coccio, lib. de Hierarch. Eccles. art. 4. ita loquentis: *Si Petro claves cœlestis regni a Christo collatæ sunt, de quo Poeta ait:*

Claviger æthereus, portam qui pandit ad æthram:

quis

quis Ecclesiæ eius (nimirum Romanæ) *statuta principalia spernens, & doctrinæ mandata contemnens, per cœlestis Paradisi portam gratulantibus ingreditur? Etsi ipse potestatem ligandi, atque Monarchiā in cœlo & terra, felici sorte, & peculiari priuilegio accipere promeruit; quis Paschalis festi regulam, & Tonsuræ Romanæ ritum refutans, non potiùs se strictis nexibus inextricabiliter obligandum, quam clementer absoluendum, vllatenus arbitretur? Fundamentum Ecclesiæ, & firmamentum fidei; principaliter in Christo, sequenter in Petro collocatum, nequaquam ingruentibus tempestatum turbinibus nutabundum vacillabit, ita Apostolo promulgante. Fundamentum aliud nemo post ponere. Petro autem Veritas ita priuilegium Ecclesiæ sanxit: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Vbi, inter alia, obseruare licet, quemadmodum fundamentum Ecclesiæ, & firmamentum fidei, in Christo principaliter, & subinde in Petro collocatur; ita etiam consequenter in eius Successoribus Romanis situm esse: nequis ab eorum doctrina in definitionibus, & statutis recedat. Propterea enim dicitur nunquam vacillaturum ingruentibus tempestatum turbinibus, quòd semper in Romanis Pontificibus mansura semper sit auctoritas ipsa S. Petri.

16 Redeo ad alia verba S. Agathonis in laudata Epistola ad Constantinum IV. Imperatorem, & ad Heraclium ac Tiberium Augustos, ante medium, quæ prætermittere religioni ducerem: * Hæc est enim vera fidei regula, quam & in prosperis, & in aduersis viuaciter tenuit, ac defendit hæc spiritualis mater vestri tranquillissimi Imperij Apostolica Christi Ecclesia: quæ per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apostolicæ Traditionis nunquā errasse probabitur, nec hæreticis nouitatibus depravata succubuit: sed vt ab exordio fidei Christianæ percepit ab authoribus suis Apostolorū Christi Principibus, illibata fine tenùs permanet, secundùm ipsius Domini Salvatoris diuinam pollicitationem, quam suorū Discipulorum Principi in sacris Evangelijs fatus est: Petre, Petre, inquiens, ecce Satan expetiuit, vt cribraret vos sicut qui cribrat triticum: ego autem pro te rogaui, vt non deficiat fides tua. Et tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. Consideret itaque vestra tranquilla Clementia, quoniam Dominus, & Salvator omnium, cuius fides est, qui fidem Petri non defecturam promisit, confirmare eum fratres suos admonuit: quod Apostolicos Pontifices meæ exiguitatis prædecessores confidenter fecisse semper, cunctis est cognitum: quorum & pusillitas mea, licèt impar & minima, pro suscepto tamen diuina dignatione ministerio, pedisequa cupit existere. Væ enim mihi erit, si veritatem Domini mei, quam illi synceriter præd carunt, prædicare neglexero. Væ mihi erit si silentio texero veritatem, quam erogare nummularijs iussus sum, id est Christianum populum imbuere, & docere. * Hacusque Sanctus ille Pontifex: qui ex ipsis oraculis diuinis, & pollicitationibus ad S. Petrum, subindeque ad Romanos Pontifices, probat ac testatur, nunquam defecisse aut defuturam illorum fidem, & vim ad confirmandum fratres, siue Christianos omnes in fide. Hoc autem non esset verum, si Romani Pontifices vnquam definijssent aut definirent de reliquo aliquid falsum, siue deuians ab ipsa fide.

SECTIO TERTIA.

Ostenditur idipsum quoad hæreses damnatas sæculo octavo. Vbi plura obseruata circa Synodos tunc coactas, præsertim quoad Septimam Generalem. Testimonia aliquot Patrum eiusdem temporis.

17 VARIÆ Similiter hæreses excitatæ sunt sæculo octauo, quæ extra Cōcilium Oecumenicum damnatæ fuere à Romanis Pontificibus. Talis fuit insania Agonyclitarum, & Christianocategororum, apud Damascenum lib. de Hæresibus, Sanderum Hæresi 129. & Petrum Canisium in Chronico. Talis error Aldeberti, & Clemētis Scoti, apud Baronium ad annum Christi 745. Pauli cuiusdam, & Ioannis eius asseclæ, apud Euthymium Hæresi 132. Talis etiā hæresis Felicis Vrgellitani Episcopi, & Elipandi Archiepiscopi Toletani: circa quam omnes ferè eruditi rerum Ecclesiasticarum Scriptores plurima tractant, & Theologi frequenter disputant. Tales denique Albanenses quos S. Antoninus in Summa 4. p. tit. 11. c. 7. pro eisdem cum Albigensibus reputat: sed tamen alij plurimùm differre ostendunt: quoniam hi sæculo tertiodecimo ex Orco prodierunt, tempore Innocentij III. Papæ: illi verò octauo, in quo versamur.

18 Porrò omnes, aut pene omnes prædicti hæretici suos errores eo sæculo disseminarunt antequam vlla Synodus Generalis congregaretur. nam Septima, quæ eo sæculo coacta fuit, circa eius finem cele-

brata est apud Nicæam Bithyniæ vrbem anno 787. Quapropter illarum hæreseō damnatio facta est à Pontificibus Romanis, sive per decreta, sive per Concilia Provincialia, aut Nationalia, auctoritate Sedis Apostolicæ indicta & confirmata: præsertim verò hæresis Aldeberti & Clementis proscripta fuit in Concilio Germaniæ, Præside & Legato Sedis Apostolicæ S. Bonifacio Martyre Germanorum Apostolo, anno 745. eodemque anno in Concilio Romano à Zacharia Papa. Similiter hæresis Felicis & Elipandi, asserentium Christum Dominum fuisse filium Dei adoptivum, damnata fuit primùm in Concilio Narbonensi anno 788. iuxta Catellū pag. 654. & 743. Historiæ Landgothicæ: deinde in Ratisponensi anno 792. ac tandem in Francofordiensi ab Episcopis vniversi regni Francorum, Italiæ, Galliæ, ac Germaniæ, anno 794. præsentibus Theophylacto & Stephano Episcopis, Legatis Adriani I. Papæ: qui & postea auctoritate Sedis Apostolicæ eam Synodum confirmavit, indeque opinio Felicis apud omnes Catholicos hæretica habita est: præsertim postquam Adrianus ipse scripsit Epistolam Decretalem ad Episcopos Hispaniæ contra Elipandum pariter cumFelice desipientem. Vide eruditissimū Mavillonem ea de re novissimè disserentem, post plures alios, tomo quinto Sæculorum Benedictinorum, in Præfatione §. 1. cui epigrapha: *De hæresi Feliciana, siue Adoptianorum.* Porrò vtrumque didicisse aut traxisse eundem errorem à Theodisco, successore S. Isidori in Archiepiscopatu Hispalensi, homine impio, hæretico, & qui tandem in Mahumetanam sectam turpiter transijt, opinatur Baronius ad annum ipsum 794. Nec propterea nego, postea anno 799. eandem hæresim damnatam fuisse à Leone III. Papa in Concilio Romano, hortante Carolo Magno Imperatore. Id enim moris fuit Romanis Pontificibus, vt identidem easdem hæreses proscriberent, aut proscriptas iterum declararent, quoties opportuna aliqua & vrgens occasio id exigebat, qualis certè tunc fuit, quoniam Felix ad hæresim antea à se abiuratam redijt, & epistolam quandam scripsit adversus Alcuinum, quæ pariter in ea Synodo proscribitur. Nec tamen omittendum, vt hoc obiter dixerim, Felicem denique ex animo damnasse priorem hæresim: vt patet ex Actis Concilij Aquisgranensis eodem anno 799. celebrati, & ex Auctore Vitæ Alcuini, ac tandem ex Fidei Professione, quam postea Felix ad suos Vrgellitanos scripsit. Nimirū, auctoritate Romanorum Pontificum illā damnantiū, quamvis extra Concilium Oecumenicum, ductus tandem est ad suum veterem errorem ex animi sententia proscribendum.

19 Verum hæresis famosior eius sæculi, fuit Iconomachorum, sive impugnantium cultum sacrarum Imaginum: quæ damnata fuit potissimùm in Septima Synodo Generali, alias Nicæna secunda, à trecentis quinquaginta Episcopis, anno 787. præsentibus Legatis Adriani I. Papæ (vt patet ex Actione prima) & imperantibus Constantino Augusto eiusque matre Irene. Ibidem Actione secunda lectæ fuerunt litteræ eiusdem Romani Pontificis ad Imperatorem, & ad Tharasium Patriarcham CP. Legati verò eiusdem Papæ interrogaverunt totam Synodum: *Dicat nobis, si admittit litteras sanctissimis Patris senioris Romæ, an non? Responderunt Patres:* SEQVIMVR, ET SVSCIPIMVS, ET ADMITTIMVS. Præterea singuli ferè Episcopi easdem Adriani Papę litteras peculiari elogio honorarunt: atque illum Agapetus Cæsareensis in Cappadocia Archiepiscopus, ORTHODOXIÆ LVMEN dixit: Ioannes Tauromeniæ in Sicilia Episcopus, TERMINVM ORTHODOXIÆ palam appellavit. Sic olim in Concilio Chalcedonensi S. Leo Papa cum suis Dogmaticis ad Flavianū litteris dictus fuerat LVMEN ET COLVMNA ORTHODOXIÆ. Vt videas quanti æstimatum fuerit amborum Pontificum iudicium, & doctrina circa fidem, ab vtroque eo Concilio Oecumenico. Porrò Imperator & Tharasius pariter rescripserunt ad Papam, vt patet ex Actionibus septima & octava. Neque tandem quidquam ex definitis in ea Synodo gravissima fuit, quod non submitteretur iudicio & confirmationi Apostolicæ Sedis. Vnde idem Adrianus Epistolam scripsit ad Carolum Regem Francorum & Longobardorum pro sacris Imaginibus contra eos, qui Synodum illam impugnaverant. Extat Epistola ipsa in recentibus Conciliorum editionibus circa finem Actionis septimæ.

20 Sed & præterea observare oportet, præcipuam definitionem eius Oecumenicæ Synodi pro sacris Imaginibus, iam antea traditam fuisse à Sede Apostolica, præsertim in varijs Concilijs Provincialibus eiusdem sæculi. Etenim anno 726. Gregorius Secundus Papa simul cum Episcopis Occidentalibus in Concilio Romano damnavit hæresim Leonis Isaurici Imperatoris, & aliorum cum ipso execrantium sacras Imagines: harumque cultum stabilivit. Deinde Gregorius Tertius Papa anno 732. in alio Concilio Romano nonaginta triū Episcoporū, idipsum denuo sanxit, iuxta antiquas Ecclesiæ traditiones.

Re-

Repugnarunt tamen Iconomachi, & præsertim postea Constantinus Copronymus Imperator spurcissimus, qui anno 754. Constantinopoli fecit congregari erraticam Synodum trecentorum triginta octo Episcoporum: in qua, vt testatur Scriptor Synodicus, *Christi omniumq; Sanctorum Imagines IDOLA nominavit, intercessiones negavit, & à Deo honoratas reliquias igni tradidit.* Quare postea Stephanus III. Papa anno 769. Romæ Concilium celebravit contra eosdem hæreticos: donec tandem anno 787. Adriani I. Papæ iussu coacta fuit Synodus Septima Generalis, iam laudata, in qua solemnius multò, annuentibus Constantino Quarto Imperatore, eiusq; matre Irene, & Episcopis trecentis quinquaginta ex toto Oriente, probatus fuit cultus sacrarū Imaginum, quem iam antea Romani Pontifices laudaverant, & in nullo deviū à divina lege tradiderant. Nimirum, licèt iam antè Sedes Apostolica illum probasset, Pontifex Adrianus indulsit, vt controversia eadem in Synodo Oecumenica retractaretur, ad maiorē solemnitatē, & publicam damnationem eorū, qui contrà senserant in Oriente. quo modo sæpe aliàs se gessisse Romanos Pontifices, observavimus Disput. præcedenti. Nam quamvis eorum definitiones in controversijs fidei sint prorsus infallibiles; nonnumquam oportet ad maiorem solemnitatem illarum, vt postea in Synodis Generalibus ritè coactis ex auctoritate Sedis Apostolicæ atque ex communi consensu Patrum congregatorum innoventur, & iterum stabiliantur.

21 Quin & adhuc postea anno 794. in Concilio Francofordiensi nuper memorato, confirmata fuerunt, id est, denuo approbata, & ex superabundanti, Acta eiusdem Septimæ Synodi Generalis circa cultum Imaginum, quamvis iam haberent auctoritatem infallibilem. Nec tamen Iconoclastæ errorem suum deposuerunt. nam in varijs Conciliabulis, præsertim Constantinopoli habitis, annis 806. 809. & 814. ausi sunt reprobare eandem Synodum Oecumenicā, & probare pseudosynodum CP. sub Imperatore Copronymo habitam contra sacras Imagines. Nimirum, qui iudicium Romanorum Pontificum in ea caussa non admisserant, nihil mirùm quòd doctrinam Concilij Oecumenici reprobarent: cùm Concilia Generalia nequeant vllā habere firmitatem aut infallibilitatem in definitionibus, nisi à Sede Apostolica mutuatam & confirmatam. quod sæpe in ipsis Concilijs Oecumenicis traditur. Ideoque in ipsa Septima Synodo lecta fuit & cum veneratione excepta Epistola superiùs memorata Adriani I. Papæ ad Constantinum & Irenem Augustos: in qua Ecclesia Romana non solùm *CATHOLICA ET APOSTOLICA DICITVR*, sed etiam Caput aliarum omnium Ecclesiarum, & confirmatrix ac moderatrix Synodorum. *Cuius Sedes* (inquit) *IN TOTO ORBE TERRARVM PRIMATV FVLGENS, CAPVT OMNIVM ECCLESIARVM CONSTITVTA EST. Et quamvis Beatus Petrus Apostolus per Domini præceptum rexit Ecclesiam, nihilominus subsequens & tenuit semper & retinet Principatum, quod Vniversalis Ecclesiæ nomen nullam magis oportet exequi Sedem, quàm Primam: QVÆ ET VNAMQVAMQVE SYNODVM, ET SVA AVCTORITATE CONFIRMAT, ET CONTINVATA MODERATIONE CVSTODIT.* Vnde & Patres ibidem congregati Actione sexta reijcientes pseudosynodum quandam Constantinopolitanam Iconoclastarum, illam venditantium pro Septima Synodo Vniversali, refellunt multipliciter eam, præcipuè verò quia *nullum habuit cooperarium, vt hæc quæ nunc celebratur* (apud Nicæam, nimirum) *Romanum Papam, neque illius Sacerdotes, neque per Vicarios, neque per provinciales litteras; QVEMADMODVM FIERI IN SYNODIS DEBET.* Talis verò & tāta necessitas confirmationis Pontificiæ, vt definitiones Conciliorum in controversijs de fide & religione vim habeant, vix aut ne vix quidem intelligi potest sine auctoritate suprema & iudicio irreformabili Romani Pontificis in ijs definiendis. Quare & in ea Synodo Nicæna Vniversali primi omnium Patrum Actione septima subscripsere duo Legati Adriani Papæ: ne illa instar alterius erraticæ Iconoclastarum acephaliæ & nullitatis argueretur.

22 Consonat eidem doctrinæ Venerabilis Beda varijs locis. Nam imprimis libro 2. Historiæ Anglorum cap. 1. initio tribuit Sancto Petro, eiusque Successoribus Romanis Pontificibus Primatum totius Ecclesiæ, sive vt ipse loquitur, *Primum in toto Orbe Pontificatum*: deinde lib. 3. cap. 29. Ecclesiam Romanam appellat *CATHOLICAM ET APOSTOLICAM ECCLESIAM*: ac præterea Homilia de nativitate S. P. N. *BENEDICTI* prope medium Romam vocat, *Caput eximium totius Ecclesiæ.* His ergo epithetis, tum Pontificis Romani, tum Romanæ Ecclesiæ, statutis ex ipso, videamus quid sentiat, & dicat de-

auctoritate S. Petri in rebus fidei, ac subinde Successorum ipsius. Id autem opportunè exponit in Homilia de festo SS. Apostolorum Petri & Pauli prope finem, his verbis: *Ideo B. Petrus, qui Christum vera fide confessus, vero est amore sequutus, specialiter claves Regni cælorum, & Principatum iudiciariæ potestatis accepit, vt OMNES PER ORBEM CREDENTES INTELLIGANT, quia quicumque ab vnitate fidei vel societatis illius QVOLIBET MODO semetipsos segregant; tales nec vinculis peccatorum absolui, nec ianuam possint Regni cœlestis ingredi.* Cùm igitur ex ipso Beda aliunde habeamus, eandem esse auctoritatem, eamque supremam, in Petro, & ipsius Successoribus, Romanæ Ecclesiæ Pontificibus; consequens est, vt quicumque se vltro segregant quolibet modo ab vnitate fidei, quam Pontifex Romanus tradit, sibi ipsis aditum in cœlum præcludant. Tenentur ergo stare definitionibus ac doctrinæ Pontificis Romani, sicut & Petri Apostoli, in rebus fidei, nisi velint iacturam æternæ salutis subire.

23 Damascenus quoque, eiusdem sæculi Scriptor satis idipsum indicat in Oratione de Transfiguratione Domini, vbi confessionem B. Petri, Christum Dei vivi filium prædicantis, sic expendit: ὁ Πέτρος δὲ ὑμνῶν τῷ ζήλῳ καιόμενος, καὶ τῷ ἁγίῳ θεοφορούμενος πνεύματι, &c. id est: *Petrus vero ardenti quodam zelo inflammatus, ac sancto Spiritu instinctus, Tu,* inquit, *es Christus Filius Dei vivi. O beatum os! O prorsus beata labra! O Theologam animam! O Deo afflatam mentem, ac dignam, quæ diuinitùs doceretur! O præclara instrumenta, per quæ Pater proloquebatur? &c. Hæc est firma illa, & immota fides, super quam tanquam petram Ecclesia fundata est, cuius tu merito cognomentum geris; Aduersus hanc inferorum portæ, hæreticorum ora, Dæmonum organa, impetū quidam facient, sed non prævalebunt: arma quidem induent, sed non expugnabunt. Sagittæ parvulorum, plagæ eorum fuerunt, & erunt. In suam enim perniciem mala fabricatur, qui veritati obsistit. Hanc suo quidem ipse cruore comparavit: tibi autem vt fidissimo famulo in fidem tradit. Hanc precibus tuis ita conserva, vt ab omni perturbatione, ac fluctibus immunis sit, &c. Hoc inquam a Christo supplex contende, ab eo, inquam, qui ipsius immaculatus sponsus est, qui te cœlestis Regni Clavicularium instituit, qui tibi vinciendorum, ac soluendorum peccatorum potestatem concessit; quem tu diuino ore Dei viventis Filium verè prædicasti.* Hæc ille de B. Petro quidem αὐτός: verùm subinde & consequenter de Pontificibus Romanis. nam si illorum definitiones in rebus fidei aut morum essent fallibiles, & errori obnoxiæ, immò si aliquando falsæ extitissent, vt aliqui ex Adversarijs Catholicis, & non solùm plerique Heterodoxorum contendunt; profectò portæ inferorum, hæreticorum ora, & dæmonum organa prævaluissent, contra quàm Christus promisit, & Damascenus observat. Quis enim ambigat, extremam fore ruinam Ecclesiæ, si Pastor Summus à Deo constitutus ad ipsam docendam omnem veritatem, quæ ad salutem spectat, vice veritatis traderet errorem aliquem toti gregi, seu populo Christiano, quo abduceretur à vera fide, & via salutis? Non ergo Pontifex Romanus è cathedra potest tradere errorem in doctrina eiusmodi, neque vnquam in ea tradenda erravit.

SECTIO QVARTA.

Hæreses quædam sæculo nono extra Generalem Synodum damnatæ proferuntur; Vbi obiter de Claudio Taurinensi, Gotheschalco, Photio CP. & Ioanne Scoto.

24 PAVCÆ Hæreses leguntur inventæ aut suscitatæ sæculo nono: & eæ quidem extra Concilium Oecumenicum damnatæ fuerunt. Prima illarum tribuitur Claudio Taurinensi Episcopo, quem perperam Prateolus lib. 3. n. 21. tradit coævū fuisse Ioanni Vvicleffo: cùm hic pluribus postea sæculis ortus fuerit, id est, quingentis circiter annis; Claudius verò initio sæculi noni vixit, & anno 824. obijsse memoratur. Historici illum cognomento Clementem appellatum aiunt, & Ordini S. P. N. BENEDICTI adscribunt: verùm id, tanquam à veritate alienum reijcit Philippus Labbè in Dissertatione Ecclesiastic. tomo 1. pag. 227. Hæresis ipsi adscribi solita, est illa ipsa Iconoclastarum, sive impugnantium cultum sacrarum Imaginum: quæ, licèt iam damnata fuisset sæculo antecedenti anno 787. in Synodo Septima Generali; plures postea defensores seu instauratores habuit, tum Constantinopoli, vbi Conciliabulū fuit coactum anno 814. ab Iconomachis damnantibus eam Synodum Oecumenicam, & sacras Imagines infectantibus: tum in Gallia, vbi idē error pluri-

mos

mos sectatores habuit. Circa quod missa facio pleraque ab eruditis Ecclesiasticæ Antiquitatis scrutatoribus hoc tempore tractari solita, sive in accusationem, sive ad excusationem Gallorum tunc resistentium cultui Imaginum earundem: quarum pleraque videre potes apud Nostrum Ioannem Mavillonem in Sæculis Benedictinis tomo quinto initio.

25 Porrò Claudius scripsit libellum ad Theodoricum Abbatem contra cultum sacrarum Imaginum, etiam ipsius Crucis Christi D. Quin & præterea de se ipso ibidem ait: *Postquam coactus suscepi sarcinam Pastoralis officij, missus à pio Principe Sanctæ Dei Ecclesiæ filio Ludovico, veni in Italiam in ciuitatem Taurini: & inveni omnes Basilicas contra ordinem veritatis sordibus anathematum & imaginibus plenas. Et quia quod homines colebant, destruere solus cœpi; idcirco aperuerunt omnes ora sua ad blasphemandum me: & nisi adiuvisset me Dominus, vivum deglutissent me.* Itaque non modò negavit & impedivit cultum sacrarum imaginum (in quo comites habuit Ionam Aurelianensem Episcopum, & Agobardum Lugdunensem, iuxta Baronium ad annum 825. num. 68. & seqq.) verùm etiã eas de medio tollendas & confringendas curavit. Quin & Sanctorum cultum, & peregrinationem ad Ecclesiam Romanam pro venia peccatorum impugnasse videtur. Huic errori alium adiunxit, quo asserebat Baptismum esse irritum prorsus, ac nullius momenti, nisi signum Crucis adhibeatur fronti eius, qui baptizatur. Has hæreses refutavit idem Abbas Theodoricus, decertans pro sacris Imaginibus, Opusque ea de re scriptum Carolo Calvo dicavit. Nec verò opus fuit Oecumenico aliquo Concilio ad damnandam Claudij doctrinam. Satis enim visum est, eam proscribi à Paschali I. Papa, qui Ecclesiam eo tempore regebat, nimirum ab anno 817. vsque ad 824. Paschalis itaque, licèt nulla Synodo coacta, damnavit errores Claudij, vt testatur laudatus Abbas Theodomirus, in allegato Defensorio pro sacris Imaginibus scripto. Vide plura alia apud Salelles, Regula 261.

26 Eodem sæculo omnes pene Scriptores commemorant errores Gothescalci, damnatos in Synodo Moguntina sub Rabano Mauro anno 848. & postea in Carisiacensi sub Hincmaro Remensi Archiepiscopo, anno 849. seu potiùs 848. vt Labbè vult, præsente Carolo Calvo Rege, vbi idem Gothescalcus iterum damnatus, virgis cæsus fuit, atque in ergastulum Altovillaris Monasterij reclusus. Deinde anno sequenti 853. coacta fuit altera Synodus Carisiaci, in qua constituta fuere quatuor capitula contra Prædestinatianos, opposita totidem thesibus Gothescalci, & sententia in eum dicta fuit à duodecim Episcopis. Constat verò ex Annalibus Bertinianis, eam Synodum fuisse posteriorem Suessionensi eodem anno 853. celebrata, de qua infrà. Verùm quoniam à paucis annis plures controversiæ ortæ sunt circa doctrinam Gothescalci, præsertim inter eos qui acriùs de divinarum prædiffinitionum & gratiæ auxiliantis efficacia disserunt, placet hoc loco exscribere verba Baronij ad eundem annum 848. numer. 4. aientis: *Hoc eodem anno secunda Synodus Moguntina sub Rabano Archiepiscopo celebrata est, &c.* Et infrà, *Gothescalcus quoque quidam Præsbyter de prædestinatione Dei prava sentiens, rationabiliter, vt pluribus visum est, convictus, & ad proprium Episcopum Hincmarum Rhemos transmissus est, priùs tamen iuramento confirmans, quòd in Regnum Ludovici vltrà non rediret.* Hucusque Annales, & cum eis Baronius. Deinde à num. 6. plura de eodem Gothescalco subdit ex Epistola Hincmari Rhemensis (relata à Flodoardo libro 3. Histor. Rhemens. cap. 13.) ad Nicolaum I. Papam, sic loquentis: *Guido mihi nuntiavit quòd cùm eo de condemnatione, & captiuitate Godeschalci verba fecistis. Et quamvis iam alij de eo vos allocuti fuerint; nihilominus Odoni Episcopo quosdam articulos ad vestram Sanctitatem deferendos dedi, quos ex Doctoribus Catholicis contra impiam opinionem istius hominis pestilentissimi excerpsi, de quibus nihil adhuc mihi respondistis.* Et paucis interiectis. *Hanc, inquit, ob causam nunc vobis pauca aperire desidero, quomodo antequam Episcopus ordinatus fuissem, iste Godeschalcus Monachus Monasterij Ecclesiæ Metropolitanæ Rhemensis dicti Orbei, Diœcesis Suessionensis (vt huius Abbas, & Monachi, cum quibus versabatur, testantur) homo animo elatus, quietis impatiens, novorum verborum cupidus, insatiabili honoris ambitione incensus, protervus, & tumultuosus, vt inani animi ostentatione, & falsa quadam novitate sui nominis famam adipisceretur, adeptam latiùs opinionem propagaret, & propagatam ab obliuionis iniuria vindicaret, certos articulos omnium falsarum doctrinarum, quas tunc in ijs partibus huc, & illac dispersas esse noverat, elegit, & collegit:*

ut istis illecebris, & lenocinijs, simplicium, devotorumque sensus inescaret, & inescatos perverteret, & Magistri nomen usurpans, discipulos ad se pelliceret, & pellectos seduceret vitæ Religiosæ simulatione, & ijs præesset doctrina, qui a veritate auditum avertentes, & ad fabulas se convertentes, ad sua desideria magistros coacervant prurientes auribus. Hæc ibi Hincmarus de genio, moribus, & doctrina Gothescalci. Præterea Paschasius Radbertus Abbas, qui eidem Concilio Carisiacensi interfuit cum tredecim Episcopis, alijsque Abbatibus, lib. 8 in Mathæum refellit Gothescalcum ipsum his verbis: *Quapropter scire certo debemus, quotiens aliquis perit, non ex prædestinatione Dei, ut quidam malè sentiunt, neque ex voluntate Patris perire; sed proprio suo peccato, iustoque Dei iudicio.*

27 Sed & audiendus est Rabanus Maurus Archiepiscopus Moguntinus, ac Præses Concilij illius Moguntiæ celebrati anno 848. in quo primùm damnata fuit doctrina Gothescalci. Is enim doctissimus, & pijssimus Præsul in Epistola Synodali ad Hincmarum Remensem paulò antè allegatum ita scribit: *Notum sit dilectioni vestræ, quod quidam gyrovagus Monachus nomine Gotescalc, qui se asserit in vestra Parœcia ordinatum, de Ital a venit ad nos Maguntiam, novas superstitiones, & noxiam doctrinam de prædestinatione Dei introducens, & populos in errorem mittens: dicens quòd prædestinatio Dei sicut in bono sit, ita & in malo: & tales sint in hoc mundo quidam, qui propter prædestinationem Dei, quæ eos cogat in mortem ire, non possint ab errore, & peccato se corrigere, quasi Deus eos fecisset ab initio incorrigibiles esse, & pœnæ obnoxios in interitum ire. Hanc ergo opinionem nuper in Synodo apud Maguntiam habita ab eo audientes, & incorrigibilem eum reperientes, annuente, atque iubente pijssimo Rege nostro Ludovico, decrevimus eum cum perniciosissima doctrina damnatum mittere ad vos; quatenus eum recludatis in vestra Parrochia, unde primùm inordinatè recessit, & non sinatis eum ampliùs errorem docere, & seducere populum Christianum, quia iam multos, ut audiui, seductos habet, & minùs devotos erga suam salutem, qui dicunt: Quid mihi proderit laborare in servitio Dei? quia si prædestinatus sum ad mortem, nunquam illam evadam: si malè autem egero, & prædestinatus sum ad vitam, sine ulla dubitatione ad æternam requiem vado. Hæc ergo paucis vobis scribimus, intimantes, qualem eius doctrinam reperimus. Vos etiam valebitis de ore eius quod sentit pleniùs audire, & quid inde agendum sit, pleniùs decernere. Dominus omnipotens sanctitatem vestram benè valentem, & pro vobis orantem in æternum conservare dignetur.*

28 Scio plurimos eruditorum huius sæculi longè, latèque disseruisse, hodieque disserere, contrarijs invicem sententijs, circa sensum Gothescalci, & hæresim quam appellant Prædestinatianorum. Nec me fugit, quid olim Servatus Lupus Abbas Ferrariensis, tum in libro de tribus quæstionibus, tum in varijs Epistolis, nuper à V. Cl. Stephano Baluzio recusis, senserit circa eam controversiam: quid etiam Baronius, quid Sirmondus, quid plures alij, præsertim in Gallia, & Belgio nuperrimè scribant, atque in ijs eruditissimus Mavillon Tomo VI. Sæculorum in Præfatione §. 9. ac præterea in Hispania Rosende Tomo I. de Iustitia Originali tractat. vltim. disput. 3. per totam. Nec ignoro quàm varia sint eruditorum iudicia circa Hincmarum Archiepiscopum Rhemensem, qui præcipuè Gothescalcum insectatus est, tum in Opusculo de prædestinatiatione Dei, & libero arbitrio: tum etiam in Dissertatione adversus ipsum, & cæteros Prædestinatianos. qui duo tractatus primum locum habent in editione Cramosiana Operum Hincmari omnium novissima. Hincmarum enim carpunt multipliciter, & acriter Præses Mauguinus, Chiffletius, Cabassutius, & Christianus Lupus, præsertim Tomo II. in Concilia pag. 1266. è contra verò alij vindicanr & celebrant, vt Iacobus Sirmondus, Ludovicus Cellotius, Petrus Roverius, & Alexander Tennentius, vt plures omittam.

29 Mirum autem est quòd post tot oculatorum testium depositionem in Concilijs Moguntino & Carisiacensi, atque in ijs Rabani Mauri, & Paschasij Radberti, gravissimorum sanè Virorum, tribuentium Gothescalco hæreses num. 26. & 27. ipsorum verbis explicatas, sint adhuc nonnulli ex Catholicis propugnantes causam ipsius. Inter eos Christianus Lupus Tomo V. in Scholijs ad Concilium I. Romanum S. Gregorij VII. agens de probationibus per ignem, olim fieri solitis inquit: *Citra extremam necessitatem non sunt similia agenda. Hinc Godescalchum, Monachum miserabilem*

de

de vanitate, ac præsumptione rectè arguit in litteris ad Hincmarum Remensem Metropolitam Rabanus Moguntinus Archiepiscopus: Godescalchus optat post blasphemiam, quam impudenti ore protulit, vt coram vndique collecta populorum multitudine, præsente etiam Regni Principe, simul cum Pontificum, & Sacerdotum Monachorumque, & Canonicorum agmine, ad probandam suam sectam liceat sibi, quatuor dolijs, vno post alterum positis, atque singulatim repletis aqua ferventi, oleo pingui, & pice, & vltimè accenso igne copiosissimo, ad probandam traditionem transire; vt sic probetur eius professionis veritas. Quod neminem præter eum ita optasse legi. Hucusque exscribit Lupus. Vix autem oculis meis credo, cùm ex proprio sensu loquentem lego hisce verbis: *Rectam causam agebat, & verum dogma tuebatur miserabilis Monachus, verùm non ex charitate. Hinc non igne, sed in carcere veritatem propugnavit.* Itane? Quod Rabanus appellat *blasphemiam, impudenti ore prolatam*, quod ipse & omnes Patres congregati in vtroque prædicto Concilio falsitatis, erroris, superstitionis, & hæresis notarunt; id Christianus Lupus *rectam causam & verum dogma* appellare non dubitat? Sed de hoc alibi fortasse. Nollem enim, nisi cogente necessitate, conserere manus in similibus controversijs cum eo viro doctissimo, cuius eruditionem Ecclesiasticam valde suspicio, & quà verbo, quà scripto, commendare ac celebrare soleo. Hoc tamen fidenter dico, opiniones Gothescalco tributas, prout referuntur ab Hincmaro, Rabano, & Paschasio Rathberto, iure notari appellatione HÆRESEOS PRÆDESTINATIANÆ, quam Lucidus Præsbyter sæculo quarto eiuravit in Concilio Arelatensi sæculo quinto, & sæculo sexto instauravit Monimus à Fulgentio reprehensus, vt vidimus Disp. præced. n.88. & 90. vt propterea illorum error confixus fuerit in Concilio Arausicano II. anno DXXIX. Can, 25. cuius omnia decreta anno sequenti confirmata fuerunt à Bonifacio II. Pontifice Romano. Nihil ergo mirum si eadem doctrina in Gothescalco tribus pòst sæculis reprobata fuerit: vtpote quæ iam à Sede Apostolica fuerat proscripta, quamvis extra omne Concilium Oecumenicum. Neque enim Bonifacius II. illud congregavit vt probaret, sive confirmaret Canones Arausicanorum Patrum: quoniam ex persuasione antiqua totius Ecclesiæ didicerat, Pontifices Romanos non egere eo subsidio ad definiendum controversias fidei.

30 Deinde verò anno Christi DCCCLV. celebratum fuit similiter in Gallia Concilium Valentinum, præsentibus tribus Metropolitanis, Lugdunensi, & Viennensi: in quo perstringuntur quatuor Capitula edita in Concilio Carisiacensi sub Hincmaro: & præterea traditur duplex prædestinatio, altera ex misericordia Dei ad vitam, altera ex iustitia ad mortem: illa præcedens omne meritum bonum electorum, hæc verò consequens meritum malum reproborum, nec vllam inducens necessitatem ad malum. Quare Patres congregati aiunt: *Fidenter fatemur prædestinationem electorum ad vitam, & prædestinationem electorum ad mortem: in electione tamen saluandorum, misericordiam Dei præcedere meritum bonum; in damnatione autem periturorum, meritum malum præcedere iustum Dei iudicium. Prædestinatione autem Deum statuisse ea tantùm, quæ ipse vel gratuita misericordia, vel iusto iudicio facturus erat, secundum Scripturam dicentem: Qui fecit quæ futura sunt. in malis verò ipsorum malitiam præscijsse, quia ex ipsis est; non prædestinasse, quia ex illo non est. Pœnam sanè malum meritum eorum sequentem, vti Deum; quia omnia prospicit præsciuisse, & prædestinasse, quia iustus est: apud quem est, vt S. Augustinus ait, de omnibus omnino rebus tam fixa sententia, quàm certa præscientia.* Et post pauca subiungunt: *Verùm aliquos ad malum prædestinatos esse diuina potestate, videlicèt, vt quasi aliud esse non possent, non solùm non credimus; sed etiam si sunt qui tantum mali credere velint, cum omni detestatione, sicut Arausica Synodus, illis anathema dicimus.* Quod postremum dogma tradiderat citata Synodus Arausicana secunda in Gallijs coacta anno 529. Canone 25. totidem verbis. Vide eo loco Cabassutium post Sirmondum, & præterea Christianum Lupum in Scholijs ad Canonem secundum Octavæ Synodi Generalis, vbi testatur pag. 1266. S, Nicolaum Papam confirmasse Synodum Valentinam paulo antè laudatam; damnasse autem Capitula Carisiaca Hincmari supra n.26. memorata. Non designat autem Lupus nomen Pontificis, qui alterius Synodi Capitula damnaverit, alterius Acta probaverit, neque ego hactenus inveni. Id autē scio, S. Leonem IX. Papam sæculo vndecimo scribētem ad Petrum Episcopū Antiochiæ, & proponentē fidei ac professionis Catholicæ formulá, solū admisisse prędestinationē in bonis, sive circa salutē electorū; refutasse verò ea, quę communiter Prędestinatianis tribuuntur. Ait

enim Epist. Decret. ad illũ, quæ est quinta eius Pótificis, in ipsa fidei formula: *Credo, Deum prædestinasse solummodo bona, præsciuisse autem bona malaque: gratiam Dei prævenire & subsequi hominem credo, & profiteor: ita tamen, vt liberum arbitrium rationali creaturæ non denegem.* Nostro itaque instituto satis est, Romanum Pontificem extra omne Concilium Oecumenicum damnasse illam impiam doctrinam Gothescalco adscriptam à Rabano, Hinemaro, & alijs, nullo deinceps, nisi hæretico contradicente: sicuti & illam proscripsit tandem Tridentina Synodus sess. 6. can. 17. sic definiens: *Si quis iustificationis gratiam non nisi prædestinatis ad vitam contingere dixerit, reliquos vero omnes qui vocantur, vocari quidem, sed gratiam non accipere, VT POTE DIVINA POTESTATE PRÆDESTINATOS AD MALVM, anathema sit*: quæ postrema verba desumpta pariter sunt ex citata Synodo II. Arausicana can. 25. sicuti & in Valentina nuper memorata fuerunt ex eodem fonte desumpta. Et hæc obiter dicta nunc sufficiant circa hæresim Gothescalco à plerisque adscriptam: quæ certè à Sede Apostolica primùm extra omne Concilium Generale proscripta fuit. Verùm cùm hoc ipso sæculo à quibusdam videretur ex Orco reuocata, ex parte saltem, Innocentius X. anno 1653. anathema in eam dixit; ratus absdubio cum Magno Augustino lib. 4. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 12. non fuisse opus Concilio, *vt tam aperta perniciei damnaretur*. Plura huc spectantia lege sis apud Mavillonem suprà allegatum, Baluzium in Notis id Seruatum Lupum, & Ludovicum Cellotium in Historia Gothescalci.

31 Mitto errores varios Photij infensissimi hostis Ecclesiæ Romanæ, & impudentis Schismatici, eodem sæculo disseminatos, præsertim circa processionem Spiritus sancti à solo Patre. Etenim hæc opinio, non Patrum Ecclesiæ Græcæ, vt ille effutiebat, sed solius Theodoreti, & plurium Græculorum, nondum eo sæculo damnata erat, vel fuit ab aliquo Concilio Generali: vt latè, & ex instituto ostendimus Tomo II. Theologiæ S. Anselmi Disp. XCI. & XCII. Quare multo tempore post, primùm ab aliquo ex Pontificibus Romanis extra omne Concilium Oecumenicum proscripta fuit. Nimirum eo sæculo nono coacta fuit Synodus octava Generalis, id est, Constantinopolitana Quarta, anno octingentesimo sexagesimo nono sub Adriano II. Papa, imperante Basilio Augusto in Oriente: in qua illum Græcorum errorem nón fuisse damnatum, satis evicimus loco priore ex nuper allegatis num. 15. Aliunde verò, nec proscriptus legitur in Concilio IX. Generali, aliàs I. Lateranensi, quod celebratum fuit anno Christi millesimo centesimo vigesimo secũdo sub Calixto II. Papa: imò nec in X. aut XI. Generali, aliàs Lateranensi II. & III. vt patet ex ipsorum Actis, & Notis Severini Binnij, Labbei, ac Cabassutij, in quibus nihil eiusmodi legitur. Certum autem apparet, eo tempore interiecto ducentorum quinquaginta trium annorum inter Concilium Octavum Generale, ac Nonum definitam fuisse ab aliquo ex Pontificibus Romanis, processionem Spiritus sancti ex Patre, & Filio, extra omne Oecumenicum Concilium. Nam saltem tempore S. Leonis IX. Papæ, qui Ecclesiam regebat circa annum Christi MLIV. iam videtur fuisse ea veritas definita: siquidem ex B. Lanfranco, & Leone Hostiensi, Scriptoribus eius temporis, constat, iam tunc in Ecclesia Romana additam fuisse Symbolo Constantinopolitano, in Missa cantari solito, particulam FILIOQVE, qua exprimitur processio Spiritus sancti, non à Patre solùm, sed etiam à Filio. quæ additio sæculis præcedentibus solùm facta fuerat in quibusdam Ecclesijs Occidentalibus, non autẽ in Romana. Præterea ex legatione Humberti Cardinalis missi Constantinopolim ab eodem S. Leone IX. constat ab eo reprehensum fuisse Michaelem Patriarcham illius vrbis, quòd fretus patrocinio sui Imperatoris eò superbiæ prolapsus fuisset, vt *Pontificem Romanum cum suis excommunicatum esse proclamaret, eo quòd in Symbolo addidissent illud, FILIOQVE*, prout refert idem S. Leo in Epist. ad Constantinum Monomachum. Non est autem simile vero, iussu Romani Pontificis in ipsa Ecclesia aliorum omnium Matre, & Magistra factam fuisse eam additionem, quin certa secundùm fidem Catholicam haberetur processio Spiritus sancti ex Filio. Cùm igitur eousque non fuisset definita in vllo Concilio Generali, vt latè locis indicatis demonstravimus; reliquum est, vt eo tempore interiecto Concilijs Oecumenicis Octavo, & Nono, definita fuerit, vel ab ipso S. Leone IX. (quod conijcio ex Epistola quinta ipsius, quæ est ad Petrum Patriarcham Alexandrinum, col. 2. & habetur Tomo VII. Concil. Binij Parte I. pag. 144.) vel ab aliquo ex prædecessoribus illius extra omne Generale Concilium. Vide Christianum Lupum tom. 3. in Concilia, Dissert. de S. Leonis Noni Actis, Crimine 7. pag. 914. & præterea infrà Disp. X. sect. 2. num. 16. Neque obest quòd longè postea eadem processio Spiritus sancti ex Filio palam definita legatur in

Con-

Concilio Duodecimo Generali, id est Lateranensi IV. sub Innocentio III. Papa, anno millesimo ducentesimo octavo, vt testatur Abbas Vspergensis, vel quintodecimo, vt alij malunt. in quo congregati fuerunt quadringenti duodecim Episcopi, tum Latini, tum Græci, & in ijs Patriarchæ Cōstantinop. ac Hierosolymitanus: Alexandrinus autem, & Antiochenus per Apocrisiarios suos, sicuti & Imperatores Orientis, & Occidentis. Non, inquam, obstat. nam licèt tunc communi consilio Latinorum, Græcorumque Patrum ea veritas testata, & excepta solemnissimè fuerit, iam antea extra omne Concilium Generale definita fuerat ab aliquo ex Pontificibus Romanis Innocentij III. prædecessoribus, vt hactenus evicimus. Novum autem non esse, sed vsitatum quandoque fuisse, vt annuentibus, & indulgentibus Romanis Pontificibus tractarentur, & confirmarentur in Concilijs Generalibus veritates ab ijs antea definitæ ex Cathedra, non ad maiorem certitudinem, sed ad ampliorem doctrinæ solemnitatem; iam sæpè admonuimus, nec inculcare oportet.

32 Hoc loci differendum erat de hæresi negante præsentiam realem Corporis, & Sanguinis D. N. IESVCHRISTI in Eucharistia: quem errorem, multi adscribunt Ioanni Scoto Monacho, Venerabilis Bedæ discipulo, tanquam illum disseminaverit eodem sæculo nono: alij verò Bertramo Præsbytero, qui pariter scripsit circa annum 886. tribuentes ipsi librum illum de Sacramento Corporis Domini ad Carolum Crassum, in Concilio Tridentino pluribus postea sæculis proscriptum, in quo subobscurè traditur, non esse Corpus Christi in Eucharistia, quod de Virgine natū est. Differendum, inquam, erat, si verè prædicta hæresis eo sæculo orta fuisset: dicendumque, illam extra omne Concilium Generale damnatam fuisse ab aliquo ex Pontificibus Romanis. Neque enim tam virulentum errorem in Ecclesia disseminari, aut radices mittere passi fuissent. quod indicare satis fuerit ad comprobandam doctrinam, in qua versamur. At verò, quidquid nonnulli aliter senserint, certum apparet duobus luminibus Ecclesiæ, & antiquitatis Ecclesiasticæ, Baronio, & Bellarmino, prædictum Ioannem Scotum nullatenus eam hæresim tradidisse, quin potiùs sanctè, ac piè obijsse. Quare prior ex ijs ad annum 883. num. 41. tribuit ipsi mortem felicissimā, nec dubitat Martyrem appellare. Nimirum inter alia inquit: *Moritur hoc anno magni nominis huius temporis Ioannes Scotus, licèt eius scripta, vt supra dictum est, fuerint erroris redarguta: de quo accipe quæ Vuillelmus Malmesburiensis lib. 2. cap. 4. scripsit in suis Cōmentarijs de rebus gestis Anglorum. Succedentibus, inquit, annis munificentiæ Aelfredi Regis affectus venit in Angliam, & apud Monasterium nostrum à pueris, quos docebat, graphys, vt fertur, perforatus, etiam Martyr æstimatus est. Quod sub ambiguo ad iniuriam sanctæ animæ non dixerim, cum celebrem eius memoriam in sinistro latere Altaris, & epitaphy prodant versus, scabri quidem, & moderni temporis limacarentes, sed ab antiquo non adeo difformes.*

Clauditur hoc tumulo sanctus Sophista
Ioannes,
Qui ditatus erat tum viuens dogmate
miro.
Martyrio tandem Christi conscendere
regnum
Quo meruit sancti, regnans per sæcula
cuncta.

Hucusque Malmesburiensis allegatus à Baronio. Similiter Bellarminus lib. 3. de Eucharistia certum existimat, Ioannem prædictum nunquam negasse præsentiam realem Christi in Venerab. Sacramento Altaris, licèt nonnihil quæstionis circa illam excitasse putetur. Quod postremum neque ego diffiteor: siquidem colligitur ex Epistola Nicolai Papæ ad Carolum Galliæ Regem (apud Reger. in Annalibus parte prima ad annum 880.) vbi Pontifex inquit: *Relatum est Apostolatui nostro quod Opus Beati Dionysij Areopagitæ, quod de Diuinis nominibus, vel cœlestibus Ordinibus, Græco scripsit eloquio, quidam vir Ioannes Scotus genere nuper in Latinum transtulerit. Quod iuxta morem nobis mitti, & nostro iudicio debuit approbari: præsertim cùm idem Ioannes, licèt multæ scientiæ esse prædicetur, olim non sanè sapere a quibusdam frequenti rumore dicatur.* Rumor autem eiusmodi videtur excitatus ob motas ab eo de Eucharistia quæstiones: in quibus, licèt nihil fidei adversum traderet, fortasse aliquid scripsit, quod in eo impolito sæculo quibusdam, præsertim rudibus, offensioni esset. Quare non est quòd tam asseveranter Ioannis Scoti nomen traducatur, prout ab aliquibus fieri scio. Verùm postquā hucusque scripseram, incidi in tomum 6. Sæculorum Benedictorum: vbi Cl. Vir Ioannes Mavillon eruditione solita distinguit inter Ioannem Abbatem Æthelingiensem Ealdsaxonem genere; & Ioannem genere Scotum (quod palam probat testimonijs Nicolai Papæ, & Hincmari Rhemensis) aliàs Erigenam, qui nec monachus, nec Præsbyter fuerit, & malè audierit circa doctrinam de Eucharistia, occisusque fuerit, & eo sensu martyr; non verè

rô sanctus propterea, quia non constat an in odium fidei, vel alterius virtutis occisus sit. Putat deinde ex duplici aut triplici Ioanne vnicum fuisse compactum: nec satis constare in quo I. Scotus certò errarit. Quin & Platina in Vita Ioannis Noni Papæ circa finem, pag. CXXXVII. editionis veteris Parisiensis, qua vtor, inquit de illo: *Ioannes Scotus quædam nostræ Religionis acutissimè disputata gravissimè composuit.* neque quidquam sinistrum de ipso scribit, sicuti de alijs sæpiùs solet. Idem ferè iudicium fert doctissimus Claudius Sanctesius de Bertramo in Repetitionibus de Eucharistia, alias Ratramno, quẽ novissimè tuetur laudatus Mavillon in Præfatione eiusdem tomi 6.§.6. & 7. latè. Et certè iuxta D. Thomam 3.p. q.75. art. 1. ac plures alios Scriptores, quos allegat Gaulterius sæculo nono, nullus vnquam invenitur palam negasse præsentiam realem Christi in Eucharistia, donec circa illam insanivit Berengarius, qui primus hæresim contrariam dissemi-navit multò postea, id est sæculo vndecimo; quam tamen, nulla Synodo Generali coacta, damnavit Pontifex Romanus, vt videbimus Disp. sequenti. Interim consule Mavillonem tota Præfatione citata.

SECTIO QVINTA.

Disseritur, an auctoritas infallibilis Romani Pontificis eodem sæculo nono definita fuerit in Octava Synodo Generali, præeunte S. Nicolao I. Papa.

33 SVFFRAGANTVR Eidem auctoritati Summorum Pontificum aliquot Patres eiusdem sæculi noni: vt Haymo Alberstatensis apud Coccium lib. de Hierarch. Eccles. art 4. Ionas Aureliensis lib. 3. de Cultu Imaginum circa medium, Simeon Metaphrastes in Vita S. Iacobi Apostoli fratris Domini post medium, quam affert Surius tom. 3. ad diem 1. Maij, & Rabanus Maurus in cap. vltimum Ioannis, atque in cap. 16. Mathæi, prout refert idem Coccius art. 4. citato, & art. 6. & Hincmarus Archiep. Rhemensis, de quo plura inferiùs. Is enim in Præfatione ad Nicolaum I. Papam ita loquitur: *Neque enim fas est, vt absque Vicario Dei, absque Clavigero cœli, absque curru & auriga spiritualis Israelis, absque Vniversitatis Pontifice, absque singulari Pastore, absque vnico Papa, absque speciali Patre, absque omnium arbitrio, aliquid consummetur aut diuulgetur. Tu enim tenes claves David: TV ACCEPISTI CLAVES SCIENTIÆ. IN ARCA QVIPPE PECTORIS TVI TABVLÆ TESTAMENTI, & manna cœlestis saporis requiescunt. Tu enim quod ligas, nemo soluit: quod soluis, nemo ligat: qui aperis, & nemo claudit, claudis, & nemo aperit. VICE M NANQVE IN TERRIS POSSIDES DEI.* Hæc verò omnia cohærere nequeunt; nisi Romanus Pontifex prædictus sit auctoritate infallibili ad docendum è cathedra, secundùm CLAVES SCIENTIÆ, quidquid spectat ad vtrũque Testamentum, cuius Tabulas in Arca pectoris sui habet: ac proinde quidquid spectat ad fidem.

34 Sed longè illustrius, & forsan ineluctabile testimonium nobis præstat Octava Synodus Generalis coacta anno 869. sub Adriano II. Papa, præsentibus ipsius Legatis. Etenim Canone secundo palam præcipitur observatio definitionum Nicolai & eiusdem Adriani Romanorum Pontificum. Deinde Canone 21. dicitur: *Sed nec alium quenquam conscriptiones contra sanctissimum Papam Senioris Romæ, ac verba complicare vel componere liceat, sub occasione quasi diffamatorum quorundam criminũ: quod & nuper Photius fecit, & multò antè Dioscorus. Quisquis autem tale facinus cõtra Sedem Petri Principis Apostolorum ausus fuerit intentare, æqualem & eandem, quam illi, condemnationem recipiat.* Vsque adeò gravi pœnæ subijcitur, quisquis decretis aut honori Romanorum Pontificum contradicit, vel iniuriam irrogat. Nec mirum si puniatur instar Photij, aut Dioscori. nam aliquot postea sæculis in Ecclesia celebris fuit hæc S. Gregorij VII. Papæ sententia: *QVI ROMANÆ ECCLESIÆ NON CONCORDAT, CATHOLICVS NON HABEATVR.* Ideoque Gulielmus Archiepiscopus Senonensis in Gallia eodem tempore aiebat: *Vitium Paganitatis incurrit qui mandatis Apostolicis obedire contemnit.*

35 Verum præterea observanda sunt verba secundi Canonis iam citati eiusdem Octavæ Synodi Generalis, ita loquentis, *Obedite Præpositis vestris, & subiacete illis, ipsi enim pervigilãt pro animabus vestris, tanquam rationem reddituri, Paulus magnus præcipit. Itaque beatissimum Papam Nicolaum tanquam organum Sancti Spiritus habentes, necnon & sanctissimũ Adrianum Papam successorem eius definimus, atque sancimus etiam omnia, quæ ab eis synodicè per diuersa tempora exposita sunt, & promulgata, tam pro defensio-*

sione, & statu Constantinopolitanorum Ecclesiæ, & summi Sacerdotis eius, Ignatij videlicet sanctissimi Patriarchæ, quã etiam pro Photij Neophyti, & invasoris expulsione, ac condemnatione, servari semper, & custodiri cum expositis capitulis immutilata pariter, & illæsa: & nullum Episcoporum, aut Præsbyterorum, vel Diaconorum, aut quempiam de Catalogo Clericorum evertere, vel reprobare aliquid horum audere. Quisquis autem post hanc definitionem nostram comprehensus fuerit spernens quidquam capitulorum, & decretorum, quæ ab illis exposita sunt, siquidem Sacerdos fuerit, aut Clericus, à proprio decidat honore simul & ordine; monachus autem, vel laicus cuiuscumque sit dignitatis, segregetur, donec pœnitens profiteatur se conservaturum prædictorum editionem Si autem Synodus tota Nicolaum Papam profitetur & prædicat, *TANQVAM ORGANVM SPIRITVS SANCTI*, similiterque Adrianum II. eius Successorem, in omnibus ijs quæ synodicè exposuerunt & decreverunt per diversa tempora; eo ipso definit & testatur vtriusque infallibilitatem in suis definitionibus prolatis ante & extra ipsam Generalem Synodum.

36 Videamus autem quid circa hanc controversiam definisset antea idem S. Nicolaus Papa, cuius decretis tantam fidem adhiberi vult eadem Octava Synodus. Sanè ille in Romana Synodo coacta paulò ante ita decreverat: *Siquis dogmata, mandata, interdicta, sanctiones, vel decreta pro Catholica fide, pro Ecclesiastica disciplina, pro correctione fidelium, pro emendatione sceleratorum vel interdictione imminentium vel futurorum malorũ, à Sedis Apostolicæ Præsule salubriter promulgata contẽpserit; anathema sit.* Cùm ergo Synodus illa Generalis definierit, omnia quæ à Nicolao ipso, sicuti & ab Adriano II. eius successore, exposita & decreta sunt Synodicè, excipi debere tanquam prolata *ab organo Spiritus sancti*, & hoc sit prorsus infallibile; consequens est vt iudicio eiusdem Oecumenicæ Synodi, definitiones, dogmata, & decreta Romanorum Pontificum, præsertim in rebus gravissimis, quales sunt fidei & morum, sint prorsus infallibilia, & nulli prorsus exposita errori. Itaque infallibilitas Romanæ cathedræ in ijs definitionibus videtur palam tradita, non solùm à S. Nicolao Papa, sed etiam ab Octava Synodo Generali, ac proinde vel ex vtroque eo solo capite, certa omnino secundùm Catholicam fidem. Quare S. Ivo Episcopus Carnotensis in Gallia tribus pòst sæculis scribens, Epist. 60. allegatis ijs verbis S. Nicolai Papæ, inquit: *HÆC MANDATA SIC VOLVMVS OBSERVARE, VT PARATI SIMVS, DEO COOPERANTE, QVÆLIBET ADVERSA PRO EORVM DEFENSIONE TOLERARE.* Videant & perpendant Illustrissimi Galliarum Præsules hoc anno die Martij 19. Lutetiæ congregati, quid diceret S. Ivo, ipsorum prædecessor, si videret Pontificiarum definitionum infallibilitatem in dubium vocari, immo & negari, seorsim à consensu Ecclesiæ accedente.

37 Sed & observandum est, Legatos Adriani II. Papæ in eadem Synodo Octava sectione prima plurimùm institisse, vt legeretur *libellus, quem sancta Romanorum Sedes exposuit.* nimirum, in quo Photianum schisma diris devovebatur, & supremus atque vniversalis Primatus Romani Pontificis in tota Ecclesia asserebatur. Librum illum S. Nicolaus Papa I. composuerat: ideoque sine solemni eius admissione & subscriptione Adrianus II. illius Successor nullum Constantinopolitanæ diœceseos Episcopum permisit ingredi ad ferendum suffragium in eadem Generali Synodo. Quapropter *accipiens eum Damianus reverendissimus Imperatoris Clericus & interpres, prædictum libellum legit latinè magna voce in audientiam omnium: & post lectionem libelli ascendens Stephanus Deo amabilis Diaconus & devotus Notarius, legit eundem librum græcè.* Nimirùm, quamvis nullus Episcopus Latinus esset in ea Synodo, præter Legatos Romani Pontificis; ob reverentiam & honorem Sedis Apostolicæ lectus fuit priùs liber in lingua Latina, quam paucis retro annis Photius eviratus, invasor CP. Sedis, & Schismaticus iniquissimus, in Epistola Michaelis Augusti ad Nicolaum Papam spreverat, veuti Barbaram & Scythicam. Itaque totus ille libellus lectus fuit, & à plena Synodo Octava in canonem admissus. Porrò in eo non solùm, vt diximus, asserebatur Romano Pontifici supremus & vniversalis Primatus in tota Ecclesia; sed etiam infallibilitas summa in controversijs fidei dirimendis. Propterea enim adductis verbis Christi, *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam*, statim subdebatur in eo libello: *Hæc quæ dicta sunt, rerum probantur effectibus: quia in Sede Apostolica est immaculata semper Catholica reservata religio & sancta celebrata doctrina.* quod certè non ita contigisset si Romanus Pontifex vnquam ex cathedra definijsset eousque aliquid fidei contrariũ. Videtur itaque non solùm à S. Ni-

colao Papa in testimonijs iam exscriptis, sed etiam à Synodo Octava Generali, definita infallibilitas Romani Pontificis in dirimendis controversijs fidei extra Oecumenicum Concilium.

38 Dices, eam infallibilitatem non videri tunc definitam. nam pluribus postea sæculis illam negarunt Græci in Concilio Generali Florentino sub Eugenio IV Etenim tunc Ioannes Palæologus Imperator Orientis sensum ipsorum expressit hisce verbis relatis à Sylvestro Sguropulo lib. 7. cap. 7. *Definiant Latini inter se quidquid velint: at definitio Synodica non valebit, quam ego dumtaxat sic intelligo, vt ea sola sit Synodica definitio, quando vtraque pars* (nimirum Ecclesia Latina & Græca simul) *in vnum idemque consenserit.* Deinde doctissimus Cardinalis Bessarion Metropolita Nicænus Florentiæ apud suos in Oratione de complenda Ecclesiarum pace cap. 2. tractans eandem quæstionem, illam reliquit indefinitam. quod certè non faceret si iam pluribus antea sæculis dirempta fuisset in Synodo Octava Generali Constantinopoli celebrata ab omnibus fere Episcopis Græcis. nam Latinorum nemo adfuit, præter Legatos Romani Pontificis: vt paulo antea observavimus. RESPONDEO, Definitam fuisse in ea Synodo, & antea à Nicolao Papa, infallibilitatem Sedis Apostolicæ in dirimendis fidei controversijs. Neque obstat quòd Græci postea in Concilio Florẽtino de illa dubitaverint, aut etiam apertè eam negaverint. nam vt est & fuit volubile eius Gentis ingenium, pariter negarunt processionem Spiritus sancti ex Filio definitam ex communi sensu Ecclesiæ Latinæ & Græcæ in Concilio Generali Duodecimo, id est Lateranensi Quarto, sub Innocencio III. Papa, duobus sæculis ante ipsum Concilium Florentinum; similiterque confirmatam in Concilio Generali Lugdunensi, prædictis duobus interiecto, ex Occidentalium & Orientalium Patrum sensu. Quin & adhuc post definitam eam doctrinam in tribus prædictis Concilijs Oecumenicis, Græci statim ferè post celebratum Florentinum, duce Marco Ephesio, & quibusdam alijs, ad ingenium suum rediere, & vsque modò perseverant non in schismate solùm, sed in contraria hæresi. Quid igitur mirum, si adhuc post definitam à Nicolao I. Papa, & Octava Synodo Generali, auctoritatem infallibilem Sedis Apostolicæ in definiendis controversijs fidei, negaverint illam tempore Concilij Florentini aliquot aut plerique Græcorum.

39 Quod certò constat ex historia Florentini Concilij est, Latinos omnes falsum eousque in ea fuisse sententia, vt Pontificis Romani definitiones circa controversias fidei essent ac fuissent prorsus infallibiles. Quod ipsi Græci palam agnoverunt: ideoque suo & cæterorum nomine Iosephus Patriarcha Constantinopolitanus, teste Sylvestro Sguropulo iam citato, lib. 6. cap. 11. dixit: *Nobis Latini ab initio adseverarunt, QVIDQVID PER SE SOLVS PAPA DECERNIT, ITA FIRMVM AB OMNIBVS EXCIPI, AC SI AB IPSO DEO PROMVLGATVM HVMANO GENERI PROMANASSET.* Deinde dato quòd omnes Græci in ea parte dissiderent, aut dissideant ab Ecclesia Romana, cæterarum omnium, quæ sub cœlo sunt, Duce ac Magistra, sicut dissident planè circa processionem Spiritus sancti à Filio, & circa plures alias veritates maximi momenti; quo iure quispiam Occidentalium sub eo colore aut prætextu negare audet auctoritatem infallibilem Sedis Apostolicæ in dirimendis fidei quæstionibus? Sanè idipsum facere olim ausus fuit Iulianus Episcopus Capuanus, instaurator Pelagianæ hæreseos, à sola Ecclesia Romana damnatæ: qui, quemadmodum, vt eluderet definitiones contrarias Innocentij I. & Zozimi Pontificum contra doctrinam virulentam Pelagij, appellavit Generale Concilium; ita etiam recusato iudicio Ecclesiæ Occidentalis, ad quosdam ex Patribus Græcis seu Orientalibus confugit. Videamus autem qualiter hoc effugium præcludat S. Augustinus in Opere Perfecto lib. 1. cap. 4. *Non est quòd provoces ad Oriẽtis Antistites, quia & ipsi vtique Christiani sunt, & vtriusque partis terrarum fides ista vna est, quia & fides ista Christiana est. Et te certè Occidẽtalis terra generavit, Occidentalis regeneravit Ecclesia.* Idipsum nos reponere possumus ijs omnibus, qui in Occidẽtali plaga & Ecclesia geniti ac regenerati, instar Iuliani Capuani forsan, vel ab Concilium futurum, vel ad Orientalis Ecclesiæ hodiernum sensum, sibi confugiendum putaverint.

40 Quæcumque diximus de Synodo VIII. Generali tribuente certitudinem infallibilem omnino definitionibus Summorũ Pontificum in controversijs fidei, roborantur pariter ex doctrina Sextæ Synodi Generalis, duobus ante illam sæculis coactæ, sub S. Agathone Papa. Quamvis enim quæ dicemus nunc videantur opportuniùs exhibenda fuisse suprà sectione 2. vbi de Concilijs & hæresibus septimi sæculi fuit sermo, adhuc tamen meliùs impræsenti afferentur, vt constet, eam veritatem iam tunc à tota Ecclesia in illo ser-

Sexto Concilio Generali anno DC. LXXX. traditam fuisse. Etenim tota Synodus in Sermone acclamatorio ad Constantinum Pogonatum Imperatorem testatur, se nihil aliud fecisse, quàm *Agathonis sanctissimi Patris sui & Summi Papæ dogmaticis litteris consentire: PER AGATHONEM ENIM PETRVS LOQVEBATVR.* Deinde in Relatione ad eundem Pontificem, ait: *Tibi, VTI PRIMAE SEDIS ANTISTITI VNIVERSALIS ECCLESIAE, quid gerendum sit relinquimus, STANTI SVPRA FIRMAM FIDEI PETRAM, libenter per lectis veræ confessionis litteris à vestra paterna Beatitudine missis, QVAS VT A SVMMO APOSTOLORVM VERTICE DIVINE PERSCRIPTAS AGNOSCIMVS, per quas exortam nuper multiplicis erroris sectam depulimus.* Hæc integra Synodus illa Generalis, quæ in rem nostram plurimum momenti habent. Imprimis enim testatur, se nihil aliud fecisse, quàm consentire litteris dogmaticis S. Agathonis Papæ, per cuius os S. Petrus loquebatur. At quidquid loquitur S. Petrus per os Romani Pontificis, irreformabile prorsus est, nullique errori obnoxium, vt patet. Profitetur itaque ea Synodus Generalis, id quod Pontifex R. definit in litteris dogmaticis (quales certè sunt definitiones omnes Romanorum Pontificum in controversijs fidei) esse irreformabile omnino, nullique errori obnoxium. Deinde, eam firmitatem seu certitudinem litterarum dogmaticarum non tribuit Agathonis sanctitati personali, quamvis eximia esset; sed dignitati Pontificis Romani, & Successoris S. Petri. Quod palam exprimunt Patres eius Synodi in posteriori testimonio, verbis illis: *Tibi, vti primæ Sedis Antistiti vniuersalis Ecclesiæ, &c.* Ac præterea dum de litteris ipsius Romæ scriptis, & missis ad Synodum CP. aiunt, *quas, vt à Summo Apostolorũ vertice perscriptas agnoscimus.* Excipiunt ergo litteras Agathonis, non tanquam ab aliquo viro sancto aut docto scriptas, sed veluti à summo Apostolorum vertice, id est S. Petro, per Successorem suum dictatas. Denique profitentur, se damnasse in ea Synodo hæreses varias, præsertim Monothelitarum, ductos litteris Pontificijs; immo, nõ tam damnasse, quàm *depulisse.* Aiunt enim: *Per quas* (litteras Agathonis) *exortam nuper multiplicis erroris hæreticam sectam depulimus.* Iam ergo ex vi Pontificiæ declarationis agnoscunt hæreticam fuisse Monothelitarum opinionem, vt proinde illam non tam hęreseos primùm notent, quàm notatam & fulguritam agnoscant.

Censuit ergo tota illa Synodus, censuerunt & omnes Patres in ea congregati, vocem Romani Pontificis in controversijs fidei, esse vocem S. Petri, & opiniones ab illo damnatas tanquam hæreticas, pro hæreticis reputari debere à Synodo Vniversali: proindeque, definitiones illius, sicut & S. Petri, nullatenus reformari posse, & nulli errori subiacere. Quam eorumdem Patrum professionem, & vnanimem consensum in doctrinam Romani Pontificis ijs litteris dogmaticis expressam, veluti prorsus infallibilem, & divina auctoritate innixã, exponit luculenter idem Imperator Constantinus in Epistola ad S. Leonem II. Papam, Agathonis Successorem, inquiens: *Nihilum immutata veræ confessionis ratio* (in ijs litteris Agathonis) *perspecta est: AC VELVTI IPSVM PRINCIPEM APOSTOLICI CHORI, PRIMAEQVAE CATHEDRAE ANTISTITEM PETRVM contuiti sumus mentium nostrarum oculis, TOTIVS DISPENSATIONIS MYSTERIVM DIVINITVS ELOQVENTEM, verbaque hæc per eas litteras facientem: TV ES CHRISTVS FILIVS DEI VIVI. Nam ipsum totum Christum nobis sacræ eius litteræ differendo exprimebant, quas omnes lubentibus animis, syncereque accepimus, ET VELVTI PETRVM IPSVM VLNIS ANIMI SVSCEPIMVS.* Quid illustrius pro divina & infallibili auctoritate Romani Pontificis in quæstionibus fidei dirimendis? Videtur itaque illa firma & rata, non solùm certitudine dogmatis communis Theologorum, sed etiam veritatis Catholicæ, testatæ in Generalibus Concilijs. Quod ipsum in progressu sæpiùs vrgebimus, nequa, vel in speciem, evasio supersit ijs, qui contrà sentire, aut docere audent.

SECTIO SEXTA.

Digressio aduersus Παπισσομανοῦντας, qui eodem sæculo nono Ioannam quandam Sedi Apostolicæ præfuisse garriunt, vt eius auctoritatem enervent.

41 NON Erit prorsus abs re; neque omnino præter scopum huius Opusculi, in quo auctoritas summa & infallibilis asseritur Sedi Apostolicæ circa definitiones fidei, vt obiter, & transitu quodam, refellamus immane deliramentum eorum, qui iam diu finxere, & nunc etiam perfricta fronte contra manifestam veritatem fingere pergunt fœminam quandam, Ioannam nomine,

quæ

quæ ementito sexu, ac deluso toto Orbe Christiano ad tempus, cathedram S. Petri occupaverit, & Pontificis Romani personam induerit aliquandiu, cum ingenti ludibrio ac dedecore Sedis Apostolicæ, intra idem sæculum nonum. Verùm ne ab instituto recedamus, restringenda erit, remisso Lectore ad Scriptores allegandos: præsertim adversus quosdam Heterodoxos Παπισσομανοῦντας, & in his Salmasium, Maresium, Cognardum, Hottingerum, ac Cookium, iuratos & recentes Ecclesiæ Romanæ hostes. Neque enim in hac sectione, digressioneque, disputatio mihi est, vti hactenus, cum quoquam ex Præsulibus gravissimi Cleri Gallicani.

42 Fabulam nuper indicatam non aliunde ortam fuisse, quàm ex facilitate ac nimia lenitate Ioannis VIII. erga Photium eunuchum, invasorem Sedis Constantinopolitanæ impudentissimum, eidem perperam restitutum, suspicatur Baronius ad annum Christi 879. Cùm enim Legati eiusdem Pontificis Constantinopolim missi segniter se habuissent cum illo Schismatico; eiusque fraudibus ac dolis in dedecus Ecclesię Romanę, & octavæ Synodi Generalis, à qua iniustus anathemate, & depositus fuerat, non restitissent, vt par erat; Ioannes nihilominus eos redeuntes benignè accepit. Vnde à quibusdam disseminari cœperunt criminationes, & querelæ contra eundem Pontificem, tanquam non vir, sed fœmina esset, qui se à Photio evirato & eunucho vinci passus est. Qua de causa fortassis Anastasius Bibliothecarius, eiusdem temporis Scriptor, res ab eo gestas prætermisit: ne cogeretur litteris committere mollitudinem & nimiam facilitatem eius erga Photium, quem duo prædecessores in Sede Apostolica, Nicolaus I. & Adrianus II. iure merito, veluti immane monstrum à reliquo Ecclesiæ Catholicæ corpore dividendum curaverant.

43 Verum licèt tam debile ac propè nullum fundamentum eius fabellæ, aut vulgaris locutionis extiterit; duobus sæculis postea à quibusdam Historicis ineptè disseminari & scripto consignari cœpit, nisi fortè aliena manu codices ipsorum depravati fuerint, vt in progressu indicabitur. Sed par erit id audire ab eodem Baronio ad annum Christi 853. seu potiùs ab illius fideli breviatore Henrico Spondano, eiusque verbis & anilis fabulæ originem, & solidam eius impugna-„ tionem exhibere. * Hoc ipso anno (inquit „ Spondanus ex Baronio) à Mariano Scoto „ falsissimè ponitur obitus Leonis Quarti Pa-„ pæ, & ineptissimè asseritur subrogata mu-„ lier quædam IOANNA nomine. Quoniam „ autem nullus penitus ante eum inventus est „ auctor, qui de eiusmodi portento meminerit, illudque ab eo omnes alij postea exceperint: primò sciendum est, ipsum post ducentos & ampliùs annos vixisse & scripsisse: „ qui videlicet natus sit, vt ipse testatur, anno „ Christi millesimo vigesimo octavo, & sæculum reliquerit millesimo quinquagesimo „ tertio, & millesimo quinquagesimo sexto ex „ Scotia in Germaniam veniens, Coloniæ factus fuerit monachus, & millesimo quinquagesimo nono Fuldæ se incluserit; vbi ad decenium demoratus, postea Moguntię eodem „ vitæ genere perseverans, vsque ad obitum „ inclusus permanserit. quem pervenisse ad „ annum millesimum octogesimum sextum affirmat Dodechindus Abbas, qui ad eius „ Chronicon Appendicem addidit. Erant ea „ ipsa tempora, quibus Henricus Tertius Imperator (vt ipse Marianus narrat) schismate „ cum suis ab Ecclesia Catholica desciverat; „ cùm & promulgato à Gregorio Papa Septimo adversus Clericos concubinarios decreto, complures ex illis (vt ait) delegerunt expelli potiùs ab Ecclesia, quàm concubinas „ expellere.

„ 44 His adiungimus, quòd eodem „ tempore, quo scribebat Marianus, iam de „ fœmina ordinata in sede Constantinopolitana Patriarcha, fama ferretur, vt apertè constat ex Epistola Leonis Noni Romani Pontificis ad Michaelem Patriarcam Constantinopolitanum, & Leonẽ Acridanum scripta (vt testatur) post annos mille, & ferè viginti à Passione Christi, à Nativitate verò „ millesimo quinquagesimo tertio. Porrò ea „ quæ ita erant fama vulgata de Ecclesia Cõstantinopolitana, conversa esse in Romanam Ecclesiam à schismaticis eam odio „ prosequentibus, & calumnijs proscindentibus, atque ita vt accepit ipse eam fabulam „ Marianum eodem tempore scripsisse, quis „ non intelligat? Sed nec ipsum eam pro certo habuisse, testantur verba, quibus retulit. „ Licèt enim in Codice impresso Heroldi „ Opera, qui locum hunc mala fide cum alijs „ multis corrupit, absolutè legatur, *Leoni „ successit Ioãna mulier annis duobus, &c* „ tamen in scripto codice, ex quo prodijt „ prima editio, ita legitur, *Ioannes, qui, vt „ asseritur, fuit mulier*. Sicut & qui post „ Marianum elapsis triginta fermè annis, Sigebertus, & ipse schismaticus, in sua Chronographia eandem descripsit fabulam, nulla „ aliqua vtitur firma testificatione, sed incerta tantum fama ferri quod scribit, asserit. „ Cæterum post hæc factum est, vt plures alij „ eadem scripserint, alijque alia addiderint, „ vt mendacia vires sumerent: adeò vt etiam

,, pij viri res maiorum prosecuti, quæ de ijs ,, invenerint,absque delectu descripserint.

,, 45 Sed vt rem propiùs agamus: ,, Quomodo Marianus hoc anno ingressum ,, ponit fœminæ post Leonis obitum, cùm ,, constet,ipsum Leonem vitam adhuc ad duos ,, annos propagasse; id testante Anastasio Bi- ,, bliothecario, qui tunc Romæ præsens erat? ,, Quo item modo Ioanna successit;cùm idem ,, Anastasius asserat,Leoni statim post sex dies ,, substitutum fuisse Benedictum? & quicum- ,, que hoc tempore, quacumque occasione de ,, successione Romanorum Pontificum scrip- ,, serunt,Benedictum immediatè Leoni suc- ,, cessisse ponant;puta Lupus Ferrariensis Ab- ,, bas,Nicolaus Papa, & acta Tullensis Syno- ,, di paulo pòst habitæ? Rursum verò altum ,, vbique silentium tanti temporis de re tan- ,, ta,tot emergentibus in tantum nefas decla- ,, mandi occasionibus, plusquam mille dixeris ,, iuratos testes ad certam fidem faciendam ,, de fabulę falsitate. Certè quidem tam amici ,, facinus horrendum detestando, querendo, ,, dolendo, quàm inimici improperando,de- ,, trahendo, subsannando centies proclamas- ,, sent. Sed & quomodo Leo Nonus in Eccle- ,, siæ Romanæ hostes ea de fœmina erecta in ,, Patriarcham Constantinopolitanum obij- ,, cere ausus esset, si maiori infamia id fuisset ,, in Ecclesia Romana perpetratum?

,, 46 Quam autem absurdæ fabulæ ,, assertores inter se varia,diversaque scriben- ,, tes;alter alterum destruit? dum alij ipsam ,, confictam fœminam Ioannam nominatam ,, antea *Agnetem* dixere, alij *Gilbertam*, ,, *Isabellam*, alij, seu *Margaritam*, vel etiã ,, *Tuttam*, aut *Dorotheam*:præterquamquod ,, alij natione Germanam, alij dixere Angli- ,, canam. Rursum quanta diversitas in nomi- ,, ne,quod cõfinxerunt,vel leviter crediderũt ,, Papissæ Ioannæ,dum alij eam vocant Ioan- ,, nem Septimum,alij Octavum,alij verò No- ,, num;cùm tamen certissimè constet,eosdem ,, legitimos fuisse Romanæ Ecclesiæ Pontifi- ,, ces Ioannem Septimum, Octavum, & No- ,, num? Sed & in tempore valdè sibi contra- ,, riantur, dum alij hoc anno octingentesimo ,, quinquagesimo tertio,alij sequẽti,alij octin- ,, gentesimo quinquagesimo septimo, octavo ,, alij, quidam nongentesimo quarto; præter ,, eos,qui eam ponũt post Martinum Primum ,, anno Domini sexcentesimo quinquagesimo ,, tertio,vel post Ioannem Quintum anno sex- ,, centesimo octogesimo sexto. In Sedis verò ,, tempore quanta inter eos repugnantia, dum ,, alij eam sedisse tradunt anno vno, & men- ,, se vno,& diebus quatuor;alij annis duobus, ,, totidem mensibus, & diebus quatuor; alij ,, duobus annis cum dimidio; duobus tantum ,, annis alij,alij verò tantum quatuor mensi- ,, bus? Denique quanta diversitas in eiusdem ,, fabulæ narratione; dum nec vnus quidem ,, reperitur, qui consentiat alteri, immò om- ,, nes inter se dissentiant, contradicantque si- ,, bi invicem? Vt nulla penitus historia sit de ,, nomine,loco,tempore,& rebus quæ narran- ,, tur adeò mendax, variaque, & omni peni- ,, tus verisimilitudine carens. Sed qui curio- ,, siùs hæc scire desiderat;præter alios,qui hoc ,, inanissimum commentum egregiè ante hac ,, refellerunt,legat locupletem illum commẽ- ,, tariũ pietate & doctrina insignis viri FLO- ,, RIMVNDI RÆMVNDI Aginnensis Aqui- ,, tani Regij Consiliarij in Parlamento Bur- ,, degalensi,cuius est inscriptio *Error popu- ,, laris de Ioanna Papissa*: quo sic confecit ,, monstrum illud,Scriptorum levitate forma- ,, tum,& Novatorum industria phaleratum,vt ,, eos pudeat quę scripserint vel somniasse. * Hactenus ille.

47 Accedit, non solùm Anastasium Bibliothecariũ, Nicolaum I. Papam,& Lupum Abbatem Ferrariensem, eodem nono sæculo immo & ętate scribentes,à Baronio allegatos; sed etiam Adonem Viennensem Episcopum, qui eodem tempore floruit, & de quo nulla suspicio esse potest quòd in gratiam Romanorum Pontificum mentiri voluerit, excludere prorsus quemlibet Ioannem Papam, Leoni Quarto & Benedicto Tertio interiectum. Etenim in Chronico suo ad annum DCCC.LV. ait: *Pontifex Romanus Gregorius moritur: illo defuncto, succedit Leo. QVO OBEVNTE, BENEDICTVS IN SEDE APOSTOLICA SVBSTITVITVR.* Eodem modo loquitur Regino Abbas Prumiæ eo sæculo scribens; quique duobus postea sæculis floruerunt,vt Hermanus Contractus, Lambertus Scaffnaburgensis;sive tribus, vt Otho Frisingensis,& Abbas Vspergensis,alijque plurimi antiquiores Martino Polono, huius fabellæ disseminatore, vt postea videbimus: apud quos omnes altum vbique silentium est cuiuslibet Pontificis interiecti Leoni Quarto,& Benedicto Tertio,seu fœminę alicuius, quæ Pontificatum Romæ vnquam gesserit. Præterea Græci Historiographi,quotquot ante eundem Martinum scripserunt, vt Zonaras, Cedrenus,Ioannes Curopalates,& alij, quos allegat Cl. V. Leo Allatius in Opusculo de hac re edito, nec verbum habent huius tam prodigiosi eventus. quem tamen non videntur fuisse dissimulaturi,in odium Latinorũ. Quis autem credat, historiam adeò prodigiosam omnes eius sæculi & proximè sequentium Chronographos Scriptoresque latuisse, atque so-

folùm ijs elapsis detectam esse ab Auctore parum accurato & exigui nominis in rebus ad Historiam spectantibus?

48 Vlterius, licèt in Operibus editis Mariani Scoti, & Sigeberti Gemblacensis, legatur nomen Ioannæ, seu Ioannis fœminæ, quæ Pontificatum gessisse dicatur; tamen in antiquissimis manuscriptis vtriusque auctoris non invenitur. Nimirum in Monasterio Gemblacensi, vbi Sigebertus monachus vixit, extat antiquissimum exemplar manuscriptum, quod putatur autographum ipsius Sigeberti, in quo nec verbum habetur Ioannis fœminæ. cuius rei fidem fecit parentum nostrorum tempore Ioannes Molanus Lovaniensis Doctor, tanquam oculatus testis. Similiter in antiquissimis exemplaribus Mariani Scoti nullam Ioannis fœminæ mentionem inventam fuisse, testatus est ille qui Coloniæ anno millesimo quingentesimo septuagesimo quarto edidit Metropolim Alberti Krantij. Quapropter fabula prędicta ne quidem testimonio eorum duorum scriptorū innititur, cùm neuter verbum de ea vel leviter fecisse inveniatur. Quare putandum, fuisse centonem vtrique assutum ab aliquo nebulone in sequentibus manuscriptis, quæ ex autographis vtriusque eius auctoris infideliter, saltem quoad eam partem, exscripta fuerint. Itaque nemo invenitur certò eam fabulam consignasse scriptis vsque ad Martinum Polonum, qui res gestas Pontificum & Imperatorum vsque ad tempus Ioannis XXI. Papæ ex diversis Chronicis & Auctoribus collegit, & Bononiæ obijt circa annum 1279. ibidemque sepultus fuit in Cœnobio sui Ordinis Dominicani. Is ergo, quoniā fortasse in aliquod exemplar Mariani aut Sigeberti vitiatum incidit, & facilè illi fidem præstitit, fortè primus fabulam prædictam scripto vulgavit. quam postea duobus sæculis elapsis instauravit Bartholomæus Platina in Vitis Pontificum. nam iuxta editionem Parisiensem anni millesimi quingentesimi quinti, qua vtor, pagina CXXXIV. immediatè post res gestas Leonis Papæ Quarti infert Ioannē Octavum, ac de eo inquit statim: *Ioānes Anglicus ex Maguntiaco Oriundus malis artibus, vt aiunt, Pontificatum adeptus est. Mentitus enim sexum, cùm fœmina esset, adolescens admodum Athenas cum viro docto amatore proficiscitur: ibique præceptores bonarum artium audiendo tantum profecit, vt Romam veniens paucos admodum, etiam in sacris litteris, pares haberet, nedum superiores.* Hæc ille, & plura alia prorsus ἀνύπατα καὶ ἀσύγκλωστα. Verùm subdit: *Hæc quæ dixi, vulgò feruntur: incertis tamen & obscuris auctoribus.* Itaque fatetur ipse, eam narrationem, non ex probatis scriptoribus (neque enim vel vnum certò appellare potuit) sed ex vulgi rumore desumptam fuisse. Quapropter Onuphrius Panuinus in Additione ad eundem Platinam id, veluti deliramentum inane, refellit.

49 Et præterea reijcitur. Nam imprimis quomodo, ne in speciem quidem, verū esse potest, Ioannam illam sæculo nono operam Athenis dedisse; cùm eo tempore nec Athenis, nec in vlla alia Græciæ parte essent Gymnasia litteraria? Etenim Synesius Philosophus Græcus, qui Episcopatum patriæ suæ Cyrenes, ab anno Christi quadringentesimo decimo regere coactus fuit sub Theodosio Iuniore Arcadij filio (de quo, & alijs ad ipsum Synesium spectantibus solita eruditione disseruit Petavius) Epistola 136. ad fratrem suum testatur, iam suo ipsius tempore Athenis nihil fuisse, nisi nomen Academiæ. Et subdit: αἱ δὲ Ἀθῆναι, πάλαι μὲν ἦν ἡ πόλις ἑστία σοφῶν, τὸ δὲ νῦν ἔχον, σεμνύνουσιν αὐτὰς οἱ μελιττουργοί. id est, *Athenæ autem olim quidem erant vrbs, domicilium sapientum: nunc autem celebrant eas Apiarij.* Itaque Athenis sęculo quinto inchoato nihil ferè aliud erat præter mellis opifices, omnibus disciplinis veluti exilio pulsis. Deinde sæculo sequenti circa annum 510. aliquis fortasse cultus litterarum ibidem fuit, cùm inveniamus Severinum Boetium eò se contulisse studiorum causa, ibidemque Græcam linguam didicisse: vt propterea varios Aristotelis libros latinitate donaverit. At postea nullum litterarum aut studiorum vestigium in ea vrbe apparet vsque ad finem imperij Michaelis, incidentem in tēpora Nicolai I. Papæ: vt constat ex Zonara & Cedreno in vita eiusdem Michaelis. qui duo testantur, eousque omnia studia sapientiæ in tota Græcia ita extincta fuisse, vt ne vestigiū quidem eorum extaret. Atqui tum finis imperij Michaelis, tum Pontificatus Nicolai I. fuit posterior tempore illo, in quo Auctores contrarij intrudunt Ioannam Papissam, non modò studētem Athenis, sed etiam Romæ imperantem.

50 Præterea. In eadem narratione, prout habetur apud nonnullos post Martinum Polonum, dicitur, Ioannam illam in publica & solemni supplicatione peperisse. Cui autem prudenti viro persuadeas, fœminam vterum ferentem iam tot mensibus, & in tam sublimi dignitate collocatam, tunc ausam in publicum procedere, cùm ingens periculum immineret, vt eius partus cum insigni infamia omnibus innotesceret? Huc etiam spectat quod aiunt, Magdeburgenses, Ioannem VIII. peperisse in itinere, cùm ex Vaticano invisere vellet Ecele-

ecclesiam Lateranensem. Palam verò est, vt Onuphrius demonstrat libro de Septem Ecclesijs, Romanos Pontifices eousque nunquam habitasse in Vaticano, sed in Lateranensi Palatio; immo nec pluribus post sæculis vsque ad tempus Bonifacij IX. circa annum M. CCC. XC. Si igitur in Laterano habitabat Ioanna Papissa, quomodo ex Vaticano volebat invisere Lateranum? Iam hęc scripseram, cùm legens fortè librum secundum Historiæ Novorum, olim scriptæ ab Eadmero, socio & convictore S. Anselmi, nuperrimè Parisijs editæ curâ Gabrielis Gerberonis, pag. 51. column. 1. inveni hæc illius verba: *Mansimus ergo Romæ decem diebus IN PALATIO LATERANENSI CVM PAPA DEGENTES.* Accidit verò id circa annum Epochæ Christianæ M.XCVIII.

51 Deinde apertissimè refellitur demonstratione chronica ineluctabili, contexta è coætaneis eiusdem noni sæculi scriptoribus, Anastasio Cardinale Rom. E. Bibliothecario, pagin. 175. Editionis Regiæ anni 1649. Adone Viennensi Archiepiscopo, pag. 183. editionis Parisiensis anni 1612. ex qua reliquæ deinceps prodierunt, Guillelmo Cardinale S.R.E. Bibliothecario pagin. 199. citatæ Editionis Regiæ anni memorati 1649. Auctore Annalium Bertinianorum apud tomum tertium Collectionis Duchesnianæ pagina 208. Reginone Abbate Prumiæ apud Ioannem Pistorium in volumine Rerum German. pagina 41. Auctore Annalium Fuldensium ad annum 855. & 856. Hincmaro Archiepiscopo Rhemensi epistol. 26. iuxta editionem Sirmondi tomo 2. pagina 298. Benedicto Tertio Papa in Epistola quadam, seu Diplomate, apud Chronicó Technicum Philippi Labbé pagina 240. Nicolao I. Papa in Epistola 8. Tomi XXII. Collectionis Regiæ pagina 103. & Epistola 9. pagina 167. ac 205. & Epistola 11. quæ est ad Photium pagina 224. Hadriano II. Papa in Epistola ad Synodum Trecensem, apud Sirmondum Tomo tertio Conciliorum Galliæ pagina 364. Styliano Mapa Episcopo Neocæsareæ apud Baronium ad annum 886. numero 17. Nimirum; ex testimonijs ipsorum κατὰ πόδας relatis, & accuratissimè expensis, demonstrat clariùs meridiana luce idem V. Cl. Phillippus Labbè in Cenotaphio Ioannæ Papissæ adversus Heterodoxos initio sectionis memoratos, Leonem Quartum gessisse Romæ Pontificatum annis Æræ Christianæ 853. & 854. integris vsque ad diem 17. Iulij anni 855. Deinde eius successorem immediatum fuisse Benedictum Tertium, qui die Dominica 29. Septembris eiusdem anni 855. consecratus Pontificatum gesserit vsque ad diem 8. Aprilis anni 858. quo obijt. Huic porrò successisse αὐτίκα Nicolaum I. à die Dominica 24. Aprilis eiusdem anni, in eaque coronatum fuisse, & sedisse vsque ad diem 13. Novembris anni 867. in quo decessit, & successorem habuit Hadrianum II. à die 14. Decembris eiusdem anni 867. vsque ad Kalendas Novembris anni 872. Vnde manifestè colligitur, nullum esse locum Ioannæ Papissæ, cui Marianus Scotus, & Sigebertus (iuxta vitiatas editiones, suprà memoratas) Martinus Polonus, Bartholomæus Platina & recentes Heterodoxi, Pontificatum adscribunt inter Leonem Quartum & Benedictum Tertium, annis 854. 855. vel 856. vel etiam 859. aut 860. vt Maresius vult; nec qualemcumque Pontificatum, sed biennio integro durantem cum aliquot mensibus. Si enim inter eos tres Pontifices non vacavit Pontificatus, nisi semel tribus mensibus non integris ab obitu Leonis Quarti vsque ad electionem Benedicti Tertij, & iterum sexdecim diebus ab huius morte vsque ad coronationem Nicolai Primi; quomodo locus esse potest aut potuit, vt interijceretur ijs Ioanna Papissa biennio integro & ampliùs regens Apostolicam Sedem?

52 Quapropter adeò desperata est causa τῆς Παπισσομανίας, vt cautiores ex Cacodoxis, etiam ante inventam aut excogitatam demonstrationem præiactam, Catholicis vltro herbam porrexerint, ac testati fuerunt ex animi sententia, meram fabulam esse, futilitatem inanem, & ἀδιανόητα, quæ de Ioanna Papissa hactenus multorum scriptis consignata fuit. Etenim Claudius Saravius in Epistola ad Salmasium pagina 172. allegans manuscriptum quoddam Anastasij Bibliothecarij, & in altera ad eundem pagina 175. ac David Blondellus in Gallica elucidatione Amstelodami editâ anno 1647. & in Avangira posthuma de hac ipsa quæstione, ac præterea Chamerius, Petrus Molinæus, & Samuel Bochartus apud Saravium allegatum pagina 224. 225. & seqq. alijque ex eisdem Sectarijs, seu veritate manifesta convicti, sive vt hinc sectæ & erroribus suis fidem aliquam conciliarent, narrationem illam, vti quoddam deliramentum, reiecerunt. vt muto esse liceat Samueli Maresio, qui prę alijs in hac controversia insanivit tertio quoque verbo, & in onochronismos innumeros atque ἄτοπα & ἀσύστατα passim ac miserè lapsus fuit. vt proinde Labbeus suprà laudatus, non absque sale dixerit sibi spem fuisse, vt in nundinis sequentibus apud Francofurtum prostaret liber hoc titulo: SAMVEL MARESIVS, *Capite nudo, Pedibus nudis, Stola collo illigata, Accensa*

in manu tæda, vtroque simul genu flexo; A VERITATE, Palam, ante sacras eius ædes, Catholicis, Acatholicis, Orthodoxis, Heterodoxis spectantibus; lacrymis, singultu, gemitibus, voce miserabiliter intercisa, VENIAM PETENS; Quod Fabulæ omnium Fabulosissimæ, renitente conscientia, patrocinium susceperit. Atque in paratum à Metanœa rogum ridiculam suam de Restituta IOANNA PAPISSA Rhapsodiam, Flammis vltricibus devorandam vltro, sponte, ac libera voluntate proyciens. Groningæ apud Vincentium Philalethem, in vico Iustitiæ, ad insigne, MAGNA EST VERITAS, ET PRAEVALET. Hucusque Labbeus, & lepidissimè quidem.

53 Verum præter Latinos Scriptores eius sæculi iam allegatos, oportet idipsum breviter demonstrare ex Græcis eiusdem temporis, præsertim ijs, qui Ecclesiæ Romanæ iurati hostes erant, & nihil omnino prætermisissent ad deturpandam illam, siqua specie veri possent. Primus illorum est Photius evitatus, invasor C P. Sedis, mortalium eius sæculi scelestissimus, & ἐλέγχιστος ζωόντων, vt iure loquitur Leo Allatius, cuius Opusculum de hac re nuper mihi amicè communicavit præclaro Vir ingenio, & eruditione mira, idque in medio iuventutis flore, Doctor D. Iosephus de la Serna Cantoral, Iuris Cæsarei apud Nostrates Vespertinus & celeberrimus Antecessor. Nimirum Photius, dum totum Orientem innumeris artibus & dolis commovere studuit adversus Apostolicam Sedem & Pontifices Romanos, nec verbum habuit de fabula prædicta, qua illam denigrare posset. Quin potiùs enumerans seriem illorum, suo ipsius tempore viventium, disertis verbis post Leonem IV. adiungit Benedictum III. & subinde Nicolaum, atque Hadrianum, quorum duos priores laudat compulsus rei veritate. Verba sunt libr. 1. de Spiritus S. processione adversus Latinos: χθὲς καὶ οὔπω δευτέρα γενεὰ παρῆλθε, &c. id est, *Heri, & nondum secunda generatio præteryt; nobilis ille Leo, qui & miraculis editis potest gloriari, omnem omnium excidens prætextum hæreticorum.* Atque inferiùs: *Sed & mitis, & mansuetus, & asceticis certaminibus illustris inclytus Benedictus post eum* (Leonem) *in Archieratico throno successor, hoc idem & amplectēdo & confirmando haud secundus esse nitebatur, licet tempore secundus esset.* Deinde vtrique subiungit Nicolaum Benedicti Successorem, ac tandem Hadrianum & Ioannem. Similiter in Tractatu contra Latinos, vbi impugnat processionem Spiritus S. ex Filio, eandem seriem Romanorum Pontificum constituit, dicens: Λέων καὶ Βενέδικτος, οἱ μεγάλοι Ῥώμης εἶθ᾽ ὕστερον ἀρχιερεῖς. *Leo & Benedictus, magni deinde Romæ Antistes.* Nec in omnibus alijs scriptis suis, quibus dirè Romanos Præsules exagitavit, aut eam seriem variasse, aut illius fabellæ meminisse invenitur. quod certè invicto argumento est, illam multò postea excogitatam. Similiter Metrophanes Smyrnęus eodem tempore Romanam Sedem impugnans in libro de Divinitate Spiritus S. eiusque ex solo Patre processione, Leoni IV. immediatum Successorem Benedictum adnectit, dicens: Βενέδικτος ὁ μετ᾽ ἐκεῖνον (Λέοντα) τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου διάδοχος. *Benedictus post illum* (Leonem) *in Summi Sacerdoty throno successor.* Deinde vtrique adiūgit Nicolaum, Hadrianum, & Ioannem, eiusdem cathedræ successores, nec verbum habens de Ioanna Papissa, quam certè vociferaret in odium Romanæ Sedis, si vel rimulam invenisset. Mitto Stylianum Neocæsareiæ Euphratesinę Provinciæ Episcopum, verè Catholicum, tunc scribentem adversus Photij gregales: qui cum pluribus alijs Episcopis, Præsbyteris, & Diaconis Ecclesiæ Constantinop. omnibusque Præfectis, Præsbyteris, Monachis, & anachoretis per Orientem & occidentem sparsis, in Epistola quadam ad Stephanum Pontificem Romanum, Leoni, μακαριωτάτῳ Πάπᾳ, Benedictum successorem adiungit. Quod ipsum fecit eadem C. P. Ecclesia eodem sæculo, primo anno Formosi Papæ, in Embolo, siue porticu magnæ Ecclesię, litteris publicè patentibus, vbi affigebatur breviarium Octavæ Synodi Generalis tunc celebratæ. In ijs enim ordine suo collocantur, ὁ Πάπας Λέων, καὶ ὁ Βενέδικτος, καὶ ὁ Νικόλαος. Quin & postea dum texitur series eorum Pontificum Romanorum qui per spatium quadraginta quinque annorum eousque Photio schismatico & hæretico anathematis notam inusserant; recensentur novem ordine suo, *Leo, Benedictus, Nicolaus, Hadrianus, Ioannes*, Marinus, Hadrianus alter, Stephanus & Formosus. Vnde rursus evincitur clariùs meridiana luce, in toto illo XLV. annorum spatio à tempore Leonis vsque ad finem Pontificatus Formosi, nullum fuisse locum imaginariæ illi Ioannæ, quæ Sedem Apostolicam mentito sexu virili rexerit, ne ad horam quidem; quanto minùs biennio integro & aliquot mensibus, vt eius portenti fabricatores commenti sunt? Verùm relinquamus hæc legenda fusiùs apud eundem Allatium, adiuncto Bertholdo Nihusio in Epilogo Triumphali de ea re edito simul Coloniæ Agrippinæ apud Kalcovium & Socios anno 1645.

1645. post Genebrardum nostrum in Chronico ad annum 858. (quem iure merito Raynaudus Tomo XI. Erotemate X. pagina 164. Dechamps, & alij celebrant, veluti rarum & lucidissimum Galliarum lumen) Bellarminum Tomo I. lib. 3. de Romano Pontific. capit. 24. Aubertum Miræum in Scholijs ad Chronicon Sigeberti, Iacobum Gretherum in Defensione Bellarmini Tomo II. libr. 3. capit. 24. Nicolaum Serarium in descriptione Moguntiacarum Antiquitatum, Siffridum Petri in Annotationibus ad Chronicon Martini Poloni, & Petrum Maturum in Annotationibus ad Chronicon S. Antonini Florentini, vt alios plures omittam. Hæc itaque obiter, & instar παρενθέσεως καὶ παρέργου, interiecisse licuerit, vt sæculum nonum, in quo versabamur, ab ea infami nota Ioannæ Papissæ, liberum ostendamus; & auctoritas Sedis Apostolicæ, quæ in hoc Opere potissimùm nobis curæ est, etiam ex eo capite, integra, atque incassum ab Heterodoxis impetita demonstretur.

SECTIO SEPTIMA.

Digressio altera circa sæculum decimum, quod obscurum & ferreum à plerisque dicitur. Vindicatur quoddammodo ab ea nota, memoratis Scriptoribus quibusdam, ac præsertim Leone VI. Imperatore, & Luitprando. Porrò nullam hæresim illo ævo ortam fuisse, quam Sedes Apostolica intra aut extra Concilium damnaret.

54 SÆCVLVM Decimum, & vltimum primæ chiliadis Christianæ annorum, quemadmodum à plerisque censetur sterile & Scriptoribus destitutum, proptereaque ferreum appellari solet: ita etiam novarum hæreseon ferax non invenitur. Scio aliquot Recentiores, quorũ meminere Ephemerides Eruditorum Parisiensium, pugnasse pro eo sæculo, veluti fœcundo illustrium Virorum. Ego verò, licèt non audeam ipsi fœcunditatem adscribere (quippe id παράδοξον appareret) vindicandum puto ab ea tam exaggerata sterilitatis nota. Nam imprimis floruit eius initio Leo VI. Imperator Orientis, cognomento Sapiens: qui, inter alia, scripsit Epistolam insignem ad Regem Sarracenorum de Veritate Christianæ fidei, & Sarracenorum impietate, quæ extat in plerisque editionibus Bibliothecæ VV. Patrum; & plurimas Orationes à Baronio commemoratas Tomo X. ad annum 911. quo ille obijt; aliasque plures, & varia Opuscula, ac præterea ἑξηκοντάβιβλον, aliàs Opus Basilicorum in sexaginta libros divisum: quæ omnia Latine reddita sunt, partitim à Federico Merio, Iacobo Gretsero, Francisco Combefisio, Iacobo Pontano, Petro Possino, Petro Lambecio, Henrico Agyleo, Carolo Annibale Fabroto, alijsque post Iacobum Cuiacium, qui primus omnium, quos sciam, partem aliquam τοῦ ἑξηκονταβίβλου Latinè edidit. Illud verò tandem integrum ac septem Tomis distinctum Græcè & Latinè vulgatum fuit ex M.S. Regiæ Galliarum Bibliothecæ anno 1647. apud Cramosios Fratres. Sanè vel is vnus Imperator satis videtur ad repellendam notam illi sæculo à plerisque inustam, vel si solùm scripsisset Opus Basilicorum. Quantò magis, cùm plurima Opuscula, Orationesque pietate plenas ediderit, ac præterea in Epistola superiùs memorata testatus fuerit disertè, Spiritum sanctum à Filio etiam procedere, quod Græculi eousque negabant, & adhuc diffiteri pergunt?

55 Eodem sæculo floruit Rhegino Abbas Prumiensis, qui Chronicon scripsit duobus libris distinctum vsque ad annum 908. & Tractatum insignem de Disciplinis Ecclesiasticis & Religione Christiana, distributum in nongenta ferè capita, teste Trithemio, & alijs. Floruit etiam Rodulphus Flaviacensis, qui circa annum 910. viginti libros scripsit in Leviticum, postea editos Coloniæ anno 1556. ac præterea libros 14. in Epistolas D. Pauli, & Historiam sui temporis libris quinque comprehensam.

56 Floruit insuper circa annũ 946. Luitprandus Ticinensis, aliàs Cremonensis dictus ab Ecclesia ipsa, cuius primùm Diaconus, deinde Episcopus fuit: quique à Berengario II. in Italia imperante missus fuit legationis causa ad Constantinum Porphyrogenitum Orientis Imperatorem, ac viginti duobus annis postea, nimirum Christi 968. ab Othone ad Nicephorum Phocam. Opera ipsius Antuerpiæ in folio edita fuerunt anno 1640. in quibus legere est sex libros Rerum gestarum ab Europæ Imperatoribus & Regibus: librum præterea de Pontificum Romanorum gestis à S. Petro vsque ad Formosum Papam (quod tamen Opusculum Labbè post Gerardum Ioãnem Vossium adiudicat cuidam Monacho Illustris. Cœnobij Corbeiensis, scriptori eiusdem sæculi) & Chronicõ, atque Adversaria, & varias Epistolas, ac Diptychon Toletanũ. Additæ sunt præterea Notæ Hieronymi de la Higuera, & D. Laurentij Ramirez de Prado, Iacobæi Equitis, Regijque in Hispania Cõsiliarij: qui duo nullum non moverunt lapidem, vt Chronicon prædictum, & Adversaria, & Epistolas, & Diptychon eidem Luitprando assererent.

H 2 Sed

57 Sed enim, vt hoc loci proferam obiter quod multis ab hinc annis re maturè expensa iudicare licuit, prædicta Opuscula suspectæ fidei sunt,& quæ apud nullum hominem eruditum ingenuumque fidem aliquam mereantur,quidquid aliter multi, non solùm è vulgo,sed ex ijs qui in Quatuordecim sedere censentur,magnis clamoribus loquatur.Quod ipsum de Chronicis Dextri,Maximi, Helecæ, Iuliani,Auberti Hispalensis,&Liberati, dictū esto. Quippe in ijs omnibus plurimi insignes viri,apprimè in rebus ad Historiam & Chronologiam versati,ac præstanti & acerrimo iudicio præditi,non in Gallia,Germania,& Italia solùm, sed in nostra Hispania, tot paradoxa,antilogias,ῥαψῳδήματα, περιψήματα,ἐκτρώματα, & ἀνακολουθίας detexerunt, vt meritò releganda videantur in Vtopiam Morbonianque insulam cum libris Amadisij, Belianisij, Phœbeij Equitis, & similium, quos iam diu lepidissimus Michael Cervantes exulare fecit. Neque in hac censura stabilienda oportet quidquam temporis insumere postquam idipsum abundè demonstrarunt Mathæus Raderus in Analectis ad tertiam editionē Commētariorum Martialis, Cornelius à Lapide in Proœmio ad primam S. Ioannis Epistolam, Raynaudus in Indiculo SS.Lugdunensium, atque in Erotematis,Philippus Labbè inDissert. Historica de Scriptoribus Ecclef.tom. 2.littera L.in Luitprando,Ioannes Bollandus & Godefridus Henschenius in Præfatione ad Tomum I.Februarij cap.4. vbi & allegāt ex Hispanis duos insignes viros,Ludovicum Noniū, ac D.Nicolaum Antonium (nunc iam longè celebriorem ob varias lucubrationes editas, & in ijs Bibliothecam Hispanam)quibus adde Excellentissimū Principem Marchionem de Mondexar D.D.Gasparem de Mendoza Ibañez de Segovia in Dissertationibus Ecclesiasticis,vt plurimos alios omittam: qui omnes eā Chronica & Adversaria multiplici nomine refellunt exibilantque,tanquam notha,suppositi tia, & infideli manu exarata.

58 Quibus autem tribuendæ sint eiusmodi quisquiliæ,seu quo primùm artifice in lucem prodierint; non est nostrum differere;neque placet aut placebit vnquam aliquem eorum nominatim traducere; præsertim cùm nullius in singulari mala fides satis explorata fuerit.Id autem monemus, siquando in libris aut quibuslibet scriptis de hac re differitur, curandum maximè esse,ne modestiæ & charitatis Christianæ limites transiliantur. Norunt omnes,quot satyrę,scommata,dicteria,& probrosa convicia ab vtriusque partis sectatoribus invicem digladiantibus prælo commissa fuerint hisce proximis annis, idque vulgari idiomate. Nemo prudentum,nec modò præstantium Virorum est, qui in ijs non desideret humanitatem, vrbanitatem, ac modum illum,qui servari debet inter Scriptores graves, præsertim sacro alicui Ordini addictos. Fortassis mitiùs invicem egissent,si in disciplinis gravioribus strenuam operam navassent, vel aliquam illarum professi essent, maximè in Academijs,seu publicis litterarum Scholis. In his quippe,quantumvis contrarijs opinionibus imbutæ sint partes, & acri contentione mutuò disputent; servatur vbique decor quà verbo,quà scripto. Nam vt ex Nasone obsevat Petrus Blessensis Epistola 67.

—— ingenuas didicisse fideliter artes,
Emollit mores,nec sinit esse feros.

Apage infrunitam illam maledicendi licentiam & conviciandi,quæ,non dicam in hominibus è media plebe, sed ne in sannionibus quidem aut scurris tolerari potest. Luitprandus itaque,vt ad scopum nostrum redeamus, ob varias lucubrationes, quas certò edidit, & quarum aliquot superiùs indicavimus, claritatem aliquam sæculo decimo attulit, quod plerique obscurum & ignobile fuisse volunt.

59 Similiter sæculum hoc scriptis suis nobilitavit Vvirichindus Monachus Benedictinus Corbeiensis ab anno circiter 946. prout Bellarminus observat post Sigibertum, Adamum Bremensem, Gobelinum, & Trithemium. Scripsit enim libros tres de Rebus Saxonum, Panegyricum de Gestis Othonis Magni, Historiam erectionis Archiepiscopatus Magdeburgensis, tres Decades Diplomatum & Donariorum prædicti Othonis Imperatoris, Chronicon Monasterij sui Corbeiensis, & Translationem SS. Martyrum Viti ac Iustini. quæ lucubrationes primùm Basileæ anno 1532. deinde Francofurti ad Mœnum anno 1577.ac postea Francofurti apud Abrios in folio anno 1621. cùm Notis Henrici Meibomij, editæ fuerunt.

60 Flodoardus Præsbyter, quem Trithemius Benedictinum, Miræus S. Remigij ad Vrbem Remensem Abbatem fuisse refert, plura scripta edidit: atque imprimis Chronicon ab anno 917.vsque ad 968. quod circa initium huius sæculi Cl. V. Petrus Pithœus primò edendum curavit inter XII. Scriptores Coętaneos(vt vel hinc obiter discas non fuisse tantam Scriptorum eo tempore penuriam) deinde verò Andræas Duchesnius recudit addita aliquot annorum Appendice. Scripsit & Historiam Antistitum Remensis Ecclesiæ,quam adhuc manuscriptam Gallicè vertit Nicolaus Quercetanus hortatu Cardinalis Baronij, deinde verò Latinè, prout à principio scripta erat, prælo edidit Iacobus

Sirmondus; ac tandem eruditis Notis illustravit Duaci Georgius Colvenerius anno 1617. Scripsit denique versu libros quindecim de Triumphis Italicis Martyrum & Confessorum: alios tres de Triumphis Christi & Sanctorum Palæstinæ: duos de Triumphis Christi, & rebus Antiochiæ gestis. Omnes illos præcedenti sæculo extitisse Treviris in summo Templo testatur Bunderius Dominicanus apud Gerardum Ioannem Bosium; & etiam num extare Claromonte in Arvernia apud RR. PP. Carmelitas Discalceatos ex aliorum auditu refert Philippus Labbè. Nec scio an ab anno 1660. vsque modò editi à quoquam fuerint.

61 Ratherius, primùm Monachus Lobiensis, deinde Episcopus Veronensis (à Bellarmino & Labbeo prætermissus) haud exiguum lumen attulit huic sæculo insignibus scriptis, quorum catalogum texit Baronius Tomo X. ad annum Christi 954. De eo Gaulterus hæc habet in Chronologia sæculi decimi in quo versamur: *Ex hoc sæculo nihil in præsentia habeo, quod annotem, nisi continuationem schismatis quorundam Græcorum, nonnullosque Anthropomorphitas in Italia repullulantes (quos strenuè, tum verbo, tum stylo propulsauit MAGNVM ILLVD ECCLESIAE CATHOLICAE LVMEN, RATHERIVS Veronensis Episcopus) ac sectam quondam Manichæorum Philippopoli germinantem.*

62 Mitto Marcum Eremitam, Stephanum Eduensem, ac Mosem Barcepha, de quibus Bellarminus eodem sæculo. Nec dubito plures alios Scriptores ad illud spectantes detectos fuisse incredibili studio & cura Recentiorum, præsertim Gallorum, qui nihil intentatum relinquunt, vt è tineis & blattis redimant, atque in meliori luce collocent Veterum Patrum & Scriptorum libros innumeros, quorum plerique recens editi difficilè ad nos perveniunt. Vnus D. Lucas D Acherius, qui iam quindecim volumina Spicilegij edidit, eiusmodi lucubrationibus redivivis plena (vt omittam Ioannem Mavillonem, Gabrielem Gerberonem, Claudium Stephanotium, & alios præclaros Viros eiusdem Congregationis Gallicæ S. Mauri, intentos eruendis monumentis Antiquitatis Ecclesiasticæ) testis est quanto cum desiderio id magnum Opus, & alia similia quæsierimus, nulli parcentes sumptui; sed irrito planè conatu. Ipseque litteris ad nos Lutetia datis superiore anno rescribens humanissimè, non potuit aliquot saltem exemplaria ad nos mittere, ob nimiam distantiam eius nobilissimæ vrbis ab hac nostra Academia. Hæc itaque causa est quòd eidem sæculo decimo non plures accenseamus nobiles Scriptores, quamvis fortè ab illo, alijsve viris eruditis, plures detecti aut editi fuerint. Quæ verò spectant ad Gerbertum eodem sæculo celebrem ob eruditionem doctrinamque variam, vsque ad annum 999. in quo renunciatus fuit Pontifex Romanus, & quænam scripserit; alij proferent, & præsertim R.P. Magister Fr. Ioseph Perez, Abbas huius Insignis Collegij, in Academia Salmant. Artium & Theologiæ Doctor, Matheseos primùm, ac nunc Orientalium linguarum Primarius Antecessor, Latinè, Græcè, & Hebraicè eruditissimus, in volumine propediem edendo Bibliothecæ Benedictinæ. Ibidem enim latè disseret de doctrina & scriptis Gerberti. Eius Epistolas plures è latebris in lucem eduxerunt Papirius Massonus, & Andreas Duchesnius; ac duas alias Philippus Labbè, in Collectione Regia editas.

63 Cum itaque eo sæculo nulla nova hæresis fuerit exorta; nihil mirum quòd Romani Pontifices non inveniantur tunc aliquam damnasse, neque intra, neque extra Concilium. Sed neque in Concilijs Provincialibus (Generale enim nullum fuit) toto eo tempore celebratis, etiam iuxta Labbeanam editionem omnium vberrimam, aliquid definitum circa fidè aut mores invenio, vt proinde opus esset consensu aut declaratione Romani Pontificis. Ad summum legere est Concilium ad Matronam fluvium in pago Meldensi celebratum anno 962. ab Episcopis tredecim Provinciarum Remensis ac Senonensis, in quo ij professi sunt, nihil de Hugone olim Archiepiscopo Remensi posse decerni, nisi consulto Romano Pontifice. Quod, præter alia in superioribus observata, argumento est, etiam in eo turbulento sæculo Ecclesiam Gallicanam censuisse causas maioris momenti in rebus Ecclesiasticis, qualia sunt iudicia Episcoporum, ad solam Sedem Apostolicam spectare; prout sæpe in sacris Canonibus Romanæ Ecclesiæ declaratum fuerat. Graviores autem longè sunt quæ pertinent ad fidem: vtpote quæ non ad vnam Diœcesim peculiarem, aut certam personam, sed ad totam Ecclesiam porriguntur. Hæ igitur multò magis ad solum Pontificem Romanum spectant, & ab eo solo definiri possunt.

DISPVTATIO DECIMA

AN SAECVLO VNDECIMO, ID EST, primo posterioris chiliadis Christianæ annorum, Romanus Pontifex ex sensu Ecclesiæ habuerit infallibilitatem in controuersijs circa fidem dirimendis

OSTENSVM *Fuit palam hucusque, Ecclesiam Catholicam primis decem sæculis in ea persuasione fuisse, vt definitionibus Summorum Pontificum ex cathedra prolatis circa fidem & mores, etiam nullo Generali Concilio ad id congregato, exhibendum esset statim ab omnibus Christianis ingenuum mentis obsequium, veluti cœlestibus Oraculis, quibus contradicere impium & hæreseos nota dignum esset. Nunc oportet idipsum ostendere de sæculo primo huius posterioris millenarij, id est Christi vndecimo.*

SECTIO PRIMA.

Hæresis Berengarij Sacramentariorum Prodromi contra Venerab. Sacramentum Eucharistiæ, sæculo vndecimo orta, & à varijs Pontificibus Romanis sine vllo Concilio Oecumenico proscripta. Vbi de alijs hæresibus eiusdem temporis.

1 HÆRESIS Prima sæculi vndecimi fuit contra veram & realem præsentiam Corporis & Sanguinis D. N. IESV-CHRISTI in Eucharistia, siue Sacramento Altaris. Nam quamvis aliqui, etiam ex eruditis & solertibus in vestiganda antiquitate Ecclesiastica, velint, eum errorem fuisse inchoatum sæculo nono (de quo novissimè post cæteros plura disserit è nostris V. Cl. Ioannes Mavillon Tomo VI. Sæculorum Benedict. Parisijs edito anno 1680) frequens tamen & recepta sententia cæterorum est, illum vndecimo sæculo initium habuisse à Leutherico Archiepiscopo Senonensi, qui propterea à Rege Galliæ Roberto, Christianissimo sanè & pijssimo acriter reprehēsus fuit. Scripsit etiam contra ipsum Helgaldus, gravis Auctor eiusdem temporis, in Vita laudati Regis, inquiens: *Præsuli cuidam* (scilicet, Leutherico Senonensi) *de Domino non bene sentienti, & quærenti pro quibusdam causis probationem in Corpore D. N. IESV-CHRISTI, &c. Rex amator bonitatis scripsit his verbis: Cùm tu tibi nomen scientiæ, & nō lucear in te lumē sapientiæ, miror qua ratione quæsieris pro tuis iniquissimis imperijs, & pro infesto odio quod erga seruos Dei habes, examinationem in Corpore & Sanguine Domini. Et paucis interiectis, subdit. Priuaberis honore Pontificis, nisi ab his resipueris, & damnaberis cum ijs, qui dixerunt Domino*: Recede à nobis, *Iob 21. & non communicabis his, quibus dicitur*: Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis, *Iacobi* 4. Addit præterea Helgaldus, & testatur resipiscentiam Lautherici, inquiens: *His verbis Præsul bene correctus, à Rege pio & bono sapienter instructus, quiescit, obmutuit, & siluit à dogmate perverso, quod erat contrarium omni bono, & iam crescebat in sæculo.*

3 Sed quamvis tacuerit exinde Leuthericus, nec docuerit deinceps errorē illum (an vera animi resipiscentia, an timore Regis & cathedræ Pontificiæ amittendæ) is semel ab eo disseminatus serpere cœpit in Gallia, & tandē erupit in manifestam hæresim miserrimi Berengarij, natione Galli, patria Turonensis: qui posthabita doctrina sanctissimi Viri Fulberti Carnotensis, præceptoris sui in adolescentiâ, spretisque obiurgationibus ipsius, & Adelmanni Episcopi Brixiensis, sui olim condiscipuli, aliorumque, *posuit in cœlum os suum*, & in Sanctum Sanctorum, Sacramentum Sacramentorum, vt cum Baronio loquar, impudenter se ingessit, evomuitque virus iam altè cordi infixum: vt propterea iure merito inter præcipuos omnium sæculorum Hæresiarchas numeretur.

4 Præcipue verò postquam laudatus Rex Galliarum Robertus humana posuit, desiderio sui relicto, Berengarius cœpit insolentiùs effutire errorem suum. Id audiens S. Leo IX. qui ob summam generis claritatem cum eximia pietate coniunctam electus fuerat omnium consensu Romanus Pontifie. anno 1049. statim anno sequenti 1050. congregavit Romæ Concilium, non quidem Generale, sed Provinciale, adversus eundem Berengarium

rium, quòd Ioannem Scotum (nimirum, Erigenam appellatum, de quo nõnihil præmisimus Disputat. IX. sect. 4. num. 32.) laudaret, Paschasium Radbertum in sectaretur, & communi circa Eucharistiam fidelium doctrinæ contradiceret. Vnde noster Lanfrancus, qui eodem tempore contra illum scripsit Commentarium de Sacramento Altaris, testatur, per sententiam Synodalem privatum fuisse communione sanctæ Ecclesiæ, quam ipse privare sancta communione satagebat. Eiusdem Concilij meminit auctor Chronici Benigniani, vbi agit de Halynardo. Præterea idem S. Leo IX. adfuit alteri Concilio Vercellis coacto eodem anno contra ipsum Berengarium, qui eò vocatus ire noluit, vt narrant idem Lanfrancus, Guitmundus, & alij: ac nisi statim resipisceret, cum suis sequacibus inustus fuit perpetuo anathemate. Addit præterea Labbè in novissima Conciliorum editione aliud Lutetiæ congregatum eodem anno contra prædictam hæresim Berengarij: in quo certè, quemadmodum & in alijs innumeris gestis & scriptis pro fide Catholica, summam semper laudem meruit illa clarissima vrbs, & quasi oculus litterarij Orbis.

5 Nec verò propterea Berengarius cessavit à væsania sua: sed potiùs obstinatior, & in rabiem actus, plures Galliæ provincias eadem lue infecit. Victor II. Papa, qui Leoni IX. successerat, celebravit Concilium Florentiæ anno 1055. adstante Henrico III. Imperatore: in quo iterum hæresis Berengarij damnata fuit: prætereaque indixit aliud Turonense, cui præfuit Hildebrandus, tanquam eiusdem Pontificis Legatus: in quo Berengarius, eiurata pestilentissima hæresi, Catholicam fidem professus fuit, testibus Lanfranco & Guitmundo, paulo antè laudatis. Nec tamen ideo promissis stetit, sed semel & iterum ad vomitum redijt. Quare tempore Nicolai II. Papę anno 1059. habitum est Concilium Romæ à 113. Episcopis: in quorum cõspectu Berengarius hæresim suam tertiò iam abiuratam detestatus fuit, & fidem Catholicam professus, iuxta formulam sibi ab Humberto Cardinali Episcopo Sylvæ Candidæ præscriptã, cui initium: *Ego Beregarius indignus S. Mauritij Andegavẽsis Ecclesiæ Diaconus, &c.* prout extat apud Gratianum de Consecratione dist. 2. Quin & libros à se contra veritatem Eucharistiæ compositos igni tradidit. cuius rei fidem faciunt ijdem Lanfrancus, Guitmundus, Algerus, & alij. Deinde multò postea nimirum anno 1076. tertio Gregorij VII. fuit aliud Concilium Pictavis Idibus Ianuarij, Præside Girando Legato Sedis Apostolicæ, de Corpore & Sanguine Domini, contra ipsum Berengarium: qui, teste Auctore Chronici Malleacensis pene ibidem interemptus fuit. Vide id Concilium in novissima editione Conciliorum Labbeana. Denique anno 1079. habitũ est Romæ Concilium anno sexto Pontificatus S. Gregorij VII. in quo idem Berengarius sæpe ad pœnitentiam vocatus, sæpe etiam in hæresim relapsus, vltimò illam abiuravit, fidemque Catholicam professus fuit, interposito iusiurando, cuius formula ibidem habetur. Quin & in alio Concilio Burdigalæ habito eodem anno (& pariter addito editioni Labbeanæ) Præside Amato Oleronensi Episcopo, S. Sedis Legato, idem Berengarius rationem fidei suæ reddidit. Neque vnquam de cætero ad ingeniũ suum redijsse legitur, quamvis vixerit vsque ad annum 1088. in quo iam ferè nonagenarius, die ipso Epiphaniæ, instante morte, dixisse fertur: *Hodie in die Apparitionis suæ apparebit mihi Dñus meus IESVS-CHRISTVS propter pœnitentiam, vt spero, ad gloriam; vel propter alios, vt timeo, ad pœnã.*

6 Itaque Hæresis illa Berengarij, quamvis pestilentissima, & tandiu eo sæculo grassata, non fuit vllo modo proscripta tunc in aliquo Generali Concilio; sed solùm in Provincialibus, aut præsente Romano Pontifice, aut saltem probante. Nec vlla alia declaratione opus fuisse ad vitãdum illum errorẽ, dirisque devovendum, censuit Ecclesia illo sæculo, sicuti nec in decem præcedentibus existimaverat: vtpote cui semper exploratum fuit, definitiones Romani Pontificis ex cathedra prolatas, id est animo tradendi doctrinam à tota Ecclesia credendas in materia fidei ac morum, esse totidem Oracula Christi, per os Vicarij sui loquentis, quibus dissentire impium & hæreseos nota dignum sit.

7 Nec sanè Berengarius post tot definitiones Pontificias Leonis IX. Victoris II. Nicolai II. & Gregorij VII. ad vomitum redijsset, aut Venerabile Sacramentum tam pertinaciter impugnasset, nisi actus malo genio, sive fœdere inito cum Diabolo, cui moris est & fuit iam diu, in id Mysterium, Sacramentorum omnium maximum, omnes tartareas vires exerere. Nimirum, vt testatur Polydorus Virgilius, & noster Genebrardus in Chronico ad annum 1041. Berengarius magiæ diabolicæ deditus fuit: vt propterea vna eademque nocte extiterit Romæ, ac Turonibus in Gallia, vbi & lectionem quandam publicè recitavit. Quid itaque mirum, si posthabitis tot definitionibus Romanorum Pontificum, instigante dæmone, Eucharistiam impugnaret? Quam in rem observatu digna sunt verba doctissimi Iacobi Gaulterij in Chronico ad sæculum vndecimum aientis de eodem Beren-

gario: *Neque mirum est, specialem Diabolo fuisse cum eo necessitudinem, qui futurus erat eius emissarius, atque interpres ad infectandum nobilissimum, diuinissimumque Ecclesiæ Christianæ Sacramentū. Cui simile quid Luthero contigisse, ex ipso eius ore explicatū, exploratūque habemus. Fatetur quippe Lutherus initio libri sui de Missa priuata, Missam se instigāte, impellenteque Diabolo oppugnasse. Sicuti & in colloquio Vuitembergensi affirmat, Martinum Bucerum Sacramentarium, suggerente maligno spiritu, negasse corpus, & sanguinem Iesu Christi esse verè, & realiter in Eucharistia. Quod Zuinglius item Sacramentarius de se ipso, saltem fluctuando, fateri non erubuit in libro de subsidio Eucharistiæ, cùm scribit sibi in somnio apparuisse monitorem, de quo aternè fuerit, an albus, dubitat, seque ab eo didicisse, quo pacto in verbis Christi, HOC EST CORPVS MEVM, adstruere posset verbum EST, accipiendū esse pro SIGNIFICAT. Atque huius necessitudinis participem se prodit Caluinus, non modò quoties fratrem se Luthero, Bucero, ac Zuinglo præbere nititur, verùm etiam cùm in quadam sua ad Bucerum epistola, monenti Bucero, vt à linguæ petulantia, & maledictis sese abstineret, respondit, non sui esse ingenij morbum, sed sui Genij.* Fatetur itaque Caluinus, se agi à suo Genio in scriptis & verbis maledicentia plenis. At quomodo non ageretur ab aliquo Cacodæmone priuato, qui contra definitiones Pontificum, nigro theta notantium anteambulonem ipsius Berengarium, huius vestigia pressit in impugnando Admirabili Sacramēto?

8 Mitto plures alias hæreses eodem sæculo non tam primùm ortas, quàm ab Orco reuocatas: quibus tamen extirpandis non fuit opus vllo Generali Concilio, sed Prouincialibus dumtaxat, accedente Summorum Pontificum approbatione. Nimirum, præter væsaniam Berengarij, erupere tunc quidam noui Manichæi in Gallia, ducibus Heriberto & Bisoio: plurimi etiam Simoniaci cum prodromo suo Guiberto Antipapa: præterea Reordinantes, & noui quidam Nicolaitæ, & incestuosi, & Vvecilini. Quorum omnium errores anathemate confixi fuerunt in plurimis eius sæculi Concilijs Prouincialibus: præsertim Aurelianensi anno 1017. contra nouos Manichæos; Romanis anno 1047. & 1049. & 1071. &c. contra Simoniacos, itidemque Romano contra incestuosos anno 1065. præterea in alio duplici Romano, altero contra Henricum tyrannum, de fidei forma, & Christianæ Religionis conuersatione, anno 1083. altero contra Guibertum Antipapam & Hæresiarcham, anno 1084. vtroque coram Gregorio VII. Papa: qui & plures alias Synodos eiusmodi coegit. Huc spectat etiam Quintilineburgense Concilium contra Henricianam & Vvecilianam hæresim congregatum anno 1085. & nonnulla alia, quæ postea sub Vrbano II. Papa celebrata sunt circa res fidei & morum, tota Ecclesia assentiente illorum definitionibus, cùm primùm à Pontificibus Romanis probatæ fuerunt.

9 Nonnulla alia quæ spectant ad hæresim Roscelini eo sæculo exortam, atque impugnatam ab Anselmo; & ad errorem Græcorum circa processionem Spiritus sancti à solo Patre, refutatum ab eodem S. Doctore anno 1098. in Concilio Barensi coram Vrbano II. Papa; commodiorem sedem habebunt Tractatu alio huius Operis. Aliquid tamen interim præmittere oportet sect. sequenti.

SECTIO SECVNDA.

Illustre testimonium S. Leonis Papæ IX. Ecclesiam gubernantis eodem sæculo vndecimo, pro auctoritatè infallibili Sedis Apostolicæ in definienda & tradenda doctrina fidei. Porrò S. eundem Pontificem fortasse primum omnium definijsse ex cathedra processionem Spiritus sancti ex Filio, antequam vlla Synodus Oecumenica id declarasset.

10 MAGNVM Auctoritatis pondus adiungo doctrinæ hactenus traditæ. S. Leo IX. Papa suprà laudatus in Epistola ad Petrum Patriarcham Antiochenum, quæ est quinta inter alias eiusdem S. Pontificis, ita illum alloquitur paulo post initium: *Ipse ex specula sanctæ illius Ecclesiæ* (nimirum Antiochenæ) *cui videris designatus diuinitus speculator, prudenti oculo considerans promotionem tuam ad Episcopale fastigium, electione Cleri, & populi, sicuta speris, factam, atque fidem tuā secundùm antiquæ consuetudinis religiosum, & valdè necessarium studium, Apostolicæ, & primæ Sedi, cui Deo auctore, quamvis indigni, præsidemus, annunciare, & exponere curasti. In quo facto noverit tua dilectio, nos plurimùm recreatos, & gauisos in Domino: quia quod maximè oportebat tibi, & Ecclesiæ, cui temporaliter præsides, non distulisti efficere. Siquidem ab Apostolica tua Sede nostram Apostolicam Sedem consulendo, perpendimus tuam*

tuam dilectionem nolle deviare à Dominico, & omnium sanctorum Patrum concordi decreto, quo inviolabiliter cunctis in toto Orbe terrarum Ecclesijs, sancta Romana, & Apostolica Sedes caput præponitur, AD QVAM MAIORES ET DIFFICILIORES CAVSÆ OMNIVM ECCLESIARVM DEFINIENDÆ REFERANTVR. Sic omnia veneranda Concilia, sic leges humanæ promulgant, sic ipse Sanctus Sanctorũ, Rex Regum, & Dominus dominantium confirmat, quatenus ibi principalis dignitatis, & totius Ecclesiasticæ disciplinæ venerabilis apex præfulgeat, & præcellat, vbi ipse vertex, atque cardo Apostolorum Petrus carnis suæ beatam resurrectionem in novissimo die expectat. Nimirum solus est ille, pro quo, ne deficeret eius fides, Dominus, & Saluator asserit se rogasse, dicẽs: Simon, Simon, ecce Satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum: ego autem rogavi pro te, vt non deficiat fides tua: Et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos. Quæ venerabilis, & efficax oratio obtinuit, quòd hactenus fides Petri non defecit, nec defectura creditur in throno illius vsque in sæculum sæculi: sed confirmabit corda fratrum varijs concutienda fidei periclitationibus, sicut vsque nunc confirmare non cessavit. Videant nunc, quæso, & expendant verba hæc S. Leonis IX. quicumque noviter in Gallia & Belgio longè aliter sentiunt de auctoritate Pontificis Romani: cuius infallibilitatem ille tam firmiter asserit ex iure divino, ex communi Sanctorũ Patrum decreto, ex definitionibus omnium venerabilium Conciliorum, ex pollicitatione Christi Petro facta, eiusque Successoribus, & ex assiduo experimento fidei nunquam deficientis eousque in Pontificibus Romanis, neque vnquam defectura, ad confirmandos in ea reliquos fideles.

11 Memoratu autem, immo & aureis litteris digna est formula professionis fidei Catholicæ, quam ipse S. Leo præscribit cum Petro Patriarcha Alexandrino, vtens suprema illa & infallibili auctoritate ad definiendum controversias fidei, & ad dogmata illius declaranda, vt postea videbimus. Formula autem est hæc: *FIRMITER CREDO SANCTAM TRINITATEM, PATREM FILIVM, ET SPIRITVM* „ *SANCTVM*, vnum Deum omnipo„ tentem esse, totamque in Trinitate Dei„ tatem coessentialem, & consubstantialem, „ coæternam, & omnipotentẽ, vniusque vo„ luntatis, potestatis, & maiestatis: Creatorẽ „ omnium creaturarum: ex quo omnia, per „ quẽ omnia, in quo omnia quæ sunt in cœlo, „ & in terra, visibilia, & invisibilia.

12 Credo etiam singulas quasque in san„ cta Trinitate Personas, vnum verum Deum, „ plenum, & perfectum. Credo quoque ipsum „ Dei Patris Filium, Verbum Dei æternaliter „ natum ante omnia tempora de Patre, con„ substantialem, omnipotentem, & coæqua„ lem Patri per omnia in divinitate; tempo„ raliter natum de Spiritu sancto ex Maria „ semper Virgine cum anima rationali: duas „ habentem nativitates, vnam ex Patre æter„ nam, alteram ex Matre temporalem: duas „ voluntates, & operationes habentem: Deũ „ verum, & hominem verum: proprium in „ vtraque natura, atque perfectum: non com„ mixtionem, atque divisionem passum, non „ adoptivum, neque phantasticum: vnicum, „ & vnum Deum, Filium Dei in duabus na„ turis, sed in vnius Personæ singularitate: „ impassibilem, & immortalem divinitate, „ sed in humanitate pro nobis, & pro nostra „ salute passum, vera carnis passione, & se„ pultum, ac resurrexisse à mortuis die tertia, „ vera carnis resurrectione: propter quam „ confirmandam, cum discipulis nulla indi„ gentia cibi, sed sola voluntate, & potestate „ comedisse, die quadragesimo post resurre„ ctionem cũ carne, qua surrexit, & anima as„ cendisse in cœlum, & sedere in dextera Pa„ tris: inde decimo die misisse Spiritũ san„ ctum, & inde sicut ascendit venturum iudi„ care vivos, & mortuos, & redditurum „ vnicuique secundùm opera sua. Credo „ etiam Spiritum sanctum plenum, & perfe„ ctum, vtrumque Deum *A PATRE ET FILIO PROCEDENTEM*, coæqualem, „ & coessentialem, & omnipotentem, & „ coæternum per omnia Patri, & Filio, per „ Prophetas locutum.

13 Hanc Sanctam, & individuam Tri„ nitatẽ, non tres deos, sed in tribus Personis, „ & in vna natura, sive essentia, vnum Deum „ omnipotentem, ęternũ, invisibilẽ, & incom„ mutabilẽ ita credo, & confiteor, vt Patrẽ in„ genitum, Filium vnigenitum, Spiritum san„ ctum nec genitum, ne ingenitum, sed *A* „ *PATRE ET FILIO* procedentem ve„ raciter prædicem. Credo sanctam Catho„ licam, & Apostolicam, vnam esse veram „ Ecclesiam, in qua vnus datur Baptismus, & „ vera omnium remissio peccatorum. Credo „ etiam vera resurrectionem eiusdem carnis, „ quam nunc gesto, & vitam æternam. Credo „ etiam Novi, & Veteris Testamenti, Legis „ & Prophetarum, & Apostolorum vnum esse „ auctorem Deum & Dominum omnipoten-

tem;

„ tem: Deum prædestinasse solummodò bo-
„ na, præscivisse autem bona, malaque: gratiâ
„ Dei prævenire, & subsequi hominem cre-
„ do, & profiteor, ita tamen, vt liberum ar-
„ bitrium rationali creaturæ non denegem.
„ Animam non esse partem Dei, sed ex nihi-
„ lo creatam, & absque baptismate, originali
„ peccato obnoxiam credo & prædicabo.

14 Porrò anathematizo hæresim
„ extollentem se adversus sanctam Ecclesiam
„ Catholicam, pariterque eum, quicumque
„ aliquas scripturas, præter eas, quas Catho-
„ lica Ecclesia recipit, in auctoritate haben-
„ das esse crediderit, vel veneratus fuerit.
(Notent obiter hæc quicumque ex nuperis Theologis contendunt, fidem prorsus exploratam deberi scriptis alicuius ex SS. Doctoribus Ecclesiæ, & nominatim S. Augustino, in omnibus libris quos scripsit de Gratia, Prædestinatione, & Libero Arbitrio; quasi omnia ab ipso tradita sint fide divina certa: & videant ne fortè inurantur hoc anathemate S. Leonis Papæ IX. Propterea fortasse Alphonsus de Castro lib. 1. contr. Hæreses c. 7. tractans ferè eandē controversiam, meritò dixit: *Velle humanas scripturas in diuinarum ordinem connumerare, hoc veriùs ego dixerim hæ-*
„ *resim.*) Quatuor Concilia omnimodè reci-
„ pio, & velut quatuor Evangelia veneror:
„ quia per quatuor partes mundi, Vniversalis
„ Ecclesia in ijs, tanquam in quadro lapi-
„ de fundata consistit. Primum, Nicænum
„ CCCXVIII. Patrum sub Beato Sylvestro
„ Papa Romano, & Constantino Augusto
„ Magno; cui præfuerunt Victor, & Vincen-
„ tius Romani Præsbyteri. Secundum, Con-
„ stantinopolitanum Primum CL. Patrum sub
„ Damaso Papa, & Theodosio Maiore. Ter-
„ tium, Ephesinum primum CC. Patrum sub
„ Cœlestino Papa, & Iuniore Theodosio.
„ Quartum Chalcedonense DCXXX. Pa-
„ trum sub Beato Leone Papa, & Martiano
„ Augusto.

15 Pari modo recipio, & veneror
„ reliqua tria Concilia, id est. Secundum
„ Constantinopolitanum, sub Vigilio Papa,
„ & Iustiniano Augustò. Deinde Tertium
„ Constantinopolitanum contra Monotheli-
„ tas sub Agathone Papa, & Constantino ne-
„ pote Heraclij. Vltimum, secundum Nicæ-
„ num sub Hadriano Papa, & Constantino
„ Irenes filio, pro Reverendis Domini IE-
„ SV-CHRISTI, & Sanctorum imaginibus.
„ Quidquid supradicta septem sancta, & Vni-
„ versalia Concilia senserunt, & collaudave-
„ runt, sentio, & collaudo: & quoscumque
„ anathematizaverunt, anathematizo. Hanc
„ fidem sancta Romana, & Apostolica Sedes
„ corde credit ad iustitiam, & ore confitetur
„ ad salutem. Secundùm hanc vivere, Domi-
„ no donante, studet, & pro eius defensione
„ si oportuerit, mori parata est. Hactenus S. Leo IX. cum Petro Antiocheno.

16 Porrò in ea pulcherrima fidei professione, primùm definitam ex cathedra Sedis Apostolicæ coniicio processionem Spiritus S. à Filio. Licèt enim hæc ab omnibus Patribus Latinis, & ferè ab omnibus Græcis, eousque tradita esset (quamvis plerisque Græculorum reluctantibus) non tamen in vllo ex ijs septem Generalibus Concilijs laudatis à S. Leone IX. Papa, neque in Octava Synodo Generali, quā prætermittit, definita fuerat: vt latè ostendimus Tomo II. Theologiæ S. Anselmi Disp. XCI. & XCII. & vlteriùs confirmabimus in decursu huius Tomi. Sed neque etiam invenio, illam fuisse ex cathedra definitam à quoquam ex Antecessoribus Leonis IX. quantum hactenus deprehendere potui, & ibidem fortasse pleniùs apparebit. Cui coniecturæ adiungo aliam exinde petitam, quòd idem S. Leo anno M.LIV. Constantinopolim miserit Humbertum Cardinalem adversus Michaelem Patriarcham negantem Spiritus S. ex Filio processionem: qui & præterea eò audaciæ ac superbiæ progressus fuerat, *vt Pontificem Romanum cum suis excommunicatum esse proclamaret, eò quòd in Symbolo addidissent illud, FILIOQVE.* Sic enim testatur idem S. Leo in Epistola ad Constantinum Monomachum Imperatorem, quæ est septima inter alias eiusdem Pontificis. Talis autem & tam immanis ausus Michaelis eo tempore, denotat tunc primùm definitam fuisse ex cathedra Sedis Apostolicæ processionem Spiritus S. ex Filio, & additam particulam *FILIOQVE* in Symbolo solemniter cantari solito in Ecclesia Romana. Nam in Gallicana & Hispana id antea factum fuisse, quibusdam saltem locis, extra controversiam est. Videtur itaque S. Leo IX. id dogma Catholicum definisse, idque extra omne Concilium Oecumenicum: neque enim vllum eiusmodi toto eo sæculo habitum fuit, nec in præcedenti millenario annorum fuerat, in quo ea veritas definita extet. Verùm dato quòd aliquis ex prædecessoribus ipsius illam antea definijsset, perinde ferè est: cùm eam veritatem nondum ab aliquo Concilio Oecumenico definitam, sed à Sede Apostolica tantùm, Leo IX. in ipsa fidei professione publica, & Symbolo cantari solito in Ecclesia Romana, cæterarum omnium Duce, & Magistra, receperit tanquam dogma Catholicum, & fide divina certum. Porrò ex eo tempore quicumque negarunt processionē Spiritus S.

ex

ex Filio, pessimè audierunt in Ecclesia, veluti ab ortodoxa fide degeneres: ideoque Græci circa finem eiusdem sæculi, nimirum anno M.XCVIII. illam impugnantes in Concilio Barensi coram Vrbano II. Papa, ab ipso Pontifice reputati sunt hostes Catholicæ Ecclesiæ, indictumque est S. Anselmo onus refellendi eos. quod ille strenuè præstitit, vt videbimus suo loco. Itaque dubitare non licèt, veritatem illam à Sede Apostolica definitam extra Generale Concilium, statim habuisse vim dogmatis Catholici, cui nemo illæsa fide potuerit contradicere, & Græculi plerique resistentes, non modò schismatici, sed hæretici quoque habiti fuerint.

SECTIO TERTIA.

Duo Canones editi eodem sæculo à S. Gregorio VII. Papa pro eadem doctrina, illustrantur selectis SS. Patrum locis.

17 ACCEDANT Et testimonia S. Gregorij VII. Papæ, eodem sæculo vndecimo Ecclesiam gubernantis, insigni vitæ integritate, Apostolico zelo, & præcellenti doctrina (quidquid tota ferè Cacodoxorum colluvies in ipsum effutiat) ab anno 1073. in quo renuntiatus fuit Pontifex, omnium Cardinalium subscriptione, totiusque Cleri & populi acclamatione, vsque ad annum 1085. die 25. Maij; in quo propter heroicam animi fortitudinem in tuenda Ecclesia, & hæreticis, schismaticis, simoniacis, ac concubinarijs exterminandis, plurima & asperrima perpessus, maximè ab Henrico IV. Germaniæ Imperatore impijssimo, & tot pestium fautore, sanctè ac piè obijt Salerni, ijs verbis prolatis: *Dilexi iustitiam, & odiui iniquitatem: propterea morior in exilio.* Ideoque meruit in Martyrologio Romano elogium illud ad diem 24. Maij, quo prædicatur & laudatur, tanquam fortissimus defensor Ecclesiasticæ immunitatis.

18 Is ergo talis ac tantus Pontifex, plura decrevit ac definivit circa fidem & mores contra hæreses & vitia, quotquot ipsius tempore Ecclesiam infestabant. Propthereaque Romæ decem Concilia celebravit, & plurima alia per legatos suos, quæ in Labbeana potissimùm editione videri possunt; quamvis nullũ eorum fuerit Generale, aut Oecumenicum. Nimirum, exploratum habebat ex sensu & vsu perpetuo Ecclesiæ, ac doctrina totius Antiquitatis Christianæ, ad Sedem Apostolicam spectare definitionem, sive vltimum iudicium omnium causarum graviorum, quales sunt profectò circa doctrinam fidei morumque: ideoque nullo ad id opus esse Concilio, præsertim Oecumenico. Nec contentus fuit ita sentire, & exequi quoties occasio fuit: sed etiam in Dictato suo, seu Dictatu, Canone 18. definir, aut declarat, *QVOD SENTENTIA PAPÆ A NVLLO DEBEAT RETRACTARI, ET IPSE OMNIVM SOLVS RETRACTARE POSSIT.* Quod decretum eodem sæculo exceptum fuit reverenter in Concilio Quintilineburgensi celebrato anno 1085. præsente Legato Sedis Apostolicæ contra Henricianam & Vvicilianam hæresim. Laudatque illud S. Ivo Carnotensis Episcopus, eodẽ ferè tempore Galliam illustrans, & confirmat testimonijs S. Gelasij I. Papæ, ac Gregorij IV. qui idipsum antea definierant. Quare & Epist. 241. graviter reprehendit Humbaldum Episcopum Antisiodorensem, qui causam suam à Romano Pontifice definitam volebat in Gallia retractari. Similter Epist. 159. Monachis Fossarensibus, qui sententiam ab Vrbano II. latam declinare volebant per recursum ad Regem, quasi dura nimiùm & onerosa esset, vehementer opponitur, & suadet ne descendant in Ægyptum; sed potiùs ab ipsa Sede Apostolica confugiant ad ipsam; vtpote cuius iudicium à nullo alio retractari possit. Idque etiam sæculo nono definierat Nicolaus I. Papa in litteris ad Michaelem Imperatorem, nimirum, Epist. 8. dicens: *Nulla regula, nulla consuetudo demonstrat, Sedis Apostolicæ semel prolatum sententiam, ipsa non annuente, posse mutari.*

19 Ex Canone prædicto (cuius vberior confirmatio spectat ad Tractatum aliũ huius Operis, duo colliguntur. Alterum est, nullum omnino iudicium Sedis Apostolicæ, sive in quæstionibus iuris (quales sunt quæ spectant ad fidem & mores) sive solius facti, posse retractari à quolibet alio: ac proinde nulli fas esse, ne Concilio quidem Oecumenico, examinare iudicialiter sententiam, sive definitionem Pontificiam; multò autem minùs eam revocare. Quod directè evertit opinionem exoticam Ioannis Gersonis, immeritò ab aliquibus tanto cum strepitu & scandalo instauratam. Indidem verò constat, sententiã Pontificiam circa fidem & mores, irreformabilem esse, tum à iudicio reliquæ Ecclesiæ, tum à Concilio Oecumenico. nam si nulli licet retractare, id est inquirere in sententiam Sedis Apostolicæ, vel vocare eam ad examen; quanto minùs licebit revocare? Et hoc sensu planè loquitur S. Bonifacius Pontifex in Epistolis octava & decima, quas integras nuper

V. Cl.

V. Cl. Lucas Holstenius è veteribus monumentis, in quibus latuerant, eruit, ac luce donavit. Nimirum, in priore earum inquit: *De nostro non est iudicio retractandum. Nunquam enim licuit de eo, quod semel statutum est ab Apostolica Sede, rursus tractari.* In posteriore verò inquit: *Nemo vnquam Apostolico culmini, de cuius iudicio non licet retractari, manus obuias audacter intulit; nemo in hoc rebellis extitit, nisi qui de se voluit iudicari.* Alterum est, quoties sententia Romani Pontificis versatur in quæstione solius facti, seu personæ; posse ipsum pleniori examine habito illam retractare: vtpote cùm potuerit errare Pontifex circa factum, & interdum errasse inveniatur, præsertim ex sinistra depositione testium. Adhuc verò tunc, declarat Gregorius VII. sicuti & Nicolaus I. eius Antecessor nuper laudatus, solius Pontificis Romani esse vt sententiam à se prolatam retractet, vel retractari sinat. Verùm hæc obiter solùm dicta sunt.

20 Opportunior est instituto huic Canon 26. eiusdem Dictatus, in quo decernit Gregorius VII. *CATHOLICVS NON HABEATVR, QVI NON CONCORDAT ROMANÆ ECCLESIÆ.* Quisquis autē definitionibus Sedis Apost. resistit, sive latis intra Concilium Oecumenicum, sive extra, is planè non concordat Romanæ Ecclesiæ. Non itaque habendus erit Catholicus, sed refractarius, & à fide Catholica alienus. Canonem prædictum non temerè, non pro libito, sed ex sensu totius Antiquitatis Christianæ, protulit Gregorius Papa VII. ideoque illum operosiùs confirmare oportet. Nimirum, eandem illius doctrinam multò antea eisdem ferè verbis, non pauci ex SS. Patribus tradiderant. Imprimis S. Optatus Episcopus Milevitanus lib. 2. contra Parmenianum sic illum alloquebatur, & redarguebat: *Negare non potes, scire te in vrbe Roma Petro primò CATHEDRAM EPISCOPALEM esse collatam, in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus: IN QVA VNA CATHEDRA VNITAS AB OMNIBVS SERVARETVR, ne cæteri Apostoli singulas sibi quisque defenderent, VT IAM SCHISMATICVS ET PECCATOR ESSET, QVI CONTRA SINGVLAREM CATHEDRAM, ALTERAM COLLOCARET.* Quem Gregorius VII. pro non Catholico haberi vult, eundem Optatus schismaticum, & peccatorem censet. Deinde lib. 3. Donatistas eadem nota perstringit, quòd cum cathedra S. Petri, quæ est Apostolica Sedes, vnitatem habere nollent. Similiter Maximus Doctor Epist. 57. ad Damasum Papam, hæreseos notat, quoscumque à Cathedra Romani Pontificis recedunt. *Ego nullum primum,* inquit: *nisi Christum sequens, Beatitudini tuæ, id est, CATHEDRÆ PETRI, communione consocior. Supra illam Petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicūque extra hanc domum agnum comederit, profanus est.* Similiter S. Cyprianus Epist. 52. scribens ad Antonianum Episcopum circa S. Cornelium Papam, ait: *Sciat, te secum, id est cum Catholica Ecclesia communicare.* Quoniam, nimirum, perinde est communionem habere cum Sede Apostolica, ac Catholicum existere. Præmiserat verò Epist. 45. ad eundem Romanum Pontificem Corneliū: *Hortati sumus* (omnes Coepiscopos nostros) *vt Catholicæ radicem & matricem,* nimirum Cathedram Sedis Apostolicæ, eiusque doctrinam, *agnoscerent ac tenerent.* Atque inferiùs pro eodem accipit communionem cum Romano Pontifice, ac vnitatem Catholicam habere: *Vt communicationem tuam,* inquit, *id est, Catholicam Ecclesiæ vnitatem probarent firmiter ac tenerent.* Meritò itaque, & cohærenter ad doctrinam ac stylum Veterum Ecclesiæ Patrum, Gregorius VII. vult non haberi Catholicum, quicumque non concordat Romanæ Ecclesiæ, qualis profectò est quisquis à doctrina Cathedræ Pontificiæ dissidet. Neque est quòd quispiam timeat in ea naufragium fidei. nam, vt inquit Gregorius in eodem Dictato, *ROMANA ECCLESIA NVNQVAM ERRAVIT, NEC IN PERPETVVM, SCRIPTVRA ATTESTANTE ERRABIT.* Quod ipsum de septem primis Ecclesiæ sæculis (idemque est de posterioribus) testatus olim fuit Imperator Constantinus Pogonatus in Epistola ad Leonem II. Papam, dicens, Apostolicam Sedem esse *eam Petram, super quam Dominus fundavit Ecclesiam, & prædixit, nunquam fore, vt portæ inferi, hoc est, hæreticæ insidiæ aduersus eam prævalerent.* Et S. Hieronymus longè antea dixerat lib. 3. adversus Rufinum cap. 4. *Scito, Romanam fidem, Apostolica voce laudatam, istiusmodi præstigias non recipere, etiamsi Angelus aliter annuntiet, quàm semel prædicatum est: Pauli auctoritate munitam non posse mutari.* Vide plura alia infrà sect. 4.

21 Illustria sunt in eandem rem confirmandam aliorum ex SS. Patribus testimonia. S. Ambrosius in Funebri Encomio fratris sui Satyri, qui olim apud Sardos Baptismum suscipere cogitaverat, inquit: *Advo-*

vocavit ad se Episcopum, nec vllam veram putavit, nisi veræ fidei gratiam, percunctatusque ex eo est, vtrùm nam cum Catholicis Episcopis, hoc est, cum Romana Ecclesia conveniret. Et fortè ad id locorum in Schismate regionis illius Ecclesia erat. Lucifer enim se à nostra tunc temporis communione diviserat. Et quamquam pro fide exulasset, & fidei suæ reliquisset hæredes, non putavit tamen fidem esse in Schismate. Itaque Satyrus in eo laudatur ab Ambrosio, quòd Catholicos Episcopos existimaverit eos solùm, qui cum Ecclesia Romana communionem habebant, nec Catholicis annumerandos censuerit quoslibet ab ea recedentes. Præterea in litteris ad Imperatores Gratianum, Valentinianum Secundum, & Magnum Theodosium ait: *Totius Orbis Romani caput Romanam Ecclesiam, atque illam sacrosanctam Apostolicam fidem, ne turbari sinat, obsecranda est vestra Clementia. Inde enim in omnes venerandæ communionis iura dimanant.* Quare iudicio Ambrosij, quisquis recedit à Romana Ecclesia, nullum ius communionis cum Catholicis habere potest.

22 Similiter Augustinus perpetuus est in tradenda eadem doctrina, præsertim quoties adversus Donatistas, & alios hæreticos, ac schismaticos differit. Etenim propriā ipsorum notam esse ait, quatenus à Catholicis dividuntur, quòd Sedis Apostolicæ, seu Ecclesiæ Romanæ communionem aversentur. Nimirum, hoc sensu scribit ad omnes Donatistas lib. 2. de Baptismo c. 6. *Quare non communicatis Ecclesijs, cum quibus Epistolas Apostolicas tenetis & legitis, & secundùm ipsas vos vivere dicitis.* Epistolæ autem Apostolicæ, non solùm sunt & dicuntur, iuxta phrasim SS. Patrum, & ipsius Augustini, quæ ab Apostolis scriptæ; sed etiam quæ à Pontificibus Romanis Apostoli Petri successoribus. Et lib. 2. contra Petilianum cap. 16. ipsi exprobrat crimen schismatis, quòd Apostolicæ Ecclesiæ non communicaret. At præterea cap. 51. eiusdem libri ait: *CATHEDRA tibi quid fecit ROMANÆ ECCLESIÆ, vel Ecclesiæ Hierosolymitanæ, quibus nos IN CATHOLICA VNITATE connectimur, & à quibus vos nefario furore separastis? QVARE APPELLAS CATHEDRAM PESTILENTIÆ, CATHEDRAM APOSTOLICAM?* Nimirum, ita blatterabat Petilianus impudenti & infrunito ore. Præterea contra Epistolam Manichæi cap. 4. solis ijs, qui verè cū Ecclesia Romana, cæterisque ipsi adiunctis communionem habent, Catholicos censet, reliquos excludit, quamvis & ipsi Catholici appellari velint: *Tenet me*, inquit, *ipsum CATHOLICÆ nomen, quod non sine causa inter tam multas hæreses sic Ecclesia sola obtinuit, vt cùm omnes hæretici se CATHOLICOS dici velint, quærenti tamen peregrino alicui, vbi ad CATHOLICAM conveniatur; nullus hæreticorum vel Basilicam suam, vel domum audeat ostendere.* Vide plura ipsius testimonia huc etiam spectantia suprà Disp. VIII. num. 62. Longum autem esset ex Epistolis eiusdem S. Doctoris transferre huc plurima loca, in quibus similiter loquitur. Sufficiat mutuare pauca hæc Epist. 162. ad plures Episcopos Donatistas, vbi scribit, Cæcilianum Episcopum Carthaginensem iure merito *potuisse non curare conspirantem multitudinem inimicorum; cùm se videret & Romanæ Ecclesiæ, IN QVA SEMPER APOSTOLICÆ CATHEDRÆ VIGUIT PRINCIPATVS, & cæteris terris, vnde Euangelium ad ipsam Africam venit, per communicatorias litteras esse coniunctum.* Itaque iudicio Augustini certa Catholicismi nota est coniunctio cum Romana Ecclesia, in qua semper Apostolicæ cathedræ viguit principatus. Et certè in eo viget (nec aliter vigeret, aut semper viguisset) vt omnes veri Catholici à Romana Ecclesia, sive à Cathedra S. Petri, cui præest Pontifex Romanus, discant quid credendum sit, & firmam suæ doctrinæ fideique regulam accipiant. Iure itaque Gregorius VII. decernit, *VT CATHOLICVS NON HABEATVR, QVI NON CONCORDAT ROMANÆ ECCLESIÆ.* Vide infrà num. 26. & 27.

23 Idem S. Gregorius VII. licentiam laicorum Principum sibi arrogantium ius ad sacras investituras conferendas, damnavit tanquam hæreticam, quamvis nullo ad id Concilio Generali coacto. Quod potissimùm fecit adversus Henricum IV. Imperatorem, quem veluti schismaticum atque hæreticum propterea damnavit indicto anathemate. Eandem condemnationem instauravit circa finem eiusdem sæculi Vrbanus Papa II. indeque doctrina favens Principibus laicis circa investituras à tota Ecclesia fuit reiecta tanquam hæretica, ob solius Sedis Apostolicæ definitionem. Circa quod plura observabimus infrà Disput. XI.

(?)

QVÆ-

SECTIO QVARTA.

Certitudo definitionum Pontificiarum eodem sæculo tradita à Patribus Græcis & Latinis, cum nota hæreseos contra illos, qui discordant ab Ecclesia Romana.

24 PROSVNT In eandem doctrinam confirmandam loci aliquot Patrum eiusdem sæculi, tum Græci, tum Latini. Ex Græcis occurrit Oecumenius, qui in caput primum Actuum Apostolorum, ad illa verba, *Exurgens Petrus in medio Discipulorū*, inquit: ἀνίσταται ὁ Πέτρος, οὐχ ὁ Ἰάκωβος, καὶ ὡς θερμότερος, καὶ ὡς τὴν προστασίαν τῆς μαθητῶν ἐγκεχειρισμένος. id est, *Exurgit Petrus, non Iacobus, & tanquam ferventior, & tanquam Discipulorum Principatum habens.* Quoniam, nimirum, ad Petrum, eiusque Successores, non ad alium quemlibet, spectat Principatus Cathedræ supra omnes alios Christi Discipulos, & fideles. Similiter exponens verba illa Apostoli ad Galatas 1. v. 18. *Veni Hierosolymam videre Petrum*, ait laudatus Interpres: ὅρα ταπείνωσιν, μετὰ τοιούτους ἀγῶνας, ἀπῄει ἱστορήσων Πέτρον ὡς μείζονα, καὶ τὸ προσμεῖναι δὲ, τὸ περὶ Πέτρον τιμῆς ἕνεκεν ἐγένετο, id est, *Humilitatem perpende. Post tot tantosque agones pergit ad Petrum, tanquam maiorem visurus. Cæterum mora illa ob Petri honorem facta est.* Nimirum, quamvis Paulus esset à Deo constitutus Doctor Gentium, è re tamen sua esse intellexit, vt Petrum, veluti Caput Ecclesiæ, culmen Apostolorum, & summum omnium Christianorum Magistrum inviseret & consuleret. Eadem verò, immo & vrgentior ratio est in quolibet homine Christiano relatè ad Pontificem Romanum, qui eiusdem Cathedræ S. Petri Successor est, cum plenitudine dignitatis & magisterij, vt Patres in superioribus allegati monent.

25 Theophylactus, & ipse Græcus, idipsum ferè tradit varijs locis. Etenim in illa verba Christi ad Petrum Lucæ 22. *Tu aliquando conversus, confirma fratres tuos*, sic loquitur: *Planus huius intellectus est. Quia te habeo PRINCIPEM DISCIPVLORVM, postquam negato me fleveris, & ad pœnitentiam veneris, confirma cæteros.* Quid autem est cæteros confirmare, tanquam Principem Discipulorum, nisi ignorantes in rebus fidei docere, nutantes roborare, cadentes erigere, atque, vt verbo dicam, plenum ac certissimum in fide magisterium omnibus exhibere? Hæc verò potestas dignitasque in Romano Pontifice Petri Successore permanet. Præterea in cap. 21. Ioannis in illa verba Christi ad Petrum, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου, *Pasce oves meas*, ita loquitur: *Totius Orbis ovium Præfecturam Petro committit: non autem alteri, sed huic tradit. Primùm quidem, quia omnes præcellebat, eratque στόμα τοῦ χοροῦ παντός*, id est, OS TOTIVS COETVS. Nihil autem aliud est, Petrum, eiusque Successorem habere Præfecturam ovium totius Orbis, quàm constitutum esse divinitus ad præbendum orthodoxæ fidei ac doctrinæ pabulum omnibus Christi ovibus, absque errore vllo. Nihil demum aliud est, OS TOTIVS COETVS existere, quàm eam Magisterij auctoritatem habere, vt perinde sit vox Petri, eiusque Successorum, ac vox totius cœtus Christi, sive Catholicæ Ecclesiæ, cuius nomine ille è cathedra loquitur. Totus autem Christi cœtus, seu Catholica Ecclesia, errare nequit, cùm teste Apostolo, sit COLVMNA ET FIRMAMENTVM VERITATIS. Petrus ergo, eiusque Successores, dum è cathedra totum Christi cœtum, id est, Ecclesiam Catholicam erudiunt, errare nequeunt.

26 Accedant Patres Latini, eiusdem sæculi. Cùm Richerius Episcopus Senonensis Gaufredum Carnotensem Episcopum ab Vrbano II. Papa degradatum tueretur, & honori pristino per vim restituere vellet, sic contra illum scripsit S. Ivo Epist. 8. *Contra Apostolicam Sedem caput erigitis, dum quod illa ædificat, vos quantum in vobis est destruitis: & quod illa destruxit, vos ædificare contenditis. CVIVS IVDICIIS ET CONSTITVTIONIBVS OBVIARE, EST HÆRETICÆ PRAVITATIS NOTAM INCVRRERE: cùm Scriptura dicat: HÆRETICVM ESSE CONSTAT, QVI ROMANÆ ECCLESIÆ NON CONCORDAT.* Quibus postremis verbis, *Scripturæ* nomine, non sacram illam, & Canonicam intelligere putandus est; sed Dictatum S. Gregorij VII. Papæ, iam tunc vita functi, Canone illo 26. sectione præcedenti expenso. Quid ad hæc Illustrissimi Galliarum Præsules hoc anno Parisijs congregati die 19. Martij? S. Ivo (quem ipsi mirè celebrant in Epistolis ad SS. D. N. INNOCENTIVM XI. vt prætensa iura Regis Christianissimi tueantur) in Gallia vixit, in Gallia scripsit, in Gallia pariter Episcopus fuit. Viderint itaque quid sentiret, quid diceret, si Declarationē illam Lutetiæ factam in publico & solemni Episcoporū Conventu legeret, aut suo ipsius tempore prolatā sciret.

27 Similiter Adelbertus Archiepiscopus Moguntinus inter plures alias Epistolas, quæ nuper è tenebris in lucem protulit Iacobus Gretzerus, vigesimam tertiam illarum scribit ad Ecclesiam Herbipolensem, quæ Gebehardi Episcopi sui ab Honorio II. Papa gradu deiecti partes agebat: *Noverit pro certo dilectio vestra, nos id ratum tenere, quod Romana sanxit & determinavit auctoritas, cuius terminos nec debemus, nec volumus transire: QVIA HÆRETICVM ESSE CONSTAT, QVISQVIS ROMANÆ ECCLESIÆ, ETIAM IN TAM IVSTO IVDICIO NON CONCORDAT.* Hoc testimonium, ac proximè præcedens, simul cum Canone illo 26. S. Gregorij VII. conferant, quæso, & expendant sine vllo præiudicio ij Doctores Parisienses, qui anno 1662. inter alias propositiones nomine Facultatis Theologicæ hanc numero quartam ediderunt: *Se non probare, nec probasse vnquam propositiones vllas Christianissimi Regis auctoritati, aut germanis Ecclesiæ Gallicanæ libertatibus, & receptis in Regno Canonibus contrarias: v.g. QVOD SVMMVS PONTIFEX DEPONERE POSSIT EPISCOPOS ADVERSVS EOSDEM CANONES.* Longè aliter S. Ivo, & Adelbertus, cum Gregorio VII. locuti sunt. Longè aliter omnis Christiana Antiquitas sensit. Interim subit animum recordatio quorundam verborum Iosephi Gibalini nuper in media Galliarum luce scribentis lib. 5. de Iure Canonico cap. 3. §. 14. pag. 71. de quibusdam: *Dum liberam volunt* (Ecclesiam Gallicanam) *schismaticam faciunt, & nobilissimum Ecclesiæ membrum à suo Capite diuellunt.* Si autem iuxta eorum Patrum testimonia, hæreticus est qui non concordat Ecclesiæ Romanæ iudicio circa degradationem Episcoporum; quantò magis eandē notam inurerent nolenti concordare iudicio ipsius circa controversias fidei, longè magis vniversales, gravioresque, vtpotè quæ ad totum Ecclesiæ corpus porriguntur?

28 Sed audiant, quæso, Clariss. Doctores eiusdem magnæ Academiæ verba Raynaudi Tomo XVIII. in Opusculo contra Arnaldum de Brixia Lutetiæ redivivum, columna 19. pag. 216. vbi de ijs qui ætate nostra circa fidem naufragaverunt, inquit: *A convulsione Pontificiæ potestatis fecere principium.* Exempla nominatim adhibet in ijs, *qui moliti sunt persuadere, non posse Pontificem in causis maioribus ferre sententiam, nisi potius Episcopi de ijs sententiam tulissent; nec opus esse in dubijs circa fidem & mores Romam confugere vt aliqua de fide definitio habeatur; sed id ad ius spectare Episcoporum, quorum vnusquisque id in sua diœcesi præstare possit, Pontifice non consulto, &c.* Neque ideo verba Theophili me exscripsisse censeant, quòd pariter timeam naufragium fidei in ea florentissima Schola, quæ semper columna immobilis Orthodoxiæ fuit. Sed tamen monere oportuit, ipsi longè decentius atque illustrius futurum studium, vt *STELLÆ MANEANT IN ORDINE SVO.* Quod certè fiet, si suprema auctoritas in omnibus causis gravioribus Romano Pontifici asseratur: quales sunt, quæ ad controversias fidei, & iudicia Episcoporum spectant. Id enim à tempore nascentis Ecclesiæ vsque modò ab ipsa traditum, & perpetuo vsu confirmatum fuisse, satis in superioribus demonstratum est. Quòd si nobiscum, immo cum omnibus ferè prædecessoribus suis profiteantur; nemo erit qui, vel in speciem, timeat ipsorum à Romana Ecclesia defectionem. Dum autem eiusmodi Theses proferunt, patienter ferant si à plurimis doctis viris aliarum Nationum censeantur similes ijs, *qui per funem in summa nituntur, & multos solent excitare clamores, cum iam iam casuri videntur,* vt cum Plinio Iuniore loquar. Rationemque subdit: *Sunt enim maximè mirabilia, quæ maximè insperata, maximè periculosa; vtque maximè Græci exprimunt: PARADOXA, QVÆ GRANDI SVNT SVBIECTA DISCRIMINI.*

29 S. Lanfrancus quoque, qui post medium eiusdem sæculi floruit, ex communi Patrum sensu idipsum docet libro de Eucharistia adversus Berengarium Hæresiarcham non longè ab initio, vbi sic illum perstringit: *Beati Doctores, si non eisdem verbis, eisdem tamen sententijs multis in locis CONCORDITER adstruxerunt, HÆRETICVM ESSE OMNEM HOMINEM, QVI A ROMANA ET VNIVERSALI ECCLESIA IN FIDEI DOCTRINA DISCORDAT.* Porrò ipsam Ecclesiam Romanam, seu in qua residet Romanus Pontifex, Patres Ecclesiæ appellare solitos *VNIVERSALEM*, iam observatum fuit in superioribus. Et certè nec vsque ad tempus Lanfranci, nec multis post sæculis definita fuit veritas Eucharistiæ ab Ecclesia Vniversali in vllo Concilio Oecumenico, sed tantùm in Synodalibus eodem sæculo vndecimo, vt vidimus sectione prima; probatis tamen & palam confirmatis à Romano Pontifice. Itaque dum contra Berengarium scribit Lanfrancus, perinde ipsi est carpere illum

ob

ob recessum à definitionibus Pontificijs circa veritatē Eucharistię,ac ob recessum ab Ecclesia Vniversali. Non esset verò idem, nisi doctrina à Pontifice definita, statim esset doctrina Ecclesiæ Vniversalis.Quare idem Lanfrancus Epist. 3. Alexandrum II. Romanum Pontificem appellat *TOTIVS CHRISTIANÆ RELIGIONIS SVMMVM SPECVLATOREM*. In quo certè munere statim apparent claves scientiæ, ad discernendum è summa specula, sive editissima cathedra S. Petri, qui sit credendum ab omnibus Christianis; quid etiam ijs tradendum sit absque omni periculo erroris. Mitto alia loca eiusdem Lanfranci, quæ videri possunt in editione locupletata studio & cura nostri Lucæ D'Acherij; qui in eruendis & fideliter edendis lucubrationibus illius plurimùm laboravit, etiam antequam Maguum illud Opus Spicilegij aggrederetur.

30 Huc etiam spectant plura & illustria testimonia S. Anselmi, eodem vndecimo sæculo florentis, in quibus summam & infallibilem auctoritatem asserit definitionibus Pontificijs, etiam extra omne Concilium Oecumenicum prolatis. Verùm illa opportuniorem locum habebunt in progressu. Itaque dicta hactenus sufficiant, vt constet absdubio, Ecclesiam Catholicam toto sæculo vndecimo perstitisse in doctrina ex priori millenario annorum derivata,qua traditum fuit, definitiones Pontificum Romanorum in controversijs fidei, esse prorsus infallibiles, nec reformari à quoquam posse, aut in dubium vocari, illæsa Catholica fide.

SECTIO QVARTA.

Exponitur, & illustratur selectis Patrum testimonijs, Canon 22. eiusdem S. Gregorij VII. in Dictato: QVOD ROMANA ECCLESIA NVNQVAM ERRAVIT; NEC IN PERPETVVM, SCRIPTVRA TESTANTE, ERRABIT. Vbi obiter adversus nuperos Iansenij sectatores.

31 APVD Dictatum eiusdem S.Gregorij VII.habetur prędictus Canon, qui solus sufficeret ad extorquendum assensum doctrinæ hactenus traditæ, si absque præiudicio alliquo, vel præpostero affectu in Romanos Pontifices legeretur. Imprimis verò observare oportet,Gregorium ad eam regulam statuendam innixum fuisse testimonijs Sacræ Scripturæ, in quibus promittitur Ecclesiæ à Christo Domino immunitas ab omni errore.Id enim exprimunt verba illa ad Petrum: *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam: ET PORTÆ INFERI NON PRÆVALEBVNT ADVERSVS EAM*. Prævalerent autem planè, si Romana Ecclesia, Mater & Magistra omnium aliarum, vnquam errasset, aut erraret vsque ad finem mundi, vt patet. Similiter & testificatio atque exhortatio illa eiusdem Salvatoris nostri ad Petrum; *Ego pro te rogavi, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.* Quibus verbis promissum fuisse Petro,vt Capiti Ecclesiæ, eiusque legitimis Successoribus, infallibilitatem in doctrina, quam ex cathedra Sedis Apostolicæ definiunt circa res & controversias fidei, iam in superioribus abundè ex sensu totius Antiquitatis Christianæ,& Patrum omnium Ecclesiæ Gallicanæ, ostensum fuit. Quapropter meritò Gregorius innixus ijs pollicitationibus Christi pronuntiat in eo Canone: *Romana Ecclesia nunquam erravit; nec in perpetuum; Scriptura testante, errabit.* Nec propterea definit, Pontifices Romanos præcedentes aut sequentes fuisse aut fore immunes ab omni errore privato seu peculiari; adhuc circa fidem. nam licèt sit valde probabile, neminem illorum hunc nævum admisisse, vt suo loco ostendemus, nec admissurum vnquam esse; nō tamen id exploratum est, nec definitum à Gregorio. Solùm itaque eam immunitatem adscribit *Ecclesiæ Romanæ*. id est, Apostolicæ Sedi, seu Cathedræ S.Petri, quæ certè distingui debet omninò à persona Pontificis Romani.Dato enim quod hic errare possit in fide,quatenus persona quædam est,non tamen ex cathedra S. Petri, sive quatenus Romanus Pontifex est. Hoc sensu S. Augustinus lib. 1. cap. 4. contra Iulianum Pelagianæ hæreseos instauratorem ait: *Quid Innocentius Pontifex potuit Africanis respondere Concilijs,nisi quod antiquitus Apostolica Sedes, & Romana tenet Ecclesia?* nimirum Innocentius quà Pontifex Summus, sive prout loquens ex Cathedra D. Petri, nec definit, nec definire potest, aut vnquam potuit, nisi quod Apostolica Sedes, & Romana Ecclesia docet. Hæc verò, testante Gregorio VII. nec docet, nec docuit, nec docere potest aliquid falsum. Ergo nec Pontifex, quà Pontifex est. Eodem sensu S. Leo Magnus Epist. 62. cap. 3. ad Maximùm Antiochiæ Patriarcham inquit: *Etsi diversa nonnunquam sint merita Præsulum, tamen iura permanent Sedium.* In quo refellit aliquot Episcopos Græcos, qui deprimere conabantur Sedes Ecclesiarum Antiochenæ, & Alexandrinæ, propter lapsus Pa-

Patriarcharum earundem. Id ipsum meritò diceret Leo contra illos, qui Sedem Apostolicam, sive Cathedram S. Petri deprimunt, & errori obnoxiam tradunt, propter lapsus privatos vnius, vel alterius personæ eam Sedem occupantis. nimirum, vt idem Leo ait Epistola 13. quæ est ad Anatolium Episcopum Constantinopolitanum, *aliud sunt Sedes, aliud Præsidentes.* Quare licet fortasse persona Præsidentis erret, Sedes Apostolica nunquam errat: quia per illam, veluti commune organum, Deus, eiusque nomine S. Petrus, totam Ecclesiam docet. Hoc sensu S. Prosper libro contra Collatorem cap. 10. inquit: *Sacrosancta Beati Petri Sedes ad vniversum Orbem Papæ Zozimi sic ore loquitur.* Similiter S. Gelasius Papa Epistola ad Honorium Episcopum Salonitanum ait: *An nescitis Pelagianam hæresim ab Apostolica Sede per Innocentium, Zozimum, Bonifacium fuisse prostratam?* Insuper S. Leo Secundus in Rescripto ad Constantinum Pogonatum Imperatorem: *Per nostrum Officium hæc veneranda Sedes Apostolica concorditer his, quæ definita sunt, consentit, & Beati Petri auctoritate confirmat.* In quo planè profitetur, se non agere vt privatam personam, sed publicam, & ex Cathedra Sanct. Petri, eiusque auctoritate, quæ profectò irrefragabilis est: vt proinde quod illa semel definierit in quæstionibus fidei, certum omnino habeatur, neque vnquam à quovis alio in examen vocetur.

32 Hinc Augustinus in Opere priori adversus Iulianum nolentem acquiescere damnationi hæreseos Pelagianæ, ab Africanis Concilij primùm prolatæ,& deinceps confirmatæ ab Innocentio Papa, in Romana Ecclesia, sive Sede Apostolica, sic illum perstringit lib.3. cap.1. *Vestra apud competens iudicium communium Episcoporum causa finita est. Nec ampliùs vobiscum agendum est, quantum ad ius examinis pertinet, nisi vt prolatam de hac re sententiam cum pace sequamini. Quod si nolueritis, à turbulenta, vel insidiosa inquietudine cohibeamini. Similes estis Maximianistis, qui cupientes exiguitatem suam nomine saltem certaminis consolari, & ideò videri aliquid apud eos, quibus contemptibiles erant, quia inire nobiscum sinerentur examen, interpellantes eos, & libellum dantes, provocantesque contempsimus. Magis enim de certamine nominari desiderabant, quàm formidabant in certamine superari; nec sperabant victoriæ gloriam, sed famam requirebant collationis, quia multitudinis non habebant.* Nimirum, post factum competens illud iudicium, primò ab Episcopis Africanis, deinde apud Sedem Apostolicam, causa Pelagianorum finita fuit, nec oportuit liceultve ad novem examen procedere. Ideoque postea Capreolus Archiepiscopus Carthaginensis, in Epistola missa ad Concilium Generale Ephesinum nomine totius Africanæ Ecclesiæ per Bassulam Diaconum, & timens ne fortè Pelagiani toties à Sede Apostolica damnati, spemque suam in Concilio Oecumenico futuro collocantes, iterum controversias circa divinam gratiam examinandas proponerent, sic præcidere ijs conatur aditum eiusmodi: *Vestram Sanctitatem iterum, atque iterum rogatam cupio, vt novas doctrinas, & ante hac Ecclesiasticis auribus insuetas, priscæ auctoritatis robore instructi, è medio profligetis, tantaque constantia, ac virtute, quibuscumque novis erroribus resistatis, ne hos, quos pridem impugnavit Ecclesia, hisque temporibus repullulantes Apostolicæ Sedis auctoritas, Sacerdotumque in vnum consonans sententia oppressit, secundæ disputationis prætextu vox iam dudum ablata renovare videatur.* Et post pauca: *Quis ea, quæ iam olim diiudicata sunt, denuò in disputationem vocari sinat? Is sanè, aliud nihil facere censebitur, quā de fide ipsamet dubitare.* Quare ipsa Synodus Ephesina noluit examen novum instituere circa doctrinam Pelagij & sequacium: sed solùm probavit & ratam ac legitimam habuit condemnationem illius factam à Sede Apostolica, sive Ecclesia Romana. Vnde & in Relatione ad Pontificem aiunt Patres Ephesini: *Perlectis à Sancta Synodo Commentarijs Actorum in depositione impiorum Pelagianorum, & Cœlestianorum, Cœlestij, Pelagij, Iuliani, Præsidij, Flori, Marcellini, Orentij, & eadem cum illis sentientium, quæ à Pietate tua de ipsis decreta, & constituta sunt, indicavimus, & nos ea solida, firmaque permanere debere, & idem omnes tecum statuimus, eos pro depositis habentes.* Quam eandem evasionem & asylum ad novam rei discussionem, vel futurum Concilium præoccupavit eisdem Pelagianis laudatus Sanct. Cœlestinus Papa apud Sanct. Prosperum, qui libro contra Collatorem cap. 41. ait: *Cœlestinus Pontifex, sciens damnatis non examen iudicij, sed solum pœnitentiæ remedium esse præstandum, Cœlestium, quasi non dis-*

discusso negotio audientiam postulantem, totius Italiæ finibus iussit extrudi. Adeò & Prædecessorum suorum Statuta & Decreta Synodalia inviolabiliter servanda censebat, VT QVOD SEMEL MERVERAT ABSCINDI, NEQVAQVAM ADMITTERET RETRACTARI. Quid hæc Recentiores in Gallia & Belgio contendentes, iudicium Sedis Apostolicæ, sive Romanæ Ecclesiæ, latum extra Concilium Oecumenicum, retractari posse, immo & reformari ab illo, aut pendere à supervenientc Ecclesiæ consensu, quasi iuxta hunc stare aut cadere possint definitiones Pontificiæ in controversijs fidei? Præsertim verò quid reponent Baio-Iansèniani aliquot, scripto aut verbo, palam, aut remotis arbitris, nolentes acquiescere tot definitionibus à Sede Apostolica prolatis contra quinque illa perniciosa Iansenij dogmata, & recurrentes ad Oecumenicum Concilium? Certè dum se Pelagianorum osores gloriantur, potiùs imitatores præbent. nam & ij post Pontificias doctrinæ suæ damnationes, adhuc sperabant illam in Concilio Oecumenico retractandam. quod etiam Sanct. Cœlestinus laudatus agnovit ac testatus est in litteris ad eandem Synodum Ephesinam, quæ habetur Parte tertia illius Epistola 20. illis verbis: *SPEM DE SYNODO HVCVSQVE GESSERVNT.* Caveant itaque Iansenij defensores ne fortè de ijs eodem, ac Cœlestinus, iure & zelo dicat SS. D. N. Innocentius XI. *Spem de Synodo hucusque gesserunt.* Sanè spes eiusmodi non est, quæ, iuxta Apostolum, *NON CONFVNDIT*: utpote magis Pelagiana, quàm Theologica.

33 Si autem nolentes acquiescere definitionibus Sedis Apostolicæ, & appellantes Concilium Oecumenicum, quasi eius auctoritate corrigi illæ possint, imitantur in hac parte Pelagianos; quomodo, ne in speciem quidem, Augustiniani audire volunt? Ostensum quippe est, tum in hac Disputatione, tum in alijs præcedentibus, varijs testimonijs Magni & incomparabilis Doctoris Sanct. Augustini, nihil ipsi antiquius fuisse, quàm assentiri per omnia iudicio Sedis Apostolicæ, sive Romanæ Ecclesiæ, tanquam prorsus infallibili; & exectari omnem appellationem Oecumenici Concilij, præsertim in libris adversus Pelagianos. Vnde eùm Iulianus, præcipuus ipsorum hyperaspistes, identidem damnatam à tribus Pontificibus Romanis perfidiam Pelagij tueri vellet per recursum ad Concilium Oecumenicum, Augustinus, præter plura alia, quæ varijs locis ex ipso observavimus, illum urget lib. 2. cap. 10. quoniam Synodus Vniversalis non est maioris auctoritatis, quàm unanimis consensus Sanctorum Patrum Græcorum Latinorumque, atque in ijs Irenæi, Cypriani, Reticij, Olympij, Hilarij, Ambrosij, Basilij, Gregorij Nazianzeni, & Ioannis Chrysostomi, quorum testimonia exscribit, apertè repugnantia hæresi Pelagianæ. Et subdit de ijs: *Isti Episcopi sunt docti, graves, sancti, veritatis acerrimi defensores aduersus garrulas vanitates: in quorum ratione, eruditione, libertate (quæ tria iudici tribuisti) non potes invenire quod spernas.* Pergit Augustinus: *Si Episcopalis Synodus ex toto orbe congregaretur, mirum si tales possent illic facilè tot sedere, quia nec isti vno tempore fuerunt. Sed fideles & multis excellentiores paucos dispensatores suos Deus per diuersas ætates temporum, locorumque distantias, sicut ei placet, atque expedire iudicat, ipse dispensat. Hos itaque de alijs, atque alijs temporibus, atque Regionibus ab Oriente, & Occidente congregatos vides, non in locum, quo navigare possint homines, sed in libro, quo navigare possint ad homines.* Quare qui ipsorum testimonijs contra doctrinam Pelagij prolatis fidem non præstat; quomodo illam præstaturus esset Synodo Oecumenicæ, in qua vix, aut ne vix quidem simul inveniri possent tot præstantes Doctores? Vnde & in novissimo Opere adversus eundem Iulianum, sic illum \ & gregales refellit libro 1. cap. 60. *Quasi verò in Concilio Episcoporum, quod non salubriter, sed iactanter propter vestras quæstiones debere dicitis congregari, si sederent Episcopi, quos supra memoravi, facilè invenires quos eis in doctrina Ecclesiastica antiquitus tradita æquare, nedum præferre possetis.* Et libro 2. eiusdem Operis cap. 37. *Si in Concilio, cuius videris desiderare iudicium, sederent Cyprianus, Hilarius, Gregorius, Basilius, Ioannes Constantinopolitanus, vt taceam alios; nunquid doctiores, prudentiores, veraciores iudices quærere auderes? IPSI CONTRA DOGMATA VESTRA CLAMANT: IPSI SCRIPTIS SVIS SCRIPTA VESTRA CONDEMNANT. QVID QVÆRIS AMPLIVS?* Denique laudans Ecclesiam Occidentalem, & doctrinam ipsi traditam à S. Petro Apostolorum Principe, subdit: *Cui Ecclesiæ præsiden-*

dentem Beatum Innocentium si audire voluisses, iam tunc periculosam iuventutem tuam Pelagianis laqueis exuisses. Quid enim potuit vir ille sanctus Africanis respondere Concilijs, nisi quod antiquitus APOSTOLICA SEDES, ET ROMANA CVM CÆTERIS PERSEVERANTER TENET ECCLESIA? Et tamen nullum Innocentius I. indixit Generale Conciliũ ad eam controversiam contra Pelagium definiendam. Docet igitur, & ex professo comprobat Augustinus, Pontifices Romanos, etiam nullo Generali Concilio celebrato, *NON POSSE* aliud in controversijs fidei definire, quàm quod *Sedes Apostolica, & Romana cum cæteris perseveranter tenet Ecclesia.* Quidquid autem illa sic docet, firmum omnino, & irreformabile est, vti nec Adversarij ipsi diffitentur. Iudicio itaque Augustini Pontificiæ definitiones extra Synodum Oecumenicum prolatæ in eo controversiarum genere sunt firmæ prorsus, & irreformabiles. Verè igitur & sapienter noster Gregorius VII. in Canone laudato dixit: *ROMANA ECCLESIA NVNQVAM ERRAVIT: NEC IN PERPETVVM, SCRIPTVRA TESTANTE, ERRABIT.*

DISPVTATIO XI.

AN EODEM SÆCVLO VNDECIMO S. Gregorius VII. aut alij Pontifices Romani, definierint, Investituram laicam Episcoporum esse hæresim; & in hoc erraverint.

VBI PLVRA CIRCA DISSIDIVM INTER REGEM CHRIstianißimum, & SS.D.N. Innocentium XI. in ordine ad fructus Ecclesiarum quarundam vacantium, & plenam ipsarum libertatem.

POSTQVAM ostendimus ex sensu & definitionibus S. Gregorij VII. Papæ infallibilitatem Apostolicæ Sedis, ἰδὰ φῶδοτ, ἴδε πάθημα. Multa enim sunt quæ suadeant, ipsum, & aliquos eius Successores eodem sæculo vndecimo definiße ex cathedra, receptionem Investituræ sacræ, v.g. annuli & baculi, à Principibus laicis, esse hæresim. Aliunde verò plura, nec levia occurrunt, quibus videtur evinci, illam nullatenus esse hæresim, quantumcumque aliàs illicita sit. Quod si satis ostendatur, auctoritas illorum Pontificum demonstrabitur errori exposita, prout contendit nuper Ioannes Launoyus, Doctor Parisiensis, in Epistola ad Ludovicum Maresium, eodem ferè fundamento. Hanc itaque quæstionem explicare aggredimur, propriam nostri instituti: neque quidquam difficultatis in ea dißimulabimus, sed potiùs de nostro illam vrgebimus, vt veritas postea illustrior appareat. Porrò controversia ipsa bimembris est: cuius prior pars versatur circa factum, an ij Pontifices definierint, laicam investituram esse hæresim: posterior circa ius, an in eo erraverint. Ex illius verò resolutione pendent plura, quæ iam à quatuor annis ingenti partium contentione disceptantur Romæ & Parisijs, circa ius prætensum Regis Christianißimi ad custodiam fructuum quarundam Ecclesiarum vacantium. Nos rem ipsam, quatenus spectat ad scopum huius Operis, obiter tractabimus, prolatis in medium, & expensis ijs quæ recentes Galliarum Præsules scripserunt in gratiam Gloriosißimi Regis sui Ludovici XIV. ad SS.D.N. Innocentium XI. Deinde verò huius Diplomata exhibebimus, in quibus eandem doctrinam S. Gregorij VII. Papæ, & aliorum Romanorum Pontificum, immo & omnium Præsulum Gallicanorum sæculi vndecimi ac duodecimi, constanter tuetur circa libertatem earundem Ecclesiarum.

SECTIO PRIMA.

Præmissa hypothesi historica, proferuntur plura testimonia Patrum eius sæculi asserentium, laicam inVestituram fuisse damnatam tanquam hæresim à Sede Apostolica, præsertim à Gregorio VII. Papa, quamVis extra Concilium Oecumenicum.

2 NEMO, Nisi hospes in Historia Ecclesiastica, ignorat intestina illa dissidia Henrici IV. aliàs III. cognominati Germaniæ Imperatoris, cum Gregorio VII. Papa, præsertim ob investituras Episcoporum & Abbatum, quas ille sibi arrogabat, nullis Pontificijs monitis obtemperans: donec tandem Gregorius in varijs Concilijs Provincialibus, præsertim Romæ celebratis, ipsum anathemate inussit, & à reliquo Ecclesiæ corpore abscidit. Idipsum postea cavit circa easdē investituras Vrbanus II. Papa, & tandem Paschalis II. electus anno MXCIX. qui triennio post Synodum Lateranensem coegit, & in ea Henricum pariter damnavit sub solemni formula anathematismi: prout legere est apud Abbatem Vspergensem, Petrum Diaconum, & alios eius temporis Historicos. Deinde anno MCIII. Regi Anglorum Vvillelmo Rufo ambienti ius ad investituras conferendas, & propterea vexanti S. Anselmū, insigni constantia restitit, testatus coram Legatis illius, se priùs cervicem gladio permissurū, quàm aliquid in ea parte contrarium Ecclesiasticæ immunitati.

3 Verum, vt fert conditio mutabilis hominum, Paschalis ipsa non satis in eo proposito constans fuit. Cùm enim anno MCXI. Henricum V. cognomento Iuniorem coronare nollet Romę Imperatorio diademate, nisi renuntiaret investituris, quibus inhiaverat Henricus IV. propterea que à Iuniore armis & militibus stipato abductus Roma fuisset, atque simul eum aliquot Cardinalibus & Clericis ignominiosè carceri duro mancipatus, tandem multorum suasu, & ad vitandum imminens schisma, se flecti passus est ad dandum Henrico Privilegium conferendi investituras, addito insuper iuramento, quo promisit, se nullatenus id revocaturū. Quin & cùm postea eam ob causam postularetur de hæresi à quibusdam Cardinalibus, & multis Episcopis, veluti qui sacras investituras contra definitiones Sedis Apostolicæ Principi laico indulsisset; perpetuò negavit, se propterea in hæresim lapsum fuisse. Hoc autem non caret difficultate, vt statim videbimus. Si enim constiterit collationem & receptionem investiturarum iuxta definitiones Sedis Apostolicæ, quamvis latas extra Oecumenicum Concilium, esse hæreticam; nulla erit via ad eximendum Paschalem ab hæresi. Aut certè alioqui sequetur, Pontifices definientes investituram à laicis datam esse hæresim, in eo prorsus errasse.

4 Porrò abusum investiturarum, quas Principes laici, & præsertim Henricus IV. eo sæculo vndecimo, vsurpabant, rejectum fuisse à Gregorio VII. veluti execrabilem, & perniciosum Christianæ Religioni, sub pœna anathematis, constat ex Concilio V. Romano, celebrato ab eodem Pontifice anno MLXXVIII. cuius tertius Canon est: *Quoniam inVestituras Ecclesiarum contra statuta Sanctorum Patrum a laicis personis in multis partibus cognoVimus fieri, & ex eo plurimas perturbationes in Ecclesia oriri, ex quibus Christiana religio conculcatur; decernimus, Vt nullus Clericorum inVestituram Episcopatus, Vel Abbatiæ, Vel Ecclesiæ, de manu Imperatoris, Vel Regis, Vel alicuius laicæ personæ, Viri, Vel fœminæ, suscipiat. Quod si præsumpserit, recognoscat inVestituram Apostolica auctoritate irritam esse, & se Vsque ad condignam satisfactionem, excommunicationi subiacere.* Hæc inibi quibus similia ferè legere est in alijs Canonibus, & Decretis Gregorij ipsius, præsertim adversus Henricum IV. schismaticum, & perniciosum Reipublicæ Christianæ, ac Sedis Apostolicæ iuratum hostem: similiterque contra Guibertum Antipapam & veluti idolum eiusdem Henrici.

5 Sed & præterea eundem Gregorium definijsse omnes Clericos de manu laicorum investituram accipientes, esse hæreticos, testatur Goffredus Abbas Vindocinensis, Scriptor gravissimus, qui paulo postea floruit. Etenim libro 3. Epistola 11. ad Raynaudum Andegavensem Episcopum, inquit: *Qui cognoscere Voluerit, quid Catholica, & Apostolica Ecclesia de inVestitura senserit; quid docuerit, quid indicaVerit, & constituerit, legat in primo Capitulo illius Concilij quod tempore Gregorij Septimi Papæ factum est: & ibi omnes Clericos, qui de manu laici inVestituram accipiunt, hæreticos Vocatos, & ideo damnatos esse, & excommunicatos inVeniet. Licèt enim alia hæresis de inVestitura dicatur, alia Simoniaca; ista tamen quæ de inVestitura dicitur, contra sanctam Ecclesiam fortiùs iaculatur. Ibi enim* im-

imprimis omnis Ecclesiasticus ordo confunditur, quando hoc quod vnicuique à suo Consecratore in Ecclesia cum orationibus, quæ ibi conveniunt, dari debet, à sæculari Potestate prius accipitur. Itaque Goffredus accipientes investituram à laicis censet ab Apostolica Ecclesia hæreticos iudicari, & peiores simoniacis, ideoque excommunicatos à Gregorio VII. in Capitulo primo cuiusdam Concilij, eius tempore celebrati. Id autem Concilium non est Romanum V. cuius nuper meminimus: tum quia in eo non prohibetur receptio investituræ à laicis sub nota hæreseos, sed sub pœna excommunicationis: tum præterea, quia Goffredus citat Capitulum primum eius Concilij Gregoriani; in allegato autem Romano V. Canon ille non primus, sed tertius est. Oportet itaque fateri, aliud præterea fuisse Concilium Gregorianum, in quo acceptio investiturarum, tanquam hæretica proscriberetur. Deinde idem Goffredus Opusculo secundo in eadem doctrina persistit dicens: *Hæc hæresis de investitura, si rectè inspiciatur, etiam hæresis Simoniaca esse, vina & vera ratione probatur.* quod ibidem pluribus probare aggreditur.

6 In eadem sententia, veluti certa & Catholica, fuere aliquot Patres eiusdem temporis cum Goffredo, initio sæculi duodecimi. Ex ijs Bruno Abbas Casinensis, simulque Signinus Episcopus, cùm rescivisset, Paschalem II. Papam duro carcere & ærumnis pluribus coarctatum ab Henrico V. Imperatore, concessisse ipsi Privilegium dandi investituras sacras, non dubitavit hisce verbis obiurgare eundem Summum Pontificem, tanquam hæresis reum: *Constitutio tua* (nimirum, qua Paschalis ipse sequens vestigia Gregorij VII. antea damnaverat investituras) *& Constitutio Apostolorum, vna est, & ipsa multum laudabilis. Apostoli enim illos omnes damnant, & à fidelium communione segregant, quicumque Ecclesiam per sæcularem potestatem obtinent. Laici enim, quamvis Religiosi sint, nullam tamen disponendi Ecclesiam potestatem habent. Similiter & Constitutio tua, quæ de Apostolico fonte manavit, omnes illos Clericos damnat, & à fidelium communione separat, quicumque de manu laici investituram suscipiunt, & quicumque eis manum imponunt. Ea namque Constitutio tua, & Apostolorum, sancta est, Catholica est: cui quicumque contradicit, Catholicus nõ est. Illi enim sunt Catholici, qui Catholicæ Ecclesiæ fidei, & doctrinæ non contradicunt. Sicut cõtrà, illi sunt hæretici, qui Catholicæ Ecclesiæ fidei, & doctrinæ obstinatò animo contradicunt.* Itaq; Bruno certũ existimat, acceptionẽ investiturarum à laicis esse prorsus contrariã doctrinæ Apostolicæ & Catholicæ; ac proinde hæreticam: ideoque Paschalem ipsum, quovis metu incusso sibi, largiẽtem Henrico V. Privilegium ad investituras conferendas, sese polluisse teterrima sorde hæreseos manifestæ.

7 Deinde in id comprobandum vrget trigesimum primum ex Canonibus Apostolorum, & ex illo colligit, susceptionem investituræ sacræ de manu laici esse contra Apostolicum dogma, ac proinde hæreticam. Quin & Paschalem ipsum testatur sæpe antea illam veluti hæresim damnasse. Sic enim prosequitur Bruno: *Hanc igitur tuã & Apostolicam Constitutionem, Pater Venerabilis, iterum confirma: hanc in tua Ecclesia, quæ omnium Ecclesiarum Caput est, palam, & cunctis audientibus, prædica. Hanc hæresim, QVAM TV IPSE HÆRESIM ESSE DIXISTI, Apostolica auctoritate damna: & mox videbis totam Ecclesiã tibi esse placatam. Mox omnes videbis ad tuos pedes confluentes; & magna lætitia sicut Petro & Domino obedientes.* Vnde apparet, non solùm iudicio ac definitione Gregorij VII. Papæ, vt antea diximus, sed etiam ipsius Paschalis eatenus, collationem & receptionem investiturarum reputatam fuisse prorsus hæreticam. Præterea idem Bruno in Epist. ad Petrum Portuensem Cardinalem, qui simul cum Paschali II. carcerẽ & ærumnas ab Henrico V. passus fuerat, loquens de eodem Privilegio perperam Imperatori concesso, ait: *Audiuimus quod quidam de fratribus nostris non solùm non damnent ea, quæ modò contra sanctam Ecclesiam facta sunt; verùmetiam satis impudenter defendere conentur. Omnis autem, qui hæresim defendit, hæreticus est. Nemo autem hanc non esse hæresim dicere potest, quam sancta, & Apostolica Ecclesia in multis Concilijs hæresim nominavit. Et illæ quidem specialiter dicuntur esse hæreses, quæ in Concilijs iudicatæ, & damnatæ sunt.* Quamvis autem Bruno non indicet nominatim ea Concilia, videtur ipsi deferendum, & putandum reverà in aliquibus extare damnationem investituræ cum nota hæresis.

8 Eiusdem sententiæ fuit Guido Archiepiscopus Viennensis, Legatus Paschalis II. in Gallia. Etenim in Synodo Viennensi coacta anno MCXII. 17. Kalendas Octobris, Indictione quinta (cui interfuere, præter alios, SS. Godefridus Ambianensis, & Hugo Gratianopolitanus, Episcopi) hæc

I 3

hæc tum suo, tum cæterorum Præsulum nomine scripsit: *Inuestituram Episcopatuum, & Abbatiarum, & omnium Ecclesiasticarum rerum de manu laica, SANCTÆ ROMANÆ ECCLESIÆ AVCTORITATEM SEQVENTES, HÆRESIM ESSE IVDICAMVS. Scriptum illud, seu Priuilegium, quod à Domino Paschali Papa violenter Henricus Rex de inuestituris, non sponte, extorsit; IN VIRTVTE SANCTI SPIRITVS damnamus, atque irritum esse iudicamus.* Deinde eadem Synodus in Relatione ad eundem Paschalem inquit: *Sanctæ Paternitatis vestræ mandata sequentes, apud Viennam conuenimus.* Atque inferiùs: *Igitur, DICTANTE SPIRITV SANCTO, inuestituram omnem rei Ecclesiasticæ de manu laica, esse HÆRESIM iudicamus. Scriptum illud, quod Rex A VESTRA SIMPLICITATE extorsit, damnamus.* Quibus verbis, dum testantur Inuestituram de manu laica esse hæresim, Paschalem nolunt hæreticum censeri; quia non ex pertinacia, sed ex *simplicitate* & metu incusso, Priuilegium inuestiturarum Henrico V. concesserit. Addunt deinde: *Illud etiam cum debita reuerentia vestræ suggerimus Pietati, quòd si nobiscum in his steteritis, si hoc, sicut rogamus, confirmaueritis, si deinceps ab ipsius crudelissimi tyranni, & Nuntiorum eius litteris, locutione, muneribus abstinueritis; vnanimiter nos, sicut decet, habebitis filios, ac fideles. Si verò, quod minimè credimus, aliam viam adgredi cœperitis, & nostræ Paternitatis adsertiones prædictas roborare nolueritis; propitius sit nobis Deus quia nos à vestra subiectione, & obedientia repelletis.* Quoniam, nimirum, tunc non iam ex simplicitate, sed ex obstinatione errans in fide censendus esset.

9 Alij insuper Episcopi Galliarum inuestituras de manu laica hæreticas cēsuerunt, ac præsertim Ioannes Archiepiscopus Lugdunensis, qui Concilium indixit aduersus Paschalem II. quasi violatæ fidei Catholicæ reum, quòd inuestituras Henrico concessisset. Nimirum, ille Catholicæ Religionis zelo æstuans vehementer doluit factum illud Pontificis, existimans tantum vulnus in ipso Ecclesiæ capite non esse levi medicina curandum; sed cauterio & abscissione opus esse. Similiter Gerardus Episcopus Engolismensis, Sedis Apostolicæ Legatus, & Henricus Abbas Angeliacensis, eandem concessionem damnarunt. Verùm qui præ cæteris clamorem attollebat, quà verbo, quà scriptis, erat Goffredus Abbas Vindocinensis suprà allegatus: cuius insuper hæc verba sunt contra Paschalem II. lib. 1. Epist. „ 7. * Cùm laicam inuestituram, quæ secundùm traditiones Sanctorum Patrum, hæresis comprobatur, Ecclesia non contradicit, sed præcipit; cùm corrumpitur ipsa muneribus, cùm sæculari potestati subijcitur; fides, castitas, & libertas ei simul aufertur. Et quæ vitam non habet, non immeritò mortua creditur. Huius mortis authorem vel nouissimum Ecclesiæ membrum credere, etiamsi Pastor videatur, errare est. Huic errori quicumque inhæresit, merebitur ab ipsa vitæ radice præcidi. Super his autem siquis aliter senserit, non est Catholicus. Manifestetur, & veritatis argumento probatur esse hæreticus. Tolerandus quidem est Pastor, vt Canones dicunt, pro reprobis moribus. Si verò exorbitauerit à fide, iam non est Pastor, sed Aduersarius, à quolibet peccatore tantùm Catholico detestandus. * Adeò liberè insectatur Goffredus Paschalem II. velut hæreticum, ac proinde ipso iure depositum seu degradatum à Papali dignitate.

10 Et sanè talis ac tantus zelus Gallicanorum Præsulum pro immunitate Ecclesiæ, vitandisque inuestituris, iam ante tempora Paschalis II. exarserat, præsertim sub Gregorio VII. Papa toties laudato aduersus Henricum IV. Nimirum, viuente ipso, & viriliter decertante pro Ecclesia Dei, ad extirpandas sordes ab Henrico illatas, nonnulla à Præsulibus Gallicanis Concilia in eundem scopum celebrata sunt, Præside Hugone Episcopo Diensi Apostolicæ Sedis Legato, præsertim apud Ansam, Clarummontem, Diuionem, & Augustodunum: vt testatur Hugo Flauiniacensis editus à Labbeo Tomo I. Nouæ Bibliothec. pag. 196. & seqq. ac postea Concilium Lingoniense, eodem Præside, anno MLXXX. contra inuestituras laicorum. Quin & Catholici Metenses eandem Ecclesiæ Romanæ causam amplexi sunt toto conatu aduersus Henricum, nolentes accipere Episcopos ab eo inuestitos. Cuius rei illustre testimonium habetur in Chronico Episcoporum Metensium apud nostrum Lucam D'Acherium Tomo V. Spicilegij, hisce verbis: *Herimannus Episcopus in Ecclesia S. Petri est sepultus, præsidente vniuersali Ecclesiæ Gregorio Septimo, vacillante Imperio. Obijt quarto Nonas Maij. Et cessauit Episcopatus multis annis. Cùm itaque more sæculi, velut*

Afri-

Africo, & Aquilone fluctuaret, Catholici Metenses, terrorem postponentes Imperialem, ex Ecclesia Treuirensi Domnum Popponem, personam nobilem, Catholicis consentientem, elegerunt Pontificem, celebrata consecratione ipsius à Legato Apostolicæ Sedis. Potestas Imperialis alium, scilicet Adelberonem, subinducere nitens, Metenses firma fide restiterunt. Et sicut pridem duos intrusos, Brunonem, & Gualonem expulerunt; sic & tertium Adelberonem non sine multo labore, ac periculo suarum rerum, excommunicatum deposuerunt. Huic certamini velut signifer imperterritus, & in omni conflictu intrepidus, Domnus Adelbero, post Treuirensium Archiepiscopus gloriosus de gradu in gradum promotus, ab ipsa, vt ita dicam, pueritia pro fide Catholica in castris Ecclesiæ militauit, donec ex schismate trophæum pacis inuexit Ecclesiæ.

11 Denique idipsum censuisse videntur reliqui Patres Ecclesiæ & Scriptores Ecclesiastici circa id tempus viventes. Nam imprimis Anselmus, qui floruit & scripsit temporibus Gregorij VII. Vrbani II. & ipsius Paschalis II. propugnantium immunitatem Ecclesiasticam contra Henricum IV. Imperatorem; illumque damnantium veluti schismaticum & hæreticum, illorum sententiam fideliter verbo, & scripto defendit: ac præterea libro 3. Epist. 134. quæ est ad Vvalerannum Episcopum Numemburgensem, illum reprehendit quod partes Henrici Imperatoris hæretici, & hostis Romanæ Ecclesiæ, sequeretur. *Si certus essem*, inquit, *prudentiam vestram non fauere successori Iulij Cæsaris, & Neronis, & Iuliani Apostatæ, contra Successorem, & Vicarium Petri, Apostoli; libentissimè vos, vt amicum & reverendum Episcopum, salutarem.* Ipse verò Vvalerannus agnovit suum scelus, & ad communionem Ecclesiæ redijt: ideoque Anselmo rescripsit: *Glorificat Deum in me Catholica Ecclesia, quoniam in nostra mutatione diuinæ bonitatis apparet gratia: Gratia Dei sum, id quod sum; ex Saulo Paulus; ex aduersario Romanæ Ecclesiæ, intimus Paschali Papæ, acceptissimus Cardinalium consecretarius; & in omnibus in hac parte prosperos spero successus. Ioseph in domo Pharaonis, ego in palatio Henrici Imperatoris. Neque iniquitas, neque peccatum meum, si (quod absit) aut quasi Nero incestus, aut Apostata Iulianus. Gratias Deo, quoniam sub vestræ Sanctitatis regimine lupus, & agnus simul pascuntur; leo, & vitulus simul accubant, puerque paruulus minat eos.* Vides qualiter Vvalerannus cum Anselmo vitauerint Henricum IV. inuestituras vsurpantem, veluti hæreticum. Sed & Abbas Vspergensis, qui paulo post scripsit, eundem Henricum appellat, *Archipyratam, simul & Hæresiarcham, necnon & apostatam.* Omnes itaque ij inuestituras laicas veluti hæresim impugnarunt. Mitto plures alios Episcopos & Scriptores eiusdem temporis, tum apud Baronium & Labbeũ, tum in Magna Bibliotheca Anisſoniana Sæculis XI. & XII. eodem modo loquentes.

12 Ex his omnibus videtur colligi laicam inuestituram fuisse reprobatam veluti hæresim à S. Gregorio VII. Papa in varijs Canonibus seu definitionibus Conciliorum Provincialium: cùm ita testentur tot Præsules & grauissimi Scriptores eorum temporum, quos paulo antè laudavimus, & præsertim tota Synodus Viennensis num. 8. memorata. Neque videtur fas esse tot pios & doctos Antistites arguere aut malæ fidei, aut negligentiæ circa rem suo ipsorum tempore gestam à Sede Apostolica; idque non in angulo aliquo orbis terrarum, sed Romæ, & intra varias Synodos; quas Gregorius VII. & alij Pontifices eiusdem sæculi adversus inuestituras & simoniam tunc grassantes celebrarunt.

13 Constat præterea ex dictis, definitiones Gregorij VII. damnantis inuestituras acceptas à laicis tanquam hæresim (si verè ab ipso editæ fuerunt) quamvis prolatæ fuerint extra omne Concilium Oecumenicum (neque enim vllum eiusmodi toto eo sæculo fuit) receptas fuisse statim veluti doctrinam Catholicam, & fide diuina certam, ab Episcopis & Scriptoribus gravibus eius temporis, præsertim in Gallia: vt propterea omnes ij Henricum contrà audentem vitaverint tanquam hæreticum. Neque enim habenda est ratio quorundam Antistitum ac Scriptorum Schismaticorum, & in his Sigeberti, aliter loquentium: quoniam ipsi in eadem damnatione erant cum Henrico, cuius partes sequebantur. Nimirum, omnibus Catholicis eo sæculo, sicuti & decem præcedentibus, altè infixũ erat, Pontifici Romano definienti aliquid è cathedra tanquam fide certũ, aut damnanti tanquam hæreticum, auscultandum statim esse, tanquam Petro Apostolo, cuius ore Spiritus sanctus Ecclesiam docet.

(?)

SECTIO SECVNDA.

Difficultates contra illam definitionem Gregorij VII. damnantis investituram laicam vt hæresim, ob quas ille videatur errasse; aut Paschalis II. hæreticus fuisse.

14 SED Ecce nodus difficilis, in quo extricando oporteat laborare nonnihil. Videtur enim alterum duorum colligi, aut errasse Gregorium VII. toties definientem è cathedra Sedis Apostolicæ investituram laicam esse hæresim: aut Paschalem II. eius Successorem, dum concessit Privilegium investiturarum Henrico V. & iure iurando promisit se minimè illud revocaturum, incidisse in hæresim manifestam; ideoque desijsse statim esse verum Pontificem, prout illum arguebat Goffredus Abbas Vindocinensis, & alij Patres laudati sectione præcedenti. Vtrumvis autem eorum eligatur, ingens apparet absurdum; & prius quidem contrarium auctoritati infallibili Romani Pontificis in definiendo, quæ hactenus à nobis propugnata fuit: posterius verò etiam repugnans sententiæ frequenti, suo loco stabiliendæ, quæ negat quemquam Romanorum Pontificum hactenus incidisse in hæresim, adhuc vt privatam personam.

15 Augetur difficultas. Cùm enim Cardinales aliquot, qui Romæ se absconderant in tumultu illo & facinore Henrici V. deferentis captivum Paschalem Pontificem cum alijs Cardinalibus & Clericis, noverunt Paschalem ipsum in Castellana vrbe cessisse Henrico, & Privilegium dedisse circa investituras; plurimùm contristati sunt: ideoque Romæ anno ipso MCXII. celebraverunt Concilium quinto Kalendas Aprilis in Basilica Constantiniana: in quo à centum circiter Episcopis revocatum fuit Privilegium id per vim extortum à Paschali, & sententia anathematis in Henricum lata est. Cuius Synodi Acta edita fuerunt ex Codice M. S. Nicolai Aragonij, adiunctis Petro Diacono, Malmesburiensi, & Vispergensi, Scriptoribus eiusdē temporis. Nec tamen ij Præsules ausi sunt declarare, Paschalem ipsum in hæresim lapsum ob investituras datas. quod sanè fecissent, si putarent, investiturarum receptionem collationemque de manu laica hæresim continere, prout Gregorius VII. definierat. Censuerunt ergo Patres omnes eius Concilij, receptionem collationemque investiturarum non esse hæresim: ac proinde ipsorum iudicio erravit Gregorius VII. in illa definitione.

16 Vrgetur ampliùs. Ipse enim Paschalis, cùm à Patribus eiusdem Concilij vrgeretur ad anathematizandū propterea Henricum, & revocandum illud Privilegium, quasi extortum, & irritum, quamvis fateretur se deliquisse in eo largiendo, noluit ijs morem gerere: sed perstitit dicens: *Ego tamen Henricum nunquam anathematizabo, nunquā de investituris inquietabo.* Nec profecerunt Episcopi asserentes, iuramentum Pontificis fuisse per vim elicitum, & Herodianum. Censuit itaque Pontifex, investituram non esse hæresim, quidquid antea Gregorius VII. in oppositum definijsset. Si enim illam existimaret hæresim, debuisset palam anathematizare Henricum, ne communionem cum hæreticis habere convinceretur, ac proinde mereretur deponi à Pontificia dignitate.

17 Deinde anno MCXVI. idem Paschalis coegit alteram Synodum in Laterano pridie Nonas Maij per sex dies: in quo cùm eadem concessio investiturarum facta Henrico V. ad memoriam revocaretur, ipse Pontifex reatum suum agnovit, & perpetuo anathemate damnavit. *Feci vt homo*, dixit, *quia pulvis sum & cinis. Fateor me malè egisse. Sed rogo vos omnes, orate pro me ad Deum. Illud autem malum scriptum, quod in tentorijs factum est, quod pro pravitate sua PRAVILEGIVM dicitur; condemno sub perpetuo anathemate.* Quibus auditis, Bruno Signinus Episcopus, qui inter alios Præsules aderat, exclamavit illico: *Gratias agimus omnipotenti Deo, qui Dominum Papam Paschalem, qui præsenti Concilio præsidet, audimus proprio ore damnatem illud Privilegium, QVOD PRAVITATEM ET HÆRESIM CONTINEBAT. SI PRIVILEGIVM ILLVD HÆRESIM CONTINEBAT, QVI ILLVD FECIT, HÆRETICVS FVIT.* Nimirum, Bruno persistebat, in veteri sua, & frequenti aliorum sententia, quòd laica investitura esset hæresis, ideoque Pontifici in faciem exprobrabat idem gravissimum scelus.

18 Verum Ioannes Episcopus Caietanus, qui eidem Concilio intererat, auditis verbis Brunonis, cui alij ex Episcopis adstipulabantur, ira exarsit, & reposuit ipsi: *Tunè hic, & in Concilio, nobis audientibus, Romanum Pontificem appellas hæreticum? Scriptum quod fecit Dominus Papa, MALVM QVIDEM FVIT; SED HÆRESIS NON FVIT.* Ipse quoque Paschalis vehementer commotus fuit criminatione eadem Brunonis. quod Acta Synodalia ita narrant: *At patientia Domini Papæ* ho-

horrendo hæresis nomine pulsata, expergefacta est, & manu silentium indicens, dissidentium clamores, & murmura tali oratione composuit. Fratres, & Domini mei, audite. Ecclesia ista numquam habuit hæresim; imo hic omnes hæreses sunt conquassatæ. Hic Ariana hæresis, quæ per trecentos ferè annos viguit, annullata est. Ab hac Sede hæresis Eutychiana, & Sabelliana contrita. Photinus, cæterique hæretici destructi sunt. Pro hac Ecclesia Filius Dei in sua Passione oravit: Ego pro te rogavi, Petre, vt non deficiat fides tua. Hisce verbis Paschalis Pontifex depulit criminationem hæresis sibi adscriptæ: quoniam tale & tantum scelus numquam in Romanis Pontificibus sive in Ecclesia Romana locum habuit; idque attestante ipso Gregorio VII. in eodem Dictato, cui Bruno innitebatur. nam ibidem Canone 22. habetur: *Romana Ecclesia numquam erravit; nec in perpetuum, Scriptura testante, errabit.* Censuit ergo Paschalis collationem & receptionem investituræ per manus laicorum à se concessam Henrico, non esse heresim. Quomodo autem hoc cohæret cum infallibilitate toties testata alterius Canonis Gregoriani, in quo illa tanquam hæretica proscribitur?

19 Accedit, S. Ivonem Episcopum Carnotentem gravissimum & sapientissimum eodem tempore noluisse assentiri alijs Patribus arguentibus Paschalem Papam de hæresi, nec interesse Concilio in eam causam convocato à Ioanne Archiep. Lugdunensi, cuius suprà meminimus. Quam in rem inquit: *Non videtur nobis vtile consilium ad illa Concilia convenire, in quibus non possumus eas personas, contra quas agitur, condemnare vel iudicare: quia nec nostro, nec vllius hominum probantur subiacere iudicio. Vnde nos constat esse immunes, si eorum facta oris gladio ferire formidamus: cùm ipse Mediator obedire eis præcipiat, etiamsi tales sint, quales erant Pharisæi, si ea, quæ ad cathedram pertinent, recta præcipiant, ea verò minimè faciant.* Quin & sæpe scripto asseruit, nec Papam hæreticum fuisse in eo Privilegio concedendo, nec receptionem investituræ per manus laicorum esse hæresim. Quare scribens ad Hugonem Lugdunensem Archiepiscopum, qui nolebat confirmare Daimbertum Electum Præsulem Ecclesiæ Senonensis, quòd à Philippo Francorum Rege investituram accepisset (quam pariter ipse Ivo olim per baculi & annuli traditionem acceperat) sic illum alloquitur: *Quod scripsisti, prædictum Episcopum investituram Episcopatus de manu Regis accepisse, nec relatum est nobis aliquando, ab aliquo qui viderit, nec cognitum. Quod tametsi factum esset, cùm hoc nullam vim Sacramenti gerat in constituẽdo Episcopo, vel admissum, vel omissum, quid fidei, quid sacræ Religioni officiat, ignoramus: cùm post Canonicam electionem Reges ipsos Apostolica auctoritate à concessione Episcopatus prohibitos minimè videamus.* Nimirum, vult Ivo, quemadmodum Canonica electio exigitur, ita etiã à sacris Canonibus, quos subinde allegat, admitti Regium consensum, qui eo tempore donatio Episcopatus dicebatur. Deinde subdit: *Quæ concessio, sive fiat manu, sive nutu, sive lingua, sive virga, quid refert? cùm Reges nihil spirituale dare intendant, sed tãtùm aut votis petẽtium annuere, aut villas Ecclesiasticas, aut alia bona exteriora, quæ de munificentia Regum obtinent Ecclesiæ, ipsis Electis concedere.* Quibus verbis refellit sententiam suprà laudati Goffredi Vindocinensis, lib. 3. Epist. 11. & in Opusculis de Simonia, de Episcoporum consecratione, & de Laicorum investitura, existimantis, investituram personæ sacræ esse Sacramentum, aut ritum Sacramenti: ideoque à laicis sine hæresi conferri aut recipi non posse. Deinde Epist. 236. quæ est ad Ioannem Archiepiscopũ Lugdunensem, probare aggreditur sic sententiam suam: *Quod quidam investituram hæresim vocant, cùm hæresis non sit nisi error in fide, & fides & error ex corde procedunt; investitura verò illa, de qua tantus est motus, in solis est manibus dantis & accipiẽtis, quæ bona & mala agere possunt; credere vel errare in fide non possunt. Siquis verò laicus ad hanc prorumpit insaniam, vt in datione & acceptione virgæ putet se tribuere posse Sacramentum, vel rem Ecclesiastici Sacramenti, illum prorsus iudicamus hæreticum, non propter manualem investituram, sed propter præsumptionẽ diabolicam.* Quibus verbis videtur planè evincere, ipsum actum externum investiendi personam sacram nullatenus esse posse hæresim: cùm hæc consistat in errore interno, seu pertinacia mentis contra veritatem à Deo revelatam Ecclesiæ. Deinde distinguit duplicem investituram, alteram laicam, alteram Ecclesiasticã, quatenus prior est merè manualis, & nullum Sacramentum vel ritum sacrum confert; posterior autem id vtrumque præstat, significatque: indeque concludit, laicam sine hæresi posse exhiberi à laico, Ecclesiasticam non item. Quicumque enim laicorum illam præstat existimans se posse tribuere Sacramentum aut rem Ecclesiasticam, sicuti & quisquis affirmat Sacramentales Ecclesiæ ritus posse legiti-

mẽ

mē à laico fieri; hęreticus absdubio est, & cum Ozia Rege leprosus.

20 Alio insuper argumento vtitur idem Ivo ad suam opinionem confirmandam, & eximendam investituram laicalem à labe hæreseos, hisce verbis: *Ad hæc, si investitura hæc hæresis esset, ei renuntians, sine vulnere ad eam redire non posset. Videmus autem in partibus Germaniarum & Galliarum multas honestas personas, purgato isto nævo per quamlibet satisfactionem, Pastorales virgas reddidisse, & per manum Apostolicam refutatas investituras recepisse. Quod Summi Pontifices minimè fecissent, si in tali investitura hæresim & peccatum in Spiritum sanctum latere cognovissent.* Quo loco alluditur ad veterem & eousque servatam consuetudinem Ecclesiæ, sacris Canonibus innixam, vt quisquis Episcopus aut Clericus in hæresim semel incurreret, statim & absque vlla restitutionis spe gradu excideret, & ad laicorum ordinem redigeretur. At enim longè aliter fieri solebat cum Episcopis, qui investituram de manu laica suscepissent. Hi enim, præmissa quacumque satisfactione, annulum & baculum à Regibus acceptum resignabant Pontifici, qui vtrumque accipiens mox illos revestiebat, & indulgebat vt Episcopatu fungerentur. Non est autem verosimile, Pontifices Romanos tam benignè cum ijs acturos, si in hæresim incidissent: quippe quę omnem reditum præcludit ad Sacerdotalia immo & sacra quælibet munia. Investitura ergo laica non est hæresis.

21 Hæc itaque sunt, omissis alijs, quæ præcipuè videntur obstare, vt laica investitura existimetur hæresis. Exinde verò, quēadmodum ostenditur Paschalem II. concedētem Henrico V. Privilegium ad investituras non propterea fuisse hęreticum; ita etiam colligi videtur, Gregorium VII. Papam errasse in definitione, seu definitionibus illis, quibus declaravit, laicam investituram esse hæresim, prout vidimus sectione prima. Vnde & videtur corruere sententia hactenus tradita de infallibilitate Romani Pontificis definientis ex cathedra quidquid ad fidem spectat, quamvis id faciat extra Oecumenicum Concilium. Quapropter Ioannes Launoyus Doctor Parisiensis, etiamnum superstes (vti ex accipio ex litteris recentibus ad me Roma datis) negans auctoritatem prædictam Pontificibus Romanis, ad eam profligandam vrget idem ferè argumentum in Epistola ad Ludovicum Maresium, præsertim ex Concilio illo Lugdunensi allegato suprà num. 8.

***

SECTIO TERTIA.

Decisio controversiæ quoad factum. Ostenditur singillatim, nec Gregorium VII. nec Victorem III. nec Vrbanum II. nec tandem Paschalem II. definyisse ex cathedra, laicam investituram esse hæresim: ideoque obiectionem contra auctoritatem infallibilem Sedis Apostolicæ procedere ex falsa hypothesi. Vindicatur Paschalis II. à nota hæreseos.

22 QVAMVIS Mysteria fidei summam certitudinem habeant, divinæ auctoritati innixam; scimus quot difficultates contra illa propesuerint, tum Gentiles Philosophi, tum hæretici. Immo & adhuc inter ipsos Catholicos Doctores innumeri occurrūt nodi extricatu difficiles circa eas veritates fidei divinæ, quas aliqui illorum sua tantùm explicatione adhibita, alij verò contraria solùm censent posse salvari. Quapropter nemo miretur si contra doctrinam certam & Catholicam, quam hactenus prosequuti sumus de auctoritate infallibili Romani Pontificis in definiendis fidei controversijs, occurrant graves aliquot difficultates, & in ijs, quæ præcedenti sectione indicatæ sunt. Accedamus itaque ad solutionem illarum. quam vt præstemus, oportet nonnulla huc spectantia præmittere.

23 Imprimis observare oportet, Canonem illum, in quo Goffredus & Bruno alijque Præsules sectione prima laudati, testātur Gregorium VII. inussisse notam hæreseos investituræ laicæ, non reperiri in Concilijs X. Romanis, quibus ipse interfuit, nec in Epistolis Decretalibus ipsius, quantum nos deprehendere potuimus; neque in Dictato, cuius varios Canones explanavimus Disputatione præcedenti. Nempe quæ deprehendimus Gregorium præcipuè statuisse circa investituras, hæc sunt. Imprimis cùm videret licentiam nimiam Principum laicorum eius temporis ad conferendas sacras dignitates Prælaturasque, mandavit celebrari Concilium Lingoniense in Gallia, in quo ederetur decretum prohibēs investituras laicorum, consentaneum ijs, quæ ab Hadriano Papa fuerant statuta in Octava Synodo Generali. Nimirum, ibidem Canone 22. prout habetur iuxta versionem Anastasij Bibliothecarij, occasione desumpta ex impijssimo Photio intruso in Patriarchatum Constantinop. per Imperialem auctoritatem, prohibentur sub anathemate laicis Principibus, alijsque potentibus investituræ, & declaratur nullam esse ijs auctoritatem in promotionem Episcoporum, sed plenam Ecclesiæ libertatem & in-

& integra iura relinqui debere. Eo Canone deinceps vsi fuerunt Romani Pontifices, & nominatim Gregorius VII. ad reprimendam licentiam Imperatorum sibi arrogantium investituras sacras: citaturque præterea à Gratiano capit. 1. dist. 63. In editione autem Græca eiusdem Synodi Generalis Octavæ Canone 5. postquam cautum est ne promoveantur Neophyti ad Episcopatum, subditur: ἔτι δὲ πλεόν τȣτον (νεοφυτον) ἀπειργομεν ει παρὰ βασιλικῆς ἐξȣσίας εἰς τοῦ τό συνωθῆται. id est, *maximè verò Neophytum repellimus, si per Regiam potestatem intrusus fuerit.* Quamvis verò in ea Synodo Generali inurantur anathemate laici conferentes investituras sacras, non tamen propterea hęreseos notantur. Porrò prędictum Concilium Lingoniense à Baronio memoratur ad annum Christi 1077. In editionibus verò recentibus Conciliorum, & nominatim in Labbeana ponitur anno M.LXXX. Insuper eodem anno Romæ celebravit Concilium indictione tertia: vbi interfuit Archiepiscoporum, Episcoporum, Abbatum, Clericorum, & laicorum, innumerabilis multitudo. In eius primo Canone dicitur: *Siquis Episcopatum, vel Abbatiam, de manu alicuius laicæ personæ susceperit, nullatenus inter Episcopos vel Abbates habeatur, nec vlla ei, vt Episcopo vel Abbati, audientia concedatur, &c.* Pręterea Canone 2. hæc habentur: *Siquis Imperatorum, Regum, Ducum, Marchionum, Comitum, vel quilibet sæcularium Potestatum aut personarũ, Investituram Episcopatuum, vel alicuius Ecclesiasticæ Dignitatis dare præsumpserit, eiusdem sententiæ* (nimirum, interdicti ab ingressu Ecclesiæ) *vinculo se obstrictum esse sciat, &c.* Nulla ibidem hæreseos nota adhibetur.

24 Deinde idem Gregorius VII. anno M. LXXVIII. mense Novembri coegit Synodum Romæ in Ecclesia S. Salvatoris, cuius Acta extant summatim collecta inter ipsius Epistolas, lib. 6. Epist. 5. & seqq. Ex ijs verò constat, excomunicatum fuisse Imperatorẽ Constantinopolitanum, & eos omnes qui investituras Beneficiorum Ecclesiasticorum acciperent de manu Principum laicorum. Rursus anno M.LXXXI. mense Martio aliud Cõcilium Romæ habuit: in quo, præter plura alia innovavit decretum contra laicas investituras, & anathema dixit in Henricum IV. (quem alij III. appellant) Imperatorem sibi eas arrogantem, & multa alia peccantem in Sedem Apostolicam. In neutro autem eorum Conciliorum apparet definitio aliqua Gregorij, qua laica investitura hæreseos nota inuratur. Denique nec in toto decursu vitæ ipsius & dictorum, gestorumque planè memorabilium, apud Cardinalem Baronium invenio eiusmodi censuram. Solùm lego, sanctissimum illum Pontificem constanter perstitisse in damnandis & anathematizandis investituris laicis, & ipsarum fautoribus, præsertim Henrico IV. & Guiberto Sedis Apostolicę invasore: atque in eadem animi fortitudine perseverasse vsque ad supremum vitæ spiritum, post innumeros labores, & persecutiones à duobus prædictis, alijsque pluribus, hæreticis, schismaticis, & simoniacis illatas: nec sine ingenti fructu Ecclesiæ postea secuto. Quod cùm narrat Henricus Spondanus, Episcopus Apamiarum in Gallia, & nobilis breviator Baronij, ad annum Christi M.LXXXV. num. 5. ait: *Ita namque planè persecutionibus indesinentibus, atque sæpè cædibus Sacerdotum, multò fœlicius pariter Ecclesiæ pax, libertas acquiritur, & confirmatur Ecclesiastica, atque salus quæritur animarum. Mentiarque, nisi ista iam experimento rerum præsentium monstrari possint: nempe per Gregorium vindicatas è manibus Principum Ecclesiarum Investituras, liberam electionem Romanorum Pontificum postliminio restitutam, disciplinam Ecclesiasticam collapsam penitus reparatam, & alia innumera bona parta. Eundem verò sicut in vita, ita & post mortem claruisse miraculis, idem qui suprà Bibliothecarius absque vlla dubitatione confirmat: & scriptor vitæ S. Anselmi testis oculatus asserit, per mitram eiusdem Gregorij præclara Deum fecisse miracula; atque inter alia Mantuanum Episcopum multis iam annis gravissimo splenis morbo affectum, ac toto corpore vlceratum, sanitati pristinæ restituisse. Cuius Sancti corpus nostra ætate, post quingentos fermè ab obitu annos, cùm sepulchrum eius restitueretur, inventum est omnino integrum, atque incorruptum, & ita hactenus perseverat: sicut & multis alys Sanctorum corporibus accidisse noscitur.* Quapropter Ecclesia Catholica in suo Martyrologio ad diem 25. Maij illum honorat hoc elogio: *Beatus Gregorius Papa Septimus, Ecclesiasticæ libertatis propugnator, ac defensor acerrimus.* Eius vitam sanctissimam apud Salernum, vbi exul obijt, & Apostolicum de Ecclesia afflicta mœrorem, & mortem pretiosam, referunt Leo Hostiensis in Chronico Casinensi, & Hugo Abbas Flaviniacensis in Virdunensis Ecclesiæ Chronico. Leo vlteriùs testatur, illum apud Casinum Missam celebrantem, coruscasse miraculis. Hugo prædictus illum appellat Confessorem & Martyrem. Nec immeritò Christianus Lupus Tomo V. in Cõcilia

cilia pag. 835. ipsum cognominat, *ALTERUM SUI TEMPORIS ATHANASIUM*. Hæc obiter observata sunto, vt attenta insigni sanctitate Gregorij VII. cōstet, quàm iustè investituras laicas, quandiu vixit, damnaverit: tum ad refellendum Sigebertum Scriptorem schismaticum, qui falsò profert Gregorium sub finem vitæ pœnituisse de ijs quæ gesserat in Henricum: tum denique vt Summi Pontifices non dubitent aspera quæque & dura perferre ad asserendam Ecclesiæ immunitatem, & auctoritatem debitam Apostolicæ Sedi. Quamvis enim difficilia sint toleratu, parum durant, & tandem amplissimum fructum reportant. qualem absdubiò præstitit constantia Romanorum Pontificum eius temporis. nam paulò post idem Henricus V. alijque Principes laici investituras omnes Sedi Apostolicæ reddiderunt & consignarūt, atque ipsam omnino liberam & sui iuris reliquerunt.

25 Quapropter difficile creditu est, Gregorium VII. vnquam definijsse ex cathedra investituram laicam esse hæresim: cùm id neutiquam inveniatur in vllo Concilio ex celebratis aut probatis ab ipso, nec in eius Epistolis Decretalibus. Accedunt præterea omnes ferè considerationes, & testimonia allata sectione præcedenti; quibus suaderi videtur laicam investituram hæresim non esse, nec existimatam fuisse talem, tum ab ipso Paschali II. Papa, tum à S. Ivone Carnotensi, peritissimo sacrorum Canonum: qui sanè non potuit ignorare definitionem illam Gregorij VII. si verè ab eo edita fuisset. Dato autem quòd verè illam ediderit Gregorius, exponemus sectione sequenti, quo sensu accipienda sit, vt ab omni prorsus errore libera demonstretur. Vide n. 41. & seqq.

26 Veniamus ad reliquos Pontifices Gregorij Successores eodem sæculo, & videamus an quisquam eorum investituræ laicæ inusserit teterrimam hæreseos notam. Porrò immediatus Gregorij Successor fuit Desiderius Abbas Casinensis, genere nobilissimus, & doctrina ac moribus præstellens: qui licèt designatus fuisset à S. Gregorio VII. iam iam moriente, in Successorem, nulla vi, aut prece, aut lacrymis adduci potuit ad accipiendum Pontificatum, sibi ritè oblatum ab vniverso Clero & Populo; sed restitit integro ferè anno, id est, à die Pentecostes anni M.LXXXVI. quo primùm electus fuit, vsque ad Maium sequentis anni, quo precibus, rationibusque Episcoporum & Principum, tandem cessit, miro sanè exemplo, latiùs legendo apud Cardinalem Leonem Hostiensem, tunc viventem, lib. 3. cap. 65. & seqq. præsertim ad correptionem eorum, qui sacras Prælaturas impudenter ambiunt, aut oblatas facilè admittunt, nec cogitant quantò plus oneris, quàm honoris in humeros suos imponant. Porrò is in consecratione appellatus Victor III. eodem anno M.LXXXVII. celebravit Benaventi Concilium Episcoporum, in quo antiqua de laicis investituris decreta renovās, tam dantes, quàm accipientes, excommunicationi subiecit. Non tamen lego illam hæreseos notatam. quod investigare hoc loci potissimùm curæ est.

27 Successit Victori Vrbanus II. electus die 12. Martij anno M.LXXXVIII. qui in sequenti Romæ celebravit Concilium centum quindecim Episcoporum, & in eo confirmavit res gestas à Gregorio VII. & Victore III. contra Henricum IV. ac Guibertum Antipapam, proindeque anathema indictum recipientibus & conferentibus investituras. Idē præstitit postea Vrbanus anno M.XCI. in Beneventano Concilio, extensa excommunicatione Guiberti Hæresiarchæ ad omnes eius complices; ac tandem iterum confirmavit in Concilio Romæ habito cum CL. Episcopis, anno M.XCIX. quo tandem obijt. In nullo autem ex ijs Concilijs laica investitura nigro theta hæreseos notata invenitur.

28 Denique Paschalis II. electus eodem anno M. XCIX. congregavit triennio pòst Lateranense I. Concilium contra Henricum IV. cum formula anathematismi. Deinde anno M.CVII. Trecis Concilium celebravit circa Ascensionem Domini: vbi, inter alia multa (inquit Abbas Vspergensis) quæ pro tēpore & necessitate correxit, sententiam tulit de libera Pastorum electione, & de coercenda laicorum in Ecclesiasticas Dignitates præsumptione, iuxta Prædecessorum suorum decreta. Rursus anno M. CVIII. immediatè sequenti aliam Synodum coegit apud Benaventum ipsis Augusti Kalendis, in quo receptionem investiturarum à laicis severè prohibuit. Hæc sunt Concilia à Paschali præsente celebrata, in quibus licèt prohibeantur & damnentur investituræ laicæ, non tamen veluti hæreticæ. Mitto alia Concilia eiusdem tempore habita, non tamen coram ipso: veluti Lateranense anno M. CXII. in quo revocatum est à Cardinalibus & Episcopis Privilegium illud datum Henrico V. & ipse excommunicatus est sicuti & Viennense eiusdem anni, in quo præfuit Guido Archiepiscopus S. R. E. Legatus, & pariter anathema dictum est Henrico: & Rhemense anno M. CXV. in quo Conon Prænestinus Episcopus & Legatus eundem Henricum damnavit, ac denique Coloniense anni eiusdem, Præside Theodorico Cardinali & Legato, in quo promulgata fuit sen-

ſententia excommunicationis, quæ in ipſum Henricum lata fuerat. Mitto, inquam, hæc quatuor Concilia: tum quia vel in ijs non adhibetur nota hæreſeos inveſtituris laicis, quantumcumque aliàs prohibitis; vel ſi adhibetur vnquam, id non invenitur confirmatum à Paſchali II. vel ab vllo eius Succeſſore. Quin potiùs ipſe, vt ſuprà vidimus num. 18. cùm incuſaretur hæreſeos à Brunone Epiſcopo ob inveſtituras Henrico conceſſas, conſtanter negavit ſe hæreticum vnquam fuiſſe, licèt palam confeſſus ſit ſe in eo deliquiſſe vt hominem.

29 Ex dictis efficitur, falſam eſſe hypoteſim quorundam Recentiorum colligentium Apoſtolicam Sedem in ſuis definitionibus errare poſſe, & de facto erraſſe. Id enim deducunt ex eo quòd Gregorius VII. & alij eius Succeſſores ſæculo ipſo vndecimo definierint laicam inveſtituram eſſe hęreſim; quæ nota & cenſura videtur à veritate aliena. Dato enim quòd nullo vero ſenſu laica inveſtitura ſit hæreſis (de quo poſtea) negamus nunquam eorum Pontificum eiuſmodi definitionem tuliſſe, cùm nulla eiuſmodi extare inveniatur in Concilijs, nec in Epiſtolis Decretalibus illorum, etiam ijs, in quibus inveſtituræ ipſæ graviter & cum omni execratione prohibentur.

30 Nec prætereà colligitur, Paſchalem II. in fide erraſſe, multò autem minùs hæreticum fuiſſe: quoniam imprimis, dum præter ius & fas inveſtituras conceſsit Henrico V. per vim eas extorquenti, non propterea hæreſim aliquam tradidit, quæ nulla eſt in earum receptione aut collatione, quantumvis aliàs prohibita. Quin & ipſe Pontifex palam profeſſus eſt ſe in eo malè egiſſe, ac reatum ſuum agnovit, vt vidimus num. 17. negavit verò ſe in hæreſim lapſum, vel hæreticum fuiſſe. Immo & gratis dato, collationem inveſtiturarum per vim Henrico V. datam non potuiſſe ab eo exerceri ſine hæreſi, non propterea Paſchalis in eo Privilegio largiendo ex fragilitate, aut defectu conſtantiæ, fuiſſet hæreticus: quoniam totum id facere potuit, & proculdubiò fecit, abſque vllo errore in fide. Non enim præcepit, ſed permiſsit invitus Henrico eam hæreſim exercere, ne totam Eccleſiam perturbaret, ac Schiſma pernicioſiſsimum in eam induceret. Permittere autem hæreſim alicui Principi Chriſtiano, ne tanta Eccleſię dãna ſequantur, quidquid aliàs reprehenſibile ſit, nullam hęreſeos labem ex ſe importat: quia hæc ſita eſt propriè in errore cùm pertinacia adverſus veritates à Deo revelatas, & per Catholicam Eccleſiam propoſitas vt credantur. Neque vnquam ſenſit aut docuit Paſchalis (vt optimè obſervat Baronius ad annum Chriſti M. CXI.) defenſionem inveſtituræ laicæ eo ſenſu, vt per laicos fieri debeat, non eſſe hæreſim. Hoc enim ſenſu, ſicuti antea, ita & poſtea inveſtituram laicam iudicavit hæreticam, qualis verè eſt, vt videbimus num. 41. & ſeqq. Itaque in Paſchali II. fragilitas illa, & defectus conſtantiæ, *fuit vitium converſationis, non prædicationis*, vt ſapienter olim Tertullianus dixit loquens de S. Petro Apoſtolo. Quapropter Goffredus Abbas Vindocinenſis, & Bruno Epiſcopus Signinus, & alij Præſules, traducentes Paſchalem II. veluti hæreticum, quamvis id bona fide, & zelo libertatis Eccleſiaſticæ fecerint, videntur planè in eo exceſſiſſe.

SECTIO QVARTA.

Dirimitur quæſtio quoad ius. Multiplex inveſtituræ vſus & ſenſus: quidam anathemate iniuſtus, quidam etiam ſub nota hæreſeos. Vtrumque id meritò factum & citra errorem vllum, ab Apoſtolica Sede, conſentientibus Præſulibus eiuſdem temporis, etiam S. Ivone, qui antea in oppoſitum ſcripſerat.

31 VERUM Quoniam durum apparet negare prorſus, Gregorium VII. vel alium ex memoratis Succeſſoribus ipſius, vnquam damnaſſe inveſtituram laicam veluti hæreticam, cùm id teſtentur tot Præſules & Scriptores graves eiuſdem ferè temporis; poſſumus alia via occurrere teſtimonijs ipſorum, & difficultatibus propoſitis ſectione 1. & 2. Quod vt præſtemus, diſtinguenda eſt duplex inveſtitura: altera cum errore ſolius facti, altera iuris. Prior ſita eſt in ſimplici receptione aut collatione annuli vel baculi per manus hominis laici, dum quiſpiam inſtituitur Epiſcopus, aut Abbas: & ita, vt laicus dans inveſtituram exiſtimet, quamvis falſo, ſe id habere Privilegium ritè à Sede Apoſtolica conceſſum. Hoc ſenſu inveſtitura labe hæreſis vacat, cùm nullum errorem circa fidem includat, vel ſupponat: licèt prohibita ſit, & anathemati obnoxia, vbi quis ſufficienter dedoceretur, aut diſcere poteſt, nullum reverà Privilegium ſibi eſſe, aut iam ritè abrogatum fuiſſe à Sede Apoſtolica ad eam conferẽdam; & tamen pervicaciter contendit, ſibi Privilegium eſſe datum, & legitimè revocatum non fuiſſe. In hoc inveſtituræ genere non eſt error iuris, propriè loquendo, ſed facti: quia cum eo ſcelere cohærere poteſt fides de ſacris Prælaturis, & earum inſignibus à ſola Eccleſia conferendis iure divino; nullatenus verò

verò à laicis, nisi ex legitimo ipsius Privilegio. Quare solùm intervenit error facti, quo laicus existimat falsò sibi concessum fuisse à Sede Apostolica id Privilegium, aut non ritè revocatum fuisse. Quod ipsum intellige proportionaliter de recipiente investituram cum simili errore circa dantem. Secùdò verò contingere potest vt Princeps sæcularis, vel quælibet persona laica, præsumat dare investituras, tanquam id sibi debitum sit, aut dignitati suæ, independenter à Privilegio Sedis Apostolicæ. In quo sanè committit errorem circa ius ipsum divinum, & fidem, quæ docet, sacra & spiritualia munia, ipsarumque insignia, solius Ecclesiæ auctoritate conferri posse. Vnde talis datio investituræ, sicuti & acceptio cum eodem errore, includit hæresim. Tertiò accidere potest cum errore iuris & facti: v.g. dum aliquis laicus censet se ritè posse in investitura dare, ac conferre de facto, aliquod Sacramentum, vel rem Sacramenti Ecclesiastici. Et in hoc planè committitur superstitio atque hæresis. Quid enim absurdius & alienius à fide, quàm vt laicus, *in datione aut receptione virgæ putet se tribuere posse Sacramentū, vel rem Ecclesiastici Sacramenti*, vt loquebatur suprà num. 19. S. Ivo, ille ipse qui investituras laicas ab hæresi eximere studuit? Fatetur deinde, illum esse *hæreticum, non propter manualem investituram, sed propter præsumptionem diabolicam*. Hac distinctione præmissa,

32 Dicendum I. Omnem laicam Investituram, quocumque ex ijs tribus modis conferretur, prohibitam meritò ac iustè fuisse sub anathemate à Gregorio VII. & alijs tribus Pontificibus, qui ei immediatè successerunt. Id patet ex Concilijs ipsorum tota Disputatione allegatis, in quibus sub pœna excommunicationis, aut etiam interdicti, prohibent, etiam Imperatoribus, ac Regibus dationem investiturarum, & quibuslibet alijs receptionem de manu eorum. Cùm verò Pontifices in ijs Canonibus indefinitè & vniversè loquantur, nec distinguant diversos modos dandi aut recipiendi, qui certè solùm videntur esse posse tres numero præcedente explicati; consequens est, vt iuxta quemlibet eorum excommunicatio incurreretur. Vbi enim lex non distinguit, neque nos distinguere debemus. Vnde & Alexander III. qui quadraginta tribus post obitum Paschalis II. annis, nimirum Christi M. CLIX. Pontifex renuntiatus fuit, iuxta Prędecessorum suorum decreta pariter atque vniversè investituras damnavit sub anathemate in litteris ad Anglicanam Ecclesiam memoratis à Baronio ad annum Christi M. CLXIX. hisce verbis: *Ad audientiam nostram pervenit quòd post turbationem, quæ inter charissimum in Christo filium nostrum Henricum, illustrem Anglorum Regem, & Thomam Cantuariensem Archiepiscopum emersit, quædam prava consuetudo in illis partibus inolevit, scilicet quod laici Ecclesias, & Ecclesiastica Beneficia soleant passim in Regno Anglorum quibus vellent conferre, & auctoritate sua Clericos investire. Vnde quoniam id Sanctorum Patrum Institutionibus adeò cognoscitur contradicere, vt danti, & accipiēti de manu laica, sit anathema, & hoc in Ecclesiasticæ libertatis perniciem non est dubium graviter redundare; nos vniuersas donationes à laicis de Ecclesijs huius turbationis tempore factas omninò cassamus, & irritas esse decernimus.*

33 Et certè quocumque ex tribus modis num. 31. explicatis investitura daretur à Principibus sæcularibus, alijsve personis sæcularibus, non solùm absque omni errore, sed sapienter ac iustè prohibita fuit sub gravibus pœnis à Gregorio VII. eiusque Successoribus. Imprimis enim per illam laici homines se ingerunt sacris rebus & Ecclesiasticæ Hierarchiæ proprijs: deinde minuitur immunitas & libertas Ecclesiæ per dependentiam à sæcularibus Principibus, vt vidimus nuper ex Alexandro III. ac denique eo ævo oriebantur inde plura ac gravissima mala, quæ depingit hisce verbis Sigimundus Monachus in Augustanæ Ecclesiæ Chronico lib. 2. cap. 4. *De facili aduertere potest quilibet Historiam peritus, quæ causa fuerit, vt adeò sacra Religio, ac disciplina Clericalis per totā Germaniam offuscaretur. Nam investitura quam tenebant pertinaciter Imperatores, venale fecerat Sacerdotium; & omnia sacra. Mox enim, vt aliquis Prælatorum decessit, annulus, & Pastoralis virga Imperatori destinabantur, qui vt munus à manu, aut ab obsequio, aut à falsa adulatione accepit. Tradebantur enim non fugienti Gregorio, aut renitenti Ambrosio, vel Ecclesiam visitanti Nicolao, sed se Simoniacè ingerenti. Frequentabant sub ea spe Cæsaris Comitatum fily Principum, qui ex armis ad sacra, ex curia ad Ecclesiam intrudebantur, non regendam, sed dilacerandam. Non intrantes per ostium, sed per posticum. Nec fiebat examen de litteris, sed quantum daret de loculis. Ita sequebatur dissolutio Cleri, dum fieret solutio Principi: Non curabatur charta, dum quærerent splendida arma.* Meritò itaque & iustè ij Pontifices tam severè prohibuerunt investituras laicas; nec vllus in ijs proscribendis error fuit. Porrò

34 Porrò decreta Gregorij VII. & aliorum Pontificum laudatorum, dumtaxat intelliguntur pro Ecclesia Occidentali. nam in Orientali iam diu invaluerat mos investiturarum de manu Imperatoris. Quamvis enim prohibitæ fuissent in Synodo VII. Generali, postquam primùm attentatæ fuerant ab Imperatore Constantino Caballino; non tamen veluti hæreticæ, quin & illius Canones non fuerunt confirmati à Sede Apostolica, ideoque nec vim obligandi induxerunt. Verum quidem est, Decretum de fide prolatum in ea Synodo confirmatum fuisse ab Adriano I. Papa, vt ipse testatur in Responso ad dubia Francorum, & alij eiusdem Successores confirmant. Eoque sensu Leo IV. id Concilium, vt irrefragabile & authenticum alijs sex Generalibus in Bibliotheca Vaticana appingi curavit, teste Anastasio Bibliothecario in Vita Benedicti III. qui in eius Præfatione ad Ioãnem VIII. inter cætera ad Decretum de fide prædictum spectantia adiungit definitionem pro cultu sacrarum Imaginum in ea Synodo editam. Ait enim: *Quæ super Venerabilium Imaginum adoratione præsens Synodus docet, hæc & Apostolica Sedes vestra, sicut nonnulla scripta innuunt, antiquitus tenuit, ET VNIVERSALIS ECCLESIA SEMPER VENERATA EST, & hactenus veneratur, quibusdam dumtaxat Gallorum exceptis, quibus vtique horum veritas nondum est revelata.* Deinde idem Adrianus Papa in allegato Responso ait: *Nos adhuc pro eadem Synodo nullum Responsum hactenus Imperatori* (Orientis) *reddidimus.* Causamque reddit, ob ablata Romanæ Ecclesiæ patrimonia & diœceses, *quæ tunc abstulerunt* (Orientales) *quando sacras imagines deposuerunt, & nec responsum quodlibet exinde dederunt.* Fuit & alia causa, quòd non adhibuissent eidem Adriano titulum *EPISCOPI VNIVERSALIS.* Quare solùm confirmavit Decretum eius Synodi ad fidem spectans, & cultum sacrarum Imaginum in ea definitum; non autem Canones, præsertim cùm multi ex ijs videantur cõfirmatione indigni, vt legere est in Scholijs Christiani Lupi (post alios) Tomo II. nec prohibitionem illam laicarum investiturarum.

35 Hinc fortè Imperatores Orientis non destiterunt se ingerere in Ecclesiasticas investituras, etiam sæculis sequentibus, & post decreta Synodi Octavæ Generalis, de quibus infrà num. 39. immo & post tempus Gregorij VII. aliorumque Pontificum supra laudatorum. Investire enim soliti sunt Patriarchas Regiæ Vrbis Constantinopolitanæ. Cuius rei testimonium fert Georgius Codinus in Opere de Officijs C P. Ecclesiæ & Aulæ, vbi enarrat Patriarchæ electionem, & Electi introductionem ad Augustum, additque: *Reperto autem intra septum Patriarchali sceptro, Imperator capit illud; & magna voce, ita fatur; Sancta Trinitas per Imperium nobis ab ipsa concessum constituit te Archiepiscopum Constantinopoleos, novæ Romæ, & Oecumenicum Patriarcham.* Et infrà: *Ad eundem modum sine vlla variatione peragitur aliorum Patriarcharum proclamatio, & designatio. Nimirum Alexandriæ, Antiochiæ, & Hierosolymorum: Quin & Archiepiscopi primæ Iustinianæ Achridis, & totius Bulgariæ.* Et iterum: *Archi-mandritæ, & Proto-Syncelli, sed & Præfecti venerabilium Monasteriorum; postquam à Patriarcha electi sunt, abeunt & ipsi ad Palatium, venerantur que Imperatorem, & ab Imperatoris manu accipiũt sceptrum.* Quibus verbis distinguit inter Archi-Mandritas, & Præfectos Monasteriorum, sicuti & Latini distinguimus Abbates à Præfectis Monasteriorum, quos Præpositos appellat S. P. N. Benedictus cap. 65. Regulæ. Vtrosque investiebat Imperator Orientis: in Occidente autem quoties Principes investituras dederunt, solis Episcopis & Abbatibus illas dabant; non Præfectis, quòd hi pedo careant. Licentia autem Imperatorum Orientis eo processit, vt non Patriarchas modò Regiæ vrbis, sed & tres reliquos Antiochiæ, Alexandriæ, ac Hierosolymorum investirent; deinde idipsum facerent erga Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, & Præfectos Monasteriorum: cùm tamen initio Constantinus Caballinus Imperator solos Patriarchas Regiæ vrbis investire ausus fuisset. Similiter Nicephorus Gregoras testatur, Andronicum I. Paleologum Imperatorem per pedum investivisse Georgiũ Cyprium, ab ipso intrusum Patriarchali throno Ioannis Becci degradati. Ritum verò, quo id ab Augustis Orientalibus fiebat, exponit Georgius Phranzes lib. 3. cap. 19. hisce verbis: *Erat munus & consuetudo Christianorum Imperatorum, vt electo Patriarchæ pedũ, seu virgam Pastoralem, auream, lapillis, & margaritis distinctam, & electum equum è Regio stabulo, sella & phaleris Regificè, & sumptuosè ornatũ, albo & aureo stratorio tectum, donarent. Et Patriarcha illi insidens è Palatio, toto Procerum collegio stipante cum factis adclamationibus in Patriarchium revertebatur, atque ab Episcopis pro lege, & more consecrabatur. Hoc modo è manibus Imperatoris futurus Patriarcha pedum accipiebat, sedente eo super solio Regio, & tota Procerum corona,* nuda-

nudatis capitibus circumstante. Deinde enarrans variam hymnodiam Cleri circumstantis, subdit: *Accedit autem Candidatus, cuius vnum latus Cæsar, alterum Heracleæ Metropolita tegit. Corpus tertiò omnibus inclinat. Deinde ad Imperatorem accedit, & consueta adoratione illum prosequitur. Imperator paulo attollens pedum, orat: Sancta Trinitas, quæ mihi imperium donavit, te in Patriarcham novæ Romæ delegit. Atque ita de manibus Imperatoris Patriarcha potestatem* (id est instrumentum aliquod, vel signum Patriarchalis potestatis) *sumebat, eique agebat gratias.* Hactenus ille.

36 Nec scio, eam consuetudinem Imperatorum Orientis abrogatam aut correctam vnquam fuisse. Perdurabat enim adhuc tempore Concilij Florẽtini sub Eugenio IV. celebrati, vt in eius Historia narrat Sylvester Sguropulus lib. 9. cap. 9. Quique ibidem adfuit Ioannes II. Palæologus Imperator de Abbatibus ipsis Græcis, qui apud Florẽtiam convenerant, dixit: *Satis memini, me eorum singulis Pastorale pedum in manum porrexisse. Vnde qui acceperat, vbique pro Præfecto habebatur.* Additque, qui coràm aderat, Petrus Primicerius: *Id ab antiquo in more positum est, vt post traditum à Maiestate tua baculum, Patriarcham adeant* (Abbates) *& inaugurentur.* Nimirum, quia investitura erat prior consecratione, seu benedictione Abbatum. Addit Sguropulus libr. 12. cap. 15. Metrophanem Cizicenum Episcopum fuisse investitum de Patriarchatu ab eodem Imperatore, idque præsente Latino Legato Romanæ Ecclesiæ. quem fuisse morem receptum in promotione Patriarchali asserit Simeon Archiep. Thessalonicensis in libro de sacris Ordinationibus cap. 9. Itaque Canones laudati Gregorij VII. & subinde aliorum Põtificum, solùm videntur lati pro Ecclesia Occidentali, non autem pro Orientali, in qua Imperatores eam consuetudinem antiquam retinuisse inveniuntur, Apostolica Sede id sciente, nec prohibente.

37 Ex prædicta veteri consuetudine Imperatorum Orientis ortum est, vt post captam vrbem Constantinopolim, & vsurpatum Imperium à Turcis, Sultani ipsorum, sive summi Principes, censuerint ad se devolutum fuisse ius Patriarchalium investiturarum. Etenim in Politica Turco-Græciæ Historia hæc habentur de Gennadio II. post captam Regiã vrbem primo Patriarcha, tempore Mahometi II. Sultani Turcarum: *Electum Gennadium cùm ad se Sultanus in Regiam aduocasset, suis ei manibus Patriarchale pedum magni pretij dedit: baculum nempe argenteum, inauratum, artificiosè factum.* Formula verò, qua Sultanus illud tradidit, hæc fuit: *Quod faustum ac felix sit, esto Patriarcha, & vtere nostra amicitia, in quibus rebus voles, habens omnia iura ac privilegia, sicut superiores ante te Patriarchæ habuerunt.* Rem ipsam aliquantò ampliùs enarrat Emmanuel Malaxus in Historia Patriarchali pagina 108. dicens: *Gennadium statim vt Patriarchæ dignitatem acceperat, Pontifices, & Clerici, & populi Primores ad Sultanum deduxerũt. Quem etiam ille adoravit. Tum Clericos interrogavit Sultanus, Ecquam consuetudinem habuissent Romani Imperatores in creatione alicuius Patriarchæ? Responderunt illi, quoties aliquis futurus esset Patriarcha, datum esse ei manu Imperatoris pedum insigne curæ Pastoralis in gregem pium. Ita Sultanus, his auditis, pedum manu sua accepit, idque in manus Patriarchæ dedit.* Nimirum barbari ij Principes aut Tyranni, quemadmodum Imperium, ita & ritum investiendi vsurparunt. Similiter de Dionysio Patriarcha Gennadij Successore inquit pagina 168. *Potestatem & ius à Rege datum accepit.* nimirum, à Sultano. Et de Iosepho Successore Dionysij: *Iosephus, manũ Sultani osculatus, insigne potestatis accepit.* Mitto alios postea investitos à Sultanis, de quibus plura in eadem Historia legere est. Hæc verò sufficiant, vt constet, quantumvis iusta fuerint decreta Gregorij Septimi, & aliorum Pontificum damnantium investituras laicas, ea tamen pro sola Ecclesia Occidentali edita fuisse, neque vnquam in Orientali recepta. Quapropter Leo IX. Papa Antecessor Gregorij VII. & huius longo pòst tempore Successores Alexander III. Gregorius X. Eugenius IV. & amborum Synodi Generales Lugdunensis ac Florentina, exigentes à Græcis varios vnionis articulos, & damnantes quosdam eorum abusus, nec verbum quidem de prædicta Patriarcharum investitura fecerunt, quam ab Imperatoribus dari solere sciebant.

38 Non tamen ideo Romani Pontifices laicam investiturã Orientalium Imperatorum probarunt, veluti factam auctoritate ipsorum propria; sed illam aut benignè indulserunt, aut permiserunt, veluti aliquod minus malum, ne maiora mala & damna sequerentur in Orientali Imperio & Ecclesia, cuius doctrina & mores in multis ab Occidentali plerũque recessisse inveniuntur. Nimirum, investituras eiusmodi esse aliquod subiectionis aut servitutis genus in Prælaturis Ecclesiasticis erga Principes sæculares, obstareque quoddãmodo libertati & immunitati illarum, videtur

cer-

certum, & suprà num. 32. fine observavimus ex Alexandro III. Quare tam ipse, quàm alij Pontifices Romani, non probâsse, sed indulsisse, aut solùm permisisse investituras Imperatoribus Græcis censendi sunt. Quin & meliores gravioresque Præsulum Græcorum illas improbarunt, præsertim Simeon Archiepiscopus Thesalonicensis, quem Leo Allatius lib. 2. de concordia Ecclesiæ Orientalis & Occidentalis cap. 18. censet fuisse posteriorem Barlaamo Gyracensi Episcopo, & Gregorio Palama etiã Archiep. Thesalonicensi, ac Dositheo Patriarcha CP. Nimirum prædicti Simeonis tempore extincta erat Imperialis nominatio Patriarchæ Constantinopolitani, liberaque omnino huius electio iuxta sacros Canones, & legem Iustiniani Imperatoris. quam instauravit Imperator Ioannes Cantacuzenus, iubens vt Dositheus Patriarcha Canonicè eligeretur. Simeõ autem prædictus, quemadmodum non probat investituram laicam Patriarcharum ab Imperatore factam, sic etiam nec nimiùm accusat, sed potiùs excusare conatur, cõtra plures Episcopos & Clericos Latinos suo ipsius tempore in Græcia illam graviter arguentes. Sic enim ait de Regia investitura in Opere de sacris Ordinationibus cap. 9. *Non igitur Patriarchã creat Imperator, neque illi dat aliquid, sed operi iam facto cõsentit & obsequitur. Clarum est, quòd illi nihil det, sed potiùs ab illo accipit, & veluti Minister est rerum Ecclesiasticarum. Nam cùm Electo virgam sacram tradit, ad eum accedit, & ipsi caput inclinat, & aperit, & benedictionem accipit, osculaturque electi Patriarchæ manum.* Et infrà: *Præterea hoc facit Imperator, vt demonstret se Ecclesiam honorare, non vt illi imperet. Nam Imperator electũ ad se venientem, antequam illum videat, blandè, & amanter persequitur, Pallium vndulatum illi mittens, & crucem sinu gestari solitam, quæ vt pignus velut minister, & custos, conservat. Ideo virgam, vt honorabilius Pastoralis potestatis symbolum, ipse manu tradit propter honorem, & severitatem, atque vt demonstret se Pastorẽ, quem Deus elegit, charitate complecti.* Hæc ille.

39 Verum quamvis Simeon excusare tentet investituram Patriarchæ de manu Imperatoris, nullatenus id assequitur. nam reverà quidquid honoris præfert quòd ille pedum ab Imperiali manu accipiat, deprimitur aliunde per dependentiam ab ipso, vt non, nisi eo insignia Dignitatis conferente, sacra munia exercere sinatur. Et quamvis in eo genere investituræ simpliciter spectato nulla sit hæresis, est tamen indecentia aliqua vt minimum, ob quam iure meritò in Synodo Septima Generali prohibita fuerit, licèt eius Canones à Sede Apostolica non fuerint confirmati. Deinde verò in Synodo VIII. Generali celebrata sub Hadriano Papa Canone 22. cavetur hisce verbis ne vllus omnino laicorum se ingerat electioni Pontificum: *Nullus laicorum Principum, vel potentum, semet inserat electioni, aut promotioni Patriarchæ, Metropolitæ, aut cuiuslibet Episcopi, ne videlicet inordinata hinc, & incongrua fiat confusio, vel contentio, præsertim cùm nullam in talibus potestatem quemquam potestatiuorum, vel cæterorum laicorum habere conveniat.* Et infra: *Quisquis autem sæcularium Principum, & potentum, vel alterius dignitatis laicus aduersus communem, & consonantẽ, atque Canonicam electionem Ecclesiastici Ordinis agere tentaverit, anathema sit, donec obediat, & consentiat, quidquid Ecclesia de electione, & ordinatione proprij Præsulis se velle monstraverit.* Similiter ibidem Actione prima dicitur: *Consecrationes, & promotiones Episcoporum, cõcordans prioribus Concilijs, Clericorum electione, ac decreto Episcoporum collegij fieri, sancta hæc, & Vniversalis Synodus diffinit, & statuit: atque iure promulgat, neminem laicorum Principum, vel potentum, semet inserere electioni, vel promotioni Patriarchæ, vel Metropolitæ, aut cuiuslibet Episcopi, ne videlicet inordinata hinc, & incongrua fiat confusio, vel contentio, præsertim cùm in talibus nullam potestatem quemquam potestatiuorum, vel coeterorum laicorum habere conveniat: sed silere, & attendere sibi, vsque quo regulariter à Collegio Ecclesiæ suscipiat finem electio futuri Pontificis.* Hæc inibi. in quibus etiam investituras sacras prohiberi, communis Interpretum sentẽtia est. Verùm eæ prohibitiones, saltem quoad investituram, videntur postea aut non receptę, aut abrogatæ vsu contrario Imperatorum Orientalium, consentiente aut sinente vel permittente Apostolica Sede, vt supra monui.

40 Gregorius verò VII. videns ex investituris laicis sequi innumera & gravissima mala in Occidentali Ecclesia, quæ fortè in Orientali non sequebantur, illas solùm prohibuit apud Latinos, indicto anathemate quibuslibet Principibus & personis laicis, similiter & accipientibus. In quo sanè tam procul ab errore fuit, vt potius sapienter & iustè egerit: prout satis suprà demonstratum fuit. Idemque dicendum de ipsius Successoribus, ac nominatim de Paschali II.

41 Dicendum II. Dato quòd Gregorius VII. (idemque est de Paschali II.) damna-

K ve-

verit investiturā laicam veluti hæresim (quod Goffridus, Bruno, & alij Præsules supra laudati testantur) nullum in ea definitione aut censura errorem fuisse.

41 Probatur: nam licèt simplex investitura laica ex Privilegio præsumpto Apostolicæ Sedis, nullum errorem in fide contineat; dicere tamen Prælaturam Ecclesiasticam per laicalem investituram fieri debere, & eam cū hoc errore conferre, præsertim existimando sic dari Sacramentum aliquod, aut rem Ecclesiastici Sacraměti, est hæresis manifesta. Quod disertè agnovit S. Ivo verbis exscriptis n. 31. quamvis aliunde excusator investiturarum laicarum. Similiter & agnoverunt omnes ij Patres, quos allegavimus sectione 1. & 2. præsertim arguentes Paschalem II. Papam, quòd passus fuisset extorqueri à se Privilegium investiturarum per vim datum Henrico V. quas sine hæresi exerceri non posse contendebant ex definitionibus eiusdem Paschalis post Gregorium VII. Inter quos Bruno Episcopus Signinus toties laudatus. de Guiberto Antipapa & patrocinatore investiturarum dixit: *Vnde & Guibertus non immerito Hæresiarcha dictus est, simulque cum suis sequacibus damnatus & excommunicatus.* Similter Ioannes Archiepiscopus Lugdunensis in litteris ad Daimbertum Metropolitam Senonensem, quæ extant apud Ivonem Epist. 237. inquit: *Licèt exteriores investituras per laicos factas nō satis propriè nomine hæresis censeamus; sentire tamen ac defendere fieri debere, INDVBITATA HAERESIS EST.* Eidem doctrinæ adstipulati sunt plurimi per Galliam Episcopi, ij præsertim, qui cū ipso Ioanne ad Synodum convenerunt, vt inquirerent in Paschalem II. an reverà hæreticus habendus esset, qui investituras Henrico V. per vim sibi illatam indulsisset.

43 Sed & S. Ivo, qui vnicus aut præcipuus excusator, investiturarum, ne dicam defensor, fuerat tempore Vrbani II. non parum apud ipsum periclitatus est ob eam causam à se susceptam. Causabatur ille Epist. 50 ad Hugonem Primatem Lugdunensem, quòd Romani Pontifices tam acriter investituras insectarentur, & tanto cum tumultu Regnorum, cùm tamen nullum Episcopum à laicis investitum tandem damnarent, sed facilè post quamvis satisfactionem admitterent ad sacra munia obeunda. *Videmus*, inquit, *nullos aut pene nullos p o huiusmodi transgressione damnatos.* Addit, Episcopos & Abbates ob investituram sui laicam accusatos, in nihil aliud intendere, quàm vt nomen sibi facerent vel famam per alios adquirerent, sicque in Prælaturis manere, vel ad eas redire finerentur; cùm tamen tota eorum cura in regimen subditorum impendi deberet. Addit & grave aliud incommodum: *Multi quoque Electi, qui gratuitam & Canonicam habent electionem, qui huiusmodi dilationibus, vel fatigationibus impediuntur, comparatis sibi pecunia mediatoribus, & prolocutoribus, ne turpem patiantur repulsam, in Simoniacam aliquando offendunt consecrationem.* Nimirū, cùm Pontifex consecrari vetaret investitos à Regibus, & Reges vicissim investitos à Pontificibus, Electi vt sibi Prælaturam assererent, non dubitabant insumere thesauros, & ita efficiebantur Simoniaci. Denique concludit Ivo: *Cùm omnis institutio Ecclesiasticarum legum ad salutem referenda sit animarum, istarum institutionum transgressiones, aut districtiùs essent corrigendæ, vt saluti prodessent; aut interim silentio premendæ, ne spiritualia, vel temporalia commoda supra dictis modis impedirent. Nec ista dico, tanquam velim aduersus Sedem Apostolicam caput erigere, vel eius salutaribus dispositionibus obviare, vel meliorum sententijs præiudicium facere, si viuis nitantur rationibus, & evidentioribus veterum Patrū authoritatibus. Sed hoc vellem cum multis mecum piè sentientibus, vt Romanæ Ecclesiæ Ministri, tamquam probati medici, morbis sanandis intenderent, & non ab risoribus suis audirent, Culicem excolantes, & camelum deglutientes, mentam, rutam, ciminum, & anetum decimatis, graviora autem legis præcepta prætermittitis: cùm per totum penè mundum flagitia, & facinora videamus publicè perpetrari, nec ea à vobis aliqua iustitiæ falce resecari.* Sic ille in Epistola citata, quę vix credi possunt à tanto Viro dicta.

44 Periclitatus fuit, inquam, apud Vrbanum II. Ivo ob eam loquendi & scribendi licentiam, parumque defuit, vt omnia illius præcedentia merita apud Romanam Ecclesiā oblivioni traderentur. Quòd cùm ille rescivisset, scripsit ad eundem Summum Pontificē Epistol. 67. *Audivi dulcedinem vestram in me amaricatam, Serenitatem vestram adversus me turbatam. Audivi, & conturbatus est venter meus, & ossa mea conturbata sunt.* Deinde multipliciter ac latè exponit & tuetur quoddammodo quæ scripserat Epist. 50. ad Hugonem nuper allegata. Sed tandem ob increpationem Vrbani II. investituras dānavit ac proscripsit. Ideoque consentiens definitionibus Gregorij VII. & ipsius Vrbani II. scribit Epist. 233. ad Henricum Abbatem Monasterij Angeliacensis: *De investituris Ecclesiarum, quas laici faciunt, SENTENTIAM*

TIAM PRAECEDENTIVM PATRVM, GREGORII SEPTIMI, ET VRBANI SECVNDI, QVANTVM IN ME EST, LAVDO ATQVE CONFIRMO. Quocumque autem nomine talis perVasio propriè Vocetur, eorum sententiam, qui inVestituras defendere Volunt, SCHISMATICAM IVDICO. Vides quomodo S. Ivo non solùm tandem manualem investiturã damnaverit, iuxta sensum Romanorum Pontificum Gregorij VII. atque Vrbani II. sed etiam defensionem illarũ Schismaticam censuerit. Deinde, vt observat Baronius ad annum Christi M. CXI. videtur Ivo per omnia consensisse Epistolæ Ioannis Arch. Lugdunensis suprà num. 42. fine memoratæ, in qua ille aiebat defensionem investiturarum, quasi fieri debeant à laicis, esse hæresim. Etenim Ivo illam Epistolam, veluti æterna memoria dignam, inter suas collocavit num. 237. neque aliquid contra eam reposuisse invenitur. Præterea in Epist. 236. ad Ioannem eundem Lugdunensem, qui semper eousque investituram laicam veluti hæresim damnaverat, inquit: *Si congrua Volumus rebus dare nomina, possumus dicere, quòd manualis illa inVestitura per laicos facta, alieni iuris est perVasio, & sacrilega præsumptio; quæ pro libertate Ecclesiæ, & honestate, saluo pacis Vinculo, si fieri potest, funditus abscindenda est. Vbi ergo sine Schismate auferri potest, auferatur; Vbi sine Schismate auferri non potest, cum discreta reclamatione differatur.* Vbi vel ipsam manualem investituram, quæ tolerabilior est, & sine errore circa ius peragi posset, pervasionẽ alieni iuris, & sacrilegam præsumptionem censet. Quantò autem execrabiliorem iudicaverit si cum errore iuris committeretur, qualiter fiebat eo tempore à laicis Principibus? Denique si verè S. Gregorius VII. & Vrbanus II. damnavere investituras laicas tanquam hæresim, idque certo agnovit Ivo; procũldubiò eas iuxta sensum Apostolicæ Sedis pariter execratus est: siquidem Epist. 8. loquens de illa, regulam hãc præscripserat: *Cuius iudi ijs & constitutionibus obViare, est hæret cæ praVitatis notam incurrere: cùm Scriptura* (id est definitio Gregorij VII. aliquot antè annis edita in Dictato) *dicat: HAERETICVM ESSE CONSTAT, QVI ROMANAE ECCLESIAE NON CONCORDAT.* Si igitur S. Ivo perspectum habuit, Romanam Ecclesiam traduxisse investituram laicam tanquam hæresim; nullatenus recessit ab eadem censura in illam.

45 Certum itaque sit, investituram laicam iuris, vt ita loquamur, qualis vsurpabatur tempore Gregorij VII. Victoris III. Vrbani II. & Paschalis II. à Principibus quibusdã laicis, fuisse hæreticam, & propterea iustè notatam hæreseos ab Apostolica Sede, consentientibus in ea censura Præsulibus alicuius nominis, quotquot tunc florebant, præsertim in Gallia. Quare nullum est caput quo infallibilitas Sedis Apostolicæ vocetur in dubium propter definitiones Gregorij VII. & aliorum Pontificum latas adversus dántes & recipientes laicam investituram. Quin & cùm hæc eodem tempore frequenter esset occasio schismatis perniciosissimi in Ecclesia, & defectionis multorum à fide & doctrina Ecclesiæ Romanæ, etiam ex hac parte meruit traduci & infamari teterrima hæreseos nota.

SECTIO QVINTA.

An Illustrissimi Præsules Lutetiæ congregati hoc anno 1682. sequantur Vestigia laudatorum Antistitum Ecclesiæ Gallicanæ in reijciendis InVestituris, & tuenda Ecclesiarum libertate. Exscribitur quædam illorum Epistola ad SS. D. N. INNOCENTIVM XI.

46 VINDICATIS Iam Gregorio VII. ab errore circa investituras laicas, & Paschali II. ab hæresi ob concessionem illarum, quantumlibet aliàs indebitam; oportet fortaßis conferre invicem Illustrißimos Antistites Gallicanos illius tẽporis & nostri, & vtrorumque sensum circa investituras laicas, seu quaslibet functiones aut iura Imperatorum, Regum, Principumque sæcularium in sacras Prælaturas. Atque imprimis ponendum, tam illos Veteres, quàm hos Recentes Galliarum Episcopos, quotquot hoc ipso anno M.DCLXXXII. Comitia celebrarunt Parisijs, fuisse & esse Catholicos, doctos, pios, & alijs ornamentis præclaros. Id diffiteri de veteribus ijs, religioni esset; præsertim cùm aliquot illorum inveniantur Sanctorum fastis adscripti: negare autem de modernis, esset impudentia & cæcitas. Omnes enim ij, quibus cor læva parte salit, perspectum habent, quemadmodum Gallicana Natio, hoc potißimùm tempore, & sub gloriosißimo Rege Ludovico XIV. armis præstat, sic etiam litteris præcellere. Quod quia sæpe quà voce, quà stylo testari & prædicare soleo, non sine frequenti admiratione scriptorum eius Gentis, præsertim editorum hoc verè aureo & politißimo sæculo; satis fuerit nunc breviter indicasse. Certũ autem videtur, tantæ doctrinæ & eruditionis ingentem partem esse distributam in tot Præ-

ſules Illuſtriſsimos,& Viros graves Eccleſiaſticos, quotquot Lutetiam convenere ad ea Comitia celebranda. Itaque ij, ſicuti in Catholica fide cum ijs prædeceſſoribus ſuis conveniunt; ita & in pietate, ac doctrina, alijſque ornamẽtis, quà hæreditarijs, quà adquiſitis, convenire cenſendi ſunt.

47 Verumtamen dum expendo mecum & confero diſsidia vetera & nova Regũ ac Principum circa inveſtituras laicas, aliaſque functiones in res Eccleſiaſticas; invenio diſsimilitudinem aliquam inter priſcos illos & hos recentes Gallicanæ Eccleſiæ Antiſtites. Porrò ex dictis & obſervatis tota hac Diſputatione conſtat, quamplurimos Galliarum Præſules, eoſque inſignes pietate ac doctrina, exeruiſſe vires pro immunitate & libertate Eccleſiaſtica contra laicas inveſtituras Principum. Quin & plurimi eiuſdem Nationis Epiſcopi cõvocati à Ioanne Archiepiſcopo Primate ad Cõcilium Lugdunenſe, audito Privilegio Paſchalis II. Papæ, conceſſo per vim & metum Henrico V. Imperatori, non ſolùm impatienter tulerunt eam Pontificis inconſtantiam, levitatẽque, ipſum palam arguentes; ſed & eũdem Imperatorem anathemate indicto damnarunt. Id, præter alios, teſtatur Rudolphus Abbas S. Trudonis in Chronico ſui Monaſterij ad annum M.CXV. his verbis: *Hoc triſti nuntio* (nimirum, de inveſtituris Henrico V. conceſsis à Paſchali II.) *& pervolante fama AD GALLICANAM ECCLESIAM, ſine omni mora, FACIO CONVENTV IMPERATOREM EXCOMMVNICANT, & quod ſub tanto ſacrilegio & violentia factum fuerat, damnant.* Paulo pòſt, nimirum dicto anno M. CXV. Rhemis habitum fuit Concilium die 5. Kalendas Aprilis, Præſide Conone Prænestinenſi Epiſcopo & Legato S.R.E. in quo pariter anathema inuſtũ fuit eidem Imperatori. Fuit autem id Galliarum Concilium celebratum à tot Epiſcopis eiuſdem Nationis, vt Scriptor Vitæ Godefridi Ambianenſis Epiſcopi lib. 2. cap. 11. illud appellet *FREQVENTISSIMAM SYNODVM*. Idipſum antea præſtiterant Gallicani Præſules cõtra eundẽ Henricũ anno M.CXII. in Synodo Vienuenſi, Præſide Guidone Archiep. & Legato: cui interfuit cum alijs Patribus S. Godefridus Ambianenſis & S. Hugo Gratianopolitanus, Epiſcopi. Itaque tam procul fuere ſanctiſsimi illi Gallicanæ Eccleſiæ Præſules à præſtando favore Imperatori Henrico V. etiam poſt Privilegium qualecumque impetratum à Romano Pontifice, vt potiùs illum ſemel iterum & tertiò diris devoverint, & à reliquo Eccleſiæ corpore palã ſeparaverint.

48 Nunc autem alia omnia apparent in plurimis Præſulibus Gallicanæ Eccleſiæ, quotquot hoc ipſo anno Comitia Eccleſiaſtica Lutetiæ Pariſiorum celebrarunt. Orto enim longo diſsidio aut lite inter Chriſtianiſsimos Reges & Romanos Pontifices, præſertim verò inter Glorioſiſsimum Principem Ludovicum XIV. & SS.D.N. re ac nomine INNOCENTIVM XI. circa ius in quaſdam Eccleſias (quod perinde ferè eſt, ac circa inveſtituras) Illuſtriſsimi ij Antiſtites non videntur curaſſe libertatem & immunitatem Eccleſiæ ſimilẽ conatu & fortitudine animi, ac ipſorum Anteceſſores. Cùm enim deberent nobiliſsimam Regis ſui indolem, & ad ſumma natam, in officio continere, glorioſioreſque reddere ex ſummiſsione ad Sedem Apoſtolicam in ea parte, quàm ex adquiſitione aut retentione novorum iurium in Eccleſiam; videntur potiùs Regiæ cauſæ patrocinium tuliſſe, quàm Pontificiæ & Eccleſiaſticæ. Placet exhibere ipſorum Epiſtolam ea de re ad SS. Innocentium.

EPISTOLA CLERI GALLICANI PARISIIS CONGREGATI, AD SANCTISSIMVM DOMINVM DOMINVM NOSTRVM INNOCENTIVM PAPAM VNDECIMVM.

BEATISSIME PATER.

QVAM conſecrandi fecimus Apoſtolicæ Sedi canonicæ obedientiæ profeſsionem, ea nos impellit, vt quæ Pariſijs iuſſu Regio congregati geſsimus, ad Apoſtolatum veſtrum referamus, graveſque metus noſtros paternũ in ſinum effundamus. *Cum enim te Dominus gratiæ ſuæ præcipuæ munere in Sede Apoſtolica collocauerit, talemque noſtris*

Epiſtola Concilij Milevitani

tem-

temporibus præstiterit, vt nobis potiùs ad culpam negligëtiæ valeat, si apud venerationem tuam, quæ pro Ecclesia suggerenda sunt tacuerimus, quàm ea possit Sanctitas vestra, vel fastidiosè, vel negligenter accipere; non ambigimus quin magnis periculis nostris Pastoralem diligentiam adhibere digneris. ni ad Papam Innocentium, inter Epistolas S. Augustini Epist. 92.

50 Sanè, B. PONTIFEX, à maioribus nostris, sanctis, gravibusque viris accepimus, Regni, & Sacerdotij tuta piaque cōcordia res humanas niti; *dum vnum ab altero impugnatur, periclitari vtrumque; ea occasione & de Regno tolli iustitiam, & de Ecclesia pacē, schismata, & scandala suscitari, & fieri animarum perditionem simul & corporum; sine horum concordia res humanas, nec incolumes esse posse, nec tutas.* Hæc Goffridus Vindocinensis; hæc Ivo Carnotensis, sanctissimi, gravissimique Ecclesiæ Gallicanæ Præsules, immortalibus scriptis testata reliquerunt: hos in medium afferre, & ad Vestram Sanctitatem allegare iuvat, quos pro Ecclesiastica libertate, atque Apostolica auctoritate multa perpessos sancti vestri Decessores, non tantùm vt probabiles Magistros, sed vt præcipuos, singularesque filios semper habuerint. Goffridus Vindocinensis Opusculo quarto. Ivo Carnotensis Epist. 60.

51 His accedat tertius Clarevallis Abbas, non Gallicanæ tantū, sed vniversæ Ecclesię lumen, S. Bernardus. Ille Canonum propugnator, ac fortissimę cuiusque sentētię gravissimus auctor, vbi nimio rigore Regnum, & Sacerdotium dividi, atque *inconsutilem Christi Tunicam* scindi animadvertit; vtili condescentione tēperari canones supplicavit, ac pacem vtriusque potestatis, quę vtramque fulciat, retineri, pręsertim in Gallia, vbi *nullam* vnquam *Regnum inter, & Sacerdotium divisionē fuisse* antiquiores Episcopi gloriati erāt, vbi denique ipso teste Bernardo, toto orbe colliso, ipsisque Pontificibus gravi toties tēpestate iactatis, non modò nullæ scissuræ factæ essent, sed etiam *solerent scissuræ aliæ resarciri.* S. Bernardus Epist. 219. Ivo Carnotensis Epist. 238. S. Bernard. Epist. 219.

52 Nec minore studio Apostolici Præsules Vestræ Sanctitatis Antecessores eam concordiam commendarunt, cum gemina potestate res humanas regi ex sacris Litteris accuratissimè tradiderent; quarum proinde concordia publicam pacem totiusque generis humani statum contineri certissimum sit, dicente Propheta: *Ecce vir Oriens nomen eius*, Zorobabel in persona, in figura Christus, certè populi Dei Dux, & Princeps; *& ipse extruet Templum Domino: & ipse portabit gloriam, & sedebit, & dominabitur super solio suo; & erit Sacerdos super solio suo, & consilium pacis erit inter illos duos.* Stet ergo vtrumque solium, alterum Principis, alterum Sacerdotis, auxilio mutuo, mutua cōsensione munitum; hinc populi salus, hinc non tantùm corporum, sed etiam animarum lucra proveniant; hinc denique res humanæ stabili, ac Deo pariter, hominibusque placita tranquillitate decurrant. Gelasius Papa Epistola 8. ad Anastasiū Imperatorem. Zachariæ c. 6. vers. 12. & 13.

53 Quæ cùm ex Patrum traditione, ipsaque adeo prophetica ac di-

divina auctoritate descenderint, vbi eam pacem nostris temporibus occasione Regaliæ sollicitari vidimus, cœpimus cogitare, quid Maiores nostri, quid antiqui Sedis Apostolicæ Antistites præscriberent; pro certo habituri, quod verbo pariter, & exemplo docuissent. Sic autem comperimus quæ Evangelica auctoritate, quæ æterna lege sancita essent, manere inconcussa; quæ Ecclesiastica prohibitione constarêt, in his Ecclesiarum Principes multa pro tenore canonum districtiùs iudicasse, multa pro temporum necessitate tolerasse, vbi non periclitarur fidei veritas, aut morum honestas; quædam instituta temperari, non cœca tamē, & indiscreta relaxatione disciplinæ, sed si adesset necessitas, ex qua leges quoque mutari contingeret; Sanctos enim Pontifices Antecessores vestros ita præcepisse, *vbi necessitas non est, Sanctorū Patrum Decreta manere inconuertibilia*; eadem ergo Decreta ex necessitate interdùm temperanda; eam verò necessitatem esse, si graves dissensiones, si turbulenti motus, tumultusque imminerent, quam *populorum stragem*, Sancti Patres vocant; tunc enim charitatem, quæ summa Ecclesiæ lex sit, alias emollire, ac temperare leges, ac *detrahendum aliquid canonum seueritati*; *vt maioribus morbis sanandis charitas syncera subueniat*; hinc nempe profectam à Sanctis Patribus, ipsaque Apostolica Sede toties celebratam moderationem canonum, quæ vtili dispensatione, & provida compensatione librata Ecclesiam ædificet, propulset dissidia, Regnum, & Sacerdotium firma pace componat.

S. Bernardus Tractatu de Præcepto & Dispensatione cap. 4.

S. Augustinus Epistola 50.

54 Hæc ex Sancto Augustino, alijsque Patribus; hęc ex S. Pontificibus, Leone, Gelasio, cœterisque Maiores nostri didicerunt, nobisque tradiderunt: *saluo, scilicet, fidei fundamento, & communi morum regula, toleranda quadam, quadam etiam facienda, quæ infirma videantur; hæc enim facit charitas, quæ operit multitudinem peccatorum, quæ cum infirmantibus infirmatur, cum scandalizatis vritur, & omnibus omnia fit, vt omnibus prodesse mereatur.* Quòd si ius illud Regium, quam Regaliam dicimus, aut Fidei fundamentis, aut morum regulis esset adversum, non illud vtique Sancti Pontifices doctrina, & pietate conspicui Alexander Tertius, Innocentius Tertius, atque alij comprobassent; non illud denique sacrum Generale Lugdunense Concilium tot personis, totque sub titulis sua auctoritate firmasset. At enim extendi vetuit ad eas Ecclesias, quæ primæva, atque innata libertate gauderent. Sed vt hanc interim quæstionem omittamus, neque minutatim verba Concilij, variosque sensus, quæque antegressa, quæque consecuta sint expendamus: id sanè liquidò constat, nullum esse periculum, vt extensum Fidei, moribusque noceat, quod illæsa Fide, salvaque morum regula longè lateque propagatum, plurimas iam Regni Ecclesias occuparit;

Ivo Carnotēsis Epistol. 214.

ex

ex quo illud efficitur Regaliæ causam, non ad *Fidei*, morumque *regulam* quæ *immobilis, & irreformabilis* sit, sed ad disciplinam, quæ pro locis, ac temporibus subinde mutetur, quæque temperamenta, ac salubrē illam moderationem admittat, omninò pertinere.

Tertullianus de Virginibus velandis.

55 Iam ergo constituto quæstionis statu, BEATISSIME PATER, quantùm intelligimus, rem totam expediri haud difficile fuerit; cùm id vnum inquirendum restet, iusta ne causa fuerit, cur post Ecclesiarum quarūdam libertatem totis sexaginta annis strenuè propugnatam, victi in eo Tribunali, quod ipsi antiquo more Regni appellavimus, acquiescere potiùs, quàm omnia cōmovere, Regiam potestatem cum Pontificali committere, nova denique bella ciere vellemus. Nos pacem anteponimus, nec in simili causa piget imitari Vindocinēsem Abbatem non minùs fortitudine, quàm prudentia clarum, cuius verbis dicimus: *Habeat Ecclesia suam libertatem; sed summoperè caueat, nè dùm nimis emunxerit, eliciat sanguinē, & dum rubiginem de vase conatur eradere, vas ipsum frangatur.*

Goffridus Vindocinensis opusculo 4.

56 Neque verò publicam pacem, ac sub tanto Rege prosperum rerum Ecclesiasticarum cursum turbatum oportebat. Adhibe pias aures, SANCTISSIME PONTIFEX, & tantisper cogita, quem Regem habeamus: non invictam bello dexteram, ac decora victoriarum prędicaturi sumus pacifici Sacerdotes. Habent illæ laudem suam vniversis Gentibus celebratam, ac pacis gloriam cumulatam. Vtinam, BEATISSIME PATER, rebus nostris interesse, & coràm intueri posses (paternis sanè oculis dignum spectaculum) quàm benignè optimus Princeps Episcopos audiat, quàm rebus Ecclesiæ faveat, quàm bonos fulciat, quàm invicta auctoritate frangat contumaces, quàm cœlestem illam nobis à Domino traditam potestatem intemeratam velit. Eo protegente iurisdictio Episcopalis propemodùm profligata emergit è tenebris; Nostris iam Decretis, nostræ auctoritati Parlamenta obsecundant, ac Regia Decreta Canonicæ disciplinæ ancillātur. Iam verò Hæresis quot accipit subinde salutares plagas? Quot Edictis comprimitur? Quot amissa Templa luget? Quantas nobilium, plebeiorumque turbas ad Petri, hoc est Christi ovile revocatas? Quid deinde referemus, vt Regius animus exosas habeat novitates omnes, nulloque Regni loco consistere patiatur? Est profectò LVDOVICVS MAGNVS alter ille Mauritius à Sancto Gregorio Antecessore vestro toties commendatus, *cuius temporibus Hæreticorum ora conticescunt; quia etsi eorum corda in insaniam perversi sensus ebulliunt, Catholici tamen Principis tempore, prava quæ sentiunt, eloqui non præsumunt.*

Lib. 7. Epistolarum Epistol. 48.

57 Hæc coràm admiramur, hæc luculentiùs Vestra quoque Sanctitas ab altissima illa, cui totus Orbis subest, Petri Sede commemorat;

his Apostolicum vestrum pectus exultat; si quid fortassè tot inter prospera emergit incommodi, non omnia proinde ad iuris apices exigimus; magno enim Cyrillo Alexandrino Præsule docente didicimus, œconomia rerum pleiumque cogi nos etiam à stricto, & confesso Ecclesiæ iure discedere. Quanti verò æstimamus illa privilegia aliquot Ecclesiarũ, si emolumentis damna contendimus? Quid, quòd illud onus vix Ecclesiæ sentiunt, vacantium Ecclesiarum fructibus, quos Reges vindicare fisco in Ecclesiarum longè maxima parte non dubia consuetudine poterant, Successori reservatis, rebusque ad Canonum auctoritatem Ludovici Decimi tertij augustæ memoriæ Edicto redactis? Quid, quod in quibusdam Præbendis, ac Dignitatibus conferendis, si quid erat asperius, nobis supplicantibus à Rege mollitum, tanti Principis pietatem, largitatemque commendat? Quid, quod Capitulis sua iura servata, certique Iudicibus præscripti limites, ne Regaliæ nomine omnia invadantur? Id subiuncta his Litteris gesta testantur, certoque iudicio sunt, quã benè illi aliqua conceduntur, qui multa iam sibi possessione vindicata vltrò concedat.

Epistola ad Gennadium Præsbyterum, & Archimandritam.

58 Sed enim exprobrabunt, qui votis suis omnia metiuntur, leve illud quoque (sic enim sentiunt) quod Rex Christianissimus tanto studio assertum Coronę suę velit, nobis auctoribus, ac flagitantibus potuisse dimitti: nę illi falsi sunt, rerumque nostrarum imperitissimi. Liceat verò nobis, BEATISSIME PATER, quando eo in cardine totius negotij summa versatur, paulò liberiùs interturbare graves illas curas Apostolicæ mentis, ac ius Regaliæ Francorum Regibus, totique Regno infixum, prout nostris hominibus insitum, inditumque est, ab ortu repetere.

59 Sic nempe inclamant Regij Magistratus, Christianissimos Reges iam inde à Clodovæo, ac primis Christianæ Religionis exordijs, Ecclesiarum omnium, vt pietate filios, ita effusissima liberalitate nutritos, & Regia defensione propemodum Patronos, ac Tutores extitisse: Ea verò quæ Ecclesiæ in fundis haberent, teste Augustino, iure Cæsareo, hoc est Régio, obtineri, supremáque eorum omnium potestatem penes Reges esse: Hinc à priscis temporibus, vacantium Ecclesiarum Regia manu occupata bona, mox reddita Successoribus: nec à Sede Apostolica reprobata, quæ huic iuri tuendo antiquissimis etiam tẽporibus Reges Francorum fecissent; Præbendas quoque, hoc est nativo sensu, stipendia Clericorum, partem Ecclesiasticæ possessionis, ac proventus, nec dum à toto desertas, si vacarent Ecclesiæ, eodem quoque iure à Principibus collatas: quarum quippè collatio, & antiquo iure à solida massa decidi non posset, & recentioribus quoque iuris Pontificis in-

institutis in fructu haberetur: Hæc omnia ab antiquo Regibus de se benè meritissimis concessisse Ecclesiam, sanè consensisse, iusque potestatis consensione firmatum, Regiæ Maiestati proprium, atque congenitum ita coaluisse, vt distrahi nequeat. Neque verò fas esse, vt Ecclesiæ primis Francici Imperij temporibus diverso iure haberentur, quas eadem Regia protectione fulciri, eadem libertate ditari, eiusque Maiestatis reverentia, ac potestate contineri certum esset: Si quid ergo tristioris diversitatis exortum sit, id esse referendum ad illa tempora, queis scissum Regni corpus, Ducumque, & Comitum olim innocuo, tunc infausto, nomine avulsa, ac discerpta membra vix inter se cohærerent: Hos enim Principes, Regalibus occupatis, sæpè etiam sine Regum conscientia relaxatis omnia perturbasse: at postquam Regia potestas distractas Provincias ad se se revocavit, & afflictum diù, dissipatumque Regnum suam demùm integrè sub vno Capite nobilissimo pariter, ac valentissimo sanitatem intellexit, tunc obliterandam, quæ laceros artus olim dehonestabat, fœdam diversitatem, nec Regio iuri ex antiquissimis, receptisque Regni Francici legibus nocere potuisse possessionem intermissam, quam & per Principes sibi subditos, diù retinuissent, nec ipsi vnquam animo dimisissent; vniversasque Ecclesiæ, non tantùm ad decorem, sed etiam ad robur, firmamque compagem, eodem denique iure componendas: Neque verò obstare Lugdunense Concilium, quippè quod nec Reges nominet, ex Pontificijs quoque Decretis pro sua Maiestate specialiter appellandos, nec de Præbendis loquatur, & aliò verti possit; neque à Pontificibus, Regibusve in quæstione Regaliæ, cùm de ea maximè ageretur, memoratum, aut leviter saltem indicatum fuerit.

60 Hæc vtcumque se habent (neque enim lubet commemorare quæ antecessores nostri reposuerint, aut litigare est animus coram vestra Sanctitate pacis negotium tractaturis) hæc, inquam, adeò Regijs Magistratibus infixa menti sedent, vt à se avelli nulla ratione patiantur causaque cęciderimus, eorum quoque sententia, qui & æquitatis laude florerent, & in nostrum ordinem essent propensissimi; qua consensione victus Rex Maximus, satisque conscius, quàm ab invadendis Ecclesiarum iuribus abhorreret, ius Regium putat, quod in vniversum Regnum penè diffusum suo velut cursu vndique protendatur, rerum similitudine, parique Ecclesiarum conditione, velut in proclive ductū. Quid hic nobis mentis, SANCTISSIME PONTIFEX, planè simpliciterque dicemus; hæc neque omnia vt certa proponimus, nec vt erronea, & fidei Regulis adversa propulsamus; ac dispensationi providæ locum esse censemus, gravissimos scilicet Auctores secuti Apostolicos viros Antecessores vestros. Pro-

61 Prodeat sanè vir maximus, non minùs in sacris Litteris, quàm in Canonum disciplina versatus Innocentius Tertius, atque in simili causa quid agendum sit, doceat: de Regalibus agebatur; iure autem Regalium multa contineri, quæ iam Ecclesijs Regum liberalitate remissa sunt, certo certius est: Primum ius procurationis sive hospitij, quo Episcopi Abbatesque Regem domo excipere, totamque cum ipsa curiam, publicasque personas alere certis temporibus; tum ius exercitus, quo certos milites ad Regium exercitum ducere, eosq; alere deberent; & quidem occupari à Rege Ecclesiarum bona, nõ modò si illæ vacassent, verùm etiam si Episcopi consueta quæ vocabant, servitia omisissen; eaque omnia ab eodem fonte Regalium existere, & perspicuum ex se se est, & ipse Innocentius profitetur. Duo ergo Episcopi à Rege accusati, quòd illius iniussu milites abduxissent: eorum Regalia manu Regia confestim invaduntur, nulla iudicij forma; nec tantùm Regalia, sed etiam alia bona quæcumque possiderent; Id enim iuris Regij esse Rex contendebat: Episcopi id negare, tùm factum excussare, vim illatam conqueri, gravissimasque expostulationes defferre ad Innocentium. Quid ergo tantus Pontifex? Suscepta, vt decebat Episcoporum causa, Philippum Augustum aggreditur, multa interminatus, multisque adhortatus, *ne inter Regnum, & Sacerdotium scandalum orire-tur*; intentato quoque Apostolicæ censuræ metu, nisi Episcopis Regalia, aliaque omnia præter ius, fasque (sic enim ferebat) occupata relaxaret: gravis sanè causa, in qua Rex Maximus *censura cohibendus* esse videretur; sed interim Innocentius ad Episcopos scribit: *Fraternitati vestræ consulimus bona fide, quatenus cum charissimo Filio nostro Rege quantò meliùs poteritis, componere studeatis, quoniam arcus, qui semper est tensus, vires amittit, nonnunquam Reges meliùs vincuntur mansuetudine, quàm rigore.* Præclarè ille quidem, vbi nullum fidei, nullum motum regulæ creatum periculum est. Sed particulare factum, inquient, nec in exemplum trahendum; & tamen agebatur vti prædictum est, non tantùm de Episcoporum facto, sed etiam de Regalium iure, quousque pateret, quæ bona complecteretur, qua forma exerceri posset: sed hæc omittamus. Quid Benedictus Duodecimus, vnus omnium Pontifex, & constantiæ, & prudentiæ laude ornatissimus? Is Philippum Valesiũ Regem edita Philippina multa Regaliæ Iuri ab antiquo more diversa velut inserentem, gravissimis monitis ab ea tutanda lege deterruit; sed præclarè functus officio à negotio destitit; neque enim omnia vrgenda Pontifici, nec exactè semper ad minutos quosque apices res Ecclesiasticas deducendas: Philippinaque ad nostra vsque tempora stetit incolumis.

Lib. 1. Epistolarum Epistola 107.

Lib. 3. Epistola 40.

Lib. 3. Epistola 107.

Raynaldus ad annum 1337. num. 17.

Sed

62 Sed ne vestræ Sanctitati molesti simus, postremum commemoramus Bonifacium Octavum; nec tamen refricamus infausta illa dissidia, quæ nec sine lachrymis legi queant: abeant illa in tenebras æterno sepelienda silentio: Id de Bonifacio referre lubet quod ad pacẽ conducat, quod dignitatem pariter, atque clementiam Summæ Sedis deceat. Grave erat Bonifacio à Philippo Pulchro, pleno etiam iure conferri Præbendas, seu Regaliæ, seu quovis alio titulo; nec tamen negabat Pontifex, imò profitebatur, id *fieri posse Ecclesiæ consensu tacito, vel expresso:* Rex interim se possessione tuebatur; eo enim iure à se conferri Præbendas, *quo à Maioribus, & à Sancto Ludovico avo data essent.* Rectè ille, & ordine, vt videtur; satis enim constabat, reclamante nemine, eo iure vsos; neque fraudi esse poterat optimis Regibus, quo ad ius Regium ea revocabant. Id enim ius Regium esse, quod Coronæ Regiæ ab antiquo insitum, coalitumque sit: atque vt ex simili rem conficiamus, an non Patronatus, quos vocant Laicos, ipsis quoque terris, atque dominijs ex possessione inhærere, ac quasi temporalis iuris loco esse constat: cùm tamen id iuris ex Ecclesiasticæ potestatis fonte profluere, nemo non fateatur: Quantò ampliora Regibus, & Beneficentia, & propria Maiestas conciliare potuit? Neque id Bonifacium iuris consultissimum fugiebat; sed cùm in ancipiti esse videretur, quatenus iuri Regio Præbendas conferendi Ecclesiæ consensus accessisset, quod dubium, quod illicitum reputabat Pontifex, de potestatis plenitudine concedebat, ac licitum faciebat: Quid enim litigamus, inquit: *Volumus vt Rex faciat licitè quod facit illicitè, volumus super hoc sibi facere gratiam omnem, quam poterimus.* Sic quem nodum solvere ex Pontificis sensu, antiqua monumenta iuraque non poterant, Apostolicæ potestatis gladio amputabat: Atque id Bonifacius Octavus tot inter simultates conferre vltrò voluit in Philippum Pulchrum. Quanta Innocentius Vndecimus benevolentissimus, & propensissimus in Ludovicum Magnum! Neque verò ambiguum, quid Orbis Christianus expectet, si Pontifici Pontificem, Regem denique Regi componamus. Id tantùm postulamus, ne plus æquo audiantur, qui in Iure Coronæ novas hæreses fingunt, nimisque intelligendo faciunt, nihil vt intelligant præposteri homines, qui quem ex sufflant pulverem, vt præclarè Sanctus Augustinus, in suos, aliorumque excutiunt oculos.

Histoire du different de Boniface VIII. & de Philippe le Bel. page 90. page 93. page 78.

63 Vestra verò Sanctitas hæc omnia supergressa, Christianique Orbis intenta commodis, tantas contentiones ex tenui ortas, sed in gravissima mala, nisi Deus avertat, aliquando erupturas, Apostolica auctoritate componat. Pacem expetimus, pacem flagitamus, pacem quæ vestrum nomen tanta pietatis, ac sanctitatis laude omnibus Gentibus,

bus,ipsisque adeò Ecclesiæ hostibus clarum,venerandumque immortalitati consecratura sit. Satis iam, superque Parens Optimus,Devotissimusque Filius repugnante animo altercantur. Nos quidem BEATISSIME PATER, vt gratias agimus quas possumus maximas,quòd Iura quarundam Ecclesiarum, quæ nobis omnibus communia facit ☞ ipsa Fraternitas, sarta,tectaque esse vultis; ita nostra causa concuti Orbem, Pacemque Christianam conturbari nolumus. Quare eo quoque, quidquid inerat, iure decessimus: id in Regem Optimum, atque Beneficentissimum vltrò contulimus. *Et si* fortè *propter* Canonum *rigorem* Ivo Carnotensis Epist. 190. *minùs licebat, factum est tamen, quia Ecclesiasticæ paci sic expediebat; cùm enim plenitudo legis sit charitas, in hoc legibus obtemperatum esse credimus, in quo charitatis opus impletum esse cognovimus.*

64 Quæ à nobis acta, si vestra Sanctitas dignetur inspicere, probaturam esse pro sua æquitate confidimus: sanè summa consensione, pronaque omnium nostrum voluntate gesta esse testamur; cùm præsertim nemo sit, qui rebus nostris intellectis, ac perpensis omnibus, quæ recèns nobis supplicantibus à Rege Maximo statuta sunt, non vltrò fateatur plura & ampliora concessa quàm dimissa, atque Ecclesiæ causam Regia æquitate, ac liberalitate, meliore nunc omnino conditione esse. Quamobrem obsecramus, vt quæ à nostra humilitate, non modò publicæ pacis intuitu, sed maximo Ecclesiæ emolumento gesta sunt, quæque Rex Maximus, tanto Religionis studio, tantaque omnium nostrum obtestatione concessit, Regijs Magistratibus nequidquam reclamantibus, sic vestra Sanctitas complectatur, vt Sacerdotij, Regnique concordiam æternùm firmet, & sanciat.

65 Quid enim luctuosius, quàm sub tanto Pontifice, ac tanto Rege, quorum consensione tot in Ecclesiam bona redundatura sint, per invisa, & importuna dissidia eludi expectationem Orbis, & publica commoda retardari? Sanè ex quo Ecclesia est, Sede Apostolica, Regnoque Francorum nihil coniunctius fuisse, & maximo honori ducimus, & Vestri Antecessores libentissimè prædicant; hanc verò perpetuam coniunctionem animorum nostris quoque temporibus auctam oportuit. Quid enim videt, Orbis MAGNO LVDOVICO maius? Quem Turcæ sævienti graviorem hostem? Quàm expeditiorem manum? Quem animum promptiorem? Quem idoneum magis quicum ea quæ vos assiduè pulsant coercendi hostis; atque amplificandæ Ecclesiæ communicare consilia? Quem ad ardua quæque iam spontè currentem incitare possitis? Ne verò prohibeat vestram Sanctitatem Ecclesiarum aliquarum haud tantis sanè motibus digna li-

libertas. Solet Ecclesia Christi quædam omittere, vt alia, eaque potiora servet, multa quoque in melius ferendo commutare. Ipsa Regalia quantùm immutata est, cùm pij Principes à potiundis fructibus iam abstinuerint, & gravissima onera alendorum militum ac Procurationũ spontè remiserint, vt iam illi à nobis si necesse sit, memorem animum suo quodam iure reposcere videantur?

66 Quid attinet commemorare in Episcopis, atque Abbatibus eligendis, in investituris, in iussionibus, permissionibus Regijs: in Episcopatuum, & Abbatiarum concessione, & dono, in Hominijs quoque, & Sacramentis fidelitatis, quàm multa primùm censuris gravissimis reprobata, mox vltrò concessa sint! Ipsa Apostolica Sedes, ars Ecclesiasticæ libertatis, quàm multa Principum in se ipsam quoque iura tolerarit, imò aliquando concesserit, ipsa temporum mora excussa cervicibus, & in optimum statum spontè restituta? An ergo Ecclesia *levitate vsa est? Fuitque in illa Est & Non?* 2. ad Corinth. c. 1. v. 17. Absit, sed satis sibi conscia æternitatis suæ, ipsique veritati semper immobili animo adhærescens, aliqua sui parte humanis se rebus vtcumque accommodat, nec tam temporibus, quàm animarum saluti servit. *Hæc dicendo, doctam Paternitatem* Ivo Carnotensis Epist. 190. *vestram non docemus, sed eandem consulendo, & rogando monemus, vt ibi consilij, & pietatis studeatis visceribus abundare, vbi fas non est, fortitudinem exercere.*

67 Quare, BEATISSIME PATER, ad sacros vestros pedes ritè provoluti, atque Apostolicam Benedictionem expectantes, Summum illum Ecclesiæ, vestrique vnici Primatus Auctorem oramus, obsecramus, vti mentem Vestram ad pacis consilia inflectat, & quæ pacis studio, exemplo Maiorum, Sanctitas Vestra gesserit, ea in vestram gloriam, quam in Christo habetis, totique Ecclesiæ vtilitati vertat.

Datum Parisijs tertio Nonas mensis Februarij, anno 1682.

Obsequentissimi, Filij ac Servi vestri, Archiepiscopi, Episcopi, & alij Ecclesiastici Viri in Comitijs Generalibus Cleri Gallicani, Parisijs congregati.

FRANCISCVS, Archiepiscopus Parisiensis, Præses.

De mandato Illustrissimorum, & Reverendissimorum Archiepiscoporum, Episcoporum, totiusque Cœtus Ecclesiastici in Comitijs Generalibus Cleri Gallicani Parisijs congregati,

MAVCROIX, Canonicus Remensis à Secretis. *COVRCIER, Theologus Eccl. Paris. à Secretis.*

SE-

SECTIO SEXTA.

Observationes nonnullæ in eandem Epistolam, vt appareat, Clarissimos Præsules Galliarum eius Auctores non insistere viam Prædecessorum suorum in tuenda libertate Ecclesiarum.

68 PORRO In ea Epistola, eleganti quidem & erudita, plura sunt magni momenti, quorum examen serium remittimus ad eos Iuris Pontificij Professores, Theologosque, qui in Quattuordecim sedent; immo potiùs ad ipsam Sedem Apostolicam, ad quam omnes maiores causæ referri debent, iuxta sacros Canones, & sensum totius Antiquitatis Christianæ: præsertim cùm directè non spectent ad scopum huius Operis, in quo materiam Regaliæ, vt vocant, Gallicanæ noluimus ex professo discutere Verumtamen adhuc nonnulla occurrunt, quæ difficultatem ingerunt, & suadere videntur, Illustrissimos Præsules eius Epistolæ auctores non pressisse vestigia, nec inijsse viam eandem cum Prædecessoribus suis, circa tuendam Ecclesiæ libertatem.

Imprimis enim vidimus tota Disputatione quomodo Patres Ecclesiæ Gallicanæ, & in ijs plures doctissimi, ac nonnulli in Sanctorum album relati, quà voce, quà scripto, privatim & publicè, immo & in tribus Concilijs intra Galliam congregatis, extulerint clamorem contra Henricum V. arrogantē sibi investituras Episcoporum & Abbatum sui Imperij, & ipsi anathema inusserint, ob tuendam libertatem Ecclesiasticam. Nunc autem Præsules Galliarum plerique, nec voce, nec scripto, nec clamore, nec Concilio vllo congregato, inveniuntur curare immunitatem Ecclesiæ adversus prætensa iura Christianissimi Regis Ludovici XIV. nec pro illa pugnasse, ea saltem libertate & ingenuitate, qua ipsorum Antecessores. Quin potiùs vbi semel Comitia celebrarunt, ea potiùs, quoad eam partem, Politica, quàm Ecclesiastica visa sunt: cùm in ijs non tam Ecclesiasticæ libertatis, quàm Regiæ in Ecclesias potestatis tulerint patrocinium: vt patet ex contextu Epistolæ prælaudatæ.

69 Prætereà. Sancti illi ac gravissimi Galliarum Præsules eo tempore in Canonibus varijs & decretis Conciliorum, ac scriptis & epistolis, etiamnum extantibus, invehebantur adversus Henricum V. bonorum Ecclesiæ invasorem: hic verò multo milite armatus, & exercitu instructus, per vim extorsit à Paschali II. Privilegium ad sacras investituras conferendas, quod precibus assequi non potuit. Nunc autem Illustrissimi Galliarum Præsules Lutetiæ congregati, nullum Canonem, Decretum, aut Epistolam pro libertate Ecclesiarum (de quibus contentio est) edere inveniuntur, sed potiùs pro prætenso iure Christianissimi Regis scribunt, instant, & orant. Quin & imitatione quadam Henrici V. in speciem saltem, hoc ipso anno 1682. die 19. Martij instruxere aciem variarum propositionum Sedi Apostolicæ, seu Ecclesiæ Romanæ non parum adversantium: vt ea vi illata Pontifici Maximo Innocentio XI. extorquerent ab ipso, & afferrent Magno Regi suo, seu ius, seu Privilegium, quod nec precibus, nec arte vlla potuerant impetrare hactenus.

70 Rursus. Præsulibus Gallicanis sæculi vndecimi ac duodecimi, in quorum rebus versamur, notum erat quanti momenti sit ad bonum Ecclesiæ commune pax inter Sacerdotium & Imperium. Id enim significant satis Goffridus Vindocinensis Abbas, Ivo Carnotensis, & S. Bernardus allegati initio ferè Epistolæ Cleri Gallicani nuper exscriptæ: possetque fortasis idipsum comprobari testimonijs aliorum Patrum eiusdem temporis. Sciebant præterea ipsi & experiebantur quot mala sequuta essent ex dissensionibus inter vtrumque. Nam ob discordias Henrici IV. aliàs III. Imperatoris cum Gregorio VII. Victore III. Vrbano II. ac Paschali II. non modò plura & cruenta bella sequuta sunt, sed etiam quamplurima scelera, & longum schisma, fons innumerabilium malorum: quæ vt vitaret, vel abscinderet, Paschalis ipse II. per vim sibi illatam concessit tandem Henrico V. memoratum illum Privilegium investiturarum. Verùm nihil obstantibus illis tot malis ex discordia inter Sacerdotium & Imperium ortis & continuatis spatio quadraginta circiter annorum, quatuor ij Pontifices Romani, & in ijs Paschalis ipse vsque ad annum MCXII. vsque ad sanguinem propugnarunt Ecclesiasticam libertatem, noluerúntque investituras Imperatoribus concedere. S. Gregorius VII. post tot labores exantlatos, & asperrima quæque tolerata, ob eandem causam in exilio vitam finivit, non sine prodigijs cœlestibus, quibus constantia eiusdem divinitus probabatur. Tres reliqui nulla prece, aut vi, vel studio pacis ineundæ Regnum inter & Sacerdotium, flecti potuerunt. quin & plurimis Concilijs Imperatores ob vsurpatas investituras publico anathemate notarunt. Paschalis II. quòd tandem post durissimum carcerem, ac suorum diuturnam oppressionem, cessisset, incusatus fuit de hæ-

re-

resi ab ipso Goffrido Vindocinensi, & plurimis alijs Patribus Ecclesiæ Gallicanæ, vt vidimus toties in hac ipsa Disputatione. Idem Paschalis postea publicè reatum suum agnovit, & anathema dixit concessioni illius Privilegij, quod propterea ab omnibus PRAVILEGIVM appellabatur. Denique S. Ivo, quem adeò confidenter allegant Illustrif. Galliarum Præsules in præiacta Epistola, periclitatus fuit apud Sedem Apostolicam, quòd investiturarum laicarum defensor, aut excusator fuisset: & veniam ab Vrbano II. precatus est, ac tandem cæterorum Præsulum sententiæ suffragium suum addidit in eadem cōtroversia: vt vidimus num. 44. Nullo ergo iure allegantur Patres eorum temporum, vt SS. D. Innocentius XI. indulgeat, consentiatvè novo alicui iuri, aut non satis præscripto Regis Christianissimi, adversus libertatem quarundam Ecclesiarum.

71 At enim (reponunt) aliqui ex ijs Patribus docent, severitatem Canonum mitigandam esse ob bonum pacis, vbi nec periclitatur fidei integritas, nec morum honestas. Respondeo. Etiam idipsum perspectū habebant sanctissimi ij Pontifices Romani, & Præsules laudati, præsertim Ecclesiæ Gallicanæ. nec tamen propterea putarunt remittēdos aut laxandos esse Canones prohibentes Principibus laicis investituras. quin potiùs in tot illis quadraginta annorum calamitatibus, & perpetuo fere dissidio Imperium inter & Sacerdotium summum, & post schisma pestilentissimum Ecclesiæ; pro eius libertate fortes & immobiles perstiterunt. nec dubitarunt in alijs atque alijs Concilijs vtrumque Henricum Imperatorem diris devovere, & cū innumeris sequacibus ab Ecclesiæ corpore abscindere. Igitur iudicio tot & tam insigniū Patrum non erat tanti pax inter Regnum & Sacerdotium, vt propter illam vtcumque incundam laxandi essent omnino Canones cōsulentes libertati Ecclesiarum. Quid etiam dicam de vtroque sanctissimo Doctore & Antistite eiusdem ferè temporis, Anselmo Lucensi, & Anselmo Cantuariensi? Notum est quantum ille prior restiterit laicis Principum investituris, & quantum posterior ob eandem causam passus sit, ac quot annos ab Anglia exulaverit.

72 Sanè ad vitanda maiora mala non negamus laxari posse, ac fortassis debere Canonum severitatem ad tempus, quando, & quomodo, & quousque videbitur necessariū, vbi non periclitatur fidei veritas, aut morum honestas. Sic legem Mauritij Imperatoris (laudati in Epistola Cleri Gallicani) prohibentis milites fieri Monachos, quamvis impia esset, ad tempus toleravit, seu non prohibuit S. Gregorius Magnus, ad vitandum longè maiora mala alioqui futura: vt observat Illustrissimus iuxta atque sapientiss. Comes Francorum D. D. Franciscus Ramos del Manzano libro tertio Papiarum (qui & per epistolam nos humanissimè ea de re admonuit, ac præterea pluribus alijs locis eiusdem eximij Operis multa è sua ditissima penu profert pro auctoritate infallibili Romani Pontificis definientis è cathedra circa fidem & mores, præsertim eodem lib. 3. cap. 44. à principio.) Verùm vbi S. Pontifex agnovit non superesse iam rationem iustam permittēdi legem illam, statim eam irritam declaravit, & Mauritium à sententia deterruit. Sic & quasdam alias Cæsarum leges, neque auxiliatrices, neque consonantes sacris Canonibus, Ecclesia tantisper toleravit: vt de nuptijs cōsobrinorum apud Anglos constat ex eodē Gregorio Magno in cap. *Quædam* 20. 35. quæst. 2. cap. *Ad Sedem* 2. 35. q. 5. quoniam illas *nec diuina lex prohibuit, & nondum prohibuerat* lex humana. nimirum, Theodosij Magni: de quo legendus S. Augustinus lib. 15. de Civit. cap. 16. & S. Ambrosius lib. 6. Epist. 48. ad Paternum. Verumtamen postea idem Gregorius decretoria auctoritate damnavit & prohibuit omnino eas nuptias, nec illas solùm, sed & reliquas consanguineorum vsque ad septimum gradum: vt patet ex lib. 12. ipsius Epist. 31. ad Felicem, cuius pars allegatur in cap. *Progeniem* 16. 35. q. 2. quæ omnia idem Illustriss. Ramos observat citato lib. 3. cap. 41. num. 18. Sunt & alia quam plura exempla tolerantiæ minorum malorum ad tempus, vt vitentur longè maiora alioqui secutura.

73 Verum Qualibet potestas laicorum Principum in Ecclesias, & imminutio libertatis earum, semel introducta, aut aliquandiu tolerata, novas vires assumit progressu temporis, & tandem insuperabilis redditur: vt experimentis frequentibus, etiam in re ipsa, quam præ manibus habemus, innotescit. Quod præ oculis habentes, aut meritò timentes sanctissimi illi Pontifices Romanæ Ecclesiæ, ac Præsules Galliarum sæculo vndecimo, & pene toto duodecimo, vsque ad sanguinem restitere laicis investituris; ne semel toleratæ, aut permissæ radices mittere, nunquam de cætero averruncari possent aut eripi Principibus sæcularibus, præsertim potentissimis. *Non enim facilè arcetur cupiditas, quæ caret metu*, vt scitè aiebat Clemens Alexandrinus in Protreptico. Itaque ne quidem ex fine conciliandi Regnum cum Sacerdotio arbitrati sunt, Ecclesias per se liberas,

tas, vllo modo subijciendas fuisse Principibus laicis. Non ergo Illustrissimi Galliarum Præsules nunc imitantur exempla suorum Decessorum, dum specie stabiliendæ concordiæ inter Regnum Gloriosissimi Ludovici XIV. & Sacerdotium SS.D.N. Innocentij XI. student illius obsequio devincire aut mancipare quoddammodo Ecclesias quasdam hactenus liberas

74 Et certè non adeò desperata videbatur causa Henrici V. ad investituras cōferendas, vt ipsi non adessent in speciem rationes aliquæ, tum ex consuetudine Prædecessorum, tum ex Privilegio Sedis Apostolicæ, nec qualicumque, sed remunerario obsequiorum in ipsam præstitorum: vt nihil dicam de extorta & violenta concessione Paschalis II. Verùm Romani Pontifices, & cùm ijs Præsules Galliarum, contrà instabant, nullam eousque consuetudinem legitimam, sed potiùs corruptelam fuisse, nullumque Privilegium verè à Sede Apostolica concessum. Quapropter eæ rationes apparentes, & mala innumera schismatis tandiu grassantis in tota Ecclesia, & amor pacis ineundæ inter Cæsares ac Romanos Pontifices, non satis visa sunt, vt tot gravissimi Patres severitatē Canonum laxandam ducerent cum imminutione libertatis Ecclesiasticæ, aut in Henricum IV. & V. execrationes, & anathemata non intorquerent. Sinamus, Gloriosissimum Galliarum Regem Ludovicum XIV. seu potiùs eius Ministros & Consultos, allegare consuetudinem, vel Privilegium, etiam remuneratorium, circa iura in quasdam Ecclesias, de quibus contentio est. Negat Romanus Pontifex, negant Cardinales, Prælati, Theologi, & Iurisperiti ab ipso consulti, consuetudinem legitimam, & Privilegium. quin & pro se allegant Concilium Generale Lugdunense in media ferè Gallia quatuor retro sæculis celebratum. Sanè vt Galliarum Præsules vestigia Antecessorum premerent in hac parte, deberent, non dico execrationes in tantum & tam pium ac Catholicum Regem iacere; sed totam auctoritatem, eruditionem, & eloquentiam suam (quæ sane magna & mira apparet in alijs & alijs Epistolis) impendere ad flectendum Regium ac sublimem animum in obsequium plenum erga Ecclesiam, & Pontificem Romanum, *cui servire, regnare est.*

(?)

SECTIO SEPTIMA.

Exceptio quædam obvia refellitur: & vberiùs ostenditur, Illustriss. Galliarum Præsules, potuisse ac debuisse longè magis patrocinium ferre Ecclesiasticæ libertatis, quàm Regij iuris. Expenduntur rationes, ob quas SS. D. N. Innocentius XI. adeò constanter tueatur libertatem quarundam Ecclesiarum Gallicarum.

75 AT Enim inquient, disparem esse rationem: quoniam tempore Henrici IV. & V. Imperatorum, occasione investiturarum laicarum, omnes sacræ Dignitates & Prælaturæ erant venales, & Simoniaca turpitudo longè ac latè grassabatur, præsertim in Germania. quin & innumera alia scelera & iniustitiæ ob eam causam publicè perpetrabantur, & nulla erat obediētia aut veneratio erga Sedem Apostolicam. In Gallijs autem omnia alia accidere, & accidisse, postquam nominationes Episcoporum & Abbatum, aliæque functiones & iura Regum in res Ecclesiasticas introducta sunt, præsertim à tempore Concilij Generalis Lugdunensis quatuor retrò sæculis, deinde post Cōcordata, vt vocant, inter Franciscum Regem & Leonem X. substituta anno MDXV. (vel MDXVI. vt vult Petavius in Rationario Temporum) loco Pragmaticæ sanctionis. Exinde enim vsque modò Regibus Christianissimis curæ & cordi fuisse, vt nominationes, seu designationes Prælatorum ritè & sanctè fierent, nec prece aut pretio obtinerentur, sed innocentia vitæ, ac merito doctrinæ; cætera deinde, quæ spectant ad Regaliam circa quaslibet functiones Ecclesiasticas, & nominatim in bona Ecclesiarum vacantiū, præstita ab ijs fuisse absque vlla sorde aut labe: hoc potissimum tempore, quo Magnus Ludovicus XIV. gloriosissimus pace & bello, se adeò beneficum & magnificum exhibet in Episcopos, Ecclesias, ac totam denique Religionem Christianam & Catholicam, vt videatur meritissimè supersedendum à Romano Pontifice in hoc dissidio; indulgendumque tanto Regi vltro quidquid aut Coronæ suæ cognatum esse intelligit, aut ritè olim ab Apostolica Sede concessum

76 Exhibui summam rationum, quibus Illustrissimi Galliarum Præsules Lutetiæ cōgregati hoc anno MDLXXXII. in præiacta Epistola innituntur, & nonnulla quædam, quibus alij vti possent, vt flectant animum SS.D.N. Innocentij XI. erga Christianissimum Regem, dignissimum sanè, vt sicui inter Prin-

Principes mortales annuendum esset in ea parte, vltro & libenter à Sede Apostolica concederetur. Sed enim dum cogito eximiam Innocentij pietatem, charitatem, benignitatem, ac cæteras virtutes heroicas, toti Christiano Orbi notas; & Epistolas præferentes gravitatem simul ac dulcedinem, veritatem, constantiam, zelumque Apostolico pectore dignum (quæ omnia, præsertim in Summo Ecclesiæ Pastore, Duce ac Magistro, planè indicant afflatam à Deo mentē) non dubito quin præeunte cœlesti lumine, atque instinctu Spiritus sancti, persistat in tuenda libertate illarum Ecclesiarum, de quibus agitur. Mysterium itaque fortaſsis aliquod latet in hac re, & gravissima aliqua divini honoris causa intervenit, vbi tantus Pontifex post nota talis Regis in Catholicam Religionem merita, & post tot Antistitum Clarissimorum preces, addito etiam periculo ingentis alicuius dissidij Imperium inter & Sacerdotium; adhuc immotus in sententia permanet.

77 Verum præter hæc; quæ non adulationis fuco, sed ex animi sententia protuli, & piorum quorumlibet mentibus infixa esse credo, saltem nullo præiudicio occupatis circa hanc Regaliæ causam; subit animum recordatio sanctissimorum illorum Romanæ Ecclesiæ Præsulum, & Antistitum Galliæ, laudatorum toties in hac ipsa Disputatione. Etenim licèt illi in varijs Concilijs, Epistolis, & testimonijs iam suprà exscriptis (quibus quamplura alia adiungere in proclivi esset) adversus laicas investituras; licèt interdum conquerantur de abusu illarum simoniaco, aut iniusto ex accidenti, prout conferebantur temporibus Henrici IV. & V. plerumque tamen, aut ferè semper extollebant clamorem contra illas, quòd opponerentur libertati Ecclesiarum, iure divino & sacris Canonibus stabilitæ: & hoc sensu tam recipientes, quàm dantes, sæpissimè incusso metu indignationis divinæ deterruerunt, & tandem iterato anathemate à reliquo Ecclesiæ corpore separarunt. Quare vix, aut ne vix quidem alicuius Regis Imperatorisve nomen invenitur toties eo sacro igne fulguritum in Concilijs aut Decretis Ecclesiæ, ac vtriusque Henrici. Cùm igitur manifestum sit, quodlibet Regaliæ genus in Ecclesias opponi, κατὰ μέρος saltem, libertati Ecclesiasticæ (quamvis fortasse in Gallia nulla alia incommoda afferret ex accidenti, qualia temporibus vtriusque Henrici) satis perniciosum esset, vt SS. D. N. Innocentius XI. sequens vestigia Prædecessorum suorum, illud omni conatu eradicandum curaret. Satis etiam mali ex eo capite afferret, vt merito ab illustrissimis ijs Antistibus, Veterum illorum Patrum Galliæ exemplo ductis, impediretur, quà voce, quà scripto, quà precibus iteratis ad Christianissimum Regem; qui certè, quà indole nobilissima, & mira benignitate in Ecclesiam Catholicam, & Episcopos, præditus est, multò facilliùs ijs officijs flecteretur, quàm olim ambo Henrici incussis terroribus, minisque, & sacro anathematum igne. Quare donec constiterit, recentes Galliarum Præsules ergà Gloriosissimum Ludovicum XIV. ea officia fortiter & constanter præstitisse, licebit nobis desiderare in ijs veterem Patrum Ecclesiæ Gallicanæ pro Ecclesiastica libertate zelum & constantiam.

78 Vlterius. Aut ius in custodiam fructuum quorundam Ecclesiarum vacantium, de quibus disceptatur, asseritur Christianissimo Regi, veluti cognatum & cohærens Coronæ Gallicanæ; aut tanquam derivatum ex Privilegio Sedis Apostolicæ; aut veluti præscriptum diuturna consuetudine, Romanis Pontificibus scientibus & nullo modo contradicentibus. Nimirū, hæc tria distinguere oportet, quoniā singula diversam inspectionē habent. Primum ex ijs videntur sibi persuasum habere Regij Magistratus, sive Consiliarij Galliarum, iuxta Epistolam præiactam, §. *sic nempe inclamant*, suprà n. 59. At verò sanctissimi & gravissimi Præsules Gallicani tota Disputatione allegati, sæculo vndecimo & duodecimo, quamlibet collationem investiturarum, proindeq; & quidquid quovis modo opponitur libertati Ecclesiarum, hæresim manifestam censuerunt. Quod saltem verissimū est, si contendatur, investituras debere fieri à persona laica, vel aliquo Principe sæculari: vt disertè expressit Ioannes Archiep. Lugdunensis in literis ad Daimbertū Metropolitam Senonensem, extantibus apud Ivonem Carnotensem Epist. 237. dicens: *Licèt exteriores investituras per laicos factas non satis propriè nomine hæresis censeamus; sentire tamen ac defendere, fieri debere, INDVBITATA HÆRESIS EST.* Idem S. Ivo, cuius aliquot testimonijs abutuntur ijdem Consiliarij, re tandē maturè ac meliùs considerata, ait Epist. 233. ad Henricum Abbatē Monasterij Angeliacensis: *De investituris Ecclesiarū, quas laici faciunt, SENTENTIAM PRÆCEDENTIVM PATRVM, GREGORII VII. ET VRBANI II. QVANTVM IN ME EST, LAVDO ATQVE CONFIRMO. Quocumque autem nomine talis pervasio propriè vocetur, EORVM SENTENTIAM, QVI INVESTITVRAS DEFENDERE VOLVNT,*

L SCHIS-

SCHISMATICAM IVDICO. Hæc ille mitifsimus omnium Patrum eius temporis adversus investituras laicas. nam cæteri communiter nigro theta hæreseos illas indefinitè atque vniversè notabant, etiam in Imperatoribus, allegatis in id Canonibus, seu definitionibus Gregorij VII. Vrbani II. & Paschalis II. quas (si verè ab Apostolica Sede prodierunt, vt omnes ferè Patres suprà laudati testantur) intelligi saltem debere de investitura iuris, seu independenti à consensu Romanæ Ecclesiæ, eoque sensu verissimas esse, sectione quarta à num. 40. demonstratum fuit. Videant igitur Consiliarij Regis Christianissimi quàm obnoxia sit eidem censuræ defensio investiturarum, seu quarumcumque functionū laicarum in Ecclesias & illarum bona, etiam in Regibus Imperatoribusque, quasi ex iure competens vel cognata ipsorum potestati sæculari. Nec putandi sunt contradicere velle eidem censuræ recentes Galliarū Præsules in Epist. præiacta, §. *Sed ne Vestræ Sanctitati*, aliquantò post medium, dum aiunt: *Id tantùm postulamus, ne plus æquo audiantur qui in Iure Coronæ novas hæreses fingunt, &c.* Si enim ij Præsules impugnarent quoslibet asserentes, hæreticam esse defensionem investiturarum, vel aliorum iurium Potestatis laicæ in Ecclesias, aut Episcopos, tanquam ipsi cognatorum, sive independentium à consensu Ecclesiæ; non solùm contradicerent doctrinæ illorum Patrum Veterum Ecclesiæ Gallicanæ, sed etiam eorum iudicio alicuius hæresis defensores existerent. quod de tot, tam gravibus, & eruditis Antistibus, quot & quales nuper Comitia Parisijs celebrarunt, iudicare nemo audeat. Oportuisset verò forsan, vt more Prædecessorum suorum palam docerent, prædicarentque, investituras, & subinde alias eiusmodi functiones circa res Ecclesiasticas, saltem quoties à laicis præstantur, tanquam sibi competentes aut debitæ ex iure innato, hæreticas esse. Quod dum non docent, nec prædicant satis apertè, patienter ferant si à cæteris incusentur minoris constantiæ, quàm par esset, & in Decessoribus eorum fuit olim in libertate Ecclesiæ asserenda.

79 Quapropter meritò SS. D. N. Innocentius in Rescripto ad eam Epistolam Episcoporum Galliæ, Romæ expedito hoc anno 1682. die 11. Aprilis, inter plura alia, inquit, se more Prædecessorum non potuisse non improbare prætensa iura Regis Christianissimi, *Cùm præsertim per abusum Regaliæ non solùm everti disciplinam Ecclesiæ res ipsa doceat, SED ETIAM FIDEI IPSIVS INTEGRITATEM IN DISCRIMEN VOCARI FACILE INTELLIGATVR ex ipsis Regiorum Decretorum verbis, quæ ius conferendi Beneficia Regi vindicant, non tanquam profluens ex aliqua Ecclesiæ concessione, SED TANQVAM INGENITVM, ET COÆVVM REGIÆ CORONÆ.* Sanè Henricus V. vix invenietur investituras vsurpasse eo titulo, cùm legamus, innixum, in speciem falsō, Apostolico Privilegio, eoque remuneratorio, arrogasse sibi ius ad eas conferendas. Et tamē non solùm à Paschali II. Papa, prioribus annis sui Pontificatus, sed ab omnibus ferè Catholicis Patribus, Concilijsq; eius temporis, præsertim in Gallia celebratis, anathemate inustus fuit, hæresisque nota confixa est defensioni illius, tanquam non in Privilegio Ecclesiæ, sed in iure Regio, ac sibi cognato, niteretur. Oportebat itaque Clarissimos Galliarum Præsules nuper Lutetiæ congregatos, imitatione Prædecessorū suorum, Regijs Consiliarijs constanter persuadere eandem veritatem, vt apertè noverint, ius ad investituras, dignitates, & bona Ecclesiastica, fundatum in Corona Regia, tanquam ipsi ingenitum ac coævum, & nō potiùs in Privilegio Ecclesiæ, absque hæresi defendi non posse. Quare pergit laudatus Pontifex, & sic vrget prædictos Galliarum Episcopos: *Illam verò partem litterarum vestrarum non sine animi horrore legere potuimus, in qua dicitis, vos iure vestro decedentes, illud in Regem contulisset quasi Ecclesiarum, quæ curæ vestræ creditæ fuere, essetis arbitri, non custodes. Et quasi Ecclesiæ ipsæ, & spiritualia earum iura possent sub sæcularis potestatis iugum mitti ab Episcopis, qui se pro earum libertate in servitutem dare deberent. Vos sanè ipsi hanc veritatē agnoscitis, & confessi estis, dum alibi pronuntiastis, ius Regaliæ servitutem quandam esse, quæ in eo præsertim, quod spectat beneficiorum collationem, imponi non potest, nisi Ecclesia concedente, vel saltem consentiente. Quo iure vos ergò ius illud in Regem contulistis? Cumque sacri Canones distrahi vetent iura Ecclesiarum, quomodò ea vos distrahere in animum induxistis, quasi eorundem Canonum auctoritati derogari liceat vobis?* Itaque tam procul fuisse videntur ij Galliarum Antistites ab imitandis Prædecessoribus suis in asserenda constanter libertate earum Ecclesiarū, de quibus contentio est, vt etiam iura sua, ac si verè possent, in Regiam potestatē transtulerint, & Ecclesijs suis, vltra eam quam experiebantur, novam quodammodo addiderint servitutē.

80 Quòd si verò ij Illustrissimi Antisti-

tistites, aut etiam Consiliarij Parisienses, nolint id ius Regi suo asseri, veluti congenitum aut coævum Regiæ Coronæ, sed tanquam derivatum ex Privilegio Ecclesiæ, aut consuetudine longæva vltro admissa à Pontificibus Romanis; incumbet ijs onus probandi alterutrum. nimirum, extantiam eius Privilegij, aut consuetudinis indultæ. At neutrum facilè efficient: cùm nullum Privilegium, aut consuetudo indulta inveniatur, quoad Ecclesias de quibus disputatur, quin potiùs alia omnia: vt SS. D.N. Innocentius, post rem vtrimque discussam, & diu examinatam, testatur in litteris ad eundem Christianissimum Regem datis die 12. Martij, M.DC.LXXVIII. & die 21. Septembris eiusdem anni, & die 27. Decembris M.DC.LXXIX. Quin potiùs oppositum evincitur ex Concilio Generali Lugdunensi, & ex tabularijs ipsis Fisci Regij allegatis ab ipso Pontifice. Quare demum ex nullo prorsus capite videtur potuisse ferri patrocinium pro Regio iure in eas Ecclesias vacantes. Vereor autem ne dum ostendi nequit Privilegium aut consuetudo indulta ab Ecclesia, cõfugiatur tandem & solùm ad ius illud *INGENITVM ET COÆVVM REGIÆ CORONÆ*: quod olim Romanos Pontifices, & Patres Ecclesiæ Gallicanæ sæpissimè execratos fuisse, etiã intra plura Concilia, tanquã hæresim, satis in superioribus ostensum est.

81 Iam quod initio huius sectionis num. 75. reponebatur de dissimili ac longè meliori vsu investiturarum, nominationum, aliorumque iurium in Ecclesiam sub Regibus Christianissimis à tempore Concordatorum inter Franciscum Regem, & Leonem X. Pontificem Romanum, quàm tempore vtriusque Henrici; vtinam integrè ac plenè verum sit. Cæterũ ne ita esse credamus, gravissimi Galliarum Scriptores cogunt. Gilbertus Genebrardus, Divinarum & Hebraicarum litterarũ Professor Regius in Academia Parisiensi, & postea Archiepiscopus Aquensis, hæc habet in Chronico ad annum Christi M.D.XV. vbi de prædicto Leone X. inquit: *Pragmaticam sanctionem sustulit, Concordata quæ vocantur cum Rege Francisco agitans, de nominatione Episcoporũ & Abbatum, specioso prætextu, vt Rex propter electionum abusus, Doctorem quidem vel Licentiatum Theologiæ, Iurisve Canonici, è celebri Academia ad Episcopatum; Religiosum eiusdem Ordinis, Doctorem similiter, vel certè Baccalaureum earundem facultatũ, ad Abbatiã nominare teneretur: REVERA AVTEM AGERETVR MYSTERIVM ILLVD INIQVITATIS, QVO PERDITAM GALLICANAM ECCLESIAM CERNIMVS. Hinc enim eius pernicies, in ea omnis generis hæreseon, Simoniarum, Fiduciarũ seminariũ; scientiæ, virtutis, pietatis exterminatio, regni pestis.* Et statim subdit: *Anno 1515. Concordata sunt condita 1516. decimæ sacrilegij species introductæ 1517. Lutherus emersit Paulo post fœdus cum Turca agitatur, & magistratus omnes venales prostituuntur, ne quisquã bonus & doctus ad eos possit sine numerata pecunia contẽdere. Bella successio, & nostris dignis moribus, ad quam aliquis scilicet Deum expectet propitiũ.* Hæc ille sapientissimus Vir scripta reliquit anno M.D.XC.VII. quæ & vivens ediderat, & postea recusa omnium doctorũ manibus teruntur. Vix peiora legas contigisse temporibus priscis vtriusque Henrici IV. & V. in Germania, circa sacras investituras, nominationesque Antistitum. Sed & Iacobus Augustus Thuanus, insignis Iurisconsultus, & Præses in Senatu Parisiensi, lib. 1. testatur, indidem ortum fuisse exitium Francisco Galliarũ Regi, ac toti eiusdẽ generi. Sed & audiamus Henricũ Spondanũ Appamiarum in eadẽ Gallia Episcopũ in Annalibus Ecclesiasticis ad annum M.D XV. num. X. vbi enarrans colloquium Leonis X. cum Francisco Rege, inquit de illo: *Eidem concessit, ac Successoribus in perpetuum, Ecclesiarum Cathedralium & Monasteriorum nominationem, quæ prius ab electione Collegiorum & Conventuum pendebant. Haud quidem id novum fuit, cùm aliàs viderimus id iam olim Zachariam Romanum Pontificem permisisse Pipino Caroli Magni parenti, & sancto Ludovico Regi Alexandrum IV. Horruit tamen iste eo quanquam sponte oblato iure vti: quòd intelligeret, vt dicebat, non se posse illud suscipere absque periculo animæ suæ & regni. AT QVISNAM POSTEA SVSTVLIT HOC PERICVLVM IN NON SANCTIS REGIBVS, QVOD ADEO SANCTVS VEREBATVR.* Et paucis interiectis, subdit, Concordata recepta quidem in Gallijs fuisse, *non tamen sine omnium Ordinum gravissima conclamatione: mirantibus multis vehementissimè, quòd cùm Pontifex fratrum suorum Cardinalium suffragijs eligatur, Episcopos & alios Præsules eligendi potestatem ijs, ad quos pariter de iure cõpetebat, ademerit, & in Reges transtulerit: a que infausta permutatione, temporali sibi reservato, spirituale abdicaverit. Alijs tãta id animi acerbitate accipiẽtibus, vt etiã Genebrardus putaverit, huic*

Ecclesiæ Gallicanæ perniciem ortam esse; hoc seminarium omnis generis hæreseon, simoniarum, fiduciarum; exterminationem scientiæ, virtutis, pietatis, regni pestem fuisse. Et aliorum iudicio, id exitium Regis Francisci rebus, & eius generi attulerit. Hæc ille hoc ipso sæculo, & nostro tempore scribens. qui dum laudat Genebrardum, nec vllatenus refellit, satis eius iudicium confirmare videtur. Verùm prætereà si convertamus oculos ad sæculũ quintum decimum, in quo introducta fuit apud Gallias Pragmatica sanctio, scimus quàm contraria fuerit Apostolicæ Sedis auctoritati, veluti quæ tempore schismatis edita sit: quot etiam mala induxerit in Ecclesijs Galliarum: vt propterea circa annum M.CD.LXI. hortante Pio II. Papa Ludovicus XI. Rex Christianissimus illam omnino abolendam curaverit, & Galliarum Ecclesijs toto conatu studuerit restituere eam libertatem, quà potiebantur tempore Martini V. & Eugenij IV. quamvis id tandem factum non fuerit ob contradictionem plurium. Vide Spondanum, & Genebrardum ad prædictum annum.

82 Itaque non apparet in Gallijs vsus investiturarum, nominationum, & aliarum functionum Christianissimorum Regum in sacras Prælaturas & Ecclesias, adeò defæcatus, vt non appareant in eo plurima, & potiora, aut etiam omnia illa mala, quæ temporibus vtriusque Henrici in Germania lamentabantur Pontifices Romani, & Galliarum Antistites: idque testimonio Scriptorum gravium & recentium eiusdem florentissimæ Nationis. Accedit quod nuper, primò in Alectensi, deinde in Appamiensi Ecclesia contigit, tum vivente Francisco huius Episcopo, tum vita functo: deinde Tolossæ in Parthenone Monialium Vrbanistarum Ordinis S. Claræ anno M.DC.LXXIX. ac tandem in alio Canonissarum Regularium S. Augustini, Congregationis Beatæ MARIÆ Virginis loci de Charonne, Institutionis Servi Dei Petri Fourier, annò M.DC.LXXX. cum tanto ac tali tumultu & scandalo circa nominationem intrusionemvè Abbatissarum extranei Instituti, per vim, effractionem forium, & sævam irruptionem gentis armatæ ad eas introducendas. quæ omnia apparebunt meliùs in varijs Epistolis SS. D. N. Innocentij XI. postea exscribendis.

(?)

****

SECTIO OCTAVA.

Defensio constantiæ SS. D. N. Innocentij pro libertate earum Ecclesiarum, in epilogum redacta. Eius Rescriptum ad Epistolam suprà exhibitam Illustrissimorum Galliæ Antistitum.

83 QVARE Arguendus non est, multò minùs autem damnandus talis & tantus Pontifex, quòd paucas illas Galliarum Ecclesias adhuc liberas, nec Privilegio aut consuetudine legitima hactenus mancipatas obsequio Christianissimi Regis, à sua immunitate excidere passus non fuerit. Præterquam enim quòd in hoc vtitur iure suo, id est, Ecclesiæ, habuit quos imitaretur in ea constantia plurimos & sanctissimos Prædecessores in Sede Apostolica, præsertim Sanct. Gregorium VII. Victorem III. Vrbanum II. & Paschalem II. qui in similibus circumstantijs magna ex parte, & imminente Ecclesiæ schismate, & dissidio plusquam civili Imperium inter & Sacerdotium, infracto, & constantissimo animo libertatem Ecclesiæ asseruere, nec illam, vel in minimo lædi sustinuerunt. Habuit & prætereà Consiliarios veteres sanctissimos & doctissimos, id est, Patres illos Ecclesiæ Gallicanæ, quos toties in hac Disputatione allegavimus, & quibus auscultandum potiùs sit, saltem ob venerandam antiquitatem & notam sanctitatem, quàm viventibus Galliarum Episcopis, cuiuslibet auctoritatis & eruditionis sint. Habuit prætereà & habet quod iustè timeat in extensione iurium Regis Christianissimi ad Ecclesias adhuc liberas: ne fortè in ijs sequantur abusus & incommoda illa gravissima, quæ ex Concordatis orta esse in Gallijs, cum maximo Ecclesiæ damno, & Regni pernicie, nuper ex eius Scriptoribus observatum fuit. Habuit denique, habet, & habebit SS. D. N. Innocentius, tanquam *VNIVERSALIS ECCLESIÆ DOCTOR ET MAGISTER*, tanquam Pontifex à Deo electus ob præclaras & prope divinas virtutes, toti Orbi Christiano notas, afflatam à Deo mentem, & illustrationes opportunas, ne quid præposterum, ne quid Ecclesiæ ruinosum decernat, vel exequatur. Si tandem expedierit vt arcum remittat, vel severitatem Canonum leniendam in hac parte velit, tum ob dissidia & plura alia mala vitanda, tum ad remunerandum insignia merita Gloriosi Regis Ludovici XIV. erga Ecclesiam & fidem Catholicam; efficiet sanè paternà illa charitate,

qua

quã eminet. Si autem perstiterit in asserenda omnino libertate earum Ecclesiarum, credamus omnino iustissimas subesse causas tanto Pontifici, ne tanto Regi, & sibi clarissimo, id Privilegium largiatur. Vidè infrà numer. 107. & 108.

84 Sed exhibeamus iam Rescriptum eiusdem Pontificis Maximi ad prædictã Epistolam Clarissimi Galliarum Cleri nomine scriptam: in qua sanè apparebit integritas illa, & z·lus divini honoris, ac libertatis Ecclesiasticæ tuendæ, qui olim in sanctissimis illis Pontificibus Romanæ Ecclesiæ, & nominatim in sancto Gregorio VII. fuit.

RESCRIPTVM SS. D. N. INNOCENTII XI. PONT. MAX. AD EPISTOLAM PRAEIACTAM ILLVSTRISSIMORVM GALLIÆ ANTISTITVM.

VENERABILIBVS FRATRIBVS ARCHIEPISCOPIS, Episcopis, & alijs Ecclesiasticis Viris, in Comitijs Generalibus Cleri Gallicani Parisijs congregatis.

VENERABILES Fratres, & dilecti Filij, Salutem, & Apostolicam benedictionem. Paternæ charitati, qua charissimum in Christo filium nostrum Ludovicum Regem Christianissimum, Ecclesias vestras, vos ipsos, & vniversum Regnum istud amplectimur, permolestum accidit, & planè acerbum cognoscere ex vestris Litteris die 3. Februarij ad Nos datis, Episcopos, Clerumque Galliæ, (qui Corona olim, & gaudium erant Apostolicæ Sedis) ita se erga illam in præsens gerere, vt cogamur multis cum lachrymis vsurpare Propheticum illud: *Filij matris meæ pugnaverunt adversus me*: quamquam adversus vos ipsos potiùs pugnetis, dum nobis in ea causa resistitis, in qua vestrarum Ecclesiarum salus, ac libertas agitur, & in qua Nos pro Iuribus, & dignitate Episcopali in isto Regno tuenda, ab aliquibus Ordinis vestri pijs, & fortibus viris appellati, absque mora insurreximus, & iam pridem in gradu stamus, nullas privatas nostras passiones sequuti, sed debitæ Ecclesijs omnibus solicitudini, & intimo amori erga vos nostro satisfacturi.

85 Nihil sanè lætum, & vestris nominibus dignum, eas litteras continere in ipso earum limine intelleximus. Nam præter ea, quæ de norma in Comitijs convocandis, peragendisque servata afferebantur, animadvertimus eas ortiri à metu vestro, quo suasore nunquam Sacerdotes Dei esse solent in ardua, & excelsa, pro Religione, & Ecclesiastica libertate, vel aggrediendo fortes, vel perficiendo constantes: quem quidem metum falsò iudicavistis posse vos in sinum nostrum effundere. In sinu autem nostro hospitari perpetuo debet charitas Christi, quæ foras mittit, & longè arcet à se timorem. Qua charitate erga vos, Regnumque Galliæ, paternum cor nostrum flagrare, multis iam, ac magnis experimentis cognosci potuit, quæ hic referre non est necesse. Si quid est autem, in quo benemerita de vobis

bis sit charitas nostra, esse imprimis putamus hoc ipsum Regaliæ negotium: ex quo, si seriò res perpendatur, omnis Ordinis vestri Dignitas, atque authoritas pendet. Timuistis ergo vbi non erat timor. Id vnum timendum vobis erat, ne apud Deum, hominesque redargui iure possetis, loco, atque honori vestro, & Pastoralis officij debito defuisse.

86 Memoria vobis repetenda erant, quæ antiqui illi Sanctissimi Præsules, quos quamplurimi postea qualibet ætate sunt imitati, Episcopalis constantiæ, & fortitudinis exempla, in huiusmodi casibus ad vestram eruditionem ediderunt. Intuendæ imagines Prædecessorum vestrorum, non solùm qui Patrum, sed qui nostra quoque memoria floruerunt. Et qui Ivonis Carnotensis dicta laudatis, debuistis facta etiam, cùm res posceret, imitari. Nostis, quæ is fecerit, passusque sit in turbulenta illa, & periculosa contentione inter Vrbanum Pontificem, & Philippum Regem, muneris sui esse arbitratus contra indignationem stare, bonis spoliari, carceres, & exilia perferre, deserentibus alijs causam meliorem.

87 Officij vestri erat Sedis Apostolicæ authoritati studia vestra adiungere, & Pastorali pectore, humilitate Sacerdotali, causam Ecclesiarũ vestrarum apud Regem agere, eius conscientiã de tota re instruendo, etiã cum periculo regium in vos animũ irritandi: vt possetis in posterũ sine rubore in quotidiana Psalmodia Deũ alloquentes Davidica verba proferre: *Loquebar de testimonijs tuis in conspectu Regũ, & non confundebar.*

88 Quanto magis id vobis faciẽdum fuit, tam perspecta, atque explorata optimi Principis iustitia, & pietate, quem singulari benignitate Episcopos audire, Ecclesijs favere, & Episcopalem potestatem intemeratam velle, vos ipsi scribitis, & nos magna cum voluptate legimus in vestris litteris? Nõ dubitamus, si stetissetis ante Regem pro causæ tam iustæ defensione, neque defutura vobis verba quæ loqueremini, neque Regi cor docile, quo vestris annueret postulatis. Nunc cùm muneris vestri, & Regiæ æquitatis quodammodò obliti in tanti momẽti negotio silentium tenueritis: non videmus, quo probabili fundamento, significetis, vos ad ita agendum adductos, quòd in controversia victi sitis, quòd causa cecideritis. Quomodo victus est qui non pugnavit, quomodo cecidit qui non stetit? Et quis vestrùm tam gravem, tam iustam causam, tam sacrosanctam oravit apud Regem? Cùm tamen Prædecessores vestri eam in simili periculo constitutam non semel apud superiores Galliæ Reges, imò apud hunc ipsum libera voce defenderint, victoresque à Regio conspectu discesserint, relatis etiam ab æquissimo Rege præmijs Pastoralis oficij strenuè impleti.

89 Quis vestrùm in arenam descendit, vt opponeret murum pro Domo Israel? Quis ausus est invidiæ se offerre? Quis vel vocem vnam

emi-

emisit memorem pristinæ libertatis? Clamarunt interim, sicuti scribitis, & quidem in mala causa pro regio iure. Clamarunt Regis administri, cùm vos in optima pro Christi honore siletetis.

90 Neque illa solidiora, quòd reddituri nobis rationem, seu veriùs excusationem allaturi rerum in huiusmodi Comitijs per vos actarum, exaggeratis periculū, ne Sacerdotium & Imperium inter se collidantur, & mala, quæ exindè in Ecclesiam, & in Rempublicā consequi possent. Proindè existimasse vos ad officiū vestrum pertinere aliquā inire rationem tollendi de medio gliscentis dissidij; nullā vero commodiorē appa ruisse, remedio ab Ecclesiæ Patribus indicato, vrili condescensione Canones temperandi pro temporū necessitate, vbi neque fidei veritas, neque morū honestas periclitentur. Deberi ab Ordine vestro, deberi à Gallicana, immò ab vniversa Ecclesia, plurimum Regi tam præclarè de Catholica Religione merito, & indies magis mereri cupienti. Propterea vos iure vestro decedentes, illud in Regem contulisse.

91 Omittimus hic commemorare quæ significatis de appellato à vobis sæculari magistratu, à quo victi discesseritis. Cupimus enim eius facti memoriam aboleri, & volumus ea vos verba è litteris vestris expungere, ne in actis Cleri Gallicani resideant, ad dedecus vestri nominis sempiternum.

92 Quæ de Innocentio III. Benedicto XII. Bonifacio VIII. in vestram defensionem adducitis, non defuere, qui doctis lucubrationibus ostenderint, quàm frivola, atque extranea sint huic causæ: magis notū est, quàm vt opus sit commemorare, quò zelo, qua constātia, eximij illi Pontifices Ecclesiæ libertatem defenderint adversus sæculares potestates. Tantum abest, vt eorum exempla possint errori vestro suffragari.

93 Cæterùm vltrò admittimus, & laudamus consilium relaxandi Canonum disciplinam pro temporum necessitate: vbi fieri id possit sine fidei, & morum dispendio. Immo addimus cum Augustino, toleranda aliquando pro bono vnitatis, quæ pro bono æquitatis odio habenda sunt, neque eradicanda zizania, vbi periculum sit, ne simul triticum etiam eradicetur. Id ita tamen accipi oportet, vt in aliquo tantùm peculiari casu, & ad tempus, & vbi necessitas vrget, licitum sit, sicuti factum est ab Ecclesia cum Arianos, & Donatistas Episcopos, eiurato errore, suis Ecclesijs restituit, vt populos, qui secuti eos fuerant, in officio contineret.

94 Aliud est vbi disciplina Ecclesiæ per vniversum amplissimi Regni ambitum, sine temporis termino, & cum manifesto periculo, ne exemplum latiùs manet, labefactatur: imò evertitur ipsius disciplinæ, & Hierarchiæ Ecclesiasticæ fundamentum: sicuti evenire necesse esset, si quæ à Rege Christianissimo in negotio Regaliæ nuper acta sunt,

conniventibus, imò etiam consentientibus. Nobis, contra sacrorum Canonum, & præsertim Generalis Concilij Lugdunensis authoritatem, contra notam iam pridem vobis in ea rememorē nostram, & contra ipsam iuris iurandi religionē, qua vos Deo, Romanæ, vestrisq; Ecclesijs obligastis, cùm Episcopali charactere imbueremini, hæc sancta Sedes executioni mandari, & malum invalescere diutiùs differendo permitteret: ac non ea Nos pro tradita divinitùs humilitati nostræ suprema in vniversam Ecclesiá potestate, solemni more Prędecessorum nostrorum vestigijs inhærentes, improbaremus; cùm præsertim per abusum Regaliæ non solùm everti disciplinam Ecclesiæ res ipsa doceat; sed etiam fidei ipsius integritatem in discrimen vocari, facilè intelligatur ex ipsis Regiorum decretorum verbis, quæ ius conferendi beneficia Regi vindicant, non tanquam profluens ex aliqua Ecclesiæ concessione, sed tanquam ingenitum, & coævum Regiæ Coronæ.

95 Illam verò partem litterarum vestrarum non sine animi horrore legere potuimus, in qua dicitis, vos iure vestro decedentes, illud in Regem contulisse: quasi Ecclesiarum, quæ curæ vestræ creditæ fuere, essetis arbitri, non custodes. Et quasi Ecclesiæ ipsæ, & spiritualia earum iura possent sub sæcularis potestatis iugum mitti ab Episcopis, qui se pro earum libertate in servitutem dare deberent.

96 Vos sanè ipsi hanc veritatem agnoscitis, & confessi estis, dum alibi pronunciastis, ius Regaliæ servitutem quandam esse, quæ in eo præsertim, quod spectat beneficiorū collationem, imponi non potest, nisi Ecclesia concedente, vel saltem consentiente.

97 Quo iure vos ergò ius illud in Regem contulistis? Cumque sacri Canones distrahi vetent iura Ecclesiarū, quomodò ea vos distrahere in animum induxistis, quasi eorundem Canonum auctoritati derogare liceat vobis?

98 Revocate in memoriam, quæ inclytus ille conterraneus vester Clarevallensis Abbas, non Gallicanæ modo, sed etiā Vniversalis Ecclesiæ lumen à vobis meritò nuncupatus, Eugenium Pontificem officij sui admonens, reliquit scripta præclarè, meminisset se esse cui claves traditæ, cui oves creditæ sunt, esse quidē, & alios Cœli Ianitores, & Gregum Pastores; sed cùm habeant illi assignatos greges, singuli singulos, ipsi vniversos creditos, vni vnum: Nec modo ovium, sed & Pastorum Eugenium esse Pastorem: Ideoq; iuxta Canonum statuta alios Episcopos vocatos fuisse in partē solicitudinis; ipsum in plenitudinem potestatis.

99 Ex quibus verbis, quantū vos admoneri par est de obsequio, & obedientia, quam debetis huic sanctæ Sedi, cui nos Deo authore (quamquam immeriti) præsidemus; tantundem Pastoralis nostra solicitudo excitatur ad inchoandam tandem aliquando in hoc negotio, quam ni-

nimia fortasse longanimitas nostra, dum pœnitentiæ spatium damus, hactenus distulit Apostolici muneris executionem.

100 Quamobrem per præsentes litteras tradita à nobis ab omnipotenti Deo authoritate improbamus, rescindimus & cassamus, quæ in istis vestris Comitijs acta sunt in negotio Regaliæ, cum omnibus inde secutis, & quæ in posterum attentari contingat, eaque perpetuò irrita, & inania declaramus, quamvis cùm sint per se manifestè nulla, cassatione, aut declaratione huiusmodi non egerent.

101 Speramus tamen vos quoque ipsos, re meliùs considerata, celeri retractatione consulturos cōsciētiæ vestræ, & Cleri Gallicani existimationi. Ex quo Clero sicuti hucusque non defuere, ita in posterum non defuturos confidimus, qui boni Pastoris exemplo, libenter animam ponere parati sint pro ovibus suis, & pro testamento Patrum suorum.

102 Nos quidem pro officij nostri debito parati sumus, Dei adiutrice gratia, sacrificare sacrificium iustitiæ, & Ecclesiæ Dei iura, ac libertatem, & huius sanctæ Sedis authoritatem, dignitatemque defendere; nihil de nobis, sed omnia de eo præsumentes, qui nos confortat, & operatur in nobis, & qui iussit Petrum super aquas ad se venire: præterit enim figura huius mundi, & dies Domini appropiquat.

103 Sic ergo agamus, venerabiles ac dilecti filij, vt cùm summus Pater familiàs, & Princeps Pastorum rationem ponere voluerit cum servis suis; sanguinem pessundatæ, laceratæ Ecclesiæ, quam suo acquisivit de nostris manibus non requirat. Vobis interim omnibus Apostolicam Benedictionem, cui cœlestem accedere optamus, intimo paterni amoris affectu impertimur. Datum Romæ apud Sanct. Petrum sub annulo Piscatoris die 11. Aprilis 1682. Pontificatus nostri anno sexto. *MARIVS SPINVLA.*

SECTIO NONA.

Notæ, seu observationes quædam in idem Rescriptum SS. D. N. Innocentij ad Præsules Gallicanos: quorum Epistola in superioribus exscripta iterum multipliciter improbatur.

104 AVSIM Polliceri neminem doctum & Catholicum (modò liber à præiudicio sit circa hanc controversiam) lecturum Epistolam præiactã, quin statim in ea detegat spiritum Apostolicum, & proprium Veterum illorum Pontificum, quos Ecclesia Sanctorum Fastis adscripsit. Sic nimirum Romani Præsules Primitivæ Ecclesiæ loquebantur: sic deinde Innocentius I. Cœlestinus I. Leo Magnus, Gregorius Magnus, Agatho, Hadrianus I. Nicolaus I. Gregorius VII. & alij plures, in suis Epistolis: præsertim dum Ecclesiæ disciplinam, libertatem, & immunitatem assererent. Solùm itaque oportet nõnulla observare in eandem Epistolam, remissis alijs in opportuniorem locum.

105 NIHIL SANE LÆTVM, &c. num. 85. Triplici ex capite videtur SS. D. N. Innocentius ijs verbis perstringere Galliarum Antistites. Primò ob formam servatam in Comitijs convocandis peragendisque, quæ videtur insolita, & præter, aut cōtra ius. Deinde in ijs desideratur præsentia Illustriss. Archiepiscopi Lugdunensis, tanquam Primatis Galliarum: cuius præcipuæ partes debuissent esse in Clero congregando. Secundò incusat illos timoris, seu metus, quo perculsi deferuerint

vint causam Ecclesiasticæ libertatis. Nimirum, generatim verum est, & inter axiomata Canonum habetur: *Quisquis metu cuiuslibet potestatis veritatem occultat; convincitur magis timere homines, quam Deum.* Hæc autem labes tetrior est in Sacerdotibus: ijs maximè qui ratione Hierarchicæ dignitatis præeunt cæteris, & vi muneris sibi à Deo cōmissi debent prædicare ac tueri palam veritatem, & Ecclesiæ partes agere; ac Principes in officio continere, si fortè exorbitent. Tertiò quòd videantur eundem metum injicere voluisse in ipsum Pontificē, dum tantopere prædicant Regis sui potentiam, fortitudinem, & dexteritatem militarem, ac prosperos in bello successus. quasi ijs perterritus Innocentius concessurus sit per vim aliquid vtcumque repugnans Ecclesiasticæ libertati. Longè aliter omnes, aut ferè omnes Galliarum Antistites loquebantur olim, tempore Paschalis II. Cùm is nec precibus, nec minis Regum Angliæ & Germaniæ, trahi potuisset ad concedendum Privilegium investiturarum, idque spatio plurium annorum; tandem ab Henrico V. extractus fuit per vim ab Vrbe, & exutus sacris vestibus, simul cum multis Cardinalibus, & Clericis, duro carceri mancipatus in oppido quodam: donec multorum suasu, & timore, nō tam capitis sui, quàm schismatis perniciosissimi in tota Ecclesia, extorqueri à se Privilegium passus est. Verùm non modò Cardinales qui Romæ occulti permanserant, & alij Italiæ Episcopi, sed omnes pene Antistites Galliarū eam cessionem iuris, seu condescensionem, indignā Romano Pontifice arbitrati sunt, editis clamoribus & scriptis contra illum, etiam in Concilijs ob eam causam congregatis: vt vidimus ab initio ferè huius Disputationis, prolatis in medium testimonijs ipsorū. Quid facerent si Paschalis imaginario solùm timore, aut metu, vel carceris, vel schismatis, id indulsisset? Atqui ob denegatum Regi Christianissimo ius in bona quarundam Ecclesiarum vacantium, non nisi imaginarius timor esse potest quòd tam Catholicus, tam pius, tā magnanimus Princeps, decernat, nec cogitet quidem, similia in Optimum & Sanctissimū Ecclesiæ totius Parentem perpetrare, aut schisma aliquod inducere. Multò itaque magis, & liberiùs debuissent Gallicani Præsules exhortari Innocentium ne timeat imaginaria mala, quàm ipsorum Prædecessores criminati sunt Paschalem, quòd obrutus ærumnis & malis præsentibus timuisset. Quapropter iure Innocentius eos carpit verbis illis ex Psalmo mutatis: *Timuistis ergo, vbi non erat timor.*

106 MEMORIA VOBIS REPETENDA ERANT, &c. num. 86. Admonet eos officij, memoratis in genere exemplis infractæ constantiæ pro Ecclesiæ libertate apud Veteres illos Præsules sanctissimos, quos deinde quamplurimi alij omni tempore imitati sunt. Nimirum ijs plena est Historia Ecclesiastica, & nominatim Gallicana: præter ea, quæ de Episcopis Galliarum sub Paschali II. toties monuimus. Eiusdemque Pontificis, sicuti & Vrbani II. Prædecessoris sui tempore, S. Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis, ac postea intra sæculum duodecimum S. Thomas Cantuariensis, pro Ecclesiæ tuenda libertate exilium diuturnum, & innumera alia mala à Regibus Angliæ passi sunt.

107 Verum quoniam recentes Galliarum Episcopi in Epistola illa 3. Februarij scripta hoc anno M. DC. LXXXII. potissimū innituntur testimonijs quibusdam Ivonis Carnotensis, regerit in eos Innocentius exemplum constantiæ eiusdem: qui in periculosa illa cōtentione inter Vrbanum II. Papam, & Philippum Galliæ Regem, non dubitavit Regiam indignationem subire, bonis spoliari, carceres & exilia perferre: vt Scriptores eius temporis narrant. Oporteret autem Illustrissimos Galliarum Antistites potiùs sibi proponere imitandam Ivonis constantiam in perferendis laboribus pro bono Ecclesiæ, quàm lapsum in excusandis aut defendendis ad tempus investituris laicis, ob quem malè audivit apud Sedem Apostolicam, & pene obscuravit quidquid antea pro Ecclesia gesserat & toleraverat, donec correctus ab Vrbano II. meliora didicit & docuit. Contigit enim anno Christi M. XCVIII. vt Hugo Archiep. Lugdunensis, & S. R. E. Legatus, resisteret consecrationi Daimberti electi Archiepiscopi Senonensis, nisi priùs ipsi obedientiam profiteretur, tanquam Primati Galliarum; ac præterea quòd investituram Episcopatus de manu Regis accepisset. Verùm Hugoni palam restitit quoad vtrumque Ivo Carnotensis: & quoad prius quidem, vicit: quoad posterius verò, non parum offensionis incurrit apud Romanum Pontificem, veluti qui contradixisset Canonibus sacris. Sed audiamus id à Spondano Episcopo Appamiensi, nobili breviatore Annalium Baronij ad annum M. XCIX. num. 2. vbi inquit: *Hugo Electum reprehendebat quod investituram Episcopatus de manu Regis accepisset: hoc Iuo licitè absque vllo læsa religionis crimine fieri posse contendens, de investituris vetitis nimis abiectè, imo despectè multa ingessit* (licèt excusaverit, se haud velle Sedis Apostolicæ salutaribus dispositionibus obviare) *ista quidem nisi corrigerentur ab alys eiusdem Auctoris Epistolis, famam ipsius, & nomen gloriosum, quod ex defensione*

ne Apostolicæ Sedis, & Catholicæ veritatis, sibi dignissimè comparavit, in discrimē maximum adducerent. Ideoque haud mirū, si Vrbanus Papa, prædictis acceptis ipsius litteris à legato, vehementer in ipsum commotus fuerit. Cuius iræ pondus Iuo non ferens eò quasi desperationis adactus est, vt se ab Episcopatu abdicare statuerit, licentiamque id peragendi ab Vrbano petierit. Tam procul in eo fuit à laude promerenda. Deinde quomodo idem Ivo reverenter exceperit Canones Gregorij VII. & eiusdem Vrbani II. quibus laicas investituras damnabant, & qualiter tandem post plures annos revocata in controversiam eadem quæstionē tēpore Paschalis II. acquieverit cæteris Galliarum Episcopis, ac nominatim Ioanni Archiepisc. Lugdunensi, illas tanquam hæresi obnoxias damnantibus, iam supra num. 44. & 45. observatum fuit, nec inculcare oportet. Mirum itaque est quòd moderni Galliarum Præsules nō modò vires non exerant pro libertate quarumlibet Ecclesiarum tuenda: sed & consilium suum in hac parte tueri velint, sive exemplo, seu doctrina Ivonis: qui dum pro laicis investituris scripsit, tantùm non traductus fuit veluti hostis Ecclesiæ; dum autem fortiter & constanter eas repulit, honorem pene amissum recuperavit, & æternam suo nomini gloriam asseruit. Potiùs deberent Gloriosissimò Regi Ludovico XIV. in memoriam revocare insignem pietatem magnificentiamque Decessorū ipsius à tempore Clodovæi in Ecclesiam: cui amplissima privilegia, dona, & redditus contulerunt, nihil antiquius habentes, quàm vt eius integræ libertati, indemnitati, & honori consulerent. Et certè ex ijs Carolus Martellus Regio nomine, aut munere potiùs in Gallia, insignem famam sibi vbique comparavit quandiu Romanis Pontificibus, nimirum Gregorio II. & III. opem tulit: alteri contra Leonem Isaurum Imperatorem hæreticum, alteri adversus Longobardos: præterea ob innumeras victorias ex hostibus reportatas, præsertim Sarracenis, de quibus bis triumphavit, & vna vice trecenta septuaginta quinque millia interfecisse legitur. At postea non parum obscuravit famam suam ex quo præter fas se ingessit rebus Ecclesiasticis, bonisque: vt frequenter Historici narrant ad annum 741. in quo ille humana posuit. Quid dicam de Carolo Magno, Francorum Regum Imperatorumque exemplari miro? Nemo vnquam eo liberalior aut religiosior erga Ecclesiam, eiusque plenam libertatem. Quare Romam veniens anno 774. honorificentissimè exceptus fuit ab Hadriano Papa, & donationem Ecclesiæ Romanæ factam à Pipino patre suo confirmavit. Electiones Episcoporum liberas esse voluit, sive privilegium accepisset investiendi Episcopos, sive nō. de quo iam suprà Disp. XXXIII. num. 23. Coronatus Imperator à Leone Tertio Papa, iuramentum præstitit de Romanæ Ecclesiæ defensione anno 800. fuitque semper eximius cultor S. Petri. & ei Saxoniam ac Gallias vectigales fecit anno septingentesimo octuagesimo secundo. Se Filium & Defensorem Romanæ Ecclesiæ indigetabat, plurimumque detulit ipsi, & Foro Ecclesiastico: vt legere est apud Baronium ad annum 801. Imperium deinde arbitrio Romani Pontificis disponendum reliquit anno 806. & in Testamento scripto anno 811. de bonis suis liberis maximam partem Ecclesijs ac pauperibus reliquit. Denique ob ea & alia præclara gesta, immortale sibi nomen asseruit: eiusque obitum anno 814. communi luctu plorarunt Fideles pariter & Infideles, quasi totus Orbis communem Patrem amisisset. Mitto S. Ludovicum Galliarum Regem, de quo infrà num. 142.

108 CÆTERVM VLTRO ADMITTIMVS, &c. num. 93. Refellit hisce verbis excusationem à Clero Gallicano allegatā de rebus à se gestis in Generalibus Comitijs, intuitu pacis & concordiæ ineundæ Regnum inter & Sacerdotium: quasi id bonum maximum sit, & præponderet plurimùm malo subiectionis quarundam Ecclesiarum. Refellit, inquam, & solidè quidem, tradita regula de moderatione Canonum ad tempus, & in singulari casu, & vrgente necessitate. De quo plura præmisimus suprà num. 71. 72. 73. & 74. huc opportunè advocanda. Quod verò Gallicani Præsules opponunt de Innocentio III. Gregorio XII. & Bonifacio VIII. qui initio fortiter asseruerunt libertatem Ecclesiarum, sed tādem cesserunt ad gravissima mala vitanda, solùm probat SS. D. Innocentius XI. quoad ipsorum constantiam fortitudinemque. Si enim ponatur, eos tandem cessisse; fortassis in hoc laudādi non sunt, minùs autem imitandi, præsertim post tot experimenta abusuum & innumerabilium malorum ex laicis investituris & nominationibus sequutorum in Gallijs: vt vidimus num. 81. & seqq. Sic & Paschalis II. Investiturarum Privilegium à se extorqueri permittens, quamvis in extremo vitæ suæ ac suorum periculo, & schismate toti Ecclesiæ imminente, non propterea laudem vllam, sed potiùs reprehensionem & dedecus sibi peperit apud omnes ferè Episcopos & Scriptores sui temporis & sequentium Quid si Innocentius ita obijcientibus reponeret quod olim Victor III. agentibus partes Henrici IV. & pro eo allegantibus, quamvis falsò, Rescriptum à Nicolao

lao II. Papa editum, in quo dicebatur, ipsum decrevisse, vt in electione Romani Pontificis expectaretur arbitrium Imperatoris? Nimirum Victor, sæpe suprà laudatus, respondit: *Sedes Apostolica domina est nostra, non ancilla: nec alicui subdita, sed omnibus prælata*: *ET IDEO NVLLA OMNINO RATIONE A QVOQVAM SVB IVGVM MITTI POTEST. Quod si à Nicolao Papa factum est, iniustè profectò & temerè præsumptum est: NON TAMEN CVIVS QVAM STVLTITIA, VEL TEMERITATE, AMITTIT ECCLESIA DIGNITATEM SVAM.* Sic fortaſsis respondere posset SS.D.N. Innocentius XI. allegantibus Privilegia quorundã Romanorum Pontificum, fortasse non vera, aut per vim extorta, aut per fraudem obtenta, aut aliàs indebitè concessa. Quin etiam dum de Innocentio III. aliàs optimo Pontifice, antiquorum morum, & excellentis doctrinæ, legimus in Annalibus sacris qualiter in extremis habuerit, & quàm insigni ac miro Dei munere ad veram pœnitentiam conversus fuerit, commutata æterna pœna in temporalem vsque ad extremum Iudicij generalis diem; omnes in stuporem rapimur, nemoque tanti periculi & pœnæ causam certò deprehendit hactenus, quamvis multi id divinare tentaverint post Bellarminum & Spondanum. Quid si fortè id salutis æternæ discrimen subierit ob investituras aliave iura Principibus laicis in Ecclesias tandem concessa, quamvis post resistentiam diuturnam? Et hoc dixerim, dato aut posito quòd ille tandem cesserit, vti ponunt in Epistola sua Antistites Galliarum. Nam alioqui in vita eius clarissimi Pontificis nihil invenio, vnde id habeatur. Quin potiùs apud Spondanum ad annum Christi M CCX. disertè traditur quomodo ille fortiter & constanter se gesserit adversùs Principes sæculares, præsertim ob tuendam immunitatem & libertatem Ecclesiasticam. Quin & num. 4. ibidem habetur, Innocentium ipsum litteras dedisse *ad Philippum Francorum Regem, pro restitutione prædiorum, ac iurium, seu regalium Episcoporum Aurelianensis, & Altisiodorensis, NE HAC OCCASIONE CONTINGERET INTER REGNVM ET SACERDOTIVM SCANDALVM EXORIRI.* Hæc Spondanus. Sed ò mira conversio! Nunc vice versa Præsules Galliarum contendunt, vt iura Ecclesiarum vacantium Alectensis & Appamiensis sint apud Galliarum Regem, ne scandalum oriatur Regnum inter & Sacerdotium. Sed sinamus gratis, Innocentium III. tandem cessisse. Quid si ille, quid si nonnulli alij ex Romanis Pontificibus ob similem causam idem periculum subierint? De Leone X. ob Concordata illa cum Rege Galliarum Francisco inita, & superiùs memorata num. 81. scimus quid sentiant gravissimi Scriptores, etiam eiusdem Nationis; nec dubitavit ex ijs Genebrardus proferre carmina eo tempore pervulgata, quæ non audeo hoc loci exscribere. Mirum itaque non est, SS.D.N. Innocentium, quibuslibet exemplis Prædecessorum quorundam allegatis, non flecti, & potiùs sectari innumeros alios sanctissimos Præsules Romanæ Ecclesiæ: quibus religioni fuit Ecclesiam per se liberam & dominam Regiæ alicui aut Imperiali potestati subijcere, aut occasionem præstare, vt bona Ecclesiarum, quæ pijs solùm operibus, & pauperum inopiæ sublevandæ, sunt divinitus destinata, in profanos vsus, aut etiam turpes, impendantur. Satis itaque, ne dicam plus iusto, indultum fuit Christianissimis Regibus in hac parte, quin vlteriùs progrediantur, & velint Privilegia extendere in eas Ecclesias, quæ hactenus ex iure & consuetudine antiquam libertatem retinuerunt.

109 Plura alia, quæ spectant ad idem Rescriptum Innocentij, præsertim quoad cessionem indebitam iuris Episcoporum Galliæ in gratiam Christianissimi Regis, satis perspicua sunt. Vide quæ præmisimus sectione septima per totam, & accipe verba Concilij Generalis II. Lugdunensis celebrati in medio Galliarum à Gregorio X. Papa: in cuius Canone 21. hæc habentur: * Hoc consultissimo prohibemus edicto, vniversos & singulos Prælatos Ecclesias sibi commissas, bona immobilia, seu iura ipsarum laicis submittere, subijcere, seu supponere, absque capituli sui consensu, & *Sedis Apostolicæ licentia speciali*, non concedendo bona ipsa, vel iura in emphyteusim, seu aliàs alienando in forma, & casibus à iure permissis, seu constituendo, vel recognoscendo, seu profitendo ab illis ea tanquam à Superioribus se tenere, seu ab ipsis eadem advocando (prout in quibusdam partibus vulgariter dicitur *à Voher*) vel ipsos Patronos, seu advocatos Ecclesiarum seu bonorum ipsarum perpetuò, aut ad tempus non modicum statuendo. Contractus autem omnes, etiam iuramẽti, pœnæ, vel alterius cuiuslibet firmitatis adiectione vallatos, quos de talibus alienationibus sine huiusmodi licentia & consensu contigerit celebrari, & quidquid ex eis sequutum fuerit, decernimus adeò viribus omnino carere, vt nec ius aliquod tribuant, nec præscribendi etiam causam pariant. Et nihilominus Prælatos, qui secùs egerint ipso facto officio, & administratione, Cleri-

cos

„ Eos autem qui scientes contra inhibitionẽ „ prædictam aliquid esse præsumptum id superiori denuntiare neglexerint, à perceptione beneficiorum, quæ in Ecclesia sic grauata obtinent, triennio statuimus esse suspẽsos. Laici verò, qui Prælatos, vel Capitula „ Ecclesiarum, seu alias personas Ecclesiasticas ad submissiones huiusmodi faciendas „ hactenus compulerunt, nisi post competentem monitionem remissa submissione, quã „ per vim, aut metum exegerant, Ecclesias, & „ bona Ecclesiastica eis submissa taliter in sua „ libertate admittant: Illi etiam qui de cætero „ Prælatos, vel personas easdem ad talia facienda compulerint, *cuiuscumque sint cõditionis, aut status*, excommunicationis „ sint sententia innodati, contractibus præterea super præmissis huiusmodi, licentia & „ consensu intervenientibus, hactenus initis, „ vel quos in futurum iniri continget, seu occasione illorum laici vltra id quod eis ex „ natura contractuum ipsorum, vel adhibita, „ in illis lege permittitur, aliquid non vsurpent. Qui verò secùs egerint, nisi legitimè „ moniti ab huiusmodi vsurpatione destiterint, restituendo etiam quę taliter vsurparant, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant, & ex tunc ad supponendum „ terram ipsorum, si opus fuerit, Ecclesiastico „ interdicto, liberè procedatur. * Hactenus ibi. Viderint ergo Illustriss. ij Præsules, quo iure, immò quàm contra ius, transtulerint in Christianissimum Regem quodlibet ius in Ecclesiam, seu in Beneficia Ecclesiastica, aut in illius bona, *sine licentia speciali Sedis Apostolicæ*. Nec est quòd respondeant in eo decreto nihil caveri in ordine ad Reges, qui ob summam dignitatem suam debuissent nominatim exprimi. In oppositum enim est, omnem alienationem bonorum seu iurium prohiberi in eo Canone, dum extenditur ad personas laicas, *cuiuscumque sint conditionis, aut status*. sub qua communi notione palam est, Reges etiam comprehendi, potissimùm ijs sæculis, quibus ea distinctio non erat curæ Pontificibus, aut Concilijs, vbi in genere aliquid decernebant contra personas cuiuslibet dignitatis. Vide prætereà Decretal. lib. 3. tit. 4. cap. 2. *Licèt Ecclesiarum, &c.* vbi cùm solius Pontificis esse asseratur Episcopatus, & Dignitates quasvis Ecclesiasticas conferre; excluditur plenè omnis potestas sæcularis, etiam Regia & Imperatoria. Sed de his forsan latiùs alibi, vt iam monui. Quin & iura quælibet in Dignitates, Beneficia, ac bona Ecclesiastica, esse prohibita à Sede Apostolica omnibus laicis, etiam Regibus, & Imperatoribus, indicto anathemate aut interdicto contra facientibus, constat satis ex Canonibus & Decretis Pontificijs, præsertim S. Gregorij VII. Victoris III. Vrbani II. & Paschalis II. non semel suprà allegatis. Quare dubium non est, sanctiones Concilij Generalis Lugdunensis circa res, ac bona Ecclesiastica, præsertim prout coniuncta cum alijs Canonibus antea editis à Sede Apostolica, extendi etiam ad Reges Imperatoresque. Porrò cessio ipsa Præsulum Gallicanorum, & translatio omnium suorum iuriũ in Regem Christianissimum (quam Romanus Pontifex in litteris prælaudatis irritam prorsus & inanem declarat) edita fuit ab ijs die 19. Martij hoc anno M.DC.LXXXII. & incipit, *Comme nous nous sommes principalment assemblez pour les affaires de la Regale, &c.* Prout edita habetur Parisijs apud Federicũ Leonardum. Vide infrà n. 145. & duobus sequentibus: ac prætereà suprà n. 23. vbi etiam ad Imperatores, Regesque nominatim extenditur prohibitio & pœna dationis ac receptionis inuestiturarum. Quod ipsum habetur in Decreto 1. p. dist. 63. cap. 1. ex Hadriano Papa in Synodo Octaua Generali, & insuper cap. 2.

SECTIO DECIMA.

Proferuntur tres Epistolæ Pontificiæ eiusdem SS. D. N. Innocentij XI. ad Christianissimum Regem Ludovicum XIV. vt desistat à prætenso iure in bona quarundam Ecclesiarum vacantium, hactenus liberarum: dignissimæ quidem legi, veluti Apostolico zelo scriptæ.

110 VERUM Vt pleniùs & evidentiùs innotescat, quàm exactè sanctissimorum illorum Romanæ Ecclesiæ Præsulum Gregorij VII. Victoris III. Vrbani II. & aliorum similium, doctrinam & exempla secutus fuerit, & quàm prudenter sesserit SS. D. Innocentius XI. in hoc recenti ac pertinaci dissidio, ac qualiter regulas omnes Christianæ charitatis, comitatis, & benignitatis seruaverit erga Gloriosissimum Galliarum Regem Ludovicũ XIV. visum est operę pretium exhibere ordine suo Epistolas ab illo scriptas; vt is sponte, & qua pollet Regia animi magnificentia, ac mira in Religionem Catholicam pietate, abstineat à iure pretenso in bona quarundam Ecclesiarum vacantium, quod sibi nulla prorsus ratione cõpetit. Porrò eæ litteræ Pontificię eodem spiritu scriptæ statim apparent, ac pręcedens, dignæque priscis ac magnis Ecclesiæ Romanæ Antistibus, & adeò perspicuæ, vt nullis observationibus nostris opus sit, præter ea, quę toto Disputationis decursu pręmisimus.

EPISTOLA

EPISTOLA PRIMA

SS. D. N. INNOCENTII PAPAE VNDECIMI ad Christianissimum Regem Ludouicum XIV. circa custodiam fructuum quarundam Ecclesiarum vacantium, quam Regaliam vocant. Die 12. Martij M.DC.LXXVIII.

CHARISSIME In Christo Fili Noster, Salutem & Apostolicam benedictionem. Iam pridem inaudivimus, non deesse Maiestati tuæ Consiliarios, & Administros, qui tibi persuadere niterentur, vt vsum illum antiquum custodiæ fructuum vacãtium Ecclesiarum, quod Regaliam vocant, ad eas quoque Regni tui Ecclesias extenderes, quas iuri illi obnoxias numquam fuisse, vel ex ipsis fisci Regij tabularijs liquidò constet. Sed nos memoria repetentes omnem ea de re controversiam communi olim Catholicæ Ecclesiæ consensu, & benigna Sedis Apostolicæ indulgentia providè, sapienterque compositam fuisse in Generali Concilio Lugdunensi; minimè ad credendum adduci poteramus, Maiestatem tuam consilijs huiusmodi aures præbituram aliquando esse, multò minùs admoturam operi manum, invita Synodo tantæ apud vniversam Ecclesiam auctoritatis, & reclamantibus Constitutionibus, & exemplis Regum maiorum tuorum, qui Constitutionem in eadem Synodo ad preces Regias, Regijs Legatis præsentibus, in ipsa Gallia, & tota Gallica gente efflagitante sancitam, per integrum quatuor fermè sæculorum spatium certatim probarunt, observaruntque, & præcipuo in honore semper habuerunt.

112 Nec verosimile videbatur, Maiestatem tuam postquam tantum sibi apud Deum meriti, & apud homines gloriæ maximis pro Religione Catholica rebus gestis comparavit, vt nullius maiorum tuorum Regum Clarissimorum memoriæ possis invidere, velle rem aggredi, quæ nulla vel vrgente necessitate, vel æquitate suadente, magnum esset quam plurimis Galliæ Episcopis, eorumque Clero, incommodũ, & iustum dolorem allatura, non sine gravi Catholicorum omniũ sensu, qui in Francorum Annalibus, & in sacrorum Canonum statutis animadvertunt, quantum id veteri consuetudini, & Ecclesiæ libertati, ac disciplinæ rationibus adversetur. Vnde plerique, tum veteres, tum recentes Galliæ scriptores, quantumvis Maiestatis tuæ, & imperio subessent, & auctoritati, magnitudinique impensiùs studerẽt, in eos qui præfatam Regaliæ extensionem suadere ausi fuerant, tamquam in malæ, perditæque causę patronos, & favorem Aulæ captantes, libera indigna-

tio-

tione invectis, stylum subinde strinxerunt. Nullus verò Galliæ Regum vel tentare id voluit, vel tentatum exequi sustinuit, memor à Sapiente præclarè præcipi, ne transiliamus terminos, quos posuerunt patres nostri.

113 Illud præterea nos huius periculi metu, curaque liberabat, quòd cum Maiestas tua non multis ab hinc annis, huius sanctæ Sedis liberalitate aucta, ornataque sit, penè supra votum, indultis amplissimis, præter ea, quibus etiam Reges maiores tui eiusdem Sedis benignitate gaudebant, nominandi ab beneficia Ecclesiastica; putavissemus ipsam sanctissimi, sapientissimique olim Galliæ Regis exemplo cogitare potiùs de se tam gravi, periculosaque sarcina exonerando, quàm de novis ineundis rationibus Regiæ in sacros reditus auctoritatis amplificandæ. Sed vbi illatæ ad nos fuere bonę memoriæ Nicolai Alectensis Episcopi litteræ, in quibus post debitas Religiosi in hanc sanctam Sedem obsequij, & fidelis observantiæ significationes, suas ad nos querelas, quas propè iam moriens postea renovavit, ob Regaliæ vsum in Diœcesim suam, quæ ab eo libera semper fuit, nuper invectum deferebat, vnaque appellationem à sententia Metropolitani Narbonensis; deinde verò etiam edocti sumus, idem Appamiensi Ecclesiæ pariter liberæ contigisse; ac tandem vidimus ipsi Regium Maiestatis tuæ Decretum, quo omnes Gallici Regni Ecclesiæ huiusmodi oneri iubentur assuescere.

114 Mirati vehementer sumus, Constitutionum Apostolicarũ, & Generalium Conciliorum Decretis, ac tam certa, compertaque apud omnes veritate, & iustitia potiores fuisse illorum conatus, qui terrena potiùs, & caduca, quàm cœlestia, & æterna respicientes, dum Maiestatis tuæ gratiam, potentiam amplificando, aucupantur, molestissimos tibi, & valdè periculosos conscientiæ terrores (quod Deus avertat) in id tempus præparant, cùm in districto Dei iudicio mortales omnes, quocumque tandem potentiæ, ac dignitatis loco sint, diligentem reddere debent omnis anteactæ vitæ rationem.

115 Nos itaque pro nostra non minùs erga æternam, quæ magnæ nobis curæ & est, & esse debet, Maiestatis tuæ salutem, quàm erga inclytum Clerum, & religiosissimos Galliæ Præsules, imò erga vniversam Ecclesiam, cuius in hoc negotio proculdubiò causa agitur, paterna charitate, seriò admonendum te, & vehementer hortandum, obsecrandumque iudicavimus, vt à tam iniustis, ac perniciosis consilijs animum abducas, præfatis Alectensi, & Appamiarum, cæterisque Regni tui Ecclesijs, quæ vsui Regaliæ hucusque obnoxiæ non fuere, suas libertates & immunitates sartas, tectasque relinquas, nec eas de cætero vllo modo labefactari sinas; sed quidquid in contrarium hactenus actum, tenta-

tum-

tum ve est, reparari, atque in pristinum statum restitui cures, neve cœlestis beneficentiæ fontem, quem subditæ tibi gentes pietatis imprimis, iustitięque tuæ merito, sicuti credere nos iuvat, expertæ huiusque sunt; secùs nunc agendo, & Dei, per quem regnas, Ecclesiam tam graviter lædendo, obstruas; qui scias huius quoque vitę bona, & Regnorum fœlicitatem, & incrementa à divina bonitate vnicè dari, expectandaque esse, sicuti innumera omnium gentium, ac temporũ exempla testantur.

116 Nos sanè hos animi nostri sensus in sinu tacitos continere non patitur, vel nostri Pastoralis Officij ratio, cui sollicitudo incumbit omnium Ecclesiarum; vel iustitiæ debitum, quo omnibus ad hanc sanctam Sedem ex veteri, iustoque more, quem à nulla humana potestate impediri fas est, recurrentibus, ius reddere, consilium, opem, ac paternũ patrocinium præstare iubemur; vel denique necessitas occurrendi scãdalo, quo Christiani latè populi ad tantæ rei exitum conversi afficerentur, si à laicali potestate Ecclesiæ, earumque Antistites, & Ministri suis libertatibus, atque immunitatibus, earumque vsu & antiqua possessione, contra Generalium Conciliorum Decreta, & veterem, inconcussamque observantiam spoliarentur, non alio prætextu, quàm novæ, atque inauditæ opinionis, nullo iure nixæ, cui nonnulli posteà accesserũt; non quòd aliquid novi invenerint, quod rei veritatem tam apertam posset in dubium revocare; sed vt rem suam agerent, nihil solliciti si publicam perderent.

117 Speramus Maiestatem tuam causæ iustitia, & æquitate cognita, quæ patet ipsa per se, paternæ cohortationi ac precibus nostris pro spectata animi tui pietate, & sapientia, perpetuáque in hanc sanctam Sedem observantia auscultaturam, nosque cura, non minùs molesta, quàm necessaria inter tot alias, quibus circumdamur, liberaturam. Sanè si aliter suadentium consilia Maiestas tua paulò attentiùs excusserit, facilè intelliget homines gratiæ, ac fortunis inhiantes, obtentu Regiæ potestatis, suam firmare velle, neque tam esse amplitudinis tuæ cupidos, quàm laudis inimicos; cùm auctores tibi sint, vt qui longinquis nõ ita pridem expeditionibus, & ad omnem posteritatis memoriam illustribus, Christianæ Reipublicæ salutem tueri, & religionem amplificare tantopere studuisti in alienis terris; nunc à te ipso quodammodo abiés, Ecclesiæ libertatem, auctoritatemque in tuis imminutam velis: quasi verò facilè tibi persuaderi posse confidant, æquum esse, vel fieri posse, vt nobilitetur, & crescat ex Ecclesiasticis ruinis Imperium, quod religiosissimi, fortissimique Reges maiores tui mirifico in eandem Ecclesiam studio, & pati in Apostolicam Sedem pietate imprimis partum, tibi eorum vestigijs strenuè insistenti amplissimum reliquerunt. Tu Regis

cos,

eos, Fili chariſsime, vel potiùs teipſum imitare, & eorum, tuaque præclarè facta, ſæpè in mentem revoca.

118 Nos quidem oblivíſci non poſſumus Prædeceſſores noſtros Romanos Pontifices, qui ſimilibus de cauſis graves, ac diuturnas pati ærumnas, & immanes contentionum, ac periculorum procellas, in eo confiſi, qui mari, ventiſque imperat, invicto animo ſubire non dubitarunt. Hæc ad Maieſtatem tuam inviti ſcribimus, qui in lætiori argumento verſari magnoperè cuperemus: ſed poſtquam Apoſtolicæ ſervitutis onus ſubeundo divinæ voluntati paruimus, liberũ nobis iam non eſt exequi noſtram, quæ tuæ obſecundare quacumque in re vellet, ſicut in pluribus, quas nobis ratio temporum, & publicæ pacis ſtudium hactenus indulgere permiſit, cognoſcere potuiſti. Significavimus hæc ipſa Oratori Maieſtatis tuæ nobili viro Duci de Eſtrees, vt ad te pluribus referret, itidemque venerabili fratri Archiepiſcopo Adrianopolitano, Nuntio apud te noſtro, quem, vt de tota re diſſerentem diligenter, ac benignè pro more tuo audire velis, vehementer à te petimus, ac Maieſtati tuæ Apoſtolicam benedictionem amantiſsimè impertimur. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris, die duodecima Martij 1678. Pontificatus noſtri anno ſecundo. *MARIVS SPINVLA.*

EPISTOLA SECVNDA.

AD EVNDEM CHRISTIANISSIMVM, REGEM DIE 27. *Septembris, M. DC. LXXVIII. circa eandem materiam.*

INNOCENTIVS PAPA XI.

CHARISSIME In Chriſto Fili Noſter, Salutem, & Apoſtolicam benedictioné. Ex litteris, quibus Maieſtas tua ad noſtras quinta Aprilis datas reſpondit, & ex ijs, quæ ad nos retulit Venerabilis frater Archiepiſcopus Adrianopolitanus, eò rem adductam videmus, vt nos vel officio noſtro deeſſe, retinendo verbum in tempore ſalutis, vel tibi fortaſſe moleſti eſſe cogamur. Sed dabis, Chariſsime Fili, Paſtoralis officij debito, dabis paternæ ſollicitudini, atque amori in te noſtro, ſi te malè conſulentium culpa in ſummo æternæ ſalutis periculo conſtitutum videntes, opportunè, importunè inſtamus, & obſecramus elata voce clamantes, vt è tam præcipiti loco pedem referas.

120 Duo imprimis tibi pro veris, atque indubitatis, affirmari cognovimus ex tuis litteris. Primum quidem, Regaliæ ius, vti nuncupant in Eccleſias Galliæ vniverſas Maieſtati tuæ competere, tamquam Regiæ Coronæ inſitum, & innatum. Deinde, clariſsimos Reges maiores tuos ius illud & exercuiſſe dum viverent, & ad te morientes hæreditario ordine tranſmiſiſſe. Quibus à te creditis, minimè miramur ſi ad ea progreſſus fuiſti, quæ taliũ principiorum conſectanea erant. M Ve-

121 Verumtamen illa tã aliena à vero sunt, vt nihil magis; nemo enim sanæ mentis, & doctrinæ ausit in dubiũ revocare, nullũ sæculari potestati in res sacras esse ius, nisi quatenus Ecclesiæ indulsit auctoritas. Hæc autem nõ solùm Galliæ Regibus non indulsit, vt Regaliam prędictam extenderent ad Ecclesias illi oneri non assuetas; sed etiam id fieri apertè vetuit in Generali Concilio Lugdunensi, quod Gallia imprimis veneratur, & sanctum habet.

122 Reges verò Prædecessores tuos, quotquot fuere, eiusdem Concilij dispositionem religiosè semper, & per quadringentorum fermè annorum spatium custodivisse, & siquis eorum de illa infringenda cogitavit, re meliùs pensata ab incepto destitisse, audimus in confesso esse apud omnes scriptores, præsertim Gallos, & Regia ipsa tabularia ad oculũ demonstrare.

123 Quamobrem pati non possumus, nec debemus, Maiestati tuæ obtrudi errorem tam manifestum, tam conscientiæ tuæ, tam Galliæ Regno, tam Ecclesiæ vniversæ perniciosum. Semel enim admisso, licere Maiestati tuæ adversus Generalis Concilij Lugdunensis decreta, adversus Regum maiorum tuorum exempla, adversus ipsam rerũ sacrarum naturam, & primigeniam Ecclesiarum libertatem, invehere ius Regaliæ in eas quoque Ecclesias, quæ huiusmodi oneri obnoxię nunquam fuere, idque palam dissentiente, & reclamante, & ineluctabilem cœlestis irę animadversionem multis cum lachrymis denuntiante Romano Pontifice, ad quem, sicuti vetus consuetudo poscebat, nonnulli Galliæ Episcopi à Metropolitanorum sententijs appellarunt; nemo non videt, quæ inde Ecclesię Catholicæ deformatio ac ruina, quæ sacrarum, ac prophanarum rerum confusio, sublato quodammodo in spiritualem ac sæcularem potestatem pariete medio, sit consecutura, non in Gallia solùm, sed in omnibus alijs Christiani Orbis provincijs, manante in dies latiùs exempli auctoritate.

124 Accedet ad hæc, nisi error tam absurdus, ac tam certus corrigatur, gravis iactura, & periculũ animarum in isto Regno. Illi enim, quos Maiestas tua vacantium Ecclesiarum fructibus augebit, in quibus Ecclesijs ius illud locum non habet, cùm progressu temporis, vel monitu Sacerdotum, quibus arcana conscientiæ suæ detegunt, vel etiam ipsi per se (vt in re clara & aperta) viderint in quos se laqueos induerint, & in quod animam suam perditionis ęternæ discrimen adduxerint, tot censuris, adeoque tot sacrilegijs obstricti, tot illicitè perceptis bonis Ecclesiæ, quæ restituere cogantur; incredibile dictu est qua animi perturbatione, quibus conscientiæ terroribus angentur, Regiam beneficentiam tuam magni infortunij loco habituri, quorum profectò malorum, & discriminum culpam, nisi providè arceantur, Maiestas tua haud dubiè in districto Dei iudicio sustineret.

125 Vehementer itaque Maiestatem tuam rogamus, vt pro eximia animi tui æquitate, & sapientia, rem seriò perpendas; ac si innumeris amplissimi Regni tui negotijs impediris, quominùs eam per te cog-

nos-

noſcas, viros aliquos nõ tam doctrina, quæ non adeò magna requiritur ad huius cauſæ cognitionem, quàm pietate, fideque præſtantes conſulas; vel ſi placet, evolvas acta ipſa Cleri Gallicani, quæ tibi rei veritatem luculenter aperiẽt; quà cognita, minimè dubitamus, quin Maieſtas tua illico declaret, nihil ſibi maiori curæ eſſe, quàm reddi Deo quæ Dei ſunt, à quo tantas opes, tam ſplendidum, amplumque Regnum, & omni Regno potiora, tot præclara animi corporiſque bona accepiſti.

126 Longiùs fortaſſe, quàm patitur, vel evidens cauſæ iuſtitia, vel egregia virtus tua, in hoc argumento immoramur; verùm non vt confundamus te, hęc ſcribimus, ſed tanquam filium chariſsimum monemus, animo reputãtes, nihil prodeſſe homini ſi vniverſum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur. Speramus, Chariſsime Fili, opus non fore, vt novis eximiam religionem, æquitatemque tuam precibus in hoc negotio interpellemus.

127 Cæteroqui ea eſt rei magnitudo, & gravitas, in qua non Gallicanæ ſolùm, ſed totiùs Eccleſiæ dignitas, ſaluſque vertitur, vt pro Apoſtolici officij noſtri munere extrema potiùs pati omnia, quàm cauſam iſtam negligenter agere debeamus. Reliqua ſuper hoc argumento accipies à præfato Nuncio noſtro, ac tibi Apoſtolicam benedictionem perpetuò cum fœlicitatis tuæ voto coniunctam amantiſsimè impertimur. Datum Romæ apud ſanctam Mariam Maiorem ſub Annulo Piſcatoris die vigeſima prima Septembris 1678. Pontificatus noſtri anno tertio. *MARIUS SPINULA.*

EPISTOLA TERTIA.

AD EUNDEM REGEM CHRISTIANISSIMUM,
Die 27. Decembris, M. DC. LXXIX. circa eandem materiam.

INNOCENTIUS PAPA XI.

CHARISSIME in Chriſto Fili noſter, binis iã litteris fusè, & luculenter oſtendimus Maieſtati tuæ, etiam ex concordi omnium ferè Galliæ ſcriptorum teſtimonio, & ex ipſis Regij tabularij tui actis, quàm eſſet Eccleſiaſticæ libertati iniurioſum, omni humano, divinoque iuri contrarium, & alienum à perpetuo Regum maiorum tuorum more & exemplo, editum ſeptem ab hinc annis à te Decretum, quo conſuetudinem illam cuſtodiendi fructus vacãtium Eccleſiarum, quam Regaliam nuncupant, ad eas quoque Eccleſias extẽdi iubes, quę eiuſmodi oneri obnoxiæ numquam fuere. In quibus litteris vehemẽter à te, pro Paſtoralis officij noſtri debito, & pro paterna, quam gerimus

æternæ salutis tuæ cura, efflagitavimus, vt decretum ipsum, aliaque deinceps acta adversus iura, & libertates Ecclesiarum abrogari, abolerique mandares.

129 Et sanè illud est causæ ipsius meritum, ea de Regia animi tui æquitate, & magnitudine opinio nostra, vt certa spe duceremur, Maiestatem tuam omnibus in locum pristinum quamprimum repositis, tot nostrum ab vlteriori tantæ rei sollicitudine, tot alijs in Catholicę Ecclesiæ procuratione districtum, liberaturam.

130 Verùm postquam plurium mensium spatium, quod longanimitati nostræ probandæ ab vltimis litteris effluxit, nullum adhuc neque ad eas responsum, neque ex ijs fructum videmus: quin etiã plurimorum litteris, & sermone ad nos pro comperto affertur, omnia deteriore in dies loco esse, & prætextu Regaliæ huiusmodi, Beneficiorum collationes, & Canonicas institutiones impediri, Episcoporum auctoritatem pessundari, Ecclesiasticam disciplinam, ordinemque turbari, novam denique praxim veteri Ecclesiæ praxi, & divinæ institutioni contrariã invehi à sęculari potestate; neque eam clam, aut timidè fieri, sed palam, & manu Regia: Non repetimus hoc loco, ne actum agamus, quot scandala, & querelæ, quot in Clerum Gallicanum incõmoda nascantur, quod Ecclesiæ vniversæ à tali exemplo periculum, quæ tempestas immineat, quæ nomini, atque honori tuo macula, quæ conscientiæ labes inuratur. Satis enim ea in superioribus litteris indicavimus, satis patent ipsa per se: non patitur tamen syncera, ac planè paterna erga te Regnumque istud amplissimũ, charitas nostra, nos in tanta divini honoris iniuria, in tam gravi tui ipsius periculo adhuc silere; sed cogimur iterum intimo cordis affectu, & in visceribus Iesum-Christi rogare, obsecrareque Maiestatem tuam, vt memor eiusdem Christi verborum ad Ecclesię præpositos, ***Qui vos audit, me audit***, Nos potiùs, qui tibi parentis, & quidẽ amantissimi, loco sumus, audire velis, vera, & salutaria suadentes, quàm filios diffidentiæ, qui terrena tantùm sapiunt, quique cõsilijs in speciem vtilibus, sed reverà perniciosis, inclyti istius Regni fundamenta, in rerum sacrarũ reverentia, & in Ecclesiæ auctoritate, iuribusque tuendis posita, cõvellunt: qui quidem si ij esse vellent, quos esse ipsorum dignitas, & officium, tuaque singularis in eos benignitas postulat; imitari potiùs deberent integritatem, fidemque eorum, quos olim pari loco positos memorię proditum est, & in Gallicani Cleri acta nuper relatum, libera aliquando voce in simili causa, monuisse Reges prædecessores tuos, meminissent, quid, & qua iuris iurandi religione, vbi Regni gubernacula suscepturi sacro chrismate inungerentur, polliciti Deo fuissent, se videlicet divinæ eius gloriæ, omni ope, & studio inservituros, & pro Ecclesiæ sanctæ suæ iuribus, & libertate asserenda, paratos

fore

fore semper sanguinem ipsum, vitamque profundere; considerarent fluxam, & fugacem esse mortalium vitam, Regũ præsertim, & Principum, qui vbi ad districtum Dei iudicium vocarentur, illuc accederent sine custodibus, sine vllis Regiæ, vel dignitatis insignijs, vel potentiæ præsidijs, nudi, atque inermes, redditurі omnis anteactæ vitæ rationem Iudici scrutatori cordium, quem nulla res latet, apud quem non est acceptio personarum, qui potestatem habet mittere in gehennam, vbi potentes potenter tormenta patiuntur.

131 Nec superiore sæculo defuit in Gallia Episcopus, qui in frequenti aliorum Præsulum, Aulæque Procerum corona, apud Henricũ Regem, tertium huius nominis, Cleri Gallicani causam in re non absimili orans, Regi dixerit observatum fuisse, nũquam in Gallia Regias defecisse stirpes, nisi vbi Reges indebitas ad beneficia nominationes arrogare sibi cœpissent; à quibus sanctus Ludovicus Rex Christianæ humilitatis gloria, quàm Regię dignitatis culmine sublimior, vsque adeò abhorruisset, vt vltrò etiam Pontificia auctoritate sibi delatas reiecerit.

132 Fuit hæc quondam, fuit in Gallia, imò ad hæc nostra tempora strenuè retenta est penes Episcopalem ordinem Apostolica loquendi libertas, nihil metuens, nihil sperans, nisi à Deo: neque id solùm per Reges licuit, sed ita Episcoporum monita semper à Regibus accepta sunt, vt Episcopi ipsi, & sibi meritam laudem, & causæ optatum exitum sint consecuti, manseritque propterea inviolata tam diù, atque inconcussa sanctio Oecumenici Concilij Lugdunensis; adeò, vt nõnulli Galliæ Reges impios, & sacrilegos publico Decreto appellaverint eos, quicũque Regaliam ad Ecclesias ei non assuetas extendere aliqua ratione tentarent; sicuti in vestris Annalibus traditum reperitur.

133 Hæc autem temporis præsentis infirmitas eò acerbior nobis accidit, quòd scimus Maiestatem tuam nihil ducere inter Regij animi ornamẽta præclarius zelo iustitiæ, & studio divini honoris, pro quo tam pia, tam salutaria Decreta nuper edidisti, ac tam multa, tanta cum nominis tui laude, & bonorum omnium lætitia, in præsens agis destruendo synagogas, & azylos hæreticorum; vt tibi non minora in cœlo statuere videaris conservatæ, propagatæque Religionis trophæa, quàm in terris relicturum speramus devictarum gentium barbararum.

134 Cavendum tamen diligenter est, ne quod dextera, hoc est, ingenita pietas tua ædificat, destruat sinistra, hoc est callida, & iniqua consilia dicentium, tenebras lucem, & lucem tenebras; cùm Apostolico moneamur oraculo: *Quin in vno delinquit, esse omnium reum.*

135 Non defuere hac etiam occasione in Gallia quidam, neque plures deessent ex fratribus nostris Episcopi, viri fortes & divinæ legis,

 ac

ac libertatis Ecclesiasticę zelatores, qui gravissimam hanc, & toti Franciæ Regno, imò Ecclesiæ vniversæ communem causam, pari constantia, ac spiritu apud Maiestatem tuam agerent: sed metu quodam, vt ipsis quidem videtur, iusto, ignoscendoque; vt nos autem iudicamus, vano, & non solùm Episcopali officio, sed etiam magnanimitati, æquitatique tuæ iniurioso, retenti silent, expectantes, dum humilitas nostra à filiali tua in hanc sanctam Sedem observantia, impetret quod à Regia tua iustitia Ecclesijs suis debitum poscere ipsi non audent.

136 Itaque in eis litteris nostris illorum omnium iustum dolorem, & preces agnoscit; quinimò Dei ipsius voluntatem ore te nostro alloquentis, ac seriò monentis, vt prædictum decretum, & quidquid eius occasione adversus Ecclesiæ libertatem, & iura actum, gestumque hactenus fuit, corrigi, emmendarique omnino cures. Alioquin magnopere veremur, ne subire aliquando debeas, quam tibi alijs in litteris denuntiavimus, & nunc iterùm ac tertiò, inviti quidem, quantùm pertinet ad sensum amoris in te nostri, sed Deo nos interiùs movente, apertè denuntiamus cœlestis iræ animadversionem.

137 Nos sanè, neque hoc negotium per litteras ampliùs vrgebimus, neque desides erimus in adhibendis remedijs, quæ traditæ nobis divinitùs potestati competunt, quæque in tam gravi, & periculoso morbo omittere sine gravissima neglecti Apostolici muneris culpa non possumus.

138 Neque tamen vllum inde incommodum aut periculum, nullam quantumvis sævam, atque horribilem tempestatem pertimescemus: ad hoc enim vocati sumus: neque facimus animã nostrã pretiosiorem quàm nos, probè intelligentes non solùm forti, sed etiam lęto animo subeundas tribulationes propter iustitiam, in quibus, & in cruce Domini nos vnicè gloriari oportet. Causam Dei agimus, quærentes, nõ quæ nostra sunt, sed quæ Iesu-Christi. Cum eo propterea, non nobiscũ, tibi negotium erit in posterùm; cum eo scilicet, adversus quem non est sapientia, non est consilium, non est potentia.

139 Nos postquam ministerij nostri partes plantando, & rigando, sicut oportet impleverimus, expectabimus dum operi incremẽtum det Deus; à quo accurata prece flagitare non desinemus, vt verbis, & hortationibus hisce nostris vim & robur infundat, Maiestatis tuæ animum ad salubriora consilia flectendi; vnde & mereri tu possis, & nos lætari, res tuas omnes secundiore in dies cursu fluere, ac subditas Imperio tuo gentes perpetua, atque optima pace florere, tibique Apostolicam benedictionem amantissimè impetimur. Datum Romæ die 27. Decembris 1679.

SECTIO

SECTIO VNDECIMA.

Expenditur doctrina & zelus Apostolicus Innocentij in ijs litteris ad Christianissimum Regem. Huius æternæ saluti, & felicitati Galliarum, profuturam plurimum Ecclesiarum libertatem; seruitutem verò, præsertim nuper inductam ab Antistibus Gallicanis, nocituram, veluti Regis & Regni perniciem; idque, testibus etiam Regibus & Scriptoribus eiusdem præclaræ Nationis. Porro doctrinam Magistratuum Galliæ in ea parte, videri periculosam in fide.

140 HVCVSQVE Tantus Pontifex: cuius litteræ, nec Commentario egent, vt præmonui, nec laudatore opus habet. Etenim maiestate sermonis, grauitate sententiarum, eloquentia sacra, & miro pondere plenæ sunt, quales olim scriptæ à Magnis illis Romanæ Ecclesiæ Antistitibus, Leone, Gregorio, & Nicolao: quales etiam à Gregorio VII. dum pro libertate Ecclesiæ, & immunitate iurium ipsius, vsque ad sanguinē decertaret contra Henricum IV. nisi quòd ille cum schismatico & refractario Imperatore contendens, opus habuerit stringendi stylum, & acriter reprehendendi: Innocentius verò cum Ludouico XIV. Christianissimo, & pijssimo Principe agens, omnes numeros lenitatis & comitatis expleuerit, vt eum reuocet ad sanius consilium. Deinde verò, etiam post nullum fructum ex prioribus litteris perceptum, eadem charitate & benignitate vrget eandam, Ecclesiæ rationibus manifestis, quę neminem, durum licèt, ac suæ opinionis nimiùm tenacem, non viderentur flexuræ.

141 Quoniam verò iam experimento didicit, neque ijs molliri Regium animum, veluti abductum præposteris Ministrorum & Aulicorum consilijs, minacem iram Dei ob oculos ponit, & iustitiam terribilem eius, qui aufert spiritum Principum: nec tam anathematis alicuius metu, quàm iudiciorum diuinorum terrore percellit. Sanè in ijs Epistolis nec verbum apparet criminationi obnoxium: nec habet Rex Christianissimus vnde causetur quamuis fortasse non desint Aulici aut Ministri in Gallia, qui plus nimio Politici aliter sentiant, aut loquantur, seu defectu pietatis erga Pontificem Romanum, seu studio captandi. Sanè nisi aliqui in his ita se gererent, certum videtur, Ludouicum XIV. pijssimum Ecclesiæ ac præstantissimum filium, cui tot palmas & triumphos de Heterodoxis attulit, & cuius fidem Catholicam in Regnis suis tam ardenter ampliare, ac sartam tectam seruari curat, statim optimo eiusdem Ecclesiæ & suo Parenti Innocentio XI. à principio pariturum fuisse. Quare putandum, ex sinistro eorum consilio, & maiori vtilis quàm honesti desiderio ortum esse, vt tantus Rex illico non acquieuerit Pōtificijs monitis, quamquam alioqui optimè affectus erga ipsum. Nimirum non semel in Gallijs accidit vt quamuis Reges iustitię, pietatis, & libertatis Ecclesiasticæ amantes sint; ipsorum studia à Ministris impediantur, hoc aut illo colore quęsito: vt postea ostendam. Sanè ij deberent Gloriosissimo Regi suo longè alia officia præstare: vt saltem non cohiberent præclaram eius indolem sponte sua propensam ad obediendum Romano Pontifici, & quasi hęreditario iure acceptam à Prędecessoribus suis: de quibus aiebat Cardinalis Bertrandus, Episcopus Augustodunensis, vir sanè doctissimus, *in Gallia* scribens sęculo quartodecimo labente, *in* Tractatū de Origine & Vsu Iurisdictionum quæst. 3. *In Regno Franciæ Christianissimo, IN QVO REGES FVERVNT ECCLESIÆ DEVOTI A PRINCIPIO QVO FVERVNT CHRISTIANI, Ecclesia liberiùs vsa est iure suo; & tantò liberiùs, quantò plus appropinquat Sedi Regni.*

142 Proderit Ludouico Magno in memoriam reuocare tot Prædecessorum suorum à Clodoueo Rege magnificentiam in Ecclesias, & Monasteria Galliarum, quibus tot Priuilegia, dona, & redditus amplissimos contulerunt. Vsque adeò procul fuere ab inuadendis, vel minuendis Ecclesiæ bonis. Proderit exemplum ab Innocentio XI. indicatum Gloriosissimi Progenitoris eius S. Ludouici: qui oblatas sibi à Sede Apostolica nominationes ad dignitates Ecclesiasticas admittere noluit, ratus satis sibi oneris impositum esse in administratione regni; nisi etiam adderetur aliud erga Ecclesiam tanti ponderis, quod sine ingenti æternę suæ salutis discrimine ferro non posset. Iam verò alibi laudauimus Henricum Spondanum nobilem Galliarum Scriptorem; id narrantem, mirantemque posteros S. Ludouici tantò conatu appetere quod ille repulit; & cùm sancti non sint, existimare se posse ritè ac iustè ea munia obire, quę sanctus ille, & cœlesti sapientia ac diuinis charismatibus plenus, arbitratus est se non posse exercere sine damnationis periculo. Et id quidem maiorem admirationem excitat, attenta cura & iustitia ipsius in conferendis Beneficijs, quæ titulo Regij Patronatus conferebat: cùm teste eodem Spondano ad an. MCCLIV. num. 14. atque in id allegante Broimardum in

vita ipsius; *eam circumspectionem adhiberet, ut non nisi dignis diligenter conquisitis concederet, nec unum habenti, quantumvis digno, nisi eo dimisso, aliud conferret. Tum vero his etiam immiscere se timens, dixisse legitur: SVFFICIT MIHI CORAM DEO DE TEMPORALIBVS MIHI CREDITIS, NON ETIAM DE SPIRITVALIBVS RATIONEM REDDERE.* Et cùm ei *nominandi Pastores ab Alexandro IV. Pontifice potestas facta fuisset, ad idque Orator eius Roma detulisset Diploma: Quòd mea, inquiens, Romæ negotia strenuè obieris, laudo: quod mihi munus hoc à Pontifice retuleris, non probo: INTELLIGO ENIM QVANTO CVM PERICVLO ANIMÆ MEÆ ET REGNI ID SVSCIPEREM; protinus Diploma in ignem coniecit.* Hactenus ille. Sed & Genebrardus in Chronico ad annum 1261. hæc de eodem S. Ludovico profert, quę vtinā eius Successores prosequuti fuerint: *DIGNITATES ET OFFICIA NOLVIT ESSE VENALIA: blasphemis & in vanum iurantibus per nomen Dei, cauterium in fronte inussit: Lupanaria prohibuit: Magistratibus in toto suæ iurisdictionis tractu, aut fundos emere, aut liberis Sacerdotia procurare, aut eos collocare nuptui vetuit: histriones Aula exigit: multa Cœnobia & Valetudinaria partim condidit, partim instauravit & ditavit: BENEFICIA ECCLESIASTICA NOLVIT CONFERRE, SED IVS ILLVD RESTITVIT COLLATORIBVS ORDINARIIS, IVXTA ANTIQVOS ECCLESIÆ CANONES.* Et allegato in eam rem Gaguino lib. 7. Chron. Franc. subdit ex Broimardo quæ nuper cum Spondano observavimus. Similiter Ludovicus XI. Francorum Rex per Legatos missos ad Pium II. Papam, prętitit liberam obedientiam Ecclesię & Sedi Apostolicæ, promissa abrogatione Pragmaticę sanctionis, & expeditione adversus Turcas: vt testatur Mathias Palmer. in Chronico laudatus à Genebrardo ad annum Epochæ Christianę M.CD.LXI. Nimirum, instabat Pius II. vt à Rege abrogaretur, veluti data tempore Schismatis, & per seditionem excitata, quod ille testatur Epist. 375. quæ est ad ipsum Regem Franciæ. Hic verò se obtemperaturum promisit litteris datis Turonis sub magno Sigillo suo die 27. Novembris anno eodē M.CD LXI. Regni sui primo: quamvis Senatus Parisiensis non potuerit adduci, vt ea sanctio aboleretur, prout refert Gaguinus lib. 10.

153 Et certè iustum ac debitum erat, vt Senatus ipse tam pijs desiderijs Ludovici XI. non obstitisset, cùm ea Pragmatica Sanctio esset planè contraria Sedi Apostolicæ, & longè diversa ab alia S. Ludovici Regis. Hic enim antea Pragmaticam quidem ediderat, sed pro iuris communis in electionibus & collationis Beneficiorum defensione. Pragmatica autem Sanctio, quam Ludovicus XI. postea abolere desideravit, nec potuit ob contradictionem Senatus Parisiensis, è regione opponebatur iuri communi circa electiones & collationes Beneficiorum. Nulla deinde in ea Pontificum Romanorum ratio habebatur, quos *in conferendis sacris Beneficijs, causisque eorum cognoscendis, ac controversijs iudicandis, propè in ordinem redactos voluit*: vt loquitur Spondanus ad annum 1438. num. 21. Nimirum concepta & nata fuit in conciliabulo, seu conventicola (sic appellatur in Concilio Generali Lateranensi sub Leone X. Sessione XI.) Bituricensi, quæ ex rebellione Patrum Basileensium contra Eugenium IV. Papam originem duxit. Et sanè in ea, præter plura alia absurda, apparebant hæc duo *ἀσύστατα*, vt cùm everteretur ius commune Ecclesiæ & auctoritas Romani Pontificis, Rex tamen Galliarum Carolus palam profiteretur se obligari, tum ex debito suæ Regię dignitatis, tum ex vi sacramenti prętiti in susceptione diadematis, ad defensionem & protectionem sanctæ Ecclesiæ, eiusque ministrorum, & sacrarum Constitutionum, ac præterea ad curandum vt antiquorum Patrum decreta in suo Regno ad executionem perducerentur. Quomodo autem ea duo cohæreant, edisserat aliquis, & erit mihi magnus Apollo. Altera ἀνακολουθία est, quomodo idem Rex in eādē professione testetur, Concilium Basileense Generale fuisse ritè, & auctoritate Constantiensis ac Senensis Synodi, necnon Romanorum Pontificum Martini V. & Eugenij IV. coactum, ad reformandum statum Ecclesiasticum tam in capite, quàm in membris: & tamen addat, Ecclesiam Gallicanam in eo Conventu Bituricēsi, præhabito examine diligentissimo decretorum Basileensium sibi oblatorum, nonnulla eorum recipienda censuisse simpliciter vt statuta fuerant: alia verò cum certis modificationibus & formis, quatenus commoditatibus, temporibus, & moribus Regni, magis congruere visum fuit. Si enim Patres Bituricenses, quorum hortatu & assensu Rex Carolus id edictum edidit, agnoscebant Synodum Basileensem veluti Vniversalem & legitimam; quomodo plura eius decreta non receperunt absolutè, sed sensui suo

atque

atque vtilitati subdiderunt? Nimirum statuta Synodi Oecumenicæ ritè coactæ, iuxta eius legitimum sensum & formam recipi à subditis debent; non iuxta voluntariam horum dispositionem, quæ veluti regula Lesbia esse solet. Vnde merito Spondanus loco citato concludit: *Ita Rex: ex cuius verbis manifestè apparet, nullius ferè pretij fuisse apud Gallos Concilij Basileensis auctoritatem, quam ita sensibus suis & dispositioni subijcerent.* Sed & præterea num. 22. referens quàm multa è cerebro suo statuerint Bituricenses adversus decreta Basileensia, subdit: *Denique tanta libertate in recipiendis, reijciendis, truncandis, ampliatis Basileensium placitis vsi sunt, vt patentissime se etiam iudices Conciliorum Generalium, quale Basileense agnoscere præseferebant, constituerint. An verò hinc dicetur Ecclesiam Gallicanam approbasse, ac recepisse Concilium Basileense? Nugæ hæ sunt, & impostura. Absit à puritate, & dignitate Ecclesiæ Christianissimæ tanta calumnia. Si quid eius illa recepit, non vi ab eius auctoritate obligatoria (qualis omnino debuisset esse, si vere eius decreta tanquam legitimæ Synodi Oecumenicæ agnouisset) recepit, sed velut à proponente quæ vtilia, & conducibilia existimabat; ita vt liberum esset quæ vellet recipere, quæ nollet reijcere: vti & fecit tam hac in re, quàm nonnullis alijs, auctoritate Regia, ac propria.* Hucusque Spondanus, nobilis & recens in media Galliæ luce Scriptor Ecclesiasticæ Historiæ. Itaque negari nequit, plurima ἄτοπα καὶ ἀσύστατα contineri in actis Conventus Bituricensis, ob quæ Ludovicus XI. postea Pragmaticam Sanctionem abolere studuerit, & docti aliquot Galliarum Episcopi contra illam scripserint, & adversus edictum Regis Caroli. qualis fuit imprimis Bernardus Archiepiscopus Tolossanus, inclytus iuris professor, qui teste Spondano ipso vbi nuper num. 23. eodem tempore Tractatum edidit pro auctoritate Sedis Apostolicæ, inscriptum: *Accensus veri luminis Francorum, Christianissimi Regis & Regni, contra tenorē Pragmaticæ sanctionis.* Scripsit præterea Guillelmus de Montjoye Episcopus Biterrēsis, consultus à Rege, Tractatum alium satis longum, distinctum in quatuor *Amsamenta*, vt ille ait, nimirum monita seu consilia: quorum Primum est: vt ab vnitate Ecclesiæ nullatenus se abripi sineret. Secundum, vt processus factos per paucos segreges contra Eugenium IV. nullo modo admitteret. Tertium, vt diligenter curaret schisma illud extinguere. Quartum, ne permitteret vlteriùs in suo Regno audiri Concilium Basileense: sed potiùs per omnia adhæreretur sanctæ Romanæ Ecclesiæ & Apostolicæ. Et tamen licèt tot iustè ac necessariæ causæ essent ad Sanctionem illam abolendam, & Ludovicus XI. ijs perspectis sepeliendam curaret; obstitêre Consiliarij Parisienses, malentes libertatum Gallicanarum causam agere, quàm Sedis Apostolicæ, immo & ipsius Regni atque Ecclesiæ Gallicarum, cui nihil exitialius esse potuit quàm forma electionum, & collatio Beneficiorum, & libertas, seu fuga à iurisdictione Romani Pontificis per eam inducta contra ius & fas.

144 Timeri itaque iure potest, ne moderni Senatus Parisiensis Consiliarij eodē spiritu libertatis abducti, & alij in Gallia plus politici quàm pij, Gloriosissimo Regi Ludovico XIV. impedimento sint vt abstineat à iure prætenso in quasdam Ecclesias vacantes, nec acquiescat Pontificijs monitis, quibus certè ex nobilissima indole & magnificentia animi statim paruisset. Idipsum ferè contigit Henrico III. Regi Galliarum circa finem sæculi proximè præcedentis. Deterritus enim experimento innumerabilium malorum contingentium in electionibus eius Regni ad sacras Dignitates & Beneficia (prout testatur Thuanus lib. 1. Historiæ, & Genebrardus verbis suprà num. 81. exscriptis) & desiderans tot abusus corrigere, nequaquam voti compos evasit, prævalente sententia eorum, qui plus Regiæ vtilitatis temporariæ, quàm spiritualis totius Regni, & veræ honestatis, rationem habuerunt. Testem profero Gislenium Busbequium, tunc Legatum Rudolphi II. Imperatoris ad Henricū ipsum. Illi enim in Epistola 29. ita de eo loquitur: *Quæcumque toto regno pravè, aut cum insigni populi detrimento administrantur, ea mutare in melius, pro nouæ vitæ sanctimonia quam profitetur, propositum habet. In quibus tamen probabile est eò plerumque rem recasuram, vt prima sit eius vtilitatis ratio. Exempli causa Reges Galliæ vsurpant sibi ius conferendorum beneficiorum Ecclesiasticorum; itaque pueros, milites, & mulieres videre est Episcopos, & Abbates. Disputatum in primis fuit, an melius esset rem in antiquum statum restitui, vt electioni res permitteretur. Sed decretum fuit, quandoquidem non esset, quæ fuit antiquitus electionis integritas, sed tota esset depravata, non videri causam, cur Rex tanto iure quæsito spoliaretur, sed præstare rem relinqui vt esset, cum eo vt Rex in conferendo bonorum, & idoneorum virorum rationem haberet. Ita*

for-

fortassè fiet de plerisque alijs: vt postquam populi vtilitas & onerum, quibus premitur, alleviatio mul is & magnificis verbis iactata fuerit, postremo tandem Regis vincat vtilitas. Sic, inquam, vt modò accidat ex sinistro quorundam Ministrorum & Aulicorum consilio, timeri potest, quamquam alioqui Ludovicus XIV. exoptet veram Regni sui vtilitatem, & impensè veneretur Apostolicam Sedem. Quare possent & deberent Illustriss. Galliarum Præsules totam auctoritatem, eruditionem, & eloquentiam suam oportunè importunè impendere, vt tanto Regi persuadeant, longè gloriosiorem futurum apud Deum & homines, si communis Ecclesiæ Patris monita exequatur, quàm si detrectet. Deberent ob oculos ipsi ponere præclara exempla veterum Galliæ Regum insigniter piorum, præsertim Caroli Magni, de quo suprà, S. Ludovici, & Ludovici XI. qui omnimodam Ecclesiæ libertatem stabiliendam curarunt, servata electionum & collationis Beneficiorum forma iuxta commune ius: ac præterea de proprijs ipsorum bonis illam magnificentissimè locupletarunt. Sed enim nō modò id non fecisse inveniuntur ijdem Præsules: sed potiùs transtulisse in ipsum Ludovicum XIV. auctoritatem ad Decanatus, Beneficia, ac Præbendas Ecclesiarum Cathedralium Sede vacante. Quod ab ijs tentatum fuisse non crederem, nisi & Innocentius XI. cum ingenti dolore id significasset in Rescripto illo suprà prolato sect. 8. num. 95. 96. 97. & postea specialim legissem in carthulis seu formulis nuperrimè editis Lutetiæ hoc anno 1682, quarum copiam subiungo.

PRO DECANATIBVS ALIISQVE BENEFICIIS, *quibus annexa est cura animarum.*

145 N.N. Canonicorum, & Capituli Metropolitanæ, *vel* Cathedralis Ecclesiæ N. Sede vacante, Vicarij Generales, Vniversis præsentes Litteras inspecturis, *SALVTEM* in Domino. Notum facimus quòd visis per nos Litteris Regijs datis die anno signatis *LOVIS*, & infetius maiori ceræ flavæ sigillo munitis, quibus Rex noster Christianissimus præfatæ Ecclesiæ Decanatum (*aut aliud tale Beneficium*) per obitum defuncti N. vacantem, *IVRE REGALIÆ* contulit Magistro N. Diœcesis N. Presbytero, Diacono, Subdiacono, *vel* Clerico, in Theologia, *vel* in Iure Canonico Vniversitatis N. Baccalaureo, Licentiato, vel Doctori, ea lege vt se nobis præsentem sistat, ad obtinendas à Nobis approbationem, & missionem Canonicas, requisitas vt spirituales functiones eidem dignitati annexas obire validè possit & adimplere: Requisitione à Nobis per eundem Magistrum N. facta, vt illum approbare, eique curam animarum gerendi, spiritualemque iurisdictionem eidem Decanatui (*aut Beneficio*) annexam exercendi potestatem concedere vellemus. Posteaquam prævio diligenti examine de ipsius doctrina, sufficientia, capacitate, probitate vitæ, & morum integritate constitit, prout fide dignorum testimonio, ac aliàs nobis legitimè apparuit; nostras eidem Magistro N. approbationis & missionis litteras, vt tanquam Decanus (*aut N.*) Ecclesiæ Sacramenta ministrare, curam animarum, & Iurisdictionem Ecclesiasticā exercere, aliaque munia spiritualia ab eadem Dignitate pendentia obire possit, necessarias concessimus & donavimus, concedimusque & donamus per præsentes. Quocirca Venerabiles Fratres Nostros & Capitulum Ecclesiæ N. rogamus atque ab eis requirimus, vt statim atque dicti Decanatus (*aut N.*) possessionem dictus Magister N. adeptus fuerit, atque ab ipsis virtute Litterarum Collationis seu Provisionis *IVRE REGALIÆ CONCESSARVM*, stallum ipsi in Choro, & locus in Capitulo assignata fuerint, illum protinus ad omnia quæ curam animarum spectant, officia adimplenda, & ad Iurisdictionem, aliasque spirituales functiones, quæ ei ratione prædictæ Dignitatis (*aut N.*) competunt, exercendas recipiant. In quorum fidem has præsentes Litteras manibus nostris subscriptas per N. Secretarium in hac parte assumptum fieri, & signari, sigilloque præfatæ Ecclesiæ muniri iussimus & fecimus, præsentibus N. N. testibus ad præmissa vocatis, & rogatis, atque in minuta præsentium nobiscum signatis. DATVM, &c.

Simi-

146 Similem formulam præscribunt Præsules Galliarum pro Archidiaconatibus, alijsque Beneficijs, quorum possessoribus aliqua Iurisdictio & functio spiritualis & Ecclesiastica specialiter & nomine proprio incumbit. Similem deinde pro Præbendis Theologalibus nuncupatis, ac pro Pœnitentiarijs.

147 Quæ omnia dum video nuperrimè Parisijs edita, vix oculis meis credo. Cùm autem credere compellar, miror Illustrissimos Galliarum Præsules, dum se Regem suum Ludovicum XI. tam ardenter amare, seu potiùs adorare profitentur, ea officia ipsi præstare, quæ seriò considerata, non nisi Vatiniani odij argumenta sunt. Quid enim perniciosius æternæ saluti Regis sui, quàm supra tot curas, tot sarcinas, tot onera suprà expensa, plurimorum ac cœlo probatorum Principum viribus superiora, injicere pondus gravissimum nominationis tot Galliæ Beneficiorum & Præbendarum? Non satis fuit Galliæ post Concordata Franciscum inter & Leonem X. experiri adeò miserum & deploratum statum in rebus Ecclesiasticis, suprà num 80. & 81. descriptum stylo Genebrardi Archiepiscopi Aquensis, cuius sola lectio horrorem incutit; nisi & novam aliam servitutem suis Ecclesijs, & florentissimo Regno perniciem afferant, qui pro illarum libertate opportunè, importunè, vsque ad sanguinem certare deberent? Si ex sola nominatione Regia Episcoporum & Abbatum à tempore Concordatorum, *perditam Ecclesiam Gallicanam cernimus* (resumo verba laudati Genebrardi) *hinc enim eius pernicies, in ea omnis generis hæreseon, Simoniarũ, Fiduciarum seminarium, scientiæ, virtutis, pietatis exterminatio, Regni pestis*: quid non timeatur de nominatione Regia extensa ad omnes prædictas Dignitates, Præbendas, & Beneficia Ecclesiastica Regni? Certè si ea cessio prævaleret, nulla catastrophe, aut extrema Galliarum calamitas, admirationi esset.

148 Quapropter iure ac meritò SS.D.N. Innocentius XI. in Diplomate suprà exscripto, totam hanc cessionem & transactionem iuris Episcoporum in Regem Christianissimum, irritam & nullam declaravit, veluti sacris Canonibus contrariam, abhorrentem à consuetudine Ecclesiæ, & quæ nulli vtilitati aut honori futura esset Regibus Galliarum, sed potiùs oneri, & periculo æternæ salutis. Quin & dum in formulis prædictis ad Dignitates & Beneficia conferendâ asseritur illarum Collatio, seu Provisio, *TITVLO REGALIÆ*, videtur significari, ius conferendi Beneficia ad Regem spectare, *non tanquam profluens ex aliqua Ecclesiæ concessione, sed tanquam ingenitum & coævum Regiæ Coronæ*: prout suprà Innocentius lamentabatur in Rescripto ad Antistites Galliarum, & hi in Epistola sua testabantur ex sensu Consiliariorum ac Magistratuum Parisiensium. Id autem quàm execrabile dictu sit, quibus anathematum fulminibus obnoxium, quàm sæpè tetrâ hæreseos nota inustum & fulguritum à Romanis Pontificibus S.Gregorio VII. Victore III. Vrbano II. Paschali II. & Alexandro III. immo & ab omnibus ferè Antistibus Galliarum, qui tempore eorum Pontificum floruerunt; iam satis suprà in hac ipsa Disputatione ostensum fuit, præsertim quatuor primis sectionibus.

149 Vnde mirum est quòd à Consiliarijs vel Magistratibus Regis Christianissimi, adeò benemeriti de Religione Catholica, cui tot triumphos de Heterodoxis peperit, impunè tradatur: multò autem mirabilius quòd ab Episcopis Galliarum recentibus non traducatur palam, immo & probari videatur, tum in prædictis formulis, tum in Epistola suprà exscripta ad Innocentium XI. vbi relato Magistratuum ea de re iudicio, subdunt: *Id tantùm postulamus, ne plus æquo audiantur, qui in Iure Coronæ novas hæreses fingunt, nimisque intelligendo faciunt, nihil vt intelligant præposteri homines, &c.* Itane? Tot Romani Pontifices, tot Episcopi, præsertim Galliarum, & plerique ex ijs sanctissimi & sapientissimi (vt nihil dicam de alijs Patribus, & Theologis communiter idipsum tradentibus) finxere hæresim in ea doctrina, quæ tradit, alicui Principi laico, etiam Regi, aut Imperatori, titulo Regaliæ, seu iure cognato & coævo suæ coronæ; competere investituram, nominationem, provisionem, collationemve alicuius Prælaturæ, Dignitatis, aut Beneficij Ecclesiastici; non autem ex sola concessione, aut indulto, vel Privilegio Ecclesiæ? Licèt enim non inveniatur nunc definitio aliqua Gregorij VII. aut Vrbani II. in qua laica investitura simpliciter damnetur tanquam hæresis (quod suprà ostensum fuit sectione tertia per totam à num. 22.) Patres tamen eius ferè temporis, & in ijs Goffridus Vindocinensis, testantur, eam verè prolatam fuisse, præsertim à Gregorio. Deinde sectione quarta demonstratum fuit, si ea definitio prodijt à Sede Apostolica, verissimam illam esse, intellectam de investitura *iuris*, vt ita loquamur: quam nimirum Princeps laicus, etiam Rex aut Imperator, contendat sibi debitam esse titulo Regaliæ, sive tanquam suæ Coronæ annexam. Hoc enim omnes ij Patres hæresim apertam censuerunt. Sic & D. Thomas

mas 2.2. q. 100. art. 1. differens de Simonia allegat Gregorium Magnum in Registro, vbi illam hæresim appellat. quo etiam modo loquuntur alij Patres,& habetur 1. q. 1. cap. *Eos qui per pecunias*. Distinguit autem S. Thom. duplicem Simoniæ acceptionem, & in altera earum illam damnat,tanquam hæresim. Sic in re nostra. Non itaque novam hæresim fingunt Censores Romani, dum assertionem illam Gallicanorum Magistratuum, Consiliariorumve, traducunt, veluti periculosam in fide, aut etiam ipsi contrariam: sed potiùs agnoscunt, aut subodorantur in ea antiquam hæresim, à Romanis Pontificibus & Gallicanis Patribus vndecimi & duodecimi sæculi sæpissimè notatam & fulguritam.

SECTIO DVODECIMA.

Epistolæ variæ SS. D. N. Innocentij Papæ ad Illustris. D. Franciscum, Episcopum Appamiensem, libertatis Ecclesiasticæ egregium defensorem: & Notæ quædam, seu Observationes in illas, instituto nostro opportunæ.

105 VERUM Vt pleniùs constet, SS. D. N. Innocentium ab initio nec potuisse, nec debuisse aliter agere cùm Christianissimo Rege, quàm se gessit, præstringendæ sunt breviter aliæ rationes, præter hactenus memoratas. Imprimis præcessit edictum Ludovici XIV. circa annum M.DC.LXXII. in quo sibi vindicabat iura in bona omnium Ecclesiarum vacantium custodienda, quotcumque in eius amplissima ditione sunt, idque titulo Regaliæ, vt vocant: cùm tamen aliquæ earum, nec ex Privilegio Sedis Apostolicæ, nec ex consuetudine, eam servitutem, sive id onus subiisse inveniantur. Inter has est Alectensis Ecclesia: cuius Episcopus iam iam in extremo vitæ positus, & rationem totius vitæ anteactæ statim Deo redditurus, eundem Pontificem certiorem fecit indebiti oneris, seu iniuriæ, quam Ecclesia prædicta in ea parte patiebatur. Similiter Illustriss. Episcopus Appamiarum, cùm videret eandem servitutem præter ius & fas iniectam fuisse Ecclesiæ suæ, studuit multo labore & ærumnis eam defendere, sed incassum. Itaque cùm cerneret, nullum sibi intra Gallias esse auxilium, aut vires ad tuendã Ecclesiæ sibi commissæ libertatẽ, scripsit ea de re ad Romanũ Pontificẽ annoM.DC.LXXVIII. ab eoque meruit Rescriptum sequens, humanitate & benignitate plenum.

VENERABILI FRATRI FRANCISCO EPISCOPO Appamiensi,
EPISTOLA PRIMA.

INNOCENTIVS PP. XI.

VENERABILIS Frater, salutem, & Apostolicam benedictionem. Modestiarum, & incommodorum, quæ pro tuendis iuribus Ecclesiæ tibi commissæ sustinere te scribis, nos quoque maximam in partem venimus, ad quos imprimis pertinent damna,& offensæ, quæ Christi Dei Ecclesiæ inferuntur. Gratulandum tamen potiùs, quàm dolendum est, fraternitati tuæ de huiusmodi adversis, ex quibus copiosa tibi seges enascitur exercendæ virtutis, & constantiæ Pastoralis. Cui quidem magno incitamento,& pari solatio esse non dubitamus Dei promissum, tribulationem pro ipsius causa patientibus cœlestem opem, ac tandem mercedem magnam nimis nõ defuturam. Quòd ad nos attinet, Regem Christianissimum per litteras diligentissimè scriptas rogavimus, vt non solùm Appamiensis Ecclesiæ indemnitati consultum velit, sed etiam omnium aliarum Ecclesiarum, quæ cùm

cùm iuri, quòd vocant Regaliæ, obnoxiæ nunquam fuerint, recentibus tamen Regij Senatus Decretis, contra omnes humani, diviniq́ue iuris regulas, ac veterem, inconcussamq́ue observantiā, eiusmodi onus subire coactæ sunt. Id ipsum omni contentione, ac studio vrgere non desistemus, sicuti officij nostri ratio, & imposita nobis omnium Ecclesiarum sollicitudo postulat, confisi in divinæ misericordiæ thesauris, aliquando fore, vt idem Christianissimus Rex pro eximia, atque avita pietate sua, rei veritate melius cognita, alia consilia, aliam mentem induat. Fraternitati interim tuæ Deum totius consolationis propitium vsque precamur, ac peculiaris nostræ erga te charitatis indicem Apostolicam benedictionem peramanter impertimur. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris die 4. Ianuarij 1679.

151 Quando SS. D. Innocentius scripsit has litteras ad Episcopum Appamiensem, iam præmisserat alias hoc loci memoratas ad Christianissimum Regem Ludovicum XIV. sed incassum, vt vidimus ex contextu postremæ illarum sectione 10. Non enim propterea Rex, aut Ministri eius abstinuerunt à iure prætenso in bona eiusdem Ecclesiæ vacantis, & in plura alia, quam Regaliam vocant. Quare optimus Præsul propterea persecutionem, incommoda, & paupertatē passus est; sed eo animo & constantia, vt meruerit à Summo Pontifice gratulationem pariter & auxilium. Porrò eæ Episcopi ærumnæ adhuc perdurabant anno sequenti M.DC.LXXX. in quo alteram ab eodem Romano Pontifice Epistolam accepit, quam subiungo.

VENERABILI FRATRI FRANCISCO EPISCOPO Appamiensi,
EPISTOLA SECVNDA.

INNOCENTIVS PP. XI.

VENERABILIS Frater, salutem, & Apostolicam benedictionem. Quod plurimorum sermone nostris auribus dudum insonat, fraternitati tuæ ad nos litteræ planè declarant; te scilicet in tribulationibus gloriantem, & inter affectæ valetudinis incommoda, inter paupertatis, & vexationum angustias crescentem quotidie magis in charitate Christi, magno fortique animo illius causam agere, & pergratum Deo, hominibusque spectaculum exhibere. Magnum profectò ex tantæ virtutis experimento dolori nostro solatium capimus, & pari obligationis nexu obstringimur tendendi supplices in cœlum manus, vt vberes profiteamur misericordiarum Patri gratias, quòd difficillimo tempore suscitaverit sibi in isto Regno Sacerdotem fidelem, qui in communi animorum consternatione, & silentio, quasi tubam exaltet vocem suam, & opponat murum pro domo Israel: documentum illustre cæteris, quos Dominus posuit regere Ecclesiam, quam acquisivit sanguine suo. Quàm

Quàm præclara, quàm gaudij plena res sit dignos haberi, qui pro Iesu-Christi nomine contumeliam patiantur; si contumelia dicenda est, ex qua vera, & solida, in hac quoque mortali vita, oritur gloria, iudicio sapientum. Nos quidem, quantum situm in nobis erit, nullo loco deerimus virtuti tuæ: quanquam, etsi deessent omnia, pro explorato tamen habemus, Deum causę suæ, necessitati Ecclesiæ, constanti tuæ in ipsum fidei, assiduis, & accuratis precibus nostris, bonorum denique omnium votis non defuturum. Statueramus efficax remedium adhibere his, quæ Archiepiscopus Tolosanus contra Lugdunensis Concilij sanctionem, & contra Appamiensis Ecclesiæ, vel potius Provinciæ Tolosanæ iura libertatemque hucusque attentare ausus fuit. Sed redditis Christianissimi Regis litteris, in quibus ad vltimas nostras consuetæ cum filialis observantiæ significatione respondens, se iniunxisse significat dilecto filio nostro Cardinali de Estrees, vt expedito itinere ad vrbem proficiscatur, Regiam nobis mentem super negotio Regaliæ declaraturus; operæ pretium duximus eidem remedio supersedere, dum Cardinalis adveniat. Nobis enim persuademus, Regem quoque ipsum interim curaturum, vt omnia in pristinum locum reponantur. Quod si secus accidat, & præfatus Archiepiscopus, ab eoque causam habentes, pergant in te, tuisque Canonicis, alijsque Ecclesiæ tuæ Beneficiatis vexandis, prętextu iuris Metropolitici; tuæ Pastoralis sollicitudinis, & spectatæ constantiæ partes erunt, te tuamque Ecclesiam adversus eorum attentata sacrorum Canonum, & Constitutionum Apostolicarum ope, armisque defendere. Ad nos enim quod pertinet, omne tibi à Pontificia authoritate; & à paterna charitate nostra pręsidium polliceri debes. Tibique Apostolicam benedictionem peramanter impertimur. Datum Romæ die 17. Iulij 1680.

152 Iam Præcesserant tres Pontificiæ Epistolæ ad Christianissimum Regem Ludovicum XIV. suprà exscriptæ sectione 10. cùm idem Innocentius litteras has scripsit ad Franciscum Episcopum Appamiarum: siquidem postrema ex illis data fuit Romæ 27. Decembris 1679. hæc verò mense Iulio anni sequentis. Porrò in ea, instar præcedentium, apparet zelus Apostolicus Innocentij pro Ecclesia Dei, eiusque libertate tuenda; nihilo inferior, quàm in magnis illis Romanæ Sedis Antistibus, qui ob similem causam in Sanctorum album relati fuerunt. Et mihi sanè nunc occurrunt verba illa Eugenij IV. Papæ aliquando aientis de S. Antonino Archiep. Florentino, adhuc in humanis agente: *Tam bene possumus Antoninum viventem Sanctis accensere, quàm Bernardinum Senensem mortuum.*

153 Sed mirandum profectò est, inter tot Catholicos Galliarum Præsules, vix aliquem prò libertate Ecclesiæ decertasse, saltem palam & constanter, nisi Appamiensem Episcopum. Sæculis vndecimò & duodecimo, non solùm Romani Pontifices, S. Gregorius VII. Victor III. Vrbanus II. & Paschalis II. sed etiam omnes ferè Episcopi, præsertim Galliarum, quà voce, quà scripto, quà Concilijs plurimis coactis, palam pugnabant pro libertate Ecclesiæ, nec dubitabant anathema inurere Imperatoribus Henrico IV. & V. rerum potientibus, à quorum vi & armis sibi timere poterant, immo & ingentia damna experiebantur, præsertim ob schisma diuturnum. Nunc verò omnia alia videre est. Vix vnus aliquis, præter Alectensem Episcopum, iam vita functum, & hunc Appamiensem, videtur palam egisse causam Ecclesiæ; saltem ea mag-

magnitudine animi, & constantia, qua oportuit. Neminem ex reliquis scimus Gloriosissimo Galliarum Regi liberè in ea re loquutũ, aut religionem iniecisse, proposita ob oculos veritate, & incusso terrore indignationis Dei terribilis, *qui aufert spiritum Principum, & terribilis est apud Reges terræ.* Neque enim tam Catholico Regi, & Filio præstantissimo ac dilectissimo Ecclesiæ, videbatur alia admonitio aut comminatio opportuna, vel necessaria.

154 At Magistratus contrà instant, & Regem securum esse monent. quippe id ius esse cognatum & congenitum Coronæ Regię. Sed quàm præposterum id sit, quàm contrarium sacris Canonibus, iuri, & consuetudini, atque ipsis tabularijs Fisci Regij, quàm denique periculosum in fide; iam suprà Innocentius *DOCTOR VNIVERSALIS ECCLESIÆ* (sic enim Romanus Pontifex sæpissimè à SS. Patribus appellatur) non semel monuit: iam & nos ex eisdem fontibus sæpè ostendimus. Itaque Aulici, & Magistratus, cuiuscumque demum eruditionis sint, aut videri velint, Regem suum nec securum in ea parte, nec tutum reddere possunt. Non securum: cùm necessum sit instante toties Romano Pontifice, & ob oculos proponente veritatem, adeò gravi verborum pondere, & sententiarum maiestate, dubitationem vt minimum ingeri, eamq; vehementem, Regi Christianissimo, an fortè Consiliarij impotenti libidine placẽdi Principi suo abducti errent, & errare faciant, prout moris est: an potiùs verum dicat Vicarius Christi, & talis Vicarius, non quærens quæ sua sunt, sed solam Dei gloriam, & Ecclesiæ decorem vtilitatemque ob oculos habens. Sed nec tutum: nam quàvis fortasse Ludovicus XIV. plus iusto deferens Aulicorum & Magistratuum placitis, nullo conscientiæ terrore angatur, & se prorsus innoxium arbitretur, cùm tamen timere sibi posset ac deberet; nullam apud Deum excusationem habebit, subsistente veritate sententiæ Pontificiæ, cui potiùs acquiescere debuisset. Sanè doctissimus ac pijssimus Cardinalis Bellarminus in Prologo Admonitionis ad Episcopum Theanensem Nepotem suum, hanc demum omnibus Episcopis regulã pręscribit: *Siquis velit in tuto salutem suam collocare, & simul oporteat eum Episcopali officio fungi; is omnino debet de octo Controversijs certam veritatem inquirere, ET NON RESPICERE QVID MVLTI HOC TEMPORE DICANT AVT FACIANT. Et si rei certitudo non possit ad liquidum apparere, debet omnino tutiorem partem sequi, & nulla ratione, nullius imperio, nulla vtilitate temporali proposita, ad minùs tutam partem declinare. Agitur enim de summa rerum cùm de salute æterna tractatur; & facillimum est conscientiam erroneam exemplo aliorum induere; & eo modo, conscientia non remordente, ad eum locum descendere, VBI VERMIS NON MORITVR, ET IGNIS NON EXTINGVITVR.* Hæc magnus ille Vir, circa gravissimas octo Controversias, quas adamussim examinare, & certum de ijs iudicium facere debeant Episcopi, aut alioqui tutiorem sequi partem, si salutem æternam in tuto collocare velint.

155 Atqui non minoris momenti est causa agitata inter Romanum Pontificem, & Regem Galliarum: vtpotè ex qua pendet, etiam in alijs Nationibus, libertas Ecclesiarum. Si enim semel in Gallia corruat omnino, etiam contra expressam Romani Pontificis voluntatem: cæteri quoque Principes laici, saltem supremi, idipsum in exemplum & imitationem trahent, nullisque monitis Pontificijs terrebuntur. Vnde & tota ferè Ecclesia, quam Christus liberam voluit, & superiorem omni sæculari potestate, sub indigno servitutis iugo misera gemet. Ad hæc, si ex Concordatis inter Leonem X. & Franciscum Galliarum Regem, seu potiùs ex eorum abusu, tot mala in eo florentissimo Regno sequuta sunt, quæ sine horrore legi non possunt, vt vidimus num. 147. ac sæpe aliàs: quid non timeamus sequuturum deinceps abolita prorsus Ecclesiæ libertate, & omnium Dignitatum, Beneficiorumque nominatione aut provisione translata ab Episcopis in Regiam potestatem? Quis autem, eo semel posito, non timeat similia mala apud alias Nationes, fortasse id in exemplum adducturas iussu ac metu Principũ suorum? Væ autem ijs, per quot tot mala illata fuerint. Quis enim dicat tutum, & non potiùs summo damnationis periculo obnoxium, sive Regem sive Consiliarium, sive Magistratum, sive Episcopum, aut denique alium quemlibet, impellentem, hortantem, adiuvantemvè, vt ea in Gallijs inducatur stabiliaturve consuetudo, adductrix malorũ innumerabilium vsque ad finem mundi in eo Regno, & subinde in alijs per imitationem quandam? Verissima quippe est, & per se satis conspicua, regula illa & adhortatio S. Bonaventuræ, *Ne pravam consuetudinem inducas, aut bonam interire sinas. Quicumque enim aut malæ consuetudinis auctor est, aut bonæ; particeps erit imitatorum suorum, sive in iudicio, sive in præmio sempiterno.*

156 Itaque iure merito laudat Inno-

nocentius Franciscum Appamiarum Episcopum, quod Ecclesiæ suæ iura & libertatem asserere studuerit, nullis parcens laboribus aut ærumnis; nec timuerit contumelias subire à Ministris Regijs, qui sæpè votis suis, aut Principum suorum, omnia præter ius & fas metiuntur. Laudandus certè in hoc Præsul ille, & meliori iure, quàm alij, quibus tanti non fuit libertas Ecclesiarum, vt pro ea incommodum aliquod grave inveniantur tolerasse: quin potiùs vsque adeò cordi fuit gratia Christianissimi Regis, vt non dubitaverint decedere iure suo ad collationem seu provisionem tot Præbendarum Beneficiorumque: quò tota pene de cætero Ecclesia Gallicana serviat, Rex autem solus in eam longè & latè dominetur. Non dubito, hos gratiam amplissimam invenisse propterea apud Ludovicum XIV. verùm nec ijs invideo, sed potiùs Appamiensi Episcopo, cui cordi & curæ fuit non placere hominibus, sed Deo, ac dura qualibet perferre pro Ecclesia sua. *Ante omnia peto* (aiebat S. Augustinus Epist. 148. quæ est ad Valerium) *vt cogitet religiosa prudentia tua, nihil esse in hac vita, & maximè hoc tempore* (quid de nostro diceret?) *facilius, & lætius, & hominibus acceptabilius Episcopi officio, SI PERFVNCTORIE ATQVE ADVLATORIE RES AGATVR: sed nihil apud Deū miserius, & tristius, & damnabilius. Item nihil esse in hac vita, & maximè hoc tempore, difficilius, laboriosius, periculosius Episcopi officio; sed apud Deum nihil beatius, SI EO MODO MILITETVR, QVO NOSTER IMPERATOR IVBET.* Itaque non est invidendum Episcopis, qui obsequijs quibuslibet, præsertim libertati Ecclesiæ repugnantibus, terrenum Regem demereri student: sed ijs tantùm, qui militant ad præscriptum summi cœli ac terræ Imperatoris. Militare autem non est sedere, quiescere, aut lætos dies ducere, captare potentium gratiam: sed certare, in acie stare, & fundere sanguinem priusquam loco cedere. Hoc fecit Franciscus Appamiensis Episcopus: idcoque ab Innocentio, iusto rerum æstimatore, meruit insigne elogium, & in altera Epist. quam subiungo, *monumentum ære perennius.*

SECTIO DECIMATERTIA.

Epistolæ aliæ Summi Pontificis ad Capitulum Ecclesiæ eiusdem Appamiensis, Sede vacante, post obitum Francisci Episcopi, & ad Archiepiscopum Tolosanum circa eandem controversiam. Notæ aliquot breves in illas.

157 PAVLO Postquam SS. D. N. Innocentius præiactas litteras amoris plenas dedit ad Illustriss. Franciscum Episcopum Appamiarum, tot dura & aspera perpessum pro gloria Dei, & libertate Ecclesiæ sibi commissæ, placuit Auctori vitæ & mortis illum ex hac ærumnosa regione ad aliam longè meliorem transferre, in qua laborum temporaliū mercedem reciperet æternùm duraturam. Innocentius autem certior factus, qua eminet pietate, & zelo divini honoris, libertatisque Ecclesiasticæ, vehementer doluit obijsse tantum Virum, illumque maioribus longè elogijs post fata celebravit, quàm viventem decoraverat. conscius, nimirum, illius sententiæ: *Lauda post mortem.* Itaque ad Vicarios & Capitulum Ecclesiæ Appamiensis Sede vacante dedit Epistolam sequentem.

VICARIIS GENERALIBVS, SEDE VACANTE, CAPItulo & Canonicis Regularibus Ecclesiæ Appamiensis, EPISTOLA TERTIA.

INNOCENTIVS PP. XI.

DILECTI Filij, salutem, & Apostolicam benedictionem. Nihil accidere nobis tristius poterat nuncio, quem cum rumore ipso publico vestræ litteræ attulerunt; decessisse bonæ memoriæ Franciscum Appamiensis Ecclesiæ Episcopum, ea virtute, eoque Pastorali zelo, & invicta animi constantia præditum, vt vir secundùm cor Dei, & verè Apostolicus dici meruerit. Quod autem dolorem nostrum cumulat, eo tempore decessit, quo eum ma-

maximè vivere afflictæ eiusdem Ecclesiæ conditio postulabat. Causa enim vestrum quos tam vigili Pastore, tam provido parente orbatos videmus, non mediocriter angimur. Omnem tamen doloris sensum ab animis nostris debet abstergere consideratio premiorum, ad quæ illum, sicuti sperare fas est, tot pro sua Ecclesia exhausti labores, tot incommoda, atque ærumnæ pro causa Dei forti, magnoque animo ad supremum vitæ spiritum toleratæ, ex hoc mortali carcere evocarunt. Vnde spes alia oriri debet, eum validiore in posterum patrocinio rebus vestris è cœlo affuturum, neque passurum vt Appamiensis Ecclesiæ disciplinam tam sapienter à se, tam salubriter restitutam, quisquam mortalium invertat; sed potiùs à misericordiarum Patre impetraturum, vt conversis in melius animis consilijsque aliter sentientium, pristina eidem Ecclesiæ pax, tranquillitasque reddatur, & sponsæ sibi per tot annos ad extremum dilectæ, in præsens viduatæ, Præsul, si minùs pari, simili tamen spiritu ac virtute contingat; modò vos fideles inveniamini in Canonica libertate ipsius Ecclesiæ pro viribus tuenda, & in observandis sapientissimis Constitutionibus quas ab eo lucubratas, vobisque ad sanctioris vitæ regulam pro instituti vestri sanctitate propositas, Nos non ita pridem Apostolica auctoritate firmavimus: quas vt strenuè, & constanter exequamini, vtque istius Diœcesis Clerum in tradita ab ipso disciplina sedulo contineatis, supervacaneum ducimus adhortari; cùm diuturno experimento perspecta virtus, fidesque vestra, plus etiam, quàm à vobis petere æquum esset, polliceantur. Cæterùm ex nostris ad eundem Episcopum litteris decima septima Iulij datis cognoscere potuistis, quàm præcipuum sibi locum inter Pontificias curas vindicet negotium Appamiense, cum quo plurimarum Gallici Regni Ecclesiarum, vel potiùs totius Ecclesiæ Catholicæ causa coniuncta est. Meritas interim rebus, ab excessu Episcopi, per vos piè, ac fortiter gestis laudes tribuimus, vtque in instituto itinere strenuè pergatis vos magnoperè hortamur; nihil omissuri eorum, quæ ad prosperum rerum exitum conducere posse intelligimus. Speramus autem, ac planè confidimus, divinam bonitatem, vos atque Ecclesiam istam singulari cum vestra laude, & proventu, ab omni tribulatione, quam subire necesse est quicumque volunt piè vivere in Christo Iesu, quàm primùm liberaturam. Læta interim vobis omnia assiduo cum divinæ gratiæ incremento apprecamur, & intimo paterni amoris sensu benedicimus. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem sub Annulo Piscatoris die 23. Septembris 1680. Pontificatus nostri anno quinto. MARIVS SPINVLA.

159 Præclarum sanè elogium Francisci olim Appamiensis Episcopi, à tali, & tanto Pontifice Romano editum. Certè illius exemplum, in tuenda constanter libertate Ecclesiæ suæ, absque vllo metu Regiæ indignationis, quibuslibet laboribus, ærumnis, & contumelijs toleratis; similiterque sollicitudo, dexteritas, & pietas in administrando munere; non solùm ad imitationem proponitur cæteris Episcopis, præsertim Galliarum; sed etiam ad terrorem, si imitari detrectent. Fortassis autem non deerunt qui famam illius Præsulis, & doctrinam, & mores, denigrare studeant, vt eum in hac parte & controversia Regaliæ se temerè aut iniustè gessisse suadeant. Verùm ego potiùs crediderim Romano Pontifici Innocentio tam impensè laudanti, quàm sicophantis quibuslibet, Aulicisque, & captatoribus: de quibus sæpissimè legitur, vt lactarent Reges, non dubitasse insectari & criminari Præsules sanctissimos, ipsorum licentiæ aut cupiditati adversantes. Satis fuerit indicasse exempla SS. Anselmi & Thomæ Cantuariensium Archiepiscoporum, in simili ferè causa libertatis & immunitatis Ecclesiasticæ.

160 Notanda sunt verba illa Summi Pontificis: *Cognoscere potuistis, quam præcipuum sibi locum inter Pontificias curas vindicet negotium Appamiense, cum quo plurimarum Gallici Regni Ecclesiarum, vel potiùs totius Ecclesiæ Catholicæ causa coniuncta est.* Nimirum, in hoc dissidio adeò turbulento, Regem inter Christianissimum & Clerum Galliarum ex vna parte, & SS.D.N. Innocentium ex altera, non Alectensis modò, aut Appamiensis Ecclesiæ causa controvertitur, sed plurium aliarum, quæ hactenus id servitutis iugum, de quo disceptatio est, nescierunt. Quin & cùm Præsules Galliarum decesserint iure, quod habebant in nominationes, seu provisiones quarumlibet Dignitatum, Præbendarum, & Beneficiorum, illudque transtulerint (saltem quantum in ipsis est) in Christianissimum Regem, vt suprà vidimus; omnium Galliæ Ecclesiarum causa disceptatur in eadem controversia. Cùm etiā quidquid tandem circa Ecclesias eius florentissimi Regni conclusum fuerit, à pari, aut simili, facilè transferri possit in Ecclesias cuiuslibet alterius Nationis Regnive; omnium ferè earum, quæ in Christiano Orbe sunt, causa communis est. Cùm denique non modò Magistratus, sed ipse etiam Christianissimus Rex in suis decretis, contendant, id ius illi competere, *TITVLO REGALIÆ*, veluti congenitum & coævum Regiæ Coronæ, ac proinde non tanquam ab Ecclesia indultum aut concessum (quod quàm periculosum, vel etiam contrarium fidei sit, satis suprà videmus, etiam ex testimonio Veterum Patrum Gallicanæ Ecclesiæ) meritò Innocentius Papa testatur, cum negotio Ecclesiæ Appamiensis causam totius Ecclesiæ Catholicæ coniunctam esse.

161 Ex contextu verò Epistolæ Pontificiæ circa finem constat, Capitulum eiusdem Ecclesiæ Appamiensis Sede vacante institisse in sententia Episcopi sui, quanquā vita functi; nec admisisse Regaliam circa id, de quo eatenus fuerat quæstio. Quod ampliùs innotescet ex Epistolis sequentibus.

AD VICARIOS GENERALES, ET CAPITVLVM EIVSdem Ecclesiæ vacantis,

EPISTOLA TERTIA.

INNOCENTIVS PAPA XI.

DILECTI Filij, salutem, & Apostolicam benedictionē. Pręter omnem expectationē nostrā accepimus ex vestris litteris, quæ nuper isthic acciderūt de dilecto Filio Michaele Daubarede Archidiacono, & Vicario Generali per vos verum, & legitimū eiusdem Ecclesiæ Capitulū constituentes canonicè electo, exulare iusso; deque admissis ad celebrationem divinorum officiorum ijs, quos tanquam in Beneficiorum possessionē, temerè ac violenter intrusos, bonæ memoriæ Franciscus Episcopus vester innodatos censuris à Concilio Generali Lugdunensi inflictis promulgaverat.

Ve-

163 Vestræ tamen pietatis, ac fidei erit manere in statione, & locum in quo positi estis, constanter tenere, sicut facitis; neque alios Vicarios Generales Sede vacante agnoscere, quàm præfatum Michaelem Daubarede, & alios à vobis electos, vel eligendos, quos etiam, quatenus opus sit, authoritate Apostolica confirmamus, & respectivè confirmabimus; mandantes Clero tam Seculari, quàm Regulari, & vniverso populo Appamiensi, vt neminem alium, quàm quos diximus, Vicarium Capitularem agnoscant, aut illi actum vllum obedientiæ præstent; de quo etiam per vos, seu per electos à vobis Vicarios, moneri præfatos Clerum, & populum volumus, ac mandamus. Alios enim, quicumque Vicarij Generalis authoritatem sibi quocumque nomine vsurpare auderent, ante quam novum Episcopum Appamiensi Ecclesiæ præfecerimus, nullum planè ius, aut facultatem habere negotijs se Ecclesiæ, & Diœcesis istius immiscendi, eaque omnia quæ Vicariatus huiusmodi titulo, per eos agi contingeret, irrita, & inania, ac nullius momenti fore declaramus.

164 Agendæ interim divinæ misericordiæ vberes gratiæ de occasionibus, quibus virtutem, ac fidem vestram exercet, & de singulari constantia, qua vos armat, ad omnia alacriter pro Christi nomine, & cum gaudio sustinenda. Nos paternum nostrum, ob angustias vestras dolorem, ea interim consideratione lenimus; quòd multæ sunt tribulationes iustorum, & de omnibus eis liberabit eos Dominus. Ac vobis, dilecti filij, Apostolicam benedictionem peramanter impertimur. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem sub annulo Piscatoris die secunda Octobris 1680. Pontificatus nostri anno quinto. MARIVS SPINVLA.

165 Ex contextu prælatæ Epistolæ apparent nonnulla, quibus plenius instruamur, seu notitiam assequamur eorum, quæ in litigio Appamiensi acciderunt, postquam hæc controversia inter Regem Christianissimum, & Pontificem Romanum, orta est. Imprimis enim cùm post obitum Francisci bonæ memoriæ Episcopi, in superioribus laudati, Sedes Appamiensis Ecclesiæ vacasset; Capitulum illius ritè & Canonicè vices suas delegavit, seu Vicarium Generalem instituit D. Michaelem Dauberedem Archidiaconum. Cùm verò ille cœpisset obire munus suum, nec admitteret ad celebrationem divinorum officiorum eos, quos prædictus Episcopus declaraverat innodatos censuris à Generali Concilio Lugdunensi latis, tanquam temerè & violenter intrusos in Beneficia Ecclesiastica; malè propterea audivit apud Regem Christianissimum, eiusque Ministros; atque ideo exulare iussus fuit. In quo sanè prædictus Michael habuit materiam amplissimi gaudij. Nimirũ, gloriari potuit, se quoddammo imitatorem fuisse sanctissimorum illorum Cantuariæ Antistitum Anselmi & Thomæ, Romanorumque Præsulum Sancti Gregorij VII. & Paschalis II. qui ob tuenda iura & libertatem Ecclesiæ non dubitarunt Regiam aut Imratoriam subire indignationem, & exilium pati.

166 Consolatur autem Optimus Pontifex Innocentius EcclesiamAppamiarũ propterea afflictam, & hortatur ad standũ in gradu, quæcumq; de cætero tribulationes occurrant; ac præcipit, nullũ alium Vicarium Generalem agnosci, quàm Michaelem prædictũ, aliosque ritè electos ab eodem Capitulo: quos, si opus fuerit, auctoritate sua confirmat. cæteros autem se ingerentes eidem muneri obeundo, Sede vacante, prorsus repellit, & omnia eorum acta prorsus irrita atque inania vult.

167 Omnia hæc præstitit SS. Innocentius intuitu libertatis Ecclesiarum earum, quæ Sede vacante illam hucusque retinuerant; immo plurium aliarum totius Ecclesiæ, in quibus par aut similis controversia excitari possit: ac denique zelo Catholicæ fidei. quam in discrimen vocari, si *titulo Regaliæ*, sive iure *cognato & coævo Regiæ Coronæ*, prout à Consiliarijs Parisiensibus contenditur, Beneficia vel quælibet res Ecclesiasticæ conferantur, administrenturve, iam sæpe in superioribus monuimus. Vide præsertim num. 160.

VENERABILI IOSEPHO ARCHIEPISCOPO Tolossano,

EPISTOLA QVARTA.

Circa dissidium, seu controversiam eandem Ecclesiæ Appamiensis, suam libertatem tuentis, Sede vacante.

INNOCENTIVS PP. XI.

VENERABILIS Frater. Non possumus non vehementer mirari quod ad aures nostras pervenit; videlicet fraternitatem tuam veritam non esse passim absolvere eos, quos novo & iniusto Regaliç titulo in Appamiensis Diçcesis Beneficia intrusos, bonæ memoriç Franciscus Episcopus declaravit adstrictos censuris à Generali Concilio Lugdunensi inflictis; cùm præsertim non desint, qui Parochiales quoque Ecclesias, rem antea inauditam, eo prætextu occupaverint.

169 Admirationem verò nostram vehementer auget, quòd nihil statuere potes contra iura, libertatemque Ecclesiæ Appamiensis, quin idem contra Tolossanam, & vniversam Provinciã istam statuas.

170 Prætereaignorare non potes, Episcopum ipsum Appamiẽsem à tuis sententijs ad nos, & ad hanc sanctam Sedem appellasse, nosque appellationem huiusmodi admisisse: cuius rei, vel vmbra ipsa, si debitam eidem Sedi reverentiam in consilio habere voluisses, revocare te, atque retrahere ab incœpto debuisset.

171 Hæc scribenda ad fraternitatem tuam duximus, vt & ea, quæ perperam egisti corrigas, & à similibus in posterum agendis abstineas, atque interim conscientiæ tuæ consulas. Datum Romæ die secunda Octobris 1680. MARIVS SPINVLA.

172 In Epistolæ huius initio apparet statim indignatio Summi Pontificis adversus Archiepiscopum Tolossanum, dum solùm incipit, *Venerabilis Frater*; nec vlteriùs subdit, *Salutem & Apostolicã benedictionem*, adhuc in fine. Quæ severitas Romanis Pontificibus antiquissima, & omnibus sæculis cõtinuata fuit, in Epistolis ad Præsules traductos ob aliquod scelus, aut de eo suspectos, præsertim contra bonũ commune Ecclesiæ. Quin id & alij Antistites Romano Pontifice inferiores, in more habuerunt, dum scriberent ad alios Episcopos, palã de crimine aliquo diffamatos. Sic, vt plura exempla prætermittam,

S.

S. Anselmus Archiep. Cantuariensis, Ecclesiasticę libertatis defensor præclarus, cùm rescriberet lib. 3. Epist. 134. Vvaleranno Episcopo Nevemburgensi, sequenti partes Henrici IV. aliàs III. illam funditus evertere conantis; noluit eum salutare. Nimirum in epigrapha solùm habet: *Anselmus servus Ecclesiæ Cantuariensis Vualeranno Nevemburgensi Episcopo.* Rationemq, huius severitatis statim reddit initio Epistolæ, inquiens: *Scienti breviter loquor. Si certus essem, prudentiam vestram non favere Successori Iulij Cæsaris, & Neronis, & Iuliani Apostatæ* (nimirum Henrico prædicto Imperatori, libertatem Ecclesiasticam infestanti) *contra Successorem, & Vicarium Petri Apostoli* (scilicet, contra Gregorium VII. Papam) *libenter vos vt amicissimum & Reverendum Episcopum salutarem.* Deinde quæstionibus sibi propositis ab eodem Vualeranno respondet, nec tamen vllibi, vel in fine, valedicit.

173 Triplicem itaque causam indignationis suæ breviter indicat Romanus Pontifex. Prima est, Archiepiscopum Tolossanum absolvisse passim eos, qui *novo & iniusto Regaliæ titulo* intrusi in Beneficia Ecclesiæ Appamiensis, declarati fuerant à Francisco bonæ memoriæ Episcopo, suprà laudato, inusti anathemate Concilij Generalis Lugdunensis. Accedit, quosdam occupasse Ecclesias Parochiales eodem prætextu, contra quàm sacri Canones iubent, & vsus Catholicæ Ecclesiæ hactenus tulit. Secunda est, Archiepiscopum ipsum nihil in hac re gessisse non contrarium Ecclesiæ, immo & Provinciæ cùm par, aut similis ratio sit. Vide suprà num. 160. Tertia denique, quòd interposita appellatione prædicti Francisci Episcopi ad Sedem Apostolicam, eaque admissa à Romano Pontifice, noluerit Archiep. Tolossanus ab incepto desistere, vti posset ac deberet, si qua eiusdem Sedis cura aut reverentia tangeretur. Quare illum serio & graviter monet vt id erratum corrigat, nec vlteriùs incurrat, sed potiùs conscientiæ suæ consulere studeat.

SECTIO DECIMAQVARTA.

Aliud Diploma Pontificium, ad Vicarios Generales, & Capitulum Ecclesiæ Appamiensis, Sede vacante. Notæ quædam in illud.

174 QVIS Non crederet, post tot salutares admonitiones Optimi Pontificis Innocentij, post tot Epistolas Apostolico zelo, & gravissimo verborum pondere scriptas, post terrorem divinæ iustitiæ tàm sæpe incussum, ad asserendam, saltem aliqua ex parte, libertatem pijssimæ Matris Ecclesiæ, tam longè ac latè convulsam & dilaceratam; adhuc restituros, & Regaliæ causam defensuros; qui hactenus ab ea steterant? Sed tamen ita accidisse certum erit lectis Litteris eiusdem Summi Pontificis, quas subiungo.

VICARIIS GENERALIBVS, ET CAPITVLO ECCLESIÆ Appamiensis, Sede vacante,

EPISTOLA QVINTA.

INNOCENTIVS PAPA XI.

DILECTI Filij, salutem & Apostolicam benedictionē. Quoniam novas indies prodire accipimus Satanæ artes, & machinationes; vt quæ à piæ recordationis Francisco Episcopo vestro, pro istius Ecclesiæ, & Diœcesis vtilitate salubriter statuta fuere, penitùs evertat; & eorum, quæ hucusque acciderunt, experientia nos admonet, non defuturos filios perditionis, errare facientes in via plurimos, qui miscere, ac turbare nitantur omnia, perperam interpretando litterarum, ac mandatorum nostrorum sensus, vt excusent pro more suo excusationes in peccatis:

175 Nos, ne vllum huiusmodi hominum molitionis locum relinquamus, ad litteras quas die secunda mensis Octobris, super negotio Vicariatus Capitularis ad vos dedimus, vberiùs explicādas per pręsentes addendum duximus: Quòd siqui pręter Vicarios Capitulares, qui à vobis verum Appamiensis Ecclesiæ Capitulum constituentibus Canonicè, & de more electi fuerunt, vel pro re nata eligentur, quosque nos authoritate Apostolica, quatenus opus sit, confirmamus, & respectivè confirmabimus, Vicariatus eiusmodi nomen, & authoritatem quocumque titulo electionis vel deputationis factæ ab intrusis in Canonicatus eiusdem Cathedralis, quos idem Episcopus promulgavit obstrictos censuris Generalis Concilij Lugdunensis, vel ab ipso Metropolitano, vel ab alia quacumque potestate, vsurpare præsumpserint: omnia ab ipsis eo nomine acta, vel agenda, decreta, vel decernenda, cum omnibus, & singulis inde secutis, & quomodolibet secuturis, temeraria, & à non habentibus potestatem attentata, ideoque irrita, & inania, ac nullius roboris fuisse, nec vnquam fore declaramus.

176 Eisque, qui prætextu electionis, vel deputationis huiusmodi, vllam iurisdictionem exercere ausi fuerint, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœna maioris excommunicationis, & privationis dignitatum, & beneficiorum quæ obtinent, & ad alia obtinenda inhabilitatis perpetuæ ipso facto incurrenda, districtè prohibemus, & interdicimus, ne id facere vlteriùs præsumant: eos quoque, qui illis quomodolibet paruerint, aut favorem, consilium, authoritatem quocumque modo præstiterint, cuiuscumque Ordinis, gradus, & dignitatis sint, tam laicos, quàm Clericos, tam seculares, quàm Regulares, etiam Patres Societatis IESV, & Metropolitanum ipsum, quem cætero qui præter causæ meritum, perspecta voluntas nostra, & per nos admissa appellatio ab eius sententijs, debent in officio continere, similibus respectivè pœnis eo ipso, & absque alia declaratione innodamus, & innodatos fore decernimus, ac mandamus; ac earumdem pœnarum absolutionem, & relaxationem Nobis, & Romano Pontifici pro tempore existenti dumtaxat, specialiter reservamus.

177 Monentes insuper vtriusque sexus fideles (de quorū æterna salute solici esse debemus) invalidas esse, ac fore cōfesſiones, quas Pręsbyteri Seculares, vel Regulares, vigore facultatis à pręditis nulliter electis, vel deputatis Vicarijs, audiverint, vel in posterùm audient: nulla & invalida matrimonia corā Sacerdote non Parocho Canonicè ingresso contracta, vigore licentiæ ab eis concessæ; ac proinde sic contrahentes in concubinatu victuros; idemque de Parochijs & alijs Beneficijs

per

per eos collatis, decernimus, & ordinamus; & de licentijs concionandi, & de quocumque alio actu, aut decreto per eos facto, vel faciendo.

178 Vos interim dilecti Filij, loci, & muneris vestri memores, in creditam vobis curam diligenter incumbite, & haustam ab egregio Pastore, & Patre vestro disciplinam, Appamiensis Ecclesiæ bono, & aliarum incitamento, constanter retinete; dum nos impensè precamur eum qui habitat in consilio Iustorũ, & congregatione, vt sit in medio vestrũ, & sua præsenti ope vobis continenter adesse velit, quibus Apostolicam benedictionem peramanter impertimur. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris die prima Ianuarij 1681. Pontificatus nostri anno quinto. MARIVS SPINVLA.

179 Plura sunt observatu digna in hac Epistola, quorum aliqua libabimus, præsertim quæ ingentem clamorem nuper in Gallia excitarunt. Imprimis conqueritur Pontifex, nec zelum aut solicitudinem Francisci bonæ memoriæ Episcopi Appamiensis pro Ecclesiastica libertate & disciplina tuendæ; nec tot Epistolas à Sede Apostolica missas pro eadem causa, fructum aliquem habuisse in ijs, quibus potior Regaliæ, quàm Ecclesiæ cura videtur fuisse. Non enim solùm studuerunt decreta salubria Francisci irrita reddere, sed etiam Pontificia iussa sinistrè & præposterè interpretari: quatenus ea sic transgrederentur reipsa, vt in speciem aliud exhiberent. Quare possent iure perstringi verbis ijs S. Cypriani Epist. 31. *Fallaces præstigias quæritis. nam qui vult videri propositis edictis satisfecisse, hoc ipso iam paruit, quod videri paruisse se voluit?* Nimirum, Deus non irridetur.

180 Sic verò interpretantes decreta Pontificia, ad eludendã eorum vim executionemq; in causa adeò gravi, non dubitat Innocentius appellare *FILIOS PERDITIONIS*. Eandem fere notam inussit non multis ab hinc annis Alexander VII. Papa nonnullis in Gallia, & pluribus in Belgio, sinistrè interpretantibus verba Innocentij X. in celeberrimo illo Diplomate anni M.DC.LIII. damnantis quinque illas præcipuas & execrabiles theses Cornelij Iansenij Episcopi Iprensis. Nimirum, extremæ iniquitatis & malitiæ est legem divinam, aut Sedis Apostolicæ, vel quorumlibet Superiorum, ritè ac legitimè prolatam, ita interpretari, & ad eos sensus detorquere, vt reipsa quidem violetur, & pessumdetur; appareat tamen servatam fuisse.

181 Dum autem in Rescripto Innocentiano ad Appamiensem Ecclesiã lego illius impugnatores, & sinistros interpretes litterarũ Pontificiarum, notatos eadem ferè censura, ac defensores Iansenij, tanquam filios iniquitatis, perditionisve; subit animum cogitare, an verus sit rumor vbique ferè sparsus, non solùm Romæ, & Salmanticæ, sed etiam in Gallia ipsa: quo pervulgatum, & à plurimis creditum est, lites has & concertationes Regni & Cleri Gallicani cum Summo Pontifice, ex occultis quorundam Iansenianorum technis, & arte Pelasga ortas fuisse. Nimirum, Iansenij sectatores eũm hæreses suas videant apertè proscriptas & fulguritas ab Innocentio X. extra Concilium Oecumenicum, & experti sint nihil sibi prodesse sinistram interpretationem Diplomatis illius anno M.DC.LIII. editi, quo nullũ diutiùs meditata est Roma: hanc vnã videntur invenisse viam, ne ipsorũ errores censeantur ritè damnati, si à Clero Gallicano declaretur, Pontificias definitiones in controversijs fidei non esse prorsus irreformabiles, nisi accedente Ecclesiæ consensu; sive, quod perinde est, nisi probentur à Concilio Oecumenico: si etiam à Rege Christianissimo præcipiatur, vt eadẽ opinio tradatur in omnibus Galliæ Academijs, immo & Collegijs Theologorũ. Quis enim crederet, doctissimum Clerum Ecclesiæ Gallicanæ nunc subitò eam opinionem suffragio suo probaturũ, postquã in litteris ad Innocentium X. datis anno M.D.LIII. die 19. Iulij oppositam ex Veteris Catholicæ sensu & suo tradiderat (vt vidimus latè Disp. II.) nisi inter eos, qui nuper Comitia Ecclesiastica Parisijs celebrarunt, essent aliqui Ianseniano fermento imbuti, qui plerisque alijs, aut ferè omnibus nequaquam id advertentibus, virus suum latenter in ea Declaratione effunderent? Nimirum, eiusmodi artes, & dolos in hæreticis antiquos ac plus nimio solemnes fuisse, nemo, nisi fortè hospes in Historia Ecclesiastica, ignorat. Credibile itaque est, inter tot Antistites & Theologos Galliarum, qui Declarationem illam Parisijs ediderunt, esse aut fuisse aliquos Iansenismo aspersos: qui

prætextu Regaliæ tuendæ, aut etiam pacis ineundæ inter Regnum & Sacerdotium,aut alijs coloribus quæsitis, ad illam edendam Cleri totius nomine impulerint: tamen reipsa, hoc solum spectaverint, vt convulsa auctoritate infallibili Sedis Apostolicæ ad definiendum controversias fidei extra Synodum Oecumenicam, pestilens illa Iansenij doctrina non censeatur adhuc ritè damnata ab Ecclesia, novasque quotidie radices mittat. Meritò itaque sinistros suæ mentis interpretes Innocentius XI. nunc appellat *filios perditionis*, sicuti Alexander VII. *filios iniquitatis* vocavit præposteros & fraudulentos explanatores litterarum Innocentij X. adversus virulenta illa dogmata Iansenij.

182 Quapropter non tam bilem excitat,quàm risum extorquet,quod nuper mihi narravit Vir quidam genere pietate ac doctrina clarissimus, & auritus testis ante paucos menses in ipsa Lutetia, esse aliquos ibi, qui eandem Iansenismi notam regerant in quosdam ex Consiliarijs aut Theologis Romanis, quorum hortatu SS. D. N. Innocentius XI. tam seriò invectus fuit contra prætensa Regaliæ iura. Risu, inquam, id dignum est: cùm nemo ex Iansenianis, nisi fortè stolidus, aut Margite insipientior, sit, qui nesciat suarum partium interesse plurimùm, vt Romanus Pontifex non censeatur supremus Iudex controversiarum fidei, nec eius sententiæ in omnibus maioribus causis standum denique sit, omni prorsus appellatione reiecta. Cùm igitur Consiliarij ac Theologi Romani hortentur SS.D.N.Innocentium,vt eam Sedis Apostolicæ auctoritatem constanter tueatur, ipseque in litteris suis, præceptionibus, & Epistolis.in idipsum seriò incumbat; ridicula est & dementata quælibet Iansenismi suspicio de ijs, quibus hortatoribus [illegible] Pontifex studet convellere Regaliæ [illegible]. Et sanè si omnia eius Rescripta attentè legantur, & quidquid Romæ circa controversiam hanc decretum fuit, ex quo orta est, nec levis quidem vmbra Iansenismi apparet in Romanis, seu Theologis, seu Iurisperitis, Pontificiam causam patrocinantibus.Quare siqui Lutetiæ alia dicunt,sparguntve; satis se produnt. quippe, vt cum Augustino loquar, quæ exsufflant pulverem, in suos aliorumque oculos excutiunt.

183 Notatis verò ijs, qui tam præposterè interpretati sunt priores alias litteras Pontificias, cùm SS. D Innocentius videret adhuc omnia Ecclesiæ Appamiensis iura convelli, & loco Vicariorum Generalium Canonicè electorum, intrudi alios titulo Regaliæ, exercentes munia spiritualia; omnia eorum acta decernit seu declarat prorsus irrita, & inania, prout in ipsis Litteris latiùs videre est: vtpote quæ ab ijs prodierint absque vlla potestate iurisdictionis, & contra expressam Romani Pontificis voluntatem, satis notam in tota ea Diœcesi. Quare & matrimonia eo inani titulo celebrata, aut celebranda, & confessiones auditas, audiendasque, nullius valoris fuisse ac fore. Quidquid enim sit de quæstione illa, An titulus coloratus, vt aiunt, Parochi & Confessarij tribuat iurisdictionem, quam multi Theologorum tuentur; ea tamen opinio, saltem impræsenti locum non habet: tum quia fundamentum præcipuum illius innititur consensui tacito Ecclesiæ, qui in casu quæstionis nullus est, cùm contradixerit palam à principio Summus Pontifex: tum præterea quòd illa intelligi debeat in casu erroris communis, nimirum innoxij, aut insuperabilis: impræsenti autem siquis fuit error circa Vicarios intrusos,tanquam veros, non fuit eiusmodi; sed crassus,aut etiam affectatus: cùm palam omnibus constaret in ea Diœcesi de mente.primùm Francisci Episcopi, deinde Pontificis Romani in oppositum. Verùm finamus gratis, fideles Appamienses iudicasse probabiliter inesse iurisdictionem veram Parochis, Confessarijsve probatis à Vicario Generali inducto Regaliæ titulo:alijs contrà negantibus propter decreta Romani Pontificis. Adhuc permisso, & non concesso, id iudicium fuisse verè probabile; tenentur ij matrimonia & confessiones iterare: cùm nemo, nisi pervicax, aut obstinatus, negare possit, Pontificiam sententiam esse etiam vt minimùm probabilem,& evidenter tutiorem. In administratione autem (idemque videtur dicendum in receptione) Sacramentorum non licere sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti,relicta tutiore, satis didicimus omnes ex ipso Pontifice Innocentio, qui doctrinam contrariam aliquot retro annis proscripsit primo loco inter varias propositiones damnatas.

184 Scio quot turbæ & motus concitati fuerint in Gallia,occasione huius Diplomatis:quæ etiam decreta ediderit Parlamentum Parisiense contrà quàm Pontifex iubet in illo. Ea quippe apud me habeo edita 31. Martij, 1681. in quorum fine signat *DONGOIS*. Verùm ea examinare, aut refellere, non est nostri instituti;sed eorum qui ex professo tractant controversiá hanc inter auctoritatem Pontificiam, & potestatem Regiam Galliæ,circa Ecclesiarum vacantium bona & iura.Dicta tamen hactenus videntur sufficere, vt omnes ij, qui nullo præiudicio occupati sunt, ferant suffragium pro causa Pontificia, potiùs quàm Regia.

SE-

SECTIO DECIMA QVINTA.

Exscribuntur aliæ Epistolæ Pontificiæ, ex quibus ampliùs innotescit abusus Regaliæ Gallicanæ, etiam in Monasteria Virginum Deo sacrarum. Vbi de Arrestis quibusdam Parlamenti Parisiensis.

185 HOC Ipso tempore, quo tam acriter contenditur circa ius Regaliæ in Ecclesias Galliarum, accidere quædam, non tam memoratu, quàm horrore aut lacrymis digna: ex quibus noviter appareat, quàm iustè & ritè Romanus Pontifex Innocentius XI. resistat indebitæ extensioni iuris Regij. Constabit insuper, gravissima illa Ecclesiæ Gallicanæ & Regni mala ex abusu Concordatorum inter Franciscum Galliarum Regem, & Leonem X. Papam, orta, iudicio gravissimorum Scriptorum eiusdem florentissimæ Nationis, nunc etiam locum habere, etiam in nominationibus Abbatissarum. Sed rem ipsam exponamus verbis eiusdem Pontificis.

VENERABILI FRATRI IOSEPHO ARCHIEP. Tolosano.

INNOCENTIVS PP. XI.

VENERABILIS Frater. Delatę nuper sunt ad nos querelæ Monialium ordinis sanctæ Claræ Vrbanistarum in Tolosana civitate graviter dolentium, & dolorem suum in paternum nostrum sinum multis cum lacrymis deponentium, vt afflictis, ac penè perditis rebus suis præsentem opem pro Apostolici muneris nostri debito afferamus. Per hos enim dies ad illud Monasterium venisse Monialem quandam magno comitatu, militum etiam cohorte stipatam, vt Abbatissatus perpetui possessionem invaderet, prætextu Regiæ nominationis, nullo iure, aut consuetudine, nullo Apostolico indulto subnixæ: se quidem ad insitatæ rei spectaculum primò attonitas, mox collectis animis, & implorata cœlesti ope, quacúque ratione licuit, restitisse, ne immunitati Ecclesiæ, & instituto Ordinis sui, Apostolica authoritate firmato, tam inaudita, ac tam perniciosi exempli iniuria, inferretur; sed superante vi militum cedere tandem coactas, effractísque foribus, ac pariete ipso, liberum multis sęcularibus aditum patuisse; cum quibus ingressos quoque milites violenter ibi, & sacrilegè multa patrasse, magna cum totius civitatis indignatione, & scandalo: fraternitate autem tua, quæ par omnino erat, vt venientibus lupis Pastorale pectus opponeret, non solùm non repugnante, sed vltrò eos quodammodo invitante, & Monasterium, edito Decreto, per vim recludi iubente.

187 Inhorruit ad tam indignæ rei nuntium animus noster, adeoque monstri similis visa est, vt quamvis aliunde quoque eadem afferrétur, vix tamen persuadere nobis potuerimus, Archiepiscopum Tolossanum, inspectantibus religiosissimis Galliæ Episcopis, & Gallia vniversa, eò progressum fuisse, vt dignitatis, ac muneris sui oblitus, nullo horribi-

ribilium censurarum, & cœlestis iræ metu, nulla famæ reverentia, tanto facinori, pro quo animam suam boni Pastoris exemplo ponere debuisset, non solùm non resisteret, sed etiam suffragaretur; nisi memoria teneremus, quid duobus fermè ab hinc annis in negotio Regaliæ, vt nuncupant, vbi de Appamiensi Ecclesia Tolosanæ suffraganea agebatur, decernere ausus fueris, contra manifestam causæ iustitiam, contra omnes diuini, humanique iuris regulas, contra ipsius Ecclesiæ, totiusque Provinciæ tuæ iura, & libertatem, & cōtra morem Prædecessorum tuorum, aliorumque Galliæ Præsulum, qui in similibus casibus Regiæ voluntati, atque indignationi, ne muneri suo deessent, obviam fortiter eundo, & Dei causam strenuè orando, læta, & salutaria Ecclesijs respōsa ab ingenita Christianissimorum Regum iustitia, & pietate retulere.

188 Officij itaque nostri esse duximus gravem, ac planè acerbū ea de re animi nostri sensum tibi aperire, teque in Domino monere, vt diligenter consideres, quo in periculo sis experiendæ divinæ vltionis, quàm facilè provocabunt gemitus tot lectissimarum Virginum, quarū vitæ innocentia, & candor, atque assiduus divinarum laudum concentus, delitiæ quodammodo sunt cœlestis Sponsi, cui sacrosancto, & insolubili vinculo coniunctæ fuere; nisi quamprimùm emendatis quæ admissa sunt, misericordiarum Patris clemētiam demereri studueris: alioquin nos pro Vicaria Christi Domini in vniversam Ecclesiam potestate, quà fungimur, quanquam indigni, immerentesque, & pro sollicitudine, quam debemus vnicuique Christi fidelium ad paternum patrocinium nostrum confugienti, cogemur de opportunis remedijs seriò cogitare. Datum Romæ, die 18. Ianuarij 1679.

189 Is Archipræsul Tolossanus est idem ipse, ad quem suprà datas vidimus litteras alias severitatis plenas, num. 168. Porrò quæ nunc exscriptæ fuerunt, horrorem ingerunt. Sed adeò difficili tempore datæ sunt, vt quamvis emollire silicea corda possent, ac viderentur allaturæ opportunum remedium ijs Sanctimonialibus afflictis; nesciamus adhuc, an aliquid effecisse videantur. Neque enim vllum instrumentum hactenus habuimus, ex quo id colligi possit.

190 Verum læva omnia accidisse suspicamur à simili alterius nominationis cuiusdam extraneæ Abbatissæ pro Parthenone Charonnensi Diœcesos Parisiensis. Quid ibidem acciderit, innotescet ex alijs litteris eiusdem Innocentij Papæ, quas subiungo.

DILECTIS IN CHRISTO FILIABVS MONIALIBVS, seu Canonissis Regularibus, Congregationis B. MARIAE VIRGINIS nuncupatis, Monasterij loci de Charonne, Parisiensis Diœcesis, Ordinis Canonicorum Regularium S. Augustini, Institutionis Serui Dei Petri Fourier,

INNOCENTIVS PP. XI.

191 DILECTAE in Christo Filiæ, Salutem, & Apostolicam bene-

ne-

nedictionem. Allatum ad nos est, Monialem quandam Cistercienfis, seu alterius, non tamen vestri Ordinis, Mariam Angelicam le Maistre de Grandchamp nuncupatam, prætextu Regię nominationis, ad perpetuam, seu temporalem istius Præfecturam, se in eiusdem possessionem effractis violenter Claustri vestri foribus, dum vos ad divinā opem implorandam, preces ad aram suppliciter funderetis, immisisse.

192 Eam sanè ex huiusmodi facto cepimus intimi doloris amaritudinem, quam rei ipsius attrocitas, & grave scandalum, quod exinde profectum est, reposcebat; neque minori commiserationis sensu prosecuti vos fuimus, qui cognitam, & perspectam habemus pietatem atque egregiam disciplinam, quam iuxta instituti vestri, præsertim in gratuita ac fideli puellarum instructione, normam, tenetis. Speramus non de futura vobis veriora solatia à Patre misericordiarum, qui virtutem vestrā ita exercet, & quasi per ignem probat, vt ornet, & illustret magis, & ampliore mercede suo tempore coronet.

193 Præcipimus interim vobis, ne præfatæ Mariæ Angelicæ vllum obedientiæ actum exhibeatis, aut quodquam faciatis, quod trahi aliquomodo possit in approbationem, & consensum eorum, quæ hac occasione à quoquam sub quovis colore peracta, & patrata sunt; quæque nos Apostolica authoritate nulla, atque irrita declaramus, & quatenus opus sit, cassamus; omniaque, & singula tam à dicta Maria Angelica, quàm ab eius fautoribus attentata, annullamus, revocamus, atque abrogamus: sed procedatis iuxta regularum vestrarum præscriptum, ad eligendam de gremio vestro Matrem Superiorissam triennalem, ex charitate, & prudentia, vt Monasterio vestro præesse cum laude possit.

194 Cæterùm mandamus, vt Sorores, seu Matres vestræ antiquæ Moniales dicti Vestri Monasterij, quæ ausu temerario relegatæ asseruntur, ad vestrum Monasterium quanto citiùs redeant, & inibi voce activa, & passiva frui, potiri, & gaudere possint; vobisque & ipsis, totique Congregationi Beatæ Mariæ Virginis instituti præfati servi Dei Petri Fourier, & præsertim vestro Monasterio, Pontificium nostrum patrocinium ex animo pollicemur, dum accuratis, & iugibus precibus vestris necessitates Ecclesiæ, & nos ipsos commendamus, quibus Apostolicam benedictionem paternè impertimur. Datum Romæ apud Sāctam Mariam Maiorem sub Annulo Piscatoris, die 7. Augusti 1680. Pontificatus nostri anno quarto.

195 Cùm SS.D.N. Innocentius expedijsset has Litteras in forma Brevis, quibus sanè deterrendi videbantur auctores prædictæ intrusionis, cum tanto scandalo peractæ; omnia in deterius abierunt. Etenim mense sequēti, id est, Septembris 24. eiusdem anni 1680. prodijt Arrestum quoddam, vt vocant, Curiæ Parlamenti, cui initium, *Ce jour le Procureur General du Roy est entrè en la Chambre, &c.* Pontificiæ sanctioni contrarium & aded

adeò durum (nequid ampliùs dixerim) vt idem Romanus Pontifex eodem anno 1680 die 18. Decembris, præmissa consultatione S. R. E. Cardinalium, & Magistrorum in sacra Theologia, auditisque eorum sententijs, motu proprio, ex certa scientia, & matura deliberatione, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, prohibuerit omnino eius impressionem, descriptionem, lectionem, retentionem, & vsum, omnibus & singulis Christi fidelibus, etiam specifica & individua mentione dignis, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, à qua nequeant absolvi, præterquam in mortis articulo, nisi à Romano Pontifice: ac præterea mādaverit, vt folia, seu quælibet eius Arresti exemplaria, statim tradantur locorum Ordinarijs, vel Inquisitoribus, qui ea flammis illico aboleri curent. Adduntur præterea in eo decreto aliæ formulæ obligandi vbique terrarum, hoc solo quòd Romæ publicatum fuerit, vt moris est, &c. Ex prohibitione autem adeò severa colligitur qualitas eius Arresti. Neque enim tam graviter à Pontifice Romano interdictum esset eius lectione, retentione, aut vsu, nisi illud esset gravissima nota dignū. Subiungo κατὰ πόδας Diploma ipsum.

INNOCENTIVS PP. XI.

Ad perpetuam rei memoriam.

CVM Ad Apostolatus nostri notitiam pervenissent quędam folia Gallico idiomate Typis impressa, sub titulo, *Arrest de la Cour du Parlement sur vn Bref du mois d Aoust mil six cens quatre vingt, du 24. Septembre* 1680. in vulgus circumferri: Nos quam plures ex Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus, aliosque in sacra Theologia Magistros, ad illorum examen delegimus: qui post maturā eorundem foliorum discussionem, quid sibi ea super re videretur Nobis retulerunt. Auditis itaque memoratorum Cardinalium, & in sacra Theologia Magistrorum sententijs, motu proprio, ac ex certa scientia, & matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, folia prædicta, tàm impressa, quàm etiam manuscripta legi, seu retineri, tenore præsentium prohibemus, illorumque impressionem, descriptionem, lectionem, retentionem, & vsum omnibus, & singulis Christi fidelibus, etiam specifica, & individua mentione, & expressione dignis, sub pœna excommunicationis per contra facientes ipso facto absque alia declaratione incurrenda; à qua nemo à quoquam præter quam à Nobis, seu Romano Pontifice pro tempore existente, nisi in mortis articulo constitutus, absolutionis beneficium valeat obtinere, omnino interdicimus. Volentes, & authoritate Apostolica mandantes, vt quicūque folia huiusmodi penes se habuerint, illa statim atque præsentes litteræ eis innotuerint, locorum Ordinarijs, vel hæreticæ pravitatis Inquisitoribus tradere, atque consignare teneantur: Hi verò ea sibi sic tradita illico flammis aboleri curent: in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque. Vt autem eædem præsentes litterę ad omnium notitiam faciliùs perveniant, nec quisquam illarum ignorantiam allegare pos-

posſit, volumus, & authoritate præfata decernimus, vt illæ ad valuas Basilicæ Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, & in acie campi Floræ de Vrbe, per aliquem ex Cursoribus nostris, vt moris eſt, publicentur, illarumque exempla ibidem affixa relinquantur; & ſic publicatæ omnes & ſingulos quos concernunt, perinde afficiant, ac ſi vnicuique illorum perſonaliter notificatæ, & intimatæ fuiſſent: vtque ipſarum præſentium litterarum tranſumptis, ſeu exemplis, etiam impreſſis, manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides, tam in iudicio, quàm extra illud, vbique locorum habeatur, quæ eiſdem præſentibus haberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris, die 18. Decembris 1680. Pontificatus noſtri anno quinto.

Die 21. Decembris 1680. ſupradictæ litteræ Apoſtolicæ affixæ, & publicatæ fuerunt ad valvas Baſilicæ Principis Apoſtolorum, Palatij S. Offitij, & in Acie Campi Floræ ac in aliis locis ſolitis, & conſuetis Vrbis, per me Franciſcum Perinum SS. D. N. PP. & ſanctiſſimæ Inquiſitionis Curſorem.

197 Quis non crederet, poſt adeò ſeveram & minacem Summi Pontificis Conſtitutionem abolendum illico, & flammis tradendum Arreſtum illud, ſeu Decretum Parlamenti? Sanè ita eventurum facilè ſibi pollicetur, quiſquis mediocriter pius eſt erga Apoſtolicam Sedem. Vix autem oculis meis credo, dum lego Arreſtum aliud eiuſdem Parlamenti, Conſtitutioni eidem Pontificię nominatim & ex diametro contradicens, die 21. Ianuarij eiuſdem anni 1681. quod ad litteram exſeribo, quamvis horrori futurum ijs omnibus, quos Religionis Catholicæ ardens zelus & cura tangit.

ARREST DE LA COVR DE PARLEMENT,

Sur une Feuille imprimée à Rome, en forme de Bulle de nôtre ſaint Pere le Pape, du 18. Decembre dernier. Du 24. Ianvier 1681.

Extrait des Regiſtres de Parlement.

CE jour les Gens du Roy ſont entrez, & ont dit, Maiſtre Denis Talon Avocat dudit Seigneur Roy, portant la parole: Qu'ils ont eu avis qu'il ſe debite en cette ville de Paris une feuille imprimèe à Rome, en forme de Bulle de nôtre ſaint Pere le Pape, dattèe du dix-huitieme Decembre dernier, au ſujet de l'Arreſt rendu en la Cour en la Chambre des Vacations, le vinge-quatrième Septembre precedent; Requerant y eſtre prourvù: eux retirez, veu ladite Feuille imprimèe en forme de Bulle, la matiere miſe en deliberation.

LA COVR fait dèfenſes à toutes perſonnes d'imprimer, copier, debiter, lire, & retenir ledite Feuille imprimèe en forme de Bulle. Enjoint

joint à tous ceux qui en ont des exemplaires, de les apporter au Greffe de ladite Cour pour estre supprimez: Et sera le present Arrest leu, publié, & affiché par tout où besoin sera. Fait en Parlement le 24. Ianvier 1681. Signé, DONGOIS.

198 Si Parlamentum humiliter rogaret Summum Pontificem, vt dignaretur examinare iterum causam, auditis partibus, & interim suspenderet promulgationem alicuius Bullæ, cum serio proposito parendi tandem Apostolicæ Sedi; tolerandum forsitan id esset, saltem ex benigna voluntatis Pontificiæ interpretatione. Sed enim Bullam Pontificiã ex motu proprio, certa scientia, & de plenitudine Apostolicæ potestatis editam Romæ, est, voluntate expressa vt ibidem publicata omnes vbique terrarum existentes afficiat & obliget sub pœna grauissimi anathematis, nolle recipere, eiusque editionem, retentionẽ, lectionem & vsum prohibere in Gallia; quid, quæso, aliud est, quàm erigere caput contra Pontificem Romanum, directè prohibendo quod ipse præcipit, & præcipiendo quod prohibet? Quis non timeat initiũ aliquod Schismatis, immo & hæreseos ex tali Decreto? Cùm Vrbanus II. Papa Gaufredum Carnotensem in Gallia Episcopum gradu deiecisset, & Richerius Archiepiscopus Senonensis eum tueretur, ac per vim quoddammodo honori pristino restituere vellet; S. Iuo Carnotensis his verbis inuectus fuit aduersus Richerium Epistol. 8. CONTRA APOSTOLICAM SEDEM CAPVT ERIGITIS, DVM QVOD ILLA AEDIFICAT, VOS, QVANTVM IN VOBIS EST, DESTRVITIS; ET QVOD ILLA DESTRVXIT, VOS AEDIFICARE CONTENDITIS. CVIVS IVDICIIS ET CONSTITVTIONIBVS OBVIARE, EST HAERETICAE PRAVITATIS NOTAM INCVRRERE: CVM SCRIPTVRA (id est, Dictatum S. Gregorij VII. Papæ) DICAT: HÆRETICVM ESSE CONSTAT, QVI ROMANÆ ECCLESIÆ NON CONCORDAT. Hæc ille, in Gallia olim scribens, atque in simili causa huic, quam tractamus. Vrbanus enim Papa excluserat ab Episcopatu Gaufredum, sicuti nunc Innocentius Mariam Angelicam le Maistre à Præfectura Monasterij Charonensis. Quid diceret nunc S. Iuo de ijs Consiliarijs Parisiensibus, qui nõ solùm illam per vim tueri conati sunt Decreto edito die 24. Septembris adeò irreuerenti in Romanum Pontificem: sed etiam huius Constitutionem adeò seueram & minacem, illud prohibentẽ sub anathemate, supprefferunt, & illius editionem, venditionem, lectionem, retentionem, vsumque, prohibere ausi sunt; ac si Parlamentum esset Apostolica Sedes, Romanus autem Pontifex vnus aliquis scriptor censura dignus, qui in ea Constitutione grauiter errasset? Sed hæc lacrymis digniora sunt, quàm verbis: nec credo hactenus ad tanti Pontificis aures peruenisse tam periculosam (vt mitissime loquar) Parlamenti deliberationem. Videamus autem quid ille præterea statuerit circa Parthenonem Charonensem.

AD SANCTIMONIALES CHARONNENSES.

INNOCENTIVS PP. XI.

DILECTAE In Christo Filiæ, Salutem & Apostolicam benedictionem. Libenter cognovimus quæ vos, acceptis Litteris nostris septima Augusti datis, pro tuenda præclari Ordinis, atque Instituti vestri disciplina non minùs prudentèr, quàm piè & fortitèr egistis, eligendo meliori, quà per rerum & temporis difficultates vobis licuit, forma: & inhærendo, quoad etiam fieri potuit, regularum Ordinis vestri, & votorum à vobis emissorum præscripto, Matrem Superiorissam triennalem. Ac sanè sicuti nos non dubitavimus, quin invictæ cõstantiæ

tiæ vestræ in tot molestijs ac vexationibus, propter iustitiam ferendis, secundus rei exitus, Dei adiutrice gratia responderet: ita sperare nunc iuvat, Cistercienſem illam, seu alterius, non tamen vestri Ordinis Monialem, Mariam Angelicam Lemaistre de Grandchamp, quæ tam sævæ tempestatis author fuit, cùm tamen ex votorum suorum debito, neque extra claustra Monasterij suę professionis vagari, & multò minùs in vestrum Monasterium disparis habitus, ac professionis, se violentèr intrudere debuisset; nùnc tandèm susceptæ impietatis pudore, vel divinæ vltionis metu & exemplo deterritam, ab incepto destiturã; neque fautores eius, qui similia audentibus resistere tenebantur, ausuros in posterum quietem vestram, & Monasticæ disciplinæ regulas, Ordinemque turbare. Vt autèm omnis eis occasio, ac prætextus novarum molestiarũ subtrahatur; cùm ad aures nostras pervenerit, non deesse, qui electionẽ à vobis bona fide factam, invalidam ac nullam esse contendant, quasi omissæ fuerint aliquæ solemnitates, quæ tamen vel ex casu necessariæ non erant, vel ab aliqua necessitate, aut periculo, iustam habebant excusationem; Nos omnes & singulas omissiones, & veriorem præfatæ intrusionis modum, pro expressis habentes, eãdem electionem ab omni, & quocunque defectu, etiam substantiali, siquis in ea intervenerit, Apostolica auctoritate sanamus & confirmamus; vel etiam, quatenùs opus sit, dilectam in Christo filiam Catharinam Angelicam Leveque, quam in vestram Matrem Superiorissam triennalem elegistis, ex integro pro hac vice ad triennium proximum eligimus, & in eo munere iuxta instituti vestri regulas vobis pręesse volumus, & mãdamus. Propterea monere debetis, ea tamen, quà præditæ estis charitate, præfatam Mariam Angelicam, tanto cum scandalo isthic intrusam, vt si corde indurato adhuc è vestro Monasterio non recessit, sub indignationis nostræ, & alijs arbitrio nostro pœnis, nulla interposita morà, discedat; & ad claustra illius Ordinis redeat, in quo legitimè professam constet. Divinam interim bonitatem impensè precamur, vt assiduo suæ gratiæ incremento, in spectatæ fidei & constantiæ virtute vos roboret, omniaque velit vobis, atque vniverso Ordini vestro felicia evenire; quibus Nos Apostolicam benedictionem intimo paternæ charitatis affectu impertimur. Datum Romæ apud sanctam Mariam Maiorem sub Annulo Piscatoris, die 15. Octobris 1680. Pontificatus nostri anno quinto.

200 Ex litteris hisce Pontificijs constat, adhuc post priores illas datas 7. Augusti 1680. in quibus adeò severè Innocentius reprehendit & damnavit intrusionem illam violentam Mariæ Angelicæ le Maistre in Superiorissam Monasterij Charonnensis, persti- tisse hanc in proposito seu prætenso iure ad illud regendum; fultam absdubio favore Aulæ, & decretis Parlamenti, illo præsertim edito 24. Septembris eiusdem anni, & postea fulgurito ab eodem Pontifice 18. Decembris. Constat præterea ex vtraque Epistola, Moniales resi-

resistentes eidem intrusioni, propterea subijsse vexationes plures, quasdam verò etiam exiliũ. Vlteriùs, electionem ab ijs factam, vtcumque illam peragere potuerunt in medio tantę persecutionis, existimatam fuisse irritam ab ijs, qui contrariæ parti favebant, & priori Pontificio decreto adversabantur. Denique, defectus omnes, siqui intervenerunt in electione, etiã substantiales, suppletos fuisse à Romano Pontifice de plenitudine potestatis Apostolicæ: ac tandem. Mariam illam Angelicam, tot tumultuum discordiarumque causam, aut occasionẽ, iussam redire ad suum Monasterium, in quo antea professionem emisserat.

201 Quid autem postea factum sit, non possum certò affirmare. Nihil enim eiusmodi accepi, nec narratu aliorum, nec per epistolas quorundam Roma ad me missas, etiamsi in omnibus ijs plura habeantur circa ea quæ in Gallijs geruntur; nec denique id detegere hactenus potui ex libro nuperrimè Parisijs edito apud Federicum Leonardum annis 1681. & 1682. in quo habentur Decreta omnia Regis Christianissimi; Curiæ Parlamenti, & Cleri Gallicani, circa has controversias, partim Gallicè, partim Latinè edita; ac præterea Bullæ Pontificię in superioribus exscriptæ, & aliæ forsan in progressu exscribendæ, Quorum omnium instrumentorum exemplaria mihi amicè communicavit excellenti Vir ingenio, doctrina, comitate, & integritate morum, Reverendiss. P. Magister Fr. Bartholomæus Echenique, Præmonstratensis Ordinis, in hac Salmanticensi Academia Theologiæ Professor Laureatus, & olim Philosophicæ Cathedræ Antecessor.

SECTIO DECIMA SEXTA.

Epilogus totius huius Disputationis quoad summa capita. Gregorium VII. aliosque Pontifices, & Episcopos, iure damnasse Investituras laicas, etiam sub nota hæreseos, & longè aliter se gessisse in tuenda libertate Ecclesiæ, quam Præsules modernos Galliarum. Porro Innocentium XI. in ijs controversijs recentibus iustè & prudenter se gessisse, immò & consuluisse bono Regis Christianissimi, ac felicitati Galliarum.

202 EX Disputatione hac, longiori sanè, quàm initio statueramus, sed tamen in qua series ipsa rerum occurrentium nos in plura & varia ad Regaliam spectantia duxit, nonnulla propemodum sponte sua fluunt, quæ hoc loci pressiùs observare, & de cætero meminisse oportet.

203 Colligitur I. Pontifices illos Romanos sæculi vndecimi, præsertim S. Gregorium VII. Victorem III. Vrbanum II. & Paschalem II. suffragantibus Episcopis, Patribus, & Scriptoribus eiusdẽ sæculi, præsertim Gallicanis, iure merito insectatos fuisse, & indicto anathemate damnasse investituras laicas Episcopatuum, & Abbatiarum, ac quarumlibet Dignitatum Ecclesiasticarum, Beneficiorumque, etiam relatè ad Reges & Imperatores. Quodlibet enim ius Principum sæcularium, etiam ex Privilegio Apostolicæ Sedis proveniens in Ecclesiam, adversatur quoddammodò eius libertati, & dispositioni sacrorum Canonum circa electiones. quin & plura alia incommoda ac mala secum afferre solet, quæ semel inducta, difficillimè extirpari possunt. Principes enim sæculares, præsertim supremi, sive nullum in rebus politicis superiorem agnoscentes, Privilegia Ecclesiæ initio sibi concessa gratis, postea convertunt facile in ius hæreditarium, atque in censu proprio computant. Quare tam procul esse solent ab eo exuendo, vt potius tota vi & conatu studeant illud extendere vltra terminos sibi ab Ecclesia præscriptos. Quod malũ vt vitarẽt sancti illi Pontifices, plurimas eo sæculo & sequenti Synodos coegerunt, præsertim Romæ, & in Gallijs: quibus omni iure in Ecclesiam, omnique functione in Prælaturas illius, interdictum fuit laicis, cuiuslibet qualitatis sint, etiam Regibus Imperatoribusque, sub gravissimis pœnis.

204 COLLIGITVR II. Gregorij VII. Definitionem, damnantis investituram laicam veluti hæresim (si fortè ab illo edita fuit, vt Patres & scriptores eius temporis testantur,) nihil absurdi continere, sed potius verissimam fuisse. Non enim accipienda est de investitura *facti*, sed *iuris*, vt ita loquamur. Nimirum, non debet intelligi de investitura, quam laici aliquot præstabant eo tempore existimantes bona fide, aut ignoratione quadam, etiam improbabili, (quam vincibilem appellant) sibi licere, sive ex Privilegio Ecclesiæ, sive ex consuetudine ab ea vltro permissa; quamvis in vtroque fallerentur. Nimirũ, ea pervasio investiturarum dũtaxat vel summùm prohibita fuit sub anathemate in Constitutionibus Pontificijs, & Concilijs prædictis. Accipienda itaque est ea definitio Gregorij, immò & sententia eadem Patrum eius sæculi, investituram appellantium hæresim, de investitura *iuris*. nimirum de illa, quam Principes sæculares, sive laici quilibet, existimant sibi competere ex iure fundato in ipso dominio temporali, aut Imperatoria, vel Regia dignitate.

nitate. Cumque eo inani titulo Henricus III. aliàs IV. Imperator invaderet sacras investituras, nominationesque Episcoporum & Abbatum, in varijs Concilijs, & scriptis Patrum eius temporis, anathemate notatus fuit, tanquã schismaticus & hæreticus: immo tanquã successor Neronis aut Iuliani Apostatæ, vt loquitur S. Anselmus Cantuariensis lib. Epist. 3. epist. 134. quin & Abbas Vspergensis in Chronico ad annum M. CVI. illum ex sensu Catholicorum omnium appellat, *Archipiratam, simul & Hæresiarcham, necnon & Apostatam, persecutoremque plus animarum, quàm corporum*. Cumque præterea ipsius tempore invasio investiturarum comites haberet frequenter Simoniam, & defectionem à fide; meritò, etiam ex hac parte gravissimâ notâ hæreseos inusta fuit. Vide pleraque huc spectantia supra sectione quarta, à num. 40. vsque ad finem. Quare non est quòd ex hoc capite vocetur in dubium auctoritas infallibilis definitionum Pontificiarum. Si enim prædicta definitio à Gregorio VII. Papa edita fuit, vera & certa est illa, iudicio omnium Patrum eius sæculi, quos eo loco laudavimus, & antea sectione prima testes adduximus. Porrò Paschalem II. ab hæresis nota liberum reverà extitisse, quamvis præter ius & fas investituras concesserit Henrico V. iam supra loc. citat. ostensum fuit.

205 Colligitur III. Illustrissimos Galliarum Præsules, quotquot hoc anno M.DC.LXXXII. Comitia Parisijs celebrarunt (cuiuscumque demum auctoritatis & eruditionis sint) quemadmodum in Declaratione illa edita 19. Martij desciverunt à Decessoribus suis in neganda auctoritate infallibili definitionum Sedis Apostolicę seorsim ac per se spectatę, vt vidimus Disp. II. III. IV. & V. ita etiã longè aliter se gessisse in ordine ad tuendam constanter, & apertè libertatem Ecclesiarum. Quod satis fusè ostensum fuit paulo antè, sectionibus 5. 6. & 7. Et sanè constanter se gerentes, non solùm implevissent numeros officij, quo se obstrinxerunt Romano Põtifici in ipsa consecratione, sed etiam Regis Christianissimi partes egissent, si res seriò expenderetur. Tantus enim & tam gloriosus Princeps Catholicæ ditionis propagator, Heterodoxorum reductor, Sarracenorum mastyx (vt alia plurima ornamenta taceam) nullo ex capite videbatur invidiam aut dedecus nomini suo conflare posse, quàm invasione alienorum iurium, præsertim Ecclesiæ, idque dehortante toties Romano Pontifice, nec qualicumque, sed Innocentio XI ob insignem vitæ integritatem, pietatemque, celeberrimo. Itaque vel ex hoc capite, vt alia nunc omittamus, causam sui Regis agerent, si impavido & constanti: animo veritatem ipsi aperirent, & tandem persuaderent, gloriosiorem futurum, etiã apud homines, ex cessione iurium in Ecclesiam instar S. Ludovici, quàm ex invasione qualicumque instar Caroli Martelli. Sic certè non modò nullam tanti Regis offensionem incurrerent, sed potiùs laudem & gratiam apud ipsum mererentur. Ita enim quibusdam eorum contigisse olim memorat SS. D.N. Innocentius in Rescripto ad ipsos suprà exscripto sectione 8. num. 88. & nominatim Bertrando Cardinali, Episcopo Augustodunensi in Gallia accidit: vt videbimus infrà Disp. XIV. num. 20. & 21.

206 Colligitur IV. SS. D.N. Innocentium XI. pluribus & vrgentissimis rationibus innixum fuisse ad impediendum prætensa iura Christianissimi Regis in Ecclesias vacantes adhuc liberas, præsertim dum ea sibi vindicare nititur, tanquam congenita & coæva Coronæ Regiæ. Id enim non modò est contrarium Ecclesiasticæ libertati, sed etiam adversum fidei, iuxta sensum Romanorum Pontificum, & Patrum præsertim Gallicanorum, sæculi vndecimi, quos allegavimus sect. 1. & 4. Est etiam perniciosum florentissimo Galliarũ Regno, & extremam ipsi ruinam, omniumque malorum colluviem afferens: vt testimonio gravium Scriptorum eiusdem Nationis, simulque communi experimento, ostẽsum fuit sectione septima à num. 81.

207 Colligitur V. Innocentium XI. non aliter se debuisse gerere cum Rege Christianissimo, quàm de facto se habuit. Ita enim oportuit tueri Ecclesiasticam libertatẽ & cavere periculum fidei palam violandæ nuper indicatum, etiam imminente quolibet dissidio. Sic enim cum laude totius Ecclesiæ Catholicæ se gesserunt gravissimi Pontifices Romanæ Ecclesiæ, & Præsules Italiæ ac Galliæ, sæculis vndecimo & duodecimo, etiam in temporibus asperrimis, & aperto schismate, non tam imminente, quàm grassante iam plurimis annis. Quare incusandus non est tãtus Pontifex quòd accepta Epistola Illustrissimi Cleri Gallicani die tertia Februarij 1682. scripta in gratiam Regis sui, immotus manserit, & Rescriptum dederit severum aculeatumque die 11. Aprilis, cuius copiam fecimus sectione octava. Deinde in nona sequenti, excursione facta per præcipua eiusdẽ Diplomatis capita, multipliciter ostensum fuit, quàm iustè restiterit prætenso iuri Ludovici XIV. & stylum exacuerit in eosdem Præsules Galliarum: quantum denique oportuerit tueri Ecclesias, Episcopos illarum, & Monasteria Virginum, à sæculari potentia.

gloriarentur doctrinam suam à nullo homine puro didicisse, sed ἀμέσως hausisse ab ipso Christo, instar Apostolorum; ideoque in ijs solis firam esse Catholicam Ecclesiam. Re tamen vera doctrina eorum erat mutuata ab antiquis Manichæis, quorum errores aliquos delibavit, & dogmatizavit Eon de Stella Pseudopropheta, damnatus ab Eugenio III. in Concilio Rhemensi. Porrò illos sic depingit S. Bernardus Serm. 66. in Cantica: *Non ignoro quod se & solos Corpus Christi esse glorientur: sed sibi hoc persuadeant, qui illud quoque persuasum habent, potestatem se habere quotidie in mensa sua Corpus Christi & Sanguinem consecrandi, ad nutriendum se in Corpus Christi & membra. Nempe iactant se esse successores Apostolorum, & Apostolicos nominant: nullum tamen Apostolatus sui signum valentes exhibere.* Præmiserat verò Sermone 65. in quibus ij cum Manichæis convenirent. Nullum ramen Concilium Generale ad eos damnandos coactum fuit.

30 Vualdenses hæretici nomen sumpsere ab Vualdone quodam, cive Lugdunensi, qui divitijs spretis, & in egenos distributis, cùm ignarus omnino esset, Concionatorem egit, & plurimos errores disseminavit, à sectatoribus suis avidè exceptos. Labitur autem, etiam in hoc, miser Theodorus Beza, dum in Iconibus, verbo *Vualdenses*, existimat eos sic appellatos fuisse ab Alpium anfractibus, & vallibus, vbi morabantur: cùm ea, quæ nuper diximus, omnium Historicorū fide constent. Porrò eorum Prodromus cùm reprehenderetur in ijs, quæ ausus fuerat prædicare, & scribere evulgatis libris, nec vllo modo acquiesceret, tandem anathemate inustus Lugduno pulsus fuit. Legendus ea de re Æneas Sylvius (postea Pius II. Papa) libro de Origine Bohemorum cap. 35. Prateolus lib. 14. verbo *Pauperes de Lugduno*, & Gaulterius Sæculo 12. cap. 15. Nulla Synodo Generali opus fuit ad eam hæresim debellandam.

31 Albigenses, licèt ex Manichæis potiorem errorum suorum partem decerpserint, aliunde famosi eodem sæculo fuere. In Tolossana Provincia præcipuè initium duxerunt à quodam sceleratissimo nebulone, Oliverio nomine, & gregalibus eius, in quos omnes Giraldus Episcopus sententiam dixit, paulo antè memoratam. Quin & ad eos reprimēdos opus fuit bello & vi armorum illata, quoniam ferè innumeri erant, & non tam argumentis, quàm gladijs perfidiam suam muniebant. Occasione eius hæresis excitata fuerunt S. Inquisitionis Tribunalia plura, quibus nihil vtilius Catholicæ Religioni stabiliendæ excogitari potuit. Porrò in ijs profligandis felicissimus fuit Simon Comes de Monteforti: qui exiguo planè exercitu octo aut novem millium hominum, centum millia Albigensium prostravit, cæsis eorum septuaginta millibus: licèt talis & tantæ victoriæ eventus, non tam pugnatorum dexteritati adscribatur, quàm orationibus S. Dominici de Guzman, qui admiranda sanctitate, virtutibus heroicis, & miraculis crebris, eam à Deo assecutus creditur. Verùm adhuc quotidie multiplicabatur eorum secta, vsque adeò vt Cæsarius Cisterciensis testetur, imperante Friderico II. & Romanam Sedem gubernante Innocentio III. non solùm per Provinciam Tolossanam longè ac latè grassatam, sed etiam mille ferè civitates infecisse. Sed & ij vt prævalerent adversus Catholicos, auxilium petierunt à Memelino Rege Marrochij in Africa: qui ingenti ac pene innumerabili exercitu instructus in Hispaniam traiecit, non sine spe obtinendi totam Europam, & stabulandi Romæ equos suos in porticu S. Petri. Verùm secus accidit, ea multitudine Agarenorum à Catholicis profligata, & Rege eorum præ tristitia obeunte in Sicilia. cuius præcipuum vexillum in bello captum, postea missum fuit ad Innocentium III. & in Ecclesia Principis Apostolorum suspensum. Hæc tamen longè postea acciderunt inchoato sæculo tertiodecimo.

32 Verùm præter sententiam definitivam à Giraldo Episcopo, alijsque Præsulibus, in Albigenses latam, fuit secuta alia ex delegatione Apostolicæ Sedis, quam fusè narrat Baronius ad annū Christi M.C.LXXVIII. ex Rogerio in Annalibus Anglorum. Etenim Alexander Papa III. qui eo anno præerat Ecclesiæ, vices suas commisit Petro Cardinali tituli S. Chrysogoni: qui, comitantibus Archiepiscopis Bituricensi & Narbonensi, Episcopis Bathoniensi & Pictaviensi, atque Henrico Claræuallensi Abbate, alijsque pluribus Ecclesiasticis viris, curavit eorum hæreticorum reductionem ad Catholicam fidem. Verùm cùm ij ferè omnes resisterent, & magis obdurarentur, eos omnes cum erroribus suis iuxta solemnem Ecclesiæ morem anathemate inussit. Sed nec ideo resipuerunt: quin potiùs constat ex Historicis, vsque ad finem eius sæculi, & magnam partem sequentis, innumeros in eodem luto hæsisse, atque vberrimam prædicationis, laborum, persecutionumque materiam dedisse S. Dominico, alijsque Inquisitoribus, & Prædicatoribus Apostolicis, vsque ad finem circiter Pontificatus Gregorij IX. qui anno M.CC.XLI. vivere desijt. De quo legendus Leander libr. 2. de Viris Illustr. & ex ipso alijsque Spondanus, ac Bzovius ad annum

annum M.CC.XXXV. Nec vacat referre singillatim omnes errores Albigensium,qui plurimi, & execrabiles fuerunt, legique possunt apud Castrum, Prateolum Bzovium, Gaultrerium, & alios. Vnde ad eos inurendos multa Concilia Synodalia, aut Nationalia coacta sunt, eodem sæculo, immo & sequenti,præsidentibus Legatis Apostolicæ Sedis: & in ijs Montiliense in Provincia Narbonensi anno M.CC.VIII. Avenionense, iuxta editionem Labbei,anno M.CC.X.Vaurense quatuor post annis, & alia quædam. Id tamen exploratum est, quamvis tot errores illorum fuerint, in nullo eius sæculi Concilio Generali, nequidem in Vndecimo, aliàs Lateranensi III.infrà num.38 memorando, examinatos singillatim fuisse, aut in specie proscriptos. quod paulo attentiùs ostendere placet.

33 Videamus itaque ex tot & tantis hæresibus sæculo duodecimo grassantibus, quænam damnatæ fuerint inGeneralibus Cōcilijs intra illud coactis. Primum ex ijs, aliàs Nonum Generale,fuit Lateranense I. sub Calixto II Papa, ad quod Sugerius Abbas, qui eidem interfuit, convenisse testatur nongentos & nonaginta septem, partim Episcopos, partim Abbates. In eo porissimùm curæ fuit pax inter Sacerdotium & Imperium,quæ tandem firmata est. Viginti duo Canones editi fuerunt: sed in nullo eorum invenitur damnata hæresis aliqua ex ortis aut exeitatis eo sæculo, nisi summùm illa, quæ sita erat in iure prætenso Henrici V. ad sacras investituras Episcoporum Abbatumque: ob quam Henricus ipse toties à Romanis Pontificibus Paschali II. Gelasio II. & ipso Calixto II. anathematizatus fuerat, instar parentis sui Henrici IV.Sed tandem insigni Dei beneficio tactum est, vt filius resipisceret, & deposito conatu invadendi Ecclesiæ iura,tandem ad illius communionem rediret. Quare post id Concilium celebratum Henricus ipse coram Legatis Pontificijs hoc Diploma edidit.

34 *Ego Henricus Dei gratia Romanorum Imperator. Augustus,pro amore Dei, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & Domini Papæ Calixti, & pro remedio animæ meæ, dimitto Deo, & sanctis eius Apostolis Petro,& Paulo, & sanctæ Catholicæ Ecclesiæ, omnem investituram per annulum, & baculum: & concedo in omnibus Ecclesijs fieri electionem,& liberam consecrationem. Possessiones, & regalia beati, quæ à principio huius discordiæ vsque ad hodiernam diem,siue tempore patris mei,siue etiam meo, oblata sunt, quæ habeo, eidem sanctæ Romanæ Ecclesiæ restituo; quæ autem non habeo,vt restituantur, fideliter adiuvabo. Possessiones etiam omnium aliarum Ecclesiarum,& Principum, & aliorum, tam Clericorum, quam laicorum, consilio Principum, & iustitia, quas habeo vt reddantur, fideliter iuvabo. Et do veram pacem D.Papæ Calixto,S.R.Ecclesiæ, & omnibus, qui in parte ipsius sunt, vel fuerunt. Et in quibus sancta Romana Ecclesia auxilium postulaverit,fideliter iuvabo, & in quibus mihi querimoniam fecerit, debitam sibi iustitiam faciã.* Hactenus Imperator.

35 Similiter Calixtus II. hoc aliud Diploma edidit: *Ego Calixtus, servus servorum Dei, dilecto suo filio Henrico Dei gratia Romanorum Imperatori Augusto concedo. electiones Episcoporum, & Abbatum Teutonici Regni, quæ ad Regnum pertinent, in præsentia tua fieri absque simonia, & aliqua violentia: vt siqua inter partes discordia emerserit, Metropolitani, & Provincialium consilio,vel iudicio, saniori parti assensum, & auxilium præbeas. Electus autem regalia per sceptrum à te recipiat, exceptis omnibus, quæ ad Romanam Ecclesiam pertinere noscuntur, & quæ ex his iure tibi debet, faciat. Ex alijs vero partibus Imperij consecratus,infra sex menses regalia per sceptrum à te recipiat. De quibus vero mihi querimoniã feceris, & auxilium postulaveris, secundùm officij mei debitum auxilium meum præstabo. Do tibi veram pacem, & omnibus qui in parte tua sunt, vel fuerunt tempore huius discordiæ. Data anno millesimo centesimo vigesimo secundo, nono Kalendas Octobris.*

36 Sic itaque discordiæ illæ graves, & schismata, quæ tot annis à tempore S. Gregorij VII. Papæ Ecclesiam longè ac latè vexaverant, & innumera mala ac scelera induxerant, optatum finem habuerunt. Nulla tamē hæresis ex ijs,quas ortas eo sæculo indicavimus in hac sectione, in ea Synodo inusta fuit, immo nec mentio alicuius earum facta apparet.

37 Deinde tempore Innocentij II. Papæ anno M.C.XXXIX. habitum est Concilium II. Lateranense, id est Decimū Generale, cui Interfuere ferè mille PP In eo editi sunt triginta Canones,præsertim adversus Simoniacos, Clericos concubinarios, percussores Clericorum, vsurarios,&c. Vix autem aliqua ex hæresibus eo sæculo disseminatis palam proscribitur,nisi summùm,quam tradidit Arnaldus Brixia contra bona & possessiones Clericorum,quibus consulitur ibidem Canone decimo; & nonnullæ aliæ, quæ indicantur

Ca-

randum, nisi Deus speciali Providentiâ erga Ecclesiam suam Catholicam, cuius pars ingens & vna ex præstantissimis est Gallicana, ea procul avertat.

210 Sed certè, quod tandem concludam Disputationem hanc satis prolixam, indignum apparet, vt occasione litis, seu dissidij inter Pontificem Romanum & Regem Christianissimum circa bona quarundam Ecclesiarum vacantium, quod pacificè discuti, & dirimi, aut componi ex bono & æquo potuisset, Illustrissimi Præsules Gallicani in publicis Comitijs protulerint Declarationem illam, adeò contrariam auctoritati Sedis Apostolicæ, vt à nullo hominum Catholicorum cœtu acriùs impeti potuerit. Et certè adhuc permisso quòd theses in ea prolatę non essent gravissimâ notâ dignæ iuxta communem ferè omnium Doctorum, etiam Gallorum (si paucos excipias) sensum, sed probabiles, aut nulli censuræ obnoxiæ; nihil conferrent ad rem de qua agitur inter Christianissimum Regem & Rumanum Pontificem. Illorum enim controversia solùm pendet ex intenta consideratione iuris communis, aut privilegiorum specialium Sedis Apostolicæ, vel antiquę consuetudinis receptæ in Gallia, ex consensu illius, saltem tacito. Quæstio autem eiusmodi pacificè exagitari & dirimi potuit ac potest, sine recursu ad eas invidiosas controversias, & theses, quæ in dicta Declaratione proferuntur, & præter rem ab Illustrissimis Galliæ Prçsulibus editæ sunt. Quare non tam eo consilio illas protulerunt, vt iure aliquo aut ratione Regium ius promoverent, quam vt terrorem incuterent SS. D. N. Innocentio XI. sed incassum vt ipse testatur supra sect. 8. num. 85. Egregiam porrò agendi rationem, quem metum in seipsis fuerant experti, transferre velle in sinum tanti Pontificis, non sua quęrentis, sed quæ Dei sunt! Deinde, dato, & nullatenus concesso, ius ipsius in ea parte non esse exploratum, sed incertum, aut etiam minùs probabile, quàm contrarię partis; in quo propterea peccavit Apostolica Sedes, vt thesibus publicis per totum Orbem Christianum sparsis nomine gravissimi Cleri Gallicani, convellatur illius auctoritas tam multipliciter, tam apertè, quantum à nullo hactenus cœtu Catholicorum Prçsulum convulsa fuit? Sed hæc lacrymis, quàm verbis digniora sunt. Dissideant itaque itaque Pontifex Romanus & Rex Christianissimus pacato animo, & civili solùm litigio circa iura propria vnusquisque. Vos autem, *GENS SANCTA, REGALE SACERDOTIVM*, non debuistis propterea vllam invidiam conflare, aut offensionem inferre Apostolicæ Sedi, cuius filij præstantissimi estis.

DISPVTAT. DVODECIMA

AN EADEM AVCTORITAS INFALLIbilis Romanorum Pontificum credita & tradita fuerit in Ecclesia sæculo duodecimo.

MVLTI Ex Patribus allegatis Disput. præcedenti pro auctoritate infallibili Sedis Apostolicæ, in dirimendis fidei controuersijs, præsertim S. Anselmus Cantuariensis, illustrarunt sæculum vndecimũ circa finem, & duodecimum, in quod ingredimur, circa initium. Quare cùm iam protulerimus eorum testimonia in superioribus, non est quòd hoc loci iterum ea exhibeamus. Oportet itaque excurrere per hæreses tunc ortas, illarumque damnationem à Romanis Pontificibus prolatam extra omne Concilium Oecumenicum, statimque à tota Ecclesia Catholica receptam, nemine, nisi schismatico aut hæretico, contradicente. Nonnullas quoque hæreses recensebimus, quibus præcidendis aut extinguendis, nec Synodo Generali, nec Provinciali, nec Pontificia definitione opus fuit; sed sola combustione auctorum.

SECTIO PRIMA.

De hæresibus quibusdam initio ferè duodecimi sæculi ortis aut suscitatis, & de earum damnatione extra omne Concilium Oecumenicum.

2 PRIMA Hæresis earum, quæ duodecimo sæculo ortæ, aut ab Orco excitatæ fuerunt, adscribitur Durando de Vvaldach in Aragonia: qui inter plures alios errores, cum quodam alio affectatore suo, disseminavit, matrimonium nihil aliud esse; quàm occultã quãdam fornicationem. Cumque traductus ob eam insaniam, olim à Marcionistis, Tatianistis, Adamitis, & Manichæis traditam, nollet illam deponere, sed pertinaciter tueretur; cum suo illo comite igni traditus fuit, anno circiter M.C.XVII. Vide Prateolum verbo *Durandus de Vualdach, numer.* 18. Nec enim alius eo antiquior rem commemorat. Porrò ad eam hæresim proscribẽdam, olim in Marcionistis, alijsque hæreticis sæculi secundi ac tertij, & postea in Durando, nemo cogitavit de indicendo Concilio, præsertim Generali. Ideoque præsente Iacobo Aragonum Rege, Episcopus Gerundensis, & Arnoldus Burgensis Inquisitor Fidei, examinata causa, vtrumque de ea hæresi convictum & pertinacem, igni tradendum iudicarunt. Reliquos errores ab ijs traditos non commemorat in singulari Prateolus.

3 Eodem circiter tempore Marsilius quidam Paduanus plures errores tradidit, presertim contra auctoritatem Sedis Apostolicæ; pretermissos quidem à Baronio, sed tamen memoratos ab Alvaro Pelagio lib. 1. de Planctu Ecclesiæ artic. 68. & Prateolo verbo *Marsilius num.* 17. Primus error fuit, Papam post Christi Domini Ascensionem non permansisse ipsius Vicarium in Ecclesia, ideoque hanc sine Vicario Christi relictam. Secundus, Papam subiacere iudicio Imperatoris, & hunc Summo Pontifici succedere, Sede vacante. Tertius, viros Ecclesiasticos esse incapaces possidendi divitias, agros, & quælibet alia bona externa. Quartus, nihil esse discriminis inter Sacerdotes, immo nec inter Episcopum Sacerdotemque. Eæ verò hereses, multò postea à Sectarijs nostrorum temporum magna sui parte suscitatę, sęculo illo duodecimo potiùs spretæ, quàm examinatæ fuerunt: ideoque nullum Concilium, adhuc Provinciale, contra illas coactum invenio, nequidem in Labbeana editione omnium vberrima.

4 Similiter circa annum Christi M.C.XVIII. quo Gelasius II. Pontifex renuntiatus fuit, & Alexius Imperator in Oriente dominabatur, igni traditus fuit nequissimus quidam Hæresiarcha, Basilius nomine, auctor nefarię Bongomilorum sectæ, de quo hæc habet Zonaras: *His temporibus secta nefaria Bongomilorum extitit, cuius præco, Doctorque primarius fuit quidam Basilius Medicus, habitu Monachus, sed ipso potiùs Satana indutus. Qui cùm annis quindecim erroris illius perniciosa dogmata didicisset, quinquaginta duobus docuisset, totum ferè orbem sua peste impleVit. Tandem etiam Vrbem Imperatricem ingressus, in manifesto crimine est Veritatis inimicus deprehensus. Nam Imperator eius impietate cognita, simulaVit se fidem habere homini infelici, & Magistrum appellaVit, & Saluatorem errantium animarum. His & pluribus alijs egrè quidem, & tardè, sed tamen effecit tandem, Vt homo pestifer eVomeret Virus suæ improbitatis. Sed fera cassibus irretita doctrinam eius VulgaVit, & dogmata contempsit, communique suffragio in equestri theatro impostorem comburi iussit.* Hæc ille.

5 Porrò errores eius nebulonis ab Euthymio memoratos, hisce verbis pręstringit Baronius ad prædictum annum: *Reijcit libros Moysi, septemque tantùm diuinæ Scripturæ libros recipit. Deum humana forma præditum dixit. Mundum creatum ab Angelis malis; scilicet Michaelem Archangelum fuisse incarnatum. Iconoclastiã amplexus, sanctarum cultores Imaginum reprobos, & idololatras esse affirmaVit. Crucem despexit quòd in ea Saluator occissus sit, quam dæmones fictè timere, atque fugere Viderentur. Baptismum Ecclesiæ esse Baptismum Ioannis, suum Verò esse Baptismum Christi. Incruentum sacrificium contemnendum. Eucharistiam esse Dominicam orationem: omnes orationes præter Dominicam, Vaniloquia esse. Insuper delirans dixit, suos omnes concipere Verbum Dei, & parere sicut Beata Virgo peperit, nullamque aliam esse resurrectionem præter pœnitentiam, & Vitam Euangelicam,*

6 Alias præterea hæreses ab eo traditas fuisse observat Gaulterius Sæculo XII. cap. 3. Primam, qua mysterium Trinitatis negabat: secundam, qua Ecclesias Catholicæ Religionis proscindebat maledictis, appellans eas domicilia dęmonum, & effutiens, magnum Sathanam in Templo Herosolymitano ad suum vsque tempus sedisse; postmodum verò Ecclesiam Constantinopolitanam S. Sophiæ occu-

occupasse: tertiam, licere vnicuique pro tuenda vita fidem simulare.

7 Cum verò tot & tanti errores ab eo nebulone disseminati fuissent, nemo censuit ad eos proscribendos opus fuisse. Concilio: sed sat visum flammis vltricibus hominem illum tradere. Quare, nec in vllo Concilio Provinciali eius temporis, nec in Nono Generali, id est, Lateranensi I. quod Romæ à Callisto II. Papa cum trecentis & ampliùs Episcopis celebratum fuit anno M. CXXII. vel proximè sequenti, vlla earum hæreseon memoria, vel damnatio apparet. Nimirum, quędam hæreses combusto earum auctore statim corruunt: quędam decreto Concilij alicuius Provincialis evanescunt: quædam à Romanis Pontificibus ex Cathedra S. Petri definientibus proscribuntur: quædam denique famosiores, & longè ac latè grassantes, ad maiorem iudicij solemnitatem, in Concilijs Oecumenicis auctoritate Apostolica coactis damnatæ inveniuntur.

8 Tempore eiusdem Callisti II. circa annum M. CXXVI. prodijt in Germania homo nequissimus, Tandemus, seu Tandelinus nomine: qui, teste Continuatore Sigeberti ad annum 1124. cùm esset laicus, sed Clericis subtilior, & copiosior in disserendo, plurimos varijs erroribus imbuit. Incedebat pretioso habitu, crinibus triplici funiculo intortis: lautissimè epulabatur, & trium millium armatorum comitatu instructus, in resistentes sibi illatis cædibus sæviebat, præsertim circa Antuerpiam. Inter alias verò hæreses, teste Hugone eius temporis scriptore, quem laudat Baronius, omnibus Ecclesiæ Sacramentis bellum indixit. Quare effutiebat, ministerium Episcoporum Sacerdotumque ad nihil deservire, perceptionem Eucharistiæ inutilem esse; è contrà, fructuosum, seu spirituale, virgines fœminas in oculis matrum suarum stupro violare, & coniugatis se admiscere spectantibus maritis. Nec docebat solùm tam execrabiles hæreses, sed etiam exequebatur illas vi hominum armatorum, quibus stipatus incedebat. Postea verò post eos errores longè ac latè disseminatos, pluresque hominum cædes illatas, percussus in cerebro à quodam Presbytero, miserrime interijt. Nec verò tam apertis & nefarijs hæresibus proscribendis vllo Concilio opus fuit. Etenim Sanct. Norbertus, qui iam tunc florebat in Ecclesia, Apostolico spiritu præditus, eas prædicatione sua exterminavit; & magnam virorum fœminarumque multitudinem, ab illo impurissimo Hæresiarcha seductam, reduxit; vt Corpus Dominicum, quod in cistis & foraminibus per decem annos, & ampliùs absconderant, restituerent, & Ecclesiæ Catholicæ reconciliarentur.

9 Circa idem tempus grassata fuit hæresis Petro-brusianorum, denominata à Petro de Bruis, aliàs Brusino, qui per spatium circiter viginti annorum in Provincia Arelatensi Galliæ pestilentes errores disseminavit, adeò pertinaciter, vt ob eorum defensionē apud S. Ægidiū vivus exustus fuerit. Imprimis aiebat parvulos decedentes ante vsum rationis non posse salvari per Baptisma Christi. Deinde, nullam Templorum aut Ecclesiarum structuram fieri debere, sed potiùs solo æquandas esse quotquot exstructæ invenie bantur. Præterea, Cruces omnes esse confringendas, quoniam instrumentum necis Christo illatæ potiùs dedecore, quàm veneratione dignum censeri debet. Ad hæc, Corpus Christi Domini in Eucharistia non esse: nec vllum Missæ sacrificium Deo offerendum: nec pia opera pro defunctis, vtpote ijs inutilia. Ijs verò pestibus profligandis, Ecclesia nullo Concilio opus habuit. Sat enim fuit, vt Petrus Venerabilis, Abbas Cluniacensis, scriptis & prædicatione sua, ac suorum, eas reprimendas curaret, vltricibus flammis tradito ipsarum auctore. Idipsum penè dictum accipe de Secta Adamitarum, qui insorduere ijsdem ferè erroribus ac spurcitiis Tandemi paulo antè memoratis; & nullo Concilio coacto, instar Adamitarum veterum tertij sæculi, ab Ecclesia proscripti fuerunt. Quemadmodum enim tunc Ecclesia ad damnandos eos hæreticos nulla Synodo Oecumenica opus habuit, vt suo loco observavimus; ita nec postea ad eandem insaniam, quæ ab Orco revocata fuerat, denuo abolendam.

SECTIO SECVNDA.

De hæresibus Petri Abailardi, & Arnaldi de Brixia, impugnatis eodem sæculo à S. Bernardo Abbate Claræ vallensi, & damnatis ab Innocentio II. Papa extra omne Concilium Oecumenicum.

11 CIRCA Annum Christi 1138. non vulgarem ingenij, eruditionis, & eloquentiæ famam assecutus fuit Petrus Abailardus, donec deprehensum fuit, plures ab eo hæreses tradi, quà verbo, quà scripto, infrà subijciendas. Inter alios discipulos habuit Arnaldum de Brixia, qui erroribus à magistro suo acceptis plures addidit, valde exitiales & seditiosos, ob quorum pertinacem defensionem igni traditus fuit. Consuluit au-

O 4 tem

tem Deus Ecclesiæ suæ, vt quo tempore ab ijs duobus Hæresiarchis infestabatur intra Galliam, floreret in ea S. Bernardus Abbas Claræuallensis, Vir summus, siue ingenium, siue eloquentiam, siue sanctitatem consideremus. Qui sanè Epist. 189. memorans quomodo post extinctum schisma Petri Leonis opus habuerit congrediendi cum Abailardo, ita loquitur: *Stultè mihi dudum requiem promittebam, siquidem Leonina rabies quieuisset, & pax Ecclesiæ redderetur. Sed secus accidit: iam Leonem euasimus, sed incidimus in Draconem, qui non minùs forsan noceat sedens in insidijs, quàm ille rugiens de excelso. Quanquam non iam in insidijs; cuius virulenta folia vtinam iam laterent in scrinijs, & nō in triuijs legerentur. Volitant libri, & qui oderunt lucem, quoniam mali sunt, impegerunt in lucem.* Et post pauca. *Procedit*, inquit, *Golias (nempe Abailardus) procero corpore, nobili illo suo apparatu circummunitus, antecedente quoque eius Armigero Arnaldo de Brixia: squamma squammæ coniungitur, & nec spiraculum incedit per eas. Siquidem sibilauit apis, quæ erat in Francia, api de Italia, & venerunt in vnū aduersus Dominum, & aduersus Christum eius, &c.* Nimirum, Arnaldus Brixiensis ex Italia rediјt in Galliam, suppetias laturus magistro suo Abailardo, iam de hæresi postulato.

12 Porrò errores communes Abailardo & Arnaldo, quantum colligi potest ex ipso S. Bernardo Epist. 192. Petro Bergomensi in Tabula S. Thomæ, ac Prateolo, & Alphonso de Castro, sunt: Imprimis quòd circa mysterium Trinitatis consenserint Arianis, circa gratiam diuinam Pelagianis, circa personam Christi Nestorianis. Deinde aliquam in Deo compositionem adstruxerunt. Insuper dixere, Beatos non videre Deum, sed aliquam solùm claritatem ex ipso deriuatam: Deum necessitate naturę agere, neque quidquam facere posse, nisi quæ propter ordinem iustitiæ & sapiētiæ suæ facit: quin nec omnium bonorum auctorem esse. Angelis vim creandi asseruerunt, & inter Deum ac creaturam aliquid medium commēti sunt, idque æternum. Negarunt, Verbum diuinum assumpsisse carnem humanam ob redemptionem nostram, & in Christo extitisse spiritum timoris Dei. Adscripserunt potestatem Patri, sapientiam Filio, & bonitatem Spiritui sancto, nō per appropriationem, vt Theologi omnes Catholici accipiunt, sed per proprietatem. Ipsum Spiritum sanctum dixere animam mundi. Hominibus eripuere liberum arbitrium, negata omni contingentia, & inducta fatali necessitate. Negabant vllum Dei timorem permansurum in futuro sæculo, cùm tamen Regius Psaltes palam dicat: *Timor Domini sanctus permanens in sæculum sæculi.*

13 Præter hæreses prædictas vtrique communes, Arnaldus de suo addidit, bona omnia temporalia esse propria laicorum, & Clerum malè agere dum fit eorum particeps. Qui error, cùm apud plures è populo plausibilis esset, plurimas Romæ alijsque locis turbas concitauit. Præterea, vt Baronius conijcit ad annos 1139. & 1141. quædam sinistrè docuit circa Eucharistiam, & Baptismum paruulorum.

14 Cum Abailardus resciuisset dogmata sua palam traduci à S. Bernardo Abbate, ausus fuit illum ad publicam disputationem prouocare: atque vt res solemniùs & cum maiore sui honore perageretur, comparere voluit coram Archiepiscopo Senonensi, & Episcopis suffraganeis, Abbatibusque ad Synodum conuocatis. Ingressus Bernardus, quamuis imparatus, & extempore dicturus, vsque adeò præsentia sua, & prioribus verbis terruit Abailardum, vt statim obmutuerit, & mutato consilio differendi appellauerit Sedem Apostolicam. Cumque ei optio à Præsulibus daretur, vt vel negaret esse suos errores, qui in scriptis eius apparebant, vel humiliter eos corrigeret, vel tandem responderet argumentis & testimonijs SS. Patrum sibi obijciendis; noluit assensum præstare, eam excusationem obtendens, quòd tunc vacillaret memoria: quamuis vera causa fuerit (vt ipse apud suos dixisse fertur) quòd mens & ratio eius coram Bernardo caligasset, & interior sensus fugisset.

15 Interposita appellatione Abailardi ad Sedem Apostolicam, S. Bernardus plures scripsit Epistolas, tum ad Innocentium II. Papam, tum ad S.R.E. Cardinales, & in his ad Guidonem de Castello, qui antea fuerat discipulus eiusdem Abailardi in Philosophia: vt perspecta haberent praua ipsius dogmata, & nullum ei patrocinium ferrent. Scripsere pariter Præsules ij, qui ad Synodum conuenerant, veluti iudices futuri disputationis ineūdæ. Sed ò mira Dei pietas! Dum Abailardus peruicax & obstinatus Romam pergeret ad ea impia dogmata defendenda, diuertit ad Monasterium Cluniacense, toto Orbe Christiano celeberrimum, cui tunc præerat Petrus Venerabilis, Abbas sanctitate & doctrina clarissimus: eiusque hortatu, & quod præcipuum est, oborta diuinitus luce inter densissimas mentis suæ tenebras, & auxilijs gratiæ voluntatem duram emollientibus, paulatim eò deductus fuit, vt & omnes errores abiuraret, & monasticam vitam ibidem amplecteretur. In qua sanè

nè perstitit insigni pœnitentiæ, humilitatis, & observantiæ regularis exemplo vsque ad supremum vitæ spiritum. Cuius rei plenam fidem faciunt Epistolæ eiusdem Petri Venerabilis, præsertim ad Innocentium II. & litteræ S. Bernardi, ac testimonia Goffredi Monachi Clarevallensis lib. 3. cap. 5. Vitæ eiusdẽ Bernardi, pluraque alia apud Baronium ad annum M.C.XL.

16 Arnaldus verò longè aliter se gessit, & in erroribus pertinax fuit. Cumque Guido Cardinalis eius discipulus, paulo antè memoratus, legationem obiret nomine Innocentij Papæ, ad illum confugit. Cumque aliquod inde præsidium habiturus timeretur, S. Bernardus zelo Catholicæ Religionis inflammatus, aliquantò acrius scripsit ad Cardinalem ipsum Epistolam, quæ inter reliquas S. Doctoris est num. 196. vbi, præter plura alia, sic loquitur: *Arnaldus de Brixia, cuius cõversatio mel, & doctrina venenum, cui caput columbæ, cauda scorpionis est, quem Brixia evomuit, Roma exhorruit, Francia repulit, Germania abominatur, Italia non vult accipere, fertur esse vobiscum. Videte, quæso, ne vestra auctoritate plus noceat. Nam cùm & artem habeat, & voluntatem nocendi, si accesserit favor vester, erit funiculus triplex, qui difficilè rũpitur, supra modum (vt vereor) nociturus. Et vnum existimo de duobus (si tamen verum est quod vobiscum hominem habeatis) aut minùs scilicet notum vobis esse illum, aut vos (quod est credibilius) de eius correctione confidere, & vtinam id non frustra. Quis det de lapide hoc suscitare filium Abrahæ?* Legendus præterea Otto Frisingensis lib. 2. cap. 20. vbi latè genium, dogmata, & mores eius depingit. Nec tamen Arnaldus propterea supercilium posuit, aut errorem aliquem correxit: quin potiùs audacior & perniciosior evasit.

17 Innocentius Pontifex, visa delatione vtriusque Hæresiarchæ, facta à S. Bernardo, & cæteris Patribus congregatis in Synodo superiùs memorata, rebusque omnibus maturè discussis, in vtrumque eorum sententiam tulit, & scripta ac dogmata impia damnavit edito diplomate tenoris sequentis: *INNOCENTIVS Servus servorũ Dei Samsoni Rhemensi Archiepiscopo, Henrico Senonensi, & Bernardo Abbati Claravallensi, salutem & Apostolicam benedictionem. Per præsentia scripta fraternitati vestræ mandamus, quatenus Petrũ Abailardum, & Arnaldum de Brixia, dogmatis fabricatores, ET CATHOLICÆ FIDEI IMPVGNATORES, in Religiosis locis, vbi vobis melius visum fuerit, separatim faciatis includi, & libros eorum, vbicumque reperti fuerint, igne cõburi. Datum Laterani 17. Kalendas Augusti. Insuper scripta ista nolite ostendere cuipiã, donec litteræ ipsæ in Parisiensi colloquio, quod propè est, præsentatæ fuerint ipsis Archiepiscopis.* Edidit præterea Innocentius aliud Diploma, cuius verba proferemus infrà sectione quinta.

18 Vides quomodo ad proscribendum hæreses Abailardi & Arnaldi sæculo duodecimo nullus desideraverit Concilium Oecumenicum: sed satis visum fuerit quòd Innocentius II. ijs examinatis ferret iudiciũ, & sententiam diceret, toto Orbe Christiano statim acquiescente, & obsequium mentis exhibente Sedi Apostolicæ: vt proinde iam cum ijs Hæresiarchis nulla disputatio de cætero habenda esset, sed actum censeretur de eorum erroribus. Quare tunc dici iure potuit, quod olim scripsit S. Prosper libro contra Collatorem cap. 41. postquam alter Innocentius Papa, eius nominis primus, in Pelagianos sententiã tulerat: *Non ergo cum istis nova acie dimicandum est, nec quasi contra ignotos hostes specialia sunt ineunda certamina. TVNC ISTORVM MACHINÆ FRACTÆ SVNT, TVNC IN SVPERBIÆ SOCIIS AC PRINCIPIBVS CORRVERVNT, QVANDO BEATÆ MEMORIÆ INNOCENTIVS NEFANDI ERRORIS CAPITA APOSTOLICO MVCRONE PERCVSSIT.* Si autem vltra definitionem aut sententiam Pontificis damnantis aliquam doctrinam veluti hæreticam, recursus esset ad Generale Concilium, vel ad consensum vlteriorem Ecclesiæ; machinæ hæreticorum non essent fractæ, nec omnino corruissent per damnationẽ solam Romani Pontificis, contra quàm Prosper docet. Quare statim subdit: *Vnde & venerabilis memoriæ Pontifex Cœlestinus, cui ad Catholicæ Ecclesiæ præsidium, multa Dominus gratiæ suæ dona largitus est; sciens damnatis non examen iudicij, sed solùm pœnitentiæ remedium esse præstandum; Cœlestiũ, quasi non discusso negotio audientiam postulantem, totius Italiæ finibus iussit extrudi. Adeò & Prædecessorum suorum statuta, & decreta Synodalia inviolabiliter servanda censebat, vt quod semel meruerat abscindi, nequaquam admitteret retractari.* Itaque nec Pelagij, nec Cœlestij, nec Abailardi, nec Arnaldi, nec alterius cuiuslibet doctrina, post debitam discussionẽ damnata à Pontifice Romano ex cathedra loquen-

quente, debet iterum ad examen vocari, multò minùs autem defendi potest.

19 Quomodo autem idem Arnaldus post eam damnationem adierit Romam, Innocentio vita functo, ibique manserit sub Pontificatu Eugenij III. & Anastasij IV. per annos plures, sub protectione quorundam Senatorum, qui clam illum servabant, fovebantque, excitatis inde turbis, & seditionibus multis; & quomodo tandem tempore Adriani IV. Papæ comprehensus fuerit, ac ligno adactus, & combustus; legere est apud Othonem Frisingensem, eius temporis scriptorem gravem, lib. 2. cap. 20. ex quo plura deprompsit Baronius ad annum M. C. LV. nec vacat hoc loci exscribere. Satis itaque sit ostendisse, tot illius hæreses, tum communes Abailardo, tum peculiares, cùm primùm damnatæ fuerunt à Romano Pontifice Innocentio II. statim à tota Ecclesia reiectas fuisse, absque vllo recursu ad Concilium Oecumenicum. Frustra autem aliquos texere Apologias pro doctrina Abailardi, quasi præposterè intellecta fuerit à delatoribus, aut damnata ab Innocentio II. inaudita parte, ostendit eruditè ex Nostris Ioannes Mavillon in Notis ad Epistolam 187. S. Bernardi: vbi & res omnes Abailardi ordine suo memorat.

SECTIO TERTIA.

De hæresibus à Gilberto Porretano traditis, & ab Eugenio III. damnatis extra omne Concilium Generale, auctore ipso acquiescente, & discipulis refragantibus: vt propterea ij hæreticorum notam subierint, quàm Magister declinavit.

20 EX Dicendis in hac sectione apparebit, quomodo fieri possit vt aliquis hæreses doceat, nec tamen sit hæreticus. Nimirum circa mediū sæculi duodecimi ita contigit Gilberto Porretano: qui nonnulla voce & scripto tradidit fidei quidē contraria; sed sub censura Sedis Apostolicæ, vt iuxta eius iudicium starent aut caderent. Quare licèt quædam ipsius dogmata hæreseos notā fuerint inusta, ille Catholicus ab Ecclesia habitus fuit, & in Episcopali dignitate permansit.

21 Qualis fuerit eius indoles, conditio, & doctrina, narrat Otho Frisingensis in Historia Friderici Imperatoris lib. 1. cap. 46. & 47. hisce verbis: *Fuit illis in diebus in Aquitania Galliæ Ciuitate Pictavis, Episcopus Gilbertus nomine. Hic ex eadem Ciuitate oriundus, ab adolescentia vsque ad senectutem in diversis Galliæ locis Philosophiæ studium colens, re, & nomine Magistri officium administravit, noviterque ante hos dies ad culmen Pontificale in prædicta Ciuitate sublimatus fuerat, consuetus ex ingenij subtilis magnitudine, acrationum acumine, multa præter communem hominum morem dicere. Is igitur cùm quadam vice Conventum de sua Diœcesi Clericorum magnum celebrans, sermoni, quem fortè gratia exhortandi habebat, quædam de fide sanctæ Trinitatis interferet, à duobus Archidiaconis suis, Arnaldo, & Calone, tanquam contra Catholicæ normam Ecclesiæ doctrinam instituens, ad Summi Pontificis, Romanæque Sedis examen, interposita appellatione, vocatur.*

22 Cum verò Eugenius III. qui eo tempore Ecclesiam regebat, tunc in Gallias Roma proficisceretur, prædicti Archidiaconi obviam ei fuerunt, accusantes Gilbertum de hæresi. Pontifex respondit, eam causam à se examinandam intra Gallias, vbi copia esset doctorum virorum: è quibus duo delecti sunt, Otto Frisingensis nuper allegatus, qui Gilberti partes ageret; & Bernardus Claræuallensis, qui ex opposito argueret. Porrò S. Doctor Eugenium Papam, olim discipulum suum, hortatus est vt iuberet Gilbertum comparere in varijs Conventibus ad examen eius causæ indictis, primùm Antisiodori, dein Parisijs, ac tandem Rhemis. vbi coacta Synodo introductus Gilbertus coram ipso Pontifice, & Patribus congregatis, adeò vehementem impugnatorem expertus fuit S. Bernardum, vt apertè constaret, eius dogmata esse contraria Catholicæ fidei, nec haberet quid reponeret arguenti. Eugenius autem Papa consulens famæ tanti Præsulis, noluit illum palam notare de hæresi; sed rem dirimendam statuit post solutam Synodum.

23 Porrò errores traditi eousque à Gilberto fuerunt sex: quatuor priores circa mysterium Trinitatis: duo reliqui circa meritum hominis, & effectum Baptismi. Placet illos exscribere ordine suo, pront colliguntur ex Othone lib. 1. cap. 50. & 51. atque ex quodam codice Gallicano apud Baronium memorato ad annos 1147. & 1148. PRIMVS error: Quòd divina natura, quæ Divinitas dicitur, Deus non sit, sed forma qua Deus est: quemadmodum humanitas homo non est, sed forma, qua homo est. SECVNDVS: Quòd cùm Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, vnum esse dicuntur, non nisi vna Divinitate esse intelliguntur; nec converti posse, vt vnus Deus, vel vna substantia, vel vnum aliquid Pater, & Filius, & Spiritus sanctus esse dicatur.

TER-

TERTIVS. Quòd tres personæ tribus vnitatibus sint tria, & distinctæ proprietatibus tribus, quæ non sint ipsæ personæ; sed sunt tres res æternæ, & ab inuicem à diuina substantia in numero differentes. QVARTVS: Quòd diuina natura non sit incarnata. QVINTVS: Quòd meritum humanum attenuando, nullum mereri diceret, nisi Christum. SEXTVS: Quòd Ecclesiæ Sacramenta euacuando, nullũ baptizari diceret, nisi saluandum.

24 Ex ijs erroribus priores spectãtantes ad mysterium Trinitatis damnati fuerunt communi consensu Patrum decem Prouinciarum, & reliquorum Episcoporum, pluriumque Abbatum, ab Eugenio Papa, qui contra dogmata illa Gilberti hoc Symbolum, seu formulam Fidei Catholicæ edidit: *CREDIMVS, & confitemur simplicem naturam Diuinitatis esse Deum, nec aliquo sensu Catholicè posse negari, quin diuinitas sit Deus, & Deus diuinitas. Sicubi vero dicitur Dominũ sapientia sapientem, magnitudine magnum, diuinitate Deum esse, & alia huiusmodi: credimus non nisi ea sapientia, quæ est ipse Deus, sapientem esse: non nisi ea magnitudine, quæ est ipse Deus, magnum esse: non nisi ea æternitate, quæ est ipse Deus, æternum esse: non nisi ea vnitate vnum, quæ est ipse: non nisi ea diuinitate Deum, quæ est ipse: id est, se ipso sapientem, magnum, æternum, vnum Deum. Cùm de tribus Personis loquimur Patre, & Filio, & Spiritu sancto, ipsas vnum Deum vnam diuinam substantiam esse fatemur. Et è conuerso, cùm de vno Deo, vna diuina substantia loquimur, ipsum vnum Deum, vnam diuinam substantiam esse tres Personas confitemur. Credimus, & confitemur solum Deum Patrẽ, & Filium, & Spiritum sanctum æternũ esse, nec alias omnino res, siue relationes, siue proprietates, siue singularitates, siue vnitates dicantur, vel alia huiusmodi adesse Deo, quæ sint ab æterno & non sint Deus. Credimus, & confitemur ipsam diuinitatem, siue substantiam diuinam, siue naturam diuinam dicas, incarnatam esse, sed in Filio.*

25 Hucusque definiuit Eugenius III. aduersus dogmata Gilberti. Et licèt ad eam regulam fidei proferendã nullum coegerit Generale Concilium, sed Prouinciale solùm apud Rhemos, vel etiam Nationale; doctrina tamen ab eo definita statim à tota Ecclesia fuit habita secundùm fidem Catholicam certa. Porrò Goffridus suprà allegatus in Vita S. Bernardi lib. 3. narrata condemnatione dogmatum Gilberti, facta ab Eugenio, subdit: *Episcopus Gilbertus an eidem damnationi consentiat, interrogatur: consentiens, & publicè refutans, quæ prius scripserat, & affirmauerat, indulgentiam ipse consequitur, maximè quod abinitio cautus fuisset ea lege eam ingredi disceptationem, vt promitteret sine vlla se se obstinatione pro Ecclesiæ sanctæ arbitrio correcturum liberè suam opinionem.* Et sanè in ea mentis subiectione ad Ecclesiam comprobauit præclaras animi sui dotes, quas Otho Frisingensis vbi suprà his verbis descripserat: *Iste ab adolescentia magnorum virorum disciplinæ se subijciens, magisque illorum ponderi, quàm suo credens ingenio, qualis primò fuit Hilarius Pictauiensis, pòst Bernardus Carnotensis, ad vltimum Anselmus, & Radulphus Lugdunensis, germani fratres; non leuem ab eis, sed grauem doctrinam hauserat; manu non subitò ferulæ subductas; scientiæ haud censura morum vitæque grauitate discordante, non iocis, vel ludicris, sed serijs rebus mentem applicarat. Hinc erat, vt tam gestis, quàm voce pondus seruans, sicut in factis, ita in dictis se ostenderet difficilem: vt nunquam puerilibus, vix autem eruditis, & exercitatis, quæ ab eo dicebantur, paterent animis.* Itaque licèt Gilbertus initio hæreses tradiderit, non propterea fuit hæreticus: quia ad labem hanc contrahendam exigitur pertinacia, iuxta Augustinum Epist. 162. quem allegat & sequitur S. Thom. 2. 2. q. 10. art. 2. ac Gratianum 24. q. 3. cap. 14. quæ non inuenitur in sentiente aut docente aliquid fidei contrarium, dum subijcit sensum suum ex animo correctioni S. Ecclesiæ, paratusque est errorem suum dediscere & emendare quoties illa per definitionem Summi Pontificis, aut Concilij Generalis ritè congregati, oppositum docuerit. Sic Facundus Hermianensis lib. 10. pro tribus Capit. cap. 2. Theodorum suum defendit, veluti immunem à nota hæreseos, quòd semper fuisset paratus corrigi ab Ecclesia. Cùm itaque Gilbertus eodem animo fuerit, & suorum dogmatum Pontificiæ damnationi statim consenserit, liber prorsus est ab ea grauissima nota, qua alij pertinaces in suis erroribus inuruntur. Quare Archidiaconos illos, à quibus denuntiatus fuerat, in gratiam recepit, & retenta dignitate atque honore Sedi Episcopali Pictauiensi restitutus fuit.

26 Cæterum longè aliter se habuere nonnulli ex discipulis eius: qui sapientiores magistro suo videri volentes, dogmata ab ipso ritè anathematizata tueri perrexerunt: ideoque à tota Ecclesia hæretici habiti sunt. Quare S. Bernardus Sermone 80. in Cantica disse-

differens contra eosdē errores, sub finē addit: *Sed hæc minimè iam contra ipsum loquimur Gilbertum (quippe qui in eodem Conventu sententiæ Episcoporum humiliter acquiescens, tam hæc, quàm cætera digna reprehensione inventa proprio ore damnavit) sed propter eos, qui adhuc librum illū contra Apostolicum vtique promulgatum ibidem interdictum transcribere, & lectitare feruntur, contentiosius persistentes, sequi Episcopum, in quo ipse non stetit, & erroris, quàm correctionis magistrum, habere malentes.* Vt proinde adversus illos locum habeat invectiva illa Vincentij Lirinensis in Commonitorio capite 11. contra sequaces opinionis illius primùm à S.Cypriano traditæ, deinde ab Ecclesia & ab ipso fulguritæ circa rebaptizandos hæreticos, quam ij audebant suscitare, malentes sequi Cypriană aliquando errantem, quàm de errore pœnitentem. *O rerum mira conversio*, inquit. *Auctores* (nimirum, S.Cyprianus, S.Dionysius Alexandrinus, & S.Firmilianus Cęsareensis) *Catholici; consectatores hæretici iudicantur. Absoluuntur Magistri, condemnantur discipuli. Conscriptores librorum, filij Regni erunt: assertores verò gehenna suscipiet. Nam quis illud Sanctorum omnium & Episcoporum Martyrum lumen, Beatissimum Cyprianum, cum cæteris collegis suis, in æternum dubitet regnaturum esse cum Christo? Aut quis contra tam sacrilegus, qui Donatistas & cæteras pestes, quæ illius auctoritate Concilij rebaptizare se iactitant, in sempiternum neget arsuros esse cum Diabolo?*

27 Hæc notent qui prætextu cuiusdam auctoritatis Concilij Basileensis (veriùs Conciliabuli) & altera Synodi Constantiensis nondum ritè congregati, sinistrè intellecta, negant auctoritatem infallibilem definitionibus Sedis Apostolicæ in controversijs fidei, traditam ab Ecclesia Catholica à tempore Apostolorum, perenni sæculorum cursu ad hæc vsque tempora, vti hactenus demonstratum fuit, & de cætero ampliùs constabit. Fortasse ij, qui occasione schismatis gravissimi in Concilio Constantiensi arbitrati sunt è re Ecclesiæ esse illius opinionis fundamenta iacere, id bona fide præstiterunt, vt propterea ipsorum æternæ saluti non obstiterit. At post tot doctissimos tractatus in contrarium editos, & ostensum totius Antiquitatis Christianæ, ac SS. Patrum sensum vnanimem pro infallibili auctoritate Sedis Apostolicæ; periculosum valde est eam opinione n suscitare aut tueri: vt propterea timere debeant, ne auctoribus eius salutem assecutis, suffragatores & assertores æternam illius iacturam patiantur.

SECTIO QVARTA.

Excurritur per varias aliorum hæreses, eodem sæculo ortas, aut suscitatas, quæ vix in vllo ex tribus Concilijs Generalibus intra illud coactis examinatæ, aut singillatim proscriptæ inveniuntur; sed extra illa, præsertim à Pontificibus Romanis, aut ipsorum Legatis.

28 PLACET Hoc loco breviter aut transitu quodam excurrere per alias hæreses, eodem sæculo ortas, aut suscitatas: quarum plerisque reprimendis aut extirpandis non fuit opus vllo Generali Concilio, licèt aliquæ earum fulguritæ fuerint in ijs generatim.

29 Circa annum M.C.XLVII. eodem tempore, quo Gilberti scripta examinabantur, prodiere quidam hæretici dicti Henriciani, siue quoniam ab Henrico III. aliàs IV. Imperatore ab Ecclesia sæpe fulgurito nomen capiebant, siue quòd præterea ab Henrico quodam hæretico Petrobrusiano Tolosanam Provinciam erroribus suis infestante: adversus quem Eugenius III. Papa misit Albericum S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalem Episcopum Ostiensem: qui, comitante S.Bernardo Abbate, & apertissimis miraculis veram fidem comprobante, eas hæreses exterminavit. Itaque ad eas excindendas satis fuit vt Legatus Romanæ Ecclesiæ suam auctoritatem interponeret. Eorundem Henricianorum fœtus fuere Patareni, seu Patrini, aliàs Cathari, aut Publicani: qui ex varijs aliorum hæresibus suam consarcinarunt, vix dissidentem ab ea, quæ Albigensium dicta est. de quibus præcipuè legendus Cardinalis Turrecremata in Summa de Ecclesia lib. 4. cap. 25. & præterea sententia à Giraldo Albigensi Episcopo in eos lata apud Bininm ad annum M.C.LXXVI. Similiter ipse damnaverat in Concilio Lumbariensi plurium Episcoporum alios hæreticos, qui dicebautur Boni-homines, & Bonosij & Bonomij: vt legere est apud Rogerium ab Hovedem parte secunda Annalium pag.555. & Philippum Labbé in editione novissima Conciliorū ad annū M.C.LXV. Alij quoque ex Orco emerserunt dicti Brevantiones, Basculi, & Coterelli, instar veterum Circumcellionum crudelissimi, qui in omnium hominum vtriusque sexus & conditiones ætatisque genus desæviebant, nulli Ecclesiæ aut Monasterio parcentes. Præterea ij, qui se *Apostolicos* cognominabant, quòd glo-

Canone 23. vbi dicitur: *Eos qui religiositatis speciem simulantes, &c.*

38 Præterea, Alexandro III. Pontifice anno M.C.LXXIX. coactum est Conciliū Lateranense III. id est, Vndecimum Generale, cui interfuere trecenti Episcopi adversus hæreticos & schismaticos, vt testatur Rogerus, qui eidem Concilio adfuit, & præterea Hugo Pictavinus libro quarto Historiæ Vezebiacensis, similiterque ad reformandos varios abusus, & restituendam disciplinam Ecclesiasticam. In eo editi fuerunt viginti septem Canones, è quibus solus postremus inurit hæreticos eius temporis, dum dicitur: *Quia in Gasconia, Albegesio, & partibus Tolosanis, & alijs locis, ita hæreticorum, quos alij Catharos, alij Patrinos, alij Publicanos, alij alijs nominibus vocant, invaluit damnata perversitas, vt iam non in occulto, sicut aliqui, nequitiam suam exerceant, sed suum errorem publicè manifestent, & ad suum consensum simplices attrahant & infirmos: Eos, & defensores eorum, & receptores, anathemati decernimus subiacere, &c.* Idem paulo post decernitur *de Brabantionibus, & Aragonesibus, Navarijs, Bascolis, Coterellis, & Triaverdinis*, qui in omnes alios Christianos immanitatem exercebant, ibidem fusiùs explanatam.

39 Nullus tamen eorum errorum, qui ab ijs hæreticis omnibus disseminabantur, memoratur aut proscribitur singillatim in eo Concilio: sicut, nec ferè in duobus alijs Generalibus nuper memoratis. Quod argumento est, hæreses ferè omnes eo sæculo duodecimo ortas, suscitatasve, iam antea ritè damnatas fuisse à Romanis Pontificibus, vel immediatè, vel per Legatos ipsorum, præsertim in Concilijs Provincialibus aut Nationalibus eiusdem sæculi, nemine ex Catholibus contradicente. Quare vbi tria prædicta Concilia Generalia fuerunt coacta Romæ in Laterano, nulla apparuit necessitas examinandi, aut singillatim proscribendi eos errores, iam antea legitimè damnatos: sed satis visum est proferre anathemata in eorum auctores, defensores, & sectatores. Fuit itaque eo sæculo explorata auctoritas summa & infallibilis Romanorum Pontificum ad dirimendas quaslibet fidei controversias extra omne Concilium, præsertim Oecumenicum.

(?)

SECTIO QVINTA.

Illustria quædam testimonia Patrum, præsertim Gallicanorum, eiusdem sæculi pro auctoritate infallibili Romani Pontificis ad dirimendas fidei controversias, nulla penitus facta mentione Concilij, præsertim Oecumenici.

40 AVDIENDVS Imprimis Goffridus Abbas Vindocinensis, qui initio sæculi duodecimi floruit in Gallia, Epist. 17. quæ est ad Goffridum Episcopū Carnotensem, dicens: *Si cuilibet retractare placet quod Romanus Pontifex facit, & in eum, qui soli cœlo innocentiam debet, os ponere præsumit; & illud retractare placet, quod illum magis intuitu misericordiæ, quàm censura iustitiæ respexit. Acephali non sumus: quia Christum Salvatorem Caput habemus, & post ipsum, Romanum Pontificem. Hoc Caput habuit Monasterium nostrum in initio suo, & habebit, Deo auxiliante vsque in finem sæculi.* Et Epist. 30. ad eundem: *Eodem Spiritu, quo dictante & Lex prima per Moysen data est, & per Christum secunda; sancta Apostolica Sedes, Leges, quas Canones appellamus, dedit, & ipso inspirante exposuit. Si quis igitur Apostolicæ Sedi, quæ Leges Canonum dedit in Canonum expositione contrarium sentit, non sapit, quicumque est ille, sed desipit: & quia suo spiritu loquitur, non cultor, vel expositor diuinæ Legis, sed insidiator, & oppressor indubitanter agnoscitur.* Videant & legant verba hæc illustris in Gallia scriptoris, quicumque aiunt, retractari seu reformari posse sententiā Romani Pontificis, quasi Catholicos velint esse acephalos. Viderint etiam quicumque ad sacros Canones tertio quoque verbo provocant, quasi in eorum interpretatione potiùs ijs auscultandum sit, quàm Romano Pontifici. Viderint, inquam, & patienter ferant notam à Goffrido inustam.

41 S. IVO Carnotensis eodem ferè tempore scribens ad Paschalem II. Pontificem ait: *SICVT ROMANA ECCLESIA OMNIVM ECCLESIARVM MATER EST ET MAGISTRA: sic etiam decet filiorum iniurias propulsare, & contemptorū inobedientiam vindicare: vt & filius se fuisse subditum gaudeat, & contemptores inobedientes se fuisse pœniteat.* Ac præterea Epist. 83. ait: *QVONIAM IVDICIA ROMANÆ ECCLESIÆ A NEMI-*

MINE FORIS RETRACTARI POSSE; EADEM ROMANA ECCLESIA DOCENTE DIDICIMVS, siqui aliquando se prægravatos ipsius Ecclesiæ auctoritate conquerantur, hoc eis consilium damus, vt non descendant in Ægyptum propter auxilium; sed ab ipsa ad ipsam confugiant, & inde expectent levamen, vnde se conqueruntur accepisse gravamen: quia quæ aliquando corripit paterna severitate, eadem frequenter colligit materna pietate. Quam doctrinam si præ oculis haberent qui hisce annis de quibusdam decretis Pontificijs conquesti sunt apud Gallias; nullatenus ad Ægyptum Curiæ sæcularis descendissent: nec Ministri ipsi, aut Consiliarij Parisienses tot & talia Arresta edidissent contraria sanctionibus Romani Pontificis: cui palam adversari, & nolle acquiescere, iuxta sacras litteras, genus quoddam idololatriæ est.

42 Eandem mentis subiectionem ad Romanum Pontificem docet Hugo Victorinus, eodem sæculo Gallias illustrans, lib. 1. Eruditionis Theologicæ de Sacramentis Ecclesiæ, dum ait: *PAPA dicitur, quia Pater Patrum. Hinc VNIVERSALIS dicitur, quia vniversæ Ecclesiæ præest. Hic quoque APOSTOLICVS vocatur, quia Principis Apostolorum vice fungitur. Hic etiam SVMMVS PONTIFEX nuncupatur, quia Caput est omnium Episcoporum.* Vix autem, aut ne vix quidem ea omnia cohærere possunt sine auctoritate suprema & infallibili ad vniversam Ecclesiam docendam ex cathedra Sedis Apostolicæ.

43 Verùm illustriùs cæteris eodem sæculo eandem veritatem tradit S. Bernardus, longè clarissimum Galliarum immo & totius Ecclesiæ lumen, varijs locis passim allegatis suprà in decursu huius Operis: tum etiam pluribus alijs, quorum aliqua solùm delibabo. Epistola 131. inquit: *PLENITVDO POTESTATIS SVPER VNIVERSAS ORBIS ECCLESIAS* (notent, quæso, hæc Illustrissimi Galliarum Præsules nuper Parisijs congregati, & videant qualiter cum ijs cohæreat recens ipsorum Declaratio, & variæ expostulationes de decretis Pontificijs) *SINGVLARI PRÆROGATIVA SEDI APOSTOLICÆ DONATA EST. QVI IGITVR HVIC POTESTATI RESISTIT, ORDINATIONI DEI RESISTIT. Potest, si vtile iudicaverit, novos creare Episcopatus, vbi hactenus non fuerunt: potest eos qui sunt, alios deprimere, alios sublimare, prout ratio sibi dictaverit; ita, vt de Episcopis creare Archiepiscopos liceat, & è converso, si necesse visum fuerit.* Quisquis autem vel definitionibus Pontificijs circa doctrinam, vel decretis circa res Ecclesiasticas non vult acquiescere; is planè resistit potestati Sedis Apostolicæ. Vnde & ordinationi Dei resistit, iuxta Bernardum.

44 Sed audiendus est præterea in Epist. 190. ad Innocentium II. Papam, vbi non solùm tradit apertè doctrinam in hoc Tractatu à nobis stabilitam, sed insuper confirmat ex verbis & promissione Christi Domini ad Apostolum Petrum: *Oportet, inquit, ad Vestrum referri Apostolatum pericula quæque, & scandala emergentia in Regno Dei, ea præsertim, quæ de fide contingunt. Dignum namque arbitror ibi potissimùm resarciri damna fidei, VBI NON POSSIT FIDES SENTIRE DEFECTVM. Hæc quippe huius prærogativa Sedis. Cui enim alteri aliquando dictũ est, Ego pro te rogavi PETRE, VT NON DEFICIAT FIDES TVA? Ergo quod sequitur, à Petri Successore exigitur: ET TV ALIQVANDO CONVERSVS, CONFIRMA FRATRES TVOS: id quidem modo necessarium. Tempus est, vt vestrum agnoscatis, Pater amantissime, Principatum, probetis zelum, Ministerium honoretis. In eo planè Petri impletis vicem, cuius tenetis & Sedem; si vestra admonitione corda in fide fluctuantia confirmatis, si vestra authoritate conteritis fidei corruptores.* Vbi S. Doctor non solùm agnoscit in Romano Pontifice auctoritatem ad resarciendum quælibet fidei damna sine periculo violandi fidem, id est, sine periculo erroris; sed etiam illam demonstrat ex verbis & pollicitatione Christi Petro facta, de non defutura ipsius fide, & virtute ad confirmandum in ea fratres suos. Quo eodem testimonio vsos plurimos alios ex Patribus in idem probandum, sæpe in superioribus ostensum fuit.

45 Huc etiam spectat Epistola quorundam Galliæ Præsulum, Sansonis Archiep. Rhemorum, Iosleni Episcopi Suessionensis, Gaufridi Catalaunensis, & Albysi Attrebatensis, ad Innocentium II. Papam, quæ est CXCI. inter reliquas S. Bernardi. In ea describentes breviter genium Petri Abaialardi, hæreses generatim memorant à se reprobatas: &, quoniam appellaverat Sedem Apostolicam, rogant vt ibidem auctoritate Pontificia penitus abscindantur: *Petrus Abajlardus, inquiunt, Christianæ fidei meritum evacuare nititur, dum totũ quod Deus est humana ra-*

ratione arbitratur se posse comprehendere: Ascendit vsque ad cœlos, & descendit vsque ad abyssos. Nihil est quod lateat eum, siue in profundum inferni, siue in excelsum supra. Homo est magnus in ocelsis suis, de fide contra fidem disputans, ambulans in magnis, & in mirabilibus super se, scrutator maiestatis, hæresum fabricator. Iam dudum fecerat librum de sua Trinitate, sed sub Legato Romanæ Ecclesiæ, igne examinatus est, quia inventa est in eo iniquitas. Maledictus qui readificavit ruinas Ierico. Surrexit à mortuis liber ille, & cum eo multorum hæreses, quæ dormierant, surrexerunt, & apparuerunt multis. Iam iam extendit palmites suos vsque ad mare, & vsque ad Romam propagines eius. Hæc gloriatio hominis illius, quod liber suus in Curia Romana habet, vbi caput reclinet. Hinc confirmatus, & confortatus est furor eius. Propterea cùm in conspectu Episcoporum super his argueret eum Abbas Claræuallis zelo fidei, & iustitiæ armatus, nec confessus est, negavit: sed à loco, & iudice quem sibi ipse elegerat, sine læsione, sine gravamine, vt suam prolongaret iniquitatem, Sedem Apostolicam appellavit. Episcopi autē, qui propter hoc in vnum convenerant, Vestræ Reverentiæ deferentes, nil in personam eius egerunt, sed tantummodo capitula librorum eius à sanctis Patribus condemnata, ne morbus serperet, medicinali necessitate abiudicaverunt. Quia ergo homo ille multitudinem trahit post se, & populum qui sibi credat, habet; necesse est, vt huic contagio celeri remedio occurratis. Serò enim medicina paratur, cùm mala per longas invaluere moras. Processimus in hoc negotio quousque ausi sumus. TVVM EST DE CÆTERO, BEATISSIME PATER, NE IN DIEBVS TVIS ALIQVA HÆRETICÆ PRAVITATIS MACVLA DECOR ECCLESIÆ MACVLETVR. TIBI COMMISSA EST SPONSA CHRISTI, amice sponsi: tuum est tandem vni viro virginem castam exhibere Christo. Sentiunt itaque ij Gallicani Præsules, proprium esse Pontificis Romani extirpare quaslibet hæreses tempore suo ortas, aut renascentes, quin vel leviter indicent necessitatem congregandi Generale Concilium.

46 Quapropter idem Innocentius II. Papa certior factus dogmatum Abailardi, tum ex relatione Episcoporum illorum, & S. Bernardi, tum ex testimonio plurimorum Romæ commorantium, qui illius olim discipuli, & auditores fuerant, hanc in eum sententiam tulit in Rescripto ad eosdem Præsules, quod extat apud Binium in Notis ad Concilium Senonense habitū anno M.C.XL. in præsentia Ludovici Regis Iunioris: *Nos itaque qui in cathedra Sancti Petri, cui à Domino dictū est: Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos: Licet indigni, residere conspicimur; communicato fratrum nostrorum Episcoporum Cardinalium, destinata nobis à vestra discretione capitula, & vniversa ipsius Petri dogmata, sanctorum Canonum auctoritate cum suo auctore damnavimus; eique tanquam hæretico perpetuum silentium imposuimus. Vniversos quoque erroris sui sectatores & defensores, à fidelium consortio sequestrandos, & excommunicationis vinculo innodandos esse censemus. Datum Laterani 12. Kalend. Augusti.* Hucusque Pontifex. Quapropter Abailardus se condemnatum intelligens à Romano Pontifice, quamvis extra Concilium Oecumenicum, noluit illud appellare: sed potiùs causa excidit, hortatu Petri Venerabilis Abbatis Cluniacensis, à quo benignè exceptus fuit, & cuius opera cum S. Bernardo, & deinde cum Innocentio II. in gratiam rediit. Deinde biennio exacto in Monachatu apud Cluniacum cum magna humilitate, ex beneplacito Abbatis sui recessit in Monasterium S. Marcelli Cabilonensis, curandi cuiusdam morbi gratia, ibidemque anno M.C.XLII. ætatis suæ LXIII. piè obiit, atque eximiarum virtutum specimen exhibuit postrema illa vitæ periodo: vti narrat idem Petrus Venerabilis lib. 4. Epistola 21. ad Heloisam de quâ, sicuti & de ipso Abailardo, plura scitu digna invenies apud Mavillonem in recentibus Notis ad Epistolam 187. S. Bernardi.

(?)

P DIS-

DISPVTATIO XIII.

QVALIS FVERIT SENSVS ECCLESIÆ *sæculo tertio-decimo circa eandem præcipuam controversiam.*

OPORTET Etiam in hac Disputatione, quemadmodum & in præcedentibus, ostendere praxim Sedis Apostolicæ in damnandis hæresibus quibuslibet emergentibus, modò intra Concilium Generale, vbi celebrabatur; modò in Provinciali aut Nationali, ex ipsius delegatione coacto, & ritè probato: modò denique extra omne prorsus Concilium per Diploma aliquod eo fine editum, vt omnes fideles reijcerent doctrinam aliquam tanquam hæreticam. Hoc enim est definire ex cathedra Sedis Apostolicæ. Hæc omnia videbimus contigisse sæculo tertio-decimo, nemine ex Catholicis contradicente eiusmodi definitionibus Pontificijs. Deinde proferemus testimonia Patrum eius temporis, in quibus eam auctoritatem Romani Pontificis profitentur.

SECTIO PRIMA.

De varijs erroribus Albigensium paulo accuratiùs. Porrò præcipuos eorum fuisse quidem damnatos in Synodo XII. Generali, cuius primum caput exscribitur: alios verò plures prætermissos, quoniam Patribus congregatis non est visum necessarium vt ij singillatim in Generali Concilio proscriberentur.

1 IMPRIMIS Occurrunt initio sæculi huius plurimæ & monstrosæ Albigensium hæreses, quæ iam examinatæ & sæpe reiectæ fuerant sæculo præcedenti in varijs Concilijs, seu Conventibus Provincialibus, aut Nationalibus, per Legatos Apostolicæ Sedis: vt dictum fuit Disputat. præcedente, sectione 4. Cùm verò secta illa adhuc propagaretur, & in varias civitates ac Provincias serperet, visum fuit Innocentio III. Pontifici eius impia dogmata & deliramenta solemniùs damnare in Concilio Magno atque Oecumenico Lateranensi IV. aliàs Duodecimo Generali, omnium numerosissimo, quotquot vnquam celebrata fuerunt. Etenim Mathæus Parisius, & Abbas Vspergensis, eiusdem temporis scriptores, hæc ferè de illo aiunt: *Eodem anno, id est Dominicæ Incarnationis 1215. celebrata est Romæ facta, & Vniuersalis Synodus in Ecclesia sancti Saluatoris, quæ Constantiniana appellatur, mense Nouembri, præsidente Papa Domino Innocentio III. Pontificatus eius anno 18. In quo fuerunt Episcopi quadringenti, & duodecim. Inter quos fuerint de præcipuis Patriarchæ duo, Constantinopolitanus, & Hierosolymitanus. Antiochenus verò graui languiore detentus, venire non potuit, sed misit pro se vicarium suum Antidiensem Episcopum. Alexandrinus verò sub Saracenorum dominio constitutus, fecit quod potuit, mittens pro se Germanum Diaconum suum. Primates verò & Metropolitani 77. Abbates, & Priores vltra octingentos: Procuratores quoque Archiepiscoporum, Episcoporum, Abbatum, Priorum, & Capitulorum absentium, tantus non fuit numerus. Legatorum verò Imperatoris Constantinopolitani, Regis Siciliæ in Romanorum Imperatorem electi, Regis Franciæ, Regis Angliæ, Hungariæ, Hierosolymitani, Cypri, Arragonum, nec non aliorum Principum, & magnatum, ciuitatum, & aliorum locorum ingens adfuit multitudo.* Quamvis verò nonnulli Scriptores velint, huic Synodo interfuisse bis mille ducentos octoginta tres vel quinque Patres, meliùs Severinus Binius censet fuisse bis mille ducentos duodecim. Nam septuaginta & vnus Metropolitani, duoque Patriarchæ, qui numerari solent, computari debent sub quadringentis duodecim Episcopis. Addendi ijs duo incomparabiles Viri eiusdem temporis, & duarum Religionum clarissimarum Institutores: alter Sanct. Dominicus de Guzman: alter Sanct. Franciscus: quorum priorem eidem Concilio interfuisse narrat in eius Vita Theodoricus libro primo, capit. vltimo, & de altero idipsum scribunt Marianus, Angelus, Clarenus, Gonzaga, Chronicon Bel-

Belgium; Sanct. Antoninus; & Vvadingus.

3 Itaque congregato eo Concilio primum caput, cui epigrapha, *De Fide Catholica*, videtur editum praecipuè adversus hæreticos Albigenses: quoniam in eo præscribitur formula, seu protestatio Catholicæ Fidei, continens plurimos articulos contrarios totidem erroribus Albigensium eo tempore grassantibus. Illam subiungo propter eos, quibus ad manum non sunt Acta eius Synodi. * FIRMITER CREDIMVS, & simpliciter confitemur, quòd vnus solus est Deus, æternus, & immensus, omnipotens, incommutabilis, incomprehensibilis, & ineffabilis, Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus: tres quidem Personæ, sed vna essentia, substantia, seu natura simplex omnino. Pater à nullo, Filius autem à solo Patre, ac Spiritus sanctus ab vtroque pariter, absque initio semper & fine. Pater generans, Filius nascens, & Spiritus sanctus procedens: consubstantiales, & coæquales, coomnipotentes, & coæterni, vnum vniversorum principium, creator omnium invisibilium, & visibilium, spiritualium, & corporalium, qui sua omnipotenti virtute simul abinitio temporis, vtramque de nihilo condidit creaturam, spiritualem, & corporalem, Angelicam videlicet, & mundanam: ac deinde humanam quasi communem ex spiritu, & corpore constitutam: diabolus enim & dæmones alij à Deo quidem natura creati sunt boni, sed ipsi per se facti sunt mali. Homo verò diaboli suggestione peccavit.

4 Hæc Sancta Trinitas secundum communem essentiam individua, & secundùm personales proprietates discreta, per Mosen, & sanctos Prophetas, aliosque famulos suos, iuxta ordinatissimam dispositionem temporum, doctrinam humano generi tribuit salutarem.

5 Et tandem vnigenitus Dei Filius Iesus Christus à tota Trinitate communiter incarnatus, ex Maria semper Virgine, Spiritus sancti cooperatione conceptus, verus homo factus, ex anima rationali, & humana carne compositus, vna in duabus naturis Persona, viam vitæ manifestiùs demonstravit. Qui cùm secundùm divinitatem sit immortalis, & impassibilis, idem ipse secundùm humanitatem factus est passibilis, & mortalis; quin etiam pro salute humani generis in ligno crucis passus, & mortuus, descendit ad inferos, resurrexit à mortuus, & ascendit in cœlum. Sed descendit in anima, resurrexit in carne, ascenditque pariter in vtroque, venturus in fine sæculi iudicare vivos, & mortuos, & redditurus singulis secundùm opera sua tàm reprobis, quàm electis. Qui omnes cùm suis propriis corporibus resurgent, quæ nunc gestant, vt recipiant secundùm merita sua, sive bona fuerint, sive mala, illi cùm diabolo pœnam perpetuam, & isti cum Christo gloriam sempiternam.

6 Vna verò est fidelium vniversalis Ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur. In qua idem ipse Sacerdos, & sacrificium, Iesus Christus, cuius corpus, & sanguis in Sacramento Altaris, sub speciebus panis & vini veraciter continentur, transsubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem, potestate divina, vt ad perficiendum mysterium vnitatis accipiamus ipsi de suo, quod accepit ipse de nostro. Et hoc vtique Sacramentum nemo potest conficere, nisi Sacerdos, qui fuerit ritè ordinatus secundùm claves Ecclesiæ, quas ipse concessit Apostolis, & eorum Successoribus, Iesus Christus.

7 Sacramentum verò Baptismi, quod ad invocationem individuæ Trinitatis, videlicet Patris, & Filij & Spiritus sancti, consecratur in aqua, tàm parvulis, quàm adultis, in forma Ecclesiæ à quocumque ritè collatum, proficit ad salutem.

8 Et si post susceptionem Baptismi quisquam prolapsus fuerit in peccatum, per veram pœnitentiam semper potest reparari. Non solùm autem virgines, & continentes, verùm etiam coniugati, per fidem rectam, & operationem bonam, placentes Deo, ad æternam merentur beatitudinem pervenire. * Hucusque habetur Canone primo, seu capite eius Concilij.

9 Quamvis verò, vt dixi, multi, aut præcipui Albigensium errores in ea definitione Synodica proscribantur totidem ferè articulis in contrarium editis; adhuc tamen plures ab ijs hæreticis disseminati fuerunt, qui ibidem non reijciuntur: vt apparebit conferenti omnes eorum insanias cum articulis eo Canone contentis. Possem id latè hoc loco demonstrare: sed brevitati studens solùm curabo ex plurimis Albigensium erroribus ibidem prætermissis, indicare paucos aliquot, quorum articuli oppositi non traduntur in ea professione Fidei edita à Concilio; alijs hæresibus omissis, quæ pariter intactæ fuerunt.

10 *Primò* aiebant, Deum nullam rationalem animam novam creare, aut infundere: vt patet ex Prateolo lib. 1. verbo *Albigenses*, Bzovio ad annum 1199. num. 33. Gaulterio Sæculo XII. cap. 17. post Rogerium Hovedium in Annalibus Anglicanis; immo & ex publicis Actis à Conventu Episcoporum & Nobilium contra Albigenses, coacto anno M.C.LXXVIII. quanquam in editione Conciliorū Binij & Labbei collocetur triennio antè, id est, Christi M C.LXXV. apud Vvestmonasterium in Anglia, Præside Richardo Archiepiscop. Cantuariensi. *Secundò*, non admittebant Legem Moysi, nec Prophetas, nec Psalmos, nec Vetus Testamentum, neque Doctores Novi Testamenti; nisi solummodo Evangelia, Epistolas Pauli, septem Canonicas Epistolas, Actus Apostolorum, & Apocalypsim. Ita ijdem Auctores, & Baronius ad annum 1176. num. 5. *Tertio* aiebant, licitum esse negare exteriùs fidem, quam quis corde tenet, nec ad illius professionem obligari, quantumvis legitimè interrogetur. Ita laudati Baronius & Bzovius. *Quartò*, negabant Purgatorium: ideoque irridebant quælibet suffragia à fidelibus offerri solita pro defunctis. Sic Prateolus & Castro verbo *Suffragia defunctorum*, testantur. *Quintò*, actum coniugalem esse saluti animæ perniciosum, nec posse salvari coniuges, si carnaliter commisceantur, cùm matrimonium sit mera scortatio. Ita Gaulterius cum Baronio & Bzovio: quos tres scriptores, cum Prateolo & Castro, subinrell ge circa errores sequentes, ne cantilenam eandem repetamus. *Sextò* effutiebant, omne iusiurandum esse illicitum. *Septimò*, milites in prælio lethaliter vulneratos, esse incapaces salutis æternæ.

11 Præterea addendi sunt quidam alij ex Petro Vallis Sarnensis, qui præsens fuit, & scripsit historiam Albigensium. *Octavò* (iuxta ordinem quem servamus) aiebant, omnes Patres Veteris Testamenti fuisse damnatos; & Ioannem Baptistam fuisse vnum ex maximis dæmonijs. *Nonò*, Mariam Magdalenam fuisse mulierem illam, iuxta Evangelium, deprehensam in adulterio. *Decimò*, Ecclesiam Romanam esse insignem illam meretricem memoratam in Apocalypsi. *Vndecimò*, sibi, post peccata quælibet commissa, sufficere si in articulo mortis recitarent orationem Dominicam, & manuum impositionem adipiscerentur à suis Ministris. Vnde audentiùs & effrænatiùs perpetrabant homicidia, adulteria, rapinas, vsuras, periuria, & alia eiusmodi. *Duodecimò*, non peccare graviùs, qui cum matre, aut sorore commiscetur, quàm qui cum alia fœmina. Mitto, vt dixi plurima alia errorum portenta, ab ijs palam tradita & disseminata.

12 Hæc autem, quæ protuli, prætermissa fuerunt in ea Professione Fidei edita à Synodo Lateranensi. Et quamvis postea Canone tertio ipsius condemnētur generatim hæretici, *quibuscumque nominibus censeantur*; nulla tamen hæreseon mox à nobis indicatarum notatur speciatim, neque in editione Latina, neque in exemplari Græco Bibliothecæ Mazarinæ, in quo Canoni tertio epigrapha est, περὶ ἀφορισμοῦ καὶ καταδίκης αἱρετικῶν. *De excommunicatione & condemnatione hæreticorum*. Nimirum, Innocentio III. & Patribus congregatis certum, & exploratum fuit, hæresibus quibuslibet ritè abscindendis non esse opus Concilio Oecumenico singillatim eas referente aut damnante; quamvis famosiores illarum in eo notari soleant ad solemnitatem ampliorem. Censuerunt itaque sufficere, vt eæ examinentur & proscribantur à Pontificibus Romanis, vel ipsorum nomine à Legatis Sedis Apostolicæ in Concilijs Provincialibus, aut Nationalibus ab ea probatis. qualia fuisse multa eodem sæculo, ac præcedenti, contra eosdem Abigenses, iam monuimus Disputatione XII. sectione 4. & palam est ex recentibus Conciliorum editionibus, præsertim Labbeana, omnium vberrima. Quare nequidem in ea ipsa Synodo Oecumenica, in qua Albigensium errores innotebantur, operæ pretium arbitrati sunt omnes singillatim referre aut configere.

SECTIO SECVNDA.

De errore Abbatis Ioachimi, & hæresibus Almarici, Davidis Dinanti, Guillelmi de Sancto Amore, & Desiderij Longobardi: quarum plures damnatæ fuerunt à Sede Apostolica extra Concilium.

13 CANONE Secundo eiusdem Concilij notatur erroris Abbas Ioachimus, quòd dixisset insanum & hæreticum Magistrum Sententiarum Petrū Lombardum, dum docuit esse in divinis summam quandam rem, quæ sit Pater & Filius, & Spiritus sanctus; quæque non sit generans, nec genita, nec procedens. qua ex propositione, verissima quidem & Catholica, idem Ioachimus præposterè colligebat, ex mente Lombardi in divinis non esse Trinitatem, sed

ſed quaternitatem; nimirum, trium perſonarum, & illius communis eſſentię, ſive quartæ rei. Nec contentus tribuiſſe Magiſtro hęreſim in eo quod Catholicè docuerat, impegit in aliam veram hæreſim, adſtruens inter divinas perſonas vnitatem, non eſſentialem, & eiuſdem numero naturæ, ſed ſolùm collectivam & ſimilitudinariam, qualem habent plures homines conſtituentes vnum populum, & plures fideles in ordine ad vnam Eccleſiam conſtituendam. Quin & ad eam abſurditatem ſuadendam abutebatur locis Scripturæ. Quare ad reijciendũ Ioachimi errorem PP. Concilij aiunt: *Nos autem credimus & confitemur cum Petro* (ſcilicet, Lombardo, quæ ſanè eximia viri laus eſt) *quòd vna quædam ſumma res eſt, & incomprehenſibilis ſimul, & ineffabilis, quæ veraciter eſt Pater, Filius, & Spiritus ſanctus, tres ſimul Perſonæ, & ſingillatim quælibet earumdem. Et ideò Trinitas ſolùm eſt in Deo, non quaternitas: quia quælibet illarum perſonarum eſt illa res, videlicet natura, ſubſtantia, eſſentia diuina, quæ ſola eſt vniverſorum principium, præter quod aliud inveniri non poteſt. Et illa res non eſt generans, neque genita, neque procedens; ſed eſt Pater qui generat, Filius qui generatur, & Spiritus qui procedit: vt diſtinctiones ſint in perſonis, & vnitas in natura. Licèt igitur alius ſit Pater, alius Filius, alius Spiritus ſanctus, non tamen aliud: ſed id quod eſt Pater, eſt Filius, & Spiritus ſanctus, idem omnino, vt ſecundùm Catholicam, & orthodoxam fidem, conſubſtantiales eſſe credantur. Pater enim ab æterno Filium generando ſuam ſubſtantiam ei dedit, iuxta quod ipſe teſtatur: Pater quod mihi dedit, maius omnibus eſt. Ac dici non poteſt quòd partem ſuæ ſubſtantiæ ei dederit, & partem retinuerit ipſe ſibi; cùm ſubſtantia Patris indiuiſibilis ſit, vtpote ſimplex omnino. Nec dici poteſt quòd Pater tranſtulerit ſubſtantiam in Filium generando, quaſi ſic dederit Filio, vt non retinuerit ipſam ſibi. Alioquì deſiiſſet eſſe ſubſtantia. Patet ergo quòd ſine vlla diminutione Filius naſcendo Patris ſubſtantiam accepit, & ita Pater, & Filius eamdem ſubſtantiam habent: & ſic eadem res eſt Pater & Filius, & Spiritus ſanctus ab vtroque procedens. Cùm ergo Veritas pro fidelibus ſuis orat, Volo, inquiens, vt ipſi vnum ſint in nobis, ſicut nos vnum ſumus. Hoc nomen VNVM, pro fidelibus quidem accipitur, vt intelligatur vnio charitatis in gratia: pro perſonis verò diuinis, vt attendatur identitas, atque in natura vnitas. Quemadmodum Veritas alibi dicit, Eſtote perfecti ſicut Pater veſter Cœleſtis perfectus eſt: ac ſi dicat manifeſtius, Eſtote perfecti perfectione gratiæ, ſicut Pater veſter Cœleſtis perfectus eſt perfectione naturæ; vtraque videlicet ſuo modo: quia inter Creatorem, & creaturam non poteſt tanta ſimilitudo notari, quin maior ſit inter eos diſſimilitudo notanda.* Hactenus ibi.

14 Verùm licèt doctrina Ioachimi eo loco damnetur tanquam fidei contraria, nulla eidem auctori nota inuritur: quoniam eam tradidit ſine pertinacia, paratus ſubire correctionem Eccleſiæ: ac proinde quemadmodum plures alij eadem animi præparatione tradentes doctrinam hæreticam, adhuc cenſentur Catholici, ita & Ioachimus. Vide quædam huc ſpectantia à ſimili Diſput. XII. ſect. 3. Quin & non deſunt qui exiſtiment, errorem illum inventum in eius libro, nòn fuiſſe germanum eius fœtum, ſed centonem aſſutum aliena & fraudulenta manu ad conflandam Ioachimo invidiam; præſertim cùm alijs eiuſdem Opuſculi locis extent aperta teſtimonia, in quibus agnoſcit in tribus perſonis *vnam, & ſummè vnam, & ſupra quàm dici poſsit ſimplicem naturam*: quin & cùm ipſe præcipua integritate morum, prophetiæ ſpiritu, & miraculis effulſerit, incredibile eſſe quòd in adeò craſſum errorem circa myſterium Trinitatis lapſus fuerit. Videſis Apologiam doctiſsimi Bivarij ea de re ad finem Commentariorum Dextri, præſertim pagin. 6. à numer. 12.

15 Nec ideò cenſeas Patres Lateranenſis Concilij arbitratos, eum errorem in libro Ioachimi deprehenſum, ritè damnari non poſſe extra eam Oecumenicam Synodum: cùm iam ſuprà num. 12. oppoſitum conſtiterit. Quare ſolùm vſi ſunt opportuno tempore & loco ad illum proſcribendum: quoniam Ioachimus paucis annis ante ipſum Concilium obierat, & ſub eius initium liber denuntiatus fuit coram Summo Pontifice Innocentio. Quare oportuit, vt occurrente tunc magna & Oecumenicæ Synodi celebritate, ferretur iudicium de doctrina illius, & præſcriberetur modus loquendi, ac ſentiendi circa adeò ſublime myſterium.

16 Ob eandem rationem fuerunt damnati generatim in eodem Concilio errores Almarici, ſeu Amorrici, natione Galli, patria Carnotenſis, profeſsione Doctoris

Parisiensis: qui sectam peculiarem instituit, & pravis dogmatibus infecit plures alios, atque in ijs Davidem Dinantium de quo postea. Verùm postulatus de hæresi, & de ea convictus à cæteris Theologis Parisiensibus, nec vllo modo ad sanum sensum revocatus, simul cum alijs quibusdam discipulis extremo iudicio traditus fuit.

17 Porrò errores Almarici referunt, post Cæsarium libro Dialogorum dist. 5. Bzovius ad annum Christi 1215. Alphonsus de Castro verbo *Adam* hæresi 3. verbo *Beatitudo* hæresi 1. verbo *Eucharistia* hæresi 4. verbo *Infernus* hæresi 1. & verbo *Resurrectio* hæresi 1. Prateolus verbo *Almaricus* num. 29. Gaulterius Sæculo XIII. cap. 1. & Salleles Regula 174. Binius in Scholijs ad prædictum Concilium Lateranense columna 3. hoc ordine colligendos curavit ex Prateolo I. ERROR. *Dicebat* (Almericus) *Corpus Christi non aliter esse in pane Altaris, quàm in alio pane, & in qualibet alia re, transubstantiationem denegans. II. Deum sic loquutum fuisse in Ovidio, sicut in Augustino. III. Negabat præterea resurrectionem corporum, Paradisum similiter, & Infernum; sed qui in se Dei cognitionem haberet, illum habere quoque in se Paradisum. Qui contrà peccatum mortale haberet, eundem Infernum habere in se, non aliter quàm dentem putridum in ore. IV. Altaria Sanctis dicata, & Imagines thurificare, sanctorumque invocationes, idololatriam esse asserebat. V. Non solùm cum Almenis Adam, & Euam nunquam carnali copula iungendos, si in statu, in quo Deus illos condidit, permansissent; verùm etiam sexuum differentiam nullam, sed hominum multiplicationem æquè atque Angelorum futuram affirmabat. Contra illud, quod in Genesi scribitur: Creavit Dominus hominem ad imaginem, & similitudinem suam: ad imaginem Dei creavit illum; masculum, & fœminam creavit illos. VI. Asserebat rursus, Deum non videri in se, sed in creaturis, sicut lumen in aere. VII. Item illud, quod aliàs est peccatum mortale, factum in charitate, non esse peccatum: impunitatem peccatorum promittens. VIII. Affirmabat denique, ideas, quæ sunt in mente diuina, & creare, & creari posse: cum contrà, teste Augustino, in mente diuina nil nisi æternum, & incommutabile sit. IX. Somniabat quoque, mentem contemplatiui, vel beati, perdere suum esse in proprio genere, & redire in illud esse ideale, quod habuit in mente diuina. X. Docebat deinde, omnes creaturas in fine in Deum redire, & in ipsum converti, vt sint vnum indiuiduum cum ipso: vnde per consequentiam in resurrectione duplicem fore sexum negabat.*

18 Nec ideo existimes Almericum eos solùm errores tradidisse. nam Prateolus, & post ipsum Bzovius num. 2. testantur, illum multipliciter aliàs insanijsse contra Catholicam fidem. Ex illis verò solus ferè primus, tertiusque in ea Generali Synodo singillatim proscripti fuerunt totidem articulis contrarijs circa Eucharistiam, resurrectionemque. Cæteros non fuit visum operæ pretium reijcere in singulari: sed satis existimarunt Patres dicere generatim Canone seu capite vltim. *Reprobamus & condemnamus perversissimum dogma impij Almerici, cuius mentem pater mendacij sic excæcavit, vt eius doctrina non tam hæretica, quàm insana sit censenda.* Quare Innocentius III. postea illum hæreticum pertinacem & excommunicatum declaravit: vt propterea eius ossa, quæ à Parisiensibus tumulo profano, seu non sacro, commissa fuerant ex quadam indulgentia inde eruta & vltricibus flammis tradita fuerunt. Itaque videtur, manifestum fuisse Patribus Lateranensis Concilij, nullo iure exigi ad quaslibet hæreses exterminandas vltimo iudicio, vt intra Synodum Oecumenicam examinentur singillatim aut proscribantur.

19 David Dinantius, præter insanias prædictas, quas ab Almerico didicerat, aliam edidit solùm homine extremè stupido aut deliro dignam: nempe, Deum esse materiam primam rerum omnium. immanem profectò errorem, & contrarium primæ Dei notioni apud omnes homines, quibus aliqua rationis scintilla affulget. Nec verò hæresis hæc damnata legitur speciatim in eo Concilio: quamvis pluribus post illud annis exagitata fuerit à Div. Thoma libro 2. contra Gentes cap. 17. & 1. part quæst. 2. articulo 8. Vide quæ diximus Tomo I. Theologiæ Sancti Anselmi Disput. XXIX. sectione 1. vbi plura invenies ad eruditionem sacram, & profanam ea de re spectantia.

20 Notandum præterea, cùm Albigenses memorati in superioribus plures novas hæreses procudissent à tempore Concilij Lateranensis IV. aliàs XII. Generalis vsque ad Concilium I. Lugdunense, aliàs XIII. Generale, id est ab anno M. CC. XV. vsque ad M. CC. XLIV. (vt patet ex Auctoribus suprà allegatis, & ex Concilijs Synodalibus

bus vtrique Synodo prædictæ interiectis contra hæreticos illos apud Binium & Labbeum) nullam tamen eorum inveniri damnatam in dicto Concilio Lugdunensi, quantùm ex omnibus eius Actis colligere potui. Sciebant enim Patres congregati, & Innocentius IV. Papa, qui præerat, aliter everti omnino posse & ritè proscribi hæreses, quàm per definitionem Generalis Concilij.

21 Quapropter Alexander IV. Papa paucis post annis (non tamen Christi M.CC.L. vt Salleles refert ex Prateolo, cùm ille vsque ad annum Christi M.CC.LIV. non fuerit renuntiatus Pontifex) edita Bulla, cui initium, *Romanus Pontifex*, extra omne Concilium damnavit errores Guillelmi de Sancto Amore: qui specialem sectam instituerat sub idem tempus contrariam statui Religionum, præsertim Mendicantium. Docebat enim imprimis, neminem in ijs salvari posse. Deinde, Monachos ex eleemosyna in otio viventes, nimirum, in exercitijs vitæ contemplatricis, esse incapaces salutis assequendæ. Demum, licitam esse paupertatem habitualem, qua homo paratus sit ad omnia relinquenda pro Deo si quando vrgeat necessitas; non tamen actualem, qua aliquis renuntiat omnibus quæ possidet, vt liberiùs Deo serviat. Librum verò Guillelmi ea dogmata impia continentem Alexander damnavit tanquam hæreticum, & sub pœna excommunicationis præcepit vt quisquis illum haberet, statim combureret. Scripsere quoque doctissimè in confutationem illius duo clarissimi Ecclesiæ Doctores tunc florentes, Thomas & Bonaventura. Legendus Alphonsus de Castro lib. 10. adversus hæreses verbo *Monachus*.

22 Simili œstro excitatus fuit adversus paupertatem Religionum Desiderius Longobardus effutiens, non modò inutilem rem esse, sed illicitam quoque, omnia propter Iesum Christum relinquere. Deinde, & consequenter, nefas esse in Religionem vllam ingredi, quæ vel possessiones non habeat, saltem in communi; vel certè non profiteatur laborem manuum, ex quo victitet. Quam impietatem solidè refellit Sanct. Thomas Opusculo 19. inscripto adversus impugnatores Religionis. Eaque iam satis fulgurita fuit in Bulla citata Alexandri IV. quin ad eam proscribendam opus fuerit Concilio aliquo Generali. Immo nec facilè forsan erit invenire aliquod Provinciale aut Nationale, coactum tempore eiusdem Pontificis, in quo ij errores damnati fuerint. Nullum enim omnino celebratum interea alicubi terrarū memorat Binius in editione sua. Deinde in Regia vnum apparet anno 1257. in Dania ab Episcopis ad tuendā libertatem Ecclesiasticam coactum: alterum Coloniense anni 1260. ad extirpationem vitiorum & bonorum germinum plantationem. Denique in Labbeana omnium instructissima, quamvis quinque exhibeantur, & nominatim Albiense Nationale ex Tomo II. Spicilegij Dacheriani; non invenio aliquid in ijs tractatum aut definitum contra prædictos errores.

SECTIO TERTIA.

De erroribus Raymundo Lullio adscriptis, & ipsius discipulis, quos Gregorius XI. Papa extra Concilium Generale damnasse fertur, alijs contrà sentientibus, & pro illius honore pugnantibus.

23 PROLIXAM litem nobis excitarent dogmata Raymundi Lullij, eodem sæculo tertiodecimo visi vestitis, vtpote nati anno Christi M. CC.XXX. nisi iam satis de ijs egissimus Tomo II. Theologiæ Sanct. Anselmi Disput. LI. quæ est prima de Mysterio Trinitatis. Quare pauca ex ijs brevissimè perstringemus, & adijciemus nonnulla alia, quæ postea observare licuit. Plerique ex antiquioribus præsertim, & in ijs maximè Nicolaus Eymericus in Directorio Inquisitorum parte secunda quæst. 9. illum inter Hæresiarchas referunt, veluti qui plures hæreses excogitaverit, & sectam peculiarem earum instituerit. Addit ipse, Gregorium XI. Papam (qui plurimis post Raymundum annis electus fuit Pontifex, nimirum anno M. CCC. LXX.) illius dogmata quingenta damnasse; non quidem habito Generali Concilio, sed Consistorio, sive Consilio Fratrum, vt ipse loquitur.

24 Sed audiamus Eymerici verba loco allegato: *Postea, inquit, Dominus Papa Gregorius XI. in Consistorio, etiam de Concilio Fratrum, interdixit & condemnavit doctrinam cuiusdam Raymundi Lulli Catalani mercatoris de Civitate Maioricarum oriundi, laici, phantastici, imperiti, qui quamplures libros ediderat in vulgari Catalanico, quia totaliter grammaticam ignorabat. Quæ doctrina erat plurimùm divulgata, quam creditur habuisse à Diabolo, cùm eam non habuerit ab homine, nec humano studio, nec à Deo; cùm Deus non sit auctor hæresum, nec errorum.*

Licèt ipse Raymundus asserat in libris suis, quòd eam habuit in quodam monte à Christo, qui sibi (vt dixit) apparuit crucifixus: qui putatur fuisse Diabolus, & non Christus. Quæ doctrina durauit ferè per octoginta annos, quousque scilicet Fr. Nicolaus Eymericus Ordin. Prædicatorum Aragoniæ Inquisitor ex certis causis habens eandem multùm suspectam de hæreticâ prauitate, illâ multo cum labore transcurrit, postea præsentauit prædicto Domino Papæ Gregorio viginti volumina: & causa commissa Domino Cardinali Ostiensi, de eius mandato fuerunt per viginti & vltra magistros in Theologia diligentes examinata. Et tandem de Fratrū consilio, vt verè hæreticalia condemnata, & tota doctrina generaliter interdicta; quæ doctrina continebat plusquam quingentos articulos erroneos, de quibus, vt prolixitati parcatur, centum præsentibus inseruntur.

25 Itaque addit, quamvis in libris Raymundi continerentur quingenti errores, se illos ad centum præcipuos redegisse, vt prolixitati parceret, qui apud ipsum in Directorio citato videri possunt; præter duodecim alios peculiares discipulorum aut sequacium, quos etiam refert. Verùm Prateolus in Elencho lib. 16. verbo *Raymundus Lullus* num. 2. & Gaulterius Sæculo XIII. cap. 5. quamvis censeant illum fuisse Hæresiarcham, & tradidisse errores ab Eymerico memoratos; solos quinque præcipuos memorant. *Primus* est, in Deo esse plures essentias. *Secundus*, Deum Patrem extitisse antequam Filius esset. *Tertius*, divinam essentiam, cùm non sit otiosa, essentiare; naturam, naturificare; bonitatem, bonificare: & sic de reliquis perfectionibus absolutis Dei. *Quartus*, Spiritum sanctum esse conceptum de Patre & Filio. (Debuisset dicere procedentem; non autem conceptum. Hoc enim proprium Verbi, seu Filij est, sicuti esse genitum, & natum.) *Quintus*, iniustam esse punitionem hæreticorum.

26 Sed & post damnatas propositiones omnes ac scripta Raymundi triplici Bulla eiusdem Gregorij XI. extante in Appēdice citati Directorij Romæ editi anno M.D.LXXXVII. pag. 67. cum Notis Francisci à Pegna; addidisse dicuntur illius discipuli hunc alium errorem ordine vndecimum, qui in eodem Directorio habetur pag. 261. *Vndecimus error: Quòd Dominus Papa Gregorius XI. qui doctrinam Raymundi Lullij in viginti voluminibus eius contentam, vt hæreticalem in ducentis articulis Auenione in Consistorio damnauit; totamque generaliter vt suspectam de hæresi cunctis fidelibus interdixit; sacrum Collegium, quod consensit; Cardinalis Hostiensis, qui Comissarius in illa causa fuit; Magistri in Theologia vltra viginti, qui ad condemnationem prædictam consilium præstiterunt; isti doctrinam istam non intellexerunt, decepti sunt, & turpiter errauerunt.* Mirum sanè, si verum, Lullij sectatores adeò irreverenter locutos in Roman. Pontificem, eiusque Consiliarios. Itaque, iuxta eam narrationem, erroris nota inusta fuit expostulatio Lullistarum adversus iudicium Gregorij XI. Papæ, damnantis dogmata illa Raymundi, tanquam hæreticalia; quasi Pontifex cum Cardinalibus & Theologis ad eam censuram convenientibus turpiter errasset. Et certè si verè Lullistæ id dicere ausi sunt, meritò erroris in ea parte arguuntur. Constatque præterea (quòd maximè ad institutum nostrū attinet) eo tempore tam certam & exploratam fuisse auctoritatem infallibilem Romani Pontificis in quæstionibus fidei dirimendis, quamvis extra Concilium Oecumenicum, siue Generale, vt quicumque definitionem ipsorum impugnasse dicuntur ad defendendum doctrinam Lullij, pessimè in Ecclesia audierint, veluti errantes in materia spectante ad fidem. Quod nobis sat fuerit collegisse ex ea narratione Eymerici, probata à Francisco de la Peña Rotæ Auditore, Prateolo, Gaulterio, Bzovio, alijsque pluribus, ex hypothesi quòd vera sit.

27 Alij tamen multi, quos cit. Disp. II. allegavimus, Raymundum Lullium ab ea nota vindicare conati sunt, quasi Eymericus in odium ipsius ea Diplomata Pontifici Gregorio XI. supposuerit: vtpotè quæ semel & diu conquisita Romæ, & Avenione, vbi primùm edita dicuntur, nunquam inventa fuerint. Præter Auctores ibidem à nobis allegatos, editum fuit Memoriale quoddam Palmæ Balearium anno M.DC.XXVII. à R. P. Ioanne Riera Franciscano, Romæ agente causam Lullij, quem cum pluribus alijs, pium Eremitam, & Martyrem fuisse contendit, & præterea ostendere conatur, in doctrina ipsius, si seriò expendatur, nullum errorem contineri. Plurium etiam insignium Virorum nomina profert, qui idem iudicium ea de re tulerint. Vide Salleles Regula 276.

28 Nos verò, quemadmodum eo loco, ita & nunc non audemus quidquam pro alterutra partium definire. Id autem constanter asserimus, si fortassis reipsa Gregorius XI. ex cathedra declaravit, doctrinam Raymundi esse hæreticalem; eam censuram omnino certam

tam & iustam fuisse, ac nimiùm audenter incusatam à defensoribus Lullij; qui propterea iure merito erroris notati fuerint. Quod sufficit ad comprobandū doctrinam, in qua stabilienda versamur. Semper enim ratum manet, iudicia Apostolicæ Sedis in quæstionibus fidei, quamvis extra Concilium Generale prolata, esse prorsus vera, & nulli obnoxia errori. Absolutè autem, vt aiunt, & simpliciter loquendo, nolumus quidquam dedecoris irrogare, vel nomini, vel vitæ, vel doctrinæ Lullij; præsertim cùm plurimi in Maiorica Insula, & non pauci alijs locis *Beatissimum Martyrem* appellent, hodieque. Itaque eius causæ definitionem remittimus iudicio Sedis Apostolicæ, prout etiam Salleles fecit lib. 3. Regula CC LXXVIII. post rem latissimè & recenter discussam.

SECTIO QVARTA.

De Sectis Fratricellorum, Pseudo-Apostolorum, & Flagellantium, earumque erroribus, damnatis à Sede Apostolica, extra omne Generale Concilium.

28 EODEM Sæculo labente, circa annū M. CC. LXXVII. initium habuit secta Fratricellorum, cognominatorum *de paupere vita*, quorum auctor creditur fuisse Hermannus Pongilupus, Natione Italus, qui eum dogmatibus suis, viginti circiter annis post obitum condemnatus fuit à Bonifacio Octavo Papa, nulla ad id coacta Synodo; eiusque corpus exhumatum, & igni traditum. De quo legendi Bernardus à Lutzemburgo lib. 2. verbo *Hermannus*, Prateolus lib. 6. verbo *Fratricelli*, Sanderus de visibili Monarchia ad annum 1303. Angelus de Paz tomo 1. in Symbolum lib. 9. cap. 20. Cardinalis Bellarminus 2. parte Chronologiæ ad annum 1386. & Dermitius Thadæi in Nitela Franciscana cap. 2. vbi palam ostendit, Hermannum prædictum fuisse quidem auctorem sectæ Fratricellorum, eiusque gregales, aut sectatores extitisse postea plures; alienos autem eos omnes fuisse à sacro S. Francisci Ordine, quidquid aliqui affirment, invidiam ipsi conflare tentantes.

29 Antequam Bonifacius VIII. damnaret Hermannum eum hæresibus suis, Honorius IV. Papa anno M.CC.LXXXV. sententiam tulerat adversus illius Sectam sub specie cuiuspiam Religionis introductam, & hæretica labe infectam. Illius Diploma extat apud „ Cherubinum Tom. I. his verbis: OLIM „ Felicis recordationis Papa Gregorius X. „ Prædecessor noster in Concilio Lugdunen- „ si omnes Religiones, & Ordines Mendican- „ tium adinventos post Generale Lateranen- „ se Concilium, qui nullam confirmationem „ Sedis Apostolicæ meruerunt; perpetuæ pro- „ hibitioni subiecit, & quatenus processe- „ rant, revocavit. Verùm sicut ad nostri Apo- „ stolatus auditum fama querula deferente, „ pervenit, quidam, qui post Generale, & „ ante Lugdunense prædicta Concilia sub „ nomine Ordinis Apostolorum, habi- „ tum novæ Religionis assumpserunt, quam- „ quam nullam aliquando confirmationem „ Sedis Apostolicæ meruissent, prohibitionis, „ ac revocationis prædictæ temerarij præ- „ sumptores, eundem habitum, seu ei consi- „ milem sub eodem nomine, vsque hodie de- „ ferentes, quamplures etiam alij assumpto „ post dictum Lugdunense Concilium, hu- „ iusmodi habitu, per diversas Mundi partes „ mendicando discurrere non verentur, fa- „ cientes ea, quæ non decent, in animarum „ suarum periculum, & grave scandalum plu- „ rimorum: præsertim cùm nonnulli pravi- „ tatis hæreticæ vitio laborantes, sub hoius- „ modi habitu sint inventi. Nos igitur volen- „ tes talium prævaricatorum insolentem au- „ daciam refrenari, & prædictam non tam „ Religionem, quàm perniciosam Sectam pe- „ nitus aboleri, ne fortè fideliū simplices fal- „ sa sanctitatis eorum imagine seducantur; „ Vniversitati vestræ per Apostolica scripta „ mandamus, quatenus quoscumque de præ- „ dictis in vestris Civitatibus, & Diœcesibus „ invenire contigerit, eos ad deponendum „ huiusmodi habitum monitione præmissa, „ per censuram Ecclesiasticam, appellatione „ postposita, compellatis. Monentes eosdem, „ vt si religiosam vitam ducere cupiunt, ad „ aliquam se transferant de Religionibus ap- „ probatis. Quòd si aliqui eorum censuram „ prædictam contempserint, vos contra ipsos „ ad pœnam carceris, seu aliam, prout expe- „ dire videbitis, procedatis, invocato adver- „ sus eos, si opus fuerit, auxilio brachij sæcu- „ laris. Cæterum, vt prædicti eò facilius à sua „ insolentia compescantur, quò magis à Chri- „ sti Fidelibus adijci se viderint, & contem- „ ni: Volumus nihilominus, quòd huiusmo- „ di processum nostrum in vestrarum Civi- „ tatum, & Diœcesum terminis, iteratis vi- „ cibus publicantes, ac facientes per aliquos „ publicari, eosdem populos auctoritate no- „ stra moneatis, & inducatis attentè, ne ali- „ quem de prædictis præfatum habitum defe- „ rentibus recipere præsumant in hospitio, „ vel eis aliquas eleemosynas largiantur, nec „ ad deferendum habitum illum, seu ei consi-

mi-

„ milem, impendant consilium, auxilium, vel „ favorem. Datum Romæ apud Sanctam Sabinam quinto idus Martij, Pontificatus „ nostri Anno primo, sub anno Dominicę Incarnationis 1285. *.

Hucusque Pontifex: qui sanè nullo Concilio ad id coacto, pseudo-religionem illam extinxit, non modò quòd intrusa esset, sive introducta contra decreta Concilij Generalis Lateranensis sub Gregorio X. sed etiam quoniam in ea erant aliqui *pravitatis hæreticæ vitio laborantes*. Eius autem sceleris iudicium ad Pontificem Romanum propriè spectat.

30 Nec mirum damnati fuerint Hermannus & sequaces, primùm ab Honorio IV. deinde à Bonifacio VIII. cum hæresibus suis, absque interventu alicuius Concilij: tum quia id non exigi vt Sedes Apostolica ferat vltimum & irreformabile iudicium in quæstionibus fidei, perpetua sæculorum doctrina & praxis in Ecclesia tulit: tum præterea quòd pleræque eorum insaniæ, & turpitudines palam opponerentur fidei, rationi, & honestati morum. *Imprimis* enim asserebant, vxores esse omnibus communes: ideoque in suis nefarijs congressibus, quos agebant in speluncis & cavernis, post expletas qualescumque preces, extinctis luminibus, se immiscebant viri fœminis, nullo habitu delectu. *Secundò*, vbi ex illo nefario coitu fœmina aliqua concipiebat infantem, is in spelunca per manus omniũ deferebatur, tradebatur, recipiebaturque, quoad vsque animam efflaret. Ille verò in cuius manibus expirabat, statim inaugurabatur Summus Pontifex. *Tertiò* negabant, Rempublicam ab vllo homine Christiano administrari posse. Ita Prateolus suprà allegatus, & Gaulterius Sæculo XIII. cap. 7. *Quartò* denique affirmabant visionem Dei sanctis animabus differri vsque ad diem iudicij, qui error postea confixus fuit sæculo sequenti à Ioanne XXII. vt videbimus Disp. ventura.

31 Pseudo-Apostolorum secta initium duxisse creditur à Gerardo Sagarello Parmensi, & Dulcino Novariensi, qui circa finem eiusdem sæculi varijs hæresibus infecerunt Parmam, & plures alias Italiæ vrbes. Appellabant se Apostolos, & soli Deo subiectos: ideoque sub nullius obedientia vivebant. Amicti tunica alba longa, capillos nutriebant, detecto semper capite incedentes, nudis pedibus. Prædicabant publicè, & in plateis ipsis parca mensa vtebantur, & cibo obvio. Ex ijs Gerardus cum sequacibus suis palam convictus de hæresibus disseminatis, cum ijs damnatus fuit imperante Adolpho Cæsare Germano, & Bonifacio VIII. Romanæ Sedis Antistite; anno M.CC.XC.VI. vt testatur Prateolus lib. 14. verbo *Pseudo-Apostoli num.* 41. Nec tamen vllum Concilium legitur coactum ad errores dicti Gerardi damnandos. Illorum octo solùm enumerat idem Prateolus; Bzovius verò ad annum M CC.LXXXV. simul cum Fymerico 2. part. Directorij quæst. 12. viginti recenset. Ex ijs solos illos, qui quodammodo impugnant auctoritatem Sedis Apostolicæ, seu Romani Pontificis, quam asserendam suscepimus in hoc Opere, placet ad verbum exscribere, prout referuntur à Bzovio.

32 Primus error. Tota auctoritas à Domino Iesu-Christo tradita, & collata, Ecclesiæ Romanæ, est omnino evacuata, & iam dudum cessavit propter malitiam Prælatorum. *Secundus*, Ecclesia Romana, quam tenent, Papa, & Cardinales, & Clerici, & Religiosi, non est Ecclesia Dei, sed reprobata Ecclesia, quæ perseverat hodie sine fructu. *Tertius*, Romana Ecclesia est illa meretrix, quæ, à fide Christi apostatavit de qua scribit Ioannes in Apocalypsi. *Quartus*, tota illa potestas spiritualis, quam Christus dedit Ecclesiæ ab initio, est translata in sectam illorum, qui dicuntur Apostoli, seu de ordine Apostolorum, quam sectam illi vocabant congregationē spiritualē, à Deo missam, & electã in istis diebus novissimis. Et ipsi, & nulli alij, se habere potestatem, quam habuit B. Petrus Apostolus, dicebant. *Quintus*; Gerardus Sagarellus Parmensis, Princeps, & auctor huius sectæ, fuit nova planta, pullulans in radice fidei, in qua Deus cœpit reducere Ecclesiam suam ad conversationem, & perfectionem, & vitam, & statum, & paupertatem Ecclesiæ primitivæ in illo statu, in quo Christus commisit Ecclesiam B. Petro Apostolo. *Sextus*, ipsi soli, qui dicuntur Apostoli de prædicta secta, seu congregatione, sunt Ecclesia Dei, & sunt in illa perfectione, in qua fuerunt primi Apostoli Christi. Et ideo non tenentur alicui homini obedire, nec Summo Pontifici, nec alicui alteri, quia eorum Regula, quæ fuit à Christo immediatè, libera est, & perfectissimam vitam habet. *Septimus*, nec Papa nec aliquis alius potest eis præcipere, vt deserant statum illum, seu vitam tantæ perfectionis: nec etiam potest eos excommunicare. *Octavus*, de quolibet statu, & ordine potest quilibet licitè transire ad eorum vitam, & statum, seu ordinem, sive sit religiosus, sive sit sæcularis. Ita quòd vir sine consensu vxoris, & vxor sine consensu viri potest relinquere statum matrimonij, & advolare ad ordinem ipsorum. Et quòd nullus Prælatus Ecclesiæ Romanæ potest separare matrimonium, sed ipsi

ipsi possunt. *Nonus.* Nullus Papa Romanæ Ecclesiæ potest aliquem absolvere à peccatis, nisi sit ita sanctus, sicut fuit B. Petrus Apostolus, vivens in omnimoda paupertate, sine proprio, & in humilitate, non faciendo bella, nec aliquem persequendo, sed permittendo vivere quemlibet in sua libertate. *Decimus.* Omnes Prælati Romanæ Ecclesiæ, tam maiores, quam minores, à tempore S. Sylvestri, postquam declinaverunt à modo vivendi priorum Sanctorum, sunt prævaricatores, & seductores, excepto Fratre Petro de Murono, qui fuit Papa Cœlestinus appellatus. *Vndecimus.* Omnes Ordines Religiosorum, Sacerdotum, Diaconorum Subdiaconorum, & Prælatorũ, sunt ad fidei Catholicæ detrimentum. *Duodecimus.* Laici non tenentur, nec debent dare decimas alicui Sacerdoti, seu Prælato Romanæ Ecclesiæ, qui non sit in tanta perfectione, & in tanta paupertate, in quanta fuerunt primi Apostoli. Nec debent dari decimæ, nisi ipsis qui dicuntur Apostoli, & sunt pauperes Christi.

33 Omnes itaque ij errores contrarij auctoritati Ecclesiæ, sive Sedis Apostolicæ, & Pontificum Romanorum, simul cum alijs, qui videri possunt, apud Prateolum & Bzovium nuper allegatos, damnati fuerunt cum auctoribus suis à Bonifacio VIII. Papa anno M.CC.XC.VI. extra omne Concilium, tota Ecclesia consentiente statim in ijs hæresibus & impietatibus reijciendis.

34 Denique secta dicta Flagellantium initium habuit eodem sæculo circa annum M.CC.LXX.V & incrementum aliquod subinde vsque ad M.CCC.XIII. Eam denominationem habuerunt à consuetudine flagellandi se virgis, & nodosis flagellis, in quibus erant infixi aculei ad ostentationẽ: quam percussionem aiebant esse potiorem confessione ad quælibet peccata delenda. Multi eorum ad vrbem Spiram concurrerunt diebus ipsis Comitiorum, speciem religionis admodum piæ & austeræ exhibentes. Rudes erant: cruces in suis vestimentis ferebant: vrbes gregatim mœsto vultu ingrediebantur: scapulas præferentes livore plenas ex crebris ictibus. Non petebant eleemosynam, sed accipiebant sponte sibi oblatam. Sub hac specie pietatis austeritatisque plures tradebant errores. Imprimis enim flagellationem illam non modò aiebant potiorem esse confessione Sacramentali ad quælibet peccata delenda, sed etiam Martyrio æquiparandam, aut præferendam. quin & Baptismum aquæ iam finem habuisse, & commutatum fuisse in Baptismum flagellationis: ac per consequens neminem esse posse verum Christianum, aut salvum, nisi suo sanguine per verberum ictum baptizatum. Denique & Evangelium iam finitum effutiebant per adventum eius novæ religionis. Cùm ijs erroribus alium conciliabant crassissimum, asserentes, licitum esse periurium, iuxta illud:

Iura, periura: secretum prodere noli.

De ijs omnibus vide Alphonsum de Castro verbo *Aqua*, hæresi 2. & verbo *Baptismus*, præter Prateolum, & Gaulterium suprà allegatos.

35 Ad extirpandos prædictos errores cum auctoribus suis, sicuti & alios eiusdem sæculi iam relatos, nemo censuit Concilio opus esse, præsertim Generali. Omnes itaque tum Pontificia definitione, aut decreto per Legatos edito; tum etiam igne & ferro consumpti sunt.

SECTIO QVINTA.

Proferuntur illustria quædam testimonia Patrum aliquorum eiusdem sæculi, præsertim SS. Thomæ, & Bonaventuræ, pro auctoritate infallibili Romani Pontificis.

36 CLAVDAMVS Disputationem hanc illustribus quibusdam testimonijs Patrum eiusdem sæculi, in quibus traditur eadem auctoritas summa Sedis Apostolicæ in determinandis quæstionibus fidei, nulla Concilij Generalis mentione facta.

37 Imprimis non parum momenti confert in rem nostram auctoritas Concilij Lateranensis IV. aliàs XII. Generalis sub Innocentio III. vbi Canone sive capite quinto dicitur: *Antiqua Patriarchalium Sedium privilegia renovantes, sacra Vniversali Synodo approbante sancimus, vt post Romanam Ecclesiam, QVÆ, DISPONENTE DOMINO, SVPER OMNES ALIAS OBTINET PRINCIPATVM, VTPOTE MATER VNIVERSORVM CHRISTI FIDELIVM ET MAGISTRA, Constantinopolitana primum, Alexandrina secundum, Antiochena tertium, Hierosolymitana quartum locum obtineat, servata cuilibet dignitate propria: ita, quòd postquam earum Antistites à Romano Pontifice acceperint Pallium, quod est plenitudinis officij Pontificalis insigne, præstito sibi fidelitatis & obedientiæ iuramento, licenter & ij suis suffraganeis Pallium largiantur, recipientes pro se professionem Canonicam, & pro Romana Ecclesia sponsionem obedientiæ ab eisdem.* Hactenus ibi: in quibus sanè condistinguitur Romana Ecclesia

ab

ab omnibus alijs Patriarchalibus, & ab vniverso fidelium cœtu, tanquam Princeps & & Magistra omnium. Quare consequens est, vt definitiones, dogmata, & decreta Ecclesiæ Romanæ (id est, Pontificis Romani ex cathedra loquentis) excipi debeant reverenter, & absque tergiversatione vlla, tum à quatuor Patriarchalibus Ecclesijs Orientis, tum ab illarum suffraganeis, tum ab Occidentalibus Ecclesijs, in quibus par aut potior ratio est, tum denique à toto fidelium.

38 Et sanè ita oportuit definiri in ea Magna Synodo, atque Oecumenica: vtpote ad quam non Occidentales modò Præsules, sed & Orientales convenerunt, ac nominatim Patriarchæ prædicti, & Imperator ac Reges Orientis, per Legatos suos. Græci enim schismatici hunc Primatum Ecclesiæ Romanæ in reliquas Patriarchales Orientis, & auctoritatem summam docendi ac definiendi, frequenter infestati sunt: vt videbimus infrà Disput. XLI. Quapropter in Magna ea Synodo ex Latinis pariter & Græcis constante, iure optimo id definitum est, ne Græculi rebellantes postea, & ad suum ingeniũ redeuntes, possent aliquam excusationem obtendere.

39 Et sanè idipsum docuerant Græci Patres, vt in superioribus ostensum fuit, & observat S. Thomas eodem sæculo terriodecimo scribens libro primo contra errores Græcorum, cap. 32. his verbis: *Habetur ex Græcorum Doctorum auctoritatibus, quòd Romanus Pontifex habeat in Ecclesia plenitudinem potestatis. Dicit Cyrillus Patriarcha Alexandrinus in libro Thesaurorum: sicut Christus accepit à Patre sceptrum Ecclesiæ Gentium ex Israel egrediens super omnem Principatum, & Potestatem, super omne quodcumque est, vt ei cuncta curventur: sic & Petro, & eius Successoribus plenissimam potestatem plenissimè commisit, & etiam nullo aly, quàm Petro, Christus quod suum est plenum ipsi soli dedit, &c. Hoc etiam traditur auctoritate Scripturæ: nam Dominus Matth. 16. vniuersaliter Petro dixit: Quodcumque solueris super terram, &c. Ostenditur etiam quod Petrus sit Christi Vicarius, & Romanus Pontifex Petri Successor in eadem potestate ei à Christo collata.* Non potest autem consistere in Petro, & Successoribus eius plenitudo potestatis Christi plenissimè commissa, nisi auctoritatem plenam habeat docendi & erudiendi cæteros omnes in fide, ac definiendi vltimo & irreformabili iudicio quidquid ad illam spectat. Quare subdit S. Doctor, *ad eundem Romanum Pontificem pertinere, quæ fidei sunt, determinare: ipsum Patriarchis Prælatum esse.* Indeque pauld post colligit, *subesse Pontifici Romano, esse de necessitate salutis.* Et in Opusc. 5. quod scripsit in Symbolum Apostol. prope finem, tractans verba illa Christi apud Mathæum cap. 16. v. 18. *Et portæ inferi non prævalebunt aduersus eam*, sic loquitur: *Quasi dicat: Bel abunt aduersus te, sed non prævalebunt. Et inde est quòd sola Ecclesia Petri, in cuius partem venit tota Italia, dum Discipuli mitterentur ad prædicandum, semper fuit firma in fide. Et cùm in alijs partibus, vel nulla fides sit, vel commista multis erroribus; Ecclesia tamen Petri, & fide viget, & ab erroribus munda est. Nec mirum: quia Dominus dixit Petro Lucæ 22. v. 32. EGO ROGAVI PRO TE, PETRE, VT NON DEFIAT FIDES TVA.* Si autem Successores Petri in eadem cathedra definire possent, aut vnquam definijssent (vt quidam ex Adversarij aiunt) aliquid fidei contrarium; omnia alia de Ecclesia Petri dicere oporteret, contra quàm S. Thomas docet, & ex verbis Christi colligit.

40 Quod idem S. Doctor non ex ob aliquo solùm, aut subobscurè, sed palam ac sæpissimè tradit, agnoscens in Romano Pontifice solo, aut sine interventu aliorum, vel Concilij, supremam & infallibilem auctoritatem ad definiendum quaslibet fidei controversias, ita vt omnes Christiani teneantur ad exhibendum ipsi mentis obsequium. Possemus paginas implere testimonijs eius luculentissimis in idem demonstrandum: siquidem Ludovicus Bail, insignis Doctor & Pœnitentiarius Parisiensis, nuper in Summa Conciliorum Tract. de triplici verbo Dei collegit octoginta illorum in idem probandum: quorum aliqua, & nonnulla alia, ad litteram dedimus supra Disput. VI. sect. 2. nec repetere oportet, ne canere videamur cantilenam eandem. Videsis ibi, nec pœnitebit. Et quidem in hac controversia gravissima ferè omnium, quæ ad fidem & vnitatem Ecclesiæ spectant, magno nobis solatio, nec solùm præsidio est, habere D. Thomam ex instituto & sæpissimè decertantem pro auctoritate infallibili Summorum Pontificum. Scimus enim quanti ponderis sit & fuerit semper in Ecclesia illius doctrina; præsertim sæpe & ex professo tradita. Nec dubium, si quæstio hæc in terminis, vt aiunt, definienda fuisset à Concilio Tridentino, consulendam attentissimè fuisse S. Doctoris mentem ad illam dirimendam, quemadmodum ad finiendas cæteras de fide controversias ibidem consulta fuit: Quod autem (quamvis deessent alia innumera testimo-

monia Conciliorum & Patrum à nobis producta; & in progressu exhibenda) sufficeret Illustrissimis Antistibus Galliarum hoc anno Lutetiæ congregatis, vt more Prædecessorum suorum in eandem sententiam pedibus irent, nec paterentur doctrinam S. Thomę, Clarissimi Ecclesiæ totius, simul & Parisiensis Academiæ Doctoris, in re adeò gravi, & omnium ferè fidelium à tempore nascentis Ecclesiæ mentibus altè infixa, tam apertè novis Declarationibus deseri & impugnari.

41 Eodem sæculo & tempore in ipsa florentissima Academia Parisiensi docuit eandem sententiam alter totius Ecclesiæ Doctor S. Bonav. Etenim in Breviloquio p. 6. c. 13. & præterea initio expositionis Regulæ S. Francisci, inter plura alia huc spectantia, illam probat hoc ineluctabili argumento: *Si partibus discordantibus non esset qui manum posset mittere in ambabus, fuisset Synagoga felicior quàm Ecclesia: quia illa habebat vnum Summum Pontificem, qui omnes discordias poterat terminare: vt patet ex Deuteron. cap. 17.* Itaque iudicio Bonaventuræ, quotquot nuper in Gallia nolunt controversias fidei (immo nec causas Episcoporum, vt hoc obiter dixerim) terminari iudicio Romani Pontificis, sed adhuc desiderant consensum Ecclesiæ accedentem, sive (quod perinde est) Vniversalis Concilij; feliciorem faciunt Synagogam, quàm Ecclesiam Christi. Quod quàm absurdum sit, nemo non videt.

42 Idem S. Bonav. loco laudato reddit quasi rationem à priori eiusdem doctrinæ, dicens: *Quia excellentia quantò magis ascendit, tanto magis vnitur: Hinc est, quòd plures sunt Episcopi, pauciores Archiepiscopi, paucissimi Patriarchæ, & vnus Pater Patrum, qui Papa meritò appellatur, tanquam vnus primus & Summus Pater spiritualis omnium Patrum, immò & omniũ fideliũ, & Hierarcha præcipuus, Sponsus vnicus, Caput indiuisum, Pontifex Summus, Christi Vicarius, fons, & origo, & regula cunctorum Principatuum Ecclesiasticorũ, à quo tanquam à Summo deriuatur ordinata potestas, vsque ad infima Ecclesiæ membra, secundùm quod exigit præcellens dignitas Ecclesiæ in Ecclesiastica Hierarchia.* Vix autem aut ne vix quidem esse potest ralis, tantus, & tam supremus Hierarchiæ gradus vltra omnes alios, nemine excepto, tanquam Capitis, fontis, originis, & regulæ cunctorum Principatuum Ecclesiæ, sine auctoritate summa & infallibili ad derivandum in eos omnes doctrinam sanam in materia fidei & morum.

43 Vterque S. Doctor, Thomas, & Bonaventura, vocatus fuit à Gregorio X. Romano Pontifice ad Concilium Generale Lugdunense anno M.CC.LXXIV. quamvis prior ex ijs in itinere desiderium sui toti Ecclesiæ reliquerit; posterior verò initio ferè eiusdem Synodi communi omnium planctu diem clauserit extremum. Inquiro, si controversia quam præ manibus habemus, tunc tractaretur, præsente vtroque S. Doctore, quid ambo dicerent? Sanè idipsum, quod in scriptis suis sæpe & constanter tradiderant. Quid cæteri Patres congregati? Nihil aliud, quàm vterque: immo nihil aliud, quàm quod eousque Ecclesia Gallicana, Academia Parisiensis, immo & tota Antiquitas Christiana docuerat: vt in superioribus abundè ostensum est. Neque enim tunc, immo nec nisi iam labente aut inclinante sæculo sequenti inter viventes computabatur Ioannes Gerson, qui longè postea sæculo quintodecimo occasione schismatis in Concilio Constantiensi opinionem contrariam tradere ausus fuit. Vide Raymundũ in Opusculo inscripto, Αὐτοὶ ἔφα, puncto 11. Itaque censendum absdubio est, Patres omnes eius Generalis Concilij Lugdunensis, si tunc excitata fuisset controversia hæc, simul cum vtroque S. Doctore, auctoritatem infallibilem ad finiendas quæstiones fidei Romano Pontifici asserturos.

44 Henricus Gandavensis, eodem sæculo cognominatus *Doctor Solemnis* in Academia Parisiensi, Quodlib. 23. satis indicat eandem veritatem dum inquit: *In Ecclesia militante sub Deo Christus, secundùm quòd homo, Caput est & Monarcha. Hierarcha primus post Christum Petrus erat, cui ambas claves tradidit, & duos gladios commisit. VNDE PAPA HABET VTRVMQVE GLADIVM, SPIRITVALEM, ET TEMPORALEM, IN AVCTORITATE QVADAM PRIMA ET SVPERIORE.* Auctoritas autem prima, & superior in spiritualibus à Christo Domino commissa Petro, & cuilibet Pontifici Romano, tanquam primo Hierarchæ, nec esse, nec intelligi potest exposita errori in tradenda doctrina fidei.

45 Clariùs idipsum exprimit Guillelmus Tornacensis eodem sæculo scribens lib. de Officio Episcopi cap. 3. *SOLA ROMANA ECCLESIA, cuius fides in nulla tentatione deficit, vtpote supra petram stabilem solidata, NVLLIS HÆRESIBVS, NVLLIS ERRORIBVS POTEST VEL* PO-

POTVIT, VEL POTERIT INQVINARI. Licèt enim prora vacillet in mari; licèt carina elidatur fluctibus; puppis tamen permanebit immobilis. Aurea sunt hæc, quibus absdubiò est sermo de Romana Ecclesia prout condistincta à quibuslibet alijs. quo sensu vnum & idem est, ac Sedes Apostolica, seu cathedra S.Petri.

46 Claudo Disputationem celebri testimonio Græcorum in Concilio Lugdunensi Generali II. alias XIV. Generali profitentium in Romano Pontifice, quam plerique eorum Schismatici eousque negabant, potestatem supremam & auctoritatem ad definiendum controversias fidei. Sic enim aiunt in Epistola Michaelis Imperatoris ipsorum missa ad Gregorium X. Papam eidem Synodo Præsidentem, columna tertia: Αὐτὴ ὡσαύτως ἡ ἱερὰ καὶ ἁγία τῆς Ῥώμης Ἐκκλησία, &c. id est: *Ipsa quoque sancta Romana Ecclesia summum & plenum Primatum, & Principatum super vniuersam Ecclesiam Catholicam obtinet; quam se ab ipso Domino in P. Petro Apostolorum Principe suo vertice, cuius Romanus Pontifex est Successor, CVM POTESTATIS PLENITVDINE recepisse, veraciter & humiliter recognoscit. Et sicut præ cæteris tenetur fidei veritatem defendere; SIC ET SI QVÆ DE FIDE FVERINT SVBORTÆ QVÆSTIONES, SVO DEBENT IVDICIO DEFINIRI.* Vbi palam sermo est de Ecclesia Romana, prout condistincta à reliquis Ecclesijs, quibus illam Græci tum ijs verbis, tum in toto Epistolæ eiusdem contextu præferunt. Vnde & paulo pòst subdunt: καὶ ταύτῃ πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι ὑπόκεινται. *Et eidem omnes Ecclesiæ sunt subiectæ.* Ecclesiæ autem Romanæ nomine, prout condistinctæ à cæteris Ecclesijs, nihil aliud intelligitur, quam Sedes Apostolica, cui præest Romanus Pontifex. Dum igitur Græci fatentur, Ecclesiæ Romanæ præ alijs omnibus esse, vt *si quæ de fide fuerint subortæ quæstiones, suo iudicio definiat*; planè agnoscunt eiusmodi auctoritatem in Sede Apostolica, cui præest Romanus Pontifex. Mitto plura alia eiusdem Epistolę seu Professionis Gręcorum verba, quæ sæpe in hoc Opere locum opportuniorem habebunt.

DISPVTATIO XIV.

AN SÆCVLO QVARTODECIMO CREDITA & fuerit in Ecclesia auctoritas infallibilis Romanorum Pontificum.

IN Toto Sæculo XIV. quò iam accessit Tractatio hæc nostra, nullum aliud Concilium Generale fuit, quàm Viennense in Gallia, XV. omnium Vniversalium eousque in Ecclesia coactorum, celebratum à Clemente V. Papa cum Cardinalibus, & ampliùs trecentis Episcopis, atque alijs Prælatis, anno M.CCCXI. Fuit potissimùm congregatum ad extirpandas hæreses Petri Ioannis, Beguardorum & Beguinarum, ac quorundam aliorum, & ad dirimendam Templariorum causam, qui iam tum variorum criminum postulati fuerant; ac denique ad stabiliendam aut reformandam disciplinam Ecclesiasticam. Ex dicendis verò tota Disputatione hac constabit, quamvis eæ hæreses intra id Concilium damnatæ fuerint, non tamen alia potestate, quàm Romani Pontificis; cæteras verò postea ortas intra idem sæculum à Sede Apostolica ritè extra omne Concilium fuisse proscriptas, tota Ecclesia statim consentiente Pontificijs definitionibus.

SECTIO PRIMA.

Hæreses Petri Ioannis, Beguardorum & Beguinarum, damnatas quidem fuisse à Concilio Generali Viennensi; testante tamen palam, id iudicium ad solam Sedem Apostolicam pertinere.

1 CIRCA Initium eius sæculi, quidam perversi homines, atque in ijs Petrus Ioannis, varias hæreses disseminarunt: quas omnes visum fuit Clementi V. extirpare in Concilio Generali Viennensi ad maiorem iudicij solemnitatem. Porrò quæ potissimùm tradebantur à Petro Ioannis erant tria. Primum, Christum adhuc viventem in Cruce fuisse lancea perforatum. *Secundò*, animam rationalem non esse verè & per se, humani corporis formam. *Tertiò*, gratiam & virtutes nulla-

nullatenus infundi ... in Sacramento Baptismi.

3 Contra primum ex ijs erroribus, tanquam contrariū testimonio expresso Evangelistæ Ioannis, ita definiunt Patres Concilij, prout habetur initio Clementinarum titulo. 1. vnico de Summa Trinit. & Fide Cathol. * In hac natura assumpta ipsum Dei Verbum ,, pro omnium operanda salute, non solùm ,, affigi Cruci, & in ea mori voluit: *SED* ,, *ETIAM EMISSO IAM SPIRITV PERFORARI LANCEA* ,, *SVSTINVIT LATVS SVVM*: ,, vt ex inde profluentibus vndis aquæ & sanguinis, formaretur vnica & immaculata, ac ,, virgo sancta, mater Ecclesia, coniux Christi. Sicut de latere primi hominis soporati, Eva sibi in coniugium est formata: vt ,, sic certæ figuræ primi & veteris Adæ (qui ,, secundùm Apostolum est forma futuri) in ,, nostro novissimo Adam, id est, Christo veritas responderet. Hæc est, inquam, veritas, ,, illius prægrandis aquilæ vallata testimonio, ,, quam propheta vidit Ezechiel animalibus ,, cæteris Evangelicis transvolantem, beati ,, Ioannis, videlicet Apostoli, & Evangelistę, ,, qui Sacramenti huius rem gestam narrans, ,, & ordinem in Evangelio suo, dixit: Ad Iesum autem cùm venissent, vt viderunt eum ,, iam mortuum, non fregerunt eius crura, ,, sed vnus militum lancea latus eius aperuit, ,, & continuò exivit sanguis & aqua: & qui ,, vidit testimonium perhibuit, & verum est ,, testimonium eius: & ille scit, quia vera dicit: vt & vos credatis. Nos igitur ad tam ,, præclarum testimonium, ac sanctorum Patrum & Doctorum communem sententiam ,, *APOSTOLICÆ CONSIDERATIONIS (AD QVAM DVMTAXAT HÆC DECLARARE PERTINET) ACIEM CONVERTENTES*, sacro approbante ,, Concilio, declaramus prædictum Apostolum & Evangelistam Ioannem rectum in ,, præmissis factæ rei ordinem tenuisse: narrando, quòd Christo iam mortuo, vnus militum lancea latus eius aperuit. * Hucusque Synodus, ita declarans doctrinam fidei ab Evangelista Ioanne traditam, & contrarium errorem paulo antè excitatum damnans, vt tamen initio profiteatur, eiusmodi declarationem, proindeque & alias ad fidem spectantes, dumtaxat pertinere ad Apostolicam considerationem; nimirum, ad iudicium Sedis Apostolicæ. Quare idipsum intelligi debet de definitionibus reliquis ibidem editis adversus dogmata Petri Ioannis, subindeque de quibuslibet definitionibus prolatis intra Concilia Generalia.

4 Contra secundum errorem sic cavetur, 5. immediatè sequenti. * Porrò doctrinam omnem, seu positionem temerè asserentem, aut vertentem in dubium, quòd ,, substantia animæ rationalis, seu intellectivæ, verè ac per se humani corporis non sit ,, forma; velut erroneam, ac veritati Catholicæ inimicam fidei, prædicto sacro approbante Concilio, reprobamus: Definientes, vt cunctis nota sit fidei syncerae veritas, ,, ac præcludatur vniversis erroribus aditus, ,, ne subintrent, quòd quisquis deinceps asserere, defendere, seu tenere pertinaciter ,, præsumpserit, quòd anima rationalis, seu ,, intellectiva, non sit forma corporis humani ,, per se, & essentialiter; tanquam hæreticus ,, sit censendus. * Idem ipsum longè postea pariter definitum fuit in vltimo Lateranensi Concilio Generali sub Leone X. contra aliquos in ea parte suscitantes opinionem Platonis & quorundam aliorum aientium, animam rationalem solùm esse formam assistentem corpori, veluti motorem mobili, aut nauclerum navi; non autem intrinsecùs informantem. ex quo errore longè antea Pythagoras occasionem ceperat ad comminiscendam fabulam illam, seu insaniam de animarum μετεμψυχώσει. quam latè reiecimus disput. 81. de Anima.

5 Circa tertiam propositionem Petri Ioannis aliter se habuit Concilium. Non enim illam notâ aliquâ inussit quatenus negabat gratiam & virtutes infundi hominibus in Baptismo: sed solùm tradit contrariam opinionem affirmantem esse probabiliorem & conformiorem Patribus ac Theologis. Verba Concilij sunt: * Hoc Baptisma vnicum, ,, baptizatos omnes in Christo regenerans ,, est (sicut vnus Deus ac fides vnica) ab omnibus fideliter confitendum. Quod celebratum in aqua, in nomine Patris, & Filij, & ,, Spiritu sancti, credimus esse tam adultis, ,, quàm parvulis, communiter perfectum remedium ad salutem. Verùm, quia quantum ,, ad effectum Baptismi in parvulis, reperiuntur Doctores quidam Theologi opiniones ,, contrarias habuisse; quibusdam ex ipsis dicentibus, per virtutem Baptismi parvulis ,, quidem culpam remitti, sed gratiam non ,, conferri; alijs è contra asserentibus, quòd ,, & culpa eisdem in baptismo remittitur, & ,, virtutes, ac informans gratia infunduntur, ,, quò ad habitum, & si non pro illo tempore, ,, quò ad vsum: Nos autem attendentes generalem efficaciam mortis Christi (quæ per ,, Baptisma applicatur pariter omnibus baptizatis) opinionem secundam (quæ dicit, ,, tam parvulis, quàm adultis conferri in

Bap-

,, Baptismo informantem gratiam & virtutes) ,, tanquam probabiliorem,& dictis Sanctorũ, ,, ac Doctorum modernorum Theologiæ magis consonam,& concordem ; sacro approbante Concilio , duximus eligendam. * Hactenus ibi. Itaque omnes ex definitionesita proferuntur nomine totius Concilij , vt tamen initio testatũ fuerit judicium ad fidem spectans, nimirum ex auctoritate factũ, dumtaxat esse *Apostolicæ considerationis*,id est, Sedis Apostolicæ, quæ in solo Romano Pontifice viget.

6 Veniamus ad alteram hæresim famosiorem Beguardorum & Beguinarum, in eodem Concilio memoratam quoad præcipua capita ipsius,& pariter damnatam , prout habetur lib.5. earundem Clementinarum tit: 3. qui est *de Hæreticis* , cap. 3. hisce verbis: ,,* Ad nostrum (qui desideranter in votis ,, gerimus , vt fides catholica nostris prosperetur temporibus , & pravitas hæretica de finibus fidelium extirpetur) non ,, sine displicentia grandi pervenit auditum , quòd secta quædam abominabilis, ,, quorundam hominum malignorum , qui ,, Beguardi , & quarundam infidelium mulierum , quæ Beguinæ vulgaritèr appellantur ,, in regno Alemaniæ (procurante satore malorum operum) damnabiliter insurrexit: ,, tenens & asserens doctrina sua sacrilega & ,, perversa inferiùs designatos errores. *Primò* videlicet , quòd homo in vita præsenti ,, tantum & talem perfectionis gradum potest ,, acquirere, quòd reddatur penitus impeccabilis,& ampliùs in gratia proficere non valebit: nam (vt dicunt) siquis semper posset ,, proficere, posset aliquis Christo perfectior ,, inveniri.*Secundo*,quòd ieiunare non oportet hominem , nec orare postquam gradum ,, perfectionis huiusmodi fuerit assecutus quia ,, tunc sensualitas est ita perfectè spiritui & ,, rationi subiecta , quòd homo potest liberè ,, corpori concedere quidquid placet. *Tertiò*, quòd illi , qui sunt in prædicto gradu ,, perfectionis & spiritu libertatis, non sunt ,, humanæ subiecti obedientiæ, nec ad aliqua ,, præcepta Ecclesiæ obligantur : quia (vt asserunt) vbi spiritus Domini , ibi libertas. ,, *Quartò*,quòd homo potest ita finalem beatitudinem, secundum omnem gradum perfectionis in præsenti assequi , sicut eam in ,, vita obtinebit beata. *Quintò* , quòd quælibet intellectualis natura in se ipsa naturalitèr est beata; quòdque anima non indiget lumine gloriæ ipsam elevante ad Deum ,, videndum , & eo beatè fruendum. *Sexto*, ,, quòd se in actibus exercere virtutum , est ,, hominis imperfecti , & perfecta anima licentiat à se virtutes. *Septimò* , quòd mulieris osculum (cùm ad hoc natura non ,, inclinet) est peccatum mortale: actus autem carnalis (cùm ad hoc natura inclinet) ,, peccatum non est , maximè cùm tentatus exercens. *Octavò*, quòd in elevatione corporis Iesu-Christi , non debent assurgere, ,, nec eidem reverentiam exhibere : asserentes, quòd esset imperfectionis eisdem , si à ,, puritate & altitudine suæ contemplationis ,, tantum descenderent , quòd circa ministeriũ seu Sacramentum Eucharistiæ,aut circa ,, passionem Humanitatis Christi aliqua cogitarent. Nonnulla etiam alia sub simulata ,, quadam sanctitatis specie dicunt , faciunt, ,, & committunt , quæ oculos divinæ maiestatis offendunt : & grave in se continent ,, periculum animarum. Cùm autem ex debito commissi nobis officij huiusmodi sectam ,, detestabilem , & præmissos ipsius execrandos errores (ne propagentur vlteriùs , & ,, per eos corda fidelium damnabilitèr corrumpantur) extirpare ab Ecclesia Catholica ,, necessariò habeamus:

7 ,, Nos , sacro approbante Concilio , sectam ipsam cum præmissis erroribus ,, damnamus & reprobamus omninò : inhibentes districtiùs , nequis ipsos de cætero ,, teneat, approbet, vel defendat. Eos autem ,, qui secus egerint , animadversione canonica decernimus puniendos. Porrò Diœcesani , & illarum partium Inquisitores hæreticæ pravitatis, in quibus Beguardi & Beguinæ huiusmodi commorantur , suum officiũ ,, circa eos diligentèr exerceant , inquirentes ,, de vita & conversatione ipsorũ , qualitervè ,, sentiant de articulis fidei,&Ecclesiæ Sacramentis. In illos verò, quos culpabiles repererint (nisi abiuratis spontè prædictis erroribus pœnituerint, & satisfactionem exhibuerint competentem) debitam exerceant ,, vltionem. Hactenus ibi.

8 In quibus verbis nota , quamvis errores Beguardorum & Beguinarum præcipui intra Concilium Generale Viennense referantur singillatim & proscribantur ; adhuc tamen Clementem V.Papam testari,toto Concilio subscribente , eam declarationem & definitionem incumbere Romano Pontifici *ex debito commissi officij* , iuxta ea quæ præmissa fuerant cap. 1. eiusdem tituli. Itaque testatur hoc & illo loco Synodus , damnationem hæresum, sive definitionem quamlibet in materia fidei, etiam dum intra Concilium Generale profertur , spectare ad solum Pontificem Romanum ex debito officij. Solus ergo Romanus Pontifex , prout distinctus à Generali Concilio, habet supremam auctori-

ritatem definiendi & terminandi quaslibet fidei controversias.

9 Plura alia de ijs hæreticis videsis apud Prateolum lib. 2. Castro verb. *Beatido* hæresi 4. & 5. verb. *Ecclesia* hæresi 3. verb. *Ieiunium* hæresi 3. verb. *Opera* hæresi 3. Gaulterium Sæculo 14. cap. 1. Bzovium ad annum M.CCC.X. Salleles Regula 279.

10 Id tamen ex ijs Auctoribus observandum est in rem nostram, eosdem hæreticos tradidisse,& longè ac latè disseminasse plures alios errores, etiam post definitionem & damnationem prædictam in Concilio Viennensi editam anno M.CCC.XI. Etenim triennio post, Iacobus Iustus Beguardorum antesignanus, gubernante Ecclesiam Ioanne XXII. Successore Clementis V. cùm socijs suis errores alios addidit, præsertim contra auctoritatem Romani Pontificis. Deinde cùm videret suos gregales passim tradnei & damnari, eò perfidiæ & audaciæ progressus fuit, vt effutiret, omnes eius Sectæ professores, sive Religiosos, sive laicos, damnatos à Romano Pontifice, sive ab Inquisitoribus, esse beatos, & veros Christi martyres. Verùm prædicto Hæresiarchæ, & Guillermo Gilberto, ac Bartholomæo Fausto, præcipuis sectatoribus eius, reprimendis, non fuit opus Concilio aliquo: sed sat visum vt Ioannes XXII. Papa expediret Bullam, quæ incipit, *Sancta Romana*, de Religiosis domibus in Sexto, in qua Beguini ipsi damnantur, quamvis sub nomine Fratricellorum: qui & præterea Valentiæ damnati fuere per Nicolaum Rosellium Ordinis Prædicatorij Inquisitorem Apostolicum. Ex prædictis verò Hæresiarchis, Iacobus Iustus aliorum prodromus, septis murorum inclusus miserrimè vitam finivit: alij duo paulo antè nominati iam vita functi, declarati fuere hæretici, vtpote qui impœnitentes,& anathemate iniusti obijssent. Bonanatus denique in eodem luto hærens eo tempore, nolens easdem hæreses abiurare, vltricibus flammis traditus fuit: Cumque altero sui latere ambustus horrore supplicij pœnitentiam simularet, deinde relapsus depositâ larvâ, vivus igne consumptus fuit.

11 Denique plures aliæ sectæ ex eadem Beguardorum ortæ sunt post idem Concilium: qualis fuit Bertholdi de Borbach, & Turelupinorum, seu Cynicorum, de quibus Gaulterius cum Sandero agit loco indicato, & Prateolus verbo *Turelupini*, numero 28. Illæ tamen absque vllo Concilio fulguritæ, & extinctæ fuerunt à Gregorio XI. Papa circa annum Domini M. CCC.LXXII.

SECTIO SECVNDA.

Alias Sectas, hæresesque fuisse eodem sæculo damnatas à Sede Apostolica sub tempus Concily Viennensis. Vbi de Templariis an ab eadem Synodo, an potius à Clemente V. abrogati fuerint.

12 DVLCINVS Hæresiarcha, cuius in superioribus obiter meminimus, homo sceleslissimus, circa annum M. CCC. IX. incubuit totis viribus ad innovandam & ab Orco suscitandam Fratricellorum Sectam, iam antè ab Apostolica Sedem damnatam: cui innumeros pene sectatores adiunxit, eo verborum artificio ad persuadendum vtens, vt ad eos in officio continendos, aut deterrendos, opus fuerit Romano Pontifici omnes Ecclesiæ vires adhibere; præsertim cùm ij potissimùm auctoritati Sedis Apostolicæ bellum indicerent, illamque de medio tollere satagerent. Quare Bzovius ad annum M.CCC.X. post Prateolum & Gaulterium, inquit: * Ad „ novos ritus nefariaque instituta tollenda, „ Clemens V. Pontifex primùm per nuncios, nefandi facti auctores, & pestiferæ „ sectæ magistros, & disseminatores admonuit: Item gravius increpare cœpit, & „ propositis diris execrationibus ad sanitatem reducere conatus est: vt scilicet reli„ ctis propudiosis sacris Romano Pontifi„ ci se obnoxios, & deditiosos profiteren„ tur. Ingens erat turba, atque eò vecordiæ, „ & temeritatis ventum, vt nisi vi & ar„ mis coacti, ad reverentiam Romani Pon„ tificis, Patrumque recta instituta, con„ verti vix possent. Quare iussu Pontificis „ sublata Crux fuit, ad quod signum innu„ merabilis multitudo arma continuò ce„ pit. Nàm plerique omnes Alpini, qui„ que Padum, ac Ticinum accolunt, Chri„ stianam fidem pollui, nefandosque ritus „ induci, & maiestatem Pontificiam viola„ ri indignè ferebant. * Hæc ille, & plura alia.

13 Similiter Prateolus libro 4. verbo *Dulcinus* numero 17. allegato eam in rem Bernardo Lutzemburgo in Catalo„ go Hæreticorum, inquit de illo: * Hic „ tam pudendæ, & effrenatæ libidinis ex„ titit, vt ad sexmillia vtriusque sexus sub „ charitatis specie cohabitare docuerit, & „ blandiloquentia quadam, atque suadela „ impulerit: qui Alpes incolentes in omnem „ luxuriam prolabebantur. Adeò quidem

„ vt hæc pestis per duorum, aut trium annorum spatium multos corruperit, tanta quidem vi, vt Summus Pontifex Clemens V. conatus fuerit Ordinis Prædicatorum Inquisitores illuc mittere, qui hunc Dulcinum, & suos complices, à tam nefario scelere, aut revocarent, aut diligenti, & accurata disquisitione facta ad eum referrent, num ita res haberet, vt compluribus nuntijs inaudierat. Qui vbi redierunt, & retulissent, quæ viderant, & audierant, adversus tantam impietatem Cruciata ab eodem Summo Pontifice indicta fuit; indulgentię promulgatæ, quas consequerentur, qui se prælio contra tam nefandos homines accingerent: & exinde collectus, & illuc missus exercitus cum Apostolico Legato. Qui tam alacri, & repentino bello eos partim inedia, & frigore, partim armis oppresserunt, vt Dulcinus cum Margarita vxore sua itidem hæretica, & maxima pars huius sceleratæ factionis capti fuerint. Qui priùs membratim concisi, ad postremū exusti sunt, & in cineres redacti.* Ita ille. Quare Sedes Apostolica eos hæreticos non solùm censuris, sed etiam armorum vi profligavit. Nec tamen sic extingui potuit secta illa, nam in Tridentinis montibus, vbi initium habuerat, eius reliquiæ permanserunt. Nec tamen ad eas funditus extirpandas quisquam prudens in animum induxit, Generali Concilio opus esse.

14 Hoc loco disserendum breviter de multiplici hærese adscripta Templarijs militibus, qui pariter à Clemente V. Papa & Concilio ipso Viennensi damnati & extincti communiter dicuntur, citatis in eum scopum Clementina de Summa Trinitat. & cap. *Ad nostrum* de Hæreticis, cuius verba paulo antè exscripsimus. Quin & plerique Auctores moderni de ijs scribentes, veluti rem exploratam tradere videntur, illos decreto Viennensis Concilij extinctos fuisse, ob hæreses & scelera gravissima, de quibus accusati fuerant.

15 Verumtamen præcipui saltem eorum quatuor annis ante congregatum Concilium Generale Viennense in iudicium vocati, examinati, & damnati, deinde fuerunt, curante imprimis Philippo Pulchro Galliarum Rege, anno Epochæ Christianæ M. CCC. VII. in qua rem ipsam gestam testatur Petavius, in Chronologia omnium, qui ante ipsum scripserunt, facilè Princeps. Vide ipsum in Rationario ad eum annum, vbi id palam testatur hisce verbis: *Huius decreto* (loquitur de Clemente V.) *damnati Templarij, deque ijs ab Philippo Rege sumptum supplicium anno 1307, & eorum fortunæ partim Hospitarijs, vt vocant, adiudicatæ; partim in Fiscum relatæ.* Idipsum refert Spondanus in continuatione Baronij, cum alijs scriptoribus eiusdem ferè temporis ad eundem annum: in quo etiam constat, plurimos alios ex Templarijs per varias Nationes dispersos, admonitis eā de re per nuntios 17. Kalendas Novembris, vt habet Zurita lib. 2. Indicis, ipsorum Regibus à Philippo Pulchro (seu zelo Iustitiæ & Religionis, vt ipse testatur in litteris ad Clementem V. seu æstu avaritiæ, vt alij malunt) pariter comprehensos & extinctos fuisse, ob horribilia scelera, nefandam turpitudinem, & varias hæreses ijs adscriptas, & multorum testimonijs comprobatas. At verò Iacobus Maguntinus, Nauclerus, Sabellicus, Bocatlus (allegato in id patre suo qui supplicij ipsorum testis fuit) Trithemius, & alij quam plurimi, quibus videtur accedere Sanct. Antoninus 3. parte Historiæ suæ cap. 21. arbitrantur, eos immeritò damnatos fuisse, & vltimo supplicio iniquè addictos: eiusque iniustitiæ originem, avaritiæ Philippi Pulchri Regis adscribunt. quem præterea reprehensum fuisse à Clemente V. anno eodem 1307. quòd propria auctoritate Templarios, cùm Religiosi essent, coniecisset in carcerem, & bona eorum apprehendisset, idem Spondanus ibidem num. 14. ex veteribus monumentis testatur. Qui & præterea stragem illam, cum ijs omnibus, quæ præcesserunt, & subinde sequuta sunt, satis accuratè ennarrat, tum eo anno, tum sequenti 1311. Alij verò multi è contrà volunt, plerosque saltem illorum tam horrendo supplicio dignos fuisse ob immania scelera, & abominandas hæreses tam diligenter examinatas, & comprobatas testimonijs plurimorum: nec putari debere, vel Clementem V. vel omnes ipsius Legatos, & Inquisitores per totum Orbem Christianum dispersos, vel tandem Generalem Synodum Viennensem, tot Patribus Theologis, & Iurisperitis gravissimis constantem, subijsse errorem aliquem in illa tam gravi controversia & quæstione facti. Itaque non solùm volunt, sententiam in Templarios latam fuisse iustam secundùm allegata, & probata; sed etiam attentis illorum sceleribus, quæ tantò supplicio digna fuerint. Vide post alios, Cabassutium in Notitia Ecclesiast. circa idem Concil. pag. 487

16 Vt vt sit (neque enim nostrum est iudicium ferre de ea re, iuxta multorum opinionem generali & vltimo omnium mortalium iudicio reservatâ) id certum videtur ante annum 1311. quo coactum fuit Concilium Ge-

Generale Viennense, Templarios cum hæresibus sibi adscriptis vltimo iudicio damnatos fuisse post rem accuratissimè examinatam à Clemente V. per Legatos suos & Inquisitores. Quare damnatio & extinctio Ordinis illius in Concilio Viennensi sequuta videtur fuisse solemnior quædam declaratio sententiæ Pontificiæ, quæ iam præcesserat. Quin & observanda sunt verba Spondani ad eundem annum num. 6. vbi ait ex testimonio Continuatoris historiæ Martini Poloni, eodem tempore scribentis, Clementem V. anno sequenti, nimirum 1315. mense Martio, vndecimo Kalendas Aprilis *IN PRIVATO CONSISTORIO ORDINEM TEMPLARIORVM ABOLEVISSE, ET ANTIQVASSE; personis & bonis dispositioni suæ & Ecclesiæ reservatis. Sequenti verò mense Aprilis, SECVNDA SYNODI SESSIONE (tertio Nonas dies Lunæ post Quasimodo habita) promulgatam esse prædictam Ordinis abolitionem & abrogationem, sacro approbante Concilio factam: NON TAMEN, vt in ea dicitur, PER MODVM DIFFINIVÆ SENTENTIÆ; cùm ea super hoc secundùm inquisitiones & processus super his habitos non posset ferri de iure: SED PER VIAM PROVISIONIS, SEV ORDINATIONIS APOSTOLICÆ.*

17 Itaque Templarij imprimis cum hæresibus sibi adscriptis, secundùm allegata & probata, ritè iam damnati fuerant à Sede Apostolica per Legatos & Inquisitores suos & traditi brachio sæculari aliquot annis ante Concilium illud Generale, quod & reliqui ferè Historici testantur. Deinde extinctio seu abolitio eiusdem Ordinis generatim fuit ab eodem Pontifice Clemente V. facta, idque *in Consistorio priuato*, habito die 22. Martij; non autem in Concilio Generali & publico. Denique postea Sessione 2. eiusdem Synodi habita mense Aprilis sequentis, eadem abrogatio seu extinctio Ordinis illius facta fuit; non per modum definitivæ sententiæ, quæ iam præcesserat circa plurimos Templariorum antea vltimo supplicio traditos iuxta formam iuris; sed *per viam provisionis, seu ordinationis Apostolicæ*; quæ planè ad solùm Pontificem attinet: vt propterea approbatio Concilij Viennensis non fuerit requisita ad illius valorem, sed duntaxat ad maiorem solemnitatem. Itaque idipsum dicendum de hæresibus, quorum postulati & iuridicè conuicti fuisse dicuntur plerique Templariorum, damnatas fuisse primùm auctoritate Apostolica per Legatos ipsius, & deinde ab ipso Clemente V. Pontifice, cuius iudicium, per se ratum ac firmum, postea maioris solemnitatis gratia à Synodo Viennensi confirmatum fuerit. Id verò discriminis est inter Templarios, & hæreses ijs adscriptas: quòd in harum condemnatione, vtpote ad ius spectante, Pontifex definiens è cathedra, nec solus, nec intra Synodum errare potuerit: circa Templarios verò ipsos, an reverà in eos errores, & alia plura gravissima scelera prolapsi fuerint, prout testes deposuerunt, potuerit falli, cùm sit quæstio solius facti. Verior tamen longè videtur sententia eorum, qui nequidem in hoc Pontificem aut Synodum errasse volunt: cùm causa Templariorum diligentissimè examinata fuerit vbique terrarum, & plerique eorum deprehensi sint ijs flagitijs execrandis inforduisse; quamvis plurimi etiam innocentes inventi legantur, in quos proinde mitiùs & benigniùs actum fuit.

SECTIO TERTIA.

Excurritur per varias hæreses posteriores Concilio Generali Viennensi, damnatas à Romanis Pontificibus extra Synodum, tota Ecclesia illorum definitiones excipiente, veluti certas secundùm fidem Quædam obiter observata circa Clerum Gallicanum illius temporis & nostri.

18 VENIAMVS Ad alias hæreses eiusdem sæculi, post dictum Concilium Viennense adinventas, quæ sine vlla Synodo Generali à Pontificibus Romanis definitiva sententia damnatæ, & æterno silentio traditæ sunt. Secta Lolhardorum emersit in Germania circa annū M.CCC.XV. id est, quatuor post Viennense Concilium annis, instituta à quodam Lolhardo Vualtero, & partim consarcinata ex erroribus Petrobrusianorum, Vualdensium, Henricianorum, & Albigensium; partim ex proprijs ac peculiaribus. Inter hoc posteriores memorantur I. Quòd Lucifer cùm socijs iniustè è cœlo deturbatus fuerit, & sit tandem aliquando cum ijs in beatitudinem recipiendus. II. Quòd S. Michael, & Angeli eius sectatores, æternis supplicijs sint deputandi. III. Quòd Beatissima Virgo statim à partu virgo esse desierit. alioqui enim non hominem peperisset, sed Angelum. IV. Quòd scelera, quæ sub terram perpetrantur, fugiant oculos Dei, vel saltem vltrice manus, Quapropter spe impunitatis turpitudines suas

in subterraneis locis exercebant. Cumque ex ijs puella quædam Glisla nomine à iudicibus proiecta in ipsos ignes interrogaretur, an esset virgo; respondit, *Super terram virgo sum, non sub terra.* Quibus verbis eam perfidiam sapientiæ & iustitiæ divinæ contrariam, pertinaciter tuebatur. Lolhardus autem eius sectæ institutor sexennio pòst, nimirum circa annum M.CCC.XXI. Coloniæ igni traditus fuit, tempore Ioannis XXII. Papæ, qui nullo coacto Concilio hæreses ab eo inductas, tum alijs sectarijs communes, tum peculiares, è medio abstulit. Vide nostrum Genebrardum in Chronico ad id tempus, Sanderum de visibili Monarchia Hæresi 163. Gaulterium Sæculo XIV. cap. 7.

19 Ioannes de Poliaco, Doctor Parisiensis, sub idem tempus, nimirum circa annum M.CCC.XIII. sub eodem Papa Ioanne XXII. Ludovico Bavaro imperante, triplicem errorem circa confessionem Sacramentalem tradidit I. Irritam esse confessionem factam Sacerdotibus Ordinum Mendicantium, & proinde ex necessitate repetendam. II. Stante Canone, *Omnis utriusque sexus, &c.* nec Summum Pontificem, immo nec ipsum Deum dispensare posse cum Parochianis, vt confiteantur alteri, quàm proprio Parocho: quoniam in eo implicaretur contradictio. III. Quòd nec Papa, nec Deus quidem possit cuiquam Sacerdoti concedere potestatem generalem excipiendi confessiones: ac proinde quemlibet illi confessum adstringi ad confessionem cum Parocho proprio iterandam. Has verò propositiones tantopere derogantes summæ potentiæ divinæ, & auctoritati Romanæ Sedis, nulla coactâ Synodo damnavit idem Ioannes XXII. edita Bulla extravagante, *Vas electionis* de Hæreticis in Sexto. Vide Sanderum hæresi 164. Prateolum libro 9. verbo *Ioannes de Poliaco* num. 26.

20 Eodem Pontifice Ecclesiam gubernante vixit Petrus de Cugnerijs Procurator Generalis Senatus Parisiensis, vel potiùs Consiliarius, vt alij malunt: qui præsente Philippo Valesio Rege, ac Prælatis & Baronibus Galliæ, proposuit 66. articulos contrarios iurisdictioni & libertati Ecclesiasticæ, eosque palam tuendos suscepit, & institit vt ad praxim redigerentur. Verùm Cardinalis Bertrandus, Episcopus Augustodunensis, summa vir doctrina & auctoritate, qui fortè aderat, extempore occurrit erudita & eleganti oratione, ostenditque, iurisdictionem & libertatem Ecclesiasticam esse iure naturali & divino statutam in ipso Evangelio, nec solùm positivo humano innixam: & adeò manifestè Cugnerium ipsum erroris convicit, vt inde perpetuam infamiam reportaverit, testibus Genebrardo & Gaulterio, nobilibus eiusdem Galliæ scriptoribus. Addit posterior ex ijs, eius notæ Cugnerio inustæ superesse adhuc vestigia in ridendo quodam simulachro informi & simo, quod ad angulum chori B.V. Mariæ Parisiensis positum, obvius quilibet pugnis & cultellis impetit; quod & ipsi erectum infamiæ causa Genebrardus contestatur: vt omnium posterorum ludibria subeat. Quin & nomen ipsum Petri de Cugnerijs propterea trãsijsse in irrisionis & opprobrij nomen, veluti alicuius hominis deliri aut fatui. nam aliquẽ huius generis Galli vulgò vocant *Maistre Pierre de Cugner*. Quare Ioannes XXII. nullo Concilio opus habuit ad errores illius confutandos, qui per infamiam in ipsa disputatione cum Bertrando Cardinali illatam auctori statim evanuerunt.

21 Observent, quæso, hæc quicumque ex Illustriss. Galliarum Præsulibus verè, & non in speciem solùm, amant Gloriosissimum Regem Ludovicum XIV. & studeant, instar Bertrandi Cardinalis, Episcopi Augustodunensis, iurisdictionem ac libertatem Ecclesiasticam tueri palam contra quoslibet ex Consiliarijs Regijs Cugnerium imitantes. Certè ex huiusmodi constantia (vt SS. D. N. Innocentius XI. observat in quadã Epist. supr. Disp. XI. exscripta) potiùs sperare possent amplissimum honorẽ apud Ludovicum XIV. quã timere dedecus: quemadmodum in simili causa orans Bertrandus coram Philippo Valesio victor & gloriosus è conspectu Regio discessit. Fortè præter maximos Senatus Regij libelliones, & Consultos primæ notæ, non deerunt in eo rabulæ forenses, & captatores, qui infectantes adhuc libertatem & iurisdictionẽ Ecclesiasticam, præsertim Romani Pontificis, aliud simulachrum à parte altera chori Parisiensis B. Mariæ promereantur: vt quisquã eorum apud posteros audiat, *Maistre Pierre de Cugner*. Sed & observandum maximè est, sub idem tempus anno M.CCC. XXIX. habitum fuisse Parisijs Concilium à Prælatis Galliæ pro libertate & iurisdictione Ecclesiæ: quorum præcipui fuerunt Bertrandus ipse, Guillelmus de Brucia Bituricensis, Auscensis, Turonensis, & Rhotomagensis. Eodẽ anno coactũ fuit Compendiense in eadem Gallia die Veneris ante exaltationẽ S. Crucis. cõtra impediẽtes libertatem Ecclesiarum, præside Guillelmo de Tria Archiepiscopo Rhemensi. Vtrumque Conciliũ affert novissima editio Labbeana. Sic Clerus Galliarũ eo sæculo pugnabat pro libertate & iurisdictione Ecclesiastica.

Quid

Quid autem hodie faciat, iam satis observatum fuit suprà Disp.XI.Vide infrà à num.34. plura ex laudato Bertrando.

22 Sub idem tempus Michael de Cesena & Guillelmus de Okam, tradiderunt, Christum D. & Apostolos, ac veros imitatores, nihil habuisse suum,nec peculiariter,nec communiter. Hanc doctrinam idem Ioannes XXII. Papa damnavit, & extra omne Concilium declaravit hæreticam, vt legere est in Extravaganti *Cùm inter* de verborum signific. in Sexto: nec tamen propterea eius auctores hæreticos haberi voluit: vti sæpe aliàs factum cum ijs qui sine pertinacia errarunt. Quod autem aliqui contendunt, Nicolaum IV. Papam definijsse oppositum, frustrà est, nam inter vtriusque Pontificis definitiones nullam prorsus contradictionem esse, ostendit palam Bellarminus lib. 3. de Romano Pontifice cap. 14. & nos in progressu aliquid libabimus. Sanè eam Okami doctrinam iure notatam fuisse constat ex Sancto Antonino 4. parte Summæ titulo 12. cap. 4. §. 23. & 3.parr. Chronici titulo 24 cap.9. §.15. vt omittam Veteres Patres, & in ijs Bedam lib. 4. in Lucam cap. 54.

23 Nonnulli olim docuerant, nec pauci eodem sæculo in ea opinione erant, vt animæ hominum iustorum, quamvis sufficienter purgatę à sordibus quas ex hac mortali vita contraxerant,non videant divinam essentiam vsque ad generalis iudicij diem:cæteris è contra affirmantibus. Huic controversiæ dirimendæ Ecclesia non censuit opus esse cõgregandi Generale Concilium. Quare Benedictus XII. Papa, aliàs XI. electus anno M.CCC.XXXIV. illam definivit per Epistolam Decretalem,in qua declarat,animas sufficienter purgatas clara Dei visione frui. Quod statim à tota Ecclesia, veluti doctrina Catholica, receptum fuit. Deinde Clemens VI. qui clavũ Ecclesiæ tenuit ab anno M. CCC.XLI. alia Epist.Decretali damnavit sectam Flagellantium memoratam Disp præced. edid itque præterea celeberrimam aliam Extravagantem *Vnigenitus* de Pœnitentijs & remissionibus, in qua definivit quamlibet guttam sanguinis Christi propter vnionem ad Verbum esse infiniti valoris; ideoque non esse quòd aliquis timeat thesaurum Ecclesiæ per concessionem Indulgentiarum esse exhauriendum. Quæ pariter definitio, quamvis extra Conciliũ prolata, statim à tota Ecclesia recepta fuit,veluti certa secundùm fidem.

24 Inclinante iam eodem sæculo circa annum M.CCCLX.sub Carolo IV. Imperatore,& Innocentio VI.Summo Pontifice, prodijt hæresis Richali Armacani, natione Hiberni,infensissimi hostis Religionis S.Fràcisci. Docebat enim turpe esse viro Christiano vltro & sponte amplecti statum mendicitatis. Asserebat præterea, absente Episcopo, posse Sacerdotes inferiores obire munia Episcopalia:veluti, consecrare Altaria, oleum & chrisma benedicere,& conferre sacros Ordines.Nemo tamẽ censuit opus esse Synodó Generali ad extirpandum eos errores, qui statim Pontificia auctoritate damnati fuerunt. Secũdus autem illorum proscriptus fuit in Hispania in Concilio Hispalensi II. cuius decretum in eum scopum affert Castro libro 13. verbo *Sacerdotium* hæresi 5. & Salleles Regula CCLXXXIII.

25 Nicolaus Calaber sub idem tempus varias hæreses evomuit memoratas ab Eymerico 2.p. Directorij q. 11. & à Bzovio ad annum M.CCC.LIX.num 7. Erat natione Calaber,sed Barcinone errores disseminabat. I. Gondisalvum quendam oriundum ex Diœcesi Lonxensi (qui erat insignis Hæresiarcha) licèt videretur patrem & matrem in terris habuisse, reverà esse Dei filium ex æternitate in cœlo genitum. II. Gondisalvum ipsum nunquam moriturum. III. Spiritum sanctum futuris temporibus carnem assumpturum: eoque facto mundum convertendum iri prædicatione Gondisalvi. IV. eundem in die Iudicij orantẽ liberaturũ à pœnis omnes damnatos. Mitto alia hominis deliramenta.Porrò ille sine vllo Synodi interventu ab Inquisitoribus Apostolicis, & nominatim ab ipso Eymerico, convictus, & nolens deponere errores; traditus fuit Magistratui sæculari, & veluti relapsus, igne demum extinctus fuit.

29 Eiusdem Innocentij VI. tempore suas hæreses procudit Ioannes Vvicleff, Professor sæcularis in Academia Oxoniensi & prodromus impijssimæ Vvicleffitarum sectæ, quæ postea plurimùm grassata fuit, præsertim in Bohemia, & duravit vsque ad tempus Martini V. Papæ, qui Pontificatum gessit sæculo sequenti. Porrò errores ab illo & sequacibus traditi, fuere plurimi. Quadraginta quinque illorum refert Prateolus libro 9. Elenchi verbo *Ioannes Vuicleffus*. Bzovius, & Gaulterius, cum Castro alios sexdecim addunt. Omnes numero sexaginta & vnum collegit Salleles libro 3. Regula CC.LXXXIV. vbi videri possunt. Ex ijs omnes, qui vivente ipso prodierant,delati fuerunt ad Gregorium XI. Papam: qui eos perlectos damnavit per litteras missas ad Archiepiscopum Cantuariensem Angliæ Primatem, & Episcopum Londinensem, quibus iniunxit, vt Vvicleffum ip-

ipsum comprehenderent, & examinarent, an verè illos errores tradidissent, quos hæreticales esse nullum dubium appareret. Præsules iij examine facto dumtaxat silentium indixere Vvicleffo & sequacibus. qui tamen paulo pòst virus ipsum evomuere. Quapropter idem Gregorius XI. Bullam aculeatam edidit, & ministerio Magistri Edmundi Stafford misit ad Doctores eiusdem Academiæ Oxoniensis, increpans eos ob desidiam, qua tandiu toleraverant opiniones erroneas Vvicleffi, quem discipulum Antichristi cognominat; quia fuisset in ijs, qui ferrum Catholicæ doctrinæ assumere laboraret ad extirpandam tam pestiferæ plantationis radicem. Vide totam Bullā apud Bzovium ad annum 1359. & pariter litteras paulo antè memoratas eiusdem Gregorij XI. in quibus præterea exoravit Regem Angliæ Eduardum, vt faveret duobus Præsulibus, Cantuariensi, & Londinensi, ad comprimendū illum Hæresiarcham & gregales. Neque quisquam ex Catholicis eo tempore arbitratus invenitur, opus fuisse Concilio præsertim Generali, ad eas pestes errorū ritè atque vltimo iudicio damnádas: sed sat visum quòd Gregorius XI. pòst debitū examen illas ex cathedra cum auctore ipsarū sub nota hæresis proscripsisset.

27 At, inquies, Eduardus Rex non annuit precibus Pontificis, nec infestatus fuit Vvicleffum; sed potiùs connivere visus est, vt errores suos disseminaret. Respondeo, ea fuisse præludia Anglicanæ defectionis à Catholica fide. Etenim, testante Polydoro Virgilio lib. 19. Historiæ eius nationis, inter plura alia quæ effutiebat impijssimus ille nebulo, vnum fuit, res ac bona Ecclesiæ sub dominio Regum & Principum sæcularium esse, nulla habita ratione Hierarchiæ Ecclesiasticæ. Quod intelligebat gratum dictu fore Eduardo Regi, quemadmodum & Decessoribus ipsius in eodem Regno, præsertim Vvillelmo Ruffo, & duobus Henricis, sæculo vndecimo & duodecimo, cordi fuerat invasio bonorum Ecclesiæ, & sacrarum investiturarum. Nihil itaque mirum si Eduardo eiusdem avaritiæ atque ambitionis hæredi, sicuti & dignitatis Regiæ, non displiceret impietas Vvicleffi in ea parte, quā deprimebat Ecclesiasticā libertatem, & sacra munia ac iura sæculari potestati subijciebat. Quin & fortasse inde ortum fuit, vt Professores Academiæ Oxoniensis remissè admodum se gererent cum Vvicleffo ipso, adhuc post Bullam memoratam Gregorij VI. à Nuncio Apostolico exhibitam. Quòd enim aliquandiu in pendulo hæserint, an illam exciperent, an potiùs cum dedecore refutarent, vt Historici testantur; videtur ortum fuisse ex studio placendi Eduardo Regi, & captandi gratiā ipsius inhiantis iuribus & bonis Ecclesiæ. Nimirum defectio publica ab obedientia Romanę Ecclesiæ, invasio aperta & omnimoda iuriū & bonorum quorumlibet sacrorum, & tandem totius Angliæ Apostasia à fide, quæ futura tandē erat tempore impijssimi Henrici VIII. & sequentiū Angliæ Regum, iam ijs præludijs parabantur. Non subitò devenitur ad summa. Est gradatio quædam scelerum, non in personis solùm, sed in Regnis quoque, antequam ruant in vltimum malorum, & impietatem extremam. Sed postea, quamvis ægrè, admissa fuisse videtur Bulla Gregorij XI. in Anglia, eiusque definitiones contra Vvicleffum receptæ: siquidem ipse timens capiti suo, aut dedecori, inde in Bohemiam se recepit, iam tunc aliqua hæresis labe infectam, vt liberè ibi errores suos disseminaret, neminemque contradictorem experiretur. Consule sis laudatū Polydorū de his omnibus loco indicato, nisi quòd aliquid ex ipso ad præcedentem narrationem comprobandam exscribere oporteat.

28 * Extitere, inquit, hoc tempore aliqui viri infamia insigniti, quorum caput, & princeps fuit Ioannes Vvicleffus. Is (vt fama est) à primo indignatus, quòd non potuisset ad summos Sacerdotalis Ordinis ascendere honores, factus inde Sacerdotibus cunctis inimicior, cœpit divina scripta perversè interpretari, atque novam instituere sectā, vsque eò, vt in nobili Oxoniensi Gymnasio publicè sit in Sacerdotes, quasi legis eversores essent, debacchatus. Et vt impunè tantum facinoris, fautore pariter atque audacia armatus faceret, Regi antè omnes summum in cunctos Ordinis Præfectos imperium tribuit. Præterea homo nocendi cupidus, certum habens non facilè viros doctos veneno infici, vtpotè, qui rationes admittant, cogitavit imperitum vulgus in suam imprimis sectam sibi trahendum, quòd illud soleat pertinaciùs, id quod semel imbuerit, modis omnibus retinere. Non contentus itaque implevisse codices latinè scriptos de sua hæresi, etiam ex illis commentarios patria lingua conscriptos fecit, atque protinus edidit, vt etiam agrestes maleficæ superstitionis peritos redderet. Ad extremum homo nimiùm confidens, cùm rationibus veris cogeretur ad bonam redire frugem, tantum abfuit, vt pareret, vt etiam maluerit voluntarium petere exilium, quàm mutare sententiam: qui ad Bohemos, nonnulla hæresi antea inquinatos, profectus, à rudi gente magno in pretio habitus, eos in ea remanere sententia, hortatus est, vt Ordini Sacerdotali parū honoris, & ad Roma-

manum Pontificem nullum respectum haberet. Hucusque Polydorus, ex cuius verbis colliguntur pleraque nuper à nobis dicta.

29 Cùm verò Vvicleffus in Bohemia pestes hæreseon suarum longè ac latè disseminasset, & tandem impijssimæ vitæ periodum clausisset; transactis pluribus annis ab eius obitu, Concilium Constantiense, habito priùs diligenti examine impœnitentiæ finalis, & proterviæ, denuo ipsum declaravit hæreticum Sessione VIII. & ossa, si quoquo modo possent ab alijs discerni, iussit exhumari, & proijci extra Ecclesiam, quam ille tam imprudenter fuerat insectatus. Itaque nihil novum in hac re definivit Constantiensis Synodus: sed solùm cum aliqua maiori solemnitate publicavit definitionem ipsam; quam pluribus retro annis contra hæreses Vvicleffi tulerat Gregorius XI. Papa extra omne Concilium, tota Ecclesia subscribente, & iudicio Sedis Apostolicæ plenum mentis obsequium exhibente. Denique postea anno M.CCC.LXXXII. Londini in Anglia celebratum fuit Concilium à Guillelmo Archiepisco Cantuariensi adversus eundem Vvicleffum, eiusque errores: quod ab Vrbano VI. Papa tunc regente Cathedram S. Petri confirmatum fuit: ac proinde certam prorsus & irrefragabilem auctoritatem obtinuit. Illud affert Labbè in novissima Conciliorum editione. vt omittam aliud postea anno M.CCC.XCVI. coactum à Thoma Arundellio Archiep. Cantuariensi Londini pariter coactum in eundem Hæresiarcham, quod pariter extat in laudata editione.

SECTIO QVARTA.

Exscribuntur testimonia præcipuorum Patrum & Theologorum eiusdem sæculi quartidecimi, vnanimiter agnoscentium in Sede Apostolica auctoritatem supremam iudicandi & finiendi controversias fidei.

30 AVGVSTINVS Triumphus, aliàs de Ancona, de quo plura Bellarminus & Labbeus tractantes de Scriptoribus Ecclesiasticis, initio eius sæculi florebat inter Augustinianos insigni pietatis ac doctrinæ opinione: & vixit vsque ad annum M.CCC.XXVIII. Inter alia verò opuscula, quæ scripsit, librum edidit inscriptum, *Summa de Potestate Ecclesiæ*: in quo sæpe, quam hactenus docuimus, asserit Romano Pontifici auctoritatē. Etenim, vt plura alia loca omittā, in Epistola nuncupatoria eius Operis ad Ioannem XXII. Papam ait: *Error est pertinaci mente non credere Romanum Pontificem Vniversalis Ecclesiæ Pastorem, Petri Successorem, & Christi legitimum Vicarium, supra spiritualia & temporalia legitimū non habere Primatum.* Si autem Romanus Pontifex in dirimendis fidei controversijs errare posset; corrigique ab Ecclesia, vel à Concilio Generali non haberet legitimum in spiritualia Primatum, sed hic vnicè resideret in reliqua Ecclesia, vel Concilio. Deinde q. 6. art. 1. ratione 2. inquit: * Solus Papa dicitur „esse Vicarius Dei, quia solùm quod ligatur, „vel solvitur per eum, habetur solutum & „ligatum per ipsum Deum. Sententia igitur „Papæ, & sententia Dei, vna sententia est: „sicut vna sententia est Papæ, & Auditoris „eius. Cùm igitur appellatio semper fiat à „minori Iudice ad Superiorem; sicut nullus „est maior se ipso; ita nulla appellatio tenet „facta à Papa ad Deum: quia vnum Consistorium est ipsius Papæ, & ipsius Dei: cuius „Consistorij Claviger & Ostiarius est ipse „Papa. Nullus ergo potest appellare à Papa „ad Deum, sicut nullus potest intrare ad Cō„sistorium Dei, nisi mediante Papa, qui est „æternæ vitæ Consistorij Claviger & Ostia„rius. Et sicut nullus potest appellare ad se „ipsum: ita nullus potest appellare à Papa ad „Deum, quia vna sententia est, & vna Curia „Dei & Papæ. * Hactenus ille. Sententia autē Dei nulli errori obnoxia est, nec ab ea ad quamquam alium appellari potest. Cùm igitur sententia Dei & Papæ iudicantis ex cathedra sit vna & eadē, vt laudatus Auctor docet; sententia Papæ nulli obnoxia est errori, neque ab ea ad quemquā aliū appellari potest. Deinde omnis appellatio est ab inferiori iudice ad superiorem. Papa autem quatenus vnā ferens cum Deo sententiā, nullum alium iudicē superiorē habet. Non ergo à sententia Papæ vllus est appellationi locus. Idem clariùs adhuc infallibilitatem Sedis Apostolicæ in suis definitionibus circa quæstiones fidei tradit q. 10. dicens: *Ad ipsum Papam similiter spectat implicita & occulta in fide pro temporum & ætatū congruentia explicare & declarare: vt quod inferiores Ecclesiæ filij credebant, postmodum publicè & explicitè confiteantur: Et hoc, vel propter alicuius hæresis insurgentis extirpationē, aut propter ipsorummet fidelium in fide augmentationem.* Et q. 17. art. 3. *ECCLESIA MINIME ERRARE POTEST, ET POTISSIME ROMANA, QVÆ NVLLIS HÆRESIBVS VNQVAM SVCCVBVIT.* Quæ verò paulo antè ex eodē Auctore diximus de sententia Pontificis Romani, nulli errori abnoxia; saltē aut præcipuè accipi debent de sententia Papæ circa ius, sive quod perinde est, circa doctrinam ge-

neralem in fide aut moribus. Nam in sententia quæ versatur circa factum, posse Papam errare, & nonnunquam Pontifices errasse, nemo dubitat. At ne tunc quidem appellatio esse potest, nisi ad ipsum meliùs informatum, vt aiunt, & monet S. Ivo Carnotensis Epistola 83. quoniam nullum omnino in terra superiorem habet.

31 Durandus de S. Portiano, insignis & præstantissimus Theologus sui ævi (cuius cathedra in hac insigni Academia nobis à Regio Senatu commissa fuit anno M DC.LXXXI. post alias Scoti,& S.Thomę superioribus annis obtentas, quæ iuxta statuta Scholæ inferiorem locum habent) initio eiusdem sæculi iam florebat, & circa annum M.CCC.XX. senex obijt. Is porrò in 4. dist. 24. quæst. 5. eandem doctrinam confirmat hisce verbis: * Potestas iurisdictionis, quæ „ est ad regendam populum, *TOTA ET* „ *IN SVO FONTE DATA FVIT* „ *SOLI PETRO ET SVCCESSO-* „ *RIBVS EIVS*, quando cura Eccle- „ siæ ipsi fuit commissa, dicente Domino „ Ioannis vltimo capite: Pasce oves meas. „ Hoc enim nulli aliorum Apostolorum di- „ ctum est, nec tunc,nec antè, nec pòst. Ergo „ talem potestatem plenã & perfectam habet „ solùm Successor Petri, qui ob hoc Papa di- „ citur, quasi Pater Patrum. In alijs autem „ non est, nisi derivata & limitata,prout Pa- „ pæ placet. Et paulo pòst: Supra autem sim- „ plices Sacerdotes sunt Episcopi,qui habent „ Iurisdictionẽ ordinariam super totam Diœ- „ cesim. Super hos autem sunt Archiepisco- „ pi, qui non solùm habent iurisdictionem „ in sua Diœcesi,sed super totam provinciam „ in quibusdam casibus. Super omnes deni- „ que Papa collocatur, penes quem residet „ plenitudo & Primatus huius potestatis. Et „ hoc est rationabile: quia optimum regimen „ vnius multitudinis est, quando regitur per „ vnum supremum, à quo descendit authori- „ tas regendi in medios & vsque ad infimos. „ Et propter hoc regimen est optima politia „ secundùm Philosophum secundo libro Po- „ liticorum: Sed regimen sanctæ Ecclesiæ est „ optimè à Christo institutum: Ergò in tota „ Ecclesia debet esse vnus Vniversalis Re- „ ctor,à quo descendat authoritas regendi in „ medios vsque ad rectores infimos: & hic „ est Papa. Et propter hoc stat vnitas Eccle- „ siæ, quòd omnia membra sunt sub vno Ca- „ pite: qua de causa illi qui hanc potestatem „ negant, schismatici dicuntur, quasi vnita- „ tis Ecclesię divisores * Quomodo autẽ esse, aut intelligi potest *TOTA ET IN SVO FONTE* potestas iurisdictionis data soli Petro, eiusque Successoribus; nisi claudat in se auctoritatem docendi, definiendi, & obligandi fideles omnes ad credendum, quaecumque oborta controversia circa fidem aut mores? Sine hac enim auctoritate potestas illa nec tota in suo fonte, nec plena esset,sed mutila & imperfecta. Deinde nec regimen Ecclesiæ esset optimum politiæ genus, sive Monarchicum, nec Papa Vniversalis & Supremus, Ecclesiæ Rector; si ab eius definitionibus præsertim in materia fidei, quæ est summa rerum, locus esset appellationi ad Concilium Oecumenicum,vt Gerso & alij pauci dicere ausi sunt.

32 Ludolphus Carthusianus in Vita Christi parte 2. cap. 1. loquens de præclara illa S.Petri confessione,quæ habetur Math. „ 16. v. 16. inquit: * Respondit Petrus pro „ se & pro alijs: quia omnes vnum sciebant, „ & vnum sentiebant: licèt alij Apostoli „ etiam scirent, iste tamen tanquam senior, „ ac princeps & Caput aliorum, *FIT OS* „ *TOTIVS COLLEGII*, ac præ „ omnibus & pro omnibus respondit, qui „ omnibus præesse & prodesse debuit. *EX* „ *QVO PATET QVOD PRÆ-* „ *CIPVE AD PETRI SVCCES-* „ *SOREM PERTINET CERTI-* „ *FICATIO DVBITATIONVM* „ *DE FIDE, ET PERTINEN-* „ *TIBVS AD EANDEM*. Et in- „ frà: Deinde Claves Regni Cœlorum se Pe- „ tro daturum Dominus promisit: sed tunc „ non dedit: quia si statim dedisset nunquam „ in Petro pravitas confessionis, vel error „ negationis locum invenisset. Et pauld pòst „ ex Beda:Claves autem ei non modò dantur, „ sed promittuntur: nec dum enim fabricatæ „ sunt super incudem Crucis: nec in eo san- „ guine temperatæ. Ego quoque earum mi- „ nisterio, cùm in actu perfectionis fuerint, „ adhuc in ardentis Passionis fornace, pri- „ mò latroni & homicidæ aperiam ianuam „ Paradisi:vt & tu in eo exemplo publicanos „ & meretrices intrare permittas. Tu enim „ super eos iudicium exercebis, qui confite- „ buntur culpam & expectabunt pœnam. Et „ ideò habebis ordinariam iurisdictionem, „ & iudiciariam potestatem: ad quod duo „ requiruntur; authoritas cognoscendi, vel „ arbitrandi de culpa, & potestas absolvendi, „ vel etiam iudicandi: quæ duo sub nomine „ Clavium tibi dabo. Hæc ille ex Beda. Et „ postea: Specialiter eam potestatem Domi- „ nus Petro concessit,vt ad vnitatem nos in- „ vitaret. Ideò enim eum Principem Aposto- „ lorum constituit, vt Ecclesia vnum princi- „ paliter Christi haberet Vicarium,ad quem di-

„ diversa membra Ecclesiæ recurrerent, si „ fortè inter se dissentirent. Quòd si diversa „ Capita essent in Ecclesia voitatis vinculum rumperetur.* Hucusque Ludolphus, non solùm perspicuè tradens, sed etiam multipliciter & solidè probans auctoritatem solius Petri, & subinde Successorum ipsius in cathedra Sedis Apostolicæ, *ad certificationem dubiorum de fide, & pertinentibus ad eandem:* similiter ad diversa membra Ecclesiæ in vnum sensum colligenda, & vnienda quoties circa res fidei dissentire contigerit.

33 Petrus Paludanus, natione Burgundio, in 4. dist. 24. quæst. 6. similiter ferè ac Durandus suprà, idipsum tradit, inquiens: *Potestas iurisdictionis, quæ ad regendum populum TOTA IN SVO FONTE DATA FVIT SOLI PETRO, ET IN EO SVCCESSORIBVS EIVS, quando cura Ecclesiæ sibi soli commissa fuit, dicente Domino Ioannis 21. v. 17. PASCE OVES MEAS: Hoc nulli aliorum dictum fuit, nec nunc, nec antè, nec post. ERGO TALEM POTESTATEM PLENAM AC PERFECTAM HABET SOLVS SVCCESSOR PETRI, qui ob hoc PAPA dicitur, quasi Pater Patrum.* Vide quæ suprà observavimus num. 31. post exscripta verba Durandi, ne idem repetere cogamur.

34 Denique illustria eiusdem veritatis testimonia habemus apud Cardinalem Bertrandum, Episcopum Augustoduneosem in Gallia, suprà num. 20. & 21. laudatum, virum sanè doctissimum: tum in libro de Iurisdictionibus Ecclesiasticis contra Petrum de Cugnerijs: tum præterea in Tractatu de Origine & vsu Iurisdictionum, hoc est, de Potestate spirituali & temporali quæst. 2. vbi ex divinis litteris palam colligit, datam fuisse Petro & Successoribus eius à Christo immediatè potestatem plenissimam simul cum regimine Vniversalis Ecclesiæ: vtpote quod sine illa consistere non posset. Et quæst. 3. cùm præmisisset, inter Christianos esse duplicem potestatem; alteram temporalem sive sæcularē, alteram spiritualem sive Ecclesiasticā; subdit: *Vtraque est a Deo secundùm modum in præcedentibus expositum; & ideò vtrique potestati subsunt Christiani, sed differenter: quia potestati temporali vel sæculari subsunt Christiani, quia inter Christianos potest esse, & est, & fuit potestas illa legitima; sed solùm vt ciues: Potestati autem spirituali & Ecclesiasticæ subsunt, vt Christiani & Fideles. Viri & mulieres, Clerici, & Laici, Reges & Principes, subsunt Iurisdictioni spirituali & Ecclesiasticæ. Et cùm prædictam Iurisdictionem habeat Papa, sine limitatione loci & personarum; ideo omnes Christiani, vbicumque sint, debent ei obedire: cæteris verò Prælatis, Episcopis, & Archiepiscopis, & Patriarchis, in territorijs seu Diœcesibus sibi commissis, tenentur obedire omnes Christiani manentes in eis.* Hinc autem consequens est, vt si Pontifex secundùm potestatem plenissimam sibi à Christo commissam definiat ex cathedra aliquam veritatem, veluti spectantem ad fidem, & præcipiat illam vbique tradi ac doceri; omnes prorsus Christiani, nullo habito discrimine loci aut personarū, teneantur ipsi assensū præstare & obedire. Pergit laudatus Auctor: *Christus commisit Beato Petro iura cœlestis Imperij & terreni: & qui hoc privilegium Romanæ Ecclesiæ detrahit, in hæresim labitur, & hæreticus est dicendus.* Vide quomodo Præsul ille Ecclesiæ Gallicanæ, & Cardinalis doctissimus Romanæ Ecclesiæ, gravissima hæreseos nota Inurat negantes Romano Pontifici iura terreni Imperij, & per consequens potestatem in Regna, saltem indirectam: quam tamen nuperus Clerus Gallicanus in Declaratione edita 19. Martij huius anni 1682. palam negat. Quin & de studio Regum & Regni Franciæ erga libertatem Ecclesiæ subdit non multò pòst: *In Regno Franciæ Christianissimo, in quo Reges fuerunt Ecclesiæ devoti, à principio quo fuerunt Christiani, Ecclesia liberiùs vsa est iure suo; & tantò liberius, quantò plus appropinquat Sedi Regni.* An autem hodie Ecclesia Gallicana libera sit, eiusque libertati consulatur eodem studio à Christianissimo Rege, & præsulibus Galliarum, ac tempore Bertrandi; satis vidimus Disput. XI. sectione 5. & sequentibus. Sed hæc obiter indicata fuerint. nam impræsenti solùm curæ fuit stabilire auctoritatem Sedis Apostolicæ ad definiendum de fide, & exprimendum mentis obsequium ab omni homine Christiano.

(?)

DIS-

DISPVTATIO XV.

AN FVERIT IDEM SENSVS ET PRAXIS Ecclesiæ Sæculo XV. ac in præcedentibus, circa auctoritatem Papæ nulli errori obnoxiam.

Vbi plura obiter tanguntur circa tria Concilia Generalia, Constantiense, Basileense, & Florentinum, eo sæculo celebrata, in ordine ad Potestatem Papæ, & Concilij, contra nuperam Declarationem Illustrissimi Cleri Gallicani nomine editam.

HACTENVS ostensum fuit diuturno sæculorum quatuordecim decursu, nihil certius, sicut nec antiquius, Catholicis omnibus fuisse, quam auctoritatem supremam Apostolicæ Sedis ad finiendum quaslibet controversias de rebus fidei, iudicio vltimo & irreformabili. Nunc ingredimur iam periculosa tempora. Nimirum, occurrit nobis Sæculum XV. quod ferreum quoddammodo appellare fas sit: tum ob diuturnum illud Schisma Ecclesiæ in tria Capita tot annis divisæ: tum ob hæreses pestilentissimas in eo grassantes, quæ viam struxere alijs terrioribus ac virulentioribus Lutheri, Caluini, & similium pestium Sæculi XVI. sequentis, quarum prodromi fuere Vuicleffus & Hussius: tum denique ob vocatam in dubium ab aliquibus Catholicis Doctoribus, occasione prædicti Schismatis, auctoritatem prædictam Romanorum Pontificum, eousque firmiter in Ecclesia creditam, & communiter traditam; similiterque potestatem Papæ supra Concilium. Verùm adhuc in medio tot malorum eandem veritatem permansisse inconcussam, patebit ex dicendis. In quibus certè occurrent multa circa tria Concilia Generalia eodem Sæculo celebrata, & præcipuè circa Constantiense, cui nunc innititur Declaratio Cleri Gallicani ad minuendam aut extenuendam potestatem Sedis Apostolicæ.

SECTIO PRIMA.

Hæreses Vuicleffi & Ioannis de Hus fuisse proscriptas à Sede Apostolica priusquam damnarentur in Concilio Generali Constantiensi: huius verò iudicium contra illas non fuisse prorsus irreformabile, donec à Martino V. Papa confirmatum fuit.

1 PRIMVS Hæresiarcha eius sæculi communiter censetur fuisse IoannesHuss, genere Bohemus. Hic circa annum M.CD.VII. postquam altè imbiberat impiam Vvaldensium & Vvicleffistarum doctrinam, in superioribus memoratam, & toties à Sede Apostolica fulguritam, non solùm illam tueri, & longè ac latè disseminare ausus fuit; sed etiam plures alios errores addidit, & disseminavit, vsque adeò, vt teste Ænea Sylvio, Scriptore eius temporis (qui postea fuit Pontifex Pius II.) in Opere de Origine Bohemorum cap.35. omnes penè Bohemos infecerit. Cùm verò libri ab eo scripti, & hæresibus pleni, fuissent plurimùm evulgati, atque in pretio habiti, præsertim Pragæ; Archiepiscopus eius vrbis Sbinco appellatus, vir magni nominis & auctoritatis, ducenta circiter exemplaria illorum colligenda curavit, eaque igni tradidit, & vetuit vt Ioannes Huss deinceps conciones ad populum haberet. Quare ille, relicta Praga, confugit ad oppidum Hussinetz, vnde oriundus erat, & ibidem ex Toparchæ permissione ad vsum prædicandi rediens, magnæ auditorum multitudini, pestem suorum dogmatum indidit. Cùm autem virulentiorem eius partem in Ecclesiam, Pontificem Romanum, Episcopos, Sacerdotes, & quoslibet demum sacros homines evomeret, frequenter iactare solebat, *se eiusmodi colaphum Romanæ Ecclesiæ impacturum, vt livorem eius, ne post centum quidem annos aboleret.*

3 Cùm verò indies audentior fieret, res delata fuit ad Alexandrum V. qui electus in Sessione XIX. Concilij Pisani, anno 1409. Pontificatum inijt à die 26. Iunij vsque ad 3. Maij anni sequentis, & illum Romæ comparere iussit. Sed cùm impius Hæresiarcha nollet obedire, aut excusationes obten-

tenderet, Pontifex Bullam scripsit ad Archiep. Pragensem, duo iniungens: alterum, ne quenquam prorsus hominem fineret prædicare aut docere publicè vel occultè articulos Vvicleffi: alterum, vt adscitis quatuor Magistris in Theologia, & duobus Doctoribus in Iure Canonico, diligenter examinare faceret, quisnam ea impia dogmata traderet; & quemlibet de eo scelere convictum, declararet hæreticum. Verùm Ioannes Hufs nihilo melior factus, sed quotidie obstinatior, pluribus obiectis in eandem Bullam, & potissimùm, esse factis ac verbis Christi Apostolorumque contrarium, quod sibi in ea præcipiebatur, frivolè ab ea Papam ipsum appellavit. Alexander verò cùm decem solùm mensibus, & octo diebus transactis ab electione sui, humana potuisset; non potuit nebulonem illum acriùs perstringere. Quare Ioannes XXIII. aliàs XXI. dictus antea Balthasar Cossa, creatus Pontifex Bononiæ die 17. Maij anno 1410. studuit frænare eundem Hæresiarcham: & tandem compertis hæresibus ipsius, tum peculiaribus, tum ab Vvicleffo mutuatis, habuit Romæ Concilium anno 1413. adversus vtrumque, & quoslibet eorum sequaces: & ipso anno aliud Londini in scopum eundem celebratum fuit ab Henrico Chichel-tio Archiep. Cantuariense. Vtrumque id Concilium habes in editione Labbeana: nam in cæteris desiderantur ambo. Itaque hæreses adinventæ à Ioanne Hufs primò omnium iudicatæ & damnatæ fuerunt à Sede Apostolica, sive à Pontifice Romano, probabiliter credito, qualis erat Balthasar Cossa, antequam Concilium Generale Constantiense celebraretur. Neque enim in asperrimis illis temporibus, & diuturno schismate Ecclesiæ, vllum erat invenire Papam certum omnino & exploratum. Quod sufficit ad scopum nobis in hoc Tractatu præfixum, de auctoritate Sedis Apostolicæ ad finiendum quaslibet controversias fidei extra Concilium Generale.

4 Eo autem congregato apud Constantiam anno 1414. & quatuor sequentibus, Sigismundus Imperator curavit vt Ioannes de Hufs coràm se sisteret, rationem suæ doctrinę redditurus, datis ipsi litteris securitatis. Verùm ille nescius Imperatorij edicti, & impunitatis oblatæ, Constantiam se contulit, & eidem Synodo adfuit, ad manifestandum, vt aiebat, se insontem esse, & ab omni hæreseos nota liberum. Sed inita cum eo disputatione à viris doctissimis, præsertim à Stephano Paletz, insigni Theologo, statim ferè deprehensus & convictus fuit de multiplici hæresi. Cumque nollet resipiscere, nec acquiescere exhortationibus multorum Concilij Patrum, nec ipsius Imperatoris Sigismundi, tandem Sessione XV. habita die sexto Iulij anno 1415. à tota Synodo, veluti hæreticus pertinax Curiæ sæculari traditus, & vivus igne consumptus fuit. In eadem verò Sessione lecti publicè fuerunt omnes articuli erronei amborum Hæresiarcharum, Ioannis Vvicleffi, qui iam diu perierat, & Ioannis de Hufs: qui omnes extant in Actis eiusdem Sessionis, sicuti & sententia Concilij adversus posteriorem ex ijs lata, quæ certè observatu digna est, nec tamen hoc loci exscribenda, cùm ad manum cuique sit in obvijs editionibus eiusdem Concilij. Solùm obiter notare iuvat, cùm impius ille interposuisset appellationem ad Christum Dominum, omissis Ecclesiasticis medijs, vt persisteret in suorum errorum defensione; Patres, inter plura alia, hæc contra illum protulisse: *Propter præmissa, & alia plura, præfatum Ioannem de Husz hæreticum fuisse & esse hæc Sancta Synodus pronuntiat, & tanquam hæreticum iudicandum & condemnandum fore indicat & condemnat per præsentes: dictamque appellationem, tanquam iniuriosam, & scandalosam & illusoriam iurisdictionis Ecclesiasticæ reprobando.* Deinde singillatim referuntur & configuntur omnes peculiares errores ipsius, præter illos communes cum Vvicleffo, qui iam notati fuerant.

5 Eodem anno 1415. die 23. Septembris, Sess. XIX. eiusdem Concilij, Hieronymus de Praga, qui postulatus fuerat de hæresi, & propterea carceri addictus, cùm dixisset se abiurare velle errores, ambonem conscendit, recitavitque publicè è papyro professionem fidei, & abiurationem, prout habetur ibidem. Verùm cùm postea ad vomitum redijsset, pertinaciterque tueretur errores Vvicleffi, & Hufsij; anno sequenti 1416. die 30. Maij, Sessione XXIV. sententia totius Synodi in ipsum, veluti hæreticum pertinacem, lata est, & ipse traditus potestati sæculari, pariter ac Ioannes de Hufs, quem per omnia sequebatur, vivicomburio perfidiæ suæ pœnas luit. Extat sententia ipsa in eâdem Sessione.

6 Vt verò redeamus ad institutum & scopum huius Operis, notandum imprimis est, omnes hæreses Vvicleffi, quæ in eo Concilio Generali damnantur, iam antea ritè à Sede Apostolica damnatas fuisse, vt vidimus Disp. XIV. sect. 3. à num. 26. Quapropter in Concilio Constantiensi solùm fuit edita quędam maior solemnitas damnationis. Idem ferè dicendum de erroribus peculiaribus Ioannis de Hufs, qui antea notati fuerant ab Alexandro V. & Ioannę XXIII. Pontificibus,

vt

vt vidimus num. 3. Quare non videtur ea Synodus aliquid novi definijsse ad fidē spectans contra vtrumque Hæresiarcham; sed dumtaxat solemniùs publicasse quod ij Pontifices iam antè definierant.

7 At, dices, ij Pontifices explorati non fuerunt, sed dubij; vtpote electi tempore illius diuturni schismatis, quod multis retro annis incœperat. Respondeo, Pontifices illos titulo probabili dignitatis Papalis munitos, & magnam totius Ecclesiæ partem pro se habentes, iudicasse & damnasse errores vtriusque Hæresiarchæ. quo remedio nullum aliud maius supererat eo tempore adversus hæreses grassantes, cùm tota Ecclesia in tres factiones divisa esset. Ne autem dicamus, Deũ reliquisse illam tot annis ante Concilium Constantiense sine vllo sufficienti præsidio adversus hæreses emergentes; videtur asserendum, definitiones illas bona fide editas ab vtroque Pontifice, processisse ex auctoritate sufficienti, vt postea à Synodo exciperentur, præsertim cùm propositiones per eos damnatæ essent absdubiò erroneæ & hæreticæ.

8 Verùm finamus, definitiones eorum Pontificũ vacillasse quoddammodo eousque, ob auctoritatem eorum dubiam, aut non exploratam. An non dici ferè idipsum poterit de definitione ipsa Synodi Constantiensis contra errores Vviclefi & Husij quoadusque per Martinum V. legitimum Papam electum anno 1418. die 11. Novembris confirmata fuit? Nimirum ambo cum suis dogmatibus damnati fuere anno 1415. die 6. Iulij, Sessione XV. quo tempore certè ex tribus factionibus, seu Obedientijs (sic enim dicebantur) non aderat Concilio illa, quæ Benedicti XIII. partes sequebatur, eratque admodum numerosa, præsertim in Hispania. Neque enim eousque vel S. Vincentius Ferrerius, vel Reges Aragoniæ, alijque innumeri, illum deseruerant. Deficiente autem vna ex tribus præcipuis Ecclesiæ partibus, & contrà annitente, non videtur fuisse adhuc in ea Synodo auctoritatem omnino exploratam ad definiendum aliquid de fide iudicio prorsus irreformabili, donec definitio ipsa confirmaretur à Pontifice Romano ritè & indubiè electo, qualis fuit trienio pòst Martinus V deserta iam omnino causa Petri de Luna, cum paucis quibusdam solùm resistente, & propterea iustè anathematizato. Quapropter idem Martinus postea recèns electus, ad tribuendum robur inconcussum definitionibus præcedentibus eiusdem Synodi, doctrinam in ijs traditam circa fidem auctoritate Apostolica confirmavit.

9 Nimirum Martinus V. postquam ritè electus fuerat, cùm ante dissolutionem Concilij Constantiensis, iuxta Sessionem ipsius XXXIX. designasset locum alterius futuri Concilij, rogatus fuit de confirmandis decretis Constantiæ editis. Respondit verò, tum verbo, tum postea per Advocatum Concilij, se omnia & singula eius decreta in materia fidei Conciliariter edita, tenere, & inviolabiliter observare velle, & non aliter, nec alio modo. Etenim in primis Sessione XLV. habita 22. Aprilis M.CD.XVIII. Ambasiatores Regis Poloniæ, & Magni Ducis Lithuaniæ, rogaverunt Papam, vt in Sessione publica ante dissolutionem Concilij pronuntiaret publicè damnatum, tanquam *crudelissimos errores & hæreses continentem*, libellum quendam Fr. Ioannis Falkemberg, iam antea examinatum & reprobatum per deputatos in causa fidei, ac etiam per omnes Nationes Cõcilij, ac per Collegium Cardinalium conclusum, prout constabat ex publicis instrumentis. Alioquin protestabantur nomine suorum Principum de gravamine, & de appellando futurum Concilium. *Quibus sic factis* (verba sunt Actorum dictæ Sessionis) *Sanctissimus Dominus noster Papa dixit respondendo ad prædicta, quòd omnia & singula determinata, conclusa, & decreta in materijs fidei per præsens Concilium conciliariter, tenere, & inviolabiliter observare volebat, & nunquam contraire quoquo modo. IPSAQVE SIC CONCILIARITER FACTA APPROBAT ET RATIFICAT; ET NON ALITER, NEQVE ALIO MODO. Et illud idem iteratò fecit dici per organum domini Augustini de Pisis Fiscalis, & sacri Consistorij Advocati prædicti, qui nomine Papæ a Protonotarijs, & Notarijs ad scribendum acta Concilij ordinatis, & deputatis, petijt instrumenta publica fieri.* Itaque Martinus V. ritè electus & consecratus Pontifex, Sessione XLV. coram Patribus eius Concilij Generalis iuridicè *confirmavit, & ratificavit* omnia, quæ in illo *Conciliariter* definita fuerant circa fidem, non verò alia quælibet in eo decreta. Vnde videtur colligi, etiam definitiones circa fidei controversias, & damnationem variarum hæreseon in ea Synodo proscriptarum, non habuisse omnimodam auctoritatem, nec vim iudicij prorsus irreformabilis, donec accessit confirmatio & ratihabitio Sedis Apostolicæ, sive Romani Pontificis, ad quem solùm spectat vltimò terminare controversias fidei.

10 Et certè, adhuc in Concilijs Oecumenicis ritè congregatis iussu Pontifi-

cis

ctis Romani, quidquid definitur circa controversias fidei non censetur prorsus irreformabile, seu habens summam certitudinem, donec à Sede Apostolica confirmetur: vt constabit ex progressu. Ergo multò minùs definitiones Concilij Constantiensis eam summam certitudinem habuisse censendæ sunt, donec à Romano Pontifice confirmarentur. Nimirum, id Concilium toto eo tempore quo edidit definitiones circa fidem, id est, quando damnavit hæreses Vvicleffi & Husij Sess. XV. non erat tam certæ & exploratæ auctoritatis, ac quodlibet aliud Concilium Generale auctoritate Papæ ritè coactum: non modò quia tunc nullus erat certus Pontifex; sed etiam quia ex tribus præcipuis Ecclesiæ partibus, seu Obedientijs, vt aiebant, deerat vna ad modum numerosa, & repugnabat eidem Concilio. Quapropter quamvis iustè & prudenter damnaverit eas hæreses (præsertim iam antè proscriptas ab Alexandro V. & Ioanne XXIII. probabili titulo regentibus Cathedram S. Petri) non tamen videtur eius iudicium per se ac seorsim fuisse prorsus irreformabile, donec postea à Martino V. solemniter confirmatum fuit.

SECTIO SECVNDA.

Celebre argumentum Adversariorum ex auctoritate quadam eiusdem Concilij desumptum, quam enervè sit, & nullius momenti, contra infallibilitatem definitionum Papæ, eiusque potestatem supra Concilium.

11 OPPONVNT Adversarij (id est, quicumque negant Romano Pontifici definienti ex cathedra seorsim ac per se, iudicium irreformabile in rebus fidei) & præsertim Illustrissimi Gallicarum Præsules Lutetiæ congregati in Declaratione edita 19. Martij hoc anno 1682. auctoritatem illam celebrem eiusdem Concilij Constantiensis Sess. IV. aientis: *Generale hoc ipsum Concilium legitimè in Spiritu sancto congregatum pro extirpatione præsentis Schismatis potestatem a Christo immediatè habet, cui quilibet cuiuscumque status vel dignitatis, ETIAMSI PAPALIS existeret, obedire tenetur IN HIS QVÆ PERTINENT AD FIDEM, ET EXTIRPATIONEM DICTI SCHISMATIS, &c.* Quibus verbis evinci videtur, tum Concilium Generale habere potestatem supra Papam; tum præterea auctoritatem prorsus infallibilem ad definiendum fidei cõtroversias, cui Pontifex ipse teneatur exhibere mentis obsequium. Vnde & consequens demum videtur, auctoritatem Summi Pontificis in definiendo non esse supremam, nec prorsus infallibilem; sed potiùs inferiorem Concilio Generali, eiusque correctioni subiacere. Idem habetur Sess. V. ad verbum.

12 Sed enim quàm multa peccent, qui hoc arundineo fulchro nituntur, sive vt cõvellant auctoritatem infallibilem Apostolicæ Sedis, sive vt Pontificem Romanum subijciant Concilio Generali, iam multi, & gravissimi Scriptores tam apertè ostenderunt, mirum vt sit non pudere Adversarios eo vti. Paucis itaque rem expediam, alijs relictis, aut opportuniori loco servatis. Imprimis, cùm ea Sessio IV. habita fuit, nimirum die 30. Martij 1415. ac deinde cùm Sessio V. celebraretur die 6. Aprilis eiusdem anni, nondum erat Concilium Generale ritè coactum, quidquid contrà afferant Patres Constantienses. Quippe ex tribus Ecclesiæ partibus præcipuis, sive Obedientijs, sola tunc intererat, quæ spectabat ad Ioannem XXIII. reliquis duabus Synodo adversantibus, idque titulo probabili duorum aliorum Pontificum, quorum iura tuebantur. Quomodo ergo tunc poterat esse Synodus Generalis ritè coacta, aut aliquid circa fidem definire vltimo, & irreformabili iudicio? *Deinde*, in ea definitione qualicumque non est sermo de omni Generali Concilio; sed de illo Constantiensi solùm: quod planè denotat pro nomen illud demonstrativum, *hoc ipsum Generale Concilium*, in vtraque ea Sessione repetitum, & insuper particula: *Hæc sancta Synodus*; atque vlteriùs demonstrativa illa: *Ipsa Synodus in Spiritu sancto legitimè congregata.* Deinde, nec loquitur in ordine ad quodlibet tempus; sed ad illud determinatum in quo Schisma grassabatur. Id enim apertè ostendit particula, *pro extirpatione præsentis Schismatis*; ac deinceps: *Ad extirpationem dicti Schismatis.* Nec denique sermo est in ordine ad Papam certum & exploratum, sed incertum, & dubium, quales erant tunc tres Pontifices prætensi. Dato autem quòd in ijs circunstantijs peculiaribus, & quæ rarò in Ecclesia contingunt, aliquod Concilium Generale sit supra Papam dubium, possitque compellere illum ad obediẽdum in rebus fidei, & ad renunciandum iure incerto ad Pontificatum siquod habet; pessimè & cõtra omnem severam disputandi methodum colligitur idipsum de quovis Concilio Generali in ordine ad Papam certum exploratumque. A particulari enim propositione, & peculiaribus circunstantijs induta, qualis est illa, colligere aliam vniversalem, puerile piaculum est, quod vel tyrones in studio Dialecticæ

ticæ vitandum sciunt: vt proinde pudeat rem exemplis ostendere. *Denique*, Martinus V. noluit postea id decretum Sessionis IV. & V. confirmare, nequis, vel in speciem, inde colligere tentaret, aut Papam legitimum & exploratum esse inferiorem Generali Concilio: aut huius definitiones in rebus fidei independenter ab illo habere summam certitudinem: aut denique illum posse à Concilio deponi. Quin potiùs in ipsa Synodo Constantiensi anno primo sui Pontificatus, 16. Idus Martij ita definivit in oppositum: *Tam iure diuino, quam etiam humano, quibus sacrorum Canonum auctoritas innititur, nulli fas est à Supremo Iudice, videlicet Apostolica Sede, seu Romano Pontifice, IESV-CHRISTI Vicario in terris, appellare, aut illius iudicium IN CAVSIS FIDEI, quæ tanquam maiores ad ipsum, & Sedem Apostolicam deferendæ sunt, declinare.* Quæ definitio palam contradicit illi alteri Concilij Constantiensis intellectę de potestati Synodi supra Papam omnino certum. Deinde idem Martinus solùm confirmavit quæ in ea Synodo decreta & definita fuerant cōtra impia dogmata Vvicleffi & Hussij: inter quæ nonnulla erant contraria supremæ auctoritati Pontificis Romani in totam Ecclesiam, cū plenitudine potestatis. Quare Martinus confirmans damnationem eorum dogmatum palam, asseruit eam Romani Pontificis auctoritatem potestatemque, veluti fide divina certam: quæ quidem vix, aut ne vix quidem cohęrere potest cum nupera Declaratione Cleri Gallicani subijcientis Papam Concilio, etiam in causis fidei.

13 Nimirum, non modò Concilium Generale mutilum, quale erat Constantiense dum celebravit Sessiones illas, verùm nec plenum & ritè coactum, habet potestatem supra Papam, vel illum deponere potest, nisi cùm constiterit (quod certè nunquam accidit, nec continget) illum esse manifestum & pertinacem hęreticum. Tunc enim definit esse Papa, cùm sit extra Ecclesiam; & amittit rationem capitis ac membri mystici ipsius. Quapropter S. Bonifacius Archipræsul Moguntinus, & Martyr (communiter dictus APOSTOLVS GERMANIÆ) sapienter aiebat: *Huius*, nimirum Romani Pontificis *culpas istinc redarguere præsumit mortalium nullus: quia cunctos ipse indicaturus, A NEMINE EST IVDICANDVS, NISI DEPREHENDATVR A FIDE DEVIVS.* Referturque in cap. *Si Papa* dist. 40. Vnde cùm Paschalis II. Papa ob investituras per vim concessas Henrico V. in suspicionem hæreseos venisset, cui illę obnoxiæ credebantur; Goffridus Abbas Vindocinensis in Gallia id vitium eidem Pontifici exprobravit, colligens non iam esse Pastorem Ecclesiæ, sed lupum; veluti qui in hæresim cecidisset. quamvis in hoc deceptus fuerit, vt suprà vidimus Disp. XI. sect. 4. Similiter Patres Concilij Viennensis in Gallia coacti anno M.CXII. à Guidone eius vrbis Archiepiscopo, & Legato Sedis Apostolicæ (cui interfuere, præter alios, S. Godefridus Ambianensis, & S. Hugo Gratlapolitanus, Episcopi) iudicantes in laicis investituris esse hæresim manifestam, scripserunt ad eundem Paschalē II. aculeato stylo vt corrigeret Privilegium illud Henrico datum *ex simplicitate*, circa investituras. alioquin se recessuros ab eius obedientia & subiectione, veluti qui iam per manifestam hæresim Pontifex esse desineret. Vnde & aiunt: *Si assertiones prædictas* (nimirum, in quibus profitebantur, investituram laicam esse hęresim, iuxta definitionem latam à Gregorio VII. Papa, & proinde Privilegiū per vim concessum Henrico fuisse iniquum, ac revocandum) *roborare nolueritis, propitius sit nobis Deus, quia nos a vestra subiectione & obedientia repelletis.* Quoniam tunc censebant Paschalem ipso iure amissurū dignitatem Papalem. E contrà verò S. Ivo Carnotensis in Gallia ipsa Episcopus, qui cēsebat Paschalem in eo facto, vtcumque malè egisset, non propterea aliquid fidei adversum perpetrasse; vocatus ad id Concilium ire noluit: quoniam reliqui Patres in eo volebant iudicium ferre in Romanum Pōtificem, quod nullo modo licet dum non invenitur palam à fide devius. Vnde & inquit: *Non videtur nobis vtile consilium ad illa Concilia convenire, in quibus non possumus eas personas contra quas agitur, condemnare, vel iudicare: quia nec nostro, nec vllius hominum probantur subiacere iudicio. Vnde nos constat esse immunes, si eorum facta oris gladio ferire formidamus: cùm ipse Mediator obedire eis præcipiat; etiamsi tales sint, quales erant Pharisæi, si ea, quæ ad cathedram pertinent, recta præcipiant, ea verò minimè faciant.* Itaque solùm licet Concilio aut Ecclesiæ iudicare ac deponere verum Papam, vbi palam & pertinaciter hæreticus invenitur.

14 Similiter cùm nullus est certus Papa, sed plures dubij (qualiter contingebat tempore Concilij Constantiensis, cum ingenti malo Reipubl. Christianæ in illo pertinaci Schismate) Synodus Generalis habet auctoritatem præferendi, aut reijciendi quemlibet illorum, vel eligendi alium; prout expedire iudicaverit communi bono Ecclesiæ, ex volun-

luntate præsumpta Christi Domini, ob necessitatem adeò vrgentem aut extremam. Et in hoc sensu admitti potest, atque intelligendum est decretum illud Sessionis IV. num. 11. exscriptum. quod meritò observat Cardinalis Turrecremata in Summa de Ecclesia lib. 2. cap. 99. plurimique alij post ipsum. Quare dubitari non potest, Concilium Constantiense, saltem postquam duæ præcipuæ partes totius Ecclesiæ in tria capita divisæ convenerãt, auctoritatem habuisse ad cogendum Petrum de Luna vt se abdicaret qualicumque iure ad Papatum; & renuentem id facere, inurendum notã schismatici. quod & præstitum fuit. Neque enim aliter consuli poterat Ecclesiæ tandiu extremè laboranti. Extra duos verò casus prædictos hæresis in Pontifice, & Schismatis in Ecclesia divisa in plures Papas dubios, nemo prorsus, nec Concilium Generale quidem, habet potestatem supra Summum Pontificem, præsertim coactivam. Sic quippe olim in vetustioribus Concilijs, præsertim in Sinuessano sub Marcellino I. & in Romano sub Symmacho Papa, dictum legimus: PRIMA SEDES A NEMINE IVDICATVR. Deinde nullum Concilium Generale ritè convocari aut celebrari, nisi auctoritate Romani Pontificis constans est Apostolicæ Sedis doctrina, præsertim iuxta Epistolam S. Marcelli Papæ & Martyris ad Episcopos Antiochenæ Provinciæ, & alteram Iulij I. laudatam à S. Athanasio Apolog. 2. ad Episcopos Orientales, in qua illos reprehendit, quòd absque consensu suo Antiochiæ Synodum celebrassent. Et in Concilio Calcedonensi Generali Actione I. Dioscorus Alexandrinus à consensu Episcoporum extrusus fuit: *Quia sine auctoritate Apostolicæ Sedis Synodum facere ausus esset. quod nunquam licuit, nec vnquam factum est.* Quin & cap. *Significasti* de Electionibus citantur verba hæc Paschalis Papæ ad Archiep. Panormitanum: *Aiunt in Concilijs non reperiri statutum: quasi Romanæ Ecclesiæ legem Concilia vlla præfixerint: cùm omnia Concilia per Ecclesiæ Romanæ auctoritatem, & facta sint & robur acceperint; & in eorum statutis Romani Pontificis patenter excipiatur auctoritas.* Sed de hoc vberiùs aliàs.

15 DICES, si potuit Synodus Constant. deponere Papas dubios iudicio irreformabili; cur non similiter definire controversias fidei vltimo iudicio? RESPONDEO. Circa definitiones in rebus fidei satis consulebatur necessitati Ecclesiæ per hoc vt Concilium haberet auctoritatem damnandi hæreses emergentes, quamvis non vltimo iudicio, & irreformabili, sed dependenti à confirmatione Sedis Apostolicæ, cùm primùm electus fuisset verus & indubitatus Papa, qualis fuit Martinus V. in casu quæstionis. Etenim durante Schismate illo, omnes prorsus Christiani, etiam ij, qui incerto titulo contendebant de Pontificatu, tenebantur stare doctrinæ definitæ à Concilio Generali: cùm in tota Ecclesia militãte non esset tunc alia regula æqualis auctoritatis ad credendum circa doctrinã controversam in fide, & eousque nondum ritè definitam. Itaque satis consulebatur necessitati Ecclesiæ ad tempus solùm duranti, & præter communem cursum, per definitiones à Concilio latas, quamvis postea simpliciter reformari possent à Pontifice ritè electo. At verò circa abrogationem dubiorum Pontificum opus erat Ecclesiæ vt Concilium Constantiense haberet auctoritatem omnino certam, & à nullo prorsus infra Deum dependentem, sicuti & circa electionem novi Pontificis. nam alioqui nullus esset terminus Schismati, & Ecclesia videretur prorsus destituta à Deo, contra pollicitationem illam Christi: *Et portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Si enim abrogatio trium Pontificum incertorum, & electio alterius, à Concilio factæ fuissent sine explorata auctoritate; à quonam sub cælo firmitatem habere possent? Certè à nullo. Neque enim Pontifex recèns electus posset confirmare, seu conciliare suæ electioni maiorem fidem, aut auctoritatem, quàm illa initio habuisset. Itaque ad extirpãdum radicitus id Schisma perniciosissimum & inveteratum, Ecclesiæ non suppetebat remedium aliud, quàm abrogatio trium Pontificum incertorum, & electio alterius certi atque explorati in eo Generali Concilio. Alia verò ratio est definitionum circa fidem, sive damnationis hæreseon emergentium, quæ non potuit habere rationem iudicij vltimi, seu prorsus irreformabilis, donec à Sede Apostolica confirmaretur, prout à Martino V. factũ fuisse vidimus. Quod & ipsa Synodus agnovit, dum confirmationem decretorum ad fidẽ spectantium ab ipso petitam, quà verbo, quà scripto, publicè excepit.

16 Quamvis autem doctrina hucusque tradita circa Canonem illum Concilij Constantiensis trita admodum sit, & quæ passim tradatur à Theologis, & Iuris Pontificij Professoribus, placet in eius confirmationem adducere verba Scriptoris nupertimè in media Gallia scribentis, non sine eruditionis & eloquentiæ laude. Is est Ioannes Cabassutius, Præsbyter Congregationis Oratorij, in Opere inscripto *Notitia Ecclesiastica*, Lugduni edito anno M.DC.LXXX. paulo antequam Clerus Gallicanus Declarationem illam 19.

Martij

Martij 1682. protulisset, vel de ea quidquam cogitasset. Porrò ille in Historica Synopsi Seculi XIV. pag. 508. hęc habet: * Martinus V. „ ante Concilij (Constantiensis) dissolutio- „ nem, iuxta Decretum Sess. 39. factum pro- „ ximè futuri Concilij locum civitatem Pa- „ piensem designavit, ad quam cunctis tem- „ pore indicto esset conveniendum. Rogatus „ de Concilij decretis confirmandis, respon- „ dit ore proprio, posteaque per Concilij ad- „ vocatum iterari iussit, se omnia, & singula „ Concilij in materia fidei conciliariter de- „ creta tenere, & inviolabiliter observare vel- „ le, & non aliter nec alio modo. Quam in „ rem observa, noluisse Martinum approbare „ Decretum Sessionis 4. Constantiensis, Con- „ cilium istud potestatem habere supra Pon- „ tificem, cui ipse obedire teneatur, & cogi „ per pœnas ad hoc possit. Quam doctrinam „ Petrus de Alliaco Cardinalis, & Episco- „ pus Camaracensis, eiusque discipulus Ioan- „ nes Gerson, viva voce in hac Synodo, & ex- „ tra Synodum scriptis propugnarunt. Sed „ si prout oportet intelligantur vnà cum illa „ 4. huius Concilij Sessione, definitio illa nō „ est absolutè sumenda, sed secundùm præ- „ sentem materiam, ac subiectum. Preterquā „ quod enim nondum erat Generalis Syno- „ dus cùm Sessio illa quarta vertebatur, cùm „ liquidò constet ex tribus Ecclesiæ Obedien- „ tijs solam tunc interfuisse Ioannis XXIII. „ Obedientiam, reliquis duabus Concilio ad- „ versantibus; mens præterea Concilij ex ip- „ sismet verbis concipienda est secundùm „ præsentem statum: *Generale hoc ipsum „ Concilium legitimè in Spiritu sancto cō- „ gregatum pro extirpatione præsentis „ Schismatis, &c.* In his nanque circunstā- „ tijs verum est Constantiense decretum, vt „ sapienter disputat sapientissimus Cardina- „ lis Turrecremata, &c. * Deindeque cum ipso & alijs docet, probatque, Concilium dūtaxat habere potestatem supra Papam, vbi plures sunt incerti omnino, aut vbi certus quidem est Pontifex, sed palam & pertinaciter hæreticus. Quare extra eos casus è contrà Pontifex supra Concilium Generale potestatem habet, & auctoritatem ad ferendas definitiones fidei vltimo & irreformabili iudicio. Hęc palam in Gallia tradebantur, & in publicam lucem edebantur biennio antequam Clerus Declarationem illam proferret à vero & antiquo sensu Gallicanæ Ecclesię alienam.

17 Itaque ex auctoritate illa Concilij Constantiensis nullo modo infirmatur vel auctoritas suprema & infallibilis Romani Pontificis ad dirimendas fidei controversias, vel potestas supra Concilium. Quę duo amplius confirmabuntur sect. ventura.

SECTIO TERTIA.

An eadem auctoritas Romani Pontificis in definiendo, & potestas supra Concilium, fuerit ritè reiecta in Concilio Generali Basileensi eodem sæculo. Obijcitur aliud argumentum Aduersariorum inde petitum, & refutatur multipliciter.

18 OPPONVNT Adversarij testimonium aliud simile præcedenti, desumptum ex Concilio Generali Basileensi Session. II. §. 3. vbi hęc habentur: *Et primò declarat quod ipsa Synodus in Spiritu sancto legitimè congregata, Generale Concilium faciens, & Ecclesiam militantem repræsentans, potestatem immediatè à Christo habet, cui quilibet cuiuscūque dignitatis, ETIAMSI PAPALIS, existat, OBEDIRE TENETVR IN HIS QVÆ PERTINENT AD FIDEM, ET EXTIRPATIONEM DICTI SCHISMATIS, &c.* Quæ verba κατὰ πόδας ferè exscripta sunt ex Sess. IV. Concilij Constantiensis, §. 2. laudati & confirmati ab eisdem Patribus. Deinde §. 3. Pontifici nolenti obedire eidem Declarationi coactionem & pœnam indicunt. quod & pluribus alijs Sessionibus eiusdem Synodi vsque ad finem acriùs & vehementiùs prosequuntur. Hinc autem effici duo videntur. Primum est, auctoritatem Romani Pontificis in definiendo controversias fidei non esse supremam & irreformabilem, sed potiùs subordinatam auctoritati Cōcilij Generalis, eiusque correctioni subiectam. Alterum est, Papam non esse supra, sed infra Concilium, etiam quod vim coactivam: ideoque ab ipso compelli posse ad excipiendum quoslibet Canones Synodales in rebus fidei & morum.

19 Hęc obiectio eiusdem farinæ est, ac præcedens; immo eadem prorsus, cùm verba illa pariter in vtraque Synodo Constantiensi, & Basileensi proferantur. Vnde quęcumque diximus sectione præcedenti ad convellendum primum ac potissimum Adversariorum fundamentum; hoc etiam loco sedem habere possunt. Itaque vt rectum sensum habeant verba vtriusque Concilij (dato quòd ritè, & cum legitima authoritate edita fuissent, de quo postea) intelligi debent in casu Schismatis, vbi nullus est certus Papa, sed plures dubij aut prorsus incerti; similiterque vbi certus Papa esset palam hæreticus: non autem aliàs.

20 Verùm & observare oportet prędictam Synodum Generalem Basileensem & Marti-

MartinoV.Papa extremo vitę suę anno Christi 1431. indictam initio fuisse, licet habita sub Eugenio IV.fuerit.Martinus enim die 20. Februarij eiusdem anni Romę obijt:Eugenius autē paulò pòst die 3.Martij electus est. In litteris verò, quibus Martinus ind eit Conciliū, & Legatum suum nominat Iulianum S. R. E. Diaconum Cardinalem, ipsi potestatem præstat palá,vt nomine & auctoritate Sedis Apostolicę præsideat,proponat,deliberet,ordinet, statuat,& decernat post maturam consultationem, quæcūque intellexerit expedire ad laudē & honorem Dei, conservationem & augmentum Religionis,& fidei Christianæ;statū quoque Ecclesiæ, & reformationem Cleri totius, atque Ecclesiastici status in moribus & vita, &c. ac denique de quibuslibet prædictarū hæresum, alijque causis fidem Catholicam concernentibus,quomodolibet cum consilio dicti Concilij cognoscat,aliaque per se,vel per aliū aut alios à se deputandos, audiat, decidatque, quin teneatur ea terminare cum pręfato Concilio, vt postea patebit.

21 Ex quibus duo colliguntur, maximē in rem nostram. Alterū est totam illam potestatem datā Iuliano Cardinali ad præsidendū Concilio Generali, & in eo iudicandum, & definiendum,fuisse delegatā nomine & auctoritate Sedis Apostolicę, ad quam solam id ordinario iure spectat. Alterum fuisse potestatem delegatam ad terminandum quaslibet causas, etiam ad fidem spectantes, independenter ab ipso Concilio. Sed exhibeamus verba ipsius Pontificis in Bulla prędicta: * Dedimus operam efficacē tibi nomine,& auctoritate nostris,ipsi Concilio præsidendi,ac in illo pro tua sapientia illa proponendi, deliberandi, ordinandi, statuendi, & decernendi, quæ ad laudem, & honorem Dei, & conservationem, & augmentum religionis, fidei Christianę, statum Ecclesiæ reformationem quoque totius Cleri, & Ecclesiastici status in moribus & vita, necnon reductionem Orientalis Ecclesię, & quorumlibet aliorum oberrantium ad gremium Ecclesiæ militantis, ac conservationem Ecclesiasticæ libertatis, salutem quoque, quietem & pacem regnorum, Regum, Ducum, Principum, & quorumlibet fidelium populorum, noveris pertinere; ac etiā cū ibidem debita maturitate, & deliberatione, prout in tanta re convenit,ea omnia proponendi,decernēdi,concludendi,& exequendi,per quæ hęreses,& errores tam deBohemia,quàm de alijs quibuscumque regnis, provincijs, terris, & locis,in quibus sunt,penitus extirpentur. Et nihilominus de pręmisis hæresum, & quibuscumque alijs causis, fidem Catholicam concernentibus,quomodolibet cum consilio dicti Concilij cognoscendi,aliaque per te,vel per alium,seu alios à te deputādos,audiendi, decidendi,& fine debito cū præfato Concilio terminandi. Et contradictores quoslibet, & rebelles,cuiuscumque status,gradus,præeminentię,vel conditionis existant,& quavis Ecclesiastica, vel mundana, etiamsi regali, vel pontificali præfulgeant dignitate, auctoritate nostra per censuram Ecclesiasticā, & alia iuris remedia, appellatione pòstposita, compescendi. *

22 Ex quibus in primis colligitur,etiā vbi Conciliū Generale indicitur iussuRomanī Pontificis absentis, potestatē ad definiendum controversias fidei, solū esse ab ipso delegatā: vtpotè quæ nihil operetur,nisi nomine, & auctoritateSedis Apostolicę.Vnde palā sequitur, solius Pontificis Romani esse auctoritatē, sive potestatē ordinariā ad illas definiendas. Quod iam in superioribus ostensum fuit ex doctrina Conciliorū aliorum,præsertim GeneralisViennensis,Disp.XIV.sect.1.Deinde infertur,Martinum V. tum ad exercendam plenitudinem potestatis sibi à Deo commissæ, tum præterea ob specialem & exactā notitiam quam habebat insignis pietatis, doctrinæ, ac prudentiæ Iuliani Cardinalis (vt in ipsa Bulla exprimitur) dedisse ipsi peculiarē quandā potestatem, vt cum debita maturitate & deliberatione, *prout in tanta re convenit*, proponeret, decerneret, concluderet, & exequeretur ea omnia, per quæ hæreses & errores extirparentur (nimirum, vt ante præmiserat,nomine & auctoritate eiusdemPontificis) Denique & potestatē facit eidem Cardinali de hæresibus, & alijs causis, & quibuscumque alijs causis fidem Catholicā concurrentibus,quomodolibet *cum consilio dicti Concilij cognoscendi, aliaque per se,vel per aliū,aut alios à se deputādos audiendi,decidendi,&* (quod maxime mireris) *fine debito cum præfato Concilio terminandi.* id est, vt quamvis deberet consulere reliquos Patres Concilij,& ipsorum suffragia expendere; non tamen teneretur cū ijs terminare prædictas causas fidei, & controversias. Quasi dicat,potestatē terminandi causas fidei, quæ iure ordinario competit soli Apostolicæ Sedi, delegari eidem Iuliano soli, tanquam Præsidi Concilij, nomine Sedis Apostolicæ.

23 Cùm verò Martius V.eodem an. 12. Februarij,vt suprà diximus, desideriū sui reliquisset,Eugenius IV.qui paucis pòst diebus renuntiatus fuit Pontifex,edito alioDiplomate, *secundo* (forsan pridie)*kalendas Iulij*, ratam in Iuliano esse voluit potestatē commissam à Martino V.vt præsideret *auctoritate Apostolica in Concilio Generali, in ciuitate Basileen-*

leensi celebrando, & cætera exequeretur, quæ ab eodẽ Pontifice iniuncta fuerant. Cũque dubitari nequeat, vtriusq; Pontificis Bullas lectas fuisse initio, & cũ debita veneratione exceptas à toto Concilio; consequens est, vt Patres in eo congregati agnoverint in solo Romano Pontifice, sive Apostolica Sede, auctoritatem ad controversias fidei terminandas, saltem initio Synodi.

24 Iam quod Adversarij objiciunt, in eodẽ Concilio Basileensi postea definitã fuisse potestatẽ Cocilij Generalis supra Papã & huius obligationẽ ad excipiendum definitiones Concilij in controversijs fidei; inane est. de quo fortasse plura opportuniùs proferemus alibi. Nunc dicimus obiter, quãvis id Conciliũ initio fuisset legitimũ, quatenus auctoritate Apostolicę Sedis coactũ fuit; postea ex multiplici capite transijsse in Conciliabulũ. Hac enim notâ inustũ fuit postea in Concilio Generali Lateranensi sub Leone X. Papa, Sess. XI. vbi appellatur *Conciliabulũ schismaticũ, seditiosum, & nullius prorsus auctoritatis*. Nimirũ, vt omittã plures nullitatis causas postea attingendas, Eugenius IV. vetuit eius continuationẽ apud Basileã, & transferri Ferrariã iussit, irrita declarans, quæcumque Basileę acta fuissent contra Pontificiam auctoritatẽ, aut de cætero in quavis materia decernerentur. Omnis autẽ res, per quascũque causas nascitur, per easdẽ dissolvitur, vt iura clamant. Cùm ergo auctoritas congregandi Concilium Basileense esset apud solã Sedẽ Apostolicã; eiusdem quoque dissolvendi, aut aliò transferendi, ius apud ipsam fuit. Quare Iulianus Cardinalis, qui initio ab vtroque Pontifice, Martino & Eugenio, auctoritatẽ delegatam habuerat præsidendi in Concilio Basileensi, & terminandi ibidẽ causas fidei, aliaque id genus, vt suprà vidimus; postea illã habere desijt per revocationẽ factã ab Eugenio IV. præcipiẽte & vrgente ne quidquã aliud decerneretur Basileæ, sed Synodus Ferrariã transferretur. Ad hæc, quamvis Iulianus generatim accepisset à Martino auctoritatem delegatã ad definiendũ in Concilio, non tamen ad definiendũ aliquid contra doctrinã Sedis Apostolicæ, & expressam ipsius Martini. Nimirum, *in generali concessione*, inquit regula trita iuris, *non veniunt ea, quæ non creditur quis in specie verosimiliter concessurus*. multò autem minùs, quę creditur palam negaturus. Potestas autem Concilij Oecumenici supra Papam, quæ subobscurè aut illegitimè definita fuerat in Concilio Constantiensi Sess. IV. palam negata fuit à Martino V. qui propterea doctrinã eius Sessionis confirmare noluit. Quin potiùs occasione appellationis Polonorũ in ipso Concilio anno 1. sui Pontificatus 16. Idus Martij ita definivit: *Tam iure divino, quam etiam humano, quibus sacrorum Canonum auctoritas innititur, nulli fas est à Supremo Iudice, videlicet Apostolica Sede, seu Romano Pontifice, IESV-CHRISTI Vicario in terris, appellare, aut illius iudiciũ in causis fidei, quæ tanquam maiores ad ipsum, & Sedem Apostolicam referendæ sunt, declinare*. Itaque, vt ad scopũ redeamus, Iulianus in ea concessione generali nullam accipit potestatem ad definiendam potestatem Concilij supra Papam.

25 Et hoc dixerim, dato quòd Iulianus adfuisset Concilio Basileensi cùm ea Sess. II. habita fuit, subijciens Papam Concilio. Reverà autem ibi non aderat Iulianus Legatus Pontificis, omnesque præcipui Episcopi discesserant: Cardinalis verò Arelatensis sibi munus pręsidendi assumpserat. Cumque Episcopi paucissimi essent, ad augendũ numerum, introduxerunt multitudinẽ ingentem Præsbyterorum; ita vt potiùs horum, quàm Præsulum Synodus videretur, contra formam in Concilijs servari solitam. Deinde eâdem durante celebrabatur Florẽtiæ aliud Conciliũ, in quo præerat Summus Pontifex, & aderant Episcopi Latini ac Gręci absque comparatione plures, quàm Basileę; ac pręterea Imperator Græcorum, & Legatus Imperatoris Latinorum. Quis itaque audeat conferre Basileense Conciliũ cum Florentino quoad auctoritatẽ? *Rursus*. Patres Concilij Basileensis noluerunt recipere Præsides deputatos ab Eugenio IV. iuxta morem Romanorum Pontificum in omnibus Generalibus Concilijs. Quare vel ex hoc solo capite nullius roboris essent quæ in eo definita sunt, pręsertim contra auctoritatẽ Pontificis solius in definiendis controversijs fidei, & potestatem supra Concilium. *Vlteriùs*. Nullum decretum Concilij Basileensis vnanimi Patrum assensu conclusum fuit: tum quoniam multi Præsules & Doctores vtriusque iuris restiterunt ijs decretis: tum pręterea, quia cùm resciviissent appropinquare Legatos missos à Regibus Castellæ & Angliæ, quos sciebant restituros; in eorum fraudem plura festinanter definierunt Sess. XVIII.

26 Quin & Sess. VI. habita 6. Septembris 1432. cùm Promotores Concilij Magister Nicolaus Amici, & Hugo Berardi, ausi fuissent Eugeniũ Papam arguere de contumacia, quòd prętensam dissolutionẽ Concilij non revocasset, nec citatus per se aut per Legatos cõparuisset (vtpotè quem inferiorẽ Concilio existimabant) Archiepiscopi Tarantinus & Colosensis, atque Episcopus Magalanensis, & Antonius de S. Viro, alijque, pro Romano Pontifice respõdentes allegarunt exceptionẽ iudicis, & iu-

dicij

dicij incôpetentis, quo Pontificis causa agitaretur. Mitto plura alia eiusdē Synodi decreta planè irrita in eundē Eugeniū: præsertim Sess. 16. 17. & 18. habitis anno 1434. etiam postquam ille Diplomate quodam palam declaraverat irrita fuisse quæcumque Basileæ decreta & acta fuerant contra potestatē Romani Pontificis, & libertatē Sedis Apostolicæ. Quin & Sess. XXXIII. habita anno 1438. 9. kal. Aprilis has tres propositiones fide divina certas definire ausi sunt. I. Conciliū esse supra Papam, & quelibet alterū. II. Papam non posse Conciliū legitimè coactum dissolvere, aut aliò transferre, sine eius assensu. III. Hæreticū esse quisquis pertinaciter impugnat prędictas assertiones. Quare Eugenium Papam eas irridentē, & damnantē, postea deponere ausi sunt, subrogato in eius locum Amadæo Duce Sabaudiæ, quē Felicē V. appellarunt, inducto, quantū in ipsis fuit, alio pestifero Schismate in Ecclesiam. Vsque adeò Patres Basileenses excessere: vt propterea pudori esse debeat ex illorum inani auctoritate velle Pontificiam deprimere, quam Christus D. supremam esse voluit, & Ecclesia eousque omnibus Concilijs superiorē venerata est. Testatur præterea Æneas Sylvius (postea Pius II.) qui eidē Concilio interfuit primū, & postea eius Acta refutavit, ex peste illa Basileæ exorta, maiorē partē congregatorū Patrū aut ibidē extinctam fuisse, aut exire compulsam, quasi Deus immissa ea clade denotaret, non placere sibi eā Synodū, nec ritè congregatā esse, contra expressam voluntatē Romani Pontificis. Denique Sess. XXXII. habita an. 1438. recedēte Ludovico Arelatensi, qui solus è Cardinalibus aderat, & ad partes Eugenij migrāte, Iulianus Cardinalis supradictus ingressus est ad præsidendum Concilio qualicumque. Deinde videns ex ibidē decretis oriturum gravissimum Schisma, se inde cum alijs Prælatis subduxit, & Eugenio IV. cessit.

27 Quare eodē anno, iuxta præceptum Eugenij cęptū est Generale Conciliū Ferrarię, cui præfuit tāquam Legatus Apostolicus Nicolaus Albergatus ex Carthusianorum Ordine, Cardinalis tituli S. Crucis, Vir eximię sanctitatis, & prudentiæ, expeditionisque in rebus agendis. In eius verò prima Sess. declaratū fuit, Eugeniū Papam iustis ex causis & necessarijs, atque ex consilio Senatus Cardinalium, Synodum Basileensem transtulisse Ferrariam: cuncta verò, quæ in eo Concilio, aut cætu, gesta vel decreta fuerant, irrita prorsus fuisse ac fore, nisi in Synodo Ferrariensi confirmarentur. omnes etiam illos, qui se iuramēto obstrinxerant ad servanda decreta Basileensia, liberos esse ab eo vinculo. Siqui autē adhuc Basileæ supererāt intuitu celebrandæ Synodi, abscedere iussi sunt intra triginta dies sub pœna anathematis, & privationis omnium dignitatum, beneficiorum, officiorūque. Quo demum dissipatus fuit ille cætus, initio quidem auctoritate Apostolica indictus; postea verò ob prætermissam formā iuris, & privata congregatorum Patrum studia, ac violatum Eugenij Papæ præceptum de Synodo Ferrariam transferenda, mutatus in Conciliabulū. Itaque ex eius auctoritate, quę nulla demum est, nihil confici potest, vel contra auctoritatē infallibilē Papæ ad dirimendas fidei controversias, vel pro potestate Concilij supra Papam. Plura alia vide Disp. seq.

SECTIO QVARTA.

Mirum esse quod Illustriss. Clerus Gallicanus tueatur doctrinam illam à Concilijs Generalibus indubitatis postea reiectam: id est, Florentino, Lateranensi, & Tridentino.

28 HÆC cùm ita sint, admirationi est quòd Illustrissimi Galliarum Præsules in Comitijs Parisiensibus huius an. M.DC.LXXXII. inter alias theses Declarationis illius editæ die 19. Martij illā protulerint num. 2. *Sic autem inesse Apostolicæ Sedi, ac Petri Successoribus Christi Vicarijs rerū spiritualiū plenam potestatē, vt simul valeāt, atque immota consistant Sanctæ Oecumenicæ Synodi Constantiensis à Sede Apostolica cōprobata, ipsoque Romanorum Pontificum, ac totius Ecclesiæ vsu cōfirmata, atque ab Ecclesia Gallicana perpetua Religione custodita decreta de Auctoritate Conciliorū Generalium, quæ Sess. IV. & V. continentur, nec probari a Gallicana Ecclesia, qui eorum decretorum, quasi dubiæ sint auctoritatis, ac minùs approbata, robur infringant, aut ad solum schismatis tempus Concilij dicta detorqueant.*

29 Admirationi, inquam est, quòd ij gravissimi Pręsules tam infirmo fundamento innixi, & millies convulso à Theologis, & Iuris Pontificij Doctoribus, inane illud & nullius momenti reputantibus, Romanū Pontificem immediatè à Christo habentem potestatem Monarchicam cum plenitudine omnimoda in totam Ecclesiam, Concilio Oecumenico aut eius definitionibus circa controversias fidei, nondum probatis ab Apostolica Sede, subijcère tentaverint. Patet enim ex dictis sectione pręcedenti, & pariter in alia quæ eam antecessit, irritas fuisse definitiones illas Conciliorum Constantiensis & Basileensis: si quam vero auctoritatem habent, intelligendas esse iuxta subiectam materiam, in casu Schismatis; non autem vbi est certus aliquis

Papa in singulari. Hunc enim esse tota reliqua Ecclesia & Synodo superiorem, tam in definiendo controversias fidei, quàm in edendis Canonibus, & decretis morum, ac denique quoad omnem iurisdictionem Ecclesiasticam, evidentissimum est & fuit semper ex doctrina Conciliorum, Patrumque ac DD. Ecclesiæ omnibus sęculis: quorum testimonia plurima in superioribus allegavimus, & non pauca in progressu exhibebimus. Sed & antequam à Concilio ipso Constantiensi discedamus, nota, in eo damnatos fuisse varios Vvicleffi errores contrarios auctoritati & potestati supremæ Pontificis, quibus non parum favere videtur ea Cleri Gallicani Declaratio. Etenim Sess. VIII. configitur illa Vvicleffi propositio: *Papa non est proximus & immediatus Vicarius Christi.* Et Sess. XV. septimus error damnatus est huiusmodi: *Petrus non fuit, nec est Caput sanctæ Ecclesiæ Catholicæ.* Similiter error 13. *Papa non est manifestus & verus successor Petri.* Deinde error 27. *Non est scintilla apparentiæ quod oporteat esse vnũ Caput in spiritualibus regens Ecclesiam, quod semper cum ipsa militanti Ecclesia cõverse.ur, & conservetur.* Vnde & in Bulla Martini V. præsidentis eidem Cõcilio pręscribitur interrogatio illa: *Vtrũ credat quod Papa canonicè electus, qui pro tempore fuerit, sit SVCCESOR B. PETRI HABENS SVPREMAM POTESTATEM IN ECCLESIA DEI.* Ea vero omnia difficilè cohęrent cum Declaratione illa.

30 Verùm vt prosequamur seriem sęculorum hucusque continuatam, placet in medium proferre testimonia Conciliorum Generalium, Florẽtini, quod eodem sęculo quintodecimo, & Lateranensis ac Tridentini, quæ postea decimo sexto celebrata sunt. Apparebit sanè ex ijs suprema Papæ potestas in totã Ecclesiam, & auctoritas summa definiendi in rebus fidei ac morum, quarum vtramque in ea Declaratione videntur impetere aut extenuare velle Illustrifs. Gallicani Præsules.

31 IMPRIMIS Dignum est memoratũ testimonium Concilii Generalis Florentini sub Eugenio IV. coacti eodem sæculo anno M.CD.XXXVIII. pręsente ipso Pontifice, Imperatore Orientis Ioanne Palæologo, Iosepho Patriarcha Constãtinopolitano, & tribus locum tenentibus Patriarcharum Alexandrini, Antiocheni, ac Hierosolymitani, pluribusque Orientalibus & Occidẽtalibus Episcopis: qui omnes vno animo & voce, tum Gręcè, tum Latinè, Sess. vlt. protulerunt, & subscriptionibus suis munierunt, pulcherrimam Catholicę fidei professionem, cui initium, ΕΥΓΕΝΙΟΣ ἐπίσκοπος δοῦλος τῶν δούλων Θεοῦ, &c. *Eugenius Episcopus servus servorũ Dei, &c.* Ac post plura alia, quæ inibi habentur, ritè definita in eodẽ Concilio, subdunt columna vltima: Ἔτι ὁρίζομεν τὴν ἁγίαν ἀποστολικὴν καθέδραν, &c. id est: *Item definimus sanctam Apostolicam Sedẽ, & Romanum Pontificẽ IN VNIVERSVM ORBEM HABERE PRIMATVM, & ipsum Pontificem Romanũ Successorẽ esse beati Petri Principis Apostolorũ, & verum Christi Vicariũ, TOTIVSQVE ECCLESIÆ CAPVT, ET OMNIVM CHRISTIANORVM PATREM ET DOCTOREM EXISTERE: & ipsi in beato Petro pascendi, regendi, ac gubernandi Vniversalem Ecclesiã a Domino nostro IESV-CHRISTO traditã esse PLENAM POTESTATEM, quẽadmodũ etiam in gestis Œcumenicorũ Conciliorũ, & in sacris Canonibus continetur.* Deinde, vt dixi omnes, qui aderant, Patres Latini, & Gręci, simul cum Eugenio Papa, & Ioanne Palæologo, num. 142. nominatim subscribunt per omnia eidem Professioni, tanquã Catholicæ fidei formulæ. Idẽque fecissent plurimi, qui iã inde discesserant, si adessent tẽpore subscriptionis: sed vt moris est, iã abierant.

32 Expendant, quæso verba prædictæ Synodi absque vllo pręiudicio, quicũque se veritatẽ amare profitentur. Invenient certè clariorẽ meridiana luce potestatẽ plenissimã Romani Pontificis supra totã prorsus Ecclesiam, atque adeò supra Conciliũ Oecumenicũ, prout ab ipso distinctũ. Deprehendent pariter auctoritatẽ summam ipsi à Christo D. commissam ad definiendũ controversias fidei, indepẽdenter à reliquo Ecclesię corpore. Hoc enim palã denotant verba illa, in quibus Patres Florẽtini Papam appellant, *Christi Vicariũ, totiusque Ecclesiæ caput, & omniũ Christianorũ Patrem & Doctorem, &c.* allegatis pręterea in eundem scopum alijs Concilijs Oecumenicis, & sacris Canonibus, in quibus eadem doctrina perpetuo tradita fuit.

33 Vnde vix oculis meis credo, cùm video, & lego, ac relego in nupera illa Declaratione Cleri Gallicani verba illa supra n. 28. exscripta: vbi testatur, decreta Concilij Constantiensis Sess. IV. & V. in quibus (modo ibidem expresso, & à nobis iam explicato n. 12. & seqq.) Papa subijcitur potestati Concilij, eiusque definitionibus circa res fidei, fuisse à *Sede Apostolica cõprobata, ipsoque Romanorũ Pontificũ, ac totius Ecclesiæ vsu confirmata.* Inquiro enim, quãdo aut quomodo à Sede Apostolica, aut Romanis Pontificibus, aut totius Ecclesię vsu, fuerint confirmata decreta illa. Martinus enim V. & Eugenius IV. qui fuere duo legitimi & immediati Pontifices à

ces à tẽpore ipsius Concilij Cõstantiensis,palã restitere & irritã prorsus habuère doctrinam vtriusque illius Sessionis: quã & præterea in seipsa nullius valoris fuisse,& solũ tẽpore veri Schismatis, in quo nemo certus,& exploratus Papa, est intelligi debere, iam suprà sectione secunda demonstratum fuit. Deinde tota Florentina Synodus In Spiritu sancto legitimè cõgregata & finita,in vltima Sessione doctrinã tradidit manifestã pro potestate Papę supra totã Ecclesiam,& auctoritate summa ad docẽdam illam. Reliquorum Pontificum à tempore eiusdem Eugenij IV. vsque ad Innoc.XI.nunc ritè ac sanctè regnantem, nemo invenitur, qui vel in speciẽ in ea parte à Martino aut Eugenio discordaverit. Nominatimque Pius II. Papa,electus anno M.CD.LVIII. qui in minoribus constitutus pro Basileensi Concilio, & cõtra Eugeniũ IV. scripserat,postea totum id retractavit, amplissima Bulla edita, & ad Coloniensem Academiam missa:& ante illã edidit aliam anno 1459.cui initiũ, *Execrabilis*,contra appellantes à Papa ad Conciliũ. Idem fecit postea Iulius II.anno 1509.& omnes posteriores Pontifices in art.1. Bullæ Cœnæ: quorum præterea 27.testimonia exscribit Hieronymus Albanus lib.de Dignit. Pontificis part.I. Denique post Concilium Florentinum, duo solùm Generalia in Ecclesia celebrata sunt. Nimirũ Lateranense vltimum sub Leone X.& tandem Tridẽtinum. Videamus ergo an in aliquo eorum quidquã inveniatur,quod aliqua veri speciè faveat decretis illis Concilij Constantiẽsis.

34 Sed enim nihil minùs: quin potiùs alia omnia. Porrò in Concilio Generali Lateranẽsi vltimo, quod inchoatũ fuit sub Iulio II. Papa anno M.D.XI.& finitũ sub Leone X.anno M.D.XVII. potestas suprema Papæ in totã Ecclesiã,& nominatim supra Conciliũ Oecumenicũ, palam definita fuit Sess.XI. tanquam certa & explorata iuxta doctrinã pręcedentiũ Cõciliorum Generalium, quorum multa ibidẽ allegantur, & Patrum ac Doctorum Ecclesiæ. Verba eiusdẽ Sessionis subiungo, In quibus abrogatur sanctio Pragmatica olim in Bituricẽsi Conventu edita,& postea in Basileensi confirmata,tanquã impia & nullius roboris.* Et sicut pię memorię Leo Papa I.prędecessor noster, cuius in hoc libenter quoad possumus, vestigia imitamur,ea quæ in secunda Ephesina Synodo temerè cõtra iustitiã,& Catholicã fidẽ gesta fuerunt, postmodum in Chalcedonensi Concilio mandavit, ac fecit pro dicta fidei firmitate revocari: ita & nos à tã nefariæ sanctionis, & cõtentorum in ea revocatione, retrahi aut desistere, salva conscientia,ac nostro, & ipsius Ecclesię honore, non posse aut debere censemus. Nec illud nos movere debet, quod sanctio ipsa, & in ea contenta,in Basileensi Concilio edita, & ipso Concilio instante,à Bituricensi congregatione recepta, & acceptata fuerunt; cùm ea omnia post translationẽ eiusdem Basileẽsis Concilij per Reverendæ memorię Eugenium Papam IV. etiam prædecessorẽ nostrũ factam à Basileensi conciliabulo, seu potiùs conventiculã,quæ præsertim post huiusmodi translationẽ Concilium ampliùs appellarĩ nõ merebatur,facta extiterint,ac propterea nullum robur habere potuerint: cùm etiam solum Romanum Pontificem pro tempore existentem, tanquã authoritatem supra omnia Concilia habentem, Conciliorum indicendorum, trasferendorum, ac dissolvendorũ plenũ ius & potestatẽ habere, nedum ex sacræ Scripturę testimonio, dictis Sanctorum Patrum,ac aliorum Romanorum Pontificum etiam Prędecessorum nostrorum, sacrorumque Canonum decretis, sed propria etiam eorundẽ Conciliorũ confessione manifestè constet: quorũ aliqua referre placuit, reliqua verò vt notè notoria,silentio prętereire. In Alexãdrina enim Synodo, Athanasio ibidem existente, Felici Romano Pontifici ab eadem Synodo scriptum fuisse legimus, Nicænã Synodum statuisse, non debere absque Romani Pontificis auctoritate Cõcilia celebrari. Neque nos latet, etiã eundẽ Leonẽ Pontificem Ephesinã secundã Synodum ad Chalcedonensem trastulisse. Martinum etiã Papã V. præsidentibus suis in Concilio Senensi potestatem trasferendi Conciliũ, nulla consensus ipsius Concilij mentione habita, dedisse. Ephesinã quoque primã Synodum Celestino,ac Chalcedonensem eidem Leoni, Sextã Agathoni, Septimã Hadriano, Octavã Nicolao, Octavã etiam Constantinopolitanã Synodũ Hadriano Romano Pontifici, Prędecessoribus nostris, maximã reverentiã exhibuisse, eorundẽque Pontificum institutionibus,& mandatis,in sacris Concilijs per eos editis,& factis, reverenter & humiliter obtemperasse. Vnde Damasus Papa, & cæteri Episcopi Romę cõgregati, scribentes de Cõcilio Ariminensi Episcopis Illyrico constitutis, præiudiciũ aliquod per numerũ Episcoporũ Arimini congregatorũ fieri non potuisse testantur: quandoquidem constat Romanum Pontificem, cuius ante omnia decebat expectari decretũ,talibus non præbuisse consensum: eundemque Leonem Pontificem, vniuersis Siciliæ Episcopis scribentem, idẽ voluisse apparet. Cõsueveruntque antiquorũ Conciliorũ Patres pro eorũ,quæ in suis Cõcilijs gesta fuerũt, corroboratione, à Romano Põtifice subscriptionẽ, approbationẽque humi-

„ humiliter petere,& obtinere,prout exNicę-
„ na,& Ephesina, ac Chalcedonensi huiusmo-
„ di,& sexta Cōstātinopolitana & septima ea-
„ dē Nicęna,&Romana sub Symmacho,Syno-
„ dis habitis,earumq; gestis,necnon in Aimari
„ libro de Synodis manifestè colligitur, quod
„ etiā novissimè Constātienses Patres fecisse
„ constat: quā laudabilē consuetudinē si Bitu-
„ ricenses,& Basileenses secuti fuissent,huius-
„ modi molestia proculdubio careremus,&c.„

35 Hæc & plura alia memoratu dignissima,ac planè decretoria, proferuntur in ea Sess.XI. Concilij Lateranensis V.Generalis,id est XVII.Oecumenici, prorsus legitimi, præsente ipso Romano Pontifice indubitato Leone X. quę postea lecta fuit corā tota Synodo, & ab omnibus Patribus probata, nisi quòd Episcopus Terdonensis dixit,sibi non placere revocationē illorū,quæ habuerunt originem à Basiliensi & BituricensiConcilijs seu conventiculis.Sed hoc nihil refert, tum quòd isEpiscopus solū restitisse videatur quoad abolitionē Pragmaticæ sanctionis,alioqui verò per omnia subscripserit: tum præterea quia quāvis palā refragaretur, nihil obesset auctoritati & infallibilitati eius definitionis à reliquis omnibus Patribus Concilij probatæ: sicuti quòd in Florentina Synodo Generali Marcus Ephesius contradiceret definitioni protessionis Spiritus sancti ex Patre & Filio, à cęteris omnibus subscriptæ, nihil obfuit vt illa secūdū fidem certam haberetur. Videant autē quicumque oculos habēt, & minutatim expendāt definitionem præiactam Lateranensis Concilij. Invenient planè definitū,& comprobatum ex perenni ConciliorumGeneralium,Patrumque Ecclesiæ doctrina, longissimo sæculorum cursu præscripta, Romanū Pontificem certum & indubitatū esse superioremConcilio quolibet,etiā Generali,plenissimamque potestatem supra illud habere; & per consequens nullatenus illi subesse, neque quoad vim coactivā,neque quoad definitiones in ipso editas circa fidem, nisi eiusdem Pontificis auctoritate proferantur & confirmentur. Siquid verò contrà definitum fuit in Concilio Basileensi (idemque est de Constantiensi) irritum & inane fuisse.

36 Quid autem ad hęc Illustrissimi Galliarum Præsules? Aiunt ipsi, potestatem Concilij supra Papam, etiam extra tempus Schismatis,definitam fuisse in Concilio Constantiensi, quod suprà à num. 12. falsum esse constitit; & præterea decretum illud sine legitima auctoritate editum. Aiunt,fuisse confirmatum à Sede Apostolica, ipsoque Romanorum Pontificum, ac totius Ecclesiæ vsu. Vidimus autem, illud palam reprobatum fuisse à Martino V, Eugenio IV. Leone X. Concilijs Generalibus Florentino & Lateranensi: ab illo generatim,ab hoc speciatim, prout editum fuit eodem tenore verborum in Concilio Basileensi, quod proinde Conciliabulum appellatur. Vidimus denique Lateranensem Synodum testari, potestatem Papæ supra Conciliū fuisse traditā in Ecclesia semper,comprobatā in Cōcilijs Generalibus, & certam testimonijs Patrum. Qua igitur ratione Illustriss. Clerus Gallicanus oppositum affirmare potuit?

37 Cùm verò definitiones Conciliorū Generaliū ritè coactorū & confirmatorū à Sede Apostolica sint certæ secundùm fidem,iuxta omnes Catholicos; videtur eundem certitudinis gradum habere potestas plenissima & auctoritas Papę supra Conciliū,tā apertè definita in Synodo Generali Lateranensi. Sed audiamus etiā Tridentinū speciatim circa definitiones fidei in Decreto de Recipiendis,&c. *Tanta fuit horum temporum calamitas, & inveterata hæreticorū malitia, vt nihil tā clarū in fide nostra asserenda vnquā fuerit, aut tā certò statutū,quod non humani generis hoste laudante, illi errore aliquo contaminaverint: ea propter SanctaSynodus id potissimū curavit,vt præcipuos hæreticorū nostri tēporis errores damnaret,& anathematizaret;veráque & Catholicā doctrinā traderet, & doceret, prout damnavit, anathematizavit,& definiuit. Cūque tā diu tot Episcopi ex varijs ChristianiOrbisProvincijs evocati,sine magna gregis sibi commissi iactura,& vniuersali periculo ab Ecclesijs abesse non possint,nec vlla spes restet hæreticos,toties fide, etiā publica, quā desiderarunt, invitatos, & tandiu expectatos, huc ampliùs aduenturos; ideoque tandē huic saeroCōcilio finē imponere necesse sit:superest nunc,vt Principes omnes,quod facit in Domino,moneat ad operā suā ita præstandā,vt quæ ab ea decreta sunt,ab hæreticis depravari,aut violari non permittant;sed ab his, & omnibus devotè recipiantur,& fideliter observētur. Quod si in ijs recipiendis aliqua difficultas oriatur, aut aliqua inciderint, quæ declarationē (quod non credit) aut definitionē postulent; præter alia remedia in hoc Concilio instituta,cōfidit Sancta Synodus,Beatissimū Romanū Pontificē curaturū,vt vel evocatis, ex illis præsertim Provincijs,vnde difficultas orta fuerit,ijs quos eidē negotio tractādo viderit expedire, vel etiam ConcilijGeneralis celebratione,si necessarium iudicaverit, vel cōmodiore quacumque ratione ei visum fuerit,Provinciarum necessitatibus pro Dei gloria, & Ecclesiæ tranquillitati consulatur.*

38 Hæc inibi Tridentina Synodus in De-

in Decreto de recipiendis, & observandis decretis Concilij. Dum enim cōfidit, si fortè declaratione aut definitione aliqua circa fidem opus fuerit, vt Pontifex Romanus illā edat, sive in Concilio alio Generali, sive post cōsultationē habitā cum ijs quos huic negotio tractādo viderit expedire, sive tandē COMMODIORE QVACVMQVE RATIONE EI VISVM FVERIT; apertè agnoscit in Romano Pontifice auctoritatē infallibilē ad definiendū controversias fidei extra Conciliū. Si enim auctoritas, quā in eo profitetur, nō esset infallibilis seu irreformabilis omninò, non esset talis, vt per illā *Provinciarū necessitatibus pro Dei gloria, & Ecclesiæ trāquillitate, cōsulatur*. Adhuc enim essent qui dicerent, Pontificē definientē extra Concilium Oecumenicū errare posse: proptereaque à definitionibus illius appellarent futurū Conciliū, veluti superiorē Pōtifice, etiā in causis fidei. Quare nec Provinciarū earū necessitati, nec Ecclesiæ tranquillitati consuleretur. Cùm igitur Trident. Synodus agnoscat in Romano Pontifice eā definiēdi auctoritatē, per quā *Provinciarū necessitatibus pro Dei gloria, & Ecclesiæ trāquillitati consulatur*, agnoscit planè in eo auctoritatē infallibilē omnino ad definiendū controversias fidei. Præterea & subinde, ijsdē verbis declarat, nullā esse validam appellationē à definitionibus fidei ad futurū Conciliū Generale: nam alioqui nec Provinciarū necessitatibus, nec tranquillitati Ecclesiæ consuleretur. quin potiùs per eiusmodi appellationes pateret via ad scandala & schismata publica in Ecclesia. Si autē, vt Gerso olim dixit, & nūc Clerus Gallicanus profiteri videtur, Conciliū haberet potestatē supra Papā, & corrigere posset seu reformare illius definitiones in materia fidei; nulla esset ratio interdicendi appellationibus à Papa ad Generale Conciliū: quia nemini impediri potest appellatio ad legitimum superiorem, quoties se gravatum sentit ab inferiore.

39 Itaque post Concilium Basileense erraticū, tria Generalia, & prorsus legitima, Florentinum sub Eugenio IV. Lateranense sub Leone X. & Tridentinum sub Pio IV. definierunt Papā habere plenā potestatē in totā Ecclesiam, & supra Concilia: primū ex ijs, generatim: secundū speciatim & ex instituto, cum reiectione Sessionis illius secundę Basileēsis Synodi, quę ad verbū exscripta & mutuata fuerat ex Sess. IV. Concilij Constantiensis: tertiū denique per attestationē manifestā seu declarationē Pontificię auctoritatis ad edēdas, *quacumque ratione commodiore ei visum fuerit* definitiones in rebus fidei, quibus Provinciarū necessitatibus pro Dei gloria & Ecclesiarum tranquillitate consulatur. Quam auctoritatem debere esse in Pontifice prorsus infallibilem, & nullo modo subiectam correctioni Synodi Generalis, nuper demonstratum fuit ex ipsis verbis & sensu Tridentini Concilij. Præmiserat verò satis eam ipsam doctrinam in alijs Decretis, præsertim 7. de Reformatione, verbis illis: *Statuendum censuit, (ut a) semper in omnibus Sedis Apostolicæ auctoritate, &c.* Atque in Decreto de Indulgentijs statuit vt abusus ab Episcopis *ad Romanū Pontificē fidelim deferantur: CVIVS AVCTORITATE ET PRVDENTIA, QVOD VNIVERSALI ECCLESIÆ EXPEDIT, STATVATVR*. Denique à tempore Conciliorum Constantiensis, & Basileensis omnes Romani Pontifices appellationem quālibet ad Generale Conciliū, quoties interposita fuit à factiosis quibuslibet, seditiosis, & schismaticis hominibus (neque enim alij illā tentarunt) execrati sunt, & sacro anathematum fulminē inusserunt. Quo ergo fundamento aut veritate asseritur in Declaratione illa Cleri Gallicani, decretum Constantiensis Concilij Sess. IV. fuisse à Sede Apostolica cōprobatum, ipsoque Romanorum Pontificum & Ecclesię totius vsu confirmatum? Miramur itaque multipliciter, talē à doctissimo & gravissimo Clero Gallicano prodijsse Declarationē, quæ non modò in materia iuris, sed facti, tam patenter falsitatis argui & convinci possit. Quod adhuc evidentiùs cōstabit ex dicendis.

SECTIO QVINTA.

Hæreses ortæ eodem Sæculo XV. post Conciliū Constantiense, & damnatæ extra Generalem Synodum, præsertim a Pontificibus Romanis, aut ex delegatione ipsorum.

40 POST Concilium Constantiense de quo supra, feliciter absolutum anno M. CD. XVIII. plures aliæ sectæ hæreticorum prodierunt, quæ sine ope vllius Synodi Generalis extirpatæ sunt. Occurrit imprimis (præter alias minoris notæ) Secta Pikardorum excitata à Pikardo quodam è Flandria oriundo, qui sub idem ferè tempus, transmisso Rheno per Germaniam in Bohemiā penetravit: & præstigijs quibusdam sibi conciliaus fidem apud imperitam Bohemorum multitudinem, sectatores suos Adamitas vocari voluit. Se enim Adam nominari iussit, & filium Dei haberi. Hæreses illius, seu insaniæ peculiares, fuerunt: imprimis, Adamitas, & ipsorum filios esse liberos; reliquos

verò hominum servos. deinde, rata esse inter ipsos quęlibet connubia, probante tamen Pikardo, sive Adamo, illis verbis: *Crescite, & multiplicamini, &c.* Plura de ijs Hosius libro de vtriusque speciei communione,& Prateolus lib.14 verbo Pikardi, Genebrardus in Sixto IV. Gaulterius Sæculo XV. cap. 6. Nec verò ijs exscindendis Concilio opus fuit. Cū enim insulam quandam Lusimitio amne cinctam occupassent, & ducentos circiter agricolas circummorantes crudeliter interemissent, quòd diaboli filios eos crederent; audito eo scelere Ziscas, licèt impius, valdè indignatus, direxit in eos exercitum, expugnataque insula omnes delevit, duobus solùm exceptis, vt ex ipsorum narratu Sectæ superstitionem examinaret. Fuit aut Zischas prędictus dux bellicosissimus, præsertim adversus Teutones, & Bohemos,adeoque felix in præliando, vt omnia ferè ipsi ex animi sentētia prospetè accîderent. ideoque Sigismundus Imperator, clam sibi eum conciliare studuit. Verùm qui sectam Adamitarum extinxit, aliam virulentiorem Hussitarum amplexus est: vt priorem illam non tam iustitiæ zelo sueccidisse videatur,quàm studio propagandi suam,sive ne alia per Orbem Christianum grassaretur. Plura de illo Aeneas Sylvius lib.3. Comment. de Rebus gestis Alphonsi, & Cochleus lib. 5. Historię Hussitarum.

41 Paulo pòst Bedricus Hęresiarcha natione Moravus Sectæ Orebitarum pestilentissimæ auctor fuit: quę iuxta laudatum Gaulterium, non fuit inferior superstitione Thaboritarum, sive in discerpenda Ecclesia, sive in corrumpenda doctrina fidei, præcipuè in ijs, quę ad Incarnationem Verbi pertinent. Illam hisce verbis describit Bzovius ad annū M.CD.XX. num. 5. * Cùm adhuc Sigismundus in castris suis se contineret, factus est à Cuthnensibus certior, ingentem primiscuorum hominum multitudinem ad montem non longè à Lipnitia iacentem, convenisse, vt orgya sua cum sacrificulis suis celebraret, eumque montem ab illis Oreb, & ipsos Orebitas cognominari. Quorum bona pars ex eo numero esset,qui paulo antè carbones mineris conflandis ad officinas suppeditare soliti fuerant, nunc sub prætextu Religionis novæ ac prophanæ,rapto vivere, quàm labori operam dare mallet; per quę officinæ desererentur, & perfidorum cætus invalesceret. Territorium Græcense, vicinasque gentes, ea hęreticorum factio, fratrum Orebitarum appellata, magnis affecit cladibus. Sanè fuit pestifera, atque immanis, nec Thaboritarum crudelitate vlla ex parte inferior, adversus quam Martinus V. Pontifex Maximus nominatim Crucem decrevit; neque tamē in plures annos extirpari potuit. Huius sectæ homines quoties Sacerdotes Catholicos intercepere; aut igne cremaverunt, aut nudos rigente hyeme super glaciem colligatos diviserunt; quos autem parvi momenti existimaverunt, dissectis virilibus abire permisserunt. * Hactenus ille. Itaque Sectam prædictam damnavit quidem Martinus V. Papa extra omne Concilium, concesso Privilegio Cruciatæ, vt aiūt, ijs qui contra illam arma sumerent: quamvis nec spiritualibus, nec externis Cruciatorum armis, nisi tandem post plures annos, extirpari potuerit.

42 Eiusdem Martini V. tempore anno M.CD.XX. aut circiter, celebratum fuit Concilium Salisburgense Provinciale, in causa fidei,& morum,adversus hęreses tunc grassantes,Præside Ebetardo Archiepiscopo Apostolicę Sedis Legato. Extant Capitula LIX. quorum postremū speciatim perstringit Vviclefistas, & Hussitas, eorumque receptatores, & fautores. Deinde in Concilio Senensi, ex Ticinensi vrbe Senam translato ob pestem grassantem anno M.CD.XXIII. idem Martinus edidit Decretum de approbatione processuum, & continuatione in futurum contra Hussitas hæreticos: insuperque indulgentias concessit persecutoribus hęreticorum.eodemque anno coacta est aduersus illos Synodus Gneznensis, quæ in editione Labbeana videri potest. nam àBinio & reliquis pręteremissa est. Sed antequam discedamus ab eodem Martino V. nota ipsum in fine Concilij Constantiensis hæc protulisse: *Sacro approbante Concilio, mandamus Archiepiscopis,Episcopis, &c. Vt qui de Sacramento Corporis & Sanguinis Domini, Vel de Baptismate, seu peccatorum confessione, pœnitētiæ pro peccatis iniunctione, Vel reliquis Ecclesiæ Sacramentis, SEV FIDEI ARTICVLIS, aliter sentit ac docet, QVAM SACROSANCTA ROMANA ECCLESIA DOCET ET OBSERVAT; eos tanquam hæreticos iudicetis.* Ergo iudicio Concilij Generalis Constantiensis hęreticus est qui circa quoslibet fidei articulos aliter sentit ac docet, quàm Romana Ecclesia. Hæc autem sentit & docet quidquid Sedes Apostolica definit circa fidem.

43 Eugenio IV. Pontifice, qui electus fuit die 3. Martij M.CD.XXXI. prodijt ex Orco Nicolaus quidam Galecus, vnus ex ijs, quos Bohemi trienio pòst, id est anno 1434.aut sequenti potiùs, vt conijcio ex recensione Actorum eiusdem Synodi, delegerunt ad Concilium Basileense. Is, præter alios erro-

errores, asserebat neminem in lege gratiæ, etiam iudicis sententiâ iusta, morte mulctari posse; cùm id non statuatur in Testamento Novo. Ad hæc, Ioannem Husium, & Hieronymum de Praga iniustè damnatos, & combustos fuisse in Concilio, & civitate Constantiensi, veluti qui Doctores Catholici extitissent. Nec tamen fuit opus novo Concilio ad eas hæreses damnandas.

44 Sub Nicolao V. circa annum M. CD. XLIX. Mathæus Palmerius Florentinus, qui Annales Sancti Prosperi integro millenario produxit vsque ad eum annum, cùm edidisset librum quendam de Angelis, & in eo de hæresi convictus fuisset, damnatus propterea, & igni adiudicatus fuit, quin vllum Conciliũ ab eodem, aliove Pontifice ad id cógregaretur. Vide Gaulteriũ Sæculo XV. c. 11.

45 Tempore Sixti IV. qui Pontificatum gessit ab anno M.CD.LXXI. vsque ad M.CD. LXXXIV. Petrus de Osma in hac ipsa Academia Salmanticensi Theologiæ Professor librum scripsit de Confessione: in quo ausus fuit dicere, illam non esse ex divina institutione, sed humana, sive inventum hominum. Statim verò ac is error ab illo disseminatus fuit, cæteri Scholæ eiusdem Theologi eam opinionem gravi nota inusserunt, quin & ad graviorem solemnioremque censuram, Petrum ipsum compellarunt ad rationem sui reddendam coram ipso Summo Pontifice. Is verò examinata causa quamvis nullo Generali ad id Concilio coacto, opinioné eandem veluti hæreticam proscripsit, peculiari Diplomate, quod statim ab omnibus Catholicis reverenter exceptum fuit. Vide Alphõsum de Castro verbo *Confessio*, Genebrardũ in Chronico agentem de Sixto Quarto, Gaulterium Sæculo XV. cap. 14. vt omittam alios rerum Hispanię scriptores, qui eiusdem Petri de Osma meminerunt. Neque quisquam alius Theologiæ Professor, quem sciam, prçter illum, notatus invenitur alicuius hæreseos traditę in hac florentissima Academia, ex quo instituta fuit quatuor integris sæculis, & quinto iam diu fluente. Quod in tanta Doctorum & Professorum multitudine; ac reliquis Nationibus, & plerisque Academijs Christiani Orbis, sępe aut interdum subeuntibus varias vicissitudines circa fidem, in multis Doctoribus saltem; videtur adscribendum miraculo Providentię peculiaris Dei erga Hispaniam, Regnum antonomasticè CATHOLICVM, eiusque præstantissimam Academiam, & Orbis litterarij oculum. Addit Melchior Cano lib. 6. de locis cap. 7. eundem Petrum de Osma, quem Oxomensem appellat, condemnatum fuisse hæresis nomine in Concilio Complutensi, confirmato à Sixto IV. quòd asseruisset, Ecclesiam vrbis Romæ errare posse: deindeque Sixtum ipsum eandem thesim, veluti hæreticam, proscripsisse in Extravaganti ad Petrum ipsum edita, qui & propterea illam abiurare compulsus fuerit hac verborum formula: *Consentio sanctæ Matri Ecclesiæ Romanæ, & Sedi Apostolicæ: & ore ac corde confiteor, illam me fidem tenere, quam Dominus Sixtus Papa auctoritate Apostolica & Euangelica tenet. Et omnes qui contra hanc fidem venerint, dignos æterna damnatione pronuntio.*

46 Alexandri VI. tempore circa annum M. CD.XCIV. excitata fuit hæresis Ruthenorum, quæ & Russiorum, & Moscovitarum, quam in Chronico refert noster Genebrardus, & post ipsum Gaulterius, alijque recentiores. *Primò*, negabant S. Petrum fuisse summum Ecclesię Pastorem, & Sedis Romanę Episcopum: consequenterque illud ipsum de Petri Successoribus inficiabantur. *Secundò*, nullius auctoritatis esse contendebant Patres Ecclesię Latinę. *Tertiò*, negabant Ecclesiam Romanam esse cęterarũ caput. *Quartò*, non recipiebant definitiones Conciliorũ Generalium. *Quintò*, Sacramenta Confirmationis, & Extremæ Vnctionis, ac Purgatoriũ reijciebant. *Sextò*, excommunicationes ab Ecclesia latas aspernabantur. *Septimò*, Eucharistiam non in pane azymo, sed in fermentato solùm, confici aiebant. Hæc illi, quibus tamen damnandis nullum legitur coactũ Concilium eo tempore Alexandri, nec multò pòst, nisi fortè Lanciciense celebratum anno M.D.VI. Præside Andræa Roseo de Boryszeniee Archiepiscopo Gneznensi, in festo S. Michaelis, quod habetur solùm in editione Labbeana, nec mihi ad manum est.

47 Sub idem ferè tempus Alexandri VI. Ioannes Behaim, homo sortis abiectæ tympanistam & pastorem pecorum agens, novam sectam disseminare orsus, præter errorem antea traditum ab Vvicleffo negante decimas solvendas esse Clero, addidit nullam esse obligationem solvendi vectigalia & tributa; quin & aquas & nemora omnibus esse communia. Nec plura de eo profert Gaulterius, sicuti nec apparet vestigium alicuius Concilij, in quo fuerit damnatus.

48 Denique sub eodem Alexandro circa annum vltimum eiusdem Sæculi XV. id est 1499. Hermannus Rusuich, natione Batavus, plures errores tradidit. Cumque de ijs postulatus palinodiam cecinisset, & à Magistratu ad perpetuum carcerem damnatus esset, inde evadens, & ad ingenium suum rediens, mul-

multas alias hæreses præter priores effutivit. Subiungo indicem illarum, prout texitur à Bernardo de Luxemburgo in Catalogo Hæreticorum, & recentiùs à Gaulterio post Prateolum. * *Primò*, affirmabat Angelos sive bonos, sive malos à Deo creatos non esse, sed quòd id nusquam in Scriptura sacra (vt ipse ait) testatum reperiatur. *Secundò*, asserebat animam hominis per mortem eius simul cum corpore interire, nullamque post hanc vitam aliam fore particularem: vt mortuo Socrate, moritur anima eius, sicut cum corpore incœpit. *Tertiò*, solebat Hermannus irridere Catholicos, quòd infernum esse crederent, quem non esse ipse pertinaciter defendebat. *Quartò* testabatur item, materiam qua constant elementa, non à Deo productam, sed ipsi coævam esse, & consequenter non incœpisse per creationem, vt scribit Moyses, quem ideo ipse stultum vocabat. *Quintò*, ore impijssimo proferebat adversus Christum D. inauditas & horrendas blasphemias. *Sextò*, etiam blasphemabat hæreticaliter dicens, quidquid Christus egit, totum id generi humano, ac rectæ rationi esse contrarium, atque hinc infeciabatur, ipsum Christum esse Filium Omnipotentis Dei. *Septimò* defendebat simul hæresiarcha Rissuich, fabulam esse quod docet fides nostra, stolidas Scripturas, ficta Biblia, atque Evangelium delirationem omnimodam. *Octavò*, errabat quoque ille affirmans Moysem non accepisse à Deo legem in signo aliquo visibili, nec cum eo loquutum esse facie ad faciem, etsi id Scriptura disertè testetur. *Nono*, Evangelium tandem nostrum Hermannus falsi insimulabat: nam (dicebat ipse) qui mundum absque Incarnatione creavit, eum etiam sine Incarnatione salvare potuit.*

49 Hactenus impijssimus ille Hæresiarcha, Apostata, & Atheus: qui omni pudore excusso, & ne scintilla quidem fidei aut rationis retenta, tam immaniter debacchatus fuit. Nec tamen ad illum damnandum quisquam cogitavit de Synodo: sed dumtaxat curatum fuit quomodo, aut qua via capi posset, donec tandem auctoritate Leonis X. Papæ, iam tunc regnantis, ab Inquisitoribus Apostolicæ Sedis Legatis comprehensus anno 1512. & convictus de ijs hæresibus ac blasphemijs impudentia plenis, nec vllo modo ab ijs resipiscens, tandem Curiæ sæculari traditus, eiusdemque iudicio vivus exustus fuit, ea voce ad extremum putido ore prolata: *Ego quidem Christianus natus sum: sed iam a Christianismo descivi, quod omnes Christianos amentissimos esse iudicem.* Mitto alias hæreses minoris notæ eodem Sæculo XV. ortas aut excitatas, quas pariter Sedes Apostolica contrivit extra duo aut tria Concilia Oecumenica illo ævo coacta.

DISPVTATIO XVI.

AN PATRES ET SCRIPTORES GRAVES eiusdem Sæculi XV. eandem auctoritatem infallibilem Romani Pontificis in definiendo, & potestatem supra Concilia agnoverint, ac tradiderint, contra decreta Synodi Basileensis.

OCCVRRIT Imprimis celebre testimonium Concilij Generalis Florentini eodem sæculo celebrati anno M.CD.XXXVIII. in Professione Fidei publicè prolata ab omnibus Patribus, Græcis & Latinis, atque ab ipso Ioanne Palæologo Imperatore Orientis, simul cum Eugenio IV. Papa, qui præsens aderat. Verba præcipua illius iam exscripsimus supra Disput. XV. num. 31. nec repetere oportet: in quibus Apostolicæ Sedis, Romanique Pontificis Primatus, potestas suprema ac plena, & magisterium in totam Ecclesiam reliquam, luculenter asseritur: quibuscum minimè cohæret, sed potiùs repugnat, auctoritas Papæ errori obnoxia in definiendo controversias fidei, eiusdemque subiectio ad Concilium Oecumenicum: vt ibidem ostendimus. Quapropter ad alia testimonia exhibenda progrediamur.

SE-

SECTIO PRIMA.

Illustre testimonium Pij II. Papæ, olim Æneæ Sylvij, pro auctoritate summa, & potestate suprema Romani Pontificis, etiam supra Generalia Concilia: in quo retractat quæcumque olim pro Synodo Basileensi scripserat. Vbi plurima observatu digna circa historiam eius Concilij.

2 PIVS II. Papa, antea dictus Aeneas Sylvius, qui in minoribus constitutus scripserat libros duos pro Concilio Basileensi, subijciente Romanum Pontificem Synodo Oecumenicæ, etiam in definitionibus fidei, vt propterea ab illa corrigi possent, postea electus Pontifex Romanus retractavit palam doctrinam in ijs olim traditam, & præterea Retractationis suæ copiam misit ad Coloniensem Academiam. Quamvis verò ij priores libri meritò prohibiti fuerint ab Ecclesia Catholica, tamen hæretici Basileenses, qui postea illos recuderunt, arbitrati id è re sua esse, intulere sibi perniciem: siquidem ex ipsa Historia Concilij Basileensis ab eodem Ænea Sylvio scripta, constat, Synodum Basileensem initio fuisse legitimam; sed cùm primùm Patres aggressi sunt deponere Eugenium IV. verum Papam, exuisse formam legitimi Concilij, non solùm quòd acephalum esset; verùm etiam quòd contra præscriptum omnium veterum Conciliorum plures introducti fuissent Præsbyteri cum voce decisiva: quam ne in Provincialibus quidem Synodis habere debent. Quo sensu in Concilio Chalcedonensi Actione I. legitur: *Mitte foras superfluos.* Consule sis Bellarminum lib. 3. de Ecclesia cap. 16. Porrò Bulla ipsa Retractationis eorum quæ scripserat Aeneas Sylvius pro Concilio Basileensi, & contra Eugenium IV. habetur in communibus editionibus Conciliorum. Sed tum in gratiam eorum, quibus eorum Acta ad manũ non sunt, tum quoniam Bulla ipsa imprimis erudita est; tum denique quia plurimum momenti confert adversus ea, quæ in Declaratione Cleri Gallicani continentur, verbis Disput. præced. num. 28. exscriptis, visum fuit Bullam ipsam κατὰ πόδας hoc loci exscribere.

3 Pius Episcopus, servus servorum „ Dei, dilectis filijs, Rectori & Vniversitati „ Scholæ Coloniensis, salutem & Apostoli„ cam benedictionem. In minoribus agentes „ nondum sacris ordinibus initiati, cùm Ba„ sileæ inter eos versaremur, qui se Generale „ Concilium facere, & Vniversalem Eccle„ siam repræsentare aiebant, Dialogorum „ quendam libellum ad vos scripsimus, in quo „ de authoritate Concilij Generalis, ac de „ gestis Basileensium, & Eugenij Papæ con„ tradictione, ea probavimus vel damna„ vimus, quæ probanda vel damnanda cen„ suimus: nihil mentiti sumus, nihil ad gra„ tiam, nihil ad odium retulimus. Existima„ vimus benè agere, & rectâ incedere viâ: „ nec mentis nostræ aliud obiectum erat, „ quàm publica vtilitas, & amor veri.

4 Sed quis non errat mortalis? Sa„ pientem inquiunt Philosophi nunquã erra„ re, verum est. At quis sapiens, nisi bonus? „ quis bonus, nisi solus Deus? Omnes decli„ naverunt, simul inutiles facti sunt, non est „ qui faciat bonum, non est vsque ad vnum, „ inquit Propheta Regius. Declinavimus & „ nos ab vtero matris, erravimus in invio, & „ non in via, ambulavimus in tenebris, & „ procùl à vera luce recessimus; nec nobis „ tantùm erravimus, alios quoque in præci„ pitium traximus, & cæcis ducatum præben„ tes cæci, cum illis in foveam recidimus.

5 Forsitan & aliquos ex vobis scrip„ ta nostra decepêre, & de via deduxerunt: „ quorum sanguinem si de manibus nostris „ requisierit Dominus, non habemus quod „ respondere possimus, nisi nos, vt homines, „ peccavisse, qui arbitrantes rectum iter ostẽ„ dere, obliquum monstravimus. In miseri„ cordia tantùm Dei spes nostra sita est, quæ „ super omnia opera eius elucet.

6 Sed haud quaquam satis fuerit „ divinam misericordiam implorare, & dice„ re, Parce Domine, parce peccatis nostris; „ nisi pro viribus vulnera, quæ infliximus, „ veritate curare annitamur: & sicut est in „ fabulis, Sagitta, quæ vulneravit, afferat „ opem: sive vt canit Ecclesia, Medelam inde „ ferat, hostis vnde læserat.

7 Mortem quidam priùs sibi cons„ civerint, quàm videri velint aliquando ma„ lè sensisse: & nonnulli ne vel ad horam vi„ deantur errasse, semper errant, & dum vel „ minimam tolerare honoris iacturam ne„ queunt, totum abijciunt, & perpetua no„ tantur infamia, & in pessimas prolabun„ tur hæreses: qui ne appareant inconstantes, „ pertinaces efficiuntur. Superbissimi hoc „ agunt, qui videri dij, non homines, volunt, „ qualis constantiæ combusti sunt nostra æta„ te in magno Conventu Hieronymus & „ Ioannes Hæresiarchæ.

8 Nos homines sumus, & vt homi„ nes erravimus: neque imus inficias, multa „ quæ diximus, scripsimus, egimus, damnari „ posse; verùm non vt Arius, Eutyches, Ma-

ce-

,, cedonius, aut Nestorius, & alia blasphe-
,, morum turba, ex animo damnatam viam
,, eligimus: seducti peccavimus, vt Paulus, &
,, ignoranter persecuti fuimus Ecclesiã Dei,
,, & Romanam primamque Sedem.

9 Propter quod prostrati ante ocu-
,, los divinæ pietatis supplices oramus: Deli-
,, cta iuventutis meæ & ignorantias ne me-
,, mineris, &c. Pudet erroris, pœnitet malè
,, fecisse, & malè dictorum scriptorumque
,, vehementer pœnitet: plus scripto, quàm fa-
,, cto nocuimus.

10 Sed quid agamus? Scriptum &
,, semel emissum volat irrevocabile verbum.
,, Non sunt in potestate nostra scripta, quæ
,, multas inciderunt in manus, & vulgò legũ-
,, tur: vtinã latuissent, quæ sunt edita. Nam si
,, futuro in sæculo manserint, & aut in malig-
,, nas mentes inciderint, aut incautas, fortasse
,, scandalum patient. Qui hæc scripsit, in-
,, quient, In B. tandem Petri cathedra sedit,
,, & Christi Salvatoris Vicariatum gessit: ita
,, scripsit Aeneas, qui postea summum Pon-
,, tificatum adeptus, Pius II. appellatus est,
,, nec invenitur mutasse propositum. Qui
,, eum elegerunt, & in summo Apostolatus
,, vertice collocarunt, ab ijs scripta eius ap-
,, probata videntur. Verendum est, ne talia
,, nostris aliquando successoribus objician-
,, tur, & quæ fuerunt Aeneæ, dicantur Pij,
,, atque ab ea Sede authoritatem vendicent,
,, adversus quam ignoranter latraverunt.

11 Cogimur igitur, dilecti filij, B.
,, Augustinum imitari, qui, cùm aliqua in
,, suis voluminibus erronea inseruisset, retra-
,, ctationes edidit. Humilis & probatissimi
,, vir ingenij, qui suas ineptias verecundè
,, confiteri ac corrigere, quàm impudenter
,, defendere maluit. Idem & nos faciemus:
,, confitebimur ingenuè ignorantias nostras,
,, ne per ea, quæ scripsimus iuvenes, error
,, irrepat, qui possit in futurum Apostolicam
,, sanctam Sedem oppugnare: nam si quem
,, decuit vnquam Romani primique throni
,, eminentiam & gloriam defendere ac ex-
,, tollere, nos illi sumus, quos sine vllis meri-
,, tis pius & misericors Deus sola dispensa-
,, tione sua ad B. Petri solium, & dilectissimi
,, Filij sui Domini nostri Iesu Christi Vica-
,, riatum evocavit.

12 Quibus ex rebus dilectiones ve-
,, stras hortamur, & in Domino commone-
,, mus, ne prioribus illis scriptis inhæreatis,
,, aut fidem vllam præstetis, quæ supremam
,, Apostolicæ Sedis authoritatem quovis pa-
,, cto elidunt, aut aliquid adstruunt, quod
,, sacro-sancta Romana non amplectitur Ec-
,, clesia. Suadete omnibus, vt id solium præ
,, cæteris venerentur, in quo Salvator Domi-
,, nus suos Vicarios collocavit, & quod B.
,, Apostoli Petrus & Paulus suo sanguine di-
,, caverunt.

13 Ne putetis divinam providen-
,, tiam, quæ cuncta gubernat, & nihil negli-
,, git eorum, quæ creavit, inordinatam reli-
,, quisse militantem Ecclesiam; quæ, cùm sit
,, sponsa Christi, profectò à Deo est, & ordi-
,, nem habet, dicente Apostolo, quæ sunt, à
,, Deo ordinata esse. Requirit autem ordo, vt
,, inferiora à superioribus gubernentur, & ad
,, vnum tandem perveniatur, tanquam prin-
,, cipem & moderatorem cunctorum, quæ in-
,, tra se sunt. Sicut grues vnam sequuntur, &
,, in apibus vnus rex: ita & in Ecclesia mili-
,, tanti, quæ instar triumphantis habet, vnus
,, est omnium moderator & arbiter Iesu-Chi-
,, sti Vicarius: à quo, tanquam capite, omnis
,, in subiecta membra potestas & authoritas
,, derivatur, quæ à Christo Domino Deo no-
,, stro sine medio in ipsum influit.

14 Nec profectò in alium; tan-
,, quam sui exercitus ducem, supremam
,, authoritatem Christus principaliter deri-
,, vasset, quàm in suum Vicarium, qui primus
,, fuit Petrus, cui commissam novimus Do-
,, minici gregis curam: nec duos pluresve Pe-
,, tros Evangelistæ commemorant, nec duos,
,, aut plures instituit Dominus, qui suum lo-
,, cum tanquam capita tenerent æqualia: sed
,, vnum constituit, vt verticem ac ducem, &
,, pastorem vniversi gregis, Simonem Petrũ
,, dicens, Tu es Petrus, & super hanc petram
,, ædificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo
,, claves regni cœlorum, & quodcumque li-
,, gaveris super terram, erit ligatum & in cœ-
,, lo: & quodcumque solveris super terram,
,, erit solutũ & in cœlo. Et, Pasce oves meas.
,, Quæ nulli alteri seorsim dicta leguntur, nisi
,, Petro, vt in Petro vnitas, & summa conti-
,, neretur authoritas: nec alius à petra dictus
,, est Petrus, nisi Simon, vt intelligeremus
,, vnicum esse veræ, & solidæ petræ, id est
,, Christi (vt Paulus exponit) locum tenen-
,, tem, Simonem Petrum, qui solus pro Do-
,, mino in periculo constituto exemit gla-
,, dium.

15 Petrus igitur, & Successores eius
,, Romani Pontifices, Primatum in Ecclesia
,, tenuerunt, & nos hodie quamvis indigni,
,, sola Domini voluntate digni tenemus, &
,, quicumque Romanæ secundùm canonicas
,, sanctiones præficitur Ecclesiæ, quam pri-
,, mùm electus est in Sacro Collegio, supre-
,, mam à Deo potestatem sine medio conse-
,, quitur, & per ordinem in omnem diffundit
,, Ecclesiam, cuius peccata divino iudicio
pu-

, puniendā relinquunter. Si quid adversus
, hanc doctrinam inveneritis aut in Dialo-
, gis, aut in Epistolis nostris, quæ plures à
, nobis sunt editæ, aut in alijs Opusculis no-
, stris (multa enim scripsimus adhuc iuvenes)
, respuite, atque contemnite: sequimini quæ
, nunc dicimus, & seni magis, quàm iuveni
, credite, nec privatum hominem pluris fa-
, cite, quàm Pontificem. Aeneam reijcite,
, Pium recipite: illud gentile nomen paren-
, tes indidere nascenti: hoc Christianum in
, Apostolatu suscepimus.

16 Dicent fortasse aliqui, cùm
, Pontificatu hanc nobis opinionem advenis-
, se, & cum dignitate mutatam esse sententiā.
, Haud ita est, longè aliter actum. Audite fi-
, lij conversationem nostram: brevis narratio
, erit, quæ vobis quantum ad rem attinet, ve-
, ritatem aperiet, & obiectioni faciet satis.
, Anno salutis primo & trigesimo supra mil-
, lesimum quadringentesimum cum Domini-
, co Capranica, quem Martinus V. in secreto
, Consistorio Cardinalem creaverat, Eugenius
, IV. spreverat, Basileam petivimus, ibique
, Concilium inchoatum invenimus: verùm ab
, Eugenio revocatum, quamvis congregati
, noluerant obedire, asserentes iam inceptum
, Concilium sine consensu Patrum, qui con-
, venissent, haud quaquam dissolvi potuisse.

17 Iulianus aderat sancti Angeli
, Cardinalis, natione Romanus, moribus, &
, doctrina conspicuus. Is cùm cæteris præsta-
, ret, audita Eugenij revocatione, præsiden-
, tiam dimisit, tanquam Summo Pontifici
, vellet obedire: sed cùm augesceret in dies
, (Eugenio vel invito) Concilium, & multi
, ex diversis regionibus Episcopi, & Regum
, legati adventarent, Cardinales quoque ex
, Romana curia profugi in dies nonnulli cō-
, currerent, præsidentiam resumpsit, & autho-
, ritatem Concilij mirum in modum extol-
, lens, eminentiam Primæ Sedis supprimere
, cœpit. Venientes Eugenij legatos, & pote-
, statem Romanorum Præsulum magnifican-
, tes, apparenter confutavit: & cùm esset fa-
, cundissimus, facilè persuasit auditoribus quę
, cupiebat. Cardinales ex Vrbe profecti Eu-
, genio infensi, vitam eius, moresque carpe-
, bant: accedebant in horas catervatim novi
, curiales, qui (vt est omnis multitudo male-
, dica, & inimica Principi) Eugenij nomen
, modis omnibus lacerabant.

18 Nos, qui ex patria iuvenes, non
, ex Vrbe illuc migraveramus, & nova tum
, primùm avis ex Senensi Gymnasio evolave-
, ramus, rudes, & inexperti, vera esse arbitra-
, bamur quæcumque dicebantur, nec putaba-
, mus mentiri alios, qui nesciremus ipsi men-
, tiri: atque vt est innatum homini, tetra, &
, horrenda crimina odio habebamus, nec Eu-
, genium diligere poteramus, quem tot tanti-
, que testes indignum Pontificio dicerent.
, Aderant legati Parisiensis Scholæ, cuius est
, fama perecelebris: affuerunt & aliquando ve-
, stri, & aliorū studiorū Germanicæ nationis
, Oratores: & vno cuncti ore Concilij Gene-
, neralis authoritatem ad cœlum efferebant,
, de potestate Romani Pontificis pauci erant:
, qui loqui præsumerent: omnes qui publicè
, loquebantur, prurientes auribus multitudini
, applaudebant. Accessit & ipsius Eugenij
, consensus, qui dissolutionem Concilij à se
, factam revocavit, & progressum eius appro-
, bavit, cum reconciliata Synodus Eugenio
, videretur, & pax Ecclesiæ data. Præterita
, enim omnia per suas litteras Concilij Pa-
, tres Eugenio se se remissuros, & pedes eius
, tanquam B. Petri exosculaturos promiserant,
, si revocata dissolutione, Concilio cursum
, permitteret, atque illi cohæreret.

18 Novæ intercessere discordiæ,
, tum alijs de rebus, tum potissimè super
, translatione Concilij Græcorum causâ in
, alium locū. Eugenius in Italia nō sine ratione
, Concilium petebat. Popularitas Synodalis
, transire montes horrebat, & in Avinione,
, aut in Sabaudia locum desiderabat. Adive-
, runt per id temporis duo viri ex Italia Basi-
, leense Concilium, Nicolaus Panormitanus
, Archiepiscopus, & Ludovicus Pontanus
, Apostolocæ Sedis Notarius, Alphonsi Mag-
, ni Regis Oratores, qui velut duo orbis Sy-
, dera, ceu Pontificij iuris, & totius civilis
, sapientiæ duo præcipua lumina, & clarissi-
, ma censebantur. Hi dictis, scriptisque Con-
, cilij gesta probabant: Eugenij facta damna-
, bant: nec erat, qui aut vellet, aut auderet di-
, cta eorum refellere. Quid ageremus? audire
, potuimus, non discere? Rude nimis ingeniū
, est, quod per singulos dies audita, & incul-
, cata non capit. Quales Magistri sunt, tales
, discipuli evadere solent. Paucos invenias
, Aristoteles, qui Platonica nōrint destruere
, dogmata. Non est discipulus supra Magistrū,
, inquit Dominus: nec nos Magistrum potui-
, mus superare. Iulianus nobis, & Nicolaus, &
, Ludovicus, & alij complures fuere Magistri.
, Schola Basileensis Conventus, in quo rarò
, aliquis Eugenij causam defendit. Adversus
, Concilij dignitatem mutire aliquid, crimen
, hæresis fuit. Vna omnium vox Concilium
, Eugenio pręferebat: de Sedis Apostolicæ
, præcellentia, aut silentium, aut contemptus:
, Concilium Concilium cuncta sonabat.

19 Didicimus ergo quæ audivimus, &
, post aliquot annos existimantes nos aliquid,
esse

, esse, diximus, vt est apud Satyricum: *Sem-*
, *per ego auditor tantum? nunquam ne re-*
, *ponam?* Puduit semper discipulum agere,
, subtraximus ferulæ manum, cœpimus loqui,
, & Magistri personam induimus. Scripsimus
, Epistolas, & Opuscula. Hoc omnibus passim
, datur: docti & indocti scribunt, & quæ scrip-
, sit ipse, nemo contemnit, nisi editionis ser-
, vorem tempus extinxerit. Nobis placebant
, scripta nostra more poetarum, qui poemata
, sua tanquam filios amant. Nec Basileæ quem-
, quam inveniebamus, qui ea damnaret: pro-
, bant enim similia similes: applaudebamus
, nobis ipsis, & in editionibus nostris gloria-
, bamur: & quamquam postea Eugenius Con-
, cilium in Italiam transtulerit, & cum Græ-
, cis Ferrariæ, ac demum Florentiæ convene-
, rit: quanquam Iulianus sancti Angeli, &
, Ioannes sancti Petri Cardinales, quibus
, plurimum credebamus, ad Eugenium defe-
, cissent: quanquam paucissimi in fide Basi-
, leensi remansissent; noluimus tamen credere,
, existimantes, cunctos qui abibant, metu re-
, cedere, ne bona temporalia perderent, &
, cùm nihil haberemus, quod nobis auferri
, posset, perseverandum putavimus, ne par-
, tem, quæ verior nobis apparebat, relin-
, quentes detrimentum animæ faceremus.

20 Mansimus igitur Basileæ, quoad
, Eugenio, vt credimus, iusto iudicio deposi-
, to Amadeus Sabaudiensis suffectus est, & Fe-
, lix V. appellatus: quem non vt idolum, quod
, erat, sed tanquam verum Christi Vicarium
, venerati fuimus, nihil ad hæc sinistri putan-
, tes intercessisse. At cùm Fridericus Roma-
, norum Rex Aquisgrani coronatus, domum
, repetens, Basileã transitum fecisset; rogatus-
, que Felicem illic præsentem accedere, nullo
, pacto persuaderi potuisset, vt honorem ei
, tanquam Romano Pontifici exhiberet, aut
, publicè cum eo verba misceret: tum primùm
, consideravimus possibile esse, quod partem
, erroneam sequeremur, quando Rex Impera-
, tor Romanorum futurus, in tanto negotio
, dubius esset, & ad Eugenium inclinaret ma-
, gis. Multum & sæpè inter nos ipsos cogita-
, vimus, quis esset modus inveniendi verum.
, Nunquam enim volentes erravimus.

21 Rogati in familiam Friderici
, transire, non renuimus. Erat tunc ille cum
, tota ferè Germania neutralis. Concilium
, Basileæ dicebant esse Germani, & idolum
, eius respuebant: Eugenium Christi Vicariũ
, appellabant, & Concilium ab eo celebratum
, recuiabant: nec Eugenio, nec Basileensibus
, plenè obediebant. Placuit ad neutrales tran-
, sire, vt verum apud eos liberiùs audiremus,
, & si recedendum esset ab vno extremorum,
, per aliquod medium transiremus ad alte-
, rum, & eorum iudicium expectaremus,
, qui non essent affecti causæ. Mansimus in
, aula Friderici pluribus annis, illic varias
, audivimus opiniones. Neutralitatem id cir-
, co Teutones induerant, vt concordia faci-
, liùs inveniretur, non ex consilio Solonis, qui
, tumultuante civitate extorrem fecit eum,
, qui sine parte remansit.

22 Multa inter naturales didicimus,
, quæ nos antea latebant: Eugenium falsò de
, multis accusatum invenimus: Cardinales,
, qui Basileam venerant, ob privatas inimici-
, tias bono & sancto viro notam inurere vo-
, luisse: qui tamen cuncti postea ad eum re-
, dierunt, & veniam errati petierunt.

23 Fortè per id tempus Iulianus
, sancti Angeli Cardinalis, cuius suprà me-
, minimus, ex Vngaria, quæ sibi decreta cõ-
, tra Turcas fuerat Provincia, Flavianum ve-
, nit (quæ hodie Vienna dicitur) præcipuum
, Austriæ columen. Sæpè cum eo sermonem
, pro veteri consuetudine miscuimus, sæpè de
, rebus Basileensibus disputavimus: tuebamur
, antiquam sententiam; ille novam defende-
, bat; extollebamus Generalis Concilij au-
, thoritatem; ille Apostolicæ Sedis authori-
, tatem magnopere collaudabat: dicebamus
, Conciliũ Basileense iure perseverasse, quam-
, vis Eugenius præsidentes revocasset, & hoc
, eius factum accusabamus: ille dissolutum,
, seu translatum ritè Concilium affirmabat,
, & Basileensium opera multis modis detesta-
, batur; Basileæque non Synodum Ecclesiæ,
, sed Sathanæ, & ministrorum eius synagogã
, remansisse dicebat.

24 Diutina fuit inter nos concer-
, tatio, verùm modesta, & charitate plena: ad
, extremum cùm suis scriptis, dictisque, Car-
, dinalem vinceremus, premeremusque vehe-
, menter, subridens ille, Tu, inquit, Aenea
, tabellis obsignatis agis mecum: & quoniam
, aliquando sensimus, vt dicis, idcirco & ho-
, die idem putas debere sentire, & addi-
, ctos priori sententiæ censes. Verùm prop-
, terea nos sumus liberi, quia mutare senten-
, tiam vsque ad mortem possumus. Cur enim
, non liceat omni tempore, relicto falso, ve-
, rum amplecti? Fateor, me dixisse, & scrip-
, sisse quæ refers; verùm à vero remotum
, errasse.

25 At tu, qui, vt ais, me Doctore
, Basileensibus credere adductus es, errantem
, olim sectatus es, cur modò non sequeris re-
, ctè monentem? Præsumpsi de me ipso, dum
, essem Basileæ, nimis, quamvis decepi, &
, credens prodesse, nocui. In medio Ecclesiæ
, docens quæ non didici cæcus erravi, & in
te-

tenebris ambulavi, reliqui tandem Ecclesiã malignantium, & cum impijs sedere recusavi. Revelavit Dominus oculos meos, & cõsideravi mirabilia de lege sua: cognovi priorem errorem, & quantũ à vero procul abijssent Basileenses, planè intellexi: adij Romanam Curiam, & Eugenio, cui fuissem rebellis, submisi cervicem: à quo misericordiam consecutus, ad vnionem Græcorum navavi operam, & illis Romanæ Ecclesiæ reconciliatis, adversus impios Turcas legationem accepi.

26 Castigans castigavit me Dominus, & morti non tradidit me, sed humiliatum exaltavit: quia cognito in errore non perseveravi; sed mox in viam redij, & ex Magistro factus discipulus, ex magno parvus, expurgato veteri fermento, novum hominem indui, & veræ matris lacte nutritus, ad fontem veri perveni, quem sancti Doctores ostendunt Græci, & Latini, quorum vna vox est, *saluari non posse, qui sanctæ Romanæ Ecclesiæ non tenet vnitatem*, omnesque illas virtutes mancas esse ei, qui summo Pontifici obedire recusat, quamvis in facco, & cinere iacens, dies & noctes ieiunet, & oret, & in cæteris videatur legem implere: quia melior est obedientia, quam victimæ, & omnis anima potestatibus sublimioribus subiecta est, & *Romanum Præsulem in Ecclesiæ vertice constitutũ esse constat, à quo nullam ex ovibus Christi exemptam novimus.* Ego ad ovile redij, qui diu erraveram extra caulas, & Pastoris Eugenij vocem audivi: tu si sapias, idem facies: hæserunt pectori nostro verba viri, quæ sæpè ad nos repetijt non sine charitate ardenti, & amore singulari.

27 Interea ex diversis regionibus homines doctissimi Cæsarem adierunt, quibuscum placidos de eisdem rebus miscuimus sermones, semper ad verum intenti, cuius est natura hominis avida. Multùm profuit nobis Ioannes Caravaialis Apostolici Palatij Auditor, natione Hispanus, qui Iuliano defuncto, in titulo Cardinalatus, ac legatione successit: quocum sæpè de Concilio Basileensium amicè disputavimus. Nemo doctus ad Imperatorem venit, quem de ijs rebus in colloquium non adduceremus. Cumque Cæsar ad vnionem Ecclesiæ procurandam in Nurimberga suæ nationis Conventum instituisset, decrevissetq; Summum Pontificem adhortari, vt Constantiæ novum Concilium indiceret, legatumque mitteret, ac Basileenses pariter induceret, vt eò se transferrent, vt pax Ecclesiæ redderetur; primi Basileenses recusavere. Quod audiens Thomas Asselbachius ex Germanis insignis Theologus, Nunc, inquit, scio Basileenses Spiritum sanctum non habere doctorem, quando tam æquam Imperatoris legem effugiunt. Idem multi alij dixere viri doctissimi, & opinione sanctitatis illustres.

28 Quibus consideratis, caligo tandem ab oculis nostris cecidit, quæ velut aranearum tela verum cernere impediebat. Recognovimus errorem nostrum, venimus Romam, Basileensium dogma reiecimus, Eugenio Pontifici Maximo caput submisimus, & reconciliati Ecclesiæ Romanæ doctrinam eius imbuimus, & illud Hieronymi diximus: *Ego nullum primum, nisi Christum sequens, beatitudini tuæ, id est, Cathedræ Petri, communione consocior. Super illam fundatam Ecclesiam scio; quicumque extra hanc domum agnum Dominicum comederit, profanus est: si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnante diluvio.*

29 Eramusque adhuc plenè laici, quando ad Eugenij obedientiam redivimus. Ex Basilea Clericali tantùm charactere insigniti recessimus, nec vnquam sacros imbuimus ordines, nisi post veritatem cognitam, Basileensium cæcitate relicta. In Austria minores ordines, ad Subdiaconatum, & Diaconatum recepimus: in Vrbe ad Præsbyteratum pervenimus. Hæc est conversatio nostra: per hos gradus è tenebris ad lucem migravimus, ad quam rem non parum luminis nobis attulit Thom. Sarazenus Theologicæ sapientiæ celebratus, ac acutissimus interpres, qui postea in summo collocatus Apostolatu, Nicolai V. nomen accepit.

30 His Auctoribus vnam Ecclesiam Catholicam, & Apostolicam esse didicimus, Matrem omnium fidelium, extra quam non invenitur salus, sponsam Christi immaculatam, in qua omnes qui militant, finem sibi proponunt vitam æternam. Idcirco enim in Ecclesia militante laborant homines, & cum dæmonibus tanquam hostibus pugnant, vt pacem tandem assequantur, & cum Iesu Magistro, ac legifero suo, in cœlesti Hierusalem triumphare, ac regnare possint. Hic finis Christiano proponitur, huc omnes Ecclesiæ militantis conatus, omnes leges, omnes regulæ tendunt: & quoniam Ecclesia quidem exercitus est Deo militans, terribilis vt castrorum acies ordinata dicitur: vni proculdubio Imperatori subiecta, ad cuius nutum cuncta referuntur.

31 Cumque pius, ac Maximus, & Optimus Deus in suo sanguine fundaverit Ecclesiã, eamque voluerit ad finem vsque sæculi

cuis perdurare: quis non dixerit in ea id regimen institutum esse, quod optimum censeretur? At verò inter genera gubernationum communis Philosophorum sententia est præstare Monarchiam: & Romani, quorum toto micuit orbe dignitas, quamvis, eiectis Regibus, duos annuos Consules elegerunt, & modò Tribunos addidere, modò alios Magistratus invenere: in adversis tamen casibus, bellisque gravioribus, ad vnum aliquem recurrerunt, virtute, & authoritate præstantem, quem Dictatorem appellaverunt, cuius dicto non liceret adversari: & quanquam Dictaturam ab initio temporaneam instituerunt, in Iulio tamen, & successoribus eius perpetua effecta est. Nec vnquā Romana res admirabilior, aut celsior fuit, quàm sub Augusto Cæsare, quando iam clausis Iani portis, totus ferè Orbis sub vnius hominis gubernatione quievit. Quo tempore natus mundi Salvator Monarchicum regimen cæteris prætulisse videtur gubernationibus.

32 Idem probat totius ferè orbis consuetudo, cuius maximam partem gubernant Reges, sive Christianos intueamur, sive Barbaros. Et quamvis civitates aliquot reperiantur, quæ cùm maximè serviant, liberas sese vocitant, sine Rege viventes; non possunt tamen effugere, quin vnum præferant alijs, eique tanquam capiti pro tempore obediant. Quid plura? Cœlestis Aula nos admonet. Quid illa pulchrius? Quid ordinatius? Quid maius, aut durabilius? Quid melius, aut beatius? Quamvis in ea & Angelorum diversi sint Ordines, & sanctorum Spirituum innumerabiles chori; vnus est tamen omnium Rex æternus Deus, qui condidit vniversa, & nihil negligit eorum, quæ condidit, cuius Filius vnigenitus Christus Iesus, cùm pro nostra salute venisset in hunc mundum, servili accepta forma, Ecclesiam, de qua loquimur, in cruce patiens, suo sanguine acquisivit, & in ea vsque in diem ascensionis corporaliter præsedit, & tanquam dux verus, & Imperator, cuncta in finem suum direxit. At cùm ascendisset in cœlum, eum indubitanter sui gregis Pastorem reliquit, cui dixerat: *Pasce oves meas, & Tibi dabo claves Regni cœlorū.* Neque enim dixit, & non fecit qui solus est verax. Grex Christi Ecclesia est. Pastor primus ipse Christus fuit, & Pastor bonus, qui posuit animam suam pro ovibus suis. Secundus Pastor Petrus extitit, ab ipso Domino institutus, atque omni potestate donatus, quæ ad benè regendas commissas oves necessaria ducitur. Alioqui Christus, qui sapientia Patris est, & omnino sapienter egit, Ecclesiæ suæ haud sufficienter providisset: quod est nefarium asserere. Et quamvis plures per Orbem Ecclesiæ institutæ fuerint, & plures Episcopi, id est, plures greges, & ovilia plura, & Pastores plures, omnes tamen sub vno Pastore, & vno grege, atque ovili continebantur, sicut & hodie continentur: quia vnus est Christi thalamus, vna sponsa, vnum ovile, & *Vnus Pastor, & omnium Episcoporum Vnus Episcopus Romanus Præsul, B. Petri Successor, & Iesu Christi Vicarius.*

33 Petrus enim in Antiochia primùm sedit, deinde Romam venit: vnde cùm persecutionem fugiens vellet abire, à Domino prohibitus est, & hic gloriosò martyrio vitam finivit, successore Clemente substituto. Atque ita in hanc vsque diem servatum est, vt qui Romæ sederit Antistes ritè institutus per legitimum electionis tramitem, tanquam Aaron vocatus à Domino, hunc omnes Christianæ plebes, omnes populi, omnes Reges, omnes Clerici, omnes Episcopi, *TANQVAM IESV CRISTI VICARIVM, ET B. PETRI SVCCESSOREM, VNIVERSALIS ECCLESIÆ CAPVT, AC RECTOREM ET DVCEM*, venerati sint. Inter quos plurimi pro Christi nomine asperrimos perpessi cruciatus, & morte mulctati, coronam martyrij susceperunt: plurimi confessores egregij, vita, moribus, & doctrina fulgentes, quamvis sine sanguinis effusione, non tamen sine periculis, & labore, at voluntate parata pro conservanda sacri Evangelij authoritate moriendi, ad cœlestem gloriam pervenere: vt Gregorij, Damasi, Leonis, Innocentij, Bonifacij, Benedicti, & alia nomina, inter quæ Tertius claruit Eugenius, ex Monasterio S. Anastasij ad summum Sacerdotium evocatus, ad quem D. Bernardus Monachorum Pater, non minus doctrinæ fulgore, quàm vitæ sanctimonia illustris, inter multa, huiusmodi verba conscripsit: *Indagemus, inquit, adhuc diligentiùs quid sis, quam geras videlicet personam pro tempore in Ecclesia Dei. Tu es Sacerdos Magnus, tu Summus Pontifex, tu Princeps Episcoporum, tu hæres Apostolorū, tu primatu Abel, gubernatu Noe, Patriarchatu Abraham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, authoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, Vnctione Christus. Tu es, cui claves traditæ, cui oves creditæ sunt. Sunt & alij quidem cœli ianitores, & gregū Pastores:*

sed

, sed tu tantò gloriosius, quantò & differen-
, tiùs vtrumque præ illis nomen hæredi-
, tasti. Habent illi assignatos sibi greges,
, singuli singulos: tibi vniuersi crediti vni
, sumus. Nec modò ovium, sed & Pastorum
, tu vnus omnium Pastor.

34 Hæc Bernardus ad Eugenium
, III. scribit, cui supremã & omnimodã in Ec-
, clesia potestatem concedit. Quod ille de Ter-
, tio testatur Eugenio, hoc nos de Quarto, &
, omnibus alijs Romanis Pontificibus profite-
, mur, quia dignitatis est authoritas. Liquet
, igitur vnum in Ecclesia Caput esse, & vnum
, Principem: quia pax populi ex vno Rectore
, dependet, & pluralitas Principum discordiã
, parit. Christus Ecclesiæ suæ in vltimo testa-
, mento pacem reliquit, & pacẽ multis verbis
, commendavit. Dedit ergo & regimen pacis
, amicum, id est Monarchicum sub B. Petro, &
, successoribus eius administrari cuncta præ-
, cipiens, clavibus illi commissis, & cura
, gregis demandata. Hæc nos de Romani Pon-
, tificis authoritate, & potestate sentimus, *cui
, & congregare Generalia Concilia, & dis-
, soluere datũ est*: qui etsi filius est propter re-
, generationem, propter dignitatem tamẽ Pa-
, ter habetur: & sicuti filiationis causã vene-
, rari debet Ecclesiam, tanquam Matrem: ita
, & prælationis causa præfertur ei, vt Pastor
, gregi, Princeps populo, Rector familiæ.

35 Cum his & Generalis Concilij,
, auctoritatem, & potestatem complectimur:
, quemadmodum & ævo nostrò Constantiæ,
, dum ibi fuit Synodus Vniversalis, declara-
, tum, definitumque est. Veneramur enim
, Constantiense Concilium, & cuncta quæ
, præcesserunt à Romanis Pontificibus no-
, stris Præcessoribus approbata: inter quæ
, nullum invenimus vnquam fuisse ratum,
, quod *stante Romano indubitato Præsule*,
, absque ipsius authoritate convenerit: quia
, non est corpus Ecclesiæ sine Capite, & om-
, nis ex capite defluit in membra potestas.
, Hæc nostra sententia est, filij: hæc credi-
, mus, & profitemur: hæc iam senes, & in
, Apostolatus apice constituti, pro veritate
, asserimus: si quæ vel vobis, vel alijs con-
, scripsimus aliquando, quæ huic doctrinæ
, repugnent, illa tanquam erronea, & iuve-
, nilis animi parum pensata iudicio, revoca-
, mus, atque omnino respuimus. Datum
, Romæ apud S. Petrum, 6. Kalen-
, das Maias, 1463.

(?)

****

SECTIO SECVNDA.

Notæ quædam in eandem Bullam, instituto nostro opportunæ, ad ostendendum vberiùs, nullam esse auctoritatem Synodi Basileensis, etiam testimonio Regis Galliarum Ludovici XI. & Scriptorum gravium eiusdem præclaræ Nationis.

36 HVCVSQVE Pius II. Pontifex: cuius Bulla imprimis erudita, elegans, modesta, & tandem digna est Summo Ecclesiæ Doctore ac Pastore: cuius voci sanè auscultare deberent quicumque è Clero Gallicano, quicumque etiam in Belgio, non ratione aut matura deliberatione, sed præiudicio aut impotẽti perturbatione abducti, deploratã illam Concilij Basileensis causam suscitant, vt Romanum Pontificem à Deo constitutum Caput & Magistrum totius Christiani Orbis, præcipuè quoad fidẽ & mores, subijciant Synodo Vniversali, etiam in causis fidei: quam doctrinam Romani Pontifices, innumerique Doctores Theologiæ, & vtriusque Iuris, censent sacris litteris, ac promissionibus Christi repugnantem, Concilijs Generalibus legitimis & indubitatis adversam, à perpetua traditione Ecclesiæ dissidentem, rationibus manifestis cõvulsam: & enervẽ in seipsa, nullius, nisi erratici aut acephali, Concilij testimonio fultam: non à Patribus traditã, non ab vllo vetere aut recente Romanæ Ecclesiæ Põtifice tõleratã: excogitatam à paucis Theologis contra omnem antiquitatẽ Christianam, idque asperrimis solùm temporibus grassantis Schismatis, cui extirpando nullũ aliud remedium esse cogitabant: destitutam omni solido præsidio auctoritatis & rationis: quæ proinde à principio sui, aut saltem à tempore Concilij Lateranensis sub Leone X. Sess. XI. iam diris & execrationi tradita fuit. Facessant igitur quicumque ex Recentioribus, non tam Theologi, quàm Philologi; nec in sacris litteris, Concilijs, & Patribus versati solido studij genere, sed in alijs solùm ad humaniores litteras, aut historiam, vel minoris notæ apices spectantibus; obtrudere litterario Orbi, aut suscitare volunt opinionem illam, quæ tandiu animam egit, siquam habuit; aut postliminio in Rempublicam revocare, postquam tandiu in Morboniam aut Vtopiam insulam à Pontificibus Pio II. & Leone X. pulsa fuit.

37 Meliùs certè & consultiùs facerent pauci ij Galliarum scriptores, si imitarentur Ludovicum XI. Christianissimum Regem eiusdem præclaræ Nationis: qui ad eundem Pium II. Papam, paulo antè laudatum, ita scripsit: *Beatissimo Patri*

nostro Pio Papæ II. obedientiam filialem. Te Vicarium Dei viuentis ea veneratione prosequimur, vt sacra, præsertim in Ecclesiasticis rebus, tua monita, VELVT VOCEM PASTORIS, audire, illisque parere prompta mente velimus. Te Principem totius Ecclesiæ, Antistitē Sacrorum, te Dominici gregis Pastorem profitemur, & scimus te, qui iubentē sequimur: tibi, & Beatissimi Petri Cathedræ consentimus. Itaque sicut mandasti, Pragmaticam sanctionem (tuæ Sedi infensam, vtpote quæ schismatis tempore, atque perseditionem mota sit) à nostro Regno, nostroque Viennensi Delphinatu, & omni ditione nostra, per præsentes pellimus, deijcimus, stirpitusque abrogamus.

38 Aurea sunt hæc: in quibus Rex illeChristianissim°, se per omnia auscultare profitetur Romano Pontifici, tanquam Vicario Christi, Principi totius Ecclesiæ, ac Pastori Dominici gregis, sedenti in CathedraB.Petri. Et sanè nō potuit ea omnia ex animi sententia proferre, nisi qui vocem Romani Pontificis ex Cathedra pronuntiantis de fide & moribus, pro eodē reputaret, ac vocē Cristi, quę irreformabilis est: qui etiā illum censeret superiorē Concilio Oecumenico. Nā alioqui quomodo illū appellaret PRINCIPEM TOTIVS ECCLESIÆ? Denique in ijs planè reijcit, seu potiùs nullius momenti censet auctoritatem Concilij, tum Bituricensis, tum Basileensis, in quibus sanctio Pragmatica fuit stabilita: quoniā eæ Synodi habitę sunt tempore Schismatis, & seditionis. Sed ô mira rerum conversio! Tunc Rex Galliarū Ludouicus XI. ex animi sententia vocē Pontificis Romani tanquam vocē Christi nulli errori obnoxiā venerabatur, illumq; superiorē Concilio agnoscebat, reputans pro nihilo Synodū Basileensem contrà sentientē Nunc autem multi inGallia, vt captent, vel adulentur Gloriosissimo Regi Ludouico XIV. ex opposito vocem Pontificis Romani pronuntiātis de fide & moribus, obnoxiam errori contendunt: illū Concilio Generali inferiorem volunt: & denique doctrinā Synodi Basileensis Sessione II. id docentis (quę est ipsa ferè ac Constantiensis Sess. 4. & 5.) quasi definitionem alicuius legitimi Coocilij Generalis tuentur.

39 Quàm aliter paucis retrò annis Andręas Duvallius, Doctor Parisiensis celeberrimus! Nimirum Tom. II. p. 1. de Suprema Pōtificis potestate in Ecclesiam, in Antcloquio pag. 699. & seqq. ex instituto demonstrat, Synodum Basileensem solùm fuisse Oecumenicā *secundùm quid*, ratione convocationis solemniter indictę à Romano Pontifice: alioqui verò & de cętero carentē conditionibus necessarijs ad legitimū & Generale Cocciliū. Quare invehitur adversus Paulum Langium in Chronico Citirensi, ac Guimerium Senatorē Parisiensem in Pragmaticā sanctiooem, quoniam prędictæ Synodo fidem & auctoritatem Concilij Generalis conciliare tentarunt.

40 Quàm aliter quoque disertissimus scriptor Henricus Spondanus Appamiarū in Gallia Episcopus! Vide ipsum in Annalibus Eccles. ad annum Christi 1431. n. 10. vbi inter alia plura, ita loquitur de gestis eius Synodi. * Cùm igitur Basileense Concilium originem, & auctoritatem primam trahens à Synodis Constantiensi, & Senensi inchoatum esset: paucis initio convenientibus, & quædam contra Romani Pontificis potestatem moliri visis, Eugenius Papa illud anno primo dissolvere tentavit: nec tamen prævaluit, tribus circiter annis io altercatione elapsis: donec Sigismundi Romanorum Regis operā concordia facta, per annos fermè quatuor ea vtcumque perseveravit: quo tempore multa salubria sunt statuta. Sed cùm nimis multa sibi Conciliares arrogarent, & divisione inter ipsosmet facta in omnibus Concilium Pontifice maius esse contenderent; qui sequioris fuere partis adversus Eugenium processus redintegrare cœperunt. Quorum conatus, vt is perfringeret, Concilium de plenitudine potestatis Ferrariam transtulit. Vnde illi ipsum primò suspenderunt, deinde quantum in ijs fuit deposuerunt, subrogato Felice Sabaudo: paucis tamen eis adhærentibus, quamvis ioitio multos viderentur habere fautores, quorum pręcipui fuere Alphonsus Rex Aragoniæ, & Philippus Dux Mediolani, quousque demum post cessionem Felicis factam Nicolao V. Pontifici anno Domini 1449. dissidium finem accepit. Fuit autem Synodus post primam cum Eugenio reconciliationem satis frequens, adstantibus aliquando Prælatis circiter centum infulatis, in quibus septem Cardinales connumerabantur. Sed crescente dissensione, adeò diminutus est eorum numerus, vt cùm iudicium in Eugenium intentarent, vix triginta adfuerint, & in eius depositione septem tantum Episcopi. Admittebanturque ad definitiones non modò Episcopi, & Abbates, verùm etiam Theologiæ, Iuris vtriusque, & aliarum scientiarum professores, quos graduatos appellant: tum Ecclesiarum Canonici, & Parochialium Rectores: ita vt non minoris esset auctoritatis simplicis Canonici, quàm Episcopi cuiusquam suffragium, & contra omnem formam Conciliorum,

non

, non tam Episcoporum, quàm Præsbyterorum Synodus esset. *

41 Hucusque sacer ille Historiographus, satis luculenter notans nigro theta Synodum illam, veluti notham & erraticam. Deinde n. 14. observat, Eugeniũ IV. litteris datis pridie Idus Novembris, de consilio Cardinalium, quos penes se habebat, potestatem fecisse Iuliano Cardinali, Legato suo, dissolvendi Concilium Basileense, & intra annum cum dimidio novum Bononiæ indicendi. Cæterum Iulianus considerans, in eo Rescripto Pontificio sibi non præcipi vt Concilium dissolveret, sed solùm potestatem conferri ad illud dissolvendum, atque aliò transferendum; & præterea versans animo plura incommoda gravia exinde secutura; processit ad celebrandam Sessionem I. quæ habita fuit die Veneris 14. Decembris eiusdem anni. Deindeque rationem suæ deliberationis Eugenio Papæ reddidit: qui tamen institit priori consilio, & iussit vt statim dissolvetetur ea Synodus, ob plures causas, & præsertim quòd subaudiret, iam *aliqua ibi tractari cœpisse, quæ verebatur fore in præiudicium suum, ac Sedis Apostolicæ*. Inter hæc verò censebat esse quòd Bohemi iam antea damnati in Concilio Generali Constantiensi, confirmato palam à Martino V. Papa, invitarentur à Patribus Basileensibus ad conferendos articulos. Quod hisce verbis refert Spondanus loco allegato num. 20. * Eugenius occasione arrepta invitationis Bohemorum ad Concilium Basileense, pro collatione articulorum controversorum; quòd id diceret esse in iniuriam Apostolicæ auctoritatis, sacrorumque Conciliorum Constantiensis, & Senensis, à quibus iidem Bohemi fuissent solemniter damnati, & postea publicis bellis vti perfidi, & pertinacissimi hæretici impetiti, quibus propterea iuxta Patrum decreta, & Legum statuta, omnis audientia deneganda esset: tam ex hac causa, & periculis atque scandalis, quæ ex eiusmodi collatione imminerent, quàm ex illis alijs, quas inseruisse vidimus litteris de revocatione Synodi Basileensis ad Iulianum Legatum scriptis: publico edicto de consilio, & assensu decem Cardinalium, quos penes se habebat 15. Kalendas Ianuarij (quatriduo post celebratam prædictam Concilij Sessionem, ac proinde antequam rescire potuisset, quæ in ea gesta fuissent) promulgato; de plenitudine potestatis Apostolicæ, Concilium, si quod Basileæ congregatum videretur, omnino dissolvit; aliudque post annum cum dimidio Bononiæ cui ipse met interesset, rursumque aliud in decennio decreti Constantiensis Avenione celebrandum indixit. *

42 Ex hisce patet, ad summum Sessionem primam eius Synodi fuisse auctoritate Apostolica celebratam: quoniam die 14. Decembris, quo habita fuit, nondum Eugenius Papa visus fuerat plenitudine potestatis ad illam dissolvendam, sed quatriduo post, nimirum die decimo octavo eiusdem mensis, qui incidit 15. Kalendas Ianuarij. Quare quidquid póstea Basileæ gestum fuit contra expressam prohibitionem Romani Pontificis; irritum planè fuit. Cùm igitur Sessio II. eiusdem Concilij; in qua definitur, Papam esse inferiorem Concilio, etiam in ijs quæ ad fidem pertinent, fuerit habita longè postea anno sequenti 1432. 15. Kalendas Martij, sicuti & multò pòst Conventus Bituricensis in Gallia, qui causam Basileensium suscepit contra Eugenium Papam, eiusque decretum expressum; consequens est, vt doctrina definita in ea Sessione II. & in Conventu Bituricensi, fuerit omnino irrita & schismatica. Quapropter Concilium Generale Lateranense prorsus legitimum sub Leone X. Sess. XI. non dubitavit vtrumque cœtum, Basileensem, & Bituricensem, appellare Conciliabulum, & conventiculum.

43 Porrò Spondanus in eundem annum 1432. num. 7. referens, quæ in ea Sessione II. decreta sunt, præsertim de potestate Concilij supra Papam, etiam quoad decreta circa fidem in illo edita aut edenda, subdit: * Quæ quanæ auctoritatis fuerint, quantum ad Concilium Constantiense (in quo nimirum idem definitum fuerat Sess. IV. & V.) iam tunc ostendimus, cùm de illo egimus. quantum verò ad præsens Concilium Basileense, etiam olim disputavit Cardinalis Turrecremata, cùm eadem examinavit, IMPROBAVITQVE EX DEFECTV POTESTATIS, ET VNIONIS PATRVM, QVI CONCILIO ADERANT. * Quibus verbis Spondanus non obscurè suffragatur sententiæ Cardinalis Turrecrematæ, reprobantis idem Concilium, veluti acephalum & schismaticum, lib. 2. Summæ de Ecclesia cap. 100. quo loco illum citat.

44 Quia verò Spondanus circa doctrinam eius Sessionis Basileensis subijcientis Papam Concilio, etiam quoad decreta fidei, se remittit ad ea quæ dixerat ad annum 1415. circa eandem doctrinam definitam in Concilio Constantiensi Sess. IV. & V. videamus quidnam ibidem præmisisset. Porrò eo loci num. 21. referens verba illius

Sessionis IV. decernentis, *Generale hoc ipsum Concilium legitimè congregatum pro extirpatione præsentis schismatis, & vnione, ac reformatione Ecclesiæ Dei in capite, & in membris, Ecclesiam Catholicam militantē repræsentans, potestatē à CHRISTO immediatè habere; cui quilibet cuiuscumque status, vel dignitatis, etiamsi Papalis existeret, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, & extirpationem dicti schismatis, & prædictam reformationem:* sic ea interpretetur: Non enim de quocumque Concilio Vniversali locutam Synodū, sed de ipso tantùm Constantiensi collecto ad prædicta, cùm nullus esset certus Pontifex, & ipsa eius verba indicant; & fusè disputavit olim Ioannes de Turrecremata Cardinalis: præterquamquòd cùm non posset tunc dici hæc Constantiensis Synodus planè Vniversalis, quæ ex sola Ioannis Obedientia constabat, impugnantibus adhuc eam Obedientijs Gregorij, & Benedicti; ac proinde quamvis omnino voluisset decernere Papam in omnibus subesse Concilio Generali, non posset hoc dici decretum Concilij Generalis.* Hæc ille, quæ mirè consonant dictis suprà Disputatione XV. sect. 2. & planè repugnant nuperæ Declarationi editæ nomine Illustrissimi Cleri Gallicani.

45 Deinde num. 54. referens quæ acta fuerunt Sess. XVI. die Iovis 11. Iulij eiusdem anni, post nonnulla quædam, inquit: * Factaque prima supplicatione, seu processione generali, die Dominica 21. Iulij, Ioannes Gersonius sermonem, sive orationem habuit: qua nonnullis propositionibus, quas Directiones vocat, egit de Auctoritate Concilij Generalis, etiam supra Pontificem. Quod tamen accipiendum de tempore schismatis, cùm dubitaretur quis esset verus Pontifex, iam antea simili occasione monuimus. Non enim alioqui hæc quæstio vnquam introducta fuisset, quæ acriter postea hinc inde tractata est. De qua semel dicimus, cùm apud diversos, pluresque eius temporis Auctores, reperitur assertum Concilium esse supra Papam, aut Papam subesse Ecclesiæ, intellexisse omnes (se diligenter verba eorum expendantur) intelligendumque omnino esse, quando agitur de fide, aut tempore schismatis: quoniam si Papa fieret fortè hæreticus, desineret esse Papa; tempore verò schismatis, incertus est: Ecclesia autem nec vnquam in errorem labi potest, nec eius auctoritas est inquam incerta.* Quid illustrius, vt appareat mentem Concilij Constantiensis, & auctorum, qui ijs asperrimis temporibus demisserunt Romanum Pontificem Concilio Vniversali, solùm debere accipi de Romano Pontifice dubio, tempore schismatis grassantis: non autem de Romano Pontifice certo & explorato in ordine ad quodcumque Generale Concilium? Facessant itaque quotquot eam doctrinam generatim & absque vllo delectu interpretantur.

46 Denique ad annum Christi 1418. num. 5. narrans ea quæ facta sunt Sess. XLV. vltima eiusdem Concilij Constantiensis, celebrata die Veneris 22. Aprilis, & referens qualiter Nuntij Regis Poloniæ, & Ducis Lithuaniæ, peterent à Martino V. Papa vt damnaret palam tanquam hæreticum Ioannem Falchemberg, cuius errores crudelissimi iam antea notati fuerant per delegatos Concilij iudices in causa fidei, subdit: * Ad quæ respondit Pontifex ore proprio, & postea per Concilij Advocatum iterari iussit, se omnia & singula determinata, conclusa, & decreta in materia fidei per Concilium conciliariter, tenere, & inviolabiliter observare velle, & non aliter, nec alio modo. Quam prædictorum Nuntiorum petitionem putamus de industria, Martini nutu ad vltimam Sessionem reservatam; vt ea occasione significaret, quæ Concilij decreta ipse auctoritate Apostolicâ, ac supremâ probaret, quæ verò non; ne si antea quidquam de ijs agere voluisset, murmur aliquod, tumultumvē in Patribus excitaret, ob ea quæ ambiguē decreta fuissent de auctoritate Concilij supra Pontificem, & de potestate reformandi Ecclesiam, tam in capite, quàm in membris: quas absolutè, vt sonare videntur, sumptas (de quo dictum est superiùs) nullo modo Martinus agnoscere, aut approbare voluit; vtpotè contrarias existimatas, & praxi antiquioris Ecclesiæ, & collatæ à Christo Domino Petro, eiusque Successoribus auctoritati, ac potestati; ipsique demum naturæ rei, quâ caput debet membra regere, non regi à membris: sicut plurimis est sæpè commentarijs, atque disputationibus probatum ab huius dogmatis assertoribus. Quamquam (vt iam ibidem explicatum est) & possint hæc ita intelligi, vt duobus casibus de quibus tunc agebatur, emineret absque vlla dubitatione Concilium super tres illos, qui de Pontificatu contendebant: nimirum quòd incertum esset, quis eorum existeret verus Pontifex; & quòd singuli eorum sese abdicationi Pontificatus subiecissent, quoties-

cum-

, eamque ritè deliberatū esset quis verus exi-
, steret : ita vt tunc Sedes Apostolica vacare
, censeretur; ac proinde ritè Concilij vel vnū
, contendentium confirmandi, vel aliun eli-
, gendi auctoritatem haberet.* Hucusque cla-
rissimus ille scriptor, non solùm communem
& certam sententiā de potestate Pontificis su-
prema in totam Ecclesiam, & in Concilium Ge-
nerale tradens; sed etiam præcipua eius fun-
menta summatim proponens. Quem certè pa-
cato animo scribentem, & absque vllo præiu-
dicio, in re tanti momenti, & plurimos alios
Gallarū Episcopos in superioribus laudatos,
debuissent potiùs imitari cæteri Præsules nūc
Lutetiæ congregati, quàm paucos quosdam
suscitantes desperatam illam causam, & mil-
lies contritam, de potestate Concilij supra
Papam, etiam quoad decreta fidei.

47 Sed & audiendus est ex eadem florentissima Galliarum Natione Ioannes Cabassutius in Notitia Ecclesiastica edita Lugduni anno 1680. pag. 531. vbi loquens de Synodo Basileensi, in cuius Sess. II. idem definitū fuit, quod in Constantiensi Sess. IV. ait:* Nec vlli dubium, fuisse initio legitimam, sed ex quo sibi supra Pontificem Romanū auctoritatem indebitā arrogavit, plenamque iurisdictione subendi, cōpellendi, ipsumq; suis iussionibus nō obedientē deponendi, aliumq; eius viventis loco Pontificē obtrudēdi, quod demū ab ipsa peractum est, desijt esse legitima, sibique grande vituperiū, fœdamque maculā accersivit, turbas in omnem Ecclesiā concitando, novumque schisma obtrudendo, quo tempore respirare incipiebat à teterrimo annorū quinquagintā schismate, quo Christiana Respublica conflictata fuerat. Priores Cōcilij Sessiones circa consueta præliminaria, & præparatoria transactæ sunt. Cumque paucissimi Præsules, qui Basileam convenerant, iam olim Canonicè instituto indubitato, & vnico Pontifici Eugenio, eius in privatū ordinē reductionē comminarentur, debitamq; hæreticis pœnam, ni se inferiorem & subditū iurisdictioni Synodi profiteretur, eiusque mādatis obtemperaret; tunc cœpit Concilium perniciosi schismatis iactare semina, quāvis Constantiensis decretū prætexeret, sed in diversa, longeque dispari causa. Illud enim iustam sibi attribuebat potestatē in plures Pōtifices invicem contendentes, & vniversam iam pridem Ecclesiam lacerantes, quorum ius obscurum admodū, & ambiguum erat, nec aliud supererat remediū extinguendi diuturnum Incendium, quo Ecclesia conflagrabat, etiam postquam singuli contendentium Pontificum fidē iureiurando astrinxerant deponendæ suæ dignitatis propter Ecclesiasticam visionem, & pacem. Itaque Constantiense decretum felici exitu terminatum est, remoto schismate. At ex adverso cùm nulla esset in Ecclesiā conscissio, solusque Ecclesiæ præesset Eugenius, quem fideles omnes legitimum agnoscebant & colebant Pontificē, eo vivente novum Basileenses Pseudopontificem obtrusēre.* Hucusque Cabassutius nuperrimè in media Gallia scribens, paulo antea, quàm Declaratio illa ab Illustriss. Præsulibus Lutetiæ cōgregatis proferretur; præter expectationem reliqui totius Christiani Orbis. Notandum verò qualiter laudatus Auctor improbet Basileensem Synodum ex quo incepit caput attollere supra Romanum Pontificem, etiam quoad decreta fidei; & probet Constantiensem, exponatque, tanquam solùm loquentem tempore schismatis, In quo nullus agnoscitur certus Pontifex. Plura etiam addit eo loco satis opportuna, quæ apud ipsum videri possunt.

48 Paulo antea Ioseph Gibalinus in eadē Gallia scribens lib. 5. de Iure Canonico c. 3. satis clarè refellit decretū illud Concilij Basileensis Sess. II. editum, & alia post secuta, dum ait pagina 63. * E contrario vero ipsa etiā Generalia Concilia sine sententia Pontificis errasse constat, etiam præsentibus eius Legatis, quoties eius commonitoriū, aut instructionem sequuti nō sunt: vt vides in Ephesina Synodo, quæ latrocinans dicta est, in Cōcilio Ariminensi, Sirmēsi, & alijs. Vnde colligas, definitionē Pontificiam & per se solam sufficere, & auctoritatem ac vim Synodis, tum Provincialibus, tum Vniversalibus addere, quam ex sese sola, & seclusio Pontifice minimè haberent. * Quid illustrius, non solùm pro auctoritate infallibili Pontificiarum definitionum seorsim spectatarum, sed etiam pro nulla Conciliorum, in quibus non servatur commonitorium, aut instructio Romani Pontificis, quamvis eius Legatus adsit. Videbatur autem laudatus Scriptor præ oculis habere Sessionem illam secundā Concilij Basileensis, in qua licèt adesset Cardinalis Iulianus, Eugenij IV. Legatus (qui tamen reipsa aberat) nihil ritè decerni potuit contra expressam instructionē & prohibitionem eiusdē Romani Pontificis. Mitto plura alia, quæ idem Gibalinus eodem loco prosequitur, valde opportuna stabiliendæ eidem doctrinæ.

49 Claudo sectionem hanc luculento alio testimonio Theophili Raynaudi in Opusculo inscripto Αυτὸς ἔφα puncto 14. initio, vbi argumento obiecto ex auctoritate illa Concilij Constantiensis Sess. IV. respondet, veram esse definitionem illam *agendo de electione certi Pontificis, & depositione Pontificis dubij, vt contigit tempore Concilij*

Constantiensis. Erant enim multi, qui se gerebant pro Pontificibus, & de nullo eorum certum erat, quod verè esset Pontifex. Itaque cùm omnis alia via sedandi turbas, & Ecclesiæ pacem curandi, præclusa esset, agnovit Concilium, potestatem sibi esse à Christo factam providendi Ecclesiæ Catholicæ, caput legitimum indubitatum, atque ita iudicavit de illis dubijs Pontificibus, eosque exturbavit. De Pontifice autem indubitato, aliud esset, nec de eo agebat Concilium Constantiense, vt rectè notavit Hieronymus Albanus in aditu operis de Potestate Papæ, ac Concilij. & Suarez contra Iacobum Britannũ lib. 3. c. 18. n. 7. & 8. Vsque adeò ipsi Galliarum Scriptores agnoscunt exilitatẽ eius argumenti, quod Adversarij millies inculcant ex auctoritate Concilij Constantiensis, seu etiam Basileensis. Pudeat itaque illos inutiliter & ad nauseam vsque eandem serram reciprocare.

SECTIO TERTIA.

Selecta loca aliorum Patrum eiusdem Sæculi, scribentium post tempus vtriusque Concilij Constantiensis & Basileensis, pro auctoritate Papæ in definiendis rebus fidei, & suprema potestate in totam Ecclesiam, proindeque supra Concilia.

50 POST Pium II. occurrit B. Laurentius Iustinianus ex Canonico Regulari Cõgregationis Cælestinorum Episcopus Venetiarum, & primus eius vrbis Patriarcha: qui temporibus Eugenij IV. & Nicolai V. circa medium eiusdem Sæculi XV. floruit sanctitate, doctrina, & miraculis. Is igitur lib. de Obed. c. 12. simul potestatem supremã Sedis Apostolicæ in reliquam Ecclesiam, & auctoritatem definiendi, cui omnes fideles assensum præstare teneantur, satis dilucidè declarat, dicens: * Huius siquidem Apostolicæ Sedis arcem, huiusque Catholicæ Ecclesiæ Monarchiã Apostolus Petrus primus accepit, quando Dei Filium esse Dominum nostrum Iesum Christum confessus est, &c. Et iterum: Hanc Petro datam potestatem, quotquot post illum electi Canonicè in ipsa resederunt, sortiti sunt, qui resp-ctu cæterorum Summĩ sunt nuncupati Pontifices. Istis vtique tanquam Christi Vicarijs, totius Ecclesiæ est attributa facultas, conferendi videlicet beneficia, peccata solvendi, præstandi gratias, Ecclesiæ spirituales thesauros dividendi, instituendi per civitates Episcopos, & per Provincias Metropolitas ordinandi, congregandi Concilia, Decreta faciendi, infringendi, atque modificandi. Ipsis profectò Summis Pontificibus omnis deferendus est honor, singularis reverentia, obedientia summa. Quicquid indixerint peragendum, quicquid prohibuerint cavendum, pro lege suscipiendum est. Cæteri Præsules certis deputati sunt præesse in locis: istis verò vniversalis Ecclesiæ incumbit regimen, &c. * Hucusque clarissimus ille Venetorum Patriarcha testimonio suo complectens asserenq; Romano Pontifici omnia illa iura, quæ recens Cleri Gallicani Declaratio in litẽ aut controversiam vocat; præsertim verò auctoritatem congregandi Concilia, edendi Decreta, infringendi, ac modificandi; & denique supremam potestatem in totam Ecclesiam, absque exceptione vlla.

51 Thomas Vvaldensis ex Carmelitarũ Ordine, præcellens Theologus eiusdẽ sæculi, qui Opera sua Martino V. dicavit, & obijt Rhotomagi in Gallia anno Epochæ Christianæ M.DC.XXX. multus est in suprema Pontificũ potestate, & auctoritate definiendi tuẽda, præsertim contra Vvicleffum Hæresiarcham, cuius confutationem apud se recepit. Etenim Tomi I. Doctr. fidei lib. 2. art. 1. omnia 7. capita priora impendit in ea veritate demonstranda adversus nebulonẽ illũ. Deinde art. 3. c. 32. sic in illum invehitur: *Cur ergo contra Romanũ Primatũ insurgis? cur sic irasceris audiens quòd Episcopus Romanæ Ecclesiæ præemineat capitaliter super omnes Episcopos? Sãctissimi Christi Pontifices hunc Primatum in Vniuersa Ecclesia confessi sunt. B. Augustinus Episcopus fuit: & huic Primatui non invidit, sed eum humillimè recognovit.* Et exscriptis verbis S. August. ad Bonifacium Papã modestia & humilitate plenis, tanquã ad præeminentẽ in celsiore dignitatis Episcopalis fastigio, subdit: *Ecce Papa Bonifacius secũdùm confessionem sincerissimã Augustini; non alta sapuit; quamvis altiùs præsidebat, erat amicus Augustini humilis Antistitis. Et omnes Episcopi habent aliquid cõmune, quamvis Papa in Episcopatus officio præemineat celsiore fastigio, specula Pastorali. Omnes æqualiter Episcopi: sed inter omnes, & super omnes Romanus Episcopus celsitudinem habet fastigij: & secundùm locum præeminet in specula Pastorali.* Deinde introducit eundem August. conferentem S. Irenæum Episcop. Lugdunensem, S. Cyprianum Episcop. Carthaginensem, Reticium Episcop. Augustodunensem, Olympiũ Episcop. Hispanum, S. Hilarium Episcop. Pictaviensem, & S. Ambrosium Episcopum Mediolanensem cum S. Innocentio I. Romano Episcopo, quem ait

ait fuisse tempore quidem ijs posteriorem, dignitate autem & preeminentia superiorem, subdit laudatus Auctor in eundem Vvicleffum: *Quid ergo inflatur superbus hæreticus contra præeminentiam Primæ Sedis? Humilis Augustinus cùm Romanum Innocentiũ in Conventum tantorum Primatum & Episcoporũ induxit, CVM HIS, inquit, IPSE CONSIDET; ETSI POSTERIOR TEMPORE, PRIOR LOCO: SEDE MAIOR, PRÆSTANTIOR DIGNITATE. Non est nova ista præeminentia, quæ tunc temporis Augustino, & sanctis Patribus fuit sine omni dubitatione certissima.* Patet verò cum eadem preeminentia connexam esse potestatem Romani Pontificis supra omnes alios Episcopos, totamque Ecclesiam partitò ipsorum curæ commissam: subindeque & auctoritatem docendi omnes, & definiendi quidquid ad stabiliendã fidem Catholicam oportere intellexerit.

52 Quia tamen Melchior Canus, Vir sanè doctissimus, lib. 6. de Locis cap. 1. ad finem indicat, Vvaldensem predictum lib. 2. Doctrin. existimasse, definitiones Pontificias esse errori obnoxias, quamvis lib. de Sacrament. doctr. 10. aliter sentiat; monendus est Lector, in frequẽti Operũ Ipsius editione illud prius eo loco non inveniri: sed potiùs vbicũque tractat controversiam hãc, suffragiũ ferre pro auctoritate infallibili definitionũ Pontificiarũ. Etenim lib. 2. Doctr. Fidei supr. cit. art. 3. c. 46. & seqq. refellit ex instituto Vvicleffum negantẽ Pontifici auctoritatem ad definiendũ quidquam velut fide divina certum, vel ad notandum aliquid tanquã heresim: & oppositum latè comprobat, confirmatq; plurimis Sanctorum Patrũ testimonijs. quibus prolatis, vrget erronẽ illum, vt confugiat ad tricas & sophismata sua de sensu composito & diviso: nihil enim inde eliciet, quo respondere possit argumentis ineluctabilibus pro ea Pontificis auctoritate. Vidé preterea Theophilũ Raynaudũ in Opusc. inscripto Αὐτὸς ἔφα, puncto 11. & Hieronym. Rubeum in calce tertij Tomi eiusdem Vvaldensis, vbi ambo illũ purgant à nævo illius opinionis, quam pauci aliquot Catholici, bona fide, vt videtur, tempore Concilij Constantiensis, induxerunt, occasione illius diuturni & gravissimi Schismatis, à nullo antea, nisi heretico aut schismatico propugnatæ. Vnde idem Raynaudus in media Gallia scribens eodem loco inquit: *Non, nisi a tempore Concilij Constantiensis & Basileensis revocata est in controversiam hæc veritas apud Catholicos: SED OMNES ANTERIORES VNA VOCE DOCVERVNT, DEFINITIONES PONTIFICIAS, ETIAM ABSQVE GENERALI CONCILIO EDITAS, FACERE REM DE FIDE, ET OMNE IVDICIVM DE FIDE FINALITER PERTINERE AD SEDEM APOSTOLICAM.* Ita ille librorũ helluo, & πολυγραφώτατος, quem ἔμψυχον βιβλιοθήκην appellare fas sit.

53 B. Ioannes de Capistrano, Ordinis S. Francisci, & amicissimus S. Bernardini Senensis, eiusdem sententiæ palam fuit, nec se abduci passus est contraria quarundam opinione suo tempore exorta. Vide ipsum in varijs Opusculis: veluti de Dignitate Ecclesiastica ad Nicolaum V. Papam, de Potestate Papæ & Concilij, & in Speculo conscientiæ, præsertim parte 1. num. 73.

54 Accedat illustrissimum testimonium Gregorij Hieromonachi, Magni Protosyncelli, qui Florentinæ Synodo interfuit, & postea creatus Patriarcha, ac Romæ sepultus, coruscavit miraculis. Is ergo in Disp. Græcolatina, quæ habetur post Acta eiusdẽ Concilij, contra Marcum Ephesium Episcopũ, qui solus è PP. Grecis restitit definitioni processionis Spiritus S. ex Filio, plura depromit ex sensu precedentiũ Conciliorum Patrumque pro suprema potestate Romani Pontificis in totam Ecclesiam, & auctoritate infallibili ad definiendum controversias fidei.

55 Aiebat Marcus ibidem col. 43. id est tribus ante finem: Καὶ ἡμεῖς μὲν τὸν Πάπαν ὡς ἕνα τῶν πατριαρχῶν λογιζόμεθα; &c. *Et nos quidem* (scilicet, Græci) *Papã veluti vnũ ex Patriarchis habemus, idq; si rectè de fide sentiat. Isti vero* (nimirũ Latini) *illũ Christi Vicariũ, Patrẽ, ET DOCTOREM OMNIVM CHRISTIANORVM, magna gravitate pronũtiant.* Sic ille expostulabant adversus communem Latinorũ de Pontificia auctoritate sententiã à qua se alienũ profitebatur cum Græculis factionis suæ.

56 Verùm huic criminationi reponit Gregorius Scholarius plura & planè concludentia, pro suprema Romani Pontificis potestate in totam Ecclesiam, & auctoritate irrefragabili ad dirimendum controversias fidei: eaque omnia munit testimonijs Conciliorum, & Patrum Græcorum. Ait itaque: Ἀλλ' οὐδ' ἡμεῖς ὡς δύο καὶ τρεῖς αὐτὸν λέγομεν, &c. *Nec nos dicimus duos aut tres esse ipsum (Papam) sed vnum Patriarcharum: est tamen inter eiusdem Ordinis plures vnus Primarius. Ait enim sanctus Pater Chrysostomus homilia decima septima in Acta Apostolorum: Vide, vt etiam inter illos septem vnus fuerit præpositus, & primas tenens: nam & si com-*

munis erat Ordinatio, maiorem tamen ille assequutus est gratiam. Cæterum omnem Episcopum dicimus Christi esse successorem, & in Cathedra Iesu Dei mei sedentem. Ipse enim dicit: Qui recipit vos, me recipit; & Qui vos audit, me audit. Et hæc quidem communia sunt: æqualiter enim est in omnibus Sacerdotium, quod attinet ad conferendum Baptismum, & faciendum sacrificium, & peccata confitentibus dandam absolutionem, & sacrum Chrisma conficiendum, & Monachum tondendum, & oleum benedicendum, vngendumque, ad maculas peccatorum delendas, & Sacerdotem per gradus promovendum. Eandem enim vim & easdem vires habet vnusquisque ad functiones rerum Ecclesiasticarum obeundas: & hoc pro certo habemus, quippe vt acceptum à Patribus. Sed etiam quod de Papa dicimus, non ex nobis dicimus. Nam Theodorus Studita scribens ad Michaelem Imperatorem nomine omnium Hegumenorum, in Epistola, quæ sic incipit: Nos omnes in vnum congregati iussu vestri à Deo coronati imperij, humillimi Episcopi & Hegumeni: Si quid verò, *inquit*, dubitat, aut minùs solutum credit, sacra tuæ mentis excellentia à religioso Præsule; iubeat magnâ suâ & à Deo confirmatâ potentiâ, vt quæ ad vniversorum vtilitatem zelo rerum divinarum flagrat, à Seniore Roma mitti sibi huius rei declarationem, vt per antiquam traditionem ab initio servatum est. Hæc est, imitator Christi Imperator, supremus apex Dei Ecclesiarum, cui primus præsedit Petrus, ad quem Dominus: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam; & portæ inferi non prævalebunt adversus eam. *Idem Theodorus in alia epistola ad Naucratium; cuius initium est:* Non complebuntur aures meæ vocibus auditionum: Deum, *inquit*, hominemque in præsenti contestor; sciunxerunt se à corpore Christi, à coryphæa Sede, in qua Christus posuit fidei claves, adversus quam non prævaluerunt per omne sæculum, nec prævalebunt, vsque ad finem sæculi inferi portæ, ora videlicet hæreticorum, sicut promissit ille qui non mentitur. *Et in Tertia Sancta Synodo Archadius Episcopus dixit:* Præcipiat vestra Beatitudo litteras Sancti & omni cum veneratione nominandi Papæ Cœlestini, Sedis Apostolicæ Episcopi, vobis allatas recitari, ex quibus vestra Beatitudo perspicere poterit, quali omnes Ecclesias cura ille complectitur. *Proiectus quoque ipsaem est vsus verbis: Et paucis interpositis*, Cyrillus, *inquit*, Alexandrinus dixit: Suscepta Sanctissimi, & per omnia sacratissimi Cœlestini Episcopi sanctę Apostolicę Ecclesię Romanę epistola cum honore condecente recitetur. *Similiter in sancto Concilio Quarto, in sacris Valentiniani ad Theodosium litteris, hæc scripta leguntur:* Vt Beatissimus Romanæ Vrbis Episcopus, cui principatum Sacerdotij super omnes antiquitas contulit, locum & facultatem habeat de fide, & Sacerdotibus iudicandi. *Επει ὖν περὶ πίστεως καὶ ἱερέων συνηγορίαν ἔχει τοῦ ἀνακρῖναι, δικαίως καὶ διδάσκαλος τῶ χριστιανῶν ἁπάντων ἐν τῷ ὅρῳ γράφεται.* id est, *CVM ERGO FACVLTAS ILLI SIT EXERCENDI IVDICIVM DE FIDE ET DE SACERDOTIBVS, IVRE CHRISTIANORVM OMNIVM DOCTOR IN DEFINITIONE INSCRIBITVR.* Quid illustrius, tam pro auctoritate Pontificis Romani in definiendis controversijs fidei, quàm pro potestate suprema in totam Ecclesiam; idque iuxta sensum ac testimonia Conciliorum, Patrumque, quæ hoc loco alleganțur? Mitto Cardinalem Turrecrematam, Capreolum, innumerosque alios Theologos eiusdem Sæculi, idipsum tradentes post Concilia Constantiense & Basileense.

SECTIO QVARTA.

Quid circa eandem controversiam senserint & docuerint duo eiusdem Sæculi XV. lumina, Nicolaus Tudeschus, vulgo Abbas Panormitanus; & Alphonsus Tostatus, Hispaniarum Salomon.

57 VELLEM Silentio præterire quæ spectant ad hos duos gravissimos Viros circa controversiam de potestate Papæ supra Concilium, aut è contrà, etiam in causis fidei. Sed tamen ne Adversarij expostulent, prætermissam à nobis duorum luminum eius Sęculi auctoritatem, quam pro se habere gloriantur, aliquid breviter de eorum opinione tangam.

58 Multi volunt Nicolaum Tudeschum, communiter dictum Abbatem Panormitanum, quòd priùs Abbas S. Agathę Ordinis Benedictini, deinde verò Archiepiscopus Panormitanus fuerit, scripsisse librum quendã pro Concilio Basileensi, in cuius Sessione secunda, initio ferè, declaratur, Synodum illam habere potestatem, cui omnes, cuiuslibet dignitatis existant, etiam Papalis, obedire teneãtur in ijs quę spectant ad fidem, & reformationem morum. Qui autem id Opusculum Abba-

Abbati Panormitano adscribunt, innituntur testimonio Forsteri ita asserentis.

59 Verùm difficile est, aut incertum, quòd Abbas eam lucubrationem scripserit, edideritve. Non enim extat in Operibus ipsius variarum editionum, nequidem in Veneta anni 1617. apud Iuntas, quæ omnium optima est. Nec præterea duo Scriptores infinitæ propemodum lectionis, Bellarminus & Labbeus aliquod eius Opusculi vestigium invenerunt; sicuti nec Simlerus, Possevinus, Draudius, Miræus, aut Vosius, qui de Scriptoribus Ecclesiasticis ex professo agunt, invenisse videntur.

60 Dato tamen quòd Abbas Panormitanus pro Concilio Basileensi scripserit, nescimus quo sensu illius auctoritatem defenderit. Potuit enim tueri illud prout à principio coactum fuit ex consensu & iussu Pontificum Romanorum Martini V. & Eugenij IV. quo sensu non negamus legitimum fuisse. Verùm acephalum fuit quo tempore Sessio illa secunda celebrata est, ob absentiam Iuliani Cardinalis Legati Pontificij, Præsidisque nominati: tum præterea illegitimum, quòd contra voluntatem & definitionem expressam Martini V. in Concilio Constantiensi, immo & contra doctrinam plurimorum Conciliorum, Patrumque omnium, voluit se extollere supra Pontificem Romanū indubitatum, qualis tunc erat Eugenius IV. tum denique quia cū non essent tunc Basileę paucissimi Episcopi, vt esset species aliqua Concilij Generalis, introducti fuere plurimi simplices Presbyteri, prorsus expertes voti decisivi. Vnde & Abbas Panormitanus, qui pręsens erat, palam contradixit illorum introductioni, veluti exorbitanti à iure: vt testatur Aeneas Silvius, aliàs Pius II. in ipsa Historia eius Concilij.

61 At dices, Abbatem sedisse in eo Concilio, etiam postquam acephalum fuit. Sic enim videtur constare ex Historia allegata, & pręterea ex Bulla eiusdem Pij II. verbis suprà exscriptis num. 18. Ad hęc non habeo quid reponam, nisi, Panormitanum Abbatem fuisse quidem virum doctissimum, sed tamen hominem fuisse, & veluti talem errasse tunc, sicut & Ludovicum Pontanum (quos duos Pius eodem loco duo Orbis sidera appellat) & Iulianum Cardinalem, & ipsum Æneā Sylvium. Sed tamen ex ijs quatuor tres posteriores errorem suum agnovisse, & indicta voluisse quę antea dixerant, & scripserant, ex eodem testimonio constat, sicuti & paucissimos Basileę mansisse. Vnde satis vero simile videtur, Abbatem Panormitanum pariter, relictâ eâ sinistrâ opinione, ad partes Eugenij IV. transijsse cum ijs socijs pręcipuis. Quod si id non fecit, errasse veluti homo putandus est, idque eâdem bona fide, qua olim Iulianus Cardinalis, atque Æneas Sylvius, vt vidimus in eius Bulla.

62 Maior difficultas est circa Alphonsum Tostatum, Hispanię Salomonem, & Oraculum litterarij Orbis, Virum omnī laude maiorē, & iure mundi stuporem appellatum, quo solo (quamvis alia ornamenta deessent) gloriari posset Academia hæc Salmanticensis, cuius Doctor, Professor, & Cancellarius celeberrimus fuit; ac insigne Collegium S. Bartholomæi, cuius Sodalem & Rectorem egit. Is ergo ob quasdam Theses exoticam doctrinā pręseferentes impugnatus integro Opusculo à Cardinali Turrecremata (altero eius Sæculi lumine) & deinde ab aliquibus traductus apud Eugenium IV. compulsus fuit scribere Defensorium illarum. In cuius prima parte ad finem est schedula ipsius, quâ subijcit se & doctrinam suam determinationi Ecclesię ac Pontificis. Cumque coram eo Theses viginti & vnam ex intima Theologia erutas defendisset in publicis certaminibus apud Senas, omnesque in admirationem sui traxisset; adhuc in quibusdam earum notatus fuit ab ipso Eugenio, edito Diplomate ea de re, vt inquit Mariana in fine libri 20, de Rebus Hispaniæ, & Spondanus ad annum 1443. num. 10. Indignatus autem Tostatus auxit Defensorium: & *præ studio tuendi placita, in Pontificum auctoritatem inuectus iniuriusque extitit*, vt inquit cit. Mariana. Quare in secunda parte cap. 30. 36. 68. 69. & seqq. multa disputavit de Summo Pontifice, propter quæ Bellarminus ait, *Defensorium id cautè legendum esse*. Nimirum cap. 30. citato, vbi docet, Papam errare posse, subdit: *Non solùm accidit hoc circa accidentia, & particularia, factaque humana, quæ Papa ignorat, sicut quilibet alius simplex homo; sed etiam circa fidem post Papa ignorare, & errare, & effici hæreticus, aliquādo per ignorantiam, aliquando per aliam affectionem. Sic patet in Decret. di. 40. cap. si Papa. vbi si Papa deprehenditur à fide deuius, deponitur. Ex quo apparet, quòd iura supponunt Papam posse effici hæreticum. Et confirmatur experimento. Nam Papa Marcellinus fuit hæreticus, immò hæretico deterior, qui cùm esset Summus Pontifex, obtulit thura idolis, vt patet in Decret. dist. 19. cap. Nunc autem. Item patet de Papa Liberio, quem alij vocant Papam Leonem, qui factus est Arianus. Item etiam de Papa Ioanne XXII. qui tenuit hæresim circa visionem beatificam, postea coactus est publicè illam revo-*

revocare, vt patet in Gestis Summorum Pōtificum. Ex quo apparet, quòd dato quòd Papa damnat aliquam conclusionem tanquam hæreticam, vel aliquem auctorem dicat hæreticè sensisse, non sequitur necessariò, illam conclusionem esse hæreticam, vel auctorem illum hæreticè sensisse: quia potest esse quod Papa erraverit, immò quod ipse Papa fortè sit hæreticus, & per ignorantiam, vel per affectionem aliquam passionalem, damnet conclusionem, siue dictū aut auctorem: sicut aliquos Summos Pontifices legimus hæreticos factos per ignorantiam, & per timorem, vel per alias passiones. Non ergo accipitur Ecclesia pro Papa vel aliquo Prælato alio. Deinde cap. 38. soli Ecclesiæ in Concilio Generali congregatæ videtur tribuere infallibilitatem in definiendis quæstionibus fidei: sicuti & cap. 54. Denique à cap. 68. vsque ad 76. latè contendit, Concilium Generale esse supra Papam, tam in rebus fidei, quàm morum.

63 Hæc ille magnus Vir in Defensorio, seu Apologetico quarundam propositionum, ob quas accusatus fuerat coram Eugenio IV. Papa. Præmisserat verò Mariana id ab ipso iuniore prodijsse. Nimirum, cùm certū sit ex epitaphio pulcherrimi sepulchri apud Abulensem Ecclesiam, & ex consensu omniū, ipsum obijsse anno Christi 1455. ætatis suæ quadragesimo, vt Possevinus vult; vel quinquagesimo primo, vt habetur in Historia Maioris Collegij S. Bartholomæi pag. 87. necesse est vt illas propositiones, earumque defensionem ediderit iuvenis adhuc: cùm id fecerit circa annum 1440. quo in Italia fuit, & attingebat viginti quinque, aut summùm triginta quinque ætatis annos. Itaque potiùs mirandum est, & instar prodigij habendum, iuvenem adhuc tam multa, tam varia, tam vtilia, & sacra atque humana eruditione plena eousque didicisse, scripsisse, & docuisse, quàm in vno aliquo spectante ad auctoritatem potestatemque Romani Pontificis à vero aberrasse.

64 Accedit, quòd eo tempore, quo propositiones illæ Tostati ab æmulis traductæ, à Cardinali Turrecremata impugnatæ, & ab Eugenio IV. notatæ sunt, celebrabatur Synodus Basileensis, cui Tostatus ipse interfuit, habitâ ibidem disputatione cum Ioanne Capreolo Dominicano, Theologo magni nominis, dicto anno 1440. Porrò Patres eius Concilij à tempore Sessionis secundę, vsque ad finem Synodi (quæ duravit sexdecim ferè annis, vtpote inchoata 1431. & soluta 1447.) tenaciter asseruerunt, Concilium Generale esse supra Papam, etiam in definitionibus fidei: ideoque Eugenium IV. citare, compellare, vrgere indicto anathemate, & tandem deponere ausi sunt, subrogato in eius locum Amadæo Duce Sabaudiæ, quem Felicem V. appellarunt. Quamvis verò ea Synodus erratica fuerit ab ipso tempore Sessionis secundę vsque ad finem, vt in superioribus vidimus; multi tamen Cardinales, Episcopi, & viri doctissimi, qui in ea erant, legitimam diu arbitrati sunt, eamque opinionem de potestate Concilij supra Papam, arbitrabantur certam, & ritè antea definitam in Concilio Generali Constantiensi Sess. IV. & V. Quid ergo mirum, quòd Tostatus præsens eidem Synodo Basileensi, tam tenaciter & tandiu tuenti eam opinionem, pariter illam indueret, instar Iuliani Cardinalis, Nicolai Tudeschi, Ludovici Pontani, & Æneæ Sylvij? Quid si fortè ob prohibitionem illarum Thesium, & repulsam, quam Romæ passus fuit apud Eugenium IV. sibi iratum, nec sinentem vt eoram ipso se sisteret (vt in citata Historia habetur pag. 85.) acriùs eandem opinionem defenderit, quà verbo, quà scripto?

65 Itaque mirandum non est, Virum illum incomparabilem, sicuti & Abbatem Panormitanum, ijs difficilibus temporibus, & in media acri contentione, cruentoque dissidio inter Patres Basileenses ex vna parte, & Eugenium IV. ex altera, humani aliquid passum fuisse. Nimirum ea est conditio generis nostri, vt nemo omnia norit; nemini omnis veritas comperta sit, felicior & sapientior cæteris habeatur qui plura scit & pauciora nescit, quamvis adhuc multa hęc sint, immo innumera. Quare nihil gloriæ propterea imminuitur Alphonso Tostato: quem post tam multa & ingentia volumina scripta in brevissima vitæ periodo, solùm in ea parte aberrasse bona fide, more aliorum Virorum insignium eiusdem temporis, nec in vlla alia gravi materia lapsum fuisse, potiùs videtur miraculosum, quàm humanum. Claudamus itaque Disputationem hanc verbis Facundi Hermianensis lib. 6. aientis, quoties nævi aliquot apparent in scriptis clarissimorum quorundam Ecclesiæ Doctorum, *luminarium esse defectus: quæ licèt nonnunquam splendoris detrimenta sustineant, non tamen amittunt luminaria esse quod sunt.*

DIS-

DISPVTATIO XVII.

AN AB INITIO SÆCVLI XVI. AD HÆC vsque tempora credita fuerit in Ecclesia Catholica eadem auctoritas infallibilis Romani Pontificis.

ACCEDIMVS Denique ad tempora omnium maximè periculosa, in quibus Ecclesia Christi maiorem longe, quàm vllo alio tempore, persecutionem passa est; erumpentibus ex Orco innumeris hæresibus, quarum anteambulones fuerant Vuicleffus & Husfius; auctores verò præcipui, Martinus Lutherus, & Ioannes Caluinus. Alij quam plures ex horum hæresibus capitalibus deduxerunt & adinvenerunt plurimas alias, invicem inter se digladiantes. quibus, non dico refutandis, verum nec nominandis quoad singula Sectarum capita, plures paginæ sufficerent. Quemadmodum verò S. Cyprianus olim obseruauit, omnium hæresum, & schismatum ortorum vsque ad suum tempus, nimirum vsque ad annum Christi CCL. fomitem & causam fuisse recessum superborum hominum à decretis, seu definitionibus Pontificum, Conciliorum, & Patrum Ecclesiæ: ita etiam vtroque hoc postremo Sæculo experti sumus. Omnes enim Hæresiarchæ initium apostasiæ suæ duxerunt à superbia & contemptu definitionum Sedis Apostolicæ, subindeque Conciliorum, & Patrum Ecclesiæ. Nos verò qui cum ijs in hoc Opere non contendimus, sed cum ijs solùm, qui intra Catholicæ Ecclesiæ sinum sunt, ostendamus in hac disputatione, quemadmodum Sæculis XV. prioribus, ita & in ijs duobus postremis, morem Apostolicæ Sedis fuisse, quaslibet hæreses emergentes damnare, matura quidem consultatione, & deliberatione præmissa, verùm extra omne Concilium Oecumenicum, tota Ecclesia Catholica statim Pontificum Definitionibus exhibente mentis obsequium. Quare visum fuit initio exscribere Bullam Leonis X. contra errores Lutheri recèns ortos, quod grauissima sit, & non parum confirmet, quæ in hoc tractatu tradita sunt, ac deinceps tradentur.

SECTIO PRIMA.

Bulla Leonis X. Pontificis Maximi extra omne Concilium edita aduersus impia dogmata, errores, hæresesque Martini Lutheri, cùm primùm emerserunt. Vestigatur an nupera Declaratio Cleri Gallicani nomine edita habeat quidquam affinitatis cum quibusdam articulis damnatis Lutheri.

2 LEO Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Exurge Domine & iudica causam tuam, memor esto improperiorum tuorum, eorum quę ab insipientibus fiunt tota die: inclina aurem tuam ad preces nostras, quoniam surrexerunt vulpes quærentes demoliri vineam, cuius tu torcular calcâsti solus, & ascensurus ad Patrem, eius curam, regimen, & administrationem Petro tanquam Capiti, & tuo Vicario, eiusque Successoribus, instar triunphántis Ecclesię commisisti. Exterminare nititur eam aper de sylua, & singularis ferus depascitur eam.

3 Exurge Petre, & pro Pastorali cura præfata tibi (vt prefertur) diuinitùs demandata, intende in causam Sanctæ Romanę Ecclesię, *Matris omnium Ecclesiarum, ac fidei Magistræ,* quam tu, iubente Deo, tuo sanguine consecrâsti: contra quam, sicut tu præmonere dignatus es, insurgunt magistri mendaces, introducentes sectas perditionis, sibi celerem interitum superducentes: quorum lingua ignis est, inquietum malum, plena veneno mortifero: qui zelum amarum habentes, & contentiones, in cordibus suis gloriantur, & mendaces sunt aduersus veritatem.

4 Exurge tu quoque quæsumus Paule, qui eam tua doctrina, ac pari martyrio illuminâsti, atque illustrâsti. Iam enim surgit nouus Porphyrius: quia sicut ille olim sanctos Apostolos iniustè momordit, ita hic sanctos Pontifices Prædecessores nostros contra tuam doctrinam, eos non obsecrando, sed increpando, mordere, lacerare, ac vbi causæ suę diffidit, ad conuicia accedere non veretur, more hæreticorum, quorum (vt inquit Hieronymus) vltimum presidium est, vt, eùm conspiciant causas suas damnatum iri, incipiant virus serpentis lingua diffundere: & eùm

tum se victos conspiciant, ad contumelias prosilire. Nam licet hæreses esse, ad exercitationem fidelium, tu discrîs oporteret eas tamen, ne incrementum accipiant, neve vulpeculę coalescant, in ipso ortu, te intercedete, & adiuvante, extingui necesse est.

5 Exurgat denique omnis Sanctorum, ac reliqua vniversalis Ecclesia, cuius vera sacrarum litterarũ interpretatione posthabita, quidam, quorum mentem pater mendacij excæcavit, ex veteri hæreticorum instituto, apud semetipsos sapientes, Scripturas easdem aliter quàm Spiritus sanctus flagitet, proprio dumtaxat sensu, ambitionis, aureque popularis causa, teste Apostolo, interpretantur, imò verò torquent, & adulterant: ita vt iuxta Hieronymum iam non sit Evangelium Christi, sed hominis, aut quod peius est, diaboli.

6 Exurgat, inquam, præfata Ecclesia sancta Dei, & vnà cum beatissimis Apostolis prefatis, apud Deum omnipotentem intercedat, vt purgatis ovium suarum erroribus, eliminatisque à fidelium finibus hæresibus vniversis, Ecclesię suæ sanctę pacem, & vnitatem conservare dignetur. Dudùm siquidem (quod præ animi angustia, & mærore exprimere vix possumus) fide dignorum relatu, ac fama publica referente, ad nostrum pervenit auditum: immò vero, proh dolor, oculis nostris vidimus, ac legimus multos, & varios errores, quosdam videlicet iam per Concilia, *ac Prædecessorum nostrorum constitutiones* damnatos, hæresim etiam Græcorum, & Bohemicam expressè continentes: alios verò respectivè, vel hæreticos, vel falsos, vel scandalosos, vel piarum aurium offensivos, vel simplicium mentium seductivos, à falsis fidei cultoribus, qui per superbam curiositatem mundi gloriam cupientes, contra Apostoli doctrinam plus sapere volunt, quàm oporteat: quorum garrulitas (vt inquit Hieronymus) sine Scripturarum auctoritate, non haberet fidem, nisi viderentur perversam doctrinam, etiam divinis testimonijs, malè tamen interpretatis, roborare: à quorum oculis, Dei timor recessit, humani generis hoste suggerente, noviter suscitatos, & nuper apud quosdam leviores in inclyta natione Germanica seminatos.

7 Quod eò magis dolemus ibi evenisse, quòd eandem Nationem, & Nos, & Prædecessores nostri, in visceribus semper gesserimus charitatis. Nam post translatum ex Græcis à Romana Ecclesia in eosdem Germanos imperium, iidem Prædecessores nostri, & nos, eiusdem Ecclesiæ advocatos, defensoresque ex ijs semper accepimus, quos quidem Germanos, Catholicę veritatis verè germanos, constat hæresum acerrimos oppugnatores semper fuisse, cuius rei testes sunt laudabiles illæ Constitutiones Germanorum Imperatorum pro libertate Ecclesię, proque expellendis exterminandisque ex omni Germania hæreticis, sub gravissimis pœnis, etiam amissionis terrarum, & dominiorum, contra receptatores, vel non expellentes olim editæ, & à nostris Prædecessoribus confirmatę: quę si hodie servarentur, & Nos & ipsi vtique hac molestia careremus. Testis est in Concilio Constantiensi Hussitarum, ac Vvicleffistarũ, necnon Hieronymi Pragensis damnata, ac punita perfidia. Testis est toties contra Bohemos Germanorum sanguis effusus. Testis denique est prædictorum errorum, seu multorum ex eis per Coloniensem, & Lovaniensem Vniversitates, vtpotè agri Dominici pijssimas, religiosissimasque cultrices, non minùs docta, quàm vera, ac sancta confutatio, reprobatio, & damnatio. Multa quoque alia allegare possemus, quæ ne historiam texere videamur, prætermittenda censuimus.

8 Pro Pastoralis igitur officij divina gratia nobis iniuncti cura, quam gerimus, prædictorum errorum virus pestiferum vlteriùs tolerare, seu dissimulare, sine Christianæ religionis nota, atque orthodoxæ fidei iniuria, nullo modo possumus. Eorum autem errorum aliquos præsentibus duximus inserendos, quorum tenor sequitur, & est talis.

j. Hæretica sententia est, sed vsitata, Sacramenta novæ legis iustificantem gratiam illis dare, qui non ponunt obicem.

i j. In puero post Baptismum negare remanens peccatum, est Paulum, & Christum simul conculcare.

i i j. Fomes peccati, etiamsi nullum adsit actuale peccatum, moratur exeuntem à corpore animam ab ingressu cœli.

i v. Imperfecta charitas morituri, fert secum magnum timorem, qui se solo satis est facere pœnam Purgatorij, & impedit introitum regni.

v. Tres esse partes pœnitentiæ, contritionem, confessionem, & satisfactionem, non est fundatum in sacra Scriptura, nec in antiquis sanctis Christianis Doctoribus.

v j. Contritio quę paratur per discussionem, collectionem, & detestationem peccatorum, qua quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderando peccatorum gravitatem, multitudinem, fœditatem, amissionem æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquisitionem, hęc contritio facit hypocritam, immò magis peccatorem.

v i j. Verissimum est proverbium, & om-

omnium doctrina de cõtritionibus hucusque data præstitius, de cœtero non facere, summa pœnitentia: optima pœnitentia, nova vita.

v i i j. Nullo modo præsumas confiteri peccata venialia, sed nec omnia mortalia, quia impossibile est, vt omnia mortalia cognoscas. Vnde in primitiva Ecclesia, sola manifesta mortalia confitebantur.

i x. Dum volumus omnia purè confiteri, nihil aliud facimus, quàm quod misericordiæ Dei nihil volumus relinquere ignoscendum.

x. Peccata non sunt vlli remissa, nisi remittente Sacerdote credat sibi remitti: immò peccatum maneret, nisi remissum crederet: non sufficit remissio peccati, & gratiæ donatio, sed oportet etiam credere esse remissum.

x j. Nullo modo confidas absolvi propter tuam contritionem, sed propter verbum Christi, Quodcumque solveris &c. Hic inquam confide si Sacerdotis obtinueris absolutionem, & crede fortiter te absolutum, & absolutus verè eris, quidquid sit de contritione.

x i j. Si per impossibile confessus non esset contritus, aut Sacerdos non seriò, sed ioco absolveret, si tamen credat se absolutum, verissimè est absolutus.

x i i j. In Sacramento Pœnitentię, ac remissione culpæ, non plus facit Papa, aut Episcopus, quàm infimus Sacerdos: immò vbi non est Sacerdos, æquè tamen quilibet Christianus, etiam si mulier, aut puer esset.

x i v. Nullus debet Sacerdoti respondere, se esse contritum, nec Sacerdos requirere.

x v. Magnus est error eorum qui ad Sacramenta Eucharistię accedunt, huic innixi, quòd sint confessi, quòd non sint sibi conscij alicuius peccati mortalis, quòd præmiserint orationes suas, & præparatoria, omnes illi ad iudicium sibi manducant, & bibunt: sed si credãt, & confidant se gratiam ibi consecuturos, hæc sola fides facit eos puros, & dignos.

x v j. Consultum videtur quòd Ecclesia in communi Concilio statueret laicos sub vtraque specie communicandos: nec Bohemi communicantes sub vtraque specie sunt hæretici, sed schismatici.

x v i j. Thesauri Ecclesiæ, vnde Papa dat indulgentias, non sunt merita Christi, & sanctorum.

x v i i j. Indulgentiæ sunt piæ fraudes fidelium, & remissiones bonorum operum: & sunt de numero eorum, quæ licent, & non de numero eorum, quę expediunt.

x i x. Indulgentiæ his qui veraciter eas consequuntur, non valent ad remissionem pœnæ pro peccatis actualibus debitę apud divinam iustitiam.

x x. Seducuntur credentes indulgentias esse salutares, & ad fructum spiritus vtiles.

x x j. Indulgentiæ necessarię sunt solùm publicis criminibus, & propriè conceduntur duris solummodo, & impatientibus.

x x i j. Sex generibus hominum indulgentię nec sunt necessariæ, nec vtiles: videlicet mortuis, seu morituris, infirmis, legitimè impeditis, his qui non commiserunt crimina, his qui crimina commiserunt, sed non publica, his qui meliora operantur.

x x i i j. Excomunicationes sunt tantum externę pœnę, nec privant hominem communibus spiritualibus Ecclesię orationibus.

x x i v. Docendi sunt Christiani plus diligere excomunicationem, quam timere.

x x v. Romanus Pontifex Petri successor non est Christi Vicarius supra omnes totius mundi Ecclesias ab ipso Christo in Beato Petro institutus.

x x v j. Verbum Christi ad Petrũ, quodcumque solveris super terram, &c. extenditur dumtaxat ad ligata ab ipso Petro.

x x v i j. „Certum est in manu Ecclesiæ, „aut Papę, prorsus non esse statuere articu„los fidei, immò nec leges morum, seu bono„rum operum.

x x vi i j. „Si Papa cum magna parte Ec„clesię sic vel sic sentiret, nec etiam erraret; „adhuc non est peccatum aut hęresis, contra„rium sentire, præsertim in re non necessaria „ad salutem, donec fuerit per Concilium „Vniversale alterum reprobatum, alterum „approbatum.

x x i x. „Via nobis facta est enervandi „auctoritatem Conciliorum, & liberè con„tradicendi eorum gestis, & iudicandi eorũ „decreta, & confidenter confitendi quidquid „verum videtur, sive probatum fuerit, sive re„probatum à quocumque Concilio.

x x x. „Aliqui articuli Ioannis Hus, con„demnati in Concilio Constantiensi, sunt „Christianissimi, verissimi, & Evangelici, „quos nec vniversalis Ecclesia posset dam„nare.

x x x j. „In omni opere bono iustus pec„cat.

x x x j. „Opus bonum optimè factum, „est veniale peccatum.

x x x i j. „Hæreticos comburi, est con„tra voluntatem Spiritus.

x x x i v. „Pręliari adversus Turcas, est „repugnare Deo visitanti iniquitates nostras „per illos.

x x x v. „Nemo est certus, se non semper

per peccare mortaliter propter occultissimum superbiæ vitium.

XXXVJ. Liberum arbitrium post peccatum, est res de solo titulo: & dum facit quod in se est, peccat mortaliter.

XXXVIJ. Purgatorium non potest probari ex sacra Scriptura, quæ sit in Canone.

XXXVIIJ. Animæ in Purgatorio non sunt securæ de eorum salute, saltem omnes: nec probatum est vllis aut rationibus, aut scripturis, ipsas esse extra statum merendi, aut augendę charitatis.

XXXIX. Animæ in Purgatorio peccant sine intermissione, quandiu quærunt requiem, & horrent pœnas. 172

XL. Animę ex Purgatorio liberatæ suffragijs viventium, minùs beantur, quàm si per se satisfecissent.

XLI. Prælati Ecclesiastici, & Principes seculares non male facerent, si omnes saccos mendicitatis delerent.

9 Qui quidem errores respectiuè quàm sint pestiferi, quàm perniciosi, quàm scandalosi, quàm piarum & simplicium mentium seductivi, quàm denique sint contra omnem charitatem, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Matris omnium Fidelium, & Magistræ fidei reverentiam, atque nervum Ecclesiasticæ disciplinæ, obedientiam scilicet, quę fons est, & origo omnium virtutum, sine qua facilè vnusquisque infidelis esse cõvincitur, nemo sanæ mentis ignorat.

10 Nos igitur in præmissis, vtpotè gravissimis, propensiùs (vt decet) procedere, necnon huiusmodi pesti, morboque canceroso, ne in agro Dominico tanquam vepris nociva vlteriùs serpat, viam præcludere cupientes, habita super prædictis erroribus, & eorum singulis, diligenti trutinatione, discussione, ac districto examine, maturaque deliberatione, omnibusque ritè pensatis, ac sępiùs ventilatis cum Venerabilibus fratribus nostris Sanctæ Romanę Ecclesię Cardinalibus, ac Regularium Ordinum Prioribus, seu Ministris Generalibus, pluribusque alijs sacrę Theologię, necnon vtriusque Iuris professoribus, sive Magistris, & quidem peritissimis: reperimus eosdem errores respectivè (vt pręfertur) aut articulos non esse Catholicos, nec tanquam tales esse dogmatizandos, sed contra Ecclesię Catholicę doctrinam sive traditionem, atque ab ea veram divinarum Scripturarum receptam interpretationem, cuius authoritati ita acquiescendum censuit Augustinus, vt dixerit, se Evangelio non fuisse creditu rum, nisi Ecclesię Catholicæ intervenisset authoritas. Nam ex eisdem erroribus, vel eorum aliquo, vel aliquibus palàm sequitur, eandem Ecclesiam, quæ Spiritu sancto regitur, errare, & semper errasse. Quod est vtique contra illud quod Christus discipulis suis in ascensione sua (vt in sancto Evangelio Mathæi legitur) promisit dicens: *Ego vobiscum sum vsque ad consumationem sæculi.* Necnon contra sanctorum Patrum determinationes, Conciliorum quoque, & *Summorum Pontificum expressas ordinationes, seu Canones*: quibus non obtemperasse, omnium hæresum, & schismatũ, teste Cypriano, fomes, & causa semper fuit.

11 De eorundem itaque Venerabilium fratrum nostrorum consilio, & assensu, ac omnium & singulorum prædictorũ matura deliberatione prædicta, *auctoritate omnipotentis Dei, & Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, & Nostra*, præfatos omnes, & singulos articulos, seu errores, tanquam (vt præmittitur) respectivè hereticos, aut scandalosos, aut falsos, aut piarum aurium offensivos, vel simplicium mentium seductivos, & veritati Catholicæ obviantes, damnamus, reprobamus, atque omnino reijcimus, ac pro damnatis, reprobatis, & reiectis, ab omnibus vtriusque sexus Christi fidelibus haberi debere, harum serie decernimus, & declaramus, &c.

12 Hucusque, & plura alia, Leo Pontifex ex Cathedra Sedis Apostolicæ protulit ac definivit contra hæreses suo tempore ortas aut suscitatas, præsertim ab impijssimo illo & bipedum impudentissimo Martino Luthero: qui, veluti Anti-Christi prodromus, Ecclesiæ Catholicæ tunc, & postea, immo vsque modò, & fortasis per futura sæcula, tam ingentem perniciem attulit, affert, afferetque, vt nullam similem intulerint Arius, Pelagius, Macedonius, Nestorius, aliæque eiusmodi pestes. Porrò Bulla præacta fuit Romæ expedita anno M.D.XX. Pontificatus Leonis octavo, 17. kal. Iulij. Post quod tempus homuncio ille putidus plura alia errorum portenta effutivit, quotidie in peius ruens, donec graveolantem animam iam diu maturam ad ęternа supplicia diris & furijs infernalibus tradidit.

13 Notandum verò est qualiter Leo X. imitatione Decessorum suorum, nullo Concilio Generali coacto, sed solùm matura discussione & consultatione habita cum Cardinalibus, ac viris gravibus, doctisque in Theologia & vtroque Iure, processerit ad definiendum & damnandum ex cathedra, & auctoritate Sedis Apostolicæ, omnia prædicta dogmata, veluti hæretica, erronea, scandalosa

dalosa, &c. respectivè, sive iuxta meritum vniuscuiusque eorum. Præterea observandū, qualiter Leo num. 9. ad præferendam definitionem imprimis meminerit SANCTÆ ROMANÆ ECCLESIÆ MATRIS OMNIVM FIDELIVM, ET MAGISTRÆ FIDEI: vt proinde tanquam Summus Pontifex illius rectum omnino & irreformabile circa res fidei iudicium ferat. Deinde singulari observatione dignum est quomodo inter cætera Lutheri impia dogmata damnetur vigesimū quintum, in quo dicebatur: *Romanus Pontifex Petri successor, non est Christi Vicarius supra omnes totius mundi Ecclesias ab ipso Christo in Beato Petro institutus.* Nimirum, id est contra Primatum Romani Pontificis, Sedisque Apostolicæ, in totam Ecclesiam, innixum manifestis & pollicitationibus Christi, testimonijs Conciliorum, doctrinæ communi Sanctorum Patrum, & perpetuæ traditioni totius Ecclesiæ. Deinde damnatur articulus 27. in quo habetur: *Certum est, in manu Ecclesiæ, aut Papæ, prorsus non esse statuere articulos fidei, immo nec leges morum, seu bonorum operum.* Vide qualiter damnata fuerit auctoritate Apostolica opinio negans Romano Pontifici auctoritatem infallibilem ad definiendum aliquid de fide. nam sola auctoritas, quę infallibilis verè sit, *articulos fidei* statuere potest. Præterea damnatur articulus 28. in quo dicitur: *Si Papa cum magna parte Ecclesiæ sic vel sic sentiret, nec etiam erraret; adhuc non est peccatum, aut hæresis, contrarium sentire, præsertim in re non necessaria ad salutem, donec fuerit per Concilium Vniuersale, alterum reprobatum, alterum approbatum.*

14 Expendant, quæso, Illustrissimi Galliarum Præsules, eos tres articulos, & deposito omni præiudicio considerent, an ipsorum nupera Declaratio Parisijs edita hoc anno M.DC.LXXXII. sit ab ijs aliena. Certè primo eorum videntur præstare assensum, dum Ecclesiam Gallicanam nescio quibus privilegijs munitam eripere tentant auctoritati Romani Pontificis, & appellationes ad ipsum intercludere, quasi non esset *Christi Vicarius supra omnes Christi Ecclesias ab ipso Christo in Beato Petro institutus*: vti effutiebat auctor illius articuli. Deinde secundum probare videntur, dum negant Romano Pontifici potestatem statuendi articulos fidei. Hoc enim aiunt, dum dicunt, iudicium definitivum illius in rebus fidei non esse irreformabile, donec Ecclesię consensus accesserit. Si enim nihil ab ipso solo definitum est articulus fidei; adhuc non habet auctoritatem infallibilem omnino, sed obnoxium est errori. Denique manifestum apparet, Declarationis illius defensores impingere in tertium illum articulum damnatum: siquidem Innocentius XI. *Papa cum magna parte Ecclesiæ* (ne dicam cum tota, quæ est, & fuit) immo cum toto cœtu Catholicorum omnium aliarum Regionum, & longè maiori eiusdem Gallię (quamvis multi metu abducti dissimulent) sentit & docet Romanum Pontificem esse supra Concilium, etiam Oecumenicum, habereque extra illud auctoritatē omnino infallibilem ad definiendum controversias fidei, dominiumque in Regna temporalia, saltem indirectum, & ius ad plura alia, quę negantur in illa Declaratione. Id totum affirmat Papa *cum magna parte Ecclesiæ*, aut cum tota illa ferè. At Præsules Gallicani contrà omnino sentiunt: & tamen aiunt, se in eo nullum committere peccatum, aut hęresim. Ergo ipsorum iudicio verus est ille articulus à Sede Apostolica damnatus: *Si Papa cum magna parte Ecclesiæ sic vel sic sentiret, nec etiam erraret; adhuc non est peccatum, vel hæresis, contrarium sentire.* Credo, non facilè extricandum nodum hunc, & quamlibet exceptionem aut evasionem occurrentem, nullo negotio pręcludendam.

SECTIO SECVNDA.

Adrianum VI. qui olim censuerat Papam in iudicio de rebus fidei extra Concilium errare posse, postea in Pontificatu oppositum docuisse, & damnationem errorum Lutheri extra omnem Synodum confirmasse. Exscribitur eius Bulla ad Fredericum Saxoniæ Ducem contra illum hæresiarcham, lectu & veneratione dignissima.

15 LEONI X. in Summo Pontificatu, pariter & in zelo fidei Catholicę tuendæ, præsertim adversus impudentissimum Lutherum, successit Adrianus VI. vitæ integritate, contemptu honorum, & doctrina clarissimus. Qui, cùm cerneret, feram illam immanem & indomitam quotidie in peius ruere, ac virus suum longè & latè evomere, præsertim in Saxonia, vbi Fredericum Ducem invenit perfidiæ suæ sectatorem, protectoremque; Bullam ad hunc scripsit gravissimam, & doctissimam, vt resipisceret, agnosceretque innumerabilia mala in Ecclesiā inducta ab illo Hæresiarcha, quorum Dux ipse particeps & cooperator esset; nec fineret pestilentissimum hominem vlterius debacchari, sed compesceret, ac suorum deni-

denique scelerum pœnitentiam seriò ageret.

16 In ea verò maximè observandum est, pro instituto huius Operis, Pontificem Adrianum, quamvis olim in minoribus constitutus Lovanij docuisset, scripsissetque in 4. Sentent. de Confirm. q. vltima, Papam in iudicio de rebus fidei extra Concilium Generale esse expositum errori; postea tamen mutasse sententiam. Etenim cùm primùm Pontifex renuntiatus fuit, damnationem errorum Lutheri à Leone X. Decessore suo editam extra Concilium Generale, ratam omnino habuit, eosque iterum damnavit, nulla Synodo ad id coacta, veluti contrarios Catholicę fidei. Quoniam verò extrema illius nebulonis impietas ortum duxit potissimùm à contemptu Sedis Apostolicę, sive Cathedrę Pontificię, quam criminabatur, velutì erraticam, nec verebatur appellare ore putido *cathedram pestilentiæ*; conatur Adrianus Fredericum Saxoniæ Ducem omnibus modis, & solida Scripturarum eruditione hortari, vt eam veneretur, & definitionibus ipsius fidem prętet, neglectis blasphemijs atque effręni impudentia homuncionis illius. Quin & in id suadendum vtitur exemplo cathedrę Moysi, in qua Princeps Sacerdotum pronuntiabat de fide & moribus, toto cœtu Israelitico eius iudicium sequente iuxta præceptum Dei. Eadem autem, aut vrgentior ratio est, vt Summo Sacerdoti in lege gratiæ, longè maiori auctoritate prædito, & à Deo constituto Capiti totius Ecclesiæ, ac Vicario Christi, fides & obedientia deferatur in omnibus ijs, quæ ex cathedra docet circa fidem & mores. Hæc & plura alia Adrianus. Quamvis verò Bulla ipsius extet in communibus editionibus Conciliorum, visum fuit illam hoc loco exscribere, non solùm quia continet doctrinam prædictam, instituto & scopo huius Operis valde opportunam; sed etiam quòd gravitate, eruditione sacra, & zelo Catholicæ fidei plena sit. Itaque sic in ea loquitur Adrianus Pontifex.

17 Dilecte Fili, Salutem, & Apostolicam benedictionem. Satis, & plus quā satis sustinuimus, dilecte in Christo, si fortè Dei pietas tuam animam dignetur invisere, ac dare pœnitentiam ad cognoscendum veritatem, vt resipisceres à diaboli laqueis, à quo captivus detineris. Novimus te paternè monitum à felicis recordationis Prædecessore nostro, vt à te separares perniciem illam Christianę Religionis Martinum Lutherum: & cùm iam toti orbi manifestę essent scelestissimę machinationes illius, speravimus & te ad cor pœnitens reversurum.

18 Sed quoniam expectavimus vvas, & ecce quia frustra conflavit conflator (malitiæ enim tuę non sunt consumptę) coegit nos miseratio tui, coegit paternus amor, quo te & tibi subditos Saxones in Domino semper fuimus prosequuti, salutaribus, & paternis monitis adhuc convenire, vt vel tandem resipiscatis, antequam planè in vos conveniat, quod mox subdit Propheta: *Argentum reprobum vocate eos, quia Dominus proiecit eos.* Et quid dicemus vobis, quam quod Galatis suis Paulus? *O insensati, quis vos fascinavit veritati non obedire? Currebatis benè.* Interrogate patres ac dicent vobis: maiores vestros vestros, & annunciabunt vobis.

19 Quod Adrianus Romanus Pontifex, & Carolus ille Magnus Imperator, Saxonicę fidei plantatores, ad nostra vsque & charissimi in Christo filij nostri Caroli tempora, avi, & proavi vestri, atque adeo Saxones omnes, semper habiti estis veluti pacis amatores, fidei propugnatores, per omnia obedientiæ pacifici filij: talesque, vt non immeritò Gregorius V. natione Saxo, olim Romanus Pontifex, Saxoniæ Ducem in Romani Imperatoris constituerit electorem. Quomodo ergo tam citò mutatus est color optimus? Cur tam facilè transferimini ab eo, qui vos vocavit in gratiam Christi; in aliud Evangelium, quod non est aliud, nisi sunt quidam, qui vos conturbant, & volunt convertere Evangelium Christi? *Quis vineam Domini Sabaoth tam pulchrè plantatam est demolitus?* Certè *exterminavit eam aper de sylua, & singularis ferus depastus est eam.* Sed vę illud à vobis, à domesticis, & amicis, à cruciatu præcordiorum.

20 Obsecramus te, fili dilecte in Christo, leva oculos tuos in directum, & vide vbi sis prostratus. Considera quantam Ecclesię Christi, tot malis vndique circumvallatæ, ac penè oppressæ, pro opera qua illi subveniri debueras, cladem insuper intulisti. Oppugnatur foris ab infestissimo illo, ac potentissimo Christiani nominis hoste. Dissident intus Principes Reipublicæ Christianæ, & in mutuam armati perniciem, cruentissimis inter se odijs confliguntur; & in fraterna viscera ferrum stringunt, vt vix Ethnici inter se crudeliùs. An hęc ita tibi visa sunt non satis gravia, nisi contritionem ad contritionem, nutriens, ac fovens serpentem illum in sinu tuo, qui veneno linguæ suæ Ecclesiam & terras infecit adeò, vt nunc pervenerit gladius, etiam vsque ad animam? Quantò autem pluris est anima, quàm corpus: tantò gravius est prædictis

, dictis omnibus horrendum illud, & plusquam tartareum venenum, quo hæresum, ac schismatum contagione tot myriades animarum interierunt, intereuntque.

, 21 Ita tibi debemus omnes, quòd nunc passim ab vnitate Matris Ecclesiæ recedatur: Quòd avertatur vulgus indoctum, ac bis mille præstigijs, & fascinationibus retrahatur à fide, quam suxit ab vbere materno: Quod basilicæ sint sine plebibus, plebs sine Sacerdotibus, Sacerdotes sine debita reverentia, & sine Christo denique Christiani: Quòd Sacramenta fidei, non sacra censeantur: Quòd Sanctuarium Christi, sanctū esse negetur: Quòd dies festi, festivis frustrentur solemnijs: Quòd moriantur homines in peccatis suis, rapiantur animæ ad tribunal terrificum, nec pœnitentia reconciliata, nec sacra cōmunione munita: Quòd pulcherrimus ille tabernaculi ordo confusus sit, & pro Christiana pace, ac tranquillitate, ad rebellionem, ad rapinas, ad cædes, ad incendia cum magnò ac manifesto Christianæ Reipublicę discrimine, veluti classico passim excitatus. Pro quibus egregijs tuis in Ecclesiam Christi meritis, quo te præmio, immò quo non supplicio dignum censebimus.

, 22 At dices fortè, *Serpens me decepit*. Dignam certè recepisti mercedem, qui illum nutrivisti in sinu tuo. Sed ita ne stultus es, ac sine corde, vt in eis maximè rebus, in quibus errare, damnari est, vni homuncioni cooperto peccatis, quàm tot sanctissimis ab initio Patribus, qui in lege Dei meditati sunt die, ac nocte; & quàm tot Vniversalibus Concilijs, adversus quę impudens os illud velut sepulchrum patens se aperire non erubescit; sanctę denique, & Catholicæ Ecclesiæ, cuius ritum, consuetudinem, & decreta, à temporibus Apostolorum ad nos vsque inviolabiliter observata, vnus iste sacrilega temeritate damnare præsumit, plus credere potueris? O cæcam dementiam, ac plusquam Iudaicam cæcitatem!

, 23 At fortassis hoc tibi impo-suit, quòd veterator ille Martinus & eius sequaces, de capitulis Scripturarum visi sunt, sua confirmare. Et quis tandem hæreticorum ita non fecit? An non sunt hę veteris serpentis astutiæ, qui hac veluti esca obducto hamo miseris animabus mille technis, & versutijs semper est insidiatus: quique, quò angularem infringeret verę fidei lapidem, ac Christianam scinderet vnitatem, in Scripturarum agrum, suum seminare semen, & perversam Scripturarum intelligentiam iam pridem est aggressus? Cùm itaque maxima semper pars Ecclesiarum imperita turba sit, & vix vnus reperiatur aut alter, qui spiritualibus oculis de Scripturarum intelligentia dignè valeat iudicare: siquidem librum signarum legimus quem solus Leo de tribu Iudà dignatus est aperire, ac solvere signacula eius: quæ tandem est ista diabolica excæcatio, vni carnali homuncioni semper eructanti crapulam, & potum, quàm reliquo orbi vniverso, quàm tot spiritualibus Patribus, quorum voluntas semper fuit in lege Domini, qui vitæ sanctimonia, ostensione spiritus, ac virtute, glorioso denique martyrio suam doctrinam comprobaverunt, in Scripturarum intelligentia plus te fidei habere potuisse? O cęcitatem novam, & inauditam!

, 24 Vnus apostata tibi potuit persuadere, fefellisse priores vniversos, errare posteros, & in solum se, & quos decepit, pervenisse regnum Dei, pervenisse totas miserationum Dei divitias, ad gratiam vniversitatis? Et quid non dicimus cum Propheta Hieremia c. 4. *Heu, heu, heu Domine: ergo ne decepisti populum tuum*? Quin potiùs cur non devitatis (secundum Apostolicum præceptum primo Timoth. 6.) quęstionibus, ac pugnis verborum, ex quibus oriuntur invidiæ, contentiones, blasphemiæ, suspiciones malæ, conflictationes hominum mente corruptorum, & subvertunt corda audientium, ex operibus suis, iuxta Dominicam designationem, studuistis cognoscere filium prophanum istum, qui ad vos venit primùm in vestimentis ovium, lupus intrinsecùs rapacissimus? Siquidem non ex folijs, sed ex floribus, sed ex fructibus arbor cognoscenda erat.

, 25 An non manifesti sunt nequissimi fructus eius? Siquidem sacrilegus hic adversus Deum, imagines sacras, atque adeò ipsam crucem Christi sceleratis manibus confringere, & pollutis conculcare pedibus non formidat: contra Sacerdotes Dei furore impio temerariè debachans, non desinit laicos, ad lavandas sibi in eorum sanguine manus sedulò concitare: Ecclesiam Christi parricidalibus armis oppugnans, hoc agit assiduò, vt suffocentur homines in peccatis suis: hoc vnum elaborat; ne divina misericordia suis Sacramentis, quæ peccatorum remedia efficacia esse voluit, vulneratos in Ecclesia sua curet. Ita enim ea aut sustulit vniversa, aut hæreseos suæ pestifero infecit

„fecit veneno, vt toxicum magis requirat, „quàm animarum medicinas.

„ 26 Præcepit suis, ne indignanti Deo „quis satisfaciat: ne ieiunijs, orationibus, la-„mentationibus peccata redimat: ne hostia il-„la placens Deo, Corpus & Sanguis Domini „nostri Iesu Christi, à Sacerdotibus offeratur „quotidie pro peccatis nostris. Vota docet nō „reddere Domino Deo suo. Et cùm ipse sit „apostata, ac professionis suę desertor, vt plu-„rimos sui faciat similes, sancta illa Deo vasa „polluere non veretur, consecratasque Chri-„sto Virgines, & vitā monasticam professas, „extrahere à monasterijs suis, & mundo, imò „diabolo, quem semel abiuraverunt, reddere. „Quod in veteri lege in vmbraticis Sacerdo-„tibus Dominus non tulit, quod Ethnici in „idolorum suorū flaminibus omnes sunt abo-„minati, Christi Sacerdotes etiam vilissimis „copulat meretricibus.

„ 27 Sanctos Patres illos, quorum vita „& doctrina illustravit vniversum mundum, „non solùm debito honore non prosequitur, „sed multò quàm Cain scelestiùs despicit, de-„ridet, contemnit, insectatur. Sacrosanctis „omnibus Vniversalibus Concilijs impuden-„ti ore palàm contradicit, ac sacrilega lin-„gua detrahit: libertatis specie licentiosam „quandam vitam, nullis constrictam legibus, „ac verè ferinam inducere conatur. Vnde & „exlex homo, contemptor, ac violator legū „omnium in tantam erupit mentis vesaniam, „vt sanctissimorum Patrum decreta & Eccle-„siasticos Canones igne publico concremare „non formidarit. Et breviter Christianā ve-„ritatem, omnem rerum ordinem, pulcher-„rimam denique Ecclesiæ faciem, à Christo, „ab Apostolis, Apostolicisque viris, ac san-„ctissimis Patribus ab initio constitutam, „vnus hic post tot centenos annos discinde-„re, invertere, ac deformare molitur.

„ 28 Quod si nondum satis etiam in-„ternoscis, de Christiano magisterio, àn de „Anti-Christi spiritu ista proficiscantur: si „ita fascinavit te præstigiator ille, vt credere „possis vnum hunc perfidissimum apostatam, „veluti alterum Helisæum habere duplicem „spiritum Heliæ, aut alterum esse (quem se „iactitat) Danielem, in quo sit spiritus am-„plior, & intelligentia Scripturarum maior, „quàm in omnibus olim sanctissimis illis, „doctissimisque viris, quàm in sacrosancta „Ecclesia Catholica; quid est te vno cæcius? „Aut si iam ex fructibus arborem cogno-„scens, in errore persistis tamen; quid te mi-„serius?

„ 29 Sed esto: transfiguratus sit co-„ram te Satanas ille in Angelum lucis, & „quæ manifesta sunt opera carnis, ac diabo-„lica, spiritus esse, & Christi opera, venena-„ta sua facundia persuadere potuerit. Nun-„quid non vbique vel hoc ipso prodidit cu-„iusnam spiritus sit, quòd omnis eius sermo „amarus est, virulentus, arrogans, ac male-„dicentissimus, nusquam non scatens convi-„cijs, blasphemijs, ac scommatibus plusquam „venenatis, adversus omne Christianę pieta-„tis, modestiæ, mansuetudinis, ac benigni-„tatis officium? Nunquid ita docuit Paulus, „cuius se iactitat spiritum habere, cùm nulla „eius extet Epistola, quę non pacem, & vni-„tatem, ac alias id genus virtutis redoleat? „An non cap. 12. Romanos suos hortatur in „Domino, vt in charitate fraternitatis se dili-„gant, invicē sectentur, quæ sunt pacis, & quę „ædificationis custodiant? Corinthijs an nō „testatur se docere in Ecclesijs, Deum non „dissensionis, sed pacis Deum esse? Et brevi-„ter, nunquid non vbique clamat, vbique „docet Evāgelica illa tuba, vt dignè ambule-„mus in omni humilitate ac mansuetudine, „cum patientia supportantes invicem in cha-„ritate, soliciti servare vnitatem spiritus in „vinculo pacis, vtque deponamus omnem „iram, indignationem, malitiam, blasphe-„miam, turpem sermonem? Quo igitur pa-„cto maledicentiam, amaritudinem, iram, in-„dignationem, blasphemiam, inflationem, „iactationē, quę ita huic peculiaria sunt, vt il-„la Paulo, ac illius discipulis vniversis, qui „mitis, ac est humilis corde: non Paulini, „non Christiani, sed diabolici spiritus esse „certissima iudicia, vel cęco nō clarissimè „appareat.

„ 30 Ex verbis illius quomodo non in-„tellexisti, Christū in corde suo, an verò An-„ti-Christū haberet, secundū quod ipsa Veri-„tas in Evangelio ait Math. 3. *Progenies vi-„perarū, quomodo potestis bona loqui, cùm „sitis mali? De abundantia enim cordis, os „loquitur.* Et cùm scriptū sit, quòd *maledici „regnū Dei non possidebunt:* Item, cùm in „Evangelio dicat Dominus Math. 5. *Quicum-„que dixerit fratri suo Racha, reus erit „Concilio: qui autē dixerit, fatue, reus erit „gehennæ incendio:* illumne esse Anti-Chri-„sti Apostolū, cuiquam obscurum esse poterit? „Qui non modò Sacerdotes Dei, sed & Prin-„cipem Sacerdotū Petri successorē Iesu-Chri-„sti in terris Vicariū, tā nefandis, infamibus-„que nominibus, tā inauditis contumelijs, cō-„vicijs, ac blasphemijs, nusquā nō lacerat, dis-„cerpit, & insectatur, vt ea cōmemorare pudi-„ca refugiat lingua, & audire horreant aures „castæ: QVI APOSTOLICAM CATHE-„DRAM, IN QVA PRÆSIDET CAPVT

APOS-

APOSTOLORVM PETRVS, cui præfuerunt tot Sancti Pontifices, quam ECCLESIAM PRINCIPALEM, VNDE SIT ORTA VNITAS SACERDOTALIS, sanctus ille & gloriosus Martyr Cyprianus non dubitat asserere, impio ac pestilenti ore *cathedram pestilentiæ*, *Anti-Christianam*, *diabolicam*, & siquę potuit excogitare nefandiora, toties appellare non cessat: Qui Scholas Christianas, quæ tam multos doctissimos, sanctissimosque viros, tam egregias in Ecclesia Dei columnas nobis protulerunt, impudica lingua sua, lupanaria, Sodomas, & Gomorrhas vbique vocare non verecundatur.

31 Qui non satis habet, omnipotentis Dei Sacerdotes probris omnibus, convicijs, contumelijs, ac blasphemijs horrendis, & inauditis, nunquam non publicè, ac privatim insectari, quibusvis viliores facere, nisi etiam laicos concitet ad lavandas sibi manus in sanguine ipsorum: Cùm tamen quanto honore habere velit Sacerdotes suos, maximè autem Principem Sacerdotum, idem ipse Dominus in Deuteronomio testatus est cap. 17. dicens: *Si difficile, & ambiguum apud te iudicium esse prospexeris inter sanguinem, & sanguinem, causam, & causam, lepram, & nō lepram, & iudicum intra portas tuas videris verba variari, surge, & ascende ad locum, quem elegerit Deus tuus, veniesque ad Sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem: & facies quæcumque dixerint, qui præsunt loco quem elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legem eius, sequerisque sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram. Qui autem superbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malum de Israel: cunctusque populus audiens timebit, vt nullus deinceps intumescat superbia.*

32 Et Samuel cùm sperneretur à filijs Israel, an non dicit Dominus 1. Regum 8. *Non enim te spreverunt, sed me, ne regnem super eos*: manifestè ostendens, invisibilem se contemni, cùm visibilem quis spernit Sacerdotem? Quare & Moses murmuranti adversus se populo, respondit Exodi decimo sexto, *Non aduersus me murmurastis, sed aduersus Dominum Deum vestrum.* Quod si Leviticos illos Sacerdotes tanta honoris prærrogativa pręcellere voluerit Dominus, qui exemplari tantùm, ac vmbræ deservviebant cœlestium, in vmbratico illo tabernaculo sacrificiorum officia consummantes: quo tandem honoris loco eos haberi voluit, quibus tradidit claves regni cœlorum? tantàque tribuit potestatem, vt quæ ligarent super terram, ligarentur & in cœlis: vt que quorum ipsi dimitterent peccatum, dimissa forent: quorum retinerent, forent & retenta? Qui non sanguinem hircorum, aut vitulorum, sed hostiam vivam, sanctam, immaculatam Corpus & Sanguinem Domini nostri Iesu-Christi offerunt quotidie pro peccatis nostris, conficiunt verbo suo, ac manibus tractant; breviter, Sacramenta omnia, quibus hominibus vita, salusque tribuitur animatum, suis perficiunt orationibus.

33 Quanto, inquam, honore hos pręcellere voluerit Dominus, quis tandem dubitabit, quod nec ipse tacuit in Evangelio, cùm dicit ad eos Lucæ 10. *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit & eum qui misit me?* Et quid consequitur? Quòd in eundem Christum blasphemus esset, & maled cus, qui Sacerdoti Christi blasphemat, aut maledicit. An non hoc primum mandatum in retributione Exodi 20. & Deuter. 5. *Honora patrem, & matrē, vt sis longævus super terram? Qui autem maledicit patri aut matri, morte moriatur.* Nunquid ad carnales tantum parentes illud est referendum? Et num minùs ad eos, qui nos in Christo regeneraverunt, per quos Christiani sumus, qui nobis peccata dimittunt, qui cœlestibus nos pascunt Sacramentis? Quid si peccatores sunt, & mali Sacerdotes? Quid si & parentes? Nunquid propterea eos non honorare, aut eis maledicere licebit? Nunquid non & Iudas erat inter eos, quos Dominus misit ante faciē suam, & ad quos dicebat: *Quicumque non receperit vos, neque audierit sermones vestros, exeuntes foras de domo, aut ciuitate, excutite puluerem de pedibus vestris. Amen dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum, & Gomorrhæorum in die iudicij, quam illi ciuitati.*

34 An non pręcipit ita Apostolus, *Obedite Præpositis vestris, & subiacete eis?* Quòd si malis, & peccatoribus non sit obediendum, quibus tandem? Quoniam si diximus, peccatū non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Quis es, noli discutere pastorem. Noli te iudicē Dei constituere, & Christi. An non ita præ-

præcepit Dominus in Evangelio dicens: *Super cathedrā Mosis sederunt Scribæ, & Pharisæi: omnia quæcumque dixerint vobis, servate, & facite: si quæ autē fecerint male, facere nolite*: manifestè significans, habere eos dignitatem, tametsi vitę essent perditę.

35 Nunquid idem Dominus, cùm postea tempore passionis alapam accepisset à servo Sacerdotis, dicenti sibi *Sic respondes Pontifici*? adversus Pontificē quidquam dixit contumeliose? quin magis innocentiam suam asserens, & ostendens, *si male*, inquit, *locutus sum, exprobra de malo: sin benè, quid me cædis*? An non & Paulus cū cæderetur in Concilio iussu Ananiæ, Actorū 23. diceretque ad eum, *Percutiet te Deus paries dealbate: Et tu sedens iudicas me secundū legem, & contra legem iubes me percuti*: Audiens ab adstantibus, *Sic insimulas Sacerdotē Dei*, maledicendo ipsum, tamen inane nomen, & umbram quandā Sacerdotis cogitans, expavescit? *Nesciebam*, inquit, *fratres, quia Princeps est Sacerdotum*. Scriptum est enim: Principi populi tui non maledices.

36 Quo magis miramur, quòd ex istis diabolici spiritus operibus, veluti fructibus nequissimis, arborē pessimam nondum cognovistis. Et quis tandem est ita hebes animo vt non videat quò nunc prorumpant furiosissimi conatus istius, cùm vt quisque est facinorosissimus, desperatissimus, aut perditissimus latro aut homicida, sub istius vexillis, ac signis conveniant? Ecclesiam eam Christi parricidalibus armis, & sacrilegis manibus, non clam, sed palam opugnantes, consecrata Deo loca, templa, & monasteria exurunt, & prophanant: Christo dicatas virgines, Sacerdotes Christi, & Monachos crudelissime persequuntur: Ecclesiarū bona diripiunt: & breviter, rapinis, latrocinijs, cædibus, incendijs, confundunt vniversa: excæcante nimirum eos iusto Dei iudicio, & in insaniam tam manifestam erumpere permittente, neminem vt iam latere possint sceleratissimæ machinationes istius.

37 Atque hi, qui pestifera contagione ipsius infectos sese nunc tandem cognoverunt, schismatico errore deposito, ac hæretico furore deserto, vnitatis ac veritatis domiciliū fidei sanitate repetunt. Inter quos, dilecte nobis in Christo Iesu, cùm & non ex postremis reversurum ad salutem matris sinum sperassemus, quem reverteĕtem libenter, & obvijs excepissemus manibus bona spe tandem nostra frustrati, videmus supra petrā induravisse te faciem tuam: videmus perniciem illam animarum Lutherum sub tuo patrocinio latitā em suum adhuc virus longè, lateque spargere. Sed quoniam adhuc potens est Dominus Deus etiam de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ, antequam egrediatur vt ignis indignatio eius, & succendatur, nec sit qui extinguat. ideo te, Fili dilecte, in Christo obsecramus per viscera nostri Redemptoris Domini nostri Iesu Christi, per Christianam vnitatem, per patriæ charitatem, per tuam denique ipsius, tuorumque salutem, miserere Ecclesiæ Christi, & tot iam malorum procellis vndique exagitatæ, ac penè oppressæ tua maximè culpa, aliquando fer opem: miserere patriæ nostræ, quę syncerę olim fidei, eximiæ religionis, sanctæ sub iugo Domini ac religiosæ obedientiæ insigni pręcellens gloria, perniciem istam religionis Christianę, & fidei, ac pietatis publicum hostem Martinum, in suis se pepepisse, ac fovisse visceribus nunc erubescit.

38 Miserere denique tui ipsius, tuorumque miserè seductorum Saxonum. Quos, nisi resipiscatis, & quidem citò, manet præsens & certa vltio divina, quam neque in hoc sæculo effugietis, neque in futuro. *Hæc dicit Dominus Deus: Audi popule stulte, audi princeps, qui non habes cor: qui habetis oculos, & non videtis: aures, & non auditis*. Me ergo *non timebitis, & à facie mea non dolebitis? Nunquid non audistis quæ fecerim in diebus antiquis?*

39 Legite Scripturas, in quibus putatis vos vitam æternam habere, & invenietis, quàm gravis semper fuerit, & quàm terribilis divina vindicta in illos, qui in populo Dei schisma concitaverunt. Nunquid non legistis horribilem divinam vltionem adversus Datham, & Abiron, quòd multitudinem adversus Mosen concitavissent, quos dehiscens sub pedibus terra, & aperiens os suum, deglutivit, & omnia quę ad eos pertinuerunt, ita vt descenderent viventes in infernum? Et adversus Core, quem eandem ob causam cum ducentis, & quinquaginta viris cœlestis flamma devoravit. Quòd si ob durius imperium fortassis, aut quorundam pastorum, seu ignaviam, seu malitiam, schismata excitanda putatis: Nunquid non ex libro Regum audistis adeò indignatum fuisse Dominum adversus decem tribus filiorum Israel, & in omne semen eorum, vt dimoverit eos, & tradiderit in direptionem, donec proijceret eos à facie sua? Ob quam tandem culpam, nisi quòd ob durius imperium Salomonis, & imprudentius, arrogantiusque

que responsum Roboam Regis Hierusalem, scissæ fuerunt à tribu Iudà, & Benjamin? Quam præsens semper fuerit Dominus vindex Sacerdotibus suis, an non Saul ab regio abiectus honore, & Osias Rex Iudà percussus lepra, propterea quod quę Sacerdotum erant contra Sacerdotes Domini sunt ausi vsurpare, sufficienti vobis poterunt esse argumento? Et breviter: An non omnes testantur historię, vniversos vltrice Domini manu infelici periisse exitu, qui in Christos Domini sacrilegas manus iniicere non formidaverunt? Contrà autem felicia omnia, & longam illis contigisse vitam, qui Christum in Sacerdotibus suis venerati sunt? Moveant ergo vos exempla aliorum, & cogitate quid vobis sit expectandum, qui venerabilem Dei chorum, in manus tentatis tradere prophanas.

40 Proinde quod Dominus per Mosem præcepit vniverso populo Israel, vt separentur à tabernaculis Core, Datham, & Abiron, nec tangerēt quidquam quod ad eos pertineret, ne involverentur in peccatis eorum: hoc & vobis, pręcipuè autem tibi, dilecte Fili, eiusdem Domini nostri authoritate pręcipimus, & obsecramus in Christo Iesu, vt separemini à Martino Luthero, auferatis à vobis petram illam scandali, neque tangatis quod illius est, ne & vos divina vltio involvat subitò in peccatis illius. Expurgate quam primum fermentum illud, quod reliquam fidei vestrę massam corrumpit, vt sitis nova conspersio, novaque creatura.

41 Non dedigneris, Fili dilecte, Paulum imitari, quem sicut violsti in Ecclesię Dei persecutione, tam gravem animarū perniciem sub tuo nutriens patrocinio: ita reversus ad cor, effice vt omnes intelligant tuam conversionem: vtque qui per te sunt scandalizati, in te rursus glorificent Deum. Maximè autem hoc præsta quam primùm, vt impurum os illud obstruatur, vt capuletur blasphema lingua, quæ contra Deum, ac sanctos eius loqui non cessat, & virus suum vndique spargit. Et vt propheticis vos verbis admoneamus Hier. 6. *State super vias, & videte, ac interrogate de semitis antiquis, quæ sit bona, & ambulate in ea, & invenietis refrigerium animabus vestris.* State, inquam, *& doctrinis varijs, & peregrinis nolite abduci.* Interrogate de semitis antiquis, quę sit via bona, per quam ambulaverunt Patres vestri, quam demonstraverunt tot myriades Martyrum, docueruntque tot millia Confessorum, & ambulate in ea.

42 Quod si à vobis impetraverimus, sicut & synceré speramus, erit quod gaudeamus cum Angelis de peccatore pœnitentiam agente, & perditam rursus inveniam ovem humeris nostris ad ovile Domini gaudentes reportabimus, paternæque pietate, quantum in nobis fuerit, stolam vobis pristinam restituemus. Quod si dixeritis: Non ambulabimus; & paternè salubriterque vos monenti respondebitis, Non audiemus: *Ideò audite gentes, dicit Dominus, & cognoscite congregationes, quanta ego faciā eis. Ecce ego adducā mala super populum istū, fructum cogitationū eius, quia verba mea non audierunt, & legem meam proiecerunt.*

43 Sed & hoc tibi denuntiamus in virtute omnipotentis Dei, & Domini nostri Iesu-Christi, cuius in terris Vicarius sumus, nec te in pręsenti sæculo hoc laturum impunè, & in futuro æterni te ignis expectare incendium. Vivunt vnà Pontifex Adrianus, & religiosissimus Imperator Carolus, meus charissimus in Christo filius, & alumnus. Cuius tu edictum verè Christianū adversus Lutheranam perfidiam, & quod talem decebat Imperatorem, non sine gravi offensa, ac vilipensione Cæsareę Maiestatis, violare non timuisti. Non committemus, vt quos olim cum Magno Carolo Adrianus Pontifex in Christo genuerunt, hunc Adrianus Pontifex, & Imperator Carolus sub schismatico, ac hæretico tyranno, hæresum, ac schismatū finamus interire contagione. Quare revertimini ad cor, & resipiscite tu, tuique miserè seducti Saxones, nisi vtrinque gladium, Apostolicum simul, & Cæsare[illegible], olim velitis experiri. Scripta Romę anno [illegible]mini 1522.

44 Hucusque Adrianus: in cuius aureo Diplomate notanda maximè sunt in rem nostram quæ habentur num. 30. & 31. pro auctoritate Sedis Apostolicę, & Summi Pontificis, olim in Synagoga, & nunc in Ecclesia Christi, dum ex cathedra pronuntiat aliquid de fide ac moribus: vt omnes eius iudicio stare debeant, idque ex præcepto Dei. Porrò locum illum Deuteronomij 17. cui innititur Adrianus Papa, alio loco latiùs expendemus. Notandum denique ex verbis illius num. 40. quàm terribilem vindictam Dei experti fuerint Saul & Ozias Reges, quod ausi fuissent vsurpare ea quæ Sacerdotum erant. Confer, quæso, hęc cum iis, quæ suprà Disp. XI. potissimum sect. 11. & 17. dicta sunt de Principibus invasoribus bonorum Ecclesiæ, toties vltricem Dei manum expertis.

SECTIO TERTIA.

Ostenditur denique, eundem fuisse sensum Ecclesiæ à tempore Adriani VI. vsque ad Innocentium XI. nunc regnantem. Vbi plura ex Concilijs Senonensi, ac Tridentino: nonnulla etiam circa definitiones à Pontificibus toto eo tempore editas extra Generale Concilium. Clausula harum trium postremarum Disputationem contra Declarationem nuperam Cleri Gallicani.

54 POSTQVAM Leo X. & Adrianus VI. ediderunt Diplomata hactenus exscripta adversus dogmata Lutheri, quamvis extra omne Concilium Oecumenicum, statim totus Orbis Catholicus ea execratus fuit cum suo auctore. Vnde Adriano vivis sublato anno sequenti M. D. XXIII. & renuntiato Pontifice Clemente VII. Laurentius Cardinalis Sanctæ Anastasiæ, Legatus à Latere ipsius in Germania, edidit Constitutionem gravem & doctam imprimis, in qua, præter plura alia, Lutherus veluti manifestus Hæresiarcha cum sequacibus suis tetrâ notâ inustus fuit.

46 Deinde anno M. D. XXVIII. celebratum fuit gravissimum & doctissimum Concilium Senonense (seu potiùs Parisiense, vt Labbè appellat, quoniam Lutetiæ inchoatum est die tertio Februarij anni præcedentis M. D. XXVII.) Præside Antonio à Prato Cardinali Sanct. Anastasię, Archiepiscopo Senonensi, Galliarum & Germaniæ Primate, Franciæque Cancellario: in quo dogmata impia Lutheri ac sequacium, nominatimque Melanchtonis, Carolstadij, Lamberti, Zuinglij, & Oecolampadij, iam antea fulgurita à Leone X. & Adriano VI. iterum notantur magis distinctè. Porrò præfatio eius Synodi dignissima lectu est, & multiplici sacra eruditione dives, ad originem, progressum, & qualitatem hæreseon quarumlibet dignoscendam; præcipuè verò, vt appareat, Lutherum ac gregales sectam suam confarcinasse ex erroribus plurium aliarum olim ab Ecclesia proscriptarum, & speciatim ex impietatibus Vvicleffi, atque Husij. Deinde in Decreto Generali, quod immediatè sequitur præfationem, paulo post initium, inter varia Lutheri & sequacium scelera, erroresque, illud indicatur: *Romanorum Pontificum decreta, decretales epistolas, etiam & Canones Conciliares enervare contendunt.* Quo ipso Patres Senonenses summam venerationem profitentur definitionum Romani Pontificis, etiam extra Concilia editarum. Deinde aliquantò post subiungunt: *Vniuersos insuper, qui aliter quam ROMANA CREDIT ET PRÆDICAT ECCLESIA, credere & pertinaciter asserere attentant, eiusmodi Concilij (nimirum Lateranensis) auctoritate, velut hæreticos & pertinaces, à communione fidelium separatos declaramus.* Romana autem Ecclesia non solùm credit & prædicat quod à Sede Apostolica, sive Romano Pontifice intra Concilia Generalia pronuntiatur de fide & moribus: sed etiam quidquid è cathedra traditur extra omne Concilium. Præterea columna vltima Episcopi suffraganei vrgentur ad observantiam Constitutionum Vrbani V. Clementis V. & Bonifacij VIII. adversus hæreticos, quamvis extra Concilium editarum. Denique in eodem Decreto interdum allegatur cum summa veneratione Concilium Lateranense paulo antè celebratum à Leone X. tanquam *SACRVM ET GENERALE*. vt propterea non dubites, doctrinam Sess. XI. illius, in qua definitum fuit, Papam esse omni Concilio superiorem (vt vidimus suprà Disp. XV. num. 34.) esse Catholicam, veluti traditam ab Ecclesia in Synodo legitima & Generali. Quare dum Illustrissimi Præsules Galliarū hoc anno 1682. tradunt Papam esse inferiorem Concilio, etiam quoad definitiones fidei, videntur prorsus obliti eius doctrinę in Synodo Lateranensi definitæ, exuisseque venerationem, qua Patres Concilij Senonensis illam exceperunt & coluerunt.

47 Insuper in Indice Decretorum Fidei Decreto tertio ijdem Patres, allegato capite decimo septimo Deuteronomij, in quo demandata olim fuit Summo Sacerdoti auctoritas definiendi controversias de fide & moribus, vt eius arbitrio res tota finiretur, absurdum dictu existimant, quòd Deus *Ecclesiam Synagoga potiorem ita necessarijs destituit auxilijs, vt prorsus non habeat, qui suborta de fide quæstione, tutò satis inniti possit.* Hæc autem argumentatio à minori ad maius, non solùm probat infallibilem auctoritatem Synodi Generalis, vbi iam ritè congregatum est, aut congregari facilè potest, sed etiam Romani Pontificis, pręsertim vbi aut nullatenus, aut difficulter illud congregari potest. Preterea ibidē Decreto 4. notatur *veluti schismaticus, & hæresum omnium inventor ac fautor*, qui non admiserit enumeraveritque libros Canonicos Scripturæ iuxta decreta Pontificum Inno-

Innocentij I. & Gelasij. Atque ea decreta extra omne Concilium Oecumenicum prolata sunt. neuter enim eorum Synodum aliquam Generalem celebravit. Profitentur ergo Patres Concilij Senonensis, schismaticum esse & hæreseon omnium incentorem fautoremque, quisquis respuit decreta seu definitiones Summorum Pontificum, etiamsi editæ fuerint extra omne Concilium Generale.

48 Mitto plura alia Concilia Provincialia ab eodem anno M. D. XXVIII. habita adversus prædictos Lutheranos, quæ in editione Labbeana videri possunt, & eidem scopo nostræ Disputationis deserviunt, vsque ad annum M. D. X X X X V. in quo cæptum fuit Concilium Generale Tridentinum tempore Pauli I I I. & continuatum sub Pontificibus Iulio III. Marcello II. Paulo IV. ac Pio IV. cuius tandem tempore feliciter conclusum fuit anno M. D. LXIII. In eo verò iam vidimus suprà Disput. XV. numero trigesimo septimo & trigesimo octavo, quantum auctoritatis pondus accesserit Pontificijs definitionibus extra Concilium editis, nec repetere opus est: vt propterea mirum sit quòd aliqui ex Catholicis etiamnum illas errori obnoxias esse contendant. Vide dicta eo loci à nobis, & in Decreto ipso de recipiendis decretis Concilij habito die quinto Decembris anno M. D. LXIII. in fine eiusdem Synodi. Quo etiam loco statutum de more fuit, vt confirmatio eiusdem Concilij à Romano Pontifice peteretur: tanquam ij Patres certum haberent, etiam in Synodis Generalibus ritè coactis & celebratis, quale absdubio erat Tridentinum, nihil obtinere vim vltimi & irreformabilis iudicij aut legis pro tota Ecclesia, donec à Romano Pontifice confirmetur. Vnde & duo planè colliguntur. Alterum est, definitiones in rebus fidei & morum vltimam & supremam infallibilitatem non tam habere à Concilio Generali, quàm à Sede Apostolica, seu Romano Pontifice illud confirmante. Alterum, Pontificem esse superiorem Concilio: vtpote cuius auctoritas in quibuslibet definitionibus & decretis non sit omnino rata & firma, nisi & illius iussu vel consensu fuerit congregatum, & tandem iudicio ac decreto confirmatum. Porrò Pius IV. eam confirmationem præstitit 7. kalendas Februarij anno 1564.

49 Notanda verò sunt quædam Pij IV. verba in Bulla eius confirmationis, quæ dilucidè eam auctoritatem Romani Pontificis testantur in Concilijs antiquis agnitam, & Sedis Apostolicę propriam. * *Cùm autem*, inquit, *ipsa sancta Synodus pro sua erga Sedem Apostolicam reverentia, antiquorum etiam Conciliorum vestigijs inhærens, decretorum suorum omnium, quæ nostro, & Prædecessorum nostrorum tempore facta sunt, confirmationem à nobis petierit, decreto de ea re in publica Sessione facto: Nos ex Legatorum litteris priùs, deinde post reditum eorum, ex ijs quæ Synodi nomine diligenter retulerunt, postulatione ipsius Synodi cognita, habita super hac re cum Venerabilibus fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus deliberatione matura, sanctique Spiritus imprimis auxilio invocato, cùm ea decreta omnia Catholica, & populo Christiano vtilia, ac salutaria esse cognovissemus, ad Dei omnipotentis laudem de eorundem fratrum nostrorum consilio & assensu, in Consistorio nostro secreto illa omnia & singula auctoritate Apostolica hodie confirmavimus, & ab omnibus Christi fidelibus suscipienda, ac servanda esse decrevimus, sicut harum quoque litterarum tenore ad clariorem omnium notitiam confirmamus, & suscipi, observarique decernimus.* * Subscribunt deinde vlginti sex Cardinales, qui aderant.

50 Paucis annis post peractum Concilium Tridentinum, regente Ecclesiam Beato Pio V. (Viro sanè insignis sanctitatis, magnanimitatis, prudentię, & doctrinę, ipsis quoque Heterodoxis venerando, & nominatim Francisco Baccono Angliæ Cancellario, suo tempore miranti quòd tam excellens Pontifex nondum in Sanctorum Fastos relatus fuisset) delatę fuerunt ad Sedem Apostolicam plura & varia dogmata Michaelis Baij, Professoris Theologiæ in Academia Lovaniensi. Quæ maturè discussa, tandem ab eodem Pio V. & deinde solemniùs à Gregorio XIII. eius Successore damnata fuerunt, variâ ac multiplici notâ, pro qualitate singulorum ex ijs, nullo Concilio coacto ad id iudicium ferendum. Extat Bulla ipsa damnationis, non modo inter reliquas Pontificum apud Cherubinum, sed etiam apud Suarez Tomo primo de Gratia Prolegomeno sexto cap. secundo. & Ripaldam initio Tomi contra eundem Baium. Porrò Bulla ipsa à Pio V. edita fuit 7. kalend. Octobris anno 1567. postea verò publicata à Gregorio XIII. quarto kalendas Februarij anno M. D. LXXIX. Statim verò ab omnibus Catholicis cum omni

veneratione recepta fuit, & præsertim ab ipso Baio, & tota Academia Lovaniensi, vt videbimus vtraque Disp. sequenti, quin vllus recurreret ad Generale Concilium, vel dubitaret de auctoritate eius damnationis eo quòd extra Synodum Oecumenicam concepta aut edita fuisset.

51 Deinde tempore Clementis Papæ VIII. cùm mota fuisset inter Catholicos acri partium contentione celebris illa controversia de concordia præscientiæ, prædestinationis, & gratiæ Dei cum libero arbitrio, ac tandiu examinata: nemo tot doctorum & eruditorum hominum vtriusque partis, qui eò convenêre, dubitavit illius definitionem & iudicium irreformabile ad Sedem Apostolicam pertinere, quamvis nullum Cōcilium Generale cogeret ad eam dirimendam. Quare Clemens non ideo eam indefinitam reliquit, quòd existimaret sibi deesse auctoritatem ad eam terminandam: sed quoniam vtràque ex parte occurrerunt difficultates gravissimæ, ob quas visum ipsi est conveniētius vnicuique earum potestatem liberam facere tuendi suam opinionem, quàm alterutram damnare, donec eius falsitas, & contrariæ sententiæ veritas, pleniùs innotescat Romano Pontifici, vti oportet ad pronuntiandum de fide in re tanti momenti.

52 Nostro sæculo & tempore, cùm Cornelius Iansenius tribus vastis voluminibus editis multa ex dogmatibus Baij suscitasse videretur, & alia insuper deterioris notæ addidisset; eius scripta ad Sedem Apostolicā delata fuerunt tempore Vrbani VIII. qui post accuratum examen quinque eorum præcipua damnavit; verùm indefinito censuræ genere circa singula eorum. Cùm verò plurimi ex sectatoribus Iansenij tergiversarentur, & contenderent in nullo eorum hæresim contineri, neque id eatenus à Romano Pontifice declaratum fuisse; Illustrissimi Galliarum Præsules, numero octoginta quatuor scripsere communi consilio anno 1653. ad Innocentium X. Vrbani Successorem, vt in singula eorum censuram ferret sub propria & peculiari nota. Quod ille post diuturnam Spiritus sancti invocationem, accuratum examen, & maturam deliberationem, præstitit eodem anno, gratulantibus ipsi eisdem Galliarum Episcopis, & vocem Romani Pontificis excipientibus, tanquam vocem ipsius Christi; vt vidimus Disput. II. exscriptis κατὰ πόδας ipsorum Epistulis. Neque quisquam eorum, aut Præsulum aliarum Nationum, aut denique vlla Academia Catholica obiecit, definitionem Pontificiam prodijsse extra Concilium Generale, ideòque obnoxiam errori existere. Solùm aliqui Ianseniano fermento imbuti eam excusationem aliasve similes obtenderunt, in progressu examinandas: propter quas postea ab Alexandro VII. *filij iniquitatis* appellati fuerunt, & notati de hæresi.

53 Mitto Bullas eiusdem Alexandri VII. & SS. D. N. Innocentij XI. nunc regnantis, adversus varias propositiones diversorum auctorum, præsertim in Theologia Morali. Etenim omnium manibus circumferuntur, nemoque ex Catholicis est, qui ea Diplomata Pontificia non exceperit summa animi veneratione: nemo qui desideraverit auctoritatem Concilij Generalis, vt ea vim irrefragabilem habeant: nemo denique qui Synodum Oecumenicam appellare ausus sit.

54 Vnde demum constat, iuxta ea quæ hactenus disputata sunt ab initio huius Tractatus, perpetuum sensum & praxim Catholicæ Ecclesiæ fuisse à tempore Apostolorum vsque ad hunc annum 1682. vt omnes definitiones Romanorum Pontificum ex cathedra prolatæ, in controversijs fidei & morum ad omnes fideles spectantium, exceptæ fuerint, veluti Oracula cœlestia omnino certa & irreformabilia, quamvis nullum Concilium Generale fuerit coactum ad eiusmodi definitiones edendas. Verùm quoniam multi, præsertim in Belgio, Baianæ & Iansenianæ doctrinæ dediti, videntur idipsum vocare in dubium; oportet vt nonnihil de vtroque ipsorum Antesignano dicamus, & deinceps in amborum sectatores convertamus stylum.

54 Nunc pro lacinia Disputationis, expende Christiane Lector, quàm certū sit & manifestum, doctrinam illam Concilij Constantiensis Sess. IV. & V. sicuti & Basileensis Sess. II. intellectam etiam extra tempus Schismatis, & de potestate Concilij Generalis supra Papam certum & indubitatum, adhuc in rebus fidei (prout Clerus nuperus Galliarum intelligendam vult, quamvis contra omnem rationem) nullatenus fuisse confirmatam in Concilijs Generalibus posterioribus, nimirum Florentino, Lateranensi, & Tridentino; sed potiùs refutatam & exarmatam, præsertim in secundo ex ijs Sess. XI. Cōstat præterea à nullo ex Pontificibus Romanis vsque modò probatam fuisse: quin potiùs reiectam à Martino V. Eugenio IV. Pio II. & reliquis eorum Successoribus vsque ad Innocentium XI. aut per definitionem contrariam, aut vsu ipso sententiæ veræ asserentis Sedi Apostolicæ auctoritatem infallibilem pronuntiandi de fide & moribus extra omnem Synodum Generalem. Constat denique, Catholicos omnes ab illo ipso tempore vsque hodie quaslibet definitiones Pontificum in singu-

singulari excepisse summa animi veneratione, & mentis obsequio; præsertim verò Illustrissimum Clerum Gallicanum, vbi dogmata præcipua Iansenij ab Innocentio X. damnata fuerunt. Adde plura eiusdem Cleri recentiora testimonia in litteris ad Alexandrum VII. exscribenda infrà Disp. XX. num. 14. & 16. Quomodo ergo, aut quo fundamento solido, proferri potuerunt verba illa nuperæ Declarationis, apud Lutetiam, in quibus dicitur: *Sic inesse Apostolicæ Sedi, ac Petri Successoribus Christi Vicarijs rerum spiritualium plenam potestatem, vt simul valeant, atque immota consistant Sanctæ Oecumenicæ Synodi Constantiensis à Sede Apostolica comprobata, ipsoque Romanorum Pontificum, ac totius Ecclesiæ vsu confirmata, atque ab Ecclesia Gallicana, perpetua Religione custodita decreta de Auctoritate Conciliorum Generaliũ, quæ Sessione quarta, & quinta continentur; nec probari à Gallicana Ecclesia, qui eorum decretorum, quasi dubia sint auctoritatis, ac minùs approbata, robur infringant, aut ad solum schismatis tempus Concilij dicta detorqueant* Quando enim decretum illud Constantiensis Synodi, præsertim eo sensu intellectum, fuit ab Apostolica Sede comprobatum? Quando etiam ipso Romanorum Pontificum, & totius Ecclesiæ vsu confirmatum? Quomodo denique perpetua Gallicanæ Ecclesiæ Religione custoditum? Certè alia omnia tribus hisce postremis Disputationibus palam demonstrata sunt, adeò luculentis testimonijs Conciliorum, Pontificum, Scriptorum, & ipsius Cleri Gallicani (præter plurimos Auctores Gallos à tempore Concilij Constantiensis scribentes vsque modò, suprà Disput. VI. & Disput. XVI. sect. 2. allegatos) vt mirum sit, Illustrissimos eiusdem Nationis Præsules nunc in tanta eruditionis luce, in re adeò manifesta, minimè veritos facere suæ opinionis periculum.

DISPVTATIO XVIII.

AN MICHAEL BAIVS ET IANSENIVS negaverint Romano Pontifici auctoritatem infallibilem ad dirimendum quæstiones fidei extra Concilium Oecumenicum.

CVM Plerique eorum, qui Baij & Iansenij dogmata etiamnum amplectuntur, aut amplecti videntur, post tot Pontificias definitiones in oppositum; eam excusationem obtendant, quòd adhuc in nullo Concilio Oecumenico damnata fuerint, quasi absque illo Romanus Pontifex ex Cathedra definiens controversias fidei, & morum, errare possit; visum fuit hoc loci examinare, an ij duo Antesignani ipsorum in eadem opinione fuerint; an potiùs Sedis Apostolicæ summam & infallibilem auctoritatem cum cæteris Theologis hactenus stabilitam agnoverint, independenter à Concilio. Profiteor autem initio, & de cætero intellectum volo, me non loqui aut disserere cum Academia Lovaniensi, quam Catholicam, & vnam è clarissimis Christiani Orbis agnosco, ac summopere veneror: nec cum eius Doctoribus Theologis aut Professoribus generatim: sed cum ijs tantùm, qui propositiones Baij & Iansenij damnatas docere aut quoquomodo tueri videntur. Quin nec animus est, ijs ipsis notam aliquam inurere: cùm sciam id ad solum Romanum Pontificẽ spectare, præsertim post Diploma editum a SS. D. N. Innocentio anno 1679. Quod si verò aliqui eorum inveniantur tradere quasdam ex propositionibus damnatis, ipsi se prodent, & nota iniustos ostendent: nosque in eo indicando non censebimur iudicium Apostolicæ Sedis antevertere, sed solùm sequi.

SECTIO PRIMA.

Michaelem Baium humiliter cessisse Pontificum definitionibus extra Concilium, neque vnquam illarum infallibilitatem in dubium vocasse.

2 CVM Pius V. Romanus Pontifex, ob insignem pietatem & heroicas virtutes meritò iam pridem Beatorum Fastis adscriptus, eiusque successor Gregorius XIII. post maturam discussionem, & accuratum examen doctissimorum Theologorum, damnâssent septuaginta novem propositiones Michaelis Baij, Doctoris Theologi & Professoris ac Cancellarij Lovaniensis, aliorumque

que quorundam, *in rigore, & proprio verborum sensu ab assertoribus intento, veluti hæreticas, erroneas, suspectas, temerarias, scandalosas, & in pias aures offensionem immittentes respectivè* (prout ad litteram habetur in litteris Pontificijs, datis Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ M.D.LXXIX. quarto Kalendas Februarij) Baius ipse, curante & adhortante Francisco Toleto, postea Cardinali, è Societate IESV, in id muneris Romã Lovanium misso, eas omnes propositiones publicè, sed submissâ voce, retractavit, humillimè acquiescens Romani Pontificis iudicio sibi per internuntium exposito. Cuius retractationis scripto etiam authenticum testimonium dedit, & chirographo suo confirmavit, hisce verbis:

☞ *Ego MICHAEL DE BAII, Cancellarius Vniversitatis Lovaniensis, agnosco & profiteor, me ex varijs colloquijs, & communicationibus habitis cum R. P. D. Francisco Toleto Concionatore S. Sanctitatis, & ad hanc rem specialiter misso, super diversis sententijs, & propositionibus iam olim à Sanctissimo Domino Nostro Pio V. felicis recordationis sub data Kalendarum Octob. Anno M. D.LXVII. & nuper à Gregorio XIII. moderno Pontifice Maximo sub data quarto Kal. Feb. Anno M.D.LXXIX. iteratò damnatis, & prohibitis, ita motum, & eò perductum esse, vt planè mihi habeam persuasum, earum omnium sententiarum damnationem, atque prohibitionem, iure, meritoque, ac non nisi maturo iudicio, & diligentissima excussione præmissis factam, atque decretam esse. Fateor insuper, plurimas ex ijsdem sententijs, in nonnullis libellis à me olim, & ante emanatam Sedis Apostolicæ super ijs Censuram conscriptis, & in lucem editis contineri, & defendi, ETIAM IN EO SENSV IN QVO REPROBANTVR. Denique declaro, me in præsentiarum ab ijs omnibus recedere, & damnationi à Sancta Sede factæ acquiescere, neque post hac vllas docere, asserere, aut defendere velle. Actum die vigesima quarta Maij, anno 1580. MICHAEL DE BAII.*

3 Itaque Baius, cùm esset vir *spectatæ alioqui probitatis & doctrinæ* (vt loquitur Pius V. in Diplomate contra eius doctrinam edito) territus Pontificio anathemate intorto adversus quoslibet earundem propositionum defensores, retractavit illas, quà viva voce, quà scripto, idq; ex animi sententia, & cũ laude iudicij ac censuræ in suam ipsius doctrinam prolatæ. Tam procul fuit ab eo, vt vel criminaretur Romanorum Pontificum censoriam virgam, vel dubitaret de illorum auctoritate ad definiendas eiusmodi cõtroversias extra Synodum, vel de illorũ sententia appellaret Generale Concilium. Nempe ipsi aliè persuasum erat, quod toti Ecclesiæ Catholicæ à priscis sæculis certissimum fuit, Romanum Pontificem pro tempore existentem esse supremum Doctorem & Iudicem omnium fidei controversiarum, vt ad eius definitionem ex cathedra stent aut cadant quælibet dogmata. Quin & Nicolaus Magnien. ex relatione Toleti addidit, dixisse Baium, malle se porcos pascere, & subulcum agere, quàm vlla in re Romani Pontificis iudicio contradicere. Quapropter dubitare non licet, Baium vsque ad supremum vitæ spiritum in ea abiuratione proscriptarum opinionum perstitisse, atque in fidei Catholicæ professione, & obedientia Romanæ Ecclesiæ, clausisse diem extremum.

SECTIO SECVNDA.

De propositionibus præcipuis Iansenij ab Innocentio X. damnatis. Porrò ipsum, dum viveret, non semel testatum, se & totam doctrinam suam iudicio Sedis Apostolicæ submittere, nulla facta mentione Concilij.

4 MORTVO Baio non defuêre alij qui ex auditoribus, aut discipulis, qui veteres opiniones à Sede Apostolica, & ab ipso notatas nigro therà. retinerent, aut suscitarent, quanquam ijs coloribus depictas, vt viderentur quoddammodo aliæ à proscriptis. Illorum exemplo abductus postea Cornelius Iansenius, hoc ipso sæ-

sæculo, non modò aliquas earum acerrimè tuendas suscepit; sed & alias addidit deterioris notæ, tribus vastis voluminibus sparsas. Quibus nondum editis vt postea conciliaret auctoritatem, lustravit præcipuas aliquot Academias, & hanc ipsam Salmanticensem, anno circiter M.DC.XXX. publicè testatus coram lectissimo Doctorum omnium cœtu, sibi nihil antiquius esse, quàm vt puram & germanam SS. Augustini & Thomæ doctrinam in Scholis omnibus promovendam curaret. In eum scopum latè satis & eleganter locutus fuit intra Academiæ Claustrum, Oratione meditatâ & excultâ. Aderat inter alios, qui nuper totius Hispaniæ communi iactura diem clausit extremum, & honestissimæ vitæ periodum terminavit, Illustriss. *D.D. FRANCISCVS RAMOS DEL MANZANO*, tunc Iuris Cæsarei celeberrimus Antecessor, postea Catholici Regis Nostri *CAROLI II.* Magister, & Consiliarius in Supremis Cameræ & Castellæ Senatibus, Francorum Comes, & variorum librorum scriptor ad miraculum vsque eruditus: qui, iubente Rectore Academiæ, vt moris est, extemporanea gratulatione Latinè respondit Iansenio, atque eâ verborum elegantiâ, & dictionis ornatu, vt nemo adstantum crederet, id absque seriâ præmeditatione fieri potuisse, nisi iam antè omnibus compertum esset, atque experimentis pluribus comprobatum, eidem summo Viro facilia esse & in promptu, quæ alijs, etiam doctis & eruditis, plurimum negotij facesserent. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν παρέργῳ, vt optimo Magistro meo in Iurisprudentiâ à primis annis hanc qualemcumque gratiam & obsequium rependam.

5 Post reditum in Belgium Iansenius edidit libros illos, iam antè magna ex parte conceptos aut elaboratos, in quibus & Baiana dogmata, vt diximus, ex parte suscitavit, & quædam alia è sua penu adiecit, quæ pluribus annis ab eius obitu transactis, post imploratam Spiritûs sancti opem, & consultationem diuturnam accuratissimamque præstantiorum Ecclesiæ Theologorum, ac S. R. E. Cardinalium, tandem ab *INNOCENTIO X.* damnata sunt. Quamvis autem decretum ipsum apud varios Scriptores editum legatur, placuit illud hoc loco exscribere: cùm sæpe in decursu Operis allegatum sit, & ex ipso pēdeant plurima à nobis tradita & tradenda.

CONSTITVTIO SS. IN CHRISTO PATRIS AC D. N. INNOCENTII, divina Providentia Papæ X.

Qua declarantur & definiuntur quinque Propositiones in materia Fidei.

INNOCENTIVS EPISCOPVS, Servus Servorum Dei,

Vniversis Christi fidelibus salutem & Apostolicam benedictionem.

CVM Occasione impressionis libri, cui titulus, AVGVSTINVS CORNELII IANSENII EPISCOPI IPRENSIS, inter alias eius opiniones orta fuerit, præsertim in Gallijs, controversia super quinque ex illis; complures Galliarum Episcopi apud nos institerunt, vt easdem Propositiones nobis oblatas expenderemus, ac de vnaquaque earum certam, & perspicuam ferremus sententiam. Tenor verò præfatarum Propositionum est prout sequitur.

PRIMA: *Aliqua Dei præcepta hominibus iustis volentibus, & conantibus secundùm præsentes, quas habent, vires sunt impossibilia; deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant.*

Se-

vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare: falsam, & hæreticam declaramus, & vti talem damnamus.

Quintam: *Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse*; falsam, temerariam, scandalosam: & intellectam eo sensu, *vt Christus pro salute dumtaxat Prædestinatorum mortuus sit*; impiam, blasphemam, contumeliosam, diuinæ pietati derogantem, & hæreticam declaramus, & vti talem damnamus.

10 Mandamus igitur omnibus Christi fidelibus vtriusque sexus, ne de dictis Propositionibus sentire, docere, prædicare aliter præsumant, quàm in hac præsenti nostra declaratione, & definitione continetur sub censuris, & pœnis contra hæreticos, & eorum fautores in iure expressis.

11 Præcipimus pariter omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, alijsque locorum Ordinarijs, necnon hęreticæ prauitatis Inquisitoribus, vt contradictores, & rebelles quoscumque per censuras, & pœnas prædictas, cæteraque iuris & facti remedia opportuna, inuocato etiam ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachij Sæcularis, omnino coerceant, & compescant.

12 Non intendentes tamen per hanc declarationem, & definitionē super prædictis quinque Propositionibus factam, approbare vllatenus alias opiniones, quæ continentur in prædicto libro Cornelij Iansenij. Datum Romæ apud S. Mariam Maiorem, anno Incarnationis Dominicæ 1653. pridie Kalend. Iunij, Pontificatus nostri anno nono.

HI. DATARIVS.

G.GVALTERIVS.P.CIAMPINVS.

Anno à Natiuitate D.N.IESV Christi M.DC.LIII. Indict. VI. Pontificatus sanctissimi in Christo Patris, & D.N.D.INNOCENTII, diuina Prouidentia Papæ X. anno nono, die verò nona mensis Iunij, supradicta constitutio affixa, & publicata fuit in Ecclesiæ Lateranens. ac Basilicæ Principis Apostolorum de vrbe, necnon Cancellariæ Apostolicæ valluis, ac in acie Campi Floræ, per me Hieronymum Macellam, Sanctissimi D.N. Papæ Cursorem.

Pro D.Mag.Cursorum, P.PAVLVS DESIDERIVS Cursor.

13 Quid fecisset Iansenius post intimatum sibi diploma Pontificium, si superstes esset, & an ex animi sententia retractasset prædictas propositiones sacro Sedis Apostolicæ fulmine palam inustas, non possumus omnino certò definire. Quippe timeri quodammodo potest, quemadmodum ille post decreta Pontificum PII V. & GREGORII XIII. contra propositiones Michaelis Baij, ausus fuit quasdam earū instaurare, & luci committere: ita etiam post editam sanctionem *INNOCENTII* tergiuersaturum, aut non seriò reuocaturum. Sed hæc mera suspicio est. Credendum potiùs, cessurum humiliter, & reipsa executurum, quod viuens testatus fuit tomo 2. lib. 1. cap. 29. hisce verbis: *Mihi constitutum est, quam ab infantia secutus sum, sensuum meorum ad extremum*

vs-

vsque spiritum ducem sequi Romanam Ecclesiam, & Beatissimi Petri in Romana Sede Successorem: super illam Petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicumque cum illo non colligit, spargit: apud eum solum incorrupta Patrum servatur hæreditas. Quodcumque ab ista Petri cathedra, in cuius communione à teneris vixi, & porrò vivere ac mori fixũ est, *AB ISTO CHRISTI D.N. VICARIO*, *AB ISTO ECCLESIÆ CHRISTIANÆ VNIVERSÆ CAPITE*, *MODERATORE*, *PONTIFICE*, *PRÆSCRIPTVM FVERIT*, *TENEO: QVIDQVID IMPROBATVM*, *IMPROBO*; *DAMNATVM*, *DAMNO*; *ANATHEMATIZATVM*, *ANATHEMATIZO.* Quod luculentius testimonium Ianfenius ferre potuit de sui animi summissione in iudicium Apostolicæ Sedis, nulla facta Concilij alicuius mentione? Sed & præterea lib. 10. de Gratia Christi in Epilogo inquit: *Quidquid de rebus tam multiplicibus*, *tam arduis*, *non iuxta meam mentem*, *sed iuxta mentem S. Augustini*, *pronuntiavi*, *DE APOSTOLICÆ SEDIS*, *ECCLESIÆQVE ROMANÆ MATRIS MEÆ IVDICIO*, *SENTENTIAQVE SVSPENDO*: *VT ILLVD IAM NVNC TENEAM*, *SI TENENDVM*; *REVOCEM*, *SI REVOCANDVM*; *DAMNEM ET ANATHEMATICEM*, *SI DAMNANDVM ET ANATHEMATIZANDVM ESSE IVDICAVERIT.* Hactenus ille. Quin & octoginta quinque Galliarum Episcopi in Epistola ad Innocentium X. scripta anno 1653. testantur, Iansenium ipsum instante iam morte sua scripta subiecisse Apostolicæ Sedis iudicio. Subditus ergo permansit in in præparatione animi cuilibet iudicio supervenienti Sedis Apostolicæ, seu Romani Pontificis, nulla mentione facta Concilij, ne in speciem quidem.

14 Et certè mirum esset quòd Iansenius vbique prædicans & contestans, se totius ferè vitæ tempus exegisse in crebra & iterata lectione omnium operum S. Augustini, nihilque sapere aut tradere nisi ab ipso S. Doctore mutuatum, fœdissimè ab eo desciseeret in declinando Romani Pontificis iudicio per appellationem Generalis Concilij. Augustinus enim hoc effugij genus reprehendit & arguit, veluti ortum ex effræni & insolerabili superbia, lib. 4. contra duas Epist. cap. 12. vbi Pelagianos appellantes Concilium Generale, vt ferretur legitimum de ipsorum doctrina iudicium, sic reijcit: *An verò congregatione Synodi opus erat*, *vt aperta pernicies damnaretur*? *quasi nulla hæresis aliquando*, *nisi Synodi congregatione, damnata sit*: *cùm potius rarissimæ inveniantur*, *propter quas damnandas necessitas talis extiterit*; *multoque sint atque incomparabiliter plures*, *quæ vbi extiterunt, illic improbari damnarique meruerunt*, *atque inde per cæteras terras devitandæ innoscere potuerunt. Verùm istorum superbia*, *quæ tantũ se extollit adversus Deum, vt non in illo velit, sed potiùs in libero arbitrio gloriari*, *hanc etiam gloriam captare intelligitur*, *VT PROPTER ILLOS ORIENTIS ET OCCIDENTIS SYNODVS CONGREGETVR. Orbem quippe Catholicum*, *quoniam Domino eis resistente pervertere nequeunt*, *saltem commovere conantur*: *cùm priùs vigilantia & diligentia Pastorali, post factum illis competens sufficiensque iudicium, vbicumque apparuerint isti lupi, conterendi sint; sive vt sanentur atque mutentur; sive vt ab aliorum salute atque integritate vitentur*, *adiuvante Pastore Pastorum.* Similiter Serm. 2. de Verbis Apostoli S. Doctor, cùm in Africam missum fuisset quoddam Responsum Pontificis Romani in causa fidei, illico censuit diremptam controversiam, nec fas fuisse retractandi illam. *A SEDE APOSTOLICA*, inquit, *RESCRIPTA VENERVNT. CAVSA FINITA EST. Vtinam finiatur aliquando error.* Et lib. 2. Operis Imperfecti: *Quid adhuc quæris examen*, *quod iam factum est apud Sedem Apostolicam? Ergo hæresis non adhuc examinanda, sed coercenda potestatibus sæcularibus.* Mitto plura alia eiusdem Augustini testimonia, præsertim in litteris ad S. Innocentium Papam, de quibus in progressu. Quâ verò fronte Iansenius, se tertio quoque verbo prædicans Augustini per omnia sectatorem, auderet in doctrina adeò capitali ab ipso desciscere, & palam reluctari iudicio Sedis Apostolicæ per recursum ad vlterius examen in Generali Concilio?

15 Neque est quòd aliquis dicat, prædicta Augustini testimonia non fuisse lecta à Iansenio, aut lecta fuisse solùm transitu quodam, & absque reflexione vlla. In oppositum enim est quòd ipse de se testatur libro Proœmiali cap. 10. dicens: *Itaque venerabilem stilum eius* (Augustini) *arripui*, *nullisque tædijs aut laboribus territus*, *VOLVTATIONI ET LECTIONI ASSIDVÆ VNIVERSORVM LIBRORVM EIVS*, *ITERVM ITE-*

ITERUMQUE SÆPIUS REPETITÆ, PER VIGINTI DUORUM ANNORUM SPATIUM IMMERSUS FUI, hoc vnicum spectans, vt vltima primis DILIGENTISSIME conferendo, dispersasque sententias, quas hic illic in Scholasticorum libris legeram, corpori, vnde avulsæ erant, restituendo, genuinam doctrinam eius, quantùm mihi Deus daret luminis, radicitus intelligerem, & medullitus imbiberem. Quin etiam, vt habetur in Synopsi Vitæ eiusdem Iansenij, quæ præfixa est eius Operi, gloriari ipse solebat, *se decies & ampliùs VNIVERSA OPERA AUGUSTINI, ATTENTIONE ACRI, ADNOTATIONE DILIGENTI; LIBROS VERO CONTRA PELAGIANOS FACILE TRIGESIES A CAPITE AD CALCEM EVOLVISSE.* Sanè qui toties, tam intentè, tam morosè, vniversos S. Augustini libros tot annis lectitavit, præsertim scriptos contra Pelagianos; quomodo putandus est raptim aut transitu quodam solùm percurrisse testimonia nuper à nobis exscripta, & præsertim prius illorum, quod directè scriptum fuit contra duas Pelagianorum Epistolas? Si autem ea loca legit, ac relegit, vti indubium apparet; qualiter, aut quo ausu non adquiesceret omnino Pontificum Romanorum definitionibus, prout Augustinus acquiescendum censuit ijs omnibus, quibus pudor aliquis est?

16 Suspicio autem in oppositum superiùs indicata num. 6. ex eo quòd Iansenius aliquas Baij propositiones à Pontificibus fulguritas instauraverit, fortassis quoddammodò elui potest. Imprimis censura Pij V. & Gregorij XIII. in illas indefinita fuit, quin ij Pontifices singulis earum propriam notam inurerent. Deinde ambo ij declararunt, quasdam earum *in aliquo sensu sustineri posse*, quamvis in rigore & proprio sensu ab assertoribus intento essent respectivè dignæ variâ ac multiplici notâ ibidem expressâ. Potuit itaque falli Iansenius, & credere, quamvis ex privato errore, se nullam earum docere in rigore & proprio sensu ab assertoribus intento: quod sufficit ne palam refractarius fuerit Pontificijs definitionibus, & ne putetur contradicturus, si viveret, Diplomati Innocentij X. contra quàm asseruerat se facturum locis suprà indicatis. Quippe aliter se gerens, apertè perfidiæ, & splendidi mendacij à quolibet argui posset. Saltem ijs coniecturis efficitur, Iansenium in ijs propositionibus hæreticis, quas scripto tradidit, non fuisse ita obfirmatum, vt damnatis ijs à Sede Apostolica, declinaret eius iudicium, & provocaret ad Generale Concilium. Quin potiùs illas antegresso iudicio & deliberatione damnavit, ex hypothesi damnationis Pontificiæ. Id enim palam præferunt verba ipsius in secundo illo testimonio ex libro 10. de Gratia Christi in Epilogo, quæ superiùs exscripsimus. Quapropter quinque illæ propositiones iam non sunt Iansenij, sed potiùs damnatæ, & anathematizatæ à Iansenio.

DISPUTATIO XIX

QUID CIRCA CONTROVERSIAM HANC, & quæstionem iuris, tradiderint DD. Clarissimæ Scholæ Lovaniensis post damnatam doctrinam Baij: quid etiam post tempus Iansenij.

VIDIMUS Disputatione præced. qualiter Baius & Iansenius iudicium Sedis Apostolicæ in controversijs fidei venerati fuerint, vt ad eius arbitrium stent aut cadant quæcumque ij in scriptis suis docuerunt. Nunc oportet inquirere, an Doctores posteriores eiusdem florentissimæ Academiæ Lovaniensis, præsertim ij, qui vtriusque partes agunt, aut agere videntur, eandem animi subiectionem in Romanos Pontifices profiteantur, idque speciatim quoad quæstionem iuris. Nimirum, an fateantur, an potiùs negent auctoritatem Pontificis Romani ad definiendum sine Concilio Generali controversias fidei.

SECTIO PRIMA.

Academiam Lovaniensem generatim, eiusque Doctores speciatim a tempore Baij vsque ad postremum tempus vitæ Iansenij, nimirum vsque ad annum 1640. stetisse pro auctoritate infallibili Romani Pontificis in definiendo.

1 ACTVM Videbatur de opinionibus Baij post saerum fulmen Pontificij anathematis, quo inustæ fuerunt, terrore eodem incusso quibuslibet eas suscitare, aut quovismodo tueri audentibus. Post damnatas enim omnes illas propositiones septuaginta septem subiungit Gregorius XIII. *Quæcumque super ijs verbo scriptoque emissa præsentium auctoritate damnamus, circumscribimus, & abolemus, deque eisdem, & similibus, post hac quocumque pacto loquendi, scribendi, & disputandi facultatem quibuscumque interdicimus. Qui secus fecerint, ipsos omnibus dignitatibus, gradibus, honoribus, beneficijs, & officijs perpetuò priuamus, ac etiam inhabiles ad quæcumque decernimus, VINCVLO QVOQVE ANATHEMATIS EO IPSO INNODAMVS, A QVO NVLLVS ROMANO PONTIFICE INFERIOR VALEAT IPSOS, EXCEPTO MORTIS ARTICVLO, LIBERARE.* Quapropter statim totus Orbis Catholicus eâ divinæ iræ comminatione territus, omnia illa dogmata execratus est. Sed & nominatim Academia Lovaniensis, cuius Cancellarius erat idem Michael Baius, id decretum Pontificium suscepit & amplexata est, ac lege publica sancivit *ad perpetuam rei memoriam, vt studiosè omnes prædictos articulos (in Bulla damnatos) in Graduum susceptione abiurare, & Magistri, Professoresque omnes, ab ijs docendis, defendendis, asserendisque abstinere, & diuersam atque oppositam doctrinam tradere iubeantur.* Eidemque constitutioni omnes Lovanienses Doctores, nullo dempto, subscripsere propria manu: & res in publicæ Academiæ instrumenta ac codicillos relata est. Vnde & ab eo tempore quicumque Gradum accipiunt in ea Academia, sanctè iurant, se fideliter servaturos id statutum. Nec mirum ita fecerint absque renitentia aliqua, aut recursu ad Generale Concilium: siquidem olim eadem Academia inter articulos, quos edidit ad occurrendum hæreticæ pestis contagio, hunc numero vigesimum quintum proposuit: *CERTA FIDE TENENDA SVNT, QVÆ DEFINITA SVNT SVPER FIDEI ET MORVM NEGOTIIS, PER CATHEDRAM PETRI.* Vide Patricium Duffium in Theologia Baio-Ianseniana num. 21.

3 Prætermissis verò plurimis Doctoribus eiusdem Scholæ, qui à tempore Baij eandem auctoritatem Romani Pontificis in definiendo propugnarunt, placet aliquos nostræ ætatis exprimere. Inter Theses propositas Lovanij 17. Iulij 1638. Præside Doctore Rampea, hæc edita fuit de Romano Pontifice: *Propter infallibilem Spiritus sancti assistentiam est supremus & ordinarius iudex in controversijs fidei & morum iudicandis: cuius iudicium vnà cum Concilio Generali, in definiendis fidei controversijs, certissimum, ac omnino infallibile est; idque non tantùm cum Concilio Generali; sed etiam quandocumque aliquid ex Cathedra sub obligatione servandum definit. Iudicium quoque in decretis morum, quæ toti Ecclesiæ sub præcepto præscribit, planè infallibile est.*

4 Similiter inter alias Theses eodem anno propositas die 9. Octobris, eodem Præside, hæc habetur: *Tanta verò Pontificis huius ex diuina dignatione est authoritas, vt in controversijs fidei, & morum, determinandis ex Cathedra, Iudex sit numeris omnibus absolutus; licèt Oecumenicum Concilium non accedat, quod infra Pontificem esse, non è converso, fidei proximum censemus.* Vide quomodo non solùm asserat Romano Pontifici auctoritatem prorsus infallibilem, dum ex Cathedra definit circa fidem aut mores; verùm etiam tueatur illius potestatem supra Oecumenicum Concilium: idque eo certitudinis gradu, vt censeat fidei proximum. Quo eodem modo, etiam quoad hanc posteriorem partem, communiter loquuntur Theologi.

5 Guillelmus Tasselom in Thesibus editis ad Doctoratum in eadem Academia obtinendum, hanc præmisit: *Eius tamen* (nempè Pontificis) *iudicium certum omnino & infallibile est in controversijs fidei definiendis, non solùm cum Concilio, sed etiam quandocumque ex Cathedra loquitur, & vniuersam Ecclesiam docet.*

6 Eodem anno 1638. Præside Doctore Schenckelio, inter alia, id Assertum habetur: *Iudicium Romani Pontificis cum Concilio Generali in definiendis fidei controversijs, aut quæstionibus morum, omnino infallibile est & certum. Idemque dicendū in quæstionibus fidei determinandis,* non

non tantùm cum Concilio Generali, sed etiã quandocumque ex Cathedra loquitur, & Ecclesiam totam docet, cum obligatione ad ita credendum & docendum. *Iudicium quoque in decretis morum, quæ toti Ecclesiæ præscribit, omninò est infallibile: sicuti fieri non potest, quod lege vniuersali, quæ totam Ecclesiam concernat, mandet quippiam per se malum, aut saluti contrarium, vel prohibeat aliquid, quod est necessarium ad salutem. Firmiter etiam tenendum est, cum nunquam errare in Sanctorum Canonizatione.* Illustris sanè Assertio, quæ totam ferè partem controversiæ præcipuæ, in qua hactenus versati fuimus, luculenter ac per partes proponit.

7 Ipso anno, Præside certaminis Doctore Mercero, hæc Thesis proposita fuit: *Potestatem indicendi Generale Concilium soli Pontifici attribuimus: idemque ab alijs inferioris ordinis Ecclesiasticis, Imperatoribus, Principibusque secularibus removemus. Tanta est Conciliorum authoritas, vt erroneum sit dicere Concilium particulare à Pontifice approbatum posse errare in definienda fide, vel moribus, hæreticum autem idem sentire de Concilio Generali confirmato.* Nota inter cætera quæ comprehenduntur ea Thesi, notari erroris opinionem docentium Concilium Provinciale à Papa confirmatum posse in fide errare. Idem verò diceret idem auctor de opinione asserente, Pontificem posse errare dum definit aliquid in materia fidei extra omne Concilium, etiam particulare. nam eadem ratio vtrobique est. Quo modo loquutus est etiam Bellarminus lib. 3. de Romano Pontifice cap. 2. fine, dum loquens de eadem opinione ait: *Videtur omnino erronea & hæresi* proxima.

8 Doctor ab Angelis, qui postea Episcopus Ruremundensis fuit, Præses erat anno 1640. dum hæc Thesis asserebatur: *Iure merito in controversijs fidei, & quæstionibus morum, supremus existit Iudex: in quibus iudicium eius cum Concilio quidẽ est prorsus infallibile: quinimo ipsius solius illibata est authoritas, quoties ex Cathedra, quidquam definit, totamque Ecclesiã cum obligatione ad credendum docet.*

9 Eodem quoque anno, ipso Præside, vberiùs adhuc, hæc proposita fuerunt: *Romanus Pontifex est Supremus Iudex in controversijs fidei & quæstionibus morum: nunquam cum aliquo errore deprehẽditur cum Concilio Generali: immo definitiones ipsius ex Cathedra loquentis, sine Concilio DD. editæ, sunt infallibilis veritatis. Concilia, quantumvis Generalia, ABSQVE CONFIRMATIONE ET APPROBATIONE PONTIFICIS, errare possunt; cum approbatione ipsius non possunt, etiam particularia.* Præclara sanè Thesis, è regione contradicens nuperæ Declarationi nomine Cleri Gallicani editæ, quoad præcipua eius capita, præsertim quoad illud, in quo prædicat auctoritatem Concilij Constantiensis Sess. 4. & 5. quarum doctrina, adhuc præposterè intellecta de omni Concilio Generali, & extra tempus Schismatis, nullatenus ab aliquo Romano Pontifice confirmata fuit, sed potiùs palam reprobata invenitur ab omnibus Pontificibus, qui exinde Sedẽ Apostolicam rexerunt: vt vidimus suprà latè Disp. XV. & XVI.

10 Hæc erat DD. Lovaniensiũ communis doctrina vsque ad annum circiter quadragesimum huius sæculi; donec Cornelius Iansenius Episcopus Iprensis, tria illa volumina scripsit, quibus multa Baij dogmata damnata instaurantur, & alia adhuc deterioris notæ adduntur. Statim verò ac edita fuerunt, nonnullos ex DD. eiusdem Academiæ traxere in assensum sui, repugnantibus alijs, quà scripto, quà verbo, ingenti partium contentione, & plurimis ea de re Thesibus, Opusculis, Apologijs, Tractatibusque editis, donec res ad Apostolicam Sedem delata est, tempore Vrbani VIII. qui severo & minaci Diplomate omnia ea Opuscula prohibuit, & nominatim defensionem quarumlibet opinionum damnatarum Baij, atque excitatarum à Iansenio. Cùm verò nec id Decretum Pontificium satis fuisset vt ipsorum sectatores se in officio continerent, LXXXV. Illustriss. Galliarum Præsules scripsere ad Innocentium X. tunc regnantem, vt de quinque præcipuis propositionibus Iansenij, quæ iam generatim damnatæ fuerant ab Vrbano VIII. distinctè ac singillatim sententiã ferret, & vnicuique earum peculiarem notã inureret. Præstitit id Innocentius X. anno M. D. LIII. Pridie Kalendas Iunij Bulla edita, quam Disp. præced. sect. 2. exscripsimus. Porrò Episcopi Galliarũ visà illà, & cum summo honore excepta, eidem Pontifici gratulati sunt in alia Epistola doctissima, quam pariter ad litteram exhibuimus supra Disp. II. sect. 2.

11 Porrò in ea Epist. notandum est, quomodo Episcopi Galliarum testentur, & exemplis confirment, Pontificias definitiones in controversijs fidei habere, ac semper habuisse summam, & irrefragabilem auctoritatem in Ecclesia Catholica, seorsim à Concilio Oecumenico. Propterea enim aiunt,

Epistolis,tum Innocentij I.tum Zozimi Pontificum, damnantium hæresim Pelagianam, absque cunctatione subscriptum fuisse ab Ecclesia Catholica illius vetustæ ætatis: quippe cui persuasum erat,tū ex promissione Christi Petro facta, tum ex Actis priorum Pontificū, & ex Anathematismis S.Damasi Papæ contra Appollinarē, & Macedoniū, nondum damnatos ab vlla Synodo Oecumenica, iudicium à Summis Pontificibus latū in controversijs fidei, *diuina æquè ac summa per vniuersam Ecclesiā auctoritate niti,cui Christiani omnes ex officio,ipsius quoque mētis obsequiū præstare teneantur.* Quā ipsa fide Episcopi Galliarum se imbutos profitentes,& Romanæ Ecclesiæ auctoritatē, tunc vigentem in Innocentio X. debitā observantiā colentes, Constitutionē ipsius *Diuini Numinis instinctu* conditam agnoverunt & exceperunt.

12 Quare, vt in ipsa sectionis huius epigrapha monui,mirum erit,si quisquā exCatholicis palam aut subobscurè audeat tergiversari,cavillari, aut dissentire ijs definitionibus Pontificijs,ab vniversa Ecclesia receptis, veluti Oraculis prolatis *Diuini Numinis instinctu*; vel ab ijs appellare Generale Concilium. Nimirū, cuilibet refractario eiusmodi meritò adaptabitur illud Hormisdæ Romani Pontificis in Epist.ad Possessorē Episcopū: *Contra istā clarissimæ laudationis tubam, contra istā sacratissimi testimonij dignitatē,audet quisquā malignæ interpretationis murmur emittere?& perspicuæ sincerissimæq; sententiæ nubē obliquæ ambiguitatis obtendere?*

SECTIO SECVNDA.

Quinam in Belgio, ac præsertim Lovanij, contra statuta Academiæ iuramento confirmata,videantur nolle acquiescere Pontificijs definitionibus,& appellare Generale Conciliū, à tempore damnatæ doctrinæ Iansenij.

13 SED Quāvis adeò periculosum sit nolle acquiescere definitionibus Sedis Apostolicæ in qualibet controversia ad fidem vel mores spectante, per appellationem Generalis Concilij (vt vidimus Disput. præcedente num. 7. ex S. Augustino) non desunt nostro tempore,qui contra sensum cæterorū fidelium, contra publicā illam Episcoporū Galliæ vocem ad Innocentiū X. & Clarissimæ Lovaniensis Academiæ statuta iuramento singulorū Professorum firmata, in animū inducere ausi sint vt eludant decreta Summorum Pontificū circa propositiones Baij & Iansenij, per recursum ad Generale Conciliū.

Imprimis Petrus vam Buscum Sacræ Theologiæ Licentiatus,Lovaniensis alumnus, Ecclesiæ Cathedralis S. Bavonis Canonicus, & Pœnitentiarius Gandavensis, in Inst. ad Tyrocinium Theologiæ,approbata à I Guillemans Archipræsbytero librorum Censore 8. Februarij 1671. eodemque anno varijs typis excusā, & iam celebri (quod mirère)inter Lovanienses,ita loquitur ad propos.8.pag.24. *Certus non est, sed dubius modus infallibilitatis Ecclesiæ, quando solus Pontifex absque consensu & approbatione aliorum Antistitum aliquid definit.* Quin & id confirmare pergit: *Quia illum modum non admittunt grauissimi Pontifices, & Doctores, & contrarium senserunt PP. Concilij Basileensis; prætereundus est,nec annumerandus modis infallibilitatis Ecclesiæ.*

14 Certè Auctor prædictus ijs verbis palam denotat, dubiam esse infallibilitatem decretorum Sedis Apostolicæ contra Baium & Iansenium, nec ijs deberi explorată fidem: quoniā promulgata sunt extra Conciliū Generale, quod PP.Concilij Basileensis(meliùs dixisset Conciliabulum) censuerunt esse superius Romano Pontifice. Deinde per consensum & approbationem aliorum Antistitum, quam requirit vt Pontifex sit infallibilis in suis definitionibus, non intelligit exiguum aliquem illorum numerum: quoniam Innocētius X. in Bulla adversus Iansenium testatur, *se pro rei grauitate coram aliquibus S. R. E. Cardinalibus, ad id specialiter sæpiùs congregatis, à pluribus in sacra Theologiæ Magistris, easdē quinque propositiones fecisse diligenter examinari, &c.* Et tamen licèt aliquot Cardinales suffragio suo intervenerint ad illud decretum edendum, is Auctor non vult illud esse infallibile.Sed nec iudicat sufficere ad infallibilitatem definitionis Pontificiæ consensum & approbationem plurimorum Antistitum: siquidē novit,octoginta quinque Episcopos Galliarū instanter egisse apud Innocentium X.vt singulæ ex ijs propositionibus singulari & propriâ notā afficerētur.Reliquum ergo est vt idem Auctor nomine *aliorum Antistitum*, intelligat Conciliū Generale, sive Oecumenicum.

15 Sed clariùs adhuc eundē sensum aperuit Auctor Thesium Lovanij publicatarum anno 1670.die 16.Augusti, thesi 3.hisce verbis: *Cùm id quod Catholicum est, constet à nullo particular (qualiscumque ille fuerit) vt tali petendū esse, ad eradicādos errores mediū efficacissimū est Synodus Oecumenica.* Sic ille eludere conatus est decreta Pōtificia contra propositiones Baij & Iansenij, quasi insufficientia sint ad definiendū aliquid,

quod fide Catholicâ credi debeat, nisi accedat Oecumenica Synodus.

16 Multò autem audentiùs loquitur Vindex Anonymus Instructionis Petri van Buscum nuper allegatæ, ad propositionem octavam pag. 3. decens: *Futilis, & toties convulsa est assertio de Pontificis Romani supra Concilium Oecumenicum auctoritate, atque in fidei quæstionibus decernendis infallibilitate.* Ita ne mi homo? Futilis est doctrina, quam Concilium Generale Lateranense sub Leone X. Sessione vndecima tradit palam, veluti contentam in sacris litteris, à Sanctis Patribus, & ab Oecumenicis Concilijs, quorum longa series ibidem citatur, assertam? Sed de hoc aliàs. Nunc solùm subit animum mirari quomodo inter alumnos Lovanienses sint qui non solùm negent, sed & ludibrio habeant, sententiam omnino certã, & vel sola antiquitate venerabilem de auctoritate Romani Pontificis supra Concilium Generale, & de illius infallibilitate in dirimendis quæstionibus fidei.

17 Nimirum Lovanienses Doctores, quemadmodum à priscis temporibus pietate, ac doctrina insignes fuerunt, & eximiè benemeriti de Ecclesia: ita etiam decreta Pontificum Pij V. & Gregorij XIII. recens edita & intimata adversus 79. propositiones Baij statim summa veneratione exceperunt, veluti divinum Oraculum: ac suo & posterorũ nomine se obstrinxerunt statuto Academiæ, & iuramenti religione, ad observanda illa, quà voce, quà scripto. Similiter post publicatũ vtrũque Diploma Innocentij X. & Alexandri VII. damnantiũ hæreseos quinque præcipuas Iansenij propositiones *in sensu ab ipso intẽto*, Facultas Theologica Lovaniensis die 20. Martij anno 1660. scripsit ad Alexandrũ ipsum, se statuisse, nemine admittere ad Gradus Academicos, nisi priùs promittat & iuret religiosam observantiã eorũ decretorũ vtriusq; Pontificis, iuxta ipsorũ tenorẽ. Vnde & Alexander ijs gratiã rependit litteris datis Romæ 27. Augusti eodẽ anno: atque, inter alia, inquit: *Obedientiã & zelũ vestrũ vnicè commẽdamus atque adeò speramus, vos nedum egregiè id præstaturos, impleturos; verùm etiã omnibus in hanc Sanctam Sedẽ observantiæ & obediẽtiæ documẽtis effecturos, vt omni rerũ præteritarũ ex hominũ animis evulsa & penitus abolita memoria, pristinũ decus existima.ioni, & laudi antiquæ restituatur.* Quare non possumus non mirari, siquĩ è Lovaniensibus, nõ modò immemores sint eorũ decretorũ, & iuramenti præstiti de ijs observandis; sed etiam radicitus ea convellere moliantur, negatã Summis Pontificibus authoritate supra Concilium Generale, & infallibilitate ad dirimendas fidei controversias. Vnde Cornelius Zegers in Scrupulis Novis & Antiquis nuperrimè recusis Matriti §. 33. contra P. Ægidium Gabrielis, iam iam acceptorum Lovanij Lauream Magisterij in Theologia, quamvis certus sit, ipsum iuraturum observantiam eorum decretorũ; non propterea illã ἀναμφισβητήτως sibi aut nobis polliceri audet. Quamvis enim præmisisset, se confidere Ægidiũ Gabrielis religione iuramenti tactũ, ea observaturum; subdit statim pag. 143. *Hæc ipsa tamẽ spes mea multùm minuitur, dum cogito, tam multos hodie Lovanij promoveri ad Gradus Academicos, qui an & quomodo iurent observantiam prædictarũ constitutionũ, nemo facilè potest assequi: ITA VT IVRAMENTVM ILLVD DICATVR NEGOTIVM ESSE AMBVLANS IN TENEBRIS. IPSI ACADEMICI DICVNTVR IGNORARE, QVID IVRENT.* Verùm absit vt de Doctoribus clarissimæ Academiæ Lovaniensis vniversè id accipiatur, vel vt credam esse in ea aliquos,

Οἶσιν οὔτε βωμὸς οὔτε πίστις οὔθ᾽ ὅρκος μένει.

vt quidam veterum Græcorum cecinit.

18 An eisdem Auctoribus negantibus infallibilitatem Sedis Apostolicæ in decidẽdis quæstionibus fidei, accensendus sit Macarius Havermans, dubitabit quispiam. Porrò accensendum esse, videtur colligi ex ijs quæ tradit in Dissertatione Theologica de Auctoritate SS. Patrũ, & præsertim Augustini, editã Coloniæ Agrippinæ anno 1677. vbi §. 6. pag. 7. inquit: *Vnde clarè deduco quòd, vbi quis invenit doctrinam clarè in Augustino fundatã, illam absolutè possit tenere & docere, NON RESPICIENDO AD VLLAM PONTIFICIS BVLLAM.* Vnde & videtur consequens esse, vt si fortè Pontifices ex cathedra & sine Generali Concilio definierint aut definiant (quod factum fuisse negamus) aliquid contra doctrinã *clarè in Augustino fundatam*; possit illud absolutè teneri & defendi, *non respiciendo ad vllam Pontificis Bullam.*

19 Verùm quoniã idem Auctor postea §. 9. videtur moderari hanc doctrinam, & supponere verum omnino id, quod Pontifices tradunt; nõ audeo ipsi inurere notã animi refractarij contra definitiones Pontificias. Immo quamvis editas contra Baium & Iansenium pessum daret, veluti infallibilitate destitutas, non ideo Macarium existimarẽ periurum adversus statuta Academiæ Lovaniensis. Quippe

ipsum in Tyrocinio Theologiæ varijs locis in progressu observandis video adeò malè affectū erga Theologos Scholasticos, & ita abhorrentem ab eorū communi sensu, vt facilè credā, illū nunquā fuisse inter alumnos Lovaniensis Academiæ relatū, nec in ea florentissima Schola emisisse iuramentū supradictū parēdi & subscribendi per omnia Constitutionibus Pontificijs contra Baium & Ianseniū. Deniq; quā sæpe in Tyrocinio ipsius desideretur notitia Theologiæ Scholasticæ, deprehendent facilè quicumq; paulo attentiùs id legerint. Inter eos testes sunt duo Salmanticenses DD. & Theologiæ ac Philosophiæ Professores clarissimi, eiusdē Instituti, vt plures alios diversorū Ordinū missos faciā. Alter est RR.P.M. Fr. Iosephus Tellado & Heneftrosa, nunc Premonstratensiū in Hispania meritissimus Generalis; alter R. P. M. Fr. Bartholomæus de Echenique, Definitor eiusdē Ordinis: quorum laudes vberiores de industria prętermitto. Nimirū ambo ij exosam habentes Baij, & Iansenij doctrinā à Pontificibus fulguritā, & dolētes in Macario exiguā doctrinæ Scholasticæ notitiā, scripserunt ad suos in Belgio commorantes, vt eius studiū accuratiùs promoveri faciant, & aliquot ex adolescentioribus in hanc Academiā studiorū causā mittant, quemadmodū alij Religiosi Ordines ex Belgio, Germania, & Gallia facere consueverunt. Itaque ex ijs capitibus reor Macarium immunem à scelere violati eius iuramenti; quidquid sit, an ille quasdā ex Baianis aut Iansenianis propositionibus tradiderit in scriptis, & Thesibus publicis. de quo suo loco.

SECTIO TERTIA.

Desperatam esse causam sequaciū Baij & Iansenij, & longè de eriorē quàm vtriusque, dum reluctantur iudicio Sedis Apostolicæ, & indicant appellationē ad Generale Concilium. Effugium ipsorum multipliciter præclusum.

20 VERUM Sive Auctores indicati sectione pręcedenti, sive alij quilibet in Clarissima Lovaniensi Academia, palam aut clam nolint acquiescere definitionibus Pontificijs contra Baium & Ianseniū, interpositā appellatione Concilij Oecumenici; imprimis innodātur vinculo anathematis reservati Apostolicæ Sedi, & prescripti in eisdē Constitutionibus: deinde discedūt ab ipso S. August. immo & à duobus Prodromis ipsorū Iansenio & Baio, vt vidimus Disp. prec. Nam Augustinus locis ibidem exscriptis n. 7. eiusmodi tergiversationes à decretis Romani Pontificis, & appellationes Concilij Generalis, extremæ superbiæ notavit: ac duo ij Precursores, alter in re, alter in preparatione animi, summam professi sunt observantiā definitionum Apostolicæ Sedis, vt ad eius nutum starent, aut caderent, quæcumque docuerunt. Quapropter eiusmodi refractarij dum obloquuntur aut resistunt ijs Constitutionibus, indicunt plenè apertum bellum Augustino, & duobus Antesignanis suis: quorum tamen doctrinam vsque ad apices se tueri gloriantur.

21 Cum verò Pius V. ac Gregorius XIII. quasdam ex propositionibus Baij indefinitè hæreticas censuerint, Innocentius autem X. & Alexander VII. quinque Iansenianas precipuas singillatim hæreseos notā infames declaraverint; indubium apparet, omnes eos qui aliquam aut plures earum tuentur, aut instaurant, seu voce, seu scripto, sive recurrentes ad Concilium Oecumenicum, sive non, censeri debere hæreticos iuxta mentem expressam Sedis Apostolicæ. Ideoque idem Alexander in Bulla *Ad sacram*, referens & confirmans Bullam Innocentij, *Cùm occasione*, expeditam contra Iansenium, & superiori Disputatione integrè exscriptam, *filios iniquitatis* appellat quosdam noviter id decretum eludere conantes varijs coloribus: & adversus quoslibet ea impia dogmata defendētes aut adstruētes, *publicè vel privatim, palā vel occultè*, veluti contra hereticos procedēdū decernit. Similiter Episcopi Galliarum in Epist. ad Innocentium X. quam Disp. II. exscripsimus, aiunt: *Neque verò deerunt pœna adversus temerarios illius* (diplomatis) *violatores, QUÆ A IURE HÆRETICIS INFLIGUNTUR*. Omnes ergo ij, qui fortè id facinus aggressi sunt, aut aggredientur, hæretici declarantur ab Apostolica Sede, & proinde tales ab omnibus Catholicis existimari debent.

22 Dices: Non est hactenus damnata ab Ecclesia Catholica opinio docens, Pontificem Romanū sine Concilio Generali errare posse in suis definitionibus, nec etiā quæ asserit, esse inferiorem Concilio. Nimirum vnamquamque ex ijs docuerunt graves Theologi, & non pauci hodie tueri pergunt: cùm tamen nemo ex ijs notam aliquam subierit à Romanis Pōtificibus, nec hæreticus audierit. Quin & Ioannes Gerson, vnus aut præcipuus eorum, semper fuit & est magnæ auctoritatis inter Theologos, ac de eximia pietate commendatus. Ergo multò minùs debet existimari hæreticus qui iuxta eandem sententiam negat exploratam fidem deberi Constitutionibus Pontificijs contra doctrinam Baij & Iansenij, edi-

editis extra Generale Concilium. Si enim hæreticus non est qui negat vniversè Pontificem in definitionibus suis esse omnino infallibilem; multò minùs affici debet eâdem notâ, qui id negat singulariter de vna aut altera definitione. Quin potiùs dum appellat Concilium Generale, eo ipso testatur se fidem Catholicã habere: cùm paratus sit obedire communi consensui totius Ecclesiæ, qui solùm in Generali Concilio tradi potest; non autem ab homine singulari quantumcumque magnæ auctoritatis sit.

23 Exhibui fundamentum præcipuum, cui innituntur, aut inniti existimantur omnes ij, qui, sive palã, sive occultè, ludificati sunt, aut auctoritatem elevare conati prædictis Constitutionibus adversus Baium & Iansenium. Nimirum, vt testabatur Caramuel in litteris ad Petrum Gassendum (quæ habentur Tomo 6. huius pag. 465). *hanc opinionẽ videntur supponere Lovanienses Doctores, cùm Iansenij in Baio olim à duobus Pontificibus condemnatas opiniones defendunt: hanc cùm Vrbano VIII. Iansenianam doctrinã condemnanti, hoc vel illo fundamento quæsito, non acquiescunt.* Quod quidem ex ijs palam nôsse potuit Caramuel, tunc Doctor Lovaniensis. Sed quàm ruinosum illud sit, & cõtrarium sacris litteris, doctrinæ Conciliorum Generalium, ac perpetuæ Patrum traditioni, satis manifeste ostensum fuit Disp. XV. XVI. & XVII. huius Tract. & prętereà constat ex Concilio Lateranensi sub Leone X. Sess. 11. vbi latè & ex instituto damnatur opinio subijciẽs Pontificẽ Romanũ indubitatũ Cõcilio Oecumenico, veluti cõtraria sensui Ecclesię, & praxi ConciliorũGeneraliũ, quorũ multa eo loco allegantur. Deinde quidquid sit de ea opinione ab omnibus ferè Catholicis reiectâ, & quam vix vnquam sequutos in re ac facto ipso constat, nisi Schismaticos, aut perduelles à fide, sive transfugas manifestos ad hæreticorũ castra; adhuc illa nihil prodest. Vt enim tolerabilis sit, & piè accipiatur mens quorũdam ex Doctoribus Catholicis, qui illam tradiderunt, intelligi debet de potestate Concilij Oecumenici supra Papam dubium, sive nondum exploratũ, & in casu Schismatis inter plures Pontifices. qualiter accidebat tempore Ioannis Gersonis, & Cardinalis Petri Alliaci in Concilio Constantiensi: qui in ijs asperrimis temporibus & diuturno schismate Ecclesiæ in tria capita divisæ, potuerunt ritè subijcere Pontificem dubium Vniversali Ecclesię in Synodo Oecumenica cõgregatę. Verùm ea doctrina prorsus extra rem adducitur in hac controversia: cùm Pontifices, qui Baij & Iansenij dogmata nigro thetâ notârunt, fuerint indubitati, & à tota Ecclesia recepti. De qua re plura in progressu.

24 Deinde. Pontifices prędicti, prẽmissâ diuturnâ Cardinaliũ S.R.E. Episcoporũ Galliæ, & Theologorum plurium consultatione, post privatas & publicas preces ad implorandam Spiritus S. opẽ, declarant hæreticas quinque illas Iansenij propositiones, & proinde hęreticos existimari debere omnes, qui eas, aut illarũ aliquam adstruxerint, *publicè vel privatim palã vel occultè*: atque eos subijciunt anathemati, & cæteris hęreticorũ pœnis. Cõstitutiones ipsæ cùm primũ prodierunt, in tota Ecclesia, cum ingenti plausu exceptæ sunt, & nominatim ab Episcopis Galliarum, atque ab ipsa Academia Lovaniensi, cuius alumni fuerant Baius, & Iansenius. Idem ipsum de cæteris Academijs Catholicis, & de hac nostra Salmãticensi dictũ accipe. Quod ergo dubium esse potest, hęreticos esse, & refractarios à fide, pat eos illos, qui eisdẽ constitutionibus contradicunt, per confugiũ ad illam obsoletam & sinistrè intellectam opinionẽ? Pontifices Summi, Episcopi, Academię, & Doctores omnes Catholici, etiã ij, qui fortè aliàs opinionẽ illam Gersonis tuentur, censent hęreticas illas propositiones, & hęreticos, qui eas tuentur. Ergo indubiè sunt hęretici, quibuscumque coloribus se tueri aut perfidiã suam palliare velint, pręsertim per appellationẽ Generalis Cõcilij.

25 Certè eodem modo Pelagiani olim damnati ab Innocentio I. nolebant abiurare suum errorem recurrentes ad Generale Conciliũ. Vide autem quid ijs reponat S. August. lib. 4. contr. duas Epist. c. 12. *An verò congregatione Synodi opus erat, vt aperta pernities damnaretur? quasi nulla hæresis aliquando nisi Synodi cõgregatione damnata sit: cùm potiùs rarissimæ inveniãtur, propter quas damnãdas necessitas talis extiterit.* Similiter, vt refert S. Ambros. in Epist. ad Imperatores scripta nomine Synodi Aquileiẽsis, Palladius & Secundianus, duo Episcopi Arlani, noluerunt acquiescere suę ipsorũ damnationi, nec fateri se errasse, donec id definiretur in Concilio Oecumenico. Vnde & aiebant: *Nos diximus, probaturos nos Christianos, sed in Cõcilio pleno. Nõ vobis respõdemus omnino, in præiudiciũ Concilij futuri.* Verùm PP. Concilij Aquileiensis institerunt contrà dicentes: *Quã gravè autẽ, si propter duos in fide cariosos, toto Orbe essent Ecclesiæ destitutæ?* Vnde appellatio interposita ad Generale Conciliũ nihil ijs profecit quo minus damnarentur, tanquã hæretici, & exauctorarẽtur. Sed quid opus est veteres historias recensere? Superiori sæculo Lutherus & Calvinus, duo nefarij, & pestilentissimi Hæresiar-

chæ, non aliter melius Pontificum damnationem in eos latam declinare sibi visi sunt, quàm per appellationem Generalis Concilij. Cùm enim sit congregatu difficillimum, & negotiū plurimū annorū;volebant interim disseminare errores suos impunè, vt postea nullatenus eradicari possent. Eam fuisse Calvini & aliorum ex Sectarijs mentem, postea experimento deprehensum fuit. Coactâ enim Tridentinâ Synodo Oecumenicâ,& factâ hæreticis potestate libera eò adeundi, vt dubitationes aut argumenta sua impunè proponerent, noluerunt adesse, exigentes aliā Concilij formam, nusquam auditam aut visam. Itaque familiare hereticis fuit & est, vbi à Pontificibus Romanis damnantur impia eorum dogmata, appellare Concilium Generale, saltem vt moras nectant, & interim virus suum longè ac latè diffundant. Quid ergo mirum, si fortè eodem animo sint, qui obloquuntur definitionibus Pontificijs adversus Iansenium & Baium,provocantes ad Generale Conciliū?

26 Vnde colligitur,meliorem longè esse causam Baij & Iansenij, quàm sequacium. Etenim ij duo nihil adversus Pontificias definitiones moliti inveniuntur, neque appellationis ad Concilium Generale meminerunt:sed alter eorum statim decretis Pij V. & Gregorij XIII. paruit: alter se ipsum, & omnia sua scripta subiecit iudicio SedisApostolicæ: vt latè vidimus Disputat. præcedenti. Quæ animi præparatio excusat à labe hæresis formalis, sicuti & à pertinacia requisita ad illam contrahendam. quod meritò observârunt, post Gersonem in Opusculo de Retractatione, Castro p. 1. Simancas lib. 1. de insta Hæretic. punitione cap. 11. & alij apud Pegnam in quæst. 12. primæ partis Directorij Inquisitorum. Atque ita observatum fuit in Concilio Oecumenico Lateranensi sub Innocentio III. cum Abbate Ioachimo: in cuius scriptis tradebatur aperta hæresis contra mysterium Trinitatis,seu Homoūsij, aut identitatis eiusdem numero substantiæ aut essentiæ, inductâ solū vnitate collectivâ aut similitudinariâ. Verū quoniā idem Abbas vivens palam subiecit iudicio Ecclesię librū illum: Patres Concilij excusandū illum putârunt à labe hæresis formalis. Quod ipsum alijs Catholicis Scriptoribus contigisse exploratum est.Quin & idem dicendum esse,licèt fortè in quibusdam eorum fuerit aut interveniat ignorantia crassa, aut facili negotio superabilis, quam *vincibilem* appellant,quæque nullatenus excuset à culpa gravi,tuentur idem Castro, Melchior Canus, Martinus Navarrus, Vazquez, Azor, & alij quos laudat & sequitur Sanchez libro 2. in Decal. cap. 7. num. 20.

27 Quapropter nec Michael Baius, nec Iansenius, qui scripta sua Apostolicæ Sedis iudicio subiecisse censentur vera animi præparatione, in libris ipsorum testatâ, censeri debent aut possunt hæretici: cùm in ijs non fuerit pertinacia, quæ est propria notio hæresis formalis: vt monent Auctores paulo antè laudati, & ante illos tradiderunt Etherius & Beatus lib. 1. differentes contra Elipandum. Similiter D. Thomas 2. 2. q. 10. art. 2. ad 3. allegato S. Augustino Epistola 162. & Gratiano 24. q. 3. cap. 14. excusant à labe hæresis formalis eos, qui bona fide aut sine contumaciâ, tradunt aliquam opinionem hæreticam; subijcientes illam sensui & correctioni Ecclesiæ. ex quo capite Facundus Hermianensis lib. 10. pro tribus capitibus cap. 2. excusat Theodorum suum.

28 Verùm ille ipse error, qui in Prodromo aut Mystagogo ipsius eximitur notâ hæresis formalis, potest in sequacibus eius illam subire, & absdubiò subit, vbi post damnatam sententiam iudicio Sedis Apostolicæ adhuc illam tueri audent. Quod olim evenisse partiarijs S. Cypriani ex Historiæ Ecclesiasticæ monumentis constat. Docuerat ille S. Martyr, & clarissimus Scriptor, non ex pervicaciâ, sed lapsu quodam humano, & bona fide, hæreticos denuo baptizandos esse: quod postea Sedes Apostolica damnavit, & proscripsit. Certè hinc ille nullam hæresis notam subijt. quin potiùs quoties eum errorem refutant alij ex Patribus, honorificè admodū de Cypriano ipso loquuntur. Vnde Augustinus, inter alios, lib. 6. contra Donatistas cap. 2. inquit: *Reddens debitam reverentiam, dignumque honorem, quantum valeo, persoluens pacifico Episcopo, & glorioso Martyri Cypriano; audeo tamen dicere, eum aliter sensisse de schismaticis vel hæreticis baptizandis, quàm postea veritas prodidit.* Sed cùm longè postea aliqui eundem errorem,iam anteà à Sede Apostolica damnatum, tueri pergerent,sic illos refellit Vincentius Lirinensis in Commonitorio c. 11. *O rerum mira conversio! Auctores eiusdē opinionis Catholici; consectatores verò, Hæretici iudicantur. Absoluuntur Magistri, condemnantur discipuli. Conscriptores librorum,filij regni erunt; Assertores verò gehenna suscepiet. Nam quis illud Sanctorum omnium, & Episcoporum, & Martyrū lumen, Beatissimū Cyprianū, cum cæteris collegis suis,in æternum dubitet regnaturum esse cum Christo? Aut quis cōtrà tam sacrilegus,qui Donatistas, & cæteras pestes,quæ illius auctoritate Cōcilij rebaptizare se iactitant,in sempiternū negat ar-*

su-

furori esse cū Diabolo? Timeant igitur sectatores Baij & Iansenij, quicumq; ij sint, ne forte vtroque ipsorum Prodromo labe hæresis formalis exempto ob quandam bonam fidem, aut subiectionem animi erga iudicium Romani Pontificis, ipsi è contrà eam notam subeant instar Donatistarum, & æterno igne ardeant.

29 Denique adhuc iuxta sententiam Gersonis, cui Scriptores ij vnicè fidunt, prorsus nequeunt evadere fulmina Pontificiorum anathematum, quibus percelluntur ij, qui propositiones Baij & Iansenij qualitercumque tuentur. Ipse enim Gerso, vtcumque senserit de infallibilitate definitionum Pontificis Romani in controversijs fidei, latarum extra Concilium Oecumenicum, & de auctoritate alterius supra alterum; adhuc fatetur, Pontificem Romanum, quoties declarat aliquam propositionem aut definit, tanquam fide diuina certam, posse adstringere omnes subditos indicto anathemate, ne dogmatizent oppositum tali determinationi, donec accedat definitio Concilij Vniversalis. Ita ille palam Tomo I. in eo Opusculo, cui titulum posuit, *Quomodo, & an liceat in causis fidei appellare à summo Pontifice, seu eius iudicium declinare.* Vide Raynaudum in Opusculo cui epigrapha, Αὐτὸς ἔφα, puncto 2. vbi latè exponit sententiam Gersonis. Cùm igitur Pontifices Romani Pius V. Gregorius XIII. Vrbanus VIII. Innocentius X. & Alexander VII. toties sub pœna anathematis tam seriò, tam graviter prohibuerint, defensionem cuiuslibet ex ijs propositionibus; quicumque illas tuentur, quolibet colore quæsito, nequeunt evadere fulmen anathematis Pontificij, adhuc iuxta Gersonis opinionem.

DISPVTATIO XX.

QVALITER ALII EX SEQVACIBVS BAII & Iansenij eludere conentur iudicium Romani Pontificis, quoad quæstionem facti.

SEQVACES Baij & Iansenij, quos impugnavimus Disp. præced. negarunt auctoritatem infallibilem Romani Pontificis seorsim à Concilio ad definiendum controversias fidei, quod spectat ad quæstionem iuris. Nunc oportet inquirere, quinam aut quomodo illius definitiones, præsertim adversus Baium & Iansenium, eludere conentur per recursum ad quæstionem facti: quasi aut illi non tradiderint hæreses ipsis adscriptas, aut non protulerint illas propositiones in eo sensu, in quo damnantur à Sede Apostolica. Hæc, nimirum, est controversia, quæ à triginta circiter annis in Belgio & Gallijs antonomasticè dicitur, QVÆSTIO FACTI.

SECTIO PRIMA.

Refertur & refellitur solemnis cavillus eorum, qui contendunt, propositiones Baij non fuisse damnatas in rigore & proprio verborum sensu ab assertoribus intento. Vbi de commate, aut interpunctione quadam eius Bullæ.

1 IMPRIMIS Nota est evasio quorundam ex partiarijs Baij, qui præposterè interpretati sunt verba illa Constitutionis Pij V. & Gregorij XIII. contra 79. propositiones illius: *Quas quidem sententias stricto coram nobis examine ponderatas, quamquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possent, in rigore, & proprio verborum sensu ab assertoribus intento, hæreticas, erroneas, scandalosas, & in pias aures offensionem immittentes respectiuè, ac quæcumque super ijs verbo scriptoque emissa, præsentium auctoritate damnamus, circumscribimus & abolemus, deque eisdem & similibus posthac quocumque pacto loquendi, scribendi, & disputandi facultatem quibuscumque interdicimus. Qui secus fecerint, ipsos omnibus dignitatibus, gradibus, honoribus, beneficijs, & officijs perpetuò priuamus, ac etiam inhabiles ad quæcumque decernimus, vinculo quoque anathematis eo ipso innodamus, à quo nullus Romano Pontifice inferior valeat ipsos, excepto mortis articulo, liberare.* Nimirum, dixerunt, verba illa, *quanquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possent*, coniungi debere immediatè, & absque vlla interpositione commatis, cum verbis sequentibus,

in rigore, & proprio verborum sensu ab assertoribus inten o. Itaque sensum esse, vt in rigore & proprio verborum sensu ab assertoribus inteuro quædam illarum propositionum defendi posint.

3 Hanc exceptionem, seu potiùs cavillationem, invenit primus omnium ipse Baius, qui tamen postea illam retractavit in sua palinodia ad Gregorium XIII. Verùm eam instauravit postea Iansonius eiusdem Baij auditor, quem laudat & sequitur Iansenius lib. 4. de statu naturæ lapsæ cap. 27. Eidem cavillationi subscripserunt Fasti Academici Lovanienses, editi à Valerio Andræa pag. 366. Quin & ipsa Academia Lovaniensis in eo sensu Constitutionem illam interpretata est, tum olim ab initio ferè, tum postea in Actis die 4. Decembris 1641. vt habetur in Attestationibus editis pro Iansenio pag. 65. & seqq. Quibus per omnia subscribunt alij, & præsertim Macarius in Tyrocinio Theologiæ, secundæ editionis (quâ solâ vtor, & quæ de cætero in allegationibus intelligenda erit) tract. 2. cap. 6. num. 64. pag. 159. vbi inquit: *Quædam ex propositionibus ibidem proscriptis in rigore sunt veræ; & vt aiunt Pontifices in illa Bulla, nonnullæ aliquo pacto sustineri possent in rigore & proprio verborum sensu ab auctoribus intento.* Ita ille; absque vlla interpositione commatis, vel virgulæ inter τὸ *possent*, & τὸ *in rigore*. Sed ne putemus fuisse erratum typographi, qui recusit Antuerpiæ Tyrocinium, idem Macarius in Defensione eiusdem Tyrocinij pag. 71. ait: *Pontificum Romanorum mens non est, propositiones vulgò Baianas in sensu ab auctoribus intento proscribere; sed è contra, declarare, nonnullas ex illis propositionibus condemnatis, in rigore, & proprio verborum sensu ab auctoribus intento, sustineri posse.* Ac præterea pag. 73. inquit: *In Bulla Pij V. quæ incipit:* Ex omnibus afflictionibus, *non est ponendum comma inter*, sustineri possent, & in rigore; *sed ponendum est post verba illa*, ab assertoribus intento. Hæc ille, & similiter ferè alij.

4 Sed enim frivolam & absurdam esse evasionem hanc, luce clarius est. Imprimis enim, cùm Baius primus omnium eâ vsus fuisset, postea illam retractavit in sua palinodia ad Gregorium XIII. Vnde in testimonio à se edito, & propria manu subscripto die 24. Maij anno 1580. quod suprà Disp. XVIII. num. 2. κατὰ λέξιν exhibuimus, sic ad finē testatus est: *Fateor insuper, plurimas ex eisdem sententijs, in nonnullis libellis à me olim, & ante emanatam Apostolicæ Sedis super ijs censuram conscriptis, & in lucē editis, contineri, & defendi, ETIAM IN EO SENSV, IN QVO REPROBANTVR. Denique declaro, me impræsentiarum ab ijs omnibus recedere, & damnationi à Sancta Sede factæ acquiescere, neque posthac vllas docere, asserere, aut defendere velle.* Vides quomodo ipse Baius palam fateatur, plurimas earum propositionum damnatas fuisse ab Apostolica Sede, *ETIAM IN EO SENSV*, quo à se antè scriptæ, editæ, & defensæ sunt. Nemo autem melior esse potest Baij interpres, quàm ipse sui.

5 Deinde Ripalda disp. 1. adversus Baium num. 10. testimonium fert indubium eius cavillationis hisce verbis: *Apud me extat Bulla originaria Gregorij XIII. impressa Romæ anno 1579. 4. Februarij tradita P. Petro de Arrubal à Cardinali Toleto, qui ex commissione Gregorij XIII. conclusit causam Michaelis Baij, & primùm Bullam vulgavit, in qua manifestum & genuinum est comma (,) dividens verba Bullæ, ALIQVO MODO SVSTINERI POSSENT, à sequentibus, IN RIGORE ET PROPRIO VERVORVM SENSV AB ASSERTORIBVS INTENTO, eoque rigorem & proprium verborum sensum referens ad verba, DAMNAMVS ABOLEMVS, ET CIRCVMSCRIBIMVS. Quare mirari nō desino audaciam Baianorum, qui fallere volunt in re, in qua apertæ falsitatis, & fallaciæ convinci possunt.* Plura alia quæ spectant ad incuriam, tum Notarij Romani, qui exemplar quoddam originariæ Bullæ Lovanium transmissum scripsit sine interpunctione vlla, tum typographorū Belgij & Coloniæ, qui eandem prætermiserunt, lege apud eundem Ripaldam ibid. num. 11.

6 Similiter Suarez, Vazquez, Possevinus, & alij Scriptores, testati sunt, se in exemplari eius Bullæ auctoritate Pontificiâ edito, vidisse illud comma statim post verba, *sustineri possent*: ideoque cum commate Bullam ipsam suis libris insteruerunt. Multò autem postea Cardinalis Lugo die 2. Octobris 1644. testatus est se vidisse primum autographum originale Bullæ Pij V. non in Regesto, in quo à scriptoribus Apostolicis Bullæ describuntur, & nullæ solent interpunctiones adhiberi; sed in ipsomet autographo eius Cardinalis, qui iussu Pij V. Bullam concepit, & extendit secundùm mentem Pontificis: atque in eo inspexisse diligenter quomodo se haberent interpunctiones in contextu ipsius censuræ; & deprehendisse, post illa verba, *quanquam*

quam nonnullæ earum aliquo pacto sustineri possent, ante alia quę immediatè sequuntur, *in rigore & proprio verborum sensu*, interpositum esse comma, seu virgulam disiunctivam eorundem verborum. Quod ipsum tandem authenticè comprobatum fuit publico Inquisitionis Vniversalis Romanæ Decreto edito die 16. Iunij anno eodē 1644. coram Vrbano VIII. Et iam antè, id est, anno 1640. Pridie Nonas Martij idem Vrbanus in alio Diplomate, cui initium, *In eminenti Ecclesiæ militantis Sede*, quod ad verbum exscribit Del-Bene tom. 2. de Officio S. Inquisitionis pag. 649. Pontifex ipse inseruit totam Bullam Pij V. & Gregorij XI. cum commate interiecto verbis illis: vt proinde mirum sit quòd multi è Lovaniensibus, & nominatim Macarius, tam pervicaciter adversus veritatem adeò manifestam ausi sint eandem cavillationis suæ crambem recoquere.

7 Denique idipsum reijcitur considerationibus manifestis. *Primo*, quia verba illa: *Quanquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possent*, præseferunt manifestè particulam adversativam, ideoque debent contraponi alicui ex verbis sequentibus. At non alijs certè, quàm ijs *in rigore & proprio verborum sensu*. neque enim alia verba sequuntur, quibus adversentur. Sensus ergo planus & legitimus est: quamvis nonnullæ ex ijs propositionibus possent aliquo pacto sustineri, adhuc tamen illas damnari *in rigore & proprio verborum sensu*, ab assertoribus intento. *Secundò*: Quoniam si aliquæ ex propositionibus Baij sustineri possent aliquo pacto in rigore ac proprio sensu ab assertoribus intento, immeritò Pontifices statim adiecissent illarum damnationem sub pœna anathematis Sedi Apostolicæ reservati. Quippe iniustum est damnare & sub anathematis pœnâ proscribere illas propositiones, quę aliquo pacto sustineri possunt in rigore & proprio sensu ab assertoribus intēto. Et certè in eiusmodi propositiones non potuit iure cadere vlla ex censuris sive notis, quibus Pontifices indefinitè quaslibet ex illis 79. inusserunt, appellantes eas, *hæreticas, erroneas, suspectas, temerarias, scandalosas, & in pias aures offensionem immittentes respectivè*. Nimirum, nulla propositio vera, aut quæ defendi iure posiit aliquo pacto in rigore & proprio verborum sensu ab assertoribus intento, digna est aliquâ eiusmodi notâ, aut tam acerbâ pœnâ, quanta est anathematis Pontificij. *Tertiò*: Quia iuxta eam interpretationem nulla ex propositionibus Baianis in singulari esset, quę impunè defendi non posset in rigore & proprio verborum sensu: cùm iuxta Bullam nulla determinata ex ijs 79. sit supra quam ea verba cadere non possent. Vnde irrita prorsus, & incassum lata esset ea Constitutio. *Quartò*: Quoniam ijdem Auctores volunt, seu potiùs iactant, plures aut præcipuas propositiones à Baio traditas totidem verbis ac ferè apicibus extare apud S. Augustinum. Absurdum verò est dicere, immo & impium credere, Romanos Pontifices post accuratum rei examen (quale & quantum fuit duodecim aut eo ampliùs annis) damnasse sub anathemate propositiones aliquas S. Augustini, quæ aliquo pacto in rigore & proprio sensu sustineri possent.

SECTIO SECVNDA.

Quomodo alij dicere audeant, propositiones à Pontificibus damnatas, aut non extare in Iansenio, aut non fuisse traditas ab ipso in sensu quo damnatæ sunt, tanquam Pontifex ea in re errare potuerit, & reipsa erraverit.

8 SECVNDO Alij audent negare factum ipsum, nimirum, in Iansenio extare quinque propositiones ipsi adscriptas, & fulguritas ab Apostolica Sede, quidquid ipsa in oppositum testetur. Atque, vt rem ab ovo ordiantur, præmittunt generatim hanc Thesim: *In ijs quæ facti sunt, haud dubiè Pontifex errare potest*. Deinde in specie: *An verò quasdam propositiones à Pio V. & Gregorio XIII. damnatas renovet & defendat Iansenius, facti quæstio est*. Ita habet libellus, cui epigrapha: *Rationes ob quas Illustr. Archiepiscop. Mechliniensis, &c.* anno 1649. pag. 23. Testatur præterea Duffius In Theologia Bato-Iansenianа num. 26. eam hodie esse communem & indubitatam sententiam novę factionis, præsertim Lovanij.

9 Deinde anno 1680. prodijt liber Inscriptus, *Strena Veritatis*, auctore Ioanne Luca Veronensi S. Theologię Baccalaureo, in cuius pagina 48. dicitur: *Propositiones illæ quinque famosæ Iansenij, in Gallia fuerunt partim confictæ, partim infideliter ex libro Iansenij excerptæ*. Deinde eodem loco: *Nulla ex quinque propositionibus hactenus ostendi potuit in Iansenio integra, nisi prima, quæ, capite cauдaque avulsis, aliter planè, quàm in libro, sonat*. Vlteriùs pag. 49. *Si in Iansenio habeantur, in Iansenio ostendantur. Hoc non poterunt viri illi omni quo erunt tempore*. Insuper ibidem. *Si Pontifex illas viderit in*

vit in Opere Ianſenij, viderit certè in exē-plori eum ob finem corrupto. Pręterea. *Idem debet eſſe iudicium de propoſitionibus Baio attributis, & earum defenſoribus, non niſi Auguſtinum & veritatem ſonantibus.* Vnde & concludit: *HÆRESES BAIANÆ, ET IANSENIANÆ, OPTIME VOCANTVR IMAGINARIÆ.*

10 Similiter Paulus Irenæus, cuius liber Lovanij in pretio eſt, diſq. 6. fine, inquit: *Confidenter, quia verè, aſſerendum, quamlibet multis Epiſcoporum, Summique Pontificis decretis definiatur, propoſitiones* (damnatas, nimirum) *eſſe in Ianſenio, nulla ab eruditis impetrabitur fides.*

11 Sed vberiùs adhuc id perſuadendum ſuſcepit Dominus de Sancto Victore in libello Gallico, cui titulus, *Le pretendu ennemi de Dieu*, edito, vt præfertur, Inſulis anno 1680. quamvis credatur clam prælo datus Lovanij, vbi primùm apparuit, & palam vænijt conſcio Cenſore N. (inquit Duffius num. 31.) Nimirùm ibidem pag. 10. hęc habentur: *Non eſt certum quod Ianſenius docuerit hæreſes: & non eſſe hoc certum (quidquid rumoris in cōtrarium ſparſerint eius aduerſarij) clarè apparet per oppoſitionem formalem, quæ reperitur inter quinque propoſitiones damnatas à Pontificibus Innocentio X. & Alexandro VII. & eam quam iam producam ex Auguſtino, vbi dicitur eas docuiſſe.*

12 Deinde id in ſingulari oſtendere pergit dicens: *PRIMA propoſitio, quā Pontifices condemnarunt, hæc eſt*, Aliqua Dei pręcepta, &c. *Sed Ianſenius è contra dicit cap. 3. de gratia Christi Salu. cap. 15. §. Ad argumentum. Et ſi Papa Alexander dixerit contrarium, eſt quia malè fuit informatus. Idem pag. 11. & 14. SECVNDA propoſitio condemnata habet*, Interiori gratiæ numquam, &c. *Sed qua conſcientia imponitur hic error Domino Iprēſi, qui in contrarium dixit expreſsis terminis, l. 8. de Grat. c. 2. §. 3. Idem pag. 14. TERTIA propoſitio condemnata comprehenditur terminis ſequentibus*, Ad merendum, & demerendum, &c. *Certum verò eſt, quod hæc propoſitio numquam a Ianſenio docta fuerit in eo ſenſu, quo cenſurata eſt a Pontifice, cùm Prælatus ille in contrarium dicat, l. 6. de Grat. Chriſti c. 34. §. Ita idem pag. 16. & 17. QVARTA propoſitio condemnata a Pontificibus, exprimitur his verbis*, Semipelagiani admittebant, &c. *Sed Dominus Iprenſis tantùm abeſt, vt doceat hanc propoſitionem, vt ſatis expreſſe contrarium dicat, l. 8. de Grat. cap. 21. §. Secundum eſt. Idem pag. 20. QVINTA propoſitio habet*, Semipelagianum eſt dicere, &c. *Sed Dominus Iprenſis ſatis oſtendit, quod non habeat partem in hac doctrina; vt patet, l. 3. de Grat. Chriſti cap. 2. Idē p. 22.* Concludit denique prædictus auctor pag. 25. *Qui accuſantur Ianſeniſmi, & hæreſis, poſſunt nè eſſe Ianſeniſtæ, cùm Ianſenius nullam docuerit hæreſim? Poſſunt nè eſſe hæretici, cū hæreſis, quæ illis imponitur, non ſit niſi imaginaria, & effectus quorundam ingeniorum errabundorum, ignorantium, & paſſionatorum?* Et præterea ſubdit: *Si ſcire cupis, an propoſitiones damnatæ à Pontificibus reperiantur in Ianſenio, cùm ſit quæſtio facti, in qua totus mundus agnoſcit, Pontificem & Eccleſiam ipſam errare poſſe, nihil eſt quod te magis certum faciat, quam oculi proprij. Non ſunt primæ vices, quibus maligni circumvenerunt Pontifices Romanos.* Hactenus ille: circa cuius cavillationem in ſingulas propoſitiones vide plura Diſp. ſequenti per totam, pręſertim à num. 32. vbi ſigillatim oſtendemus, vnamquamque ex ijs propoſitionibus traditam fuiſſe luculēter à Ianſenio, neque oppoſitum haberi locis à Sancto Victore indicatis.

13 Addunt alij in Belgio, & nominatim Lovanij, dato quòd extent in libris Ianſenij propoſitiones illę, non propterea eſſe damnatas eo ſenſu, quo traditę ab ipſo ſunt, ſed longè alio: nec Pontificem potuiſſe aut poſſe infallibile iudicium ferre circa ſenſum auctoris Catholicum vel hæreticum. Hęc cavillatio excogitata fuit ſtatim ferè ab ipſa publicatione Conſtitutionis Innocentij editæ die 9. Iunij anno 1653. & vſque in diem hodiernum continuatur. Nam Vindex Anonymus Inſtructionis Petri van Buſcum ad propoſitionem 25. pag. 3. nuperrimè dicere audet: *Aſſertio de infallibilitate Romani Pontificis in iudicando aut definiendo ſenſu libri Catholico vel hæretico, vix ſibilo meretur excipi.* Vbi licèt ſolùm ſit ſermo generatim circa quęſtionem facti, nemo in Belgio aut Gallia dubitare poteſt, Vindicem Anonymum loqui de quæſtione celebri circa ſenſum Ianſenij: præſertim cùm impugnet Diatribam, de hac ſola agentem, & propugnantem infallibile iudicium Pontificis. Eodèm ſpectat quod Lucas Veronenſis Baccalaureus Lovan. vbi ſupra pag. 50. inquit: *Damnari in ſenſu ab auctore intento, eſt damnari in ſenſu obvio, ſiue ille ſit Ianſenij, ſiue non.* Ac pręterea pag. 51. *Certum eſt & clarum quòd propoſitiones illæ quin-*

que

quæ tam artificiosè, & æquiuocè sint constata, vt sensum habeant hæreticum obvium, habeant & Catholicum. Propositiones ergo duplicis sensus boni malique damnantur absolutè: quia malum ex singulis defectibus. Hęc ille: quæ certè eo fine exeogitavit, vt impunè defendi possint quinque illa dogmata iuxta Ianſenij sensum, veluti Catholicum, penes obviam & tritam significationem: quamvis addat, inesse quoque illis alium sensum obvium & hæreticum, iuxta quem solum damnata fuerint à Pontifice. Quod posterius videtur addidisse, ne Pontificiæ constitutioni palam adversari credatur.

SECTIO TERTIA.

Reijciuntur omnes ij cavilatores ex severo Diploma e Alexandri VII. eos damnantis, velut filios iniquitatis: & plura exinde colliguntur. Porro Clerum Gallicanum constanter stetisse pro Cathedra S. Petri, etiam tunc.

14 ADVERSUS Cavillationes sectione præcedenti memoratas possemus meritò exclamare cum Augustino Serm. 2. de Verbis Apostoli: *A SEDE APOSTOLICA RESCRIPTA VENERVNT. CAVSA FINITA EST. VTINAM FINIATVR ALIQVANDO ERROR.* Nimirum, paulò post editum Diploma Innocentianum, tam distinctè ac luculenter damnans quinque illa dogmata Ianſenij, ea duo effugia excogitata sunt: alterum negantium, illa extare in libris Ianſenij; alterum asserentium, non fuisse proscripta iuxta sensum illius: tanquam circa vtrumque errare potuerit Pontifex, aut de facto erraverit. Novit ea inania Ianſenianorum effugia Illustriss. Clerus Gallicanus: Ideoque ad Romanum Pontificem scripsit die 28. Martij anno 1654. *Ad munus Episcopale pertinere putavimus recèns excitatas à Clericis Gallicanis numero paucis contentiones, definitione nostra compescere, qua Constitutionis Apostolicæ integra executio, quæ nobis commissa est, aduersus alienas à vero sensu illius expositiones sanciatur. E VETERE FIDEI DEPOSITO, CVIVS CVSTODIA CATHEDRÆ PETRI A CHRISTO CONCREDITA EST, partem adimere tentant, Decreti Apostolici maiestatem ad fictas controversias dirimendas, turpiter deijciendo.* Sic loquebantur Pręsules Gallicani, agnoscentes vetus fidei depositum, eiusque custodiam à Christo commissam Romano Pontifici, vt ex Cathedra illud dispenset, etiam nullo Concilio coacto. Loquebantur enim de Decreto Innocentij X. contra Ianſenium edito extra omnem Synodū. Deinde electo iam Alexandro VII. anno 1655. iijdem Præsules Gallicani adversus omnes infidos Bullæ Innocētianæ interpretes constanter perstiterunt: verùm ferè absque fructu.

15 Cum verò id denuntiatum fuisset Alexandro VII. Pontifici iam sedenti in Cathedra S. Petri, ille die 17. Novembris anno 1656. aliam constitutionem edidit, in qua ad verbum refert Diploma Innocentianum contra Ianſenium, idque confirmat: ac subdit: * Cùm autem, sicut accepimus, nonnulli iniquitatis filij prędictas quinque propositiones, vel in libro prædicto eiusdem Cornelij Ianſenij non reperiri, sed fictè, & pro arbitrio compositas esse, vel non in sensu ab eodem intento damnatas fuisse, asserere magno cum Christi fidelium scandalo non reformident: Nos, qui omnia, quæ hac in re gesta sunt sufficienter, & attentè perspeximus, vtpotè qui eiusdem Innocentij Prædecessoris iussu, dum adhuc in minoribus constituti, Cardinalis munere fungeremur, omnibus illis Congressibus interfuimus, in quibus Apostolica auctoritate, eadē causa discussa est, eā profectò diligentiā, quā maior desiderari non posset, quamcumque dubitationem super præmissis in posterum auferre volentes; vt omnes Christi fideles eiusdem fidei vnitate sese contineant, ex debito nostri Pastoralis officij, ac maturā deliberatione, præinsertam Innocentij Prędecessoris nostri Constitutionem, Declarationem, & Definitionem harum serie confirmamus, approbamus, & innovamus, & quinque illas Propositiones ex libro præmemorati Cornelij Ianſenij Episcopi Iprensis, cui titulus est, Augustinus, EXCERPTAS, ET IN SENSV AB EODEM CORNELIO IANSENIO INTENTO DAMNATAS FVISSE, DECLARAMVS, AC DEFINIMVS, & vti tales, inustā scilicet eādem singulis notā, quæ in prędicta declaratione, & definitione vnicuique illarum sigillatim inuritur, iterum damnamus, ac eundem librum sępè dicti Cornelij Ianſenij, cui titulus, Augustinus, omnesque alios tam manuscriptos, quàm Typis editos, & si quos forsan in posterum edi contigerit, in quibus prædicta eiusdem Cornelij Ianſenij doctrina, vt suprà damnata defenditur, vel adstruitur, aut defendetur, & astruetur, damnamus itidem, atque prohibemus. Mandantes omnibus Christi fidelibus ne prædictam ...

dictam doctrinam teneant, prædicent, doceant verbo, vel in scriptis exponant, vel interpretentur publicè, vel privatim, palam, vel occultè imprimant, sub pœnis, & censuris contra hæreticos in iure expressis ipso facto, absque declaratione incurrendis. Præcipimus igitur omnibus Venerabilibus Fratribus nostris Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, Episcopis, cæterisque locorum Ordinarijs, ac hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, ac Iudicibus Ecclesiasticis, ad quos pertinet, vt præinsertam eiusdem Innocentij Prædecessoris Constitutionem, Declarationem, ac Definitionem, iuxta præsentem nostram Determinationem ab omnibus observari faciant, ac inobedientes, & rebelles prædictis pœnis, alijsque iuris, & facti remedijs, invocato etiam si opus fuerit brachij sæcularis auxilio, omnino coerceant.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem anno Incarnationis Dominicæ 1656. 17. kal. Novembris, Pontificatus nostri Anno 2. * Hactenus ibi.

16 Exhibui Diploma Alexandri VII. ex quo plura colligere licet, eaque omnino certa & explorata. Primum est, Innocentium X. antequam conderet decretum illud celebre contra Iansenium curâsse attentè, *& ea profectò diligentia, quâ maior desiderari non posset*, in varijs congressibus seu consultationibus, teste ipso Alexandro VII. tunc Cardinali, vt excerperentur illæ propositiones ex libro ipso Iansenij, & examinarentur iuxta illius sensum; in eo verò damnatas fuisse. Quod idem Alexander iam ritè electus Pontifex declarat, & iterum definit, probans notam propriam vnicuique earum propositionum singillatim adhibitam. Quapropter sine ingenti temeritate & superbia negari non potuit à tempore ipso decreti Innocentij X. aut propositiones illas extare in Iansenio, aut damnatas fuisse iuxta sensum ab ipso intentum. Propterea enim Alexander alterotrū in ijs, aut vtrumque effutientes, non dubitat appellare FILIOS INIQVITATIS. Si autem ante Diploma Alexandri exstiterunt digni eâ infami appellatione; quantò magis post illud? Viderint ergo quicumque ab anno 1656. vsque modò eiusmodi cavillationes instaurârunt, & scriptis aut voce tueri pergunt, quàm iustè ab omnibus Catholicis putari & dici possint FILII INIQVITATIS. Vnde Illustrissimi Galliarum Præsules, qui toto tempore Innocentij X. & Alexandri VII. Iansenianos insectati sunt, Pontificiarum Constitutionum prævaricatores, sic scripserunt ad eundem Alexandrum die 20. Februarij anno 1661. *Postquam supra montem illum, qui est in vertice montium, ascendisti, vt evangelizares Sion; vox Domini in manu forti. Quippe dedit Deus voci suæ vocem virtutis in tua Beatitudine, quæ loquuta est sicuti potestatem habens: clamavit, & quasi tuba exaltavit vocem suam, ad retundendum omnes impetus Iansenianæ sectæ.* Vide qualiter vocem Domini in voce Alexandri agnoverint. Vox autem Domini nequit incusari erroris, nisi ab aliquo filio iniquitatis, perditionisque. Vnde Præsules omnes & Præsbyteri Galliarum Declarationi Alexandri, ad maiorem doctrinæ solemnitatem, chirographo cuiusque proprio suffragati sunt, quasi cœlesti cuidam Oraculo. Quare ibidem dicitur: *Fidem explicatam in illis quinque propositionibus, NON A TE INVENTAM, SED TIBI A DEO CREDITAM, cuius exaltatio fuit tua provectio, proprijs subscriptionibus firmaverunt, & ab omnibus Episcopis, eorumque mandato ab omnibus Præsbyteris, & inferioris gradus Clericis, tam exemptis, quàm non exemptis, firmandam censuerunt: & hoc, instituto moriorum, qui AD VINDICANDAM VERAM FIDEM Sanctionibus Summorum Pontificum, & Decretis Conciliorum subscribebant. Sic Ecclesiæ vnius constitutionis iura commiscebant, vt pateret (ex Irenæo) Christianos omnes esse vnius labij, & vnius oris, &c.*

17 Secundum est, omnes illos qui aliquam ex dictis propositionibus Iansenij tenent, prædicant, docent, verbo, aut scripto, vel interpretantur publicè aut privatim, vel palam aut occultè imprimunt, eo prætextu quòd vel illæ non extent revera in libro Iansenij, vel damnatæ non fuerint iuxta sensum ab ipso intentum, incurrere pœnas & censuras contra hæreticos in iure expressas, *ipso facto, absque declaratione alia*. Sic enim ad litteram definit Alexander. Quapropter quisquis, ab eo saltem anno, invenitur, aut inventus fuerit, tradidisse qualitercumque aliquam ex ijs propositionibus, etiam sub vtroque aut altero ex ijs duobus prætextibus, iure merito ab omnibus existimari potest & debet hæreticus: vtpote declaratus talis Apostolicæ Sedis iudicio.

18 Id autem verissimum est, adhuc permisso generatim quòd Pontifex in suis definitionibus aliquando errare possit circa quæstionem facti, immo & iuris. quod absurdissimum esse hactenus constitit quoad posteriorem partem. Quidquid autem sit de ea controversia; certum est, saltem moraliter, Pon-

Pontificem nullatenus errare quoties maturè rem examinat, invocata privatim & publicè Spiritus sancti ope, adhibito consilio S.R.E. Cardinalium, consultatione diuturna graviũ Doctorum, & inspectione attenta eorum omniũ quę circunstant materiam, de quâ agitur. Omnia autem hæc, testantibus id Innocentio X. & Alexandro VII. præstita fuerunt circa propositiones Iansenij in eius libro, & circa mentem ac sensum germanum, in quo editæ sunt: immo Alexander addit, fuisse eam diligentiam adhibitam, *qua maior desiderari non posset*. Ergo quidquid fit de alijs quęstionibus, certum est, saltem moraliter, Pontifices illos in hac quęstione non erràsse circa ius, neque circa factum. Quod idem obiter dictum esto de Pio V. & Gregorio XIII. circa propositiones ab ijs damnatas post longissimum examen & moram plusquam duodecim annorum, auditâ parte, & postea acquiescente prorsus Constitutioni Pontificię. Quare nemo absque intolerabili pertinacia & superbia contendere potest, laudatos Pontifices in hac materia errasse, sive circa ius, sive circa factum, adhuc permisso, & nullatenus concesso, quod Pontifex Romanus possit definire aliquid ex Cathedra errante clave. Sed de hoc vberiùs in superioribus egimus.

19 Id autem nunc obiter monere placet, veteres hęreticos similes in gratiam suorum anteambulonum exceptiones aut evasiones excogitasse. Eusebius enim Nicomediensis, & Theogius Episcopus Nicęnus, Arij damnationem criminabantur, quasi ille solis vocibus, non sensu declinasset ab Ecclesiæ doctrina. De Marcello Ancyræ Episcopo errãte verbis & sensu inquit Hieronymus in Catalogo: *Ille se defendit, non esse eius dogmatis, cuius accusatur.* Et de Priscilliano ait: *Defendunt quidam non ita eum sensisse, vt arguitur.* Eodem modo Ioannem Hierosolymitanum errores suos fucare solitum, monent multi ex Scriptoribus. De Vvicleffo res notior est: ideoque Gregorius XI. Papa eius *conclusiones & propositiones de bonis operibus & fide malèsententes* damnavit adiecta hac clausula, *licèt eas propositiones sub quadam verborum seu terminorum curiosa implicatione conentur defendere.*

20 Ne autem vel apparens effugiũ in hac parte supersit Adversarijs, ostendamus nunc breviter quomodo quinque illę propositiones damnatę verè extent in libris Iansenij: è quo pauca solum libabimus, quę sufficiant ad rem demonstrandam, relictis innumeris alijs vidéndis apud ipsum. Ostendemus etiam quomodo multi ex Belgis, pręsertim Lovaniensibus, tum post Bullam Innocentij, tum post Decretum Alexandri VII. easdem omnino Iansenij propositiones fulguritas instauràsse aut ab Orco revocasse videantur. Id autem pręstabimus Disp. sequenti.

DISPVTATIO XXI.

AN INNOCENTIVS X. ERRAVERIT tribuens Iansenio propositiones, quæ in eius scriptis non extent. Vbi de illarum instauratoribus in Belgio.

VIDIMVS Disp. præced. quomodo multi in Belgio, ac præsertim Lovanij, conati fuerint eludere Constitutionem Innocentij X. adversus Iansenium, eo prætextu, quòd propositiones ibidem proscriptæ aut non extent in eius scriptis, aut non fuerint traditæ iuxta eum sensum, in quo Pontifex eas reprobat veluti hæreticas. Quamvis autem vtrumque evasionis genus fuerit gravissimè damnatum ab Alexandro VII. & reiectum a nobis ibidem sect. 3. oportet nunc id vberiùs reijcere, & ostendere, prædictas paopositiones verè extare in libris Iansenij, & iuxta sensum, in quo ab ipso traditæ sunt: immo & ab ipsis eius defensoribus traditas postea fuisse, ac passim tradi, quantum conijcere possumus ex recentibus scriptis & verbis ipsorum, fideliter allegandis, præsertim iuxta testimonium Patritij Duffij, Theologi Regis Catholici ad Innocentium XI. missi, parte 2. Classi 1. & seqq.

SEC-

SECTIO PRIMA.

Ostenditur, Innocentium X. iure merito tribuisse Iansenio primam ex quinque propositionibus damnatis; ac præterea exhibentur loca, in quibus multi Auctores illam postea suscitasse videntur in Belgio.

2 PRIMA Propositio ex quinque Ianfenianis, inusta ab Innocentio X. veluti temeraria, impia, blasphema, anathemate damnata & hæretica, est: *Aliqua Dei præcepta hominibus iustis volentibus, & conantibus, secundum præsentes, quas habent, vires, sunt impossibilia; deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant.*

3 Vt autem erubescant Dominus de Sancto Victore, & alij audentes negare, propositionem hanc extare in Iansenio, accipe illam ferè κατὰ πόδας, atque eodem prorsus sensu ex libro 3. ipsius de statu naturæ lapsæ cap. 13. vbi primò asserit, *esse quædam hominis præcepta secundum statum & vires, in quibus constitutus est, impossibilia.* Deinde affirmat, *hinc impotentiam reperiri, non solùm in excæcatis, & obduratis, & infidelibus, sed etiam in fidelibus, & iustis, qui & fidem Christi, & charitatem iustitiæ susceperunt.* Denique subdit, *hanc impossibilitatem fidelibus accidere, non tantùm quando nolunt præcepta facere, sed etiam quando volunt.* Quin & lib. 4. eiusdē argumenti cap. 24. addit, quamvis homines hoc in statu eâdem necessitate peccarent, quâ Beati summum bonum clarè visum diligunt, Deum nihilominus iustè imperaturum ne peccarent; atque huic impossibili præcepto non obtemperantes meritò damnaturum ad æterna supplicia. Hæc ille fusiùs ijs locis, omnino cohærentia propositioni illi damnatæ. Verùm vt totam illam continuato verborum filo habeas ex Iansenio, accipe eā, prout exscribitur à Duffio num. 32. ex libro (numerum libri non assignat, forrasse ob iniuriam typographi) de gratia Christi cap. 13. *Nihil certi ac fundatius*, inquit Iansenius, *quàm esse præcepta quædam, hominibus, non tantum infidelibus, excæcatis, & obduratis, sed fidelibus quoque, & iustis, volentibus, conantibus, secundùm præsentes quas habent vires, impossibilia, deesse quoque gratiam, qua possibilia fiant?* Quid ad hęc ementitus aut larvatus Sancto Victore? Quod verò ille in oppositum allegat ex Iansenio ex lib. 3. de Gratia Christi cap. 15. §. *Ad argumentum*, solùm evincit, ipsum concessisse homini potestatem quandam remotam ad implendum præcepta Dei, quam nequidem Lutherus, Calvinus, Beza, Zanchius, Molinæus, & Pareus, iurati Ecclesiæ Catholicæ & liberi arbitrij hostes, negarunt: vt palam ostendit eruditissimus Dechamps lib. 2. de Heresi Ianseniana cap. 1. & 2. prolatis in medium verbis ipsorum. Quin & novus ille Iansenij defensor, quem Theophilus Raynaudus integro tractatu exagitat Tomo 18. sub nomine Arnaldi de Brixia Lutetiæ redivivi, ex ipsius Iansenij mente aiebat: *Sunt sanè iustis quandoque impossibilia Dei mandata, si gratia efficaci destituantur; neque gratia efficax semper præsto est. Et hoc tantùm ait Iansenius.* Satis certè, vt quotcumque oculos habent, videant eius doctrinam esse eandem cum illa fulgurita ab Innocentio. Nec mirum, damnaret illam Pōtifex veluti hæreticam: cùm sit sacris litteris planè contraria, divinæ pietati ac misericordiæ repugnans, & anathemate inusta à Sanctis Patribus, quorum plura testimonia exscripsimus Tomo 3. tract. 5. Nunc sufficiat in medium proferre verba Tridentini Concilij Sess. 6. cap. 11. aientis: *Deus impossibilia non iubet: sed iubendo monet facere quod possis, & petere quod non possis, & adiuvat vt possis.* Deinde, vt ibidem definitur, hominem iam iustificatum Deus non deserit, nisi priùs ab eo deseratur. Si autem homo iam iustificatus destitueretur auxilio necessario vt posset servare præcepta, ideoque peccaret, priùs desereretur à Deo, quàm Deum desereret, vt patet.

4 Videamus nunc an eandem propositionem tradant, & in eodem sensu, Novi-Augustiniani Belgæ, præsertim Lovanienses. Ioannes Lovinus pro Laurea Doctorali anno 1676. Thesi 1. Macarius Havermans die 18. Maij 1675. Thesi 7. & Gregorius Van Goorlaekem 1. Iunij 1676. hanc propositionem tuendam susceperunt: *Iustis non semper adest auxilium ad implenda mandata divina necessarium, aut verè sufficiens, aut sine quo ea servare nequaquam possint.* In quo, quæso, differt hæc propositio ab illa Iansenij damnata? Similiter Gerardus Van Vverm Doctor Lovaniensis 1. Augusti 1673. Thesi 1. *Gratiam, sine qua nihil boni facere possunt, aliquibus etiam iustis defuisse & deesse, nihil mali est asserere.* Andreas Laurentius pariter Doctor Lovan. 7. Maij 1676. Thesi 1. atque eodem anno, 24. Ianuarij hanc Thesim numero tertiam edidit: *Gratia, sine qua non possunt servari præcepta, iustis quandoque denegatur.* Idem Doctor 13. Octobris 1670. Thesi 1. præmisserat: *Subtrahit quandoque Deus, etiam*

Sanctis & fidelibus suis, auxilia ad custodiendam iustitiam necessaria. Auctor Schediasmatis, cui titulus, *Propositiones duæ clarissimè demonstratæ*, ita loquitur: *Deest interdum alicui iusto gratia, sine qua nec tentationem superare potest in ea occasione in qua peccat, nec orare sicut oportet ad obtinendam à Deo gratiam contra illam tentationem.* In quonam, quęso, ij Auctores recedunt ab illa propositione Iansenij damnata? aut quod ovum alteri ovo similius, quā theses ipsorum, & doctrina Iansenij? Pręstaret certè illam malè imbibitam, bene & ex animi sententia corrigere; atque ob oculos habere illud Augustini lib. 3. contra Cresconem cap. 3. aientis: *Sententiam falsam nūquam tenere, prima laus; secunda, mutare.* Similiter & illud Cassiani lib. 1. de Incarn. cap. 4. *Primum est, errorem penitus non incurrere; secundum, bene repudiare.*

SECTO SECVNDA.

Id ipsum demonstratur quoad secundam propositionem Iansenij, pariter instauratam à plerisque Lovaniensium.

5 SECVNDA Iansenij propositio damnata ab Innocentio X. velut hęretica, est hæc: *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur.* Vidimus Disp. præced. num. 12. quomodo larvatus ille scriptor Dominus de S. Victore nuperrimè ausus fuerit dicere: *Qua conscientia imponitur hic error Domino Iprensi, qui contrarium dicit expresßis terminis* lib. 8. de Gratia cap. 2. §. 3. Verùm potiùs mirandum, aut sciscitandum, quā fronte is Recentior ita loquutus sit: cùm ea propositio palam tradatur pluribus locis à Iansenio. Etenim lib. 1. de Gratia Christi cap. 1. docet *nullum adiutorium sufficiēs dari post lapsum, quin simul efficax sit.* Et cap. 24. ait: *Gratiam Dei Augustinus ita victricem statuit, vt non rarò dicat, hominem operanti Deo per gratiam non posse resistere.* Ac præterea cap. 25. *NVLLA OMNINO GRATIA CHRISTI SVO EFFECTV CARET; SED OMNIS EFFICIT, VT VOLVNTAS VELIT, ET ALIQVID OPERETVR.* Deinde lib. 4. eiusdem Operis cap. 8. & 9. docet, medicinalem gratiam esse eiusmodi, vt per eam voluntas necessariò velit bonum. eoque sensu pronuntiat: *Ipsum adiutorium beneficæ suavitatis facit vt voluntas bonum velit.* Vide præterea Dechamps lib. 2. disp. 8. c. 1.

6 Itaque manifestum est ex mente Iansenij, interiori gratiæ in statu naturæ lapsę nunquam resisti: cùm asserat, in hoc statu, omne adiutorium sufficiens esse efficax; cui certè nemo resistit; & præterea, Deo operanti per gratiam neminem resistere posse; ac denique, nullam omnino gratiam Christi suo effectu carere; sed omnem esse eius conditionis atque efficacię, vt voluntas hominis velit, & aliquid operetur. De quo præterea legendus idem Iansenius lib. 1. nuper citato cap. 27. Longißimum tandem esset ac frustraneū exscribere innumera illius loca, in quibus bellum indieit gratiæ purè sufficienti, veluti cuidam monstro; solam admittens in hoc statu efficacem, cui nemo resistit. Nemo igitur negare potest ex mente Iansenij, nunquam resisti interiori gratiæ in statu naturę lapsæ, nisi qui negare audeat solem mero meridie lucere. Neque oppositum tradit lib. 8. de Gratia cap. 2. §. 3. quoniam ibi non adstruit veram resistentiam, sed defectum gratię, aut solam vincentis luctam. Immò permisso quòd oppositum alicubi indicaret, tribuendum id esset oblivioni aut ἀγνωσίᾳ doctrinę alibi ex professo traditæ. Lepidum autem est quod illius sectatores inculcare solent, hanc etiam esse Thomistarum doctrinam, dum tradunt, homines ad singulas actiones prædeterminari à Deo physicè, quin possit resistere prędeterminationi. Sanè hæc evasio extra rem est, cùm non solùm multi ex ijs negent eiusmodi prædeterminationes; sed etiam qui illas tradunt, profiteantur gratiam interiorem purè sufficientem, cui sępe voluntas humana resistit. Nec mirum id tradant ex magisterio D. Thomę 1. 2. q. 106. art. 2. ad 3. aientis: *Siquis post acceptam gratiam Testamenti Novi peccaverit, maiori pœna est dignus, tanquam maioribus beneficijs ingratus, & AVXILIO SIBI DATO NON VTENS: quia quantum est de se lex nova SVFFICIENS AVXILIVM DAT AD NON PECCANDVM.* Quid magis contrarium doctrinæ Iansenij?

7 Sed & Recentiores multos è Belgis, ac potissimùm Lovaniensibus, in eodem luto hęrere, adhuc post Constitutionem Innocentij, & metuendum illud anathematis fulmen, videtur palam constare ex innumeris testimonijs aut Thesibus ipsorum, quas subiungo, prout allegantur à Duffio parte 2. classi 2. & 3.

8 *Nulla datur gratia proximè sufficiens, quæ non sit efficax.* Laurentius Neesem tract. 18. q. 1. dub. 8. pag. 58. Author Thesis in Seminario Archiep. Mechliniæ 1675. 4. Aprilis Th. 2. & Antonius le Chaffe

10.

20. Feb. 1671. Th. 26. Eandem propositionem multò antea tradiderat Libertus Fromōdus Doctor Lovan. 28. Martij 1645 hisce verbis: *Nulla planè datur in lapso homine gratia proximè & complete sufficiens, quæ non sit efficax.*

9 *Gratia sufficiens statui nostro, non tam utilis, quam perniciosa est, sic ut proinde merito possimus petere: A gratia sufficiente libera nos Domine.* Ioannes Sinnich. D. Lov. 16. Octob. 1649. Th. 4. Et anno 1650. Februarij 26. Thesi 4. *Imaginaria est & inutilis in hoc statu gratia sufficiens.* Eius vestigia premens Laurentius Neesem tract. 18. q. 1. dub. 8. pag. 528. ait: *Damnosa est talis gratia. Quid enim damnabilius, quam abundare tali gratia?*

10 *Nullum omnino à Deo datur auxiliū, quin semper sit aliquousque efficax, & efficiat semper in homine, id quod ei vult Deus.* Andræas Laurent. D. Lov. 18. Martij 1671. Th. 4. Et 2. Maij 1672. Th. 2. *Omnis gratia habet necessitatem ad id, ad quod ordinatur à Deo.* Consonat Laurentius Neesem tract. 18. q. 1. d. 5. pag. 523. hisce verbis: *Gratia Christi semper est efficax, quia producit semper effectum, quem Deus vult producere per illam.*

11 *Sine auxilio efficaci nunquam habetur completum posse ab actu separatum.* Philalethes in Triumpho Thomist. Opusc. 1. c. 2. num. 133. pag. 157.

12 *Talis ad singulos actus gratia necessaria est, quæ ipsum velle, & agere indeclinabiliter, inseparabiliter, & invictissimè inferat, quæ nisi detur, nunquam poterit voluntas quidquam boni salutaris velle, vel operari.* Gregor. Van Goorlacken 1. Iunij 1676. Th. 16.

13 *Massiliensium error est, Deum velle sic omnes homines salvos facere, ut quantum in se est, paratus sit omnibus sufficientia dare salutis remedia.* Facultas Lovan. in iustif. cens. propè finem.

14 *Fieri posse, & de facto sæpè fieri, ut quis auxilium habeat præveniens omnino sufficiens in genere auxilij prævenientis ad conversionem, & tamen non convertatur, quia non vult, doctrinæ Augustini, Apostoli, & Prophetæ Ezechielis non est consentaneum.* Facultas Lovan. in iustif. censuræ c. 11.

15 *Non est in quoquam gratia sufficienter operans ad credendum nisi in eo, qui vult credere.* Eadem Facultas ibidem.

16 *Gratia Christi sufficienter præparans, non solùm suadet, verùm etiam persuadet: nec stat modo ad cordis ianuam pulsans, sed ipsum etiam cor aperit, rebellemque, ac adversam sibi subiugat voluntatem.* Ibidem.

17 *Neque illuminatio dumtaxat suasoria, neque metus, seu terror, etiam pœnarum post hanc vitam luendarum, in cuiusus, sufficit ad inchoandum conversionem. Etenim quidquid intus est quod suadet tantum, & non persuadet, allicit, non adducit, terrore concutit, non amore afficit, ad legem pertinet, atque doctrinam, de qua dici non potest, quod cuiquam ad inchoandam conversionem, ingrediendamque salutis viam sufficiat.* Ibidem c. 12.

18 *Sequitur, ijs, qui bonum gratiæ usum non habent, necdum gratiam esse subministratam, quæ ad illum usum plenè sufficiat: gratia enim ad conversionem sufficiens, ipsa convertit, quæ verò non convertit, non sufficit.* Gerardus Van Vverm. D. L. 11. Aprilis 1679. Th. 2. Idem quoque triginta retro annis, id est, 1649. die 21. Aprilis Thesi 3. præmiserat: *Nunquam est sine effectu vera Christi gratia.*

19 *Apage gratiæ sufficientis propriè dictæ inventum, Augustino contrarium.* Lambertus Vincent. 12. Martij 1676. Th. 2. Consonat Hrosnata Van Saftinguen 2. & 3. die Septembris eodem anno 1676. Th. 22. dicens: *Illa gratia non est Christi, quæ non dat actum.*

19 Hæc & similia ij, & plerique illorum valde recenter, ac pluribus annis post diplomata Innocentij X. & Alexandri VII. Sanè, si nulla datur gratia interior purè sufficiens, sive carens effectu ad quem datur, nunquam ergo interiori gratiæ resistitur. Manifestum enim est, neminem resistere gratiæ, dum hæc obtinet effectum ad quē præstatur. Mitto nunc plura alia absurda, quæ ex dictis Thesibus palam colliguntur, & suo loco indicabimus, ac nominatim quod iuxta nonnullas earum homines obligentur sub reatu mortis æternæ ad agendum impossibilia, & peccent in eo, quod simpliciter vitare non possunt, defectu auxilij sufficientis, seu conferentis proximam potestatem. Mitto ea, inquam: nam hoc loci solùm curæ fuit eas Theses Nov-Augustinianorum exscribere, quæ videantur prorsus eędem cum secunda illa propositione fulgurita, & hæreseos notatā ab Innocentio.

(***)

SEC-

SECTIO TERTIA.

De tertia propositione æquè tradita à Ianſenio, & pariter, quantum apparet, innovata à Lovanienſibus.

20 TERTIA Ianſenij propoſitio damnata ab Innocentio veluti hæretica, eſt: *Ad merendum & demerendum in ſtatu naturæ lapſæ, non requiritur in homine libertas à neceſsitate; ſed ſufficit libertas à coactione.* Vidimus Diſput. præced. quomodo perſonatus ille D. de Sancto Victore negaverit illam fuiſſe traditam à Ianſenio, dicens: *Certum eſt quod hæc propoſitio nunquam docta fuerit à Ianſenio in eo ſenſu, quo cenſurata eſt à Pontifice: cum Prælatus ille in contrarium dicat lib. 6. de Gratia Chriſti cap. 34. §. Itaque.*

21 Sed enim propoſitionem ipſam tradi in eo ſenſu à Ianſenio, non ſolùm teſtatus fuit Alexander VII. in ſuo Diplomate anno 1656. appellans *filios iniquitatis* aſſerentes oppoſitum; ſed etiam evincitur ex Ianſenio ipſo libro ſexto de Gratiâ Chriſti capite ſexto, cui hanc epigrapham adhibet: *Duplex neceſsitas Auguſtino, coactionis, & ſimplex, ſeu voluntaria. Illa, non hæc, repugnat libertati.* Deinde in eodem cap. inquit: *Sola neceſsitas coactionis adimit libertatem* :::::: *Omnis omnino voluntas* (ac proinde etiam voluntas hominis merentis aut demerentis in ſtatu naturæ lapſæ) *quantumcumque ad vnum determinata, nulla tali neceſsitate, quâ dicitur neceſſe eſſe vt velit, definit eſſe libera.* Et capite octavo clariùs eundem ſenſum exprimit, dicens: *Paradoxum eſt quòd aliquis actus voluntatis propterea ſit liber, quia ab illo deſiſtere voluntas, & non agere poteſt.* Ergo actus voluntatis merentis aut demerentis in ſtatu naturæ lapſæ eſt liber independenter ab eo vt voluntas poſsit ab illo deſiſtere, & non agere. Quapropter iuxta Ianſenium, vt actus voluntatis merentis aut demerentis ſit liber, non exigitur in homine libertas à neceſsitate determinante ad vnum, ſed ſufficit libertas à coactione, vt ipſe palam in alijs locis mox citatis præmiſſerat.

22 Neque obſtat quòd idem novus hyperaſpiſtes Ianſenij opponit ex libro eodem ſexto capite trigeſimo quarto. Ibidem enim, teſte Duffio, ſolùm tradit indifferentiam mutatis prærequiſitis, & ſublatâ gratiâ. quam nec heterodoxi negant. Quod ipſum confirmatur ex libro ipſius quarto de ſtatu naturæ lapſæ capite vigeſimo quarto vbi inquit: *Etiamſi peccatum non ſolùm ſpecificatione, vt nunc eſt, ſed etiam exercitio, quemadmodum amor beatificus, eſſet neceſſarium, non deſineret eſſe liberum.* Nimirum eâ libertate (ſubdit quaſi ex mente Ianſenij Dechamps libro ſecundo diſput. quarta capite quarto numero ſecundo, omnino videndus circa doctrinam huius ſectionis) quæ in peccato requiritur, vt iuſtè Deus æternas illi pœnas infligat. Et capite vigeſimo quinto ſequenti diſſerens de Conſtitutione Pij V. & Gregorij XIII. damnantium illam Baij propoſitionem, *Homo peccat, etiam damnabiliter, in eo, quod neceſſario facit*; non dubitat idem Ianſenius dicere: *Etiamſi hominum peccata neceſſariò fieri etiam exercitij neceſſitate traderentur, iuxta modum quo capite præcedenti diximus*, (nimirum, qualiter beatificus amor neceſſarius eſt) *non videretur doctrina iſta Pontificum cenſuris eſſe perſtricta.* Cùm igitur amor beatificus ſolùm ſit liber à coactione, non à neceſsitate; conſequens eſt, vt ex mente Ianſenij ad peccandum, ſeu ad demerendum, non exigatur libertas à neceſsitate, ſed ſufficiat libertas à coactione. quod Innocentius X. vt hæreticum damnat.

23 Eidem propoſitioni palam conſentire videtur Libertus Fromondus Doctor Lovanienſis Theſi ſecunda die 10. Iunij anno 1653. dicens: *Peccatores, qui potentiſsimâ graviſsimaque tentatione pulſantur, & ad ei quocumque demum modo reſiſtendum OMNI PRORSVS AVXILIO DIVINO DESTITVTI SVNT, liberrimè ſuccumbunt peccando & conſentiendo, non peccare aut non conſentire nullatenus valentes.* Hęc ille: iuxta cuius apertam ſententiam poteſt dari peccatum ſeu demeritum, immò datur de facto in ſtatu naturæ lapſæ, cum ſola libertate à coactione. Nimirum hanc ſolam habet, non autem libertatem à neceſsitate, qui deſtitutus eſt omni prorſus auxilio divino ad reſiſtendum tentationi graviſsimę, nec poteſt vllo modo non peccare, aut non conſentire.

24 Deinde illam generatim videntur tueri quicumque docent, nullam exiſtere gratiam purè ſufficientem ad merendum, ſive demerendum: aut, quod idem eſt, ad bene agendum, vel non peccandum; ſed omnem prorſus Chriſti gratiam eſſe efficacem. quæ eſt communis doctrina Nov-Auguſtinianorum, vt vidimus ſectio-

ne præcedenti prolatis in medium ipsorum verbis. Inde enim palam colligitur, hominem lapsum, per gratiam Christi reipsa collatam esse necessariò determinatum ad merendum fine potestate proxima ad non merendum; destitutum verò gratia Christi, esse necessariò determinatum ad demerendum, sive peccandum, absque potestate proxima ad oppositum: proptereaque dari meritum & demeritum sine libertate à necessitate, per solam libertatem à coactione.

25 Sed audiamus hoc ipsum paulo luculentiùs à quibusdam eorum. Laurentius Neessen tract. 5. de Actibus humanis dub. 4. pagin. 84. inquit: *Christi gratia infallibiliter infert actum, vtpote ab eo inseparabilis. Cum illa proinde non consistit proxima potentia ad agendum, & non agendum.* Præmisserat verò pagina octuagesima tertia. *In statu naturæ lapsæ liberum arbitrium habet solam remotam indifferentiam: & hæc sententia est conformior Scripturæ sacræ & Sanctis Patribus.* Subditque: *Vnde qui destitutus est diuina gratia potest bene facere: NON QVIDEM PROXIME, quasi gratia sufficiente semper præmunitus: sed quia, quacunque tandem peccandi voluptate trahatur, remanet nihilominus in illo naturalis capacitas ad credendum, sperandum, & amandum Deum.* Deinde tract. 18. dub. 8. pag. 532. in margine habet: *Vt præcepta dicantur possibilia homini, sufficit potentia remota in illo.* Atque in obiectione quinta per totam: *Præceptum cuius est possibile, in quantum habet liberum arbitrium adhuc flexibile ad bonum & malum; cui proinde Deus potest dare gratiam: & sufficit ad libertatem & possibilitatem implendi præceptum talis potentia remota, etsi desit proxima.* Idipsum tradit dub. 9. eiusdem tractatus pag. 565. Similiter Ioannes Lovinus in Thesibus pro Laurea Doctorali anno 1676. Thesi tertia ait: *Sine auxilio gratiæ diuinæ faciente vt faciamus, nullum bonum, nullum opus quantumcumque bonum, aut qualecumque facere possumus.* Quare quoties homini negatur gratia diuina efficax ad agendum opus bonum siue præceptum, nulla est potentia, saltem proxima, ad illud agendum. Itaque omisiio eius operis demeritoria & æternam pœnam inferens, non est libera à necessitate, sed summùm à coactione.

26 Verum adhuc clariùs, & passim ferè plerique Lovaniensium hanc propositionem tuentur: *Potentia libera libertate sufficienti ad meritum & demeritum, nihil aliud est quàm deliberata voluntas; seu ex prævio rationis iudicio agendi & determinandi se facultas. Vnde ibi semper libertas, vbi deliberata reperitur facultas.* Ita, inter alios, Hrosnata Van Saftingue tertio Septembris anno 1676. Thesi septima, Florentius de Coeq. decimo Martij 1677. Thesi decima quinta. Similiter Gerardus Van Vverm. secundo Aprilis anno 1678. Thesi prima. *Liberum arbitrium situm est in deliberato rationis & voluntatis motu. Hinc & Christus voluntatem Patris, non obstante præcepto sibi imposito, liberè adimplevit; & Sancti in cœlis non minus liberè, quàm libenter, amant: & sic non libertatis defectus impedit quominus probi mereantur in cœlis; & reprobi demereantur in infernis.* Hęc ille consequenter ad ea, quę multò antea tradiderat Lovanij, id est, anno 1651. die 11. Februarij dicens: *Indifferentia quam gratia non permittit, ad voluntatis libertatem impertinens est: ad quam sufficit rei placitæ spontaneus appetitus.* Mitto plurima aliorum loca, in quibus eandem doctrinam inculcant. Iuxta illam verò, ad meritum & demeritum non exigitur libertas proxima ad agendum vel non agendum pro arbitrio voluntatis; sed sufficit voluntas deliberata, seu motus voluntatis amantis, aut odio habentis ex antegresso rationis iudicio: qualiter existit amor Dei in Beatis. Itaque ad merendum & demerendum non exigetur libertas à necessitate, sed sufficiet libertas à coactione, qualis est quę in Beatis existit. Quomodo autem hæc doctrina non sit illa ipsa, quę notatur in Iansenio, veluti hęretica, difficile explicatu apparet.

SECTIO QVARTA.

Vindicatur censura quartæ propositionis Ianseni, pariter etiamnum tradita, quantum apparet, ab eisdem Nov-Augustinianis.

27 QVARTA Propositio Iansenij falsitas & hæreseos notata ab Innocentio, erat: *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei: & in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare.*

27 Mirum autem est quo ausu nuperus ille Iansenij defensor neget eam doctrinam fuis-

fuisse ab Antesignano suo traditam, cùm illam apertè proferat libro octavo de Hæresi Pelagiana hisce verbis: *In hoc ergo propriè Massiliensium error situs est, quòd aliquid primævæ libertatis relictum putant, quo, sicut Adam, si voluisset, poterat perseveranter operari bonum, ita lapsus homo credere posset, si vellet: neuter tamen absque interioris gratiæ adiutorio, cuius usus vel abusus relictus esset in cuiusque arbitrio vel potestate.* Quid clarius? Similia habet cap. 7. sequenti, & lib. 2. de Gratia Christi cap. 12. & 25. alijsque locis. Nec mirum ita loquatur consequenter ad doctrinam à se traditam lib. 8. de Gratia Christi cap. 3. 15. & 19. vbi ex professo docet, gratiam Christi non esse eiusmodi, cui voluntas assentiatur, si velit, & non assentiatur, si nolit; sed quæ volendi & assentiendi necessitatem imponat. Vnde oppositum asserentes censuit desipere cum Semipelagianis, quasi hi agnoverint quidem necessitatem gratiæ interioris ad singulos actus, etiam ad initium fidei; addiderint tamen, eam esse gratiam Christi, cui possit voluntas hominis resistere, aut obtemperare. Vide Dechamps lib. 1. disp. 3. cap. 1.

29 Neque obstat quod Recentior ille in oppositum allegat ex lib. 8. de Gratia Christi cap. 21. Ibidem enim solùm asserit, voluntatem hominis sub gratia retinere potentiam radicalem seu remotam ad resistendum. Quod nec Lutherus, nec Calvinus, nec aliæ pestes eiusmodi negant: quorum testimonia plurima congerit laudatus Dechamps ibidem capite secũdo, alijsque pluribus locis.

30 Nunc verò ostendamus quomodo Nov-Augustiniani eam ipsam propositionem apertè tradere videantur. Hrosnata Van Saftinguen die 2. & 3. Septembris anni 1675. Thesi 24. ita dixit: *Non ideo Semipelagiani dicebant initium fidei esse ex nobis, quia ad illud non prærequireretur gratia: sed quia ad illud non putabant necessariam gratiam voluntatis determinatricem, hoc est de se efficacem, dantem ipsum primum actum fidei.* Nomine autem gratiæ determinatricis, & ex se efficacis, solùm intelligit idem Auctor, & omnes illius partiales, gratiam indeclinabiliter & insuperabiliter, vt ipsi loquuntur, determinantem, cui voluntas humana non posit pro libito obtemperare, aut contradicere. Hæc enim est veluti fundamentalis regula Lovaniensium in Iustificatione censuræ, præsertim cap. 11. Ibidem enim numero 115. ita loquuntur: *Pelagius admisit & asseruit Christi specialem & interiorem gratiam suasionis & excitationis: sed in hoc differebat ab eo Augustinus, quòd nullam talem censeret sufficere, nisi quæ persuadet, secumque affert animi consensum & obedientiam, vt non debeat gratia sufficienter excitans à consensione disiungi; sed omnino talis & tam efficax iudicari, vt nos etiam faciat consentientes.* Deinde subdunt: *Vt à Pelagij dogmate recedatur, oportet vt gratia Dei sufficienter præparans ponatur in eo ipso, quod nobis persuadeatur, in eoque quod credimus & amamus.* Denique ibidem circa finem aiunt: *Massiliensium* (id est Semipelagianorum) *sententia est fidem hactenus esse Dei donum, quia non modo liberum arbitrium dederit Deus, quo credere possumus, sed interiùs etiam illuminet, moveat, excitet, pulset, vt prædicatæ veritati acquiescamus; acceptationem verò liberi arbitrij esse.* Vide si doctrinam hanc posis vllo modo internoscere aut quoquomodo distinguere ab illa Iansenij fulgurita.

31 Sed & Laurentius Neessen in hoc ipso, sicuti & in alijs, videtur concinere Iansenio tract. 5. dub. 4. §. 83. dum ait: *Christi gratia infallibiliter infert actum, vtpote ab eo inseparabilis: CVM ILLA PROINDE NON CONSISTIT POTENTIA PROXIMA AD AGENDVM ET NON AGENDVM.* Et prætereà tract. 18. quæst. 7. dub. 7. pag. 513. inquit: *Quæcumque interiores illuminationes, aut inspirationes, si ipsis non coniungatur ipsum velle, vel bonæ voluntatis initium, removentur à gratia Christi.* Itaque iudicio huius Auctoris, sicuti & aliorum ex partialibus, excluditur à notione gratiæ Christi omnis interior illuminatio & inspiratio, quæ non infert infallibiliter operationem bonam, vel eius initium; eo genere coniunctionis, vt non relinquat in voluntate humana potentiam proximam ad agendũ & non agendum. Quare volunt, omnem gratiam Christi esse eius conditionis, vt voluntas humana non posit, saltem proximè, ei pro libito resistere, vel obtemperare.

32 Denique eandem esse doctrinam & sensum novæ eiusdem factionis, videtur palam constare ex plurimis testimonijs Lovaniensium congestis à Duffio Clasi 2. 3. & 4. quorum multa exhibuimus in sectionibus præcedentibus. Et sanè dum ij omnes negant gratiam omnem Christi purè sufficientẽ, neque vllam admitũt, nisi ab intrinseco efficacẽ, quæ non patiatur secum potestatem proximã ad oppositũ; debent cõsequenter

asserere, immo asserunt, non esse gratiam Christi eius conditionis, vt voluntas humana possit ipsi resistere, aut obtemperare.

SECTIO QVINTA.

Quintam denique ex propositionibus damnatis traditam fuisse a Iansenio, in eodem sensu, quo inuritur ab Innocentio X. illam porro passim ferè a Neo-Augustinianis videri traditam.

33 QVINTA Denique ex propositionibus Iansenij, quam Innocentius proscribit, hęc est: *Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse.* Hanc Pontifex damnat, vt falsam, temerariam, & scandalosam: si autem intelligatur eo sensu, vt Christus pro salute dumtaxat Prædestinatorum mortuus sit, reprobat illam, veluti impiam, blasphemam, contumeliosam, divinæ gratiæ derogantem, & hæreticam.

34 Porrò Iansenium tradidisse eam propositionem quoad vtramque partem, videtur manifestum. Quoad priorem quidem libro tertio de Gratia Christi cap. 21. vbi inquit: *Neque enim pro omnibus omnino Christus passus aut mortuus est.* Quod fusiùs tradiderat cap. 20. Quoad posteriorem verò libro octavo de Hæresi Pelagiana cap. 26. dum ait: *CHRISTVS NON PRO TOTIVS MVNDI REDEMTIONE CRVCIFIXVS ET MORTVVS EST, SED TANTVM PRO IIS QVI SALVANTVR.* Præmisserat quoque cap. 21. Christum pro solis prædestinatis preces fudisse, id subiungens: *Non magis Patrem pro æterna salute reproborum, quam pro Diaboli liberatione, deprecatum fuisse.*

35 Quare extra rem est quòd defensor ille Iansenij allegat ex ipso libro tertio & cap. 21. Ibidem enim solùm tradit pretium redemptionis Christi sufficiens fuisse ad redemptionem omnium omnino infidelium, immo etiam dæmonum, omniumque damnatorum: negat tamen id sufficere vt Christus verè dicatur fuisse passus & crucifixus pro omnibus. Verba exhibeo Iansenij à Duffio omissa: *Non nego pretium istud infinitum esse sufficiens ad redemptionem omnium omnino infidelium, immo etiam dæmonum, omniumque damnatorum. Sed quia Christum esse passum & crucifixum pro omnibus, plus aliquid dicit, quàm nudè pretium sufficiens obtulisse, quod eis applicari nolis; nego, Christum pro omnibus nullo excepto se dedisse redemptionem, vel crucifixum esse, vel mortuum.* Itaque opinione Iansenij non magis Christus pro infidelibus, & damnatis hominibus, quàm pro dæmonibus, dici potest passus & crucifixus fuisse: quatenus pretium passionis & mortis eius sit sufficiens pro ijs omnibus: non tamen fuerit ab ipso oblatum aut applicatum pro reprobis, magis quàm pro dæmonibus, pro quibus certum est Christum mortuum vel passum non fuisse. Vide Dechamps lib. 1. disp. 7. cap. 1.

36 Videamus modò an nuperi Scriptores in Belgio, præsertim Lovanienses, adhuc post iudicium Sedis Apostolicæ tam luculentum, & formidabile, eandem hæresim tueri pergant. In hac re verò, sicuti & in cæteris huc spectantibus, nolo iudicem agere, sed simplici narratione profero Theses aut testimonia ipsorum *κατὰ λέξιν*, prout exscribuntur à Duffio vbi supra Classi 4.

37 Florentius de Cocq. 10. Martij anno 1677. Thesi 21. sic habet: *Deus, quantum in se est, non vult omnium hominum salutem.* Auctor libelli inscripti, *Eclaircissement de la Grace*, pag. 44. clariùs adhuc: *Deus non vult salvare, nisi prædestinatos: nulli autem sunt prædestinati, nisi electi.* Modò sic disputo. Deus vult salvare omnes & solos eos homines, pro quibus mortuus est Christus: vt fide sancitum est. Atqui, iuxta hos Auctores, Deus non vult salvare, nisi solos prædestinatos. Ergo iuxta eosdem Auctores pro solis prædestinatis mortuus est Christus. Eadem collectio sponte suâ fluit ex Thesi 3. Andreæ Laurentij 20. Augusti anno 1660. & Thesi secunda Iacobi Pontani 20. Ianuarij 1661. hiscè verbis prolata: *Cùm plurimi homines ad salutem æternam non perveniant, perperam existimamus verè Deum voluntate beneplaciti velle, ET QVANTVM EST EX PARTE SVA DESIDERARE, vt omnes omnino homines ad æternam salutem perveniant.* Similiter & ex doctrina La nbertì le Drou in Triade c. 12. §. 1. pag. 81. aientis: *Nulla est inefficax Dei volitio, & quæ omnimodè nō impleatur.* Nimirum, inde colligitur, circa omnes eos homines, qui reipsa non salvantur, nullam esse voluntatem salutis illorum in Deo, nequidem *quantum est ex parte sui*, sive *volitionem inefficacem.*

38 Sed & Laurentius Neessem, vti in

in alijs, ita in hoc ipso suæ factioni subscri- bit tract. 18. q. 1. dub. 8. pag. 530. dicens:* Scriptura Isaiç 5. *Quid debui vltra facere vineæ meæ, & non feci*: & Mathęi 23. *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti*; non significat in Deo verum aliquod studium aut voluntatem, seu velleitatem: sed locutiones sunt figuratę, metaphoricę, improprię, & per tropum: prout dũ tribuit illi brachium, pedes, iram, pœnitentiam, aliasque humanas passiones.* Hæc Ille, omnem à Deo excludens voluntatem, etiam illam, quæ velleitas dici solet, erga salutem reproborum. Vnde & consequens est, nec Deum ex vero studio, seu voluntate vlla salutis ipsorum, misisse Filium suum in mũdum; nec Christum ex eodem fine fuisse passum & mortuum, sed pro electis, sive Prædestinatis dumtaxat.

39 Verum proferamus clariora testimonia quorundam ex ijs, quę subiungo ipsorum verbis. *Pro electorum æterna salute (non item reproborum) rectè dicitur mortuus esse Christus.* Andræas Laurent. Doct. Lovan. 11. August. 1671 Th. 3. *Semipelagianorum dogma est, vniversis hominibus propitiationem, quæ est in Sacramento sanguinis Christi, sine exceptione esse propositam.* Hrosnata Van Saffighen 2. Septemb. 1676. Th. & Iustific. censur. Lovan. cap. 3. pag. 62. *Satis manifestat ipse Dominus pro solis electis, & prædestinatis, se redemptionem dedisse.* Gerardus Van Vverm. Doct. Lovan. 9. Martij 1652. Thesi 3. *Malè dixeris pretiosum Christi sanguinem pro vllius reprobati æterna salute Patri oblatum.* Lib. Fromondus 2. Octobr. anno 1647. Thesi 3. *Christus propriè tantùm pro peccatis Electorum finaliter abolendis sacrificium propitiatorium Patri obtulit.* Iac. Pontanus. Doct. Lovan. 10. Februar. anon 1645. Thesi 3. *Textus sacræ Scripturæ quibus dicitur, Deum velle omnes saluos fieri, Christum mortuum pro nobis, pro mundo, pro omnibus, &c. restringendi sunt ad solos Electos.* Communis Lovaniensium, qui in quotidianis Thesibus sic respondent.

40 Itaque Nov-Augustinianorum Iudicio, *Deus idcirco solùm vult omnes saluos fieri, vel quia quotquot salui fiunt, non nisi Deo volente salui fiunt, aut quia ex omnibus, seu omni hominum conditione, aliquos vult saluare. Sic, & non aliter explicant, Deum velle omnes saluos fieri.* Quapropter nullus videtur superesse locus, ne existimemus, ipsorum opinione Christum pro solis Prędestinatis mortuum fuisse, aut Deum illorum dumtaxat salutem velle.

41 Nominatim autem circa parvulos sine Baptismo morientes idipsum censent. Etenim in Iustificatione Censuræ Lovaniensis cap. 3. §. 49. aiunt: *Dici non potest quod Deus, quantum in ipso est, Baptismo pro omnibus instituto, regenerari voluerit parvulos non prædestinatos: nam si tantum eis bonum voluisset, nulla omnino res tam propensam eius impediuisset voluntatem.* Præmissum verò fuerat in Censura eorundem Lovaniensium ad assertionem 17. *Manifestum est, quorundam parvulorum Baptisma mortis celeritate impediri: nec dubium videtur quin mors talis Deo sit imputanda, & tale salutis impedimentum.* Vide quomodo omnia hæc coeant in id, vt Deus Prędestinatorum solam salutem velit, nec Christus pro reprobis mortuus sit. Dum autem tot Lovaniensis Academię Doctores, & Professores video detrectantes plenam subiectionem erga tot Pontificum decreta contra morem prædecessorum suorum, subit animum recordatio alterius Diplomatis Gregorij Papæ XI. contra dogmata impij Vvicleffi, quod missum à Pontifice ipso per Magistrum Edmundum Staffdrop non receperunt vti par erat Professores Academiæ Oxoniensis in Anglia: ideoque de ijs, inquit Thomas Vvalsinghamensis ad annum 1378. *Vniversitatis moderni rectores quantùm degeneraverint à prudentia seu sapientia antiquorum, per hoc facilè conijci poterit, quod audita causa adventus Papalis Nuntij diu in pendulo hærebant, vtrum Papalem Bullam deberent cum horrore* (forsan honore) *recipere, an omnino cum dedecore refutare. Oxoniense studium Generale, quam gravi lapsu à sapientiæ & scientiæ culmine cecidisti! Quot quondam inextricabilia atque dubia toti mundo declarare consuevisti; iam ignorantiæ nubilo obfuscatum dubitare non vereris quæ quemlibet ex laicis Christianis dubitare non decet.* Hæc ille, vtinam pręter rem à nobis adducta. Optandum autem est, nescio an magis quàm sperandum, vt exitus harum controversiarum in Lovaniensi Academia sit similis ac illarum in Oxoniensi. Etenim Guillielmus Archiepiscop. Cantuariensis tunc toti Angliæ persuasit ad damnandos *omnes Vvicleffi articulos, PROVT VERBA SONANT, tanquam erroneos & hæreticos.* Si Lovanienses hactenus allegati, & reliqui ex partiarijs idipsum pręstent circa-

quinque illa dogmata Ianſenij, & alia Baij, PROVT VERBA SONANT(quod certè Pontifices præcipiunt) finientur lites & ſcandala.

SECTIO SEXTA.

Qualiter in hac re Nov-Auguſtiniani conveniant cum Heterodoxis, vel ab ijs differant: & quomodo aduerſus illos diſſerere oporteat.

42 VIDIMVS Hucuſque quàm verè & iuſtè Innocentius X. adſcripſerit Cornelio Ianſenio, Iprenſi Epiſcopo quinque illas propoſitiones anathemate inuſtas; & quanto iure Alexander VII. perſtrinxerit, veluti *filios iniquitatis*, omnes illos, qui poſt id Pontificium Diploma auſi ſunt dicere, aut eas propoſitiones in ſcriptis Ianſenij non extare, aut alio, quàm ipſius, ſenſu fuiſſe damnatas. Nec ſolùm hoc vidimus; ſed etiam, plurimos è Belgis, præſertim Louanienſibus, adhuc poſt decretum Alexandri VII. eadem fulgurita dogmata, quantùm apparet, totidem ferè verbis tueri, quaſi non fuerint proſcripta à Sede Apoſtolica in ſenſu Ianſenij aut ipſorum.

43 Certè hoc pacto poſſent tueri propoſitiones ab Eccleſia inuſtas notâ hæreſeos in Luthero, Calvino, aliiſque Sectarijs recentibus, per effugium ad alium ſenſum, quàm quo illæ damnatæ ſunt ab Eccleſia. Immo non tam ſimilis, quàm eadem cauſa videtur: cùm quinque illę Ianſenij propoſitiones totidem ferè verbis traditæ fuerint ab eiſdem hæreticis: vt ad ſenſum oſtendit Dechamps toto ferè libro primo de Hęreſi Ianſeniana: nec ſolùm hoc, ſed Sectarios ipſos eiſdem fundamentis & teſtimonijs S. Auguſtini innixos fuiſſe, quibus Ianſenius & ſequaces abutuntur ad eandem dogmata confirmanda.

44 Solùm itaque videtur eſſe duplex ratio diſcriminis inter vtroſque. Heterodoxi enim non ſolùm agnoſcunt, ſed fatentur, theſes ſuas ab Eccleſia Romana fuiſſe proſcriptas in ipſorum ſenſu: ideóque palam contra illam pugnant, immeritò damnatas fuiſſe. Vnde & præfricta fronte non dubitant eas tueri contra ſenſum Romanæ Eccleſiæ. Nov-Auguſtiniani verò, quamvis ignorare nequeant, teſte conſcientiâ ipſorum, dogmata Ianſenij iuxta ſenſum illius fuiſſe confixa à Sede Apoſtolica, adhuc ea tueri pergunt, quaſi verè non fuerint damnata in eodem ſenſu, ſed in alio ab ijs confictò, quem varijs technis, effugijs, & coloribus exprimere ſolent, ne palam à cæteris Theologis Catholicis traducantur, veluti auctoritatis Pontificię impugnatores. *Sed Deus non irridetur.*

45 Altera ratio diſcriminis eſt, quòd Calvinus, Lutherus, aliiſque ex Cacodoxis, dum ea impia dogmata legunt in Tridentino confixa, excuſo omni pudore effutiunt, Concilium illud Oecumenicum erraſſe: quoniam generatim volunt, & pluribus argumentis evincere contendunt, definitiones totius Eccleſię ſub Romano Pontifice congregatæ in Synodo, non eſſe prorſus infallibiles, adhuc in materia fidei & morum; ſed potiùs errori expoſitas, & in quibus illa ſępe erraverit: vt vidimus ex ſenſu ipſorum Tomo I. Diſput. II. ſect. 2. & 3. vbi infallibilitatem Conciliorum Generalium confirmavimus, & Hæreticorum argumenta ſolvimus. Nov-Auguſtiniani verò nolunt, ſaltem palam, agnoſcere aut fateri vllam ex propoſitionibus eiſdem Ianſenij fuiſſe damnatam in Synodo Tridentinâ; ſed ſummùm aut ſolùm à Romanis Pontificibus Pio V. Gregorio XIII. Innocentio X. & Alexandro VII. quos omnes in hac re potuiſſe errare, immo & de facto erraſſe, non ſolùm teſte ipſorum conſcientia iudicant, ſed etiam aliqui, aut remotis arbitris, aut etiam ſcriptis in lucem editis, ſuppreſſo præſertim nomine, dicere non verentur. Nimirum damnatio propoſitionum Baij & Ianſenij, quarum amor altas Lovanij radices miſsit, ſectatores earum impulit vt abiudicarent Pontificibus Romanis auctoritatem infallibilem definiendi quidquam extra Concilium, etiam in materia fidei ac morum. Vide quoſdam ex ijs teſtimonia ſuprà Diſp. XIX. ſect. 2.

46 Dixi Nov-Auguſtinianos nolle agnoſcere aut fateri, *ſaltem palam*, vllam ex ijs Ianſenij propoſitionibus, quas tueri pergunt, fuiſſe in Synodo Tridentina proſcriptam. Nam clam ſive ſubobſcurè aliqui eorum de eiuſdem Oecumenici Concilij auctoritatem perperam ſentire, aut etiam ſiniſtrè loqui inveniuntur. Placet de hac re exſcribere teſtimonium eruditiſsimi Dechamps libro ſecundo diſputatione prima capite primo numero ſecundo, ita loquentis: „ * Audent tamen Ianſeniani Tridentinam „ Synodum, quę inter Generales, non dig„ nitate, ſed ordine dumtaxat poſtremum lo„ cū obtinet, occultis criminationibus impe„ tere: audent tanti Concilij maieſtatem, „ quòd eius decretis novum dogma proſcribi

ſatis

„ fatis intelligant, petitis ex Lutheri, Calvi-
„ nique ſchola calumnijs labefactare. Quam-
„ vis enim nondum eò proruperint auda-
„ ciæ, vt Sacrę Synodo auctoritatem omnem
„ palam & apertè dettahant, ſolent tamen
„ privatis in congreſsibus, & apud eos ma-
„ ximè, quos novi dogmatis illecebrâ in-
„ eſcârunt, Tridentinos Canones crimi-
„ nari & ſugillare. Quis neſcit quàm id
„ protervè agerec, ac inverecundè, Ab-
„ bas S. Cigirani, quem alterum Parentem,
„ ac veluti ſecundum caput Ianſeniani ag-
„ noſcunt? Extant, atque omnium manibus
„ teruntur, Acta Regiâ auctoritate confecta,
„ quibus conſtat, eum, ſi quando Triden-
„ tini Concilij mentio incidiſſet, ſoli-
„ tum fuiſſe caput movere, & ab ijs, qui-
„ buſcum agebat percontari, an à Tri-
„ dentini Concilij partibus ſtarent? Imò
„ addidiſſe perſæpè: Tridentinam Sy-
„ nodum fabricatam fuiſſe à Papa, & Scho-
„ laſticis Theologis, qui in ea doctrinam
„ Eccleſiæ multùm immutaſſent. Quæ cùm
„ alicui privatim, ac remotis arbitris di-
„ xerat, monebat continuò, id ne per eum
„ emanaret: aliàs negaturum ſe quippiam
„ eiuſmodi, vel inauro excidiſſe. Eadem
„ modo Ianſeniani clanculum ſpargunt, at-
„ que ijs in ſacram Synodum calumnijs
„ pertentare eos ſolent, quos ſuis illigare
„ opinionibus conantur. Notum eſt enim,
„ & ſapientiſsimi, atque doctiſsimi Prę-
„ ſulis teſtificatione nolim, quid Pariſijs
„ famoſus partium illarum Concionator
„ apud ſacras Virgines non ita dixerit pri-
„ dem. Negavit vllam eſſe Tridentini Con-
„ cilij auctoritatem, quòd eius edicta non
„ ex Spiritus ſancti afflatu, ſed ex Docto-
„ rum ſententijs decreta eſſent, atque ſan-
„ cita. * Hactenus Dechamps.

47 Verùm cùm eiuſmodi audacia fuerit fortè paucorum ex Ianſenij partiarijs, vtpotè ſolùm digna iuratis Eccleſiæ hoſtibus; reliquum eſt, vt plerique alij ex ijs nolentes detrahere fidem Synodo Tridentinę, nec agnoſcere in ea damnationem vllius ex quinque propoſitionibus Ianſenij, aut ex pluribus alijs Michaelis Baij, adhuc eas tueri perrexerint, quòd ſentiant, Pontificibus Romanis quidquam definientibus extra Concilium, etiam in materia fidei ac morum, non deberi exploratam omnino fidem: vtpotè expoſitis periculo erroris, & qui de facto erraverint in definitionibus contra Baium & Ianſenium. Quare vt hæc evaſio, iam antè perculſa anathemate ab eiſdem Pontificibus, omnino præcludatur, oportuit vt ipſorum auctoritatem infallibilem ex inſtituto aſſereremus, quod nos plenè in ſuperioribus præſtitiſſe, & inexpugnabilibus teſtimonijs argumentiſque ſatis confirmaſſe intelligent, quotquot nullo præiudicio occupati ſunt. Sed rem ipſam vrgètiùs adhuc proſequamur.

DISPVTATIO XXII.

QVIBVS TANDEM DECRETORIIS ARmis extorquenda ſit ab Adverſarijs auctoritas infallibilis Romani Pontificis in definiendo, eaque tanquam certa omnino ſecundùm Catholicam fidem.

HACTENVS Prout res exigebat, & mos eſt verſantibus ex inſtituto materiam aliquam in iuſto volumine, ſparſim, atque aliquanto latiùs aſſerere ſtuduimus Sedi Apoſtolicæ, ſeu Romano Pontifici ex cathedra definienti, auctoritatem infallibilem, & iudicium irreformabile in controverſijs fidei, ac morum, independenter à Concilio Generali, & à conſenſu Eccleſiæ accedente. Nunc oportet diſputationis vela contrahere, ac breviori methodo, aptioriſque ad diſſerendum, proponere veluti quædam ſumma capita, aut præcipua argumenta, quibus eadem veritas oſtendi poſſit, nec qualitercumque ſed veluti certa ſecundùm Catholicam fidem, quidquid in oppoſitum effutiant Heterodoxi, & ſenſerint nonnulli ex orthodoxis à tempore Concilij Conſtantienſis, iam antea varijs locis ex profeſſo impugnati.

SECTIO PRIMA.

Romanorum Pontificum auctoritatem infallibilem in definitionibus ex cathedra prolatis, esse certam secundùm fidem; non modo iuxta plerosque Theologos, aut ferè omnes; sed etiam iuxta Doctores Ecclesiæ, Concilia, & Patres celebriores Galliæ, Professoresque Clarissimarum Academiarum Parisiensis, & Lovaniensis.

1 ITA Censent omnes ferè Theologi denso numero à nobis allegati suprà Disp. VI. & VII. pro auctoritate infallibili Romani Pontificis pronuntiantis ex cathedra de fide & moribus: nisi quòd nonnulli ex ijs, ac nominatim Bellarminus lib. 4. de Romano Pontifice cap. 2. fine, ne palam traducant illos Scriptores Catholicos & pios, qui à tempore Conciliorum Constantiensis & Basileensis oppositum docuerunt, inurendo illos teterrimâ hæreseos notâ, solùm volunt, prædictam auctoritatem infallibilem esse proximam fidei, & dogma theologicum; contrariam verò opinionem hæresi proximam, & omnino erroneam. Nobis certè nec placet, nec licet notam sive censuram ferre directè in opinionem vllam Catholicorum virorum nondum ab Ecclesia damnatam. Sic enim cavit SS. D. N. Innocentius XI. severo illo Diplomate edito anno M. DC. LXXIX. adversus LXV. propositiones, in cuius fine dicitur: *Tandem vt ab iniuriosis contentionibus Doctores, seu Scholastici, aut alij quicumque in posterum se abstineant, & vt paci & charitati consulatur, idem Sanctissimus IN VIRTVTE S. OBEDIENTIÆ eis præcipit, vt tam in libris imprimendis, ac prædicationibus, &c. caveat ab omni censura, & nota, & à quibuscumque convicijs contra eas propositiones, quæ adhuc interCatholicos hinc inde cõtrovertuntur, donec à S. Sede, re cognita, super eisdem propositionibus iudicium proferatur.* Hæc inibi habentur: quæ vtinam omnes exactè observemus, quin vllus antevertere audeat censuram Apostolicę Sedis.

2 Ac imprimis eo loci nemo prohibetur sententiæ alicui receptę in tota ferè Ecclesia, veluti fide divinâ certæ (qualem esse nostram luculenter ostendemus) asserere & vindicare eandem certitudinem, abstrahendo ab omni censura directè lata in opinionem contrariam. Hoc enim ad solam Sedem Apostolicam spectat. Deinde, nec videtur religioni ducendum quòd diris & execrationibus devoveatur opinio, quam Concilia, Pontifices Romani, & Doctores Ecclesiæ, nec soli plerique ex Theologis, inusserunt iam antè notâ heresis, vel erroris in fide. Quippe in eo non prævenitur iudicium Ecclesię, vel Sedis Apostolicæ. An autem id imprudentiam contingat, Lector æquus arbitrabitur ex traditis in toto hoc Opere. Ostensum quippe fuit, à tempore nascentis Ecclesiæ vsque modò, definitionibus Pontificum Romanorum, etiam extra Concilium latis, statim exhibitum fuisse ipsius quoque mentis obsequium ab omnibus Catholicis; omnes autem illos, qui pertinaciter oppositum docere perrexerunt, habitos fuisse hęreticos, aut saltem schismaticos. Verùm adhuc præterea nostram sententiam habitam semper fuisse certam secundùm fidem à Concilijs, Pontificibus, & Patribus Ecclesiæ, placet nunc ostendere, quin à nobis ipsis vllam censuram proferamus, contentis referre & exscribere, quæ in ipsorum testimonijs habentur; idque eo animo, vt Sedes Apostolica explicatiùs adhuc, si fieri potest, ea de re iudicium ferat.

4 S. Hieronymus de nomine Hypostasis ad Damasum Papam inquit Epist. 57. *Ego nullum primum, nisi Christum, sequēs, Beatitudini tuæ, ID EST, CATHEDRÆ D. PETRI, communione consocior. Super illam fundatam Ecclesiam scio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, PROFANVS est. Siquis in arca Noe non fuerit, peribit regnante diluvio.* Itaque iudicio Hieronymi profanus est, nimirum extra Ecclesiam, sive hæreticus, qui communionem non habet in doctrina cum cathedra S. Petri, ex qua definit R. Pontifex.

5 S. Cyprianus Epist. 45. ad Cornelium Papam pro eodem accipit sequi cathedram S. Petri, *ac radicem & matricem Catholicæ Ecclesiæ.* Et lib. 4. Epist. 9. *Qui Cathedram Petri,* inquit, *supra quam fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia se esse non confidat.* S. Optatus Milevitanus lib. 2. contra Parmenianum: *Negare non potes, scire te in vrbe Roma Petro primò CATHEDRAM EPISCOPALEM esse collatam, in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus: IN QVA VNA CATHEDRA VNITAS AB OMNIBVS SERVARETVR, ne cæteri Apostoli singulas sibi quisque defenderent: VT IAM SCHISMATICVS ET PECCATOR ESSET, QVI CONTRA SINGVLAREM CATHEDRAM, ALTERAM COLLOCARET.* Quisquis autem detrectat iudicium singularis Ca-

thedræ

thedræ S. Petri, alteram planè collocat. Est ergo schismaticus, & peccator iuxta Optatum.

6 S. Ambrosius in Funebri Encomio fratris sui Satyri cap. 17. pro eodem penitus habet, Catholicum quenquam esse, & cum Romana Ecclesia convenire. Vnde qui cum ea nō convenit, Acatholicus iuxta ipsum est. Deinde in litteris ad Imperatores Gratianum, Valentinianum II. & Theodosium, observat, recedentem à Romana Ecclesia cæterarum capite, nullam cum Catholicis habere communionem. Quisquis autem negat doctrinam definitam ex cathedra à Pontifice Romano, is certè recedit iam à Romana Ecclesia, reliquarum capite. Nullam ergo communionem habet, iudicio Ambrosij, cum Catholicis. Idipsum docet S. Augustinus scribens ad omnes Donatistas lib. 2. de Baptismo cap. 6. & 51. vbi docet, cathedræ S. Petri omnes fideles in Catholica vnitate connecti. Quare qui recedit à cathedra S. Petri, nequit cum fidelibus habere Catholicam vnitatem.

7 S. Cœlestinus I. Papa in Epist. ad Episcopos Galliarū, referens quasdā definitiones à nullo Concilio Oecumenico prolatas circa necessitatem gratiæ ad salutaria opera, concludit: *Satis sufficere credimus quidquid secundùm prædictas regulas* *APOSTOLICÆ SEDIS nos scripta docuerunt: VT PRORSVS NON OPINEMVR CATHOLICVM, QVOD APPARVERIT PRÆFIXIS SENTENTIIS ESSE CONTRARIVM.* Censet itaque Acatholicos, quicumque tradiderint doctrinam contrariam definitionibus Apostolicæ Sedis. S. Leo Magnus Epist. 89. ait Christum Dominum doctrinam salutarem humano generi in beatissimo Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocasse, *vt ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in omne corpus diffunderet: VT EXORTEM SE INTELLIGERET MYSTERII DIVINI, QVI AVSVS FVISSET A PETRI SOLIDITATE RECEDERE.* Quod ex verbis Christi ad Petrum statim comprobat. Censet itaque S. Leo exortem divini mysterij, ac proinde alienum à fide Christi, quemlibet à Petri soliditate recedentem, nimirum à doctrina definita ex cathedra S. Petri.

8 Gregorius Papa IV. in Epist. ad vniversos Episcopos, prout habetur in Decreto 2. dist. cap. Præceptis 2. inquit: *Omnis sanctæ Religionis relatio ad Sedem Apostolicam, quasi ad caput Ecclesiarum, debeat referri, & inde normam sumere, vbi sumpsit originem, ne caput institutionis videatur omittere. Cuius auctoritatis sanctionē omnes teneāt Sacerdotes, QVI NOLVNT AB APOSTOLICÆ PETRÆ, SVPRA QVAM CHRISTVS VNIVERSALEM FVNDAVIT ECCLESIAM, SOCIETATE DIVELLI.* Quicumque ergo non acquiescit definitionibus Romani Pontificis, divellitur ab Apostolica Petra, & fundamento Vniversalis Ecclesiæ, ac proinde hæreticus est. Nicolaus II. Papa in Epist. ad Mediolanenses, prout habetur 22. dist. cap. *Omnes* 1. *Quisquis Romanæ Ecclesiæ*, inquit, *Privilegium ab ipso summo omnium Ecclesiarum capite traditū* (nempe à Christo verbis illis, *Super hanc Petrā*, ac præterea, *Ego pro te rogavi, &c.*) *auferre conatur; HIC PROCVLDVBIO IN HÆRESIM LABITVR.* Rationemque statim subdit: *Nam fidem violat, qui adversus illam agit, quæ est mater fidei.*

9 S. Gregorius VII. Papa in Dictato Canone 26. ita decernit: *CATHOLICVS NON HABEATVR QVI NON CONCORDAT ROMANÆ ECCLESIÆ.* Quisquis autem impugnat definitionem aliquam à Summo Pontifice ex cathedra prolatam, is planè non concordat Romanæ Ecclesiæ. Non ergo habendus est Catholicus. Vnde idem S. Gregorius eodem loco inquit: *Romana Ecclesia nunquam erravit, nec in perpetuum, SCRIPTVRA TESTANTE, errabit.* Nimirum testante id ipsis pollicitationibus Christi Petro factis, & subinde eius Successoribus, de non defectura eorum fide ad confirmandum fratres suos Quidquid autem contrarium est testimonio alicui Scripturæ, hæreticum est. Mitto testimonia omnium ferè Romanorum Pontificum à S. Petro vsque ad nostra tempora, & in his Innocentij X. & Alexandri VII. hæreticos censentium & appellantium eos omnes, qui aliquid docere ausi sunt contra definitiones Pontificias circa controversias fidei, quāvis extra Concilium Oecumenicum seu Generale prolatas. Omnes itaque ij auctoritatem infallibilem Sedis Apostolicæ in definiendo existimarunt certam secundùm fidem. Alioquī enim immeritò censerent hæreticos illam negantes, aut contradicentes ipsorum definitionibus. Solus enim hæreseos notā dignus est qui negat pertinaciter aliquid fide divina omnino certum.

10 Veniamus ad loca Conciliorum, imprimis Galliæ, & Patrum eiusdem præclaræ Nationis. Episcopi Galliarum in litteris ad S. Leonem I. Papam, cognomento Magnum, qui paulo antè in Epistola ad Flavianū erro-

errores Eutychetis damnaverat, quamvis extra omne Concilium, aiunt inter plura alia: *Quæ Apostolatui vestei scripta, IN A VT. SYMBOLVM FIDEI, quisquis Redemptionis Sacramenta non negligit, tabulis cordis adscripsit, & tenaci, quo ad confundendos hæreticorum errores paratior sit, memoriæ commendavit.* Extat inter Epistolas S. Leonis num. 51. iuxta editionem Lugdunensem anni 1623. quâ vtimur. In ea verò, doctrina à S. Leone Papa extra Concilium definita, asseritur secundùm fidem certa, instar ipsius Symboli; & opposita satis palam hæreseos censurâ notatur.

11 Concilium Aurelianense in Gallia coactum anno 549. die 28. Octobris, Indictione 13. post mortem Regis Theodeberti, anno 38. Childeberti & Clotarij fratrum regnantium, Præside Metropolitano Lugdunensi, inquit: *Quas etiam Sectas Sedes Apostolica sancta condemnat: similiter, & cum suis auctoribus & sectatoribus execrantes, præsentis Constitutionis vigore anathematizamus, rectum atque Apostolicum in Christi nomine fidei ordinem prædicantes.* Quibus verbis doctrinam à Sede Apostolica definitam profitentur fide divina certam, & oppositam, veluti hæreticam, anathematizant, addentes, se in hoc rectum & Apostolicum in Christi nomine fidei ordinem servare.

12 In Concilio Trecensi omnium Episcoporum Galliæ, Patres congregati ita loquuntur ad Ioannem Papam, qui paulo antè quosdam ab Ecclesiæ corpore separaverat: *Iudicium vestræ auctoritatis (quod priuilegio D. Petri, & Sedis Apostolicæ, &c. protulistis) voto, voce, & vnanimitate nostra, atque auctoritate S. Spiritus (cuius gratia in Episcopali Ordine sumus cõsecrati) gladio Spiritus sancti, quod est Verbum Dei, eos interimentes persequimur: scilicet, quos, sicut prædiximus, excõmunicastis, excommunicatos tenemus: quos ab Ecclesia abiecistis, abijcimus, &c.* Sequuntur itaque per omnia censuram Sedis Apostolicæ, vt quos illa hæreticos declarat; & ab Ecclesia proijcit, ipsi pariter hæreticos & extra Ecclesiam pronuntient.

13 Carolus Magnus Francorum Imperator, Concilio habito cum Episcopis totius sui Imperij, consulens Adrianum Papam circa dogmata Felicis & Elipandi, ita illum alloquitur: *APOSTOLICÆ SEDI, & antiquis ab initio nascentis Ecclesiæ, & Catholicis traditionibus, tota mentis intentione, tota cordis alacritate coniungor.* Tanta verò & tam stricta coniunctio mentis, & cordis ad Apostolicã Sedẽ nequit esse alia, quàm coniunctio per fidem. Fatetur itaque Magnus ille Imperator, prævio Concilio habito cum Episcopis omnibus Franco Gallicis, quidquid definierit circa controversias fidei Sedes Apostolica, esse certum secundùm fidem.

14 Concilium Pontigonense Episcoporum Galliæ celebratum anno Christi 876. Can. 1. statuit: *Vt honor Domno & spirituali Patri nostro Ioanni Summo Pontifici (nimirũ, Octavo) Vniuersali Papæ ab omnibus conseruetur: ET QVÆ SECVNDVM SACRVM SVVM MINISTERIVM APOSTOLICA AVCTORITATE DECREVERIT, cum summa veneratione ab omnibus suscipiantur, & debita illi obedientia ab omnibus conseruentur.* Si autem decreta, seu definitiones Sedis Apostolicæ extra Concilium prolatæ (quales fuerunt Ioannis VIII. Papæ) non essent fide divina certæ, non deberent ab omnibus cum summa veneratione suscipi & cõservari: vtpote quæ non haberent auctoritatẽ prorsus irrefragabilem, sed adhuc fallibilem, aut errori obnoxiam.

15 Mitto plura alia Concilia in Gallijs celebrata, tum vetera, tum recentiora, suprà allegata Disp. IV. per totam, in quibus Patres congregati doctrinam à se definitam subijciunt correctioni Apostolicæ Sedis, eiusque responsum expectant, veluti cœleste oraculum, immo vocem ipsius Dei loquentis per Pontificem Romanum ex cathedra pronuntiantem de fide aut moribus. Verùm quoniam inter Concilia prędicta Gallię insignẽ auctoritatem habet Concilium Senonense (aliàs Parisiense, quoniam Lutetiæ inchoatum fuit) celebratum anno 1528. Pręside Cardinale Antonio à Prato, Archipręsule Senonensi, & Galliarum Cancellario, placet hoc loco exscribere vnum ex sexdecim decretis fidei, quę edidit pręsertim contra hęreses Lutheri, nondum eousque damnatas in aliquo Concilio Oecumenico, aut Generali, sed solùm à Leone X. Papa in Bulla suprà exscripta Disp. XVII. Aiunt itaque Patres Concilij Senonensis in Decreto Generali Fidei, pręfixo cęteris particularibus, columna 2. *Vniuersos insuper, qui aliter, quam Romana credit & prædicat Ecclesia, credere & pertinaciter asserere attentant, eiusmodi Concilij auctoritate, VELVT HÆRETICOS, & pertinaces, & à communione fidelium separatos iudicamus.* Vide qualiter gravissimâ notâ hęreseos inusti fuerint in eo Concilio quicumque pertinaciter credunt & pręedicant aliter, quàm Ro-

Romana credit & prædicat Ecclesia. Hæc autem credit & prædicat non solùm quæ in Concilijs Generalibus ritè traduntur, sed etiã quæcumque à Pontifice Romano ex cathedra pronuntiantur de fide & moribus. Itaque qui eius definitionibus sic prolatis nõ acquiescũt, sed pertinaciter resistunt, iudicio Concilij Senonensis hæretici sunt.

16 Denique omnes ij Episcopi Galliarum, numero octoginta quinque, qui anno 1653. scripsere ad Innocentium X. vt ferret censuram distinctè ac singillatim afficientem singulas theses præcipuas Iansenij, & ij qui postea eidem Pontifici gratulati sunt ob Bullam in eas expeditam ipso anno, vnanimiter crediderunt, definitiones editas à Sede Apostolica extra Concilium in controversijs circa fidem excitatis, esse certas secundùm Catholicam fidem, & oppositum deinceps asserentes esse hæreticos. Id patet ex illorum Epistolis suprà Disp. II exscriptis, & latè expensis. Præterea idem testati sunt postea anno 1661. in litteris ad Alexandrum VII. die 20. Februarij. Itaque iudicio illorum omnium infallibilitas definitionum editarum à Pontifice Romano, etiam extra Concilium, erat certa secundùm fidem; ac per consequens hęretica opinio quæ illam negat.

17 Porrò Scholam Parisiensem, & illustriores eius Doctores, sicuti & Scriptores insignes Galliarum, tum veteres, tum recentes, eandem infallibilitatem Romani Pontificis pronuntiantis de fide & moribus tradidisse, tanquam fide divina certam, patet ex ipsorum testimonijs allegatis suprà Disp. VI. per totam. Nec certè aliter sentire aut docere potuissent, prçeuntibus in eo sensu tot Concilijs & Patribus eiusdem præclaræ Nationis, qui in eodem gradu summę certitudinis amplexi sunt definitiones Pontificias, etiam extra Synodum Oecumenicam prolatas: vt patet speciatim ex S. Avito Viennensi Epist. 87. Iesse Ambianensi in Epist. Encyclica ad suos, Hincmaro Remensi in litteris ad Nicolaum I. Papam, Servato Lupo Epist. 103. ad Benedictum III. S. Ivone Carnotensi Epist. 8. (vbi loquens de quodam iudicio prolato ab Vrbano II. Papa extra omnem Synodum, ex cathedra tamen Sedis Apostolicæ, inquit: *CVIVS IVDICIIS ET CONSTITVTIONIBVS OBVIARE, EST HÆRETICÆ PRAVITATIS NOTAM INCVRRERE*) Goffrido Abbate Vindocinẽsi lib. 1. Epist. 7. & lib. 3. Epist. 11. ad Raynaudum Andegavensem Episcopum; Guidone Viennensi simul cum S. Godefrido Ambianẽsi & S. Hugone Gratianopolitano, cæterisque Patribus congregatis in Viennensi Synodo anno M. C.XII. 17. Kalendas Octobris, Indictione quinta; S. Bernardo Claræuallẽsi Epist. 190. ac sæpe alibi: vt plures alios è Patribus Gallicanæ Ecclesiæ omittam in decursu Operis laudatos. Itaque omnes ij sententiam hactenus à nobis in hoc Tractato assertam, censuerunt omnino certam secundùm Catholicam fidem, quæ proinde sine hæresi negari non possit.

18 De insigni Lovaniensi Academia constat satis ex dictis suprà Disput. XIX. sect. 1. in eadem sententia fuisse, veluti secundùm Catholicam fidem certa, cuius defensionem sub religione iuramenti profiteantur eius Doctores, & plerique eorum in litterarijs certaminibus præstiterint vsque ad annum 1640. editis Thesibus ibidem exscriptis. Itaque in asserenda certitudine fidei definitionibus Pontificijs ex cathedra prolatis, (& refutanda opinione id negante, tanquam hæretica, hoc enim ex illo plane sequitur) tot Concilia, Pontifices Romani, Patres Ecclesiæ, præsertim Gallicanæ, Academiæ Catholicæ, atque imprimis Parisiensis ac Lovaniensis, conveniunt, tot etiam Doctores in Gallia & Belgio (præter innumeros ex alijs Nationibus & Scholis) vt videatur de eo nullus esse dubitationi locus; nec nos in eadem doctrina asserenda vllo modo præveniamus iudicium Ecclesiæ, vel Sedis Apostolicæ; præsertim cùm ex nobis ipsis nullam directę inuramus notam contrariæ opinioni.

SECTIO SECVNDA.

Ostenditur eadem doctrina expressè tradita in verbis Christi ad Petrum Lucæ 22. v. 32. iuxta communem interpretationem SS. Patrum, præsertim Romanæ Ecclesiæ Pontificum, quorum illustria testimonia proferuntur. Difficultates in oppositum expeditæ.

19 CVM Loci præcipui ad ostendendum doctrinam aliquam esse fide divina certam, sint tres, primus ex sacra Scriptura intellecta secundùm explicationem communem SS. Patrum; secundus ex traditione Apostolica; tertius ex definitionibus Cõciliorum Generalium ritè coactorum (vt latè asseruimus cum omnibus Catholicis Tomo I. Theologiæ S. Anselmi Disp. II.) oportet nunc per singulos eorum ordine suo palam facere, auctoritatem Romani Pontificis ad definiendum infallibili iudicio controversias fidei, ratione propriæ dignitatis & muneris, ac proinde seorsim à Concilio Oecumenico, vel Generali, esse divina fide certam: prout asserue-

fuerunt tot Patres & Theologi sectione superiore laudati.

20 Primo itaque suadetur ex Scriptura, in qua Christus D. dedit Petro, tanquã Capiti totius Ecclesiæ in finem mundi permansurę, & subinde legitimis eius Successoribus in eadem Dignitate Suprema, auctoritatem nulli errori obnoxiam ad confirmandum in fide fratres suos, id est omnes Ecclesiæ filios. Verba pręcipua habentur Lucæ 22. v. 32. vbi Dominus ait: *Simon, Simon: ecce Satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum: ego autem rogavi pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.* Quo loci obseruandum, cùm pręmisisset Christus, *Satanas expetiuit vos*, numero plurali; postea non addidisse, *Rogavi pro vobis*; sed dumtaxat, *Rogavi pro te*, numero singulari, *vt non deficiat fides tua.* Deinde, nec adiecisse pluraliter, *Et vos aliquando conversi*, sed solùm, *Et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.* Vt, nimirum, ostenderet, eam orationem Christi non pro cæteris discipulis, vel Apostolis, sed pro Petro solo factam fuisse, veluti qui totius Ecclesiæ Caput iam ab ipso Domino delectus fuerat apud Cæsaream Philippi, Math. 16. v. 18. vbi dixerat ei: *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.* Cùm verò aliunde constet ex Apost. Hebræor. 5. v. 7. Christũ fuisse pro sua reuerentia exauditũ à Patre in oratione sua; certum omnino est, impetrasse Apostolo Petro, subindeq; ipsius Successoribus in eadem Dignitate Capitis Ecclesiæ, firmitatem prædictam in fide ad confirmandum in ea fratres suos: ita vt quatenus Pontifex, siue ex cathedra non posset docere, aut definire aliquid fidei vel bonis moribus contrarium. Quod ipsi Præsules Gallicani agnouerunt, & testati sunt in litteris ad Innocentium X. datis 19. Iulij 1653.

21 Hæc est plana & litteralis expositio eius loci iuxta SS. Patres, quorum pleraque loca exscripta sunt iam à nobis in huius Operis decursu. Nunc quædam ex ijs, & nonnulla a ia luculentissima proferemus. Ducat agmen S. Lucius Papa & Martyr, qui Pontificatum gessit ab anno Christi 255. in Epistola Decretali ad Galliæ atque Hispaniæ Episcopos, qui de varijs quæstionibus ipsum consuluerant. Respondet autem, inter plura alia, col. vltima: *Hæc sancta & Apostolica, mater omnium Ecclesiarum, Christi Ecclesia, QVÆ PER DEI OMNIPOTENTIS GRATIAM A TRAMITE APOSTOLICÆ TRADITIONIS NVNQVAM ERRASSE PROBATVR; nec hæreticis novitatibus depravanda succubuit: sed, vt in exordio normam fidei Apostolicæ percepit ab authoribus suis, Apostolorum Christi principibus, ILLIBATA FINE TENVS MANET, secundùm ipsius Domini Saluatoris diuinam pollicitationem, qui discipulorum suorum Principi in suis fatus est Euangelijs, PETRE, inquiens, ECCE SATANAS EXPETIVIT, VT CRIBRARET VOS, SICVT QVI CRIBRAT TRITICVM: EGO AVTEM PRO TE ROGAVI, VT NON DEFICIAT FIDES TVA, ET TV ALIQVANDO CONVERSVS, CONFIRMA FRATRES TVOS.* Et paucis interiectis, subdit de eodem Salvatore: *Fidem Beati Petri non defecturam promisit, & confirmare eum fratres suos admonuit: Quod Apostolicos Pontifices, meæ exiguitatis Prædecessores, confidenter fecisse semper, cunctis est cognitum. Quorum & pusillitas mea, licèt impar, & minima, pro suscepto tamen diuina dignatione ministerio, pedissequa cupit existere.* Quid clarius?

22 S. Felix I. Papa & Martyr, qui anno Christi 270. Pontifex renuntiatus fuit, Epist. 3. quæ est ad Benignum Episcopum, inquit de Romana Ecclesia: *Vt in exordio normam fidei Christianæ percepit ab auctoribus suis, Apostolorum Christi Principibus, illibata manet, iuxta illud: EGO ROGAVI PRO TE, &c.* Id ipsum adhuc luculentiùs invenies in Epistol. S. Marci Papæ & Confessoris ad S. Athanasium, & vniuersos Ægypti Episcopos, scripta anno 336. quæ edita habetur inter Acta Concilij Nicæni I. & dignissima lectu est.

23 S. Leo I. Papa, cognomento Magnus Serm. 3. de assumptione sua ad Pontificatum ait: *Specialis cura Petri à Domino suscipitur, & pro fide Petri propriè supplicatur, tanquam altioris status certior sit futurus, si mens Principis victa nõ fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur, & diuinæ gratiæ ita ordinatur auxilium, vt firmitas, quæ per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis cæteris conferatur.* Non confert autem Petrus cæteris firmitatem in fide, nisi veram fidei doctrinam exponendo. Porrò idem priuilegium docendi ex cathedra sine periculo erroris transiisse à Petro ad reliquos ipsius Successores, præmiserat Serm. 1. de eadem assumptione sua, verbis illis: *Vt in persona humilitatis meæ ille intelligatur, ille honoretur, in quo & omnium Pastorum solicitudo, cum commendatarum sibi ouium custo-*

custodia perseverat, & cuius etiam dignitas in indigno hærede non deficit. Cùm ergo cohortationes nostras auribus vestræ sanctitatis adhibemus, IPSVM VOBIS, CVIVS VICE FVNGIMVR, LOQVI CREDITE: quia & illius vos affectu monemus, & non aliud vobis, quàm quod docuit, prædicamus.

24 S. Gregorius Magnus lib.3. Epist. 33. ita alloquitur Reginam Theodelindam: *Cùm itaque integritatem nostram ex aperta mea traditione seu professione cognoscitis, dignum est, vt de Ecclesia B. Petri Apostolorum Principis nullum vlteriùs scrupulum dubietatis habeatis: sed in vera fide persistite, & vitam vestram in Petra Ecclesiæ, hoc est, in confessione B. Petri Apostoli solidate.* Vbi pro eodem accipit traditionem seu professionem editam à seipso, tanquam Romano Pontifice, ac confessionem seu doctrinam Ecclesiæ B. Petri, quæ nullum scrupulum dubietatis permittit. Videamus autem vnde Ecclesia ipsa, & Petrus Apostolus tantam in docendo firmitatem & securitatem habuerit, quam ad Successores derivaret. Id sanè colligit Gregorius ex relatis verbis Christi: *Ego pro te rogavi, &c.* Etenim lib.4. Epist.32. ad Imperatorem Mauritium ante medium ita loquitur: *Cunctis ergo Euangelium scientibus liquet, quod voce Dominica, sancto, & omnium Apostolorum Principi Apostolo, totius Ecclesiæ cura commissa est. Ipsi quippe dicitur: Petre amas me? Pasce oves meas. Ipsi dicitur: Ecce Satanas expetiit cribrare vos, sicut triticum: &, Ego pro te rogavi, Petre, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus, confirma fratres tuos. Ipsi dicitur: Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt aduersus eam: soluendi tribuitur cura ei totius Ecclesiæ, & Principatus committitur, &c.* Vide aliud eius testimonium infrà sect.3. n.38. fine.

25 S. Agatho Papa in Epistol. ad Constantinum Pogonatum Imperatorem (quæ gravissimæ, immò & summæ auctoritatis est, vtpotè lecta in VI. Synodo Generali Actione IV. & posteà ab omnibus Patribus probata Actione VIII.) *Hæc est*, inquit, *VERÆ FIDEI REGVLA, quam & in prosperis, & in aduersis, vivaciter tenuit Apostolica Christi Ecclesia, quæ per Dei gratiam à tramite Apostolicæ traditionis nunquam errasse probatur, nec hæreticis novitatibus vnquam depravata succubuit, quia dictum est Petro, Simon, Simon, ecce Satanas, &c. Ego autem rogavi pro te, &c. Hic Dominus fidem Petri non defecturam promisit, & confirmare eum fratres suos admonuit: quod Apostolicos Pontifices meæ exiguitatis prædecessores confidenter fecisse, semper cunctis est agnitum.*

26 Nicolaus I. in Epist. ad Michaelem: *Privilegia*, inquit, *istius Sedis perpetua sunt, divinitus radicata, atque plantata: impingi possunt, transferri non possunt: trahi possunt, evelli non possunt. Quæ ante Imperium vestrum fuerunt, permanent, Deo gratias, hactenus illibata, manebuntque post vos, & quousque Christianum nomen prædicatum fuerit, illa subsistere non cessabunt.* Atque inferiùs vt ostẽderet quàm firmam spem haberet nõ amittendi Privilegia, dixit: *Nam & inter cætera is, per quem nobis præcipuè ista sunt privilegia collata, Tu aliquando conversus, audivit à Domino, confirma fratres tuos.*

27 S. Leo IX. in Epist. ad Petrum Antiochenum: *Nimirum*, inquit, *solus est pro quo ne deficeret fides eius Dominus & Salvator asseruit se rogasse, dicens, Rogavi pro te, &c. Quæ venerabilis, & efficax oratio obtinuit quod hactenus fides Petri non defecit, nec defectura creditur in throno illius*, nimirum in cathedra Sedis Apostolicæ, quoties Successores Petri aliquid circa fidem definiunt.

28 Innocentius III. in Epistol. ad Episcopum Arelatensem, inquit: *Maiores Ecclesiæ causas, præsertim articulos fidei contingentes, ad Petri Sedem referendas intelligit, qui novit pro eo Dominum exorasse, ne deficiat fides eius.* Quæ verba habentur cap. *Maiores* Extra. de Baptismo & eius effectu. In idem Privilegium & testimonium respexisse videtur S. Gregorius VII. Papa in Dictato dum dixit: *Romana Ecclesia nunquam erravit, nec in perpetuum, SCRIPTVRA TESTANTE, errabit.*

29 Omnes ij Pontifices Romanæ Ecclesiæ, sanctitate & doctrina clarissimi, id testimonium Christi ad litteram accipiunt de Privilegio concesso B. Petro, tanquam ipsius Vicario, & reliquis eius Successoribus in Sede Apostolica, vt confirment cæteros fratres in fide, per traditionem sanæ & orthodoxæ doctrinæ ex cathedra, absque vllo erroris periculo. Quis verò tam audax sit aut impudens, vt dicat tot Sanctorum atque illustrium Pontificum Romanæ Ecclesiæ interpretationem perpetuam, non fuisse legitimam, aut germano sensui eorum verborum cohærentem?

30 Sed & praeterea multi alij ex Patribus eodem sensu verba illa Christi interpretantur: vt S. Petrus Chrysologus in Epist. ad Eutychetem, quae habetur ante Conciliũ Generale Chalcedonense, dum spectans in eundem locũ inquit: *Hortamur te, frater honorabilis, vt ijs quae à Beatissimo Papa Romanae ciuitatis scripta sunt, obedienter attendas: quia B. Petrus, QVI IN PROPRIA SEDE VIVIT, praestat quaerentibus veritatem.* Theophylactus in cap. 22. Lucae idem Privilegium infallibilitatis in docendo agnoscit datum ijs verbis Petro, & subinde illius Successoribus in eodem Ecclesiae Principatu. Etenim ad illa verba, *Tu aliquando conversus*, ait: τὸ μὲν προέχειν νοῆσαι, τοῦτ᾽ ἔστιν, &c. *Planus huius intellectus, is est: Quia te habeo vt Principem Discipulorum, postquam negato me fleveris, & ad poenitentiam veneris, confirma caeteros.* τοῦτο γὰρ προσήκει σοι ὡς μετ᾽ ἐμὲ ὄντι τῆς ἐκκλησίας πέτρᾳ καὶ στηρίγματι. *Hoc enim te decet, qui post me Ecclesiae Petra es, ac fundamentum.*

31 Illustre verò imprimis testimonium est illud S. Bernardi Epist. 190. ad Innocentium II. Papam aientis: * Oportet ad vestrum referri Apostolatum pericula quaeque, & scandala emergentia in regno Dei; ea praesertim quae de Fide contingunt. Dignum namque arbitror ibi potissimùm resarciri damna fidei, vbi non possit Fides sentire defectum. Haec quippe huius praerogativa Sedis. Cui enim alteri aliquando dictum est: Ego pro te Rogavi, Petre, vt non deficiat Fides tua? Ergo quod sequitur, à Petri successoribus exigitur: Et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos. Id quidem modò necessarium tempus est, vt vestrum agnoscatis, Pater amantissime, Principatum, probetis zelum, ministerium honoretis. *IN EO PLANE PETRI IMPLETIS, CVIVS TENETIS ET SEDEM, SI VESTRA ADMONITIONE CORDA IN FIDE FLVCTVANTIA CONFIRMATIS, SI VESTRA AVCTORITATE CONTERITIS FIDEI CORRVPTOREM.* * Quid illustrius? Non tradit modò, sed cõprobat Bernardus ex ipsis verbis Christi ad Petrum, & subinde ad illius Successores, magisterium erga omnes Christianos in rebus fidei, & tale magisterium, *in quo non possit fides sentire defectum.* qualem certè sentire posset, si possibile esset, vt Romanus Pontifex ex cathedra traderet aliquid à fide devium.

32 Vnde refelluntur imprimis, quotquot ex Adversarijs locum praedictum Lucae intellexerunt eo tantũ sensu, vt Christus solùm oraverit pro Ecclesia Vniversali, sive pro Petro quatenus gerebat figuram illius; & hoc impetrarit, vt nunquam deficiat fides in Ecclesia Catholica. Refelluntur, inquam, ex dictis num. 20. nam Christus vnam singularemque personam alloquebatur verbis illis: *Simon, Simon, &c.* addito saepiùs pronomine secundae personae *pro te*, &, *fides tua*, ac randem, *Tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Deinde, vt ibidem monuimus, cùm Dominus initio loquutus fuisset in plurali, *Satan expetiuit vt cribraret vos*, quibus verbis videri fortè posset alloquens totã Ecclesiam; statim mutavit formam loquendi convertens se ad solum Petrum: *Ego autem rogavi pro te, vt non deficiat fides tua.* Non dixit *pro vobis*, sed, *pro te.* Non ergo iam cum tota Ecclesia loquebatur, sed cum solo Capite illius. Praeterea hisce verbis solùm se rogasse ait pro illo, qui *aliquando conversus* dicitur ad confirmandum fratres suos. At hoc nequit toti Ecclesiae convenire; vtpote quae nunquam tota erravit, nec pervertenda est, vt proinde postea convertatur; nec praeterea habet *fratres*, sed filios.

33 Vlteriùs refelluntur quicumque, sive ex Parisiensibus, sive ex Lovaniensibus, aiunt, Dominum eo loci orasse quidem pro Petro; non tamen vt in se aut etiam in Successoribus suis haberet auctoritatem infallibilem pronuntiandi ex fide; sed vt perseveraret solus ille in gratia vsque ad finem. Hoc enim falsum est: quoniam paulo pòst legitur Ioannis 17. Christum orasse pro perseverantia omnium Apostolorum, immo etiam electorum omnium, verbis illis: *Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi.* In loco autem illo Lucae 22. nulla fit mentio orationis pro alijs, sed pro Petro speciatim, nominatimque; nec in ordine ad perseverantiam in gratia, quam postea in consortio aliorum electorum postulavit, sed in fide: *vt non deficiat fides tua*: nec in ordine ad quamcumque fidem, sed eam per quam confirmaret fratres suos in credendo. Deinde, nec oravit Christus ne deficeret charitas Petri, cùm verè illam amisserit per trinam negationem Christi; sed ne deficeret fides, quam nunquã amisisse legitur. Praeterea, cùm ostensum fuerit id Privilegium impetratum Petro, fuisse legitimis eius Successoribus in Sede Apostolica communicatum, quibus tamen non est annexum perseverantiae donum; consequens est vt verba illa ineptè accipiantur de dono perseverantiae. Quapropter accipienda sunt de fide Petri nunquam in ipso defectura ad con-

confirmandum fratres suos, nec in ipsius Successoribus: vt quoties aliquid è cathedra Sedis Apostolicæ pronuntiare vnquã contingerit aut contingat vsque in finem mundi; nunquam errorem aliquem doceant, neque quidquam tradant fidei contrarium. Hoc enim sensu tot illi sanctissimi Ecclesiæ Præsules & Doctores vno spiritu sibi concinentes ea Christi verba interpretati sunt, quin vllus ex SS. Patribus in oppositum illa exponat. Quare quisquis eam explanationem reijcit; videtur incurrere excommunicationem latam in Tridentino Sess. IV. adversus eos, qui loca Scripturæ interpretantur contra vnanimem sensum SS. Patrum. Verba sunt: *Præterea ad coercenda petulantia ingenia, decernit, vt nemo suæ prudentiæ innixus, in rebus fidei, & morum ad ædificationem doctrinæ Christianæ pertinentium, sacram Scripturam ad suos sensus contorquens contra eũ sensum quem tenet sancta mater Ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu, & interpretatione Scripturarum sanctarum, aut etiam contra vnanimem consensum Patrũ, ipsam Scripturam sacram interpretari audeat, etiamsi huiusmodi interpretationes nullo vnquam tempore in lucem edendæ forent.*

34 Contra expositionem prælaudatam duo opponi solent, aut possunt. Primò occurritur, quia quo tempore Christus promisit Petro, non defecturam illius fidem, nondum erat Ecclesia Romana, nec vlla eius mentio tunc facta est. Non ergo inde colligi potest, Christum promisisse Petro, vt Pontifici Romanæ Ecclesiæ, multò autem minùs eius Successoribus, auctoritatem infallibilem ad docendum illam. Vlteriùs. Si priora verba *Ego rogavi pro te*, non solùm dicuntur Petro, sed etiam ipsius Successoribus; pariter posteriora verba, *Et tu aliquando conversus*, ijs dicta erunt. Quare oportebit, vt omnes Petri Successores, instar ipsius, aliquando Christũ negaverint, & postea conversi fuerint. Hoc autem patet esse falsum absurdumque. Non ergo verba illius testimonij extenduntur ad Romanos quoslibet Pontifices, sed ad solum Petrum.

35 Sed enim neutra obiectio vrget. Non prior: quia licèt eo tempore nondum esset Ecclesia Romana in re fundata, erat tamen definita & constituta in mente & proposito Christi, sicuti & Petrus Pontifex ipsi adscriptus. Quare locus est vt Privilegium tunc Petro concessum accipiatur non solùm de ipso, sed alijs quoque Successoribus eius in Pontificatu Ecclesiæ Romanæ. Non etiam posterior: quoniam imprimis verbum illud *conversus* non significat fortasis eo loco resipiscentiam Petri, aut pœnitentiam (nondum enim Dominus prædixerat Petro lapsum, aut peccatum futurum, sed aliquantò pòst; nec congruus videretur ordo, vt priùs prædicaret conversionem, quàm aversionem, aut resurrectionem, quàm lapsum in peccatum) sed conversionem ad succurrendum tentationibus aliorum nutantium & vacillantium in fide, quos Petrus erat in ea confirmaturus. Sic nimirum vox conversus sæpe accipitur in Evangelio, & præsertim eod. cap. v. 61. vbi dicitur: *Conversus Dominus, respexit Petrum.* Conversus nimirum erga ipsum affectu miserationis, vt ad pœnitentiam & resipiscentiam traheret. Hoc autem sensu verbum illud etiam convenit omnibus Pontificibus Romanis: quoniam omnium est confirmare in fide quoslibet fratres in ea nutantes, idque propriè ad ipsorum munus spectat: quod speciatim expressit S. Bernardus verbis n. 31. exscriptis.

36 Quia tamen frequentior & germanior explanatio verbi *Conversus*, quod Græcè est ἐπιστρέψας, eo loco illud accipit de pœnitentia, seu resurrectione à lapsu; Respondeo, non propterea id debere intelligi de Successoribus Petri, vt aliquando omnes casuri sint, & convertantur ad pœnitentiam. Hoc enim de sola Petri persona intelligitur: quia converti à peccato commisso, est donum soli peculiari personæ concessum, non autem commune alicui hominum statui, aut dignitati. Cæterum particula posterior, *Confirma fratres tuos*, nimirum, in fide, vt paulò antè præmissum fuerat, dicta fuit Petro, non vt personæ particulari, sed tanquam Capiti & Principi totius Ecclesiæ; proindeque etiam ipsius legitimis Successoribus in eadem Dignitate & Principatu. Quod adhuc vberius confirmabitur ex alijs Scripturæ locis sectione ventura.

SECTIO TERTIA.

Idipsum ostenditur ex verbis Christi ad Petrum Mathæi 16. vers. 18. & 19. adiuncto vnanimi consensu Patrum, quorum quædam testimonia exscribuntur, quædam indicantur iam in superioribus exscripta. Evasio quædam Adversariorum multipliciter refutata.

37 SECVNDVS Scripturæ locus pariter decretorius habetur verbis illis Christi ad Petrum Mathæi 16. v. 18. *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo*

Eccle-

Ecclesiam meam & portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Vbi planè ad litteram, ex communi Patrum consensu, Petrus Apostolus dicitur à Christo Petra & fundamentum Ecclesiæ, quatenus supremus Rector illius,& Vicarius Christi. Cumque Romanus quilibet Pontifex ritè electus succedat ipsi in eadem Dignitate; consequens est, vt & ipse quoque sit Petra ac fundamentum Ecclesiæ. Porrò tam Petrus, quàm quilibet eius Successor, dicitur Petra, ratione constantiæ & firmitatis: iuxta quam permanebit suo loco, nec circumferetur omni vento doctrinę; sed solidam vbique & constanter tradet circa fidem & mores quoties loquatur ex cathedra, quatenus Summus Pontifex est. Dicitur pręterea fundamentum Ecclesiæ, quasi domûs nunquam ruituræ, sive adversus quam portæ Inferi nunquam prævaliturae sint. Quo ipso palam denotatur, fundamentum ipsum,id est, Petrum,& quemlibet illius Successorem; saltem quatenus talem, firmum semper futurum in recta fide ex cathedra tradenda; vt propterea domus sive Ecclesia semper in eâdem fide permaneat. Domus enim suam firmitatem habet à fundamento, non è contrà: ac proinde vt Ecclesiæ firmitas in fide perpetua sit, neque vnquam vacillet, constantia Romani Pontificis in definiendo seu tradendo ex cathedra fidem, perpetua esse debet.

38 Hoc sensu,planè obvio & litterali, Patres Ecclesiæ ea verba exponunt: quorum quædam testimonia exscribam,alia verò solùm indicabo, vitandæ prolixitatis gratiâ. Audiendus imprimis est Origenes in prędictum locum dicens: *Manifestum est,etsi non exprimatur, quòd nec adversus Petrum, nec adversus Ecclesiam, portæ prævalere poterunt inferorum. nam si prævalerent adversus Petram, in qua Ecclesia fundata erat; contra Ecclesiam etiam prævalerent.* S. Hieronymus in Epistola ad Damasum Papam de nomine hypostasis, & consulens illû, eùm pręmisisset verba illa, *Super hanc Petram,* subdit: *Obsecro vt mihi litteris tuis, sive tacendarum, sive dicendarum trium hypostaseon detur auctoritas: non timebo tres hypostases dicere, si iubetis.* Vbi planè agnoscit in Damaso Papa auctoritatem infallibilem definiendi, veluti tradidam ijs Evangelij verbis. S. Cyrillus apud D.Thomam in Catena huius loci: *Secundùm hanc promissionem Ecclesia Apostolica Petri ab omni seductione, & hæretica circumventione manet immaculata, &c.* Secus verò accideret si Pontifex Romanus ex cathedra posset definire,aut aliquando definijsset aliquid fidei contrarium,vt Adversarij contendunt. Theodoretus in Epistol. ad Renatum Presbyterum Romanum, ait: *Tenet sancta ista Sedes gubernacula regendarum cunctis Orbis Ecclesiarum, cùm propter alia, tum quia semper hæretici fœtoris expers permansit semper.* S. Augustinus in Psalmo contra partem Donati: *Numerate Sacerdotes, vel ab ipsa Sede Petri. In ordine illo Patrum quis cui successerit, videte. Ipsa est Petra, quam non vincunt superbæ inferorum portæ.* Nec verò Augustinus tam securè ex ijs verbis victoriam assiduam Ecclesiæ contra hęreses colligeret, nisi certus esset, Pontifices Romanos eousque nunquam definijsse aliquid fidei contrarium. Nimirum agnoscebat in ijs privilegium soli Petro datum, quatenus Capiti & Rectori totius Ecclesiæ: ideoque Serm. 28. de Sanctis dixerat: *Solus Petrus inter Apostolos meruit audire: Amen dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam. Dignus certè, qui ædificandis in domo Dei populis lapis esset ad fundamentum, columna ad sustentaculum, clavis ad regnum.* S. Gelasius I. Papa in Epist. ad Anastasium Imperatorem: *Hoc est quod Apostolica Sedes magnopere cavet: vt quoniam mundi radix est Apostoli gloriosa confessio, nulla rima pravitatis, nulla prorsus contagione maculetur. Nam si (quod Deus avertat, & quod fieri non posse confidimus) tale aliquid provenire, vnde cuiquam resistere auderemus errori?* Quo argumento planè evincit ex verbis illis Christi, Sedem Apostolicam in fide errare non posse: sic enim totus Orbis Christianus, seu tota Ecclesia erraret, contra promissionem Christi. S. Gregorius lib. 4. Epist. 32. ad Mauritium Imperatorem, qui tuebatur Ioannem cognomento Ieiunatorem, Patriarcham Constantinopolitanum, superbè sibi adscribentem titulum Episcopi Vniversalis, proindeque & Capitis totius Ecclesiæ; inde Ioannis ipsius audaciam refellit, quod multi ex Patriarchis Constantinop. fuerint Hæresiarchæ, vt Macedonius & Nestorius. Ad providentiam verò Dei, & soliditatem Ecclesiæ supra Petram,spectat,vt nunquam Episcopus Vniversalis,sive Caput totius Ecclesiæ, sit Hæresiarcha, seu errores contra fidem tradat: alioqui enim tota Ecclesia erraret, contra promissionem Christi. Non ergo Patriarcha Constantinop. est Episcopus Vniversalis, vel Caput totius Ecclesiæ. Deinde lib. 6. Epist 37.ad Eulogium ait: *Quis nesciat, sanctam Ecclesiam in Apostolorum Principis soliditate firmatam? cui dictum est, super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam. Et rursum: Et tu aliquando conversus,* con-

confirma fratres tuos. Itaque inde probat Gregorius, iuxta promissionẽ Christi, Ecclesiam errare nõ posse, quia fundatur supra soliditatem Petri, nulli prorsus errori obnoxiam.

39 His testimonijs Patrum, adiungo plura alia, in quibus idem traditur; contentus indicare solùm, quoniam in superioribus ea exscripsimus, locis nunc in parenthesi indicandis. Nimirum, eodem sensu verba illa Christi interpretantur S. Anacletus Papa & Martyr Epistola prima (*suprà Disp. VIII. n.* 13.) S. Evaristus P. & Mart. in Epist. ad omnes Africæ Episcopos (*ibid. n.* 14.) S. Zephyrinus P. & Mart. Epist. 1. (*ibid. n.* 19.) S. Lucius P. & Mart. in Epist. ad Episcopos Galliæ (*Disp. V. n.* 5) S. Leo Papa Epist. 89. (*Disp. V. n.* 18.) quod ipsum prętereà tradit Serm. 11. de Pass. Dñi, & Serm. 2. ac 3. in Natali Apostolorũ Petri & Pauli. S. Damasus in Epist. ad Archiep. Stephanum & ad tria Concilia Africæ (*Disp. VIII. n.* 44.) S. Agatho Pap. in Epist. ad Imperatorem Constantinum Pogonatum, quæ lecta fuit in Sexta Synodo Generali Act. IV. & probata Act. VIII. (*Disp. IX. n.* 12.) S. Adhelmus Epist. ad Gerunthium (*ibid. n.* 15.) S. Damascenus Oratione de Transfixione Domini (*ibid. n.* 23.) Abbo Floriacensis in Epist. ad Gregorium Papam (*Disp. III. n.* 12. Constantinus Pogonatus Imperator Epist. ad S. Leonẽ II. Papam (*Disp. IX. n.* 40.) Pius II. Papa in Bulla Retractionis (*Disp. XVI. n.* 14. *&* 15.) vt interim omittam plurimos alios, & in his S. Maximum Homil. 4. de S. Petro, & Div. Thom. Opusculo V. prope finem, quorum verba apud vtrumque facilè videri possunt.

40 Itaque penè nullus locus litteralior aut expresior iuxta vnanimẽ sensum SS. Patrum inveniri potest ad suadendum quodlibet dogma, veluti fide divina certum, quàm præcedens ad stabiliendam firmitatem, seu auctoritatem infallibilem Sedis Apostolicæ, tum in D. Petro, tum in eius Successoribus, quoties aliquid tradunt circa controversias fidei & morũ. Si enim in eo errare possent, nullatenus haberent firmitatem illam Petræ, supra quam fundata & stabilita est Ecclesia; & portæ inferi, id est, errorum & hæreseon contra illam prævalerent. Quæ omnia sunt contraria verbis illis & pollicitationibus Christi.

41 Verùm prętereà nec mysterio vacant verba, quæ immediatè subiunxit Christus Dominus eodem loco Mathæi 16. vers. 19. *Et tibi dabo claves regni cœlorũ. Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatũ & in cœlis: & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cœlis*. Vbi, vt observat doctissimus Melchior Canus lib. 6. c. 3. prop. 2. ex Origene Hom. 6. in Math. Petro peculiari ratione & Privilegio datæ sunt claves, non vnius cœli, sed cœlorũ. Cùm ergo claves illæ cœlos aperiant; consequens est, vt tollant impedimenta omnia ingrediendi regnũ cœlorum. Porrò ex parte intellectûs ingressus in cœlum impeditur per ignorantiam fidei, sicuti ex parte voluntatis per pravã affectionẽ. Data igitur fuit Petro potestas, non minùs ad tollendã ignorantiã fidei ex parte intellectûs, quàm auferenda peccata commissa per pravã affectionẽ voluntatis. Quare quęcumq; ille solvisset ligassetque, sive ad intellectum, sive ad voluntatẽ spectarent, ea soluta aut ligata & in cœlis fuisse credendum est. Poterat itaque Petrus quaslibet difficiles controversias circa fidem solvere, poterat & ligare iudicio suo: vt id, sive affirmãdo, sive negãdo, tenerent Christiani omnes, quod ipse definiret. Christiani autem omnes falso de fide iudicio ligari nequeunt. alioqui tota Ecclesia erraret. Poterant ergo ligari à Petro, proindeque & à quolibet legitimo Successore ipsius in eadem cathedra, vero iudicio circa fidem.

42 Sed ne hæc ratiocinatio Cani subtilior, quàm verior aut certior appareat, placet observare, verba ipsa *Quæcumque ligaveris. &c* in eodem sensu accipi à gravissimis Patribus, quorum testimonia videre est locis inter parentheses indicandis, in quibus antea ea exscripsimus. Ij autẽ sunt S. Zephyrinus Papa & Martyr Epist. 1. (*Disp. VIII. n.* 19.) S. Alexander Papa & Mart. Epist. 1. col. 2. (infrà num. 76.) S. Melchiades Papa & Martyr Epist. vnica ad omnes Hispaniæ Episcopos (*ibidem num.* 29.) S. Leo Papa Epist. 89. (*ibidem num.* 63.) & præterea Serm. 3. in Aniversario assumptionis suæ, vbi coniungens hæc verba, *Quodcumque ligaveris*, cum ijs, *Tu es Petrus*, ita loquitur: *Et super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Super hanc, inquit, fortitudinem æternum extruam templum: & Ecclesiæ meæ cœlo inserenda sublimitas in huius fidei firmitate consurget. Hanc confessionem portæ inferi non tenebunt, mortis vincula non ligabunt: vox enim ista, vox vitæ est. Et sicut confessores suos in cœlestia provehit, ita negatores ad inferna demergit. Propter quod dicit beatissimo Petro: Tibi dabo claves regni cœlorum. Et quæcumque ligaveris super terram, erunt ligata & in cœlis, & quæcumque solveris super terram, erunt soluta & in cœlis.* Addendus ijs Patribus Hincmarus Archiepiscop. Rhemensis in Præfation. ad Nicolaum I. Papam, & S. Cyrillus, quem allegat & sequitur S. Thomas lib. 1.

contra errores Græcorum cap. 32. vt alios omittam. Itaque ex omnibus ijs verbis Christi ad Petrum extantibus apud Mathæum cap. 16. v. 18. & 19. adiuncta communi expositione tot Patrum tota hac sectione laudatorum eruitur planè auctoritas infallibilis Sedis Apostolicæ, siue Pontificis Romani, quoties ex cathedra pronuntiat de fide aut moribus tanquam sufficienter expressa in ipsa promissione & verbis Christi ad Petrum, atque adeò veluti certa secundùm Catholicam fidem.

43 Nec verò audiendi sunt, siqui fortè aiunt, id priuilegium infallibilitatis soli Petro fuisse concessum, non verò eius Successoribus. *Imprimis* enim Patres vtrâque sectione allegati palam docent, concessum fuisse Petro vt Capiti Ecclesiæ, & Vicario Christi, itemque Successoribus illius in eadem dignitate. *Deinde*, ijs verbis Christus tribuit id priuilegium Petro in ordine ad bonum totius Ecclesiæ perpetuum, contra quam asserit non præualituras portas inferi, id est, hæreses, & errores, vt omnes Patres exponunt: vtpotè permansurâ in vera & orthodoxa fide. Ad eum verò finem necessarium planè est, vt Petri Successores in supremo regimine eiusdem Ecclesiæ potiantur eodem priuilegio. Alioqui enim, & definientibus ijs è cathedra aliquid contra fidem aut mores; præsertim vbi Concilium Generale aut congregari non poterat (vt tribus primis sæculis Æræ Christianæ) aut solùm difficillimè, & cum ingenti iactura singularum Ecclesiarum (vti semper accidit) congregari potest; iam portæ inferi præualerent aduersus Ecclesiam. Nimirum, hæc interim pateretur insignem errorem circa fidem aut mores, & hunc illatum ab ipso Capite suo ac Petri Successore.

44 *Præterea.* Cura Christi & specialis prouidentia erga Ecclesiam suam, ijs verbis promissa, non erat temporaria, sed perpetua vsque ad finem mundi. Quod ipse præterea alio loco expressit Mathæi 28. vers. vltimo: *Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi.* Ergo priuilegium illud concessum Petro in ordine ad regendam Ecclesiam, dirigendamque, & ab erroribus liberandam, non ipsi soli datum fuit, qui paucis pòst annis moriturus erat; sed etiam ipsius Successoribus duraturis vsque ad finem mundi. Itaque quod Christus initio constituens pastorale munus tribuit Petro, tanquam primo Pastori, id etiam iure ordinario censetur contulisse omnibus eius Successoribus in eodem munere. De quo legendus præ alijs Caietanus in Opusculo de Primat. Eccles. cap. 12. id vberrimè confirmans. *Vlterius*, cùm iuxta sacras litteras Regnum Christi futurum esset æternum, & sempiternum Sacerdotium, oportuit vt Ecclesiæ Principatus non esset restrictus ad certum tempus vitæ S. Petri, sed perduraret in Successoribus eius cum eâdem plenitudine, tam ad confirmandum fratres in fide per definitionem infallibilem Catholicæ doctrinæ, quàm ad ligandum & soluendum, cæteraque præstanda, sine quibus Regnum ipsum & Sacerdotium in Ecclesia militante nequit persistere, nec illa conseruari libera à portis inferi. Mitto plurima alia, quibus æquè ostenditur, priuilegium illud S. Petro concessum, vt Principi totius Ecclesiæ, pariter ad posteros, siue Successores ipsius transisse, cum omnimoda plenitudine. quod totidem verbis testantur Patres Ecclesiæ, allegati sæpe in decursu huius Operis.

SECTIO QVARTA.

Demonstratur eadem Veritas ex Verbis Christi Ioannis 21. ad Petrum, PASCE OVES MEAS, iuxta sensum communem Patrum accepris. Multiplex occursus Aduersariorum, siue Parisiensium, siue Louaniensium, diuersimodè præoccupatus.

45 TERTIVS Scripturæ locus habetur Ioannis 21. vbi Christus Dominus instituturus Petrum in Principem, Rectorem, & Magistrum totius Ecclesiæ suæ vsque in finem mundi permansuræ, semel & iterum ac tertiò interrogans, an ipsum diligeret, nec qualicumque dilectione, sed præ cæteris discipulis, tandem illi dixit: *PASCE OVES MEAS.* Vbi soli Petro totius Orbis Christiani, siue Ecclesiæ Catholicæ cura demandatur, vt eam pascat & regat doctrina salutari. Quod in littera ipsa planum est, & obseruant ibi Ecclesiæ Patres, quorum aliquot solùm testimonia profero. Chrysostomus in eum locum. *Alijs omissis*, inquit, *Petrum duntaxat affatus: fratrum ei curam committit.* Et infrà: *Nam cùm magna Dominus Petro communicasset, orbis terrarum curam demandasset.* &c. S. Leo Papa Serm. 3. de Anniuersario assumptionis suæ ante medium: *De toto mundo vnus Petrus eligitur, qui & vniuersarum Gentium vocationi, & omnibus Apostolis, cunctisque Ecclesiæ Patribus præponatur: vt quamuis in populo Dei multi Sacerdotes sint, multique Pastores, OMNES TAMEN REGAT* PE-

PETRUS, QUOS PRINCIPALITER REGIT ET CHRISTUS. Magnum & mirabile, dilectissimi, huic viro consortium potentiæ suæ tribuit diuina dignatio: & si quid cum eo commune cæteris voluit esse Principibus, nunquam nisi per ipsum dedit, quidquid alijs non negavit. S. Epiphanius in Ancorato pariter de solo Petro id intelligit, dicens: *Hic est qui audivit, PASCE OVES MEAS, cui concreditum est ovile.* Christi autē ovile vnum est, vt ex Evangelio constat, in totam & solā Ecclesiam Catholicam se porrigens. Theophilactus in eadem verba: *Finito prandio præfecturam ovium totius mundi Petro commēdavit: non autē alijs, sed huic tradidi.* Et in cap. 22. Lucæ: *Tu, Petre, conversus, bonum exemplū pœnitentiæ omnibus eris, qui cùm Apostolus fueris, & negaveris, iterū receperis primatū omnium, & præfecturā Orbis.* Denique, omissis alijs, audiendus Bernard. lib. 2. de Considerat. ad Eugenium III. Papam inquiens: *Cui, non dico Episcoporū, sed etiā Apostolorū, sic absolutè & indiscretè commissæ sunt oves? Si me amas, Petre, pasce oves meas. Quas? illius, vel illius populos civitatis, aut regionis, aut certè regni? Oves meas, inquit* Nimirū, omnes prorsus oves suas Christus soli Petro, vt Vicario suo, quò illas pasceret salutari doctrinâ circa fidem & mores.

46 Hinc autem ineluctabile argumētum conficitur. Dum S. Petrus, & quilibet eius Successor in eādē cathedra Sedis Apostolicæ, constituitur à Christo Pastor, Magister, & Doctor, qui salutari doctrina pascat totum ovile, seu totam Ecclesiam; huic etiam consequenter præcipitur, vt vocem eius audiat, & doctrinā amplectatur. Nō ergo ille ex cathedra loquens circa fidē & mores errare potest. Alioqui tota Ecclesia erraret, immo & errare præciperetur. Quod planè repugnat promissionibus Christi, eiusque providentiæ speciali in totam Ecclesiā, immo & veracitati summæ, qua nec per se ipsum, nec per Vicarium suum in terra, potest docere aliquid falsum, aut errori alicui fidem conciliare.

47 Dices I. Christum committentem Petro, eiusque Successoribus curam pascendi omnes oves suas, consequenter his præcipere, vt audiant illius vocem quoties tradiderit sanam doctrinam; non autem vbi erroneam, aut à fide deviantem. tunc enim potiùs Deo, quā hominibus, auscultandum esse.

48 Sed contrà. Dum enim Christus D. Vicarium suum instituit Doctorem & Pastorem supremum in terra, cuius vocem & doctrinā audire & excipere debeant omnes oves; planè ovibus ipsis interdicit omne iudicium de Pastore & doctrina ipsius, an sit vera, an non. Ergo tenentur exhibere ipsi mentis obsequium, & credere imprimis, Vicariū Christi, quatenus talē, nihil docere fidei aut bonis moribus cōtrariū. *Deinde*, dato, & nullatenus cōcesso, quòd aliquis Vicarius Christi incidisset aut caderet in hæresim manifestā, illamq; traderet quatenus privata persona; id extra controversiam nostrā est, quæ solùm procedit circa quæstiones dubias, seu nondum definitas circa fidē & mores. In his ergo dum oves omnes à Christo iubentur audire vocē & doctrinam Pastoris; quo iure eam vocare in dubium possunt, aut detrectare ipsi mentis obsequium? Nullo certè. Si ergo auscultent, obsequanturq; & tamen errent, iam tota Ecclesia errabit circa fidē & mores. Cùm igitur hoc pugnet, tum promissionibus Christi, tum præcepto audiēdi & sequendi vocem Vicarij ipsius in rebus dubijs; consequens est, vt pariter repugnet ipsi tradere ex cathedra doctrinam aliquam falsam circa fidem aut mores.

49 Dices II. Adhuc in ijs, quæ dubia sunt, locum esse vt oves recurrant ad iudicium Ecclesiæ accedens, vel ad Conciliū Generale, quod est supra Papam, etiam quoad decreta fidei, vt in Concilio Constantiensi Sess. IV. & V. ac postea in Basileensi Sess. II. definitum fuit. Ita nonnulli ex Parisiensibus & Lovaniensibus, quorum sensum amplectitur & probat nupera Declaratio Cleri Gallicani.

50 Sed enim, quàm inane sit hoc effugium, & quantis nominibus deplorata causa illius opinionis de potestate Concilij supra Papā, quàm extra rem & præposterè accipiantur ab eius Auctoribus verba Concilij Constantiēsis (dato quòd à Concilio Generali iam ritè coacto edita fuissent) quàm denique arūdineo fundamento innitantur, qui Basileensis Synodi Sessioni secundæ, seu potiùs conventiculæ aut Conciliabulo (vt loquitur Lateranense Concilium Generale sub Leone X. Sess. XI.) fidem præstant; iam satis dilucidè ostensum fuit suprà Disput. XV. XVI. & XVII. nec oportet modò inculcare. Quare dum Vicarius Christi, dum Pastor totius Dominici gregis, circa quaslibet controversias in rebus fidei aut morum insurgentes, pascit & docet ex cathedra; temerarius & audax erit recursus oviū ad alium Doctorem aut Pastorem, sive ille dicatur Synodus Generalis, sive tota Ecclesia consentiens. Vtrumque autem horum perinde esse, nec nomine *consensus Ecclesiæ accedentis* intelligi posse in Declaratione nupera Cleri Gallicani, nisi Vniversale Concilium, iam suprà latè ostendimus Disp. II. præsertim sectione vltima.

51 Deinde, si doctrina praefacta aliquid momenti haberet, licuisset sanè omnibus haereticis, immo & Haeresiarchis trium primorum Ecclesiae saeculorum vsque ad annum Christi 325. in quo Concilium I. Generale coactum fuit Nicaeae, tueri errores suos, vtpote solùm damnatos à Pontificibus Romanis. Si enim vox illorum è cathedra prolata circa fidem & mores non est irreformabilis, nec eiusmodi, vt statim omnes oves debeant auscultare, & exhibere mentis obsequium; cur ijs erronibus non licuisset resistere, aut detrectare iudicium Pastoris Ecclesiae, & appellare Synodum Generalem? Quapropter Cherinthiani, Marcionistae, Appelleiani, & aliae similes pestes, quarum suprà Disput. VIII. mentio facta est, excusationem aliquem obtendere potuissent ijs tribus primis saeculis, immò & nunc non deerunt qui excusent, quoniam illorum dogmata non fuerunt damnata ab vlla Synodo Generali, cuius solius, iuxta eam opinionem, iudicium est irreformabile & vltimum. Quid? quòd adhuc à tempore Concilij Niceni Generalis vsque modò omnibus saeculis Pontifices Romani innumeras fidei & morum controversias emergentes dirimere soliti sunt, & dogmata plurima damnare, tanquam fidei contraria, sine ope vllius Generalis Concilij, vt fusè & per aetatum successiones ostendimus in toto ferè hoc Tractatu, totâ Ecclesiâ statim ijs definitionibus exhibente mentis obsequium, nec vllo modo dubitante an iudicium aut vox Supremi Pastoris, seu Vicarij Christi, falleretur vel falleret. Quòd si verò aliqui, aut olim, aut posterioribus hisce saeculis, recusata Pastoris communis voce appellârunt Synodum Generalem; subière iustam schismatis vel haereseos notam, meritòque à Romani Pontificibus sacro anathematum igne fulguriti sunt: vti observatum fuit Disput. XVI. Facessant itaque quicumque audent communis Ecclesiae Pastoris vocem arguere tanquam errori obnoxiam, aut Synodi Generalis correctioni subiectam. Hoc enim non est aliud, quàm novarum haereseon, vel schismatis alicuius ova fovere, ex quibus nascantur pulli alij similes Vvicleffo, Hussio, & Luthero, qui ex eodem Augiae stabulo sua stercora eruerunt, & defectionem à fide impudentissimam auspicati sunt, vti Disp. XVII. dictum est.

52 Praeterea. Si vox communis Pastoris & Doctoris ex cathedra loquentis est obnoxia errori, & correctioni praestandae à Synodo Generali; cuilibet nebuloni facile erit obtrudere nova dogmata fidei adversantia, & disseminare spatio multorum annorum, ita vt iam nullo modo amputari possint, multò autem minùs extirpari. Nihil enim proderit quòd à Pontifice Romano damnentur post accuratum examen, donec in Generali Concilio proscribantur. Concilium autem ipsum congregatu difficillimū est, tum ob frequentia inter Christianos Principes bella, tum ob ingentes sumptus, & omniū penè Ecclesiarū desolationē, ex absentia Episcoporū ortam. Dato autem quòd omnia ea incommoda vincantur aut devorentur, multorum annorū spatio opus est ad Synodū Oecumenicam congregandam. Itaque pestifera novorū dogmatum tabes iam longè & latè grassata erit absque vlla spe remedij quando Synodus tandem fuerit congregata, & iudicium tulerit. Sanè de benefica & paterna Dei providentia erga Ecclesiam sibi dilectissimam, meliora credere & sperare licet. Dum Petrum constituit Pastorem ovium, dum Pontifici Romano totum suum ovile pascendum tradit, dum ovibus praecipit vt eiusdem Pastoris vocem & doctrinam sequentur; planè eidem adscribit auctoritatem infallibilem in docendo ex cathedra & definiendo. Aliter enim, errante Pastore, oves omnes errarent, ac proinde tota Ecclesia erraret, cōsentiens voci Pastoris: aut certè obaudire nolens, pateret incursibus quarumlibet haereseon insurgentium absque vllo praesentaneo remedio. Vtrumvis autem eorū esse contrarium pollicitationibus Christi suprà expensis, nemo non viderit.

53 Vlteriùs, fingamus nutu Principum saecularium, & interventu Episcoporum, congregari Synodum Generalem ad examinandam doctrinam à Pastore communi, seu Pontifice Romano traditam, an sit conformis, an potiùs contraria fidei. Certè dum Pontifex ipse renuit, nec consensum praestat, vt Synodus celebretur, haec nulla & acephala erit. Quare & quidquid in ea fuerit definitū, nullius erit auctoritatis, aut etiam erroneum. Notum enim omnibus est, Concilia iniussu Romani Pontificis celebrata, aut eius suffragio destituta, frequenter errasse: vt patet de Ephesino II. & Ariminensi, alijsque, & suprà de Basileensi à tempore Sessionis II. habitae contra expressam voluntatem Eugenij IV. Papae multipliciter ostensum fuit. Verùm adhuc ponamus (quod vix aut ne vix quidem contingere posse videtur) Pontificem ipsum vltro permittere, vt Synodus Generalis congregetur, & in eâ examinetur doctrina à se definita, Quid si Patres Concilij in varias opiniones dividantur, alijs probantibus, alijs è contra improbantibus doctrinā à Pontifice definitā? Certè tunc illa persistet, veluti habens pro se auctori-

ritatem Romani Pontificis; & propterea aliquorum Patrum Concilij. Quid si omnes ij illam improbent, sed tamen Pontifex immotus in sententia persistat? Nunquid Patribus Concilij assentiendum erit? At quomodo id fiat, nisi contra ordinem à Christo Domino constitutum, qui soli Petro, & cuilibet eius legitimo Successori, dixit: *PASCE OVES MEAS.* Soli etiam Petro dixit: *ORAVI PRO TE, VT NON DEFICIAT FIDES TVA: ET TV ALIQVANDO CONVERSVS CONFIRMA FRATRES TVOS.* Soli denique Petro: *TV ES PETRVS, ET SVPER HANC PETRAM ÆDIFICABO ECCLESIAM MEAM.* Itaque Christus Dominus non Concilio, sed Petro, sed Pontifici Romano eius Successori eam auctoritatem pascendi, confirmandi in fide, & regendi Ecclesiam contulit. Ergo quamtumvis resistant Patres Concilij, & oppositum censeant in nova aliqua controversia circa fidem & mores, nihil rite definire possunt, dissentiente & contradicente Romano Pontifice. Si enim nihil statuere, nihil legitimè præcipere aut declarare possunt sine assensu Pastoris & Magistri Vniversalis Ecclesiæ, quantò minùs poterunt contra eius expressam voluntatem? Si toties Concilia inveniuntur miserè errasse, quia instructionem Romani Pontificis non sunt sequuta: quantò ampliùs desipient vbi palam ipsi adversantur, & quodam idololatriæ genere nolunt acquiescere? Nimirum, quidquid est firmitatis in Concilio aut auctoritatis, à suo Capite & Supremo Pastore ac Magistro totius Ecclesiæ habet. Credo autem nunquam futurum, immò attentâ Dei Providentiâ nec accidere posse, vt congregato aliquo Generali Concilio coram Summo Pontifice, aut Legatis ipsius, in controversia aliqua circa fidem aut mores, Patres omnes dissentiant à sententia Romani Pontificis, & hic oppositam definiat. Inde enim convinceretur, omnes Episcopos, ac proinde totam fere Ecclesiam errare; & doctrinam orthodoxam in solo Papa permanere. quod certè esset gravissimum malum, nec vnquam finendum, seu permittendum in Ecclesia ab illo qui dixit: *ET PORTÆ INFERI NON PRÆVALEBVNT ADVERSVS EAM.*

(?)

SECTIO QVINTA.

Expenditur illustris locus Deuteronomij 17. vt constet Summum Sacerdotem Ecclesiæ, longè vrgentiori titulo, quàm olim Pontificem Synagogæ, præditum esse auctoritate infallibili ad finiendum quæstiones ambiguas de fide & moribus. Exceptiones Adversariorum multipliciter refutatæ.

54 OMNIA IN FIGVRA CONTINGEBANT ILLIS, inquit Apostolus de Hebræis: quoniam, nimirum, generatim Testamentũ Vetus fuit typus & figura Novi. Porrò in illo erat suprema auctoritas Summi Sacerdotis, sive Pontificis, io cuius Rationali (quod erat sacratissima pars Ephod, sive superhumeralis Pontificij, diciturque Hebraicè CHOSEN, Græcè autem ΛΟΓΙΟΝ) iussit Dominus Exodi 28. poni *DOCTRINAM* & *VERITATEM*, quæ Hebraicè *VRIM* & *TVMMIM* dicuntur. Nimirum, Dominus per Rationale dabat Summo Sacerdoti, atque ipsi populo Oracula plena doctrinæ & veritatis circa ea, quæ credenda & agenda forent. Cur autem δήλωσις καὶ ἀλήθεια, vt Septuaginta etiam vertunt, id est, *doctrina & veritas*, gestarentur à Summo Sacerdote in Rationali ante pectus, explicatur Deuteronomij 17. vbi Dominus ita præcipit populo suo: *Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram: & iudicum intra portas tuas videris verba variari: surge, & ascende ad locum, quẽ elegerit Dominus Deus tuus. Venie sque ad Sacerdotes Levitici generis, & ad iudicẽ qui fuerit illo tẽpore, quæresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem. Et facies quodcumque dixerint qui præsunt loco, quẽ elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legẽ eius: sequerisque sententiam eorum, nec declinabis ad dexterã, neque ad sinistrã. Qui autẽ superbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, QVI EO TEMPORE MINISTRAT DOMINO DEO TVO, & decreto iudicis, morietur homo ille, & auferes malum de Israel: cunctusque populus audiens timebit, vt nullus deinceps intumescat superbia.*

55 In quæ verba audiendus est Cornelius à Lapide, qui post omnes eius loci Interpretes perlectos, ita ad litteram exponit, iuxta communem sensum ipsorum: *Nota: legales causæ & quæstiones erant duplices, scilicet primò erant sacræ, & cæremoniales,*

vti quæstio de fide, religione, & cæremonijs talis erat controversia de lepra. Hæ spectabant ad Sacerdotes vti per se patet. Secundò erant iudiciales, vti de sanguine, & homicidio. Hæ spectabant ad Magistratum laicum, & in singulis vrbibus erant iudices, ad eas iudicandas constituti, vti dictum est cap. præc. v. 18. qui si non possent litem dirimere, tenebantur eam deferre Hierosolymam ad Sacerdotes, & ad Pontificē, qui eam definiebat. Omnia enim hæc ex lege vel iudiciali, vel cæremoniali definienda erant, legis autem interpres erat Pontifex, de quo mox plura. Vnde sequitur, Pontificē fuisse tum summum iudicem controversiarum, etiam legalium. Itaque voluit Deus, supremam auctoritatem definiendi præsertim de fide, religione, & cæremonijs, esse apud Summum Pontificem Israelitici populi. Quare illas dirimere iubebatur in loco electo à Domino. nimirum, in loco tabernaculi vel templi, vbi ipse potissimùm habitabat, colebaturque, & illuminabat ac dirigebat Principem Sacerdotum, vt rectum iudicium ferret. Quin & eam potestatem supremam ipsi non solùm commissam à Deo fuisse in rebus sacris, sed etiam in ciuilibus, quæ ambiguæ & difficiles essent, probat planè laudatus Auctor ad versum 9. contra Lyranum, & Sigonium lib. 6. de Republic. Hebræorum cap. 7. quoniam Deus hoc loci simpliciter, & indefinitè voluit recurri ad Sacerdotes in omnibus causis dubijs, quæ ex lege diuina decidi debent. Legis enim interpretatio pertinebat ad Sacerdotes, & præsertim ad Pontificem, qui erat Hierarcha. Idque satis apertè dicitur verbis illis: *Et facies quodcumque dixerint qui præsunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legem eius.* Deinde ex Ezechiele cap. 44. v. 24. constat, Sacerdotes fuisse iudices non modò in sacris causis, sed etiam in politicis, immo & in causa homicidij. Quod ipsum satis indicatur cap. 21. Deuteronom. v. 5. Ideoque Iosephus lib. 2. contra Apionem ait: *Sacerdotes inspectores omnium, iudices controversiarum, & punitores damnatorum, constituti sunt à Mose, &c.* Ac Philo lib. 3. de Vita Mosis ait, Mosem ipsum ex consilio Sacerdotum ad mortem damnasse hominem colligentem ligna in Sabbato, prout refertur Numerorum 15. v. 35.

56 Verùm instituto nostro satis est, quòd omnium dubiorum iudicium supremum circa res sacras, id est, ad fidem, religionem, & cæremonias spectantium, esset apud Summum Sacerdotem. Quod ipsum disertè habetur 2. Paralip. 19. vbi Iosaphat Rex curavit ea omnia observari iuxta legem Domini prædictam: ideoque versu 11. dicitur: *AMARIAS AVTEM SACERDOS ET PONTIFEX VESTER, IN HIS QVÆ AD DEVM PERTINENT, PRÆSIDEBIT.* Quòd si verò Pontifex ex lege & scientia sibi data non posset dubia sibi proposita, nequidem cum consilio aliorum Sacerdotum inferiorum, recurrebat ad Oraculum Dei, illudque consulebat: vt habetur Numerorum 27. v. 21.

57 Prædicto testimonio Deuteronomij vsus fuit ferè in rem nostram Innocentius III. Papa cap. *Per venerabilem*, Qui filij sunt legitimi, & deinde S. Bonaventura in Breviloquio 6. part. cap. 13. atque initio explanationis Regulæ S. Francisci, vbi inter plura alia satis opportuna instituto huic, concludit: *Si partibus discordantibus non esset qui manum posset mittere in ambabus, fuisset Synagoga felicior, quàm Ecclesia; quia illa habebat vnum Summum Pontificem, qui omnes discordias poterat terminare: vt patet ex Deuteronomio cap. 17.* Similiter Pius II. in Bulla Retractationis suprà exscripta Disput. XVI. sectione 1. num. 32. eodem respexisse videtur dum dixit: *Secundus Pastor* (Ecclesiæ) *Petrus extitit, ab ipso Domino institutus, atque omni potestate donatus, quæ ad bene regendas commissas oves necessaria ducitur. Alioquì Christus, qui sapientia Patris est, & omnino sapienter egit, Ecclesiæ suæ haud sufficienter providisset: quod est nefarium asserere.* Clariùs verò in rem nostram eo testimonio vsus est postea Adrianus VI. Papa in Bulla ad Fridericum Saxoniæ Ducem, exscripta Disp. XVII. num. 31. & Patres Concilij Senonensis in Gallia celebrati anno 1528. in Indice Decretorum de Fide, Decreto tertio. Huc etiam spectat locus alter Exodi cap. 18. quo vtitur S. Bernardus lib. 2. de Considerat. ad Eugenium cap. 6. Nimirum ibidem v. 19. Iethro socer Moysi hoc sanum consilium ei dedit: *Esto tu populo in his quæ ad Deum pertinent, vt referas quæ dicuntur ad eum: ostendasque populo cæremonias, & ritum colendi, viamque per quam ingredi debeant, & opus quod facere debeant. Provide autem de omni plebe viros potentes, & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint avaritiam, & constitue ex eis tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos, qui iudicent populum omni tempore: quidquid autem maius fuerit, referant ad te, & ipsi minora tantummodò iudicent: leviusque sit tibi, partito in alios onere. Si hoc feceris im-*

implebis imperium Dei, & præcepta eius poteris sustentare. Nota maximè verba illa: *QVIDQVID AVTEM MAIVS FVERIT, REFERANT AD TE, &c.* Nimirum, non omnia, sed solùm quæ maioris momenti sunt, ad Moysem tunc, & in lege Evangelica ad Papam, referri oportuit. Talia verò imprimis sunt, quæ ad fidem, religionē, & mores spectant.

58 Hinc autem ineluctabile argumentum sumitur. In Veteris Testamento, quod erat typus Novi (*omnia enim in figura contingebant illis*, teste Apostolo) quæstiones omnes difficiles & ambiguæ de fide & moribus, referebantur ad Summum Sacerdotē, qui illas Dei nomine terminaret vltimo & irreformabili iudicio, vt proinde nō liceret ab eo quēquam alium appellare; immo quisquis resisteret, esset reus mortis. Multò ergo magis in Novo Testamento, quoties occurrunt quęstiones difficiles & ambiguæ de fide aut moribus, referri debent ad Summum Sacerdotē, siue Pontificē Romanū, qui Dei nomine illas dirimat vltimo & irreformabili iudicio. Quare multò minùs licebit ab eo appellare quemquam aliū iudicem, & quisquis restiterit ipsius definitioni ex cathedra prolatæ, reus erit mortis æternæ. *Deinde.* Non minorē curam habuit Deus Ecclesiæ suæ, quàm olim Synagogæ; immo longè ampliorem, quantò plus eam dilexit. Si ergo Synagogæ dedit Summum Sacerdotem, qui irreformabili iudicio omnes controversias dubias de fide, religione, & moribus, terminaret, propter bonum regimen & salutem ipsius: multò magis eandem auctoritatem infallibilem dedisse putandus est Summo Sacerdoti totius Ecclesiæ. Vide pręterea similem locum Deuteron. 1. v. 12. & seqq. vsque ad 18.

59 Vidit aut præsensit robur huius argumenti Alphonsus Tostatus, Hispaniæ Salomon meritissimè appellatus, quem suprà Disp. XVI. sect. vlt. observavimus occasione Schismatis excitati in Concilio Basileensi secutum fuisse contrariam opinionem: quamvis Spondanus ad annum 1415. n. 45. censeat generatim, tam ipsum, quàm Gersonē, & alios quosdam, solùm locutos in casu veri Schismatis, vbi nullus est certus & exploratus Papa, sed plures dubij. Vidit, inquam, & obiecit sibi in Secunda Parte Defensorij sui: vbi mirum est quot quęstiones præmittat circa modos consulendi Deū & dirimendi iudicia in lege Veteri, vt tandē argumento occurrat. Nec verò aut ipse, aut alij postea scribentes, & eandē opinionē sectantes, potuerunt satis se expedire ab hoc nodo. Sed attingamus breviter exceptiones, quibus occurrere solent aut possent.

60 Dices I. Nec Summo quidem Sacerdoti in Veteri Testamento fuisse commissum iudicium supremum & irreformabile absolutè in dubijs ad fidem & religionem spectantibus; sed solùm ad prescriptū legis divinæ. Quod satis indicatur eodē c. 17. Deuter. v. 10. verbis illis: *Facies quodcumque dixerint qui præsunt loco, quem elegerit Dominus, ET DOCVERINT TE IVXTA LEGEM EIVS.* Posset igitur contingere, Principem Sacerdotū aliquid docere in ijs iudicijs contra aut præter legē Dei: proindeque & tunc liceret declinare ipsius sententiā. Quare idipsum in Novo Testamento contingere posse censendū est Romano Pontifice definiēte aliquid contra aut præter sacram Scripturam, vel divinam legem. Cur ergò tunc non licebit iudicium eius declinare?

61 Sed contrà. Vt enim optimè observat idem Cornelius à Lapide, & patet ex ipsa littera, non ea quasi conditione pręcipit Deus vt in quęstionibus dubijs omnes acquiescant iudicio Summi Sacerdoti, si videlicet partibus disceptantibus appareat, sententiam prolatam esse iuxta legem Dei. Sic enim frustraneum & evanidū esset iudicium, ad quod Deus recurrere præcipiebat. Pars enim damnata facilè posset excipere & causari, iudicium non fuisse latū iuxta legē: proindeq; constituendus esset index alius, qui in sententiam datam à Principe Sacerdotum inquireret, & examinaret an ipse errasset. Deinde adhuc de hoc ipso censore esset eadem quæstio, an ritè pronuntiasset; ac tandem de quolibet alio. Vnde & quæstiones omnes de fide religione, & lege, fuissent interminæ, seu in infinitum progredientes. Quapropter id iudicium commissum Summo Sacerdoti absdubio fuit vltimū & irreformabile à quolibet alio: vt proinde subditi omnes acquiescere deberent sententiæ, seu definitioni illius, tanquam prolatæ secundùm legē Dei, & doctrinā ab ipso revelatā. Vnde & subditur v. 12. *Qui autē superbierit, nolens obedire Sacerdotis* (nimirum, Pontificis) *imperio, QVI EO TEMPORE MINISTRAT DOMINO DEO TVO, & decreto iudicis, morietur, homo ille, &c.* Quod tamē immeritò statueretur, si adhuc post iudicium latum à Pontifice Sacerdotū esset recursus seu appellatio ad alium. Vnde Septuaginta absolutè verterunt ex fonte Hebraico: *Facies secundùm verbum, quod nuntiaverint tibi ex loco, quem elegerit Dominus Deus tuus. Et custodies valde, vt facias secundùm omnia, quæ sancita fuerint tibi: secundùm legem, & iuxta iudicium, quod dixerint tibi, facies.* Præterea, & Sanctes Pagninus ita reddit:

Facies secundùm sermonem verbi, quod annuntiabunt tibi: & custodies faciendo iuxta omnia, quæ docebunt te. Iuxta sermonẽ legis, quem docebunt te, & secundùm iudicium, quod dicent tibi facies. Vbi non præcipit Dominus per Mosem, vt Sacerdotibus credant si iudicaverint secundùm legem: sed potiùs vt quæ iudicaverint Sacerdotes Summi, pro lege habeantur. Eadem autem, immo & longè vrgentior ratio est in Summo Pontifice Novi Testamenti, postquam definivit quaslibet quæstiones dubias & ambiguas de fide aut moribus, vt omnes eius iudicio acquiescant, nec ad vllum alium recurrant. Nam de illo ipso, ad quẽ recurrerent, posset iustiùs dubitari an erraret, aut iniurius existeret: sicque demum esset in infinitum progressio. Multò ergo magis in Testamento Novo, quàm in Veteri, tenentur omnes fideles acquiescere iudicio Summi Sacerdotis in fide & moribus, sub reatu mortis æternæ.

62 Obiter nota, dum v. 9. eiusdem capitis dicitur, *Veniensque ad Sacerdotes, & ad iudicẽ*, sicuti & verbis nuper exscriptis v. 12. pro eodem accipi Sacerdotem iudicemque: sive quia idem erat Pontifex & iudex, vt volunt Vatablus & Abulensis ibidem: sive quia iudex sæcularis tenebatur sententiã suam conformare iudicio Sacerdotum. & Põtificis, illudque exequi: vt eisdem locis iam antè allegatis constat.

63 Dices II. Verbis illis, *Veniesque ad Sacerdotes Levitici generis, & ad iudicem, &c.* prout habetur vers. 9. intelligi Conciliũ dictum Sanhedrim, quod erat summum, instar Parlamenti, & iudicabat de Rege, lege, ac Propheta; & ad quod erat instituta vltima appellatio. Constabat verò septuaginta viris, qui tam ex cœtu Sacerdotum, quàm ex primarijs viris cuiusque Tribus deligebantur. Ita exponunt ea verba Hebraizantes, qui *iudices* in plurali legunt, sicut & Chaldæus vertit: quasi dicatur: *Veniesque ad Sacerdotes, & ad iudices*, id est, ad Concilium Sanhedrim, constans ex Sacerdotibus & iudicibus sæcularibus. Hoc autem statuto, nequaquam colligitur, iudicium Pontificis solius fuisse supremum & irreformabile, adhuc in rebus fidei & morum: cùm id solùm competeret Concilio LXX. Virorum, qui de ipso etiam Pontifice, & de causis omnibus, ac quæstionibus dubijs vltimum & irreformabile iudicium ferre poterant. Quare similiter à tempore Novi Testamenti nec Pontifex solus definire potest controversias de fide & religione vltimo iudicio, nisi cum Concilio Oecumenico, quod æquivalet Sanhedrio Hebræorum, potestque iudicare Pontificem ipsum, & iudicium eius corrigere.

64 Sed contrà. Imprimis enim quamvis Dominus præciperet omnibus, quoties difficile & ambiguum de rebus fidei & morum occurrebat iudicium, vt venirent ad Sacerdotes Levitici generis, & *ad iudicem qui fuerit illo tempore*; nomine eius indicis intelligebatur Pontifex, sive Sacerdos Summus, vt suprà num. 55. & 56. præmissum fuit, ostendiique palam Cornelius laudatus ex hoc & alijs Scripturæ locis. Ideoque in hoc ipso concluditur vers. 12. *Qui autem superbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, QVI EO TEMPORE MINISTRAT DOMINO DEO TVO, & decreto iudicis* (nimirum, eiusdem Sacerdotis ferentis iudicium) *morietur homo ille.* Itaque quamvis Sanhedrium constaret ex LXX. Viris, partim Sacerdotibus, partim primarijs è populo; iudicium Summi Sacerdotis erat supremum, vtpotè qui omnibus præerat (de quo legendus Sigonius suprà citatus lib. 6. de Republ. Hebræorum cap. 7.) & ante pectus suum portabat Rationale, præseferens *DOCTRINAM ET VERITATEM*, vnde oracula ipsi Sacerdoti, & subinde populo dabantur, quoties id necessarium esset. Frequenter tamen sine recursu ad oraculum Pontifex iudicium de ijs quæstionibus ferebat, iuxta sapientiam & notitiam doctrinæ à Deo revelatæ, interpretationemque legis ipsius. Dato autem quòd inter Sacerdotes, vel LXX. Viros essent dissidentes opiniones, prævalebat ita sententia Pontificis, sine recursu ad aliud tribunal, vt quisquis nollet acquiescere, pœnam mortis subiret: vt verba nuper exscripta declarant. Alioqui nunquam iudicia illa finem controversijs imponerent, essentque interminæ quæstiones de fide, religione, cæremonijs, & lege. Similiter ergo dato quòd in lege Evangelica diversi Doctores, etiam ex ijs qui de iure possent ad Concilium convenire, diversa doceant; standum est iudicio Summi Pontificis aliquid è cathedra definientis de fide & moribus: vt propterea nullus sit locus exceptionis, aut confugij ad aliud tribunal, & qui oppositum tentaverit, reus æternæ mortis habeatur. Alioqui pariter in lege Evangelica quæstiones de fide & moribus essent interminæ, & nullo fine claudentur.

65 Deinde observandum, nec his verbis præcipi vt ad dirimendas quæstiones dubias Concilium ex tota Synagoga congregaretur: sed solùm ex Sacerdotibus & Levitis, qui Senatus loco in civitate matricia essent ad manum Pontifici loco Senatus. Cùm

enim

enim quæstiones eiusmodi essent frequentes; oportebat pariter vt existeret tribunal paratum, & aditu facile, quale certè non esset, si omnes Sacerdotes, aut Levitæ, etiam præcipui, per Synagogas dispersi, forent congregandi à Summo Sacerdote. Itaque vt huius iudicia essent fidei prorsus exploratę, & quibus Hebręi omnes assensum præstare tenerẽtur sub reatu mortis, satis erat vt convocaret Sacerdotes ac Levitas, sive etiam quos ad manum haberet ex illis LXX. Viris. Et hoc quidem in tam augusta ditione Hebraici populi, cuius spatium in longum & latum strictis limitibus coercebatur. Quantò minùs Pontifex Romanæ Ecclesiæ, & Summus Sacerdos Novi Testamenti, ad dirimendas quæstiones ambiguas, seu controversias recèns ortas de fide & moribus, opus habebit congregãdi Concilium Oecumenicum, id est, ex toto terrarum Orbe, quod plerumque nullatenus omnino fieri potest; si autem interdum potest, certè non nisi cum ingenti difficultate, sumptibus, ac desolatione Ecclesiarum, ob absentiam Episcoporum, idque post plures annos à convocatione facta, grassantibus interea longè latèque erroribus noviter excitatis. Satis itaque est, & fuit semper, vt obortis ijs quæstionibus Romanus Pontifex ex ijs Cardinalibus, Episcopis, & viris doctis, quos ad manum habet, Senatum congreget, instar Sanhedrij veteris, & singulorum suffragia audiat, matureque expendat, implorata serio Spiritus sancti ope, ac Deum solum præ oculis habendo. Deinde verò quidquid definierit ex cathedra circa fidem aut mores, pro lege, aut instar oraculi divini habendum est. Alioqui Synoga in re summi momenti, immo omnium præcipua (vtpote ad fidem, religionem, & mores spectante) non fuisset typus Ecclesiæ. quod planè repugnat sacris litteris.

66 Quare quod suprà num. 63. obijciebatur, Sanhedrium æquiparari Synodo Oecumenicæ absurdissimum est. Illud enim constabat solùm LXX. viris, quos, aut ferè omnes, Pontifex Synagogæ ad manum habebat vt omnium suffragia audiret & expenderet. quod erat facillimum. Synodus autem Oecumenica constat Episcopis toto terrarum Orbe dispersis, qui rarò aut nunquam congregari queunt. Quare siqua comparatio esse potest Sanhedrij, solùm fieri debet cum Senatu Cardinalium, vel etiam aliorum Pręsulum, quos Pontifex intra territorium Vrbis Romanæ habet. Et quidem illos, ac prætere a Doctores insignes inibi commorantes semper consulit, antequam de fide aut moribus pronunciet. Et hoc ipsum sufficere vt definitiones Romani Pontificis sint omnino certæ, atque irreformabiles, & à quibus nullo modo liceat appellare Concilium Oecumenicum, videtur agnovisse & tradidisse palam Ioannes Gerson, qui contrariæ opinionis Antesignanus haberi solet. Cùm enim Martinus V. Papa recèns electus in Concilio Constantiensi edidisset Decretalem quandam, in qua definiebat, nulli fas esse iudicium Pontificis Romani in causis fidei declinare, aut ab eo appellare; respondit Gerso, *non esse fas appellare à Papa vel eius iud ciū in causis fidei declinare; non quidem pro omni casu, sed quando facit quod in se est, & quando non apparet devius à fide, & ambulat rectè ad veritatem Evangelij sine personarum acceptione.* Quod debere facere Romanos Pontifices, & à se fuisse servatum, ipse Martinus V. testatus fuerat in prędicta Decretali. Idipsum autem pręstat Pontifex quilibet, dum orta quæstione ambigua & difficili de fide, post imploratum ritè divinum auxilium, sine vllo præiudicio consulit Theologos eruditos ac timentes Deum, & auditis Cardinalium suffragijs, tandem è cathedra pronuntiat quod censet doctrinę revelatæ & legi divinæ cohærens, quin prætere a necessum sit commovere totum Orbem Christianum per convocationem Generalis Concilij, plerumque impossibilis congregatu, & semper afferentis secū ingentes difficultates ac diuturnam Ecclesiarū desolationē, ob absentiā Episcop.

67 Maneat itaque ratum ex sacris litteris, Pontifici Summo legis Evangelicæ, potiori titulo quàm Mosaicę, datam fuisse divinitus auctoritatem infallibilem ad dirimendum omnes difficiles & ambiguas de fide, religione, & moribus controversias, quin teneatur ad id muneris congregare Synodum ex tota Ecclesia. Cùm enim hęc ex pluribus tam varijs Regnis, Nationibus, institutis, linguis, & ingenijs coalescat, per totum terrarum Orbem sparsis; longè plures quæstiones eiusmodi in ea passim excitari necesse est, quam in Synagoga, ad angustos limites redacta, & quæ tota erat labij vnius, & sermonum eorundem. Longè etiam difficiliùs Romanus Pontifex congregare potest, non dico Episcopos omnes, verùm nec decimam illorum partem ex singulis Nationibus Orbis terrarum, quàm olim Summus Sacerdos omnes Sacerdotes inferiores & Levitas Synagogæ. Si ergo tunc Summus Sacerdos ad paucas controversias dirimendas non habebat opus congregandi totam Synagogam, nec omnes Sacerdotes, sed aliquos solùm sibi proximiores, & consilio priùs cum ijs habito definiebat illas iudicio vltimo & irreformabili;

quan-

quantò magis Summus Sacerdos in lege Evãgelica eandem auctoritatem infallibilem proportionaliter habere credendus est? Alioqui Ecclesiæ Christi forma & species in rebus sacris, nec Monarchica erit, quam omnium politiarum optimam esse, ex divinis & humanis litteris constat; nec æqualis regimini Synagogę, sed multò deterior. Quod *nefarium dictu* est, vt suprà num. 57. à Pio II. audivimus. Plura alia Scripturæ testimonia alibi proferemus.

DISPVTATIO XXIII.

AN AVCTORITAS INFALLIBILIS Romani Pontificis sit certa iuxta traditionem Apostolicam.

VIDIMVS Disp. præced. auctoritatem infallibilem Romani Pont. ad pronuntiandum de fide & moribus ex cathedra constare satis ex sacris litteris, iuxta communem interpretationem & sensum SS. Patrum. Nunc vestigandum, an pariter illa constet ex traditione Apostolica. Cum enim hæc certitudinem fidei pariat, non minùs quam doctrina in sacris litteris expressa, iuxta Concil. Trident. Sess. IV. si ostendatur intervenire hoc loco; auctoritas ipsa Romani Pontificis, ex isto etiam capite erit certa secundùm Catholicam fidem. NOS ITAQVE INITIO ASSERIMVS, ET PROBANDVM RECIPIMVS; AVCTORITATEM PRONVNTIANDI DE FIDE ET MORIBVS, IVDICIO VLTIMO ET IRREFORMABILI, CONSTARE EX TRADITIONE APOSTOLICA: IDEOQVE ETIAM EX HOC CAPITE ESSE CERTAM SECVNDVM FIDEM.

SECTIO PRIMA.

Auctoritatem infallibilem Romani Pontificis constare palam ex traditione Apostolica, ideoque etiam ex hoc capite esse diVina fide certam non minùs, quam cæteras Veritates in sacra Scriptura expressas. Illustre quoddam testimonium S. Anacleti Papæ & Martyris ea de re.

INTER Definitiones varias Reipublicæ Christianæ salubres, & ad fidē asserendam necessarias, quæ in Magna Tridentina Synodo editæ sunt, iure locū obtinet quę Sessione IV. habetur circa Canonicas Scripturas ibidē assignatas, & Traditiones Apostolicas; quas pari cum ijs affectu ac veneratione recipit. Nimirum ibidem Sancta Synodus *Orthodoxorum Patrum exempla sequuta, omnes libros tam Veteris, quam NoVi Testamenti (cum Vtriusque Vnus Deus sit auctor) necnon Traditiones ipsas, TVM AD FIDEM, TVM AD MORES PERTINENTES, tanquam Vel ore tenus a Christo, Vel à Spiritu sancto dictatas, & continua successione in Ecclesia Catholica conserVatas, PARI PIETATIS AFFECTV AC REVERENTIA SVSCIPIT AC VENERATVR.* Notam verò sive proprietatem ad internoscendum Traditiones ipsas, seu distinguendum ab alijs traditionibus, quæ Apostolicæ non sunt, sed solùm Ecclesiasticæ, præmisserat immediatè antè per hoc, vt *ex ipsius Christi ore ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis, Spiritu sancto dictante, quasi per manus traditæ ad nos Vsque perVenerint.* Itaque Traditiones illę, quæ in Ecclesia non inveniuntur habuisse initium post tempus Apostolorum, ab ijs ipsis dimanasse ad nos vsque censendæ sunt, & eodem venerationis gradu habendæ, ac quidquid in Canonicis Scripturis continetur. Nimirum vt inquit Tertullianus lib. de Præscriptionibus cap. 20. *Constat proinde, omnem doctrinam, quæ cum illis Ecclesijs Apostolicis matricibus & originalibus fidei conspiret, Veritati deputandam, sine dubio tenentem QVOD ECCLESIÆ AB APOSTOLIS, APOSTOLI A CHRISTO, CHRISTVS A DEO ACCEPIT.* Ideo S. Augustinus lib. 6. de Baptismo contra Donatistas cap. 26. ad Cypriani sententiā suo nomine adiungit: *Quod autem nos admonet, VT AD FONTEM RECVRRAMVS, id est, AD APOSTOLICAM TRADITIONEM, & inde canalem in tempora nostra dirigamus; optimum est, & sine dubitatione faciendum.* Præmisserat verò lib. 4. eiusdem Operis cap. 23. hanc Traditionis Apostolicæ dis-

discernendę notam, ac veluti κριτήριον: *QVOD VNIVERSA TENET ECCLESIA, NEC CONCILIIS INSTITVTVM, SED SEMPER RETENTVM EST, NON NISI AVCTORITATE APOSTOLICA TRADITVM RECTISSIME CREDITVR.*

3 Hæc Tertulliani & Augustini testimonia, quibus consonant innumera alia SS. Patrum à Gaulterio exscripta in Chronologia per singula sęcula, habere præ oculis oportet in hac sectione. Etenim firmiter asserimus, auctoritatem infallibilem Sedis Apostolicæ in dirimendis fidei & morum controversijs constare ex Apostolica Traditione, ac proinde etiam ex hoc capite esse certam secundùm Catholicam fidem. Quod si ita esse probemus, corruat necesse est novo hoc titulo contraria opinio. Quare introductionem hanc claudere placet verbis Tertulliani loco allegato: *Omnem doctrinam de mendacio præiudicandam* (nimirum, constat, vt paulo ante dixerat) *quæ sapiat contra veritatem Ecclesiarum, & Apostolorum, & Christi, & Dei. Superest ergo vti demonstremus, an hæc nostra doctrina, cuius regulā suprà edidimus, de Apostolorum traditione censeatur; & ex hoc ipso, an cætera de mendacio veniant.* Hæc ille, quibus nihil opportunius esse potest, si rem ipsam ostendamus.

4 Itaque assertio proposita in ipsa Sectionis epigrapha probatur ex dictis toto decursu huius Tractatus: in quo per omnia & singula sæcula à tempore nascentis Ecclesię, seu à tempore ipso Apostolorum, vsque modò, ex testimonijs Pontificum, Patrum, Conciliorum, & Scriptorum gravium, ostensum fuit, Sedem Apostolicam habuisse, & habere auctoritatem infallibilem, seu nulli errori obnoxiam, ad dirimendum quaslibet quęstiones dubias & ambiguas de fide, religione, & moribus, quotcumque excitari contigit, independenter à Concilio Oecumenico, vel (quod perinde est) à consensu Ecclesię accedente. Cuius doctrinæ initium non invenitur in Concilio aliquo, nec in decreto Pontificio, vt proinde existimaretur ad Traditionem Ecclesiasticam pertinere: sed longè retro ab ipsis Apostolis. Quę est regula Augustini paulo antè laudata ad internoscendum & discernendum Traditiones Apostolicas ab Ecclesiasticis. Ergo certitudo definitionnm Pontificarum constat ex traditione Apostolica. Alioqui nullus erit locus vt quidquam à tota Ecclesia credatur ex eo capite: siquidem nulla veritas omnium earum, quas credimus, veluti acceptas ex traditione Apostolorum, habet plura, aut potiora fundamēta ad id certò existimandum, quàm doctrina de auctoritate infallibili Romani Pontificis. Idque clariùs patet evolvendo tria priora sæcula Æræ Christianæ, in quibus nullum Concilium Oecumenicum fuit: & tamen innumeræ quæstiones circa fidem, religionem, & mores, excitatę in tanto temporis intervallo, à Sede Apostolica, sive à Romanis Pontificibus, diremptæ fuerunt ex cathedra, totâ Ecclesia statim exhibente mentis obsequium; nemineque contradicente, nisi qui palam hęreticus, aut saltem schismaticus haberetur. Id palam ostensum fuit de ijs tribus sæculis Disp. VIII. sect. 1. 2. & 3. immo & de vetere Ecclesia Catholica indiscriminatim idipsum testatus fuit Illustrissimus Clerus Gallicanus in litteris 19. Iulij 1653 ad Innocentium X. exscriptis suprà Disp. II. vt mirum sit in eius nupera Declaratione 19. Martij 1682. alia omnia proferri. Ergo tota Ecclesia ijs tribus sęculis credidit auctoritatem infallibilem Romani Pontificis, velut i certam secundùm fidem: atque adeò tanquam expressam in sacris litteris, vel habitam ex traditione Apostolica.

5 Quamvis verò hęc probatio videatur adeò firma & decretoria, vt omnem prorsus evasionem præcludat, placet adhuc rem ipsam ostendere luculentis Pontificū testimonijs, nec quorumlibet, sed vicinorum temporibus Apostolicis, quique inter Sanctos & Martyres ab Ecclesia relati fuerunt. Cùm enim quæstio, quam aggressi sumus in hac sectione, non sit iuris, sed facti, An ipsa auctoritas infallibilis Romani Pontificis in definiendo constet ex traditione Apostolica; non aliunde nec meliùs confirmari potest, quàm ex testimonijs illorum Sanctorum Patrum, qui viciniores fuerunt Apostolis, & ab ijs fidem ac doctrinā toto pectore hauserunt. Cùm verò primorum Pontificum S. Petri Successorum plurima decreta & definitiones iniuria temporum perierint, & præsertim Epistola S. Lani Papæ sub Romanæ Ecclesię persona ad Corinthiorum Ecclesiam (quam allegat Eusebius lib. 3. Histor. Eccles. cap. 32. & testatur omnium consensu approbatam) aliaque plura ipsius & S. Clementis scripta, aut non stent, aut depravata ab hæreticis inveniantur; satis nobis erit ex scriptis sequentium Pontificum, quæ supersunt adhuc, veluti catenam contexere, iuxta ordinem temporis in quo vixerunt.

6 S. Anacletus I. qui Ecclesiam rexit ab anno Christi 101. & non solùm quosdam Apostolorum videre atque audire potuit, sed etiam testatum reliquit Epist. 2. se ab Apo-

Apostolo Petro instructum fuisse, & Presbyterum ordinatum; luculentissimus testis est huius veritatis. Nam Epistola prima Decretali ad omnes fideles, auctoritatem terminandi vltimo iudicio causas difficiliores (quales imprimis sunt quæ circa fidē & mores excitantur aut tractantur) ait ex Apostolorū traditione referri debere ad Sedem Apostolicam. Verba sunt citatę Epist. 1. initio ferè col. vltim. *Quòd si difficiliores ortæ fuerint quæstiones, aut Episcoporum vel Maiorū iudicia, aut maiores causæ fuerint, ad Sedem Apostolicam (si appellatum fuerit) referantur: Quoniam Apostoli hoc statuerunt iussione Saluatoris, vt maiores & difficiliores quæstiones, semper ad Sedem referantur Apostolicam, super quam Christus vniuersam construxit Ecclesiam, dicente ipso ad B. Apostolum Petrum: TV EST PETRVS, ET SVPER HANC PETRAM ÆDIFICABO ECCLESIAM MEAM.* Deinde Epist. 2. rescribens ad Episcopos Italiæ, qui circa multa ipsum consuluerant, respondet iuxta ea quæ didicit à Petro Apostolo: ideoque ait paulo post initium: *Breviter (prout Dominus tribuit, ET VT A B. PETRO PRINCIPE APOSTOLORVM SVMVS INSTRVCTI, A QVO ET PRÆSBYTER SVM ORDINATVS) scribere vobis, sicut petistis, non denegavimus.* Preterea columna quinta subdit: *Episcoporumque causæ, & summorum negotiorum iudicia (SALVA APOSTOLICÆ SEDIS AVCTORITATE) iustissimè terminentur. Hæc ab antiquis, hæc ab Apostolis, hæc à Sanctis Patribus accepimus.*

7 Denique Epist. 3. scripta ad omnes fideles & Episcopos, quorum aliqui ipsum consuluerant, post pauca quædam, inquit: *De Primatibus, charissimi, super quibus me quidam vestrùm consuluerunt, & Apostolicæ auctoritatis* (quā licèt indigni, Domino dispensante, fungimur) *decretum postulaverunt, aut si esse deberent, aut non; quantùm hactenùs de ijs à Beato Petro Apostolo, & a reliquis Apostolis, ac à Beato Clemente nostro sancto Prædecessore, & Martyre novimus statutum, denegare vobis minimè possumus. Et quis est qui quærentibus fratribus denegare posit dubitationes, vel necessitates eorum, &c.* Quibus planè testatur, se in eo Rescripto loqui Apostolica Auctoritate, & iuxta traditionem ab Apostolis receptam. Deinde circa initium col. 2. ait: *Hæc verò sacrosancta Romana & Apostolica Ecclesia, non ab Apostolis, sed ab ipso Domino Salvatore nostro primatum obtinuit, & eminentiam potestatis super vniversas Ecclesias, ac totum Christiani populi gregem assecuta est, sicut ipse Beato Petro Apostolo dixit: Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt aduersus eam: & tibi dabo claves regni cœlorum. Et quæcumque ligaveris super terram, erunt ligata, & in cœlo: & quæcumque solueris super terram, erunt soluta & in cœlo.* Vbi primatum Romanæ Ecclesię & potestatem supra omnes Ecclesias, totumque Domini gregem pascendum, non ab Apostolis, sed ab ipso Domino Salvatore nostro ἀμέσως, seu absque medio aliquo profectum declarat. Tandemque, vt plura alia omittam, col. 3. ait: *Si quæ verò causæ difficiliores inter vos ortæ fuerint, ad huius Sanctæ Sedis apicem eas, quasi ad caput, referte, vt Apostolico terminentur iudicio: quia sic Dominum velle, ab eoque ita constitutum esse, antedictis testimonijs* (nimirum, paulo antè citatis ab ipso) *declaratur. Hæc verò Apostolica Sedes, cardo & Caput (vt præiactum est) omnium Ecclesiarum, à Domino, & non ab alio, est constituta. Et sicut cardine ostium regitur: sic huius Sanctæ Sedis auctoritate omnes Ecclesiæ, Domino disponente, reguntur.*

8 Tam illustria testimonia hæc sunt, & prolata à Pontifice tantæ auctoritatis, ac discipulo immediato, & Successore S. Petri, vt plenissimè ex ijs probetur, auctoritatem dirimēdi vltimo iudicio omnes quæstiones & causas graviores & difficiliores (quales imprimis sunt fidei, religionis ac morum) spectare ad Sedem Apostolicam, idque ex iussione Domini, & traditione Apostolorum. Quare videbitur iam opus non esse accumulandi testimonia aliorum Pontificum Primitivæ Ecclesię idipsum testantium. Sed adhuc placet propter summam huius controversiæ gravitatem quædam alia loca attingere, ea tamen lege, vt solùm delibem ex ijs verba aliquot præcipua, ne controversia hæc iusto prolixior fit. Eruditus autem Lector ea ipsa pleniùs in suo fonte consulere poterit, vnde nos depromsimus.

***

SEC.

SECTIO SECVNDA.

Selecta alia testimonia SS. Pontificum & Martyrum Primitiuæ Ecclesiæ pro eadem traditione Apostolica cathedræ S. Petri in finiendis causis maioribus, quales præsertim sunt spectan es ad fidem & mores. Duo quoque alia SS. Pontificum & Confessorum Marci ac Iulij I.

9 SEVARISTVS Papa & Martyr, qui Pontificatum gessit post obitum Anacleti ab anno Christi 110. in Epist. 1. quæ est ad omnes Episcopos Africanos, refert se ab ijs consultum fuisse circa quædam dubia, vt scirent quid sibi visum esset, aut *Quid à beatis Apostolis traditum aut custoditum remaneret.* Supponebant itaque Africani Episcopi, Pontificem Romanum habere auctoritatem respondendi quæstionibus dubijs & difficilibus (quales sunt, quibus ibidem respondet Evaristus) ex traditione Apostolica. Vnde statim ferè subdit: *Dilectio vestra, normam sequuta prudentium, ad Sedem Apostolicam referre maluit, quasi ad caput, quid deberet de rebus dubijs custodire, potiùs quàm vsurpatione præsumere.*

10 S. Alexander Papa & Martyr, Evaristi Successor ab anno Christi 119. in Epistola 1. quę est ad omnes Orthodoxos col. 3. *Relatum*, inquit, *insuper est ad huius sanctæ & Apostolicæ Sedis apicem, cui summarum dispositio causarum, & omnium negotia Ecclesiarum, ab ipso Domino tradita sunt, quasi ad caput, ipso dicente Principi Apostolorum Petro: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, &c.* Itaque summarum causarum dispositiones, & omnia negotia Ecclesiarum) qualia potissimùm sunt quæ ad fidem, religionem, & mores spectant) testatur ex traditione diuina ipsius Christi ad Petrum competere Sedi Apostolicæ.

11 S. Sixtus Papa & Martyr, qui successit Evaristo anno Christi 130. Epist. 2. quæ est ad omnes Episcopos, circa medium inquit: *Ab hac enim sancta Sede, à sanctis Apostolis, tueri, defendi, & liberari Episcopi iussi sunt, vt sicut eorum dispositione (ordinante Domino) primitus sunt constituti: sic huius sanctæ Sedis (cuius dispositioni eorum causas & iudicia seruauerunt) protectione, futuris temporibus sint ab omnibus peruersitatibus semper liberi.* Itaque ordinante Domino Apostoli tradiderunt, causas Episcoporum ad Sedem Apostolicam pertinere. Eadem autem aut vrgentior ratio est de fidei ac morum definitionibus, quæ profectò inter *maiores causas* præcipuum locum obtinent. Idem ferè habet Anicetus Papa & M. in Epist. ad Galliæ Episcopos circa medium: clariùs verò S. Eleutherius, qui anno 177. electus fuit. Etenim in Epistola Decretali ad Galliæ Provincias, paulo post initium, ait: *De accusationibus ergo Clericorum, super quibus consulti sumus, quia omnes eorum accusationes difficile est ad Sedem Apostolicam deferre, finitiua Episcoporum tantùm iudicia huc deferantur, sicut ab Apostolis, eorumque Successoribus, multorum consensu Episcoporum, iam definitum est.* Similiter S. Victor Papa Epist. 1. paulo ante medium verbis potissimùm illis: *Constitutum liquet à tempore Apostolorum.* Iam verò sæpe vidimus, & rursus videbimus, in omnibus ferè testimonijs, quibus dicitur iudicia Episcoporum ex traditione Apostolica ad solam Sedem Apostolicam pertinere, idipsum generatim asseri de *causis grauioribus.* quo nomine, definitiones fidei & morum contineri palam est, & ipsi Romani Pontifices sæpissimè pronuntiant.

12 S. Zephyrinus P. & M. electus anno 201. Epist. 1. ad Episcopos omnes Siciliæ in medio, *Iudicia enim Episcoporum*, inquit, *maioresque Ecclesiæ causæ, à Sede Apostolica, & non ab alia, sicut Apostoli, & sancti Successores eorum statuerunt, cum alijs Episcopis sunt terminanda: quia licèt in alios transferantur Episcopos, Beato tamen Apostolo Petro dictum est: Quæcumque ligaveris, &c. & reliqua priuilegia, quæ soli huic sanctæ Sedi concessa sunt, & in constitutis Apostolorum, eorumque Successorum, aliisque quam plurimis cum eis concinentibus habentur inserta.*

13 S. Calixtus I. Papa & M. regens Ecclesiam ab anno 219. in Epist. Decretali ad Benedictum Episcopum initio ait: *Fraternitatis amore, & Apostolico moderamine conuenimur, vt consultis fratrum, prout Dominus dederit, respondeamus, eosque Apostolicæ Sedis auctoritate instruamus.* Vbi verba illa *Apostolico moderamine*, videntur significare, ex statuto aut traditione Apostolorum spectare ad Romanos Pontifices, vt ex cathedra Sedis Apostolicæ tribuant responsa ad quæstiones sibi propositas de fide, disciplina Ecclesiastica, & moribus, quales sunt quæ dirimuntur in Epistola illa, & innumeris alijs Decretalibus aliorum Pontificum à tempore nascentis Ecclesia.

siæ. Vnde & postea circa medium Epistolæ subdit. *Non decet enim à capite membra dissidere, sed iuxta sacræ Scripturæ testimonium, omnia membra caput sequantur. Nulli vero dubium est, quod Apostolica Ecclesia* (nimirum Romana) *mater sit omnium Ecclesiarum, à cuius vos regulis nullatenus convenit obuiare.* Quibus planè confirmat, definitionibus latis à Sede Apostolica, siue Romana Ecclesia, omnes alias debere caput submittere: atque adeò non pendere ab earum consensu, vt nupera Cleri Gallicani Declaratio habet, sed potiùs illum extorquere, tanquam matrem & caput cęterarum.

14 S. Fabianus P. & Martyr electus anno 236. Epist. 1. ad omnes Catholicæ Ecclesiæ comministros, initio: *Diuinis præceptis, & Apostolicis monemur institutis, vt pro cunctarum Ecclesiarum statu, impigro vigilemus affectu. Vnde consequens est, debere vos scire, quæ apud Romanam aguntur in sacro ritu Ecclesiam, vt eius sequentes exempla, eius veri filij inveniamini, quæ vestra est mater vocata.* Quòd ergo Pontifex Romanus auctoritatem habeat docendi omnes Catholicæ Ecclesiæ comministros, ac proinde omnes Christianos, ex diuino precepto & Apostolica traditione orsum ducit. Vnde idem Fabianus scribens Epist. 2. ad omnes Orientales Episcopos, & vniversos fideles, ait initio: *Exigit dilectio vestra Sedis Apostolicæ consulta, quæ vobis denegare non possumus. Hoc autem & Prædecessores nostros multarum regionum Episcopis egisse liquet: & Nos, qui in eadem Sede, Domino largiente, collocati sumus, agere debere fraterna charitas, & obedientiæ debitum compellit. Cura est ergo vestræ solicitudini adhibenda, vt ea quæ sunt ab Apostolis, eorumque Successoribus ordinata, & instigante Spiritu sancto instituta, nec dissimulatiò negligere, nec aliqua præsumptio valeat perturbare.*

15 S. Sixtus II. Papa & Martyr, renunciatus Pontifex anno 257. in Epist. 2. ad Fratres per Hispaniam constitutos, cùm initio præmisisset, *Flagitamus, vt à tramite Apostolicæ institutionis nunquam recedatis, nec à Capite dissideatis* (nimirum à Pontifice Romano) *sed fidem & ordinem, quem Apostoli, & Apostolici viri statuerunt, absque hæsitatione teneatis:* satis declarat, Apostolicam traditionem esse, vt omnes fideles plenum mentis obsequium exhibeant doctrinæ, siue definitionibus prolatis à Capite, id est à Romano Pôtifice. Deinde, post plura declarata iuxta Apostolorum traditionem, concludit: *Porteinus onera omnium, qui gravantur; quinimmo hæc portat in nobis B. Petrus, cuius vice fungimur legatione, & cuius regula informamur.*

16 S. Dionysius Papa & Martyr ab anno 258. vsque ad 270. Epist. 2. quæ est ad Severum Episcopum Cordubensem, qui ipsum consuluerat, ita loquitur: *Olim, & ab initio tantam percepimus à B. Petro Apostolorum Principe fiduciam, vt habeamus auctoritatem vniuersali Ecclesiæ, auxiliante Domino, subuenire, & quidquid nociuum est, auctoritate Apostolica corrigere & emendare.* Itaque Pontifices Romani, *olim, & ab initio*, ab ipso B. Petro Apostolorum Principe, proindeque ex ipsius traditione habuerunt fiduciam, & auctoritatem subveniendi vniuersali Ecclesiæ, & corrigendi auctoritate Apostolica quidquid nociuum est. In quonam verò magis subvenitur vniversali Ecclesiæ, quàm in definiendo quæstiones difficiles emergentes de fide, religione, & moribus? aut quid correctione dignius, quàm errores & falsæ doctrinæ circa eas exeitatę à quibusdã? Habet itaque Pontifex Romanus ex traditione Apostolica auctoritatem finiendi eiusmodi quęstiones, & damnandi errores. Vnde postea inter medium & finem eiusdem Epistolę subdit: *Infames omnes esse censemus, qui suam, aut Christianam prævaricantur legem, vel Apostolicam aut regularem libenter postponunt auctoritatem.*

17 S. Marcellus Papa & Martyr ab anno 304. præsidens Romanæ Ecclesię, in Epist. 1. Decretali ad Episcopos Antiochenę Provinciæ, referens plura, quæ tradita fuerant *à B. Petro Apostolo, & à reliquis Apostolis & Patribus*, initio inter ea collocat Primatum Eclesiæ Romanæ, qui ab Antiochena ad illam translatus fuit; & deinde auctoritatem supremam atque indeclinabilem, vt ita loquamur, circa directionem & regimen totius Orbis Christiani. Propterea enim statim ait: *Nec ab eius* (Romanæ scilicet Ecclesiæ) *dispositione vos deviare oportet, ad quam cuncta Ecclesiastica maiora negotia (diuina disponente gratia) iussa sunt referri, vt ab ea regulariter disponantur, à qua sumpsere principium. Si vestra verò Antiochena, quæ olim prima erat, Romanæ cessit Sedi; nulla est quæ eius non subiecta sit ditioni: ad quam omnes, quasi ad caput, iuxta Apostolorum, eorumque Successorum sanctiones, Episcopi, qui voluerint, vel quibus necesse fuerit, suffugere, eamque appellare debent, vt inde accipiant tuitionem & liberationem, vnde acceperunt*

runt informationem atque consecrationem.

18 Observent hæc obiter Consiliarij, seu Ministri Regis Christianissimi Ludovici XIV. quotquot in Gallia nuper criminati sunt confugium D. Francisci Venerab. memoriæ Episcopi Appamiensis, & Capituli eiusdem Ecclesiæ Sede vacante, ad SS. D. N. Innocentium XI. ob vim & expoliationem bonorum sibi illatam: vt nihil dixerim de vtroque Parthenone, Tholossano, & Charonensi, pariter expostulante apud Sedem Apostolicam. Observent, inquam, & videant qualiter eiusmodi querelæ innitantur Apostolicæ traditioni. quod ex alijs pluribus SS. Pōtificum & Martyrū hucusque laudatorū testimonijs cōfirmare proclive esset, præter plura alia quæ suprà Disp. XI. diximus, & alibi forsan proferemus. Hæc, inquam, obiter dicta sunto.

19 S. Melchiades P. & Martyr electus anno 311. in vnica Epist. Decretali ad Episcopos Hispaniæ, qui ipsum consuluerant de pluribus spectantibus adSacraměta, proindeque ad fidem, inter plura alia, inquit: *Episcopos nolite iudicare, nolite condemnare absque Sedis huius auctoritate. Quod si feceritis, irrita erunt vestra iudicia, & vos condemnabimini. Hoc enim priuilegium huic sanctæ Sedi A TEMPORIBVS APOSTOLORVM statutum est servare, quod illæsum manet vsque in hodiernum diem.* Deinde ostendit iuxta divinas litteras soli B. Petro, & Successoribus eius in eâdem Sede datum fuisse: ac postea subdit, ex iure divino, sive ordinatione Dei, statutum fuisse, *vt maiores causæ, & potiorum curæ negotiorum ad vnam B. Principis Apostolorum Petri Sedem confluerent, vt inde suscipiant finem iudiciorum, vnde acceperunt initium institutionis, ne quando quæ à suo discreparent capite.* Quis autem dubitet, definitionem quæstionum difficiliū circa fidem & mores censeri inter maiores causas, & potiorum curas negotiorum; immo & esse omnium gravissimam? Habet ergo sola Sedes Apostolica ex iure divino, & iuxta traditionem Apostolorum, auctoritatem supremam ad eas finiendas. quam certè non haberet si iudicium Romani Pontificis adhuc in ijs esset obnoxium errori, aut correctioni præstandæ per Concilium Oecumenicum, aut reliquam Ecclesiam.

20 Romanis Pontificibus iam laudatis, sanctitate, & martyrio illustribus, adiungo duos alios satis vicinos tempori ipsorum, qui licèt sanguinem pro Christo non fuderint, in Sanctorum Confessorum album relati sunt. Prior eorum est S. Marcus, qui Pōtificatum gessit à die 16. Ianuarij 336. vsque ad diem 7. Octobris eiusdem anni. In eo verò exiguo spatio octo mensium & 22. dierum, quo Ecclesiam rexit, inter plura alia scripsit Epistolam ad S. Athanasium Alexandrinum, cæterosque Ægypti Episcopos, quæ inter Acta Concilij Nicęni edita invenitur. In ea verò inquit: *Sancta Romana Ecclesia, quæ semper immaculata mansit, & Domino providente, & B. Petro Apostolo opem ferente, in futuro manebit sine vlla hæreticorum insultatione firma & immobilis, &c.* Deinde circa medium, ait: *HÆC APOSTOLORVM VIVA TRADITIO, &c. Hæc sancta & Apostolica mater omnium Ecclesiarum Christi Ecclesia quæ per omnipotentis Dei gratiam A TRAMITE APOSTOLICÆ TRADITIONIS NVNQVAM ERRASSE PROBATVR, nec hæreticorum novitatibus depravanda succubuit: sed, vt in exordio normam fidei Christianæ percepit ab auctoribus suis Apostolorum Christi Principibus, illibata fine tenus manet, secundùm ipsius Domini Salvatoris diuinam pollicitationem, qui discipulorum suorum Principi in suis fatus est Euangelijs: Petre, inquit, ecce Sathan expetiuit, vt cribraret vos, sicut qui cribrat triticum. Ego autem pro te rogavi, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus, confirma fratres tuos. Consideret itaque vestra excellens prudentia, quàm bonum sit persistere in dispensatione vobis credita, & in fide recta, atque hæreticis, & æmulis Christi repugnare, & nunquam à veritatis tramite declinare: quoniam Dominus, & Salvator omnium, cuius fides est, qui pro nobis mori non dubitavit, & proprio nos suo redemit sanguine, qui fidem Beati Petri non defecturam promisit, & confirmare eum fratres suos admonuit. Quod Apostolicos Pontifices meæ exiguitatis Prædecessores confidenter fecisse semper, cunctis est cognitum; quorum & pusillitas mea licèt impar sit, & infirma, pro suscepto tamen, diuina dignatione, ministerio, pedisse qua cupit existere. Væ enim erit vobis, qui huius ministerij onus susceptum habemus, si veritatem Domini Iesu-Christi, quam Apostoli prædicaverunt, prædicare neglexerimus.* Hactenus ibi, & plura alia: ex quibus planè constat iudicio S. Marci Papæ, auctoritatem Sedis Apostolicæ, & firmitatem in tuenda ac docenda fide, haberi ex traditione Apostolica, innixa verbis & pollicitationi Christi D. ad Petrum in ecle-

celebri illo testimonio Lucæ 22. quod suprà sect. 2. latè expensum fuit.

21 Posterior ex ijs est S. Iulius Papa I. eiusdem Marci Successor ipso anno 336. qui in Epist. 1. Decretali ad Orientales Episcopos pro causis Athanasij, & contra excessus in Ecclesiam Romanam commissos, plura profert satis opportuna eidem scopo, ex quibus pauca solùm libabo. Etenim columna tertia ait de Romana Ecclesia, sive Apostolica Sede: *Ipsi vero primæ Sedis Ecclesiæ convocandarum generatim Synodorum iura, & iudicia Episcoporum, singulari priuilegio, EVANGELICIS, ET APOSTOLICIS, ATQVE CANONICIS, CONCESSA SVNT INSTITVTIS: quia semper MAIORES CAVSÆ ad Sedem Apostolicam multis auctoritatibus referri præceptæ sunt. Nec vllo modo potest maior à minore iudicari. Ipsa nanque omnibus maior & prælata est Ecclesijs, quæ non solummodo Canonum, & sanctorum Patrum decretis, sed DOMINI NOSTRI SALVATORIS VOCE SINGVLAREM OBTINVIT PRINCIPATVM. TV ES, inquit PETRVS, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Itaque ex institutis Evangelicis, & Apostolicis (id est ex divina & Apostolica traditione) habet Sedes Apostolica singulariter ius convocandi Synodos, & dirimendi seu terminandi CAVSAS MAIORES, quales imprimis sunt quæ ad fidem & mores spectant.

22 Subdit statim Iulius ipse: *Porrò dudum à Sanctis Apostolis, Successoribusque eorum* (nimirum, Eleutherio & Victore, qui ad marginem indicantur) *in præfatis antiquis decretum fuerant statutis, quæ hactenùs sancta, & vniuersalis Apostolica tenet Ecclesia, non oportere præter sententiam Romani Pontificis Concilia celebrari, nec Episcopum damnari, quoniam sanctam Romanam Ecclesiam Primatem omnium Ecclesiarum esse voluerunt. Et sicut Beatus Petrus Apostolus primus fuit omnium Apostolorum, ita & hæc Ecclesia ipsius nomine consecrata, DOMINO INSTITVENTE, prima, & Caput sit cæterarum, & ad eam quasi ad Matrem, atque apicem, omnes maiores Ecclesiæ causæ, & iudicia Episcoporum recurrant, eiusque iusta sententia terminum sumant; nec extra Romanum quidquam ex his debere decerni Pontificem, quatenus non ita proterve, & prolibitu cuiuspiam suo proprio arbitrio, quibusque Metropolitanis, sicut agere solebant, liceat, inconsulto Romano Pontifice, aut maiores Ecclesiæ causas deturbare, aut Episcopos damnare, &c.* Itaque, vt disertè testatur Iulius, ex institutione Domini, & traditione Apostolorum, ad solum Romanum Pontificem spectat potestas seu auctoritas congregandi Concilia, & terminandi omnes maiores causas (inter quas professò primum locum habent, quæstiones difficiles de fide & moribus.) Non terminarentur autem ab ipso, si adhuc esset recursus ad Concilium, vel consensum Ecclesiæ accedentem.

SECTO TERTIA.

Veteres quoque Patres Ecclesiæ suffragium ferre eidem auctoritati Pontificiæ, veluti habitæ ex traditione Apostolorum.

23 HISCE Testimonijs nonnulla alia subiungo antiquissimorum Ecclesiæ Patrum: qui in Romana Ecclesia agnoscunt auctoritatem docendi reliquas omnes Ecclesias, nec qualemcumque, sed ex institutione divina, aut etiam traditione Apostolica. Imprimis S. Ignatius, discipulus Apostolorum (quique multos eorum vidit & frequenter audivit, ac quatuor solùm annis elapsis à martyrio SS. Apostolorum Petri & Pauli Episcopus Antiochenæ Ecclesiæ Patriarchalis creatus fuit, nimirum anno Christi 71.) in Epist. ad Romanos ipsorum Ecclesiam appellat, nō solùm πεφωτισμένην, & πνευματοφόρον, id est *illuminatā & spiritu plenam*, sed etiam omnibus alijs superiorem, veluti quæ per voluntatem Dei ijs προκάθηται ἐν τόπῳ χωρίου Ῥωμαίων, *præsidet in loco regionis Romanorum.* Ecclesiam autem illuminatam, & spiritu plenam, ac voluntate Dei præsidentem cæteris, habere iure divino sive institutione Dei auctoritatem ad eas docendas in fide & moribus, videtur manifestum. Quare postea circa mediū Epistolæ loquens de SS. Cleto & Clemente Successoribus B. Petri in eiusdem Ecclesiæ Cathedra, inquit: *Qui igitur ijs non obedit, atheus prorsus & impius est, & Christum contemnit, ET CONSTITVTIONEM EIVS IMMINVIT.* Ergo iuxta Ignatium, constitutionis divinæ est, vt omnes obediant, atque adeò exhibeant non solum voluntatis, sed mentis obsequium Romano Pontifici, vsque adeò, vt quisquis id detrectat, censeatur veluti atheus, sive Deum ipsum negans.

23 Id ipsum clariùs adhuc tradit S. Ire-

S.Irenęus; Vir Apostolicorum temporum, cùm fuerit auditor S. Polycarpi Episcopi Smyrnæ, & discipuli S. Ioannis Evangelistæ. Etenim lib. 3. contra hæreses cap. 3. cùm pręmisisset, Romanam Ecclesiam cōstitutam fuisse ab Apostolis Petro & Paulo, & ab ijs habuisse traditionem ad annuntiandam hominibus fidem per successiones Pontificum, ait: *Ad Romanam Ecclesiam, propter potentiorem principalitatem, necesse est omnem convenire Ecclesiam; hoc est, eos qui sunt undique fideles, in qua semper ab his, qui sunt undique, conservata est ea, quæ est ab Apostolis, traditio.* Nimirum, traditio Apostolica vt omnes in dubijs quęstionibus de fide & moribus consulant Romanam Ecclesiam id est, Pontificem in ea sedentem. Deinde adiungit seriem Romanorum Pontificum à B. Petro, ac nominatim memorat S. Clementem; *qui & vidit ipsos Apostolos; & contulit cum eis adhuc insonantem eorum prædicationem, & traditionē ante oculos haberet. Non solus enim: adhuc multi supererant tunc ab Apostolis docti. Sub hoc igitur Clemente, dissensione non modica inter eos, qui Corinthi essent, fratres facta, scripsit quæ est Romæ Ecclesia potentissimas litteras Corinthijs, ad pacem eos congregans, & reparans fidem eorum, & annuntians quam in recenti receperant ab Apostolis traditionem.* Legendus præterea idem Irenæus lib. 4. cap. 43. & insuper quoddam ipsius fragmentum Græcum apud Eusebium lib. 5. Histor. Eccl. cap. 19. verbis illis: ταῦτα τὰ δόγματα Φλώριε, &c.

24 Tertullianus, & ipse antiquissimus, qui non multo post Irenæum tempore florere in Ecclesia cœpit, dum Catholicus esset nonnulla scripsit, ex quibus haud difficilè colligatur, ipsum pariter traditioni Apostolicę tribuisse auctoritatem infallibilem Romani Pontificis in definiendo. Legendus præcipuè libro de Præscriptionibus: vbi ad præscribendum contra hæreticos firmam aliquam regulam, præmittit cap. 19. *Vbi apparuerit esse veritatē, & disciplinæ, & fidei Christianæ, illic erit veritas Scripturarum, & expositionum, & omnium traditionum Christianarum.* Deinde statim progreditur ad cap. 20. & in eo ostendit, regulam firmam ad inveniēdum legitimum Scripturę sensum, petendam esse ab Apostolis, qui cum Christo conversati sunt, & ab eius divino ore, illustrationeque Spiritus sancti plenissimè instructi fuerunt, vt intelligerent Scripturas. Porrò Apostolos in Ecclesijs matricibus, quas fundarunt, disseminavisse traditiones à Christo & Spiritu sancto acceptas; ideoque ab ijs Ecclesijs Apost. discendū esse quidquid spectat ad Scripturam, fidem, & pietatem. *Etenim omne genus ad originem suam recenseatur, necesse est. Itaque tot ac tantæ Ecclesiæ, vna est illa ab Apostolis prima, ex qua omnes.* Nimirum, quamvis aliquæ sint Ecclesiæ præcipuę ab ipsis Apostolis fundatæ, quę propterea *Apostolicæ* dici mereantur, denominatione sumpta ab auctoribus suis; omnes tamen sunt vna, quia omnes ex vna, scilicet ex Primitiva Apostolica. Cùm verò pręterea addat, omnes illas esse vnam primam & Apostolicam, quasi matricem & radicem omnium aliarum inferiorum, quoniam immediatè accepit ab Apostolis traditiones; videamus inter Apostolicas Ecclesias, quam pręferat omnibus alijs, & cæteris superiorem agnoscat in tradenda doctrina fidei. Certè illam esse vult Romanam: de qua postea cap. 36. inquit: *Ista quā felix Ecclesia! CVI TOTAM DOCTRINAM APOSTOLI CVM SANGVINE SVO PROFVDERVNT: Vbi Petrus passioni Dominicæ adæquatur. Vbi Paulus Ioannis exitu coronatur. Vbi Apostolus Ioannes, posteaquam in oleum igneum demersus, nihil passus est, in insulam relegatur. VIDEAMVS QVID DIDICERIT, QVID DOCVERIT. Videamus quid didicerit, quid docuerit, quid cū Africanis quoque Ecclesijs contesserarit. Vnum Deum novit Creatorem vniuersitatis, & Christum IESVM ex Virgine Maria Filium Dei Creatoris, & carnis resurrectionē. Legem, & Prophetas cum Euangelicis, & Apostolicis litteris miscet, & inde potat fidem. Eam aqua signat, sancto Spiritu vestit, Eucharistia pascit, martyrium exhortatur, & ita aduersus hanc institutionem neminem recipit. Hæc est institutio, non dico iam quæ futuras hæreses prænuntiabat, sed de qua hæreses prodierunt. Sed non fuerunt ex illa, ex quo factæ sunt aduersus illam. Etiam de oliuæ nucleo mitis, & opimæ, & necessariæ asper oleaster oritur. Etiam de papavere ficus gratissimæ & suavissimæ ventosa, & vana caprificus exurgit. Ita hæreses de nostro fructificaverunt, non nostræ: Degeneres veritatis grano, & mendacio sylvestres.* Cùm itaque Romana Ecclesia iudicio Tertulliani non solùm sit Apostolica, sed præ cæteris felix, quoniā in illam Apostoli totam doctrinam cum sanguine suo profuderunt; cùm etiā tam anxiè quærat, *quid illa didicerit* ab eisdem Apostolis, *quid docuerit*; censet absdubio ex traditione illorum derivatum, quod illa docet, restaturque ab ijs acceptum. Docet autem Ecclesia Romana, ac sæpissimè testata

est per Pontifices suos, præsertim antiquissimos, sanctitate & martyrio illustres, ijs competere autoritatem finiēdi omnes quæstiones graves ac difficiles de fide & moribus: vt vidimus sect. 1. & 2. Censuit itaque Tertullianus eiusmodi auctoritatem constare ex Apostolica traditione. Vide præterea ipsum eodē lib. de Præscriptionibus cap. 21. a 22. & 23. præsertim adiunctis Scholijs doctissimi Christiani Lupi, quæ nuper nobis à Bibliotheca sua communicavit nobilissimus iuxtà & eruditissimus D. D. Didacus de la Cueva, & Aldana, in Salmanticensi Ecclesia Canonicus S. Scripturæ Interpres, in Academia verò Theologiæ Vespertinus ac celeberrimus Antecessor, nunc iam electus Episcopus Vallis Oletanus, & naturę genio, ac magnæ animæ dotibus formatus ad summa.

25 Inde idem est, vt quandiu Catholicus fuit, definitiones Romanorum Pontificum, seu decreta circa res fidei aut morum, *peremptoria* censuerit & appellaverit, veluti quæ reformari iam aut retractari non possent. Quare lib. de Pudicitia cap. 1. loquens de S. Zephyrino Papa inquit: *Audio Romæ Edictum esse propositum, & quidem peremptorium: Pontifex scilicet Maximus qui est Episcoporum, edicit: Ego & mœchiæ & fornicationis delicta pœnitentia functis dimitto.* Nec verò Tertullianus tam firmo assensu exhiberet mentis obsequium iudicio Romani Pontificis in ea fidei controversia, nisi illud censeret irreformabile, & fide divina certum: proindeque constans aut ex sacris litteris, aut Apostolica traditione, à principio communicata Ecclesiæ Romanæ. Ideoque lib. 4. adversus Marcionem cap. 5. inquit: *Videamus quod lac a Paulo Corinthij hauserint, ad quam regulam Galatæ sint recorrecti, quid legant Philippenses, Thessalonienses, Ephesij, quid etiam Romani de proximo sonent, quibus Evangelium & Petrus & Paulus sanguine quoque suo signatum reliquerunt, &c.*

26 Posset idipsum confirmari pluribus testimonijs aliorum Patrum. Sed quoniam maioris ponderis sunt in hac parte antiquiores, vtpote Apostolis proximiores, cæteros prętermittendos duxi. Sufficiat vnum vel alterum indicare obiter: & primò quidem Cyprianum florentem circa annum Christi 250. dum lib. 1. Epist. 3. ait de quibusdam: *Navigare audent ad Petri Cathedram, & Ecclesiam principalem, &c. nec cogitant eos esse Romanos, ad quos perfidia habere non potest accessum.* Quod nullatenus diceret S. Doctor, nisi vel ex sacris litteris, vel ex Apostolica traditione certus esset, Pontificem Romanum ex cathedra S. Petri definire nō posse, aut Romanos docere aliquid fidei contrarium. Idem collige ex S. Gregorio Nazianzeno in Carmine de Vita sua ante medium dicente: *Vetus Roma ab antiquis temporibus habet rectam fidem, & semper eam retinet: sicut decet Vrbem, quæ toti Orbi præsidet, semper de Deo integram fidem habere.* Nimirum, à temporibus Apostolorum, quorum traditiones retinet, & iuxta quas ex cathedra D. Petri totum Orbem Christianum docet.

26 Quòd si verò quispiam contendat, in testimonijs tota hac sectione allegatis palam non haberi quòd auctoritas Romani Pontificis in definiendo sit certa iuxta Apostolicam traditionem; sed solùm id à nobis colligi per ratiocinationem: haud gravatè feram. Cęterum in duplici priori sectione adeò illustria eius veritatis testimonia ex sanctis illis Primitivæ Ecclesiæ Pontificibus ac Martyribus dedi, vt causæ nostræ patrocinio non sit opus alijs testibus, nisi summùm ad exornationem aliquam eiusdem doctrinæ.

27 Claudo denique sectionem verbis laudati Tertulliani citato lib. de Præscriptionibus cap. 20. quòd ex ijs eruatur argumētum ineluctabile pro doctrina hucusque asserta. *In summa*, inquit, *si constet id verius, quod prius, id prius quod & ab initio, id ab initio quod ab Apostolis; PARITER VTIQVE CONSTABIT, ID ESSE AB APOSTOLIS TRADITVM, QVOD APVD ECCLESIAS APOSTOLORVM FVERIT SACROSANCTVM.* Atqui solam Sedem Apostolicam, sive Romanum Pontificem habere auctoritatem ad finiendum quaslibet controversias graves ac difficiles de fide & moribus, non est doctrina hoc vel illo sæculo inventa, sed longè priùs tradita; nec vtcumque priùs, sed ab initio, & veluti sacrosancta in ipsa Ecclesia matrice Apostolorum: vt probatum fuit sect. 1. & 2. Ergo auctoritas prædicta Sedis Apostilicæ, sive Romani Pontificis, est planè ab Apostolis tradita. Quare etiam ex hoc capite debet censeri omnino certa secundùm Catholicam fidem. Alioqui nullus erit locus, vt quidquam aliud in Ecclesia Catholica fuisse traditum ab Apostolis iudicetur, & proinde fide divina credatur. Nulla enim alia veritas habet plura aut potiora fundamenta, vt censeatur ab Apostolis tradita.

***

DIS-

DISPVTATIO XXIV.

AN AVCTORITAS INFALLIBILIS SEdis Apostolicæ pronuntiantis de fide & moribus sit definita in Concilijs Oecumenicis.

TERTIVS Locus decretorius apud omnes Catholicos ad ostendendum aliquid tanquam fide diuina certum, sumitur ex doctrina Conciliorum Vniuersaliũ, nimirum, cõgregatorum auctoritate Sedis Apostolicæ, & ab ipsa confirmatorum. Quare postquam ex alijs duobus locis, tum Scripturæ sacræ, tum Traditionis Apostolicæ, auctoritatem Romani Pontificis in definiendo circa fidem & mores immunem ab omni erroris periculo demonstrauimus, oportet nunc illam ipsam ex Concilijs ostendere. Id verò breuiter præstandum erit: quoniam multa huc spectantia iam in superioribus tradita sunt. Eademque causa nec indicabimus exceptiones, quibus Aduersarij possent occurrere. Satis enim in decursu totius Tractatus praeoccupatæ fuerunt.

SECTIO PRIMA.

Auctoritatem Romani Pontificis ex cathedra definientis, palam fuisse traditam in Concilijs Oecumenicis: ac primùm quidem in Magna Nicæna Synodo, cuius decreta quædam expenduntur contra nuperam Declarationem Cleri Gallicani.

2 PRIMVM Concilium Oecumenicum Ecclesiæ fuit Nicænum anno Christi CCC.XXV. sub S. Sylvestro Papa, imperante Constantino Magno, celebratũ à trecentis octodecim Patribus, quorum multi sanctitate eximia, miraculis, & cruciatibus antea pro fide Christi toleratis, insignes erant. Ideo tot laudes & præconia meruit in tota Ecclesia ab eo tẽpore: vt fusè ostẽdimus Tom. II. Theologiæ S. Anselmi Disp. LV. Porrò in ea Magna Synodo videtur fuisse palam definita auctoritas suprema Romani Pontificis ad finiendum omnes maiores causas, ac proinde controversias fidei & morum, quæ primum inter eas locum obtinent. Etenim S. Iulius I. Papa, qui Pontifex renuntiatus fuit an. Christi CCC.XXXVI. id est, quindecim annis post idem Conciliũ celebratum, inquit in Epist. ad Orientales Episcopos: *Conciliorum conuocandorũ iura & maiores causas, ad Sedem Apostolicam, Euangelicis Apostolicisque institutis referri oportet. Id à Sanctis Apostolis, & Successoribus eorum: id à Nicæna Synodo definitum est.* Vbi comprehendit tres præcipuos locos ad comprobandum veritatem hanc, veluti certam ex fide, nimirum, ex Euangelio (cuius statim verba allegat, *Tu es Petrus, &c.*) ex Apostolica traditione, ac tandem ex definitione Conc. Nic.

3 Idem testatur ipse in Epist. ad Episcopos congregatos Antiochiæ, totidem ferè verbis, & subdit, *definitum fuisse in Nicæna Synodo, non debere præter sententiã Romani Pontificis vllo modo, aut Concilia celebrari, aut Episcopos damnari: cui maiora Ecclesiarum negotia ab ipso Domino speciali priuilegio tradita sunt.* Citatque c. 18. eiusdem Concilij sic loquentis: *Omnes Episcopi in grauioribus causis liberè Apostolicam appellent Sedẽ, atque ad eam quasi matrem confugiant: Cuius dispositioni omnes maiores causas antiqua Apostolorum auctoritas reseruauit.* Vbi Concilium Nicænum non solùm definit veritatem in qua versamur: sed etiam testatur, illam fuisse acceptam ex antiqua Apostolorum traditione. Quo ipso denuo confirmantur quæ in præced. Disp. per totã à nobis ea de re dicta sunt.

4 Præterea ibidem allegat cap. 19. eiusdem Concilij in hæc verba: *Quanquam accusati Pontificis causam comprouincialibus Episcopis scrutari liceat; non tamen inconsulto Romano Pontifice definire: cùm B. Petro Apostolo non ab alio, quàm ab ipso Domino, dictum sit, quæcumque ligaueris, &c.* Vbi Patres Concilij planè agnoscũt, eandem B. Petri potestatẽ auctoritatẽque Romano Pontifici eius Successori fuisse communicatã. Alioqui perperã & extra rem ex potestate Petro tradita à Domino colligerent, solius Romani Pontificis esse definire causas Episcop.

5 Quòd si opponas, ea Concilij Nicæni testimonia nunc non extare in exemplaribus, quibus frequenter vtimur; nihil obest. Imprimis enim Iulius Papa, qui annis solùm quindecim post Concilium Ecclesiam gubernavit, testatur, & quidẽ sub gravi iuramento, ea decreta ab ipso Cõcilio edita fuisse. Deinde, fuit vita & integritate morum excellens,

propterea que in Sanctorum album relatus: vt proinde nefarium sit dubitare de veritate testimonij ipsius. Rursus illâ ipsâ Epistolâ scribebat adversus multos ex ipsis Episcopis Antiochiæ congregatis, qui eidem Concilio Nicæno interfuerant: neque vlla veri species est, quod ijs obijceret canones eius Synodi, quos ipsi negare possent, aut dicere ab ipso Pontifice Iulio confictos. Certissimum itaque est, prædicta decreta fuisse prolata à Concilio Nicæno.

6 Idipsum testantur plurimi alij Episcopi, qui eidem Concilio præsentes fuerunt, nimirum, S. Athanasius, & Pontifices Ægyptiorum, Thebaidis, ac Lybiæ, in Epist. ad S. Felicem II. Pap. qui electus fuit paucis annis post obitum prædicti S. Iulij, nimirum circa annũ CCC.LVI. Etenim inter alia inquiunt: *Scimus in Nicæna magna Synodo ab omnibus concorditer esse roboratum, non debere absque Romani Pontificis sententia Concilia celebrari, nec Episcopos damnari.* Vera igitur & certissima est allegatio illorum capitum Concilij Nicæni, quæ apud Iulium Papam legitur. Quin & in eadem Epistola S. Athanasij, & Episcoporum aliorum, Romanus Episcopus dicitur, *CAPVT ALIORVM, ET DOCTOR ORTHODOXÆ DOCTRINÆ.* quo titulo planè significatur summa auctoritas Romani Pontificis ad tradendum doctrinam rectam & consentaneam fidei.

7 Accedunt testimonia aliorum Pontificum sæculi sequentis, nimirum S. Innocentij I. in Epist. ad Victricium, seu Victorinum cap. 3. & S. Leonis Magni in Epist. ad Theodosium Iuniorem: qui duo aiunt, ea decreta in Concilio Nicæno habita fuisse. Quod ipsum postea testatus pariter fuit Pelagius Papa, immediatus Gregorij Magni prædecessor: & habetur 17. d. cap. *Multis.* Sed & eandem doctrinam nomine Concilij Nicæni allegant in Sexta Synodo Carthaginensi Faustinus, Philippus, & Asellius, Legati Apostolicę Sedis ex litteris Zosimi, Romani Pontificis ab anno CD. XVI. Itaque res est omnino cõperta, de qua nec minimùm dubitare liceat.

8 Porrò capita illa à S. Iulio, & alijs Pontificibus Romanis, Episcopisque allegata, quàvis edita fuissent à Patribus Concilij Nicæni, postea fraudulenta hæreticorũ manu cũ pluribus alijs capitibus eiusdẽ Synodi ablata & incẽsa fuerunt: vt testatur laudatus S. Athanasius, & cęteri Africę Episcopi in dicta Epist. Et idem Athanasius in alia ad S. Marcum Papam, immediatũ Successorẽ S. Sylvestri, cuius tempore celebrata fuit Nicæna Synodus, testatur, capita eius Concilij fuisse septuaginta: quod & ipse Marcus confirmat rescribens Athanasio. Eorum verò plurima perierunt, & inter ea illa duo à S. Iulio allegata. de quo conqueritur Felix Papa in Epistola ad Episcopos Ægyptios, id tribuens hæreticorum fraudi. An verò fuerint septuaginta numero à principio, vti Athanasius & Marcus affirmant, an octoginta, aut quot, discutiunt Alphonsus Pisanus, Franciscus Turrianus, & Cardinalis Baronius ad annum 325. à num. 56. vsque ad 80. Id certum est, iam ab antiquis temporibus solùm extare viginti Canones, seu Capita, quæ tum Græcè, tum Latinè habentur in frequentibus editionibus Conciliorum.

9 Omnia verò capita, seu quidquid decretum fuit in ea Magna Synodo, antequam ipsa dissolveretur, confirmatum fuit à S. Sylvestro Papa. Etenim missis Canonibus Synodi Romam à Constantino Magno, & à Patribus Nicænis ad Sylvestrum, vt confirmarentur, hic in Concilio Romano CC.LXXV. Episcoporum, hanc confirmationis formulam edidit: *Quidquid in Nicæa Bithyniæ constitutum est, ad robur sanctæ Matris Ecclesiæ Catholicæ & Apostolicæ à sanctis Sacerdotibus 318. nostro ore conformiter confirmamus. Omnes qui ausi fuerint dissoluere definitionem sancti & Magni Concilij, quod apud Nicæam congregatum est sub præsentia pijssimi ac venerandi Principis Constantini Augusti, anathematizamus. Et dixerunt omnes: PLACET.* Videtur itaque omnino certũ, auctoritatẽ Romani Põtificis ad dirimendũ vltimo & irreformabili iudicio omnes maiores causas, ac proinde gravissimas omniũ, quales sunt quæ ad doctrinam fidei & morũ spectant, fuisse definitam in Concilio Nicæno, omniũ Vniversaliũ primo.

10 Viderint autem Illustrissimi Galliarum Præsules Lutetię congregati die 19. Martij 1682. cuiuscumque demum auctoritatis, doctrinæ, aut eruditionis sint, quomodo non contradicant præiactis decretis Magnę illius & sacrosanctę Synodi: cuius comparatione omnis alia congregatio Episcoporum, & quælibet Comitia Ecclesiastica, non dico vnius, sed multorum Regnorum, longè inferiora existimari debent. Tot enim & tanti Patres sanctitate, martyrio, miraculis, & doctrina clarissimi, & planè admirandi, ad illam convenerunt, vt nunquam alia æqualis postea in Ecclesia congregatio visa fuerit. Nimirum, de illa dixit S. Leo Magnus Papa Epistola 55. quæ est ad Anatolium Constantinop. Episcopum. *Nulla sibimet de multiplicatione Synodalis congregationis Synodalia Concilia blandiantur, nec trecentis illis*

illis decem & octo Episcopis quantumlibet copiosior numerus Sacerdotum, vel cōparare se audeat, vel præferre: cùm tanto diuinitus priuilegio Nicæna sit Synodus consecrata, vt siue per pauciores, siue per plures Ecclesiastica iudicia celebrentur, omni penitus auctoritate sit vacuum, quidquid ab illorum fuerit constitutione diuersum. Et paucis interiectis subiungit: *Sancti illi, & venerabiles Patres, qui in vrbe Nicæna, sacrilego Ario cum sua impietate damnato, mansuras vsque in finē mundi leges Ecclesiasticorum Canonum cōdiderunt, & apud nos, & in toto orbe terrarum in suis constitutionibus viuunt: & si quid vsquam aliter, quā illi statuerant, præsumitur, sine cunctatione cessetur: vt quæ ad perpetuam vtilitatem generaliter instituta sunt, nulla commutatione varientur.* Preterea in Epist. ad Pulcheriam, quæ est 55. ait: *Quoniā contra statuta paternorū canonū, quæ ante longissimæ ætatis annos in vrbe Nicæna spiritualibus sunt fundata decretis, nihil quidquā audere conceditur, ita vt si quis diuersum aliquid decernere velit, se potiùs minuat, quā illa corrumpat: quæ si (vt oportet) à cunctis Pontificibus intemerata seruētur, per vniuersas Ecclesias trāquilla erit pax, & firma concordia, nullæ de mensuris harum dissensiones, nullæ de ordinationibus lites, nullæ de priuilegijs ambiguitates, nulla erunt de aliena vsurpatione certamina; sed ea quæ iure charitatis rationabilis est, & morum, & officiorum seruabitur vnitas.* Denique in Epist. 66. inquit: *Tanta est apud me Nicænorum Canonum reuerentia, vt ea quæ sunt à sanctis Patribus constituta, nec permisserim, nec patiar aliqua nouitate violari.*

11 Cùm itaque tantæ auctoritatis sit magna illa Synodus Nicęna, relatè ad quęlibet posteriora Concilia, etiam Generalia, & celebrata à longè copiosiori numero Patrum; quantò præstantior erit quibuslibet Comitijs Illustrissimorū illorum Galliæ Præsulum? Quare quidquid ab his nuper declaratum fuit quoddammodo derogans summæ auctoritati Pontificis Romani, sive in ordine ad quæque Concilia, sive circa omnes causas maiores terminandas (quales imprimis sunt controversiæ ortę de fide & moribus) nullius momenti reputari debet, vel ex hoc solo capite, quo adversatur decretis Concilij Nicæni, quamvis nihil aliud contra se haberet.

12 Fuit verò ea doctrina Nicænæ Synodi speciatim circa auctoritatem Romani Pontificis statim recepta à tota Ecclesia, veluti certa secundùm fidem. Ideoque S. Damasus Papa, qui quadraginta duobus post idē Concilium annis, nimirum Christi 367. assumptus fuit in Pontificatum, scribens ad triū Conciliorum Africanorum Episcopos dixit: *Summas causarum definiri absque Sedis Romanæ auctoritate non licet: Synodumque sine eius auctoritate fieri, NON EST CATHOLICVM. Nec vlla Concilia rata leguntur, quæ non sunt fulta Apostolica auctoritate. Est enim FIRMAMENTVM A DEO FIXVM ET IMMOBILE omnium Episcoporum Apostolica Sedes, & vertex Ecclesiarum: supra quā Christus Vniuersalem fundauit Ecclesiam. Ait enim, TV ES PETRVS, &c.* Vbi auctoritati Concilij Nicæni adiungit aliam, ex Evangelio desumptam.

SECTIO SECVNDA.

Eandem doctrinam fuisse apertè confirmatam in plurimis alijs Concilijs Generalibus, quorum testimonia exscribuntur, aut tam in superioribus exscripta indicantur. Clausula huius Tractatus.

13 Ex Concilijs Generalibus Nicæno posterioribus facilè & fusè possemus eandē veritatē ostendere. Verum cùm id iam pręstiterimus suprà, præsertim Disp. IX. sect. 2. 3. & 5. sufficiet nunc indicare loca ibidem exscripta, vt ibidem consulantur, & nunc quædam aliorum Conciliorum Generalium testimonia subiungere.

14 In Synodo IV. Generali, id est, Chalcedonensi, celebrata tempore S. Leonis Papæ cognomento Magni, anno 451. Coss. Marciano & Adelphio, sexcenti, & triginta Patres congregati protulerunt hęc verba, quę exscribit S. Thomas in Opusculo contra errores Græcorum: *Veneramur secundū Scripturas, & Canonum definitionem, sanctissimum Antiquæ Romæ Episcopum primū esse & maximum Episcoporū.* Atque inferiùs: *Si quis Episcopus prædicatur infamis, liberam habeat sententiam appellandi ad Beatissimum Episcopum Antiquæ Romæ: quia habemus Petrum Petram refugij, ET IPSI SOLI LIBERA POTESTATE LOCO DEI SIT IVS DISCERNENDI SECVNDVM CLAVES A DOMINO SIBI DATAS: ET OMNIA AB EO DIFFINITA TENEANTVR, TANQVAM A VICARIO APOSTOLICI THRONI.* Quid clariùs? Neque obstat quòd hæc verba eius Concilij à D. Thom. allegata non legantur in illius exemplaribus modò extantibus. Etenim iam olim S. Gregorius Magnus lib. 5. Epist.

epist. 14. ad Narsem Comitem conquestus est, ea hæreticorum ausu abrasa fuisse.

15 Deinde in eius Synodi Actione I. S. Leo Papa dicitur Apostolicum gubernare thronum, & Sedes Romana Caput omnium Ecclesiarum. Similiter Actione II. cùm lecta fuisset Epistola Leonis, Patres vna voce clamaverunt: *Anathema qui ita non credit: Petrus per Leonem loquutus est.* Et Actione III. Romanum Pontificem DOMINVM NOSTRVM dicunt, eidemque acclamantes, *Apostolicum & Vniuersalem appellant*, illiusque doctrinam, tanquam à B. Petro traditam amplectuntur: ac tandem vniversa dogmata à se tradita in ea Synodo optant Sedis Apostolicæ auctoritate confirmari. Quę omnia manifestè ostendunt, eius Concilij communi sensu iudicium Sedis Apostolicæ in controversijs fidei esse supremum, & fide divina certum. Vnde cùm idem Leo Papa Dioscorum condemnasset, tota Synodus dixit: *Sanctissimus Archiepiscopus Magnæ Romæ, vna cum ter beatissimo Petro, qui est Petra & crepido Catholicæ Ecclesiæ, & ille, qui est rectæ fidei fundamentum, nudauit eum Episcopatus dignitate.* Denique in Epistola Synodali ad eundem Leonem gratulantur Patres, quòd Dominus dedisset tantum Antistitem Apostolicæ Sedi, VNDE RELIGIONIS NOSTRÆ FONS ET ORIGO MANAT.

16 In Synodo V. Generali coacta apud Constantinopolim anno 554. sub Vigilio Papa, & Iustiniano Augusto, omnes Patres congregati subscripserunt sententię contra Anthymum latæ à Menna Patriarcha Cōstantinopolitano, qui nomine suo, & cæterorum adiecit: *Nos Apostolicam Sedem sequimur, & obedimus, sicut charitas vestra scit; & ipsius communicatores habemus; & condemnatos ab ipsa & nos condemnamus.* Non testarentur autem se Apostolicam Sedem ita sequi, nisi in ea auctoritatem supremam & infallibilem agnoscerent ad ferendum iudicium in causis maioribus, immo & summis, quæ ad fidem & mores spectant.

17 Sed illustrius multò est testimonium Sextæ Synodi Generalis etiam Constantinopoli coactę an. 680. sub S. Agathone Papa, & Constantino Pogonato Imperatore. Ibidē enim Act. IV. habetur Professio fidei, quam idem Agatho ad Concilium miserat, & postea repetit in suggestione Synodica (sic enim ibi appellatur) cui innumeri ferè Episcopi subscripserunt, quæque postea à toto Concilio probata fuit in Actionib. VIII. XIII. & XVII. Verba autem Professionis Synodicę, hæc sunt: *Beati Apostoli annitente præsidio hæc Apostolica eius Ecclesia nunquam a via veritatis in qualibet erroris parte deflexa est. HVIVS AVCTORITATEM, vtpote Apostolorum omnium Principis, SEMPER OMNIS CATHOLICA CHRISTI ECCLESIA, ET VNIVERSALES SYNODI, FIDELITER AMPLECTENTES IN CVNCTIS SECVTÆ SVNT; OMNESQVE VENERABILES PATRES APOSTOLICAM EIVS DOCTRINAM AMPLEXI: per quam & probatissima Christi Ecclesiæ luminaria claruerunt, & sancti quidē Doctores Orthodoxi venerati atque secuti sunt: hæretici autē falsis criminationibus ac derogationum odijs insecuti. Hæc enim Apostolica Christi Ecclesia per Dei gratiam a tramite Apostolicæ traditionis nunquam errasse probabitur, nec hæreticis nouitatibus deprauata succubuit: sed vt ab exordio Christianæ fidei percepit ab auctoribus suis, Apostolorū Christi Principibus, illibata fine tenus permanet, secundū ipsius Domini Saluatoris diuinam pollicitationē, Petre, Petre, ecce Sathan expetiuit vos vt cribraret sicut triticū. Ego autē pro te rogaui vt non deficiat fides tua, & tu confirma fratres tuos. Quod Apostolicos Pontifices meos prædecessores confidenter fecisse semper est cognitū.* Hucusque nō solus S. Agatho Papa, sed totum illud Generale Conciliū, quod ea verba omnia toties in citatis Actionibus probat. Deinde verò Act. XVIII. eadem Synodus palam profitetur, Romanum Episcopum Agathonem esse Successorem in Sede Principis Apostolorum.

18 Porrò locus prędictus est adeò illustris, vt solus ille sufficeret ad reddendam fide divina certam auctoritatē Sedis Apostolicæ in definiendis fidei controversijs absque vllo erroris periculo. Quapropter mitto plura alia eiusdem Synodi testimonia suprà exscripta Disp. IX. sect. 2. num. 13. & 14.

19 Idipsum ferè traditur in Synodo VII. Generali, id est, Nicæna II. celebrata à 340. Episcopis anno 787. præsentibus Legatis Adriani I. Papæ, imperantibusque Constantino Augusto, & Irene eius matre. Testimonia eius præcipua dedimus eadem Disp. IX. num. 19. & 21.

20 Idem etiam habetur in Synodo VIII. Generali habita Constantinopoli anno 869. sub Adriano II. præsentibus ipsius Legatis. Varios eius locos exscripsimus & fusè expendimus Disp. IX. citata sect. 5. ferè per totam à num. 34. Nunc præterea observare oportet hæc Patrum congregatorum verba, prout referuntur à Cardinali Turrecremata lib. 2.

lib. 2. cap. 109. *Sequentes in omnibus Apostolicam Sedem, speramus, vt in vna communione, quam Sedes Apostolica prædicat, esse mereamur: IN QVA EST VERA ET INTEGRA CHRISTIANÆ RELIGIONIS SOLIDITAS. Quare non consentientes Apostolicæ Sedi, eorum nomina inter sacra mysteria non sunt recitanda.* Præterea in eadem Synodo approbatur Epistola Ignatij Patriarchę CP. ad Adrianum Papam, in qua eadem doctrina traditur. Denique Sessione postrema Canone 21. Synodus Romanam Sedem vocat. *SEDEM PRINCIPIS APOSTOLORVM.*

21 In Concilio XIV. Generali, aliàs II. Lugdunensi sub Gregorio X. quod celebratum fuit anno 1274. asseritur, Romanũ Pontificem esse Vicarium Iesu Christi Successorem Petri, Rectoremque Ecclesiæ vniversalis. Lege cap. *Vbi periculum* de elect. in Sexto. Deinde ipsi Græci, qui antea schismatici erant, & subiectionem detrectabant erga Romanum Pontificem, ibidem plenam ipsi obedientiam profitentur, & in illo agnoscunt *summum ac plenum Primatum & Principatum, super vniversam Ecclesiam Catholicam, cum potestatis plenitudine*: ac præterea aiunt: *Siquæ de fide fuerint subortæ quæstiones, suo debent iudicio definiri.* Vide Epistolam Michaelis Imperatoris CP. ad eundem Gregorium X præfixam Actis eius Concilij, præsertim col. 3. vbi hæc & plura alia habentur.

22 In Concilio Viennensi, id est XV. Generali sub Clemente V. Papa anno 1311. tit. 1. qui est vnicus de Summa Trinitat. & Fide Cathol. palam habetur, declarationem dubiorum fidei dumtaxat spectare ad Sedem Apostolicam. Verba illius exscripsimus supra Disp. XIV. num. 3.

23 In Concilio Constantiensi (vnde Adversarij aliquid pro se habere diu multumque laborant) nihil habetur præiactæ doctrinæ contrarium, si rectè intelligantur verba Sessionis IV. & V. vt latè ostensum fuit in superioribus, præsertim Disp. XV. & XVI. Quin potiùs ex damnatione quorundam articulorum Vvicleffi, quæ habetur Sess. VIII. & XV. apparet Concilium ipsum agnovisse in Romano Pontifice certo atque indubitato plenam & supremam auctoritatem in totam Ecclesiam, proindeque ad dirimendum quæstiones fidei. Vide quæ Disp. citata XV. num. 29. observavimus: similiterque plura alia spectantia ad Concilium Basileense, quod initio quidem Generale & legitimum fuit: sed cùm primùm cœpit resistere Romano Pontifici, eiusque auctoritati bellum indicere, desijt esse Synodus legitima, & transijt in Conciliabulum, aut conventiculam, vt postea definitum fuit in Concilio Lateranensi sub Leone X. Sess. XI. Quæ omnia à nobis dicto loco fusè tradita sunt, nec inculcare oportet.

24 In Concilio Florentino celebrato sub Eugenio IV. Papa anno 1438. eadẽ doctrina confirmata fuit vno animo & voce ab omnibus Patribus Latinis & Græcis Sess. vlt. & ab ijsdem subscripta est. Verba exscripsimus Disp. XV. mox citata num. 31. Adde plura alia ex Gregorio Hieromonacho, Magno Protosyncello, in Epist. Græcolatina, quæ post Acta eiusdem Concilij invenitur edita contra Marcum Ephesium: ex qua plura huc spectantia observavimus Disp. XVI. num. 54. & seqq.

25 In Concilio Lateranensi pariter Generali inchoato sub Iulio II. anno 1511. & finito sub Leone X. anno 1517. potestas suprema Papę in totam Ecclesiam, & nominatim supra Concilium Oecumenicum, palà definita fuit Sess. XI. cuius verba pręcipua exscripsimus Disp. XV. num. 34. Indidem verò manifestè colligitur auctoritas infallibilis Romani Pontificis independens à Concilio Generali, sicut & in hoc nullam esse auctoritatem ad definiendum sine consensu & approbatione Romani Pontificis.

26 Denique in Concilio Tridentino eadem doctrina videtur expressè tradita in Decreto ipso de recipiendis & observandis decretis Concilij: cuius verba exscripsimus & expendimus suprà Disp. XV. num. 37. 38. & 39. nec repetere opus est.

27 Cùm hęc ita sint, videant quicumque nullo præiudicio exoculati sunt, quomodo non sit certa secundùm fidem auctoritas Sedis Apostolicæ, sive Pontificis Romani ad definiendum quaslibet controversias difficiles de fide & moribus, iudicio certo, vltimo, & irreformabili, sine dependentia à Concilio Generali, vel consensu Ecclesiæ accedente. Sanè si non est certa secùdùm fidem doctrina, quę planè constat ex multis Scripturæ testimonijs intellectis iuxta communem sensum SS. Patrum, ex traditione Apostolica inconcussa, & ex definitionibus Conciliorum Generalium (qualem esse ostendimus in hisce Disputationibus XXII. XXIII. & XXIV doctrinam de auctoritate infallibili Romani Pontificis) nescio quęnam alia à Catholicis habenda sit certa secundùm fidem, aut quomodo ab aliquo ex ijs iam de cætero oppositum tradatur sine manifesto periculo violandæ fidei. Poterunt itaque fortasis excusationem aliquam obtendere ij, quibus antea abductis contraria opinione, aut non satis in-

structis circa hanc controversiam, aut aliquo præiudicio occupatis, religioni non fuit oppositæ doctrinæ adhærere. At post tot & tam decretoria Scripturę, Traditionum Apostolicarum, & Conciliorum Generalium testimonia, pręter innumera alia Patrum in superioribus exscripta, & post communem totius Ecclesiæ sensum à tempore Apostolorum vsque modo fusè demonstratum per singula sæcula, non apparet vllus excusationi locus.

28 Spero itaque in Domino, si hęc quæ protulimus, præsertim in hisce tribus postremis Disputationibus, examinentur vti oportet à Sede Apostolica, prodituram ab ea decretum simile Edicto Imperatoris Marciani executorio Concilij Chalcedonensis, illis aut similibus verbis ipsius cap. 3. *Cesset profana contentio. Nam vere impius atque sacrilegus est, qui post tot Sacerdotum sententiam aliquid suæ opinioni tractandum relinquit. Extremæ quippe dementiæ est in medio & perspicuo die commentitium lumen inquirere. QVISQVIS ENIM POST VERITATEM REPERTAM ALIQVID VLTERIVS DISCVTIT, MENDACIVM QVÆRIT.*

TRAC-

TRACTATVS SECVNDVS

CATHEDRA S. PETRI VINDICATA:

PONTIFICES ROMANI ERRORIBVS IMMVNES.

PROOEMIVM.

QVAMVIS Tractatu præcedenti auctoritas infallibilis CATHEDRÆ S. PETRI latè stabilita fuerit, tanquam certa secundùm fidem, non propterea desunt difficultates, & argumenta plura, quibus impetatur. Nec mirum sanè id censeri debet: cùm ferè nullum Christianæ fidei mysterium in Concilijs Oecumenicis traditum sit, quod impugnatores acerrimos non habuerit; antequam definiretur, Catholicos; postquam definitum ab Ecclesia fuit, hæreticos. Deinde notum est, quanto studio Sectarij, præsertim huius sæculi, & proximè præcedentis, convellere tentaverint auctoritatem Conciliorum Generalium, & quot argumentis, partim ex Scriptura, partim ex testimonijs Patrum, partim denique ex antinomia Canonum, illam impugnaverint: quamvis irrito planè conatu, vt vidimus Tomo I. Theologiæ S. Anselmi Disp. II. Itaque nemini mirum esse debet, si auctoritas infallibilis Cathedræ S. Petri, sive Sedis Apostolicæ, aut Pontificis Romani ad pronuntiandum de fide & moribus, quam hactenus asseruimus, veluti fide divina certam, impugnatores habeat, non modò Heterodoxos omnes, sed etiam aliquos ex Catholicis, atque in ijs Illustrissimos illos Præsules Galliarum, qui die 19. Martij Parisijs Declarationem illam ediderunt suprà Disp. II. exscriptam. Quare superest omnium eorum præcipua argumenta obijcere, & solvere, præter nonnulla quæ iam supra Disputationibus XI. XV. XVI. & XVII. diluta sunt. Antè verò quàm id præstemus oportet præmittere Disputationem quandam, quæ cautioni & præsidio sit ad extricandos facili negotio plures nodos occurrentes.

DIS-

DISPVTATIO XXV.

QVONAM SENSV A NOBIS ASSERATVR: auctoritas infallibilis Cathedræ S. Petri, & qualiter generatim ab impugnationibus vindicanda sit.

PLVRES Quæstiones, præsertim hoc scripturiente ævo, interminæ evadunt, & libros implent, seu potius paginas onerant, quoniam initio earum non proponitur dilucidè sensus in quo verè exagitantur ab Auctoribus. Quare initio huius Tractationis visum præmittere, quonam sensu afferamus infallibile iudicium Cathedræ S. Petri sive Romani Pontificis pronuntiantis de fide aut moribus. Sic fiet, vt brevius expediantur Disputationes sequentes.

SECTIO PRIMA.

Controversiam esse solùm de Pontifice Romano, vt tali; & non circa quæstiones solius facti, sed iuris; nec qualiscumque, aut humani, pendentis ab ipsorum arbitrio, sed diuini aut naturalis; & hoc tantùm vbi ex cathedra definiunt.

1 ATQVE Id imprimis præmittendum, quamvis valde probabile sit, & à plerisque Theologis traditum, neminem ex Romanis Pontificibus ritè electis vnquam hæreticum fuisse, ne ad breve tempus quidem; immo nec esse posse, iuxta præsentem Dei providentiam; adhuc tamen nos nullatenus inniti eidem opinioni ad hanc controversiam dirimendam. Nimirum eùm illa sit solùm probabilis, & cuius contrariam, aut de facto, aut saltem de possibili, non pauci nec ignobiles Theologi tuentur; vacillat eius auctoritas; nec tanti est, vt supra illam extruere possimus, quam in Disputatione hac asserere volumus, doctrinam, veluti omnino certam & Catholicam. Sinamus itaque, aut permittamus hoc loci, posse Romanum Pontificem, vt persona quædam privata est, errare in fide, idque non solùm ex ignoratione, aut negligentia, sed pertinaciter, ita vt verè sit hæreticus, saltem ad breve aliquod tempus, & apud Deum. Demus etiam, id aliquando accidisse: quamvis oppositum sit nobis non modò longè probabilius, sed moraliter certum, vt suo loco ostendemus. Adhuc locus est huic controversiæ, quæ nó procedit de Pontifice Romano, prout est persona privata, sed publica, sive quatenus Pontifex supremus est, & ex cathedra Sedis Apostolicæ pronuntians aliquid circa fidem aut mores, tanquam credendum & sequendum ab omnibus fidelibus. Hoc sensu procedit Disputatio, & inquirit, an eius iudicium sit prorsus infallibile & irreformabile, quod proinde nulli errori subiaceat.

2 Vnde obiter refelluntur qui in hac re mediam quandam viam excogitarunt, discernentes Romanum Pontificem ab Ecclesia Romana, & aientes, non hanc, sed illum, errare in fide posse. Si enim loquantur de Pontifice Romano, quatenus talis est, & ex cathedra definiens modo explicato; perinde est ipsi errorem affingere, ac Romanæ Ecclesiæ. Huius enim nomine, quod ad præsens attinet, solùm intelligimus Sedem illam, seu cathedram, aut tribunal, ad quod ex toto Orbe Christiano acceditur ad postulandum responsa & oracula in quæstionibus fidei & morum. Eo autem fine non acceditur ad cœtum fidelium omnium Ecclesiæ Romanæ, nec se orsim aut in singulari consideratorum; nec in commune (hoc enim sensu, nunquam consulitur Romana Ecclesia, nec responsa edit) sed ad Romanum Pontificem, quatenus talis est, & prout cathedram sive Sedem Apostolicam regit. Ipse enim est quem in ijs quæstionibus moris est & fuit consulere à tempore nascentis Ecclesiæ vsque modò: vti abundè ostensum fuit in superioribus. Quare dum ij Auctores aiunt, Romanam Ecclesiam in responsis & oraculis suis de fide & moribus errare non posse; id ipsum de Romano Pontifice, quatenus tali, fateantur necesse est. Ad hæc, potestas suprema ligandi, solvendi, pascendi, regendi omnes fideles, congregandi & confirmandi Concilia, dum dicitur & creditur esse apud Ecclesiam Romanam, non intelligitur esse apud fideles omnes illius, sive in singulari, sive in cœtu consideratos; sed apud Sedem Apostolicam, sive Romanum Pontificem, vt talem, qui solus ea omnia munia obit, vt patet. Pariter ergo dum auctoritas infallibilis pronuntiandi de fide & moribus dicitur esse apud Ecclesiam Romanam, id non de fidelibus om-

omnibus in ea habitantibus, sive seorsim, sive coniunctim, accipitur; sed de sola Sede Apostolica, sive Romano Pontifice, quatenus illi præest. Deinde, privilegium firmitatis in fide tenenda & tradenda, non fuit datum cœtui aut populo Romano, saltem immediatè, sed Petro, eiusque Successoribus in Sede Apostolica, verbis illis Christi Lucæ 22. *Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.* de quo plura in progressu. Quare perinde omnino est asserere Romanæ Ecclesiæ firmitatem in tenenda & tradenda fide, ac illam adscribere Petro, & ipsius legitimis Successoribus, quatenus tales sunt: utpote à quibus illa eiusmodi firmitatem communicatam habet.

4 Præmitto rursus, non esse controversiam circa quæstiones solius facti, nec nos asserere Romano Pontifici auctoritatem infallibilem quoties de iis iudicat, aut sententiam fert è tribunali. Quippe certum videtur, in iis dirimendis errare illum posse, sive ex pravo affectu, sive ex ignoratione alicuius legis aut circunstantiæ peculiaris, sive ex negligentia aliqua in discussione causæ, sive denique ex sinistra depositione testium. Quapropter cap. 5. de Rescriptis Alexander III. Papa scribens ad Archiepiscopum Ravennatem inquit: *Si quando aliqua fraternitati tuæ dirigimus, quæ animum nostrum exasperare videntur, turbari non debes, neque moveri, aut credere quòd personam tuam contemptibilem velimus reddere: quia te sicut charissimum fratrem nostrum affluentissima charitate diligimus, & honoris, & exaltationis tuæ desideramus modis omnibus incrementum. Nam etsi sæpe fratribus, & Coepiscopis nostris, secundùm veritatem eorum, quæ nobis suggeruntur, asperè, & durè scripsimus; hoc tamen non ex minori affectione contingit, sed ut clamoribus querelantium secundùm Deum, & officij nostri debitum satisfacere comprobemur. Quapropter monemus prudentiam tuam, & hortamur attentiùs, quatenus de cætero non movearis, neque turberis, nec tuus animus deijciatur, si tibi durum, vel asperum scripsimus; sed sicut providus & discretus qualitatem negotij, pro quo tibi diligenter scribitur, considerans, aut mandatum nostrum reverenter adimpleas, aut per litteras tuas, quare adimplere non possis rationabilem causam prætendas: quia patienter sustinebimus si non feceris, quod prava nobis fuerit insinuatione suggestum.*

5 Similiter Innocentius III. cap. 20. eodem titulo rescribens Amarico Canonico S. Hilarij Pictaviensis ait: *Super litteris, quæ ab aliquibus ex malitia, & à nonnullis ex ignorantia* (tacita veritate, vel suggesta falsitate) *impetrantur à nobis diversos intelleximus diversa sentire, alijs asserentibus, eos debere prorsus carere omni commodo litterarum, cùm mendax precator carere debeat penitus impetratis; alijs verò dicentibus, quòd etsi forma careret debeant in litteris nostris expressa, nihilominus iuxta rigorem iuris sit a delegato iudice in negotio procedendum. &c.* Si autem ex sinistra testium depositione, aut oratoris narratione, Romanus Pontifex deceptionem subire potest; nihil mirum quòd erret in quæstionibus facti, damnandu innocentem, absolvendo reum, concedendo Beneficia indignis, aut dignioribus non largiendo. Immo & Concilia ipsa Generalia in quæstionibus solius facti, sive circa determinatas personas, errare posse ex similibus causis, ac nonnunquam errasse; res comperta est ex ipsa Conciliorum Historia. Nec tamen ideo probamus inane effugium Iansenistarū supr Disp. XXI. præclusum, quo damnationem doctrinæ sui Antesignani, ritè prolatam à Pontificibus Urbano VIII. Innocentio X. & Alexandro VIII. eludere volunt per recursum ad errorem in quæstione solius facti. Ostensum est enim ibidem, eam evasionem nullum habere locū: quoniam ipsissimæ propositiones damnatæ habentur apud Iansenium eisdem verbis ac sensu, quo damnatæ fuerunt à Sede Apostolicæ.

6 Possunt etiam Romani Pontifices ignorare peculiaria statuta alicuius Regni, Provinciæ, Ecclesiæ, urbis, aut Religionis, vel mores in iis receptos: ut fatetur Bonifacius VIII quamvis legum peritissimus, in Sexto Decretalium lib. 1. tit. 2. de Constitutionibus cap. 1. dicens: *Licet Romanus Pontifex (qui iura omnia in scrinio pectoris sui censetur habere) constitutionem condendo posteriorem, priorem (quamvis mētionem de ipsa non faciat) revocare noscatur: quia tamen locorum specialium, & personarum singularium consuetudines & statuta (cùm sint facti, & in facto consistant) potest probabiliter ignorare; ipsis (dum tamen sint rationabilia) per constitutionem à se noviter editam (nisi expressè caveatur in ipsa) non intelligitur in aliquo derogare.* Idipsum constat ex cap. *Bonæ* 4. § *Intelleximus*, de postular. Prælat. iuncto cap. 1. & seqq. 29. Dist. cap. *Cùm olim* & de Cleric. coniug. Legendus præterea de S. Damaso S. Basilius Epist. ad Terentium, prout est

est apud Baronium in Martyrologio ad diem 12. Februarij, vbi de Meletio: atque Anastasius Bibliothecarius in Notis ad oram sexti Canonis Septimæ Synodi Generalis, quam è Græco in Latinum vertit. Itaque potest contingere, Pontificem Romanum aliquid generatim præcipere, nescium alicuius consuetudinis, vel statuti rationabilis huius vel illius Ecclesiæ, Provinciæ, immo & Regni, quod relatè ad totum Orbem Christianum pars solùm est. Quòd si postea veritate cognita nolit impedire eam consuetudinem, aut statutum, sed potiùs probet eius continuationem in eo loco, manente lege & obligante pro reliquis Regionibus, Ecclesijs, & locis; non propterea sibi contradicit, nec pugnantia præcipit.

7 Quin & fieri potest in ijs quæ iuris humani sunt, vt propter mutationem temporum, & circumstantiarum, aliqui Pontifices Romani præcepta Decessorum suorum abrogent; aut è converso, quæ ab ijs permissa fuerant, sub præcepto prohibeant: quoniam varietas temporum, locorum, & circumstantiarum, potest plurimùm ad mutationem humanarum legum, & facere vt quæ initio convenientes fuerant, successu temporis reddantur noxiæ. Quare Pontifices aliquando corrigentes, mutantes, aut abrogantes statuta Decessorũ suorum, ex causa rationabili, non ideo errant, neque ex errorisnotant: quia potuit fieri vt tam anteriores, quàm posteriores Pontifices habita ratione sui temporis, diversa decreta ederent prudẽter ac iustè: & modò aliquid praeciperent, modò vetarent, modò vtrumvis liberè eligendum permitterent. Cuius doctrinæ plurima exempla occurunt in iure Canonico, sicuti & in Civili: immò & de tota Ecclesia, nulli errori obnoxia, observant Patres Concilij Senonensis in Gallia celebrati anno 1528. in Generali Decreto Fidei columna 2. dum aiunt: *Vniversos insuper, qui aliter, QVAM ROMANA CREDIT ET PRÆDICAT ECCLESIA, credere & pertinaciter asserere attentant; eiusmodi Concilij* (nimirũ Lateranensis Generalis) *auctori ate, velut hæreticos, & pertinaces, & à communione fidelium separatos declaramus. Ecclesia quippe vniuersa errare non potest: vtpote quæ regitur Spiritu veritatis, secum manente in æternum, & cum qua Christus manet vsque ad consummationem sæculi. Quæ etsi diuersa, & nonnunquam (quod sæpiùs Neoterici hæretici obyciunt) pugnantia proposuerit decreta, nihil tamen est in tanta decretorum multitudinẽ, quod fidei orthodoxæ adversetur. Sed ab vno eodemque Spiritu edocta fuit, vt ita pro conditione temporum statueret, vt visum fuerit conducibilius.* Quapropter, tum Hæterodoxi, tum Catholici ij, quibuscum contendimus hoc loci, dum ex decretis contrarijs Pontificum circa res iuris humani, ab ipsorum arbitrio pendentes, & mutabiles pro varietate temporum & locorum, auctoritatẽ vel Conciliorum Generalium, vel Romani Pontificis, obnoxiam errori volunt, *telum imbelle sine ictu* proijciunt, aut nodum in scirpo quærunt.

8 Nec præterea quęstio est quando Pontifex Romanus respondet ad quędam dubia sibi proposita, non tanquam ex cathedra definiens, sed tanquam singularis Doctor, secundùm sententiam propriam, vel aliorum suo tempore pręvalentem inter peritos. Tunc enim nõ vtitur auctoritate supremæ Sedis Apostolicæ, cui soli annexum est privilegium pronuntiandi de fide & moribus absque vllo errore: sed solùm innititur doctrinę probabiliori apud se, vel apud peritos sui temporis, quæ sanè errori obnoxia est. Hoc sensu Pontifices Romani nonnunquam inveniuntur aliquid respondisse aut decrevisse iusta opinionem suo ipsorum ævo receptam, quæ tamen postea falsitatis convicta fuit: vt patet ex varijs locis extantibus in iure Canonico, v. g. ex Epistola quadam Gregorij II. Papę ad Bonifacium Episcopum, scripta circa annum, non quidem 714. vt quidam aiunt, sed 754 de muliere, quæ correpta infirmitate nequiet persolvere debitum viro: similiterque ex alia Stephani II. Papæ electi anno 752. in Responsionibus cap. 2. circa matrimonium, in quo alter coniugum est leprosus aut energumenus. Si enim doctrina illorum locorum accipiatur de solutione Matrimonij quoad vinculum (prout Interpretes exponunt) dicendum est, loquutos eos Pontifices iuxta opinionem celebrem sui temporis, quæ & tradita fuit in Concilio Compendiensi anno 757. cuius Canones 18. memorantur ab Eghinarto, alijsque Chronologis & in 16. eorum dicitur: *Si vir leprosus mulierem habeat sanam, si vult ei dare commeatum, vt accipiat virum; ipsa fæmina, si vult, accipiat: similiter & vir.* Hanc itaque sententiam interdum secuti videntur Pontifices paulo ante laudati: non tamen illam ex cathedra tradiderunt: hoc est, non proposuerunt tanquam credendam, aut amplectendam semper & vbique ab omnibus fidelibus: sed solùm veluti singulares Doctores se accommodarunt sensui gravium Auctorum sui ævi in ea re, cui postea deprehensus fuit à veritate alienus Quod ipsum dictum accipe in Rescriptum Alexandri III. Papæ ad Archiepiscopum Salernitanum,

bum, quod habetur lib. 4. Decretalium tit. 4. de Sponsa duorum cap. 3. & similiter in c. 7. de Divortijs: quibus locis Pontifices Romani testantur se aliter decernere, quàm aliqui eorum Prędecessores sensissent.

9 Vnde hallucinantur absdubio quicumque ex ijs aut similibus doctrinis quorundã Romanorum Pontificũ loquentium iuxta sentetias probabiliores sui temporis colligere tentant, posse illos errare dum de fide aut moribus pronuntiant, ex fine docendi totam Ecclesiam, sive cœtum omnium fidelium, quod est loqui ex Cathedra Sedis Apostolicæ. Hoc enim non faciunt nisi speciatim ac diu implorata Spiritus sancti ope, & præmissa consultatione conveniente iuxta subiectam materiam, maturoque iudicio præeunte, ad prescriptum sacræ Scripturæ, doctrinæque iam antea ab Ecclesia definitæ, & à SS. Patribus traditæ. Illud verò facilius prestant more aliorum doctorum piorumque hominum. Cùm enim gravissimis totius Ecclesiæ regendæ curis, & immensa ferè occupationum mole opprimantur, nequeunt summam illam diligentiam quotidie in Epistolis aut Rescriptis frequentibus adhibere, quæ ad definiendum ex Cathedra de fide aut moribus necessaria est: ideoque interdum respondent iuxta opinionem suo ipsorum tempore probabiliorem, quæ tandem aliquando deprehenditur falsa.

10 Sic & in Concilio Generali Viennensi sub Clemente V. Papa celebrato anno M.CCC.XI. quod apud omnes Catholicos summæ auctoritatis est, declaratũ fuit, probabiliorem esse sententiam quæ docet, in Sacramẽto Baptismi simul cũ remissione peccatorum infundi gratiam inhærentem, & habitus virtutum: veluti sacris litteris, Patribus ac Theologis conformiorem. Non tamen definita fuit veritas eius sententiæ: quoniam fundamenta illius non fuerunt visa tanti põderis Concilio Viennensi, vt sufficerent ad proferendam definitionem pro illa: nec Patribus affulsit lux necessaria, vt ferrent de ea iudicium vltimum. Pariter quoque Romani Pontifices instituentes festum Conceptionis Deiparæ, ipsique solemnitatem addentes quotidie, non propterea definierunt hactenus sanctitatem in primo instanti animationis, nec Concilium Tridentinum Sess. V. de Peccato Originali agens: sed eam quæstionem indefinitam reliquerunt: quoniam adhuc Ecclesia expectat vlteriorem Spiritus sancti illuminationem ad eam vltimò dirimendam. Sic denique postremi Pontifices, & in ijs Alexander VII. ingruente acri dissidio Theologorũ circa quæstionem illam, *An sufficiat attritio sine aliqua Dei dilectione propter se ad iustificationem intra Sacramentum Pœnitentiæ*, non est ausus eam definire, sed potiùs graviter prohibuit quamlibet censuram alterutrius opinionis. Quod ipsum postea generatim statuit circa quasvis controversias inter Catholicos exagitatas SS. D. N. Innocentius XI. in celebri Diplomate, quo damnat illas LXV. propositiones, dum concludit: *Tandem vt ab iniuriosis contentionibus Doctores, seu Scholastici, aut alij quicumque in posterum se abstineant, & vt paci, & charitati consulatur, idem sanctissimus in virtute sanctæ obedientiæ eis præcipit, vt tam in libris imprimendis, ac prædicationibus, &c. caveant ab omni censura, & nota, & a quibuscumque convicys contra eas propositiones, quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controvertuntur, donec à sancta Sede recognita super eisdem propositionibus iudicium proferatur.*

SECTIO SECVNDA.

Definitiones Pontificis Romani ex cathedra pronuntiantis de fide, aut moribus, tanquam iure naturali aut divino præceptis, vel prohibitis, esse prorsus infallibiles, nec vllam supplicationem Synodalem, aut Regiam admittere. Illustratur doctrina Concilij XV. Toletani, in speciem contraria.

11 ITAQVE Tunc solùm asserimus auctoritatem infallibilem, sive nulli vnquam errori obnoxiam, Romano Pontifici, cùm ex cathedra Sedis Apostolicæ pronuntiat aliquid tanquam fide divina certum, & credendum à tota Ecclesia: similiterque quando circa mores declarat generatim omnibus fidelibus aliquid esse iure divino aut naturali prohibitum, vel preceptum. Tunc enim tam ex Providentia speciali Dei circa sponsam suam Ecclesiam, quàm ex Christi pollicitationibus Petro factis, & subinde ipsi Ecclesiæ, ac denique ex doctrina Conciliorũ, Patrumque, & experimento tot sæculorum vsque modò, constat manifestè, nullum hactenus errorem communem in ea fuisse circa fidem aut mores. Ideoque S. Gregorius VII. Papa in Dictato suo optimè & verissimè dixit: *ROMANA ECCLESIA NVNQVAM ERRAVIT, NEC IN PERPETVVM, SCRIPTVRA ATTESTANTE, ERRABIT.* Ac preterea: *CATHOLICVS NON HABEATVR QVI NON CONCORDAT ROMANÆ ECCLESIÆ.*

Vi-

Vide plura huc spectantia suprà Disp. X. Si autem quisquam Romanorum Pontificum quidquam definiisset ex cathedra contrarium fidei, aut iuri divino & naturali, iam Ecclesia Romana, quæ semper iudicium Sedis Apostolicæ sequuta est, toto eo tempore errasset.

12 Quare eiusmodi decretis, seu definitionibus Pontificijs, postquam constat ritè promulgata fuisse, nulli Episcopo, nulli Synodo, nemini tandem contradicere, immo nec supplicare licet. Vnde ijs semel Romæ promulgatis nunquam adhibetur Regium, vt Neapoli dicitur, *EXEQVATVR*, nec in alijs Provincijs politicum placitum, vt optimè observat Illustriss. & sapientiss. D. Ramos lib. 3. Papiarum cap. 44. Quin & addit, si secus accideret, abusum damnabilem fore potestatis politicę, vsurpantis quæ solius Ecclesię sunt. quod & fatetur Illustriss. D. Petrus Marca lib. 2. de Concordia Sacerdotij & Imperij lib. 2. cap. 10. num. 8. & in Prolegom. pag. 75. Quare omnis supplicatio ab eiusmodi definitionibus, aut suspensio earum, aliena semper fuit, est, & erit à Religione Catholica, pręsertim nostrorum Regum, & quorumlibet aliorum divinę fidei tenacium, quidquid politico iuri indulgeat in ea parte Paulus Servita, in libello edito de Inquisitione Veneta, & Iacobus Augustus Thuanus lib. 5. Historiæ pag. 152. ac Rousell lib. 4. de Iurisd. Pontif. cap. 4. n. 19. alijque ex Francogallis: qui, vt verba resumamus eiusdem D. Ramos lib. cit. cap. 43. *sub libertatum Gallicanæ Ecclesiæ larva, & appellationum ab abusu, & Regaliarum; quas vocant, obtentu, lacessunt passim, læduntque libertatem, & iura Ecclesiæ Vniversalis.*

13 Dices, Hispanam Ecclesiam olim non acquievisse Romano Pontifici Benedicto II. damnanti quamdam propositionē S. Iuliani Archiep. Toletani in libello de tribus substantijs. Etenim postquam notata fuit ab illo, Patres Concilij XV. Toletani eam examinarunt, roborarunt; denuo, & remisserunt ad eundem Pontificem, qui tandem eam probavit auctoritate Apostolica: vt testantur ex Antiquioribus Hispaniæ scriptoribus Isidorus Episcopus Pacensis in Chronico Era 716. Rodericus Archiep. lib. 3. de Rebus Hispanię cap. 14 ex Recentioribus verò Ambrosius de Morales lib. 12. cap. 58. Mariana lib. 6. cap. 18. Baronius Tomo VIII. ad annum 685. num. 4. & 688. num. 3. atque in eundem annum Luitprandi veri aut ficti explanatores D. Laurentius Ramirez de Prado, & Tamaius de Vargas in Notis ad id Chronicon. Indidem verò colligitur, Patres Concilij XV. Toletani supplicasse post damnatam doctrinam illam à Pontifice Romano, & hinc prętereа retractasse priorem sententiam ex cathedra prolatam in rebus fidei.

14 Sed enim nullam vim habet obiectio, quam nobis ipsis proposuimus, licèt ab Adversarijs prætermissam, ne difficultatem aliquam fugere aut dissimulare videamur, studio conciliandæ auctoritatis aut certitudinis nostræ doctrinæ: quæ certè secura vbique permanet à quibuslibet impugnationibus, solo veritatis & iustitiæ suæ clypeo munita. Ad rem itaque aio, imprimis propositionem illā S. Iuliani *sanctitate & doctrina celeberrimi* (vt de ipso dicitur in Martyrologio Romano ad diem 8. Martij) non fuisse decretoriè damnatam à Benedicto Papa, sed solùm ipsi displicuisse, vt propterea indicaret sibi in animo esse, vt ea inuretur, idque re nondum maturè discussa. Quod satis indicat Rodericus Archiep. loco cit. cap. 13. inquiens: *Eius in tempore, liber de tribus substantijs, quem dudum Romam miserat Primas sanctissimus Iulianus, & MINVS CAVTE TRACTANDO Benedictus Papa Romanus INDIXERAT REPROBANDVM* (non inquit, *damnaverat*, nec, *reprobaverat*, nec quidquam aliud, quod definitionem editam sonet; sed solùm propensionem, aut significationem aliquam censuræ edendæ) *ob id quòd VOLVNTAS GENVIT VOLVNTATEM.* (hæc nimirum fuerat Iuliani propositio.) *Sed sanctus Iulianus veridicis testimonijs in hoc Concilio ad exactionem præfati Principis, per oracula eorum, quæ Romam transmiserat, verum esse firmavit, & Apologeticum fecit, & Romam misit per suos Legatos, Præsbyterum, Diaconem, & Subdiaconem, viros eruditissimos, & in omnibus Dei servos, & in diuinis Scripturis imbutos, cum versibus etiam acclamatorijs, secundùm quòd & olim transmiserat de laude Romani Imperij. Quod Romanus Pontifex Benedictus dignè, & piè recipiens, cunctis legendum indixit, atque acclamando: Laus tua Deus in fines terræ, lectum sæpius notum fecit; qui & Rescriptum Domino Iuliano, per supra fatos Legatos, cum gratiarum actione & cum honore remisit, & omnia quæcumque scripsit, iusta & pia esse deprompsit.* Hæc inibi Rodericus. Ex quibus colligitur, Benedictum II. Papam initio non probasse modum illum loquendi, in quo Iulianus aiebat, loquens de divinis personis: *Voluntas genuit voluntatem*: immo & significasse satis, damnationem eius propositionis sibi in animo esse:

non

non tamen habetur, quòd illam reipsa damnaverit.

15 Deinde addendum, dato & non concesso quòd Benedictus II. Papa damnaverit propositionem illam Iuliani, non tamen eo sensu, quo à Iuliano prolata est. sed longè alio. Nimirum, si damnata fuit; certè non nisi in sensu absoluto acceptâ voluntate, sive in abstracto: vt sensus esset in divinis personis esse duas voluntates, quarum altera genuisset alterã. Hac ratione propositio illa est hæretica, immo & polytheismum inducens. nam si in divinis sunt duæ volũtates, duas quoque essentias esse necessum est. At verò Iulianus non eã accepit in sensu absoluto, sed relativo; nec in abstracto, sed in concreto: vt perinde sit, ac dicere, Deum voluntate prĕditũ genuisse Deũ, itidem prĕditum voluntate. Quo sensu Patres Ecclesiæ antiquiores, allegati in eodem Concilio columna 4. & seqq. apud Loaysam pag. 662. non dubitant in divinis dicere voluntatem de voluntate, sapientiam de sapientia, &c. idemq; Interpres eruditissimus eiusmodi locutiones examinans in Notis ad prĕscriptum severioris Theologię, inquit pag. 683. „ * Quĕritur, an hæc nomina, essentia, sapientia, & voluntas, secundùm relationem, „ an secundùm substantiam à sanctis Patribus „ vsurpentur? Quam quæstionem dissolvit Magister Sentent. lib. 1. sentent. dist. 27. vbi „ ex sententia D. Augustini docet, nomina „ quæ substantiam significant, tantùm dici „ illud de illo. S. Thomas 1. p. q. 39. art. 5. sic „ ait: Vnde minùs impropria est ista: Natura „ de natura, vel, sapientia de sapientia, quàm, „ essentia de essentia. Quamvis Augustinus „ lib. 7. de Trinitate cap. 1. & 2. probet hanc: „ Sapientia de sapientia: & lib. 15. de Trinitate cap. 20. hanc: Voluntas de voluntate: „ Dicitur (inquit) Filius consilium de consilio, & voluntas de voluntate, sicut substantia „ de substantia, sapientia de sapientia. Sed omnes Doctores sancti aliquando expresiùs lo„ quuti sunt, quàm proprietas dictionis patitur: vnde huiusmodi fermę loquendi non „ sunt extendendę, sed potiùs exponendæ; vt „ scilicet nomina abstracta exponantur per „ concreta, vel per nomina personalia, vt „ docuit Thomas 1. p. quęst. 39. art. 1. & Magister Sentent. lib. 1. d. 5. vnde istę propositiones debent interpretari per concreta, aut „ per personalia nomina, vt cùm dicitur, Essentia de essentia, vel sapientia de sapientia, „ sit sensus: Filius qui est essentia, & sapientia, est de Patre, qui est essentia, & sapientia. * Hęc Loaysa sapienter & opportunè quidem: quibus consonat S. Anselmus in Monologio cap. 44. aliàs 43. vbi Filius dicitur, *essentia nata de Patris essentia, & sapientia de sapientia.* In quorum verborum Commentario plura observavimus ex doctrina Patrum ita loquentium Tomo II. Disputat. LXXXIII. sect. 2. Vide etiam infrà Disputat. XLIII. num. 161.

16 Itaque dato quòd Benedictus, Papa decretorio iudicio damnasset propositionem illam S. Iuliani (quæ est hypothesis falsa) quoniam eam accepit in sensu absoluto sive abstracto; adhuc ipse Iulianus, & cum eo Patres Concilij Toletani XV. potuerunt iure supplicare aut rogare eundem Romanum Pontificem, vt attentiùs examinari faceret mentem ipsorum loquentium dumtaxat in sensu concreto, personali, & relativo: iuxta quem nihil absurdi est in ea thesi, iam antè à multis & gravissimis Ecclesiæ Patribus, qui ibidem allegantur, prolata. Quare idem Pontifex, seu potiùs, vt vult Baronius vbi supra, Sergius I. Papa, qui triennio pũst successit ipsi in cathedra S. Petri, nimirum, anno 687. eandem propositionem in sensu explicato à Patribus Toletanis probavit, immunemque ab errore agnovit. Vnde nullatenus sequitur, Pontificem Romanum contraria aut invicem pugnantia definijsse: cùm damnatio, si fortè præcessit, accipienda sit in sensu abstracto sive absoluto, iuxta quem verè esset propositio illa fidei repugnans: approbatio autem intelligatur in sensu concreto, personali, & relativo, iuxta quem illa edita fuerat à S. Iuliano, & alijs Patribus antiquioribus. qua ratione nihil absurdi habet.

17 Quapropter nullum in Hispania apparebit exemplum, vel Concilij, vel Senatus Regij, supplicantis, aut suspendentis publicationem alicuius definitionis Pontificiæ ex cathedra prolatæ circa fidem, aut mores, tanquam divino aut naturali iure prĕceptos vel prohibitos. Quod dilucidè testatur D. Ramos cap. 44. pridem allegato, subdens: *Cuius illustre experimentum nostra ætas vidit in damnatione Ianseniani erroris ex Apostolicis Bullis quæ statim, & obsequentissimè, in Catholici Imperij Provincijs promulgari & exequi iussæ, vtcumque suspensionem aliquam, seu tolerantiam, politici respectus non leves suaderent.*

18 Dixi, circa mores tanquam divino aut naturali iure prĕceptos, vel prohibitos. Hoc enim sensu non minùs infallibilẽ auctoritatem in definiendo habet Pontifex Romanus, quàm circa controversias fidei: vt constat ex plerisque sparsim traditis in hoc Opere, & ampliùs innotescet ex dicendis. Nec minùs conveniens aut necessarium est Ecclesiæ ne vllum errorem communem patia-

tur

tur circa mores, quàm circa fidem, quæ, teste Apostolo, sine operibus mortua est. Ideoque quemadmodũ nunquam à tempore Apostolorũ errasse invenitur circa credenda, sic neque circa agenda: Vide suprà n. 11. Vnde nunquam contigit, nec contingere potest, vt Pontifex ex cathedra v.g. præcipiat aliquod vitium, vt furtum, vsuram, mendacium, &c. nec vt prohibeat quæ necessaria sunt ad salutem, vt Baptismum, Pœnitentiam, Eucharistiam, restitutionem. Alioqui tota Ecclesia esset exposita periculo errandi, & Deus non satis illi consuluisset. Quare ab eiusmodi definitionibus ex cathedra prolatis circa mores generatim, tanquam per se bonos aut malos; saluti æternæ convenientes aut repugnantes, nõ licet, nec licuit vnquam supplicationem interponere, & interim earum executionem suspendere. De quo legendus speciatim Bellarminus lib. 4. de Romano Pontif. cap. 5. & 16. ac præterea Andræas Duvallius parte 2. de Suprema Pontificis potestate q. 7. contra Vigorium oppositum asserentem, cuius doctrinam ille *schismaticam* censet in hoc, sicuti & in pluribus alijs. Nec audiendus D. Petrus Marca lib. 2. de Concordia Sacerdotij & Imperij cap. 15. & 17. vbi excogitavit distinctionem quandã inter decreta fidei & morum, vt circa hęc aliquando fas sit supplicare.

19 Cæterum si Decreta de moribus non sint declaratoria iuris naturalis aut divini, sed solùm condant novum ius, seu præceptum Ecclesiasticum, pro meliori aut severiore disciplina, aut correctione, aliove simili fines & ex eorum receptione, aut publicatione, vel executione, prudenter timeantur gravia incommoda in Regno aliquo aut Provincia peculiari secutura procul à Romana vrbe; licebit, etiam publico nomine, ab eiusmodi Decretis supplicare, ac referre ad Apostolicam Sedem, suspensa interim executione. Ita enim argumento desumpto ex cap. *Si quando* 5. de Rescriv. cap. *Certificari* 9. de Sepulturis, post Abbatem Panormitanum in cap. 1. de tregua & pace, docent palam Suarez lib. 4. de Legibus cap. 16. num. 7. & 8. Henriquez de Pontificis Clave lib. 2. cap. 3 t. n. 5. Azorius 1. tom. Instit. Moral. lib. 5. c. 4. vers. *Tertiò*. Salas de Legib. tract. 14. disp. 13. sect. 4. Granado in p. 2. contr. 7. tract. 3. p. 1. disp. 7. n. 9. Ioannes Malderus 1. 2. q. 90. art. 3. dub. 2. Antonin. Diana tom. 1. tract. 10. ref. 6. Salgado de supplic. ad sanctissim. 1. p. c. 2. sect. 4. ex n. 151. & c. 6. n. 19. & ante alios Innocentius in cap. *Inquisitionis* 44. n. 3. vers. *Quid si Papa*, de sent. excomm. & ex eo Guil. Barclaius de pot. Papæ c. 30. Conducit Glossa notabilis in cap. *In istis* 4. verb. *Iudicem* 4. dist. & in vim defensionis naturalis moderatæ, ac reverentiis; vt post Sylvestrum in Summa, verb. *Obedientia*, num. 5. & Caietanum Opusc. de Auctorit. Papæ, & Concil. cap. 27. §. *Ad secundum*. Bellarminus de Rom. Pont. l. 2. cap. 29. §. Argumentum septimum, & lib. 2. de Concil. cap. vlt. §. *Respondeo, non mirum*. Francisc. Marcus decis. Delphin. 455. ex n. 33. cum seqq. pluresque alij, quos allegat & sequitur Dominus Ramos in libello de Episcop. Portug. propos. 3. n. 19. Pluraque huc spectantia à simili legere est apud Excellent. Vicecancellariũ D. Crespi 2. p. observ. 63. ex n. 8. Illustriss. Exeam Talayerum in alleg. de cadaver. punitorum pag. 25. & eruditiss. D. Nicolaum Antonium de Exilio lib. 2. cap. 35. num. 26.

20 Maneat itaque ratum, definitiones Pontificum è cathedra prolatas circa fidem & mores, tanquam per se bonos aut malos, esse prorsus certas & irreformabiles, tanquam profectas ex auctoritate omnino infallibili Sedis Apostolicę, quam hactenus asseruimus, & quidem veluti fide divina certam: vt propterea nullus sit locus supplicandi, aut tergiversandi ab earum reverentia aut observatione: quamvis circa decreta alia Pontificum, quibus conditur nova lex, aut continetur preceptum solius iuris Ecclesiastici, iustâ interveniente causâ, & imminentibus in Regione aliqua gravibus atque alioqui inevitabilibus malis, liceat interponere supplicationem, & interim suspendere executionem eius decreti, saltem ex pręsumpta eiusdem Pontificis voluntate. Pręd icto igitur sensu infallibilem tuemur auctoritatem Papæ, nec minùs certã, quàm Concilij Oecumenici ritè coacti, & confirmati, vel etiam totius Ecclesiæ. Quare nonnunquam ipsi Pontifices ex cathedra respondentes ad quæstiones sibi propositas de fide aut moribus, pro eodem reputant Ecclesiam Romanam consultam, ac Vniversalem Ecclesiam. Ideòque S. Cornelius Papa & Martyr, qui Pontificatũ gessit ab anno 251. Epist. 2. ad Rufum, cùm initio pręmisisset se velle *ex auctoritate Sedis Apostolicæ* respondere consultationibus ipsius, postea circa finem ait: *Et Sacramenta* (id est iuramenta) *super quibus HANC SANCTAM ROMANAM AC VNIVERSALEM ECCLESIAM consulere voluisti, fieri prohibeas, &c.*

(?)

DIS-

DISPVTATIO XXVI.

AN EX PRIVILEGIIS A DEO CONCESSIS B. Petro, & Ecclesiæ Romanæ, præ alijs Patriarchalibus, colligatur satis, quosdam Summos illius Pontifices immeritò accusari errorum in suis definitionibus.

HANC Antidotum præparare oportet aduersus venenata scripta quorundam ex Heterodoxis: qui, vt conuellant auctoritatem Ecclesiæ Romanæ, vel inuidiam saltem ipsi conflent, nullum non mouent lapidem ad ostendendum, plurimos eius Præsules, etiam sanctitate & doctrina conspicuos, sæpe in suis definitionibus circa fidem & mores errasse. Sed & præterea hæc ipsa Disputatio præmittenda fuit ad cautionem adhibendam cum ijs Auctoribus Catholicis, qui a tempore Concilij Constantiensis vsque modò, auctoritatem Romanorum Pontificum errori obnoxiam esse contendunt, ducti potissimùm quibusdam eorum definitionibus, seu decretis, in quibus videntur errasse. Quare antequam illorum omnium argumenta obijciamus, oportet proponere & stabilire Priuilegia à Domino concessa B. Petro, eiusque Successoribus in cathedra Ecclesiæ Romanæ, huiusque prærogatiuam singularem præ alijs Patriarchalibus totius Orientis, ad non docendum aliquid deuium à recta fide, aut honestate morum. Licèt enim ea ipsa auctoritas infallibilis iam antè toto Tractatu I. latisimè demonstrata fuerit; & præsertim Disputationibus XXII. XXIII. ac XXIV. ostensum sit, illam esse fide diuina certam; adhuc tamen ad cautionem adhibendam circa obiectiones Aduersariorum oportuit dicta Priuilegia præmittere.

SECTIO PRIMA.

Auctoritas infallibilis Romani Pontificis stabilita ex Priuilegio S. Petri, præ alijs Apostolis electi in Ecclesiæ Pontificem & Pastorem Vniuersalem.

1 PROBATVR I. Ex singulari electione solius Petri in Summum Pontificem Ecclesiæ, dum audijt à Christo Domino Ioannis 21. v. 17. *PASCE OVES MEAS.* Vbi imprimis adnotare oportet, tunc sermonem Christi cum solo Petro fuisse, vtpote quem solum nomine suo compellauit, & in singulari interrogauit: *Simon Ioannis, diligis me plus his?* Cui interrogationi occasionem paulo antè dederat Petrus, qui audiens Dominum stare in littore, solus se misit in mare præ magnitudine fidei & amoris in Christum, cæteris Apostolis nauigio venientibus: vt proinde mereretur audire: *Diligis me plus his?* Qua interrogatione, simul & responsione Petri, voluit Dominus adstantibus palam facere, se propterea vnum Petrum cæteris anteponere, & eligere veluti Pastorem vniuersalem gregis sui, quod reliquis in amando antecelluisset. Quapropter illum præfecit non modò ouibus quibuslibet populi Christiani, quæ pascuntur; sed etiam cæteris Apostolis, & Pastoribus, quibus commissa est cura pascendi. Cùm verò quilibet Romanus Pontifex ritè electus succedat Petro in eâdem potestate, & auctoritate; certum est quod pariter habeat ius pascendi omnes oues Christi, quoslibet earum Pastores, & successores aliorum Apostolorum. quod præcipuè fit per doctrinam, definitionesque controuersiarum circa fidem & mores.

3 Hunc esse germanum sensum eius loci, videtur palam constare ex ipsa littera. Sed & præterea id confirmare placet litterali explanatione quorundam ex SS. Patribus, ac primùm quidem Chrysostomi Homil. 87. in idem cap. 21. Ioannis initio, vbi ait: *Quid tandem alijs omissis, de his dumtaxat Petrum affatur? OS ERAT APOSTOLORVM, ET PRINCEPS TOTIVS COETVS. Propterea & Paulus eum præter eos visurus ascendit: simul vt ei ostenderet iam sibi fiduciam habendam: tanquam enim negationis obliuisceretur, fratrum curam ei committit, neque negationis me-*

meminit; neque exprobrat: tantùm dicit, *Si amas me, fratrum curam suscipias.* Quorsum autem spectare potest, solum Petrum esse OS APOSTOLORVM ex electione Christi, nisi vt intelligeremus, quidquid Petrus de fide pronuntiaret, id à toto Apostolorum cœtu dictum esse? Quò etiam attinet, Petrum fuisse Principem constitutum totius cœtus, nisi vt crederemus, ipsius voci & imperio auscultandum esse in tota Ecclesia? Similiter S. Leo Magnus, qui in Sermone quodam scribit: *De toto mundo vnus Petrus eligitur, qui & vniuersarum gentium vocationi, & omnibus Apostolis, cunctisque Ecclesiæ Patribus præponatur: vt quamuis in populo Dei multi Sacerdotes sint, multique Pastores, omnes tamen propriè regat Petrus, quos principaliter regit & Christus. Magnum, & mirabile dilectissimi huic viro consortium potentiæ suæ tribuit diuina dignatio: & si quid cum eo commune cæteris voluit esse Principibus, nunquam nisi per ipsum dedit, quidquid alijs non negauit.* Vide quomodo verbis illis Christi committatur soli Petro prelatura in reliquos Apostolos, totamque Ecclesiam regendam. Hæc autem regitur præcipuè magisterio & traditione sanæ doctrinæ in omnibus difficilibus controversijs ad fidem & mores spectantibus. Audiendus etiam S. Bernardus, qui Eugenium III. Papam hunc in modum alloquitur: *Tu es cui claues traditæ, cui oues traditæ sunt. Sunt quidem & alij cœli ianitores, & gregum Pastores; sed tu tantò gloriosiùs, quantò & differentiùs vtrumque præ cæteris nomen hæreditasti. Habent illi sibi assignatos greges, singuli singulos: tibi vniuersi crediti, vni vnus. Nec modò ouium, sed & Pastorum tu vnus omnium Pastor. Vnde id probem quæris? Ex verbo Domini. Cui enim, non dico Episcoporum, sed etiam Apostolorum sic absolutè, & indiscretè totæ commissæ sunt oues? Si me amas, Petre, pasce oues meas. Quas? illius vel illius populos ciuitatis, aut regionis, aut certi regni? Oues meas, inquit. Cui non planum, non designasse aliquas, sed assignasse omnes? Nihil excipitur, vbi distinguitur nihil. Et fortè præsentes cæteri condiscipuli erant, cùm committens vni, vnitatem omnibus commendaret in vno grege, & vno Pastore, secundùm illud: Vna est columba mea, formosa mea, perfecta mea. Vbi vnitas, ibi perfectio. Reliqui numeri perfectionem non habent, sed diuisionem, recedentes ab vnitate. Inde est quod alij singuli singulas sortiti sunt plebes scientes Sacramentum. Denique Iacobus, qui videbatur columna Ecclesiæ, vna contentus est Hierosolyma, Petro vniuersitatem cedens. Pulchrè verò ibi positus est suscitare semen defuncti fratris, vbi occisus est ille. Nam dictus est frater Domini. Porrò cedente Domini fratre, quis se alter ingerat Petri prærogatiuæ?*

4 Ex his alijsque locis Patrum, quæ facilè aggregari possent, planè constat, tùm Christus Dominus indiscriminatim oves suas commisit Petro soli, ac proinde totam Ecclesiam cum cæteris Apostolis pascendam erudiendamque; pariter eandem auctoritatem eius Successoribus in cathedra Sedis Apostolicę dedisse: vt quidquid ij de fide & moribus pronuntient, accipiendum sit, non ab hoc aut illo singulari grege vnius vel alterius populi, Provincię, Regni, aut Nationis; nec solùm ab hoc vel illo Pastore: sed vniversè à toto Christi grege, & quibuslibet Pastoribus singularum Ecclesiarum: quoniam Romanus Pontifex est Petrus sui temporis, & Pastor vniversalis.

SECTIO SECVNDA.

Eadem auctoritas ostensa ex singularibus prærogatiuis Petro concessis, tam ante, quàm post Christi Resurrectionem, transmissis quoddammodo in illius Successores.

§ PROBATVR II. Ex varijs prærogativis soli Petro (proindeque & Successoribus ipsius in cathedra Sedis Apostolicæ) concessis, & earum functione in ipsis sacris litteris testata. Porrò illas latè & eruditè exponit Bellarminus lib. 1. de Romano Pontifice cap. 17. & seqq. Nos solùm indicabimus quasdam ex ijs, vt apud ipsum pleniùs consulantur, & instituto nostro breviter adaptabimus, reliquis omissis.

6 *Prima* est quod soli Petro commutatum fuerit nomen Simonis in nomen *Cephas*, quod non modò Syriacè Petram significat, & proinde ostendit, Petrum futurum instar solidissimæ puræ firmum in tradenda fide & sana doctrina; sed etiam habiturum plenissimas vices & auctoritatem Christi, cui in sacris litteris idem PETRÆ nomen tribuitur: vt Psalmo 117. vers. 22. Isaiæ 28. vers. 16. Danielis 2. vers. 34. 35. & 45. Mathæi 21. vers. 42. Romanorum 9. vers. 33. 1. Co-

1. Corinth. 10. vers. 5. Ephes. 2. vers. 20. & 1. Petri 2. vers. 7. Inde verò palam colligitur, Romanum quemlibet Pontificem Petro succedere in eadem Petræ soliditate & firmitate in tradenda fide & sana doctrina, quoties ex cathedra definit. Quod Patres Ecclesiæ sparsim allegati in toto hoc Opere pronunciant, & observant, tum in eundem Scripturæ locum, tum in plura alia mox indicanda: vt propterea nunc non nisi semel vnius vel alterius eorum testimonia indicare aut exscribere opus sit.

7 *Secunda* prærogativa est, quòd Scriptura sacra, dum enumerat Apostolos, primo loco solet nominare Petrū, veluti præeuntem reliquis omnibus, tum in dignitate, tum in docendo, & tradendo rectam fidem. Id patet Math. 10. v. 2. Marci 3. v. 16. Lucę 6. v. 14. Act. 1. v. 13. Insuper alijs locis Petrus describitur veluti Dux, Pater, Caput, & Princeps cæterorum. Nimirum Marci 1. v. 16. dicitur: *Et prosequutus est eum Simon, & qui cum illo erant.* Deinde cap. 16. v. 7. *Sed ite, dicite Discipulis eius, & Petro, quia præcedet vos in Galilæā.* Lucę 8. v. 45. *Dixit Petrus, & qui cum illo erant.* Et cap. 9. v. 32. *Petrus verò, & qui cum illo erant.* Actor. 2. v. 14. *Stans autem Petrus cum vndecim, levavit vocem suam, & locutus est eis.* Deinde c. 5. v. 29. *Respondens autē Petrus & Apostoli, dixerunt, &c.* Nonnunquam verò Petrus suo & cæterorum nomine loquitur: veluti Math. 19. v. 27. *Tunc respondens Petrus dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis?* Similiter Luc. 12. v. 41. *Ait autē Petrus: Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an & ad omnes?* Et Ioannis 6. vers. 69. *Respondit ergo ei Simon Petrus: Domine, ad quē ibimus? verba vitæ æternæ habes. Et nos credidimus, & cognovimus, quia tu es Christus Filius Dei.* Ex his verò, alijsque similibus locis, efficitur, Romanum Pontificem Petri successorem in eadem plenissima auctoritate, præcellere reliquis omnibus Episcopis Apostolorum successoribus, & in tradenda fide ac sana doctrina præire cæteris, veluti Ducem, Patrem, Caput, & Principem illorum.

8 *Tertia* quòd Petrus inter omnes Apostolos *primus est in Domini confessione, qui primus est in Apostolica dignitate,* vt inquit S. Leo Serm. 3. in Anivers. assumptionis suæ. Nimirum, oportebat Petrum cæteris omnibus præire in tradenda fidei confessione, eamque prærogativam in suos Successores derivare. Id enim constat ex sacris litteris. Cùm enim cæteri Apostoli Christum Dominum antea appellarent Filiū Dei, vt patet Math. 14. v. 33. & Ioannis 1. vers. 49. non tamen aliter, ac cæteros Sanctos, qui nonnunquam ea appellatione decorantur. Solus autem Petrus omnium primus illum palam confessus est Filium Dei, nimirum verum ac naturalem. id enim exprimunt in textu Græco verba illa Mathæi 16. vers. 16. σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. *Tu es Christus Filius Dei vivi.* Ideoque statim tam magnificam approbationem à Christo meruit, vt in Caput & Petram fundamentalem totius Ecclesię designaretur, verbis illis: *Tu es Petrus, &c.* Quare S. Hilarius. in Psalmum 131. prope initium non dubitat Petrum appellare *PRIMVM FILII DEI CONFESSOREM.* Quid ergo mirum, si præ alijs Apostolis auctoritatem habuerit pronuntiandi de fide Christi, illamque ad Successores suos in eādem Sedis Apostolicæ cathedra, veluti hæreditario iure transmisserit?

9 *Quarta* quòd pro Petro nominatim ac præ alijs oraverit Christus Dominus ne deficeret fides eius, vt aliquando conversus confirmaret fratres suos: vt habetur Lucæ 22. vers. 31. verbis illis: *Simon, Simon, ecce Satanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticum. Ego autem rogavi pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.* Quem locum latè exposuimus Disput. XXII. sect. 2. & ostendimus ex vnanimi Patrum sensu, ijs verbis promissam fuisse Petro speciatim, vt Capiti Ecclesiæ, & subinde ipsius Successoribus, firmitatem in tradenda fide absque vllo prorsus errore, ad totam Ecclesiam in eā confirmandam.

10 *Quinta* quòd Petrus omnium Apostolorum primus viderit Christum Dominum à mortuis iam redivivum: vt testatur Paulus 1. Corinth. 15. vers. 5. dicens: *Visus est Cephæ, & post hoc vndecim.* In quæ verba ait Chrysostomus Homilia 38. circa medium: *Neque simul visus est omnibus, neque initio multis: SED VNI SOLI PRIMVM, EIQVE OMNIVM SVMMO ET FIDELISSIMO.* Ac paucis interiectis: *Propterea primùm apparet Petro. Nam qui primus Christum est confessus, iure etiam dignus est habitus, qui primus videret resurrectionem.* Hinc autem patet, Petrum cæteris Apostolis præivisse in agnitione & confessione Filij Dei ante & post resurrectionem: vt indicio esset, ipsum de cætero primas habiturum in tradenda fide Christi toti Ecclesiæ, eandemq; auctoritatem derivaturum in Successores suos.

11 Quapropter post Christi ascensum in cœlos, Petrus in tradenda fide, & cæteris maioris momenti negotijs, ad totam Ecclesiam spectantibus, aliorum Apostolorum Dux & Antesignanus fuit. Ideo enim, vt ex capite primo Actorum colligitur, convocavit cœtum Discipulorum centum viginti, & *exurgens in medio fratrum*, veluti omnium Caput, illis proposuit, eligendum esse alium in locum Iudæ. Deinde omnium Apostolorum primus Evangelium promulgavit, & in prima prędicatione ad Christum convertit *animas hominum circiter tria millia*. Actor. 2. vers. 41. Quem in locum inquit Chrysostomus Homil. 4. circa medium: *PETRVS OMNIVM ERAT OS: Sed adstabant illi vndecim, testimonio suo comprobantes ea, quæ ab illo dicebantur.* Præterea primus omnium, sicut antea Iudæis, ita & postea Gentibus Evangelium prædicavit. Quod ipse satis indicat verbis illis ad alios Apostolos & seniores congregatos in Concilio Hierosolymitano, Actorum 9. vers. 32. *Viri fratres, vos scitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit; PER OS MEVM AVDIRE GENTES VERBVM EVANGELII, ET CREDERE.* Petrus itaque in tradenda fide, tum Iudæis, tum Gentilibus, Dei ipsius nutu ac singulari privilegio, tanquam Ecclesiæ totius Princeps, & Caput, etiam cęteris Apostolis pręlatus fuit. Cumque eius auctoritas plenè transierit in Romanos Pontifices, veluti Successores ipsius, vt omnes Catholici tuentur contra quoslibet Sectarios, Ecclesiæ Romanæ iuratos hostes; consequens est, vt & ij primas habeant in tradenda fide, & quæstiones difficiles circa illam ortas definiant, non minori certitudine, quàm olim ab ipso Petro definirentur.

12 Eam prærogativam singularem S. Petri perspectam habuit S. Paulus Apostolus, quando illius visendi gratia Hierosolymam adijt: quemadmodum ipse testatur ad Galatas 1. vers. 18. dicens: *Deinde post annos tres veni Hierosolymam videre Petrum, & mansi apud eum diebus quindecim.* Si autem exquiramus à Patribus caussam eius itineris, omnes ij illam revocant in summam Petri auctoritatem ad totam Dei Ecclesiam regendam & docendam. Ambrosius in eum locum inquit: *Dignum fuit, vt cuperet videre Petrum: QVIA PRIMVS ERAT INTER APOSTOLOS, CVI DELEGAVERAT SALVATOR CVRAM ECCLESIARVM.* S. Hieronymus Epist. 89. ad Augustinum cap. 2. *Tantæ auctoritatis*, inquit, *Petrus fuit, vt Paulus in Epistola sua scripserit:* Deinde post tres annos veni Hierosolymam videre Petrum, &c. *OSTENDENS, SE NON HABVISSE SECVRITATEM PRÆDICANDI EVANGELIVM, NISI PETRI, ET CÆTERORVM APOSTOLORVM, QVI CVM EO ERANT, FVISSET SENTENTIA ROBORATVM.* Chrysostomus Homil. 87. in Evang. Ioannis cap. 21. rationem reddit, quia Petrus *OS ERAT APOSTOLORVM, ET VERTEX IPSIVS COETVS. Propterea & Paulus eum præter alios visurus ascendit.* Oecumenius in d. c. 1. ad Galat. *Post tot tantosque agones* (Paulus) *pergit ad Petrum, tanquam maiorem visurus. Cæterum mora illa ob Petri honorem facta est.* Plura alia de excellentijs D. Petri, & firmitate in retinenda ac tradenda fide, ac summa auctoritate in totam Ecclesiam, vide infrà Disp. XXVII. sect. 1.

13 Si autem vel Paulus, Apostolus à Deo electus, & Doctor Gentium, & vas electionis, non satis securum se existimat in prædicando Evangelium, nisi adeat Petrum, eumque pluribus diebus consulat, veluti *OS COETVS APOSTOLICI*, & Pastorem ac Magistrum Vniversalem Ecclesiæ: quis erit adeò audax, vt in quęstionibus difficilibus & ambiguis de fide, religione, aut moribus, non iudicet consulendum Petrum sui temporis, nimirum Pontificem Romanum, Petri illius Successorem? Verùm quis adeò pręceps sit, vt mitissimè loquar, qui contra definitiones ab ipso prolatas ex cathedra mutire & refragari audeat? Quis denique in dubium vocet, aut etiam neget, auctoritatem eius in definiendo esse infallibilem? Nimirum, quisquis illam inficiatur, non modò abiudicat cathedræ D. Petri eam insignem pręrogativam à Christo concessam; sed præterea ansam præbet vt de singulis definitionibus extra Synodum Oecumenicam prolatis oriatur suspicio aut dubium, an in ijs erraverit Summus Pontifex. Quare quęlibet prava dogmata circa fidem & mores impunè serpent, & grassabuntur antequam ea Synodus congregetur: quę certè rarò, & post diuturnum tempus, & cum ingenti difficultate, ac magnis incommodis, cogi potest.

(?)

SE-

SECTO TERTIA.

Eadem prærogatiua S. Petri, Ecclesiæ Romanæ communicata in perpetuum, expenditur per comparationem ad reliquas Ecclesias Patriarchales Orientis, quæ sæpissimè cum Hierarchis suis naufragium circa fidem fecisse inveniuntur.

14 VIDIMUS Sæpissimè in superioribus, prærogativam S. Petri circa non deficiendũ in fide, nec tradendũ aliquid ipsi contrarium, fuisse communicatam Sedi Apostolicæ, seu Ecclesiæ Romanæ, quæ nunquam hactenus à vero fidei tramite deviavit. Quod passim tradidere Romani Pontifices, omnesque Ecclesiæ Patres, tum Latini, tum Græci, sparsim toto Opere allegati: idque iuxta promissionem Christi: vt propterea S. Gregorius VII. Papa in Dictato suo pronuntiaverit circa annum M.LXXX. *ECCLESIA ROMANA NVNQVAM ERRAVIT, NEC IN PERPETVVM, SCRIPTVRA TESTANTE, ERRABIT.* Vide præsertim suprà Disp. X. sect. 4. & 5. ac præterea Disput. XXII. num. 24. & seqq. & Disput. XXIV. num. 17. & 20. quibus locis ostensum fuit Catholicum dogma de doctrina fidei semper incorrupta, & ne minimum quidem violata vnquam ab Ecclesia Romana. Nunc oportet eam Sedis Apostolicæ, ac Romanæ Ecclesiæ soliditatem & constantiam in fide tuenda conferre cum volubili genio aliarum Ecclesiarum Patriarchalium Orientis, & Hierarcharum suorum, qui defectionis à fide notati inveniuntur adeò manifestè, vt nulla possit tergiversatione celari.

15 Imprimis enim Constantinopolitana Ecclesia, quæ cęteris Patriarchalibus Orientis, licèt antiquioribus, præposita fuit, quot Patriarchas habuerit hęreticos, aut etiam Hęresiarchas, & quantam fidei iacturam eorum tempore fecerit, antiqua, eaque plurima Historicorum monumenta produnt. Eodem quippe sæculo, in quo Constantinus Magnus thronum suum Romà Byzantium transtulit, & eiusdem vrbis à se noviter denominatę Episcopis dignitatem amplissimam asserere studuit, Macedonius fuit electus Pręsul Constantinopolitanus ab Arianis, qui postea hæreseos Pneumatomachorum, divinitatem solidam Spiritus sancti negantium, auctor fuit. Quamvis verò propter eius electionem, quæ videtur fuisse facta anno Christi 342. excitatæ fuerint turbæ; postea ipse à Constantio Imperatore introductus fuit in Sedem Patriarchalem anno 351. donec in Concilio CP. abdicatus fuit ab Acacio, & in eius locum suffectus est Eudoxius. Vide Baronium ad annos mox indicatos, & pręterea ad 359. & 360.

Sæculo sequenti, anno 471. Acacius ex pręfecto Collegij orphanorum creatus Episcopus CP. post plura & varia, tum laude, tum vituperio digna, cum Imperatore Zenone favit hęreticis, deinde & communionem cum ijs habuit. Cumque monitus sæpe nollet obedire, excommunicatus fuit à Felice Papa in Concilio Romano. Vnde tandem indignationem concepit, vt dirè sævirer in Catholicos, & nomen eiusdem Felicis è Diptychis auferret. Tandem in anathemate mortuus fuit anno 488.

16 Sed ne in rebus plurium aliorum eiusdem Ecclesię Constantinopolitanæ Pręsulum enarrandis immorer, satis sit excursione quadam indicare ex ijs Sergium, Pyrrum, Paulum, Petrum, Anastasiumque, notatos de hęresi: vt nihil dicam de Photio schismatico, & diro persecutore Ecclesiæ Romanę, ac de Michaele Cerulario etiam impudenter contra illam debacchante circa annum Christi 1050. tempore S. Leonis IX. Papę: qui in Epistola ad Michaelem & Leonem commemorat illorum Patriarcharum errores. Et multò antea S. Gregorius Magnus lib. 4. Indictione 13. Epistol. 32. obseruaverat, multos Hęresiarchas sedisse in Ecclesia Constantinop. Quàm verò impiè & petulanter se gesserint postremi duo ex nominatis, Photius & Michael, vide infrà Disp. XLI. sect. 2. & 3. omnium verò eorum tempore, qui vel Hęresiarchæ, vel hęretici fuerunt, vel solùm schismatici, quàm miser status fuerit Ecclesiæ Constantinopolitanę, potest quidem coniici, sed satis explicari non potest. Et quidem S. Gregorius Nazianzenus, qui non multis annis post Macedonium illum Hęresiarcham Constantinopoli sedit, postquam se eius Ecclesiæ regimine abdicavit, & in solitudinem secessit, lamentabatur sic frequentè eius deformationem à fide, cùm è contra Romana Ecclesia integra labisque purá in fide permaneret. Sic, nimirum, accinebat in Carmine de Vita sua num. 37. componens Novam Romam, & Veterem.

Harum verò fides, ista quidem iam pridem,
Et nunc adhuc prospero cursu progreditur, Occidentem
Totum adstringens salutari doctrina,
Vt par est eam facere, quæ vniuersis præsidet.

Totam colentem Dei concordiam.
At illa recto quidem pede incedebat antea, nunc vero non item:
Hanc dico, quæ mea quondam erat, nunc non est mea.

17 Verùm cùm mala eiusmodi progressu temporis sæpe pullularent, & vires sumerent, transactis pluribus sæculis Ioannes Papa VIII. qui Pontificatum gessit ab anno Christi 872 vsque ad 882. qui & trecentas viginti Epistolas scripsit, collectas in editione Regia Galliarum (præter nonnulla aliarum fragmenta addita à Claudio Hardy Senatore Parisiensi) in septuagesima quinta earum inquit: *Credimus, quod iam vos non lateat, nunquam Apostolicam B. Petri Sedem ab alijs Sedibus reprehensam: cùm ipsa alias omnes, ET PRÆCIPVE CONSTANTINOPOLITANAM, sæpissimè reprehenderit, aut ab errore liberaverit, aut certè in ijs qui resipiscere noluerunt, sententiæ suæ iudicio condemnaverit.* Quod sanè non ausus fuisset dicere Ioannes Papa tam confidenter, nec exprobrare in faciem Constantinopolitanis Præsulibus, nisi certus omnino esset, Romanam Ecclesiam, & ipsius Pontifices, nunquam eousque naufragium in fide fecisse. Vera quippe & experimento assiduo comprobata est sententia illa S.Bernardi: *Nemo confidenter reprehendit, nisi id, in quo se irreprehensibilem esse scit.*

18 Iam si convertamus oculos ad Ecclesiam Antiochenam (in qua primùm sedit B.Petrus Apostolorum Princeps, & ex qua Sedes Apostolica Romam translata fuit, *victuram cum sæculis, & æternâ vrbem*) inveniemus passim hereticos, Paulum Samosatenum (de quo plura præmisimus Tomo II. Theologiæ S. Anselmi Disp. LIV. sect. 3. & Disp. LV. sect. 4.) Eulalium, Euzoium, Ioannē, Domnum, Petrum Gnaphæum, & Macariū De quibus plura sparsim legere est apud Baroniū proprio vniuscuiusque eorum tempore.

19 In Ecclesia Alexandrina notati fuere hæreseos, Gregorius, Georgius, & Lucius, ij tres Ariana sorde polluti: ac præterea Dioscorus, Timotheus Ælurus, & Petrus Mogus. Porrò ex ijs Dioscorus multiplici nomine indignus fuit, qui B. Cyrillo in Sede illa succederet. Vt enim omittam eius hypocrisim, & alia ingentia vitia, ac persecutionem in hæredes S. Cyrilli, & Clericos ab eo ordinatos, amplexus fuit hæresim Eutychetis in Latrocinio Ephesino, & Catholicos dirissimè exagitavit circa annum 449. Deinde reversus Alexandriam ausus fuit excommunicare S. Leonem Magnum Papam. Postea damnatus in Concilio Constantinopolit. coacto sub Legatis Apostolicæ Sedis anno 450. itemque in Chalcedonensi Oecumenico anno 451. tandem relegatus Gangram infeliciter ibidem obijt. Quin & post obitum suum ingentia mala intulit: nam eius causâ Alexandrina & Ægypti Ecclesia schismate divisa fuit, & sectatores illum titulo sanctitatis coluerunt sæculis sequentibus, post notam hæreseos ipsi ab Ecclesia Catholica inustam.

20 Denique in Ecclesiâ Hierosolimitanâ (quæ VIRGO dicta fuit vsque ad obitum S. Simeonis Cleophę eius Episcopi, & post illum erroris labe secretò infici cœpit à Theobule, ac multò pòst exagitata legitur ex conflictationibus Arianorum ac Semiarianorum) ex Patriarchis primùm memoratur hęreticus Origenista Ioannes, tum ab antiquis, tum à Baronio, Bellarmino, Christiano Lupo, & Davide Papebrochio: quamvis priorem horum duorum eam ob causam novitet scriptis exagitaverit Philippus Bonæ Spei, libello ea de re edito; posteriorem verò alij, quos ipse perstringit novissimè in Actis SS. Maij, Apologiâ initio editâ. Deinde post Ioannem hęretici memorantur, Sallustius, Arsenius, Heraclius, & Hilarius. Vnde multi ex Patriarchis eius Ecclesię à Romanis Pontificibus iudicati, excommunicati, ac depositi fuerunt: vti legere est apud Baroniū ad annos Christi 520. 643. 1107. & 1115.

21 Sola itaque Ecclesia Romana hactenus lapsum in fide nullum habuit, sed qualem à principio accepit ex traditione viva Apostolorum Petri & Pauli constanter retinuit: vt propterea oporteat hoc loci repetere verba S.Agathonis Papæ, tum in Professione Fidei, tum in Suggestione Synodica, quæ in Sexta Synodo Generali Actione VIII. XIII. & XVII. ob omnibus Patribus vnanimiter probata fuit. Nimirum eo loco dicitur: *Beati Apostoli adnitente præsidio hæc Apostolica eius Ecclesia nunquam à via veritatis in qualibet erroris parte deflexa est. Huius auctoritatem, vtpote Apostolorum omnium Principis, semper omnis Catholica Christi Ecclesia, & Vniuersales Synodi fideliter amplectentes in cunctis sequuta sunt, omnesque venerabiles Patres Apostolicam eius doctrinam sunt amplexi, per quam & probatissima Christi luminaria claruerunt, quam & sancti Doctores Orthodoxi venerati, & secuti sunt; heretici autem falsis criminationibus, ac derogationum odijs insecuti. Hæc enim Apostolica Christi Ecclesia per Dei gratiam a tramite Apostolicæ traditionis nunquam errasse probabitur, nec hæreticis novitatibus,*

ribus deprauata succubuit: sed vt ab exordio Christianæ fidei percepit ab Auctoribus suis Apostolorum Christi Principibus, illibata sine tenus permanet: secundum ipsius Domini Saluatoris diuinam pollicitationem, Petre, Petre, ecce Satan expetiuit vos, &c. Ego autem pro te rogaui, vt non deficiat fides tua. Et tu confirma fratres tuos. Quod Apostolicos Pontifices meos Prædecessores confidenter fecisse semper est cognitum.

22 Quapropter liceat Pontificibus Romanis gratulari verbis S. Hieron. ad S. Damasum Papam Epist. 58. celebrantis felicem statum Ecclesiæ Romanæ, seu Occidentalis; & lamentantis infelicitatē Orientalis Ecclesiæ *Profligato, inquit, à sobole mala patrimonio, APVD VOS SOLOS INCORRVPTA PATRVM SERVATVR HÆREDITAS. Ibi cespite terra fœcundo Dominici seminis puritatem centeno fructu refert: hic obruta sulcis frumenta, in lolium, auenasque degenerant. Nunc in Occidente Sol iustitiæ oritur: in Oriente autē Lucifer ille, qui ceciderat, supra sidera posuit thronum suum. Vos estis lux mundi, vos sal terræ, vos aurea vasa & argentea: hic testacea vasa, vel lignea, virgā ferream & æternū opperiuntur incendium.* Non potuit Doctor Maximus aptioribus parallelis contraponere aut explicare dissimilem statum Ecclesiæ Occidentalis, & Orientalis: quarum prior integra in fide & sana doctrina semper stetit: posterior sæpe defectionem passa est.

23 Vt aute experimentò omnium sæculorum comprobetur quod S. Agatho Papa de suis omnibus Prędecessoribus testatur, quodque alij postea de Successoribus ipsius protulerunt, nihil vnquam fidei contrarium in suis definitionibus tradidisse; oportet iam ad idipsum in specie demonstrandum accedere, & occurrere Aduersarijs multa molientibus, & obijcientibus contra varias illorum definitiones.

DISPVTATIO XXVII.

AN PRIMIS TRIBVS SÆCVLIS ÆRÆ Christianæ aliquis Romanorum Pontificum inueniatur ex cathedra definisse aliquid fidei Catholicæ, aut morum honestati contrarium.

CVM Non modò omnes Sectarij, sed etiam aliqui ex Catholicis post Concilium Constantiense negent auctoritatem infallibilem Romani Pontificis; ad definiendum citra errorem quæstiones difficiles fidei & morum; adhuc est ingens discriminis ratio inter vtrosque. Sectarij enim, potissimum, Lutherus, Caluinus, Centuriatores Magdeburgenses, & aliæ eiusmodi pestes, auctoritatem prædictam Pontificum Romanorum impugnant ex Vatiniano odio in Sedem Apostolicam, siue Ecclesiam Romanam. Catholici verò prædicti ex longè alio capite illam aut negant, aut in dubium vocant: quòd, nimirum, existiment, quamuis in eo decipiantur, idipsum è re Catholicæ siue Vniuersalis Ecclesiæ esse, vt sola illa in Concilio Oecumenico congregata habeat auctoritatē infallibilem ad eiusmodi definitiones proferendas. Vtrorumque verò præcipua argumenta proferemus ordine suo, & seruata chronologia, seu ratione temporis, in quo floruit aut vixit vnusquisque eorum Pontificum, circa quorum decreta est quæstio.

SECTIO PRIMA.

Multos ex ijs, qui negant auctoritatem infallibilem Sedis Apostolicæ, nec Diuis quidem parcere, ac D. Petrum erroris in fide incusare ausos. Vindicatur Apostolorum Princeps ab ea calumnia, orta ex antiquis Hæresiarchis.

2 CENTVRIATORES Magdeburgenses, qui in hac controuersia ne Diuis quidem parcunt, ipsi S. Petro Apostolorū Principi, & Pontificum Summorum Ecclesiæ primo bellum indicunt, quasi in plurimis errauerit, quæ illi latè proponunt, Centur. 2. lib. 2. cap. 10. col. 558. & duabus sequ. Capita autem præcipua in quibus errasse illum contendunt, duo sunt, iam antè obiecta à Nilo nescio quo in libro de Primatu Romani Pontificis. Non enim videtur esse S. Nilus, de quo Bellarminus lib. de Scriptoribus Eccles.

Sæculo V. post ipsum Philippus Labbe in Differt. historica part. 2. pag. 123. & seqq. vbi varia eius scripta recenset, nullâ dicti Opusculi mentione factâ; ac tandem Bollandus in Actis SS. Tomo I. ad diem 14. Ianuarij pag. 953. & seqq. vbi res gestas eiusdem S. Nili enarrat, nec tamen id scriptum ab eo editum commemorat.

3 Quisquis tandem sit ille Nilus, arbitratus fuit, nullum ex Romanis Pontificibus in suis definitionibus esse immunem ab omni errore. Nemo enim eorum æqualibus privilegijs à Christo donatus est, ac certè nô maioribus, quàm Petrus. Et tamen hic errasse perhibetur, non modò quia in nocte ipsa Cœnæ & Passionis Domini ter ipsum negavit; sed etiam quia Gentiles iudaizare coegit, vt habetur ad Galatas 2. Multò ergo magis cæteri Pontifices Petri Successores defecisse, aut errasse in fide censendi sunt. Quod ipsum argumentum impudenter obiecit Marcus Antonius de Dominis, impius Apostata, vt suadeat Petrum in fidei doctrina errasse, ac proinde Ecclesiam in eius auctoritate non niti. *Quomodo ergo*, inquit, *tota Ecclesia super vno Petro dicenda est niti, qui adeò labilis est, vt in ipso limine offendat?* Ita ille lib. 1. de Republ. Ecclesiast. cap. 11.

4 Respondeo frustra impeti auctoritatem S. Petri tot pollicitationibus & privilegijs divinis munitam, quæ suprà Disput. XXII. & XXVI. ex professo asseruimus, ad permanendum in fide, & confirmandum in ea fratres. Nec obiectiones præiactæ vrgent. Non illa, quæ ex triplici negatione sumitur. Tunc enim nondum cœperat esse Summus Pontifex: cùm hæc dignitas ipsi collata non fuerit, nisi post Resurrectionem Christi, vt habetur Ioannis 21. vbi ei dictum fuit: *Pasce oves meas*. Quare negatio illa non fuit Romani Pontificis, qui talis iam esset, sed qui futurus esset. Deinde, quamvis Petrus gravissimè peccaverit negans Christum exteriùs, non propterea corde ipsum negavit, nec veram fidem amisit. Quod palam docent sacri Interpretes ad cap. 26. Mathæi, & præsertim Chrysostomus Homil. 83. vbi exponens verba illa Christi Lucæ 22. *Rogavi pro te, vt non deficiat fides tua*; sic ea exponit: *Non dixit: Non negabis: sed, vt non deficiat fides tua: Cura enim ipsius & favore factum est, ne omnino Petri fides evanesceret.* Similiter Theophylactus in cap. 22. Lucæ: *Quamvis*, inquit, *brevi tempore concutiendus sis, habes recôdita semina fidei. Etiamsi folia abiecerit spiritus invadentis, radix tamen vivit, & non deficiet fides tua.* Idipsum ferè legere est apud S. Prosperum lib. de vocatione Gentium cap. vlt. Quare exinde solùm efficitur, posse reliquos Pontifices Romanos fidem exteriùs negare, vti de S. Marcellino Papa traditur, & videbimus suo loco. Nullo autem modo, ne in speciem colligitur, vel D. Petrum, vel illos, in definitionibus ex cathedra errare potuisse, quod solum è re huius controversiæ est.

5 Iam quod additur, Petrum coegisse Gentiles iudaizare, non obstat. Neque enim Petrus definitione aut decreto aliquo sancivit esse iudaizandum: quin potiùs oppositum docuit Actorum 15. Cùm enim quidam descendentes de Iudæa dicerent ad fratres: *Nisi circumcidamini secundùm morem Moysis non potestis saluari*: facta est seditio non minima, inquit sacer Textus Paulo & Barnabæ adversus illos. Qui duo cum alijs ascenderunt ad Apostolos & Præsbyteros in Ierusalē super hac quæstione. Cùmque aliqui conversi ex hæresi Pharisæorum contenderent opus adhuc esse circumcisione, & observantiâ legis Moysi, *SVRGENS PETRVS DIXIT AD EOS: Viri fratres, vos scitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit, PER OS MEVM AVDIRE GENTES VERBVM EVANGELII ET CREDERE. Et qui novit corda Deus, testimonium perhibuit dans illis Spiritum sanctum, sicut & nobis: & nihil discrevit inter nos & illos, fide purificans corda eorum. NVNC ERGO QVID TENTATIS DEVM, IMPONERE IVGVM SVPER CERVICES DISCIPVLORVM, QVOD NEQVE PATRES NOSTRI, NEQVE NOS PORTARE POTVIMVS? Sed per gratiam Domini IESV-CHRISTI credimus saluari, quemadmodum & illi.* Hæc cùm dixisset Petrus, tanquam Apostolorum Princeps, & Caput Ecclesiæ, statim subditur: *TACVIT AVTEM OMNIS MVLTITVDO.* Itaque vbi Petrus voluit definire, seu loqui ex cathedra, palam docuit, conversis ad fidem Christianam non esse opus circumcisione, nec observantiâ legis Moysi. Omnesque Apostoli, & Presbyteri, qui in eo Concilio aderant, & in ijs Paulus ac Barnabas, voci S. Petri, tanquam divino Oraculo, assensum præstiterunt. Nullo itaque modo S. Petrus definivit opus esse circumcisione, & absque specie vlla veri traducitur ex eo capite, de errore aliquo in fide, quasi tradito ex cathedra.

6 Quòd autem Gentiles iudaizare coegerit, vt habetur in loco obiecto ex cap. 2. ad Galatas, *NON FVIT ERROR PRÆDICATIONIS, SED CONVER-*

SATIONIS, vt scitè dixit Tertullianus lib. de Præscriptionibus adversus hæreticos c. 23. Nimirū, S. Petrus, qui aliquandu Antiochiæ, ne offenderet Iudæos recèns conversos ad fidem, segregavit se à convivio Gentilium, dicitur exemplo suo quoddammodo coegisse Barnabam ad iudaizandum. In quo sanè Petrus nihil è cathedra docuit, nihil tradidit toti Ecclesiæ credendum, aut agendum: sed quadam bona fide id egit, & erravit in facto ipso, atque alijs occasionem errandi præstitit. Hinc autem summùm colligitur, potuisse Petrum, posse quoque Pontifices eius Successores exemplo suo dare alijs occasionem errandi, quoniam homines sunt; nec promissione vlla Dei muniti sunt ad vitandum omnem errorem operis, sive facti, quando nec Petrus id privilegium obtinuit. Quod negamus est, Petrum ex cathedra, sive quatenus Ecclesiæ Pontificem, tradidisse errorem aliquem, sive circa legalia, sive circa quidquam aliud. Hoc enim palam opponeretur pollicitationibus Christi, & privilegijs Petro concessis; cederetque in ruinā totius Ecclesiæ. Constat enim in quolibet Pontifice longè magis perniciosum esse errorem prædicationis, seu doctrinæ, quàm solius conversationis, sive facti: ideoque Christus Dominus volens Ecclesiam instruere Math. 23. de Prælatis malè agentibus, & benè docentibus inquit: *Quæ dicunt, facite: quæ faciunt, facere nolite.*

7 Dices, hinc non satis elui maculam Petro Apostolo adscriptam in loco illo ad Galatas 2. vbi videtur reprehensus fuisse ob errorem in doctrina, & non solùm in facto. Ait enim Paulus v. 11. *Cùm autem venisset Cephas Antiochiam, IN FACIEM EI RESTITI, QVIA REPREHENSIBILIS ERAT. Prius enim, quàm venirēt quidam à Iacobo, cum Gentibus edebat: cùm autem venissent, subtrahebat & segregabat se, timens eos qui ex circumcisione erant. Et simulationi eius consenserunt cæteri Iudæi, ita vt & Barnabas duceretur ab eis in illam simulationem. SED CVM VIDISSEM QVOD NON RECTE AMBVLARENT AD VERITATEM EVANGELII, dixi Cephæ coram omnibus: Si tu, cùm Iudæus sis, gentiliter vivis, & non iudaicè; quomodo Gētes cogis iudaizare?* Hęc inibi: ex quibus duo videntur colligi: alterum, errasse graviter Petrum, quando quidem Paulus testatur, se in faciem ei restitisse, quia reprehensibilis erat: alterum, errasse in materia ad fidem spectante, siquidem de ipso & alijs testatur Paulus, in ea parte non rectè ambulasse ad veritatem Evangelij. Ergo Petrus dum prædicabat Evāgelium, passus fuit errorem in fide. Quid ni ergo & errorem ipsum tradidisse putetur in prædicatione, & non solū in conversatione? Multò ergo magis Pontifices eius Successores, tum in conversatione & facto, tum etiam in prædicatione seu doctrina errare possunt circa fidem.

8 Hęc obiectio tangit gravissimam illam quęstionem, quę alios atque alios Interpretes, præcipuè verò Hieronymum ex vna parte, & Cyprianum atque Augustinum ex altera in contrarias opiniones divisit: vt patet ex huius Tomo II. Epist. 8. 9. & seqq. Etenim Hieronymus, Chrysostomus, & Theophylactus, quibus subscribit Baronius, negant Petrum fuisse verè ac propriè reprehensibilem & reprehensum à Paulo; censentque reprehēsionem fuisse solùm simulatā ex parte vtriusque. nam Petrus, qui Hierosolymis iudaicè vixerat in consortio Iudæorum, idque licitè, vt eos Christo lucrifaceret; veniens deinde Antiochiam vbi cum Gentilibus versabatur, gentiliter vixit. Verùm cum supervenirent Iudæi à Iacobo Hierosolymis Antiochiam missi, Petrus ne eos offenderet, veluti primò conversos ad fidem Christi, ratus fuit conveniens se subducere ad eos, vt hac simulatione, seu condescensione sua præberet Paulo occasionem reprehensionis, cui cederet, quò Iudęi ipso eius facto & cessione discerent, non esse ampliùs iudaizandum. Nimirum arbitratur Hieronymus licere ac licuisse Petro, non quidem mentiri, aut simulare exteriùs Iudaismum quem palam detestabatur: sed solùm simulare, sive se gerere eo tempore exteriùs veluti observatorem legis Mosaicæ in quibusdam rebus ex gravi causa. Iuxta hanc sententiā facilè occurritur obiectioni prędictæ negando Petrum in ea simulatione aut condescensione cū Iudęis peccasse, aut errasse, præsertim in materia aliqua ad fidem spectante. Potuit enim sine peccato ita segerere: sicuti & Paulus potuit ipsum reprehendere, quia reprehensibilis erat; non quidem propter verum peccatum, sed ob speciem quandam peccati, sive mali, ad tempus solùm exhibitam, & ex gravi causa vitandi scandalum in Iudæis iam ad fidem conversis.

9 Difficilior est solutio iuxta sensum Augustini loco citato, post Cyprianum in Epist. ad QuintumMauritaniæ Episcopum, arbitrantis Petrum verè fuisse reprehensibilem, & à Paulo reprehensum; nec vllatenus simulasse, quoniam simulatio & mendacium nulla ex causa licent, præsertim in negotio fidei & religionis. Quare acriter invehitur in

in Hieronymum, quasi is docuisset Petrum licitè mentitum fuisse, aut Iudaismum simulasse. Sic enim cuilibet fideli liceret exterior falsæ doctrinæ aut hæreseos professio. quod planè adversatur doctrinæ Catholicæ. Verùm nec Hieronymus, nec Chrysostomus in hoc sensu loquuti fuerant. Neuter enim eorum dixerat, licitum vnquam esse mendacium, aut simulationem fidei falsæ, vel hæreseos, aut Iudaismi: sed solùm simulatam fuisse vtrinque reprehensionem illam, vt paulo antè explicuimus, sine mendacio, aut simulatione religionis falsę. Aiunt, nimirum, ex cōposito vtriusque consensu Paulum reprehendisse Petrum incautæ, non simulationis, sed dissimulationis iam dictæ; Petrumque reprehensionem ipsam admisisse ex composito, vt dum iudaizantes Petrum in speciem reprehensum cernerent, pariter se reprehensos intelligerent, & agnoscerent non esse de cætero iudaizandum. quod dissimulationis genus neque Augustinus negat licitum esse; sed solùm negat ita de facto accidisse.

10 Cæterum dato quòd in eo Petri facto fuerit aliquod peccatum; certè illud nec fuit prędicationis falsæ, nec erroris in fide, vt aliqui temerè aiunt, & hæretici suprà citati impudenter asseruerunt. Non enim vnquam prędicavit, aut docuit, aut sensit Petrus, legem Christi adstringere quemquam ad iudaizandum, sive ad servandum prçcepta legis Moysi. quin potiùs apertè oppositum docuerat & definierat coràm Paulo ipso, & cæteris Apostolis, in Concilio Hierosolymis habito, cuius suprà num. 5. meminimus. Quare si peccavit in eo facto Petrus, certè solùm deliquit ob incautam exhibitionem actionum quarundam ad iudæismum spectantium: quæ licèt nondum essent mortiferę, sed servari adhuc possent ad legem Moysi suaviter & cum honore sepeliendam; adhuc tamen tunc minùs convenienter exercebantur, possentque esse in occasionem erroris Gentilibus, si existimarent ex facto ipso Petri, necessarias esse ad salutem. Quamvis autem Petrus longè esset ab hoc errore, incautè se gessit præbens aliquomodo occasionem Gentilibus, vt in eum inciderent. Certum autem omnino esse debet, etiam admisso Petrum peccasse in eo facto, peccatum ipsum non fuisse mortiferum, sed veniale, aut solùm materiale, ex defectu aliquo luminis vel circunspectionis in agendo. Vt enim monet D. Thomas in eundem locum, licèt Spiritus sanctus Petrum ipsum, sicut & cæteros Apostolos, in Pentecoste descendens, confirmasset iam in gratia & prudentia, vt deinceps vitarent omnia peccata mortifera; non tamen vt venialia omnia effugerent. Quare Petrus bona quadam fide existimans, potiorem rationem sibi tunc habendam Iudæorum, quorum eatenus præcipuus Doctor & Apostolus fuerat, censuit potiùs vitandam eorum offensionem, quàm Gentilium, ideoque ab his se subduxit.

11 Interim observa, argumentum ipsum, quo Adversarij vtuntur ad impingendam B. Petro notam erroris, desumptum fuisse ex Porphyrio Christianæ Religionis iurato hoste: de quo S. Hieronymus in Præfatione Commentariorū Epist. ad Galatas inquit: *Bataneotes & sceleratus Porphyrius in primo Operis sui aduersum nos libro Petrum à Paulo obiecit esse reprehensum, quod non rectè pede incederet ad euangelizandum, VOLENS ET ILLI MACVLAM ERRORIS INVRERE, & hinc procacitatis & in commune ficti dogmatis accusare mendacium, dum inter se Ecclesiarum Principes discrepent.* Sed & Gnostici effutierunt, Petrum in fide errasse, & propterea à Paulo fuisse correptum. Quin & Cerinthum Hæresiarcham traductum quòd docuisset leges Evangelicam & Mosaicam miscendas esse, excusare conati sunt exemplo SS. Petri, & Barnabæ, quasi hi exemplo suo præivissent Cerintho. Denique hæretici illi, quibuscum differebat Tertullianus lib. allegato de Præscriptionibus cap. 23. idipsum obijciebant. *Proponunt*, inquit, *ad sugillandam ignorantiam aliquam Apostolorum, quod Petrus, & qui cum eo, reprehensi sint à Paulo. Adeo*, inquiunt, *aliquid eis defuit.* Egregiam porrò Magdeburgensium Centuriatorum, & Marci Antonij de Dominis doctrinam, quæ ex impio Porphyrio, & nequissimis Gnosticis, alijsque antiquissimis Hæresiarchis, originem trahit.

12 Quòd autem Porphyrius ipse notam procacitatis inurere videtur Paulo corripienti liberè Petrum, ex eâdem illius impietate & odio in Christianam doctrinam ortū ducit; non ex zelo aliquo honoris S. Petri, quemadmodum Tertulliano accidit. Hic enim non satis censuit Petrum excusare loco citato de Prescript. dicens: *Si reprehensus est Petrus, quod cùm conuixisset Ethnicis, postea se à conuictu eorum separabat personarum respectu, vtique conuersationis fuit vitium, non prædicationis:* sed etiam lib. 1. adversus Marcionem criminatus est Paulum, quasi excesserit in ea reprehensione, tanquam neophytus, & adhuc rudis. *Marcionitæ*, inquit, *& ipsum Petrum, cæterosque, columnas Apostolatus, à Paulo reprehensos opponunt, quod non rectò pede incederent ad Euangelij veritatem.* ab illo cer-

certè Paulo, qui adhuc in gratia rudis, trepidans den que ne in vacuum cucurrisset, aut cucurreret, tunc primùm cum Antecessoribus Apostolis conferebat. Igitur si ferventer, vt adhuc neophytus, aduersus Iudaismum aliquid in conversatione reprehendendum existimavit, passiuum scilicet convictum; postmodum & ipse vsu omnibus omnia futurus, vt omnes lucrifaceret, Iudæis quasi Iudæus, & eis qui sub lege, tanquam qui sub lege. Quibus verbis non modò excusat Petrum ab errore, sed quoddammodo deprimit Paulum, veluti rudem in doctrina, & adhuc trepidantem an in vanum curreret, ac novitio fervore abreptum in Petrum, & denique non benè improbantem tunc, quod postea in gratia perfectus, & omnia omnibus factus, probavit facto ipso & imitatione quadam. Vsque adeò Tertullianus zelo honoris S. Petri exarsit, vt se quoddam modo iniquiorem erga Paulum præberet.

13 Nullo itaque fundamento, ne in speciem quidem, imputatur S. Petro Apostolo error in prædicatione circa fidem, qui sanè spectaret ad ipsum, quatenus Doctorem & Pontificem totius Ecclesiæ: similiter & error privatus, quo vnquam existimaverit, necessariam esse in Ecclesia Christi circuncisionem, & alia legalia Synagogę. Nempe Apostolus ipse in Concilio Hierosolymitano cum cæteris collegis suis, primò loquens, veluti aliorum omnium caput, oppositum definivit. Facessant itaque quicumque, sive ex Heterodoxis, sive ex Catholicis, ex facto illo, & reprehensione Pauli, erroris in fide notam, quãvis materialis, inurunt Apostolorum Principi. Imitentur potiùs SS. Ecclesiæ Patres, immẽsa laudũ præconia in ipsum effundentes, quorum multa in superioribus præmisimus, omnem erroris suspicionem excludentia. Quibus adde, à Dionysio appellari *Supremam & antiquissimam Theologorum Summitatem*, à Concilio Generali Chalcedonensi, *Crepidinem Catholicæ Ecclesiæ, & Rectæ Fidei Fundamentum*, ab alijs τὸν στύλον ὀρθοδοξίας, *columnam orthodoxiæ*, ἀρχιποιμένα, *Archipastorem*, κορυφαῖον, *sui Ordinis Principem*, πρόκριτον, *Principalem*, ἔξαρχον, *Ducem*, πρόεδρον, *Præsidem*, πρωτοστάτην, *Primum Prælatum*, ἡγέμονα, *Præfectum*, τῆς ἐκκλησίας ἀκρότητα, *Ecclesiæ apicem*. Vt mittam complures alias pulcherrimas appellationes, & epitheta, quibus decoratur à Patribus; legenda præsertim apud Onuphrium libris tribus de Primatu S. Petri, Turrianum lib. 3. Dogmat. Charactericorum pag. 121. & lib. 2. contra Centuriat. Magdeburgenses. quorum alias criminationes adversus eundem Apostolorum Principem, quasi in multis alijs erraverit, refert & refutat doctissimè, vt assolet, Cardinalis Bellarminus lib. primo de Romano Pontif. cap. 28.

SECTIO SECVNDA.

Vindicatur S. Linus Papa & Martyr ab irrisione Centuriatorum Magdeburgensiũ, quòd statuerit fœminas velato capite in Templum introire. Ostenditur, id merito decretum fuisse, iuxta sacras & profanas litteras.

14 QVI Petrum Apostolorum Principem, & Columnam Orthodoxiæ, incusare erroris in fide audent, nihil mirum quòd eius Successores trium primorum sæculorum, quamvis Sanctitatis & Martyrij gloria insignes, eadem labe aspergant, & in ijs S. Linum, qui ἀμέσως post ipsum in cathedra Pontificia sedit ab anno 67. vsque ad 78. in quo, post plurima sanctitatis eximiæ testimonia & miracula edita, Martyrio coronatus fuit. Hunc porrò criminantur Magdeburgenses Cent. 1. lib. 2. cap. 10. col. 627. quòd statuerit vt fœminæ non ingrediantur in Ecclesiam, nisi capite linteis copperto. Quod ij hoc stylo irrisorio proponunt: *Instituit, ne qua mulier (dignum equidem Episcopali cura) nisi capite linteis operto, templum ingrederetur.*

15 Sed certè eodem ausu potuissent arguere Apostolum Paulum, qui 1. Corinthiorum 11. v. 5. ait: *Omnis mulier orans, aut prophetans, non velato capite, deturpat caput suum, &c.* Certè sicuti non fuit Apostolo indignum id scribere, ita nec Lino illud præcipere. Quid si hic cum Paulo eodem loco v. 11. addidisset, mulierem debere caput suum velare *propter Angelos*? Statim Linum superstitionis incusarent. Verùm nec in Lino esset, nec in Paulo superstitio fuit: tum quia id confert maximè ad pudorem fœmineum servandum, & præcidendam occasionem ruinæ hominibus spectantibus, præsertim in Ecclesia, vbi lapsus esset gravior: tum quoniam ibi Angelorum nomine intelliguntur Sacerdotes, vt exponit Ambrosius, & cum ipso Anselmus ac D. Thomas, iuxta varia Scripturæ loca: & ob eorum reverentiam oportuit fœminas velato capite in Ecclesiam introire, ac ne aperto vultu eos ad libidinem provocarent. Quin & eisdem verbis Angeli ad litteram intelliguntur, qui speciatim templis assistunt, & singulorum ibidem adstantium desideria, preces, habitum, & gestum observant,

vant; omneque profanum, vel qualitercumque devians à pudore aut honestate aversantur: è contrà verò ex modesto habitu, gestu, & reverentia in cultu Dei miram delectationem capiunt intra Ecclesiam ipsam.

16 Qua de re mirum est quod contingere solebat S. Ioanni Chrysostomo dum rem divinam peragerct, testante id S. Nilo ipsius discipulo in Epist. ad Anastasium. *Ioannes*, inquit, *Sacerdos admirandus Ecclesiæ Constantinopolitanæ, & totius Orbis splendor, vir animi perspicacis, omni ferè tempore videbat domum Domini refertā Angelorum cœtu, & tunc imprimis cùm divinum & incruentum sacrificium offerebatur: quo quidem tempore stupore & lætitia plenus, rem præcipuis amicis enarravit.* Præterea, *Cùm cœpisset*, inquit, *Sacerdos sanctam sacrificium, plurimæ statim ex illis virtutibus descendentes, stolis indutæ splendidissimis, nudis pedibus, intentis oculis, pronæ altari magno cum silentio & reverentia, quoad illud reverendum mysterium expletum fuit circumsteterunt. Deinde huc illuc singulæ diffusæ, per totam domum Episcopis, Præsbyteris & Diaconibus distributionem Corporis, & pretiosi Sanguinis ministrantibus, adhæserunt satagentes & sedulo adiuvantes.* Verùm cùm quadam die nihil eiusmodi videret dum sacrum mysterium celebrabatur, & propterea miraretur, postea deprehendit causam fuisse, quòd interea iuvenis quidam impuris oculis intra templum fœminam spectasset. Deus enim eo scelere intra Ecclesiam commisso indignatus, noluit Ioanni Chrysostomo, licèt insonti, manifestare arcana cœlestia, quibus iuvenis ille aspectu fœminæ impuro obstaculum adhibuerat. Vnde discimus, quantum oporteat fœminas velato capite in templo esse, ne oculos virorum illiciant.

17 Eundem morem, tanquam honestati conformem, & dignum commendari à S. Lino, discere potuissent Magdeburgenses ex vsu mulierum quarumlibet honestarum apud Hebræos, & Gentiles, quibus in vsu fuit velare capita. De Hebręis fœminis inquit Tertullianus lib. de corona militis cap. 4. *Iudæis fœminis tam solemne est velamen capitis, vt inde cognoscantur.* Præterea lib. de velandis Virginibus cap. 17. idipsum de Arabicis mulieribus testatur, dicens: *Iudicabunt nos Arabiæ fœminæ ethnicæ, quæ non caput tantùm, sed faciem quoque ita totam tegunt, vt vno oculo librato contentæ sint dimidia frui luce, potius quam totam faciem prostituere.* Rationemque generatim tradiderat cap. 15. quoad Virgines præsertim, his verbis: *Pura enim virginitas semper timida oculos fugit: confugit ad velamen capitis, quasi ad galeam, contra ictus tentationum, contra iacula scandalorum, contra suspiciones & susurros.* Vnde Clemens Alexandrinus loquens de Lacænis lib. 2. Pædagogi cap. 10. satis longo, & salutari eruditione pleno ad pudicitiam servandam, circa finem inquit: *Neque enim sicut Lacænas virgines, supra genu vestiri est honestum: nullam enim partem fœminæ nudari est decorum. Quanquam posset quidem honestè dici vrbana & faceta vox illa, quæ dicta est ei qui dixerat: Pulcher cubitus, at non publicus: & tibi sunt pulchræ tibiæ dixit, sed sunt tibiæ mei mariti: & speciosa facies, sed est eius tantùm, qui me vxorem duxit. Ego autem nolo pudicas fœminas præbere talium laudum causam iis, qui per eiusmodi laudes venantur, vt eis probrum afferant. Nec vero solum calcaneum nudare est prohibitum; sed etiam caput tegere, & vultum adumbrare iussum est: neque enim honestum est corporis pulchritudinem esse hominum aucupium: neque par est vt purpureo vtens velo fœmina velit aspici.*

18 De fœminis Romanis res nota est, visas velare faciem. Ideoque Valerius Maximus lib. 6. cap. 3. narrat, C. Sulpitium vxorem dimisisse, quòd nosset, illam capite aperto foris versatam. quod certè non fecisset, nisi in eo illa exorbitasset ab vsu matronarum Romanarum. Verùm præsertim in sacris Romani, & ante illos Græci, reverentię causâ velare capita soliti sunt: vt propterea mirum non appareat si & fœminę pariter id agerent intra templa. Illud denotat Plautus Amph. Act. 5. scena 1. dum inquit: *Inuocat Deos immortales, vt sibi auxilium ferant, manibus puris, capite operto.* Et Curcul. *Quis hic est, qui operto capite Æsculapium salutat?* Curtius quoque lib. 4. *Ille in candida verbenas manu præferens, capite velato, præibat preces Regis.* Soli tres Dij apud Romanos colebantur aperto capite: nimirū, Saturnus, & Honor, atque Hercules. De duobus prioribus testatur Plutarchus in Αἰτίαις: de Hercule verò Halicarnass. lib. 1. & Macrobius lib. 3. Saturn. cap. 6. ex Cornelio Balbo. Cæteri verò capite velato colebantur. Hinc lux Arnobio lib. 3. vbi loquens de diverso ritu apud Gentiles ait: *Etenim si hic atram, ille albam desiderat pellem: huic capite velato, illi sacrificandum est nudo, &c.* Frustra accumulem plura alia ad vindicandum honorem S. Lini Papæ ab ea calumnia Centuriatorū, non iniusta modò, sed & impudenti.

SEC-

SECTIO TERTIA.

Pontifices secundi sæculi, & Martyres, Anacletus, Telesphorus, & Victor, vindicantur à calumnijs, seu imposturis hæreticorum. Vbi de cultu veteri erga reliquias SS. Martyrum, & abstinentia Sacerdotum, aduersus Lutheranos.

19 IIDEM Magdeburgenses lib. 2. cap. 10. criminantur S. Anacletum Papam & Martyrē (qui ab anno Christi 101. vsque ad 110. Pontificatum gessit) quòd memoriam S. Petri construxerit, & ornaverit. In hoc enim ingentem superstitionē esse putant, quòd corpora seu reliquię Martyrum & Sanctorum quorumlibet honorentur, vel in cultum eorum templa aut basilicæ extruantur.

20 Sed enim hæc accusatio ex lutulenta Iconomachorū lacuna profluit. Exinde enim Sectarij nostrorum temporum didicere odium in reliquias Sanctorum, & imagines sacras. Nec animadvertunt miseri, earum cultum à tempore nascentis Ecclesię receptum fuisse, quæ statim corpora Martyrum, & eorum sepulchra venerari cœpit. Ideoque Caius (quem Eusebius lib. 2. Histor. cap. 15. appellat nobilissimum Scriptorem, & vicinū Apostolorum tempori, & S. Hieronymus in lib. de Scriptor. Eccl. celebrat, tanquam virum spectatissimæ vitæ & doctrinę) sepulchra SS. Petri & Pauli vocat, *TROPHÆA APOSTOLORVM, QVIBVS ROMANA ECCLESIA QVASI COLVMNIS FIRMISSIMIS COMMVNITVR.* Deinde vbi primùm Ecclesia libertatem nacta est, Constantinus Magnus, extructa insigni & sumptuosa basilica, & pretiosissimis auri argentique donarijs, memoriam S. Petri exornādam curavit. Inde verò non modò nullam nomini suo labem intulit, sed ingentem apud omnes pios gloriam comparavit. Quid dicam de pietate omnium Christianorum, tum Romæ commorantium, tum dispersorum toto Orbe, à primis Ecclesiæ sæculis, in sepulchra Principum Apostolorum? Præsertim verò legere est Chrysostom. Homilia vltima in Epistolam ad Romanos, vbi ardentissimo affectu exoptat videre Romam, vt sepulchra SS. Petri & Pauli visat, & veneretur.

21 Sed exscribamus quædam ex verbis S. Doctoris loco indicato aientis: *Quemadmodum corpus magnum & validum duos habet oculos illustres* (Roma) *Sanctorum videlicet illorum corpora. Non ita cœlum splendescit, quando radios suos Sol ex sese dimittit: quemadmodum Romanorum ciuitas duas illas lampades vbique terrarum effundens.* Et infrà: *Qualibus coronis duabus ornatur vrbs ista? qualibus catenis aureis cincta est? quales habet fontes? Propterea celebro hanc vrbem: non propter copiam auri, non propter columnas, non propter aliam phantasiam, sed propter columnas illas Ecclesiæ. Quis mihi nunc dabit circumfundi corpori Pauli? affigi sepulchro? videre pulverem corporis illius?* Et infrà: *Hoc corpus vrbem hanc munit, quod vis turri, innumerisque mœnibus ac vallis tutius est, & cum isto corpus etiam Petri. Nam & viuentem honorauit: Ascendi, inquit, videre Petrum.* Sic sentiebat, sic loquebatur Chrysostomus. Sed longum esset ire per innumera alia Veterum ac SS. Patrum loca, quibus in eadem sepulchra & corpora Beatorum Apostolorum Petri & Pauli summam venerationem suam testantur: immo & erga reliquias aliorum Martyrum, in quarum honorem templa aut basilicæ Deo dicari cœperunt ab ipso ferè tempore nascentis Ecclesię. Quantum etiam honoris præstitū sit ab Ecclesijs Orientis & Occidentis sęculo quinto reliquijs S. Stephani Protomartyris, & quàm insignibus ac propè innumeris miraculis Deus illarum celebritati consuluerit, testatur vberrimè S. Augustinus lib. 22. de Civitate cap. 8. & alij Scriptores eiusdem temporis.

22 Opponunt præterea Centuria 2. cap. 10. col. 219. Lutherano planè spiritu, plura adversus S. Telesphorum Papam, qui fuit nonus à B. Petro, & Ecclesiam rexit ab anno Christi 140. vsque ad 152. in quo, iuxta S. Irenæum lib. 3 cap. 3. glorioso martyrio coronatus fuit. Verba, quibus illum erroris incusant, hæc sunt: *Clericis primùm mandat, vt septem ante Pascha hebdomadibus à carne ieiunent: cùm contra scriptum sit: Nemo vos iudicet in cibo, & potu. Deinde Missas cumulat, & ritum earum auget, atque ad tempus alligat: cùm neque propter numerum, neque cæremonias, neque tempus, Cœna Domini sit instituta. Clericorum item dignitatem, & sanctitatem nimiùm effert supra plebeiam, quasi non sit scriptum, Omnes vos vnū estis in Christo Iesu. Ita nec argui vult a populo Sacerdotes, nec accusari: eamque legem firmissimum vocat sui Ordinis murum constitutum à se, & a Patribus contra persequutores.* Hactenus illi, anteambulonis sui Lutheri vestigia prementes.

23 Horum erratorum accusatur ta-

tantus & tam gloriosus Pontifex: quia, vt optimè observat Bellarminus lib. 4. cap. 8. de Romano Pontifice, errata visa sunt Centuriatoribus, quęcumque discrepant a regula Lesbia Lutheri, qui tolerare non potuit delectum ciborum, nec Missas, nec Ordinem Sacerdotum, sive Hierarchiam Ecclesiasticam supra plebem. Ei sanè ij adeò cæci sunt, vt pluris faciant pręceps atque insanum iudicium Lutheri bipedum sceleſtissimi, quàm Telesphori Vicarij Christi, Apostolorum doctrinâ à teneris annis imbuti, & sanctitate vitæ ac martyrio illustris.

24 Deinde obiectiones ipsæ, futiles & enerves sunt. Quod enim opponunt ex Apostolo ad Colossenses 2. v. 16. *Nemo vos iudicet in cibo, aut in potu*, non contradicit abstinentiæ à carnibus indictæ ab Ecclesia certis temporibus vel diebus ad frænandam petulantiam corporis, & appetitus sentientis. Quin potiùs cùm illa sit maximè consentanea rationi, & apta ad reprimendam libidinem, servandamque continentiam propriā sacrorum hominum; censeri etiam debet cōformis doctrinę eiusdem Apostoli. Itaque eo loco solùm negat obligationem ad abstinendum more Iudæorum, qui certis cibis nunquam vtebantur, eo quòd immundi essent iuxta veterem legem. Id planè denotant verba omnia Apostoli: *Nemo ergo vos iudicet in cibo, aut in potu, aut in parte diei festi, aut Neomeniæ, aut Sabbatorum: quæ sunt vmbra futurorum; corpus autem Christi.* Id est, nemo vos reprehendat, damnetve in delectu & abstinentia ciborum & potuum Iudęis præscripta, aut circa observantiam festorum legis Mosaicæ: quoniam ea omnia pręcesserunt veluti vmbra futurorum in lege gratiæ data per Christum, atque adeò iam cessarunt. Hæc inibi Apostolus, iuxta communem interpretationem Ambrosij, Chrysostomi, Theodoreti, Oecumenij, Theophylacti, Anselmi, & Augustini in Psalmum 59. vbi observat in verbis ijs Apostoli particulam illativam *ergo* significare collectionem quandam ex præcedentibus. Dixerat enim Apostolus v. 6. & sequenti, in vno Christo debere esse fidem & cōversationem nostram; quoniam in ipso, vt subiungit versu 11. *circumcisi sumus circumcisione non manu facta, in Baptismo.* Inde verò colligit vers. 16. suprà exscripto, non esse audiendos Iudaizantes, qui delectum ciborum, dierque festos à lege veteri pręscriptos (subindeque cæteras cęremonias eius legis, quæ per synecdochem intelliguntur ex vna aut alia specie ciborum & festorum) volebant à Christianis debere observari. Hæc est planè mens Apostoli eo loco, vbi contra Simonianos & Iudaizantes invehitur. Itaque non damnat abstinentiam Christianam, præsertim sacrorum hominum, quæ Sectarijs exosa est, sed Iudaicam, & veteri lege præscriptam, quæ prorsus exolevit. Quid? quod vel ab ipsis Ethnicis discere possent Novatores, in obsequium Dei veri Sacerdotes debere vti frugali ac parco victu potuque, cùm & inanium Deorum sacrificuli, & Flamines, alijque ministelli à carnibus & vino abstinuisse inveniantur.

25 Verùm Luthero, & gregalibus, *inimicis crucis Christi, quorum Deus venter est*, iuxta eundem Apostolum, *& gloria in confusione ipsorum*, abstinentia exosa est, præsertim quam S. Thelesphorus exoptat in Sacerdotibus. vt proinde helluoni illi crapulam & vinum eructanti dicere possimus cum Tertulliano lib. de Ieiunijs cap. extremo: *Apud te agape in caccabis fervet, fides in culinis calet, spes in ferculis iacet. Sed maior his est agape: quia per hanc adolescentes tui cum sororibus dormiunt. Appendix, scilicet, gula, lasciuia, atque luxuria est.* Similiter cum eodem nebulonem illum omnis frugalitatis inimicum sugillare licet; *Deus tibi venter est, & pulmo templum, & aqualiculus altare, & sacerdos coquus.* Ad eiusmodi sacrificia peragenda nihil magis contrarium lurconi, quàm abstinentia à carnibus præscripta à B. Telesphoro.

26 Iam quod addunt, Cœnam Domini nō fuisse institutam propter numerum, nec propter ritus, nec propter tempora; verum quidem est, sed præter rem. Inde enim nullatenus improbari potest, ne in speciem quidem, quòd Sanctus ille Pontifex decreverit in die Nativitatis Domini ter Missam celebrari, & plures ritus præscripserit, & tempus ad illam decentiùs peragendam. In quo certè numerus, & ritus, & tempus, potiùs ordinantur ad Cœnam Domini, quàm è contra. Nec verò series ab Ecclesia statuta in eo sacrificio omnium divinissimo peragendo displicere potuit, nisi quibus displicet ordo, & amica est confusio.

27 Denique quod Centuriatores opponunt ex Apostolo ad Galatas 3. v. 28. *Omnes enim vos vnum estis in Christo Iesu*, immeritò obijcitur dignitati & excellentiæ Sacerdotum supra laicos. Ipse enim Apostolus Roman. 12. vbi pariter docet, fideles omnes esse vnum in Christo; id exponit eo sensu, vt sit locus excellentiæ quorundam in alios. *Sicut enim*, inquit, *in vno corpore multa membra habemus, omnia autem mēbra non eundem actum habent: ita multi vnum corpus sumus in Christo, singuli au-*

tem

tem alter alterius membra in Christo Iesu Domino nostro. Itaque quòd omnes fideles sint vnum aliquid in Christo, non impedit vt constituãt idem corpus, veluti varia membra, quorum functiones dissimiles sunt, & inter quæ aliqua præstant alijs, & caput reliquis. Quid ergo mirum si in hoc Christi corpore Sacerdotes, veluti præcipua membra, præstent laicis? Et certè quicumque hanc Sacerdotum legis Evangelicæ præstantiam supra populum criminantur, apparent hospites in sacris litteris: iuxta quas, vel in lege veteri, quæ erat vmbra futurorum, Sacerdotes præfecti erant populo, non modò in dirimendis quæstionibus fidei, religionis, & morum, sed etiam in terminandis iudicijs sanguinis: vt constat ex cap. Deuteronomij 17. & 21. v. 5. & ex Ezechiele cap. 44. v. 24. alijsque locis. Vide plura hoc spectantia supra Disp. XXII. sect. 5. Hoc tamen vltro concedemus Centuriatoribus, & alijs Sectarijs, Sacerdotes & Episcopos, quales apud eos sunt, in nullo præstare plebi, nec verè aliqua dignitate præcellere. Etenim ad ea munia, vt verbis Tertulliani lib. de Præscriptionibus cap. 41. vtar, *nunc neophytos conlocant, nunc sæculo obstrictos, nunc apostatas nostros: VT GLORIA EOS OBLIGENT, QVIA VERITATE NON POSSVNT. Nusquam faciliùs proficitur, quam in castris rebellium, vbi ipsum illic esse, promereri est. Itaque alius hodie Episcopus, cras alius. Hodie Diaconus, qui cras Lector. Hodie Presbyter, qui cras laicus: NAM ET LAICIS SACERDOTALIA MVNERA INIVNGVNT.* Eiusmodi pseudo episcopi & ministelli intra plebem sint, dum nostri Antist. veriqueSacerd. antecellant.

28 S. Victor Papa & Martyr, XV. Pontifex à B. Petro, qui Ecclesiam rexit ab anno Christi 192. vsque ad 201. notatus olim fuit à quibusdam hæreticis, quasi docuisset Christum esse purum hominem: vt refert Eusebius lib. 5. Histor. Eccl. cap. 28. Verùm idem eo loco palam ostendit, eam fuisse imposturam: quoniam verus auctor eius erroris fuit Theodotus quidam, à Victore ipso anathemate inustus, & pulsus ab Ecclesia. Fuit verò is Theodotus Byzantius, initio coriarius arte, sed multæ eruditionis & doctrinæ. Qui cum comprehensus tempore persecutionis sub Marco Aurelio metu tormentorum Christum negasset, postea vt minueret infamiam sibi conflatam apud fideles, adauxit scelus, effutiens se non Deum, sed merum hominem negasse, quàvis ex Spiritu sancto conceptum, & natum de Virgine, & iustitia auctoritateque reliquis superiorem. Ita de illo testantur, præter Eusebium allegatum, Tertullianus eodem tempore vivens lib. de Præscriptionib. cap. vlt. Epiphanius Hæresi 54. Theodoretus lib. 2. Hæret. Fabul. & S. Augustinus de Hæresibus cap. 33. Vnde qui eam hæresim postea amplexi sunt, dicti fuerunt Theodotiani. Nulla itaque veri specie S. Victor notatus fuit de hæresi, quam potiùs damnavit, & cum auctore suo ab Ecclesia proscripsit.

SECTIO QVARTA.

Asseritur honor debitus Pontificibus tertij sæculi, SS. Zephyrino & Vrbano. Vbi de erroribus Montani, & de Confirmationis Sacramento.

29 S. Zephyrinus (qui ab anno Christi 201. Pontificatum gessit vsque ad 219. in quo, iuxta aliquos, martyrium subijt; iuxta alios verò incruenta morte obijt) impetitur pariter ab hæreticis, quòd in hæresim Montani ceciderit, eamque rescripto suo probaverit. Etenim Tertullianus eodem tempore scribens in libro contra Praxeam ait, Romanum Pontificem agnoscentem prophetias Montani, & propterea pacem Ecclesijs Asiæ & Phrygiæ inferentem, à Praxea fuisse persuasum litteras pacis revocare, quas iam emiserat. Cumque ex historijs constet, eo tempore fuisse Pontificem Zephyrinum, & nullum alium; videtur ille denigrari hac notâ. Quapropter Rhenanus in annotationibus Tertulliani ad eum locum, ad oram ponit: *Episcopus Romanus montanizat.* Nec satis erit dicere, eo tempore nondum fuisse damnatam hæresim Montani: nam teste Tertulliano ibidem, Praxeas persuasit Pontifici vt revocaret litteras pacis eo quòd ipsius prædecessores antea illam hæresim damnavissent. Igitur Zephyrinus hæresim iam damnatam à Sede Apostolica probavit in litteris ad Ecclesias Asiæ & Phrigiæ.

30 Verùm apage iniuriam manifestam, & nullo Eusebij Cæsariensis, Hieronymi, Theodoreti, aut alterius omnino auctoris veteris testimonio fultam, quàm Tertulliani, qui iam in hæresim Montani inciderat cùm librum adversus Praxeam scriberet: & mirum non est si ad auctoritatem suo errori conciliandam allegaverit pro se rescriptum Romani Pontificis, sicuti & Artemon paucis retro annis falsò iactaverat, Victorem Papam idem omnino secum sensisse. Quin potiùs habemus ex S. Hieronymo lib. de Ecclesiast. Scriptoribus in Gaio, & Eusebio lib. 6. Hist. cap.

cap. 14. tempore Zephyrini Papę (nimirum anno Pōtificatus ipsius 13. Christi verò 215. iuxta Baronium) Pontificem ipsum, post plenè convictum Proclum, præcipuum Montani defensorem, anathema dixisse adversus omnes eius sequaces pseudo-prophetiæ addictos, & inter alios in eundem Tertullianum. qui & alios pariter Catholicę Ecclesiæ Episcopos, collectis vbique varijs Concilijs, eandem de damnatione Cataphrygum sententiam confirmasse, significat lib. de Ieiunijs cap. 13. Quare nihil mirum si Zephyrino hęretici ipsi invidiam conflare tentaverint. Quod & aggressus fuit Artemon Hæresiarcha cum gregalibus suis: de quibus scribit Eusebius lib. 5. Histor. *Aiunt isti, omnes nostros maiores, & omnes Apostolos, ea quæ ipsi iam affirmant, non modò à Domino accepisse; verùm etiam alios eadem docuisse, & veram prædicationis rationem vsque ad tempora Victoris, qui decimus tertius à Petro fuit Romæ Episcopus, integrè servatam illam quidem; sed à Zephyrino illius Successore penitus corruptam fuisse ac depravatam.* Nimirum, ita loquuntur de Zephyrino, quoniam illorum hereses damnavit; idem dicturi de Victore, idem de alijs antiquioribus Pontificibus, si eas pariter proscripsissent.

31 Ne tamen Tertullianum, licèt iam hæreticum factum, inculsemus splendidissimi mendacij & imposturæ apertæ in ea narratione, dicendum est, facilè fieri potuisse, Zephyrinum Papam initio à sequacibus Montani persuasum fuisse, doctrinam illius nullatenus deviare à fide Romanæ Ecclesiæ; ac propterea voluisse ijs pacem tribuere, quā abstulerant ipsius Prædecessores: non quidem ita vt approbaret errorem aliquem Montani ab ijs antea damnatum (vt sapienter monet Bellarminus vbi suprà cap. 8.) sed quòd censeret eiusmodi errores falsò imputari Montanistis, qui nullum eorum reverà tradere invenirentur. Hoc autem non esset in Zephyrino error in fide, vel iuris, vt aiunt, sed solius facti, in quo iam suprà Disp. XXV. monuimus Pontificem, sicuti & Oecumenicam Synodum, errare posse.

32 Quapropter fallitur aut fallit Rhenanus, vel qui ad oram annotationum ipsius in Tertullianum posuit, Romanum Episcopum montanizasse. Si enim Montanistis pacem initio dedit, non propterea aliquē eorum errorem probavit (prout necessarium erat ad mōtanizandum) sed ex sinistra eorum narratione, & arte Pelasga, censuit nihil contrarium fidei, vel ab Ecclesia damnatum tradi ab ijs. Sic etiam cùm Arius ob hæresim damnatus sæpiùs fuisset, studuit errorem suum palliare adeò subdola fidei professione; vt à Constantino Magno, & alijs Catholicis putaretur Catholicè sentire; licèt in illa ipsa posset à suis cognosci qualis erat. Quod testatur Ruffinus lib. 10. Histor. cap. 11. Quemadmodum ergo Constantinus & alij Catholici decepti fuerunt tunc circa factum existimantes Arium sentire per omnia cum Catholicis, donec tandem eius larvata impietas detecta fuit: ita etiam contingere initio potuit Zephyrino cum Montanistis, donec deprehenso dolo, & detecta larva, in eos, atque in Tertullianum ipsum anathema dixit. Quare ijs aut similibus versutijs hæreticorum deprehensis, S. Leo Papa Epist. 86. monet Nicetam Episcopum Aquileiensem, vt si quando Pelagiani redeūtes ad Ecclesiam admittendi sint, iubeat illos apertissimis verbis hæresim suam abiurare, ne fortè palliata & subdola professione decipiant Ecclesiam, & habeātur Catholici, cùm tales non sint.

33 Centuriatores allegati centur. 3. cap. 10. col. 277. reprehendunt his verbis S. Vrbanum Papam & Martyrem, qui annò 224. clavum Ecclesiæ tenuit: *Instituit Confirmationem post Baptismum: sed blasphemè dicit* (nota impudentiam hæreticorum debachantium in sanctissimum illum Pontificem, tot signis cœlestibus à Deo commendatum) *per manus impositionem Episcoporum accipi Spiritum sanctum, & plenè Christianos fieri.* Ex eodem capite postea col. 282. criminantur itidem S. Cornelium Papam & Martyrem, qui anno 251. Pontificatum gessit.

34 Verùm criminatores ij multa peccant, & splendidè mentiuntur, dum sic arguunt. Imprimis falsò opponunt, ab Vrbano I. Papa institutam fuisse Confirmationem: cùm huius vsus legatur Actorum 8. & 19. vbi Apostoli super baptizatos imponebant manus, vt Spiritum sanctum acciperent. Nempe priori loco ex ijs v. 17. dicitur: *Imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum.* Præmissum verò fuerat v. 15. *Oraverunt pro ipsis, vt acciperent Spiritum sanctum.* Nimirū, cum vnctione Chrismatis, & signo crucis, prout habemus ex Apostolica traditione. Deinde v. 16. indicatur maior abundantia gratiæ superveniens ex Confirmatione post Baptismum. nam dicitur: *Nondum Spiritus sanctus in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantùm erant in nomine Iesu. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum.* Quin & Christus D. longè ante Ioannis 14. 15. & 16. varios eiusdem Confirmationis effectus promisserat, præsertim c. 14. v. 16.

v. 16. quod nobiscum *in æternum permanebit*. Porrò præcipuus eorum & infallibilis exinde colligitur, quòd cuicumque baptizato Apostoli manus imponebant, is statim acciperet Spiritum sanctum, cap. 8 cit. v. 19. Neque ij tam confidenter & frequenter facerent Apostoli, nisi Christus palam id ordinasset, præsertim in vltima Cœna, vt habet traditio. Certi enim erant, non esse alicuius puri hominis instituere cæremoniam aliquam, per quam infallibiliter conferatur gratia Spiritus sancti. Quod vel ex Sectarijs agnoverunt Calvinus lib. 4. Instit. cap. 19. & Kemnitius ad Canonem 10. Sessionis VII. Cocilij Tridentini. Sed & cæremoniam hanc fuisse valde necessariam, colligitur ex eo, quòd primarij Apostoli Petrus & Ioannes non dubitaverint laborem & iter longum suscipere Hierosolymis Samariam, vt hoc ritu impertirent Spiritum sanctum Samaritanis, quos baptizaverat Philippus Diaconus. Alioqui enim potuissent manentes Hierosolymis orare pro ijs. Constat ex d. cap. 8. v. 14. Vnde & obiter colliges, ministrum ordinarium Confirmationis esse Episcopum, nam aliàs, non fuisset opus Apostolis iter longum suscipere ad eam conferendam. Sic & Actor. 19. v. 6. Paulus dicitur manus imposuisse ijs, quos alij baptizaverant. An verò simplex Sacerdos possit esse minister extraordinarius vide infrà Disp. XXIX. Qua igitur veri specie Centuriatores effutiunt, S. Vrbanum P. fuisse inventorem Confirmationis, ab ipso Christo institutæ, & ab Apostolis frequenter administratæ?

35 Quapropter Centuriatores blasphemię notantes Vrbanum, aientem per impositionē manuū Episcopi accipi Spiritum S. blasphemi sunt non modò in ipsum S. Vrban. sed & in S. Cornelium eius Prędecessorē, qui idipsum dixerat: immo & in Spiritum S. ipsum, qui in allegatis Scripturæ locis ita docuerat. vt nihil dicam de S. Cypriano lib. 1. Epist. 12. S. Cyrillo Catechesi 3. mystagogica, Augustino in Epist. Ioannis tract. 6. alijsque Patribus idipsum docentibus totidē ferè verbis: quibus Centuriatores blasphemiæ notam inurant necesse est, dum illam inurunt Vrbano ob eandem omnino causam.

36 Denique ijdem Sectarij in hac parte, tum mēdacij, tum τῆς ἀνακολουθίας convincuntur. Tertullianus enim planè antiquior fuit Vrbano: cùm vixerit tempore Severi Imperatoris, & filij eius Antonini: vt ex Hieronymo docent ipsi Magdeburgēses Cent. 3. c. 10. pag. 277. Vrbanus verò renuntiatus fuit Pontifex an. 224. longè post obitum eorundē Septimij Severi, & Antonini Alagabali, seu Heliogabali; imperante iam pluribus annis Alexandro Severo. Atqui Tertullianus ipse pluribus locis palā meminit Confirmationis. Nam lib. de Resurrectione carnis ait: *Caro abluitur, vt anima emaculetur. caro vngitur, vt anima consecretur*. Et lib. de Præscript. cap. loquens de Diabolo, qui velut simia Dei imitatur Baptismum & Confirmationem nostrā, inquit: *Tingit & ipse quosdam, vtique credentes, & fideles suos: signat illic in frontibus milites suos*. Ac lib. de Bapt. *Exindegressi de lavacro perungimur benedicta vnctione*. Ac paulo infrà: *Deinde manus imponitur, per benedictionem aduocans, & invitans Spiritum. S.* Itaque Tertullianus palàm agnoscit vnctionem, signum in fronte, manuum impositionem, & adventum Spiritus sancti. Iam igitur Tertulliani tempore in vsu erat Confirmatio. Quomodo ergo longè postea ab Vrbano instituta fuit? Quid? quod ipsi Magdeburgenses eodem loco incusant Tertullianum ipsum quòd post Baptismum agnoverit vnctionem, & signum crucis, veluti cæremoniam necessariam. Qua ergo acoluthiæ specie inventorem Confirmationis faciunt Vrbanum Papam, qui pluribus post Tertullianum annis Pontificatum gessit? Verùm is Sectariorum genius est, vt exagitati spiritu vertiginis pugnantia doceant, & ne in erroribus quidem sibi similes persistant.

SECTIO QVINTA.

Calumniæ hæreticorum aduersus SS. Pontifices & Martyres eiusdem tertij sæculi, Pontianum, & Cornelium, repelluntur. Vbi de sacrificio Missæ à Magdeburgensibus alijsque Lutheranis negato.

37 S. Pontianus Papa & Martyr successit S. Vrbano in Pontificatu, XIX. à Divo Petro, anno 231. Illum etiam sugillare audent Magdeburgenses Centur. tertiā capite decimo columna 178. quia dixit, Sacerdotes proprio ore conficere Corpus Domini, ac populis tradere; iridemque per Sacerdotes Deum aliorum hostias acceptare, eosque à peccatis mundare, & reconciliare sibi. Quam doctrinam prædicti Sectarij ore putido dicunt blasphēmam, quamvis talem esse nec leviter quidem ostendant.

38 Sed enim eodem ausu invehi possent contra alios Sanctos Patres doctissimos, qui idipsum & eodē stylo tradiderunt. Etenim S. Hieronymus in Epist. ad Heliodorum inquit: *Absit vt de his quidquam sinistrum loquar, qui Apostolico gradui succedentes*

dentes, Christi corpus sacro ore conficiunt: per quos & nos Christiani sumus: qui claves regni cœlorum habentes quodammodo ante iudicij diem iudicant. Similiter August. Epist. 122. ad Victorianos agens de fœminis captivis inter Barbaros ait: *Ora Deū pro eis, & roga vt etiam ipsas doceat talia dicere, qualia sanctus Azarias inter cætera in oratione, & confessione sua fudit ad Deum. Sic enim sunt illæ in terra captiuitatis suæ, quomodo erāt illi in ea terra, vbi nec sacrificare more suo poterant Domino: sicut nec istæ possunt vel ferre oblationē ad altare Dei, vel invenire ibi Sacerdotem, per quem offerant Deo.* Denique Chrysostomus lib. 3. de Sacerdot. *Corporis, inquit, lepram purgare, seu verius dicam, non quidem purgare, sed purgatā ostendere, Iudæorum Sacerdotibus solis licebat: at vero nostris Sacerdotibus, non corporis lepram, sed animæ sordes, non dico purgatas probare, sed purgare prorsus concessum est.* Sed & id longè ante illos plures alij Patres Primitivæ Ecclesiæ docuisse inveniuntur: atque in ijs S. Dionysius Apostolorum synchronos Eccl. Hier. c. 3. S. Ignatius Martyr in Epist. ad Romanos post medium, & in Epist. ad Smyrnæos prout allegatur à Theodoreto Dial. 5. S. Martialis Epist. ad Burdegal. c. 3. S. Clemens P. lib. 6. Apost. Constitut. c. 23. iuxta versionem Francisci Turriani. S. Iustinus Philosoph. & Martyr in secunda Apologia pro Christianis, ac Tertullianus in lib. ad Scapulam Africę Proconsulem cap. 2. vbi Ethnicis calumniantibus Christianos, veluti impios erga Imperiū Romanum, quoniam pro Imperatoribus nullum sacrificium offerebant, respondet: *Sacrificamus pro salute Imperatoris; sed Deo nostro & ipsius; sed quomodo præcepit Deus pura prece.* Vbi loquitur de salutari Missæ sacrificio, sicuti & lib. de cultu fœminarum cap. 11. lib. de corona militis cap. 3. & lib. 2. ad vxorem cap. 8. Quid? quod idipsum palam habetur in Liturgijs S. Petri, S. Iacobi Maioris, tum etiam Minoris, & S. Mathæi, Apostolorū, ac S. Marci Evangelistæ, quarum verba exscribit & expendit Gaulterius in Chronico Sæculo I. Veritate prima, nimirum Transubstantiationis, & Sacrificij Missę, quam eo loci, & Sæculis sequentibus apertissimè demonstrat, tum ex sacris litteris, tum ex perpetuo sensu totius Ecclesiæ à tempore Christi, tum ex crebris & innumeris testimonijs SS. Patrum.

39 Hanc verò doctrinam, quâ nulla antiquior, clarior, constantior, aut celebrior in Ecclesia Catholica, prolatam à Sancto Pontiano Papa, Centuriatores ore sacrilego non verentur appellare blasphemam, quâ nouā pariter inurunt totam Ecclesiam, veluti à tempore Christi in hac parte miserè errantem, donec ipsi cum alijs Sectarijs Eucharistię blasphematoribus nouam Christiano Orbi lucem attulerunt. Quare placet ijs gratiam referre verbis Tertulliani libro de Præscript. cap. 29. vbi de alijs ipsorum similibus ita loquitur: *Quoquo modo sit erratum, tandiu vtique regnavit error, quandiu hæreses non erāt. Aliquos Marcionitas, & Valentinianos* (dicamus, Magdeburgenses) *liberanda veritas spectabat: Interea perperàm evangelizabatur, perperàm credebatur. Tot millia millium perperam tincta; tot opera fidei perperam administrata, tot virtutes, tot charismata perperam operata, tot Sacerdotia, tot ministeria perperā functa: Tot denique martyria perperam coronata. Aut si non perperam, nec in vacuum; quale est, vt antè res Dei currerent, quàm cuius Dei notum esset? Antè Christiani, quàm Christus inventus? Antè hæresis, quam vera doctrina? Sed enim in omnibus veritas imaginem antecedit, post rem similitudo succedit. Cæterum satis ineptum, vt prior doctrina hæresis habeatur, vel quoniam ipsa est quæ futuras hæreses cavendas prænuntiabat. Ad eius doctrina Ecclesiam scriptū est, immò ipsa doctrina ad Ecclesiam scribit: Etsi Angelus de cœlo aliter evangelizaret citra quàm nos, anathema sit.* * Hæc ille, quæ paucis mutatis, & διαλλαγῆς, quadrant Sectarijs Eucharistiæ Sacramēto, & Missæ sacrificio cōtradicentibus.

40 Sanctum Cornelium quoque Papam & Martyrem, qui vigesimus secundus à Divo Petro Pontificatum gessit ab anno 251. accusant ijdem Magdeburgenses Centuria tertia cap. 6. col. 145. & cap. 7. col. 165. affirmantes, ipsum docuisse, solam aquam in calice Domini offerendam esse. qui est exploratus error contra Evangelium.

41 Hæc obiectio adeò dementata est, vt Cardinalis Bellarminus, mitissimus alioqui scriptor, zelo fidei & veritatis percitus, cap. 8. lib. 4. de Pontifice Romano non dubitaverit dicere: *Hæc impudentissima calumnia est.* Et paulo inferiùs: *Magdeburgenses tunc fortè largiùs biberant, & scintillantibus ac trementibus oculis vnum legerunt pro alio.* Nec mirum ita loquatur Vir modestissimus. Nullum enim aliud fundamentum eius accusationis proferunt Magdeburgenses, quàm quòd S. Cyprianus libro secundo Epistola tertia, scribens ad Cornelium multa disputet contra hunc errorem. At in hoc dupliciter errant. Primò quoniam Epistola illa non est ad Cornelium, sed

sed ad Cæcilium quendam Episcopum Africanum, vt testantur omnia exemplaria. Quare vt ij pro Cæcilio Cornelium legerent, opus fuisse videtur ophthalmia à temeto inducta. Secundò, quia Cyprianus eo loci non ait, illum ipsum ad quem scribit, in eo errore fuisse. Patet verò, solemne esse Patribus Ecclesię, vt in Epistolis ipsis ad alios Patres per omnia Catholicos & doctissimos multa disputent contra errores, non quidem eorum, sed aliorum suo tempore excitatos, aut obortos. Quin & ipsi Apostoli in Epistolis Canonicis ad fideles reijciunt plures hæreses errorésque, alienos ab eorum mentibus, vt cautè se gerant, & præcaveant illos. Denique quomodo Sanctus Cornelius potuit in eo errore esse, cùm ante illum Sanctus Alexander Papa, septimus à Beato Petro, & Ecclesiam regens ab anno 119. decretum edidisset, ne in calice Domini quidquam aliud offerretur, quam vinum aquâ mistum?

42 Debuissent potiùs Centuriatores discere à Beato Cypriano in illa ipsa Epistola, Eucharistiam esse sacrificium, & nec solam aquam, nec solum vinum, sed vinum aquâ temperatum offerri debere. Id enim palam tradit eo loco Sanctus Doctor. Centuriatores autem cum alijs Lutheranis obstinato animo negant esse vllum Eucharistiæ sacrificium, & in calice solum vinum adhiberi volunt: fortassis, quoniam aquæ potus, vel modicissimæ, ijs offensioni est.

43 Huc etiam spectare posset quòd idem Sanctus Cornelius Papa accusatus olim fuerit à Novatianis hæreticis, ob reconciliatum Episcopum Trophymum lapsum & pristino honori restitutum, quasi propterea Cornelius cum hæretico communionem habuisset, & Papatu excidisset. Verùm hanc imposturam repulit Sanctus Cyprianus in litteris ad Antonianum Episcopum: vbi testatur, Trophymū à Cornelio nequaquam fuisse restitutum ad dignitatem Episcopalem, sed solùm ad communionem laicam: ideòque nullam in eo speciem communicationis scabiosæ intervenisse, ob quam Cornelius Papatum amitteret.

44 Firmum itaque maneat, neminem ex Pontificibus Romanis trium priorum Æræ Christianæ sæculorum aliquid definijsse aut docuisse, vel fidei, vel bonis moribus contrarium: neminem quoque, etiam vt privatam personam, in hæresim aliquam incidisse. Quidquid verò aliquibus eorum obijcitur, esse meram calumniam, & imposturam ab hæreticis excogitatam.

DISPVTATIO XXVIII.

AN QVISQVAM EX ROMANIS PONtificibus quarti sæculi inveniatur decrevisse aut perpetrasse aliquid contrarium fidei?

PRÆCEDENS Controversia cum solis hæreticis fuit. Iam verò de cætero, modò cum ipsis, modò etiam cum aliquibus Catholicis negantibus auctoritatem prorsus infallibilem Sedi Apostolicæ seorsim a Cōcilio Oecumenico spectatæ; modò denique cum vtrisque sermo erit. Soli autem tres Pontifices occurrunt hoc sæculo, de quibus cōtroversia fit, aut esse possit, nimirū S. Marcellinus, Liberius, & S. Felix II. Et quidem de ijs oportet aliquantò fusiùs agere, atque examinare, an immunes fuerint, non modò ab errore in doctrina, quod facilius est; sed etiam a labe negandi exteriùs fidem. Obiter deinde aliquid de Siricio Papa libabimus.

SECTIO PRIMA.

An S. Marcellinus Papa aliquando negaverit fidem Christi, exteriùs saltē. Proponitis duabus opinionibus eligitur & confirmatur negans, tanquam valde probabilis. Argumenta sententiæ contrariæ soluuntur.

1 EX Pontificibus quarti sæculi primus impetitur Sanct. Marcellinus, qui licèt renuntiatus fuerit Pontifex anno 296. proindeque intra sæculum tertium vixit aliquot annos intra quartum, & martyrium subijt anno Christi 304. die vigesimo sexto Aprilis. Impetitur, inquam, veluti qui tormentorum metu inanibus Dijs sacrificaverit, ac propterea fidem Catholicam ab animo expulerit. Porrò illum sacrificasse, palam traditur in Pontificali,

quod communiter Papæ Damaso tribuitur: in quo hæc leguntur: *Quo tempore fuit persecutio magna, ita vt intra triginta dies decem & septem millia promiscui sexus hominum per diuersas Provincias martyrio coronarentur. De qua re ET IPSE MARCELLINVS AD SACRIFICIVM DVCTVS EST, VT THVRIFICARET: QVOD ET FECIT. Et post paucos dies pœnitentia ductus, ab eodem Diocletiano pro fide Christi cum Claudio & Cyrino, & Antonino, capite truncatus est, & martyrio coronatus.*

3 Idipsum constare videtur ex pluribus alijs testimonijs. Extant imprimis Acta Concilij Sinuessani, ipsa sua antiquitate veneranda, vt loquitur Binius: in quibus palam traditur eius lapsus, & qualiter ingressus fuerit cilicio indutus ad Synodum, ac crimen suum cum lacrymis confessus coram omnibus Patribus: à quibus proinde edita fuerit sententia illa memorabilis: *Tuo te ore, non nostro, iudica. NAM PRIMA SEDES A NEMINE IVDICATVR.* Id effatum ex eodem Sinuessano Concilio allegavit multò postea Nicolaus I. Papa in Epistola ad Michaelem Imperatorem. quod non faceret, nisi certum haberet lapsum Sancti Marcellini, cui ea verba dicta sunt. Quin & ex eodem fonte haustum videtur quod in Concilio Romano ducentorum octoginta Episcoporum sub Sancto Sylvestro Papa, habito viginti & vno annis post obitum Marcellini, nimirum Christi 325. dicitur: *Nec ab Augusto, neque a Regibus, neque ab omni Clero, neque à populo iudicabitur Prima Sedes.* Cuius etiam decreti meminit loco mox indicato Nicolaus. Indidem quoque apparet ortum quod in Synodo Romana sub Sixto III. Papa legitur: *Non licet in Pontificem sententiam dicere.* Denique Anastasius Bibliothecarius sęculo nono scribens vitam Sancti Marcellini, & ex alijs antiquioribus monumētis texens, prædictum eius lapsum refert. Cardinalis Baronius, cui initio suspecta fuerat ea narratio, postea re maturiùs examinata in Appendice Tomi X. priorem suam opinionem retractat. Quin & Godefridus Henschenius ac David Papebrochius, eruditissimi Continuatores Magni Operis, cui inscriptio, Acta Sanctorum, nuper in lucem eruissent Vitam Sanct. Marcellini ex antiquissimo codice ms. Iuliani Imperatoris tempore exarato, vt fertur. id est, intra idem sæculum quartum, quo Marcellinus obiit. Denique Ecclesia in ipso Breviario Romano ad diem vigesimum sextum Aprilis eam narrationem profert tanquam veram, quod nequit non conciliare magnum auctoritatis pondus eidem sententię. Verè igitur Marcellinus Papa idolis thus obtulit; ac proinde fidem Catholicam abiurasse, & exuisse putandus est.

4 Respondeo imprimis, concesso aut permisso, Marcellinum terrore tormentorum adactum fuisse reipsa ad offerendum thus idolis, non propterea colligi aliquem ipsius errorem in fide ex cathedra prolatum (cùm nihil definijsse inveniatur fidei oppositum) immo neque peculiarem, seu privatum. Quippe totum id scelus, licèt gravissimum, & grande scandalum afferens in totam Ecclesiam eius temporis, situm fuit in externa illa adoratione falsi numinis: quemadmodum & multis alijs, tum in Primitiva Ecclesia, tum sæculis sequentibus, accidit, vt retenta interiùs fide Christiana, ex metu cruciatuum falsam religionem exteriùs profiterentur. Quòd ita accidisse Marcellino sentiunt vel ij ipsi, qui lapsum eius certum habent. Nimirum, si vera sunt Acta illa Concilij Sinuessani, in quo ille narratur, dum Patres Marcellinum cilicio indutum, & amarè flentem viderunt, non ausi ferre in ipsum sententiam, qui solus in terra se iudicare posset, addiderunt, Petrum post negationem Christi similibus lacrymis à Deo veniam impetrasse. Vnde lapsum Marcellini lapsui Petri compararunt. Certum autem omnino est, Petrum in suo lapsu non exuisse fidem interiùs erga Christum, licèt illum exteriùs negaverit: vt ex sensu Sanctorum Patrum vidimus Disputat. XXVII. sectione prima. Ergo nec Marcellinus expulit ab animo fidem in Christum, licèt illam exteriùs deseruerit. Eo autem statuto, nihil colligitur adversus doctrinam in hoc Tractatu assertam. Non enim propterea vllo modo efficitur, Marcellinum ex cathedra pronuntiasse aliquid fidei contrarium. quod nobis sat est. immo nec colligitur, ipsum errore privato, quam semel induerat, fidem exuisse, nisi exteriùs solùm.

5 Deinde satis probabiliter potest negari lapsus exterior Marcellini in fide, quantumvis à plerisque creditus, & frequenti opinione vulgatus. Imprimis enim nullus Scriptor eiusdem sæculi quarti aut quinti refert vel narrat aliquid, vnde id colligi possit. Quin potiùs ex ijs quæ tradunt Eusebius, Theodoretus, & S. Augustinus, alijque videtur constare oppositum. Eusebius enim Cesarien-

fariensis, qui Marcellinum ipsum videre & alloqui potuit, hæc solùm de illo habet lib. 7. Histor. cap. 26. *Marcellini tēporibus persecutio, in qua ipsa martyrio occubuit, orta est.* Similiter Theod. lib. 1. Hist. cap. 3. *Marcellinus, vir persecutionis tēporibus magna gloria plenè nobilitatus.* Non fuisset autem nobilitatus gloriā plenè, sed solùm aut summū ex parte, si aliquando in persecutione cecidisset tam misero lapsu, qualis de illo narratur. Idipsum ferè in Græcis Historicis Theodoreto posterioribus legere est, & nominatim in Nicephoro, apud quem semel & iterum factū lego de Marcellino sermonem. Etenim lib. 6. cap. 24. loquēs de Caio Papa, Eutychiani Successore, ait: *Hic annis quindecim sacrā potestatem tenuit, & Marcellino eam reliquit, in quem Ecclesiarū persecutio incidit.* Hæc ibi, & nihil ampliùs. Deinde verò lib. 8. c. 6. initio inquit: *Eo tempore Romanæ Ecclesiæ Sylvester præfuit, Miltiadis successor, qui post MARCELLINVM EGREGIE IN PERSECVTIONE IPSA CERTAMINE DEFVNCTVM, sacri muneris suscepit administrationem.* Nulla hic lapsus species aut vmbra significatur, sed potiùs alia omnia.

6 Verùm vt rem ipsam penitiùs indagemus, oportet in mediū proferre luculentissimam sententiā S. Augustini, constanter asserentis, sinistrā Marcellini in ea parte opinionem, fuisse meram imposturam Donatistarum hæreticorum, vt conflarent invidiam Ecclesiæ Romanæ, eiusque Pontificibus. Etenim in lib. vnic. de Bapt. c. 16. inquit de Petiliano Constātiensi Episcopo Donatista: *Quid iam opus est, vt Episcoporum Romanæ Ecclesiæ, quos incredibilibus calumnijs insectatus est, obiecta ab eo crimina diluamus? Marcellinus & Presbyteri eius Melchiades, & Marcellus, & Sylvester, traditionis codicū diuinorū, & thurificationis ab eo crimine arguuntur. Sed numquid ideò convincuntur, aut convicti aliqua documentorum firmitate monstrantur? Ipse sceleratos, & sacrilegos fuisse dicit, ego innocentes fuisse respondeo. Quid laborem probare defensionem meam, cùm ille nec tenuiter probare conatus sit accusationē suam?* Itaque calumnia illa non modò excitata fuit contra S. Marcellinum, sed etiam adversus S. Melchiadem, & S. Sylvestrū, illius postea Successores, tunc Presbyteros Romanæ Ecclesiæ: quasi cum Marcellino codices sacros tradidissent, & thus idolis obtulissent. Vnde paucis interiectis prosequitur Augustinus: *Huc accedit, quia Melchiade tunc Episcopo Romanæ Ecclesiæ præsidente, ex præcepto Constantini Imperatoris, ad quem totam illam causam accusatores Episcopi Carthaginensis Ecclesiæ Cæciliani per Anulinum Proconsulem detulerunt, idem Cæcilianus innocens pronūtiatus est. De quo iudicio cùm Maiores istorum importunissima pervicacia memorato Imperatori quererentur, quod non plenè, nec rectè fuerit examinatū, atque deprompsissent nihil de Melchiadis traditione, vel thurificatione dixerunt: Ad cuius audientiā nec venire vtique debuerant, hoc potiùs aut suggerentes Imperatori, aut vt suggereretur instantes, quòd apud traditorē codicū diuinorum, ac idolorum sacrificijs inquinatum, causam suam agere non deberent. Cùm ergo hoc nec antè suggesserint, nec postea quam contra eos pro Cæciliano iudicatum est, saltem victi & irati obijciendum putarint; quid nunc inanes tam sero connectunt calumnias, quasi & innocentia Cæciliani Melchiadis iudicis decoloratione fuscetur, & ipsa Romana Ecclesia?* Præterea hoc Melchiadis P. iudicium laudat lib. 1. adversus Parmenianum c. 5. & inquit: *In quo iudicio, sicut Ecclesiastica gesta testātur, quia victi sunt isti, & innocens Cæcilianus inventus est, Melchiadem crimine traditionis accusant.* Hæc nimirum culpa, hoc scelus Melchiadis fuit, innocentem absolvere: ideoque veluti reus violatæ fidei simul cum Marcellino traductus fuit.

7 Sed audiamus Petiliani exclamationem adversus Marcellinum Papam & Mansurium ac Cæcilianum Carthaginis Episcopos. Ait ille, referente Augustino lib. 2. adversus Parmenianum c. 92. *Perijt etiam Maximianus ac Diocletianus: qui dum thura prædicarent, incēsis codicibus Dominicis, primus Marcellinus, Episcopus Romanorū qui fuit, sed & Carthaginis Mansurius & Cæcilianus, ex ipsis sacrilegis flammis vt favillæ vel cineres remanserunt.* Vide autē quid ipsi reponat August. *Sequeris iam, & Episcopos nominas, quos de traditione codicū soletis arguere: de quibus & nos solemus respōdere. Aut non probatis, & ad neminē pertinet: aut probatis, & ad nos non pertinet. Suam enim sarcinam portaverunt, aut bonam, vel malā. ET BONAM QVIDEM CREDIMVS: sed qualem libet tamen, suam.*

8 Itaque persistit S. Doctor in tuendo Marcellino ab impostura Donatistarum, subindeque in defensione præsbyterorum, seu Clericorum, qui simul cum ipso fidē abiurasse dicebantur. Cumque Donatistæ inter eos recenserent Marcellū, Melchiadē, & Sylvestrū, Marcellini ipsius in Romano Pōtificatu Succes-

cessores, & Sanctorũ Fastis adscriptos, de quibus, dum viverent, nemo id scelus vnquã suspicatus fuit ; consequens arbitratus est Augustinus, ac meritò quidem, quemadmodũ criminatio adversus tres illos erat iniusta, & omni solido fundamento destituta ; sic etiam adversusMarcellinum falsam & iniquam esse. Quippe causa quatuor illorũ eadem omnino erat, iuxta ipsos Donatistas : ac proinde vel omnes absolvi, vel condemnari omnes debuerunt. Patet itaque, imposturam illam excitatam fuisse longè postea à Donatistis, postquam omnes ij quatuor Pontifices humana posuerant ; idque in odium solius præcipuè Melchiadis Papæ, quòd Donatum à Casis nigris, antesignanum eorundem Donatistarum, plurimis retro annis damnasset, & Cæcilianum Diaconum illius adversarium, iudicio publico innoxium declaravisset. Donatistæ enim posteriores nullam aliam exceptionem invenerunt ad eximendum Anteambulonem illum suum, eiusque doctrinam à nota per sententiam Melchiadis inusta, quàm quòd idem Pontifex fuisset intrusus in SedemApostolicam ; veluti qui simul cum Marcellino, & alijs tradidisset sacros codices, cremassetque, & idolis sacrificium obtulisset. Hinc enim iudicium eius fuisse irritum, veluti prolatum à Papa intruso. Quæ accusatio si esset vera, prolata certè fuisset longè antea, vivente ipso Melchiade, qui Donatum damnaverat, & Cæcilianum absolverat ; aut saltem tempore Sylvestri Successoris ipsius, vel denique durante toto Imperio Constantini Magni, qui anno Christi 337. vivere desijt. Cùm igitur toto eo tempore nullus accusasset Melchiadem, neque quenquam ex Pontificibus prædictis ; certum videtur, eam calumniam longè postea excogitatam fuisse à Donatistis, vt Antesignanum suum à dedecore vindicarent, & Cæcilianum opprimerent.

9 Hinc colligitur, Acta illa Sinuessani Concilij, quę communiter circumferuntur, licèt videantur præseferre antiquitatẽ venerandam, suspecta admodũ esse multiplici nomine, & quibus explorata fides haberi nequeat. Imprimis enim si verè à trecentis Episcopis ibidem memoratis edita essent, fama eius rei in omnes ferè Christiani Orbis Ecclesias statim pervagata fuisset, vt à nullo ferè Christianorum, imo nec Gentiliũ ignoraretur tam immane crimẽ Marcellini Papæ, idque commissum Romæ, & in templo publico Vestę & Isidis, & spectatibus innumeris hominibus omnis conditionis & status, tum Gentilibus, tum Christianis, & ex his septuaginta duobus electis, qui testati fuerint se vidisse Marcellinũ sacrificantem. Quippe ea omnia in Actis habentur. Quomodo ergo credibile est, notitiã rei tam publicæ, & toti mundo manifestæ, nõ permansurã centum annis, qui exinde fluxerũt vsque ad tempus in quo scribebat Augustinus, nec ad ipsum antea perventurã ? maximè cùm intra idem sæculũ quartũ, in quo Marcellinus cecidisse memoratur, Romæ vixerit diu Augustinus, iuvenis adhuc, & Rhetoricam docuerit circa an. 380. quo poterant superesse nonnulli, qui Marcellinum de facie nossent, vtpote martyrio coronatũ an. 304. Aut quã confidentiã posset Augustinus explodere accusationem illam Macellini, veluti falsam, & solido fundamento carentẽ, si præcessisset tale Conciliũ : cuius Acta adversarij producere in medium possent, aut allegare tanquam certa ex cõmuni fama & existimatione hominũ? quod tamen non fecerunt, adhuc tẽpore ipsius Augustini, multò autem minùs fecerant Donatistę præcursores ipsorũ vel tempore Melchiadis Papæ, quem tam dirè insectati sunt ; vel toto tempore vitæ Constantini Magni, in quo adversus Cæcilianum absolutum olim à Melchiade nullum non moverunt lapidẽ. Nimirũ, si verè ea Concilij Acta prodissent, recentia extarent toto eo tempore, & plurimos testes oculatos ex Episcopis ijs trecentis haberent, quibus Donatistæ priores comprobare possent lapsum Melchiadis cum Marcellino, ac proinde illius iudicium declinare & contemnere, veluti intrusi in Pontificatum. Et sanè cùm tanta fuisset olim priorum Donatistarum contentio, atque indignatio contra Melchiadem, & Cæcilianum Diaconum, quos angue & cane peius habuerunt, & in quorum honorem debacchati sunt ; sanè illos ex capite perfidiæ, seu defectionis à fide criminaturi fuissent, si vel levis suspicio esset, ambos cum Marcellino Papa tradidisse sacros codices, & ad Ethnicorum castra transijsse.

10 Adde plura alia, quæ Cardinalis Baronius ad annum Christi 302. & post eum Christianus Lupus in Scholijs ad Concilium V. Romanum Sancti Gregorij VII. obijciunt contra ea Acta Concilij Sinuessani : veluti in quibus multa ἀσύστατα legantur, sive nullatenus cohærentia ; atque in ijs, quòd cùm Marcellinus in templum Vestæ & Isidis introductus dicatur ab Imperatore à Diocletiano, non tamen ijs, sed Herculi, Iovi, ac Saturno, thus obtulisse narretur. Quis enim nesciat in quovis templo Gentilium, sacrificia & cultum quemlibet offerri solitum dumtaxat soli illi falso numini, cui dicatum erat ? Ad hęc : in tanta illa persecutionia procella, quis credat locum

fuisse

tot modum, vt ex toto Orbe Christiano confluerent trecenti Episcopi in locum vnum, idque tam secretò, vt à nullo Gentilium detegerentur? præsertim cùm viginti duobus post annis, sub maxima Ecclesiæ pace, Constantinus Imperator potentissimus paulo plures Episcopos ad Concilium Nicænum congregare potuerit. Nimirum Patres Niceni solùm fuere octodecim supra trecentos. Vlteriùs, in fine eorundem Actorum traditur, Diocletianum anno sequenti expeditionem adversus Persas comparasse; cùm tamen certum sit, eodem anno in quo Synodus illa coacta ponitur, Persas à Diocletiano superatos fuisse. Plura alia vide apud prædictos Baronium, & Lupum, quidquid contrà velit, Cabassutius novissimè in Notitia Ecclesiastica pag. 79. vbi de Concilio Sinuessano disserit.

11 Itaque vacillat absdubio auctoritas eius Synodi: vt proinde satis probabile appareat, Donatistas tempore Petiliani Acta illius commentos fuisse, vt denigrarent famam Melchiadis Papæ, ac subinde Marcellini, & aliorum, quos eatenus accusaverant incassum de apostasia à fide. Quare ad conciliandam fidem aliquam accusationi, videntur ea Acta confinxisse, quæ postea paulatim, nullâ veritatis perquisitione diligentiori habitâ, fidem apud vulgus habere cœperint, & tandem progressu temporis existimata fuerint certa, atque in tabulas Ecclesiasticas relata, atque in ipsum Officium solemne ad diem vigesimũ sextũ Aprilis, in quo legitur lapsus S. Marcellini. Vel fortasse Acta illa adscribenda sunt mercibus Isidori Mercatoris, vt varijs locis conijcit Lupus: quæ non impugnant solidè in hac parte Emmanuel Schelestrates Belga, & Cabassutius allegatus, ex eo quòd Isidorus scripserit tribus aut quatuor sæculis post tempus Donatistarum, in quo sparsa erat opinio de lapsu Marcellini. Respondeti enim potest, sparsam quidem fuisse; verùm aliunde quàm ex Actis Sinuessanis; quæ non satis constat ijs tribus aut quatuor sæculis apparuisse. Dubia itaque res est, an à Donatistis, an ab Isidoro prodierint Acta illa.

12 Vnde ad rationes oppositę sententiæ, suprà n. 2. & 3. propositas, videtur facilè occurri posse. Fieri enim potuit, vt semel adinventis seu fictis Actis Synodi Sinuessanæ, dolo & arte Pelasga Donatistarum, ea narratio paulatim fidem impetrarit quotidie maiorẽ, ideoque irrepserit in Põtificale Damaso adscriptum (quod Baronius ad an. Christi 45. & Spondanus cum ipso ibid. n. 13. monent non esse Damasi, sed pluribus post ipsum sęculis scriptum) & in vitam illam S. Marcellini nuper inventam & editam ab Henschenio & Papebrochio. Neque opus fuit Sylvestro Papę in Concilio Romano ad asserendum Primatum Sedis Apostolicæ, nullius mortalium iudicio expositæ, haurire Canonem illum ex similibus verbis in Concilio Sinuessano prolatis: cùm ex decretis Pontificum longè antiquiorum Romanæ Ecclesiæ idipsum eliceret potuerit, quorũ multa Tract. preced. ex scripsimus, & in sequenti proferemus. Iam quòd Nicolaus I. Papa tot sæculis postea, idem effatum Sinuessani Cõcilij nomine alleget, quodque Anastasius Bibliothecarius lapsum S. Marcellini referat, quòd tandem in Breviario Romano palam narretur; sufficit quidem vt probabile admodum censeatur, non tamen certum: cùm oriri initio potuerit ex fraude Donatistarum prædicta, aut aliquot sæculis postea etiam ex mercibus Isidori. Sic & in solemnibus quibusdam officijs Ecclesia ad illa verba Evangelij Mathęi 24. *Sedente Iesu super montem Oliueti, &c.* recitat ex Commentarijs S. Hilarij: *Et falsi prophetæ erunt (vt Nicolaus vnus ex primis septem Diaconibus fuit) multosque ementita veritate subuertent.* Quod ipsum de Nicolao existimarunt Irenæus lib. 1. cap. 27. Tertullianus lib. de Præscriptionibus cap. 33. Epiphanius Hæresi 25. Hieronymus Epist. 1. & 48. quorũ sententiã recenter cõfirmare pergit Christianus Lupus in Scholijs ad prædictũ Tertulliani locum. At verò alij Nicolaũ ipsum veluti omni vitio immunẽ, & sanctissimum virum laudant, imprimis S. Ignatius antiquior omnibus nuper allegatis, & synchronos ferè Apostolorũ, in Epistolis ad Trallianos & Philadelphos, S. Clemens. P. ipsius æqualis lib. 6. constit. 8. Clemens Alexandrinus lib. 3. Stromatum, Eusebius Cæsariensis lib. Histor. cap. 23. Theodoretus lib. 3. hæret. fabul. quorum sententiam Cardinalis Baronius ad annum Christi 68. veram existimat: præsertim cùm Hippolytus, cui tribuitur liber de Septuaginta duobus Discipulis, & Dorotheus in Synopsi, testentur, Nicolaum ipsum, tanquam virum spectatæ & probatissimæ pietatis fuisse ab Apostolis creatum Episcopum Samaritanorum: quamvis hæretici quidam turpissimi ad conciliandam auctoritatem Sectæ suę, se Nicolaitas denominaverint, appellatione ab ipsius nomine desumptâ. Nemo autem potest negare probabilitatẽ huic posteriori sentẽtiæ tot gravibus testimonijs innixæ: cũ tamen in Breviario Ecclesia vtatur Cõmentarijs illis S. Hilar. in Math. quibus planè notat Nicolaum prædictum, veluti prophetam falsũ. Quod ergo Ecclesia in Officio solemni ad diem 26.

Aprilis vtatur lectionibus illis, in quibus traditur palam Marcellini lapsus, non tollit probabilitatem contrariæ opinionis, gravibus sanè fundamentis innixæ. Mitto plurima ex ijs quæ IoannesLaunoyus profert inDefensione Breviarij Romani: cuius auctoritatem ita tuetur, vt tamen sępe asserat oppositum in quibusdam rebus probabiliter defendi posse; quamvis non ignorem quid contra ipsum scripserit postea Theophilus Raynaudus in Hercule Commodiano. Quod ex Luitprando Ticinensi opponebatur, nihil obest: tum quoniam ille sęculo decimo vixit: tum quoniam pleraque Opera ipsi adscripta à plerisque viris doctis notha & supposititia habentur (circa quod nonnulla præmisimus suprà Disp. IX. sect. 7.) Denique cùm rationi & æquitati consonet regula illa, *In dubijs potius est favendum reo, quam actori*; videtur conformius pietati stare pro S.Marcellino, quàm pro Donatistis in ea parte, ipsius accusatoribus, dum Ecclesia ipsa, sive Romanus Pontifex, non decreverit aliquid in oppositum.

SECTIO SECVNDA.

Differitur an Liberius Papa fuerit aliquando reus violatæ Catholicæ fidei, seu definiendo aliquid contra illam, seu subscribendo Confessionibus Arianorum, & sententiæ latæ contra S. Athanasium. Vbi an S. Gregorius VII. Papa decreverit Liberio cultum in Ecclesia, & in hoc erraverit.

13 MVLTI Olim, & nunc etiam hęreseos Arianæ notant Liberiũ Papam, qui sęculo quarto anno 352. Pontifex renuntiatus fuit. Nec solùm hæretici eam labem ipsi adscribunt, & Schismatici, vt Benno Cardinalis, de quo postea, sed etiam aliqui ex Catholicis. pręsertim verò Tostatus in secunda parte sui Defensorij, vt inde colligat, Pontificem Romanum sine Concilio Generali errare in fide posse, & tradere aliquam hæresim. Porrò Ecbertus Serm. 10. adversus Catharos, licèt pro auctoritate infallibili Sedis Apostolicę pugnet, subdit, si aliquis Romanorum Pontificum in fide erravit (nimirum, privatim, etiamsi exteriùs) illum statim à Deo obtritum fuisse morte præproperâ. quod ait accidisse Leoni Papę tempore Arianorum, vt habent Acta S. Hilarij; vel ab Ecclesia gradu motum, & in ordinem redactum fuisse. quod, inquit, contigisse cuidam alteri, quem non nominat. Non, inquam, audiendus est: cùm nullus Pontifex dictus Leo tempore Arianorum extiterit, nisi Primus, & ad summum Secundus eius nominis: quorum neutri, vel in speciem, nota hęresis, adhuc privatæ, vnquam obiecta est: quin potiùs ambo veluti omnimodæ innocentiæ ac virtutum exemplaria, Sanctorum Fastis adscripti sunt. Ille autem posterior, quem non nominat, verè in rerum natura non extitit: ideoque nihil mirum quòd careat nomine.

14 Videtur autem Ecbertus Leonis nomine intelligere Liberium Papam, quẽ multi Scriptores erroris in fide insimularunt, eò quòd subscripserit formulæ fidei editæ à Concilio Sirmiensi, in quo instantibus Arianis, vox Homousij, sive Consubstantialis, in Symbolo suppressa fuit: ac præterea quoniam fertur, assensum præstitisse condemnationi S.Athanasij acerrimi defensoris fidei Catholicę, eiusque vocis adversus eosdem Arianos; & denique quòd communicaverit cum Vrsacio & Valente, quos sciebat esse hæreticos. Sed enim eam criminationem de hæresi non esse iustam, ostendit Baronius anno 357. & 367. Sanderus lib. 7. de Visibili Monarch. à num. 121. & Coccius tom. 1. lib. 7. art. 11. Bellarminus lib. 4. de Romano Pont. cap. 2. Gibalinus lib. 5. de Iure Canon. cap. 3. §. 11. Raynaudus in Corona Aurea Veritate 7. & Christianus Lupus in Scholijs ad Canonem 14. Concilij V. Romani sub S.Gregorio VII. Papa: vt plures alios omittam.

15 Atque imprimis certum est, Liberium ab initio Pontificatus sui vsque ad finem exilij biennalis, quod pertulit, perstitisse acerrimum defensorem fidei Catholicæ, cuius causâ plurimum passus fuit. Ita testatur palam S.Athanasius in vtraque Apologia, Ruffinus lib. 10. Histor. cap. 22. Ammianus Marcellinus lib. 15. Sulpitius lib. 2. sacræ Historię, Socrates lib. 2. Histor. Eccl. cap. 29. Sozomenus lib. 4. cap. 10. Theodoretus lib. 2. cap. 16. & 17. ac Nicephorus lib. 9. cap. 35. 36. & 37.

16 Dubium verò esse potest, an post exilium toleratum pro fide & iustitia, perpetraverit crimina paulo antè indicata; & præterea an interiùs aut exteriùs saltem recesserit à Catholica fide, sive errando ex cathedra (quod ad nostrum scopum præcipuè spectat) sive solùm errore privato & peculiari.

17 Circa priorem dubitationis partem variant Scriptores nuper allegati. Nam Sulpitius, Socrates, Sozomenus, & Nicephorus, locis indicatis aiunt, Liberium semper eundem fuisse, nec vel minimum remisisse de constantia in fide. Ruffinus quoque lib. 10. cap.

cap. 17. ait se non potuisse deprehendere, an verè Liberius subscripsisset Synodo Sirmiensi. E contrà verò affirmant S. Athanasius vbi suprà, & Hilarius in lib. adversus Constantium, & tandem S. Hieronymus, tum in Chronico, tum in Catalogo Scriptorum, vbi agens de Fortunatiano inquit, Liberium ad subscriptionem hæreseos tandem inflexum fuisse. Cui sententiæ, tanquam veriori subscribendum est, iuxta sensum inferiùs explanandum: tum propter auctoritatem longè maiorem horum SS. ex quibus duo priores florebant in Ecclesia tempore Liberij; tertius verò non multis pòst annis: tum præterea quoniam Bellarminus testatur, se legisse Epistolas ipsius Liberij manuscriptas ex Bibliotheca Vaticana, quæ partim ad Imperatorem, partim ad Orientales Episcopos scriptæ erant: & in ijs satis apertè significare Liberium, se tandem Imperatoris voluntati acquiescere voluisse.

18 Itaque non negamus, Liberium graviter peccasse, & occasionem aliquam postea dedisse sinistrę opinionis de ipso conceptæ quoad hæresim. Nam ille post toleratum biennij exilium pro Catholica fide, cum insigni laude, postea in Concilio Sirmiensi Arianorum, pertęsus laborum, & desiderio recuperandæ Sedis Romanæ, in quam Felix intrusus fuerat, subscripsit condemnationi S. Athanasij, quem eousque innocentem iudicaverat, sicut & S. Iulius Papa ipsius Prędecessor, qui semper Athanasium defendit ab accusationibus & dolis Arianorum. Denigravit itaque opinionem suam ex eo capite Liberius, & præterea ob permissam suppresionem vocis Homoûsij in eo Concilio ex fine vitandarum controversiarum: tum denique, quia communicavit cum Vrsacio & Valente, quos constabat esse hęreticos, quamvis ipsi aliud simularent. Ideoque Sozomenus lib. 4. Hist. cap. 14. & Nicephorus lib. 9. cap. 37. subobscurè iudicant, Liberium in Concilio Sirmiensi convenisse cum Valente & Vrsacio hęreticis Arianis; eaque pace inita Sedem Pontificatûs antea ablatam recepisse, adiutũ præterea litteris eiusdem Concilij. Itaque lapsum illum subscribendi, & deserendi veterem constantiam pro Athanasio, negare nõ possumus: propter quem Liberius à multis notatus fuerit de hæresi, ductis externa facti specie, quæ potissimùm attenditur in iudicio humano.

19 Verùm illam non fuisse culpam violatæ fidei, seu hęreseos, constat. Et quidem Liberium sic peccantem nihil ex cathedra pronuntiasse seu definijsse contrarium fidei, res certissima est, nec à quoquam Scriptorum veterum significatur, vel leviter, id ab ipso factum. Quin potiùs alia omnia ex ijs habemus. Vt enim constat ex Athanasio alijsque suprà allegatis, & ex Epistolis ipsius Liberij, duo præcipuè ab eo perpetrata leguntur: alterum, quòd Athanasij condemnationi subscripserit: alterum quòd cum hęreticis communicaverit. In neutro autem illorum quidquam adversus fidem docuit. Non in primo. nam etsi condemnatio Athanasij prolata fuerit ab Arianis in odium fidei Catholicę, quam ille strenuè tuebatur; nihil tamen eiusmodi proferebat; sed solùm crimina varia circa mores imputabantur Athanasio, ob quæ in ipsum sententia proferebatur, cui Liberius subscripsit. Quare sententia in eum lata, nihil præseferebat, quod ad fidem spectaret. Ergo Liberius illam approbans, non ideò decernebat aliquid contrarium fidei. Non etiam in secundo: quoniam ipse Liberius in Epistolis suis testatur, se communicasse cum Episcopis Orientalibus, quia invenit eorum fidem congruentem cum Catholica, & alienam à perfidia Ariana. Nimirum, licèt ij Ariani essent, artibus suis effecerunt ne tales viderentur Liberio. Quis autem dicat Pontificem Romanũ communicantem cum hæreticis, quos Catholicos existimat, propterea definire aliquid contrarium fidei? Immo quamvis sciret esse hæreticos, & communicaret cum ijs, posset adhuc retinere fidem Catholicam, & testari se longè ab illorum sensu esse, & illum execrari; licèt ob alias causas, vel affectiones privatas, eos ad communionem admitteret. Nulla itaque vmbra nec vestigium est ex ijs duobus capitibus, vt Liberius censeatur aliqnid ex cathedra definijsse contrarium fidei.

20 Indidem quoque efficitur, nec propterea in fidem peccasse, adhuc errore privato; seu personali, vt frequenter loquimur: cùm ea duo pręstari potuerint à Liberio sine vllo errore in fide, immo & de facto præstita sint. Quippe ex omnibus monumentis ipsius, quæ extant, apparet palam, alienum fuisse ab Ariana perfidia, nec vnquam docuisse aliquid verę divinitati Christi contrarium. quod postea vberiùs confirmabimus, & ipsa veritate coacti Magdeburgenses fatentur, multipliciterque confirmant Centuria 4. cap. 10. licèt alios ex Romanis PP. insectentur, & maledictis proscindant.

21 Dices. In ea pace, quam inijt Liberius cum Episcopis Arianis, subscripsit Confessioni Sirmiensis Concilij editæ contra Photinum, & Confessioni Antiochenæ prolatæ in Encænijs: vt refert Sozomenus lib. 4. cap. 14. & Nicephorus lib. 9. cap. 37. In neutra verò earum Confessionum erat vo-

ca-

cabulum Homoûsij, quod fuit propria tessera & character omnium Catholicorum: sed solùm vox Homœûsij, quam admittebant mitiores Ariani, propterea Semiariani dicti. Nimirum per prius illud vocabulum denotatur, Filium esse consubstantialem, sive eiusdem omnino essentiæ cum Patre, quæ est propria tessera Religionis Catholicæ: per posterius verò significatur, Filium esse similem Patri in substantia sive essentia, quod non diffitebantur plerique Arianorum. Ergo Liberius subscripsit Confessioni hereticæ, prout distinctæ à Catholica ac proinde hereticus censeri debet.

22 Resp. In neutra earum Confessionum fuisse aliquid fidei Catholicæ contrarium: vt palam ostendit S. Hilarius Pictaviensis in libro de Synodis, Virgilius Episcopus Tridentinus lib. quinto adversus Eutycherem, & Augustinus Epistol. 174. qui eas Confessiones inspectas in seipsis, Catholicas censent. Quamvis enim in illis non legatur, Filium Dei esse humoúsion, id est consubstátialem Patri; legitur tamen, esse homœúsion, id est similem in substantia, sive essentia. quod simpliciter dici potest, nec degenerat à sensu Catholico. Verè enim est & dicitur Filius Dei similis in substantia sive essentia Patri, quamvis vna & eadem vtriusque essentia sive substantia sit. Neque obstat quòd Semiariani ita faterentur vocabulo Homœûsij Filium esse similem Patri in essentia, vt tamen negarent hanc esse omnino vnam in vtroque. Hoc enim solùm spectat ad pravum sensum ipsorum, quem intra mentem suam retinebant dum utramque illam ederent Confessionem, cui Liberius subscripsit animo Catholico, & accipiens vocem Homœûsij in sensu nullatenus contrario fidei. Quin & cùm Ariani rumorem spargissent, Liberium transijsse ad partes ipsorum, ille antequam Sirmio discederet, Confessionem edidit, in qua apertè excommunicabat omnes illos, qui negarent Filium esse Patri similem in substantia, & in rebus omnibus. Qua testificatione convicit falsi omnes eos, qui sparserant ipsum negasse Filium Patri consubstantialem. Immo & Sozomenus lib. 4. cap. 14. testatur Formulam Fidei, cui Liberius apud Sirmium subscripsit, fuisse illam priorem in qua declarabatur, Filium Patri tam in substantia, quàm in cæteris omnibus esse similem: non verò aliam Formulam verè blasphemam ab Arianis postea editam.

23 Instabis: si hæc ita sunt, immeritò S. Hieronymus dixerit in Chronico, & in Catalogo Scriptorum, Liberium ad subscriptionem hæreseos tandem flexum fuisse. Immeritò quoque S. Hilarius scripserit in libro ad Constantium: *Vertisti vsque ad Romam bellum tuum: eripuisti illinc Episcopum. Et ò te miserum! qui nescio an virum maiore impietate relegaveris, quam remiseris.* Quibus verbis denotat Liberium tandem cessisse Constantio ipsi Imperatori Ariano: & hunc non minùs peccasse in illo absolvendo postquam cessit, quàm in damnando priùs & relegando quia non cesserat. Immeritò denique Athanasius in vtraque Apologia testatum reliquerit, Liberium ad subscriptionem hæreseos inflexum fuisse.

24 Resp. Patres prædictos non dicere Liberium fuisse hæreticum, nec commisisse propriè crimen hæresis sed inflexum fuisse ad subscriptionem hæreseos, & in hoc cessisse Constantio. Nimirum, licet in Confessione Sirmiensi & Antiochena, & in sententia adversus Athanasium lata, quibus Liberius subscripsit, nulla heresis proferretur; certum est illas animo heretico & prorsus Ariano editas fuisse ab Episcopis Orientalibus, qui verbis æquivocis aut ambiguis eas expresserunt, vt iuxta pravum eorum sensum acciperentur. Cùm verò Liberius genium eorum haberet antè perspectum, nec ignoraret technas Valentis potissimùm & Vrsacij; peccavit graviter in subscribendo, & interpretativè consensit hæresi ipsorum (quod solùm colligitur ex ijs Patribus) non verò illi assensum præstitit; maximè cùm antequam Sirmio discederet, ediderit Confessionem illam suam num. 22. memoratam, in qua omnem hæresis suspicionē eluit. Quod ipsum testatur idem S. Athanasius loco in obiectione indicato, dicens, Liberium invitum & coactum vi tormentorum fecisse quod fecit; nec censeri debere sententiam eius, quam minæ & terrores extorserunt: sed illam solam, quam portulit dum liberos haberet affectus. Patet verò externam solùm & metu extortam professionem religionis falsæ, posse consistere cum vera fide interna. Id faciliùs multò tunc contingere potuit: cum Confessiones Arianorum, quibus Liberius subscripsit metu coactus, nihil palam adversum fidei præseferrent, quantumvis hæretico animo ab ijs cœptæ; sed essent indifferentes, seu æquivocæ, quæ tum Semi ariano, tum Catholico sensu proferri possent. Quare Ecclesia non fuit passa, vt nota Arianismi palam inureretur Liberio. nam è Breviario Romano expungi fecit verba illa, olim recitari solita: *Beatus Eusebius Presbyter, cùm præsente Constantio fidem Catholicam constantissimè defensaret, & Liberium Papam doleret Arianæ perfidiæ consensisse, ab irato Constantio includitur in quodam*

cu-

cubiculo domus suæ, habente in longitudine pedes quatuor. Expunxit, inquam: quoniam Liberius nec interiùs, nec exteriùs, consensit Arianæ perfidiæ, nisi summùm interpretativè: quatenus consensit damnationi Athanasij, & permisit suppressionem vocis Homoûsij, ac denique communicavit cum Episcopis Arianis; contra quàm per omnia facere tenebatur. Pleraque horum accipe ex Nicephoro libro 9. capit. 35. sic loquente: * Imperator verò priusquam Romam iret, & solitum ob victoriam triumphum ageret, accito Liberio Romanorum Episcopo, Iulij successore, persuadere ei conatus est, vt in sententiam, quos secum habebat, Episcoporum iret: quorum vnus Eudoxius erat. Quod vbi ille ei resistens se facturum negavit, ad exilium est damnatus. Bœræa autem Thraciæ, quò deportaretur, designata fuerat. Sed & alia condemnationis eius causa fuisse dicta est: videlicet, quòd renunciare Athanasij communioni noluerit, eundemque apud Imperatorem defenderit, qui Athanasium accusabat, quòd & Ecclesias iniuriâ affecisset, & causa necis duobus fratribus suis fuisset. Idē comprobanda esse quæ Tyri adversus Athanasium, per invidiam alienæ sententiæ factorum acta, constitutaque fuerant, dicebat. At Liberius pœnitentiæ libellum Vrsacij & Valentis Iulio decessori suo oblatum Imperatori exhibuit: in quo falsa esse, & ementita, quæ apud Mareotē acta erant, significantes, noxæ gratiam petierunt. Rogavit insuper, ne ita indictâ causâ Athanasium damnaret, nevè quæ perperàm decreta, & manifestæ calumniæ essent, comprobaret. De fratribus autem, ne prorsus Episcopali manu vindicatam iniuriam vellet; dixit: quam manum Deus non ad eiusmodi facta, sed ad sanctificationem, & omne aliud bonum opus constituerit. Sed enim Constantius nihil omnino illum de sententia sua decedentem videns, biduò ad deliberandum ei permisso, nisi animum mutaret, in Thraciam deportari iussit. Atque ibi Liberius: Mihi verò, inquit, dudum hæc deliberata, atque constituta sunt, & paratus adeò sum in exilium ire. Porrò cùm iam abduceretur, Constantius ei quingentos aureos misit, quos ille reiecit, & ei qui illos attulerat, Imperatori renuntiare iussit: Non indigere se eis: daret eos quos secum in aula haberet adulatoribus, & ad simulandum, dissimulandumque compositis hominibus, quorum insatiabilis cupiditatis inopia animis eorum semper insidens, eosque excrucians, nunquam expleri posset. Mihi namque CHRISTVS, inquit, Patri æqualis largitor semper alimentorum, atque conciliator, & promus condus bonorum omnium erit. Hæ Liberio causæ, vt in Thracia exularet, extitêre, Felix autem Romanæ Ecclesię Diaconus, administrationem eius sortitus est. Qui Nicænam quidem fidei professionem retinebat, *ET IN RELIGIONE REPREHENSIONE CAREBAT*: vnum tamen illud vitio ei vertebatur, quòd priusquam Episcopus creatus esset, cum diversæ opinionis studiosis communicare sustinuerit. Vbi verò Constantius Romam venit, populi & nobilitatis illustriores fœminę, pro Liberio deprecantes, vt illum restitueret, ei institêre. Et Imperator cum Episcopis suis se communicata, redditurum se eis hominem pollicitus est, si in eandem cum Episcopis suis concederet sententiam.* Hactenus ille.

25 Quidquid verò sit de peccato Liberij in ea subscriptione, certum maneat, Pontificem ipsum nihil è cathedra vnquam pronuntiasse contrarium fidei, aut moribus. quod nobis potissimùm, curæ est. Certum prǫterea est, Liberium post illud peccatum subscriptionis pœnituisse, & Confessionem statim edidisse paulo antè memoratam, in qua se per omnia Catholicum testatus fuit, & anathema dixit omnibus negantibus Filium Dei esse per omnia similemPatri. Certum denique est, ipsum postea sanctè vixisse & in vera iustitia diem clausisse extremum. Etenim de ipso iam vitâ functo Patres Ecclesiæ, qui eodem ferè tempore cum ipso floruerant, & alij posteriores, loquuti sunt cum singulari veneratione, & eum sanctum habuerunt. Imprimis enim Siricius Papa, qui octodecim annis post obitum illius, nimirum anno Christi 385. electus fuit Pontifex, in Epistola ad Himericum, Liberium appellat venerandæ memoriæ prędecessorem suum. S. Epiphanius Hęresi 75. inquit: *Eustathius ad Liberium beatum Romæ Episcopum vna cum multis Episcopis legatum aiebat, &c.* Ambrosius lib. 3. de Virginibus initio: *Tempus est, soror, sancta beatæ memoriæ Liberij præcepta revoluere, vt quo vir sanctior, eo sermo accedat gratior.* S. Basilius Epist. 74. ad Episcopos Occidentis: *Quædam ei proposita sunt à beatissimo Libario.* Quis autem non credat, pœnituisse, & in operibus pijs vitam sancto fine clausisse virum, quem iam defunctum tot gravissimi Ecclesię Patres ijs elogijs celebrant? Non hæc proferrentur de homine vnquam graviter lapso, nisi constaret pariter de eius pœnitentia, & insigni pietate vsque ad vltimum vitæ spiritum. Quare quemadmo-

modum initio constanter restitit Arianis, & pro defensione fidei Catholicæ exilium biennio, pluresque ærumnas & labores pertulit: ita etiam post illum qualemcumque lapsum acerrimus fidei defensor perstitit, tum evulgata illa fidei Confessione, antequam Sirmio discederet: tum indicto anathemate negantibus Filium in substantia & in omnibus esse similem æterno Patri: tum præterea in non recipiendis Macedonianis ad Ecclesiam, nisi aperte suam hæresim detestarentur: vt post Basilium & Epiphanium locis indicatis, testatur Socrates lib. 4. cap. 11. de ipso postquam redierat ab exilio.

26 Itaque Liberius statim ab obitu sanctus haberi cœpit: & de illo, vt *venerandæ memoriæ* viro, vt *beato*, vt viro *beatæ memoriæ & sancto*, ac denique vt *beatissimo*, loquuti sunt SS. Doctores nuper laudati, qui paulo post eius obitum aliquid de illo scripsere. Deinde successu temporum videtur cultus fuisse officio solemni ab Ecclesia, saltem inclinante sæculo vndecimo, anno millesimo septuagesimo octavo. in quo S. Gregorius VII. Papa celebrans Concilium V. Romanum *constituit, vt festa Romanorum Pontificum, qui Martyres fuerunt, solemniter celebrarentur*. quæ sunt verba magni Chronici Belgij pag. 124. Scriptor quoque Micrologus in lib. de Ecclesiasticis observationibus cap. 43. inquit: *Gregorius huius nominis Papa Septimus, Apostolicæ Sedi præsidens constituit, vt Sanctorum omnium Romanorum Pontificum & Martyrum festiuitates vbique solemniter cum pleno officio celebrentur. Nam cùm qualibet Ecclesia sui Patroni, etiamsi Confessor fuerit, festum solemniter obseruet; quanto magis eorum, qui totius Ecclesiæ non tam Patroni, quàm Patres extiterunt, quam etiam vsque ad martyriū verbis & exemplis instituere non destiterunt?* Inter eos verò Pontifices, quorum officium celebrari iussit Gregorius, videtur locum habuisse Liberius Papa. Etenim propterea Benno pseudo-cardinalis schismaticus, vtpote sequens partes Henrici III. aliàs IV. Imperatoris Germaniæ, & Guiberti Antipapæ, idoli ab eo fabricati, inter plura alia phantastica crimina, id obiecit Gregorio: *Hildebrandus* (sic nimirum appellabatur Gregorius VII. antequam Pontifex eligeretur) *vt Liberij festum celebraretur iussit. Hoc præcepto eius hæresim firmavit, qui ex laudabilibus meritis damnabiles exitus habuit.*

27 Hac impudentia invehitur homo schismaticus adversus vtrumque Pontificem: Liberium denigrans, non modò tetra hæreseos notâ, sed etiam miserrimo fine: Gregorium verò VII. tanquam approbatorem eiusdem hæresis, & errorum in re maximi momenti: veluti qui hæreticum, & damnabili exitu mortuum, vt Sanctum honorari in Ecclesia præceperit solemni officio. Sed enim quoad Liberium cuinam potiùs credendum, Siricio Papæ, S. Epiphanio, S. Ambrosio, S. Basilio, coævis ipsius, Bedæ & Vvaldeberto in Martyrologijs suis infrà citandis n. 34. alijsque, venerantibus illum iam vitâ functum, tanquam sanctum: an Bennoni pseudo-cardinali, cui consilium imprimis fuit calumniari omnes viros probos, & laudare improbos? Quam fidem mereatur Benno, qui maligno œstro percitus studuit varios Pontifices infamare, & in ijs Sylvestrum Secundum de magia, seu familiaritate cum Diabolo, Gregorium Sextum de simonia, & denique de varijs criminibus S. Gregorium Septimum, vitæ innocentiâ, integritate morum, & zelo iustitiæ insignem? Consule Baronium ad annos Christi 999. 1044. 1048. 1073. & 1079. vbi fusè dolos & impietatem eiusdem Bennonis narrat. Credendum potiùs Ecclesiæ Catholicæ quæ hunc Sanctorum albo adscripsit, & in Martyrologio Romano decoravit ad diem 25. Maij elogio illo DEFENSORIS ACERRIMI ECCLESIASTICÆ LIBERTATIS; ob quam tuendam innumeros labores, calamitates, & denique mortem in exilio passus fuit. Si ergo forsan decrevit (neque enim id constat, nisi ex narratione ipsius Bennonis) vt Liberij festum id Ecclesia celebraretur: in eo nō erravit; sed potiùs egit iuxta communem illius sensum, & SS. Patrum nuper nominatorum, circa sanctitatem Liberij, quamvis aliquandiu interruptam. Sed quemadmodum nec trina negatio S. Petri, in sacris litteris testata, nec lapsus S. Marcellini frequēti opinione traditus, prohibuit, vt vterque ab Ecclesia in officio solemni colatur, quoniam ambo insignibus postea meritis maculam illā absterserunt: ita nec qualecumque id crimen à Liberio perpetratum obstat, vt propter præcedentem & sequentem vitæ innocentiam, ac virtutem eximiam, à S. Gregorio VII. Papa aliquando fuerit solemni honoratus officio. Plura de eodem Liberio videbimus sect. sequenti, & quomodo eius memoria in quibusdam veteribus Martyrologijs sancta habeatur.

(?)

SE-

SECTIO TERTIA.

De Felice II. Papa, quem aliqui inurunt tetra Arianismi nota. Vindicatur ab eo naevo, eiusque Pontificatus, & sanctitas asseritur, ex collatione historiae ipsius, & Liberij Praedecessoris, cuius honor denuo stabilitur. Vbi obiter de Siricio Papa, quem erroris in fide arguit Calvinus.

28 ACCEDAMVS Iam ad examinandam causam S. Felicis, quem Secundum eius nominis plerique nominant, dum Romanum Pontificem fuisse censent: alij verò id negant, quoniam factione Arianorum in locum Liberij Pontificis veri ob fidem exulantis intrusus fuit in Sedem Apostolicam circa annum Christi 355. Porrò illum fuisse hæreticum Arianum contendit Tilmanus Hesusius lib. 1. de Ecclesia cap. 9. ductus auctoritate S. Hieronymi in Catalogo Scriptorum, vbi in Acacio inquit: *Acacius quem, quia luscus erat, μονόφθαλμον nuncupabant, Cæsariensis Ecclesiæ in Palæstina Episcopus* Et infrà subdit: *In tantum autem sub Constantio Imperatore claruit, vt in Liberij locum Romæ Felicem Arianum Episcopum constitueret.* Idque confirmatur præterea: quia postquam electus fuit ab Arianis, cum ijs communionem habuit: proptereaque Populus Romanus cum ipso communicare noluit, vt testatur Theodoretus lib. 2. cap. 17. Si autem hæreticus Arianus fuit Felix, & verus Pontifex; quidni decreverit aliquid fidei Catholicæ contrarium in gratiam suæ sectæ? Hæc est ratio dubitandi, cui oportet facere satis.

29 Vt autem huic scrupulo occurramus, & manifestum appareat, non modò nullum Pontificem Romanum aliquid ex cathedra pronuntiasse contrarium fidei, (quod nostra potissimùm refert) sed neque hæreticum reverà fuisse; præstringere summatim oportet historiam Pontificatûs Liberij ac Felicis, fusè narratam à Baronio ab anno Christi 352. vsque ad 367. Bellarmino lib. 4. de Romano Pontifice cap. 9. Sandero lib. 7. de visibili Monarchia à num. 121. Coccio tomo 2. lib. 7. art. 11. Gibalino lib. 3. de Iure Canonico cap. 3. Raynaudo tomo 10. in Corona Aurea: ex quibus præcipuè mutuabimus dicenda hoc loci.

30 Postquam Liberius ritè electus fuit Pontifex die 8. Maij anno 352. coacto Romæ Concilio negavit Arianis communionem per Legatos expetitam. Deinde annis proximè sequentibus 353. & 354. missis legationibus pro S. Athanasio ad Constantium Imperatorem, dirè vexatus est ab eo, & anno 355. in exilium missus ad Berœam Thraciæ, vbi biennio exulavit, retentâ veteri constantiâ animi: ideòque prohibuit recipi in Ecclesia quodlibet donarium eiusdem Imperatoris hæretici. Clerus Romanus videns Pastorem suum inustè relegari, iuravit, se nullum alium, Liberio vivente, in Pontificem admissurũ. Interea Arianorum hæreticorum arte, præsertim Acacij Cæsareensis Episcopi, Felix Diaconus Romanus in locum Liberij electus fuit: qui vt gratiam rependeret Arianis, eos ad communionem admisit: non tamen propterea Arianus hæreticus factus fuit, sed fidem Catholicam retinuit. Quod planè testantur Auctores antiquissimi, & vicini ferè idem tempori. Ruffinus enim S. Hieronimi synchronos lib. 10. Histor. cap. 22. ait: *In eius* (Liberij) *locum Felix Diaconus suus ab hæreticis subrogatur: & non tam sectæ diversitate, quàm communionis & ordinationis conventientia, maculatur.* Similiter Theodoretus lib. 2. Historiæ cap. 17. *Successum est Liberio à fideli quodam illius Diacono nomine Felice: qui TAMETSI FIDEM IN CONCILIO NICÆNO EXPOSITAM SERVAVIT INTEGRAM, tamen cum illis qui eandem labefactare studebant, liberè communicavit. Ac propterea nemo ex Romæ habitatoribus in Ecclesiam, dum ille intus erat, ingredi voluit.* Idem ferè testatur Sozomenus lib. 4. Histor. cap. 10. qui scripsit paulo post Theodoretum, circa annum Christi 440. Quapropter certum apparet, Felicem, quamvis peccaverit in communione cum Arianis habita, non propterea exuisse Catholicam fidem, nec ex animi sententia Arianum fuisse.

31 Neque obstat auctoritas obiecta num. 28. ex S. Hieronymo. nam vox *Arianum*, addita ad nomen Felicis, videtur irrepsisse ex alicuius alterius fraude, aut incuria. Imprimis enim veteres codices manuscripti illam non habent, vt notavit Marianus Victorius in eundem locum: neque etiam translatio Sophronij è Latino in Græcum. Præterea Freculphus Lexoviensis lib. 4. cap. 8 & Ado Viennensis in Chronico (ambo Scriptores sæculi noni) referentes ad verbum totum eundem S. Hieronymi locum, non habent vocem *Arianum.* Neque credibile est, Ruffinum, Theodoretum, & Sozomenum in Historia eo tempore notissima tam apertè discrepaturos, vt quod ille affirmaret, cæteri palã negarent. Vox ergo illa fuit postea addita, & veluti cento assutus germano Operi S. Hieronymi.

Ve-

32 Verùm finamus gratis, Felicem interea hæreticum Arianum fuisse, immo & aliquid definijsse pro secta Arianorum. quod tamen posterius nemo vnquam de illo scripsit. Quid inde contra auctoritatem infallibilem Sedis Apostolicæ in pronuntiando ex cathedra? Felix enim eo tempore non verus Pontifex, sed intrusus fuit arte & potentia Arianorum, quibus Constantius Imperator eadem tabe laborans ferebat patrocinium. Vivebat enim legitimus Pontifex Liberius, ob Catholicam fidem exul: quo superstite nemo alius ritè aut validè Romanus Pontifex creari potuit. Ideoque, vt ex Theodoreto vidimus suprà, nemo ex Catholicis eo tempore cum Felice communicare voluit. Quare dato quòd Felix interea degenerasset in hæresim, immo illam publicè docuisset; Romanus Pontifex verus, & cathedra S. Petri, ab ea fuligine immunis esset.

33 Liberius autem Pontifex, qui eousque invictus permanserat, & constantissimè Athanasium defenderat, communionemque Arianis negaverat, tandem tædio diuturni exilij & laboribus fractus, succubuit, citra defectionem tamen à fide, vt iam suprà ostensum est, & Baronius præterea comprobat ad annum 357. Ideoque Nicephorus lib. 9. cap. 37. de ipso ait: *Liberius autem aliam quoque seorsim fidei conscripsit professionem, quæ omnes ab Ecclesiæ communione arcebat, qui Filium Patri non secundùm substantiam, & per omnia æqualem dicerent. Id propterea fecit, quòd Eudoxius, & qui factionis eius fuere non ita pridem Antiochiæ propter Aetij hæresim congregati, cùm Hosij Epistolam in manibus haberent, plurimum verborum fecerant, quibus Liberium per calumniam traduxerant, perinde atque τὸ ὁμοούσιον, consubstantiale repudiasset, & Patri Filium omnino inæqualem dixisset.* Verùm cùm exteriùs videretur fidem abiurasse, propter sententiam in Athanasium latam, Confessionem sine Homoûsij vocabulo subscriptam, & communionem cum Arianis habitam, rediens Romam reiectus fuit à Clero, veluti qui simul cum fide Catholica Pontificiam dignitatem amisisset. Quare licèt Clerici olim iurassent, se nullum alium Pontificem admissuros Liberio vivente, censuerunt se iam liberos esse à religione iuramenti, & ad Felicē, quem antea respuerant, se contulerunt: qui exinde verus Pontifex fuit, saltem communi Romanorum iudicio, & suo. Ipse verò considerans gravissimum Ecclesiæ sibi commissæ, fideique periculum, non modò recessit à communione cum Arianis, sed etiam coactâ Romæ Synodo declaravit, Constantium Imperatorem, & Episcopos Vrsacium ac Valentem, quibuscum communionem habuerat Liberius, verè hæreticos esse. Hinc verò indignati Ariani, post ingressum Liberij in Vrbem, vnde à Catholicis reiectus fuerat, Felicem cum suis Româ expulerunt. qui pauló post diem extremum clausit, &, vt multi aiunt, aut capite cæsus, aut ærumnis confectus in odium fidei. Hæc est sententia frequens apud Historicos recepta. Sed Nicephorus loco nuper allegato longè aliter rem enarrat. Statim enim post verba exscripta ait: *Occidentales Legati rebus ita gestis, assumpto secum Liberio Romam reverterunt, litteras ab Episcopis Sirmij congregatis ad Felicem Romanæ tum Ecclesiæ Præfectum, & ad Clerum, populumque Ecclesiæ eiusdem afferentes; quibus vt Pastorem suum libenter susciperent, admonebantur. Ambobus porrò, & Felici, & Liberio, permissum est communiter sacra curare, & munus Apostolicum administrare. Qui quidem concordes fuere, & quidquid medio tempore acciderat rerum aduersarum, & tristium per amnestiam, & oblivionem abolevere. Quod namque admodum bonus vir esset Liberius, quodque pro recta Ecclesiæ doctrina Imperatori constanter restitisset, multa pietate, & benignitate populus Romanus in eum fuit: vsque adeo certè, vt in eius eiectione per seditionem eius causa motam res ad cædem processerit. Sed paulo post Felix mortuus est, & solus Liberius Episcopatum administravit. Quod sic DEVS rectè providit Ecclesiæ, ita vt decebat, rebus consulens: ne primaria Apostolorum Sedes, fœdam illam, & incommodam à duobus gubernata ducibus contraheret notam: quæ res ab Ecclesiæ constitutionibus perquam est aliena, discordiamque vt plurimum conciliare solet. Hæc in Sirmio acta.* Hactenus ille; qui in hoc postremo discordat à cæteris, quorum testimonijs potiùs stare debemus.

34 Felice vivis sublato, Liberius iuxta Confessionem fidei, quem ediderat antequam Sirmio discederet, recessit palam à communicatione cum Arianis: eaque propter à Catholicis, quorum offensionem incurrerat, receptus fuit in verum Pontificem eodē anno 557. Deinde biennio translacto damnavit formulam seu Confessionem ab Arianis in Concilio Ariminensi editam: ideoque ab ijs pulsus fuit, & delitescere coactus in cœmeterijs suburbanis vsque ad obitum Constantij. Deinde sub imperio Iuliani curavit Ecclesiam Orientalem per Legatos anno 362.

Po-

Postea anno 365. Semiarianis Nicænam fidei formulam simulantibus, impartitus fuit bona fide communionem. Tandem inter pietatis, opera, & constantem fidei Catholicæ professionem, humana posuit anno 367. & sanctitatis opinionem meruit apud posteros, qualem suprà descripsimus num. 25. & 26. ac præterea eius memoria habetur in Martyrologijs veteribus: quale est Venerabilis Bedæ ad diem 8. Kal. Octobris, & Vualdeberti die 23. Septembris. Nec omittendum, eiusdem Liberij nomine insignitam initio fuisse Ecclesiam ab ipso Romæ ædificatam in monte Exquilino ex collatis impensis Ioannis Patricij, ea de re per visum à sanctissima Virgine Deipara admoniti, & deinde confirmati miraculo insigni nimium Nonis Augusti descendentiumque processu temporis appellata fuit, *S. MARIÆ AD NIVES*, nunc verò dicitur *S. MARIÆ MAIORIS*. Ipseque Liberius simul de cœlo admonitus fuisse legitur eâdem nocte, ac Ioannes Patricius, quod in laudem non vulgarem eiusdem Pontificis cedit.

35 Itaque Felix, à quo paulisper diverteramus, post lapsum Liberij diffamati de hæresi Ariana, verus Pontifex à Catholicis haberi cœpit, & in ea apud omnes illos æstimatione fuit, non solùm quoad vixit, sed etiam post mortem sæculis sequentibus vsque hodie, addito præterea Sanctitatis titulo. Ideo Auctor libri Pontificalis Damaso ad scripti (quamvis fortè ab Anastasio Bibliothecario scriptus fuerit) Felicem ipsum inter Pontifices & Martyres recenset. Deinde, omnia Martyrologia antiqua, tam edita, vt Bedæ, Adonis, & Vsuardi, quàm manuscripta ad diem 29. Iulij, inter Sanctos recensent Felicem Secundum Papam & Martyrem, qui Constantium hæreticum declaravit. Et iam antea S. Gregorius Magnus, tam in Antiphonario, quàm in Sacramentario, posuerat integrum officium Ecclesiasticum legendum ad Missam in die S. Felicis Pontificis & Martyris quarto Kalendas Augusti. Eum verò Felicem esse ipsum de quo loquimur, testatur Micrologus liber Ecclesiasticarum observationum cap. 43. Itaque Ecclesia Catholica saltem à mille nonaginta annis, qui fluxerunt vsque modò à Pontificatu S. Gregorij Magni, celebrat illum veluti Papam & Martyrem.

36 Accedit, Felicem Papam eiusdem Gregorij atavum, ab antiquissimis scriptoribus dici Felicem Papam Quartum: & nominatim à Ioanne Diacono lib. 1. Vitæ eiusdem Gregorij cap. 1. & à Cardinali Leone Hostiensi lib. 1. Chronici Casinensis cap. 1. At Felix Gregorij atavus Papa Quartus eius nominis esse non potuit, nisi is de quo loquimur fuerit Secundus: neque enim, præter hunc, fuerant plusquam duo Felices ante illum Quartum. Verè ergo hic Felix est qui mille & nonaginta saltem annis retro Papa & Martyr in Ecclesia habitus est.

37 Denique pro certiori eius sanctitate fidem facit, quòd Romę anno 1582. cùm dubitaretur an Felix prędictus esset in novo Martyrologio collocandus, divinâ Providentiâ factum fuit, vt in Basilica Sanctorum Cosmę & Damiani à quibusdam quęrentibus thesaurum, quem acceperant ibidem fuisse reconditum, effosâ terrâ inveniretur area marmorea: in cuius altero latere erant reliquię Sanctorum Martyrum Marci & Marcelliani & Tranquillini: in altero autem verò, quod interposita tabula lapidea discernebatur, corpus S. Felicis cum hac epigrapha: *CORPVS S. FELICIS PAPÆ ET MARTYRIS, QVI DAMNAVIT CONSTANTIVM.* Ita referunt Baronius ad annum 357. num. 18. & Bellarminus lib. 4. de Pontifice Roman. cap. 9. Quin & idipsum accidit pridie eius dici, quo eiusdem S. Felicis in Ecclesia natalis celebrari consuevit, atque eo tempore, quo plures docti & eruditi homines illius nomen è Martyrologio Romano expungendum arbitrabantur. quod sanè omnibus admirationi fuit, creditumque est Felicem ipsum se exhibuisse redivivum eo die, vt causam propriam ageret, quę iam pene deplorata erat.

38 Dices: Optatus Milevitanus lib. 2. contra Parmenianum, & Augustinus Epist. 165. dum recensent Romanos Pontifices, post Liberium, omisso Felice, statim Damasum ponunt. Non ergo Felix verus vnquam & legitimus Papa fuit.

39 Resp. Optatum & Augustinum non recensere Felicem inter Pontifices Romanos ex multiplici capite, quamvis verè talis fuerit tandem aliquando. Imprimis enim Felix initio intrusus fuit ab Arianis, & nullo modo verus Pontifex toto illo biennio, quo Liberius eousque legitimus Papa apud Beroeam pro fide exulavit. Deinde verò à tempore quo Clerus Populusque Romanus audita Liberij pręvaricatione Felicem elegit, verus Pontifex esse cœpit. Verùm cùm statim ferè ab Arianis Româ pulsus fuerit, nec satis constet quantum postea vixerit, & vbinam, & quomodo tandem mortem subierit (nimirum de his omnibus variæ & dissidentes Scriptorum veterum opiniones sunt, legendæ apud Baronium anno 357. num. 17. & tribus seqq.) visum fuit ijs duobus Sanctis Doctoribus ob ex

ea omnia illum non recensere inter Romanos Pontifices, ex quibus solos indubitatos nominare voluerunt.

40 Maneat itaque ratum, ex Pontificibus quarti sæculi, nec Marcellinum, nec Liberium, nec Felicem Secundum, decrevisse aliquid fidei contrarium, quod è re nostra potissimùm est: præterea, nec quenquam eorum fuisse hæreticum, etiam ad breve tempus. rursus Marcellini lapsum externum, quo fertur idolis thus obtulisse, incertum esse, & qui probabiliter admodum negari possit. denique reliquos duos peccasse quidem graviter aliquando, non tamen vnquam fidem Catholicam exuisse: & postea illam ipsam maculam purgasse, vt propterea memoria ipsorum apud posteros fausta fuerit habita, & in tabulis Martyrologiorum consignata.

41 Plura alia, ex quibus honor prædictorum Pontificum, aliorumque præcedentium, generatim & vberiùs asseratur, videbimus in progressu. Vnicus restabat scrupulus circa Siricium Papam eodem sæculo quarto electum anno 385. quem Ioannes Calvinus lib. 4. Institutionum cap. 12. §. 24. accusat, quòd in Epistola ad Hispanos coniugium pollutionem appellaverit. Sed enim Hæresiarcha impudens more suo mentitur. Siricius enim non de vero & legitimo coniugio ait esse pollutionem; sed de illicita coniunctione eorum, qui post publicam pœnitentiam peractam redeunt ad eandem coniunctionem, propter quam illam egerant. Certum autem est, neminem egisse pœnitentiam publicam ob coniugium legitimum, seu matrimonium ritè celebratum.

DISPVTATIO XXIX.

QVINAM PONTIFICES QVINTI ET Sexti Sæculi arguantur erroris in fide, & quomodò eo vitio immunes probentur.

VIX Vllum fuit hucusque Sæculum, in quo vnus vel alter Pontifex Romanæ Ecclesiæ, quantalibet doctrina & sanctitate insignis, non incusetur alicuius erroris in fide, partim ab hæreticis, partim à quibusdam Catholicis negantibus Cathedræ S. Petri auctoritatem prorsus infallibilem ad definiendum seorsim à Concilio. Quare licèt in duobus Sæculis quinto & sexto, Ecclesiam rexerint multi Pontifices eximiæ sanctitatis doctrinæque, non desunt qui in ipsorum decreta aut facta stylum exacuerint.

SECTIO PRIMA.

De aliquibus Pontificibus quinti sæculi, sanctitate excellentibus, nimirum, Innocentio I. Cœlestino I. Leone Magno & Gelasio I. quos Sectarij allatrant, quasi in decretis suis aut Epistolis sæpe erraverint. Vbi de Anastasio II.

1 PRIMVS Pontificum quinti sæculi accusatus erroris in fide ab hæreticis est S. Innocentius I. qui anno 402. vsque ad 416. Ecclesiam sanctissimè rexit, & innumeras propterea laudes meruit à Scriptoribus sui temporis, præsertim à Hieronymo & Augustino. Illum tamen Magdeburgenses allatrare audent multiplicitèr Centuria 5. cap. 10. *Primò*, quòd Epist. 2. cap. 12. statuerit vt sacra virgo iam relata si nupserit, aut fornicata sit, non recipiatur ad pœnitentiam dum vixerit ille, cum quo peccavit. Videtur autem impius error quòd mulier pœnitens non absolvatur dum vivit qui eam ad peccatum allexit & seduxit. *Secundò*: quoniam in Epist. 18. ad Alexandrum Antiochenum scripsit, licèt ratum sit Arianorum Baptisma, non tamen per eos conferri Spiritū sanctum, quia se vitro ab Ecclesia separaverant. In hoc autē traditur manifestus error contra doctrinam Ecclesiæ ipsius, quæ tradit, efficacitatem Baptismi non pendere à bonitate ministri. *Tertiò* denique, quia Epist. 22. cap. 1. docet, Sacerdotem esse non posse, qui viduam in vxorē acceperit, cùm Moyses in Levitico præcipiat, vt sacerdos accipiat virginem vxorem. Nimirum, Innocentius ita loquens, significare videtur, Christianos teneri præceptis iudicialibus legis Mosaicæ, contra quàm definitum fuit ab Apostolis Actorum 15.

2 Sed enim eæ sunt meræ nugæ adversus Pontificem gloriosissimum, re ac homi-

trine Innocentium. *Prima* obiectio peccat in sinistra interpretatione verborum eius Epist. 2. cap. 12. cuius sensus est, non debere recipi ad pœnitentiam fœminas illas, quę cùm essent virgines Deo sacræ, & iam velatæ, nupserint, aut fornicatæ fuerint, si nolint separari ab adultero, nisi post eius mortem. Hoc autem iustum & debitum est: cùm Ecclesia nequeat absolvere eos, qui in statu peccati perseverant. Ita Bellarm. lib. 4. de Romano Pontif. c. 9. Gibalinus lib. 5. de Iure Canon. cap. 3. n. 40. Quorum doctrinæ in ea parte plura addi possent ex Decreto dist. 27. ferè per tot. *Secunda* obiectio non vrget: quoniā Innocentius ibidem loquitur de ijs qui, cùm adulti sint, & hæretica labe polluti, baptizantur aut ordinātur ab hæreticis. Licèt enim ab ijs validè ea Sacramenta accipiant, non tamen gratiā ipsorum, quoniā illa cum hæresi consistere nequit. Quia &, ordinatus validè ab hæreticis, non recipit ius legitimè exercendi Ordinem susceptum, nam nec ordinator hæreticus illud habuit, ideoque non potuit in ordinatū transferre. Vide Glossam 1. q. 1. c. Arianos. *Tertia* denique nullius momenti est: quoniā Innocentius eo loco non ait Christianos ligari præceptis legis Mosaicæ, sed ex eo quod in illa præcipiebatur Sacerdotibus, quasi à minori ad maius, colligit quid facere debeant Sacerdotes in lege Evāgelica. Si enim tunc in vmbratico Sacerdotio exigebatur vt Sacerdos non duceret vxorē viduam; quantò magis in vero & perfecto Sacerdotio iustum est, ne Sacerdos sit, qui viduā in vxorem accepit? Sic sæpe Patres Ecclesiæ ex ijs quæ in lege Veteri pręcipiebantur vrgent ad quædam facienda in lege Evangelica: non quia prior illa nunc obliget: sed quia in ea iniungebantur nonnulla rationi & honestati consona, quæ vrgentiori titulo maioris perfectionis in lege Evangelica fieri debent, absque superstitione vlla.

4 Secundus Pontificum eius sæculi impetitus ab hæreticis, est S. Cœlestinus I. electus anno Christi 422. quem Laurentius Valla, magnum inter Critico-Grammaticos nomen, in Declaratione de falsa donatione Constantini non veretur dicere, Nestoriana hæresi infectum fuisse.

5 Verùm cœcutivit Grammaticaster prædictus: cùm evidens sit, S. Cœlestinum Papam fuisse, qui palam damnavit hæresim Nestorij: vt patet, non solùm ex Actis Concilij Generalis Ephesini coacti & confirmati ab illo contra Hæresiarcham ipsum, sed etiam ex S. Prospero in Chronico ad annum Christi 431. Vide etiam Epistolas varias eiusdem Cœlestini, pręsertim quartam ad S. Cyrillum, quintam ad Clerum & plebem Constantinop. sextam ad Nestorium ipsum, octavam ad Synodum Ephesinam, decimam ad Cyrillum iam dictū, & vndecimā Encyclicam ad PP. Ephesinæ Synodi. Bellarm. vbi suprà censet, deceptum fuisse Vallam homonymiā. Fuit enim alter Cœlestinus sectā Pelagianus, qui communia quędam cum Nestorianis habuit: & Valla eundem fuisse arbitratus est cum Cœlestino Papa. Sed homo in sacra Theologia, & Historia Ecclesiastica hospes, consultiùs falcem misisset in solam logomachiam, aut philologiam, quàm in alienam messem, præsertim adeò superiorem. Verùm elatus inani verborum crisi, etiam in sacra mysteria se ingerere ausus fuit, & vocabula Patribus ac Theologis propria, immo necessaria ad significandum res divinas, corrigere aut exigere voluit ad canones Donati, aut suos. vt proinde iam vivis ereptus metuerit hoc lepidū epigramma apud doctissimū Genebrard. in Opere de Trinitate:

Ad Manes postquam defunctus Valla petiuit,
Non audet Pluto verba Latina loqui.
Iuppiter hunc supero dignatus honore fuisset.
Censorem linguæ sed timet esse suæ.

6 Tertius S. Leo Papa, cognomento Magnus, qui eodem sęculo ab anno 440. vsque ad 461. sanctitate admiranda, eximijs rebus gestis, & cœlesti doctrina atque eloquentia Ecclesiā illustravit, accusatur à Magdeburgensibus Centuria 5. cap. 10. quoniā Epist. 79. ad Nicetum dixit, mulieres illas, quæ putantes maritos suos esse defunctos, aut nunquam redituros ex captivitate, nupserunt alijs, non peccasse: verùm si mariti earum redeant, teneri eas ad primum coniugium renovandū, modò ipsi velint: alioqui verò, non teneri. In qua doctrina apparent duo errores. Alter, quòd mulier non peccet nubens alteri viro, quando existimat maritum suum iam obijsse, aut non rediturum, ex captivitate. Alter, quòd mulier possit permanere cum secundo marito, si prior nolit ad eam redire.

7 Cæterum accusatio hæc eiusdem farinæ est, ac pręcedentes: nec proposita fuisset ab ijs Sectarijs, si absque pręiudicio vllo, aut odio in Ecclesiam Romanam, legissent Epistolam illam S. Leonis: qui sanè in nulla eius parte erravit. Cùm enim ait, non peccare mulierem quę nubit vivente adhuc priori viro; loquitur palam de illa sola, quę iterum nupsit, quòd crederet priorem maritum fuisse mortuum. De illa verò, quę iterum nubit, quia existimat virum captivitate detentum nunquam rediturum, non dicit peccare, necnon peccare. nimirum, exploratum erat Leoni, & cuilibet, fœminam sic nubentem peccare,

nec opus fuit, vt exprimeretur. Postea cùm addit, mulierem redire debere ad virum priorem, si ipse eam velit; consequenter indicat, ipsum pariter redire debere ad mulierem, si ea velit: quoniam in onere matrimonij subeundo pares sunt vir & mulier: ac proinde si alter velit redire ad coniugium, alter quoque redire tenetur. Si neuter redire velit, poterunt manere separati quoad vsum coniugij. Hoc solũ permittit eo loci S. Pontifex: non autẽ vel leviter indicat, posse mulierem reiectam à priori marito vivente, permanere cum secundo. Etenim ibidem apertissimè ait primum matrimonium esse insolubile, & necessariò reformandum, seu continuandum, soluto posteriore tanquam irrito.

8 Quartus S. Gelasius I. Pontifex ab anno 492. notatur dupliciter à Magdeburgẽsibus Centuria 5. cap. 4 de Cœna Domini, & præterea cap. 10. in Vita eiusdem Gelasij. Primò enim impetitur, quasi in libro contra Eutychen docuerit, in Sacramento cum carne Christi manere, verum panem. Secundò, quoniam, vt legitur apud Gratianum de Consecratione dist. 2. can. *Comperimus*, asseruit, nõ posse sine ingenti sacrilegio sumi vnam partem Eucharistiæ sine altera. Vtrumque autem id falsum est: aut falluntur quicumque in Ecclesia oppositum sentiunt.

9 Huic obiectioni quoad posteriorem partem facili negotio occurritur: quoniam ibidem sermo est de Sacerdote sacrificante: qui certè sine ingenti sacrilegio nequit sumere Sacramentum sub vna tantùm specie, ne sacrificium maneat imperfectum. Deinde quoad priorem partem occurri posset ex Trithemio de Scriptoribus Ecclesi. in Gelasio, Cano lib. 6. de Locis cap. 8. Bellarmino lib. 4. de Romano Pontifice cap. 10. Baronio ad annum 496. Andræa Schotto, Severino Binio, alijsque, negando librum illum singularem contra Eutychen esse germanum opus S. Gelasij Papæ; & ipsum tribuendo, vel Gelasio Cæsariensi Episcopo, cuius meminit S. Hieronymus circa finem Catalogi Scriptorum Ecclesiast. vel Gennadio Massiliensi. Lege præsertim Bellarminum, & Binium in Notis ad Vitam eiusdem Gelasij, qui plura proferunt vt ipsi abiudicent librum illum, quo statuto, nihil nostra refert quòd error ille circa Eucharistiam in eo tradatur.

10 Verosimile autem apparet, librum, sive Opuscul. illud inscriptũ, *De duobus naturis contra Nestorium & Eutychetẽ*, quod in Hæreseologia, Ortodoxographis, & Bibliothecis VV. PP. extat ac novissimè in Magna Anissoniana, Sæculo V. Tomo VIII. esse fœtũ S. Gelasij Papæ. Ideoque Spondanus in Epitome Baronij ad prædictum annũ Christi 496. n. 1. addidit in margine: *Ita quidē senserunt & alij plerique hactenus; nimirum, hunc libellum nõ esse Gelasij Papæ partum. Verùm illum S. Fulgentius, qui eodem tempore vixit, & æquè Afer natione fuit, Gelasio Papæ absque vlla dubitatione adscribit, multa ex eo citans, Resp. 2. ad Ferrandum Diaconũ.* Idipsum constat: quoniam, testibus Iacobo Sirmõdo, & Philippo Labbe, id Opusculum in M.s optimæ notæ extat inter indubitatas Gelasij Epistolas. Deinde eius nomine allegatur à Ioanne II. Papa (qui vixit paucis pòst annis, nimirum electus Pontifex anno Christi 532.) in Epist. ad Avienum, cæterosq; Senatores: quâ fidem de Christi Divinitate & Incarnatione confirmat testimonijs hinc inde excerptis. Consonat Gennadius Massiliensis synchronos eiusdẽ Gelasij lib. de Script. Eccl. c. 94. & ex ipso Honorius Augustodunensis libello 3. c. 93. & Anastasius Bibliothecarius, seu quivis alius auctor Vitæ Gelasij. Lege præterea Aubertum Miræum in Biblioth. Ecclesi. pag. 72. & 201. vbi eandem sententiam confirmat.

11 Adhuc tamen ea statuta, aut permissa, nihil efficitur argumento Magdeburgensium: quoniam ijdem Auctores, qui librum illum adscribunt Gelasio Papæ monent, plura scripta ipsi ab hęreticis supposita fuisse, plura etiam ab ijsdem falsata & corrupta. Vnde in Sexta Synodo Generali Actione XII. & XIV. Patres conquesti sunt, plurimas corruptiones fuisse ab hęreticis factas in Quinta Synodo, quæ celebrata fuit anno 553. id est, non plusquam 57. annis ab obitu eiusdem Gelasij, qui vivere desierat anno 496. Immo & longè antea S. Leo Magnus Epistola 83. ad Palæstinos conquestus fuerat, idipsum sibi accidisse circa Epistolam celebrem ad Flavianum. Quare, si verè Opusculum illud est Gelasij, dicere oportet, si qua verba in eo legantur adversantia veræ fidei, esse centonem assutum Operi impia & fraudulenta hęreticorũ manu. Denique, quisquis fuerit eius libri auctor, verba illa: *Non desinit substantia vel natura panis & vini*; intelligenda sunt quoad accidentia panis & vini. Frequens enim est, vt ex communi vsu loquendi substãtia accipiatur pro natura sive essentia rei: ac proinde substantia eo loci pro natura sive essentia accidentium panis & vini vsurpatur. Vide plura circa hanc interpretationem apud Baronium ad annum 436. numero 10. & seqq. Bellarminum lib. 2. de Sacram. Euchar. c. 27. Quòd verò eo testimonio abutantur Sectarij recentes ad impugnandam Transub-

substantiationem Eucharisticam, & in eo plurimùm fidant, satis ipsorum perfidiam prodit; cùm innumera alia sint apud Patres omnium sæculorum longè clariora & indubitata, ex quibus eam Catholicam veritatem discere possent. Vide Gaulterium in Chronologia per singula sæcula Veritate prima: qui instar plurimorum est.

12 Quidam præterea hæreseos labem adscribunt Anastasio II. Pontifici electo anno 496. imprimis quòd communicaverit cum Photino, qui communicârat cum Acacio hæretico. Deinde quòd voluerit occultè revocare Acacium iam antè damnatum à Felice & Gelasio Pontificibus. Denique quòd probaverit Baptismata & Ordines ab Acacio collatos. Ob ea scelera addunt, Anastasium divinitus repentina morte sublatum. Hæc scribit Auctor Pontificalis in vita huius Anastasij: quæ omnia exinde mutuavit Tilmannus Heshusius lib. 1. de Ecclesiast. cap. 9. & Magdeburgenses Cent. 6. cap. 10. immo & Gratianus ante illos dist. 19. cap. *Anastasius*.

13 Verùm omnia hæc Anastasio obijciuntur immeritò: vt ostendit Albertus Pighius lib. 4. Hierarch. cap. 8. Cobarrubias 4. Variarum cap. 13. & Baronius ad annum Christi 497. & 498. contra Laurentianos Schismaticos, qui virulento ore, & calamo, illius nomen denigrare studuerunt. Statim enim ab initio sui Pontificatûs misit Legatos suos ad Anastasium Imperatorem, vt deleretur è Diptychis nomen Acacij Constantinopolitani Patriarchæ fautoris hæreticorum, qui iam antè innodatus anathemate obierat: neque vnquam aliquid egit quo de violata fide Catholicâ meritò accusaretur. Nam quod ijdem Schismatici obijciunt, Imperatorem prædictum ministerio Festi cuiusdam tentâsse, vt Pontifex subscriberet Henotico Zenonis Augusti, & complicis eiusdem Acacij; nihil obest: cùm Anastasius II. obierit antequam à Festo tentaretur eius perfidiæ: vt planè testantur Theodorus Lector Collect. lib. 2. & Nicephorus lib. 16. cap. 35. Minùs autem obstat quod ex libro de Romanis Pontificibus opponunt, Anastasium communicasse cum Photino diacono Acacij. Cùm enim Photinus petijsset vt Epistola S. Leonis Papæ ad Concilium Chalcedonense, depravata per vitiosam interpretationem, redderetur germanæ integritati ex prototypo Archivi Romanæ Ecclesiæ; non debuit Pontifex id officium negare vlli, etiam hæretico. Iam quod pariter obijci solet, Anastasium voluisse in Diptycha nomen Acacij referre, non satis constat. Si autem id tentavit, non tamen fecit, Deo nullatenus permittente, & priùs ex humanis substrahente Pontificem, quàm id peragere: vt sæpè in simili periculo divinâ Providentiâ factum fuisse Historici Ecclesiastici litteris produnt. Errant verò qui aiunt, Pontificem ipsum nutu divino percussum interijsse: cùm id non Anastasio Papæ, sed prædicto Anastasio Imperatori contigerit paulò post, qui fulmine percussus interijt. Errat quoque, non tam Gratianus noster (cui nuper Carriere in Chronologia Pontificum ad annum 496. eam notam adscribit) quàm qui lolium, & paleas eius scriptis immisit dist. 19. vbi dicitur Anastasium desipuisse, quoniam voluit rata esse Sacramenta Baptismi Ordinisque ab Acacio collata. Errat, inquam, ille solus: cùm certum sit, Baptismum collatum ab hereticis esse validum, sicuti & Ordinem administratum ab Episcopo suspenso. Quare nullo iure demum impetitur, aut in dubium vocatur fides Anastasij II. Pontificis.

SECTIO SECVNDA.

Examinatur, an Vigilius Papa sæculo sexto tradiderit, aut senserit aliquid fidei Catholicæ contrarium. Vbi de Iustiniano Imperatore, qui durè se gessit cum illo, & nimium sibi arrogavit circa dogmata & res Ecclesiasticas.

14 Ex Pontificibus Sæculi sexti incusatur hæreseos Vigilius, anno 540. renuntiatus Pontifex: quoniam Liberatus in Breviario cap. 22. refert, illum scripsisse Epistolam ad Theodoram Imperatricem, aliosque hæreticos, quâ illorum errores confirmabat, & anathema dicebat profitentibus doctrinam de duplici natura in Christo Domino.

15 Huic obiectioni multipliciter occurri potest. Imprimis respōdere licet, Epistolam illam Vigilij ad Theodoram Imperatricē, fuisse ab hæreticis fictam, & disseminatā ita, vt Liberatus crederet, eā fuisse à Vigilio scriptam. Neque id sine fundamēto respondebitur. nam ex Sexta Synodo Generali Act. XIV. cōstat, hæreticos confixisse Epistolam quandam nomine Vigilij Papæ ad Theodoram Imperatricem. Nulla autē ab ijs vtiliùs in rem suam fingi potuit, quàm eiusmodi, vt confirmaret errores ipsorū. Deinde dici potest, verba illa Liberati referentis prædictā Vigilij Epistolā fuisse addita ab hæreticis, qui innumeris technis vsi sunt ad conciliandā errori suo auctoritatem.

16 Sed adhuc permisso, Liberatum id scripsisse, & Epistolam prædictam fuisse Vigilij; nihil inde adversus nos colligitur. Vigilius enim, si eam scripsit, certè non eo tempore quo erat verus Pontifex Ecclesiæ Romanæ, sed Antipapa: vtpote vivente Silverio legitimo Papa, qui propter fidem exilium patiebatur. Nobis autem curæ non est, an aliquis Antipapa sit hæreticus, seu tradat aliquid cõtrarium fidei; modò verus Pontifex ab vtroque eõ vitio immunis existat.

17 Vt autem id evidentiùs constet, accipe quomodo Vigilius se gesserit, tam ante Pontificatum ritè acceptũ, quàm postea; idque verbis Bellarm lib.4. de Rom. Pontif. c.11. ita loquentis:* Sciendum est enim Anthemium hæreticum depositum fuisse ab Agapeto Romano Pontifice de Episcopatu Constantinopolitano: deinde Imperatricẽ petivisse à Silverio Agapeti successore, vt Anthemium restitueret: quo recusante, Vigilium tunc Archidiaconum, promisisse Imperatrici, se Anthemium revocaturum, si posset Romanus Pontifex fieri: continuò autem iussu Imperatricis, opera Belisarij, fuisse sanctum Silverium expulsum de sua Sede in exilium, & Vigilium creatum Papam, seu potiùs Antipapam. Quo tempore non esset mirũ, si errare in fide, & etiam hæreticus planè esse potuisset. Quanquã nec tunc quidem definivit aliquid contra fidem tanquã Pontifex, neque animo hæreticus fuit. Siquidem Epistolam scripsit, nefariam quidem, & Christiano homine indignam: tamen in ea Catholicam fidem non damnavit palàm, neque hæretico animo; sed occultè, propter cupiditatẽ præsidendi; vt Liberatus ibidem dicit, & ex Epistola ipsa Vigilij apparet. Scribit enim, vt caveant, ne Epistolã illam vllus videat, & vt sint omnia occulta vsque ad tempus. Erat enim Vigilius tunc in angustijs summis, in quas eum ambitio sua coniecerat. Nam si palàm se hæreticũ profiteretur, metuebat Romanos, qui hæreticũ sedere in Petri Cathedra nunquã passuri videbantur: si è contrario Catholicũ se profiteretur, metuebat Imperatricẽ hæreticã, cuius opera Pontificatũ adeptus fuerat. Itaque rationẽ illã excogitavit, vt Romæ Catholicũ ageret, & interim per litteras apud Imperatricẽ hæreticũ simularet.

18 Contigit autem paulò post, vt Silverius moreretur, & Vigilius, qui eousque in schismate sederat, inciperet iam solus, & legitimus Pontifex esse, nimirũ confirmãte, & accipiente eũ Clero & populo Romano. Ab hoc verò tempore nullus invẽtus est in Vigilio, aut error, aut erroris simulatio, sed summa constantia in fide vsque ad mortẽ: vt appareat, cùm ipso Pontificatu firmitatẽ fidei eum accepisse, & de levi palea in solidissimã petram commutatum fuisse. Nam cùm Imperatrix Theodora hæretica, freta occultis literis, & promissione Vigilij, peteret ab eo, vt Anthemium Patriarcham prædictũ, sicut promisserat, restitueret; ille rescripsit, se temerè promisisse, graviterque eã promissione peccasse; & ideo non posse, nec velle implere quæ promisserat, ne peccata peccatis adderet. Quocirca ab irata Imperatrice in exiliũ missus fuit, & miserè vexatus vsque ad mortẽ. Id quod non solùm scribitur in Pontificali, sed etiã annotârunt Paulus Diaconus in vita Iustiniani, & Aimonius lib.2. c.51. de Gestis Francorũ, & ipsi etiã Magdeburgenses Cent. 6. c. 10. in vita Vigilij, & idẽ etiã indicat brevissimè Liberatus, in fine c.22. vbi dicit, Vigilium ab illa ipsa hæresi, quã initio occultè foverat, miserè afflictum posteà fuisse.

19 Denique Vigilium, post mortem Silverij, verum & S. Pontificem fuisse, testantur omnes illi, qui illo ipso tempore viventes scripserũt aliquid de Vigilio. Gregorius I. lib.2. Epist.36. ad Episcopos Hiberniæ, *Recordandæ*, inquit, *memoriæ Vigilius Papa in vrbe Regia constitutus, contra Theodoram tunc Augustã, vel acephalos, damnationis promulgavit sententiam.* Cassiod. lib. de divin. lection. c.1. *Origenem* inquit, *præsenti tempore a Vigilio Papa viro beatissimo constat esse damnatũ.* Arator præfationem Actor. Apostol. quæ ipse carmine scripsit, & Vigilio Papæ dedicavit, sic incipit: *Domino sancto beatissimo, Apostolico, & in toto orbe primo omniũ Sacerdotũ Papæ Vigilio.* Deniq; constat ex Evagrio lib.4. c.37 à Vigilio confirmatam fuisse V. Synodum Generalẽ; in qua damnata est hæresis illa, quam Theodora fovebat, & de qua ipse Vigilius ab Adversarijs accusatur.*

20 Hucusque Bellarm. sapienter & eruditè quidem. Addenda verò quædam sunt. Imprimis Vigilius, vivente Silverio, dum scriberet Epist. illam impiam ad Theodoram simulans in ea hæresim, non modò erat Antipapa, sed excommunicatus à vero Pontifice Silverio, tanquam invasor & emptor Sedis Apostolicæ. Quidni scripto traderet doctrinam impiam, dum non per ostium, sed aliunde, & tam malis artibus ascenderat in ovile Christi, & cathedram S. Petri? Immo & miraculo adscribendũ, quòd tunc ex animi sententia nõ profiteretur hæresim, sed exteriùs tantùm. Quòd autem Silverio vitã functo ritè iam electus Pontifex se palam ostenderet Catholicum, & impavido animo fidem tueretur, atque Anthemium, tot malorum causam, excommuni-

ca-

caret, ipsamque Imperatricem Theodoram cũ alijs hæreticis (quippe ea omnia præstitit) singulari Dei consilio & providentiâ erga cathedrã S. Petri factum est, ne quisquam in ea sederet, meritò suspectus de fide. Sanè Nicephorus, qui libro 17. cap. 26. tanquam schismaticus indecenter loquutus fuerat de Vigilio iam Romano Pontifice, quòd Mennam Patriarcham Constantinop. anathematizavit, insuper postea cap. 29. cùm plures evulgasset laudes Iustiniani Imperatoris, fidemque ipsius in Deum, & eius cultum magnificè prædicasset, subiungit: *Tum verò is Imperator à recta planaque & regia via dilapsus, ATQVE INSVETVM DIVISQVE APOSTOLIS ET PATRIBVS, INTACTVM ITER INGRESVS, in spinas & tribulos incidit. Et cùm Ecclesiam in sententiam suam adducere vellet, consilio opinioneque sua falsus est: quòd rectam publicamque viam sepro firmissimo Dominus ita communisset, vt non facilè quivis invadere eam & destruere posset. TVM AVTEM ET VIGILIVS MINIME PEDIBVS IN IVSTINIANI SENTENTIAM INGRESSVS, QVVM ITALIAM PETERET, IN ITINERE MORTVVS EST.* Hec inibi: in quibus apertè reprehendit Iustinianum, veluti à recta Apostolorum & Ecclesiæ via recedentem: laudat verò Vigilium, quòd restiterit, nec passus fuerit se abduci, & in hoc iustitiæ ac veritatis optimo statu in Italiam rediens vitam finierit. Itaque manifestum est, Vigilium dum verus Pontifex fuit, nunquam omnino, ne exteriùs quidem, tradidisse, aut fecisse aliquid fidei contrarium. Nec denique impeti iure potest quasi hæresim aliquando tradens, quòd circa tria Capitula Concilij Chalcedonensis variaverit, modò nolens ea damnare, modò damnans. Ea enim varietas iudiciorum non fuit quoad doctrinam, quam semper retinuit Catholicam, & eandem cum PP. Synodi Chalcedonensis: sed circa factum, sive personas Theodoreti, & Theodori Mopsuesteni: circa quæ errare potuit sine vlla labe in fide. De quo plura Baronius & alij. Vide D. Petrum Marca in Dissertatione de Decreto eiusdem Vigilij.

21 Sanè Iustinianus, qui initio plura præclarè gesserat, seque acerrimum fidei defensorem contra Eutychianos præstiterat, & renuntiatus Imperator cuncta bona sua Ecclesijs donaverat; postea plurimùm obscuravit nomen suum, præsertim agens contra Vigiliũ. Vt enim omittam persecutionem diram in Silverium Papam, quæ communiter tribuitur Theodoræ Augustæ hæreticæ, vxori eiusdem Iustiniani; ipse nimium se ingerens rebus Ecclesiasticis, & scrutandis dogmatibus fidei, naufragium in ea fecit, & subinde toti Imperio suo innumera mala attulit. Deinde dirè agens cum Vigilio, iam multis annis legitimè sedente in cathedra S. Petri, & postea resipiscens, ex consensu illius convocavit V. Synodum Generalem: verùm ingenti præcipitatione egit adversus Tria Capitula, & atrocissimè persecutus est eos, qui non reciperent illorum damnationem, atque in ijs Vigilium ipsum, quem & in exilium misit. Deinde temerè sibi arrogans promotionẽ Romani Pontificis, iusto Dei iudicio coactus est semel & iterum pendere tributum Hunnis & Sarracenis: vt qui cathedræ S. Petri auctoritatem supremam labefactabat, plures sui Imperij oppressores experiretur. Insuper post varios eventus, circa annum 563. lapsus fuit in hæresim Aphthartodocitarum, sive Incorruptibilium, eandemq; edicto firmans contra dictores Catholicos persecutus fuit, & in ijs Eutychium Patriarcham CP. quòd Imperatorẽ ipsum eam ob causam increpasset. Deniq; repentina morte sublatus est, scripto decreto pro ea heresi stabilienda: vt testantur scriptores eius sæculi, Victor Tunnensis in Chronico, Evagrius lib. 4. Eustathius in Vita S. Eutychij, & Corippus eius tẽporis Poeta in Carmine de Iustini Imperatoris laudibus; ac præterea qui postea floruerunt, Cedrenus, Zonaras, & Nicephorus.

22 Sed vt Principes se ingerentes rebus Ecclesiasticis contra ius & fas, ac debitã obedientiam erga Romanum Pontificem detrectantes, metuant sibi, & experimento Iustiniani Imperatoris ob oculos proposito caveant non incidere in manus Dei viventis; placet hoc loco exscribere verba Henrici Spondani ex Baronio ad annũ Christi 563. n. 1. vbi de Iustiniano ipso media nocte vivis erepto Idibus Novembris eiusdem anni inquit: * Media nocte clamor factus est, cùm, ex improviso, instar furis ianuam effringentis, mors eum rapuit, ipsi importuna, opportuna verò Romano Imperio sub Imperatore, hæretico titubanti. Vt enim Dei iudiciũ fieret manifestius, tunc subitanea est morte subreptus, cùm iam iudixisset exiliũ Anastasio, Episcopo Antiocheno, atque cæteris illi inhærentibus Ecclesiæ Sacerdotibus: vt tradit, idẽ Evagrius huius tẽporis Auctor, qui & ipsum ad inferos detrusũ affirmat. Sed qui diu, post Evagriũ vixit Nicephorus, quamvis &, ipse æquè confirmet, Iustinianum cùm eorũdem Episcoporum exilij libellum dictaret,

, invisibili ictum plagâ perijsse; tamen addit, , eundē extremo illo spiritu facti pœnituisse, , iussisseque, Eutychium ab exilio revocari. , Quod ex eo (vt puto) argumento deduxit, , quia non sicut aliorum hereticorum eius , nomen abrasum fuit è sacris tabulis; vel , quia Patres VI. Synodi, Romanique Pontifices Gregorius, & Agatho, elogio Catholico, & pietatis titulo, alijsque postea publicis honoribus reperiuntur eius memoriam , prosecuti. Verùm id accidit, quòd quam ipse coluisset hæresim, ea nullis constaret edictorum publicis monumentis (nam etsi scripsit, non tamen, vt docet Evagrius, promulgavit illud de Incorruptibilium hæresi edictum) cum ècontrà eiusdem fides Catholica pluribus promulgatis sanctionibus probaretur.

23 Quam autem mortuus ante horrendum maiestatis divinæ tribunal, cui nulla potest specie subrepi, sententiam acceperit, etsi non sit hominis iudicare, opinari tamen fieri licet, facilius est invenire, qui Evagrij de eius condemnatione velit sequi sententiam, vtpote suorum temporum rerum gestarum scriptoris insignis, atque ex Græcis primi eorum, qui leguntur Orthodoxi; quàm reliquorum historicorum, qui longè post Iustiniani tempora res ab eo gestas, nec ipsi ab heresi immunes, scripsere; cùm præsertim in eandem proculdubio sententiam Procopius eiusdem temporis luculentissimus historicus abijsse visus sit, dum quem antea sæpè laudâret, scripto postea volumine, magnoperè vituperavit, vt ex Suida iam superiùs dictum est. Certè enim quòd attinet ad Ecclesias, aliaque pia ædificia, quæ ipse vbique vel erexit, vel restituit, aliena id pecunia fecisse, Evagrius queritur. Et quod item spectat ad leges ab eodem promulgatas, è quibus magnum apud omnes nomen adeptus est; cùm idem tradat Auctor, eum tanta arsisse avaritia, ac tam turpi rerum alienarum appetitione, vt omnia subiectorum bona per se, aut per Magistratus expilaverit, divitibus falsa crimina compingens, & cum sordidis etiam personis calumniosa lucra participans, eius sententiâ, quot à Iustiniano novæ sancitæ sunt leges, & veteres restitutæ, tot censa dicentur ad extorquendam pecuniam retia. Cæterùm quemadmodum quæ ab eo iustè sancita reperiuntur (sicut & aliorum Imperatorum Constitutiones, & Responsa Prudentum) Christianitas non refugit: ita quæ præter ius fasque observanda præcepit, Catholica Ecclesia respuit: *VELVT I QVÆ SIBI SVPER RES, PERSONASQVE ECCLESIASTICAS ARROGARE PRÆSVMPSERIT*, quæve de vsuris constituit. Sed in his consule Alciatum, licet ei in omnibus minimè assentiamur.*

24 Hucusque Spondanus nobilis ac recens Galliarum Scriptor, & breviator Baronij, loquens de Iustiniano Augusto: cuius preclara initia, & res gestas, tum in obsequium fidei, tum in bonum Reipublicæ, obscuraverit postea malus vitę progressus, & infelix exitus: tam ob defectum venerationis, seu potiùs excessum crudelitatis in Vigilium Papam, quàm ob vsurpationem iuris in res Ecclesiasticas. Iam verò suprà Disput. XI. non semel cum eodem Historico, post Genebrardum, & Thuanum, eiusdem Nationis Scriptores celebres, observatum fuit, idipsum ferè contigisse Regibus alijs se ingerentibus in iura Ecclesiæ: vt propterea perniciem Regnis suis attulerint, & abscissa stirpe miserrimam mortem subierint.

SECTIO TERTIA.

Vindicatur S. Gregorius I. cognomento Magnus, à nota erroris in permittenda Præsbyteris Sardiniæ administratione Sacramenti Confirmationis, absente Episcopo.

25 QVALIS Et quantus fuerit S. Gregorius I. Papa, non satis declarat cognomentū MAGNI, quo ipsum sequentia sæcula decorarunt. Nimirum Vir omni humana laude maior fuit, & de quo S. Ildephonsus libro de Viris Illustribus non dubitavit dicere: *VICIT SANCTITATE ANTONIVM, SAPIENTIA AVGVSTINVM, ELOQVENTIA CYPRIANVM, &c.* Is ergo tantus Doctor, & adeò præclarus Pontifex, à quibusdam Catholicis negantibus auctoritatem infallibilem Romani Pontificis notatur erroris, quòd in Epistola 26. libri 3. quæ est ad Ioannem Episcopum Calaritanum, permisserit Presbyteris administrationem Sacramenti Confirmationis, quod iure divino solis Episcopis convenit. Quare eius doctrinam erroneam censuit Durandus in 4. dist. 7. q. 4. & longè postea Adrianus quæst. de Confirmatione exinde collegit, Romanum Pontificem in definiendis fidei controversijs errare posse.

26 Sed enim, vt scitè observat Bellarm. lib. 4. de Summo Pontif. potiùs errârunt Durandus & Adrianus. Imprimis, quoniam iuxta Concilium Florentinū in Instructione Armenorum, & Tridentinum Sess. 6. Canon. vlt. Epis-

Episcopus Sacramenti Confirmationis est ordinarius minister. Quo ipso satis indicatur, extraordinariè, seu ex delegatione Summi Pontificis, etiam Sacerdotem non Episcopum eiusdem Sacramenti ministrum esse posse. Deinde errant ij Auctores, quatenus censent aut dicunt, Gregorium aliquid ea in re definisse. Nullum enim decretum edidit, quo doceret id fieri posse; neque aliquid quasi de iure tradidit; sed solùm de facto indulsit aut permisit quibusdam Presbyteris, vt absente Episcopo confirmarent. Quare dato quòd errasset in ea re S. Pontifex, non ideo definisset aliquid erroneum. Denique adhuc permisso quòd tradidisset decretum ea de re, non ideo ex cathedra definisset, sive ex fine docendi totam Ecclesiam, seu vt nunquam veritas fidei ab omnibus Christianis haberetur; sed loquutus fuisset solùm iuxta sententiam suo tempore probabiliorem, ac receptam inter viros doctos eius temporis, quam plurimi postea etiam secuti sunt. Vt omittam, Durandum sibi ipsi contradicere, cùm alio loco auctoritatem infallibilem Romani Pontificis in definitionibus suis tueatur; & Adrianũ VI. cùm iam esset Pontifex, atribre illam opinionem, quam longè antea docuerat, videri retractasse in Bulla adversus Lutherum edita, quam exscripsimus suprà Disp. XVII. sect. 2.

27 Dices: Hæc omnia pugnant cum doctrina Innocentij I. Papæ scribentis Decentio Eugenio Episcopo cap. 3. hisce verbis: *De consignandis verò infantibus, manifestum est, ab alio fieri, quam ab Episcopo, non licere. Nam Præsbyteri, licèt sint Sacerdotes, Pontificatus tamen apicem non habent. Hæc autem Pontificibus solis deberi, vt vel consignent, vel Paracletum Spiritum sanctum tradant, non solùm consuetudo Ecclesiastica demonstrat, verùm etiam lectio Actorum Apostolorum, quæ asserit Petrum & Ioannem esse directos, qui iam baptizatis traderent Spiritum Sanctum.* Hęc Innocentius I. Similia habet S. Damasus Papa in Epist. de Episcopis, & S. Leo Papa I. in Epist. ad vniversos Germaniæ & Galliæ Episcopos, quæ est numero 66. Ergo Gregorius concedens facultatem confirmandi alijs, quàm Episcopis, erravit; nec solùm in facto, sed etiam in mente, sive iudicio, quo credidit, id validè & licitè fieri posse. Alioqui Gregorij Prędecessores Damasus, Innocentius, & Leo oppositum asserentes, erraverint necesse est.

28 Resp. Negando consequentiam quoad omnes eius partes: nam ij SS. Pontifices Antecessores Gregorij, & quicumque alij docuerunt, non licere alijs Sacerdotibus, quàm Episcopis, consignare parvulos, id est, confirmare, loquuntur attento iure ordinario solùm, neque ampliùs colligere potuerunt ex Actis Apostolorũ. Nemo autem illorũ dixit, Pontificem Romanũ nõ posse id concedere simplici Sacerdoti ex rationabili & iusta causa: quia nec ex sacris litteris, nec ex traditione Apostolorum habetur, quòd Episcopus sit minister omnino necessarius ad confirmandũ, sicuti habetur, Sacerdotẽ esse ministrum prorsus necessarium ad consecrandum, & absolvẽdum à peccatis. Vnde nec facto, nec iudicio erravit S. Gregorius Magnus, dum loco in obiectione citato, loquens de Sacerdotibus quibusdam Sardiniæ dixit: *Vbi Episcopi desunt, vt Præsbyteri etiam in frontibus baptizatos chrismate tangere debeant, concedimus.* Quæ sententia ferè communis iam inter Theologos, magnum auctoritatis pondus accepit ab incomparabili sapientia & sanctitate Gregorij, ac longè postea ex doctrina Conciliorum Florentini, ac Tridentini nuper indicata, vbi satis clare indicatur, licèt expressè non definiatur. Non ergo ij Pontifices contradixerunt sibi, aut errarunt; sed quidam attento iure ordinario, quidam extraordinaria facultate attenta, & omnes verè loquuti sunt. Vide Bellarminum de Confirmatione cap. 12. Conink 3. part. quæst. 72. articul. 11. (vbi ait certam esse hanc sententiam) Cobarrubiam lib. 1. variarum cap. 10. Navarrum in Manuali cap. 23. num. 8. Balduinum Iunium super opera controvers. Bellarmin. part. 2. lib. 2. cap. 6. Valentiam tomo 4. disput. 5. quæst. 2. puncto 2. ac Petrum Sotum de Institut. Sacerdotis titulo de Confirmat. in duplici lectione. Alia quęstio est, an possit Sacerdos simplex ex delegatione Pontificis consecrare chrisma, quæ etiam videri potest apud Auctores laudatos, & ad rem nostram non attinet. Nec S. Gregorius id indulsit Sacerdotibus Sardiniæ; sed solùm vt baptizatos tangerent chrismate, nimirum, consecrato legitimè. Denique, vt iam suprà monui, dato quòd S. Gregorius in eo errasset facto & iudicio suo, nõ tamen propterea illud definivit, aut pronuntiavit ex cathedra, quod nobis satis est.

29 Instabis: Si Sacerdos simplex potest administrare Confirmationem ex vi iuris divini, seu potestate Ordinis Sacerdotalis, & licitè ex facultate Romani Pontificis; poterit quoque validè sine illa, quamvis non licitè; quemadmodũ Sacerdos excommunicatus consecrat validè, quamvis non licitè, quia potestas consecrandi ipsi competit iure divino ex vi Ordinis Sacerdotalis. Consequens autem

falsum est. Quis enim dicat, Sacerdotem simplicem se ingerentem ad confirmandum, validè administrare Sacramentum Confirmationis? Non ergo vi iuris divini, seu ex potestate Ordinis Sacerdotalis valet administrare Confirmationem; ac proinde nec licitè poterit ex facultate delegata, vel dispensatione Pontificis.

30 Hoc ferè argumento aliorsum vtitur Alphonsus de Castro lib. 6. adversus hæreses verbo Episcopus columna quarta, quo loco, & alijs multis eiusdem Operis acriter tuetur, Confirmationem à solo Episcopo prorsus administrari posse, quidquid aliter docuerit S. Hieronymus in cap. 1. Epistolæ ad Titum. Idemque diceret, non obstanti auctoritate, sive facto S. Gregorij in oppositum: quoniam idem Auctor lib. 1. cap. 2. dixit, aliquos Pontifices in fide errasse, vt supra vidimus Disp. VII. num. 12.

31 Verùm negamus ex doctrina præfacta sequi collationem validam Confirmationis in Sacerdote simplici sine speciali indulto aut dispensatione Pontificis. Neque obstat quod ad illam conferendam sit capax iure divino, & ex vi characteris Sacerdotalis: nam eiusmodi potestatem solùm habet in actu primo, & ad exercendam illam validè eget concessione speciali Sedis Apostolicæ: sicuti licèt Sacerdos ex iure divino habeat potestatem ordinis ad absolvendum à peccatis, eget simpliciter potestate iurisdictionis ab Ecclesia superaddita, vt illam validè exerceat. Diversa autem ratio de est Sacerdote excommunicato consecrante. Is enim ex primario munere characteris Sacerdotalis habet potestatem expeditam & in actu secundo ad consecrandum validè: ideoque superveniente qualibet excommunicatione, vel alio impedimento Ecclesiastico, validè consecrat, quamvis illicitè. Sed de hoc latiùs fortasse alibi.

DISPVTATIO XXX.

AN ALIQVI EX PONTIFICIBVS SEPTImi, octavi, noni & decimi Sæculi, inciderint in hæresim, aut definierint aliquid fidei contrarium.

VBI DE AVCTORITATE EPISTOLARVM Decretalium.

QVAMVIS Disputatio hæc plura complectatur, in quorum examine alij latissimè disseruerunt, nos breviter per singula excurremus; præsertim cùm hactenus plurimùm immorati simus stabiliendæ auctoritati infallibili Romanorum Pontificum, & asserendo honori eorum, qui præcessere Sæculum septimum. Solùm itaque aliquanto latiùs disseremus de auctoritate Epistolarum Decretalium.

SECTIO PRIMA.

Pontifices Sæculi septimi, Bonifacius V. Honorius I. & S. Martinus I. Papa ac Martyr, ab hæresis nota, & erroris nævo liberi.

1 EX Pontificibus septimi Sæculi incusatur erroris primo loco Bonifacius V. electus anno Christi 617. quoniam in Epist. ad Edvvinum Regem Anglorum (quæ inter alias ipsius est numero secunda) relata à Venerabili Beda lib. 2. Histor. Anglorum cap. 10. videtur dicere Christum à solo peccato originali peccato nos redemisse. quod planè adversatur fidei. Ita arguunt Magdeburgenses Centuria septima cap. 10.

5 Cæterum ijdem Sectarij, sicuti alijs locis, ita & in hoc mentiuntur, addentes ex cerebro suo vocem illam *solo*. Verba enim Bonifacij hæc tantùm sunt: *Accedite ergo ad agnitionem eius, qui vos creavit, qui in vobis vitæ insufflavit spiritum, qui pro vestra redemptione Filium suum misit: VT VOS A PECCATO ORIGINALI ERIPERET.* Nec opus fuit eo loci meminisse aliorum peccatorum: quoniam originale est propter quod delendum Christus principaliter mortuus fuit. Vnde Ioannis 1. v. 29. legitur: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Vbi Græcè habetur: τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. id est, *peccatum illud mun-*

mundi: nimirum, originale, quod solùm est toti mundo commune: cùm plurimi homines illud tantùm habeant, vt infantes omnes nondum baptizati.

4 Longè difficilior est defensio Honorij Papæ, eodem sæculo electi Pontificis anno 626. de quo acerrimè disputatur in vtramque partem, præsertim à fine seculi præcedentis, vsque in diem hanc, an verè hæreticus fuerit: an etiam ipsam Monothelitarum hæresim tradiderit in duabus Epistolis ipsi adscriptis ad Sergium eius erroris Antesignanum, quarum altera in Actione duodecima, altera in tertiadecima Sextæ Synodi Generalis habetur, nomine eiusdem Honorij. Nobis non vacat eam controversiam ex instituto tractare, præsertim cùm apud Scriptores mox allegandos latissimè discussa inveniatur. Solùm itaque summatim & obiter illam præstringemus.

5 Honorium verè fuisse hæreticum Monothelitam tradidit olimNilus lib. de Primatu Romani Pontificis, Tharasius Patriarcha C.P. in Epist. ad Patriarchas, Psellus in Carmine de septem Synodis: & ex Recentioribus Sectarijs, Magdeburgenses Centur. 7. c. 10. ex Catholicis verò Melchior Canus lib. 6. de Locis Theol. cap. 8. propiùs ad finem, quàm ad medium, multis suadet, illum hæreticum fuisse. Quod ipsum arbitrantur Franciscus Turrianus Opusc. de Sexta Synodo, Hieronymus à Rua controv. 3. Schol. initio, & omnium vberrimè ac nuper Combefisius edito volumine de Hæresi Monothelitarum, ac Sextæ Synodi, eiusque Actorum Vindicijs, vbi vt suum Canum per omnia sequatur, ac defendat, latè contendit, falsationes Græcanicas Actorum eiusdem Sextæ Synodi esse sycophantias, & cavillos criminatorum, nec ambigi debere quin Honorius fuerit hæreticus, & vt talis damnatus. Nemo tamen horũ Catholicorum propterea ait, Honorium ex cathedra definijsse hæresim ipsam Monothelitarum, sed solùm illam animo imbibisse, eamque probasse, veluti vnum è multis Scriptoribus errantibus.

6 Sed tamen è contrà Honorium immunem extitisse ab eo flagitio, atque impiè à Schismaticis denigratam fuisse eius memoriam, tradunt Ioannes Papa IV. apud Anastasium initio Collectaneorum, S. Maximus in disput. contra Pyrrhum, Cardinalis Baronius ad annum 633. & 681. vbi graviter Melchiorem Canum reprehendit, Bellarminus lib. 4. de Pontifice cap. 11. Andræas Schottus ad Codicem 19. Bibliothecæ Photij à Davide Hœschelio editæ, Iodocus Coccius tom. 1. lib. 7. art. 13. Duvallius tract. de Pontifice part. 2. q. 4. Gabalinus de hoc Canon. lib. 5. cap. 3. Dionys. Petavius in Rationario Temporum ad annum 680. vbi agens de Synodo VI. Generali sub. S. Agathone Papa, inquit: *In eo Concilio quinque probatis Oecumenicis Synodis, decretum est, duas esse in Christo voluntates, ac totidem actiones esse, quot in illo sunt naturæ: & qui secus docuerant pro hæreticis damnati, Sergius, Pyrrhus, Cyrus, Paulus, alijque: quibus & Honorius in Actis adiungitur Romanus Pontifex, qui Heraclio imperante sederat. Verùm hanc ab illo calumniam depellit Ioannes IV. qui tertius ab eodem Pontificatum tenuit. Vbi Honorium docet Sergio de vna in Christo voluntate subdolè interroganti, respondisse duas non fuisse repugnantes, & contrarias, cuiusmodi in nobis experimur. Cæterum naturas in illo duas, & voluntates totidem ab eo cognitas fuisse.* Hactenùs ille. Credendum autem potiùs est Ioanni IV. Papæ, qui tempore Honorij vivebat, & exactè inquirere, ac scire rem potuit, quàm nuperis scriptoribus, quamlibet eruditis. Plurima alia circa Honorium ipsum in hac parte vide apud Bellarminum paulò antè laudatum, & Hosium lib. 2. contra Brentium, ac Christianum Lupum in Notis ad VI. Synodum, vbi pagina 837. ostendit, Honorium malè incusari veluti sectatorem Sergij Monothelitæ: deinde pag. 790, 792. & 815. demonstrat, eundem nec hæreticum Monothelitam fuisse, nec cum ijs collusisse, quamvis negligentiæ insimuletur in extirpanda ea hæresi.

7 Denique S. Agatho Papa in Epistola suprà num. 3. allegata, lecta in VI. Synodo Generali Act. 4. & approbata ab ipso Cõcilio Act. 8. & 18. *veluti à S. Petro scripta*, omnes Prædecessores suos immunes fuisse testatur ab hæresis labe, ac proinde Honorium, qui obierat anteà, id est, quadraginta duobus annis, & reliquos hactenus memoratos, qui longè anteà decesserant. Sed & Nicolaus Papa I. cognomento Magnus, qui longè posteà rexit Ecclesiam ab anno 858. in Epist. ad Michaelem Imperatorem inquit de Romanis Pontif. *Hos nec tenuis saltem rumor aspersit aliquando cum prava sapientibus sapere.* Quod ipsum posteà plures Pontifices generatim testati sunt. Præsertim verò non est credibile, S. Agathonem ita confidenter locutum fore de Prędecessoribus suis, si Honorius quadraginta duobus retro annis mortuus, quem plurimi tunc viventes de facie & colloquio noscere potuerant, aut hæreticus fuisset, aut pro hæresi Monothelitarum aliquid scripsisset. Cætera relinquo apud citatos Auctores legenda, præsertim Bellarminũ,

Baronium, Lupum, & Gibalinum, qui eruditiùs & pleniùs alijs causę Honorij patrocinium tulerunt.

8 S. Martinus I. Papa & Martyr, qui ab anno Christi 649. rexit Ecclesiam vsque ad 655. in quo ob defensionem iustitiæ exul apud Chersonem spiritum Deo reddidit, accusatur à Magdeburgensibus Centur. 7. cap. 20. quoniam in Epistola ad Amandum docet, non esse dandam veniam Presbyteris, vel Diaconis post ordinationem suam peccantibus. quæ videtur esse species quædam hæreseos Novatianorum.

9 Cęterum etiam in hoc peccant Magdeburgenses; quoniam Martinus ibidem non negat veniam peccatorum Presbyteris aut Diaconis verè pœnitentibus (quod solum spectare posset ad Novatianismum) sed tantùm iubet eos deponi à gradu suo, vbi deliquerint graviter: si autem pœnituerint, iubet vt à peccatis quidem absolvantur, sed tamen nunquam ad honorem, vel exercitium sui Ordinis redeant. Quod eo sęculo & præcedentibus in varijs Concilijs statutum, & passim à Patribus traditum fuit: vt in Canonibus Pœnitentialibus legere est, præsertim adiunctis Commentarijs Illustrissimi & ad miraculum eruditi Antonij Augustini Archiepiscopi Tarraconensis.

SETCIO SECVNDA.

Obiectio difficilis ex Rescripto quodam Gregorij III. Sæculo octavo Ecclesiam regentis, in quo videtur contineri error circa solutionem matrimonij. Solvitur difficultas, & explanatis varijs Decretis Pontificum, discernitur, quando nam in ijs sit locus errori, necne.

10 EX Pontificibus Romanis sæculi octavi arguitur erroris in suis decretis Gregorius III. anno 731. electus: quem accusant Magdeburgenses Centuria 8. cap. 10. ex duplici capite. Primò, quoniam in Epistola ad Bonifacium Archiepiscopum (aiunt ipsi) iussit iterum consecrari ordinatos ab alijs, quàm ab ijs quos Romanus Pontifex miserat. Secundò, quia in alia Epistola ad eundem Bonifacium (nimirum, septima eiusdem Pontificis iuxta frequentes Conciliorum editiones) permittit viro ducere aliam vxorem, si propter aliquem morbum vxor propria non valet ei reddere debitum. Quod etiam annotavit Gratianus 32. q. 7. Canone, *Quod proposuisti.* Quin & eiusdem erroris à quibusdam arguitur S. Gregorius I. Papa, quoniam in Epistola eius ad Augustinum Anglorum Episcopum eadem aut similia verba leguntur.

11 Hæc tamen non vrgent. Ad primum enim dicimus, eam esse imposturam Centuriatorum: quoniam ibidem Gregorius III. solùm præcipit vt iterum consecrentur, qui ordinati non fuerant à veris Episcopis, in quo nec vmbra erroris apparet. Ad secundú, si error in eo est, quomodo ipsi Lutherani arguentes id tradunt cùm anteambulone suo, teste Ioanne Cochlæo in Septicipite, capite de Matrimonio? Deinde, præter plura alia, quibus eidem argumento occurrit Bellarminus lib. 4. de Romano Pontifice cap. 12. dicendú est, iuxta ea quæ præmisimus Disp. XXV. sect. 1. num. 8. & seqq. nonnunquam Pontifices Romanos in Epistolis, seu Rescriptis suis, respondere solitos, non tanquam pronuntiantes ex cathedra, sive ex fine tradendi doctrinam ab omnibus Christianis recipiendam circa controversias difficiles fidei aut morum; sed tanquam Doctores singulares, iuxta opinionem suo ipsorum tempore receptam. Cùm enim distineantur gravissimis curis, & negotijs totius Ecclesiæ, sępe nequeunt adhibere summam illam curam, & maturum examen, ac seriam invocationem Spiritus sancti, quibus opus est ad pronuntiandum ex cathedra, & docendum totum orbem Christianum. Quare, sicuti in factis suis, ita & in Rescriptis, nonnunquam se accommodant opinioni receptæ tempore ipsorum inter viros doctos & pios: qualem fuisse eo sæculo opinioné illam, ideoque traditam anno 752. in Concilio Compendiensi (Provinciali) & in praxi consultam à Stephano II. Papa sub idem tempus, ex alijs monuimus loco allegato. Et hęc quidem dicta sint, si locus ille Gregorij III. accipiendus sit de solutione quoad vinculum, prout frequenter accipitur ab Interpretibus. Quare quod opinio illa postea deprehensa fuerit erronea (qualis verè est, intellecta sensu prædicto) nihil efficit, vt proinde Romanus Pontifex ex cathedra definiens convincatur errasse.

12 Quod autem subditur de S. Gregorio I Papa, quasi idipsum tradiderit in Epistola ad Augustinum Anglorum Episcopum; procul à veritate est. nam Epistola illa vna omnino & eadem est cum ista ad Bonifacium scripta, quę certè est solius Gregorij III. Hic enim solus vixit tempore Bonifacij. Quare non invenitur inter Opera S. Gregorij I. sed tantùm in Tomis Conciliorum: vbi etiam habetur Concilium Romanum de gradibus prohibitis ad Matrimonium, quod pariter tribuitur Gregorio I. cùm tamen exploratum sit

sit non fuisse coactum, nisi sub Gregorio III. vt patet ex Imperatoribus qui initio & fine eiusdem Synodi nominantur. Cùm verò id sapiēter obseruasset Bellarminus, nescio quo modo idē Concilium in editione Labbeana, alioqui vberrimi, non apparet, nec inter Romana Concilia Gregorij I. nec III.

13 Dices: si in Epistolis decretalibus, seu Rescriptis Summorum Pontificum locus est distinctioni, vt quandoque ex cathedra pronuntient de fide & moribus, quandoque verò non ex cathedra, sed iuxta sententiam suo tempore receptam; ac proinde interdum errare posśint, interdum non posśint; nihil firmum habebimus in toto iure Canonico, nec in Decretis quibuslibet, aut Rescriptis Romanorum Pontificum. Dubitari enim meritò poterit de quolibet eorum, an in eo edendo loquuti fuerint ex cathedra, siue animo instruendi totam Ecclesiam, aut tradendi doctrinam aliquam veluti certam & Catholicam: an potiùs solùm vt singulares Doctores se gesserint, respondentes aut decernentes iuxta sententiam suo ipsorum tempore receptam, quæ in re falsa aut erronea esse posśit.

14 Respondeo negando sequelam. Imprimis enim quoties Romani Pontifices in suis Epistolis decretalibus, aut Rescriptis, aut Definitionibus, ita loquuntur circa quæstiones, siue difficultates spectantes ad fidem aut mores, tanquam per se bonos aut malos, vt palam testentur se loqui ex cathedra Sedis Apostolicæ, siue animo docendi omnes fideles, aut definiendi vel tradendi doctrinam aliquam, veluti certam & ab omnibus Christianis credendam; aut è contrà damnandi aliquam, veluti fidei aut honestati morum contrariam (quod certè à principio Ecclesiæ vsque modò continua successione temporum factitarunt, extra omnem Synodum Oecumenicam, vt vidimus pasśim Tractatu I.) tunc omnino adhærendum est ipsorum definitionibus, Epistolis & Rescriptis, tanquam fide diuina certis. Idem dicendum quoties licèt Pontifices id palam non testentur, tamen ex stylo, & modo, atque alijs circunstantijs Epistolarum, Decretorum, aut Rescriptorum, constat satis, ijs in animo fuisse pronuntiare ex cathedra Sedis Apostolicæ, siue docere totam Ecclesiam Quod satis apparet ex contextu eorundem Decretorum.

15 Nihil contrarium ijs apparet in eo Rescripto illo Gregorij III. cùm nec palam profiteatur, nec ex circunstantijs indicet se velle definire generatim aliquid circa solutionem matrimonij, quando mulier infirmitate correpta, nequit debitum viro reddere. Nimirum hęc sunt verba rescripti illius, prout referuntur à Gratiano Causâ 32. quæst. 7. cap. 18. *Quod proposuisti, si mulier infirmitate correpta non valuerit debitum viro reddere, quid eius valeat iugalis: bonum esset si sic permaneret, vt abstinentiæ vacaret: sed quia hoc magnorum est, ille qui se non poterit continere, nubat magis: non tamen subsidij opem subtrahat ab illa, quam infirmitas præpedit, non detestabilis culpa excludit.* Hisce verbis Pontifex imprimis intelligi potest locutus de impotentia perpetua & naturali reddendi debitum, per quam inepta est ad coniugium mulier, quæ tamen per errorem iudicata fuit à principio apta. Talia enim coniugia, censentur nulla, & iudicio Ecclesiæ soluuntur: vt constat ex Decretalibus titulo de Frigidis, cap. *Ex litteris.* Nec Pontifex ijs verbis supponit, fuisse verum illud priùs coniugium in re, dum consulit secundum; sed solùm in existimatione contrahentium: quos proinde vellet vt fratres permanere; absolutè autem liberos esse declarat ab illo existimato coniugio. Ita ferè respondet Glossa in 20. dist. cap. dist. can. *De libellis.* Hanc interpretationem veram censeo. Iuxta opinionem verò aliorum ea verba accipientium de veris coniugibus, ibi nihil habetur, quod præseferat vllo modo definitionem doctrinæ generalis ex cathedra: immò non docet Pontifex licere viro aliud coniugium viuente priore vxore infirma: sed solùm consulit de facto iuxta opinionem illo sæculo receptam, quæ postea deprehensa fuit planè erronea. Ideoque non ait Gregorius, *Poterit nubere*, quod videretur spectare ad errorem in iure: sed solùm, *Nubat magis*, quod spectat ad factum. Priori tamen interpretationi standum est.

16 Simile est Rescriptum aliud Stephani II. Papæ suprà num. 11. indicatum, & paucis pòst annis, nimirum Christi 752. expeditum in Responsionibus cap. 2. dum ait: *Si quis se in coniugio copulauerit, & vni eorum contigerit, vt debitum reddere non posśit, non liceat eos separare, nec pro alia infirmitate, excepto si dæmonij infirmitas, aut lepræ macula superuenerit; cæterùm si ab his duabus infirmitatibus liberi fuerint, inuicem coniuncti, vnus alteri seruitium exibeat.* Possunt enim imprimis ea verba explicari de coniugio reipsa nullo ob impotentiam naturalem alterius coniugum, quãquam à principio bona fide existimatum fuerit validum. Tunc enim possunt cohabitare vt fratres sine copula vlla, nec debent inuitò separari: nisi fortè dæmonij infirmitas, vel lepræ macula superuenerit, vt proinde timea-

tur

tur aliquo i grave damnum coniugis alterius bene valentis. In eo Rescripto sic intellecto nullus error apparet. Et confirmatur hæc interpretatio; quoniam si ibidem esset sermo de vero coniugio; ne ob lepram quidem separari possent coniuges, contra quàm ibidem decernitur. Etenim titulo 8. de coniugio leprosorum, lib. 4. Decretalium cap. 1. declaratur, lepram supervenientem coniugio non dissolvere matrimonium, nec eius effectum: & cap. 2. additur, coniuges propter lepram separandos non esse à coniugio, & leprosos matrimonium contrahere posse, ac teneri sibi invicem debitum solvere.

17 Alij autem intelligentes ea verba de vero coniugio, aiunt Stephanum II. ibidem non fuisse ex cathedra loquutum, sed vt Doctorem privatum, sive iuxta sententiam eo tempore receptam: ideoque errare potuisse, & corrigi à Pontificibus sequentibus ex cathedra definientibus oppositum. Exemplo sit quod habetur cap. 3. de sponsa duorum ijs verbis: *Consultationi tuæ aliter respondemus, quod si inter virum, & mulierem legitimus consensus interveniat de præsenti, ita quidem quod vnus alterum in suo mutuo consensu verbis consuetis expressè recipiat, vtroque dicente, Ego te accipio in meam; & Ego accipio te in meum, sive sit iuramentum interpositum, sive non, non liceat mulieri alij nubere: & si nupserit, etiamsi carnalis copula sit secuta, ab eo separari debet, vt ad primum redeat Ecclesiastica districtione compelli. QVAMVIS ALITER A QVIBVSDAM PRÆDECESSORIBVS NOSTRIS SIT ALIQVANDO IVDICATVM.* Quibus verbis certè Alexander Papa III. ita respondet Salernitanô Archiepiscopo, vt palam ostendat, quempiam Pontificum præcedentium aliter iudicasse, nimirum iuxta opinionem eo tempore prævalentem, nec satis examinatam ad proferendum definitionem circa illam. Quod non semper fieri posse à Romano Pontifice ob multitudinem & gravitatem negotiorum, quibus plerumque distinetur, ipse Alexander eodem loco indicat, dicens: *Licèt præter solitum, & ampliùs solito, multis simus, & magnis negotijs præpediti, & ita quòd non sit nobis facile aliquorum consultationibus respondere: illa tamen speciali gratia, quam ad personam tuam habemus, & fraterna charitate, QVID SENTIAMVS de ijs, super quibus nos consulit dilectio tua, præsentibus volumus litteris aperire.* Quibus verbis nec ipse Alexander è cathedra pronuntiare videtur, sed loqui vt singularis Doctor. Id enim denotant verba illa, *quid sentiamus*: in quibus sententiam suam profert contrariam opinioni alicuius ex Prædecessoribus ipsius ac planè certam.

18 Hinc facilè intelligetur Rescriptum Innocentij III. in 4. Decretal. tit. 19. de Divortijs, cap. 7. *Sanè tua fraternitas intimavit quòd altero coniugum ad hæresim transeunte, qui relinquitur ad secunda vota desiderat convolare: quod vtrum possit fieri, per tuas nos duxisti litteras consulendos. Nos igitur consultationi tuæ respondentes, distinguimus, LICET QVIDAM PRÆDECESSOR NOSTER SENSISSE ALITER VIDEATVR, &c.* Vbi contra opinionem alicuius è Prædecessoribus suis, non quidem ex cathedra prolatam, sed veluti à singulari Doctore traditam, & consultam, & quam olim Ferrariensis Episcopus docuerat, respondet ipsi Innocentius, non tam vt singularis Doctor, quàm nomine Sedis Apostolicæ. Id enim denotat, initio Rescripti dum ait: *Quanto te novimus in iure Canonico peritum, tanto fraternitatem tuam ampliùs in Domino commendamus, quòd in dubijs quæstionum articulis AD SEDEM APOSTOLICAM RECVRRIS, QVÆ, DISPONENTE DOMINO, CVNCTORVM FIDELIVM MATER EST, ET MAGISTRA: vt opinio, quam in eis quondam habueras, dum alios Canonici iuris peritiam edoceres, VEL CORRIGATVR PER SEDEM APOSTOLICAM, VEL PROBETVR, &c.* Itaque Innocentius III. iam ex cathedra loquens, iudicio firmo & irreformabili pronuntiat, vinculum coniugale non dissolvi, altero coniugum fidelium in hæresim lapso, &c. quidquid aliquis Pontificum præcedentium, & ipse Ferrariensis Episcopus consulens, aliter quandoque senserint, veluti singulares Doctores.

19 Porrò inter notas doctrinæ non traditæ à Pontificibus ex cathedra, sed ve privatis Doctoribus, illa præsertim certa habetur, quòd in Rescriptis ipsorum aliquid obiter tradant, de quo consulti non fuerant: vt videbimus infra sect. 4. Id etiam indicio esse potest, quòd ex circunstantijs, vel modo loquendi, significetur, illos nolle tradere aliquid, veluti à tota Ecclesia credendum, aut accipiendum. Tunc enim non censentur loqui ex cathedra, nec ex auctoritate divina & infallibili; sed humana, & errori obnoxia.

20 Cæterum quòd aliquis error eiusmodi, traditus à Pontifice Romano, vt Doctore singulari, vel sequente opinionem receptam suo tempore, contineatur palam

in Epistolis Decretalibus, aut decretis, vel Rescriptis, si fortè aliquando contigit, certè non nisi rarissimè; idque ab alijs Successoribus illius invenietur palam correctum, aut bono sensu explanatum ex cathedra Sedis Apostolicæ, vt nuper vidimus. Quare excepto vno aut alio textu eiusmodi difficili, & satis noto, reliqua omnia, quæ circa fidem aut mores, tanquam per se, sive divino iure præceptos aut prohibitos, continentur in Decretis Pontificum, certa omnino, & nulli errori obnoxia habenda sunt. Ideo in iure Canonico stabilitum generatim est 25. quæst. 1. Can. 4. & 7. vt Decreta Apostolica nulla præsumptione violentur. Et dist. 20. Can. 1. declaratur, Decretis Pontificum non esse præponendas aliorum scripturas: similiterque dist. 19. Can. 1. præmissum fuerat, Decretales Epistolas Pontificum vim auctoritatis habere, etiamsi Codici Canonum insertæ non sint. Additur Canone 6. illas computari debere inter Canonicas scripturas. Et præterea dist. 20. nuper citata Canonibus Conciliorum pari iure exæquantur. Hæc dixerim ex nostra qualicumque observatione, prætermissis pluribus alijs, quæ circa Epistolarum Decretalium auctoritatem iam antè alij observarunt, & fuso calamo Cardinalis Turrecremata: cuius verba, quia non omnibus sunt præ manibus, placuit exscribere sectione sequenti.

SECTIO TERTIA.

Auctoritas Epistolarum Decretalium, seu Decretorum Romani Pontificis, etiamsi fortè in corpore Iuris Canonici non haberentur, quanta & quàm firma sit. Exscribitur ad longum doctrina Cardinalis Turrecrematæ in hac parte, desumpta potissimùm ex Hincmaro Remensi.

21 QVAMVIS Cardinalis Turrecremata sit vnus ex præcipuis Auctoribus, qui à tempore Concilij Constantiensis & Basileensis illustrarunt doctrinam hactenus stabilitam de auctoritate infallibili Romani Pontificis ex cathedra loquentis, seu pronuntiantis de fide & moribus; parum aut nihil eius auctoritate, aut observationibus, doctissimis licèt, vsi fuimus: vt patebit conferenti scripta vtriusque. Nunc autem quoniam sermo incidit circa Epistolas illas Decretales, seu Rescripta difficilia quorundam Pontificum, sectione præcedenti memorata; visum fuit ad longum exscribere caput centesimum octavum lib. 2. Summæ de Ecclesia eiusdem Cardinalis: in quo ex professo tradit, & multipliciter confirmat, Decreta, sive Decretales Epistolas Romanorum Pontificum, debere recipi à cunctis fidelibus cum omni veneratione, veluti certam omnino doctrinam continentes, idque quamvis in corpore iuris Canonici, sive inter Canones non inveniantur. Verba eius subiungo.

, 22 Ex ijs, quæ de Apostolicæ Sedis iudicio, & magisterio, multis SS. Patrum testimonijs firmavimus, apertissimè confutatur error Adversariorum, qui Apostolicæ Sedis decretales, sive decreta contemnunt, quæ in canonibus Conciliorum non includuntur. Contra hunc errorem, cùm sit perniciosissimus, & ad infinita schismata ianua, sunt multorum SS. Patrum argumenta, præter ea quæ in superioribus diximus in hoc secundo libro circa caput 48. & 50.

, 23 Imprimis est argumentum, quod clarissimæ memoriæ Papa Nicolaus omnibus Archiepiscopis per Galliam institutis scribens facit: vt in cap. *Si Romanorum*, dist. 19. ita dicens: *Si Romanorum Pontificum decreto cæterorum opuscula tractatorum approbantur, vel reprobantur, ita vt quod verè Sedes Apostolica approbavit, hodie teneatur acceptum; & quod illa repulit, hactenus inefficax habeatur; quanto ergo potiùs quæ Papa pro Catholica fide, pro sanis dogmatibus, pro varijs, & multifarijs Ecclesiæ necessitatibus, & fideliũ moribus diverso tempore scribit, omni honore debent præferri, & ab omnibus prorsus in quibuslibet opportunitatibus discretione, vel dispensatione magistra reverenter assumi? Quanquam quidam nostrùm scripserint, non esse decretalia priscorum Pontificum in toto Canonum codicis corpore descripta, & ideo inter Canones non assumenda: cùm ipsi vbi suæ intentioni hæc suffragari conspiciunt, omnibus illis indifferenter vtantur, & solùm nunc ad diminutionem Sedis Apostolicæ potestatis, & ad suorum argumentum privilegiorum minus accepta esse perhibeant.*

, 24 Item, si ideò non decretales Epistolas priscorum Pontificum Romanorum admittendas esse dicant, quia in codice Canonum non habentur adscriptæ: ergo nec S. Gregorij, nec vllius alterius, qui ante ipsum fuit, vel post ipsum, aliquod institutũ, vel scriptum recipiendum est, eò quòd in codice Canonum non habeatur adscriptum: ergo doctrinam eorum, & sanctiones, quæ ab omni lingua venerantur, quia in codice Canonum non habentur adscriptæ, de codi-

cibus

cibus eradant aliis. Vt quid membranas occupant postquam non habentur receptæ?

25 Sed quare multùm immoremur, cùm nec ipsas Scripturas divinas Veteris & Novi Testamenti iam recipiemus, si istos duxerimus audiendos? Etenim neutrum horum in codice Canonum Ecclesiasticorum habetur insertum. Sed responsuri sunt isti, qui ad resistendum potiùs, quàm ab obediendum parati sunt, asserentes quòd inter Canones inveniatur Capitulum Papę Innocentij, cuius auctoritate doceat à nobis vtrumque Testamentum esse recipiendum, quamquam in ipsis priùs Canonibus nullum eorum ex toto contineatur insertum. Quibus ad hoc asserendum est: quoniam si Vetus, Novumque Testamentũ sunt recipienda, nõ quòd codici Canonũ ex toto habeâtur annexa, sed quòd de his recipiendis sancti Innocentij Papæ prolata videtur esse sententia: restat nimirùm quod decretales Epistolæ Romanorum Pontificum sint recipiendæ, etsi non sint Canonum codici compaginatę, quoniam inter Canones ipsos vnum B. Leonis capitulum constat permixtum, quo ita omnia decretalia constituta Sedis Apostolicæ custodiri mandantur, vt siquis in illa cõmisserit, noverit, veniam sibi denegari: ait enim capitulo 5. suorum decretalium: * *Ne quid verò sit, quod prætermissum à nobis forte credatur, omnia decreta constituta tam beatæ recordationis Innocentij, quam omnium Prædecessorum nostrorum, quæ de Ecclesiasticis ordinibus, & canonum promulgata sunt disciplinis: ita à vestra dilectione custodire mandamus, vt siquis in illa commisserit, veniam sibi noverit denegari deinceps,* * Dicendo verò, *omnia decretalia constituta*, nullum de Decretalibus constitutis prætermisit, quod non mandaverit esse custodiendum. Et rursus asserendo, *omnium Prædecessorum nostrorum*, nullum Pontificum Romanorum, qui anteà iam fuerunt, excepit, cuius ille non præceperit decretalia constituta ab omnibus custodiri, vt siquis in illa commisserit, veniam sibi deinceps noverit denegari. Itaque nihil interest, vtrum sint omnia decretalia Sedis Apostolicæ constituta, necne, inter Canones Conciliorum immixta: cùm omnia in vno corpore compaginari non possint: & illa eis intersint, quæ firmitatem his quæ desunt, & vigorem suum assignant, præsertim cùm Synodalia gesta, inter quæ ipsi Canones statuti sunt, in codice Canonum non habeâtur, sed à nobis omni cultu debito venerantur.

26 Consonat autem huic beatissimo Leoni Papæ & facundissimus, & sanctus in decretis suis Gelasius Papa, ita inquiens: *Decretales Epistolas, quas Beatissimi Papæ diversis temporibus ab vrbe Roma, pro diversorum Patrum consultatione, dederunt, venerabiliter suscipiendas decrevimus.* In quo notandum, quòd non decretales dixit Epistolas, quæ inter Canones habentur, vel quas moderni Pontifices ediderunt; sed quas Beatissimi Papæ diversis temporibus ab vrbe Roma dederunt. Dicens autem, *diversis temporibus*, & illa tempora vir sanctus comprehendit, quę crebrescentibus paganorum persecutionibus, ad sedem Apostolicam deferri causas Episcoporum difficillimè permittebant. His itaque, divina favente gratia prælibatis, ostendimus nullam esse differentiam inter illa decreta, quæ in corpore Canonum habentur, Sedis Apostolicæ Præsulum, & ea quæ præ multitudine vix per singula voluminum corpora reperiuntur: cùm omnia & omnium Prædecessorum suorum decretalia constituta, & decretales Epistolas, quas Beatissimi Papæ diversis temporibus ab vrbe Roma dederunt, fore venerabiliter venerandas, suscipiendas, & custodiendas, eximios Præsules, Leonem scilicet & Gelasium mandasse probavimus.

27 Secundò contra præfatum errorem Adversariorum est Dominus Aymarus Archiepiscopus Remensis in lib. suo de Synodis cap. 3. vbi pro auctoritate decretaliũ Summorum Pontificum multa SS. Patrum testimonia inducens, ait: *De auctoritate autem ipsorum Põtificalium decretorum, nulla nobis dubitatio relinquitur, cùm & ipsa Vniversalia Concilia auctoritatem exinde perceperint, nec aliunde Synodicam firmitatem obtinere potuerint. Hoc ergo & nos irretractabiliter observare debemus, vt Apostolici Patres nobis ex Apostolica auctoritate præceperunt, per quam & aliorum statuta nobis ad servandum canonizasse leguntur. Nempe Beatissimi Patres nostri Damasus, & Leo Papa Magnus, quorum alter secundum Vniversale Concilium, aliter quartum, id est Chalcedonense, Apostolica auctoritate firmaverunt: ipsi, inquam, eadem auctoritate, & voce ita generaliter decreverunt: Omnia, inquiunt, decretalia Prædecessorum nostrorum, quæ de Ecclesiasticis ordinibus, & canonum promulgata sunt disciplinis, ita ab omnibus Episcopis, & generaliter à cunctis Sacerdotibus custodiri debere mandamus: vt siquis in illa commisserit, veniam sibi dein-*

deinceps noverit denegari. Item Damasus alibi omnibus Episcopis scribens: Observetur, inquit, ab omnibus ut illa semper quæ Apostolica institutione, & Patrum traditione sunt constituta, sub metu irrefragabili auctoritate teneantur. Item Papa Gelasius scribens universis Episcopis per Siciliam constitutis, ait: Cum decreta venerabilium sanctionum nos quoque magnoperè custodire nitamur, atque sine eorum dispendio etiam illa, quæ pro alicuius utilitatis fortassè compendio videantur, laxanda credamus: cumque nobis contra salutarium reverentiam regularum cupiamus temerè nihil licere: & cùm Sedes Apostolica superior his omnibus, favente Domino, quæ paternis canonibus præfixa pio devotoque studeat tenere proposito: satis indignum est, quemquam, vel Pontificum, vel ordinum subsequentium, hanc observantiam refutare, quam B. Petri Sedem & sequi videat, & docere, satisque conveniens sit, ut totum corpus Ecclesiæ in hac sibi observatione concordet, quam ille vigere conspiciat, ubi Dominus Ecclesiæ totius posuit principatum, dicente Scriptura: Ordinavit in me charitatem. Item: Omnia cum ordine fiant. Hæc ibi. Item Agatho, qui VI. Synodum Vniversalem per Legatos suos instituit, & institutam Apostolica auctoritate firmavit, omnibus Episcopis eadem auctoritate nuntiavit, sic inquiens: Omnes Apostolicæ Sedis sanctiones accipiendæ sunt tanquam ipsius Petri, divina voce firmatæ. Item successor eius Beatus Nicolaus Papa I. Synodo Vniversali præsidens, generali eiusdem Synodi iudicio decrevit, ut etiam anathema esset, quicumque decreta a Romano Pontifice contempsisset. Sanctus quoque Adrianus Papa etiã Reges anathematizavit quicũque Sedis Apostolicæ decreta violare non formidant. His ergo testimonijs satis edocemur quam indubitanter Apostolicis institutis obedire debemus. Hæc omnia prefatus Dominus Aymarus.

28 Tertiò contra præfatum errorem Adversariorum arguit Papa Nicolaus scribens ad Photium Patriarcham Constantinopolitanum, cuius Epistola in sancta VIII. Vniversali Synodo fuit recepta, & approbata cum omnibus gestis eius circa Constantinopolitanam, & contra dictum Photium, ac Michaelem Imperatorem fautorem eius. In qua Epistola, prout colligitur ex ipsa Actione 8. Concilij, sic habetur: *Decretalia autem, quæ a sanctis Pontificibus Sedis Romanæ Ecclesiæ sunt instituta, cuius auctoritate, atque sanctione omnes Synodi, & sancta Concilia roborantur, & inde stabilitatem sumunt: cur vos non habere, vel observare dicitis, nisi quod vestræ ordinationi contradicunt?* Et infrà: *Et si ea non habetis, de neglectu, atque incuria estis arguendi: si habetis, & non observatis, de temeritate estis corripiendi, & increpandi.* Et habetur in cap. Si decreta distinction. 20.

29 Quartò contra præfatum errorem est cap. *In Canonicis scripturis*, dist. 19. quod est B. Augustini, in quo videtur inter Canonicas scripturas Epistolas Apostolicę Sedis annumerare.

30 Item quintò contra eundem errorem est cap. Decretales dist. 20. ubi habetur, quòd Decretales Epistolæ canonibus Conciliorum pari iure exequantur. Gloss. Archidiac. *Et exæquantur, scilicet in auctoritate, in reverentia, in observatione.*

31 Sextò contra præfatum errorem videtur esse articulus condemnatus in Concilio Constantiensi, ubi inter alios articulos Ioannes Vvicleff. fuit condemnatus ille: *Decretales Epistolæ sunt apocryphæ, & seducunt à fide Christi, & Clerici sunt stulti qui student eas.* Quia plura dicta sunt de præceptis Apostolicis suscipiendis suprà circa capit. 48. ista pro nunc sufficiant.

32 Hucusque Cardinalis ille doctissimus, præeunte multis retro sæculis Hincmaro Archiepiscopo Remensi, & ineluctabilibus testimonijs confirmante auctoritatem Romanorum Præsulum in Decretis, sive Epistolis Decretalibus. Quare doctrinæ illarum semper & ubique explorata fides habenda est, & ipsius mentis obsequium, nisi ubi fortè constiterit (quod certè raro admodum contingit, solumque semel aut iterum in toto iure Canonico) aliquem illorum non fuisse loquutum ex cathedra, sive ex fine docendi totam Ecclesiam, aut pronuntiandi de fide aut moribus; sed ut privatum Doctorem, vel iuxta opinionem aliquam suo tempore receptam, quæ sit errori exposita.

Cuius exceptionis aliquod prætereà exemplum occurret statim sectione sequenti.

(‡)

SECTIO QVARTA.

An Nicolaus I. Papa sæculo octavo erraverit præscribens formam Baptismi reiectam à Prædecessoribus suis Pelagio & Zacharia in quibusdam Decretis.

33 NICOLAVM I. Papam fuisse vnum ex præcipuis & laudatissimis Ecclesiæ Romanæ Pontificibus, quotquot vnquam ea habuit, res comperta est apud Historicos. Ex quibus Regino Abbas, vicinus eius tempori, ait nullum ei æquiparandum post Gregorium Magnum sedisse in Cathedra D. Petri, cùm tamen eo interiecto tempore fuissent multi sanctitate & doctrina insignes. Nimirum, eximia pietate in Deum præditus, & Catholicę fidei zelo æstuans, Regibus & tyrannis imperavit: Sacerdotibus religiosis mansuetus; irreligiosis, ac nominatim Photio schismatico & invasori Sedis Constantinop. terribilis fuit, vt iure merito alter Elias crederetur. Deinde testatur Ioannes Diaconus in Vita S. Gregorij lib. 4. fine, ex visione quadam cœlesti constitisse, animam ipsius fuisse in gloriam Sanctorum receptam. Eiusque Successor Adrianus II. summis laudibus eum prosequutus in Epist. ad Orientales apud Anastasium, veluti novum Eliam, & alterum Phineem in cœlum extulit. Ipsa Ecclesia solicita fuit de pia memoria Nicolai recèns vitâ functi per Epistolas Orientalium & Occidentalium Patrum ad Adrianum: qui & ad Synodum Trecensem scribens hortatus est, vt memoria Nicolai in sacris Dyptychis celebraretur: & statim, aut solo biennio post obitum, à Græcis inter Sanctos habitus fuit. Porrò electio ipsius in Pontificem facta fuerat anno 858. obitus verò anno 867. accidit.

34 Hunc ergo tantum & tam præclarum Pontificem criminantur & erroris arguunt aliqui, quòd (vt refertur de Consecratione dist. 4. canone *A quodam Iudæo*) tradiderit, Baptismum in nomine Christi collatum, sine expressione trium personarum, esse ratum. Id autem videtur contrarium, non solùm formulæ à Christo Domino pręscriptę ad baptizandum IN NOMINE PATRIS ET FILII, ET SPIRITVS SANCTI; sed etiam definitionibus aliorum Pontificum, vt Pelagij & Zachariæ, improbantium Baptismum eorum, qui in nomine Christi, & sine invocatione trium personarum divinarum baptizati sunt: vt patet ex eadem dist. 4. can. *Multi*, & can. *In Synodo*. Præterea idem Zacharias Papa, qui longè præcesserat Nicolaum, centum circiter & viginti annis, confirmavit Concilium Anglicanum suo tempore celebratum, in quo definitum fuit, irritum esse Baptismum collatum dumtaxat in nomine Christi: prout refertur citato canone *In Synodo*. Concilium autem, quamvis Provinciale, aut Nationale, confirmatum à Romano Pontifice, summam auctoritatem habet. Ergo Nicolaus oppositum docens, erravit contra veritatem antea traditam à Romanis Pontificibus, & in Concilio approbato definitam.

35 Cæterum hæc obiectio non vrget. Nam, vt iam monnimus sect. 2. interdum Pontifices tradunt aliquid, non definiendo ex cathedra, sed solùm vt Doctores particulares, iuxta receptam sui temporis opinionem, aut propriam. Hoc autem intervenisse in eo Decreto Nicolai quoad formam Baptismi, iam antea observarunt Sotus & Canus lib. 6. de Locis cap. 8. Bellarminus lib. 4. de Romano Pontific. cap. 12. & Vazquez 3. p. disp. 134. cap. 4. num. 28. videturque patere ex verbis ipsis Nicolai. Non enim fuerat consultus de formâ, sed de ministro Baptismi. Et postquam directè responderat quæ sit, tradideratque Baptismum esse ratum, quamvis à Iudæo, aut Pagano conferatur; addidit obiter, ratum etiam fore, sive detur in nomine Christi solius, sive in nomine trium personarum. Quæ sententia olim tradita fuerat ab Ambrosio lib. 1. de Spiritu sancto cap. 3. quem allegat eo loco Nicolaus, & aliquibus postea sęculis placuit S. Bernardo Epist. 340. atque Hugoni Victorino lib. 2. de Sacramentis part. 6. cap. 2. post medium, Magistro sententiarum in 4. dist. 3. cap. *Ex his*. Et Scotus ibidem q. 2. §. *Tertiò de forma*, versic. *De quinto*, valde inclinat in eadem opinionem, quatenus concedit, tempore Apostolorum licuisse baptizare nomine solius Christi; & addit nullibi constare de revocatione eius concessionis: quare dubitat, an Baptismus nunc collatus in nomine Christi solius sit verus, an non. Denique sęculo pręcedenti Adrianus Academiæ Lovaniensis Decanus, qui fuit postea Summus Pontifex, & Adrianus VI. appellari voluit, in 4. quęst. 2. de Baptismo, in solutione primi, §. *Ad rationes*, absolutè docuit, validum Sacramentum fieri, sive forma Baptismi sub vnius Christi nomine, sive sub invocatione personarum SS. Trinitatis conferatur. Nec verò constat satis, eam opinionem damnatam fuisse tempore Zacharię Papę in Concilio Anglicano. nam Beda qui eo tempore floruit, & Historiam Angliæ scripsit, atque in ea meminit Conciliorum eius Regni, nullam illius Synodi mentio nem facit. quin potiùs eandem opinionem se quutus fuit. nam in Com-

Commentarijs ad cap. 10. Actorum probavit, sententiam Ambrosij de Baptismo in nomine Christi. Vel si tale Concilium extitit, Beda, Nicolaus, alijque, aut id nescierunt, aut verba illius ita intellexerunt, vt sufficeret invocatio implicita personarum Sanctissimæ Trinitatis, in nomine Christi clausa. Nec defuit ijs fundamentum aliquod in sacris literis. Nam Actorum secundo versic. 38. & capite octavo versic. 12. & capite decimo versic. 48. atque alijs locis, dicitur, Apostolos baptizasse in nomine Christi: & quidem in solo eius nomine explicito baptizasse videntur: quamvis Divus Thomas tertia parte quæst. 66. articulo sexto ad primum & multi ex discipulis eius dicant, Baptismum in solo nomine Christi collatum fuisse ratum ac legitimum, Deo tunc singulariter dispensante, vt nomen Christi ea celebritate invocationis redderetur illustrius.

36 Fateor, sententiam affirmantem, esse necessariam invocationem explicitam Sanctissimæ Trinitatis, *in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*, vt Baptismus sit ratus, veram prorsus haberi à reliquis Theologis, innixis potissimùm testimonio ipsius Christi apud Mathæum capite vltimo, & frequenti Patrum atque Interpretum explanationi ad illa verba: *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*: ex quibus colligunt necessariam esse invocationem earum trium personarum explicitam, vt Baptismus ratus sit: quamvis pleraque Patrum testimonia allegari solita non videantur esse tam clara pro eadem sententia, vt interpretationem non admittant. Verùm omnia illa simul sumpta magni ponderis sunt: præsertim adiunctis alijs Pontificum Conciliorumque Nicolao posteriorum. Etenim Alexander III. in capite primo de Baptismo & eius effectu, eam formam præscripsit. Concilium Generale Lateranense sub Innocentio tertio prout refertur in capite *Firmiter* de Summa Trinitate, & Fide Catholica declarat, Baptismum consecrari invocatione individuæ Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Eugenius IV. in Concilio Generali Florentino, in Decreto Fidei post vltimam Sessionem, §. *Primum omnium*, ait, hoc Sacramentum perfici dum exprimitur actus baptizandi, & invocatur Trinitas; idque tam apud Græcos, quàm apud Latinos. Quæ sententia nobis omnino vera est, & semper in praxi sequenda; quamvis non propterea videatur certa secundùm fidem; cùm non satis exploratum fuerit, nec tempore Scoti, nequidem nostro, illam fuisse ritè definitam, aut contrariam ab Ecclesia damnatam; vel ab aliquo Pontifice ex Cathedra loquente. Ideoque Bellarminus capite duodecimo citato, loquens de contraria opinione, nimirum, quam obiter tradidit Nicolaus, tanquam peculiaris Doctor, inquit: *Falsa quidem est meo iudicio, tamen non hæretica. NAM NON INVENITVR VLLA CERTA DEFINITIO ECCLESIÆ DE HAC RE, ET PATRVM SENTENTIÆ INVENIVNTVR ETIAM VARIÆ.* Et Sotus in quarto distinct. tertia quæstione vnica articulo septimo fine post totam controversiam accuratissimè tractatam, concludit: *In summa ergo, aut nulla professio est in contraria opinione probabilitas, aut certè tenuissima.* Non potuit mitiorem censuram ferre in illam opinionem. Verùm fingamus, illam esse erroneam, veluti quæ ritè & ex cathedra fuerit damnata priùs à Pontificibus Pelagio & Zacharia. Summùm inde colligere licet, Nicolaum I. eam probantem, ex ignoratione earum præcedentium definitionum, errasse quidem; non tamen ex cathedra definiendo in illo Rescripto; sed explicando solùm suam opinionē & aliorum quorundam, circa formā Baptismi, de qua non fuerat consultus. Id enim indicio est, Nicolaū non respondisse pronuntiando de fide, sed solùm vt privatū Doctorē, & proinde expositū errori. Quare si erravit, non vtique erravit vt Pontifex Vniversalis, sed tanquam peculiaris Doctor, ex quo nullum absurdum sequitur. Plura, verò alia circa decreta eorum Pontificum occurrunt, quæ accuratiori examine egent.

SECTIO QVINTA.

Examinantur penitiùs interpretationes quorundam insignium Theologorum ad illa Decreta Pontificum Pelagij, Zachariæ, & Nicolai. Canus, & Sotus ac subinde Bellarminus, defensi ab impugnationibus Patris Vazquez.

37 P Vazquez vbi suprà, postquam n. 28. dixerat, Nicolaū duntaxat vt privatum Doctorē tradidisse opinionē illā de Baptismo rato in nomine solius Christi, statim addit, ipsum errasse contra definitionē Antecessorum suorū Pelagij & Zachariæ, quam censet indubitatam: ac num. seq. invehitur contra Canum & Sotum asserentes, neutrū eorum Pontificū quidquā in hac controversia definiisse Apostolica auctoritate, tāquam necessariò credendum: quia Pontifices Romani sæpe numero ad privatas quæstiones Episcoporum respondentes, suam opinionem peculiarem sequuntur, non autem sententiam

Dd pro-

pronuntiaur, qua fideles ad credendum obligatos esse velint. Invehitur, inquam, adversus doctrinam hanc, veluti temeritatis & erroris notâ dignam: quia hoc modo nihil firmum & stabile in responsis Pontificum ad Episcopos relinqueretur, cui fides necessariò esset adhibenda. Nulla enim regula assignari posset ad dignoscendum quando Pontifex solùm voluerit suam opinionem privatam sequi, aut sententiam certam pro tota Ecclesia pronuntiare. Itaque concludit, quotiescumque Pontifex interrogatus respondet ad consulta, semper auctoritate Apostolica definire: in ijs verò quę ipse pro fundamento aut ratione responsi, seu alio modo ad interrogationem non pertinentia adducit, censendum esse loqui vt privatam personam: & hoc sensu posse contingere, vt minùs probabilē, seu minùs veram opinionem sequatur.

38 Præmiserat quoque idem Vazquez numero duodecimo nonnulla alia contra eandem Cani opinionem citato libro sexto de Locis cap. 8.5. *Ad septimum* alentis, nec Pelagium nec Zachariam locis suprà numero trigesimo quarto indicatis aliquid de fide definiisse, eo quòd ad privatas quæstiones huius aut illius Episcopi responderent solummodo; non autem sententiam suam pro vniversa Ecclesia, qua fideles omnes obligare voluerint, pronuntiaverint. Quam doctrinam Cani ibidem reijcit veluti temerariam, immo & erroneam: tum quia quod Pontifices definiunt circa quæstiones de rebus fidei, & morum, etiam ab vno vel alio Episcopo propositas; respondisse eos pro tota Ecclesia, & omnibus fidelibus, credendum est: cùm omnium debeat esse vna fides, & confessio in moribus: tum præterea, quia, vt idem Vazquez tradiderat 1. 2. disput. 157. cap. 5. peculiaria responsa, & statuta Pontificum in casu peculiari, haberi debent pro legibus communibus Ecclesiæ: tum denique, quoniam Zacharias Papa in eo responso confirmat definitionē Synodi Anglicanæ, & pro certa habēda esse decernit. Pontifex autē confirmās definitiones Conciliorū, etiam Provincialiū errare nequit: quin immo & definitiones eiusmodi negare, error in fide censeretur.

39 Sed enim ea in re videtur excessisse Vazquez contra Canum loco citato. Verba enim eius hęc sunt: *Ad septimum primò dicitur, quòd neuter ibi Pontifex definiuit eiusmodi controversiam. Respondent enim sæpe Pontifices ad priuatas huius, aut illius Episcopi quæstiones, suam opinionem de rebus propositis explicādo, non sententiam ferendo, qua fideles obligatos esse velint ad credendum. Certè, vt de Pelagio taceamus, Nicolaus nihil eo loco, quod ad hanc quidē quæstionē attineat, decreuit. Non enim illi proposita fuerat quæstio, an Baptismus in nomine Christi collatus esset validus, sed an baptizatus à Pagano, vel Iudæo verū baptismi Sacramentum suscepisset. Obiter autē & in transcursu, cùm huic quæstioni propositæ respōderet, de suo non interrogatus, adiecit, baptisma in nomine Christi cōferri: Qua in re falli sine dubio potuit. Imò adeò falsus est, vt in 4. Sentent. lib. magnis argumentis ostendimus.*

40 Hęc inibi Canus: in quibus sanè nihil invenio dignum notâ aliquâ, saltem si de vno solùm aut alio Pontificis Romani Rescripto intelligatur, loquendo de facto: de possibili autē longè frequentiùs. Quod enim ait, Pontifices sępe respondere ad privatas huius vel illius Episcopi quæstiones, suam opinionem de rebus propositis explicando, non verò sententiam ferendo, qua fideles obligatos esse velint ad credendū, contingere sine dubio potuit & potest. Quamvis enim consulatur Pontifex directè ab aliquo Episcopo circa quæstionē aliquam fidei aut morū; potest ille propter impedimenta occurrentia ad rem penitiùs examinandā, aut ob ingētem rei difficultatē, non formare iudiciū omnino certum ad illam ex cathedra dirimendā: ideoque nolle respōdere pronuntiando sententiam nomine Sedis Apostolicæ, sed solùm dirimere quæstionem iuxta opinionē suam, vel aliorum, quamvis errori expositam. Cùm enim in Pontifice Romano interveniat duplex titulus, alter Magistri seu Doctoris Ecclesiæ Vniversalis; alter Doctoris privati; seu personæ certæ; potest absdubio respōdere sub posteriore titulo, omisso priore; Si autē potest id facere, cur non fecisse existimandus sit? quamvis rarò, aut semel vel iterū; non autem *sæpe*, vt Canus dixit, in quo & ab ipso discedo.

41 Sanè Cardinalis Bellarminus lib. 4. de Romano Pontifice cap. 12. obijciēs sibi difficilia illa verba Gregorij III. 32. q. 7. canone *Quod proposuisti*, in quorum explanatione laboravimus supra sectione 2. tētatis pluribus vijs ad extricandum nodum obiectū contra auctoritatem infallibilem Romanī Pontificis, & in nulla earū satis fidens, subdit: *Vel certe* (dicendum) *Pontificem ex ignorantia lapsum esse: QVOD POSSE ACCIDERE PONTIFICIBVS NON NEGAMVS, CVM NON DEFINIVNT ALIQVID TANQVAM DE FIDE, SED SOLVM OPINIONEM SVAM ALIIS DECLARANT, VT HOC LOCO VIDETVR GREGORIVS FECISSE.* Hæc Bellarminus. Et

tamen

tamen eo loco Gregorius III. directè respondet consultationi factæ ab Episcopo Bonifacio. Igitur iudicio Bellarmini aliquando Pontifex consultus ab vno aut alio Episcopo, respondet directè quæstioni non definiendo aliquid tanquam de fide credendum, sed solùm iuxta opinionem suam errori expositam, aut etiam falsam in re. qualem Bellarminus ipse illam Gregorij existimat, licèt nos verba ipsa ab errore vindicare studuerimus sectione 2. iam citata. Præterea idem Bellarminus cit. cap. 12. col. 2. postquam obiecerat sibi auctoritatem Pelagij Papæ indicatam suprà num. 34. respondet : *Neque obstant Canones illi Pelagij & Zachariæ. NAM IMPRIMIS PELAGIVS NON DEFINIT QVIDQVAM; SED SOLVM VT DOCTOR IN EPISTOLA AD GAVDENTIVM EXPLICAT OPINIONEM SVAM.* Idipsum docuit etiam Sotus in 4. dist. 3. q. vnica art. 6. circa finem, vbi post expensam ingentem difficultatem, ortam ex decretis Pelagij & Zachariæ negantium, & rescripto Nicolai affirmatis Baptismû in nomine Christi collatum esse validum, inquit: *Revera si textus Zachariæ & Pelagij perpendas, multò vehementiùs rem vrgent, quòd eiusmodi Baptismus nunc temporis non valeat in nomine Christi, quàm verba Nicolai ostendant voluisse cõtrarium definire tanquam de fide. Summi namque Pontifices quod extra Concilium decernunt, non semper constituunt tanquam articulum fidei, maximè quando auctorem citant; sicuti si dispensarent in voto solemni, & in matrimonio rato non consummato, non propterea condemnant contrariam opinionem tanquam erroneam, sed sequuntur illam opinionem, quam alij fortè Pontifices non sequerentur.*

44 Itaque iudiciò trium doctissimorum Virorum, ac Theologorum primæ & summæ notæ, Melchioris Cani, Dominici Soto, & Roberti Cardinalis Bellarmini, (qui ex professo tuentur auctoritatem infallibilem Romani Pontificis ad pronuntiandum de fide & moribus, etiam extra Concilium, tanquam fide diuina certam, vt suo loco vidimus) Pontifices Romani respondentes quæstionibus sibi propositis, non semper loquuntur ex cathedra, nec definiunt aliquid tanquam fide certum, vel ab omnibus fidelibus credendum, sed aliquando declarant opinionem suam alijs, præsertim dum allegant Doctorem aliquem pro illa. Viderit autem Vazquez, an doctrina ab ijs tribus Viris summis tradita (vt alios prætercam) & à nullo alio, præter ipsum, reprehensa, sit digna temeritatis, & erroris nota. Ego certè talem non invenio, nec facilè credam.

45 Neque obstant fundamenta Vasquij in oppositum iacta numero 37. & 38. Quod enim imprimis obijcit, non fore regulam aliquam certam, vt Pontifices in responsis suis ad consultationes censeantur definire aliquid tanquam omnino certum, si aliquando iuxta opinionem solùm respondeant; negamus sequi id absurdum. Imprimis fide divinà certum haberi debet quidquid in Rescriptis, Decretis, seu Definitionibus docent Pontifices, palam declarantes se loqui ex cathedra Sedis Apostolicæ, sive animo pronuntiandi de fide aut moribus, seu docendi omnem Ecclesiam aut fideles omnes, sive tanquã credenda & sequenda ab omnibus. Et sub hac formula, aut æquivalenti, inveniuntur innumera Decreta, Rescripta, ac Definitiones Romanorum Pontificum à principio ferè Ecclesiæ vsque modò, quorum plurima in superioribus scripta, alia verò indicata sunt. Secundò idipsum dicendum est quoties ita docent, aut decernunt, vt neque ex formula verborum, neque ex modo loquendi, neque ex alijs circumstantijs colligi possit rationabiliter, illos loquutos fuisse veluti privatos Doctores solùm, sive iuxta sententiam suo ævo receptam, quam definire nolunt, quamvis illam consulant, aut in praxi sequantur. quod certè aliquando fecisse inveniuntur, licèt rarò admodum: & interdum necesse habent hoc modo se gerere; tum ob innumeras & gravissimas occupationes, quibus premuntur: tum ab ingentem quarundam quæstionum difficultatem, quæ ad ferendam definitionem exigunt longum & accuratum examen, seriamque Spiritus sancti invocationem: tum denique quia sæpe post id examen & preces adhuc hærent, nec vltimum iudicium apud se ferre possunt. vt patet in controversijs de Conceptione Beatæ Virginis, & de efficacitate auxiliorum divinæ gratiæ (vt plurima alia antiquiora omittam) quæ adhuc post tam longam & accuratam discussionem ingenti partium studio exagitatam, nondum definita fuerunt, nec à Concilio Tridentino (in quo causa Conceptionis indefinita, vti antea erat, relicta fuit) nec à Clemente Octavo, vel Paulo Quinto, alijsve Pontificibus vsque modò. Sic etiam in Concilio Generali Viennensi sub Clemente Quinto coacto anno milesimo tricentesimo vndecimo, cùm controverteretur quæstio illa, An in Baptismo simul cum remissione pecca-

catorum infundatur gratia divina inhærens, & habitus virtutum; non propterea fuit definita; sed solùm, sententiam, quæ id affirmat, esse probabiliorem, veluti sacris litteris, Patribus, & Theologis conformiorem. Plura alia vide supra Disp. XXV. sect. 1.

44 Itaque, quidquid contrà sentiret colligere Vazquez, habemus certam regulam ad credendum quidquid Pontifices Romani docent circa quæstiones de fide aut moribus in Epistolis Decretalibus, Rescriptis, aut Decretis quibuslibet, nisi ex verbis ipsorum, aut stylo, aut circumstantijs rationabiliter conijciatur, aliquem eorum fuisse loquutum dumtaxat vt privatum Doctorem, sive iuxta opinionem suo tempore receptam, absque animo aut fine pronuntiandi ex cathedra. quod certè rarò accidit, & interdum accidere necessum est. Vide etiam plura alia numero decimo tertio & decimo quarto.

45 Solùm itaque difficultas esse potest, an verè ij duo Pontifices Romani, Pelagius & Zacharias, ediderint decreta illa numero trigesimo quarto memorata, in quibus traditur irritum esse Baptismum, nisi conferatur in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Deinde dato quòd ea decreta ediderint, an in eo se gesserint vt privati Doctores iuxta sententiam sibi placentem: an potiùs tanquam definientes è cathedra, præsertim quod attinet ad confirmationem eiusdem sententiæ traditæ in illo Concilio Anglicano. Denique statuto quòd ea decreta protulerint animo definiendi, an Nicolaus I. docens oppositum, erraverit pronuntians ex cathedra.

46 Quod ad primum attinet, neminem invenio dubitantē de Rescripto illo Pelagij Papæ. Nam quamvis illud non habeatur inter Epistolas eius, neque in Tomis Epistolarum Pontificiarum, nec in editionibus Conciliorum, adhuc in Labbeana (sive sermo sit de Pelagio I. qui anno 555. sive de Pelagio II. qui anno 577. Pontificatum gessit) refertur tamen à Gratiano canone *Si revera*, & canone *Multi*, de. Consecratione dist. 4. & ab Ivone Carnotensi 1. parte sui Decreti cap. 161. sub hisce verbis ad Gaudentium Episcopum: *Multi sunt, qui in nomine solùm Christi vna etiā mersione se asserunt baptizatos: Evangelicum verò præceptum ipso Deo, & Domino Salvatore nostro Iesu-Christo tradente, nos admonet, in nomine Trinitatis trina etiā mersione sanctū Baptisma vnicuique tribuere, dicēte Domino, ita: Baptizate omnes gentes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Si verò hi de hæreticis, qui in locis tuæ dilectioni vicinis commorari dicuntur, solummodo se in nomine Domini baptizatos fuisse, forsitā confitentur, sine cuiusque dubitationis ambiguo, eos ad Catholicam fidem venientes in sanctæ Trinitatis nomine baptizabis.*

47 Adhuc tamen dubitari potest, an id Decretum verè fuerit editū à Pelagio Papa, sive I. sive II. Imprimis enim non levē suspicionem ingerit, quòd neque in voluminibus Epistolarum, neque Conciliorū, vnquam inventū fuerit: sed solùm apparuerit septem aut octo sęculis postea tēpore Ivonis aut Gratiani. Deinde vacillat eius auctoritas: quoniam nec Beda qui duobus pòst sæculis, nec Nicolaus qui tribus, vixerunt, vllam eius notitiā habuerint: quin potiùs opinionē in eo proscriptam secuti sint. Non est autem verosimile definitionem de re adeò gravi, & ad Baptismū primum omnium Sacramentorum spectante, non fuisse pervulgatā statim in tota Ecclesia, nec pervenisse ad aures oculosve duorum adeò insignium & doctorum hominum, quales fuere Beda & Nicolaus. vt nihil dixerim de Beroardo, & Hugone à S. Victore, ac Magistro Sententiarum, qui eandem vtriusque opinionem tradiderūt. quòd certè non fecissent, si scirent illam tot retro sęculis fuisse damnatam à Sede Apostolica. Denique si verè illud decretū fuisset editum à Pelagio Papa, cùm in eo non solùm præscribatur forma Baptismi necessaria in nomine Trinitatis, sed etiam ex parte materiæ trina mersio; hęc etiam definita fuisset. Nimirum ibidem non magis exprimitur necessitas invocationis trium personarum, quā trinæ mersionis. Atqui nemo est qui trinam mersionem definitā hactenus dicat ab Ecclesia, tanquam necessariam ad valorem Baptismi, quamvis pręcepto Ecclesiastico statuta fuerit: vt communiter Theologi docent cum D. Thoma 3. p. q. 66. art. 8. Ergo neque extitit Decretum aliquod, in quo Pelagius Papa seipsa definierit, formam illam esse necessariam ad valorem Baptismi.

48 Dato autem, & nullatenus concesso, Decretum illud verè prolatum fuisse à Pelagio Papa, videtur valde probabilis existimatio Cani, Soti, & Bellarmini suprà laudatorum, existimantium, Pontificem prædictum non fuisse ibidem loquutum ex cathedra, sive animo definiendi, sed solum vt privatum Doctorem, arbitrantem de necessitate Sacramenti Baptismi esse invocationem sanctissimę Trinitatis, nec sufficere si in nomine Christi conferatur. Quamvis enim Pontifices respondentes ad controversias sibi propositas, sive ab Episcopis, sive à quibuslibet alijs personis, censeantur communiter immo

immo & ferè semper pronuntiare ex cathedra id quod docent, adhuc tamen id non vetat vt semel aut iterum possint & soleant respondere solùm vt privati Doctores, iuxta sententiam quam iudicant veram aut veriorem, sine animo definiendi illam, vel propter occupationes varias ad rem maturè examinandam, vel propter ingentem rei difficultatem. Et hoc modo se gessisse Pelagium, si verè id responsum, aut decretum edidit, argumento est quòd non statim ab eius tempore vsque ad tempus Bedæ & Nicolai I. recepta fuerit ea sententia, veluti certa omnino & Catholica, à tota Ecclesia; cùm tamen ea, quę ex cathedra fuerunt definita ab alijs Pontificibus, etiam in materia minùs solemni, aut necessaria ad salutem, statim recepta & credita fuerint: tum prætetea, quoniam trina mersio ibidem præscripta, non minùs quàm invocatio personarum sanctissimæ Trinitatis, à nullo ferè postea existimata fuit materia necessaria Baptismi: tum denique quia vix vllus Theologorum, præter Vazquez, vsque modò censuit firmiter omnino eam sententiam esse certam secundùm fidem, cùm tamen omnes ferè sentiant, definitiones Summorum Pontificum ex cathedra prolatas circa quæstiones fidei ac morum, esse prorsus certas secundùm Catholicam fidem. Accedit, data eâdem hypothesi illius Decreti, verosimile satis esse ipsum Pelagium explicasse palam, se nolle eam rem definire, nec pronuntiare ex cathedra, sed solùm declarare sententiam quam certam arbitrabatur, vt privatus Doctor. Nam non addita ea protestatione, statim à tota Ecclesia fuisset recepta, vt veritas certa secundùm fidem. quod tamen neque tunc, neque postea, aut vsque modò factum est.

49 Veniamus iam ad decretum aliud Zachariæ Papæ, quod habetur Tomo II. Epistolarum Pontificum, Epistola vndecima eiusdem Zachariæ, quę est ad Bonifacium Episcopum, & refertur canone *In Synodo* de Consecratione distinctione quarta. Porrò ibidem paulo post initium Zacharias, facta mentione Synodi Anglicanæ coactæ tempore Theodori Archiepiscopi, inquit: *In illa tale decretum, & iudicium firmum esse, & diligenter demonstratum esse dignoscitur, vt quicumque sine invocatione Trinitatis lotus fuisset, quod Sacramentum regenerationis non haberet: quod omnino verum est, quia si mersus in fonte Baptismatis quis fuit sine invocatione Trinitatis, perfectus non est, nisi fuerit in nomine Patris & Filij, & Spiritus sancti baptizatus.* Et quibusdam interiectis. *Modò vero incognitum esse, vtrum baptizantes Trinitatem dixissent, an non, & timent illi, qui vivi sunt, quòd in tali ministerio non sint baptizati; quibus respondens iussisti omnes baptizare, hoc quoque observari in dicta Synodo, & eodem cap.* (Sacerdotes) *vt qui vel vnam de Trinitate Personam in Baptismo non nominaret, illud Baptisma esse non posse; quod pro certo verum est.* Hactenus ibi ad verbum.

50 Sed & id decretum non maioris fidei est, quàm illud Pelagij suprà discussum. Imprimis enim, vt monet Bellarminus, inter Epistolas eiusdem Zacharię, quæ editæ fuerant ad Bonifacium in Tomis Conciliorum, non extabat talis aliqua sententia. Deinde Venerabilis Beda, qui accuratè scripsit Historiam Anglorum, & aliorum Conciliorum eius Regni semper meminit, nullam eius Synodi mentionem facit: quin potiùs contrariam opinionem sequutus fuit, vt suprà vidimus. Nec sanè ignorare potuit id decretū Concilij Anglicani, si fuisset verè ab eo prolatum; quoniam Beda putatur floruisse tempore eodem, ac Zachariæ Pōtifici supervixisse. Hic enim humana soluit die vigesimo quinto Martij anno 752. sub Constantino Copronymo Orientis Imperatore: non verò anno 742. vt perperam ait Philippus Labbè in Synopsi Historiea Conciliorum, vbi mortem eius ponit anno 742. quo potiùs electionem illius inPontificem, aut anno precedenti 741. collocare debuisset. Beda autem, quidquid alij opinati fuerint, vivebat adhuc anno Dominicæ Incarnationis septingentesimo septuagesimo sexto; id est, viginti quatuor annis post obitum Zachariæ, iuxta Card. Baronium ad annum Christi 731. ex Epistola indubitata ipsius Bedę *De Æquinoctio iuxta Anatolium*, testantis se illam scribere eo ipso anno, quo ait Lunam decimam quartam fuisse quinto Idus Aprilis, Dominicum verò diem Paschatis decimo octavo Kalendas Maij. quæ omnia sibi concordant adamussim cum tabulis Astronomicis. Cùm autem Beda ipse Historiam Ecclesiasticam Nationis suę absolverit longè antea, nimirū annoChristi septingentesimo trigesimo primo, ętatis verò suæ quinquagesimo nono, vt ipse testatur; non potuit non habere perspectas res omnes Anglorum tempore Zachariæ Pontificis, qui eo tempore interiecto Ecclesiam rexit. Nec prætetea credibile est virum tam insignis sanctitatis & doctrinæ, proindeque adhuc viventem in tota Ecclesia VENERABILEM appel-

appellatum, ac paulo pòst inter Sanctos relatum, docuisse opinionem damnatam in Concilio Anglicano, prætertim confirmato à Romano Pontifice, quale illud fuisse asseritur.

51 Quoniam verò plures alij (quos recenter imitatus fuit Philippus Labbe in Dissert. Historica de Scriptoribus Eccl. tom. 1. pag. 183. & recentiùs adhuc Ioannes Mavillon in Sæculis Benedictinis Tomo III. pag. 549. ex testimonio Scriptorum antiquorum, præsertim Simeonis Dunelmensis, seu potiùs Turgoti) obitum Bedæ collocant anno 735. die 26. Maij, siue 7. Kalendas Iunij, quo Ascensionis Domini memoria celebrabatur; fateri opportet, coniecturâ præcedente ex Historia eius desumptam non esse admodum firmam. Cùm enim sex aut septē annis post obitum Bedæ, iuxta hanc opinionem, electus fuerit Pontifex S. Zacharias, nimirum anno 741. aut 742. potuit huius tempore celebrari Cōcilium illud Anglicanum, & ab ipso probari: ideòque nihil mirū quòd Beda non meminerit talis Concilij, nondum suo tempore celebrati, & contrariam opinionem tradiderit.

52 Quare adhuc permissâ existentiâ Concilij illius, & Canonis, ac verborum Zachariç, dupliciter occurri potest. Primò, si dicatur cum Magistro in 4. dist. 3. (vbi contrariam opinionem tuetur) solùm fuisse definitum in eo Concilio, Baptismum nullatenus esse ratum sine invocatione trium divinarum personarum; non autem declaratum fuisse, an illæ tres personæ invocari debeant implicitè, vel explicitè: ideòque non pugnare canonem illum cum sententia Nicolai Papç, & Sancti Ambrosij, qui docuerunt sufficere implicitam nominationem trium personarum divinarum in vno Christi nomine. Quo ferè modo eundem prædicti Concilij Canonem interpretati sunt ipso ferè Magistri tempore viventes & florentes in Ecclesia S. Bernardus Epist. 340. & Hugo de S. Victore lib. 2. de Sacramentis parte 6. cap. 2. post medium, omnesque ferè Doctores eiusdem sæculi duodecimi, quotquot lecto canone prædicti Concilij non duxere religioni eandem S. Ambrosij & Nicolai Papç opinionem amplecti.

53 Secundò respondet Bellarminus vbi suprà, Concilium illud Anglicanum (dato quòd extiterit) non fuisse verè & propriè confirmatum ab Apostolica Sede, & ideo non reddere certam iuxta fidem sententiam illam. Licèt enim sinamus, Zachariam Papam laudasse illud Concilium, & eius decreta citasse in ordine ad suum propositum; non tamen vt Pontifex propriè confirmavit illud vel eius Acta. Aliud enim est, Pontificem seriò confirmare decreta Conciliorum, vt habeant auctoritatem irrefragabilem in tota Ecclesia: aliud verò in ordine ad aliquid propositum ea commendare. Hactenus fere Bellarminus: cuius doctrina confirmari potest & illustrari à simili ex dictis suprà numer. 47. & 48. Rationes enim ferè omnes ibidem propositæ à nobis, ne Pelagius Papa illud prius decretum credatur edidisse, aut, si edidit, non tamen animo definiendi pro tota Ecclesia; locum etiam habent, ne S. Zacharias Papa eandem sententiam Concilij Anglicani tradiderit; aut ex cathedra Sedis Apostolicç confirmaverit.

SECTIO SEXTA.

Aliqui ex Pontificibus Sæculi X. ostenduntur liberi à nota erroris & hæresis, quâ insimuli fuere ab hæreticis, & schismaticis. Vbi de Sylvestro II. speciatim.

54 STEPHANVS VI. Licèt electus fuerit Pontifex anno Christi 896. vixit saltem vsque ad mensem Septembrem anni 900. Indictione quarta, quantum colligi potest ex diplomate quodam Sancti Vincentij ad fontes Vulturni, ideòque à nobis collocatur inter Pontifices sæculi decimi, qui arguuntur erroris in fide, aut hæreseos notâ inuruntur. Porrò Magdeburgenses Centuria 9. capite decimo. & Centuria decima capite decimo, simul cum illius accusatione coniungunt Ioannem IX. qui ἀμέσως eidem successit ab anno circiter 901. ac Sergium III. qui anno 906. Sedem Romanam occupavit, & Formosum qui præcesserat ab anno 890. Accusatio autem adversus tres illos, aut aliquem eorum saltem, hoc ferè modo proponitur. Stephanus VI. irrita declaravit acta Formosi Papæ Prædecessoris sui, & ordinatos ab eo iussit iterum ordinari. Ergo censuit validam collationem Sacramenti Ordinis pendere à bonitate ministri. quod planè adversatur fidei. Postea verò Ioannes IX. irritavit acta eiusdem Stephani VI. & acta Formosi, iam antè reprobata ab eo, rata esse voluit. Denique Sergius III. iterum irritavit acta Formosi, proindeque Ioannis IX. & probavit acta Stephani VI. In tanta verò contradictione Pontificum, tum probantium, tum improbantium acta Prædecessorum suorum, aliquem errasse necessum est.

55 Respondemus cum Bellarmino, & alijs, errasse quidem ex ijs Pontificibus Stephanum VI. & Sergium III. non tamen in quçstio-

quæstione aliqua iuris aut circa doctrinam, sed solùm in quæstione facti, & penes pravum exemplum, ac scandalum Ecclesię datum. Id verò facilè innotescet ex summa historiæ eorum Pontificum. Formosus, cùm esset Cardinalis & Episcopus Portuēsis, depositus fuit, degradatus, & in ordinem laicorum redactus à Ioanne VIII. Papa, qui sederat Romæ Pontifex vsque ad annum 882. Cumque Romā discederet, iuravit se nunquā vel ad ipsam vrbem, vel ad Episcopatum rediturum. Verùm Ioanne VIII. vivis sublato, successor eius Marinus I. qui & Martinus II. dici consuevit, Formosum ipsum, antea gradu deiectum, à iuramento incautè prolato liberum reddidit, & pristinæ dignitati restituit. Mortuo Marino anno 884. die 18. Ianuarij, successere ipsi in Pontificatu Adrianus III. dein Stephanus V. ac tandem Formosus die vltima Maij anno 890. qui vixit in Pontificatu annos sex, menses decem, dies quatuor, obijtque ipso die Paschatis quarto Aprilis anno 896. vt testantur Auctor Annalium Fuldensium, & Hermannus Contractus.

56 Mortuo autem Formoso successit Stephanus VI. mense Augusto eiusdem anni 896. qui ingenti odio erga Formosum concepto, aut nesciens, aut non credens, Formosum fuisse à Marino Papa absolutum à vinculo illius iuramenti, coacto Episcoporum Cōcilio declaravit, Formosum non fuisse legitimum Pontificem, ideoque omnia eius acta debere irrita censeri: ac proinde eos omnes, qui ab illo ordinati fuerant, coegit vt Ordinem reciperent, quasi verè illum antea non accepissent. quod omnibus ferè alijs displicuit. Quare mortuo Stephano VI. tres ipsius successores Romanus I. cognomento Galesinus (quem multi ab albo Pontificum reijciunt) Theodorus, qui paucis solùm diebus sedit, & tandem Ioannes IX. (hic convocato Episcoporum Concilio) censuerunt Formosum fuisse verum Pontificem, & Stephani VI. sententiam in ipsum latam declaraverunt irritam. Verùm Sergius III. qui Ioanni IX. successit, potius Stephanum VI. imitatus fuit, & declaravit Formosum non fuisse verum Papam, nec acta illius reputari debere alicuius momenti.

57 Itaque tota quęstio inter eos Pontifices Formosi successores fuit, an ille fuisset legitimus Papa, necne; affirmantibus quibusdā, negantibus verò alijs. In quo necessum est fateri, alterutros errasse: non tamen in quæstione iuris, sed facti. Et certè videntur planè in eo errasse Stephanus VI. ac Sergius III.

58 Dices, errorem eorum Pontificum non fuisse solùm facti, sed iuris. Dato enim quòd Formosus non fuisset legitimus Papa (quod videtur falsum) iam verè fuerat Episcopus Portuensis aliquando: ac proinde licèt degradatus fuisset, retinebat semper characterem, seu potestatem ordinis Episcopalis: quæ certè ex iure sufficiebat, vt Ordines ab eo collati essent validi. Ergo ij duo Pontifices declarantes, non fuisse veros Ordines ab eo collatos, errarunt in iure.

59 Sed huic obiectioni facilè occurritur. Stephanus enim & Sergius declarātes irrita acta Formosi, non definierunt, aut declararunt, ordines collatos ab Episcopo degradato esse nullos, ac proinde iterandos (hic enim esset error iuris) sed solùm iusserunt ordinatos ab illo iterum ordinari, quī fuit error facti. Quæ iussio non ex ignorantia aut hæresi processit, sed ex odio Formosi, quo Stephanus æstuabat: vtpote, qui, teste Sigeberto in Chronico ad annum 903. reclamantibus pene omnibus per vim ordinavit eos, quos iam Formosus ordinaverat.

6 Vltimus Pontificum primæ chiliadis Christianę annorum incusatus hęreseos fuit Sylvester II. Aquitanus, primùm Rhemensis, deinde Ravennatensis Archiepiscopus, ac tandem Pontifex renuntiatus die 2. Aprilis anno 999. de quo scribit Martinus Polonus in Chronico, & ex ipso Magdeburgenses Cēturia 10. cap. 10. ac Tilmanus Hesusius lib. 1. de Ecclesia cap. 9. fuisse magum, & necromanticum, proindeque discerptum à Diabolo Romæ in templo S. Crucis in Hierusalem. Cùm verò magi & necromantici sint vehementer suspecti de hæresi, videtur eadem nota inurenda Sylvestro.

61 Respondemus, esse aniles fabulas, quæcumque ea de re vulgata fuerunt à quibusdam Historicis, & nominatim à Martino Polono: sicuti & quod apud pleraque ipsius exemplaria edita legitur de Ioanna Papissa, vt vidimus suprà Disp.IX. num. 48. & 50. Cùm enim Martinus ipse fato concesserit Bononiæ, vbi & sepultus est, anno 1279. non meretur vllam fidem in ea parte: siquidem iam eousque decurrerant ducenti octoginta anni à Pontificatu Sylvestri: & in tam longo temporis interstitio nullus Scriptor probatæ fidei invenitur, qui de tam immani scelere illum notaverit. Probatæ, inquam fidei. nam talis non fuit Benno pseudo-cardinalis, & schismaticus, qui longè ante Martinum Polonum, octoginta circiter annis post obitum Sylvestri, eam de illo fabulam scripto commisit: vt monet Baronius ad eumdem annum 999. vbi illum veluti mendacissimum refutat, & postea ad annum 1003. quo Sylvester obiit.

Præterea, extat adhuc in Ecclesia Lateranensi sepulchrum ipsius cum epitaphio posito à Sergio IV. Papa, viro sancto iuxta omnes Scriptores, qui solis quinque annis ab obitu Sylvestri Pontificatum gessit. In eo autem epitaphio laudatur Sylvester veluti optimus Pontifex.

62 Quoniam verò fabula illa per plures Historicos minoris notę, ac subinde per Sectarios in odium Romanæ Ecclesiæ in vulgus disseminata fuit vsque hodie, placet hoc loci exscribere summatim sententiam Baronij ad annum prædictum 1003. seu potiùs Spondani in Epitome ipsius num. 1. vbi narrans Sylvestri obitum inquit: * Anno, Christi millesimo tertio, Indictione prima, Sylvester Papa, vbi Sedis suæ annum iam quintum inchoasset, obijt die duodecima mensis Maij, vt ex epitaphio eius sepulchro à Sergio Pontifice apposito apparet, quod hactenus in Basilica Lateranensi servatur integrum. Porrò nugas illas de eo vulgatas, ab homine mendacissimo Bennone schismatico primùm excogitatas, in ipsius ingressu confutavimus. Quod verò ad ipsius scripta attinet; præter Epistolas centum quinquaginta novem perbreves (dicendi enim Laconicè arripuit institutum) ante Rhemensem adeptum Archiepiscopatum ab eo scriptas, & alias quarum superiùs facta est mentio, vel seorsim datas de rebus Ecclesię Rhemensis, & Vitam S. Adalberti Martyris Pragensis Episcopi, nihil præterea vidimus: cùm alioqui ex ijsdem ipsius Epistolis constet, plures reliquisse ingenij sui indices lucubrationes, partas illis prioribus vitæ temporibus, de Rhetorica, Geometria, Astronomia, Mathematica, & alijs eiusmodi artibus, atque scientijs: quarum causa ingentem sibi vndique comparare bibliothecam indefesso studio laboravit. Quod verò etiam eius laudi cedit; ex eiusdem Epistolis consequi licet, cultorem fuisse sanctorum virorum tunc viventium, cupidumque monasticæ observantiæ, atque malorum acerrimum correctorem, necnon egregium defensorem iurium Ecclesiæ. Denique ipsum planè primum extitisse, qui sacræ Militiæ classicum occinuerit, testatur eius, quæ extat Hierosolymorum Ecclesiæ nomine ad vniversalem Ecclesiam sceptris regnorum imperantem (vt habet inscriptio) Epistola paręnetica pro ferendo eidem sub iugo barbarorum laboranti subsidio. At de Sylvestro hactenus.

63 Hæc Spondanus ex Baronio, integerrimo sanè Historico. Quæ autem Benno schismaticus contra Sylvestrum disseminavit, quasi magum & necromanticum, ex fæce vulgi orta sunt: apud quem sæculo decimo, in quo marcebant studia litterarum, præsertim Mathesium, admirationi fuit Sylvester ob plures libros Geometrię, Astronomię, & Mathematicæ scriptos. quasi ea, quæ supra vulgarium hominum captum ab eo tradebantur, non nisi dæmonis arte addisci potuissent. Iam quod attinet ad Epistolas ipsius à Baronio memoratas, laudandi sunt Papirius Massonus, & Andræas Duchesnius, quòd ex antiquis Mss. eas in lucem protulerint non sine magno Historiæ Gallicæ emolumento; quibus duas alias adiecit Phil. Labbe, alteram ad Azelinum Laudunensem Episcopum, alteram ad Arnulphum Archiep. Rhemensem. Vide præterea Tomum XVIII. novissimæ Biblioth. Anissonianæ Sæculo X. in fine. Itaque contra ius & fas traducitur Sylvester II. quasi suspectus de fide. Et hæc de Pontificibus primæ chiliadis Christianæ annorum.

DISPVTATIO XXXI.

QVOT CRIMINATIONIBVS IMPETAtur honor S. Gregorij VII. Papæ, florentis Sæculo vndecimo, præsertim a Sectarijs; & quàm iniusta ea sint.

INGREDIMVR Sæculū XI. in quo aduersus scelera Henrici III. aliàs IV. cognominati Germaniæ Imperatoris, crudelissimi persecutoris Ecclesiæ Romanæ, schismatici, dignitatum sacrarum venditoris, & pestis sui ævi, oportuit in cathedra S. Petri sedere novum alium Eliam, aut Phineem, qualis fuit S. Gregorius VII. dictus Hildebrandus ante Pontificatum, quem invitus & illachrymans admittere compulsus fuit ab omnibus Cardinalibus, consentiente & plaudente toto Clero & Populo Romano, die 22. Aprilis, anno 1073. Indictione & Luna XI. Feria 2. Quantò verò ille tenacior fuit Catholicæ fidei,

&

& disciplinæ Ecclesiasticæ, sacrorumque Canonum: tantò virulentiores hostes habuit, tam dum viueret, quàm post felicissimum obitum: at non alios quàm fidei, Ecclesiæ, & iustitiæ hostes, vt mox apparebit.

SECTIO PRIMA.

Calumniæ præcipuæ Bennonis pseudo-cardinalis, & aliorum ex Henricianis, schismaticis, & hæreticis, à Cardinali Bellarmino dissipatæ, & falsitatis convictæ, ex testimonijs gravissimorum Scriptorum, præsertim eiusdem Sæculi vndecimi.

2 CVM Gregorius VII. communi Historicorum consensu fuerit Monachus S. Benedicti, & diu regulam eius professus fuerit in Illustrissimo Archimonasterio Cluniacensi, cui hoc Insigne Collegiũ S. Vincentij Salmanticensis multis sæculis illigatum fuit: nollem in illius defensione suspectus videri, aut occupatus præiudicio aliquo in gratiam nostri Ordinis: præsertim cùm aliqui ex Sectarijs effutiant, illum non alios habere defensores, quàm Monachos. Placet itaque κατὰ πόδας exscribere quæ in eius patrocinium edidit magnum illud Romanæ purpuræ decus, Cardinalis Bellarminus lib. 4. de Romano Pontifice cap. 13. in hæc verba.

3 *Tricesimus primus, qui erroris „arguitur ab Adversarijs, est Gregorius Papa „eius nominis Septimus. Eum enim Magdeburgenses Cent. 11. c. 10. reprehendunt vt „hæreticum, necromanticum, seditiosum, simoniacum, adulterum, ac pessimum, non solùm omnium Pontificum, sed ferè omnium „hominum. Et idcirco, non eum Gregorium, „vt vocabatur in Pontificatu, neque Hildebrandum, vt dicebatur ante Pontificatum; „sed *Hellebrand*, appellant, quod Germanicè inferni titionem significat.

4 Eundem Gregorium Theodorus „Bibliander in Chronico vult esse ipsum Gog „Principem Magog: & omnes alij huius temporis hæretici nullum Pontificem magis detestantur, quàm istum, ac præsertim Tilmanus lib. 1. de Ecclesia c. 9. vbi apertissimè „mentitur, ea quæ narrantur mala de Gregorio VII. haberi in libris Monachorũ, Papæque adulatorum; cùm tamen & ipse Tilmanus, & Centuriatores nullũ proferant testẽ, „præter vnum qui fuit hostis iuratus Gregorij VII. Omnia enim probant vnius Bennonis Cardinalis testimonio, qui illo tempore „vixit, & vitam Gregorij VII. scriptam reliquit.

5 Ego autem huius Bennonis librum legens, & impudentissimorum mendaciorum plenissimum inveniens, alterum è „duobus mihi persuasi, aut reverà nihil tale „eo tempore scripsisse Bennonem, sed aliquẽ „Lutheranum esse huius libri auctorem, qui „eum sub Bennonis titulo ediderit; aut certè „Bennonem illum non tam scripsisse vitam „Gregorij VII. quàm sub nomine Gregorij „VII. voluisse depingere ideam pessimi Pontificis, ad eum modum, quo Xenophon „scripsit vitam Cyri Regis Persarum, qui non „tam narravit quid Cyrus egerit, quàm quid „agere debeat optimus Princeps.

6 Non esse autem vllam fidem habendam huic Bennoni, perspicuum est eo, „quod contrarium scribunt omnes alij Auctores, qui illo ipso tempore aliquid de hac re „ediderunt, quibus maior fides habenda est, „quàm Bennoni: tum quòd isti multi sint, ille „vnus tantùm: etiam quòd Benno fuerit Cardinalis, non à verò Papa Gregorio VII. creatus, vt mentitur Bibliander in Chronico tabul. 13. qui Bennonem Gregorij Cardinalem, & ipsi Gregorio intimum fuisse dicit: „sed ab Antipapa Clemente III. quem Imperator in odium Gregorij constituerat, vt „patet ex lib. Onuphrij de Pontificibus. Cùm „enim esset Cardinalis Antipapæ, non poterat benè loqui de vero Papa. Illi autem alij „Auctores neutri parti erant obstricti beneficio aliquo: & ideò rectiùs iudicabant. Esse autem contraria quæ scribunt cæteri, ijs „quæ Benno scribit, facilè demonstrari potest.

7 Quatuor sunt, ad quæ revocari possunt omnia, quæ scribit Benno. Primum est, Gregorium VII. per vim militarẽ, „quam ipse sibi pecunijs comparaverat, invasisse Pontificatum, nullo Cardinalium subscribente, & sine vllo Cleri, & populi consensu. At S. Anselmus Episcopus Lucensis, „qui tunc vivebat in Epist. ad Guibertum, qui „in schismate fuit Antipapa dictus Clemens „III. ita scribit: *Vt ego, inquit, de B. Gregorio Patre nostro dicam, quod de Cornelio scripsit B. Cyprianus: factus est Episcopus de Dei & Christi eius iudicio, de „Clericorum penè omnium, & vt veriùs „dicam omninò omnium testimonio: de „plebis, quæ tunc aderat, suffragio, de Sacerdotum antiquorum, & bonorum virorum collegio, cùm nemo ante se factus esset, cùm Alexandrius locus, id est, cum „locus Petri, & gradus cathedræ Sacer-*

dotalis vacaret, &c. Hanc Epistolam refert Abbas Vspergensis in Chronico, & subiungit, istum Anselmum fuisse virum doctissimum, & sanctissimum, adeò vt vivus & mortuus miraculis claruerit.

8 Extat etiam apud Platinam forma electionis huius Pontificis in hæc verba: *Nos sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, Clerici, Acolyti, Subdiaconi, Presbyteri, præsentibus Episcopis, Abbatibus, multisque tum Ecclesiastici, tum laici, ordinis, elegimus hodie, X. Kalend. Maij, in Basilica S. Petri Ad Vincula, anno salutis M. LXXIII. in verum Christi Vicarium Hildebrandum Archidiaconum, virum multæ doctrinæ, magnæ pietatis, prudentiæ, iustitiæ, constantiæ, religionis; modestum, sobrium, continentem, &c.* quæ forma divinâ providentiâ cõservata videtur ad Bennonis mendacia coarguenda. Idem autem scribunt omnes alij Auctores, quos infrà citabimus.

9 Deinde scribit Benno, Henricum IV. insontem à Gregorio VII. excommunicatum; quod idem audent asserere Magdeburgenses Cent. 11. cap. 6 column. 264. At Stephanus Episcopus Halberstatensis, vir sanctus, & doctus, illo ipso tempore scripsit hæc verba in Epist. ad Vvalramum Episcopum, teste Dodechino in additione ad Marianum Scotum, anno M.XC. & Trithemio in Chronico: *Audi, inquit, vera non fucata: audi fortia, non faceta: omnis qui dignitates spirituales diuendit, hæreticus simoniacus est: Dominus autem Henricus, quem Regem dicunt, Episcopatus, & Abbatias vendit. E enim Constantiensem, Bambergensem, Moguntinensem, & plures alios pro pecunia: Ratisponensem, Augustensem, & Strasburgensem pro gladio: Abbatiam Fuldensem pro adulterio; Monasteriensem vero Episcopatum, quod dicere, & audire nefas est, pro sodomitica immunditia vendidit. Quæ si impudenter negare volueris, teste cœlo, teste terra, omnes etiam à furno redeuntes scioli concludent hoc: Dominus Henricus hæreticus est. pro quibus nefandis malis ab Apostolica Sede excommunicatus, nec potestatem aliquam super nos, quia Catholici sumus, poterit exercere.* Hæc ille.

10 Marianus Scotus, qui ipso tempore Henrici IV. floruit, in Chronico anni M.LXXV. *Hæc, inquit, & similia nefanda & inaudita Henrici Regis flagitia videntes, & audientes fieri Catholici viri, per id temporis in Ecclesia constituti, cum Propheta Helia zelo Domini zelantes pro domo Israel, directis Romam nuncijs ad Alexandrum Apostolicæ Sedis Antistitem, hæc et, & alia quamplurima, quæ in regno Teutonico, insanientibus simoniacis hæreticis, Rege Henrico auctore, & patrono, dicta & gesta sunt, tam litteris, quàm viua voce gemendo, ac dolendo conquesti sunt.*

11 Item Dodechinus Mariani continuator anno M.C.VI. *Henricum*, inquit, *hominem perversum, & iusto iudicio ab Ecclesia eiectum, constat manifestè: vendidit enim omnia spiritualia.* Idem vero Auctor anno M.XC. & M.XCIII. multa scelera horrenda prorsus Henrici IV. refert. Sanctus quoque Anselmus Cantuariensis eiusdem temporis Auctor in Epist. ad Vvalramum, quæ præcedit librum de Azymo, Henricum IV. Neronis, Domitiani, & Diocletiani successorem vocat. Denique non pauca Henrici scelera referunt Lambertus Schaffnaburgensis, Abbas Vspergensis in Chronico, Albertus Krantius lib. 5. Metropolis, & lib. 5. Saxoniæ, & Ioannes Aventinus lib. 5. Annalium Boiorum; quibus Auctoribus Magdeburgenses multum tribuere solent. Quid? quòd Calvinus ipse idem fatetur? sic enim scribit lib. 4. Institut. cap. 11. §. 13. *Imperator Henricus eius nominis quartus; homo levis, & temerarius, nullius consilij, magnæ audaciæ, & vitæ dissolutæ, Episcopatus totius Germaniæ habebat in aula sua partim venales, partim prædæ expositos.*

12 Tertiò scribit Benno, Gregorium Papam hæreticum Berengarianum fuisse, hoc est, non certò credidisse in Eucharistia adesse verum Christi corpus. Sed certè nihil minùs de hoc Pontifice dici potest. Nam (vt omittam quod sanctus ab omnibus scriptoribus appellatur, quòd Leoni IX. & Nicolao II. qui Berengarium damnaverunt, semper communicavit, quòd nullus probatus Auctor, ac ne Sigebertus quidem, qui parum ei favit, tale aliquid asserere ausus est) hic ipse Gregorius in Concilio Turonensi tanquam Legatus Summi Pontificis præsidens, eundem Berengarium confutavit. Sic enim Guitmundus scribit lib. 3. de Eucharistia: *Ipsa Ecclesia per B. Leonem Papam hæc Berengariana figmenta mox suo exortu damnavit; deinde per hunc ipsum, qui nunc præest, B. Gregorium Papam, tunc Archidiaconum eiusdem Romanæ Sedis, in Concilio Turonensi convictum, ipsumque Berengarium, vt videbatur, correctum, ac propriæ manus Sacra-*

, *cramento satisfacientem, clementer suscepit, reversumque aliquantò pòst ad vomitum suum, agente sanctæ recordationis Nicolao Papa, in Generali Concilio Romæ iterùm confutavit.*

13 Ac ne fortè dicant, Gregorium, cùm esset Archidiaconus, Catholicum fuisse, in Pontificatu verò hæreticum factum: legatur Thomas Vualdensis tom. 2. de Sacramentis cap. 43. vbi recitat ad verbum sententiam Gregorij huius Papæ VII. quam in Romano Concilio contra Berengarium tulit anno Pontificatûs VI. ex qua luce clariùs apparebit, mentitum esse Bennonem.

14 Quartò scribit Benno, Gregorium virum deterrimum fuisse, simoniacum, magum, adulterum, homicidam, denique omnibus sceleribus coopertum: & historias quasdam narrat, quarum nulla extant vestigia in bonis Auctoribus, & eas tamen pro oraculis vendunt Illyricus, & Tilmanus.

15 At contrarium scripserunt illo ipso tempore, & posterioribus sæculis, omnes ferè alij Auctores. Ac, vt solùm Germanos proferam, Trithemius in Chronico scribit hoc modo de conciliabulo Imperatoris: *Ad hoc*, inquit, *Concilium malignantium Gulielmus Abbas Hirsaugiensis vocatus ire contempsit, quippe qui Vicarium Christi sanctum, & innocentem noverat.* Otho Frisingensis lib. 6. Histor. cap. 32. *Hildebrandus*, inquit, *semper in Ecclesiastico rigore constantissimus fuit.* Et c. 34. *Forma*, inquit, *gregis factus, quod verbo docuit, exemplo demonstravit, ac fortis per omnia athleta murum se pro domo Domini ponere non timuit.* Et c. 36. *Ecclesia tanto Pastore, qui inter omnes Sacerdotes, & Romanos Pontifices, præcipui zeli & auctoritatis fuit, orbata, dolorem non modicum habuit.* Krantius in Metropoli lib. 5. cap. 20. *Henricus IV.* inquit, *Ecclesiarum iura invasit, Episcopos pro suo arbitrio instituens, destituensque, summum Pontificem Gregoriū VII. virum sanctum insectatus est.*

16 Abbas Vrspergensis non videtur ausus fuisse nimis apertè Gregorium VII. laudare: tribus tamen in locis indicat sententiam suam. Primò, vbi verbis clarissimis Henricum IV. vituperat: *Anno*, inquit, *Domini M. L X V I I I. Henricus Rex, adolescentiæ vsus libertate, Saxoniam solam ex omni Romano Imperio cœpit incolere, Principes despicere, nobiles opprimere, inferiores sustollere, venatui, lusibus, cæterisque huiusmodi exercitijs, plusquam iustitijs faciendis, vt incusatus est, operam dare, filias illustrium quibuslibet obscurè natis coniugare, priuata præsidia, nimirùm potentibus non satis fidens, instituere.* Et infrà: *Hic finis, hic interitùs, hæcque sors vltima Henrici, illo sub vocabulo quarti Romani Imperatoris à suis appellati: à Catholicis verò, id est, cunctis B. Petro, suisque successoribus fidem, & obedientiā lege Christiana conservantibus archipirata, simul & hæresiarcha, necnon & apostata, persecutorque plus animarum, quàm corporum, competenter dicebatur.* Hęc ille: vbi dùm Henricum ab adolescentia in tyrannidem declinasse docet; iustum Gregorij iudicium in eundem Regem fuisse demonstrat.

17 Deinde infrà, cùm citasset verba conciliabuli contra Gregorium, ac deinde defensionem S. Anselmi pro eodem Gregorio, ita subiungit Abbas: *Hæc priori sententiæ valdè contraria scripsit Anselmus Episcopus, vir litteris apprimè eruditus, ingenio acutissimus, facundia præcipuus, &, quod omnibus maius est, in Dei timore, & sancta conversatione nominatissimus, adeò vt tam in vita, quàm post mortem, referatur miraculis clarus.* Hæc ille. Qui certè, dum anteponit Gregorij laudatorem reprehensoribus, mirum si non ipse etiam Gregorium tacitè laudare videatur.

18 Denique infrà sic ait de Successore Gregorij VII. *Desiderius Cardinalis Romanus, & Abbas Casinensis, verus Christi famulus, licèt multum corde simul, & corpore renitens, substituitur. Sed cùm infirmitate gravi laborans ad summum hunc apicem proveheretur, precibus obtinuit, vt infra non multos dies ex hac vita tolleretur.* Quis autem dubitat hunc Desiderium, si verus Christi famulus erat, non fuisse vnquam approbaturum causam Gregorij, nisi eam iustissimam esse cognovisset?

19 Nauclerus in Chronico generation. 37. *Vir*, inquit, *fuit Gregorius religiosus, timens Deum, iustitiæ, & æquitatis amator, in aduersis constans, qui propter Deum in his, quæ ad iustitiam pertinebant, nihil timuisset perficere.*

20 Marianus Scotus Fuldensis Monachus, qui tempore Gregorij VII. vixit, in Chronico anni M.LXXV. *Gregorius*, inquit, *querimonijs, & clamoribus Catholicorum iustis aduersus Henricum, & scelerum eius immanitatem, auditis, zelo Dei accensus, iam dictum Regem excommunicatum pronuntiavit; maximè prop-*

propter simoniam: quod factum Catholicis quidem viris benè placuit: simoniacis vero, ac fautoribus Regis, nimiùm displicuit.

21 Dodechinus Abbas continuator Mariani anno M.LXXXV. *Ipse*, inquit, *Vrbanus venerabilis Papæ Gregorij scripta, & dicta contra schismaticos habita confirmavit.* Et anno M.XC. beatæ memoriæ Papam Gregorium nominat.

22 Lambertus Schaffnaburgensis, qui eodem tempore vixit, in historia rerum Germanicarum: *Hildebrandi*, inquit, *constantia, & invictus aduersus avaritiam animus, omnia excludebat argumenta humanæ fallaciæ.* Item: *Signa & prodigia, quæ per orationes Gregorij Papæ frequentiùs fiebant, & zelus eius ferventissimus pro Deo, & Ecclesiasticis legibus, satis eum contra venenatas detractorum linguas communiebant.* Item: ibidem refert obitum Gulielmi Episcopi Traiectensis, qui vnà cum Bennone Gregoriū oppugnaverat: *Repente*, inquit, *gravissima ægritudine correptus, miserabili eiulatu coram omnibus vociferabatur, iusto Dei iudicio se & præsentem vitā amisisse, & æternam, quod Regi ad omnia quæ perperam intendisset, operam suam summo annisu præbuisset, atque in spem gratiæ eius Romano Pontifici sanctissimo, & Apostolicarum virtutum viro, graves contumelias sciens & prudens innocenti irrogasset.* Denique ibidem: *Papa*, inquit, *vbi Missarum solemnia celebrasset, proferens manu corpus Dominicum ad Regem, palam ait: Ego iam pridem a te, tuisque fautoribus insimulor, Sedem Apostolicam per simoniacam hæresim occupasse, & alijs criminibus vitam maculasse. Quò igitur satisfactionis compendio, omnem omnibus scandali scrupulum auferam, Deum precor, vt suo me hodie iudicio, vel absoluat subiecti criminis suspicione, si innocens: vel subitanea morte interimat, si reus: & mox partem Dominici corporis accepit, & comedit. Qua liberrimè assumpta, cùm populus innocentiæ Pontificis congratulatus in laudes Dei aliquandiù acclamasset, ad Regem conversus Fac, inquit, fili, si placet, quod me facere vidisti. Rex post dilationem impetratam recusavit eo modo se purgare, nec iniuria: vbi enim ad suos redierat, statim etiam ad ingenium rediit, nec priùs quievit, quam & B. Gregorium vrbe expulisset, & Gilbertum Ravennatensem Episcopum eius loco supposuisset.* Hæc ille.

23 Ioannes Aventinus testat ex Germanis, qui hoc nostro sæculo scripsit, & licèt multa scribat in Gregorium nostrum ex Auctore quodam sine nomine, ac propterea etiam sine auctoritate: tamen alicubi etiam veritate victus, Henricum reprehendit, & Gregorium laudat. Sic enim ait lib. 5. Annalium Boiorum pag. 563. *Henricum stupris, amoribus, impudicitia, & adulterij flagrasse infamia, ne amici quidem negant.* Et infrà: *Gregorium virum sanctissimum pervicaciorem extitisse, Paulus Bernrietensis, qui eius vitam duobus libris complexus est, & reliqui eius partium acerrimi propugnatores produnt.* Et infrà pag. 579. posteaquam descripsit crimina Gregorio ab Adversarijs obiecta, ita subiungit: *Aduersus hæc Anselmus Lucensis Episcopus (qui hymnos, & alia quæ de Servatoris nostri cruciatibus præscripta sunt, de Gregorio interpretatur) & Gulielmus Hirsunus, qui suam causam, seque iustos esse, miraculis post mortem declararunt, pleraque scripsere.*

24 Habemus igitur innocentiam Gregorij probatam tripliciter: testimonio scriptorum: testimonio Adversarij morientis: & testimonio Dei à Pontifice invocati. Vna solùm superest calumnia Sigeberti, qui in Chronico scribit Gregorium VII. sensisse Presbyterum concubinarium, si fortè sacrum facere velit, non posse reverà consecrare, & idcircò interdixisse Christianis, ne concubinariorum Presbyterorum sacris interessent.

25 Respondeo, Sigebertum fuisse ex sectatoribus Henrici IV. vt Trithemius refert in Catalogo scriptorum, & ideò sinistrè interpretatum interdictum Gregorij. Quid autem Gregorius iusserit, longè meliùs, & fideliùs refert B. Anselmus Sigeberto antiquior, & sanctior. Qui in Epist. 8. ad Gulielmum Abbatem sic ait: *De Presbyteris*, inquit, *qui se apertè reprobos, & libidinis commercio Deo execrabiles exhibent, omninò tenendum est, quod Apostolica providentia Ecclesiastico, iustoque rigore constituit: nempe nullatenus convenit, vt ibi reverenter adsteiur, vbi pertinaciter aperta, & impudenti libidine fœtentes, Dei & Sanctorum prohibitionem contemnendo, sacris altaribus deserviunt, immò non deserviunt, sed quantùm ad ipsos pertinet, turpiter commaculant. Non quò quis ea, quæ tractant, contemnenda, sed ipsos potiùs tractantes execrandos existimet, vt qui Dei, & An-*

, *Angelorum præsentiam non reverentur*, *vel hominum detestatione repulsi*, *sacra*, *contaminare desistant*. Hæc ille, qui rectis- , simè decretum Gregorij tempore suo edi- , tum explicavit. *

26 Hucusque, & plura alia apud laudatum Bellarminum, pro innocentia Gregorij VII. contra Henricianorum, Schismaticorum, & Sectariorum quorumlibet commenta, quibus illum diversorum scelerum, schismatis, & hæreseos, incusare non sunt veriti.

SECTIO SECVNDA.

Proferuntur plura alia à Bellarmino omissa ex testimonijs & Scriptoribus eiusdem ætatis, quibus fides incorrupta, innocentia, sanctitas, doctrina, & perpetua morum honestas à pueritia asseritur Gregorio VII.

27 QVAMVIS Ea, quæ ex Bellarmino mutuavimus sectione præcedenti pro innocentia & sanctitate Gregorij VII. adeò illustria sint, vt adversarijs mutis esse liceat; placet adhuc nonnulla quædam subdere in honorem ipsius, ex alijs probatis Scriptoribus, præsertim antiquis: vt appareat, quæcumque convicia in eius natales, educationem, mores, doctrinamque, sparguntur ab Heterodoxis post Bennonem Anti cardinalem, esse bruta fulmina, quæ non ratio aut veritas, sed impotens furor & odium adversus Ecclesiam Romanam intorsit.

28 Audiendus imprimis Hugo Flaviniacensis dicens de illo: *Gregorius natus est in vrbe Roma, parentibus Ciuibus Romanis, &, quod maximum est, religiosis, adscribendus ciuibus Curiæ cœlestis. Et ab ineunte ætate Ecclesiasticis mancipatus officijs, pueritiam suam non sine certis, quæ eum illustrem futurum iam tunc signarent, documentis, religiosis comitatus personis excoluit. Adolescentiam adsumpto sanctitatis proposito inter mundi contemptores, non sine magnis perfectionis indicijs perdomuit. Iuventutem nihilominùs militiæ Christianæ dedicatam, sicut ætate, ita sana doctrina, & firmamento veritatis roboratam, sub præclaris totius Christiani nominis tutoribus, & Præsulibus, publicis sanctæ Ecclesiæ mancipavit vtilitatibus. Hic ob singularem excellentis ingenij prærogatiuam à Nicolao Papa in Archidiaconatum Matris Ecclesiæ provectus, strenua, & laudabili huius officij administratione in totius orbis notitiam, & Religiosorum dilectionem, brevi devenit.* Hæc ille, cuius scripta non vidit Cardinalis Bellarminus, quoniam eius tempore nondum inventa aut edita fuerant.

29 Similiter Guido Abbas in libro Micrologo de Ecclesiasticis observationibus cap. 14. inquit: *De signis, quæ super oblationem à diuersis diuersè fiunt, nos ab Apostolica Sede formam sumere præsertim decrevimus, vnde totius Christianæ Religionis ordinem & originem suscepimus. Nam & illi Sedi nostro tempore TALEM DEVS GVBERNATOREM, REVERENDÆ, INQVAM, MEMORIÆ GREGORIVM PAPAM POSVIT, qui sub decem Antecessoribus suis* (nimirum Benedicto IX. Sylvestro III. Gregorio VI. Clemente II. Damaso II. Leone IX. Victore II. Stephano IX. Nicolao II. & Alexandro II.) *à puero Romæ nutritus & educatus, OMNES APOSTOLICAS TRADITIONES DILIGENTISSIME INVESTIGAVIT, ET INVESTIGATAS STVDIOSISSIME IN ACTVM REFERRE CVRAVIT.* Hæc nimirum Gregorij ab ineunte ætate studia fuerunt sub tot Pontificibus Romanis, donec singulari Dei providentia erga Ecclesiam suam laborantem, afflictam, & magna sui parte conspurcatam execrandis facinoribus Henrici Regis sacra iura invadentis, & vendentis dignitates Ecclesiasticas, electus fuit ille in Vicarium Christi, vt tanquam alter Elias aut Phinees zelo divini honoris æstuaret.

30 Eandem institutionem optimam & honestatem Gregorij à teneris annis vsque in diem exaltationis suæ in Sedem Apostolicam, expertus fuerat Clerus Romanus, & testatam reliquit in formula electionis illius ad Pontificatum facta decimo Kalendas Maij anno 1072. quam suprà exscripsimus maiore sui parte, prout à Bellarmino affertur. Nunc verò accipe integram, prout legitur apud Platinam in Vita eiusdem Gregorij, iuxta editionem Parisiensem Francisci Regnault anni M.DV. qua vtimur: * Nos infrascripti sanctæ Roma- , næ Ecclesiæ Cardinales, Clerici, Acolythi, , Subdiaconi, Presbyteri, præsentibus Episcopis, Abbatibus, multisque, tum Ecclesia- , stici, tum laici Ordinis, eligimus hodie de- , cimo Kalendas Maij in Basilica S. Petri ad , Vincula anno salutis millesimo septuagesi- , mo secundo in verum Christi Vicarium , HILDEBRANDVM Archidiaconum, , virum multæ doctrinæ, magnæ pietatis, pru- , dentiæ, iustitiæ, constantiæ, religionis, mo- , destum, sobrium, continentem (hactenus , so-

, solùm exscripsit Bellarminus) domum suam, gubernantem, pauperibus hospitalem, *IN GREMIO SANCTÆ MATRIS ECCLESIÆ LIBERE A TENERIS ANNIS VSQVE AD HANC ÆTATEM EDVCATVM; DOCTVM*: quem quidem cum ea potestate Ecclesiæ Dei esse volumus, qua Petrus Dei mandato quondam præfuit. * Eant nunc, quicumque ex Sectarijs, Bennone duce, inquirunt in vitam & mores Hildebrandi, antequam Pontifex eligeretur.

31 Sed & præterea quàm piè & sanctè vixerit in Monachatu, & quomodo mores suos exegerit ad præscriptum Regulæ S. Benedicti, præter plura alia, id declarat, quòd à S. Hugone Abbate Cluniacensi, cognomento Magno, electus fuerit Præpositus eiusdem Archimonasterij, tunc in tota Ecclesia florentis insigni opinione sanctitatis. quam se deprehendisse, expertum fuisse, & oculis ipsis vsurpasse testatur, qui tunc Ecclesiam illustrabat, S. Petrus Damianus Cardinalis, in quadam Epistola loquens de Cœnobio Cluniacensi, quasi de Paradiso quodam cœli æmulo: vbi mortales homines pene angelicam vitam agerent. Quis autem credat, sanctissimum virum Hugonem Abbatem, cui necesse erat plerumque extra Cluniacum esse, & peregrinari ad visitandum reformandumque innumera Cœnobia sibi subiecta in varijs Provincijs Regnisque, commissurum fui præcipui Monasterij regimen Hildebrando, nisi probato per ignem & aquam, omniumque virtutum dotibus præcellenti?

32 Accedit, iuxta testimonium omnium pene scriptorum eius sæculi, tantam fuisse tunc auctoritatem Hildebrandi, vt Sanctus Leo IX. qui recèns in Germania à solo Imperatore nominatus Pontifex Romam proficiscebatur cum ingenti comitatu, & Pontificalibus insignibus; ea deposuerit hortatu solius Hildebrandi, tunc Præpositi Cluniacensis, & exinde Romam vsque cum ipso sine vllo apparatu pervenerit, vbi post præclara pietatis & humilitatis suæ testimonia edita, Pontifex ritè creatus fuit, communi omnium consensu, die duodecima Februarij, Dominica prima Quadragesimę, anno millesimo quadragesimo nono, idest viginti tribus annis antequam Hildebrandus, ipsius socius in eo itinere, Pontifex eligeretur. Nec verò dubitare licet, magnam tunc fuisse opinionem sanctitatis & doctrinæ Hildebrandi, cuius vnius consilio S. Leo IX. in re tanta vsus fuerit; præsertim cùm eius Pontificatus iam antea cœlestibus prodigijs prænuntiatus fuisset; & illo speciatim, quòd Brunoni ipsi (sic Leo ante Pontificatum dicebatur) ingredienti quælibet oppida in eo itinere, antequam sciretur quod nomen postea habiturus esset, galli gallinacei, iuxta idioma proprium cuiusque regionis, clamarent identidem, *LEO PAPA, LEO PAPA*. Sic enim testatur, præter alios, Richerius in Chronico Monasterij Senonensis lib. 2. cap. 10. Et tamen post id cœleste vaticinium Bruno, hortatu vnius Hildebrandi, insignia Pontificalia deposuit, ac simplici habitu & comitatu deinde Cluniaco Romam profectus fuit.

33 Quàm verò iniusta sit accusatio altera Gregorij, quòd Pontificatum ambierit, & malis artibus adeptus fuerit, non solùm formula electionis ipsius paulo antè exscripta iuxta communem totius Cleri Romani consensum declarat, sed præterea solemnis probatio innocentiæ adhibita dum Missam celebraret coram Henrico, vt suprà vidimus num. 22. ex Lamberto Scaffnaburgensi Scriptore eiusdem temporis. Cui adiungo Decretum ipsius Gregorij publicè editum, quo Henricum omni regia administratione, & Episcopos quosdam eius sceleribus consentientes dignitatibus privavit, suamque innocentiam coram Deo testatus fuit hisce verbis, prout apud Platinam extant pag. 166. * Beate Petre, Apostolorum Princeps, inclina, quæso, aures tuas, & me servum tuum exaudi, quem, & ab infantia educasti, & vsque in hanc diē ab iniquorum manibus vendicasti, *QVI ME PRO MEA INTE FIDE ODERVNT, ET PERSECVTI SVNT*. Tu mihi testis es optimus, & pia *IESV-CHRISTI* Mater, & frater tuus Paulus, tecum martyrij particeps; *ME NON SPONTE, SED INVITVM, PONTIFICATVS GVBERNACVLA SVSCEPISSE*. non quòd rapinam arbitratus sim Sedem tuam legitimè conscendere: sed malebam vitam meam in peregrinatione degere, quàm locum tuum pro gloria & fama tantum occupare. Fateor ego, & meritò quidem, mihi tua gratia, non meritis meis, populi Christiani curam demandatam esse, concessamque ligandi, & solvendi potestatem. Hac itaque fiducia fretus, pro dignitate & tutela Ecclesiæ suæ sanctæ, *OMNIPOTENTIS DEI NOMINE, PATRIS, FILII, ET SPIRITVS SANCTI*; Henricum Regem, Henrici quondam Imperatoris filiū, qui audacter nimiùm & temerariè in Ecclesiam tuam manus iniecit, Imperatoria administratione, Regiaque deijcio: & Christianos omnes iuramento illo absolvo, quo fidem veris Regibus præstare consueverunt.

Dig-

, Dignum est enim vt is dignitate careat, qui , maiestatē Ecclesię imminuere conatur. Prete-, rea verò quia mandata mea, immo tua, ad sui , ipsius populorumq salutē pertinētia cōtemp-, sit, & se ab Ecclesia Dei, quam seditionibus , pessumdare cupit, separavit, eum anathema-, tis vinculo ligo; certò sciens, te esse Petrū, , in cuius petra, vt in vero fundamento, Rex , noster Christus ædificavit Ecclesiam suam, &c. * Hæc fuit formula abrogationis Henrici, in qua testatur coram Deo & Sanctis eius, se non sponte, sed invitum, ad Pontificiam dignitatem assumptum fuisse, contra quàm ipsius adversarij disseminabant.

34 Cumque Henricus postea deterior indies fieret, nec Pontificijs monitis, aut sacro anathematū fulmine deterreretur, hanc iterum execrationem Gregorius in eum tulit, ex qua sola priora verba exscribere placet: *Beate Petre, Apostolorum Princeps, & tu Paule Gentium Doctor, vestras, quæso, aures mihi paululum præbete, meque clementer exaudite: nam Veritatis discipuli estis & amatores. Quæ dicam, vera sunt. Hanc causam suscipio veritatis gratia: vt fratres mei, quorum salutem exopto, mihi obsequentiùs acquiescant, sciant, & intelligant quòd vestro auxilio fretus, post Christum & Matrem eius semper virginem, flagitiosis & iniquis resisto: fidelibus autem præstò adsum, & auxilium fero. NON ENIM VOLENS ET LIBENS HANC SEDEM CONSCENDI, SED INVITVS ET LACRYMANS, quòd me indignum iudicabam, qui in tam excelso throno sederem. Hæc ego dico, quia non ego vos, sed vos me elegistis, & gravissimum pondus humeris nostris imposuistis, &c.* Quo ausu Gregorius alloquens Apostolos Petrum & Paulum testaretur, se invitum & lachrymantem collocatum fuisse in suprema Ecclesiæ cathedra, si, vt adversarij garriunt, malis artibus eam invasisset? Hæc, & reliqua omnia, quæ gravissimi Scriptores eiusdem temporis, ac vicini, & plures alij infrà allegandi, de Gregorio scripserunt, cuilibet homini prudenti luce clariora sunt: cœcis verò nihil est lucidum.

35 Deinde Gregorium in tot illis dissidijs cum Henrico nec latum vnguem à iustitia, charitate, & prudentia Christiana declinasse, sed potiùs se gessisse quemadmodū decebat Pontificem à Deo electum, Ecclesiæ totius Parentem, fidei fortissimum Defensorem, disciplinæ Ecclesiasticæ labantis Vindicem, & summum zelatorem divini honoris, testati sunt, qui eo ipso sæculo scripserunt, & insigni pietatis opinione claruerunt. Talis fuit S. Anselmus Cantuariensis Doctor Ecclesiæ celeberrimus, ad quem nondum Episcopum, sed Abbatem Beccensem, ipse Gregorius scripsit Epistolam infrà Disp. XLI. sect. 4. referendam, vt Ecclesiam ab hæreticis oppressam Deo commendaret. Ipse verò ita Gregorio adhęsit ab eo tempore, eiusque Successoribus, vt postea lib. Epistolarum tertio Epist. 134. Vvaleramnum Episcopum Numemburgensem noluerit salutare, quòd sequeretur partes Henrici Regis à Romano Pontifice anathemate iusti; illumque appellat *successorē Iulij Cæsaris, & Neronis, & Iuliani Apostatæ, contrariumque Successori & Vicario Petri*. Præterea Decretum quoddam ipsius Gregorij VII. sinistrè interpretatum ab æmulis, sano & Catholico sensu explicavit Anselmus ipse Epistol. ad Abbatem Guillelmum, suprà num. 25. memorata à Bellarmino, quæ in editione novissima, Gabrielis Gerberonis studio adornata, est quinquagessima sexta libri primi, & lectu dignissima.

36 Similiter S. Anselmus Lucensis, eiusdem temporis alterum lumen, doctrina, sanctitate, & miraculis fulgens, Gregorium liberè & constanter defendit, non solùm in Epistola illa apud Abbatem Vspergensem citata à Bellarmino, sed etiam in libris de Guibertino Schismate, id est, contra Guibertum Antipapam, idolum ab Henrico Rege suppositum loco Gregorij. Plura eorum librorum fragmenta eruditè expendit Christianus Lupus Tomo V. in Concilia pag. 670. & seqq. disserens de Brixinensi Conciliabulo. Eodem tempore de ipso Gregorio, veluti iusto & sancto Pontifice, scripserunt Marianus Scotus in Chronico lib. 3. ab anno Christi M.LXXV. vsque ad M.LXXXII. Lambertus Scaffnaburgensis in Historia Germanica non procul à fine, Stephanus Halberstatensis in Epistola ad Vvalramum apud Dodechinum in additionibus ad Marianum Scotum, Bernardus Corbeiensis in Apologia pro Gregorio allegata à Trithemio in Catalogo Scriptorum; Paulus Bernrietensis & Gerochus Reichespergensis, quos pro Gregorio scripsisse, & propterea exilium passos fuisse ait Ioannes Aventinus lib. 5. Annalium Boiorum. Porrò allegatis ijs ait Bellarminus vbi suprà: *Hi igitur decem sancti & docti Scriptores viventem Gregorium defendebant: solus extat ex Scriptoribus illius ætatis Benno pseudo-cardinalis, qui accuset.* Adde eodem tempore viventes summæ auctoritatis viros quinque: Leonem Cardinalem Hostiensem, S. Ivonem Carnotensem, Victorem III. Vrbanum II. & Paschalem II. ex quibus duo illi prio-

priores pro Gregorio apertè scripserunt: tres posteriores ipsius causam & iura Ecclesiæ Romanę contra Henricum illum, eiusque filium amplexi & prosecuti sunt.

37 Testibus ijs quindecim eius temporis adiungo decimum sextum Bertholdum Constantiensem, historicum fidelissimum & pium, qui continuavit Chronicon Hermanni Contracti vsque ad annum 1065. & præterea exinde historiam rerum suo tempore gestarum vsque ad annum 1110. in quo creditur obijsse. Is ergo ad annum 1082. non solùm reprehendit Henricum, eiusque idolum Guibertũ Antipapam, quem iteratò Apostatam appellat; sed etiam Gregorij sanctitatem commendat. Cùm enim impius Henricus ignem in domos S. Petro contiguas immisisset, inquit Bertholdus de Gregorio: *Sed Dominus Apostolicus huic versutiæ obviavit. Nam primũ viso incendio, omnes milites Romanos ad propugnacula defendenda transmisit: ipseque solus fiducia S. Petri fretus, facto signo crucis contra incendium, ignem progredi vlteriùs non permisit.* Vides sanctitatem Gregorij miraculo confirmatam.

38 Sed neque id miraculum, neque tot alia testimonia innocentiæ, sanctitatis, & integritatis morum, satis fuere vt Henricus, & sequaces, reatum suum agnoscerent. Quin potiùs totum Christianum orbem adversus eum commovere tentarunt: &, post multa alia execranda planè, Conciliabulum Romæ coegerunt, in quo ipsum atrociter & multipliciter criminati sunt, suffecto in Gregorij locum Guiberto Antipapa, & vero Pontifice exulare coacto. Accipe id verbis Mariani Scoti tunc scribentis: *Papa audiens multos Romanos favere schismaticis, desperans recepit se in domum Theodorici, vel Crescentis, vt quidam dicunt. Sed nec ibi se tutum sciens, cum paucis noctu Salernum abijt: vbi vsque ad obitum suum habitavit. Videns autem Henricus, Papam aufugisse, congregatis triginta Episcopis fautoribus suis, in ipsa Romanæ vrbis obsidione iussit haberi Synodum, in qua Gregorius Papa falsis, & inauditis criminationibus, per Henrici fautores falsè compositis, absens accusatur. Denique dicebant eum prophanum, scelestum, amatorem discordiæ, virum sanguinum, Sedem Apostolicam occupasse per Necromantiam. Conspirantes ergo qui convenerant in vnum aduersus Dominum, & aduersus Vicarium eius Papam Gregorium, damnaverunt eum, & facta damnationis eius Epistola comminãdo mandaverunt ei, ne ampliùs Apostolicã Sedem pro tantis criminibus cõdemnatus intraret. Et quia in proximo erat sacratissima Paschæ solemnitas, inebriati profunda diabolici furoris insania, Guibertum Ravennæ ciuitatis Archiepiscopum rapuerunt, ac Papam consecrarunt, quem Clementẽ nominaverunt: A quo ipse Henricus in sancto die Paschæ vna cum vxore sua Berta, Cæsaris imposita appellatione coronatus est. Dominus itaque Apostolicus Gregorius, audiens ab insanientibus, Guibertum hæreticum, & invasorem sibi in Romana Sede superpositum, potestate sancti Spiritus, & auctoritate sancti Petri Apostoli, anathematis mucrone cum mulctavit. Deinde Henricum cum omnibus fautoribus suis, Episcopis, & Abbatibus, Monachis, & Clericis, laicis quoque potentibus cum infimis quibusque personis, sub interminatione terribili generaliter communione privavit.*

39 Denique Gregorius post innumeros labores persecutionesque diras toleratas pro gloria Dei, bono Ecclesiæ, morum reformatione, & correctione immanium scelerum, quæ eo tempore perpetrabantur, præsertim ab Henrico, eiusque sequacibus, tam Clericis, quàm laicis; pulsus Româ ab ijs, seu exulare coactus, primò confugit ad Casinum, natalem locum Ordinis sui ac nostri, à SS. P. N. BENEDICTO consecratum. Deinde Salernum se recepit, vbi inter ærumnas, & dolores patientissimè toleratos, plenus fide, spe, & charitate ardentissima in Deum, innocentis vitæ periodum feliciter clausit, die 25. Maij anno M.LXXXV. edita illa cygnea voce: *Dilexi iustitiam, & odiui iniquitatem: propterea morior in exilio.* Eant nunc quicumque ex Sectarijs mentiuntur, aut ipsum retractasse & indicta voluisse quę eatenus fecerat contra Henricum, aut pessima morte obijsse. Constans in sententia, totius vitæ anteactæ meritis pretiosam coronidem imposuit. Ideoque mortem eius, veluti sanctissimã, celebrant innumeri Scriptores, præsertim eo tempore viventes: veluti Cardinalis Leo Hostiensis in Casinensi Chronico, Hugo Flaviniacensis in Chronico Eccl. Virdunensis: quorum prior testatur, illum coruscasse miraculis apud Casinum dum Missam celebraret: posterior non dubitat appellare Confessorem & Martyrem. Scriptor quoque Vitæ S. Anselmi testis oculatus plura eiusdem Gregorij miracula refert. Quapropter iure merito ab Ecclesia Catholica in album Sanctorum relatus fuit: eademque die XXV. Maij ab ea colitur verbis illis Martyrologij Romani: *BEATVS GREGORIVS PAPA SEPTIMVS, ECCLESIASTICÆ LIBERTA-*

TATIS PROPUGNATOR, AC DEFENSOR ACERRIMUS.

40 Porrò Spondanus in Epitome Baronij ad eundem annum 1085. postquam iudicavit plura & ingentia bona Ecclesiæ sequuta ex fortitudine animi, & zelo Gregorij pro ea tuenda contra Henricum, sic de illo loquitur: *Eundem verò sicut in vita, ita & post mortem claruisse miraculis, idem qui supra Bibliothecarius absque vlla dubitatione confirmat: & scriptor vitæ S. Anselmi testis oculatus asserit, per mitrã eiusdẽ Gregorij præclara Deum fecisse miracula; atque inter alia Mantuanũ Episcopũ multis iam annis gravissimo splenis morbo affectum, ac toto corpore vlceratum, sanitati pristinæ restituisse. Cuius Sancti corpus nostra ætate, post quingentos fermè ab obitu annos, cùm sepulchrum eius restitueretur, inventum est omninò integrum, atque incorruptum, & ita hactenùs perseverat: sicut & multis alijs Sanctorum corporibus accidisse noscitur.*

41 Mitto innumeros alios Scriptores, tum vicinos eidem tempori, tum nostro propinquiores, palam tuentes causam Gregorij adversus Henricum, & illius fidem illibatam, sanctitatem morum perpetuam, zelumque Apostolicum asserentes; quos denso numero allegant laudati Baronius & Bellarminus, ac plures alij Recentiores, qui vtrumque imitati sunt; sed præcipuè Christianus Lupus Tomo V. in Concilia, vbi passim ferè tuetur Gregorium, ac crebris elogijs in cœlum effert, & concludit pag. 835. appellans ipsum, *ALTERUM SUI TEMPORIS ATHANASIUM.*

SECTIO TERTIA.

Defensio alia Gregorij VII. ex Chronologia doctissimi Genebrardi Archiepiscopi Aquensis κατὰ πόδας exscripta, & lectu maximè digna.

42 DECREVERAM Nihil ampliùs pro S. Gregorio VII. Papa scribere, cuius fides integra, sanctitas illibata, & doctrina Apostolica, abundè ex dictis demonstrata fuit. Verùm postea incidi in Chronologiam doctissimi Genebrardi Archiepiscopi Aquensis in Gallia (quem omnes Catholici, præsertim verò Raynaudus, & Dechamps, iure celebrant, veluti mirum & clarissimum eiusdem Nationis lumen) ad annum Mundi 5161. Christi verò 1073. vbi latiùs solito de eodem sanctissimo Pontifice agit, simulque de Henrico Rege, ac cæteris illius adversarijs; citatque Auctores omni fide dignos, è quibus totam eam narrationem eruit. Quare visum in gratiam Lectorum, quibus copia non est eius aurei Operis, eam hoc loci integrè exscribere. Sic itaque de Gregorio loquitur Genebrardus.

43 * Omnium bonorum consensu „Pontifex creatus fuit. Formula electionis „eius extat apud Platinam. Henricum IV. Im„peratorem multa in Ecclesia temerè molien„tem, omni priùs privatum Imperatoria ad„ministratione, anathemate percutit, nec ab„solvit, donec deposito regio ornatu, nudis „pedibus, quamvis asperrima esset hyems, „& gelu cuncta rigescerent, ad se veniret pe„tens veniam, & pollicens integram obedien„tiam, & emendationem. Vir dignus Ponti„ficatu ad deprimendum Politicorum super„cilium. Monarchas terruit nominis sui, & „zeli claritate. Captivitatem Ecclesiæ & ser„vitutem, quam à Principibus patiebatur, re„stituit, vlulantibus Centuriatoribus. Cultor „& defensor iustitiæ & libertatis Ecclesiæ „acerrimus.

44 Miraculis coruscavit. *Martinus „Polonus.* Signa & prodigia per orationes „faciebat. *Lambertus Schafnab.* Dono Pro„phetiæ preditus. *Vincentius Gallus ex Gu„lielmo histor. in Speculo lib. 25. cap. 44.* „Semper in Ecclesiastico rigore constantissi„mus. *Otho Frising. lib. 6. cap. 32.* Inter om„nes Romanos Pontifices præcipui zeli & au„thoritatis. *Ibid. cap. 36. Consentiunt Gotfri„dus Viterbergensis in Chron. p. 7. Trith. „in Chron. Nauclerus Gen. 37. Crant. in „Metrop. lib. 5. cap. 20. Sabell. Ennead. 9. „lib. 3. Tyrius lib. 1. cap. 13. denique An„selmus, Bernardus Corbiensis, Marianus „Scotus, Martinus Polonus, Blondus, Ab„bas Vsperg. Soli Centuriatores reclamant.*

45 Anno 1079. Boleslaum II. cog„nomento ferum, Polonorum Regem, regni „titulo, & iure pellit. *Cromer. lib. 5.* Vn„de successor Vladislaus Regem se appellari „non est passus, quòd inunctus, & corona„tus solemniter Pontificis interdicto non es„set. Quod obtinuit vsque ad annum 1295. „*Ibidem.*

46 Laudatissimus & zelo singu„laris, vereque Apostolicus. Quare audita „Stanislai Episcopi nece, Boleslaum Polo„niæ Regem, difficillimis alioqui tempo„ribus, excommunicat. Aulicos quosdam „Henrici Imper. quorum consilio, Sacerdotia, „Pontificatus, Monasteria vendebantur, ac lu„pi, non Pastores præficiebantur, repetunda„rum postulavit, & execratus est fulmine „Apostolico: Henrico præcipiens, vt illos

, aulâ, prætorio, curiâ, exigeret. Postremò, Henricum ipsum, solemniter misso per omnes ferè orbis partes anathemate, excommunicavit. Noluit enim pati, vt istius voluntas requireretur in eligendo Romano Pontifice. item, vt Episcopatus Imperij terminis inclusos Imperator pro suo arbitrio distribueret. Nam quæ sunt Dei, Deo. Quid Principi politico cum rebus Ecclesiæ? Denique, vt maritos faceret Sacerdotes, vt vicissim Sacerdotes maritos, contra receptum Ecclesiæ morem. Adeò piam causam adiuvit Deus. Exorti enim motus Henricum ipsum perdiderunt, & Imperij superbiam valdè attriverunt, isto de Imperij gradu ignominiosissimè deiecto.

47 Pontifex Proceres, & populum sacramento præstito sanctè solvit, & vt Rodulpho adhæreant sanctius imperat. Eius enim est videre nequid detrimenti res Christiana à Principibus patiatur. An non Samuel Levita Dei auctoritate Saulem Regem creavit: deindeque peccantem publicè deposuit, David: substituto & inuncto? An non Elias Dei spiritu Reges constituit, & abdicat, non modò in Israel, sed & in Syria? 3. Regum 19. An non Hieremias Sacerdos accipit potestatem super gentes & regna, vt destruat, & ædificet, evellat, & plantet (cap. 1. vers. 10.) An Apostolica auctoritas minor est quàm Prophetica? Quomodo igitur illud Spiritus sancti impletum, *Pro patribus nati sunt tibi filij, constitues eos Principes super omnem terram?* Quare stat immota vox, vel potiùs oraculum D. Ambrosij Epistol. 33. *Veteri iure à Sacerdotibus donantur Imperia, non vsurpantur.* Et illud Petri Cluniacensis Epistol. 29. lib. 6. *Quamvis Ecclesia non habeat Imperatoris gladium, habet tamen super ipsos Imperatores Imperium. Vnde ei sub figura Prophetici nominis dicitur: Constitui te super gentes, & regna, vt evellas, destruas, disperdas, dissipes, ædifices, plantes.* Hæc contra Centuriatorum eiulatus.

48 Vladislao Boemorum duci petenti vt sibi, suoque populo liceret rem divinam Slavonica lingua peragere, non assensit, quòd id Christiano instituto minùs congrueret, & linguis titulo Crucis non sine Dei providentia dedicatis decerperet, per quas Sanctorum communio per totum orbem conservatur, atque colligitur, vti linguarum diversitate confusio atque dissidium per mundum viget. *Ipse lib. 7. Registri ad Boemorum ducem. Et Olaus Mag. lib. 19. cap. 32.*

49 Henricus IV. zelo eius invidens conatus est vi quendam in Sedem Apostolicam ipsius loco intrudere. Falsa de illo, à quo iustè fuerat excommunicatus, sparsit indicto apud Vvormaciam Concilio anno 1076. Episcoporum 24. ad quod supervenit quidam apostata Hugo Blancus, propter mores improbos à Cardinalatu depositus, plenus minarum, deferens secum de vita, & institutione Papæ, scenicis figmentis consimilem tragædiam, scilicet vnde oriundus, quo pacto ab incunte ætate conversatus, quâ perverso ordine Sedem Apostolicam occupaverit, quæ ante Pontificatum, quę post eum adeptum flagitia commisserit. *Trithem. in Chronico Hirsaug.*

50 Sed bonâ causâ vincente, anno quę sequenti totius penè regni Principibus eius Imperio renuntiantibus in Comitijs Openheimensibus, necessitate compulsus Romam venit, vt nudis pedibus, & corpore solis laneis tecto, in terramque prostrato, veniam peteret. Absolutus non diu permansit in iure iurando, vt proinde eum denuò excommunicare oportuerit, & in ipsius caput iustè ea attrahere, ob quæ miseri Centuriatores cœlum terramque contra Christi Vicarios obtestantur. *Ibidem.*

51 Constantiensem, Bambergensem, Moguntinensem, & plures alios Episcopatus, pecuniâ vendidit. Ratisbonensem, Augustensem, & Straburgensem pro gladio, Monasteriensem pro Sodomitica immunditia, Abbatiam Fuldensem pro adulterio. *Ibid. ex Stephani Halberstadensis Epist. ad Vualramum Episcopum.*

52 Clam accedens ad vxorem suam, specie adulteri (adeò enim ei infensus erat, vt omnes divortij occasiones quęreret) ab ipsa & ancillis pugnis, sedilibus, & quibuscumque instrumentis mulctatus extruditur foras. Hinc morbo deinceps sex hebdomadas laborat. *Chron. Magdeburgense.*

53 Conradum filium incitat, vt cum noverca coeat. Crantzius in Metropoli. In eamque, licèt legitimam vxorem & honestissimam, inaudita scelera commisit, multis vi opprimendam prostituens. Vnde non modò vt schismaticum, hæreticū, & simoniacū, sed etiam vt Nicolaitarum hæresis æmulum Vrbanus II. in Romana Synodo iterum excommunicavit. *Trith. in Chron. Hirsaug.*

54 Primus inter omnes Imperatores Occidentis per Papam depositus. *Ibidem.* Vult à se vocari, vel ordinari Pontifices etiam Romanos. Hinc illæ graves, & perniciosæ turbæ inter eum & Ecclesiam, quæ integrum sæculum durârunt. Introduceere co-

na-

nafur Sacerdotum coniugia, & maritos Episcopos designat. *Lambert.* Cui quia se sanctissime opponit Gregorius, à Magdeb. Centur. II. cap. 7. pag. 382. traducitur quasi primus publico edicto Sacerdotibus coniugia interdixerit, & populum eorum sacrificiis interesse, aut illos pro Sacerdotibus habere vetuerit; quasi etiam vsque ad hoc tempus Sacerdoribus integrū fuerit vxores ducere. Quod falsissimum docet Espencæus lib. 1. de Continentia, præsertim 12. cap. è signatis antiquissimorum Pontificum, Patrum, Canonum, Conciliorum, Historiarum tabulis. Et Lambertus, qui hac scribebat tempestate, Clericis (inquit de hoc Pontifice) illicita, & contra scita Canonum contracta coniugia prohibebat, contradicentibus Regis Henrici fautoribus, & Clericis. Hinc Henriciana hæresis apud Abbatem Vspergensem, & Naucierum volum 2. gener. 36. *

55 Hucusque doctissimus Genebrardus. Restabat nunc duo quædam obiici solita in definitiones, seu decreta eiusdem Gregorij VII. preponere & extricare. Alterum est, ipsum in Concilio quodam Romæ habito definiisse, laicam investituram, id est, collationem & receptionem insignium Episcopatus vel Abbatiæ per manus laicorum, esse hæresim. Hoc autem non videtur verum: cùm hæresis consistat in pertinaci errore mentis contra fidem non in actione aliqua aut receptione externa. Alterum verò, Gregorium eundem iussisse, vt in Ecclesia solemni officio coleretur memoria Liberij Papæ, quem tamen multi Scriptores de hæresi Ariana notant. Verùm vtrique obiectioni satis occurrimus in superioribus: priori quidem ad satietatem vsque Disput. XI. rem ipsam ex professo examinantes, & deinde sectione 4. dirimentes, tam quoad ius, quàm quoad factum: posteriorem verò Disput. XXVIII. num. 26 & 27.

DISPVTATIO XXXII

QVÆNAM OBIICIANTVR RELIQVIS Pontificibus, quasi erraverint in Decretis suis, aut in hæresim inciderint, & qualiter ea sint refutanda.

VINDICATO Gregorio VII. aduersus quem potissimùm Sectarij recentes post schismaticos veteres maledictis & criminationibus arietarunt, placet breviter excurrere per reliquos Romanos Pontifices, qui ab ijs, alijsque, aliqua erroris labe in suis Decretis asperguntur, aut etiam hæreseos infamia notantur.

SECTIO PRIMA.

Pontifices Sæculi XII. Alexandrum III. Cælestinum III. & Innocentium III. nihil erroneum ex cathedra definisse.

2 ALEXANDRVM III. qui Sæculo Christi XII. anno 1159. Pontifex renuntiatus fuit, accusant aliqui erroris duplici ex capite. Primò quòd c. *Cùm esses*, de Testamentis, dixerit alienum esse à diuina lege, & consuetudine Ecclesiæ, vt in testamentis requirantur plures tribus testibus, addita insuper excommunicationis pœna, nequis rescindat testamenta quæ cum tribus testibus celebrata fuere. Id autem videtur falsum, & relectum assidua praxi totius ferè Christiani orbis, in quo frequenter irrita censentur quæ cum paucioribus, quàm septem, testibus facta sunt. Secundò quia idem Pontifex cap. *Licet*, de Sponsa duorū, testatur, quosdam Prędecessores suos censuisse, Matrimonium per verba de præsenti celebratum, nondum tamen consummatum, posse dirimi per aliud Matrimonium: se verò oppositum sentire. Hinc autem sequitur, vel Alexandrum, vel ipsius Decessores errasse, cùm pugnantia docuerint.

3 Neutrum autem ex ijs vim habet. Non primum: quoniam, vt Canonistæ in eum locum observant, Alexander eo loci solùm tradit legem hominibus sibi subditis quoad spiritualia & temporalia: proindeque non abrogat leges civiles, & praxim communem contrariam aliorum hominum. Aut certè si voluit omnibus legem imponere, solùm id fecit circa testamenta in ordine ad causas pias spectantes ad iudicium Ecclesię, vt, nimirum, valeant testamenta, tribus tantùm testibus adhibitis facta, quoties in ijs Ecclesia aliqua, aut locus pius instituitur hęres. In hoc autem nihil est absurdi. Nec secundum

obstat. quia nec ibidem Alexander definit, nec testatur Decessores suos aliquid definijsse: sed solùm indicat, sibi veriorem videri opinionem illam, quàm oppositam, cui aliqui ex ijs adhæserant. nimirum, vt privati Doctores solùm, non autem definiendo quidquam ex cathedra.

4 Difficilius est quod Alphonsus de Castro lib. 1. de Hæresibus cap. 4. opponit Cœlestino III. (fuit Pontifex ad anno 1191. vsque ad 1198.) quoniam docuit, per hæresim solvi matrimonium, ita vt liceat coniugium alterum celebrare ei, cuius coniux in hæresim inciderat. Neque obstat inquit, eiusmodi decretū non extare inter alia Pontificum: quoniam olim extabat in volumine Decretalium cap. *Laudabilem* de Conversione infidelium, vbi se id vidisse testatur. I.am verò id esse contrarium fidei patet: quoniam Innocentius III. immediatus eiusdem Cœlestini successor, oppositum definivit cap. *Quanto* de Divortijs: posteaque idipsum in Concilio Tridentino Sefsion. XXIV. can. 5. iterum definitum fuit.

5 Sed nec inde labefactatur auctoritas infallibilis Decretorum Apostolicæ Sedis: cum qua cohæret, vt aliquando Pontifices, non tanquam pronuntiantes è cathedra, sed vt privati Doctores, respondeant iuxta sententiam suo tempore receptam, aut sibi veriorem: vt iam suprà Disp. XXV. sect. 1. à num. 8. & latiùs Disput. XXX. observatum & explicatum fuit. Id autem locum habet impræsenti: quoniam nec priùs Cœlestinus III. nec postea Innocentius III. quidquam in ea quæstione definivit, seu pronuntiavit ex cathedra: sed vnusquisque eorum respondit quod probabilius arbitrabatur; tanquam privatus Doctor. idque satis indicavit ipse Innocentius cùm dixit, Prædecessorem suum aliter sensisse. nam is loquendi modus denotat totam rem eatenus, & tunc etiam in opinione sitam fuisse, quamvis contrario modo vterque in Decretalibus Epistolis sententiam suam explicaverit. Quod semel aut iterum Pontifices Romanos antiquiores ijs semel aut iterum fecisse, sine animo definiendi, iam monuimus posteriori loco ex nuper indicatis. Vide infrà num. 8. Hinc obiter apparet, prædictum Alphonsum de Castro graviter excessisse eodem loco, dum præiacto argumento, & paucis quibusdam: eiusdem farinæ innixus, existimavit Pontifices extra Concilium in fide errare posse. Si enim id dixit de Pontificibus ex cathedra definientibus (vt videntur indicare ipsius verba suprà Disputat. VII. numero 12. exscripta) ille potiùs erravit: vt propterea Raynaudus eam doctrinam intolerabilem dixerit.

6 Innocentius III. nuper laudatus, qui intra idem Sæculum XII. anno 1198. Pontifex renuntiatus fuit, quamvis doctissimus, à nonnullis incusatur erroris in fide: quoniam capite *Per venerabilem*, Qui filij sint legitimi, videtur docere, veterem legem nondum planè fuisse abrogatam. Ait enim: *Sanè cùm Deuteronomium secunda lex interpretetur, ex vi vocabuli comprobatur, vt quod ibi decernitur, in Testamento Novo debeat observari.* At hoc contradicit fidei. Nam Actorum 15. Petrus cum reliquis Apostolis definivit, obligationem veteris legis iam cessasse. Quod ipsum latè explanavimus suprà Disp. XXVII. sect. 1.

7 Respondeo, mirum esse quòd quisquam id obijciat, si legit Decretalem illam Innocentij, in qua potiùs confirmat auctoritatem supremā & infallibilem Romani Pontificis ad definiendum de fide, & moribus, ex illo celebri loco Deuter. 17. *Si difficile & ambiguū apud te iudiciū esse perspexeris*, &c. quod suprà Disp. XXII. sect. 5. latè exposuimus. Neque ibi Pontifex vllo modo definit, legem veterē nunc servari debere: sed solùm ex analogia quadam doctrinæ in Deuteronomio traditę circa auctoritatem Summi Sacerdotis, colligit etiam in lege Evangelica standum esse iudicio Summi Pontificis. quod argumentum est ἀναντίρρητον, seu ineluctabile, à minori ad maius, vt ibidem ostendimus.

8 Nota verò in tota ferè illa Decretali, quomodo Innocentius circa plura quæ sibi rogata fuerant à nobili viro Domino Montis Pessulani, loquatur nihil decernendo, aut definiendo ex cathedra, sed solùm velitando, & probabiliter inquirendo: vti & ipsum fecisse circa aliam quęstionem nuper indicavimus num. 5.

SECTIO SECVNDA.

Nicolaum IV. Papam Sæculo XIV. nihil ad fidem spectans definijsse, cuius contrarium postea decreverit Ioannes XXII. Bonifacius quoque VIII. obiter vindicatus ab impostura hæreseos.

9 EX Pontificibus Sæculi XIII. incusatur erroris Nicolaus IV. Ordinis Minorum antea Generalis, & postea renuntiatus Pontifex anno 1287. quasi præ nimio amore veteris instituti, in quo vitam religiosam egerat, erraverit ex cathedra. Etenim in cap. Exijt de Verborum signific. in Sexto definivit Christum, quà verbo, quà exemplo, do-

docuisse perfectam paupertatē, sitam in abdicatione rerum omnium, nullo sibi relicto dominio, nec in particulari, neque in communi; proindeque declaravit, eiusmodi paupertatem esse laudabilem, & meritoriam. Hæc ferè ille. At è contra videtur postea definisse Ioannes XXII. in Extravagantibus suis, titulo de Verborum signif. Etenim in Extravag. *Ad conditorem canonum*, docet esse impossibilē eiusmodi paupertatem, qua quis in rebus vsu consumptibilibus abdicet se omni dominio, & retineat solum vsum. Ac præterea in Extravag. *Cùm inter nonnullos*, declarat esset hæreticum dictu, Christum talem paupertatem verbo & exemplo docuisse. Similiter in Extravag. *Quia quorundam*, idipsum sæpiùs inculcat. Hæ autem definitiones Ioannis XXII. & illa Nicolai IV. videntur invicem pugnantes: ac propterea apparet, alterum ex ijs Pontificibus erravisse adversus fidem.

10 Hæc obiectio antiqua est ferè à tempore eiusdem Papæ Ioannis XXII. qui infectatorem habuit Okamum, vt postea videbimus. Verùm Pontifex ipse monuit, se à Nicolao Decessore suo non dissentire in ijs quæ ad fidem spectant: addens, nullatenus ad fidē spectare speciatim quid & qualiter habeant Fratres Minores: in his verò quæ ad fidem non spectant, posse quemlibet Pontificem Romanum revocare & mutare quodlibet decretum Decessorū suorū. Quare in ea parte ipsi Ioanni XXII. qui fuit vir doctissimus, omnino credendū est, quamvis verba Pontificis vtriusque in speciem pugnent, sensum tamen amborum non esse contrarium. Quomodo verò invicem sibi cohæreant in omnibus, exponit Cardinalis Turrecremata latè in Summa de Ecclesia cap. 112. col. 10. & seqq. omnino videndus: sicuti & Bellarminus lib. 4. de Romano Pontifice cap. 14. Suarez tom. 2. in 3. part. disp. 18. sect. 2. Soto lib. 4. de Iustitia quæst. 1. art. 1. Coquæus in Antimornæo tomo 2. in Antidoto contra opposit. 57. Nitela Franciscana contra Bzovium ad annum 1322. Vvadingus tomo 3. Annalium Minorum ad eundem annum, Gibalinus latè lib. 5. de Iure Canonico cap. 3. qui omnes palam ostendunt nullam esse oppositionem vtriusque eius Pontificis, saltem quoad doctrinam spectantem ad fidem, quidquid sit quoad alia minoris notæ, sive quoad factum, in quibus extra controversiam est, Pontificem Romanum errare posse.

11 Ne verò contenti simus sola allegatione eorum Auctorum, accipe breviter solutionem difficultatis à plerisque eorum latiùs traditam. Triplex quæstio inter vtrumque Pontificem fuit. Prima: An in rebus vsu consumptibilibus possit separari vsus à dominio. Hæc nulla ratione spectat ad fidē: & ideo nihil absurdi est si fateamur, Ioannem XXII. adhæsisse opinioni neganti, Nicolaum verò affirmanti & longè veriori. Religiosi enim verè habent vsum earum rerum, & tamen dominiū non habent, cùm nequeant illas accipere, donare, vendere, permutare, aut destruere pro libito. in qua potestate situm est dominiū. Secunda quæstio fuit: An paupertas, quæ omne dominium à se removet, solo vsu relicto, sit sancta & meritoria. Negat Ioannes XXII. quoniam in Extravaganti illa *Ad conditorem canonum*, intendit renuntiare dominio rerum vsu consumptibiliū, quæ donantur Franciscanis, consequenter ad illam suam opinionem priorem. Itaque supposito in ijs rebus nō posse dominium separari ab vsu, concedit ijs dominium clausum in ipso vsu. Nicolaus autem, qui contrariam opinionem defenderat, solùm permisit vsum, & negavit dominium. Quare nec dissidium vtriusque Pontificis spectavit ad fidem, nec quidquam ea in parte definire ex cathedra voluerat Nicolaus, sicut nec ab eo se recedere circa aliquid ad fidem spectans testatus fuit Ioannes XXII.

12 Superest itaque sola tertia quæstio, eaque ad fidem spectans: An Christus iuxta sacras litteras docuerit verbo & exēplo paupertatem illam, quæ omne dominium removet, solo vsu relicto. Circa illam verò nequaquam contrariantur invicem ambo Pontifices. Nicolaus enim distinguit, aitque, Christum Dominum aliquando perfectissimam illam paupertatem verbo & exemplo docuisse: aliquando verò paupertatem minùs rigidam exemplo demonstrasse, veluti communem Patrem & Doctorem. Ioannes verò definit, hæreticum esse dicere, Christum nihil vnquā in terris habuisse proprij, nec in speciali, nec in communi. Hoc autem nullatenus pugnat cū doctrina illa Nicolai. Hic enim non negavit, Christum aliquando habuisse aliquid proprij, saltem in communi: sed solùm negat, Christum semper egisse talem vitam. Ioannes quoque non negat, Christum aliquando nihil habuisse proprij, nec in speciali, nec in communi: sed solùm inficiatur, Christum semper egisse talem vitam. Patet verò diligenter consideranti, nullam esse inter doctrinam vtriusque contradictionem: cùm alio & alio sensu loquantur: ac proinde non sit vnum idemque quod alter affirmat, & alter negat, prout opus erat ad contradictionem. Quomodo autem vniuscuiusque eorum doctrina in ea parte sit vera, & conformis Evangelio, vide apud laudatos Auctores. De eodem Ioanne XXII. nonnulla dabimus mox num. 14.

13 Bonifacium Papam VIII. electum anno 1294. virû præcellentis doctrinæ (quod plurimæ ipsius Decretales Constitutiones palàm faciunt) multi, aut occasione, aut hortatu Philippi cognomento Pulchri Galliarum Regis, criminati sunt, veluti hæreticum. neque hoc tantùm, sed & idem Rex legitur ardenti conatu studuisse, vt eius iam vitâ functi ossa, tanquam hæretici, Romæ vltricibus flammis traderentur à Clemente V. *Vsque adeò difficile arcetur cupiditas, quæ caret metu*, vt cum Clemente Alexandrino loquar, reprehendente effrænes Adriani Cæsaris conatus. Sed tamen Philippus tam nefarij voti compos non fuit, reluctante toto Concilio Generali Viennensi, in quo exagitatâ causâ nihil inventum fuit, quod Bonifacium violatæ fidei Catholicæ vel in speciem argueret. Quin & Henricus Spondanus, diligens imprimis scriptor, ostendit, accusatores Bonifacij deceptos fuisse imposturis cuiusdam Petri Flotæ, qui ei nothas Epistolas supposuit à fide degeneres. Deinde longè aliter, quàm narrari soleat, eius obitum referunt Villanius Florentinus, qui tunc vivebat, & fortè aderat, ac præterea Massonus ex fidedignis monumentis. nimirùm ex morboso ardore iræ vitam finijsse. Denique pro eius æterna salute non omnino levis coniectura est, quòd trecentis annis post obitum, nempe anno 1605. quinto Idus Octobris corpus eius inventum fuerit Romæ plenè incorruptum, vestibus quoque sacris omninò sanis. qua de re confectum fuit publicum instrumentum lectu dignissimum apud Bzovium tom. 4. Denique nova laus accessit Bonifacio VIII. ex nupero Rescripto *SS. D. N. INNOCENTII XI.* ad Illustrissimos Præsules Cleri Gallicani. Cùm enim ij in Epistola sua ad eundem SS. D. N. scripta tertio Nonas Februarij 1682. obiter pro se allegassent facta quædam aliquorum Pontificum, & nominatim Bonifacij VIII. reposuit ijs, inter alia, die 11. Aprilis eiusdem anni: *Quæ de Innocentio III. Benedicto XII. & Bonifacio VIII. in vestram defensionem adducitis, non defuere qui doctis lucubrationibus ostenderint, quàm friuola atque extranea sint huic causæ. Magis notum est, quàm vt opus sit commemorare, quo zelo, qua constantia, eximij illi Pontifices Ecclesiæ libertatem defenderint adversus sæculares potestates. Tantum abest, vt eorum exempla possint errori vestro suffragari.*

(?)

SECTIO TERTIA.

Pontifices Seculi XIV. Ioannes XXII. & Vrbanus V. ostenduntur ab eodem nævo liberi. Posterioris ex ijs laudes aliquot. Vbi an Pontifex possit dissoluere Matrimonium.

14 IMMVNIS Quoque est ab hæreseos labe Ioannes XXII. aliàs XXI. paulo antea nominatus, qui Pontificatum gessit ab anno 1316. & allatratus fuit initio ab Ochamo quòd minùs affectum se præberet erga Ordinem S. Francisci; à Calvino deinde, imò & à Didaco Stella scriptore Catholico, & religioso, qui in cap. 22. Lucæ ad illa verba Christi, *Ego rogavi pro te Petre, vt non deficiat fides tua*, non dubitat eidem Pontifici tribuere portentosos errores ex lutulentis Ochami, & Calvini paludibus haustos. Præcipuè verò incusatus fuit ob evulgatam opinionem de receptaculis animarum, vsque ad corporum resurrectionem. Sed tamen illum ab ijs notis purgat optimè Sanderus libro 7. visibilis Monarchiæ à num. 1006. ac breviter Raynaudus in Corona Aurea, Veritate 7. latiùs verò doctissimus Bellarminus vbi suprà cap. 14. Et quod attinet ad opinionem illam, cùm adhuc nondum damnata esset ab Ecclesia, imò potiùs celebris apud Catholicos multos esset, quamvis Pontifex assensum illi præstitisset, non propterea hæreticus esset. Cùm verò ad rem ex cathedra dirimendam ventum est, ille, teste Francisco Carriere nupero scriptore, die 3. Decembris Bullam edidit, in qua declaravit animas plenè purgatas beari in cœlo, impias verò in gehenna cruciari statim ab obitu. Ipse denique nonagenario, maior, sumptâ Eucharistiâ orans expiravit anno 1334. Verius autem est, quod scribit Bellarminus lib. 4. de Pontifex, cap. 14. Ioannem XXII. voluisse quidem definire eam quæstionem: sed dum adhuc in præparatione, & consultationibus versaretur mortuum fuisse. Ita enim testatur Benedictus XII. eius successor in Extravagant. quæ incipit *Benedictus Deus*, & integrè exscripta legitur apud Castro libro tertio contra Hæreses, verbo *Beatitudo.* Addit Ioannes Villanus libro 11. cap. 19. Ioannem ipsum pridie obitûs, hortatu affinium retractasse illam suam opinionem, quæ, vt diximus, nunquam eousque damnata fuerat ab Ecclesia.

Pla-

15 Placet hoc loci scrupulum amovere excitatum adversus Vrbanum V. qui eodem Sæculo XIV. anno 1362. ex Abbate nostri Monasterij S. Victoris Massiliensis electus fuit Romanus Pontifex, *vir doctus*, inquit Genebrardus in Chronico ad eundem annum, *& sanctissimæ conversationis, qui Crucem prædicari fecit cōtra Turcos*: sicuti & apud Platinam, *vir singularis virtutis , ingentis animi, innocentissimæque vitæ*. Verùm longè plura in eius laudem protulit, qui eo ipso tempore florebat, ad miraculū disertus & eruditus Franciscus Petrarcha, delicium Italiæ lib. 7. Senil. in Epistola quadam ad ipsum, latè exponens, Deum solum, & neminem mortalium eum elegisse, linguis licèt eorum vsum, quas eousque ad propria cuiusque Cardinaliū studia dispoūtas, mirabili providentia in suum verterit obsequium, vt Vrbanus eligeretur. ad hæc, fuisse vtriusque Iuris peritissimum, alterius autem & conditorem & interpretem vnicum: virum vita conspicuum, hominum innocentissimum, qui nulli vnquam malefecisset, ne optasset quidem. Deinde lib. 9. Senil. 1. subdit de eodem, fuisse amatorem Christi, cui in spiritu serviebat, Petri cui in officio successerat, Sedis Apostolicæ cui præsidebat, ad extremum totius Christianitatis amatorem. Spondanus verò diligens imprimis Scriptor, & continuator Historiæ Baronij, postquam res memorabiles vitæ ipsius sparsim, nec sine multis laudibus, enarraverat, tandem ad annum 1370. num. 5. hæc de illius obitu apud Avenionem scribit: *Infirmitate correptus, post Ecclesiæ Sacramenta piè suscepta, lectulum suum ante aram Petri Apostoli ferri iubens, contestatusque se tenere, & credere firmiter quidquid sancta Catholica & Apostolica tenet, & docet Ecclesia, neque vnquam se scienter ab eius determinationibus deviasse; ianuis patentibus, vestibus suis monasticis indutus, (quas sicuti nunquam alias, ita neque in ægritudine dimittere voluit) signumque Crucis manutenens, quam plurimis finem eius aspicientibus, tranquillam, & fœlicem animam emisit die 19. Decembris; postquam sedisset annos octo & duos ferè menses, vixisset vnum & sexaginta. Laudatissimus omnium ore Pontifex: cuius præter illa, quæ superiùs memoravimus, extant plurima alia præclara, tam publica, quàm privata gesta; necnon excellens, & planè Ecclesiasticus, atque monasticus vivendi eius modus, iustitiæ zelus, flagitiosorum execratio, morum Curiæ reformatio, fundationes Collegiorum, & Monasteriorum, ædificia sacra, profusæ eleemosynæ in pauperes, parcitas in suos consanguineos, & alia eiusmodi, tam in vita eius ab Auctore illius temporis conscripta, quàm in articulis, quos tum Monachi Massilienses S. Victoris, tum Petrus Olmarij Canonicus Aquensis Procurator Caroli Francorum, & Ludovici Siciliæ Regum, aliorumque Principum, atque Prælatorum, obtulerunt Clementi VII. qui Gregorio legitimo Vrbani successori suffectus est in schismate, vt ijs motus eum albo Sanctorum Ecclesiæ inscriberet, cùm multis fuisset, ingentibusque post obitum à Deo miraculis illustratus, quæ magno numero eodem vitæ eius processu recensentur: meminitque eorum Petrarcha. Sepultus autem est in Ecclesia Cathedrali Beatæ Mariæ de Donis Avenione: atque inde, vt iusserat, translatus Massiliam ad prædictum cœnobium S. Victoris, & honorifico monumento conditus; cùm tamen ipse more pauperum Monachorum sepeliri mandasset.* Hactenus ille: quæ in obsequium illius sancti Pontificis, &, nī fallor, postremi è Benedictinis, quotquot vsque modò in cathedra Sancti Petri federunt magno numero, exscribere visum.

16 Placet, inquam, scrupulum amovere ortum ex eo quod idem Vrbanus Vdiras infligens Bernabovi tyranno Mediolanensi, ob plura horrenda flagitia (legenda apud Villanium eius temporis scriptorem lib. 11. cap. 31. & recentiùs apud laudatum Spondanum ad annum 1362. num. 11.) præter plures alias pœnas, vinculum matrimonij ipsius cum vxore publico edicto dissolvisse legatur. In eo autem videtur errasse Vrbanus: quoniam vinculum matrimonij consummati, quale erat coniugium Bernabovis cum vxore sua, non potest dissolvi ab Ecclesia: quidquid contrà voluerint aliqui ex Iurisperitis relati à Covarrubia in 4. Decretal. 1. part. cap. 7. §. 4. num. 15. Nam oppositum constat ex testimonio Christi Mathæi 19. Marci 10. Lucæ 16. & Apostoli Romanorum 7. ex quibus locis Interpretes certò colligunt, matrimonium consummatum esse indissolubile iure divino positivo. Quod ipsum communiter tradunt Patres allegati à Bellarmino lib. de Matrimonio cap. 16. & Coccio Tomo 2. lib. 9. articul. 3. tandemque definitum fuit in Tridentino Sess. XXIV. Canon. 7. Non ergo Vrbanus potuit dissolvere matrimonium consummatum Bernabovis, quantumvis flagitiosi: ideoque solutionem eius decernens, erravit circa ius divinum.

17 Cæterum hæc obiectio non vrget. Imprimis enim non constat satis Vrbanum eam pœnam decrevisse Bernabovi. nam licèt Villanius illam referat loco nuper citato cap. 41. alij narrantes quęcumque ab Vrbano gesta fuerunt in vindictam eius tyranni, nihil de ea dicunt: præsertim Auctor Operis de Pontificibus qui in Gallia sederunt, & Platina, in vita eiusdem Vrbani, Bzovius ad annum vltimum Innocentij VII. & Spondanus ad annum 1362. Nec videbatur pœna adeò insolita silentio pretereunda ab ijs Scriptoribus vitam & gesta Vrbani scribentibus, si verè ab eo illata fuisset in Bernabovem.

18 Sinamus autem Vrbanum edidisse decretum, sive sententiam, qua dissolveret coniugium Bernabovis. Adhuc potest id duplici via exponi citra grave absurdum: vti rectè observat Raynaudus in Corona Aurea, Veritate septima. Primò, si dicamus, Bernabovē ipsum iam fuisse hæreticū quando matrimonium celebravit; idque perspectum postea fuisse eidem Pontifici Vrbano, inter plura alia gravissima scelera, de quibus accusatus fuit apud Sedem Apostolicam. Eo autem tempore hæresis, aut erat impedimentum dirimens matrimonium cum altero coniugum Catholico, aut tale censebatur iuxta opinionem tunc receptam. Varijs enim temporibus diversimodè iudicatum fuit de eo impedimento, vt monet post alios Basilius Pontius in Appendice ad Opus de Matrimonio. Quare potuit Vrbanus V. dissolvere, id est, declarare matrimonium illud Bernabovis fuisse irritum propter id impedimentum, quod tale erat, aut reipsa, aut secundùm opinionem receptam. Quamvis enim hodie certum sit, hæresim alterius coniugum non esse impedimentum dirimens, vt latè probat Sanchez lib. 7. de Matrim. disp. 72. & Nicolaus Serarius iusto Opusc. ea de re, contra Simancas in Catholica Instit. tit. 40. à n. 17. olim tamen res aliter se habuit: ac proinde potuit tempore Vrbani V. esse aut censeri impedimentum dirimens: proindeque sufficere vt Pontifex dissolveret matrimonium; non quidem quasi antea validum fuisset, & ab eo irritum redderetur (hoc enim nequit facere Pontifex, vel Ecclesia) sed solū eo sensu, vt declararet, fuisse nullum & irritum à principio. quo sensu sæpè in iure, atque etiam vsu communi dicuntur coniugia dissolvi, quoties irrita à principio fuisse declaratur per sententiam iudicis.

19 Secundò responderi potest, permissa eádem hypothesi, summùm sequi, Vrbanum errasse circa factum, vt iam de alijs Pontificibus interdū monuimus in hoc Tractatu: non autem circa ius. Neque enim ille definijsse ex cathedra legitur, aut dicitur à quoquam, matrimonia consummata (vt nihil dicam de ratis & nondum consummatis, quæ iuxta Tridentinum Sess. XXIV. can. 6. solvuntur professione Religionis, & iuxta multos ex Theologis possunt dispensatione Pontificia dissolvi) esse à Pontifice Romano solubilia. Hic enim esset error iuris. Solùm itaque, & summùm, admitti potest, Vrbanū ex fragranti zelo in hominem scelestissimum, & contemptorē Ecclesiæ Romanæ (vt fama erat, multorū testimonijs innixa) in eo singulari eventu decrevisse solutionem eius matrimonij per errorem facti, & nulla assertione prolata falsi dogmatis circa ius. Immo & fortasse non deerit, qui attenta insigni sanctitate Vrbani, miraculis confirmata, dixerit id fecisse ex speciali Dei instinctu, & dispensatione, vt insolitæ & effrænī Bernabovis improbitati inusitata etiam pœna ex ea parte responderet.

SECTIO QUARTA.

Ex Pontificibus Sæculi XV. vindicantur à nota hæresis Ioannes XXIII. Eugenius IV. & Innocentius VIII.

20 EX Pontificibus XV. Sæculi accusatus fuit in Concilio Constantiensi Sess. XI. Ioannes XXIII. cuiusdam gravissimæ hæresis atheorum hominum propriæ, quasi negasset vitam futuram, & resurrectionem carnis.

21 Sed tamen quamvis id vltro permitteremus, nihil inde contra doctrinam hactenus stabilitam: imprimis quoniam non fuit certus & exploratus Pontifex, cui soli est annexa auctoritas infallibilis ad pronuntiandum ex cathedra de fide & moribus; atque iuxta sententiam probabilem firmitas in fide Catholica interiùs retinenda. Erant itaque eo tempore tres contendentes de Summo Pontificatu; nimirum, idem Ioannes XXIII. Gregorius XII. & Benedictus XIII. & nemo ex ijs habebat ius certum aut exploratum. Quare dato quòd aliquis eorū in fide errasset, immo & in apertā hæresim incidisset, aut illam docuisset; adhuc cathedra S. Petri firma & constans in docenda fide permaneret.

22 Deinde valde probabile, aut etiam certum est, Ioannem ipsum ab ea labe immunem extitisse, vt probat optimè Bellarminus vbi suprà cap. 14. ex eadem Sess. XI. in qua cùm enumerentur articuli obiecti adversus Ioannem Papam, primùm exhibentur quinquaginta tres, qui omnes ad mores spectant, & suis certis testibus confir-

firmantur. Deinde afferantur alij nullo testimonio fulti, inter quos penultimus continet prædictam hęresim. Accusatio autem vaga, & sine vllo certo teste, inanis est. Fortassis autem illa orta fuit ex rumore vulgi, cui persuasum est hominem vitę effrænis, qualis asserebatur Ioannes, atheum esse; sive, quod perinde ferè est, non credere immortalitatem animę, seu vitam futuram. At ea coniectura fallax est: cùm multi inveniantur, qui Catholicè credāt, & tamen perditissimè vivant. Pręterea Sess. XII. eiusdem Concilij lata fuit sententia definitiva adversus eundem Ioannem, in qua breviter referuntur causæ damnationis eius; nulla tamen hæreseos fit mentio. quod certè argumento est, de ea convictum non fuisse. alioqui debuisset primo loco recenseri: cùm sola aut potissima causa deponendi Pontificem, etiam legitimum, sit manifesta, & explorata hæresis, dato quòd in eā incideret. quod sicut i hactenus ostendimus nulli Romano Pontifici accidisse: ita valdè probabiliter, aut etiam certò creditur nemini vnquam de cętero eventurum, ob specialem Dei providentiam erga Ecclesiam suam.

23 Sęculo eodem electus fuit Pontifex Eugenius IV. anno 1431. cui Patres Concilij Basileensis à tempore Sessionis secundæ, subindeque sequentium, occasionem dissidiorum gravium dedere: & post plurima hinc inde contrarijs partium studijs gesta, tandem Sess. XXXIV. ipsum Pontificatu privârunt, quasi in hęresim incidisset.

24 Sed enim vt latè ostensum fuit supra Disput. XV. & XVI. Concilium ipsum Basileense, quamvis initio fuisset legitimum, vtpote convocatum auctoritate Sedis Apostolice; deinde à tempore Sessionis secundę irritum & acephalum esse cœpit, propter expressam prohibitionem ipsius Eugenij IV. vetantis continuationem illius, & præcipientis vt alio loco perageretur. Quare quidquid exinde in eo gestum est, nullius auctoritatis fuit, & reiectum pręterea in Concilio Generali Lateranensi sub Leone X. Sess. XI. vbi & Synodus illa Conciliabulum appellatur. Vide pręsertim quæ diximus Disp. XV. citata à num. 34. & Disp. XVI. num. 39. & seqq. Adde & Concilium ipsum postea Lausanæ congregatum acta sua priora irrita declarasse. Denique nihil omnino egisse invenitur Eugenius IV. propter quod hæreseos incusari meruerit. quin potiùs integra vbique fide, & laude rerum gestarum, præsertim postremis annis sui Pontificatus, gloriosum sibi nomen asseruit. Vnde in eius laudibus multus est Platina, qui eodem sæculo scripsit, & fortasse ipsum de facie nosse potuit; quique nescius adulandi, liberè de Pontificibus scripsit quod verum arbitrabatur.

25 Postremus è Pontificibus Romanis, erroris in fide accusari solitus, est Innocentius VIII. creatus anno 1484. quòd Norvegis permisserit, vt sacrificium Missæ sine vino celebrarent. Ita enim refert Raphael Volaterranus lib. 7. Geographiæ. Quòd autem sacrificium Missæ celebrari possit sine vino, videtur error contra fidem manifestus.

26 Verùm ea criminatio nullam vim habet. Imprimis enim non satis constat, Innocentium id indulsisse Norvegis. Nam quod addunt, causam eius concessionis fuisse extremam necessitatem illius Regionis, in qua vinum conservari non posset, sed statim acesceret, videtur commentitium: siquidem postea deprehensus fuit, hodieque, apud eos vsus frequens vini, vsque adeò vt tempore Cardinalis Bellarmini sine eo nę communicare quidem vellent. Sed sinamus tempore Innocentij VIII. vinum in Norvegia conservari nullatenus potuisse, ac propterea ijs concessum fuisse privilegium prædictum. Sanè cùm intervenir et extrema necessitas, & manifestum periculum nunquam communicandi in eo Regno, nullus apparet error in eo indulto. Denique dato, & non concesso, errorem aliquem fuisse; certè non fuit iuris, sed solius facti. Non enim Innocentius edidit decretum aliquod in quo definierit posse sacrificium celebrari sub altera specie tantùm; sed summum de facto id concessit propter necessitatem extremam Norvegorum.

27 Mitto criminationes alias in Romanos Pontifices, tum circa doctrinam, quæ in superioribus reiectę fuerunt: tum circa facta aut mores, quæ extra rem sunt, & plerumque falsitatis convincuntur ex Historicis probatæ fidei.

(.:.)

DIS-

DISPVTATIO XXXIII.

QVIBVS PRÆTEREA ARGVMENTIS frequenter impetatur auctoritas Romani Pontificis, quasi errori obnoxia: & qualiter ijs occurrendum sit.

SATIS Iam, ni fallor, ostensum fuit, neminem ex Pontificibus Romanis à principio Ecclesiæ vsque modò, definitionem aliquam edidisse contrariã fidei aut bonis moribus, quidquid omnes ferè Sectarij ex odio in Sedem Apostolicam, & aliqui ex Catholicis vario studio aut præiudicio occupati, in oppositum dixerint. Superest nunc obijcere & extricare quædam alia ipsorum argumenta: quæ quidem vrgebimus satis nos ipsi, ne videamur fucum facere Lectoribus, quasi nulla difficultas sit in tuenda nostra sententia; Sed quòd aduersus illam occurrant plures nodi extricatu difficiles, non minuit eius certitudinem. Sic nec doctrina Scripturæ, aut Conciliorum labat, vacillatvè, quamvis multiplici argumento difficili ab Heterodoxis impetatur. Aliunde verò Aduersarij omnes premuntur tot ineluctabilibus argumentis Tractatu I. propositis, vt in quodcumque latus se vertant, videantur non posse ipsorum impetum declinare.

SECTIO PRIMA.

Duo priora argumenta ex hæresi possibili in Romano Pontifice, & ex facto S. Cypriani, aliorumque Patrum, contra decretum quoddam S. Stephani Papæ, obiecta & soluta.

2 OPPONVNT I. Aduersarij. Romanus Pontifex potest deviare à fide Catholica. Ergo potest docere aliquid contra illam, ac proinde illud definire. Nimirum, quem quis errorem animo imbibit, facilè est verbis ac scriptis, etiam publicè, explicare. Assumptum probatur ex Canone *Si Papa* dist. 40. & ex Concilio VIII. Generali Act. VII. ex Anacleto Papa Epist. 3. Eusebio Epist. 2. & Innocentio III. in Sermone 2. de consecratione Pontificis. Ijs enim locis traditur, Papam non posse iudicari, nisi inveniatur devius à fide. Ea verò exceptio frustranea esset, si Pontifex Romanus non posset à fide Catholica deviare: vtpote quæ involveret hypothesim repugnantem. Sic & frustranea ac nugatoria exceptio esset, siquis diceret, Deo parendum esse, nisi præcipiat aliquid malum. Hæc enim restrictio claudit *ἀδυνατότητα*, seu repugnantiam manifestam.

3 Respondeo imprimis negando antecedens. Nam valde probabile est, & ab insignibus Theologis confirmatum, pluribusque testimonijs Scripturę, Conciliorum, Patrumque testimonijs munitum, ac tandem diuturno sæculorum omnium experimento comprobatum, neminem vnquam Romanorum Pontificum deviasse hactenus, aut de cætero deviare posse à fide Catholica, etiam vt personam privatam. Ita docent Albertus Pighius lib. 4. Hierarchiæ Eccl. cap. 8. Bellarminus lib. 4. de Romano Pontifice cap. 6. Suarez tract. 1. de Fide disp. 10. sect. 6. num. 11. & plurimi alij. Neque ideo redditur frustranea exceptio illa Canonum, & Epistolarum Decretalium in obiectione allegatarum. Non enim est de re palam impossibili, & manifestè repugnante, qualis illa alia, Deo parendum esse, nisi præcipiat aliquid iniustum. Hæc enim exceptio pugnat apertè cum lumine naturę, & statim horrorem incutit omnibus ijs, quibus aliqua pudoris species est. At verò Pontificem Romanum vt personam privatam esse incapacem deviandi pertinaciter à fide, non est ita certum, vt multi non doceant oppositum, etiam ex ijs qui negant, quatenus Pontificem, sive ex cathedra errare posse. Vide Caietanum tomo 1. Opusc. tract. 2. part. 2. cap. 13. Torres 2.2. disp. 16. dub. 1. & Duvallium tract. de Pontifice disp. 2. quæst. 1. vt alios omittam. Itaque cùm res dubia sit, nec vnquam ab Ecclesia definita, an Pontifex vt persona privata possit pertinaciter errare in fide, & fieri hæreticus; meritò exceptio illa adhibita fuit in prædictis decretis, tanquam de re possibili, aut de cuius possibilitate locus sit controversiæ inter peritos.

4 Secundò dicimus, adhuc data hypothesi alicuius Romani Pontificis privato lapsu incidentis in hæresim manifestam

per-

pertinaciter; nunquam illum, quandiu verè Pontifex est, posse illam ex cathedra definire, aut scripto tradere nomine Sedis Apostolicæ: cùm id palam repugnet pollicitationibus Christi, & testimonijs Scripturæ, latè expensis suprà Disp. XXII. Quare si hæresim palam doceret, non id faceret vt Pontifex: immo iam nec verè Pontifex esset, sed gradu deiectus ab ipso Deo, & vt talis iudicandus esset ab Ecclesia. Stante autem dubio an hæreticus sit, necne; à nullo iudicari potest: cùm ipse solus sit, ad quem iure divino spectat iudicium ferre in omnibus causis maioribus; ac proinde dirimere dubia omnia ad fidem & mores spectantia. Quod ipsum constat ex Traditione Apostolica, vt vidimus tota Disp. XXIII. & præterea ex Generalibus Concilijs, vt Disp. XXIV. demonstratum fuit.

5 Opponunt II. S. Cyprianus, & octoginta Episcopi Africani cum ipso, noluerunt acquiescere definitioni latæ à S. Stephano Papa, declarante ex cathedra hæreticos non esse rebaptizandos: quin potiùs oppositum palam docuit cum ijs Patribus in Concilio Africano, ac præterea in Epistola ad Pompeium. Ergo Cyprianus & ij Patres censuerunt Pontificem Romanum in definitionibus circa fidem errare posse, & de facto errasse. Aliunde verò nemo est qui Cyprianum in hac parte, aliave vlla, hæreticum censuerit. Quin & S. Augustinus lib. 1. contra Donatistas cap. 18. palam docet, Cyprianum in ea re solùm venialiter peccasse, & salva charitate; ideoque postea facilè martyrij face purgatum fuisse. Similiter eodem tempore S. Firmilianus Cæsareensis in Cappadocia Archiepiscopus sciens id decretum S. Stephani Papæ, restitit palam, & oppositum statuit in Concilio cui præfuit Iconij in Phrygia, subscribentibus plurimis Episcopis Græcis eò convocatis ex varijs Provincijs Asiæ. Denique idipsum ferè contingit tunc S. Dionysio Alexandrino: vt testatur Eusebius Cæsareensis lib. 7. Histor. cap. 6. Neuter tamen ex ijs propterea de hæresi postulatus fuit: immo & vterque videtur excusandus in eo à culpa gravi; instar S. Cypriani. Potest ergo sine hæresi, immo absque culpa gravi, negari auctoritas infallibilis Romani Pontificis in definitionibus circa fidem & mores: immo & aliquando oppositum doceri, ac resisti, qualiter fecit Cyprianus, & alij duo SS. Patres nuper memorati.

6 Obiectioni præiactæ dupliciter occurri potest. Primò cum Cardinali Bellarmino lib. 4. de Romano Pontif. cap. 7. negando Stephanum Papam definisse tanquam fide divina certum, hæreticos non esse rebaptizandos. Quamvis enim edito ea de re præcepto vetuerit eos rebaptizari; non tamen censuit hæreticos oppositum facientes aut docentes, propter eaque plures eorum non iussi anathemate, sed solùm comminatus fuit se in illos animadversurum eo fulmine. Et certè omnes illos statim communione Ecclesiæ privasset, si sciret eos palam resistere definitioni alicui ritè editæ ab ipso ex cathedra Sedis Apostolicæ. Similiter S. Cyprianus decernens oppositum in Concilio illo Africano cum alijs Episcopis, non censuit sententiam suam & ipsorum esse fide divina certam. Quare, vt inquit Augustinus lib. 1. de Baptismo cap. 18. & alijs locis, Ecclesia eo tempore nutabat circa illam controversiam: vtpote nondum definitam à Sede Apostolica, nec ab vllo Concilio Generali; nempe nondum coacto eousque, nec multis pòst annis. Ipseque Stephanus videns controversiæ gravitatem, & divisionem tot Ecclesiæ Patrum in contrarias opiniones, non est ausus illam statim ex cathedra definire: sed solùm præcepit, graviter ne quisquam rebaptizaret hæreticos; scilicet in eo rerum statu, & donec Ecclesia tandem in Concilio Oecumenico, aut aliàs Sedes Apostolica ritè quæstionem illam definiret. Quare ij SS. Patres, Cyprianus, Firmilianus, & Dionysius, potuerunt oppositum docere eousque, salva fide Catholica, sive absque peccato hæresis formalis, vt aiunt, & non servare decretum Stephani Papæ.

7 An verò id egerint salva charitate & obedientia debita erga Romanum Pontificem, ac proinde sine culpa gravi; nostrum non est iudicare. Sed tamen vtrinque velitare licet. Peccasse graviter Cyprianum, id suadere videtur, quòd expresso præcepto Romani Pontificis in materia tanti ponderis non paruerit; ac præterea quòd eundem rectè sentientem convicijs oneraverit in Epist. citata ad Pompeium, appellans illum superbum, imperitum, cœcæ ac pravæ mentis, &c. quæ duo non videntur à peccato mortifero excusari posse. Aliunde verò Cyprianum non peccâsse graviter docet Augustinus loco illo allegato ex lib. 1. contra Donatistas cap. 18. & videtur id colligi: quoniam error illius, & tot aliorum Patrum, præsertim Firmiliani & Dionysij Alexandrini, sanctitate insignium, videtur fuisse probabilis & insuperabilis iuxta dictamen conscientiæ ipsorum, ac bonæ intentionis, quà ducebantur. Quod autem attinet ad convicia illa adversus Stephanum Papam, dicendum est cum

D.

D. Augustino Epist. 48. ad Vincentium, aut illa non fuisse scripta à Cypriano, sed ipsi supposita ab alio; aut si scripta sunt, deleta postea fuisse ab eo per pœnitentiam.

8 Secundò responderi potest, si Stephanus Papa definivit ex cathedra tandem aliquando illam controversiam (prout indicavimus suprà Disp. VIII. num. 19.) distinguenda esse tempora. Cùm enim Pontifex ille nondum rem vltimò iudicio definierat, sed solùm præceperat, seu decretum ediderat ne hęretici rebaptizarentur; Patres ij tergiversati sunt, detrectaruntque obedire: quoniam rationes, quibus innitebantur ad suam opinionem tuendam, tanti ponderis visæ sunt ijs, vt religioni ducerent illam deserere, etiam instante præcepto Pontificis: qui propterea quosdam illorum innodavit anathemate, Cypriano autem eandem pœnam comminatus fuit, nisi pareret. Postea verò Pontifex re ampliùs considerata quæstionem ex cathedra definivit, sententiamque ipsam rebaptizantium declaravit esse fidei Catholicæ contrariam. Vnde Sancti illi Patres, Firmilianus, Dyonisius, & Cyprianus, visâ definitione Sedis Apostolicæ, ipsi acquieverunt, & errorem veterem retractârunt. Nec mirum acquiescerent: cùm ex testimonijs Scripturę, & ex Apostolica quoque traditione notum esset à principio nascentis Ecclesiæ, iudicium Sedis Apostolicæ in quæstionibus difficilibus fidei & morum esse omnino infallibile, cui ómnes Christiani ex officio exhibere obsequium deberent, etiam ipsius mentis. Pręsertim verò Cyprianus eam auctoritatem seu prærogativam Ecclesię Romanæ perspectam habebat, illamque docuit varijs locis suprà indicatis Disp. VIII. sect. 2. num. 25. & didicit absdubio ex Tertulliano (quem Magistrũ antomasticè appellare solebat) sæpe illam docente, veluti hanstam ex Apostolica traditione: vti ostensum relinquimus Disp. XXIII. num. 14. & 27. Porrò Sanctos illos Patres, & plurimos alios Episcopos cum ijs eousque illigatos, retractasse priorem opinionem, & subscripsisse Stephano, ostendemus palam infrà Disp. XLI. sect. 1. vbi Lector rem ipsam pleniùs consulere potuit: patetque pręterea ex Baronio ad annum Christi 260. num. 4. vbi ex Eusebio lib. 7. Histor. cap. 8. refert quintum exinde Dionysius Alexandrinus cesserit, & quàm exactè obedierit decretis Sedis Apostolicæ, nominatim circa denegandum Baptismum ijs qui extra Ecclesiam fuerant baptizati. Denique dato, & non concesso, quòd ij SS. Patres aliquando sibi persuasum habuissent, Romanum Pontificem non posse definire quæstionem illam iudicio certò & irreformabili sine assensu ipsorum; planè in eo errassent, & humani aliquid passi essent. quod tamen postea correxerunt, vt dicemus loco nuper indicato Disp. XLI.

SECTIO SECVNDA.

Duo alia argumenta objiciuntur; & enodantur. Vbi de vtilitate & necessitate convocandi aliquando Synodum Oecumenicam.

9 OPPONVNT III. Auctoritatem Concilij Africani in Epistola ad Cælestinum Papam, vbi Patres congregati aiunt, minùs posse errare in iudicio Concilium Provinciale, quàm Papam. Rationemque subdunt quasi ab absurdo: *Nisi quisquam est qui credat, vnicuilibet posse Deum nostrum ex tminis inspirare iustitiam, & innumerabilibus congregatis in Concilium Sacerdotibus denegare.* At certum est, Concilia Provincialia in suis definitionibus, seu decretis, errare posse, & sæpe errasse. Multò ergo magis Papa errare potest in suis. Hoc argumentum ferè, latiùs contra nos proponit Eadmundus Richerius apud Duvallium infrà allegandum.

10 Resp. imprimis, Concilium illud non loqui de iudicio fidei, aut iuris, sed solius facti. nimirum de causis Episcoporum, & Presbyterorum, qui postulantur de aliquo crimine. In eiusmodi autem causis, iam sæpe fassi sumus, Romanum Pontificem errare posse, sicuti & Concilium Oecumenicum. Deinde addendum, non deberi exploratam fidem ijs, quæ continentur in illa Epistola: cùm Episcopi videantur eam scripsisse commoto & perturbato animo ob scelera Apiarij, qui ad Romanum Pontificem provocaverat; atque adeò excessisse debitum reverentię modum. Nec demum obstat si fortè opponas, Concilium id fuisse postea confirmatum à Leone IV. Papa dist. 20. Can. *De libellis & commentarijs, &c.* vbi generatim probat Concilia *Africanensia*, cum alijs pluribus ibidem nominatis. Non, inquam, obstat, nam ibidem solùm confirmantur omnia ea Concilia quoad Canones, seu regulas, ex quibus constat Codex sive Corpus Canonum, quo Romani Pontifices vtebantur, præsertim in iudicijs; non autem quoad gesta Synodalia: vt ibidem monet Glossa. multò autem minùs quoad Epistolas scriptas ab Episcopis Synodum Provincialem celebrantibus.

11 Dices: si Papa in iudicio fidei, sive iuris, antecellit Concilio Provinciali, & præ illo errare non potest; frustra cogentur Syno-

Synodi Generales, sive Oecumenicæ, cum tanto sumptu Orbis Christiani, labore Episcoporum, & desolatione Ecclesiarum ad lõgum tempus. Non enim maior certitudo haberi poterit definitionum circa fidem & mores ex definitione Synodi Oecumenicæ, quàm solius Pontificis Romani. Consequens autem falsum esse constat iudicio, & experimento assiduo totius Ecclesiæ, quæ sępissimè censuit conveniens, immo, & necessarium, cogere Synodos Oecumenicas ad dirimendum graves & difficiles controversias circa fidem noviter excitatas.

12 Huic obiectioni plurima reponenda essent, quę fuso calamo tradunt Turrecremata in Summa de Eccl. lib. 3. cap. 9. & 10. vbi disserit tum de causis convocandi Concilia, tum de eorum vtilitate: & Bellarminus lib. 1. de Concilijs cap. 10. & 11. Nunc breviter respondeo negando assumptum: quàvis enim Pontifex habeat auctoritatem infallibilem ad pronuntiandum de fide, & quandocumque ex cathedra pronuntiaverit, sit explorata fides habenda eius doctrinę; adhuc tamen ipse non temerè procedere debet ad definitionem ferendam, sed maturo examine præhabito iuxta difficultatem & gravitatem quæstionis disceptatę; ac pręmissa invocatione seria inspirationis & illustrationis divinæ. Hæc, nimirum, sunt media ordinaria à Deo statuta antequam definiat. quæ & Martinus V. in Concilio Constantiensi, & Innocentius X. ante damnationem propositionum Iansenij, se adhibuisse professi sunt, aliįque omnes Pontifices pręstitisse creduntur, quoties se accinxere ad definitionem aliquam proferendam. Sic & Petrus, quamvis haberet auctoritatem infallibilem ad dirimendum quęstionem ortam de lege & circumcisione, voluit Actorum 15. rem conferre cum Apostolis, donec tandem primus omnium, & tanquam os totius cœtus, illam definivit: vt suprà expendimus Disp. XXVI. num. 5.

13 Porrò vt plurimùm ad dirimendas quæstiones de fide & moribus excitari solitas, non habet opus Concilio Oecumenico Romanus Pontifex, neque illud est medium necessarium aut conveniens. Ideoque tribus primis sęculis Æræ Christianæ damnatæ fuerunt à Sede Apostolica innumeræ hęreses absque vlla eiusmodi Synodo. Quin & sequentibus sęculis vsque modò idipsum in vsu fuit: vt proinde longè plures hæreses damnatæ ab illa fuerint extra omnem Synodum Oecumenicam, quàm intrà: vt latè & ordine per singula sæcula demonstravimus Tract. 1. monuitque suo tempore de quatuor primis sæculis S. August. lib. 4. contra duas Epist. Pelagianorum cap. 12. (verbis suprà exscriptis Disp. VIII. num. 2.) & de tota Veteri Ecclesia Catholica observârunt Illustrissimi Præsules Galliarum in Epist. gratulatoria ad Innocentium X. data Parisijs 19. Iulij 1653: quam exhibuimus Disp. II. sect. 2. Satis itaque est, communiter loquendo, vt oborta quæstione aliqua difficili circa fidem aut mores, Romanus Pontifex, rem maturè examinari faciat corã se à Doctoribus sapientibus & pijs, competenti numero ac tempore; vt auditis eorum sententijs, & suffragijs DD. Cardinalium, ac serid implorata Spiritus S. illustratione, tandem definiat controversiam, sub ea formula aut modo, quo expedire iudicaverit.

14 Aliquando verò quęstiones obortæ sunt adeò difficiles, sive iam ardenti partium contentione excitatæ, vt quamvis possent finiri à Pontifice Romano eodem modo, ac cõmemoratę paulo antè; adhuc expediat, vel necessarium videatur cogere Vniversale Concilium ex multiplici capite. Primò, quia definitio aliquarum quæstionum gravissimarum potissimùm dependet ex traditione Apostolica, & consensu perenni Ecclesiarum, per quẽ illa à posteriori innotescit: vt suprà Disp. XXIII. sect. 1. vidimus ex Tertulliano & Augustino. Consensus autem perennis Ecclesiarũ optimè dignoscitur ex relatu Episcoporum confluentium ad Synodum, quorũ singuli consuetudines Ecclesiarum suarum censentur meliùs nosse, quàm alij. Deinde prodest convocatio Synodi, vt decreta de fide, præmissa subscriptione Legatorũ Apostolicę Sedis, & PP. congregatorum ex toto Orbe Christiano, solemnius confirmentur & probentur à Romano Pontifice, ac deinde cum maiori affectu & veneratione excipiantur in singulis Diœcesibus; nec sit Natio vlla, cuius Episcopi conquerantur, se non fuisse vocatos ad ferendum suffragium: qualiter infrà Disp. XLIII. quæ est S. Anselmi contra Græcos, cap. 14. & in eius Scholijs à num. 227. videbimus, illos cõquestos fuisse, quòd Ecclesia Latina, ijs inconsultis addidisset Symbolo particulam FILIOQVE. Vlteriùs oportet interdum congregari Synodum ad reformationem Ecclesię cum effectu inducendam, ad pacem & concordiam inter Principes Christianos stabiliendam, & ad innumera alia bona, quę absque Synodo potiùs desiderari, quàm sperari possunt. Denique cùm videamus nonnullos ex Catholicis, saltẽ à tempore Concilij Constantiensis, negare auctoritatem infallibilem definitionum à Sede Apostolica editarũ extra Conciliũ Oecumenicum, ex huius congregatione & definitione saltem id bonũ habetur, ne iam de cætero dubitent, quamvis ex dictis in hoc Opere satis

tę satis constet, doctrinę hactenus propugnatæ nihil certitudinis accessurum ex declaratione novi Concilij, sed meram solemnitatẽ addendam, aut iterandam veterem. Iam enim in multis Concilijs Generalibus satis explicatam fuisse auctoritatem infallibilem Sedis Apostolicæ ad definiendũ controversias fidei & morum, satis suprà Disp. XXIV. per totam ostensum fuit.

SECTIO TERTIA.

Quædam alia recentiora Vigorij argumenta convelluntur. Porrò in ijs fidelitatem desiderari, & pietatem in Ecclesiam Romanam. Vbi de priuilegio commentitio Adriani I. in gratiam Caroli Magni.

15 OPPONIT. V. Vigorius plura contra auctoritatem infallibilem Sedis Apostolicę, partim desumpta ex sordida hæreticorum lacuna, partim ex invidiosa schismaticorum hoplotheca in Pontifices Romanos: ob quæ duo iure merito reprehenditur passim, & multiplici notâ inuritur à doctissimo Duvallio tract. de Infallibilitate Romani Pontif. p. 2. q. 4. vbi latè cõtra ipsum differit. Nos brevissimè rem præstringemus: cùm omnia illa facillimè ex dictis hactenus solvi possint. *Primo* obijcit, nonnullos ex Romanis Pontificibus ante Cõcilium Lateranense dignitatem Pontificiam Sedis Romanæ simoniacè obtinuisse: nominatimque Benedictum X. & Sylvestrum III. vt ex Glossa cap. *In nomine Domini* colligitur. At simonia hæresis nomine in iure notatur: Ergo ij Pontifices fuere hæretici. Vnde facilè fieri potuit, vt definirent aliquid fidei contrarium. *Secundò.* Gregorius XII. & Benedictus XIII. in Concilio Pisano damnati fuere vt hæretici, ideòque gradu deiecti. Ergo idẽ quod prius. *Tertiò.* Si ad successores Petri extenderetur privilegium illud Lucæ 22. *Ego rogavi pro te Petre, vt nõ deficiat fides tua, &c.* deberet sanè extendi potiùs ad Episcopos Antiochenæ Ecclesiæ, cui Petrus præfuit priusquam Romanę. Constat autem ad illos non fuisse extensum: cùm multi ex ijs hęretici extiterint, immo & Hęresiarchæ. Ergo nec extenditur ad Pontifices Romanos. Vnde & subdit, ornamenta pręcipua Scholæ Parisiensis, teste Laurentio Valla, sensisse, pollicitationem illam Christi non porrigi ad Petri successores: ideoque carpit Doctores aliquot Parisienses (postea ferè omnes) tradẽtes oppositum. *Quartò.* In Constitutionibus Ecclesiæ Gallicanę, & in Sanctionibus Regni, sæpe vsurpatur ea restrictio, *Clave non errante.* At ea frustra adhiberetur, nisi Pontifex definiens errare posset. *Quintò* Bonifacius VIII. Papa definivit, esse de necessitate saluris, vt omnia subiaceant Romano Pontifici: & verò id definivit vt Pontifex, sive ex cathedra, in Extravag. *Vnam sanctam*: vt patet ex verbis illis: *Declaramus, dicimus, definimus, pronuntiamus.* Atqui oppositum definivit antea Innocentius III. & declaravit postea Clemens V. Ille enim cap. *Per venerabilem*, Qui filij sint legitimi, asserit Regem Galliç in terris non habere superiorem. Iste verò in Extravaganti *Meruit*, in Synodo declaravit, eam Bonifacij constitutionem non pertinere ad Reges Galliç. Ergo necessum est, vt vel Bonifacius VIII. vel ij duo Pontifices in definitionibus suis erraverint. *Sexto.* Adrianus I. concessit Carolo Magno ius ad eligendum Romanum Pontificem, & ad investituras Episcopis conferendas, teste Sigeberto in Chronico. Postea verò Adrianus III. decrevit oppositum. Cùm ergo alter alteri contradixerit, fateri oportet, alterum ex ijs errasse.

16 Hęc ferè sunt, quæ obijcit de suo Vigorius: digna equidem, quę à Photio olim, quæ postea à Magdeburgensibus, quæ tandem à Marco Antonio de Dominis, contra auctoritatem Sedis Romanę, & ad invidiam ipsi conflandam effutirentur.

17 AD I. Mirum est quo ausu Vigorius Pontifices intrusos venditet, & obtrudat pro veris & legitimis: nec alio consilio id fecisse videtur, inquit Duvallius, quàm *vt eorũ vitijs & sceleribus sanctissimam Sedem Apostolicam proscindat & conculcet.* Porrò Benedictus IX. quem falsò Vigorius X. appellat, per vim intrusus fuit ab Alberico Comite Tusculano: deinde eius loco Sylvester Episc. Sabin. simoniacè suffectus est à Ptolomeo Cõsule. Denique Ioan. XIX. ordine, dictus XX. cùm esset Archipresbyter, Sedem invasit. Itaque ij tres intrusi Põtifices fuere, non veri. Rem totam accipe paucis præstrictã à Philippo Labbe in Synopsi Historica Conciliorum, pag. 148. * Benedictus IX. Alberici Tusculani Comitis filius Benedicti VIII. & Ioannis XVIII. nepos, Theophilactus dictus, ætatis anno vel 10. vel 12. vel 18. vt alijs, Pontificatum adeptus sedit ab exeunte anno 1033. vsque ad annum 1044. quo vel à Romanis reiectus est, vel persuasione Bartholomei Abbatis Cryptæ Ferratæ cessit Pontificatu, substituto Sylvestro III. quem postea expulit: dum Ioannes XIX. dictus XX. Romanus Archipresbyter, Sedem invaderet Sedem: sicque fœdissimo schismate tres eodem tempore dicerentur Papę: quod conti-

„git imperante Constantino Monomacho; „regnantibus in Germania Henrico III. in „Francia Henrico I. * Hactenus ille.

18 AD II. Gregori⁹XII. & Benedict⁹XIII. imprimis non fuerunt explorati & indubitati Pontifices. Nos autem hactenus loquuti sumus de ijs solùm, qui absdubio tales sunt. Deinde non constat quenquam eorum fuisse hæreticũ, licèt posterior eorum schismaticus fuerit habitus postquam noluit obedire Concilio Cõstantiensi, nec Martino V. legitimo Pontifici, eorumque anathemata floci habuit. Nec obstat quòd Concilium Pisanum hæreseos notam ijs inusserit. Non enim fuit Oecumenicum: cùm in eo non paueris aditus ijs Episcopis, qui pro vtroque Pontifice stabant, & ij ambo resisterent; multique Præsules Italiæ & Aragoniæ.

19 AD III. Duvallius excandescit, quasi Vigorius obtrudat hæresim novam de Primatu Ecclesiæ æquè aut potiùs residente in Ep scopis Antiochenæ Ecclesiæ, quàm Romanæ. Nos dicimus privilegium illud auctoritatis infallibilis ad confirmandum in fide fratres concessum fuisse Petro, & subinde Sedi Apostolicæ, seu cathedræ, quam moderabatur. Si mansisset Antiochiæ semper, successores eius in ea cathedra, eandem quoque auctoritatem haberent. Cùm verò Petrus cathedram, sive Apostolicam Sedem transtulerit Romam, ibidemque permanserit vsque ad gloriosissimum transitum; id privilegium ad solos Romanos Pontifices transijt, non ad Antiochenos.

20 Iam quod addit Vigorius; allegato Vallâ (magnæ profectò auctoritatis teste, præsertim in rebus ad Romanos Pontifices spectantibus) præcipuos DD. clarissimæ Scholæ Parisiensis censuisse, eam Christi pollicitationem non extendi ad Petri Successores; nõ meliori fide obijcitur. Ostensum enim est suprà Disp. VI. & VII. omnes ferè præcipuos Professores eius insignis Academiæ, tum in communi, tum in singulari, paucis quibusdam exceptis, constanter tradidisse auctoritatem infallibilem Sedis Apostolicæ in pronuntiando de fide & moribus. Sed præterea audiamus Duvallium, Doctorem præstantissimum eiusdem Scholæ hisce verbis respondentem eidem obiectioni Vigorij: * Ioannes „Gerson, Iacobus Almainus, & Ioannes Ma„ior, celebres Scholæ Parisiensis Doctores, „cum nonnullis alijs privilegium infallibili„tatis Pontifici denegarunt. *Sed illud ei con„cesserunt alij, quorum quidam sunt multò „illis celebriores*: vt D. Thomas 2. 2. q. 1. „art. 10. *Ad Summum Pontificem pertinet „ea quæ sunt fidei definire, vt ab omnibus „inconcussa fide teneantur.* Itemque D. Bo„naventura, singulare Scholæ Parisiensis de„cus, & ornamentum, & cuius doctrinâ Ger„son ad studentes in Collegio Navarræ miris „laudibus ad cœlum vsque extollit; Hervæus „Harmoricus, Henricus Gaudavensis, & Ioan„nes de Cellaia, ambo Societatis Sorbonicę: „itemque Doctores illi, qui in Comitijs Scho„læ Generalibus errores Montesoni condem„narunt his verbis: *AD SANCTAM „APOSTOLICAM SEDEM PERTI„NET AVCTORITATE IVDICIA„LI SVPREMA, CIRCA EA QVÆ „SVNT FIDEI IVDICIALITER „DEFINIRE.* Deinde concludit: *Nihil à „facultate Parisiensi contra Pontificis in„fallibilitatem vnquã fuit definitum.** Hucusque Duvallius. Fallunt itaque aut falluntur quotquot aiunt, Scholam Parisiensem quasi pro aris & focis opinionem contrariam tueri.

21 AD IV. Restrictio illa, *Clave non errante*, adhiberi solita in Constitutionibus Gallicanis, intelligitur de errore facti, non iuris: neque alio sensu in ijs accipitur. quod fit vbi agitur de Beneficiorum collationibus, excommunicationibus latis, & absolutione ab ijs. Posse verò tum Pontifices Romanos, tum Concilia, etiam Oecumenica, errare circa factum, ex sinistra relatione, aut depositione testium, aut ob aliam similem causam, iam sæpe in superioribus monuimus.

22 AD V. Nihil contradictionis est in decretis illis Bonifacij VIII. & Innocẽtij III. ac Clementis V. Bonifacius enim in Extravag. *Vnam sanctã*, de Maiorit. & obed. nullum novum ius condit, nec imponit onus aliquod Regibus; sed solùm declarat, quod iuxta sacras litteras habent erga Ecclesiã Romanam, sive Summum Pontificem. Postea verò tandem concludit generatim: *Porro esse de necessitate salutis OMNI HVMANÆ CREATVRÆ* (non dixit OMNIA, vt infideliter refert Vigorius) *subesse Romano Pontifici, declaramus, dicimus, definimus, & pronuntiamus.* Quod sanè verissimum est, & certum apud omnes Catholicos. Neque id vllo modo inficiatur Clemens in Extravag. *Meruit* de Privilegijs, l. 5. Clementinarum tit. 7. Non enim ibi ait, Regem Galliæ, eiusve subditos, nullatenus subiacere Romano Pontifici; sed solùm declarat, eos post Bonifacij Cõstitutionem non esse magis subditos, quàm antea fuissent. *Nos Regi*, inquit, *& Regno per definitionem & declarationem bonæ memoriæ Bonifacij Papæ VIII. prædecessoris nostri, quæ incipit*, VNAM SANCTAM, *nullum volumus vel inten-*

dimus

diuini praeiudicium generari: nec quòd per illam Rex, Regnum, & Regnicolae praelibati, ampliùs Ecclesiae sint subiecti Romanae, quam antea existebant: sed intelligantur in eodem esse statu, quo erant ante definitionem praefatam, &c. Denique extra rem objicitur auctoritas Innocentij III. in cap. *Per venerabilem*, Qui filij sint legitimi. Nam ibidē solùm dicitur obiter, Reges Galliae in temporalibus minimè recognoscere superiorem. Non dixit, non habere; sed solùm minimè recognoscere. Deinde verò subdit: *Non solùm in Ecclesiae patrimonio (super quo plenam in temporalibus gerimus potestatem) VERUM ETIAM IN ALIIS REGIONIBUS, certis causis inspectis, TEMPORALEM IURISDICTIONEM CASUALITER EXERCEMUS, &c.* Quibus planè concordat Bonifacius, & nullo modo contradicit Clemens V. locis citatis. vt mirum sit, Vigorium non erubuisse objicere antinomiam in decretis illis mirè cohaerentibus.

23 AD VI. Praeter plura alia, quae latiùs suo loco proferemus, placet nunc solùm breviter respondere cum Baronio ad annum 774. Grethsero in Apologia pro illo contra Goldastum, Spondano (ex Baronio) ad annū praedictum num. 4. Duvallio vbi suprà q. 4. & alijs Scriptoribus Galliae, decretū illud Adriani I. Papae, esse commentum Sigeberti schismatici, sequentis partes Henrici IV. dicti Imperatoris Germaniae, postea disseminatum à Calvinistis & Centuriatoribus. Quod planè demonstravit V. Cl. Petrus Pithoeus, antiquitatis Gallicae studiosissimus, ex ipsis Capitularibus Caroli Magni, quae notis illustravit, lib. 1. cap. 8. vbi haec habentur: *Sacrorum Canonum non ignari assensum Ordini Ecclesiastico praebuimus: vt scilicet Episcopi per electionem Clericorum & populi, iuxta statuta Canonum, de propria Dioecesi, remota personarum & munerum acceptione, ob vitae meritum, & sapientiae donum, eligantur, & verbo sibi subiectis vsquequaque prodesse valeant.* Vide suprà Disp. V. n. 26. plura alia ex Capitularibus & gestis eorundem Caroli & Adriani, quę luculentiùs hanc veritatem confirmant: sicuti & quae Disp. IV. sect. 1. per totam observavimus. Porrò monent ij Scriptores, Constitutionem hanc fuisse editam à Carolo Magno iam ornato Imperij fascibus: ac proinde circa finem vitae: nam non nisi novem annis ab accepto Imperio vixit: nec ab eo proditurum, si privilegio illo donatus fuisset ab Adriano I. Addimus & nos, Adrianum I. obijsse anno 795. die 26. Decembris, quo tempore Carolus nondum erat Imperator, sed Rex Francorum: vtpote qui longè postea, id est, anno Saeculari 800. ipso die Nativitatis à Leone III. Papa coronatus fuit Imperator: vt ex Eghinardo ipsius fideli historiographo, oculato teste, & assiduo collaterali, observat laudatus Pithoeus, & Petavius in Rationario ad eundem annum 800. Accedit, Eghinardum ipsum, qui tam exactè narravit res omnes Caroli, nec verbum fecisse de tali Privilegio cōcesso ab Adriano I. aut iure illius ad sacras investituras. Quare falsò fuit Gratianus, dum dist. 63. Can. 22. relationem illam Sigeberti ad verbum inseruit: sicuti & erravit inserens decretum commentitium Leonis VIII. (Vigorius perperam appellat VII.) quo is Pontifex concessisse legitur Othoni Imperatori eadem privilegia, quae olim Pipino & Carolo Magno data fuerant. Nimirum, Leo ille fuit Antipapa, rebellis Ioanni XII. & Benedicto V. veris Pontificibus: qui praesente Imperatore Othone in locum Ioannis XII. viventis suffectus fuit factione Germanorum, anno 963. in Romano Conciliabulo. Vnde omnia illa praedicti privilegij fundamenta, quibus innititur Vigorius, & alij, arundinea sunt. Non ergo Adrianus I. decrevit aliquid, cuius oppositum statuerit Adrianus III.

24 Alia argumenta eiusdem Vigorij, Edmundi Richerij, Ioannis Launnoij in Epist. ad Ludov. Maresiū, & quorundā aliorū, levissima sunt; ideóque ex dictis in hac ipsa Disp. & suprà Disp. XI. ac XXV. facilè solui possunt. Maneat itaque rata & firma auctoritas Romani Pontificis ad pronuntiandum de fide & moribus iudicio vltimo & irreformabili, ac nulli prorsus errori obnoxio. Quare consignemus Tractatum hunc clave aurea, id est, illustri testimonio S. Maximi in Epist. ad Orientales dicentis: *Omnes fines Orbis, qui Deum sincerè receperunt, & vbique terrarum Catholicè Christi fidem confitentur, in Ecclesiam Romanorum Pontificum, tanquam in Solem respiciunt: & ex ipsa Catholicae, & Apostolicae fidei recipiunt veritatem. Nec immeritò. Petrus enim legitur primo perfectam fidem esse professus, Domino revelante Math. 16. Tu es Christus Filius Dei vivi. Vnde & ei Dominus dicit: EGO ROGAVI PRO TE, VT NON DEFICIAT FIDES TUA.* Quid illustrius?

(.?.)

TRAC-

SECTIO QVARTA
APPENDIX.

Nonnulla alia argumenta nuperrimè edita ab Auctoribus Parisiensibus Notarum adversus Censuram Hungaricam; obiecta & soluta, ac plerumque regesta in ipsos Adversarios.

25 POST Editionē huius Operis, exeunte ferè anno proximè elapso 1683. prodiêre Coloniæ inter Vindicias Parisiensiū Notæ quædā in Censurā editam à Clero Hungarico adversus Declarationem Cleri Gallicani: quas statim ad nos transmittendas curavit Eminentissimus quidam S.R.E. Cardinalis. Illarum Auctores, quoniam plurimum exorbitant à regulis Christianæ moderationis, & præterea multa peccant adversus Sedem Apostolicam, gravissimâ eius notâ digni sunt, & vt ex instituto à Scriptoribus gravibus Catholicisque refellantur. Verùm omissis conviciorum plaustris, & audaciâ intolerabili, quâ invehuntur contra omnes ferè Auctores Catholicos doctrinam toto hoc Opere sparsam tradentes, nō veriti illam hæreseos notare; placet nūc solùm ex eorum indigesta farragine eruere argumenta, si quæ alicuius momenti sunt, & iis occurrere, præter ea, quæ toto Tractatu II. obiecimus, & solvimus.

26 OPPONVNT I. testimoniū Innocentii III. Papæ lib. 5. Epist. Regesti epist. 104. ad Philippum Augustum Francorum Regem, aientis: *Propter sententiam Evangelicam, quam ipse Deus expressit, vt quod Deus coniunxit, homo non separet; cùm absque dubio nec Sāctorum exempla, nec Patrū decreta intētioni tuæ in hoc suffragentur. Verùm si super hoc absque generali definitione Concilij determinare aliquid tentaremus, præter divinam offensam, & mundanam infamiam, quam ex hoc possemus incurrere, forsan Ordinis nobis & officij periculum imminerets cùm contra præmissam Veritatis sententiam nostra non posit auctoritas dispensare.* Hæc sunt verba Innocentij ab Adversariis obiecta, vt inde concludant, Pontificem illum firmiter credidisse ac docuisse, se quæstionem illam circa matrimonium Philippi Regis Galliarū, adeò celebrem eo tempore, non posse determinare absque definitione Generalis Concilij: quin immò si id facere auderet, imminere sibi periculum amittendæ dignitatis Pontificiæ. Cùm igitur eadem prorsus ratio sit cæterarum quæstionum circa fidem & mores; consequens est, vt nullius earum determinatio præstari ritè aut impunè possit à Romano Pontifice sine definitione Concilij Generalis.

27 Sed enim imprimis qui ita obiicit, criminetur necesse est innumeros Pontifices Romanos; & plerosque eorum sanctissimos ac doctissimos, qui à principio Ecclesiæ vsque modò, dubias de fide & moribus quæstiones ex cathedra determinârunt absque interventu aut definitione cuiuspiam Generalis Concilij: vt patet ex toto Tractatu I. huius Operis. Quin & ipse Innocentius III. iure culpandus esset, atque in ordinem redigendus, eùm plurimas eiusmodi quæstiones definierit in Rescriptis & Epistolis suis Decretalibus; & quidem plures, quàm quisquam alius Pontificum Romanorum: vt patet ex ipso Corpore Iuris Canonici: tum præterea ex Tomo II. Operum ipsius Coloniæ editorum anno 1575. in quo sunt duo libri Epistolarum, prior 557. earum continens, posterior 264. atque insuper quinque libri Constitutionum Decretalium: tum denique ex quatuor libris Epistolarum eiusdem, quæ anno 1631. prodierunt Tolosæ Tectosagum: id est, Regesti XIII. XIV. XV. & XVI. cum Notis Francisci Bosqueti, tunc I. C. postea Episcopi Monspeliensis. Nimirum, innumeræ quæstiones ab Innocentio determinatæ habentur in iis scriptis, quarum nulla est mentio in Concilio Generali Lateranensi IV. aliàs XII. Oecumenico ab ipso celebrato anno MCCXV. Quapropter, si quidquā evincunt Adversarij, ne Innocentius quidem, cuius testimonio abutuntur, constitit sibi, aut se continuit intra metas auctoritatis suæ: quin potiùs passim meruit gradu deijci, & deturbari ab Apostolica Sede. Egregiam porrò criminationem!

28 Resp. itaque, ex eo loco nihil effici, quod è re Adversariorum sit. Imprimis enim Innocentius verè & constanter censuit matrimoniū Philippi Augusti Regis Francorum celebratum & consummatū cum Engelberga legitima vxore sua dissolvi non potuisse, nec ab eo ritè in vxorem accipi Mariam (aliàs Agnetem) filiam Ducis Meraniæ: quam contra ius & fas, cum scandalo Galliarum & totius Orbis Christiani, superinduxit sibi vxorio nomine. Nimirum, adeò manifestum erat Innocentio III. ex sacris litteris, & testimonio illo Christi D. prius matrimonium perstitisse validum, & posterius illegitimum, atque irritum, vt nullis precibus, nullo malorum imminentium timore, nullius gratiâ adduci potuerit ad dispensandum, quòd crederet id esse contra ius divinum. De quo legēdæ speciatim ex lib. 1. Epistolæ 4. & 171. & & 346. atque ex lib. 2. Epist. 186. Cùm verò Rex effreni libidine abreptus nollet redire ad pristinam vxorem, nec recedere ab adultera, Innocentius misso Legato Petro Diacono Cardinali iussit, vt Galliarum Regnum Ecclesiastico subiiceret interdicto, ita vt nullum in eo di-

31 Respondeo, dato quód verba illa verè prolata fuerint à sanctissimo illo & doctissimo Pontifice, cùm iam Pontifex esset (potuit enim ea dixisse, & testamentum condere antequam Pontifex eligeretur) non debere aut posse ea accipi de errore pronuntiantis ex cathedra, sive definientis iudicio vltimo ad docendum totam Ecclesiam: sed solùm de errore privato & personali, cuius capax est Pontifex Romanus. Nimirum hoc sensu errare potest in Consistorio, & in Concilijs, ac sermonibus privatis, & publicis; proferreque, ex ignorantia saltem, quædam erronea adversus Catholicam fidem, & adhærere opinionibus ipsi contrarijs; iuxta sententiam probabilem Theologorum, quæ docet, Pontificem Romanum, prout hóminem singularem, sic errare posse, immo & hæreticũ fieri. Quare nihil mirum quód Gregorius, eius sententiæ memor, protestationem illam ederet, anticipato iudicio retractans, & indicta volẽs, quæcumque forsan de cætero dicere contingeret vbivis adversus Catholicã fidem. Cum hoc tamen cohæret quód tum reipsa, tum ex mente ipsius Gregorij, Pontifex Romanus, vt talis, sive quatenus loquens ex cathedra, aut intra aut extra Concilium, errare nullatenus posit, vel definire, adhuc ex ignorantia, quidquam contrarium fidei. Itaque permisso quód Pontifex intra Concilium aut Consistorium, dum examinatur controversia aliqua, sive quæstio de fide aut moribus, velitando aut perquirendo aut disserendo, dicat aliquid contrarium fidei; adhuc tamen vbi accesserit ad proferendum iudicium ex cathedra, sive ad definiendum pro tota Ecclesia, errare nullatenus potest. Id enim constat palam ex pollicitatione Christi Petro facta de non defectura fide ipsius ad confirmãdum in ea fratres, & ex plurimis alijs, quæ passim in hoc Opere dicta sunt. Et certè doctrina adeó communis & recepta ab initio in Ecclesia, ac sæpissimè tradita à Prædecessoribus eiusdem Gregorij, & nominatim à S. Agathone Papa, qui triginta sex retro annis Ecclesiam gubernaverat (cuius verba exscripsimus Disp. IX. num. 12.) non potuit latere eundem Pontificem pariter doctissimum ac sanctissimum, ὃς διὰ τὰ ὑπ' αὐτοῦ γινόμενα ποιήματα Διάλογος ἐκλήθη (vt loquitur de eo Cedrenus ad annum decimum Leonis Isaurici) *qui ob diuinas suas lucubrationes Dialogi cognomẽ obtinuit*. nimirum olim Gregorius Magnus, cui is simillimus extitit, eodem cognomento à Græcis insignitus fuerat. Vnde & Spondanus cum Baronio ad annum 731. num. 1. inquit de eo: *Cuius si scripta extarent, resque ab eo gestæ intelligentiùs exaratæ essent, Gregorio Magno haud minorẽ existimares.* Quomodo ergo Pontificem tam doctum & eruditũ fugisset res adeó nota? Verùm & præterea speciatim id extorquetur ex posteriore ipsius Epistola Dogmatica ad Leonem Isauricum Imperatorem Orientis, & Imaginum sacrarum persecutorem crudelissimum: cui, inter alia, inquit: *Audi humilitatem nostram: Imperator, cessa; & sanctam Ecclesiam sequere, prout inuenisti & accepisti. NON SVNT IMPERATORVM DOGMATA, SED PONTIFICVM: QVONIAM CHRISTI SENSVM HABEMVS.* Hæc ille gloriosus Pontifex, instruens Leonem in fide, à quâ exciderat, & inseipso ac cæteris PP. Romanis agnoscens sensum Christi ad tradendum fidei dogmata. Sensus autem Christi nulli errori obnoxius est. Itaque verbis illis in obiectione allegatis solùm indicat, posse sibi contingere errorem aliquem circa res fidei, quatenus singularis persona erat, etiam intra Consistoriũ aut Concilium: non veró quatenus erat R. Põtifex, & definiens aliquid ex cathedra circa fidem aut mores.

32 Quia veró Auctores Notarum in Censuram Hungaricam, pariter in eam invehuntur quatenus Pontifici Romano asserit potestatem auferendi Regna Principibus deviantibus à fide; oportet vt in illos regeramus auctoritatem ipsius Gregorij II. quâ abutuntur. Is enim eam potestatem in se agnovit, & in praxim vsumque deduxit contra impium Leonem Isauricum Orientis Imperatorem. quod palam testantur Græci Historici, consentientibus omnibus Latinis. Porró ex illis Theophanes ad annum Leonis 13. ait: *In Seniori verò Roma Gregorius vir Apostolicus, & Petri verticis Apostolorum consessor, verbo & actu coruscans, REMOVIT ROMAM ET ITALIAM, NEC NON ET OMNIA, TAM REIPVBLICÆ, QVAM ECCLESIÆ IVRA IN HESPERIIS, AB OBEDIENTIA LEONIS, ET IMPERII SVB IPSO CONSTITVTI.* Præterea cùm initio anni IↃCCXXX. è throno Patriarchali exturbatus fuisset S. Germanus, & in eum intrusus Anastasius Syncellus, ait idem Theophanes: *Gregorius sanctissimus Præsul Romanus, Anastasium vnà cum libellis abiecit; Leonem per Epistolas redarguens, tanquam impiè agentem; & Romam cum tota Italia ab illius Imperio recedere faciẽs.* Cedrenus quoque ad eundem nonum Leonis annum: *Anno nono Leo impius cœpit de sacris Imaginibus evertendis mentionem facere. Quo cognito, Gregorius Romæ Papa tributis Italiæ & Romæ eũ prohibuit: missa etiam Decretali Epistola monens, non esse Imperatoris de fide statuere, aut violare veteris Ecclesiæ decreta a SS. PP. facta.*

De-

Denique Zonaras contestatur inquiens de eodem Gregorio: *Imperatorem synodico anathemate obstrinxit: & vestigalia, quæ ad id vsque tēpus Imperio inde pendebantur, inhibuit, ICTO CVM FRANCIS FOEDERE.* Et paucis interiectis: *Papa Gregorius, deserta Imperatoris obedientia, vt dictum est, ob perversam illius opinionem, PACEM CVM FRANCIS FECIT, cùm priùs sæpe dedisset operam, vt Leonem per litteras ab odio Dei reuocaret, atque ad cultum sacrarum Imaginum reduceret. Sed id planè erat Æthiopem dealbare.* Hæc ille. Verùm ò mira rerum catastrophe! Tunc Franci icto fœdere cum Romano Pontifice consenserunt, vt abdicaret Leonem magnâ Imperij parte. Idipsum præstitère eodem sęculo erga Regem suum Childericum à S. Zacharia Papa abrogatum. Idem denique longè postea in Concilio Generali Lugdunensi I. aliàs XIII. Oecumenico, Præside Innocentio IV. Papa, & adstante S. Ludovico Rege, ac probantibus Galliarum Episcopis; & ipsâ Parisiensi Academiâ adversus Imperatorem Fridericum II. Cæsarea potestate privatum. Nunc autem Gallicani Præsules, & Auctores Parisienses Notarum adversus Censuram Hungaricam, alia omnia volunt, quin & hæreticam (si superis placet) dicunt eam doctrinam, quam ipsorum maiores sanctam & Catholicam toties censuerunt!

33 OPPONVNT III. Augustinum Epist. 162. quasi aientem, licuisse Donatistis à sententia Melchiadis Papę appellare Generale Concilium. Id enim significat verbis illis: *Restabat adhuc plenarium Ecclesiæ vniuersæ Concilium: vbi etiam cum ipsis iudicibus causa posset agitari: vt si malè iudicasse cōvicti essent, eorum sententiæ soluerentur.* Ergo ex mente illius S. Doctoris Concilium Vniversale est superius Romano Pontifice: cùm ab huius sententia liceat appellatio ad illud.

34 Respondeo mirum esse quòd quispiam Adversariorum præsidium sibi quærat in Augustino, qui tam sæpe, tam apertè nostram doctrinam confirmat, locis exscriptis Disp. VIII. num. 61. & Disp. X. sect. 3. & 5. immo & in Epistola ipsa nobis obiecta: quâ ij aut alienis, aut non ęquis oculis videntur legisse. Etenim ibidem ex instituto refellit Donatistas quòd in causa Cęciliani non acquievissent iudicio Melchiadis Papæ, sive (vt palam inquit columna tertia) *ROMANÆ ECCLESIÆ, IN QVA SEMPER APOSTOLICÆ CATHEDRÆ VIGVIT PRINCIPATVS.* Deinde col. 4. Concilium illud Donatistarum resistentium iudicio Melchiadis appellat *PERVERSVM ATQVE NEFARIVM,* & ex traditoribus constans. Et cùm ij iniquè appellassent Imperatorem Constantinum, ait S. Doctor col. 5. *Arbitrum & iudicem causæ TRADITIONIS ET SCHISMATIS illi eum fecerant, qui ad eum etiam preces misserant, ad quem postea prouocarunt: & tamen iudicio eorum acquiescere noluerunt.* nimirum, Præsulum, quorum iudicio Constantinus rem commisit. Postea col. 6. ait: *Qualis ipsius Beati Melchiadis VLTIMA PROLATA EST SENTENTIA; quam innocens, quam integra, quàm prouida, atque pacifica, &c. O virum optimum, ò filium Christianæ pacis, & PATREM CHRISTIANÆ PLEBIS!*

35 Verba autem illa Augustini ab Adversarijs obiecta, omnino contra ipsius mentem detorquentur ad sensum schismaticum, qualis erat Donatistarum, in quos ille disserit. Non enim ait S. Doctor absolutè licuisse ijs appellationem ad Concilium Oecumenicum. Sed solùm ex hypothesi sententiæ iniustę à R. Pontifice latæ permissâ, & nullatenus concessâ, inquit conducibilius fuisse vt expectarent Concilium Oecumenicum coram ipso Pontifice & cæteris Episcopis, ad rem maturiùs examinandam, quàm tot Iniquitates eo loco memoratas perpetrare, & accusare Papam, aliosque Episcopos coram Imperatore. Hoc enim longè peius est, quàm illud. Id palam constat ex verbis ipsis S. Doctoris eodem loco: *Ecce putemus* (id est, fingamus) *illos Episcopos qui Romæ iudicarunt, non bonos iudices fuisse: restabat adhuc plenarium vniuersæ Ecclesiæ Cōcilium, vbi etiam CVM IPSIS IVDICIBVS causa posset agitari: vt si male iudicasse conuicti essent, eorum sententiæ soluerentur.* Deinde subdit, non sic eos fecisse, sed cōtra ius & fas ad Imperatoris tribunal prouocasse. *Iudices enim Ecclesiasticos tantæ auctoritatis Episcopos : : : : : non apud alios Collegas, sed apud Imperatorem accusare ausi sunt, quòd malè iudicarint.* Itaque non probat August. provocationem Donatistarum ad Concilium, sed summùm ait, futuram minùs malam, aut tolerabiliorem, quàm provocationem ad Imperatorem, in causa illa purè Ecclesiastica. Immo nec loquitur de recursu ad Concilium prout distinctum à Papa, sed ad Papam ipsum simul cum Concilio Oecumenico circa controversiam illam, quæ certè non erat iuris, sed solius facti, in qua Pontifex errare potuit & potest. Vnde errant toto cœlo qui ex ijs verbis Augustini colligunt, Papam esse inferiorem Oecumenico Concilio. Sed de his hactenus.

TRAC-

TRACTATVS
TERTIVS.
PRO AVCTORITATE
SVPREMA CATHEDRAE S. PETRI
IN TOTVM ORBEM CRISTIANVM,
ANIMADVERSIONES
IN NVPERAM DECLARATIONEM EDITAM AB ILLVSTRISS. CLERO GALLICANO PARISIIS XIX. MARTII, M.DC.LXXXII.

PROOEMIVM.

HACTENVS Immorati fuimus controversiæ omnium præcipuæ, quotquot inter Catholicos hisce annis exagitantur: vtpotè ex cuius certa & firma resolutione, qualem hactenus præstitimus, obstruatur omnis via ad suscitandum Ianseniſmum, iam antea sacro anathematis igne fulguritum ab Innocentio X. immo & ad revocandas ex Orco innumeras alias hæreses, quæ omnibus ferè sæculis ortæ, à sola Sede Apostolica, sine interventu vllius Synodi Oecumenicæ, abscisæ fuerunt. Nec solùm ostẽdimus auctoritatem Pontificis Romani infallibilem ad pronuntiandum de fide & moribus, iudicio vltimo & irreformabili independenter à Concilio Generali, aut consensu Ecclesiæ accedente; sed etiam potestatem supra illud: præsertim Disputationibus XV. XVI. & XVII. Verùm circa hoc secundum oportet nonnulla quædam subiungere, & similiter circa alia capita, quæ in Declaratione nuperrima Comitiorum Parisiensium Ecclesiæ Gallicanæ continentur. Id autem studebimus præstare servato ordine capitum, seu §§. illius. Nec verò animus est persequi infinitas illas quæstiones, quæ iam latisimè exagitatæ fuerunt circa eandem materiam à quibusdam Scriptoribus: sed solùm excursu quodam eas libare, & proferre quæ nos ipsi observare potuimus, & opportuna visa sunt ad inquirendum in eam Declarationem, præter ea quæ in duplici Tractatu anteriori præmisimus.

DISPVTATIO XXXIV.

AN ECCLESIA GALLICANA PRÆ ALIIS Nationalibus Orbis Christiani habeat libertates aliquas, ob quas sit vllatenus exempta ab obedientia aut subiectione omnimoda in Sedem Apostolicam, seu Romanum Pontificem.

IN PRAEFATIONEM DECLARATIONIS RECENTIS Illustrissimi Cleri Gallicani.

VERBA Præfationis hæc sunt: *Ecclesiæ Gallicanæ decreta, & libertates à maioribus nostris tanto studio propugnatas, earumque fundamenta sacris Canonibus, & Patrum traditione nixa, multi diruere moliuntur; nec desunt qui earum obtentu Primatum Beati Petri, eiusque Successorum Romanorum Pontificum, a Christo institutum, ijsque debitam ab omnibus Christianis obedientiam, Sedisque Apostolicæ, in qua fides prædicatur, & vnitas servatur Ecclesiæ, reverendam omnibus gentibus maiestatem imminuere non vereantur. Hæretici quoque nihil prætermittunt, quò eam potestatem, qua pax Ecclesiæ continetur, invidiosam, & gravem Regibus & populis ostentent; ijsque fraudibus simplices animas de Ecclesiæ Matris, Christique adeo communione dissocient. Quæ vt incommoda propulsemus, Nos Archiepiscopi, & Episcopi, Parisijs mandato Regio congregati, Ecclesiam Gallicanam repræsentantes, vnà cum cæteris Ecclesiasticis viris nobiscum deputatis, diligenti tractatu habito, hæc sanciendа, & declaranda esse duximus.* Hucusque Illustrissimi Præsules in ipso aditu, quem sanè qui legerit, expectabit planè in Declaratione succedente apertissimam defensionem auctoritatis Pontificiæ, sive Sedis Apostolicæ: verùm ea perlecta, se delusum inveniet, occurretque statim illud: θη-*σαυρὸς ἄνθρακες*. Non enim ab aliquo cœtu Catholicorum & sacrorum hominũ videtur apertiùs impeti aut labefactari potuisse Apostolicæ Sedis auctoritatem, quàm sequentibus capitibus eiusdem Declarationis, contra quàm in eius fronte apparet. Sed ijs nunc missis, quę palam in progressu ostendemus, oportet examinare verba priora eiusdem præfationis.

SECTIO PRIMA.

Examinatur quænam sint, siue in quo consistant libertates Gallicanæ Ecclesiæ. Porrò aut illas non esse peculiares, quales esse significant Illustrissimi eius Præsules in nupera Declaratione; aut schismaticas apparere. Opinio Pragmaticorum eius Regni, ac præterea Ioannis Launnoij, refutata.

2 VIDEBITVR Alicui fortasse Disputatio hæc nulla enus necessaria, & præterea extra rem. Id apparet ex eo quòd Ecclesia Gallicana, sicut profitetur Catholicam fidem, ita etiam obedientiam ad Romanum Pontificem: ideòque, quemadmodum longissimè est à nota hæreseos, ita etiam à nævo schismatis. Ergo se agnoscit omninò subditam Sedi Apostolicæ, sive Pontifici Romano, æquè ac cæteræ Ecclesiæ Nationales Hispaniæ, Germaniæ, &c. ac proinde non gloriatur se vllo modo præ alijs immunem ab ea subiectione. Quare videtur frustra, & omninò extra rem, id ipsum à nobis vocari in controversiam.

3 At enim illam non esse omninò inutilem, multa sunt, quæ suadeant. Imprimis verba priora Declarationis aliquam libertatem Ecclesiæ Gallicanę propriam præseferunt, quam Illustrissimi Pręsules sartam tectam custodiri volunt, & à multis impugnatam conqueruntur. Propterea enim aiunt, *Ecclesiæ Gallicanæ decreta, & LIBERTATES A MAIORIBVS NOSTRIS TANTO STVDIO PROPVGNATAS, earumque fundamenta sacris Canonibus, & Patrum traditione nixa, multi diruere moliuntur.* Aliquam ergo libertatem peculiarem in Ecclesia Galliarum agnoscunt ij Antistites, quam propterea ipsorum maiores tan-

tanto studio asseruerint. Immò non vnam libertatem, sed *libertates* plurali numero, se habere profitentur.

4 Videamus nunc, quænam, & in ordine ad quid, sint eę libertates Gallicanæ Ecclesię. Non enim solùm accipitur libertas eò loci, quemadmodum ab Aristotele lib. 3. Ethicorum, vbi προαίρεσις definitur βουλευτικὴ ὄρεξις τῶν ἐφ' ἡμῖν. nec sicut à cæteris cum ipso Philosophis, & Theologis, pro faculiate indifferenti ad agendum vel non agendum. Nimirum, hoc sensu quælibet Ecclesia sub cœlo, etiam exigua, & vnius oppiduli, constans hominibus ratione vtentibus, libertate prædita est: cùm possit agere, aut non agere pro libito. Vlteriùs (& eodèm ferè recidit) nec sumitur pro naturali facultate eius quod cuique facere libet, nisi quod vi, aut iure prohibetur. Sic enim intellecta libertatis notio, iuxta definitionem Florentini I.C. l. *libertas* ff. de statu hominum, est etiam valde communis.

5 Rursus nec libertatem Gallicanæ Ecclesię vsurpari pro ingenuitate servituti oppofita, eodem argumento efficitur; cùm & illa communis sit cuilibet civi Romano, seu homini libero. Deinde nec locus est, vt in ea Declaratione libertas laxiùs vsurpetur pro iure illo, quod inter cives æquū leges constituunt, nullo discrimine habito, nec fortunę, nec dignitatis: vt omnes liberi sint, neque quisquam pateat, nisi legibus. Hoc enim sensu nullam esse prærogativam Gallicanæ Ecclesiæ prę reliquis Orbis Christiani, sed omnibus ijs communem libertatem esse, videtur exploratum.

6 Nec præterea ibidem *libertas* pro eodem accipitur, ac παῤῥησία apud Græcos: id est, pro quadam audacia loquendi, admonendi, dicendi sententiam, increpandique; quæ in meliorem partem accepta significat animum liberum ad dicendum quod sentimus iuxta rectam rationem, nullius respectu, gratiâ, aut potentiâ commoti. Hoc enim sensu similiter communis est libertas cuilibet, non solùm Ecclesiæ, aut congregationi fidelium, sed & viro iustitiæ ac veritatis amanti. Verùm sub hac consideratione an hodierna Ecclesia Gallicana quoad potiorem sui partem, quæ solos Episcopos complectitur, exerceat eiusmodi libertatem; non pauci dubitant, præeunte SS. D. N. Innocentio XI. in Epistola scripta ad eosdem Illustrissim. Antistites die 11. Aprilis 1682. & suprà exscripta Disput. XI. sect. 8. Ibidem enim incusantur metùs ad loquendum, admonendum, dicendum sententiam, & increpandum potestatem sęcularem, qualiter oporteret pro tuenda Ecclesię immunitate.

7 Cùm ergo Declaratio ipsa *libertates Ecclesiæ Gallicanæ* præseferat veluti singularem quandam, & peculiarem prerogativam, quę ad alias sub cœlo Ecclesias non porrigatur; alia videtur restare notio, sub qua *libertas* ibidem accipiatur. Nimirum, eo proportionali sensu, quo olim *liberi populi* appellabantur, qui suis legibus peculiaribus vterentur, neque Principi alicui, vel alteri populo subiecti essent, aut vectigal vllum penderent. quo sensu Carthago aliquandiu, Corinthus, Athenæ, & Roma ipsa quinque sæculorum spatio libertatem habuit.

8 Iuxta hanc considerationem idem erit dicere Gallicanam Ecclesiam *liberam*, seu *libertatibus* præditam, ac suis peculiaribus legibus vtentem, neque alicui Hierarchæ, aut alteri Ecclesiæ subditam. Hoc sensu libertatem Ecclesiæ Gallicanæ interpretantur multi, de quibus conqueritur Gibalinus lib. 5. de Iure Canonico cap. 3. §. 14. num. 73. *Quoniam libertatem*, inquit, *Ecclesiæ Gallicanæ, defectionem quandam à Sede Romana, vel fingunt, vel ineptè interpretantur, quasi libertas eius aliter retineri non possit. Quare dum liberam volunt, schismaticam faciunt, & nobilissimum Ecclesiæ membrum à suo capite divellunt.*

9 Verùm apage sensum planè schismaticum. Sic enim Gallicana Ecclesia non subiaceret Romanæ, nec illius Pontifici, qualiter olim aliqui Patriarchæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ de illa prædicare ausi sunt contra sensum totius antiquitatis Christianæ, contra Primatum cathedræ S. Petri, & demum adversus fidem, in verbis ipsis Evangelij contentam, in Concilijs Generalibus explanatam, & perpetua Ecclesiæ, ac Patrum traditione confirmatam, quæ docet, Romanum Pontificem esse B. Petri Successorem in Primatu, & regimine Ecclesiæ Vniversalis; cui proinde omnis sub cœlo Ecclesia, & totus Orbis Christianus subiaceat, tanquam Vicario Christi in terris. Quin & si Antistites Gallicani Ecclesiam suam eo sensu liberam declararent; iam illa non esset Ecclesia Gallicana, quæ hactenus à tempore Apostolorum nota fuit. Illa enim semper se per omnia subditam agnovit Romanæ Ecclesię, eiusque Pontifici, summâ animi obedientiâ: vt ex innumeris testimonijs constat, quorum plurima Tract. I. sparsim observavimus, & plura adhuc infrà proferemus. Legēdus est post plurimos alios ea de re D. Petrus Marca Archiepiscopus Parisiensis in Opere de Concordia Sacerdotij, & Imperij, passim ferè eandem doctrinam confirmans. Nominatim verò libro 1. capite 2. 3. 7. & 9.

testatur, Romanum Pontificem supremam auctoritatem in rebus Ecclesiasticis exercuisse, iudicijs ad relationes, & appellationes redditis, *AB EO TEMPORE, QUO FIDES CHRISTIANA EST IN GALLIIS. Deinde, Papam iure diuino esse Vniversalis Ecclesiæ Caput, atque adeo Gallicanæ, quæ est idius membrum.* Denique, *generalia decreta à Romanis Pontificibus in Gallias, atque in alias Provincias missa, magno plausu ab Imperatoribus Romanis, deinde à Francorū Regibus post constitutū Regnū, vsque ad hanc ætatem recepta fuisse.* Hęc ille Archipręsul. Alioqui esset longè alia Gallicana Ecclesia noua à veteri, & solo nomine cum illa conueniens: sicuti hodiernā Ecclesiam Anglicanā esse prorsus aliam à veteri, & solius nominis commerciū cum ea habere, clarius est apud Catholicos, quā vt probatione egeat. Quapropter Coriolanus Pręlud. 9. in Concil. corol. 2. fortasis spectans ad Gallicanam Ecclesiam ait: *Ecclesia Romana est Mater & Caput omnium Eccclesiarum. Qui extrà Romanam Ecclesiam est, extra salutem est.*

1 Postquam eas libertatis notiones reiecimus tanquam alienas à sensu Declarationis Illustrissimi Cleri Gallicani, superest deveniamus ad examinandam opinionem frequentem eorum, qui intra Gallias docent, præcipuam libertatum eius Ecclesię rationem in eo sitam esse, vt Concilium Oecumenicum sit superius Romano Pontifice. Ea opinio videtur potissimùm tradita à Carolo Cardinali Lotharingo in Commonitorio ad suum Secretarium Ioannem Britonem Romæ degentem pro instructione Tridentinæ Synodi, vbi postquam extulit Concilium Constantiense & Basileense, depressitque Florentinum, & consequenter docuit, Concilium Oecumenicum esse supra Papam, subdit: *Privilegia, seu libertates Regni, in hac veritate positæ sunt vniuersæ. Et eam ob causam disputatio huiusmodi si fiat, tota ad subversionem audientium convertetur, Regnum separabitur, ac distrahetur: quod erit commune ac summum illius exitium. Non credere, vel vnum esse Antistitem, qui his consentiat, insanum esset.* Loquitur autem de articulis illis, quos ad instantiam Concilij Basileensis probarunt olim quędam Academiæ, & quorum primus hic ac pręcipuus fuit: *Veritas est Catholicæ fidei, sacrum Generale Concilium supra Papam potestatem habere.* Itaque libertates Ecclesię Gallicanę sitas esse vult in eo quòd Pontifex sit inferior Concilio Oecumenico. Quam opinionem plerique ex Pragmaticis in Gallia sequi solent, & ex Theologis Parisiensibus acriter tuetur Ioannes Launnoius varijs locis: & in Epistola ad Antonium Taurom, *Romanam & melioris ævi constantiam* appellat Commonitorium illud, doletque fidem in eo testatam iam flocescere in Gallia, & hæresim in illo damnatam prævalere.

11 Sed enim eam Lotharingam fidem opinionemque infirmam censet ex Gallis ipsis eruditissimus D. Petrus Marca Archiepiscopus Parisiensis libro tertio de Concordia Sacerdotij & Imperij capite septimo numero primo, cuius synopsis, à Stephano Baluzio præmissa, est: *Confutatur communis opinio quæ docet, præcipuam libertatum regulam hanc esse, vt Concilium Oecumenicum superius Romano Pontifice dicatur: nam quamvis hæc sit Scholæ Gallicanæ sententia, non est vna ex libertatibus Gallicanis.* Deinde citat. numer. primo, ait: *Qui Romani Pontificis odium in has libertates concitant, id præcipuè vrgent, eas alia ratione constare non posse, quam Apostolicæ Sedis dignitate in eo maximè imminuta, quòd Concilij Generalis auctoritati subijciatur.* Itaque quidquid olim Amplissimus Cardinalis Lotharingus censuerit, aliquis inventus est Gallicanorum Præsulum, isque Archiepiscopus Parisiensis, ac diu versatus in negotijs Curiæ, qui censuerit libertates Gallicanæ Ecclesiæ non niti in potestate Concilij Oecumenici supra Papam. Deinde eam ipsam impugnare videtur postea libro 5. capite 7. & 8. eiusdem Operis, vbi latè docet, potestatem Pontificis in reliquam Ecclesiam, siue Concilium, esse instar Imperatoris in Rempublicam & Senatum. quam constat monarchicam esse & superiorem.

12 Aliunde præterea impugnatur ea opinio. Permisso enim, & nullatenus concesso, quòd Romanus Pontifex sit inferior Concilio Oecumenico, nulla inde libertas oriri potest in Gallicana Ecclesia prę alijs Nationalibus. Omnes enim æquè à decretis & præceptis Pontificijs recursum habebunt ad Synodum Oecumenicam, & illam appellare poterunt in causis quibuslibet: vt manifestum est. Ex principio enim, siue thesi indifferenti, & prorsus communi, qualis est illa relatè ad omnes, *Papam esse inferiorem Concilio Oecumenico*; non potest oriri peculiaris, & propria collectio in gratiam Ecclesiæ Gallicanæ præ alis. Dum igitur Illustrissim. Galliarum Præsules in fronte ipsa Declarationis suæ præseferunt libertates Ecclesiæ suæ, tanto

tanto studio à maioribus propugnatas, veluti peculiares & proprias ipsius præ alia Ecclesia sub cœlo s ooo nituntur in illa thesi.

13 Vlteriùs. Cùm exploratum sit, nullam conclusionem seu collectionem esse firmiorem principio cui innititur; libertates Gallicanæ nullam omnino firmitatem habebunt, nec dignæ censebuntur, quæ *tanto studio à maioribus propugnatæ fuerint.* Principium enim illud, sive thesim, *Papam esse inferiorem Concilio*, nihil prorsus veri habere, nullâ firmitate consistere; contrariam esse sacris litteris, traditioni perpetuæ Ecclesiarum, doctrinę Conciliorum Generalium, communique sensui Patrum, & Theologorum, iam satis indicavimus suprà Disputat. XV. & XVI. pluresque insignes Viri post Cardinalem Turrecrematam ex professo demonstrárunt: ac tandem definitum fuit in Concilio Generali Lateranensi sub Leone X. Session. XI. cuius verba exscripsimus citatâ Disputat. XV. sectione 4. Quin & longè plures ex ipsis Gallis Oecumenicam Synodum subdidisse Papæ, quàm prętulisse, demonstrant nuper in media Gallia scribentes post Henricum Spondanum ad annos Christi 1418. numero 5. Theophilus Raynaudus in Opusculo inscripto Αὐτόσ[illegible], puncto 11. & 12. (vbi acerrimè confutat appellationes à Papa ad Concilium, veluti schismaticorum proprias) Coriolanus in Concilia prędudio quarto (vbi docet Papam esse Concilio superiorem, & in potestate iurisdictionis excedere Concilium, illique robur & potestatem conferre) Rives in Epitome Canonum Conciliorum Præludio quinto, vbi eandem doctrinam tradit, ac recentiùs Cabasutius in Notitia Ecclesiastica, in Synopsi historica Sæculi XV. numero 21. pag. 508. vt innumeros alios eiusdem florentissimæ Nationis Scriptores prętercam. Si igitur Gallicanæ libertates innituntur illi thesi, *Papam esse inferiorem Concilio Oecumenico*; nullius profectò firmitatis sunt.

14 Denique. Eatenus libertates Ecclesiæ Gallicanæ niti possunt opinione subdente Papam Concilio Oecumenico, quatenus à definitionibus, decretis, & sententijs illius possit ad hoc esse iusta ac legitima appellatio, tanquam ab inferiori ad superius. Neque enim vllo alio modo, vel in speciem, ea opinio ad eiusmodi libertates conferre potest. Arqui appellationes eiusmodi schismaticas esse, & solùm interpositas fuisse ab ijs, qui in Ecclesia schismatici habiti sunt, aut etiam hæretici, observat fusè Raynaudus vbi suprà punct. 1. & 3. varijs & luculentis exemplis, nosque fortassè vberiùs in progressu Operis demonstrabimus. Non ergo libertates Gallicanæ Ecclesię niti possunt opinione subdente Papam Concilio Oecumenico, nisi in ijs lateat venenum aliquod doctrinæ schismaticæ. Cùm ergo non sit fas id cogitare de tanta ac tali Ecclesia, reliquum est vt ea Pragmaticorum, & Launoij opinio sit prorsus aliena à veritate.

SECTIO SECVNDA.

Exscribitur opinio Illustrissimi D. Petri de Marca circa libertates Ecclesiæ Gallicanæ, in quonam positæ sint.

15 ILLVSTRISSIM. D. Petrus de Marca in Opere allegato de Concordia Sacerdotij & Imperij (cuius exemplar quoddam nobis amicè communicavit nobilissimus iuxtà ac doctissimus D. D. Gregorius de Solorzano & Castillo, Ordinis Calatravensis, Primarius Iuris Pontificij Antecessor in hac Academia, qui & præterea superioribus annis Relectionem eruditam de potestate Papæ suprà Concilium edidit) lib. 3. cap. 7. refutans opinionem Pragmaticorum paulo antè impugnatam, aliter Gallicanas libertates exponit. Verba illius subiungo.

16 * Solet à plerisque Pragmaticis hoc ferè præcipuum constitui libertatis Gallicanę theorema, Concilium Oecumenicum superius esse Summo Pontifice: vnde sequitur nihil à Sedis Apostolicę Præsulibus tentari posse quod Synodorum Generalium definitionibus adversetur. Invidiosâ quęstionâ fecit nimium partium studium: quod si abesset, vexatissima illa contentio facilè componi posse videretur. Scio quid Theologi Parisienses constanter professi fuerint in Concilio Constantiensi, Gersonis auspicijs, quod omnes EcclesiæPatres tunc amplexi sunt, in vnum conspirantibus omnium Episcoporum, & nationum votis. Scio quid Basileensis Synodus, quæ, paucis exceptis, omnes ferè Occidentis Episcopos continebat, de hac re decreverit, quidquè à Gallicanæ Ecclesiæ Theologis passim doceatur. Attamen si cum bona Magistrorum venia, id quod sentio liberè profiteri liceat, existimo libertates Ecclesię Gallicanę hoc axiomate non omnino niti. Qui Romani Pontificis odium in has libertates concitant, id precipuè vrgent, eas alia ratione constare non posse, quàm Apostolicæ Sedis dignitate, in eo maximè imminuta, quòd Pontifex Concilij Ge-

 nera-

neralis auctoritati subijciatur. Attamen hæc sententia, etsi in Schola Parisiensi, & cæteris huius Regni Academijs certissima habeatur, in foro apud nos non disceptatur; qui libertates perinde tuemur, si de Concilij Generalis novis decretis, ac si de Romani Pontificis constitutionibus agatur. Quin etiam receptos mores, & consuetudines Ecclesię Gallicanæ, nostro vsui commodas, adeò retinemus, vt etsi Canone Concilij Generalis destituamur, quo illę firmatę sint, tamen ab ijs nobis discedendum esse non censeamus.

17 Quare non est quod hæreamus in ea regula, quæ Romanis stomachum movet, & quę rebus nostris non prospicit, vt par est. Fruatur Summus Pontifex aut æquo iure cum Concilijs Generalibus, aut superiori. Illud vnum in foro expendetur, an nova constitutio, vel novum rescriptum rebus Gallicanis consulat, aut noceat. Si receptos Canones, vel receptos mores infringat aliquo pacto, eius ratio non habebitur, nisi consensu publico accedente. Præterquam quod enim hæc novarum legum conditio, & præcipuè Ecclesiasticarum, vt assensu eorum, quorum interest, probentur; id sibi præcipuè vendicat Cannnum reverentia, vt ijs Pōtifices Romani derogare velle non censeantur, etsi fortassè formulis rescripti ex stylo Curiæ aliter cautum sit. Hęc est enim innata Canonum, & Decretorum conditio, vt perpetuò vim suam obtinere debeant, nec mutationibus illis subiaceant, quę in legibus secularibus sunt frequẽtissimę ob rerũ mundanarũ mobilitatẽ, vt loquar cum Innocentio I. Tribus autem modis, præcipuè antiquis legibus, & Canonibus derogari solet. Vel nova lege promulgata, quę priorem abroget, vel dispensatione, & venia legis, aut derogatione certo quodam casu alicui concessa, vel privilegio perpetuo indulto. Novæ leges ferri non debẽt, nisi magna, & evidenti vtilitate cogente quia durũ est ab eo iure, quod diu æquum visum est, recedere, vt dixit Vlpianus. Quod præcipuè locum habet in legibus Ecclesiasticis, quæ à Spiritu sancto conditæ dicuntur à Leone I. Quã ob causam venia quoque Canonum non facilè indulgenda est, nec dispensationibus privatis, nec privilegijs personalibus, aut perpetuis.

18 Itaque non agimus cum Sede Apostolica quasi cum potestate quadam certis regulis ita devincta, vt eas nullo casu egredi possit; cùm sciamus Canonum dispensationem, cuius est in politica Ecclesiastica frequentissimus vsus, Summo Pontifici præcipuè concreditam. Sed veluti ex pollicitatione, quam suis decretis Canonum, & constitutionum executionem spoponderunt, à B. Petri Successoribus cum debita reverentia exigimus. Quantum verò Canonibus detulerint Romani Pontifices per omnes ætates, perpetuò & verbis & factis testati sunt; eademque operâ libertates nostras inviolatas spondere visi sunt. Cuius rei insigne præbet exemplum Ioannis Chrysostomi contra Canonum perscripta in Synodo ad Quercum damnatio decretà ab Orientalibus Episcopis: cui & Innocentius I. & cæteri Italiæ Episcopi consensum præbere noluerunt; quia quæ Canonibus violatis peraguntur, rata esse non possunt. Vnde Occidentis, & Orientis communio interrupta fuit ad tempus. Sed tandem Ioannis nomen in Diptbyca Ecclesiæ relatum fuit, & restitutum inter Ecclesias communionis consortium. Servandorum Canonum studium eò Romanos impulit, vt satiùs duxerint in proposita specie scissionem Ecclesiæ perpeti, quàm connivere, vt Canonibus aperta vis inferretur. *Nam longè præstiterit*, inquit Innocent. in Epistola ad Clerum Constantinopolitanum, *vel ea condemnare, fratres charissimi, quæ rectè facta sunt, quàm ea robur vllum sortiri, quæ aduersus Canones gesta sunt.*

19 Zozimus Pontifex Episcopis Provinciæ Viennensis, & Narbonensis secundæ graviter exprobrat divisionem Provinciæ Viennensis, quam contra Patrum statuta tentaverant in Concilio Taurinatensi. Etenim Canone 2. certantibus de primatus honore Arelatensi, & Viennensi Episcopis, à Synodo definitum est, vt qui ex eis probaret, suam civitatem esse Metropolim in laterculo Imperij, is totius Provinciæ primatum etiam in rebus Ecclesiasticis obtineret, & iura ordinationum iuxta Canones; interim verò concordiæ, & pacis causâ viciniores sibi quisque civitates intra Provinciam vindicaret. Hanc Concilij temeritatem, quæ delatam ab Apostolica Sede iam olim Arelatensi Ecclesiæ potestatem subvertebat, Zozimus quidem decreto suo repressit, & intermissum ordinem restituit; sed ijs verbis vsus est, quæ ab Hincmaro, Ivone, & Gratiano adnotata sunt, vt constet Pontifices nolle sibi liberum esse antiqua decreta immutare: *Apud nos enim inconvulsis radicibus vivit antiquitas, cui statuta Patrum sanxere reverentiam.* Idem testatum voluit Episcopis Africæ, Gallię, & Hispaniæ, quid de hac re censeret. *Cùm aduersus statuta Patrũ venitur, non tantum illorum prudẽtiæ atque sententiæ,*

qui

„ *qui in ævum victura sanxerunt ; sed ipsi*
„ *quodammodo fidei & Catholicæ disciplinæ*
„ *irrogatur iniuria. Quid enim tam sanctū,*
„ *ac venerabile est, quàm penitus non exorbitare ab itinere maiorum, quorum Canonica instituta, velut quædam fundamenta sunt ferendis fidei iacta ponderibus?* Bonifacij par cura fuit anno DC.XXII. in evertenda Parroeli Arelatensis Episcopi præsumptione, qui Lutubensi Ecclesiæ prætermisso Metropolitano, Episcopum ordinârat contra Patrum regulas : *Quod nequaquam possumus ferre patienter, inquit, quia convenit nos paternarum sanctionum diligentes esse custodes.* „ Hactenus eruditissimus ille Præsul.

SECTIO TERTIA.

Inquiritur in eadem opinionem quoad præcipuam partem , in qua docet , Libertates Gallicanæ Ecclesiæ Regnique in eo sitas esse, vt non ligetur decretis, constitutionibus, aut rescriptis novis, receptos mores infringentibus, nisi publicus consensus accedat.

20 OPINIO Archipræsulis Parisiensis mox *narà wodar* exhibita , hisce verbis in synopsim cōtracta fuit à Cl. V. Stephano Baluzio. *Confutatur communis opinio, quæ docet præcipuam Libertatum regulam hanc esse, vt Concilium Oecumenicum superius Romano Pontifice dicatur. Quamvis hæc sit Scholæ Gallicanæ sententia, non est vna ex libertatibus Gallicanis. In foro perinde est si Summus Pontifex æquo vel superiori iure cum Concilijs vtatur. Vbi id tantùm expenditur, an nova rescripta noceant Ecclesiæ Gallicanæ.* Deinde num.2.& 3.eiusdem Synopseos, subiungit: *Canonum executionem expollicitatione exigimus. Pontifices Romani Canones non posse infringi docent factis & scriptis : vt Innocentius I. in causa Chrysostomi, Zozimus in causa Arelatensis Episcopi , & in Epist. generali: & Bonifacius I.* Ita ille.

21 Relicta verò priori parte eius opinionis, in qua apertè demonstratur, nihil conferre ad libertates Ecclesiæ Gallicanæ quòd Pōtifex asseratur inferior, aut potiùs superior Concilio Oecumenico (de quo iam egimus sect.1.) veniamus ad posteriorem, in qua dicitur, illas esse sitas in eo, vt expendatur, *an nova constitutio, vel novum rescriptum, rebus Gallicanis consulat, aut noceat. Si receptos Canones, vel receptos mores infringat aliquo pacto , eius ratio non habebitur , nisi consensu publico accedente.* Loquitur verò D. Marca palam de Constitutionibus, & Decretis, tum Conciliorum Vniversalium, tum Romanorum Pontificum : vt patet ex verbis præcedentibus ipsius.

22 Id verò adhuc dupliciter intelligi potest. Primò, vt Pontifex Romanus (idemque intelligendum est de Concilio Oecumenico, siquidem Marca de vtroque pariter loquitur) nova constitutione, decreto, aut rescripto cēseatur nolle adstringere Ecclesiam Regnumve Galliarum in foro animæ, ex indulgentia quadam, nisi accedente acceptatione sive consensu publico: quasi leges Pontificię sub ea tacita conditione ferantur, si ab Ecclesia & Regno Galliarum acceptentur. Secundò , ita vt Pontifex , quamvis serio velit , & efficaciter conetur, non possit adstringere, nec inijcere onus aliquod , aut præceptum , contrarium moribus aut canonibus receptis in Gallia.

23 Si priori sensu accipiatur ea opinio , nullas inde magis libertates habet Ecclesia Gallicana , quàm reliquæ Nationales. Quòd enim dicatur , Pontificis leges constitutionesve aut canones non adstringere Ecclesiam aut Regnum Galliæ , nisi acceptentur publico consensu; nec ferri à Pontifice de facto , nisi sub ea conditione acceptationis ; solùm niti potest à pari , aut simili , in opinione id asserentium de legibus Regijs : quam communiter tuentur Iurisconsulti , in capite 1. de Treg. & pace, Covarrubias libro 1. Variarum capite 16. vbi plures alios citat , Navarrus in Summa capite 23. numero 41. & Consil. 1. de Constitut. quæst. 5. colligiturque ex *l. de quibus*, ff. de legibus , vbi dicitur : *Ipsæ leges nulla alia causa nos tenent , quàm quòd iudicio populi receptæ sunt.* Eamque sententiam multi , etiam ex Theologis , extendunt ad leges Pontificias , quasi & illę sub ea conditione tacita acceptationis ferantur , saltem ex præsumpta indulgentia aut benignitate Pontificis , nolentis aliter obligare subditos: alijs è contra negantibus , tam de legibus Regijs , quàm de Pontificijs , vt neutræ earum ad inducendam vim & obligationem pendeant ab acceptatione inferiorum. quod tuentur Suarez libro tertio de Legibus capite 19. Vazquez part. 1. tomo secundo disputatione 156. Malderus quæstione 90. articulo 3. dub. 2. plurimique alij. Vtraque verò opinio, sive affirmantium, sive negantium, indifferenter loquitur de Constitutionibus, legibus, & decretis supremorum Principum, sive ij Reges sint, sive Romani Pontifices, in ordine ad quoscumque subditos , & cuiusvis Regionis , atque Ecclesiæ , sine discrimine vllo. Er-

go vtrâvis earum opinionũ statutâ, nullas peculiares libertates sibi asserere potest Ecclesia aut Regnum Galliæ præaliis Ecclesiis aut Regnis. Quare si Illustrissim. Marca hoc solùm sensu tuetur libertates Ecclesiæ Gallicanæ, dum eo titulo insignivit Opus suum, de Concordia Sacerdotij & Imperij, seu *DE LIBERTATIBVS ECCLESIÆ GALLICANÆ* (vtramque enim epigrapham præfesert) potuisset illud pariter inscribere, *De Libertatibus Ecclesiæ Hispanicæ*, aut Germanicæ, vel Polonicæ, &c.

14 Dum igitur D. Marca, & alij Scriptores Galli, ac recenter Illustriss. Præsules in Comitijs Parisiensibus 19. Martij 1682. tuentur *Gallicanas libertates tanto studio à maioribus ipsarum propugnatas*, alio sensu illas intelligunt, nequaquam communi alijs Ecclesijs, Regnisve; sed peculiari & proprio ipsorum. Quare reliquum est, vt iuxta sensum D. Marcæ & similium, Pontifex Romanus, quamvis serio velit, & efficaciter conetur, non possit novas leges, statuta, aut constitutiones condere, quibus adstringat in foro animæ Regnũ vel Ecclesiam Gallicanam, non accedente consensu publico. Porrò si hoc sensu D. Marca tueatur libertates Gallicanas, fatebimur proprias & singulares eius Regni, nec vllo modo invidebimus. Quęnam enim Ecclesia aut Regio Catholica invideat, appetatvè id, vnde tollatur Ecclesiæ vnitas, & incõsutilis Christi tunica abscindatur? Quænam fidelium congregatio, seu sacra, seu politica, exosam habeat subiectionem ad Ecclesiam Romanam, sive, quod perinde est, ad Præsulem Romanæ Ecclesiæ; illamque neget, & excutiat à se, nisi in manifestum schisma degeneret? Aiebat olim S. Irenæus Episcopus Lugdunensis & Martyr, in media Gallia scribens, lib. 3. contra Hæreses cap. 3. *Ad Romanam Ecclesiam, propter potentiorem principalitatem NECESSE EST OMNEM CONVENIRE ECCLESIAM: hoc est, eos, qui vndique sunt, Fideles.* Non dixit liberum esse alicui Ecclesiæ, vt conveniat, necne, ad Ecclesiam Romanam. quod vtique liberè præstaret, si impunè, si innoxiè posset non acceptare leges aut decreta quælibet, ab Ecclesia aut Pontifice Romano edita. Dixit itaque, *necesse esse*: quoniam statim ac prolata fuerint à Præsule Romanæ Ecclesiæ serio animo obligandi *omnem Ecclesiam*, sive etiam, *eos, qui vndique sunt, fideles*; omnes & vbique tenentur obedire. Quod sanè apud omnes Catholicos est certum eâdem fide divina, quâ credimus, Pontificem Romanum non à populo, vel ab hominibus, sed à Deo ἀμέσως habere potestatem plenissimam iurisdictionis in totam Ecclesiam, veluti Summum Legislatorem, & Caput ipsius: de cuius ratione est vt possit obligare subditos independenter à consensu vel acceptatione ipsorum. Vnde in Concillo Oecumenico Florentino ex communi consensu Latinorum & Græcorum Patrum hæc fidei regula tradita fuit Sessione vltim. circa finem: Ἔτι ὁρίζομεν τὴν ἁγίαν ἀποστολικὴν καθέδραν, &c. id est: *Item definimus sanctam Apostolicam Sedem, & Romanum Pontificem IN VNIVERSVM ORBEM HABERE PRIMATVM, & ipsum Pontificem Romanum Successorem esse beati Petri Principis Apostolorum, & verum Christi Vicarium, TOTIVSQVE ECCLESIÆ CAPVT, ET OMNIVM CHRISTIANORVM PATREM ET DOCTOREM EXISTERE; & ipsi in beato Petro pascendi, regendi, ac gubernandi. Vniversalem Ecclesiam à Domino nostro IESV-CRISTO traditã esse PLENAM POTESTATEM, quemadmodũ etiam in gestis Oecumenicorum Conciliorum, & in sacris Canonibus continetur.*

25 At inquies, durum est receptos in Gallia mores deterere, & novam aliquam consuetudinem induere, idque ex officio, seu obligatione præcepti. Sed enim, quid meriti, obedientiæ, aut laudis in subdito, nisi aliquid durum aut difficile sibi iniunctum exequatur? Adhuc loquendo de legibus Principum sæcularium, qui potestatem à populo acceperunt, aiebat Vlpianus *l. Prospexit* ff. Qui & à quibus: *Quod quidem perquam durum est: sed sic lex scripta est.* Ideoque Glossa in cap. *Ex parte*, secundo de Officio delegati observat obedien lum esse generatim superioris mandato, quamvis durum sit. Quantò magis vbi superior ipse non habet potestatem iurisdictionis immediatè sibi communicatam à populo, sed à Deo solo? qualem absdubio habuit S. Petrus, habentque sibi plenissimè communicatam eius Successores in cathedra Sedis Romanæ, iuxta omnes Catholicos. Certum itaque omnino est, nec sine aperto schismate, aut etiam defectione à fide, negari potest, Romanum Pontificem posse vbique terrarum omnes fideles, cuiuscumque Ecclesiæ aut Regni sint, adstringere legibus, statutis, decretis, & præceptis suis, quamvis dura aut difficilia sint, vel videantur, independenter ab acceptatione ipsorum, vel publico consensu. Vide Disp. XXXV. num. 25.

26 Nec propterea nego, adeò durant ac difficilem esse posse legem aliquam Pontificiam, aut novum decretum in Gallia, vt possit iure merito supplicari ad Romanum Pon-

Pontificem, vt illud suspendat, sive nolit in eo Regno vim obligandi habere, dilatâ eius observantiâ interim, dum novum Rescriptũ accedat. Non, inquam, id nego: sed potiùs suprà Disp. XXV. sect. 2. eam doctrinam ex varijs Doctoribus præmisi. Verùm illa generalis est, & veluti talis ab ijs traditur absque vllo discrimine Regnorum, Ecclesiarumve. Non ergo exinde vel Regnum, vel Ecclesia Galliarum, libertates aliquas peculiares & sibi proprias habet.

27 Quare, vt illæ peculiares sint, sive nullatenus cõmunes alijs Regnis aut Ecclesijs, quàm Gallicanæ, constituenda esset in hac exemptio aliqua à legibus seu decretis Pontificum Romanorũ, etiamsi ipsi vrgeant, & instent serid, & sub præcepto, ac potestate inexorabili, vt ita loquamur, ad eorum observantiam. Exemptio autem einsmodi nihil aliud esset, quàm excusio iugi à Deo impositi omnibus Ecclesijs, Regnisque Christianis: in qua quidem, ipsa resistentia esset schismatica, veluti dividens partem aliquam Ecclesiæ à suo capite: doctrina autem illam probans, esset planè hæretica. Certum enim fide divina est, apud omnes Catholicos, Pontificem Romanum successisse D. Petro in Primatu totius Ecclesiæ, iure divino, & ex illo habere vt supremus Legislator sit in ijs omnibus quæ ad mores & salutem spectant: ac proinde posse obligare omnes subditos in conscientia legibus, statutis, & præceptis suis, quando & quoties id expedire iudicaverit. Neque enim aliter ille fecit, aut faciet vnquam: cùm potestas ipsi fuerit data, non in destructionem, sed in ædificationem. Eadem verò ratio est de decretis aut canonibus, statutisve Conciliorum Generalium, vt ex ipso Marca observavimus suprà. Cùm ergo Ecclesia Gallicana nullo modo hactenus in schisma degeneraverit, vel in hæresim, quin potius obedientissima extiterit Ecclesiæ Romanæ, & tenax vbique Catholicę fidei (vt latè demonstratum fuit per singula sæcula Tract. I.) nullas demum habet libertates peculiares, quibus à Pontificis Romani, vel Concilij Oecumenici, decretis, canonibus, aut præceptis exempta sit prę alijs Ecclesijs.

28 Sanè dum D. Marca testatur, prodeuntibus quibuslibet statutis aut rescriptis novis (sive Romani Pontificis, sive Concilij Oecumenici) solùm attendi in eo Regno, *an rebus Gallicanis consulat*, *aut noceat*; planè fatetur, in ijs admittendis, aut respuendis, solam vtilitatis rationem haberi. Quid si honestius, laudabilius, convenientiusque sit, & videatur, quod noviter præcipitur? Nunquid vtilitatis vnius ratio habebitur, nulla autem honestatis manifestæ? Sed apage dissensionem mentis & affectùs, vt quod illa probat, hic recuset. Alioqui Gallis in ea re accideret, quod Poetę aienti:

——— scio meliora, proboque:
Deteriora sequor.

Aut quod de Stoicis accinebat Horatius:

Queis paria esse ferè placuit peccata, laborant,
Cùm ventum ad verum est, sensus moresque repugnant,
Et sola vtilitas iusti propè mater & æqui.

Sanè dũ hæc scribo incurrit in oculos Epist. 29. Augerij Gislenij Busbequij Legati Cæsarei apud Gallias anno 1583. scripta Parisijs ad Rudolphum II. Imperatorem, in qua hæc habet de Rege Christianissimo illius temporis: *Quæcumque toto Regno pravè, aut cum insigni populi detrimento administrantur, ea mutare in melius, pro novæ vitæ sanctimonia, quam profitetur, propositum habet. In quibus tamen probabile est eò plerumque rem recasuram, vt prima sit eius vtilitatis ratio Exempli causa: Reges Galliæ vsurpant sibi ius conferendorum beneficiorum Ecclesiasticorum: itaque pueros, milites, & mulieres videre est Episcopos, & Abbates. Disputatum imprimis fuit, an melius esset rem in antiquum statum restitui, vt electioni res permitteretur. Sed decretum fuit, quandoquidem non esset quæ fuit antiquitus electionis integritas, sed tota esset depravata, non videri causam, cur Rex tanto iure quæsito spoliaretur: sed præstare rem relinqui vt esset, cum eo vt Rex in conferendo bonorum, & idoneorum virorum rationem haberet. Ita fortasse fiet de plerisque alijs, vt postquam populi vtilitas, & onerum, quibus premitur, allevatio multis, & magnificis verbis iactata fuerit, postremò tamen Regis vincat vtilitas.* Hæc ille de vtilitate Regia, honestati prævalente. Quid si pariter in admittendis vel respuendis Pontificijs aut Conciliaribus decretis, vtilitas sola attendatur, & pessumdetur honestas? Sane cùm omnia plerumque mundi Regna in deterius labantur, & ex malis parentibus peiores nati filij edant *progeniem vitiosiorem*, vt ille cecinit; nisi Pontifices possent novis legibus aut decretis pravos mores iam receptos corrigere in toto Orbe Christiano, deplorata esset illius salus, & extrema impietas certa.

(?)

SE-

SECTIO QVARTA.

Examinatur eadem opinio quoad receptos Canones, præsertim vniuersales, an in Gallia possint infringi à Romano Pontifice. Plura circa hoc in alium locum remissa.

29 VENIAMVS Ad alteram partem eiusdem opinionis, quæ spectat ad Canones in Gallia receptos. Si nova constitutio, vel novum rescriptum Pontificis (idemque est de Concilio Oecumenico) inquit D. Marca, *receptos Canones :::: infringat, eius ratio non habebitur, nisi publico consensu accedente.* Potest autem esse sermo, aut de Canonibus generalibus, toti Ecclesiæ præscriptis à Sede Apostolica, vel à Concilijs Oecumenicis ab ea probatis: vel de Canonibus peculiaribus & proprijs Gallicanæ Ecclesiæ.

30 Rursus loquendo de Canonibus, generalibus distinguere oportet. Aut enim Gallicanæ libertates in eo sunt sitæ, vt quicumque ex ijs recepti sunt in Gallia, nullo modo valeant immutari aut abrogari à Romano Pontifice, nec si potestate absoluta velit: aut possint quidem abrogari, mutarive, sed accedente consensu publico, & non aliter. Atque imprimis, vtrovis sensu id accipiatur, nullæ inde libertates asseruntur potiùs Gallicanæ Ecclesiæ, quàm alteri sub cœlo. Si enim Pontifex aut absolutè non potest infringere canones vniversales receptos in Gallijs, aut potest accedente consensu publico; cur non & in Hispania, Germania, ac Polonia, alijsve Regnis Catholicis? Quod enim absolutè negatur Pontificiæ potestati, vt acoluthia servetur, vbique negandum est. Sic certè quia Pontifex nequit absolutè dissolvere matrimonium consummatum, aut dispensare omnino in præcepto confitendi peccata gravia, aut in alijs quibusdam iure divino præscriptis; neque in Gallia, neque alibi terrarum id præstare valet. Similiter, quod dicitur Pontificem præstare posse accedente publico consensu in Gallia, cur non dicetur præstare posse in alijs Regnis, consensu publico pariter accedente? Cùm enim consensus eiusmodi summùm exigatur à D. Marca veluti conditio, vt potestas iurisdictionis, quæ Pontifici Romano competit iure divino, inferat obligationē exequendi decreta & leges ipsius; perinde cōferet ad eam inducendam in alijs Regnis, ac in Gallia. Sic etiam in naturalibus, quia applicatio agentis ad passum est solùm conditio necessaria vt in eo vim suam & efficacitatem exerceat, vbicumque illa adhibeatur, pariter vim agendi exercebit. Et proximiùs loquendo de legibus vniversè, quia promulgatio earum est mera conditio vt obligent, ad hanc vim inducendam pariter se habet quòd promulgentur in Gallia, ac quòd in Hispania. Vtrobique enim lex per adiectionem conditionis exactæ ad obligandum erit expedita, vt inferat obligationem parendi in omnibus subditis, quibus intimata fuerit. Ergo si Romanus Pontifex aut non potest absolutè infringere Canones vniversales receptos in Gallijs, aut potest accedente consensu publico; idem omnino dici debet de ipso in alijs Regnis: ac proinde Gallicana Ecclesia & Natio nullas exinde peculiares libertates habet, cōtra quàm D. Marca vult.

31 Iam verò Romanum Pontificem simpliciter posse infringere Canones vniversales aut Decessorum suorum, aut Conciliorū Vniversalium, receptos in Gallia, & in quovis alio Regno, patet imprimis & generatim: quia omnia quæ spectant ad ius positivum Ecclesiasticum in toto Orbe Christiano, subiacent Romano Pontifici pro tempore existenti, tanquam Successori B. Petri, Vicario Christi, totius Ecclesiæ Capiti, omniū Christianorum Patri, & Doctori, cui in ipso B. Petro pascendi, regendi, ac gubernandi Vniversalem Ecclesiam à *D. N. IESV CHRISTO* tradita fuit plena potestas: vt suprà num. 24. vidimus definitum in Concilio Florentino, in id allegante alia Concilia Oecumenica, & sacros Canones. Potestas autem suprema & plena in totam Ecclesiam absdubio habet auctoritatem sibi devinctam ad cōdendum, mutandum, infringendum, dispensandum, & abrogandum quaslibet ipsius Ecclesiæ leges, Canonesve, sicuti habuit illam à principio ad eas condendas. *Omnis enim res, per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur*, vt in ipso iure habetur. Quid? quòd vel sæculares Principes, modò supremi sint, & nullum aliū quoad purè temporalia & politica superiorem habentes, vt Imperator, Regesque Hispaniæ & Galliæ, possunt absolutè infringere, dispensare, ampliare, restringere, aut abrogare leges à seipsis, vel à Decessoribus suis latas. Quantò magis Summus Pontifex, cui non ab hominibus, vel à consensu populorum, sed ab ipso Deo *divinitus* potestas plenissima in totam Ecclesiam commissa fuit? Non ergo, aut Ecclesia Gallicana, aut quævis alia sub cœlo, dubitare vnquam potuit, multò autē minùs negare potest, auctoritatem Romani Pontificis ad infringēdum absolutè Canones vniversales, sive à Sede Apostolica editos, sive à Concilijs Generalibus.

Hanc

32 Hanc probationem esse prorsus concludentem, & ineluctabilem, is solus videtur ambigere posse, qui vel non legerit, vel non attenderit in sacris litteris, & Concilijs Oecumenicis, à Florentino vbi suprà indicatis, potestatem supremam S. Petri, ac subinde Successorum ipsius, ad regendam, pascendam, & docendam totam Ecclesiam. Si enim eam Catholicam veritatē vel mediocriter perspectam habeat, non videtur vllo modo dubitaturus de auctoritate Papæ ad mutandos, abrogandos, aut condendos, novos Canones, legesve, prout sibi visum fuerit expedire ad bonum Ecclesiæ regimen suo ipsius tempore, quidquid antea eius Decessores, vel Concilia Vniversalia in alijs aut dissimilibus rerum ac temporum circunstantijs sanxissent. Verùm adhuc placet Idipsum vberiùs confirmare.

33 Secundò suadetur ex sensu & praxi totius Ecclesiæ à primis sæculis & deinceps. Secundo sæculo vsque adeò curæ erat Pontificibus Romanis severitas morum, vt lapsis in mœchiam & fornicationem esset valde difficilis reconciliatio publica cum Ecclesia, & admissio ad communionem. Verùm postea Canonem ea de re, aut morem observatum ab Ecclesia, S. Zephyrinus Papa, qui ab anno 201. Pontifex fuit, videtur mitigasse, totà illà subscribente. Vnde Tertullianus eiusdem temporis scriptor lib de Pudicitia cap. 1. quamvis iratus, & furens, dicit: *Audio Edictum esse propositum, & quidem peremptorium; Pontifex scilicet Maximus, quod est, Episcopus Episcoporum, edicit: EGO ET MOECHIÆ ET FORNICATIONIS DELICTA POENITENTIA FVNCTIS DIMITTO.* Similiter cùm lapsi in persecutione, & fidem abiurantes, antiquo Ecclesiæ Canone nunquam prorsus ad communionem reciperentur, S. Cornelius Papa illos in fine vitæ admittendos decrevit, novo Canone statuto, vt testatur Eusebius Cæsareensis, post S. Cyprianum in varijs Epistolis. Deinde, cùm ad prædicandum Evangelium, seu verbum Dei, admitterentur ex veteri Ecclesiæ more Clerici nondum Sacerdotes, & Monachi, S. Leo I. Papa, cognomento Magnus, id penitus interdixit Epist. 62. quæ est ad Maximum Antiochenum Episcopum cap. 6. & Epist. 63. ad Theodoricum Episcopum Cyri cap. 6. Postea verò alij Pontifices Leonis Successores, abrogato eius decreto antiquum illum morem excitandum curàrunt, ac nominatim S. Gregorius Magnus, missis in Angliam Monachis prædicandi gratia Idem Gregorius prçter aut contra morem antiquum Ecclesiæ statuit aut confirmavit vnicam Baptismi mersionem in Hispania, Subdiaconorum cœlibatum in Sicilia, & recitationem Orationis Dominicæ supra Corpus Domini, quæ olim ante consecrationem solùm proferri solebat.

34 Denique multus sim in ea veritate confirmanda, si in medium proferam quoties & quomodo Summi Pontifices, etiā sanctitate & doctrina conspicui, in casibus occurrentibus, & pro varia ac mutabili vicissitudine & occasione temporum, Canones antiquos, à Decessoribus suis stabilitos, sive extra, sive intra Synodos Oecumenicas, itemque receptos quorundam Regnorum, aut populorum, vel cœtuum mores, consuetudinesve, moderati fuerint, aut abrogados curaverint, nemine ex Catholicis detrectante potestatem Apostolicę Sedis ad id faciendū: quoniam omnibus ijs altè persuasum fuit & est, curam & regimen Vniversalis Ecclesiæ cum plenitudine potestatis fuisse à Christo Domino commissum B. Petro, eiusque Successoribus: ac proinde ijs competere, vt salvo iure divino & naturali (quæ duo semper & vbique immota consistere debent) in ijs quæ ad Ecclesiasticum & humanum spectant, possint leges condere, mutare, moderari, abrogare, aut dispensare, prout convenire iudicaverint ad bonum spirituale Reipublicæ Christianæ, seu generatim, seu circa certa loca, aut personas.

35 Hæc omnia, & plura alia eodem spectantia, pleniùs innotescent ex dicendis infrà Disputat. XXXVII. ineundâ adversus tertium Caput eiusdem Declarationis, ad quod directè pertinent; sicuti & ea quæ Illustriss. Præsules Gallicani in hac ipsa Præfatione aiunt, intellecta de peculiaribus Canonibus & consuetudinibus Ecclesiæ Gallicanæ. Quapropter ne eadem repetamus, vberiorem eorum discussionē in prædictum locū differimus. Ex dictis verò hoc loci satis constare potest, sub nullo sensu ex memoratis hactenus inveniri peculiares aliquas *Ecclesiæ Gallicanæ Libertates*, quas ijdem Præsules veluti tesseram suæ declarationis præmittunt. Quod si aliquot ex Francogallis Scriptoribus adhuc illas tueri pergant in aliquo sensu ex ijs; non mirentur si alij plurimi variarum Nationum Auctores eam doctrinam traducant, veluti schismaticam, & quę vnitatem Ecclesię Gallicanę cum Romana, aliorum omnium Capite & Magistra, videatur prorsus abscindere. vt propterea Illustrissimus D. Ramos, summo Vir iudicio, & moderatione mira, allegatis quibusdam illorum dixerit lib 3. Papiarum cap. 45. *SVB LIBERTATVM GALLICANÆ ECCLESIÆ LARVA, ET APPELLATIONVM AB ABVSV,*

SV, ET REGALIARVM, QVAS VOCANT, LACESSVNT PASSIM, LÆDVNTQVE IVRA ECCLESIÆ VNIVERSALIS.

DISPVTATIO XXXV.

AN PONTIFEX ROMANVS HABEAT potestatem supremam in Imperatores, Reges, & Principes, etiam quoad temporalia, saltem indirectam: ac proinde possit aliquando eos deponere, aut eorum subditos eximere ab obedientia, aut præstito ijs fidelitatis sacramento.

Contra Primum Caput Declarationis Gallicanæ.

INVIDIOSAM Quæstionem aggredimur, sed coacti. in qua Illustriss. Gallicarum Præsules cap. 1. Declarationis suę negantem opinionem palam tuentur aientes: *Beato Petro, eiusque Successoribus Christi Vicarys, ipsique Ecclesiæ rerum spiritualium, & ad æternam salutem pertinentium, non autem ciuilium, ac temporalium, à Deo traditam potestatem, dicente Domino*, Regnum meum non est de hoc mundo, *& iterum*, Reddite ergo quę sunt Cæsaris Cęsari, & quæ sunt Dei Deo: *ac proinde stare Apostolicum illud*: Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas nisi à Deo: Quę autem sunt, à Deo ordinata sunt. Itaque qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. *Reges ergo & Principes in temporalibus nulli Ecclesiasticæ potestati, Dei ordinatione, neque auctoritate clauium Ecclesiæ directè, vel indirectè, deponi, aut illorum subditos eximi à fide, atque obedientia, ac præstito fidelitatis Sacramento solui posse; eamque sententiam publicæ tranquillitati necessariam, nec minùs Ecclesiæ, quàm Imperio vtilem, vt verbo Dei, Patrum traditioni, & Sanctorum exemplis consonam, omnino retinendam.* Hęc ij Antistites. Neo verò animus est, eorum sententiam latiùs refellere, quod multi iam prę stiterunt: sed solùm strictim potiora horum fundamenta colligere; & pręterea quędam alia indicare, & expendere, quæ nobis saltuatim legentibus occurrerunt, apud varios Scriptores, præsertim Gallos, aut etiam DD. Parisienses. inter quos cùm D. Thomas emineat, *VELVT INTER IGNES LVNA MINORES*, placuit primò ipsius doctrinam *κατὰ λέξιν* præmittere circa hanc controversiam, & postea illius Commentarium subiungere.

SECTIO PRIMA.

Præmittitur ad litteram articulus secundus S.Thomæ 2. 2. quæst. 12. vbi controversiam hanc ex professo exagitat, & tradit sententiam affirmantem, contrariamque prorsus Declarationi Gallicanæ.

3 LITTERA S.Thomę loco nuper indicato, ita habet: *Vtrum Princeps propter apostasiam a fide amittat dominium in subditos, ita quòd ei obedire non teneantur.*

3 Ad secundum sic proceditur. Videtur quòd Princeps propter apostasiam à fide, non amittat dominium in subditos, quin ei teneantur obedire. Dicit enim Ambros. & habetur 11. quæst. 3. quòd Iulianus Imperator, quamvis esset apostata, habuit tamen sub se Christianos milites, quibus cùm dicebat, *Producite aciem pro defensione Reipublicæ*, obediebant ei. Ergo propter apostasiam Principis, subditi non absoluuntur ab eius dominio.

4 Pręterea. Apostata à fide, infidelis est. Sed infidelibus dominis inveniuntur aliqui sancti viri fideliter servisse, sicut Ioseph Pharaoni, & Daniel Nabuchodonosori, & Mardochæus Assuero. Ergo propter apostasiam à fide non est dimittendum quin Principi obediatur à subditis.

5 Præterea. Sicut per apostasiam à fide receditur à Deo, ita per quodlibet peccatum. Si ergo propter apostasiam à fide perderent Principes ius imperandi subditis fidelibus;

, libus; pari ratione propter peccata alia hoc , amitterent. Sed hoc patet esse falsum. Non , ergo propter apostasiam à fide est recedendum ab obedientia Principum.

6 Sed contrà est, quod Gregorius , VII. dicit. Nos sanctorum prædecessorum , statuta tenentes, eos, qui excommunicatis , fidelitate, aut iuramenti sacramento sunt , constricti, Apostolica authoritate à sacramento absolvimus, & ne sibi fidelitatem , observent, omnibus modis prohibemus; , quousque ad satisfactionem veniant. Sed , apostatæ à fide sunt excommunicati, sicut & , & hæretici, vt dicit Decretalis Extra. de hæreticis, *Ad abolendum*. Ergo Principibus , apostatantibus à fide non est obediendum.

7 Respondeo dicendum quòd sicut , supra dictum est, infidelitas secundùm se ipsam non repugnat dominio: eò quòd dominium introductum est de iure gentium, quod , est ius humanum. Distinctio autem fidelium, , & infidelium est secundùm ius divinum, per , quod non tollitur ius humanum. Sed aliquis , per infidelitatem peccans, potest sententialiter ius dominij amittere, sicut etiã quandoque propter alias culpas. Ad Ecclesiam , autem non pertinet punire infidelitatem in , illis, qui nunquam fidem susceperunt, secundùm illud Apost. 1 ad Corinth. 5. *Quid mihi de ijs, qui foris sunt, iudicare?* Sed infidelitatem illorum, qui fidẽ susceperunt, potest , sententialiter punire, & convenienter in , hoc puniuntur, quòd subditis fidelibus do- , minari nõ possint. Hoc enim vergere posset , in magnam fidei corruptionem: quia, vt dictum est, homo apostata pravo corde machinatur malum, & iurgia seminat, intendens homines separare à fide. Et ideo quàm , citò aliquis per sententiam denunciatur , excommunicatus propter apostasiam à fide, , ipso facto eius subditi sunt absoluti à dominio eius, & iuramento fidelitatis, quo ei tenebantur.

8 Ad primum ergo dicendum, quòd , illo tempore Ecclesia in sui novitate nondũ , habebat potestatem terrenos Principes compescendi: & ideò toleravit fideles Iuliano , apostatæ obedire in ijs, quæ non erant con- , contra fidem, vt maius periculum fidei vitaretur.

9 Ad secundum dicendum, quòd , alia ratio est de infidelibus alijs, qui vnquam , fidem susceperunt, vt dictum est.

10 Ad tertium dicendum, quòd , apostasia à fide totaliter separat hominem à , Deo, vt dictum est: quod non contingit , in quibuscumque alijs , peccatis.

SECTIO SECUNDA.

Commentarius prædicti articuli S. Thomæ. Eius doctrina quo sensu accipienda. Porrò illam communem fuisse apud omnes Doctores verè orthodoxos, etiam Gallos, vsque ad finem sæculi XVI. proximè præcedentis, & à solis Heterodoxis impetitam.

10 HVCVSQVE Angelicus Doctor, mirum & rarum lumen, initio quidem clarissimæ Scholæ Parisiensis, deinde verò totius Ecclesiæ: tradens palam & solidè confirmans, Principes qui fidem iam susceptam deseruerunt, posse ritè ac iustè ob eam causam puniri ab Ecclesia: vt iam ampliùs non dominentur alijs fidelibus, ac proinde principatum in eos amittant; & hi soluti sint à dominio ipsorum, & iuramento fidelitatis, quo se illis obstrinxerant. Hæc autem omnia è regione opponuntur prædicto capiti Declarationis nuperæ Illustrissimorum Galliæ Præsulum, quibus certè vel sola auctoritas S. Thomæ adeò veneranda in tota Ecclesia à quatuor sæculis, & cui nemo non assurgit, præsertim in re adeò gravi, & ad commune ipsius bonum spectante, potuisset iure religionem inijcere ne oppositum docerent. Sed fortassis plerique eorum, à severioris Theologiæ studio alieni, nescierunt, aut non satis attenderunt in ea subita commotione, quid in hac re Angelicus Doctor tradidisset, quid etiam alij ex SS. Patribus, præsertim eiusdem Ecclesiæ Gallicanæ, iuxta sensum sacris litteris cohærentem: quid denique ex doctrina fidei per manifestam collectionem deducatur. vt nunc omittam, quam postea in medium proferam, Sedis Apostolicæ praxim sæpissimè probatam totius Ecclesiæ consensu.

11 Notandum verò est, iuxta communem sensum Interpretum S. Thomæ, doctrinam eius hoc loco accipi debere non solùm loquendo de apostasia perfecta, quã Princeps aliquis recedit à tota fide (vti olim Iulianus Imperator, propterea infami Desertoris appellatione notatus) sed etiam de qualibet defectione à fide, sive totali, sive partiali, qualis est quæ incurritur per hæresim. Hæc enim quædam apostasia est, vtpote desertio veræ & Catholicæ fidei. Quo sensu S. Anselmus Cantuariensis, Henricum III. aliàs IV. Imperatorem dictum Germaniæ, excommunicatum à S. Gregorio VII. Papa veluti schismaticum & hæreticum, non dubitavit appellare *successorem Iuliani Apostatæ*: vt legere est apud ipsum lib. 3. Epistolarum epist. 134.

quæ

quæ est ad Vualerannum Episcopum, iuxta editionem novissimam & politissimam Gerberonis. Similiter Abbas Vspergensis, scriptor vicinus tempori eiusdem Henrici, ad annũ 1106. illum simul appellat *Hæresiarcham, necnon & APOSTATAM, persecutoremque plus animarum, quam corporum* Et quidem totum id consonat Græcæ linguæ, cuius propria vox *apostasia* est, significatque defectionem, quæ ex toto aut ex parte accipi potest. Quod si verò de *apostasi* sermo sit, hæc etiam à Cicerone alicubi Latinè redditur *abscessio*: quæ in totum, aut ex parte solùm vsurpari potest: & in totum quidem accipitur ab Euripide *ἀπόστασις βίου, decessus à vita*, quoniam individuus est; interdum autem ex toto vel ex parte, vti *ἀπόστασις χρημάτων, detractio facultatum*, prout apud Demosthenem & Thucydidem legitur. Denique apostata Latinè prolatus, nihil aliud est quam Græcè *ἀποστάτης*, qui desertor, & *defector* à Suetonio redditur. id verò etiam ex parte accipi posse, certum est.

12 Notandum deinde, iuxta D. Thomam hoc loco, & eius Interpretes, nullũ Principem ob defectionem à fide, sive totalem, sive partialem, attento solo iure naturali & divino, amittere dominium & prælationem in subditos. Id extorquet manifesta ratio. nam fundamentum eius dominij & prælationis non est fides, sed aliquis alius titulus humanus, seu politicus, vim habens ex iure Gentium: sive is sit successioni hæreditariæ, sive electionis, sive adquisitionis legitimæ per iustum bellum, aut ex alio simili capite. Patet verò omnes eos titulos consistere posse sine fide. Aliunde verò nullus apparet in iure divino sive Scriptura locus abrogans aut irritans aliquem ex ijs titulis ob defectionem à fide. Manente itaque absque illa fundamento dominij & prælationis in subditos, permanet dominium & prælatio. Vnde S. Augustinus exponens verba illa Psalmi 124. *Non relinquet Dominus virgam peccatorum super sortem iustorum*, fatetur, Iulianum Imperatorem, etiam post apostasiam à fide, fuisse verum dominum, superioremque, cui meritò milites obtemperarent, nisi in ijs, quæ contraria erant voluntati Dei summi Imperatoris. Ideoque ait: *Aliquando potestates bonæ sunt, & timent Deum. Aliquando non timent Deum. Iulianus exstitit infidelis Imperator. Nonnè exstitit apostata, iniquus idololatra? Milites Christiani servierunt Imperatori infideli. Vbi veniebatur ad causam Christi, non agnoscebant nisi illum, qui in cœlo erat. Quando volebat, vt idola colerent, vt thurificarent; præponebant illi Deum. Quando autem dicebat; Producite aciem, ite contra illam gentem; statim obtemperabant. Distinguebant Dominum æternum a Domino temporali, & tamen subditi erant propter Dominum æternum etiam Domino temporali.* Quod insigniter præstiterunt & confirmarunt exẽplo suo quam plurimi Sancti Martyres, & in ijs Sebastianus, Eustachius, vterque Theodorus, & Mauritius cum socijs Thebeæ legionis: atque ex Confessoribus S. Martinus dum militaret in castris eiusdem Iuliani Apostatæ. Itaque patet, vi solius iuris naturalis & divini Principes sæculares non amittere dominium & prælationem in subditos.

13 His præmissis sententia D. Thomæ est, iure Ecclesiastico, atque adeò per auctoritatem Summi Pontificis, à quo illud profluit, posse Principes quoslibet sæculares, etiã Reges, Imperatoresque, privari dominio & prælatione erga subditos; propter peccatum apostasiæ, seu defectionis à fide: ac proinde semel prolata à Pontifice sententia, declarante Principem aliquem esse excommunicatum ob eam causam, statim subditos eximi ab obedientia, & vinculo iuramenti, quo ipsi promisserant fidelitatem. Quæ doctrina est adeò communis & recepta, veluti omnino certa, vt Iacobus Valentia in expositione eiusdem articuli testetur, *nullum in ea dubium esse apud verè orthodoxos*. quo ipso satis denotat, iudicio ipsius non esse verè orthodoxos qui secus docent.

14 Nec mirum ita loqueretur Valentia suo tempore. nam eousque quotquot Catholici Scriptores controversiam hanc excitaverant, constanter tradiderant eandem doctrinam: vt Augustinus Triumphus in Summa de Potestate Ecclesiæ q. 1. art. 1. Alvarus Pelagius lib. 1. de Planctu Ecclesiæ cap. 13. Sylvester in Summa de peccatis, verbo *Papa*, Cardinalis Hostiensis cap. *Quod super his*, de Voto & voti redemptione, Panormitanus in cap. *Novit* de Iudicijs qui omnes tradunt, Pontificem Romanum iure divino habere plenissimum dominium in totum orbem terrarum, non modò in rebus sacris, sed etiam in politicis: ac proinde posse simpliciter auferre & dare regna ac dominia. Alij verò solùm ipsi tribuunt potestatem directam in spiritualia, sive per se conferentia in salutem animæ, indirectam verò saltem, sed summã, quoad temporalia, quatenus, in bonum spirituale Ecclesiæ oportuerit: ac proinde aiunt, Papam posse privare Principes quoslibet dominio & iurisdictione temporali, vbi censuerit id maximè expedire ad bonum Ecclesiæ, qualiter absdubio expedit, vbi quisquam eorũ

pa-

palam à fide deficit. Ita Henricus Quodlibeto 6. quæst. 23. Cardinalis Bertrandus latè in Tractatu de Origine & vsu iurisdictionũ, præsertim q. 2. doctissimus Genebrardus Archiepisc. Aquensis in Chronico ad annum Christi 1073. vbi de Gregorio VII. Papa (citato à D. Thoma in præiacto articulo) inquit: * Pontifex Proceres & populum sacramento, præstito (Henrico III. aliàs IV. Germaniæ, Regi schismatico) sanctè solvit, & vt Rodulpho adhæreant sanctiùs imperat. Eius, enim est videre, ne quid detrimenti res, Christiana à Principibus patiatur. An non, Samuel Levita, Dei auctoritate Saulem Regem creavit: deindeque peccantem publicè deposuit, Davide substituto, & inuncto? An non Elias Dei spiritu Reges constituit, & abdicat, non modò in Israel, sed in Syria? 3. Regum 19. An non Hieremias Sacerdos, accipit potestatem super gentes, & regna, vt destruat, & ædificet, evellat, & plantet (cap. 1. v. 10.) An Apostolica auctoritas minor est, quàm Prophetica? Quomodo igitur illud Spiritus sancti impletum, *Pro patribus nati sunt tibi filij, constitues eos Principes super omnem terram?* Quare stat immota vox, vel potiùs oraculum D. Ambrosij Epist. 33. *Veteri iure à Sacerdotibus donantur Imperia, non vsurpantur.* Et illud Petri Cluniacensis Epist. 29. lib. 6. *Quamvis Ecclesia non habeat Imperatoris gladium, habet tamen super ipsos Imperatores Imperium. Vnde ei sub figura Prophetici nominis, dicitur: Constitui te super gentes, & regna, vt evellas, destruas, disperdas, dissipes, ædifices, plantes.* Hæc contra Centuriatorum eiulatus.* Hactenus Genebrardus, scriptor Gallus, sicut & Petrus Venerabilis, quem allegat, & Henricus ac Bertrandus paulo antè laudati, vt plures alios eiusdem florentissimæ Nationis Auctores prætercam, & omnes Præsules Patresque Gallicanos, qui convenerunt ad Concilium Generale Lugdunense sub Innocentio IV. Papa, & vnanimiter consenserunt abrogationi Friderici II. Imperatoris in ea Synodo factæ, tota Ecclesia subscribente, quibus postea addemus plurimos alios, tam Ecclesiæ Gallicanæ, quàm aliarum sub cœlo. Idipsum docent Cardinalis Turrecremata lib. 2. Summæ cap. 113. & seqq. Albertus Pighius lib. 5. Hierarchiæ Ecclesiasticæ, Thomas Vvaldensis lib. 2. doctrin. fid. art. 3. cap. 76. 77. & 78. Paludanus lib. de Potestate Eccles. Caietanus in Apologia cap. 13. ad 6. Franciscus Victoria quæst. de Potestate Eccles. Nicolaus Sanderus lib. 2. cap. 4. visib. Monarchiæ, Dominicus Soto in 4. dist. 25. quæst. 2. artic. 1. Cardinalis Bellarminus lib. 5. de Romano Pontifice cap. 6. & 7. alijque plures obiter.

15 Hi sunt Auctores Catholici Valentiâ antiquiores, qui omnes tradiderant planè doctrinam ipsam D. Thomæ, veluti certam & exploratam ex sacris litteris, saltem per collectionem manifestam: quamvis inter se different quoad modum loquendi, quibusdam tribuentibus Romano Pontifici auctoritatem directam in omnia regna quoad politica, seu temporalia; quibusdam verò solùm indirectam, summam tamen, quæ certè varietas sentiendi aut loquendi nihil ad rem attinet, dum omnes ij consentiunt & palam tradunt, Romanum Pontificem posse auferre dominiũ & iurisdictionem quibuslibet Principibus ob defectionem à fide, & eorum subditos eximere ab onere obediendi, seu etiam à vinculo iuramenti, quo ijs fidelitatem promisserunt.

16 Soli itaque aut ferè soli, vsq; ad tempus Valentiæ eam Pontifici Romano auctoritatẽ negaverant, qui olim impijssimo Henrico III. alias IV. dicto Germaniæ Imperatori, sæpe ab Ecclesia fulgurito veluti schismatico & Hæresiarchæ, adhæserunt, non sine nota infamiæ apud cæteros omnes, præsertim apud Patres Ecclesiæ Gallicanę tunc florentes: vt vidimus suprà sæpe Disp. XI. Deinde verò sæculo quartodecimo forrasis Petrus de Cugnerijs, Procurator Senatus Parisiensis, inter alios articulos iurisdictioni & libertati Ecclesiasticæ contrarios, eam potestatem Romano Pontifici negavit. qui tamen vivens & mortuus ludibrio habitus fuit in Gallia, hodieque: vt vidimus suprà Disputat. XIV. numer. 20. & seqq. Præterea Marsilius Paduanus, & impijssimus Vvicleffus Antichristi prodromus in Anglia eandem ferè doctrinam tradidit, quatenus omnia temporalia sine exceptione vlla subiecit solis Principibus sæcularibus, vt sic lactaret Eduardum Regem eiusdem Angliæ, nulla prorsus ratione habita potestatis vel iurisdictionis Ecclesiasticæ. Vide Salleles Regula 284. vbi theses eius Hęresiarchæ præcipuas à Gregorio XI. damnatas recenset. Denique sæculo ipso Valentiæ, id est decimo sexto proximè præcedenti, omnes ferè hæretici, sicuti in alijs Vvicleffi vestigia presserunt, & Sedem Apostolicam eius imitatione atrociter insectati sunt, ita & eius potestatem in dominia temporalia, & Principes exauctorandos, palam negarunt. præsertim Calvinus lib. 4. Instit. cap. 11. § 8. & quinque seqq Petrus Martyr in cap. 13. ad Romanos, Brentius in prolegomenis contra Petrum à Soto, & Magdeburgenses, tum Centuriâ 1. lib. 2. cap. 4. column.

lumn. 435. vbi inter notas Antichristi collocant, quòd Romanus Pontifex duos gladios gerat, vndecumque illos habuerit. tum prętetea Centuriâ 8. 9. 10. & 11. vbi in Vitis singulorum Pontificum eos maximè reprehendunt ob vsum eius potestatis, quam iniquam & tyrannicam censent.

17 Verè itaque Valentia dixit, vsque ad tempus ipsius nullum fuisse dubium de ea Romani Pontificis potestate *apud verè orthodoxos*. nam omnes Catholici ferè, quos invenire potuit tractantes hanc controversiã, asseruerunt Papæ eam potestatem. qui autem inveni sunt eam negantes, partim schismatici habiti sunt, partim hęretici manifesti fuerunt.

18 Post tempus Valentiæ, initio huius sæculi Iacobus Angliæ Rex, sicuti in alijs, ita in hac parte Heterodoxos palam secutus fuit, negans omnem subiectionem sui, ac cæterorum Regum, erga Romanum Pontificem, præsertim quoad temporalia Subscripsere ipsi catervatim omnes sectarij quà voce, quà scripto, ij prælertim qui impotenti odio erga Romanam Ecclesiam aguntur; ac prętetea quoad temporalia nonnulli ex Gallis, seu Iurisconsultis, seu Politicis, quibus prævivit Guillelmus Barclaius scribens adversus Cardinalem Bellarminum: qui tamen postea novo Opusculo edito, illum refutavit, & insignem sui defensorem nactus est in Eximio Theologo Francisco Suarez in Opere contra prędictum Regem Angliæ lib. 3. cap. 21. & seqq. aliosque plurimos Auctores Catholicos, quos vel indigitare prolixum & supervacaneum sit, præsertim verò Interpretes omnes D. Thom. in articulum præiactum: quorum sententiam, veram, omnino certam, & Catholicam censeo. Antequam verò illam confirmem, præmittere oportet potestatem plenam directamque Pontificis Romani in Principes quoad spiritualia, ex qua postea colligemus potestatem quoad temporalia, saltem indirectam Hæc enim scopo nostro sufficit.

SECTIO TERTIA.

Præmittitur auctoritas Romani Pontificis supra omnes Christianos, etiam Imperatores & Reges; eaque veluti certa secundùm fidem, saltem quoad spiritualia. Eorundem Imperatorum, Regumque, præsertim Galliæ, illustria testimonia ea de re, per singula ferè sæcula. Nonnihil de Regibus Hispaniæ.

19 DICENDUM I. Principes supremos, quales imprimis sunt Imperatores, & Reges quilibet, esse subiectos in spiritualibus, sive conferentibus ad salutem animę, Romano Pontifici. In hac assertione omnes Catholici consentiunt, & nominatim Guillelmus Barclaius, contra Heterodoxos, quorum errorem veterem postea infelis Henricus VIII. Angliæ Rex avidè amplexus est, & subinde Iacobus eius successor in Præfatione sua pag. 2. 5. & 14. omnesque Sectarij sæculi nostri.

20 Veritas huius Asserti constat ex testimonijs toto hoc Opere sparsis Scripturę, Conciliorum, Patrum, traditionisque perpetuæ, quibus patenter traditur, Romanum Põtificem successisse D. Petro in vniversali potestate & auctoritate regendi totam Ecclesiã, & pascendi omnes Christi oves, id est fideles. Sufficiat consulere verba Concilij Generalis Florentini exscripta Disp. XXXIV. proximè præcedenti num. 24. vbi palam definita legitur, sicut & in Extravag. *Vnam sanctam* de Maiorit. & obed. & in cap. *Omnes* dist. 22. alijsque locis. Nec mirum toties definita fuerit cùm palam contineatur in verbis illis: *Pasce oves meas*. Indidem enim manifestè constat, Pontificis potestatem & auctoritatem ad quoslibet Christianos Imperatores Regesque extendi, quoad spiritualia saltem. nam potestas in totum corpus & ovile à Christo data, extenditur planè ad singula membra, & quaslibet oves, cuiuscumque dignitatis sint. Quare nisi aliquis Principum eorum se neget esse partem Ecclesię, aut ovem Christi, ac proinde se apostatam omnino à fide fateatur, subiectum se agnoscat Romano Pontifici, in spiritualibus saltem, necesse est.

21 Præter id generale principium, quod positionem ipsam reddit fide divina certam, adsunt plurima alia ex doctrina Conciliorum, quæ speciatim versantur in auctoritate Pontificis Romani supra quoslibet sæculares Principes, & saltem de potestate quoad spiritualia intelligi debent. Etenim, vt interim omittam plura alia posteriorum Conciliorum loca, Synodus I. Oecumenica, id est Nicæna, Can. 39. inter octoginta ex Arabico traslata, hęc habet de Romano Pontifice: *Ipse est primus sicut Petrus, cui data est potestas in omnes Principes Christianos, & omnes populos eorum: vt qui sit Vicarius Domini nostri IESV-CHRISTI super cunctos populos, & vniversam Ecclesiam Christianam*. Quanta verò sit auctoritas eorum Canonum, quamvis plerique eorũ olim ab Arianis impia manu avulsi fuerint à reliquis eiusdem Concilij actis, iam suprà Disp. XXIV. sect. 1. latè ostensum fuit, nec oportet inculcare. Nec sanè in eo Nicęna Synodus condidit novum ius, sed statutum à Christo agnovit, vbi Petrum Ecclesię totius Pasto-

Paſtorem & Patrem conſtituit. Vnde Adrianus Papa in vltimo Capitulorum ſuorum, prout extat apud Gratianum in cap. Generali 25. quæſt. 1. ait: *Generali decreto conſtituimus, vt execrandum anathema ſit, & veluti prævaricator Catholicæ fidei ſemper apud Deum reus exiſtat, quicumque Regum, vel Potentum, deinceps Romanorum Pontificum decretorum cenſuram in quocumque crediderit vel permiſerit violandam.*

22 Eandem veritatem tradiderunt, & ſuadere conati ſunt impijſſimo Imperatori Anaſtaſio tres Romani Pontifices S. Gelaſius I. Anaſtaſius II. & Symmachus. Etenim Gelaſius ita ad eum ſcribit Epiſtola 8. *Licèt præſideas humano generi dignitate rerum terrenarum, tamen Præſulibus diuinorum deuotus colla ſubmittes.* Et inferiùs: *Subdi te debere cognoſce religionis ordine.* Anaſtaſius quoque in vnica Epiſtola, quæ extat, ad eundem Imperatorem, pariter obedientiam ab eo exigit in ijs, de quibus illum monebat. Denique Symmachus in Epiſt. 6. quæ eſt Apologetica ad eundem, ait: *Tu, ſi Chriſtianus Princeps es, qualiſcumque Præſulis Apoſtolici vocem debes libenter audire.* Et in Synodo Romana Sexta, quæ adverſus invaſores rerum Eccleſiaſticarum coacta fuit anno 504. idem Symmachus definivit: *Non licet Imperatori, vel cuiquam pietatem cuſtodienti, quidquam, quod Apoſtolicis regulis obviet, agere.* Nec tamen tres ij Pontifices ſatis eam veritatem impio illi Principi perſuadere potuerunt. Lapſus enim in plurima ſcelera, præſertim rapacitatis, & crudelitatis, ſeſe cœno hæreſeos Acephalorum vel potiùs Manichæorum involuit, & dirisſimè exagitavit Catholicos. Nec ceſſavit, quamvis territus inſomnijs, & cœleſti oraculo de morte per ignem ſubeunda. quam tandem miſerrimè expertus eſt fulmine abreptus anno 518. Ad eiuſque iudicium coram Deo evocati leguntur Epiſcopi Hieroſolymitanus & Antiochenus, ab ipſo exules facti: vt refert Baronius ad eundem annum. Sic æternùm perijt Princeps ille, qui Romanorum Pontificum præceptis acquieſcere noluit.

23 Meliùs ſanè & conſultiùs alij Imperatores ac Reges. Etenim de Philippo Imperatorum Chriſtianorum primo legitur apud Euſebium lib. 6. Hiſtoriæ cap. 25. aliàs 27. & Nicephorum lib. 5. cap. 25. paruiſſe S. Fabiano Papæ præcipienti, vt antequam accederet ad ſacram communionem, ſedens inter publicos peccatores peccata defleret. Nec exiſtimes hunc eſſe eundem cum Philippo Auguſtali, patre S. Eugeniæ Virginis & Martyris clariſſimæ; quem nonnulli etiam Imperatorem appellant, & omnes Chriſtianum agnoſcunt. Hic enim verè non fuit Imperator, nec floruit ſub Fabiano, ſed multò antea ſub Zephyrino Papa: vt legere eſt apud Baronium ad annum 204. Ille verò alius imperavit verè tempore ſequenti Fabiani Papæ circa annum 250. Sæculo autem ſequenti in Concilio Nicæno celebris & præclara fuit Conſtantini Magni vox, ſe de Epiſcopis iudicium ferre non poſſe, ſed potiùs ab ijs eſſe iudicandum: vt, præter alios, narrat Ruffinus lib. 1. cap. 2. Eodemque ſæculo quarto labente notum omnibus eſt, quanta humilitate & ſubiectione Imperator Theodoſius, cognomento Magnus, non modò Pontifici Romano, ſed & B. Ambroſio Epiſcopo Mediolanenſi paruerit, & impoſitam ab eo pœnitentiam ſuppliciter egerit. Vnde & Ambroſius ipſe lib. de Dignit. Sacerd. cap. 2. ait: *Regum colla ſummitti pedibus Sacerdotum.* Eodemque ferè tempore ſcribentes Nazianzenus & Chryſoſtomus dixerunt; ille quidem ad Imperatorem in Oratione quâdam: *Suſcipe vocem liberiorem ſcito te eſſe ovem gregis mei*: hic verò Homilia 83. *Si is, qui diademate coronatur, indignè adeat, cohibe: maiorem illo poteſtatem habes.* Quantò magis in Summo Pontifice, & Paſtore, illam exiſtere, ab eiſdem Imperatoribus creditum fuit? Vide Epiſtolas Marciani Auguſti ad S. Leonem I. Papam ſæculo quinto ſequenti, humilitate & ſubiectione plenas: ſimiliterque aliam Valentiniani Imperatoris ad eundem Leonem, vbi agnoſcit & profitetur, eum *habere Principatum Sacerdotij, eſſe fidei præſidentem, & ipſo auctore congregandum eſſe Concilium.*

24 Similiter Iuſtinus Imperator l. 4. Cod. de Summa Trinit. & Fide Cathol. ſæculo ſexto ita loquitur: *Nos, reddentes honorem Apoſtolicæ Sedi, & veſtræ Sanctitati* (alloquitur S. Ioannem I. Papam & Martyrem, qui ab anno 523. Eccleſiã rexit) *quod ſemper nobis in voto fuit, & eſt, vt decet Patrem, honorantes veſtrã ſanctitatẽ, omnia, quæ ad Eccleſiarũ ſtatũ pertinẽt, feſtinavimus ad notitiã deferre veſtræ ſanctitatis: quoniam nobis ſemper fuit magnũ ſtudium, vnitatẽ veſtræ Apoſtolicæ Sedis, & ſtatus ſanctarũ Eccleſiarũ cuſtodire.* Deinde plura alia ſubdit, quibus ſe profitetur eidẽ Apoſtlicę Sedi ſubiectũ. Eoq; ſenſu legẽ illã intellexit & probavit idẽ Ioannes Pontifex in Reſcripto quod refertur in lege ipſa, §. *Inter claras*, dicens:

Romanæ Sedis reverentiam consecratis, ET EI CVNCTA SVBIICTIS, ET AD EIVS DEDVCTIS VNITATEM, &c. Sæculo septimo labente, id est anno Christi 680. Constantinus Pogonatus Imperator eandem subiectionem profitetur Sedi Apostolicæ, eiusque Præsuli S. Agathoni in sua Divali sacra, tanquam *Δομνῳ τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ οἰκουμενικῷ πάπᾳ.* id est, *Domno sanctissimo, ac beatissimo, Archiepiscopo antiquæ Romæ, & vniversali Papæ.* quibus verbis Agathonem communem omnium fidelium Patrem agnoscit, proindeque suum, cui & ipse obedientiã subiectionemque debeat. Deinde ex contextu eiusdem Divalis idipsum colligitur, ac præterea cumulatiùs ex alia Epistola ipsius Imperatoris, seu Sacro Rescripto ad S. Leonem II. Papam Agathonis prædicti successorem, cui initium, *Τῆς τῶν οὐρανῶν ἀκαταλύτου βασιλείας*, vbi circa medium inquit de Agathone: *ὥσπερ αὐτὸν τὸν ἐξάρχοντα τοῦ ἀποστολικοῦ χοροῦ τὸν πρωτοκάθεδρον Πέτρον τοῖς νοητοῖς κατενοήσαμεν ὄμμασι*, &c. id est, *Veluti ipsum Principem Apostolici chori, primæq; cathedræ Antistitem Petrũ contuiti sumus mentiũ nostrarũ oculis, totius dispẽsationis mysterium diuinitus eloquentẽ.* Ac paulo pòst: *καὶ ὡς αὐτὸν Πέτρον τοῖς τῆς ψυχῆς ἀγκάλαις ὑπεδεξάμεθα. Et veluti Petrum ipsum vlnis animi suscepimus.* Deinde circa finem eiusdem Rescripti hortatur eundẽ Ioannẽ Papam vt auctoritatẽ suã exerceat, & gladiũ stringat in omnes eos qui fidẽ labefactant, vt *valens sit atque integrũ Ecclesiæ corpus.* Quæ planè auctoritas mutila esset, & insufficiens prorsus, nisi superior existeret quolibet Principe Christiano, vt ipsum à fide deviantem coercere posset, saltem gladio spirituali.

25 Sæculo octavo exeunte Carolus Magnus Galliarum Rex (vt hoc loco speciatim de Christianissimis Regibus aliqua libemus) coronatus fuit Imperator anno 800. die ipso Nativitatis Dñi à Leone III. Papa. Ait enim Paulus Diaconus scriptor eius tẽporis lib. 23. *Leo Carolum Imperatorem coronavit in Templo S. Petri Apostoli, perungens oleo à capite vsque ad pedes, & circumdans Imperatoriam vestem & coronã octavo Kalend. Ianuarij Indictione decima nona.* Eghinardus verò, qui aderat, tanquã familiaris eiusdẽ Caroli, hæc de illius mira moderatione subiungit in Vita ipsius: *Augusti nomẽ adeò est aversatus, vt affirmaret, se eo die, quamvis præcipua solemnitas esset, Ecclesiã non intraturũ fuisse, si consiliũ Pontificis præscire potuisset.* Vnde obiter colliges, Imperatoriam dignitatem Carolo præter intentionem accessisse ex solo nutu & auctoritate Romani Pontificis, cui statim populus consensit. Carolus itaque, sive adhuc solùm Rex, sive iam Imperator, præter plurimã alia subiectionis suæ in Pontifices Romanos indicia, hæc verba cedro digna in Capitulis suis protulit, quę citantur à Gratiano in cap. 3. dist 19. & Nauclero vol. 2. generatione 28. testante esse vnũ ex viginti tribus Capitulis, quæ idem Carolus ad subditos misit: *In memoriam beati Petri honoremus sanctam Romanam, & Apostolicam Sedem, vt quæ nobis Sacerdotalis mater est dignitatis, esse debeat Magistra Ecclesiasticæ rationis: quare servanda est cum mansuetudine humilitas, vt licèt vix ferendum ab illa sancta Sede imponatur iugum, tamen feramus, & pia devotione toleremus.* Hæc observent velim Illustriss. Galliarum Præsules, si fortè Christianissimo Regi, si fortè sibi, aliquid à Romano Pontifice iniunctum sit, quod durum appareat, aut vix ferendum. Appareat, inquam: nam reverà Innocentius XI. nihil eiusmodi iniunxit cuiquam eorum Antistitum, nisi sit qualis ille, cui olim dictum: *Pedes tui non spinas calcant, sed habent.* Idem Carolus pluribus alijs locis eandem subiectionem erga Romanum Pontificem profitetur in Selectis Capitulis vulgatis à Cl. V. Iacobo Sirmondo, quorum fragmenta aliquot exscripsimus suprà Disp. IV. sect. 2. nec repetere oportet. Quare se ipsum indigetabat titulo *Filij & Defensoris S. Romanæ Ecclesiæ:* & anno 782. Saxoniam Galliasque B. Petro vectigales fecit: ac postea anno 800. ipso præsente Romæ, ac probante, cum plurimis Galliarũ Proceribus, ea communis vox adstantum, præcipuè Ecclesiasticorum, fuit in Basilica S. Petri: *Nos Sedem Apostolicã, quæ est mater omnium Ecclesiarum, iudicare non audemus: NAM AB IPSA NOS OMNES ET VICARIO SVO IVDICAMVR: ipse autem à nemine iudicatur, sicut antiquus mos fuit: sed sicut ipse Summus Pontifex censuerit, Canonicè obediemus.* Quare nec ij, nec Carolus ipse, permisserunt vt Leo III. Papa, qui aderat, se purgaret de criminibus sibi obiectis. Denique post innumera alia obedientiæ & summissionis suæ erga Sedem Apostolicam signa, anno 806. filijs suis impensè commendans venerationem S. Romanæ Ecclesiæ, Imperium arbitrio Pontificis Romani disponẽdum reliquit: vt non solùm personam suam, sed dignitatem quoque Imperatoriam summitteret Vicario Christi.

Sæ-

26 Sæculo novo Ludovicus Pius eiusdem Caroli filius, & pariter Rex Galliarum Imperatorque, paternam pietatem quasi hæreditario iure accepit: meritò propterea Pius cognominatus. Constitutus enim à patre suo Rex Aquitaniæ, collapsam in ea disciplinam Ecclesiasticã iuxta decreta Apostolicæ Sedis restituit, & ipse monachus esse voluit anno 807. Creatus Imperator ab eodem Carolo, & optimis monitis instructus, atque eo mortuo solus imperans in Occidente, in Conventu Aquisgranensi confirmavit paternam donationem bonorum in gratiam Sedis Romanæ, liberamque Pontificis electionẽ reliquit Clero & Populo anno 817. Cùm Bernardum nepotem suum luminibus privari permisisset, ac fratres naturales coniurationis reos detrusisset in Monasterium, ob ea peccata ingentẽ dolorem concepit: monitusque, non dico à Summo Pontifice, sed ab Adhelardo Corbeię Abbate, publicam, instar Theodosij Magni, pœnitentiam egit in diuturno cilicio, orationibus, eleemosynis, frequentique manuum Sacerdotum impositione, vt tunc moris erat, & constat ex ipsius Constitutionibus Capitul. l. 5. cap. 58. 59. 62. & 71. ac reatum suum palam confessus fuit in Conventu Attiniacensi, anno 822. fratribus sibi reconciliatis. Leges circa res Ecclesiasticas edidit quidem, sed non nisi ex auctoritate Sedis Apostolicæ: vt ostendit Baronius ad annum 819. Deinde anno 838. Regnum inter filios partitus est, eisque commendavit defensionem Ecclesiarum, ac præsertim Romanæ.

27 Sed & id valde observandum est, Ludovicum ipsum anno 824. ab Eugenio II. Papa petijsse, vt sineret Parisijs in Palatio suo congregari Episcoporum & aliorum doctorum hominum Conventum, vt examinarent & inter se conferrent sententias SS. Patrum circa cultum sacrarum Imaginum. Cùm verò id impetratum ac factum fuisset, Ludovicus ipse Collectanea ea de re misit examinanda ad eundem Papam Eugenium per Legatos suos Hieremiam Senonensem, & Ionam Aurelianensem Episcopos: qui duo Responsum à Pontifice Romano acceperunt, & detulerunt ad eundem Ludovicum, per omnia subscribentem & obedientem Sedi Apostolicæ. Observent, quæso, hæc omnia Illustriss. Præsules Gallicani, qui longè aliter Comitia sua nuper Parisijs celebrarunt: & in ijs non tam auctoritatem Sedis Apostolicę, quàm Regiam, aut suam ipsorum spectasse videntur.

28 Eodem sæculo Lotharius Imperator, Ludovici prędicti filius, ob multa crimina adversus Ecclesiã, patrẽ, fratresque commissa, tum ob alia impia facinora, ab Episcopis Galliarum Aquisgrani congregatis anno 842. exauctoratus fuit, veluti qui divino iudicio indignus esset imperare. Quod postea sect. 8. repetemus: & hoc loco adducitur, vt appareat, communi Prçsulum Gallicanorũ iudicio creditum fuisse tunc, Imperatorem ijs ipsis subditũ fuisse, quoad ea, quæ spectant ad commune bonum Ecclesiæ. Quanto magis eandẽ Imperatoris subiectionem in Pontificem Romanum cognovisse putandi sunt?

29 Lotharius Rex Galliarum, prædicti Lotharij Imperatoris filius, cùm dimissa legitima vxore pellicem ad se introduxisset, foveretque in Regno suo alios eiusmodi sceleratos, & propterea ab alijs Regibus meritò corriperetur, appellavit Nicolaum Papam (in quo planè illum veluti superiorem agnovit) vt indiceret Concilium Metense, in quo res ipsius discuterentur. Ibidem verò, vt narrant Anastasius, Regino, & alij Scriptores eius sæculi, corruptis pecuniâ Legatis Sedis Apostolicæ, studio & arte Pelasga Archiepiscoporum Guntharij & Theutgaudij, confirmata fuit expulsio Theutpergę Reginę vxoris legitimę prędicti Lotharij, & subintroductio Vualdradæ pellicis. Sed Nicolaus Papa re cognita, Conventum illum irritum declaravit, propter turpitudinem deinde Prostibulum dictum, & eos duos Præsules gradu deiecit, communioneque privavit anno 863. Deinde Lotharius ipse perquam humiliter, sed fraudulenter triennio post se excusare studuit. Tandemque ab Adriano II. Papa Nicolai Successore susceptus cum terribili contestatione ne Eucharistiam de eius manu reciperet, nisi bene sibi conscius, & innocens ab adulterio sibi imputato, neve eius ministri & domestici, qui aderant, communicare auderent si fortè adulterio cooperati fuissent; ipse & plerique illorum, ausi sacram communionem accipere pollutis animis, ipso anno, id est Christi 867. miserrimè perierunt. In his verò eventibus apparet, Lotharium, quamvis flagitiosum & adulterum, semper agnovisse superiorem sibi Pontificẽ Romanum, quamvis abductus impotenti libidine eius monitis non obtemperaret.

30 Sæculo eodem Carolus Rex Francorum, cognomento Calvus, cùm monita Episcoporum de non vsurpandis Ecclesiæ bonis audire noluisset, & regnum Ludovici nepotis sibi vsurpasset, propterea diras cõminationes accepit ab Adriano II. Papa anno 869. quem agnovit & veneratus est veluti legitimũ superiorẽ. Vnde, inter alia, extat illa eius epistola ad Pontificem ipsum, cui initium: *Sanctissimo Patri Adriano, Summo & Vniver-*

fali Pontifici, Carolus Dei gratia Rex, & spiritualis filius vester, &c.

31 Sæculo decimo ferè exeunte circa annum 990. Hugo Rex Franciæ scribens ad Ioannem XV. Papam, qui tunc Apostolicam Sedem regebat, inter plura alia subiectionis signa, ait: *Hoc ex integro affectu dicimus, vt intelligatis, & cognoscatis, nos & nostros vestra nolle declinare iudicia.*

32 Sæculo tertiodecimo S.Ludovicus Galliæ Rex, non solùm obedientiam, venerationemque summam exhibuit Apostolicæ Sedi, sed etiam inter documenta ante obitum scripta illud dedit Philippo filio suo: *Sis devotus & obediens matri Romanæ Ecclesiæ, eiusque Pontifici, tanquam spirituali patri, te morigerum præbeas.*

33 Sæculo quartodecimo labente, Cardinalis Bertrandus, Episcopus Augustodunēsis in Gallia, hæc generatim protulit de Regibus præcedentibus eiusdem florentissimæ Nationi Tract. de Origine & vsu Iurisdictionum q. 3. *In Regno Franciæ Christianissimo, IN QVO REGES FVERVNT ECCLESIÆ DEVOTI A PRINCIPIO QVO FVERVNT CHRISTIANI, Ecclesia liberiùs vsa est iure suo, & tantò liberiùs, quantò plus appropinquat Sedi Regni.* Loquitur autem de devotione Regum Franciæ erga Ecclesiam potissimùm, quatenus Romanum Pontificem vt Caput illius & superiorē suum in spiritualibus agnoverunt. quod illos ex officio præstare debere præmisserat, & palam probaverat quæst.eadem, dicens: *Duplex est potestas temporalis, scilicet, & spiritualis, siue sæcularis, & Ecclesiastica, &c. Vtraque est a Deo secundū modum in præcedentibus expositum; & ideo vtrique potestati subsunt Christiani, sed differenter: quia potestati tēporali, vel sæculari subsunt Christiani, quia interChristianos potest esse, & est, & fuit potestas illa legitima, sed solùm vt ciues: potestati autē spirituali, & Ecclesiasticæ, subsunt vt Christiani, & Fideles, viri, & mulieres, Clerici, & laici, Reges, & Principes, subsunt iurisdictioni spirituali, & Ecclesiasticæ. Et cùm prædictā iurisdictionē habeat Papa sine limitatione loci, & personarū, ideo omnes Christiani vbicumq; sint, debent ei obedire: cæteris verò Prælatis, Episcopis, Archiepiscopis, & Patriarchis, in territorijs, seu Diœcesibus sibi commissis, tenētur obedire omnes Christiani manentes in eis.* Et postea: *Christus commisit B. Petro iura cœlestis Imperij, & terreni: ET QVI HOC PRIVILEGIVM ROMANÆ ECCLESIÆ DETRAHIT, IN HÆRESIM LABITVR, ET HÆRETICVS EST DICENDVS.* Observent, quæso, hæc, non dico Heterodoxi, sed Politici, qui varijs coloribus & technis cludunt Pontificiam in Reges potestatem.

34 Sæculo quintodecimo Ludovicus XI. Galliarum Rex in Epist. ad Pium II. Papam, sic illum salutat: *Beatissimo P.N. Pio Papæ II. obedientiā filialem.* Deinde verò subdit: *Te Vicarium Dei viuentis ea veneratione prosequimur, vt sacra tua monita, præsertim in Ecclesiasticis rebus, velut vocē Pastoris audire, illisque parere promptā mēte velimus. Te Dominici gregis Pastorē profitemur, & scimus, teq; iubentē sequimurē &c.* Iam verò suprà Disp.XI.n.142. circa finem observavimus quanto studio idem Rex libertati Ecclesiasticæ cōsuluerit, & quomodo Pragmaticam Sanctionem abolere curaverit in obsequium Sedis Apostolicæ. Mitto plura alia sequentium Galliç Regum, vsque ad Christianissimum Ludovicum XIV. nunc feliciter regnantem, qui & obedientiæ suæ erga Romanos Pontifices plurima non obscura argumenta edidit.

35 De Regibus Hispaniç, antonomasticè Catholicis, res notissima est, non solùm factò, sed iure ipso Regis Alphonsi in Legibus suis Parte prima tit.5.l.2.3.& 4. in cuius fine dicitur, *Eum qui negaverit, Pontificem habere hanc potestatem* (nimirum in omnes Christianos) *non solùm excommunicatum esse, sed etiam hæreticū.* Et lege 5. generatim ac sine exceptione vlla dicitur, omnes Christianos teneri ad obediendū Pontifici Romano in spiritualibus, &c. Vnde Ferdinādus Hispaniæ Rex, cognomēto Catholicus, illustre fidei & obedientiç suæ testimoniū dedit inCōcilio Lateranēsi celebrato sub Iulio II.& Leone X. quod in eius Synodi sess. 2. habetur his verbis: *Profitemur Nos filium S. Romanæ Ecclesiæ Matris nostræ deditissimū, proq; eius honore atque statu animam ponere peratissimum.* Atque inferiùs addit, se mittere Legatum ad eam Synodum, vt intersit, *ibique obedientiam debitam præfato Beatissimo Domino nostro Papæ toties, quoties opportunum fuerit, præstet, &c.* Similia ferè verba protulit postea Carolus V. cognomento Maximus, Germaniç Imperator, & Hispaniarū Rex gloriosissimus in EdictoVvormatiēsi, verbis illis: *Ad honorē omnipotentis Dei, Romaniq; Pontificis, & S. Sedis Apostolicæ debitā reverentiā, &c. regna, dominiū, vitā, deniq; & animā ipsam exponere sumus parati.* Mitto reliquos eius posteros rectà & virili linea Austriadū vsque ad pijssimum Regem nostrum *CAROLVM II.* quibus nihil

an

antiquius fuit, aut est, quàm Pontificem Romanum agnoscere & venerari vt Patrem, & quoad spiritualia (vt loquar verbis Ladislai Hungariæ Regis ad Nicolaum V. Papam) tanquam *Vnicum Christianorum Principem, & Regum Regem, atque in terris Deum.* In tectis, inquam, & participatione quadam, ne Heterodoxi succenseant.

SECTIO QVARTA.

Regum Angliæ subiectio antiqua & obedientia erga Romanum Pontificem, vsque ad apostasiam Henrici VIII. Idipsum observatur de Imperatoribus Orientis & Occidentis, Regibusque generatim.

36 REGES Angliæ similiter obedientiam & subiectionẽ Romano Pontifici professi sunt, ex quo fidem Christianam acceperunt. De primo eorũ Rege Lucio testatur Beda, per Epistolam rogasse Eleutherium Papam (circa annũ Christi 180.) *vt per eius mandatum Christianus efficeretur.* Subditque statim: *Et mox effectum piæ postulationis consequutus est.* Quibus verbis efficitur, Regem illum veneratum fuisse Pontificem Romanum veluti Pastorem suũ. Neque enim aliter expeteret iuxta illius mãdatum recipere quæ ad Christianam Religionem spectant: sed satis ipsi visum esset recurrere ad quempiam viciniorẽ Episcopum, vel in Britannia ipsa, vel in Gallia vicina commorantẽ, potiùs quàm ad Pontificem Romanum longè remotiorẽ. Sed adhuc manifestiùs idipsum testatur idem Beda lib. 3. Hist. Angl. cap. 25. vbi ait, Regem Osuvium, cùm audisset, claves Regni cœlorum principaliter datas fuisse B. Petro, crederetque Pontificem Romanum esse eius Successorem, dixisse: *Ego vobis dico, quia hic est ostiarius ille, cui ego contradicere nolo, sed in quantũ novi & valeo, HVIVS CVPIO IN OMNIBVS OBEDIRE STATVTIS. Hæc dicente Rege* (subdit Beda) *faverunt assidentes, & ad ea, quæ meliora cognoverant, sese transferre festinabant.* Similem obedientiã præstiterunt Reges Angliæ conversi ab Augustino cæterisque Monachis à Gregorio Magno missis ad prædicandum fidem in ea insula, circa initium sæculi septimi, vsque ad mediũ ferè octavi: de quibus testatur idem Beda recurrere solitos ad Sedem Apostolicam in rebus & negotijs Ecclesiasticis; & præterea reliqui vsque ad finẽ primæ chiliadis Christianæ annorum, ac deinceps, quamvis circa finẽ sęculi vndecimi veneratio quorundam eorum erga Sedem Apostolicam quoddammodo immutata fuerit ob iura pretensa Investiturarũ, vt infrà videbimus Disp. XLV. Circa finem, inquam. nam paulo post medium eius sæculi circa annum 1060. Eduardus Rex Epistolam scripsit ad Nicolaum II. Papam cum hac epigrapha: *Summo Vniversalis Ecclesiæ Patri Nicolao, Eduardus gratiâ Dei Anglorum Rex, debitam subiectionem & obedientiam.* Ac præterea in contextu Epistolæ exorat, vt quod prædecessor eiusdem Nicolai, nimirum Stephanus IX. aliàs X. sibi iniunxerat sub nomine obedientiæ & pœnitentiæ pro quodam voto, ratum esse velit; ac præterea vt quædam Privilegia confirmet. Addit tandem, se augere & confirmare donationes, consuetudinesque pecuniarum, debitas B. Petro in Anglia; & eas mittere ad Sedem Apostolicam, adiunctis regalibus donis. Hæc ille, in signum obedientiæ suæ ad Pontificem Romanum, veluti Successorem S. Petri. Mitto plurima alia subiectionis eorundem Regum ad Sedem Apostolicam signa, quæ in Actis SS. eiusdem Regni ab anno 600. vsque ad 1100. videri possunt apud eruditissimum ac piissimum Ioannem Mavillonem in Sæculis Benedictinis Tomo III. ac seqq. sparsim ac varijs locis edita, quę in vnum colligere longum esset.

37 Initio sæculi duodecimi Henricus Angliæ Rex, qui ob Investiturarum prętensa iura aliquantisper detrectaverat subiectionem & obedientiam erga Apostolicam Sedem, tandem hortatu S. Anselmi Cantuariensis cessit: de quo ipsi gratulatur Paschalis II. Papa apud eundem lib. 3. Epist. epist. 140. dicens: *Quòd Anglici Regis cor ad Apostolicæ Sedis obedientiã omnipotentis Dei dignatio inclinavit, eidem miserationum Domino gratias agimus, in cuius manu Regum corda versantur. Hoc nimirum tuæ charitatis gratia, tuarumque orationum instantia factum credimus, &c.*

38 Eodem sæculo duodecimo exeunte ferè, circa annum 1190. vt legere est apud Baronium ibidem, Richardus II. Angliæ Rex ita scripsit ad Clementem III. Papam. *Iustiorem exitum facta Principum sortiuntur, cùm à Sede Apostolica robur, & favorem accipiunt, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ colloquio diriguntur. Propterea dignum duximus ad notitiam Beatitudinis vestræ transmittere quæ inter nos, & Dominum Tancredum illustrem Siciliæ Regem publico nuper, & necessario sunt celebrata contractu.* Et postea: *Sanctitatem vestram, & sanctam Romanam Ecclesiam obnixè rogamus, vt sancta Sedes Apostolica fideiussionem pro nobis suscipiat, & vt confidenter id faciat testimonio præsentium*

litterarum, vobis liberam concedimus potestatem; nos & haeredes nostros, & terrā nostrā districtiùs coercere, si contra praefatam pacem venerimus, &c. Haec ille Rex, quae sanè venerationem ipsius & subiectionē in Sedem Apostolicam, sive Romanum Pontificem, planè denotant.

39 Saeculo tertiodecimo circiter exeunte Eduardus Angliç Rex, Epistolas scripsit obedientiae suae indices ad Bonifacium VIII. & quartodecimo currente alter Eduardus ad Clementem VI. circa annum 1343. Eorum verò tempore in signum spiritualis subiectionis ad Sedē Apostolicam permanebat consuetudo vetus, paulo antea indicata ab Eduardo in Epist. illa ad Nicolaum II. solvēdi tributum Romanae Ecclesiae, quę iuxta Polydorum lib. 1. ab Ina Rege ortum duxit, & à Successoribus continuata atque aucta est, vt idem habet lib. 5. alijsque locis. Postea verò publica lege confirmata dicitur à Guillelmo Conquęstore Angliae, & appellari solita, *Denarium B. Petri*: ac servata perpetuò fuit vsque ad tempus infelicis Henrici VIII. qui initio Catholicus Princeps, & Defensor Fidei nuncupatus, in Assertione Sacramentorum contra Lutherum art. 2. inter plura alia, scripsit: *Non tam iniurius ero Pontifici, vt anxiè & solicitè de eius iure disceptem, quasi res haberetur pro dubia.* Quibus verbis illustre testimonium dedit pro auctoritate suprema Sedis Romanę, sive Apostolicę. Verùm postea impotenti libidine actus, & negans subiectionem debitam Romano Pontifici, naufragium in fide fecit, & communis ferè Anglorum apostasiae causa fuit. Nimirum inter Christianos Henricus fuit, veluti inter Gentiles Principes Nero, Tiberius, & similes Romanorum pestes, qui è praeclaris initijs postea in peiora quotidie processerunt, & vitae periodum clausere infeliciter: veluti Metellus Pius, Hortensius, Lucullus, Solon, Antiochus Magnus, & Xerxes, alijque plures, initio cōtinentes, postea foedissimis voluptatibus abrepti. Sic, nimirum, Henrico VIII. circa continentiam & religionem, *Mandrabuli more res successit.* Inde in eius Successores haereditaria defectio ab obedientia Sedis Apostolicae, & Catholica fide: indidē extrema Regni catastrophe in hodiernum diem.

Quis mihi det lachrymas, miserabilis Anglia, quisnam
Det meo aquam capiti, vt nocte dieque fleam!
Relligio periit, periere Altaria, & omnis
Seu fidei cultus, seu pietatis honos.

40 Henricus itaque, omnium Angliae Regum, quotquot praecesserant, infelicissimus sponte sua, abrogavit consuetudinem illam Decessorum suorum: qui sanè, vt optimè observat Sanderus lib. 5. cap. 6. nullatenus Regnum suum vectigale fecissent Romanae Sedi in honorem S. Petri, nisi & eidem Sedi circa spiritualia obedientiam integram praestarent.

41 Mitto receptam eorundem Regum à priscis temporibus consuetudinem petendi dispensationes in votis, & legibus Ecclesiasticis; ac praeterea confirmationes Episcoporū, & pallium pro Archiepiscopis Regni sui: quos interdum Romā mittebant ad illud suscipiēdū: interdū verò impetrabāt vt ijs manentibus in Anglia mitteretur à Pontifice. quod posterius fecit Vvilelmus Rex, cognomento Rufus, postquam S. Anselmus fuit electus Archiepiscopus Cantuariensis: vt fusè narrat Eadmerus in Historia Novorum nuperrimè è veteribus manuscriptis in lucem edita à Gabriele Gerberone Monacho Congregationis observantissimae & doctissimae S. Mauri apud Gallias, ab initio libri secundi. Vbi obiter observa, Anselmum ipsum, nequidem ad conciliandum sibi Regem iratum, & stabiliēdam cum eo pacem, permisisse vt sibi Palliū per manus eius traderetur: quòd id solùm spectaret ad auctoritatem Romanae Sedis, nō autem ad Regiam dignitatem. *Cùm autem* (inquit Eadmerus loco cit. col. 3. *de Pallij susceptione ageretur, & quidā pro captanda Regis gratia Virū ad hoc ducere molirentur, vt pro Regiae Maiestatis honorificētia illud per manum Regis susciperet; nō acquievit; RATIONABILITER OSTENDENS, HOC DONVM NON AD REGIAM DIGNITATEM, SED AD SINGVLAREM B. PETRI PERTINERE AVCTORITATEM.* Vsque adeò ille Investituras de manu Regum exosas habuit, vt nequidem meram ceremoniam tradendi sibi Pallij per Vvillelmum ex fine honoris & ineundae cum eo pacis permiserit.

42 Huc quoddammodo spectat quod Regina quędā Angliae, Eleonara nomine, in Epistola, quae apud Petrū Blessensem est 144. adversus tyrannidē cuiusdā Principis Christiani petijt à Coelestino Papa auxilium, ipsum obsecrans, veluti *quē constituit Deus super Gētes & Regna in omni plenitudine potestatis.* Atque inferiùs: *Nec ista dissimulare potestis sine crimine, & infamiae nota, cū sitis Vicarius Crucifixi, Successor Petri, Deus Pharaonis.* Cumque postea narrasset, tyrannū illū ludibrio habere claves S. Petri, subdit:

Etsi

Et ſi veſtram nō vultis iniuriam proſequi, vobis tamen Petri opprobrium, & iniuriā Chriſti diſsimulare non licet. Quibus verbis ampliorem adhuc in Pontifice auctoritatem contra tyrannos agnoſcit, quam in progreſſu aſſeremus.

43 Angliæ pars eſt regio Merciorum, cuius Rex Kenulphus olim ſcripſit ad Leonem Papam III. (malè apud alios dicitur Ioannes III. Huius enim tempore, id eſt, circa annum 560. nec veſtigium Religionis Chriſtianæ permanſerat in Anglia: tum prętetrea neque aliquis Papa nomine Adrianus fuerat.) In qua priùs Deo gratias agit, quia *cùm glorioſiſsimum gregis ſui Paſtorē Adrianum* (nimirum Secundum huius nominis, cui ἄμεσος ſucceſsit Leo III. anno 795.) *perpetuò remunerandum ſuper æthera duxiſſet, ſuis tamen ovibus pia erexit providentia eum* (Leonem) *qui ſcit ovile Dominicum ad caulas ſuperioris vitæ agitare.* Et inferius: *QVAPROPTER OPPORTVNVM ARBITROR TVIS SANCTIS IVSSIONIBVS AVREM OBEDIENTIÆ NOSTRÆ HVMILITER INCLINARE.* Præterea, benedictione humiliter poſtulatâ, ſubiungit: *Hanc benedictionem OMNES, QVI ANTE ME FVERVNT MERCIORVM REGES, MERVERVNT AB ANTECESSORIBVS TVIS ADIPISCI: hanc ipſe humilis peto, & à vobis, ò Sanctiſsime, impetrare cupio, quatenus imprimis adoptionis fortè me tibi filium ſuſcipias, ſicuti TE MIHI PATRIS PERSONA DELIGO, ET TOTIS OBEDIENTIÆ VIRIBVS SEMPER AMPLECTOR.* Sic ſentiebant, ſic loquebantur olim Chriſtiani Angliæ Reges. Nunc omnia alia audire eſt, ex quo Henricus VIII. omnium mortalium Regum primus, cum horrore totius Orbis Chriſtiani, affectavit imperium ſpirituale, idque tyrannicè extorſit: vt latè & eruditè expendit Suarez varijs locis Operis ſui contra Iacobum Angliæ Regem.

44 Dicamus aliquid de Imperatoribus Occidentis & Orientis, præter laudatos ſuprà ſect. 2. omiſsiſque alijs pluribus, quę in eundem ſcopum proferri poſſent. Fredericus I. Germaniæ Imperator in Epiſtola ad Emmanuelem Græcum Imperatorem, cùm præmiſsiſſet, Romanam Eccleſiam eſſe omnium aliarum vnicam Matrem, Dominam, ac Magiſtram à Deo ordinatam, addit exhortationem hanc: *Summo Pontifici, quem nomine tenus ſanctum appellas, debitam obedientiam exhibeas & honorem.* Sanè illam exhibuerant priores illi Orientis Imperatores ſuprà commemorati, & præterea Iuſtinianus Imperator in legibus, & in Authenticis varijs, atque in litteris ad Bonifacium II. Papam, vbi priùs generatim de Apoſtolica Sede accipitur illud: *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam.* Subditurque: *Hæc quæ dicta ſunt, rerum probantur effectibus: quia in Sede Apoſtolica extra maculam ſemper eſt Catholica conſervata Religio.* Atque infrà: *ANATHEMATIZAMVS OMNES, QVI CONTRA SANCTAM ROMANAM ET APOSTOLICAM ECCLESIAM SVPERBIENDO SVAS ERIGVNT CERVICES: ſequentes in omnibus Apoſtolicam Sedem, & prædicantes eius omnia conſtituta.* Sed longè poſtea alij Imperatores CP. abducti ſuggeſtionibus impijs quorundam Patriarcharum Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ, Primatum Vniverſalis Eccleſiæ affectantium, Romano Pontifici obedientiam denegarunt: atque omnium maximè Iconomachi Imperatores, ſeu perſecutores ſacrarum Imaginum. Verùm eorum perfidiam & inobedientiam execratus fuit poſtea Leo VI. Imperator, cognomento Sapiens, de quo plura præmiſsimus ſuprà Diſput. IX. ſect. 7. num. 54. Is enim Photium ſchiſmaticum, iuratumque hoſtem Sedis Apoſtolicę, & invaſorem Patriarchatûs CP. depoſuit anno 886. Deinde anno 901. cùm excommunicatus fuiſſet à Nicolao Patriarcha CP. ob quartum matrimonium initum contra Canones tertium & ſeptimum Concilij Neocæſarienſis, immo & cōtra Conſtitutionem 90. ab ipſo Leone publicatam; cùm aliunde agnoſceret in Pontifice Romano Primatum Eccleſiæ, & auctoritatem ſupra quoſlibet illius Canones, legationem miſsit ad Romanum Pontificem Ioannem IX. ad impetrandam diſpenſationem, quam & obtinuit, vt quartum matrimonium eſſet ratum cum Zoe, ex qua filium ſuſcepit Conſtantinum nomine, qui & poſt ipſum imperavit. Idem quoque Leo, nulla ratione habitâ popularis erroris Græcorum, tradidit apertè proceſsionem Spiritûs ſancti ex Patre & Filio in Epiſtola celebri ad Regem Sarracenorum, in ea profitenda ſubſcribens Pontificibus Romanis.

45 In Concilio Generali Lugdunenſi II. aliàs XIV. Oecumenico, lecta fuit Epiſtola Michaelis Imperatoris CP. miſſa ad Gregoriū X. Papā, Præſidentē eidem Synodo: in qua ille cū ſuis obedientiā pręſtat & profitetur palam erga Romanum Pontificem: & col. 3. inquit:

Αυτὴ ὡσαύτως ἡ ἱερά καὶ ἅγια τῆς Ῥώμης Ἐκκλησία, &c. *Ipsa quoque Romana Ecclesia summum ac plenum Primatum & Principatum super Vniuersam Ecclesiam Catholicam obtinet, quam se ab ipso Domino in B. Petro Apostolorum Principe, suo Vertice, cuius Romanus Pontifex est successor, CVM POTESTATIS PLENITVDINE recepisse, veraciter & humiliter agnoscit.* Deinde subiungit de Ecclesia Romana: καὶ ταύτῃ πᾶσαι ἐκκλησίαι ὑπόκεινται. *Et eidem omnes Ecclesiæ sunt sub ete.*

46 In Concilio Florentino omnes qui aderant, Latini & Græci, atque in his Ioannes Palæologus Orientis Imperator, vno animo & voce protulerunt Sess. vltima Professionem illam, cui initium, ΕΥΓΕΝΙΟΣ ἐπίσκοπος δοῦλος δούλων Θεοῦ, &c. *EVGENIVS Episcopus seruus seruorum Dei, &c.* in qua apertissimè definitur Primatus & auctoritas suprema ac potestas summa Pōtificis Romani supra totam Ecclesiam, omnesque Christianos. Verba præcipua dedimus Disput. XXXIV. num. 24 Itaque Imperator ille Orientis palam agnouit, & professus fuit obedientiam Romano Pontifici.

47 Huc etiam spectat Epistola Leonis Armenorum Regis ad Innocentium III. Papam, quem appellat *Dominum, & in Christo Patrem, & Vniuersalem Papam, & Pastorem, quem Deus Ecclesiæ suæ præesse voluit.* Subditque: *Vestri luminis gratia informati omne Regnum nobis à Deo commissum, & omnes Armenos ad vnitatem S. Romanæ Ecclesiæ, diuina inspirante clementia, reuocare cupimus, & optamus.* Denique idipsum sigillatim ostendi posset de Regibus Hungariæ, Poloniæ, Neapolis, Siciliç, Aragoniç, & Lusitaniæ. Multorum enim ex ijs monumenta extant, & plura olim testimonia fuerunt, obedientiæ, & honoris erga Pontificem Romanum, veluti Patrem & superiorem quoad spiritualia. Patet itaque, non modò ex doctrina fidei suprà indicata num. 20. sed ex confessione Imperatorum Orientis & Occidentis, Regumque Christianorum omnibus sæculis, Pontificem Romanum esse ijs omnibus superiorem, ac iure diuino præfectum quoad spiritualia, cui proinde honorem, reuerentiam, & obedientiam exhibere teneantur.

(?)

SECTIO QVINTA.

Stabilitur denuo subiectio Imperatorum Regumque Christianorum ad Romanum Pontificem, non modò quoad personas, sed etiam quoad vsum potestatis temporalis, quatenus confert ad bonum spirituale, vel vtilitatem Ecclesiæ. Quædam circa dependentiam Imperij a Sede Apostolica specialem, obseruata.

48 QVÆ Hactenus diximus, non modò intelligi debent de quibuslibet Imperatoribus, Regibus, & Principibus Christianis, quoad personas ipsorum, sed etiam quoad vsum temporalis potestatis, quatenus confert ad spiritualem finem. Nimirum, vt Pontifex Romanus possit ab ijs exigere, aut moderari, aut prohibere vsum potestatis temporalis, prout oportuerit ad bonum spirituale Ecclesiæ, vel ad malum illius vitandum. Neque enim per potestatem directiuam hucusque traditam intelligenda est solùm auctoritas consulendi, monendi, aut rogandi; sed etiam vis mouendi cum morali efficacia, & obligandi in conscientia, per præcepta opportunè iniuncta, cui Principes ipsi in vsu potestatis suæ temporariæ teneantur obedire. Quæ est sententia communi consensu recepta apud Catholicos, vt inquit Suarez lib. 3. contra Regem Angliæ cap. 22. vbi latè illam confirmat, veluti implicitè seu virtute traditam in Scriptura, seu propositionem particularem sub alijs vniversalibus. quales sunt illæ: *Pasce oues meas*: & præterea: *Quodcumque ligaueris, & Quodcumque solueris*: insuperque, *Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam*: ac denique ex perfectissima ac sapientissima Christi prouidentia, quæ ordinatè omnia disponit. Non solùm enim Christus D. eo tam insigni titulo, verùmetiam quilibet prudens legumlator, dum vices suas siue potestatē alicui committit, eo ipso facultatem dat ipsi ad omnia, quæ in finē eius delegationis necessaria & conuenientia sunt. Sic nempe ratio naturalis dictat, & declaratur in Iure, tam Ciuili, quàm Canonico. Etenim l. 2. ff. de Iurisd. omn. Iudic. dicitur: *Cui iurisdictio data est, ea quoque concessa esse videntur, sine quibus iurisdictio explicari non potuit.* Et c. *Præterea* de Officio Delegati: *Ex eo quod causa alicui committitur, super omnibus, quæ ad causam ipsam spectare noscuntur, PLENARIAM RECIPIT POTESTATEM.* Ad finem autem eius delegationis Christi, quà Petro, & Successoribus eius, commisit plenam potestatem pascendi, ligandi, soluendi,

ac

ac regendi totam Ecclesiam, omnesque oves, sine exceptione vlla, conveniens & necessarium est, dirigere omnes subditorum actiones, quibus spiritualis salus adquiri aut impediri potest; ac proinde dirigere, præcipere, prohibere, aut moderari vsum potestatis temporalis, quo bene aut malè præstito Principes sæculares spiritualem salutem suam & subditorum adipisci aut amittere possunt. Ergo Petrus & ipsius Successores in ipsa delegatione generali sibi à Christo tradita acceperunt potestatem obligandi & prohibendi Principes sæculares in conscientia quoad vsum debitum aut indebitum potestatis temporalis.

49 Et quidem hoc sensu ad litteram accipitur illud Apostoli ad Hebræos 13. *Obedite Præpositis vestris, & subiacete eis. Ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri.* Non enim minùs Reges eo loco comprehenduntur, quàm reliqui è populo, vt patet, observavitque S. Gelasius Papa scribens ad Anastasium Imperatorem, de quo suprà num. 22. Distinguens enim ibi duas potestates, spiritualem, & temporalem, addit: *In quibus tanto gravius pondus est Sacerdotum, quantò etiam pro ipsis Regibus hominum in diuino sunt reddituri examine rationem.* Ideòque & Nicolaus Papa in Epist. ad Michaelem Imperatorem ait: *Christianos Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigere.* Nimirum, quoniam etiam in vsu Imperatoriæ potestatis, quatenus ad salutem æternam confert aut impedit, subduntur Pontificum potestati præcipienti aut prohibenti; de qua ritè aut malè administrata Pastores ipsi Deo rationem strictam reddent. Quam doctrinam altè infixam habebat Gloriosissimus Imperatorum Christianorum CAROLVS V. dum in Edicto Vvormatiensi hæc protulit, aureis litteris scribi digna: *Ad honorem Dei omnipotentis, Romanique Pontificis, & sanctæ Sedis Apostolicæ debitam reverentiam, PRO IMPERIALIS DIGNITATIS OFFICIO DEBITO, necnon zelo, & studio, quo nostrorum maiorum more, & ingenita nobis etiam vi ad defensionem Catholicæ fidei, sanctæque Romanæ, & Vniversalis Ecclesiæ honorem, tutelam, & protectionem, omnes nostras vires, & facultates, imperium, regna, dominium, vitam denique, & animam ipsam exponere sumus parati.* Quibus verbis Maximus Imperator, non modò seipsum, sed etiam Imperialem Dignitatem agnovit ex debito adstrictam Romano Pontifici, & S. Sedi Apostolicæ, in iis, quæ ad honorem Dei spectant. & idipsum testatus fuit ex mente & sensu Maiorum suorum. Sed & olim idipsum agnoverunt, ac professi sunt in Gallia Ludovicus & Lotharius Imperator, dum scripsere ad Eugenium II. Papam: *Veraciter nos DEBITORES cognoscimus, vt iis, quibus regimen Ecclesiarum, & ovium Dominicarum cura commissa est, IN OMNIBVS CAVSIS AD DIVINVM CVLTVM PERTINENTIBVS, opem & auxilium pro qualitate virium nostrarum, & intellectus nostri capacitate feramus.* Vnde in Concilio Parisiensi sub eisdem Principibus lib. 2. cap. 2. dicitur: *Rex primo debet esse defensor Ecclesiæ, &c.* Ac longe postea Ludovicus XI. Galliarum Rex scribens ad Pium II. dixit: *SICVT MANDASTI, Pragmaticam Sanctionem Sedi infensam, a Regno nostro, nostroque Viennensi Delphinatu, & omni ditione nostra, per præsentes pellimus, deiicimus, stirpitusque abrogamus.*

5 Explicatur ampliùs, & vrgetur idipsum. Iuxta testimonia illa Christi Domini paulo antè indicata, & sensum communem Catholicorum omnium, Pontifex Romanus tenetur habere curam totius populi Christiani, includentis Principes sæculares veluti præcipuam partem, & subditos eorum, veluti minùs præcipuam. Igitur in eo vniversali munere clauditur vis procurandi in iis omnibus ea bona, quæ ex debito vsu potestatis temporalis conferunt ad salutem populi Christiani, & avertendi ea mala, quæ ex indebito illius vsu eam impediunt. Quare demum efficitur, posse Romanum Pontificem absdubio Principibus sæcularibus præcipere aut prohibere in conscientia vsum potestatis temporalis, quatenus confert in bonum procurandum, aut avertendum malum Christiani populi. Hoc enim sensu potestas temporalis Regum Imperatorumque subiacet spirituali & supremæ Pontificum potestati. Quod ex ipsis Doctoribus Parisiensibus (vt innumeros alios omittam) expressè tradit S. Thomas 2. 2. quæst. 40. art. 2. ad 3. dicens, bella Principum sæcularium subordinari potestati Papæ: quia quælibet potentia, virtus, vel ars, spectans superiorem finem, habet sibi subiectas facultates inferiores in ordine ad eundem finem, obtinendum. Et quæst. 60. art. 6. ad 3. inquit: *Potestas temporalis subditur spirituali, sicut corpus animæ: ET IDEO NON EST VSVRPATVM IVDICIVM SI SPIRITVALIS PRÆLATVS INTROMITTAT SE DE TEMPORALIBVS* Ac præterea in 2. dist. 44. in explanatione litteræ ad 4. ait, *sæcularem potestatem esse sub temporali in iis, quæ ad salutem animæ pertinent: & ideo in eisdem magis esse*

esse obediendum spirituali potestati, quàm temporali: licèt in ijs, quæ ad bonum ciuile pertinent, magis sit obediendum potestati temporali. Quin & addit statim: *Nisi fortè potestati spirituali etiam sæcularis potestas coniungatur, sicut in Papa, QVI VTRIVSQVE POTESTATIS APICEM TENET.* In quo longè ampliùs Pontificiam auctoritatem directam extendit, quàm opus habeamus ad præsens propositum: & fortasis loquitur de Papa, quatenus simul Pontifex & Rex temporalis est intra ditionem & territorium proprium S. Romanæ Ecclesiæ. Idipsum tradit, & confirmat varijs exemplis, similitudinibus, historijs, gestisque Summorum Pontificum lib. 1. de Regimine Principum cap. 14. & lib. 3. cap. 10. cum tribus seqq. si tamen illud Opus est fœtus legitimus Angelici Doctoris. Similiter Henricus Gandavēsis, Doctor eiusdem Academiæ Parisiensis, Quodlib. 6. quæst. 23. docet, *Sacerdotem Apostolicum se habere ad Reges, sicut Architectum ciuilem ad alios artifices in ciuitate.* Præterea Bertrandus Cardinalis Episcopus Augustodunensis in Gallia suprà num. 3. laudatus, libro de Origine & vsu Iurisdictionum, cùm præmisisset, iurisdictionem spiritualem esse superiorem temporali, & omnes prorsus Reges ac Principes subdi iurisdictioni Romani Pontificis, quæst. 3. addit: *Iurisdictio spiritualis Ecclesiæ se habet ad iurisdictionem sæcularem, sicut ars quæ considerat finem se habet ad artem, quæ considerat illud quod ordinatur ad finem: puta militaris ad equestrem, & equestris ad fræni contractiuam, seu rectiuam.* Quam doctrinam & similitudinem ex D. Thoma didicit. Deinde quæst. 4. differens de potestate quam in mundo habuit Christus D. in omnes homines prorsus, eandem colligit in Romano Pontifice, ex ordinatissima illius prouidentia in Ecclesiam. Ait enim: *Non videretur discretus Dominus fuisse (vt cum reverentia eius loquar) nisi vnicum post se talem Vicarium reliquisset, qui hæc omnia posset. Fuit autem iste Vicarius eius Petrus apud Mathæum. Et idem dicendum est de Successoribus Petri; cùm eadem absurditas sequeretur, si post mortem Petri, humanam natura n à se creatam, sine regimine vnius personæ reliquisset.* Et ferè mox: *Et ideo Bonifacius Octavus motus multis alijs efficacibus rationibus, & exēplis, & auctoritatibus sacræ Scripturæ, declarauit, dixit, definiuit, subesse Romano Pontifici omnem humanam creaturam de necessitate salutis.* Et non multò pòst: *Huius Regni, & Sacerdotij Principatum perpetuum, commisit Filius Dei Petro, & Successoribus eius.* Hactenus ille. Similia docuit S. Bernardus lib. 1. de Considerat. ad Eugenium Papam cap. 7. & præterea lib. 4. vbi ita illum alloquitur: *Quid tu denuo vsurpare gladium tentas* (scilicet, immediatè) *quem semel iussus es ponere in vaginam? Quem tamen qui tuum negat, non satis mihi videtur attendere ad verbum Domini dicentis: Converte gladium TVVM in vaginam. TVVS ergo & ipse; Tuo forsitan nutu, etsi non tua manu evaginandus. Alioqui, si nullo modo ad te pertinet & is, dicentibus Apostolis*, Ecce duo gladij hic, *non respondisset Dominus, SATIS EST; sed NIMIS EST.* Nimirum ijs verbis apertè docet gladium materialem esse exercendum à Pontifice, non proprijs manibus, sed sæcularium ministrorum, qui Ecclesiæ opem ferant, veluti eidem in hac etiam parte subiecti. Idipsum docuere etiam in media Gallia, Hugo de S. Victore lib. 2. de Sacramentis p. 2. cap. 4. & Almainus de Potestate Eccles. cap. 8. illeipse, qui aliàs erga Romani Pontificis auctoritatem cum paucis aliquot Parisiensium iniquiorem se præbuit. Vnde non est quòd paginas oneremus aliorū pene innumerabilium DD. locis.

51 Eadem doctrina vlteriùs deducitur ex institutione diuina, qua Regum & Imperatorum Christianorum dignitas, non tam in ipsorum vtilitatem, quam subditorum & totius Ecclesiæ ordinata est: vt non nisi iusta, nisi recta, & saluti æternæ fidelium vtilia præcipiant: atque adeò corrigi & coerceri possint diuina & Ecclesiastica auctoritate si secus faciant. Id optimè Augustinus obseruat Epist. 50. tractans illud Psalmi 2. *Et nunc Reges intelligite: erudimini qui iudicatis terrā. Servite Domino in timore.* Ait enim S. Doctor: *Aliter servit, quia homo est: aliter, quia etiam Rex est. Quia homo est, ei seruit, viuendo fideliter: quia Rex est, servit, leges iusta præcipientes, & contraria prohibentes, conuenienti vigore santiendo.* Et opportuniùs S. Leo Papa Epist. 75. ad Leonem Augustum inquit: *Debes incunctanter aduertere, Regiam potestatem tibi non solùm ad mundi regimen, sed maximè ad Ecclesiæ præsidium esse collatam.* Ac S. Gregorius Magnus lib. 2. indict. 11. Epist. 61. siue cap. 100. *Ad hoc potestas Imperatori data est, vt qui bona appetunt, adiuventur, ET TERRESTRE REGNVM COELESTI REGNO FAMVLETVR.* Vnde consurgit probatio doctrinæ præiactæ efficax & ineluctabilis. Principes enim Christiani ex debito officij, vel ex iustitia quadam legali, qua membrum Reipublicæ debet ipsi subve-

nire

nire, & præcipuè ex inſtitutione Dei conſulere tenentur Eccleſiæ, eique auxilium in neceſsitatibus conferre, & mala ipſi imminentia impedire. Quippe omnes Chriſtiani ſunt membra vnius corporis Eccleſiæ: membra autem, vt inquit Apoſtolus 1 Coloſ. 12. ad invicem & maximè pro bono totius corporis debent eſſe ſolicita, iuxta vniuſcuiuſque eorum vires & dignitatem. Ergo quandocumque vrget neceſsitas boni communis Eccleſię, vel avertendi ab ea gravis alicuius mali, poſſunt vrgeri & obligari à Summo Pontifice, veluti Paſtore ſpirituali Vniverſalis Eccleſiæ, & eorundem Principum, ad vtendum poteſtate ſua temporali in finem prædictum. Nimirum de ratione Capitis ſpiritualis, præſertim ſummi, eſt auctoritas ad præcipiendum membris quibuſlibet, quoties neceſſaria & iuſta cauſa ſubeſt, vt ſua munia exequantur.

52 Hoc ſenſu Bonifacius VIII. in Extravaganti *Vnam ſanctam* (de qua ſuprà Diſp. XXXIII. num. 23. plura præmiſsimus) de Maioritate & obedientia, poſt D. Bernardum lib. 4. de Conſider. cap. 3. iure ac ſapienter dixit, probavitque ex ipſis ſacris litteris, in Sede Petri non modò eſſe ſpiritualem gladium, ſed etiam temporalem. *Sed is quidem*, ſubiungit, *pro Eccleſia, ille vero ab Eccleſia exercendus: ille Sacerdotis; is manu Regum & militum, ſed ad nutum & patientiam Sacerdotis: QVIA OPORTET GLADIVM ESSE SVB GLADIO.* Idque deinde confirmat ex recta inſtitutione Eccleſiæ, quæ ita exigit. Vnde & concludit pronuntians ex cathedra, veluti dogma fidei: *ESSE DE NECESSITATE SALVTIS OMNI HVMANÆ CREATVRÆ* (non OMNIA, vt infideliter refert cavillator Vigorius eo loco notatus) *SVBESSE ROMANO PONTIFICI, declaramus, dicimus, definimus, & pronuntiamus.* Quam ipſius definitionem, inter alios, plurimum laudavit eodem ſęculo in Gallia Cardinalis Bertrandus, verbis ſuprà num. 50. circa finem exſcriptis. Itaque fide divina certum eſt, temporalem gladium Regum ſpirituali Pontificis Romani gladio ſubditum eſſe debere: ac proinde Regiam & ſæcularem poteſtatem vrgeri, coerceri, & cohiberi poſſe per poteſtatem Pontificiam ſpiritualem. Eodemque ſenſu longè ante Bonifacium ipſum Nicolaus II. Papa, qui ab anno 1059. Pontificatum geſsit, loquens de Eccleſia, prout habetur 22. diſt. cap. 1. dixit: *Eam ſolus ille fundavit, qui Beato æternæ vitæ Clavigero TERRENI SIMVL ET COELESTIS IMPERII IVRA COMMISSIT.* Nimirum, vt cœleſte exerceret per ſe; terrenum verò, per excitationem poteſtatis ipſius, quoties oportuerit præcipere Principibus vt eo vtantur. Idemque Pontifex in Ep[illegible] ad Epiſcopos Galliç (quæ habetur c. Auct[illegible]itatē 15. quæſt. 6.) tum ijs, tum ipſorum defenſoribus; præcipit, *vt ſpirituali ſimul & temporali gladio malignos uſque adeo uſque ad recuperationem bonorum Eccleſiæ inſequantur.* Præcipit, inquam, diſtributione accommoda: Epiſcopis quidem, vt exerceant ſpiritualem gladium; defenſoribus autem, id eſt, Patronis, ſive Principibus ſęcularibus, vt vtantur gladio materiali in defenſionem Eccleſię. Quo item ſenſu Bernardus ad Eugenium Papam dixit Epiſt. 256. *Exercendus nunc eſt vterque gladius, &c. per quem autem, niſi per vos? Petri vterque eſt: alter ſuo nutu* (nimirum, temporalis) *alter ſua manu* (ſcilicet, ſpiritualis) *quoties neceſſe evaginandus.*

53 Sunt & varij textus Iuris Canonici, præter citatos, in quibus poteſtas Regum temporalis ſubijcitur ſpirituali Pontificum. Etenim in Decreto diſt. 96. cap. *Si Imperator* 11. Ioannes Papa id docet: concluditque: *Imperatores Chriſtiani ſubdere debent executiones ſuas Eccleſiaſticis Præſulibus, non præferre.* Et cap. 12. immediatè ſequenti Gelaſius Papa teſtatur, *obſequi ſolere Principes Chriſtianos decretis Eccleſiæ, non ſuam præponere poteſtatem: Epiſcopis caput ſubdere Principem ſolitum, non de eorum capitibus iudicare.* S. Gelaſius Papa cap. *Duo ſunt*, ſcribens ad Anaſtaſium Imperatorem ait: *Noſti ex illorum* (Pontificū) *te pendere iudicio; non illos ad tuam redigi voluntatem.* Similia habentur ex S. Innocentio I. in cap. *Quoties* 24. quæſt. 1. ex S. Gregorio VII. in cap. *Quis dubitet*, & ex Innocentio III. in cap. *Solitæ* de Maioritate & obed. vbi dicitur, poteſtatem Pontificiam comparari ad Imperatoriam, ſicuti animam ad corpus, & Solem ad Lunam. Idem Pontifex in cap. *Per venerabilem*, Qui filij ſint legitimi, inquit: *Non ſolùm in Eccleſiæ patrimonio* (*ſuper quo plenam in temporalibus gerimus poteſtatem*) *verùm etiam in alijs Regionibus, certis cauſis inſpectis, tēporalem iuriſdictionem caſualiter exercemus, &c.* nimirum in his indirectè ſaltem, quatenus oportet in ordine ad ſpiritualem finem. Idque confirmat ex celebri illo loco Deuteronomij 17. *Siquid difficile & ambiguum, &c.* quod ſuprà Diſp. XXII. ſect. 5. expoſuimus; & ex Apoſtolo 1. Corinth. 6. aiente: *Neſcitis quoniam Angelos iudicabimus, quantò magis ſæcularia?*

54 Denique idipſum latè confirmari poſſet quoad Imperatorem. Conſtat enim

ex

ex iure Canonico, Imperium, quale nunc est, confert Romano Pontifice, & eidem subijci: ac [illegible]terea Imperatorem Pontifici Romano s[illegible]se. Eius enim auctoritate Imperiũ Romanorum, à Græcis ad Francos, & postea à Francis ad Germanos, translatum fuisse constat. Quidquid enim aliqui cavillentur, dicantque translationem à Græcis ad Francos fuisse factam auctoritate Senatûs & Populi Romani, eligentis Carolum Magnum Imperatorem, & solo consilio Leonis III. anno 800. certum omnino est, Leonem id fecisse, fuisseque aut solum, aut præcipuum & primarium auctorem eius translationis. Quod palam testantur Scriptores eius temporis, Paulus Diaconus & Eghinardus verbis suprà num. 25. exscriptis, quę valde notanda sunt: & pręterea Annonius lib. 4. de Gestis Francorum cap. 90 qui & Aymoinus dici solet: Addo Episcopus Viennensis in Chronico Ætate 6. Rhegino Abbas Prumiensis lib. 2. Chronici, Vvitichindus Corbeiensis lib. 3. Regn. Saxon. Luitprandus Ticinensis Diaconus lib. 6. cap. 6. qui quinque Auctores nono & decimo sęculo floruere. Præterea ex vndecimo Hermanus Contractus in Chronico ad annum 801. Marianus Scotus in Chronico, Lambertus Scaffnaburgensis in Histor. Germanica, vbi sermonem habet de Carolo Magno: & denique innumeri alij Historici sęculorum sequentium. Posterior translatio à Francis ad Germanos fuit etiam facta, sicuti & forma electionis instituta, à Sede Apostolica, vt omnes nôrunt.

55 Eius translationis per Sedem Apostolicam factę, palam testimonium proferunt aliqui ex Pontificibus Romanis. Etenim Innocentius III. in Epist. ad Ducem Tharingiæ, vt habetur in cap. *Venerabilem* de Elect. sic ait: *Illis principibus ius & potestatem eligendi Regem in Imperatorem postmodũ promovendum, recognoscimus, vt debemus, ad quos de antiqua consuetudine noscitur pertinere: præsertim cùm ad eos ius, & potestas huiusmodi ab Apostolica Sede pervenerit, quæ Romanum Imperium in personam magnifici Caroli à Græcis transtulit ad Germanos.* Et Clemens V. in Concilio Generali Viennensi decretum edidit de Iureiurando, quo Imperatores sese Pontificibus obstringunt; vt habetur in Clement. Romani de Iureiurando, his verbis: *Romani Principes Orthodoxæ fidei professores sacrosanctam Romanam Ecclesiam, cuius Caput est Christus Redemptor noster, ad Romanum Põtificem eiusdem Redemptoris Vicarium, fervore fidei, & claræ devotionis, venerantes, eidem Romano Pontifici, à quo approbationem personæ ad Imperialis celsitudinis apicem assumendæ, necnon vnctionem, consecrationem, & imperij coronationem accipiunt, submittere caput non reputarunt indignum, seque illi & eidem Ecclesiæ, quæ à Græcis imperium transtulit in Germanos, & à qua ad certos eorum Principes ius & potestas eligendi Regem in Imperatorem postmodum promovendum pervenit, adstringere vi iuramenti, prout mos tam observationis antiquæ temporibus novissimis renovatæ, quam forma iuramẽti huiusmodi sacris inserta Canonibus manifestavit.* Adrianus IV. in Epist. ad Episcopos Germaniæ, quam refert Aventinus lib. 4. Annalium Boiorum: *Ideo, inquit, Imperium à Regno Græcorum translatum est in Allemanos, vt Rex Theutonicorum non, antequam à Pontifice Romano consecraretur, Imperator vocaretur, & esset Augustus. Pontifex Romanus promovit Carolum, fecit ei nomen grande, vt esset Imperator.* Hæc ibi, & similia alijs locis testata habentur, mirum vt sit quosdam novaturientium ex nescio quibus aliorum testimonijs perperam scriptis, aut præposterè intellectis, quidpiam aliud Orbi litterario obtrudere voluisse.

56 Certum itaque omninò est, Pontificem Romanum quoad spiritualia esse superiorem quovis Principe sæculari, etiam Rege aut Imperatore, non solùm prout homine fideli; sed etiam prout Principe Christiano: vt proinde illum possit vrgere, & adstringere obligatione morali, sive præceptis opportunis ad vsum potestatis temporalis prout in ordine ad bonum Ecclesiæ conveniens iudicaverit; sive circa salutem spiritualem eiusdem Principis; aliorumve: nec in hac re quisquam Catholicus dubitare potest, sicut nec in potestate suprema spirituali Romani Pontificis in totam Ecclesiam, eiusque singula membra, cuiuscumque dignitatis, & conditionis sint. Eâ enim statutâ iuxta Catholicã fidem, cętera non solùm per ratiocinationem manifestam colliguntur, quod ad Theologicam demonstrationem sufficeret; sed etiam in eâdem veritate clausa intelliguntur, quod ad fidem attinet.

SECTIO SEXTA.

Potestas suprema coercēdi & puniendi per censuras Ecclesiasticas quoslibet Reges Christianos, Imperatoresque, statuitur in Pontifice Romano, tanquam certa secundùm fidem: comprobaturque historica excursione per singula ferè sæcula, in quibus aliqui eorum Principum a Præsulibus Romanis, immo & ab Episcopis excommunicati fuerunt.

57 ID Colligitur manifestè ex doctrina hactenus tradita. Etenim Pontifex Romanus, tanquam Caput & Pastor ac Legislator supremus quoad spiritualia in tota Ecclesia, potest vrgere & obligare præceptis omnes Christianos, etiam Principes, Reges, & Imperatores, non solùm vt homines fideles, sed etiam quoad vsum temporalis potestatis, quando & quatenus expedire iudicaverit ad vtilitatem Ecclesiæ, vel spirituale bonum, vti hactenus traditum fuit, tanquam fide divina certū. Ergo ex eodem principio constat, Papam posse quoslibet Principes ad ea munia constringere per censuram Ecclesiasticam, & excommunicare, si contumaces inveniantur. Quippe quemadmodum Principes prædicti nullo iure divino aut naturali eximuntur à subiectione in Romanum Pontificem, eiusque præcepta, quoad spiritualem finem (alioquì non essent oves Christi, contra quàm supponimus) ita neque à censuris Ecclesiasticis, quibus, iuxta Catholicam fidē, potest ille coercere & innodare subditos omnes, quoties extiterint contumaces, cuiuscumque conditionis & dignitatis sint. Neque enim vlla exceptio personarum aut dignitatū est in verbis illis Christi ad Petrum, subindeque ad Successores ipsius, Mathæi 16. *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cœlis, &c.* Vide Baronium ad annum 800. & 875. & 898. & 1076. & 1082. & 1111. vbi rem eruditè tractat: cuius veritas supponitur tanquam omnino certa in Cōcilio generali Lateranensi sub Innocentio III. cap. 3. cùm præcipit vt, si necesse fuerit, per censuram Ecclesiasticam compellantur sæculares potestates, quibuscumque fungantur officijs, vt pro defensione fidei publicè iuramētum præstent. Quæ formula eo tempore & præcedentibus sufficiens habita fuit ad comprehendendum etiam Reges Imperatoresque: & eo sensu accipiuntur statuta aliquot S. Gregorij Magni infrà num. 63. indicanda, & intellecta sunt à Gregorio VII. Papa lib. 8. Registri Epist. 21. ad Herimetensem.

58 Nec oportet in demonstranda hac veritate tempus insumere: cùm explorata sit apud omnes Catholicos, vsque adeò, vt nec Marsilius Paduanus, qui primus inter Latinos Pontificiam auctoritatem convellere aut extenuare cœpit, ausus fuerit negare Papam posse coercere Reges, præsertim hæreticos, per censuras Ecclesiasticas excomunicationis, vel interdicti: sed solùm, posse vlteriùs procedere ad illos exauctorandos. Quin & Iacobus Britanniæ Rex, qui circa initium huius sæculi hoc secundum negavit in Defensione iuramēti fidelitatis, circa illud prius nequaquam videtur fuisse solicitus. Non tam enim ipsi curæ fuit eximere iugum à pœna spirituali censurarum, quam à Pontificia abrogatione potestatis Regiæ. Neque ij qui nuper Parisijs Declarationem illam protulerunt, videntur vllo modo auctoritatem Pontificiam ad quoslibet omnino Reges iusta ex causa excommunicandos, præsertim ob apostasiam aut hæresim, negasse (quis enim id suspicetur de Episcopis Catholicis id in animum induxisse, quod solùm heretici manifesti dicere ausi sunt?) sed solùm potestatem exauctorandi & privandi Regno. quod spectat ad sectiones sequentes.

59 Quod ipsum confirmat perpetuus Ecclesiæ Catholicæ vsus, ex quo in ea Reges aut Imperatores fuerunt. Quoties enim aliqui eorum in crimen aliquod grande, aut maius solito lapsi sunt; non modò Pontifices Romani, sed etiam aliquot Episcopi sanctitate & doctrina insignes, illos excommunicationis censurâ, aut interdicti vinculo innodasse inveniuntur, donec resipiscerent, & dignam pœnitentiam agerent. Placet excurrere per varia exempla, quæ sparsim ab Historicis tradita in hunc locum colligere curavimus.

60 Sæculo tertio S. Fabianus Papa Philippum Imperatorem Romanum, primum ex Christianis omnibus, qui id dignitatis fastigium attigerunt, ob quoddam scelus communione privavit: nec ad eam admisit, quoad vsque sedens inter publicos peccatores peccatum suum lacrymis & digna satisfactione expiavit. Ita testatur Eusebius Cæsariensis lib. 6. Histor. cap. 25. aliàs 27. & Nicephorus lib. 5. cap. 25. vbi inquit: *Eum vltimo Paschatis pervigilio de reliquijs orationum in Ecclesia participare voluisse. non priùs tamen in conventum fidelium accedere, intercessione & impedimento eius, qui tum Ecclesiæ præfuit, Episcopi, permissum esse, quam confiteretur, & pœnitentium numero, QVI ORDINE ET LOCO SVO SEGREGATI, DISCIPLINA CERTA EXPLORABANTVR, aggregaretur: quod non aliter licere ille diceret, propter*

ter

ter multas eius noxas, cum Ecclesiæ multitudine, conventus eius festi participem fieri. Enim vero, rebus ipsis timorem diuini Numinis, religionemque debitam ritè ac sincerè declarantem, obsequutum esse ferunt. Hactenus Nicephorus: qui verbis illis, *ordine & loco suo segregati, &c.* palam denotat morem illum Ecclesiæ à primis sæculis, arcendi & segregandi peccatores à reliquis fidelibus, & distinguendi eos in quatuor Pœnitentium clases, siue gradus: qui sunt, *προσκλαυσις, ἀκρόασις, ὑπόπτωσις* & *σύστασις.* id est, Luctus, Auditio, Succumbentia, & Statio. Pœnitentes, qui in luctu erant, librorum sacrorum lectione peractâ, foras trudebantur à sacro ambitu templi, tanquam rerum sacrarum participatione indigni, sicuti & Cathecumeni, & Energumeni, teste Dionysio Areopagita de Eccles. Hierarchia cap. 3. aientes: *καὶ μετὰ ταύτας ἔξω γίνονται τῆς ἱερᾶς περιοχῆς οἱ κατηχούμενοι, καὶ πρὸς αὐτοῖς οἱ ἐνεργούμενοι, καὶ οἱ ἐν μετανοίᾳ ὄντες. μένουσι δὲ οἱ τῆς τῶν θείων ἐποψίας καὶ κοινωνίας ἄξιοι.* id est, *Postmodum extra templi ambitum abeunt Cathecumeni, & vnà cum eis Energumeni, ATQVE II, QVOS ANTEACTÆ VITÆ POENITET. Manent autem ij, qui diuinarum rerum & aspectu digni sunt, & communione.* Vide præ alijs Leonem Allatium Opusculo de Narthece Ecclesiæ Veteris, vbi eruditissimè eos quatuor gradus distinguit, & mores ac ritus pœnitentium antiquorum declarat. Philippus itaque Imperator, vt ad scopum redeamus, ob scelera quædam non est admissus à Fabiano Papa intra templum, sed foras stare iussus more Pœnitentium, qui primo illo gradu censebantur, veluti excommunicatus & interdictus ab ingressu Ecclesiæ. cui sententiæ ille humiliter paruit.

61 Sæculo quarto labente S. Ambrosius, quamvis solùm Episcopus Mediolanensis, Theodosio Magno Imperatori, ob cædem Tessalonicæ factam, indixit anathema; & adhuc post plurimos dies luctûs, ieiuniorum, vigiliarum, aliarumque macerationum, noluit illum admittere intra templum, sed fores clausit, donec satisfactionis condignæ testimonium sufficiens exhiberet. Cui sententiæ Theodosius humillimè paruit: & præterea, vrgente ipso Ambrosio, legem publicam condidit, ne de cætero robur haberent sententiæ capitis, aut expoliationis bonorum, nisi post triginta dies ab eo, in quo latæ fuissent: vt, nimirum, interea reuocari possent maturiori iudicio, si forsan temerè aut calore iracundiæ fuissent prolatæ. Ita Theodoretus lib. 5. cap. 17. In quo, vt vides, Ambrosius ipsi potestati politicæ Imperatoris modum præscripsit ex fine spiritualis boni, iuxta doctrinâ sectione præcedenti traditam. Vnde idem S. Doctor generatim lapsis in peccata grauia separationem aliquam à cæteris fidelibus indicendam docuit, dum lib. 1. de Pœnitent. cap. 14. dixit: *Separari oportet grauiter lapsum, ne modicum fermentum totam massam corrumpat.* Nempe iuxta seueram eius temporis disciplinam, & Canonem 24. Basilij Magni, fornicatoribus quatuor pœnitentiæ anni erant præscripti, in quorum primo moris erat illos *ἐκβάλλεσθαι τῆς προσευχῆς, καὶ προσκλαίειν αὐτοὺς τῇ θύρᾳ τῆς ἐκκλησίας.* *à precibus expelli, & ipsos deflere ad fores Ecclesiæ.* Nimirum, eo anno separati à cæteris fidelibus, & interdicti ab Ecclesiæ ingressu, in sacco & cinere plorabant. Adulteris quadruplo longior separationis pœna indicta erat ibidem Canone 58. & alijs diuersimodè peccantibus varia: vt in cæteris Canonibus eiusdem Basilij legere est. Omnes autem ij paucioribus, aut pluribus annis erant communione priuati, sine distinctione vlla inter Principes & subditos. Denique Reges etiam ab Episcopis, qualis erat Ambrosius, excommunicari posse, habetur dist. 96. cap. 10. *Duo sunt*: & sæpe vsitatum fuit in Ecclesia, idque nominatim fecit S. Stanislaus Episcopus & Martyr cum impio Boleslao Poloniæ Rege.

62 Sæculo quinto inchoato S. Innocentius I. Papa excommunicauit Arcadium Imperatorem & Eudoxiam Augustam, ob diras & iniurias S. Ioanni Chrysostomo illatas: vt constat ex Epist. ipsius Innocentij, quæ extat in quibuslibet ferè editionibus Conciliorum, nisi quòd in Veneta Apud Dominicum Nicolinum erat 31. & postrema; in Labbeana autem alio ordine seruato habetur Græcè & Latinè. qualis etiam extat apud Nicephorû lib. 13. cap. 34. Placet verò eam hoc loci exscribere, quoniam valde notanda est, & opportuna ad rem de qua agimus. Sic itaque scribit S. Innocentius ad Arcadium Imperatorem illectum ab vxore Eudoxia, vtrumque segregans à communione Ecclesiæ. * Vox „ sanguinis fratris mei Ioannis clamat ad Deû „ contra te, ô Imperator, sicuti quondam Abel „ iusti contra parricidam Cain: & his modis „ omnibus vindicabitur. Nec id modò ad„ misisti; sed etiam pacis tempore persecu„ tionem magnâ aduersus Deum, & Ecclesiâ „ eius concitasti. Eiecisti è throno suo, re non „ iudicatâ, magnum totius orbis Doctorê, & „ vnà cum eo Christum persecutus es. Neque „ de illo ita queror (fortem enim, seu hæredi„ tatem cum sanctis Apostolis in Dei, & Ser„ vatoris nostri Iesu Christi regno, consecu-

tus

tus est) quamvis intolerabilis iactura ea sit: sed affligor propterea quod primùm de animarum vestrarum salute, deinde de eis, qui sapientissima, spirituali, & divina doctrina, & institutione eius orbati, fame verbi Dei conficiuntur, sum sollicitus. Non enim Ecclesia tantùm Constantinopolitana mellitæ illius linguæ iacturam fecit, sed & orbis sub sole totus ad orbitatem redactus est, viro tàm divino amisso, persuasione vnius mulieris fabulam hanc, & spectaculum exhibentis. Verùm excipiet illa, & præsentem hîc pœnam, & futurum sempiternum supplicium, non post multos hosce dies ei adveniens. Tametsi enim Beatus Ioannes vitam reliquit, fide servata, & fluctuantibus confirmatis; in æterna tamen sæcula sempiternarum deliciarum & immortalis vitæ hæreditatem est consecutus. Nova autem Dalila Eudoxia, quæ paulatim te erroris, seu seductionis novacula totondit, execratioòem ex multorum ore sibi ipsi induxit, grave, & quod & gestari nequeat, peccatorum pondus colligans, atque id prioribus peccatis suis superaddens. Itaque ego minimus, & peccator, cui thronus magni Apostoli Petri creditus est, segrego te, & illam, à perceptione immaculatorum mysteriorum Christi Dei nostri. Episcopum etiam omnem, aut Clericum ordinis sanctæ Dei Ecclesiæ, qui administrare, aut exhibere ea vobis ausus fuerit, ab ea hora, qua præsentes vinculi mei legeritis litteras, dignitate sua excidisse decerno. Quòd si vt homines potentes quemquam ad id vi adegeritis, & Canones vobis à Servatore per sanctos Apostolos traditos transgressi fueritis; scitote non parvum id vobis peccatum fore in horrenda illa iudicij die, cùm neminem huius vitæ honor, & dignitas adiuvare poterit: arcana autem, & abdita cordium sub oculos omnium effundentur, atque exhibebuntur. Arsatium, quem pro magno Ioanne in thronum Episcopalem produxistis, etiam post obitum exauthoramus vnà cum omnibus, qui consultò cum eo communicarunt Episcopis: cuius etiam nomen sacro, Episcoporum albo non inscribatur. Indignus enim eo honore est, vt qui Episcopatum quasi adulterio polluerit. Omnis siquidem plantatio, quæ à Patre nostro in cœlis plantata non est, eradicabitur. Ad Theophili abrogationem addimus excommunicationem, anathematismum, & absolutam à à Christianismo alienationem. » Hactenus ibi S. Pontifex. Cuius comminatio impleta fuit moriente miserrimè Eudoxia intra breve tempus. Eius vrna perpetuo motu agitata est, donec corpus Chrysostomi cum ingenti pompa & honore Constantinopolim allatum fuit. quamvis ante obitum legatur veniam petijsse, & solutionem ab anathemate, eamque ab Innocentio impetrasse anno 407. apud Baronium. Ea duo exempla coniunxit S. Gelasius Papa, nimirum SS. Ambrosij & Innocentij, scribens ad Anastasium Imperatorem Epist. 13. vbi ait: *Talibus igitur institutis, talibusque fulti auctoritatibus* (vide dist. 96. cap. 10.) *plerique Pontificum, alij Reges, alij Imperatores excommunicaverunt. Nam si speciale aliquod de personis Principum requiratur exemplum, B. Innocentius Papa excommunicavit Arcadium Imperatorem, quia consensit vt S. Ioannes Chrysostomus à sua Sede pelleretur: excommunicavit B. Ambrosius, licèt sanctus, non tamen Vniuersalis Ecclesiæ Episcopus, pro culpa, quæ alijs Sacerdotibus nō adeò gravis videbatur, Theodosium Magnum Imperatorem. Excommunicans ab Ecclesia exclusit, &c.*

63 Sæculo sexto inchoante, anno 502. Anastasius impijssimus Imperator, de quo suprà aliquid præmisimus num. 22. excommunicatus fuit à Symmacho Papa. Deinde in progressu eiusdem sęculi Vigilius, qui initio malis artibus in Pontificatum fuerat intrusus à Theodora Augusta, Iustiniani Imperatoris vxore, postea legitimus Papa illam iure ac merito communione privavit anno 547. Denique eodem sęculo labente anno 593. S. Gregorius Magnus lib. 3. Epist. Indictione 11. post Epist. 38. concessit Privilegium quoddam Monasterio S. Medardi Suessonensi in Gallia; quo illud constituit caput Monasteriorum omnium eius Regni, & soli Apostolicę Sedi subiectum: atque in fine illius omnibus Iudicibus, Antistitibus, & Regibus, qui id Privilegium in aliquo violare præsumerent, interminatur excommunicationem, & privationē dignitatis suę. Quo genere comminationis consuevit vti idem S. Pontifex in confirmationibus aliorum Monasteriorum, vel Hospitalium, præsertim verò Augustodunensis in eâdem Gallia: vt patet apud eundem Gregorium Indictione 12. Epist. 10.

64 Sæculo octavo anno 726. Leo Isaurus sacrarum Imaginum & Catholicę Ecclesiæ ob eam causam dirus insectator, à Gregorio II. Papa excommunicatus fuit, teste Zonara, in Concilio Romano, cuius vnicum fragmentum extat, recitatum ab Adriano I. Pontifice in Epist. ad Carolum Magnum. Addit Theophanes, Ioannem (nimirum, Damascenum qui tunc florebat, & *Chrysoroas* nuncupabatur propter auream & fulgentem Spiritûs

ritûs sancti gratiâ) vna cum Episcopis Orientis anathemati subdidisse eundem Imperatorem. Nimirum, semper Episcopi certam & exploratam auctoritatem habere se ad coercendos Principes ijs pœnis, arbitrati sunt.

65 Seculo nono in Synodo VIII. Generali coacta anno 869. & 870. sub Adriano II. Papa indicta fuit excommunicatio quibuslibet Laicis Principibus, & potentibus, seu alterius cuiuslibet dignitatis (atque adeò Regibus & Imperatoribus) ne se ingererent electioni Pontificum. Dicitur enim ibidem Canone 22. *Nullus laicorum Principum, vel potentum, semet inserat electioni Patriarchæ, Metropolitæ, aut cuiuslibet Episcopi, ne videlicet inordinata hinc, & incongrua fiat confusio, vel contentio: præsertim cùm nullam in talibus potestatem quemquam potestatiuorum, vel cæterorum laicorum habere conveniat.* Et infrà: *Quisquis autem sæcularium Principum, & potentum, vel alterius dignitatis laicus, aduersus communem, & consonantem atque Canonicam electionem Ecclesiastici Ordinis agere tentaverit, anathema sit, donec obediat, & consentiat, quidquid Ecclesia de electione, & ordinatione proprij Præsulis se velle monstraverit.* Quare Basilius Macedo Imperator in eâdem Synodo Actione VI. eam Pontificis potestatem ad Imperatores anathematizandos agnovit, dicens: *Nicolaus Papa cum Sancta Romanorum Ecclesia anathema pronuntiavit contra resistentes huiusmodi decreto atque sententiæ. Hoc autem nos olim scientes, ET PAVENTES IVDICIVM ANATHEMATIS PROMVLGARI, obsecundare Synodico iudicio Romanæ Ecclesiæ necessarium duximus.*

66 Sæculo decimo inchoato, anno 901. Leo VI. Imperator, cognomento Sapiens, qui insigne illud Opus Ἑξακονταβίβλον inscriptum, præter plura alia, edidit, excommunicatus fuit à Nicolao Patriarcha Constantinopolitano, ob nuptias quartò celebratas, quę olim vetitæ fuerant in Concilio Neocæsariensi Canone 3. & 7. Deinde verò absolutus fuisse videtur à Legatis Ioannis IX. Papæ Constantinopolim missis, qui & præterea cum ipso dispensavit vt matrimonium illud cum Zoe ratum esset: vt iam supra num. 44. monuimus.

67 Seculo vndecimo Nicephorus Imperator, cognomento *Botoniates*, qui tyrannicè aggressus Imperium, Michaelem cum Maria Augusta coniuge, filioque Constantino Porphyrogenito, in Monasterium detrusit, excommunicatus fuit à Gregorio VII. Papa. Lege Baronium ad annum. 1078.

68 Eodem sæculo paucis post annis Henricus III. aliàs IV. dictus Imperator Germaniç, inuasor bonorum Ecclesiæ, simoniacus, & schismaticus, atque vt breviter dicam, pestis eius sæculi, semel & iterum à S. Gregorio VII. Papa excommunicatus fuit, & Regia seu Imperatoria dignitate priuatus. Formulam abrogationis exscribemus infrà sect. 8. Nunc autem solùm loquimur de anathemate: cuius interminatione primùm cohibitus fuit ab Alexandro II. Papa, ne repudiaret legitimam coniugem, anno 1069. Deinde in omnia flagitiorum genera ruens, & vocatus ad Sedem Apostolicam, vt causam diceret, non solùm illam contempsit, sed & aliorum appellationes tyrannicè prohibuit, & Ecclesias vendens, innodatus fuit vinculo excommunicationis, posteaque pœnitens absolutus à S. Gregorio VII. Papa anno 1074. Verùm reversus ad vomitum, iterum ab eodem Pontifice in Concilio Romano excommunicatus fuit, & Regno depositus anno 1076. Deinde post longam peregrinationem hyemis tempore, & pœnitentiam asperam, absolutus sub conditione ab ipso Gregorio, & relapsus in anathema, abdicatus fuit à Principibus Germaniæ nolentibus Imperatorem habere fulguritum & depositum ab Ecclesia. Postea anno 1080. denuo excommunicatus & depositus fuit ab eodem Gregorio VII. Huius sententia à Successore in Pontificatu Victore III. confirmata est anno 1087. & ab Vrbano II. anno 1089. & tandem à Paschale II. anno 1102. donec tandem tot vinculis innodatus, & notâ schismatis atque hæreseos sæpiùs inustus, quemadmodum vivēs cunctis ferè execrationi fuerat, ita & communi omnium gaudio mortuus est anno 1106. eiusque cadaver iussu prędicti Paschalis II. effossum in pœnam tantorum scelerum, vix tandem permissum fuit sepeliri anno 1111. quòd aliqui testarentur, illum pœnitentem obijsse. Porrò laudati Gregorij VII. tempore anno 1080 celebratum fuit Romæ Concilium: in quo dicitur fuisse Archiepiscoporum, Episcoporum, Abbatum, Clericorum, & Laicorum *innumerabilis multitudo.* In eius primo Canone dicitur: *Siquis Episcopatum, vel Abbatiam, de manu alicuius laicæ personæ susceperit, nullatenus inter Episcopos vel Abbates habeatur, nec vlla ei vt Episcopo vel Abbati obedientia concedatur, &c.* Præterea Canone 2. hæc habentur: *Siquis Imperatorum, Regum, Ducum, Marchionum, Comitum, vel quilibet sæcularium Potestatum, aut personarum Investituram Episcopatus, vel alicuius Ecclesiasticæ Dignitatis dare præsumpserit*

ferit; eiusdem sententiæ (nimirum interdicti ab ingressu Ecclesię) *vinculo se obstrictum esse sciat, &c.*

69 Circa finem eiusdem sęculi Philippus I. Rex Galliæ excommunicatus fuit ab Vrbano II. & postea à Paschali II. Sed resipuit, & Romam misit pro absolutione obtinenda: vt legere est apud Baronium ad annos Christi 1000. & 1101.

70 Seculo vndecimo ineunte Henricus IV. alias V. Henrici prædicti filius, cùm in Patrem suum obstinatum in schismate rebellasset, propter eaque à Principibus Germaniæ, Legatisque Sedis Apostolicæ, in Regem susceptus fuisset, & obedientiam professus esset Paschali II. Papæ in Synodo Vuastallensi anno 1106. postea hæreditario more pessimi patris inhians Inuestituris sacris, & Romam veniens, Paschalem ipsum nolentē coronare illum Imperatorem nisi ijs penitus abstineret, captivum abduxit, & Pontificijs vestibus exutū, duro carceri mancipavit, cum horrore totius Orbis Christiani. Quapropter in multis Concilijs excommunicatus fuit, præsertim Romæ à Cardinalibus, & in Gallia atque Italia ab Episcopis anno 1112. & 1114. & 1115. Post hæc iterum Romam veniens anno 1117. se coronari fecit à Burdino Archiepiscopo Bracarensi homine perditissimo. Cumque varijs prodigijs territus, valde satageret pro absolutione ab anathemate, nec illam assequeretur; scelera sceleribus addens, Gelasium II. Papam, cuius electionem approbaverat, confestim persecutus fuit, intruso in eius locum Antipapa Burdino, anno 1118. Postea tempore Callisti II. Papę nolens desistere ab Investituris, excommunicatus fuit ab ipso in Concilio Rhemensi anno 1119. subscribentibus Patribus Gallicanis qui aderant: & biennio pòst adeò exagitatus fuit à Catholicis ob eam causam, vt coactus fuerit promittere Ecclesiæ firmam pacem, & renuntiare penitus Investituris. quo facto absolutionem obtinuit à censuris per Legatos Sedis Apostolicæ anno 1122.

71 Eodem sęculo fluente Fridericus I. Imperator sępe excommunicatus fuit ab Alexandro III. Papa: nimirū annis 1160. & 1168. Deinde, sæculo eodem propè exeunte Henricus VI. Rex, aliàs V. Imperator, qui initio etiā Investituris inhiavit, & postea sævissimè tractatis Siculis immensos Regum thesauros detulit in Germaniam, ob causam Regis Angliæ à Cælestino III. Papa excommunicatus fuit anno 1195.

72 Mitto ex Regibus Angliæ Vuillelmum cognomento Ruffum, cui ob Investituras & dirā S. Anselmi persecutionē, intentata fuit excommunicatio ab Vrbano II. sed impedita precibus & instantiā eiusdem S. Doctoris: vt legitur apud Eadmerum lib. 1. Historię Novorum. Mitto vlteriùs minas excōmunicationis intētatæ à S. Thoma Cāturiensi adversus Hēricum II. pariter Angliæ Regem, qui ab ijs semel & iterum appellavit Sedem Apostolicam, ad quam tamen antea in Regno suo appellationes vetuerat. Cùm verò postea S. Thomas crudeliter trucidatus fuisset, Ludovicus Rex Galliarū ad Alexandrū III. Papam scripsit, enixè postulans, vt potestate sua vteretur contra Henricum Anglię Regem. Deinde quomodo ipse absolutionem obtinuerit post necem S. Thomæ, quibus pœnitētię humilitatisque signis manifestis satisfactionē præstiterit Ecclesiæ, & qualiter cum ingenti demissione intra ipsum Templum publicè se flagellari ab Episcopis & Monachis passus fuerit, ac tandem quibus propterea felicitatibus postea à Deo cumulatus sit; dignum scitu est, sed longum narratu: legendumque apud Baronium ad annos 1172. & 1174.

73 Denique, vt nonnulla alia breviter attingam, cæteris omissis, sæculo tertiodecimo Innocentius III. Papa *Othonem V. Imperatorē anathemate notavit*, vt testatur Platina in ipsius Vita. Apud eundē quoque Innocentium expostulavit Rex Angliæ, qui illum hortatus est vt Regē Gallię corriperet, & nolentem obaudire excōmunicationi subijceret: Idque colligitur ex cap. *Novit* de Iudicijs, vbi Pontifex, post illa verba, *Nolumus iudicare de feudo*, subdit: *Sed decernere de peccato, cuius ad nos pertinet sine dubitatione censura, quam in quemlibet exercere possumus & debemus.* Huc spectat quod Mathæus Parisiensis ad annum 1204. refert, Innocentium ipsum Ioannē Regem Angliæ excommunicasse, & Regnum eius supposuisse interdicto. Eodem sæculo tertiodecimo, Gregorius IX. Fridericum II. pariter excommunicavit, vt habetur ex cap. *Ad Apostolicam*, de Sententia & re iudicata in Sexto. Similiter sęculo quartodecimo Ioannes XXII. Ludovicum Bavarum intrusum Imperatorem excommunicationi subiecit: vt latè ostendit Albertus Pighius lib. de Visibili Monarchia cap. 14.

74 Quare potestas Romani Pontificis ad excommunicandum Principes Christianos, etiam Reges, Imperatoresque, sine exceptione vlla, non modò est certa secundū fidem ex sacris litteris, vt initio sectionis monui; sed etiam ex sensu & praxi totius Ecclesiæ Catholicę, ex quo tempore in ea Reges aut Imperatores fuerunt, per singula ferè sęcula. Vt propterea falsus fuerit vir quidam, aliàs eruditissimus, qui ante non multos menses

teſtatus mihi fuit, ſe vidiſſe Declarationem quandam in Gallia ſubſcriptam à præſtantibus Theologis, in qua palam negabatur Pontificibus Romanis poteſtas ad excommunicandum Chriſtianiſsimos Galliæ Reges. Falſus, inquam, fuit. Nemo enim Catholicus potuit eam veritatem in dubium vocare: nec ij Theologi, quos ille appellabat, ſubſcripſere errori contrario: ſed ſolùm doctrinę negantium Regiam Galliç poteſtatem eſſe ſubiectam Romano Pontifici quoad temporalia. Contigit enim mihi poſtea legere Declarationem eandem, & nomina ſubſcribentium: qui nequidem allegari poſſunt pro opinione mox impugnanda; cùm poſsint eorum verba ita accipi;vt ſolùm negaverint Romano Pontifici directam auctoritatem in Regna temporalia, idque valde probabiliter: non tamen indirectam, & in ordine ad ſpiritualem finē, ſeu bonum Eccleſiæ, quam ſtatim tueri aggredimur, & ex cuius comprobatione novum robur accipient quę hactenus diſputata & concluſa ſunt.

SECTIO SEPTIMA.

Romanum Pontificem poſſe exauctorare, ſeu priuare quoſlibet Principes ſæculares apoſtatas, ſiue hæreticos, dominio temporali, eorumque ſubditos eximere ab obedientia & fidelitate in illos. Probatio multiplex ex ſacris litteris, adiunctis Patrum teſtimonijs: itemque ex Concilio Lateranenſi Oecumenico ſub Innocentio III. Alia fundamenta obiter indicata.

75 ASSERTIO Propoſita in ipſa ſectionis epigrapha eſt præcipua totius Diſputationis, & quę horrorem ingerit Principibus quibuſdam ſæcularibus, qui ſe in ſceprro, aut dominio ſuo nullatenus arbitrantur ſecuros, ſi Pontifex ea poteſtate præditus ſit. Vnde iam initio monui, me aggredi hoc loco controverſiam invidioſam, & coactum quidem. Legi enim iam pridē apud S. Franciſcum Saleſiū, quot diſcordias, & quantū amaroris excitaverit quæſt. hęc inter quoſdam Principes Chriſtianos, & Summos Pontifices: vt propterea ſatius fuiſſet, ne vnquam tractaretur. Habeo inſuper ob oculos, vbi bæc ſcribo, partem quintā Curiæ Sanctæ eruditiſſimi Nicolai Cauſini in Clotilde Regina, vxore Clodovæi, ſect. 7. poſt medium: vbi nervoſè & eleganter expedit incommoda graviſsima, quę ex conflictu poteſtatum Pontificiæ, & Regiæ ſequuntur, aut ſequi poſſunt. Verùm cùm res ipſa à plurimis Auctoribus, prçter allegatos ſuprà ſect. 2. diſcuſſa fuerit hoc ſæculo, & nuperrimè Illuſt. Clerus Gallicanus in Declaratione Pariſijs edita 19. Martij 1672. Regiam poteſtatem eximat prorſus à Pontificia, vt pec hanc nullo modo illa auferri valeat Principi alicui, quantūlibet exhorbitanti, aut deferenti fidem; oportet, vt doctrinam S. Thom. præiactā ſect. 1. quam omnes Catholici DD. videntur palam tradidiſſe vſque ad initiū ferè huius ſæculi, & ſolùm negaſſe Heterodoxi (vt oſtenſum fuit ſect. 2.) confirmemus ijs argumentis, quæ *ἀναντίῤῥητα* prorſus videantur; ſed breviter & ſtrictim propoſitis hoc loco, vt fuſiùs tractata legantur apud Bellarminum in Opuſculo contra Guillelmum Barclaium, Suarez libro 3. contra Regem Angliç cap. 23. & ſequentibus: vt omittam Sanctarellum, Gravinam, alioſque Recentiores. Porrò aſſertio ipſa ſequi planè videtur ex doctrina ſectionis præcedentis. Si enim Pontifex poteſt excommunicare Imperatores & Reges; poteſt etiam ijs interdicere vſum poteſtatis, ſive dominij temporalis in ſubditos, atque bis ſubiectionem & obedientiam, omnemque cum ijs communicationem in ſacris & politicis. Hoc autem perinde fere eſt, ac privare aut exuere illos dominio ſæculari, durante anathemate, etiam per longum, immo & totum vitæ tempus.

76 Quoniam autem Illuſt. Galliarum Epiſcopi in primo illo capite Declarationis ſuæ ad ſuadendam opinionem ſuam nihil aliud proferunt, quàm quædam Scripturæ loca, millies ab alijs quibuſdam obiecta, & ſæpiùs multò à noſtris facillimè explicata; placet ex Scriptura quoque contra illos inſurgere, argumento deſumpto ex verbis doctiſsimi Genebrardi Archiepiſcopi Aquenſis in eādem Gallia, ſuprà exſcriptis ſectione 2. numero 15. quod ſub hanc formulam proponere licet. Summi Pontifices æquali ſaltem poteſtate præditi ſunt circa fideles in Eccleſia Chriſti, ac olim Pontifices in Synagoga. At hi poterant privare dominio temporali, & prçlatione quoſlibet deficientes à fide, etiam Reges. Ergo æquè aut magis id facere poſſunt Summi Pontifices in Eccleſia Chriſti. Maior propoſitio videtur manifeſta ex prçſtantia Eccleſiæ Chriſti ſupra Synagogam. Hæc enim erat ſolùm *Vmbra & figura*; illa verò *corpus, & Veritas*: vt habetur 1. Corinth. 10. ad Hebræos 10. & alijs Scripturæ locis. Nimirum, *omnia in figura contingebāt illis*, vt inquit Apoſtol. abſurdum autem eſt, vt plus poteſtatis vigoriſque ſit in vmbra & figura, quā in corpore & veritate. Quin & præclara teſtimonia habet Eccleſia Chriſti de ampliori benevolentia & providētia Dei erga ſe, quā olim Synagoga: id quod luculenter conſtat vel ex vno eiuſdē Apoſtoli loco Hebrçor. 8. aientis:

Nunc

Nunc autem melius sortitū est ministeriū, quantò & melioris testamenti mediator est, quod in melioribus repromissionib⁹ sancitū est, &c. Vnde ibidem vers. 5. immediatè præcedēti, Sacerdotes Levitici dicuntur deservisse *exemplari & vmbræ cœlestium* : id est, Tabernaculo veteri, quod tantùm erat exemplar, Græcè ὑπόδειγμα, id est, subostensio, obscura repræsentatio, typus, & vmbra Ecclesiæ Christi, in qua verum & summum sacrificium offertur. Ideoque Chrysostomus & Theophylactus eo loco notant, Sacerdotium Leviticum fuisse tantùm ὑπόδειγμα, id est tenuem & obscuram repræsentationem Sacerdotij nostri, quod ijs verbis ab Apostolo appellatur cœleste. Patet ergo non maiorem fuisse olim potestatem vmbratiles Sacerdotum Principi, quàm nunc verò & Summo Sacerdoti. Vide suprà Disputatione XXII. sectione 5. vbi eam præstantiam Ecclesiæ supra Synagogam expendimus ad ostendendum, Romanum Pontificem posse in Ecclesia, non minùs quàm olim illum in Synagoga, pronuntiare de fide.

77 Assumptio autem, seu minor propositio, si negetur, facilè demonstrari potest ex sacris litteris Veteris Testamenti. Etenim Samuel Levita 1. Regum 10. Dei auctoritate Saulū Regē creavit: posteaque peccantē deposuit palam, suffecto & inuncto Davide c. 13. & 15. Deinde 2. Paralipom. 23. Ioiada Summus Sacerdos vitâ & Regno privavit Athaliam Reginam, nō modò quòd illud tyrannicè occupasset; sed etiam, immo maximè, quoniam idololatriæ se addixerat, vt patebit expēdenti verba eiusdem capitis. Prætereà c. 26. sequēti Ozias, quamvis legitimus Rex Iudæ, & diu optimus, quia postea erravit circa rationem aut modum cultûs Dei (volens nimirum adolere in templo Domini incensum super Altare) divinitus leprâ percussus fuit, & ab Azaria Pontifice, alijsque Sacerdotibus è Templo expulsus, atque habitare iussus in domo separata; succedente ipsi in Regno Ioathan filio eius: idque ex auctoritate Summi Sacerdotis, de qua scriptum fuerat Levit. 13. *Quicumque maculatus fuerit lepra, & separatus est AD ARBITRIVM SACERDOTIS, solus habitabit extra castra.* Patet verò, multò magis esse nunc in arbitrio Sacerdotis Summi separare à communione fideliū, & Regno privare, sæcularem Principem, ob spiritualem leprâ hęresis, quā subditos alioqui inficeret. Vlteriùs Elias 3. Regum 19. Dei spiritu Reges constituit & abdicavit, non modò in Israel, sed in Syria. Hieremias deinde cap. 1. accepit potestatem *super gentes & regna*: nec qualemcumque, sed plenam, ijs verbis expressam: *Vt evellas, & destruas, & disperdas, & ædifices, & plantes.* Quis autem dicat, minorem esse potestatem Apostolicam Petri, quā propheticā Hieremiæ? Est itaque Sedi Apostolicæ, sive Romano Pontifici, potestas sufficiens in causa gravissima, qualis maximè censetur apostasia sive hæresis, ad auferendū Regna, propter periculum commune violandæ fidei.

78 Vnde eo sensu Patres Ecclesiæ exponunt testimonia prædicta: tanquam in lege Veteri & Nova ad Sacerdotes Summos spectat collatio, & abdicatio Imperiorum. Quare Ambrosius Epist. 33. ait: *Veteri iure à Sacerdotibus donantur Imperia, non vsurpantur.* Petrus Venerabilis in ipsa Gallia scribens Epist. 29. lib. 6. alludēs ad locum illum Ieremiæ ait: *Quamvis Ecclesia non habeat Imperatoris gladium, habet tamen super ipsos Imperatores Imperiū. Vnde ei sub figura Prophetici nominis dicitur: Constitui te super gentes & regna, vt evellas, destruas, disperdas, dissipes, ædifices, plantes.* Et Petrus Gregorius celebris apud Gallos Iurisconsultus Tolosanus eandē doctrinā, tum exemplis, tum ex analogia Veteris ac Novi Testamenti confirmat, lib. 15. de Repub. c. 1. 5. 11. etiam in ordīne ad gladium materialem Petro & Ecclesiæ cōmissum; licèt nō expediat, Ecclesiam eo vtī passim, vel manu Clericorum: *Quamvis in lege antiqua*, inquit, *Sacerdotes eo vterentur, quæ nostram adumbrabat Ecclesiam, quemadmodum est vsus eo Samuel in Agag Regem 1. Regum 14. & 15. Elias in Prophetas Baal 3. Reg. 18. & in quinquagenarios Ochosiæ 4. Regum 1. Elisæus in pueros irrisores 4. Regum. 2. Ioiadas in Athaliam, 2. Paralipom. 22. Eliachim in Holofernem, Iudith 4. & ipse D. Petrus in Ananiam ac Saphiram, Actor. 5.* Hæc inibi eruditus ille Consultus.

79 Secundus locus Scripturę continetur verbis illis Christi ad Petrum: *Pasce oves meas.* Quibus iam sæpe ostensum à nobis fuit, præsertim Disp. XXII. sect. 4. & suprà n. 20. cōmissum fuisse Petro, & subinde cuilibet legitimo eius Successori, plenum ius pascendi totā Ecclesiā, omnesque ac singulos Christianos sub ea contentos, absque exceptione vlla Principū, sive Imperatorū, aut Regum. Ad munus verò Pastoris spectat non solū pecudes illas quæ de grege sunt, vbi alijs nocent, coercere; sed etiā lupos, qui de grege non sunt, arcere & repellere modo convenienti, ne ovibus noceant, & totum gregem perdant. Porrò omnes apostatæ à fide, sive hæretici, sunt quasi lupi ac prædones animarum, eoque nocentiores, quò potentiores in sęculo. Trahunt enim cæteros, & rapiunt ad imitationem

sui, non exemplo solùm, sed vi & potestate. Igitur ad munus Romani Pontificis, tanquam veri & perfecti Pastoris, spectat arcere modo convenienti Principes apostatas, sive hæreticos, ne ovibus Christi noceant, & totum gregem perdant. Hoc autem non præstatur modo cõvenienti aut sufficienti, nisi exauctorentur, seu priventur, vbi opus fuerit, sæculari potestate. nam quandiu illa persistit, etiam permanet ingens occasio & periculum inficiendi & perdendi gregem Christi. Potest ergo R. Pontifex eos exauctorare & privare omni potestate sæculari.

80 Quapropter Patres Ecclesiæ sine vlla distinctione inter Principes & subditos, dominos aut servos, consulunt separationem luporum, seu hæreticorum à cætu ovium Christi, & ab earum convictu, quo sublato, corruit omnis auctoritas dominandi & imperandi alijs. Etenim S. Cyprianus lib. de Vnitate Ecclesiæ inquit: *Quia facit in pectore Christiano luporum feritas, & canũ rabies, & venenum lethale serpentum, & sævitiâ bestiarum? gratulandum est cùm tales de Eccl siâ separantur: ne columbas, ne oves Christi, venenata sua contagione prædentur.* Ambrosius lib. 1. de Pœnitentia cap. 24. *Sequestrari oportet graviter lapsum, ne modicum fermentum totam massam corrumpat.* Et Sermone 11. in Psalmũ 118. *Scriptum est*, inquit, *in Canticis Canticorum: Prehendite nob s vulpes pusillas exterminantes vineas, & vineæ nostræ floreant. Quo ostenditur quod vel Dominus IESVS, vel Ecclesia, fraudulentorum hæreticorum dolos à vineis suis exterminandos esse præcipiat.*

81 Hanc ipsam separationem luporum seu hæreticorum ab ovibus Christi, eius auctoritate faciendam ab Ecclesia monent Patres, eo alijsque testimonijs Scripturæ ducti. S. Gregorius Nazianzenus in Oratione ad cives Naziazenos timore perculsos, & Principem sæcularem irascentem, sic hunc & alios similes alloquitur tanquam ex Christi lege subiectos potestati Ecclesiasticæ. *Vos quoque potestati meæ, meisque subsellijs lex Christi subiecit. Imperium enim ipsi quoque gerimus: addo etiam præstantius & perfectius: nisi verò æquum est, spiritũ carni fasces summittere, & cœlestia terrenis cedere.* Nec satis esset subiectio Principum quoad pœnas spirituales, nisi etiam subiacerẽt quoad temporale dominium in ordine ad spiritualem finem, vt patet, lateque ostensum fuit sect. 5. ac proinde ab eo deturbari & exauctorari omnino possent. Augustinus quoque q 39. in Deuteronom. expendens verba illa Apostoli 1. Corinth. 5. *Auferte malum ex vobis ipsis*, observat in ijs verbis non haberi Græcè τὸ πονηρὸν, id est hoc malignũ: sed masculinè τὸν πονηρὸν, *hunc malignum.* quo denotatur, separandum esse ac vitandum decreto Ecclesiæ quemlibet hominem Reipublicæ Christianæ perniciosum, qualis maximè est quisquis fidem deserit. Quo sensu idem Apostolus 2. Thessal 3. ait: *Siquis nõ obedit verbo nostro, hũc notate: ET NE COMMISCEAMINI CVM EO.* Vnde idem August. lib. contra Donatistas post collationem cap. 4. & 20. colligit Ecclesiæ potestatem ad separandum impios à cœtu & conversatione fidelium omnium. Quomodo autem Princeps, cuius convictus, societas, omnisque communicatio prohibetur subditis, exercebit in eos temporale dominium & potestatem? Denique Apostolus ipse, nulla distinctione facta inter hæreticũ Principẽ & subditum, inquit ad Titum cap. 3. *Hæreticum hominem post primã & secundam correctionẽ devita:* Et 1. Ioan. c. 3. habetur: *Nec Aue ei dixeritis.* Sublata autem obligatione communicandi & alloquendi, ac proinde & obediendi ex parte subditorum, cessat auctoritas & dominium præcipiendi ex parte Principis.

82 Tertius locus Scripturę præcipuus habetur verbis illis Christi ad Petrum Mathæi 16. *Tu es Petrus & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, &c.* Ex quibus suprà varijs locis, præsertim Disp. XXII. sect. 3. iuxta vnanimem expositionem Patrum, sensumque fidelium, collegimus plenissimam S. Petri, & subinde cuiuslibet Pontificis Romani auctoritatem ad regendam, dirigendam, tuendam, & docendam totam Ecclesiã: ac proinde omnia & singula mẽbra ipsius. Huic autẽ fini obtinendo necessaria maximè est potestas ad exauctorandum & privandum dominio quemlibet Principẽ à vera fide degenerem. Non enim sufficeret in Ecclesia auctoritas ad illum monendum, aut corripiendum, etiam per censuras, sive pœnas spirituales, quas omnes hæretici sibilo excipiunt: nisi & adesset ipsi potestas abdicandi & exauctorandi, quæ terrorem inijciat. Vt enim optimè inquit Clemens Alexandrinus in Protreptico loquens de Adriano Cæsare, *Non facilè arcetur cupiditas, quæ caret metu.* Et Aristoteles lib. 10. Ethicorum cap. vltimo observavit, quod & diuturno experimento innotescit, vim directivam sine coactiva inefficacem esse. Cùm ergo Christus Dominus sapienter & opportunè providerit gubernationi Ecclesiæ suæ, credendus absque dubio est, dedisse Petro, & cuilibet illius successori, auctoritatem sufficientem efficacemque ad impediendum gravissimum ipsius malum, quale sequitur ex Prin-

Principe apostata sive heretico: ac proinde ad deturbandum illum à dominio temporali, quo facilè subditos perverteret, raperetque ad imitationem sui. Id quod reipsa ac diuturno experimento patet. Quam enim sectam sive religionem profitentur Principes, frequenter subditi amplectuntur, sive exemplo ducti, sive metu coacti.

83 Mitto plura alia scripturę testimonia, Patrumque, videnda apud Bellarminum, Suarez, Graviná, aliosque ex Auctoribus citatis sect. 2. Quibus enim satis non fuerint, quæ hoc loci protulimus, nec plura alia satis erunt. At omnibus verè orthodoxis erit fortasse satis auctoritas planè decretoria Concilij Generalis Lateranensis sub Innocentio III. in cuius cap. 3. hæc habentur: *Si Dominus temporalis monitus ab Ecclesia terram suam purgare neglexerit ab hæretica fœditate, per Metropolitanum excommunicetur. Et si satisfacere neglexerit intra annũ, significetur hoc Summo Pontifici: VT EX TVNC IPSE VASSALLOS AB EIVS FIDELITATE DENVNTIET ABSOLVTOS, ET TERRAM EXPONAT CATHOLICIS OCCVPANDAM &c.* Hæc inibi: ex quibus tale eruitur argumentum. Fide divina certum est quidquid Ecclesia in Concilio Oecumenico, ritè coacto, & confirmato à Sede Apostolica tradit circa fidem aut mores. Atqui Pontificem Romanum posse interdũ eximere vassallos à fidelitate in Dominos temporales, horumque terras exponere Catholicis occupandas, traditum est ab Ecclesia in Concilio Lateranensi Oecumenico, ritè coacto & confirmato à Sede Apostolica, nimirum ab Innocentio III. qui & ibidem adfuit: eaque doctrina planè versatur circa fidei conservationem, & mores sive actiones, tam Dominorum temporalium, quàm Pontificis abdicantis, & privantis dominio. Ergo fide divina certum est, Pontificem Romanum posse interdum eximere vassallos à fidelitate in Dominos temporales, horumque terras exponere Catholicis occupandas. Maior propositio non solùm est certa apud omnes Catholicos, sed etiam ἀξίωμα, seu dignitas inter principia fidei: quam & nos latè confirmavimus Tomo II. Theologiæ S. Anselmi Disp. II. contra Sectarios, qui soli illam negare audent. Minor constat ad litteram ex verbis Concilij prœiactis. Consequentia rectè & ἀναμφισβητήτως infertur. Si autem vel ob solam negligentiam annuam extirpandi hęreses à ditione sua possunt Principes temporali dominio & obedientiâ subditorum privari; quantò magis ob hęresim à seipsis imbibitam, & instar canceris serpentem per totam Rempublicam? Nec hi, quamvis Reges aut Imperatores sint, vllo privilegio eximuntur à statuto illo Concilij, nullatenus distinguente inter Dominos temporales vassallorum supremos, aut non supremos: præsertim cùm nec illi ex Scriptura, nec certa aliqua & ineluctabili ratione excipi possint: quin potiùs vrgentiori ratione comprehendi debeant sub ea Ecclesię potestate, quantò maiora damna ipsi inferre possunt: vt in sacris litteris admonemur. Dicitur enim Ecclesiast. 10. *Rex insipiens perdet populum suum, nam qualis est rector ciuitatis, tales habitantes in ea.* Ideoque S. Gregorius Magnus in Pastorali parte tertia cap. 5. dixit: *Principes graviùs, quàm cæteri, delinquunt: & ideo etiam per Pastores graviùs puniri debent.* Quæ verba allegavit postea Nicolaus Papa contra Lotherium Regem in Epistola ad ipsum, & præterea referuntur in cap. *Præcipuè* 11. q. 3.

84 Idipsum confirmat praxis antiqua in Ecclesia, præsertim à felicissimo initio Tribunalium S. Inquisitionis: quę, toto Orbe Catholico approbante, consuevit apostatas sive hæreticos convictos, non solùm pœnis spiritualibus, & infamiæ notâ inurere, sed etiam dominio temporali, & bonis fortunæ expoliare: quoniam, nimirum, sola potestas puniendi spiritualibus pœnis irrideretur ab ijs, nec sufficeret vt se in officio continerent, nisi extenderetur ad privandum illos bonis fortunæ in ordine ad finem spiritualem. Eadem autem, immo & vrgentior ratio est, circa Principes, quantò hi Ecclesiæ nocentiores, & perniciosiores esse possent. Vt interim omittam eiusdem Ecclesiæ certam & exploratam potestatem ad hæreticos vitâ privandos; non suâ, quæ mitis & incruenta est, sed sęcularium ministrorum manuteos tradendo iudicibus, qui iuxta legum decreta puniunt hæreticos, vel damnatione ad triremes, vel pœnâ sanguinis, &c. Quòd siquis contumax fuerit, aut relapsus, iuxta leges Imperatorum capite punitur: iuxta Canones autem relinquitur arbitrio Iudicis sæcularis, à quo recipiat iustam vltionem: prout habetur in cap. *Ad abolendam* de Hæreticis, alijsque locis. Quisquis autem iure & meritò alicui vitam corporis eripi iubet; omnem quoque temporariam potestatem adimit, quæ viventium propria est.

85 Fundamenta præiacta ita à nobis proposita sunt, vt videantur omnes Adversariorum exceptiones, seu evasiones præcludere: ideoque nolumus eas in medium proferre frustra, cùm iam satis fuerint refutatę.

SECTIO OCTAVA.

Eadem potestas Roman. Pontificum ad abrogandos Imperatores, Reges, & Principes hæreticos & schismaticos, comprobatur diuturna praxi Ecclesiæ per plura sæcula. Vbi sæpe obiter plura ad Illustriss. Præsules Gallicanos, vt more Decessorum suorum, & Romanorum Præsulum, eandem doctrinam sequantur.

86 IMPRIMIS Quamvis nullus Regum aut Imperatorum fortassis inveniatur à Sede Apostolica privatus dominio temporali sex primis Ecclesiæ sæculis, tamen circa finem sexti S. Gregorius Magnus in Privilegijs illis suprà numero 63. memoratis omnibus Iudicibus, Antistitibus, & Regibus, qui ea violare præsumpserint, interminatur, non modò censuram excommunicationis, sed etiam privationem dignitatis suæ. Censuit ergo sapientissimus iuxta ac sanctissimus Gregorius, Sedem Apostolicam esse præditam sufficienti auctoritate abdicandi quoslibet Reges, ob violationem eorum Privilegiorum: quantò magis ob defectionem à fide multò detestabiliorem, & Ecclesiæ nocentiorem?

87 Sæculo octavo Gregorius II. Papa postquam excommunicaverat Leonem Isaurum, quòd sacras Imagines, & earum cultores persequeretur, vt suprà vidimus num. 64. etiam Romam cum tota Italia ab eius Imperio recedere fecit, vt ex Theophane refert Baronius ad annum 730. num. 3. & 4. quod fuit ipsum exauctorare quoad ingentem aliquam Imperij partem. Sigebertus in Chronico ad annum 731. inquit de eodem Gregorio: *Leonem Imperatorem erroris redarguit, & populum Romanum, & vectigalia Hesperiæ ab eo avertit.*

88 Eodem sæculo progrediente S. Zacharias Papa Childericum Regem Francorum, aliàs Hildericum, vltimum lineæ Merovingiæ, non tam quòd malus esset, quàm quòd ineptus ad imperandum, & ad posteritatem relinquendam, dominio privavit, suffecto in eius locum Pipino, patre Caroli Magni. Sic habetur in cap. *Alius* 15. quæst. 6. vbi legitur: *Alius item Romanus Pontifex, Zacharias scilicet, Regem Francorum non tam pro suis iniquitatibus, quàm pro eo quòd tantæ posteritati erat inutilis, à Regno deposuit, & Pipinum Caroli Imperatoris patrem pro eo substituit, omnesque Francigenas à iuramento fidelitatis absoluit.* Erravit autem Gratianus, seu quisquam alius hæc verba citans, veluti prolata à Gelasio Papa ad Anastasium Imperatorem: cùm hi duo vixerint circa finem quinti sæculi: Zacharias autem, & Pipinus floruerint circa medium sæculi octavi. Neque obstant exceptiones, seu obiectiones quorundam exschismaticis, & hæreticis aientium, Childerico non fuisse ademptum Regnum, nec Pipino datum, auctoritate Romani Pontificis, sed Procerum suffragijs; atque in id allegantium quædam Scriptorum verba præposterè intellecta. In oppositum enim est testimonium Historicorum gravium, & antiquorum: ea quibus Rhegino Abbas Prumiensis, qui anno Christi 900. florebat, in Chronico ait: *IVSSIT PAPA PER AVCTORITATEM APOSTOLICAM, Pipinum Regem creari, & sanctæ Vnctionis oleo vngi, ne perturbaretur Christianitatis ordo.* Lambertus Scafnaburgensis ad annum 748. *Pipinus DECRETO ZACHARIÆ per vnctionem S. Bonifacij Archiepiscopi Rex appellatus est, qui antea Maior-domus vocabatur.* Eadem habet Marianus Scotus æqualis Lamberti. Abbas Vspergensis ad annum 750. *Zacharias consultus, AVCTORITATE SVA IVSSIT PIPINVM REGEM CONSTITVI.* Otho Frisingensis Episcopus claritate sanguinis Imperialis, pietate, & doctrina clarissimus lib. 5. cap. 22. *Zacharias consultus respondit: & IPSIVS AVCTORITATE Pipinus à Bonifacio Moguntino, & alijs Regni Principibus, in Regem eligitur.* Vt omittam, idipsum palam testatum haberi à S. Gregorio VII. Papa lib. 8. Registri Epist. 21. Id verò contigisse anno 752. constat ex Annalibus à Petro Pithœo editis. Aliunde Zacharias ipse sanctitate vitæ effulsit, & præstantiâ doctrinæ, tum Latinæ, tum Græcæ, quâ libros Dialog. S. Gregorij Magni ex Latino in Græcum transtulit: vt testatur Anastasius Bibliothecarius, scriptor sæculi noni sequentis, cui & adstipulatur Photius tomo 2. suæ Bibliothecæ: vt vel inde intelligas eam Childerici abrogationem, & institutionem Pipini in Regem Francorum, non temerè, aut inconsultò, sed sapienter & iure a Zacharia factam fuisse.

89 Sæculo nono inchoante, anno 801. vel 800. Leo III. Papa, die ipso Nativitatis inter Missarum solemnia Carolum Magnũ Imperatorẽ creavit, idque auctoritate propria, vt suprà vidimus, & testimonijs luculentis confirmavimus suprà, nec diffitetur Archiepiscopus Marca lib. 3. de Conc. Sacerd. & Imperij c. 11. n. 10. Cùm enim Carolus se Romã contulisset ad

ſed ad vlciſcendam graviſsimã iniuriam Leoni illatam, Leo rependens vicem tanti beneficij, vt loquitur Theophanes, Carolum Imperij coronâ auxit. ὁ δὲ τὸν Κάρυλον ἀμειβόμενος, ἔστεψεν αὐτὸν εἰς βασιλέα Ῥωμαίων, ait ille in Chronico. Fuit itaque in Leone III. poteſtas ad dandum Imperium, ſicut & ad auferendum, ex iuſta & vrgenti cauſâ. Deinde intra idem ſæculum anno 842. cùm Lotharius Francorum Imperator bellum adverſus fratres Ludovicum & Carolum renovaſſet, Regnoque pulſus fuiſſet ab ijs, ambo Epiſcopos convocârunt Aquiſgranum (quæ tunc prima Sedes erat Regni Francorum) vt deliberarent quid agendum eſſet de Lotharij Regno. Epiſcopi autem poſt accuratam conſultationem, Lotharium ipſum ob ſcelera adverſus Eccleſiam, patrem, fratreſque commiſſa, tum propter alia diverſa facinora; iuſto Dei iudicio privatum declarârunt. Cumque propterea Regnum inter prædictos Ludovicum, & Carolum fratres eius dividere vellent, exacto priùs ab vtroque iuramento de recta illius adminiſtratione, dixerunt: *Et nos* (Epiſcopi, nimirum) *AVCTORITATE DIVINA, vt illud ſuſcipiatis, & ſecundùm Dei voluntatem regatis, monemus, hortamur, atque præcipimus.* Quod illico executioni mandatum fuit, & teſtatum habetur apud Nithardum, qui eidem Conventui Epiſcoporum interfuit. Eant nunc quicũque in Gallia ex Politicis aut Hypercriticis cavillantur, nec Romanũ Pontificem poſſe vnquam abdicare aut nominare Reges: cùm in ipſo Regno id fecerint, & priùs Zacharias Papa, & poſtea ipſi Antiſtites Gallicani, nemine non probante.

90 Quid? quòd vel Patriarchæ Conſtantinopolitani, quamvis in dignitate longè inferiores Romano Pontifice, ſæpe intentarunt abrogationem Imperatorũ, eamque ijs comminati ſunt: vt Euphemius Anaſtaſio anno 491. Michael Cerularius Michaeli Stratonico anno 1057. & Iſacio Comneno anno ſequenti 1058. exiſtimantes ſe exploratam habere auctoritatem ad id faciendum, vbi Imperatores ipſi Reipublicæ Chriſtianæ perniciosi aut inutiles invenirentur. Alij quoque ex eiſdem Patriarchis Imperatores electos renuerunt coronare, & nominatim Polyeuctus Ioannem Zemiſcem anno 969. quę omnia Scriptores eorum temporum prodidere, & obſervat Baronius ad annos mox indicatos.

91 Seculo vndecimo vergente, anno 1076. S. Gregorius VII. Papa (cuius ſanctitatis, doctrinæ, magnanimitatis, & aliarum virtutum planè Heroicarum, plura teſtimonia præmiſsimus ſuprà Diſputat. XXXI. ſect. 1. 2. & 3.) Henricum IV. Regem, Tertium Imperatorem Germanię; impijſsimum, invaſorem bonorum Eccleſiæ, ſimoniacum, ſchiſmaticum, & peſtem eius ſæculi, poſt plures exhortationes & obiurgationes incaſſum prolatas, in Concilio celebrato Romæ dignitate Regia & Imperatoria privavit. Formulam abrogationis à Bartholomęo Platina, & Baronio erutam ex actis eius Synodi ſubiungo, quòd digniſsima lectu ſit, & tum innocentiam Gregorij ab Heterodoxis Vatiniano odio impetitam, tum Henrici extremam impietatem declaret.

92 BEATE PETRE, Apoſtolorum Princeps, inclina, quæſumus, pias aures tuas nobis, & audi me ſervum tuum, quem ab infantia nutriſti, & vſque ad hunc diẽ de manu iniquorũ liberaſti, qui me pro tua fidelitate oderunt, & odiũt. Tu mihi teſtis es, & Domina mea Mater Dei, & B. Paulus frater tuus, inter omnes Sanctos, quòd tua ſancta Romana Eccleſia me invitũ ad ſua gubernacula traxit; & ego nõn rapinâ arbitratus ſum ad Sedẽ tuã aſcendere, potiuſque volui vitam meã in perigrinatione finire, quàm locum tuum pro gloria mundi ſæculari ingenio arripere. Et ideo ex tua gratia, nõ ex meis operibus credo, quòd tibi placuit, & placet, vt populus Chriſtianus tibi ſpecialiter commiſſus mihi obediat, ſpecialiter pro vita tua mihi commiſſa, & mihi tua gratia eſt poteſtas à Deo data ligandi, atque ſolvendi in cœlo, & in terra. Hac itaque fiducia fretus, pro Eccleſiæ tuę honore & defenſione ex parte omnipotentis Dei Patris & Filij, & Spiritus S. per tuam poteſtatem, & auctoritatem, Henrico Regi filio Henrici Imperatoris, qui cõtra tuam Eccleſiam inauditâ ſuperbiâ inſurrexit, totius Regni Theutonicorum, & Italię gubernacula contradico, & omnes Chriſtianos à vinculo iuramenti, quod ſibi fecere, & facient, abſolvo; & vt nullus ei ſicut Regi ſerviat, interdico. Dignum eſt enim, vt quĩ ſtudet honorem Eccleſię tuę imminuere, ipſe honorem amittat, quem videtur habere. & ſicut quia Chriſtianus contempſit obedire, nec ad Dominum redijt, quem dimiſsit participando excommunicatis, & multas iniquitates faciendo, meaque monita, quæ pro ſua ſalute ſibi miſsi, te teſte, ſpernendo, ſeque ab Eccleſia tua, tentans eam ſcindere, ſeparando; vinculo eum anathematis vice tua alligo, & ſic eum ex fiducia tua alligo, vt ſciant gentes, & comprobent, quia tu es Petrus, & ſuper tuam petram Filius Dei vivi ædificavit Eccleſiam ſuam, & portę inferi non prævalebunt adverſus eam.

93 Hactenus habetur in formula

illa anathematis, & abrogationis Henrici. In eâdem Synodo videtur Gregorius protulisse sententias illas breviores, quæ hoc titulo inscriptæ habentur apud ipsum lib. 2. Epist. 55. DICTATVS PAPÆ. Et quoniam in his continetur doctrina ipsa, quam hoc loco tuemur, de auctoritate Pontificis ad abdicandos Reges Imperatoresque, & plura alia, quæ ad privilegia & excellentias Cathedræ S. Petri, sive Apostolicæ Sedis, in hoc Opere propugnatas spectant; placuit ea ad verbum exscribere.

I. Quòd Romana Ecclesia à solo Domino sit fundata.

II. Quòd solus Romanus Pontifex iure dicatur Vniversalis.

III. Quòd ille solus possit deponere Episcopos, vel reconciliare.

IV. Quòd Legatus eius omnibus Episcopis præsit in Concilio, etiã inferioris gradûs, & adversus eos sententiã depositionis possit dare.

V. Quòd absentes Papa possit deponere. (Quòd enim in absentem Regem, & Episcopos, inquit Baronius, sententiam latam esse Adversarij quererentur, cùm tamen ipsi in absentem Papam adeò portentosa decrevisent; ita voluit Pontifex declarare.)

VI. Quòd cum excommunicatis ab illo, inter cætera, nec in eâdem domo debemus permanere.

VII. Quòd illi soli licet pro temporis necessitate novas leges condere, novas plebes congregare, de Canonica Abbatiam facere, & è contrà, divitem Episcopatum dividere, & inopes vnire.

VIII. Quòd solus possit vti Imperialibus insignibus.

IX. Quòd solius Papæ pedes omnes Principes deosculentur.

X. Quòd illius solius nomen in Ecclesijs recitetur.

XI. Quòd vnicum est nomen in mundo, PAPÆ videlicet.

XII. Quòd illi liceat Imperatores deponere.

XIII. Quòd illi liceat de Sede ad Sedem, necessitate cogente, Episcopos transmutare.

XIV. Quòd de omni Ecclesia, quocumque voluerit, Clericum valeat ordinare.

XV. Quòd ab illo ordinatus alij Ecclesiæ præesse potest, sed non militare; & quòd ab aliquo Episcopo non debet superiorem gradum accipere.

XVI Quòd nulla Synodus absque præcepto eius debet Generalis vocari.

XVII. Quòd nullum Capitulum, nullusque liber Canonicus habeatur absque illius auctoritate.

XVIII. Quòd sententia illius à nullo debeat retractari; & ipse omnium solus retractare possit.

XIX. Quòd à nemine ipse iudicari debeat.

XX. Quòd nullus audeat condemnare Apostolicam sedem appellantem.

XXI. Quòd maiores causæ cuiuscumque Ecclesiæ ad eum referri debeant.

XXII. Quòd Romana Ecclesia nunquam erravit, nec in perpetuum, Scriptura testante, errabit.

XXIII. Quòd Romanus Pontifex si Canonicè fuerit ordinatus, meritis B. Petri indubitanter efficitur sanctus, testante sancto Ennodio Papiensi Episcopo, ei multis sanctis Patribus faventibus, sicut in decretis beati Symmachi Papæ continetur.

XXIV. Quòd illius præcepto, & licentia subiectis liceat accusare.

XXV. Quòd absque Synodali conventu possit Episcopos deponere, & reconciliare.

XXVI. Quòd Catholicus non habeatur qui non concordat Romanæ Ecclesiæ.

XXVII. Quòd à fidelitate iniquorum subiectos potest absolvere.

94 Hucusque S. Gregorius VII. qui non solùm facto suo in singulari, sed etiam vniversali Decreto stabilivit auctoritatem Sedis Apostolicæ ad Reges Imperatoresque abrogandos, vbi Ecclesiæ Catholicæ pernicioſi sunt. Deinde in eodem Dictato plura docuit contraria ijs, quæ in Declaratione Cleri Gallicani, & in alia Parisiensis Academiæ suprà exscripta Disp. I. num. 9. proferuntur: vt singillatim expendenti constabit. Si autem singularum propositionum ab ipso editarum in eo Dictato explanationem & defensionem doctam legere cupis; adi Christianum Lupum Tomo IV. Scholiorum in Concilia, vbi latissimè illam edidit. Nos verò ad scopum nostrum regrediamur.

95 Idem Gregorius VII. Boleslaum II. Poloniæ Regem iniquissimum, & turpissimum excommunicavit, ac Regno privavit, addito insuper interdicto in totam Gnesnensem provinciam, quòd ille inmani ausu S. Stanislaum Episcopum Cracoviensem, monitorem & reprehensorem ipsius, offerentem sacrificium ad Altare, sacrilega, & impia manu obtruncasset. Quæ Longinus in Historia Polonica pluribus refert. Et vt pateret omnibus, iustam fuisse Gregorij sententiam subdit ex ipso Baronius ad annum 1079. *Secuta mox est Apostolicas litteras vindicta desuper: nam post alia mala ipse Rex, vt alter Cain, factus est profugus super terram; demum versus in insaniam, errabundus dum vagatur, morte præventus, à canibus est devoratus: ita vlciscente Numine sanguinem*

sui

sui innocentissimi Sacerdotis, anno millesimo octogesimo primo.

96 Sæculo duodecimo exeunte anno 1199. iuxta Philippum Labbe, aut 1198. vt habet Archiepiscopus Genebrardus in Chronico, electus fuit Pontifex Innocentius III. *doctissimus Theologus* (inquit posterior ex allegatis) *& Iurisconsultus, multasque Epistolas Decretales de rebus arduis scripsit, vt in libris quinque Decretalium plura ipsius Rescripta reperiantur quàm omnium aliorum simul Pontificum. Idem quoque belli accensor contra Sarracenos.* Hæc ille ex Chronico Hirsaugiensi. Mox verò de tanto ac tali Pontifice subdit ad annum 1210. ex eodem Chronico: *Othonem Imperatorem excommunicavit, quòd Marchiam Apuliæ ad Romanam Ecclesiam pertinentem per donationem testamentariam Mathildis, Rugeri Principis Siciliæ vxoris, & Conradi Regis filiæ, invaderet, cassatus huiusmodi donationem esse invalidam, quòd facta esset per mulierem sine consensu Principum. Vnde secutæ graves dissensiones. Hinc Fridericus II in Imperatorem designatur.* Quibus postremis verbis indicatur satis, Innocentium ipsum privasse Othonem Imperio, huiusque loco suffectum fuisse Fridericum II. Quod & Platina contestatur dicens de eodem Pontifice: *Othonem Imperij titulis priuavit.* Et laudatus Genebrardus ad annum 1212. pag. 638. subdit: *Post cædem Philippi, PONTIFICIS OPERA Imperium Othoni commissum est. Sed cùm is postea anathemate fuisset percussus, Germaniæ Principes Fridericum II. eligunt.*

97 Sæculo tertio decimo, idem Innocentius III. Ioannem Angliæ Regem, qui immania scelera perpetraverat contra Religionem, Sacerdotes, & alios homines innoxios, ac monita eiusdem Pontificis contempserat, quotidie deterior factus; post magnam cum Patribus consultationem (vt inquit Polydorus lib. 15.) Regia dignitate abdicavit populosque subiectos solvit à religione iuramenti, quo se illi obstrinxerant. quin & Principes Christianos hortatus fuit vt ipsum, veluti Ecclesiæ hostem insectarentur. Ioannes verò deterritus periculo imminente, & se Pontificis decreto ac dispositioni permittens, ablatum è capite diadema Pandulpho illius Legato tradidit; iurans, nec se, nec posteros id accepturos, nisi à Romano Pontifice. Qui sanè adeò constans fuit & certus in ea Sedis Apostolicæ potestate tuenda ad abrogandos Reges Imperatoresque, præsertim ob fidem & Ecclesiam tuendam, vt postea id definiendum curaverit in Concilio Oecumenico Lateranensi cap. 3. cuius verba exscripsimus & expendimus sect. 7. num. 83.

98 Eodem sæculo, anno 1245. celebratum fuit Concilium Oecumenicum Lugdunense I. seu Vniversale XIII. Præside Innocentio IV. Papa, cum 140. Episcopis, magna ipsorum parte Gallicanis: quibus omnibus subscribentibus, Pontifex Friderico II. infestanti Italiam, factionesque Guelphorum & Gibellinorum excitanti, sæpiùs frustra admonito, & diris devoto, Imperium abrogavit. Quare Fridericus ipse, desertus à Germanis Principibus, & profligato exercitu suo à Pontificijs, filioque Eurio capto in Apulia perijt anno 1250. vt est apud Cromerium lib. 8. de rebus Poloniæ. Formula autem abrogationis habetur in Sexto, titulo 14. de Sententia & re iudicata, cap. *Ad Apostolicam* 2. vbi Pontifex, commemoratis criminibus varijs Friderici, præter paulo antè indicata, subdit: * Nos itaque super præmissis, & quamplurimis alijs eius nefandis excessibus cum fratribus nostris & sancto Concilio deliberatione præhabita diligenti (cùm Iesu Christi vices, licèt immeriti, teneamus in terris, nobisque in beati Petri persona sit dictum: Quodcumque ligaveritis super terram, ligatum erit & in cœlis) memoratum Principem, qui se Imperio, & regnis, omnique honore & dignitate reddidit tam indignum; quique propter suas iniquitates à Deo ne regnet vel imperet est abiectus) suis ligatum peccatis, & abiectum, omnique honore, ac dignitate privatum à Domino ostendimus, denunciamus, & nihilominus sententiando privamus: omnes qui ei iuramento fidelitatis tenentur adstricti, à iuramento huiusmodi perpetuo absolventes, auctoritate Apostolica firmiter inhibendo, ne quisquam de cætero sibi tanquam Imperatori, vel Regi pareat, & intendat. Decernendo quoslibet, qui ei deinceps, velut Imperatori, vel Regi consilium, vel auxilium præstiterint, seu favorem, ipso facto excommunicationis sententiæ subiacere. Illi autem, ad quos in eodem Imperio Imperatoris spectat electio, eligant liberè successorem.* Hactenus Pontifex, toto Concilio approbante, & subscribentibus omnibus, qui aderant, Galliæ Episcopis, & ipso Rege S. Ludovico, atque plurimis Proceribus. Quomodo ergo, aut quâ doctrinæ cohærentiâ, nunc Galliarum Præsules in Comitijs Parisiensibus oppositum palam docent, & Christianissimo Regi Ludovico XIV. exemplo aut facto suo in causa sunt, vt vetet in Regnis suis tradi doctrinam olim probatam à Concilio Oecumenico Lugdunensi, à tota Ecclesia Gallicana, quæ pars eius fuit,

fuit, & à S. Ludovico ipsius progenitore? Hæc sanè attendere & maturè considerare debuerunt Illustrissimi Præsules, ne labem aspergerent tori Gallicanæ Ecclesiæ: quam, iuxta ipsorum nuperam Declarationē, aut modò errare, aut olim cum toto Concilio Oecumenico Lugdunensi errasse, necessum est: cùm alio & alio tempore pugnantia & plenè ἀντίφατα tradiderit. At errâsse illam cum toto Concilio Lugdunensi, solus is dicere ausit, cui nullus pudor, aut reverentia in Ecclesiam Catholicā nulla. Non enim fuisset error solius facti, sed etiam iuris, in re gravissima: quem adscribere Vniversali & probato Concilio Oecumenico, duntaxat sit hominum κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν, vt cum Apostolo 1. Timoth. 4. loquar. Ergo alterum fateri necesse est, scilicet, errasse nuperos Præsules in ea Declaratione.

99 Sæculo quarto decimo inchoante Bonifacius Papa VIII. dissidia illa habuit cum Philippo Pulchro Galliarum Rege, haud digna memoratu; sed potiùs æterno silentio sepelienda: propter quæ Pontifex, doctissimus sanè & legum ac Canonum consultissimus, Philippum ipsumRegno privatum declaravit. Eaque occasione edidit Extravagantem illam, *Vnam sanctam*, de Maiorit. & obed. Prælatorum; doctrinam in ea contentam *ex cathedra* definiens, veluti fide divina certam: vt patet ex locis Scripturæ, vnde eam colligit, & ex formula, qua illam tradit. Ideoque eodē sæculo iam labente Cardinalis Bertrandus in Gallia ipsa scribens, eam veluti cœleste Oraculum probavit, laudavitque verbis suprà n. 50. exscriptis, & lectu dignissimis. Vt verò pateat, oppressionem Bonifacio VIII. postea illatam, malè cessisse Philippo, accipe verba Genebrardi ad annum 1315. ex S. Antonino part. 3. tit. 20. §. 20. *Notandum oraculum, vt hoc exemplo caveant cæteri*: Nolite tangere Christos meos. *Episcopus Morianensis, vir sanctissimæ conversationis coram multis ait, postquam Bonifacius VIII. insidijs Philippi Regis esset captus: Hoc nuntium magnam afferet lætitiam Regi Franciæ: sed notabile* (supplicium) *propter tantum facinus irruet in eum, & eius progeniem. Quod totum impletum est, non multò post tempore. Nam Rex intercurrente apro inter equi sui crura, mortuus est. Tres autem eius filij, vnus post alium, brevi spatio regnarunt, eorumque omnium vxores in adulterio deprehensæ sunt.* Hæc ille. O Reges!

Discite iustitiam moniti, & non temnere Divos.

100 Eodem sæculo Ludovicus Bavarus, qui iniquè Imperium occupaverat, à Pontificibus Ioanne XXII. & Benedicto XII. viro sanctissimo, excommunicatus fuit. Verùm, vt loquitur Genebrardus ad annū 1327. pag. 671. *Ludovicus Bavarus Guillelmum Ocham Scholasticum stipendiarium sibi fecerat, vt se tueretur aduersus fulmina Apostolica Ioannis XXII. & Benedicti XII. vt eius scripta testantur.* Nimirum, primus ex Catholicis Theologis apud Latinos, qui degenerarunt, & litem intentârunt auctoritati Sedis Apostolicæ, eousque stabilitæ suprà Principes, & occasionem dederunt ad plura schismata Reipublicæ Christianæ videtur fuisse Ochamus Ipse, ingenio venali, & calamo conducto. Verùm nihil profuit Ludovico Bavaro eiusmodi hyperaspistes: quoniam Clemens VI. Papa, valde pius, & doctissimus, illum iam sæpe à Decessoribus suis fulguritum sacro anathematum igne, Imperio deiecit, & eius loco legitimè creari Imperatorem fecit Carolum IV. Ioannis Bohemiæ Regis primogenitum, qui Bonnæ à Coloniēsi Archiepiscopo inunctus fuit. Vt autem appateat, quanta doctrina præditus esset Clemens (antea dictus Petrus Rogerius, & Monachus S. Benedicti) qui Ludovicum exauctoravit, invenies apud Spondanum ad annum Christi 1342. rem miram, & scitu dignam. Cùm enim Monachus adhuc esset, atque iter faceret, ingenti vulnere capitis accepto à latronibus, cerebrum eius sic dispositum fuit, vt postea convalescens admirandam memoriæ vim ad capiendum & retinendum quidquid semel legisset, perceperit, vsque adeò vt nunquam oblivisci posset. Vnde ad tantam eruditionem & doctrinam pervenit, vt primùm Archipræsul Rhotomagensis, deinde Summus Pontifex electus fuerit anno 1342. Itaque omnes, aut ferè omnes Pontifices, qui Reges aut Imperatores solio deiecerunt, fuere aut sanctitate, aut doctrina insignes, aut vtroque titulo simul. Facessant igitur Illustriss. Præsules Galliarum, & religioni ducant potiùs Ochamum stipendiarium Theologum, ac paucos alios eiusdem farinę sequi, quàm tot & tales Pontifices Romanę Ecclesię, immo & Gallicanæ, iam in superioribus laudatos: ac præterea doctissimū Cardinalem Perronium, qui in fine sæculi præcedentis non dubitavit apertè tueri doctrinam contrariam nuperæ Declarationi, contra Regem Galliæ Henricū, deceptum ab impijssimo Apostata Marco Antonio de Dominis. Et denique adhuc recentius exemplū invenire potuerunt in Illustriss. Carolo d' Abra de Raconis, Doctore Theologo, Reginæ Christianissimæ Concionatore, Consiliario Regio, & tandem Episcopo: qui in

in libro inſcripto *Primauté & Soberaneuté de S. Pierre*, Pariſijs edito anno 1645. doctrinam quoad omnia capita contrariam recenti huic Declarationi, tam eruditè & nervosè confirmavit, vt Abbati Sancyrano, Arnoldo, Montaltio, Vvendroehio, aliiſque anonymis è Ianſenianorum ſecta, oppoſitum diſſeminantibus, de cætero mutis eſſe liceurit, veluti linguario iniecto.

SECTIO NONA.

Prima obiectio Cleri Gallicani ex verbis illis Chriſti, Regnum meum non eſt de hoc mundo; *ac præterea Mathæi* 22. Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo: *vrgetur, & ſoluitur, ſiue iuxta ſententiam quæ tribuit, ſiue iuxta illam quæ negat Chriſto vt homini, & ſubinde eius Vicario, temporalem ac directam Regnorum poteſtatem.*

101 NON Eſt conſilij noſtri obijcere & extricare omnia argumenta, quibus poteſtas Romani Pontificis in Principes ſeculares impugnari ab Adverſarijs ſolet: cùm id latè & eruditè præſtiterit Bellarminus in Opuſculo ſeu Apologia adverſus Barclaium: nec præterea illa, quæ congeſſit Sereniſsimus Iacobus Rex Angliæ, præſertim in Apologia: quoniam & ijs planè ac planè occurrit Suarez lib. 3. contra eundem Regem cap. 24. & ſequentibus vſque ad finem libri. Solùm itaque obijciemus teſtimonia ipſa, quæ ab Illuſtriſsimo Clero Gallicano proferuntur in Declaratione, ne actum agere videamur.

102 Opponunt I. Præſules Gallicani verba illa Chriſti ad Pilatum Ioannis 18. verſ. 36. *Regnum meum non eſt de hoc mundo.* Ac præterea Math. 22. *Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo.* Et ne videamur id teſtimonium ieiunè atque aridè proponere, prout in ipſa Declaratione habetur, placet illud nervosè & acriter vrgere in gratiam Adverſariorũ, ſub hanc differendi formulam. In Pontifice Romano, vt Vicario Chriſti, ſummùm eſt poteſtas, quæ fuit in Chriſto vt homine: non autem alia, vel maior. Alienum enim à ratione eſt vt in miniſtro ſit amplior poteſtas, quàm in auctore; & in inſtrumento, quàm in cauſa principali. Atqui in Chriſto vt homine nulla fuit poteſtas ad conferendum aut auferendum Regibus vel Imperatoribus Regna & Imperia temporalia, adhuc indirectè, & in ordine ad ſpiritualem finem. Ergo neque in Pontifice Romano, vt Vicario Chriſti. Diſcurſus omnino legitimus, & concludens, ſi probetur aſſumptio. Hæc autem videtur colligi ex ijs verbis Chriſti teſtantis, Regnum ſuum non eſſe de hoc mundo. Quaſi apertè dicat, ſe non veniſſe ad regnandũ temporaliter, ſiue quoad temporalem poteſtatem in natura aſſumpta; ſed Principibus terræ dominium liberum, & Regibus quidem atque Imperatoribus ſupremum permiſiſſe, ſiue ij boni, ſiue mali ſint: vt Cæſari reddantur quæ Cæſaris ſunt; quæ autem Dei, Deo.

103 Quam expoſitionem videntur confirmare Patres exponentes eundem locũ: præſertim verò Auguſtinus Tract. 115. in Ioannem, dicens, *Audite omnia Regna terrena: non impedio dominationem veſtram in hoc mundo. Regnum meum non eſt de hoc mundo.* Si autem Romanus Pontifex, vt Vicarius Chriſti, haberet poteſtatem abdicãdi Reges impios, adhuc indirectã, iam Chriſtus per eos impediret dominationem ipſorũ in hoc mundo. quod Auguſtinus negat. Ambroſius quoque lib. 3. in Lucam cap. 3. exponens ea Chriſti verba ait: *Erat Regnum eius, & non erat. Non erat in ſæculo, ſed ſupra ſæculum: non erat in mundo, ſed ſupra mũdum.* Ac lib. 7. explanans verba illa Chriſti aientis Lucæ 12. *Quis me conſtituit iudicem aut diuiſorem inter vos?* inquit: *Bene terrena declinat, qui propter cæleſtia deſcenderat.* Hieronymus deinde in Hieremiã cap. 22. prope finem ait: *Super thronum David non ſedebit homo, ſed Deus: & Regnum eius erit cæleſte, non terrenum.* Leo Papa ſimiliter Serm. 1. de Epiphania, *Dominus*, ait, *mundi temporale Regnum non quærit.* Theophylactus exponens verba illa, *Dabit ei Dominus Deus ſedem David*, ſic ea exponit: *Ne putes, ſedem, terreſtre Regnum intelligi, ſed diuinum.* Non ergo Chriſtus vt homo habuit vllum ius in temporalia Regna, adhuc indirectum; ac proinde nec Pontifex, vt Vicarius ipſius. Vnde & conſequens eſt, hunc nullatenus poſſe abdicare Reges, quantumvis exorbitent, nec eos privare dominio aut iuriſdictione temporali.

104 Huic argumento dupliciter occurri poteſt, iuxta duplicem ſententiã valde receptã. Prima eſt, Chriſtum vt hominem habuiſſe ius & dominium temporale in vniverſum mundum, quamvis ſe ſponte eius vſu abdicaverit, & noluerit exercere illud dum in terra eſſet quoad abrogationem Regnorum; præſertim cùm eo tempore nullus Rex eſſet fidem Chriſtianam amplexus, qui ob eius deſertionem mereretur abrogari. Quare, licèt in habitu & iure eſſet ipſe ſolus Rex & ſupre-

premus Imperator mundi, permisit, seu noluit impedire homines, etiam impios, vt imperarent cæteris, vltro se abdicans exercitio imperandi. Cùm autem Petro, eiusque Successoribus, suas vices commiserit; putandus etiam est ijs dedisse eandem potestatem in omnia Regna terræ in habitu & iure, quo possint quidem dare illa & auferre, non tamen vtantur, nisi rarò, & vbi ex gravissimâ causa fidei, aut boni eom nunis Ecclesiæ expedierit aliquem Regum vel Imperatorum abrogare, & alium convenientem Catholicæ Religioni illius loco sufficere. Hæc ferè sententia est multorum ex Doctoribus Parisiensibus: ac præsertim S. Thomæ lib. 3. de Regimine Principum cap. 12. & seq. Henrici Gandavensis, Lutetiæ Parisiorum insigniti titulo *Doctoris Solemnis*, & (quod mirère) Almaini de Potestate Ecclesiæ cap. 8. aliorumque: & præterea Alvari Pelagij in Apologia contra Guillelmum Ocham, Augustini de Ancona in Summa de Potestate Ecclesiæ, Cardinalis Turrecremata itidem in Summa de eodem argomẽto lib. 2. cap. 116. Eandem doctrinam tradunt præcipui ex Interpretibus Iuris Pontificij: vti Auctor Glossæ, Innocentius, Hostiensis, Abbas Panormitanus, Ioannes Andræas, Felinus, & Decius, in cap. *Novit* de Iudicijs, & in cap. *Causam quæ* 2. & in cap. *Per venerabilem*, Qui filij sint legitimi, & in cap. *Solitæ* de Maiorit. & obed. & in cap. *Quod super his* de Voto. Similiter & alij Canonistæ in cap. *Quoniam* dist. 10. & in cap. *Cùm ad verum* 96 dist. Suffragantur ex Interpretibus antiquis Iuris Cæsarei Bartholus, Oldradus, Paulus de Castro, alijque, quos allegant Navarrus in d. cap. *Novit* de Iudicijs, & D. Covarrubias in Regula *Peccatum* 2. p. §. 9. vt omittam innumeros alios ex Recentioribus in eadem loca.

105 Quæ sententia absdubio est valde probabilis, ob multa Scripturæ testimonia, quibus innititur, præsertim Mathæi vlt. vbi Christus ait: *Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra*: & Apocal. 1. vbi de ipso dicitur: *Qui est Princeps Regum terræ*: insuper & habens in fœmore ac vestimentis suis scriptum: *Rex Regum, & Dominus dominantium*: & Actorum 10. vbi Petrus ait de illo: *Hic est Dominus omniũ*. Vt omittam alia absque numero ferè, quæ in medium proferri possent: immo & responsionem ipsam Christi eodem loco Ioannis 18. Cùm enim ille dixisset, *Regnum meum non est hinc*; statim Pilatus colligendo interrogavit: *Ergo Rex es tu?* Respondit IESVS: *Tu dicis, quia Rex sum ego*. Quæ omnia accipiuntur passim ab Interpretibus, de Christo vt homine: & nè opponantur verbis in argumento obiectis, atque interpretationi Patrum num. 103. allegatorum, nec statui paupertatis & humilitatis, quem Christus verè in hoc mundo habuit, intelligi debent de potestate temporali Christi quoad habitum & ius, quamvis se abdicaverit exercitio auferendi, & transferendi Regna, aliasque possessiones terrenas, dum viveret inter homines. Quin & aliquando eo iure & dominio vsus invenitur quoad res aliquas sitas sub possessione aliquorum hominũ: veluti cùm Mathæi 21. ficulneam arefecit, eiecitque de templo ementes & vendẽtes, & *mensas nummulariorum, & cathedras vendentium columbas evertit*; idque nemine resistere auso: & tandem cùm permisit Math. 8. dæmones ingredi in porcos, eosque in mare præcipitari. Hæc, nimirum, ostendunt aliquod exercitium dominij temporalis Christi, in res eas sub aliorum iure & possessione existentes, quamvis nollet eo vti in ordine ad alia maioris momenti, sive pretij. Accedunt loca nuper indicata Iuris Canonici, & tot Doctorum auctoritas, quæ sententiam valde probabilem reddunt. Denique cùm id sit valde consentaneum summæ dignitati, & auctoritati Christi Domini, nec aliunde opponatur vitæ humili & pauperi quam elegit (siquidem vsus non est eo dominio, nisi rarò admodum, & in rebus exiguis nuper indicatis) nec fini redemptionis; nulla est ratio cur eiusmodi ius & dominium dicatur non habuisse de facto. Nimirum, trita Theologorum regula est, Christo Domino tribui debere de facto quidquid maioris dignitatis & excellentiæ est possibile, modò non opponatur statui humilitatis, quem elegit, nec fini redemptionis.

106 Itaque iuxta hanc opinionem facilè occurritur argumento præiacto. Imprimis enim Christus D. vt observat ipse Augustinus nobis obiectus in fine illius Tractatûs 115. *Non ait, REGNVM MEVM NON EST IN HOC MVNDO: sed, NON EST DE HOC MVNDO. Nec dicit: NON EST HIC: sed, NON EST HINC. Hic enim est vsque ad finem sæculi.* Quare adhuc in hoc mundo, seu hic, in terra positus, quatenus homo erat, habuit Regnum; non tamen ex hoc mundo ortum, qualiter alijs contingit titulo hæreditatis, electionis, aut adquisitionis per artem aut vim: sed competens ratione vnionis naturæ humanæ ad personam Verbi, vi cuius homo ille singularis proprio iure dominium habuit, seu *omnem potestatem in cœlo & in terra*, vt ipse testatus fuit Mathæi vlt. cap. Similiter

alij

alij Patres in oppositum citati, non negant Christo simpliciter Regnum in totum Orbē terrarum: sed solùm negant *terrenum* Regnum: nimirum, de terra ortum, seu proveniens ex titulo aliquo iuris Civilis, aut Gentium, quo alij homines regnare solent. Itaque coheret optimè quòd Christus vt homo aliunde Regnum & dominium habeat in bona omnia temporalia, ex longè sublimiori & altiori titulo dignitatis personalis refusæ in Humanitatem assumptam: vt non solùm *in nomine IESV omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum*: sed etiam ipse verè potuerit & possit Regnis vti pro libito, eaque transferre aut abrogare: quamvis id noluerit facere dum esset in hac mortali vita, vbi humilitatem & paup ratē profitebatur. Itaque Scriptura, & Patres negant Christo vt homini Regnum de hoc mūdo ortum, sive terrenum: non tamen regnum in hoc mundo, ortum desuper ex infinita dignitate Verbi refusa in humanitatem, quod proinde cœleste, divinum, æternum, & spirituale appellatur, licèt bona sub eius ditione posita sint magna ex parte purè temporalia, materialia, & terrena. Sic & Regnum ac dominium ipsius Christi, vt Dei, in bona terrestria, æternum ac spirituale est per essentiam; vt hominis autem, per communicationem & participationem: quamvis eius exercitio se vltro abdicaverit vsque ad mortem, vt dictum est. Cùm verò triumphans à morte esset iam ascensurus in cœlum, committens Petro, & subinde ipsius Successoribus, plenam auctoritatem pascendi oves suas, id est, Christianos omnes, & ligandi ac solvendi absque restrictione vlla, & regendi convenienter totam Ecclesiam; consequenter ijs dedit sufficientem & plenam potestatem ad dandum & auferendum Regna & Imperia: non quidem passim, non temerè; sed solùm quando & vbi necessum fuerit ad conservationem Christianæ fidei, & commune bonum Ecclesię. Quod ex sacris litteris, testimonijs Patrum, & rationibus ineluctabilibus demonstratum fuit in superioribus.

107 Alij autem nolunt Christum D. habuisse potestatem directam temporalem in Regna mundi, quatenus homo erat. Quæ sententia frequens satis est. Tradidit illam Abulensis q. 30. in cap. 21. Mathæi ad illa verba: *Ecce Rex tuus venit tibi. &c.* Vvaldensis lib. 2. de Doctrina fidei cap. 76. & 77. Paulus Burgensis in Scrutinio Script. part. 1. dist. 7. Victoria Relect. 1. de Potestate Ecclesiæ q. 5. n. 15. & & seqq. Sotus lib. 4. de Iust. q. 4. Bellarminus lib. 5. de Romano Pontifice cap. 3. & seq. Suarez contra Regem Angliæ lib. 3. cap. 5. & alij quos ipsi allegant. Nec parum ijs favent loca plura Patrum ab ijs allegatorum, qui in Christo vt homine videntur non agnovisse vllum ius aut dominium temporale, sed solùm spirituale in Regna mundi, quāvis ea, vt diximus, haud difficile explicari possint iuxta opinionem paulo antè propositam. Habent pręterea pro se multa testimonia Iuris Canonici, quæ Pontifici Romano videntur palam negare omne dominium temporale negare in Regna mundi, & solùm spirituale concedere. Etenim Nicolaus Papa ad Albinum Archiep. scribens ait: *Sancta Dei Ecclesia gladium non habet, nisi spiritualem.* nimirum, extra territorium proprium ipsius Ecclesiæ, & speciali dominij iure ipsi competens. Vide caput *Inter hæc* 33 q. 2. Idem Pontifex in Epist. ad Michaelem Imperatorem (& habetur cap. *Quoniam* dist. 10. & cap. *Cùm ad verum* dist. 33.) inquit: *Nec Imperator iura Pontificatus arripuit, nec Pontifex nomen Imperatorium vsurpavit: quoniam Christus sic actibus proprijs, & dignitatibus distinctis, officia potestatis vtriusque discrevit, &c.* Ad hæc, S. Gelasius Papa Epist. 1. ad Anastasium Imperatorē ait, *duo esse, quibus principaliter mundus regitur; auctoritatem sacram Pontificum, & Regalem potestatem.* Similiter S. Ioannes I. Papa in Epist. ad Iustinianum Imperatorem, quæ habetur l. *Inter claros*, Cod. de S. Trinitate, agnoscit in ipso supremū Principatum, Regiamque dignitatem, ac si ea sola dominium temporale in Imperium habeat. Innocentius quoque III. in cap. *Novit* de Iudicijs agnoscit in Rege Francorum supremam potestatem temporalem, quam minuere aut perturbare non vult: proptereaque subdit: *Non enim intendimus iudicare de feudo, cuius ad ipsum spectat iudicium.* Vbi videtur Pontifex, nullum ius temporale seu dominium agnoscere in se directè. Idem quoque in cap. *Per venerabilem.* Qui filij sint legitimi, palam ait, Regem Francorum in temporalibus nullum superiorem agnoscere: cuius oppositum videtur dicere debuisse, si Pontifex ipse directum dominium temporale supra Regnum Franciæ haberet. Quin & de Apostolica Sede ait: *In patrimonio B. Petri liberè* (nimirum absolutè & directè) *posse disponere: in quo & Summi Pontificis auctoritatem* (spiritualem) *exercet; & summi Principis* (temporalis, videlicet) *exequitur potestatem.* Vlteriùs in cap. *Solitæ* de Maiorit. & obed. fatetur, Imperatorem *in temporalibus præcellere in ditione sua*: ac de Regia potestate ait, *in carnalibus præesse*. cùm tamen alia omnia dicturus videretur, si

in

in Pontifice esset potestas directa & suprema in temporalia quælibet. Denique Alexander III. Papa in cap. *Causam* 2. Qui filij sint legitimi, palam tradit, ad Regem spectare iudicium de temporalibus possessionibus, non ad Ecclesiam. Loquitur autem ibidem de Rege Angliæ. Itaque videtur constare satis probabiliter, etiam testimonio Romanorum Pontificum, illos non habere dominium temporale directum in quælibet mundi Regna & Imperia, contra quàm prior opinio tuebatur.

108 Adhuc tamen statutâ hac posteriori opinione, non vrget, seu nullam vim habet obiectio illa Adversariorum. nam licèt nec Christus Dominus, quatenus homo, ponatur habuisse dominium temporale directũ in Regna mundi, nec Pontifex Romanus eius Vicarius; habuit tamen ille, & hic etiam habet ipsius nomine dominium directum spirituale ac supremum in totum Orbem Christianum: ac proinde in ordine ad spiritualem finem, sive ad procurandum bonum spirituale necessarium Ecclesiæ, præsertim quoad conservationem fidei Catholicæ, & avertendum malum gravissimum imminens, quale potissimùm est schismatis vel hæreseos publicæ, potest simpliciter adhibere omnia præsidia necessaria ac sufficientia. quorum vnum aut præcipuum est interdum abdicare Reges & Imperatores Christianos deficientes à fide, eximendo subditos eorum ab obedientia & fidelitate promissa. Aliter enim periclitatur proximè totius Ecclesiæ bonum, & aperitur ianua defectioni publicæ populorum à fide, ob pravum exemplum Principum eum temporali potestate coniunctum, quod facilè subditos ad imitationem ducit aut rapit. Quare Pontifex potestate præditus ad præcipiendũ ea quæ ad bonum spirituale Ecclesiæ & salutem omnium Christianorum spectant, eo ipso auctoritatem habet ad auferendum quælibet tanti boni impedimenta: quorum vnum & maximum est dominium temporale Regis aut Imperatoris à Catholica fide degeneris. Quod quia in superioribus satis manifestè ac multipliciter confirmatum fuit, frustra hoc loco vberiùs aut prolixiùs stabiliretur. Hoc itaque modo non auferuntur Cæsari, quæ Cæsaris sunt: sed quæ Dei, Deo redduntur, sive Christo Domino, qui Princeps Regum terræ, & Rex Regum, & Dominus dominantium, in sacris litteris appellatur. An verò statutâ hac posteriore sententiâ, potestas Pontificia ad auferendum Regna, sit dicenda potestas temporalis indirecta, seu *casualis* prout alicubi appellatur ab Innocentio III. an purè spiritualis, quæ κατὰ συμβέβηκός, sive ex adiunctio, ad temporalia extendatur; quęstio de nomine erit, dum in te omnes fateamur, Pontificem Romanũ posse gladio spirituali abscindere à persona Principis heretici ius & dominium temporale, veluti obstans spirituali fini; & à subditis obligationem parendi, quia & his præcipere ne obediant, aut obsequium vllum exhibeant: vti sæpe præceptum fuit à Pontificibus vitæ sanctitate ac doctrina clarissimis.

SECTIO DECIMA.

Obiectio altera DD. Præsulum Galliæ, ex verbis Apostoli Romanorum 13. præmissis aliquot in eam animaduersionibus; ostenditur extranea præsenti scopo, & regeritur in ipsorum opinionem. Clausula totius Disputationis.

109 OPPONVNT II. Illustriss. Præsules Gallicani Apostolicum illud Rom. 13. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non enim est potestas, nisi à Deo. Quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt. Itaque, qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit.* Ex his autem verbis colligunt statim: *Reges ergo & Principes in temporalibus nulli Ecclesiasticæ potestati Dei ordinatione subijci* (intellige. Declaramus) *neque auctoritate clavium Ecclesiæ directè, vel indirectè; deponi aut illorum subditos eximi à fide, atque obedientia, ac præstito fidelitatis sacramento solui posse, &c.*

110 Imprimis gratulandum est Antistitibus Galliæ quòd in ea collectione solùm eximant Reges & Principes *in temporalibus* à subiectione erga Ecclesiasticam potestatem. Eo, nimirum, loquendi & colligendi stylo, apertè indicant, eos esse Ecclesiæ in spiritualibus subiectos. In quo planè gravissimi ij Prȩsules se palam Catholicos profitentur, & ab Heterodoxis differunt, prȩsertim Anglis, qui à tempore Henrici VIII. Regem suum in tota Britanniæ ditione supremum Caput spirituale esse volunt, proindeque nulli quoad spiritualia subditum. immane equidem deliramentum, quod vsque ad tempus infelicissimi illius Principis nemo vnquam excogitaverat; adeò nullus fuerat dicere aut docere ausus.

111 Rursus gratulandum Præsulibus Galliæ quòd ex doctrina illa Apostoli affirmantis, omnem animam potestatibus sublimioribus subditam esse debere, non collegerint propositionem aliam affirmantem, etiã ip-

ipsum Romanum Pontificē Regibus & Principibus quoad temporalia subditum esse debere. Nimirum, ex propositione affirmante, iuxta rectam disserendi methodum, collectio affirmans esse debet. At cui Regi aut Principi subderetur Romanus Pontifex quoad temporalia? An Imperatori Germaniæ? Sed hic ab eo pendet in institutione, electione, vnctione, & coronatione: ab eo saltem aut præsertim tempore, quo Sedes Apostolica Imperium à Græcis ad Francos, & deinde ad Germanos transtulit. An Regibus Galliæ? Sed enim nullus horum id in animum induxit, nequidem Carolus Magnus cùm primus omnium in Occidente coronatus fuit Imperator à Leone III. Nimirum, tunc Papa plenum & absolutum dominium supra populum Romanum habebat in rebus ciuilibus. quod vel inuitus fatetur D. Marca lib. de Concordia 3. cap. 11. num. 7. à tempore Adriani I. Papæ, qui immediatus Leonis Antecessor fuit. Licèt ipse aliunde velit Pontifices non fuisse potitos eo supremo dominio in Populum Romanum, præsertim à tempore Constantini Magni, quòd huius donationem falsam existimet. Ita enim habet libro eodem 3. cap. 12. num. 11. & 2. ac lib. 6. cap. 6. num. 6. vbi tamen fatetur, vetus esse monumentum illud, & antecedere tempora Caroli Calvi, cùm iam extaret in rerum natura ævo Adriani I. & Caroli Magni, vt idem Auctor ostenderat priori loco ex allegatis. Eidem præiverant multi Scriptores emunctioris nasi, quorum aliqui cum Baronio infrà allegando dubitârunt de veritate eius instrumenti, alij cum Ioanne Morino illud reiecerunt tanquam commentitium: neque quisquam eorum timuit subire eandem notam, quam olim passus fuit liber quidam Critico-grammatici Laurentij Vallæ eam donationem refellentis veluti commentitiam. Sed certè permisso, & nullatenus concesso, Constantinum Magnum non donasse Pontifici Romano dominium plenum & absolutum Vrbis, postquam sedem Imperialem Byzantium transtulit; adhuc Sedes Apostolica illud habuit longè ante tempus Leonis III. & Adriani I. vrgentioribus titulis: idque agnoverunt ipsi Francorum Reges Carolo Magno anteriores, dum in Diplomatibus suis testati fuerunt, se restituere Romanæ Ecclesiæ iura à Longobardis ablata. De quo legendus Cardinalis Baronius ad annum Christi 324. ac sæpe alibi. Itaque præsertim ab eorum Pontificum tempore Papa in rebus ciuilibus seu temporalibus nulli vnquā Imperatori, multò autem minùs alicui Regum terræ subditus fuit. Oppositum autem collecturi videbantur Præsules Gallicani ex illa propositione Apostoli, si ea ad rem esset, aut debitâ disserendi methodo expenderetur, vt iam antè monui.

112 Cùm igitur collectio Gallicanorum Præsulum non sit affirmans, sed negans subiectionem Regum erga Ecclesiasticam potestatem in temporalibus, & eos deponi posse auctoritate clavium Ecclesiæ, directè aut indirectè; prorsus illegitima est. Quin potiùs ex illa Apostoli propositione oppositum colligi debet sub hac disserendi forma. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit.* Atqui potestas Romani Pontificis sublimior est, quàm Regis aut Imperatoris. Ergo omnis Rex aut Imperator Romano Pontifici subditus sit. Collectio hæc videtur manifesta, quamvis in eâ non serventur, nec facilè servari possint, adamussim regulę syllogisticæ. Maior propositio est ipsa doctrina Apostoli. Minor videtur definita in Concilio Oecumenico Florentino ex communi consensu Græcorum & Latinorum Patrum, atque ipsius Imperatoris Orientis, qui præsens aderat; Sess. vlt. circa finem: cuius verba potiora exscripsimus Disp. XXXIV. num. 24. Est prętereа veluti ἀξίωμα, aut principium apud Patres Ecclesiæ, quantum Sol præstat Lunæ, anima corpori, & corpus vmbræ, tantundem Ecclesiasticam potestatem, & præsertim Pontificiam, pręstare sæculari, etiam Regiæ & Imperatoriæ. Vide quæ suprà in eum scopum observavimus num. 23. ex varijs Patribus, ac præterea num. 81. ex Nazianzeno. Vnde & Cornelius à Lapide, qui evolutis omnibus Interpretibus eius loci Apostolici in quo versamur, doctissimè illum exponit in ordine ad obedientiam debitam quoad temporalia Magistratui Ciuili; quoad spiritualia verò Prælatis, Episcopis, ac Pontifici; num. 168. ad verba illa: *Non est potestas, nisi à Deo*: subdit: *Nota primò: potestas sæcularis est à Deo mediatè: quia natura, & recta ratio, quæ à Deo est, dictat, & hominibus persuasit præficere Reipub. Magistratus, à quibus regantur. Potestas verò Ecclesiastica immediatè est à Deo instituta; quia Christus ipse Petrum & Apostolos Ecclesiæ præfecit.* Patet verò, sublimiorem esse potestatem quæ à Deo immediatè ortum ducit, quàm quæ mediante alio.

113 Itaque tam procul est illa Apostoli doctrina ab excludenda subiectione Regum erga auctoritatem Ecclesiasticam Romani Pontificis, aut depositione sive abrogatione per claves Ecclesię, vt potiùs vtraque colligatur. Resumo verba Apostoli: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit.* *Non*

Non enim est potestas, nisi à Deo: quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt. Itaque, qui resistit potestati, ordinationi Dei resistit. Sic certè ea παραφραστικῶς & συλλογιστικῶς, iuxta sensum litteræ cohærentem, in Adversarios vrgere licet. Cùm omnis anima potestatibus sublimioribus subdita esse debeat, & potestas Ecclesiastica sit sublimior, quàm Regia, vtpotè à Deo ipso immediatè orta; omnes Reges subesse debent Ecclesiasticæ potestati. Cumque omnia quę sunt, à Deo ordinata sint, vt ab ipso non solùm τάξιν, id est, ordinem, sed etiam διάταξιν, nimirum, ordinationem & constitutionem rectam ac firmā habuerint; quisquis resistit potestati Ecclesiasticæ, ordinationi Dei resistit. Vnde colligitur, si aliquis Regū excutiat à se iugū Ecclesiasticę & Pōtificię potestatis, vel per apertū schisma, vel per recessum ab Ecclesia, posse illū per eius claves, tanquam per sublimiorē potestatem, expelli à Regno, veluti qui ordinationi Dei resistit cum gravissimo damno & perversione Reipublicæ Christianæ. Nimirum, recta *ordinatio* potestatis Ecclesiasticę à Deo constituta supra Regiam, id exigit, vt quoties ad sui conservationem opus fuerit, hanc inferiorem abroget, & abscindat ab eo, qui potestate sæculari & humana abutitur in perniciem publicam superioris & divinæ. Hæc, inquam, est expositio, & germana collectio ex ijs verbis deducta, si potestas Regia cum Pontificia committatur.

114 Quòd si verò quispiam contendat, inibi sermonem dumtaxat esse de potestate sæculari, cui omnes subditi parere debeant, tanquam à Deo ordinatę, & cui resistere, sit ordinationi Dei resistere; nihil moror. Verùm sic extra rem omnino vsurpatur locus ille Apostoli ad concludendum aliquid pro opinione contraria. Loquitur enim Apostolus solùm de obedientia & subiectione debita *potestatibus sublimioribus*. Cùm ergo manifestum sit, Regiam potestatem nullo sensu esse sublimiorem Pontificiā Sedis Apostolicæ, neque hanc inferiorem esse in spiritualibus, immo nec in temporalibus; consequens est, vt Regibus nullo ex capite subdita esse debeat. Cùm verò aliunde constet, Pontificiam simpliciter præstantiorem & sublimiorem esse; consequens est, vt Romanus Pontifex de Regia potestate arbitrari ac disponere valeat quoties maximè oportuerit, necessariumque sit ad potestatem, auctoritatem, & incorruptam fidem in Ecclesia conservandam. Vide verba notanda Cardinalis Bertrandi suprà n. 33.

115 Addunt denique iidem Præsules: *Eumque sententiam* (videlicet, suam ipsorum) *publicæ tranquillitati necessariam, nec minùs Ecclesiæ, quam Imperio, vtilem, vt verbo Dei, Patrum traditioni, & Sanctorum exemplis retinendam.* Omnia hæc dictu facillima sunt: sed probatu admodum difficilia, & quæ solùm persuaderi possint ijs, qui controversiam hanc summis labris libarunt, aut præiudicio aliquo occupati sunt, aut veteri illo Margite hebetiores.

116 Sed excurramus per singula. Imprimis, quæ necessitas eius sententię tuendæ ad publicam tranquillitatem? Quisnam Pontifex à longo tempore intentavit abrogationem alicuius Regis, non dico Catholici, sed nec planè Heterodoxi? Regnant iam diu in Anglia, Dania, & Suecia, Principes Acatholici, quin Pontifex Romanus aliquem eorum abdicaverit. Multò autem minùs id cogitatum fuit de vllo Monarcha Catholico intra hoc sęculum iam in finem vergens. Quis in dubium vocavit hactenus fidem Gloriosissimi Regis Ludovici XIV. aut Genitoris eius Ludovici XIII. pręsertim cùm ille vim, audaciam, & elationem hæreticorum in Regno suo habitantium multipliciter represserit, & eos ad Catholicam Religionem modis omnibus reducere tentaverit, tentetque immortali laude? De Imperatoribus Germaniæ, & Catholicis Hispaniæ Regibus, frustra sermonem faciam: cùm ij & hæreditario iure sanguinis Austriaci, & longæva possessione à tempore immemorabili, & (quod caput est) singulari Dei providentia gratiaque, semper Catholicā fidem professi palam fuerint, & ab omnibus subditis exegerint, quandiu & quantum vires fuerunt. Nemo itaque eorum, vel in speciem, aliquid egit, propter quod ei abrogatio Imperij aut Regni à Romanis Pontificibus intētaretur. Si ergo ab antiquis temporibus vsque modò nullum eiusmodi dissidium erat inter Sacerdotium & Regnum, quæ necessitas fuit Præsulibus Gallicanis suscitandi nunc eam invidiosam controversiam, & tuendi sententiam exosam Sedi Apostolicæ? Aut qua veritate dici potuit, illam esse tranquillitati publicæ necessariam? Immo nulla alia excogitari potuit aptior ad committendam potestatem Pontificiam cum Regia, & inducenda dissidia inter vtramque. Quare, vt iam alibi monui, & mecum, credo, pronuntiabunt quicumque cor læva mamillæ parte pulsat, Illustr. Præsules eo consilio Declarationem ediderunt, vt ijs officijs Regem suum & Gallicanam Rempublicā demererentur, nulla habita ratione offensionis, aut indignationis Pontificiæ; quamvis alio speciosa titulo quærendæ *tranquillitatis publicæ* venditent, aut obtrudant opinionem illam.

Cæ-

117 Cætera sponte sua ruunt. Quomodo enim suaderi poterit, eam opinionem esse *non minus Ecclesiæ, quàm Imperio, utilem*; quæ docet, Regem desciscentem à verâ fide, & proinde inducentem pravo exemplo suo ac potestatiâ horrendum apostasiæ malum, non in chiliades modo, sed in plurimas hominum myriades, nullâ potestate Ecclesiæ ipsius convenienti & efficaci modo cohiberi & abrogari posse? Quæ utilitas Regi alicui Christiano, ut permaneat impunitus in tanto scelere, & communi suorum ruinâ spirituali quotidie immensum onus peccatorum oneri addat? Quæ utilitas Ecclesiæ, ut ex paucis Regnis Catholicis, quæ adhuc retinet, unum vel aliud ex integro amittat, ob permissam hæresim in aliquo Rege? Iam quod additur, opinionem ipsam esse consonam *Verbo Dei, Patrum traditioni, & Sanctorum exemplis*, non meliori iure dici, compertum habebit quisquis testimonia Scripturæ, & Patrum, atque iterata anathemata & iudicia Romanorum Pontificum sanctitate, & doctrina insignium, totiusque Synodi Oecumenicæ Lugdunensis I. in media Gallia celebratæ, à nobis exscripta & observata in superioribus legerit. ut mirum sit, Antistites eiusdem Regni nunc in ipsa Lutetia, litterarij Orbis oculo, & uberrimo eruditorum hominum alveario, ad miraculum usque florente, alia omnia obtrudere voluisse.

118 Reddamus itaque, *QUÆ SUNT CÆSARIS, CÆSARI; ET QUÆ SUNT DEI, DEO.* Sit suprema potestas Regum quoad politica & temporalia, cui omnes inferiores parreant ex debito, & resistentes *sibi damnationem adquirant*, ut inquit Apostololus eodem loco. Sive ij boni sint, sive impij, dum iusta præcipiunt, aut nullatenus repugnantia honestati, iure à nobis obedientiam exigunt: quam detrectare, est planè resistere ordinationi divinæ, quâ Reges aut Imperatores constituti sunt. Qualescumque enim ij sint quoad mores, habent potestatem, ut loquar verbis Augustini lib. 5. de Civitat. cap. 21. sibi communicatam *à Deo vero, qui dat felicitatem in Regno cælorum solis pijs: Regnum verò terrenum & pijs & impijs, sicut ei placet, cui nihil iniustè placet :::::: Qui dedit Mario, ipse & Cæsari: qui Augusto, ipse & Neroni: qui Vespasiano vel patri vel filio suavissimis Imperatoribus, ipse & Domitiano crudelissimo: & ne per singulos ire necesse sit, qui Constantino Christiano, ipse Apostatæ Iuliano.* Nimirum, exhibendo ijs debitam reverentiam, & obedientiam in ijs omnibus, quæ ad temporalem eorum potestatem spectant; quæ sunt Cæsaris, redduntur Cæsari.

119 Verùm qui id docuit, statim addidit: *Quæ sunt Dei, Deo*, nimirum, reddite. Sunt autê Dei, quæ ipsius nomine à Pontifice Romano præcipiuntur, in ordine ad spirituale finê, sive bonû salutis æternæ, publicæ, aut privatæ singulorum, cuiuscumque conditionis & dignitatis sint. Quippe de omnibus & singulis redditurus est rationem Deo. Propterea veluti Christi Vicarius in terris, plenitudine potestatis gaudet ad ligandû & solvendû, prohibendû ac præcipiendû Dei ipsius nomine, quidquid oportuerit in ordine ad finê spiritualem Ecclesiæ, Religionis, & fidei Catholicæ, ac salutem æternã singulorum hominum Christianorû. Cùm igitur ad id bonû maximè intersit abrogare Reges desciscentes à Catholica fide, & vera Religione, quã alioqui everterent; & eorum subditos eximere, immo & arcere ab obedientia & fidelitate in illos; consequens est, ut potestatê habeant ad utrûque præstandû, sive ea purè spiritualis, sive têporalis directa, aut solû indirecta appelletur. Ad rem enim satis est, quòd sit potestas sufficiens ad extirpandum convenienti & efficaci modo periculum tam ingentis mali, quod per solas Ecclesiæ censuras Regi schismatico aut hæretico illatas non satis caveretur. Quare dum subditi eorum Regum abrogatorum à Sede Apostolica, illorum convictum fugiunt, & obedientiam ijs detrectant, alterique Regi aut Principi ritè suffecto illam exhibent; reddunt planè *quæ sunt Dei, Deo*. Disputationem consignare placet clave aureâ ex Nizianzeno: qui, licèt non esset Summus Pontifex, sed Episcopus, imperium suum spirituale terreno imperio prætulit, & Imperatores Regesque, inter oves gregis sui censuit, ut suprà num. 81. vidimus. Is ergo Oration. 9. sic omnes eas oves alloquitur: τὰ πρόβατα μὴ ποιμαίνετε τοὺς ποιμένας, &c. id est: *Oves, pastores ne pascite, ne supra fines vestros assurgite, satis enim vobis est, si rectè pascamini. Iudices ne iudicate, nec legislatoribus leges præscribite. Non est enim dissensionis, & confusionis Deus, sed pacis, & ordinis. Nequis igitur caput sit, qui vix aut manus, aut pes, aut vilius quoddam aliud corporis membrum est: verùm quo vocatus est, in eo gradu quisque maneat, etiamsi alioqui præstantiori dignus sit, plus utique laudis habiturus ex eo quod præsenti gradu acquiescit, quàm si eum quærat, quem non accepit. Nequis, cùm sine periculo*

& ſenſus, quo prolata ſunt: tum ex interpretatione conſtanti Theologorum Hiſtoricorumque eius temporis & noſtri, præſertim Gallorum. vt propterea pudori ſit denuo rem diſcutere, & immorari extricando argumento, cuius inſulſitas & futilitas iam diu ferè lippis, vt aiunt, & tonſoribus patuit. Sed fortaſſe pleriſque Adverſariorum id accidit, vt quamvis in rebus alijs eruditiſsimi & acutiſsimi ſint, in ijs tamen quæ ad vtilitatem & libertatem peculiarem ipſorum attinent, prorſus hallucinentur, & non tam ſyllogizent, quàm paralogizent. Nimirum inſitus amor rerum ſuarum ſolito maior, & genius igneus quo facile rapiuntur, impedimento ijs eſt, vt ſerena & perſpicaci mentis acie videant, quæ alijs quibuslibet ab omni privato affectu, & perturbatione liberis, veluti ſponte ſua in oculos incurrunt. Itaque pudet reciprocare ſerram in re adeò contrita, & vel ſummarim præſtringere. quæ eo loci latiùs diſputavi. Quare ſolùm placet ſubiungere nonnulla alia, quæ decretoria videantur.

3 Atque imprimis in verbis eius ſtatim apparet ἀσυλλογιστία, immo aperta cōtradictio. Ita enim fatentur Præſules Gallicani *ineſſe Apoſtolicæ Sedi, ac Petri Succeſſoribus Chriſti Vicarijs, rerum ſpiritualium plenā poteſtatem vt ſimul valeant, atque immota conſiſtant ſanctæ Oecumenicæ Synodi Cōſtantieñſis, &c. decreta de auctoritate Conciliorū Generalium, quæ Seſs. 4. & 5. continentur.* Quod ſanè eo animo proponitur, vt Pontifex ſit inferior Concilio Oecumenico, eiuſq; auctoritati ſubdatur. Atqui ea duo ἀσυγκλωστα, aut mutuò repugnantia ſunt. Plena enim poteſtas rerum ſpiritualium in Eccleſia, nullam aliam ſuperiorē intra eam patitur, nulliq; alteri ſubdita eſt, nec ab alia reſtringi, aut coerceri poteſt. Alioqui hæc ſola eſſet poteſtas plena, non illa, contra quàm ſupponitur. Deinde, Concilia ipſa Oecumenica quæ, iuxta ſacras litteras, & communē Eccleſię ſenſum, aſſerunt Pontifici Romano *PLENAM POTESTATEM*; pariter declarant, ipſum in vniverſum Orbem habere Primatum, & totius Eccleſiæ Caput exiſtere; eique traditam eſſe plenam poteſtatem paſcendi, regendi, ac gubernandi Vniverſalem Eccleſiam. Sunt verba expreſſa Cōcilij Generalis Florentini (vt aliorum teſtimonia omittam) Seſs. vlt. ex conſenſu omnium Patrum, Latinorū & Græcorū, hanc fidei profeſsionem tradentium: ETI ὁρίζομεν τὴν ἁγίαν ἀποστολικὴν καθέδραν, &c. *Item definimus S. Apoſtolicam Sedem, & Romanū Pontificem IN VNIVERSVM ORBEM HABERE PRIMATVM, & ipſum Pontificem Romanū Succeſſorē eſſe beati Petri Principis Apoſtolorum, & verum Chriſti Vicarium, TOTIVSQVE ECCLESIÆ CAPVT, ET OMNIVM CHRISTIANORVM PATREM, ET DOCTOREM EXISTERE; & ipſi in beato Petro paſcendi, regendi, ac gubernandi, Vniverſalem Eccleſiam à Domino noſtro IESV-CHRISTO, traditam eſſe PLENAM POTESTATEM, quemadmodum etiam in Geſtis Oecumenicorum Conciliorum, & in ſacris Canonibus continentur.* Hæc inibi. Nec me fugit, qualiter Archiepiſcopus Marca lib. 3. de Concordia cap. 8. n. 5. conatus fuerit poſtrema ea verba reſtringere, quaſi redditis ijs fideliter è Græco exemplari eius Concilij, non ſit legendum *etiam in Geſtis*, ſed ſolùm, *& in Geſtis*. Huic enim verſioni reſpondet quod in Græco eſt, καὶ ἐν τοῖς πρακτικοῖς. Verùm eo nunc relicto, quòd potiùs ad logomachiam, quàm ad rem ipſam huius controverſiæ ſpectet; expendamus verba Concilij.

4 Vides qualiter Florentina Synodus Oecumenica, in Spiritu S. legitimè congregata, vno conſenſu PP. Latinorum & Græcorum definiat Romani Pontificis *PLENAM POTESTATEM* paſcendi, regendi, & gubernandi *VNIVERSALEM ECCLESIAM*. Ergo & paſcendi, regendi, ac gubernandi quodlibet Conciliū Oecumenicū, totā *Eccleſiā repræſentans*, vt ipſi Conſtātienſes PP. loquuntur in Seſsionibus illis IV. & V. Preterea vides, in eadem Synodo Florentina, ita definiri *PLENAM POTESTATEM* Pontificis Romani, vt hic habeat *PRIMATVM IN VNIVERSVM ORBEM*. Ergo & in Concilium Oecumenicū, quod ſummùm, atque in repręſentatione eſt vniverſus Chriſtianus Orbis. Vides rurſus, ibidē definiri, Romanū Pontificem *TOTIVS ECCLESIÆ CAPVT EXISTERE*. Ergo & Caput Concilij Oecumenici, totam Eccleſiā repręſentantis. Quis autem ſubmittat caput cæteris membris, & in corpus myſticum Chriſti id monſtrum inducat, quod in corpore naturali hominis eſſet, membra reliqua ſuperiora exiſtere ſuo capite? Vides denique eo loco, Romanū Pontificē eſſe *OMNIVM CHRISTIANORVM PATREM ET DOCTOREM*. Ergo & omnium Antiſtitū, qui conveniunt ad Conciliū Oecumenicū. Alioqui expungentur ab *omnium Chriſtianorum* albo. Quis autem Patrem Doctoremq́, ſupponat filijs ac diſcipulis? *Non eſt diſcipulus ſupra magiſtrum*, aiebat Chriſtus Dominus. Habemus ergo ex definitione expreſſa Concilij Florentini, Pontificem Romanum eſſe ſuperiorem totā reliquā Eccleſiā, ac

proinde toto reliquo Concilio Oecumenico, propter *PLENAM POTESTATEM*, & *PRIMATVM*; nec qualitercumque, sed tanquam *CAPVT*, *PATREM*, & *DOCTOREM OMNIVM CHRISTIANORVM*. Quare Illustrissimi Præsules Gallicani in limine offendunt, dum ita fatentur *plenam potestatem* Pontificis Romani, vt tamen illum subdant, seu inferiorem esse velint Concilio Vniversali. Deinde videntur apertè cōtradicere definitioni Concilij Florentini.

5 Rursus demonstratur eadem *ἀσυστασία* verborum, simulque refellitur alio ineluctabili argumento & testimonio, potestas Concilij supra Papam. Nam *PLENA POTESTAS* Romani Pontificis in Ecclesiam testata apud Præsules Gallicanos, est illa ipsa quæ in Concilijs Generalibus, & nominatim in Lateranensi sub Leone X. reliqua citante, legitur definita. Hæc autem non est inferior, sed superior Generalibus Concilijs. Verba eius Synodi Sess. XI. exscribo. *. Solum RomanumPontificem p ro tempore existentem, tanquam authoritatem *SVPRA OMNIA CONCILIA* habentem, Conciliorum indicendorum, transferendorum, ac dissolvendorum *PLENVM IVS, ET POTESTATEM* habere, nedum ex sacræ Scripturæ testimonio, dictis Sanctorum Patrum, ac aliorum Romanorum Pontificum etiam Prædecessorum nostrorum, sacrorumque Canonum decretis, sed propria etiam eorundem Conciliorum confessione manifestè constat: quorum aliqua referre placuit, reliqua verò, vtpotè notoria, silentio præterire. In Alexandrina enim Synodo, Athanasio ibidem existente, Felici Romano Pontifici ab eadem Synodo scriptum fuisse legimus, Nicænam Synodum statuisse, non debere absque Romani Pontificis auctoritate Concilia celebrari. Neque nos latet, etiam eundem Leonem Pontificem, Ephesinam secundam Synodum ad Chalcedonensem transtulisse. Martinum etiam V. præsidentibus suis in Concilio Senensi potestatem transferendi Concilium, nulla consensus ipsius Concilij mentione habita, dedisse. Ephesinam quoque primam Synodum Cœlestino, ac Chalcedonensem eidem Leoni, Sextam Agathoni, Septimam Adriano, Octavam Nicolao, Octavam etiam Constantinopolitanam Synodum Adriano Romano Pontifici, Prędecessoribus nostris, maximā reverentiam exhibuisse, eorundemq; Pontificū institutionibus & mādatis, in sacris Concilijs per eos editis, & factis, reverenter, & humiliter obtemperasse. VndeDamasus Papa, & cæteri Episcopi Romę congregati, scribentes de Concilio Ariminēsi Episcopis Illyrico constitutis, præiudicium aliquod per numerum Episcoporum Arimini congregatorum fieri non potuisse testantur: quandoquidem constat, Romanum Pontificem, cuius ante om[...] decebat expectari decretum, talibus non prębuisse consensum: eundemque Leonem Pontificē vniversis Siciliæ Episcopis scribentem, idem voluisse apparet. Consueveruntque antiquorum Conciliorum Patres pro eorum, quæ in suis Concilijs gesta fuerunt, corroboratione à Romano Pontifice subscriptionem approbationemque humiliter petere, & obtinere; prout ex Nicæna, & Ephesina, & Chalcedonensi huiusmodi, & sexta Constantinopolitana, & septima eadem Nicæna, & Romana, sub Symmacho, Synodis habitis, earumque gestis, necnon Hincmari libro de Synodis manifestè colligitur. quod etiam novissimè Constantienses PP. fecisse constat, quam laudabilem consuetudinem si Bituricenses & Basileenses sequuti fuissent, huiusmodi molestiā proculdubio careremus, &c.

6 Huculque Synodus Oecumenica Lateranensis: ex qua habemus plura planè decretoria in verba & sensum Declarationis præiactæ. *Primum* est, Romani Pontificis *PLENVM IVS ET POTESTATEM* non esse qualecumque, sed *SVPRA OMNIA CONCILIA*. Dum ergo in verbis Declarationis præiactæ Gallicani PP. agnoscunt *PLENAM POTESTATEM* Romani Pontificis, & aliunde nolunt illam esse Concilijs superiorem: dividunt planè ea duo, quæ Concilium Lateranense coniuncta esse definit. *Secundū* est, & præcipuū in hac controversia, Romanū Pontificē *super omnia Concilia plenū ius & potestatē habere, ex sacræ Scripturæ testimonio, dictis sanctorum Patrū, aliorumq; Romanorum Pontificum, sacrorumq; Canonum decretis, & propria eorundem Conciliorū confessione.* Sic enim ad litterā habetur definitū in eādem Synodo, cum allegatione expressa eorundē Conciliorū Generalium. Vnde mirari subit quomodo, aut quo ausu quisquā ex Catholicis, non dico neget, sed nec in dubium vocet, plenū ius & potestatem Papæ supra omnia Concilia. Quare qui id facere audent, patiēter ferant si ab alijs existimentur, *similes ijs qui per funē in summa nituntur, & multos solent excitare clamores, cùm iam iamque casuri videntur*: vt loquar cum Plinio Iuniore. *Tertium* est, Cōcilium Constantiense (cuius doctrinam tantoperè commendat Declaratio Gallicana) eam ipsam doctrinam de potestate Papæ supra Con-

Concilium agnovisse. Id enim denotat Synodus Lateranensis dum in fine verborum nuper exscriptorum subdit: *Quod etiam novissimè Patres Constantienses fecisse constat*. Nimirum iidem, postquam ritè elegerunt Martinum V. in Pontificem Romanum, ab eo humiliter petierunt vt confirmaret Acta eiusdem Synodi: atque adeò agnoverunt planè in eo potestatem supra illam. Etenim Constantienses Patres in Sessionibus IV. & V. solùm definierunt, illud Concilium, illud, inquam, in singulari, celebratum tempore schismatis trium Pontificum prætensorum, habuisse potestatem à Christo immediatè, cui quilibet, cuiuscumque dignitatis, etiamsi Papalis existeret, obedire teneretur in iis quæ pertinent ad fidem, & ad extirpationem dicti schismatis. Sic enim ibidem ad litteram habetur. Nihil autem omninò definierunt, nec leviter indicarunt, quò efferrent auctoritatem eius Concilij, vel aliorum Generalium, supra Papam certum & exploratum, atque extra tempus schismatis. Ideoque electo rite Martino V. die 11. Novembris anni 1417. intra eandem Synodum ab eo deinde petierunt vt confirmaret, Acta eiusdem Concilij, quod fecit cum delectu & limitatione, vt Disp. XVI. sect. 2. ostensum est Ergo agnoverunt planè in Pontifice indubitato potestatem sivè auctoritatem supra Generale Concilium, prout in Lateranensi Synodo observatum vidimus. Quare mirandum est quòd Præsules Gallicani vtantur doctrina Concilij Constantiensis contra ipsum Concilium. *Quartum* est, in verbis præiactis reprehendi Patres Basileenses & Bituricenses, quòd deseruissent consuetudinem servatam in Concilio Constantiensi: nimirum, cedendi & submittendi fasces Pontifici Romano indubitato, tanquam superiori omnibus Concilijs. Quapropter in verbis præcedentibus eadem Lateranensis Synodus Oecumenica Concilium Basileense appellaverat *Conciliabulum*, *sive conventiculam*, ex quo cœpit caput erigere supra Eugenium IV. exploratum Papam. Ergo iudicio Oecumenicæ Synodi omne Concilium, omnis Conventus, & quęlibet Comitia Ecclesiastica, in quibus caput erigitur supra Pontificem Romanum, aut traditur illum esse inferiorem Generali Concilio; digna sunt nomine Conciliabuli, aut Conventiculæ. Eadem enim omnium eorum ratio est. Et quidem Patres Lateranenses eo loco mitissimè loquuntur. Longè enim asperiùs & acriùs locutus fuit S. Ivo Carnotensis Epistola 8. in media Gallia scribens olim adversus Richerium Archiepiscopum Senonensem quòd tueri quoddammodo vellet Gaufredum Episcopum iudicio Sedis Apostolicæ in ordinem redactum. Ait enim: *Contra Apostolicam Sedem caput erigitis, dum quod illa ædificat, vos, quantum in vobis est, destruitis; & quod illa destruxit, vos ædificare contenditis. CVIVS IVDICIIS ET CONSTITVTIONIBVS OBVIARE, EST HÆRETICÆ PRAVITATIS NOTAM INCVRRERE: cùm Scriptura* (nimirum, Dictatus S. Gregorij VII. Papæ ex testimonijs Scripturæ erutus) *dicat hæreticum esse quisquis Romanæ Ecclesiæ non concordat*. Hæc ille. qui certè acriùs adhuc perstringeret, & eâdem nota inureret, extollentes caput suum, vel alicuius Concilij, supra Sedem Apostolicam, immo & supra Concilium Oecumenicum Lateranense, definiens Pontificem Romanum habere *PLENVM IVS ET POTESTATEM SVPRA OMNIA CONCILIA*.

7 Quid ad hæc Adversarij? An fortè, standum esse potiùs contrariæ definitioni Constantiensis Concilij Sess. IV. & V. longè antiquioris? Egregiam porrò exceptionem! Quasi Concilia Generalia in Spiritu sancto ritè congregata circa doctrinam fidei, aut morum errare, vel pugnantia tradere possint. An fortassis obijcient, Concilium Lateranense non fuisse Oecumenicum? Sed qua veritatis specie id opponatur? Omnes Episcopi, atque Imperator Germaniæ, & Reges, Abbates, ac Doctores præcipui Orbis Christiani, ad id convocati fuere: intervenerúntque sufficienti numero per septem circiter annos, quamvis aliquoties interruptos, à die decima Maij 1511. seu potiùs 3. Maij 1512. sub Iulio II. Papa vsque ad diem 16. Martij 1518. sub Leone X. Convocatio, initium, progressus, ritus, ordo, & finis eius Concilij, nihil pręsefert alienum à Synodo Oecumenica, eaque appellatione insignitum fuit & est apud omnes vsque modò. At, inquis, doctrina eius Sessionis XI. de potestate & iure pleno Pontificis supra omnia Concilia non traditur ibi tanquam certa secundùm fidem. Sed ò miram evasionem! Vnde id habes? Immo verò tam maturè gesta sunt quæcumque in ea Sessione tractata fuerunt, vt priùs indicta fuerit Congregatio Generalis ad ea omnia discutienda. Eo autem facto, postea Sessio celebrata est die 19. Novembris 1616. Demum Sessio ipsa lecta fuit coram tota Synodo, & ab vniversis Patribus probata & suf-

subscripti, nisi quòd Episcopus Terdonensis excepit, sibi non placere revocationem Pragmaticæ Sanctionis. Quis autem audeat dicere, doctrinam traditam ex professo à Concilio Oecumenico in re gravissima ad fidem & mores spectante (qualis est de qua agimus) veluti contentam in sacra Scriptura, traditam à Patribus, Pontificibusque Romanis, & Concilijs Generalibus, ac tandem ab omnibus Synodi Patribus probatam & subscriptam, non definiri tanquam certam secundùm fidem? Immo si ea verè definitio non est, nullá aliam in toto eo Concilio invenies. Non enim in eo habentur certi aliquot Canones, vt postea in Tridentino factum fuit: sed doctrina tradita in Sessionibus ipsis circa res fidei & morum, fuit instar Canonis: quemadmodum antea in Concilijs Oecumenicis celebratis in Occidente communiter factum fuerat.

8 Itaque videtur manifestum, potestatem plenam Pontificis Romani indubitati supra omnia Concilia esse certam secundùm fidem, veluti definitam in Concilijs Generalibus Florentino & Lateranensi. Vnde rursus efficitur, demonstraturque, opinionem contrariam nunquam eousque definitam fuisse legitimè in Concilio aliquo Generali: quia iuxta omnes Catholicos Concilia Generalia rite celebrata, sunt infallibilis regula fidei, quæ semper vna est, & nunquam pugnantia docet. Quare incassum DD. Præsules Gallicani confugiunt ad Concilium Constantiense. Vt enim omittamus, cùm Sessio illa IV. & V. celebrata est, nondum fuisse formam Concilij Oecumenici, & plura alia suo loco à nobis dicta; certum est doctrinam vtriusque eius Sessionis solùm fuisse prolatam de illo singulari Concilio, eiusque potestate supra Pontifices incertos, & intra tempus schismatis. Quod nullatenus opponitur doctrinæ Conciliorum Florentini & Lateranensis. Hæc enim duo loquuntur solùm de Papa certo & indubitato (qualis erat alterius tempore Eugenius IV. alterius verò Leo X.) & de eo definiunt habere *plenum ius & potestatem supra omnia Concilia.* Præterea Patres Basileenses abducti sinistra interpretatione decretorum Constantiensium, & impotenti odio in Eugenium IV. Papam, definire ausi sunt potestatem Concilij Generalis supra Papam, veluti certam secundùm fidem. Verùm Eugenius ipse in sua Bulla, sacro & Oecumenico Concilio, quod tunc Ferrariæ celebrabatur, approbante, pronuntiavit, eam illorum doctrinam, & interpretationem, esse *Scripturæ, Sanctorum, & ipsius Constantiensis Concilij sensui contrarias, impias, scandalosas, necnon in manifestam Ecclesiæ Dei scissuram tendentes.* Quomodo ergo aliqui nunc illas tueri publicè audent?

SECTIO SECVNDA.

Vberiùs reijcitur eadem pars Declarationis, quod ex præpostera interpretatione verborum Concilij Constantiensis, & deiectione Papæ indubitati infra omnem Synodum Oecumenicam, aperiat viam ad horrendum schisma, & provocationes à sententijs Romani Pontificis, proprias hæreticorum, ac schismaticorum hominum.

9 QVÆ Superiori sectione præmisimus, licèt videantur ἀναντίρρητα, & quæ nulli verosimili exceptioni aditum relinquant; maius adhuc robur accipient, si intentè consideretur, ex interpretatione Gallicana Concilij Constantiensis induci planè occasionem schismatis, ac subinde defectionis à fide. Quippe schisma & hæresis, licèt theologica consideratione differant, adeò inter se illigantur, vt apud Patres pro vno eodemque scelere reputentur, & schismatici tanquam hæretici reprehendantur. Sic enim legere est apud Ambrosium in sui Satyri Monodia adversus Luciferum Calaritanum, & non semel apud Augustinum, veluti Epist. 164. & lib. 2. in Cresc. cap. 7. Hieronymum in cap. 3. Epistolæ ad Titum, & Leonem Hostiensem lib. 3. Chronici Cassinensis cap. 70. Fuitque communis modus loquendi apud Patres sæculi vndecimi, in quo idem Leo Hostiensis floruit. Verùm quamvis propriè ea scelera differant, coniunctissima sunt; satisque nobis erit ostendere, ex Declaratione Gallicana oriri posse malum gravissimum schismatis. Sinamus gratis legitimum fuisse Concilium & Oecumenicum Constantiæ, vbi Sessio IV. & V. celebrata est: demus etiam vltro, doctrinam vtriusque Sessionis postea à Sede Apostolica confirmatam fuisse: quorum tamen neutrum Adversarios hactenus ostendisse, nec ostendi posse, iam suo loco apertè confirmavimus. Sanè si doctrina in ijs Sessionibus tradita sic accipienda est, vt intelligatur, Concilium illud singulare Constantiæ celebratum, & iam plenè congregatum ex tribus Obedientijs (sic appellabantur) sive factionibus sequentibus totidem Pontifices dubios, habuisse potestatem supra quemlibet illorum immediatè à Christo concessam, pro extirpatione illius schismatis, cui quilibet eorum obe-

obedire teneretur in iis quæ pertinent ad fidem, & extirpationem dicti Schismatis; verissima est, nec vllo modo à nobis in dubium vocatur. Solus Petrus de Luna cum paucis aliquot suæ factionis id negavit; proptereaque fulguritus ab Ecclesia & iniustus nota gravi in sua pervicacia diem clausit extremum. Cæterum extendere doctrinam illam vtriusque Sessionis loquentis in casu solùm singulari, & certis circunstantiis; ac rarò cōtingentibus, ad omne Concilium Oecumenicum, & in ordine ad quemlibet Papam certum exploratumque (prout contenditur in Declarationibus Cleri Gallicani, & Parisiensis Academiæ) id, inquam, est ministrare apertam occasionem schismatis in Ecclesia Dei, seu defectionis publicæ ab obedientia Pontificis Romani, & subinde à Catholica fide.

10 Quis enim sine reatu schismatis, seu rebellionis in Apostolicam Sedem, iudicio reliquorum omnium Episcoporum cōvenientium ad quamlibet Oecumenicam Synodum subiiciat, etiam in causis fidei, Pontificem Romanum exploratum, qui iuxta doctrinam à Deo inspiratam, & expressè definitam in Oecumenicis Conciliis, sectione præcedenti allegatis, *IN VNIVERSVM ORBEM HABET PRIMATVM*, & prętereа *TOTIVS ECCLESIÆ CAPVT, ET OMNIVM CHRISTIANORVM PATER AC DOCTOR EXISTIT*; ac denique *PASCENDI, REGENDI, ET GVBERNANDI VNIVERSALEM ECCLESIAM A DOMINO N. IESVCHRISTO TRADITAM POTESTATEM PLENAM HABET*? Id, quodnam aliud esset, quàm Primam Sedem iudicari ab inferioribus; Caput à reliquis membris subiectis; Patrem à filiis; Doctorem à discipulis; Pastorem, Rectorem, & Gubernatorem Supremum cum *POTESTATIS PLENITVDINE*, ab ovibus, subditis, & solùm obedire iussis? O Illustrissimi Galliarum Præsules, quantumcumque nobilitate, pietate, atque eruditione conspicui! Pastores quidem estis gregum singularium: Doctores, & Rectores peculiarium cœtuum: sed tamen oves Romani & Vniversalis Pastoris, discipuli Doctoris Oecumenici, subditi Rectoris illius Christiani Orbis, quàm longè & latè patet. Oves igitur, & discipuli, & subditi, ne iudicetis, aut iudicari patiamini Pastorem, Doctorem, & Rectorem Vniversalem. Audite Gregorium Nazianzenum, cognomento Theologum, pariter Episcopum, & vestri Ordinis, ita loquentem Orat. 9. *τὰ πρόβατα μὴ ποιμαίνετε τοὺς ποιμένας, μηδὲ ὑπὲρ τοὺς ἑαυτῶν ὅρους ἐπαίρεσθε. ἀρκεῖ γὰρ ὑμῖν ἂν καλῶς ποιμαίνησθε. μὴ κρίνετε τοὺς κριτάς, μηδὲ νομοτεθεῖτε τοῖς νομοθέταις. οὐ γάρ ἐστι Θεὸς ἀκαταστασίας, καὶ ἀταξίας, ἀλλ' εἰρήνης καὶ τάξεως.* Quæ admonitio æquè Vos complectitur relatè ad Romanum Pontificem, ac singulos è populo in ordine ad Episcopum suum. Si autem nec ea adhortatio sufficiat, attendite quæso Concilium Oecumenicum Lateranense definiens generatim, Pontificem Romanum *SVPER OMNIA CONCILIA PLENVM IVS ET POTESTATEM HABERE.* Vt iam diu mutis esse licuerit aliquot Theologis stipendiariis, ac Politicis, qui captandi gratia, aut lactandi Principes, Supremam Romani Pontificis auctoritatem deiicere è solio, & humano iudicio subiecerunt.

Vide plæraque horum Latine reddi a disp. 35. n. vlt.

11 Sanè à priscis sæculis celebris sententia, sive *ἀξίωμα* in Ecclesia est, *PRIMA SEDES A NEMINE IVDICATVR.* Vt enim omittam Concilium Sinuessanum tempore S. Marcellini Papę (circa quod nonnulla præmisimus Disp. XXVIII. sect. 1.) eodem sæculo quarto, quo ille vixit, & non multis ab eius glorioso Martyrio annis, in Concilio Romano ducentorum septuaginta quinque, aut octoginta Episcoporum sub S. Sylvestro Papa can. vltim. legitur definitum: *Neque ab Augusto, neque à Regibus*, *NEQVE AB OMNI CLERO*, *neque à populo, iudicabitur* *PRIMA SEDES.* Videtur autem fuisse celebratum eodem anno 325. in quo Synodus I. Oecumenica apud Nicæam. Deinde in alia Synodo Romana coacta sub Sixto III. anno 431. legitur: *Non licet in Pontificem sententiam dicere.* Eodem sæculo, & non multis post annis, cùm Dioscorus Alexandriæ Episcopus in Synodo Ephesina Secunda S. Leonem I. Papam, cognomento Magnum, iudicare & damnare ausus fuisset; id, veluti execrabile facinus toti Ecclesiæ horrori fuit: ac propterea Synodus Oecumenica Chalcedonensis paulo post coacta, Dioscorum ipsum damnavit, & gradu deiecit, & addidit, nihil simile eousque à quopiam fuisse attentatum. Labente demum ac ferè exeunte eodem sæculo, cum Symmachus ritè electus fuisset Papa anno 498. schismatici alium quendam, Laurentium nomine, ipsi opposuerunt. Verùm convocato Romæ Concilio, atque in eo egregiè perorante

Ennodio Ticinensi pro Symmacho adversus schismaticos, hi reiecti fuerunt, & conclusum est: *Aliorum hominum causas Deus voluit per homines terminari: sed Romanæ Sedis Præsulem suo reservavit arbitrio.* Deinde circa medium sæculi octavi in quodam Concilio Romæ celebrato sub Zacharia Papa dicitur: *Romanum Pontificem de omnium Ecclesiarum Præsulibus iudicasse legimus: de eo verò quemquam iudicasse non legimus.* nimirum legitimè. nam attentatū contra ius & fas, quale fuerat Dioscori adversus Leonem I. non meretur nomen iudicij. Porrò ea verba Concilij Romani sub Zacharia, sæculo nono sequenti laudata & probata fuerunt in Synodo VIII. Generali sub Adriano II. ac proinde summam ex hoc etiam capite auctoritatem habent. Denique tam in ijs, quàm in alijs Concilijs, & passim apud Ecclesiæ Patres, & nominatim Gallicanos, quorum testimonia afferre proclive esset, omnibus ferè sæculis, testata & solemnis vox est: *PRIMA SEDES OMNES IVDICAT, ET IPSA A NEMINE IVDICATVR.* Vide Baronium id sæpiùs inculcantem, præsertim ad annos Christi 301. & 324. & 493.& 499. & 502. & 800. & 963.& 965. & 1076 & 1159. Lege prætere Epistolam Concilij Duziazensis ad Adrianum II.Papam, & Epistolam Græcorū ad Concilium Generale Lugdunense II. apud Binium Tomo VII. pag.880. Ea verò sententia, toties stabilita, quæ planè colligitur ex Primatu Romani Pontificis in totam Ecclesiam,certo secundùm Catholicam fidem;evertitur, & solo æquatur, iuxta Declarationem Cleri Gallicani. Si enim Papa certus & exploratus subiacet cuilibet Concilio Generali; iam ab eo iudicari poterit, immo & damnari, contra quàm Concilia clamant, & Antiquitas Christiana docuit.

12 Vnde omnes ij, qui recusato Pontificis Romani iudicio in qualibet causa appellarunt aliud tribunal,sive Imperatorum, sive Regum, sive Concilij Oecumenici, notati fuerunt ab Ecclesia, vt minimum tanquā schismatici, aut etiam vt hæretici. Nimirum horum is mos antiquus fuit: vt Donatistarum appellantium à iudicio S. Melchiadis Papæ Imperatorem Constantinum, imitatione quadam Pauli Samosateni,qui damnatus ab Episcopis provocaverat ad Imperatorem Aurelianum, primusque auctor extiterat appellationū impiarum ex abusu in causis fidei & Religionis à Sede Apostolica decisis. quem & postea secutus fuit Photinus Sirmiensis Episcopus hæreticus. Cùm enim damnatus fuisset in Synodo Sardicensi, appellavit Imperatorem: vt testatur S. Epiphanius Hæresi 17. Quod autem S. Augustinus Epist.162. ait, Donatistas meliùs facturos fuisse, si plenarium Conciliū, quàm si Imperatorem appellassent; solùm denotat, iudicio S. Doctoris, futurum fuisse minus peccatum appellare iudices Ecclesiasticos, quàm Imperatorem sæcularem. Verùm redeamus ad scopum nostrum,situm in appellatione ad Concilium Oecumenicum reijciēda, veluti hæreticorum aut schismaticorum propria. qualis fuit imprimis Palladij & Secundiani Præsulum Arianorum. Hi enim, vt refert S. Ambrosius in Epistola ad Imperatores scripta nomine Concilij Aquileiensis, cùm damnati fuissent à Sede Apostolica,& in ea Synodo, compellarunt ad Conciliū Oecumenicum futurum. Cùm enim vrgerentur ab Episcopis Catholicis, dixêre: *Nos dicimus, probaturos nos Christianos in Concilio pleno. Non vobis respondemus omninò,in præiudicium Concilij futuri.* Reposuere autem iji Patres Synodi: *Quàm grave autē, si propter duos in fide cariosos, toto Orbe essent Ecclesiæ destitutæ.* Quare nihil obstante ea appellatione, damnati, atque in ordinem redacti fuerunt. Similiter Pelagiani damnati à Sede Apostolica, probante Concilia Nationalia Africæ, appellàrunt Concilium Oecumenicum ex Patribus Latinis simul & Græcis constans: vt legere est apud Augustinum lib.4. contra duas Epistolas Pelagianorum,& Epist.90. ac 92. Verùm nihil ijs profuit, ne damnati à Sede Apostolica permanerent, aut ne eorum opinio heretica prorsus ab omnibus Catholicis censeretur.

13 Porrò ex schismaticis omnibus, qui hucusque Catholicam Ecclesiam perturbarunt,& inconsutilem Christi tunicam scindere moliti sunt,videtur teterrimus fuisse Photius ille eviratus, invasor Constantinopolitanæ Sedis, & veluti chimæra aut hydra sæculi noni. Is ergo damnationes iustas Pontificum Nicolai I.& Adriani II.quibus sæpissimè fulguritus fuerat, eludere aut declinare tentavit per appellationem ad Conciliū. Quare Synodum coegit trecentorum octoginta triū Episcopórum anno Christi 879. seu potiùs Conciliabulum, falsò nuncupatum Concilium VIII. Oecumenicum, in quo ipsius Photij restitutio ad Sedem Patriarchalem fuit confirmata, & vera Synodus Oecumenica VIII. (quæ annis 869. & 870. celebrata ritè fuerat Constantinopoli, & probata à Pontifice Romano Adriano II.) abrogata est, irrito & sacrilego conatu, cuius idem Photius postea iustas ac dignas pœnas luit. *Instituerunt vestigijs perditissimi huius schismaticorum Antesignani* (verba sunt

Ray-

Raynaudi celebris Auctoris & recentis apud Gallos, in Opuſculo inſcripto, Αὐτὸς ἔφα) *poſteriores quidam, vel ſchiſmatici, vel cum Pontificibus exercentes privata odia, & inimicitias. Sic tempore ſimultatum inter Bonifacium VIII. & Philippum Pulchrum, iſte appellavit futurum Concilium anno 1303. vt Spondanus eo anno notavit. Ludovicus item Bavarus paſsim refertur appellaſſe futurum Concilium: quamquam idem auctor anno 1313. quo hâc appellationem conſignat, nonnihil mollit factū Ludovici, dicens eum à Ioanne XXII. damnatum, appellaſſe Sedem Apoſtolicam, & ipſum Papam melius informatum, petendo Concilium, in quo ſua cauſa diſcuteretur. Et verò Ocham, qui calamum nundinatitium Ludovico locaverat, vt odia in IoannemPontificem minus in Franciſcanos propenſum concepta exſaturaret, Pontificū iudicia omnia, etiam quæ ad fidem attinent, retractari à Concilio poſſe, eiuſque eſſe determinationem vltimam, affirmavit in Dialogo: cuius rationes attendendas eſſe, tametſi auctoritate deſtituti, dixit Gerſo, Auctoritate enim valere non potuit, qui ſchiſmaticus erat notorius: tametſi mente denique ſapienter mutata, obijt, reſtitutus Eccleſiæ, vt ſcribit Trithemius, & plenius Vuadinghus anno 1347.* Hucuſque Raynaudus. Vt obiter videas Ochamum in hiſce controverſijs poſuiſſe ova, quæ poſtea Ioannes Gerſo excluſit. Mitto nonnullos alios, qui ſæculis poſtremis à iudicijs Sedis Apoſtolicæ provocarunt ſimili auſu ad futurumConciliū, & propterea ſchiſmatici habiti ſunt: quoniā reliquum Eccleſiæ corpus à vero ſuo Capite abſcinditur, dum in alio, quàm in Romano Pontifice, collocatur. Immo Melchior Canus, ſummus certè Theologus, lib. 1. de locis cap. 7. multis demonſtrat, ſolos hæreticos à Pontifice ad Concilia provocaſſe. Vt enim ſapienter obſervavit S. Thomas 2. 2. q. 69. art. 3. ex appellatione iniuſta nectuntur moræ, & ſententia iuſta differtur. Vnde heretici damnati à Sede Apoſtolica, vt moras trahant, & interim virus ſuum impunè diſſeminent, ſæpe appellant Concilium Oecumenicum, quod eſſe difficillimum congregatu ſciunt. Verùm & eo coacto, adeſſe nolunt, & frivolas excuſationes obtendunt: vti de hereticis tempore Tridentini obſervarunt Stapletonius lib. 7. de princip. cap. 9. & Bellarminus lib. 1. de Concilijs cap. 21.

14 Quapropter provocationes omnes à iudicio Sedis Apoſtolicæ, ſive Romani Pontificis paſsim in ſacris Canonibus improbantur: & è contrà laudantur appellationes à cuiuſcumque iudicio ad ipſam Apoſtolicam Sedem. Quod ſæpe ſtatutum antea fuiſſe teſtabatur Symmachus Papa circa finem quinti ſæculi, prout habetur 9. q. 3. cap. *Ipſi ſunt*, vbi inquit: *Ipſi ſunt Canones, qui appellationes totius Eccleſiæ ad huius Sedis examen voluere deferri: ab ipſa verò nunquam prorſus appellari debere ſanxerunt; ac per hoc illam DE TOTA ECCLESIA IVDICARE* (Nota hæc: Ergo etiam de Concilio Oecumenico repræſentante totam Eccleſiam) *ipſam ad nullius commeare iudicium; nec de eius vnquam præceperunt iudicio iudicari, ſententiamque illius conſtituerunt non oportere diſſolui, cuius potiùs decreta ſequenda mandarunt.* Eadem verba Pontificibus eiuſdem ſæculi quinti S. Innocentio I. & S. Gelaſio I. adſcribit Nicolaus I. Papa ibidem cap. *Patet.* Si autem Romanus Pontifex certus & exploratus, eſſet inferior Concilio Oecumenico, vti Galliarum Præſules ex Seſſionibus IV. & V. Conſtantienſis Concilij præpoſterè intellectis contendunt; licerent planè appellationes à ſententia Papæ ad Concilium, ſicuti vniversè licent à iudicio inferioris ad ſuperiorem. Eadem illorum doctrina ampliùs reijcietur ſectione ventura.

SECTIO TERTIA.

Eadem explanatio verborum Concilij Conſtantienſis oſtenditur repugnans ſenſui Eccleſiæ, in Concilijs Generalibus expreſſo, à Pontificibus Romanis explanato, perpetuo ſæculorum vſu confirmato in Eccleſijs Orientis & Occidentis. Vbi plura de Appellationibus ad Sedem Apoſtolicam.

15 QVAPROPTER Admirationi etiam eſt, graviſsimos Galliarum Præſules non ſatis in ea partes Declarationis habuiſſe, quòd ſiniſtra interpretatione verborum Concilij Conſtantienſis ſubijcerent Papam indubitatum cuilibet Concilio Oecumenico, & proinde, virtute ſaltem, admitterent appellationes à iudicio illius ad Synodum Generalem; niſi adderent, decreta Conſtantienſia (nimirum intellecta iuxta ſenſum prædictum) fuiſſe *à Sede Apoſtolica comprobata, ipſorumque Romanorū Pontificum, ac totius Eccleſiæ vſu confirmata, atque ab Eccleſia Gallicana perpetua religione cuſtodita.* Admirationi, inquam, eſt, & fuit ſæpius, cùm manifeſtum ſit, & luce meridiana clarius, doctrinam Decretorum illorum, intellectam de omni Concilio Oecumeni-

menico, tanquam potestatem habente supra Papam certum & exploratum, nunquam omnino antea aut postea fuisse à Sede Apostolica comprobatam, nunquam à Romanis Pontificibus, aut totius Ecclesiæ vsu confirmatam, nec denique ab Ecclesia Gallicana perpetua religione custoditam. quæ sunt totidem propositiones eidem Declarationi contrariæ, & à nobis suprà Disp. XV. ac XVI. demonstratæ fuerunt ineluctabilibus testimonijs Conciliorum Florentini, ac Lateranensis, aliorumque Constantiensi posteriorum; prętereàque Pontificum Romanorum ferè omnium, ab eo tempore, & Scriptorum gravium, etiam Gallorum, si paucos exeipias. Ex ijs enim omnibus constat planè, Pontificem Romanum exploratum semper fuisse habitum Caput totius Ecclesiæ: eiusque Primatem, Parentem, Doctorem, Legislatorem, & Superiorem CVM PLENITVDINE POTESTATIS. Ea verò è regione contradicunt subiectioni illius ad Concilium Oecumenicum, & appellationibus ab eius iudicio ad Vniversalem Synodum: quæ certè licerent, si illa Pontifice indubitato superior esset. Nec repeto eiusmodi testimonia, quoniam ibidem exscripta & latè expensa sunt. Solùm ex ijs observandum hoc loco, Martinum V. qui in eâdem Synodo Constantiensi ritè electus fuit Papa, intra illam ipsam primo sui Pontificatûs anno, Christi 1418. inchoato mense Martio ita definijsse: *Tam iure diuino, quàm etiam humano, quibus sacrorum Canonum auctoritas innititur, nulli fas est A SVPREMO IVDICE, videlicet Apostolica Sede, seu Romano Pontifice, IESV-CHRISTI Vicario in terris, appellare, aut illius iudicium IN CAVSIS FIDEI, quæ tanquam maiores ad ipsum, & Sedem Apostolicam, deferendæ sunt, declinare.* Vide quomodo Pontifex ipse indubitatus, qui electus fuit intra Concilium Constantiense, definierit doctrinam oppositam Sessionibus IV. & V. si hæ intelligantur iuxta interpretationem Præsulum Gallicanorum de potestate cuiuslibet Concilij Oecumenici supra certum, & exploratum Papam, ac per consequens de appellatione à iudicio huius ad illud.

16 Nunc itaque, postquam sectione præcedenti vidimus appellationem à iudicio Pontificis Romani fuisse propriam schismaticorum & hęreticorum hominum, & sacris Canonibus prohibitam; placet cursim ostendere, etiam ante tempus Concilij Constantiensis fuisse perpetuum Ecclesiæ morem, vt ab omnibus sententijs quorumlibet Præsulum, etiam Primatum, immo & Patriarcharum Orientis, & Conciliorum, sive Provincialium, sive Nationalium, sive Oecumenicorum, nonnunquam etiam ab ipsis Regibus, & Imperatoribus agentibus pro se, ad Sedem Apostolicam, sive Romanum Pontificem, interponeretur appellatio, totâ Ecclesiâ id vidente, neque vnquam improbante, & palam proinde agnoscente, illum esse supremum appellationum iudicem, solumque.

17 Tribus primis Ecclesiæ sæculis omnes causæ maiores, earumque iudicia. ex traditione Apostolica, & auctoritate à Christo D. collata Petro, eiusque Successoribus, spectarunt ad Pontificem Romanum, quin vnquam memoria esset àpellandi Concilium Oecumenicum ad eas vltimò finiendas. Constat id planè ex Epistolis Decretalibus Pontificum eius temporis, in quibus id passim testatum habetur, & quarum plura fragmenta exscripsimus aut citavimus varijs locis huius Operis, sed præcipuè Disp. XXIII. per totam. Scio quàm multa contra auctoritatem, seu fidem earum Epistolarum scripserint in Gallia olim Hincmarus Rhemensis, & postea alij, quos noviter imitatur D. Petrus Marca lib. 7. de Concordia Sacerdotij & Imperij cap. 20. quasi illæ omnes fabricatæ fuerint ab Isidoro Mercatore. Sed scio etiam quid Hincmaro reposuerit Nicolaus I. Papa, Epist. 42. vbi multis rationibus & auctoritatibus ostendit verissimam esse doctrinam in ijs contentam, omniaque maiora negotia, ac proinde causas Episcoporum ad Sedem Apostolicam deferri debere ex privilegio eidem Sedi tributo à Christo D. omnesque Decretales Epistolas Romanorum Pontificum suscipiendas esse, etiam si non essent insertæ Codici Canonum. Hæc ibi & plura alia: vt omittam, Isidorum illum non videri in rerum natura extitisse, nec notum fuisse hactenus ab eo tempore; nec verosimile videri potuisse illum ex cerebro tot & tales Epistolas fingere. Immo & eo permisso, in alijs indubitatis Epistolis & decretis sequentium Pontificum, presertim Innocentij I. Leonis Magni, Gelasij I. & Gregorij Magni, ac Nicolai I. traditur palam eadem doctrina: vt vidimus ex parte Disputat. XXIV. sect. 1. & suprà n. 14.

18 Sæculo quarto anno 311. electus fuit Pontifex S. Melchiades: qui in vnica Epistola Decretali, quæ extat, ad Episcopos Hispaniç, declarat à tempore Apostolorum vsque in eam diem iudicia Episcoporum, *& maiores causas, & potiorum curas negotiorum ad vnam B. Principis Apostolorum Sedem confluere, VT INDE SVSCIPIANT FINEM IVDICIORVM, VNDE ACCEPERVNT INITIVM INSTITVTIONIS, NE QVANDO-*

QVE

QVÆ A SVO DISCREPARENT CAPITE. Quid ad hæc qui è contra aiunt, eiusmodi causarum iudicium vltimum non esse Pontificis Romani, sed Oecumenicæ Synodi, ad quam proinde appellari iure possit? An non ij causas eiusmodi, immo & Ecclesiam ipsam, volunt A SVO DISCREPARE CAPITE? Idipsum definitum fuit paulo pòst, nimirum anno 325. in Magna Synodo Nicęna, vt testatur S. Iulius Papa, qui fuit renuntiatus Pontifex vndecim post illam annis, Christi 336. cuius verba exscripsimus & expendimus latè Disp. XXIV. num. 2. & seqq. nec repetere oportet. Ostensum præterea est ibi concludentibus testimonijs Pontificum & Patrum eius sęculi, verè id definitum fuisse inter Canones eius Synodi, ablatos postea, & sepultos ab Arianis. Quod ipsum instauratum, seu iterum decretum fuisse in Synodo Sardicensi, quæ fuit veluti appendix Nicęnæ, tradit Baronius ad eundem annum 325. num. 43. ac latiùs postea ad annum 347. num. 12. Et multò pòst Zosimus Papa circa annum 420. Canonem Appellationum ad Sedem Apostolicam, veluti ad vltimum & supremum iudicem, in toto Orbe Christiano permissarum, allegat tanquam editum ab eodem Nicæno Concilio. Id autem immeritò decretum fuisset, si liceret aliquando à iudicio Sedis Apostolicę provocare ad Concilium, veluti ad vltimum & supremum iudicem. Essent nimirum duo supremi iudices, & alter quidem alteri repugnans: ac proinde nullus. Vnde & vice Monarchię à Christo Domino institutæ in Ecclesia, mera anarchia induceretur, qualiter Patres observant, Polytheismum esse anarchiam, immo Atheismum.

19 Sæculo quinto, & sequentibus, appellationes ad Pontificem Romanum ex tota Ecclesia fieri solebant, veluti ad supremum iudicem. & quidem interdum à iudicio facto in Synodis Generalibus. Vnde Patriarchæ Orientales, quorum dignitas amplissima erat, de iniurijs sibi illatis ipsum appellarunt: veluti ex Constantinopolitanis S. Ioannes Chrysostomus à iudicio Episcoporum anno 404. Eutyches damnatus in Synodo anno 448. Flavianus depositus in Concilio Ephesino anno 449. Ignatius deinde expulsus ab impio Photio & gregalibus anno 861. Ex Patriarchis Alexandrinis Ioannes deiectus Sede à Leone Imperatore anno 483. alijque plures eiusdem Ecclesiæ Præsules postea. Ex Antiochenis Macarius, damnatus in VI. Synodo Generali, Agathonem Papam, sive Leonem II. eius Successorem appellavit anno 681. illumque postea alij Præsules Antiocheni imitati sunt. Ex Hierosolymitanis pariter ad Sedem Apostolicam provocavit Daibertus pulsus à Rege anno 1104. & anno sequenti 1105. Arnulphus depositus in Synodo.

20 Idipsum sæpissimè factum fuit ab Ecclesijs Africæ, & Galliæ, vt damnati, etiam in Synodis, provocarent ad Sedem Apostolicam. De singulis plura invenies Lector apud Baronium. De Africanis quidem ad annum 419. num. 9. & 11. atque anno 602. n. 3. De Gallicanis ad annum 432. num. 9. & 535. num. 17. & 570. num. 6. & 839. num. 2. & 863. num. 8. & 870. num. 2 & 871. num 4. alijsque pluribus annis. Quapropter in secunda Additione Ludovici Pij cap. 12. laudantur hęc verba capitis tertij Collectionis octoginta Capitulorum Adriani Papę: *Nullus Episcopus, nisi canonicè vocatus, & in legitima Synodo suo tempore Apostolica auctoritate convocata, super criminibus quibuslibet pulsatus audiatur, vel impetatur.* Deinde capitulo 20. de Episcopo deposito provocante ad Apostolicam Sedem dicitur: *Apud Romanæ Sedis Pontificem iudicetur.* Et cap. 23. additur, *statuendum quod ipse censuerit.* Quæ verba laudantur lib. 7. Capitularij cap. 234. & 235. Insuper & cap. 323. statuitur, *Vt iudicatus Episcopus ad Apostolicam Sedem, si voluerit, appellet. Ex Concilio Sardicensi, Titulo quinto. Quòd si appellaverit, in Cathedra ipsius alter non ordinetur.* Eademque verba longe antea legebantur in Breviario Ferrandi Diaconi tit. 59. & 60.

21 Apud eundem Baronium plura similiter invenies de Hispanicis alijsque Ecclesijs per totum Christianum Orbem sparsis, ad annum 258. num. 2. & 592. num. 2. & 595. num. 3. & 602. num. 3. & 667. num. 2. & 678. num. 5. & 854. num. 2. Iudicia enim Episcoporum, & aliarum causarum maiorum, ad Sedem Apostolicam referebantur, & ad eam vndique appellabatur, tanquam ad supremum tribunal, in quo iudicia qualibet finem acciperent.

22 Quid? quòd ipsi Imperatores & Reges ab iniurijs sibi factis, aut intentatis provocasse inveniuntur sæpe ad Apostolicam Sedem. Id enim fecit Lotharius Imperator anno 862. tempore Nicolai I. Papæ, vt constat ex huius Epist. 17. & seqq. & 82. atque ex Anastasio in eiusdem Pontificis vita. Deinde Leo VI. Imperator Orientis, cognomento Sapiens, cùm excommunicatus fuisset à Nicolao Patriarcha C P. appellavit Ioannem IX. Papam anno 901. Postea verò Henricus IV. Rex Germanię, Imperator III. eius nominis, anno Christi 1073. ætatis suæ 22. primus Regum impedivit appellationes ad Sedem Apostolicam, & ne illam interponerent iussit Abbati-

batibus Fuldensi & Herveldensi sub intermi-natione amittendę gratię suæ. quin & eodem anno coacta est Synodus, seu potiùs conventicula ab Archiepiscopo Moguntino in Esphisfurd: vbi cunctis terrore ac minis concedentibus in sententiam Henrici, prohibita fuit sub pœna capitis & amissionis bonorum appellatio Thuringiorum ad Sedem Apostolicam, quæ iam parata erat. Sic, nimirum, impijssimus ille Rex, inter alia scelera, auctor fuit eius rebellionis, quæ dicta fuit à Patribus eius sæculi Henriciana hæresis. Similiter exeunte eodem sæculo Vvillelmus Angliæ Rex, cognomento Ruffus, & ipse bonorum Ecclesiæ invasor, ac persecutor S. Anselmi Archiep. Cantuariensis, huius appellationem ad Romanum Pontificem Vrbanum II. diu impedivit, vt pluribus narrat Eadmerus in Historia Novorum. Idemque tentavit postea Henricus Vvillelmi frater, qui eidem in Regno successit, apud eundem Auctorem lib. 2. prædictę Historiæ de quibus plura infrà Disp. XLV. Sed & alter Henricus Rex Angliæ (ille, nimirum, cuius occasione gloriosissimus Thomas Cantuariensis tot persecutiones, & martyrium subijt) conatus fuit abolere eiusmodi appellationes ad Romanum Pontificem, anno 1164. Verùm triennio pòst ipsemet pro suo capite tuendo coactus fuit eas admittere, & confugit ad remedium appellationis. Et sanè vti optimè demonstrat Baronius ad annum 1097. nec præscriptione vlla, nec concessione quidem ipsius Apostolicæ Sedis impediri possunt appellationes ad illam: cùm sit iuris divini potestas eius suprema in totam Ecclesiam, & vnicuique subdito, vbi se gravatum sentit, liceat provocare ad iudicem supremum.

22 Itaque etiam ex praxi, seu consuetudine totius Ecclesiæ à primis sæculis, & Conciliorum, etiam Vniversalium, ac Patriarcharum, Ecclesiarumque Orientis, & Occidentis, atque ipsorum Regum & Imperatorum, constat ad Sedem Apostolicam appellari debere in iudicijs Episcoporum, & alijs gravioribus causis, tanquam ad supremum iudicem, & à quo proinde nulla vlteriùs appellatio sit. Omnia autem alia dicere oporteret, si Romanus Pontifex, etiam præter casum schismatis, esset inferior Concilio Oecumenico, vt Illust. Galliarum Præsules volunt, dum aiunt, se non probare interpretationem eorum Canonum Constantiensium, quasi ad tempus schismatis restringantur. Certè eam interpretationem probare debuissent, quam extorquet contextus ipse verborum eius Synodi, & consensus omnium ferè Scriptorum, etiam Gallię, quos suis locis laudavimus, & auctoritas omnium Summorum Pontificum sequentium, præsertim à tempore B. Pij V. sub anathemate prohibentium quaslibet appellationes à Papa ad futurum Concilium: vt patet ex Bulla Cœnæ quotannis legi & publicari solita. Dicere autem tot Pontifices Summos, pręsertim innixos consuetudini perpetuæ totius Ecclesiæ, & testimonijs Conciliorum, ac sacrorum Canonum, in re adeò gravi errasse & errare, summę temeritatis (vt mitissimè loquar) esset: nec solùm ijs tribueretur error facti, sed iuris, præsertim Martino V. qui eam doctrinam ex cathedra definivit, vt suprà vidimus num. 15. antequam in Concilio Lateranensi Sess. XI. pleniùs definiretur.

23 Vera itaque omnino, & iuxta fidem Catholicam certa est sententia hactenus tradita de potestate Papę explorati & indubitati supra Oecumenicum Concilium, ad quod proinde appellare non liceat ex sententia illius. Sic etiam perpetua Ecclesię praxis fuit vsque modò: vt nunc quoque comprobetur vsu ipso, quod olim circa finem quinti sæculi docuit, testatusque est S. Gelasius Papa cap. *Cuncta per mūdum* 9. q. 1. dicens: *Cuncta per mundum novit Ecclesia: quoniam quorumlibet sententijs ligata Pontificum, Sedes S. Petri Apostoli ius habeat resolvendi; vtpotè quæ de omni Ecclesia fas habeat iudicandi, NEQVE CVIQVAM DE EIVS LICEAT IVDICARE IVDICIO: SIQVIDEM AD ILLAM DE QVALIBET MVNDI PARTE CANONES APPELLARI VOLVERVNT; AB EA AVTEM NEMO SIT APPELLARE PERMISSVS.*

24 Lege præterea de his eruditissimè tractantes, Hieronymum Albanum toto Opere de oppugnata Pontificis dignitate, Cardinalem Turrecrematam lib. 3. Summæ cap. 47. & seqq. Ioannem Dominicum Iacobatium in Opere de Concilijs lib. 10. art. 14 Rebuffum tract. de Appellationibus art. 1. Caietanum in Opusculo de Potestate Papæ, & Concilij, Antonium Augustinum lib. 1. Epitomes Iuris Canonici, plurimosque alios laudatos ab Augustino Barbosa in Collectaneis ad caput *Cuncta per mundum*, ac præterea ex Scriptoribus Gallis Spondanum ad annos 1415. & 1418. Raynaudum in Opusculo Αὐτὸς ἔφα latè, Gibalinum lib. 3. de Iure Canonico, Coriolanum & Rives in Prolegomenis ad Concilia, Ludovicum Bail, Franciscū Hallier, atque Andræam Duvallium, hos tres DD. Parisienses, vt plures alios omittam in decursu operis laudatos, & novissimè Cabassutium, agnoscentes Papam in omnibus superio-

riorem Concilio Oecumenico: quorum numero acceſsionem faciet celebris Doctor, & Anteceſſor Pontificij Iuris in noſtra Academia, D. Andreas Garzia de Samaniego, in Tractatu de hac re propediem edendo. Nos certè circa illam ſolùm dedimus, quæ ex priuata obſeruatione, & lectione varia Conciliorum, Decretalium, & Auctorum, præſertim Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, ſeligere potuimus: nulliſque ex citatis inuidimus laborem ſuum, aut ignobili plagio furati ſumus, nec in hac Diſputatione, nec in XV. & XVI. vbi latiùs eadem controuerſia fuit tractata. Sua ergo vnicuique laus integra eſto.

DISPVTATIO XXXVII.

AN VSVS POTESTATIS APOSTOLICÆ, ſeu Pontificiæ, moderandus ſit iuxta Canones Conciliorum, præſertim Vniuerſalium.

CONTRA TERTIVM CAPVT DECLARATIONIS CLERI GALLICANI.

PERGVNT *Illuſtriſsimi Galliarum Præſules in Declaratione ſua; & aiunt:* Hinc Apoſtolicæ poteſtatis vſum (*declaramus, ſcilicet*) moderandum per Canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentia conſecratos: Valere etiam regulas, mores, & inſtituta à Regno & Eccleſia Gallicana recepta, Patrumque terminos manere in concuſſos; atque id pertinere ad amplitudinem Apoſtolicę Sedis, vt ſtatuta, & conſuetudines tantæ Sedis, & Eccleſiarum conſenſione firmata, propriam ſtabilitatem obtineant. *Huic §. Præſulum Gallicanorum reſpondet alius quarto loco editus anno 1661. à Facultate Theologica Pariſienſi, in quo dicitur,* eandem Facultatem non probare, neque probaſſe vnquam propoſitiones vllas Chriſtianiſsimi Regis auctoritati, aut germanis Eccleſiæ Gallicanæ libertatibus, & receptis in Regno Canonibus contrarias: v.g. quòd Summus Pontifex deponere poſsit Epiſcopos contra eoſdem Canones. *Sanè cùm legeris eam partem Declarationis Cleri, exiſtimabis fortaſſe illum pro ſe habere Canones aliquot indubitatæ auctoritatis, quos Sedes Apoſtolica ſit transgreſſa, vel ad quorum præſcriptum ſit moderanda & exigenda eius poteſtas. At enim nullum eiuſmodi inuenies. Nam, quemadmodum ipſe ſtylus Cleri indicat per particulam illam HINC, contextus quidam eſt ſermonis continuati cum clauſula præcedenti, quæ tota verſabatur in Canonibus, ſeu decretis illis Synodi Conſtantienſis, Seſs. IV. & V. Itaque ij Canones dicuntur à Clero Gallicano* Spiritu Dei conditi, & totius mundi reuerentia conſecrati: *& quidem intellecti in eo ſenſu, quo nunquam ab Eccleſia probatos fuiſſe, ſed potius fulguritos & ſæpe damnatos in Patribus Baſileenſibus & Bituricenſibus, oſtendimus ſæpe, ac nemo eruditorum ignorat. Quare ſub prætextu Canonum editorum a priſcis illis & Oecumenicis Concilijs, obtruduntur nobis Canones adeo nuperi, & præpoſtero ſenſu intellecti. Verùm hoc relicto, ad controuerſiam accedamus.*

SECTIO PRIMA.

Iuſtum omnino quidem & debitum eſſe, vt Canones Vniuerſales Conciliorum, & peculiares Eccleſiæ Gallicanæ, olim probati à Sede Apoſtolica, non infringantur à Pontifice Romano: ſed ſeruentur illæſi. Exornatur ea doctrina multiplici obſeruatione.

1 ASSERTIO Præiacta conſtat quoad Canones Conciliorum Generalium, ac nominatim Nicæni omnium primi: quod propter inſignem ſanctitatem & doctrinam Patrum, qui ad illud conuenere, ſumma ſemper veneratione exceptum fuit ab Eccleſia. Quapropter S. Leo Papa Epiſt. 53. quæ eſt ad Anatolium Conſtantinop. Epiſcopum, noluit annuere precibus Patrum Concilij Chalcedonenſis rogantium, vt ratam haberet conſtitutionem nouam illius, derogantem auctoritati Metropolitanorum, ſtatutę antea in Concilio Nicęno: rationemque addidit, quòd

quod Canon decimus octavus in Synodo Chalcedonensi editus infringeret regulas Concilij Nicæni, à nullo vnquam Christianorum Patrum Conventu violandas. *Tanquam refutari nequeat*, ait Leo, *quod illicitè voluerit multitudo, & illa Nicænorum Canonum per sanctum verè Spiritum ordinata conditio in aliqua vnquam sit parte solubilis. Nulla sibi de multiplicatione Synodalis cōgregationis Synodalia Concilia blandiantur, nec trecentis illis decem & octo Episcopis, quantumlibet copiosior numerus Sacerdotum, vel comparare se audeat, vel præferre: cùm tanto diuinitus priuilegio Nicæna sit Synodus consecrata, vt siue per pauciores, siue per plures Ecclesiastica iudicia celebrentur, omni penitus auctoritate sit vacuum, quidquid ab illorum fuerit constitutione diuersum.* Vbi, vt vides, testatur, Nicænam Synodum privilegio divino munitam esse, vt quidquid fuerit alienum ab eius constitutione in alijs Concilijs, sit prorsus irritum. Et paucis interiectis subiungit: *Sancti illi, & venerabiles Patres, qui in vrbe Nicæna, sacrilego Ario cum sua impietate damnato, mansuras vsque in finē mundi leges Ecclesiasticorum Canonum condiderunt, & apud nos, & in toto orbe terrarum in suis constitutionibus viuunt: & si quid vsquam aliter, quàm illi statuerant, præsumitur, sine cunctatione cassetur: vt quæ ad perpetuam vtilitatem generaliter instituta sunt, nulla commutatione varientur.* Quibus verbis palam docet, mansuras esse vsque ad mundi finem leges Ecclesiasticorum Canonum statutas in Concilio Nicæno; vt proinde reijciatur, nimirum à Sede Apostolica, quidquid ab ijs deviat. Præterea in Epist. ad Pulcheriam quæ est 55. ait: *Quoniam contra statuta paternorum Canonum, quæ ante longissimæ ætatis annos in vrbe Nicæna, spiritualibus sunt fundata decretis, nihil quidquam audere conceditur, ita vt siquis diuersum aliquid decernere velit, se potius minuat, quam illa corrumpat: quæ si (vt oportet) a cunctis Pontificibus intemerata seruentur, per vniuersas Ecclesias tranquilla erit pax, & firma concordia, nullæ de mensuris harum dissensiones, nullæ de ordinationibus lites, nullæ de priuilegijs ambiguitates, nulla erunt de aliena vsurpatione certamina; sed ea quæ iure charitatis, rationabilis est, & morum, & officiorum seruabitur vnitas.* Denique in Epist. 66. inquit: *Tanta est apud me Nicænorum Canonum reverentia, vt ea quæ sunt a sanctis Patribus constituta, nec permisserim, nec patiar aliqua nouitate violari.* Quapropter idem S. Leo auctoritate B. Petri irritum & inanem decrevit Canonem vigesimum octavum Chalcedonensem, qui propterea à reliquis expunctus fuit veluti contrarius decretis Magnę Synodi Nicænę.

3 Et hæc quidem testimonia vrgentiora sunt in id suadendum, quàm nonnulla alia non multis retro annis observata ab Illustriss. Archiep. Parisiensi D. Petro Marca lib. 3. de Concordia Sacerdotij & Imperij cap. 7. verbis suprà exscriptis Disp. XXXIV. sect. 2. quorum discusionem pleniorem reservavimus in hunc locum. Nimirum cùm S. Ioannes Chrysostomus Archiepiscopatu Constantinopolitano deiectus fuisset ab Orientalibus Episcopis in Synodo ad Quercum, S. Innocentius I. Papa id irritum declaravit, quòd contra Canones sacros attentatum fuisset. Vnde ad restituendum Sedi suæ S. Doctorem non dubitavit aliquanto tempore iisdem Antistitibus Orientis communione interdicere. At quosnam ij Canones violaverant? Hoc non declarat D. Marca: fortasse, quoniam id silere è re sua esse intellexit ad Gallicanas Libertates asserendas. Sed reverà fuerunt Canones Concilij Niceni, ac Sardicensis, quod eius veluti appendix censetur. Nimirum, in Nicæno Canone 19. statutum fuerat: *Quamquā accusati Pontificis causam comprouincialibus Episcopis scrutari liceat; non tamen inconsulto Romano Pontifice definire: cùm B. Petro Apostolo, non ab alio, quam ab ipso Domino, dictum sit, Quæcumque ligaveris super terram, &c.* Deinde in Synodo Sardicensi Canon. 3. cautum est: *Nullus Episcopus, nisi canonicè vocatus, & in legitima Synodo suo tempore Apostolica auctoritate conuocata, super quibuslibet criminibus pulsatus audiatur, vel imperatur.* Deinde Canon. 4. additum fuit, non esse fas sufficere aliquem in locum damnati Episcopi, dum is qui Romanum Pontificem appellasset, eius sententiam expectaret. Vide Baronium ad annum 347. num. 12. Quę multis postea sæculis Adrianus I. Papa in Epitome Canonū, quam anno 773. misit ad Carolum Magnum Francorum Regem, sic præstrinxit: *Quòd si damnatus appellaverit Romanum Pontificem, id obseruandum est, quod ipse censuerit.* Itaque ijs Canonibus, (in quibus certè nullam partem habet Isidorus Mercator) innixus S. Innocentius Papa, depositionem Chrysostomi iniustam & irritam declaravit. Deinde aliud est quòd ille noluerit permittere vt Canones Nicæni & Sardicenses ab Episcopis Orientalibus infringerentur, vtpotè auctoritate ad id faciendum destitutis: aliud verò quòd ipse de plenitudine Apostolicæ potesta-

testatis non posset in vno aliove eventu saltem infringere, dispensare, aut moderari. De hoc enim postea differemus sectionibus sequentibus.

4 Simile est quod D. Marca subdit de Zosimo Papa irritam declarante divisionem Provinciæ Viennensis, quam Episcopi Galliarum decreverant in Concilio Tauritanensi contra statuta Patrum, immo & contra potestatem auctoritatemque Arelatensi Ecclesiæ concessam ab Apostolica Sede. Propterea enim scripsit ad eos in hæc verba, quæ olim Hincmarus Rhemensis, & postea Ivo ad Gratianus observarunt, habenturque Epist. 3. eiusdem Zosimi ad Episcopos Viennensis ac secundæ Narbonensis Provinciæ: *Contra statuta Patrum concedere, vel mutare, ne huius quidem Sedis possit auctoritas. Apud nos enim inconvulsis radicibus viuit antiquitas, cui statuta Patrum sanxere reverentiam.* Ac præterea in Epistola ad Episcopos Africæ, Galliæ, & Hispaniæ vberiùs rationem reddit: quia *cùm aduersus statuta Patrum venitur, non tantum illorum prudentiæ, atque sententiæ, qui in æuum victura sanxerunt, sed ipsi quodammodo fidei, & Catholicæ disciplinæ irrogatur iniuria. Quid enim tam sanctum, ac venerabile est, quam penitus non exorbitare ab itinere maiorum, quorum Canonica instituta, velut quædam fundamenta sunt ferendis fidei sacræ ponderibus?* Simile, inquam, id est præcedenti: quoniam Patres Tauritanensis Synodi non erant prædìti auctoritate ad infringenda iura Arelatensi Ecclesiæ concessa ab Apostolica Sede, cui Canonica Patrum instituta, fidei fundamentis innixa, sanxere vbique reverentiam. Sed & præterea Arelatensis Ecclesiæ Primatum, ac vices Apostolicæ Sedis Patroclo illius Episcopo datas per omnem Galliam, extinxit eius successor immediatus Bonifacius I. eò quòd concessio eiusmodi contraria esset Nicæno Canoni sexto, in quo cautum fuit: *Suis priuilegia seruentur Ecclesijs.* Ob eandem causam Sedes Apostolica irritos declaravit, & proscripsit Canones aliquot Constantinopolitanos & Chalcedonenses editos de privilegijs Constantinopolitanæ Ecclesiæ: quòd nimirum adversarentur prædicto Canoni Nicæno. Huc denique spectat, quòd Bonifacius V. Papa anno 612. Patroclum Arelatensem Episcopum reprehenderit, quia contra Patrum regulas, prætermisso Metropolitano, Episcopum ordinaverat Lutubensi Ecclesiæ. Vnde & ait: *Quod nequaquam possumus ferre patienter: QVIA CONVENIT NOS PATERNARVM SANCTIONVM DILIGENTES ESSE CVSTODES.*

5 Eodem sæculo quinto, quo paullo antè laudatus Zosimus, sed non paucis post ipsũ annis, Pontifex fuit Hilarus, à quo Auxanius Episcopus Rescriptum quoddam impetraverat Canonibus, vt videbatur, contrariũ. Ita enim apud eundem Papam expostulabat Ingenuus Ebrodunensis Alpium maritimarum provinciæ Metropolitanus, tãquam in eo fuisset imminutum ius provinciæ suæ. Hilarus verò nolens Canonum prævaricator haberi, eius causæ cognitionem quibusdam Galliarũ Episcopis, Leontio, Verano, & Victuro, demandavit per Epistolam, quæ est quarta ipsius, scripta anno 465. In ea verò, inter alia, inquit: *Ita vestræ charitati cognitionem adnexæ querimoniæ delegamus, vt nihil adversum venerandos Canones; nihil contra sanctæ memoriæ Decessoris mei iudicium valeat, quidquid obreptum nobis esse constiterit. Nolumus namque Ecclesiarum priuilegia, quæ semper sunt servanda, confundi; quia per hoc non minùs in sanctarum traditionum delinquitur sanctiones, quam in iniuriam ipsius Domini prosilitur.* Deinde idem Hilarus in Concilio Romę coacto anno 467. insistens vestigijs S. Leonis Papæ, eò magis religioni ducit transgredi divinas Constitutiones, & decreta Apostolicę Sedis, quò superiorem gradum obtinet in reliquos Ecclesiæ Sacerdotes. Ait enim: *Nulli fas sit sine status sui periculo, vel diuinas Constitutiones, vel Apostolicæ Sedis decreta temerare: quia nos, qui potissimi Sacerdotis administramus officia, talium transgressionum culpa respiciet, si in causis Dei desides fuerimus inventi; qui meminimus qualiter comminetur Dominus negligentiæ Sacerdotum. Siquidem reatu maiore delinquit, qui potiori honore perfruitur, & graviora facit vitia peccatorum sublimitas dignitatum.*

6 Sexto sæculo anno 531. cùm Bonifacius II. Pontifex anno 530. collectâ Synodo in Basilica S. Petri delegisset sibi successorem Vigilium Diaconum, id ambitiosè quærentem; idque eo prætextu aut fine vt eriperet Gothorum Regibus tyrannicam potestatem eligendi Pontifices Romanos: paulò pòst idem Bonifacius, agnoscens id decretum à se editum, quamvis bono fine, adversari sacris Canonibus; collecta alia Synodo, *ante confessionem B. Apostoli Petri, in præsentia omnium Sacerdotum, & Cleri, & Senatus incendio consumpsit* (illud prius decretum) *QVIA CONTRA CANONES FVERAT FACTVM.* Sic habetur in Lib. Pont. & narratur ab Anastasio: confirmataque fuit

eadem

eadem reprobatio prioris illius decreti à Sylverio Papa, & alijs Pontificibus. Sunt & plura alia Romanorum Præsulum testimonia, quibus profitentur summam Synodalium Canonum observantiam.

7 Eodem sæculo sexto Facundus Episcopus Hermianensis (cuius duodecim libros pro defensione trium Capitulorum Concilij Chalcedonensis edidit Iacobus Sirmondus anno 1639. & nuperrimè recuderūt Anisoniani in Bibliotheca Magna Tomo X. initio) lib. 12. cap. 3. commendat plurimum observantiam veterum Canonum, ne novi edantur, nisi in prioribus contenti, & præterea *multis in vnum congregatis primi Ordinis Sacerdotibus.*

8 Ex dictis & pluribus alijs, quæ facilè seligi possent, efficitur, Romanum Pontificem ad servandos & exequendos Canones in Generalibus Concilijs prolatos, & à Sede Apostolica confirmatos, esse adstrictum: non tamen quia ille sit inferior Synodo Oecumenica (ex qua hypothesi falsa procedit Declaratio Gallicana) sed quia generatim omnis Legumlator, quamvis supremus, adstringitur suis legibus. Propterea que S. Ambrosius scribens ad Valētinianum II. Imperatorem Epist. 13. ait: *Quod præscripsisti alys, præscripsisti & tibi. Leges enim fert imperator, quas primus ipse custodiat.* Et in Codice Iustiniani extat lex 1. tit. 14. cap. 4. edita ab Imperatoribus Theodosio Secundo, ac Valentiniano Tertio, ad Volusianum Prętorio Pręfectum, in qua aiunt: *Digna vox maiestate regnantis, legibus alligatum se Principem profiteri. Adeò de auctoritate iuris nostra pendet auctoritas. Et revera maius Imperio est submittere legibus Principatum.* In quæ vltima verba Dionysius Gothofredus ait: *Non est Princeps supra legem, sed leges supra Principem.* Et longè antea Plato lib. 4. de Legibus dixerat: *Vbi lex dominatur, & Magistratus subest, vel deservit legibus, ibi planè est Respublica.* Nimirum, optimè constituta. Sunt aurea in rem candem confirmandam trita illa Claudiani carmina in Panegyrico de quarto Consulatu Honorij, vbi ita Principem hortatur:

Primus iussa subi. Tunc observantior æqui
Fit populus, nec ferre vetat, cùm viderit ipsum
Auctorem parere sibi. Componitur Orbis
Regis ad exemplum: nec sic inflectere sensus
Humanos edicta valent, ac vita regentis.
Mobile mutatur semper cum Principe vulgus.

9 Quæ rationes vrgent amplius in Pontifice Romano, qui vi muneris adstringitur vt quærat vtilitatem spiritualem subditorum per observantiam Canonum editorum ab Ecclesia, sive a Sede Apostolica. Nihil autem opportunius ad eam salutem subditorum obtinendam, quàm quòd ipse Legislator Canones servet, & exemplo vivido moveat alios ad imitationem sui.

SECTIO SECVNDA.

Quosdam ex hæreticis Eutychianis & Acacianis ex ea doctrina pravè intellecta Sedem Apostolicam & Ecclesiam exagitasse: deinde verò Photium schismaticum in Græcia, & Hincmarum Rhemensem in Gallia, ipsorum in ea parte vestigia secutos. Vbi plura de vtroque eorum.

10 EX Summa illa veneratione Synodalium Canonum, quam sectione præcedenti descripsimus, occasionem accepere plures schismatici ad impugnandam Apostolicam Sedem: quasi Pontifices Romani nunquam omnino possent eosdem Canones moderari, interpretari, abrogare, aut in ijs dispensare, quęcumque nova aut rationabilis causa occurreret: immo & quasi aliqui illos temerè violassent. Primi aut præcipui eius erroris expostulationisque auctores videntur fuisse quidam Episcopi hęretici, Eutychiano fermento imbuti, qui in Synodo Chalcedonensi Act. I. accusarunt institutionem novi quoddammodo Symboli, seu additionem factam in Synodo II. Generali apud Constantinopolim celebrata, quasi contraria esset auctoritati Concilij Nicæni, & decreto Synodi Sardicensis: vt postea videbimus. Nimirum ij etiam in eo errārunt, quòd crederent, nec Sedem Apostolicam, nec Concilium eius auctoritate congregatum, posse vnquam, aut data quavis occasione vrgente, variare, moderari, aut interpręrari Canones præcedentium Conciliorum. Quare eorum clamores in Synodo Chalcedonensi cum dedecore reiecti fuerunt. Similiter & Acaciani, vt in erroribus suis persisterent, & impunes evaderent, allegarunt, Canones Conciliorum pręcedentium à Sede Apostolica violatos fuisse, ideoque eius iudicium irritum censendum. Verùm cùm tam falsa esset allegatio Canonū, quàm iniusta causa ipsorum, damnati ab Ecclesia fuerunt.

11 Eorundem hęreticorum vestigia pressit longè postea Photius ille, bipedum scelestissimus, & iuratus hostis Ecclesiæ Romanæ: qui sæpe Pontifices, ac præsertim Nico-

...ium I. (sanctissimum certè, ac doctis...n, & acerrimum defensorem Sedis Apostolicæ, tenacemque disciplinæ Ecclesiasticæ) non est veritus redarguere, quod nullam Ca... rationem haberent, quibus subia...uissent. Quare ipsius Photij nomi...arias, etiam schismaticus, Metro... Chalcedonensis in Synodo VIII. Ge... tione VI. ausus fuit palam dicere: *Nicolai, & cæterorum Pa...um, Canon Princeps est, & se...am agentes non faciunt id quod ...etur. Cùm ergo extra hunc fa...ue Papa Nicolaus, siue alius quis, ...iescimus.* Alij breviùs è Græco ver... *Canones supra Patriarchas etiam ...uando ergo hi in Canones peccant, ...n sequimur.* Similiter Eusebemo schis...icus Archiepiscopus Cæsareæ in Cappa...ia Actione VII. dixit: *Ego ijs, quæ per ...onem non sunt acta, & qui non se...tur Canones sanctorum Apostolo..., & sanctarum Vniuersalium Syno..., non tantum si Romanus aut Hie...itanus sit, sed etsi Angelus de cœ...at, & non conveniat sano verbo; ...uam parco, neque sequor.* Cumque ...s Patricius Basilij Imperatoris in ea ...do Vicarius & Legatus rogasset, Quis ... absolvere Photianos Episcopos dam... à quinque Patriarchis vnanimiter con...entibus; responderunt ipsi: *Canones Apo...lici. Legatos autem Sedis Apostolicæ ...ices non recipimus.*

12 Quis crederet, Photianos nihil aliud, quam Canones, passim vociferantes, non habere pro se aliquos ab Ecclesia editos, quibus suam causam tuerentur? At è contrà accidit. Etenim Basilius Augustus eorum clamorem indignatus, per prædictum Baanem sic eos perstrinxit: *Dicite, quis Canon vos adiuvet? Et vbi posuerit Dominus Canones, in Ecclesijs suis, an in aliquo alio loco? & vbi Ecclesiæ sint hodie, & vbi prædicetur Euangelium? Est alius locus, præter quem tenent sanctissimi Vicarij?* Quo eodem ferè stylo olim S. Gelasius Papa Epistola quarta factioni Acacianæ, nihil aliud quàm Canones clamanti, reposuerat: *Viderint si alios habent Canones, quibus ineptias suas exe...antur.* Nimirum fituti Gelasius olim ve...os & legitimos Canones sequutus iustè Acacianos damnavit: ita & postea Nicolaus I. ...apa, ac deinde Adrianus II. in Synodo Octava Generali per Legatos suos, consentientibus quatuor Patriarchis Orientis, iu... merito Photium & gregales damnando, censuit. Nec ij ab Imperatore invitati ad Canones producendos, siquos pro se haberent, vllum omnino allegarunt, nec videntur invenisse quo causę suæ patrocinium ferrent. Quare demum in eos omnes Synodalis Anathematismus ex ambone pronuntiatus fuit ijs verbis: *Photio curiali & invasori, anathema; Photio sæculari, & forensi, anathema; Photio tyranno, & neophyto, anathema; Photio schismatico, & damnato, anathema; Photio mœcho, & parricidæ, anathema; Fabricatori mendaciorum anathema; inventori perversorum dogmatum, anathema; Photio novo Maximo Cynico, anathema; novo Dioscoro, anathema; novo Iudæ, anathema; omnibus sequentibus, & fautoribus eius, anathema; Gregorio dudum Episcopo Syracusano, anathema; Eulampio deposito, & schismatico, anathema.* His diris & execrationibus devotum fuit Photij nomen ac sequacium ipsius, qui sub specioso tuendorum Canonum prætextu veros impugnabant Canones, nullum pro se legitimum habentes. Vnde & Nicolaus Papa iam laudatus Epist. 6. ad illum multò antè scripserat: *Decretalia, quæ à sanctis Pontificibus primæ Sedis Romanæ Ecclesiæ sunt instituta, cur vos nō habere vel observare dicitis?*

13 Idem Photius, vt obtruderet errorem popularem Græculorum de processione à solo Patre, plurimùm debacchatus fuit adversus Latinos, in quibusdam Regionibus addentes Symbolo particulam FILIOQVE, quæ antea nequidem in Symbolo Constantinopolit. extabat, immo & quæ videbatur contraria Decreto cuidam Synodi Sardicensis vetantis in eo omnem additionem: de quo redibit sermo sect. seq. num. Verùm non tam id faciebat zelo & observantia Canonum ductus, quàm pertinaci errore in ea opinione planè contraria divinis litteris, immo & Patribus Græcis omnibus (si Theodoretum excipias) nec solum Latinis, vt palam ostendemus infrà Disput. XLIII. initio ferè. Vide plurima observata digna de eodem Photio apud nuperum scriptorē Nicetam Paphlagoniū David, in vita S. Ignatij Patriarchæ CP. in qua & exactissimè tradit Historiam VIII. Synodi Generalis.

14 Eodem tempore, ac simili ferè genio quo Photius, Nicolao ipsi Papæ Hincmarus Rhemensis in Galia Archiepiscop. non levem indignationis causam dedit effutiens, à Romano Pontifice non posse edi novos Canones, Edicta, Decreta, Leges, aut mandata, nisi ex generalibus Ecclesiæ Canonibus hausta, seu virtute saltem in ijs contenta. Ita ille Epist. 30. scri-

scribens adversus nepotem suum Hincmarum Laudunensem Episcopum, quem dirissimè exagitavit. Induit eam opinionem Hincmarus ex indignatione adversus sanctissimum Pontificem Nicolaum, qui iniquas eius sententias, latas adversus Rhotaldum Suessionensem Episcopum, & Clericos Rhemenses ordinatos ab Ebbone Archiepiscopo, per appellationem ad se devolutas, aliaque plura eius Acta, reformaverat, aut irrita declaraverat: ac præterea vetuerat, quemquam ex Episcopis provincialibus deponi à quovis Metropolita, aut eius Synodo, sine prævia Apostolicæ Sedis licentia. Quod quidem iam antea constitutum fuerat in Concilijs Nicæno & Sardicensi, vt suprà num. 3. vidimus, & in Epistolis Decretalibus plurimorum Pontificum habebatur expressum. Et tamen quasi Nicolaus in eo Canones violasset, ab Hincmaro impudenter notatus fuit: Quin & ipsi Nicolao obiecit Epistolam S. Leonis Magni ad Episcopos Italiæ, præcipientis sub anathemate vt reciperent & servarent omnia Romanorum Pontificum Decretalia Constituta, *quæ de Canonum promulgata sunt disciplinis*. Et in Epistola 14. ad Proceres Galliarum de institutione Caroli Magni Regis, atque in litteris ad ipsum Nicolaum Papam; ait omnia decreta S. Gregorij Magni ex Canonibus fuisse hausta: ideoque nulla alia Pontificum debere recipi. Vnde postea ab eodem Hincmaro seducta Synodus Pontigonensis noluit admittere vices à Ioanne VIII. Papa commissas Archiepisc. Senonensi per Galliam & Germaniam, quòd præiudicarent Metropolitarum dignitati, per generales Ecclesiæ Canones stabilitæ. Itaque quo tempore Photius in Græcia impugnabat potestatem Sedis Apostolicæ sub prætextu generalium Canonum: eodem quoque, ac simili ferè genio Hincmarus in Gallia. Quin & erga nepotem suum Hincmarum Episcopum Laudunensem, doctum sanè ac pium, crudelissimè se gessit, nec eius appellationes ad Sedem Apostolicam admittere voluit tempore Adriani Papæ. Quin potiùs illum in eas angustias redegit, vt Episcopatu privatus, in carcere detentus, ferrea catena vinctus, & excæcatus fuerit.

15 Verùm multò antea Nicolaus iustam indignationem concepit adversus Hincmarũ, quòd in eo detexisset perduellem animum, & versatilem quocumque privata vtilitas aut honor abduceret: ideoque non dubitavit eum appellare chameleontem, novum Dioscorum, & alterum Pharaonem. Scio multos ex Recentioribus, ac præcipuè Petrum Roverium, Alexandrum Tennentium, Ludovicum Cellotiũ, & Iacobum Sirmondum, plura in honorem Hincmari scripsisse, ac præcipuè post... ex his, qui omnia eius Opera duobus ... cõprehensa in lucẽ edidit Parisijs anno 1645. apud Cramosium. Sed scio etiam quàm multa adversus illum scripserint Baronius, & qui Historiã in Epitomen redegit diligen... danus, ac Præses Mauguinus, & A... Chifflerius, ac novissimè Cabassutius... dicam de veteribus, Flodoardo lib. 3 Rhemensis, Lupo Ferrariæ Abbat... Moguntino Archiepiscopo, & ... Bertinianis ac Fuldensibus: ex quibus constare videtur, quemadm... doctrina, eruditione, & multis gestis, suo sęculo enituit: ita qu... multa malè acta, & impiè attentata ... sertim contrà auctoritatem Sedis A... cæ, iustam indignationem subijsse ... simi Pontificis Nicolai, & bonorum ... nium. Lege speciatim in eius Tomo II. ... stolam 18. & 19. ad Episcopos Synodi S... sionensis, & 22. 26. ac 27. ad Nicolaum ... pam, in quibus se purgat de tumore a... lo, & 41. ac 42. ad Adrianum Papa... suo, tum Caroli Regis nomine; & ... Episcopos, ac tandem 47. ad Ioanne... nomine eiusdem Caroli iam Imperato... ijs, nimirum, conijci potest pręcipu... liter se gesserit Hincmarus erga Aposto... Sedem, non recipiens illius decreta, nisi iuxta Canones.

16 Ex ea Hincmari opi... videtur ortum, quòd vivente ipso circa annum 878. Episcopi Galliarum in sua consecratione profiterentur, se recipere ac ... vare omnia Apostolicæ Sedis decreta, hausta ex antiquis Canonibus & Regulis. It... enim constat ex antiquis formularibus Ecclesiæ Gallicanæ, editis à Iacobo Sirmondo. Similiter videtur indidem processisse quòd Episcopi Trecensis Synodi, vt legitu... apud Bertinianos Francorum Annales, probaverint excommunicationem latam à Ioanne VIII. Papa contra Lambertum & Adelbertum Italiæ Comites, eo *QVOD PROLATA ESSET EX PRIVILEGIO S. PETRI IVXTA SACROS CANONES*. quasi aliter vim non haberet. Nimirum cùm Hincmarus vixerit toto tempore Ioannis VIII. & eodem anno 882. ac mense Decembri, obierint ambo; credibile est, quidquid sub Pontificatu Ioannis gestum fuit in ea parte ab Episcopis Galliarum, simulque tempore Pontificũ præcedentium, quoddammod... ortũ duxisse ab ipso Hincmaro, qui 37. anni... Rhemensium Archiep fuit, & magnam vbiq... apud Gallos auctoritatẽ, atque existimation... habuit. Quin & fortè ex eâdẽ ipsius doctrin...

aut exemplo sub finem sæculi sequentis, nimirum, circa annum 990. Gerbertus Archiepiscopus Rhemensis (qui postea in Sede Apostolica dictus fuit Sylvester II.) pugnavit contra exemptionem & privilegia concessa Monasterio S. Dionysij Parisiensis. Cuique ijs vrgeretur, respondit lib. 2. Epist. 32. *Se privilegijs auctoritate Canonum promulgatis assensurum, nec vllum contra leges Ecclesiasticas decretum pro lege recepturum.* Deinde sæculo vndecimo sequenti circa annum 1064. Gervasius, pariter Archiep. Rhemensis, eodem ferè modo scripsit ad Alexandrum II. Papam, contra exemptiones, seu privilegia quorundam Monachorum.

17 Quæ hucusque vidimus, & plura alia quæ ex Historicis observare licuit, eiusmodi sunt, vt Hincmarus Rhemensis videatur simillimus in multis Photio fuisse. Imprimis enim vterque fuit eruditissimus eius noni sæculi iam vergentis: ille in Gallia, hic in Græcia. Sicuti Hincmarus favore Caroli Calvi Regis in superbiam elatus fuit, ideoque plures alios Episcopos Galliarum, etiam reluctantes & invitos, ad opinionem suam Sedi Apostolicæ infensam sæpe traxit, adhuc in Concilijs, seu potiùs Conciliabulis Vermeriensi, Attiniacensi, & Duziacensi: ita & Photius insolescens gratiâ Imperatoris Græciæ, seu potius Cæsaris Bardæ, plurimos Episcopos Orientales in errores suos rapuit, contrarios Ecclesiæ Romanæ, coacto in id Conciliabulo, quod veritus non est nuncupare Octavam Synodum Generalem. Rursus quemadmodum Photius Nicolao I. & Adriano II. Pontificibus Romanis debitam obedientiam & subiectionē negavit, ita ex parte Hincmarus. Ille Ignatium Patriarcham Constantinopolitanum, doctrina & sanctitate insigni præditum, è Sede sua deiecit, & atrociter insectatus fuit: hic verò pariter nepotem suum Hincmarum Episcopum Laudunensem, litteris & pietate clarum, exauctoravit, & dirissimè habuit, vt nuper diximus. Denique, sicuti Photius nihil aliud quàm Canones clamabat, vt se eximeret à debita subiectione erga Sedem Apostolicam: ita & Hincmarus. Vt propterea Nicolaus I. sicut hūc appellavit, *novum Dioscorum, & alterum Pharaonem*; ita etiam alterum Photium dicere potuerit: non quod mea opinione, aut alterius, quē sciam, Hincmarus sit in nequitia æquandus, nec longissimo quidem gradu, cum Photio: sed quòd illi in plurimis fuerit aliquantò similis.

18 Accedit, quemadmodum Photius Synodos Oecumenicas Septimā & Octavam illam Nicææ anno 787. hanc Constantinopoli anno 869. coactam pro sacris Imaginibus, nullius roboris esse voluit, cum ingenti damno totius Græciæ: ita & Hincmarum videri se gessisse cum perturbatione gravi totius ferò Galliæ. Imprimis enim in Epist. 33. seu Opusculo 55. capitulorum cap. 20. scripto ad Hincmarum Laudunensem nepotem suum, ausus fuit dicere, Septimam Synodum sine Sedis Apostolicę auctoritate celebratam fuisse. in quo non solùm labitur & miserè errat, sed confirmat errorem aut hęresim eorum, qui in Gallia Synodum illam ritè celebratam, & in reliquo Orbe Christiano receptam, admittere noluerunt: quin potiùs sacras Imagines insectati sunt. Verba præcipua illius hæc sunt: *Septima apud Græcos vocata Vniversalis Pseudo Synodus de imaginibus, quas quidam confringendas, quidam autem adorandas dicebant, neutra verò pars, intellectu sano definiens, sine auctoritate Sedis Apostolicæ, non longè ante nostra tempora Constantinopoli est à quam plurimis Episcopis habita, & Romam missa, quam etiam Papa Romanus in Franciam direxit. Vnde tempore Caroli Magni Imperatoris, iussione Apostolicæ Sedis, Generalis est Synodus in Francia, convocante præfato Imperatore, celebrata, & secundùm Scripturarum tramitem, traditionemque Maiorum, ipsa Græcorum Pseudo-Synodus destructa, & penitùs abdicata. De cuius destructione non modicum volumen, quod in Palatio adolescentulus legi, ab eodem Imperatore Romam est per quosdam Episcopos missum.* Nimirum, quamvis iam tunc fluxissent circiter octoginta anni à Synodo VII. Oecumenica celebrata & probata ab Apostolica Sede, præsertim quoad cultum sacrarum Imaginum; adhuc in Gallia perseverabat error oppositus Agobardi Archiepiscopi Lugdunensis, Ionæ Episcopi Aurelianensis, Haligdardi Episcopi Cameracensis, aliorumque: quibus tanto pòst tempore adhęrere maluit Hincmarus, quàm Concilio VII. Generali, & Romanæ Ecclesiæ illud probanti. Vide infrà Disp. XXXVIII. sect. 2. Iam quod attinet ad Synodum Octavam, tempore ipsius Hincmari coactam pro eisdem sacris imaginibus; notum etiam est quomodo multi in Gallia illam admittere noluerint, sed potiùs reprehenderint, quòd in ea cultus Imaginum fuerit confirmatus. Sic loquitur ex Gallis Aimoinus libro 5. capite 28. scriptor illius temporis, qui sanè palam desipere in eo non auderet, nisi idem error esset tunc etiam suffragijs multorum munitus in Gallia. Cùmque eo ipso tempore tanta esset auctoritas Hincmari vt nihil in Concilijs aut alijs rebus publicis sine ipsius interventu & consilio

lio ageretur; suspicari licet, aut dubitare, an instar Photij pariter eam Synodum criminatus fuerit, quemadmodum Septimam in eundem errorem Iconomachorum proscribendum coactam, acephaliæ & nullitatis notaverat, non semel illam appellans Pseudo synodum, vt ex ipso nuper audivimus. Quin & Canonem tertium Octavæ Synodi Generalis fuisse editum contra eundem Hincmarum, aliosque Galliarum Episcopos, affirmat & colligit ex ipsius verbis & eorum opinione Lupus Tomo II. pag. 1273.

19 Hæc dixerim, non vt Hincmaro dedecus pariam maius, quàm antea subierit publicis aliorum scriptis: præsertim cùm certus sim ex communi omnium sententia, illum olim in Regio S. Dionysij Monasterio Regulam S. Benedicti fuisse professum: & prætetea, gessisse plurima laude digna, atque vtilia Reipublicæ Christianæ. Solùm itaque dicta sunt, vt appareat Declarationem nuperam Illustrissimorum Galliæ Præsulum, quà parte labefactat auctoritatem Apostolicæ Sedis, & provocat ad Canones, quasi Pontifex Romanus nihil extra illos agere possit, & veluti cui Concilia leges præscribant, tanquam inferiori; videri desumptam ex genio & spiritu Photiano Hincmari. quem certè imitari nullatenus deberent: sed potiùs vestigia premere aliorum Galliæ Antistitũ. vita & doctrina clarissimorum, qui sæculis sequentibus longè aliter locuti sunt, & plenã exhibuere obedientiam decretis Apostolicę Sedis, nec litem intetarunt, an ex Canonibus, sive vniversalibus sive peculiaribus Galliæ derivati essent: vt infrà videbimus sect. 4. Quin potiùs eidem Hincmaro contendenti, Pontifices Romanos non posse novos Canones aut statuta condere, & aliunde transgredienti quę antiquitus in Ecclesia fuerant tradita, præsertim circa causas Episcoporum Sedi Apostolicę reservatas; reposuit Nicolaus I. Papa, prout habetur in Decreto dist. 12. cap. 5. *Ridiculum est, & satis abominabile dedecus, vt temporibus nostris, vel falso insimulari sanctam Dei Ecclesiam permittamus, vel eas traditiones, quas antiquitus à sanctis Patribus suscepimus, pro libitu semper errantium infringi patiamur.*

SECTIO TERTIA.

Pontificem Romanum non ita adstringi ad observantiam Canonum, etiam Synodalium, aut receptorum in Gallia, vt iusta occurrente causa, seu rationabili, nequeat illos moderari, interpretari, abrogare, aut in ijs dispensare, & novos Canones, ac decreta condere, prout vtilius iudicaverit ad bonum Ecclesiæ. Illustria testimonia in eum scopum expensa.

20 HÆC Assertio posterior confirmata fuit ineluctabilibus argumentis Disp. XXXIV. sect. 4. num. 31. 32. & 33. quæ non oportet inculcare modò, sed solùm observare, quemadmodum illa extorquent absolutam & liberam potestatem Summi Pontificis ad infringendum, dispensandum, aut moderandum Canones Conciliorum Generalium, quoties iudicaverit ita oportere, aut iustam causam subesse: ita etiam, immo & multò magis relatè ad Canones peculiares Gallicanę Ecclesiæ, vel cuiuslibet alterius sub cœlo. Nimirum hi non maiorem, immo nec tantam vim & auctoritatem habent, ac Canones Vniversalium Conciliorum. Quare quemadmodum Pontifex ob plenitudinem potestatis in totam Ecclesiam, quam à Deo immediatè habet, potest Canones pro tota illa editos, sicubi oportere censuerit, abrogare, dispensare, & moderari: ita etiam ob eandem potestatis plenitudinem in singulas Ecclesias Nationales, potest idipsum facere circa Canones earum peculiares. Omnes enim ij sunt solius iuris Ecclesiastici, & humani, quod plenè subiacet Romano Pontifici, tanquam Vicario Christi in terris: nec aliter conditi sunt in Concilijs Generalibus aut Nationalibus, quàm ipso probante. Cumque omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvatur, vt iura clamant: sicuti omnes eiusmodi Canones per auctoritatem Romani Pontificis editi sunt, ita etiam per illam disolvi, explicari, dispensari, aut restringi possunt.

21 Verùm placet præterea idipsum confirmare illustribus quibusdam testimonijs: ac primùm quidem Synodi IV. Generalis, id est Chalcedonensis habitæ sub Leone Magno Papa, illo ipso, qui tantopere commendavit observantiam Canonum Synodalium locis sectione 1. exscriptis. Ibidem igitur sexcenti triginta Patres congregati protulerunt hæc verba, quæ Divus Thomas exscripsit postea in Opusculo contra errores

Græ-

Græcorum: *Veneramur secundùm Scripturas, & Canonum definitionem, sanctissimũ Antiquæ Romæ Episcopum primum esse, & maximum Episcoporum.* Atque inferiùs: *Siquis Episcopus prædicatur infamis, liberam habeat sententiam appellandi ad Beatissimum Episcopum Antiquæ Romæ: quia habemus Petrum Petram refugij, ET IPSI SOLI LIBERA POTESTATE LOCO DEI SIT IVS DISCERNENDI SECVNDVM CLAVES A DOMINO SIBI DATAS: ET OMNIA AB EO DIFFINITA TENEANTVR, TANQVAM A VICARIO APOSTOLICI THRONI.* Ecce vbi Concilium illud Oecumenicũ non solùm ex Scriptura sacra, & definitionibus Canonũ, profitetur Romanũ Pontificem esse primum & maximũ Episcoporum, ad quẽ fas sit cuilibet Episcopo appellare, vbi se gravatũ in honore senserit, sed etiam testatur, *ipsi soli loco Dei esse ius discernendi secundum claves à Domino sibi datas*: ipsi soli, inquam: non vlli Cõcilio, non vlli alteri cœtui, aut personæ, aut dignitati: ac denique statuit, vt *omnia ab eo definita teneantur, tanquam à Vicario Apostolici throni.* Omnia, inquam, ab eo definita sine restrictione vlla. Nec contradixit huic doctrinę S. Leo Papa, qui pluribus locis testatam habet Apostolicæ Sedis plenam potestatem in totam Ecclesiam: sed solùm restitit Canoni 28. veluti contrario Nicænis PP.

22 Præterea in Synodo VIII. Generali celebrata Constantinopoli sub Adriano II. & Basilio Augusto anno 869. hic Canon ordine secundus editus fuit: *Obedite præpositis vestris, & subiacete illis: ipsi enim pervigilãt pro animabus vestris rationem reddituri, Paulus magnus præcipit. Itaque beatissimumPapam Nicolaum TANQVAM ORGANVM S. SPIRITVS habentes, necnon & sanctissimum Adrianum Papam successorẽ eius, definimus, atque sancimus etiã omnia, quæ ab eis Synodice per diversa tempora exposita sunt & promulgata, tam pro defensione, & statu Constantinopolitanorum Ecclesiæ, & summi Sacerdotis eius, Ignatij videlicet sanctissimi Patriarchæ, quã etiam pro Photij Neophyti & invasoris expulsione, ac condẽnatione, servari semper & custodiri cum expositis capitulis immutilata pariter, & illæsa, & nullum Episcoporum, aut Presbyterorũ, vel Diaconorum, aut quempiã de Catalogo Clericorum evertere, vel reprobare aliquid horum audere. Quisquis autem post hãc definitionẽ nostrã comprehensus fuerit spernens quidquam capitulorum & decretorum, quæ ab illis exposita sunt, siquidem Sacerdos fuerit, aut Clericus, à proprio decidat honore simul, & vt ordines Monachus autẽ, vel laicus, cuiuscumque sit dignitatis, segregetur, donec pœnitens profiteatur se conservaturum prædictorum editionem.* Hæc statuit sancta illa atque Oecumenica Synodus eodem ferè tempore, quo Photius schismaticus, & sequaces eius, expostulabant & vociferabantur in Oriente, sicuti & Hincmarus Rhemensis in Gallia, violatos, & læsos à Nicolao ipso fuisse antiquos Ecclesię Canones: cùm certum esset, aut eos perperam ab ijs allegari, aut non fuisse ab initio ritè atque Apostolica auctoritate editos, aut tandem potuisse Nicolaum pro Sedis Apostolicæ auctoritate suprema & plenissima in certis circumstantijs moderari, restringere, interpretari, vel abrogare, saltem ad tempus.

23 Quod ipsum longè antea circa finem quinti sæculi fecerat S. Gelasius I. Papa. Etenim in Epist. 1. quæ est ad vniversos Episcopos per Lucaniam, & Brutiam, & Siciliam constitutos, initio inquit: * Necessaria, rerum dispensatione constringimur, & Apostolicæ Sedis moderamine convenimur, sic, Canonũ paternorũ decreta librare, & retrò, Præsulũ, Decessorumque nostrorum præcepta, metiri, vt quæ præsentiũ necessitas temporũ, restaurandis Ecclesijs relaxata deposcit, adhibita consideratione diligenti, quantũ potest, fieri, temperemus: quo nec in totum formam, veterum videamur excedere regularũ, & reparandis militiæ Clericalis officijs, quæ per, diversas Italiæ partes, ita belli, famisque con-, sumpsit incursio, vt in multis Ecclesijs, (sicut, fratris & Coepiscopi nostri Ioan. Ravennatis Ecclesiæ Sacerdotis, frequenti relatione, cõperimus) vsquequaque deficiente servitio, ministrorũ, nisi remittendo paulisper Ecclesiasticis promotionibus antiquitus intervalla, præfixa remaneant (sine quibus administrari, nequeant) sacris ordinibus Ecclesię funditus, destitutę: atque in plurimis locis, per inopiã, competentis auxilij, salutare subsidium redimendarum desit animarũ: nosque magno reatu, si tanto coarctante periculo, non aliquatenus consulamus innecti. * Et subiunctis statim varijs decretis moderationibusque legum, sive Canonum præcedentium, prout exigebat misera illa temporum conditio, subdit §. 11.* Cùm enim decreta venerabilium sanctionum nos quoque magnoperè custodire nitamur, ac sine eorum dispendio etiam illa, quæ pro alicuius vtilitatis compendio fortasse videantur laxanda credamus: cumque nobis contra salutarium reverentiam regularum cupiamus temerè nihil licere, & cum *Sedes Apostolica superior his omnibus*, favente D. quę paternis

potestatem habet, *ET CONDENDI NOVOS CANONES, ET VETERES EXPONENDI.* Rationem ipsam numero præcedenti indicatam reddit Apologus scriptor suprà laudatus, dicens cap. 31. *Reverentiam, siue obedientiam, quam sacratissimis quatuor Concilijs iuxta S. Gregorij mandatum meritò exhibemus, decretis Apostolicæ Sedis nullatenus derogare: immo, si possibile est, studiosiùs impendere debemus; cùm sine eorum auctoritate nec ipsa concilia fas esset recipere.* Quæ ratio firmissima est. Qui enim auctoritatem impertit Concilio, eiusque Canonibus, alioqui nullam vim habituris; multò magis illam habere credendus est ad sua decreta & Canones proprios edendos: vsque adeò, vt si concurrerent Canones invicem pugnantes, alter cuiuspiam Concilij Oecumenici, alter recentior ex certa scientia & potestatis plenitudine editus à Pontifice Romano; huic posteriori omnino standum sit.

27 Ne tamen quisquam imperitus hallucinetur, noverit certè quod hoc loci tradimus, non intelligi de Canonibus Conciliorum Generalium confirmatis à Sede Apostolica, in quibus definitur aliquid circa fidem, aut mores, tanquam per se malum, aut bonum. Quippe eiusmodi Canones semel confirmati à Pontifice Romano, sunt certa omnino regula fidei, quam nec ipse, nec tota Ecclesia revocare, aut mutare potest. Loquimur itaque solùm de Canonibus seu decretis, quæ non eduntur veluti declarationes articulorum fidei, nec iuris naturalis aut divini: sed solùm veluti leges aut constitutiones iuris humani Ecclesiastici; quas dicimus Papam iusta ratione aut necessitate occurrente moderari, ampliare, abrogare, aut in ijs dispensare posse.

28 Idipsum alio invicto argumento & exemplo confirmatur. In Sardicensi Cōcilio Oecumenico, quod Magnæ illius Nicęnæ Synodi veluti Appendix fuit, decretum est, ne aliquid vlteriùs definiretur circa res fidei, nevè aliud Symbolum ederetur præter Nicęnum, ea ratione addita, *ne illis quibus libido est semper nova statuere, occasio suppeditaretur, vt iterum atque iterum de fide definiant.* Ita enim testatur S. Athanasius in litteris Synodalibus ad Ecclesiam Antiochenam. Et tamen non obstante eo decreto, & veneratione summa quam ab initio habuit Concilium Sardicense, postea in Synodo II. Generali, quæ fuit Constantinopolitana I. editum est aliud Symbolum, quod ab ipsa nomen accepit, & in tota Ecclesia statim receptum fuit, ac vsque modò in vsu est ad sacrificium Missæ peragendum. Nimirū obortis post Concilium Nicænum & Sardicensem hæresibus Pneumatomachorum, negantium palam Deitatem Spiritûs sancti, quæ non ita dilucidè expressa fuerat in Symbolo Nicęno; visum est Patribus Concilij CP. conveniens & opportunum, aliam Symboli formam edere, in qua illa palam ac pleniùs testata haberetur. Nec sanè ij SS. patres vel à S. Damaso Papa, qui eam Synodum probavit, vel ab vllo alio ex Catholicis reprehensi fuerunt: cùm & auctoritate Sedis Apostolicæ, & exigente id temporum necessitate, novum quodammodo Symbolum ediderint, contra quàm in Sardicensi Synodo cavebatur. Sed ecce septuaginta annis pòst, Episcopi Ægyptij in Synodo Chalcedonensi Act. I. contra illud recentius Symbolum Concilij CP. sive contra adiectionem expressam Deitatis & consubstantialitatis Spiritûs sancti cum Patre & Filio, quę non habebatur dilucidè in Symbolo Nicæno, clamaverunt, quasi contraria esset prædicto decreto Concilij memorati. Vnde ea omnium eorum vox fuit: *Nemo suscipit adiectionem, nemo diminutionem. Quæ in Nicæa constituta sunt, teneant.* Deinde eundem clamorem vehementiùs ingeminârunt, aientes: *Adiectionem nullus suscipit. Teneant quæ Patrum sunt: teneant quæ in Nicæa constituta sunt: teneant quæ de Spiritu sancto sunt.* Idipsum latiùs prosequuntur in litteris extantibus post eandem Synodū Chalcedonensem Epist. 24. quę est ad Leonem Augustum. Ita quidem ij Episcopi novum Symbolum, sive adiectionem illam criminati sunt. Verùm non erant Catholici, sed heretici Eutychiani, quorum calcibus aut suggestionibus iniquis S. Flavianus Archiep. CP. cæsus fuit; ac S. Protharius Alexandrinus in ipso Baptisterio, non sine horrore, vel Gentilium ipsorum, fuit redactus in cineres, atque in ventos dispersus. De quo latiùs infrà Disp. XLIV. sect. 2. n. 15. 19. & 22. Vnde & nulla ratio habita est expostulationis ipsorum in Concilio Chalcedonensi: sed ij cum Eutychete anteambulone suo reiecti sunt, retentâ additione facta in Symbolo Constantinopolitano, quod apertè ipsorum hęresim iugulabat. Itaque qui in speciem tuebantur auctoritatem Concilij Nicæni, & Canonis Sardicensis, eoque specioso prætextu impugnabant adiectionem factam in Synodo C P. hæretici erant. Ideoque Patres Chalcedonenses, nihil obstante criminatione ipsorum, eam adiectionem probarunt Actione V. in Decreto Fidei, confirmato à S. Leone Papa 1 cuius verba exscribemus loco indicato numero decimo nono.

29 Praeterea, non obstante eodem Canone Synodi Oecumenicę Sardicensis, quo prohibebatur, vt aliquid vlteriùs definiretur circa res fidei, cætera omnia Concilia Oecumenica, quotquot hactenus celebrata sunt, definierunt plura circa res fidei. Quin & Pontifices Romani, sicuti ante tempus Concilij Sardicensis soliti fuerant sine ope Oecumenici Concilij damnare hæreses suo tempore ortas,& veritates contrarias definire tanquam fide divina certas, totâ Ecclesia statim excipiente ipsorum definitiones veluti cœlestia Oracula: ita etiam post eiusdem Concilij tempus vsque modò idipsum fecerunt cum laude totius Ecclesiæ Catholicæ:vti ostensum fuit toto ferè Tractatu I. per singula sæcula: ipsique Galliarum Præsules testati sunt in Epistola ad Innocentium X. scripta 19. Iulij 1653. Constat igitur ex praxi Conciliorum Generalium, & Romanorum Pontificum, Canones olim statutos in Synodis Oecumenicis, etiam ritè confirmatis, quale fuit Sardicense, veluti appendix Magni Concilij Nicæni, occurrente causa iusta & necessitate vrgente, iudicio Apostolicæ Sedis mutari, restringi,abrogari,aut dispensari posse, sive intra, sive extra Oecumenicam Synodum. Vide plura alia infrà num.41. Quid dicam de gradibus cognationis in quibus iuxta alia & alia tempora variavit leges Ecclesia,sive Sedes Apostolica, ad prohibendum matrimonia? Quid circa ætatem & requisita ad sacros Ordines, & Episcopatum recipiendum, ac Summum Pontificem eligendum? Denique cùm hęc, & plura alia, sint iuris Ecclesiastici, ac proinde humani, necessum est vt interdum, occurrente varia temporum, locorum, & rerum vicissitudine, mutationem aliquam subeant,quam Pontifex pro tempore existens, quantumvis tenax recti, & zelator disciplinæ Ecclesiasticæ, nequeat non permittere, aut etiam probare. Vide plura alia supra observata huc spectantia Disp. XXXIV. num. 33. Quamvis fatendum sit, vitanda maximè esse, quantum fieri possit, nova decreta, statuta, aut præcepta: at multò magis occasionem illorū. Verum est enim illud: *Corruptissima Republica, plurimæ leges.*

SECTIO QVARTA.

Mirum esse quòd recentes Galliarum Episcopi in eadem Declarationis parte, potiùs videantur sequi vestigia Hincmari, & Photij,quam tot exempla Summorum Pontificum, & praxim Apostolicæ Sedis, immò & doctrinam Patrum Ecclesiæ Gallicanæ, qui post tempus Hincmari omnia Pontificum decreta, & summam atque absolutam potestatem condendi leges exceperunt humiliter, & palam testati sunt. Obiectiones solutæ.

30 MIRVM, Inquam, id est, è cineribus Hincmari tandiu frigidis octo sæculorum longissimo decursu intra sepulchrum,nunc prodijsse scintillas, immo & ignem non facilè extinguendum in Gallia, contra supremam Romani Pontificis potestatem ad ferendum leges, edicta, statuta, & decreta nova in toto Orbe Christiano, prout expedire ac necessarium esse iudicaverit; sive illa in veteribus Canonibus generalibus, aut peculiaribus ritè probatis in Gallia contineantur, sive non.

31 Deberent sanè Illustrissimi Præsules in ea parte non Hincmarum, non Photium sectari: sed tot Romanos Pontifices doctrina & sanctitate clarissimos,qui oppositum tradidere palam, & sæpissimè executi sunt, tam intra, quàm extra Concilia Oecumenica, vt vidimus sect.præced. Immo & deberent sequi vestigia Patrum suæ Ecclesiæ Gallicanæ, qui post tempus Hincmari eius opinionem reiecerunt, & obedientiam integram plenamque Apostolicę Sedi scriptis & factis testatam reliquerunt. Talis fuit imprimis S. Fulco immediatus successor eiusdem Hincmari in Archiepiscopatu Rhemensi: tales & plures alij, quos subiungo.

32 Cùm S.Gregorius VII. Papa in Dictato suo superiùs memorato edidisset Canonem illum: *Soli Romano Pontifici licet pro temporis necessitate leges condere*:nonnulli refractarij & perduelles, qui ab Henrici Imperatoris schismatici partibus in Germania erant, ipsius statuta reiecerunt. Sed tribus post eius pijssimum ac gloriosum obitum annis, Christi 1088. electus fuit Vrbanus II. Natione Gallus, è Castellione ad Matronam fluvium: qui, excitata tunc eâdem fere quæstione, quam nunc præ manibus habemus: An, scilicet, Papa in condendis mandatis,legibusve, debeat attendere antiquos & generales Ecclesiæ Canones; ita illam dirimit, vt est apud Gratianum 25.q.1.c.6. *Sunt quidam*

dam dicentes; Romano Pontifici ſemper licuiſſe novas condere leges. quod & nos non ſolùm non negamus, ſed etiam valde affirmamus. Sciendum verò ſummopere eſt, quòd inde novas leges condere poteſt, vnde Euangeliſtæ, & Prophetæ aliquid nequaquam dixerun. Vbi vero apertè Dominus, vel eius Apoſtoli; & eos ſequentes ſancti Patres ſententialiter aliquid definiuerunt; ibi non novam legem Romanus Pontifex dare, ſed potiùs quod prædicatũ eſt vſque ad animam & ſanguinem confirmare debet. Vbi planè agnoſcit in Pontifice Romano poteſtatem ferendi novas leges & & decreta circa ea omnia quæ non opponuntur Scripturæ ſacræ, aut traditioni Apoſtolicæ, à Patribus *ſententialiter* definitæ. Patet verò non eſſe eiuſmodi Canones Eccleſiaſticos, ſive vniverſales Conciliorum, ſive particulares receptos in Gallicana Eccleſia, aut qualibet ſub cœlo alia.

33 Sed opponunt DD. Pariſienſes in Declaratione illa anni 1662. non eſſe doctrinam Facultatis, *quod Summus Pontifex poſsit deponere Epiſcopos aduerſus eoſdem Canones.* Hanc enim eſſe vnam ex germanis Eccleſiæ Gallicanæ libertatibus. Et eodèm abſdubio reſpexiſſe videntur Illuſtriſs. Galliarum Præſules in ipſo tertio articulo Declarationis editæ 19. Martij 1682 quem præ manibus habemus. Itaque videtur Gallicana Eccleſia adquiſiſſe aliquod ius ne Pontifex Romanus poſsit contra Canones gradu deijcere Epiſcopos ipſius, nova lege aliqua, vel decreto, aut ſententia.

34 Verùm hoc ipſum eſt, quod ſeculo novo voluit Photius ille ſchiſmaticus in Græcia, & Hincmarus refractarius in Gallia, propterea reprehenſi & notati à ſanctiſsimo Pontifice Nicolao I. Et ij quidem nihil aliud, quàm Canones, Canones clamabant, non meliori iure, quàm nunc DD. Pariſienſes: ſiquidem ex Canonibus Generalium Conciliorũ, præſertim Nicæni & Sardicenſis, quos ſuprà num. 3. exſcripſimus, & ex innumeris Epiſtolis Decretalibus ac teſtimonijs Pontificum Romanorum, ac perpetua praxi Sedis Apoſtolicæ conſtat, Epiſcoporum iudicia, & depoſitionem ipſorum per ſententiam definitivam, ad illam ſolam ſpectare; idque ex Apoſtolica traditione. Neque Eccleſia Gallicana habet, vel vnquam habuit, addo nec ritè habere potuit privilegium aliquod ſibi conceſſum à Sede Apoſtolica, qua hæc ſe abdicaret poteſtate ſuprema deponendi Epiſcopos: cùm id ſit annexum Primatui & Capiti totius Eccleſiæ ex iure divino immediato, cuius nullã ceſsionem licitè aut validè facere poteſt.

35 Præterea ratio cur Pontifex poſſit deponere Epiſcopos quarumlibet aliarum ſub cœlo Eccleſiarum, quoties eo ſupplicio dignos cenſuerit, ea eſt, quòd ille iure divino omnium earum Paſtor, Caput, Doctor, & Legislator ſit. Hæc autem ratio pariter vrget circa Eccleſiam Gallicanam: vtpote ſpectantem ad vniverſalem curam & regimen eiuſdẽ ſupremi Paſtoris. Quam in rem tritus quidem eſt, ſed illuſtris maximè locus Bernardi de Conſideratione ad Eugenium III. Papam ita ſcribentis intra Galliam ipſam.* Age, indagemus adhuc diligentiùs qui ſis, quam geras videlicet pro tempore perſonam in Eccleſia Dei. Quis es? Sacerdos Magnus, Summus Pontifex, tu Princeps Epiſcoporum, tu hæres Apoſtolorum, tu Primatu Abel, gubernatu Noè, Patriarchatu Abraham, ordine Melchiſedech, dignitate Aaron, auctoritate Moyſes, iudicatu Samuel, poteſtate Petrus, vnctione Chriſtus. Tu es, cui Claves traditæ, cui oves creditæ ſunt. Sunt quidem & alij cœli Ianitores, & gregum Paſtores: ſed tu tantò glorioſius, quantò & differentius vtrumque præ cæteris nomen hæreditaſti. Habent illi ſibi aſsignatos greges, ſinguli ſingulos: tibi vniverſi crediti, vni vnus. Nec modò ovium, ſed & Paſtorum tu vnus omnium Paſtor. Vnde id probem quæris? Ex verbo Domini. Cui enim, non dico Epiſcoporum, ſed etiam Apoſtolorum, ſic abſolutè, & indiſcretè totæ commiſſæ ſunt oves? Si me amas, Petre, paſce oves meas. Quas? Oves inquit meas. Cui non planum, non deſignaſſe aliquas, ſed aſsignaſſe omnes? Nihil excipitur, vbi diſtinguitur nihil, & fortè præſentes omnes condiſcipuli erant, cùm committens vni vnitatem omnibus commendaret in vno grege, vt vno Paſtore, ſecundùm illud: vna eſt columba mea, formoſa mea, perfecta mea. Vbi vnitas, ibi perfectio. Reliqui numeri perfectionem non habent, ſed diviſionem, recedentes ab vnitate. Inde eſt quòd alij ſinguli ſingulas ſortiti ſunt plebes, ſcientes Sacramentum. Denique Iacobus qui videbatur columen Eccleſiæ, vna contentus eſt Hieroſolymâ, Petro vniverſitatem cedens. Cedente Domini fratre, quis ſe alter ingerat Petri prærogativæ? Ergo iuxta Canones tuos, alij in partem ſolicitudinis, tu in plenitudinem poteſtatis vocatus es. Aliorum poteſtas, certis arcetur limitibus; tua extenditur & in ipſos, qui poteſtatem ſuper alios acceperunt. Nonnè ſi cauſa extiterit, *TV EPISCOPO COELVM CLAVDERE, TV IPSVM AB EPISCOPATV DEPONERE, ETIAM ET TRADERE SATANÆ PO-*

„ *POTES?* Stat ergo inconcussum Privilegium tuum tibi, tam in datis Clavibus, quàm in ovibus commendatis.

36 Videant, quæso Illustriss. Præsules Gallicani, expendant sapientissimi DD. Sorbonæ verba hæc Bernardi, ac minutatim ruminent secum. Ego certè plurima, quæ in ijs occurrunt, & multa alia quæ exinde colliguntur contra vtramque ipsorum Declarationem, & evasionem aut obiectionem præiactã, quoniam fortassis indignationi essent delicatis auribus, & parum patienti genio, malui relinquere ipsorum prudentiæ, quàm verbis exprimere.

37 At finamus Romanum Pontificem, dum deponit aliquem Episcopum, dum illum excommunicat, aut suspendit; impingere in sacros Canones, iudicio aliorũ Præsulum Galliæ & DD Parisiensium. Negat ille constanter, & persistit in sententia. Quid faciendum? studebunt adhuc reluctari, aut moras nectent, quasi potiùs iudicio ipsorum, quàm Sedis Apostolicæ, standum sit? Execrabile profectò facinus, quod in media Gallia scribens Goffridus Vindocinensis, Cardinalis S. Priscæ, acriter reprehendit Epist. 17. quæ est ad Goffridum Episcopum Carnotensem, dicens: *Si cuilibet retractare placet quod Romanus Pontifex facit, & in eum qui soli cœlo innocentiam debet, os ponere præsumit; & illud retractare placet, quod illum magis intuitu misericordiæ, quam censuræ iustitiæ respexit: Acephali non sumus: quia Christum Saluatorem Caput habemus, & post ipsum Romanum Pontificem. Hoc Caput habuit Monasterium nostrum in initio suo, & habebit, Deo auxiliante, vsque in finem sæculi.* Et Epist. 30. ad eundem: *Eodem Spiritu, quo dictante & Lex prima per Moysen lata est, & per Christum secunda, sancta Apostolica Sedes, Leges, quas Canones appellamus, dedit, & ipso inspirante exposuit. Siquis igitur Apostolicæ Sedi, quæ Leges Canonum dedit, in Canonum expositione contrarium sentit, non sapit, quicumque est ille, sed desipit: & quia suo spiritu loquitur, non cultor, vel expositor diuinæ Legis, sed insidiator, & oppressor indubitanter agnoscitur.*

38 Similiter S. Ivo Carnotensis in Gallia Episcopus Epist. 83. inquit: *QVONIAM IVDICIA ROMANÆ ECCLESIÆ A NEMINE FORIS RETRACTARI POSSE EADEM ROMANA ECCLESIA DOCENTE DIDICIMVS, siqui aliquando se prægrauatos ipsius Ecclesiæ auctoritate conquerantur, hoc ijs consilium damus, vt non descendant in Ægyptum propter auxilium, sed ab ipsa ad ipsam confugiant, & inde expectent leuamen, vnde se conqueruntur accepisse grauamen: quia quæ aliquando corripit paterna seueritate, eadem frequẽter colligit materna pietate.* Similiter cùm Vrbanus II. Papa Gaufredum Carnotensem in Gallia Episcopum gradu deiecisset, & Richerius Archiepiscopus Senonensis eum tueretur, ac per vim quoddammodo honori pristino restituere vellet; idem S. Ivo Carnotensis his verbis invectus fuit adversus Richeriũ Epist. 8. quæ velim præ oculis habeant nunc Illustriss. Galliarum Præsules: *CONTRA APOSTOLICAM SEDEM CAPVT ERIGITIS, DVM QVOD ILLA ÆDIFICAT, VOS, QVANTVM IN VOBIS EST, DESTRVITIS; ET QVOD ILLA DESTRVXIT, VOS ÆDIFICARE CONTENDITIS. CVIVS IVDICIIS, ET CONSTITVTIONIBVS OBVIARE, EST HÆRETICÆ PRAVITATIS NOTAM INCVRRERE: CVM SCRIPTVRA,* (id est Dictatum S. Gregorij VII. Papæ) *DICAT: HAERETICVM ESSE CONSTAT, QVI ROMANÆ ECCLESIÆ NON CONCORDAT.* Hæc, inquam, vellem vt secum expenderent Illustriss. Galliarum Præsules, qui nuper de excommunicatione intentata à SS. D. N. Innocentio XI. in Archipræsules Parisiensem ac Tolossanum tam amarè conquesti sunt, & vtriusque defensionem veluti pro aris & focis apud se recepisse videntur.

39 Ioannes Sarisberiensis, & ipse pariter Carnutẽsis in Gallia Episcopus, Epist. 198. eandem auctoritatem Romani Pontificis ad condendas novas leges, & abrogandum veteres, tradit perspicuè quoad ea omnia, quæ solius iuris humani & Ecclesiastici sunt, dicens: *Os meum in cœlum ponere non præsumo. Fateor verum esse, omnia licere Romano Pontifici, sed ea dumtaxat quæ iure diuino Ecclesiasticæ concessa sunt potestati. Liceat ei iura noua condere, vetera abrogare: dum tamen illa, quæ à verbo Dei in Euangelio, vel lege, perpetuam causam habent, mutare non possit.*

40 Mitto plura alia Patrum Gallicanorum & Doctorum testimonia, quæ denso numero allegari possent, quatenus agnoscunt in Romano Pontifice auctoritatem supremi infra Deum legumlatoris: cuius muneris & officij quidem est leges servare, etiam à se latas, vel à Decessoribus suis, idque ex debito officij, ac boni exempli erga subditos: quos nullo

nullo meliori modo potest ad observantiam legum allicere, quàm si primus eas exequatur. Verùm cum ea obligatione cohæret, immò illigata est potestas suprema dispensandi, moderandi, & abrogandi eas, quoties vrgens causa vtilitatis aut necessitatis præsertim publicæ, interveniat; & eò quidem gravior, quò materia illarũ maioris momenti fuerit. Quare si Pontifex ex certa scientia & plenitudine potestatis vti velit, & salvo iure naturali ac divino (quę duo inconcussa & firma persistere debent) aliquid præcipiat vel decernat, quod videatur contrarium Canonibus Conciliorum Vniversalium sive peculiarium alicuius Regni aut Ecclesiæ; etiam probatis à Sede Apostolica; quamvis subditis fortasse liceat humiliter repræsentare difficultatem rei, & supplicare ne aliquid innovetur; tamen vbi ille in sententia persistit, parendum est, tanquam vtenti suo iure, & soli Deo debenti rationem reddere eorum, quæ agit, ne alioqui Deo ipsi resistatur. Hic enim locum etiam habet illud Apostoli Romanorum 13. à Præsulibus nuperis Galliæ aliàs nobis obiectum: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non enim est potestas, nisi à Deo. Quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt. Itaque, qui potestati resistit, ordinationi Dei resistit.* Quod cùm iidem Præsules interpretantur in ordine ad extollendam plus iusto potestatem Regum temporalem; cur nõ accipiunt relatè ad supremam & spiritualem auctoritatem Pontificis Romani in tota Ecclesia Dei? Nonne iis debuerat esse cordi potiùs sacra & spiritualis potestas, quàm politica & temporalis?

41 Neque obstant doctrinæ traditæ, quæcumque obiicit Archipræsul Marca sectione prima allegatus, & nos præterea ibidem præmisimus. Etenim pleraque testimonia Romanorum Pontificum ibidem allegata summùm extorquent ipsorum obligationem moralem ad servandum Canones, leges, decreta, & statuta Apostolorum, Conciliorũ, & Decessorum suorum, qualem num. præcedenti descripsimus, & salvo iure dispensandi, commutandi, vel abrogandi, quoties vrgens necessitas, vel vtilitas, præsertim publica, intervenerit. Id enim est de ratione iuris & legum humanarum, vt quamvis Ecclesiasticæ sint, mutationi subiaceant, ob variam temporum, regionum, & personarum conditionem. Quare eam potestatem Romani Pontificis agnoscunt ad dispensandum ex vrgenti & iusta causa, etiam in Constitutionibus, sive Canonibus quibusdam Apostolorum, gravissimi Theologi cum D. Thoma in 4. dist. 27. Durando, & Paludano ibidem: nimirum, non in iis; quarum Apostoli dumtaxat fuerunt promulgatores, veluti quæ ad fidem & Sacramenta spectant, suntque solius iuris divini, & proinde æternæ atque immutabiles permanent: sed in aliis iuris humani, quas Apostoli, tanquam Legumlatores, & Gubernatores Ecclesiarum, ad bonum earum regimen & decentiorem, statum ediderunt. Inter has censentur quæ de Digamis, & Bigamis leguntur. Attamen creditur, Martinum Papam cum digamo aliquando dispensasse: & pręterea Glossator testatur, cum Episcopo quodam Panormitano dispensatum fuisse, cùm esset bigamus. Vide 34. d. cap. *Lector*, & cap. *Super eo*, de Digam. Quin & 82. cap. *Presbyter* 5. dicitur: *Presbyter, si fornicationem fecerit, QVAMQVAM SECVNDVM CANONES APOSTOLORVM DEBEAT DEPONI; tamen iuxta auctoritatem beati Papæ Sylvestri, si in vitio non perduraverit, sed sua sponte confessus adiecit vt resurgat, decem annis in hunc modũ pœniteat, &c.* Deinde Apostolus Paulus præcepit Neophytos ad Episcopatum non assumi. Et tamen sæculis sequentibus aliqui ex iis ad amplissimos Episcopatus, annuente Sede Apostolica aut probante, assumpti fuere: veluti Cyprianus Carthaginensis, Ambrosius Mediolanensis, Talasius Cæsariensis, Nectarius, Tarasius, Nicephorus, & Flavianus Constantinopolitani Patriarchæ. Nimirum non minor potestas & auctoritas ad regendam Ecclesiam inest Romano Pontifici, quàm cuilibet Apostolorum, vel cuivis Concilio Oecumenico. Vnde gravi occurrente necessitate, aut vtilitate, & eò graviori, quò materia maioris ponderis est, potest abs dubio in ipsorum Canonibus, aut Constitutionibus, quæ solius iuris humani sunt, dispensare. Quare si quando S. Leo Papa S. Innocentius I. Zosimus, aliique Pontifices, indicant, nec Sedem Apostolicam posse aliquid decernere aut agere contra statuta Patrum; intelligi debent, aut de statutis spectantibus ad ius divinum, iuxta Patrum sententiam; aut de impotentia quasi morali, vt non facilè, sed gravi & vrgenti admodum causa id agere possint. Vide plura alia huc spectantia suprà sect. 3. & Disput. XXXIV. num. 33. & lege eximium atque eruditissimum Theologum Michaelem de Medina lib. 5. de Continentia sacrorum hominum cap. 101. & seqq. vbi plura de hoc.

42 Denique vel ipse D. Marca, dum vrget obligationem servandi sacros Canones in Romano Pontifice, vt sub ea specie aut larva tueatur libertates Ecclesiæ Gallicanæ, videtur concedere prorsus in sententiam & doctrinam hucusque traditam, dum lib. 3. de Con-

Concordia cap. 7. ait: *Non agimus cum Sede Apostolica, quasi cum potestate quadã certis regulis ita devincta, vt eas nullo casu egredi possit: cùm sciamus Canonum dispensationem, cuius est in politia Ecclesiastica frequentissimus vsus, Summo Pontifici præcipuè concreditam. Sed veluti ex pollicitatione, qua suis decretis Canonum & Constitutionum executionem spoponderunt, à B. Petri successoribus cum debita reverentia exigimus.* Hæc ille generatim. Neque ampliùs audere iure potuit Vir vtriusque Iuris peritissimus: cùm, præter plura alia, in cap. Significasti de Electionibus habeantur hęc verba Paschalis Papæ ad Archiep. Panormitanum: *Aiunt, in Concilijs non reperiri statutum: quasi Romanæ Ecclesiæ legem Concilia vlla præfixerint: cùm omnia Concilia per Ecclesiæ Romanæ auctoritatem facta sint, & robur acceperint; & in eorum statutis Romani Pontificis patenter excipiatur auctoritas.* Quæ omnia vrgentiori titulo verificari de Canonibus Conciliorum Nationalium, ac proinde Gallicanorum, quàm Vniversalium, patet: cũ hæc sint maioris longè auctoritatis.

43 Hinc obiter colliges quàm vera sit doctrina à nobis tradita suprà Disput. XXXIV. contra Præfationem Declarationis Cleri Gallicani, in qua prædicantur magnificis verbis *Libertates Ecclesiæ Gallicanæ, tanto studio à maioribus observatæ.* Vt enim ibidem demonstratum fuit, & rursus constat ex toto contextu huius Disputationis, sive intelligantur iuxta multiplicem sensum eo loco explicatum; sive in ordine ad Canones Conciliorum Vniversalium, aut Nationalium & propriorum Galliæ, vt impręsenti vidimus; aut nullæ prorsus sunt reipsa, aut peculiares non sunt, sed communes omni sub cœlo Ecclesiæ: aut si has metas prętergredi velint, schismaticæ prorsus erunt, & indignæ Regno Catholico, ac nobilissima portione illa Ecclesiæ Vniversalis. Vide Disp. XL.

DISPVTATIO XXXVIII.

QVO SENSV ACCIPIENDVM SIT, VAlere regulas, mores, & instituta in Regno, & Ecclesia Gallicana recepta.

Circa posteriorem partem eiusdem Capitis Tertij Declarationis Gallicanorum Antistitum.

DECLARANT Illustriss. Galliæ Præsules in posteriori parte eiusdem Capitis seu §. 3. *Valere etiam regulas, mores, & instituta in Regno, & Ecclesia Gallicana recepta, Patrumque terminos manere inconcussos; atque id pertinere ad amplitudinem Apostolicæ Sedis, vt statuta, & consuetudines tantæ Sedis, & Ecclesiarum consensione firmata, propriam stabilitatem obtineant.* In qua Declaratione tam ampla, occurrunt multa non parum difficilia, & periculi plena: cùm multæ ac varię sint regulę consuetudinesque in Regno Galliarum, de quibus non solùm Exteri Scriptores Theologique, sed etiam domestici ipsi plurimùm dubitant, an sint contra ius & fas: quin & aliqui asseveranter nigro thetá illas notant. Quapropter visum, cautionem aliquam adhibere, & delectum circa consuetudines Regnorũ quorundam proprias, & ipsius Galliæ, saltem in genere: ne probatis omnibus indifferenter, imperiti aliquot, immo innumeri, in scopulũ aliquẽ impingant, & naufragium in fide, aut salute faciant.

SECTIO PRIMA.

Præmittitur varietas regularum, consuetudinumque in alijs & alijs Regnis & provincijs: quarum quædam ab Ecclesia vltro permissæ aut etiam probatæ: quædam proscriptæ, veluti contrariæ iuri naturali, divino, aut Ecclesiastico. Varij textus Iuris Canonici explanantur.

1 MORES, Sive consuetudines, regulas, & instituta varia esse, non solùm in diversis Regnis, sed etiam intra eiusdem Regni provincias, tam frequenti omniũ ferè experimento notum est, vt frustra in eo singillatim demonstrando immoremur. Porrò consuetudines eiusmodi sunt in duplici differentia. Quędam nec iuri naturali, aut divino, nec legibus Ecclesiasticis aut Civilibus adversantur: & has nullibi proscripsit Sedes Apostolica: quin potiùs probasse videtur in Decreto dist. 12. cap. 1. vbi dicitur: *Scit*

san-

ſancta Romana Eccleſia, quòd nihil obſunt ſaluti credentium diverſæ pro loco & tempore conſuetudines, SI ILLIS CANONICA NON OBSISTAT AVCTORITAS, pro qua eis obviare debeamus. Vnde nihil iudicamus eis debere vel poſſe reſiſtere. Et cap. 6. *Diuturni mores conſenſu utentium approbati, legem imitantur.* Et c. 7. *Conſuetudo præcedens, & ratio, quæ conſuetudinem ſuaſit, tenenda eſt. Et quidquid contra longam conſuetudinem fiet, ad ſolicitudinem ſuam revocabit Præſes provinciæ.* Qui Canon deſumptus fuit ex Codice lib. 8. tit. Quæ longa conſuet. l. 1. Similiter S. Gregorius Magnus in Reſcripto 3. ſeu Reſponſo (& habetur cap. 10. eiuſdem diſtinctionis) ad Auguſtinum Anglorum Epiſcopum, inquit: *Novit fraternitas tua Romanæ Eccleſiæ conſuetudinem, in qua ſe meminit enutritam. Sed mihi placet, ut ſiue in Romana, ſiue in Gallicorum, ſiue in qualibet Eccleſia aliquid inveniſti, quod plus omnipotenti Deo poſſit placere, ſolicitè eligas, & in Anglorum Eccleſia, quæ adhuc in fide nova eſt, inſtitutione præcipua, quæ de multis Eccleſijs colligere poteris, infundas. Non enim pro locis res, ſed pro rebus loca amanda ſunt. Ex ſingulis ergo quibuſque Eccleſijs, quæ pia, quæ religioſa, quæ recta ſunt, elige: & hæc quaſi in faſciculum collecta apud Anglorũ mentes in conſuetudinem depone.* Nimirum, eiuſmodi conſuetudo, vndecumque hauriatur, innoxia, & imitatione digna eſt.

3 Præterea Auguſtinus, clariſsimum Eccleſiæ lumen, ſcribens ad Ianuarium Epiſt. 118. cap. 2. cùm commendaſſet obſervantiã traditionum ab Apoſtolis vel Plenarijs Concilijs acceptarum, quæ vbique retineri debent, ait: *Alia verò, quæ per loca terrarum, regioneſque variantur, ſicuti eſt, quòd alij ieiunant Sabbato, alij verò non, alij quotidie communicant corpori, & ſanguini Dominico, alij certis diebus accipiunt; alibi nullus dies intermittitur, quo non offeratur, alibi Sabbato tantùm, & Dominico, alibi tantùm Dominico; & ſi quid aliud huiuſmodi animadverti poteſt; totum hoc genus rerum liberas habet obſervationes. Nec diſciplina vlla eſt in his melior gravi prudentique Chriſtiano, quàm vt eo modo agat, quo agere viderit Eccleſiam, ad quãcumque fortè devenerit. Quod enim neque contra fidem, neque contra bonos mores iniungitur, indifferenter eſt habendum, & pro eorum, inter quos vivitur, ſocietate, ſervandum eſt. Mater mea Mediolanum me conſecuta, invenit Eccleſiam Sabbato non ieiunantem: cœperat fluctuare quid ageret. Tunc ego conſului de hac re beatiſſimæ memoriæ virum Ambroſium. At ille ait: cum Romam venio, ieiuno Sabbato, cùm Mediolani ſum, non ieiuno. Sic etiam tu, ad quam fortè Eccleſiam veneris, eius morem ſerva, ſi cuiquam non vis eſſe ſcandalo, nec quemquam tibi. Hoc cùm matri renuntiaſſem, libenter amplexa eſt.*

4 Itaque eiuſmodi conſuetudines, & ſtatuta propria aliquorum locorum, cùm nihil habeant rationi rectæ, aut honeſtati, vel legibus Eccleſiaſticis aut Civilibus contrarium, vel inconceſſum; nullibi prohibentur; ſed potiùs vnicuique regioni permittuntur, aut etiam probantur à Sede Apoſtolica.

5 Quapropter ſi de eiuſmodi conſuetudinibus inſtitutiſque in Gallia receptis, neque vnquam improbatis à Sede Apoſtolica, loquantur Præſules Gallicani; verè pronuntiant. Attamen in eo nulla peculiaris libertas eius Regni, aut Eccleſiæ aſſeritur; ſed cõmunis quoque ad alia quælibet totius Orbis Chriſtiani, proportione habita: vt ex ſe patet, conſtatque ex citatis iuribus, quæ indifferenter loquuntur.

6 Aliæ verò conſuetudines ſunt in aliquibus Regnis introductæ ab antiquo tempore, etiam ſuperante hominum memoriam, quę rectæ rationi aut honeſtati contrariantur: & hæ paſsim ferè proſcriptæ in iure Eccleſiaſtico, ac ſæpe in Civili, inveniuntur. Vnde in eodem Gratiani noſtri Decreto diſt. 1. c. 1. dicitur ex doctrina S. Iſidori: *Vſus auctoritati cedat: pravum vſum lex & ratio vincat.* Nimirum, ſi conſuetudines ſint contrariæ iuri naturali aut divino, nulla ſui diuturnitate, nulla pręſcriptione tranſire poſſunt à turpibus & inconceſsis ad licitas honeſtaſve: cùm id ius ſit æternum & immutabile: cuius proinde obligatio nulla exceptione eludi, nulla epijkiã corrigi, nullo vſu cõtrario obſoleſcere poteſt. de quo plura præmiſsimus in Philoſophia Morali Tomo II. diſp. 10. q. 7. præſertim ſect. 4. Eoque potiſsimùm ſenſu Imperator Conſtantinus lib. 8. Codicis tit. 53. *Quæ ſit longa conſuetudo,* l. 2. inquit ad Proculum: *Conſuetudinis, vſuſque longævi, non vilis auctoritas eſt: verùm non vſque adeò ſui valitura momento, vt aut rationem vincat, aut legem.* Quare ſi conſtiterit, aliquam conſuetudinem longævam cuiuslibet Regni, provinciæ, aut populi, vllo modo contrariam eſſe iuri naturali, aut divino; certum omnino eſt, nulla temporis diuturnitate, etiam immemorabilis, lici-

.e, tenue at,& satis certum
nisi de aliquibus consulendos
esset: quibus idcirco responde-
nod te aliqua ignorare credamus,
ori auctor : tuos instituas,
à Romana Ecclesiæ institu-
nt, aut com ioneas, aut nobis
differas, vt scire valeamus,qui
sit, eis vitates ino scunt, aut alterius
aliquot prov m Romanæ, æstimant consue-
sint consuet servandam. Sunt & alia Ro-
quæ advert tificum, Conciliorumque de-
tivo divi us prohibentur omnino consue-
mioimu ariæ sacris Canonibus, quamvis
nes non les sint: quæ in ipso Iure Cano-
s scop possunt; nec vacat hoc loci ex-
n.

ECTIO SECVNDA.

Qua losum, & quanti oneris sit Illustr. Galliarum Præsu. asi probasse generatim regulas, mores instituta, in eo Regno & Ecclesia re . Quanto cum delectu & examine id fieri debuisset. Exceptiones refutatæ.

9 HÆC Cùm ita si videtur periculo-sa admodum obatio regularū, morum, & inst utorum receptorum à Regno & Ecclesia Gallicana, quæ tam vniversè profertur in Declaratione Illustriss. Præsulum. Cùm enim nullum ferè Regnum mundi quaque Catholicum, in cuius incijs, aut populis saltem, non udines aliquot, vel etiam regulæ, entur iuri, aut naturali, aut posi- io, aut saltem Ecclesiastico, vel vt m de quibus etiam docti ac pij homi- dubitent an impingant in aliquem ex ulis; mirum est quòd Præsules Gallia- rum tam indifferenter, tam indefinitè probare ausint consuetudines, regulas,& instituta recepta à Regno & Ecclesia Gallicana. Nimirum eo approbationis genere videntur ea omnia in se recipere, & onus intolerabile eris suis imponere. nam provinciæ & ipsorum curæ & magisterio addicti, vllo conscientiæ stimulo agent, quæ aliqui, aut non audebant, aut facientes reli ione aliqua tangebantur. Quare si ea in re contraria sint iuri naturali, aut divino, aut Ecclesiastico; transibunt in consuetudinem insuperabilem, quę omni excuso pudore & metu, iam nullo penitus modo extirpari pos- sit. Nimirum, verissima est illa sententia Augustini Sem. 4. Dominicæ de Adventu: *Nolite fratres mei, contemnere peccata in quibus fortè consuetudinem iam fec . Omne enim peccatum consuetudin silescit, & fit homini quasi nullum sit. Obduruit iam, dolorem perdidit, & valde putre est: nec dolet quod non dolet. Non pro sano habendum est, sed pro mortuo computandum est. Quando aliquid pungitur, aut dolet; aut sanum est, aut est in illo spes aliqua sanitatis. Quando autem tangitur, pungitur, calcatur, nec dolet; pro mortuo habendum, ac de corpore præcidendum.* Væ autem ijs, qui in Galliæ Regno,& præsertim in populis suæ curæ commissis, tanti mali causa extiterint!

10 Dices, in ea Declaratione non probari mores illos qui qualitercumque iuri divino aut humano, naturali aut positivo, adversantur; sed solùm qui nulli eorum opponuntur. Verùm si eo sensu concepta fuit Declaratio, cur non & prolata? Quod enim verba sonant, & significant, dumtaxat est, *valere regulas, mores, & instituta, à Regno & Ecclesia Gallicana recepta.* in quo nulla apparet distinctio, nec limitatio ad ea,quæ nulli omnino iuri opponuntur. Quare saltem exceptis ijs, qui iudicium rectum & prudens ferre possunt de singulis moribus & institutis in Gallia receptis, paucissimique sunt cōparatione cæterorum; cæteri omnes propemodū innumerabiles sic ea verba intelligent & accipient, vt à gravissimo Clero probentur commendenturque indifferenter quælibet regulæ & consuetudioes in Gallijs receptæ. Quare si forsan aliquæ earum sint illicitæ, sive qualitercumque contrariæ honestati, rectæ rationi, aut iuri (quales esse aliquas in Gallia, immo & in quolibet Regno amplo, dubitari non potest) censebuntur communiter probatæ à Clero Galliarum: ideoque populi crebriùs ac faciliùs, extincto omni conscientiæ stimulo, eas prosequentur.

11 Deindeque si eo solùm sensu edita sunt verba præiacta, vt solæ illæ regulę & consuetudines Galliarum probentur, quæ nullo modo iuri aut honestati contrariantur; ad quid opus fuit vt tot Episcopi Galliarum, desertis ad non breve tempus Ecclesijs suis,& cum ingenti sumptu itinerum commeatusque, Comitia celebraturi Lutetiam adirent, ibidemque diuturna consultatione, & magnificis verbis declararent veritatem quasi per se notam, & de qua nulla omnino esse potest contentio inter homines, non dico litteratos, sed ratione vtentes? Quis enim horum nescit, valere vbique terrarum eas consuetudines regulasque, quæ nullatenus iuri aut honestati opponuntur? Vt igitur Illustrissimi Præ-

verit, percepti honoris esse hostis non dubitetur.

14 Neque ideo negamus verum esse quod postremis verbis eiusdem capitis tertij Declarationis Gallicanæ habetur, *pertinere ad amplitudinem Sedis Apostolicæ, vt statuta & consuetudines tanta Sedis & Ecclesiarum consensione firmata, propriam stabilitatem obtineant.* Quis enim dubitet statuta & consuetudines, quibus consensum præbuit Apostolica Sedes, esse consentanea iuri divino & humano, ac proinde innoxia? Non probat Sedes Apostolica, nisi quod probari decet.

15 At verò dum posteriora verba iunguntur præcedentibus, in quibus dictum fuerat, *valere regulas, mores, & instituta à Regno & Ecclesia Gallicana recepta;* timeri iure potest, ne ipsi Apostolicæ Sedi tribuatur, aut potiùs imputetur approbatio indifferens & communis Gallicanarum regularum consuetudinumque, quarum multas approbatione dignas non esse, iam suprà vidimus. Absit autem vt Romanæ Ecclesiæ, *mundi morumque magistræ*, ea labes aspergatur, vt probasse putetur quæ iure improbari debent.

16 Sed instas, & opponis: Quamvis consuetudines aliquot in Gallia (fortasse & in alijs Regnis) sint adversæ Canonibus sacris, seu decretis Sedis Apostolicæ; sciuntur tamen & tolerantur à Romano Pontifice: ac proinde videntur habere vim legis, & omni culpâ vacare.

17 Verùm id non vrget: quoniam Principes, tum sæculares, tum præcipuè Ecclesiastici, quamvis sæpe sciant aliquam consuetudinem pravam, illamque tolerent; non propterea probant, nec tacitè consentiunt; multò autem minùs sinunt vt vim legis habeat. Nimirum sæpiùs accidit, vt non nisi difficillimè, & cum ingenti periculo maiorum malorum evelli possit: ideoque satius ducunt id minus malum purè permittere, quàm occasionem ministrare vt maiora mala sequantur, quamvis ex sola subditorum nequitia. Quare in cap. *Iam dudum* de Prebendis dicitur: *Multa per patientiam tolerantur, quæ si deducta fuerint in iudicium, exigente iustitia non debent tolerari.* Tunc itaque summum Romanus Pontifex silentio suo & permissione admittit aut probat consuetudinem aliquam legi Ecclesiasticæ repugnantem, cùm apertè illam sciens, & potens omnino facilè coercere, funditusque extirpare, absque vllo incommodo; id non facit. At non hoc modo pravas consuetudines inolevisse in Gallia (vt nihil dicam de alijs Regnis) nec eius conditionis esse, vt facilè à Romano Pontifice eliminari possint; nemo nescit. Quare silentium Sedis Apostolicæ, non est approbatio, sed pura permissio: non consensus aliquis tacitus, sed mera patientia est. Claudamus itaque Disputationem verbis S. Isidori in Synonymis lib. 2. *Consuetudo auctoritati cedat: pravum vsum lex & ratio vincat. Quæ verò nec sacris Canonibus, nec humanis legibus consuetudo obviare monstratur, inconcussa servanda est.* Nec alio sensu admitti possunt verba illa Declarationis Gallicanæ.

DISPVTATIO XXXIX.

AN IN OPINIONE NEGANTE IVDICIVM irreformabile Pontifici Romano in quæstionibus fidei, lateat aliquid veneni contra auctoritatem & definitiones Conciliorum Vniversalium.

Contra Quartum Caput Declarationis Gallicanæ.

P*RONVNTIANT Illustriss. Galliarum Præsules quarto capite Declarationis suæ:* In fidei quæstionibus præcipuas Pontificis esse partes, eiusque Decreta ad omnes & singulas Ecclesias pertinere: *NEC TAMEN IRREFORMABILE ESSE IVDICIVM, NISI ECCLESIÆ CONSENSVS ACCEDAT. Cui propositioni respondet quæ in Declaratione Doctorum Parisiensium anni 1662 est ordine sexta, ijs verbis expressa:* Non esse doctrinam, nec dogma Facultatis, quòd Summus Pon-

Pontifex, nullo accedente Ecclesiæ consensu; sit infallibilis. *De priori parte eorum verborum Declarationis Cleri nulla in re potest esse contentio apud Catholicos. Posterior verò quam contraria sit sensui totius Ecclesiæ, & nominatim Gallicanæ, à primis sæculis vsque ad diem 19. Martij 1682. quàm repugnans sacris litteris, traditioni Apostolicæ, & doctrinæ Conciliorum Vniuersalium, nec solùm Provincialium, ac Nationalium; suprà toto Tractatu I. ostensum fuit latissimè, idque excurrendo per omnia & singula sæcula Æræ Christianæ. Quapropter non est quod immoremur ampliùs in reciprocanda eadem serra. Summùm itaque oportet excitare quæstionem in ipsa epigrapha propositam, velitando & perquirendo arcanum sensum eius propositionis, in qua, præter absurda superiùs indicata, videtur latere aliud occultum virus; cui antidotum præparare oportet.*

SECTIO PRIMA.

Pronuntiatum id Illustr. Cleri Gallicani, forsan primò traditum ab Ochamo schismatico, deinde à Gersone, videri contradictionibus plenum, & pariter aut vrgentiori titulo contrarium auctoritati infallibili Conciliorum Generalium, ac Romani Pontificis.

2 OMNES Catholici Doctores vsque modò vna voce tradiderunt, definitiones Conciliorum Vniversalium confirmatas à Sede Apostolica, sive Romano Pontifice, esse certam omnino & infallibilem fidei regulam: neque vllius vnquam id negavit præter manifestos Sectarios. Id cū latè & ex instituto ostenderimus Tomo I. Theologiæ S. Anselmi Disput. II. passimque habeatur apud innumeros Scriptores sacrorum Dogmatum, & Conciliorum Interpretes, non est quod hoc loco speciatim confirmetur. Idem omnino creditum fuit de auctoritate Romani Pontificis ad pronuntiandum de fide, quæ certa & infallibilis habita est in tota Ecclesia vsque ad initium sæculi quartidecimi. Tunc enim fortè apud Gallos in dubium vocari visa est ab Ochamo in gratiam Ludovici Bavari, cui operas suas locavit ille nundinalitio calamo adversus Ioannem XXII. Papam, ipsum impudenter proscindens multiplici nomine, etiam erroris vel hæresis circa beatitudinem Sanctorum. Accipe verba doctissimi Genebrardi Archiepiscopi Aquensis in Gallia, ita loquentis, allegato Aemilio & Trithemio, in Chronico ad annum 1327. pag. 670. * Guillelmus, Ochamus Imperatoris (nimirum Ludovici, Bavari) stipendiarius, & à Papa ob aliquos, errores excommunicatus, Ioannem XXII., maledictis lacerat, in eum multa blasphemando conscribens magnâ impudentiâ. Nā, etsi Ioannes Papa probabilius putaret, Sanctos nondum clarâ Dei visione frui, quæstione de hac re orta, quòd ita sentire videretur, Tertullianus, Lactantius, Victorinus, Ambrosius, Augustinus, Prudentius, Bernardus, & ex Græcis Iustinus Martyr, Irenæus, Origines, Chrysostomus, Theodoretus, Oecumenius, Theophylactus, Euthymius apud Sixtum Senensem in Biblioth. lib. 6. annot. 445., *Tamen morte prævenius* (inquit Benedictus Papa Successor) *istud perficere nequivit. Lege Bonifacij Constitutionem lib. 3., Alphons. de Castro contra hæreses verbo, Beatitudo.* Quin & Ochamus ipse fatetur, Papæ Ioannis verba hæc fuisse: *Nunquam tamen meæ intentionis fuit dicere aliquid contra fidem. Et si aliquid diximus, totū ex tunc revocamus.* * Hucusque Genebrardus de Ochamo, schismatico scriptore, qui primus è Latinis Papæ auctoritatem infallibilem ad pronuntiandum de fide in dubium vocasse aut negasse videtur; quamvis ante obitum pœnitentiam egerit, & reconciliatus Ecclesiæ obierit anno 1347. vt iam alibi monuimus.

3 Deinde opinio Ochami, quamvis omni auctoritate destituta, ob rationes, seu potiùs sophismata, quibus innitebatur, placuit quibusdam in Concilio Constantiensi sæculo quinto decimo sequenti, & nominatim Gersoni, ac subinde quibusdam alijs Gallorum vsque ad nostra tempora; cæteris omnibus reclamantibus, vt suprà vidimus latè Disputat. VI. & VII. quibus adde pugnantes pro auctoritate Pontificia infallibili ex Gallis ipsis doctissimum Cardinalem Perronium, Carolum d' Abra de Raconis Episcopum, in libro Gallico inscripto *Primautè & Soberaneutè de S. Pierre*, Franciscū Hallier Doctorem & Professorem Sorbonicum lib. 4. de Hierarchia sect. vltima, artic. 2. pag. 880. vbi eam sententiam Catholicam censet. Ita ferè communiter censebatur in Gallia, donec anno 1662. & tandem 1682. Declarationes novæ, tum Parisiensis Scholæ, tum Cleri Gallicani, cum admiratione, addo & horrore, reliqui ferè totius Christiani Orbis, inopinatò apparuerunt: in quibus negatur Romano Pontifici judicium

dicium irreformabile in fidei quæstionibus, *nisi Ecclesiæ consensus accedat*. Quam tamen conditionem nullus eorum videtur exigere, vt iudicium Concilij Oecumenici sit prorsus irreformabile: vsque adeò, vt etiam doctrinam illam, quæ continetur in Sessionibus IV. & V. Synodi Constantiensis, non modò intellectam cum restrictione, & certis circunstantijs, iuxta quas concepta & edita fuit, sed etiam latissimo sensu vsurpatam, velint irreformabilem esse, & fide divina certam; nec ad eius veritatem exigant, consensum Ecclesiæ accedentem, vel confirmationem Sedis Apostolicæ in eo sensu lato, quæ hactenus non accessit.

4 Sed id certè ἀσύστατον est, & pugnantia involuit. Nam nec illarum Sessionum doctrina, quocumque sensu accipiatur, fuit prorsus firma & irreformabilis, donec confirmaretur à Romano Pontifice certo atque explorato. Quod ipsi Patres Constantienses agnoverunt: siquidem propterea à Martino V. Papa ritè electo in eodem Concilio petierunt vt illam confirmaret, ratamque haberet: vt patet ex Actis ipsius Synodi, & præmisimus Disput. XV. & XVI. Ergo nec doctrina illarum Sessionum fuit irreformabilis, donec accederet consensus Romani Pontificis. quem certè nunquam, nusquam vsque modò accessisse, si illa accipiatur iuxta sensum Gallicani Cleri hodierni, ibidem latè demonstratum fuit. Igitur quemadmodum idem Clerus nunc negat iudicium irreformabile Romano Pontifici seorsim ac per se, quoniam præterea exigit vt accedat consensus Ecclesiæ, veluti conditio necessaria: ita quoque, vt consequenter loquatur, negare debet Concilio Oecumenico seorsim ac per se iudicium irreformabile, quia vt sit tale, exigit omnino vt accedat consensus sive confirmatio Summi Pontificis, saltem veluti necessaria conditio. Quid? quod non modò Concilium illud Constantiense quo tempore edidit primùm Sessiones illas, nondū intervenientibus tribus Obedientijs, & nullo certo Pontifice existente; sed nec vlla alia Synodus Oecumenica in suis definitionibus iudicio irreformabili pronunciat de fide, donec accedat consensus, sive confirmatio Romani Pontificis, vt habetur palam definitum in Concilijs ipsis Generalibus, præsertim verò in Lateranensi sub Leone X. Sess. XI. Ergo nulla Synodus Oecumenica seorsim ac per se pronunciat de fide iudicio irreformabili absolutè loquendo Adhuc enim pendet à consensu, sive approbatione certi & indubitati Pontificis.

5 Aliunde verò idem Clerus Gallicanus, vt consequenter ad suam Declarationem loquatur, debet exigere consensum Ecclesiæ accedentem, quò iudicium Concilij Oecumenici sit irreformabile, dum illum exigit vt iudicium Papæ irreformabile existat. Etenim ex Concilio Lateranensi, & Sess. XI. ipsius nuper citata, habemus definitum Papam, *AVCTORITATEM SVPER OMNIA CONCILIA HABENTEM, Conciliorum indicendorum, transferendorum, & dissolvendorum, PLENVM IVS ET POTESTATEM HABERE.* Quod ibidem probatur ex sacris litteris, & doctrinà aliorum Conciliorum Vniversalium præcedentium; atque ex testimonijs Romanorum Præsulum & sanctorum Patrum. Et tamen licèt tanta & tam absoluta sit Pontificis auctoritas ac potestas supra Concilia, Præsules Gallicani volunt, eius iudicium non esse irreformabile in quæstionibus fidei, *nisi Ecclesiæ consensus accesserit*. Ergo, vt consequenter loquantur, multò magis dicere deberent, nec iudicium Oecumenicæ Synodi in eisdem quæstionibus esse irreformabile, nisi Ecclesiæ consensus accedat. Absurdum enim est, & planè ἀσύστατον, vt ab ea conditione pendeat Pontifex Concilio superior, & non pendeat Concilium ipsum inferius Pontifice.

6 Præterea, promissio illa Christi, *Ego pro te rogavi, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos* (ex qua communiter Patres colligunt Pontificem Romanum esse infallibilē in pronuntiando de fide, vt latè ostensum fuit Disput. XXII. sect. 2.) non fuit facta immediatè Concilio, etiam Oecumenico; sed soli Petro, vt Capiti Ecclesiæ, ac subinde ipsius Successoribus. Quod patet ex ipsa littera, in qua Christus nominatim ijs verbis solum Petrum alloquitur: ac præterea eo loco à nobis confirmatum est. Itaque privilegium illud pronūtiandi de fide iudicio infallibili, datū fuit immediatè soli Petro ac Pontifici Romano eius Successori; Concilio autem solùm mediatè, sive mediante illo. Et tamen Præsules Gallicani contendunt, iudiciū Pontificis Romani pronuntiantis de fide non esse irreformabile, *nisi Ecclesiæ consensus accedat*. Ergo multò magis eam conditionem exigere debent, vt iudicium Concilij Oecumenici pronuntiantis de fide irreformabile sit. Quippe absurdum & irrationabile est, vt is cui primò & immediatè concessum est à Deo privilegium aliquod, dependeat adhuc ab aliqua conditione accedente; & tamen ab illa non pendeat is, cui solùm me-

diatè, & ratione illius prioris, concessum est.

7 Denique ex toto contextu huius Operis, præsertim Tractat. 1. integro, constat planè ad asserendam Romano Pontifici auctoritatem infallibilem quoties pronuntiat de fide & moribus, concurrere loca manifesta, quibus aliquid redditur fide divina certum. nimirum, testimonia Scripturæ intellecta iuxta sensum communem sanctorum Patrum, traditionem Apostolicam, & doctrinam Generalium Conciliorum. Quibus principijs singillatim Disputationibus XXII. XXIII. & XXIV. confirmata fuit infallibilis auctoritas Pontificis Romani in ijs quæstionibus finiendis vltimo & irreformabili iudicio. Auctoritas autem infallibilis Generalium Conciliorum, licèt sit certa secundùm fidem apud omnes Catholicos, paucioribus principijs innititur. Solùm enim constat ex illis ipsis testimonijs Scripturæ, & traditione Apostolica, ex quibus auctoritas Pontificis comprobatur: vt expendenti ea omnia & conferenti palam erit. Neque enim contra hæreticos idoneè & ἀποδεικτικῶς confirmari potest auctoritas Conciliorum ex ipsis Concilijs: quia hoc esset committere circulum, & probare idem per idem. Et tamen Gallicani Præsules illam Romani Pontificis auctoritatem infallibilem, pluribus testimonijs innixam, confirmatamque, adhuc pendere volunt à consensu Ecclesiæ accedente. Ergo ne inconstanter sentiant, aut loquantur, multò magis id dicere deberent de auctoritate infallibili Conciliorum Generalium, paucioribus fundamentis innixa. Quod tamen dicturos non credo, vel hoc vno nomine, ne Heterodoxi plus solito superbiant, iactantes se novum habere præsidium in tanta & tam illustri portione Ecclesiæ, ad convellendum auctoritatem Conciliorum Vniversalium. Sed tamen cùm acoluthia & constantia doctrinæ traditæ in Declarationibus Cleri Galliarum, & Parisiensis Academiæ videatur habere prorsus annexum ac devinctum sibi id absurdum; suspicari licet, aliquos saltem ex ijs Præsulibus & Doctoribus nullum inconveniens detexisse in eo devorando. Sed de hoc ampliùs vtraque sectione ventura.

(?)

SECTIO SECVNDA.

Velitationes quædam, & coniecturæ, ob quas appareat, quosdam saltem Præsulum & Doctorum Galliæ, in ea opinione esse, vt neque definitiones Conciliorum Vniversalium vim irrefragabilem habeant, nisi Ecclesiæ Gallicanæ consensus accedat. Id autem refutatur.

8 HÆC Cùm ita sint, suspicari licèt, an aliqui ex ijs Præsulibus Gallicanæ Ecclesiæ, aut ex Doctoribus Parisiensibus initio Disputationis huius allegatis, in ea opinione sint, vt etiam iudicium Concilij Generalis, sive Oecumenici, pronuntiantis de fide non sit prorsus infallibile, seu irreformabile, *nisi Ecclesiæ consensus accedat.*

9 Ratio prima ita suspicandi oritur ex dictis tota ferè sectione præcedenti: in qua satis ostensum est, nullum omnino fundamentum esse, vt iudicium Romani Pontificis pronuntiantis de fide ad habeadam integram, & summam auctoritatem pendeat à consensu Ecclesiæ accedente, quod pariter, immo & vrgentiori titulo, non extorqueat idipsum de iudicio Concilij Oecumenici pronuntiantis de fide. Dum igitur Præsules Galliarum, & Doctores Parisienses potissimùm, quibus ex munere, & professione sacrarum litterarum in ea præstantissima Schola incumbit, consequenter loqui, & nullatenus tradere ἀσύστατα, vel ἀσύγκλωστα, prius ex ijs affirmant; posterius quoque asserere censendi sunt.

10 Vrgetur suspicionis occasio ex historica observatione rerum Galliæ, quas in superioribus semel aut iterum attigimus, circa Synodum VII. Oecumenicam, quæ apud Nicæam Bythiniæ celebrata fuit anno Epochæ Christianæ 787. sub Adriano II. Papa, & ab ipso confirmata, adversus Iconomachos potissimùm, sive sacrarum Imaginum persecutores. Quamvis enim, vt dixi, ritè celebrata fuerit, & confirmata ab Adriano II. Papa, præsertim quoad cultum sacrarum Imaginum, adhuc tamen in Gallia non fuit communiter recepta, sed potiùs reiecta, & impugnata à pluribus Episcopis, aut ferè omnibus. Cùm enim Adrianus ipse Acta eius Synodi è Græco Latinè reddita misisset ad Carolum Magnum Francorum Regem, vt ea in Gallijs publicaret, Carolus ipse, absdubio hortantibus ad id Alcuino

cuino Flacco, & nonnullis Episcopis, perijt ab eodem Adriano legationem Apostolicam, & Synodum Nationalem Francofordiensem, vt in ea tractarentur plura spectantia ad errores Felicis & Helipandi, qui per magnam Europæ partem grassabantur; & statueretur quod opportunum esset circa doctrinam VII. Synodi. Annuit benignè Pontifex. Et quamvis in ipso Concilio Francofordiensi plura salubria decreta prodierint; editi tamen sunt varij Canones, seu decreta contraria cultui Imaginum sancito in Nicæna Synodo. Id ipsum pariter factum creditur in Concilio Gentiliacensi earundem Galliarum. nam & in eo videtur proscriptus fuisse idem cultus.

11 Increbuit autem diu is error apud Gallos, præsertim studio Ionæ Aurelianensis Episcopi, Albini seu Alcuini Flacci, & quorundam aliorum, non modò celiquo tempore vitæ Caroli Magni, sed etiam ipsius filij Ludovici Pij, immo & Caroli Calvi. quo regnante Hincmarus Rhemensis Archiepiscopus, & ipse refractarius in Septimam Synodum, ac cultum sacrarum Imaginum, in litteris adversus nepotem suum Epistola 33. cap. 20. agens de Concilio Francofordiensi iam memorato ausus fuit effutire: *Auctoritate huius Synodi nonnihil repressa est Imaginum veneratio sed tamen Adrianus & alij Pontifices in sua opinione perseverarunt, & mortuo Carolo suarum Papparum cultum vehementiùs promoverunt, adeò vt Ludovicus Caroli filius libro longè acriori insectatus sit Imaginum cultum, quàm Carolus.* In quo Hincmarus, præter multa alia quæ peccat, imponit pijssimis Principibus Carolo & Ludovico, quæ non ij, sed quidam Galliæ Præsules tumidi & inobedientes Sedi Apostolicæ, ac Synodo VII. Generali ab ea probatæ, scripserunt & evulgarunt, quasi nomine & auctoritate eorundem Imperatorum. Legesis plura eodem spectantia apud Christianum Lupum in Scholijs ad Synodum VII. Generalem cap. 16. cui epigrapha: *Exordium huius Francici erroris.* Vnde & Ecclesia postea in Synodo VIII. Generali habita Constantinopoli anno 869. sub Adriano II. videns plurimos Galliarum Præsules, & in ijs Hincmarum Rhemensem, adhuc rebellantes & contradicentes Synodo VII. quoad cultum sacrarum Imaginum, opus habuit edendi Canonem tertium contra eosdem Episcopos, & eorum sequaces. Vide quæ præmisimus Disp. XXXVII. num. 18. & 19.

12 Vides Præsules Gallos tandiu temporibus Imperatorum Caroli Magni, Ludovici Pij, & Caroli Calvi vt minimum, noluisse accipere Septimam Synodum Oecumenicam, etiam à Sede Apostolica probatam, quoad cultum sacrarum Imaginum. Quo ipso facto suo palam indicarunt, nec iudicium, seu Canones Concilij Oecumenici confirmati à Pontifice Romano habuisse summam & infallibilem auctoritatem, nisi Ecclesiæ Gallicanæ consensus accederet. Nam si hunc non crederent necessarium, vt doctrina apud Nicæam definita pro sacris Imaginibus esset iuxta fidem certa; profectò exhibuissent illi ipsius quoque mentis obsequium. quod non fecerunt, sed potiùs palam adversati sunt longissimo tempore. Putabant igitur, nisi Ecclesiæ Gallicanæ consensus accederet, iudicium Concilij Oecumenici VII. sicuti, & Romani Pontificis eam Synodum confirmantis, non esse irreformabile, neque eiusmodi vt adstringeret ad sui assensum. Idque significarunt dum dixerunt in Concilio Francofordiensi de Patribus eius Synodi Nicænæ: *Priùs debuerant scrutari quid vniuscuiusque partis Ecclesia de hac causa sentire vellet.* Quasi profectò non intervenissent omnia quæ necessaria erant ad Synodum Oecumenicam celebrandam, nec convocatio Episcoporum Orientis missa ad Patriarchas Antiochenum, Alexandrinum, & Hierosolymenum, ac præsertim ad Adrianum II. Papam, veluti Patriarcham Oecumenicum generatim, & speciatim vnicum totius Occidentis, qui & Legatos Sedis Apostolicæ misit Petrum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Archipresbyterum, & alium Petrum S. Sabæ Abbatem & tam ante quàm post celebratam eam Synodum probavit cultum sacrarum Imaginum.

13 Verùm quid opus est immorandi in suadendo, tempore Caroli Magni, Ludovici Pij, & Caroli Calvi, Regnum atque Ecclesiam Gallicanam in eo errore fuisse, vt post celebratam Synodum Oecumenicam, immo & confirmatam à Sede Apostolica, liceret sibi consulere & disceptare an ea esset recipienda, an refutanda? Id planè fatetur Archiepiscopus Marca libro 2. de Concordia cap. 17. numero 2. vbi, præter plura alia, inquit: *Discussa occasione, quæ Gallicanos Episcopos, & Carolum Magnum Regem, ad repudiandam Synodum Nicænam per errorem facti movit, id tantùm ex eo colligi velim, Reges Francorum cum Gallicana Ecclesia eam facultatem sibi arro-*

gasse, vt de Synodis recipiendis, vel reyciendis disceptatio sibi libera esset, præsertim si per Legatos suos rebus gerendis non interfuissent. Qua ratione vsus est Anastasius Bibliothecarius cùm de Synodi Trullanæ Canonibus loquitur, quos à cæteris Patriarchalibus Sedibus repudiatos fuisse docet. nimirum, quia nulla earum, cùm ederentur, aut promulgans, aut consentiens, aut saltem præsens inventa est. Ecce testem eruditum, & Nationis suæ nimiùm amantem, qui fatetur Regnum & Ecclesiam Gallicanam sibi arrogasse eam facultatem disceptandi de Synodis recipiendis aut reijciendis. Arrogasse, inquam, id est, licenter sibi arripuisse per audaciam & vim, contra ius & fas. qualiter olim de quodam dictum:

Iura negat sibi nata: nihil non arrogat armis.

14 Sed enim in eo ipso, quod fatetur D. Marca, peccat, dum Episcopis Galliarum eius temporis adscribit errorem solius facti. nimirum, errorem dumtaxat ortum ex sinistra interpretatione verborum Constantini Cypriorum Metropolitæ intra Septimam Synodum, quæ barbarè & præposterè conversa sunt initio in Latinum, quasi sacris Imaginibus tribuendus esset idem cultus, qui sanctæ & vivificæ Trinitati. qui fuit crassus error prioris Interpretis, postea correctus meliori translatione ab Anastasio. In eo certè error Gallorum fuit solius facti. Verùm cùm præterea Septima Synodus priùs instructa ab Adriano II. Papa, & postea confirmata, in ipsa fidei definitione declarasset, sacras Imagines non latriè, aut duliè, sed salutatoriè dumtaxat adorandas esse; manifestus fuit is sensus Præsulibus Galliæ. Et tamen illum reijcere palam ausi sunt, obtendentes, eam definitionem esse contrariam doctrinæ S. Gregorij Magni, & Synodi Gentiliacensis in ipsa Gallia celebratæ. Iam igitur error illorum non modò fuit facti, sed iuris: vtpote palam contrarius definitioni Septimæ Synodi: adversus quam noluerunt, Imagines salutari, nec Prototyporum quidem intuitu. Vnde Ionas Aurelianensis, & Vvalfridus Strabo, qui in eo luto hærebant, inspectâ solâ definitione eius Synodi, & nulla ratione habita erroris commissi in translatione verborum Constantini Episcopi Cypriorum, dixerunt, adoratores Imaginum non quidem esse idololatras, esse tamen superstitiosos. Quare nemo verè excusare potest illos Galliarum Episcopos ab errore gravissimo iuris contra Septimam Synodum: quidquid in oppositum velit D. Marca, & alij apud nostrum Mavillonem in Prolegomenis ad Tomum V. Sæculorum Benedictinorum, nuperrimè Parisijs editum. Quis enim eos Episcopos palam resistentes tot Patribus Septimæ Synodi, auctoritate Apostolicæ Sedis initio coactæ, & tandem confirmatæ, non iure meritò reprehendat, aut neget vsurpari posse in eos verba illa Marciani Augusti in Edicto pro Synodo Chalcedonensi: *Verè impius & sacrilegus est, qui post tot Sacerdotum sententiam opinioni suæ aliquid tractandum relinquit.*

15 Denique augetur suspicionis occasio: cùm videamus, potestatem supremam Romani Pontificis cum pleno iure supra omnia Concilia, stabilitam in Synodis Oecumenicis Florentinâ Sess. vltim. & Lateranensi sub Leone X. Sess. XI. (quarum verba exscripsimus Disput. XXXVI. num. 3. & 5. palam negari à moderno Clero Galliarum in Declaratione sua §. 2. Nulla enim exceptio opportuna, nulla rationabilis solutio, aut verosimilis evasio, videtur esse posse, ne potestas prędicta fuerit palam & ritè definita in ijs duobus Concilijs: vt omittam plura alia antiquiora, quæ in Lateranensi allegantur. Videantur quæ ibi à nobis observata sunt. Quare propterea solùm videntur Præsules Gallicani, & Doctores Parisienses, in vtraque recenti Declaratione negare potestatem Papæ indubitatè supra Concilium, quòd licèt definita fuerit in vtraque ea Synodo, non tamen accesserit consensus Gallicanæ Ecclesiæ illam probantis. Vnde quemadmodum negant Pontifici Romano absolutè, & simpliciter loquendo iudicium irreformabile in quæstionibus fidei, & solùm admittunt illud conditionatum, *si consensus Ecclesiæ accesserit*: ita etiam videntur illud prius negare Concilio Oecumenico, quamvis ritè celebrato, & confirmato (qualia fuere duo prædicta) & solùm concedere posterius. Vt, nimirum, non aliter sit irreformabile iudicium Concilij Oecumenici, quàm accedente Ecclesiæ consensu; & non cuiuslibet, sed Gallicanæ.

16 Quæ collectio si ab ijs Præsulibus ac Doctoribus admittatur (quod incredibile apparet de Episcopis ac Doctoribus Catholicis) rogandi vlteriùs erunt, à quot Præsulibus, Ecclesijs, Academijs, populisque Galliarum, recipiendæ sint definitiones Vniversalium Conciliorum, vt à Gallicana Ecclesia receptę censeatur, & proinde computentur inter dogmata fidei. Quid si à minori parte, sed sanioris consilij, admit-

mittantur, reliquâ & maiori contradicente? Quid etiam ſi maior pars conſentiat, & minor contradicat, allegetque ſibi ſanius eſſe conſilium? Dato etiam eo diſsidio, quis erit idoneus iudex ad diſcernendum, quænam pargium ſaniori conſilio in re adeò gravi deliberaverit? Sanè quidquid reſpôdeatur in ea parte, plenum periculi erit, miniſtrabitque anſam perniciosi ſchiſmatis, quin & occaſioni erit Heterodoxis, vt maiori auſu nolint admiſcere dogmata Concilij Tridentini, quaſi ab ipſorum Eccleſijs probata non fuerint, nec acceſſerit illarum conſenſus. Et licèt longè alterius ac melioris planè conditionis ſit Gallicana, id ipſum Sectarij imprimis negabunt, ac negandum colligent, quoniam inſtar ipſorum definitiones Generalis Concilij à ſuo conſenſu videtur facere dependentes, vt vim irrefragabilem habeant.

17 Certè multò amplius, quàm totius Galliæ, erat ſpatium Eccleſiæ Orientalis Quartadecimanorum, qui contra decretum ſolius Sedis Apoſtolicæ, & quidem editû extra omne Generale Conciliû, contendebant in Aſia, Paſcha celebrandum eſſe more Iudaico quartadecima Luna Martij. Et tamen tot Præſulum auctoritas, ac contentio in oppoſitum, tanti non fuit, vt S. Victor Papa & Martyr ipſorum doctrinam & conſuetudinem non damnaret, couſque reluctantes adhuc ab Eccleſiæ corpore abſcinderet, definitâ doctrinâ contrariâ, quam omnes Catholici ſuſceperunt, quæque poſtea in Magna Synodo Nicæna ſolemniùs confirmata fuit. Vide ſuprà Diſput. VIII. num. 14. & preterea Baronium ad annos Chriſti 159. & 198. num. 1. ac 3. & 325. num. 4. Itaque nullo accedente conſenſu Eccleſiæ Aſiaticæ ea controverſia ritè primùm à Sede Apoſtolica, & poſtea à Concilio Nicæno, definita fuit. Similiter error Rebaptizantium, licèt probatus ab innumeris Epiſcopis Aſiæ & Africæ, confirmatuſque in varijs ipſorum Concilijs, ſæculo tertio damnatus fuit à multis Pontificibus Romanis, excommunicatione priùs latâ in multos illorum, in aliòs verò intentatâ: donec à S. Stephano Papa & Martyre hæreſeos notâ inuſtus fuit, idque extra omnem Synodum Oecumenicam, tota reliqua Eccleſia id probante. Lege quæ ſuprà eâdem Diſput. VIII. num. 19. premiſsimus, & plura alia quæ infrà Diſput. XLI. dicemus, ac preterea Baronium ad annum 258. latè. Si autê ad proſcribendos ritè eos errores non fuit opus conſenſu Eccleſiarum Aſiaticæ, aut Africanæ, quarum ſingulæ longè latiùs porrigebantur, quæque multis Epiſcopis ſanctitate & doctrina illuſtribus conſtabant, vt ſuo loco oſtendimus: cur ad ritè definiendum, vel Sedes Apoſtolica, vel Oecumenica Synodus, egeant conſenſu Gallicanæ Eccleſiæ, quæ anguſtioribus longè limitibus coercetur? Addo ampliùs. Si nec aperta & pervicax reſiſtentia tot Eccleſiarum Præſulumque Aſiæ & Africæ obſiſtit, vt doctrina ijs oppoſita ritè definiretur, veluti certa ſecundùm Catholicam fidem: cur neceſſarium ſit ad pronuntianda fidei dogmata, quod Eccleſia ſolius Galliæ finibus comprehenſa præſtet ſuum conſenſum? At inquies, hanc eſſe vnam ex libertatibus Gallicanis. Sed quo iure? Aut ſi aliquo, cur non idem dicatur de Eccleſia Hiſpaniarum multò latiùs patente? Cur non pariter de Eccleſijs Catholicis aliorum Regnorum? Nulla certè ſeorſim id habet.

SECTIO TERTIA.

Paradoxon cuiuſdam Recentioris Theologi Pariſienſis, palam aſſerentis, nec Romani Pontificis, nec Conciliorum Generalium definitiones habere auctoritatem irrefragabilem, niſi accedat conſenſus reliquæ Eccleſiæ, etiam prout laicos comprehendit.

18 SED Vt planè conſtet, non defuiſſe hoc ſæculo in Gallia aliquem ex Catholicis, qui palam docuerit, definitiones Conciliorum Vniverſalium, perinde ac Sedis Apoſtolicæ, vt irreformabiles omnino ſint, pendere ab accedente Eccleſiæ conſenſu (quod velitando ſolùm & veſtigando ſuprà colligere ſtuduimus ex Declaratione Cleri Gallicani, veluti immane quoddam abſurdum) poſſem hoc loco nominatim citare Recentiorem quendam natione Gallum, patria Pariſienſem, profeſsione Theologum: qui Rhotomagi anno 1641. in lucem edidit iuſtum volumen *De Hierarchia & Hierarchis*: atque in eo palam tradit eam opinionem, tam de Pontifice Romano, quàm de Concilio Oecumenico definiente. Verùm licèt is Auctor ſatis notus ſit, ob iuſtas quaſdam rationes eius nomini parcendum exiſtimavi: præſertim cùm Opus prædictum ipſius ab Inquiſitione Vniverſali Romana prohibitum fuerit donec corrigatur: ideoque vitatum fuerit damnum alioqui ſecuturum.

19 Vt autem id luculenter appareat, indicanda ſunt nonnulla ab eo tradita varijs locis eius Operis. Imprimis lib. 4. cap. 10. differens de auctoritate Conciliorum Generalium, recenſet varias conditiones,

nes, veluti necessarias, vt Summus Pontifex pronuntiet ex cathedra iudicio infallibili: *Quarum conditionum vel vna si defuerit, ex edito Vniuersalis Doctoris solio, ad priuatæ personæ conditionē deuoluitur.* Deinde illas enumerat: nosque ordine eodem discutiemus. Ait igitur: *Primam conditionem ex parte materiæ desumo, quam volo esse propositionem veram, verè reuelatam.* Idipsum postea exigit, vt definitiones Conciliorum Vniuersalium sint certæ iuxta fidem. nam paulo pòst, nimirum pag. 198. subiungit: *Quæ autem de Pontifice dicimus, ad Concilium Generale pro rata portione referri possunt.*

20 Egregiam porrò explanationem iudicij infallibilis, tum Sedis Apostolicæ, tū Synodi Oecumenicæ in suis definitionibus: vt tunc solū certæ & irreformabiles habeantur, cùm doctrina earū est vera, & verè à Deo reuelata! Hoccine est priuilegium illud peculiare & mirum, à Christo Domino concessum Petro, & subinde cuilibet Romano Pontifici, & toti Ecclesiæ in Synodo congregatæ; Lucæ 22. *Ego pro te rogaui, vt non deficiat fides tua*: ac præterea Mathæi 16. *Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meā, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam?* Certè non dico Ecclesia Catholica, sed quælibet Synagoga hodierna Iudæorum, & quorumlibet infidelium, id sibi annexum habet, vt nullatenus erret quoties pronuntiat aliquod verum, & verè à Deo reuelatum. Neque quisquam hæreticorum est adeò delirus & mente captus, vt dubitet de propositione aliqua, si ponatur vera, & verè reuelata à Deo: totumque in ea parte discrimen Catholici hominis ab Heterodoxo est, quòd hic propositiones à Sede Apostolica & Concilio Oecumenico definitas, neget esse veras & reuelatas à Deo; ille è contrà affirmet. Quapropter necessum est fateri, priuilegium id singulare à Christo Domino concessum Petro, ac subinde Sedi Apostolicę, & Synodo Oecumenicæ, in eo situm esse, vt quoties pronuntiat, seu proponit aliquid, tanquam credendum à populo Christiano, iudicium ipsius sit verum, & ex reuelatione diuina profectum, quæ est omnino infallibilis. Alioqui liceret Catholicis dubitare, an doctrina definita esset vera & à Deo reuelata: quod soli hæretici manifesti in dubium vocare aut negare audent. Deinde, nec Sedes Apostolica, nec Synodus Vniuersalis, esset supremus controuersiarum fidei iudex: nam quidquid definierit, adhuc restabit examinandum, an sit verum, & verè à Deo reuelatum. Quis ergo erit iudex vltimus, cui tandem standum sit? An populus? Nam si nec Sedes Apostolica, nec Ecclesia in Synodo congregata; quis alius restat?

21 Videtur ipse hanc difficultatem & ingentem absurditatem præsensisse: ideoque duplicem infallibilitatē in Ecclesia constituit: actiuam vnam, quæ superiorum propria est; passiuam alteram, in inferioribus residentem. Deinde addit, decreta superiorū (proindeque Sedis Apostolicæ, & Concilij Vniuersalis) dubia futura, & incerta, nec tuta ab errore, donec ab inferioribus probata fuerint, & ipsorum approbatio confirmet stabiliatque sententiam Hierarchiæ Ecclesiasticæ & Hierarcharum, alioqui dubiam futurā. Hæc ferè ille: qui eùm pariter loquatur quantum ad id de Concilio Vniuersali ac de Romano Pontifice, vtriusque definitiones non aliter censet infallibiles, quàm si inferiorum consensus accedat.

22 Ne autem videamur ipsi imponere, aut affingere opinionem adeò aborrentem à communi Catholicorum omnium sensu, accipe verba illius ex capite decimo citato, cui epigrapha est, *de legitima Conciliorum Generalium auctoritate.* Ibidem enim ait pag. 197. *Erit autem hoc loco qui quærat, sic proposito fidei articulo* (nimirum, post accuratum examen, & maturam deliberationem) *sic latæ promulgatæque legi, quē præstare cogatur assensum fidelis quilibet? Immo, vt plura vno complectamur articulo, quam habeat in animos nostros iurisdictionem, aut Concilium Generale, aut priuatum Romani Pontificis Diploma, rem antea dubiam ac incertam auctoritate sua in alterutram partem definientes? Huic vt quæstioni satisfiat, certa, si placet, ab incertis secernamus, inuolucra verborū aperta explicatione prodamus. Infallibilitatem Theologico vocabulo notam Ecclesiæ promissit Spiritus veritatis. Est autem illa duplex, actiua, qua quis in veritate proponenda fallere non potest, & falsum pro vero ostendere: passiua, qua quis falli non potest, & falsum ab alio traditum pro vero accipere. Et in Ecclesia quidem tota, siue congregatam in Concilio Generali, siue toto orbe sparsam consideres, vtramque infallibilitatem, virtutem scilicet primæ veritatis participatricem inesse, nemo Catholicus ignorat.* Deinde verò sic distincta infallibilitate in actiuam ex parte proponentium, & passiuam ex parte audientium, statim subdit de Romano Pontifice, vt Doctore priuato: *Potest ipse & falli credendo, & fallere proponendo, vt cùm Stephanus Iunior (hoc enim exemplum ad manū est) infantes vino baptizari posse aqua defi-*

respondit. *Cui sanè, similibusque sis, ex eo deest auctoritas, quod uni omnium Catholicorum consensu admittantur: quæ pasiuæ in Ecclesia infallibilitatis effectus est, & character.* Itaque iuxta hunc auctorem, ratio cur id responsum Stephani Papæ, & alia similia ...ta ab vno aliove Pontifice Romano, vt ... ctore privato, non habeant auctoritatem irrefragabilem, ea est, quòd communi omnium Catholicorum, nimirum populi Christiani, consensu non fuerint admissa; quem consensum esse vult effectum & characterem passivæ infallibilitatis in Ecclesia. Quin & paulo pòst subdit: *Quæ autem de Pontifice diximus, ad Concilium Generale pro rata portione referri possunt.*

23 Ex ijs videtur planè effici, iuxta eam opinionem, quemadmodum definitionibus editis à Pontifice Romano in quæstionibus fidei (de ijs enim sermo illi est, ijsque propriè tribuitur infallibilitas veritatis conclusæ) non inest authoritas irrefragabilis, nisi præterea à toto cœtu fidelium admittantur: ita etiam de definitionibus Conciliorum Vniversalium (nimirum ritè celebratorum, & confirmatorum à Pontifice Romano) sentiendum esse. Quare nec illę erunt auctoritatis irrefragabilis, nisi admittantur à communi fidelium cœtu. Hoc enim reluctante, manebunt illæ cum sola ea auctoritate, quę competit multis privatis Doctoribus illas tradentibus in Concilio Oecumenico: non verò erunt irreformabiles omnino, nec certæ secundùm fidem.

24 Quin & Auctorem illum nomine *communis omnium Catholicorum consensus*, intelligere etiam laicos, patet ex ijs quæ subiungit postea cap. 12. eiusdem libri quarti pag. 208. vbi docet, etiam laicos Cōcilijs Generalibus interesse debere, quoniam sæpe discutitur causa ipsorum, & iustum est nemini invito aut absenti onus imponi. Quare ait ibi: *Certè in rebus subditorum consensus exquiritur: quemadmodum suprà* (nimirum cap. duodecimo suprà citato) *vidimus, reclamantis Ecclesiæ vocem Pontificum & Conciliorum decretis robur detrahere, quæ passiuæ infallibilitatis pars est & species.* Quare iuxta ipsum non est omnino firma & inconcussa auctoritas definitionibus Romanorum Pontificum & Conciliorum Generalium, sed imminuta, vbi reliquus Ecclesiæ cœtus reclamat. Tunc enim deest infallibilitas passiva, qua non interveniente, activa infallibilitas integra esse nequit.

25 HÆC Cùm legeris in Catholico & erudito Scriptore Galliæ, non miraberis si suprà multiplici ex capite conieceterimus, quemadmodum olim tempore Ionæ Aresianensis & Hincmari Rhemensis, ita & nunc esse aliquos Pręsules, & Doctores in Gallia, qui indifferenter nolint definitiones Romanorum Pontificum, & Conciliorum Vniversalium, esse prorsus irreformabiles, nisi consensus accedat reliquæ Ecclesiæ, etiā prout constat ex laicis, quemadmodum prædictus Auctor tradit. Cuius doctrinam proinde gravis & excellens Theologus Parisiensis Franciscus Hallier lib. 4. de Hierarchia sect. vlt. art. 2. non solùm multiplici nota inussit, sed etiam aliqua ex parte conferendam censuit cum ea quam tradidit Marcus Antonius de Dominis, impius Apostata, lib. 1. cap. 12. num. 42. his verbis: *Deus Spiritum suum toti Ecclesiæ promisit, non alligando ipsum certis personis, siue certo generi personarum, puta solis Presbyteris, alysue Clericis ad ministeria Ecclesiastica deputatis: sed ipsum voluit esse per omnes, licèt non per singulos diffusum: & consensus totius Ecclesiæ non minùs intelligitur in laicis, quàm etiam in Presbyteris, & Prælatis. Sunt enim etiam laici in Ecclesia, immò ex Ecclesia, ipsiusque solidam, & maiorem partem constituunt.* De qua doctrina, cùm primùm ferè in lucem prodijt, Facultas Theologica Parisiensis, hoc iudicium & censuram tulit: *Hæc propositio est hæretica, & status Ecclesiæ perturbatiua, quatenus ad fidei propositiones statuendas consensum laicorum requirit.* Quin & nequissimus eius Auctor, ob eam & plures alias impietates, non modò cum suis scriptis fulguritus est sacro anathematum igne ab Ecclesia dum viveret, sed etiam post obitum exhumatis ossibus iure vltricibus flammis traditus fuit. Itaque aliquid affinitatis cum ea Spalatensis doctrina videtur habere opinio præiacta, vt expendenti constabit.

SECTIO QVARTA.

Reijcitur obiter & multipliciter ea opinio, veluti contraria testimonijs Scripturæ alibi expensis, & Hierarchiæ Ecclesiasticæ inimica, & quæ Sectariorum causam agit.

26 NON Est quòd immoremur refutandę opinioni pręiactæ, quę statim ac prodijt, vehementer displicuit Catholicis, etiam ipsius Galliæ, & cum reliquo libri corpore ab Inquisitione Vni-

Vniversali Romana detrusa fuit in barathum illud, sive obscurum carcerem, vnde non facilè restituatur ad lucem, quam paucis ab editione sua mensibus videre licuit. Quare satis sit indicare hoc loco præcipua & *ἄνα τίφρητα* argumenta, quibus paulo attentiùs expensis, & latiùs propositis, à quolibet Theologo mediocriter erudito confutari omnino, atque in pulverem redigi possit.

27 Imprimis enim proclive est illam reijcere omnibus ijs argumentis ex Scriptura sacra, iuxta vnanimem SS. Patrum sensum, erutis, quibus omnes ferè Theologicorum Dogmatum Scriptores probant contrà Sectarios, Ecclesiæ Catholicæ promissam esse à Christo Domino datamque auctoritatem prorsus infallibilem ad docendum omnem veritatem; nimirum, saltem omnem illam, quę necessaria & conveniens est ad salutem fidelium. qualis profectò est doctrina ad fidē & mores spectans. Nullibi autem magis propriè Ecclesia docet omnem eiusmodi veritatem, quàm per vocem Romani Pontificis pronuntiantis è cathedra, aut per Generale Concilium ritè congregatum & confirmatum. Ergo vtrique eorum, iuxta Christi promissionem, inest auctoritas infallibilis ad docendū in ijs quęstionibus omnem veritatem. Nec sanè in vllo ex ijs locis infallibilitas Ecclesiæ docentis ex edito Apostolicæ Sedis throno, aut in Synodo Oecumenica, ponitur dependēs ab acceptatione reliqui cœtûs Catholici, aut populi. Ad hunc enim non spectat definire, sed obaudire; non docere, sed discere; non præcipere, sed parere; non pręire, sed subsequi. Pontifex Romanus est Vniversalis Ecclesiæ Pastor, cuius sibilum aut vocem oves omnes sequi debent. Episcopi in Concilio Vniversali intervenientes sunt Pastores gregum diversorum, quos doctrina, & exemplo præeuntes pascunt. Itaque apertissimum est, auctoritatem Ecclesiæ vtrovis modo definientis nullatenus dependere ab acceptatione reliqui cœtûs aut populi Catholici; sed potiùs illam iure divino ab eo exigere & extorquere debitum mentis obsequium. Non enim quæ ab Ecclesiastica Hierarchia definiuntur, ideo vera omnino & infallibilia sunt, quia ab inferioribus & reliquo populo creduntur, recipiunturve: sed potiùs ideo ab eo recipi & credi omnino debent, quia auctoritas Ecclesiasticæ Hierarchiæ docentis ac definientis ex promissione Christi est omnino infallibilis. Pręterea nec infallibilitas activa Hierarchię Ecclesiasticæ, in definiendo dependet ab infallibilitate passiva populi in obaudiendo: sed potiùs è contrà. Propterea enim populus obaudiens definitionibus Sedis Apostolicę & Conciliorum V[...] lium falli non potest, quoniam illa i[...] niendo & docendo activè ex prom[...] Christi fallere nequeunt. Quapropter opi[...] præiacta dum docet, definitiones Sedis Apostolicæ & Conciliorum Vniversalium, non aliter habere auctoritatem irrefragabilem, quàm si à reliquo cœtu Catholico & populo recipiantur; nec plenam infallibilitatem activā, nisi sequatur in inferioribus infallibilitas passiva; contradicit palam Hierarchiæ Ecclesiasticę, à Deo institutæ, & apertis promissionibus Christi.

28 Porrò testimonia Scripturæ, & SS. Patrum ijs cohęrentium, quibus testata habetur auctoritas summa & infallibilis Conciliorum Vniversalium, passim invenire licet apud innumeros Theologos, qui de ea latè scripserunt, & præ manibus passim habentur: nosque ipsi satis de eo disseruimus Tomo II. Theologię S. Anselmi Disp. II. sect. 2. & 3. adversus Sectarios. Similiter testimonia eiusdem Scripturæ, & SS. Patrum iuxta proprium & litteralem sensum, quibus eadem auctoritas omnino irrefragabilis asseritur Romano Pontifici pronuntianti de fide & moribus, etiam extra Concilium Oecumenicum, suprà Disp. XXII. per totam exscripta & latè expensa sunt, nec repetere opus est.

29 Deinde reijcitur idem paradoxon. Iuxta illud enim cœtus populi Christiani, etiam prout ex laicis constans, adæquatur Sedi Apostolicæ, & Concilio Vniversali in auctoritate circa doctrinam fidei: quin immo & præfertur, veluti iudex superior. Primum ex ijs patet: quoniam iuxta eam opinionem, vt definitiones fidei vim irrefragabilem habeant, non minùs necessarium est quòd à cœtu populi Christiani accipiantur, quàm quod à Sede Apostolica aut Concilio Oecumenico tradantur. Vbi autem duo æquè necessaria sunt ad quemlibet effectum inducendum, ambo quantùm ad id, morali saltem æstimatione, æqualia sunt. Secundum verò constat aliunde: quia iuxta eam thesim, cùm non aliter definitiones Sedis Apostolicę, & Synodi Oecumenicæ, habeant auctoritatem irrefragabilem, quàm si probentur & recipiantur à reliquo cœtu populi Christiani, etiam ex laicis constante; profectò hic erit vltimus iudex, cuius arbitrio illæ stent, aut cadant: ac per consequens erit iudex, superior, & postremum circa illas iudicium ferens. Hoc autem quàm apertè contrarium sit promissionibus Christi & testimonijs, quibus Sedem Apostolicam, atque Ecclesiæ Pastores prætulit cęteris ovibus totius gregis sui: quàm denique adversum Hierarchiæ Ecclesiasticæ

ex à Deo inſtitutæ, nemo non viderit.

3 Quod ſi excipias, cœtum populi Chriſtiani, ex laicis etiam conſtantem, non temerè, non pro libito, ſed cum fundamento & matura rei diſcuſsione poſſe recuſare, ſive non admittere definitiones latas à Hierarchia Eccleſiaſtica; nihilo meliorem cauſam reddis. Quoties enim reſtiterit cœtus inferior, certè id non faciet, niſi exiſtimans ſe ſufficientem ad id rationem habere. Quid ergo fiet, aut quis erit iudex, an ille temerè, an prudenter egerit? Non ipſe cœtus: quoniam nemo in cauſa propria æquus arbiter cenſetur, & multò minùs populus: in quo plerumque quot capita, tot ſententiæ. Ergo demum id iudicare, ſolius Hierarchiæ Eccleſiaſticæ eſt. Si igitur hæc cœtum inferiorem, adhuc reluctantem, & allegantem rationes in oppoſitum, coercere poteſt ad conſenſum & obſequium firmum mentis in definitiones prolatas; cur non à principio, & antequam reſiſteret, illum coercere potuit? Si Hierarchia Eccleſiaſtica ob infallibilitatem ſui activam, à reliquo cœtu inferiori, vel invito, poteſt exigere infallibilitatem paſsivam, ſive vt aſſenſum infallibilem præſtet; cur non poterit illam exigere à nondum reſiſtente?

31 Præterea. Cùm omnes Sectarij noſtrorum temporum ſibilo excipiant definitiones Concilij Tridentini, & alias à Sede Apoſtolica prolatas; magnam gratiam habebunt auctori eius opinionis. Allegabunt enim, ingentem Chriſtianorum partem, ne dicam numeroſiorem, quæ ex Sectarijs conſtat, non acquieviſſe, ſed potiùs reſtitiſſe ijs definitionibus: ac proinde illas non habere auctoritatem irrefragabilem, defectu infallibilitatis paſsivæ, quę in nullo Sectariorum eſt. Nec ſat erit ſi reponas, cœtum inferiorem reſiſtentem definitionibus debere eſſe Catholicum. Imprimis enim, ſi Catholicus eſt, propterea ſtrictiori iure debet obaudire magiſterio Eccleſiæ Catholicæ, quod præcipuè ſitum eſt in Apoſtolica Sede, & Concilio Oecumenico. Quare ſi non obaudiat, ſed reſiſtat; iam non eſt cœtus Catholicus, ſed Sectariorum. Ergo in nullo ab ijs differt.

32 Rurſus. Catholici cenſebantur quicumque ante tempus Magnæ Synodi Nicęnæ ex ignoratione quadam, etiam culpabili, aut ſuperabili, negabant Filium eſſe ὁμοούσιον, ſive conſubſtantialem Patri. Et tamen cùm primùm ea veritas definita fuit in illo Concilio, omnes qui reſtiterunt, non iam Catholici, ſed hæretici Ariani ac perfidi habiti ſunt. Deinde, Catholici habebantur quotquot initio ſapiebant cum Pelagio, ſeu potiùs deſipiebant, abducti errore quodam, fortaſsis inſuperabili in quibuſdam, in alijs verò culpabili. Attamen poſtquam S. Innocentius I. Papa, alijque Pontifices, controverſiam de neceſsitate divinæ gratię definierunt ex cathedra, quotquot reſtiterunt, hæretici à tota Eccleſia habiti ſunt. Idem de Semipelagianis, Donatiſtis, Pneumatomachis, Neſtorianis, Eutychianis, ac Græcis negantibus proceſsionem Spiritus ſancti ex Filio, aliiſque innumeris ferè dictum eſto. Cùm primùm enim, ſive à Sede Apoſtolica, ſive à Concilio Oecumenico ritè celebrato & confirmato, prodijt definitio aliqua contra eos errores, quicumque antea Catholica Religione cenſebantur, ob ſequentem renitentiam, nigro thetâ hæreſeos notati ſunt. Vnde manifeſtum eſt, cœtum inferiorem Eccleſiæ, vel eo vno titulo reſiſtendi Pontificijs aut Synodicis definitionibus in materia fidei aut morum, ex Catholico tranſire in Sectarium & hæreticum. Quare Heterodoxi omnes habent propter quod gratiam referant Auctori Catholico eius opinionis, ſive quoniam iuxta illam poſſent excuſationem obtendere, ſive quia facilè innumeri retento Orthodoxorum nomine ad illorum caſtra tranſirent. Plura alia à ſimili erui poſſent ex dictis ſuprà Diſp. II. ſect. 4. ſed in re adeò manifeſta, hæc ſufficiant.

DISPVTATIO XXXX.

AN ILLVSTRISSIMI GALLIARVM PRÆſules verè acceperint à Patribus Doctrinam Declarationis dictæ, aut iure potuerint illam praſcribere ab omnibus in Gallia ſequendam.

CONTRA VLTIMVM CAPVT, SIVE CLAVSVLAM DECLARATIONIS.

CLAVDVNT *Denique Illuſtriſsimi Galliarum Præſules Declarationem ſuam hiſce verbis*: Quæ accepta à Patribus ad omnes Eccleſias Gallicanas, atque Epiſcopos in ijs auct-

auctore Spiritu sancto præsidentes, mittenda decrevimus: vt idipsum dicamus omnes, simulque in eodem sensu, & eadem sententia. *Non sat visum Antistitibus Galliæ tam subito ea paradoxa imbibere animo, & publici iuris facere: nisi & mittenda curarent ad omnes Ecclesias, veluti quandam sanæ omnino, immo & Catholicæ doctrinæ, formulam. Sic fecere olim Basileenses & Bituricenses PP. in erraticis illis Synodis convellentes auctoritatem Sedis Apostolicæ, & abutentes decretis Concilij Constantiensis, quæ non ratione duce, sed impotenti odio abducti in Eugenium IV. Papam, è suo cerebro interpretabantur.*

SECTIO PRIMA.

Ostenditur, nec doctrinam, nec formulam eius Declarationis, fuisse acceptam à Patribus Ecclesiæ Gallicanæ: sed potiùs nunc contra eorum sensum & stylum attentatam fuisse.

2 SÆPE Mirati fuimus decursu Operis magnam illam confidentiam & securitatem animi, quâ gravissimi Galliarum Antistites in Declaratione sua proferunt varia dogmata, quæ cæteris omnibus viris doctis totius Orbis Catholici, immo & plerisque Gallis, aut ferè omnibus, immania paradoxa, vt mitissimè loquar, visa sunt, & censentur adhuc. Nunc quoque mirari subit, quomodo non fuerint veriti, nec religioni duxerint, in clausula ipsa Declarationis testari, se eam doctrinam accepisse à Patribus; ac præcipere aut hortari, vt ab omnibus Galliarum Ecclesijs, illarumque Episcopis, vnanimiter defendatur. Quid ampliùs dicere potuissent de doctrina in sacris litteris palam testata, aut ritè definita ab Ecclesia?

3 Deinde, nec amplissimi Præsules testari possunt, doctrinam eius Declarationis fuisse à Patribus acceptam: cum luculentissimum sit eruditis omnibus, contrariam quoad omnia ab ijs vna voce ac sensu traditam fuisse à tempore Apostolorum, & nominatim à Gallicanis Patribus, Concilijsque: vt fusè ostensum fuit, tam in duplici Tractatu præcedenti, quàm in hoc ipso, excursione facta per singula secula. Nec ijs prodest aut sat est, quòd vni alterivè testimonio Scripturę, aut alicuius ex Patribus, in speciem difficili innitantur. Nam neque vllæ hæreses fuere, quibus tuendis illarum architecti non coacervaverint varia Scripturę & Patrum loca: sed præposterè interpretata, & contra planum ac manifestum sensum in alijs testimonijs expressum. Quod in præsenti accidere, palam erit consideranti absque vllo præiudicio ea, quæ toties disputata relinquimus, nec inculcare oportet.

4 Sed neque à Patribus Gallicanis, inocciduis ijs Ecclesiæ luminibus, qui Ecclesiam longè ac latè illustrarunt priscis seculis, accipere potuerunt eam Declarationis formam: vt nimirum, in rebus adeò gravibus, ad fidem & subinde ad mores spectantibus, veluti ex cortina aut tripode pronuntiarent; non modò sine formula illa à Catholicis quibusque adhiberi solita, *sub correctione S. Romanæ Ecclesiæ*: quin potiùs in manifestum præiudicium, imminutionemve auctoritatis illius, & offensionem Pontificis Romani.

5 Non sic sanè, non sic; prisci illi Galliarum Præsules: qui obortis in eo Regno, aut alibi terrarum, controversijs quibuslibet circa fidem religionemve, semper soliti sunt consulere Sedem Apostolicam, sive Pontificem Romanum, vt ab eo discerent, quid sentiendum, quid prædicandum esset. Quam consuetudinem fuisse perpetuam in Concilijs & quibusque sacris Conventibus Galliæ, ostensum fuit singilatim tota Disp. IV. & pluribus alijs locis. Eaque consuetudo (saltem si excipias Concilia quædam, seu potiùs Conciliabula, temporibus Ionnæ Aurelianensis, & Hincmari Rhemensis coacta, de quibus suprà Disp. XXXVII.) retenta fuit in Gallijs vsque ad hãc novissimam Declarationem, quæ subitò, & cum horrore totius ferè Catholicæ Ecclesiæ, prodijt 19. Martij 1682. Quam aliter superiori sęculo (vt alia remotiora taceam) Patres Conciliorum, Senonensis 1528. Præside Cardinali à Prato, Rhotomagensis 1581. sub Carolo Borbonio, Rhemensis 1583. sub Ludovico Cardinali à Guisia, Burdegalensis eodem anno sub Antonio Prævotio, itemque Turonensis sub Simone de Maille, Bituricensis 1584. sub Reginaldo Belnensi, & tandem Aquensis sub Alexandro Corrigiano! Nimirum, omnia Acta & decreta eorum Conciliorum concepta atque edita fuere sub correctione Sedis Apostolicę, à qua & nonnulla eorum correcta sunt. Sed par erit audire qualiter in postremo eorum Conciliorum habito circa res fidei, ceremonias Ecclesiæ, & morum reformationem, scribant Patres congregati ad Sixtum V. *Quæ decreta confecimus*, inquiunt, *quà maiori possumus reverentia atque humilitate, mittimus ad Sanctitatem Vestram, EIUSQUE CENSURÆ ET IUDICIO SUBII-*

CI-

CIMVS, *rogamusque vt ea sapientia sua meliora facere, atque Apostolica auctoritate confirmare, & munire, ad spiritualem huius Ecclesiæ, & Provinciæ ædificationem promovendam velit*. Quid dicam de Epistolis Cleri Gallicani, præsertim 19. Iulij 1653. ad Innocentium X. scriptis, quas dedimus suprà Disp. II. & de alijs pluribus postea missis ad Alexandrum VII. in Iansenij & sequacium causa?

6 Verùm & longè aliter se gerere Præsules Gallicanos in ea Declaratione, quà olim Decessores ipsorum, dum instruebantur à Pontificibus Romanis, eorumque Rescripta excipiebat, veluti cœlestia Oracula, deprehendet palam qui legerit quæ suprà Disp. V. per totam tradita sunt.

SECTIO SECVNDA.

Declarationem nuperâ videri primò haustam ab Ochamo, deinde à Basileensibus, tandemque ab Hypercriticis quibusdam Galliæ: quorum theses monstruosæ totidem alijs nuper ab Archipræsule Marca refutatæ exscribuntur. Porrò ipsum longe meliùs se gessisse cum Sede Apost. quam modernos Galliæ Præsules.

7 CVM Ergo Illustrissimi Galliarum Præsules nec doctrinam, nec formulam eius Declarationis accipere potuerint à Patribus Venerandæ & toto Orbe Clarissimæ Ecclesiæ Gallicanæ, quos semper oppositum docuisse & gessisse, toties in hoc Opere demonstratum fuit; superest demum, vt illam acceperint reipsa ab Ochamo, stipendiario illo Theologo Ludovici Bavari Imperatoris: qui primus è Gallis in odiũ Ioannis XXII. Papæ aliquas ex ijs thesibus audenter docens, *schismatici notorij* appellationem, & iterata anathematum fulmina in præmium accepit. Iam verò alibi monuimus, ipsum posuisse ova, quæ postea Ioannes Gerson exclusit in Concilio Constantiensi; bona quidem intentione, sed præpostero planè iudicio. Quod perspectum habuisse Synodus ipsa videtur: quæ Sessionibus IV. & V. longè aliter definivit, quàm ipse arbitrabatur. Verùm error ipsius postea placuit Basileensibus ob Varinianum odium in Eugenium Papam, & altiores in quorundam schismaticorum animis radices egit: vt iam suo loco, præsertim Disp. XV. XVI. & XXXVI. dictũ est. Itaque dum Præsules Gallicani in fine Declarationis suę aiunt, *Quæ à Patribus accepta, &c.* credo sermonem esse de Basileensibus, aut quod perinde est, de Bituricensibus. nam alios Patres non invenio, quibus hic nuperus fœtus supponatur.

8 Atqui ea origo aliquantò remotior est. Si quæramus aliam proximiorem, fortasis illa est, quam indicat Archipræsul Marca, licèt Galliç suæ amantissimus, in Libello Barcinone edito anno 1646. quo librorum de Concordia Sacerdotij, & Imperij, consilium exponit, illosque iudicio Sedis Apostolicæ submittit. Nimirum ibidem col. 2. inter alia, inquit: *Instituti mei, & pietatis avitæ retinens, rationes Imperij Gallici in tuendis Priuilegijs, & libertatibus suis in eo positas scripsi, vt à summo cultu, quem Christiani omnes sacrosanctæ Sedi Apostolicæ, atque Pontifici Maximo debent, nunquam discederetur. Quare necessariò mihi dimicandum fuit cum viris eruditissimis, qui in hisce Libertatibus commentarijs editis olim, IIS POSITIONIBVS NITVNTVR, QVÆ CATHOLICÆ ECCLESIÆ DIGNITATEM SVMMOPERE LÆDVNT. QVÆ SANE COMMENTATIONES A TANTI NOMINIS VIRIS PROFECTÆ, EAS RADICES IN QVORVNDAM ANIMIS EGERVNT, VT CVRIARVM SVPREMARVM PLERIQVE MAGISTRATVS, NON ALIIS FERE AVSPICIIS NEGOTIA ECCLESIASTICA DIRIMANT.*

9 Sed age, doctissime Antistes: edissere nobis, quęnam sint eę positiones, quibus tot Scriptores magni nominis in Gallia *Catholicæ Ecclesiæ dignitatem summopere lædunt*. Porrò ipse columna sequenti illas profert, veluti traditas, non solùm ab impijssimo hæretico Carolo Molinęo, sed etiam ab alijs Hypercriticis Catholicæ communionis, Paschierio, Pithœo, Hormanno, Servino, alijsque Libertatum Gallicanarum Consarcinatoribus. Sunt autem eiusmodi.

I. * Pontificem Romanum nullam auctoritatem in Gallijs exercuisse ante sextum sęculum.

II. Toto illo sexcentorum ferè annorum intervallo, Regem solum, post Principes Romanos exactos, Ecclesię Gallicanæ vt Caput præfuisse, non autem Papam.

III. Non competere Papæ extra Concilium, vt leges Ecclesiasticas condat, quę Gallos obligent.

IV. Papam à Sede & dignitate sua deijci posse, si gravissimum scandalum Eccelesię inferat.

V. Nulla in specie licere Pontifici aliquid

quid statuere adversus Canones Generalium Conciliorum.

VI. Libertates Ecclesię Gallicanæ consistere in vsu antiqui Iuris comprehensi Canonibus veteris Ecclesiæ, & ad Curias supremas pertinere, vt eum vsum Senatusconsultis suis paulatim restituant.

VII. Gallis competere ius constituendi summum aliquem Patriarcham, si Pontifex Regijs rationibus sese non accommodet.

VIII. Regi liberum esse, vt constitutiones ferat in rebus Ecclesiasticis: quæ sint eiusdem roboris, ac leges de rebus ciuilibus latæ.

IX. Curijs Supremis ius competere in dirimendis appellationibus ab abusu, de principali negotio decernendi; quemadmodum sæpè vsurpatur in foro. *

10 Hæ sunt positiones à viris in Gallia celebribus traditæ: quas D. Marca fatetur contrarias Ecclesiæ Catholicę, & testatur eas misisse radices in quorundam animis, *vt Curiarum Supremarum plerique Magistratus, non alijs auspicijs negotia Ecclesiastica dirimant.* Credendum autem in ea potissimùm parte est Archiepiscopo Marcæ, qui tot annis Consiliarius, & Pręses Supremi Navarræ Senatus fuit, ac præterea Visitator Curiarum, seu Parlamentorū Regio nomine.

11 Quid ad hæc aliqui ex Gallis, qui conqueruntur, & clamoribus in cœlum elatis expostulant, plerosque Exteros dicere, Libertates ipsorum esse schismaticas, seu contrarias Catholicæ Ecclesiæ? Testem habemus ex Regno ipso omni exceptione maiorem, qui id fateatur de libertatibus, prout traduntur à celebribus Galliæ Scriptoribus, & quatenus in praxim deducuntur à Supremis Curijs eiusdem Regni.

12 Porrò Illustrissimis Galliarum Præsulibus non adeò iniurius ero, vt ausim dicere, eos mutuasse omnes theses paulo antè exscriptas. Quis enim id crederet de tot Antistitibus Catholicis, pijs, & doctis? Verùm cùm initio Declarationis suę *Libertates Gallicanas* præmittant, tanto studio à maioribus propugnatas; & deinde ex præiactis positionibus manifestè tueantur tertiam, quintam, & sextam; nec parum faveant quartæ, quatenus Pontificē Romanum Concilio Oecumenico subijciunt; ac denique nonnullis alijs, in quantùm potiùs habere videntur rationem dignitatis Regiæ, quàm Pontificiæ; suspicari licet, eos Declarationem suam magna ex parte hausisse ex liberrima illa & planè schismatica, vt mitiùs loquar, Hypercriticorum doctrina, quamvis illam leniori stylo, & humanioribus verbis mitigasse videantur. Itaque longè moderatiùs & tolerabiliùs loquitur in Declaratione sua Clerus. *Verumtamen excelsa non abstulit,* magna ex parte saltem. Adhuc enim in sublimibus Galliæ locis relinquit, immo & fovet aras quasdam, in quibus maiestas sacra Sedis Apostolicæ deprimitur, & politica atque humana exaltatur.

13 Quapropter ampliores laudes in ea parte debentur Archipræsuli Marcę: qui amantissimus licèt rerum Gallicarum, & Regio obsequio devinctus ob Consiliarij munus, & amplissimas, quas gessit, præfecturas; palam execratus fuit effrænem illam licentiam sentiendi & loquendi suorum cum manifesta iniuria Apostolicę Sedis: ideòque in Libello prædicto, postquam exscripsit novem illas theses arrogantię & supercilij plenas; vnde eum alias ijs opposuit col. 4. quas in Opere de Concordia, locis indicatis, fusè stabilivit. Sunt autem novem earum, alijs omissis.

14 * I. Supremam in rebus Ecclesiasticis potestatem, & auctoritatem per Gallias exercuisse Romanum Pontificem, iudicijs ad relationes & appellationes redditis; ab eo tēpore quo fides Christiana in Gallijs floruit, ad hanc vsque ætatem. *lib. 1. de Conc. Sac. cap.* 10. II. Papam iure divino esse vniversalis Ecclesiæ Caput, atque adeò Gallicanæ, quæ illius est mēbrum. *lib. 1. cap.* 2. III. Generalia Decreta à Romanis Pontificibus in Gallias æquè ac in reliquas provincias missa; quæ magno applausu ab Imperatoribus Romanis, deinde à Francorū Regibus post constitutū regnum, ad hoc tempus suscepta sunt. *lib. 1. cap. 8. & 9.* IV. Nullum esse crimen, cuius ratione Papa deponi possit, exceptâ hęreseos publicè professæ causâ. Quod verum esse testimonijs veterum docetur; & præterea hāc esse antiquam Ecclesiæ Gallicanæ definitionem, demonstratur. *lib. 1. cap. 9.* V. Papam solvere posse, & dispensare validè & licitè à Canonibus Conciliorum Generalium, etiam sine causa publica, dummodo hæc dispensatio non tendat ad labefactandum Ecclesiæ statum. Vbi novâ planè ratione de toto hoc negotio disseritur iuxta Iuris antiqui regulas, atque præsentem vsum. *lib. 3. cap. 14. & 15.* VI. Libertates Ecclesiæ Gallicanæ consistere in vsu & praxi Canonum, atque Decretalium tam veterum, quàm recentiorum, easque Libertates non pendere à sola praxi veterum Canonum. Vbi ostenditur necessitate cogente, Pontifices varijs temporibus, pro bono publico Ecclesiæ, ad novas leges condendas, progressos. *lib. 3. cap. 2. & 6.* VII. Papam, præter eum primatum, quo vniversæ Ecclesiæ præest, solum esse & immediatum Occidentis, & Galliarum Patriarcham. *lib. 1. cap. 3. 4. 5. 6. & 7.* VIII. Regibus

gibus verò non competere ius aliquod Episcopatum, vel Metropolim instituendi, multò minus Patriarchatum. *lib. 2. cap. 8. & 9.* IX. Regibus à Deo commissam esse tuitionē Ecclesiæ, vt Edictis suis decretorum, & Canonum promulgatorum executionē vrgeant: non autem, vt arbitratu suo leges condant in ijs quæ fidem, aut Ecclesiasticam disciplinam respiciunt. *lib. 2. cap. 6. 7. 10. 11. & 12. &c.*

15 Hęc & plura alia eruditissimus Archipræsul: laudandus quidem, quatenus effrænatam illam suorum licentiam repressit magna ex parte. Quin & statim ferè addit, fatetur que, in Gallia, *præter Regiarum Constitutionum mentem contra Canones peccari in negotijs magni momenti frequenter.* Quæ sanè culpa Magistratuū Galliç est. Deinde addit de Canonibus & Decretis Pontificijs contra Neotericos illos: *In rebus Ecclesiasticis sola legum vim obtinent, & ad publicam tantum executionem Regijs rescriptis muniuntur.* Mox hæc subiungit, aureis litteris scribi digna. *Quæcumque edam, & quas evulgavi Dissertationes, ex solemni formula summi Sedis Apostolicæ iudicio submitto. SCIO ME HAC IN PARTE GALLICANÆ ECCLESIÆ INSTITVTA SEQVI: quæ in Concilio Turonensi Secundo locuta, ad Sedem Apostolicam pertinere, vt quibuscumque Tractatorum scriptis auctoritatem addat vel demat.* Præterea in reliquo eiusdem libelli progressu gravissimè tuetur Immunitatem Ecclesiasticā non modò adversus Anglo Britannos, sed etiam contra plures Pragmaticos Galliæ, & illos nominatim, qui Regibus aliquid tribuunt circa res Ecclesiasticas titulo aliquo ingenito aut coævo dignitati sive Coronæ Regiæ. De quo plura præmisimus Disp. XI. non semel. Idem Marca antea quoque plurimùm de Ecclesia, & omnibus eruditis, benemeritus fuerat, publicatā Epistolā Decretali Vigilij Papæ, eousque ineditā, immo & incognita, pro cōfirmatione Quintæ Synodi; & additā è suo Dissertatione pro auctoritate Sedis Apostolicę erga Concilia, *quæ apud Gallicanos Academiarum Magistros* (verba sunt Marcę) *valde nutabat.*

16 Nec tamen ideo negamus, Marcam aliquoties lapsum, & humani aliquid passum. Etenim lib. 8. cap. 19. aliquantò iniquiorem se præber erga Gregorium VII. Papam investituras prohibentē, atque in id laudat num. 12. Vualtramum, sive Vualerannum Episcopū Neumburgensem, quem tamen constat fuisse tunc sequacem impijssimi & schismatici Henrici III. alias IV. Regis Germanię, vt suprà vidimus Disp. XI. n. 172. licèt tandem illo resipuerit, & omninò cesserit Apostolicæ Sedi, prout de se testatur in litteris ad S. Anselmum Archiep. Cantuariensem, qui illas inseruit Opusculo suo de Sacramentorū diversitate. Scio, hanc ipsam notam à clarissimo Viro Luca Holstenio obiectam Archipręsuli Marcæ ex lib. 1. Concordiæ cap. 1. §. 4. eoi & ipse occurrerit Responsione edita anno 1663. Ego verò locum alium mox citatum ex lib. 8. duriorem invenio, quique revocari debuisset ad incudem & limam. Mitto plura alia, quæ in eo Scriptore notantur ab eodem Luca Holstenio, & Censoribus Romanis: ac recentiùs à Christiano Lupo, Illust. Ramos, alijsque Exteris Scriptoribus. Mitto, inquā, ea omnia: quia prêter scopum huius Operis sunt.

17 Id autem iure possumus dicere, Virum illum eximiè eruditum in ijs quæ de suo edidit dum viveret, violata Apostolicæ Sedis intra in Gallijs multipliciter asseruisse, longèque ampliùs de ea benemeritum fuisse, quàm modernos Pręsules Gallicanos. Horum enim nullam lucubrationē videmus, quā abusus Libertatum Gallicanarum, exemplo D. Marcæ, reprimatur. Solùm itaque ab ijs prolatam videre licet Declarationem adeò contrariam auctoritati Sedis Apostolicæ, vt à nullo Catholicorum Antistitum cœtu graviùs lædi vnquam contigerit.

SECTIO QVARTA.

Præsules Gallicanos non potuisse sine gravissimo reatu, proferre eā Declarationem, tenerique illam abolere palam: vtpote damnatam à reliquis Catholicis, & nuper ab Inquisitione Hispaniæ.

17 QVARE Nullo iure licuit Illust. Præsulibus Galliç eā Declarationem edere, minùs autem constringere aut hortari ad illam in Ecclesijs eius nobilissimi Regni sequendam: cùm singulæ eius Theses gravissimis censuris notatę inveniātur ab omnibus ferè Catholicis Scriptoribus, Doctoribusque, & nuperrimè à Censoribus Romanis: inter quos Illust. D. D. Angelus à Nuce, Archiep. Rosanensis, olim Abbas Cassinensis Archimonasterij, eiusque Chronici eruditissimus Auctor, rogatus sententiam in speciali Congregatione Eminentiss. Cardinalium & Theologorum, institutā à SS. D. N. Innocentio XI. eam protulit, vt etiam mirissimè pronuntians, singulas earum Positionum tantùm non traducat veluti hæreticas. Quod etiam vt minimùm iudicasse cæteros ferè Censores Romanos, ex varijs quorundam

eorum

torum Epistolis didicimus. Sed & in hac florentissima Academia Salmanticensi, cæterisque Hispaniæ, vbi nemo Curialis est, neque eam exceptionem subire potest, omnes vno animo illas diris & execrationi devovent: idque palam testabuntur si Pontificium de ferendo iudicio mandatum accesserit.

18 Accedit recens Decretum S. Inquisitionis Hispanæ quæ, licèt in Expurgatorio Indice anni 1640. in totum prohibuisset omnia Opera Heningi, sive Hennini Arnisæi, aut Henidgi Germani, eaque notasset in prima Classi Auctorum damnatæ memoriæ, adhuc nunc notâ erroris & schismatis inussit Thesim illam ipsius in defensionem Guillelmi Barclaij, *Nec Papam, nec Ecclesiam habere vllam potestatem directam aut indirectā in iura temporalia Regum: vt proinde abdicare eos possit, aut subditos eximere ab obsequio promisso.* Similiter & nunc proscripsit Francisci Pinsonij Biturici I.C. & Parisiensis Advocati, Commentariū in Pragmaticam Sanctionem, Lutetiæ editum anno 1663. quòd in eo extent propositiones erroneæ, vt minimùm, schismaticæ, & piarum aurium offensivæ: ac speciatim, *Concilium habere potestatem supra Papam certum & indubitatum*: & præterea, *Papam in dirimendis ex Cathedra fidei quæstionibus non esse infallibilem.* Quarum prior inuritur, veluti erronea & schismatica: posterior vt minimùm, tanquam erronea, & hæresi proxima.

19 Et quamvis gravissima Inquisitio Hispaniarum nulla commendatione egeat, ob insignem nobilitatem, pietatem, doctrinam, & eruditionem Inquisitorum, & Censorum quibus constat, ingenti numero, & per tot regna disperso; non parum decoris ipsi accedit ex eo quòd iam à tredecim circiter annis regatur ab Excellentissimo Principe, & incomparabilis doctrinæ Viro, Domino D. Didaco Sarmiento Valladares, olim Castellæ Præside, & Episcopo Placentino: cuius eximia eruditio, & absoluta vtriusque Iuris peritia, ac memoria ad miraculum felix in eo verbatim referendo, & ab impugnationibus vindicando, idque non meditatò, sed extempore, vndecumque rogaretur, etiam in publicis Academiæ Vallis-Oletanæ certaminibus, & coram lectissimo Virorum insignium cœtu; res est publicis testimonijs consignata, licè incredibilis appareat. Sub tanto itaque & tam insigni Inquisitore Generali Hispaniarum prodijt nuper censura prædictarum propositionum, & severa prohibitio nequis illas vllo modo editas, aut scriptas apud se retineat.

20 Vtinam Gallia similibus Fidei Tribunalibus prædita esset! Nullæ in ea hæreses essent, nec dogmata, quæ ad illas latam viam aperiunt. qualia sunt, quæ hactenus reiecimus. Id ingenuè fassus fuit Floremundus Christianiss. Regum Consiliarius Lib. 5. de Origine Hæresum: vbi post memoratam ingentem stragem, & innumera mala Regni Galliarum ex hæresibus orta, subdit: *Quod si tunc in hoc Regno, vti in Hispania, Inquisitio vsui fuisset, facilè tum hæc, aliaque innumera scelera, tum illa mala, quæ ob Regionis dissidium misera Francia pertulit, præcavere potuissent, cuius honor tot, tamque infamibus flagitijs, valde fuit conspurcatus: tum suprema Regum authoritas ab ipsis subditis pessundata, vt qui ceu furijs acti, suorum Principum cineres in ventum proijcere non dubitarunt.*

21 Quapropter, post tot hactenus dicta in triplici Tractatu, quæ videntur planè decretoria, superest vt Illustrissimi Galliæ Præsules, quam ediderunt Declarationem, saniori consilio revocent, & à finibus eius nobilissimæ Nationis exterminari omnino curent. Ad id enim eos teneri sub gravissimo conscientiæ reatu, nullo iure aut ratione dubitari potest. Nec debet ijs pudori esse publica erroris retractatio; quæ gravissimis etiam Ecclesiæ Patribus in gloriam cessit, vbi se aliquid humani passos, & in doctrina lapsos invenerunt. Inter quos maximè imitandus Augustinus, cuius verbis in Epistola ad Marcell. claudere placet hunc Tractatum: *Nimis perversè se amat, qui & alios vult errare, vt error suus lateat. Quantò est melius & vtilius, vbi ipse erravit, alij non errent, quorum admonitio errore careat? Vos qui me multùm diligitis, si talem me asseritis, vt nūquam in scriptis meis errasse dicatis, frustra laboratis: non bonam causam suscepistis: facilè in ea, meipso iudice, superamini, &c.* Prima laus docentis, nunquam errasse. Secunda, errorem correxisse. Qui priorem illam nacti non fuimus, posteriorem hanc mereri studeamus: ne fortè errantes, & facientes alios errare, in iudicio Dei inveniamur cœci & duces cœcorum.

TRAC-

TRACTATVS APPENDIX
S. ANSELMVS DEFENSOR CATHEDRÆ S. PETRI,
CONTRA REBELLES, PRÆSERTIM GRÆCOS,
SS. D. N. INNOCENTIO XI. PONTIFICI MAXIMO.

VT Cathedræ S. Petri auctoritas, satis hucusque stabilita, cumulatiorem triumphum ab impugnatoribus reportet, visum est, *BEATISSIME PATER*, Tractatum hunc præcedentibus adiungere: in quo S. Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis, Angliæ Primas, celebris Ecclesiæ Doctor, communi cæterorum Patrum causæ suffragatur. Neque sanè ijs subsidiarium quendam militem è numero velitum adiungo, sed strenuum Ducem, quem inter triarios primæ notæ computare fas sit. Is est, qui Magni Augustini doctrinam toto hausit pectore, & zelum æmulatus est in tuenda auctoritate suprema Apostolicæ Sedis. Is etiam, qui vt libertatem Ecclesiæ vindicaret ab invasionibus Vuillelmi Rufi, & Henrici, Angliæ Regum, non dubitavit innumeras calamitates pati, & longum subire exilium. Is præterea, qui vt obedientiam Pontifici Romano promissam in consecratione sua exhiberet fideliter, non horruit experiri pluribus annis Regiam indignationem, maria transmittere, regionesque peragrare plurimas non semel Cantuariâ Romam, temporibus Vrbani II. & Paschalis II. à quibus proinde humanissimè & amanter exceptus fuit. Ipse est qui in Concilio Barensi celebrato coram eodem Vrbano II. Græcos negantes processionem Spiritus sancti ex Filio, spectante & audiente toto Patrum cœtu, tam solidè, tam nervosè, tam eruditè, ex sacris præsertim litteris refutavit & convicit, vt non modò omnes qui aderant in admirationem raperet, sed etiam ab ipso Romano Pontifice audire ibidem meretur: *BENEDICTVM SIT COR TVVM, ET SENSVS TVVS, ET SERMO ORIS TVI SIT BENEDICTVS.* Cumque tempore illo nondum fuisset definita palam processio Spiritus sancti ex Filio in vllo Concilio Oecumenico, sed solùm à Sede Apostolica, pro cuius doctrina in ea parte pugnabat S. Doctor; quis neget, eius auctoritatem plurimùm ipsi obstrictam? Sed & in varijs scriptis atque Epistolis, cedro & immortalitate dignis, quas suo loco allegabimus, vbique pietatem, reverentiam, & summissionem omnimodam professus fuit erga Romanos Pontifices: atque in omnibus dubijs & consultationibus suis, Responsa & Decreta illorum, veluti totidem cœlestia Oracula excepit. Quot sui temporis errores, abusus, hæreses, non profligavit? Quibus virtutibus heroicis & propè divinis non enituit? Quos non tulit pro Ecclesia labores, ærumnas, incommoda, idque animo & vultu sereno atque hilari? Quæ miracula non edidit? Quis, præter cætera eius scripta, non miretur Meditationes, & Orationes illas, quibus ignem amoris divini ardentem intra penetralia pectoris sui, mittit & spargit in corda legentium? Hæc, & plura alia, dignissima sunt, *BEATISSIME PATER*, vt *ANSELMVS* tandem aliquando maiori in Ecclesia celebritate colatur, quàm hactenus, & solemne Officium in Breviario Romano obtineat ad diem XXI. Aprilis, quo in cœlum evolavit. Id si B. V. decernere dignetur (quod totius Religionis Benedictinæ nomine humiliter rogo) nullatenus dubito quin Sibi, & Sedi Apostolicæ, futurum sit in cœleste præsidium; his præsertim temporibus, quibus eius auctoritas, non solùm despicitur ab Heterodoxis, sed à multis etiam impeti videtur, qui intra sinum Catholicæ Ecclesiæ vivere se profitentur. Annue, ô *PONT. MAXIME*, & diu vive ac Vale, *MORVM EXEMPLAR, VNDIQVE MAGISTER.*

PROOEMIVM.

POSTQVAM Cathedræ S. PETRI asserere studuimus auctoritatem infallibilē ad dirimendum controversias fidei, ac morum, seorsim à consensu Ecclesiæ accedente, & præterea potestatem supra Concilium Oecumenicum, aliaque plura eodem spectantia; placet coronidem huic Operi imponere tractatione desumpta ex doctrina, & gestis S. Anselmi Archiepiscopi Cantuariensis, & Angliæ Primatis, ac Doctoris Ecclesiæ celeberrimi. Et certè cùm paulo antè Theologiam ipsius duplici Tomo iam in lucem edito explicare aggressus fuerim, oportuit etiam in hoc volumine ostendere, me non prorsus destitisse à scopo interpretandi omnia eius scripta Didactica; sed ad tempus solùm divertisse aliò, necessitate cogente, & malignitate asperrimorum temporum. Quare in hoc Tractatu ostendam, S. eundem Doctorum stetisse pro Cathedra S.Petri, eiusque auctoritate infallibili, & suprema, ac pro libertate Ecclesiæ contra laicas Principum investituras, seu quælibet alia iura, aut functiones, ab ipsa Ecclesia non concessas: quæ est veluti petra scandali, & lapis offensionis, in hisce controversijs Regis Christianissimi LVDOVICI XIV. & Illustrissimi Cleri Gallicani, cum SS. D. N. INNOCENTIO XI. Quoniam verò præcipuum obsequium S. Anselmi in Ecclesiam fuit stabilire adversus Græcos certitudinem omnimodam processionis Spiritus sancti à Patre & Filio simul, nondum eousque definitæ in aliquo Generali Concilio, sed solùm à Sede Apostolica, & fortassis eodem sæculo, quo ipse floruit; in medium tandem proferam Disputationem illius in Concilio Barensi habitam coram Vrbano II. Pontifice: illamque Commentarijs illustrare conabor. Plura etiam obiter in hoc Tractatu proferemus, fortassis non ingrata ijs, quibus antiquitas & eruditio Ecclesiastica cordi est. Plurima quoque occurrent, quibus Declaratio edita nomine Cleri Gallicani hoc ipso anno M.DC.LXXXII. quoad singula capita refellatur. Vix enim aliquod ex ijs est, ad quod refutandum non suppetant nobis illustria testimonia & gesta S. Anselmi, vt in progressu apparebit.

DISPVTATIO XLI.

QVINAM EX GRÆCIS NEGAVERINT AVCTORITATEM infallibilem Romano Pontifici ad finiendum controversias fidei: & qualiter illam ex opposito asseruerit S. ANSELMVS.

QVAMVIS Disputatio hæc potuisset habere locum satis opportunum Tract. I. huius Operis, in quo latè egimus de auctoritate infallibili Romani Pontificis ad dirimendas vltimò quæstiones fidei; adhuc tamen huic loco reservata fuit, vt coniungeretur cū ijs, quæ quoddammodo spectant ad doctrinā S. Anselmi, & ad er[illegible] corum, contrarios eidē S. Sedi, & profligatos ab ipso. In quibus refellen[illegible] ra spectantia ad antiquitatem & eruditionem Ecclesiasticam, obiter [illegible]

SECTIO PRIMA.

De Græcis qui longè ante tempus S. Anselmi negarunt auctoritatem infallibilem Romano Pontifici ad finiendum ritè controversias fidei: ac primùm de Sanctis Firmiliano Cæsareensi, Dionysio Alexandrino, ac Cypriano Carthaginensi, qualiter in hoc se gesserint cum S. Stephano Papa.

1 QVAMVIS Patres Græci (sicut & Latini) in superioribus allegati toto ferè decursu huius Operis agnoverint in Sede Apostolica, seu cathedra S. Petri, auctoritatem infallibilem ad definiẽdum vltimò controversias fidei, independenter à consensu Ecclesiæ accedente, vel à Concilio Oecumenico: aliqui tamen eiusdem Nationis scriptores, præsertim schismatici, illam negasse & impugnasse inveniuntur, alijs atque alijs temporibus. Mirum autem est quod omnibus ijs præiverit, quantum capio, S. Firmilianus, Cæsareensis in Cappadocia Archiepiscopus, & Ponticæ Diœceseos Primas, aliquando ausus Romanam Ecclesiã incessere ac traducere, quasi ream violati Apostolici dogmatis, traditionisque. Cũ enim S. Stephan. Papa I. qui ab anno epochæ Christianæ CC.LV. Pontificatum gessit, definisset, baptismũ ab hæreticis collatum esse validũ, nec iterandũ; Firmilianus ipse cum alijs, qui oppositum in Conciliis Provincialibus Orientis & Africæ decreverãt, restitit, inter alia obijciens *Petrũ & Paulũ, beatos Apostolos, quasi hoc ipsi tradiderint, infamari*. Præterea de Romana Ecclesia addidit: *Eos qui Romæ sunt, non ea in omnibus observare, quæ sunt ab origine tradita, & frustra Apostolorũ auctoritatẽ prætendere.* [illegible] *circa celebrãdos dies Paschæ, & circa multa alia divinæ rei Sacramenta* [illegible]

[illegible]

3 In eodem hoc sensu [illegible] S. Dionysius Alexandrinus Patriarcha, ut refert Eusebius Cæsareensis [illegible] & S. Cyprian[illegible] Episcopus, [illegible]

de S. Stephanus Papa, prædictum Firmilianum cæterosque Asianos Episcopos, anathematis fulmine mulsit, & Cypriano pariter eandem pœnam comminatus fuit: vt ex Epistola paulò ante citata colligitur.

4 Cæterum tres prædicti Patres, sæculo sanctitate & doctrina celeberrimi, alijque plures, qui eos sequebantur, tam Græci, quàm Africani, errorem suum tandem agnoverunt, & abiurarunt, propter reverentiam Apostolicæ Sedis oppositũ definientis. Quod satis indicat S. Augustinus lib. 5. de Baptismo contra Donatistas cap. 25. Nam licet prænotat: *Stephanus etiam abstinendos* (nimirum, excommunicandos) *putaverat, qui de suscipiendis hæreticis* (id est, rebaptizandis) *priscam consuetudinem convellere conarentur*; postea subdit: *VICIT TAMEN PAX CHRISTI IN CORDIBUS EORUM, vt in tali disceptatione nullum inter eos schismatis malum oriretur.* Deinde [illegible] los, Cyprianum in [illegible] Stephano Papa, testante eodem Augustino libro de vnico Baptismate contra Petilianum cap. 14. dicente: *Cum ergo Stephanus non solum non rebaptizaret hæreticos, verum etiam hoc facientes, vel vt fieret decernentes, excommunicandos esse censeret, sicut aliorum Episcoporum, & ipsius Cypriani litteræ ostendunt; TAMEN CYPRIANUS CUM EO IN VNITATE PERMANSIT.* [illegible] *eadem* [illegible] *factum est, vt Cyprianus tandem suam correxerit sententiam,* [illegible] *neque enim omnia* [illegible] *monumenta* [illegible] *omnia, quæ mandata sunt, novimus.* [illegible]

5 Vnde duo colliguntur. Alterum est, quamvis tot Patres Græci, Ægyptij, & Africani, in alijs atque alijs Concilijs, tum Provincialibus, tum Nationalibus, vnanimiter docuissent, Baptismum ab hæreticis collatum esse irritum, & iterari debere; idque cōsentientibus, immo & præeuntibus auctoritate sua tribus sanctissimis & doctissimis Prçsulibus, Dionysio, Firmiliano, & Cypriano; adhuc tamen eos omnes cessisse, & suam opinionem penitus retractasse, in obsequium Romanæ Sedis, definitionisque Pontificiæ, quamvis S. Stephanus Papa ad illam proferendam nullum indixerit Concilium Generale, nec expectaverit consensum Ecclesiæ accedentem; sed potiùs indicto anathemate illum extorserit aut expresserit à tot & talibus Episcopis, dispersis per varias Regiones, & ingentem partem totius Orbis Christiani. Vnde novum robur accipit doctrina à nobis stabilita toto Tractatu I. huius Operis. Alterum est, non fuisse tanti auctoritatem tam multorum & talium Episcoporum, congregatorum in tot Concilijs, vt S. Stephanus non decreverit eos abscindere à corpore Ecclesiæ, anathemate quibusdam inusto, alijs verò saltem intentato. Quod ipsum ferè præstitisse non semel Romanos Pontifices, etiam in Sanctorum album relatos, atque in ijs S Victorem Papam adversus Episcopos Quartadecimanos, iam alibi observatum fuit. Vnde admirationi est, quòd nuper Illustrissimi Galliarum Præsules tam amarè conquesti fuerint ob gladium excommunicationis intentatum ab Innocentio XI. Papa in Archiepiscopos Parisiensem & Tolossanum: cùm talia, & longè maiora iustæ indignationis suæ testimonia sæpissimè præstiterint Romani Pontifices omnibus sæculis, tum erga quarumlibet Regionum, quotquot ferè sub cœlo sunt, Episcopos inobedientes refractariosve; tum etiam ipsius Galliæ. Ἀλλὰ ταῦτα, ὡς ἐν παρέργῳ. iam enim de vtroque satis in superioribus.

6 Quamvis verò S. Firmilianus suum illum errorem veterē, & contrariū auctoritati infallibili Sedis Apostolicę ad dirimēdas fidei controversias planè retractaverit, & detestatus sit; nō defuere postea ex Græcis qui illū suscitarent, tēpore S. Augustini. Cùm enim hæresis Pelagij à S. Innocentio I. Papa damnata fuisset extra omnem Synodum Oecumenicam, Iulianus Episcopus Capuanus, Pelagij partes agens, & nolens acquiescere Pontificiæ definitioni, provocavit ad Episcopos Orientis, sive Græcos, quasi adhuc essent plures Antistites Greci, qui auctoritatem infallibilē nollent agnoscere in Romano Pontifice ad similes controversias dirimendas, nisi convocata Synodo Oecumenica, & Patribus Orientalibus consentientibus circa omne id, quod esset definiendū. S. Augustin. verò videtur diffiteri eo tempore esse aliquos in Græcia imbutos ea præpostera opinione, præsertim lib. 1. cap. 4. contra eundem Iulianum, dum sic eum perstringit: *Non est quod provoces iam ad Orientis Antistites: quia & ipsi Christiani sunt, & vtriusque partis terrarum fides ista vna est, quia & fides ista Christiana est. Et te certè Occidentalis terra generavit: Occidentalis regeneravit Ecclesia.* Adhuc tamen difficile est, non fuisse aliquos saltem eo tempore, qui in Græcia oppositum docerent: tum ob æmulationem plurium Grçcorū in Ecclesiam Romanā, quæ iam pridē excitata fuerat: tum quia errores semel in ea Natione seminati, nunquam nō habuerunt sectatores aliquos, hodieque: tum præterea, quia Iulianus non ita confidenter provocaret ad Episcopos Orientis, nisi certus esset sibi fore patrociniū apud quosdam eorū, ignotos eousque Augustino in Africa commorāti. Vt vt sit, Augustinus cēset, omnes eos qui fide Christiana imbuti erant, sententiam sive definitionē Pontificiam Innocentij Papæ in Oriente excepisse: illius verò certitudinem ad fidem Christianā pertinere. Quo iterum confirmatur doctrina illa ex professo tradita à nobis Tract. I.

7 Verùm licèt adhuc nonnulli in Grçcia eo sæculo ac sequentibus exosum haberent Primatum Romani Pontificis in totam Ecclesiam, ideoque nollent assentiri definitionibus Sedis Apostolicæ; postea eius auctoritas ex communi sensu Græcorum videtur prorsus stabilita fuisse in Synodis Oecumenicis, Sexta sub S. Agathone Papa anno DC.LXXX. Septima sub Adriano I. anno DCC.LXXXVII. & Octava sub Adriano II. anno DCCCLXIX. vt fusè ostendimus suprà Disp. IX. sect. 2. 3. & 5. nec inculcare oportet.

SECTIO SECVNDA.

De alijs Græcis, qui à tempore Octavæ Synodi Generalis fuerunt in eadem opinione, præsertim de Photio schismatico.

8 CIRCA Tempus Octavæ Synodi Generalis Photius ille eviratus, invasor Sedis Constantinopolitanæ, schismaticus, & infensissimus hostis Romanæ Ecclesiæ, cum sequacibus suis, ausus fuit eam criminari multipliciter, & traducere tanquam ipsius Pontifices eousque varias hæ-

re-

ṙeses tradidissent in decretis & definitionibus suis. Ita enim de illo & sequacibus scribit Nicolaus Papa I. Epist.70. quæ est ad Episcopos Galliæ: *Græci odio & inuidia contra nos inflammati, nobis quasi crimina hæreseos impingere moliuntur. Odio quidem, quia Photij promotionem damnauimus, Ignatij deiectionem nullo suscipientes adsensu. Inuidia verò, quia Regem Bulgarorum Michaelem nomine, cum gente sua, fide Christi suscepta, à Sede beati Petri institutores, & doctrinam expetiuisse audiuerunt. Volentes quippe, nimiumque anhelantes eosdē Bulgaros à beati Petri subiectione subducere, suoque imperio sub prætextu Christianæ Religionis callidè subiugare, talia de sancta Romana Ecclesia, non habente maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi prædicant, quatenus illi, vtpote adhuc in fide rudes, hæc audientes nos quasi noxios, & diuersarum hæreseon squalloribus respersos vitent, declinent, atque penitùs deserant.* Nimirum, aiebat ille schismaticus, Ecclesiam Romanam in varios errores lapsam à fide Christi apostatasse: ideoque Primatum illius transmigrasse ad Ecclesiam Constantinopolitanā, quæ erat ordine secunda iuxta Canones Conciliorum Constantinop.& Chalcedonensis. Quin & hæreseon, quas tribuebat Romanæ Ecclesiæ, indiculū misisit ad Regem Bulgarorū, hic verò copiam illius fecit Nicolao Papæ: cuius memoriæ talē & tantam inuidiam conflavit idē Photius,& gregales eius, vt Adrianū II.Papam constanter eius decretis adhærentē, *NICOLAITANVM* appellarent, ac si in ijs sequeretur aliquem Hæresiarcham. Id testatur Guilielmus S. R. E. Bibliothecarius in Vita eiusdē Adriani II.dicens: *Adrianus Nicolai exempla sic solertissimè sequebatur, vt ab illius hostibus, qui eius Acta infringere penitus nitebantur, NICOLAITANVS & scriberetur, & publicè diceretur.*

9 Adrianus tamen non propterea destitit à defensione & obseruatione Canonū & definitionum Nicolai Papæ, sui proximi Decessoris. Quin & plurimum curavit tanti Pontificis famam sartam tectam tueri ab impudentia & maledictis Photianorum: ideoque, inter alia, scripsit ad Episcopos Gallicanos Epist.9. *Apostolicæ recordationis Papā Nicolaū in codicibus, vel dypticis Ecclesiarū vestrarum scribi, & nomen eius inter sacra Missarum solemnia impræterm'ssè recitari faciatis. Nihilominùs tradere dilectioni vestræ curamus, & admonemus, vt cū Græcis Principibus, quàm omnino Clericali fungētibus Ordine, contra personā, vel Acta, seu decreta ipsius agere, vel decernere quidquā tentantibus, tam scripto vel verbo, viriliter obviētis, ac validissimè resistatis. Sciētes prætereà, quia quæcumque hic aduersus eius personam, vel decreta gererentur, me his nunquam præbiturum fore consensum. Quamquam si quilibet Apostolicæ Sedis misericordiā humiliter postulaverint, circa hos, præmissa satisfactione, mitiùs agere nullo modo velimus inflexibiles apparere. Tantum ne huiusmodi homines sic innocentiā suam adserere studeant, vt in accusationē tanti Pontificis quoquo modo prorumpere audeant: Præcipuè cùm illùm, dumadvixit, nemo impetere præsumpserit, vel de iniusto iudicio arguere vel tenuiter fuerit ausus.* Verū vbi humana posuit tātus Pontifex, Photius ille bipedū scelestissimus, nullā non tentavit viam, vt eius famā denigraret, decreta eluderet, ac doctrinā criminaretur, vsq; adeò, vt Nicolai veneratores præcipui, atque in ijs Adrianus II.Papa, successor in cathedra Romanæ Sedis, apud gregales Photianos *NICOLAITÆ* audirent,& veluti rei violatæ fidei Catholicæ, palam traducerentur.

12 Post plura verò alia, quæ nequissimus Photius in Ecclesiam peccavit, præsertim Romanam, eiusque auctoritatem supremam, & ab omni errore immunem, cum commotione & scandalo totius Orientis; taudem decretum fuit in Synodo VIII.Generali vt gradu deijceretur,& in laicorum, vnde intrusus fuerat, ordinem rediret. Quare Actione septima, celebrata quarto Kalendas Novembris, iubente Basilio Augusto, & consentientibus Legatis Romani Pontificis, *introductus est Photius, baculo innixus, & cum eo Gregorius Syracusanus.* Marinus autē, vnus ex Legatis Pontificijs,& Diaconus Romanæ Ecclesiæ, indignatus quòd Photius invasor cum baculo ingrederetur, dixit: *Tollite baculum de manu eius: signū est enim potestatis Pastoralis, quod hic habere nullatenus debet, quia lupus est, & non Pastor.* Quare baculus ipsi abreptus fuit:& Legati Apostolici dedignati eum alloqui, dixerunt ad Bahanem Patricium: *In præcedenti Actione venit ad nos vir iste forēsis & curialis Photius, & admonuimus illū per Apostolicā auctoritatē ad revertendū in Ecclesiā per libelli expositionē, vt recipiamus eum in communionē sæculariū.* Ille verò, vt erat iam obstinatus in odio ac nequitia adversus Romanā Ecclesiam, reposuit Patritio: *Omnes Imperatorem nostrum sanctū custodiant per multos annos.* Gregorius quoq; Syracusanus, suo & reliquorū Photianorū nomine, dixit pariter: *Et nos similiter oramus Imperatori nostro sancto:*

Vicarijs autem (nimirū, Legatis Pontificijs) *rationem non præbemus.* Cumque vrgerentur ab ijsdem Legatis ad pœnitentiam agendam, ausi sunt reponere: *Ipsi pœnitentiam agant, super quibus deliquerunt.* Neque aliud ab ijs extorqueri potuit.

11 Deinde ingressi Episcopi à Photio consecrati, admoniti fuerunt ad exhibendam satisfactionem, quò sic reciperentur in laicam communionem, veluti sæculares; verùm palam restiterunt: præsertim Ioannes Heracleæ Episcopus, Europæ Metropolita dictus, & Euschemus Cęsareensis in Cappadocia Archiepiscopus: qui & ausus fuit dicere: *Ego ijs, quæ per rationem non sunt acta, & qui non sectantur Canones sanctorum Apostolorum, & sanctarum atque Vniuersaliū Synodorū, non tantū si Romanus, vel Hierosolymitanus sit, sed etsi Angelus de cœlo veniat, & non conveniat sano verbo, neque pareo, neque sequor.* Sic ille incusabat Sedes Patriarchales, & in ijs Romanam, sibi ac cæteris Photianis contradicentes: quasi eæ omnes miserè errassent & deliquissent in sacros Apostolorū & Synodorū Generaliū Canones. Eodē sensu pręmisserat in ipsa Synodo Actione 6. Zacharias Archiepiscopus Chalcedonēsis pariter schismaticus: *Et Papæ Nicolai, & cæterorū Patriarcharū Canō Princeps est, & secundùm illū agentes non faciunt id, quod extra docetur. Cùm ergo extra hunc faciunt, siue Nicolaus Papa, siue alius quis, non acquiescimus.* Vel vt alij ex Græco clariùs vertunt: *Canones, supra Patriarchas etiā sunt. Quādo ergo ij in Canones peccāt, eos non sequimur.* Cumq; Bahanes Patricius, Basilij Imperatoris in eadē Synodo Vicarius & Legatus interrogaret, Quisnā posset absolvere Episcopos Photianos damnatos pariter à quinque Patriarchis, responderunt illi: *Canones Apostolici. Sedis autem Apostolicæ Legatos nō admittimus.* Nimirū S. Nicolaus Papa dum viveret, damnaverat Photium, omnesque eius fautores, & Ignatiū virum sanctum ab eo extrusum Constantinopolitanæ Sedi restituerat, consentientibus eius iudicio omnibus Patriarchis, & Ecclesijs ipsorū. Vt autem Photius declinaret aut elevaret vim eius sententiæ in se ac suos latæ, obiecit, Nicolaū violasse sacros Canones, & Romani Pōtificis decreta ijs contraria nullius esse momenti, nec flocci haberi à cæteris Ecclesijs, præsertim à Constantinopolitana. Romanum enim Præsulem non esse dominū, sed executorē sacrorum Canonum; nec posse novos condere, sed solùm servare antiquos, *Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos.* Quare recusata Nicolai, & aliorū Patriarcharū sententia, cum sequacibus suis ad Canones confugit, quasi pro illo starent. Eodem ferè modo se gessit sub idem tempus in Gallia Hincmarus Archiep. Rhemensis cum ipso S. Nicolao Papa, qui rescissis illius sententijs in Rhotaldum Suessionensem Episcopum, & Rhemenses Clericos, per appellationē ad Sedem Apostolicam devolutis, ipsum notaverat, tanquā chamæleontē ob ingeniū versatile, novū Dioscorum, & alterū Pharaonem. Sed & Photiani & Hincmariani genij apparere aliquid hodie in ijs, qui Gallicanæ libertatis immunitatisque partes agunt, & tertio quoque verbo sacrorum auctoritatē Canonum prædicant, vt decretis Innocentij XI. adversentur, aut non obediant; clarius videtur, quàm vt probatione egeat, & suo iam loco reiectum fuit.

12 Sed enim Photio & sequacibus tam audenter appellantibus sacros Canones, quos ne in speciem quidem pro se haberent, indignatus Basilius Augustus, per Bahanem Patricium reposuit: *Dicite, quis Canon vos adiuvet. Et vbi posuerit Dominus Canones; in Ecclesijs suis, an in aliquo alio loco? Et vbi Ecclesiæ sint hodie, & vbi prædicetur Euangelium? Est alius locus, præter quem tenent sanctissimi Vicarij?* Quo etiam ferè modo olim S. Gelasius Papa factioni Acacianæ ad sacros Canones provocanti responderat Epist. 4. *Viderint, si alios habent Canones, quibus ineptias suas exequantur.* Nimirum, veri Canones absdubio erant, quos quinque Patriarchales Sedes probabant, & iuxta quos Nicolaus Papa, atque illius Successor Adrianus II. in Photium & gregales sententiam ferebant. Verùm ij perduelles & schismatici nullum pro se Canonem videntur allegare potuisse: siquidem invitati ad id ab Imperatore, & coram tota Synodo, nullum in medium protulerunt, indicaruntve speciatim: sed potiùs conquesti sunt, promissionem sibi factam, vt liberè loquerentur in Synodo, violatam fuisse per terrorem ab Imperatore incussum. quam tamen criminationem ille mitissimè reiecit, & licentia loquendi allegandique, siquid pro se haberent, denuo indulta, falsam ostendit.

13 Quapropter Patres in ea Synodo congregati, cùm experti essent post plures moras, & inducias, exhortationesque, nec Photium, nec eius sequaces, ad meliorem frugem conversos, quin neque spem aliquam apparere vt ad sanum sensum redirent; communi consilio decreverunt eos penitus ab Ecclesiæ corpore abscindere. Ideoque, Apostolicis Vicarijs iubentibus, Stephanus Ecclesiæ CP. Diaconus ac Notarius legit S. Nicolai Papæ litteras ad eiusdem Constantinopoli-

li-

litanæ Diœceseos Episcopos ; & Clericos datas in eadem causa ; similiterque Adriani II. Papæ Epistolam ad ipsam Synodum, quam S. Ignatius Patriarcha CP. & Legati Orientales varijs acclamationibus celebrarunt: ac tandem ex ambone pronuntiavit Synodalem hunc Anathematismum: *Photio curiali , & invasori , anathema ; Photio sæculari , & forensi, anathema ; Photio tyranno , & neophyto , anathema ; Photio schismatico, & damnato, anathema; Photio mœcho, & Parricidæ anathema; Fabricatori mendaciorum anathema ; Inventori perversorum dogmatum anathema ; Photio novo Maximo Cynico anathema ; novo Dioscoro anathema; novo Iudæ anathema; omnibus sequentibus , & fautoribus eius anathema; Gregorio dudum Episcopo Syracusano anathema; Eulampio deposito, & schismatico anathema.* Mitto plures alias execrationes nominis Photij, quæ in Actis eius Synodi leguntur, & tales sunt, vt illud reddiderint infame , æternoque opprobrio dignum in Ecclesia; quin eruditio & claritas mira ingenij, qua polluit, fuerint satis ad eam notam abstergendam , sed potiùs exaggerandam.

14 Hoc itaque fuit Catholicæ Ecclesiæ in Octava Synodo Generali iudicium de Photio Romanæ & Apostolicæ Sedis impugnatore, & accusatore, quasi illa in suis decretis, & definitionibus sæpè errasset, immo & hæreses tradidisset. Nec tamen ille post tam horribile anathematis fulmen resipuit ; sed durus obstinatusque mansit, pluraque adiecit scelera , quæ apud sacræ Historiæ scriptores, præsertim Baronium , legi possunt: ac tandem post varios casus & vicissitudines rerum pulsus iterum Patriarchatu Constantinopolitano ab Imperatore Leone , & detrusus in Monasterium quoddam loco carceris, tandem vitæ periodum incerto anno & loco clausit, pessima apud Catholicos omnes opinione sui relicta.

SECTIO TERTIA.

Progressio eiusdem opinionis Græcorum negantium auctoritatem infallibilem Romani Pontificis vsque ad tempus S. Anselmi. Vbi de Michale Cerulario Patriarcha CP. schismatico.

15 IN Eodem Photij errore quoad fallibilitatem Romani Pontificis fuerunt alij ex Græcis, criminati definitiones aliquas Sedis Apostolicæ extra Synodũ Oecumenicam latas: præsertim circa processionem Spiritus sancti ex Filio. Neque enim ea veritas in aliquo Concilio Generali stabilita legitur in tota prima chiliade Christiana annorum, vt ostendemus Disp. sequenti. Quare non modò nihil circa id definitum legitur in octo primis Synodis Oecumenicis, sed nec in nono, decimo, aut vndecimo; per spatium duodecim primorum sæculorum epochæ Christianæ. Solùm itaque & summatim ab aliquo ex Romanis Pontificibus definita fuit processio Spiritus sancti ex Filio: & fortasse primò omnium à S. Leone Papa, qui Pontificatum gessit ab anno Christi M.XLIX. vsque ad M.LIV. quo tempore Romana Ecclesia Symbolo Constantinopolitano in Missa cantari solito invenitur iam addidisse particulam *FILIOQVE* , eousque solùm in alijs Latinorum Regionibus , & Ecclesijs introductam.

16 Eam additionem iam antea in alijs Ecclesijs Occidentalibus criminati fuerant multi Græcorum : at verò factam in Ecclesia Romana longè acriùs insectati sunt, vsque adeò, vt circa annum Christi M.L. Michael Cerularius Patriarcha CP. fretus auxilio Imperatoris sui *Pontificem Romanum cum suis excommunicatum esse proclamaret, eo quòd in Symbolo addidissent illud FILIOQVE.* Ita enim de illo testatur S. Leo IX. Papa paulo post prædictum annum scribens ad Constantinum Monomachum Augustum. Quo ingenti & temerario ausu non solùm denotavit Michael, Pontificem Romanum errasse in re summi momenti , vtpote spectante ad ipsum fidei Catholicæ Symbolum, sed etiam Apostolicam Sedem extra Cõcilium Oecumenicum nihil ad eandem fidem spectans ritè definire posse, sive absque periculo erroris.

17 Sed vt appareat quisnam esset Michael prædictus Constantinopolitanæ Sedis Patriarcha , ausus maledicere Romano Pontifici , observandum est , S. Leonem Papam studio pacis ineundę inter Ecclesias Occidentalem Orientalemque misisse Legatos Constantinopolim Humbertum & Fridericum S. R. E. Cardinales, illum Episcopum Silvæ Candidæ , Virum innocentia vitæ ac doctrina clarissimum; hunc Archidiaconum & Cancellarium : iisque tertium addidisse Petrum Archiepiscopum Amalphitanum , datis litteris ad Imperatorem Constantinum , & Michaelem Patriarcham , quibus hortabatur ad pacem inter Latinos & Græcos. Porrò Imperator Legatos Pontificis honorificentissimè excepit: Patriarcha autem vitavit colloquium & præsentiam ipsorum, quin & Ecclesijs ad sacra facienda interdicere ausus fuit. Cumque ab ijs sæpe requisitus & admonitus

nollet resipiscere, & planè convictus esset multorum errorum, tam veterum, quàm recentium simul cum Leone Acridano, & alijs sequacibus, anathemate inustus fuit palam in templo insigni S. Sophiæ coram Clero & populo. Curavit autem Imperator, vt Legati liberi essent ab insidijs, quas ijs paraverant Michael & gregales illius: sicque Romam redierunt.

18 Porrò errores (verba sunt Spon-
„ dani ex Baronio ad annum Christi M.LIV.
„ num 3.) ob quos Patriarcha cum suis dam-
„ natus est, hi recensentur in eadem excom-
„ municationis sententia adversus eos lata:
„ nimirum, quòd sicut Simoniaci, donum
„ Dei venderent: sicut Valesij, hospites suos
„ castrarent, & non solùm ad Clericatum, sed
„ insuper ad Episcopatum promoverent: si-
„ cut Ariani, rebaptizarent in nomine san-
„ ctæ Trinitatis baptizatos, & maximè Lati-
„ nos: sicut Donatistæ, affirmarent, excepta
„ Græcorum Ecclesia, Ecclesiam Christi,
„ & verum sacrificium, atque baptismum ex
„ toto mundo perijsse: sicut Nicolaitæ, car-
„ nales nuptias concederent, & defenderent
„ sacri altari ministris: sicut Severiani, ma-
„ ledictam dicerent legem Moysi: sicut
„ Pneumatomachi, vel Theomachi, negarent
„ Spiritus sancti processionem à Filio: sicut
„ Manichæi, inter alia, quodlibet fermenta-
„ tum faterentur animatum esse: sicut Naza-
„ reni, carnalem Iudæorum munditiam, adeò
„ servarent, vt parvulos morientes ante octa-
„ vum à nativitate diem, baptizari contradi-
„ cerent, & mulieres in menstruo, vel partu
„ periclitantes communicare, vel si Paganæ
„ fuerint, baptizari prohiberent; & capillos
„ capitis, ac barbas nutrientes, eos qui co-
„ mas tonderent, & secundùm institutionem
„ Romanæ Ecclesiæ barbas raderent, in
„ communionem non reciperent. His autem
„ erroribus, & alia plura æquè impia facta ad-
„ iungens Michael inter alia Constantinopo-
„ li Latinorum Ecclesias clauserat, & eos
„ Azymitas vocans, verbis & factis vbique
„ persecutus fuerat; in tantum, vt in filijs suis
„ anathematizasset Sedem Apostolicam, &
„ contra eam se Oecumenicum Patriarcham
„ scriberet. Porrò ipsum post excommuni-
„ cationem non solùm in sua stultitia perse-
„ verasse, sed & conatum esse Petrum Antio-
„ chenum, aliosque Orientales Patriarchas à
„ Communione Romanæ Ecclesiæ divellere,
„ multis in eam mendacijs, calumnijsque in-
„ gestis; testes sunt ipsius litteræ ad eundem
„ Petrum conscriptæ. Hucusque Spondanus.
Sed & Michaelem ipsum anno M.LVII. fuisse auctorem iniquæ rebellionis adversus Imperatorem Michaelem, & anno proximè sequenti intolerabilem redditum Isacio Imperatori, pulsumque propterea in exilium, tandem in eo diem extremum egisse, Curapalates à Baronio allegatus auctor est.

19 Tales itaque vita, doctrina, & exitu fuere Patriarchæ Græci impugnatores Apostolicæ Sedis, veluti erraticæ in suis definitionibus: vt proinde ex qualitate illorum, nequitia, dolis, & erroribus, auctoritas Cathedræ S. Petri firmiùs asseratur. Optima enim absdubio causa fuit Romanæ Ecclesiæ, quandoquidem à Photio & Michaele Cerulario, hominibus refractarijs, superbis, iniquis, & schismaticis, tam dirè exagitata fuit. Nec ij vnquam suum errorē agnovisse, multò autem minùs correxisse inveniuntur, quoad deprehendere potui. Schismaticos & perduelles Romanæ Ecclesiæ, atque ab ea anathemate fulguritos invenio: pœnitentes absolutos nullibi invenio. Longè aliter ij duo Patres Græci, S. Firmilianus Cæsariensis, & S. Dionysius Alexandrinus, cum Cypriano Carthaginensi; nā licèt initio errassent, & hæreticos rebaptizandos statuissent contra decretum S. Stephani Papæ; postea errore cognito & emendato, in pacem cum eo redierunt, ac pro Ecclesia Catholica & auctoritate Sedis Apostolicæ verbo & opere decertarunt. Quare licèt ad tempus obscuritatem aliquam subierint, postea veterem lucem recuperarunt & novis splendoribus effulserunt. Eoque fortasis spectans Facundus Hermianensis lib. 6. inquit, errores, siqui in Patribus Ecclesiæ inveniuntur, *luminarium esse defectus, quæ, licèt nonnunquam splendoris sui detrimenta sustineant; non tamen amittunt luminaria esse quod sunt.* Ideoque S. Augustinus quoties errorem illum ab ijs Patribus aliquando traditum impugnat, neminem eorum carpit, aut inciviliter tractat, sed potiùs honorificè defert: ideoque lib. 6. contra Donatistas c. 2. mitissimè commemorat opinionem illam veterem S. Cypriani, dicens: *Quapropter reddens debitam reverentiam, dignumque honorem, quantum valeo, persoluens pacifico Episcopo, & glorioso Martyri Cypriano; audeo tamen dicere, eum aliter sensisse de schismaticis vel hæreticis baptizandis, quàm postea veritas prodidit.* Nimirum, ne Patres Ecclesiæ sanctitate & doctrina celebres, sicubi humano lapsu errant, traducantur, sed potiùs honorificè tractentur, vrget, vel Philosophorum Gentilium monitum, ac præsertim Platonis: qui, referente Heraclide Pontico, cùm decrevisset excludere Poetas ab ea Republica, quam moliebatur animo, & in ijs Homerum; voluit hunc

non

non ignominiosè aut vi illata extrudi, sed potiùs honorificè deduci extra civitatem, λευκοῖς ἐρίοις ἀνεστεμμένον, καὶ πολυτελεῖ μύρῳ τὴν κεφαλὴν διάβροχον. *vittis prius albis redimitum, & effuso in eius caput vnguento pretiosissimo.*

SECTIO QVARTA.

Anselmum palam stetisse pro auctoritate suprema & infallibili Sedis Apostolicæ, atque obedientia Romanorum Pontificum, aduersus omnes sui temporis hæreticos, & schismaticos, tum Latinos, tum Græcos. Illustria eius testimonia exscribuntur.

20 PERFIDIA Michaelis Cerularij Patriarchæ Constantinop. traducentis Sedem Apostolicam, sive Romanos Pontifices, quasi in suis definitionibus errassent, aut hæreses tradidissent, non potuit satis extirpari, adhuc post obitum ipsius, qui contigit anno M.LVIII. vt paulo antè monuimus. Adhuc enim plures imitatores habuit in Græcia de cætero, atque eo ipso tempore, quo S. Anselmus in Beccensi Monasterio cum ingenti nominis celebritate ob sanctitatem & doctrinam florebat. Nimirũ tempore Alexandri Papæ II. qui vivere desijt 22. Aprilis anno M.LXXIII. iam Anselmus ediderat Monologion, Proslogion, & Meditationes plures. Succedente autem S. Gregorio VII. Papa eodem anno ac die electo, Anselmus multas alias lucubrationes edidit, celebrior quotidie factus. vt propterea idem Summus Pontifex afflictus innumeris calamitatibus, & impetitus multipliciter ab hæreticis, schismaticis, Simoniacis, alijsque pestibus, præsertim duce eorum Henrico IV. aliàs III. cognominato Imperatore, & Guiberto Antipapa, opus habuerit scribendi ad Anselmum, vt Ecclesiæ tantoperè laboranti succurreret. Epistolã subiungo, quę inter cæteras apud S. Anselmum est trigesima prima libri secundi.

GREGORIVS EPISCOPVS, SERVVS SERVORVM DEI, Anselmo Venerabili Abbati Beccensi, salutem & Apostolicam benedictionem.

QVONIAM Fructuum tuorum bonus odor ad nos vsque redoluit, quàm dignas grates Deo referimus, & te in Christi dilectione ex corde amplectimur, credentes pro certo tuorum studiorum exemplis Ecclesiam Dei in meliùs promoveri, & tuis, similiumque tibi precibus, etiam ab instantibus periculis, Christi subveniente misericordia, posse eripi. Nosti, Frater, si iusti apud Deum prævaluit oratio, quid iustorum? Prævalebit equidem, imò impetrabit sine dubio quod petierit. Ipsius etiam Veritatis auctoritate cogimur hoc confiteri: *Pulsate*, inquit, *& aperietur vobis: petite & accipietis.* Pulsate simpliciter, petite simpliciter, hæc etiam quæ sibi placeant. Simplex est ostium, simplex dator vult peti simplicia, & quæ sibi conveniant: hoc modo aperietur, hoc modo accipietis, hoc modo iustorum exaudietur oratio. Vnde volumus tuam, tuorumque Fraternitatem assiduè Deum orare, vt Ecclesiam suam, & nos (qui ei, licèt indigni, præsidemus) AB INSTANTIBVS HAERETICORVM OPPRESSIONIBVS ERIPIAT, & illos, errore dimisso, ad viam veritatis reducat. Querimoniam apud nos fecit quidam peregrinus de quodam converso tuo: *Iustus Dominus iustitiam dilexit, æquitatem vidit vultus eius.* Imitare Dominum tuum, imitare Magistrum, à quo habes doctrinam vitæ. Præcipimus etiam & nos, vt ei iustitiam facias coram Huberto dilecto filio nostro, & (vt intelleximus) amico tuo. Hu-

21 Hucusque S. Gregorius Pontifex ad Anselmum in tot illis calamitatibus & persecutionibus Sedis Apostolicæ. Non enim solùm inter Græcos imperabatur à schismaticis, præsertim negantibus processionem Spiritus sancti ex Filio, iam definitam à S. Leone Papa IX. extra Concilium Oecumenicum:sed etiam,immo multò atrociùs ab Henrico IV. & Guiberto Antipapa, atque innumeris sequacibus vtriusque. Succedente tempore, nondum sedata persecutione Ecclesiæ Romanæ, commota partim à Regibus seu Imperatoribus Germaniæ, partim à Græcis, electus fuit Pontifex Vrbanus II. anno M.LXXXVII. qui per epistolam aliam Capuæ scriptam Kalendis Augusti, amoris plenam, ipsum invitavit vt Romam accederet, & quædam alia in obsequium Sedis Apostolicæ perageret, prout habetur eodem lib. 2. Epist.32.Anselmus verò eidem Pontifici rescripsit illam, quæ est 33. & initio inquit: *Gratias ore & corde Celsitudini Vestræ, quantas possum, ago: quia paVitatē meam dignata est sua benignitatis epistola honorare,& Apostolica benignitate lætificare. PRO VESTRA ET ROMANÆ ECCLESIÆ TRIBVLATIONE, QVÆ NOSTRA ET OMNIVM VERE FIDELIVM EST, NON CESSAMVS ORARE DEVM ASSIDVE.* Cùm verò perduraret schisma inter eundem Vrbanum Pontificem, & memoratum Antipapam Guibertum, Anselmus Romano Præsuli palam adhæsit, idque etiam antequam consentiret electioni suæ in Archiepiscopum Cantuariensem. Quod ipse testatur lib.3.Epist.24.ad Hugonem Archiep. Lugdunensem, illis verbis: *Antequam præberem assensum, palam dixi, me faVere Domino Papæ Vrbano, & Guiberto adVersari.* Deinde circa finem Epistolæ, commemorata indignatione Regis Angliæ, non finentis vt Pallium peteret à Romano Pontifice, nec Romam accederet (alterutro enim intra annum opus erat ad retinendum Archiepiscopatum, quem diu ac multùm invitus admisserat) inquit: *Melius est Vt ego Archiepiscopatum reyciam,quàm Vt Apostolicum* (nimirum, Romanum Pontificem) *abnegem.* Tanta & tam aperta fuit obedientia Anselmi erga Sedem Apostolicam in ijs asperrimis temporibus, & nulla ratione habita indignationis Regiæ.Vide etiam Epist.36. eiusdem libri tertij, in quo clariùs Vvaltero Cardinali & Episcopo Albanensi fidelitatis suæ in Pontificem Romanum rationem reddit. quam & vberiùs prosequitur Epist.37. ad eundem Pontificem Vrbanum II.sed & lib.1. Epist.134.reprehendit Vvaleranum Episcopum quòd sequeretur partes Henrici III quem appellat *successorem Neronis, & Iuliani Apostatæ.*

22 Illustris autem omnino locus est Anselmi pro auctoritate suprema Romani Pontificis in controversijs fidei dirimendis, qui habetur in Epistola nuncupatoria libri de Fide Trinitatis, & Incarnatione Verbi ad Vrbanum II. Papam,vbi orta quæstione quadam in Gallijs ad fidem maximè spectante, ita illum alloquitur: *Quoniam diuina ProVidentia Vestram elegit sanctitatem, cui Vitam & fidem Christianam custodiendā, & Ecclesiam suam regendam committeret, AD NVLLVM ALIVM RECTIVS REFERTVR, SIQVID CONTRA CATHOLICAM FIDEM ORITVR IN ECCLESIA, VT EIVS AVCTORITATE CORRIGATVR: nec Vlli alij tutiùs, si quid contra errorem respondetur, ostenditur, Vt eius prudentia examinetur.* Si autem Romani Pontificis definitiones ex cathedra prolatæ in causis fidei non essent irreformabiles,nisi accedente consensu Concilij Oecumenici, vel Ecclesiæ; iam controvesiæ ortæ circa fidem rectiùs ad aliquem alium examinandæ & dirimendæ referrentur,quàm ad Romanum Pontificem. nimirum, ad Concilium Oecumenicum,vel ad Ecclesiam, prout ab ipso Pontifice distinctam. quæ est propositio contradictoria doctrinæ Anselmi.

23 Idem mentis & voluntatis obsequium erga Sedem Apostolicam profitetur lib. Epistolarum tertio epist. 37. dum ad ipsum Vrbanum II. inter alia, scribit: *Consilio & alloquio Vestro frui desiderabam,Vt me de rebus necessarijs, tam publicis, quàm priuatis, interrogantem, Vestra prudentia doceret, & auctoritas roboraret.* Deinde Epist. 48. scribens ad Paschalem II. Pontificem eius Successorem, ait: *Quanto studio mens mea pro sua possibilitate,Sedis Apostolicæ reVerentiam & obedientiam amplectatur, testantur multæ & graVissimæ tribulationes cordis mei, soli Deo & mihi notæ, quas ab initio Episcopatus mei continuè iam per noVem annos, & in exilio, & in Episcopatu, passus sum, QVIA EIVSDEM SEDIS SVBIECTIONI ET OBEDIENTIÆ INSEPARABILITER ADHÆREO: à qua intentione spero in Deo quia nihil est quod me possit retrahere.* Deinde in fine Epistolæ subdit, se misisse Legatos ad ipsum consulendum, & rogat vt quæsitis respondeat. Præterea Epist.73. ita eundem Paschalē alloquitur:

Non

Non timeo exilium, non paupertatem, non tormenta, non mortem: QVIA AD HAEC OMNIA, DEO CONFORTANTE, PARATVM EST COR MEVM PRO APOSTOLICAE SEDIS OBEDIENTIA, ET MATRIS MEAE ECCLESIAE CHRISTI LIBERTATE. CERTITVDINEM TANTVM QVAERO, VT SCIAM ABSQVE OMNI AMBIGVITATE, QVID AVCTORITATE VESTRA TENERE DEBEAM. Frustra autem tantam certitudinem quæreret speraretque Anselmus à Pontifice Romano, si hic in Responsis suis ex cathedra prolatis errare posset. Insuper eodem lib. 3. Epist. 152. sic loquitur ad ipsum Paschalem II. *QVONIAM FORTITVDO ET DIRECTIO ECCLESIARVM DEI MAXIME, POST DEVM, PENDET EX AVCTORITATE PATERNITATIS VESTRAE; quando ratio exigit, ad eius libenter recurrimus auxilium & consilium.* Si autem definitiones Pontificiæ in controversijs fidei & morum essent fallibiles, aut corrigi possent à Concilio Oecumenico, siue à reliquo Ecclesiæ corpore, iam fortitudo & directio Ecclesiæ non penderet maximè, post Deum, ab auctoritate Pontificis, contra quàm Anselmus testatur. Similiter lib. 4. Epist. 2. ad eundem Paschalem II. *Quoniam de Sedis Apostolicæ auctoritate pendent filiorum Ecclesiæ directiones & consilia: idcirco ad Vestræ Paternitatis recurro præceptum & consilium.* Deinde Epistol. 47. ad eundem: *Propter Vestram, & Antecessorum Vestrorum obedientiam, & libertatem Ecclesiæ, quas abnegare nolo, exul sum ab Episcopatu, & rebus omnibus spoliatus.*

24 Mitto plura alia testimonia, in quibus Anselmus eandem mentis & voluntatis subiectionem profitetur erga Sedem Apostolicam. Mitto deinde celeberrimam ipsius disputationem adversus Græcos schismaticos, negantes suo ipsius tempore Spiritus sancti processionem à Filio, nondum eousque definitam ab aliquo Concilio Generali, sed solùm à Pontificibus Romanis; ac fortasse primùm eo ipso vndecimo sæculo. Nimirum, de hoc, & pluribus eodem spectantibus, disseremus latè in progressu.

SECTIO QVINTA.

Anselmum in dubijs & controversijs ad fidem vel mores spectantibus solitum consulere Sedem Apostolicam, veluti regulam credendi infallibilem. Exhibetur quoddam Rescriptum Paschalis II. Papæ, ad varias illius consultationes.

25 EX dictis sectione præcedenti constat, S. Anselmum in dubijs aut controversijs spectantibus ad fidem vel mores, confugisse ad sedem Apostolicam, veluti Christianæ doctrinæ Oraculum, nulli prorsus errori obnoxium: vt ab ea Responsa acciperet. Qui sanè mos antiquissimus in Ecclesia per omnes temporum ætates solemnis fuit in omnibus Episcopis Catholicis, & nominatim in Gallicanis: vt fusè ostensum fuit Tract. I. Possemus hoc loco exscribere plurimas S. Anselmi Consultationes missas ad Romanos Pontifices, quę habentur in quatuor libris Epistolarum ipsius, & præterea in Historia Novorum, ab Eadmero eius socio scripta, & nuperrimè Parisijs edita. Verùm ijs relictis, placet solùm exscribere Rescriptū quoddam Paschalis II. Papæ ad varias Anselmi cōsultationes, interrogationesque, maximè dignum memoratu. Habetur apud ipsum lib. Epistolarum tertio, epist. 45.

PASCHALIS EPISCOPVS, SERVVS SERVORVM DEI.

VENERABILI FRATRI ET COEPISCOPO ANSELMO, Salutem, et Apostolicam benedictionem.

Anselmo eum consulenti circa plura dubia respondet.

CONSVLTA Illa, quæ per venerabiles nuntios tuos Baldemum & Alexandrum ad Sedem Apostolicam transmisisti, poterat vtique Fraternitas tua, & Fratrum, qui circa ipsam sunt, collatione, & datæ divinitus sapientiæ & intelle-

ctus

ctus consideratione discutere. Cæterum, *sicut in cæteris consueuisti, in hoc quoque communi Catholicorum Matri reuerentia n seruare curasti.* Nos itaque SS. Patrum, qui nos in Sede Apostolica, disponente Domino, præcesserunt, vestigijs inhærentes, hæc consultationi tuæ respondenda deliberavimus.

27 ANSELMVS. Si de manu laici liceat Episcopo, vel Abbati, accipere Ecclesias, quas in suo dominio habent; cùm eas non personæ, sed Episcopatui, vel Abbatiæ donent.

28 PASCHALIS. De manu laici Episcopus iam consecratus suscipere non debet Ecclesias, si in aliena parochia sint; si verò in sua sunt, licenter accipiat: hoc enim non videtur dare, sed reddere; cùm Ecclesiæ omnes per singulas parochias in Episcoporum esse debeant potestate: Abbates verò per Episcoporum manus accipiant.

29 ANSELMVS. De Sacerdotum filijs, vel concubinarum, qui quosdam olim gradus acceperunt, & volunt omnino redire ad immunditias sæculi, nisi ad maiores promoveantur; & si promoveantur, promittunt religiosam vitam, quid agendum?

30 PASCHALIS. De Sacerdotum filijs, vel concubinarum, quam vitam tenendam Prædecessores nostri Sedis Apostolicæ Pontifices instituerunt, nosse te credimus. Nec nos ab illorum volumus aberrare vestigijs. Quod igitur tibi super his in barbaris regionibus sit disponendum, ex ipsius præcepti poteris collatione distinguere.

31 ANSELMVS. Si à Presbyteris fœminas habentibus, liceat pœnitentiam, & Corpus Domini in periculo mortis accipere, cùm nullus continens adest: & si licet, & illi dare nolunt, quia Missæ eorum contemnuntur, quid faciendum?

32 PASCHALIS. In periculo mortis positum melius æstimamus de manu cuiuslibet Clerici Dominicum Corpus accipere; quàm de Corpore sine Viatico, dum religiosus Sacerdos expectatur, exire. Siqui verò Presbyterorum, pro vitę suæ contemptu præterito, in illo extremitatis articulo positis Viaticum denegaverint, tanquam animarum homicidæ districtiùs puniantur.

33 ANSELMVS. Si Rex habet terras Episcopatus, vel Abbatiæ, quas nullo modo reddere vult, & pro eis vult dare aliquam Ecclesiam, quam in sua manu tenet, non minùs vtilem: si liceat eam accipere, ne iudicetur emptio?

34 PASCHALIS. Pro terris Ecclesiarum de manu Regis Ecclesias suscipere minùs licet; ne sacrilegio dari videatur assensus. Divina enim in nullius bonis sunt: & quod Deo semel oblatum est, in alienos vsus non expedit vsurpari. Porrò sub huiusmodi commutationibus sæculari potestati securiùs indulgetur. AN-

35 ANSELMVS. Si nullus Clericus debet fieri homo laici;& aliqua beneficia, aut poſſeſsiones nō Eccleſiaſticas debet tenere de laico; nec laicus vult ei dare, niſi fiat ſuus homo; quid faciet?

36 PASCHALIS. Liberam eſſe Eccleſiam Paulus dicit. Indignum eſt igitur, vt Clericus, qui iam in Dei ſortem eſt aſſumptus, & iam laicorum dignitatē excesſit, pro terrenis lucris, hominium faciat laico; ne forte dum reperitur ſervi ſæcularis obnoxius, vacet, aut gravetur Eccleſia. Scriptum eſt enim: *Nemo militans Deo, implicat ſe negotijs ſæcularibus*, 2. Timoth. 2. v. 4.

37 ANSELMVS. Sæpè neceſſe eſt aliquid de Apoſtolicis, & Canonicis ſtatutis pro compenſationibus relaxare, & maximè in regno, in quo ferè omnia ſic corrupta, & perverſa ſunt, vt vix ibi aliquid omnino ſecundùm ſtatuta Eccleſiæ fieri poſsit: peto vt per licentiam veſtram poſsim quædam, prout mihi diſcretionem Deus dabit, temperare. Quod petij à Domino Papa Vrbano, & ipſe poſuit in mea deliberatione.

38 PASCHALIS. Diſpenſationis modus, ſicut D. Cyrillus in Epiſt. Epheſinæ Synodi loquitur, nulli vnquam ſapientum diſplicuit. Novimus enim SS. Patres noſtros, & ipſos Apoſtolos pro temporum articulis, & qualitatibus perſonarum, diſpenſationibus vſos. Quam obrem nos de religione, & ſapientia tua diu, longeque ſpectata, nihil penitùs ambigentes, tuæ deliberationi committimus; vt iuxta datum tibi divinitùs intellectum, cùm Eccleſiæ, cuius præpoſitus es, tanta neceſsitas expetit, SS. Canonum, Decretorumque difficultatem opportuna, & rationabili valeas providentia temperare.

39 ANSELMVS. Ranulfus, de quo veſtrum olim petij conſilium, à Rege reſtitutus eſt in Epiſcopatum. Si ergo Vobis placuerit, inquirite vitam eius ab Epiſcopis noſtris, qui nunc ad Vos venerunt; ac de eo, Archiepiſcopo eius, & mihi Primati eius conſulite.

40 PASCHALIS. Ranulfi Epiſcopi cauſam, quandoquidem iuxta præceptum noſtrum in Cathedram propriam reſtitutus eſt, indiſcuſſam præterire non patimur. Eius enim facinora graviſsima ad Sedem Apoſtolicam multorum ſunt relatione perlata. Volumus ergo, vt apud præſentiam veſtram in Epiſcoporum Convētu, quæ de eo ad nos ſcripta ſunt, pleniùs pertractetis. Diſcuſsione habita, niſi ſe ſeptima ſui Ordinis manu expurgare potuerit; mox cum litterarum veſtrarum teſtimonio tranſmittatur ad Nos. Si autem de conſcientia ſua trepidans, ad examen noſtrum pervenire noluerit; per experientiam veſtram ab Eccleſia, quam occupat, depellatur; & in ea, iuxta Canonicas ſanctiones, Epiſcopus ſubrogetur.

HACTE-

41. Hactenus ibi. Itaque eodem sæculo quo Græci plures rebellabant in Ecclesiam Romanam, & Pontificias definitiones ex cathedra S. Petri prolatas reijciebant, S. Anselmus ex opposito summam eius auctoritatem ac prorsus infallibilem restabatur, consulens frequenter Romanos Pontifices, eorumque Rescripta excipiens, veluti Oracula divina. Quin & sæviente procella diuturni & cruenti schismatis excitati ab Henrico III. alias IV. Germaniæ Imperatore, & Guiberto Antipapa, contra Vrbanum II. & Paschalem II. Pontifices Romanos ritè electos; non dubitavit horum causam tueri, & auctoritatem summam in Anglia stabilire, cum ingenti periculo capitis sui. Propterea enim persecutionē diram Vvillelmi Angliæ Regis, & iacturam bonorum, & longum exilium, innumeraque alia incommoda passus fuit. Quot etiam & quàm dura. ac terribilia tulerit pro libertate Ecclesiæ tuenda, videbimus in progressu.

DISPVTATIO XLII.

AN PROCESSIO SPIRITVS SANCTI EX Filio fuisset ab Ecclesia definita in aliquo Concilio Generali, aut Provinciali, antequam Anselmus illam tueretur contra Græcos.

EX Disputatione hac & sequenti pleniùs innotescet, quàm strenuè se gesserit S. Anselmus in asserenda auctoritate infallibili Romani Pontificis ad dirimendas quæstiones fidei, etiam extra Concilium Oecumenicum, aut independenter à consensu Ecclesiæ accedente. Præmittendum verò est ex dicendis in progressu, Anselmum in Concilio Barensi apud Provinciā Apuliæ Episcopos Græcos negantes processionem Spiritus sancti ex Filio, eruditissimè refutasse; & contrariam veritatem, tāquam diuina fide certam, asseruisse. Nunc vestigare oportet, An tunc ea veritas iam fuisset definita in aliquo ex octo Concilijs Generalibus, quæ præcesserant. Neque enim plusquam octo celebrata fuerant eousque. nam Concilium Barense Provinciale, aut Nationale, cui interfuit S. Anselmus celebratum fuit anno MXCVIII. Concilium verò Nonum Generale, nimirum, Lateranense I. sub Gelasio II. fuit coactum viginti quatuor post annis, Christi M.CXXII. tredecim post obitum S. Anselmi. Denique vestigabimus, an ea veritas definita fuisset iam in aliquo Concilio Provinciali ante illud Barense, cui S. Doctor interfuit.

SECTIO PRIMA.

Prepositis rationibus dubitandi, excurritur per octo priora Concilia Generalia antiquiora sæculo vndecimo, in quo Anselmus floruit: & ostenditur, in nullo eorum fuisse definitam processionem Spiritus sancti ex Filio. Variæ aliorum opiniones reiectæ, & plura observata ad historiam & chronologiam eorundem Conciliorum spectantia.

2 RATIO Præcipua dubitandi oritur ex varijs Concilijs Generalibus longè antiquioribus sæculo S. Anselmi, sicuti & Synodo Oecumenica Lateranensi sub Innocentio III. in quibus videtur, Ecclesiam definijsse Spiritus sancti processionem ex Filio. Ac primò quidem eruditissimus & gravissimus Loaysa in Notis ad Concilium Tertium Toletanum, verbo *Item fides sancta*; pagina 237. censet, illam fuisse definitam in Secunda Synodo Generali, id est, Constantinopolitana Prima, cētum quinquaginta Patrum, quæ novum quoddammodo Symbolum edidit, supra Nicænum, ad confutandas hæreses Macedonij, Apollinarij, & aliorum hæreticorum, qui infami nomine Pneumatomachī dicti sunt, quod adversus Spiritum sanctum pugnarent. Nititur testimonio S. Hieronymi in Symbolo cap. 9. & Tripartitæ cap. 16.

3 Verum refellitur hæc opinio: quoniam in nullo exēplari Græco aut Latino eius Synodi, sive manuscripto, sive typis edito, inventum est hactenus verbum aliquod circa processionem Spiritus sancti ex Filio. Id certè solùm habent exemplaria omnia vt cùm in Symbolo Nicæno solùm fuisset dictum, καὶ εἰς τὸ πνεῦμα ἅγιον, *Et in Spiritum sanctum*, id est, πιστεύομεν, *Credimus*, postea Patres Constantinopolitani Symbolo suo addiderint,

ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, *Ex Patre procedentem*. Solùm itaque in ea Synodo definita fuit processio Spiritus sancti ex Patre, quæ nondum expressa fuerat in Concilio, & Symbolo Nicæno CCC.XVIII. Patrum, quoniam, vt monet Sanct. Basilius, & alij Patres, ibidem controversia præcipua & pene vnica fuit cum Arianis circa solidam divinitatem Filij, quàvis indirectè & consequenter etiam ad Spiritum sanctum extenderetur. Nec Sanct. Hieronymus favet Loaysæ, cùm id Opusculum non censeatur Sanct. Doctoris fœtus, sed potiùs Pelagij Hæresiarchæ ad Innocentium: vt palam ostendit sapientissimus ac pijssimus Cardinalis Bellarminus aureo libro de Scriptoribus Ecclesiasticis verbo Hieronymus, in crisi Tomi IX. allegato in eum scopum Sancto Augustino libro de Gratia Christi cap. 30. & tribus sequentibus. Denique quidquid dicemus contra aliorum opiniones, fortiùs, & vrgentiùs evertet prædictam Loaysæ coniecturam.

4 Secunda ratio dubitandi esse potest circa Synodum III. Generalem, id est Ephesinam, quæ coacta fuit anno Christi CD.XXX. sub Cælestino Papa, Theodosio Iuniore imperante. Etenim inter eius Acta habetur Epistola Sancti Cyrilli Episcopi cum toto Concilio Alexandrino ad Nestorium, in qua de Spiritu sancto dicitur: πνεῦμά ἐστι, καὶ οὐχ υἱός. ἀλλ' οὐκ ἔστιν οὐκ ἀλλότριον αὐτοῦ· πνεῦμα γὰρ ἀληθείας ὠνόμασται, καὶ ἔστι χριστὸς ἡ ἀλήθεια· καὶ προχεῖται παρ' αὐτοῦ καθάπερ ἀμέλει καὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ πατρός. id est: *Spiritus est, & non Filius: non est tamen ab eo alienus, quandoquidem Spiritus Veritatis nominatur; Christus autem Veritas est: sed & perinde quoque ab illo, atque à Deo Patre procedit.* Ita ad verbum habetur Græcè & Latinè iuxta editionem Parisiensem Severini, Binij anni M. DC. XXXVI. qua vtor, pagina 212. Atqui ea Epistola non solùm habetur inter Acta eius Concilij, sed postea simul cum alijs Synodicis eiusdem Sancti Cyrilli probata fuit triginta annis pòst in Quarta Synodo Generali, id est, Calchedonensi, coacta sub Sancto Leone Papa, & Martiano Augusto, anno CD. LI. Actione quinta in posteriori definitione Fidei, quæ habetur in eadem editione Binij Tomo III. pagina 339. *Præterea.* In Sexta Synodo Generali, id est, Constantinopolit. III. sub Sancto Agathone Papa, & Constantino Pogonato Imperatore, anno DC.LXXX. Actione decima octava, probatæ iterum fuerunt eædem Epistolæ Synodicæ Sancti Cyrilli. Cùm igitur in ea, cuius verba nuper exscripsimus, videatur palam tradere processionem Spiritus sancti ex Filio, quemadmodum & ex Patre; id iam censeri debet tunc fuisse ab Ecclesia definitum. Quare Baronius ad prædictum annnm DC. LXXX. censet à Sancto Agathone Papa fuisse eam controversiam definitam. Alij verò indicant id factum longè antea in Concilio Calchedonensi, quatenus probavit eam Epistolam S. Cyrilli.

5 Verùm hæc opinio doctissimi Cardinalis, & aliorum, difficilis est multiplici ex capite. Primò: quia in verbis allegatæ Epistolæ solùm habetur Græcè de Spiritu sancto relatè ad Filium: καὶ προχεῖται παρ' αὐτοῦ, id est, *Et effunditur ab eo.* Nec refert quòd Blnius, vel quivis alius Interpres in columna opposita verterit: *Et procedit ab eo.* Hoc enim non respondet Græcis exemplaribus, quotquot extant. Neque obstat quòd Peltanus dicatur alium codicem invenisse, in quo Græcè exprimeretur processio Spiritus sancti à Filio, sicut à Patre. In oppositum enim est, maiorem fidem deberi cæteris exemplaribus, quibus tota Ecclesia vtitur, quàm vni soli. Quod ipsum confirmo: quia etiam in Synodo V. Generali Collat. sexta longè post medium pag. 271. editionis Binij, vbi iterum exscribitur eadem Epist. S. Cyrilli, solùm habetur Latinè: *Et effunditur ab eo.* Hæc igitur lectio præferenda est. Porrò Spiritum sanctum à Filio effundi, potest non incommodè vsurpari & solet in sacris litteris de missione ad creaturas: vt vidimus Tomo II. Theologiæ S. Anselmi, Disp. LXXXIX. num. 22. & postea dicemus sect. seq. atque adeò quamvis illa Epist. S. Cyrilli esset probata ab ijs Concilijs, non solùm generatim, sed speciatim quoad omnia & singula in ea contenta; non ideo ἐκπόρευσις, seu processio ad intra Spiritus sancti à Filio deberet certò definita censeri.

6 Secundò displicet: Quia Concilia Generalia non definiunt (certè non solent definire) nisi controversias de quibus in ijs disputatur: vt præmisso accurato examine sacræ Scripturæ, Conciliorum præcedentium, & doctrinæ SS. Patrum, auditis partibus & implorata Spiritus sancti ope, decernatur quod antea sub lite erat. Atqui in nullo ex sex primis Generalibus Concilijs, neque in ipsorum Actis, neque in Historicis eorum temporum, legitur vnquã ea cõtroversia excitata, An Spiritus sanctus procedat ex Filio: multò autem minùs examinatum quid circa illam habeatur ex sacris litteris, aut Concilijs præcedentibus, aut Patribus: nec Baronius, aut alij, vllum ea de re testimonium fidedignum proferunt. Ergo quamvis ea Concilia probaverint generatim Epistolam illam Sancti Cyrilli, & in ea habeatur palã processio Spiritus sancti ex Filio (quæ tamen nõ habetur, vt nuper vidimus) non propterea illa deberet censeri definita.

Ter-

7 Tertiò: Quoniam approbatio Epistolarum S. Cyrilli in ijs Concilijs solùm fuit quoad præcipuam doctrinam in ijs contentam, & ad novem anathematismos postea redactam adversus impijssimum Nestorium, distinguentem in Christo duas personas, alterā divinam, humanam alteram, quamvis mirabiliter vnitas; & asserentem, Virginem Mariam non esse Theotocon, id est, Deiparam, sed Christotocon, id est, Christiparam. Quare in Calchedonensi Synodo lectâ Epistola pacificatoriâ S. Cyrilli ad Ioannem Antiochiæ Patriarcham, duas in eadem Christi persona plenas naturas tradentis, omnes Illyricianæ diœcesęos Episcopi alta voce dixerunt: *Sic credimus, sicut & Cyrillus. Cyrilli æterna memoria.* Tunc verò ne verbum quidem fuit circa processionē Spiritus sancti. Vide Christianum Lupum in Appendice ad eam Synodum pagina 902. Similiter nec in Ephesina Synodo, cui præfuerat idem Cyrillus anno CD.XXX. & in qua tractabantur res Nestorij, subindeque sequacium ipsius, inter quos tunc maximè notabatur Theodoretus, quidquam ea de re disputatum aut definitum legitur. Nec in Anathematismis S. Cyrilli contra ipsum Nestorium aliquid continetur, quod eò spectet, vt in ipsis legere est parte prima eiusdem Concilij cap. 26. & 27. apud Binium pag. 213. & 218. similiterque apud Baronium ad annum CD.XXX. & Lupum in Scholijs ad eā Synodum, vbi & ijs alios Nestorij Anathematismos inanes ac blasphemiæ plenos contraponit. Ergo approbatio Epistolarum Sancti Cyrilli restata postea in Concilio Calchedonensi, & in nonnullis alijs, solùm debet intelligi quoad doctrinam traditam ab ipso contra Nestorium, & in Concilio Ephesino maturè discussam; non verò quoad processionem Spiritus sancti ex Filio, quam Cyrillus in nulla illarum docuit, aut solùm obiter & subobscurè indicavit, quæque in nullo ex ijs Concilijs examinata aut memorata legitur.

8 Quartò: Quia approbatio Operum alicuius ex Patribus, facta ab Ecclesia, etiam intra Concilium Generale, non censetur extendi ad omnia & singula in ijs contenta, tanquam ea habenda sint certa secundùm fidem: vt latè & ex communi Theologorum sensu probavimus Tom I. Disp. II. sect. 5. & seq. docetque ex professo Hispanus Salomon, huius olim Academię Oraculum, & eximium Veteris Collegij D. Bartholomæi decus Alphonsus Tostatus in Defensorio parte secunda cap. 81. & seq. Etenim Gelasius Papa in Concilio I Romano custodienda & recipienda decernit Opuscula omnium ferè Sanctorū Patrum, qui eousque præcesserant, indicatis singulorum nominibus. Similiterque Quinta Synodus Generalis, aliàs II. Constantinopolit. sub Vigilio Papa & Iustiniano Imperatore coacta anno D.LV. Collatione tertia ait: *Super hæc sequimur per omnia sanctos Patres & Doctores Ecclesiæ, Athanasium, Hilarium, Basilium, Gregorium Theologū, Gregorium Nyssenum, Ambrosium, Augustinum, Theophilum, Ioannem Constātinopolitanum, Cyrillum, Leonem, Proculum.* Ecce vbi Synodus ipsa testatur, se Patres prędictos sequi *per omnia.* Quomodo autem per omnia, siquidem ipsi Patres sæpe divisi sunt in opiniones contrarias aut contradictorias, etiam circa sensum litteralem Scripturæ; duo autem contraria aut contradictoria nequeunt esse simul vera, aut digna assensu Catholicæ Ecclesiæ? Quæ est consideratio laudati Abulensis. Huic verò difficultati occurrunt verba immediatè sequentia eiusdem Synodi; *ET SVSCIPIMVS OMNIA, QVÆ DE RECTA FIDE, ET CONDEMNATIONE HÆRETICORVM EXPOSVERVNT.* Itaque per approbationem illam generatim datam, non omnia & singula à SS. Doctoribus tradita probantur, veluti certa secundùm fidem; sed illa duntaxat, quæ constat ab ijs scripta fuisse de recta fide & condemnatione hæreticorum; nimirum, ea in quibus continetur doctrina fidei tradita & ritè definita ab Ecclesia contra hæreticos. Cæterum reliqua, quę aliorsum spectant, & ab Ecclesia nondum controversa aut definita sunt, obtinent aliud genus approbationis longè inferius, & à nobis eo loco latè explicatum. Ergo dato quòd S. Cyrillus in illa Epist. Synodica obiter expressè docuisset, Spiritum sanct. procedere ex Filio, dum tamen constat, eam rem non fuisse in ijs Concilijs examinatam, nec definitam in specie ab Ecclesia; approbatio illius veluti in genere non convincit, vt processio ipsa in ijs definita censeatur.

9 Confirmatur ratio eadem: Quia vt omnes particulæ illius Epistolæ censeantur definitæ tunc ab Ecclesia, debuisset illa probari simili formula, ac Epist. S. Leonis Papæ ad Flavianum Patriarcham Constantinop. de qua inquit Gelasius Papa vbi supra: *Item* (probamus) *Epistolam B. Leonis Papæ ad Flavianum CP. Episcopum destinatam: CVIVS TEXTVM QVISPIAM SI VSQVE AD VNVM IOTA DISPVTAVERIT, ET NON EAM IN OMNIBVS VENERABILITER RECEPERIT, ANATHEMA SIT.* Nec mirum ita decreverit Gelasius, & tantam venerationem eidem Epist. conciliaverit: vtpotè circa quam plura divinitus accidisse memoratur in Prato Spi-

Spirituali cap. 147. & 148. dum S. Leo illam scriberet: ideoque statim à tota Ecclesia summis laudibus excepta fuit, & à Synodo Chalcedonensi probata Actione sexta. Quin & testante id codice pervetusto S. Mariæ ad Martyres apud Baronium anno Christi 449. mos fuit Romanæ Ecclesiæ, aliarumque Occidentalium, eandem legere publicè in Ecclesia mense Decembri ante Dominicam Nativitatem: quoniam in illa continetur & exponitur mirè absolutissima Incarnationis Verbi doctrina. Itaque talis & tantus honos delatus fuit à tota Ecclesia illi Epist. antequàm Gelasius Papa sub formula adeò insolita vsque ad apices illam approbaret. Cùm igitur Epistola illa S. Cyrilli non fuerit à Romano Pontifice, nec ab ijs Concilijs probata sub simili formula, sed generatim solùm; censeri non debet, definitam tunc fuisse processionem Spiritus S. ex Filio, dato quòd in ea obiter & expressè traderetur.

10 Denique quod ait Baronius loco indicato numero 4. id definitum fuisse à sancto Agathone Papa in Concilio sexto Generali, reijcitur. Vel enim ideo esset, quia in ea Synodo Actione decima octava, probatur Epistolæ sancti Cyrilli; & hoc iam relinquimus confutatum: vel quoniam tunc Agatho expressè definierit processionem Spiritus sancti à Filio. Ac hoc nullo firmo testimonio probatur. Quin potiùs in Symbolo prolato ab ea Synodo apud Binium Tomo quinto, pagina 257. solùm exprimitur formula credendi in Spiritum sanctum, *ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, ex Patre procedentem*, & nihil præterea. Non ergo in Synodo Sexta Generali id definitum fuit.

11 Tertia ratio dubitandi esse potest circa Concilium Romanum à Damaso Papa celebratum, in quo probavit Acta Secundæ Synodi Generalis, id est, Constantinopolitanæ Primæ. Nimirum, in illo ipso processionem Spiritus sancti ex Filio definitam volunt ab ipso Damaso, Emmanuel Caleċas libro adversus Græcos, Iosephus Methones, alijque quos allegant Noster Genebrardus libro tertio de Trinitate, & Stanislaus Socolovius in Annotationibus ad caput primum Censuræ Orientalis. Verùm hanc existimationem falsam esse, & omni solido fundamento carere ostendi Disputat. XCII. Tomi II. numero decimo, & sequentibus: constabitque præterea ex dicendis statim: nam quæ supersunt dicenda, vrgentiùs exturbant opiniones præcedentes, quàm sequentes.

12 Ideo alij iudicant, aut suspicantur, id definitum fuisse in Septima Synodo Generali, id est, Nicæna Secunda, coacta anno Christi DCC. LXXXII. sub Adriano I. Papa, imperantibus Constantino, eiusque matre Irene. Nam ibidem Actione septima in Symbolo legitur addita particula *FILIOQVE*, quâ exprimitur processio Spiritus S. ab illo, iuxta illud vetustissimum exemplar quod se vidisse testatus fuit Andræas Theologus Latinæ Ecclesiæ coram Patribus Florentini Concilij.

13 Sed enim id refellitur triplici ex capite. *Primò* enim alia omnia exemplaria Græca sunt in oppositum, & illud nominatim quod ibidem habetur in Symbolo ex editione Binij Tomo V. nuper allegato pag. 812. vbi solùm legitur, *ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον, ex Patre procedentem*; quamvis ipse Binius in colũna opposita Latinè expressferit, *Qui ex Patre Filioque procedit*. Potior verò & amplior fides habenda est, cæteris paribus, lectioni omnium ferè exemplariũ, quàm vnius dũtaxat. Nec facilè fuit Græcis tot exemplaria eius Synodi apud Latinos extantia corrumpere, quidquid conquestus fuerit Iulianus S.R.E. Cardinalis in Concilio ipso Florentino, allegatus à Baronio. *Secundo*: quoniam in Actis eius Synodi nulla legitur orta circa hoc controversia: sed totum pene dissidium fuit circa cultum sacrarum Imaginum. *Tertiò* denique & potissimùm obstat, quòd viginti circiter annis post eam Synodum Leo Papa III. in lamina argentea exaravit Symbolum Constãtinopolitanum sine particula *Filioque*, illamque collocavit Romæ post Altare S. Petri ad perpetuã rei memoriam: vt testatur Magister Sententiarum in 1. dist. 11. cap. 2. Non ergo paucis antè annis in Synodo VII. Generali addita fuerat particula illa Symbolo. Neque enim putari debet Summum Pontificem delevisse quod paulo antè Oecumenica Synodus scripserat, & definierat veluti fide certum.

14 Quapropter non deerunt fortè qui velint eam controversiam fuisse tandem definitam in Synodo VIII. Generali. id est, Constantin. IV. anno Christi DCCCLXIX. sub Adriano II. Papa, imperante Basilio Augusto: quæ coacta fuit occasione schismatis inducti à Photio, qui contra ius & fas, ac non per ostium, sed aliunde, in cathedrã Patriarchalem CP. ascenderat, & totum penè orbem Christianum conturbaverat, pulso ac procul relegato Ignatio, viro optimo, & legitimo Præsule: propterea que in eâdem Synodo can. 4. dicitur contra illum: *Amorem principatus, vtpotè quandam malam radicem exortorũ in Ecclesia scandalorum, radicitus excidẽtes, eum, qui temerè & prævaricatoriè, ac irregulariter, velut quidam*

gravis lupus, in Christi ovile insiliis, Photium, scilicet, qui mille tumultibus & turbationibus orbem terræ replevit, iusto decreto damnamus, &c. Is verò, inter alias calumnias, inde potissimùm Ecclesiam Latinã criminabatur, quòd in ea traderetur Spiritus sancti ex Filio processio. Cùm ergo propter eas calumnias, & alia scelera, damnatus fuerit in ea Synodo, atque anathemate inustus; videtur sinistram eius opinionem de Spiritus sancti processione ex solo Patre, damnatam pariter fuisse.

15 Cæterum nec in ea Synodo invenio quidquam circa hanc controversiam tractatum, vel definitum, inter omnes viginti septem canones illius, iuxta versionem Anastasij Bibliothecarij; nec inter quatuordecim iuxta exemplaria Græca, quorũ summam novissimè præstringit Cabassutius in Notis ad eam Synodum, pag. 532. & seqq. Illorum plerique editi sunt contra prædictum Photium; nec in ijs legitur quidquam tractatũ, disputatum, aut definitum circa processionem Spiritus S. ex Filio, aut circa calumniam illam peculiarẽ Photij contra Latinos ea de re. Mitto Synodum erraticam, seu conciliabulum ab ipso coactum: quòd Schismati Græci, lutum pro auro venditantes, ausi sunt appellare VIII. Synodũ Generalem. Sive enim in illo res hæc tractata fuerit ab ipsis Schismaticis, sive non, nihil refert ad nostram controversiam. Quin etiam adhuc in vera & legitima Synodo Octava, de qua nuper agebamus, nondum fuisse additam Symbolo particulam *Filioque*, constat ex testimonio Andreæ Rhodiorum Episcopi in Concilio Florentino sess. 7. aientis, Patres Occidentales in eadẽ Synodo Octava ad Græcos dixisse: *Nos ita legimus & credimus, vt & vos, absque vlla additione Symbolum S. vt ita se habens sit verè Symbolum veræ fidei: sed & eos qui addunt aut detrahunt aliquid, anathematizamus.* Vnde duo inferuntur, maximè in rem nostram. Alterum, si qua disputatio in eo Concilio habita est, illã non fuisse circa processionem Spiritus sancti, quæ ibidem non legitur tractata; sed eirca additionem particulæ *Filioque* ad Symbolum: de qua latè Disp. sequenti. Alterum est, in nulla ex Synodis Septem Generalibus præcedentibus fuisse ab Ecclesia statutam eam additionem: quidquid Baronius & alij ex supra memoratis voluerint. Nam alioquì, quo ausi Patres Occidentales Octavæ & legitimæ Synodi anathematizassent quoslibet addentes eam particulam?

16 Deinde nulla etiam de hac re disputatio aut definitio legitur in Concilio IX. Generali, aliàs I. Lateranensi sub Calixto II. Papa, imperante Henrico II. anno Christi M.C.XXII. vt patet ex illius Actis, & ex Historicis illius temporis. Lege Cassabutium in Notis ad illud cap. 84. Idem dicendum de Cõcilio X. Generali, aliàs II. Lateranensi sub Innocentio II. & de XI. Generali, aliàs Lateranensi III. sub Alexandro III. In nullo enim eorum invenio quidquam de hac controversia ab Ecclesia Catholica definitum. Vnde demum, & maximè ad nostrum institutum, colligitur, eo tempore quo S. Anselmus disputavit contra Græcos in Concilio Barensi coram Vrbano II. Papa, id est, anno Christi millesimo nonagesimo octavo, processionem Spiritus sancti à Filio, nondum fuisse ab Ecclesia in aliquo Generali Concilio definitam: cùm adhuc in Nono, Decimo, & Vndecimo, quæ duo celebrata sunt pluribus annis post obitum S. Doctoris, nondum definita inveniatur.

SECTIO SECVNDA.

Nonnullæ difficultates in oppositum obiectæ, & solutæ.

17 OBIICIES Contra ea, quæ hactenus diximus. Synodus V. Generalis, id est, Constantinop. II. collat. 6. longè post medium, non solùm approbat Epistolam illam Synodicam S. Cyrilli supra memoratam, in qua docet, Spiritum S. procedere à Filio, sicut à Patre; sed etiam refert illius exemplar. Ergo videtur totam illam probare quoad omnia & singula in ea contenta. Deinde verò Canone XII. anathematizat defendẽtes ea, quæ Theodoretus Cyri Episcopus scripsit contra duodecim Capitula eiusdem Cyrilli, contenta in eâdem Epistola. Inter ea verò, quæ Theodoretus scripsit cõtra Capitula Cyrilli, habetur processio Spiritus S. ex solo Patre. Nimirum, Cyrillus Anathem. nono Spiritum S. dixerat ἴδιον τοῦ υἱοῦ πνεῦμα, id est, *proprium Filij Spiritum.* Theodoretus verò sic in oppositum scripsit: * Proprium Spiritũ Filij, siquidem vt eiusdem naturæ, & à Patre procedentem dixit (Cyrillus) simul & nos cõfitemur, & vt piam vocem amplexamur. Si verò tanquam ex Filio, vel per Filium suam habere essentiam dicit; vt blasphemiam hanc, & sicut impiam abijcimus. * Ergo Synodus illa Generalis anathematizat defendentes processionem Spiritus S. ex solo Patre: atque adeò definit, virtute saltem, aut æquivalenter, processionem illius pariter à Filio. Ita posset quisquam arguere ex Ruiz disput. 67. sect. 4. num. 4.

18 Resp. Epistolam illam S. Cyrilli referri eo loco à V. Synodo Generali, & pro-

probari quidem quoad omnia ea, quæ iuxta illam controversa & definita sunt in Synodo III. Generali, id est, Ephesina, adversus Nestorium: id est, quoad duodecim Capitula eiusdem Cyrilli, quæ singillatim exprimuntur ad finem eiusdem Epistolæ. In his verò ne verbū quidem habetur circa processionem Spiritûs sancti; nec in aliquo eorum Conciliorum vlla de hoc disputatio fuit; quamvis alioqui Nestorius, & cum ipso Theodoretus, errarent negantes, Spiritum sanctum ex Filio procedere. Quare approbatio eiusdem Epistolæ non videtur cadere singillatim, ac per modum Catholicæ definitionis, supra particulam illam, in qua obiter indicat Cyrillus, Spiritum S. etiam ex Filio procedere.

19 Dixi *indicat*, nam, vt suprà monui num. 14. in exemplaribus Græcis eius Epistolæ non dicitur Spiritus sanctus ex Filio *procedere*, sed *effundi*. Immò & loco ipso Quintæ Synodi allegato in obiectione, id est, Collatione sexta longè post medium pag. 271. column. 2. editionis Binij ita habetur Latinè: *Et effunditur ab eo, sicut & ex Deo & Patre.* Verbum autem προχεῖται, sive *effunditur*, potest congruenter accipi de missione ad creaturas: vt ex plurimis locis Scripturæ constat, in quibus dicitur Deus effundere ad homines Spiritum suum. Quare adhuc ex his Epistolæ verbis non evincitur manifestè ἐκπόρευσις, seu processio ad intra Spiritus sancti à Filio, quamtumvis apertè Cyrillus eam tradiderit alijs locis, quod non nego; immo quamvis illa apertè ex varijs testimonijs Scripturæ colligatur.

20 Quin & Collatione eâdem sexta sex columnis ante finem, id est, pag. 276. in Symbolo 40. Patrum, quo eadem V. Synodus exprimit formulam credendi, solum dicitur: *Et in Spiritum S. Dominum, & viuificatorem, EX PATRE PROCEDENTEM.* Si autem in ea Synodo, vel alia ex Generalibus præcedentibus, fuisset definita processio Spiritus sancti ex Filio; profectò id quoque fuisset expressum in eodem Symbolo Fidei. Quæ ratio videtur pariter evincere, in nullo Concilio Generali saltem vsque ad Duodecimum, id est, Lateranense IV. vel Quartū-decimum, id est, Lugdunense II. fuisse id definitum: quoniam in nullo ex ijs adhibita est in Symbolo particula *Filioque*, seu formula processionis ex Filio. Denique multi existimant S. Ioannem Damascenum apertè illam negâsse: cùm tamen ipse scripserit longè post V. immo & VI. Synodum Generalem, cùm palam vtramque alleger. Non ergo tempore illarum fuit definita aut fuerat in Cōcilio aliquo Generali processio Spiritus sancti ex Filio. Alioqui Damascenus in apertam hæresim incidisset, quod de tam sublimi & sancto Doctore dicere aut putare impium est.

21 Non itaque in aliqua ex sex primis Synodis Generalibus definita fuit ab Ecclesiâ processio Spiritus sancti ex Filio. Iam verò quod in obiectione additur ex eodem Cyrillo his verbis Spiritum appellante *proprium Filij*, non satis, aut saltem non omnino evidenter probat, ibidem tradi processionem à Filio, vt patet ex ipsa interpretatione Theodoreti. Quāvis verò damnentur ab Ecclesia quæ hic scripsit contra duodecim Capitula Cyrilli, nihil inde convincitur, cùm in ijs non habeatur verbum vllum de processione. Immò licèt quis contendat, damnari quæ ille scripsit contra Anathematismos Cyrilli, ac proinde verba præiacta, responderi potest, illa damnari propter censuram & impietatem, quā loquitur contra verba illa Cyrilli in ea parte.

22 Iam quod in obiectione additur de anathemate indicto defendentibus doctrinam Theodoreti contra Capitula Cyrilli, pariter intelligitur quoad ea omnia & sola, quæ damnata fuerunt in Synodo Ephesina, & reiecta in ijs Capitulis. Porrò verba ipsa Canonis XII. habentur in Fragmentis V. Synodi pagina 357. apud Binium: Græcè quidem: εἴτις ἀντιποιεῖται τῶν συγγραμμάτων Θεοδωρήτου, &c. Latinè autem: *Si quis defendit conscripta Theodoreti, quæ exposuit pro Nestorio hæretico aduersus rectam fidem, & Ephesinam primam S. Synodum, & S. Cyrillum, & duodecim eius Capitula, in quibus sceleratis conscriptis idem Theodoretus effectualem dicit vnitatem Dei Verbi ad hominem quendam, de quo blasfemans dixit, quòd palpavit Thomas eū, qui resurrexit, & adoravit eum qui resuscitavit, & propter hoc impios vocat Doctores Ecclesiæ, qui vnitatem secundùm subsistentiā Dei Verbi ad carnem confitentur, & super hæc Dei genitricem abnegat sanctam & gloriosam semper Virginem Mariam: Si quis igitur memorata cōscripta Theodoreti defendit, & non anathematizat ea, talis anathema sit. Propter tales enim blasphemias ab Episcopatu deiectus est, & postea in sancto Chalcedonensi Cōcilio compulsus est omnia contraria memoratis suis conscriptis facere, & rectam fidem confiteri.* Hactenus ibi.

23 Ex quibus constat, scripta Theodoreti nominatim iniustâ fuisse à Concilio, quatenus contraria erant rectæ Fidei in Synodo Ephesina traditæ à sancto Cyrillo in duodecim Capitulis, seu Anathematismis adversus Nestorium. Summa verò eiusdē doctrinæ in ipsa Synodo & Anathematismis

traditæ ad hoc reducitur, vt vnica perſona Chriſti, eaque divina afferatur, in duplici natura ſubſiſtens, & proinde Virgo Maria verè Deipara cenſeatur dicaturque: non autem ad hoc, vt Spiritus S. credatur à Filio procedere. De hoc enim ne verbum quidem legitur tractatum, multò autem minùs definitum, vel in Synodo Epheſina, vel in Anathematiſmis. Nō ergo in eo canone damnantur ſcripta Theodoreti quoad hanc poſteriorem partem, ſed quoad illam priorem, de qua fuit tota diſceptatio in Epheſina Synodo, & cuius mentio expreſſa fit in prædicto canone. Præterea, idem Theodoretus licet initio fuiſſet fautor Neſtorij, & propterea peſsimè audiſſet in Eccleſia; poſtea illum ex animo ſententia damnavit, & cum S. Cyrillo in pacem red jt, ab omnique hæreſeos ſuſpicione ſeſe liberavit, & in Concilio Chalcedonenſi cauſam Fidei Catholicæ ſtrenuè egit. Quare ibidem anathema dixit Neſtorio, & propterea Sedi ac Dignitati ſuæ reſtitutus fuit, non ſine elogijs ſui nominis apud Patres. Et tamen non retractavit vnquā opinionem illam ſuam de proceſsione Spiritus S. à ſolo Patre, quam tradiderat palam in ſcriptis ſuis cōtra Anathematiſmos S. Cyrilli. De quo vide ſuprà apud Chriſtianum Lupum in Scholijs ad Canones Quintæ Synodi Generalis, præſertim pag. 785 Tomo I. Non ergo tempore Concilij Epheſini, immo nec Chalcedonenſis, cenſebatur hæretica opinio tradens proceſsionem Spiritus ſancti à ſolo Patre. Alioqui ſicut Theodoretus in Synodo Generali Chalcedonenſi iuſſus fuit abiurare hæreſim Neſtorij, cui antea ſuffragium tulerat; ita etiam compulſus fuiſſet opinionem illam de proceſsione Spiritus ſancti palam corrigere.

24 Inſtabis: quia ſaltem Agatho Papa in Epiſt. 2. quæ etiam eſt Romanæ Synodi (habeturque in VI. Synodo Generali Act. 4.) columna 2. eiuſdem Epiſtolæ inquit de Spiritu ſancto: *Ex Patre Filioque procedit*. Ergo ſaltem tunc fuit ea veritas definita. Reſp. negando aſſumptum: quia in ea Epiſtola, ſaltem prout extat in exemplaribus, quibus omnes vtimur, non ita habetur, prout videre eſt in editione ipſius Sextæ Synodi apud Binium p. 62. vbi exhibetur ab Agathone Symbolum, ſeu formula credendi in Spiritum ſanctum, *ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον*, id eſt, *ex Patre procedentem*. neque quidquam ampliùs. Quod verò Iulianus Cardinalis in ea diſputatione, quam habuit cum Græcis in Concilio Florentino, conqueſtus ſit, locum illum ab his depravatum fuiſſe; non facit certam fidem, ſed rem incertam relinquit. Videturque potiùs ſtandum eſſe exemplaribus, tum Latinis, tum Græcis, eius Epiſtolæ, quæ teruntur omnium manibus, & nihil ampliùs, quàm diximus, vel Græcè, vel Latinè habent.

SECTIO TERTIA.

In quonam ex Concilijs Provincialibus, ſeu Nationalibus, primùm definita fuerit proceſsio Spiritus ſancti ex Filio, ante tempus S. Anſelmi. Vbi plura obſervatu digna.

25 OSTENSO Iam in præcedentibus, nullum Generale Concilium ante Lateranenſe ſub Innocentio III. definiſſe proceſsionem Spiritûs ſancti ex Filio, inquiramus oportet, in quonam Concilio Provinciali primùm ea fuerit definita. Eruditiſsimus Ruiz de Montoya d. 67. de Trinit ſect. 4. n. 4. cenſet illud fuiſſe Alexandrinum, cui præfuit S. Cyrillus: qui ſimul cum Patribus ibidem congregatis ſcripſit Epiſtolam illam ſæpe in ſuperioribus memoratam, & in ea palam profitetur proceſsionem Spiritus ſancti à Patre, ſicut à Filio. Verùm hæc Ruizij coniectura infirma eſt: vt oſtendimus ſuprà num. 14. & 23. cùm iuxta exemplaria Græca, quibus vtimur, quæque omnium manibus teruntur ex editione Binij, non dicatur ibidem Spiritus S. *procedere* ex Filio, ſed *effundi* ab illo, ſicut à Patre. Hoc enim ſignificatur in Græco per verbū illud *προχεῖται*. Effuſionē autem Spiritus S. in ſacris litteris ſæpe accipi de miſsione illius ad creaturas, potiùs quàm de proceſsione ad intra, iā ante monuimus, & cuilibet Theologo cōpertum eſt.

27 Quare aliter dicendum eſt, primum Concilium Provinciale, in quo definita vnquam eſt proceſsio Spiritûs ſancti ex Filio, ſicut ex Patre, fuiſſe Toletanum I. Epiſcoporum XIX. Era 438. temporibus S. Leonis Papæ, imperantibus Arcadio & Honorio, Stilicone Conſule. Ita habetur in editione Loayſæ: verùm Eram credo accipiendam eſſe ibidem pro anno eodem Chriſti 438. quo regebat Eccleſiam Leo, & Arcadius Orienti imperabat, quamvis alioqui in Concilijs ipſis Toletanis ſequentibus Era Cæſaris intelligatur, triginta octo annis anterior. Ibidem ergo in Conſtitutione, ſeu Regula Fidei Catholicæ contra omnes hæreſes (quæ habetur in editione eiuſdem eruditiſsimi Archiepiſcopi Loayſæ pag. 45.) dicitur Spiritus S. *A PATRE FILIOQVE PROCEDENS*. Si autem divinare fas eſt, quam ob cauſam prima omnium ea Toletana Synodus proceſsionem Spiritus S. ex Filio publicè teſtata ſit, & abſque exemplo in alijs Synodis præcedentibus, tum

tum Provincialibus, tum Generalibus; Respondeo id fortè factum fuisse, quoniam SS. Patres Græci ac Latini, tam qui paulo antè præcesserant, quàm Leo Papa, qui tunc Ecclesiam regebat, constáter id ipsum tradiderunt: nominatim vero ipse Leo in Epistola ad Turibium Asturicensem Episcopum cap. 1. ait de Spiritu sancto: *Ex vtroque processit.* De quo plura in Scholijs ad Opusculum Anselmi de Processione infrà, Disp. seq.

28 Id ipsum postea confirmatum fuit in Concilio III. Toletano LXII. Episcoporum, sub Gelasio II. Papa, anno quarto Reccaredi Regis, Era DC.XXVII. præsentibus inter alios Antistites Hispaniæ Galliæque, S. Euphemio Toletano Archiepiscopo, & S. Leandro Hispalensi. Ibidem nanque in Confessione Fidei (quæ habetur apud Loaysam pag 203.) Patres proferunt Symbolum Cõstantinopolitanum CL. Patrum, & testantur se credere in Spiritum sanctum, *EX PATRE FILIOQVE PROCEDENTEM.* Deinde in alia Fidei Confessione ab Episcopis, Præsbyteris, & præcipuis Gothorum edita, inter alia anathemata, hoc indicitur pag. 207. *Quicumque Spiritum sanctum nõ credit, aut non crediderit, à Patre & Filio procedere,* &c. *anathema sit.* Mirabile profectò vtrumque eo tempore, si res non fuerat ab Ecclesia definita. Mirabilius tamen, quòd ipsi Constantinopolitano Symbolo ij sancti Patres addiderint particulam *FILIOQVE*, quod nunquam, nusquam eousque factũ alibi, ostendemus in progressu.

29 Deinde eadẽ doctrina tradita fuit in Concilio Toletano IV. Episcoporũ LXII. Hispaniæ & Galliæ, Era DC.LXXI. regnante Sisenando, circa tẽpora Honorij I. vbi Patres congregati, titulo seu cap. 1. cui epigrapha. *De euidente Catholicæ Fidei veritate*, pag. 331. apud Loaysam aiunt: *Spiritum sanctũ verò, nec creatum, nec genitum, SED PROCEDENTEM EX PATRE ET FILIO pro fitemur.* Similiter in Concilio VI. Episcoporũ XLVIII. regnante in Hispanis Cinthilano, Era DC.LXXVI. tit. 1. inscripto, *De plenitudine Fidei Catholicæ*, Patres se credere profitẽtur in Spiritum sanctum, *DE PATRE FILIOQVE PROCEDENTEM.* Extat apud Loaysam pag. 385. Similiter in Concilio VIII. Episcoporum LII. regnante Recesuinto, Era DC.XCI. circa tempora Martini Papæ, post professionem Fidei à Rege ipso editã & subscriptam, Patres congregati, tit. 1. proferunt Symbolum Constantinopolitanum, atque in eo Spiritum sanctum exprimunt, *EX PATRE ET FILIO PROCEDENTEM*, vt est apud Loaysam pag. 422. Denique in Concilio Toletano XI. Episcoporum XVII. anno quarto Regis Vvambæ, Era DCC. XIII. circa tempora Adeodati Papæ, in ipsa Fidei Professione columna quarta, pag. apud Loaysam 544. dicitur de Spiritu sancto, inter al a*Nec Patris tantùm, nec Filij tantùm, sed simul Patris & Filij Spiritus dicitur. Nec enim de Patre procedit in Filium, vel de Filio procedit ad sanctificandam creaturam: *SED SIMVL AB VTRISQVE PROCESSISSE MONSTRATVR*, quia charitas, siue sanctitas amborum agnoscitur.*

30 Notandum verò est, omnia prędicta Concilia Toletana præcessisse tempore VI. Synodum Generalem. Hæc enim coacta fuit sub S. Agathone Papa, imperante Constantino Pogonato, anno Christi DCLXXX. Ex Concilijs verò Toletanis hactenus memoratis Primum fuit celebratum aliquibus retrò sæculis, & Vndecimum quibusdam antè annis. nimirum, anno Christi DC. LXXV. cui respõdet Era DC.XIII. Ingentis autem gloriæ est Ecclesijs Hispaniæ, ac præsertim Toletanæ reliquarum Primati, quòd in ea primùm definita inueniatur processio Spiritus sancti simul ex Patre & Filio. Constat enim ex dictis sect. 2. & 3. in nulla ex sex primis Synodis Generalibus saltem, fuisse id definitum: immo neque in alijs quinque posterioribus: cum iam ab ipso tempore S. Leonis Papæ, quo coacta est Synodus IV. Generalis, id est, Calchedonensis, id inueniatur definitum à Concilio Toletano I.

31 Dices: Ergo temerè & inconsultò se gesserunt Patres Concilij Toletani, & quorumdam sequentium: siquidem ausi sunt in Professione Fidei exprimere processionem Spiritus sancti ex Filio, quam nondum Ecclesia Catholica definierat in aliquo Concilio Generali, vt suprà diximus. Respond. negando assumptum ex duplici capite. Primò: quoniam processio Spiritus sancti, ex Filio adeò apertè colligitur ex locis Scripturæ, præsertim adiuncta interpretatione omnium Patrum & DD. Ecclesiæ, quotquot ferè vsque ad id tempus scripserant, vt visum fuerit Toletanæ Synodo id esse fide diuina certum. Secundò: quoniam putari debet, id minimè factum sine consensu tacito aut expresso Summorum Pontificum, qui nullum absurdum sequi putarunt ex eo, quòd id pro Regnis & Ecclesijs Hispaniæ decerneretur in Synodo Nationali aut Prouinciali, præsertim contra Arianos tunc potissimùm in Hispania grassantes. Quod tamen tunc fortè non visum est conueniens definire in aliquo Generali Concilio, siue aliàs pro tota Ecclesia. Sic certè in multis Ecclesijs, Academijs, Ciuitatibus-

quę, sanctè proponitur aut curatur professio alicuius doctrinæ nondum ab Ecclesia definitæ: v.g. Conceptionis Deiparæ absque nævo originalis peccati: idque ipso Summo Pontifice sciente, & approbante, nihil tamen è cathedra definiente.

32 Verum quidem est, in alijs quoque Synodis Provincialibus, aut Nationalibus, eandem doctrinam fuisse traditam priusquam ab Ecclesia Catholica in aliquo Concilio Generali, sive Oecumenico definiretur. Cæterùm ex Synodi fuere posteriores Toletanis, & saltem longè post primam num. 27. memoratam. Talis fuit Synodus Herfeldensis allegata à nostro Venerabili Beda lib. 4. Historiæ Anglianæ cap. 17.& coacta anno DC. L. in qua definitum fuit, *Spiritum sanctum à Patre, & Filio* procedere. Nimirum ducentis circiter annis illam pręcessit Conciliũ Toletanum I. Talis etiam Synodus Aquisgrani coacta à Corolo Magno,vt eadem doctrina definiretur circa annum DCCC. VIII. prout refert Ammonius lib.4. de Gestis Francor. c. 95.Sed hęc quatuor circiter sæculis post Primam illam Toletanam celebrata fuit. Posterior adhuc Aquisgranensi fuit Vvormatiensis circa annum DCCC. LVIII. in qua Patres eandem doctrinam profitentur. Quando autẽ primùm Romani Pontifices ex cathedra definierint processionem Spiritus S. ex Filio, & quando Romana Ecclesia cœperit inSymbolo Constantinopolitano addere solemniter particulam *FILIOQVE*; examinabimus in progressu.

SECTIO QVARTA.

Opinionem illam Græcorum fuisse discussam in Concilio Barensi, & erroris convictam ab Anselmo. Eius victoria & triumphus insignis coram Romano Pontifice, & reliquis Patribus congregatis.

33 ITAQVE Post omnes eas Synodos,tum Generales, tum Provinciales, tũ Nationales, fuit congregatum Conciliũ Bari in Apulia ab Vrbano II. Papa anno M. XCVIII. contra Græcos,præsente eodem Sũmo Pontifice, ac B. Anselmo: qui,iubente ipso coràm cum ijs disputavit,ea sapientia,eruditione, & spiritu, vt omnium Patrum adstantum iudicio actum penitus fuerit de opinione, qua ij Spiritum sanctum ex Filio procedere negabant.

34 Quamvis verò in ea Synodo ipse Romanus Pontifex præsens fuerit, illaque ipsius iussu coacta sit, non censetur inter Cõcilia Generalia, aut Oecumenica. Quin nec illius Acta extant authenticè, sed sola Historicorum fide constant, præsertim Eadmeri, convictoris S. Anselmi, & simul scriptoris vitę ipsius, qui adfuit eidem Concilio, & veluti oculatus testis refert quæ ibidem gesta sunt;pręsertim in Historia Novorum nuperrimè à Gabriele Gerberone edita lib. 2. quod opus hucusque ferè ignotum, & recens inventum in Gallijs, vtinã vidisset Baronius Tom. XI. ad annum Christi M.XCVII. sic enim maiorem præstitisset fidem Vvillelmo Malmesburiensi lib. 1. de Gest. Angl. Pontific. cui consentit Oderic Vital. lib.10. Historiæ ad an. 1098. & Vvillelmus Gemmeticensis lib. 6. Historiæ Normannorum,quos novitet secutus fuit Theophilus Raynaudus Tomo XI. in Syntaxi pag. 7. etiam priusquam Historia Novorum prædicta è tineis, & blattis veterum bibliothecarum in lucẽ eruta à Gerberoue fuisset anno MDCLXXV. Cùm verò pauca admodum exemplaria illius ad Hispaniam allata fuerint, placet hoc loco exscribere verba ipsa Eadmeri, individui comitis S. Anselmi, & oculati testis eorum, quæ in ipso Concilio Barensi gerebantur. Sic ergo loquitur ille, citato libro secundo Historiæ Novorum columna 19. pag. 53. editionis Parisiensis.

35 Instante autem termino Concilij, ad Apostolicum reversus est (nimirum, ,, redijt Anselmus ad invisendum Vrbanum ,, II. Papam) & cum eo Barum vsque profe,, ctus. In ipso verò Concilio, dum plurima ,, de fide Catholica Summus Pontifex,facun,, dâ ratione, rationabilique facundiâ disse,, ruisset, mota est quędam quæstio ex parte ,, Græcorum, Evangelicâ auctoritate probare ,, volentium, *Spiritum sanctum processio,, nem non habere, nisi tantùm à Patre;* ,, Huic errori tum multis argumentis, tum ,, plurimis rationibus Papa contraire nitus, ,, inter alia quiddam de Epistola sibi olim ,, ab Anselmo,*de Incarnatione Verbi*,editâ, ,, & directâ, exempli gratia, intulit, quod ,, suæ disputationi non parùm claritatis, ac ,, firmitudinis attulit.

36 Verùm cùm nonnulla obijce,, rentur, & redditæ rationes,quemadmodum ,, instabilibus mos est, disquisitæ enucleatiùs ,, exponi peterentur, imperatum silentium ,, primus ipse Pontifex rupit altâ voce di,, cens: *PATER ET MAGISTER AN,, SELME, ANGLORVM ARCHIE,, PISCOPE, VBI ES?* Sedebat enim idem ,, Pater in ordine cæterorũ inter primos Cõ,, cilij Patres, & ego ad pedes eius. Vbi ergo ,, se requiri audivit,surrexit continuò,& res,, põdit:*DñePater,quid præcipitis?Ecce me*

At

„ *At ille. Quid quæso facis? Cur in aliorum*
„ *silentio degis? Veni, veni, obsecro, ascen-*
„ *densque ad nos, & pugnans pro Matre*
„ *tua & nostra, adiuva nos, cui suam in-*
„ *tegritatem vides Græcos istos conari adi-*
„ *mere; & nos in id ipsum nefas, si facul-*
„ *tas eis tribuitur, præcipitare. Succurre*
„ *igitur quasi verè pro hoc missus à Deo*
„ *huc.*

37 Videres itaque circa solium Pa-
„ pæ quosque perstrepere, sedes mutare, locum
„ sedendi viro parare, & sic demum honorifi-
„ cè levatum ad se prope Papam collocare
„ Concilio stupente ad hæc, & percunctante
„ quis esset, aut vnde. Tum compresso tumul-
„ tu, omnibus in communi viri sanctitatem,
„ atque industriam Papa exposuit; & quia
„ propter iustitiam multas persecutiones pas-
„ sus, atque iniuriâ de sua sit terra expulsus,
„ reverendâ voce innotuit.

38 Cùm igitur ad imperium eius
„ Anselmus præstò esset, motæ quæstioni mox
„ responderet, visum nonnullis est melius fo-
„ re in crastinum rem differri, quo liberiori-
„ bus animis dicenda expeditiùs proponeren-
„ tur. In crastino itaque maturiùs conventu
„ disposito, Anselmus ex condicto debitum
„ solvere postulatus est. Surrexit ergo, & co-
„ ram vniversis in edito stans, sic de negotio,
„ REGENTE COR EIVS ET LINGVAM
„ SPIRITV SANCTO, tractavit, disseruit,
„ absolvit, vt in ipso Conventu nemo existe-
„ ret qui non inde sibi satisfactum cōsentiret.

39 Sed quibus hoc argumentis, qui-
„ bus rationibus, quibusve divinæ Scripturæ
„ auctoritatibus, & exemplis egerit, scribere
„ supersedemus, eo quòd ipsemet Anselmus
„ postmodum inde diligentiùs, atque subti-
„ liùs tractans, egregium Opus scripsit; idque
„ per multa terrarum loca, vbi eiusdem erro-
„ ris fama pervenit, ab amicis suis rogatus di-
„ rexit. Ergo vbi finem dicendi fecit, inten-
„ dens in eum Summus Pontifex, ait: BENE-
„ DICTVM SIT COR, ET SENSVS
„ TVVS; ET OS ET SERMO ORIS TVI
„ SIT BENEDICTVS. Hinc in laude viri
„ demoratum est, & fides eius, atque prudentia
„ divulgata, ac magnificata; necnon eorum
„ perfidia, si qui forent, qui ea quæ de propo-
„ sita quæstione docuit, suscipere, & credere
„ nolent, exprobrata ac perpetuo anathemate
„ percussa, atque prostrata.

40 Hucusque Eadmerus, cui per omnia consonant alij Historici num. 34. laudati. Addit Gervasius Dorovernensis allegatus à Balluzio in Epistolam 81. Servati Lupi, hæc verba de Anselmo: *Hic in Cantuariensi civitate consecratus ab Vrbano II. Papa pallium suscepit, & tantam eius gratiam habuit, vt eum ALTERIVS ORBIS PAPAM vocaret.* Itaque curante & hortante Anselmo coram Vrbano II. error ille Græcorum inustus fuit perpetuo anathemate In eo Concilio Provinciali, seu Nationali, à Romano Pontifice. Cùm verò iam diu apud me receperim, omnia Opuscula Didactica S. Anselmi Commentarijs explanare; nullus locus visus fuit opportunior, quàm præsens, ad ipsam disputationem contra Græcos exhibendam, & Scholijs exornandam. Cumque ille versetur in tuenda veritate processionis Spiritus sancti ex Filio, nondum eousque definita in aliquo Generali Concilio (vti latè ostensum relinquimus) sed solùm à Sede Apostolica; consequens est, vt ne in hac quidem controversia recedamus à scopo Operi præfixo, in quo Cathedræ S. Petri auctoritatem summam & prorsus infallibilem asserere conamur, independenter à Concilio Oecumenico, vel consensu Ecclesiæ accedente.

DISPVTATIO XLIII.

IDEST, VNICA DISSERTATIO S. ANSELMI CONTRA GRÆCOS, DE PROCESSIONE SPIRITVS S. EX PATRE, ET FILIO, NONDVM EOVSQVE DEFINITA IN ALIQVO GENERALI CONCILIO; NVNC COMMENTARIIS ILLVSTRATA.

PROLOGVS S. ANSELMI.

NEGATVR A Græcis quòd Spiritus S. de Filio procedat, sicut nos Latini confitemur. Nec recipiunt Doctores nostros Latinos, quos in hoc sequimur. Qui, quoniam Evangelia nobiscum venerantur, & in alijs de Trino, & Vno Deo credunt hoc ipsum per omnia, quod nos, qui de eadem re certi sumus; spero per auxilium

eiusdem Spiritus S. quia si malunt solidæ veritati acquiescere, quàm pro inani victoria contendere, per hoc quòd absque ambiguitate confitentur, ad hoc, quod non recipiunt, rationabiliter duci possunt. Quamvis igitur multi sint, qui hoc meliùs me possunt efficere; tamen quoniam mihi à pluribus hoc iniungitur, quorum petitioni, tum pro debito veritatis amore, tum pro eorum charitate, & religiosa voluntate, non audeo resistere; invoco eundem Spiritum S. vt ad hoc me dignetur dirigere. Hac itaque spe, pro meæ scientiæ humilitate, scientioribus altiora relinquens, quod postulant aggrediar: & Græcorum fide, atque ijs, quæ credunt indubitanter, & confidenter, pro certissimis argumentis ad probandum, quod non credunt, vtar.

SCHOLIA IN PROLOGVM.

Quinam ex Græcis negaverint processionem Spiritus sancti ex Filio? Porrò omnes ferè Patres Græcos illam tradidisse, similiter & Latinos. Excurritur per varia illorum loca, præsertim Damasceni. Quisnam fuerit primus author contrarij erroris, eiusque progressus vsque ad tempus S. Anselmi. Eius disputatio in Concilio Barensi, & victoria ex Græcis reportata: summus quoque ipsius apud Pontificem, & Romanos honor.

1 NEGATVR A GRAECIS QVOD SPIRITVS SANCTVS A FILIO PROCEDAT, &c. Ex primis hisce verbis S. Anselmi constat, suo ipsius tempore popularem & communem Græcorum opinionem fuisse, quòd Spiritus sanctus non procedat ex Filio: immò & conquestos fuisse quòd Latini symbolo fidei addidissent particulam *Filioque*: vt idem refert posteà cap. 5. Loquitur itaque Anselmus de Græcis sui temporis: non autem de ijs, qui pluribus retrò sæculis præcesserant. Quippe omnes, aut ferè omnes Græci Patres, proindeque & populi ipsorum curæ commissi, processionem Spiritus sancti ex Patre Filioque tradiderant luculentis testimonijs: quorum aliqua seligere & in medium afferre placet: vt Græculi, quotcumque etiam post definitionem Concilij Florentini in hac re desipiunt, nullam sui erroris excusationem possint obtendere.

3 Primum testimonium est S. Cyrilli lib. trigesimo quarto Thesauri in eo capite, cui epigrapham posuit, ὅτι ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, τὸ ἅγιον. id est: *Quod ex substantia Patris & Filij sit Spiritus S.* Sufficiebat autem ea vna inscriptio capitis vt constaret de mente Cyrili apertissimè. Verùm postea in capitis progressu, inter plura alia, ait: *Cùm ergo Spiritus S. in nobis existens conformes nos efficiat Deo, procedat autem ex Patre & Filio; perspicuum est diuinæ ipsum esse substantiæ, substantialiter in ipsa & ex ipsa procedentem: quemadmodum vtique flatus ille, qui ex ore hominis excurrit.* Vbi, vt omnem interpretationem excludat, non solùm ait, Spiritum S. procedere ex Patre & Filio, sed οὐσιωδῶς, *substantialiter.* Quin & postea in alio eiusdem libri capite perspicuè probat Spiritum S. esse Deum, & non creaturã, quia procedit è substantia Filij, idque naturaliter. Ἀνάγκη τὸ πνεῦμα τῆς οὐσίας ὁμολογεῖν τοῦ υἱοῦ, &c. *Necesse est fateri Spiritum è substantia esse Filij. Nam vt ex ipso naturaliter existens, & in creaturam ab ipso missus, renovationem efficit: complementum nempe S. Trinitatis. Quod si ita est, Deus ergo & ex Deo est Spiritus, & non creatura.* Idem docet Dialogo VI. & VII. & X. de Trinitate, & lib. de Recta Fide ad Reginas, qui est inter Acta Concilij Ephesini: ac præterea luculentissimè lib. X. Comment. in Ioannem, præsertim verbis illis à Georgio Pachymere obseruatis lib. VII. Historiæ, τὸ πνεῦμα ἐξ ἀμφοῖν οὐσιωδῶς ὑπάρχειν, *Spiritum ex ambobus essentialiter esse.* Ac denique in Declaratione Anathematismi sui noni, prout habetur iu Actis Concilij Ephesini Tomo, seu Parte V. iuxta versionem Peltani, inquit de Verbo incarnato: *SPIRITVM S. QVI EX IPSO EST, ipsique essentialiter inest, tanquàm proprium peculium possidens, diuinæ potentiæ signa operabatur.* quamvis alij aliter vertant ex Græco, in quo est verbum προχεῖται, vt monuimus Disp. XLII.

Se-

4 Secundò S. Epiphanius apertè eandem doctrinam tradit in Ancorato N. 8. vbi ait, Spiritum S. esse ἐκ πατρὸς, καὶ υἱοῦ, *ex Patre & Filio*. Et N. 67. ac 71. semel & iterum inquit, Spiritum S. esse παρ' ἀμφοτέρων, *ab ambobus*. Præterea Hæresi LXXIV. vbi adversus Pneumatomachos disserit, sæpe eandem doctrinam tradit, præsertim N. 7. vbi ait: *Porro Spiritus S. ex ambobus: Spiritus è Spiritu. Deus enim Spiritus est.* Præmiserat verò Hæresi LXII. adversus Sabellianos: *Non alienus est a Patre & Filio: sed ex eadem substantia, ex eadem diuinitate, EX PATRE ET FILIO, cum Patre & Filio, subsistens semper Spiritus.* Mitto alia eiusdem loca, quæ nullam interpretationem admittunt. Eiusdem omnino sententiæ est Nazianzenus Orat. 49. prope finem: vbi de Christo D. inquit: *Misit nobis Spiritum S. DE PROPRIA SVA, EX VNA EADEMQVE SVBSTANTIA.* Et paucis interiectis: *Ipse Dominus Salua:or noster, DE ME O, inquit, ACCIPIET: ex eo vtique, quod est Filius: qu a & Filius de eo quod Pater est.*

5 Tertiò S. Gregorius Nyssæ Antistes varijs locis doctrinam eandem tradit: præsertim verò in calce lib. I. adversus Eunomium seorsim editi à Iacobo Gretsero: vbi differens de personarum ordine ac distinctione in divinis, solùm agnoscit differentiā personarum propter originem vnius ab alia, veluti à principio aut causa. Verba sunt: *Porrò idem nobis de Spiritu S. dicendum est, cuius in solo ordine differentia constituta est. Nam vt Patri coniunctus est Filius, & cùm ex illo esse habeat, non tamen posterius existit, sic etiam Spiritus S. proximè hæret Filio; qui sola cogitatione, κατὰ τὸν αἰτίας λόγον*, &c. *SECVNDVM RATIONEM CAVSAE, PRIVS CONSIDERATVR PRODVCTIONE SPIRITVS. Nam temporum interualla in illa vita, quæ sæculum omne præcedit, locum non habent: adeò, vt DETRACTA CAVSSAE* (sive principij) *ratione, nulla re sancta Trinitas à se ipsa dissideat.* Vbi plura sunt, in quibus planè docet, probatque Spiritum S. ex Filio procedere. Primò enim ait, Spiritum S. solo ordine differre à reliquis duabus personis: eum verò ordinem non esse alium, quàm originis. Secundò, Spiritum S. copulatum esse cum Filio: quoniam licèt habeat ab illo esse, non tamen posteriùs illo existit; sicuti ob eandem rationem Filius copulatur cum Patre. Tertiò, Filium esse priorem Spiritu S. *secundùm rationem principij aut causæ.* quod esse non posset, ni hic ab eo procederet. Quartò, sublata ratione principij aut causæ, nullum esse locum differentiæ personarum in S. Trinitate. Vnde palam infertur, Spiritum S. procedere à Filio, siquidem ab eo re ipsa differt. Qui locus maximè notandus est, tum ad præsens institutum: tum ad dirimendam illam controversiam Theologorum, in qua quæritur, differretne Spiritus S. à Filio si non procederet ab eo. Gregorius enim ijs verbis sententiam negantem tradit & probat. Legendus præterea Epist. ad Ablabium quæ habetur Tomo II. vbi confirmat, nullam in personis divinis esse aliunde differentiam, quàm quòd altera sit principium, altera ex principio. Cùm igitur personæ Filij & Spiritûs S. differant, necessum est, vt altera sit alterius principium. At Spiritus sanctus non est principium Filij. Ergo restat vt hic sit principium, à quo procedat Spiritus S. Quo argumento vtitur latè Anselmus infrà, & nos cùm ipso latè illud prosecuti fuimus Tomo II. Disp. XCIII. præsertim sect. 3.

6 Quartò Didymus auctor trium illorum insignium librorum de Spiritu S. quos D. Hieronymus Latinos fecit, in secundo eorum suffragatur eidem Catholicæ doctrinæ. Declarans enim verba illa Christi loquentis de Spiritu S. Ioannis 16. *Non enim loquetur à semetipso*, hæc habet: *Hoc est, non sine me, & Patris arbitrio: quia inseparabilis à mea, & Patris est voluntate. Quia non ex se, sed ex Patre, & ex me est. Hoc enim ipsum, quod subsistit, à Patre & me illi est.* Quid clariùs? Quare prætermitto reliqua eiusdem testimonij verba, in quibus fusè eandem doctrinam confirmat.

7 Denique, sufficiat indicare plurimorum aliorum è Græcis Patribus loca, in quibus planè traditur Spiritus S. ex Filio procesisse, quemadmodum & ex Patre. Nimirum, id tradunt Philo Carpathius *in Commentario ad Canticum Canticorum*, Simeon Metaphrastes *in Martyrio S. Dionysij sub initium*, Anastasius Sinaita *lib. 1. de rectis dogmatibus*, Athanasius *lib. de Humana natura suscepta*, & in verbis illis Symboli sui, *Spiritus S. à Patre & Filio, non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens.* Quod testimonium illustre Cræculos in rabiem & furorem impulit: vt Gennadius lib. de Spiritu S. c. 1. refert ac deplorat, scribens circa annum Christi CDXC. Vide quæ diximus Tomo II. Disp. XC. num. 23. circa ea Symboli verba. Id ipsum tradit Chysostomus Tomo. VI. *Homilia quadam de Spiritu S.* cui initium: χθὲς ἡμῖν, ὦ φιλόχριστοι. S. Maximus *in Tractatu de Candelabro Zacha-*

ria

riæ Prophetæ. Mitto denique varia Basilij Magni loca, quæ in Concilio Florẽtino magna contentione inter Latinos & Græcos agitata sunt: aliorumque plurium e Græcis Patribus testimonia adstruentia processionem Spiritûs S. ἐκ τῆς οὐσίας, *ex substantia* Filij: quæ omnia legi possunt apud Bessarionem *lib. de Process. Spiritus S.* Manuelem Calecam *lib. de eadem re pro Latinis contra Græcos,* DemetriumCydonem idem argumentum tractantem: & ex Recentioribus Latinis apud Bellarminum *tomo I. lib. 2. de Christo c. 20. & seqq.* Petavium *lib. VII. de Trinit. cap. 3. & 4.* Lupum *in Synodum VIII. cap. 5.*

8 Itaque Græci illi, quibus S. Anselmus contrarium errorem tribuit, pauci ex antiquis fuerunt. Primus omnium, qui negásse legitur processionem Spiritûs S. ex Filio, existimatur Theodoretus post Nestorium, in Disputatione quadam contra Cyrillum, & nouum illius Anathematismum. Deinde sopita hac controversia, idem error instauratus fuit tempore Iconoclastarum imperante Constantino Copronymo circa annum Christi DCCLXVII. quo tempore, vt inquit Ado in Chronico, *quæstio ventilata est inter Græcos & Romanos de Trinitate: & vtrùm Spiritus S. sicut procedit a Patre, ita etiã procedat a Filio.* Concilium verò ipsum in quo ea controversia exagitata fuit, in villa Gentiliaco prope Lutetiam Parisiorum fuisse coactum, Regino auctor est. Postea anno DCCCIX. alia Synodus Aquisgrani celebrata fuisse dicitur ob eandem controversiam, quam denuò excitavit Ioannes quidam, quem ipse Ado monachum Hierosolymitanum appellat, Pithœus autem suspicatur fuisse Damascenum illum sanctitate & doctrina celebrem, qui communiter existimatur Theodoreto subscripsisse. Vnde & Bessarion Cardinalis Marco Ephesiorum Primati obijcienti Latinis Patribus authoritatem Damasceni, respondit, *Damascenum vt vnum è multis haberi, nec tanti momenti nomen, vt propter illud debeat in Ecclesia aliquid innovari.* Quo ipso, videtur fateri, Damascenum in ea opinione fuisse. Nec dissentiunt plurimi ex Scholasticis, qui post D. Thomam *q. 10. de Potentia ar. 4.* reijciunt Damascenum, quasi sequutus fuerit errorem Theodoreti.

9 Verumtamen quod attinet ad Concilium illud Aquisgranense, censeo nullatenus fuisse congregatum ob præcipuam illam controversiam circa processionem Spiritus S. sed solùm circa additionem illam Symboli, *Filioque*, quæ tunc primùm in quibusdam Regionibus Ecclesiæ Latinæ cœpit cantari solemniter. Id colligo ex Actis Collationis illius: ex quibus apparet, solùm disceptatum fuisse à Patribus de nova illa additione ad Symbolum. Præterea id ipsum conijcere licet ex Adelmo in annalibus testante, Carolum Magnum misisse Romam Legatos Bernhariũ Episcopum Vvormaciensem, & Adalardum Monasterij Corbeiæ Abbatem, ad Pontificem Leonem III. vt controversiam in eo Cõcilio agitatam definiret. Constat verò, Pontificem nihil tunc definisse circa processionem Spiritûs S. an sit ex Patre & Filio simul: sed solùm improbasse additionem illam in Gallijs factam in cantu solemni. Igitur quæstio in Concilio mota non fuit circa processionem, sed circa additionem. Alioqui Legati Caroli Magni non de hac, sed illa, Pontificem consuluissent: neque hic diremisset controversiam Concilij, circa quam interrogabatur. Vnde consequenter infertur, Ioannem illum, siue Damascenus fuerit, siue quispiam alius, non excitasse tunc in Ecclesia errorem Theodoreti circa processionem Spiritus S. sed quæstionem circa additionem illam verborum *ex Filioque*, tunc in Gallijs factam.

10 Quod autem spectat ad sensum Damasceni, imprimis lapsus fuit Pithœus, alioqui eruditissimus, dum existimat, fuisse illum ipsum IoannemMonachum, qui controversiam prædictam excitavit. Damascenus enim plurimis annis ante eam Synodum Aquisgranensem obierat, sexaginta annis saltem, vt ostendimus Tomo II. Disp. XCII. num. 30. Deinde laudandi sunt quoicumque illum piè interpretantur. Inter quos legendus præcipuè Barlaamus Episcopus Gyracensis Epist. 2. ad amicos suos Græcos, vt pacem & vnitatem cum Ecclesia Latina haberent, simulque cum ipsa fateātur Spiritum S. ex Patre & Filio procedere. Ibidem enim ait, ita sensisse Græcos Patres omnes, *præter vnum Ioannem Damascenum, qui videtur contrarium dicere. Quamquam non dicit ipse, quòd Spiritus S. nō est ex Filio, sed QVIA NON DICITVR EX FILIO: Ac si diceret, quòd in diuina Scriptura non videtur verbo dictum, QVIA EX FILIO.* Opera autem Barlaami invenies edita nuper in Biblioth. Magna Anissoniana Tomo XXVI. Sæculo XIV. Porrò verba ipsa Damasceni circa rem hanc habentur *lib. 1. de Fide cap. 11.* vbi ita loquitur: καὶ υἱοῦ δὲ πνεῦμα, οὐχ ὡς ἐξ αὐτοῦ, ἀλλ' ὡς δι' αὐτοῦ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον. μόνος γὰρ αἴτιος ὁ πατήρ. *Sed & Filij Spiritus est; non tanquam ex ipso: SED QVOD PER IPSVM EX PATRE PROCEDAT.*

DAT. Solus enim Pater principium est. Vbi nonnulla observanda sunt. Primum est, Damascenum nullatenus subscripsisse Theodoreto: vtpotè apertè neganti, Spiritum esse ex Patre per Filium: vt patet ex Confutatione Capitulorum S. Cyrilli ab ipso scripta contra Anathematismum nonum. Damascenus autem verbis relatis fatetur Spiritum ex Patre procedere *PER FILIVM.* Dissentit igitur, & contradicit Theodoreto. Secundum est, negari non posse aliquod discrimen inter præpositiones illas Græcorum, *διὰ*, & ἐξ, quarum priorem admittit Damascenus, & posteriorem reijcit. Nimirum, vt exponũt Manuel Calecas, Demetrius, & Bessario Cardinalis, Auctores Græci & doctissimi, explanantes præindicatũ Damasceni locũ, præpositio ἐξ, sive ἐκ, significat *τὴν προκαταρκτικὴν αἰτίαν*, *principalem causam*: nimirum, illam, quæ non accipit ab alia vim producendi, sed illam habet à se ipsa. Hoc autem sensu Spiritus S. non est *ἐκ τοῦ υἱοῦ*, ex *FILIO.* Quippe Filius non habet à se ipso virtutem producendi, sive spirandi: sed solum acceptam à Patre, qui *omnia dedit ei, præter esse Patrem* Vnde in eo sensu, meritò Damascenus negat Spiritum S. esse *ex Filio.* Præpositio autem *Διὰ*, *per*, significat eam causam, seu principium activum, quod in gignendi casu nomen illud, cui attribuitur, exprimit veluti interiectũ inter principalem causam, & illud quod producitur: ac proinde indicat quemdam ordinem. Quo sensu Gregorius Nyssæ Antistes ait, *Filium esse proximè ex primo principio*: Spiritum S. verò *per eum, qui proximè est ex primo*, velutì interiectus aut medius. Dum igitur Damascenus verbis relatis docet, Spiritum S. esse *per Filium*; significat Spiritum sanctum procedere ab eo, veluti à principio interiecto, seu medio; non autem tanquam à principali & primo, aut à se habente vim producendi. Quæ doctrina sanè Catholica est, & in nullo contradicens processioni veræ Spiritus S. ex Patre & Filio. De qua re iterum redibit sermo in cap. nonũ huius Epistolæ. Denique Damascenũ non negasse processionem Spiritus S. ex Filio in sensu quo Ecclesia id tradit, facilè suadetur: quoniam loco allegato Spiritum S. non semel appellat *τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ*, *Spiritum Filij.* Non posset autem verè & propriè dici Spiritus Filij, nisi verè ex Filio procederet: vt observat Synodus Alexandrina in Epistola quadam adversus Theodoretum, & probat Anselmus infrà. Docet itaque Damascenus in ea, Spiritũ S. ex Filio procedere eo sensu, quo Ecclesia id credit & fatetur. Quæ interpretatio longè melior est, quàm si cum Clictoveo dicatur, Damascenum ex ignoratione docuisse oppositum. Contrà enim est, videri incredibile Damascenum ignorasse definitionem eiusdem Synodi Alexandrinæ contra Theodoretum, & illius confirmationem in Synodis Generalibus, Quarta sub S. Leone Magno, & Sexta sub S. Agathone Papa. Cùm verò impium sit credere S. Doctorem de industria & obfirmato animo quidquam docuisse adversus vtramque Synodum; superest demum vt in re tanta earum sensum tradiderit processionem Spiritus S. per Filium. Et hoc quidem dixerim, dato quòd in ea Epistola tradatur palam processio Spiritus S. ex Filio, eaque ab ijs Synodis Generalibus IV. & VI. fuerit confirmata quoad eam partem. Nam absolutè vtrumque id negari potest valde probabiliter, aut etiam certò: vt latè ostendimus Disp. XLII.

11 Quæ doctrina adaptari debet alijs quorumdam Patrum Græcorum locis, sicubi fortè negant, Spiritum S. *esse ex Filio*, & fatentur esse *per Filium.* Dicendum enim est cum Concilio Florentino *Sess. vlt. in litteris Vnionis*, & cum Cardinali Bessarione, illos negâsse Spiritum S. esse *ἐκ τοῦ υἱοῦ*, *ex Filio*, quia putarunt præpositionem ex denotare primum principium, seu habens à se vim producendi aut spirandi. Cũ igitur Filius nõ sit principium primũ eo sensu, sed principiũ de principio, ij Patres Græci, ne viderentur admittere duo principia Spiritus S. aut duas spirationes, dixerunt potiùs Spiritum S. esse *per Filium*, quàm *ex Filio.* Quare ijdẽ Græci in Concilio Florentino ita demum loquũtur: *Nos Græci declaramus illud, quod nos asserimus, Spiritum S. à Patre procedere, non ea mente à nobis proferri, vt Filius excluderetur, à quo non negamus Spiritum S. æternùm processisse, suamque essentiam deriuasse æquè ac à Patre: sed quia suspicabamur Latinos affirmasse Spiritum S. à Patre & Filio promanasse, tanquam à duobus fontibus, & duabus sacrosanctæ Trinitatis spirationibus: ideo ab hoc loquendi modo, & in eo sensu, Spiritum S. à Patre & Filio procedentem dicere cavimus.* Vide infrà *cap. 9. à num.* 153. Vnde & obiter colligitur, quamvis Damascenus vidisset Acta VII. Synodi (quod non satis constat) adhuc potuisse ita loqui absque erroris labe: quoniam in eo Concilio solùm definitum fuit, Spiritum S. esse *διὰ τοῦ υἱοῦ*, *per Filium*: quod Damascenus planè fatetur. Itaque vnus ex Græcis Patribus Theodoretus negavit processionem Spiritus S. ex Filio: propterea que erroris in ea parte notatus fuit. Quare quòd noster Anselmus initio huius Epistolæ ait, *Negatur à Græcis quòd Spiritus*

tus

tus S. à Filio procedat, non de Græcis Patribus accipiendum: sed de Græculis Schismaticis, quorū ingens vbertas fuit à tempore Photij Patriarchæ, Ecclesiæ Romanæ hostis, damnati in VIII. Synodo, & in Romana Synodo degradati. cuius res latè ex Recentioribus refert, post plures alios, Christianus Lupus in Scholijs ad eandem VIII. Synodum.

12 *SICVT NOS LATINI CONFITEMVR*. Nimirum, quemadmodum è Græcis Patres tradiderunt, processionem Spiritus S. ex Patre & Filio, ita etiam omnes Patres Latini. Quod totum ex ipsis Græcis fatetur Barlaamus EpiscopusGyracensis, gravis author, circa annum Christi. M.CCC.III. scribens ad amicos suos in Græcia constitutos, vt vitarent errorem Photij in VII. Synodo damnatum. Sic enim ait Epist. 1. *Spiritum S. ex Patre Filioque tanquam ex Vno principio procedere, videtur Ecclesia Romana tenere ante inchoatum schisma plusquam quingentis annis. Beati enim illi viri, diuinus Augustinus, Ambrosius Mediolanensis, & Hieronymus, qui claruerunt circa tempora Theodosij Magni, ex quo præterierunt vsque nunc plusquam octingenti anni, quos Latinorum Ecclesia Doctores, & regulas, & pietatis duces habuit; ij diuinam aperientes Scripturam, multis locis suorum Operum manifestè notant, quod Spiritus S. ex Patre Filioque, tanquam Vno principio, procedit. At verò Romanus Pontifex B. Gregorius, qui dicitur fuisse sub Iustiniano, ante schisma pluribus quam trecentis annis, superiores suos & ipse sequens, eandem de Spiritu S. tradit sententiam. Quare si rationabile esset propter has causas a Latinis diuidi, oporteret vtique ab initio hoc facere, & neque hæc sapientes putare sanctos, nec communia cum illis Concilia patefacere. Nūc autem post vna cum eis septem celebrata Cōcilia Generalia, & multos prædictam de Spiritu S. sententiam in suis scriptis manifestè prædicantes, sanctos & ipsis Græcis reputatos, propter eadem ipsa post multos annos velle ab eis diuidi, quomodo non caret omni ratione? Quanquam de Spiritu S. si soli illius linguæ Patres hoc traderet, nolle credere nondum tantum esset malum. Nunc autem & linguæ Græcæ Patribus ipsum prædicantibus, scilicet, Magno Basilio, S. Athanasio, S. Cyrillo, S. Gregorio Nysseno, quomodo non absurdum est eos, qui eadem cum illis sapiunt, hæreticos reputare?* Addit idem Author Epist. 2 omnes Græcos Patres ita sensisse, solumque dubitari posse de S. Ioanne Damasceno, quem tamen piè interpretatur pro sententia Catholica, vt suprà vidimus.

13 Vt autem appareat in singulari, quinam ex Latinis Patribus, & quibusnam suorum Operum locis, tradiderint processionem Spiritus S. ex Patre Filioque placuit eos hoc loco indigitare. Refertur à Vasquio in primis Tertullianus *lib. aduersus Praxeam cap.* 4. vbi vtitur particula *per* instar Græcorum suprà indicatorum, qui *διὰ* habent: & *cap.* 8. vbi instar cæterorum Patrum Latinorum vtitur præpositione *a*, quæ Græcis est ἐξ: vt proinde Spiritus S. sit *per* Filium, & *ex* Filio. Sed tamen fallitur Vazquez quoad secundam partem: quoniam Tertullianus eo cap. 8. solùm ait: *Tertius est Spiritus a Deo & Filio.* Vbi non de processione agit, sed de ordine personarum, iuxta quem tertius post Patrem est Spiritus S. Verùm alij perspicuè processionem illius ex *Filio* tradunt: vt Cyprianus *serm. de Aduentu Spiritus S.* Rufinus *in suo Symbolo*, Hilarius *lib.* 1. *de Trinit.* Ambrosius *lib.* 1. *de Spiritu S. cap.* 10. Augustinus *tract. XCIX. in Ioannem & lib.* 4. *de Trinit. ac rursus lib.* 15. *cap.* 17. & 26. & sæpe alibi. Quare dignus reprehensione est Planudes Maximus: qui cùm libros Augustini de Trinitate Græcè reddidisset, in calce illorum argumenta quædam obiecit contra processionem Spiritus S. ex Filio, ab Augustino traditam: Ideoque in ipsum Planudem invehitur Demetrius Cydoniates, & ipse Græcus: tanquàm irrationabile fuerit oppugnare doctrinam eius Authoris, quem Græce vertisset. Censet verò Petavius, & colligit ex m. s. quodam Bibliothecæ Regiæ Parisiensis, Planudem addidisse eam laciniam Operi metu Imperatoris & carceris. Subscribunt doctrinæ Catholicæ Prosper Aquitanus *lib.* 1. *de vita contemplatiua cap.* 15. Fulgentius *lib. de Fide ad Petrum cap.* 2. Severinus Boetius *lib.* 1. *de Trinit. cap.* 12. Gregorius Magnus in Symbolo quod recitatur in eius vita *lib.* 2. *cap.* 2. & *lib.* 2. *Dialogo. cap. extremo*, & *lib.* 1. *Moral. cap.* 18. Homisda Papa *in Epistola ad Iustinum Imperatorem cap.* 2. Idacius *contra Varimadum*, Leo Papa (cuius Opera in IV. Synodo Generali Patres appellant στῆλην ὀρθοδοξίας, *columnam orthodoxæ fidei*, & sequentibus Concilijs efferunt miris laudibus) id ipsum tradit *Epist.* 91. *alias* 93. quæ est ad Turibium: similiterque Gennadius Massiliensis *lib. de Eccles. Dogmatibus cap.* 2. Vigilius Papa *lib.* 1. *contra Eutychem*, Eucherius *lib. Quæstionum q.* 1. Etherius & Beatus *lib.* 1. *contra Elipandum*, Agnellus Ravennas Episcopus *in Epistola ad Armenium*,

nium, Venerabilis Beda *lib. 1. de Elementis Philosophiæ*, Concilium Toletanum I. in Assertione Fidei, illis verbis: *Credimus Spiritum quoque esse Paraclitum, qui nec Pater sit ipse, nec Filius, sed à Patre Filioque procedens.* Prudentius quoque Hymno quinto Cathemerinon de Filio accinit:

Qui noster Dominus, qui tuus Vnicus
Spirat de patrio corde Paraclitum.

Mitto innumeros alios è Recentioribus Patribus Latinis, qui passim eandem Catholicam doctrinam tradunt. Quare Anselmus iure ac meritò adscribit Latinis vnanimem sententiam de processione Spiritus sancti ex Patre & Filio.

14 Itaque ex omnibus Græcis Patribus solus Theodoretus apertè negasse invenitur processionem Spiritus S. ex Filio, & quidem primus omnium, quod sciam. Nec enim assentior quibusdam existimantibus, eam hæresim priùs fuisse à Macedonio traditam, quòd in epistola quadam Iustiniani Episcopi Siciliæ ad Petrum Episcopum Antiochenũ, quæ habetur in V. Synodo Generali, legantur hæc verba: *Macedonius autem spirat à Patre solo Spiritum S.* In oppositum enim est, quòd, iuxta observationem eruditorum Theologorum, verba illa sint vitiata ob iniuriam scriptorum, legendumque sit, non *spirat*, sed *separat*. Macedonius enim, cũ esset Arianus, existimabat Filium & Spiritum S. non esse eiusdem essentiæ cum Patre, sed similis: ideoque Spiritum S. à Patre separabat secundùm essentiam. Idque patet exemplo Eunomij, pariter Ariani, qui proinde Spiritum S. à Patre separabat. Etenim, vt constat ex Basilio Magno lib. secundo adversus ipsum Eunomium prope finem, ipse ita loquebatur: *Si è creaturis subvehatur aliquis ad substantiæ comprehensionem, intelligit Filium Ingeniti* (id est, Patris) *esse facturam; Vnigeniti verò Paraclitum.* Ex quibus constat, Eunomium in eo errore fuisse, vt existimaret, Spiritum S. esse factum à Filio, sed non à Patre. Eam verò hæresim impugnat sic Basilius: *Quo pacto autem dividere Spiritum S. à Filio, non habet manifestum periculum?* Et paucis interiectis: *At hic in destructionem maiestatis Domini nostri Iesu Christi, à Patre quidem Spiritum S. removet.* Cùm igitur Macedonius, pariter ac Eunomius, esset Arianus, putandus est in eodem illius sensu removisse, sive separasse Spiritum S. à Patre: quasi non ab eo, sed dumtaxat à Filio procederet. Eiusmodi autem error longè alius est, & quodammodo oppositus hæresi negan ti m Spiritum S. procedere ex Filio, & asserenti ım à Patre solo ducere originem. Hi enim potiùs videntur separare Spiritum S. à Filio, quàm à Patre.

15 Quidquid verò sit de hoc, & dato quòd in sensu Ariano negata fuerit à Macedonio Spiritus S. processio ex Filio, longè alio sensu illam negavit Theodoretus, ad mentem Nestorianorum, quorum partes sequebatur: vt constat ex impugnatione Anathematismi noni Concilij Alexandrini apud S. Cyrillum *in libro ad Evoptium*. Quin & in Concilio Ephesino c. 37. extat Symbolum quoddã Nestorianorũ (quorum multi Theodoretum sequebantur) in quo definiebatur, Spiritum S. nec esse à Filio, nec per Filium, quẽadmodum Theodoretus ipse docebat. Ideoque S. Thomas *1. p. q. 36. art. 2. ad 3.* dum eius pseudo-symboli mentionem facit, illius erroris originem Nestorianis adscribit. Verùm cùm Theodoretus esset anathemate inustus ab eodem Concilio Ephesino, sicuti & ea, quæ adversus Anathematismos Synodi Alexandrinæ scripserat; paulò post abiuravit hæresim Nestorij, & in Concilio Chalcedonensi ad communionem Ecclesiæ receptus fuit. Neque vnquam postea invenitur suscitasse errorem aliquem ex ijs, quos Nestorius antea disseminaverat. Quin potiùs insigni laude honoratus fuit in eo Concilio, vt refert Facundus Episcopus Hermianensis *lib. 2. cap. 1.* vbi hæc de illo habet: *Theodoretus deliberationi ac defensioni Chalcedonensis Synodi interfuit: atque epistolã Papæ Leonis, Eutychis dementiam confutantem, ibi defendit, & quibusdam minùs intelligentibus rectam esse monstravit.* Ac præterea cap. 4. eiusdem libri: *Theodoretus inter alios Patres adfuit Chalcedonensi Concilio: & beati Leonis epistolam, quam Eutychiani anathematizant, cùm ibi relegeretur, adstantibus Episcopis Illyricianis ac Palæstinis asseruit.* Quare idem S. Leo Papa per Legatos suos reduces instructus solemnes gratias Theodoreto egit, & de glorioso labore gratulatus fuit.

16 Itaque controversia nulla videtur fuisse in Ecclesia circa processionem Spiritûs S. ex Filio à tempore quo reconciliatus fuit Theodoretus in Chalcedonensi Synodo (quæ celebrata fuit anno Christi 451. sub S. Leone Papa, & Marciano Augusto) vsque ad annum 764. in quo, aut circiter, coacta est Synodus illa apud Gentiliacum prope Lutetiam, de qua supra loquebamur. Quippe illud Concilium provinciale videtur congregatum iussu Pipini Galliarum Regis, vt quæstio inter Latinos & Græcos de Trinitate definiretur: quæ sanè non videtur alia esse potuisse, quàm circa processionem Spiritus sancti, vt vidi-

vidimus ex Adone in Chronico: licèt ea ibidem non inveniatur definita. Deinde. Photius Constantinopolitanus, Romanæ Ecclesiæ infensus hostis, errorem illum veterem Theodoreti instauravit, seu ab Orco revocavit, & multis argumentis probare conatus fuit circa annum 864. Ideoque de illo scribit Hugo Etherianus lib. 2. contra Græcos cap. 15. *Hic est qui post Theodoretum in æquorea puteum fodiens arena, non semina, sed venena sepeliendo, duri valde languoris fidei Christianorum causa factus est.* Nimirum, exinde potissimùm Græci adversus Ecclesiam Latinam quasi pro aris & focis certare cœperunt pro Spiritus S. processione ex solo Patre, eamque veluti publicam fidei suę tesseram habere. Qua de re multæ inter eosdem Græcos & Latinos controversiæ, partim obscuræ, partim illustres fuerunt per duo secula, vsque ad tempus Vrbani II. Papæ prudentissimi & pijssimi ex Ordine S. P. Benedicti, cum quo S. Anselmus strictissimam amicitiam habuit.

17 Eius autem tempore, id est, anno Christi 1098. paulo antequam Hierosolyma in Christianorum dominium quasi postliminio redirent, coacta est ab eodem Vrbano Synodus Barensis: in qua *Anselmus Cantuariensis Episcopus* (verba sunt Petavij lib. 7. de Trinit. cap. 1. n. 4.) *vtilem Romanæ Ecclesiæ navavit operam; multumque veræ laudis inde reportavit. Nam cùm Græci pro suo dogmate contra Latinos strenuè decertarent, eosque disputando acriùs vrgerent, productus in publicum Vrbani iussu Pontificis Anselmus, eruditè ac subtiliter de ea quæstione disseruit, & aduersariorum impetum atque audaciam compressit: vt illius vitæ scriptor Edinerus, & Villelmus Malmesburiensis in libro primo de gestis Anglorum Pontificum, referunt. Ac summam postea disputationis illius in librum redegit, qui DE PROCESSIONE SPIRITVS SANCTI CONTRA GRAECOS, inscribitur.* Hucusque Petavius. Porrò verba præcipuè Eadmeri iam in superioribus exscripsimus, lectu sanè dignissima, & narrationem gestorum in eo Concilio, quorum ipse oculatus testis fuit. Legědi quoque ea de re Odericus Vitalis lib. 10. Historiæ ad annum 1098. Vvillelmus Gemeticensis lib. 6. Historiæ Normannorum, & Baronius Tomo XI. ad annum Christi 1097. Subdit autem Eadmerus, Anselmum finito Concilio Barensi eum Pontifice Vrbano II. Romam redijsse, & summo in honore habitum, vt non modò secundus ab ipso Summo Pontifice esset in quibuslibet locis & congressibus publicis, sed etiam ab Anglis Romam adventantibus pedum osculo honoraretur, primùm reluctante, & postea id permittente Anselmo, ob præceptum sibi à Papa impositum, ne talem ac tantam sui venerationem impediret.

18 Hæc igitur fuit occasio vt Anselmus cùm Græcis dissereret de Processione Spiritus S. vt autem illam scripto ederet, vulgaretque, preces amicorum & gravium hominum in causa fuerunt. Quod ille in hoc ipso capite indicat verbis illis: *Quoniam mihi à pluribus iniungitur*, &c. Inter eos verò, qui hortati sunt Anselmum ad hoc Opusculum edendum, videtur vnus ex præcipuis fuisse Hildebertus Cenomanensis Episcopus: siquidem ipse Epist. 21. ita alloquitur eundem Anselmum: *Appulsorum relationibus didici, vos in Concilio Barensi sermonem habuisse de Spiritu sancto: quem calumniosa Græcorum versutia à Filio minimè procedere fabulatur. Quod igitur adversus hanc illorum dementiam in præfato promulgastis Concilio, succincto tractatu deprecor annotari. Et quia ipsi Latinorum Patrum testimonia non suscipiunt, his auctoritatibus flagitatum opus mutuare non tædebit, quas Græca calliditas & suas fateatur & nostras.* Deinde in Epistola sequente gratias agit Anselmo, quod idē Opusculum misisset. Et quidem illud scripsit iuxta preces & modum ab Hildeberto desideratum. Non enim vtitur in hoc tractatu testimonijs Patrum Latinorum, à quibus Græci facilè pro suo fastu & supercilio se expedirent: sed solis Scripturæ testimonijs, & principijs apud eos certis. Quod in toto ferè hoc capite se facturum pollicetur Anselmus: præcipuè dum ait: *PER HOC QVOD ABSQVE AMBIGVITATE CONFITENTVR, AD HOC QVOD NON RECIPIVNT, RATIONABILITER DVCI POSSVNT:*

CA-

CAPVT PRIMVM S. ANSELMI.

PRAEMITTVNTVR EA, IN QVIBVS GRAECI CVM Latinis conveniunt, circa myſterium Sanctiſsimæ Trinitatis, & proceſsionem Spiritus ſancti.

CREDVNT Quidem vnum & ſolum, ac perfectum eſſe Deum: nec vllam eum habere partem, ſed totum eſſe quidquid eſt. Hunc quoque confitentur eſſe Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum: ita vt ſive ſolus dicatur Pater, aut Filius, aut Spiritus ſanctus, ſive duo ſimul Pater, & Filius, aut Pater & Spiritus S. aut Filius, & Spiritus S. ſive tres ſimul Pater, Filius, Spiritus S. idem totus & perfectus deſignetur Deus; quamvis non idem ſignificet nomen Patris, aut Filij quod nomen Dei. *Non enim idem eſt eſſe Deum, quod eſt eſſe Patrem, aut Filium. Nomen autem Spiritus S. ideo quia Spiritus S. alicuius intelligitur ſpiritus, pro relativo nomine ponitur. Nam quamvis Pater ſit ſpiritus, & ſanctus; & Filius ſit ſpiritus, & ſanctus; non eſt tamen Pater alicuius ſpiritus, nec Filius alicuius ſpiritus, ſicut Spiritus S. alicuius eſt ſpiritus.* Eſt enim ſpiritus Dei, & ſpiritus Patris, & Filij. *Quamvis enim Græci negent de Filio illum procedere; non tamen negant eum eſſe ſpiritum Filij. Credunt quoque, & confitentur*, Deum de Deo eſſe naſcendo, & Deum eſſe de Deo procedendo: quia Filius Deus eſt de Patre Deo, naſcendo: & Spiritus S. Deus eſt de Patre Deo, procedendo. Nec putant alium eſſe Deum, qui naſcitur, quàm de quo naſcitur; & qui procedit, quàm de quo procedit: quamvis ſecundùm nominis ſignificantiam, quia eſt de quo aliquis naſcitur, & eſt qui de aliquo naſcitur, & eſt qui de aliquo procedit, pluralitatem admittat: ſecundùm quam plures, & alij ſunt abinvicem Pater, & Filius; & Spiritus S. Nam cùm dicitur Deus eſſe Pater, ſignificatur eſſe, de quo aliquis naſcitur: & cùm nominatur Filius, intelligitur eſſe, qui de aliquo naſcitur: & quando Spiritus S. nominatur, quia non abſolutè ſpiritum, ſed ſpiritum Dei intelligimus, monſtratur eſſe, qui de aliquo procedit. Sed cùm dicitur, quia Filius eſt de Patre, & Spiritus S. eſt de Patre, intelligitur, quia hoc, quòd eſt Filius, aut Spiritus S. habent de Patre. Sed alio modo intelligitur Filius eſſe de Patre, & aliter Spiritus S. Filius enim eſt de Patre ſuo, id eſt, de Deo, qui eſt Pater eius. Spiritus S. verò non eſt de Deo Patre ſuo: ſed tantùm de Deo, qui eſt Pater. Ergo Filius ſecundùm quòd eſt de Deo dicitur Filius eius, & ille de quo eſt, Pater eius: Spiritus S. autem, non ſecundùm quòd eſt de Deo Filius eius: neque ille de quo eſt Pater eius. Certum eſt etiam, quia Deus non eſt Pater, aut Filius, aut

Spi-

Spiritus S. alicuius; nisi Dei; neque vlla res est Deus, nisi idem Pater, & Filius, & Spiritus S. Et sicut vnus Deus est, sic vnus tantùm Pater, vnus Filius, vnus Spiritus S. est. Vnde fit, vt non sit in illa Trinitate Pater, nisi eiusdem Filij; neque Filius, nisi eiusdem Patris, neque Spiritus S. alicuius spiritus, nisi eiusdem Patris, & Filij. *Hac itaque sola causa pluralitatis est in Deo*, vt Pater, & Filius, & Spiritus S. dici non possint de invicem: sed alij sint abinvicem; quia prædictis duobus modis est Deus de Deo, quod totum potest dici relatio. *Nam quoniam Filius existit de Deo nascendo*, & Spiritus S. procedendo, ipsa diversitate nativitatis, & processionis referuntur adinvicem: vt diversi, & alij abinvicem. *Et quando substantia habet esse de substantia*, duæ fiunt ibi relationes insociabiles, si secundùm illas nomina ponantur substantiæ. Cùm enim homo est gignendo, de homine, dicitur homo, de quo est homo, Pater; & homo, qui est de homine, Filius. Impossibile igitur est Patrem esse illum Filium, cuius Pater est: & Filium esse illum Patrem, cuius Filius est: quamvis patrem esse filium, & filium esse patrem nihil prohibeat, cùm vnus homo pater est, & filius: quoniam ad alium est pater, ad alium filius. Nempe cùm Isaac sit pater Iacob, & filius Abrahæ, pater est filius, & filius pater sine repugnantia: quoniam ad alium pater dicitur, quàm ad suum patrem; & filius ad alium, quàm ad suum filium. Patrem autem esse in eodem Isaac illum filium, cuius pater est, aut filium esse illum patrem, cuius est filius, non est possibile. Ita ergo in Deo, cùm Deus sit Pater, & Filius, & Spiritus S. nec sit Pater, nisi eiusdem Filij; neque Filius, nisi eiusdem Patris; neque Spiritus alicuius, nisi eiusdem Patris, & Filij: Pater non est Filius, aut Spiritus S. Filius non est Pater, aut Spiritus S. neque Spiritus S. est Pater. Quippe quoniam Filius est de Patre, & Spiritus S. est de Patre, neque ille de quo est aliquis, potest esse ille, qui de se est; neque ille qui de aliquo est, valet esse is, de quo est, sicut iam dictum est; idcircò neque Pater est Filius, aut Spiritus S. nec Filius sive Spiritus S. est Pater. *Filius autem*, (vt interim aliam causam dicam quoniam nondum constat, quòd Spiritus S. de illo sit, & procedat) ideo non est Spiritus S. nec Spiritus S. est Filius, quia Filius nascendo habet esse de Patre; Spiritus S. verò, non nascendo, sed procedendo; *neque Filius potest esse suus spiritus*, nec Spiritus S. valet esse ille, cuius spiritus est.

SCHOLIA IN CAPVT I.

Deum vnum in essentia, & Trinum in personis esse: ex quibus tertia, id est, Spiritus sanctus, dicatur & sit Spiritus Patris, & Filij, etiam iuxta Græcos. Porro personarum diuinarum distinctionem non aliunde provenire, quàm ex proprietatibus relatiuis, iuxta quas vna oritur ab alia, & vicissim ad eam refertur.

20 PRÆMITTIT Anselmus in hoc capite doctrinam Catholicam, & plura dogmata, circa mysterium SS. Trinitatis, & processionem Spiritus S. in quibus Græci vnanimiter Latinis cōsentiunt: vt exinde progressu Operis probet Spiritum sanctum ex Patre Filioque procedere.

21 *CREDVNT QVIDEM VNVM ET SOLVM*; &c. Nimirum, ea est tessera propria fidei Catholicæ, fateri Deum vnum, solum, ac perfectum, in Trinitate personarum, & vnitate essentiæ, siue substantiæ. De quo iam egit Anselmus in Monologio, ac Proslogio, & nos ibidem in Scholijs plura obseruavimus, quæ non vacat nec opus est repetere.

22 *NON ENIM IDEM EST ESSE DEVM, QVOD EST ESSE PATREM, AVT FILIVM.* Nimirum, vt paulò antè præmiserat, & postea subiungit, licèt Pater, Filius, & Spiritus S. tum simul, tum singuli, sint vnus solus & perfectus Deus; non tamen idem est esse Deum, ac esse Patrem, aut Filium: quoniàm Deus, & Deitas est ratio absoluta: esse verò Patrem aut Filium, est ratio relativa, siue *πρὸς ἕτερον, ad alterū*. Nec exinde inferas essentiam à relationibus differre, aut distinctione formali *ex natura rei*, aut modali, vt intulerunt Scotus & Durandus *ex hoc* testimonio Anselmi. Solùm enim ponit sanctus Doctor distinctionem virtualem, aut eminentialem inter essentiam & relationes, de quo latè egimus Tomo I. Disp. XXV. sect. 3. & sequentibus contra eosdem Auctores.

23 *NOMEN AVTEM SPIRITVS S.* &c. Quoniam spiritus, alicuius spiritus est, nomen *SPIRITVS SANCTI* est πρὸς ἕτερον, seu relativum. Nimirum vox ipsa πνεύματος est omnino σχετικὸν, & eadē ferè ac πνοή, quæ ordinem denotat seu habitudinem ad πνέοντα, id est, *spirantem*: sicut πρόβλημα refertur ad προβολέα, & similiter γέννημα ad γεννῶντα. Ideoque S. Thomas 1. part. quæstion. 26. art. 1. ait: *Nomen spiritus in rebus corporeis impulsionem quandam & motionem significare videtur. Est autem proprium amoris quòd moveat, & impellat voluntatem amantis in amatum.* Patet verò, motionem impulsionemque esse ad aliquid aliud.

23 *NAM QVAMVIS PATER SIT SPIRITVS*, &c. Verè quidem Pater est spiritus, & sanctus: Filius quoque spiritus, & sanctus: cæterum vtraque ea appellatio communis est, & absoluta, conueniensque vnicuique eorum prout Deus est. Cæterum esse spiritum alicuius, est ratio relatiua & peculiaris, quæ nec conuenit Patri, nec Filio, sed soli tertiæ personæ: quæ prout ab alijs duabus distincta, dicitur Spiritus sanctus. Eum loquendi modum desumpsisse videtur Anselmus ex Ambrosio & Augustino. Prior enim illorum libro in Symbolum Apostolorū cap. 1. ita loquitur: *Licèt Pater sit spiritus, & Filius sit spiritus, & Pater sit sanctus, & Filius sit sanctus, sola tamen tertia persona propriè SPIRITVS SANCTVS nuncupatur. Quia ergo coæterna, & communis ambobus, id ipsa vocatur, quod ambo sunt.* Posterior verò lib. 15. de Trinitate cap. 19. id ipsum docet, & opportunè confirmat ex appellatione charitatis, quæ, licèt sit communis tribus personis, speciatim tribuitur Spiritui sancto. Verba sunt: *Etsi charitas, quâ Pater diligit Filium, & Patrem diligit Filius, ineffabiliter communionem demonstrat amborum; quid convenientius, quàm vt ille CHARITAS dicatur propriè, qui SPIRITVS est communis ambobus? Hoc enim sanius creditur, vel intelligitur, vt non solus Spiritus sanctus charitas sit in illa Trinitate, sed non frustra propriè charitas nuncupetur, propter illa, quæ distincta sunt. Sicut non solus est in illa Trinitate, vel spiritus, vel sanctus; quia & Pater spiritus, & Filius spiritus; & Pater sanctus; & Filius sanctus, quod nō ambigit pietas: & tamē iste non frustra propriè dicitur SPIRITVS SANCTVS; Quia enim est communis ambobus, id vocatur ipse propriè, quod ambo communiter.*

24 *QVAMVIS ENIM GRÆCI NEGENT, DE FILIO ILLVM PROCEDERE; NON TAMEN EVM NEGANT ESSE SPIRITVM FILII.* Nimirum, Græci indifferenter appellant Spiritum S. modò Spiritum Dei, modò Spiritum Patris, modò Spiritum Filij, modò denique Spiritum Patris, & Filij. Ideoque Cyrillus lib. 10. Cōmentar. in Ioannem aiebat, & quidem opportunè admodum, ac disertè: *Nam cùm Spiritum veritatis, id est, suum (ipse enim veritas est) paraclitum appellaverit, ex Patre illum procedere ait. Nam sicut*

Filij Spiritus est naturaliter in ipso manens, & per ipsum procedens: sic certè Patris quoque Spiritus est. Et mox: *Credere namque debemus, quoniam Spiritus sic proprius Filij est, sicut sanè ipsius quoque Patris*, Ac præterea respondens obiectionibus Theodoreti contra nonum Anathematismum ait, *perinde esse Filij Spiritum, atque ipsius Patris.* Similiter S. Maximus Tractatu de Candelabro Zachariæ Prophetæ apud Ioannem Beccum inquit: τὸ γὰρ πνεῦμα τὸ ἅγιον, &c. *Spiritus S. quemadmodum natura Dei est, ac Patris secundùm substantiam: sic est Filij secundùm substantiam.* Manuel Calecas quoque lib. contra Græcos: τὸ δὲ ἴδιον εἶναι αὐτοῦ (υἱοῦ) τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, αἰώνιον. *Propriũ verò (Filij) esse Spiritum sanctum, æternum est.* Et cap. 2. eiusdem libri, non modò ex cõmuni modo loquẽdi Patrum, sed & popularium Græcorum, supponit Spiritum sanctum appellari τὸ πνεῦμα τὸ ἴδιον τοῦ υἱοῦ, *Spiritum proprium Filij.* Mitto alia quamplura testimonia Patrum, præsertim Latinorum, quibus is loquẽdi modus familiaris est.

25 *CREDVNT QVOQVE ET CONFITENTVR, DEVM DE DEO ESSE NASCENDO ET DEVM DE DEO ESSE PROCEDENDO*, &c. Hoc loco tangit discrimen vtriusque processionis divinæ de quo iam egit in Monologio cap. 53 & nos ibi plura observavimus, hoc loco potiùs supponenda, quàm tractanda. Vide præsertim quæ tradidimus Tomo II. Disput. XCIV. & XCV. & C.

26 *HÆC ITAQVE SOLA CAVSA PLVRALITATIS EST*, &c. *QVOD TOTVM POTEST DICI RELALIO.* Nimirum, cùm tres divinæ personæ in Deitate absoluta conveniant, immò & vnum atque idem omnino sint, non aliunde differre possunt, quàm ratione relationum, quibus invicem constituuntur, & opponuntur. Vnde illud axioma Theologorum ex eodem Anselmo infrà cap. 3. desumptum, *in diuinis omnia esse vnum, vbi non obviat relationis oppositio:* de quo ibidem in Scholijs. Hinc occasio sese offert similiter differendi cum eisdem Scholasticis, An personæ divinæ constituantur & invicem distinguantur relationibus. de quo latè disseruimus eodem Tomo II. Disp. 79. & 80. Nunc tamen obiter moneo, non modò ex mente S. Anselmi hoc loco, sed etiam ex cõmuni Patrum, formas illas, quibus personæ divinæ constituuntur & distinguuntur, esse relationes meras, absque admistione alicuius absoluti. Quippe omnium Patrum communis vox est, quidquid in Deo est absolutum, id esse commune tribus personis, absque distinctione vlla: hanc verò dumtaxat provenire ex relatione seu mutua habitudine, quam Græci σχέσιν, Latini Scholastici relativam oppositionem appellant.

27 Ex multis ipsorum Patrum testimonijs placet nonnulla satis illustria hoc loco indicare. Gregorius Nyssæ Antistes lib. de communibus notionibus, qui habetur Tomo I. ὅτι γὰρ χρόνῳ διαιροῦνται ἀλλήλων τὰ πρόσωπα τῆς θεότητος, &c. *Non enim tempore diuiduntur à se invicem personæ diuinitatis, neque loco, non voluntate, non studio, non instituto, non actione, non affectione aliqua ex ijs, quæ in hominibus spectantur: sed hoc solùm quòd Pater, pater est, & non Filius: Filius est filius, & non Pater: similiter & Spiritus sanctus, neque Pater, neque Filius.* Patet verò eiusmodi formas distinguentes esse meras relationes. Cyrillus lib. 9. Thesauri: *Quidquid de vna persona, Patris, vel Filij, dicitur, in vtrãque competit,* δίχα μόνης τῆς τοῦ πατρὸς, καὶ τῆς υἱοῦ προσηγορίας, καὶ πράγματος, *excepto solo Patris, & Filij nomine, ac re.* Præterea lib. 23. loquens de Filio, *Habet*, inquit, *naturaliter, vtpote proprium ipsius Verbũ, & splendor, omnia, quæ sunt illius, excepto eo, quod est esse, dicique Patrem.* Denique lib. 11. Commentar. in Ioannem docet, *Nihil esse, quod Filium à Patre distinguat, ac differre faciat, quominus in omnibus similis æqualisque sit, præter hoc vnum, quòd Pater est.* Damascenus quoque lib. 1. de Fide Orthodoxa cap. 11. ὅτι κατὰ πάντα ἕν εἰσιν ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς, &c. *In omnibus vnum sunt Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, excepto eo quod est, Ingenitum esse, & Genitum, & Procedentem: cogitatione vero diuisio constat. Nam vnũ cognoscimus: sed in solis proprietatibus Paternitatis, Filietatis, ac Processionis, ac secundùm rationem Principij, & eius quod est ex principio, & perfecti, & hypostasis, siue modi existẽdi, discrimen intelligimus.* Idem planè colligitur ex Chrysostomo *Orat. 5. contra Anomæos*, Epiphanio *in Ancorato*, atque *Heresi LXXIV.* Nazianzeno *Orat. XXIII. & XXIV. & XXXVII.* vbi τὴν πρὸς ἄλληλα σχέσεως τὸ διάφορον, *differẽtiam relationis, & habitudinis, qua invicem respiciunt*, docet efficere diversas appellationes & personas: Basilio *Epist. CCCXLIX.* & ex VI. Synodo Generali in Epistola Agathonis, Actione IV. ac Sophronij Actione XI,

Lati-

28 Latini Patres similiter loquuntur. Augustinus imprimis lib. VII. de Trinitate cap. 2. & lib. VIII. cap. 1. & lib. XI. de Civit. cap. 10. & Tract. XXXIX. in Ioannem, vbi inquit: *Hoc solo numerum insinuant, quod ad inuicem sunt, non quod ad se sunt.* Atqui esse ad invicem, nihil aliud est, quàm mutua relatio. Et Sermone LVIII. de verbis Domini: *Nec aliqua causa est alia, quæ diuisionem faciat personarum, nisi quod hic ingenitus est, & ille genitus; id est, hic Pater est, & ille Filius: quia Pater semper Pater est, nunquam Filius: quia vt diximus, nō est genitus, sed ipse genuit. Et Filius semper Filius est, nunquam Pater: quia non genuit, sed genitus est.* Atqui ea omnia planè relativa sunt. S. Fulgentius lib. de Trinitate: *Pater non sibi est, sed Filio: Filius non sibi est, sed Patri. Spiritus alicuius est adspirantis: ergo ad Patrem Filiumque refertur. ISTA ITAQVE RELATIVA NOMINA TRINITATEM FACIVNT: essentialia verò nullo modo triplicantur.* Non facerent verò Trinitatem nomina relativa, nisi tres personæ constituerentur & invicem distinguerentur relationibus S. Isidorus Hispalensis lib. de Differentijs, diff. 2. *In relatione personarum, ait, Trinitas est: in substantia verò naturæ vnus Deus est, Pater, scilicet, & Filius, & Spiritus sanctus.* Non esset autem Trinitas in relatione personarum, nisi illæ formis relativis constituerentur invicem distinctæ. Bernardus Epist. CXC. quæ est contra Abaillardum, distinctionem personarum ex sola origine & relativa proprietate agnoscit. Ait enim: *Nam quod alter ex altero, vel alter ad alterum veracissimè dicitur, personarum sanè designatio est, non vnitatis diuisio.* Ac præterea: *Alia illa sunt profecto vocabula, quæ non ad se ipsos dicuntur, sed ad alterutrum: & ideo est cuique suum, & non commune cum altero. Nam qui Pater est, Filius non est: & qui Filius est, Pater non est: quoniam non quod ad se, sed quod ad Filium Pater est, Patris nomine designatur: & item nomine Filij non quod ad se Filius, sed quod est ad Patrem exprimitur. Non sic potentia, non sic sapientia, neque alia multa, quæ ad se dicuntur Pater, & Filius; non singulariter alter respectu alterius.* Vbi Bernardus solam personarum distinctionem agnoscit, penes id, quo ad invicem sunt: id verò planè relativum est. Clarius adhuc id ipsum habetur in Concilio Toletano XI. his verbis: *In relatiuis personarum nominibus Pater ad Filium, Filius ad Patrem, Spiritus sanctus ad vtrosque refertur: QVÆ CVM RELATIVE TRES PERSONÆ DICANTVR, vna tamen naturalis substantia creditur.* Ac parvo interstitio: *In relatione personarum numerus cernitur: in diuinitatis verò substantia quid enumeratum sit, non comprehenditur. ERGO HOC SOLO NVMERVM INSINVANT, QVOD AD INVICEM SVNT: & in hoc numero carent, quod in se sunt.* Quid illustrius.

29 Vnde prosequitur Anselmus ad id vberiùs exponendum, & ait: *Nam quomodo Filius existit de Deo nascendo, & Spiritus sanctus procedendo, ipsa diuersitate natiuitatis & processionis REFERVNTVR AD INVICEM, VT DIVERSI ET ALII AB INVICEM.* Vbi ex sola diversitate originum relationumque, diversitatem personarum agnoscit: quoniam alioqui tres divinæ personæ vnum atque idem omnino sunt.

30 *ET QVANDO SVBSTANTIA HABET ESSE DE SVBSTANTIA,* &c. Exponit generatim quomodo ex origine vnius ab altero secundùm substantiā proveniat duplex relatio, altera in principio, altera in termino, ratione quarū se invicem spectent, distinguanturque; vt proinde repugnet omnino, patrē esse indistinctum à filio, quem genuit; aut filium à patre, qui ipsum genuit. Hæc autem doctrina generatim evidens est, & abstrahendo à divinis & creatis: vt propterea Zacharias Mitylenæus, alioqui elegans & eruditus author, erraverit *lib. de Opificio Mundi,* solùm in rebus corporatis admittens relationes; non autem in Deo, & substantijs materiæ expertibus. Verùm apage doctrinam, non modò communi Theologorum sensui, sed Concilijs ipsis, & Catholicæ Fidei adversam, quæ veras personarum divinarum relationes agnoscit.

31 *FILIVS VERO, VT INTERIM ALIAM CAVSAM DICAM,* &c. Cùm præmisisset, personarum distinctionem provenire ex proprietatibus relativis; subdit præterea aliā discriminis rationem inter Filium & Spiritum sanctum, quod ille habeat esse de Patre *NASCENDO*; Spiritus autem, *non nascendo, sed PROCEDENDO.* De quo iam egimus cum ipso *in Monologio cap. 53.* aliàs 54. Disp. XCIII. ferè per totam, & infrà à numero 36. differemus breviter.

32 *NEC FILIVS POTEST*

ESSE SVVS SPIRITVS, &c. Cùm enim πνεῦμα, sive πνεῦ, id est, *spiritus*, sit ad alterum, vt initio capitis observavimus: neque Filius potest esse suus spiritus, nec Spiritus sanctus potest esse ille ipse, cuius spiritus est.

CAPVT SECVNDVM.

Præmittitur vlteriùs, & explanatur, qualiter cum vnitate in essentia cohæreat distinctio personarum, orta ex relatiua oppositione. Porrò necessum esse alterutrum, vt vel Filius procedat ex Spiritu S. vel hic ex illo.

HIS Præmissis, quomodo indivisibilis vnitas, & insociabilis pluralitas, in Deo se adinvicem habeant, inquiramus. Quoniam autem hæc, quæ dicta sunt, pariter credimus indubitanter, & confitemur; & nos, qui dicimus Spiritum S. de Filio procedere; & Græci, qui nobiscum de hac re, non sentiunt; debemus absque vlla ambiguitate, quæ ex ijs necessariò consequuntur, vno consensu suscipere. Sequitur enim secundùm *vnitatis Dei, quæ nullas habet partes*, proprietatem, vt quidquid de vno Deo (qui totus est quidquid est) dicitur, de toto Deo Patre dicatur, & de Filio, & de Spiritu S. quia vnusquisque solus, & totus, & perfectus Deus est. *Supradicta verò relationis oppositio*, quæ ex eo nascitur, quia supradictis duobus modis Deus de Deo est, prohibet Patrem & Filium, & Spiritum S. de invicem dici, & propria singulorum alijs attribui. Sic ergo huius vnitatis, & huius relationis consequentiæ se contemperant, vt nec pluralitas, quæ sequitur relationem, transeat ad ea, in quibus prædictæ simplicitas sonat vnitatis: nec vnitas cohibeat pluralitatem, vbi eadem relatio significatur: quatenus nec vnitas amittat aliquando suam consequentiam, vbi non obviat aliqua relationis oppositio: nec relatio perdat, quod suum est, nisi vbi obsistit vnitas inseparabilis. *Quod si per exempla consideremus, clariùs apparebit.* Qualiter quidem vnitatis simplicitas à se excludat pluralitatem, quæ est in relativorum nominum significatione, facile est cognoscere. Confitemur enim quia Pater non est Filius aut Spiritus S. nec Filius Pater, aut Spiritus S. nec Spiritus S. Pater aut Filius. Sequitur ergo alios abinvicem, & plures esse, Patrem & Spiritum S. At Pater est Deus, Filius est Deus, & Spiritus S. est Deus. Quid itaque consequentius, si prædicta personarum pluralitas suam servat proprietatem, quàm Patrem, & Filium, & Spiritum S. plures Deos, & alios abinvicem? Sed hoc nullatenus admittit inviolabilis simplicitas Deitatis, quam vnum solum Deum esse credimus. Sic repellit vnitas essentiæ Dei relativorum consequētiam. Considerãdum quoque est, quomodo relationum pluralitas obviet vnitatis consequentiæ, si priùs posuerimus aliqua ex his, in

qui-

quibus nulla obsistit oppositio. Dicimus vnum Deum esse Patrem,& esse Filium,& esse Spiritum S.& vnum eundemque Deum esse,sive singuli, sive bini, sive tres simul dicantur. Si ergo Deus est æternus propter vnitatem Deitatis, ex necessitate sequitur, quia æternus est Pater, æternus est Filius, æternus est Spiritus S. Et quoniam sive singuli, sive plures, simul sunt vnus Deus, non est nisi vnus æternus. Similis est consequentia, si Deus dicitur creator, sive iustus, sive aliquid aliorũ, in quibus nulla prædicta intelligitur relatio. *Videamus nunc quomodo hanc vnitatis Dei consequẽtiam restringat relatio.* Dicimus enim, quia Deus est Pater. Quoniam ergo vnus est Deus Pater,& Filius,& Spiritus S. exigit vnitas Dei, vt Filius sit Pater,& Spiritus S. sit Pater: sed obviat relatio, quæ prohibet Filium, aut Spiritum S. esse Patrem. *Quippe nec natura permittit, nec intellectus capit existentem de aliquo esse, de quo existit; aut de quo existit esse existentem de se.* Existit autem Filius,& Spiritus S. de Patre: quare non potest Filius, aut Spiritus S. esse Pater, quamvis Deus sit Pater,& vnus idemque Deus sit Pater,& Filius, & Spiritus S. *Id ipsum &) cognoscitur*, si dicitur Deus esse Filius. Vult enim vnitatis Dei consequẽtia, vt Pater & Spiritus S. sit Filius. Sed Pater de quo est Filius non potest esse, qui de se est. Spiritus verò S. qui existit de Patre procedendo, non est ille, qui est de Patre nascendo. Item cùm dicitur, Deus est Spiritus S. requirit vnitas prædicta, Patrem quoque,& Filium esse Spiritum S. sed nec Pater de quo est Spiritus S. potest ille esse, qui de se est: nec Filius, qui existit de Patre nascendo, est ille, qui de eodem Patre est procedendo, id est, Spiritus S. *Cùm autem apparebit*, quia Spiritus S. est de Filio; tunc quoque palàm erit, quia propter hoc nequit esse Filius Spiritus S. & Spiritus S. Filius. *Consideremus adhuc*, quomodo supradictæ oppositiones obsistunt consequentiæ prædictæ vnitatis. Deus est de Deo. Hoc ergo semel accepto, quoniam idem Deus est Pater,& Filius, & Spiritus S. sequitur secũdùm hanc identitatẽ, vt Deus Pater sit Deus de Deo,& Deus de quo est Deus: & similiter Filius Deus de Deo,& Deus de quo est Deus;& eodem modo Spiritus S. Verũ quęrere vtrũ vnusquisque sit Deus, de quo est Deus; non est aliud, quã considerare, vtrùm singulus quisque sit Deus de Deo. Non enim potest de Deo Deus esse, nisi Pater, aut Filius, aut Spiritus S.& nisi de Patre, aut de Filio, aut de Spiritu S. Inspiciamus ergò vtrùm vnusquisque sit Deus de Deo:& patebit vtrùm sit singulus quisque Deus, de quo est Deus. *Sed Pater non potest esse de Deo, propter prædictam oppositionem.* Cùm enim non sit Deus, nisi aut Pater, aut Filius, aut Spiritus S. aut duo ex his, aut tres simul: non potest esse Deus Pater de Deo, nisi aut de Patre, hoc est de se ipso, aut de Filio, aut de Spiritu S. aut de duobus, aut de tribus. De seipso non potest esse: quia existens de aliquo,& de quo existit, non potest idẽ esse. De Filio non est, quia Filius est de ipso, & ideo nõ potest esse de Filio

lio. De Spiritu S. non est, quia de illo est Spiritus S. neque valet esse ille, qui de se est. De duobus vel de tribus simul nequit esse Pater, propter eandē oppositionis rationem. Filium verò Deum necessè est esse de Patre Deo, quia Pater non est de illo. De Filio verò, hoc est, de se ipso esse nequit: quia non est idem existens de aliquo, & de quo existit. Vtrū autē sit de Spiritu S. aut Spiritus S. de illo pòst mōstrabitur. Sed priùs dicemus dē Spiritu S. si secūdùm consequentiā prædictā sit de Patre, & de seipso. De Patre quidē, necesse est eū esse; quia nulla obviat oppositio; nō enim Pater est de illo. De seipso verò impossibile est eum esse: quia non potest existens de aliquo, & de quo est, idem esse. In his omnibus nihil obviat consequentiæ vnius identitatis, nisi aliqua de supradictis oppositio. Quod verò cognoscitur, in omnibus, quæ de Deo dicuntur, immutabiliter evenire necesse est.

SCHOLIA IN CAPVT II.

Omnem rationem absolutam esse communē tribus personis, & omnia vnum vbi non obviat relationum oppositio. Porrò id Theologorum effatum tradi ab Anselmo hoc loci, quidquid alij negent. Mutua personarum actiuitas reijcitur. Error Sabellij refutatur: item & Arij. Qualiter vnitas, & pluralitas relationum suam consequentiam servent.

34 EX Præmissis hucusque nonnulla infert Anselmus in hoc capite, quæ deserviant controversię dirimendæ. Præcipuū verò omnium illorū, & quasi cæterorum basis est: Quidquid de vno Deo dicitur, affirmari debere de singulis personis: quoniam vnaquæque illarum est vnus; verus, & perfectus Deus. Porrò omnia quæ de vno Deo verè & catholicè dicuntur, sunt absoluta & cōmunia: penes quæ nulla relationis oppositio inter personas divinas est: ac proinde quidquid de vna persona secundùm eam rationem dicitur, debet pariter de alia prædicari.

35 *VNITATIS DEI, QVÆ NVLLAS HABET PARTES*, &c. Si Deus partes haberet, sive divisionem aliquam penes absoluta acciperet; posset alicui ex personis aliquid absolutum convenire, quod non alteri. At vnitas Dei nullas habet partes: id est, nullam secundùm absoluta divisionem admittit. Nulli igitur ex personis convenit aliquid absolutum, quin & alteri. Porrò vnitatem Dei in tribus personis eam esse, vt omnē partium divisionem & compositionem excludat, veluti rem omnino certam statuit Anselmus ex traditis à se & demōstratis in Monologio, cap. 15. & 16. De quibus vide plurima à nobis fusè tractata ibidem Tomo I. varijs Disputationibus de Simplicitate divina, seu de summa vnitate trium personarum in essentia & perfectionibus absolutis. quam & vno ore Patres Ecclesiæ Græci ac Latini profitētur. Porrò Athanasius Orat. V. profert, τὸ ἀδα θεότητος ἀδιαίρετον, καὶ ἄσχιστον, id est, *vnitatē diuinitatis indiuiduā, minimeque scissam.* Similiter & in lib. de Decretis Nicænæ Synodi ait: *Non oportere tres in deitates partiri admirabilem ac diuinam vnitatem.* Nazianzenus quoque Orat. XXXVII. *Indiuidua indiuiduis, vt vno verbo dicam; est diuinitas; ac velut in tribus Solibus sibi cohærentibus vna lucis est commistio & temperatio.* Dionysius cap. 1. de Divin. nomin. vnitatem Dei appellat, non solùm *vnificam vnitatis omnis*, verùm etiam *monadem, & henadem, propter simplicitatem & vnitatē excellentis impartilitatis*, Basilius Epist. XLIII. simili stylo ait, inter Patrem, Filium, & Spiritum S. *nullā omninò sectionē, aut diuisionē, vel cogitatione cōcipi posse.* Mitto pleraque alia ex Græcis, similiter & innumera ex Latinis Patribus testimonia, quoniam obuia sunt.

36 *SVPRADICTA VERO RELATIONIS OPPOSITIO*, &c. Cùm tres divinæ personæ nullam distinctionem admittant penes vnitatem essentiæ, quæ tota in singulis & eadem prorsus est; subdit Anselmus, ex oppositione relationum oriri, ne vna persona secundùm proprietatem relativam sit eadem cum alia, aut dicatur de alia. Ita enim invicem cohærent vnitas essentiæ, & oppositio relationum, vt neutra impediat alteram: *nec vnitas* (inquit) *amittat aliquando suam cōsequentiam, VBI NON OBVIAT ALIQVA RELATIONIS OPPOSITIO: nec relatio perdat quod suū est, nisi vbi obsistit vnitas inseparabilis.*

36 Ex his verbis Anſelmi emanavit commune illud Theologorum effatum: *In diuinis omnia ſunt vnum, vbi non obviat relationis oppoſitio.* Quare miror P. Vazquez, alioqui veriatiſsimum in lectione SS. Patrum, dixiſſe *I. P. diſp.* 147. *cap.* 4. tum id axioma eſſe falſum, tum præterea illud in S. Anſelmo nullum fundamentum habere. Miror, inquam, cùm Anſelmus verbis nuper exſcriptis, luculenter adſcribat diverſitatem differentiamque perſonarum divinarum ſoli relationum oppoſitioni. Perinde enim eſt dicere, *Vnitas non amittit aliquando ſuam conſequentiam, vbi non obviat aliqua relationis oppoſitio*; ac dicere, *In diuinis omnia ſunt vnum, vbi non obviat relationis oppoſitio.* Neque vllum diſcrimen, vel apparens, aſsignari poteſt inter vtramque propoſitionem. Quare dum Anſelmus priorem illam ad litteram tradit, meritò Theologi poſteriorem hanc ipſi acceptam ferunt. Quam multipliciter ex Concilijs & PP. probat Ruiz Tomo de Trinitate diſp. 1. ſect. 3. & diſp. 9. ſectione 5. Vnde & ad Græcos tranſlata fuit. inter quos Manuel Caleeas lib. de Proceſſ. cap. 39. illam proponit generatim; dicens: πάντα τὰ ἐπὶ θεοῦ λεγόμενα κοινῶς, &c. *Omnia quæ de Deo dicuntur communiter, & ſine vlla differentia, prædicari de omnibus perſonis, vbi non obſtat, relationis oppoſitio.* Vide quæ latè diximus circa hoc ſæpe Tomo II. præſertim Diſput. XCIII. Porrò axioma ipſum eſſe veriſsimum conſtat ex capite præcedenti: in cuius Scholijs oſtendimus luculentis Patrum teſtimonijs, diſtinctionem divinarum perſonarum vnicè oriri ex relationibus, quibus ſe invicē reſpiciunt. At in eo mutuo reſpectu conſiſtit relationum oppoſitio. Igitur diſtinctio perſonarum divinarum vnicè oritur ex relativa oppoſitione.

37 Dices, Anſelmum non potuiſſe exiſtimare, diſtinctionem perſonarum divinarum vnicè oriri ex relativa oppoſitione. Etenim cap. 4. ſequenti ait: *Habent vtique à Patre eſſe Filius, & Spiritus S. ſed diuerſo modo; quia alter naſcendo, alter procedendo. Et ideo cùm naſcitur vnus, non poteſt cum eo naſci ille, qui per hoc alius ab eo, quia non ſimiliter naſcitur, ſed procedit. Et cùm vnus procedit, nequit ille ſimul procedere, qui per hoc eſt alius ab illo, quia non ſimiliter procedit, ſed naſcitur. Et ideo non habet vnitas illa vim conſequentiæ, quia pluralitas obviat, quæ ex natiuitate naſcitur, & proceſsione. NAM ETSI PER ALIVD NON ESSENT PLVRES FILIVS ET SPIRITVS SANCTVS, PER HOC SOLVM ESSENT DIVERSI.* Igitur Anſelmus exiſtimat Filium diſtinguendum fore ab Spiritu ſancto, per hoc ſolùm quòd ille naſcatur, hic procedat à Patre, adhuc dato quòd aliunde non eſſent plures, aut diverſi: id eſt, dato adhuc quòd Spiritus S. à Filio non procederet. At in ea hypotheſi, nulla eſſet inter vtrumque relationis oppoſitio. Hæc enim ſolum datur inter principium & terminum ab eo procedentem. Non ergo Anſelmus exiſtimat diſtinctionem perſonarum in divinis vnicè oriri ex oppoſitione relationum.

38 Reſpondent aliqui S. Doctorem verbis nuper exſcriptis non ex ſuo, ſed aliorum ſenſu loquutum. quippe ex animi ſententia affirmantem in hoc capite vnitatem in divinis nunquam amittere ſuam cõſequentiam, vbi non obſiſtit aliqua relationis oppoſitio. Quare hac excluſa, nullam inter divinas perſonas diſtinctionem ſeu diverſitatem realem agnoſcere.

39 Sed enim videtur abſque fundamento dictum, S. Anſelmum non protuliſſe ea verba ex animi ſententia. Quin & oppoſitum planè conſtat ex contextu. Cùm enim obieciſſet ſibi quandam difficultatem, reſpondet dicens: *Ad quod ego: Habent vtique à Patre eſſe, &c.* vt nuper vidimus. Ipſe igitur Anſelmus ex ſenſu ſuo illam doctrinā tradit. Quare vtrumque componendum eſt ex ipſius mente: alterum, divinas perſonas invicem differre pro oppoſitione relationum; vnāque ab altera diſtingui quatenus ipſi reſpondet oppoſita relatione: alterum, eas quoque differre iuxta modum diverſum procedendi. Et quidem prior pars ex verbis prioribus Anſelmi in hoc capite, atque ex effato illo Theologorum communi inde deſumpto, conſtat. Si enim in divinis *vnitas ſuam conſequentiam ſervat*, vt loquitur Anſelmus, ſive *omnia ſunt vnum*, vt ingeminant Theologi, *vbi nulla obviat relationis oppoſitio*; planè ſequitur, quamvis plures ſint relationes, ſi tamen non opponuntur invicem, non poſſe plures eſſe perſonas. Nimirum, diſtinctio realis perſonarū provenit ab oppoſitis relationibus in ſenſu formali, ſive tanquam à formis, quibus perſonæ ipſe conſtituuntur, & diſtinguuntur vt ſuperiori capite ex eodē Anſelmo, & alijs Patribus, oſtenſum planè eſt. Cūque nullus effectus, aut quaſi effectus formalis eſſe poſsit, niſi proveniens à forma; neceſſariò ſequitur, diſtinctionem perſonarum fore nullam, ſi nulla inter eas eſſet relationum oppoſitio.

40 Poſterior verò pars, nimirum, perſonas Filij & Spiritus ſancti diverſas exiſte-

existere penes diversam originem, seu modum procedendi, traditur quidem à D. Anselmo, & vera est: sed in sensu, qui *causalis* dicitur. Quamvis enim formæ distinguentes sint relationes oppositæ, vt modò diximus; tam relationes ipsæ, quàm personæ, ex diversis processionibus existunt: & rursus processiones ab ipsis relationibus oppositis, tanquam à formis, habent vt sint diversæ. Quod luculenter exponit idem Anselmus in præsenti verbis illis:: *Supradicta verò relationis oppositio, quæ ex eo nascitur, quia supradictis duobus modis* (nimirum, nascendo, & procedendo) *Deus de Deo est*, &c. Vbi ipsam relationum oppositionum nasci ait ex diverso procedendi modo: tanquam hic sit origo, & veluti causa illius. Exemplo res vtcumque declarari potest in eodem architecto, & filium gignente, & domum ædificante. Etenim filius dupliciter à domo differt: primò & in sensu formali, ratione diversæ naturæ, quâ constituitur in se, & distinguitur ab omni alio: secundò & in sensu causali, ratione diversæ actionis, per quam procedit; siquidem filius habet esse per generationem; domus autem per molitionem & ædificationem. Sic etiam quoddammodo in divinis, Filius & Spiritus sanctus in sensu formali differunt sola relationum oppositione: in causali verò, diversa processione, sive modo procedendi.

41 Hoc eodem modo mentem & sensum S. Anselmi interpretatur D. Thomas 1. P. q. 36. ar. 2. ad 2. vbi cùm obiecisset sibi verba illa eiusdem Anselmi superiùs exscripta, respondet: *Spiritum sanctum distingui personaliter à Filio in hoc; quòd origo vnius distinguitur ab origine alterius: sed ipsam differentiam originis esse per hoc; quòd Filius est solùm à Patre; Spiritus S. verò à Patre & Filio. Non enim aliter processiones distinguerentur.* Itaque ex mente vtriusque communis Magistri, distinguuntur quidem personaliter Filius & Spiritus sanctus; quoniam diversis processionibus existunt, quasi sensu causali. Verùm ipsa originum diversitas desumitur in sensu formali per hoc quòd Spiritus S. procedat à Patre & Filio, in quo consistit relativa cum vtroque oppositio. Quapropter ex mente ipsorum, nisi inter Filium & Spiritum S. intercederet relativa illa oppositio producentis & producti, non distinguerentur personaliter, sed illi duo processionis modi confluerent in vnam eandemque reipsa personam: quemadmodum in re vnica persona esset filius & domus architecti, si non haberent formam distinguentem intimè vnum ab alio, quamvis filius per generationem, & domus per ædificationem existeret. Est & aliud simile apud eundem Anselmum infrà *cap.* 5. dum ait: *In Patre & Spiritu sancto, non quia alius Filium habet, idcirco sunt diversi: sed quoniam diversi sunt, idcirco nihil prohibet, eos in habendo & non habendo Filium esse dissimiles.* Nimirum, tota distinctio Spiritus S. à Patre in sensu formali provenit à relationum oppositione, & ex illa colliguntur cæteræ inter vtrumque distinctiones; quemadmodum & ex relativa oppositione inter Filium & Spiritum S. veluti ex ratione formali, colligitur diversa origo vtriusque. Sic etiam ex diversitate formali filij atque domûs, suadetur diversitas originis vtriusque, vt proinde filius per generationem à patre, & domus per molitionem ædificationemque ab architecto procedat. Sed de hoc latiùs egimus Tomo II. Disp. XCIII. adversus Scotum, eiusque discipulos, & præsertim Mastrium, inquirentes, differretne Spiritus sanctus à Filio si non procederet ab illo. Vide Scholia cap. seq. prope finem.

42 *QVOD SI PER EXEMPLA CONSIDEREMVS, CLARIVS ERIT*, &c. Exponit qualiter nec vnitas in divinis amittat suam consequentiam, vbi non obviat aliqua relationis oppositio; nec relatio perdat quod suum est, vbi non obsistit vnitas inseparabilis: vt immediatè præmiserat. Ac primò quidem ait, eo quòd Pater, Filius, & Spiritus sanctus, sint personæ invicem distinctæ, nullatenus inferri esse plures deos: quoniam distinctio illorum secundùm oppositionem relativam, non impedit vnitatem essentiæ, quæ in tribus personis absoluta, & eadem omnino est. Deindè cùm tres personæ servent vnitatem in essentia; necessum est, vt etiam illâ servent in æternitate, omnipotentia, iustitia, & qualibet alia perfectione absoluta: ac proinde vt non sint tres æterni, omnipotentes, iusti, &c. sicut non sunt tres dij, sed vnus. Quippe in his perfectionibus nullam oppositionem relativam habent, ac proinde nec pluralitatem. hæc enim dumtaxat oritur ex oppositione relativa. Quod totum ferè habetur in Symbolo S. Athanasij, vbi quemadmodum tres deos dicere prohibemur, aut credere; ita etiam tres omnipotentes, increatos, immensos, aut æternos. Circa quæ disseruimus latè & ex professo eodem Tomo II. Disput. LXXI. & tribus sequentibus cum Anselmo in cap. 38. Monologij, inquirentes, quænam nomina, seu prædicata, multiplicentur in divinis personis.

43 *VIDEAMVS NVNC QVOMODO HANC VNITATIS CONSEQVENTIAM RESTRINGAT RELA-*

LATIO. Quemadmodum paulo antè probavit, ex pluralitate personarum non inferri pluralitatem in essentia, & quibuslibet perfectionibus absolutis, quoniā obsistit vnitas, penes quam nulla est relativa oppositio: ita etiā modò probat ex vnitate essentiæ non impediri pluralitatem personarum; quoniam obviat relationis oppositio, quæ prohibet Patrem, Filium, & Spiritum S. esse vnam personam.

44 *QVIPPE NEC NATVRA PERMITTIT, NEC INTELLECTVS CAPIT, EXISTENTEM DE ALIQVO ESSE, DE QVO EXISTIT*, &c. Affert rationem aliam, vt probet consequenter, personam Patris esse omninò aliam à personis Filij & Spiritus sancti, in hunc ferè modum. Omne quod accipit esse ab aliquo, debet distingui re ipsa ab illo. At persona Filij & Spiritus sancti habet esse à persona Patris. Ergo persona Filij & Spiritus sancti distinguuntur realiter à persona Patris. Maior propositio, in qua sola posset esse dissidium, videtur lumine naturæ nota: quoniam nec re ipsa fieri, nec cogitatione comprehendi potest, vt aliquid procedat à se ipso, vel, quod perinde est, sit principium, aut causa sui ipsius, sed alterius dumtaxat. Est equidem sub opinionibus positum, an aliquid possit esse principium sui ipsius quoad secundum esse: & affirmantem sententiam tuentur Suarez 3. *P. disp.* 50. Arriaga in Physica *disp.7.num.* 14. Tellez *disp.* 26. *sect.*1. Comptonus *disp.* 19. Alij negant, vt Valentia *disp.* 1. *q.* 23. Conineh. *q.* 75. *num.* 176. Lugo *disp.*7. de *Euchar. sect.* 2. Moneæus *disp.* 10. *cap.* 16. Vazquez *I.P. disp.* 176. & ex Philosophis Oviedus *in Physica controv.* 9. *puncto* 10. Pontius *disp.* 40. *sect.* 4. vt alios omittam. Cæterum omnes ij, ac cæteri, sive Philosophi, sive Theologi, certum exploratumque habent, nullam rem posse efficere se ipsam, quoad primum esse, sive, quod perinde est, nullam rem posse esse principium vel causam sui ipsius quoad primum esse. Idque demonstratur sic. Omne quod habet rationem principij aut causæ, debet præcedere, seu præsupponi existens, antequam det primum esse alicui. At nulla res potest præcedere, seu præsupponi existens ante se ipsam. Nulla igitur res potest esse principium aut causa sui quoad primum esse. Vrgetur primò. Quidquid accipit primū esse, ante sui productionem supponitur nondum esse: quidquid autem est principium aut causa dans primum esse alicui, ante ipsam productionem supponitur iam esse. Atqui repugnat eandem rem supponi existentem iam, & nondum existentem. Ergo repugnat eandem rem à se ipsa accipere primum esse, aut esse causam vel principium sui quoad esse primum. Vrgetur secundò. Ideo, admissa illa priori opinione, potest aliquid esse principium aut causa sui ipsius quoad secūdum esse, quia ante illud supponitur simpliciter existēs per primum esse. At repugnat omnino aliquid ante suum primum esse supponi simpliciter existens per primum esse. Ergo & omnino repugnat aliquid esse principium aut causam sui ipsius quoad primum esse. Cùm igitur persona Patris det Filio ac Spiritui sancto primum esse; repugnat pariter Patrem esse vnam eandemque cum ijs personam. Qua ratione sæpe vtitur Anselmus in hoc Opusculo, & semel id adnotasse sufficiat. Vide plura circa id ipsum à nobis observata in Metaphysica Disp. 4. sect. 2. & Tomo I. Theologiæ S. Anselmi Disp. XII. sect. 6. & 7. ad mentem eiusdem S. Doctoris.

45 *ID IPSVM ET COGNOSCITVR*, &c. Prosequitur eandem doctrinam, ne Filius sit Pater, & ne Spiritus S. Pater sit, quamvis eandem cum illo naturam divinam habeant: quia, non obstanti vnitate essentiæ, verè Filius & Spiritus sanctus habent suum esse à Patre, tanquam à principio dante ijs esse. Nulla autem res potest esse eadem cum principio aut causa, quæ dat ipsi esse: vt nuper demonstratum est. Non ergo Filius aut Spiritus sanctus potest esse eadem persona, ac Pater.

46 *CVM AVTEM APPAREBIT, QVIA SPIRITVS S. EST DE FILIO*, &c. Nimirum, in hoc capite nondum probat Spiritum S. de Filio procedere. Sed tantum præmittit, si semel Spiritus S. de Filio procedat, aut è contrà, necessum esse vt alter ab altero re ipsa distinguatur: quoniam necessaria est realis distinctio τοῦ αἰτίου, καὶ αἰτιατοῦ, vt Græci loquuntur, id est, principij, & procedentis à principio, quod barbarè aliqui dicunt *principiatum*.

47 Nota, doctrinam præiactam Anselmi directè contrariam esse errori illorum hæreticorum, qui nullam in divinis personarum distinctionem realem admittebant. Tales erant ij, quos S. Cyprianus *Epist.*73. & Marius Victorinus *lib.* 1. *contra Arium*, & Tertullianus *lib. de Præscriptionibus cap. extremo*, redarguunt, quòd dicerent Patrem Filiumque vnam esse personam, ideoque Patrem ipsum pro hominibus incarnatum & passum fuisse. Propterea *Patripassiani* communiter appellati sunt. Monet verò Tertullianus ipse eo loco sub finem, Praxeam hæreticum tradidisse eiusmodi errorem. Ait enim: *Sed post hos omnes* (nimirum, Cataphrygastas)

stas, de quibus paulo antè egerat) *etiam Praxeas quidam hæresim introduxit, quam Victorinus corroborare curavit. Hic Deū Patrem omnipotentem Iesum-Christum esse dixit, hunc crucifixum; passumque contendit. mortuum præterea seipsum sibi sedere ad dexteram suam cum profana & sacrilega temeritate contendit.* Valentinus quoque, hæreticus antiquissimus dixit, totam Trinitatem passam fuisse: fortasse quia nullam agnovit distinctionem personarum in divinis. S. Ignatius Martyr similiter in Epistola ad Trallianos meminit erroris quorundam vnam dumtaxat personam in Deo ponentium. Verùm postea Sabellius eam sectam instauravit, ac suo ipsius nomine famosiorem reddidit, quàm olim fuisset apud Noetianos, qui & ipsi illam tradiderant: vt observat S. Augustinus *lib. de Hæres. ad Quod vult Deum hær.* 41. vbi & miratur S. Epiphanium distinxisse hæresim Noetianorum à Sabelliana, cùm verè vna eademque fuerit. *Noetiani enim,* ait, *difficillimè ab aliquo sciuntur: Sabelliani autem sunt in ore multorum. Nam & Praxeanos à Praxea quidam vocant, & Hermogeniani vocari ab Hermogene potuerunt: qui Praxeas & Hermogenes eadem sentientes in Africa fuisse dicuntur: Nec tamen istæ plures sectæ sunt, sed vnius sectæ plura nomina ex ijs hominibus, qui in ea maximè innotuerunt: sicut Donatistæ ijdem Parmenianistæ: sicut Pelagiani ijdem Cælestiani.* Porrò præcipuam hæresim Sabellij scribit Eusebius *lib. 7. Hist. Eccles. cap.* 4. cœpisse audiri tempore Imperatorum Decij ac Volusiani, sub Pontifice Romano Stephano aut Sixto, circa annum Christi CC. LVII. Eius verò ac sequacium errorem describit Epiphanius Hæresi LXII. hisce verbis: Δογματίζει γὰρ οὗτος, &c. *Docet enim ipse* (Sabellius) *& qui ab eo Sabelliani dicuntur, eundem esse Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum; vt ad eandem hypostasim tres appellationes conveniant, aut perinde atque in vno homine corpus, & anima, & spiritus inest: ita vt corporis instar sit Pater, animæ Filius, Spiritus denique in ipsa Diuinitate spiritus instar habeatur.* Ijdem verò Sabelliani etiam Patripassiani dicti sunt, teste Athanasio *in lib. de Synodis,* & Augustino Tractatu XXXVI. in Ioannem, vbi ita loquitur: *Sabelliani dicti sunt quidam hæretici, qui vocantur Patripassiani; qui dicunt ipsum Patrem passum fuisse.* Porrò ij sola nominum appellatione, aut functione, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum distinguebant. Quem ipsum errorem S. Gregorius Nazianzenus Orat. XXI. appellat θεότητος συστολὴν *diuinitatis contractionem,* quasi numerus personarum divinarum ad vnitatem contrahatur. Similiter Orat. I. illum appellaverat ἀθεότητα, *atheismum:* quoniam negare Trinitatem veram personarum est, quasi de medio tollere divinitatem veram, quæ non, nisi in tribus personis est. Basilius autem Epist. quarta & sexagesima illum notat veluti Iudaismum palliatum, dum ait: Ἰουδαϊσμός ἐστιν ὁ Σαβελλισμός, &c. *Iudaismus est Sabellismus sub prætextu Christianismi in Euangelicam prædicationem invectus. Qui enim rem vnam pluribus nominibus appellatam esse dicit Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, & vnam triū hypostasim exponit, quid aliud facit? Non ne sempiternam Vnigeniti, qui sæcula antecessit, existentiam negat? Negat item adventum illius ad homines quadam dispensatione factum, descensum ad inferos, resurrectionem, iudicium. Negat porrò peculiares etiam Spiritus operationes.* Deinde circa finem epistolę notat veluti *personarum fictionem subsistentiæ expertem,* quod Sabellius comminiscebatur, *eundem Deum vnum subiecto existentem, prout rerum opportunitates singillatim postulant, transformari, ac modo tanquam Patrem, modò tanquam Filium, modo tanquàm Spiritum sanctum loqui.*

48 Hunc itaque errorem obiter confutat Anselmus impræsentiarum ex doctrina fidei, in sacris litteris expressa, qua dicitur, Filium à Patre gigni, & Spiritum sanctum ex Patre procedere. Si autem vna eademque persona essent ij cum Patre reipsa, neuter illorum procederet ex Patre: quippe nihil potest oriri aut procedere ex se ipso, sed dumtaxat ex principio reipsa distincto. Necessum igitur est, personas Filij & Spiritus sancti esse reipsa, & non appellatione solùm, alias à persona Patris. Quo eodem ferè argumento contra ipsos Sabellianos vsi sunt Ecclesiæ Patres: atque in primis Athanasius Orat. V. Cyrillus Alexandrinus, & Hilarius initio lib. XII. de Trinitate illis verbis: *Non per se est qui per natiuitatem est, neque non natus est, qui Filius est.* Quasi dicat, neminem posse esse filium sui ipsius, sed alterius, à quo nascitur. Cùm igitur Filius Dei nascatur ex Patre, sanè alius à Patre est. Eadem verò ratio vrget, vt Spiritus sanctus sit alius à Patre, quoniam ab illo procedit; & nihil potest ex se ipso procedere. Plura alia circa eum Sabellij errorem, eiusque impugnationem, fusè dedimus iuxta mentem Anselmi Tomo II. Disputatione LIV. sectione 3. & Disputat. LVII. per totam.

CON-

49 CONSIDEREMVS ADHVC QVOMODO SVPRADICTÆ OPPOSITIONES OBSISTVNT CONSEQVENTIÆ PRÆDICTÆ VNITATIS: DEVS EST DE DEO. Expendit ampliùs qualiter cohæreat vnitas personarum secundùm essentiam, & oppositio secundùm relationes, assumpta priùs, seu supposita hac propositione: *DEVS EST DE DEO.* Quæ particula primùm adiecta est Symbolo Apostolorum in Nicæna Synodo contra Arium, Eusebium Nicomediensem, & alios vtriusque asseclas, infestos τῷ ὁμουσίῳ, id est, *consubstantialitatis* hostes, qui dolis ac varijs artibus eludere conabantur Catholicam doctrinam de vera divinitate Verbi. Ideo Nicæni Patres in Symbolo exprimi voluerunt: *Ex Patre natum vnigenitum, id est, ex substantia Patris,* DEVM EX DEO, *lumen ex lumine,* DEVM VERVM EX DEO VERO, *genitum non factum, consubstantialem Patri.* Quibus particulis omnia Arianorum effugia præclusa sunt. Aiebant illi, Verbum ex nihilo, instar aliarum rerum, fuisse productum. Patres Nicæni è contrà, *ex Patre, ex substantia Patris,* quod nulli creaturæ competit. Ariani non Deum, aut certè non verum aiebant. Patres contrà, *Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero.* Dicebant illi, Verbum esse filium Dei per gratiam: quod & hominibus iustis commune est. At Patres *Vnigenitum* expresserunt, quod est singulare prorsus. Ariani factum disseminabant. Synodus Nicæna contrà, *genitum, non factum.* Denique ne, vel apparenter eluderent Ariani doctrinam Symboli, dum quidam illorum Verbum appellabant ὁμοιούσιον, id est, similis substantiæ cum Patre, Nicæni Patres posuerunt, ὁμοούσιον, *consubstantialem:* quo significaretur tandem prorsus esse substantiam, sive essentiam Patris & Filij.

50 Ex illo itaque articulo fidei, DEVS EST DE DEO, procedit Anselmus ad vestigandum, qualiter oppositio relationum in divinis obsistat, aut non obsistat consequentiæ illatæ ex vnitate in essentia. Ac primò quidem obijcit sibi rationem dubitandi: quia ex illa propositione videbatur dicendum, vnamquamque personam, sicuti verè est Deus, sic esse Deum de Deo: proindeque & Patrem futurum Deum de Deo. Respondet verò statim,

51 SED PATER NON POTEST ESSE DE DEO, PROPTER PRÆDICTAM OPPOSITIONEM. Idque ferè sic probat. Non potest Pater esse Deus de Deo, nisi sit, vel de seipso, vel de Filio, vel de Spiritu sancto. Neque enim quisquam alius præter illos tres est Deus. At ex se ipso esse non potest: cùm nemo possit dare existentiam sibi, aut esse principium vel causa sui ipsius. Præterea, nec Pater potest habere oppositionem relativam cum se ipso: quoniam omnis oppositio eiusmodi est ad alterum. Deinde non potest esse Deus de Filio Deo, nec de Spiritu sancto Deo: quoniam vnicuique eorum dat esse. repugnat verò vt Pater accipiat essentiam vel esse ab ijs, quibus essentiam communicat & dat esse. Non ergo vllo pacto Pater est Deus ex Deo. Superest itaque vt Filius sit Deus de Deo, & similiter Spiritus sanctus, quoniam vnusquisque eorum habet esse ex Patre, alter nascendo, & alter procedendo; atque vterque habet relativam cum eo oppositionem, producti & producentis.

52 Obiter nota, præiactâ consideratione S. Anselmi præcludi evasionem atheorum hominum recurrentium ad circulum causarum, vbi impetuntur & vrgentur principio illo, *OMNE QVOD FIT, AB ALIO FIT.* Nimirum, nullus est locus vt in toto causarum circulo fiat aliquæ invicem efficientes, quæ vel immediatè, vel etiam mediatè, sibi mutuò existentiam tribuant: quoniam causa efficiens cuiuslibet rei debet supponi existens antequam illam producat: ac proinde in suo esse nullatenus potest pendere ab eo, neque ab vllo ipsins effectu, in quo eadem ratio vrget. Ergo oportet ac necessum est in toto causarum omnium cumulo esse aliquam nullatenus factam, à qua cæteræ omnes fiant, & pendeant, tum in esse, tum in operari; quam Deum Optimum Maximum appellamus. Verùm de hoc ex professo, & iuxta severam disserendi methodum egimus in Metaphysica allegata *disp.* 4. *sect.* 2. Præcluditur, inquam, ea evasio eâdem ratione, quâ Anselmus hoc loco probat, Patrem non posse procedere à Filio aut Spiritu sancto, quoniam vtrique illorum tribuit esse: & nulla res potest accipere esse ab illo, cui existentiam tribuit.

53 QVOD VERO IN HIS COGNOSCITVR, &c. Ex considerationibus præiactis monet plures alias inferri posse, iuxta quas vnitas Dei secundùm essentiam, & quamlibet perfectionem absolutam, cohæreat cum pluralitate personarum, proveniente in sensu formali ex oppositione relativa. Itaque omnia illa, in quibus divinæ personæ nullam prorsus oppositionem relativam inter se habet, debent esse vnû & omninò idem in tribus: ea verò, penes quæ invicem opponuntur, necessariò plura sunt. Ex qua doctrina, ac cæteris toto capite traditis, vberrima seges & opportuna occasio sese offert Theologis ad plures disputationes iuxta ritum Scholæ, quas prosligavimus locis paulo antè indicatis.

CAP.

CAPVT TERTIVM.

ASSERTIO PRAECIPVA S. ANSELMI, SPIRITVM S. ex Filio procedere. Prima probatio ex vnitate Dei, iuxta quam necessum sit Spiritum S. ex Filio procedere, siquidem hic ex eo non oritur.

NVNC Quærendum est per supra dicta sitrefragabiles rationes, vtrùm Filius sit de Spiritu S. aut Spiritus S. de Filio. Dico, quia sicut per supra dictam rationem, aut Pater est de Filio, aut Filius de Patre, & similiter aut de Spiritu S. Pater, aut Spiritus S. de Patre: Ita est, aut Filius de Spiritu S. aut Spiritus S. de Filio. ***Quod, qui negat***, neget etiam necessum est, vnũ solum Deum esse, aut Filium Deum esse, aut Spiritum S. Deum esse, aut Deum esse de Deo: quia ex his, sequitur quod dico. ***Amplius*** non est Filius, aut Spiritus S. de Patre, nisi de Patris essentia: quæ vna est illi cum Filio, & Spiritu S. Cùm ergo dicitur, quia Filius est de Deo Patre; si idẽ Deus est, Pater & Spiritus S. sequitur secundùm vnitatem Deitatis, vt sit etiam de Spiritu S. ***Eodem modo***, quando confitemur Spiritum S. esse de Deo Patre, si idem Deus est Pater, & Filius, sequitur secundum eandem Deitatis vnitatem, vt sit & de Filio. ***Ex his igitur*** apertè cognoscitur, quia aut Filius est de Spiritu S. aut Spiritus S. de Filio, quoniam vtrũque nequit esse verum, aut falsum. Necesse est ergo Spiritum S. esse de Filio, si potest monstrari Filium non esse de illo. ***Nam si quis dicit*** non sequi Filium esse de Patre, & Spiritu S. idcirco, quoniam vnus est Deus Pater, & Spiritus S. etiam si non opponitur aliud, aut Spiritum S. esse de Patre, & Filio, quoniam vnus est Pater, & Filius, quamvis non sit Filius de Spiritu S. ***Consideret***, quia cùm est Deus de Deo, aut est totus de toto, aut pars de parte, aut totus de parte, aut pars de toto. Sed Deus nullam habet partem. Impossibile igitur est, si Deus est de Deo, vt totus sit de parte, aut pars de toto, aut pars de parte. Necesse est igitur, vt si est Deus de Deo, totus sit de toto. Cùm ergo Filius dicitur esse de Deo, qui est Pater, & Spiritus S. aut alius totus erit Pater, alius totus Spiritus S. vt de toto Patre sit, & non de toto Spiritu S. aut si idem totus Deus est Pater, & Spiritus S. ex necessitate cùm est de Deo toto, qui est vnus totus, tam Pater, quàm Spiritus S. est pariter de Patre, & Spiritu S. si non repugnat aliud. ***Eodem modo***, cùm dicitur Spiritus S. esse de toto Deo, qui est Pater & Filius, aut alius totus erit Pater, alius totus Filius, vt sit de toto Patre, & non de toto Filio Spiritus S. aut cùm est de Patre Spiritus S. non potest non esse de Filio, si non est Filius de Spiritu sancto. Nulla enim alia ratione potest negari Spiritum sanctum esse de Filio. ***Dicet aliquis***, si quoniam vnus Deus est Pater, & Spiritus, cùm Filius

est

est de Patre, sequitur eum esse de Spiritu S. aut cùm Spiritus S. est de Patre, quia idem est Deus Pater, & Filius, est etiam de Filio: cùm Pater gignit Filium, necesse est eum gignere quoque Spiritum sanctum, quia vnus idemque Deus est Filius, & Spiritus S. Et cùm Spiritus sanctus procedit de Patre, propter eandem vnitatem Deitatis Filij, & Spiritus sancti procedit & Filius de Patre, ita sicut Spiritus sanctus. Si verò vnitas Dei in Filio, & Spiritu sancto, non illam habet vim consequentiæ, vt vterque similiter sit genitus, & procedens: videtur, quòd non ex eo, quòd vnus Deus est Pater, & Spiritus sanctus, sequitur Filium esse de Spiritu sancto, aut Spiritum sanctum esse de Filio: quoniam idem Deus est Pater, & Filius, vt dicis. *Ad quod ego*: Habent vtique à Patre esse Filius, & Spiritus S. sed diverso modo: quia alter nascendo, alter procedendo, vt alij sint per hoc ab invicem, per hoc, quod dictum est. Et ideo, cùm nascitur vnus, non potest cum eo nasci ille, qui per hoc est alius ab eo, quia non similiter nascitur, sed procedit. Et cùm vnus procedit, nequit ille simul procedere, qui per hoc est alius ab illo: quia non similiter procedit, sed nascitur. Et ideo non habet hic vnitas illam vim consequentiæ: quia pluralitas obviat, quæ ex nativitate nascitur, & processione. *Nam, & si per aliud non essent plures*, Filius, & Spiritus sanctus: per hoc solùm essent diversi. *Cùm autem dico* ex eo, quia Pater vnus Deus est cum Filio, aut cum Spiritu sancto, sequi Filium esse de Spiritu sancto, aut Spiritum sanctum esse de Filio; nulla ibi pluralitas generatur, quæ vnitatis obviet consequentiæ: quia non vtrumque dico esse, sed alterum tantùm. Omnimoda igitur, & inexpugnabili necessitate concluditur, quia (si verà sunt, quæ suprà dixi, nos pariter cum Græcis credere) aut Filius est de Spiritu sancto, aut Spiritus sanctus est de Filio. Quòd autem Filius non sit de Spiritu sancto, palam est ex Catholica Fide. Non enim est Deus de Deo, nisi aut nascendo, vt Filius, aut procedendo, vt Spiritus S. Filius autem non nascitur de Spiritu sancto. Si enim nascitur de illo, est Filius Spiritus sancti, & Spiritus S. Pater eius: sed alter alterius, nec Pater, nec Filius est. Non ergo nascitur de Spiritu sancto Filius. Nec minùs apertum est, quia non procedit de illo. Esset enim spiritus eiusdem Spiritus S. Quod apertè negatur, cùm Spiritus sanctus dicitur, & creditur spiritus Filij. Non enim potest esse spiritus sui spiritus. Quare non procedit Filius de Spiritu sancto. Nullo ergo modo est de Spiritu sancto Filius. Sequitur itaque inexpugnabili ratione, Spiritum sanctum esse de Filio, sicut est de Patre.

SCHOLIA IN CAPVT III.

Instauratur breviter præmissa apud Græcos & Latinos certat expenditurque præcipua ratio Anselmi probans, necessum esse, vt vel Filius procedat ex Spiritu sancto, vel è contrà. Porrò prius ex his repugnare, ideoque posterius esse necessarium.

55 DIRIMIT Anselmus præcipuam cōtroversiam, & decernit, Spiritum S. verè ex Filio procedere: idque probare aggreditur ex doctrina in superioribus tradita, communique apud Græcos & Latinos: cuius summa ad quædam præcipua capita revocatur. *Primum* est, vnum solum ac perfectum Deum esse, partiū quarumlibet expertem, qui proinde totus sit quidquid est: eum verò esse Patrem, Filium, & Spiritum sanctum: vt sive singulus dicatur, sive tres simul, intelligatur semper vnus Deus; quamvis non idem significet nomen Dei, ac Patris &. Filij. *Secundum* est, nomen *SPIRITVS SANCTI* esse relativum: quoniam *spiritus* apud Latinos, sicuti πνεῦμα, sive πνοὴ apud Græcos, alicuius spiritus est, veluti πνέοντος, id est, spirantis. *Tertium*, aliam esse processionem Spiritus sancti, quàm Filij: quoniam secundùm quod est de Deo, nec est, nec dicitur Filius; neque ille, de quo est, dicitur eius Pater: vt in Filij origine contingit. *Quartum*, vnicam rationem pluralitatis personarum in divinis esse oppositionem relationum: eam verò exinde provenire, quòd Deus sit de Deo, sive ex origine vnius personæ ab alia. *Quintum*, quidquid de vno Deo, & de vnaquaque persona dicitur, pariter dici debere de omnibus & singulis, nisi obsistat relationis oppositio, exinde orta, quòd Deus sit de Deo, sive quòd vna persona oriatur ex alia. Tunc enim necessum est, vt vna ab alia distinguatur penes id, in quo opponitur. *Sextum*, & consectarium prædictis, nullam personam divinam distingui ab alia, nisi altera illarum procedat ex altera: quia distinctio personarum provenit necessariò ab oppositione relativa, hæc verò ex origine vnius personæ ab alia persona: vt fusè explanatum est capite præcedenti.

56 His præmissis eruitur formula probationis, quam sic digerere possumus. Omnis distinctio personarum in divinis provenit ex origine vnius ab alia. At inter Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, est vera distinctio personarum. Ergo inter easdem personas debet esse origo vnius ab alia. Consequentia est in modo & figura perfecta. Minor propositio est certa secundùm fidem, ac definita contra Sabellium. Maior probata relinquitur ex capite præcedenti: quia in divinis omnia sunt vnum, vbi non obviat relationis oppositio: nulla autem relationis oppositio esse potest, nisi proveniens ex origine vnius personæ ab alia. Modò sic. Igitur vt persona Filij & persona Spiritus S. verè distinguantur, necessum est vt alter eorum ex altero procedat. Atqui Filius non procedit ex Spiritu sancto. Ergo de primo ad vltimum necessum est vt Spiritus sanctus procedat ex Filio. Porrò in toto hoc discursu solùm restat probandum, Filium ex Spiritu sancto non procedere. At, præterquam id fatentur ipsi Græci, veluti fide certum, probatur ab Anselmo: Quia non est Deus de Deo, nisi aut nascendo vt Filius, aut procedendo vt Spiritus sanctus. Atqui Filius nec nascitur de Spiritu sancto, siquidem hic non est Pater eius: nec procedit de illo, quoniam sic esset spiritus ipsius Spiritûs sancti: quorum vtrumque Christiana Religio abhorret: præcipuè dùm in divinis solam vnam personam agnoscit Patrem, & solam aliam Spiritum sanctum. Patet igitur ad tuendam distinctionem personarum in divinis, cum vnitate essentiæ, necessum esse fateri Spiritum sanctum procedere ex Filio. Hæc ferè est prima ratio, quam saltuatim prosequitur Anselmus toto decursu huius capitis.

57 Porrò ratio eadem Anselmi ad probandam processionem Spiritus sancti ex Filio, invenitur multò antea proposita à Gregorio Nysseno in fine lib. 1. contra Eunomium in idem probandum. Etenim differens eo loco de ordine ac differentia personarum in sancta Trinitate, docet illas solùm differre inter se penes originem vnius ab alia, & rationem principij aut causæ: proindeque personam Spiritûs sancti ex eo differre à Filio, quia procedit ab illo, vt principio sui esse. Verba sunt: Ὁ δὲ αὐτὸς ἡμῖν καὶ περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος λόγος, &c. *Idem verò nobis dicendum est de Spiritu sancto; cuius in solo ordine differentia constituta est: Nam vt Patri coniunctus est Filius, & cùm ex illo esse habeat, non tamen posterius existit: sic etiam Spiritus sanctus proximè hæret Filio; qui sola cogitatione secùndùm rationem principij, prius consideratur productione Spiritus. Nam temporum intervalla in illa vita, quæ sæculum omne præcedit, locum non habent: ADEO VT DETRACTA PRINCIPII RATIONE, NVLLA IN RE SANCTA TRINITAS A SE IPSA DISSIDEAT.* Quid illustrius, aut opportunius? Præterea in Epist. ad Ablabium fusè

fusè ostendit totum personarum discrimen in divinis provenire ex ratione principij & eius quod ex principio habet esse; non autem ex natura, quæ vna & indivisa in tribus est. Ac sub finem eiusdem Epistolæ concludit: τὴν οὖν τοιαύτην διαφορὰν ἐπὶ τῆς ἁγίας τριάδος λέγοντες, &c. *Talem igitur differentiam in sancta Trinitate profitentes, vt aliud principium, aliud ex principio esse credamus, non iam ampliùs accusari poterimus, quod per communionem naturæ rationem hypostaseon confundamus. QVONIAM IGITVR HYPOSTASES SANCTÆ TRINITATIS PRINCIPII RATIO DISTINGVIT, quæ aliud expers principij, aliud ex principio existens dici postulat; diuina autem natura inuariata, & indiuisa secundùm omnem considerationis modum intelligitur: propterea vna diuinitas, vnus Deus: ac cætera omnia Deo digna vocabula singulariter efferuntur.* Itaque Nyssenus luculenter docet, & probat, personarum divinarum distinctionem nullam esse penes naturam, sed dumtaxat quatenus vna habet rationem principij, altera procedentis ex principio. Cumque Spiritus sanctus, iuxta fidem Catholicam, sit persona distincta à Filio, & nullo modo ipsius principium; sequitur planè vt ille ex Filio, veluti principio, procedat. Qui certè Nysseni locus, cùm adeò illustris sit, & qui solus sufficeret ad confundendam Græcorum pervicaciam, nescio quomodo in Florentina Synodo fuerit prætermissus: cùm tamen inveniri posset ducentis ante ipsam annis observatus à Ioanne Becco contra suos Græcos *lib. 3. cap. 13.*

58 Statuta iam præcipua ratione, faciliùs capietur littera Anselmi; cuius præcipuas partes obiter & excursu brevi explanare sufficiet.

NVNC QVÆRENDVM EST PER SVPRADICTAS IRREFRAGABILES RATIONES, vtrùm Filius sit de Spiritu sancto, aut Spiritus sanctus de Filio. Nimirum, alterutrum eorum planè sequitur ex doctrina præiacta in superioribus: cùm nulla inter personas distinctio esse posit, nisi altera illarum sit ab altera, compareturque vna in ratione principij, alia verò tanquam id quod ex principio procedit; sive, quod perinde est, tanquam Deus de Deo. Cùm igitur fide certa sit distinctio personarum Patris, Filij, & Spiritus sancti, sicuti & vnitas in natura; necessum est, vt ex ijs tribus personis vnaquæque ad duas reliquas, sive seorsim, sive coniunctim, comparetur, vel tanquam principium, vel tanquam id quod ex principio procedit, sive vt Deus de Deo.

59 *QVOD QVI NEGAT*, &c. Si quis neget vnam personam in divinis debere procedere ex alia, aut esse principium alterius; negare cogitur vnitatem Dei in tribus personis. Quippe secluso ordine processionum, vnaquæque ex ijs personis haberet suam propriam ac distinctam divinitatem, nullatenus sibi communicatam ab alia, nec à se communicatam alteri. Essent itaque plures dij. Aut certè nec Filius esset Deus, nec Spiritus sanctus esset Deus: quoniam non haberent deitatem sibi à Patre communicatam, nec alter alteri illam daret. Ac denique, Deus non esset de Deo: quia neuter illorum procederet, seu haberet divinitatem à Patre, neque vnus ab alio. Ne igitur aliquod ex ijs absurdis sequatur, opus est fateri, omnes personas in divinis ita invicem comparari, vt vna sit alterius principium, alia procedens ex principio, sive Deus de Deo.

60 *AMPLIVS DICO*, &c. Proponit rationem dubitandi, ob quam videbatur dicendum, Filium procedere de Spiritu sancto. Hic enim procedit de Patre, id est, de essentia Patris, quæ vna est sibi cum Patre & Filio: siquidem vnus cum ijs Deus est. Ergo cùm Filius sit de Deo Patre, pariter debet esse de Spiritu sancto: nequit enim de vno eodemque Deo esse simul & non esse. Atqui Filius est de Deo Patre, qui est vnus Deus cum Spiritu sancto. Ergo pariter idem Filius de Spiritu sancto Deo est.

EODEM MODO, &c. Proponit eandem ferè dubitandi rationem, vt videatur dicendum, Spiritum sanctum procedere ex Filio: siquidem Spiritus sanctus procedit ex Deo Patre, qui vnus cum Filio Deus est. Atqui ab eodem Deo simul procedere & non procedere nequit. Igitur Spiritus sanctus procedit à Filio.

61 *EX HIS IGITVR APERTE SEQVITVR*, &c. nimirum, aut Spiritum sanctum procedere ex Filio, aut hunc ex Spiritu sancto: quorum alterum necesse est verum esse, alterum falsum. Nimirum, vt relinquit probatum ex capite præcedenti, fieri prorsus nequit, duo aliqua esse sibi invicem principia existendi: ac proinde repugnat vt Filius & Spiritus sanctus ab invicem procedant. Igitur necessum est vt Spiritus sanctus ex Filio procedat, si semel probatur Filium ipsum ex Spiritu sancto non procedere.

62 *NAM SI QVIS DICIT*, &c. Proponit evasionem quandam, qua aliquis occurere posset difficultati præcedenti

denti, & dicere, quamvis Spiritus sanctus non procedat ex Filio, nullatenus sequi, Filium procedere ex Patre & Spiritu sancto, ex eo quòd ambo sint vnus Deus; neque Spiritum sanctum procedere ex Patre & Filio, quoniam ambo sunt vnus Deus.

63 *CONSIDERET*, &c. Quisquis ita respondet, consideret Deũ nullas partes habere, ac proinde quamlibet ex personis divinis, quæ sit Deus de Deo, debere illam esse totum Deum de Deo toto. Cùm ergo Filius dicitur esse de Deo, qui est Pater, & Spiritus sanctus; aut alius totus erit Pater, alius totus Spiritus sanctus, vt de toto Patre sit, & non de toto Spiritu sancto: aut si idem totus Deus est Pater, & Spiritus sanctus, necessariò sequitur, cùm Filius est de Deo toto, esse pariter de Patre & Spiritu sancto, nisi aliunde id repugnet.

64 *EODEM MODO*, &c. Eandem ferè considerationem præcedentem adaptat Spiritui sancto, vt pariter existimetur procedere ex Patre, & Filio. Cùm enim dicitur Spiritus sanctus procedere de toto Deo, qui est Pater & Filius; aut alius totus erit Pater, alius totus Filius, vt Spiritus sanctus sit de toto Patre, & non de toto Filio; aut cùm est de Patre Spiritus sanctus, necessariò debet esse ex Filio, si hic ex illo non est. Cùm igitur Filius ex Spiritu sancto non sit, debet hic ex illo procedere.

65 *DICET ALIQVIS*, &c. Proponit obiectionem quandam adversus discursum præiactum, fere in hunc modum. Ex eo quòd Pater & Spiritus sanctus sit vnus Deus, videtur necessariò sequi, Filium ex Spiritu sancto esse, dum ille procedit ex Patre. Similiter & ex eo quòd Pater & Filius sint vnus Deus, videtur etiam sequi, Spiritum sanctum ex Filio esse, eo ipso quòd sit ex Patre. Hinc autem infertur, Spiritum sanctum æquè ac Filium gigni, cùm ambo sint vnus Deus: similiterque ex Patre procedere Filium æquè ac Spiritum sanctum, ob eandem rationem: quia, nimirum, de vno eodemque Deo verificari debet, procedere, sicuti & gigni ab eodem Deo. Cùm igitur ex vnitate Filij & Spiritus sancti secundùm naturam divinam non inferatur Filium & Spiritum sanctũ æquè gigni, aut æquè procedere à Patre; neque etiã colligere licet, ex vnitate Patris & Spiritus sancti secundùm naturam divinam, quòd Filius sit ex Spiritu sancto, sicuti est ex Patre: neque similiter Spiritum sanctum esse ex Filio, eò quòd hic vnus cum Patre Deus sit.

66 *AD QVOD EGO*, &c. Huic obiectioni occurrit Anselmus sic. Habent quidem esse à Patre Filius & Spiritus sanctus, sed diversimodè, ille nascendo, hic procedendo, vt propterea sint alij ab invicem, vt dictum fuit capite præcedenti: nimirum, vt ratione diversarum processionum differant in sensu causali; ratione verò oppositarum relationum in sensu formali. quod ibidem satis explanatum fuit. Et ideo cùm Filius nascitur, non potest æquè nasci Spiritus sanctus: quoniam hic penes processionem ab eo differt. Similiter, nec cum Spiritus sanctus procedit ex Patre, procedit pariter Filius, cuius proprium est nasci. Quare in neutro eorum habet locum consequentia illa ex vnitate deducta: quoniam obstat pluralitas, nimirum, relationum oppositarum, quæ ex nativitate & processione oritur.

67 *NAM SI PER ALIVD NON ESSENT PLVRES, FILIVS, ET SPIRITVS SANCTVS, PER HOC SOLVM ESSENT DIVERSI.* Essent, inquam, diversi, in sensu causali, ratione diversæ originis, ex eo quòd à Patre haberet esse Filius nascendo, & Spiritus sanctus procedendo: quamvis in sensu formali & reipsa non differrent, nisi Spiritus sanctus procederet à Filio. Quoniam in sensu formali & reipsa solùm differre possunt relationibus invicem oppositis. Nullus autem esset locus relationibus oppositis inter Filium & Spiritum sanctum, nisi hic procederet ex illo, vt principio sui esse. Nulla ergo esset vtriusque diversitas in sensu formali, & reipsa. De quo sufficiant quæ diximus in caput præcedens. Solùm addere oportet, data hypothesi, in qua Spiritus sanctus non procederet à Filio, solùm inferri futuram in Filio relationem filiationis ad Patrem generantem, & in Spiritu sancto relationem spirationis passivæ ad eundem Patrem spirantem. Eiusmodi autem relationes non sunt oppositæ, vt patet, sed disparatæ: quia non sunt relationes producentis & producti. Ad distinctionem autem realem personarum divinarum non sufficiunt relationes disparatæ, sed exiguntur invicem oppositæ: vt ibidem probatum est, & præterea docet S. Augustinus *lib. 7. de Trinit. cap. 1.* vbi hanc regulam statuit: *Ea dici propriè in illa Trinitate distinctè ad singulas personas pertinentia, quæ relatiuè dicuntur ad invicem.* Cùm igitur in ea hypothesi, Filius & Spiritus sanctus non dicerentur relativè ad invicem; quamvis relationibus disparatis cõstarent, & diverso modo orirentur, non essent reipsa diversi. Nimirum, Patres, & in ijs Gregorius Nyssenus lib. 1. contra Eunomium, & Epist. ad Ablabium, personarum divinarum realem differentiam solùm agnoscunt, κατὰ τὸ αἴτιον, καὶ τὸ αἰτιατόν, id est, secundùm ratio-

rationem principij, & procedentis ex principio, inter quæ duo solùm est oppositio relativa. Quin & distinctionem ortam ex relationibus disparatis, immo & generatim ortã aliunde, quàm ex oppositione relativa, non posse habere locum in divinis, eo quòd semper ex limitatione ortum ducat; evicimus latè Tom. II. Disp. 93. præsertim sect. 3. & 4. nec repetere vacat.

68 CVM AVTEM DICO, &c. Prosequitur solutionẽ difficultatis suprà obiectæ, & confirmat, ex eo quòd Pater sit vnus Deus cum Filio, aut cum Spiritu sancto, optimè inferri alterutrum duorum; aut Filium esse de Spiritu sancto, sicuti est ex Patre; aut Spiritum sanctum esse ex Filio, sicuti ex Patre est. Non enim ibi obviat aliqua pluralitas, quæ impediat consequẽtiam ex vnitate deductam, siquidem, Pater est vnus Deus cum Filio, & Spiritu sancto. Ergo ex ea vnitate legitimè infertur, aut Filium esse ex Spiritu sancto, sicuti est à Patre; aut Spiritum S. ex Filio non minùs, quàm à Patre procedere.

69 QVOD AVTEM FILIVS NON SIT EX SPIRITV SANCTO, PALAM EST EX CATHOLICA FIDE: Idque probare adhuc pergit, vt supra vidimus in ipsa probationis formula. Vnde demum inexpugnabili ratione concluditur, Spiritum sanctum procedere ex Filio sicut ex Patre.

CAPVT QVARTVM.

DIGRESSIO ADVERSVS QVENDAM GRAECORVM NEGANTEM Spiritum sanctum esse Deum de Deo.

FORSITAN Negabũt Græci Spiritum S. esse Deum de Deo, sicuti est Filius Deus de Deo: quoniam probamus per hoc illum esse, & procedere de Filio; *nec est positum in illo Symbolo*, in quo reprehendimur ab illis addidisse processionem eius de Filio. Sed qui hoc putat, negat, aut Patrem esse Deum, de quo est Spiritus S. aut Spiritum S. esse Deũ, qui est de Patre: aut hoc ipsum, quòd est Spiritus S. esse de Patre. At Patrem non esse Deum, aut Spiritum S. nullus suscipit Christianus. Videamus igitur, vtrum hoc ipsum, quòd est essentialiter Spiritus, sit de Patre: quod quẽdam Episcopum, Græcis forsitan faventem, in Barensi civivitate sensi nolle sentire. *Nam, si non est ipsum de Patre, quod est*; cùm sit vnus idemque Deus, qui Pater; inveniri nequit, vnde sit alius à Patre. *Non enim, inde alius est*, quia Pater habet Filium, & Spiritus S. non habet Filium. Per hoc enim probari potest, quia alij sunt abinvicem: non tamen hæc est causa, vt diversæ sint personæ. Quippe si duo sint homines, quorum alter habeat filium, alter non: quamvis per hoc ostendi possint esse diversi, non tamẽ ob hoc alij sunt abinvicem: quia quoquo modo se habeant in habendo, vel non habendo filium; diversitatem tamen non amittunt. Ita in Patre & Spiritu S. non quia alius Filium habet, alius non habet, idcirco sunt diversi: sed quoniam diversi sunt, idcirco nihil prohibet eos in habendo, & non habendo Filium esse dissimiles. Similiter responderi potest, si ideo alius dicitur, quia non ab illo procedit Spiritus S. sicut ipse procedit à Patre. *Quippe, vt secundùm illos loquar*, qui negant Spiritum S. de Filio procedere,

sicut non est hæc causa, quia Spiritum S. Filius de se procedentem non habet, sicut Pater, vt alius sit à Patre (sequeretur enim vt si Spiritus S. procederet de Filio, Filius non esset alius à Patre) ita per hoc nõ est Spiritus S. à Patre alius, quia non habet Filium, aut spiritum de se procedẽtem, sicut Pater. *Et quemadmodum Filius*, non ideo est alius à Patre, quia Patrem habet, & Pater non habet Patrem (si enim Pater haberet Patrem, alius tamen esset à Filio) ita Spiritus S. quia de aliquo procedit, & Pater à nullo, non propter hoc est alius à Patre: quia si Pater ab aliquo procederet, non minùs tamen esset alius à Patre, de quo procedit. Palàm igitur est, quia non ideo est Spiritus S. alius à Patre, quia non habet Filium, aut Spiritum S. de se procedentem sicut Pater: nec quia de aliquo procedit, & Pater de nullo. *Sed nec per hoc* intelligi potest esse à Patre alius quia spiritus est Patris, si de illo non habet esse. Potest enim intelligi aliquis alius ab aliquo, priusquàm sit illius: quamvis alicuius nequeat esse, nisi sit alius: vt cùm dicitur homo dominus alicuius, aut homo alterius hominis; priùs intelligitur alius ab illo, cuius esse dicitur, quàm sit eius dominus vel homo. Sic itaque si Spiritus S. non est de Patre, nihil prohibet, eum intelligi priùs alium ab illo, quàm sit illius. Quare non facit illum alium esse à Patre, hoc quòd spiritus eius est, si per hoc non habet, vt sit alius ab illo, per quod est spiritus illius. Sicut Filius, per hoc est alius à Patre, per quod est Filius eius, quod non est aliud, nisi quia de ipso existit nascendo. *Videtur itaque*, quòd Spiritus S. non sit per aliud à Patre alius, nisi quia ab illo habet esse, quod est: quãvis alio suo modo, quàm Filius. Investigemus tamẽ hoc diligentiùs, vtique aut postquam fuit Spiritus S. hoc quod est, contigit illi alium esse à Patre, aut in existẽdo habet, vnde alius est. Cõtingit enim aliquẽ esse, quod est, priùs quàm sit alius: & cõtingit aliquem aliũ in existendo fieri: priùs autem quẽquã esse alium, quàm sit hoc, quod est, non est possibile. Namque primus homo, priusquàm de illo esset homo aliquis, erat ipse homo, sed nõ erat alius: cùm verò primùm extitit de illo aliquis, & ille de quo extitit, postquam fuit, factus est alius, & qui de illo extitit, simul habuit esse, & aliũ esse. Aut ergo Spiritus S. sicut dixi, postquam fuit, factus est à Patre alius, aut habet in existẽdo, propter quod alius dicitur. Sed si postquam fuit, contigit illi alium esse à Patre; cùm non sit alia persona, nisi quoniam alius est ab illo; non fuerunt illæ semper tres personæ: quia ista non semper fuit, si non semper fuit Spiritus sanctus alius à Patre. Quoniam itaque falsa sunt hæc, patet quoniam in existendo, habet vnde alius est. *Esse autem nequit*, nisi aut ex aliquo, sicut Filius; aut ex nullo sicut Pater. Quòd si ex nullo, quemadmodum Pater, existit; aut ita existit vnusquisque per se, vt neuter ab altero quidquam habeat; sunt duo Dij, Pater & Spiritus sanctus: aut quoniam vnus Deus sunt,

si

si vterque de nullo est, penitus nihil inveniri valet in Fide Christiana vnde sint abinvicē alij; sed vnus idemque est Pater & Spiritus sanctus, & vna persona, quæ vera Fides abhorret. Non est ergo verum Spiritum sanctum à nullo esse. Si autem est ab aliquo; non est, nisi ex Deo, qui est Pater & Filius, & Spiritus sanctus. Sed à se ipso nequit esse; quoniam nulla persona à se ipsa potest existere. Quare, si quis eum negat esse à Filio, negare nequit illum à Patre esse. *Si quis autem dicit*, quia licèt non habeat esse de Patre; tamen per processionem alius potest intelligi: Ad hoc quoque respondendum arbitror, ne possit aliquid, in hac quæstione nostræ obijci assertioni, cui nostra responsio non obviet. Nec miretur aliquis, me tantum in hoc immorari, quoniam non parvæ auctoritatis erat ille inter suos, quem sensi, non sentire Spiritum sanctum hoc quod est, habere ex Patre: nec tunc habui opportunitatem respondendi.

SCHOLIA IN CAPVT IV.

Spiritum sanctum esse Deum de Deo, quãvis id non exprimeretur in illo Symbolo, cui Latini addiderunt particulam Filioque, reclamantibus Græcis. Quodnam sit illud Symbolum, & in quibus Orbis Christiani partibus, & quo tempore additum. Vbi plura ad historiam & eruditionem Ecclesiasticam spectantia.

71 FORSITAN NEGABVNT GRÆCI, SPIRITVM SANCTVM ESSE DEVM DE DEO, &c. Digreditur opportunè Anselmus hoc loco ad disputandum adversum quemdam ex Episcopis, in Concilio Barensi congregatis, seu Græcum, seu Græcis faventem, qui negabat Spiritum sanctum esse Deum de Deo, seu habere à Patre id, quod in se substantialiter est. Quippe eo negato, corruit fundamentum superiori capite propositum ex eo quòd Spiritus sanctus sit Deus de Deo. Sic enim nec Pater erit Deus, de quo sit Spiritus sanctus: nec Spiritus sanctus erit Deus de Patre procedens: nec demùm ex Patre habebit Spiritus sanctus id quod est. Verùm eiusmodi errorem refellit primò Anselmus: quoniam inde fiet, nec Patrem, nec Spiritum sanctum esse Deum, contra quàm Christiana Religio docet. Non enim Pater & Spiritus sanctus potest Deus esse, nisi ambo sint vnus Deus: nec ambo possunt esse vnus Deus, nisi alter ab altero habeat vt sit vnus Deus cum illo, per cõmunicationem eiusdem divinitatis ab ipso præstitam. Si igitur neuter eorum ab altero accipit vt sit Deus, ambo nequeunt esse vnus Deus, proindeque nec Deus verus. Igitur necessarium est fateri, Spiritum sanctum esse Deum de Deo, proindeque procedere à Patre, siquidem hic ab eo non procedit, vt iam in præcedentibus demonstratum est, & ipsi Græci catholicè fatentur. Sed de hoc vberiùs postea.

72 NEC EST POSITVM IN ILLO SYMBOLO, IN QVO REPREHENDIMVR AB ILLIS (GRÆCIS) ADDIDISSE PROCESSIONEM EIVS DE FILIO. Nimirum, dicere poterunt Græci ad præiactam evasionem tuendam, quòd Spiritus sanctus sit Deus de Deo, non haberi in illo Symbolo, cui conqueruntur à Latinis additam fuisse particulam illam *Filioque*. Videamus modò, quodnam sit illud Symbolum, & quo tempore, aut à quibus fuerit addita particula illa. Id enim ad illustrandam litterã Anselmi spectat, & nostri muneris est. Ac primò quidem certum est, Symbolum illud non esse Apostolicum, seu ab Apostolis ipsis traditum, duodecim articulis distinctum: quod summa vbique veneratione receptum fuit à tempore nascentis Ecclesiæ: vt testantur Tertullianus *lib. Præscriptionum cap. 37.* Ambrosius *Epist. ad Siricium Papam*, Hieronymus *Epist. 61. ad Pammachium cap. 9.* S. Leo Magnus *Serm. de Nativit. Domini*, & *IV. de Epiphania*, & *XI. de Passione Domini*, ac denique plurimi alij Patres, & integra Synodus Ephesina in Relatione ad Theodosium Augustum. Quippe particula *Filioque*, nec in eo Symbolo ab initio fuit, neque vnquam ab Ecclesia addita est.

Ideoque aiebat Ambrosius loco allegato: *Credatur Symbolo Apostolorum, quod Ecclesia Romana intemeratum semper custodit & servat.* nimirum, absque additione, aut imminutione vlla. Sicque retentum fuisse in Romana Ecclesia, Africana, Italica, Gallica, & Latinis omnibus, constat ex Rufino, Augustino, Chrysologo, Maximo Taurinensi, Socrate, Theodoreto, & Sozomeno, varijs locis.

73 Deinde certum est, Symbolum illud, cui addita fuit particula, *Filioque,* non esse Nicænum; neque in hoc expressum fuisse, quod Spiritus sanctus sit Deus de Deo. Quippe Nicænum Symbolum ad litteram hæc habet: Πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεόν, &c. *Credimus in vnum Deum, Patrem omnipotentem, omnium visibilium & invisibilium factorem: Et in vnum Dominum IESVM Christum, Filium Dei, ex Patre natum vnigenitum; id est, ex substantia Patris: Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero: Natum, non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt, & quæ in cælo, & quæ in terra. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem, descendit, & incarnatus est, & homo factus, passus est, & resurrexit tertia die. Et ascendit in cælum, & iterum venturus est iudicare viuos & mortuos. ET IN SPIRITVM SANCTVM. Eos autem qui dicunt, Erat aliquando quando non erat; & quia ex ijs, quæ non sunt, factus est; aut ex alia substantia vel essentia dicunt esse, vel creatum, vel mutabilem, vel convertibilem Filium Dei; anathematizat Catholica & Apostolica Ecclesia.* Hactenus ad litteram in eo Symbolo, vbi nec Spiritus sanctus dicitur Deus de Deo, nec eius processio à Patre vel à Filio exprimitur: sed dumtaxat habetur: *Et in Spiritum sanctum*: scilicet, πιστεύομεν, *credimus*, vt initio præfixum fuerat. Cur autem tam parcè loquuti sint Patres Nicæni de Spiritu sancto in eo Symbolo, rationem assignat S. Gregorius Nazianzenus ad Cledonium scribens, his verbis: *A Patribus illis minus plenè de Spiritu sancto dictum est, quoniam nondum coacta atque excitata hæc quæstio fuerat.* nimirum, cum Macedonio. Similiter S. Basilius in professione Eustatij Sebastiensis, *Sententia*, inquit, *de Spiritu sancto in transcursu sine omni diligentia posita est, propterea quod nondum esset mota ista quæstio, sed adhuc credentium mentibus securus, & nullis obiectus insidijs inesset de Spiritu S. intellectus.* Porrò ipsum Nicænum Symbolum tantæ semper venerationi fuit, hodieque, vt nunquam illi quidquam additum fuerit, nec particula quidem *Filioque*. Nec mirum tantus honos eidem Symbolo habeatur: quoniam ab initio fuit *paucissimis quidem sermonibus, sed perfectis sensibus Scripturæ Diuinæ, per viros eius scientiæ peritissimos completum*: vt loquitur Pergamius Antiochiæ Episcopus in litteris post Synodum Chalcedonensem editis ad Leonem Augustum Epist. 41. Similiter summam eiusdem Symboli auctoritatem agnoscit eadem Synodus in Relatione ad Marcianum Augustum, dicens: *Vnam esse, veluti principali loco, trecentorum decem & octo Patrum doctrinæ confessionem, lex nobis Ecclesiæ præscribit: quam, VELVT COMMVNE SANCTORVM DECRETVM, ad eorum, qui vocantur in adoptionem filiorum, tradimus firmitatem.* Atque in secunda eiusdem Synodi Actione post recitatum id Symbolum, *Reverendissimi Episcopi clamaverunt: HÆC CATHOLICORVM FIDES: huic omnes credimus, in hanc baptizati sumus: in hac baptizamus.* Similiter & Patres clamaverunt in V. Synodo collat. IV. Quare ob summā eius Concilij venerationem, nunquam aliquid Symbolo Nicæno additum fuit, nec quidem particula illa *Filioque*. Vide plura alia Disp. LV. sect. 2. Tomo II. Theologiæ S. Anselmi.

74 Hinc Christianus Lupus in Notis ad Concilium Nicænum impugnat Gelasium Cyzicenum, quoniam in præfatione sua ait, Arianos, non modò in Filium Dei, sed in Spiritum sanctum blasphemasse. Quippe cùm controversia de Spiritu sancto illorum tempore prætermissa fuerit in Nicæna Synodo, videtur Arianos ipsos nihil adversus Spiritum sanctum dixisse. Verùm refellitur Lupus: quoniam Ariani negantes verum Trinitatis mysterium, sicuti Filium Dei Deum verum & ὁμοούσιον Patri negabant, ita etiam veram divinitatem Spiritus sancti de medio tollebant. Quare ij blasphemarunt in Spiritum sanctum. Vnde & illorum error in ea parte, sicuti & Macedonianorum postea ortus, divinitatem pariter Spiritui sancto auferentium, confixus fuit in eodem Symbolo Nicæno, verbis illis: *ET IN SPIRITVM SANCTVM*, scilicet, *CREDIMVS*. Quippe non credimus, nisi in verum Deum. Quare sanctus Athanasius ad Africanos Episcopos scribens, invehitur adversus Macedonianos, qui suum de Spiritu sancto errorem aiebant non esse contrarium Nicænæ fidei. Sic autem eos refellit: *Eadem illa Synodus blasphematores*

ves Spiritus sancti subvertit. Nam cùm Patres statuissent de Fide in Filium, id statim adiectum voluere: CREDIMVS, ET IN SPIRITVM SANCTVM: vt perfectam & plenam de sancta Trinitate fidem, confessionemque absoluentes, formam eius, quæ in Christo est, fidei, & doctrinam Catholicæ Ecclesiæ exhiberent. Hactenus ille. Qui sanè in eo Symbolo veram Spiritus sancti divinitatem traditam adversus Arianos, aut quosvis alios hæreticos, agnoscit, æquè ac divinitatem Filij: quamvis aliunde nihil ibi expressum fuerit de processione Spiritus sancti ex Patre aut Filio: quoniam nondum ea controversia fuerat eousque excitata: vt nuper ex Nazianzeno & Basilio audivimus.

75 Itaque Spiritus sancti processio ex Patre nòn fuit expressè tradita in Symbolo Nicæno, sed in Symbolo Constantinopolitano; quo fidem Catholicam professi sunt Patres Latini, & Græci in ipso ingressu ad celebrandum Concilium Constantinopolitanum I. aliàs II. Synodum Generalem, anno Christi CCCLXXXI. sub Damaso Papa, Theodosio Maiore Augusto, & Gregorio Nazianzeno eiusdem Constantinopolitanæ vrbis Antistite: in quo fides Nicæna confirmata fuit, & præterea damnata hæresis Macedonij, atque Apollinarij. Forma autem eius Symboli ad litteram hæc est; Πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεὸν, &c. *Credimus in vnum Deum, Patrem omnipotentem, factorem cœli & terræ, visibilium omnium, & invisibilium conditorem. Et in vnum Dominum IESVM Christum, Filium Dei vnigenitum, ex Patre natum ante omnia sæcula, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero: natum, non factum,* ὁμοούσιον, id est, *consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt, quæ in cœlo, & quæ in terra. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem, descendit de cœlis: & incarnatus est de Spiritu sancto, ex Maria virgine, & homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis, sub Pontio Pilato passus, ac sepultus. Et tertia die resurrexit secundùm Scripturas. Ascendit in cœlos: sedet ad dexteram Dei Patris. Inde venturus est cum gloria iudicare vivos & mortuos: cuius regni non erit finis. CREDIMVS IN SPIRITVM SANCTVM Dominum, & vivificantem, EX PATRE PROCEDENTEM, & cum Patre & Filio adorandum & conglorificandum: qui locutus est per Prophetas. Et vnam sanctam Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam. Confitemur vnum Baptisma in remissionem peccatorum. Expectamus resurrectionem mortuorum, & vitam futuri sæculi. Amen.* Hactenus ibi. in quibus patet, non exprimi processionem Spiritus sancti à Filio, sed à Patre. Vnde refelluntur quotquot aiunt, particulam illam *Filioque,* additam fuisse in eâdem Synodo Constantinopolitana.

76 Alij opinantur, eius additamenti auctorem fuisse postea Damasum Papam, sub quo eadem Synodus coacta fuerat. Ita Manuel Caleeas libro adversus Græcos; addens, Damasum id fecisse, vt frænaret novam hæresim, quam ὑιοπατρίας appellat, *quòd Filium Dei affirmaret esse Patrem Spiritus sancti, & hunc Patris nepotem. Idcirco Damasus Romanus Episcopus, collecta Synodo ad Symbolum adiecit à Filio procedere Spiritum sanctum; vt illud refelleret, quòd gigni dicebatur à Filio.* Porrò Caleeas eius rei testem appellat Historicum quendam Græco nomine Σκυλίτζω. Iosephus autem Methones Gregorium Aristinum citat pro eâdem narratione, sicuti & noster Genebrardus lib. 3. de Trinitate allegat Alexium Arestinum. Verùm illa narratio, à quocumque Historico tradita fuerit, est prorsus aliena à veritate: quoniam à tempore Concilij I. Cõstantinopolitani, & eiusdem Papæ Damasi, aliquot sæcula fluxerunt antequam illa additio *Filioque,* probaretur ab Ecclesia Romana. Neque id aliquo fundamento solido confirmant ij Auctores, sicuti nec Stanislaus Socolovius in annotationibus in cap. 1. censuræ Orientalis. Quin potiùs in ipso Romano Concilio, cuius decreta habentur lib IX. Historiæ Tripartitæ cap. 16. nihil sancitum fuit de processione Spiritus sancti à Filio. Præsertim verò certum est particulam illam non fuisse admissam ab Ecclesia Romana in cantu solemni multis pòst sæculis. Quippe, vt diximus in Scholijs ad caput secundum, ex Actis Synodi Aquisgranensis sub Leone Tertio Papa, & Carolo Magno Imperatore, circa annum Christi DCCCIX. (nimirum quadringentis annis post Damasum Papam) constat, eam additionem in cantu solemni fuisse introductam à quibusdam Occidentalibus Ecclesijs, antequam Romana id probaret, aut exemplo suo confirmaret. Vnde post longam altercationem in eo Concilio, & legationem ad ipsum Leonem III. Papam, hic reprehendit quòd aliquid adiectum Symbolo solemniter in ijs Ecclesijs caneretur. Quare & ad Legatos dixit. *Si priùs quam ita cantaretur, interrogatus essem; ne insereretur, vtique respondissem. At*

nunc; quod tamen non affirmando, sed vobiscum pariter tractando dico, quantum menti occurrit, ita mihi videtur posse vtrumque fieri: vt paullatim in Palatio, quia in nostra sancta Ecclesia non cantatur, cantandi consuetudo eiusdem Symboli intermittatur: sicque fiat, vt quod idipsum vt cantaretur non qualibet imperantis auctoritas, sed potius audiendi id fecerat novitas, si dimittatur à vobis, dimittetur ab omnibus. Et ita fortasse quantum esse potest, non incongruè vtrumque fieri possit: vt quod iam nunc à quibusdam prius nescientibus rectè creditur, credatur: & tamen illicita cantandi consuetudo sine cuiusque fidei læsione tollatur. Hactenus Pontifex: ex cuius verbis planè constat, ipsius tẽpore nõdum receptam fuisse eam additionem in Symbolo ab Ecclesia Romana cantari solito: quin potiùs reprehensos qui eam Induxerant in cantu, siue in Gallijs, siue in alijs etiã Occidentalibus Ecclesijs.

77 Inter eas verò, quæ primùm in Symbolo, saltem extra cantum solemnem, eam particulam *Filioque* addiderunt, vnam, ac fortassè omnium primam fuisse Hispanam Ecclesiam, potest facilè probari. Nam in Synodo I. Toletana anno Christi CCCC. vel potiùs in Calleciensi (vt conijcit eruditissimus Petrus Pithœus in Opusculo de Processione Spiritus sancti) anno CCCCXLVII. in ipsa Fidei professione posita fuit processio Spiritus sancti ex Patre Filioque: quamvis tunc addita non fuerit Symbolo. Deinde verò in Concilio III. Toletano sub Gelasio II. Papa, Recaredo Hispaniarum Rege, cui interfuerunt LXVIII. Patres, atque in his S. Euphemius Toletanus, & S. Leander Hispalensis, anno DLXXXIX. particula *Filioque* addita legitur Symbolo, quod Patres illi post Symbolum Nicænum ediderunt, & solùm ab eo differt paucis verbis, cum quibus nunc publicè non cantatur. Eiusmodi verò Symbolum in editionibus antiquis Concilij III. Toletani non legebatur cum illa additione, donec clarissimus Vir Loaysa eam invenit in antiquis exemplaribus, & publicæ luci dedit. Nimirum ibidem pag. 203. habetur: *Et in Spiritum sanctum Dominum & viuificantem, ex Patre & Filio procedentem.* Fallitur autem P. Vazquez *disp. 146. in 3. p. cap. 3. &* 4. dum ait, id Concilium fuisse celebratum anno 597. cùm ex ipsa editione Loaysæ planè constet coactũ fuisse Era Christi DC.XXVII. id est anno 589. Similiterque ex ipsius subscriptionibus patet, congregatos Patres fuisse LXVIII. & ex ijs LXII. Episcopos. Idem habetur in Concilijs Toletanis IV. sub Honorio I. & VIII. sub tempus ferè Martini I. & in XI. sub Rege Hispaniarum Vvambæ, quæ omnia Concilia ante VI. Synodum Generalem coacta fuerunt. Itaque primum Regnum vbi solemniter addita est Symbolo particula *Filioque*, videtur fuisse Hispania: idque in III. Concilio Toletano, & alijs sequentibus, multò antea, quàm in Gallia oriretur controversia circa eam additionem in Concilio Aquisgranensi sub Carolo Magno, vel in Gentiliacensi sub Ludovico Pio. Quare quod ait Divus Thomas I. Parte, quæstione 46. articulo 2. ad 2. eam additionem videri factam in aliquo Occidentali Concilio; intelligendum est de Toletano III. ante quod in nullo alio additum legitur. An verò in Hispania, priusquam in Gallia, cantari cœperit solemniter Symbolum cum additione illa, incertum est, nec facilè id decerni poterit. Solùm conijcere licet ex verbis Leonis III. Papæ suprà exscriptis ad Legatos Concilij Aquisgranensis, id primùm in Gallijs factum: cùm Pontifex id reprehendat, quasi noviter introductum apud Gallos; dicatque, facilè dimittendum ab omnibus, si ab ijs dimittatur. Quo ipso satis significat, id in Ecclesijs Galliarum initium habuisse; vtpotè quibus desistentibus ab ea additione in cantu solemni, cæteræ quoque desisterent, aut inducere non auderent. Itaque additio ipsa præter cantum, apud Hispaniam; in cantu verò apud Galliam cœpisse videtur. Plura alia huc spectantia, & scitu digna ab ijs præsertim, quibus antiquitas, & eruditio Ecclesiastica curæ est, fusè dedimus Tom. II. Disp. XCI. XCII.

78 Id certum est, Iustinum II. Imperatorem anno primo Imperij sui, qui fuit Christi DLXV. *Symbolum Constantinopolitanum centum quinquaginta Patrum in omni Catholica Ecclesia à populo concinendum intromisisse, priusquam Dominica diceretur oratio.* quæ sunt verba Ioannis Abbatis Biclariensis, Auctoris sanè gravis, & circa id tempus scribentis. Itaque vice Nicæni Symboli, quod antea publicè cantabatur, inductum fuit Constantinopolitanum, quo in Missa ad hæc vsque tempora vtimur. Porrò XXIV. annis pòst decretum illud Iustini in Ecclesijs Hispaniæ receptũ fuit sub Recaredo ipsarum Rege, iussu Concilij III. Toletani canone secundo, in quo Patres congregati statuerunt: *Vt per omnes Ecclesias Hispaniæ & Galliciæ, secundùm formam Orientalium Ecclesiarum Concilij Constãtinopolitani CL. Episcoporum Symbolum recitetur: vt priusquam Dominica dicatur oratio, voce clara à populo decantetur.* Ita-

Itaque ficut suprà ostensum fuit, particulam illam *Filioque* in nullo alio Concilio ante Toletanum I. inveniri, neque legi Constantinopolitano Symbolo additam ante Concilium III. Toletanum: ita etiam nunquam antea in Occidente cantatum solemniter invenitur Concilij Constantinopolitani Symbolum, quàm in Hispania, à tempore eiusdem III. Concilij Toletani anno Christi 589. qui fuit vigesimus quartus post Conciliũ Cõstantinopolitanum II. aliàs V. Synodum Generalem, celebratam tempore Vigilij Papæ, & Iustiniani Augusti. Deinde post Ecclesiam Hispanam Gallica idem Symbolum in Missis cantare cœpit, & præsertim sub Carolo Magno, nam Vualafridus Strabo in libro de Rebus Ecclesiasticis cap. 22. testatur, *apud Gallos, & Germanicos post deiectionem Felicis hæretici, sub gloriosissimo Carolo Francorum Rege damnati, idem Symbolum* (Constantinopolitanum) *latiùs & crebriùs cœpisse in Missarum officijs celebrari*. Subiungit verò rationem cur id factum fuerit, *quia aptius videbatur modulis sonorum, quàm Nicænum*. Verùm ea ratio frivola est: tùm id factum fuisse constet, quoniam Symbolum Constantinopolitanum est plenius, recentiùs ab Ecclesia traditum, & integra antidotus adversus omnes hæreses eousque natas: vt benè observat Christianus Lupus in Scholijs ad Concilium Nicænum cap. 4. Insuper & in Hispania fuit peculiaris ratio: quoniam tùm ab Arianis Gothis, Vandalis, & Suevis, pervasa ac possessa fuisset; oportuit vt vsum Nicæni Symboli mutaret in vsum Constantinopolitani, longè illustriùs ac pleniùs explanantis mysterium Trinitatis contra eosdem Arianos. Quæ ratio non vrgebat à principio in alijs Ecclesijs Occidentis. Inducta verò iam consuetudine cantandi id Symbolum in Ecclesijs Hispaniæ, Galliæ, & Germaniæ (nã in Orientalibus statim cantatum fuit iuxta decretum Iustini imperantis in Oriente) tandem Ecclesia Romana in solemni Missæ cantu idem Symbolum recepit. Quo autem tempore, non constat ex Historicis, præsertim addita particula *Filioque*. Quippe solùm habemus exploratum, id accidisse post tempus Leonis Papæ III. qui, vt suprà vidimus, eam additionem in cantu solemni apud Gallos reprehendit, veluti absque sufficienti authoritate introductam. Oportet igitur fateri, Symbolum Constantinopolitanum cum additione illa, saltem in cantu, nondum ijs temporibus, sed postea, fuisse à Romana Ecclesia receptum: & quidem incerto tempore, vt iam dixi, neque enim Historici tempus assignare inveniuntur. Iam verò plura sæcula floruerunt ex quo tempore eadem Ecclesia Romana publicè in Missa, sive cantari, sive recitari solita, idem Symbolum Constantinopolitanum accepit, & retinet vsque modò. Vnde & Synodus Basileensis anno Chirsti M.CCCC. XXXI. coacta sessione 21. graviter reprehendit quasdam Ecclesias *quòd illud non completè vsque in finem cantarent*. Quo ipso satis indicatur, eam consuetudinem longè ante ipsum Concilium ab Ecclesia Romana receptam fuisse. Et septem post annis, id est, Christi 1438. Eugenius IV. Papa post vnionẽ Græcorum cum Latinis in Concilio Florentino, idem Symbolum cum additione *Filioque* Armenijs tradidit in decreto vltimo, non longè ab initio, illis verbis: *Imprimis ergò damus eis* (Armenijs) *sanctum Symbolum, à centum quinquaginta Episcopis in Oecumenico Constantinopolitano Concilio editum, cum illa additione, FILIOQVE, ipsi Symbolo declarandæ veritatis gratia, & vrgente necessitate, licitè, & rationabiliter apposita, cuius talis est tenor: CREDO IN VNVM DEVM,* &c. vt habetur in Symbolo ipso, quo vtimur in Missa. Subdit statim Pontifex: *Hoc autem sanctum Symbolum, sicut apud Latinos mos est, ita decernimus per omnes Armenorum Ecclesias intra Missarum solemnia, singulis saltem Dominicis diebus, & maioribus festiuitatibus, decantari, vel legi.* Hactenus ibi: in quibus observanda sunt verba illa: *sicut apud Latinos mos est.* Quippe ex his constat, consuetudinem illam eo tempore iam in Ecclesia Romana introductam fuisse.

79 Immò & ex verbis ipsis Anselmi, quæ habemus præ manibus, videtur colligi, tempore Concilij Barensis, in quo ille cum Græcis coràm & scripto disputavit, nimirum anno Christi MXCVIII. iam fuisse receptam ab Ecclesia Romana additionem illam *Filioque*. Etenim Anselmus nomine Patrum omnium Latinorum, qui eidem Concilio intererant, ait in hoc ipso capite: *Nec est positum in illo Symbolo, IN QVO REPREHENDIMVR AB ILLIS addidisse processionem eius de Filio.* Iam igitur eo tempore recepta erat additio illa apud Latinos generatim, proindeque apud Romanos: non tamen in Symbolo Apostolorum, nec in Nicæno, quæ duo illibata vsque modò permanserũt, absque additione aut diminutione vlla: sed in Constantinopolitano à centum quinquaginta Patribus edito, quo in Missa vtimur omnes Catholici cum additione *Filioque*: vt satis iam explanatum & probatum est. Deinde ex Epi-

ftola quinta S. Leonis IX. Papæ, quæ eft ad Petrum Epifcopum Antiochenum, & fcripta fuit circa annum Chrifti MLII. cùm S. Anfelmus adhuc iuvenis effet, conftat iam eam additionem fuiffe factam ab Ecclefia Romana. Non enim folùm ille S. Pontifex eam adhibet in formula profefsionis fidei: fed præterea illam probavit in Symbolo, & defendit contra audaciam Michaelis Patriarchæ Conftantinopolitani, qui infoléter elatus non dubitaverat Pontificem ipfum excomunicare ob eius particulæ additionem.

80 Itaque regrediendo ad inftitutum Anfelmi, probat ille Spiritum fanctum effe Deum de Deo, id eft, de Patre procedentem, fiquidem hic ab eo non procedit. Alioqui enim ambo non effent Deus vnus, & alteruter eorum non effet verus Deus.Quæ illatio Anfelmi,licèt fubobfcura appareat, fi paulo attentiùs confideretur, eft manifefta. Vt enim plures perfonæ diftinctæ fint vnusDeus, & vnaquæque earum Deus verus, neceffarium omninò eft vt altera earum ab altera ducat originem. Nam fi neutra ab altera originem ducat, vnaquæque à fe ipfa,five per fe ac feorfim naturam habebit: ac proinde non erit vnus Deus cum alia: immo & altera earum non erit Deus,cùm lùmine naturæ evidens fit non effe fimul plures Deos. Cùm igitur perfona Patris non ducat originem ex perfonaSpiritus fancti, vt omnes Catholici fatentur, & ambo fint vnus Deus, & vnufquifque eorum Deus verus; neceffum eft fateri,Spiritum fanctum ex Patre originem ducere.

81 *NAM SI NON EST IPSVM DE PATRE, QVOD EST*, &c. Si enim Spiritus fanctus non accipit divinitatem à Patre per veram procefsionem ab illo, nullus erit locus vt amborum perfonæ reipfa diftinguantur. Non enim diftingui reipfa poffunt ratione divinitatis,quæ ambobus eft communis, & eadem in vtroque: eademque ratio eft de qualibet perfectione abfoluta. Vt ergo reipfa fit alius Pater à Spiritu fancto, neceffum eft vt alter accipiat divinitatē ab altero per veram procefsionem ex illo. Cumque Pater non accipiat divinitatem à Spiritu fancto, fupereft vt hic ab eo illam habeat per veram procefsionem.

82 *NON ENIM INDE ALIVS EST*, &c. Cenfeo expungi debere τὸ *nifi*, quod habetur in alijs editionibus, irrepfiffeque exfcriptorum aut typographorum incuria: vt planè conftat ex contextu: cuius fenfus eft, rationem præiactam non eludi, fi quifquam dicat, Spiritum fanctum fore alium à Patre,quamvis ab eo non procederet. quia adhuc effet difcrimen vtriufque in eo quod Pater haberet Filium, Spiritus verò fanctus illum non haberet. Hanc evafionem refellit Anfelmus: quia licèt in eo differant Pater & Spiritus fanctus, quoniam hic non habet Filium,quem ille habet;non tamen hæc eft ratio diftinctionis, feu caufa,vt fint diverfæ perfonæ. Quippe fi duo fint homines,quorum alter habeat filium, alter non habeat,verè quidem in hoc differunt: non tamen ea erit caufa diverfitatis inter vtrumque, fed folùm propria fingularitas vniufcuiufque, independenter ab eo, an aliter fe habeant in habendo aut non habendo filium. id enim difcrimen eft κατὰ συμβεβηκός,feu adventitium, quod fupponit folidam diftinctionem vtriufque ratione fingularitatis vnius & alterius.Similiter ergo diftinctio illa Patris à Spiritu fancto, quòd alter habeat, alter non habeat filium, eft fubfecundaria, & quafi adventitia, quæ proinde fupponit folidam diftinctionem vtriufque per proprietates perfonales. Hæc autem folida vtriufque diftinctio nequit effe, nifi ratione originis,feu procefsionis alterius ab altero: quoniam nullum aliud eft caput diftinctionis perfonarum in divinis, cùm alioqui in divinitate fint vnum & idem. Neceffum igitur eft,vt fiquidem Pater non procedit à Spiritu fancto, hic ex illo procedat, fitque Deus de Deo per originem ab illo.

83 *QVIPPE, VT SECVNDVM ILLOS LOQVAR*, &c. Confirmat impugnationem præcedentem, vel ex doctrina ipforum Græcorum negantium Spiritum fanctum ex Filio procedere. Adhuc enim iuxta illos, caufa cur Spiritus fanctus reipfa fit alius à Patre, non eft quod hic habeat alium à fe procedentem. Alioqui in fententia Latinorum, afferentium Filium habere alium à fe procedentem,Filius neutiquam effet alius à Patre. Igitur neque caufa cur Spiritus fanctus fit alius à Patre, eft quòd hic Filium habeat, ille non habeat. Vnde caufa diftinctionis folidæ inter perfonas Patris, & Spiritus fancti debet confiftere in eo vt alter ab altero originem ducat.

84 *ET QVEMADMODVM FILIVS*, &c.Confirmat iterum eandem rationem: Quia Filius non ideo eft alius à Patre, quia Patrem habet, quem non habet Pater. Etenim qvamvis Pater ipfe haberet patrem, Filius à Patre differret: vt in nobis videre eft, vbi filius differt à patre fuo, quamvis hic etiam patrem habeat. Igitur neque ideo Spiritus fanctus differt à Patre, quia ille procedit ab aliquo, & hic à nullo. Quippe etiamfi Pater ipfe procederet ab alio, differret à Spiritu fancto per hoc vt hic ex illo procederet.

SED

85 *SED NEQVE PER HOC*, &c. Aliam quoque evasionem præcludit, qua dici posset, Spiritum sanctum ideo esse alium à Patre, quia Spiritus Patris est, licèt ab illo non procedat. Licet enim nequeat esse spiritus Patris, nisi sit alius ab eo, tamen priùs debet intelligi distinctus à Patre, quàm intelligatur esse Spiritus ipsius. Quidquid enim est alterius idipsum quod est, priùs debet intelligi ab eo distinctū, quā intelligatur esse aliquid illius. Sic cùm dicitur homo aliquis esse alterius hominis, puta servus, intelligitur quidem alius ab illo: sed tamen priùs intelligi debet ab eo distinctus; quàm servus illius intelligatur. Quare antequam Spiritus S. intelligatur spiritus Patris, debet assignari aliquid, ratione cuius sit alius ab illo. Hoc autem nihil est aliud, quàm processio Spiritus sancti à Patre, ex qua provenit vt sit Spiritus Patris. Igitur vt Spiritus sanctus sit spiritus Patris, necessum est vt ex Patre procedat, & ex hoc potissimùm ab eo distinguatur: sicuti Filius exinde potissimùm distinguitur à Patre, quia est Filius ipsius, sive quia ex Patre nascitur.

86 *VIDETVR ITAQVE*, &c. Prosequitur assumptionem eandem, & colligit, Spiritum sanctum ideo potissimùm esse alium à Patre, quia ab illo habet esse, licèt non eodem modo ac Filius. Quod vt diligentiùs vestiget, proponit quoddam dilemma. Aut enim distinctio à Patre competit Spiritui sancto pro posteriori ad sui existentiam, aut in primo sui esse. Neque enim pro priori ad illud potest intelligi alius à Patre: sed vel in primo sui esse, aut pro posteriori ad illud. Quippe licèt intelligamus aliquē esse id quod est, priusquam intelligatur alius; non tamen priùs potest intelligi alius, quàm intelligatur esse id quod est. Exemplo res illustratur in Adamo, seu primo homine: qui certè homo fuit priùs quàm esset pater, ac proinde priusquam alius homo existeret. Vnde Adamus pro illo priori non erat alius, & tamen homo in se erat. Sic igitur, & Spiritus sanctus aut fuit alius à Patre in primo sui esse, aut pro posteriori ad suum esse. At non fuit alius à Patre pro posteriori ad suum esse: siquidem semper ex æternitate ambo fuerunt distinctæ personæ. Ergo superest vt Spiritus sanctus fuerit alius à Patre ex primo sui esse, ac proinde vt habuerit aliquod caput, propter quod semper fuerit alius ab illo.

87 *ESSE AVTEM NEQVIT*, &c. Subiungit Anselmus considerationi præiactæ novum robur. Nequit Spiritus sanctus à primo sui esse existere alius, nisi aut ex aliquo sit, sicut Filius, aut ex nullo, sicut Pater. Non ex nullo, sicut Pater: quia sic essent duo dij, constantes alia atque alia divinitate. Neque enim eandem omnino divinitatem habere possunt in distinctis numero personis, si neuter eorum illam accipiat per processionem ab altero: vt iam satis in præcedentibus ostensum fuit. Cùm igitur consequens sit absurdum, & contrarium fidei Catholicæ; necessum est dicere, Spiritum sanctum non esse ex nullo, sicut Patrem. Ergo oportet fateri alterum è duobus prædictis, nimirum, Spiritum sanctum ex aliquo esse, sicut Filius ex aliquo est. At non ex se ipso: quia nulla persona, nisi Patris, à seipsa existit; vtpote quæ à nullo est. Ergo si alioqui non est à Filio, superest vt sit à Patre. Quisquis ergo Græcorum negaverit Spiritum sanctum à Filio procedere, necessaria & ineluctabili ratione fateri tenetur, illum procedere à Patre; qui est scopus huius capitis.

88 *SI QVIS AVTEM DICIT*, &c. Hæc est alia evasio, quæ excogitari poterat: quòd, nimirum, licet Spiritus sanctus non habeat esse de Patre, tamen per processionem possit intelligi alius ab illo. Id verò impugnandum proponit sequenti capite: tum ne aliquod effugium supersit prædicto errori: tum præterea quia plurimum authoritatis habebat inter suos Episcopus ille, qui in Concilio Barensi videbatur negare Spiritum sanctum habere suum esse ex Patre.

CAPVT QVINTVM.

Vlterior eiusdem erroris impugnatio, desumpta ex processione & missione Spiritus sancti, qualitercumque illa accipiatur. Porrò ex eo quòd Spiritus S. sit Deus de Deo, planè convinci ipsius processionem ex Patre & Filio.

QVI Ergo Spiritum S. dicere vult ex sola processione alium esse à Patre, licèt non sit ex illo; intelligit, aut idipsum esse procedere

dere de Patre solúmodò, quod est mitti, vel dari à Patre: vt cùm mittit, vel dat eum Pater, tunc tantùm procedit à Patre: aut hoc esse procedere, quod est de Patre esse. Sed si idem est procedere, quòd est dari, vel mitti; procedit pariter à Filio, sicut à Patre, Spiritus S. quoniam ab illo similiter mittitur, & datur. Item, si non est aliud Spiritui S. procedere, quàm mitti, vel dari; non est alius à Patre, nec procedit à Patre, nisi cùm datur, vel mittitur: quòd nemo, puto, intelligit. Semper enim est alius à Patre Spiritus S. etiam ante creaturam: nō autem datur, vel mittitur, nisi creaturæ. *Nec tamen dicendum est, quòd accidat ei dari, vel mitti.* Nam cùm ipse sit vbique, & immutabilis, accipienti quidem accidit aliquid; quia circa illum fit, quod priùs non erat, & abesse potest: circa Spiritum S. verò nihil fit, quod priùs non erat. Cùm enim cæcus in luce nō sentit lucem, non magis, nec minùs habet aliquid lux; & si depulsa cæcitate sentiat cæcus lucem, circa illum fit motus, non circa lucem. *Patet itaque* non esse Spiritum sanctum alium à Patre per sic intellectam processionem, vt non sit aliud illi procedere, quàm dari, vel mitti. Est ergo patens, eum per processionem habere esse à Patre, & per hoc alium esse à Patre: sicut Filius non per aliud est à Patre alius, quàm per hoc, quia de illo existit. Est igitur Deus de Deo, & procedit de Deo, quia & ipse est Deus, & Pater Deus, de quo est, & procedit. *At si dicimus*, duas Spiritus S. posse nominari processiones; vnam, quando existit de Patre; alteram quando datur, vel mittitur: Nō puto hoc esse negandum, si vnaquæque in suo sensu accipitur. De illa quippè processione, qua datur, vel mittitur, non incongruè Dominum sic dixisse intelligimus: *Spiritus vbi vult spirat, & vocem eius audis, & nescis, vnde veniat, aut quò vadat.* Sic enim hoc potuisse dici videtur: nescis, vnde procedat, aut quò recedat. Cùm enim datur, quasi de oculto venit, & procedit: cùm verò subtrahitur, velut ad occultum vadit, & recedit. De hac processione potest dici, quia idem illi est procedere, quòd mitti. *Siue igitur non procedat*, nisi existendo de Patre; siue non, nisi cùm datur, vel mittitur & procedit ad sanctificandam creaturam, siue vtroque modo procedat; sequitur vt procedat de Filio. Si enim est de Patre, Deus est de Deo: vnde probatur, vt dictum est, esse quoque de Filio, & procedere. Ab illo namque procedit, de quo est, & de illo existit, à quo procedit. Si verò tunc tantùm procedit, cùm mittitur, vel datur; procedit à Filio, à quo datur, & mittitur. Quòd si vtroque modo procedit; pariter vtroque modo procedere cognoscitur à Filio. *Ecce videmus Spiritum sanctum* esse Deum de Deo, & procedere de Deo; quod non est positum in præfato Symbolo. Si ergo ideo negant eum esse, & procedere de Filio, quia ibi tacetur; negent esse similiter Deum de Deo, & procedere, quod ibidē non dicitur. Aut si hoc diffiteri nequeunt, non timeant confiteri nobiscum, Spiri-

tum

tum sanctum esse, & procedere de Filio: quoniam hæc in eodem Symbolo non inveniunt. *At dicent, satis* ibi significatur, quòd est & procedit de Deo, cùm dicitur quia à Patre procedit, quoniam Pater est Deus: *& nos similiter dicimus*, quia apertè monstratur procedere de Filio, cùm dicitur procedere de Deo, quia Filius est Deus. *Interrogo enim*, vtrum ideo intelligendus sit Spiritus sanctus esse de Patre, quia de Deo est; aut idcirco esse de Deo, quia est de Patre. Licèt enim invicem alterum altero probetur (si enim est de Patre, est de Deo; & si est de Deo, est de Patre: quoniam nulla supradicta obviat relatio) non tamen similiter invicem sunt, alter alterius causa. Nam si esse Spiritum sanctum de Patre, est causa, vt sit de Deo; cùm dicitur esse de Patre, non est intelligendum, quòd sit de hoc, quòd Pater est Deus, id est, de divina essentia: sed de hoc quòd Deus Pater est, id est, de hoc, vnde refertur ad Filium. Erit igitur divina essentia in Spiritu sancto, non de deitate Patris, sed de relatione; quod stultissimum est dicere. Quamvis, & si hoc velit aliquis acciperet, non minùs sequitur Spiritum sanctū de Filio, quàm de Patre procedere: nempè, nulla relatio est Patris, sine relatione Filij: sicut nihil est Filij relatio, sine Patris relatione. Si ergo altera nihil est sine altera, non potest aliquid de relatione Patris esse, sine rel tione Filij. Quare sequitur Spiritum sanctum esse de vtraque, si est de vna. Itaque si est de Patre secundùm relationem; erit simul, & de Filio secundùm eundem sensum. Verùm, quia nemo tam insipiens est, qui hoc opinetur; credendum, & confitendum est, ideo de Patre Spiritum sanctum esse, quia est de Deo. Non autem magis est Pater Deus, quàm Filius, sed vnus solus verus Deus, Pater, & Filius. Quapropter si Spiritus sanctus est de Patre, quia est de Deo, qui Pater est; negari nequit esse quoque de Filio, cùm sit de Deo, qui est Filius.

SCHOLIA IN CAPUT V.

Præcluditur iterum evasio negantium, Spiritum sanctum esse Deum de Deo. Porrò id necessariò colligi ex processione, seu missione Spiritus sancti. Multiplex eius acceptio ab Anselmo tradita, & ex Patribus Græcis ac Latinis eruta. Vtcumque illa accipiatur, planè convinci Spiritum sanctum à Patre & Filio missum, ex vtroque oriri; idque planè sequi ex eo quod sit Deus de Deo.

90 IN Fine capitis præcedentis indicata fuit evasio, quam excogitare aliquis poterat ne argumentis ibidem propositis actum esset de opinione, seu potiùs errore, negantium, Spiritum sanctum esse ex Patre. Porrò evasio ipsa in eo sita esse posset, vt diceretur, Spiritum sanctum ratione processionis esse alium à Patre, quamvis ex illo non habeat esse. Hoc effugium præludere tentat Anselmus impræsenti multipliciter.

91 QVI ERGO SPIRITVM SANCTVM, &c. Præcludit evasionem dictam Anselmus hoc ferè dilemmate. Quisquis ait, Spiritum sanctum esse alium à Patre ex sola processione, quamvis ab eo non habeat esse; aut nomine processionis Spiritus sancti intelligit dumtaxat idem quod mitti vel dari à Patre: aut præterea intelligit idem, quod est de Patre esse. Si hoc secundum dicere vadit, planè fatetur quod probare instituebamus. Iam enim Spiritus S. habebit suum esse de Patre per veram processionem, & per hoc erit alius ab eo: sicuti Filius est alius à Patre eò quòd ab illo habet suum esse per veram nativitatem. Si autem

Ad

Adversarius intelligat illud primum, impugnatur multipliciter. *Primo*, quia iuxta eum dicendi modum, Spiritus sanctus simul procederet à Filio & Patre: quoniam ab vtroque simul mittitur, seu datur: vt constat ex varijs Scripturæ locis, & postea pleniùs apparebit. Consequens autem negatur à Græcis, qui nolunt Spiritum sanctum simul à Patre Filioque procedere. Non ergo possunt consequenter dicere, processionem Spiritus sancti dumtaxat sitam in eo esse vt detur, vel mittatur. *Secundò*. Si Spiritum sanctum procedere, nihil aliud esset, quàm dari, seu mitti; solùm procederet à Patre quando ab eo datur, vel mittitur: ac proinde solùm esset alius à Patre quando ab eo mittitur vel datur; quia tunc solùm intervenit processio, quæ est causa distinctionis inter vtrumque. At consequens esse falsum, non modò videtur patere ex ipsa Græcorum confessione, sed præterea exinde; quod Spiritus sanctus ex æternitate, & ante existentiam omnis creaturæ, sit alius à Patre; cùm tamen non ex æternitate, nec ante creaturarũ existentiam mittatur, aut detur ab illo. Non ergo dumtaxat procedit à Patre, vel alius ab eo est, quatenus ab ipso datur vel mittitur. Procedit igitur à Patre, quatenus ex æternitate habet vt sit ab illo, seu existat per veram processionem à Patre. qui est scopus huius digressionis contra Episcopum illum Græcis faventem.

92 *NEC TAMEN DICENDVM EST QVOD ACCIDAT EI DARI, VEL MITTI*, &c. Occurrit obiectioni, quæ ex dictis suboriri posset. Si enim non ex æternitate, sed in tempore, Spiritus sanctus mittitur, vel datur; profectò id conveniet ipsi ex accidenti. Hoc autem videtur absurdum: quoniam cùm Spiritus sanctus sit immutabilis, non est capax alicuius formæ adventitiæ, vel accidentis. Ergo non in tempore, sed ex æternitate mittitur, seu datur. Respondet verò huic obiectioni Anselmus, nihil accidere, seu nullam advenire mutationem Spiritui sancto ex eo quòd in tempore mittatur: quoniam cùm ipse sit vbique & immutabilis prorsus, nihil in eo incipit esse, quod non haberet antequam mitteretur: sed tota mutatio est in creatura ad quam mittitur, quoniam in ea fit aliquid, quod priùs non erat. Rem declarat exemplo lucis, quæ nihil habet magis aut minùs, sive videatur à cœco, sive non. Quippe solus hic mutationem subit, vbi incipit videre lucem, quam antea non videbat. Dum ergo Spiritus sanctus in tempore mittitur, non ipse, sed sola creatura mutatur. Quod ipsum eodem exemplo declarat Manuel Calecas infra *num. 96.* & vberiùs, ac iuxta stylum Scholæ exposuimus cum eodem Anselmo Tomo I. Disp. XXXIV. & seq. agentes de Immutabilitate Dei.

93 *PATET ITAQVE*, &c. Prosequitur illationem eandem: nimirum, Spiritum sanctum non esse alium à Patre per processionem sic intellectam, vt procedere non sit aliud quàm dari, vel mitti: similiterque, eum à Patre habere esse per processionem, & ideo esse alium ab ipso: sicuti Filius propterea solùm est alius à Patre, quia habet esse ex illo. Nimirum, vt iam superioribus probatum fuit, distinctio personarum divinarum non desumitur ex natura divina, in qua illæ vnum omnino atque idem sunt: sed ex eo, quòd invicem se habeant in ratione *τῦ αἰτίυ καὶ αἰτιατῦ, principij & procedentis ab eo*. Igitur de primo ad vltimum Spiritus sanctus est Deus de Deo, & procedens de Deo, nimirum, de Deo Patre.

94 *AT SI DICIMVS*, &c. Subdit duas processiones Spiritus sancti nominari posse: vnam, qua procedit à Patre ex æternitate: aliam, qua datur vel mittitur in tempore. Quippe neutra earum neganda est, si vnaquæque in sensu debito accipiatur. Porrò ex ijs duabus posterior non incongruè videtur intelligi verbis illis Christi: *Spiritus vbi vult, spirat, & vocem eius audis, & nescis vnde veniat, aut quò vadat*. Sic enim hoc potuisse dici videtur: *Nescis vnde procedat, aut quò recedat.* Cùm enim datur, quasi de occulto venit & procedit: cùm verò subtrahitur, velut ad occultum vadit & recedit. De hac igitur processione dici potest, Spiritui sancto idem esse procedere, quod mitti. Nimirum, familiare Patribus est, vt processio duplex Spiritus sancti distinguatur; altera temporaria, altera æterna; similiterque missio duplex: adeò vt etiam æterna illa processio nonnunquam appelletur missio, sive Filij à Patre, sive Spiritus sancti ab vtroque; sicuti & temporaria in salutem, aut sanctificationem nostram. Ita Cyrillus *lib. 2. in Ioannem* declarans illa verba: *Quem enim misit Deus, verba Dei loquitur.* Vbi inquirens, quidnam ampliùs habeat Christus, quàm Prophetæ, qui etiam missi à Deo sunt, & ipsius verba locuti; respondet, missionem Filij peculiarem & excellentiorem esse, ac dupliciter intelligendam: *aut secundùm Incarnationis rationem, quia in hunc mundum cum carne venit; aut altiùs, atque sublimiùs, & vt Deum decet, intelligetur.* Ὁ Πατὴρ τὸν υἱὸν ἐκ τῆς ἰδίας ἐξέλαμψε φύσεως, &c. *Pater Filium ex propria natura coruscare fecit, tanquam ex lumine splendorem, secundùm ineffabilem & inexplicabilem divinæ generationem*

nerationis modum. Quod quidem & ipse nobis Vnigenitus aperuit dicens: EGO EX PATRE EXIVI, ET VENIO. Exiuit enim ex Patre in propriam existentiam Filius; etsi in ipso secundùm propriam naturam insit. ET QVOD APVD NOS ILLIC EXISSE SIGNIFICAT, HOC RVRSVS ISTIC MISSVM ESSE DEMONSTRAT. Vbi perspicuè tradit duplicem missionis sensum ac modum: alterum, quo significatur temporalis Filij Incarnatio: alterum, quo æterna ipsius à Patre origo, siue exitus. Verum quidem est missionem Filij frequenter à Patribus accipi, non de æterna generatione, sed de Incarnatione temporali: vt patet ex Augustino Tractatu XXVI. in Ioannem, & XXXVI. alijsque locis, Chrysostomo *Homil. 39. in Ioannem*, Nysseno *lib. de Deitate Filij & Spiritus*, S. Athanasio *Orat. V. fine*, & Nazianzeno *Orat. XXXVIII.* illis potissimum verbis: Ἀπεστάλη μὲν ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος. *Missus quidem est, sed vt homo.* Cæterum probabilis etiam est præiacta expositio Anselmi, & Cyrilli, vt missio, sicuti & processio, tum de æterna, tum de temporali congruenter intelligatur. Quod ipsum colligit Emanuel Calecas Græcus Auctor ex Gregorio Magno Homil. 26. vbi in eo duplici sensu accipit missionem, dum ait: *Itaque rectè dicitur: SICVT MISSIT ME PATER, ET EGO MITTO VOS. Id est, ea vos charitate diligo, cùm inter scandala persecutorum mitto, qua me charitate Pater diligit, quem venire ad tolerandas passiones fecit. QVAMVIS MITTI ETIAM IVXTA NATVRAM DIVINITATIS POSSIT INTELLIGI. Eo enim ipso Filius à Patre mitti dicitur, quo à Patre generatur.* Idque probare pergit idem S. Pōtifex valde ad rem nostram. *Si enim mitti, incarnari solummodo deberet intelligi, sanctus proculdubio Spiritus nullo modo diceretur mitti, qui nequaquam incarnatus est. SED EIVS MISSIO IPSA PROCESSIO EST, QVA DE PATRE PROCEDIT ET FILIO. Sicut itaque Spiritus sanctus mitti dicitur, quia procedit; ita & Filius non incongruè mitti dicitur, quia generatur.* Quæ planè est ipsa sententia & explanatio Anselmi, dum ait, duas intelligi posse Spiritus sancti missiones, processionesve: alteram æternam, qua habet esse à Patre: alteram temporariam, qua mittitur ad homines. Non tamen vult Anselmus esse duas in re, siue quoad quidditatem. nam vt latè apparebit *num. 96.* ex Patribus, eadem actio æterna, quæ secundùm essentialia est æterna processio, siue Filij, siue Spiritus sancti subit in tempore denominationem missionis, vbi aliqua ex ijs duabus personis dicitur mitti ad creaturas iam existentes, seu redimendas, seu sanctificandas.

95 *SIVE IGITVR NON PROCEDAT*, &c. Statuta iam ea doctrina, regreditur Anselmus ad præcipuum institutum, quod aliquantò intermiserat, processionis Spiritus sancti ex Patre & Filio. Nimirum, ex dictis infert, Spiritum sanctum esse Deum de Deo; siue non procedat, nisi existendo de Patre; siue non, nisi cùm datur vel mittitur ad sanctificandam creaturam; siue vtroque modo & sensu ab ipso procedat. Quolibet enim sensu ex ijs procedat à Patre, iam est Deus de Deo. Hinc consequenter infertur, Spiritum sanctū procedere ex Patre & Filio simul: quia, vt fusè probatum est toto capite quarto, ex eo quòd sit Deus de Deo, necessaria & ineluctabili ratione conuincitur ipsius processio ex Patre & Filio. Vnde si processio illius à Patre sit æterna, aut temporaria, aut vtraque simul; eadem pariter à Filio erit.

96 Explanatur vberiùs eadem ratio Anselmi. Quippe constat manifestè ex sacris litteris, Spiritum sanctum procedere à Patre, & mitti à Filio. Id enim perspicuè habetur in illis verbis Christi Domini Ioannis 15. v. 16. *Cùm autem venerit Paraclitus, quem mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me.* Constat similiter ex capite 14. eiusdem Ioannis, Spiritum sanctum à Patre mitti. Ait nanque ibidem Christus Dominus: *Paraclitus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo*, &c. Ecce vbi habemus expressum in Scriptura, Spiritum sanctum procedere à Patre, ac mitti à Patre & Filio. Hinc autem manifestè conuincitur, Spiritum sanctum ex substantia Patris ac Filij procedere, qualitercumque processio illa & missio intelligatur. Si enim processio illa ex Patre, accipiatur pro æterna origine; iam Spiritus sanctus ex æternitate est Deus de Deo, ac proinde secundùm substantiam procedit ex Patre & Filio: vt probatum fuit *cap. 4.* ex eo quòd Spiritus sanctus sit Deus de Deo. Deinde si missio Spiritus sancti à Patre & Filio accipiatur de æterna processione; planè euincitur, Spiritum sanctum secundùm suam substantiam ex vtroque procedere ab æterno. qui est scopus præcipuus huius Opusculi. Porrò missionis nomine etiam intelligi æternam, & οὐσιώδη, id est, essentialem, constat ex Patribus supra allegatis *num. 94.* Insuper & plures alij ex Græcis fauent: vt Gregorius Thaumaturgus, qui in Fidei professio-

missio Spiritus sancti à Patre & Filio, accipiatur de temporaria, adhuc exinde probari, Spiritum sanctum ex vtroque existere, siue suam diuinitatem habere à Filio, sicut & à Patre. Non enim cohærere possunt hæc duo inter se, vt persona aliqua diuina mittatur ab alia, & tamen ex eius substantia non procedat, siue suam diuinitatem non habeat ab æterno communicatam. Sed de hoc vberiùs capite sequenti.

99 *ECCE VIDEMVS, SPIRITVM SANCTVM ESSE DE DEO, ET PROCEDERE DE DEO*, &c, Concludit Anselmus, quod probandum assumpserat, Spiritum sanctum esse Deum de Deo, & procedere de Deo: ac simul præcludit obiectionem præcipuam Græcorum desumptam ex illo Symbolo, siue Nicæno, siue Constantinopolitano: in quorum neutro exprimitur, Spiritum sanctum ex Filio procedere. Præcludit, inquam, obiectionem hanc. nam etiā in neutro ex ijs Symbolis exprimitur Spiritum sanctum esse Deum de Deo, & procedere de Deo. Et tamen ipsi fatentur, Spiritum sanctum esse Deum de Deo, ac de Deo procedere: quod præterea hactenus demonstratum fuit. Igitur quamvis in neutro ex ijs Symbolis exprimeretur, Spiritum sanctum ex Filio procedere; adhuc locus est vt, quemadmodum ex Patre, ita etiam procedat ex Filio. Quippe vtrumque pariter omissum fuit, tum in Nicæno Symbolo, tum in Constantinopolitano, prout primùm à CL. Patribus in eo Concilio prolatum fuit. Ac proinde non magis vnū, quàm alterum ex prædictis, exinde impugnari potest.

100 *AT DICENT*, &c. Forsan argumento præcedenti respondebitur, disparem esse vtriusque rationem: quia dum in Symbolo Constantinopolitano dicitur, Spiritum sanctum ex Patre procedere, ijs ipsis verbis satis declaratur, Spiritum sanctum esse Deum de Deo, quoniam Pater ex quo procedit, est Deus: at non habetur vllo modo in eo Symbolo quòd Spiritus sanctus sit ex Filio, neque dicitur aliquid, ex quo apertè colligatur.

101 *ET NOS SIMILITER DICIMVS*, &c. Verùm solutio eiusmodi refellitur. Quia dum in eodem Symbolo declaratur, Spiritum sanctum procedere de Patre, qui est Deus; etiam satis apertè exprimitur, Spiritum sanctum esse Deum de Deo; ac proinde habere suum esse ex Patre & Filio simul, quorum vnusquisque Deus est. Quemadmodum ergo ex illo Symbolo malè interretur, Spiritum sanctum non esse Deum de Deo; ita & perperam colligitur, illum non procedere ex Filio.

102 *INTERROGO ENIM*, &c. Confirmat vberiùs eandem impugnationem hac dilemmate. Aut Spiritus sanctus intelligitur esse de Patre, quia de Deo est; aut esse de Deo, quia est de Patre. Alterum enim horum ex altero probare licet: quoniam, si est de Patre, est de Deo; & si est de Deo, est de Patre. Non enim obuiat aliqua relationis oppositio ad id inferendum: nec præterea inuicem sunt alter alterius causa: quoniam id repugnat ex dictis *cap.* 3. Itaque aut Spiritus sanctus intelligitur esse de Patre, quia de Deo est; aut esse de Deo, quia est de Patre. Si hoc secundum asseratur; cùm in Symbolo dicitur Spiritum sanctum esse de Patre, non erit ita intelligendum, vt sit de eo, quo Pater est Deus; nimirum, de diuina essentia: sed de hoc, quo Deus est & denominatur Pater; nimirum, de paternitate, qua refertur ad Filium. Quare diuina essentia erit in Spiritu sancto, non de Deitate Patris, sed de relatione paternitatis. quod stultissimum dictu est. Immo, eo gratis permisso, adhuc locus est inferendi, Spiritum sanctum non minùs ex Filio, quàm ex Patre procedere: quoniam nulla relatio est Patris sine relatione Filij, & è conuerso: cùm eiusmodi relationes sint simul natura & cognitione: ac proinde nihil posit ab vna procedere, quin & ab altera. Si ergo Spiritus sanctus procedit ex relatione Patris, pariter procedere debet ex relatione Filij; ac proinde ex vtroque simul. Cùm igitur nemo tam insipiens sit, vt opinetur Spiritum sanctum procedere ex relatione paternitatis, nemo etiam, nisi absurdè, opinari potest, ideo Spiritum sanctum esse Deum de Deo, quia est de Patre. Recurrendum igitur est ad alterum extremum dilemmatis propositi, dicendumque, ideo Spiritum sanctum esse de Patre, quia est Deus de Deo. Atqui Filius, non minùs quàm Pater, est verus Deus: immo vterque est vnus Deus verus. Igitur de primo ad vltimum, ex eo quòd Spiritus sanctus sit Deus de Deo, planè conuincitur, quemadmodum procedit de Patre, ita etiam procedere de Filio.

(o)

CAPVT SEXTVM.

EADEM SPIRITVS SANCTI PROCESSIO EX PATRE & Filio probatur ex varijs Sacræ Scripturæ testimonijs.

CONSIDEREMVS Etiam quod Dominus dicit in Euãgelio. Ait enim: *Hæc est vita æterna vt cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum-Christum.* Aut
Ioan. 17. v. 3. ergo ita intelligendus est iste solus verus Deus; vt cùm nominamus solum Patrem, non significetur ille solus verus Deus; neque quando nominamus solum Filium: sed tunc solummodo intelligatur iste solus verus Deus, quando simul dicimus Patrem, & Filium. Aut solus verus Deus intelligitur, cùm nominamus solum Patrem, aut solum Filium. At si solo Patre nominato, aut solo Filio, non inteligitur solus verus Deus, sine adiectione nominis alterius; non est Pater perfectus Deus, neque Filius perfectus Deus; sed est Deus compositus ex Patre & Filio. Sed credimus Patrem esse perfectum, & solum verum Deum, & Filium similiter perfectum, & solum verum Deum. Cùm ergo nominamus Patrem solum, aut Filium, non aliud intelligimus, excepta relatione, qua referũtur adinvicem, quàm solum verum Deum, & eundem quem in vtriusque prolatione cognoscimus. Itaque cùm dixit Dominus: *Hæc est autem vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum-Christum?* si addidisset dicens: Et de hoc solo vero Deo procedit Spiritus S. quis auderet separare Filium ab illa Processione; cùm ille solus verus Deus, non magis aut minùs sit Pater, quàm Filius? Quapropter si idem solus verus Deus intelligitur, cùm solus Pater dicitur aut Filius, & cùm ambo simul nominantur; quid apertiùs, quàm quia de solo vero Deo, qui Pater est, & Filius, procedit Spiritus S. cùm dicitur à Patre procedere? Quare sicut intelligeretur de Filio procedere, si idem Filius dixisset de solo vero Deo illum procedere; quando dixit, se & Patrem solum verum Deũ esse: ita cùm dicit, eum de Patre procedere, absque dubio eum de se significat procedere.

Ioan. 14. v. 26. Ioan. 15. v. 26. 103 *DICIT Etiam Dominus: Paraclitus Spiritus S. quem mittet Pater in nomine meo. Et rursum: Cùm autem venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre.* Quid ergo intelligendum est, cùm dicit: *Quem mittet Pater in nomine meo?* An quia Spiritus S. habebit nomen eius, vt cùm mittet Pater Spiritum S. idem sit quod mittere Filiũ? Sed quod ait: *Quem ego mittam vobis à Patre,* nõ recipit hunc sensum: quia eundem ipsum Spiritum S. quem mittit Pater, mittit Filius; neque mittit Filius Filium. Denique nusquam legimus, & omnino negamus, Spiritum S. esse Filium. Quid

itaque

itaque est, *Quem mittet Pater in nomine meo*; nisi, quem Pater mittet, Filius quoque mittet? Sicut, cùm dicit, *Quem ego mittam à Patre*, non est aliud, quàm, Ego mittam, & Pater. Filius namque est nomen illius, qui dicebat: *Mittet Pater in nomine meo*. Non est ergo aliud: *Mittet Pater in nomine meo*, nisi, Mittet Pater in nomine Filij. Quid igitur est, Mittet Pater in nomine Filij, nisi Mittet Pater, tanquam si mittat Filius: vt in missione Patris, missio intelligatur Filij? Quod verò ait: *Quem ego mittam vobis à Patre*, quomodo intelligendum est? Vtique, à quo eum mittit Filius, ab eo mittitur. Mittit autem eum à Patre. Ergo à Patre mittitur. Sed ille mittit, à quo mittitur. Pater itaque mittere intelligitur, cùm Filius dicit: *Ego mittam à Patre*. Quid est ergo: Ego mittam à Patre, nisi ego mittam, tanquam si Pater mittat, vt vna & eadem sit missio mea, & Patris? Cùm itaque Filius tanta diligentia ostendat, vnã esse missionem Patris, & suam; vt nec Pater mittat, nisi cùm Filius mittit; nec Filius mittat, nisi cùm mittit Pater: Quid vult significari, aut quid vult intelligi, nisi quia non aliter se habet ad Patrem Spiritus S. & aliter ad Filium: nec magis est vnius, quàm alterius? Quamobrem nimis difficile, immo impossibile est ostendere, quomodo non procedat ab vtroque. Vnde enim est Filio, cùm Patre dare simul, vel mittere Spiritum S. & hunc esse vtriusque, si simul non est de vtroque? *Cur enim magis dat Filius* Spiritum S. quàm Spiritus S. Filium? Aut cur magis Spiritus S. est Filij, quàm Filius Spiritus S. nisi quia Filius non est ita de Patre simul, & de Spiritu sancto, sicut Spiritus S. est de Patre, simul & de Filio? Si ergo Spiritus S. non est de Filio; non detur à Filio, nec dicatur esse Filij: sicut Filius non datur à Spiritu S. nec dicitur esse Spiritus sancti, quoniam non est de Spiritu S. *Si autem dicunt*, quia Spiritus S. mittit etiam Filium, sicut idem ipse dicit per Prophetam: *Et nunc Dominus Deus misit me, & Spiritus eius*: Hoc secundùm hominem quem gerebat intelligendum est, qui Patris, & Spiritus S. vna voluntate, & dispositione mundum redempturus in mundo apparuit. Isaiæ 48. v. 16.

114 *QVAERO Tamen ab his* qui negant Spiritum S. esse, & procedere de Filio: quomodo intelligant eum sic esse spiritum Filij, vt Filius tãquam suum Spiritum mittat? *Au putant* quia Pater dedit Filio Spiritũ S. suum, tãquam à se non habenti? Aut enim habet à se, aut ab alio. Sed ab alio non potest habere, nisi à Patre. Accepit igitur à Patre, à quo habet; & dedit ei Pater Spiritum S. vt à se non habenti. Hic ostendant, cùm æquales sint Pater, & Filius, & Spiritus S. & vnusquisque sibi sufficiens, quæ fuit causa, vel quæ indigentia Filij, vt Pater daret ei spiritum suum, magis quam Spiritui S. Filium suum? *Non negamus* hoc modo habere Filium Spiritum S. à Patre: quia à quo habet esse, ab eo habet, vt de se Spiritum S. existentẽ habeat, sicut Pater; quoniã idem esse est Patris,

& Filij. Non est enim idem, accipere à Patre essentiam, de qua procedit Spiritus S. & accipere à Patre Spiritum S. Cùm enim dicitur habere à Patre essentiam, de qua Spiritus S. procedit, nulla mõstratur indigentia Filij. Cùm verò dicitur, quia Filius accepit à Patre Spiritum S. quem de se non habet, sicut Pater; videtur significari Filius quasi minùs aliquid habere, quàm habeat Pater, & velut ad supplementum ei dare Spiritum S. *Sed non apparet*, cur magis egeat Filius Spiritu S. quàm Spiritus S. Filio. *Si enim respondetur*, ad hoc enim datum esse Spiritum S. Filio, vt cùm ipse, cũ Patre quoque, eundem Spiritum S. daret, par illi cum Patre gratia imputaretur: Terrena est hæc opinio, & longè ab intellectu divinitatis extranea, vt tãquam homo homini, Deus Deo quasi indigenti subveniat. Namque si dat Pater Spiritum S. Filio, dat Deus Deum Deo: Pater enim Deus, & Filius Deus, & Spiritus S. Deus, & vnus idémque Deus. Non autem intelligimus, Deũ à Deo, Deum accipere; nisi hoc dicatur, cùm Deus est de Deo, vt Filius, & Spiritus S. Dicitur ergo Spiritus S. Filij spiritus, non ob aliud, nisi quia ex ipso est.

SCHOLIA IN CAPVT VI.

Eadem Spiritus sancti processio ex Patre & Filio testimonijs Scripturæ, & rationibus exinde erutis comprobata; præsertim ex natura missionis, quæ aut includit, aut supponit æternam processionem personæ missæ à mittente, ex consensu communi Patrum. Evasiones Græcorum preclusæ.

105 POSQVAM Digressus quoddámodo fuit Anselmus ad præoccupandum effugium Episcopi illius negantis, Spiritum sanctum esse Deum de Deo; nunc regreditur ad præcipuam controversiam cum Græcis, & probare pergit processionem Spiritus sancti ex Filio varijs Scripturæ testimonijs.

106 *CONSIDEREMVS ETIAM*, &c. Primum testimonium desumit ex Ioanne cap. 17. vbi Dominus ait: *Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti IESVM-CHRISTVM.* Vbi verba *solum verum Deum*, dupliciter intelligi possunt. Primò, vt cùm nominamus solum Patrem, non significetur ille solus verus Deus, neque quando nominamus solum Filiũ: sed tunc solùm ille intelligatur solus verus Deus, quando simul dicimus Patrem & Filiũ. Secundò verba illa accipi ita possunt, vt solus verus Deus intelligatur, cùm nominamus, aut solum Patrem, aut solum Filium. Porrò ex ijs duobus sensibus, prior ille est absurdus, & hic posterior verus: quoniam Pater & Filius, sive vnaquæque ex ijs personis, non modò simul cum alia, sed etiam singulatim, est solus verus Deus, præter quẽ non est Deus alius. Etenim nulla ex divinis personis dicitur solus verus Deus præ alia, sive vt excludat aliã: sed dicitur solus verus Deus ad excludendos, & segregandos falsos Deos. Nimirum, ea vox *solus* ita frequenter in Scripturis accipitur: vt observant Augustinus *lib. 1. de Trin. c. 6. & lib. 3. contra Maximinum* c. 15. Cyrillus *lib. 14. Thesauri*, Basilius *Epist. 141. & lib. 4. cõtra Eunomium*, Nazianzenus *Orat. 36.* & alij plures, ac recenter eruditissimus Petavius *lib. 2. de Trin. cap. 4.* Alioqui, si solo Patre nominato, aut solo Filio, non intelligeretur solus Deus verus, sine adiectione alterius nominis; non esset Pater perfectus Deus, nec Filius perfectus Deus esset: sed potiùs Deus esset compositus ex Patre & Filio. quod planè est absurdum, & contrarium fidei. Credimus enim Catholici omnes, Patrem esse perfectum solum & verum Deum; ac Filium similiter perfectum solum & verum Deum. Igitur quando nominamus Patrem solum, aut Filium, non aliud intelligimus, excepta relatioue mutua vtriusque, quam solum verum Deum & eundẽ, quem in vtriusque prolatione cognoscimus. Hoc supposito, argumentum procedit vlteriùs. Si Christus Dominus post illa verba addidisset: *& de hoc solo vero Deo procedit Spiritus sanctus*; profectò nullus Græcorum auderet separare Filium ab illa processione: quoniam ille solus verus Deus non magis aut minùs est Pater, quàm Filius: proin-

proindeque omnes ij faterentur, Spiritum sanctum procedere ex vtroque, tanquam ex vno solo ac vero Deo. Ergo similiter, quando Spiritus sanctus in Scriptura dicitur procedere ex Patre, intelligendus est procedere de solo Deo vero, qui est Pater & Filius; ac proinde simul ex Patre & Filio. Nimirum Spiritum sanctum de solo ac vero Deo procedere, idem est, ac procedere ex Patre & Filio: vt ostensum fuit latè tribus capitibus præcedentibus, quorum doctrina hoc loco potiùs supponitur, quàm probatur.

107 *DICIT ETIAM DOMINVS*, &c. Secundū testimonium eruit ex eodem Ioanne cap. 14. & 15. in quorum priore ait Christus: *Paraclitus Spiritus sanctus, quem Pater mittet in nomine meo.* In posteriore verò: *Cùm autem venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre.* Ex quibus duobus locis constat, Spiritum sanctum mitti simul à Patre & Filio: quia de eodem Spiritu sancto, quem Pater dicitur mittere in nomine Filij, asserit Filius se missurum illum à Patre: tanquam alter non mittat, nisi mittente altero; nec diversa sit vtriusque missio, sed vna & eadem, Patris ac Filij nomine. Quod totum singillatim, & per verborum particulas, immò apices, expendit Anselmus in vtroque testimonio; vbi distinctè & luculenter ostendit Christus Dominus vnam esse missionem Patris & suam, neque vnius, quin pariter & alterius. Hinc autem colligitur, Spiritum sanctum non se habere aliter & aliter ad Patrem & Filium, sed vno eodemque modo; nec magis aut minùs esse Spiritum vnius, quàm alterius: ac proinde illum indivisim ab vtroque procedere. Quòd enim Spiritus sanctus indivisim à Patre & Filio mittatur, & vtriusque pariter Spiritus sit, non potest aliunde provenire, quàm quòd indivisim ab vtroque procedat. Ergo Spiritus sanctus pariter & indivisim procedit à Patre & Filio.

108 *CVR ENIM MAGIS*, &c. Confirmatur idipsum. Ex iisdem enim Scripturæ locis constat, Spiritum sanctum dari vel mitti à Filio, esseque Spiritum Filij: ex nullo autem Scripturæ loco habemus, Filium dari aut mitti à Spiritu sancto, vel esse Filium ipsius. Id autem discrimen inde solùm oriri potest, quòd Spiritus sanctus procedat ex Filio, quemadmodum ex Patre; Filius autem de Patre solo, non autem de Spiritu sancto. Nulla enim ex personis divinis datur vel mittitur, nisi ab ea, ex qua habet esse: sive missio temporaria ad homines sit eadem cum processione sui æterna, sive solùm ratione aut extensione quadam ab ea differat: vt satis *capite præcedenti à num.* 94. explicatum est. Non ergo negari potest Spiritum sanctum indivisim procedere ex Patre & Filio, sicuti indivisim ab vtroque mittitur.

109 Hoc ipsum argumentum S. Anselmi adversus Græcos invenio à Patribus traditum: qui negant Patrem à Filio aut Spiritu sancto mitti, quoniam à neutro eorum procedit, & nulla ex divinis personis mittitur ab alia, nisi supponatur procedere ab illa, tanquam ex principio aut causa, à qua existit. Ideo aiebat Augustinus lib. 4. de Trinit. cap. 20. *Pater, cùm ex tempore à quoquam cognoscitur, non dicitur missus. NON ENIM HABET DE QVO SIT, AVT EX QVO PROCEDAT.* Ac statim: *Sicut ergo Pater genuit, Filius genitus est: ita Pater misit, Filius missus est.* Præterea: *Sicut natum esse, est Filio à Patre esse: ita mitti est Filio, cognosci quòd ab illo sit.* Et in fine eiusdem libri quarti ait, *Patrem absurdissimè dici missum à Filio, quem genuit; aut à Spiritu sancto, qui de illo procedit.* Deinque To. VI. lib. cōtra Ser. Ar. c. 4. *Solus Pater*, inquit, *non legitur missus, quoniam solus non habet auctorem, à quo genitus sit, vel à quo procedat. Et ideo, non propter naturæ diversitatem, quæ in Trinitate nulla est; sed propter ipsam auctoritatem, solus Pater non dicitur missus. Non enim splendor, aut fervor ignem; sed ignis mittit, sive splendorem, sive fervorem.* Quid illustrius?

110 Similiter Fulgentius in Fragmento libri octavi contra Flavianum, quod habetur in Collectaneis Theoduli, nullam missionem agnoscit, nisi Is qui mittitur, procedere ab eo supponatur, à quo mittitur. Verba sunt: *Filius est igitur a Patre missus, non Pater à Filio, quia Filius est à Patre natus, non Pater à Filio. Similiter etiam Spiritus sanctus à Patre & Filio legitur missus, quia à Patre Filioque procedit.* Consonant Græci Patres, qui in persona mittente aiunt debere esse ἀξίωμα, id est, *dignitatem*, seu *auctoritatem*. quo sensu Nazianzenus Orat. 37. explanans verba illa Christi Spiritu sancto Ioannis 16. v. 7. & 13. *EGO MITTAM EVM*: & præterea: *VENIET*: inquit: *Quorum priore auctoritatem suam (Christus) ostendit; posteriore verò, Spiritus potestatem.* Eodem quoque sensu Basilius libro tertio contra Eunomium ait, Filium esse auctoritate secundum à Patre, ὅτι ἀρχὴ καὶ αἰτία τοῦ εἶναι αὐτοῦ ὁ πατήρ. *quoniam principium & causa vt sit, Pater ipsi est.* Eam

verò auctoritatem, seu dignitatem, non esse præstantiam aliquam in natura, aut perfectione, pater: cùm eadem natura & perfectio tribus divinis personis indivisim competat, nec in aliqua ex ijs sit peculiaris perfectio, adhuc relativa, sed solùm absoluta & communis, vt verior sententia est, quam fusè tradidimus cum Anselmo Tomo II. Disp. LXXIII. Solùm itaque sita est in notione principij, secundùm quam vna ex divinis personis communicat esse alteri per veram productionem. Necessum igitur est, vt quæcumque ex divinis personis dicitur propriè aliam mittere, habeat in eam τὸ ἀξίωμα, id est, dignitatem, sive auctoritatem principij, communicantis ipsi esse per veram productionem. Nimirum, missio propriè dicta conflatur ex processione æterna, & temporali efficientia, quà persona aliqua mitti dicitur ad creaturas: sive sub sensum cadat, vt cùm Verbum caro factum dicitur missum ad homines, vel Spiritus sanctus sub columbæ specie: sive res interiùs peragatur, vt cùm Spiritus sanctus mittitur ad iustorum animas. Aut certè si missio non conflatur ex processione æterna, & efficientia temporaria, saltem supponit necessariò æternam processionem personæ missæ ab ea quæ mittit. Cùm igitur Spiritus sanctus à Patre & Filio dicatur mitti in sacris litteris; in ipsa missione aut includitur, aut supponitur æterna illius processio ex Patre & Filio.

111 *SI AVTEM DICVNT*, &c. Posset responderi argumento præiacto, non benè probari processionem Spiritus sancti à Filio ex missione. Nam certum est Filium non procedere à Spiritu sancto: & tamen ab eo mitti perhibetur. Quippe Filius ipse Dei per Prophetam inquit: *Et nunc Dominus Deus misit me, & Spiritus eius.* Si igitur Filius mittitur à Spiritu sancto quin ab eo procedat, poterit Spiritus sanctus non procedere à Filio, quamvis ab eo mittatur.

112 *HOC SECVNDVM HOMINEM*, &c. Præcludit Anselmus evasionem præcedentem: Quia verba illa Prophetæ dicuntur à Filio Dei, secundùm naturam humanam redimente hominem, & in carne apparente. Quippe id vna Patris, ac Spiritus sancti, sicuti & eiusdem Filij, divina voluntate & dispositione factum est. quæ est missio communiter & minùs propriè dicta. Proindeque solùm supponit, aut includit efficientiam communem divinis personis in naturam humanam, à solo divino Verbo assumptam. At verò Spiritus sanctus non secundùm naturam humanam, quam nunquam accepit, sed secundùm esse divinũ & personale dicitur propriè & nominatim à Patre & Filio missus: ac proinde secundùm illud ipsum esse divinum & personale ab vtroque procedit. Quæ doctrina & disparitas longè antea fuerat tradita à Fulgentio vbi suprà dicente: *Sed quia non vno modo in Scripturis sanctis dicitur missio, propterea in Sacramento Incarnationis non solùm à Patre, verùm etiam à Spiritu sancto missus est Filius: quia mediator Dei & hominum Christus IESVS totius est Trinitatis operatione plasmatus. ALIO AVTEM MODO MITTITVR A PATRE ET FILIO SPIRITVS SANCTVS, QVI NATVRALITER A PATRE FILIOQVE PROCEDIT. Mittitur enim à Patre & Filio Spiritus sanctus, cùm ab ipsa Trinitate vno Deo gratiæ spiritualis donatur effectus.* Præmisserat verò immediatè antea, Spiritum sanctum à Patre & Filio mitti, quoniam ex vtroque procedit. Similiter eadem S. Anselmi expositio traditur à Concilio Toletano XI. in Professione Fidei his verbis: *Missus Filius non solùm a Patre, sed & à Spiritu sancto missus esse credendus est in eo, quod per Prophetam dicitur: ET NVNC DOMINVS MISSIT ME, ET SPIRITVS EIVS. A se ipso quoque missus, accipitur, pro eo quod inseparabilis non solùm voluntas, sed & operatio totius Trinitatis agnoscitur.* Quod item confirmat Augustinus *lib. 2. de Trin. cap. 5.* Fulgentius *libro de Fide ad Petrum cap. 15. & lib. 2. ad Monimum cap 6.* Porrò secundùm hanc communem & minùs propriam missionis acceptionem, etiã Spiritus sanctus quoddamodo à se ipso missus dici potest, dum sub specie colũbæ apparuit: quoniam externam illam columbæ speciem, quâ se videndum oculis exhibuit, tota Trinitas vnica voluntate & operatione effecit. In eoque sensu minùs proprio, etiam Spiritum sanctum à se ipso mitti, & dari, & procedere, docent Augustinus loco nuper indicato, & *lib. 15. de Trin. c. 19.* Ambrosius *in Tract. de Symbolo*, Magister Sententiarum *in I. dist. 15.* & D. Thom. *I. P. q. 43. ar. 8.* In præsenti verò loquimur de missione propria & pressè dicta, quæ æternam processionem à mittente supponit.

113 *QVÆRO TAMEN AB HIS, &c.* Confirmat vberiùs argumentum præcedens, interrogando à Græcis, quomodo Spiritus sanctus sit Spiritus Filij, ab eoque mittatur tanquam Spiritus ipsius, si verè ex illo non procedit, sive existit? Neque enim ea duo cohærere invicem possunt: sicut nec cohærere potest quòd Spiritus sanctus sit Spiritus Patris, ab eoque mittatur, veluti Spiritus ipsius, & tamen ab eo non procedat, sive existat.

AN

114 *AN PVTANT*, &c. Vrget præterea. Si Spiritus sanctus non procederet à Filio, sed à Patre dumtaxat; Filius illum à se non haberet, sed à Patre acciperet, veluti illum ex se non habens. Cùm enim Spiritus sanctus sit Spiritus Filij, vt ipsi Græci fatentur, & superioribus statutum est; oportet vt Filius illum habeat, vel à se, vel à Patre; ac proinde si non habet illum à se, vt habeat à Patre dante Filio quod à se non habet. Consequens autem est planè absurdum: quia cùm Pater, Filius, & Spiritus sanctus, sint æquales, & vnusquisque sibi sufficiens; nulla ratio esse potest, nullaque indigentia in Filio, vt Pater daret ei suum Spiritum, tanquam à se non habenti, magis quàm Spiritui sancto Filium suum. Ergo Filius Spiritum sanctum non accipit à Patre, quasi illum à se non habens: ac proinde habet illum à se, veluti procedentem ab ipso.

115 *NON NEGAMVS*, &c. Occurrit obiectioni, quæ suboriri poterat ex eo quòd Filius à Patre acceperit quidquid est & habet; ac proinde ab eo acceperit vim spirandi. Occurrit, inquam, & ait: Non negamus Filium hoc modo habere Spiritum sanctum à Patre: quia sicuti ab eo habet esse, ita etiam habet vt de se Spiritum sanctum existentem habeat, sicut Pater: quoniam idem est esse Patris & Filij. Verùm non est idem accipere à Patre essentiam, & vim spirandi, ac accipere ab eo Spiritum sanctum, nec par est vtriusque ratio. Cùm enim Filius dicitur habere à Patre essentiam, de qua Spiritus sanctus procedit; nulla monstratur indigentia Filij. Si autem Filius à Patre acciperet Spiritum sanctum; tanquam illum ex se non habens, sicut Pater; denotaretur Filium minùs aliquid habere, quàm Patrem, & veluti supplementum quoddam, accipere ab eo Spiritum sanctum. Quo ipso non satis videretur seruari æqualitas inter Patrem & Filium.

116 *SED NON APPARET*, &c. Prosequitur idem argumentum ab illatione absurdi. Sequeretur enim Filium non fore omnino æqualem Spiritui sancto, si ille hunc accipit à Patre. Videretur enim Filius egere Spiritu sancto, qui tamen non eget Filio; quem nec habet, nec habere potest. Non potest autē esse omnimoda æqualitas inter duos, quorum vnus solus eget altero. Non ergo esset omnimoda æqualitas inter Spiritum sanctum & Filium, si hic illum à Patre acciperet, & à se non haberet.

117 *SI ENIM RESPONDETVR*, &c. Posset aliquis respondere, Spiritum sanctum fuisse datum Filio, vt ipse cum Patre eundem Spiritum hominibus daret, ac proinde par gratia Filio, ac Patri, ab ijs rependeretur. Verùm hanc opinionem, seu evasionem reijcit Anselmus, tanquam terrenam, & longè ab intellectu diuinitatis extraneam. Non enim tanquam homo homini, Deus Deo indigenti subvenit; at proinde non legimus Deum à Deo Deum accipere; quamvis legamus & catholicè fateamur, Filium, sicuti & Spiritum sanctum, esse Deum de Deo. Cùm igitur Pater, Filius, & Spiritus sanctus, atque vnusquisque eorum sit verus Deus; Filius non accipit à Patre Spiritum sanctum, sicut neque hic ab eo accipit Filium. Ergo Filius à se habet Spiritum sanctum, tanquam Spiritum suum: qui propterea Spiritus Filij dicitur & est, quoniam ex ipso procedit.

CAPVT SEPTIMVM.

Vberior eiusdem doctrinæ confirmatio ex varijs Scripturæ locis.

POST Resurrectionem legimus, quia insufflavit Dominus in discipulos suos, & ait illis: *Accipite Spiritum sanctum.* Quid sibi vult ista insufflatio? Scimus enim, quia flatus ille, qui de ore Ioan. 20. v. 22. eius tunc processit, non erat Spiritus sanctus. Non ergo credimus illam insufflationem sine aliquo mysterio factam esse. Quid igitur rectiùs hic intelligi potest, aut aptiùs, quàm hoc ideo illum fecisse, vt intelligeremus Spiritum sanctum de illo procedere? Ac si diceret: Sicut videtis hunc flatum, per quem vobis Spiritum sanctum, sicut sensibi-

bilibus insensibilia significari queunt, significo de intimo corporis mei, & de persona mea procedere: ita scitote, Spiritum sanctum, quem vobis per hunc flatum significo, de secreto Deitatis meæ, & de mea persona procedere. *Vnam enim personam Verbi,* & hominis, & in ea duas naturas, divinam, scilicet, & humanam, credimus, & confitemur. *Sed dicent forsitan,* flatus vtique ille non erat de substantia humana, & tamen quasi suum illum emittebat. Quapropter docemur per huiusmodi Spiritus sancti dationem, quia cùm dat Filius Spiritum sanctum, dat & mittit suum spiritum: sed non de suæ divinitatis essentia. *Dicant igitur*, si qui hoc opinantur: quia sicut flatus non est humana natura, cùm emittitur ab homine, ita Spiritus sanctus non est divina substantia, cùm datur, vel mittitur à Deo Filio, quòd nullus confitetur Christianus. *Dicant etiam* cùm audiunt: *Verbum Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum:* Si ibi non negant intelligendum per Spiritum oris Domini, Spiritum sanctum, non illum esse de essentia Domini, cuius oris spiritus dicitur: quia spiritus, qui ex ore solet hominum procedere, non est de substantia illius, de cuius ore procedit. Quod si non audent dicere, spiritum, scilicet, Dei, non esse de essentia Dei, & per verba rerum sensibilium, id est, per spiritum oris, intelligunt Spiritum sanctum de secreto eius essentiæ procedere, cuius oris spiritus dicitur; fateantur etiam eundem Spiritum sanctum, de illius essentia procedere, cuius labiorum spiritus dicitur. *Legimus enim* in Propheta de Christo: *Quia spiritu labiorum suorum interficiet impium.* Aut ergo ostendant diversitatem inter spiritum oris, & spiritum labiorum, quod fieri nequit; aut pariter concedant Spiritum sanctum procedere de illo, cuius oris, & de illo cuius labiorum spiritus designatur. *At si dicunt,* nequaquam per spiritum labiorum ibi intelligi Spiritum sanctum debere; sed verba prædicationis eius, quæ ex isto aereo spiritu humano in ore formavit, quia verbis suis interficit impium, cùm docendo, ab homine avertit impietatem: Non vtique hoc faciunt verba sensibilia, & iste spiritus sensibilis: sed Spiritus sanctus, de quo dicit Deus per Prophetam: *Auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor meum, & spiritum meum ponam in medio vestri.* Spiritus ergo sanctus interficit impium, cùm cor eius convertit ab impietate, ad pietatem. Quòd si intelligimus in illo impio Antichristum, quem dominus Iesus interficiet spiritu oris sui: non puto quòd aliquis attribuat virtutem illam spiritui vocis humanæ tantum, quantum spiritui divino. Si ergo Spiritus sanctus intelligitur in his dictis; cùm pariter dicatur spiritus oris domini, cuius verbo cœli firmati sunt, id est, Patris; & spiritus oris domini Iesu, & spiritus labiorum eius; non apparet cur magis intelligi debeat procedere

Psal. 32. v. 6.

Isaiæ 11. v. 4.

Ezech. 36. v. 26.

de

de ore Patris, quàm de ore Filij. *Et si per os Patris* intelligimus essentiam Patris (non enim est aliud os eius quàm essentia eius, vt sicut Verbum Domini est de essentia eius, ita spiritus oris eius, non sit nisi de essentia eius) quid apertius, quàm sicut spiritus oris Patris est de essentia Patris, & procedit, ita spiritus oris, & labiorum Filij, de Filij essentia sit, & procedat? Puto enim, quia nemo intelliget simpliciter, vbi dictum est: Verbo domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum, verba transitoria, & spiritum, qui de hoc aere assumptus per loquentis os emittitur. *Sed quomodocumque hoc aliquis exponere conetur,* sufficit, quòd in illa insufflatione Domini in discipulos, cuius feci mentionem, factũ est ad significandum, quia de eiusdem personæ secreto procedat ille spiritus, quem dabat: de cuius occulto spiritus ille procedebat, quem insufflabat. Denique, cùm Scriptura diuina significat aliquod secretum per sensibilium similitudines, non per omnia, quæ significant, & significãtur, similia possunt esse. Non enim hoc esset similitudo, sed identitas: nisi fortè quis dicere voluerit, illam insufflationem ita simpliciter esse factam à sapientia Dei, sine omni spirituali significatione Dei. Sed neminem puto ita insensatum, vt hoc sentiat.

119 *ITEM Filius dicit* de Spiritu S. *Non enim loquetur à semetipso, sed quæcumque audiet loquetur.* Quid est, non loquetur à semetipso; nisi ab alio habet, quod loquetur? Et quid est, ab alio habebit, quod loquetur, nisi ab alio habebit scientiam eorum, quæ loquetur? Vnde postquam dixit: Non loquetur à semetipso, addidit: Sed quæcumque audiet, loquetur. Quid est audire Spiritui S. nisi quasi discere? Et quid est discere, nisi scientiam accipere? Si ergo scientia eius, non est aliud nisi scientia eius, ab illo habet essentiam, à quo audit ea, quæ loquitur, & quæ docet, quoniam idem est illi loqui quod docere. Non audit autem, neque habet essentiam ab alio, nisi aut à Patre, aut à Filio. Verùm si habet esse à Patre, secundùm supradictam rationem; habet etiam & à Filio. Vnde & idem Filius dicit: *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & anunciabit vobis.* Quippe, quid est aliud hoc dicere, quàm à me audiet, id est, à me sciet, quod anunciabit vobis? Cùm dixit: *Quæcumque audiet, loquetur;* non determinavit à quo audiet. Cùm verò ait: *De meo accipiet,* ne quis soli Patri attribuat, quòd ab alio audit, apertè se esse, à quo sicut à Patre scientiã, siue essentiam accipiat, demonstrat. Sicut enim cùm dicitur: Non loquetur à seipso, sed quæcumque audiet, loquetur; significatur ab eo esse, & procedere, à quo audit: ita cùm profert Filius, *De meo accipiet,* palam ostendit, eum de suo, hoc est, de essentia sua essentiam habere, & procedere. Quod enim diuina essentia non est, sub Spiritu S. est, nec ipse accipit aliquid de hoc, quod sub se est. Quare cùm Filius dicit: *De meo accipiet;* nõ aliud ibi suum significat, quàm suam essentiam.

Ioan. 16. v. 13.

Ioan. 16. v. 14.

120 *ILLVD Forsitan*, quod dixit Filius: *De meo accipiet*, aliter conabuntur intelligere quàm ego exposuerim. Sed quid dicent, vbi ait: *Nemo novit Filium, nisi Pater, neque Patrem quis novit, nisi Filius, aut cui voluerit Filius revelare?* Audivimus, quia nemo novit Patrem, aut Filium, nisi Pater aut Filius, aut cui revelat Filius. Non dicit autem nemo, quasi nullus homo: sed ac si diceret, nullus omnino. Quippe si hoc intelligeret, non adderet, nisi Pater: quia Pater non est homo. Et cùm ait: *Neque Patrem quis novit*, in hac monosyllaba dictione, videlicet, *quis*, non magis intelligitur humana, quàm quælibet persona. Omninò igitur nullus habet hanc notitiam, nisi Pater, & Filius, & cui Filius idem revelat. Aut itaque Spiritus sanctus nõ cognoscit Patrem & Filium, quod impium est opinari: aut Filius revelat ei sui, & Patris scientiam, quæ nõ est aliud, quàm eiusdem Spiritus sancti essentia. *Quod si dicunt*, quia licèt Filius, quantum ad pronuntiationem attinet, nullum ad hanc admittit notitiam, nisi se, & Patrem, & cui ipse revelat: nõ tamen Spiritum S. aut ab illa separatum, aut illam à Filio accipere fatendum est; quoniam Pater, & Filius non se cognoscunt, nisi per hoc, quòd vnum sunt cum Spiritu sancto. Et ideo cùm ait: Patrem, & Filium invicem se nosse, intelligendus est simul Spiritus sanctus. Et cùm revelat Filius, non Spiritui S. sed creaturæ revelat. *Si, inquam, hoc dicunt*; nos statim constanter inferemus: Ergo si vbi apertè veritas, secundùm quòd verba oris eius pronũtiant, negat Spiritum sanctum nosse, nisi revelante Filio, Patrem, & Filium, dicunt etiam, non tantùm nos verba attendere debere, quantum vnitatem essentiæ, quæ vna tribus, & inseparabilis est: multò magis debemus huius vnitatis servare consequentiam, de qua suprà loquutus sum; cùm eam nullo, aut scripto, aut sensu negat auctoritas, nec profert aliquid, quod contrarium sit, aut aliquo modo repugnet. Eligant itaque Græci vnum de duobus, nisi apertè volunt veritati resistere: aut scilicet Spiritum sanctum non nosse Patrem, aut Filium, nisi revelante Filio; aut propterea quia in hoc, quòd per se cognoscunt Pater, & Filius, vnum sunt cum Spiritu sancto; quando ipsi dicuntur se nosse, consequi ex necessitate, vt in eadem notitia intelligatur Spiritus sanctus. Nempe nihil est medium, nisi volunt hanc notitiam à Spiritu sancto, aut veritatem à verbis penitus abdicare. Quæ vtraque execratur vera confessio. *Sic enim ait veritas*: Nemo novit Filium, nisi Pater, neque Patrem quis novit, nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare: siquidem eligunt, Spiritum sanctum nosse Patrem & Filium per revelationem Filij; habet à Filio nosse, quod non est aliud illi, quàm esse. Est igitur, & procedit à Filio: quoniam ab illo procedit, à quo est. Si autem dicunt, cùm Pater, & Filius dicuntur nosse se, quia essentia per quam se noscunt eadem Spiritui sancto, consequi Spiritum sanctum eiusdem esse consortem notitiæ:

cùm

cùm legitur, illum à Patre procedere, de quo ait Filius: *Ego, & Pater vnum sumus*; confiteantur nobifcum, propter effentialem identitatem Patris, & Filij, illum à Filio quoque proculdubiò procedere.

SCHOLIA IN CAPVT VII.

Triplex probatio eiusdem processionis ex alijs atque alijs Scripturæ testimonijs, subtiliter ab Anselmo expensis. Effugia Aduersariorum præclusa. Interpretationes eorum locorum cõfirmatæ ex doctrina Veterum Patrum. Nestorij error obiter ab Anselmo reiectus, qualis fuerit.

121 TOTVM Hoc caput, quemadmodum & præcedens, contextum eft ex varijs Scripturæ locis, quæ Anfelmus diverfimodè expendit, ad confirmandam Spiritus fanċti proceſsionem ex Filio. Porrò quædam illorum etiam invenio ab alijs Patribus adduċta in idem probandum: quædam verò à folo Anfelmo obfervata videntur.

POST RESVRRECTIONEM, &c. Nimirum, Ioannis cap. 20. Chriftus Dominus iam iam afcēfurus ad cœlos, cùm ftetiffet fubitò coram difcipulis, *insufflavit, & dixit eis: Accipite Spiritum sanctum*, &c. Vbi licèt flatus ille, qui de Chrifti ore proceſsit, non effet ipfe Spiritus fanċtus; adhuc tamen aliquid myfterij denotat. Illud autem non videtur aliud, quàm Spiritus fanċti ex Filio proceſsio, in eo fignificata, quòd Chriftus infufflans daret difcipulis eundē Spiritum: tanquàm fi diceret: Sicut videtis hunc flatum (per quem vobis Spiritum fanċtum, prout fenfibus infenfibilia fignificari queunt, fignifico) de intimo corporis mei, & de perfona mea procedere: ita & fcitote, Spiritum fanċtum de fecreto Deitatis meæ, & de perfona mea procedere. Nimirum, vna atque eadem eft perfona Verbi & hominis: & in ea duas naturas, divinam, & humanam, credimus & cōfitemur. Proindeque ab eadem Verbi perfona in divina natura procedit ex æternitate Spiritus fanċtus, à qua in natura humana procedebat ille flatus.

122 *VNAM AVTEM PERSONAM*, &c. Profitetur doċtrinam Catholicam adverfus Neftorium, quâ credimus vnicam effe perfonam Verbi & hominis; atque in illa duas naturas, divinam vnam, humanam alteram. Ita enim definitum fuit in III. Synodo Generali Ephefi congregata anno Chrifti CCCCXXX. fub S. Cæleftino Papa, S. Cyrillo Epifcopo Alexandrino, & Theodofio Iuniore Augufto: vbi damnata fuit hærefis Neftorij afferentis, in Chrifto Domino duas naturas nullo fubftantivo nexu copulari; proindeque fola connexione dignitatis, & auċtoritatis, aut potentiæ coniunċtas; non autem vnione naturali aut fubftantiva in eâdem Verbi perfona. Contra hunc verò errorem definitur in Anatematifmo III. S. Cyrilli ab eodem Synodo approbato: Εἴ τις ἐπὶ τοῦ χριστοῦ διαιρεῖ τὰς ὑποστάσεις, &c. *Si quis in vno Christo diuidit hypostases* (Petrus Diaconus *substantias* interpretatur) *post vnionem* (alij τὴν ἕνωσιν latiniùs *vnitionem vertunt*) *easque dumtaxat coniunctione inter se nectit, quæ est secundùm dignitatem, vel auctoritatem, vel potestatem; & non ea potiùs, quæ est secundum naturalē vnionem: anathema sit.* Quo canone confixus planè fuit error Neftorij, qui, tefte eodem Cyrillo lib. de Reċta Fide, *hominem separatim collocabat, æqualitate dignitatis, siue auctoritatis Deo coniunctū, sed hypostasi diuisum, & quasi seorsim per se positū.* Clariùs Theorianus in Dialogo cōtra Armenios Tomo XI. Bibliotecæ PP. inquit: Ἀλλ' ὁ Νεστόριος δύο φύσεις ἔλεγε κεχωρισμένας, οὐχ ἡνωμένας εἰς πρόσωπον ἕν. *Nestorius duas asseveravit naturas à se invicem disiunctas, nec vnitas in vnam personam.* Sed cùm Anfelmus folùm obiter hoc loco tradat oppofitum, fufficiat id libaffe modò, nam ea de re latiùs & opportuniùs differuimus Tomo II. Difp. LXXV. & LXXVI.

123 *SED DICENT FORSITAN*, &c. Poffet fortè aliquis refpondere argumento initio propofito, flatum illum à Chrifto miffum in Apoftolos, non fuiffe de fubftantia humana, quāvis illum mitteret quafi fuum. Quippe flatus ille non erat fubftantia humana, fed aerea, à Chrifto infufflante miffa. Ergo neque ex eo quòd Chriftus Spiritum fanċtum miferit, quafi Spiritum fuum, probare licet, ipfum effe de fubftantia divina Chrifti.

124 *DICANT IGITVR*, &c. Verùm eam evafionem & obieċtionem defpicit Anfelmus: quoniam iuxta illam, ficut flatus miffus ab homine non eft natura humana, fed aerea: ita Spiritus fanċtus, cùm datur vel mittitur à Deo Filio, non erit divina fubftantia, fed aerea. quod fidei Chriftianæ adverfatur.

125 *DICANT ETIAM CVM AV-*

AVDIVNT, &c. Refellit vlteriùs eandem evasionem ex verbis illis Psalmi 32. *Verbo Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum.* Etenim hoc loco nemo negaverit, nomine Spiritûs oris Domini intelligi debere Spiritum sanctum, qui sit de essentia Domini, cuius oris spiritus dicitur, veluti de secreto essentiæ illius procedere. Nimirum, de persona Spiritus sancti locum illum interpretantur Patres à nobis allegati Tomo II. Disp. LVIII. num. 25. id est, omnes Græci & Latini, qui totum illum versiculum de tribus personis divinis intelligunt: atque in singulari Patres infra num. Disput. allegandi, quorum testimonia eo loco prætermisimus. Et tamen spiritus ille, qui ex ore hominum solet procedere, non est de substantia hominis, de cuius ore procedit. Ergo quamvis flatus ille sensibilis, qui ex ore Christi insufflantis exibat ad Apostolos non esset substantia Christi divina, sed aerea; adhuc locus est, vt Spiritus ab eo missus in Apostolos esset ipse Spiritus sanctus procedens è Filio, sive de essentia divina.

126 *LEGIMVS ENIM*, &c. Prosequitur idem argumentum, vt probet Spiritum sanctum de illius essentia procedere, cuius labiorum spiritus dicitur. Et id probat testimonio Isaiæ cap. 11. dicentis de Christo: *Spiritu labiorum suorum interficiet impium.* Vbi nullum discriminis seu differentiæ caput est, inter spiritum labiorum suorum, quo Filius Dei interficiat impium; & spiritum oris Domini, quo virtus cœlorum firmata dicitur à Psalmista. Sicuti ergo per spiritum oris Dei firmantis virtutes cœlorum intelligunt Spiritum sanctum procedentem de illo cuius oris spiritus dicitur: ita quoque per spiritum labiorum Christi interficientis impium, intelligere debent Spiritum sanctum de illo procedentem, cuius labiorum spiritus appellatur.

127 *AT SI DICVNT*, &c. Erit fortè qui dicat in illo Isaiæ loco nequaquam intelligi debere Spiritum sanctum, sed dumtaxat verba prædicationis eius, quæ ex isto aereo spiritu humano in ore formavit: quoniam verbis suis interficiet impium, cùm docendo averterit impietatem ab homine. Verùm hoc dictum & interpretationem refellit Anselmus: quoniam ab homine peccatore non auferunt impietatem verba sensibilia, & aereus spiritus; sed ipse Spiritus sanctus, de quo inquit Deus per Ezechielem cap. 2. *Auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum, & spiritum meum ponam in medio vestri.* Ergo ipse Spiritus sanctus est qui interficiet impium; cùm eius convertatur ab impietate ad pietatem. Quòd si verò in illo impio intelligatur Antichristus (vt verè intelligi debet iuxta Apostolum 2. ad Thessalon. c. 2. v. 8.) quem Dominus IESVS interficiet spiritu oris sui: virtus illa non tam tribuenda est spiritui vocis humanæ, quàm spiritui divino. Quemadmodum ergo intelligitur Spiritus sanctus, per spiritum oris Domini firmantis cœlorum virtutes, & spiritum labiorum Christi interficientis impium: ita etiam non apparet cur magis Spiritus sanctus putandus sit procedere magis de ore Patris, quàm de ore Filij.

128 *ET SI PER OS PATRIS*, &c. Subdit illico Anselmus: Per os Patris intelligitur ipsius essentia. Non enim est aliud os Patris, quàm essentia eius: vt sicut Verbum Domini existit de essentia Patris, ita spiritus oris eius existat de eadem essentia. Igitur quēadmodū spiritus oris Patris existit, & procedit de essentia Patris: ita spiritus oris & labiorū Filij existit & procedit de essentia Filij. Neque enim in eo loco Psalmi: *Verbo Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum*: intelliguntur verba transitoria; aut spiritus, qui de hoc aere assumptus per os loquentis emittitur: sed Verbum ipsum æterni Patris, & Spiritus sanctus.

129 Ac meritò sanè ita loquitur Anselmus: quoniam nomine *spiritus oris Dei*, quo vtitur Rex David in eo Psalmo, Patres communiter, nō halitum sensibilem oris, non flatum evanidum, sed Spiritum sanctum ex ore Dei, id est, ex Filio, seu Verbo substantiali procedentem intelligunt. Quare Basilius in quarto lib. Antirr. adversus Eunomium, allegatus à Manuele Caleca lib. de Process. cap. 11. ait: οὐ δὲ γὰρ ἔλαττον, &c. *Non enim minùs aliquid eramus habituri ad id, vt cognosceremus Spiritū existere à Deo, dici SPIRITVM ORIS audientes ipsum. Sed vel hoc nomen satis est ad illius ex Deo significandam existentiam.* Ac præterea lib. 5. contra eundem Eunomium: *Spiritus vivo Verbo ad procreandum adiunctus, viua virtus est, ac diuina natura, inexplicabilis INEXPLICABILI EX ORE PRODVCTA.* Insuper lib. de Spiritu sancto ita de illo loquitur. Πατρὶ δὲ καὶ υἱῷ κατὰ τοσοῦτον ἥνωται, &c. *Patri verò & Filio in tantum vnitus est, quantum consortij habet vnitas cum vnitate. Sed nec hinc solùm probatur naturæ communio: verùm illinc quoque, quòd ex Deo esse dicitur: non eo modo, quo ex Deo esse dicuntur omnia; sed tanquam ex Deo procedens: neque per generationem, sicut Filius, sed TANQVAM SPIRITVS ORIS IPSIVS.* Om-

Omnino tamen nec os membrum est, nec flatus resolubilis, Spiritus: sed & os sic vsurpatur, vt Leo consentaneum est: & Spiritus viuens est substantia, sanctificationis domina: adeo, vt communio naturæ inde monstretur, & existentiæ modus ineffabilis seruetur. Itaque Basilius non semel *spiritum oris Filij*, vel Domini, Spiritum sanctum intelligit, substantia divina, seu vera divinitate constantem. Præsertim verò & opportuniùs id declarat Homilia in allegatum Psalm. 32. vbi exponens verba illa: *Verbo Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum:* inquit, nihil aliud esse *Spiritum oris Dei*, quàm *Spiritum, qui ex Deo, & ex Patre procedit.*

130 Similiter Patres alij per os Dei, Filium: per spiritum oris Dei, Spiritum sanctum accipiunt, tanquam non solùm ex Patre, sed ex Filio quoque procedentem. Ita Anastasius Antiochenus lib. 1. qui est de Rectis Dogmatibus ita loquens: Νοῦν δὲ φαμὲν τὸν πατέρα τοῦ λόγου, &c. *Mentem proinde dicimus Patrem Verbi, mentem, in qua Verbum, quo cum & Spiritus sanctus: QVI QVIDEM APPELLATVS EST SPIRITVS ORIS DEI. OS ENIM PATRIS EST FILIVS.* Atque insuper eodem libro: *Corporis vero proprietate in exemplum assumpta, mutuum complexum diuinarum personarum expressimus proportione membrorum, ac similitudine. Ita enim & Spiritus oris ipsius, nempe Dei, Spiritus sanctus dicitur, cùm sit os Vnigenitus, & rursus Spiritus ex ipso procedēs, & qui mittitur. non solùm à Patre, sed etiam a Filio.* Vbi non modò eandem, quam Anselmus, Interpretationem illius loci amplectitur, sed præterea ex ipso probat Spiritûs sancti processionem ex Patre & Filio. Cyrillus quoque Hierosolymitanus eiusdem omnino sententiæ est Catechesi 17. dum ait, ἓν δὲ εἶναι τὸ αὐτὸ πνεῦμα τὸ ἁγιάζον, &c. *vnum & eundē esse Spiritum sanctificantem, & subsistentem, qui perpetuò Patri adest, & Filio; non qui ab ore & labris Patris aut Filij loquendo formetur, vel spiretur, aut in aerem diffundatur, sed substantialis.* Alter quoque Cyrillus, id est, Alexandrinus in secundo Dialogor. inquit: Ἅγιον δὲ πνεῦμα προσαγεῖς, &c. *Spiritum vero sanctum appellabis eum, qui ex Deo Patre per Filium naturaliter profunditur: & vt in figura respirationis ex ore manantis, propriam nobis existentiam significat.* Ac præterea lib. 4. contra Nestorium exponens illam Euāgelij historiam Lucæ 8. iuxta quam fœmina à profluvio sanguinis curata fuit, observat verba illa Christi eo loco: *Ego enim noui virtutem a me exijsse:* ac præterea illa alia Lucæ 6. *Virtus de illo exibat, & sanabat omnes:* & denique toties allegata verba Psalmi 31. vbi dicitur, *Spiritus oris sui.* Vnde infert Cyrillus: *Virtus igitur ipsius, est Spiritus ipsius. Os autem Dei Filius est.* Legendi quoque sunt de hoc ipso Ioannes Beccus cap. 1. & Manuel Calecas cap. 13. de Process. Spiritus S. Itaque argumento eodem S. Anselmi; & interpretatione Psalmi 32. alij quoque Patres vsi sunt, ad probandam Spiritûs sancti processionem ex Patre & Filio. Vide plura alia huc spectantia Tomo II. Disput. LVIII. sect. 2.

131 *SED QVOMODOCVMQVE HOC ALIQVIS EXPONERE CONETVR*, &c. Quidquid sit de interpretatione diversa eorum verborum Psalmi 32. redit ad primum illud testimoniū ex cap. Ioannis 20 vbi Dominus Insufflasse legitur, & dixisse Apostolis: *Accipite Spiritum sanctū.* Etenim ijs verbis absdubiò significabat Dominus, de secreto suæ personæ procedere ac spirari sanctum illum Spiritum, quem discipulis dabat per insufflationem. Quemadmodum enim sensibilis illa insufflatio egrediebatur ex intimo pectoris Christi: ita etiam Spiritus sanctus procedit ex intimo personæ ipsius increatæ, quæ simul cum Patre spirat intra se eundem Spiritum sanctum. Cùm verò sacra Scriptura significet aliqnod secretum per rerum sensibilium similitudinem, hæc non est exigenda quoad omnia inter significans & significatum, sed quantum ad id, quod è re est. Alioqui *non esset similitudo, sed identitas*, inquit Anselmus. Quare non oportet esse omnimodam similitudinem inter insufflationem illam externam Christi, & divinam spirationem. Dicere autem insufflationem illam fuisse factam à sapientia Dei, seu à Verbo incarnato, absque mysterio, aut significatione vlla, solus insensati hominis fit. Itaque & mysterium ibi significari, & aliqualem similitudinem esse, putandum est. eam, nimirum, quā ex Anselmo explicuimus, & quam longe antea tradiderat Cyrillus Alexandrinus lib. 9. in Ioannem ad cap. 14. v. 16. in illa Christi verba: *Ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis.* Vbi Cyrillus ita loquitur: *Etenim Dei ac Patris naturalium bonorū substantialiter particeps Filius, habet Spiritum sanctum eo modo, quo habere intelligitur & Pater, non aduentitium, nec extrinsecùs ascitum (stultum enim est, vel furiosum potius ita sentire) sed quemadmodum vnusquisque nostrùm proprium in se ipso spiritum continet, & ex intimis visceri:*

ceribus foras effundit. PROPTEREA ET CORPORALITER IPSVM CHRISTVS INSVFFLAVIT; *ea re demonstrans, vti humano ex ore corporaliter exit spiritus: sic ex diuina substantia, EO MODO, QVI DEO CONGRVIT, illum, qui est ex ea, prodire Spiritum.*

132 *ITEM FILIVS DICIT DE SPIRITV SANCTO*, &c. Aliam probationẽ eruit Anselmus ex verbis illis Christi Domini apud Ioannem cap. 16. *Non enim loquetur à semetipso, sed quæcumque audiet, loquetur.* Porrò in ijs verbis, quid aliud est, Spiritum sanctum non loqui à se ipso, nisi ab alio habere quod loquitur? ab alio autem habere quod loquitur, est ab alio habere sciẽtiam eorum, quæ loquitur. Vnde statim additur: *Sed quæcumque audiet, loquetur.* Vbi loqui ea, quæ audit, est quasi discere, seu sciẽtiam ab alio accipere. Cùm igitur scientia in Deo idem sit ac essentia, cùm Spiritus sanctus ab alio accipit scientiam, ab eo quoque essentiam diuinam accipit. Non audit autem, neque habet scientiam, & essentiam, nisi à Patre & Filio: cùm iam suprà probatũ sit, quantùm ad hoc eandem vtriusque rationem esse. Quin & ipse Filius eodem loco ait: *Ille de meo accipiet, & annuntiabit vobis.* Quasi dicat: A me audiet, sciétque, quod annuntiabit vobis. Nimirum, verbis præcedentibus, *Quæcumque audiet, loquetur*, non exposuerat, à quo audiet Spiritus sanctus. quod fortasse aliquis interpretaretur de solo Patre. Vt autem eam interpretationem præcludat, subdit verbis sequentibus: *Ille de meo accipiet.* Quibus planè demonstrat Filius, Spiritum sanctum perinde ab ipso, atque à Patre, audire, proindéque scientiam & essentiam accipere. Neque enim cogitare fas est, Spiritum sanctum ex alio inferiori principio diuino & sibi æquali, audire, ac scientiam & essentiam habere. Atqui scientiam & essentiam habere, à Patre & Filio, est ab ijs existere, seu procedere. Ergo Spiritus sanctus verè existit, seu procedit à Patre & Filio.

133 Hoc eodem Anselmi argumento vsi sunt aliqui Patres Ecclesiæ antiquiores, & in ijs Didymus, eruditissimus Auctor, cuius libros de Spiritu sancto Hieronymus Latinè reddidit. Etenim in secundo illorum, declarans priora illa Christi verba, *Non enim loquetur à semetipso*, ita scribit: *Hoc est, non sine me, & Patris arbitrio: quia inseparabilis à mea, & Patris est voluntate. QVIA NON EX SE, SED EX PATRE, ET ME EST. HOC ENIM IPSVM, QVOD SVBSISTIT, A PATRE, ET ME, ILLI EST.* Deinde exponens quid sit, vnam personam loqui alteri, vel ab alia audire, ait: *Spiritus quoque sanctus, qui est Spiritus veritatis, Spiritusque sapientiæ, non potest Filio loquente audire quæ nescit; cùm hoc ipsum sit, quod profertur à Filio, id est, procedens à veritate, consolator manans de consolatore, Deus de Deo Spiritus veritatis procedens.* Et post quædam interposita, accedit ad exponenda posteriora illa verba Christi, *DE MEO ACCIPIET*: aitque: *Rursum hic, accipere, vt diuinæ naturæ conueniat, intelligendum. Quomodo ergo Filius dans, non priuatur ijs quæ tribuit, nec cum damno suo impertit alijs: sic & Spiritus non accipit quod antè non habuit. Si enim quod priùs non habebat, accepit, translato in alium munere vacuus largitor effectus est; cessans habere quod tribuit. Quomodo igitur supra de naturis incorporalibus disputantes intelleximus; sic & nunc Spiritum sanctum à Filio accipere id quod suæ naturæ fuerat, cognoscendum est; & non dantem, & accipientem, sed vnam significare substantiam. Siquidem & Filius eadem à Patre accipere dicitur, quibus ipse subsistit. Neque enim quid aliud est Filius, exceptis ijs, quæ ei dantur à Patre: neque alia substantia est Spiritus sancti, præter id quod datur ei à Filio.* Vides Didymum tot antea sæculis semel & iterum ex vtroque illo testimonio, quo Anselmus vtitur, eruditè probantem explanantemque subtiliter processionem Spiritûs sancti à Filio.

134 Præterea Cyrillus exponens eadem Christi verba, *Non enim loquetur à semetipso*, probat ex ijs processionem Spiritûs sancti ex Filio, lib. 10. in Ioannem dicens: *ὁ γὰρ ἀλλότριον τῆ τοῦ μονογενοῦς ὀσίας τὸ ἅγιον νοεῖται πνεῦμα*, &c. *Nõ enim alienus ab Vnigeniti substantia Spiritus sanctus intelligitur: procedit vero naturaliter ex ipsa, cùm nihil præter illum aliud sit, quod ad naturæ identitatem attinet: quamvis in propria fortè subsistentia intelligatur existens.* Ac deinde: *Propterea addidit: QVÆ VENTVRA SVNT, NVNCIABIT VOBIS; tantum non ita dicens: Id signum erit vobis, omnino ex mea esse substantia Spiritum sanctum, ac velut mentem esse meam, quod ventura dicet vobis, quemadmodum & ego.* Similiter Epiphanius in Ancorato Num. 67. eodem testimonio vtens, *Iam verò*, inquit, *cùm Christus ex Patre credatur Deus ex Deo, & Spiritus ex Christo, siue παρ' ἀμφοτέρων, ab ambobus; vt Christus his verbis asserit: QVI A PATRE PROCEDIT; & præterea:*

HIC

HIC DE MEO ACCIPIET. Denique plures alij Patres hæc posteriora verba intelligunt de processione æterna, & essentiali eiusdem Spiritus sancti à Filio. Immò & Christus ipse, veluti συλλογιζόμενος, id probare videtur: Cùm enim præmisisset: *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis*: subiecit deinde: *Omnia quæcumque habet Pater, mea sunt: propterea dixi, quia de meo accipiet.* Quasi colligeret in hunc modum: Spiritus sanctus de meo accipiet quæcumque mihi cum Patre cōmunia sunt. At mihi omnia cum Patre communia sunt. Ergo Spiritus sanctus de meo omnia accipiet. Ideòque quidquid habet, accipiet per processionem ex me.

135 *ILLVD FORSITAN*, &c. Verùm quia fortasse quidam aliter interpretabantur verba illa Christi, *De meo accipiet*; Anselmus proponit aliud testimonium Mathæi 11. vbi idem Dominus ait: *Nemo novit Filium, nisi Pater; nec Patrem quis novit, nisi Filius, aut cui voluerit Filius revelare.* Vbi *nemo* non accipitur pro eodem, ac nullus hominum; sed quasi dicat, nullus omnino. Alioqui non adderet exceptionem illā, *nisi Pater*: quoniam Pater non est homo. Et cùm ait: *Neque Patrem quis novit*; in hac monosyllaba dictione *quis*, nō magis intelligitur persona humana, quàm quælibet alia. Ergo nullus omnino habet notitiam hanc, nisi Pater & Filius, & cui Filius idem revelat. Hinc verò planè sequitur alterum duorū: vel quòd Spiritus sanctus non cognoscit Patrem & Filium: vel quod Filius revelat, siue communicat Spiritui sancto suam & Patris scientiam, quæ profectò est essentia vtriusque. Cùm ergo priùs ex ijs duobus sit planè impium dictu & creditu; secundum necessariò dicendum est; proindeque Spiritum sanctum accipere essentiam à Filio.

136 *QVOD SI DICVNT*, &c. Posset quisquam occurrere rationi prædictæ, & dicere, Filium, quantum ad pronuntiationem attinet, nullum admittere ad hanc notitiam, nisi se, & Patrem, & cui ipse revelat: non tamen Spiritum sanctum esse ab ea separatum, neque illam accipere à Filio. Etenim Pater & Filius non se cognoscunt, nisi per hoc, quòd sunt vnū cum Spiritu sancto. Proptereàque quando ait, Patrem & Filium se invicem nôsse, intelligendus est simul Spiritus sanctus. Non ergo ex illo loco infertur, Spiritum sanctum habere scientiam à Filio, ac proinde nec essentiam. Neque cùm Filius revelat scientiam, siue notitiam Patris, intelligendus est illam revelare Spiritui sancto, qui eandem scientiam Patri & Filio communem habet; sed creaturis dumtaxat.

137 *SI, INQVAM, HOC DICITVR*, &c. Ex solutione præcedenti Anselmus vrget Græcos in hunc ferè modum: Quamvis ex verbis testimonij illius ad litteram, & vt sonant, negetur Spiritum sanctum nôsse Patrem, nisi revelante Filio; adhuc non tam sonus verborum attendendus est, quàm vnitas scientiæ & essentiæ, quæ in tribus personis eadem omnino est. Ergo multò vrgentiùs attendi debet eadem scientiæ & essentiæ vnitas, de qua suprà sermo fuit *cap. 2. & 3.* ad colligendam processionem Spiritus sancti ex Filio, quemadmodum & ex Patre: siquidem nullum est in tota Scriptura testimonium, cui repugnet processio ipsius ex Filio. Igitur Græci alterum è duobus dicere debent, si nolunt apertè contradicere veritati: aut, scilicet, Spiritum sanctum non nôsse Patrem & Filium, nisi revelante Filio: aut nôsse quidem vtrumque eo ipso quòd Pater & Filius se invicem noscentes, sunt vnum & idem quoad scientiam & essentiam cum Spiritu sancto. Nempe inter hæc duo nihil est medium, nisi velint prorsus negare Spiritui sancto notitiam Patris & Filij; aut verbis illis Christi veritatem, quam continent. quorum vtrumque est Fidei Christianæ contrarium.

138 *SICVT ENIM AIT VERITAS*, &c. Prosequitur eandem impugnationem. Cùm enim ait Christus: *Nemo novit Filium, nisi Pater, neque Patrem quis novit, nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare*; si Græci id ita accipiant, vt Spiritus sanctus noscat Patrem & Filium per revelationem Filij; actum est de illorum sententia. Sic enim Spiritus sanctus habet à Filio notitiam illam, quæ planè est scientia & essentia divina. Ergo habet suum esse à Filio, & per consequens procedit ab eo. Si autem dicunt, Spiritum sanctum esse consortem eiusdem notitiæ, quâ se noscunt Pater & Filius; quia notitia ipsa est essentia divina pariter Spiritui sancto communis; fateri quoque tenentur, Spiritum S. æquè à Filio, atque à Patre procedere. Nimirum, etiam Filius ait Ioannis 10. *Ego & Pater, vnum sumus.* Proindeque quemadmodum ex vnitate scientiæ infertur, Spiritum sanctum illam habere instar Patris & Filij; ex vnitate quoque vtriusque in eādem essentia fateri debent Græci, Spiritum sanctum procedere ex Filio, quemadmodum & à Patre.

139 Eodem ferè argumento & testimonio Evāgelij vsus fuisse videtur Epiphanius, simul cum alio præcedenti. Etenim in Ancorato N. 72. & Hæresi 74. vtrumque coniungit his verbis: εἰ τοίνυν παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, &c. *Si igitur à Patre procedit; &*

& de meo, vt ait Dominus, accipiet, quemadmodum nemo novit Patrem, nisi Filius, neque Filium nisi Pater: ita dicere audeo, neque Spiritum, nisi Pater & Filius, à quo procedit, & à quo accipit: & neque Filiũ ac Patrem, nisi Spiritus sanctus; qui verè glorificat, qui docet omnia, qui testatur de Filio, qui à Patre, & ex Filio.

CAPVT OCTAVVM.

OBIECTIO QVAEDAM GRAECORVM ADVERSVS DOctrinam traditam, confutatur.

SI verò objicitur, cùm dicitur, Filium à Patre nasci, & Spiritum S. à Patre, & Filio procedere; quia quosdam gradus, & quædam intervalla constituimus, quasi Spiritus sanctus esse non possit, nisi Filius priùs nascatur à Patre, vt posterior Filio sit Spiritus sanctus: & ideo rectiùs dici, quòd pariter sint à Patre, Filius nascendo, & Spiritus sanctus procedendo: ita vt nec Filius à Spiritu sancto sit, nec Spiritus sanctus à Filio, sicut splendor, & calor pariter sunt de vno sole, nec splendor à calore est, nec calor à splendore: Si, inquam, hoc aliquis nostræ objicit assertioni: *Respondemus*: Nos nec gradus dignitatis ponimus in Deo, qui vnus est: nec in existendo Filiũ de Patre, aut Spiritum sanctum de Patre, & Filio, intervalla in æternitate, quæ est extra omne tempus, statuimus. Similiter enim omnes Christianam Fidem tenentes confitemur, nec minorem, nec posteriorem Filium esse Patre: quamvis non nisi de illo sit. Ita quoque nos, qui dicimus Spiritum sanctum de Filio esse, sive procedere; nec minorem, nec posteriorem eum Filio fatemur. Nempe quamvis splendor & calor de sole procedant, nec possint esse, nisi sit ille de quo sunt; nihil tamẽ priùs, aut posteriùs in tribus, in sole, & splendore, & calore intelligimus: multò itaque minùs, cùm hæc in rebus temporalibus, ita sint, in æternitate, quæ tempore non clauditur, prædictæ tres personæ in existendo susceptibiles intervalli possunt intelligi. *Quod autem dicitur*, Quia Filius & Spiritus sanctus sic possunt esse de solo Patre, vt nec Filius sit de Spiritu sancto, nec Spiritus sanctus de Filio; sicut splendor, & calor simul procedunt de vno sole, vt alter non sit de altero; non rectè hoc nobis opponitur. Cùm enim dicimus Filium de Patre, & Spiritum sanctum de Patre esse; Filium fatemur Deum, & Spiritum sanctum Deum esse de Patre Deo, & has tres personas vnum solum Deum esse, & id ipsum esse de eodem ipso. In sole verò non dicimus, solem esse de sole, cùm splendor, aut calor est de sole; nec id ipsum esse solem, & quod est de sole, nec illa tria vnum esse solem. Nam si sol, & splendor, vnus esset sol; aut si sol & calor, similiter vnus sol esset; necesse esset, aut splendorem esse de calore, cùm esset de toto sole, qui id ipsum esset, quod calor; aut calorem

de

de ſplendore eſſe, qui de ſole haberet eſſe, qui non à ſplendoris differret eſſentia. *Ponamus tamen* Filium & Spiritum ſanctum, ita pariter eſſe de ſolo Patre, ſicut calor, & ſplendor ſunt de vno ſole. Sed ſi ita eſt: vnde habent qui hoc dicunt, quòd Spiritum ſanctum confitentur eſſe Filij,& Filium negant eſſe Spiritus ſancti? Nam ſicut nulla ratio admittit, vt calor ſit ſplendoris, aut ſplendor caloris: ita non patitur veritas, vt Spiritus ſanctus magis ſit Filij, quàm Filius Spiritus ſancti. Quapropter ſi negare non audent Spiritum ſanctum eſſe Filij, negent Filium, & Spiritum ſanctum, ita eſſe pariter de ſolo Patre, ſicut ſunt ſplendor, & calor de vno ſole. Quare ſi hoc nobis obijciunt,quod dixi de ſplendore, & calore ſolis; nec cum illis, nec contra nos eſt.

SCHOLIA IN CAPVT VIII.

Non eſſe interualla, aut gradationem aliquam penes prius & poſterius inter generationem Verbi,& processionem ex Patre, quamuis Spiritus ſanctus ab vtroque ſit. Solis exemplum pro Græcis obiectum, in eoſdem regeritur. Quomodo illo vtantur Patres ad explanandum diuinas proceſsiones.

141 SI VERO OBIICITVR, &c. Proponit obiectionem, quæ fieri poſſet contra ſententiam Catholicam, in hunc ferè modum. Non videtur verum, nec intellectus capit,quomodo Filius à Patre naſcatur, & Spiritus ſanctus à Patre ac Filio procedat. Sic enim conſtituerentur quidam gradus, & quædam intervalla, quaſi Spiritus ſanctus nequeat exiſtere, niſi priùs naſcatur Filius à Patre, vt proinde Spiritus ſanctus ſit poſterior Filio. Nimirum, eæ gradationes, & ſucceſsiones, videntur alienæ à perſonis diuinis. Meliùs itaque dicetur, ſimul à Patre eſſe Filium naſcendo, & Spiritum ſanctum procedendo: ita, vt nec Filius ſit à Spiritu ſancto, neque hic à Filio: quemadmodum ſplendor & calor pariter profluunt de vno ſole; ita vt nec calor ſit à ſplendore, nec ſplendor à calore.

142 *RESPONDEMVS*, &c. Solvit obiectionem negando aſſumptū illius. Latini enim nō ponimus dignitatis gradus in Deo, qui vnus eſt; nec intervalla in eo quòd Filius exiſtat de Patre, & Spiritus ſanctus de Patre & Filio, quippe quorum vnumquemque æternum, & ante omnia tempora exiſtentem profitemur. Similiter omnes Chriſtiani fatemur, nec minorem nec poſteriorem Patre eſſe Filium,quamvis ex illo ſit,pariter quoque nec minorem, nec poſteriorem Filio eſſe Spiritum ſanctum, quamvis ab eo procedat. Si enim quamvis ſplendor & calor de ſole procedant,nec poſſint exiſtere,niſi exiſtente illo, adhuc nihil eorum trium eſt prius aut poſterius reliquis: multò minùs inter divinas perſonas, quæ ex æternitate habent eſſe, & infinitè præceſſerunt omnes temporum moras,inveniri aliqua poterat prior aut poſterior reliquis, quamvis vna ab alia procedat. An verò quæris, in aliquo ſenſu vna perſona dici poſſet prior aliâ? Sanè hoc loci Anſelmus ſolùm videtur negare in divinis vnum eſſe prius alio penes durationem. quod fide ſanctum eſt, & expreſſum in Symbolo Athanaſij. Eodemque ſenſu Richardus Victorinus lib. 5. de Trinit. cap. 7. inquit: *Naturaliter prior eſt dualitas, quàm trinitas. nam illa poteſt eſſe ſine iſta, iſta verò nunquam ſine illa. Naturaliter itaque & proceſsio prior eſt, quæ poteſt ſubſiſtere in perſonarū dualitate,quam illa, quæ non poteſt ſine perſonarum trinitate. Sed in illa perſonarum pluralitate,& vera æternitate, nihil ibi aliud præcedit, nihil ibi alteri ſuccedit; & eo ipſo nihil ibi prius tempore, nihil tempore poſterius.* Subdit verò ſtatim: *Sed quod non poteſt eſſe prius temporaliter, poteſt eſſe priùs cauſaliter, & eo ipſo naturaliter.* Vbi tamen *τὸ naturaliter* non eſt idem, ac prius naturâ, ſed origine, aut αἰτίᾳ, id eſt, ratione principij, ſiue cauſæ, vt loquitur Nyſſenus lib. 1. contra Eunomium, & alij. Hodie verò dubito, an quiſquam audeat dicere in divinis eſſe aliquid naturâ prius alio.

143 *QVOD AVTEM DICITVR*, &c. Regerit in Adverſarios exemplum ipſum, quo vtuntur. Non enim Filius & Spiritus ſanctus ſic poſſunt eſſe de vno Patre, vt neque Filius ſit de Spiritu ſancto, neque Spiritus ſanctus de Filio; quemadmodum ſplendor & calor ſimul procedunt de vno ſole, ita

vt neuter de altero ortum ducat. Nimirum, est manifesta disparitas inter vtrumque. Latini enim, cùm dicimus Filium de Patre, & Spiritum sanctum de vtroque existere, Filium fatemur Deum, & Spiritum sanctum esse de Patre Deo; & has tres personas vnum solum Deum esse, & id ipsum esse de eodem ipso: scilicet, Deum de Deo. In Sole verò contrà accidit. Non enim dicimus, Solem esse de Sole, cùm splendor aut calor est de Sole: neque id ipsum esse Solem, & quod est de Sole: nec tria illa esse vnum Solem. Quippe si Sol & splendor essent vnus Sol, aut si Sol & calor vnus Sol essent, necessariò inferretur, aut splendorem procedere de calore, cùm procederet à toto Sole, qui esset id ipsum quod calor; aut è contrà calorem procedere de splendore manante à Sole, & eãdem cum illo essentiam habente. Cùm autem impossibile sit Solem, splendorem, & calorem, esse vnum Solem, & vnam cum illo essentiam habere à quo procedunt (alioqui esset adæquatum exemplum Trinitatis in creaturis, quod absurdissimum dictu est) nihil mirum quòd possint splendor & calor à Sole procedere, quin alter illorum ex altero ortum ducat.

143 *PONAMVS TAMEN*, &c. Verùm fingamus hypothesim, Filium & Spiritum sanctum ita pariter esse de solo Patre, sicut calor & splendor sunt de vno Sole. Certè iuxta hanc positionem nullus erit locus, vt idem Græci nobiscum fateantur, Spiritum sanctum esse Filij, & negent Filium esse Spiritus sancti. de quo suprà tractatum fuit cap. 4. Quippe supposito quòd nec splendor Solis procedat ex calore, nec calor ex splendore; nulla apparet ratio, cur potiùs splendor sit caloris, aut splendoris calor. Igitur à simili, supposito quòd nec Filius procedat ex Spiritu sancto, nec Spiritus sanctus à Filio; nulla quoque ratio erit vt Spiritus sanctus dicatur esse Filij id quod est, potiùs quàm Filius dicatur esse Spiritus sancti. Vnde dum Græci fatentur Spiritum sanctum esse spiritum Filij, negare tenentur consequenter, Filium & Spiritum sanctum esse pariter de solo Patre, sicut splendor & calor sunt de vno Sole: quippe quorum neuter neutrius est. itaque de primo ad vltimum deprehenditur extra rem exemplum caloris & splendoris à Sole procedentium, cùm nec Adversarijs faveat, nec nobis difficultatem ingerat.

145 Porrò eodem exemplo Solis alij quoque Patres & Theologi Veteres vsi sunt, ad explanandum quomodò Pater æternus sit origo & fons Filij & Spiritus sancti, quemadmodum Sol cœlestis & vnicuique aspectabilis emittit ex se splendorem & calorem. Verùm id discriminis esse observant (vt Anselmus hoc loco monet) quòd Pater, sive Sol ille invisibilis, suam ipsius substãtiã indivisim Filio communicat, sicuti & vterque Spiritui sancto: cæterum Sol corporatus & visibilis nullatenus substantiam suam dat splendori aut calori, neque alter horum ab altero esse habet. Ac primo quidem observanda sunt verba Theognosti lib. 2. Hypotiposeon apud S. Athanasium lib. de Decret. Nicæn. dicentis: ὀυκ ἔξωθέν τις ἐστὶν ἐφευρεθεῖσα ἡ τοῦ υἱοῦ ὀυσία, &c. *Non est extrinsecùs excogitata Filij substantia: neque ex non extantibus introducta: sed ex Patris nata substantia est: quemadmodum splendor luminis, aut vapor aquæ. Non enim splendor est Sol ipse, neque vapor ipsa est aqua: neque verò alienum aliquid. Sed effluxio est substantiæ Patris: non vt diuisionem passa sit ipsa Patris substantia. Nam vt Sol permanens non minuitur defluentibus ab eo radijs: ita nec Patris substantia mutationem sustinuit, imaginem habens sui Filium.* Vbi τ' ἀπορῥοίας, id est, *effluxionis* vocabulum, quod alioqui Patres à divina generatione reijciunt, bono & Catholico sensu vsurpatur, vt non divisionem significet substantiæ in illo Sole æterno & increato, dum lucem, sive essentiam suam communicat Filio.

146 Similiter Cyrillus lib. 6. Thesauri inquit: Ο Πατὴρ ἐξέλαμψεν ἐξ ἑαυτοῦ τὸν υἱὸν, &c. *Pater Filium ex se ipso illuminavit, sine vlla partitione, vel separatione, veluti Sol splendorem ex se emissum. Verùm interest quòd iste nõ per se cõsistit, neque substantia ipse per sese perfectus est: siquidem in Sole habet esse suum. At diuinus ille fœtus hoc vnum de exẽplo trahit, quòd è Patre sine diuisione ac separatione procedit, propriam habet extantiam neutiquam à Patre sciunctam, sed in Patre & cum Patre intellectam, & existentem.* Et hæc quidem de Filio, vt splendore aut lumine quodam ex illo æterno Sole procedente. Verùm adhuc loquendo de tribus personis, quasi de Sole vnico, aut lumine in ijs existente, loquitur Iustinus Martyr in Expositione Fidei, dicens: ὥσπερ ὁ υἱὸς ἐκ τοῦ πατρὸς, οὕτω καὶ τὸ πνεῦμα, &c. *Quemadmodum Filius ex Patre, sic & Spiritus. Verùm existendi modus est diuersus. Nam ille lumen de lumine tanquam genitus effulsit. Iste verò lumen, & ipse de lumine, non tamen tanquam genitus, sed vt procedens prodijt.* Nimirum non triplex Sol est, sed vnicus in triplici hypostasi: de quo, prout existit in Patre, nascitur Sol Filius; & prout existit in Patre & Filio, procedit Spiritus sanctus: idque to-

tum absque vlla luminis divisione, aut distinctione in essentia, qualis est in Sole corporato & visibili relatè ad splendorem & calorem, quorum vtrumque ex se diffundit. Procul hinc insana Ethnicorũ superstitio, qui in Novo Orbe adorabant sæculo præcedente tres Solis statuas: quorum vna SOL PATER ET DOMINVS appellabatur: altera SOL FILIVS: tertia SOL FRATER: vt refert Acosta *lib. 5. Histor. Moral. Indorum cap. 27.* Nimirum ij, non vnum, sed triplicem Solem in divinis ponebant, & ex ijs tribus duos fratres, quasi ambo à primo Sole per generationem extitissent, quamvis & in eo ipso errore aliquod appareat S. Trinitatis vestigium. Alij Ethnicorum Trinitatem ignorantes vnicũ Solem adorabant, non invisibilem, sed corporatum & aspectabilem, veluti supremum numen. Propterea que illum Theognis appellat ἀθανάτων κάλλιστον, *immortalium pulcherrimum*: & Homerus lib. 3. Iliad. videtur eundem cum Iove existimare, dum accinit:

> Ζεῦ πάτερ, ἴδηθεν, μεδέων, κύδιστε, μέγιστε,
> Ἠέλιός θ' ὃς πάντ' ἐφορᾷς, καὶ πάντ' ἐπακούεις.
>
> *Iuppiter pater, qui Idæ preæs, gloriosissime, maxime,*
> *Solque, qui omnia aspicis, & omnia audis.*

147 Verum pretermissis pluribus circa Solis adorationem, quæ incidenter se obtulit, placuit hoc loco inserere testimonium Manuelis Caleca, Auctoris Græci, contra patrium errorem differentis, eodem Solis exemplo, ad probandam Spiritus S. processionem, nõ immediatè à solo Patre, sed per Filium, tanquam per medium: quo etiam stylo alij ex Patribus Græcis loquuntur, vt progressu Operis apparebit. Porrò Calecas præmittit, in vnaquaque re debere esse formam, quâ primò constat, & primariam itidem operationem aliquam, mediâ quâ subsequuntur reliquæ. Deinde subdit: Καὶ τὸ τοῦ ἡλίου δὲ εἶδος ἓν ὄν, &c. *Quin & Solis forma, cum vna sit, per quam Sol subsistit, principium est primæ & immediatæ operationis in Sole, quæ est lucere, quæ nullam aliam prius se consideratam actionem Solis habet. Ac per istam lucendi operationem, quæ ante omnes consideratur alias, & immediatè in Sole est ipsa, illuminationem, exsiccationem, aut calefactionem Sol efficiet. Ac rursus humanus intellectus per intellectionem, quæ prima & immediata est ipsius operatio, per hanc, inquam, prius consideratam, etiam consequentem operationem, hoc est, velle, efficit. Operationes enim & ista dicuntur: quoniam intelligere & ratiocinari, & cogitare, & velle, sicut & generare, est aliquid operari. Vnde quia secundùm id quod gignit, Patris persona subsistit, per hoc ipsum quod gignit, emissor etiam erit Pater. EX QVO IVRE DICTVS EST EMISSOR PER VERBVM.* Itaque quemadmodum primaria Solis operatio est lucere, & subsecundaria illuminare atque calefacere, quæ tamen immediatè procedit à Sole & luce: ita etiam ordine rationis primaria Patris æterni functio est generatio, subsecundaria verò spiratio activa, quæ immediatè procedit à Patre generante & Filio genito. Quo sensu Pater priùs intelligitur generans, & subinde προβολεὺς διὰ λόγου, *emissor per Verbum.* Sed de hoc latiùs c. seq.

CAPVT NONVM.

AN SPIRITVS SANCTVS SIT A PATRE PER FILIVM. Vbi de fonte, rivo, & lacu.

SICVT Nobis dicitur, ne omnino separent Filium à Patris cõmunione in hac Spiritus sancti processione, asserunt, eum de Patre per Filium procedere. Sed hoc quomodo intelligi possit, non videtur: præsertim cùm nusquam legant, vnde hoc apertè probare queant. Nam si hoc sibi suffragari existimant, quod legimus de Deo: *Quia ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia,* vt ex quo sunt omnia, sit Pater; & per quem, Filius; & in quo, Spiritus S. & inter omnia, quæ sunt per Filium, Spiritus S. intelligitur: Hoc quidem, quòd

ex Patre sint omnia, & per Filium, & in Spiritu S. sine scrupulo accipimus: illud verò, quòd Spiritus S. sit inter omnia, quæ sic esse dicit Apostolus, nimis est scrupulosum asserere. Impossibile namque est, vnam quãlibet de illis tribus personis inter omnia illa claudere, & duas alias excludere. Quòd si Pater, & Filius, & Spiritus S. sunt inter omnia, quæ sunt ex Patre, & per Filium, & in Spiritu S. videat mens rationalis, quãta sequatur confusio. Cùm ergo dicat Apostolus: *Ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia:* intelligere debemus sine dubio omnia creata à Deo, quæ ita sunt ex ipso, & per ipsum, & in ipso; sicut aliud ex alio, & per aliud, & in alio. Quidquid enim factum est, non est idem Deo, sed ab illo aliud. Spiritus autem S. non est aliud, sed idẽ ipsum, quòd Pater & Filius; vtique nihil aliud intelligi potest, quo ostendi possit, Spiritum S. per Filium de Patre (sicut aiunt) procedere. *Cùm enim Pater, & Filius nõ differant* in vnitate deitatis: neque Spiritus S. procedat de Patre, nisi de deitate. si eadem deitas est Filij, nequit intelligi quomodo procedat de deitate Patris, per deitatem Filij, & non de eiusdem Filij deitate; nisi fortè quis dicat Spiritum S. non procedere de deitate Patris, sed de paternitate; nec per deitatem Filij, sed per filiationem: quæ opinio, sua se patenti fatuitate suffocat.

149 *QVOD Si dicit aliquis:* Quia cùm dico illum procedere de deitate Patris, & Filij, non possum deitatem Spiritus S. ab hac Patris, & Filij deitate separare: quoniam vna & eadem est deitas trium: & ideo sequi, si de deitate Patris, & Filij procedit, de sua quoque eum procedere & ob id Spiritũ S. de se ipso procedere: *Ad hociam suprà* me sufficienter memini respondisse. quia nulla persona ex se ipsa esse potest: nã sicut Filius, cùm est de Patris essentia, quamvis non sit alia, sed eadem Filij essentia, quæ est Patris, non tamen est de seipso, sed de Patre solo: ita Spiritus S. cùm est de essentia Patris, & Filij, quæ est eadem illi, non tamen est de se ipso, sed tantummodo de Patre, & Filio.

150 *DICENT: Cur non similiter* dicere possumus Spiritum S. de Patre per Filium procedere, sicut dicimus à Patre omnia per Verbum facta, quòd est Filius? Sicut enim, cùm Pater facit per Verbum suum, non facit per aliud, quàm per hoc, quòd ipse est, hoc est, per essentialem potestatem, quæ est eadem Verbi; & non dicitur tamẽ facere, nisi per Verbum: cur nõ similiter dicimus Spiritum S. à Patre procedere per Verbũ, cùm non procedat de Patre, nisi de hoc, quòd idẽ est illi, cũ Filio, quãvis non vt creatura, sed vt idipsũ de eodẽ ipso? *Videamus, quid sequatur* si hoc dicimus, & pax sit inter nos. Nẽpè, quæ facta sunt à Patre per Verbũ: facta sunt ab ipso Verbo. Ipsum namque Verbum dicit: *Quæcumque Pater fecerit, hæc & Filius similiter facit.* Dicamus igitur, quia Spiritus S. cùm procedit à Patre per Filiũ, procedit & à Filio similiter: sicut quæ facta sunt à Patre per Verbum, facta sunt similiter ab ipso Verbo.

Ioan. 5. v. 19.

Nisi

151 *Nisi forte intelligunt* Spiritum sanctum procedere de Patre per Filium: quemadmodum, cùm fons finit in rivum, & rivus colligitur in lacum; dicitur lacus esse de fonte per rivum. Sed ibi non est rivus in fonte, sed extra fontem: sicut est Filius in Patre, & non extra Patrem. Quare sic non est Spiritus sanctus de Patre per Filium, sicut est lacus de fonte per rivum. Si tamen sic est, negari nequit esse de Filio: quamvis sit de Patre per Filium: sicut fatendum est lacum esse de rivo, quamvis sit de fonte per rivum. Qui enim negat lacum esse de rivo, quoniam priùs est de fonte rivus: dicat se non esse de Patre suo, sed de Adam, quoniam per Patrem suum est de Adam. Dicat etiam, Filium Virginis non esse de Maria, neque de David, neque de Abraham: quoniam isti priùs fuerunt de Adam; & dicat falsum esse, quod dictum est Abrahæ: *In semine tuo benedicentur omnes gentes.* Et ad David: *De fructu ventris tui ponam super sedem tuam.* Et ad Mariam: *Benedictus fructus ventris tui.* Dicatque Christum non esse semen horum, vel fructum, sed Adæ: quoniam isti ab illo descenderunt. *Sed neque de Adam* est Filius Virginis, secundùm hunc sensum: sed de limo, de quo factus est Adam. Gen. 22. v. 18. Psal. 131 v. 11. Lucæ 1. v. 42.

152 *At inferent:* benè dicimus, Spiritum S. non procedere de Filio; sed de Patre per Filium, quamvis sit de Patre, & de Filio, sicut dicis lacũ esse de fonte, & de rivo. De processionis namque Verbo, quæstio est inter nos, quam vos asseritis esse de Filio, nos negamus. Ecce enim videtis rivum de fonte procedere, quasi de originali principio. Lacus autem nõ procedit, sed colligitur de rivo: quãvis habeat esse de illo. Ita igitur, etsi Spiritus S. habeat esse de Filio, non tamen procedere propriè dicitur de Filio, sed de Patre, quasi de principio. *Hoc forsitan diceretur rectè,* si Filius nascens de Patre procederet extra Patrem, & medio quodam spatio interveniente priùs intelligeretur esse Spiritus sanctus de Patre, quàm de Filio; sicut rivus de fonte fluens extra fontem procedit, & quodam intervallo in lacum colligitur, & priùs est lacus de fonte, quàm de rivo: & ideo est de fonte per rivum, non de rivo per fontem. Verùm cùm Filius nascens de Patre non exeat extra Patrem, sed in ipso manens: nec loco, nec tempore, nec essentia diversus sit à Patre: & cùm vnum sit idemque Patri, & Filio, id vnde procedit Spiritus S. nec intelligi potest, neque dici debet Spiritum S. procedere de Patre, & non de Filio. Non ergo videtur, qua ratione dicatur Spiritus S. non procedere de Filio, sed de Patre per Filium; cùm etiamsi per Filium, nequeat non de Filio. *Si quis tamen vult dicere,* Filium de Patre procedere magis propriè, quàm Spiritum S. de Filio, quamvis Spiritus S. de illo sit (sicut rivus magis illi videtur procedere de fonte, quàm lacus de rivo) ne concedat Spiritum S. procedere de Filio, de quo habet esse, sicut lacus de rivo: *Nos non negamus,* nascentem aliquomodo procedere de illo, de quo nascitur: & Spiritum sanctũ asse-

rimus suo modo, non quasi de duobus fontibus, sed verè de vno fonte procedere: ita tamen, vt nomen natiuitatis, nec processio Filij amittat, nec Spiritus sancti processio recipiat. Non est igitur, cur magis dici debeat Filius procedere de Patre, quàm Spiritus sanctus de Filio.

SCHOLIA IN CAPVT IX.

Idem esse apud Patres, Spiritum S. procedere ex Patre per Filium, ac procedere pariter ex Filio. Ostenditur id illustribus testimonijs iuxta mentem Anselmi. Multiplex consideratio fontis, riui, & lacus, ad exponendum processionem Spiritus sancti ex Filio, non minus veram & propriam, quam Filij ex Patre.

153 TOTVM Hoc caput est plenum subtilitate & acumine: in eoque profligatur celebris illa quæstio inter Latinos & Græcos: An Spiritus sanctus dicendus sit procedere de Filio, an potiùs de Patre per Filium. Et quidē multi ex Patribus Græcis hoc posteriore modo locuti sunt, vt Cyrillus Alexandrinus lib. 2. Dialogorum inquiens: ἅγιον δὲ πνεῦμα προσερεῖς, &c. *Spiritum verò sanctum appellabis, qui ex Deo Patre PER FILIVM naturaliter profunditur*, &c. Idemque ferè habet *lib. 11. in Ioann. cap. 1. & lib. 12. cap. 56. & lib. 13. Thesauri cap. 1. & lib. de Recta Fide ad Theodosium post medium*, ac denique *lib. 5. 6. & 7. de Trinitate*. Eodem modo loquitur Tharasius in Epistola ad summos Sacerdotes & Episcopos, quæ habetur in Confessione Fidei ipsius apud VII. Synodum Actione 3. Similiter Damascenus lib. 1. Fidei Orthodoxæ cap. 13. in Fine loquens de Spiritu sancto ait: καὶ υἱοῦ δὲ πνεῦμα, οὐχ ὡς ἐξ αὐτοῦ, ἀλλ' ὡς δι' αὐτοῦ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον. μόνος γὰρ αἴτιος ὁ Πατήρ. *Et verò Filij Spiritus est; non tanquam ex ipso, sed quòd PER IPSVM ex Patre procedat. Solus enim Pater principium est.* Mitto aliorum testimonia similiter loquentium, qui malunt dicere Spiritum sanctum habere esse διὰ τοῦ υἱοῦ, *per Filium*, quàm ἐκ τοῦ υἱοῦ, *ex Filio*. Et hoc fuit præcipuum fundamentum Græcorum in Concilio Florentino, vt initio negarent processionem Spiritus sancti ex Filio, quam demum amplexi sunt.

154 Verùm obiectio eiusmodi eneruis est: quoniam ex frequenti vsu Patrum Græcorum liquet, particulam διὰ, *per*, idem plerumque significare, quod ἐκ, *ex*: nimirum, principium efficiens, seu producens. Id luculenter obseruauit in primis Basilius lib. de Spiritu sancto cap. 2. ex Aetio Anomæorum sectæ principe, qui soli Patri tribuit τὸ ἐξ οὗ, *ex quo*; Filio autem τὸ δι' οὗ, *per quem*; & denique Spiritui sancto τὸ ἐν ᾧ, *in quo*. Ducebatur Aetius testimonio Pauli 1. Corinth. 8. vbi ait (prout olim in Græco legebatur. nunc enim vltima particula non extat) εἷς θεὸς καὶ πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα· καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα· καὶ ἓν πνεῦμα ἅγιον, ἐν ᾧ τὰ πάντα. *Vnus Deus & Pater, EX QVO omnia: & vnus Dominus Iesus-Christus PER QVEM omnia: & vnus Spiritus sanctus, IN QVO omnia.* Ex illa præpositionum diuersitate hæresiarcha ille conabatur probare inæqualitatem personarum Patris & Filij, siquidem ille est *ex quo* omnia, hic verò *per quem* omnia: tanquam Pater sit principium efficiens & causa primaria ac præcipua omnium; Filius verò non, nisi instrumentū. Itaque distinctio illarum præpositionum, in qua Græci hodieque nituntur ad suum errorem tuendum, tam ignobilis & fœculentæ originis esse deprehenditur, vt hæresiarcham Aetium, Anomæorum prodromū, inuentorem habuerit. Refellit verò eam hominis impietatem Basilius: quoniam in sacra Scriptura dictiones illæ accipiuntur promiscuè, & absque discrimine vllo: ac tam de Patre dicitur, δι' οὗ καὶ ἐξ οὗ, *per quem* & *ex quo*, quàm de Filio. Quod verò semel aut iterum prior particula adaptetur Patri, & posterior Filio, nec denotat vtriusque inæqualitatem, nec inducit stabilem aliquam loquendi formulam: sed solùm indicat personarum discrimen. Vnde ait: *Hæ voces non præscribentis legem sunt, sed hypostases discernentis. Non enim vt naturæ diuersitatem introducat, sed vt minimè confusam Patris & Filij notionem præbeat, ita pronuntiauit Apostolus.* Quod Basilij testimonium illustre est, & sufficiens ad claudendā ora Græculorum, qui tam debili argumento ausi sunt, & audent, negare processionem Spiritus sancti ex Filio, toties ab Ecclesia definitam.

155 Quod autem eæ propositiones *per* & *ex* in sacra Scriptura promiscuè accipiantur, probat Basilius adductis in medium quibusdam locis. Etenim Genesis 4. dicitur: *Possedi hominē per Deum*: quasi diceret ex Deo. Et cap. 37. Ioseph de insomnijs loquens, ait: *Nonne per Deum horum manifestatio est?* nimi-

nimirum, ex Deo. Alibi quoque: *Præcepit Moyses Israeli per mandatum Domini.* id est, ex mandato. Præterea insigne est illud Ioãnis 1. *Omnia per ipsum facta sunt.* Vbi & Græcè eadem propositio est: πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο. Pater verò cuilibet Christiano, omnes res creatas à Filio, vt causa efficiente procedere, quamvis *per ipsum* factæ dicantur. Similiter Apostolus 1. Corinth. 8. v. 16. ait: *Nobis vnus est Deus Pater ex quo omnia, & nos in illum; & vnus Dominus IESVS-Christus, per quem omnia, & nos per ipsum.* Et ad Colossenses 1. v. 16. *Omnia* δι' αὐτοῦ, *per ipsum, & in ipso creata sunt.* Vbi inter *ex*, quod tribuitur Patri; & *per*, quod adaptatur Filio, nullum est discrimen quoad significationem principij activi, seu causæ efficientis. Si autem vel in ipsis sacris litteris, à Deo revelatis, eæ particulæ promiscuè accipiũtur, vt frequenter per quamlibet illarum explicetur causalitas principij efficientis: quantò magis licebit easdem particulas simili sensu in PP. quibusdã interpretari; vt dum aiunt Spiritũ S. procedere *per Filiũ*, idẽ sit ac procedere *ex Filio*, veluti principio activè se habente?

156 Præterea ex pluribus Patrum testimonijs apertè constat, particulam διὰ, *per*, accipi pro eodem ac particulam ἐκ, *ex*, qua significatur agens, sive principium efficiens. Ac primò quidem Cyrillus lib. 6. Dialogorũ ad Hermiam loquens de Incarnatione, modò ait, Christum natum fuisse *per* Mariam Deiparam, modò *ex* Maria Virgine, quasi vtrumque sit idem, quoties iunguntur apud Græcos διὰ & ἐκ cum gignendi casu. Atque lib. 1. Comment. in Ioan. cap. 1. illa verba, *Omnia per ipsum facta sunt*, sic interpretanda esse docet, vt τὸ *per* significet causam efficientem, non instrumentariam, sed principalem. Et in libro de Recta Fide ad Imperatrices inquit, *Vivificum Spiritum procedere per ambos*, Patrem, scilicet, & Filium. Ergo quemadmodũ particula *per* de Patre activè sumitur, ita etiã de Filio. Athanasius quoque Orat. 2. contra Arianos loquens de generatione humana, ait: *Cùm igitur ad eã ætatem homo processerit, cui vim ad robur natura tribuit, statim sine impedimento vllo, naturaliter homo fit pater filij, qui per ipsum existit.* Vbi patet in Græco, δι' αὐτοῦ significare principium efficiens, quod est pater. Quo etiam stylo ipsa Scriptura alicubi loquitur dum ait: *Honora patrem tuũ & matrem tuam, quia nisi per illos, non extitisses.* Vbi particula *per* significat efficientiam. Idem constat ex Chrysostomo Homilia 11. in Epist. 2. ad Corinth. Nysseno lib. 1. contra Eunomium, alijsque pluribus, quorum testimonia de industria omitto;

legenda apud Bessarionem in Dogmatico libello, cap. 5. Demetrio *lib. de Process. cap.* 11. Petavio *lib. 7. de Trinit.* Vazquez 1. *p. d.* 146.

157 Ex quibus omnibus mirè illustratur doctrina Anselmi in præsenti capite, cuius summa est, Spiritum S. procedere ex Filio, vt principio activo, quãvis interdum dicatur procedere *per Filium.* In quod probandum vtitur testimonio illo Ioannis initio sui Evãgelij supra allegato, & inquit: *Quæ facta sunt a Patre PER VERBVM, facta sunt similiter AB IPSO VERBO. Ipsum namque Verbum dicit: Quæcumque Pater fecerit, hæc & Filius similiter facit. Dicamus igitur, quia Spiritus S. cùm procedit à Patre PER FILIVM, procedit & à Filio similiter: sicut quæ facta sunt à Patre per Verbum, facta sunt similiter ab ipso Verbo.* Et sanè, vt ostẽdit Bessario loco nuper indicato, particula διὰ, *per*, vbi cum gignendi casu coniungitur causæ principali, seu principio agenti, proculdubio est actuosa, & significat τὸ συναίτιον, nimirũ, *concausam*, sive causam sociã aliquid de suo conferentem in existẽtiam rei productæ. Eadem verò ratio est de particula *per* apud Latinos coniuncta cum accusandi casu, vt patet.

158 Vnde non obstant testimonia quædam Patrum initio indicata, dum aiunt Spiritum sanctum procedere à Patre per Filium; cùm particula *per* promiscuè de vtroque accipiatur. Quod verò aliqui malint dicendum *per Filium*, quàm *ex Filio*, iam suprà ex Basilio observatum est, id discriminis solùm adhiberi ad internoscendam vtriusque hypostasim. Vel fortasse ideo ita loquuntur, vt explicent Patrem in ea productione quoddamodo primas habere, quatenus nullũ habet principium sui esse, sed est producens improductum, in quo differt à Filio, vt proinde præ illo dicatur à quibusdam καταρκτικὴ αἰτία, id est, *principalis causa*. de quo postea cap. 14. Nunc iam ad explanandam litterã accedamus.

159 *SICVT NOBIS DICVNT*, &c. Græci negantes processionem Spiritus S. ex Filio aiebant nihilominus illum esse per Filium, ne viderentur in ea processione Filium à Patre abiungere, quasi illius prorsus expertem. Verùm refellit eos Anselmus, quoniam absque fundamento loquuntur. Neque enim id probare possunt ex testimonio illo Pauli ad Romanos 11. *Quia ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia*: quasi ita intelligi debeat, vt ex quo omnia, sit Pater; & per quem omnia, Filius; & in quo omnia Spiritus sanctus: ac denique ita, vt inter omnia quæ sunt per Filium, Spiritus sanctus intelligatur. Verùm in ea interpretatione illud solùm

probari debet, quòd omnia sint ex Patre, & per Filium, & in Spiritu sancto. Quod verò ipse Spiritus S. intelligatur, seu comprehendatur inter omnia illa, quæ sunt ex Patre, & per Filium, & in Spiritu S. irrationabile prorsus est. Quippe contradictionem involvit inter omnia illa vnam ex divinis personis claudere & reliquas duas excludere: cùm omnia indivisim singulis tribus personis adscribantur, veluti principio rerũ omniũ. Si autẽ duę personæ nimirum, Pater & Filius, inter omnia illa cõprehẽdũtur; sensus illius propositionis Apostoli erit, Patrem esse ex se ipso, sive ex se ipso procedere; Filiũ verò ipsum esse id, per quod procedit Filius. At is sensus contradictione & cõfusione plenus est: cùm planè repugnet Patrẽ ex se ipso procedere, aut Filium esse id ipsum, per quod procedit Filius. Ergo inter *omnia* illa non cõprehenduntur Pater, aut Filius: proindeque nec Spiritus S. Dum igitur Apostolus ait, *Ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia*; nulla ex divinis personis intelligenda est per *omnia*, aut comprehensa sub *omnibus*: sed dumtaxat quælibet res creatæ à Deo, quæ sunt ex ipso, & per ipsum, & in ipso; sicuti aliud ex alio, & per aliud, & in alio. Omne enim quod factum est à Deo, est aliud ab ipso; id est, aliam essentiam habens: Filius autem non est aliud à Patre, neque Spiritus sanctus est aliud ab vtroque: sed ij tres eandem omnino essentiã habent. Ergo neuter eorum cõprehenditur inter illa *omnia*. Quare ex illo testimonio probari non potest, Spiritum S. potiùs per Filiũ, quàm ex Filio procedere.

160 Hoc eodem ferè argumento vsi sunt Patres Ecclesiæ ad probandum, Filium Dei, sive Verbum non esse creaturam: quoniam cùm dicitur de Verbo Ioannis 1. *Omnia per ipsum facta sunt*, particula vniversalis *omnia* non cõprehẽdit Verbum: quippe quod per se fieri nõ potuit. Quare ibidẽ per *omnia* intelliguntur, quæcũque sunt à Deo creata sive facta per Verbum ipsum non factum. Ita enim exponunt Cyrillus *n.* 157. allegatus, & Augustinus Tract. 1. in Ioan. circa med. præsertim dum infert: *Crede ergo non factum, per quod facta sunt omnia*. Eadem verò ratio est in loco illo Apostoli nuper indicato, ne per *omnia* comprehensus intelligatur, vel Filius, per quẽ omnia, vel Spiritus sanctus, in quo omnia esse dicũtur. Quod verò attinet ad particulas illas *ex*, & *per*, & *in*, cur quandoque ab Apostolo adhibeantur, & quo sensu, iam suprà *n.* 154. exposuimus ex Basilio in simili.

161 *CVM ENIM PATER ET FILIVS NON DIFFERANT*, &c. Ostendit, Spiritum sanctum non procedere per Filium eo sensu, quo asserebant Græci quibuscum disserebat: nimirum, in sensu excludente veram processionem ex Filio. Cùm enim eadem omnino sit Deitas Filij & Patris, nequit intelligi quomodo Spiritus sanctus procedat de Patre, nisi de Deitate Patris; aut quomodo procedens de Deitate Patris, procedat per Deitatem Filij, & non de eiusdem Filij Deitate. Nam quod fortè aliquis dicere posset, Spiritum sanctum non procedere de Deitate Patris, sed de paternitate, nec per Deitatem Filij, sed per filiationem; est opinio fatua, & se ipsam interimens: vt in præcedentibus observatum est. Ergo Spiritus S. nec per filiationem, nec per Deitatem Filij procedit de Deitate Patris: atque adeo non procedit per Filium eo sensu, quo Græculi illi asserebant. Dum autem audis apud Anselmum (quod sæpe apud alios Patres legitur nominatimque apud S. Iulianum Archiep. Tolet. qui plures alios antiquiores ita loquentes allegat & sequitur) Filium nasci, & Spiritum S. procedere de Patre, id est, de Deitate Patris; intelligendum est, tanquam illa sit principium *quo*, vt in Scholis loquimur, seu ratio aut radix, vi cuius Pater generat Filium, & spirat Spiritum S. non autem ita vt Deitas ipsa sit principium *quod* producit aliquam ex divinis personis. Hoc enim falsum est, & repugnans: cùm fide sanctum sit, Deitatem ipsam in re esse tres personas, & vnamquãque earum, absque vlla sui distinctione reali ab ijs. Cumque aliunde evidẽs sit nullam rem posse esse principium productivũ sui ipsius; consequens est, vt nec Deitas sit principium *quod* productivum alicuius ex divinis personis. Potest etiam intelligi in sensu concreto, seu personali, quòd Filius & Spiritus S. sint ex Deitate Patris; nimirum ex Deo Patre, vel ex Deitate prout in Patre: quo sensu constituit principium *quod*. Vide quæ circa similes locutiones observavimus Tomo II. Theologiæ S. Anselmi Disput. LXXXIII. sect. 2. ad cap. 44. aliàs 43. Monologij, & suprà Disp. XXIII. num. 14. & 15. ac Loaysam in Notis ad Concil. XV. Tolet. pag. 663.

162 *QVOD SI DICIT*, &c. Obijcit sibi Anselmus difficultatem hanc. Cùm dicimus Spiritum sanctum procedere de Deitate Patris & Filij, non possumus Deitatem Spiritus sancti ab hac Patris & Filij Deitate separare: cùm vna eademque trium illorũ Deitas sit. Ergo Spiritus S. procedet de sua Deitate, non minùs, quàm de Patris & Filij Deitate: ac proinde procedet de se ipso, quod & absurdum est, & suprà reiectum.

163 *AD HOC IAM SVPRA*, &c. Respondet, iuxta dicta *cap.* 2. & in Scholijs *numero* 44. nullam personam ex se ipsa esse posse: neque oppositum colligi obiectione

nè præiacta. Sicuti enim licèt Filius sit de Deitate Patris, quæ etiam est Deitas Filij, non propterea de se ipso est, sed de Patre solo: ita etiam quamvis Spiritus sanctus sit de Deitate Patris & Filij, quæ ipsa est sua Deitas, non propterea procedit de se ipso, sed solùm de Patre & Filio.

164 *DICENT: CVR NON SIMILITER*, &c. Instat vlteriùs obiectio: Cur non similiter dicere possumus, Spiritum sanctum de Patre per Filium procedere, sicut dicimus, omnia à Patre facta fuisse per Verbum, quod est Filius? Sicuti enim cùm Pater facit per Verbum suum, non facit per aliud, quàm per hoc quod ipse est; nimirum, per essentialem potestatem, quæ est eadem Verbi; & tamen non dicitur facere omnia, nisi per Verbum: cur non similiter dicemus Spiritum S. à Patre procedere per Verbum? Licèt enim non procedat de Patre, nisi quatenus procedit de Deitate, quæ est ipsi eadem cum Filio; adhuc locus erit, vt Spiritus sanctus dicatur procedere à Patre per Verbum ipsum; quamvis nõ eo sensu quo creaturæ omnes dicuntur factæ per Verbum.

165 *VIDEAMVS QVID SEQVATVR*, &c. Respondet, sicut suprà *num.* 157. præmonuimus, admittendo eam locutionem Græcorum, si in recto sensu intelligatur, vt pacem cum Latinis habeant. Itaque dici potest Spiritum S. procedere à Patre per Filium; ita tamẽ vt pariter procedat ex ipso Filio. Etenim etiam Catholicè dicimus cũ Evangelista, omniá fuisse facta à Patre per Verbum. Et tamen pariter ea facta sunt ab ipso Verbo. Nimirum Christus ait Ioannis 5. cap. *Quæcũque Pater fecerit, hæc & Filius similiter facit.* Possunt igitur hæc duo componi; vt & Spiritus procedat à Patre per Filium; & tamen pariter procedat ab eodem Filio. In quo sanè nulla contradictio est: cùm ijdem Patres Græci, qui aiunt Spiritum sanctum ex Patre per Filium procedere, luculenter fateantur, Spiritum sanctum etiam procedere ex Filio, sive, quod perinde est, ex divinitate Filij, ex substantia Filij. Si qui autem illorum volunt dici potiùs *per Filium*, quàm *ex Filio*, non propterea negant Spiritum sanctum ex substantia Filij existere. Nam, vt vidimus suprà in Scholijs ad cap. 1. num. 11. & constat ex Concilio Florentino Sessione vltima in litteris Vnionis, & ex Bessarione Cardinale Græco, qui fuit vnus ex præcipuis Patribus eiusdem Concilij, Græci eatenus negârunt Spiritum sanctum esse ἐκ τοῦ υἱοῦ, ex *Filio*, quatenus putabant præpositionem ἐκ, sive ἐξ, quæ Latinis est ex, denotare primum principium, sive à se habens vim producendi & spirandi. Cùmque Filius non sit Spiritus sancti primum principium eo sensu, sed principium de principio, sive habens vim producendi & spirandi à Patre communicatam sibi per generationem; ijdem Græci maluerunt dicere Spiritum sanctum procedere ex Patre *per Filium*, quàm *ex Filio*, ne viderentur admittere duo principia, aut duas spirationes. Cùm verò nullus Latinorum verè in eo sensu acceperit particulam *ex Filio*, nec putaverit Filium esse principium sine principio, seu habere à se vim producendi & spirandi; sed dumtaxat sibi communicatam à Patre, cum quo vnicum principium constituit, vt ambo per vnicam spirationem producant Spiritum sanctum; consequens est, vt absque dissidio inter Latinos & Græcos, ac sine vllo erroris periculo, dici possit ac debeat, Spiritum sanctum *ex Filio* procedere, quemadmodum & ex Patre. Quod verò à quibusdam Patribus dicitur, Spiritum sanctum ex Patre procedere *διὰ τοῦ υἱοῦ per Filium*, non denotat stabilem aliquam loquendi formulam, sed solum discrimen personarum Patris & Filij, vt suprà *num.* 154. didicimus ex Basilio. Quippe persona Patris spirans, est principium sine principio: persona verò Filij spiritus, est principium de principio, quoniam quidquid est, totum id habet sibi cõmunicatum à Patre.

166 *NISI FORTE INTELLIGVNT*, &c. Quòd dicatur Spiritus sanctus procedere ex Patre per Filiũ, posset fortasse à Græcis intelligi eo sensu, quo lacus dicitur esse ex fonte per rivum, quia fons fluit in rivum, & rivus colligitur in lacum. Verùm interest plurimum discriminis, nec satis eo exemplo significatur processio Spiritûs sancti: quoniam rivus non est in fonte, sed extra fontem: Filius verò è contrà, non est extra, sed intra Patrem. Quare non sic est Spiritus S. ex Patre per Filium, sicut lacus est ex fonte per rivum. Verùm permisso quòd ita sit, negari nequit Spiritum S. esse de Filio, quando dicitur esse de Patre per Filium: sicut lacus verè est de rivo, cùm dicitur esse de fonte per rivum. Si enim aliquis neget lacum esse de rivo, quoniam priùs est de fonte per rivũ; is sanè dicere consequenter tenebitur, se non esse de patre suo, sed de Adamo; quoniam per patrem suum est de Adamo, à quo priùs ducta est generatio. Dicet præterea, Filium Virginis non esse de Maria, nec de David, nec de Abraham: quoniam ij priùs extiterunt de Adam. Vnde & falsum erit, quod dictum fuit Abrahæ Gen. 22. *In semine tuo benedicẽtur omnes gentes.* Falsum etiã quod David Regi prædictũ legitur Psal. 131. *De fructu Vẽtris*

tui ponam super sedem tuam. Falsum denique erit quod ad Mariam dicitur Lucæ 1. *Benedictus fructus ventris tui.* Quippe iuxta illum dicendi modum, Christus non erit semen Abrahæ, aut fructus David, vel Mariæ, sed Adami dumtaxat, à quo ij omnes priùs ortum duxerunt. Cùm igitur hæc omnia sint planè absurda, etiam absurdum est negare lacum esse de rivo, ex eo quòd rivus sit priùs de fonte.

167 *SED NEQVE DE ADAM EST FILIVS VIRGINIS SECVNDVM HVNC SENSVM: SED DE LIMO, DE QVO FACTVS EST ADAM.* Ambigua sanè sententia, & quæ diversimodè accipi posssit. Sed tamen sensus obvius, & instituto præsenti aptior, videtur esse, quòd Filius Virginis non sit de Adamo ita, vt negetur esse immediatiùs de posteris illius, ac proximiùs cæteris, de Virgine, quippe quæ sola immediatè Verbo materiam ministravit ad incarnandum, quam Anselmus appellat *limum, de quo factus est Adam:* quoniam, scilicet, caro Mariæ de Adamo per naturalem propagationem descendit. Neque enim per limum, de quo factus est Adam, intelligitur hoc loco terra, quasi de illa immediatè Verbum sibi carnem formaverit, quemadmodum de illa plasmavit Adamum. Id enim esset de medio tollere generationem naturalem Christi ex Virgine: quoniam iuxta eum sensum, non Virgo, sed terra Verbo materiam immediatè ministrasset. Nomine itaque limi, de quo factus est Adamus, intelligitur hoc loco caro Virginis de Adamo propagata. Et sanè ita oportebat fieri, vt in reparanda natura humana, id est, Adami stirpe, quæ vitiata fuerat per peccatum, Deus non vteretur immediatè limo, vt materia, vt olim in creatione primi parentis, sed carnem assumeret Virginis, ex eodem Adamo & illius stirpe propagatam. Quòd sapienter monet antiquissimus scriptor Irenæus lib. 3. adversus hæreses cap. 31. vbi causam assignat, cur è sola fœmina Virgine genitus fuerit Filius Dei, & inquit: *Si autem ille* (Adam) *de terra quidem sumptus est, & Verbo Dei plasmatus est; oportebat id ipsum Verbum recapitulationem Adæ in semetipsum faciens, eiusdem generationis habere similitudinem. Quare igitur non iterum sumpsit limum Deus, sed ex Maria operatus est plasmationem? Vt non alia plasmatio fieret, neque alia esset plasmatio, quæ saluaretur, sed eadem ipsa recapitularetur, servata similitudine.* Velut si quis collapsam domum vult instaurare (quod in Irenæo, prout Græcè habetur apud Theodoretum est, ἀνακαινίσαι θέλῃ) non ex alio lapide aut nova materia; sed ex redivivis, sive materia veteri illam extruit: ita Verbum ad reparandam hominis naturam planè collapsam per peccatum, non aliam materiam delegit prorsus extraneam, sed carnem ipsam Virginis ex Adamo propagatam, quamvis defæcatam, & primigeniæ labis expertem. Sed de his alibi latiùs & opportuniùs.

168 Hinc obiter refelluntur hæretici veteres, negātes à Verbo carnem reverà susceptam fuisse, & solùm in speciē illā admittentes: quos Græci Δοκητάς, & Φαντασιαστάς appellaverunt. Inter quos potissimùm numeratur, quasi cæterorum prodromus, Simon Magus, apud eundem Irenæum *lib.* 2. adversus hæreses cap. 1. Saturnilus eius discipulus apud Tertullianum de Præscriptionibus cap. 46. Basilius quoque apud Clementem Alexandrinum *lib.* 7. Stromateon; Valentinus, Secundus, Epiphaneus, præterea, & alij plures, apud Epiphanium Hæresi 31. & Theodoretum *lib.* 1. contra Hæres. cap. 14. Hinc etiam exploditur Marcion, qui, teste Tertulliano, *negavit Christo etiam natiuitatem: aut vt natiuitatem negaret, negavit & carnem:* ac denique Manichæi (vt alios similis farinæ hæreticos omittam) qui apud Epiphanium Hæresi 66. aiebant: ἐλθὼν ὁ υἱὸς, &c. *Veniens Filius sese transformavit in hominis speciem. Ita homini similis hominibus apparebat, etsi homo non esset: atque homines natum illum verè putabant.* Verùm apage stupidum errorem. Fateamur itaque Christum verum hominem de Virgine natum, de Davide, Abrahamo, & Adamo propagatum, quod, licèt obiter, opportunè hoc loco monet Anselmus.

169 *AT INFERENT*, &c. Fortasse Græci inferent, Spiritum sanctum non procedere de Filio, sed de Patre per Filium, quamvis sit de Patre & Filio: sicuti dictum est, lacum esse de fonte & rivo. Dissidium enim est circa processionem Spiritus sancti de Filio, quam Latini credunt, Græci negant. Atqui lacus de solo fonte procedit, tanquam de originali principio: de rivo autem non procedit, sed solùm colligitur. quippe rivus non est principium, aut origo aquæ, sed dumtaxat vehiculum, seu aquæductus. Ergo pariter nec Spiritus sanctus propriè procedit de Filio, sed de solo Patre, tanquam de principio; quamvis per Filium, quasi per rivum, aut aquæductum.

170 *HOC FORSITAN DICERETVR RECTE*, &c. Verùm præcedēs obiectio solùm posset habere locū, si Filius nascens de Patre procederet extra Patrem, & medio quodam intercedente spatio: priùs intelligeretur Spiritus sanctus esse de Patre,

quàm

quàm de Filio: sicuti rivus de fonte fluens extra fontem procedit, & quodam intervallo colligitur in lacum. Sic enim lacus priùs est de fonte, quàm de rivo, & ideo est de fonte per rivum, non de rivo per fontem. Cæterum longè aliter se habet res in divinis. Filius enim nascens de Patre non exit extra Patrem, sed in ipso manet: nec loco, nec tempore, nec essentiâ diversus à Patre est: sed vna & eadem est Patris & Filij essentia, de qua procedit Spiritus sanctus. Ideoque Cyrillus in Paschali Epistol. 11. aiebat, *Filium in Patre, tanquam in fonte inesse. Nam in isto vocabulum fontis tantummodo id ex quo significat.* Quare nec esse, nec intelligi quidem potest, vt Spiritus sanctus procedat de Patre, quin etiam de Filio: aut quòd ita procedat per Filium, vt non pariter de Filio procedat. De quo vberiùs cap. sequenti.

171 *SI QVIS TAMEN VVLT DICERE*, &c. Si quisquam Græcorum dicere velit, Filium magis propriè de Patre procedere, quàm Spiritum sanctum de Filio (sicut magis propriè videtur ipsi rivus procedere de fonte, quàm lacus de rivo) tenetur negare Spiritum sanctum procedere de Filio, id est, habere de illo esse: sicuti negat lacum procedere, seu habere esse de rivo. Iuxta eum namque dicendi modum, Filius non erit verè & propriè principium dans esse Spiritui sancto: sicut rivus non est principium verè & propriè dans esse lacui.

172 *NOS NON NEGAMVS*, &c. Latini verò fatemur planè, nascentem aliquomodo procedere de illo, de quo nascitur: quoniam, nimirum, processionis notio generatim accepta est aliquid commune nativitati, & processioni speciatim dictæ. Hoc autem posteriori modo dicimus, Spiritum sanctum procedere de Patre & Filio, non quasi de duobus fontibus, sed tanquam de vno: ita tamen vt nec processio Filij amittat specialem nativitatis notionem, nec Spiritus sancti processio illam recipiat. Nulla igitur ratio est, cur magis dici debeat, Filium procedere de Patre, quàm Spiritum sanctum de Filio. Verùm de eadem similitudine fontis, rivi, & lacûs, vberiùs differemus cum Anselmo cap. sequenti: sicuti & cap. 16. an Spiritus sanctus sit principaliter, seu magis à Patre, quàm à Filio.

CAPVT DECIMVM.

VBERIOR CONFIRMATIO PRAECEDENTIS DOCTRINÆ ex consideratione aquæ in fonte, rivo, & laco.

DILIGENTIVS Consideremus quomodo lacus sit de fonte pariter, & de rivo: vt per hoc, sicut per temporale, & locale, aliquid potest intelligi, quod æternum est; cognoscamus Spiritum sanctum esse de Patre, & de Filio. Multa enim in horum consideratione, sicut in Epistola ad venerabilis memoriæ Vrbanum Papam de Incarnatione Verbi scripsi, inveniuntur, quæ vni Deo, & tribus personis per quandam similitudinem aptantur. Constat enim, quòd vna, eademque aqua est, & fons, & rivus, & lacus dicitur: nō tres aquæ, quamvis tres sint, fons, rivus, & lacus. Discernamus itaque inter fontem, rivum, & lacum: & videamus, quid singula hæc, cùm tria sint, in vna intelligantur aqua. In fonte quidem aqua de abysso ascendens ebullit: in rivo de fonte descendens fluit: in lacum colligitur, & manet. Per fontem ergo intelligitur aqua de abysso ebulliens: per rivum, quia de fonte fluit: per lacum, quia simul ibi coadunatur. Videmus autem, quia rivus, non est de hoc, vnde aqua fons dicitur: sed de hoc, quòd est, id est, de aqua: nec lacus est de hoc, vnde aqua dicitur fons, aut rivus: sed de ipsa aqua, quæ vna & eadem est in fonte & rivo. Nō ergo de hoc, vnde

vnde aqua dicitur fons, aut rivus: sed de ipsa aqua, quæ vna & eadem est in fonte, & rivo. Non ergo de hoc, vnde differunt fons, & rivus; sed de hoc, in quo vnum sunt, lacus existit. Si ergo non magis fons est hoc, vnde lacus est, quàm rivus: nequit intelligi lacus magis esse de fonte, quàm de rivo. Sic itaque cùm dicitur, Deus Pater, aut Filius, aut Spiritus sanctus, vna in tribus intelligitur essentia & vnus Deus: quod nomē est ipsius significativum essentiæ: sed in Patre intelligitur gignens, in Filio genitus, & in Spiritu sancto singulari quodam, & ineffabili modo procedens. Quemadmodum igitur, lacus non est de hoc, vnde diversi sunt abinvicem fons, & rivus; sed de aqua, in qua vnum sunt: ita Spiritus sanctus non est de hoc, vnde alij sunt abinvicem Pater, & Filius: sed de divina essentia, in qua vnum sunt. Si ergo non magis est Pater hoc, vnde Spiritus sanctus est, quàm Filius; intelligi nequit cur magis sit de Patre, quàm de Filio.

174 *QVOD Si dicunt* non eum esse posse de duabus causis, sive ex duobus principijs: Respondemus: quoniam sicut non credimus Spiritum sanctum esse de hoc, vnde duo sunt Pater, & Filius: sed de hoc, in quo vnum sunt: ita non dicimus duo eius principia, sed vnum principium. *Quippe cùm dicimus,* Deum principium creaturæ, intelligimus Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum vnum principium, non tria principia. Sicut vnum creatorem, non tres creatores, quamvis tres sint Pater, & Filius, & Spiritus sanctus: quoniam per hoc, in quo vnum sunt, non per hoc, in quo tres sunt, est Pater, aut Filius, aut Spiritus sanctus principium, sive Creator.

175 Si igitur, quamvis Pater sit principium, & Filius sit principium, & Spiritus sanctus sit principium, non tamen sunt tria principia, sed vnum: ita cùm Spiritus sanctus dicitur esse de Patre, & de Filio, non est de duobus principijs, sed de vno, quod est Pater, & Filius, sicut est de vno Deo, qui est Pater & Filius: *Si tamen dici debet Deus habere principiū, aut causam.* Principium namque videtur non, nisi rei incipientis esse, & causa non, nisi effectus alicuius; & Spiritus sanctus nunquam incepit esse, nec est effectus alicuius. Quod enim incipit esse, proficit de non esse ad esse. Et nomen effectus rei, quæ fit, aptari videtur propriè. *Quoniam tamen verum est* Filium esse de Patre, & Spiritum sanctum de Patre, & Filio, si suo quodam, & ineffabili modo intelligitur, quoniam aliter proferri nequit, dici non incongruè potest Pater quodammodo principium Filij; & Pater, & Filius principium Spiritus sancti. Nec tamen duo confitemur principia, vnum Patrem ad Filium, alterum Patrem, & Filium ad Spiritum sanctum. Sicut non credimus alium Deum Patrem, de quo est Filius, & alium Deum Patrem, & Filium, de quo est Spiritus sanctus: quamvis de eodem Deo, sive de eodem principio, suo quisque

modo sit: alter, scilicet, nascendo, alter procedendo: sed quodam singulari, & ineffabili modo intelligitur ista processio. Processio namque multis modis dicitur, de quibus iste solitarius intelligitur: sicut nativitas Filij singularis cognoscitur. *Id ipsum intelligitur,* si dicimus Patrem esse causam Filij, & Patrem & Filium causam Spiritus sancti. Nō enim duas possumus dicere causas; aliam videlicèt Filij, aliam Spiritus sancti: sed vnam: quemadmodum non duo Dij sunt, sed vnus Deus, de quo est Filius, & Spiritus sanctus.

SCHOLIA IN CAPVT X.

Consideratio aquæ in fonte, riuo, & lacu, qua vtitur Anselmus, eruitur ex sacris litteris, & Patrum testimonijs, ad probandam Spiritus sancti processionem ex Patre & Filio; non tanquam ex duplici principio, sed vno. An ratio principij, & causæ admitti possit inter diuinas personas, prout admittitur ab Anselmo: & quidnam ea de re alij Patres docuerint.

176 PROSEQVITVR Anselmus considerationem aquæ in fonte, rivo, & lacu, vt ampliùs confirmet processionem Spiritus sancti ex Filio, non minùs quàm ex Patre. Et quidem superiori capite plura subtiliter circa id tradidit, quæ nūc denuo illustrare pergit. Nec mirum in ea similitudine expēdenda tempus insumat: quoniam aptissima est ad exponendum Trinitatis mysterium, processionemque Spiritus sancti, ex Patre & Filio simul. Vnde & gravissimi Ecclesiæ Patres ea vsi sunt, quorum aliquor testimonia afferre placet, quòd mirè Anselmi doctrinam illustrent.

177 Ac primò quidem in sacris litteris Deus fonti, Spiritus sanctus aquæ comparatur. Etenim Ioannis 7. v. 38. Christus ait: *Qui credit in me, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum.* Præmisserat verò cap. 4. v. 13. *Omnis qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum. qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* Similiter Psalmo 35. v. 10. *Quoniam apud te est fons vitæ.* Ex quibus locis Athanasius libro de Humana natura suscepta ita colligit: οἶδε (Δαβὶδ) παρὰ τοῦ Θεοῦ πατρὸς ὄντα τὸν υἱὸν πηγὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος, &c. *Noverat (David) apud Patrem Filium esse fontem Spiritus sancti. Ac per Hieremiam Filius dicit: Duo mala fecit populus meus: Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ.* Ex quibus constat, quod superiori capite audivimus ex Anselmo, Spiritum sanctum comparari aquæ, procedenti ex Filio, tanquam fonte, & eodem fonte cum Patre, intra quem semper Filius est: proindeque ex Filio, sicut ex Patre, procedere, quemadmodum aqua oritur de fonte.

178 Similiter loquuntur alij Patres. Cyrillus in Commentarijs ad eadem verba Ioannis nuper allegata, ait, Christum esse fontem, aquam verò Spiritum sanctum. id verò totū ad sancti Spiritus φύσιν καὶ ἐνέργειαν, *naturam, & efficientiam* referri. Sumit verò efficiētiam latè pro vi producendi, seu productione ipsa. Deinde in Epistola ad Nestorium ait: *Quamvis Spiritus in substantia propria sit, quatenus Spiritus est, & non Filius; est tamen ab ipso non alienus. PROFVNDITVR AVTEM AB IPSO* (vide similitudinem aquæ ex fonte scaturientis) *NON MINVS, QVAM EX DEO ET PATRE.* Vbi processionem Spiritus sancti, instar aquæ, cognoscit æqualiter ex Patre & Filio, tanquam ex vno fonte. Atque in libro 1. Disputationum cum Palladio ait, Spiritum sanctum ἐξ ἀμφοῖν προχεῖσθαι, *ex ambobus profluere.* quemadmodum, nimirum, aqua ex foute profluit. Mitto aliorum PP. loca.

179 Alia Patrum testimonia sunt, quæ per fontem intelligunt Patrem, per aquā Spiritum sanctum ex ipso scaturientem. Maximus Martyr Centuria I. cap. 4. appellat Patrem *genitorem Filij, Spiritus vero sancti fontem.* Chrysostomus Homilia quadam de Spiritu sancto, quæ habetur Tomo VI. copiosè & eleganter ait: Τίς δὲ ἡ δύναμις τοῦ ἐκπορεύεται, &c. *Quænam vero est vis vocabuli processionis? Vt generationis nomen Scriptura prætermittat, ne Filium appellet ipsum; Spiritum sanctum nominat, qui ex Patre procedit. Inducit ipsum procedentē, VELVT AQVAM E FONTE MANANTEM, secundùm illud, quod de Paradiso dictum est: Fluvius autem egreditur ex Edem; egreditur, & scaturit. PATER FONS AQVÆ VIVÆ DICITVR*

secun-

secundùm Hieremiam. nimirum, verbis suprà allegatis. *Qui à Patre procedit. Quid procedit? Spiritus sanctus. Quomodo? SICTANQVAM AQVA DE FONTE.*

180 Denique alij indefinitè aiunt, Spiritum sanctum ex Deo vt ex fonte procedere, non exprimendo singillatim, an eiusmodi fons sit Pater, an Filius, an vterque simul. Basilius lib. 5. contra Eunomium loquens de Spiritu sancto, inquit: *οὐδὲν ἔχων ἐν ἑαυτῷ ἐπίκτητον*, &c. *Nihil habens in se ipso adventitium, sed ex æterno habens omnia, tanquam Spiritus Dei, & ex ipso progressus: PRINCIPIVM IPSVM HABENS, TANQVAM SVI FONTEM, INDEQVE SCATVRIENS. Sed & ipse quoque est fons bonorum illorum, quæ recensuimus. Verùm ille, qui ex Deo SCATVRIT, subsistens est. Hæc verò dona, QVAE EX IPSO MANANT, illius sunt efficientiæ.* Quo loci patet, rationem huic voci *πηγῆς*, *fontis*, subiectam, exprimere vim *τοῦ αἰτίου*, *principij*, seu causæ: proindeque Spiritum sanctum manantem de Deo vt fonte sui, procedere ex ipso, tanquam principio, aut causa sui esse. Atqui eadem est ratio vt Dei nomine intelligatur Filius, ac Pater, sicuti & nomine *τῆς πηγῆς*, cùm in neutro eorum opponantur invicem. Patet igitur, Spiritum sanctum manare seu procedere ex Patre & Filio, tanquam ex vno principio & fonte. Similiter Auctor Dialogi illius secundi de Trinitate contra Anomœum, qui inter Athanasij Opera editus invenitur, inquit: *καὶ τὸ Πνεῦμα δὲ λέγομεν ἀγέννητον*, &c. *Et verò Spiritum sanctum ingenitum dicimus, quia effectorem non habet; non tamen principio carentem. Habet enim principium Deum; non vt effectorem, SED VT SVI IPSIVS FONTEM. Nam vti fons quam emittit aquam, eam non extrinsecùs efficit, sed à se ipso scaturire faciens habet: SIC ETIAM DEVS EST FONS SPIRITVS SANCTI, vt dictum est, & præbitor ipsius; non ipsum extrinsecùs assumens, sed ex ipso MANARE faciens.* Hactenus ille, in cuius verbis eadem energia invenitur, ac in præcedentibus Basilij: vt Deus, proindeque Pater & Filius sint *πηγὴ*, id est, fons Spiritus sancti, tanquā *τὸ αἴτιον*, *principium* ipsius; non quidem efficiens; sed *πηγάζων*, id est, manare aut scaturire faciens. Quorum omnium Patrum doctrina, aliorumque similiter loquentium, habenda est præ oculis, ad intelligendum penitiùs sensum Anselmi in hoc & præcedenti capite. Nunc ad litteram illius explanandam accedamus.

181 *DILIGENTIVS CONSIDEREMVS*, &c. Iterum vestigandum proponit, quomodo lacus sit de fonte, pariterque de rivo: vt per hanc qualemcumque similitudinem rei corporatæ & temporariæ cognosceamus spiritualem & æternam illam Spiritus sancti processionem ex Patre & Filio. Etenim in eo exemplo multa inveniuntur, quæ vni Deo & tribus personis secundùm aliquam similitudinem adaptantur: sicuti Anselmus ipse ait in quadam Epistola ad Vrbanum II. Papam, præfixa libro de Incarnatione Verbi, quam ipse S. Doctor indigitat hoc loco. Nimirum, vna eademque aqua est, quæ & fons, & rivus, & lacus dicitur: non tres aquæ, licèt sint tres, fons, rivus, & lacus. Quare discernere oportet inter fontem, rivum, & lacum; & videre, quomodo ij tres cùm sint, in vna aqua intelligantur. Scilicet, eadem omnino aqua in fonte de abysso ascendens ebullit: in rivo de fonte descendens fluit: ac denique in lacū colligitur, & manet. Itaque per fontem intelligitur aqua, prout de abysso ebulliens: per rivum eadem, quatenus fluens: per lacum eadem ipsa prout coadunatur & manet. Porrò si intentè singula considerentur, rivus non est de hoc vnde aqua dicitur fons, sed de hoc quod fons est: nimirum, de ipsa aqua. Nec lacus est de hoc vnde aqua dicitur fons, aut rivus: sed de aqua ipsa, quæ vna & eadem est in fonte & rivo. Neque enim rivus denominationem trahit à scaturigine, sicut fons; nec lacus à fluxu, sicut rivus; sed ab aqua, quæ, sive scaturiens in fonte, sive fluens in rivo, eadem est, & in lacum colligitur. Ergo lacus non existit de illo, in quo differunt fons, & rivus; nimirum, de scaturigine & fluxu; sed de eo, in quo vnum sunt; nempe de aqua: ac proinde lacus non magis aut minùs existit de fonte, quàm de rivo. Atqui in Patre, Filio, & Spiritu sancto, vna est essentia, vnus Deus, qui in Patre gignit, in Filio gignitur, in Spiritu sancto ineffabili modo procedit. Ergo quemadmodum lacus non est de eo, vnde invicem differunt fons & rivus, sed de aqua, in qua sunt vnum: ita Spiritus sanctus non existit de illo, in quo Pater & Filius differunt; sed de vna eademque essentia divina, in qua vnum sunt. Igitur sicut propter rationem dictam lacus non magis existit de fonte, quàm de rivo, ita etiam nec Spiritus sanctus magis procedit de Patre, quàm de Filio. Quæ certè similitudo rationis aptissima est, & digna ingenio Anselmi: consonatque verbis Cyrilli suprà exscriptis de Spiritu sancto: *Profunditur autem ab ipso* (Filio) *non minùs, quàm ex Deo & Patre.*

182 *QVOD SI DICVNT*, &c. Obijci posset, si Spiritus sanctus procedit pariter ex Patre & Filio, illum existere de duobus

bus principijs: quod videtur inconveniens. Quo argumento Græci Latinos impetebant; & ex illis præsertim Episcopus Nicomediensis apud Hugonem Etherianum lib. 2. cap. 3. opponens, seu inferens ex sententia Latinorũ, duo fore principia Spiritus sancti, si à duabus personis oritur. *Quod enim* (aiebat) *aliquibus provenit, illa habet principia ex quibus provenit*. Vrgebat quoque idem argumentum Gemisthus Pletho, inferens, *vel non esse simplex quippiam Spiritum sanctum si ex duplici productione* (Græcè apud ipsum legitur, *δυσὶν προβολαῖν*) *existit. Vel si vnica productione ambo illum emittunt; siquidem vt personæ sunt, contractio quædam erit personarum & confusio, & ad duas personas redacta erit Trinitas. Sin est, vt secundùm communem essentiam producere dicatur, non erit eiusdem, atque illi, essentiæ Spiritus sanctus.*

183 Verum respondetur, quemadmodum Spiritus sanctus non procedit de eo, in quo differunt Pater & Filius, sed de eo in quo sunt vnum, vt paulo antè dictum est: ita non procedere de ijs, tanquã de duobus principijs, sed vno. Quæ est solutio Anselmi hoc loco, & præoccupat obiectionem prætactam Græcorum, postea ab ijs in Concilio Florentino propositam, & à Patribus, tum Latinis, tum Græcis rectè sentientibus solutam ex eadem Anselmi doctrina. Etenim Spiritus sanctus procedit ex Patre & Filio, re ipsa quidem distinctis personis: non tamen quatenus differunt personaliter, sed prout sunt vnum & idem in essentia, ac subinde in proprietate illa vtrique communi, quæ est vis spirandi; & vnica productione communicant essentiam, ac dant esse Spiritui sancto. Quare nulla sequitur duarum personarum confusio: quoniam semper manent reipsa distinctæ suis proprietatibus relatiuis, paternitatis & filiationis: quamvis habeant rationem vnius principij in ordine ad spirandum, seu producendum Spiritum sanctum. Quod ipsum in Concilio Lugdunensi definitum postea fuit. Decretum verò Gregorij X. qui eidem Concilio præfuit, Grecè redditum, Constantinopolim, & ad alias Orientales vrbes missum, habetur apud Manuelem Calecam, libro contra Græcos cap. 39. illis verbis: Γρηγόριος δέκατος ἐν τῇ κατὰ Λούγδουνον συγκροτηθείσῃ καθολικῇ συνόδῳ, &c. Latinè autem sic idem decretum habemus editum: *Gregorius Decimus in Concilio Generali Lugdunensi: Fideli ac devota professione fatemur, quòd Spiritus sanctus æternaliter ex Patre & Filio, NON TANQVAM EX DVOBVS PRINCIPIIS, SED TANQVAM EX VNO PRINCIPIO, NON DVABVS SPIRATIONIBVS, SED VNA SPIRATIONE PROCEDIT. Hoc professa est hactenus, prædicavit, & docuit; hoc firmiter tenet, prædicat, profitetur, & docet sacrosancta Romana Ecclesia, mater omnium fidelium, & Magistra: hoc habet orthodoxorum Patrum, atque Doctorum, Latinorum pariter, & Græcorum, incommutabilis & vera sententia. Sed quia nonnulli, propter irrefragabilis præmissæ ignorantiam veritatis in errores varios prolapsi sunt; Nos huiusmodi erroribus viam præcludere cupientes, sacro approbante Concilio, damnamus, & reprobamus omnes qui negare præsumpserint, æternaliter Spiritum sanctum ex Patre & Filio procedere; siue etiam temerario ausu asserere, quòd Spiritus sanctus ex Patre & Filio, tanquã ex duobus principijs, & non tanquam ex vno, procedat.* Hactenus Pontifex Gregorius X. in Concilio Lugdunensi definiens, veluti fide certam, doctrinam hoc loci traditam ab Anselmo.

184 *QVIPPE CVM DICIMVS*, &c. Confirmat doctrinam solutionis traditæ exemplo Theologico, & sanè aptissimo, operationum Dei, quibus efficit quælibet creata. Etenim ad illa molienda & efficienda concurrunt tres personæ, Pater, Filius, & Spiritus sanctus, non vt tria principia, sed veluti vnum principium, & vnus Creator: quia non operantur aliquid extra se per id, in quo distinguuntur, sed per Omnipotentiam, in qua vnum sunt. Quapropter licèt vnusquisque illorum sit principium & Creator, non tamen tria principia, aut tres Creatores, sed vnus. Cùm igitur Spiritus sanctus non procedat ex Patre & Filio secundùm id, in quo differunt, sed secundùm diuinitatem & vim spirandi, in qua sunt vnum omnino atque idem; consequens est, vt de duobus quidem personis procedat; non tamen veluti ex duobus principijs, sed vnico. Quo ipso exemplo vsus fuerat in eandem rem explicandam S. Augustinus lib. 5. de Trinitate cap. 14. his verbis: *Si ergo & quod datur, principium habet eum, à quo datur, quia non aliunde accepit illud; quod ab ipso procedit; fatendum est Patrē, & Filium, principium esse Spiritus sancti; NON DVO PRINCIPIA. Sed sicut Pater & Filius vnus Deus, & ad creaturam relatiuè vnus Creator, & vnus Dominus, sic RELATIVE AD SPIRITVM SANCTVM, VNVM PRINCIPIVM: AD CREATVRAM VERO PATER, ET FILIVS, ET SPIRITVS SANCTVS, VNVM PRINCIPIVM, SICVT*

SICVT VNVS CREATOR, ET VNVS DOMINVS.

185 Nimirum, hæc est monarchia illa, sive vnitas principij, quam sinistrè à Catholicis exigebant Ariani, præsertim Eusebius dum Marcellum insectabatur. Statuentes enim vnicum rerum omnium principium, negabant Filium esse consubstantialem Patri, ne admittere cogerentur plura principia ab antiquioribus hæreticis tradita. Verùm Ariani volentes vitare Charybdim vnius hæresis, inciderunt in Scyllam alterius: quoniam non considerarunt, Patrem & Filium esse vnius essentiæ & potestatis, sicuti & in cæteris, penes quæ non opponuntur relativè. Vbi autem vnius essentiæ & potestatis sunt circa quælibet creanda, necessum est vt non sint illorum duo principia, sed vnum. Cùm igitur Pater, & Filius spirent, non quatenus relativè inter se opponuntur, sed per essentiam & vim spirandi, quæ vna in ambobus est; non duo principia, sed vnum, in ordine ad processionē Spiritus sancti sunt.

186 *SI TAMEN DICI DEBET DEVS HABERE PRINCIPIVM, AVT CAVSAM.* Cùm præmisisset, Patrem & Filium esse vnum principium Spiritus sancti; nunc proponit dubitationem, an ita loqui liceat, vt Spiritus sanctus aliquod principium, aut causam sui, habere dicatur. Ratio autem dubitandi, seu respuendi eam locutionem est: Quia videtur Deo repugnare vt habeat principium aliquod sui: cùm hoc sit proprium rerum illarum, quæ incipiunt esse. Similiter cùm causa solùm dicatur in ordine ad effectum, & Spiritus sanctus non sit effectus alicuius (vtpote non factus) neque etiam causam sui aliquam habere potest.

187 *QVONIAM TAMEN VERVM EST,* &c. Respondet obiectioni propositæ quoad priorem sui partem, quæ est circa rationem principij: atque, quamvis subobscurè, rationem principij solùm esse sitam in eo, vt sit illud, ex quo aliquid procedit, qualitercumque in reliquis se habeat. Cùm igitur Pater & Filius sint verè id ex quo Spiritus sanctus procedit; verè etiam, seu non incongruè dici possunt principium ipsius. Neque enim ad exponendam illam ineffabilem originem inveniuntur aliæ voces æquè aptæ, ac principij, & procedentis à principio, sive comparando Patrem & Filium inter se, sive vtrumque cum Spiritu sancto. Dicitur enim Pater principium Filij, & ambo principium Spiritus sancti, non duplex, sed vnicum: sicuti non est alius Deus Pater, de quo existit Filius; nec alius Deus Pater & Filius, de quo Spiritus sanctus habet esse: quamvis de eodem Deo, seu principio, habeant esse suo modo Filius & Spiritus sanctus; ille quidem nascendo, hic autem procedendo singulariter & ineffabiliter. Nimirum, cùm processio multipliciter accipiatur, & sit nomen valde commune, sumitur proprio quodam & singulari modo circa Spiritum sanctum, sicut nativitas circa Filium. Ex quibus omnibus constat, non omne id quod habet principium sui esse, habere initium: quoniam habere initium est illorum dumtaxat quæ fiunt, seu ex nihilo extrahuntur, vt sint, ac proinde non erant, antequam existerent. Filius autem non fit à Patre, nec Spiritus sanctus ab vtroque: neque quisquam eorum è nihilo extractus fuit, vt esset: sed ex æterno habuit esse, & divinitatem eandem sui principij. Habuit ergo principiū sui Filius, & similiter Spiritus sanctus: non tamen initium. quæ fuit dubitatio proposita ab Anselmo.

188 Quod vt pleniùs innotescat, observandum est, τὴν ἀρχὴν, id est, *principium*, septem modis accipi ab Arist. *lib. 4. Metaph. cap. 1.* qui tamen omnes ad duos revocantur præcipuos; quorum alter est proprius, & significat principia naturalia rei: alter improprius, & denotans ea, quæ solùm ex accidenti sunt principia. Ratio verò principij vniversè, sive abstracta ab ijs septem modis, aut differentijs, in hoc ponitur ab Aristotele, vt illud sit principium rei, ὅθεν ἢ ἔστιν ἢ γίνεται, ἢ γινώσκεται. *Vnde aut est, aut fit, aut cognoscitur.* Porrò ex ijs septem differentijs, quod ad nostrum institutum attinet, solùm oportet considerare duas Patribus, & Theologis celebriores: quorum altera in eo solùm sita est, vt principium sit *id, à quo aliquid oritur,* quocumque id modo accidat, sive in tempore, sive ex æternitate: altera verò in eo consistit, vt principium sit initium existendi, quo esse incipit res, quæ antea nō erat. Circa has duas principij acceptiones fuit acerrima illa inter Catholicos & Arianos cōtroversia, quoniam aliter & aliter ab vtrisque in divinis admittebatur. Si enim ἀρχὴ, *principium*, accipiatur primo modo, Catholici fatebantur, Verbum habere principium; nimirum, Patrem à quo oritur: eademque est ratio de Spiritu sancto relativè ad Patrem & Filiū. Si verò accipiatur secundo modo, Verbum non habet principium, sed est ἄναρχος, id est, expers principij, sicut Pater. Hoc sensu loquitur Cyrillus lib. 5. Thesauri, dum ait, *impiè loqui eos, qui ab initio aliquo cœpisse generare Deum asserunt.* Et statim: *Vt Pater ipse initio caret, minimeque factus est: sic Verbum, quod ex ipsius substantia*

proe

processit, initio carens, expers erit temporis, neque factum; vti nec ille; qui ipsum genuit. Itaque Catholico sensu Filius (idemque est de Spiritu sancto) habet quidem principium, à quo oritur ex æternitate: non autem principium, ex quo habeat initium existendi: cùm sit coæternum suo principio. Ariani contrà solùm accipiebant in divinis rationem principij secundo modo: quia putabant, nihil habens principium sui, esse æternum; neque aliam esse principij vim, quàm vt faciat, & det initium alteri, quod antea non erat. Quare, cùm statuerent, Filium habere principium, inferebant illum habuisse initium, ac proinde non esse Deum, sed creaturam. Quem sensum impietate plenum satis denotant verba illa Arij & sociorum in Epistola ad Eusebium Nicomediensem, in quibus ita conqueruntur de Catholicis: *Nos ob id insectantur, quod diximus:* ἀρχὴν ἔχει ὁ υἱὸς· ὁ δὲ Θεὸς ἄναρχός ἐστι. *Principium habet Filius: Deus autem caret principio.* Propartereaque Nyssenus lib. 1. contra Eunomium à Iacobo Gretsero in lucem edito, dixit, vocem τῆ ἀρχῆς, *principij, in magno significationum ambitu fuisse.* Rationem reddit, & rem totam, in qua versamur, optime explanat: quia *interdum appellatio τοῦ ἀνάρχου* (id est, carentis principio) *non abhorret ab Vnigenito Filio. Nam quando in voce ἀνάρχου nihil intelligitur aliud, nisi id quod ex nullo penitus principio habet, vt subsistat; hoc ipsum solius esse Patris proprium confitemur. Cùm autem de reliquis principij significatis inquisitio fit; quoniam & creationis principium est, & temporis, & ordinis; etiam in ijs Vnigenitum Filium omni principio superiorem esse testamur: Vt supra omne creationis principium, & temporis notionem, & ordinis consecutionem, illum esse credamus, per quem omnia facta sunt. Itaque quem ratione substantiæ non expertem esse principij putamus, in reliquis omnibus carere principio fatemur: & Patrem quidem principio carentem, & ingenitum: Filium vero principio quidem eo, quo diximus, modo carentem; non tamen ingenitum esse dicimus.* Hucusque Nyssenus scitissimè, ac maximè opportunè ad litteram Anselmi illustrandam.

189 Similiter Nazianzenus, nec minùs Catholicè, vtramque principij acceptionem distinguit in divinis personis Oratione I. de Filio, dum ait: *Et quomodo non sunt simul cum Patre principij expertes, si coæterni sunt? Quia inde procedunt; etsi non post illum sint. Quod enim principio caret, æternum est. quod autem æternum est, non protinus caret principio, quandiu ad Patrem, veluti ad principium, refertur. Ergo illi, quantum ad causam, non carent principio.* Quibus verbis Filio & Spiritui sancto tribuit, vt sint expertes principij dantis initium, quia coæterni sunt Patri: habeant verò principium, quatenus ex ipso procedunt. Deinde Oratione XXXVI. ait: *Proprium eius, qui principio caret, nomen, Pater est: eius autem, qui citra vllum principium genitus est, Filius.* Vbi vox ἀρχή, & ἄναρχος, id est, principium, & expers principij, dupliciter accipitur: quoniam cùm Pater propriè appellatur *expers principij*, negatur de ipso omne genus originis, seu processionis ab alio, siquidem Pater à nullo procedit. Dum autem Filius dicitur carere principio, excluditur principium dans initium, sive creans; non autem generans. Itaque, vt ad rem nostram, regrediamur, Pater & Filius sunt quidem principium Spiritus sancti; non tribuens initium ipsi, qui coæternus ambobus est, ac proinde eo sensu ἄναρχος, instar vtriusque: sed solùm dans esse, sive spirans ex æternitate, & absque vllo prorsus initio.

190 *ID IPSVM INTELLIGITVR*, &c. Quod nuper dixerat de ratione principij, id ipsum intelligi vult de ratione causæ: vt quemadmodum Pater dicitur principium Filij, & vterque simul principium vnum Spiritus sancti: ita etiam Pater dicatur causa Filij, & vterque simul causa vna, non duplex, Spiritus sancti. Non enim licet Patrem & Filiũ dicere duas Spiritus sancti causas, sed vnam: quemadmodum non duo dij sunt, sed Deus vnus, de quibus Spiritus sanctus procedit. In qua doctrina Anselmus, non ait ex animi sentẽtia Patrem debere dici causam Filij, nec Patrem & Filium esse Spiritus sancti causam vnam: sed permittit ita loqui, quoniam id familiare fuit Patribus Græcis, vt admitterent inter divinas personas invicem comparatas, non solùm rationem principij, & procedentis à principio, sive *principiati*, vt plerique loquuntur, sed etiam αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ, *causæ, & causati*, vt familiaris in Scholis locutio est.

191 Circa quod observare oportet, idipsum quod Græci ἀρχὴν *principium*, appellant, etiam ab ijs αἴτιον, vel αἰτίαν, id est, causam nominari: vt proinde Aristoteles lib. 4. Metaphysicæ cap. 1. tam latè acceperit nomen causæ, quàm principij. Cùm enim explanasset plures principiorum differentias, subdit: ἰσαχῶς δὲ καὶ τὰ αἴτια λέγεται· πάντα γὰρ τὰ αἴτια ἀρχαί. *Toties autem causæ dicuntur, omnes enim causæ sunt principia.* Quod tamen Asclepius in Commentario eius

loci

loci censet non fuisse traditum ex proprio sensu, sed ex vulgari opinione: idque ex eodem Philosopho in eo ipso capite probat dicens: *Nam amplior principij significatio est, quam causæ. Ideo priore loco, & ante causam, commemoravit principium. Etenim quidquid est causa, id ipsum & principium est: non tamen vicissim quidquid est principium, id causa esse debet. Siquidem principium quod ratione situs dicitur, & viæ* (vt tradidit Aristot. eo loco) *principiū quidem est, sed causa esse non potest. Quare ad vulgi opinionem respiciens Philosophus æqualiter patere dixit causæ vocabulum.*

192 Quidquid tamen sit, an Aristoteles ex animi sententia, an iuxta vulgi opinionem locutus fuerit, id certum est, plerumque apud Patres Græcos significari vocabulo τῆς αἰτίας, *causæ*, omne illud principium, ex quo aliquid procedit, seu accipit suum esse per realem influxū, vt in Scholis loquimur: ac proinde Patrem ab ijs appellari, non modò principium, sed & causam Filij, sicuti & vtrūque, causam Spiritus sancti. Id planè constat ex Basilio de Græcis suis testante lib. 1. contra Eunomium, vbi ait suo atque ipsorum nomine: *Nos autem secundùm causarum habitudinem ad ea, quæ ex illis oriuntur, Patrem collocari ante Filium asserimus.* Ac præterea: *Vox ipsa Patris, quid aliud significat, nisi hoc, quod CAVSA EST ET PRINCIPIVM eius, qui ex ipso genitus est?* Similiter loquitur Nazianzenus Oratione XXIV. vbi tanquam præcipuum caput distinctionis personarum in divinis assignat rationem τῆς αἰτίας, *causæ*. Vnde Elias Cretensis in Commentarijs ad eum locum num. 13. inquit: *Vocat causam tam vnigeniti Verbi, quàm Spiritus sancti, Patrem; non quidem effectricem, nec artificialem, sed naturalē: illius, nimirum, vt Patrem: huius autem, vt productorem: sic tamen, vt ipse nec natura, nec tempore, nec vlla alia re præcedat.* Mitto plura alia Patrum Græcorum testimonia, quia obvia sunt.

193 Latini Patres etiam interdum nomen causæ in divinis admittunt, quamvis non ita frequenter, ac Græci. Ex illis apertissimè loquitur Augustinus lib. LXXXIII. QQ. quæst. 16. dicens: *Deus omnium, quæ sunt, causa est: etiam sapientiæ suæ causa est: nec vnquam Deus sine sapientia sua. Igitur sempiternæ suæ sapiētiæ causa est sempiterna: nec tempore prior est, quam sua sapientia.* Vbi Patrem nō modò principium, sed causam appellat, id est, originem sapientiæ suæ, scilicet, Verbi. Hilarius quoque lib. 11. de Trinitate Patrem appellat *causam natiuitatis Filij.* Deinde lib. 12. differens de æterna Filij generatione, ait *Et ex causa, licèt perfecta, atque indemutabili, nascens, necesse est ex causa in causæ ipsius proprietate nascatur.* Victorinus Afer lib 1. adversus Arium: *Pater*, inquit, *dedit Filio omnia, & causa est ipse, vt sit, vt isto modo sit.* Richardus Victorinus lib. 5. de Trinitate cap. 7. loquens de divinis personis ait, *quod non potest esse prius temporaliter, posse esse prius causaliter, & eo ipso naturaliter:* ac præterea, *vnam personam esse causam alterius.* Denique Anselmus hoc loci eodem modo loquitur. Verùm ij Patres Latini pauci sunt, & rarò in divinis vocabulum causæ admittunt: cùm tamen Græcis id commune & familiare fuerit. Propterea que S. Thomas Opusculo contra Græcos de Processione Spiritus sancti cap. 1. & I. P. q. 33. art. 1. ait frequens esse apud Græcos, minùs autem vsitatum apud Latinos, vt vna aliqua ex personis divinis dicatur causa alterius. Ideo Eugenius IV. in Concilio Florentino in litteris Vnionis, & sess. 15. definivit, *Filium esse, secundùm Græcos quidem causam, secundùm verò Latinos principium subsistentiæ Spiritus sancti, sicut & Patrem.* Quare Bessarion Cardinalis Patriarcha Constantinopolitanus in Oratione pro Vnione, quæ habetur ad finem eiusdem Cōcilij Florentini *cap. vlt.* postquam differens cum Græcis de processione Spiritus sancti vsus fuerat nomine τῆς αἰτίας, *causæ*, solùm vt ijs morem gereret, subdidit: *Notandum quòd sancti Patres Orientales, etiam in diuinis vtuntur nomine causæ & causati largo modo: non quidem, vt limitationem & dependentiam importat; sed prout productionem & emanationem à principio eius, quod est à principio, significat: ideo me etiam ad Græcos loquentem eisdem nominibus vsum fuisse.*

194 Ratio autem cur Latini Patres maluerint in divinis vti vocabulo principij, quàm causæ, & hoc posterius pauci aliquod vix admisserint, traditur à Divo Thoma loco nuper indicato: quoniam si Pater esset causa Filij (eademque est ratio vtriusque in ordine ad Spiritum sanctum) prof. ctò eius causalitas deberet spectare ad solum genus causæ efficientis. Cùm verò causa efficiens debeat cōstare diversa essentia ab eo, quod fit; negārunt Patres Latini, Patrem esse causam Filij, ne viderentur in vtroque agnoscere diversam essentiam, sed vnicam, contra quàm Arius sensit. Præterea ait, nomina eò magis habere locum in divinis, quò communiora sunt; eò autem minùs, quò magis propria. Propterea

enim

enim nomen τὸ ὤν, *qui est*, maximè proprium est Dei, quia communius est, & quasi indefinitè significat τὸ πέλαγος τῆς οὐσίας, *pelagus essentiæ*, vt loquitur Damascenus. Ratio autem principij communior est, quàm causæ: ideoque plura dicuntur principia aliorum, quorum tamen causæ non sunt. Meliùs itaque admittitur in Deo ratio principij, quàm causæ. Denique causa supra principium videtur addere dependentiam in effectu, qui proinde inferior esse debet. In divinis autem nulla persona dependet ab alia, nec est inferior, aut superior: *sed omnes tres personæ coæternæ sibi sunt, & coæquales*, vt habetur in Symbolo S. Athanasij. Non ergo in divinis vna persona dicenda est causa alterius.

195 Verùm, quoniam Anselmus hoc loco admittit vocabulum causæ in Patre circa Filium; & in vtroque relatè ad Spiritum sanctum, sicuti & nonnulli alij ex Patribus Latinis, & omnes Græcis occurrendum est rationibus præiactis, docendumque, in divinis causalitatem spectare quidem ad solum genus causæ efficientis; non tamen propriè & directè, sed indirectè, & per reductionem quandam. Nimirum, cùm nulla persona ex divinis habeat essentia distinctam ab alia; neque vllatenus ab alia dependeat, non habet in ijs locum causalitas efficiens propriè dicta, quæ sola directè ad id genus pertinet. Solùm itaque vna persona dicitur à Patribus causa alterius, quatenus activè illam producit, sive generando, sive spirando personam, & communicando eandem omnino cum producente essentiam, absque dependentia vlla in termino producto. Quo sensu, sicuti vna persona dici potest principium activum alterius, ita & in re appellari potuit causa activa alterius. Iam verò in Scholis ab aliquot sæculis vocabulum causæ exolevit circa divinas personas, & invaluit nomen principij, quoniam magis alienum videtur ab illa suspicione dependentiæ, & inæqualitatis, quæ frequenti hominum sensu videtur significari in ratione causæ.

CAPVT VNDECIMVM.

OBIECTIO QVAEDAM GRAECORVM, EXTRICATA.

SI *Autem quæritur* cùm Dominus dixit: *Cùm venerit Paraclitus Spiritus veritatis, qui à Patre procedit*, cur non addidit, & à Filio, vel à me, si sic voluit intelligi? *Nõ est hoc inusitatum* in dictis illius, vt cùm attribuit aliquid Patri, quasi soli, vel sibi, vel Spiritui S. velit in alijs intelligi, quod de vno loquitur. Nam cùm dicit: *Beatus est Simon Bar-iona, quia caro, & sanguis, non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in cælis est*: Nonne ipse Filius, & Spiritus sanctus intelligendus est revelasse cum Patre? Quoniam enim Pater non revelat per hoc, quia Pater est, sed per hoc, quia Deus est, & idem Deus est Pater, & Filius, & Spiritus sanctus; sequitur, vt quod revelat Pater, revelet Filius, & Spiritus sanctus. Item cùm dicit: *Nemo novit Filium, nisi Pater: neque Patrem quis novit, nisi Filius: & cui voluerit Filius revelare*; quasi solus Filius cognoscat, & revelet Patrem, & se, & solus Pater cognoscat Filium: intelligendum est ibi, revelare, & nosse tribus personis esse commune: quoniam non per hoc, quòd alij sunt abinvicem, sed per hoc, quod vnum sunt Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, cognoscunt, & revelant. Cùm etiam dicit, Patrem nosse Filium, & Filium nosse Patrem, & revelare se, & Patrem; apertè vult intelligi, quia Pater cog-

 noscit

noscit Spiritum sanctum, & Filius noscit, & revelat Spiritum sanctum: quoniam idipsum, quod est Pater & Filius, est & Spiritus sanctus. Similiter cùm dicit: *Qui me videt, videt, & Patrem*; non est separandus Spiritus sanctus: quoniam, qui videt hoc, vnde vnum sunt Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, non potest videre vnum de his tribus, sine alijs duobus. De Spiritu sancto dicit quoque ad Apostolos: *Cùm autem venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem*; quasi solus Spiritus sanctus doceat omnem veritatem: cùm nec sine Patre, nec sine Filio doceat omnem veritatem. Non enim per hoc, quòd est spiritus alicuius, scilicet, Patris, & Filij spiritus; sed per hoc, quòd vnum est cum Patre, & Filio; id est, per hoc quòd Deus est, docet omnem veritatem. *Videtis igitur quomodo* in his, quæ proposui, vni, quasi soli attribui, ab alijs non possit personis separari. Multa huiusmodi in sacra Scriptura legimus. vt quod de vna persona singulariter dicitur, indifferenter de tribus intelligatur. Quidquid enim de vna persona pronuntiatur, de alijs pariter oportet intelligi: nisi cùm hoc, vnde aliæ sunt (vt dixi) abinvicem obviare cognoscitur. Quapropter cùm credimus, Spiritum sanctum de Patre procedere, quoniam Deus de Deo, id est, essentia Spiritus sancti, de essentia Patris, quæ vna est, in tribus esse intelligitur; necesse est, vt de Filio eum similiter esse confiteamur, si Filius non est de illo. De hoc enim est Spiritus sanctus, quod est Filius, & quod est Pater.

SCHOLIA IN CAPVT XI.

Processionem Spiritus sancti à Filio non excludi verbis illis Scripturæ, aut Patrum, in quibus solùm fit mentio processionis à Patre. Illustria ex sacris litteris loca in id confirmandum, ab Anselmo expensa, aliorum Doctorum expositionibus redduntur clariora.

197 SI AVTEM QVÆRITVR, &c. Objicit sibi præcipuum Græcorum argumentum, desumptum ex verbis illis Christi Ioannis 15. *Cùm venerit Paraclitus Spiritus veritatis, qui à Patre procedit.* Non dixit *à Filio*, sed *a Patre*. Dixisset autem vtrumque, si ab ambobus procederet: nec vlla erat causa, sive ratio subticendi. Dum igitur silentio premit processionem Spiritus sancti à Filio, videtur illam implicitè negare. Quod argumentum Photius, Latinæ Ecclesiæ infestus hostis, appellabat *acutum & inevitabile telum*: vt constat ex illo libro, quem adversus Nicolaum I. scripsit, cuius mentio fit in Actis Synodi VIII. Generalis. Et, vt refert Hugo Etherianus *lib. 2. cap. 15.* ille ipse, sic adversus Latinos declamatorio more arguebat: *Ex Patre Filius Spiritum procedere adstruis; & in auctorem quæris, per quem facias; immo perficias impietatem, dum fabularis Spiritum ex Filio procedere?* Similiter eodem argumento vtitur Hieremias Constantinopolitanus Patriarcha adversus Latinos in Responso secundo ad Vuittembergenses, pag. 102.

198 *NON EST HOC INVSITATVM*, &c. Respondit Anselmus, non esse inusitatum in verbis Christi, vt quod ille attribuit vni alicui ex personis divinis, intelligatur pariter attributum alteri, aut reliquis duabus: proindeque locum esse, vt quando ait, Spiritum ex Patre procedere, sit sensus pariter procedere ex Filio. Rem illustrat pluribus sacræ Scripturæ testimonijs, in quibus intelligitur dictum de pluribus personis, quod de vna nominatim legitur.

199 Primum testimonium desumit ex verbis Christi Math. 16. *Beatus es Simon Bar-iona, quia caro & sanguis non revelavit*

lavit tibi, sed Pater meus, qui in cœlis est. Vbi necessariò subintelligendus est ipse Filius & Spiritus sanctus idipsum revelasse simul cum Patre. Non enim Pater revelat, sive manifestat aliquid Simoni, aut cuivis alteri ex rationalibus creaturis, secundùm id, quo Pater est; nimirum, secundùm paternitatem: sed penes id, quo Deus est; nimirum, secundùm divinitatem. Cùm igitur divinitas sit eadem omnino in Patre, Filio, & Spiritu sancto, quidquid dicitur revelari à Patre, intelligi debet revelatum à duobus reliquis, quamvis id non exprimatur in littera. Quo sensu par est interpretari Rupertum Abbatem *lib. 2. de Glorif. Trinitatis cap. 2. & seq.* vbi vult, verbis illis, *Qui à Patre procedit*, non intelligendam esse *Patris* nomine personam primam, sed divinitatem: quia non est additum pronomen *meo*, vt diceret Christus, *Qui à Patre meo procedit.* Hanc expositionem reijcit Petavius, vt absurdam: quasi Rupertus intellexerit, vbi Pater absolutè ponitur, sine pronomine *meus*, totam Trinitatem esse interpretandam. Sed enim vir eruditissimus potuit facilè eximere Rupertum ab eo nævo, vt eius sensus sit, in his verbis Christi non intelligi primam personam, penes id, quo prima persona est; nimirum, penes paternitatem: sed penes divinitatem, quæ eadem omnino est in Patre, & in Filio; & per eandem vtriusque vim spirativam est principium, quo Spiritus sanctus producitur. Id verò totum est, quod Anselmus impræsenti docet.

200 Secundum testimonium advocat ex verbis illis Math. 10. *Nemo novit Filium, nisi Pater: neque Patrem quis novit, nisi Filius: & cui voluerit Filius revelare.* Quæ iam suprà expensa sunt *cap.* 7. & in Scholijs *à num.* 135. Vbi in speciem significatur Patrem à solo Filio cognosci, & revelari; Filium quoque à solo Patre cognosci. Atqui reipsa intelligi debet ibidem cognitio & revelatio, non vt aliquid peculiare alicui divinæ personæ, sed veluti commune tribus. Non enim cognoscunt aliquid aut revelant penes proprietates personales, quibus differunt; sed penes absolutam perfectionem, in quâ conveniunt, & sunt vnum atque idem. Igitur similiter, quando Christus ait, Spiritum sanctum à Patre procedere, locus est vt intelligatur, non de Patre secundùm proprietatem personalem; sed secundùm id, in quo est vnum atque idem cum Filio. Vnde hunc locum, & illum præcedentem à Græcis pro se adductum, coniungit Epiphanius in Ancorato N. 72. & Hæresi 74. dicens: εἰ τοίνυν παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, &c. *Si igitur à Patre procedit, & de meo, vt ait Dominus, accipiet, quemadmodum nemo novit Patrem, nisi Filius; neque Filium, nisi Pater: ita dicere audeo, neque Spiritum, nisi Pater, & Filius, a quo procedit, & a quo accipit: & neque Filium ac Patrem, nisi Spiritus sanctus; qui verè glorificat, qui docet omnia, qui testatur de Filio, qui a Patre, & ex Filio.*

201 Tertium testimonium eruit ex verbis Christi apud Ioannem cap. 14. *Qui videt me, videt & Patrem.* Vbi non licet separare ab obiecto visionis Spiritum sanctum: quoniam quisquis videt essentiam, in qua Pater, Filius, & Spiritus sanctus, sunt vnum atque idem, nequit non videre omnes tres personas. Sicuti enim nulla ex ijs videri potest, quin videatur essentia, quæ est eadem cum persona qualibet: ita neque essentia videri potest, nisi tres personæ videantur, cum quibus illa vnum atque idem est. Neque enim audiendi sunt Ariani, & Anomœi, atque ipsorum parens Origenes, qui existimavit Patrem à Filio non videri, id est, non clarè intelligi; sicuti nec Filium à Spiritu sancto. Ariani quoque ipsi, & Anomœi, arbitrati sunt, Patrem non cognosci perfectè à reliquis duabus personis. Patres verò contra disputabant; quia Filius est perfecta & exacta Patris imago, à qua nihil absit eorum, quæ in Patre sunt, vt propterea nequeat alter videri, quin & alter videatur. Exindeque contra eosdem hæreticos probabant, diem iudicij perspectum esse Filio: quoniam cui notus est Pater, nequit aliquid aliud esse ignotum. Hinc autem planè colligitur ex mente Patrum, non posse videri personam aliquam divinam, nisi reliquæ videantur: quod & planè pronũtiat Anselmus. Sed de hoc latiùs Tomo II. Disp. LXVIII. vbi nos sententiam eandem amplexi fuimus.

202 Quartum testimonium affert ex cap. 16 Ioannis, vbi Christus loquens de Spiritu sancto, ait: *Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem*, quasi solius Spiritus sancti sit omnem veritatem docere. Atqui non propterea intelligitur exclusio aliqua Patris aut Filij: cùm docere omnem veritatem, tribus personis commune sit. Nimirum, Spiritus sanctus non docet omnem veritatem, quatenus procedit à Patre & Filio, tanquam Spiritus vtriusque; sive, quod perinde est, quatenus ab vtroque distinguitur secundùm proprietatem personalem: sed prout est vnum atque idem cum vtroque, sive vnus Deus, cuius est omnem veritatem revelare. Similiter ergo, quamvis Spiritus sanctus dicatur procedere à Patre, nõ ideo excludendus est Filius: cùm locus sit vt

Spiritus sanctus à Patre procedat; non quà Pater est, & à Filio distinguitur; sed prout est vnum & idem cum ipso in virtute spirandi.

203 *VIDETIS IGITVR, QVOMODO*, &c. Ex præiactis Scripturæ testimonijs colligit Anselmus, sæpe in sacra Scriptura tribui vni personæ, quod reliquis quoque commune est indifferenter, nec ab ij separari potest. Quidquid enim de vna aliqua ex diuinis personis dicitur, de alijs quoque oportet intelligi, nisi obviet aliqua relationis oppositio: vt supra dictum fuit capite tertio, & in Scholijs à num. 36 Atqui in hoc quod est, Spiritum sanctum procedere à Filio, sicuti à Patre, nulla inter Patrem & Filium relationis oppositio intercedit. neque enim Pater prout spirans tertiam personam opponitur Filio relatiuè. Ergo dum de Spiritu sancto dicitur procedere à Patre, etiam à Filio procedere existimandus est. quoniam essentia & virtus spirādi in vtroque est vna. Nimirum quod in illo loco asseritur de Patre nominatim, intelligi pariter debet de Filio, quatenus vnum cum Patre est.

204 Hanc ipsam regulam Anselmi, Scripturæ testimonijs luculenter ab ipso comprobatam, tradunt alij Patres, & inter eos Paschasius Diaconus lib. 2. cap. 4. ex doctrina Augustini. *Nam cùm vnum*, inquit, *sine alio dicitur, tacetur alterum, non negatur: secundùm illam regulam, quam Antistes Augustinus insinuat: NON OMNIA, QVÆ TACENTVR, NEGANTVR.* Vnde neque aliqui ex Patribus dum aiunt Spiritum sanctum à Patre procedere, propterea negant processionem eius à Filio. Quare nullius est momenti quod ait Glossa ad legem secundam de Summa Trinitate & Fide Catholica. Cùm enim ibidem Gratianus, Valentinianus, & Theodosius, dicunt, se *Spiritum sanctum ex summo rerum Parente & sperare, & accipere*, subdit auctor Glossæ, illos loqui *secundùm Græcos. Vnde dic quòd Græcus fecit istam legem.* At id absurdè notatum fuit. Non enim Græci modò, sed Latini quoque ita loquuntur interdum. Quippe Bernardus Serm. 4. in Vigiliam Natiuitatis Domini inquit: *Fontem assigna Patri, ex quo nascitur Filius, & procedit Spiritus sanctus.* Similiter Pelagius I. Pontifex, prædecessor Magni Gregorij, in Epistola ad Childebertum Regem Francorum, Fidei confessionem tradens, ait, *Spiritum sanctum ex Patre intemporaliter procedentem, Patris esse Filijque Spiritum.* Sicut & alij ex Latinis Patribus ita loquentes, quorum loca omitto. Non ergo Græci dumtaxat, vt Glossa ait.

205 Denique Augustinus, Ecclesiæ ac Theologiæ lumen longè clarissimum, aliam rationem reddidit, ne in illis verbis, *Qui à Patre procedit*, Filius exclusus videatur. Etenim tract. 99 in Ioannem inquit: *Si ergo & de Patre & Filio procedit Spiritus sanctus; cur Filius dixit, DE PATRE PROCEDIT? Cur putas, nisi quemadmodum ad eum solet referre & quod ipsius est, de quo & ipse est? Vnde illud est, quod ait, MEA DOCTRINA NON EST MEA, SED EIVS QVI MISSIT ME. Si igitur intelligitur hic eius doctrina, quam tamē dixit non suam, sed Patris: quanto magis illic intelligendus est & de ipso procedere Spiritus sanctus, vbi sic ait, DE PATRE PROCEDIT, vt non diceret, De me non procedit? A quo autem habet Filius, vt sit Deus (est enim de Deo Deus) ab illo habet vtique, vt etiam de illo procedat Spiritus sanctus: ac per hoc Spiritus sanctus, vt etiam de Filio procedat, sicut procedit à Patre, ab ipso habet Patre.* Quod ipsum docet lib. XV. de Trinit. cap. 27. & lib. III. contra Mariminum cap. 14. Verùm ea ipsa ratio reuocatur in vnam Patris ac Filij essentiam, in qua nititur Anselmus hoc loco, ad interpretationem illius testimonij à Græcis obiecti.

CAPVT DVODECIMVM.

Instantia quædam aduersus doctrinam capitis præcedentis, soluta.

SED Dicet aliquis: Ideo intelligimus Filium, & Spiritum sanctum reuelare, quod solus Pater reuelare dicitur; & Patrem, & Spiritum sanctum reuelare, & nosse, quod solus Filius facere dicitur; & Patrem, & Filium docere, quod solus Spiritus sanctus doctum ire promittitur: quia, quod de vno solo, in vno loco legitur, de alijs alibi apertè significatur. Cùm verò dicit, Spiritum S. de Pa-

Patre procedere, non legimus alicubi, eum de Filio procedere. Per quòd monemur, non nostro sensu, quod nusquā dictum est, asserere. *Ad quod respondemus*, quia potiùs docemur per hæc, quæ sic dicta sunt, ea quæ in similibus dictis tacentur, similiter intelligere: præsertim cùm ex his, quę dicuntur, nulla ratione contradicente, ea, quæ non dicuntur, rationabili necessitate consequi apertissimè viderimus. Cùm enim dicit Dominus ad Patrem: *Hæc est autem vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum-Christum*: An ideo debemus separare ab hac salubri & vitali cognitione Spiritum S. quia nusquam legitur: Hæc est autem vita æterna, vt cognoscant Patrem solum verum Deum, & Spiritū sanctum? Aut, Hæc est vita æterna, vt cognoscant Filium solum verum Deum, & Spiritum sanctum? Aut, cùm legimus: *Quia sicut Pater habet vitam in semetipso, sic dedit, & Filio vitam habere in semetipso*; dicemus Spiritum S. non habere à Patre, à quo est, vt habeat in semetipso vitam, sicut habet Pater, & Filius, quoniam hoc nusquam dicit Filius de Spiritu sancto, sicut de se ipso? Item cùm dicit: *Pater in me est, & ego in Patre; &, Qui videt me, videt, & Patrem*; an negabimus Spiritum S. esse in Patre, & Filio, & Patrem, & Filium esse in Spiritu sancto? Aut, eum, qui videt Filium, videre Spiritum sanctum, sicut videt Patrem; si hæc non eadem pronuntiatione leguntur, qua de Patre, & Filio proferuntur? *Immo, quoniam vnus* idemque Deus est Pater, & Filius, & Spiritus S. cùm dicitur, cognoscere solum verum Deum, Patrem, & Filium, esse vitam æternam, inseparabiliter intelligendus est in illa cognitione Spiritus S. Et cùm legimus: *Quia sicut Pater habet vitam in semetipso, sic dedit Filio vitam in semetipso*: non debemus vitam eandem existimare alienam à Spiritu sancto, aut quod illam non à semetipso habeat. Et cùm audimus: *Pater in me est, & ego in Patre, &, Qui me videt, videt, & Patrem*: cognoscere debemus per hæc, quæ ita dicuntur, quia Spiritus sanctus non est extra Patrem & Filium, aut Pater & Filius extra Spiritum S. quia per visionem Filij videtur Spiritus sanctus, sicut & Pater. Sicut enim, non est alius Deus Pater, alius Deus Filius, alius Deus Spiritus S. sic non habet Deus in se ipso aliud, quàm Deum. non est Deus extra Deum: neque Deus dissimilis Deo.

Ioan. 17. v. 3.

Ioan. 5. v. 26.

Ioan. 14. v. 9. 10. & 11.

DENIQVE Non legimus in Propheta, aut Evangelista, aut Apostolo his verbis, Deum vnum esse tres personas, aut vnum Deum esse Trinitatem, aut Deum de Deo. Sed neque illo Symbolo in quo non est prolata processio Spiritus S. de Filio, invenimus nomen personæ, vel Trinitatis. Quoniam tamen ex his, quæ legimus, hæc apertissimè sequuntur: constanter ea, & corde credimus, & ore confitemur. Quare non tantùm suscipere cum certitudine debemus, quæ in sacra Scriptura leguntur: sed etiam ea, quæ ex his, nulla alia contradicente ratione, rationabili necessitate sequuntur.

SCHOLIA IN CAPVT XII.

Processionem Spiritus Sancti ex Filio intelligi debere, etiam in ijs Scripturæ locis, in quibus tacetur. Alia testimonia in id probandum expenduntur, præsertim illud Ioannis 14. Ego in Patre, & Pater in me est: *ex quo Anselmus, & a 15 Patres. περιχώρησιν, diuinarum personarum probat, id est, circuminsessionem. Illustratur latè sententia Anselmi.*

107 SED DICET ALIQVIS, &c. Aduersus ea quæ docuit superiori capite, proponit hanc difficultatē, quâ videntur eneruari quæcumque ibidem dicta sunt ex varijs Scripturæ locis. Vt enim ostendatur Filium non excludi, dum dicitur Spiritum sanctum à Patre procedere, allata sunt testimonia varia Scripturæ, in quibus quod de vna aliqua personarum diuinarū nominatim dicitur, de alia quoque, aut etiam de duabus reliquis subintelligitur. Atqui ea omnia præter rem adducta videntur: siquidem quod in ijs locis tribuitur vni personæ, in alijs Scripturæ testimonijs tribuitur etiam personis reliquis. Quod enim Pater reuelasse dicitur Simoni Bar-iona, aut solus nouisse Filium, aut videri viso Filio; aut Spiritum sanctum docere omnem veritatem (quæ sunt quatuor loca ibidem ab Anselmo expensa) constat planè ex alijs Scripturæ testimonijs, esse commune tribus diuinis personis, ideoque nulla earū excluditur. At verò id locum nō habet in verbis illis Christi de Spiritu sancto dicentis: *Qui à Patre procedit.* Nullus enim præterea locus Scripturæ est, in quo asseratur, Spiritum sanctum etiam procedere à Filio. Igitur putandus est procedere à solo Patre: vt Photius, & Hieremias Patriarcha, alijque ex Græcis contendebant eo testimonio innixi.

108 *AD QVOD RESPONDEMVS*, &c. Occurrit difficultati Anselmus, & instaurat doctrinam præcedentis capitis, ex qua conuincitur, quæ in ijs, & similibus testimonijs tacentur, necessariò intelligi in ijs debere comprehensa, quoties nulla ratio vrget in oppositum: propterea que quidquid de vna aliqua persona ex diuinis nominatim dicitur, de reliquis quoque tradi, vbi nulla relationis oppositio obuiat. Quamuis verò in id probandum sufficerent testimonia ibidem proposita, adhuc subijcit quædam alia, quibus res fiat illustrior. *Primum* desumit ex verbis Christi Ioannis 17. *Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti IESVM CHRISTVM.* Vbi videbatur excludi à vera diuinitate Spiritus sanctus, quoniam nullibi in Scripturis legitur: Hæc est vita æterna, vt cognoscant Patrem solum verum Deum, & Spiritum sanctum. *Secundum* testimonium habetur Ioannis 5. *Sicut Pater habet vitam in semetipso, ita & Filio dedit vitam habere in semetipso:* Quod tamen de Spiritu sancto nusquam inuenitur dixisse Christus: ac proinde videbatur ipsi negandum, quòd vitam in semetipso habeat. *Tertium* est apud eundem Ioannem cap. 14. vbi Christus ait: *Ego in Patre, & Pater in me est:* & præterea: *Qui videt me, videt & Patrem.* Vbi in speciem colligere licet, nec Patrem nec Filium esse in Spiritu sancto, & è conuerso: nec Spiritum sanctum videri ab ijs, qui vident Patrem & Filium: quoniam Christus in ijs pronuntiatis siluit nomen Spiritus sancti, neque alicubi talia dixisse legitur.

109 *IMMO QVONIAM VNVS*, &c. Refellit illationes eiusmodi, tanquam absurdas quoniam etiam in ijs tribus locis, quod de Patre & Filio dicitur, pariter de Spiritu sancto dictum censetur, quamuis nec in ijs, nec alibi à Christo expressum inueniatur. Per hoc enim quòd Pater, Filius, & Spiritus sanctus, sint vnus Deus, manifestè probatur, quidquid in ijs testimonijs de vno aliquo illorum dicitur, de reliquis quoque intelligi debere. Nulla quippe relationis oppositio obuiat inter diuinas personas quantum ad id quod in preiactis locis asseritur de vna aliqua: sicut neque in tribus testimonijs nuper ex Ioannis Euangelio adductis. Quod patet excurrendo per singula. Cùm enim dicitur, vitam æternam sitam esse in cognoscendo Patrem solum verum Deum, & IESVM Christum, necessariò intelligitur etiam Spiritus sanctus: quoniam in ratione obiecti beantis nullam cum ijs oppositionem relatiuam habet. Ideoque necessum est vt qui videt vnam ex personis diuinis, videat & reliquas, iuxta ea quæ latè diximus Tomo II. Disp. LXVIII. præsertim sectione quinta. Cùm Pater dicitur vitam habere in semetipso, & Filio dedisse vt vitam habeat in semetipso; id etiam de Spiritu sancto intelligi debet, quia eandem diuinitatem & vitam cum ijs habet, nec penes illam ab aliquo eorum differt. Cùm denique asseritur Patrem esse in Filio, & Filium in Patre; etiam intelligendum est Spiritum sanctum esse in vnoquoque eorum, & è conuerso: eùm ij tres inuicem se videant eâdem visione. Cùm enim non sit alius Deus Pater, alius Deus

Fi-

Filius, alius Deus Spiritus sanctus, sed vnus omnino idem Deus, nequit vna aliqua ex ijs personis esse in alia, quin & reliquæ, tum re-ipsa, tū & in ratione obiecti visi. Neque enim Deus in se ipso potest habere aliud, quàm Deum: nec Deus esse extra Deum, nec Deus esse Deo dissimilis.

210 Nimirum, hæc est illa *περιχώρησις* à Patribus Græcis tradita, à Latinis de Schola Theologis *circuminsessio* dicta, in divinis personis: quoniam in se invicem sunt, & vnaquæque earum non minùs est in reliquis duabus, quàm in seipsa, ratione eiusdem omnino divinitatis, seu essentiæ. Illam verò Anselmus hoc loco, & cæteri Patres colligunt ex nuper allegatis verbis Christi: *Ego in Patre, & Pater in me est.* Scilicet, cùm eadem sit substantia, sive essentia trium personarum, nequit non esse inter eas summa ac mutua coniunctio, non solùm secundùm immensitatem, sive præsentiam, vt vbi est vna illarum, sint reliquæ inseparabiliter; sed etiam secundùm nexum substantialē & essentialē: prout Anselmus in præsentiarū significat. Id verò iā antè tradiderat Athanasius Orat. IV. adversus Arianos in illa Verba Christi: *Ego in Patre, & Pater in me est.* Quæ sic exponit: *Est enim Filius in Patre, quatenus intelligere licet, eo ipso, quod totum id, quod est Filius, substantiæ Patris proprium est*, &c. Ac paulò post: *Nam cùm id quod proprium est, nempe divinitas Patris, sit esse Filij; consequēs est vt & Filius in Patre sit, & Pater in Filio. Etenim propterea meritò cùm ante dixisset, Ego & Pater vnum sumus, adiecit, Ego in Patre, & Pater in me est: VT ET IDENTITATEM DIVINITATIS, ET SVBSTANTIÆ VNITATEM OSTENDERET.* Similiter Cyrillus lib. 1. Commentar. in Ioannem eodem, quo Anselmus, stylo, ait Filium esse in Patre, & Patrem in Filio, viderique alterum in altero, οὐ γὰρ δήπου καὶ μόνην τὴν ὁμοιότητα τῆς οὐσίας, &c. *non propter solam similitudinem substantiæ; vt & Filium in Patre velut characterem contemplemur; aut velut archetypum in Filio Patrem: verùm & Filium per generationem è Patris emicantem substantia, & ex ea propriè existentem, ac subsistentem, Deum Verbum profitebimur: Patrem rursus in Filio, tanquam in consubstantiali fœtu.* Vnde idem Cyrillus apud Euthymium Panopliæ Parte 1. Tit 11. definiens eandem περιχώρησιν, *circuminsessionem*, inquit: *Alicubi Salvator ait, se in Patre esse quidem ipsum, & in se ipso esse similiter Patrem. Verùm perspicuum id omnibus est, non sic intelligendum hoc esse, vti, tanquam corpus in corpore, vel vas in vase, ita Pater in Filio capiatur; vel Filius vicissim quoddammodo immittatur in Patrem. Sed hic in illo, & in hoc ille videtur, PRO IDENTITATE SVBSTANTIÆ, NVLLA RE DIFFERENTE, ET NATVRALI VNITATE AC SIMILITVDINE.* In quibus circuminsessionem personarum divinarum non secundùm præsentiam loci, aut inclusionem vnius in altero, quæ per idem *vbi* à Philosophis explanari solet, sed per substantivam identitatem eiusdem prorsus essentiæ declarat. Dionysius quoque ijs omnibus longè antiquior lib. de Divinis nomin. cap. 2. dum exponit ea quæ communia sunt tribus personis, & distincta, περιχώρησιν eandem definit, dicens: *Vna est, & communis mutua in se invicem, si sic loquendum est, vniprincipalium hypostaseon mansio, & stabilitas, vniuersè supra omnem modum vnita, ac nulla parte confusa.* Quod ibidem aliquali exemplo illustrare pergit, & concludit: *Illam supersubstantialem vnionem eminere ducimus, non modò supra vniones illas, quæ cernuntur in corporibus, sed eas etiam, quæ in animabus ipsis, & in ipsis mentibus existunt.* Itaque περιχώρησις, id est, *circuminsessio*, ex mente Græcorum Patrum, longè maior est, quàm secundùm indistantiam, seu præsentiam loci eiusdem, quæ etiam inter corpora & spiritus mutua inveniri potest. Etenim personæ divinæ non eo dumtaxat modo sibi præsentes invicem sunt, sed etiam substantivo nexu, ex identitate eiusdem omnino substantiæ & naturæ.

211 Similiter Latini Patres eandem Anselmi doctrinam tradunt de circuminsessione divinarum personarum, vt vnaquæque illarum invicem sit in alia secundùm identitatem summam eiusdem naturæ, veluti substantivum nexum. Ita Hilarius lib. 7. de Trinitate sub finem, inquiens: *Vt cùm Patrem nosceremus in Filio, Filium tamen esse meminissemus in Patre; ne transfusio potiùs in alterum existimaretur, quàm per generationem nativitatemque vnitas eiusdem in vtroque naturæ*, &c. Et lib. 8. eiusdē Operis ait: *Pater in Filio est, & Filius in Patre, PER INSEPARABILIS NATVRÆ VNITATEM.* Ac denique lib. 9. *Credendus est Pater in Filio, & Filius in Patre, PER NATVRÆ VNITATEM, PER VIRTVTIS POTESTATEM, PER NATIVITATIS GENERATIONEM.* Chrysologus quoque Sermone 88. sibi obijciens hæretici cuiusdam argumentum, contendentis non fore alium Patrem à Filio,

si alter vicissim in altero est, inquit: *Sed dicis, & si in ipso est, quomodo est alius? Hæretice, sic est alius persona, vt sit ipse substantia: sic est ipse substantia, vt nulla sit confusio Trinitatis. Sic est Vnitas Trinitatis, vt nulla sit in deitate distantia: sic in se est, & sine se tota Trinitas non est, vt insit in Patre, & Filio, & Spiritu sancto, personalitas definita, non separata diuinitas.* Vbi rationem potissimam & immediatam cur vna persona sit in alia, sitam ait in identitate substantiæ, sive deitatis. Fulgentius similiter lib. 3. adversus Monimum cap. 8. genuinam rationem *circuminsessionis*, assignat ex vnitate naturæ in divinis personis, dum ait: *Illud Verbum, quod Deus est, sic apud Deum esse, de quo est, VT PER VNITATEM NATVRÆ IN DEO SIT, ET PER EANDEM VNITATEM VNVS CVM ILLO DEVS SIT.* Ex eadem naturæ vnitate, veluti ratione à priori, colligit Noster Alchuinus lib. 1. de Trinitate cap. 14. περιχώρησιν personarum, absque vlla separatione vnius ab alia. Ait enim: *inseparabilis igitur naturæ vnitas, non potest separabiles habere personas. Hæc vero summæ Trinitatis, atque indiuiduæ vnitatis natura, quæ sola est vbique tota, SICVT INSEPARABILEM HABET VNITATEM NATVRÆ, vel operis, sic separationem non potest recipere personarum.* Denique idem Anselmus infrà cap. penultimo huius Opusculi luculenter idipsum confirmat, reddens rationem cur vna ex personis divinis sit in alia, ob vnam eandemque ipsarum divinitatem, & substantivum in ea nexum.

212 Ex dictis refelluntur aliquot Theologi, qui minùs bene circuminsessionem explicuisse videntur: vt Suarez *lib. 4. de Trinitate cap. 16.* Vazquez *Tomo 2. in 1. part. disp. 169 cap. 2.* & Ruiz de Montoya *Disp. 107. de Trinit. sect. 7. n. 9.* iuxta quos circuminsessio *quidditatiuè formaliterque cõsistit in præsentia intima, & inseparabili, atque perpetua, secundùm immensum Vbi.* Refelluntur, inquam: quoniam, vt constat ex allegatis Patribus, ex vi identitatis, & substantivi nexûs in eâdem numero natura, quælibet ex divinis hypostasibus, sive personis, est invicem in alia, antequam concipiamus in ijs *vbi* infinitum, sive præsentiam in omni loco. Igitur circuminsessio non consistit quidditativè & formaliter, vt Ruizius loquitur, in ea præsentia intima, sed in aliquo priori secundùm considerationem. *Deinde.* Præsentia triũ personarum intima in omni loco secundùm rationem explicitam & formalem non constituit substantiam Dei, neque prout vnus, neque prout trinus est: sed supponit illam constitutam pro aliquo priori rationis. Est enim immensitas, seu intima præsentia in omni loco, attributum quoddam ordine rationis superveniens divinæ substantiæ ex integro constitutæ. Ergo supponit nexum substantivum divinarum hypostaseon in eadem numero substãtia & natura, ac proinde circuminsessionem vnius in alia. Illustratur res exemplo vnionis substantialis inter animam & corpus, quæ prior est secundùm rationem, quàm mutua & intima præsentia vtriusque: quoniam hæc est accidens quoddã; illa verò substantivus vtriusque nexus. Vnde quemadmodum exclusa per intellectum præsentia mutua animæ & corporis, quæ ad locum spectat, integrè concipitur substantia ipsa animæ vnita substantiæ corporis: ita præcisa per intellectum præsentia illa intima trium personarum in omni loco, adhuc concipitur vna substantialiter esse in alia.

213 Confirmatur. Dum enim ij Auctores exponunt circuminsessionem per immensitatem, seu præsentiam intimam in omni loco, aut volunt illam esse debere in omnibus ijs, quorum vnum in alio vicissim esse dicitur, aut in altero tantùm. Hoc secundum nec dicent, nec dicere possunt. Alioqui inter Deum & quamlibet rem creatam esset circuminsessio: cùm Deus sit immensus, & intimè præsens cuilibet rei creatæ. Absurdum est autem creaturæ in consortio Dei tribuere circuminsessionem illam, quam Patres & Theologi speciatim divinis personis adscribunt. Si autem ad περιχώρησιν illam, seu circuminsessionem, quam ex Patribus Græcis deducunt, requiri immensitatem asserunt in ijs omnibus, quorum vnum in alio invicem esse dicitur; refellentur planè ex ijsdem Patribus Græcis, præsertim Nazianzeno Epist. 1. ad Cledonium, quæ est Oratio ipsius LI. & Damasceno lib. 3. Fidei cap. 4. vbi duas Christi naturas, divinam, & humanam, misceri invicem, & inter se vicissim commeare aiunt: Græcè περιχωρεῖν εἰς ἀλλήλας, id est, *immeare in vicem, ac sese pervadere.* Atqui ex duabus Christi naturis divina solùm immensa est, non humana: vt fide sanctũ est adversus Vbiquetarios. Non ergo ad περιχώρησιν illam, seu circuminsessionem, quam prædicti Theologi aiunt traditam à Patribus Græcis, exigitur immensitas in ijs omnibus, quorum vnum esse invicem in alio dicitur. Igitur quidditas, seu ratio formalis circuminsessionis non consistit in immensitate, sed in nexu aliquo essentiali aut substantivo, quo ex duobus aut pluribus vnum invicem in alio est.

Ita-

214 Itaque ad περιχώρησιν & ἐνύπαρξιν, id est, circuminsesssionem & inexistentiam illam, quam Patres tradunt, & cum ijs Anselmus hoc loco, duo exiguntur omnino. Alterum est distinctio realis extremorum, quæ copulantur: quoniam nihil propriè dicitur esse in se ipso, aut in se immeare, sed in alterum: ideoque Nazianzenus, & Damascenus, quoties de περιχωρήσει sermonem habẽt, accipiunt verbum περιχωρεῖν relatè εἰς ἄλληλα, quasi per vices, & circuitum, qui non nisi inter plura est. Alterum verò, vt in aliquo substantiali omnino conveniant, sintque vnum & idem: sive illud sit essentia, vt in divinis personis; sive proprietas personalis, vt in Christo, cuius duplex natura eâdem prorsus & substantiali Verbi divini hypostasi copulatur. Ex his duobus capitibus consurgit circuminsessio illa à Patribus tradita, tum inter divinas personas, tum inter duas Christi naturas hypostaticè vnitas, independenter ab immensitate, vel vllo respectu ad locum.

215 Verum quidem est, ex illa circuminsessione personarum divinarum, quæ est secundùm identitatem eiusdem omnino naturæ, colligi præsentiam intimam & inseparabilem illarum vicissim in omni loco, seu infinito *vbi*, vt nulla vspiam sit absque alia. Quoniam cùm immensitas sit attributum, seu proprietas divinæ naturæ, cuicùmque hæc inest, etiam illa inesse debet: ac proinde cùm eadem omnino natura divina sit in tribus personis, eadem quoque immensitas est, quâ nulla à reliquis separari, aut sine ijs esse posit. Ideoque Patres aliqui ab eruditissimo Petavio allegati lib. IV. de Trinitate circuminsessionem illam personarum divinarum, seu mutuam inexistentiam, exponunt per præsentiam localem, & *vbi* immensum. Id tamen solùm est à posteriori: quoniam priùs secundùm considerationem intelligitur formalis ratio τῆς περιχωρήσεως, seu ἐνυπάρξεως, quam Græci Patres tradiderunt. In Christo autem Domino non infertur, vbicumque est natura ipsius divina, esse quoque humanam. Nam quamvis inter vtramque Nazianzenus & Damascenus agnoscant aliquod circuminsessionis genus, illud non est exactum, & adæquatum ex capite vtriusque extremi hypostaticè vniti: nec immensitas est proprietas subsistentiæ Verbi vnitæ humanitati, sed solius naturæ divinæ: nec humanitas est capax vt per immensitatem propriam naturæ divinæ ponatur pręsens vbique. Sed de hoc latiùs in Disputationibus Theologicis de Trinitate.

216 Nec Theologis superiùs impugnatis favet Noster Genebrardus, vir sanè doctissimus, & eruditissimus, lib. 2. de Trinitate pag. 103. vbi illorum sententiam tradidisse dicitur. Ibidem enim περιχώρησιν & *circuminsessionem illã*, ait, *dici posse vnionem, NON TANTVM PER NATVRÆ PARTICIPATIONEM, sed etiam per plenam & intimam præsentiam. Hoc inexistentiæ, vt sic dicam, genus Nostri circuminsessionem appellant; quia per illud aliqua, quantumvis à se invicem absque separatione distinguantur, in se absque confusione insunt, seque velut immeant: vt cùm Deus illapsu suo in piorum mentes se insinuat, infunditque substantialiter: aut cùm immundus spiritus in animos abreptitiorum, quos ἐνεργουμένους vetus Ecclesia nominavit, introit, atque illabitur.* Subdit exempla in corporibus glorificatis, quæ alia corpora penetrant, & in Angelis, qui se invicem possunt immeare. Verùm primo loco ad exponendam circuminsessionem dixit, illam esse sitam in vnione per participationem naturæ eiusdem. quæ profectò est ratio à priori inferens mutuam præsentiam divinarum personarum, & inseparabilitatem secundùm locum, vt iam diximus. Quare Genebrardus potiùs pro nostra, quàm contraria opinione allegandus videtur.

217 *DENIQVE NON LEGIMVS*, &c. Vrget iterum Græcos Anselmus: Quia non legitur in aliquo ex Prophetis, Apostolis, aut Evangelistis, aliqua ex ijs propositionibus expressa: *Deum vnum esse tres personas: nec, Deum vnum esse Trinitatem: nec, Deum esse de Deo.* Quin neque in illo Symbolo, in quo non est prolata processio Spiritus sancti de Filio (de quo satis suprà dictum est in Scholijs ad caput quartum) invenitur nomen Trinitatis. Et tamen eas omnes propositiones ore confitemur, & corde veras credimus, quoniam apertissimè continentur, sive sequuntur ex alijs fide divina certis. Cùm igitur ostensum iam sit, ex pluribus Scripturæ testimonijs apertissimè sequi processionem Spiritus sancti ex Filio, sicut ex Patre, quamvis id non exprimatur, certò etiam credere debemus, Spiritum sanctum procedere ex Filio. Hoc loci differendum videbatur, An ex sacra Scriptura apertè colligatur Trinitatis mysterium: similiterque, An ea, quæ necessariò sequuntur ex doctrina revelata, credantur fide divina, vel potiùs sciantur habitu Theologiæ. Verùm de ijs fusè in Disputationibus Theol.

(o)

CAPVT DECIMVM TERTIVM.

PROBATIO ALIA, EX EO QVOD SPIRITVS SANCTVS sit Spiritus Patris & Filij, etiam iuxta Græcos.

QVAMVIS Quæ iam supra dicta sunt, sufficere possint; adhuc tamē aliquid addam, vnde Spiritus sanctus cognoscatur esse de Filio. Confitentur Græci nobiscum Spiritum sanctum esse spiritum Dei, & spiritum Patris, & spiritum Filij. Quæro itaque, si eodem modo intelligūt esse illum spiritum Dei, & spiritum Patris, & spiritum Filij, aut dissimiliter? Certum est autem, quia non dicitur spiritus Dei, sicut possessio, vt cùm dicitur equus alicuius, vel domus. Maior enim est, qui possidet, quàm quod possidetur. Deus autem non est maior Spiritu S. quia Spiritus S. est Deus, nec Deus est maior Deo. Neque dicitur spiritus Dei, vt mēbrū Dei, sicut manus, vel pes hominis. nō enim Deus habet membrum, vel partem vllam. Quomodo ergo intelligendus est spiritus esse Dei, nisi quia hoc, quod ex Deo est? Non autem significat aliud nomen Patris, quàm Deum, qui est Pater, aut relationem eius ad Filium, ex qua nomen Patris habet. Similiter dicēdum est de Filio. Quid namque intelligitur, in nomine Filij, nisi Deus, qui Filius est: aut relatio, quæ refertur ad Patrem, per quam Filius appellatur? Sed nullus sensus capit Spiritum sanctum esse spiritū Patris, aut Filij, secundùm quòd alter est Pater, alter Filius; sed secundùm quòd vterque, vnus idemque Deus est. Quare idem est intellectus, cùm dicitur Spiritus sanctus spiritus Dei, & spiritus Patris, & spiritus Filij. Sed spiritus Dei, & spiritus Patris dicitur, quia est, & procedit de Deo, & de Patre. Itaque est, & procedit de Filio, quia eodem sensu spiritus Filij dicitur. *Nā cùm dicitur* Spiritus sanctus, spiritus Dei, & spiritus Domini, si nō intelligimus ibi spiritum Filij eo sensu, quo spiritum Patris; aut separabimus Filium à nomine Dei, vel Domini: aut bifariàm intelligeretur spiritus Dei, siue spiritus Domini. Sed vnde hunc habent sensum? Aut vbi legitur in sacra Scriptura, quod similiter non intelligatur de Patre, & de Filio, cùm legimus spiritum Dei, aut spiritum Domini? aut quid inuenitur, vnde hoc non sequatur? *Nam si dicunt*, cùm dicitur spiritus Patris, duobus modis intelligitur: est enim Spiritus Patris, quia est de Patre, & quia datur à Patre; Filij verò Patris non est, nisi quia datur à Filio: *Hoc est, quæro, vnde habeant*. Et si dicunt, quòd in nulla authentica dictum est pagina, nec sequitur ex eo, quòd ibi scriptum sit: cur nos reprehendunt cùm dicimus Spiritum sanctum procedere de Filio, ideo, quia hæc verba non legunt? Cùm ex his, quæ legunt, & credunt, hoc ex necessitate sequi intelligimus?

mus?

mus? Iudicent quoque ipsi, quid potiùs suscipiendum sit, quamvis in sacra pagina vtrumque taceatur, an hoc, quod nos dicimus Spiritum sanctum procedere de Filio (quod ostendimus ex his consequi, quæ veraciter credimus) an quod ipsi dicunt Spiritum sanctum aliter esse spiritum Patris, aliter esse Filij: quod nec auctoritate, nec ratione, neque ex his, quæ certa sunt possunt ostendere. Vtique, aut debent cessare ab hac sua sententia, si tamen hoc dicunt, vt audio, quòd Spiritus sanctus, aliter est Filij spiritus, quàm spiritus Patris; cùm nusquam hoc legant; vel vnde hoc probent: aut saltem nos reprehendere non debent, qui dicimus Spiritum sanctum procedere de Filio, quamvis his verbis non legamus: quoniam ex his, quæ pariter credimus, hoc consequi monstramus. Sed si cessant ab hac sua assertione, credant pariter nobiscum Spiritum sanctum similiter esse Patris, & Filij spiritum; & intelligent eum à Filio, sicut à Patre procedere. Et si nos reprehendere desinunt; fateantur nobiscum hoc, vnde cognoscunt, nos reprehendi non debere.

SCHOLIA IN CAPVT XIII.

Non posse cohærere, quòd Spiritus sanctus sit Spiritus Filij, sicut & Patris, quin à Filio procedat, quemadmodum & à Patre. Græci dicentes, Filium dari quidem à Filio, non tamen procedere sicut à Patre, refelluntur multipliciter.

219 QVAMVIS QVÆ SVPRA, &c. Videbatur iam actum de opinione Græcorum. Verùm adhuc instaurat Anselmus eandem ferè rationem, quam suprà cap. 7. obiter attigerat. Græci enim nobiscum fatentur, Spiritum sanctum esse Spiritum Dei, & Spiritũ Patris, & Spiritum Filij. Quos nos in Scholijs ad eum locum probavimus cum Anselmo ex varijs Scripturæ, & Patrum Græcorum, Latinorumque testimonijs: nec repetere opus est. Eo verò supposito, inquiritur à Græcis, an Spiritus sanctus eodem modo sit Spiritus Dei, & Spiritus Patris, & Spiritus Filij: an potiùs dissimili modo. Certum autem est, non dici Spiritum Dei, instar possessionis cuiusdam: qualiter equus aut domus dicitur esse alicuius. Quidquid enim sic possidet aliud, est maius illo, quoniam habet id sub dominio. Deus autem nõ est maior Spiritu sancto, neque dominium in illum habet. Non ergo ille est Spiritus Dei, tanquam illius possessio. Neque etiam Spiritus Dei dicitur, tanquam ipsius Dei membrũ, aut pars, sicut manus aut pes appellatur pars vel membrum hominis; cùm Deus sit summè simplex, proindeque expers quorumlibet mẽbrorum partiumque. Superest itaque vt Spiritus sanctus dicatur Spiritus Dei, quatenus ex Deo est.

220 Hinc autem planè probatur, Spiritum sanctum simul esse, seu procedere ex Patre & Filio, dum ex Deo procedit. Quippe Patris nomine nihil aliud significatur, quã Deus, qui est Pater; aut relatio eius ad Filium, à qua denominatur Pater. Similiter Filij nomine nihil aliud intelligitur, quàm Deus, qui Filius est, & relatio eius ad Patrem, à qua dicitur Filius. Atqui manifestum est, Spiritum sanctum non esse Spiritum Patris, aut Filij, secundùm quòd alter est Pater, & alter Filius: sed penes id quo vterque vnus & idem Deus est. Ergo etiam est manifestum, Spiritum sanctum procedere ex Patre & Filio, quatenus ambo sunt vnus & idem Deus. Si enim Spiritus sanctus ex Deo procedit, quatenus Spiritus Dei est, vt nuper probatum fuit: pariter procedere debet ex Patre & Filio, quatenus ambo sunt vnus Deus, quoniam sub hac ratione est Spiritus vtriusque. Hanc rationem videntur ex Anselmo mutuasse Manuel Calecas libro contra Græcos cap. 22. & Demetrius Cydones lib. de Processione Spiritus S. cap. 10. quorum ea sententia est, *Vnum alterius dici, vel hoc huius proprium in diuinis reiecta materia, & ijs quæ materiam consequuntur, neque tanquam membrum, neque tanquam possessionem, neque ratione alicuius excellentiæ, vel alterius cuiuspiam affinitatis: sed ratione sola principij, & eius quod est à principio: in quo vnum ab altero dis-*

discerni comprehendimus. Quare perspicuum est, cùm dicimus Spiritum sanctum proprium esse Filij, id sola illa principij ratione dictum intelligi posse.

221 *NAM CVM DICITVR*, &c. Vrgetur ampliùs eadem probatio. Cùm Spiritus sanctus dicitur Spiritus Dei, & Spiritus oris Domini; pariter intelligi debet Spiritus Filij, ac Spiritus Patris, eodemque sensu. Alioqui separabimus Filiū à nomine Dei, vel Domini: aut etiam bifariam accipietur Spiritus Dei, vel Spiritus Domini, absque fundamento vllo in sacra Scriptura: iuxta quam, quidquid legitur de Spiritu Dei, & Spiritu oris Domini, æquè intelligitur de Patre & Filio: vt probatum fuit luculentis testimonijs suprà cap. 7. At ideo Spiritus sanctus dicitur & est Spiritus Dei, & Spiritus oris Domini, quia ex Deo & Domino procedit. Ergo pariter ideo dicitur Spiritus Patris & Filij, quoniam ex vtroque procedit.

222 *NAM SI DICVNT*, &c. Posset forsitan responderi, cùm Spiritus sanctus dicitur Spiritus Patris, id duplieiter intelligi: nimirum, quoniam & procedit à Patre, & præterea datur ab eo. Cùm autem dicitur Spiritus Filij, id vno dumtaxat sensu intelligi, quatenus datur à Filio. Vnde non videtur probari processio Spiritus sancti ex Patre & Filio, sed solùm ex Patre, cuius solius dicitur Spiritus eo duplici titulo.

223 *HOC EST QVOD QVÆRO*, &c. Refellit Anselmus euasionem præcedentem, quoniam non nisi è Græcorum cerebro conficta esse potest: cùm illa non habeatur in Scriptura, aut Concilijs, nec exinde colligatur. Quin & ratione vrgentiore premuntur, dum nos impetunt, quoniam asserimus Spiritum sanctū ex Filio procedere; cùm id non legatur expressum in Scriptura sacra. Premuntur, inquam, vrgentiùs: Quia licèt in ea expressum non sit; habetur tamen implicitè in pluribus testimonijs, fide diuina certis, ex quibus id necessariò infertur: vt constat ex dictis toto ferè tractatu. At verò Spiritum sanctum esse duplici eo titulo Spiritum Patris, & vno solùm Filij Spiritum (quod ipsi aiunt) nec expressum in Scriptura habetur, neque ex vllo eius testimonio colligitur, nec ratione vlla probatur. Non ergo censeri debet Spiritum sanctum esse duplici titulo Spiritum Patris, & vnico Filij: sed potiùs æqualiter vtriusque Spiritus dicendus est. Si autem pariter est Spiritus vtriusque; pariter debet ab vtroque procedere. Superest igitur vt id nobiscum fateantur Græci, & criminationem illam ponant, quâ peruicaciter nos incessunt, quoniam credimus aliquid non expressum in sacris litteris. Sat enim est quòd in ijs implicitè contentum sit, & ineuitabilibus argumētis inferatur, vt hactenus demonstratum est.

224 Porrò Spiritum sanctum esse duplici titulo Spiritum Filij, perinde ac Patris, quatenus & ex eius substantia procedit, & ab illo datur (quod Anselmus hoc loco aduersus Græcos docet) iam suprà in Scholijs *ad cap. 5. 6. & 7.* nos abunde confirmauimus quamplurimis Patrum Græcorum ac Latinorum testimonijs, ijsque iuxta sacræ Scripturæ sensum. Quibus addo insignem locum Cyrilli Dialogo VII. vbi ita de Christo loquitur: ἔπεμψε δὲ ἡμῖν ἐξ οὐρανοῦ τὸν παράκλητον, &c. *Misit ad nos e cælo Paraclitum, per quem, & in quo nobiscum est, & in nobis habitat; non tanquam peregrinum in nos effundens, sed substantiæ, tam ipsius quàm Patris sui, proprium Spiritum.* Vbi diserte & perspicuè tradit, Spiritum sanctum non modò mitti, seu dari à Filio; quod Græci vltro fatentur: sed etiam esse Spiritum proprium substātiæ Filij, perinde ac Patris; quod ij pertinaciter negant. Similiter lib. XXXIV. Thesauri vtrumque id apertissimè ac simul tradit his verbis: Ἀνάγκη τὸ πνεῦμα, &c. *Necesse est fateri Spiritum è substantia esse Filij, Nam vt ex ipso naturaliter existens, & in creaturam ab ipso missus, renouationem efficit.* Non ergo est Spiritus Filij solùm quia ab eo mittitur, siue datur: sed etiam quatenus ex ipsius substantia procedit. Præterea in Anathematismo IX. ait Spiritum sanctum *esse proprium Spiritum ipsius Filij*: & ad eundem Anathematismum respondens Theodoreto, inquit, *perinde esse Filij Spiritum, atque ipsius Patris.* Non ergo solùm est Spiritus Filij quatenus à Deo datur; sed etiam quoniam ab eo procedit perinde atque à Patre.

225 Idipsum docet S. Maximus in Tractatu de Candelabro Zachariæ, dicens; *Spiritus sanctus, quemadmodum natura est Dei ac Patris secundùm substantiam, sic est Filij secundùm substātiam.* Non ergo est discrimen aliquod inter Patrem ac Filium, quantum ad processionem attinet: sed quemadmodum ab vtroque datur, ita etiā ab vtroque procedit. Basilius quoque lib. de Spiritu sancto cap. 17. ait: ὡς τοίνυν ἔχει ὁ υἱὸς πρὸς τὸν πατέρα, οὕτω πρὸς υἱὸν τὸ πνεῦμα. *Igitur vt se habet Filius ad Patrem, ita Spiritus sanctus ad Filium.* Atqui Filius ita se habet ad Patrem, vt non modò ab eo detur, siue mittatur, sed etiam ac priùs substantialiter ab eo procedat. Ergo etiam Spiritus sanctus ita se habet ad Filium, vt non solùm ab eo detur, mittaturve, sed etiam substantialiter pro-

procedat. Augustinus vtens eodem discursu Anselmi lib. IV. de Trinitate: *Nec possumus dicere*, inquit, *quod Spiritus sanctus a Filio non procedat, neque enim frustra idem Spiritus & Patris & Filij Spiritus dicitur.* Vbi ex eo quòd Spiritus sanctus sit Spiritus Patris & Filij, probat illum ex vtroque procedere. Non ergo solùm à Filio datur, sed etiam procedit, quemadmodum & à Patre. Deinde Tractatu XCIX in Ioannem inquirens, vtrum à Filio, quemadmodum & à Patre procedat Spiritus sanctus, ita quæstionem dirimit: *Cur ergo non credamus, quod etiam de Filio procedat Spiritus sanctus, cùm Filij quoque ipse sit Spiritus? Si enim ab eo non procederet, non post resurrectionem se repræsentans discipulis suis, insufflans diceret: ACCIPITE SPIRITVM SANCTVM. Quid enim aliud significavit illa insufflatio, nisi quòd procedat Spiritus sanctus & de ipso?* Non igitur cohærere potest, quòd Spiritus sanctus sit Spiritus Filij, etiam fatentibus Græcis, & quòd ab eo non procedat, quemadmodum à Patre, sed solùm detur aut mittatur.

216 Denique probatum iam fuit toto ferè cap. 6. & 7. non esse locum vt Spiritus sanctus detur, seu mittatur à Filio, quin ab eo accipiat esse, siue, quòd idem est, substantialiter procedat. Idque, præter Anselmum, & plurimos Patres ibidem allegatos, docet Hilarius lib. VIII. de Trinitate, dicens: *A Filio igitur accipit, qui ab eo mittitur, & à Patre procedit*, &c. Nugantur itaque Græci, dum diffitentur ex Filio procedere Spiritum sanctum, quem fatentur ipsius Spiritum, & ab eo dari vel mitti.

CAPVT DECIMVM QVARTVM.

REFVTATVR QVAEDAM GRAECORVM CRIMINATIO adversus Latinos.

AD Hoc autem, quod nos reprehendunt in Symbolo illo, quod pariter nos, & illi suscipimus, & tenemus, addidisse Spiritum sanctum à Filio procedere; & quærunt, cur hoc factum sit, & quare hoc priùs eorum Ecclesiæ monstratum nō est, vt communiter consideraretur, & communi consensu adderetur, quod addendum erat. *Ad hoc, inquam, responsum sufficiens habemus.* Nam si quæritur, cur factum sit; dicimus, quia necesse erat, propter quosdam minùs intelligentes, qui non animadvertebant in illis, quæ vniversa credit Ecclesia, contineri, & ex his sequi Spiritum sanctum de Filio procedere: ne fortè hoc credere dubitarent. Quod quàm necessarium fuerit, per illos, qui hoc negant, quia in illo Symbolo positum non est, cognoscimus. Quoniam igitur, & necessitas cogebat, & nulla ratio prohibebat, & vera Fides hoc admittebat: fiducialiter asseruit Latinitas, quod credendum, & confitendum esse, cognoscebat. *Scimus enim*, quòd non omnia, quæ credere, & confiteri debemus, ibi dicta sunt; nec illi, qui Symbolum illud dictavere, voluerunt Fidem christianam esse contentam, ea tantummodo credere, & confiteri, quæ ibi posuerunt. Vt enim alia taceam, non ibi dicitur Dominus ad infernum descendisse, quod tamen pariter, & nos, & Græci credimus. Si autem dicunt, nullo modo debuisse corrumpi Symbolum tanta auctoritate firmatum; nos nō iudicamus esse corruptionem, vbi nihil addidimus, quod his, quæ ibi dicta sunt, adversetur. *Et quamvis defendere possemus*, hanc adiectionem, non esse corrup-

corruptionem; si quis tamen hoc contentiosè voluerit asserere: Respondemus, nos illud non corrupisse, sed aliud novum edidisse: illud enim secundùm proprietatem Græci dictaminis translatum, cum illis integrum servamus, & veneramur. Illud autem quo, frequentiùs in populi audientia vtimur; Latino more dictatum, cùm additamento suprà dicto edidimus. *Quod autem quæritur*, quare hoc Græcorum Ecclesiæ consensu factum non est: Respondemus, quia & nimis erat difficile Latinis, eorum Episcopos ad consulendum de hac re colligere, nec erat necesse. Vnde non dubitabant hoc in quæstionem adducere. *Quæ est enim Ecclesia*, quæ, vel per amplitudinem vnius regni dilatatur, cui non liceat aliquid, secùndùm rectam Fidem constituere, quod in conventu populi vtiliter legatur, aut cantetur? *Quantò ergo magis* licuit Latinis, hoc constanter proferre, in quo omnes gentes, & omnia regna, quæ Latinis vtuntur litteris, pariter concordant?

SCHOLIA IN CAPVT XIV.

An expostulatio Græcorum aduersus Latinos, quod ijs inconsultis addidissent Symbolo particulam FILIOQVE, fuerit iusta? Vrgetur illa multipliciter; & obseruatis pluribus ex Historia Ecclesiastica, refutatur, atque exploditur iuxta mentem S. Anselmi. Vbi de potestate Pontificis Romani extra Synodum Oecumenicam ad pronuntiandum de fide, & addendum aliquid Symbolo.

228 AD HOC AVTEM, &c. Obijcit Anselmus veterem Græcorum criminationem, & suo sæculo adhuc non sedatam, contra Ecclesiam Latinam, cur Symbolo Constantinopolitano addidisset particulam *Filioque*, Græcis ipsis inconsultis. Videbatur enim nihil Symbolo addendum, nisi post longam & maturam consultationem totius Ecclesiæ, Latinæ simul & Græcæ. Huius expostulationis iam suprà meminimus in Scholijs ad caput 3. pluraque observavimus ad Historiam Ecclesiasticam spectantia, quæ non est opus hoc loci repetere. Itaque ijs nunc prætermissis, videbitur alicui forsan rationabilis quærela Græcorum: quoniam communi Ecclesiæ decreto sancitum fuerat, ne quidquam Symbolo adderetur. Porrò de Symbolo Apostolorum constat, nusquam vsque hodie additum fuisse: vt ibidem *num.* 72. observavimus; ideoque aiebat Ambrosius Epistola ad Siricium Papam: *Creditur Symbolo Apostolorum, quod Ecclesia Romana intemeratum semper custodit & servat.* Vnde hodieque initio Officij divini, sive Horarum Canonicarum, & in fine, illud ipsum Symbolum integrè, ac sine vlla prorsus additione recitamus, prout ab Apostolis traditum fuit initio ipso nascentis Ecclesiæ.

229 Similiter Niceno Symbolo à trecentis decem & octo Patribus edito, nunquam fuit aliquid additum, vel detractum; quoniam in Synodo Sardicensi in quodam decreto relato ab Athanasio in litteris Synodalibus ad Ecclesiam Antiochenam, statutum fuit, omnes debere esse contentos fide Nicæna, vtpote plena & integra, neque edendum aliud Symbolum, *ne illis, quibus libido est, semper nova statuere, occasio suppeditaretur, vt iterum atque iterum de fide definiant.* Vnde in Synodo Chalcedonensi Act. 1. clamarunt Episcopi Ægyptij: *Nemo suscipit adiectionem, nemo diminutionem. Quæ in Nicæa constituta sunt, teneant. Catholicus Imperator hoc iussit.* Ac præterea: *Adiectionem nullus suscipit. Teneant quæ Patrum sunt: teneant quæ in Nicæa constituta sunt: teneant quæ de Spiritu sancto sunt, Catholicus Imperator hoc iussit.* Deinde ijdem Episcopi in litteris, quæ post eandem Synodum Chalcedonensem editæ inveniuntur, Epist. 24. hæc scribunt ad Leonem Augustum: *Suggerimus nos trecentorum decem & octo sanctorum Patrum, qui in Nicæa ciuitate collecti, & per sanctum Spiritum sunt locuti, Symbolum atque fidem tenere & custodire, & NEQVE AVGMENTVM ALIQVOD, NEQVE IMMINVTIONEM RECIPERE. Ea namque, quæ a sancto Spiritu dicta atque conscripta sunt, fas non est aliquo modo*

re-

retractari, nec augmentum aliquod, nec imminutionem eis inferre.

230 Deinde, quælibet additio aut imminutio Symboli, siue Nicæni, siue Constantinopolitani, videtur proscripta decreto Felicis III. Papæ Epist. 35. in litteris ad Petrum Fullonem Episcopum Antiochenum, & Zenonem Augustum: vbi damnat additamentum *excogitatum* ab eodem Petro Fullone supra ea quæ tradita fuerant in Synodis Nicæna & Constãtinopolitanã: atque adeò damnat omnem additionem vtriusque Symboli, traditi in ijs Concilijs. Nempe vt refert Antheon Episcopus Arsenoites, in secundo articulo Symboli Constantinopolitani, Gelasius Pontifex in Romana Synodo recensens authenticas Scripturas, post Canonicas refert eandem Synodum, veluti firmam regulam Ecclesiæ Romanæ. nimirum, veluti vnum ex quatuor primis Concilijs Generalibus, quæ ab Hormisda Papa, & Gregorio Magno, præcipimur venerari, *tanquam quatuor Dei Euangelia.*

231 Denique in Synodi Chalcedonensis Appendice, Actione II. constitutus fuit canon, ne Symbolo Nicæno quidquam adderetur. Quin & Valenti Augusto rogãti ab eo expungi vocem illam *ὁμοούσιον*, *consubstantiale*, ob Ecclesiarum pacem, respondit Basilius in libris aduersus Eunomium, referente ita Nysseno, fidei in eo Symbolo traditæ nihil posse demi, vel addi, nec mutari de ordine, quo eius formula disposita fuit. Immo & multi Episcoporum existimarunt ea lege ligari etiam Synodos Generales, nullumque de cætero scribi posse decretum fidei, & sola voce exponi debere laudatum Symbolum aduersus insurgentes errores. Vnde & in eâdem Actione Cecropius Antistes Sebastopolitanus dixisse legitur gloriosissimis Iudicibus: *Precamur vt ea, quæ sanctorum Patrum trecentorum decem & octo sunt, & quæ sanctissimi Leonis, recitentur.* Cùm verò id placuisset Iudicibus, Eunomius Nicomediensis Episcopus, Bythiniæ Metropolites, ex codice recitavit Symbolum Nicænum, & omnes Episcopi vna voce clamârunt: *Hæc Catholicorum fides. Huic omnes credimus. In hac baptizati sumus. Beatus Cyrillus sic docuit. Papa Leo sic docuit. Papa Leo sic interpretatus est.* Postea Ætius Ecclesiæ Constantinopolitanę Archidiaconus ex codice recitavit pariter Concilium Constantinopolitanum: & iterum Episcopi acclamarunt: *Hæc omnium fides: hæc Orthodoxorum fides, Omnes sic credimus.* Itaque videtur nullatenus licuisse Latinis Ecclesijs addere Symbolo, seu Nicæno, seu Constantinopolitano, particulam *Filioque*: cùm omnis additio, aut imminutio Symboli vtriusque tot antea sæculis esset prohibita à Concilijs, & Patribus. Ergo criminatio Græcorum aduersus Latinos apparet iusta.

232 AD HOC, INQVAM, RESPONSVM SVFFICIENS HABEMVS, &c. Occurrit Anselmus expostulationi Græcorum, & ait conuenientẽ ac necessariam fuisse additionem illam, propter quosdam minùs intelligentes, qui non animaduertebant, processionem Spiritus sancti ex Filio contineri in ijs, quæ vniuersa credit Ecclesia: ac propterea illam negabant, quemadmodum & ij ipsi, qui in Concilio Barensi eam additionem criminabantur. Itaque & vrgente necessitate, & nulla ratione prohibente, quin & fide ipsa ita exigente, Latina Ecclesia id expressum esse voluit, quod antea in ipsis mysterijs creditis implicitum habebatur.

233 SCIMVS ENIM, &c. Neque ex eo quòd in illo Symbolo Constantinopolitano omittatur, seu non exprimatur processio Spiritus sancti ex Filio, excludenda est illa ab articulis fidei ex necessitate credendis: quoniam nec in eodem Symbolo exprimitur descensus Christi ad inferos, qui tamen certus secundùm fidem est, & in Symbolo Apostolorum habetur. Quemadmodum verò Ecclesia Romana potuit & potest in Symbolo Constantinopolitano, quod publicè & solemniter canit, exprimere descensum Christi ad inferos, quem in eo hactenus omisit: ita etiam potuit explicare processionem Spiritus sancti ex Filio, quæ satis superque in sacris litteris significabatur. Nimirum, tam apertè continetur in pluribus Scripturæ testimonijs eiusmodi processio, vt Ecclesia Romana non opus habuerit condendi nouum articulum fidei, sed solùm clariùs exponendi idipsum, quod non ita manifestè in Scriptura exprimebatur. Porrò quot, & quàm illustria sint ea testimonia, patet ex capitibus præcedentibus. Quare immeritò Græci aiunt, nos illud Symbolum corrupisse. Nullam enim corruptionem passum est, dum nihil additum fuit vllo modo contrarium ijs, quæ in eo continentur. Quippe processio Spiritus sancti ex Filio nullatenus opponitur processioni ipsius ex Patre, quæ in illo Symbolo exprimebatur: quin potiùs necessariò cum ea cohæret, vt superioribus demonstratum est.

234 ET QVAMVIS DEFENDERE POSSEMVS, &c. Ratio nuper assignata satis euincit, adiectionem illius particulæ *Filioque* non fuisse corruptionem Symboli Constantinopolitani. Verùm si quis-

quæ u

quam Græcorum adhuc pertinaciter conten-dat in oppositum, facilè dici posset, Ecclesiam Latinam nihil illi Symbolo addidisse, sed aliud novum quoddammodo instituisse. Etenim illud ipsum Symbolum, quod in Synodo Constantinopolitana editum est, relictum fuit Græcè scriptum, & Latinè translatum, in Actis eiusdem Concilij, per totum Orbem Christianum distractis, absque adiectione vlla: prout tempore Anselmi legebatur; & hodie legitur in quibuslibet editionibus. Et huc spectat quod testatur Magister in 1. dist. 11. Leonem III. ad fidei nostræ cautelam posuisse in tabula argentea Symbolum Constantinopolitanum sine vllo additamento *Filioque*, in altari SS. Apostolorum Petri & Pauli. Nimirum, id solùm fecit ad conservandā memoriā eius, prout ab initio editum fuerat. Symbolum autem, quo Ecclesia vtitur in Missa, cum particula *Filioque*, est quoddammodo aliud ab illo, & quasi noviter institutum ab Ecclesijs Latinis ex consensu Pontificis Romani, cui suprema potestas à Christo data est ad definiendum ea, quæ credere oportet, & ad novum Symbolum condendum ex iusta causa: vt docet D. Tho. 2.2. q. 1. ar. 10.

235 *QVOD AVTEM QVÆRITVR*, &c. Instant Græci, & querelas ingeminant: cur illa additio, seu nova institutio Symboli, non fuerit inducta ex consensu Ecclesiæ Græcæ. Respondet Anselmus, non fuisse expectatum illius consensum: quia & nimis difficile erat colligere in vnum omnes Græciæ Episcopos ad Generale Concilium, quod plurimo labore, sumptu, & longis peregrinationibus Patrum congregandorum ex toto orbe paratur: & præterea necessarium nō erat in re adeo certa, qualis est processio Spiritus sancti ex Filio, tot Scripturæ testimonijs contenta, & vniversè à Patribus Latinis Græcisque tradita. Itaque supervacaneum videbatur Synodum Generalem cogere ad eam rem definiendam.

236 Hinc obiter colligitur ex mente Anselmi, Pontificem non habere opus Cōcilio Generali ad definiendas res fidei: quoniam Synodum vniversalem cogere, & est nimis difficile, & necessarium non est, vt ipse loquitur. Ita communiter Doctores Catholici, exceptis quibusdam paucis, quorum opinionem non modò improbabilem, & temerariam, sed fidei contrariam, & promissis Christi erga Petrum, eiusque legitimos Successores, adversantem, existimat Suarez *disp. 5. de Fide sect.* 8 & reliqui ferè DD. quos Disp. VI. & VII. allegavimus: insuper & Pontifices ac PP. laudati Disp. XXII. sect. 1. existimantes sententiam communē esse certam secundùm fidem. Cuius doctrinæ rationem haud obscurè indicat hoc loco Anselmus, ex summa difficultate congregandi Synodum Oecumenicam Patrum Orientis & Occidentis. Etenim non apparet credibile, Christum dedisse Vicario suo potestatem definiendi controversias fidei sub ea conditione, quam in actu ponere, sæpè est moraliter impossibile. Atqui sæpe moraliter impossibile est, vt Vicarius Christi cogat Generale Concilium ad res fidei definiendas. v.g. in magna aliqua persecutione Ecclesiæ ab infidelibus allata, ob quam non possent Episcopi ex præcipuis mundi partibus in vnum locum convenire: quemadmodum contigit tribus primis Ecclesiæ sæculis, in quibus, præter Concilium Apostolorum, nullum aliud fuit Generale: vt monet Bellarminus *lib. 1. de Concil. cap. 5.* Eademque ferè ratio est vbi Principes Christiani sese invicem cruentis bellis incessunt terra ac mari, vel ab infidelibus longè ac latè impetuntur. Tunc enim vix, aut ne vix quidem locus est, vt è tot Regnis ac provincijs vsque adeò dissitis, in vnum aliquem locum coeant Catholici Præsules. Aliundè verò vrgere potest necessitas abscindendi radicitus hæresim aliquam recens exortam, ne serpat & inferat damnum aliquod irreparabile: vel declarandi veritatem, quæ aliquid momenti ad salutem conferat. Itaque in ijs & similibus casibus, vrget necessitas, vt Vicarius Christi, non expectato Concilio Generali, sed consultis Patribus ijs ac Theologis gravioribus, quos advocare facilè & cōgregare potest, indicta oratione & præmissis operibus pietatis ad divinam opem implorandam, definiat ex cathedra id, quod expedire videbitur. Alioqui enim Christus reliquisset Ecclesiam suam ingenti & pene irreparabili periculo expositam circa doctrinam fidei & morum, quod neque de summa ipsius pietate & amore in Ecclesiam sponsam suam existimare fas est, neque cum eius promissis cohæret. Sed de hoc latiùs egimus toto Tractatu I.

237 *QVÆ ENIM EST ECCLESIA*, &c. Confirmat Anselmus doctrinam præcedentem: quoniam nulla est Ecclesia, vel per amplitudinem vnius Regni dilatata, cui non liceat aliquid secundùm rectam fidem constituere, quod in conventu populi vtiliter legatur, aut cantetur. Vnde, vt vidimus in Scholijs ad caput tertium *ex num. 77.* Ecclesiæ Hispaniarum in Concilio I. Toletano, aut Callecienſi, in ipsa Fidei Professione posuerunt Spiritus sancti processionem ex Filio. Deinde in Concilio III. Toletano addiderunt ipsi Symbolo particulā *Filioque*: quod & in Concilijs sequentibus VI. & VIII. & XI. pariter servatum fuit. Nec tamen ideo repre-

reprehenduntur Patres in Concilijs illis congregati, quorum aliqui fuerunt spectatissimi, & Sanctorum fastis adscripti. Similiter Concilium Francofordiense, quod solùm fuit Provinciale, vel summùm Nationale, definivit contra Felicem & Elipandum, Christum non fuisse Filiũ Dei adoptivum. Error quoque Pelagij proscriptus fuit in Concilijs Provincialibus, Palestino, Milevitano, & Arausicano. Et tamen doctrina in ijs contenta statim ac probata est à Pontifice Romano ex cathedra definiente, ab Ecclesia fuit laudata, & certa secundùm fidem habita. Nimirum (quod maximè notandum est, & subintelligendum in littera Anselmi) ijs omnibus definitionibus Conciliorum Provincialium accessit consensus, saltem tacitus, Summi Pontificis, quo non præeunte, aut sequuto, nullam possent inducere certitudinem in rebus definitis. Potuit etiam Romanus Pontifex aliqua ex dictis Concilijs probare non definiendo ex cathedra, sed simplici alio approbationis genere, & sine animo docendi totam Ecclesiam. quod & factum fuisse circa Concilia Toletana, in quibus tradita fuit processio ex Patre & Filio, verosimile iudicavimus suprà Disp.42. circa finẽ.

238 *QVANTO ERGO MAGIS*, &c. Si autem Ecclesia intra vnius Regni fines clausa potest aliquid constituere secundùm rectam fidem, annuente Sũmo Pontifice, aut cõfirmante: quantò magis omnes Ecclesiæ Latinæ, tot Regnis & nationibus dispersæ, potuerũt addere particulam illam *Filioque*, sive legendam, sive canendam in Symbolo, accedente consensu Summi Pontificis, & iusta vrgente causa, atque impedimento intercedente, ad congregandum in vnum Patres Græcos ex toto Oriente? Porrò accessisse consensum Sũmi Pontificis ad eam particulam in Symbolo addendam, multò antequam Barensis Synodus cogeretur tẽpore Anselmi, patet ex verbis ijs Vrbani II. ad ipsum, apud Vvilbelmum Malmesburgensem lib. 1. de gestis Anglorũ Pontificum: *Pater & Magister Anselme, Anglorum Archiepiscope, vbi est Ille, vbi se vocari audiuit, in pedes constitit. Quẽ Apostolicus compellãs, Nunc, inquit, Magister, opus est scientia, opus eloquentiæ tuæ opera. Veni, ascende huc, & defende matrem tuam Ecclesiam, quam Græci labefactare conantur.* Hactenus Pontifex Romanus, cuius iudicio processio Spiritus sancti à Latinis credita, iam diu erat probata à Sede Apostolica: ideoque quidquid Græci adversus illam moliebantur, dicitur fuisse contra matrem Ecclesiam. Patet igitur, non temerè, aut sine debita consultatione additam fuisse illam particulam ab omnibus Ecclesijs Latinis.

239 Ex dictis facile erit occurrere testimonijs, quæ ab initio ferè capitis obiecimus nobis ipsis pro criminatione Græcorum. Quod attinet ad Symbolum Apostolorum, fatemur cum Ambrosio ibidem, intemeratũ ab Ecclesia servari, ac retineri hodieque, initio & fine Horarum Canonicarum, absque additione aut imminutione vlla. De Symbolo Nicæno etiam dicimus servari integrum & illibatum, prout primo editum fuit ab alijs trecentis decem & octo Patribus. Oportuit verò vt aliud quodammodo Symbolum postea ederetur in Concilio Generali Constantinopolitano, propter quosdam errores noviter ortos Macedonij & Apollinarij, quibus non occurrebatur in Symbolo Nicæno, quod nondum esset orta controversia circa divinitatem Spiritus sancti, in Constãtinopolitano expressam adversus illos. Quare illud in primo ingressu Patrum ad ipsum Concilium fuit compositum, deinde à Damaso Papa cõfirmatum, à Græcis omnibus Ecclesijs solemniter decãtatum, à Synodo Chalcedonensi approbatũ, & à tota Ecclesia receptum, veluti Evangeliũ ipsum. Ex Ecclesijs verò Occidẽtalibus primam fuisse Hispanam, quæ eo vsa fuerit solemniter, iam alibi ostendimus, & præterea liquet ex Synodo II. Braccarensi, & S. Ætherio Vxamensi Episcopo in libris contra Elipandum Archiepiscopum Toletanum. Porrò in Synodo Chalcedonensi Act. 4. Legati Sedis Apostolicæ Tomum S. Leonis Papæ definivere orthodoxum, & ab omnibus Catholicis recipiendum cõtra Eutychen, quòd esset conformis Symbolo Nicæno & Constãtinopolitano; quo ipso approbatur vtrumque Symbolum. Deinde Action. 5. plena Synodus in Fidei decreto, quod integrè à S. Leone Papa confirmatũ fuit, vtrũque Symbolum pari veneratione suscipit his verbis: *Inennarrabilem PP. renovavimus fidem, Symbolum trecentorum decem & octo* (nempe, Nicænum) *omnibus prædicantes. Et eos, qui hanc veluti tesseram pietatis acceperunt, vt proprios Patres etiam adscribimus: eos, nimirum, qui postea in magna Constantinopoli congregati sunt centum quinquaginta, & eandem fidem ipsi quoque confirmarunt.* Subdit verò causam rationabilem, cur aliqua exprimantur in Symbolo Constantinopolitano, quæ in Nicæno expressa non erant: *Decrevimus servari & ea, quæ apud Constantinopolim à centum quinquaginta Patribus decreta sunt ad expellẽdas quidem hæreses, quæ eo tempore germinaverant* (scilicet, Macedonij, & Appollinarij) *& ad confirmationem eiusdem Catholicæ & Apostolicæ fidei.* Denique Pergamius Antiochiæ Episcopus in litteris Syno-

nodalibus ad Leonem Augustum, quæ post eandem Synodum Chalcedonensem habentur, Epistola 41. adhuc luculentiùs id exponit, laudans, non Nicænos modò, sed & *sanctissimos centum quinquaginta Patres, qui infirmati languoris Macedonij, sancti Spiritus diuinitatem negantis, salutaris auxilij medicinam obtulerunt, apertè firmitatem fidei docentes, & Diuinitatem vnitatis inseparabiliter adorandam.* Patet itaque abundè, vltra Symbolum Nicænum, meritò Patres illos Constantinopoli congregatos, cōdidisse aliud, quo & Nicæna fides confirmaretur, & nonnulla alia exprimerentur opportuna ad debellandos errores Macedonij & Apollinarij, qui litem intentabant circa diuinitatem Spiritus sancti.

240 Quod autem *num.* 229. obijciebatur ex Concilio Sardicensi vetante additionem fieri Nicæno Symbolo, præter rem est. Non enim vetat quodlibet illius additamentum, sed qualem continebant tabellæ ibi propositæ per quosdam Episcopos, & ab eâdē Synodo reprobatæ. Quare licuit postea centum quinquaginta Patribus Constantinopoli congregatis auctoritate Romani Pōtificis cōdere aliud Symbolum, in quo errores noviter exorti proscriberentur. Minùs verò obstant voces illæ Episcoporum Ægyptiorum in Synodo Chalcedonensi clamantium, & post illā scribentium ad Leonem Augustum: quoniam ij non erant Catholici, sed nequissimi Eutychianistæ, & aperti hostes Concilij Constantinopolitani, quorum decreta angue & cane peius oderant. Nimirum, ij sunt, quorum calcibus, aut saltem insidijs, interemptus fuit S. Flavianus Archipræsul Constantinopolitanæ vrbis; & S. Proterius Alexandrinus, in ipso Baptisterio, Gentilibus ipsis venerando, redactus per ignem in cineres fuit, & in ventos sparsus. Vnde & ij pugnabant pro Ephesino latrocinio, in quo laudatus Flavianus impiè ab ijs occisus fuit. Quare Episcopi Orientales clamaverunt contra illos: *Hæc Eutyches dixit*: quoniam, nimirum, loquebātur Ægyptij illi iuxta sensum Eutychis, qui in Ephesino latrocinio dolosam fidem exhibuit, admittens solum Concilium Nicænum & Ephesinum, omisso Constantinopolitano, in quo eius perfidia iugulabatur. Quapropter iure ac meritò Diogenes Episcopus Cyzianus in eundem Eutychem ita loquitur ad Synodum Chalcedonensem Act. 2. *Dolosè præposuit Synodum sanctorum Patrum, quæ in Nicæa facta est. Accepit namque additamenta à sanctis Patribus propter perversum intellectum Apollinaris, & Valentini, & Macedonij, & qui eis similes sunt. Et additum est in Symbolo sanctorū Patrum* (nimirum, in Constantinopolitano) *QVI DESCENDIT, ET INCARNATVS EST DE SPIRITV SANCTO EX MARIA VIRGINE. Hoc namque prætermisit Eutyches, sicut Apollinarista. Nam etiam Appollinaris suscipit sanctam Synodum, quæ in Nicæa facta est, secundùm propriam perversitatem intelligens.* Iure quoque Seleucus Episcopus Amasenus, & Metropolita Hellenoponti, in litteris Synodalibus ad Leonem Augustum Epist. 53. aiebat: *Novimus, quia omnes hæretici sanctas Synodos, eorum malas sectas destruentes, accusant.* Patet igitur nullius momenti esse clamorem illum Episcoporum Ægypti, qui cum Eutyche disipiebant, & propterea Symbolum Constantinopolitanum execrabantur. Denique Felix Papa III. loco allegato *num.* 230. damnat quidem additionem Petri Fullonis factam vtrique Symbolo; quoniam ille nec auctoritate sufficienti ad id præditus erat, neque vlla apparebat necessitas quidquam addendi eo tempore. Idque solùm probant, quæcumque *numero* 231. obiecta sunt. Cæterum inde nullatenus prohibetur vt Ecclesia, cuius caput est Pontifex Romanus, ipso approbante, aut aliquid addat Symbolo, sicubi fortè res & occasio exegerit: aut aliud quoddammodo Symbolum condat, retenta semper doctrina Nicæni & Constantinopolitani. Nimirum, eiusdem modò auctoritatis est Ecclesia & Romanus Pontifex, ac sæculis ijs, in quibus vtrumque Symbolum editum est. Et sanè mirum est, quomodo Græci execrentur additionem illam tanta auctoritate & ratione factam; cùm tamen nunquam conquesti sint de alia longè maiore in Symbolo Constantinopolitano, vbi primùm fuit positum illud: *Et in Spiritum sanctum Dominum, & vivificantem, qui ex Patre procedit*; &c. quod antea in Symbolo Nicæno non habebatur.

241 Vnde Græcorum criminatio corruit: cùm Ecclesiæ omnes Latinæ ex consensu Summi Pontificis potuerint addere particulam *Filioque* in Symbolo Constantinopolitano, quæ iam antea in doctrina divinitus revelata implicitè continebatur, & ab omnibus Ecclesiæ Patribus tradita fuerat; immo & in quibusdam Concilijs saltem Provincialibus, expresse definita. Nec propterea Symbolum illud corruptionem passum fuit, quia omnia eius verba retenta sunt, prout ab initio erant in exemplari Græco. Aut si Græci eam additionem pervicaciter calumniantur, velut corruptionē, dicamus fuisse novū Symbolū quoddāmodo à Latinis Ecclesijs

iusta

iuſta ex cauſa editum, vt loquitur Anſelmus; idque Pontifice Summo approbante, qui controverſiarum fidei ſupremus iudex eſt, & ex iuſta cauſa ac neceſſitate novam Symboli editionem inducere poteſt, vt docet S. Tho. 2.2. q. 1. ar. 10. in corpore dicens: *Nova editio Symboli neceſſaria eſt ad vitandū inſurgẽtes errores. Ad illius ergo auctoritatē pertinet editio Symboli, ad cuius auctoritatem pertinet finaliter determinare ea quæ ſunt fidei, vt ab omnibus inconcuſſa fide teneātur: hoc autem pertinet ad auctoritatem Summi Pontificis, ad quem maiores, & difficiliores Eccleſiæ quæſtiones referuntur: vt dicitur in Decr. diſt. 17. cap. Multis. Vnde & Dominus Lucæ 22. Petro dixit, quem Summum Pontificem conſtituit: Ego pro te rogavi Petre, vt nō deficiat fides tua: & tu aliquando converſus, confirma fratres tuos. Et huius ratio eſt: quia vna debet eſſe fides totius Eccleſiæ ſecundùm illud 1. Corinth. 1. Ipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata: quod ſervari non poſſet, niſi quæſtio fidei de fide exorta determinetur per eum qui toti Eccleſiæ præeſt: vt ſic eius ſententia à tota Eccleſia firmiter teneatur. Et ideò ad ſolam auctoritatem Summi Pontificis pertinet nova editio Symboli, ſicut & omnia alia, quæ pertinent ad totam Eccleſiam, vt congregare Synodum Generalem, & alia huiuſmodi.*

CAPVT DECIMVM QVINTVM.

ANACAEPHALEOSIS DOCTRINAE SVPERIORIBVS tradita. Vbi, an Spiritus ſanctus ſit principaliter à Patre?

COLLIGAMVS Breviter, quod ſuprà pluribus rationibus effectum eſt. Conſtat inexpugnabili ratione, Spiritum S. eſſe de Filio, ſicuti eſt de Patre; nec tamē eſſe de duobus diverſis, ſed de vno. Ex eo enim, quod Pater, & Filius vnum ſunt, id eſt, ex Deo, eſt Spiritus S. non ex eo, vnde alij ſunt ab invicem. Sed quoniam Deus, de quo eſt Spiritus S. eſt Pater, & Filius; idcircò verè dicitur eſſe de Patre, & Filio, qui duo ſunt. *Et quoniam Pater non eſt* prior, aut poſterior Filio, aut maior, aut minor, nec alter magis, aut minùs eſt Deus quàm alter: non eſt Spiritus ſanctus priùs de Patre, quàm de Filio, nec de Filio, quàm de Patre; nec maior, nec minor eſt exiſtens de Patre, quàm exiſtens de Filio; nec magis, nec minùs eſt de vno, quàm de altero. Nam ſi priùs aut pòſt, vel maior, vel minor, aut magis, aut minùs de vno eſſet, quàm de altero: ex neceſſitate ſequeretur, vt aut Spiritus ſanctus non eſſet de hoc, in quo vnum ſunt Pater, & Filius; aut ipſum vnum non eſſet perfectè, & ſimpliciter vnum: ſed eſſet ibi aliqua diverſitas de qua illa, quam dixi, in exiſtendo de eodem vno Spiritu S. eſſet varietas: ſed dici non poteſt, quòd Spiritus S. non ſit de hoc, in quo vnum ſunt Pater, & Filius, alioquin non eſſet de Deo. Nec credi debet, quòd in ipſo vno ſit, ſecundùm quod eſt aliqua diverſitas. Quæ res nec priùs, nec pòſt, nec maior, aut minor, nec magis, aut minùs eſt Spiritus S. de Patre, quàm de Filio, aut de Filio, quàm de Patre. *Non enim vnus*, idemque Spiritus S. qui ſimul eſt totus de Deo toto, magis, aut minùs poteſt eſſe de vno, & ſummè ſimplici Deo. *Quòd ſi dicitur*, quia Spiritus S. principaliter eſt de Patre, quaſi magis ſit de Patre, quàm de Filio: Non ita dicendum eſt, vt intelligatur vlla prædictarum varietatum in eſſe: ſed quoniam Fi-

lius hoc, quod est, de Patre habet, idcircò hoc ipsum, quòd Spiritus S. est de Filio, habere de Patre, de quo habet esse, non inconveniēter asseritur. Quoniam tamen sic habet esse de Patre Filius, vt omnino idipsum sit, quod Pater, & vnus idémque Deus: sicut solus, & simplex Deus nō potest esse maior, vel minor seipso, nec prior, nec posterior, nec aliquid in se habet diversum; sic Filius nec prior, nec posterior, nec maior, nec minor est Patre, nec habet aliquid in se diversum ab eo: sed sicut habet ab illo perfectè esse: ita habet per omnia ab eodem æquale illi, & simile, immo id ipsum esse. Quapropter, sicut Pater non est magis Deus, quàm Filius, quāvis Filius habeat esse de Patre: ita non est magis Spiritus S. de Patre, quàm de Filio, licèt Filius à Patre habeat, vt de illo sit Spiritus S. *In eo enim* in quo est vnus, idemque cum Patre, id est, in eo, quòd Deus est, nec est alius ille, & alius Pater, neque dissimiliter habet aliquid: quia nō est alius Deus Pater, & alius Deus Filius: neque dissimiliter sunt id, quod sunt; sed in eo, quod ille est Pater, iste Filius, alius est ille, & alius est iste. Et sicut Filius non est alius Deus quàm Pater: ita secundùm quòd Deus est, non habet aliquid ab alio, quàm à se ipso. Nam cùm dicimus Deum de Deo, Filium de Patre, non alium intelligimus Deum de Deo alio; sed eūdem ipsum Deum de eodem ipso Deo, quamvis dicamus alium de alio, Filium, scilicet, de Patre. Sicut enim suprà dictum est, quemadmodum Deus, secundùm nomen significans vnitatem, nullam recipit diversitatem; ita secundùm nomina significantia, Deum esse de Deo, necessariò admittit pluralitatem. *Si ergo dicitur*, quòd Spiritus S. principaliter à Patre sit; non aliud significatur, quàm quia ipse Filius, de quo est Spiritus S. à Patre habet hoc ipsum, vt Spiritus S. sit de illo: quoniam id, quod est, habet à Patre. Non quemadmodum in rebus creatis, cùm aliquid asserimus esse principaliter, volumus significare, quòd magis sit hoc, quod dicitur esse principaliter, quàm illud, ad quod refertur.

SCHOLIA IN CAPVT XV.

Spiritum sanctum non priùs, aut magis procedere de Patre, quam de Filio. An dicendus sit de Patre procedere principaliter, & quo sensu? An etiam propriè de Patre existat, & qualiter intelligendi Patres ita loquentes.

243 COLLIGAMVS BREVITER, &c. Colligit in vnum Anselmus, & breviter pręstringit plura, quæ hactenus fusè docuit, & inexpugnabilibus argumentis probavit. Ac primò quidem, Spiritū sanctum existere de Filio, quemadmodum de Patre. Secundò, non procedere ab ijs tanquam diversis, sive duobus principijs, sed tanquam ab vno. Procedit enim ex eo, in quo Pater & Filius sunt vnum, nimirum, ex Deo: non autem ex illo, in quo sunt invicem diversi; nimirum, ex paternitate & filiatione. Quod idē S. Doctor iam præmisit in Monologio cap. 52. vbi probat, vnicum esse amorem, quo se invicem diligunt Pater & Filius: *quia non ex eo procedit, in quo plures sunt Pater & Filius, sed ex eo, in quo vnum sunt. Nam nō ex relationibus suis, quæ plures sunt (alia est enim relatio Patris, alia Filij) sed ex ipsa sua essentia, quæ pluralitatem non admittit; emittunt Pater & Filius tantum pariter bonum.* Verùm cùm Deus ipse, de quo Spiritus sanctus procedit, sit Pater & Filius; meritò ille dicitur procedere de Patre & Filio, qui duo sunt, cùm dicitur de Deo procedere. Quod suprà c. 10. latè explanatum fuit.

244 *ET QVONIAM PATER*, &c. Infert vlteriùs, Spiritum sanctum nō procede-

cedere priùs de Patre, quàm de Filio, aut è converso: nec maiorē aut minorem esse prout existit de Patre, quàm prout de Filio: nec magis aut minùs procedere de vno, quàm de altero. Omnia hæc exinde colligit, quòd Pater non sit prior aut posterior Filio; nec maior, aut minor; nec alter eorum sit magis aut minùs Deus, quàm alter. Immò & omnia ea deducit ex eo, quòd Spiritus sanctus procedat ex Patre & Filio, tanquam ab vno principio, & vno Deo. Si enim procederet priùs, aut magis de vno quàm de alio; vel esset maior aut minor quatenus ex vno eorum procedit, quàm prout ex alio; necessariò sequeretur alterum ex his: nimirum, vt vel Spiritus sanctus non esset de eo, in quo sunt vnum Pater & Filius: vel quòd illud ipsum non esset perfectè & simpliciter vnum. Quippe in eo ipso, penes quod sunt vnum, deberet esse aliqua diversitas, vel varietas. Atqui probatū est superioribus Spiritum S. esse de eo, in quo sunt vnum Pater & Filius, & illud ipsum, de quo Spiritus sanctus existit, esse perfectè & simpliciter vnum, absque vlla diversitate, aut varietate. nimirum, eandem omnino divinitatem, & vim spirandi. Non ergo Spiritus sanctus procedit priùs aut posteriùs, magis aut minùs, de vno, quàm de altero; nec minor est prout ex vno, quàm prout ex altero procedit. Vnde cùm aliqui ex Patribus Græcis aiunt, Filium *ἀμέσως* & *προσεχῶς*, *immediatè ac propriè* à Patre produci; Spiritum sanctum verò *ἐμμέσως*, *mediatè*, sive interposito Filio; non ita intelligendum est, vt solum Filium proximè producat Pater; & deinde Filius solus proximè Spiritum sanctum emittat. Quippe id procul debere esse à sensu Catholicorum, constat ex Augustino Tract. 100. in Ioannem, vbi ait: *Non enim propterea, sicut quidam hæretici putaverunt, minor est Filio Spiritus sanctus: quasi Filius accipiat à Patre, & Spiritus sanctus à Filio, quibusdam gradibus naturarum.* Quare id Patrum Græcorum effatum ita intelligendum est, vt prima ex processionibus divinis sit origo Filij immediatè à solo Patre: Filio autem iam producto, seu interposito, Spiritus sanctus sit æquè immediatè & proximè ab vtroque; licèt à Patre solo habeat Filius, vt de eo Spiritus sanctus procedat. Quod idem Augustinus præmiserat Tract. XCIX. dicens: *Spiritus autem sanctus non de Patre procedit in Filium, & de Filio procedit ad sanctificandum creaturam: SED SIMVL DE VTROQVE PROCEDIT: quamvis hoc Pater Filio dederit, vt quemadmodum de se, ita de illo quoque procedat.* Similiter Auctor Confessionis Theologicæ, quam aliqui Cassiano tribunt, alloquens Spiritum sanctum, inquit: *Et ideo vnum sunt Pater & Filius: quia tu æqualiter ab ambobus procedis, Deus Spiritus.*

245 *NON ENIM VNVS*, &c. Cōfirmat doctrinam præcedentem: quoniam Spiritus sanctus vnus idemque procedēs totus de Deo toto & simplici, nō potest esse magis aut minùs de illo. Vbi enim principium est omnino simplex & vnum, ac terminus productus pariter vnus & simplex, nullus locus esse potest, vt in ipso principio cogitetur aliquid, de quo terminus procedat magis aut minùs. Atqui res ita se habet in Spiritu S. vt termino processionis ex Patre & Filio, tanquam vno & simplici Deo, vno & simplici principio. Nullus ergo locus est vt Spiritus S. procedat magis aut minùs ex Patre, quàm ex Filio.

246 *QVOD SI DICITVR*, &c. Posset quisquam dicere Spiritum S. esse de Patre principaliter, quasi magis sit de illo, quàm de Filio. Verùm hoc sensu negandum est Spiritum sanctum esse principaliter ex Patre: cùm procedat ab illo, quatenus est aliquid omnino vnum & idem cum Filio; sive quatenus ambo sunt vnus & idem Deus omnino simplex, qui propterea nequit esse maior aut minor, prior aut posterior seipso, nec vllam in se admittere diversitatem. Nō ergo Spiritus S. est de Patre principaliter, quasi sit de ipso magis, quàm de Filio. Si autem esse de Patre principaliter, idē sit ac dicere, Filium à Patre habere hoc quod est spirare, seu producere Spiritum S. non verò Patrem à Filio id accipere; potest non incongruè dici, Spiritum S. ex Patre procedere principaliter. Verùm in hoc sensu, manet ratum ac firmum, Spiritum S. non magis esse à Patre, quàm à Filio; nec maiorem esse prout à Patre, quàm prout à Filio. Id patet exemplo ipsius Filij, qui à Patre habet totū id quod est: & tamen non propterea est prior aut posterior, maior aut minor Patre, nec vllam ab eo diversitatem habet quantum ad divinitatem: sed est æquè Deus, immò vnus Deus cum illo. Sicut ergo Filius non est minùs Deus quàm Pater, licèt habeat esse de Patre: ita etiam Spiritus S non minùs procedit ex Filio, quàm ex Patre, licèt à Patre habeat Filius, vt de eo Spiritus sanctus existat.

247 *IN EO ENIM*, &c. Explanat vberiùs eandem rationem: Quoniam in eo penes quod Filius est vnus idemque cum Patre; nimirum, quatenus Deus, non est alius à Patre, nec dissimiliter est id quod est: sed tota alietas, vt ita loquamur, vtriusque est penes paternitatem, & filiationem. Quemadmodum verò Filius non est alius Deus, quàm Pater: ita etiā quatenus Deus est, non habet aliquid ab alio, quàm à seipso. Quippe enim cùm dicimus

Deum de Deo esse; non intelligimus alium Deum de Deo alio, sed eundem ipsum Deum, de eodem ipso Deo; quamvis dicamus alium de alio, nimirum, Filium de Patre. Etenim initio huius Opusculi dictum est, quemadmodum Deus secũdùm id nomen significans vnitatem, nullam diversitatem admittit: ita secundùm nomina significantia processionem, sive Deum esse de Deo, necessariò exigit pluralitatem personarum.

248 *SI ERGO DICITVR*, &c. Concludit, si dicatur Spiritum sanctum principaliter à Patre procedere, nihil aliud significari, quàm quod Filius, de quo procedit Spiritus sanctus, habet à Patre communicatam virtutem spirandi: quoniam quidquid est, & habet Filius, profectò à Patre habet. Non autem dicere fas est, Spiritum sanctum à Patre procedere principaliter, eo sensu, quo in rebus creatis dicere solemus aliquid esse principaliter à quoquam, quasi magis ab illo, quàm à quodam alio sit.

249 Doctrina Anselmi hoc loco ab alijs quoque Patribus traditur: ac primùm quidem ab Augustino lib. XV. de Trinitate cap. 17. vbi cùm dixisset, Spiritum sanctum de Patre *principaliter* procedere; subdit: *Ideo autem addidi, principaliter, quia & de Filio Spiritus sanctus procedere reperitur: sed hoc quoque illi Pater dedit, non iam existenti, & nondum habenti: sed quidquid Vnigenito Verbo dedit, gignendo dedit. Sic ergo eum genuit, vt etiam de illo donum commune procederet, & Spiritus sanctus spiritus esset amborum.* Itaque dicitur Spiritus sanctus à Patre procedere principaliter, non quia simul, aut æquè à Filio non procedat: sed quia Filius à Patre per generationem accipit hoc quod est spirare, seu esse principium Spiritus sancti: quod tamen Pater non habet à Filio. Hic enim sensus est Catholicus: ille autem absurdus, & à Græculis Sophistis excogitatus: contra quos invehitur Hugo Etherianus lib. 1. cap. 15. quoniam per calumniam fingebant, Latinos dicere, Spiritum sanctum *primo* à Patre procedere, & *secundario* à Filio, & illum potiùs aut magis, quàm istum, existere Spiritus sancti principiũ. Quæ omnia refellens Hugo, sic de Latinis loquitur: *Ideo principaliter procedere Spiritum sanctum ab alterutro removentes, de vtroque procedere affirmant æqualiter. Inquiunt enim: Si non est in sancta Trinitate prius secundùm tempus, nec secundùm naturam, honoremve, potentiamve; non est aliqua trium personarũ principaliter ab alia: magis autem quod a nullo secundùm rationem posteriorem provenit, principaliter ab alio non videtur procedere.* Itaque eatenus solùm negat, Spiritum à Patre procedere principaliter, quatenus opponitur huic, quod est *æqualiter* procedere, aut quatenus denotat procedere magis à Patre, quàm à Filio: non autem prout significat, Patrem dare Filio, vt sit principium Spiritus sancti. quæ est ipsissima sententia Anselmi, & Augustini suprà allegati, & probata in Concilio XI. Toletano in Professione Fidei, atque vsurpata ab Agobardo Lugdunensi in Sermone de Trinit. & ab Auctore libri illius de Trinitate & Vnitate Dei, qui habetur in Appendice Tomi IV. Operũ Augustini editionis Plantinianæ anni 1575. cap. 3. Consonat D. Thom. 1. p. q. 36. ar. 2. ad 2. vbi inquit: *Si Filius acciperet a Patre aliam virtutem numero ad spirandum Spiritum S. sequeretur quod esset sicut causa secunda & instrumentalis: & sic magis procederet à Patre, quàm à Filio. Sed vna & eadem numero virtus spirativa est in Patre & Filio: ET IDEO ÆQVALITER PROCEDIT AB VTROQVE. Licèt aliquando dicatur secundùm prædictam habitudinem principaliter vel propriè procedere de Patre, PROPTER HOC QVOD FILIVS HABET HANC VIRTVTEM A PATRE.* Denique post eos PP. Ioannes Theologus Græcus in Cõcilio Florentino Sess. 14. eodem sensu Patrẽ appellat causam principalem Spiritus S. dum ait: κατὰ μίαν ὃν πνευστικὴν δύναμιν, &c. *Igitur secundùm vnicã spirandi vim personarum duarum, & vnicam producendi facultatem, non duo productores, neque duæ causæ sunt, sed vna & eadem numero, PRINCIPALITER QVIDEM PATRIS ESSE INTELLIGITVR, A QVO FILIVS HANC HABET. Et ob vim illã Pater & Filius dicitur vnũ principiũ nõ confusione personarum.*

250 Itaque dum aliqui ex Patribus aiunt, Spiritum sanctum à Patre procedere principaliter, non ideo volunt procedere ab eo magis, quàm à Filio; sed solùm ita loquuntur ad significandum, Patrem à se habere vim spirandi; Filium verò non, nisi à Patre sibi communicatam. Quod hoc loci tradit Anselmus, & nec latum vnguem dissidet à sana & Catholica doctrina. Consonant Scholastici: vt Bonaventura *in* 1. *dist.* 12. *q.* 2. Durandus *q.* 2. Gabriel *q.* 3. Scotus *q.* 2. Marsilius *in* 1. *q.* 15. *ar.* 2. *concl.* 2. docentes Spiritum sanctum à Patre & Filio æquè perfectè, & eodem modo procedere quoad virtutem spirandi, quę eadem omnino in vtroque est. Addunt tamen, si processio comparetur cum suppositis producentibus, Spiritum sanctum non procedere eodem modo, sive vniformiter, vt ipsi lo-

loquuntur: quoniam Pater à se ipso habet virtutem spirandi; Filius autem à Patre, qui eam ipsi communicat media generatione.

251 Verùm Bonaventura & Marsilius locis indicatis non renuunt concedere, Spiritum sanctum à Patre procedere principaliùs, quamvis fateantur à Filio procedere principaliter. Vbi distinctionem aliquam cogitasse videntur inter procedere *principaliùs*, & *principaliter*. Durandus quoque adverbium *principaliter* vsurpat sensu comparativo. Meliùs tamen Anselmus hoc loco illud accipit absque comparatione vlla: sicuti & D. Thomas, & cæteri Patres allegati, qui solùm aiunt Spiritum sanctum procedere à Patre principaliter, quatenus à se habet vim spirandi. Et quamvis locutio Bonaventuræ ac Marsilij in re nihil doceat à veritate abhorrens; in modo tamen loquendi non caret suspicione aliqua: quoniam dicere, Spiritum sanctum procedere à Patre principaliùs, seu principaliter in sensu comparativo, videtur denotare inæqualitatem aliquam, seu maiorem perfectionem Patris, quàm Filij in spirando. quod non modò sentire, verùm & significare ex modo loquendi, nullatenus licet. Quin & Scotus vbi suprà refert, Bonaventuram fuisse à quodam Theologo reprehensum, quòd illo adverbio vteretur in sensu comparativo inter Patrem & Filium; cùm tamen Filio non conveniret positivum illius, scilicet, spirare principaliter, quoniam non habet à se vim spirandi. Comparatio autem solùm inter ea, quæ eandem formam participant, fieri debet.

252 Colligitur ex dictis, inter Patrem & Filium non esse vllum ordinem originis quoad actum spirandi: sive, quod perinde est, alterum illorum non spirare priùs altero. Etenim vbi est ordo originis inter aliqua, debet esse vnum prius alio secundùm aliquem sensum. Pater autem non est prior Filio quoad actum spirandi, sed solùm in habendo virtutem spirādi, quæ licèt sit eadem in vtroque, est priùs origine in Patre, quàm in Filio. Vbi verò vterque intelligitur illam habere, ambo simul spirant. Neque obstat quòd Pater spiret à se, & Filius spiret ab alio. Inde enim solùm colligitur, Patrem habere à se virtutem spirandi, & Filium à Patre, ac propterea esse ordinem originis inter vtrumque in habendo vim spirandi; non autem in spirando: siquidem ipsa spiratio est origo constituens ordinem inter spirantem & spiratum, & æquè immediatè est ab vtroque, per eandem virtutem fœcundo. Igitur quoad actionem spirandi nullus ordo originis est inter Patrem & Filium.

253 Colligitur vlteriùs, quonam sensu aliqui ex Patribus dixerint, Spiritum sanctum propriè à Patre procedere. Etenim inter Opera S. Hieronymi editionis Parisiensis anni 1609. Tomo IV. extat quædam Explanatio Fidei ad Cyrillum, cuius initium est Symbolum Nicænum, non tamen purum, sed quibusdam additis interpolatum: inter quæ habetur: *Et in Spiritum sanctum, qui de Patre procedit propriè, & Deus est verus, sicut Filius.* Ac præterea in eâdem Explanatione dicitur, *Spiritum sanctum de Patre propriè esse.* Quæ causa fuit vt Noster Cardinalis S. Petrus Damiani in Opusculo de Processione Spiritus sancti cap. 7. diceret: *Vnde cùm in Concily Niceni Symbolo, quod superiùs memoravimus, Spiritus sanctus non dicatur à Patre procedere, sed addatur PROPRIE (Et in Spiritum, inquit, sanctum, qui de Patre procedit propriè) hæc proprietas non ideo datur Patri, vt Spiritus sanctus de solo illo procedat, sed quia ab ipso datum est Filio, vt etiam ex ipso procedat.* Vbi Damianus, supposito quòd particula *propriè* extaret in Symbolo Nicæno, quemadmodùm dicitur in Explanatione illa, congruenter satis explicuit vocem *propriè*, & eodem sensu, quo suprà particula *principaliter* ab Anselmo, & alijs Patribus explanatur. Cæterum verè in Symbolo Nicæno non fuit posita particula *istius, propriè*: sed dumtaxat: *Et in Spiritum sanctum.* Postra verò in Symbolo Constantinopolitano additum fuit: *Qui à Patre procedit.* In nullo autem eorum particula *propriè* addita fuit; sed solùm ab Auctore Explanationis prædictæ fuit posita.

254 Hugo Etherianus lib. 1. contra Græcos cap. 16. existimat illam Explanationem esse Hieronymi, & allegata ipsius verba conferens cum testimonijs Augustini asserentis Spiritum sanctum à Patre procedere principaliter, existimat, vtrâque vocem, *propriè*, & *principaliter*, vsurpari per catachresim. Ait enim: *Ergo abusiuè dictum est, PRINCIPALITER, & PROPRIE, quòd hoc habet Pater à se, non ab alio: Filius autem à Patre hoc habet, vt de ipso sit, & procedat; sicut de Patre est, & procedit Spiritus sanctus.* Verùm Petrus Abaelardus lib. 2. Introductionis Theologiæ cap. 15 referens illa Augustini & Hieronymi testimonia, dubitat an vocabulum *propriè* significet idem, ac *principaliter*: nec tamen affirmare id audet: quoniam ijs ipsis locis Filius dicitur propriè de Patre natus; cùm tamen de illo principaliter natus dici non possit, quoniam de nullo alio natus est. Non ergo idem significat vocabulum *propriè*, ac *principaliter*.

255. Dicendum itaque videtur cum Petavio lib. VII. de Trinitate sicubi fortè apud Patres legitur, Spiritum sanctum ἰδίως, *propriè* ex Patre procedere τὸ ἰδίως idem esse, ac τὸ οὐσιωδῶς, id est, *essentialiter*, aut *substantivè*. quoniam, nimirum, Spiritus sanctus procedit ex ipsa Patris substantia, & longè aliter quàm creaturæ, quæ solùm libera Dei voluntate & electione existunt. Quo sensu etiam à Filio dicitur procedere Spiritus sanctus *propriè*, sive ab vtroque simul: cùm indivisim de eâdem vtriusque substantia, seu essentia existat: vt loquitur Epiphanius Hæresi LXII. quæ est Sabellianorũ: vbi inquit de Spiritu sancto: οὐκ ἀλλότριον πατρὸς καὶ υἱοῦ, &c. *Non est alienus a Patre & Filio: sed ex eadem substantia, ex eadem diuinitate, ex Patre & Filio, cum Patre & Filio, subsistens semper Spiritus sanctus.* Vbi *nõ alienus*, perinde est, ac *proprius*, sive ex propria vtriusque substantia existens. Deinde Cyrillus Dialogo VII. de Trinitate docet, Spiritum sanctum non esse adventitia sanctitate perfusum, instar hominum aut Angelorum, sed substantiva: idque probat ex eo quòd sit *proprius* Filij Spiritus, seu *propriè* ex Filij substantia procedens. Vnde ait: *Qui enim ex ipso est, & in ipso*, καὶ ἴδιον αὐτοῦ, *ET IPSIVS PROPRIVS; quomodo vnquã participabit ipsum, & perinde atque externa quadam habitudine sanctificabitur, alienusque secundùm naturam futurus est ab eo, cuius etiam PROPRIVS esse dicitur?* Vbi, vt vides, dicitur *proprius* Filij, nõ quasi solius, vel prout distincti à Patre: sed tanquam de ipsius substantia naturaliter procedens, & eo sensu quo *proprius* distinguitur contra extraneum, aut alienum. Pariter ergo, sicubi fortè Spiritus sanctus à Veteribus Theologis dicitur *proprius* Patris, eodem modo id interpretandum est. Nimirum, idem Cyrillus Dialogo X. allegatus à Ioanne Becco, exponens quomodo Pater & Filius veniant in iustorum animos, & mansionem in ijs faciant, eodem sensu inquit: *Domestico, & in sese habitante, vtroque Deo, ditatur quispiam eatenus, quatenus Spiritum ipsius accipit, NON VT ALIENVM ALIQVID ET SEPARATVM SVBSTANTIALITER; sed eiusmodi, quod ex ipso, & in ipso*, καὶ ἴδιον αὐτοῦ, *ET PROPRIVM EST IPSIVS, & æqualem cum ipso dominatum gerit.* Vbi Spiritus sanctus indivisim dicitur *proprius* Patris & Filij, quatenus non est alienus ab vtroque, aut substantialiter separatus, sed ex eadem vtriusque substantia existens. Deinde loquens de Christo ait: *Misit ad nos de cœlo Paraclitum; per quem & in quo nobiscum est, & in nobis habitat; non tanquam peregrinum in nos effundens, SED SVBSTANTIÆ TAM IPSIVS, QVAM PATRIS SVI, PROPRIVM SPIRITVM.* Quid illustrius? Pater itaque, quo sensu accipi debeat, quod alicubi in Patribus legitur, Spiritum sanctum *propriè* ex Patre procedere.

CAPVT DECIMVM SEXTVM.

EXPLANATVR VBERIVS DOCTRINA CAPITIS præcedentis.

VT Cùm dispensator alicuius domini, eius præcepto pascit familiam domus, dominus principaliter, & magis eam pascere rectè dicitur, quàm dispensator. Nam non omnia, quæ sunt domini, sunt dispensatoris æqualiter; sicut ea, quæ sunt Patris, Filij quoque sunt, non inæqualiter. *Quæret forsitan aliquis*, & mirabitur dicens: Quomodo potest intelligi, vt habeat aliquid esse de aliquo, & non sit aliquo modo id, de quo est, principalius, & dignius: & hoc, quod ex eo, non est quodam modo minus, & quasi secundarium? Præsertim, cùm id, quod est de aliquo, videatur indigere, vt sit, eo, de quo est: illud verò de quo est, nequaquã egeat eo, quod de se est? *Ad quod respondendum*, quòd sicut essentia Dei valdè diversa, & aliena est à creata essentia: ita cùm dicimus Deum de Deo existere nascendo,

cendo, vel procedendo, longè aliter intelligenda est ista nativitas, sive processio, quàm cùm dicimus in alijs rebus aliquid nasci, vel procedere. Ibi enim nihil est, aut natura, aut tempore, aut in aliquo priùs, aut posteriùs, magis, aut minùs, aut vlla ratione aliquo indigens; sed totum, quod est, non tam æquale, vel simile sibi, & coæternum; quàm idem sibi ipsi, & per se sibi ipsi omnino sufficiens; nec nascitur, vel procedit ibi aliquid, quasi de non esse proficiens ad esse. Sicut igitur intellectus noster non potest transire vltra æternitatem, vt quasi de principio eius iudicet: sic non potest de hac nativitate, vel processione, nec debet ad similitudinem creaturæ sentire, vel iudicare. Sed quoniam, & quod nascitur, & quod procedit, non est aliud, nisi id, de quo est nascēs, vel procedens, quod est solus, & vnus Deus; sicut idē Deus non est se ipso maior, vel minor: ita in tribus, hoc est, in Patre, & Filio, & Spiritu sancto, non est aliquid maius, vel minus, nec est alius alio, hoc quod est maius, vel minus; quamvis verum sit, quòd Deus est de Deo nascendo, & procedendo.

257 *Ecce vidimus*, quanta veritate, & quanta necessitate sequatur, Spiritum sanctum de Filio procedere. Quod si verum non est; aut aliquid eorum, ex quibus hoc diximus consequi, falsum est; quod est contra Christianā fidē, quam cum Græcis tenemus: aut non consequenter conclusimus: quod ostendi nequit. Quare si verum non est, fides Christiana destruitur. *Palàm etiam est* intelligenti, si falsum esse ponitur, quia nulla inde veritas nascitur. Consideremus quoque quid eveniat, cùm pro vero asseritur. Vtique si verum est, Spiritum sanctum procedere à Filio, sicut à Patre; sequitur, quia Filij spiritus est, sicut Patris; & mittitur, & datur à Filio, sicut à Patre: quod divina docet auctoritas, & nulla penitus sequitur falsitas. Cùm autem processio Spiritus sancti à Filio negata tantam inducit falsitatem, vt illa, ex quibus eam consequi monstravimus, destruat contra fidem christianam; nec vllam generet veritatem, & asserta tantam probet veritatem (sicut ostendimus) nec aliquam vllatenus secum trahat falsitatem: cogitet cor rationale, qua ratione illam excludat à fide Christiana. *Denique si error est* hanc credere de Filio Spiritus sancti processionem; ipsa divina auctoritas nos in errorem inducit: cùm & illa, ex quibus hæc sequitur processio, & quæ illam sequuntur, nos docet; nec alicubi, aut illam negat, aut quod illi repugnet aliquo modo pronuntiat. Si ergo opponitur, quia nusquam eam profert divina auctoritas, ideo non esse dicendam: Dicatur similiter, quia nusquam illam negat, nec aliquid dicit, quod repugnet, non esse negandam. Dicimus etiam; quia satis illam affirmat, cùm illa asserit; vnde probatur; & nullo modo aliquid significat, vnde negetur.

SCHO-

SCHOLIA IN CAPVT XVI.

Iterum confirmatur processio Spiritus sancti æqualiter ex Filio, ac ex Patre. Porrò huic æqualitati non obstare, quod Filius à Patre procedat, & habeat vim spirandi, sicut non obstat vt Filius sit æqualis Patri. Quomodo Ecclesiæ Patres id intellexerint: & quam certa sit Spiritus sancti processio ex Filio.

158 PROSEQVITVR Anselmus, vt vberiùs exponat doctrinam traditam superiori capite; confirmetque, si quando apud Patres dicitur, Spiritum sanctum esse principaliter à Patre, id non debere ita intelligi, vt sit magis à Patre, quàm à Filio.

VT CVM DISPENSATOR, &c. Nimirum, non se habet Filius relatè ad Patrem, sicuti dispensator relatè ad dominum, cuius præcepto pascit familiam. Etenim dominus principaliter & multò magis censetur domum pascere, quàm dispensator: quoniam bona, siue facultates domus, inæqualiter ad vtrumque spectant, & longè magis ad dominum, quàm ad dispensatorem: ideoque bonorum distributio potiùs adscribitur domino, cuius propria sunt, quàm dispensatori iuxta ipsius præceptum distribuenti. Cæterum quæcumque sunt bona Patris æterni, æqualiter Filij bona sunt. Æqualiter ad vtrumque spectat productio Spiritus sancti, vt capite præcedenti ostensum est. quoniam inter diuinas personas nulla est inæqualitas. Ergo si quando dicitur Spiritus sanctus procedere principaliter de Patre, id non est ita accipiendum, qualiter dicitur familia pasci à domino, relatè ad dispensatorem. Quod iam in præcedentibus fusè confirmatum est.

159 *QVÆRET FORSITAN ALIQVIS*, &c. Obijcit sibi quandam difficultatem in hunc ferè modum. Non videtur cogitatione capi, aut reipsa esse posse, vt id, de quo aliquid habet esse, non sit principalius & dignius. Atqui Filius habet esse de Patre, & de illo etiam habet vt sit principium Spiritus sancti. Ergo nec intelligi, nec esse potest, vt Pater non sit aliquid principalius, dignius que, quàm Filius, in ordine ad productionem Spiritus sancti. Ratio autem à priori ea est: quoniam id, quod accipit suum esse ab alio, videtur ab eo dependere ac proinde esse minùs, & veluti aliquid secundarium: id autem, quod dat esse alteri, nullatenus ab eo dependet, nec illo eget: ac proinde est aliquid præstantius & principalius Filio, cui dat esse, & vt sit principium, siue comprincipium Spiritus sancti.

159 *AD QVOD RESPONDENDVM*, &c. Occurrit Anselmus difficultati propositæ, reddendo discrimen processionum diuinarum à creatis. Etenim quoties in creatis vnum ex alio procedit, est posterius illo, seu tempore, siue saltem, seu naturâ, & diuersam proinde essentiam ab illo habet, ac dependentem ab eo, inferioremque quodammodo; quatenus per ipsius causalitatem habet transferri de non esse ad esse. In diuinis autem processionibus alia omnia inueniuntur: quia nulla ex personis est in aliquo prior aut posterior aliâ tempore, vel naturâ, nec maior aut minor, vel vllatenus eâ indigens. Quippe quælibet ex diuinis personis, totum id quod est, non tam habet per æqualitatem, aut similitudinem, aut coæternitatem, quàm per identitatem eiusdem essentiæ, quæ sibi ipsi omnino sufficiens est, absque indigentia vlla. Neque ibi aliquid nascitur aut procedit, quasi gradum faciens, aut progrediens de non esse, ad esse: cùm tres personæ sint coæternæ. Intellectus autem noster ob limitationem suam, sicut nequit dignè concipere æternitatem omni initio carentem; ita non potest æternas illas processiones apprehendere, nisi instar processionũ creatarum. Sed enim corrigendus est: quia in creatis id, quod procedit ab aliquo, est aliud naturâ ab ipso, ideoque posterius, & dependens, & eo indigens esse potest, vt ex non ente transeat ad existendum. In diuinis autem id, quod nascitur, & quod procedit, non est aliud, sed ipsum quod est id, à quo nascitur, seu procedit: nimirum, est vnus & solus Deus. Quemadmodum verò idẽ Deus nequit esse maior aut minor, prior aut posterior, vel dependens aut indigens seipso: ita etiam nulla ex tribus personis, est maior aut minor, prior aut posterior, vel dependens ab alia, aut eâ indigens, quamvis vna nascatur, vel procedat ex alia.

160 Eandem doctrinam solutionemque Anselmi invenio à Patribus traditã, præsertim contra Arianos, qui simili ferè argumento contendebant, Filium esse minorem inferioremque & posteriorem Patre, quoniam ab eo vt causa, siue principio, processit. Respondet verò Hilarius lib. XI. de Trinit. sub initium: *Deum nasci, non est aliud, quàm in ea natura esse, qua Deus est: quia nasci, cùm causam natiuitatis ostendat, non disproficit tamen in genere auctoris existere. Quod autem non disproficit in genere, debet quidem auctori causam natiuitatis suæ: naturam tamen ex se non amisit auctoris: QVIA NATIVITAS DEI NEQVE ALIVNDE, NEQVE ALIVD EST.* Itaque cum natiuitate, seu processione vnius

ab

ab alio, cohæret quòd vterque retineat dignitatem auctoris, ſcilicet, Dei: quoniam in omnibus perſonis divinis eadem natura eſt, quæ non ſinit vnam earum eſſe minorem, aut poſteriorem alia. Fauſtinus quoque, quem aliqui Gregorium Bæticum appellant, lib. de Trinitate & Fide, ex Catholicorum ſenſu ait, *Patrem & Filium eiuſdem eſſe ſubſtantiæ: & ideo ſecundùm ſubſtantiam alterum altero non eſſe maiorem.*

261 Neque obſtant verba illa Chriſti Ioannis 14. v. 27. *Pater maior me eſt.* ex quo loco Ariani exiſtimabant actum eſſe de doctrina Catholica, & conſubſtantialitate Filij ac Patris. Non, inquam, obſtant: quoniam is locus à pleriſque Patribus accipitur de Chriſto, non vt eſt Filius æterna generatione procedens à Patre, ſed quâ homo in tempore natus ex Matre; ac proinde inferior, non Deo ſolùm, ſed & Angelis, ſecundùm naturam aſſumptam. Ita enim exponunt Athanaſius *lib. de humana natura ſuſcepta*, paulò poſt initium, & in fine: Cyrillus *lib. 10. in Ioannem*, Baſilius *Epiſt. CXLI.* Gregorius Nyſſæ Antiſtes, eiuſdemque Baſilij frater, *lib. de Abraham*, apud Ioannem Cypariſsiotum *Decade 9. cap. 5.* Ambroſius *lib. 5. de Fide cap. 4.* Auguſtinus ſæpe, & præcipue *lib. 5. contra Maximinum cap. 14. & lib. 1. de Trinitate cap. 7. & tract. 18. in Ioannem, & Epiſt. 175.* Amphilochius apud Theodoretum *Dialogo 3. contra hæreticos*, Leo Papa *Serm. de Pentecoſte, & in Epiſt. ad Flavianum*, Fulgentius *lib. de Fide ad Petrum cap. 16.* Ioannes Papa *Epiſt. 2. ad Valerium*, Fauſtus *lib. de ratione Fidei*, Iſidorus lib. de *Differentijs num. 14.* Alchuinus *lib. 3. de Trinitate cap. 7.* Rhabanus Maurus *lib. 1. de Vniuerſo cap. 2.* ac plures alij, præſertim verò Epiſcopi Catholici Occidentis, qui Hilarij tempore Synodo Pariſienſi contra Arium interfuerunt, quorum Epiſtola extat apud Iacobum Sirmondum *Tom. 1. Conciliorum Galliæ pag. 17.* tum ij qui cum S. Ambroſio convenerunt ad Synodum Aquileienſem, & in ea condemnarunt Palladium & Secundinum, Epiſcopos Arianos. Denique eodem ſenſu Anſelmus noſter id teſtimonium accepiſſe videtur: quoniam impræſentiarum loquens de perſonis procedentibus intra Deum, negat prorſus aliquam eſſe minorem, inferiorem, aut poſteriorem alia. Quo ipſo denotat ſatis verba illa Chriſti, *Pater maior me eſt*, non de Filio ſecundùm naturam divinâ accipienda eſſe, ſed penes humanam dumtaxat. Vide quæ diximus Tomo II. Diſp. 73.

262 Scio equidem multos ex Patribus id teſtimonium accepiſſe de Chriſto, non ſolùm vt homine, ſed etiam vt Filio Dei per æternam generationem procedente à Patre. Illorum teſtimonia latè & eruditè, vt aliàs, expendit Petavius, vir mea opinione incomparabilis, *lib. 2. de Trinit. cap. 2.* Vt autem illorum ſententia procul à ſenſu Arianorũ ſit, & Catholicis auribus non diſſonet, intelligendum eſt, ab ijs Patribus non dici Patrem maiorem Filio ſecundùm naturam (quippe quam vnam omnino in vtroque agnoſcunt) ſed ſolùm quatenus Pater ſub ratione principij, ſeu genitoris, comparatur ad Filium, prout Filius eſt: vt proinde neuter altero maior aut minor ſit penes abſolutam perfectionem, naturamque in qua ſunt vnum: ſed penes proprietates perſonales, in quibus differunt. Neque enim propterea quòd hoc poſteriore ſenſu dicatur ab ijs Pater minor Filio, negant alterum alteri conſubſtantialẽ eſſe, ſed immò verò id expreſsè profitentur contra Arianos. Quare Cyrillus lib. 11. Theſauri illorum argumentum ita refellit: ἐμβαινόντος τοίνυν καὶ ἐπὶ τῶν ὁμοουσίων, &c. *Quare cùm & in ijs, quæ conſubſtantialia ſunt, locum habeat maioris & minoris illa comparatio; fruſtra vos in Patre & Filio demonſtrari putatis argumento illo, diuerſam in ambobus eſſe ſubſtantiam.* Nimirum, quoniam, vt præmiſſerat, etiam lignum vnum conſtat alio maius eſſe: cùm tamen ambo æqualem & eandem ſpecie, quamvis, non numero, naturam habeant. Similiter Baſilius lib. 4. contra Eunomium: ἔπειτα τὸ μεῖζον οὐ πάντως καὶ ἑτεροούσιον, &c. *Non enim quod maius dicitur, ſtatim conſequens eſt, diuerſæ eſſe ſubſtantiæ. Nam & homo homine, & equus equo maior dicitur.* nec tamen propterea diverſæ naturæ ſunt duo homines, aut duo equi. Itaque quamvis ij Patres aſſerant, Filium vt Filium eſſe minorem Patre conſiderato ſecundùm proprietatem perſonalem, & munus generandi, dignitatemque principij; non propterea admittunt, ut dicunt, Filium eſſe minorem Patre ſecundùm divinitatem, ſeu naturam, quã prorſus vnam in vtroque agnoſcunt. Idemque exiſtimandum de illorum ſenſu circa Spiritum ſanctum relatè ad Patrem & Filium, tanquam ad principium ipſius. Nec vacat modò eam locutionem fuſiùs expendere, vel ad trutinam Scholaſticam examinare, poſtquã de illa vberiùs egimus Diſp. citata ſect. 6.

263 ECCE VIDEMVS, &c. Infert ex dictis toto Opuſculo, quàm rectè colligatur, & neceſſariò ſequatur, Spiritum ſanctum de Filio, non minùs quàm de Patre, procedere: ſiquidem ineluctabili illatione deducitur ex ijs, quæ palam docet Chriſtiana Religio, & pariter Græci cum Latinis credũt:

quæque prorsus corruerent, & falsa essent, nii verum existeret, quod ex ijs conclusum est.

264 *PALAM ETIAM EST*, &c. Attingit illam Dialecticorum regulam: *ex antecedenti vero non colligitur, nisi consequens verum.* Nimirum, cùm antecedentia, ex quibus probata fuit processio Spiritus sancti è Filio, vera & certissima sint, nequit esse falsa processio, quæ ex ijs necessariò colligitur, sed vera. Nempe ex eo quòd Spiritus sanctus sit Spiritus Filij, sicut & Patris, & mittatur à Filio, sicut à Patre (quæ docet planè auctoritas divina in libris revelatis) manifestè concluditur, Spiritum sanctum pariter ex Filio, sicut ex Patre procedere; nullaque inde falsitas sequitur. Contrà verò si negetur processio Spiritus sancti ex Patre & Filio, inde nulla infertur veritas, sed potiùs multiplex falsitas, contra ea, quæ disertè habentur in sacra Scriptura. Quare nulla demum superest dubitandi ratio, circa processionem Spiritus sancti ex Filio, sicuti ex Patre.

265 *DENIQVE SI ERROR EST*, &c. Hoc loci Anselmus pia quadam audacia non dubitat dicere, si error est credere Spiritus sancti processionem de Filio, nos planè in errorem induci ipsa auctoritate divina ex qua habemus plura testimonia, quæ vera esse nequeunt, nisi Spiritus sanctus verè de Filio procedat, & nullum omnino, quod repugnet. Nec obstat quòd nullibi in Scriptura legatur expressè Spiritum sanctum de Filio procedere. Satis enim est ad id credendum firmiter, quòd in Scriptura sint plura testimonia, ex quibus necessariò id infertur, & nullū prorsus quod contradicat, neque absurdum quod sequatur.

266 Ex ijs verbis Anselmi videtur ansam sumpsisse Richardus Victorinus lib. 1. de Trinitate cap. 2. vt pariter diceret: *Domine, si error est quem credimus, a te decepti sumus. Ista enim* (scilicet, fidei dogmata) *talibus signis confirmata sunt, quæ non, nisi à te, fieri potuerunt.* Colligitur quoque ex doctrina eâdem repugnare omnino actui fidei falsitatem, sive deceptionem: sicuti omnino repugnat Deo vt aliquem decipiat. Vnde corruit contraria aliquorum opinio apud Ripaldam *disp.* 59. de Ente supernaturali existimantium, posse absolutè infundi à Deo aliquem actum falsum. Sed de hoc aliàs latè egimus Tomo I. Disp. XXI. num. 49. & seqq.

CAPVT DECIMVMSEPTIMVM.

COROLLARIA DOCTRINAE PRAECEDENTIS.

PATET Ergo, sicut suprà præmisi, præter hoc, quia Filius existit nascendo, & Spiritus sanctus procedendo; hac quoque causa, quia scilicet Spiritus sanctus est de Filio, eos adinvicem non posse dici: & propter hoc solùm Filium non posse esse de Spiritu sancto. Nam quoniam (vt dictum est) aut Filius est de Spiritu sancto, aut Spiritus sanctus de Filio; si non esset Spiritus sanctus de Filio, sequeretur, de Spiritu sancto Filium esse. *Apparet itaque* per supra dictas rationes, quia Pater est Deus, de quo Deus est, & non est Deus de Deo; & Filius est Deus de Deo, & Deus de quo est Deus; & Spiritus sanctus Deus de Deo: nec est Deus, de quo est Deus. *Et quamvis de Patre sint duo*, id est, Filius, & Spiritus sanctus; nō tamen duo Dij sunt de Patre, sed vnus est Deus, qui est Filius, & Spiritus sanctus. Et licèt duo sint, de quo est Filius, & qui est de Filio, id est, Pater, & Spiritus sanctus; non tamen sunt duo Dij, sed vnus Deus, qui est Pater, & Spiritus sanctus: & quamquam Spiritus sanctus sit de duobus, id est, de Patre, & Filio; non tamen de duobus est Dijs, sed de vno Deo, qui est Pater, & Filius. *Si autem Pater, & Filius*, & Spiritus sanctus bini considerentur, liquet

quet ex his, quæ dicta sunt, quia necesse est alterum ex altero, aut esse, quia ille non ex se est; aut non esse, quia ille est ex se. Nam si conferamus Patrem, & Filium, videmus Filium esse de Patre, quia Pater non est de illo; & Patrem non esse de Filio, quia Filius est de Patre. Et similiter si non consideremus Patrem, & Spiritum sanctum; inveniemus Spiritum sanctum esse de Patre, quia non est de illo Pater; & Patrem non esse de Spiritu sancto, quia Spiritus sanctus, de illo est. Ita quoque si Filius, & Spiritus sanctus, quomodo sunt adinvicem speculemur; intelligimus, Spiritum sanctum esse de Filio, quia Filius non est de illo: & Filium non esse de Spiritu sancto, quia Spiritus sanctus est de Filio. *Apparet igitur*, quod suprà dixi: quia relationes prædictæ, licèt sint in vno, non possunt vnitati immittere pluralitatē suam, nec vnitas relationibus singularitatem suam.

268 *PORRO Sex sunt differentiæ* Patris, & Filij, & Spiritus sancti ex his nascentes nominibus; id est, habere Patrem, & non habere Patrē; habere Filium, & non habere Filium; habere Spiritum sanctum de se procedentem, & non habere Spiritum sanctum de se procedentem. Harum differentiarum singulus quisque habet vnam propriam, qua differt ab alijs duobus: & duas ita communes, & proprias, vt qua communicat vni, ea differat ab altero. Pater namque habet Filium solus, quo differt ab alijs duobus: habet Spiritum sanctum procedentem de se, quod cōmune est illi cum Filio, & quo differt à Spiritu sancto. Patrem autem nō habet, sicut nec Spiritus sanctus, & in hoc differt à Filio. Filius solus habet Patrem: in quo differt à Patre, & Spiritu sancto. Et illi commune cū Patre, sicut dictum est, quia procedit de illo Spiritus sanctus; vnde ab eodem Spiritu sancto diversus est; caret autem Filio, sicut Spiritus sanctus, vnde discrepat à Patre. Spiritus sanctus solus est, de quo alius non procedit. Commune est illi cum Patre, vt dixi, non habere Patrem, in quo dissimilis est Filio. Cum Filio quoque est illi commune, vt iam mōstratum est, non habere Filium, vnde Patri non concordat. Solus itaque Pater est, qui est de nullo, & de quo sunt alij duo. Solus ècōtra Spiritus sanctus est, qui de duobus, & de quo nullus. Solus Filius, qui de vno, & de quo vnus. Est autem tribus commune, ad duos habere relationem: Pater enim ad Filium, & Spiritum sanctum refertur, sicut ad illos, qui de se sunt; Filius ad Patrem, & ad Spiritum sanctum, quia est de Patre, & Spiritus sanctus de illo. Spiritus sanctus ad Patrem, & Filium: quia est de vtroque. *Possidet ergo vnusquisque suas propietates*, quarum collectio in alio non est eadem, ad similitudinem diversarum hominum personarum. Per hoc enim hominum personæ diversæ sunt abinvicem: quia vniuscuiusque proprietatum collectio, non est in alio eadem. *Interest tamen aliquid*. Nam in personis hominum, si vna est persona, vnus est homo

mo; & si vnus est homo, vna est persona. Item, si plures sunt personæ, plures quoque sunt homines. Et si isti plures sunt, illæ & pluralitatem non effugiunt. In Deo verò, quamvis tres personæ sint; vnus tamen est Deus: & licèt sit vnus Deus, nequaquam tamen personæ pluralitatē amittunt. In hoc itaque, quòd relativè Deus ad Deum dicitur, sicut plures homines; personarum admittit pluralitatem, & diversitatem. In hoc verò, quòd per se, id est, in Deo; inseparabilem ad similitudinem vnius hominis servat singularitatem: pluralitas namque humanarum personarum non est, nisi in plutibus hominibus, nec vnus homo pluralitatem accipit personarum. Deus verò vnus est tres personæ, & personæ tres vnus Deus. Hoc itaque modo, nec vnius, nec diversarum integrè servat aliarum personarum proprietatem.

SCHOLIA IN CAPVT XVII.

Inferuntur quedā ex dictis toto Opusculo, & assignantur sex differentiæ inter diuinas personas inVicem collatas. Naturam esse omnino Vnam & eandem numerò in personis diuinis: secus Verò in humanis. Quid circa hoc secundum docuerint Patres, præsertim Græci. Exponuntur piè, & iuxta sensum Anselmi, communemque Philosophorum.

269 RESVMIT Anselmus hoc loco, & breviter prestringit plura fusius tradita in præcedentibus, ac nōnulla alia tradit, vt appareat discrimen personarum divinarum, si invicem conferantur.

PATET ERGO, &c. Colligit primò ex dictis, Spiritum sanctum non solùm differre à Filio, quatenus alter procedit ex Patre, alter nascitur: verùm etiam prout Spiritus sanctus procedit à Filio, & non è converso: quia abinvicem ambo nequeunt procedere: vt suprà *cap*. 3. dictum, probatumque est. Omne autem quod procedit ex aliquo, debet ab eo reipsa distingui: & in divinis solùm ea distinguuntur realiter, quorum vnum ab alio procedit. Quare vt Filius & Spiritus sanctus reipsa distinguantur, opus est vt alter ab altero procedat. Cùm igitur fide certum sit, Filium à Spiritu sancto non procedere, necessum est vt hic ab illo originem ducat. De quo legendus D. Tho. 1. p. q. 36. ar. 2. ad 2. præter ea quæ dixi in Scholijs ad *cap*. 3. nuper allegatum.

270 *APPARET ITAQVE*, &c. Colligit secundò, Patrem esse Deum, de quo est Deus; non tamen Deum de Deo: Filium autem esse Deum de Deo, & Deum, de quo est Deus: Spiritum sanctum denique esse Deum de Deo; non tamen Deum, de quo sit Deus. Ratio primi est: quia Pater est Deus, de quo Filius Deus, & Spiritus sanctus Deus procedit, quin ipse ab aliquo eorum originem ducat. Ratio secundi: quoniam Filius Deus de Deo Patre existit, & rursus de Filio Spiritus sanctus, pariter Deus. Ratio tertij: quia Spiritus sanctus Deus procedit ex Deo Patre & Filio, quorum neuter ab illo originem ducit.

271 *ET QVAMVIS DE PATRE SINT DVO*, &c. Colligit tertiò, quamvis de Patre sint duo, id est, Filius, & Spiritus sanctus; non propterea ex Patre esse duos Deos, sed vnum, qui simul est Filius & Spiritus sanctus. Similiter, licèt duo sint, quorum alter est principium Filij, alter ex Filio procedens, non tamen esse duos Deos, sed vnum, qui est Pater & Spiritus sanctus. Denique, licèt Spiritus sanctus sit de duobus, id est, de Patre & Filio; non tamen de duobus Dijs, sed de vno, qui simul Pater & Filius est. Ratio omnium deducitur ex ipso Trinitatis mysterio, iuxta quod vnus & idem Deus subsistit in tribus personis: atque adeò licèt illæ numerum constituant, & diversimodè inter se comparentur sub ratione principij, aut procedentis à principio; idem omnino Deus in ijs omnibus est.

272 *SI AVTEM PATER, ET FILIVS*, &c. Colligit quartò, necessum esse vt comparando divinas personas inter sese, quælibet illarum comparetur ad alteram in ratione principij, aut procedentis ex principio. Ratio est: quoniam aliter nullus erit locus ad distinctionem realem illarum: cùm alioqui in divinitate sint omnino vnum, atque idem. Idque singillatim ostendit Anselmus de vnaquaque illarum. Si enim conferamus Patrem

cum

cum Filio, Filius eft de Patre, quoniam Pater ex Filio non eft, & viciſsim Pater non eft de Filio, quia Filius ex fe ipſo naſcitur: nequeūt verò alter ab altero invicem exiſtere, ſeu procedere. Si verò conferamus Patrem, & Spiritum ſanctum, liquet hunc exiſtere à Patre; quia Pater ab illo non procedit; & Patrem non exiſtere à Spiritu ſancto, quoniam hic procedit ex illo. Denique conferendo Filium & Spiritum ſanctum inter ſe, intelligimus Spiritum ſanctum eſſe de Filio, quoniam Filius de ipſo non eſt: Filium quoque de Spiritu ſancto non eſſe, quia Spiritus ſanctus de illo exiſtit. Nimirum, nulla perſonarum diſtinctio eſt in divinis niſi ſecundùm relationes oppoſitas: hæ verò inveniri nequeunt, niſi inter perſonas, quæ invicem comparantur in ratione τοῦ αἰτίου, καὶ αἰτιατοῦ, ſive *principij & principiati*, vt vulgò dicitur.

273 *APPARET IGITVR*, &c. Colligit quintò, quod ſuprà dixerat cap. relationes prædictas, quibus conſtituuntur perſonæ divinæ, ita afficere naturam divinam, vt in nullo lædant vnitatem ſummam illius, vel quoddammodo dividant, aut multiplicent: ac præterea ita ſe habere vnitatem naturæ, vt nullatenus impediat pluralitatem relationum, neque illas confundat, aut reſtringat earum numerum. In quo ſanè conſiſtit altiſsimum illud Trinitatis myſterium, & natura Dei ſummè fœcunda, ac longe diſsita à qualibet natura creata, quæ non vna & eadem eſt in diſtinctis perſonis, ſed iuxta illarum numerum dividitur, & multiplicatur. Contra ſe habet res in divinis. nam vt inquit Damaſcenus lib. 3. Fidei cap. 6. *ἡ αὐτὴ φύσις ἐν ἑκάστῃ τῶν ὑποστάσεων θεωρεῖται. eadem natura in qualibet hypoſtaſeon ſpectatur.*

274 *PORRO SEX SVNT DIFFERENTIÆ PATRIS, ET FILII, ET SPIRITVS SANCTI; EX HIS NASCENTES NOMINIBVS.* Eas verò Anſelmus diſtinctè, & ſuo ordine numerat, redigendo illas ad triplicem differentiam bimembrem. *Prima* eſt, habere Patrem, & non habere Patrem. *Secūda*, habere Filium, & non habere Filium. *Tertia*, habere Spiritum ſanctum ex ſe procedentem, & non habere Spiritum ſanctum ex ſe procedentem. Deinde eas differentias ſubtiliter diſtribuit: vt qualibet ex divinis perſonis ſingillatim habeat vnam propriam, quâ differat ab alijs duabus; & duas ita communes ac proprias, vt qua communicat vni, eâdem differat ab altera perſona.

275 Id diſtinctè & ſingillatim exponit hoc modo. Pater habet Filium ſolus, quo differt ab alijs duobus, quorum neuter Filium habet. Cæterum in eo quod eſt habere Spiritum ex ſe procedentem, convenit cum Filio, vt in toto hoc Opuſculo oſtenſum eſt, & differt à Spiritu ſancto. E contrà verò Pater, in non habendo Patrem convenit cum Spiritu ſancto, & differt à Filio. Præterea Filius ſolus Patrem habet, & in eo à Patre ſimul & Spiritu ſancto differt. Cæterum commune eſt ipſi cum Patre habere Spiritum ſanctum ex ſe procedentem, in quo differt à Spiritu ſancto: & aliunde cum eo convenit in non habendo Filium, differtque à Patre, qui ſolus Filium habet. Denique ſolus Spiritus ſanctus eſt, de quo nullus procedit: in quo differt à Patre & Filio. Verùm aliunde convenit cum Patre in non habendo Patrem, & in eo ipſo differt à Filio: ſicuti è contrà convenit cum Filio in non habendo Filium; in eoque à Patre differt.

276 Rurſus, loquendo de ijs, quæ vni dumtaxat perſonæ competunt, ſolus Pater eſt, qui de nullo habet eſſe, & de quo ſunt alij duo: ſolus è contrà Spiritus ſanctus, qui eſt de duobus, & de quo nullus: ſolus denique Filius eſt qui de vno, & de quo vnus. Commune autem tribus perſonis eſt habere relationem ad duos. Pater enim tum ad Filium, tum ad Spiritum ſanctum refertur, tanquam ad habentes eſſe ex ipſo. Filius deinde refertur ad Patrem, de quo naſcitur; & ad Spiritum ſanctum, ex ſe procedentem. Denique Spiritus ſanctus ſimul ad Patrem & Filium refertur, quoniam ex ambobus procedit. Patet itaque in quo tres perſonæ divinæ inter ſe conveniant & differant.

277 *POSSIDET ERGO VNVSQVISQVE SVAS PROPRIETATES.* nimirum hoc ipſo capite explanatas, quarum collectio in nullo alio eſt, quemadmodum & in perſonis, ſive individuis humanis videre licet: quæ eatenus invicem differunt, quatenus proprietates vnius non inveniuntur aggregatæ in alio. Quibus ferè verbis Anſelmi fit alluſio ad definitionem illam cōmunem individui; vt ſit, *cuius proprietates aggregatæ in nullo alio inveniuntur.* Nimirum, licèt in aliquo individuo aut perſona humana ſit vna vel alia ex affectionibus alterius individui aut perſonæ humanæ; in nullo tamen invenitur cumulus ille affectionum ſeu proprietatum individualium, qui exiſtit in alio. In quo certè mirabilis apparet Omnipotentia & Providentia Dei, qui tot individuis eiuſdem ſpeciei tam miram membrorum, vultuum, complexionum, lineamentorum, & quarumlibet affectionum varietatem indidit, vt nullum omnino alteri per omnia ſimile inveniatur, ſemperque diverſitas aliqua illorum ſit,

penes

penes aliquid saltem. vt propterea mirum fuerit, quod contigit Matriti anno M. D C. LXXIV circa diem VI. Septembris. Etenim in Nostro S. Martini Monasterio (vbi tunc eram, & pene oculatus testis interfui) ea ipsa die simul eodem tumulo sepultæ sunt, simulque obierunt eâdem ægritudine correptæ, duæ eiusdem pistoris. filiæ sexennes, quæ eodem partu editæ fuerant, eiusdemque omnino vultus, staturæ, complexionisque, absque discrimine vllo, quantum apparebat; qualiter nec inter ovum & ovum, vt in proverbio est. Quod veluti mirum & insolitum, narravi quibusdam magnis viris, ac præsertim Excellentissimo Comiti de Peñaranda, D. D. Gaspari de Guzman, Principi eruditissimo, & Mœcenati ac præsidio (heu quondam!) meo: qui rem adeò raram & insolitam, vt par erat, miratus est; nec aliam similem à se lectam meminit, aut visam in tot Regnis & Provincijs Europæ ab ipso peragratis. Verùm adhuc credo, vel in ijs ipsis puellis fuisse aliquod discrimē, quāvis leve, saltē penes tēpus aliquod brevissimū, quo altera & altera genita & nata est: vel etiam penes constitutionem membrorum, aut humorum complexionem. neque enim ea ad amussim explorare potuerunt illarum parentes, quamvis extimis lineamentis vultus & corporis viderentur nullatenus differre. Quēadmodum igitur possunt in vno homine inveniri affectiones aliquæ, quales in alio, non tamen omnes simul: ita licèt in aliqua ex divinis personis sit vna aut alia proprietas, quæ in alia etiam est; non tamen omnes simul.

278 *INTEREST TAMEN ALIQVID*, &c. Quamvis rem explicuerit exemplo individuorum naturæ humanæ, subdit statim discrimen: quia in personis hominum, ait, si vna est persona, vnus etiam est homo: & si vnus est homo, vna etiam persona est. Similiter si plures sunt personæ, plures quoque sunt homines: quemadmodum si plures sunt homines, plures quoque personę sunt. Contrà verò res habet in divinis. Nam licèt tres personæ sint, vnus est Deus: & vnitas Dei nullatenus obest pluralitati personarum. Nimirum, quatenus ad invicem referuntur, sunt plures & diversæ personæ, instar plurium hominum: in eo verò quod per se sunt, sive ad se, scilicet, in divinitate, servant inseparabilem singularitatem, instar vnius hominis. Pluralitas enim personarum humanarum non est, nisi in pluribus hominibus: nec vnus homo admittit personarum pluralitatem. Deus verò vnus, est simul tres personæ; & personæ tres, vnus Deus. Ex quibus constat, exemplum illud non esse adæquatum: quia singularitas & pluralitas, quæ in divinis est, non integrè servat proprietatem pluralitatis & singularitatis, quæ cernitur in humanis.

279 Ratio autem eius doctrinæ est, quā suprà ex Damasceno indicavimus. nimirum, quod solùm in divinis eadem numero natura in qualibet hypostaseon spectatur, nec vllo modo dividitur in tribus personis, sed omnino eadem ac tota in singulis est. Cæterum non eadem numero natura, sed specie dumtaxat, est in diversis personis humanis, sive in pluribus hominibus. Propagatur enim natura, & multiplicatur, iuxta pluralitatem individuorum, quamvis ab omnibus illis abstrahatur eadem naturæ ratio & species, quæ potiùs est convenientia & similitudo in prædicatis essentialibus, quàm vnitas. Etenim vna specie natura, sive vnus homo specie, dicuntur omnes homines; & ijdem, plures numero homines, seu plures numero naturæ humanæ particulares, quarum omnium convenientia & similitudo quoad prædicata essentialia, in causa est, vt intellectus ex illis omnibus abstrahat vnam specie naturam, tribuatque ipsi vnitatem communem & vniversalem, quam in re non habet. Quæ est doctrina communis Philosophorum hoc loco tradita ab Anselmo, & à nobis fusè probata in Philosophia Rationali *disp.* 12. *à num.* 7. cùm Aristotele *lib.* 7. *Metaph.* & D. Thoma, ac cæteris Scholasticis. Eamque declarat Otto Frisingensis *lib.* 1. *de gestis Friderici cap.* 53. vbi disserit de causa Gilberti Porretani. Cùm enim præmisisset, *in naturis proprietatem substantialem aliam vniuersalem, aliam esse singularem, vel indiuidualem, vel particularem*; statim de priore illarum subdit: *Vniuersalem verò dico, non ex eo, quòd in pluribus sit, quod est impossibile: sed ex hoc, quòd pluræ in similitudine vniendo, ab assimilandi vnione, vniuersalis, quasi in vnum vniuersalis dicitur.* Vbi licèt ridicula sit eius nominis deductio, doctrina tamen vera est, naturam dici *vniuersalem*, non quasi reipsa sit vna numero in pluribus individuis existens: sed quoniam propter similitudinem plurium inter se, intellectus abstrahit vnam aliquam rationem communem, ipsique vnitatem intra animum tribuit, quam reipsa non habet. Etenim ex pluribus inter se convenientibus in ratione formali, seu definitione, vnum aliquid omnibus ijs commune in mente apprehendit. Alioqui in individuis omnibus cuiuslibet speciei, & quibuslibet hominibus, seu personis speciei humanæ, esset eadem numero natura, identitatem cum singulis habens, quamvis reipsa distinctis inter se: atque adeò non esset ineffabile mysterium Trinitatis. quippe quod in ipsa natura humana, & alia quavis, abiectâ

licèt,

licet exemplum adæquatum haberet. Id verò absurdissimum esse patet. Meritò itaque Anselmus hoc loci assignat discrimen naturæ divinæ ab humana, quòd prior eadem omnino in tribus personis sit; ideóque non liceat dicere plures Deos, sed vnum: posterior verò sit multiplex, seu multiplicata quoad numerum in singulis hominibus, ac proinde meritò dicantur esse plures homines.

280 Vbi Anselmus existimandus est correxisse, sive piè exposuisse doctrinam plurium Patrum Græcorum, qui videntur manifestè oppositum docere, & dicere, quemadmodum vna prorsus natura est in tribus personis divinis, ita etiam vnicam omnino naturam esse in pluribus personis humanis: ideóque quemadmodum eam ob causam non licet dicere tres Deos, ita nec propriè dici posse plures homines, quamvis per abusum & impropriè plures homines dicantur. Sanè id paradoxon videtur planè tradidisse S. Gregorius Nyssenus, alioqui sapientissimus, in eo libello, cui epigrapha est, *Cur non sint tres Dij?* quem ad Ablabium scripsit. Ibidem namque inquirit, cur non dicamus tres Deos, quemadmodum tres homines dicere consuevimus; siquidem ratio vtriusque videtur eadem, cùm vtrobique sit eadem natura. Et rejecta ratione discriminis vulgari ab alijs tradita, ne cum Gentilibus videamur admittere multitudinem Deorum, quasi non sufficiat dubitationi propositæ; ipse aliter occurrit dicens, reprehendi etiam debere communis sermonis vsum, quo numerum pluralem accommodamus ijs, qui naturâ divisi non sunt: vt quando dicimus, *multi homines*. Id enim perinde ferè est ac dicere, *plures humanas naturas*. quod tamen alienum est à veritate, cùm eadem natura insit pluribus hominibus, in quam conveniunt invicem, quamvis differant proprietatibus personalibus, sive hypostasibus. Verba Gregorij sunt: τῆς ὑποστάσεων λόγος, &c. *Hypostaseon ratio, propter eas proprietates, quæ in vnoquoque considerantur, partitionem recipit, & per compositionē spectatur in numero. Natura autem vna est, secum ipsa coniuncta, & individua, exactéque vnitas, quæ nec accessione crescit, nec subtractione minuitur: sed id quod est, vnum cùm sit, vel in multitudine, sectionis apparet expers, & continuata, & integra: neque cum singularibus, qui eius sunt participes, vna dividitur. Atque vti plebs, populus, exercitus, concio singulari vocabulo nuncupantur, cùm eorum quodlibet in multitudine intelligatur: ita, si accuratiùs loqui velimus, homo itidem vnus propriè dici poterit, tametsi qui in eadē natura demonstrantur, multitudo sint.* Quarè subdit, oportere vt corrigatur abusus, quo plures homines dicere solemus, siquidem omnium illorum eadem prorsus natura est. Verùm enim sit admodū difficile emendare eam locutionē tot sæculorum diuturno vsu contritā, id demū tutandum; ne illa circa res divinas admittatur, in quibus maius errandi periculum est. Patet verò ex præiactis verbis, Gregorium in ea opinione fuisse, vt natura, quæcúnque cōmunis est pluribus individuis, sit exactè vna, nec pro singularium numero divisa, aut multiplicata; sed veluti ἐν ἀτόμῳ, id est, in individuo, seu, vt vulgò dicitur, in indivisibili consistens: præterea arbitratū, collectione fieri vnitatē, sicuti vna civitas collectione civium, vnus exercitus collectione militum constat. An verò ex ijs verbis ansam errandi susceperit Ioachimus Abbas in Concilio Lateranensi damnatus, quòd diceret vnitatem naturæ, substantiæ vel essentiæ divinæ, *non esse veram ac propriam, sed quasi collectiuam, quemadmodū dicuntur multi homines vnus populus, & multi fideles vna Ecclesia;* fortassè quispiam existimaverit, nec ego decernere ausim. Præterea idem Gregorius eandem doctrinam tradit lib. περὶ κοινῶν ἐννοιῶν, *de communibus notionibus*, vbi ex instituto docet, quemadmodū in Patre, Filio, & Spiritu sancto, non sunt οὐσίαι, id est, essentiæ tres, sed vna: ita etiā in Petro, Paulo, & Barnabâ, non esse tres οὐσίας, sive essentias, sed vnam. Vnde inquit: οὐδὲ γὰρ Πέτρον, &c. *Neque enim Petrum & Paulū & Barnabam, tres vsias* (id est, substātias, vel essentias) *dicimus, sed vnam. Et vnam dicentes substantiā, cuius est Pater, & Filius, & Spiritus S. cōsentaneè dicimus vnū Deū.* Hactenus ille. Vnde & subdit, sicut suprà, Petrum, Paulum, & Barnabam, solùm abusione quadam dici tres homines, cùm reipsa vna & individua natura constent.

281 Eadem opinio insedisse videtur Cyrillo Alexandrino libro IX. Commentar. in Ioannem, vbi naturam vnam in tribus divinis personis probat similitudine vnius naturæ humanæ in pluribus personis seu hominibus. Vnde inquit: Πέτρος γὰρ Πέτρος ἐστὶ, &c. *Petrus enim Petrus est, & non Paulus; & Paulus non est Petrus: veruntamen indistincti manent natura. Vna est enim in ambobus ratio substantiæ, & eadem citra veritatem vllam habent, quæ ad naturalem vnitatem colligantur.* Præterea Dialogo primo de Trinitate idipsum confirmat dicens: *Quomodo eadem essentia vna & vna intelligatur esse? Non enim fas est in hominibus, qui vnam & eandem consubstantialitatis nacti sunt rationem,*

vnam & vnam dicere substantiam, & vnicuique rei tribuere veluti propriam quamdam, ac peculiarem rationem, eam quæ ad communitatem pertinet. Itaque opinione Cyrilli nefas est dicere vnam & vnam singularium hominum naturam, quæ potiùs vna & eadem in omnibus censeri & dici debet, quemadmodum & natura omnino eadem in tribus diuinis personis. Eiusdẽ sententiæ est Maximus Martyr Dialogo primo de Trinitate, qui cum alijs inter Opera Athanasij editus fuit. Ibidem enim ait: Πέτρου, καὶ Παύλου, καὶ Τιμοθέου τρεῖς ὑποστάσεις, καὶ μία ἀνθρωπότης. *Petri, & Pauli, & Timothei, tres hypostases* (sunt) *& humanitas vna.* Preterea Anomœo obijcienti, si ita res se habet in diuinis, tres fore Deos, quemadmodum & tres homines sunt; Respondet, Petrum, Paulum, & Timotheum, non esse tres homines; quoniam fideles dicuntur esse vnum cor, & vna anima, solumque differre, vbi dissidia inter eos sunt. Sed quoniam hic sensus potiùs apparet mysticus, quàm litteralis, & ex conditione naturali rerum petitus, idem Maximus redit ad naturæ identitatem in singulis hominibus numero discretis, & inquit: ὡς Πέτρου, καὶ Παύλου, οὐκ εἰσὶ δύο ἀνθρωπότητες, οὐδὲ δύο θεότητες πατρὸς καὶ υἱοῦ. *Quemadmodum Petri & Pauli non sunt duæ humanitates, ita nec duæ diuinitates Patris & Filij.* Quod ipsum eo loco fusiùs explanare pergit.

282 Præterea eodem modo alij loquuntur: præsertim auctor libelli compendiariæ fidei explicationis, qui tribuitur Anastasio Patriarchæ Antiocheno, & Cyrillo Alexandrino, editusque est Græcè & Latinè à Theodoro Beza. Ibidem nanque, post statutam triũ personarum vnam essentiam, siue naturam in diuinis, subditur: *Et essentia quidem, siue natura, id quod commune est, designat: hypostasis autem, siue persona, quod singulorum proprium est, declarat. Vt exẽpli gratia si dicamus, in homine: Omnes homines vnius & eiusdem naturæ sumus: vna & eadẽ natura omniũ est: siquidem omnes homines ex anima intelligente & corpore cõstamus; hypostasibus verò multis, & infinitis, & innumerabilibus.* Ioan. quoque Damascenus lib. 3. Fidei Orthodoxæ c. 8. ἴσμεν δὲ ὡς ἀριθμὸς τῶν διαφερόντων ἐστὶ, &c. *Sciendum est, numerum esse differentiam rerum. Impossibile est enim ea numerari, quæ in nihilo differunt. Etenim secundùm id, quo differunt, numerantur. Veluti Petrus & Paulus secundùm quod vniuntur, non numerantur. Quippe ratione naturæ vniti, duæ naturæ dici minimè possunt: at hypostasi cùm differant duæ hypostases dicuntur.* Præmiseratque cap. 6 eiusdẽ libri: ἀριθμῷ γὰρ, καὶ οὐ φύσει, διαφέρειν λέγονται ὑποστάσεις. *Numero enim, non autem natura dicuntur hypostases differre.* Denique libro de duabus Christi voluntatibus ait: *Alius est Petrus, alius Paulus; alia hypostasis, & alia: non autem alia natura Paulus, & alia Petrus:* πάντες γὰρ ἄνθρωποι μιᾶς φύσεώς εἰσι. *omnes enim homines vnius naturæ sunt.* Consonat Theorianus in Disputatione cum Armenijs, vbi docet, *vnam omnium hominum esse naturã*: probatque ex eo, quòd omnium illorum vna sit definitio, quæ naturam explanat: quoniam τὰ ἄτομα ἴδιον ὅρον οὐκ ἔχουσιν, id est, *indiuidua propriam definitionem non habent.*

283 Denique ex Patribus Græcis Theodorus Abucara Opusculo secundo idem paradoxon amplecti videtur, dum Petrum & Paulum negat appellari posse homines pluraIi numero. Et addita ratione satis obscura eius thesis, subdit: *Eodem modo demonstratur, Patrem, & Filiũ, & Spiritum S. non esse tres Deos; licèt horum quilibet sit Deus perfectus: quemadmodum vnusquisque illorũ* (Petrus & Paulus) *homo perfectus est: verùm nõ dicuntur plures homines. Igitur Pater, & Filius, & Spiritus S. tres sunt hypostases, sicut & illi.* Ac præterea Opusculo 38 eandẽ doctrinam repetit, asserẽs vnam tribus diuinis personis esse Deitatem, sicut Petro & Paulo inest eadem humanitas, & renatis omnibus eadẽ immortalitas. Fauere autem videntur ex Latinis PP. eidem doctrinæ nonnulli: ac primò quidem Augustinus libro 2. contra Maximinum cap. 6. vbi ait: *Diuersa quidem substantia est Deus Pater, & homo mater: non tamen diuersa substantia est Deus Pater, & Deus Filius: sicut non est diuersa substantia homo mater, & homo filius.* Vbi pariter videtur loqui de vnitate naturæ in pluribus hominibus, ac in pluribus diuinis personis. Quo etiam modo ferè Ambrosius, & Hilarius, alicubi locuti fuisse inueniuntur.

284 Sed quid? Propterea censebimus Patres prædictos ex animi sententia dixisse, vnam omnino & eandem, indiuisamque naturam esse in omnibus hominibus, quemadmodum & in tribus diuinis personis? Nequaquam. Solùm enim docuerunt quod verissimum est, & contritum apud Philosophos, naturam omnium hominum vnam & eandem omnino esse secundùm speciem, nec vllo modo in ijs diuersam quoad prædicata essentialia: licèt in singulis personis sit numero distincta & multiplicata iuxta pluralitatem indiui-

diuiduorum, cum quibus identitatem habet. Verùm ij Patres hoc secundum in testimonijs præiactis non expresserunt, sed illud priùs de vnitate secundùm speciem: quoniam id solùm aut præcipuè è re ipsorum erat. Concedebant enim eum Arianis, & præsertim Anomœis, qui pertinaciter asserebant in tribus diuinis personis esse tres naturas specie diuersas, proindeque inæquales: vtpotè quarum vnam solam personam Patris existimabant increatam, reliquas verò duas, id est, Filij, & Spiritus sancti creatas. Contrà verò Patres relati, & alij plures, probabant, nullam esse diuersitatem essentialem, quasi in specie, in natura Patris, Filij, & Spiritus sancti, licèt sint tres personæ diuersæ: sicut nulla est diuersitas essentialis, quoad speciem inter Petrum, Paulum, & Timotheum, quamvis tres personæ diuersæ sint. Potest enim diuersitas tam in diuinis, quàm in humanis, non prouenire ex natura, sed ex proprietatibus singularibus personarum. Itaque quemadmodum diuersæ personæ humanæ constant eâdem prorsus & vna natura secundùm speciem, siue rationem formalem: ita etiam ij Patres asserebant, & eodem exemplo confirmabant, posse vnam naturam diuinam, quasi secundùm speciem, aut eandem rationem formalem, esse in tribus personis diuersis penes proprietates singulares. Eoque solùm sensu negabant dici propriè plures homines, perinde ac plures Deos. Quod satis ipsis erat ad occurrendum Arianis, præsertim Anomœis, quibuscum de æqualitate personarum diuinarum disputabant. Inde verò nullatenus impeditur, vt ipsi iuxta sensum fidei Catholicæ eandem numero naturam, eamque prorsus indiuisam assererent in tribus personis (quod palam & tertio quoque verbo profitentur) aliundeque ad præscriptum veræ & communis Philosophiæ supponerent naturam in alijs atque alijs hominibus esse numero distinctam, quamvis sit specie ac definitione vna in omnibus. Quæ est ipsissima sententia Anselmi hoc loco, palam & luculentiùs longè ab ipso explanata.

CAPVT DECIMVM OCTAVVM.

EXPLANAT AMPLIVS, QVALITER INTER DIVINAS personas sit vnitas, & pluralitas.

CVR Autem ita sit, quamvis in præfata Epistola de Incarnatione Verbi, de hoc aliquantulum diximus; breviter tamen hic repetam. *Sæpe fit, vt plura* conueniant in vnum, sub eodem nomine, & eadem qualitate, quam habebant singula, antequam vnum fierent. Quippe si punctum puncto addimus, sine interuallo; aut æqualem lineam, inæquali lineæ; aut superficiem æqualem, inæquali superficiei collocamus; non fit, nisi vnus punctus, vna linea, vna superficies. In multis, si quis voluerit quærere, inueniet simile. *Hoc itaque modo*, quamvis non sint plures æternitates; si tamen dicitur æternitas in æternitate, non est nisi vna æternitas, & lumen in lumine, vnum tantùm lumen est. *Eodem modo quæcumque* de Dei dicuntur essentia, si in se replicentur; nec quantitatem augent, nec pluralitatem admittunt. Quoniam autem Deus est æternitas; sicut extra æternitatem nihil est omnino, ita extra Deum penitus, non est aliquid. Atque sicut æternitas in æternitate non est, nisi vna æternitas; sic Deus in Deo, vnus solus est Deus. Habemus autem ex vera fide, Deum esse de Deo nascendo, & Deum de Deo procedendo. Sed quoniam non est aliquid extra Deum, cùm nascitur Deus de Deo;

vel cùm procedit Deus de Deo, non erit nascens, vel procedens extra Deum, sed manet in Deo. Quoniam ergo Deus in Deo non est nisi vnus Deus; cùm nascitur Deus de Deo, vnus solus est Deus gignens, & genitus: cùm procedit Deus de Deo, vnus tantummodo Deus est, & procedens, & de quo procedit. *Vnde ineuitabiliter sequitur*, quoniam Deus nullas habet partes, sed totus est, quidquid est; vnum eundemque, & non alium Deum, totum esse Patrem, totum esse Filium, totum esse Spiritum sanctum. Quare Pater, & Filius, & Spiritus sanctus per hoc, quia cùm est Deus de Deo, & Deus in Deo non est, nisi vnus Deus; seruant in deitate ad similitudinem vnius hominis singularitatem. *Per hoc verò*, quia cùm Deus est de Deo, aut nascendo, aut procedendo, non potest vnus, idemque esse, qui est de aliquo, & de quo est; secundùm nomina has relationes significantia, tenent, sicut diversæ hominum personæ, pluralitatem. *Notandum tamen*, quia nec Deus est sine persona, nec persona sine Deo; & quia singulis personis attribuimus aliquando propria singularum; aliquando vni, quasi proprium, quod commune est alijs. Nam cùm dicimus, solus Pater est in tribus personis, qui à nullo est; solus Filius, qui est de vno, & de quo vnus; solus Spiritus sanctus, de quo nullus est; singulas personas nominantes, singulis propria attribuimus. Cùm
Matth. 11. v. 27. 1. Cor. 2. v. 11. verò legimus: *Nemo novit Filium, nisi Pater, neque Patrem quis novit, nisi Filius*: Et: *Quæ sunt Dei, nemo cognovit, nisi Spiritus Dei*; quamvis videatur Scriptura, quod de vna dicit persona, negare de alijs; commune tamen est omnibus, quod singulis quasi proprium attribuit. Non enim ignorat Pater aut Filius seipsum, & quæ Dei sunt: neque Spiritus sanctus Patrem, aut Filium. Cur autem, & quando, quod de vno, quasi de solo dicitur, de alijs intelligatur, satis suprà dictum est.

SCHOLIA IN CAPVT XVIII.

Edisseritur qualiter vnitas in diuinis seruetur absque dispendio pluralitatis: quomodo item aliqua tribuantur vni personæ, quæ sunt reliquis communia.

285 DIXERAT Anselmus sæpe obiter in hoc Opusculo, & in Epistola de Incarnatione Verbi ad Vrbanum II. Pontificem vberiùs explicuerat, qualiter pluralitas trium personarum in diuinis non obstet vnitati in essentia. Nunc verò eandem doctrinam resumit, ne fortè quisquam audiens, Filium esse Deum de Deo, & Spiritum sanctum pariter Deum de Deo, proptereà existimet esse tres Deos, seu differre in natura, quemadmodum in personis.

SÆPE FIT VT PLVRA, &c. Præmittit generatim, sæpè accidere, vt plura aliquot eiusdem nominis, similisque rationis, postquam coniunguntur, in vnum coeant. Exemplum affert in duobus punctis, quorum vnum immediatè coniungitur alteri; & in duabus lineis, aut superficiebus inæqualibus, quarum altera immediatè alteri additur. Quippe post coniunctionem duorum immediatam, vnicum resultat punctum, vnica linea, aut superficies. Quod ipsum in alijs quoque rebus inveniri monet: generatimque apparet in continuo corpore homogeneo, quod vnum dicitur & est, quoties plura eiusdem rationis coniunguntur: vt si aquæ præexistenti addas aliam aquam, vel oleo oleum, non proptereà dicuntur posteà duæ aquæ, sed vna & eadem, idemque oleum. Ve-

Verùm ad rem præsentem accomodatius est exemplum puncti, lineæ, & superficiei; quatenus, nimirum, illæ sunt indivisæ, prior versus latitudinem, posterior secundùm profunditatem: quoniam sub hac consideratione, si linea lineæ, aut superficies superficiei immediatè addatur, habent se instar puncti, quod immediatè additum puncto non facit maius aliquid, vel extensum: vt communis ferè sententia est Philosophorum cum Aristotele *lib. 6. Physicorum*: nosque ibidem latè confirmavimus *disp.* 33. & sequentibus. Itaque punctū in puncto, linea in linea, & superficies in superficie, non constituit nisi vnum punctum, lineam, & superficiem.

288 *HOC ITAQVE MODO*, &c. Adhibito iam exēplo, descendit ad exponendum vnitatem personarum divinarum in essentia, & proprietatibus absolutis, ac primò quidem in æternitate, quæ non est multiplex, sed vna, in divinis personis. Si enim dicatur æternitas in æternitate, nō erit nisi vna æternitas: quemadmodum & lumen in lumine, vnū dumtaxat lumen est. Ac meritò illam exponit similitudine puncti. nam quemadmodum punctum est simul & indivisim quidquid est, neque vllæ in eo partes sunt: sic etiam æternitas interminabilis vitæ tota simul & perfecta possessio est, ac proinde indivisa & quibuslibet partibus carens. Quare sapienter Plato aiebat in Timæo: τὸ ὂ μὲν ἀεὶ, γένεσιν δὲ οὐκ ἔχον, &c. ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ ὄν. id *quod semper est, neque ortum habet, eodem semper modo habet*. Et præterea opportuniùs ait: *Errore quodam duci homines in loquendo, qui partes illas temporis, erat, est, & erit, in æternam substantiam imprudentes transferunt. Dicimus enim de illa, erat, est, & erit. Sed illi revera solum EST competit: at erat, & erit, ad generationem, quæ in tempore procedit, referri convenit. Motus enim sunt. Quod autem eodem semper modo se habet immobiliter, neque vetustius, neque recentius vnquam oportet esse: neque hunc fuisse, neque deinceps fore. ac nihil eorum penitus, quæ generatio ijs affixit, quæ sub sensus feruntur.*

289 *EODEM MODO QVÆCVMQVE*, &c. Postquam æternitatem in æternitate vnam & solam esse dixit, procedit ad essentiam Dei, & docet, quæcumque de illa dicuntur, quamvis in se replicentur, non ideo quantitatem augere, nec pluralitatem admittere. Quoniam verò Deus est æternitas; sicuti extra æternitatem nihil est omnino, quoniam illa omnem durationem indivisim continet: ita nihil omnino est extra Deum, quia omnia complectitur. Quare sicuti æternitas in æternitate non est, nisi vna æternitas: ita Deus in Deo vnus est Deus. Certum autem fide divina est, Deum de Deo esse nascendo, & Deum de Deo procedendo. Cùm igitur non sit aliquid extra Deum, fateri necessariò oportet, cùm nascitur Deus de Deo, & cùm procedit Deus de Deo; nascentem, & procedentem, non esse extra Deum, sed manere in Deo. Atqui Deus in Deo non est, nisi vnus Deus: sicut æternitas in æternitate, & punctum in puncto, est vna æternitas, & vnum punctum. Ergo cùm nascitur Deus de Deo, vnus est Deus, gignens, & genitus: cumque procedit Deus de Deo, vnus dumtaxat Deus est, procedens, & de quo procedit.

290 *VNDE INEVITABILITER SEQVITVR*, &c. Infert præterea, cùm Deus nullas habeat partes, sed totus sit quidquid est (nimirum, instar atomi, aut puncti, in quo exemplum suprà adhibuit) vnum omnino eundem totum esse Patrem, totum Filium, & totum Spiritum sanctum. Cumque Deus in Deo non sit, nisi vnus Deus, vt suprà constitutum fuit; Pater, Filius, & Spiritus S. servant singularitatem in natura divina, ad similitudinem vnius hominis, constantis singulari natura. Vbi confirmat Anselmus doctrinam superiori capite traditam de natura singulari & distincta in quolibet homine, prout ibidem explicuimus.

291 *PER HOC VERO*, &c. Progreditur iam ad exponendam pluralitatē personarum, non obstanti vnitate in natura divina. Cùm enim Deus sit de Deo nascendo, & Deus de Deo procedendo; & præterea nihil possit ex se ipso nasci aut procedere, sed ex alio dumtaxat; oportet vt tres personæ divinæ secundùm nomina significantia eiusmodi processiones & relationes, servent pluralitatem, sicut diversæ hominum personæ. Quod iam suprà *cap.* 3. vberiùs explanatum fuit.

292 *NOTANDVM TAMEN*, &c. Verùm monet, nec Deum esse sine persona, nec personam sine Deo: ac præterea nos singulis personis interdum attribuere, quæ singularum propria sunt: interdum verò vni, quasi proprium, quod cōmune est alijs. Nimirum, tunc singulis personis seorsim ac nominatim attribuimus, quæ singulis propria sunt, cùm dicimus, solum Patrem in tribus personis esse, qui à nullo est: solum Filium, qui est de vno, & de quo est vnus: solum Spiritum S. de quo nullus est. Interdum verò vni cuipiam ex divinis personis tribuitur aliquid, quod tamen reliquis est commune. Sic Math. 11. dicitur: *Nemo novit Filium, nisi Pater, neque Patrem quis novit, nisi Filius.* Insuper 1. Corinthiorum 2. *Quæ sunt Dei, nemo*

novit, nisi Spiritus Dei. Quibus locis, licet Scriptura videatur negare de alijs personis, quod nominatim vni attribuit; non tamen reipsa id negat. Neque enim Pater aut Filius ignorat seipsum, vel quæ Dei sunt: nec Spiritus sanctus ignorat vtrumque illorum. Cur autem, & quando, quod de vno, quasi de solo, dicitur, de alijs intelligatur, satis suprà dictum est: nimirum *cap. 3. & 6. & 7.* ex quibus constat omnia in diuinis esse communia tribus personis, vbi nullatenus obuiat relationis oppositio: propterea que, eâ seclusâ, quidquid de vna aliqua persona dicitur, affirmari debere de alia. Vide Scholia in ea loca: neque enim repetere impræsentiarum opus est.

CAPVT DECIMVM NONVM.

CONCLVSIO OPVSCVLI.

HAEC De processione Spiritus sancti, alijs cogentibus, non de me, sed de eodem Spiritu sancto confidens, pro Latinis contra Græcos scribere, & ea occasione de vnitate Deitatis, & de Trinitate personarum, aliquid addere præsumpsi: quamvis innumerabiles sint inter illos, qui Latinis vtuntur litteris, qui hoc meliùs, quàm ego, facere possint. Quidquid ergo dixi, quod suscipiendum sit, non mihi attribuatur; sed Spiritui veritatis. Si autem aliquid protuli, quod aliquatenus corrigendum sit, mihi imputetur, non sensui Latinitatis.

SCHOLIA IN CAPVT XIX.

Modestia & humilitas mira Anselmi, post absolutam contra Græcos tractationem de Spiritus sancti processione. Quibus in Concilijs Generalibus definita fuerit, & qualiter post tempus Anselmi confirmata, præsertim in Synodo Florentina. Imperij Græcorum excidium, propter contrariam & inveteratam hæresim.

294 CLAVDIT Et consignat Anselmus aureum Opusculum, & eruditissimam, ac mirè subtilem tractationem, verbis spe in Deum, atque humilitate & modestia plenis. Spem in Deum, & diffidentiam de se ipso, satis exponit, dum ait: *NON DE ME, SED DE EODEM SPIRITV SANCTO CONFIDENS*. Humilitatem & modestiam erga alios, planè etiam indicat, dum ait: *QVAMVIS SINT INNVMERABILES INTER ILLOS, QVI LATINIS VTVNTVR LITTERIS, QVI HOC MELIVS, QVAM EGO FACERE POSSINT.* Non satis ipsi visum existimare ac dicere, plures ex Latinis meliùs hoc Opus aggressuros, nisi & innumerabiles: vt proinde non vni cuipiam, aut paucis Theologis Latinis cederet, sed innumeris, infinita propemodum humiliatione sui. Et hoc quidem ex animi sententia protulit eximius ille Vir, & incomparabilis Theologus sui ævi, ac sequentium planè Magister: à quo Petrus Lombardus, Alexander Alensis, Divus Thomas, Bonaventura, Scotus, Durandus, cæterique Scholastici, effata, theses, rationesque, veluti cœlestem quandam doctrinam, didicerunt & mutuarunt. Addo vlteriùs. Ea verba humilitate tanta & tali plena protulit clarissimus ille Doctor, & Præsulum gemma, cui vni, præ cæteris omnibus Patribus in Barensi Concilio congregatis, Vrbanus II. Pontifex Maximus & sanctissimus commisit disputationem Ecclesiæ Latinæ adversus Græcos, dicens: *PATER ET MAGISTER ANSELME, ANGLORVM ARCHIEPISCOPE VBI ES? Ille vbi se vocari audiuit* (verba sunt Vvilhelmi Malmesburiensis lib. 1. de Gestis Anglorum Pontificum) *in pedes constitit. Quem Apostolicus compellans: NVNC, inquit, MAGISTER, OPVS EST SCIENTIA, OPVS ELOQVENTIÆ TVÆ OPERA. VENI, ASCENDE HVC, ET DEFENDE MATREM TVAM ECCLESIAM, QVAM GRÆ-*

GRÆCI LABEFACTARE CONANTVR. Hæc Vrbanus Pontifex, digna sanè repeti, postquam alibi à nobis exscripta fuerunt, iuxta testimonium Eadmeri, qui Concilio aderat. Quid illustriùs pro Anselmo? Aut cui vnquam alteri Doctorum Ecclesiæ ad Synodum congregatæ legitur Romanus Pontifex palam & publicè talia dixisse? Et tamen Anselmus ille post tam insolitum elogium, acclamationesque Patrum in Concilio Barensi, & triumphum de Græcis reportatum, adeò humiliter de seipso sensit, vt dicat hoc loco: *Quamvis sint innumerabiles inter illos, qui Latinis vtuntur litteris, qui hoc meliùs possint facere, quàm ego.* Quin & præterea subdit: *Quidquid ergo dixi, quod suscipiendum sit, non mihi tribuatur, sed Spiritui veritatis. Si autem aliquid protuli, quod aliquatenus corrigendum sit, mihi imputetur, non sensui Latinitatis.* Ea clave aurea consignat, imponitque coronidem Disputationi cedro dignæ: nihil sibi honoris quærens, sed Deo, & Ecclesiæ Latinæ: immo si quid peccatum, erratumve est in Opere hoc, quamvis eruditione & subtilitate pleno, sibi vni adscribi desiderat, non sensui Latinorum, pro quibus disseruit.

295 Procul equidem ab hac Anselmi humilitate & modestia mira, veteres illi Philosophi, & *animalia gloriæ.* Vt enim observat Magnus ille Augustinus in Psalmum 31. *Hæc aqua humilitatis cordis, hæc aqua vitæ salutaris, abijcientis se, nihil de se præsumentis, nihil suæ potentiæ superbè tribuentis; hæc aqua in nullis alienigenarũ libris est. Non in Epicureis, non in Stoicis, nõ in Manichæis, non in Platonicis. Vbicumque etiam inveniuntur optima præcepta morum & disciplinæ, humilitas tamen ista non invenitur. Via humilitatis huius aliunde non manat. A Christo venit. Hæc via ab illo est, qui, cùm esset altus, humilis venit. Quid enim aliud docuit, humiliando se, factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis? Quid aliud docuit soluẽdo quod non debebat, vt nos à debito liberaret? Quid aliud docuit baptizatus, qui peccatum non fecit; crucifixus, qui reatum non habebat? Quid aliud docuit, nisi hanc humilitatem?* Ab illo itaque fonte didicit Anselmus: ab illo bibit salutem humilitatis aquam, Philosophis Ethnicis prorsus ignotam: eamque in lacinia huius Operis velut effudit: vt & nos homunciones, ac nullius pretij, qui qualiacumque scripta edimus, humiliter de nobis ipsis sentiamus, erubescamusque tam procul esse ab humilitate, quàm à sapientia Anselmi, & clarissimorum illorum Ecclesiæ luminum. Sed enim Anselmus, vel ipsa sui abiectione, summam laudem & gloriam apud Deum & homines consecutus est, quam alij famæ auccupes, & cenodoxiæ amantes, irrequisito conatu, & assiduis laboribus non meruerunt. Nimirum, vt aiebat Sapiens quidam, *Veræ famæ hæc est gloriosa proprietas, vt appetitores sui contemnat, appetat contemptores: Famam fugiendo cõsequitur, qui illam perderet sequendo.*

296 Iam verò superest, quid tandem ex illa disputatione Anselmi cum Græcis conclusum fuerit. Ac primò quidem Acta eius Concilij Barensis iniuria temporum perierunt, nec vllibi edita inveniuntur. Id tamen testimonio Historicorum constat, Græcos ibidem convictos fuisse ab Anselmo. Et quidem eadem doctrina ante Concilium Barense, & tempus ipsum Anselmi, absdubiò in Ecclesia altissimas radices miserat; siquidem Vrbanus Secundus Pontifex vocans Anselmum ad disserendum cum Græcis ea de re, dixit: *Ascende huc, & defende matrem tuam Ecclesiam, quam Græci labefactare conantur.* Quibus verbis planè indicatur, eo iam tempore Spiritus sancti ex Filio processionem fuisse dogma inconcussum Ecclesiæ; & Græcos illud impugnantes, Ecclesiæ hostes se gessisse in Barensi Concilio. Ergo tunc saltem veritas illa definita erat ab Ecclesia, sive intra, sive extra Generale aliquod Concilium.

297 Quia tamen Græculorum superbia & pervicacia adhuc rebellabat adversus Ecclesiam, opus postea fuit, vt eadem veritas palam definiretur in Concilio Lateranensi Generali sub Innocentio III. capite 1. cui interfuerunt Græci pariter & Latini: vt constat ex capite 4. eiusdem Concilij. Rursus confirmata fuit in Concilio Generali Lugdunensi sub Gregorio X. vbi Græcis & Latinis Patribus congregatis, eademque veritate iterum definita, Symbolum Nicænum cum particula *Filioque* ter cantatum fuit. Habetur autem ea definitio in Sexto capite 1. de Summa Trinitate, & Fide Catholica. Denique renascentibus in Græcia capitibus hydræ veteris, eadem processio Spiritus sancti ex Filio, identidem confirmata fuit in Concilio Generali Florentino, post longissimam & accuratissimam discussionem inter Latinos, & Græcos, præsente Imperatore Orientis Ioanne Palęologo, anno Christi MCCCCXXXIX. Eugenio IV. Pontifice. Ibidemque in vltima sessione præcipui è Græcis, Gregorius Scholarius vir doctissimus, Iosephus Patriarcha Constantinopolitanus, Episcopus Ruthenus, Cardinalis Bessarion, vir incomparabilis. &

Episcopus Mytilinensis, aliíque plures, professi palam sunt, processionem Spiritus sancti ex Patre & Filio, non tanquam ex duobus principijs, sed vno, prout eousque ab Ecclesia Latina traditum fuerat, esse conformem sacræ Scripturæ, SS. Patribus, & Ecclesiæ Doctoribus: ideoque publicè admiserunt particulam *Filioque* in Symbolo. Vnus restitisse, & in sua perfidia mansisse memoratur, Marcus Ephesius, cuius nulla ratio in Concilio habita est, quominus ea veritas ab Ecclesia vniversa firmiter ac solemniter definita persisteret. Quin & eundem Marcum doctissimè refutavit ex ipsis Græcis Gregorius Hieromonachus, Magnus Protosyncellus, qui eidem Synodo interfuit, & postea creatus fuit Constantinopolitanus Patriarcha, ac Disputationem edidit, quæ Græcè & Latinè habetur post Acta eiusdem Concilij. De qua nonnulla observavimus suprà Disp. XVI. sectione tertia. Cætera prætereo: quoniam in Actis eiusdem Concilij habentur Græcè & Latinè edita, quæ præ manibus cuique ferè sunt.

298 Verum, quamvis vna hirundo non faciat ver (quo proverbio alicubi vtitur Aristoteles) illa vna Marci Ephesij protervia in Concilio Florentino satis fuit, vt Græculi turmatim adversus Ecclesiam Catholicam rebellarent, & ad ingenium suum redirent. Neque enim illos ad sanum sensum reducere potuerunt aliqui ex Græcis ipsis præcellentes viri, qui Florentinæ Synodo interfuerant, & Marcum Ephesium doctissimè confutaverant: præsertim Cardinalis Bessario Episcopus Nicænus, Isidorus Archiepiscopus Thessalonicæ, Iosephus Episcopus Methonensis, & Gregorius Hieromonachus nuper laudatus. Quæ illorum perfidia in causa fuisse creditur, vt quatuordecim pòst annis, divinam vltionem iustam & horribilem subierint. Constantinopolis enim Græciæ caput, & Imperij Orientalis Regia, irruentibus Othomanis capta est, & Imperium ipsum extinctum; Græcis, qui antea dominabantur, servire coactis, & durissimam subire tyrannidem, quam hodieque experiuntur.

DISPVTATIO XLIV.

AN LONGE ANTE CONCILIVM BARENSE, cui interfuit S. ANSELMVS, Ecclesia addidisset Symbolo particulam illam, FILIOQVE; *& quo primùm tempore.*

VIDIMVS Disputatione præcedenti ex Anselmo cap. 4. & in Scholijs num. 72. suo ipsius tempore Latinos fuisse reprehensos à Græcis propter additionem particulæ FILIOQVE in Symbolo, qua exprimitur, Spiritum sanctum à Filio procedere. Et licèt plura ibidem dixerimus circa tempus in quo facta primùm fuit à Latinis ea additio, placet adhuc iterum accuratiùs idipsum examinare. Est enim controversia solùm obiter ab Historicis libata, quam fusiùs examinare oportet. Non procedit autem de Symbolo Apostolorum, nec de Nicæno, quibus nihil vsque modò additum fuit; sed de Constantinopolitano, quo præcipuè vtimur in sacrificio Missæ. Placet verò in hac re primò excurrere per aliorum opiniones, deindeque nostram tradere.

(o)

SECTIO PRIMA.

Varia quorumdam placita circa tempus, in quo primùm addita fuit Symbolo particula FILIOQVE, referuntur, & improbantur.

1 ILLVSTRISS. Loaysa, Magister Catholici Regis PHILIPPI III. & postea Archiep. Toletanus, cui Concilia Hispaniæ plurimùm lucis debent, in notis ad Concilium III. Toletanum, verbo *Item fides sancta*, pag. 237. censet particulam FILIOQVE primùm additam fuisse Symbolo in ipso Concilio Generali Constantinopolitano I. vbi illud editum fuit, & vnde appellationem accepit. Ait enim: *Hoc est Symbolum Concily Constantinopolitani à centum & quinquaginta Patribus celebrati aduersus Eunomium, Photinum, & Macedonium: IN QVO ALIQVA EXPLICATA SVNT, ET POSITA IN SYMBOLO, QVÆ IN NICAENO NON ERANT: vt est illud, quod*

quod ad personam Spiritus sancti spectat: credimus in Spiritum sanctum Dominum, & viuificantem, qui ex Patre, FILIOQVE procedit, &c. *Neque existimo, vt alij, postea hæc verba, ex Patre, Filioque; addita in Synodo Romana, sed in ipsa prima Symboli formatione fuisse posita, vt cõstat ex D. Hieronymo in Symbolo, & ex lib. 9. Tripartitæ cap. 16. & ex Concilio Florentino.* Hactenus ille ad verbum.

3 Sed enim sententia hæc singularis est, & reijcitur: Quia in nullo exemplari Græco, aut Latino eius Synodi, quotquot extant, & manibus omnium teruntur, apparet in Symbolo ipsius ea additio καὶ υἱοῦ, seu *Filioque*. Quin præterea neque in vllo ex Concilijs Generalibus subsequentibus vsque ad XIV. Generale, id est, Lugdunense II. sub Gregorio X. Papa anno Christi M. CC.LXXIV. vnquam legitur illa, quamvis in plerisque legatur Symbolum ipsum Constantinopolitanum: vt iam observavimus Disp. XLII. Non ergo in ipso Concilio II. Generali CL. Patrum CP. fuit facta illa additio ad Symbolum. Secundò Ruiz disp. 67. de Trinitate refellit hanc opinionem: Quia nec in Concilio Toletano III. invenire potuit Loaysa ex Symbolo CP. quod ibidem proferunt Patres plusquam verba illa, *A PATRE PROCEDENTEM*, prout omnes aliæ editiones habent. Cæterum fallitur Ruizius: quoniam in editione fidelissima Loaysæ ex antiquissimis exemplaribus, legitur ibidem Constantinopolitanum Symbolum pag. 205. cum particula, *EX PATRE ET FILIO PROCEDENTEM.* Nec contradicunt aliæ editiones, saltem quibus nos vtimur. Nam in ea quæ prodijt Venetijs anno M. D.LXXXV. apud Dominicum Nicolinum, & alterâ Severini Binij Parisijs anno M. D. C. XXXVI. non habetur totum CP. Symbolum, sed solùm eius inchoatio, cæteris remissis in Symbolum ipsum, prout extat in Synodo III. Toletana. Itaque priori impugnationi à nobis propositæ adversus Loaysam insistendum est, præter ea, quæ contra aliorum opiniones subijciemus, & ipsum pariter impugnant.

4 Secundò alij censent, particulam *Filioque* additam fuisse à Damaso Papa in Concilio Romano, in quo probavit decreta Concilij II. Generalis, id est, Constantinopolitani prædicti. Ita Emanuel Calecas lib. adversus Græcos; addens, Damasum id fecisse, vt frænaret quandã hæresim tunc ortam, quam complexo vocabulo τὴν υἱοπατρίας appellat, *quòd Filium Dei affirmaret esse Patrem Spiritus sancti, & hunc Patris nepotem. Idcirco Damasus Romanus Episcopus collecta Synodo ad Symbolum adiecit à Filio procedere Spiritum sanctũ, vt illud refelleret, quod gigni dicebatur a Filio.* Porrò Calecas ipse ad id stabiliendum allegat Historicum quendam Græcè dictum Σκυλίτζην. Sed & Iosephus Methones citat pro eodem placito Gregorium Aristinum, quemadmodum & Noster Genebrardus lib. 3. de Trinitate Alexium Aristinum.

5 Denique id ipsum tuetur Stanislaus Socolovius in Annotationibus ad cap. 1. censuræ Orientalis Ecclesiæ factæ à Hieremia Patriarcha CP. Allegat pro se Epistolam eiusdem Concilij CP. ad Damasum Papam, quæ ponitur in eius principio ferè Tomo I. editionis Binij pag. 665. & incipit: τὸ μὲν ἀγῶσαν τὴν ὑμετέραν εὐλάβειαν διδάσκειν, &c. Sed enim in tota ea Epistola nec verbum quidem indicatur de additione prædictæ particulæ. Deinde appellat Socolovius librum 9. Tripartitæ capite 14. aut 16. Verùm neutro ex ijs locis habetur aliquid quod ad rem fit. Ibidem enim referuntur decreta Cõcilij Romani, inter quæ nihil statuitur circa processionem Spiritus sancti à Filio, sed dumtaxat can. 16. inuritur anathemate, qui dixerit, Spiritum sanctum à Patre non procedere. Vlteriùs id colligere tentat ex Symbolo Damasi apud Hieronymum Tomo IX. quasi ibi habeatur particula illa. Sed imprimis iam ostensum fuit Disput. XLII. num. 3. id Symbolum esse supposititium, & Damaso affictum. Rursus, nec illud est Nicænum, aut Constantinopolitanum, de quo solo disputamus, quando nam additionem illam subierit. Denique non meliori iure appellat Socolovius pro se Hugonem Ætherianum lib. 3. de Processione cap. 16. Nam ibidem non exponit quisnam fuerit Pontifex eius additionis auctor, sed solùm probat, potuisse Romanum Pontificem exponere Symbolum: de quo nunc est controversia. Itaque opinio hæc videtur omni solido fundamento carere.

6 Quin & prætereà illa reijcitur; quia in nullo exemplari eius Concilij Romani à Damaso celebrati, quotquot extare inveniuntur, apparet ea additio in Sybolo Hoc autem inducit moralem certitudinem, quòd tunc facta non sit Deinde apud nullum ex Patribus, aut Scriptoribus eius temporis, etiam eorum qui scripserunt contra Theodoretum negantem palam Spiritus sancti processionem ex Filio, allegatur tale decretum, aut definitio Damasi in oppositum. quod certè oporteret, ac sufficeret ad illius opinionem penitùs proscribendam. Insuper Theodoretus ipse in Historia sua affert Epistolam Constantinopolitani Concilij paulò ante memo-

moratam, & insuper alteram Damasi ad idem Concilium: in quarum neutra extat aliquid de processione Spiritus sancti ex Filio. Non est autem verosimile, Theodoretum ausum id reticere, aut mutilare vtramque eam Epistolam, quæ aliquot iam antè annis publici iuris facta fuerat, & vbique circumferebatur. Sic enim argueretur impudentiæ, quasi manifestus temerator earum litterarum.

7 Tertiò Baronius ad annum Christi DC. LXXX. docet, processionem Spiritus sancti à Filio definitam fuisse ab Agathone Papa in Synodo Romana contra Monothelitas coacta: conqueritur tamen, eam particulam Pontificiæ Epistolæ abrasam fuisse mala quorumdam Græcorum manu, prout in Synodo Florentina conquestus fuit Iulianus Cardinalis sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & longè antea Emanuel Calecas Græcus auctor scribens contra errores Gentis suæ. Addit idem Baronius ad annum DCC. LXXX VII. particulam *Filioque* fuisse Symbolo CP. additam in VII. Synodo Generali, id est, Nicænâ II. Similiter ferè Ruiz de Montoya, vir sanè eruditissimus, & mirè versatus in lectione Conciliorum ac Patrum disputatione 67. sectione 5. opinatur, particulam *Filioque* adiectam fuisse Symbolo CP. tempore VI. Synodi Generalis à Romano Pontifice post annum Domini sexcentesimum. Probat primò ex Andræa Theologo Latinorum in Concilio Florentino sessione 7. inter medium, & finem dicente: *Maximo in Gallia, & in Hispanijs schismate imminente, cùm iam EX FILIOQVE celebraretur passim, Romano Pontifici fuit necesse in multorum Occidentalium amplæ dignitatis, magnoque Concilij Patrum conventu, addito EX FILIOQVE, Symbolum magis illustrare.* Hæc ille. *Secundò* probat; quia in Concilio Octavo Toletano recitatur idem Symbolum cum ea particula. Fuit verò id celebratum circa annum Domini sexcentesimum quinquagesimum tertium: ante quod tempus nullibi invenitur Symbolum Constantinopolitanum ita declaratum. Nec enim invenitur in Concilio Toletano Septimo, vt patet etiam iuxta editionem Loaysæ. *Tertiò* id confirmat ab indicio: quoniam Concilium Gentiliacense fuit convocatum à Pipino Galliarum Rege anno septemgesimo sexagesimo sexto: atque in eo agitata fuit quæstio inter Græcos & Latinos de ea additione Symboli. *Quartò*: quia in Synodo Septima Generali legitur cum dicta additione. Fuit autem illa coacta circa annũ Domini septingentesimum octogesimũ septimum. Vnde demũ colligitur, quamvis non constet de certo, ac determinato anno, constare saltem, additionem illam fuisse factam tempore interiecto vtrique Synodo Sextæ, & Septimæ Generali.

8 Verumtamen sententia hæc, licet verosimilior præcedentibus, adhuc est difficilis ex multiplici capite. *Primò*: quia in nullo Concilio Generali ex vndecim primis legitur definita processio Spiritus sancti ex Filio: vt fusè, & singillatim ostendimus Disputatione præcedenti, sectione secunda, & tertia, multò autem minùs in Symbolo Constantinopolitano, prout ab ijs relato, invenitur additio *Filioque*: vt patet iuxta omnes editiones quæ circumferuntur in Ecclesia. Quod verò ij Auctores aiunt, in Synodo Romana sub Agathone, fuisse id definitum, non constat ex exemplaribus, quotquot extant, nec ex vllo historico gravi illorum temporum, quidquid conquesti fuerint longè postea Iulianus, & Calecas. Deinde patet, nec in Septima Synodo Generali legi additionem illam Symbolo factam, vt ostendimus loco indicato numero 13. Quippe in omnibus exemplaribus Græcis eiusdem Synodi, quotquot extant, solùm ibi legitur in Symbolo CP. τὸ ἐκ πατρὸς ἐκπορευόμενον, id est, ex *Patre procedentem*, quamvis in aliquo exemplari Latino legerit prædictus Andræas particulam *Filioque*. Patet verò, minorē fidem vnico exemplari præstari debere, cæteris paribus, quàm reliquis omnibus.

9 Præterea, vt testatur Magister Sententiarum in 1. dist. 11. capite 2. Leo III. Pontifex Romanus (qui rexit Ecclesiam circa annum Domini octingentesimum, id est, quatuordecim annis post Septimam Synodum Generalem, ac centum viginti post tempus Agathonis Papæ) posuit in tabula argentea Symbolum Constantinopolitanum post altare sancti Petri sine additione illa *Filique*. Si autem hæc particula fuisset adiecta eidem Symbolo, vel ab Agathone Papa, vel in Concilio Generali Septimo, nulla congruenti ratione Pontifex illam omisisset. Quippe nulla ratio est omittendi, præsertim in instrumento publico, & Pontificio, & pluribus sæculis mansuro (qualis fuit tabula illa) formulam fidei à Concilio Generali editam.

10 Vlteriùs, nec tempore Agathonis Papæ, nec in ea Synodo Septima Generali, nec in vlla alia ex quatuordecim Generalibus sequentibus legitur orta controversia, aut disputatio aliqua inter Latinos, & Græcos, multò autem minùs inter Latinos ipsos, sive circa processionem Spiritus sancti ex Filio, sive circa additionem eius particulæ ad Symbolum: vt patet ex ipsorum omnium

nium Actis, & Canonibus, quantùm nobis licuit ea evolvere. Neque obstat quod scribit Addo in chronico circa annũ DCC.L.XVII. *quæstionem ventilatam fuisse inter Græcos & Romanos de Trinitate: & vtrum Spiritus sanctus sicut procedit à Patre, ita etiam a Filio.* Id enim non fuit disputatum in Concilio Generali, sed in Gentiliacensi prope Lutetiam; de quo plura Petavius Tomo II. Theologicorum Dogmatum, & Philippus Labbè in Synopsi Conciliorum ad eundem annum DCC. LXVII. nihil verò omnino Cabassutius in Notitia Ecclesiastica nuperrimè edita, vbi tamen aliorum omnium Conciliorum Acta eruditè illustrat. Quin & cùm plurimi ex Græcis, ne dicam omnes, circa tempora Septimæ, Octavæ, & trium sequentium Synodorum Generalium, præeuntibus Theodoreto, & Photio, negarent Spiritum sanctum ex Filio procedere, immò & pro se allegarent sanctum Ioannem Damascenum, qui circa tempus inter Sextam, & Septimam Synodum floruit; non est verosimile Ecclesiam Catholicam definijsse eam cõtroversiam sine matura discussione, & auditâ vtrâque partium: multò autem minùs id Symbolo adijcere voluisse. Cùm ergo non legatur in vlla ex ijs Generalibus Synodis disputatiò, aut cõtroversia aliqua de hac re, inter Ecclesias Græcam, & Latinam; censeri debet, tum controversiam ipsam non fuisse ab Ecclesia Catholicâ definitam, tum particulam illam *Filioque* non fuisse ab aliqua Synodo Generalì, nec à Romano Pontifice adiectam.

11 Denique, vt plura alia omittam, si processio Spiritus sancti à Filio fuisset definita ab Agathone Papa anno sexcentesimo octuagesimo, vt censet Baronius; vel adiecta Symbolo ab Ecclesia Catholica à tempore, aut circa tempus Septimæ Synodi Generalis, vt Ruizius vult; quicumque ex Græcis illam deinceps negârunt vsque ad tempus Duodecimæ Synodi Generalis, id est, Lateranensis sub Innocentio Tertio per spatium plusquam quingentorum, vel saltem quadringentorum, & eo ampliùs annorum (quippe fluxerunt inter eam vtramque Synodum quadringenti triginta duo) fuissent hæretici. Cùm ergo omnes Græci, aut ferè omnes, non modò è media plebe, sed docti, & indocti, nobiles, & ignobiles, toto eo tempore processionem Spiritus sancti à Filio negaverint, dicendum esset, totam Græciam obfirmato animo tandiu perstitisse in aperta hæresi. Hoc autem durum dictu, & creditu difficillimum apparet: cùm saltem vsque ad annum 1050. tot sæculorum Imperatores plerique Orientis & Patriarchæ, & Episcopi, & Græciæ populi, subiectionem profiterentur erga Ecclesiam Catholicam & Pontifices Romanos, ab eisque benignè exciperentur, neque vnquam anathemate notarentur eam ab causam, tanquam hæretici, licèt sæpè quidam eorum velut schismatici notati sint. Non ergo particula illa fuit, vel definita ab Agathone Papa, vel addita Symbolo ab Ecclesia Catholica circa tempora Septimæ Synodi Generalis.

Neque obstant fundamenta Ruizij numero 7. obiecta in oppositum. Ad primum dicimus, narrationem illam Andreæ Theologi in Concilio Florentino non debere intelligi de additione facta circa Septimam Synodum: cùm quatuordecim annis post illam Leo Papa III. Symbolum ipsum in lamina argentea exarari fecerit sine particula *Filioque*, & publicè collocaverit in perpetuam rei memoriam post altare D. Petri, vt vidimus numero 9. Ergo illa nondum addita fuerat Symbolo ab Ecclesia in Septima Synodo Generali, vel ab aliquo Romanorum Pontificum. Ad secundum, & tertium constabit ex dicendis sectione sequenti. Ad quartum patet ex dictis numero 14. non satis constare an ea additio Symboli facta fuerit in Septima Synodo Generali. Quin potiùs cùm omnia exemplaria Græca, & Latina illius, quotquot extare inveniuntur, exprimant Symbolum sine particula *Filioque*, censeri debet postea addita: quamvis fortè in aliquo exemplari illa fuerit inventa à quopiam. Adde, videri incredibile, vt tam multa exemplaria Conciliorum Generalium, quæ Romæ, & in alijs Ecclesijs Latinis, ac Monasterijs extabant, vitiarentur fraudulenta manu Græcorum in Oriente habitantium; quibus non facilè præberetur aditus, vel occasio vitiandi manuscripta tanto in pretio habita, & solicitè servata à Romanis Pontificibus, alijsque Patribus Latinis.

SECTIO SECVNDA.

Particulam FILIOQVE videri primùm additam fuisse Symbolo CP. in Concilio III. Toletano. Difficultates quædam in oppositum obiectæ & solutæ præsertim ex doctrina S. Anselmi in Disputatione contra Græcos. Plura etiam observata ad historiam & chronologiam Conciliorum ea de re spectantia.

12 QVEMADMODVM Sæpè, ac verè dicitur, facilius esse destruere, quàm ædificare: ita etiam in hac re magis pronum, & in aperto est aliorum refel-

refellere opiniones, quàm propriam stabilire. Itaque nobis etiam coniectandi, & divinandi opus est, quando primùm ea particula fuerit addita Constantinopolitano Symbolo, donec alij eruditiores rem maturiùs expendant, & definiant.

13 Certè, si standum omnino sit exemplaribus Conciliorum Hispaniæ editis à Loaysa, viro sanè gravissimo, qui tot, & tam emaculata illorum manuscripta vidit, ac consulit, proculdubio dicendum est, particulam *Filioque*, primùm additam fuisse Symbolo Constantinopolitano in Concilio Toletano Tertio LXII. Episcoporum sub Gelasio Secundo Papa, anno quarto Recaredi Regis, Eræ DC. XXVII. præsentibus, inter alios Hispaniæ Præsules, Euphemio Toletano, & Leandro Hispalensi. Ibidem namque pag. 203. editionis eiusdem Loaysæ legitur Symbolum ipsum cum particula: *EX PATRE ET FILIO PROCEDENTEM*. Nullum autem aliud Concilium, sive Provinciale, sive Generale, est illo antiquius, in quo additio eadem facta Symbolo legatur: vt patet ex omnibus illorum editionibus, & magna ex parte observatum relinquimus in superioribus, præsertim facto excursu per singula ex Generalibus. Deinde in Octavo Concilio Toletano Episcoporum LII. regnante in Hispanijs Reccesuintho, Era DC. XCI. circa tempora Martini I. Papæ, post Professionem Fidei ab ipso Rege editam, & subscriptam, Patres ibidem congregati titulo primo proferunt Symbolum Constantinopolitanum, & in eo Spiritum sanctum, *DE PATRE, FILIOQVE PROCEDENTEM*, vt est apud Loaysam pag. 422. Vtrumque verò id Concilium Toletanum absdubio præcessit tempore Sextam Synodum Generalem: vtpotè coactam Constantinopoli anno 680. sub sancto Agathone Papa, & Constantino Pogonato Imperatore. nam Tertium Concilium Toletanum fuit celebratum anno Christi D. LXXXIX. in quem incidit Era 627. id est, nonaginta, & vno annis ante Synodum Sextam. Octavum verò Concilium Toletanum anno Christi D. LIII. cui respondet Era DC. XCI. viginti septem annis ante eandem Sextam Synodum. Cùm igitur nullum aliud Concilium extet, nec Generale, nec Provinciale, in cuius Actis appareat illa additio facta ad Symbolum Constantinopolitanum ante Toletanum Octavum, & multò minùs ante Tertium, prout ex omnium exemplaribus hucusque editis constat, videtur admodum probabile, eam additionem ad Symbolum fuisse primùm in ijs Concilijs Toletanis actam.

14 Dices, id non cedere in decus Toletanæ, vel Hispanæ Ecclesiæ, sed potiùs adscribi debere ingenti temeritati: quoniam nec Ecclesiæ Toletanæ, nec cuipiam alteri, licuit quidquam addere Symbolo à Concilijs Generalibus Nicæno, aut Constantinopolitano editis. Quod multipliciter suaderi potest. *Primò* ex decreto Concilij Sardicensis relato ab Athanasio in litteris Synodalibus ad Ecclesiam Antiochenam, in quo cautum fuit, nihil vlteriùs definiendum esse circa res fidei, sed cunctos debere esse contentos fide Nicæna, vtpotè plena, & integra, neque aliud Symbolum edi debere, *ne illis quibus libido est semper nova statuere, occasio suppeditaretur, vt iterum, atque iterum de fide definiant.* Cùm igitur certum, exploratumque sit, decreta Sardicensis Concilij in summa semper veneratione fuisse apud Romanam Ecclesiam, videtur reprehensione dignum, quòd Patres Concilij Toletani Tertij & Octavi ausi fuerint addere particulam illam Symbolo.

15 Secundò in oppositum videtur vrgere, quòd cùm Patres CL. Synodi II Generalis, id est, Constantinopolitanæ I. condidissent idem Symbolum, de quo est quæstio, atque in eo expressissent consubstantialitatem Spiritus sancti cum Patre & Filio, eiusque à Patre processionem, quæ in Nicæno Symbolo non exprimebatur, post quinquaginta annos in Symbolo Chalcedonensi Episcopi Ægyptij clamaverunt Actione prima: *Nemo suscipit adiectionem, nemo diminutionem. Quæ in Nicæa constituta sunt, teneant. Catholicus Imperator hoc iussit.* Ac præterea: *Adiectionem nullus suscipit. Teneant quæ Patrum sunt: teneant quæ in Nicæa constituta sunt: teneant quæ de Spiritu S. sunt. Catholicus Imperator hoc iussit.* Iidem Patres in litteris extantibus post eandem Synodum Chalcedonensem Epistola 24. ita scribunt ad Leonem Augustum: Suggerimus nos trecentorum decem & octo Patrum sanctorum, qui in Nicæa civitate collecti, & per sanctum Spiritum sunt locuti, Symbolum tenere, atque custodire, *ET NEQVE AVGMENTVM ALIQVOD, NEC IMMINVTIONEM RECIPERE*. Ea namque, quæ à sancto Spiritu dicta, atque ei scripta sunt, fas non est aliquomodo retractari, *NEC AVMENTVM ALIQVOD, NEC IMMINVTIONEM EIS INFERRE.* Si autem iudicio Episcoporum omnium Ægypti non licuit, ne quidem Synodo Generali apud Constantinopolim coactæ, addere quidquam, vel imminuere traditis in Nicæno

Sym-

Symbolo; multò minùs licere potuit Concilio Tertio Toletano, vtpotè Provinciali solùm, aut Nationali, quidquam Constantinopolitano Symbolo addere. Ergo tam procul est à vera laude Ecclesia Toletana, & Hispana ob eam causam, vt potiùs reprehensionem mereatur.

16 *Tertiò* id ipsum confirmari potest ex Actis Synodi Aquisgranensis sub Leone Tertio Papa, & Carolo Magno Imperatore, circa annum Christi octingentesimum nonum. Ex ijs enim apparet, additionem *Filioque* in Symbolo introductam fuisse à quibusdam Ecclesijs Occidentalibus, antequam Romana id probaret, aut exemplo suo confirmaret. Vnde post longam disputationem in eo Concilio, & legationem ad ipsum Leonem Tertium, hic reprehendit quòd aliquid ab eis Ecclesijs additum fuisset Symbolo. Quare sic ad Legatos dixit: ✕ Si prius quàm ita cantaretur, interrogatus essem; ne inferretur, vtique respondissem. At nunc (quod tamen non affirmando, sed vobiscum pariter tractando, dico) quantum menti occurrit, ita mihi videtur posse vtrumque fieri: vt paulatim in Palatio, quia in nostra sancta Ecclesia non cantatur, cantandi consuetudo eiusdem Symboli intermittatur: sicque fiet, vt quod ipsum vt cantaretur non quælibet imperantis auctoritas, sed audiendi id fecerat novitas, si dimittatur à vobis, dimittatur ab omnibus. Et ita fortasse quantum esse potest, non incongruè vtrumque fieri possit: vt quod iam nunc à quibusque priùs nascentibus rectè creditur, credatur: & tamen illicita cantandi consuetudo sine cuiuscumque fidei læsione tollatur. ✕ Hactenus Leo Tertius. ex cuius verbis videntur duo constare. Alterum est, eo tempore nondum acceptam fuisse ab Ecclesia Romana additionem illam Symboli: alteram verò, reprehensos à Pontifice Leone fuisse, qui illam induxerant, tam in Gallia, quàm in alijs Occidentalibus Ecclesijs. Cùm igitur prima istarum fuerit Toletana, sive generatim Hispana, vt in Assertione diximus; consequens apparet, vt illa temerè id egerit, & reprehensionem Pontificis iure subierit. Ne ergo illam hac nota inustam fateamur, opus est dicere, additionem prædictam alibi initium habuisse.

17 His obiectionibus, seu difficultatibus, quibus nos ipsi propriam sententiam vtcumque impugnamus, ad rei veritatem eruendam, respondere debent Auctores aliarum opinionum in superioribus reiectam. Nam si nihil omnino licet addere in formula fidei præter ea, quæ in Symbolo Nicæno tradita sunt, iuxta præscriptum Concilij Sardicensis, cuius tenacissima vbique ac semper fuit Catholica Ecclesia; quomodo vel Damasus Pontifex in Concilio Romano, vel Synodus Secunda Generalis, addidit particulam *Filioque*, quorum prius volunt Emanuel Caleeas, Iosephus Methones, & Stanislaus Socolovius, posterius verò Loaysa? Rursus, si tempore Leonis Tertij, & Concilij Aquisgranensis, circa annum Christi octingentesimum nonum additio illa nondum probata fuerat ab Ecclesia Romana; quomodo Baronius, & Ruizius volunt iam probatam fuisse ab Agathone Papa anno sexcentesimo octogesimo, id est, centum triginta retro annis, aut etiam longè pluribus? Itaque omnes ij hærent in eâdem salebra.

18 Respondeo itaque, difficultates obiectas non esse tanti ponderis, vt nos dimoveant à sententia tradita. Ad primum dico, quamvis Concilium Sardicense fuerit semper in summa veneratione apud Ecclesiam Romanam, non propterea huic ademptam fuisse potestatem declarandi aliquas veritates ad fidem spectantes, virtute, aut implicitè contentas, vel in sacris litteris, vel in Symbolo Nicæno, quoties gravis, & iusta occasio id exigeret. Hanc verò intervenisse in Secunda Synodo Generali ad exprimendam processionem Spiritus sancti ex Patre, atque identitatem cum ipso in substantia, vel natura, quarum neutra fuerat expressa in Nicæno Symbolo, patet: cùm post illud editum surrexerit hæresis Macedonij, & generatim Pneumatomachorum, seu impugnatorum Spiritus sancti, quam iugulari oportuit in ipsa fidei Catholicæ professione. Quare in venerationem Concilij Nicæni, nihil omnino additum fuit, vel detractum ipsius Symbolo, prout in Synodo Sardicensi cautum erat. Verùm Patres CL. Concilij Secundi Generalis ad omnia hæresum veterum, & recèns ortarum monstra radicitùs iugulanda, ediderunt iure ac meritò aliud quoddammodo Symbolum, in quo distinctè, & vberiùs exprimerentur ea, quæ pressiùs, ac breviùs in Nicæno tradita fuerant. Aliud quodammodo, inquam. nam reverà idem est, & sola maiori expressione quarumdam veritatum differt Constantinopolitanum à Nicæno. Addo, nec Patres Concilij Sardicensis prohibere quamlibet additionem Symboli Nicæni: sed qualem continebant tabellæ quædam propositæ ibidem per quosdam Episcopos ab eodem Concilio reprobatæ: de quibus nesciens earum reprobationem, dixit Hermias Sozomenus libro tertio Historiar. capite vndecimo: *Ediderunt Patres* (nimirum Sardicenses) *aliam fidei formulam, pluribus*

qui-

quidem verbis scriptam, sed tamen eandem complectentem sententiam, & verbis non multùm ab ea discrepantem. Quamvis verò fallatur Sozomenus tribuens aliam fidei formulam Patribus Sardicensis Concilij, quam soli aliqnot Episcopi inducere volebant, cæteris dissentientibus; quod ille dixit de tabellis ijs per inscitiam prohibitionis illarum, dici iure ac verè potest de Symbolo Constátinopolitano & Nicæno. Quemadmodum enim Symbolum Nicænum contra Sabellianos, Arianos, & multiplicem illorum sectam, quasi plura eiusdem hydræ capita, *certis finibus & verbis Diuinitatis doctrinam circumscripsit*, vt loquitur Nazianzenus in Encomio Heronis: ita etiam Symbolum Constanstinopolitanum postea nonnihil ampliùs explicatâ eâdem Nicæni doctrinâ, Macedonianos hæreticos, Apollinaristas, & generatim Pneumatomachos vnico ferè impetu perstrinxit, & reiecit.

19 Vnde tam procul fuere Patres Constantinopolitanæ Synodi à reprehensione Ecclesiæ ob eam additionem, vel maiorem explanationem Nicæni Symboli, vt potiùs exinde laudem, & approbationem meruerint, tum à Damaso Papa, qui eam Synodum CL. Patrum confirmavit; tum præterea à tota Synodo Generali Chalcedonensi, in cuius Actione quarta Legati Sedis Apostolicæ scriptum sancti Leonis Papæ contra Eutychianos definivêre orthodoxum, & ab omnibus recipiendum, quòd prorsus cohærens esset Symbolis Nicæno & Constantinopolitano, ac decretis Concilij Ephesini. Eamque definitionem postea tota Synodus confirmavit. Præterea Actione quinta in Decreto Fidei quoad omnia confirmato à sancto Leone Papa, aiunt Patres Chalcedonenses. ✱ Inenarrabilem Patrum renovavimus fidem, „ Symbolum trecentorum decem & octo Pa„ trum (id est, Nicænum) omnibus prædi„ cantes. Et eos qui hanc veluti tesseram pie„ tatis acceperunt, vt proprios Patres etiam „ adscribimus: *EOS NIMIRVM QVI „ POSTEA IN MAGNA CON„ STANTINOPOLI CONGRE„ GATI SVNT CENTVM ET „ QVINQVAGINTA, ET EAN„ DEM FIDEM IPSI QVO„ QVE CONFIRMARVNT.* At„ que inferiùs addunt: Decernentes serva„ ri & ea quæ apud Constantinopolim à san„ ctissimis centum & quinguaginta Patribus „ decreta sunt, ad expellendas quidem hæ„ reses, quæ eo tempore germinaverunt, & „ ad confirmationem eiusdem Catholicæ, & „ Apostolicæ nostræ fidei. ✱ Denique Pergamius Antiochiæ Episcopus, ac Pisidiæ Metropolita in Synodalibus litteris ad Leonem Augustum, quæ extant post eandem Synodum Generalem Chalcedonensem Epistola 41. non solùm laudat Nicænos, sed etiam sanctissimos centum quinquaginta Patres, qui infirmitati languoris Macedonij, sancti Spiritus divinitatem negantis, salutaris auxilij medicinam obtulerunt, apertè firmitatem rectæ fidei docentes, & Divinitatem vnitatis inseparabiliter adorandam. Non ergo Patres Constantinopolitani reprehensionem vllam meruerunt, sed potiùs summam laudem; quoniam in suo Symbolo, seu fidei professione, expresserunt, vel addiderunt aliquid, quod in Nicæno expressum non erat, ad repellendum hæreses post illud ortas. Potuit ergo similiter Concilium Tertium Toletanum sine reprehensione, immò cum laude, adijcere Symbolo ipsi Constantinopolitano particulam *Filioque* ad reijciendum errorem antiquum Theodoreti, & quorumdam aliorum è Græcis, qui post quinque priores Synodos Generales inficiabantur processionem Spiritus sancti ex Filio.

20 Verùm dices, longè dissimilem esse vtriusque rationem: nam Synodus Constantinopolitana, fuit Generalis, eaque ritè coacta, & postea probata à sancto Damaso Papa, qui potuit supremâ, quam in terris habuit, potestate, declarare ampliùs præcedens Symbolum Nicænum, & quædam addere in Constantinopolitano opportuna ad hæreses debellandas: Toletanum verò Tertium fuisse dumtaxat Nationale, cui longè minor auctoritas, ac certè nulla ad Symbolum vtcumque variandum, vel ad aliquid in eo addendum; præsertim nullo accedente consensu aut approbatione Gelasij Secundi Papæ, cuius tempore celebratum creditur. Neque enim eiusmodi approbatio extat, vel legitur in eius exemplaribus tot diversarum editionum. Ergo Patres Concilij Tertij Toletani temerè, & inconsultò addiderunt Symbolo CP. particulam *Filioque*.

21 Respondeo, quamvis Concilium illud Constantinopolitanum, fuerit Generale, & ritè coactum, iubente, aut probante Damaso Papa, nullum tamen eius decretum, vel definitionem habuisse vim, & firmitatem omnimodam vsque dum à Pontifice confirmaretur pro tota Ecclesia. Quare ijdem Patres solùm addiderunt particulas quasdam in Symbolo fidei suæ sub correctione Romani Pontificis; idque cum laude, ac merito, quoniam ijs expedire visum ad coercendas hæreses negantium divinitatem solidam Spiritus sancti, & æternam ex Patre

Patre processionem. Ergo proportione quadam Patres Concilij Tertij Toletani, quamvis Nationalis, potuerunt pro Ecclesijs Hispaniæ addere ipsi Symbolo particulam *Filioque*, ad profligandum errorem contrarium multorum, fortè tunc temporis ad hoc Regnum è Græcis, aut Arianis derivatum; idque sub correctione Summi Pontificis, cui non potuerunt esse ignota eiusdem Synodi Acta: præsertim cùm in ea adessent sanctissimi, & doctissimi Præsules, Euphemius Toletanus, & Leander Hispalensis; qui nullatenus auderent id facere sine vrgenti ratione, & occasione ac subiectione debita ad Romanum Pontificem, quamvis huius non extet aliqua expressa approbatio, sed solùm tacita, quatenus prudenter censetur rescivisse decreta eius Toletani Concilij, & permisisse additionem illam pro Regnis Hispaniæ; veluti traditam à sanctissimis Patribus Græcis, & Latinis, cohærentemque sacræ Scripturæ testimonijs, quamvis eousque nondum ab Ecclesia Catholica definitam. Quo sensu accipio verba sancti Anselmi Disputatione XLIII. iam in superioribus exscripta, seu potiùs libro de Processione capite decimo quarto, vbi hanc ipsam Græcorum criminationem obijcit sibi, ac solvit, dicens: *Quod autem quæritur, quare hoc* (nimirum additio Symboli) *Græcorum Ecclesiæ consensu factum non est: Respondemus: quia & nimis erat difficile Latinis, eorum Episcopos ad consulendum de hac re colligere; nec erat necesse, vnde non dubitabant hoc in quæstionem adducere. Quæ enim Ecclesia est, quæ vel per amplitudinem vnius Regni dilatatur, cui non liceat aliquid secundùm rectam fidem constituere, quod in conventu populi vtiliter legatur, aut cantetur? Quantò ergo magis licuit Latinis hoc constanter proferre, in quo omnes gentes, & omnia Regna, quæ Latinis vtuntur litteris, pariter concordant?* Vide Scholia nostra ad eum locum num. 228. & seqq. Itaque nulla in eo apparet temeritas Toletanorum Patrum: præsertim cùm eo tempore nulla eius additionis prohibitio ex vi alicuius legis, vel decreti Ecclesiastici legeretur, ipsique Patres in ea additione se summitterent iudicio Romani Pontificis, ad quem spectat quælibet additio, aut immutatio Symboli: vt docent Theologi cum Divo Thoma 2. 2. quæstione prima, articulo decimo. Potuit quoque Summo Pontifici fortassè esse iusta causa sinendi, aut permittendi eam additionem in Hispania, vbi non imminebat periculum aliquod: & simul ne illam præciperet pro tota Ecclesia, vt plerique ex Græcis negantibus tunc processionem Spiritus sancti ex Filio, non acciperent inde ansam recedendi penitùs ab Ecclesia. Quod malum pluribus longè sæculis postea incurrerunt, vbi veritas eadem à Generalibus Concilijs Lateranensi sub Innocentio III. Lugdunensi sub Gregorio X. & Florentino sub Eugenio IV. definita fuit.

22 Ad secundam obiectionem numero decimo quinto propositam, dico, Episcopos illos, qui in Synodo Chalcedonensi criminati sunt adiectionem illam à Concilio Constantinopolitano factam in Symbolo, & postea scripserunt ad Leonem Augustum, non fuisse Catholicos, sed hæreticos Euthychianos, Ecclesiæ Catholicæ infensissimos, quorum aut calcibus, aut consilijs iniquis, cæsus fuit sanctus Flavianus Patriarcha Constantinopolitanus (ad quem extat mirabilis illa, & cœlestis Epistola sancti Leonis Papæ) atque in ipso Baptisterio, non sine horrore, vel Gentilium ipsorum, sanctus Protherius Alexandrinus fuit in cineres redactus per ignem, & in ventos sparsus. Quare nulla habenda est ratio criminationis illorum contra additiones factas in Symbolo. CP. supra ea quæ in Nicæno habebantur. Nec obstat quòd ijdem Episcopi videantur, in ea Epistola profiteri sese communicare Synodis apud Ephesum coactis. Non enim id tam dicunt propter legitimam & Generalem Synodum Ephesinam, quæ certè in omnibus Constantinopolitanam secuta, ac venerata est, quàm propter Conciliabulum quoddam, sive latrocinium Ephesinum, in quo prædictus sanctus Flavianus à quodam alio Episcopo impijssimo illorum complice trucidatus fuit. Quare in eadem Synodo Chalcedonensi cæteri Patres Orientales, Orthodoxique, contra illorum dicta clamaverunt: *Hæc Eutyches dixit.* Nimirum, Eutyches ipse eorum anteambulo, in confessione suæ fidei. exhibita Conciliabulo Ephesino, solùm admittebat Synodos Nicænam, & Ephesinam, omissâ penitùs Constantinopolitanâ, in qua ipsius hæresis apertè iugulabatur. Vide Christianum Lupum in Scholijs ad eandem Synodum, vbi plura de hoc. Vnde ex impio clamore eorum Episcoporum, nihil colligitur, vel contra additiones Symboli in Synodo CP. vel contra illam, quæ in Toletano Concilio III. facta est.

23 Ad tertium ex numero decimo sexto dicendum est, Concilium illud Aquisgranense fuisse quidem celebratum anno Domini octingentesimo nono sub Leone Tertio,

tio, & Carolo Magno, ob controversiam quandam, tunc temporis excitatam à quodam Ioanne, quem Addo Monachum Hierosolymitanum fuisse ait, & Petrus Pithœus suspicatur fuisse Damascenum illum sanctitate, & doctrina celebrem, quem Græci posteriores subscripsisse Theodoreto contendunt in neganda processione Spiritus sancti à Filio. Verùm fallitur Pithœus, alioqui eruditissimus: tum quia Damascenus nunquam invenitur reipsa negâsse processionem Spiritus sancti ex Filio: vt ostendit Barlaamus Episcopus Gyracensis Epistola secunda ad suos Græcos (apud novissimam Bibliothecam Patrum Anissonianam Tomo vigesimo sexto, sæculo XIV.) & Bessarion Cardinalis, alijque Græci, in Actis Concilij Florentini: ac nos ipsi vberiùs demonstravimus Disput. XLIII. in Scholijs ad caput quartum, & quartumdecimum Anselmi de Processione. Tum præterea, quia Damascenus eo tempore iam desierat inter mortales esse, atque in cœlum migraverat longè antea: cùm obitus eius communiter accidisse censeatur inter Sextam, & Septimam Synodum Generalem, & vltima illius mentio apud Historicos inveniatur apud Baronium anno Christi septingentesimo quadragesimo nono, in quo ille reviviscentem Gnaplæi hæresim auctoritate sua extinxit: deinde verò quinque pòst annis in Conciliabulo Iconoclastarum, memorato ab eodem Baronio, eiusdem Damasceni memoria, sicuti & aliorum Patrum sacris Imaginibus faventium, quasi iam vitâ functorum, inani & phantastico anathemate inuratur. Itaque Damascenus iam obierat sexaginta circiter annis ante Concilium illud Aquisgranense. Non ergo congregatum fuit ob controversiam tunc excitatam à sancto Ioãne Damasceno, sed à quopiam alio Monacho Hierosolymitano eiusdem nominis.

24 Cæterùm quidquid de hoc sit, quod solùm obiter libatum volo, id certum apparet, controversiam illam non fuisse excitatam circa processionem ipsam Spiritus sancti à Filio, sed circa additionem particulæ *FILIOQVE* ad Symbolum, quod eo tempore in quibusdam Ecclesijs Occidentalibus, seu Latinis, cantari solemniter cœperat cum eadem additione. Id patet ex Actis eiusdem Concilij: in quibus nihil extat circa controversiam præcipuam Latinorum cum Græcis, procedatnè Spiritus sanctus a Filio, an secus: sed circa additionem eius particulæ in Symbolo. Constat præterea ex Adelmo in Annalibus eius temporis testante, Carolum Magnum misisse Romam Legatos suos, Bernharium Episcopum Vvormaciensem, & Adalardum Benedictini Monasterij Corbeiæ Abbatem (Virum eo tempore celeberrimum) ad Pontificem Leonem Tertium, vt controversiam in eo Concilio agitatam definiret. Patet verò ex argumento ipso, & responso eiusdem Pontificis, quod nobis suprà num. 16. obiecimus, Pontificem tunc nihil definijsse circa processionem Spiritus sancti, an sit ex Filio; sed solùm fuisse hortatum ad vitandam de cætero additionem illam in quibusdam Galliæ Ecclesijs nuper factam in cantu solemni Constantinopolitani Symboli. Igitur quæstio non fuit in eo Concilio circa processionem, sed circa additionem eius particulæ ad Symbolum in cantu solemni. Alioqui Imperatoris Legati non de hac, sed de illa Pontificem consuluissent: aut certè ipse Leo Tertius non respondisset ad rem, nec vllo modo diremisset Concilij illius controversiam. Et quidem ille, vt suprà vidimus, non facilè probaret additionem illam Symboli, nec cohærenter ad laminam argenteam in superioribus memoratam, in qua Symbolum CP. scribi iussit sine particula *FILIOQVE*, & iuxta altare S. Petri in perpetuam rei memoriam servari.

25 Dices. Ergo & idem Pontifex in eo decreto damnat implicitè saltem, aut æquivalenter, additionem Symboli introductam in Hispania à tempore Concilij Tertij Toletani, vt nos asseruimus. Respondeo, Leonem imprimis non damnare additionem illam quomodocumque factam, sed in cantu solemni Symboli intra sacrificium Missæ vetare vsum illius. Sic enim noviter in Gallijs introducta fuerat absque sufficienti auctoritate; & fortassè nondum in Hispania Symbolum ita additum cantabatur, sicuti nec in Concilio Tertio Toletano cantatum legitur, licèt omnium Patrum ibidem congregatorum nomine prolatum extet in editione Loaysæ. Deinde nec Pontifex absolutè damnat additionem illam Symboli in cantu solemni: sed solùm hortatur ad dimittendam illam, veluti nondum convenientem in Gallijs eo tempore, propter controversiam de ea ortam. Cùm verò nulla circa id in Hispania fuisse legatur, potuit forsan in eâ esse ac vigere consuetudo cantandi in Missa Symbolum ita additum citra reprehensionem aliquam. Verùm quo tempore Hispanæ Ecclesiæ cœperint cantare solemniter in Missa Symbolum cum ea additione, non constat, neque hactenus invenire potui apud Auctores allegatos.

Simi-

26 Similiter incertum mihi est, quo primùm tempore Ecclesia Romana, cæterarum Mater, & Magistra, cœperit addere particulam illam *FILIOQVE* in cantu solemni Symboli Constantinopolitani ad Sacrificium Missæ. Id saltem constat, longè post tempora prædicti Leonis III. introductum fuisse: ac præterea in Actis Conciliorum Generalium Octavi, Noni, Decimi, & Vndecimi, nullum eius additionis vestigium esse: vt ostensum fuit singillatim Disputatione quadragesima secunda sectione secunda. Deinde quamvis in Duodecimo Generali, id est, Lateranensi IV. sub Innocentio III. definita fuerit processio Spiritus sancti ex Filio, consentientibus pariter Latinis, & Græcis (vt constat ex capite quarto ipsius, & habetur in capite *Firmiter* de summa Trinitate, & Fide Catholica) non tamen legitur ibidem facta additio eius particulæ ad Symbolum, sive intra Missam, sive extra. Nam extra Concilium Generale admissam fuisse eam additionem in Symbolo ab Ecclesia Romana longè ante tempus eiusdem Innocentij Tertij, immo & suo tempore in omnibus Ecclesijs Latinis, testatur S. Anselmus verbis suprà numero vigesimo primo exscriptis.

27 Solùm itaque, quantum conijcere possum, legitur ea additio solemniter facta in cantu Symboli apud Cōcilium Quartum decimum Generale, id est, Lugdunense Secundum, sub Gregorio Decimo Papa anno Christi millesimo ducentesimo septuagesimo quarto, in quo idem Pontifex cum Episcopis circiter quingentis, tum Latinis, tum Græcis, & Patriarchis Constantinopolitano, & Antiocheno, cecinit publicè, atque ingenti omnium lętitiâ, Symbolum C. P. cum additione *FILIOQVE*. Itaque ab eo saltem tempore videtur id in tota Ecclesia receptum cum eâ particulâ in sacrificio Missæ, exceptis plerisque Gręcorum, qui paulò pòst ad ingenium suum redierunt, & adhuc longè postea eandem doctrinam iterum confirmatam in Concilio Generali Florentino, turpiter eiurarunt. digni planè propterea, vt amisso Orientis Imperio, quod tandiu retinuerant, ab Othomanis in duram servitutem redacti fuerint vsque in præsentem diem.

***

SECTIO TERTIA.

Appendix ad Disputationem eandem, & defensio, tam Concilij Toletani Tertij, quam Ecclesiæ Latinæ generatim, in additione eius particulæ ad Symbolum, contra criminationes Græcorum. Quædam obiter observata de Formoso Papa, & stabilitate Sedis Apostolicæ in fide.

28 OPINIO Hactenus tradita de additione particulę *FILIOQVE* primùm facta in Hispania, idque in Concilio Toletano Tertio, iam à nobis stabilita fuerat, immo & prælo edita anno M. DC. LXXXXI. Tomo. II. Theologiæ S. Anselmi Disputatione XCII. & à pluribus obiectionibus vindicata, cùm illam ipsam legere licuit postea breviter traditam à Ioanne Cabasutio in Notitia Ecclesiastica edita Lugduni anno millesimo sexcentesimo octuagesimo operâ Anissoniorum, pagina 545. vbi excitatâ Diatribâ de Additione ad Symbolum, numero sexto, ait: *Prima quæ legitur ad Symbolum facta additio de processione ista ex Filio, visitur in Concilio Toletano III. anni 589. quo Hispaniarum Gothi eiurata hæresi Ariana fidem professi sunt orthodoxam. Eaque additio legitur in tribus eius Concilij locis.* Similiter cùm eadem sententia à nobis latè & ex instituto confirmata fuisset, incidimus in Tomum Tertium Christiani Lupi in Concilia, Dissertatione *De S. Leonis Vndecimi Papæ Actis*, Crimine septimo, pagina 914. vbi ita loquitur doctissimus ille Scholiastes: *Vocem* FILIOQVE *primi addiderunt Hispani. Et ipsos dudum & acriter improbavit Gallicana Ecclesia. Sub Caroli Magni Imperio & hæc admisit: & graviter obstitit, ac durissimè tulit Romana Ecclesia. Quòd & ipsa tandem admiserit, palàm hic affirmat Cardinalis Humbertus; Formosus Pontifex passim creditur admisisse. Proinde Græci voces istas Symbolo non abstulerunt, sed nos Latini addidimus. Nam hinc ab illis invidiosissimè clamamur esse prævaricati Ephesinam Synodum, & amisisse veram Christianitatē. Quæ omnia sunt alibi largiùs elucidanda.* Vtinam id præstitisset Lupus. Sed tamen non videtur fecisse in libris hactenus editis, quorum quinque volumina in Concilia ad nos pervenerunt, & aliud præterea Commentariorum in librum Tertulliani de Præscriptionibus. Porrò pleraque eorum quæ tradit

verbis ijs, iam à nobis fusè explicata sunt, tum in hac ipsa Disputatione, tum præterea Disputatione quadragesima tertia, nisi quod nonulla etiam ibidem afferat, quę aliquanto ampliùs examinare aut elucidare oporteat.

29 Quod attinet ad eam additionem primùm factam in Hispania, iam vidimus id in Concilio Toletano Tertio contigisse, quamvis Lupus non videatur meminisse eius Synodi, sicuti neque Cardinalis Bellarminus, qui censuit additionem primò omnium fuisse factam in Concilio Toletano Octavo, nec satis attendit, longè antiquiorem fuisse. Nec mirum quòd ibidem Patres Symbolo addidissent eam particulam: siquidem longè antea in Concilio Primo Toletano celebrato *Æræ Christianæ* anno CD.XXXVIII. testata habebatur processioSpiritus sancti àPatre &Filio: vt legere est in eius Actis apud Loaysam pagina quadragesima quinta. Quin & in Concilio Primo Bracarensi coacto anno CDXI. prout habetur in recenti editione Labbeana, iam Episcopi Hispaniarum professi fuerant, Spiritum S. à Patre & Verbo procedere. Quod verò addit Lupus, Gallicanam Ecclesiam dudum & acriter impugnasse eam additionē in Hispania factam, incertum mihi est: certum autem, postea receptam fuisse apud Gallos, saltem sub imperio Caroli Magni, vt suprà numero vigesimo secundo & vigesimo tertio, vidimus, ac præterea constat ex testimonio Vvalafridi Strabonis libro de Rebus Ecclesiasticis capite vigesimo secundo, vbi ait, tempore eiusdem Caroli Magni, *apud Gallos, & Germanos, post deiectionem Felicis hæretici, sub gloriosissimo CaroloFrancorum Rege damnati, idem Symbolum* (id est C P.) *latiùs & crebriùs cœpisse in Missarum Officijs celebrari.* Scilicet cum additione illa iam memorata ex Actis Concilij Aquisgranensis. Extat verò is liber Strabonis nuper recusus in Bibliotheca VV. Patrum Anissoniana Tomo decimo quinto Seculo Nono. Nescio autem vnde Lupus colligat, Romanam Ecclesiam graviter obstitisse, & durissimè tulisse eam additionem. nam verba Leonis III. ad Legatos Caroli Magni ea de re mitia, ac benigna sunt: vt patet ex ijs ipsis iam numero vigesimo tertio exscriptis. Cùmque additio ipsa à tempore Concilij Tertij Toletani introducta fuisset in Hispania, ducentis viginti annis ante Cōcilium Aquisgranense, toto eo tempore non legimus indignationem aliquam Romanæ Ecclesię, nec Summorum Pontificum contra illam. Quin nec Leo III. in responsione dicta ad Legatos Caroli Magni loquitur quidquam de additione vlla prout in Hispanijs facta, sed in Gallijs, vbi noviter induci cœperat: nec præterea videtur loqui de qualicumque additione; sed in cantu solemni ad sacrificium Missę: qua ratione incertum est an tunc temporis esset introducta ab Hispanis.

30 Confirmatur hæc ipsa coniectura, ac defensio Ecclesiæ Hispanæ: quoniam Ioannes Beccus Patriarcha C. P. electus à Michaele Palæologo Orientis Imperatore, vt exequeretur, & firmaret vnionem Græcorum cum Latinis in Concilio Lugdunensi factam sub Gregorio Decimo anno millesimo ducentesimo septuagesimo quarto, circa processionem Spiritus sancti ex Filio, aut ex Patre per Filium, vt Græcorum aliqui fuerant loquuti, non solùm ostendit præclarè, vtramque eam locutionem habere eundem sensum; sed etiam fatetur, in additione prędicta ad Symbolum, *se vix culpam levem agnoscere.* Ita habet libro sexto capite vigesimo quinto. quod & testatur Gregorius Pachymeres. Non ergo additioni illi graviter obstitit, neque eam durissimē tulit Romana Ecclesia. Quin nec levem in eo culpam fuisse, indicatam à Ioanne Becco, existimabit, qui legerit quæ ad excusandam Synodum illam Toletanam præmisimus numero 21. & 22. & præsertim Disp. XLII. sect. 2.

31 Vrgetur ampliùs ex declaratione Eugenij IV. Papę in Concilio Florentino anno Ærę Christianę M. CCCC. XXXIX. vbi post vnionem Grecorum cum Latinis in eo factam, tradit Symbolum C.P. Armenis cum additione *FILIOQVE* in vltimo decreto, non longè à fine, dicens:
„ * Imprimis ergo damus eis sanctum Sym-
„ bolum à centum quinquaginta Episcopis
„ in Oecumenico Constantinopolitano Con-
„ cilio editum cum illa additione *FILIO-*
„ *QVE*, ipsi Symbolo, declarandę veri-
„ tatis gratia, & vrgente necessitate, *LI-*
„ *CITE ET RATIONABILI-*
„ *TER APPOSITA.* * Hæc ibi Pontifex. Si autem licitè, & rationabiliter facta fuit additio illa: ergo citra culpam, adhuc levem, & multò magis citra gravem Ecclesiæ Romanæ indignationem. Pergit verò Eu-
„ genius, & subdit: * Hoc autem sanctum
„ Symbolum, *SICVT APVD LATI-*
„ *NOS MOS EST*, ita decernimus per
„ omnes Armenorū Ecclesias intra Missarum
„ solemnia singulis saltem Dominicis diebus,
„ & maioribus festivitatibus decantari, vel legi. * Quibus verbis testatur Pōtifex iam tum temporis in more positū fuisse Latinis Eccle-

sijs,

fijs, vt Symbolum CP. cum prędicta additione diebus Dominicis, & in festis maioribus cantaretur, aut legeretur, quamvis non indicet tempus, à quo id cœperit, sed indefinitum relinquat.

42 Vnde refellitur vetus calumnia Photij schismatici, & infensissimi hostis Latinæ Ecclesiæ, eam accusantis, tum quòd crederet, Spiritum sanctum ex Filio procedere, tum quòd ea additio facta fuisset Symbolo. Quam criminationem longè postea excitavit Michael Patriarcha C. P. circa annum Christi millesimum quinquagesimũ quartum, ob varios errores anathemate iniustus ab Ecclesia; atque ex parte ratam habuit eodem tempore, inter alios Grecos, Petrus Antiochię Patriarcha, dicens adversus Latinos: *Sed malum est istud, & malorum pessimum, additio in Symbolo. Si enim Euangelia nostra sunt eadem cum illorum Euangelijs, vnde illi, plura quàm nos edocti, huiusmodi alienam additionem fecerunt?* Vt autem nos quoddammodo excuset, subdit statim causam risu dignam: *Sed vt videtur, amisserunt Romani exempla Nicænæ sanctæ Synodi, cùm Vuandalica gens Romæ Imperio diu potita sit. Nobis enim satis est ad perfectam veritatis cognitionem, & confirmationem, sapiens illud, & salutare diuinæ gratiæ Symbolum. Docet enim nos perfectè de Patre & Filio, & Spiritu sancto: Incarnationem præterea Domini fidelibus manifestat, qui illam recipiunt. Illos itaque qui Symbolo aliquid addunt, vel auferunt, anathemate damnamus. Si quis enim, inquit Apostolus, evangelizaverit vobis præter id, quod evangelizatum fuit, anathema sit. Bonum est enim ad bonum respicere, præsertim cùm neque Deus, neque fides patitur detrimentum, ad pacem semper declinare, & fratrum dilectionem. Fratres enim nostri sunt isti: licèt rusticitate, vel ignorantia contingat, illos sæpè à recto decedere, propriæ servientes voluntati. Nec oportet nos adeò exactam diligentiam quærere inter barbaras gentes, quam nos quærimus, qui circa litteras versamur. Magnum erit, si apud illos absque aliquo errore sanctissima Trinitas, vitæ origo, & causa prædicetur; & si Incarnationis etiam Mysterium iuxta nostram sententiam illi confiteantur.* Hæc ille: in quibus postquam criminatus gravissimè fuerat additionem illam, profert duplicem egregiam excusationem sceleris adeò immanis: alteram, amissionem exemplarium Symboli C P. (hoc enim intelligit per Nicænum) ob incursionem Vvandalorum, & dominium diuturnum supra Romanum Imperium: alteram verò, barbariem, & ruditatem Latinorum, quæ proinde veniam mereatur,

33 Sed enim vtraque excusatio est risu digna. Prior quidem: nam licèt frequentes fuerint Vvandalorum, & aliarum nationum efferatarum incursiones in Romanum Imperium, semper & vbique in tota Ecclesia Latina permanserunt, non chiliades modò, sed myriades exemplarium Symboli tam Nicęni, quàm Constantinopolitani: immò & data hypothesi planè chimærica, quòd aliquando penitùs excidissent scripto, adhuc in memoria fidelium permansissent, ac rursus scriptis innumeris consignata essent. Præsertim cùm Ioannes Abbas Biclariensis, gravis & antiquissimus scriptor (cuius Opuscula miror non fuisse edita in magna Bibliotheca Patrum Anissoniana anno millesimo sexcentesimo septuagesimo septimo) testetur Iustinum Secundum Imperatorem, anno primo Imperij sui, qui fuit Christi D. L X V. *Symbolum Constantinopolitanum centum quinquaginta Patrum in omni Catholica Ecclesia a populo cõcinendum intromisisse priusquam Dominica diceretur oratio.* Deinde elapsis viginti quatuor annis post prædictum Iustini decretum, id est, anno Christi D. L X X X I X. idem Symbolum C P. in Ecclesijs Hispaniæ receptum fuit sub Reccaredo ipsarum Rege iussu Concilij Tertij Toletani toties memorati Canone secundo, in quo Patres congregati sanxerunt, *vt per omnes Ecclesias Hispaniæ, & Gallicia* (Loaysa sępiùs *Gallæciæ* exscribit iuxta exẽplaria vetera) *secundùm formam Orientalium Ecclesiarum Concilij Constantinopolitani centum quinquaginta Episcoporum symbolum recitetur: vt priusquam Dominica dicatur oratio, voce clara à populo decantetur.* Si autem Symbolum C P. à principio ferè adeò pervulgatum, ac solemne erat in tota Ecclesia Catholica, & nominatim in Hispanijs: qua specie veritatis potuit dicere Petrus Patriarcha Antiochenus, exemplaria eius Symboli apud Latinos non mansisse? Nec tamen ideò existimes, Patres eius Concilij statuisse, vt Symbolum id voce clara à populo cantaretur cum ea additione: nam quamvis ipsi addiderint particulam *FILIOQVE* intra ipsum Concilium, vt suprà vidimus, non constat pariter eos sanxisse, vt idem Symbolum cum ea additione à populo cantaretur.

34 Posterior verò excusatio, seu miseratio ruditatis Latinorum, non tam ex charitate, aut vera misericordia videtur processisse, quàm ex notissimo illo, ac penè ingenito Græcorum supercilio, & fastu quo cæteros homines, etiam Romanos, & excultissimos, Barbarorum appellatione notabant. Ne tamen tempus insumam propulsandæ huic calumniæ, quę apud plurimos ex Latinis iam antè condignas pœnas dedit; licuerit Gręcis iam diu mutis esse, vbi toties Catholica Ecclesia processionem Spiritus sancti ex Filio definivit, saltem in Concilijs Oecumenicis, Lateranensi sub Innocentio III. Lugdunensi sub Gregorio X. & tandem in Florentino sub Eugenio IV. Quod & præterea verbis numero trigesimo primo exscriptis probavit additionem illam Latinorum ad Symbolum, tanquam *declarandæ veritatis gratia, & vrgente necessitate licitè, & rationabiliter appositam.* Non ergo ex ignoratione, aut barbarie Latinorum. Sed & quàm coherenter ad Evangelij doctrinam vtrumque id factum fuerit ab Ecclesia Latina, ostendimus satis Disputatione præcedenti XLIII. in Scholijs ad Opusculum Anselmi de processione Spiritus sancti.

35 Denique quod addit Christianus Lupus, Ecclesiam Romanam tempore Humberti Cardinalis iam admisisse additionem illam ad Symbolum, est omnino certum, loquendo extra Generale Concilium: quoniam Humbertus ipse floruit tempore S. Leonis IX. Papæ, qui anno M. LIV. illum misit legatum Constantinopolim: vbi inter alia plura, quæ reprehendit in Michaele Patriarcha eius vrbis, vnum memoratur, quòd is negaret Spiritus sancti processionem à Filio: vt constat ex brevi notitia rerum in ea legatione gestarum, ab ipso, vt creditur, Humberto conscripta, cuius meminit Baronius ad eundem annum. Quin & prędictus Michael fretus Imperatoris patrocinio eò audaciæ pervenit, *vt Pontificem Romanum cum suis excommunicatum esse proclamaret, eò quòd in Symbolo addidissent illud, FILIOQVE*, prout refert idem Sanctus Leo IX. in Epistola ad Const. Monomachum. Cumque præterea idem Cardinalis pijssimus sanè ac doctissimus (quem propterea ex nostris celebrant Cardinalis Leo Hostiensis, & Lanfrancus Archiepisc. Cantuariensis, ac Magister Anselmi, eiusdem temporis Scriptores) testetur, additionem illam non suo ipsius tempore factam in Romana Ecclesia; non potest de hoc rationabiliter dubitari. Consonat eidem testimonio Anselmus, in Opusculo de Processione conscripto quadraginta septem post annis, id est, Christi millesimo centesimo primo, capite quarto, inquiēs de Græcis: *Nec est positum in illo Symbolo, in quo reprehendimur ab illis addidisse processionem eius* (nimirum Spiritus sancti) *de Filio.* Idēque testatur postea capite decimo quarto. Ergo temporibus S. Anselmi, immò & Humberti Cardinalis, ac Leonis Papæ IX. Romana Ecclesia iam admiserat eam additionem in Symbolo.

36 Quod tandem Christianus Lupus testatur, Formosum Papam admisisse passim eam additionem in Symbolo, dubium mihi est: nec aliquod eius rei vestigium invenio apud Baronium, qui ad annum Christi 891. electionem eius in Romanum Pontificem enarrat, honestatemque morum, integritatem vitæ, & doctrinę commendat, ex Luitprando, Anastasio Bibliothecario, & Hincmaro Rhemensi, eiusdem temporis Scriptoribus: & tandem ad annum 897. invehitur adversus Stephanum Sextum, qui dirè & immaniter se gessit cum eius cadavere, & propterea omnium ferè animos in se concitavit. Nimirum, Stephanus ipse, vt habetur in Actis Synodalibus sub Ioanne IX. eo odio exarsit adversus Formosum iam vitâ functum, vt eius cadaver è sepulchro extrahi fecerit, atque in Sedem Romani Pontificatus Sacerdotalibus indutum vestibus collocari. Deinde ipsi, quasi viventi, exprobravit, quòd nimia ambitione ex Portuensi Episcopatu Sedem Apostolicam occupasset. Postea damnatum, & sacris exutum vestibus, ac tribus digitis mutilatum, quibus benedicere moris est, in Tiberim iactavit, pluraque alia horrenda præstitit, in odium eiusdem Formosi, licèt Luitprandus allegatus & alij quidam eiusmodi immanitates potiùs Sergio Tertio, quàm Stephano Sexto tribuant: alij verò vtrique, alteri tanquam incitatori, alteri tanquam auctori.

37 Immeritò tamen propterea alij qui ex Heterodoxis Sergium & Stephanum prædictos, aliosque Pontifices, ipsorum facinus improbantes, accusant violatæ fidei ab alterutris eorum: nullus enim ex ijs aliquid fidei contrarium decrevisse invenitur: vt vidimus Tractat. II. Disputatione XXX. sectione sexta à num. quinquagesimo quarto. Sed quoniam eius rei narratio prodest ad confirmandam stabilitatem Sedis Apostolicæ, & Romanorum Pontificum, in tuenda & docenda fide, etiam in quovis misserrimo statu; accipe verba Spondani ad prædictum annum 897. numero tertio ita lo- „ quentis ex Baronio: * Hæc sunt infelicissima

,, sima illa Romanæ Ecclesiæ tempora, at-
,, que omnium luctuosissima, quibus ipsam
,, contigit domestico bello agitari: quæ
,, nunc cœpta, multo tempore maximo dam-
,, no eamdem affecerunt: illata ipsa per Adel-
,, bertos Marchiones potentissimos Tusciæ.
,, Ita enim nominat eos Luitprandus: non
,, autem Comites, vt alij, Tusculanos; hi
,, enim postea, licèt ex eadem radice, pro-
,, venerunt. Et quidem istum, qui Stepha-
,, num intrusit, Luitprandus ait tantæ fuisse
,, potentię, vt inter omnes Italię Princi-
,, cipes solus ipse cognomento diceretur Di-
,, ves. Ijdem verò munitione Sancti Angeli,
,, olim mole Adriani dictâ, potiti, quæ
,, non sunt ausi in Romanam Ecclesiam? Vt
,, absque vlla controversia dici possit, nul-
,, lam vnquam, sive à Gentilibus, sive ab
,, hereticis, sive à schismaticis, alijsve per-
,, duellibus, duriorem ac diuturniorem pas-
,, sam esse persecutionem, quàm pertulit
,, ab istiusmodi Marchionibus. Verùm etsi
,, sæpiùs deforme valdè, turpeque conti-
,, gerit apponi ab ipsis Ecclesiæ Caput: to-
,, lerandum tamen fuit, quòd non penitùs
,, amens sit inventum: sed fide Catholica
,, semper sibi constiterit, virtute promissio-
,, nis divinę, quâ nunquam portæ inferi præ-
,, valere valeant contra Sedem Petri firmis-
,, simis fundamentis stabilitam. Quod & my-
,, sticè tunc designatum videri potuit, cùm
,, eodem tempore, quo execrandum illud
,, scelus adversus Formosi cadaver Stepha-
,, nus commisit, sacrosancta Basilica La-
,, teranensis, Primaria Pontificis Sedes, ab
,, Altari vsque ad portas solo penitùs pro-
,, strata corruit, Sanctuario tantummodò
,, relicto integro, in quo ipsa Sedes Ponti-
,, ficis existebat. Sicut & quantę pietatis
,, fuisset Formosus inde demonstratum est,
,, quod (vt refert Luitprandus) dum eius
,, corpus à piscatoribus postmodùm inven-
,, tum ad sancti Petri Basilicam deportatum
,, esset, Sanctorum Imagines illud in locu-
,, lo positum, venerabiliter salutaverint.
,, Licèt porrò tot tantaque nefaria crimina
,, Stephanum Papam infamarent; nullus ta-
,, men fuit principalium Sedium Episcopo-
,, rum, qui ob id se subtraheret ab obedien-
,, tia, quæ impertiri soleret Romanę Ec-
,, clesię Pontificibus: probè scientes Primę
,, Sedis Pontificem, minorum Sedium
,, non subiacere iudicio. Narratque de Ful-
,, cone magni nominis & auctoritatis Rhe-
,, mensi Archiepiscopo Frodoardus, mag-
,, nam intercurrisse litterarum consuetudi-
,, nem inter ipsum, & eundem Stephanum
,, Papam: à quo etiam Fulconem ait voca-
,, tum ad Synodum Ravennæ celebrandam:
,, sed ipsum se excusasse, quòd ob bellorum
,, fragores pręsens adesse minimè posset. De
,, qua quidem Synodo mentio nusquam ali-
bi. * Hucusque Spondanus. Porrò si verè
Formosus Papa indulsit aut decrevit, vt ad-
ditio *Filioque* passim adhiberetur in Sym-
bolo, vt Lupus testatur; inde conijcere li-
cebit, ipsum, etiam in hac parte, optimum
Pontificem egisse, adversus impietatem Pho-
tij, & aliorum ex Gręculis, debachantium
in Ecclesiam Romanam, quòd processionem
Spiritus sancti ex Filio, & non solùm ex Pa-
tre, palam profiteretur. Sed, vt pręmisi,
nihil ea de re à Pontificibus Romanis defi-
nitum invenio, vsque ad tempus S. Leonis
IX. Papę, qui rexit Ecclesiam sæ-
culo ipso S. Anselmi.

(***)

DISPVTATIO XLV.

QVIBVS TANDEM OFFICIIS ANSELmus Sedem Apostolicam, sive cathedram S. PETRI sibi devinxerit, quà verbo, quà opere; & quot labores propterea passus fuerit.

VBI OBITER EXPENDVNTVR NONNVLLA EORVM, quæ in nupera Declaratione Cleri Galliarum habentur, & geruntur in eodem Regno.

VIDIMVS Disputatione XLII. & XLIII. ac sæpe aliàs, quàm constanter auctoritatem infallibilem Sedis Apostolicæ in pronunciando de fide & moribus agnoverit & tradiderit S. ANSELMVS. In quo planè contradicit nuperæ Declarationi editæ nomine Illustrissimi Cleri Gallicani die decimo nono Martij anno millesimo sexcentesimo octuagesimo secundo. Verùm tam in ea ipsa, quàm in occasione propter quam scripta fuit, continentur aut occurrunt nonnulla alia, tum circa ius Regaliæ in bona & Beneficia (dicamus Investituras, si placet) quarundam Ecclesiarum, & in Episcopos ratione iuramenti fidelitatis erga Regem; tum etiam circa appellationes ad Summum Pontificem SS. D. N. Innocentium Vndecimum: quasi eæ repugnent iuribus & privilegijs Ecclesiæ Gallicanæ. Oportebit itaque indicare quid docuerit & fecerit in similibus ferè controversijs, occasionibusve, S. ANSELMVS. Hinc enim uberiorem lucem & auctoritatem mutuabunt quæ in decursu Operis circa ea omnia præmisimus, nec iam inculcare, sed summum indicare opus erit.

SECTIO PRIMA.

Anselmum in obsequium Sedis Apostolicæ, iuri Investiturarum usurpato à Regibus Angliæ, primum omnium restitisse, similiterque invasioni bonorum Ecclesiæ; propereaque persecutiones plurimas passum, Romam ingenti cum labore adiisse.

2 POSTQVAM S. Gregorius I. Papa, cognomento MAGNVS, Angliam ad fidem Catholicam convertit, missis eò prædicandi gratiâ Augustino, & alijs Monachis, absdubiò Benedictinis (quod nuperrimè, post plurimos alios Scriptores, demonstrat Mavillon Tomo secundo Sæculorum ex antiquissimis monumentis, & perpetua traditione Anglorum, etiam Heterodoxorum) electiones Episcoporum in ea insula iuxta Sanctæ Ecclesiæ præscriptum, & ad normam sacrorum Canonum factæ sunt. Nullus Regum Angliæ aut Principum ausus fuit se ingerere in eligendos, nominandos, aut investiendos Præsules Pontificalibus insignibus annuli aut baculi. Nec mirum ita fieret in Regno illo: cùm idipsum in reliquis Orbis Christiani observaretur.

3 Verùm postea ex quo tempore Normanni in Anglia regnare cœperunt, libertas Ecclesiæ in ea parte violata fuit: nullusque pene Episcopus vel Abbas fuit, qui non priùs Hominium (sic appellabant professionē specialis obsequij & fidelitatis) exhiberet Regi, & ab eius manu Investituram acciperet: donec S. Anselmus primus omniū tam iniquæ corruptelæ, aut potiùs tyrannidi resistere cœpit. Testatur id Eadmerus Anselmi perpetuus convictor, & gestorum eius scriptor fidelissimus, in Præfatione Historiæ Novorū nuper editæ Parisijs anno 1675. apud Ludovicum Billaine, studio & curâ Cl. V. Gabrielis Gerberonis: ex qua mutuabimus ad litteram pleraque in hac Disputatione dicēda. Sic nimirū loquitur in Præfatione indicata prædicti Operis: Et ea quidē huius Operis intētio præci-

præcipua est, vt designato qualiter Anselmus Beccensis Cœnobij Abbas fuerit Cantuariensis Archiepiscopus factus, describatur quamobrem, orto inter Reges Anglorum & illum dissidio, totiens & tandiu exulaverit à Regno, & quem eventum ipsa dissidij causa sortita sit. Ipsa denique causa *nova res huic nostro sæculo esse videtur*, & à tempore quo in Anglia Normanni regnare cæperunt (non dico priùs) Anglis inaudita. Ex eo quippe quo Vvilhelmus Normaniæ Comes terram illam debellando sibi subegit, nemo in ea Episcopus vel Abbas ante Anselmum factus est, qui non primò fuerit HOMO REGIS, ac de manu illius Episcopatus vel Abbatiç Investituram per dationem virgæ Pastoralis susceperit, exceptis duobus Episcopis, Ernesto videlicet atque Gundulfo. Hi nãque, vnus post vnum, Roffensi Ecclesię præsidentes, ex more à venerandæ memoriæ Lanfranço Archiepiscopo Cantuariensi, in Capitulo Fratrum Cantuariæ, ipso Episcopatu investiti fuerunt. *Hunc ergo morem, quasi Deo, sacrisque Canonibus contrarium, Anselmus abolere, ac per hoc iniustitias inde manantes resecare desiderans, Regibus ipsis inuisus effectus est, & patriam exire coactus.** Hæc ille.

4 Porrò Anselmus ab ipso ferè initio sui Archiepiscopatus (quem non nisi diu multumque reluctans, & cum ingenti cordis mœrore, vix tandem admisit, vt iam alibi monuimus) abusui Investiturarum in Anglia receptarũ palam bellum induxit. Cùm enim Vvilhelmus Rex ipsi iam nominato seu electo Archipræsuli Cantuariensi pallium à Summo Pontifice impetrasset, absque onere eundi Romam, vt moris erat, ad illud consequendum; instarunt Aulici vt illud de manu Regis acciperet. Verùm ille recusavit omninò, nec se vllis vel precibus vel minis vinci passus est. Audiamus id ab Eadmero lib. 2. Hist. Novorum col. 3. pag. 45. aiente: *Cùm autem de Pallij susceptione ageretur, & quidam pro captanda Regis gratia virum ad hoc ducere molirentur, vt pro Regiæ Maiestatis honorificentia, illud per manum Regis susciperet; non acquievit, rationabiliter ostendens, hoc donum non ad Regiam dignitatem, sed ad singularem pertinere B. Petri auctoritatem: vnde cùm omnes silentio pressi conticuissent, statutum est, vt à quo Pallium in Anglia delatum est, ab eodem Cantuariam super Altare Saluatoris deferretur, & inde ab Anselmo quasi de manu B. Petri pro Summi, quo fungebatur Pontificatus honore, sumeretur. Acquievit istis multitudo omnis; & in quo ita fieret præfixus est dies.* Vsque adeò exosæ fuerunt Anselmo Investituræ per manus Principum laicorum collatæ, vt nequidem Pallium, iam à Romano Pôtifice missum, sibi tradi Regijs manibus passus fuerit, quasi in hoc derogaretur aliquid iuri Sedis Apostolicę.

5 Deinde, quibusdam interiectis prosequitur Eadmerus eãdem col. ad ennarrandum qualiter Anselmus Pallium acceperit: * *Deinde, inquit, Dorovernia properavimus, illic aduentum Romani Episcopi* (nimirum, missi à Pontifice Romano ad Pallium Anselmo deferendum) *præstolaturi. Qui Episcopus iuxta condictum, die Dominica, quæ erat quarto Idus Iunij, venit, Pallium in argentea capsula decentissimè deferens. Itumque est obuiam à Monachis in ipsa Metropoli Sede Domino Christo famulantibus, associato sibi Fratrũ Conventu vicinæ Beatorum Apostolorum Petri & Pauli Abbatiæ, cum numerosa Clericorum, necnõ immẽsa laicorũ diuersi sexus ætatisque multitudine. Pater etiam ipse Episcopis, qui ob hoc Cantuariam venerant, dextra lævaque stipatus ac sustentatus, sacro B. Apostolorum Principis muneri nudis pedibus, sed indutus sacris vestibus, devotus occurrit. Tali devotionis cultu, Pallium super Altare delatum ab Anselmo assumptum est, atque ab omnibus pro reverentia sancti Petri suppliciter deosculatum. Indutus eo Pontifex de hinc Summus ad celebranda Missarum solemnia, magno cum honore adductus, Altario præsentatur.* Itaque Anselmus obtinuit Pallium à sola Sede Apostolica, nec passus fuit vt sibi per manus Regis traderetur.

6 Cùm verò Anselmus (quod iam diu veritus fuerat, & ob cuius timorem tandiu restiterat electioni sui in Archiepiscopatum) experiretur res Angliæ quotidie in peius ruere, & Regem Vvillelmum Ecclesię iura violare pro libito, eiusque bona invadere, ac distrahere; nec posset illum vllatenus continere in officio; petijt sępe ab eo licentiam adeundi Romanum Pontificem Vrbanum II. nec obtinuit: quamvis Episcopis & Principibus alijs, causam Regis agentibus, dixisset Anselmus, vt est apud Eadmerum pag. 47. *Precor Dominum meum* (Regem) *quatenus bona mente, & alacri vultu, vt eum decet, mihi licentiam, quam postulo, det, indubitanter sciens quòd causa meæ salutis, causa sanctæ Christianitatis, & verè causa sui honoris ac profectus, si credere velit, ire dispono.* Quin & adiecit, nullius sibi momenti esse amissionem Archiepiscopatus, dummodo Romam petere sineretur. Cumque

nihil proficeret apud Regem, nec inveniret quemquam ex Episcopis sibi faventem (omnes enim ij, licet illum agnoscerent virum sanctum, & solum Deum præ oculis habentē, non audebant Regi vllatenus contradicere, sed potiùs aiebant se fidelitatem illi servaturos, vt postea num. 9. videbimus ex ipsorum verbis) plurimas ob eandem causam persecutiones passus est.

7 Sed tandem post plura dissidia & altercationes, quas in progressu opportuniùs narrabimus, ęgrè ac vix obtinuit licentiam adeundi Romam: & perà ac baculo peregrinantium more suscepio ex Altari Ecclesiæ suæ Cantuariensis, itineri se accinxit: ac fine vllo ferè commeatu, cum paucis Monachis, quorum vnus erat Eadmerus eius Historiæ Scriptor, ad portum Dofris pervenit. Ibidem verò iussu Regis adfuit Clericus quidam Vvillielmus nomine: qui Anselmum, *Patrem Patriæ, Primatem totius Britanniæ, quasi fugitiuum, vel alicuius immanis sceleris reum, in littore detinuit; ac ne mare transeat ex parte Domini sui iubet, donec omnia quæ secum ferebat, sibi singulatim revelet. Allatæ igitur ante illum bulgiæ, & manticæ reseratæ sunt, & tota suppellex illius spe pecuniæ reperiendæ subuersa, & exquisita est, ingēti plebis multitudine circunstante, ac nefarium opus, pro sui novitate, admirando spectante, & spectando execrante. Rebus ergo eversis, sed nihil eorum, quorum causa eversæ sunt, in eis reperto, delusa sollicitudo perscrutantis est, & Anselmus cum suis abire permissus. Itaque navem ingredimur, ventis vela panduntur, & post modicum orta aliquanta difficultate, sed ea respectu clementiæ Dei in brevi sedata, prosperrimè marinos fluctus evecti Vuitsandis pro voto appulimus. Rex autem Vuillielmus vbi audiuit Anselmum trāsfretasse, confestim præcepit cuncta quæ illius iuris fuerant, in suum transcribi dominium, & irrita fieri omnia, quæ per ipsum mutata, vel statuta fuisse probari poterant, ex quo primò venerat in Archiepiscopatum. Desævijt igitur quandoque per Episcopatum tam sæva tempestas, vt tribulationes, quæ factæ sunt in illo post mortem venerandæ memoriæ Lanfranci ante introitum Patris Anselmi, parvipensæ sint comparatione tribulationum, quæ factæ sunt his diebus.* Mirabe- ris profectò illiberalem, ne dicam sordidum, animum Regis, qui scrutari fecerit viaticum Archiepiscopi pauperis, peregrini, & exulantis, pecuniæ expilandæ gratiâ. Verùm qui antea in rebus alijs ab Eadmero narratis tam avarum se ostenderat, & quęstui deditum, nihil mirum si postea abiectum & vilem.

8 Postquam verò Anselmus ab Vvitsandis progressus fuit ad S. Bertinum, deindeque Cluniacum, & tandem Lugdunum; inde misit Epistolam ad Vrbanum II. Papam, in qua statum miserum Angliæ, tribulationes cordis sui, & causam itineris suscepti narrat. Placuit illam *κατὰ πόδας* exscribere sectione sequenti, prout in Historia prędicta habetur pag. 50.

SECTIO SECVNDA.

Exscribitur Epistola S. Anselmi ad Vrbanum II. Papam, deplorantis miserum statum Angliæ, cuius Rex omnia perturbabat, Ecclesiæ iura, & bona invadebat, nemine Episcoporum, nisi ipso, contradicere audente. Vbi obiter de ijs quæ modò in Gallia geruntur.

9 PROMISSAM Epistolam S. Anselmi subiungo: ex qua pręterea constabit, quot ille labores pertulerit ob tyrannidem Vvilhelmi Regis, omnia sibi licere arbitrantis, & vsurpantis iura ac bona Ecclesiæ. Videbimus præterea, quod paulò antè luculentiùs dictum fuit, neminem ex Episcopis Anglicanis, nisi Anselmum, Regię cupiditati & licentiæ effręni in Ecclesiam repugnare ausum. Vnde & multi eorum ad ipsum dixerunt pag. 47. apud Eadmerum: *Domine Pater, scimus te virum religiosum esse ac sanctum, & in cœlis conversationem tuam. Nos autem impediti consanguineis nostris, quos sustentamus, & multiplicibus sæculi rebus, quas amamus, fatemur, ad sublimitatem vitæ tuæ surgere nequimus, nec huic mundo tecum illudere.* Egregiam porrò excusationem! quasi solius consilij esset, non præcepti ac iuris divini & naturalis, Ecclesias sibi commissas tueri vsque ad sanguinem. Sed iam ad exscribendam Anselmi Epistolam accedamus.

Domino & Patri cum amore reverendo, & cum reverentia amando, Summo Pontifici Vrbano, Frater Anselmus, servus Ecclesiæ Cantuariensis, debitam subiectionem, & orationum devotionem.

10 NOVIMVS, Domine Reverende, & Pater diligende, quòd Dominus noster Iesus Christus sublimavit Sanctitatem Vestram in Ecclesia sua,

sua, ad consulendum, & subveniendum his, qui ad supernæ Patriæ requiem anhelantes, in huius sæculi exilio diversis fatigantur tribulationibus. Hac igitur spe, & consideratione, ego humilis servus vester, in angustijs cordis mei ad sinum paternę, & Apostolicæ pietatis vestræ per exhibitionem pręsentiæ meæ confugere disposui: sed hoc vtique facere non possum sicut desidero. Cur autem non possim, per præsentium latorem cognoscetis.

11 Quoniam ergo per memetipsum præsentiam vestram secundùm desiderium meum adire nequeo, per litteras, vt possum, clementiæ vestræ angustias meas insinno, quatenus eius consolatione eædem angustiæ mitigentur, & anima mea desideratam tranquillitatem per affectum vestræ compassionis se adipisci gratuletur. Tanta enim est cordis mei tribulatio, vt nec verbis, nec litteria sufficiam illam exprimere; sed oro Deum qui novit occulta, vt eam vos intelligere faciat, & per viscera misericordiæ suæ, viscera vestra ad eius miserationem secundùm desiderium & necessitatem meam commoveat.

12 De hac tamen necessitate mea, & meo desiderio, aliqua aperio, per quę vestram prudentiam posse intelligere quid mihi expediat, non dubito. Notum est multis, mi Pater pie, quâ violentiâ, & quàm invitus, & quàm contradicens captus sim, & detentus ad Episcopatum in Anglia, & quomodo obtenderim repugnantiam ad huiusmodi officium, naturæ, ætatis, imbecillitatis, & ignorantiæ meæ, quæ omnino omnes sæculi actiones fugiunt, & inexcusabiliter execrantur, vt nullatenus illas tolerare possim cum salute animæ meæ.

13 In quo Archiepiscopatu iam per quatuor annos manens, nullum fructum feci; sed in immensis, & execrabilibus tribulationibus animæ meæ inutiliter vixi, vt quotidie magis desiderem mori extra Angliam, quàm ibi vivere. Nam si ita vitam pręsentem, sicut eram, ibi finirem; plus videbam animæ meæ damnationem, quàm salutem. Videbam enim multa mala in terra illa, quæ nec tolerare debebam, nec Episcopali libertate corrigere poteram. Ipse quoque Rex faciebat quædam, quæ facienda non videbantur de Ecclesijs, quas post obitum Prælatorum aliter quàm oporteret, tractabat. Me etiam & Ecclesiam Cantuariensem multis modis gravabat. Terras namque ipsius Ecclesiæ, quas post mortem Archiepiscopi Lanfranci, cùm in manu sua Archiepiscopatum teneret, militibus suis dederat, mihi sicut eas idem Archiepiscopus tenuerat, non reddebat, sed insuper alias secundùm libitum suum, me nolente, dabat. Servitia gravia, & Antecessoribus meis inusitata, vltra quàm ferre possem, aut pati deberem, à me exigebat. Legem autem Dei, & Canonicas, & Apostolicas auctoritates, voluntarijs consuetudinibus obrui videbam. De ijs omnibus cùm loquebar, nihil efficiebam, & non tam simplex rectitudo, quàm voluntariæ cõsuetudines obtendebantur.

14 Sciens igitur quòd si hæc ita vsque in finem tolerarem, in damnationem animæ meæ successoribus meis tam pravam consuetudinem confirmarem, nec de his placitare poteram (*nullus enim aut consilium, aut auxilium mihi ad hæc audebat dare*) petij à Rege licentiam adeundi vestram Paternitatem, quatenus illi & cordis mei angustias ostenderem, & deinde eius consilio, & auxilio quod salubrius esset animæ meæ, agerem. Quâ de re iratus petijt vt de huius licentiæ petitione, quasi de gravi offensa, illi satisfacerem, & securum illum facerem, me deinceps nullo modo requisiturum pro aliqua necessitate Apostolicum, nec saltem inde locuturum, aut si vnquam hoc facturus eram, in præsenti hoc facerem. Sic itaque mare transij, causâ ad vos veniendi. Quod sicut dixi facere non possum.

15 Quoniam autem impossibile est me huiusmodi vitæ concordare, aut animã meam in tali Episcopatu salvari, tum propter rerum quas dixi qualitates, tum propter meas multimodas & sensus, & morum, & naturæ, & ętatis imbecillitates: hæc est summa supplicationis meæ, propter quam ad vos ire volebam, vt sicut Deum animæ meæ, & animam meam Deo desideratis, per paternam, & Apostolicam pietatem, quę cor vestrum inhabitat, animam meam de vinculo tantæ servitutis absolvatis, eique libertatem serviendi Deo in tranquillitate reddatis; ne abundantiore tristitia, sicut iam nimis passa est, absorbeatur, & de dolore temporali ad æternum pertrahatur; deinde vt Ecclesiæ Anglorum secundùm prudentiam, & auctoritate Apostolatûs vestri consulatis. Omnipotens Dominus vestram sanctitatem Nobis in suæ gratiæ prosperitate diu servet incolumem, & conterat Sathanam & portas inferi sub pedibus vestris. Amen. *

16 Hucusque Anselmus. Cuius Epistolam, laboresque innumeros, & persecutiones dum lego, toleratas ob defensionem libertatis Ecclesię contra iura pretensa Regis Angliç, nullo alio ex Episcopis sibi favente, ob illius merum; subit animum recordatio ærumna-

narum & afflictionum, quas nuper passus fuit in Gallia Franciscus bonę memorię Episcopus Appamiarum ob defensionem iurium & bonorum Ecclesię sibi commissę, absque ope vlla in Præsulibus eiusdem Regni: vt suprà Disput. XI. sect. 12. & 13. vidimus. An verò ij iure se subtraxerint ab eiusdem causæ patrocinio; an perculsi solo metu indignationis Regiæ, vel ducti vtilitatis cuiuspiam aut gratiæ intuitu, officij suis partes deseruerint; non obscurè exposuit SS. D. N. Innocentius XI. in Rescripto ad eosdem Illustriss. Antistites expedito die 11. Aprilis 1682. quod exscripsimus loco citato pagin. 165. illis præsertim verbis: *Nihil sanè lætum, & vestris nominibus dignum, eas litteras* (nimirum scriptas ab ijs die tertia Februarij eiusdem anni) *continere, in ipso earum limine intelleximus. Nam præter ea, quæ de norma in Comitijs convocandis, peragendisque, servata afferebantur, ANIMADVERTIMVS EAS ORIRI A METV VESTRO: quo suasore nunquam Sacerdotes Dei esse solent in ardua & excelsa, pro Religione, & Ecclesiastica libertate, vel aggrediendo fortes, vel perficiendo constantes. quem quidem metum falsò indicavistis posse vos in sinum nostrum effundere. In sinu autem nostro hospitari perpetuò debet charitas Christi, quæ foras mittit, & longè arcet à se timorem.* Cætera eiusdem Rescripti verba lege: in quibus ea Prçsulibus forma tuendi Ecclesiam præscribitur, quam veteres illi Patres, & clarissima Ecclesiæ lumina, sicuti & Anselmus, verbo & exemplo probarunt.

17 Cùm verò postea Anselmus Romam adijsset, honorificentissimè susceptus fuit à Vrbano II. Papa, & ipsius hospes fuit decem diebus intra Palatium Lateranense: nec tamen ab eo obtinere potuit vt Archiepiscopatum Cantuariensem dimittere sineretur. Cumque postea in Concilio Barensi S. Doctor disserens contra Grçcos negantes processionem Spiritus sancti ex Filio amplissimum triumphum reportasset, vt in superioribus dictum fuit; causa Vvilhelmi Regis Angliæ, invasoris bonorum Ecclesiæ, & propterea persecutoris Anselmi, examinari cœpta est. Pontifex ingenti dolore conquerebatur de iniurijs à Rege illatis Anselmo, *quem propterea* (aiebat apud Eadmerum lib. 2. Histor. pag. 53.) *etiam regni sui fecit extorrem, QVONIAM A B. PETRI FIDELITATE ET OBEDIENTIA NEQVIVIT SEPARARE.* Hoc, nimirum, scelus Anselmi, hęc indignationis Regiæ, & tot dirarum contra ipsum causa fuit. Adiecitque Pontifex: *Ecce vita illius tyranni; qualis ad Apostolicam Sedem sæpe delata est. Cui pro correctione sui plura multoties cohortatoria simul & castigatoria suasione verba mandavimus: sed afflictio atque depulsio tanti viri, quem coram videtis, satis innuit quantum profecimus.* Sanè in hoc, & pluribus alijs, quæ Eadmerus subiungit, Vrbanus II. se gessit tunc cum Anselmo, quemadmodum nuper SS. D. N. Innocentius XI. cum Francisco Episcopo Appamiarum apud Gallias, egregio defensore immunitatis Ecclesiasticæ, quem viventem & vitâ functum protexit laudavitque, contra prætensa iura Christianissimi Regis Ludovici XIV. Sicuti autem non propterea Franciscum Anselmo in sanctitate æquiparamus: ita etiam nec æquâ lance Ludovicum cum Vvilhelmo componimus. Nimirum, quot & qualia fuerint gesta Ludovici in obsequium Ecclesiæ, & dilatationem fidei Catholicæ, iam alibi satis indicavimus, & Innocentius ipse non semel in litteris exhortatorijs ad ipsum, suprà exscriptis Disp. XI. sect. 10. testatus est. Vvilhelmus verò quàm crudelis invasor bonorum Ecclesiæ, & persecutor S. Anselmi extiterit, ac denique quàm horribili morte vlvis ereptus fuerit, eodem loco sect. 11. num. 141. fine indicavimus. Accipienda itaque erit comparatio κατὰ μέρος solùm, & ἀναλόγως: vt Gloriosissimo Galliarum Regi debiti honoris illibata iura permaneant.

18 Vnde & longè mitiùs ac benignius se gerit Innocentius XI. cum Ludovico XIV. quàm olim Vrbanus II. cum Vvilhelmo; quem sacro anathematis fulmine ab Ecclesia separare decrevit, post tres admonitiones frustra impensas. Vt enim ita faceret hortati sunt Consiliarij eiusdem Pontificis, dicentes ad eum: *Si semel, si secundò, si tertiò vocasti, & renuit audire, renuit disciplinam accipere; restat vt gladio S. Petri sub anathematis ictu percussus, quod meruit, sentiat, donec à sua pravitate discedat.* Respondítque Pontifex: *ITA EST.* Sed cùm statim proferenda esset sententia anathematis in Regem Angliæ (verba sunt Eadmeri lib. 2. pag. 53.) *Audiens hæc Anselmus illico surrexit, & flexis genibus coram Papa, præfatum Regem iam tum excommunicare parato, vix obtinuit ne in Regem faceret quod communis omnium sententia promulgavit.* Longè verò aliter Innocentius XI. cum Ludovico XIV. Galliarum Rege, quem post tres illas Epistolas Disp. XI. sect. 10. exscriptas, partim dulcedine, partim rationum pondere, partim denuntiatione cœlestis iræ plenas, adhuc immotum, & tenacem in prętensis Regaliæ iuribus

bus circa bona quarundam Ecclesiarum, flectere potiùs conatur & sperat paternali benignitate & patientia longanimi, quàm sacrâ anathematu n vi. *Cor Regis in manu Dei est: quocumque voluerit, conuertet illud.* Faxit ille, vt cedat tandem, & communi Ecclesiæ totius Parenti in ea parte debitum obsequium reddat!

SECTIO TERTIA.

Horrenda mors Vuilhelmi Ruffi Angliæ Regis, inuasoris bonorum Ecclesiæ, & persecutoris S. Anselmi. Huius reditus in Angliam, & dissidium cum nouo Rege Henrico I. ob Inuestituras. Epistola grauis & seuera Paschalis II. Papæ ad illum ob eam causam, digna legi à Principibus.

19 NEC Vrbani II. admonitiones, quibus denuntiabat Vuilhelmo iram cœlestem ob inuasionem bonorũ Ecclesiæ, & sacrarum Inuestitorarum, nec Anselmi orationes, & preces pro illo ad eundem Romanum Pontificem, aliquid profecerunt, vt resipisceret ab impietate. quam potiùs augebat, occasione desumptâ ex assiduis prosperitatibus & victorijs. Omnia enim ipsi pro voto contingebant, neque aliquid aduersum, siue in rebus politicis, siue militaribus, experiebatur, quasi fortunam ipsam sub ditione sua haberet, vt testatur Eadmerus. Verùm cùm venationi vacaret, fera vindicta Dei, qui tandiu illum expectauerat, subitò irruit super eum Sagittâ enim ipsâ, quam portabat secum ad feras vulnerandas, confixus miserrimè perijt, veluti crudelior feris; nemine seruorum spectante, donec ab ijs proprio cruore perfusus & iam exanimis inuentus fuit. *Discite iustitiam moniti, & non temnere Diuos,* aiebat ille. Et alius quispiam olim cecinit:

Sic plerique rotis fortunæ ad sidera Reges
Euecti, ambitio quos iuuenilis agit,
Post magnam humani generis cladem-que, suamque,
Cunctorum pœnas denique dant scelerum.

20 Statim verò S. Hugo Abbas Cluniacensis diuinitus nouit horribilem Vuilhelmi mortem, eamque S. Anselmo, tunc hospiti suo, narrauit: qui, instar alterius Dauidis in morte Saulis, amarissimè fleuit, & multis gemitibus miseram persecutoris sui necem lamentatus fuit. Postea verò nuntij ex Anglia venientes, reuelationis veritatem comprobarunt. *Secundo itaque anno* (his verbis inchoat Eadmerus librum tertium Historię Nouorum) *ex quo à Roma Lugdunum venimus, qui et ac nostri exilij annus tertius, venerunt ad Anselmum iam tertium diem in Cœnobio quod Casa Dei dicitur, agentẽ, duo Monachi, vnus Cantuariensis, & alter Beccensis, nuntiantes ei iam sæpè memorati Vuillelmi Regis vitæ excessum. Quo ille vehementi stupore percussus, mox est in acerbissimum fletum concussus. Quod videntes, admirati admodum sumus. At ille, singultu verba eius interrumpente, asseruit in ipsa veritate, quam seruum Dei transgre li non decet, quia si hoc efficere posset, multò magis eligeret seipsum corpore, quã illum sicut erat mortuum esse.* Discant Reges, quantumuis potentes, & prosperitatibus cumulati, ac victorijs felices, non insolescere, nec violare Ecclesiæ iura, aut detrectare obedientiam venerationemque debitam sacris Præsulibus, & ipsorum monitis. Sanè ex historijs omnibus eorum Imperatorum Orientis, & Occidentis, Regumque Christianorum, quotquot militari gloriâ, & rerum gestarum magnitudine clari imprimis fuerunt, palam constat, Romanis Pontificibus obedientissimos fuisse, & egregios vindices immunitatis Ecclesiasticæ. Vid. suprà Disputat. XXXV. sectione 3. & seqq. vbi plora exempla oportuna indicauimus, quæ hoc loci non vacat inculcare, quamvis ea ob oculos habere oporteat.

21 Erepto viuis Vuilhelmo, cui frater Henricus I. in Regnum Anglię successit, tam nouus Rex cum Proceribus suis, quàm Ecclesia Anglicana, per nuntios suos, & epistolas reuerentiæ plenas, exorarunt Anselmũ, vt ad Archiepiscopatum Cantuariensem administrandum rediret. Acquieuit ille publicis ipsorum precibus: & cum ingenti lætitia ac plausu totius Angliæ exceptus fuit: Henrico ipso in die inaugurationis suæ spondente, interposito iureiurando, obseruantiam iustarum legum, abscissionemque prauarum consuetudinum inductarum ab Vuilhelmo, tam circa res & personas Ecclesiasticas, quàm erga negotia secularia. Omnes quoque sperabant ex ijs bonis initijs noui Regis, & reditu Anselmi, communis Britanniæ parentis, cum tanto omnium gaudio, omnia in melius mutanda, & aurea sęcula reditura.

22 Verùm paucis pòst diebus Henricus ipse, velut immemor religionis iuraméti, quo se obstrinxerat, exegit ab Anselmo, vt sibi *Hominium faceret, & Archiepiscopatum de manu eius acciperet*, inquit Eadmerus loco citato. Vsque adeò difficilè corrigunt aut abscindunt Reges abusus à Decef-

cessoribus introductos in vtilitatem coronæ suæ. Anselmus contrà renuit, testatusque est, cùm ipse Romæ interesset, latam fuisse excommunicationem adversus omnes laicos, qui Investituras Episcopatuum vel Abbatiarum dant, & in eos qui accipiunt: ac propterea sibi necessum fore vt iterum Angliam deserat, & abstineat à communione Regis, si secus faciat. *His Rex auditis*, prosequitur Eadmerus, *graviter conturbatus est. Grave quippe sibi visum est Investituras Ecclesiarum, & Hominia Prælatorum perdere: Grave nihilominus Anselmum a Regno, ipso nondum in Regno plenè confirmato, pati discedere. In vno siquidem videbatur sibi quasi dimidium Regni perdere: in alio verebatur fratrem suum Robertum, qui tunc de Ierusalem Normanniam redierat, Anselmus adiret, & eum in Apostolicæ Sedis subiectionem deductum (quod facillimum factu sciebat) Regem Angliæ faceret.*

23 Sed hac dissensione orta, induciæ factæ fuerunt vsque ad Pascha; & interea decretum, vt vtrimque nuntij Romam mitterentur ad consulendum ea de re Paschalem II. Papam, qui Vrbano II. successerat: cumque advenıente Paschate nuntij nondum redijssent, dilatæ fuerunt vsque ad adventum illorū. Interea vulgatum fuit Robertum fratrem Regis in Angliā advenire: statimque magna nobilitatis pars ad eum coronandum inclinavit, vt propterea Rex instructo exercitu ad sui defensionem nulli Principum confideret, & opus haberet confugiendi ad Anselmum, è cuius auctoritate summa rerum pendebat. Quare ad impetrandum eius auxilium, & stabilitatem in Regno, iterum promisit se omnia iura Ecclesiæ in eius potestate relicturum, ac iussionibus Sedis Apostolicæ per omnia obtemperaturum. Anselmus, quamvis facilè posset illum Regno abdicare, introducto eius loco Roberto, adhuc conforme iustitiæ censuit, vt ille permaneret Rex. Nec Robertus ausus fuit litem intentare Henrico, sciens Anselmū eius patrocinium suscepisse, & timens ne fortè in se gladio excommunicationis animadverteret. Quare nullo modo ad arma deventum est: & pace inita inter ambos fratres, Henricus Rex vt antea permansit.

24 Dum omnes sperarent Henricum, saltem titulo gratitudinis, plenè cessurum Anselmo, nuntij Romā reversi sunt deferentes ad Regem Epistolam Paschalis Papę, lectu sanè dignissimam: in qua Apostolico zelo reprehendit ipsum ob non servatam obedientiam promissam, & petitioni seu iuri prætenso Investiturarum contradicit, allatis in medium auctoritatibus, & rationibus, gravitate plenis. Illam subiungo, conferendam ab erudito Lectore cum alijs SS. D. N. Innocentij XI. suprà exscriptis Disp. XI. sect. 10. ad Christianissimum Regem Ludovicum XIV. Inveniet, credo, eundem spiritum, constantiam, & zelum pro libertate Ecclesię.

Paschalis Episcopus servus servorum Dei dilecto Filio Henrico Regi Anglorum salutem, & Apostolicam benedictionem.

25 LEGATIONIS Tuæ verba, Fili charissime, gratanter excepimus: sed vellemus obedientiā promittentis, „In quibus nimirum sanctæ Romanæ Ecclesię, „illa in tuo regno pollicebaris, quæ tempore „tui patris habuerat; eos requirens honores, „quos Antecessorum nostrorū tempore pater „tuus habuerat. Quæ profectò omnia grata in „superficie viderentur, interiùs requisita, & „Legati tui vocibus exposita, gravia & vehementissima patuerunt. Quærebas enim, vt „tibi Episcoporum, Abbatumque per Investiturā constituendorū, ius & facultas à Romana indulgeretur Ecclesia; & quod per se „solum fieri omnipotens Dominus perhibet, „hoc Regiæ potestatis fieret. Ait enim Dominus: *Ego sum ostium; per me si quis introierit, salvabitur.* Cùm autem Ecclesiæ „ostium Reges esse arrogant, fit profectò, vt „qui per eos Ecclesiam ingrediuntur, non pastores, sed fures, & latrones habeantur, eodem Domino dicente: *Qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, fur est, & latro.*

26 Et quidem si à nobis magnum „aliquid tua dilectio postularet, quod cum „Deo, cum iustitia, cum nostri Ordinis salute concedi posset, graviter vtique concederemus. Hoc verò tam grave, tam indignum „est, vt nulla ratione Catholica id admittat „Ecclesia. Faciliùs ad extrema quælibet B. „Ambrosius cogi potuit, quàm Imperatori, „Ecclesiæ permittere potestatem. Respondit „enim: *Noli gravare te Imperator, vt putes mea, quæ diuina sunt, Imperiale aliquod ius habere. Noli te extollere: sed si vis diutiùs imperare, esto Dei subditus, Scriptum est: quæ Dei Deo; quæ Cæsaris, Cæsari. Ad Imperatorem palatia pertinent, ad Sacerdotem Ecclesiæ: publicorū tibi mœnium ius commissum est, non sacrorum. Quid tibi cum adultera? Adultera est enim quæ non est legitimo coniugio copulata.*

27 Audis, ô, Rex, adulteram Ecclesiam

, fiam nuncupari, quæ non legitimè nupserit. , Ecclesiæ siquidem sponsus vnusquisque æstimatur Episcopus, iuxta Scripturam illam, , qua ex fratris vxore frater non sui nominis , filios suscitare præcipitur, & sponsæ contemptor à futuro sponso discalceari mandatur. Vides igitur, ô, Rex, quàm ignominiosum, quàm periculosum sit per filios suos matrem adulterio pollui. Si ergo Ecclesiæ filius , es, quod vtique omnis Catholicus Christianus est, permitte matri tuæ legitimum sortiri coniugium, vt non per hominem, sed , per Deum, & hominem Christum legitimo , sponso copuletur Ecclesia. Per Deum enim , Episcopos elegi, cùm Canonicè eliguntur, , testatur Apostolus Paulus, dicens: *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur , a Deo, tanquam Aaron.* Et B. Ambrosius: , *Meritò*, inquit, *creditur quòd diuino esset , electus iudicio, quē omnes postulaviissent.* , Et post pauca: *Vbi vniuersorum postulatio congruit, dubitare nos non oportet ibi , Dominum Iesum & voluntatis auctorē, , & petitionis arbitrum fore, & ordinationis præsulem, & largitorem gratiæ.* , Præterea Propheta David ad Ecclesiam loquens ait: *Pro patribus tuis nati sunt tibi , filÿ, constitues eos Principes, super omnē , terram* Ecclesia filios genuit: Ecclesia , Principes statuit.

28 Possemus alia de Scripturis sacris testimonia & exempla proponere, quibus constaret Ecclesiæ sponsos, ac Pastores , Episcopos non sæcularium potestatum nutu, , sed Christi dispositione & Ecclesiæ iudicio , preponendos. Vnde etiam Imperator Iustinianus sanxit In legibus sic: *Debet enim , priùs disceptari de vita Episcopi, vtrum , bona sit, an reprehensibilis, & vtrum bonis testimonÿs muniatur, an non.* Et infrà: *Fiat*, inquit, *facultas vnicuique si velit contradicere. Et si quidem ante consecrationem fuerit contradictio facta, non , priùs consecretur Episcopus, nisi disceptatio de contradictione sit facta, & vndique appareat innoxius is, qui ad Episcopatum vocatur.* Ecce quod populi totius , esse pronuntiat Imperator, hoc sui solius esse , Regia potestas incessit.

29 Ipsius etiam Imperatori lege cautum est, vt nec profectio, nec ingressus ad , Imperatorem, sine Metropolitani litteris pateret Episcopo. Quem ergo in Curia tua sine Metropolitani litteris admittere non debes, eum vis, ô, Rex in Ecclesia Principem , constituere? Monstruosum profectò est, vt , Patrem filius generare, homo Deum creare , debeat. Sacerdotes namque in Scripturis , sanctis Deos vocari tanquam Dei Vicarios , manifestum est. Vnde sanctæ memoriæ Constantinus Imperator de Episcorum causis , disceptare ausus non fuisse describitur.

30 Propter hoc sancta Romana Ecclesia, , & Apostolica per Prædecessores nostros Regiæ vsurpationi, & inuestituræ abominabili vivaciter obviare curavit, & grauissimis , persecutionibus per tyrannos affecta vsque ad tempora nostra, non destitit. Confidimus autem in Domino, quoniam nec in , nobis confidentiæ suæ virtutem Ecclesiæ , Princeps Petrus, & Episcoporum primus , amittet.

31 Porrò sæcularium Potestatum , & Regum in Ecclesia quod sit officium, exponit Apostolus Paulus, dicens: *Dei enim , Minister est tibi in bonum. Non enim sine causa gladium portat: Dei enim Minister est vindex in ira ei, qui malè agit.* Et , Petrus Apostolus in eadē verba consentiens: , *Siue Regi*, ait, *quasi præcellenti, sine Ducibus tanquam ab eo missis ad vindictam , malefactorum, laudem verò bonorum.*

32 Inter ista, Rex, nullius tibi persuasio profana surrepat, quasi aut potestatē , tuæ aliquid diminuere, aut nos in Episcoporum promotione aliquid nobis velimus ampliùs vendicare. Immò si ab hoc propter , Deum desistas, quod contra Deum esse manifestum est, quod cum Deo nec tu exercere, , nec nos concedere, aut cum nostra, seu tua , salute possumus; quidquid deinceps postulaveris, quod cum Deo possumus, libentiùs , indulgebimus & honori tuo, & sublimationi propensiùs insistemus.

33 Nec existimes quòd potestatis , tuæ columen infirmetur, si ab hac profana , vsurpatione desistas. Immò tunc validiùs, , tunc robustiùs, tunc honorabiliùs regnabis, , cùm in regno tuo divina regnabit auctoritas. Tunc amicitiam & familiaritatem nostram firmiùs obtinebis, & regni tutores , Beatos Apostolos habere gaudebis. Nec tibi , nunc in petitionibus tuis abesse poterimus, , cui petitionum nostrarum fautorem Dominum adesse senserimus. Ipse omnipotens , Deus, in cuius manu corda sunt Regum, adsit hortatui nostro, adsit auditui tuo, vt dum , iuxta præcepta eius tuas disposueris actiones, , ipse regnum tuum pacis, & honoris sui stabilitate, ac sublimatione disponat.

Amen.

(?)

SE-

SECTIO QVARTA.

Henricus I. adhuc inhiat Investituris, nolens cedere Romano Pontifici. Episcopi & Proceres adulantur Regi. Solus Anselmus resistit, & iterum Romam adire cogitur; donec tandem post multos illius labores Rex flectitur, & Ecclesiæ libertas restituitur. Elogium S. Anselmi.

34 QVIS Non crederet, Henricum Regem, partim ductum gratitudine erga Anselmum, à quo nuper stabilitatem in Regno acceperat, partim territum litteris Apostolicis, statim cessurum à iure prętenso Investiturarum? Sed alia omnia acciderunt. Robertus indignatus Anselmo, quòd pręposuisset Henricum ipsi in iure ad Regnum, simul cum sequacibus suis Regem hortatus est, vt Investiturarum iure prætenso in Anselmum, & cæteros Præsules vteretur. Quare ipsi demandatum fuit à Rege, vt *Hominium* illi faceret, & Episcopos Abbatesque ab eo nominatos consecraret, vel statim ab Anglia exiret. Anselmus obtestatus fuit, se non posse in id consentire: quòd contrarium esset statutis recentibus Concilij Romani, & auctoritati Sedis Apostolicæ. Occurrunt autem memoriæ quæ in Gallia his diebus acciderunt, dum post hæc narrata ab Eadmero lib. 3. pag. 60. col. 1. lego statim: *Acta sunt in hunc modum de his multa: sed eorum omnium hæc extitit summa, EPISCOPIS, REGNIQVE PROCERIBVS, vt sub alio Rege solebant, verba hinc inde ferentibus, ET IN SINGVLIS REGIÆ VOLVNTATI PARERE CERTANTIBVS, IMMO NE ROMANI PONTIFICIS OBEDIENTIÆ SVEDERETVR, SVMMOPERE INSISTENTIBVS.*

35 Quis id crederet de tot Episcopis Catholicis, quorum muneris est non lactare Reges desiderijs suis omnia metientes, aut Ecclesiæ iura violantes; sed stare in acie pro honore Dei & Ecclesiæ auctoritatem libertatemque tueri vsque ad sanguinem? Sed Catholici etiam sunt Illustrissimi Galliarum Pręsules: & tamen in alia causa simili ferè, plerisque illorum exprobrat SS. D.N. Innocentius XI. litteris datis Romæ 11. Aprilis, 1682. quòd nihil egerint pro auctoritate & libertate Ecclesiæ, cùm tamen Aulici & Administri acriter pugnaverint pro iure prætenso Regis Christianissimi. Vnde præter plura alia, quæ suprà pag. 165. legi possunt, inquit: *Quis vestrûm in arenam descendit, vt opponeret murum pro domo Israel? Quis ausus est invidiæ se offerre? Quis vel vocem vnã emisit memorem pristinæ libertatis? Clamarunt interim, sicuti scribitis, & quidem in mala causa pro Regio iure, clamarunt Regis Administri, cùm vos in optima pro Christi honore sileretis.* Non sic Anselmus: non sic; Respondit, se iam satis exercitatum fuisse in laboribus, & diuturno exilio: paratumque id iterũ subire, priusquã officij sui partes desereret.

36 Post hæc iterum nuntij ab vtraque parte Romam mittuntur, Anselmo interea omnes boni Pastoris numeros explente, Paschalis II. iterum in sententia persistit, *Regi inter alia*, inquit; Eadmerus pag. 81. lib. 3. *Ecclesiarum Investituras IVDICIO SANCTI SPIRITVS INTERDICENS; Anselmum vt quæ agebat ageret, & quæ loquebatur affectuosè deprecans, firmata & Apostolicæ Sedis auctoritate roborata in omnibus sui Primatus dignitate.* Quã in rem ad vtrumque litteras scripsit.

37 Denique post plurima alia narratu longa, apud Eadmerum legenda, lib. 4. Anselmus plurimos labores & persecutiones passus, iterumque Romam peregrinatus, quamvis septuagenario maior, & inde rediens, tandem flexit animũ Regis Henrici, & ab eo honorificè susceptus fuit. qui & abstitit ab impia exactione Investiturarum, Hominijque, seu Homagij: vtrovis enim nomine appellabatur obsequium illud, seu obligatio specialis à quibusdam Episcopis suscepta indignè erga Reges. Bona etiam Ecclesiarum vsurpata restituit, & tandem per omnia Anselmo, veluti amantissimo parenti, & totius Angliæ dignissimo Primatui, cessit, obedivitque. Vt à simili discas quàm verum sit, quod SS. D.N. Innocentius dixit ad memoratos Galliæ Præsules, quosdam eorum Decessores liberè agentes causam Ecclesiæ coram Regibus, sæpè à conspectu eorum victores discessisse. Nimirum idipsum contigit Anselmo, cum ingenti gaudio totius Angliæ, & Paschalis Papę, qui illam Henrici Regis mutationem & resipiscentiam, Anselmi meritis & constantiæ adscribendam duxit.

38 Iam quod attinet ad iuramentum fidelitatis erga Regem, cuius subditos nullâ Ecclesiastica potestate eximi posse ab ea obligatione pronuntiant in sua Declaratione Illustriss. Præsules Gallicani; longè aliter sensit Anselmus. Etenim Episcopi plures Germaniæ ipsius tempore se obstrinxerant eiusmodi iuramento erga Henricum III. aliàs IV. Regem, eiusque filium & successorem Henricum V. Et tamen postquam ij rebellârunt in Sedem Apostolicam, siue in Romanos Pontifices Gregorium VII. Victorem III. Vrbanum II. & Paschalem II. iustique fuerunt anathemate

cb

ob eam causam, Anselmus illos omnino vitandos censuit, & eos Episcopos qui fidelitatem priori eorum servabant, non dubitavit appellare sectatores Neronis, ac Iuliani Cæsaris: Tam procul fuit ab existimando, Papam non posse eximere subditos ab obedientia Regibus promissa, quoties ij in Ecclesiam rebellant. Quod ipsum fecerunt in varijs Concilijs Patres Ecclesiæ Gallicanæ, excommunicantes posteriorem eorum: vt suprà vidimus Disp. XI. sect. 6.

39 Præterea, vt fusè narrat Eadmerus lib. 2. Historiæ Novorum pag. 48. col. 2. & 3. cùm Anselmus vellet recurrere ad Sedem Apostolicam, & Romam adire, ob iniurias ab Vvilhelmo Rege illatas Ecclesiæ, sive eius immunitati; Rex ipse cum Proceribus suis conquestus fuit, sibi non servatam fidelitatē promissam ab Anselmo, nec hunc potuisse appellare Romanum Pontificem post vinculum iuramenti, quo se olim obstrinxerat eidem Regi. Reposuit verò Anselmus, iuramentū eiusmodi eatenus obligationem inducere potuisse, vt non præiudicaret fidelitati erga Deum, & Sedem Apostolicam: ideoque adiecit: *Fides quam debeo, & servitium eius, cogunt me AD CAPVT CHRISTIANITATIS ACCEDERE, & ab eo pernecessarium Ecclesiæ Dei, & mihi consilium petere.* Quin & adiecit: *Ad ea quæ iubes, vt quò securus de me possis amodo esse, iurem tibi; quòd nunquam ampliùs pro qualibet causa B. Petrum, vel eius Vicariū in Anglia appellem; dico huiusmodi iussionem tuam, qui Christianus es, omnimodis esse non debere. HOC ENIM IVRARE, B. PETRVM EST ABIVRARE: QVI AVTEM B. PETRVM ABIVRAT; CHRISTVM, QVI EVM SVPER ECCLESIAM SVAM PRINCIPEM FECIT, INDVBITANTER ABIVRAT.* Vide quo sensu Anselmus id iuramentum Episcoporum acceperit. Vnde & Romam adijt, licèt cum ingenti labore, prout suprà narravimus: vt omnia ea dissidia Apostolicæ Sedis iudicio finirentur.

40 Plura alia eodèm ferè spectantia legi possunt apud laudatum Eadmerum, ex quibus constat, S. Anselmum longè aliter sensisse de auctoritate & potestate Romani Pontificis, quàm in illa recenti Illustriss. Galliæ Præsulum Declaratione habeatur. Quare superest vt Tractatui coronidem imponamus hoc qualicumque elogio S. Doctoris, aliquomodo collati cum Magno Augustino, quem semper & vbique Ducem ac Præcursorem in doctrinâ habuit.

DIVO ANSELMO;
DOCTORI THEODIDACTO;
Theologorum sui temporis summo,
præcedentium Compendio, subsequentium Scholasticorum Duci:
ALTERI AVGVSTINO,
si Augustinus numerum patitur: aut Mentis Augustini Menti alteræ,
quantum fas fuit exprimere Magnum Augustinum:
ALTERÆ INGENIORVM AQVILÆ.
volanti vsque ad ipsam incomprehensibilem Deitatem, supra mortalia omnia
& caduca, cœlestia, terrestria, visibilia, & invisibilia:
ALTERÆ CYNOSVRÆ; AVT HELICI,
quam primùm Magister Sententiarum, deinde Thomas, Bonaventura, & Scotus,
intentè spectârunt navigantes in Theologiæ mari:
ALTERI INVICTO DEBELLATORI
hostium Ecclesiæ Catholicæ, quotquot præcesserunt, quotquot postea orti,
Athei, Ethnici, Iudæi, Hæretici, & Schismatici:
ALTERI CONCILIORVM PATRI,
Summorum Pontificum testimonio, & totius Barensis Synodi acclamatione,
triumphanti è Græcis, Latinæ Ecclesiæ adversarijs:
ALTERI STRENVO ASSERTORI
Divinitatis adversus Atheos, vnius Dei contra Ethnicos & Idololatras,
perfectionum divinarum in Errores quosdam:
ALTERI EGREGIO VINDICI
Trinitatis contra Sabellium & Arium, Spiritus sancti adversus Pneumatomachos,
processionis eius ex Patre & Filio simul contra Græculos:
ALTERI FORTISSIMO MALLEO
Iudæorum negantium Deitatem Christi, Pelagianorum gratiæ hostium,
Prædestinatianorum evertentium liberum arbitrium:

AL-

ALTERI SVBTILI VESTIGATORI
veritatum divinarumcreatarumque, rationibus adinventis, quantum fas fuit,
ἑτέρῳ καὶ μείζονι Ἀριστοτέλει, αἰτιολογικωτάτῳ πάντων:
ALTERI INTERPRETI FIDELISSIMO
Sacræ Scripturæ, Mysteriorumque Dei Altissimi,
Prędestinationis & gratiæ cohærentis cum libero arbitrio,
ruinæ Angelorum perduellium, & lapsûs primi hominis:
ALTERI PIISSIMO SCRIPTORI
Meditationum & Orationum, cœlestem amoris ignem spirantium,
ex ardenti pyra pectoris eius profluentem:
ANGLIÆ PRIMATI, ARCHIEPISCOPO CANTVARIENSI;
Præsulum speculo, Sacerdotum gemmæ, Doctorum exemplari miro,
quà vita, quà doctrina, quà opinione omnium:
DEFENSORI INVICTO CATHEDRÆ S. PETRI,
AVCTORITATIS EIVS INFALLIBILIS STRENVO ASSERTORI,
PRO IMMVNITATE ECCLESIÆ ROMANÆ, ET SVÆ,
PERFVNCTO LABORIBVS MAGNIS;
exilium longum non semel passo terrâ marique,
direptionem bonorum, odium potentissimorum Regum:
TANDEM REGIS AC REGNI ANGLIÆ
CVM ECCLESIA ET PONTIFICE ROMANO RECONCILIATORI;
Regibus ipsis Britanniæ venerabili, populis amabili,
Deo & Cœlitibus charissimo, ac miraculis celeberrimo:
TRACTATVM HVNC POSTREMVM
PRO CATHEDRA S. PETRI,
Frater Iosephus, vitâ peccator, appellatione Monachus,
In aliquale Dei, Ecclesiæ, & eiusdem S. Doctoris obsequium;
DICAT, CONSECRAT:
TOTVMQVE OPVS S. SEDIS APOST. IVDICIO INFALLIBILI;
MENTE, CORDE, VERBO, SCRIPTO, SVBIICIT,
SACRISQVE PEDIBVS SS. D. N. INNOCENTII XI.
HVMILITER ADVOLVIT.

INDEX ALPHABETICVS RERVM
ET VERBORVM MEMORABILIVM:
In quo *d.* significat disputationem, *n.* numerum vnicuique ferè §. præfixum.

A

ABAILARDI Hæreses quænam, quando, & quomodo proscriptę ab Ecclesia, d. 11. n. 11. vsque ad 19. Resipuit ab ijs, & insigni pœnitentię, obseruantię, atque humilitatis exemplo, diem clausit extremum. Ibid.n.16. Vide etiam postea n.45. &46.

Abbas Ioachim. Vide *Ioachim.*

Abbas Panormitanus, quid senserit circa potestatem Papę,& Concilij,d.16. sect.4.

Abbo Floriacensis Gallus agnovit auctoritatem infallibilem Romani Pontificis,d.2. num. 12.

Abstinentia, præsertim à carnibus, impetitur ab hæreticis, præsertim Centuriatoribus, & Lutheranis, d.27. n.22. Defenditur tanquam salutaris, & maximè vtilis ad pudicitiam servandam. Ibid. n.24. & 25.

Acaciani, quomodo Ecclesiam exagitaverint prætextu servādorum Canonum,d.37. num. 10.

Academia Atheniensis, quàm desolata esset tempore S. Synesij, & sæculis sequentibus, d.8.n.49.

Academia Lovaniensis quid olim docuerit, postea statuto, & iuramento confirmaverit, ac tandem exequatur, circa doctrinam de auctoritate infallibili Romani Pontificis, d. 1. sect. 1. & d. 22. num. 18. Vide *Lovanienses.*

Academia Oxoniensis, Professorem habuit impijssimum Vvicleffum, d. 14. n. 26. Remissè admodum, & oscitanter se habuit in eo reprimendo iuxta mandatum Gregorij XI. Papæ. Ibid. num.27. Qualiter propterea fuerit reprehensa, & quàm malè audierit, d.21. n.41.

Academia Parisiensis, quę asserta ediderit anno 1661. & qua occasione, d.1. n.9. 10. & 11. An eousque tradiderit auctoritatem infallibilem Romani Pontificis in definiendo, d.6.per totam. Quàm pauci ex alumnis eius illam negasse inveniantur, & quid de ijs alij sentiant, d. 7. per totam, & d. 22. num.17.

Academia Salmanticensis perpetuò docuit, docetque, auctoritatem Pontificis in definiendo esse prorsus infallibilem, d.7.n.16. Vna ex quatuor Generalibus Academijs probatis in Synodo Oecumenica Viennensi sub Clemente V.Ibid. Quibus laudibus celebretur à Romanis Pontificibus.Ibid.Professorum Theologię in eadem Academia ab initio vsque modò quanta, & quàm constans integritas in tuenda, & docenda fide Catholica, d.15. num. 45.

Academiæ Hispanæ omnes execrantur doctrinam recentis Declarationis Gallicanę, & accedente mandato Romani Pontificis ad ferendum de ea iudicium, gravissimâ censurâ eam notabunt, d. 7. num. 16. & d. 4. num. 17.

Aufearij pœnitentium secundi gradûs in Primitiva Ecclesia, d.35.num.60.

Acta Conciliorum variorum. Vide v. Concilia.

Adelberti Archiepiscop. Moguntini insignis locus, d.10. n.27.

Adoptiuorum hæresis, quę, & quando damnata, d.9. n. 19.

Adrianus I. Papa plura Rescripta dedit ad Episcopos Galliarum, & ad Carolum Magnum earum Regem, cum quo & strictam amicitiam habuit, d.5. n.26. Eius Epistola lecta, & probata in VII. Synodo vrgetur contra Declarationem Gallicanam, d. 9. num.21. An concesserit Carolo Magno ius eligendi Romanum Pontificem, d.33. n.15. & 23.

Adrianus VI. antequam esset Pontifex quid senserit de auctoritate Papæ, d.7. n.12. Quid postea docuerit, & quomodo errores Lutheri independenter à Concilio damnaverit edito Diplomate, d 17. sect.2. latè.

S. Agatho Papa coegit Synodum VI.Oecumenicam contra Monothelitarum hæresim iam antè damnatam à Sede Apostolica, & cur d. 9. num. 9. 10. & 16. Eius illustre testimonium contra Declarationem Gallicanam. Ibid. Plures eius laudes prolatæ à Patribus eius Synodi, d.9. n.13. & 14. Similiter à Constantino Pogonato Imperatore, d.9. n.40. fine.

Albigenses. hæretici, quando, & quomodo damnati, d. 12. num. 31. & 32. ad præterea d. 13. num.2. & seqq. atque insuper n.20. & 21.

Alcuinus Caroli Magni Regis Galliarum Magister auctoritatem infallibilem Romani Pontificis profitetur, d. 3. n. 17.

Alexandri I. Papæ, & Martyris locus, d.23. n.10.

Alexandri III. decretum contra investituras de manu Principum laicorum, d. 11. n.31. Celebravit Concilium XI. Generale, aliàs III. Lateranense, & quid in eo præcipuè definitum fuerit, d.12. n 38. & 39. Vindicatur à calumnijs quibusdam, d.32.num.2. & 3.

Alexandri VI. ævo, quæ hæreses ortæ, & quomodo damnatæ, d.15.n 46.47. & 48.

Alexander VII. Papa definivit, quinque propositiones præcipuas Iansenij fuisse damnatas à Decessore suo Innocentio X. in eodē sensu, quo ab auctore prolatæ sunt; & contrarium effutientes appellavit *filios iniquitatis*, d.1. n.6. Eius diploma receptum, & iuramento confirmatum ab Academia Lovaniensi.Ibid. Et tamen adhuc multi in Belgio, & Lovanij videntur docere oppositum, d. 19. sect.2. præsertim per recursum ad quæstionē, & errorem facti, d. 20. per totam. Refelluntur latè, & ostenditur id ipsum tradere quod Iansenius, d.21.per totam.

Alphonsi Tostati sensus circa auctoritatem Papę expenditur, d. 16. num. 62. & seqq.

Alphonsi à Castro opinio circa idem, d.7. num.12.

Almaini opinio de auctoritate Papæ, d:7. n.15. Reiecta ab alijs. Ibid. & seqq.

Aluarus Pelagius assertor auctoritatis supremæ Romani Pontificis, d.7. n.20.

S. Ambrosij plura testimonia vrgentur contra Declarat. Gallican. præsertim d. 8. num. 47. & d.10. num. 21. & d.35. num.62. 78. & 80.

S. Anacleti Papæ & Martyris illustria testimonia contra doctrinam CleriGallicani, d.8. num. 13. & d.23. n.6. & 7. Vindicatur ille à calumnia Centuriatorum, d. 26. n.19. & 20.

Anastasius Imperator qualiter admonitus à Pontificibus Romanis, & nolens acquiescere, lapsus fuerit in gravissima scelera, & horrendam mortem subierit, d. 35. num. 22.

Anastasius II. Papa vindicatur à quorundam calumnijs, d.29. n.12. & 13.

Andreas DuVallius quid senserit circa auctoritatem infallibilem Papæ, d. 6. n. 22. Arguitur τῆς ἀναισχυντίας. Ibid. n.23.

Angeli à Nuce Archiepiscop. Rosanensis censura in Declarationem Gallicanam, d.40. num.17.

Angliæ Regum subiectio, & obedientia erga Romanum Pontificem vsque ad tempus miseri Henrici VIII. d. 35. sect. 4. Donaria, & tributa Sedi Apostolicæ solvebant, d. 35. num. 36 & 39. Idque non consuetudine solùm, sed lege vsque ad tempus infelicis Henrici VIII. Ibid.

S. Aniceti Papæ, & Martyris locus, d.23. num. 11.

Annales Bertiniani, Fuldenses, Metenses, alijque varijs locis allegantur.

S. Anselmus Cantuariensis qualiter asseruerit auctoritatem infallibilem Pontificis Romani in definiendo, d. 1. num. 1. Noluit salutare Vvaleranum Episcopum Nevemburgensem, quòd sequeretur partes Henrici IV. contra Pontificem Romanum. d. 11. num 172. Defensor cathedræ S. Petri contra rebelles pręsertim Gręcos. Tractatu Appendice per totum. Eius laudes præcipuæ habentur in Epistola ad Innocentium XI. eidem Tractatui præfixa. Quomodo Anselmus palam steterit pro auctoritate suprema, & infallibili Sedis Apostolicę, atque obedientia Romanorum Pontificum, d.41. sect. 4. per totam. Qualiter in dubijs occurrentibus circa fidem, aut mores consuluerit Romanos Pontifices, eorum iudicium acceperit veluti regulam credendi infallibilem, d. 41. sect. 5. per totam. Quomodo opinionem Græculorum de processione Filij à solo Patre, nondum eousque damnatam in aliqua Synodo Oecumenica, sed solùm à Sede Apostolica, confutaverit in Concilio Barensi coram Vrbano II. d. 42. sect. 4. Quantum laudis, & venerationis habuerit ibidem à Pontifice, & Patribus in eo Concilio congregatis. Ibidem. Dissertatio eruditissima ipsius de processione Spiritus sancti ex Filio contra eosdem Græcos, Commentarijs illustrata, d. 43. per totam. Modestia, & humilitas mira S. Doctoris post illam scriptam. Ibidem num. 294. & seqq. Vtrum ante tempus S. Anselmi Ecclesia addidisset Symbolo particulam FILIOQVE, & quo primùm tempore, d.44. per totam. Quibus tandem officijs S. Doctor Sedem Apostolicam sibi devinxerit, quà verbo, quà opere, & quot propterea persecutiones subierit, d. 45. per totam. Qualiter restiterit iuri Investiturarum prætenso à Regibus Angliæ. Ibid. latè.

S. Anselmus Lucensis, quam constanter defenderit Gregorium VII. Papam, d.31. num. 7. & 23.

Antipapæ venditati à Vigorio pro veris Pontificibus, d. 33. num. 15. & 17.

Anto-

Antonij Augustini Archiep. Tarraconensis elogium, d.7. n.23.

Apollinaris Hæresiarcha quando, & ob quid damnatus, d.8. n.35. 36. & 38.

Apostasia quid sit, & an ex parte etiam vsurpetur, d.35. n.11.

Appellationes à definitione Papæ ad Côcilium videntur intentatæ à quibusdam in Belgio, licèt subobscurè, d.1. n. 1. 2. 3. 4. Fuit ea nota, aut mos hæreticorum, & schismaticorum, d.8. n.28. & 30.

Appellationes à iudicio Papæ ad Imperatorem inventæ à Paulo Samosateno, & postea continuatę à Photino & Donatistis, d.36. num.12. Appellationes à Papa ad Concilium propriæ hæreticorum, & schismaticorum. Ibid. & num. 13. ac 14. Reijciuntur tam ex Iure, quam ex praxi omnium ferè sæculorum, ab omnibus Ecclesijs, Episcopis, Imperatoribus, Regibusque confirmatæ, d. 36. sect. 3. per totam.

Approbatio scriptorum alicuius Patris vel scriptoris in genere solùm data à Papa, vel Concilio Oecumenico, quid operetur, d.42. n.7.8. & 9.

Arcadius Imperator, & Eudoxia Augusta excommunicati fuerunt à S.Innocentio I.Papa, d. 35. num. 62. Formula anathematis, Ibidem.

Arius Hęresiarcha cum erroribus suis quomodo damnatus fuerit in NicęnaSynodo, d.8. num. 34.

Armacani errores quinam, & quando damnati, d.14.n.24.

Arnaldi de Brixia hęreses,quales, & quomodo proscriptę,d.12. n.16.17. & 37.

Arresta duo horribilia CuriæParlamenti Galliarum indicantur, & refelluntur, d. 11. n.197. vsque ad 201.

S.Athanasij Alexandrini plurima loca allegantur contraria Declarationi Cleri Gallicani, præsertim, d.8. n.45. 46.& d.24. n.6. & 8. De sententia lata contra ipsum tempore Liberij Papæ. Vide plura d. 28. sect. 2. & d. 43.

Auctoritas infallibilis Romani Pontificis in pronuntiando ex cathedra de fide, & moribus, stabilitur latè toto Tractatu I. Quantum oporteat, vt illa asseratur ab omnibus Catholicis,ad extirpandas hęreses,pręsertim Iansenianam,d.1. per totam. Quinam illam videantur nuper negare in Belgio, d. 1. n.2.& 3. Quinam in Academia Parisiensi anno 1662. Ibid. n. 9. Similiter Clerus Gallicanus illam negavit recentiùs anno 1682. Martij 19. d. 1. n. 18. An illam asseruerint palam Episcopi Galliarum vnanimi consensu in varijs Epistolis ad Innocentium X. d. 2. per totam. An prisci Patres Ecclesiæ Gallicanæ illam tradiderint, d. 3. per totam. An etiam Synodi Galliarum, tum veteres, tum recentes, d.4. per totàm. An constet ex Rescriptis Romanorum Pontificum ad Episcopos Galliæ, d. 5. per totam. An ex consensu communi DD. Academiæ Parisiensis vsque ad annum 1662. d.6. per totam. Quàm pauci ex ijs illam negaverint, & quid de eorum opinione reliqui ferè omnes sentiant, d. 7. per totam. An tradita fuerit, & credita à tota Ecclesia Catholica primis quinque sæculis Eræ Christianæ, d.8. per totam. An in alijs quinque posterioribus, d. 9. per totam.An fuerit definita in VIII.SynodoGenerali,d.9.sect.5.per tot. An credita & tradita ab Ecclesia sæculo vndecimo. & seq.vsque ad nostra tempora,d.10.& seq.vsque ad d.18. An certa secundùm fidem ex vi testimoniorũ Scripturæ d.22.per totam. Qua censura inuratur à Patribus opinio negans auctoritatem infallibilem Romano Pontifici, similiterque à cæteris ferè Doctoribus,d.eadem 22.sect.1. An eadem auctoritas certa sit ex traditione Apostolica,d.23.per tot. An denique ex definitionibus Conciliorum Generalium, d.24. per totam. Quonam sensu sit infallibilis, & talis à nobis cum communi sententia asseratur,d.25.per totam.An colligatur satis ex privilegijs à Deo concessis B. Petro, d. 26. An aliquis Romanorum Pontificum vsque modò erraverit in definitionibus ex cathedra prolatis, d.27. & seqq.per totas vsque ad 34.Auctoritas Epistolarum Decretalium, quanta sit, & qualiter accipienda, d.30.sect.2.3.4. & 5. latè. Auctoritas Romani Pontificis supra Reges, Imperatoresque, & potestas ad eos excommunicandos, immò & abdicandos propter hæresim, stabilitur latè, d.35. per totam. An illa sit supra Concilia Oecumenica,d.15. 16. & 36. per totas. An sit restringendus eius vsus iuxta Canones vniversalesConciliorum, vel peculiares Regnorum, aut certarum Ecclesiarum, d.37. per totam. An in opinione negante auctoritatem infallibilem R. Pontifici ad definiendum, lateat aliquid veneni contra auctoritatem Conciliorum Vniversalium, d.39. per totam.

S.Augustinus, clarissimum Ecclesię, & Theologiæ lumen, sæpè allegatur toto Opere contra Declarationem Cleri Gallicani: pręsertim verò d.8. n.2. & 62.Hęresim Prædestinatianam non fuisse ortam ex doctrina ipsius,sed ex pręposteга, aut rudi interpretatione aliquorum, d. 8. sect. 8. latè. per tres subsectiones. Plurima eius testimonia expenduntur.Ibid.Plura alia d. 10. n.22.31.32.33. Aliqua pro innocentia S. Marcellini Papæ d.28.

d.18. n.8. & seqq. Denique allegantur quam plurima ipsius testimonia toto Opere, præsertim d.41. & 43.

Augustini Triumphi laus & testimonia contra Declarationē Gallicanam, d.14.n.30.

S. Auitus Viennensis in Gallia Episcopus suo & totius eius Regni nomine agnoscit auctoritatem infallibilem in Romano Pontifice, d.3. num.6.

Austriacæ Domûs Augustæ & Regiæ tessera, Religio Catholica, d.35. n.116.

B

Baius propositiones plurimas edidit damnatas à Pontificibus Pio V. & Gregorio XIII. d.1.n.5. Earum damnationem humiliter, & reverenter susceperunt DD Lovanienses: sed postea aliqui ex ijs videntur quasdam instaurasse, d.1. n.5 & 6. Idque contra religionem iuramenti, quo se adstrinxerunt. Ibid. An idem Baius censuerit iudicium Apostolicæ Sedis esse irreformabile, d.18. sect.1. Cessit humiliter iudicio illius. Ibid. n.2. Deterior est causa sequacium Baij, & Iansenij, quàm utriusque illorum, d. 19. sect. 3. per totam. Vide *Iansenius*.

Baptism forma an tradita fuerit à Nicolao I. Papa contra definitiones præcedentes Pontificum Pelagij, & Zachariæ, d. 30. sect. 4 & 5. latè.

Barlaamus Episcopus Gyracensis Græcus sæpè allegatur cum laude, præsertim, d. 43. num. 12.

Baronius Cardinalis lumen Historiæ Ecclesiasticæ citatur sæpè sæpiùs toto Opere.

Basileense Concilium fuit origo Bituricensis Conventûs erratici,d.11. num.143. Illius Acta contra Eugenium IV. & Apostolicam Sedem refutantur latè, d.15.16.& d.36.

S. Basilij Magni, & Coepiscoporum verba observanda ad Pont. Romanum.d.8. n.47. Citantur & plurima alia ipsius testimonia, præsertim, d.43.

Basilius Macedo Imperator Orientis timuit gladium excõmunicationis, d.35. n.65.

Bedæ loca pro auctoritate Sedis Apostolicæ, d. 9. num. 22. Quo anno obierit, d.30. num.50.

Beguardorum,& Beguinarum secta quænam,& quando damnata, d.14. n.6. & seqq.

Bellarminus Cardinalis citatus sæpissimè, & laudatus decursu Operis.

Benedictus XI. Papa definivit animas sufficienter purgatas frui statim visione Dei, d.14. n.23.

Benno pseudo-cardinalis schismaticus reprehenditur, & confutatur, d.28.n.26.& 27. & d.31. num.7. ac seqq.

Berengarius Hęresiarcha sæpę relapsus,& in varijs Concilijs damnatus, quòd negaret veram pręsentiā Corporis,& Sanguinis Christi in Eucharistia, d.10. n.4.5.6.& 7. Sectariorum recentium prodromus in ea parte, &: in commercio cum malo genio. Ibid.n.7. Resipuit verè, ac tandem. Ibid. n.5.

Bernabov's tyranni Mediolanensis matrimonium an solutum fuerit ab Vrbano V. & quo iure, d.32. n. 16. & seqq.

S. Bernardus Abbas Claraevallensis, Vir omni laude maior, decus Galliarum,& totius Ecclesię, laudatur sæpè,& allegatur in decursu Operis pro doctrina contraria Declarationi recenti Gallicani Cleri. Vide præsertim d.3. n. 10. & d.12. n. 33. 16. 43. 44. 45. & d.26. n.3. & d.37. n.35.

Bertholdi Constantiensis Historici fidelissimi & pij testimonium pro Gregorio VII. d.31. n.38.

Bertrandus Cardinalis in Gallia, insignis defensor libertatis Ecclesiasticæ, laudatur sępè,præsertim, d.11. n.141. & d.14. n.34. & d.35. n.33 & 50. Vbi invenies illustria eius testimonia, præsertim de potestate Papæ supra Reges, & Principes quoslibet.

Bessarion Cardinalis doctissimus Græcorum, qui convenerunt ad Concilium Florentinum, citatur sępè, & laudatur, præsertim, d.43. varijs locis.

Bibliotheca Magna Anissoniana an.1677. Lugduni edita, varijs locis allegatur.

Bituricensis Conventus, seu Conciliabulum, quàm indignè, & irreverenter se habuerit ergaRomanos Pontifices,teste etiam Spõdano, d.16. n.43. Ortum duxit ex rebellione Patrum Basileensium contra Eugenium IV. Papam, & in eo plura ἀσύστατα, ac planè invicem pugnantia fuerunt tradita. Ibid.latè. Vide insuper,d.17. & 36. contra Basileenses, & Bituricenses.

Boleslaus impius PoloniæRex,interfector S.Stanislai, à Gregorio VII. Papa excommunicatus, & Regno privatus fuit, d.35. n.95. Quàm miserè vitam finierit. Ibid.

S. Bonaventura primùm Parisiensis Academiæ lumen, & deinde totius Ecclesiæ gravissimus Doctor,quàm apertè docuerit, iudicium R. Pontificis pronuntiantis de fide esse infallibile, d.6. num. 15. & d. 33. num.41. 42. & 43.

Bongomilorum secta quænam, & quando damnata, d.12. n.4.

S. Bonifacius, Apostolus Germaniæ dictus, fuit Legatus Sedis Apostolicæ in Germania &c. d.9. n:18. Damnavit hęreses Alberti, & Clemensis. Ibid. Eius insignis locus, d.15. n.13.

Bonifacius I. Papa accusatus erroris à Centuria-

turiatoribus, defenditur, d. 30. n. 2. & 3.
Bonifacius II. Papa confirmavit Synodum Arausicanam II. d. 8. n. 92. Testimonium ex quadam Epistola ipsi adscripta, d. 9. n. 6. Delegit sibi Successorem Vigilium Diaconum: verùm postea id correxit, d. 37. n. 6.
Bonifacius VIII. Papa vindicatur à calumnia & nota hæreseos, d. 32. n. 13. Vbi plura obiter de ipso, & de persecutionibus illatis à Philippo Pulchro Galliarum Rege. Eius Constitutio Extravagans, *Vnam sanctam*, explanatur, d. 33. n. 22. Nihil in ea definitum est, quod opponatur doctrinæ traditę ab Innocentio III. Ibid. Quid tandem acciderit Philippo post persecutiones Bonifacij, d. 35. n. 99. Nonnullæ eius laudes, Ibidem.
Bruno Abbas Cassinensis, & Episcopus Siguinus, allegatur varijs locis contra Investituras de manu Laicorum, d. 11. n. 6. 7. 17. & 42.
Busbequij Legati Cęsarei ad Regem Christianissimum Henricum III. notabile testimonium de rebus Gallicis, d. 11. n. 144.
Bzovius sæpe citatur.

C

Cabassutius recens, & eruditus Galliarum scriptor laudatur sæpè varijs locis: sed præcipuè, d. 7. num. 6. & d. 16. num. 47. & d. 22. num. 7.
S. Cælestini Papæ celebris Epistola ad Episcopos Galliarum expenditur, d. 5. n. 16. Varia eius testimonia, & acta vrgentur contra Declarationem Gallicanam, d. 8. n. 51. 52. 53. 54. & 55. Vindicatur à calumnijs hęreticorum, d. 29. n. 4. & 5.
Cælestinus III. an erraverit tradens matrimonium solvi per hæresim, d. 32. n. 4. & 5.
Cæsari quo sensu præcipiamur reddere quæ sunt Cæsaris, & quæ Dei Deo, d. 35. sect. 9. per totam, & rursus sect. 10. n. 118. & 119.
S. Callisti I. Papę Rescriptum ad Galliarum Episcopos, d. 5. num. 4. Aliud testimonium ipsius notabile, d. 8. num. 19. & d. 23. num. 13.
Callistus II. Papa celebravit Concilium IX. Generale, aliàs Lateranense I. pręsertim contra investituras Principum, d. 12. n. 33. Qua verborum formula Henricum V. eousque rebellantem, in gratiam admisserit. Ibid. num. 35.
Canones Conciliorum plurimi explanantur, & illustrantur decursu Operis: speciatim verò Canones Concilij Nicęni, d. 24. & 37. Concilij Constantiensis, d. 15. 16. & 36. per totas. An iuxta Canones, sive Vniversales Conciliorum, sive peculiares Regnorum aut Ecclesiarum, moderandus sit, & restringendus vsus auctoritatis Pontificię, d. 34. sect. 4. & d. 37. per totam. Canonum, & consuetudinum Ecclesiæ mutationes, aut moderationes factę ob necessitatem, aut malignitatem temporum, d. 34. n. 33. & d. 37. sect. 3. per totam. Sub prætextu Canonum servandorum, litem intentarunt Pontificibus Romanis Eutychiani, & Acaciani, deinde Photius in Græcia, & Hincmarus in Gallia, d. 37. sect. 2. per totam. Canon quidam Concilij Sardicensis an revocatus in Concilijs seqq. d. 37. n. 3. 28. & 29. In Canonibus Apostolorum an Papa arbitrare, aut dispensare possit, d. 37. n. 40. & 41. Qualiter Græci cum Photio ad tuendos suos errores, sive impunitatem obtinendam, allegarent Canones, d. 41. sect. 2. latè.
Canonistæ communiter censent, definitiones Pontificum independenter à Concilio Oecumenico esse omnino certas, & irreformabiles, d. 7. sect. 3. per totam. Iidem docent, Pontificem esse superiorem Concilio Oecumenico. Ibid. & d. 36. n. 24. ac sæpè alibi. Frequenter opinantur, Papam habere potestatem temporalem directam in Regna, & Imperia, d. 35. n. 104. Eandem tradunt aliqui ex Theologis & Iuris Civilis Doctoribus. Ibid. Contraria est longè communior, d. 35. num. 107.
Capitularia Caroli Magni, & Ludovici Pij, varijs locis citantur, & explanantur: præsertim, d. 4. n. 13. & d. 37. n. 20.
Caroli Cardinalis à Lotharingia opinio de libertatibus Gallicanis confutata, d. 34. num. 10. & seqq.
Carolus Caluus Rex Francorum. Eo regnante varia Concilia in Gallijs habita, in quibus agnoscitur summa & infallibilis auctoritas Romani Pontificis, d. 4. n. 18. Ob vsurpationem bonorum Ecclesiæ reprehenditur ab Adriano II. Papa, eiusque obiurgationes humiliter excipit, d. 35. num. 30.
Carolus de Abra de Raconis Episcopus in Gallia nuper egregiè pro primatu, & auctoritate suprema Sedis Apostolicæ scripsit, d. 35. n. 100. & d. 39. n. 3.
Carolus Magnus Principum exemplar mirum, Rex Francorum. & postea Imperator, laudatur, & celebratur sæpè Adfuit Concilijs Ratisponensi, & Francofordiensi, in quibus damnata est hæresis Felicis Episcopi Vrgellitani, d. 4. n. 9. & 10. Quantum veneratus fuerit Romanos Pontifices, & in ijs Leonẽ III. quomodo etiam illũ de rebus dubijs consuluerit. Ibid. n. 11. 12. 13. 14. 15. & d. 22. n. 13. Eximię eius laudes, & insignia merita in Ecclesiam Romanam, d. 11. n. 107. An Adrianus I. Papa ipsi concesserit ius eligendi Romanum Pontificem, d. 33. n. 15. & 23. Dignitas Impera-

ratoria illi accessit præter omnē sui expectationem ex nutu & electione libera Leonis III. Papæ, d.35.n.25.54.& 55. Subiectio illius, & obedientia mira in Sedem Apostolicam. Ibid. Multo antequam coronaretur Imperator à Leone III. Pontifices plenum ius temporale Romanæ ditionis habebant, d.35.n.111.

Carolus Martellus Regio nomine administrans Galliam, & innumeris victorijs; atque obsequijs in Sedem Apostolicam clarus, ob invasionem iurium, & bonorum Ecclesię pessimè audijt, d.11. n.205. fine.

Carolus V. Maximus, Germaniæ Imperator, & Hispaniarū invictus, ac Gloriosissimus Rex, quantum veneraretur Sedem Apostolicam, & Romanos Pontifices, d 35. n.35.

Canus. Vide *Melchior Canus*.

CATHEDRA S.PETRI ostenditur infallibilis in suis definitionibus. Tract.I. per totum. Vindicatur ab obiectionibus toto Tractatu II. Munitur contra Declarationē Gallicanā quoad singula eius Capita toto Tractatu III. Ostēditur superior omnibus Concilijs, etiam Oecumenicis, d.15.16.& 36. per totas. Defensa ab Anselmo contra rebelles, præsertim Græcos, Tract. Append. seu IV. integro.

Causæ maiores referuntur ad Sedem Apostolicam ex solemni Ecclesiæ more, quem fides Petri nunquam deficiens perpetuo retineri pro iure suo postulat. Hæc sunt verba Episcoporum Galliæ scribētium ad Innocentium X. d.2. n. 6. Eadem doctrina apertis testimonijs Pontificum & Conciliorum sæpissimè confirmatur toto Opere: præsertim d.8. 23.24. & 36.

Causæ, & principij ratio, an locū habeat inter divinas personas, d.43.n.186.& seqq. latè.

Censura Patrum, & Doctorum ferè omnium adversus theses contentas in Declaratione Cleri Gallicani, d.7. sect. 2. & 3. insuper d.22. sect.1.& d.16.ac 17.& d.35.sect.2. & d.40. sect.3.

Centuriatores Magdeburgenses dum accussant erroris & hæresis plurimos Romanos Pontifices, nec Divis quidem parcunt, ne quidem S.Petro Apostolo, d.27.n.2. Varia illorum argumenta, seu potiùs sophismata impudentiæ plena, obijciuntur, & solvuntur, d.27. & seqq. vsque ad d.34.

Cerdo Hęresiarcha, & alij plures secundi sæculi, quando & qualiter damnati, d.8.n.10.

Cessio iurium Ecclesiæ nuper facta ab Episcopis Galliarum in gratiam Christianissimi Regis, qualis fuerit, d.11.n.144.145.& 146. Quid de ea sentiendum, & qualiter declarata fuerit irrita ab Apostolica Sede, d.11.n.147. 148. & 149.

Childericus Gallię Rex. Vid. V. *Hildericus*.

Christianus Lupus, doctissimus Conciliorū Scholiastes, sępe citatur decursu Operis.

Christus D. vt homo, an habuerit potestatem temporalem in Regna mundi: ac proinde illam contulerit B.Petro, eiusque Successoribus, d.35. sect.9. per totam.

Chronica Luitprando, Dextro, Maximo, Helecæ, Iuliano, Hauberto Hispalesi. & Liberato à Recentioribus adscripta, & Scholijs explanata, an fidem mereantur, d.9.n.57. & 58.

Chrysostomus quando obierit, d.8. n.59. Eius testimonium pro auctoritate Sedis Apostolicę, d.8.n.59. & d.26.n.3. Qualiter S.Innocentius I.Papa ob eius persecutionem iniquam excōmunicaverit Arcadiū, & Eudoxiā, aliosque, & qua verborū formula, d.35.n.62. Celebrans Missæ sacrificium, quàm frequentibus, & divinis visionibus illustraretur, d.27. n.16. Vt ipsum restitueret Sedi suæ non dubitavit S. Innocentius I. Papa plures Orientis Episcopos cōmunione interdicere, d.37.n.3.

Circuminsessio, Gręcè περιχώρησις, divinarum personarum, quid sit, d.43.n.29.& seq.

Claudius Taurinensis propagator hæreseos Iconomachorum in Gallia, damnatus à Paschali I.Papa, d.9. n.24. & 25.

Clemens VI. doctissimus, & admiranda memoria pręditus, d.35.n.100. Exauctoravit Ludovicum Bavarum, & Imperio deiecit. Ibid.

Clemens VII. Papa quo elogio decoraverit Salmanticensem Academiam, d.7.n.17. fine.

Clerus Gallicanus Illust. Parisijs congregatus anno 1682. die Martij 19. quam Declarationem ediderit circa Ecclesiasticam potestatē, d 2.n.12. vsque ad 20. An ea Declaratio sit cōtraria sensui communi Episcoporū Galliæ expresso in binis litteris ipsorum ad Innocentium X. d.2.per tot. vbi & litteræ ipsæ exscribuntur, expenduntur que, veluti cōtrarię recenti Declarationi. Ibid.n.12.& seq. Evasio quædā præclusa, & multipliciter refutata, d.2. n.19.& seqq. Exceptio alia verosimilior, exploditur latè. Ibid.n.28.& seqq. Cleri eiusdem Declaratio, quatenus negat auctoritatē infallibilem Romano Pontifici, an sit contraria priscis Patribus Ecclesiæ Gallicanæ, d.3. per tot. An adversetur Synodis Galliæ antiquis, & recētioribus, d.4. per tot. An repugnet decretis, & rescriptis Pontificum Romanorum ad Episcopos Galliæ, d.5. per tot. An contradicat veteri, & communi doctrinę insignis Scholæ Parisiensis, d.6. per totam. An repugnet communi Doctorum sensui, tam Theologorum, quàm Canonistarum, d.7. per tot. Ostenditur, illam repugnare etiam Gersoni, seu nullum in eo pręsidium habere, d.7. n. 26. An Clerus ipse in litteris ad Innocentium X. 19. Iulij 1653. verè, & sapienter testatus fuerit ex sensu

sensu Veteris Ecclesiæ Catholicę, definitiones Romani Pontificis in rebus fidei & morū esse infallibiles, d.8. per septē integras sectiones. An ea propositio nupera Cleri Gallicani negantis auctoritatē infallibilē Romano Pontifici seorsim ac per se definienti, sit contraria sensui cōmuni Ecclesiæ, Conciliorū, & Patrū expresso in quinque sęculis posterioribus primi millenarij Erę Christianæ, d.9. per totam. An etiā contraria sit sensui Ecclesiæ, Conciliorū, Patrumque ab initio posterioris millenarij vsque ad hæc nostra tēpora, d.10. & seq. per totas vsque ad d.18. Quā immeritò abutatur testimonijs Cōcilij Constantiensis ad deprimendā auctoritatēPapę certi, & explorati, d.15.16.& 36.latè. An ea opinio Cleri de iudicio fallibili Papæ sit contraria testimonijs Scripturę, d.22. per totam. An traditionibus Apostolicis, d. 23. An doctrinæ definitæ in Cōcilijs Generalibus, d.24. per tot. An in eadem Declaratione edita an. 1682. iure merito præferantur Libertates Gallicanæ, veluti peculiares eius Nationis, & Ecclesiæ, d.34. per totam. Quàm malè in ea negetur Apostolicæ Sedi potestas suprema ad abrogādos Reges & Principes propter hæresim, d.35. per tot. Quā frustra & extra rē ea Thesis edita fuerit, Ibid. n.116. Quàm immeritò innovatū paradoxon de auctoritate Papę supra Conciliū, d.36. per totam. Quo sensu accipiēdum, aut reijciendū, quòd vsus Pontificiæ potestatis sit moderandus iuxta Canones, d.37. per totam. An iure merito Clerus declaret, valere regulas, mores, & instituta recepta in Gallijs, d.38. per totam. An in Thesi, qua negat Romano Pontifici iudiciū irreformabile in quæstionibus fidei, lateat quidquā veneni contra auctoritatem Cōciliorum Vniversaliū, d.39. per tot. A quibus Patribus accipere potuerit Clerus doctrinam eius Declarationis, d.40. per tot. Ostenditur, illā solū accipi potuisse ab Ochamo, & deinde à Basileensibus, & Bituricensibus. Ibid. Cleri Gallicani Epistola recens ad Innocentium XI. d.11. sect.5. n. 47. & seqq. latè vsque ad 67. Expenditur latè, d.11. sect.7. & 8. per totas. Rescriptum eiusdem Innocentij ad Clerum, cum notis & observationibus varijs, d. 11. sect.8. & 9. Antistites Gallicani nova cessione iurium Ecclesiæ in Regem, videntur induxisse servitutem Clero, & nec Regi, nec Regno consuluisse, d.11. sect.11.& 16. latè.

Concilia ferè omnia, aut pleraque ex ijs, præsertim iuxta novissimam editionem Labbeanam, distribuuntur per varia sæcula, & allegantur contra Declarationem Gallicanam, Tract.I. d.4. & deinde d.8. & seqq. vsque ad d.25. ac rursus sparsim citantur innumera ferè eorum loca, expenduntur que in progressu Operis vsque ad finem.

Concilia Africana tempore S. Augustini celebrata adversus Pelagium, d.8. n.50. & 51. Alia Concilia Africana tempore S. Damasi Papæ, & notanda verba illorum de Privilegio Romanæ Sedis, d.8. n.43.

Concilium Alexandrinum contra Arium, & Sabellium tempore S. Sylvestri Papæ coactum anno 319. d.8. n.32.

Concilia Anglicana citantur sæpè. sed potissimum vestigatur illud quod sub Theodoro Archiepiscopo celebratum est, & à Zacharia Papa refertur Canone *In Synodo* de Cōsecratione dist.4. Vide d.30. sect.5. latè.

Concilium Antiochenum duplex contra Paulum Samosatenum tempore S. Dionysij Papæ, & Martyris, d.8. n.23.

Concilium Apostolorum circa legalia, quando & quomodo celebratum, d.16. sect.2. & d.17. sect.1.

Concilium Aquisgranense sub Leone III. & Carolo Magno, quale, d. 44. n. 16. 23. & 24.

Concilium Arausicanum II. quando celebratū, & quid in eo definitū sit Canone.25. d. 8. n. 70. Eadem doctrina confirmata in Concilio Valentino anno 855. & tandem in Tridentino. Ibid. n.71. Priùs verò à Bonifacio II. Papa, d.8. n.92.

Concilium Barense sub Vrbano II. contra Græcos, præsente S. Anselmo, d.42. sect.4.& d.43. n.17. 18. 294. & 296.

Concilium Basileense quale, & cuius auctoritatis. Initio fuit legitimum, sed paulò post transijt in Conciliabulum: idque ostenditur ex Actis eius, d.16. & d.36. latè.

Concilium Cæsareense, aliàs Palęstinum, communiter dictum, *primum post Apostolorum tempora*, tempore S.Victoris Papæ, & Martyris celebratum, anno circiter 197. aut 198. d.8. n.17.

Concilium Romanū, itemque Ponticū, eodē Pontifice, adversus Quartadecimanos. Ibid.

Concilium Chalcedonense. Vide *Concilium IV. Oecumenicum.*

Concilium Constantiense. Vide V. *Concilium XVI. Oecumenicum.*

Concilia Constantinop. Vide *Concilium Oecumenicum II.V. VI. VII. & VIII.*

Concilium Ephesinum. Vide *Concilium III. Oecumenicum.*

Concilium Florentinum. Vide *Concilium XVII. Oecumenicum.*

Concilia Lateranensia. Vide *Concilium Oecumenicū IX.X.XI.XII.& XVIII.*

Concilia Lugdunensia. Vide *Concilium Oecumenicum XIII. & XIV.*

Concilium Tridentinum. Vide *Concilium XIX. Oecumenicum.*

Concilia Galliarum vetera, & recentiora an tradiderint auctoritatem infallibilem Romani Pontificis definientis de fide, & moribus.d.4.per totam.Concilium antiquissimum Galliæ tẽpore S.Eleutheri Papæ.Ibid. n.2. Aliud posterius contra Quartadecimanos. Ibid. Lugdunense sub Stephano I. Papa. d.4 n.3. Aliud sub Cęlestino I contra Prædestinatianos, teste Hincmaro Rhemẽsi.Ibid. n.4. Arelatẽse sub S.Leone Magno Papa.n 5. Arausicanum II. sub Felice IV. Papa d.4 n.6. Confirmatum à Bonifacio II. Ibid. Aurelianense IV. & V. illud sub Vigilio Papa, istud sub Ioanne III. celebratum. Ibid. n. 7. Compendiense sub Paulo I. n.8. Ratisponense sub Adriano I. n.9. Francofordiense sub eodem, & præsente Carolo Magno.d.4. n. 10. & 11. Aquisgranense anno 799. Ibid. Moguntiacũ anno 813. imperante eodem Carolo. Ibid. n.15. Concilia Francorum tempore Ludovici Pij Imperatoris: Attiniacense anno 822. d 4.n.16. Parisiense anno 824. Vvormatiense anno 829. Concilia Francorum sub Carolo Calvo: Vernense anno 844. Parisiẽse 846. Turonense IV.anno 849 Pontigonense anno 876. d.4.n.18. Francofordiense sub Adriano I. anno 794. contra hæresim Felicis, & Helipandi, & plura circa illud observata d.9. n.18. ac 21. Varia alia Concilia Gallicana, quibus nota inuritur doctrinæ contentę in nupera Declaratione. d. 22. n. 10. 11. 12. 14. & 15.

Concilia Galliarum sæculi decimi, Meldense tempore Ioannis XII. Papæ, Rhemense anni 975.sub Benedicto VII. Messonẽse 995. sub Ioanne XV. Rhemense aliud, itemque San-Dionysianum eodẽ anno.d.4.n.19.Concilium aliud Rhemense sæculo vndecimo celebratum, tempore S.Leonis IX.Papæ anno 1049. Ibid. Lugdunensia sæculo duodecimo contra investituras de manu Laicorum.d.11. n.8.9.& 10. Viennense, & Rhemense similiter annis 1112. & 1115. contra illas d.11. n. 28. & 47. Plura alia vetera Concilia Galliarum sæpe citantur.

Concilia Galliarum recentiora,in quibus eadem auctoritas summa Pontificis ex cathedra definiẽtis stabilitur.d.4 n.20 & seqq. Senonense, aliàs Parisiense anni 1528. Ibid. & latiùs multo.d.17. n.46.& 47. Rhotomagense anni 1581. d. 4. n. 21. Rhemense 1583. n.22. Burdigalense, & Turonense eodem anno celebrata. Ibid. n. 23. & 24. Bituricense anni 1584. n.25. Aquense anni 1585. n. 26. Citantur plura alia Conciliorum Gallię testimonia longa indicatu.

Concilia Oecumenica congregare, quando expediat, vel necessarium videatur. d.33. n.11.& seqq.

Concilium Oecumenicum nullum fuit tribus primis sæculis, & tamen intra ea plurimę hæreses à Sede Apostolica damnatæ sunt, tota Ecclesia subscribente. d.8. sect. 1. 2. & 3. per totas. Nullum eorũ est irreformabile nisi confirmetur à Sede Apostolica.d.8. n.38. An sit supra Papam certum,& indubitatum.d.15. 16. & 36. per totas. An in Concilijs Oecumenicis definita fuerit auctoritas infallibilis Romani Pontificis in pronuntiando de fide, & moribus.d.24.per totam. An Pontifex possit moderari,restringere, interpretari,aut dispensare in Canonibus Conciliorum Vniversalium. d.34.sect.4.& d.37. per totam. An in opinione negante auctoritatem infallibilem Romano Pontifici,lateat aliquid veneni contra auctoritatem infallibilem Conciliorum Vniversaliũ.d.38.per totam. An in aliquo ex primis octo ConciliisOecumenicis fuerit definita processio Spiritus S.ex Filio.d.42. sect. 1.& 2. In quonam Concilio primùm addita fuerit Symbolo particula FILIOQVE. d.44. per totam.

Concilium I.Oecumenicum qualiter celebratũ,precipuè contra Ariũ,an.325.sub S.Sylvestro Papa,& Constantino Magno præsente, cõgregatis in eo Viris gravissimis,& sanctissimis.d.8.n.34. Cur multarũ hæresum præcedentiũ nulla mentio in eo facta fuerit.Ibid.n. 39.Vestigantur plura circa Canones eius Concilij.d.8.n.42. & d.24.sect.1.per tot. Quanta eius auctoritas.Ibid.& d.37.sect.1.Concilium Sardicense fuit illius veluti appendix. Ibid. n.3.Quidã eorum Canones explanantur contra Declarationem Gallicanam. Ibid. Alij similiter.d.37. n.28. & 29.

Concilium II.Oecumenicum apud Constantinop.an.381.Cur non fuerit celebratum præsentibusLegatis S.Damasi Papę.d.8.n.34. & seq.An in eo definita fuerit processio Spiritus S. ex Filio. d.42. n.2. & 3. Patres eius Synodi vindicantur à calumnijs veterum hæreticorum, criminantium novum Symbolum ibidem editum.d.44. sect.2. latè.

Concilium III.Oecumenicum Ephesi congregatum an. 430. sub S. Cælestino Papa adversus Nestorium. d. 8. n.52. Plura circa eius Acta observantur. Ibid.& n.53. 54. & 55. & d. 10. n. 33. An in eo definita fuerit processio Spiritus S.ex Filio,quatenus in eo probata est Epist.S.Cyrilli ad Nestorium.d.42.n.4. & seqq. latè.

Concilium IV.Oecumenicum Chalcedone coactum,an.451.sub S.Leone I.Papa, testatur S. Petrum eius ore locutum fuisse. d.2. n.17. duplicato. Plura observata circa illius Acta. d 8. n. 56. & 57.

Concilium V.Oecumenicum Constantin. cele-

celebratū,anno 553. & plura observata circa illius Acta,d.9.n.2.Initio fuit nullum, donec tandem confirmatū fuit, vel à Vigilio Papa, vel à S.Gregorio Magno, Ibid.D.Petrus Marca detexit, edidítque Epistolam Vigilij confirmantis eam Synodum, d.40.n.

Conciliū VI.Oecumenicū sub S. Agathone Papa annis 680. & 681. celebratū contra Monothelitas, & plura circa illud observata, d.9.n.9.10. 12.13.14. 16. An in eo definita fuerit auctoritas infallibilis Romani Pōtificis, d.9.n.40.An in eaSynodo definita fuerit processio Spiritus S.exFilio,d.42.n.10.An addita fuerit Symbolo particula *FILIOQVE* in ea Synodo,d.44.n.7.& seqq.

Conciliū Quini-Sextum apud Constantinop.coactū anno 692.aut 707.tempore Sergij I. Papæ, & Canones in Trullo editi, an sint alicuius auctoritatis,d.9. n.11.

Concilium VII.Oecumenicū,aliàs Nicænū II.anno 787.celebratū sub Adriano I. Papa,præcipuè pro sacris Imaginibus, d.9.n.19. Plura circa illud observata. Ibid. & n.20. ac 21.Prohibuit Principibus Investituras,d.11. n.34. Eius Canones non fuere confirmati,nisi quoad doctrinam,sive decretum de fide quoad cultum sacrarum Imaginum. Ibid. Quanium eidem decreto restiterint multi ex Episcopis Gallicanis,idque multo tempore, d.37.n.14. & seqq.ac d.39.n.10.& seqq.An in ea Synodo definita fuerit processio Spiritus S. ex Filio,d.42.n.12.An ibidē addita fuerit Symbolo particula *FILIOQVE*, d.44.n.7. & seqq.

Concilium VIII.Oecumenicū Constantinop.celebratū anno 869.subAdriano II.Papa, d.9.n.34. An in eo definita fuerit auctoritas infallibilis Romani Pontificis, & plura alia circa eam Synodum observata. Ibid. latè usque ad n.40.Quid in eo decretū circa Investituras de manu Principū laicorum,d.11.n.23. An in ea Synodo definita fuerit processio Spiritus S. ex Filio,d.42. n.14.& 15.

Conciliū IX.Oecumenicū,id est Lateran. I. Romæ celebratum à 997. Patribus anno 1122.sub Callisto II.Papa,nullā hæresim eius sæculi damnavit,& cur,d.12.n.7.& 33.

Conciliū X.Oecumenicū,aliàsLateran.II. sub Innocentio II. anno 1139. cui inter fuere mille circiter PP. vix aliquā hęresim damnavit,nisi vnicā Arnaldi de Brixia,d.12. n.37.

Conciliū XI. Oecumenicū,aliàs Lateran. III.sub Alexandro III.anno 1179.quas hæreses damnaverit,d.12.n.38.& 39.

Concilium XII.Oecumenicū, aliàs Lateran.IV. sub Innocentio III. anno 1215. constans Patribus bis mille ducentis duodecim, quas hæreses damnaverit,d.13.sect.1.per tot. Expenditur eius doctrina pro auctoritate Sedis Apostolicæ. Ibid. n.12. Hæreses in eo damnatæ, & decretum de Fide Cathol. Ibid. Eius cap.5. expenditur,d.13.n.37.& 38.

Conciliū XIII. Oecumenicū, aliàs Lugdunense I.sub Innocentio IV.anno 1244.nullam hęresim damnavit,& cur,d 13.n.20.In eo abrogatus fuit ab Ecclesia Fridericus II. Imperator,&c. d.35.n.97.Vide plura ibid.

Concilium XIV.Oecumenicū, alias Lugdunense II.sub Gregorio X.Papa anno 1274. Eius Canon 21.expenditur,d.11.n.109.

Concilium XV.Oecumenicū, aliàs Viennense in Gallia celebratum à Clemente V. quas hæreses damnaverit,& quid docuerit de auctoritate R. Pontificis ad definiendum, d. 14.sect.1.per totam.

Concilium XVI. Oecumenicum, aliàs Constantiense,celebratum tempore Schismatis, eiusque Acta examinantur latè, d.15. 16. & 36. ferè per totas.

Concilium XVII.Oecumenicū,aliàs Florentinum, sub Eugenio IV. celebratum, expenditur quoad auctoritatem Summi Pontificis, d.9.n 38. 39.& d.15.n.31.32.& 33. ac d.36. n.3.& 4.

Conciliū XVIII.Oecumenicū, aliàs Lateranense V.subLeone X.anno 1517.celebratum,expenditur quoad auctoritatem Papæ, d. 35.n.34.& seqq.ac d.36.n.5.& seqq.

Concilium XIX.Oecumenicū,aliàs Tridentinum, vltimum omnium hucusque celebratorum,quid definierit circa auctoritatem Papæ in pronuntiando de fide, d. 15. n. 37. 38 & 39. Quàm indignè de illo loquantur, non modò manifesti Sectarij, sed & aliqui à Iansenianis, d.21.n.45.& 46.

Concilia Romana diversa.Adversus Quartadecimanos sub S. Victore Papa & Martyre circa annum Christi 197. d. 8. n. 17. contra Novatianos sub S. Cornelio P. & M. anno circiter 252. d. 8. n.22. Contra Donatistas sub S.MelchiadeP.&M.anno 313.n.30.Aliud sub S.SylvestroPapa anno 324.contra Valentinum, & Sabellium, d. 8. num. 33. Aliud sub S.Damaso Papa anno 381. contra Pneumatomachos,d.8. n.34. Cur postquam damnati fuerunt ij à S. Damaso, damnati etiam fuerint in Concilio II. Oecumenico eodem anno. Ibid.n.36.& 37. Aliud sub S.Cœlestino Papa anno 430. contra Nestorium, d.8.n. 52. Aliud sub Simplicio Papa anno 475. contra Timotheum Ælurum. Ibid. n. 58. Aliud sub Felice II. Papa contra Acacium,& Petrum Fullonem anno 483.Ibid.Aliud contra eosdem anno sequenti. Ibid. Romanum anni 680. sub S.Agathone Papa, contra Monothelitas, d.9. n.9. Aliud sub Gregorio II. anno 726. contra Iconomachos, d.9. num. 20.

20. Aliud sub Gregorio III. annò 732. contra eosdem. Ibid. Concilia varia Romæ, & alibi contra hæresim Berengarij, d. 10. n.4. 5.6.7.S. Gregorius VII. Papa decem Concilia Romæ celebravit contra hæreses & varia scelera sui temporis, d. 10.n.18.Alia sub Paschali II. d.11.n.15.16.17. & 18. Alia denique plurima,& indicatu prolixa,citantur decursu Operis.

Concilium Sardicense Oecumenicum, fuit veluti appendix Nicæni I. d.37.n.3.Canō illius explicatur. Ibid.n.28.& 29.

Concilij Sinuessani Acta an vera,an potius conficta à Donatistis,vel à quopiam alio. d.28.sect.1. ferè per totam.

Concilij Sirmiensis Acta, in quo sententia contra S.Athanasiū lata fuit,d.28.& seqq.

Concilia Toletana sæpè allegantur,& exponuntur varijs locis huius operis. An Patres Concilij Toletani XV. supplicaverint ad Pōtificem Romanum,vt denuo examinaret propositionē aliquam ex cathedra damnatā à Sede Apostolica,d.25.sect.2.ferè per totam.

Concilium I. Toletanum, quo tempore celebratum,d.42.n.27.In eo definita fuit primùm processio Spiritus S. ex Patre, & Filio. Similiter tradita est in Cōcilijs Toletanis III. IV.VI.VIII.& XI.d.42.n.28.29.& 30.An ritè id factū,an potiùs temerè.Ibid.n.31.& 32.

Concilium III.Toletanum primò omniū addidit Symbolo Constantin.particulam *FILIOQVE*, & an iure, an potiùs temerè, d.44. sect.2.per totam.

Concilia alia plurima tum Provincialia, tum Nationalia, tum Oecumenica antè memorata, sæpissimè citantur, aut expenduntur decursu totius operis, præsertim celebrata in Gallia, quæ vix, aut difficillimè hoc loco indicari possunt.

Concordata in Gallijs suffecta loco Pragmaticæ Sanctionis, d.11. n.75.Qualis eorum abusus in eo Regno, & quot mala inde sequuta, d.11. n.81.& 82. ac d.34. n.28.

Confirmationis sacramentū impetitur ab hæreticis,veluti adinventū ab Vrbano I.Papa: verùm asseritur tanquam à Christo institutū, d.27.n.33.34 35.36.Eius minister ordinari⁹, solus Episcopus. Ibid. n.35. An S.Gregorius Magnus erraverit in permittēda eius administratione Presbyteris Sardiniæ, d.29. sect.2. per tot.Vbi de illi⁹ ministro extraordinario.

Conscientiæ stimulus, etiā in malis moribus inveteratis, pungit,d.38.n.12.

Consiliarij Galliæ.Vide v. *Magistratus*.

Constantiensis Concilij Sessio IV.& V,latissimè expenditur contra Declarationē Gallicanam,d.15.& d.16.& d.36.per tot.

Constantinopolitana Ecclesia non habet annexū privilegiū infallibilitatis:ideoq; sæpè saltē magna ex parte cū suis Patriarchis naufragium in fide fecit,d.26.n.15.16.17.

Constantinus Magnus repulit appellationem Donatistarum ad se à iudicio Melchiadis Papæ, d.8.n.30. Eius præclara sententia in Concilio Niceno, d.35. n.23. Quid sentiant Auctores de Donatione illius facta Pōtificibus Romanis,d.35.n.111.

Constantinus Pogonatus Imperator,quàm obediens erga Pontificē Romanū.d.35.n.24.

Consuetudines receptæ in Gallia, & alijs Regnis, quo sensu probari,aut improbari debeant,d.38 per tot.Vbi plura & varia invenies.Quàm periculosū sit probare vniversim mores alicuius Regni,& quāto delectu id fieri debeat.Ibid.sect.2.Aliquæ speciatim consuetudines in Gallia receptæ nequeunt probari, Ibid.n.12.

Coriolanus in Opere de Cōcilijs allegatur.

S.Cornelius Papa & Martyr, quas hæreses damnaverit,d.8.n.23.Impetitur ab hæreticis, & defenditur,d.27.n.40.& seqq.

S.Cyprianus Episc. & M. ac Doctor clarissimus sæpè citatur,præsertim d.10.n.25. & 12.n.27.ac 28.& d.17.n.1.Qualis fuerit eius dissensio cū S.Stephano Papa in quæstione de rebaptizādo;& qualiter in eo se gesserit,d.33. n.5.6.7. & 8. atque iterū d.41.sect.1.latè.

S.Cyrilli Alexandrini illustria testimonia contra Declarationē Gallicanam vrgentur,d.8.n.60. De eius Epistola contra Nestorium disseruntur plura,d.42.n.4. & seqq.ac deinde n.17.& seqq. & plura adhuc d.43.

D.

Damasceni locus pro auctoritate Sedis Apostolicæ, d.9. n.23. Cognominatus fuit Chrysoroas propter auream, & fulgentē Spiritus S.gratiā, d.35 n.64. Ipse cum Episcopis Orientalibus excommunicavit Leonem Isaurum Imperatorem. Ibid.Damascenus non negavit Spiritū S.procedere ex Filio, quidquid alij dicant,d.43.n.8.& seqq. latè.

S.Damasus Papa priùs damnavit hæresim Pneumatomachorum Romæ, quàm ea in Synodo II. Oecumenica proscriberetur, d.8. n.35.& seqq. Idque professus fuit Clerus Gallicanus in litteris ad Innocentiū X.anno 1653. Ibid. Quantū ipsi detulerint Concilia Africana, d.8. n.43. Eius elogium in VI. Synodo Generali. Ibid. n.44. Ipsius Damasi illustria testimonia contra nuperam Declar. Gallicanam.Ibid. Alia memorata in Concilio Lateranensi vltimo sub Leone X. d.16. n.34. post medium. An Damasus definierit processionem Spiritus S. ex Filio, d.42. n.11. An addiderit Symbolo particulam *FILIOQVE* in Concilio Romano,d.44.n.4.5.6.

David Papebrochius continuator magni Operis, cui inscriptio Acta SS. laudatur, d. 28.n 3.

Declaratio recens Cleri Gallicani exscribitur, d.1.n.14.& seqq. Impugnatur toto ferè decursu Operis: præsertim d.2.& seqq. vsque ad d.25.& rursus, d.34. & seqq. vsque ad 41. impugnatur singillatim quoad singula capita. Vide præterea d.17.n.12.13. 14.& 54. An illa habeat quidquam commercij cum aliquibus propositionibus damnatis Vvicleff, d.15. n.28.& 29. An etiam cum quibusdam thesibus Lutheri d.16. n.13.& 14. Quàm præter rem, & occasionem edita fuerit, d.11. n.210. & d.35 n 115.& seqq vsque ad finē. An Illustrissimi Episcopi Galliarū illam acceperint à Patribus, an aliūde, d.40.per tot. Vide v. *Episcopi Galliarum*.& v. *Clerus Gallicanus*, & v. *Opinio*, & v. *Auctoritas*, & v. *Concilia* Galliarum.

Decreti, & Decretalium Epistolarū quam plurima loca citantur, & illustrantur decursu Operis. *Desiderius* Abbas. Vide *Victor III.*

Dictatus S. Gregorij VII. Papæ, in quo sententiæ, sive definitiones ipsius viginti septē breviores habētur, exscribitur, d.35.n.93.

S. Dionysius Alexandrinus, & S. Cyprianus qualiter segesserint cum S. Stephano Papa in quęstione illa de iterando Baptismo, d. 33. n.5.& seqq.ac deinceps, d.41.sect.1.latè.

S. Dionysij Areopagitæ testimonia aliquot explanantur, d.8.n.9.

S. Dionysij Papæ, & Martyris loca contra Declarationem Gallicanam, d.23.n.16.

Dionysius Petavius, Vir eruditionis incōparabilis, Hebraicæ, Græcæ, & Latinæ, allegatur sępissimè decursu Operis pręsertim, d.43.

Doctores Parisienses, paucis exceptis, & pręsertim celebriores, tradiderunt auctoritatē Romani Pōtificis in pronuntiando de fide, & moribus esse infallibilem, d.6.& 7.per tot.

Doctores Salmanticenses sæpè allegātur decursu Operis, & laudantur, præsertim d.7. n.16. & d.15. n.45.

Dodechinus Mariani Scoti continuator, quid dicat de Henrico IV. & Gregorio VII. d.31.n.11.

S. Dominicus, quàm strenuè se gesserit cōtra hæreticos Albigenses, d.12.n.31 & 32.

Dominici Soto sentētia de auctoritate Papæ, d.7.n.16. Eius opinio, quæ & Card. ac Bellarmini, de auctoritate Epistol. Decretalium examinatur, & vindicatur ab obiectionibus Patris Vazquez, d.30.sect.5.latè.

Donatio Constantini Magni in gratiam Pontificis Romani, qualis, d.35.n.111.

Donatistæ hæretici, quando & quomodo damnati ab Ecclesia, d.8.n.28. Varij illorum errores. Ibid.n.29 Appellantes à iudicio Melchiadis Papæ ad Constantinū Magnū Imperatorē, ab hoc repelluntur, d.8.n.30. An ab ijs cōficta fuerint Acta Cōcilij Sinuessani, in quo habetur lapsus Marcellini P. d.28.sect.1.latè. *Dulcini* secta quænam, & quando damnata, d.14.n.12.& 13.

E.

Eadmarus assiduus convictor S. Anselmi Cantuariensis, rerumque ipsius accuratissimus scriptor, citatur sæpè, præsertim in Historia Novorum, ex Mss. veteribus edita nuper à V. Cl. Gabriele Gerberone.

Ecclesia Catholica Vetus quinque primis sæculis certā omnino censuit auctoritatē infallibilē Romani Pontificis in pronuntiando de fide, & moribus, independenter à Concilio Oecumenico, vel consensu Ecclesiæ accedēte, d.2.sec.2.3.&4 Deinde latiùs d.8.per tot. Idē seqq sæculis demonstratur singillatim de illa, d.9.& seqq vsq; ad 25.ac præter.d.39.per tot.

Ecclesia Gallicana gravissima, & à priscis sæculis longè ac latè venerabilis, d.2.n.1. ac sæpè alibi. An tempore Innocentij X. tradiderit doctrinā contrariam Declarationi nuper editæ nomine Cleri, d.2 per tot. Qualiter Patres eius Ecclesiæ tradiderint auctoritatē infallibilē R. Pontificis in pronuntiādo de fide, & moribus, d.3. 4. & 5.per tot.ac sæpè alibi Tract I. & II. atque insuper Tract. III. d.38. Qualiter docuerit, Papā esse superiorē Cōcilijs, etiā Oecumenicis, d.15.& 16.& 36. Quomodo agnoverit potestatē Sedis Apostolicæ superiorē Canonibus, etiā Conciliorum Vniversaliū, d.37. per tot. Ecclesiæ Gallicanæ libertates quænā sint, sive in quo consistant, d. 34.per tot. Quo sensu valeant mores & statuta recepta ab Ecclesia, & Regno Galliarū, d.38. per tot. Vide *Clerus Gallicanus*, & præterea *Concilia Gallicana.*

Ecclesia Hispana. Vide *Hispana Ecclesia.*

Eduardus Angliæ Rex, qualiter professus fuerit obedientiā R. Pōtifici Nicolao II. d.35. n.36. Donationes, & pēsiones debitas B. Petro addidit. Ibid. Id ipsum ferè est de Eduardo alio, tēpore Bonifacij VIII.& de alio Eduardo, tempore Clementis VII. Ibid.n.39.

Elcesai hæretici quinam, quando & qualiter damnati, d.8.n.10.

S. Eleutheri Papæ rescriptum memorabile ad Galliarum Ecclesias, d.5.n.2.& 3.

Episcoporum munus, quàm periculosum, & quanti oneris, d.11.n.154.& 155.

Episcoporum iudicia, & aliæ causæ maiores, ex traditione Apostolica, iure Pontificio, & decretis Generaliū Conciliorū, sunt reservata Sedi Apostolicæ. Id traditur plurimis locis totius Operis, præsertim d.5.n.2.& 3. ac lon-

longè latius d.13. & 14. sed speciatim vide d.36.n.16.17.& seqq. usque ad 24. Interdum Imperatores,& Reges excommunicarunt,immò & potestate sæculari privarunt,d.35.sect. 6.7 & 8. varijs locis.

Episcopi Galliarum,quâ nuper Declarationem ediderint,& qualiter ea contraria sit doctrinæ communi Episcoporum eiusdē Regni inEpistolis scriptis triginta retro annis ad Innocentium XI d.2. per tot. Contradicunt etiam priscis Patribus Ecclesiæ Gallicanæ,d. 3.per tot.Et Concilijs Galliarū priscis,ac recentibus,d.4.per tot.Et RescriptisRomanorū Pontificū ad varias consultationes Veterum Episcoporū Galliæ,d.5 per tot.Contradicunt pariter sensui totius Ecclesiæ Catholicę primis quinque sæculis,d.8. per tot. Et quinque alijs sæculis posterioribus Eræ Christianæ,d. 9. per tot.Similiter & sensui illius ab initio vndecimi sęculi vsque modò,d.10.& seqq.usque ad 18.Quædā eorū Epistola ad SS. D.N. Innocentium XI.d.11. sect. 5. Non videntur sequi vestigia Decessorum suorum in tuenda Ecclesiarū libertate,d.11.sect 6.& 7. per tot. Quibus rationibus ductus Innocentius XI.eos percellat,& quale Rescriptum dederit, d.11. sect.7. & 8. Notæ seu observationes in idem Rescriptum. Quàm nociva sit Ecclesiæ, & Regno Galliarum cessio iurium Episcopaliū nuper facta in gratiamChristianissimi Regis, d.11.sect.12.Eius cessionis formula. Ibid. n. 145.Immeritò excusant doctrinam Magistratuum de iure eorvo Regiæ coronæ circa res Ecclesiasticas, cùm communiter censeatur hæretica,etiam iudicio Præsulum Galliæ Veterum,d.11. n.149. Quantū periculi subeadt ob cessionem prædictam, & defectum constantiæ,fortitudinisque,d.11.n.156.Quā longè fuerint in ea parte à prædecessoribus suis, d.15.sect.56. Quàm immeritò nunc suscitaverint deploratam illam opinionem, toties convulsam,& damnatā de potestate Concilij Generalis supra Papam certum & indubitatū, d.15.16.& 36.per tot.Quàm præposterè acceperint doctrinā Cōcilij Constantiēsis Ses.IV. & V. in eum sensum.Ibid.latè. Quo iure,aut sensu affectent Libertates Regni, & Ecclesiæ Gallicanæ, d.34.per tot. Quàm malè negent Apostolicæ Sedi potestatem, saltem indirectā in Regna,& dominia tēporalia,d.35. per tot. Quàm malè restringant vsum potestatis Apostolicæ, tanquā exigendus sit iuxta Canones, d.37. per tot. An in ea parte Declarationis, qua negant Romano Pontifici iudicium irreformabile in quæstionibus fidei, lateat aliquid veneni contra auctoritatem Conciliorū Vniversalium,d.39.per tot.Quantum oneris, & periculi apud se receperint probantes statuta, & mores receptos à Regno, & Ecclesiæ Gallicanæ,d.38.per tot.An verè eamDeclarationem acceperint à Patribus, an aliunde,d. 40. per tot. Sunt & plura alia per totū opus sparsa circa eosdē Illustr.Præsules Gallicanos, ita disposita,vt quamvis impugnentur,semper habeatur ratio dignitatis,auctoritatis,nobilitatis,doctrinæ,& eruditionis ipsorū:quæ omnia Auctor semper habuit præ oculis. Vide v. *Clerus Gallicanus*,& v.*Declaratio*,& v. *Concilia Gallicana*, & v. *Auctoritas*.

Epistolæ variæ Episcop. Galliæ ad Innocentium X.exscribuntur,& expenduntur latè, d.1.sect.2.3. & 4. Alia recens ad Innocentiū XI. d.11.sect.5.Expenditur,d.11. sect.6.& 7. Innocentij XI. Epist. seu Rescriptum ad illos cum observationibus,d.11.sect.8.& 9.Eiusdē Innocentij tres Epist.ad Regem Christianissimū Lodovicū XIV.d.11.sect.10.expendūtur ibid. sect.11. Alia ipsius Epist.ad Episcopum Appamiarū,notis illustrata, d.11.sect.12.Aliæ ad Capitulum Appamiense,Sede vacante,&c. cum notis.d.11.sect 13.& 14.Aliæ Epist.eiusdem Pontificis circa oppresionē Parthenonū quorundam,d.11.sect.15.Epistola Pij II.Papæ pro auctoritate Sedis Apostolicæ supra Concilia quælibet,d.16.sect.1. Notæ seu observationes in illā.Ibid.sect.2. Epist. Adriani VI. Papæ contra Ducem Saxoniæ hæreticū,d.17 sect.2. Epist.Vigilij Papæ ad Theodorā Augustam,an ficta, d.29.n.14.& seqq.Epist. Auctoris ad SS.D.N.Innocentiū XI.initio Operis, & alia insuper initio Tract. Appendicis ante Disput.XLI.Epist.S.Gregorij VII.Papæ ad S.Anselmū Cantuariensem Archiep. d.41 sect.4.AliaPaschalis II.Papæ ad eundē,sect.5. Epist. S.Anselmi ad Vrbanum II. d. 45.n.10. & seqq. Epist. Paschalis II. Papæ ad Henricū Angliæ Regem,d.45.n.25.& seqq.

Epistolæ Decretales Summorum Pontificum, earumque varia testimonia allegantur, & exscribuntur, notisque illustrantur passim toto Opere.Quanta sit illarum auctoritas, d. 30.sect.2.3.4.& 5.Vide etiā speciatim, d.36. n.17. Vbi an Epistolæ Decretales quatuor priorum sæculorum falsatę fuerint ab Isidoro Mercatore.

Error, an cōtingere posit in definitionibus Pontificijs de fide,& moribus:Res est latissimè discussa Tract.I.& II.& d.39.

Errorem in doctrina commissum quā difficilè aliqui corrigant,d. 16.n.7.Quàm malum id sit,& perniciosum.Ibid. & d.40.n.21.

Error facti an intervenerit in damnatione Pontificia dogmatū Iansenij, d.20. & 21. per tot. Error in fide,etiā pertinax,an accidere possit Romano Pontifici, d. 25. n. 2. & 3. Error facti. Error facti potest in eum cadere. Ibid.

Ibid.n.4.5.6.& 7. Poteſt etiā circa ius errare vt Doctor ſingularis, vel perſona privata, d. 25.n.8.9.& 10. Quo ſenſu nullus error iuris poſsit in eo habere locum. Ibid. n. 11. vſque ad finem Diſputationis.

S.Euariſti Papæ. & Martyris inſigne teſtimonium,d.8.n.14.& d.23.n.9.

Eugenius III. Papa qualiter diſcuſſerit, & damnaverit errores Gilberti Porretani, d. 12.ſect.2.per tot.Inſuper & errores aliorum, d.12.n.129.

Eugenius IV. Papa qualiter, & quàm iniuſtè exagitatus fuerit in Concilio Baſileenſi, ſeu potiùs Conciliabulo, aut Conventicula, d 15.n.23.& ſeqq.ſed latiùs d.16.ferè per tot. Quæ hæreſes illius tempore damnatæ, d.15. n.43. Vindicatur à nota hæreſis, d. 32. n.23. 24. & 25.

S.Euſebij Papæ Epiſtola ad Galliarum Epiſcopos,d.5.n.7.

Eutychiani expoſtulárunt Canones violatos à Sede Apoſtolica,d.37.n.10. & à Concilio II. Oecumenico Conſtantinop. Ibid.n. 28.Verùm reiecti ſunt tanquā hæretici. Ibid. & d.44.n.15.19.& 22.

Excommunicationes latæ à Pontificibus Romanis, immò & interdum ab Epiſcopis in Reges, Imperatoreſque,d.35.ſect.6.per tot.

F.

S.Fabianus Papa & Martyr, quas hæreſes damnaverit, d. 8. n.22. Eius prima Epiſtola Decretalis ab aliquo ſciolo depravata fuit. Ibid. Qualiter noluerit recipere ad communionem Philippum Imperatorem Romanum, niſi præmiſſa eius pœnitentia publica, d. 35. n.60. Eius loci contra declarationem Gallicanam,d.23. n.14.

Fæminæ non ſolùm Chriſtianæ, ſed Hebrææ, & Gentiles, in templis capita velari ſolitæ,d.27.ſect.2. Quantum momenti id afferat ad ſervandam pudicitiam.Ibid.

Fauſti Rhegienſis doctrina & res examinantur,d.8.n.69.78.83 84.85.86.87. 88.

Felix Epiſcopus Vrgellitanus, effutiens Chriſtum D.eſſeFilium Dei adoptivum,damnata ea impietate in Concilio Ratiſponenſi, illam abiuravit coram Adriano I. Papa, d.4. n.9.Relapſus in eandem hæreſim damnatur in Concilio Francofordienſi, ſimul cum Elipando Archiep.Toletano.Ibid.n.10. & 11. Plura de vtroque eorum,d.9.n.18.& 21.

S.Felicis I. Papæ, & Martyris Epiſt. ad Epiſcopos Galliarum,d.5.n.6. Aliud eius teſtimonium obſervatu dignum,d.8.n.24.

S.Felix II. Papa & Martyr, vindicatur à tetra Arianiſmi nota, quam ipſi inurunt Sectarij.d.28.ſect.3.latè.Vbi quæ ad ipſum ſpectant, examinantur.

Ferdinandus Caſtellæ & Aragonum Rex, cognomento Catholicus, quantum veneraretur Romanam Eccleſiam,d.35.n.35.

Ferrandus Diaconus interdum allegatur.

Ferrarienſe Concilium ſub Eugenio IV. Baſileâ translatum, d.15. n.27.

Filioque particula quando primùm addita Symbolo Fidei,d.43. n.77. 78. 79. & latiùs, d.44.per totam.

S. Firmilianus, S.Cyprianus, & S. Dionyſius Alexandrinus, qualiter ſe habuerint cum S. Stephano Papa in quæſtione illa de iterando Baptiſmo hæreticorum, d. 41. ſect. 1. latè.

Flagellantium ſecta quænam, & quomodo damnata,d.13.n.34.

S.Flavianus Archiep. Conſtant. iniquè cæſus ab hæreticis Eutychianis,d.37.n.28.

Flodoardus quis, quid, & quo tempore ſcripſerit,d.9.n.60.

Formoſi Papæ acta, quomodo probata,aut improbata fuerint àSucceſſoribus,& an quiſquam eorum in fide erraverit,d.30.n.54.latè. Quàm dirè cum eo iam vitā functo egerit Stephanus VI. vel Sergius III. d. 44. n. 36. Quænam mira tunc acciderint, & qualiter ne ijs quidem temporibus Sedes Apoſtolica in fide vacillaverit,d.44.n.37.

Franciſcus Petrarcha allegatur & laudatur.

Franciſcus Ramos. Vide Ramos.

S.Fraciſcus Saleſius laudatur,d.35.n.75.

Franciſci Victoria ſententia de auctoritate Papæ,d.7.n.16.Eius diſcipulus fuit Melchior Canus. Ibidem.

Fratricellorum ſecta quænam, & quando damnata,d.13 .n.28 & 29.

Fridericus I. Imperator ſæpè à Pontificibus Romanis excommunicatus fuit, d. 35. n.71.

Fridericus II. Imperator abrogatus in Concilio I. Lugdunenſi Oecumenico ob ſcelera ſua, communi conſenſu,d.35.n.98. Formula abrogationis. Ibid.

Fridericus Saxoniæ Dux Lutheri fautor reprehenditur, & excitatur ad pœnitentiā ab Adriano VI.Papa,d.17.ſect.2. per tot.

S.Fulgentius nonnunquam allegatur, eiuſque teſtimonia expenduntur.

G.

Gabriel Gerberon ſæpè allegatur in recenti editione Operum S.Anſelmi,quàm mirè expolivit, & publici iuris fecit Pariſijs anno 1675.

Gallicana Eccleſia, ſæpe varijs elogijs celebratur ab auctore decurſu totius ferè Operis.Illa ab initio & perpetua traditione excepit definitiones Romanorum Pontificum,veluti

luti oracula divina,d.3.per tot.Etiã in Concilijs,tum veteribus, tum recentioribus,quorũ plurima allegantur,d 4.per tot.Vide *Concilia Gallicana* suprà.Consuluit in dubijs de fide & moribusRomanos Pontifices, & ab ijs Rescripta varia reverẽter accepit,d.5.per tot. Gallicanæ Ecclesiæ Libertates, quænam sint, sive in quo positæ,d.34.& 37.ferè per tot.An illa sibi arrogaverit aliquando licentiam inquirendi in definitiones, seu decreta Conciliorum Vniversalium, d.39.præsertim sect.2. Quando primũ cantare Symbolum CP.cœperit cum particula *Filioque*,d.44.n.16. 23. & 24. Vide v.*Clerus Gallicanus*, & v. *Auctoritas*,& v. *Concilia Gallicana*,& v. *Episcopi Gallicarum*, & v.*Declaratio*.

Gallicana Natio plurimis locis laudatur, celebraturque præsertim d. 11. n. 46 Gallicanæ libertates quænam,& in quo sitæ, d.34. & d.37.per tot.Gallicanæ consuetudines, regulæ & statuta, quatenus probari aut improbari mereantur,d.38. per tot.

S.Gelasij I.Papæ varia testimonia vrgentur contra Declarationem Gallicanam, d 7. n.25. & d 8.n.64 & d 37.n.23 alijsque locis. Vindicatur à calumnijs Centuriatorum,d.29. n.8. & seqq.

Gemellarum puellarum historia mira ab Auctore observata,d.43.n.277.

Genebrardus Archiepiscopus Aquensis, Vir summę doctrinę,& exquisitæ eruditionis laudatur sæpè.Testimonia ipsius notabiliora, vide d.11.n.81.& d.31.sect.3.ferè per tot. & d. 35.n.14. & d.38. n.2.

Gennadij Massiliensis res,& scripta, ac fides examinatur, d.8.n. 72.78. 86.

Gregorius,sive Gennadius Scholarius.

Gerso Cancellarius Parisiensis quid circa auctoritatem R.Pontificis docuerit,quo tempore, qua occasione,& quid de eius doctrina in ea parte aliqui ferè omnes sentiant, d.7. n.2 & seqq. latè. Quinam eius opinioni adhæserint.Ibid n.9.10.11.12.Qualiter ab omnibus alijs DD. illa improbetur,etiam intra Galliam, d.7.sect.2. & 3. Qualiscumque aliàs sit eius doctrina,non favet Declarationi Cleri Gallicani, sed potiùs contradicit, d.7. n.26.

Gnostici hæretici quãdo & qualiter damnati,d.8.n.10.

Godefridus Henschenius continuator magni Operis, cui inscriptio Acta SS.laudatur sæpè,sed præsertim d.28.n.3.

Goffridi Abbatis Vindocinensis in Gallia,& Cardinalis S. Priscæ, varia testimonia alleguntur contra Declarationem Gallicanã: præsertim d.11.n.5.& d.12.n.40.

Gothescalcus communiter censetur instaurator fuisse hæreseos Prædestinatianæ, & ob eam damnatus in varijs Concilijs, d.8. n. 71.& d.9.n.26.27.28.29.30.

Gothofredus Ambianensis in Gallia Episcopus agnovit auctoritatem infallibilem R. Pontificis,d.3.n.8.

Græci qualiter cum Michaele Imperatore in Epistola ad Concilium Lugdunense II. Oecumenicum professi fuerint auctoritatem infallibilem & supremam Papę in totam Ecclesiam,d.13. n.46. Similiter in Concilio Florentino Sess.vlt.d.16. n.31. Expenduntur verba Sessionis eius contra Declarationem Gallicanam.Ibid.n.32.& 33. ac rursus d. 36. n.3. & 4. Græci Patres communiter agnoverũt auctoritatem infallibilẽ cathedræ S. Petri, sive Romanæ, in definiendo, d. 41. n. 2. exceptis schismaticis aut refractarijs. Ibid. Quin & auctoritas ipsa fuit definita in Concilijs Vniversalibus VI. VII.& VIII.celebratis in Oriente à Græcis ipsis,d.41.n.7.& alijs locis ibidem citatis. Quinam Græcorum à tempore Concilij VIII.Generalis eam auctoritatem negaverint, d.41.sect.2. vbi plura de Photio schismatico. Græculi negantes Spiritum S. ex Filio procedere, convicti fuerunt erroris à S.Anselmo in Concilio Barensi, d. 41. sect. 4. Quantus honor & triumphus S. Doctoris coram Vrbano II. & PP.congregatis. Ibid.& d. 43. n. 294.295.& 296. Græci Patres, excepto Theodoreto, palam tradiderunt processionem Spiritus S. ex Filio, d.43. n.1. & seqq. latè, ac deinceps sæpissimè in decursu eius longæ disputationis. Græcorum, qui convenêre ad Florentinam Synodum, varia testimonia Ibid.sparsim.Græculorum opinio in quibus tandem Concilijs Generalibus palã damnata, d.43.n.297. Verùm postea relapsi sunt in eundẽ errorẽ vsque modõ. Ibid. n.298.Plura de eisdẽ Græcis sparsim,d.44.

Gratianus sæpissimè allegatur,dum varia loca Decreti expenduntur.

S.Gregorius I. Papa, cognomento Magnus,plura Rescripta dedit ad Episcopos Galliarum ipsum consulentes, d.5. n.25. Deinde plurimas Epistolas Decretales edidit extra omne Concilium Oecumenicum, quæ à tota Ecclesia statim cum summa veneratione receptæ fuerunt,d.9.n.4.Varia testimonia illius pro auctoritate infallibili Sedis Apostolicæ. Ibid.n.5.Confirmavit quatuor priora Concilia Oecumenica.& præterea V.Synodum,cuius auctoritas nutabat adhuc. An erraris indulgens Presbyteris Sardiniæ vt administrarent Sacramentum Confirmationis absente Episcopo,d.29.sect.3 latè.Ibid.Censuit, Pontificem Romanum posse exauctorare Principes sæculares,d.35.n.63.& 86.

Gre-

Gregorius II. Papa excommunicavit Leonem Isaurum Imperatorem, d.35.n.64. Romã cũ tota Italia ab eius Imperio recedere fecit. Ibidem n.87.

Gregorius III. an erraverit in doctrina, quam tradidit circa solutionem matrimonij, d.30.sect.2.per tot.

Gregorij IV. Papæ verba contra Declarationem Gallicanam, d.22. n.8. Eius testimonium observatu dignum, d.38.n.13.

S.Gregorius VII. Papa, antea dictus Hildebrandus, in varijs Concilijs damnavit hæresim Berengarij, d.10. n.6. Similiter in alijs Synodis damnavit Henricum IV. Imperatorẽ schismaticum, & Guibertum Antipapam, idolum ab ipso fabricatum, d.10. n. 8. Illius laudes eximiæ, innocens vita, & mors pretiosa coram Domino, d.10. n. 17. Contra hæreses & scelera sui temporis coegit Romæ decem Synodos & alibi plures alias. Ibid.n.18. Duo eius Canones pro auctoritate Sedis Apostolicæ expenduntur & illustrantur. Ibid. vsque ad finem n. 22. Repressit licentiam Principum laicorum, & præsertim Henrici IV. circa Investituras. Ibid.n.23. Alius Canon eiusdem Pontificis in Dictato de Ecclesia Romana nulli vnquam errori obnoxia, expenditur latè, d. 10.sect.4.per tot.

Idem S. Gregorius VII. An definierit, laicam Investituram Episcoporum esse hæresim, & in hoc erraverit, d.11.latè sect.1.2. 3. 4.& 16. Vbi plura & varia. Attulit ingens bonũ Ecclesiæ curans eius libertatẽ. Ibid. n.24. Claruit miraculis antè & post obitum, eiusque corpus post quingentos fermè annos inventum fuit ac permanet incorruptum. Ibid. In Martyrologio Romano celebratur eius memoria cum insigni elogio. Ibid. An in Catalogo SS. collocaverit Liberium Papam, & in eo erraverit, d.28.n.26.& 27. Quot criminationibus impetatur eius honor, præsertim à schismaticis, & hæreticis, & quàm iniustæ ea sint, d.31. per tot. Vbi plura & varia elogia ipsius, resque admodũ memorabiles. Qualiter Boleslaum Poloniæ Regem, & Henricum IV. Imperatorem Germaniæ, excommunicaverit, d. 35. n.68. Quomodo, & qua verborum formula posteriorem hunc exauctoraverit, d. 35. n.91. 92.& 93. Eiusdem S. Gregorij Dictatus varijs Canonibus constans, d.35. n.93.& 94. Boleslaum suprà dictũ Regno privavit, d.35.n.95. Eius decretum contra Presbyteros coniugatos & schismaticos, defensum ab Apologo, & S. Anselmo Cantuariensi, Scriptoribus eiusdem temporis, & ab ipso S. Gregorio, d. 37. num. 26. Eius Epistola ad ipsum Anselmum, disput. 41. num.20.

Gregorius X. Papa in Concilio Lugdunensi definivit Spiritum S. procedere ex Patre & Filio, tanquam ex vnico principio, d.43.n.183.

Gregorius XI. Papa an damnaverit dogmata Raymundi Lullij, d.13.sect.3.

Gregorij Hieromonachi illustris locus contra Declarationem Gallicanam, d. 16. n. 54.55.& 56. Vbi plura observatu digna.

S.Gregorij Nazianzeni testimonia plura proferuntur contra Declarationem Gallicanam: præsertim d.8.n.47.& d.35. n.80. & 119.& d.43.

S.Gregorius Nyssenus sæpe citatur, præsertim d.43.varijs locis.

Gregorij Valentiæ testimonium pro communi Orthodoxorum sententia de potestatẽ Papæ ad abdicandos Principes hæreticos, quàm verum sit, d.35.sect.2.

Guidonis Abbatis testimonium pro Gregorio VII.d. 31. n.29.

Guillelmus Episc. Traiectensis, quàm miseram mortem obierit, propter persecutionẽ Gregorij VII. d.31.n.22.

Guitmundus causam agit Gregorij VII. d.31.n.12.

Guillelmus Ocham. Vide *Ochamus.*

Hæresiarchæ olim comparere soliti antẽ R.Pontificẽ, d.8.n.20. Omnibus sæculis damnati cum suis erroribus ab Apostolica Sede. Vide d. eadem 8. per tot. & seqq. vsque ad 20. & præterea quære propria præcipuorum nomina. Illorum lapsus initium duxit à superbia, d.8.n.18. & ab inobedientia ac recessu à decretis & definitionibus Romanæ Sedis, d.17.n.1.

Hæreses damnare iudicio infallibili solita est Apostolica Sedes, sive intra, sive extra Concilium Oecumenicum, ex sensu totius Ecclesiæ Catholicæ, & testimonio Præsulum Gallicanorum in Epistolis ad Innocentiũ X. d.2.n.12.& seqq.

Hereses I. Sæculi damnatæ à Pontificibus Romanis sine vllo Concilio Oecumenico, d.8.sect.1.per tot. Hæreses II. Sæculi. Ibid. sect.2. Hæreses III. Sæculi. Ibid.sect.3.

Hæreses IV. Sæculi damnatæ intra aut extra Concilia Oecumenica, d.8.sect.4.& 5.

Hæreses V. Sęculi proscriptæ à Sede Apostolica extra Synodos Ephesinam & Chalcedonensem, d.8.sect.6. Hæresis Prędestinatiana an extiterit eodem Sæculo, & quænam fuerit, aut quando damnata, d.8. sect.8. latè à n. 66. vsque ad 92. & iterum d.9.sect.4.

Hæreses VI. Sæculi damnatæ à sede Apostolica extra Synodũ Oecumenicã, d.9.sect.1.

Hæreses VII. Sæculi proscriptę extra Synodũ VI. Oecumenicã à Romanis Pontificibus, d.9.sect.2.

Hæ-

Hæreses VIII. Sæculi, d.9. sect.3.

Hæreses IX. Sæculi extra Oecumenicam Synodum damnatæ, d.9. sect.4.

Hæreses X. Sæculo ortæ non inveniuntur, d.9 n.63.

Hæreses XI. Sæculi proscriptæ sine vllo Concilio Oecumenico, d.10. sect.1.

Hæreses XII. Sęculi damnatę, d.12. per totam latè.

Hæreses XIII. Sęculi, d.13. per tot.

Hæreses XIV. Sęculi dānatę, d.14. per tot.

Hæreses XV. Sæculi, d. 15. sect.1. & 5. per tot.

Hæreses XVI. Sæculi à Luthero traditæ & damnatæ à Leone X. expenduntur pro cathedra S. Petri, d. 17. sect. 1. Similiter ab Adriano VI. Ibid. sect.2.

Hæreses Iansenij damnatæ ab Innocentio X. d.18. sect.1.

Hæreses diversorum contra auctoritatem Apostolicæ Sedis, damnatæ ab Academia Parisiensi, d 6. sect.1.

Hallier celebris Doctor Parisiensis egregiè scripsit pro auctoritate Sedis Apostolicæ, & Conciliorum Vniversalium, d.39. n.3.

Hebræorum Summus Sacerdos præditus erat auctoritate infallibili ad pronuntiandū ex cathedra de fide & moribus, d.21. sect.5. latè. Potiori iure id competit Summo Sacerdoti Christianorum. Ibid. Habebat etiam potestatem abdicandi Reges apostatas, d. 35. n. 76.77. & 78. Multò magis Papa Ibid.

Henricus I. Angliæ Rex, frater & successor Vvillelmi Ruffi, quomodo illius imitatione inhiaverit Investituris, & S. Anselmum Cantuariensem sibi resistentem persecutus sit, ac tandem quomodo cesserit Rom. Pontifici Paschali II. & ipsi Anselmo, d.45. sect.3. & 4.

Henricus II. Angliæ Rex, ab excommunicationibus S. Thomæ Cantuariēsis Archiepiscopi appellavit Sedem Apostolicam, d.35. n.71. Quàm humiliter pœnitentiam egerit vt absolveretur post necem eiusdem S. Th. Ibid.

Henricus III. Imperator, IV. Rex Germaniæ, impijssimus, schismaticus, flagellū Ecclesiæ Romanæ & S. Gregorij VII. Papæ, aliorūq; Pontificū sequentiū, notatur sæpe, & anathematizatur in varijs Concilijs, privatur Regno, & moritur excōmunicatus. Omnia hęc & plura alia traduntur varijs locis: sed præcipuè d. 11. & 31. & 35. Quibus locis proferuntur testimonia gravissimorum Scriptorum, præsertim temporis ipsius, à quibus notatur, velutī pestis sui sæculi. Formula anathematis & abrogationis ipsius edita à Gregorio VII. d.31. n.36. Eius cadaver effossum fuit iussu Paschalis II. & postea vix permissum iterum sepeliri, d.35. n.67. vbi plura alia de illo.

Henricus IV. Imperator, aliàs V. Germaniæ Rex, filius præcedentis Henrici, quātū inhiaverit Investituris, & quàm dirè fatigaverit Paschalem II. Papam, d.11. n.3. Quātum exarserint Cardinales, & Episcopi, præsertim Galliarum, in Henricum ipsum, immo & in Paschalem, quòd se vinci ab eo passus fuisset, d.11. n.5. 6. 7. 8. 9. 10. Excommunicatus fuit propterea Henricus in multis Concilijs. Ibid. n.28. & 47 Qualiter tandem cesserit Callisto II. Papæ, & absolutionem ab eo impetraverit, d.12. n.34.35. & 36. Plura de eodē Henrico, d.35. n.70. & latiùs d.45. sect. 3. & 4.

Henricus VIII. infelicissimus Angliæ Rex, initio quàm obediens Sedi Apostolicæ, deinde verò quàm elatus & insolens, d.35. n. 59. Eius lapsus quoddammodo significatur exemplis aliquorum, qui egregios orsus turpissimo fine clauserunt. Ibid. Ipse fuit causa communis apostasiæ Anglorum assiduis lacrymis dignæ. Ibid.

Henricus de Gandavo, Doctor Solemnis Academiæ Parisiensis, allegatur sæpe contra Declarationem Gallicanam.

Henricus Spondanus. Vide *Spondanus.*

Hierarchia Ecclesiastica impetitur ab hæreticis, præsertim Lutheranis, d.27. n.21. Defenditur. Ibid. n.23. & seqq. vsque ad 28.

S. Hieronymi Doctoris maximi testimonia vrgentur contra Declarationem Gallicanam, præcipuè d.6. n.14. & d.8. n.61. & d.10. n.20. & d.26. n.2.

Hieronymi Albani sententia de auctoritate Papæ, d.7. n. 12.

S. Hilarius Pictaviensis in Gallia Episc. allegatur pro auctoritate R. Pōtifici, d.3. n.4.

Hilari, seu Hilarij Papæ Epist. ad Leontiū Episcopum Arelatensem in Gallia, d.5. n.22. Varia eius decreta, d.37. n.5.

Hildebrandus. Vide *Gregorius VII. Papa.*

Hildericus, aliàs Childericus Galliæ Rex, quòd inutilis esset ad regnandum, abrogatus fuit à Zacharia Papa, auctoritate Apostolica, d.35. n.88. Vide plura ibi.

Hincmarus Archiep. Rhemensis, sæpè laudatur toto ferè decursu Operis, in quo varia eius testimonia allegātur, & expendūtur. Qualiter cum alijs Patribus in varijs Concilijs damnaverit Prędestinatianā hęresim Gotheschalco adscriptam, d.9. sect. 4. Reprehenditur quòd in multis imitatus fuerit Photium eodē tempore viventem, d.37. n. 14. 15. & 16. Parallelus vtriusque. Ibid n.17. 18. & 19. Frustra, atque immeritò vterque allegabat Canones contra R. Pontificē Nicolaū I. d.37. n.22.25. & 34. Refractarius in VII. Synodū Generalē, &

& cultum sacrarum Imaginum in ea definitum, d.39. n. 11. Quos adhuc defensores habeat Hincmarus, & quos impugnatores, d.37. n. 15.
Hispana Ecclesia quando vsa fuerit in Symbolo Fidei particula illa *Filioque*, d.43. n.77.& 78. Prima omniũ illam addidit contra Græcos, d.44. per totam. Vbi plura ad id spectantia examinantur.
Hispaniæ Reges, antonomasticè Catholici, quàm obedientes R.Pontifici, non solũ facto, sed iure præscripto legibus Alphonsi sapientis, d.35.n.35. Non sinunt quemquam in Regnis suis aliam profiteri religionem, quàm Catholicam. Ibid. n.116.
Honorius I. Papa an lapsus fuerit in hæresim Monothelitarum, d.30.n.4 & seqq.
Honorij IV. sententia adversus Fratricellos, d.13.n.29. Expenditur. Ibid. n.30.
Hugo Etherianus citatur, & expenditur, præsertim d.43.
Hugonis Flaviniacensis testimonium pro Gregorio VII. d.31. n.28.
Hugo Victorinus sæpe allegatur.
Humbertus Cardinalis laudatur.

I

Iacobus Sirmondus Scriptor erudit. sæpe sæpius allegatur, præ sertim d.8.sect.8.
Iansenius Episcop. Iprensis tradidit varia dogmata damnata à Sede Apost. iuxta sensum ab ipso intẽtum, d.1.n.2. Et tamen plures defẽsores habuisse atque habere videtur in Belgio & Academia Lovaniensi. Ib.n.3.4.5.ac 6. Episcopi Galliar.85. scripsere ad Innoc. X. vt de quinque præcipuis thesibus ipsius distinctã & peculiarem censurã ferret, d.2.n.6. Latam cũ applausu magno receperunt, veluti divinũ Oraculũ. Ib.n.12. Diploma Innocentij contra illas exscribitur, d.18.sect.2. An Iansenius negaverit Sũmo Pontifici iudiciũ irreformabile in quęstionibus fidei. Ib. latè. Quomodo recepta fuerit in Lovaniensi Academia dãmnatio doctrinę Baij & Iansenij, d.19. per totã. Qualiter aliqui eludere conentur dãnationem doctrinæ vtriusque per recursum ad quęstionem facti, d.20. per totam. Ostenditur ne hoc quidem modo errasse Pontifices illam damnãtes, d.21.per totam. Quin & eadem dogmata dãnata videntur totidem ferè verbis tradita à Lovaniensibus quibusdam. Ibidem late. Qualiter ij cum Heterodoxis conveniant, & ab ijs differant, d.21.sect.6.
Iconomachorum hæresis quæ, & quando damnata, d.9.20.21. Grassata est per Galliam. Ib.n.24.& 25. Sed latiùs, d.39. n. 10. & seqq.
Iesse Ambianensis in Gallia Episc. pro auctoritate infallibili Sedis Apostolicæ. d. 3. n. 8.
S. Ignatij Episc. & Martyris testimonia pro Sedis Apostolicæ auctoritate, d.8.n.9.
Imperatoribus & Regibus prohibitæ Investituræ. Vide v. *Reges*. Imperatores Orientis quomodo circa id se gesserint, d.11.n.34. & seqq. vsque ad 4. Imperatorum subiectio erga Sedem Apostolicam memoratur plurimis locis, sed præcipuè, d.35. per totam. Vbi de eorum abdicatione facta à PP. Romanis. Imperatorum specialis dependentia à Pontificibus R. d.35.n.25.54 & 55. Vide v. *Reges*.
S. Innocentius I. Papa dãnavit hęresim Pelagianam extra Concilium, tota Ecclesia Catholica statim assentiente, d. 2. n. 12. Variæ eius Epistolæ allegantur pro auctoritate infallibili Sedis Apostolicæ, ad Episcopos Galliarum scriptę, d.5.n.12.13.& 14. Vindicatur à calumnijs Centuriatorũ, d.29.n.2.& 3. Excommunicavit Imperatorem Arcadiũ & Eudoxiam Augustam, ob persecutionem Chrysostomi, d.35.n 62. Notanda formula Anathematismi. Ib. Eius illustre testimonium pro observantia Canonum, d.38. n.8.
Innocentius II. Papa plures hæreses sui tẽporis damnavit extra omne Concilium Oecumenicum, tota Ecclesia excipiente iudicium illius, veluti irreformabile, d.12.sect.2.per totam: ac præterea n. 45. & 46. Celebravit Concilium X. Generale, aliàs II. Lateranense, d.12.n.37.
Innocentius III. Papa fortiter se gessit in tuenda Ecclesiarum libertate adversus Principes sæculares, d.11.n.108. Vindicatur à nota erroris in fide, d.32.n.6.7.8.& d.33.n.22. Plura & varia illius decreta allegantur, & explanantur decursu Operis. Excommunicavit Othonem V. Imperatorem & Ioannẽ Angliæ Regem, d.35.n.73. Eos tandem privavit. Ibid. n.96 & 97. Laudes eius. Ibidem.
Innocentius IV. Papa celebravit Conciliũ I. Lugdunense Generale, d.13. n.20. Quid in eo definitum fuerit. Ibid. Deposuit in eo Fredericum II. Imperatorem, ex communi omnium Patrum assensu, d.35.n.98. Formula abrogationis. Ibidem.
Innocentius VI. Papa quas hæreses damnaverit, d.14.n.24.25. & 26.
Innocentius VIII. vindicatur à nota erroris, d.33.n.25.& 26.
Innocentius X. Papa damnavit quinque præcipuos errores Iansenij, d.1.n 6. Consultus fuit ea de re, & rogatus sententiã ab 85. Episcopis Galliæ, d.2.6. Definitio ipsius ab ijs recepta, veluti divinũ Oraculũ. Ib.n.12. sine vllo recursu ad Conciliũ, vel ad consensũ Ecclesiæ accedentẽ. Ib.n.13. latè vsque ad finẽ Disput. Diploma illius contra Iansenium. d.18.sect. 2. Qualiter Iansenianі illud eludere conentur per recursum ad quæstionẽ facti, & quã frustra d.20.per tot. Quã verè Pontifex idẽ adscripserit Iãsenio eas theses dãnatas, & qualiter illas ho-

hodie videatur aliqui palã tueri, d. 11. per tot.

Innocentius XI. Papa quantus Pontifex, & quàm immeritò impetitus Declaratione recenti Gallicani Cleri. Vide Epistolam Nūcupatoriam ad ipsum initio Operis ac præterea d. 11 n. 76. 77. 83. & alibi sæpe. Eius Rescriptum ad Episcopos Galliæ, lectu & veneratione dignissimum, d. 11. sect. 8. per totam, à n. 83. vsque ad 104. Notæ seu observationes in illud, d. 11. sect. 9 per totam. Eius tres Epistolæ ad Christianissimum Regem Ludovicū XIV. d. 11. sect. 10. per totam. Laudantur & expenduntur latè, veluti in quibus causa Dei, Ecclesiæ, & Regis ipsius ac Regni Galliæ agitur, d. 11. sect. 11. per totam Eiusdem Rescripta ad Franciscum Episcopum Appamiensem. & notæ in illa d. 11. sect. 12. Epistolæ variæ illius ad Capitulum Appamiensis Ecclesiæ, Sede vacante, d. 11. sect. 13 & 14. Aliæ duæ ad Iosephum Archiep. Tolosanum, d. 11. sect. 13. & 15 Alia ad Moniales Charonenses, d. 11. n. 191. & seqq. Arrestum Parlamenti audax in oppositum. Ibidem n. 195. Diploma Innocentij contra illud. Ibid Aliud Arrestum eiusdem Parlamenti contrarium Diplomati Pontificis. d. 11. n. 197. Expenditur. Ibid. n. 198. Diploma aliud ad Sanctimoniales Charonenses Ib. n. 199 200. & 201. Iterū probantur res gestę ab Innocentio in hijs dissidijs cū Christianiss. Rege & Clero Galliar. d. 11. sect. 16.

S. Inquisitionis origo & vtilitas, d. 12. n. 31. & 32. Auctoritas eiū in apostatas, sive hęreticos, d. 35. n. 84 Inquisitionis Hispaniæ auctoritas, & nupera cēsura adversus praecipuas theses cōtētas in Decl. Gall. d. 40. n. 18. 19. 20

Investitura Episcoporum, Abbatum, &c. facta per manus laicorum, etiam Regum aut Imperatorum, an damnata fuerit à S. Gregorio VII. Papa tanquam hæresis, idque iure ac meritò, d. 11. sect. 1. 2. 3. & 4 per totas. Investitura ex errore iuris est hæretica, non item ex errore solius facti. Ibid. n. 31. & seqq & 78. Investituræ dari solitæ ab Imperatoribus Oriētis, quamvis prohibitæ in VII. Synodo Generali, d. 11. n. 34. Idem mos Imperatorum eorūdem, etiam Turcorum, vsque ad hæc posteriora sæcula. Ibid. n. 35. & seqq. vsque ad 40. Reiectæ à Patribus Ecclesiæ sęculo XI. & XII. præsertim Gallicanis, veluti hæreticæ, aut schismaticæ, d. 11. sect. 1. 3. & 4. An moderni Galliarum Præsules insistant viam Decessorum suorum in reijciendis Investituris, & asserenda libertate Ecclesiarum, d. 11. sect. 5 6. 7 9. & 16 Primus omnium S. Anselmus restitit iuri prætenso Regum Angliæ ad Investituras, & propterea diu ac multū passus fuit, d. 45. ferè per totam.

Ioachimi Abbatis error proscriptus à Concil. Lateran. sub Innoc. III. d. 13. n. 13. Non tamen ideo dānatus ipse Auctor. Ib. n. 14. & 15.

B. Ioannes de Capistrano allegatur contra Declarationem Gallic. d. 16 n. 53.

Ioannis Hus hæreses quænam, & quando damnatę, d. 15 sect. 1. per totam.

Ioannes Paleologus Orientis Imperator qualiter obedientiam professus fuerit R. Pōtifici, eiusque supremam potestatem agnoverit in Concilio Florentino, d 35. n. 47.

Ioannes Sarisberiensis in Gallia Episcop. Carnotensis agnoscit in Papa potestatem cōdendi nova iura, & vetera abrogandi, salvo iure divino. d. 37. n. 39.

Ioannes Cassianus, d. 8.

Ioannes Duns Scotus, d. 8.

Ioãnes Maxentius, d 8. *IoãnesTritemius*, d

Ioannes Villanus, d. 31 n. 16.

Ioannes Scotus (longè alius à Doctore Subtili, & antiquior) quis, & an auctor hæresis Sacramentariorum, d. 9. n. 32.

Ioannis Poliaci errores quinam, & quando damnati, d. 14. n. 19.

Ioanni VIII. Papę quantum honoris & reverētiæ exhibuerint Episcopi Galliar. d. 4. n. 18.

Ioannes XXII. Papa & Nicolaus IV. an opposita & pugnātia definierint d. 32. sect 2. Vindicatur à nota hæreseos. Ibid. n. 14.

Ioseph Gibalinus Gallus scriptor, citatur sæpe veluti tradens oppositū doctrinę in Declarat. Gallic. Vide pręsertim d. 2. n. 17 & 32. Quædam ἀνακόλουθα in scriptis eius detecta, seu potiùs cento assutus Operi extraneâ manu, d. 6. n. 30. & d 16 n. 48.

Iosephus Methones interdum allegatur, d. 42. & 43.

S. Irenæus Episcop. Lugdunensis allegatur sępe pro auctoritate suprema, & infallibili R. Ecclesiæ, eiusque Pręsulū, sed præcipuè d. 3. n. 2. Eius Scholiastes Fevardētius vindicatus ab impudentia Riveti cacodoxi. Ibid. Conciliū primum Galliæ tempore Irenæi celebratum, d. 4. n. 2. Vide etiam d. 8. n. 15

S. Isidorus Archiep. Hispal.

Isidorus Mercator quis, & an è cerebro suo finxerit, aut intruserit Epistolas Decret. nomine Pontificū Veterū scriptas, d. 36. n. 17.

S. Iulij Papæ testimonia aliquot expenduntur, d. 23. n. 21. & 22.

S. Ivo Carnotensis in Gallia Antistes, sæpe laudatur & allegatur contra Decl. Cleri Gall. sed præcipuè d. 3. n 9 & d. 9. n. 36. & d. 11. n. 19. Varia eius loca invicē pugnātia. & quomodo ille circa Invest. ad saniorē mentē redierit, d. 11. n 43. 44. 78. & d. 12. n. 41. & d. 37. n. 38.

Ius coævū aut cognatū Regię coronę in bona aut res Ecclesiasticas, sine hæresi non videtur defendi posse. d. 11. n. 42. 43. 44. 78. 148. 149.

Iu-

Iustinianus Imperator qualiter se gesserit circa fidem, & Sedem Apostolicam, d.29.n. 20.& 21. Eius mors qualis.Ibid.n.22.23.24. Qualiter veneraretur Apostolicam Sedem antequam laberetur in hęresim,d.35.n.44.

Iustinus Imperator quàm obediens Romanę Ecclesiæ & Pontifici,d.35.n.24. Curavit vt Symbolum Constantin. caneretur in omni Catholica Ecclesia antequam Dominica oratio diceretur, d.43.n.78.

K

Kenulphi Angliæ Regis subiectio erga Leonem III. Papam,d. 35. n.43.

L

Ladislaus Hungariæ Rex, quantum veneraretur Romanum Pontificem, d.35. n.35.

B. Lanfrancus Abbas Beccensis in Gallia agnoscit in R.Pontifice auctoritatem infallibilem ad definiendũ, d.3.n.15. & d.10.n.29.

S.Laurentij Iustiniani testimonium exscribitur contra Declarat. Gallic. d.16.n.50.

Leges humanæ an ferantur sub conditione acceptationis,d.34.n. 23. Saltem vbi Legislator vult efficaciter vt illæ obligent independenter ab acceptatione, statim obligant, d.34.n.24. & seqq.

S.Leander Archiep. Hispalensis adfuit Concilio III. Toletano, in quo particula illa Filioq; addita fuit Symbolo Fidei,d.43.n.77.

Leo Hostiensis Cardinal. sæpe allegatur.

S.LEO Papa I. cognomento magnus quãtæ venerationi fuerit Episcopis Galliarum,d. 5.n.4.& 5. Illustria quædam eius testimonia pro auctoritate Sedis Apostolicæ infallibili, d.5.n.17.18.19.& 20.Summa Leonis auctoritas, & eximiæ laudes in Conc. Chalcedonensi,d.8.n.56.& 57.Varia eius testimonia vrgẽtur contra Declar. Gallicanam.Ibid.6a. & d. 22.n.7.& d.26.n. 3. Vindicatur à calumnijs hæreticorum,d.29.n.6.7.

S.Leo II. Papa quantæ venerationi fuerit Constantino Pogonato Imperatori,d.9.n.14. Confirmavit VI. Synodum, quam & Latinè reddidit. Ibid.

Leo III.Papa atrociter vexatus,erutis oculis, & abscissâ linguâ, qualiter ingenti miraculo fuerit restitutus sanitati & integritati membrorum, d. 4. n. 12. Qualiter consultus fuerit à Carolo Magno circa quæstionem celebrem *de purgatione Canonica*.Ibid. n.13. Contulit ipsi nihil tale cogitanti Imperatoriam dignitatem, d.35.n.25.54. & 55. Id fecit auctoritate Apostolic. Ibidem n.89. Idem Leo Symbolum Constantinopolitanum exaratum in lamina argentea sine particula *Filioque*, collocavit Romæ post altare S.Petri, d.44.n.9. & 12. Qualiter se gesserit cum Legatis Caroli Magni,& Synodi Aquisgranẽsis, circa particulam *Filioque* additam Symbolo cantari solito in Gallijs, d.44.n.16.23.& 24.

Leo IV, Papa confirmavit VII. Synodum, & in Bibliotheca Vaticana appingi curavit, d.13.n.34.

S.Leo IX. clarissimus genere ac pietate electus Pontifex cõmuni consensu 1049. d. 10. n.4.Damnavit Berengarium eiusque hęresim in varijs Concilijs. Ibid. Eius insigne testimonium pro auctoritate infallibili Sedis Apostolicę, d.10.n.10. Formula professionis Fidei, aureis litteris scribi digna,d.10.n.11.12 13.14.An primus ex cathedra definiecit processionẽ Spiritus S. ex Filio.Ibid n.16. Quæ prodigia præcesserint eius Pontificatum,d.31 n.32. Quantum auctoritatis habuerit apud eũ Hildebrandus,qui postea fuit Greg. VII.Ibid.

Leo X. Papa iniit Concordata cum Rege Galliarum Francisco, vice Pragmaticę Sanctionis,d.11.n.81. Quid de ijs, sive de ipsorum abusu, sentiant graves Scriptores Galli, Ibid. & n. 108. circa finem.

Leo Allatius recens scriptor Græcè & Latinè eruditiss.laudatur,d.9.n.53.& d.35.n.60

Leo Armenorum Rex qualiter Innocentiũ III. Papam veneratus fuerit,d.35.n.47.

Leo Isaurus Imperator CP. Iconomachus à Gregorio II.Papa excommunicatus fuit, d. 35.n.64.

Leo Imperator Constantinop. eius nominis VI.cognomento Sapiens,auctor variorum Operum, sed præcipuè Ἑξηκονταβίϐλου, laudatur, d.9.n.54.Excommunicatus fuit à Nicolao Patriarcha CP. sed absolutus à Ioanne IX.Papa,d.35.n.44.& 66.

Liberius Papa an aliquando fuerit reus violatæ Catholicæ fidei, d.28.sect.2. latè, & sect.3. varijs locis.

Libertates Gallicanæ, quæ in ipso aditu Recentis Declarationis præfiguntur, examinantur latè d.34.per totam, & d.37.sect.4.& d.38.sect.2.& d.39.& d.40.præsertim sect.2.

Libertatis multiplex notio,d.34.n.4.5.6.

S.Linus Papa & Martyr vindicatur à nota erroris,d.27.sect.2.per totam.

Loaysa Archiep. Toletanus, Vir doctiss. sæpe citatur.Impugnatur d.42.n.2.& 3.

Loci tres præcipui Theologorum, quinam ad comprobandum aliquid, tanquam fide divina certum,d.22.n.19.Ostenditur omnes illos intervenire circa auctoritatem infallibilẽ R.Pontificis. Ibid.sect.2. & seqq. vsque ad finem,& d.23.ad 24.per totas.

Lolhardorum secta quænam, & quando damnata, d.14.n.18.

Lotharius Imperator Ludovici Pij filius ob multa crimina contra Ecclesiam, patrem, ac fratres,commissa, exauctoratus fuit ab Episc. Gall.d.35.n.28.& 89.

S. Marci Evangelium qualiter approbatum fuerit, d.8.n.6.

S. Marci Papæ insignis locus contra Declarat.Gall.d.23.n.20.

Marcus Antonius de Dominis, impius, Apostata, rejjcitur, præsertim, d.39.n.24.

Marcus Ephesius negans in Conc. Florentino processionem Spiritus S. ex Filio, & supremam auctoritatē Papæ non satis agnoscens, qualiter refutatus fuerit à Gregorio Hieromonacho, d.16.n.54.55.56. Vide etiam d. 43.n.297.& seqq.

Mariani Scoti testimonium pro Gregorio VII. Papa, d.31.n.10.& 20. & 38.

S. Martinus I.Papa vindicatur à nævo Novatianismi, d.30.n.8.& 9.

Martinus V. qualiter confirmaverit decreta Concilij Generalis Constantiensis, d.15.n. 9.10.& 12. Definivit, tam iure divino, quàm humano & Ecclesiastico, nulli fas esse declinare iudicium Pontificis ullo modo in causis fidei, vel ab ejus sententia appellare, d.15.n. 12. Indixit quidem Concil. Basileense, & Legatum ac Præsidem nominavit Iulianū Cardinalem, d.15.n.20.21. & 22. Eius Decretū memorabile editum toto Concilio Constantiensi approbante, d.15.n.42.

Mavillon recens & eruditiss. in Gallia scriptor Sæculorum Benedictinorum, aliorūque Operum, allegatur sæpe, præsertim n. 24. & 32.

S. Maximi illustris locus pro auctoritate infallibili Romani Pontificis, d.33.n.24.

S. Medardi Monasterium in Gallia quàm insigne privilegium acceperit à S. Gregorio Magno, d.35.n.63.

S. Melchiades Papa quas hæreses extra omnem Synodum Oecumenicam damnaverit, d. 8.n.28. & 29. Testimonium eius observatu dignum contra Declarationem Cleri Gallicani. Ibidem, & d.23.n.20.

Melchior Canus summus & eruditissimus Theologus, laudatur sæpe, præsertim d. 7. n. 36.& d.22.n.43. Defenditur ab impugnationibus P. Vazquez, d.30.sect.5. Vide etiam d. 36.n.13. post medium.

Michael Cerularius Patriarcha Constātinop. schismaticus, quàm immaniter debacchatus fuerit in Papam, & Ecclesiam Romanam, d.41.sect.3.latè.

Michael Imperator Orientis in Epistola ad Concilium II. Lugdunense Oecumenicum profitetur obedientiam R. Pontifici, eiusque supremam potestatem agnoscit, d.35.n.45.

Michael Medina insignis Theologus laudatur interdum, præsertim d.7.n.15.& d.37. n. fine.

Missio divinarum personarum duplex: quædam æterna, alia temporalis. Ex vtraque convincitur, Spiritum S. procedere à Filio, sicuti à Patre, d. 43. n.91.& seqq. ac n. 107. & seq.

Montani hæresis quando damnata, & qualiter à Tertulliano recepta, ac postea refutata, d.8.n.18. Immerito illius approbatio imputatur Zephyrino Papæ, d.27. n. 29. & seqq.

N

Nationum diversarum varij mores, statuta, & regulæ, observātur generatim, d. 38.n.2. Quatenus probentur aut improbentur ab Ecclesia. Ibid. latè tota disputat. in qua & varij textus Iuris Canonici explanantur.

Natura trium personarum in divinis vnica est & eadem numero, iuxta Catholicam fidem, d.43.n.271.273.& 278. Qualiter exponenda sint testimonia quædam Patrum aientium, in pluribus hominibus esse vnam naturam, non plures, d.43.n.279.& seqq.latè.

Nauclerus quid sentiat de Gregorio VII. Pontifice sanctissimo, d.31.n.19.

Neophyti non obstante mandato Apostoli, interdum electi fuerunt ex iusta causa Episcopi, tota Ecclesia vidente, & probante, d.37.n.41.

Nestorij hæresis damnata in Conc. Ephesino Oecumenico memoratur varijs locis: & præsertim d.43.n.122. De Epistola S. Cyrilli adversus Nestorium ipsum desferuntur plura, d.42.sect.1.& 2.

Nicæna I.Synodus. Vide *Conc. I. Oecumen.*

Nicæna II. Synodus. Vide *Conc. VII. Oecumenicum*. Quantam contradictionem in Gallijs experta fuerit quoad cultū sacrarum Imaginum, sicuti & in Græcia, d.37.n.14.& seqq. ac d.39.n.10.11.12.13.& 14. An in ea definita fuerit processio Spiritûs Sancti ex Filio, d.42.n.12.

Nicænum Symbolum exhibetur ad litteram, d.43.n. 73. Multa circa illud observantur, & præsertim cur in eo non fuerit expressa processio Spiritûs S. Ibid.n.73.74.& 75.

Nicephori Callisti varia testimonia allegantur; sed præcipuè circa Liberium Papam, d.28.n.24. circa Vigilium Papam & Iustinianum Augustum, d.29.num.20. circa Philippū Imperatorem, d.35.n.60.

Nicolai I. Papæ decretum quoddam pro auctoritate & iudicio irreformabili Romanorum Pontificum, d.5.n. 27. Vide præterea d.9. n. 36. & alijs pluribus locis testimonia illius clarissimi, & sanctissimi Pontificis allegantur, expenduntur que. An erraverit præscribens formam Baptismi reiectam à Prædecessoribus suis Pelagio & Zacharia, d.30.sect. 4.& 5.latè. Eius dissidia cū Hincmaro Rhemēsi apud Galliā, & Photio invasore Sedis CP. in Græcia, d.37. sect. a. latè. Audenter impetitus fuit, & hæreseos accusatus ab ipso Pho-

Photio.d.41.n.8. Defensus ab Adriano II. Papa, & à Synodo VIII. Generali. Ibidem n.8. 9. & sequentibus.

Nicolaus IV. Papa, & Ioannes XXII. an opposita invicem & pugnantia definierint. d. 32 sect. 2. & iterum sect. 3. n.24. & 25.

Nicolai V. tempore damnata fuit hæresis quædam Mathæi Palmarij.d.15.n.44.

Nicolaitæ hæretici quinam, quando, & quomodo damnati. d. 8. n.8. An verè Nicolaus Diaconus fuerit auctor hæreseos ipsorum. d 28.n.12.

Nortiani hæretici damnati extra Concilium Oecumenicum d 8.n.23.

Nomina personarum divinarum sunt relativa d.43. n.21.23.24. Nomen πνεῦμα, sive spiritùs est σχετικὸν, seu importans habitudinem ad alium. Ibidem.

S. Norbertus hæreses profligavit Apostolico spiritu. d 12.n.8.

Notiones propriæ singularum ex divinis personis explanantur.d.43.n.274. & seqq.

O

Occidentis Imperatores Regesque Catholici obedientiam & reverentiam exhibere soliti Romanis Pontificibus.d 35 sect.3.4.& 5. sæpe ab ijs excommunicati fuerunt. Ibid sect. 6. Sæpe etiam privati potestate temporali ob apostasiam & alia gravissima scelera. d. 35. sect.7 & 8.

Ochami opinio quædam hæresis nomine damnata à Ioanne XXII. Papa.d.14.n.12. Nec vllo modo probata à Nicolao IV Ibid. Fuit stipendiarius Theologus Ludovici Bavari Imperatoris, excommunicati & dignitate privati à Pōtificibus Romanis.d.35.n.100. Genius illius, & studia, à Raynaudo describuntur. d. 36.n.15. Posuit ova, quæ Gerso postea exclusit. Ibid Sed resipuit tandē. Ibid Plura de illo Genebrardus.d.39.n.2. Vide etiam d 40.n.7.

Oculorum licentia frænanda ad servandā pudicitiam.d.27.n.16.17.18.

Opinio negans auctoritatem infallibilem Romano Pontifici ad dirimendū quæstiones fidei & morum, independenter à Concilio Oecumenico, vel consensu Ecclesiæ accedentes, quibus notis inuratur à Doctoribus, & Patribus.d 7.sect.2.& 3. ac d.22. sect.1.& d. 40.sect.3 Opinio negans Papam esse superiorem Concilio Oecumenico, quàm contraria sit definitionibus Conciliorum, Patrum, & Doctorum. d 16.17. 36. ferè per totas, & d. 40.n.18. Opinio negans Papæ potestatem ad exauctorandos Principes hæreticos, qualiter exosa omnibus verè orthodoxis.d.35.præsertim sect.2.&d. 40. n. 18. Opinio subijciens Papam Canonibus Synodorum.quàm falsa,d. 37 per totam. Opinio negans Papæ auctoritatem infallibilem, nisi accedat consensus Ecclesiæ, an aliquid veneni includat contra auctoritatem Conciliorum Vniversalium.d.39. per totam.

S. Optati Millevitani varia testimonia vrgentur contra Declarationem Gallicanam: sed præcipuè d.10.n.20.& d.22.n.7.

Orebitæ hæretici quinam, & quomodo damnati. d.15.n.41.

Orientis Imperatores qualiter abusi fuerint Investituris vsque ad vicina sæcula.d.11. n. 34. & seqq. vsque ad 41. Subiectionem & obedientiam professi Romanis Pontificibus. d.35.sect.3. 4. 5. 6. sparsim. Ab ijs interdum excommunicati. Ibidem.

Origenis lapsus miserabilis, & varij eventus, atque hæreses ipsi adscriptæ, & à Sede Apostolica damnatę.d.8.n.18 & 20.

Osunius Angliæ Rex qualiter obedientiā professus fuerit erga R.Pontificē. d.35.n.36.

Osius Cordubensis Episcopus præsedit tanquam Legatus Papæ in Concilio Alexandrino.d. 8.n.32. Deinde in Niceno Oecumenico. Ibid.n.34.

Otho Frisingensis quid scripserit de Gilberto Porretano.d.12.n.21.& seqq. Qualiter tueatur Gregorium VII. Papam.d.31.n.15.

Otho V. Imperator excommunicatus fuit ab Innocentio III. d. 35. n.73.

P

PAPA an in definitionibus de fide & moribus, prolatis ex cathedra, sit omnino infallibilis, independenter à Concilio, & à consensu Ecclesiæ accedēte. Vide Tract. I & II. integros ex de re. Nullus Papa hactenus, etiam vt persona privata, invenitur à fide Catholica deviasse. Tract. II. per tot. An id sit possibile. d.33.sect.1. An sit supra Concilia, etiam Oecumenica.d.15. & 16 & 36. per totas. An sit prẹditus potestate suprema in Regna, & dominia temporalia, saltem indirectè, vt possit exauctorare quoslibet Principes hæreticos, & schismaticos.d.35. per totam. An Constantini donatio in gratiam Papæ sit legitimè & authenticè comprobata. Ibid.n.111. An potestas eius sit moderanda aut restringenda iuxta Canones Conciliorum Generalium, seu particularium.d.37. per totam. Vide v. *Pontifex Romanus*, & v. *Auctoritas*.

Παπισσομανοῦντες, nimirum, insanientes circa fabulam illam de Ioanna Papissa, convincuntur aperti mendacij, & erroris manifesti. d. 9. sect. 6. latè.

Paradoxon cuiusdā Recentioris Parisiensis circa auctoritatē Conciliorum Vniversalium, refertur, & confutatur d 30.sect.3. & 4.

Particula FILIOQVE quando primùm addita Symbolo.d.43 n.77 78.& 79: atque iterum latiùs d 44. per totam. An iure id factum ab Ecclesia Hispana, & deinde à Romana d. 44.sect.2.& 3.

Pass

Paschalis II. Papa initio restitit fortiter Henrico IV. & V. circa Investituras, sed tandem vi & laboribus confractus, cessit. d. 11. n. 2. & 3. Quàm malè audierit propterea apud Cardinales, Episcopos, & Patres eius temporis. d. 11. n. 5. & seqq. latè. Excusatur à nota hæreseos in eo facto. Ibid. n. 18. 29. & 30. Eius rescriptum ad S. Anselmi Cantuariensis consultationes varias. d. 41. sect. 5.

Patres Ecclesiæ passim ferè allegantur toto Opere. Præcipuorum ex ijs nomina quære in proprijs locis huius Alphabetici Indicis. Eorum auctoritas quanta, etiam iudicio Romanorum Pontificum d. 37. n. 4. Si quisquam eorum alicubi erraſſe invenitur, humano lapsu, nihil obstat venerationi ipsius. d. 41. n. 29. Patres Græci & Latini, excepto Theodoreto, communiter tradiderunt, Spiritum S. procedere non solùm ex Patre, sed etiam ex Filio: d. 43. n. 1. & seqq. ac deinceps latè discursu eius longæ disputationis.

Patres Ecclesiæ Gallicanæ unanimiter tradiderunt, auctoritatem infallibilem Romani Pontificis in definiendo de fide & moribus, d. 3. per totam, & sæpe alijs locis.

Patres I. sæculi eandem doctrinam tradentes, d. 8. sect. 1. Patres II. sæculi, sect. 2. Patres III. sæculi, sect. 3. Patres IV. sæculi, sect. 5. Patres V. sæculi, sect. 7. Patres VI. sæculi, d. 9. sect. 1. Patres VII. sæculi. Ibid. sect. 2. Patres sæculi VIII. sect. 3. Patres sæculi IX. sect. 5.

Patres XI. sæculi pro eâdem sententia, d. 11. sect. 2. 3. & 4. latè.

Patres XII. sæculi tradentes eandem doctrinam, d. 12. sect. 5.

Patres XIII. sæculi, d. 13. sect. 5.

Patres XIV. sæculi, d. 14. sect. 4.

Patres XV. sæculi, d. 16. per totam.

Patriarchæ quatuor Ecclesiarum Orientalium sæpe naufragium fecerunt in fide, immo & Hæresiarchæ fuerunt, d. 26. sect. 5. per totam. Nempe non habent privilegiũ cõcessum Petro, & subinde Patriarchę Vniversali, seu Papæ ipsius Successori. Ibid. Aliquãdo conati sunt abrogare Imperatores, d. 55. n. 50.

Patriarchæ Antiocheni hæretici, d. 26. n. 18.

Patriarchæ Alexand. hæretici, d. 26. n. 19.

Patriarchæ Constantinopolit. hæretici, d. 26. n. 15. 16. & 17.

Patriarchæ Hierosolymitani hæretici, d. 26. n. 20.

Patripassiani hæretici qui nam, & quando damnati, d. 43. n. 47.

S. Pauli Apostoli dissidiũ cum Petro explicatur. d. 27 sect. 1. Plurima eius loca explanantur decursu Operis.

Paulo Samosateni errores damnati in duplici Synodo Antiochena, & à quibus, d. 8. n. 23. Fuit inventor appellationum à iudicio Papę ad Imperatores. d. 36. n. 12.

Paupertas religiosa impetita à quibusdam Hæresiarchis, d. 13. n. 22.

Pelagij hæresis quando orta, à quibus Põtificib⁹, & qualiter dãnata, d. 8. n. 50. 51. & 62.

Philippi Imperatoris Romani humilitas erga Ecclesiam & pœnitentia, d. 25. n. 6.

Philipus Labbe Vir eruditissimus, & πολυγραφώτατος, laudatur sæpissimè toto ferè decursu Operis.

Pikardorum secta quæ, & quomodo damnata, d. 15. n. 40.

S. Pij I. Papæ rescriptũ ad Gallos, d. 5. n. 2.

Pij II. Papę disertissima & eruditissima Bulla, in qua damnat Acta Concilij Basileẽsis, & veterem suam opinionẽ retractat. d. 16. sect. 1. per totam. Notæ in eandem Bullã Ib. sect. 2.

Pius IV. Papa qualiter confirmaverit Tridentinam Synodum, d. 17. n. 48. & 49.

B. Pij V. elogium, & qualiter damnaverit dogmata Baij, d. 17. n. 50.

Pithœus scriptor eruditissimus sæpe allegatur cum laude.

Pelagius I. Papa an definierit aliquid circa formam Baptismi, d. 50. sect. 4. & 5. latè.

Perronius Cardinalis doctissimus, Põtificiæ auctoritatis assertor in Gallia, d. 35. & 39.

Περιχώρησις, in divinis personis, quid sit, d. 43. n. 211. & seqq.

Petrarcha vir sui sæculi eruditissimus mirè laudavit Vrbanum V. Papam, d. 32. n. 15.

Petavius. Vide *Dionysius Petavius.*

S. Petri cathedra, eiusque auctoritas infallibilis & suprema in totam Ecclesiam, sive intra, sive extra Concilia Oecumenica, defenditur toto decursu Operis. An ex pollicitationibus Christi Petro factis extorqueatur auctoritas infallibilis R. Pontificis in definiendo de fide & moribus, tanquam certa secundùm fidẽ d. 22. per totam. An id ipsum constet ex privilegijs à Deo concessis B. Petro, & subinde Ecclesiæ Romanæ, d. 26. per totam. Vbi varia eiusdem Principis Apostolorum privilegia, prærogativæ, & laudes. Qualiter à Sectarijs arguatur erroris, & quomodo ab ea calumnia vindicandus sit, d. 27. sect. 1. per totam. Quale fuerit eius dissidium cum Apostolo Paulo circa legalia, & quomodo intelligendum. Ibid. n. 5. & seqq. latè. Quantæ venerationi semper fuerit eius sepulchrum, d. 17. n. 19 20. & 21.

Petrus Blessensis Gallus agnovit auctoritatem Romani P. infallibilem, d. 3. n. 12.

Petrus Marca. Vide *Marca.*

Petrus Oxomensis qualiter erraverit circa confessionem Sacramentalem, d 35. n. 45. Eius error damnatus fuit, & ipse illum seriò retractavit. Ibid. m.

Petrus Venerabilis Gallus pro auctorita-

te

e infallibili Papæ, d. 3. n. 11. & d. 37. n. 78.

Petrus de Cugner, quàm ridiculus in Gallia, & ... causâ, d. 14. n. 20. 21.

Photius invasor Sedis Constantin. continuator fuit erroris Græcorum de processione Spiritûs S. à solo Patre, d. 9. n. 31. Schismatis impudens adversus Nicolaû I. Papâ; notatur in VIII. Synodo Generali, d. 9. n. 37. Iuratus hostis Ecclesiæ Romanę, & schismaticorum Antesignanus, qualiter cû suis fuerit dânatus in eadem Synodo, d. 37. n. 11. 12. & 13. Ipsum imitatus fuit in multis eodem tempore Hincmarus Remensis in Gallia, d. 37. n. 14. 15 & 16. Parallelus vtriusque. Ib. n. 17. 18. & 19. Frustra & immeritò ambo allegabant Canones, d. 37. n. 22. 25. & 34. Plura alia de Photio; d. 41.

Philippi Imperatoris Romani humilis subiectio erga Romanum Pontificem, & pœnitêtia publica, d. 35. n. 60.

Philippus Augustalis pater S. Eugeniæ Virginis & Martyris, fuit longè alius à Philippo Imperatore, d. 35. n. 23.

Philippus I. Galliæ Rex fuit excômunicatus primùm ab Vrbano II. deinde à Paschali II. sed resipuit, d. 35. n. 69.

Philippus Pulcher Galliarum Rex qualiter se habuerit cum Bonifacio VIII. Papa, d. 53. n. 13. Quid demum ipsi acciderit, & filijs eius, teste S. Antonino, d. 35. n. 99.

Philippus Labbe Vir eruditissimus, & πολυγράφωτατος, sæpissimè alligatur, præsertim in editione novissima Conciliorum, & in Dissertatione de Scriptoribus sacris.

Platina allegatur sæpe in Vitis Pontificum, præsertim Gregorij VII. cuius electionis formulam affert, d. 31. n. 30.

Plebeij hæretici quinam, quando, & quomodo damnati, d. 8. n. 7.

Πνεύματος vox, id est, spiritûs, est σχετικὴ, seu relativa, quæ importat habitudinem ad πνέοντα, seu spirantem. d. 43. n. 23.

Pneumatomachi hęretici quando & quomodo damnati, d. 8. n. 35. 36. 37. & 38.

Pœnitentium quatuor gradus olim in Ecclesia, & quinam, d. 35. n. 60. & 61.

Pontificis Romani auctoritas extra & supra Concilia, atque in totam Ecclesiâ, ad pronuntiandum ex cathedra de fide & moribus, iudicio vltimo & irreformabili. Vide sono Tract. I. Quando conveniat aut non convenit cogere Oecumenicam Synodum ad dirimendas quæstiones fidei, d. 33. n. 11. & seqq.

Pontifices Romani ab erroribus immunes in definiendo, & liberi à nota hæreseos ostêduntur, etiam vt personæ privatæ. Tract. III. per totum, d. 25 vsque ad 34. Pontificum I. sæculi defensio, d. 27. sect. 1. & 2. Pontificum II. sæculi, Ibid. sect. 3. & 4. Pontificum III. sæculi. Ibid. sect. 5. Pontifices IV. sæculi vindicantur, d. 28. per totam. Pontifices V. & VI. sæculi immunes à nota hæresis & erroris, d. 29. per totam. Pontifices VII. VIII. IX. & X. sæculi similiter, d. 30. per totam: ac præterea d. 44. n. 37. Ex Pontificibus sæculi XI. vindicatur latè S. Greg. VII. d. 31. per totam. Pontifices reliquô sæculorum sequentiû defenduntur, d. 32. Quibus præterea argumentis impetatur eorû auctoritas, & quàm frustra, d. 33 per totam. Illorum potestas supra omnes Principes sæculares, & auctoritas ad eos excômunicandos, abrogandosque, latè statuitur, d. 35. per totâ. Potestas illorum suprà Canones Conciliorû tradita & explanata, d. 34. sect. 4. & d. 37. per totam. Eorum potestas supra Concilia, etiâ Oecumenica, stabilitur latè d. 15 & 16 & 36. per totam. An qui negant ijs auctoritatem infallibilem ad definiendum, eandem quoque negêt, aut negare cogantur Oecumenicis Concilijs, d. 39. per totam. Nonnunquâ indulgent, vt côtroversiæ ab ipsis definitæ, iterû in Concilijs ad maiorem solemnitatê discutiantur, d. 8. n. 25. 36. 37. & 38. An in Epistolis Decretalibus loquantur interdû vt Doctores singulares, vel personæ privatæ, & proinde aliquâdo errave[r]int, d. 30. sect. 4. latè. Vide v. *Auctoritas*, & v. *Papa*.

S. Pontianus Papa & Martyr defenditur à calumnijs hæreticorum, d. 27. n. 37. & seqq.

Porphyrij impietas in Principes Apostolorum, d. 27. n. 13.

Potestas spiritualis Romani Pontificis in omnes Christianos, etiam Reges & Imperatores, stabilitur, veluti certa secundum fidê, d. 35. sect. 3. 4. 5. & 6. An extendatur ad illos exauctorandos ob apostasiâ. Ib. sect. 7. 8. 9. & 10.

Prædicatorum ordo quàm apertè tradiderit cum D. Thoma auctoritatem infallibilem R. Pontificis in pronuntiando de fide & moribus, d. 6. n. 12. 13. 14. & d. 7. n. 16.

Prædestinatiana hæresis an verè extiterit & quando, ac quomodo damnata fuerit, d. 8. sect. 8. latè à n. 66. vsque ad 92. Qualiter instaurata & denuo proscripta fuerit sæculo IX. d. 9. sect. 4.

Pragmaticorum Galliæ errores varij, confutantur, d. 34. & d. 40. sect. 2.

Principium quotupliciter accipiatur ab Aristotele, d. 43. n. 188. An locum habeat in ter divinas personas. Ibidem & seqq. latè.

Processio Spiritus S. à Filio, an definita fuisset ab Ecclesia, in aliquo Concilio Vniversali, aut Provinciali, antequam S. Anselm. illâ tueretur in Conc. Barensi côtra Græcos, d. 42 latè per totâ. Qualiter illam probaverit S. Anselmus contra Græcos, licèt nondum ... finita fuisset in aliquo Concilio Oecumenico, d. 43 per totam latissimè. Vide v. *Spiritus S.*

Pro-

Prolatio est alterum, non ad se, tam in divinis, quàm in creatis, d. 43. n. 44.

Προσκλαυσις quomodo peragerettur olim à pœnitentibus, d. 35. n. 60.

PRIMA SEDES A NEMINE IVDICATVR, ex communi Ecclesiæ sensu, d. 4. n. 12. & d. 28. n. 3. & d. 36. n. 11.

Primatus Romani Pontificis in totã Ecclesiã firmatur sæpissimè: sed præsertim ex Conc. Oecumenicis. Vide, præter plura alia loca, d. 9. n. 37. d. 15. n. 31. & 34. & d. 36. n. 10. cum seqq.

Principes sæculares an ob apostasiã à fide exauctorari possint à R. Pontifice, d. 35. per totam latè. Sententia affirmans S. Thomæ. Ib. sect. 1. Cõmunis apud omnes verè orthodoxos vsque ad initium huius sæculi, & à solis Heterodoxis impetita. Ibid. sect. 2. Probatur ex Scriptura, Conciliis, & Patribus, d. 35. sect. 7. per totam. Probatur ex diuturna Ecclesiæ praxi. Ibid. sect. 8.

Privilegia S. Petro concessa, & Ecclesię Romanæ præ aliis Patriarchalibus, an extorqueant auctoritatem ipsius infallibilem, d. 26. per totã. Quãtum oporteat vt privilegia Ecclesiis concessa serventur, d. 35. n. 63. & 86. ac prætereà d. 37. n. 4. & 5. Privilegia San Dionysiana à Gerberto Rhemensi Archiep. impugnata olim, d. 37. n. 16.

Professio fidei aureis scribi litteris digna, prolata à Petro Patriarcha Alexandrino, & probata à S. Leone IX. Papa, d. 30. n. 11. 12. 13.

S. Prosperi Aquitani varia testimonia indicãtur aut expenduntur contra Declarationẽ Gallicanam, præsertim d. 10. n. 32. fine, & d. 12. n. 18.

Protho Prumiensis Monachus in Diœcesi Trevirensi, olim spectante ad Ecclesiam Gallic. agnovit auctoritatem infallibilem R. Pontificis ad definiendum, d 3. n. 19.

Pseudo-Apostolorum secta, quænam, & quando damnata, d. 13. n. 31. 32. & 33.

Q

Quartadecimani exagitati in Cor[illegible] Gallicano, cùm S. Irenæus esset iam Epis[illegible]s Lugdunensis, d. 4. n. 2.

Quinta Synodus Oecumenica. Vide v. *Conc. V. Oecumenicum.*

R

RABANI Mauri Archiep. Moguntini iudiciũ de Gothescalco, eiusque erroribus, tum in Concilio celebrato, tum in Epistola quadam, d. 8. n. 71. & d. 9 n. 27.

Ramos Illustriss. Francorum Comes, & scriptor eximiè eruditus, laudatur sępe: pręsertim d. 18. n. 4. & d. 25. n. 12. 16. & d. 34. n. 35.

Raymundi Lullij & discipulorum dogmata, quænam, & an dãnata à Sede Apost. d. 13. sect. 3.

Rebaptizantium hæresis, quando orta, & dãnata, d. 8. n. 19. Qualia fuerint dissidia S. Cypriani, S. Firmiliani, & plurium aliorum Episcoporũ Af[illegible]icæ atque Asiæ in ea controversia cum Romanis Pontificibus, d. 41. sect. 1.

Reliquiæ SS. à primis Ecclesię tẽporibus honorari so[illegible] 27. n. 19. & seqq.

Regibus, & Imperatoribus, aliisque [illegible]ncipibus sæcularibus, & generatim Laicis, prohibitæ Investituræ, d. 11. n. 4. & seqq latè. & 13. 14. 32. aliisque locis. Reges & Imperatores, aliique Principes, an propter apostasiam à fide, possint à R. Pontifice exauctorari, seu privari potestate temporali, d. 35. per totam. Vbi plurima exẽpla invenies, & non pauca in iis observatu digna, præsertim circa subiectionem, & obedientiã illorum erga Sedem Apostolicã, non modo quoad personas, sed & quoad vsum potestatis temporalis, prout confert in bonum spirituale. Ibid. sect. 3. 4. & 5. Quomodo possint à Papa excommunicari, & quàm sæpe id factum sit, d. 35. sect. 6. Quã sæpe ob apostasiam exauctorati fuerint Ibid. sect. 7. & 8. Argumenta in oppositum soluta. Ib. sect. 9. & 10. Reges & Imperatores ab iniuriis sibi illatis aut intentatis appellare soliti Romanum Pontificem, d. 36. n. 22.

Relationis oppositio est ratio distinguendi personas in divinis: ideoque vbi illa non intervenit, nulla est distinctio personarum, d. 43. n. 26. & seqq. ac rursus n. 34. & seqq.

Rescripta plura & varia Romanorum Pontificum ad consultationes Episcoporum Galliæ, allegantur sæpissimè, sed præsertim d. 5. per totã.

Retractare palam errores in doctrina cõmissos multi nolunt, d. 16. n. 7. Quanto cum reatu & periculo id fiat. Ibid. ac prætereà d. 40. n. 21.

Rhegino Abbas Prumiensis quid scripserit, & quo tempore, d 9. n. 55.

Richardi II. Angliæ Regis subiectio erga R. Pontificem Clementem III. d. 35. n. 38.

Roma erat sub pleno dominio Pontificis multò antequam Leo III. Carolum Magnum dignitate Imperatoria decoraret, d. 35. n. 111. Idque adhuc abstrahendo à veritate donationis Constantini Magni. Ibidem.

Ruardi Tapper sententia de auctoritate Papę infallibili, d. 7. n. 13. Testatur esse communem omnium Veterum, concorditer ex Scripturis illam tradentium. Ibidem.

Ruiz de Montoya Theologus eruditissimus, citatur interdũ, & impugnatur præsertim d. 44. n. 7. 8. 9. 10. 11. 12.

S

Sabelliani hæretici cum Sabellio in quo errarent, & quando damnati fuerint, d. 8. n. 23. & 33. & d. 43. latiùs n. 47. & 48.

Sacerdos Summus apud Hebræos an haberet auctoritatem infallibilem pronuntiandi de fide, religione, & moribus, d. 22. sect. 5. per totam. An etiam ad abdicandum Reges ob apostasiam à fide, d. 35. n. 77 78. & 79.

Sacramentarij hæretici, sive negantes præsentiam Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, an initium habuerint sæculo nono, idque ex Ioanne Scoto, d. 9. n. 31. Communis ferè opinio fert, eam hæresim ortam sæculo vndecimo à Leutherico Archiep. Senonensi, d. 10. n. 2 &

& 3. Deinde Berengarius illam altè imbibit, & palam disseminavit: quin & interdum abiuratã, iterum invexit. Ibid.n.4.5.6.7. Fuit prodromus Sectariorum recentium in ea parte, & in commercio cum malo genio. Ibid.n.7.

Sacrificium Missæ impetitum ab hæreticis, præsertim Lutheranis, asseritur, d.27.n. 22. 23. 24.26.27.37.38.& seqq.

Sæcula Eræ Christianæ. Vide *Hæreses*, & præterea *Patres Ecclesiæ*: vbi illarum damnatio, & horum testimonia, instituto Operis convenientia, distribuuntur per singula propria sæcula.

Sæculum X. à plerisque dicitur ferreum & obscurum, propter inopiam Scriptorũ. An possit vindicari ab ea nota d 9. sect. 7. per totam.

Samuel Maresius hæreticus ex meris onochronismis & somnijs excitare noviter ausus ridiculam illam & anilem fabulam Ioannæ Papissæ, exagitatur & convincitur, d 9 sect.6. per totam. Vide lepidam eius inscriptionem à Philippo Labbe editam. Ibid. n. 52.

Sanhedrium apud Hebreos quale esset, & eius auctoritatis, d 22.n.63.& quatuor seq 3.

Saussaius allegatur cum laude.

Scafn burgensis gravis & verax historicus defendit Gregorium Papam VII. & damnat Henricum III. d 22 n.63.& quatuor seqq.

Schismatis tempore Concilium Oecumenicum habet potestatem supra Papam dubium, non autem supra certum exploratumque, d. 15. & d.16.& d.36. latè.

Scripturæ testimonia plurima sparsim explanantur toto Opere. Scripturæ testimonijs an extorqueatur auctoritas infallibilis R.Pontificis, d. 22.sect.2.& seqq. Quænã eius Privilegia præcipua ex Scripturis constent, d.26. per totam. An ex ijs habeatur potestas ad abdicandos Principes apostatas.d.35.sect.7.9.& 10.

Senonense Concilium anni 1528. laudatur, & quædã eius decreta expendũtur, d.17.n.46.& 47

Sepulchra Apostolorum Petri & Pauli in quanto honore fuerint à temporibus Primitivæ Ecclesiæ vsque modo, d.27.n.19 20. & 21.

Sergius III. Papa an decreverit aliquid contrarium fidei, d.30.n.54.& seqq.

Severinus Binius doctißimus Conciliorum Scholastes, sæpe allegatur.

Sigibertus Gemblacensis an fidem mereatur, d.31 n.24. & 25.

S.Silvester I. Papa allegatur sæpe contra Declarat. Gall. præsertim d. 24. sect. 1.

Silvester II. quænã scripserit, d.9.n.62. Vindicatur à calumnijs, d. 30. n.6.& seqq.

Simon Magus primus Hæresiarcha qualiter erraverit, & quomodo damnatæ fuerint eius hæreses, d 8.n.3.

S.Sixti I. Papæ & M. locus, d.3.n.12 r.

S.Sixti II. Papæ & M. testimoniũ, d.23.n.15.

Sixti IV. tempore quæ hæreses damnatæ, d. 15.n.45.

Sfortiæ Cardinalis Pallavicini illustris locus in Historia Concilij Tridentini, d.2.n.16.

Societatis IESV Scriptores quàm apertè tradiderint auctoritatem R. Pontificis pronunciantis de fide & moribus esse infallibilem, d. 7.n.17.

Sol deservit ad exponendum quoddammodo processiones divinas, d. 43.n.142. & seqq.

Spondanus Appamiarum in Gallia Episcopus, nobilis scriptor, breviator & continuator Annalium Cardinalis Baronij, allegatur sæpißimè in hoc Opere contra omnia ferè capita recentis Declarat. Gallicanæ: sed præsertim d. 6. n.27. d.11.n.24.81.106.143.& d.36.n.40.41.43.44. 45.46. Qualiter narret mortem Iustiniani Augusti.d.29.n.22.23.& d.30.n.62.& d.31.n.40. & d.41.n.18.

Spiritus S. processio, ex Filio etiam, declarata in Professione Fidei edita tempore S.Leonis IX. Papæ, d.10.n.13.& 16. An fuerit ab Ecclesia definita in aliquo Concilio Generali aut Provinciali ante tempus S. Anselmi, d. 42. per totam. Quomodo illam probaverit S. Anselmus contra Græcos in Concilio Barensi, d.43 per totam, latißimè cum Commentarijs. Ostenditur Patres Græcos, excepto Theodereto, illam tradidisse communiter. Ibid. n.1. & seqq. vsque ad 18. Spiritus S. nomen est relativum, sive ad alterum, d.43.n.23.& 24. Spiritus S. vocatur propriè quod Pater & Filius dicuntur communiter. Ibid. Est & dicitur Spiritus Filij, etiam iuxta Græcos, d.43.n.24. Est etiam & dicitur Deus de Deo, d. 43.n.49.& seqq. atque iterum n.71.& seqq. Probationes variæ & concludentes, quibus extorquetur Spiritus S. processio ex Filio, n. 55. & seqq. latißimè vsque ad finem ferè disputationis. Ex eo quod sit Deus de Deo, n.55.& seqq. Ex natura [illegible] ionis, n.91.& seqq. Præsertim adiũctis Scri[illegible] æ locis, n.105.& seqq. Probatio triplex ex a[illegible] s locis Scripturæ, d.55.n.121.& seqq. vsque ad 140. Non sunt intervalla penes prius & posterius inter processiones divinas, d.43.n.141. &c. Solis exemplum in id explicandum, Ibid. vsque ad 147. Spiritus S. an sit à Patre per Filium. Vbi de fonte, rivo, & lacu, d.43.n.153. & seqq. vsque ad 195. Ratio principij & causæ an locũ habeat inter divinas personas, d. 43. n. 180. & seqq. Procedit ex Patre & Filio tanquam ex vnico principio. Ibid.n 183. Obiectiones Græcorũ ex Scriptura solvuntur, d.43.n.197.& seqq. vsque ad n.218. Probationes aliæ, d.43.n.219.& seqq. Græcorum criminatio adversus Latinos obiecta & soluta, d.43.n.228.& seqq. latè. Spiritus S. non prius aut magis procedit de Patre, quàm de Filio, d.43.n.243.& seqq. latè. Æqualiter de a[illegible]bus procedens ostenditur, d.43.n.258.& seqq. In quibus Conc. General. fuerit definita processio

Spiritus .. post tempus S. Anselmi, d. 43. n. 297. & 298.
Stephanus VI. Papa an erraverit circa fidē, d. 30. n. 54. & seqq.
Stephanus Alberstatensis pugnat pro honore Gregorij VII. Papæ, d. 31. n. 9.
Stephanus Baluzius, scriptor eruditissimus, interdum allegatur.
Suarez Eximius Doctor sæpe allegatur contra Declarationem Gallicanam, d. 7. n. 17. & d. 35. n. 18. Alijs quoque pluribus locis citatur.
Supplicationes ad R. Pontificem non habent vllum locum circa decreta seu definitiones circa fidem aut mores, tanquam per se honestos, aut prohibitos, d. 25. n. 12. & seqq. latè. Neque vnquam illæ attentatæ fuerunt, in Regnis præsertim Hispaniæ & Neapolis. Ibid.
Symbolum fidei ab Apostolis editum, in Ecclesia semper intemeratum permāsit, d. 43. n. 72. Similiter & Nicænum absque additione vlla. Ib. n. 73. Quædam circa illud observata. Ibid. & n. 74. Symbolum Constantinopolitanum quale, & an in eo expressa fuerit processio Spiritus S. ex Filio, d. 43. n 75. & seqq. In quonam Concilio, & Ecclesia, fuerit primùm facta ipsi Symbolo additio verborum FILIOQVE, & an in Hispana, d. 43. n. 76. 77. 78. & 79 ac latiùs d 44. per totam.
Symmachi Papę Rescriptū quoddā, d. 5. n. 23.
Συσ?ασις pœnitentium quarti gradus in Veteri Ecclesia, d. 35. n. 60.

T

S. Telesphorus Papa & Martyr accusatur à Centuriatoribus in eo, propter quod laudari deberet, d. 27. n. 22. Vindicatur. Ibid. n. 22. & seqq.
Templarij quando, quomodo, & propter quid damnati, d. 14. n. 14. 15. 16. & 17.
Tertulliani loca contra Declarat. Cleri Gall. d. 8. n. 16. Eius lapsus, & occasio cadendi. Ibid. n. 18. Inde orta videtur Rebaptizantium secta, d. 8. n. 19. Eius doctrina circa Traditiones Apostolorum, d. 23. n. 2. & 3. Alia eius testimonia contra Declar. Gall. d. 23. n. 24. 25. & 27. Eius iam lapsi calumnia in Zephyrinum Papam repellitur, d. 27. n. 29. 30. 31. 32. Quo tempore vixerit, d. 27 n. 36. Agnovit Sacramentum Confirmationis. Ib.
Theodora Augusta hæretica, & plura ad ipsam spectantia, d. 29. sect. 2.
Theodoretus solus ex Patribus Græcis negavit processionem Spiritus S. ex Filio, d. 43. n. 14 & seqq.
Theodosius Magnus à S. Ambrosio excommunicatus, quàm humiliter paruerit, & pœnitētiam egerit, d. 35. n. 23. & 61.
Theodotus Byzantius quis, & qua arte vsus ad suam apostasiam excusandam, d. 27. n. 28.
Theophilus Raynaudus citatur sæpe decursu ... is, præsertim in ijs, quibus contradicit ... contentæ in Declarat. Gallic. v. g. d. 2. ... n. 3. & d. 6. n. 29. & d. 10. n. 28. & d.
S. Thomas Aquinas, mirum & ... initio quidem Parisiensis Academiæ, ... rò totius Ecclesiæ, allegatūr varijs ... contra Declarat. Cleri Gallic. præcipuè ... d. 6. n. 12. 13. 14. & d. 13. n. 39. 40. & 43 & d. 35. sect. 1. ac deinde sect. 5. n. 50. & seqq.
Thomas de Vio Caietanus Opusculum edidit pro auctoritate Papæ supra Concilia, d. 7. n. 15.
Thomas Valdensis contra VVicleffū, & quosdā alios hæreticos ac schismaticos, asseruit Papæ auctoritatē infallibilē in pronuntiando de fide & moribus, d. 7. n. 4. Perperam ab alijs citatur pro contraria doctrina. Ibid. Plura de ipso latiùs, d. 16. n. 51. & 52.
Thuanus in Historia allegatur interdum.
Tolerantia sola Principis non est sufficiens signum consensus, d. 38. n. 17.
Toletana Concilia. Vide *Concilia Toletana*.
Tostatus quid senserit de auctoritate Papæ in pronuntiando de fide, & qua occasione, d. 16. n. 62. & seqq.
Traditionum Apostolicarum quanta vis, & auctoritas, d. 23. n. 2. & seqq. An ex ijs constet auctoritas infallibilis Papæ in definiendo. Ibidem latè per totam disputationem.
Turrecremata Cardinalis quàm constanter asseruerit Papæ auctoritatem infallibilem in definiendo ex cathedra, d. 7. n. 6. 14. Eius sententia de auctoritate Epistolarum Decretalium

V

Valla Critico-grammaticus imponit S. Cælestino Papæ Nestorianismum, d. 29. n. 4. Refellitur. Ibid. n. 5. Notam subijt ob donationē Constantini reiectam & impugnatam, d. 35. n. 111.
Vazquez doctissimus Theologus, an rectè impugnet Canum, & Scotum, circa auctoritatē Epistolarum Decretalium. d. 30 sect. 5. latè. Impugnatur ipse d. 43. n. 36. & seqq.
Velare capita in Ecclesijs iussæ sunt fœminę à S. Lino Papa, quem propterea irrident Centuriatores. Ostenditur id meritò factum iuxta sacras & humanas litteras, d. 27. sect. 2.
S. Victor I. Papa & Martyr qualiter se gesserit contra Quartadecimanos, d. 8. n. 14. & d. 39. n. 17. Vindicatur à calūnijs hęreticorū, d. 27. n. 28.
Victor II. Papa, primū dictus Desiderius, Abbas Casinensis, qualis, & quātus Vir, d. 11. n. 26. Quantùm restiterit electioni de se factæ in Pontificatum, & quomodo presserit vestigia Gregorij VII. in damnandis Investituris. Ibidem.
Victricius Episcopus Rothomagensis, quantus Vir, d. 5. n. 11.
Vigilius Papa quid dixerit de Synodo V. Oecumenica, d. 8. n. 55. Eius tempore coacta fuit, d. 9. n. 2. Quanta vis illata ipsi fuerit à Iustiniano Imperatore, vt eius gesta confirmaret Ib. An tradiderit aut senserit aliquid contrarium Catholicæ fidei, d. 29. sect. latè. Vbi plurima ad ipsu...

Ips ... habentur. Excommunicavit Theodoram ... n.63.

Vigor arg... menta inania & futilia contra auctoritatem in...fallibilem Sedis Apostolicæ, obijciuntur & solvuntur, d.33.sect.3. per totam. Porrò in eo fidelita... & veritatem desiderari. Ib. Vt carpat ... ces Romanos venditat pro veris intrusos, quibus crimina aliquor imputata fuerunt. d.33.n.15.& 17.

V... a sunt omnia in divinis, vbi non obviat relationis oppositio, d.43.n. 26. & seqq. late: ac ...nde n.34. & seqq. Vnitas naturæ divinæ præ humana, qualiter exponēda, d.43.n.278. & seqq. latè. Vnitas in divinis qualiter servetur absque dispendio pluralitatis, d.43.n.285. & seqq.

S.Vrbanus I. Papa & Martyr defenditur à calumnijs hæreticorū, d.27.n.33.34.35.36. Non adinvenit Sacramentum Confirmationis, sed institutum à Christo præcepit administrari. Ibid.

Vrbanus II. Papa qualiter se gesserit contra schismaticos, & ambientes ius Investiturarum, d. 11. n. 27. Excommunicavit Henricum IV. alias III. Imperatorem. Ibid. Congregavit Concilium Barense contra Græcos negantes processionem Spiritus S. vt Filio, d. 42.

Vrbani V. Papæ laudes, & eximiæ virtutes: d.32.n.15. An dissolverit matrimonium Bernabovis tyranni Mediolanensis, & in eo erraverit; Ibid.n.16.17.18.& 19.

Vspergensis Abbas sæpe allegatur: sed præsertim d.31.n.16.17.& 18. in gratiam Gregorij VII. Papæ.

Vtile bonum nequit esse regula iusti & æqui, d.34.n.28. An illud maximè attendatur in Libertatibus Gallicanis. Ibidem.

Vtilitas congregandi Concilia Oecumenica nonnunquam explanatur, quamvis Pontifex solus definire possit, d.33.n.11. & seqq.

Vvaldenses hæretici quinam, & qua... 3 ... nati, d.12.n.30.

Vvalerannus Episcopus Neuburgensis initio Henrici III. alias IV. Imperatoris schismatici partes secutus fuit: deinde verò Ecclesiæ reconciliatus fuit. d. 11.n.11. Eius auctoritate abutitur D.Petrus Marca, d.40.n.16.

Vvicleffus impijssimus hæresiarcha quo tēpore, & quos errores tradiderit, pluraque alia ad ipsum spectantia, d.14. n. 26. vsque ad finē sectionis. Eius hæreses innovatæ à Hieronymo de Praga in Concilio Constantiensi, ibidemque denuo damnatæ, d.15.n.5.6.& 7.

Vvillelmo Angliæ Regi, cognomento Ruffo, bonorū Ecclesiæ invasori, & persecutori S. Anselmi, intentata fuit excommunicatio ab Vrbano II.d.35.n.72. Plura de illo latè d.45.sect.1. & 2.

Vvitichindus Monachus scriptor, quis & quo tempore, d.9.n.59.

Y

Ὑπόπτωσις pœnitentium primis Ecclesiæ sæculis, d.35.n.60.

Z

Zacharias Papa sæpe rescribit ad Episcopos Galliarum, ipsum consulentes, d.5.n.25. An definierit aliquid circa formam Baptismi, cuius oppositum decreverit postea Nicolaus I. Papa, d.30. sect.4. & 5. latè. Quo anno obierit Zacharias, d.30.n.50. Abrogavit Hildericum Galliæ Regem, & quomodo, d.35.n.88. Fuit Pontifex sanctitate & doctrina insignis. Ibidem.

Zelus Innocentij XI. pro immunitate Ecclesiæ, commendatur, d.11.sect.11.& seqq.

Zephyrini Papæ testimonia aliquor notatu digna, d.8.n.19.& d.23. n. 12. Vindicatur à calumnia Tertulliani iam lapsi, & aliorum hæreticorum, d.27.n.29.& seqq.

Zonaras Historicus Græcus sæpe allegatur.

Zosimi Papæ Epistolæ ad Episcopos Galliarum, d.5.n.14.& 15. Aliquor illius decreta expenduntur, d.37.n.4.

ERRATA OPERIS.

Pag.9.col.1.lin.29.Clericus, lege, *Clerus*. Pag.34.col.2.lin.27.Episcoporum, lege, *Episcopum*. Pag.140.col.2.lin.10.illam, lege, *Investituram*. Pag.187.col.1.lin.13.XI. lege, XIV. Pag.246.col.1.lin.53.VI. lege, XI. Pag.247.col.1.lin.14.imprudenter, lege, *impudenter*. Pag.326.col.2.lin.48. auctoritatem, lege, *auctoritate*. Pag. 343. col. 1. lin. 11. Veteris, lege, *Veteri*. Pag. 347. col. 2.lin. 45. Lani, lege, *Lini*. Pag. 346. col. 2.lin.29. III. lege, II. Pag. 370. col. 2. lin. 52. puræ, lege, *petræ*. Pag.400.col.1.lin.57.relata, lege, *velata*. Ibidem col.2.lin.54.superaverant, lege, *separaverant*. Pag.43.col.2.lin.50.confixisse, lege, *confinxisse*. Pag.480.col.1.lin.42.Ἑξακονταβίβλον, lege, Ἑξηκοντάβιβλον. Pag.505.col.2.lin.54.partes, lege, *parte*. Pag.534.col.2.lin.35.II.lege, I.

Præterea vocabulum *Presbyter* sæpe editum fuit cum diphtongo æ, sine quo scribi debet. Sunt & alia minoris notæ aut facilia correctu, quæ irrepserunt ob incuriam typographorum, & distantiam officinæ à Collegio S.Vincentij: vbi Auctor semel solum, & inconsulto autographo, corrigere solitus est paginas, cùm primùm prælo exprimebantur. Exceptis verò ijs reliqua suo exemplari respondent. Ita attestabar Salmanticæ die 18. Augusti 1683.

M.D.Petrus Mendez, Primarius Humaniorum litterarum Professor Emeritus, & Corrector Vniversitatis Salmanticensis.

SERIES CHARTARVM.

*. **. A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, V, X, Y, Z. Aa, Bb, C... Ee, Ff, Gg, Hh, Ii. a, b, c, d, e, f, g, h, i, k. *a*, *b*.

Omnes sunt quaterniones excepto *b*, qui est ternio.